PĂRINȚI ŞI SCRIITORI BISERICEŞTI

Volumul 41

SFÂNTUL CHIRIL AL ALEXANDRIEI

SCRIERI
PARTEA A PATRA

COMENTARIU
LA EVANGHELIA SFÂNTULUI
IOAN

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE
TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Traducere, introducere şi note
de Preotul Profesor DUMITRU STĂNILOAE

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREŞTI-2000

ediție digitală

APOLOGETICUM
2005

PRECUVÂNTARE

Folosindu-ne chiar de cuvintele Sfântului Chiril al Alexandriei, am fi îndreptățiți să spunem ca Sfântul Apostol Ioan a scris Evanghelia sa „fiindcă era de trebuință să se măsoare cerul cu palma şi să se îngăduie măsurilor omeneşti să cuprindă cele tuturor neajunse şi greu de povestit” (p. 17).

Într-adevăr, Persoana Fiului lui Dumnezeu întrupat - centrul credinței creştine şi totodată, fiind Cel prin care „*toate... s-au făcut*” (Ioan l, 3), cauza, scopul şi dorirea întregii zidiri - a fost şi rămâne „*un semn care va stârni împotriviri*” (Luca 2, 34), aşa cum a proorocit Dreptul Simeon.

Încă din vremea slujirii Sale publice - înfăptuită prin chemarea nestrămutată şi stăruitoare: „*S-a împlinit vremea şi s-a apropiat Împărăția cerurilor. Pocăiți-vă şi credeți în Evanghelie*” (Marcu l, 15), ca şi prin săvârşirea mulțimii de minuni ce vesteau sfârşitul zăcerii firii umane în stricăciunea în care o târâse păcatul îndoirii şi neascultării de Creator -, Persoana Domnului Iisus Hristos a stârnit anumite întrebări, care vor frământa întotdeauna pe cei neîntorşi la Dumnezeul cel viu: Cine este El? Este doar om? Este şi om, şi Dumnezeu?

Prin cerească purtare de grijă s-a iconomisit ca nedumeririlor şi împotrivirilor omeneşti iscate de mântuitoarea arătare în lume a Fiului sau Cuvântului lui Dumnezeu, Care „*S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi*” (Ioan l, 14), să li se poată răspunde prin dovedirile din dumnezeiescul text al Sfintelor Scripturi. Iar Evanghelia după Sfântul Ioan, aşternută în scris la mult timp după pătimirea pe Cruce şi învierea Celui ce „*ridică păcatul lumii*” (l, 29), urmând unei îndelungate contemplări a faptului mântuirii noastre, contemplare aflată sub înrâurirea Duhului Sfânt - Cel care „*vă va învăța toate şi vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu*” (14, 26) -, aduce acele trebuincioase şi definitive străluminări ale tainei întrupării şi a împreună-locuirii cu noi a Celei de a doua Persoane a Sfintei Treimi. Dar, trebuie ca de îndată să adăugăm că nu oricărui cuget omenesc i se îngăduie să se apropie de înțelesurile cele mai presus de fire ale de-Dumnezeu-insuflatelor Scripturi. Căci, aşa cum se ştie, nu simpli oameni au fost cei care, pe temelie scripturală de nezdruncinat, au precizat învățătura cea dreaptă despre Persoanele Sfintei Treimi, la primele două sinoade ecumenice, ci Sfinti Părinți, purtători ai Duhului Sfânt.

De aceea, comoara de învățătură hristologică, misteriologică, duhovnicească, morală şi pastorală din Evanghelia Sfântului Ioan, comoară nevăzută, din pricina vălului literei, de ochiul „rău” (Luca 11, 34), adică de mintea omenească necurățită de patimi, putea fi descoperită doar unui Sfânt Părinte, precum Chiril, arhiepiscopul Alexandriei. Ajutat şi de mijloacele, îndelung cercate, oferite de exegeza alexandrină, marele ierarh al Bisericii reuşise să scoată la lumină sensul hristologic, prefigurator, chiar al celor cuprinse în cea mai puțin mistică parte a Scripturii Vechiului Testament, adică în Lege. Cum nu şi-ar fi desfătat el mintea şi inima, aflând în textul celei mai mistice cărți a Scripturii împlinirea, prin nepătrunsa iconomie dumnezeiască, a celor spuse vechimii doar „în chipuri şi umbre”? Dar nu putea să primească neistovitul apărător al dreptei credințe, privitoare la dumnezeirea Mântuitorului Iisus Hristos, a se împărtăşi singur de

nespusa strălucire a Adevărului, din Evanghelia Sfântului Ioan. Căci, având prin această carte inspirată de Duhul Sfânt o părtăşie atât de strânsă cu Hristos, deci cu Adevărul, a găsit în ea şi toate acele dovediri necesare respingerii unor grave erezii, dar şi a multor răstălmăciri, pe care este ispitit să le facă orice vrăjmaş al Adevărului.

Dar toată bucuria sfântă şi prilejurile sporirii duhovniceşti pe care le are de dăruit tâlcuirea Sfântului Chiril al Alexandriei la Evanghelia Sfântului Ioan Teologul ne-ar fi rămas străine dacă osârdia, de Dumnezeu binecuvântată, a vrednicului de pomenire Părinte profesor Dumitru Stăniloae nu ar fi reuşit să dea Bisericii sale această carte cu adevărat nepreţuită, însă voluminoasa lucrare, care vede acum pentru prima oară lumina tiparului în limba română, nu este doar o simplă traducere, ci mult mai mult: este rodul unei adevărate împreună-vorbiri, în duh, a Părintelui Dumitru Stăniloae cu cei doi Sfinţi. Cele peste două mii de note, care însoţesc textul biblic şi comentariul Sfântului Chiril, sunt mărturia acestui fapt, constituind ele însele o tâlcuire dogmatică a marilor taine ale credinţei celei mântuitoare.

Traducerea minunatei scrieri chiriliene, pe care Părintele Dumitru Stăniloae a iubit-o în chip deosebit, reprezintă şi ultima roadă împlinită a ostenelilor sale, dând totodată şi măsura acestora. Faptul că acest text este publicat acum, la împlinirea a şapte ani de la mutarea sa în Împărăţia Celui pe Care L-a slujit într-un chip unic în Biserica noastră, este mai mult decât grăitor.

De aceea, binecuvântând - cu recunoştinţă vie faţă de Dumnezeu pentru tot ceea ce a dat Bisericii noastre prin persoana şi opera teologică a Părintelui profesor Dumitru Stăniloae - publicarea acestei scrieri patristice, rugăm pe Hristos, Domnul nostru, să odihnească pururea întru bucuria Sa pe cel care a trudit fără răgaz pentru odihna inimilor şi bucuria duhovnicească ale semenilor săi.

La pomenirea Sf. Ierarh Martir Antim Ivireanul

† TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

CUVÂNT INTRODUCTIV

Sfântul Chiril, Patriarh al Alexandriei între 412-444, este unul dintre cei mai fecunzi şi mai profunzi învăţători ai Bisericii în secolele în care s-a formulat învăţătura ei fundamentală. El a formulat cu deosebire învăţătura Bisericii despre Persoana lui Iisus Hristos ca Fiul lui Dumnezeu, Care Şi-a făcut proprie şi firea omenească, rămânând Unul din Treime, dar făcându-Se acelaşi şi unul dintre oameni, introducând astfel pe Dumnezeu între oameni şi pe om în Sfânta Treime, pentru ca prin El să se realizeze cea mai deplină comuniune între Dumnezeu cel in Treime şi oameni.

Învăţătura aceasta, fidelă in mod deplin Sfintei Evanghelii şi Noului Testament, a precizat-o Sfântul Chiril în special în lupta împotriva lui Nestorie, începând de la anul 429, când acesta, în calitate de Patriarh al Constantinopolului, începuse să răspândească teoria că în Iisus Hristos sunt două persoane unite printr-o relaţie, intr-un mod asemănător unirii altor persoane umane cu Dumnezeu.

Sfântul Chiril a prezidat Sinodul al III-lea ecumenic de la Efes, care a condamnat această teorie a lui Nestorie. Acolo s-a aprobat şi termenul de Născătoare de Dumnezeu (Theotokos). pentru Sfânta Fecioară, precizându-se prin aceasta că Cel ce s-a născut din ea este Fiul lui Dumnezeu ca om, nu un om deosebit de Fiul lui Dumnezeu. Această învăţătură dogmatică fundamentală a Bisericii a expus-o Sfântul Chiril intr-o mare bogăţie de opere, dintre care unele sunt comentarii la Sfintele Scripturi, iar altele, expuneri directe ale învăţăturii dogmatice a Bisericii. „El apare in strălucirea unui mare spirit şi caracter, unealta aleasă a Providenţei şi principal luptător al Bisericii împotriva ereziei lui Nestorie" (Scheeben, în *Kirchenlexikon* 3, Freiburg i. Br., 1881, p. 1285).

Una dintre cele mai importante scrieri ale Sfântului Chiril este *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan.* Ea pare să fie scrisă înainte de Sinodul al III-lea ecumenic, căci, deşi afirma unitatea lui Hristos în cele două firi, nu folosea expresiile „unire după ipostas", nici pe cea de „Născătoare de Dumnezeu", afirmate la Sinodul de la Efes, în 431.

Deşi scrierile Sfântului Chiril sunt nu numai dogmatice, ci şi exegetice, cele din urmă au un caracter profund dogmatic, iar cele dogmatice sunt întemeiate pe bogate texte biblice.

Un caracter eminamente dogmatic are şi *Comentariul la Evanghelia Sfântului Ioan.* Gândirea dogmatică a Sfântului Chiril din acest comentariu urmăreşte în mod esenţial apărarea Dumnezeirii lui Hristos întrupat ca om, împotriva nestorianismului şi a arianismului.

Dumnezeirea lui Hristos este pusă în relief în mod deosebit prin caracterizarea ei ca viaţă, ca lumină, ca putere prin Sine. Cele create au ceea ce au prin primire de la un izvor, care le are prin Sine. El este în acest sens Absolutul, şi trebuie să existe astfel de existenţă prin Sine, deci fără început, fără sfârşit şi nemărginită sau desăvârşită şi de supremă înălţime în ceea ce este.

Cele create depind în toate de altele şi, în ultimă analiză, de acel izvor independent, de la care primesc toate prin împărtăşire. Dumnezeirea le are toate prin Sine sau prin fire. Dar firea, care are sau este toată prin Sine, trebuie să aibă şi bucuria

iubirii desăvârşite, care înseamnă o comuniune de Persoane unite în grad suprem în unitatea firii. Sfântul Chiril întemeiază astfel, în mod genial, hristologia şi învățătura despre Sfânta Treime.

Dumnezeirea ca existență absolută este astfel tema fundamentală în gândirea Sfântului Chiril în această operă. Ea ar merita să fie expusă şi explicată pe larg într-o scriere aparte, ca dovadă incontestabilă a existenței lui Dumnezeu cel în Treime şi Creator şi Mântuitor al tuturor.

Sfântul Chiril Patriarhul Alexandriei

COMENTARIU LA EVANGHELIA SFÂNTULUI IOAN

PREFAȚĂ

„Domnul va da celor ce binevestesc cuvânt cu putere multă” (Ps. 67, 12). Foarte bine a făcut Psalmistul spunând aceasta. Dar socotesc că nu tuturor se adresează acesta, ci celor luminați prin harul de sus. Fiindcă *„toată înțelepciunea e de la Domnul”*, cum s-a scris, *„și toată darea cea bună și tot darul desăvârșit este de sus, coborând de la Părintele luminilor”* (Iac. l, 17). Căci cuvântul despre Ființa mai presus de toate și despre tainele Ei se arată celor mulți ca un lucru greșit și vătămător; iar lucru lipsit de primejdie este tăcerea despre aceasta. Dar ne scoate pe noi din aceasta, deși socotim că trebuie să o cinstim, Dumnezeu cel ce este peste toate. Căci spune către unul dintre Sfinți: *„Vorbește, și nu tăcea”* (Fapte 18, 9). Iar acesta era Pavel. Și nu mai puțin o cere aceasta porunca Legii, care înfățișează cele duhovnicești într-un chip mai îngroșat. Căci poruncește celor chemați la sfânta preoție să comunice ca prin niște sunete de trâmbițe poporului cele pe care trebuie să le învețe. De aceea, socotesc că nu este bine să se cugete că Dumnezeu, Care a dat legile cele mai bune, a cerut conducătorilor poporului să-și pună mâna pe gură, precum s-a scris, de teama de a atinge și lucruri mai înalte decât le poate cuprinde mintea omenească, sau celor învățați, să se rețină de la predarea cuvântului trebuincios spre evlavie și cunoașterea lui Dumnezeu, și celor ce sunt chemati spre învățarea celorlalți, să aleagă tăcerea păgubitoare.

Dar ne tulbură iarăși ucenicul lui Hristos, zicând: *„Nu vă faceți mulți învățători”* (Iac. 3, 1). Pe lângă acesta, și preaînțeleptul Ecclesiast, arătând prin ghicitură marea greșeală de a învăța aceasta, zice: *„Cel ce crapă lemne, se va primejdui de ele de se tocește securea. Și de se va toci ascuțișul ei, trebuie îndoită putere”* (Eccl. 10, 9-10). Aseamănă cu securea ascuțimea minții, în stare să străbată la cele mai dinlăuntru, chiar de este împiedicată de grosimea și tăria materiei. Iar lemne numește în mod figurat înțelesurile Scripturii de Dumnezeu insuflate, care se arată prin cărțile în care sunt înfățișate ca un rai duhovnicesc și, pe lângă aceasta, au în ele rodnicia Sfântului Duh. Deci cel ce încearcă să descopere lemnele spirituale, adică înțelesurile dumnezeiești și tainice ale Scripturii de Dumnezeu insuflate, prin lucrarea și cercetarea cea mai amănunțită și prin ascuțimea minții, când îi va scăpa fierul, adică atunci când mintea nu va fi condusă, prin înțelegerea adevărată a celor scrise, la pătrunderea lor dreaptă, părăsind calea dreaptă, va fi abătut pe calea altei înțelegeri decât cea cuvenită. Aceasta pătimind-o, va învârtoșa propriul suflet, adică inima sa împotriva lui. Și puterile rele și opuse vor amăgi mintea celor astfel rătăciți prin argumente înșelătoare și strâmbe, nemaiîngăduindu-i să privească spre frumusețea adevărului, ci stricând-o în mod felurit și convingând-o să se abată spre înțelesuri absurde. Căci *„nimeni nu zice anatema lui Iisus Hristos”* decât în Beelzebut (I Cor. 12, 3).

Și să nu-și închipuie cineva că e înșelătoare și greșită această numire a lor. Căci e un obicei al dumnezeieștii Scripturi, precum am spus înainte, să numească lemne înțelesurile din Scripturile de Dumnezeu insuflate. Însuși Dumnezeul tuturor spune aceasta prin preaînțeleptul Moise către cei din timpul acela: *„Iar de vei ședea împrejurul unei cetăți mai multe zile bătând-o ca s-o cucerești, să nu nimicești pomii ei, lovindu-i cu securea, ci din pom să mănânci, iar pe el să nu-l tai. Copacul de pe câmp este el oare om ca să se ascundă de tine după întăritură? Iar pomul care știi că nu face rod bun de mâncare, pe acela să-l nimicești și să-l tai”* (Deut. 20, 19-20). E limpede oricui

că nu ar fi legiuit Dumnezeul tuturor acestea, dacă cele scrise s-ar înțelege despre pomii ce cresc din pământ. Dar spun că şi din altă poruncă trebuie arătat că a fost departe de grija acestora şi nu i-a fost cuvântul despre ei. Căci iată ce porunceşte iarăşi să se facă cu cei cu numele mincinos de zei: „*Jertfelnicele lor să le năruiți şi stâlpii lor să-i zdrobiți şi desişurile lor să le tăiați*” (Deut. 7, 5). Iar lângă jertfelnicul Lui nu îngăduie să se cultive nici un pom. Căci porunceşte clar: „*Să nu-ți sădeşti ție desiş şi nici un copac lângă jertfelnicul Domnului Dumnezeului tău*” (Deut. 16, 21). Şi dacă trebuie să mai adaug ceva la acestea, voi spune după preaînțeleptul Pavel: „*Nu de lemne îi este grijă lui Dumnezeu*” (I Cor. 9, 9). Aici grăieşte neîndoielnic despre noi, călăuzind prin pilde mai îngroşate spre înțelesurile duhovniceşti.

Deci să spunem că prin cetățile nu lipsite de podoabe şi de înțelepciunea lumii, alcătuită din multe înțelesuri amăgitoare, înțelege scrierile neevlavioşilor eretici. Şi la ele vine, împresurându-le spre dărâmare, îmbrăcat în scutul credinței şi înarmat cu sabia Duhului, Care este Cuvântul lui Dumnezeu, oricine e pătruns de dogmele Bisericii şi rezistă cu toată puterea minciunilor acelora. Şi, cum spune Pavel: „*acela surpă tot gândul şi toată trufia ce se ridică împotriva cunoştinței lui Dumnezeu şi aduce în robie tot gândul spre ascultarea lui Hristos*” (II Cor. 10, 5). Când, deci, un ostaş al lui Hristos ca acesta, zice Pavel, se va întâlni cu astfel de cetăți ale celor de alt neam - amarele scrieri otrăvitoare - şi va afla în ele pomi, adică cuvinte şi locuri din Scriptura de Dumnezeu insuflată sau cuvinte ale Proorocilor strâmbate spre scopul lor, şi mărturii ale Noului Testament, să se folosească de ascuțimea minții ca de o secure spre desființarea şi tăierea lor. Căci faptul că e folosit de cei ce nu ştiu să folosească drept, nu trebuie să îndemne la lepădarea cuvântului ieşit din gura lui Dumnezeu. Ci, o dată ce este producător de rod, să-ți fie ție mai degrabă spre ajutor şi hrană. Căci ceea ce se înțelege uneori de aceia in mod necuvenit, de-l întoarcem la înțelesul cel drept al credinței, nu numai că nu vom fi dovediți ca nişte neputincioşi, ci ne vom întări mai degrabă în cuvintele împotriva ereziei. Ba va aduce şi un argument care va convinge pe ascultători, că se cuvine ca fapta apărătoare să nu fie folosită spre desființarea cuvintelor dumnezeieşti, ci spre desființarea celor nedrept grăite de adversari. Căci, oare, „*copacul din țarină este el om, ca să se ascundă de tine după întăritură*?” (Deut. 20, 19). „Şi oare îl vei socoti, zice, ca pe unul dintre ereziarhi, gata să folosească la luptă spusa din Sfintele Scripturi, şi nu mai degrabă ca pe unul ce-a fost ispitit de nebunia acelora? Deci să nu-l tai, zice, ci să-ți fie ție şi spre hrană. Dar pomul pe care-l ştii neaducător de hrană, să-l desființezi şi să-l tai.” Iar de nemâncat, pentru cei ce voiesc să înțeleagă drept, este rodul scrierilor acelora. Deci securea să pornească iarăşi împotriva lor. În aceasta să se arate puterea tăietorilor duhovniceşti; împotriva lor să strălucească puterea bună a securii lor apărătoare. Deşertăciunea şi lipsa de folos a flecărelii ereticilor a arătat-o foarte bine şi proorocul Osea, zicând că sunt „*snop care nu are putere să facă făină; şi, de va face, o vor mânca străinii*” (Os. 8, 7). Fiindcă cei ce se silesc să se înstrăineze de Dumnezeu vor consuma deşertăciunea şi neputința neştiinței acelora.

Deci socotesc că trebuie să ne întoarcem la ceea ce am spus la început. E foarte grea explicarea tainelor dumnezeieşti. Dar fiindcă ne-am silit, prea iubitorule de osteneală frate, din multe motive, să aducem scrierea ca pe un rod şi ca pe o jertfă duhovnicească a buzelor, nu mă voi îngreuna să fac aceasta, încrezându-mă în Dumnezeu, Care înțelepțeşte pe orbi şi cere de la noi nu cele mai presus de noi, deci primeşte şi cele oferite de cei săraci. Căci celui ce voieşte să aducă Domnului un dar spre ardere de tot, cum se spune la începutul Leviticului, Dătătorul Legii, după ce îi porunceşte să jertfească un bou (Lev. l, 2-3), ținând seama şi în aceasta de măsura cinstei date chipului, coboară apoi la cei ce nu sunt în stare de aceasta, cerându-le să jertfească o oaie. Dar ştiind, neîndoielnic, că poate nici pentru aceasta unii nu au putere, din pricina tristei şi nevrutei sărăcii, spune şi aceasta: „*Va aduce din turturele sau din porumbei darul lui*” (Lev. l, 14). Ba cinsteşte şi pe cel ce e mai sărac decât aceştia şi

vine şi cu cele mai mici: „*Căci va fi*”*,* zice, „*făina darul lui*” (Lev. 2, 1). Socotesc deci că prin aceasta arată că îi este bine primit şi darul celui mai din urmă sărac. Prin aceasta Dătătorul Legii ne-a încredinţat că e mai bun şi mai mare lucru a rodi fie cât de puţin, decât lipsa oricărei rodiri; şi ajută să nu se socotească cineva copleşit de darul altora în aşa fel, ca să cugete că nu mai trebuie să cinstească şi el pe Stăpânul tuturor.

Convins prin toate acestea, înlăturând tăcerea ca refuz al ostenelii cugetării mele, socotesc că trebuie să cinstesc pe Stăpânul meu cu cele ce le am şi voi aduce ca pe o făină, udată de untdelemn, cuvântul hrănitor şi înveselitor pentru cititor.

Şi vom începe cu Scrierea lui Ioan. Începem prin aceasta un lucru mare, dar întăriţi prin credinţă. Mărturisim însă neîndoielnic că vom spune şi înţelege mai puţin decât trebuie. De aceea, vom cere iertare dreaptă pentru aceasta, având ca motiv greutatea scrierii, sau, ceea ce e şi mai adevărat, slăbiciunea înţelegerii noastre.

Iar, întorcând pretutindeni cuvântul spre o tâlcuire mai dogmatică, îl vom opune învăţăturilor mincinoase ale celor ce învaţă altfel, neextinzându-i, pe cât se poate, lungimea, ci ferindu-l de cele de prisos, dar silindu-ne să nu-l oprim de la ceea ce e de trebuinţă. Iar însemnarea de mai jos a capitolelor va arăta cele la care ne-am extins cuvântul. Lor le-am adăugat şi numărul, pentru ca cititorii să afle cu uşurinţă ceea ce caută.

CARTEA ÎNTÂI

CAPITOLELE DIN PRIMA CARTE

1. Unul-Născut este etern şi dinainte de veci, având ca text spusa: „*La început era Cuvântul*.”

2. Fiul, fiind de o fiinţă cu Tatăl, este în ipostas propriu la fel ca Tatăl, având ca text spusa: „*Şi Cuvântul era la Dumnezeu*.”

3. Fiul e Dumnezeu după fiinţă şi în nici un fel nu este fie mai mic, fie neasemenea cu Tatăl, având ca text spusa: „*Şi Dumnezeu era Cuvântul.*”

4. Către cei ce îndrăznesc să spună că altul este Cuvântul interior şi natural în Dumnezeu-Tatăl, şi altul Fiul despre Care vorbesc Sfintele Scripturi. Această rea învăţătură este a lui Eunomie. Împotriva acestora are ca text spusa: „*Acesta era la început la Dumnezeu.*”

5. Fiul este după fire Creator împreună cu Tatăl, ca Cel ce este din fiinţa Lui, şi nu e înţeles ca slujitor. Are ca text spusa: „*Toate prin El s-au făcut; şi fără El nimic nu s-a făcut*.”

6. Fiul este Viaţa prin fire şi de aceea nu e făcut, ci e din fiinţa lui Dumnezeu şi Tatăl, având ca text spusa: „*...ceea ce s-a făcut. Întru El era viaţa.”*

7. Fiul este Lumină prin fire şi de aceea nu este făcut, ci e din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, ca Lumină adevărată din Lumina adevărată, având ca text spusa: „*{i viaţa era lumina oamenilor*.”

8. Numai Fiul lui Dumnezeu este Lumina adevărată. Iar creatura nu este aşa, fiind făcută părtaşă la Lumină. Are ca text spusa: „*Era Lumina adevărată*.”[1]

9. Sufletul omului nu există înainte de trup, nici nu se produce întruparea lui din pricina unor păcate mai vechi, cum spun unii. Are ca text spusa: „*Era Lumina cea adevărată, care luminează pe tot omul care vine în lume*.”[2]

10. Numai Fiul este după fire Unul-Născut din Tatăl, ca Unul ce este din El şi în El. Are ca text spusa: „*Pe Dumnezeu nimeni nu La văzut vreodată.*”

Înţelegerea Sfinţilor Evanghelişti este exactă şi de Dumnezeu învăţată, privind din toate părţile ceea ce e de folos ascultătorilor şi făcând aceasta cu o puternică străduinţă, ca una ce-şi ia puterea văzătoare din înălţimea unei culmi cuprinzătoare. De acolo văd ceea ce e folositor celor ce însetează după cuvântul adevărat al sfintelor dogme şi caută, cu bună alegere, înţelesul ascuns în dumnezeieştile Scripturi. Căci Duhul nu-l descoperă pe acesta celor ce-l cercetează din curiozitate şi care se bucură şi se îndulcesc mai mult de rătăcirile variate ale gândurilor proprii decât de adevăr. De aceea, nici nu intră în sufletul răuvoitor, nici nu lasă mărgăritarele cele cinstite să se tăvălească sub picioarele porcilor, ci foarte bucuros vorbeşte înţelegerilor simple, ca unora ce au o mişcare mai puţin meşteşugită şi se feresc de speculaţiile prisositoare, speculaţii cărora le urmează îndoiala şi căderea de la calea dreaptă şi împărătească. „*Căci cel ce umblă întru neprihănire umblă cu convingere*,” după cuvântul lui Solomon (Pilde 10, 9).

Sfinţii Evanghelişti având o exactitate minunată în scrisul lor („*Căci nu vorbesc ei, ci Duhul Tatălui vorbeşte în ei*”, după cuvântul Mântuitorului, Mt. 10, 20), cel ce

[1] Preocuparea Sfântului Chiril e să arate că Fiul nu este creatură, ci de o fiinţă cu Dumnezeu. Îşi îndreaptă scrisul împotriva ereziei ariene care îl declara pe Fiul creatură.

[2] Această afirmaţie era îndreptată împotriva origenismului.

priveşte la înţelesurile mai presus de fire şi tinde la ascuţimea înţelegerii şi la adaosul neîncetat şi neîntrerupt de gânduri noi ar putea spune cu dreptate că scrierea lui Ioan e dincolo de orice minune. Căci Evangheliştii se completează unul pe altul în tâlcuirea dogmelor dumnezeieşti şi urmăresc unul şi acelaşi scop, pornind din părţi deosebite. Din cuvintele lor rezultă o unică ţesătură. Mie mi se pare că se aseamănă cu unii cărora li se porunceşte să înainteze spre aceeaşi cetate, fără să meargă pe una şi aceeaşi cale. Ceilalţi Evanghelişti pot fi văzuţi vorbind cu multă exactitate despre şirul înaintaşilor (genealogia) după trup ai Mântuitorului nostru şi coborând pe rând de la Avraam până la Iosif, sau urcând de la Iosif la Avraam. Dar pe fericitul Ioan îl vedem nepreocupat mult de acestea, ci folosindu-se de mişcarea fierbinte şi înfocată a minţii în voinţa de-a înţelege cele mai presus de mintea omenească şi în îndrăzneala de-a explica naşterea negrăită a lui Dumnezeu-Cuvântul. Căci ştia că slava Domnului acoperă cuvântul şi mărirea dumnezeiască e mai mare decât toată înţelegerea şi grăirea noastră, şi cele proprii firii dumnezeieşti sunt greu de exprimat şi foarte anevoios de lămurit.

Dar fiindcă era de trebuinţă să se măsoare cerul cu palma şi să se îngăduie măsurilor omeneşti să cuprindă cele tuturor neajunse şi greu de povestit, ca să nu abată pe drumul altor învăţături pe cei mai simpli, ca nici un alt glas al sfinţilor, care au fost văzători şi slujitori ai Cuvântului, respingând relele învăţături, Ioan se ridică cu pătrundere la ceea ce e mai important din dogmele dumnezeieşti, spunând: „*La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era întru început la Dumnezeu.*”[3]

Socotesc de altfel că e de trebuinţă ca cei ce grăiesc prin Sfintele Scripturi să folosească mai presus de toate cuvintele care sunt frumoase şi bune şi care nu au în ele nimic vătămător. Şi astfel, prin cele înţelese de cei mulţi în multe feluri, ei contribuie la aflarea înţelesului unic şi urcă spre măsura cea bună a cunoaşterii şi, imitând albina harnică şi înţeleaptă, încheagă mierea cea dulce a Duhului.[4]

Spun unii dintre cei foarte iubitori de osteneală că, după crucea Mântuitorului nostru şi după suirea Lui la cer, unii păstori mincinoşi şi învăţători mincinoşi năpustindu-se asemenea unor fiare sălbatice asupra turmei Mântuitorului au tulburat-o nu puţin, vorbind, precum s-a scris (Ier. 23, 16), din inima lor, şi nu din gura Domnului. Mai bine zis, nu numai din inima lor, ci din învăţăturile tatălui lor, adică ale diavolului. Căci dacă „*nimeni nu poate spune anatema lui Iisus*,” decât în Beelzebut (I Cor. 12, 3), cum nu ni se va arăta nouă adevărat cuvântul despre acestea? Care sunt deci învăţăturile pe care le-au născocit din capul lor? Ei afirmă cu neştiinţă şi în chip necredincios că Unul-Născut al lui Dumnezeu, Lumina eternă, întru Care toţi ne mişcăm şi suntem (Fapte 17, 28), a fost chemat la existenţă prima dată atunci când s-a născut ca om din Sfânta Fecioară. Şi, luând chipul acesta comun pe pământ, „*S-a arătat pe pământ, şi cu oamenii a locuit,*” precum s-a scris (Baruh 3, 38). Pe cei ce rămân în aceasta şi au

[3] E învăţătură principală nu numai pentru că descoperă direct Dumnezeirea lui Hristos, ci şi pentru că arată caracterul de comuniune personală a lui Dumnezeu. Căci cuvântul nu poate fi decât al persoanei către altă persoană. Sfântul Ioan arată astfel că nu esenţa, sau vreo lege e la început, adică la începutul a ceea ce are un început, ci Persoana. Căci Cuvântul implică Persoana şi fapta gândită şi liber aleasă a ei. Dumnezeu, fiind personal, a putut aduce lumea la existentă ca ceva nou. Persoana e creatoare în sensul maxim al cuvântului. De aceea, creează şi pe oameni ca persoane pentru dialogul iubirii cu El, dar şi într-un anumit grad crea toare, putând săvârşi în lumea creată de Dumnezeu fapte care structurează forme noi în ea, cum nu face natura, care nu poate alege între diferite alternative, deci nu poate aduce ceva nou, ci aduce la actualizare în mod silit virtualităţile din ea. Deci Sfântul Ioan a combătut prin primele rânduri ale Evangheliei sale nu numai negarea Dumnezeirii lui Hristos, ci orice doctrină panteistă, care nu recunoaşte ca existentă decât o esenţă monotonă, inexplicabilă în originea ei, şi care lipseşte de orice sens existenţa stăpânită de moarte a oamenilor.

[4] Traducerea latină din P.G. afirmă că aici e vorba numai despre cititorii Scripturilor. Ei trebuie să aleagă numai cuvintele frumoase şi bune din ele. Dar credem că e vorba întâi de autorii inspiraţi ai Scripturilor. Ei trebuie să aleagă aceste cuvinte „frumoase şi bune”, dar şi bogate în înţelesuri, pe care, înţelegându-le cei mulţi în mod variat, vor pune în lumină toată adâncimea bogată a înţelesului lor.

îndrăznit să tăgăduiască naşterea negrăită şi dinainte de veci a Fiului, cuvântul Proorocului îi ceartă, zicând: „*Iar voi, apropiaţi-vă aici, fii nelegiuiţi, sămânţă de desfrânaţi şi de curvă. Întru ce v-aţi desfătat şi asupra cui aţi deschis gura voastră şi la cine aţi scos limba voastră*” (Is. 57, 3-4)? Nu din inimă bună scot adică cele bune, ci scuipă veninul şarpelui ucigaş, despre care Psalmistul spune, vorbind către Dumnezeu Cel Unul şi peste toate: „*Tu ai zdrobit capul şarpelui*” (Ps. 73, 14).

CAPITOLUL 1
UNUL-NĂSCUT ESTE ETERN ŞI DINAINTE DE VECI, AVÂND CA TEXT SPUSA:

„*La început era Cuvântul*”

Nu mică era tulburarea despre acestea în cei ce au crezut, şi sufletele celor mai simpli sufereau ca de o boală de această sminteală. Căci unii credeau de fapt în flecărelile acelora, atraşi, de la dogmele adevărate, la ideea că Cuvântul a fost chemat la existenţă numai atunci când S-a făcut om. De aceea, cei ce erau mai cu judecată decât cei simpli, adunându-se şi unindu-se, au venit la ucenicul Mântuitorului, înţeleg la Ioan, şi i-au descoperit boala care cuprinsese pe fraţii lor din flecăreala celor ce învăţau altfel şi l-au rugat să-i apere îndată prin lumina Duhului şi să le întindă o mână mântuitoare celor săgetaţi şi căzuţi în acele mreje diavoleşti.

Acesta, suferind pentru cei ce s-au pierdut şi şi-au stricat mintea, socoteşte, la fel, că e o nebunie să nu aibă grijă de cei ce-i urmează şi de cei viitori şi recurge la scrierea cărţii. Cele ce erau de spus mai omeneşte şi despre naşterea după trup şi fire, cu arătarea generaţiilor dinainte, le-a lăsat celorlalţi Evanghelişti să le expună mai pe larg, iar el foarte călduros şi bărbăteşte se ridică asupra flecărelilor celor ce inventau acelea, zicând:

„*La început era Cuvântul*”

Ce spuneţi de aceasta voi, care ne înfăţişaţi un Fiu nou şi recent, care să nu mai fie crezut că este Dumnezeu? Căci „*nu va fi ţie un dumnezeu nou*” (Ps. 80, 8). Dar cum nu va fi nou, dacă s-a născut în timpurile din urmă? Cum nu ar fi minţit, zicând către iudei: „*Amin zic vouă, înainte de-a fi Avraam, Eu sunt*” (In 8, 58), când era un fapt vădit şi recunoscut de toţi că Hristos S-a născut ca om cu mulţi ani după fericitul Avraam prin Sfânta Fecioară? Cum se va mai crede şi se va mai admite ca dreaptă spusa „*La început*” dacă Unul-Născut S-a născut la sfârşitul veacurilor?[5] Observă şi din cele următoare ce nebunie este a lipsi pe Fiul de existenţa eternă şi a cugeta că El S-a născut în timpurile din urmă. Ne va fi însă iarăşi o osteneală să explicăm mai subţire ceea ce a spus fericitul Evanghelist: „*La început era Cuvântul.*”

Nimic nu este mai vechi ca începutul, dacă ne gândim la definiţia „începutului”. Căci nu va exista niciodată vreun început al începutului,[6] sau cugetându-se vreun alt început existent înainte; şi aşa, mai departe se va nega existenţa unui început adevărat.[7]

---

[5] Sfântul Chiril arată că Evanghelistul Ioan vrea să completeze Evangheliile lui Matei şi Luca, în care s-a înfăţişat naşterea Fiului lui Dumnezeu ca om adevărat din Fecioara, provenită din generaţiile omeneşti anterioare. Pentru că, bazaţi pe cele două Evanghelii, unii nu mai vedeau pe Hristos decât ca om.

[6] Deci „începutul”, înţeles ca început nu al unui lucru singular, ci început general, nu poate avea nimic înaintea lui. Cel ce era la acest început general este din eternitate.

[7] Dacă lumea n-are un început, ea e din veci. O lume deosebită de Dumnezeu este numai o lume care are pe cineva ca început, care nu are la rândul lui un alt început. Dar e absurd a cugeta o lume, plină de mărginirile şi imperfecţiunile evidente, care să nu aibă un început suprem, care e deci altfel decât ea, şi care nu are o desăvârşire în lipsa Lui de început, El fiind începutul prin excelenţă. Spunându-se: „*la început era Cuvântul”,* El este pus în legătură cu lumea, care are un început. Lumea nu a apărut independent de El, spunându-se doar că El exista atunci când a apărut lumea. Ci El a fost cauza ei

Căci altfel, dacă se întâmplă să existe un altul mai înainte de începutul adevărat, cuvântul nostru despre început va merge la nesfârşit, răsărind mereu altul şi declarând ca al doilea pe cel la care s-a oprit căutarea noastră. Deci nu va fi început al începutului pentru cugetarea exactă şi adevărată, ci cuvântul despre el va exprima infinitatea şi necuprinderea lui. Deci mersul mereu înapoi neavând sfârşit şi depăşind măsura veacurilor, Fiul nefiind născut în timp, Se va afla existând mai degrabă etern împreună cu Tatăl, căci „*era la început*”.

Iar de era la început, spune-mi, ce minte va zbura peste puterea acelui era?[8] Când se va opri deci ca într-un sfârşit acel era, o dată ce fuge mereu înaintea gândului ce-l urmăreşte şi mereu înaintea cugetării ce-i urmează?[9] Uimit de aceasta, Proorocul Isaia zice: „*Neamul Lui cine-l va spune? Că s-a luat de pe pământ viaţa Lui*” (Is. 53, 8). Căci cu adevărat ridicată de pe pământ este viaţa Unuia-Născutului, adică e mai presus de toată înţelegerea celor ce sunt pe pământ şi mai presus de tot cuvântul, fiind de neexplicat. Iar dacă este peste mintea şi cuvintele (raţiunile) din noi, cum ar fi El creat, când înţelegerea noastră nu poate circumscrie în timp şi în cuvânt nici cele făcute?

Alt înţeles al propoziţiei: „*La început era Cuvântul*”

Început în timp nu se poate cugeta pentru Unul-Născut, fiindcă este înainte de vreme şi are existenţa dinainte de veci şi, pe lângă acestea, firea dumnezeiască nu atinge sfârşitul (căci va fi pururea la fel, după spusa din Psalmi: „*Iar Tu Acelaşi eşti şi anii Tăi nu vor lipsi*,” Ps. 101, 28). De la care început în vreme şi mărime măsurată va ieşi Fiul, Care nu suportă să înainteze spre sfârşit, ca Cel ce este şi Dumnezeu după fire?[10] Şi de aceea zice: „*Eu sunt Viaţa*” (In 14, 6). Căci un început prin sine nu s-ar putea cugeta niciodată[11] fără să tindă spre sfârşitul lui.[12] Astfel, întrucât tinde ceva spre sfârşit, are început, şi întrucât are un sfârşit, arată în sine un început. Iar începutul acestora e început în timp. Şi prin aceasta arătăm câtimea.[13]

Deci fiindcă Fiul e mai vechi şi decât veacurile înseşi,[14] e liber de calitatea de-a fi fost născut în timp. Era din şi pentru totdeauna, fiind în Tatăl ca izvor,[15] după

---

necauzată, cum spune Evanghelistul în versetul 3.

[8] Ce minte va putea trece dincolo de acel era? Aceasta pentru că nu se va putea trece pururi la alt şi alt început, parcurgând orice măsură a veacurilor.

[9] Acel era nu-şi are o margine sau un sfârşit în trecut. Gândirea care vrea să sară dincolo de el e mereu anticipată de acel era. Sau acel era aleargă mereu înaintea gândirii care vrea să ajungă la capătul lui. Acel era are în sine nesfârşirea în timp şi în veacuri. În zadar se sileşte gândirea să treacă peste ele pentru a ajunge la capătul acelui era. Acel era fuge mereu înaintea gândirii care vrea să-l ajungă.

[10] Ca Cel ce nu înaintează spre un sfârşit, nu este nici dintr-o origine mărginită, fiind El însuşi nemărginit El este născut din Tatăl infinit şi ca atare este şi El infinit în viaţă. Şi dacă originea Lui este infinită, şi viaţa Lui este fără început şi fără sfârşit. Dar Tatăl nu este o esenţă supusă unei legi, căci in acest caz ar fi lipsit de conştiinţă şi de voinţa de a alege ce voieşte. Deci Tatăl e infinit ca Persoană; şi Fiul, la fel.

[11] Nu s-ar putea cugeta ceva care începe prin sine. Orice începe nu începe prin sine; deci nu are viaţa în sine. Fiul era la început. Aceasta înseamnă că Cuvântul n-a început vreodată să existe, că n-are început. Când spune despre Fiul că era la început, implică în această calitate a Lui faptul că El era atunci când a început ceva, adică lumea, să existe. El este înainte de orice început. Dar „El era la început” înseamnă şi că în El este începutul lumii care a început să existe. Numai Cuvântul, implicând în El voinţa şi gândirea, poate face să înceapă ceva nou cu adevărat. Altfel, toate sunt numai actualizări printr-o lege a ceea ce e dat virtual într-o esenţă generală. De aceea, până la un anumit grad, şi omul prin cuvânt e mereu început a ceva. Iar Dumnezeu-Cuvântul e început a toate. De aceea El a făcut lumea, ca s-o înnoiască mereu şi ca oamenii să spună şi să facă şi ei mereu ceva.

[12] Ceea ce are un început - şi-l are totdeauna prin altcineva - va avea şi un sfârşit. Căci nu are în sine puterea existenţei din veci şi deci până în veci. Ca urmare, Fiul este Viaţa în Sine, neavând nici început nici sfârşit, pentru că nu e din altcineva, deci nu e mărginit.

[13] Ceea ce are un început şi un sfârşit e cuprins de timp şi prin aceasta are o câtime, sau e mărginit.

[14] Veacurile reprezintă nu numai toate marile unităţi de timp, ci implică în ele şi o legătură cu eternitatea. Căci eternitatea depăşeşte toate unităţile temporale şi străbate prin ele.

[15] E în Tatăl ca în izvorul Său din eternitate, nu ca într-un Tată sau izvor virtual, care va deveni cu vremea

însăşi spusa Lui: „*Eu am ieşit şi am venit din Tatăl*” (In 16, 28). Deci Tatăl fiind înţeles ca izvor,[16] Cuvântul era în El Înţelepciune şi Putere şi Pecete şi Strălucire şi Chip al Lui. Şi dacă nu era nici un timp când Tatăl era fără Cuvânt şi Înţelepciune şi Pecete şi Strălucire, e necesar să mărturisim că este etern Fiul, Care este acestea pentru Tatăl cel etern.[17] Căci cum este Pecete şi Chip întocmai, dacă nu Se vede format potrivit frumuseţii Aceluia al Cărui Chip este?

Dar nu va fi nedrept nici a înţelege pe Fiul existând în Tatăl ca într-un izvor. Căci numai Aceluia din Care este I se cuvine numele de izvor. Iar Fiul este în Tatăl şi din Tatăl nu fiind născut în afara Lui, sau în trup, ci existând în fiinţa Tatălui şi strălucind din ea, ca strălucirea soarelui din acesta, sau asemenea căldurii naturale din focul de a cărui fire ţine. Căci în aceste pilde se poate vedea cum una este născută din alta, dar coexistând pururea cu ea şi find nedespărţită, în aşa fel că fără una nu se poate vedea cealaltă în sine şi păstrând raţiunea adevărată a firii aceleia. Căci, cum ar fi soarele fără strălucirea lui, sau strălucirea, neexistând soarele a cărui strălucire este? Sau cum ar fi foc, dacă ar fi lipsit de căldură, sau de unde ar fi căldura, dacă nu din foc, sau altceva care nu e străin de calitatea fiinţială a focului? Deci, precum în acestea existenţa unora în cele din care sunt nu contrazice coexistenţa ambelor, ci cele născute se arată pururea existând împreună cu cele ce le nasc şi moştenitoare ale aceleiaşi firi cu acelea, aşa e şi cu Fiul.[18] De fapt, El e înţeles şi declarat în Tatăl şi din Tatăl şi nu ni Se va arăta exterior şi străin Tatălui, sau ivindu-Se după El, ca al doilea, ci fiind în El şi coexistând pururea cu El şi arătându-Se din El, prin modul negrăit al naşterii dumnezeieşti.

Că lui Dumnezeu şi Tatăl I se spune de către sfinţi (autorii Scripturii) şi început al Fiului, dar numai ca Celui de la Care vine Fiul, auzi de la Psalmist, care preveşteşte a doua arătare a Mântuitorului nostru prin Sfântul Duh, spunând către Fiul însuşi: „*cu Tine este Începutul în ziua puterii Tale, în strălucirea sfinţilor Tăi*” (Ps. 109, 3). Căci e zi a puterii Fiului cea în care va judeca toată lumea şi va răsplăti fiecăruia după faptele lui. Cu adevărat va veni ziua Aceluiaşi Care este în Tatăl şi are în Sine pe Tatăl ca început neînceput al fiinţei Sale, numai prin faptul că este din El, căci există din Tatăl.[19]

„*Întru început era Cuvântul*”

Explicaţia începutului afirmat aici ne duce la multe şi diferite înţelesuri. Ea se sileşte să scoată din toate părţile cele ce sunt de folos şi ajută la înţelegerea adevărată a dumnezeieştilor dogme şi la simţirea exactităţii tainelor lor. „*Cercetaţi Sfintele Scripturi*”, zice Mântuitorul, „*căci gândiţi că în ele aveţi viaţa veşnică, şi ele sunt cele ce mărturisesc despre Mine*” (In 5, 39). Fericitul Evanghelist apare socotind că începutul înseamnă aici puterea asupra tuturor, adică arată pe Tatăl, pentru ca şi firea dumnezeiască să se arate mai presus de toate, având sub picioare tot ce e făcut şi

---

actual. Şi e în Tatăl ca izvor actual din eternitate. Dumnezeu nu aşteaptă naşterea Fiului ca să devină Tată actual. Ar fi, în acest caz, supus unei evoluţii, ca o simplă esenţă, n-ar fi Persoană liberă din veci, nici Tatăl, nici Fiul.

[16] Fiul a dat Tatălui caracter de Tată. Altfel, Tatăl ar fi fost indefinit ca Tată. Ar fi fost un Dumnezeu indefinit ca Dumnezeu al iubirii. O persoană făcând pe alta fiu, aceea o face pe prima tată. Tatăl făcând pe Fiul Cuvânt, Cuvântul face pe Tatăl cuvântător. Relaţia Lor face ca însuşirile unei Persoane să corespundă cu însuşirile întregitoare ale celeilalte.

[17] Nu Fiul singur este Înţelepciunea şi Puterea Tatălui, ci împreună cu Tatăl. Dar o Persoană singură nu le are pe acestea.

[18] La Dumnezeu este o aşa de mare unire după fire a Fiului născut din Tatăl cu Tatăl, încât Fiul rămâne pururea în Tatăl, fără să-Şi piardă nici unul proprietatea Lui: Tatăl, pe cea de Tată, Fiul, pe cea de Fiu. Fiul coexistă cu Tatăl, existând totodată în Tatăl, dar neconfundat cu El.

[19] În trei feluri se poate spune despre Tatăl că e „început” al Fiului: prin faptul că Tatăl Îl naşte fără de început, prin faptul că, fiind în El, Se arată prin El la întrupare, şi prin faptul că Se arată prin El la Judecata din urmă. În toate aceste trei feluri se arată că Fiul este *din,* dar şi în Tatăl, dar este deosebit de Tatăl, în nici unul din aceste feluri Tatăl nu e declarat început al Fiului, ca existând înainte de Fiul.

stăpânind asupra celor chemați prin ea la existență. Deci, în acest început care este peste toți şi toate era Cuvântul, nu aflându-Se împreună cu toate sub picioarele Lui, ci fiind, în afara tuturor, în El, în mod natural, ca un coetern, având firea Celui ce L-a născut ca un loc mai vechi decât toate.[20] De aceea, fiind şi liber din Tatăl cel liber, va avea împreună cu El puterea, sau calitatea de stăpânitor, de început, de căpetenie peste toate. Iar care e deci înțelesul acestei uniri, urmează să vedem.

Unii, precum am spus în cele de mai sus, afirmă în mod primejdios că Fiul lui Dumnezeu a fost chemat la existență prima dată atunci când, luând trupul din Sfânta Fecioară, S-a făcut om pentru noi. Deci ce ar urma, dacă atunci când s-a născut a fost şi creat şi e de aceeaşi fire cu toți cei ce au facerea din cele ce nu sunt, deci şi numele, şi faptul robiei Lui s-ar adeveri ca drepte? Căci ce creatură ar refuza fără primejdie robia sub Dumnezeu, Cel ce stăpâneşte peste toate?[21] Şi de ce nu se va supune stăpânirii şi domniei asupra tuturor, despre care vorbeşte şi Solomon: „*Cu dreptate se găteşte scaunul stăpânirii*” (Pilde 16, 12)? Căci e foarte potrivit dreptății lui Dumnezeu să stea pe scaunul stăpânirii peste toate, şi care e scaunul despre care se vorbeşte aici, auzi spunând pe Dumnezeu printr-unul dintre Sfinți: „*Cerul este Mie tron*.” Deci pregătit cu dreptate ca scaun lui Dumnezeu este cerul, adică duhurile sfinte din ceruri.

Era de trebuință să se mărturisească deci că Fiul, împreună cu alte făpturi, Se supune lui Dumnezeu-Tatăl, ca având treapta de slujitor, ca Cel ce S-a pogorât sub autoritatea stăpânirii cu alții, dacă este născut, după aceia, mai târziu. Afirmându-se deci de către unii că e unul dintre cei făcuți în timp, în mod necesar fericitul Evanghelist porneşte cu asprime asupra celor ce învață astfel şi scoate pe Fiul de sub orice robie şi îl înfățişează ca pe ființa liberă şi stăpânitoare a tuturor şi îl afirmă existând în mod firesc în ea, zicând: „*La început era Cuvântul*.” Şi uneşte cu termenul „*la început*” în mod folositor pe cel de „era”, ca să se înțeleagă nu numai plin de slavă, ci şi înainte de veci. Şi astfel a pus termenul „era”, ca să înalțe înțelegerea celui ce cugetă la o naştere adâncă, necuprinsă şi negrăită, ce are loc în afara timpului. Căci termenul „era”, spus în mod nedefinit, la ce loc ne va opri, o dată ce merge pururea înaintea minții ce-l urmăreşte? Şi dacă socoteşte cineva că se află vreo oprire a lui, îl face pe acesta început a ceea ce e dincolo de orice drum.[22]

„*Era deci Cuvântul la început*”, adică în începutul cel peste toate, şi existând din El în mod natural, şi având o demnitate stăpânitoare. Iar dacă acest lucru este adevărat, cum va mai fi creat sau făcut? Unde se spune în general că „era”, în ce mod se va putea spune că vreodată nu era? Sau cum se va spune aceasta împotriva Fiului?[23]

---

[20] Textul românesc al Bibliei are expresia: „*La început*”, nu „întru început”. Iar prin aceasta, Cuvântul e văzut mai mult în relație cu lumea creată. El era la începutul ei, adică înainte de ea şi, ca atare, Cel ce face posibil ca ea să înceapă. Dar Sfântul Chiril, luând expresia greacă în sens literal (ἐν ἀρχῄ), insistă mult asupra faptului că Cuvântul era din veci în Tatăl, Care e începutul fără de început al Fiului. Pe Sfântul Chiril îl interesa în primul rând co-eternitatea Fiului cu Tatăl. Prin aceasta vede chiar în expresia „întru” începutul coexistenței eterne a Fiului cu Tatăl. Desigur că aceasta înseamnă şi că Cuvântul era când a început lumea, deci arăta şi relația Lui cu lumea, care are un început, şi anume chiar în El.

[21] Numai Cel fără de început poate avea şi stăpânirea tuturor, sau e scăpat de robie. Căci Cel fără de început nu e robul nici unei puteri, ci e Stăpânul tuturor celor al căror început este.

În greceşte, cuvântul „ἀρχή” (arhi) are de aceea şi sensul de stăpânire, de cap, de căpetenie, de autoritate. Dacă Iisus Hristos ar fi numai om, El nu ne-ar fi putut face din robi fii liberi ai lui Dumnezeu, o dată ce El însuşi ar fi fost prin fire rob, neunit cu Tatăl ca început, ca stăpânitor al tuturor.

[22] Cuvântul era în Tatăl, dar acest „era”, fiind spus în mod indefinit, nu arată vreun moment în care a început să fie în Tatăl, ca început al Lui. E în Tatăl dinainte de orice timp.

[23] Când se spune că era la orice început sau în începutul a toate, Care este Tatăl, nu se mai poate spune că nu era vreodată. Deci se afirmă existența din eternitate a Fiului.

CAPITOLUL 2

FIUL, FIIND ŞI DE-O-FIINŢĂ CU TATĂL, ESTE ÎN IPOSTAS PROPRIU LA FEL CA TATĂL,[24] AVÂND CA TEXT SPUSA: *„Şi Cuvântul era la Dumnezeu”*

Dovedind cu totul învechit şi lipsit de orice adevăr gândul prostesc al celor ce cugetă acelea, şi prin spusa: „*La început era Cuvântul*” închizând orice scăpare celor ce spun că Fiul este din nimic, şi desfiinţând prin aceste cuvinte dintr-o dată toată vorbirea lor deşartă, trece la o erezie înrudită şi cu totul strâmbă. Şi precum un bun şi harnic grădinar ce se bucură de unelte şi osteneală, încingându-şi mijlocul şi folosindu-se de uneltele potrivite lucrării pământului, depune toată silinţa ca să elibereze grădina de toată urâciunea spinilor, neîncetând să-i smulgă unul după altul, curăţind de jur împrejur pomul de ceea ce-l supără, lucrând cu colţii greblei, aşa şi fericitul Ioan, purtând în minte cuvântul viu şi lucrător şi foarte tăios al lui Dumnezeu şi privind cu o vedere foarte ascuţită şi înţelegătoare vlăstarele amare ale răutăţii ereticilor, se apropie de ele cu iuţeală şi le taie repede din toate părţile, aducând cititorilor scrierilor lui păzirea în dreapta credinţă. Căci priveşte iarăşi înţelegerea lui ca purtător al Duhului.

În cele dinainte a învăţat că Cuvântul era întru început, (adică) precum am spus mai înainte, în Dumnezeu-Tatăl.[25] Dar fiindcă, având ochiul înţelegerii luminat, nu ignoră că se vor ridica unii care din multa neştiinţă vor spune că Însuşi Tatăl e şi Fiul, şi vor menţine numai cu numele Sfânta Treime, nerecunoscând că este în ipostasuri deosebite, ca Tatăl să fie înţeles ca Tată, şi nu ca Fiu, iar Fiul iarăşi să fie în mod propriu Fiu, şi nu Tată, cum o arată învăţătura adevărată, a socotit necesar să înarmeze pe cititori împotriva acestei erezii care se semăna şi se mişca în acel timp şi care se va şi continua. Şi, spre desfiinţarea ei, adaugă îndată după „*La început era Cuvântul*”, „*Şi Cuvântul era la Dumnezeu*”. Apoi menţine în mod necesar pe „*era*”, pentru naşterea Fiului dinainte de veacuri, dar, spunând că Cuvântul „*era la Dumnezeu*”, arată că una este Fiul care subzistă El însuşi ca atare, şi altceva Dumnezeu-Tatăl, la Care era Cuvântul.[26] Căci cum ar fi putut fi înţeles ca fiind „la Sine” sau „de la Sine” Cel ce ar fi fost unul prin număr? Iar pentru că gândirea ereticilor cu privire la acestea se dovedeşte neînţeleaptă, o vom lămuri în tâlcuirea celor ce urmează, în care o vom înfăţişa întocmai cum este.

---

[24] Dacă nu era Fiul din eternitate în ipostas propriu, deci şi Tatăl, nu s-ar putea spune despre Fiul ca Fiu, deci presupunând şi un Tată, că era, fără o definire a timpului de când era.

[25] Sfântul Ioan, folosind - în primul capitol al Evangheliei - pentru Hristos ca Dumnezeu numele de Cuvântul, a arătat prin aceasta caracterul de Persoană activă a Fiului în dialog cu Tatăl, deci cu altă Persoană şi, prin aceasta, a subliniat faptul că începutul tuturor nu e o esenţă, ci o comuniune supremă, gânditoare şi liberă de Persoane. Sfântul Chiril numeşte mai des pe acest Cuvânt Fiul etern al Tatălui. Dar prin folosirea termenului „întru început” se indică nu atât relaţia Lui cu lumea, cum dă de înţeles traducerea lui în Biblia românească cu „*La început*”*,* ci cu Tatăl. Deşi îl numeşte mai mult Fiul, prin acest nume arată nu mai mult relaţia Lui cu Tatăl, cum o implică de altfel şi termenul „Cuvântul” care „era” din eternitate.

[26] Sfântul Chiril continuă să arate că Sfântul Ioan spune că Fiul nu era numai din eternitate („întru început, sau în Tatăl, era Cuvântul”), ci şi că El este o Persoană deosebită de Tatăl, deşi în strânsă unire cu Tatăl.

Arătând pe Cuvântul că „*era la*” Dumnezeu, Evanghelistul Ioan arată că nu era singur. Căci de Cel ce e singur nu se poate spune că e la cineva, nici că e de la altul. Arătând că Cuvântul era „la” Altcineva şi „de la” Altcineva, sau „în” Altcineva, arată că nu era singur. Aceasta subliniază că Cuvântul arată o Persoană în dialog cu Alta.

Dovedire prin argumente şi mărturii din Scriptură
că Tatăl este în ipostas propriu şi Fiul, la fel;
şi împreună cu Ei se arată şi Dumnezeirea Sfântului Duh,
deşi nu se spune nimic despre Acesta în cele de faţă

Fiul este de-o-fiinţă cu Tatăl, şi Tatăl, cu Fiul. De aceea au o asemănare desăvârşită, în aşa fel că Tatăl se vede în Fiul şi Fiul, în Tatăl şi Unul străluceşte în Celălalt, cum spune Însuşi Fiul: „*Cel ce Mă vede pe Mine vede pe Tatăl Meu*” şi: „*Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine*” (In 14, 9; 10).[27] Dar, deşi Fiul este în Tatăl, are iarăşi în Sine pe Tatăl. Căci El, precum am spus înainte, poartă întocmai chipul Celui ce L-a născut; dar numaidecât, iarăşi, Cel din Care este El zugrăveşte în Sine pe Cel ce L-a născut. Dar prin faptul că există (ca ipostas) în mod propriu, Fiul nu Se va păgubi şi nici Tatăl nu va pierde subzistenţa de Sine. Căci nici marea asemănare nu va pricinui vreo confundare a ipostasurilor, încât să se înţeleagă unul ca număr Tatăl, Care a născut, şi Fiul, Cel născut din El. În Amândoi se va mărturisi identitatea firii, dar fiind proprie Fiecăruia, ca şi Tatăl să se înţeleagă cu adevărat Tată, şi Fiul, Fiu. Iar numărându-Se şi mărturisindu-Se împreună Sfântul Duh, Sfânta şi închinata Treime va avea plinătatea Ei.

Alt argument. Dacă Însuşi Fiul este şi Tată, ce sens are deosebirea numelor? Căci dacă n-a născut Unul, de ce se numeşte Tată? Şi cum e Celălalt Fiu, dacă nu S-a născut din Tatăl? Această înţelegere a Lor o cer deci în mod necesar numirile Lor. Dumnezeieştile Scripturi Îl numesc pe Unul Fiu pentru că S-a născut, şi acesta este un cuvânt adevărat. Deci El subzistă ca atare. Dar şi Tatăl este în mod propriu Tată, dacă Cel născut din El se arată altul faţă de El, Care La născut.[28]

Altul. Fericitul Pavel zice despre Fiul în Epistola către Filipeni: „*Care în chipul lui Dumnezeu fiind, nu răpire a socotit a fi întocmai cu Dumnezeu*” (Filip. 2, 6). Ce înseamnă că n-a socotit ca o răpire a fi întocmai cu Dumnezeu? Oare nu e necesar să spunem că Unul e Cel ce era în chipul lui Dumnezeu, şi Altul Cel al cărui chip era? Dar acest lucru e vădit tuturor şi de toţi mărturisit. Deci nu sunt unul şi acelaşi Tatăl şi Fiul,

---

[27] Din Unul străluceşte Celălalt, sau Unul îl face pe Celălalt să strălucească din Sine. Chiar între oameni are loc aceasta, mai ales între cei ce se iubesc. Unul nu se poate gândi la sine, fără să-1 vadă în sine pe celălalt, sau fără să se vadă în el întipărirea celuilalt. Nici o persoană nu poate fi despărţită total de altele. Nici una nu e întreagă într-o izolare totală, într-un fel, una este în alta, totuşi fiecare reflectă altă persoană în modul ei propriu. Aşa şi Tatăl e reflectat sau străluceşte în Fiul, în calitatea Lui de Fiu, şi Tatăl reflectă sau face să strălucească pe Fiul în Sine, în calitatea Lui de Tată. La Ei, Unul este deplin în Celălalt. Fiecare Persoană e unică, dar şi unită cu Celelalte. Şi chiar în această unire se arată unicitatea Fiecăreia. Deci nu numai Fiul este întru Tatăl, ci şi Tatăl întru Fiul. Fiul Îl arată în Sine pe Tatăl ca Tată, şi Tatăl, pe Fiul ca Fiu. Unitatea între persoane nu e o unitate care le uniformizează. Această unire şi distincţie între persoane o susţine şi cuvântul uneia faţă de cealaltă, căci prin cuvânt se arată persoana în legătură cu alta. De aceea Sfântul Chiril, descriind această legătură între Tatăl şi Fiul, subînţelege pe Fiul drept Cuvânt, chiar dacă Îi spune mai mult Fiu. Fiind Unul-Născut din Tatăl, e Cel mai intim Cuvânt al Tatălui. Prin aceasta Fiul Se arată cel mai desăvârşit unit cu Tatăl fără confundare.

[28] În toate aceste argumente, Sfântul Chiril ne arată că dacă Hristos n-ar fi o Persoană dumnezeiască, în calitate de Fiu al Tatălui, de o fiinţă cu El, nu ne-ar lipsi numai pe noi de mân tuirea şi îndumnezeirea adevărată, ci ar presupune şi un Dumnezeu monopersonal, deci lipsit de iubire şi, ca atare, de calitatea de Dumnezeu adevărat. Pentru ce ar mai fi creat în acest caz Dumnezeu lumea? Lumea ar fi în acest caz sau creată din necesitatea de a Se completa Dumnezeu, sau ar fi o emanaţie a Lui. În ambele cazuri s-ar aluneca spre panteism, în care persoana nu mai are o reală valoare şi putere. Aici stă marea semnificaţie a luptei Sfinţilor Părinţi pentru Dumnezeu cel în Treime. Numai o lume creată din iubire liberă, neapărută din necesitate, e o lume care are un sens pentru persoanele umane pentru care e creată, persoane iubite şi deci create pentru unire veşnică cu Dumnezeu. Numai o lume care nu e din eternitate, dar e pentru veşnicie, e o lume care are un sens. Sensul acesta îi vine de la Creator, în Care este o Raţiune, un Logos. Şi raţiune sau sens e numai acolo unde persoana are un sens, deci o veşnicie. Numai o persoană poate preţui o altă persoană şi numai de la o altă persoană simte o persoană că-i vine preţuirea după care însetează. Acest fapt trebuie să dateze din eternitate. În Dumnezeu e o Raţiune, pentru că El este o comuniune iubitoare de Persoane. În cauza ultimă a lumii şi a persoanelor umane trebuie să se afle raţiunea sau sensul lor. Acest sens suprem vine din comuniunea unor Persoane supreme.

ci Fiecare are un ipostas propriu şi Se văd Unul în Altul, după identitatea fiinţei, deşi e Unul din Altul, adică Fiul din Tatăl.

Altul. „*Eu şi Tatăl una suntem*” (In 10, 30) a spus Mântuitorul, ca Cel ce Se ştia şi pe Sine şi pe Tatăl subzistând (ca ipostasuri) în mod deosebit. Iar dacă adevărul nu e acesta, de ce, nedând unităţii ceea ce i se cuvine, a spus: „*Eu şi Tatăl una suntem*?”[29] Punând la plural ceea ce spune, e vădit că respinge părerea ereticilor. Căci nu se spune cu dreptate *suntem* despre Unul singur.

Altul. Despre crearea omului se dă cuvântul lui Dumnezeu: „*Să facem pe om*”, care continuă: „*după chipul şi asemănarea Noastră*” (Fac. l, 26). Dacă Sfânta Treime s-ar reduce, ca să zic aşa, la numărul unu, şi ereticii lipsesc pe Tatăl şi pe Fiul de subzistenţa proprie, cine este Cel ce zice către Altul: „*Să facem pe om după chipul şi asemănarea Noastră*?” Dacă ar fi aşa, ar fi trebuit să zică, precum zic aceia aiurind: „*Să facem pe om după chipul şi asemănarea Mea.*” Dar, nespunând aşa, ci înfăţişând facerea la numărul plural, şi adăugând la „*să facem*”, „*după chipul Nostru*”, scriitorul Bibliei arată cu voce mare în Sfânta Treime un număr care depăşeşte unitatea.

Altul. Dacă Fiul este strălucirea Tatălui, ca Lumină din Lumină, cum nu e altul decât Tatăl, ca ipostas propriu? Căci Cel ce luminează prin strălucire e Altul decât cel din Care are strălucirea şi nu are strălucirea de la Sine Însuşi.

Altul. Fiul, arătându-Se pe Sine ca fiind din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, zice iarăşi: „*Eu am ieşit şi vin de la Tatăl. Şi iarăşi Mă întorc la Tatăl*” (In 16, 28). Cum deci nu ne va convinge toată raţiunea să înţelegem că e altul, prin ipostas şi număr, cel ce a provenit din cineva, decât acela din care a provenit? Deci nu e adevărat ceea ce spun potrivnicii.

Altul. Suntem îndreptăţiţi să credem în Dumnezeu-Tatăl şi în Fiul Unul-Născut şi în Sfântul Duh. De aceea şi Mântuitorul însuşi porunceşte ucenicilor Săi, zicând: „*Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-i pe ei în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh*” (Mt. 28, 19). Dacă deosebirea numelor nu ne aduce nimic spre înţelegere, iar spunând cineva Tatăl, înţelege pe Fiul, şi, numindu-L pe Fiul, pomeneşte pe Tatăl, de ce nu a poruncit ca cei ce cred să fie botezaţi mai degrabă în unitate, decât în Treime? De vreme ce numărul firii divine se ridică la trei, e vădit tuturor că Fiecare dintre cei număraţi este în ipostasul propriu. Dar fiindcă nu Se disting deloc după fire, au la bază o unică Dumnezeire şi Li se cuvine aceeaşi închinare.

Altul. Din mânia lui Dumnezeu au fost arse cetăţile sodomiţilor, cum zice dumnezeiasca Scriptură. Iar explicând cum a venit peste ei mânia dumnezeiască şi descriind limpede modul pierzaniei, zice: „*A plouat Domnul peste Sodoma foc şi pucioasă din cer de la Domnul*” (Fac. 19, 24), fiindcă şi aceasta e o parte a paharului foarte cuvenită celor ce obişnuiesc să păcătuiască. Deci care Domn aduce focul şi arde cetăţile Sodomei? E vădit că Tatăl, lucrând toate prin Fiul, Care e puterea şi braţul Lui; Acesta e Cel ce e a trimis focul peste sodomiţi. Când deci Domnul trimite focul de la Domnul, cum nu e altul, subzistând în mod propriu, Tatăl decât Fiul şi, iarăşi, Fiul, decât Tatăl? Căci ce se indică prin Unul din Unul?

Altul. Mişcat de duhul proorocesc şi preştiind prin el cele viitoare, fericitul Psalmist a cugetat că neamul omenesc nu se poate mântui altfel decât prin arătarea Fiului lui Dumnezeu, Care poate să preschimbe toate uşor în ceea ce voieşte. De aceea, se ruga să fie trimis la noi Fiul, ca Cel ce singur poate să mântuiască pe oameni, ajunşi sub mâna şi tirania diavolească. De aceea a şi spus către Tatăl: „*Trimite lumina Ta şi adevărul Tău*” (Ps. 42, 3).[30] Iar care este lumina şi care e adevărul, ascultă pe Însuşi

---

[29] De ce, afirmând unitatea, a mai vorbit de El şi de Tatăl ca deosebiţi?

[30] Numai o Persoană dumnezeiască poate scăpa pe oameni de sub stăpânirea diavolului, susţinătorul puternic al răului. Numai o Persoană atotputernică poate scăpa persoanele omeneşti de forţa răului, al cărui ultim rezultat e moartea. Nu o lege, nu o esenţă poate face aceasta. Căci ea se repetă la fel. Dar numai un Dumnezeu Care e Fiu, poate să ne inspire dragostea de fii faţă de o altă Persoană supremă şi

Fiul, Care zice: „*Eu sunt Lumina*” şi „*Eu sunt Adevărul*” (In 8, 12; 14, 6). Iar dacă se trimite la noi Lumina şi Adevărul Tatălui, adică Fiul, nu e Acesta altul decât Tatăl, ca Cel ce subzistă în mod propriu, deşi e una cu El prin identitatea fiinţei? Căci dacă nu e aşa, ci, cum socotesc unii, sunt Unul şi Acelaşi Tatăl şi Fiul, de ce nu şi-ar fi făcut purtătorul de duh Psalmist altul modul rugăciunii? De ce n-a zis: „Vino la noi, lumină şi adevăr?” Dar fiindcă zice: „*Trimite la noi*”, e vădit că ştia pe Unul ca trimiţător şi pe Altul ca trimis. Iar modul trimiterii trebuie înţeles în chip potrivit cu Dumnezeu.

Altul. Dumnezeieştile Scripturi spun că prin Fiul s-au făcut toate, cele văzute şi cele nevăzute, cele din cer şi cele de pe pământ. Şi, crezând astfel, am intrat în gândurile drepte şi în dogmele adevăratei credinţe noi, închinătorii adevărului. Deci să cercetăm expresia „*prin Fiul*” şi să aflăm ce înţeles ne aduce ea. Este vădit că ea ne convinge să înţelegem ca pe Altul pe Cel ce face şi lucrează şi ca pe Altul pe Cel prin Care lucrează toate. Căci expresia „*prin Fiul*” ne înfăţişează două Persoane. Astfel, să spună în ce mod se afirmă că e Unul după număr şi în calitatea Lui când se vorbeşte de facere, iar cuvintele „*prin Fiul*” nu arată cu adevărat pe un Altul împreună-cugetat şi împreună-lucrător? Cei ce cugetă contrariul nu pot să răspundă nicidecum. Deoarece înseşi dumnezeieştile Scripturi vestesc că Tatăl a lucrat toate prin Fiul, şi noi socotim că şi Acela a lucrat. Deci, cum nu e necesar să înţelegem pe Tatăl ca subzistând ca atare în mod deosebit, iar pe Fiul de asemenea, fără ca prin aceasta să se nege că Sfânta Treime se vede în identitatea fiinţei?

CAPITOLUL 3

FIUL E DUMNEZEU DUPĂ FIINŢĂ ŞI ÎN NICI UN FEL NU ESTE FIE MAI MIC, FIE NEASEMENEA CU TATĂL, AVÂND CA TEXT SPUSA: „*Şi Dumnezeu era Cuvântul*”

N-a ignorat purtătorul de duh că în timpurile din urmă se vor ridica unii care vor nega fiinţa Unuia Născutului şi vor ignora pe Stăpânul care i-a răscumpărat, socotind că nu este după fire Dumnezeu Cuvântul Cel ce S-a născut din Dumnezeu-Tatăl, ci cineva cu nume fals, însuşindu-şi numele de Fiu şi de Dumnezeu, dar nefiind aceasta cu adevărat.[31] Ceva asemănător fac şi cei ce îşi însuşesc cu mintea lor necredinţa iudaică a lui Arie,[32] şi pentru aceea şi exprimă dintr-o inimă moartă nu cuvântul viu al înţelegerii

---

atotbună, Care e Tatăl. Toţi cei ce negau pe Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu cădeau în credinţa într-un Dumnezeu monopersonal, Care nu ne poate intări cu dragostea Lui faţă de Dumnezeu, venind lângă noi şi făcându-Se ca noi.

[31] Dacă Hristos nu e Fiul lui Dumnezeu după fire, El nu ne-a putut răscumpăra de sub puterea răului şi nu ne-a putut face fii ai lui Dumnezeu-Tatăl, după har. Hristos ar fi fost un mincinos dându-se drept Fiul lui Dumnezeu, una în fiinţă cu Tatăl. Apostolii ar fi şi ei nişte mincinoşi. Dar cum ar fi primit moarte de martiri pentru o minciună? Numai faptul că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om asigură valoarea persoanelor umane şi veşnicia lor. Numai viaţa veşnică după viaţa din istorie asigură lumea şi omul de o valoare şi le dă un sens. Aşa se explică paradoxul că toate au un sens dar, în acelaşi timp, nu au sens în ele însele. Au sens numai în Dumnezeu. Lumea e măreaţă, dar e în acelaşi timp supusă prin sine deşertăciunii. Numai în Dumnezeu e măreaţă şi minunată. Şi ştim că va fi veşnică în Dumnezeu din faptul că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om pe veci.

[32] Arie socotea pe Fiul prima creatură. Deci nu-L socotea Dumnezeu, de o fiinţă cu Tatăl, în aceasta se întâlnea cu iudeii. Fiul e însă de o fiinţă cu Tatăl, deşi ipostas deosebit de Tatăl. Fiinţa lui Dumnezeu, ca şi firea oamenilor, nu există concret (nu subzistă) decât în Persoane, nu se mişcă decât în Persoane. Fiinţa se vede în persoanele variate. Comunul fiinţei se prezintă în modurile variate ale persoanelor. Nu găseşti comunul fiinţei separat de varietatea lui în persoane. Numai gândirea abstractă poate defini acest comun în sine, deosebit de varietatea lui în persoane. Fiinţa e ca un fel de mare care există şi se mişcă în valuri, deosebite, dar unite. Desigur, e un exemplu foarte depărtat.

bine-credincioase, ci ceva ce priveşte spre moarte şi aduce moartea.[33] „*Săgeată care răneşte cu adevărat este limba lor. Viclene sunt cuvintele gurii lor*” (Ier. 9, 8). Deci ca unii care se împotrivesc cuvintelor adevărului, spun către Sfântul Evanghelist: „Să fie aşa cum zici: Cuvântul era la Dumnezeu. Căci credem celor scrise de tine. Să fie şi să existe Tatăl în mod deosebit. Şi Fiul, de asemenea. Dar cine se cuvine să socotim că este Fiul după fire? Căci a fi la Dumnezeu nu arată numaidecât şi fiinţa Lui. Iar deoarece dumnezeieştile Scripturi declară pe Dumnezeu Unul, să atribuim această calitate numai Tatălui, la Care era Cuvântul.”

Deci ce răspunde şi la aceasta propovăduitorul adevărului? Nu numai că Cuvântul „*era la Dumnezeu*”*,* ci şi că „*era Dumnezeu*”. Pentru ca, prin faptul că „*era la Dumnezeu*”*,* să se vadă că e Altul decât Tatăl şi să se creadă că Fiul există într-un ipostas propriu şi de Sine, iar prin faptul că „*e Dumnezeu*”*,* să se înţeleagă că e de o fiinţă cu El şi din El; din fiinţa Lui după fire, fiindcă e şi El Dumnezeu şi a provenit din Dumnezeu. Căci e cu neputinţă să fie o unică Dumnezeire, mărturisită de toţi, dacă Sfânta Treime nu urcă la identitatea firii, arătându-ne astfel raţiunea cea una a Dumnezeirii.[34]

Deci era şi este ca atare Dumnezeu, nefăcut mai târziu, ci era dintotdeauna, căci, din faptul că e Dumnezeu, urmează numaidecât şi că este etern.[35] Căci ceea ce s-a făcut în timp, fiind adus la existenţă din ceea ce nu e (din nimic), nu este Dumnezeu prin fire.

Având deci Cuvântul lui Dumnezeu prin „era” eternitatea, iar prin faptul că „*era Dumnezeu*”, deofiinţimea cu Tatăl, cât de mult nu trebuie socotiţi vrednici de osândă cei ce socotesc că El este mai mic în vreo privinţă, sau neasemenea cu Cel ce L-a născut pe El, şi care nu se feresc să-şi însuşească o astfel de greşită părere, în aşa fel, că îndrăznesc să spună şi altora acestea, „*neînţelegând nici cele ce spun, nici cele pentru care dau adeverire*” (I Tim. l, 7). Că prin nimic nu e mai mic decât Tatăl Fiul, Cel cu adevărat din El, vom vedea şi din înţelesurile unite cu cele spuse.

Alt (temei). Dumnezeieştile Scripturi dau Fiului multe şi felurite nume. Căci spun că El este Înţelepciunea şi Puterea Tatălui, după spusa lui Pavel: „*Hristos e Puterea şi Înţelepciunea lui Dumnezeu*” (I Cor. l, 24). S-a mai spus că este Lumina şi Adevărul Lui, după cum e cântat de unul dintre Sfinţi în Psalm: „*Trimite lumina Ta şi*

---

[33] Dacă în Hristos n-avem pe Însuşi Fiul lui Dumnezeu unit cu noi ca Cel ce S-a făcut şi om, rămânem în moarte, căci Dumnezeu rămâne separat şi foarte distant de noi.

[34] Cele trei Persoane ale Sfintei Treimi sunt o Dumnezeire de o singură fiinţă, în aceasta stă raţiunea unităţii Ei. Fiinţa cea una e raţiunea cea una a unităţii Dumnezeirii. Poate e o legătură între aceasta şi faptul că în Dumnezeu există un unic Cuvânt, sau o unică Raţiune. În acest Cuvânt, sau în această Raţiune, se întâlnesc Tatăl şi Sfântul Duh, Tatăl născându-L, iar Duhul Sfânt, purces din Tatăl, luminând din El. Tatăl cugetă Raţiunea ca pe un chip al Său, şi Duhul sau viaţa Lui se odihneşte în acest chip şi-L face deplin luminos Tatălui.

[35] Ca să nu lase impresia că Cuvântul, pentru că „*era la Dumnezeu*”*,* nu era şi Dumnezeu, Sfântul Evanghelist declară în mod precis că Cuvântul, deşi e deosebit de Dumnezeu „la Care era”, e şi El Dumnezeu. O spune aceasta implicit în declaraţia că Cuvântul era la începutul, sau întru începutul tuturor, deci înainte de toate care au un început şi, ca atare, este Dumnezeu. El afirmă astfel şi Dumnezeirea Cuvântului, şi deosebirea Lui ca Persoană de Dumnezeu-Tatăl. Precizând că Cel ce era la Dumnezeu era Dumnezeu, Evanghelistul întăreşte prin aceasta faptul că era oricând, căci numai Dumnezeu este etern. Dar şi din „era” deduce că e Dumnezeu. Căci dacă numai Dumnezeu este etern, Dumnezeu e totul din eternitate, deci nu e numai o esenţă plină de virtualităţi. El e din eternitate existenţa plenară. Ceea ce face după aceea e inferior Lui şi face nu din necesitate, ci din voinţa liberă, nu pentru a câştiga El ceva, ci pentru a dărui ceva din plinătatea Lui şi altora. Ceea ce e adus la existenţă în timp, e de fapt adus la existenţă din nimic. Căci ceea ce emană din Dumnezeu e într-un mod oarecare din eternitate. Dar de aceea creaţia din nimic nu e prin fire Dumnezeu deşi, în faptul că e creată din nimic, se arată totuşi atotputernicia lui Dumnezeu. În mod paradoxal, e o dovadă a atotputerniciei lui Dumnezeu, dar ea e în acelaşi timp din nimic, deci nu e dumnezeiască prin fire. Părinţii au putut dezvolta învăţătura despre lumea creată din nimic, în dezbaterea prin care au apărat Dumnezeirea şi deci eternitatea Cuvântului deosebit de creaturi.

adevărul Tău" (Ps. 42, 3). I s-a spus şi Dreptate, după spusa: „*Întru dreptatea Ta fă-mă să vieţuiesc*" (Ps. 118, 40). Căci în Hristos face vii Tatăl pe cei ce cred în El. A fost numit şi Sfat al Tatălui, după spusa: „*Cu Sfatul Tău m-ai povăţuit*" (Ps. 72, 23). Dacă Fiul este toate acestea pentru că este din Dumnezeu-Tatăl, să ne spună cei ce laudă rătăcirea lui Arie şi sunt plini de nebunia lui, cum este mai mic decât El? Înseamnă că, dacă este aşa cum zic ei, Tatăl nu este înţelept şi puternic în mod desăvârşit, nu e lumina desăvârşită, nu e adevărul desăvârşit, nici drept în mod desăvârşit, nici desăvârşit în Fiul, Care e toate acestea pentru Tatăl. Dar a cugeta sau a vorbi aşa e o abatere de la dreapta credinţă. Tatăl e desăvârşit pentru că le are pe toate în mod desăvârşit.[36] Deci e desăvârşit şi Fiul, Înţelepciunea, Puterea, Lumina şi Adevărul, Dreptatea şi Sfatul Tatălui. Iar Cel ce e plinirea desăvârşirii în Născătorul Său, cum ar fi conceput ca fiind mai mic?

Altul. Iar dacă Fiul ar fi mai mic decât Dumnezeu-Tatăl, aducându-I închinare noi şi sfinţii îngeri, vom fi descoperiţi ca adorând doi dumnezei; dacă nu se va recunoaşte identitatea firii, cel mai nedesăvârşit ar fi la fel cu Cel desăvârşit. Căci e mare diferenţă între cei ce nu sunt la fel prin raţiunea firii, şi aceasta aduce o tăiere, o înstrăinare între ei. Dar credinţa noastră nu primeşte un număr de mai mulţi dumnezei, ci Unul fiind Dumnezeu-Tatăl, Fiul Se află în unitate cu El şi evident că şi Sfântul Duh. Deci nu se poate aduce nici un reproş Fiului. Căci cum va fi mai mic Cel ce este în unitate cu Tatăl Cel desăvârşit şi e unit cu El în mod natural în unitatea fiinţei?[37]

Altul. Fiul este plinătatea. „*Căci din plinătatea Lui noi toţi am luat*" (In l, 16). Dar atunci, cum va fi mai mic? Căci e cu neputinţă să fie unitate între cele ce sunt contrare.

Altul. Dacă Fiul e mai mic şi umple toate, unde va mai încăpea ceea ce are Tatăl mai mare? Şi se poate spune aceasta şi trupeşte, ca printr-o pildă, deşi altfel se înţeleg mărimea şi micimea în cele netrupeşti.

Altul. Dumnezeu este mai presus de tot numele, iar Fiul este moştenitorul Lui. Dar dacă nu este desăvârşit pentru că e mai mic, mărimea nu constă în a fi, sau în a fi peste toate. Dar a fi Dumnezeu constă în aceasta. Deci a cugeta şi a grăi acestea e absurd. Prin urmare, Fiul este desăvârşit şi Dumnezeu, ca Unul ce este peste tot numele.

Altul. Fericitul Ioan spune despre Fiul: „*Nu dă Duhul cu măsură*" (In 3, 34), se înţelege, celor vrednici. Deoarece nu e măsură în Fiul, este nemăsurat şi întrece toată câtimea cuprinderii ca Dumnezeu. Deci, cum e mai mic Cel nemăsurat?

Altul. Dacă Fiul este mai mic, iar Tatăl mai mare, e vădit că fiecare lucrează în chip diferit şi potrivit măsurilor ce le are în sfinţirea noastră. Şi va sfinţi mai mult Tatăl şi mai puţin şi potrivit Lui, Fiul. Deci va fi şi Duhul îndoit, mai mic în Fiul şi mai mare în Tatăl. Şi cei ce se sfinţesc desăvârşit de Tatăl, nu se sfinţesc desăvârşit prin Fiul. Dar în acestea este o mare absurditate a gândurilor. Căci unul este Duhul Sfânt şi una este sfinţirea dăruită prin fire în mod desăvârşit de Tatăl prin Fiul. Deci nu e mai mic Cel ce are lucrarea cu Tatăl cel desăvârşit şi pe Duhul cel bun al firii proprii Celui ce L-a născut, pe Duhul viu şi ipostaziat, precum îl are şi Tatăl.[38]

Altul. Dacă Fiul era „*în chipul Tatălui şi întocmai cu El*", după spusa lui Pavel

---

[36] Dar şi altfel, dacă n-ai în dialog o persoană egală cu tine, scazi şi tu în toată înţelegerea şi puterea ta spirituală. Se afirmă aici condiţionarea desăvârşirii lui Dumnezeu de existenţa Lui ca şi comuniune interpersonală. Numai în comuniune cu altă Persoană egală cu Sine are, şi Una şi Alta, desăvârşirea.

[37] Dacă Tatăl ca Dumnezeu e desăvârşit, iar Fiul e mai mic decât El, nu poate fi unit în mod desăvârşit cu El. Creatura, oricât s-ar înălţa spre unirea cu Dumnezeu prin harul Lui, nu va ajunge niciodată la unitatea deplină cu El. Căci nu devine persoană a infinităţii firii Lui.

[38] Dacă Fiul întrupat ar fi mai mic decât Tatăl, n-ar fi Fiu adevărat al Lui, şi lucrarea Lui de sfinţire a noastră n-ar fi una cu lucrarea Tatălui, deci nu ne-ar face şi pe noi prin lucrarea Lui fii după har ai Tatălui. În acest caz, Tatăl fiind singur Dumnezeu, noi n-am fi îndumnezeiţi prin Fiul, ca Fiul prin fire al Tatălui. Iar Duhul ce ni s-ar da prin Hristos ar fi un Duh deosebit prin fire şi de Tatăl, şi de Fiul, deci nu ne-ar pune în legătură spirituală nici cu Tatăl, nici cu Fiul.

(Filip. 2, 6), cum este mai mic decât Tatăl? Căci, în acest caz, modul întrupării şi al smeririi nu cred că ar fi golit pe Fiul de demnitatea ce I se cuvine prin fire. E o smerire care va înceta la a doua Lui venire din cer.[39] Dar L-am auzit zicând că „*va veni întru slava Tatălui Său*” (Mc. 8, 38). Dar cum va veni întru slava Tatălui, Cel ce este mai mic decât El?

Altul. Dumnezeu-Tatăl spune undeva, printr-unul dintre Prooroci: „*Slava Mea n-o voi da altuia*” (Is. 48, 11). Voi întreba deci pe cei ce necinstesc fără evlavie pe Fiul, mai bine-zis şi pe Tatăl prin Fiul („*Căci cel ce nu cinsteşte pe Fiul nu-L cinsteşte nici pe Tatăl*;” In 5, 23): Oare, dacă, precum socotesc ei, Fiul este mai mic decât Tatăl, e de o fiinţă cu El sau nu? De vor spune că e de-o-fiinţă, de ce Îl socotesc în deşert mai mic? Căci cele ce sunt de aceeaşi fiinţă şi fire nu prezintă între ele o treaptă mai mare şi alta mai mică în felul lor de-a fi. Deci aceasta trebuie s-o cerceteze. Dar poate nu vor fi de acord cu noi nici în aceasta şi nu vor admite că Fiul este de-o-fiinţă cu Tatăl, o dată ce, după ei, este mai mic. Dar atunci, va fi cu totul altul şi străin de Tatăl. Şi atunci, cum va mai avea slava Lui? Căci, după cum spune fericitul Daniel: „*Lui I s-a dat cinstea şi Împărăţia*” (Dan. 7, 14). Deci, sau minte Dumnezeu-Tatăl, spunând: „*Slava Mea n-o voi da altuia*” (Is. 48, 11) sau, dacă este adevărat şi a dat slava Lui Fiului, Acesta nu e altfel decât El, fiind rodul fiinţei Lui şi Născutul Lui adevărat. Iar Cel ce este la fel cu Tatăl după raţiunea fiinţei, cum va fi mai mic decât El?[40]

Alte temeiuri simple şi nelegate între ele

Dacă Tatăl este Atotţiitorul, iar Fiul este de asemenea Atotţiitor, cum e mai mic decât Tatăl? Căci, potrivit unei judecăţi consecvente, cel nedesăvârşit nu va urca la măsura Celui desăvârşit. Şi dacă Tatăl este Domn, şi Fiul este de asemenea Domn, atunci, cum e mai mic decât El? Căci nu va fi desăvârşit liber dacă este mai mic în domnie şi nu are în Sine autoritatea deplină.[41] Şi dacă Tatăl este desăvârşit Lumină, şi Fiul e de asemenea Lumină, cum va fi mai mic ca El? Căci, în acest caz, nu va mai fi desăvârşit lumină, ci va fi cuprins în parte de întuneric şi va minţi Evanghelistul, care zice: „*Întunericul nu L-a cuprins pe El*” (In l, 5).[42] Şi dacă Tatăl e Viaţă, şi Fiul e de asemenea Viaţă, cum va fi mai mic ca El? Căci, în acest caz, nu este în mod desăvârşit viaţă în noi, chiar dacă locuieşte Hristos în omul dinlăuntru. Dar cei ce au crezut sunt în parte morţi dacă Fiul cel venit în ei, fiind mai mic, nu este în mod deplin viaţă.[43] Şi

---

[39] Dacă Fiul ar fi mai mic decât Tatăl, nu s-ar mai putea vorbi de o smerire a Lui prin întrupare. El ar fi prin fire în această treaptă smerită care n-ar înceta o dată cu slăvirea lui Hristos la a doua venire. Dacă nu S-ar fi smerit Fiul făcându-Se om, nici nu ne-ar putea înălţa la slava dumnezeiască împreună cu Sine, la a doua Lui venire. Venirea lui Hristos ca om n-ar fi fost un eveniment cu urmări mântuitoare şi îndumnezeitoare pentru oameni dacă El n-ar fi întocmai ca Tatăl prin firea Lui.

[40] Numai dacă Hristos e Fiul Tatălui de o fiinţă cu El, Tatăl Îi va putea da slava şi Împărăţia Lui. Dar fiindcă Fiul Tatălui S-a făcut şi om, slava şi împărăţia aceasta o va avea şi ca om şi deci va face parte de ea şi oamenilor cu care S-a unit prin întrupare pentru veci. Dacă Hristos nu e Fiul lui Dumnezeu care S-a făcut şi om ca noi, intrând în comuniune veşnică cu noi, nu există pentru noi putinţa de a scăpa de moarte şi de a ne împărtăşi de slava Lui în veşnica Lui Împărăţie. Dumnezeirea Celui întrupat ca om e singurul eveniment care dă această perspectivă şi deci un sens existenţei noastre.

[41] Domnia este în primul rând libertatea. Iar în al doilea, autoritate peste alte persoane. Cel absolut liber are şi autoritatea peste toate. Libertatea este o însuşire a persoanei. Se cere o conştiinţă în exerciţiul libertăţii, care-şi alege nesilit mişcările actelor. O esenţă supusă unor legi nu e liberă. Existenţa supremă trebuie să exercite puterea ei în mod liber şi conştient. Persoanele Sfintei Treimi nu sunt roabele vreunei legi, nici roabe una alteia.

[42] Precum Tatăl se cunoaşte deplin şi cunoaşte toate şi le dă sens tuturor, aşa se cunoaşte şi dă sens tuturor şi Fiul. Numai în Dumnezeul personal e sens. Are în Sine sensul infinit şi dă sens tuturor. Esenţa impersonală nu e preocupată de sens, nu ştie de el, deci nici nu-l posedă şi nici nu-l poate da celor ce ies din ea.

[43] În faptul de a ne ajuta să învingem pentru veci moartea, Hristos ne dă viaţa deplină. Dar dacă El nu este Viaţa deplină ca Fiul lui Dumnezeu, fiind mai mic decât Tatăl, nu ne va putea da nici nouă puterea vieţii

deoarece trebuie să alungăm cât mai departe absurditatea acestora, spunem că Fiul este desăvârşit în Tatăl şi egal cu El datorită identităţii fiinţei.

Altul. Dacă Fiul e mai mic ca Tatăl, şi pentru aceasta nu e de o fiinţă cu Acela, El este cu totul străin după fire de Tatăl. Deci nu e Fiu şi nici peste tot Dumnezeu. Căci cum s-ar numi Fiu cel ce nu e din Tatăl; sau cum e Dumnezeu cel ce nu e din Dumnezeu după fire? Ce spun la aceasta cei ce afirmă că cei ce nu primesc credinţa în Fiul, ci Îl dispreţuiesc pe Acesta, cred în Tatăl?[44] Deoarece credinţa porneşte de la Fiul, pe drept cuvânt rătăcim nerecunoscând pe Dumnezeul Adevărat.[44b] Dar aceasta este o absurditate. Deci, crezând în Fiul, credem şi în Tatăl şi în Sfântul Duh. Deci Fiul nu este străin de Tatăl, ca unul ce e mai mic, ci, una cu El, pentru că este din El după fire, şi de aceea şi egal cu El şi desăvârşit.

Altul. Dacă Dumnezeu Cuvântul Cel ce străluceşte din Dumnezeu este Fiu cu adevărat, e cu totul necesar să mărturisească şi adversarii că El este din fiinţa Tatălui. Căci aceasta înseamnă filiaţia adevărată.[45] Apoi, cum este un astfel de Fiu mai mic decât Tatăl dacă e rodul fiinţei, Care nu primeşte de nicăieri în sine o micşorare? Căci toate sunt desăvârşite în Dumnezeu. Iar dacă nu este din fiinţa Tatălui, nu e nici Fiu, ci e un fel de fiu fals şi cu nume mincinos. Dar nici Tatăl însuşi nu s-ar putea numi în acest caz cu dreptate şi cu adevărat Tată. Căci, neavând un Fiu prin fire, cum s-ar înţelege ca Tată? Aceasta ar fi ceva absurd. Dar Dumnezeu e Tatăl adevărat. Aceasta o spun toate dumnezeieştile Scripturi. Deci e numaidecât Fiu Cel ce este în mod natural din El. Iar dacă e aceasta, nu e mai mic. Căci ca Fiu este de-o-fiinţă.

Altul. Numele de părinţime nu-l are Dumnezeu de la noi, ci mai degrabă noi suntem văzuţi primindu-1 de la El. Căci e vrednic de crezare cuvântul lui Pavel, care zice: „*Din Care îşi trage numele orice părinţime în cer şi pe pământ*” (Efes. 3, 15). Deoarece Dumnezeu este mai vechi decât toate, e vădit că prin imitare suntem părinţi şi noi, care am fost făcuţi după forma Lui, numiţi fiind chipul Lui.[46] Apoi, spune-mi, cum cei ce am fost făcuţi după asemănarea Lui suntem prin fire părinţi ai copiilor proprii, dacă nu e Dumnezeu arhetipul după care am fost formaţi? Cum ar cugeta cineva că a ieşit numele părinţimii şi la alţii, dacă nu este cu adevărat un Dumnezeu Tată? Căci, dacă nu ar fi aşa, firea lucrurilor ar fi cu totul întoarsă, căci am socoti că El se numeşte Tată mai degrabă ca Cel ce este El după asemănarea noastră decât noi după asemănarea Lui.[47] Ereticul va fi silit, chiar împotriva voinţei sale, să admită aceasta. Dacă e aşa,

---

deplin scăpate de moarte. Numai în comuniune cu Viaţa desăvârşită, sau veşnică prin sine, putem rămâne şi noi în viaţa fără de moarte. Dar viaţa deplină e totodată bucurie conştientă de ea. Iar Dumnezeu e Cel ce Se bucură de comuniunea personală prin Sine în mod desăvârşit.

[44] De ce mai vorbesc de Dumnezeu-Tatăl cei ce nu cred că Hristos e Fiul lui Dumnezeu cel întrupat? Cine nu crede că Dumnezeu are un Fiu nu mai are dreptul să spună că crede în Tatăl. Cei ce dispreţuiesc pe Hristos ca Fiu nu mai văd în Dumnezeu un Tată, deci lipsesc pe Dumnezeu de viaţa iubitoare, care se prelungeşte şi către noi.

[44b] Iar dacă, necrezând în Fiul, nu credem nici că în Dumnezeu o Persoană este Tată, respingem în Dumnezeu iubirea. Dar un Dumnezeu fără iubire nu mai este Dumnezeu adevărat.

[45] Pe cât de important este să recunoaştem în Dumnezeu un Tată şi un Fiu, ca Persoane deosebite, tot pe atât de important e să-I cunoaştem de o fiinţă. Căci nu se poate naşte o persoană din alta dacă nu sunt de o fiinţă. Naşterea înseamnă atât unitatea de fiinţă, cât şi deosebirea ca persoane între cel ce naşte şi cel născut.

[46] Noi avem de la Tatăl calitatea de părinţi, nu Tatăl o are de la noi. Noi avem fecunditatea de la Tatăl, nu Tatăl de la noi. Pentru că nu noi cauzăm existenţa, ci Dumnezeu o creează. Nu putem gândi un Dumnezeu încremenit, nefiind roditor în mod conştient, ca Persoană, precum nu putem gândi o lume încremenită în aceleaşi individuaţiuni şi forme, nici o lume fecundă prin ea însăşi în baza unei legi. De unde ar fi unicitatea fiecărei persoane în acest caz?

[47] Ar fi rodul unei fantezii. Am cugeta că noţiunea de Dumnezeu este produsul nostru, atribuindu-i însuşirile noastre. Ar fi dumnezeu după chipul nostru (Aristofan), şi nu noi, după chipul Lui. Dar atunci, cum ne-am mai mântui de moarte şi de toate mizeriile lumii? Ce sens ar mai avea existenţa? Numai un Dumnezeu real poate explica totul, poate da un sens tuturor şi ne poate mântui de moarte şi de mizeriile lumii. Şi totuşi nu există întâi aceste dorinţe, ca să producem din ele ideea de Dumnezeu. Căci de unde ar

minte martorul când spune că din El este toată părinţimea în cer şi pe pământ. Căci a spune el aceasta este cea mai mare absurditate. Deci spune adevărul cel ce a îndrăznit să declare: „*De vreme ce voi căutaţi dovada că Hristos grăieşte întru mine...*" (II Cor. 13, 3). Din Dumnezeu este numele părinţime, şi din El curge la noi. Deci Dumnezeu este după fire Tatăl Cuvântului. Căci eu sunt mai mic nu pentru că nu m-am născut în mod asemănător, ci pentru cele care sunt în El. Căci, făcuţi spre imitare, noi nu avem prin aceasta cele ce provin din El egale deplin în ceea ce priveşte raţiunea firii.[48]

Altul. Să nu supună deci ereticul adevărul sofismelor, folosind în înţelesuri diferite aceleaşi cuvinte, sau, mărturisind Fiu pe Cuvântul lui Dumnezeu, să-i dăruiască o simplă cinstire prin vorbe, afirmând că El nu este din fiinţa Tatălui. Dar cum este peste tot Fiu, dacă nu e aşa după fire? Deci, sau să-şi scoată masca şi să-L necinstească pe faţă sau, recunoscându-se dezaprobatori faţă de toată dumnezeiasca Scriptură şi osândiţi de cuvintele sfinţilor, să recunoască adevărul şi să spună că e Fiu şi Dumnezeu şi să nu mai cugete că este mai mic decât Cel care L-a născut. Căci cum va fi Cuvântul mai mic decât Tatăl, o dată ce este Fiu? De aceea, deşi Se face şi este Fiul şi om, ca născut din om, nu e mai mic decât Tatăl prin faptul că este şi om. Căci omul nu e, ca om, mai mare sau mai mic decât omul, precum nici îngerul, mai mare sau mai mic decât îngerul, ca înger, sau altcineva dintre cele ce sunt, faţă de tot ceea ce e de aceeaşi fire şi are raţiunea aceleiaşi fiinţe. Deci, dacă este cu adevărat Fiu, e necesar să spunem că este din fiinţa Tatălui, având în Sine toate cele proprii aceleia în mod natural. Şi dacă Tatăl e prin fire Dumnezeu, e vădit că e Dumnezeu după fire şi Cuvântul născut din El. Deci, cum e mai mic Dumnezeu decât Dumnezeu şi decât Cel ce este Acelaşi cu Acela prin faptul că este Dumnezeu?

Altul. De unde vă vine îndrăzneala să spuneţi că e mai mic Fiul, sau Cel ce este în aceleaşi în care e şi Cel ce L-a născut? În ce mod veţi dovedi că e mai mic? După timpul în care a venit la existenţă nu socotesc că L-ar cugeta cineva astfel, chiar dacă ar aiuri la maximum. Căci Fiul este dinainte de veacuri şi El este Făcătorul veacurilor şi nu s-ar putea cugeta mărginit de timp Cel ce are naşterea mai veche decât tot timpul. Dar nu e nici în câtime mai mic decât mărimea Tatălui. Căci firea dumnezeiască se înţelege şi este fără mărime, fără câtime şi netrupească. Deci, cum s-ar arăta mai mic în aceasta Cel născut? Poate va spune cineva: în slavă, în putere, în înţelepciune. Să spună deci cât de mare şi cum este Tatăl în acestea, dacă trebuie să spună şi aceasta, ca să se înţeleagă că Fiul e mai mic, ca unul ce ar fi măsurat în acestea. Sau, dacă Tatăl este în bunătăţi necuprinse şi nemăsurate, şi acestea întrec mult măsura înţelegerii noastre, de unde scot arienii, care toate le îndrăznesc, temeiuri pentru a spune că Fiul e mai mic, spre înlăturarea demnităţii ce o are prin fire? Dar nu se poate susţine în Dumnezeu o opoziţie între mai mare şi mai mic între Tatăl şi Fiul. Căci dacă nu se poate măsura demnitatea Tatălui, cum se va dovedi treapta mai mică a Fiului?

Altul. Faţă de urâciunea neevlavioşilor eretici, putem spune, afirmând adevărul: „*Iar duşmanii sunt lipsiţi de minte*" (Deut. 32, 31). Căci cum n-ar fi plini de toată neştiinţa, „*neînţelegând nici cele ce spun, nici cele despre care dau adeverire*", cum zice Sf. Pavel (I Tim. 1, 7)? Iar cauza pentru care socotim că trebuie să-i certăm este aceasta: Dacă spun cu adevărat că Fiul e Dumnezeu care S-a născut din Dumnezeu-Tatăl, şi aşa cred, cum e mai mic decât Tatăl? Căci din aceasta rezultă o mare absurditate, vrednică de toată condamnarea şi pe care, numai auzind-o cineva, o va dezaproba. Căci dacă Fiul se dovedeşte fiind Dumnezeu prin fire, dar prin ceva este mai

---

fi aceste dorinţe, pe care nu le producem noi în mod voit?

[48] Firea omenească e şi ea fecundă, sau născătoare, ca şi cea dumnezeiască. Nici una nu e încremenită în ea însăşi. Dar firea omenească e deosebită de cea dumnezeiască pentru că e creată şi mărginită. Prin faptul că El a creat-o, Dumnezeu i-a dat şi firii omeneşti puterea să nască; dar prin faptul că e creată şi nu e prin ea, nu e egală cu El, ci mai mică. Deci tot prin faptul că El a creat-o, a putut da şi Fecioarei puterea să nască pe Fiul ei. Dar, fiind creată, L-a putut naşte numai ca om.

mic, e necesar să cugetăm că există ceva mai mare ca Dumnezeu. Deci, dacă firea Tatălui nu se cugetă desăvârşită în toate, chiar de e firea lui Dumnezeu,[49] va progresa şi El spre o treaptă mai mare, arătându-Se în Fiul, ca în chipul Lui, că este şi El de firea celui ce primeşte o treaptă mai mică.[50] Iar aceasta o are în potenţă, chiar dacă nu a arătat-o. Pentru că cele ce sunt capabile de ceva vor şi primi cele de care sunt capabile când o va cere timpul să le trăiască.[51] Dar în acestea se exprimă o mare blasfemie. Căci Tatăl nici nu progresează spre un grad mai mare, nici nu primeşte unul mai mic, o dată ce este Dumnezeu prin fire. Deci, nici Fiul nu va primi în Sine un grad mai mic, fiind şi El Dumnezeu prin fire, ca să nu se cugete la o jignire a Fiinţei celei mai presus de toate, primindu-se din neînvăţătură născocirea cuvintelor eretice.

Altul. Dacă, fiind Fiu după fire al lui Dumnezeu-Tatăl, Cuvântul din El este mai mic ca El, fie prin raţiunea demnităţii dumnezeieşti, fie pentru că nu e întru totul identic după fire cu Tatăl, fie prin vreunul dintre modurile treptelor mai mici, caracteristica aceasta nu va fi atât a Lui, cât a fiinţei din care s-a crezut că este, dacă peste tot treapta mai mică, sau mai puţin bună ce apare în El se iveşte în El din ea, deşi ea nu arată că pătimeşte aceasta, ca una ce e creată. Căci tot ce naşte un rod îl naşte asemenea sieşi.[52] Dar, dacă spun că firea Tatălui este mai presus de orice pătimire, este vădit că va fi şi în afară de această scădere. Iar fiind arhetipul bunătăţilor din noi, nu va naşte pe Fiul ca mai mic, ci ca egal şi de-o-fiinţă cu Sine, ca nu cumva Dumnezeu, Care e atât de mult mai presus de noi, să fie mai prejos de noi.[53]

Alt argument, prin reducere la absurd. Arătându-Se pe Sine egal cu Dumnezeu-Tatăl, Hristos spune undeva către ucenicii Săi: „*Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl*” (In 14, 9). Deci, cum Cel ce este astfel prin fire, precum afirmă El însuşi adeverind că este aşa, va fi mai mic, cum se spune după aiureala unora? Căci dacă, fiind mai mic, arată în El pe Tatăl, fără să intervină vreo schimbare, treapta mai mică răsfrângându-se asupra Tatălui, cum Se arată El în chipul neprefăcut al Fiului? Dar aceasta este o absurditate. Deci nu e mai mic Fiul, în Care se vede chipul desăvârşit al Tatălui.

Altul. Şi cum va primi Fiul o treaptă mai mică în cele pe care le are Tatăl, când spune fără greşeală: „*Toate câte le are Tatăl sunt ale Mele*” (In 16, 15), şi iarăşi, vorbind către Dumnezeu-Tatăl: „*Toate ale Mele sunt ale Tale şi ale Tale, ale Mele*” (In 17, 10)? Căci dacă, după aiureala unora, Fiul este în mod real mai mic, deoarece spune adevărul zicând către Tatăl: „*Ale Mele sunt ale Tale şi ale Tale, ale Mele*”, va atribui şi Tatălui treapta Sa mai mică, şi Sieşi treapta mai mare a Tatălui, înlăturând deosebirea dintre Ei; dacă în fiecare apar cele din fiecare şi dacă ceea ce este al Tatălui este şi al Fiului şi, iarăşi, ceea ce apare ca propriu Fiului, aceea este propriu şi Tatălui, nimic nu

---

[49] Dacă ereticii menţin calitatea de Dumnezeu pentru Fiul, dar afirmă că e mai mic, ei trebuie să admită că există ceva mai mare decât Dumnezeu, sau ceva mai mic şi mai mare în Dumnezeu.

[50] Dacă Fiul, fiind de fiinţa Tatălui, e mai mic ca Tatăl, cum zic arienii, sau e ceva în fiinţa Tatălui mai mic sau, după ce Tatăl naşte pe Fiul, urcă la o treaptă mai mare decât Fiul, aceasta înseamnă fie o inegalitate în firea lui Dumnezeu, fie caracterul schimbăcios al ei. Amândouă aceste deducţii sunt absurde. În Dumnezeu nu poate fi nimic mai mic şi mai mare, precum nu poate fi o schimbare în fiinţa Lui. De fapt arianismul, socotind pe Fiul Tatălui ca primă creatură, cobora pe Dumnezeu în planul lumii în sensul panteismului emanaţionist neoplatonic. Toată lupta Părinţilor pentru Dumnezeu ca Treime de Persoane de o fiinţă, necreate, deosebite de fiinţa creată a lumii, ca şi pentru Hristos ca Persoană a Treimii, Care a luat în Persoana Sa, pe lângă fiinţa dumnezeiască, şi pe cea omenească, a fost o luptă împotriva oricărui fel de panteism, care nu găseşte nici un sens în existenţă.

[51] Această concepţie ariană despre un dumnezeu care poate deveni mai mic sau mai mare vede pe acest fel de „dumnezeu” ca o esenţă în care există nişte virtualităţi, care se actualizează când vine timpul. Este un panteism emanaţionist, sau evoluţionist.

[52] Acceptând în Fiul o treaptă mai mică, aceasta nu poate să nu-şi aibă originea în fiinţa Tatălui. Căci o fiinţă nu poate naşte ceva neegal cu ea. Diminuând pe Fiul, arienii diminuau de fapt pe Tatăl, în sens panteist. Făceau din El o esenţă cu imperfecţiuni, aşa cum o vedem în lume, socotită ca ultima realitate.

[53] Omul nu naşte un fiu inferior lui. Dacă Dumnezeu ar naşte un Fiu inferior Lui, s-ar dovedi inferior nouă, neputând da naştere unui Fiu egal cu Sine, cum o face omul.

ne va împiedica să spunem şi că Tatăl este mai mic decât Fiul şi că Fiul este mai mare ca Tatăl. Dar este tot ce poate fi mai absurd chiar şi a cugeta ceva asemănător. Deci este egal, şi nu mai mic, Cel ce are prerogativele fiinţei comune cu ale Tatălui.

Alt argument din aceeaşi spusă. Dacă toate câte le are Tatăl sunt ale Fiului, în Tatăl fiind desăvârşirea, desăvârşit va fi şi Fiul, Cel ce are aceleaşi însuşiri proprii şi excepţionale ale Tatălui. Deci nu e mai mic, cum afirmă blasfemia ereticilor.

Alt argument prin reducerea la absurd a împletirii unor raţionamente contrarii. Să ne spună cei ce varsă flacără nestinsă din capul lor şi resping dogmele drepte şi dumnezeieşti şi născocesc rânduri-rânduri de silogisme spre rătăcirea şi răsturnarea celor mai simpli, oare e mai bun Tatăl ca Fiul, fiind mai mare ca El, dacă Fiul este mai mic, sau nu? Socotesc că vor spune că e mai bun (Tatăl). Dar să arate ce are în plus Tatăl prin faptul că spun că este mai mare, dacă nu e mai mic. Iar dacă nu are nimic, se înlătură toată scăderea atribuită Fiului. Iar dacă e mare deosebirea, Tatăl e mai bun, ca Cel ce e mai mare. Dar să ne răspundă de ce şi să ne înveţe, dacă sunt cu adevărat înţelepţi, pentru ce, născându-L Tatăl pe Fiul, nu L-a născut egal cu Sine, ci mai mic? Iar dacă S-ar arăta mai bun, prin faptul că L-ar naşte pe Fiul egal cu Sine în toate, ce Lar împiedica pe Tatăl să facă aceasta? Căci dacă Lar împiedica ceva în mod necesar, vor mărturisi fără să vrea că e ceva mai mare ca Tatăl. Iar dacă n-ar fi nimic ce-L împiedică, ci având puterea şi ştiinţa că e mai bine să-L nască pe Fiul ca egal, dar voieşte să-L nască mai mic, se va vedea apărând în El o pizmă şi o ciudă, nevrând să dea Fiului egalitatea cu El. Deci Fiul va fi, cum spun aceia, mai mic, fie dintr-o neputinţă a Tatălui în privinţa naşterii Lui, fie dintr-o invidie a Tatălui, după cum rezultă din silogismele lor. Dar ambele ipoteze sunt absurde. Căci firea dumnezeiască e mai presus de orice patimă şi scădere. Deci nu e mai mic Fiul, ca să nu piardă egalitatea în nici un mod, nici din neputinţa Tatălui în a-L naşte pe Cel din El egal cu El, nici fiindcă ar fi împiedicat de pizmă să voiască ceea ce a mai bun.[54]

Altul. Iisus Mântuitorul spune undeva că El este întru Tatăl şi Tatăl de asemenea întru El. Dar este vădit oricui că nu se cuvine a cugeta pe Tatăl încăput în Fiul, ca pe un corp în alt corp, sau ca pe un vas în alt vas; sau a-L opune în oarecare mod pe Fiul Tatălui. Acesta se arată în Acela, şi Acela, în Acesta, ca într-o identitate neschimbată a fiinţei şi într-o unitate şi asemănare prin fire. E ca şi când cineva, văzându-şi forma proprie şi în alt chip, ar zice către unii, admirându-şi asemănarea dusă la culme a propriei înfăţişări: „Eu sunt în această copie, şi copia în mine;" sau, în alt mod, ca şi când, punându-şi dulceaţa mierii pe limbă, ar zice despre ea: „Eu sunt în miere, şi mierea în mine;" sau, iarăşi, ca şi când căldura provenită natural din foc ar face glasul celui ce o simte să spună: „Eu sunt în foc, şi focul în mine."[55] Căci fiecare dintre cele spuse este pentru cugetarea abstractă separabil, dar în fire ele sunt unite, şi una se arată din alta într-o mişcare inseparabilă şi nedistanţată, deşi una pare să fie despărţită de cea în care este.

Astfel, se realizează o unitate între înţelesurile celor cugetate, căci una apare în alta, dar amândouă sunt aceeaşi în fiinţă. Deci dacă, prin identitatea fiinţei şi prin

[54] Arianismul era plin de contraziceri, întrucât numea pe Hristos Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, dar socotea pe acest Fiu venit la existenţa mai târziu, întrucât Tatăl, Care L-a născut, trebuia - după ei - să fie mai vechi. Aceasta înseamnă că nu recunoştea că Cuvântul „*era la început*", deci înainte de tot ce s-a început, deci că El însuşi era fără început. Dar cum putea Tatăl să nască pe cineva inferior Lui, deci ca pe o creatură, dacă era din fiinţa Lui? Aceasta înseamnă a socoti că fiinţa dumnezeiască din Tatăl nu poate să nască ceva asemenea Lui. Arianismul era plin de contraziceri, întrucât numea pe Hristos Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, dar socotea pe acest Fiu venit la existenţa mai târziu, întrucât Tatăl, Care L-a născut, trebuia - după ei - să fie mai vechi. Aceasta înseamnă că nu recunoştea că Cuvântul „*era la început*", deci înainte de tot ce s-a început, deci că El însuşi era fără început. Dar cum putea Tatăl să nască pe cineva inferior Lui, deci ca pe o creatură, dacă era din fiinţa Lui? Aceasta înseamnă a socoti că fiinţa dumnezeiască din Tatăl nu poate să nască ceva asemenea Lui.

[55] De simţi în tine căldura celui ce te iubeşte, ca a unuia ce îţi este prin aceasta interior, eşti îndreptăţit să spui: „Eu sunt în el şi el este în mine."

deplina neprefacere a caracterului propriu, Tatăl este în Fiul, cum va încăpea şi se va arăta Cel mai mare în Fiul, Care este, după aceia, mai mic? Iar fiindcă Tatăl este întreg în Fiul, Fiul este numaidecât desăvârşit şi condiţie a caracterului Tatălui cel mare.[56]

CAPITOLUL 4

CĂTRE CEI CE ÎNDRĂZNESC SĂ SPUNĂ CĂ ALTUL ESTE CUVÂNTUL INTERIOR ŞI NATURAL ÎN DUMNEZEU-TATÂL, ŞI ALTUL FIUL DESPRE CARE VORBESC SFINTELE SCRIPTURI. ACEASTĂ REA ÎNVĂŢĂTURĂ ESTE A LUI EUNOMIE. ÎMPOTRIVA ACESTORA ARE CA TEXT SPUSA: „*Acesta era la început la Dumnezeu*"

Evanghelistul a făcut în aceste cuvinte un fel de rezumat al celor spuse mai înainte. Dar, punând în faţă termenul „*Acesta*", se arată spunând: „Cel ce era la început", adică Cuvântul cel aflat la Tatăl, fiind Dumnezeu din Dumnezeu, El, şi nu Altul, este Cel despre care vorbeşte scrierea de faţă. Dar se cuvenea iarăşi să adauge, nu în deşert, ci mişcat în mod binecuvântat împotriva afirmaţiilor absurde din scrierile lor, fericitul Evanghelist şi aceasta, după ce a precizat arătând cum trebuia pe Cuvântul Cel Unul şi singur şi adevărat din Dumnezeu şi în Dumnezeu şi existând la Dumnezeu. De aceea adaugă repede: „*Acesta era la început la Dumnezeu*" ca Fiu, adică la Tatăl, în El, ca din fiinţa Lui, ca Unul-Născut. Spune „*Acesta*"*,* întrucât nu este altul aşa.[57] Deci spune: Socotesc că se cuvine ca, silindu-ne, să adăugăm la cele spuse: „*Acesta era la început la Dumnezeu.*" Călăuzit în mod luminos de Duhul dumnezeiesc la cunoştinţa celor viitoare, nu ignoră, cum socotesc şi cum trebuie să o spun pentru adevăr, că se vor arăta unii lucrători ai pierzaniei, vânători ai diavolului, curse ale morţii, care vor coborî la intrarea iadului pe cei ce, din lipsă de învăţătură, se apropie de cei ce urmăresc din inimă cele rele. Căci aceştia vor stărui şi se vor încăpăţâna zicând că altul este cuvântul interior în Dumnezeu, şi altul, Fiul şi Cuvântul prin Care Dumnezeu lucrează toate, care se poate înţelege ca cuvânt al cuvântului, ca chip al chipului şi ca strălucire a strălucirii. Deci, ca şi când i-aş fi auzit pe aceştia rostindu-şi blasfemia, explicând cele cuprinse în blasfemia lor, să o prezentăm pe aceasta mai dezvelită, pentru asigurarea credinţei celor simpli. Căci cel ce primeşte învăţătura e păzit şi în trecerea peste şarpe, care a uitat de drumul de mijloc. Vom expune deci în mod necesar pe aceasta în ceea ce are ea contrar. Apoi se vor respinge acelea prin cele pe care Dumnezeu Cel atotînţelept ni le va

---

[56] Părinţii, meditând la modul cum poate fi Tatăl în Fiul şi viceversa, au fost ajutaţi prin aceasta să reflecteze asupra tainei existenţei persoanelor umane ce se iubesc una în alta. Eu sunt în cel pe care îl iubesc, şi el în mine. În înfăţişarea mea se reflectă chipul lui şi el contrebuie la precizarea caracterului sau trăsăturii mele. Suntem unul în altul şi ne definim unul pe altul, dar nu ne confundăm. Suntem o unitate, prin unitatea firii, dar şi prin întregirea ce ne-o dăruim ca persoane deosebite. Însă prin faptul din urmă rămânem şi distincţi în această unitate. Filosofia elină ştia de indivizi separaţi, sau de esenţa comună, dar nu reflectase asupra comuniunii care uneşte persoanele fără să le confunde.

[57] Prevăzând că unii vor înţelege prin „*Cuvântul*" ce era la început un cuvânt impersonal, gândit de Tatăl, Sfântul Evanghelist Ioan adaugă: „*Acesta era la Dumnezeu*"*,* deci ca o Persoană deosebită de Dumnezeu-Tatăl, adică e una cu Fiul Lui. Totuşi, Cuvântul acesta ca Persoană deosebită de Tatăl era în Tatăl aşa de mult, că se poate spune şi că era în Tatăl. Şi în om nu e cuvânt interior, despre ceva sau despre sine, decât în relaţie cu alte persoane, cărora le va spune ce gândeşte despre ele şi despre lucruri. Cuvântul interior implică relaţia cu alte persoane. Dar la Dumnezeu Persoana a doua e atât de interioară celei dintâi, încât chiar Cuvântul interior e totodată Persoana a doua. Dumnezeu-Tatăl, gândindu-Se pe Sine, sau privind chipul Său, e subiect născător al chipului, dar în aşa fel că şi chipul devine împreună subiect al Lui, sau Tatăl naşte ca subiect un Cuvânt, Care este El însuşi subiect. Tatăl nu Se gândeşte pe Sine decât ca iubitor al altei Persoane. Şi prin aceasta apare chipul Său totodată ca Persoană, pe Care O iubeşte şi care Îl iubeşte. Chipul Tatălui e Cuvântul Lui atotcuprinzător. Cu El vorbeşte Tatăl ca şi cu o altă Persoană, nu cum vorbeşte omul mai mult ca pregătire pentru vorbirea cu altă persoană.

îngădui.

Părerea lui Eunomie despre Fiul lui Dumnezeu

Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu, zice acela, nu este în sens propriu Cuvântul Lui, ci cuvântul interior al lui Dumnezeu-Tatăl e cel ce se mişcă în El şi este pururea. Iar cel numit Fiul Născut din El, primind cuvântul Lui interior, cunoaşte toate, învăţându-le; şi se numeşte şi este cuvântul prin asemănarea cu acela.[58] Apoi, spre întărirea blasfemiei şi a ideilor lui strâmbate, aduce unele raţionamente, ca, precum s-a scris, să strângă laţul păcatelor lui.

Deci zice: Dacă Fiul este Cuvântul natural şi interior, care este în Dumnezeu-Tatăl, iar El este de o fiinţă cu Cel ce L-a născut, ce ne-ar împiedica să spunem că şi Tatăl este şi se numeşte Cuvântul, ca Cel de o fiinţă cu Cuvântul?

Şi iarăşi: Dacă Fiul lui Dumnezeu-Tatăl nu este altul, de ce Tatăl se află zicând către El: „*Fiul Meu eşti Tu. Eu astăzi Te-am născu*" (Ps. 2,7)? Căci nu fără cuvânt şi-a făcut Tatăl vorbirea către El. Căci tot ce se grăieşte, se grăieşte desigur prin cuvânt, nu altfel. Dar Însuşi Mântuitorul zice undeva: „*Ştiu pe Tatăl şi păzesc cuvântul Lui*" (In 8, 55). Şi iarăşi: „*Cuvântul ce-l auziţi nu este al Meu, ci al Celui ce M-a trimis pe Mine*" (In 14, 24). Deci toate câte le spune Tatăl către Fiul prin cuvânt, le mărturiseşte şi El şi uneori se spune că păzeşte cuvântul Tatălui, alteori se spune iarăşi că nu cuvântul Său, ci al Tatălui Său, l-au auzit iudeii. Deci cum nu ar fi, zice Eunomie, neîndoielnic altul Fiul decât cuvântul interior, sau decât cel născut prin înţelegere, la care participând şi de care umplându-Se cuvântul rostit şi indicator al fiinţei Tatălui, sau Fiul, se numeşte şi El cuvânt?[59]

Rele ca acestea şi-a ţesut sieşi lipsitul de minte. Dar, fără a se ruşina să se opună tuturor dumnezeieştilor Scripturi, arată în el însuşi adevărul scris în ele: „*Când necredinciosul coboară în adâncul relelor, se acoperă de dispreţ*" (Pilde 18, 3). Şi s-a coborât foarte mult în adâncul răutăţii potrivnicul lui Dumnezeu, din lipsa lui de minte. Căci, refuzând să se îndrepteze prin adevăr, se acoperă de putreziciunea gândurilor sale. Iar că Cuvântul lui Dumnezeu este prin Sine Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu şi Tatăl, vom cunoaşte din cele de mai jos.

Respingerea părerii greşite a lui Eunomie

Greu se lasă învăţat ereticul fără de minte. Căci cum ar intra înţelepciunea în sufletul pornit spre rele? Şi cine ar fi mai porniţi spre rele ca aceştia care, potrivit celor scrise, îşi întorc auzul de la adevăr şi aleargă cu repeziciune spre miturile propriilor născociri, ca să nu asculte cum se cuvine pe cei ce grăiesc cele din dumnezeiasca Scriptură? Dar „*Vai celor ce proorocesc din inima lor, şi nu cele ale Domnului*" (Ier. 23, 16). Căci cine, grăind cele ale Domnului, „*spune: anatema fie Iisus*!" (I Cor. 12, 3)?

---

[58] Pentru ce numai „Fiul", creat şi întrupat în Hristos, ar avea în El Cuvântul interior, sau chipul propriu gândit de Tatăl, ca şi cuprinzător al tuturor gândurilor Lui? Este în aceasta o lucrare specială a lui Dumnezeu cu acest aşa-zis Fiu, în baza unui dar pus deosebit în El de Dumnezeu? Sau se datoreşte aceasta unui efort deosebit al acestei creaturi? Cum a distins Dumnezeu această creatură de toate celelalte? Sau cum s-a distins ea? Sunt lucruri greu de înţeles. Acest aşa-zis „Fiu" e ridicat peste toate creaturile; şi totuşi este creatură. E cineva la mijloc, între Dumnezeu cel necreat şi creatură? Dar cum poate fi înţeles acest intermediar? Oare nu sunt toate creaturile conştiente într-un fel de legătură cu gândirea lui Dumnezeu? Oare există ceva la mijloc între panteism şi deosebirea între Dumnezeu cel personal şi creaţie?

[59] Eunomie, după ce a afirmat legătura strânsă între „Fiul" creat şi Cuvântul interior al lui Dumnezeu, aici desparte Cuvântul interior, şi de aceea şi pe Fiul, de Cuvântul. Se vede şi aici cum se contrazice. De fapt, nu există o astfel de despărţire. Căci cuvântul interior nu este decât baza cuvântului rostit, implicând în el persoana către care va fi rostit. Aceasta la oameni. Cu atât mai deplin la Dumnezeu.

E ceea ce fac fără ruşine cei ce nu iau în serios dogmele dreptei credinţe, ci, precum a zis careva dintre Sfinţii prooroci, strâmbă toate cele drepte (Ier. 23, 26-27). Căci spun că altul este cuvântul natural şi interior în Dumnezeu-Tatăl, şi altul cel numit Fiu şi Cuvânt. Şi aduc ca pretinsă dovadă a părerii, mai bine-zis a necredinţei lor neînfrânate, pe Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, Care zice în predicile Lui către iudei: „*Îl ştiu pe Tatăl şi păzesc cuvântul Lui*" (In 8, 55); ba, pe lângă aceasta, şi spusa Tatălui: „*Înainte de luceafăr Te-am născut pe Tine*" (Ps. 109, 3). Apoi spun, sorbind veninul din tatăl lor: „Dacă cel ce vorbeşte este altul decât cel către care vorbeşte Tatăl prin cuvânt, este altul decât El cuvântul natural, prin care şi-a făcut vorbirea Tatăl." Şi iarăşi: „Dacă Însuşi Fiul afirmă că păzeşte cuvântul Tatălui, cum nu va fi altul cel ce păzeşte decât cel păzit?"

A respinge însă acestea nu e deloc greu. Căci s-a spus: „*Da-va Domnul celor ce li* se *binevesteşte cuvânt cu putere multă*" (Ps. 67, 12). Iar cei ce bolesc de o astfel de neştiinţă trebuie să-şi amintească de cel ce spune: „*O, voi ce părăsiţi căile drepte spre a umbla în întuneric*!" (Mih. 3, 6). Iar nouă ni se cuvine să spunem învăţătorului cel din ceruri: „*Întoarce ochii mei spre a nu vedea deşertăciunea*" (Ps. 118, 37). Fiindcă deşertăciune cu adevărat, aiureală şi nimic altceva sunt cuvintele goale ale neştiinţei acelora. Căci nu ca neavând în sine alt cuvânt al Tatălui, a spus Fiul că păzeşte cuvântul Tatălui. Dar nici n-a afirmat că a venit la noi ca vreun oarecare pedagog, ci ca existând singur prin fire în Tatăl, însă având de asemenea în Sine pe Tatăl, nemijlocind nici un altul între ei.[60] „Eu, zice, întru Tatăl şi Tatăl întru Mine. Nu e în Mine un cuvânt natural al Tatălui, nici un alt cuvânt, ci Tatăl este în Mine."[61] Deci să spună cineva, aşa cum se cuvine, cum trebuie să înţelegem ceea ce a spus El către iudei. Pe lângă aceasta, vom spune, adeverind şi noi cele ce se urcă la mintea noastră potrivit adevărului, că Mântuitorul, învăţând poporul iudeu greu de convins şi atrăgând pe încetul pe ascultătorii ce slujeau Legii, spunea de multe ori: „*Eu sunt Adevărul*" (In 14, 6). Numai că nu zicea: „Lepădaţi jugul Legii. Primiţi slujirea în duh, să treacă umbra, să se depărteze chipul, a strălucit Adevărul." Dar nu li se părea tuturor că face un lucru drept răsturnând cele ale lui Moise, sau mai degrabă aducând la ceea ce e mai adevărat. De aceea, unii strigau: „Dacă *ar fi Acesta om de la Dumnezeu, n-ar desfiinţa sâmbăta*" (In 9, 16). Prin aceasta arătau că socoteau un păcat nerecunoaşterea Legii.

Răspunzând acestor nebunii ale iudeilor, El goleşte cuvintele lor de toată podoaba adevărului şi voieşte să-i înveţe în mod acoperit, deci nu pe faţă, că n-ar lucra Fiul, Care nu cunoaşte păcatul, ceva ce este contrar lui Dumnezeu-Tatăl. Iar fiindcă nu spunea descoperit: „Nu cunosc păcatul", îi înfuria şi mai mult, încât căutau să-L omoare. Căci, fierbând de mânie, au sărit zicând: „Numai Dumnezeu poate să nu păcătuiască. Iar Tu, fiind om, nu spune cele ce se cuvin numai lui Dumnezeu." E ceea ce au făcut şi altădată, zicând că se cuvine să-L omoare cu pietre, fiindcă, om fiind, Se face pe Sine Dumnezeu. Dar Mântuitorul, ca Unul ce S-a făcut şi om şi S-a supus Legii împreună cu cei de sub Lege, şi Care păzeşte cuvântul Tatălui, numai că nu zice: „Nicidecum nu voi călca voia Tatălui. Căci păcatul se face când se iese din legea dumnezeiască. Iar Eu nu ştiu de păcat, fiind Dumnezeu prin fire. Deci, învăţând, nu supăr pe Tatăl. Prin urmare nimeni să nu critice pe Dătătorul Legii prin fire şi pe păzitorul Legii pentru asemănarea cu noi." Şi zice că nu cunoaşte pe Tatăl simplu ca noi, că numai El este Dumnezeu, ci afirmă că înţelege firea Tatălui. Iar deoarece ştie că Cel ce L-a născut nu suporta vreo schimbare, Se ştie şi pe Sine neschimbat din Tatăl

[60] Iisus Hristos nu era un Fiu al Tatălui, Care aducea cuvântul de învăţătură al Tatălui ca pe ceva străin de El, ca pe un mijlocitor între El şi Tatăl, deşi era şi El un mijlocitor al cuvântului Tatălui şi fiind El însuşi acest Cuvânt ca Persoană dumnezeiască. Eunomie trebuia să spună că El, ca Cuvânt ipostatic, este şi Cuvânt al Tatălui, fiind născut din Tatăl.

[61] În Hristos nu e o raţiune a Tatălui, ci El însuşi este raţiunea ipostatică. În El însă, în calitate de Fiu al Tatălui, este şi Tatăl însuşi ca altă Persoană.

neschimbat. Iar necunoscând schimbarea, cum ar spune că şi păcătuieşte şi nu stă mai degrabă neclintit în însuşirile Lui naturale?

Deci e deşartă pâra iudeilor, care socoteau pe Fiul, cugetând la altceva decât la voia Tatălui. De aceea zice că păzeşte cuvântul Lui şi nu ştie prin fire de păcat.[62] Căci ştie că Tatăl nu poate pătimi aceasta, şi pe Sine, de-o-fiinţă cu El şi că e Fiu adevărat. Iar deoarece, pe lângă aceasta, mai adaugă la opoziţia lor şi afirmaţia unită cu ea: „*Din pântece mai înainte de luceafăr Te-am născut*,” să desfăşurăm şi raţionamentul dreptei credinţe faţă de această ipoteză. Fiindcă Tatăl spune acestea către Fiul, nu trebuie să socotim că există, pe de o parte, un cuvânt natural în Tatăl şi să înţelegem că este altul decât Fiul. Ci să ne amintim mai întâi că Proorocul, intenţionând să exprime tainele în Duh, îl înfăţişează pe Fiul şi arată cum Acela aude de la Tatăl: „*Fiul Meu eşti Tu*” şi cele ce urmează acestora. Iar prin forma omenească nu ne sileşte să înţelegem două cuvinte, ci, văzând în cele obişnuite la noi iconomia împlinită prin ele, vom recunoaşte, de vom lucra în chip drept, slăbiciunea firii noastre, care n-are nici cuvinte, nici moduri de înţelegere potrivite întocmai tainelor mai presus de noi, sau în stare să tâlcuiască fără greşeală cele dumnezeieşti. Dar vom îngădui firii dumnezeieşti să învingă mintea şi vorbirea din noi, ajutându-ne să înţelegem cele despre acea fire nu aşa cum se spune, ci cum i se cuvine ei şi precum voieşte ea. Iar dacă unii dintre ereticii lipsiţi de evlavie socotesc că noi nu ne-am folosit în chip drept de astfel de cuvinte şi nu îngăduie să ne folosim de forma cuvântului luată din cele obişnuite nouă, să ne audă cu dreptate spunându-le: Să se înţeleagă Tatăl şi născând ca noi, şi să nu nege pântecele şi durerile naşterii. Aceasta fiindcă spune Fiului: „*Din pântece Te-am născut.*” Dar vor spune poate că durerea adevărată a Tatălui pentru Fiul înseamnă cea din asemănarea cu noi. Deci să o înţelegem şi pe aceasta în chip binecredincios, chiar dacă se grăieşte în cuvinte omeneşti. Şi s-a dezlegat îndoiala lor urâtă şi lipsită de evlavie. Socotim că ar ajunge acestea.[63]

Dar, deoarece am aflat că obiecţiile strâmbe, născocite de ei, lovesc ca un şir de împuşcături în dreptatea dogmelor dreptcredincioase, să le înfăţişăm întâi după conţinutul fiecăreia şi apoi să le ridicăm în faţă ceea ce li se opune şi să înarmăm împotriva lor mai puternic adevărul pururea biruitor. Vom arăta întâi obiecţia, apoi raţionamentele care o combat, făcând ca argumentul să fie mai clar şi, ca zgomotul unui torent de munte, să trezească în cititori dorinţa să şi-1 însuşească.

O obiecţie sau opoziţie a ereticilor

Dacă, zic ei, cuvântul nu este în Dumnezeu-Tatăl, ci fiinţial şi interior altul decât Fiul Lui Unul-Născut, Care se numeşte şi El, prin imitarea Aceluia, cuvânt, va rezulta ceva absurd şi va fi necesar ca cei ce socotesc că gândesc drept, spunând că Cuvântul este de o fiinţă cu Tatăl, şi Tatăl este una cu Fiul, să vadă că nu e nici o piedică să fie şi să Se numească şi Tatăl Cuvânt, de vreme ce este de-o-fiinţă cu Cuvântul.

Respingerea obiecţiei

Nici un motiv nu ne va sili, prea bunilor, să înţelegem şi să numim şi pe Tatăl Cuvânt, deşi putem să credem că este de-o-fiinţă cu Cuvântul. Căci cele ce sunt de

[62] A păcătui înseamnă a călca voia lui Dumnezeu, Care prin fire nu vrea decât ceea ce e bine sau favorabil existenţei. Fiul nu poate păcătui prin fire, fiind de o fiinţă cu Tatăl. Deci, în însăşi afirmaţia lui Hristos că El nu ştie de păcat era implicată afirmaţia că e Fiul Unul-Născut al Tatălui, de o fiinţă cu El.

[63] Ereticii arieni vedeau în declaraţia Tatălui: „*Din pântece mai înainte de luceafăr Te-am născut*” *o* confirmare a ideii lor despre o naştere mai tâzie a Fiului. Sfântul Chiril le răspunde: Fie că noi nu avem cuvinte potrivite să exprimăm naşterea eternă şi spirituală a Fiului, dar folosindu-ne de cele întâmplate cu noi, prin Duhul Sfânt le înţelegem într-un sens superior acestora, fie că aici se exprimă preştiinţa Tatălui că va face să se nască Fiul cândva ca om.

aceeaşi fire nu se prefac numaidecât una în alta, nici nu ajung la o amestecare, ca să fie înţelese una din alta, în aşa fel ca cele indicate să ajungă din mulţime la unitate, sau, poate, din doime o unitate. Căci faptul că protopărintele Adam a fost de-o-fiinţă cu fiul născut din el, nu-l va face pe tatăl fiu, nici fiul nu va urca la calitatea de tată. Ci, ultimul fiind una cu primul, în unitatea identităţii fiinţiale, va păstra ceea ce e propriu lui şi se va înţelege ca un fiu dintr-un tată; iar născătorul se va arăta iarăşi ca tată.[64] Iar de socotiţi că se spune un cuvânt înţelept aici, aceasta va sili pe cel de-o-fiinţă să fie cu totul una cu cel de-o-fiinţă şi nu va îngădui să se admită nici o deosebire, în aşa fel ca fiecare să fie în sine ceea ce este.[65] Şi atunci, ce face pe Judecătorul tuturor să nu pedepsească pe tatăl pentru fiu, iar pe fiu, să nu sufere osânda pentru tată? „*Sufletul care păcătuieşte,* zice, *va muri el însuşi, iar fiul nu va lua păcatul tatălui său*” (Iez. 18, 20). Pentru faptul că tatăl este de-o-fiinţă cu fiul, sentinţa Dreptului Judecător nu pune pe tatăl în locul fiului, nici pe fiul nu-l pune în poziţia tatălui, ci îl ştie pe fiecare în mod deosebit, neschimbând pe acesta în acela, nici pe acela în acesta, deşi fiinţa ambilor este una.[66] De aceea, e vădit că nici un temei nu va sili pe Dumnezeu-Tatăl să Se schimbe şi să fie Cuvântul, pe motiv că este de-o-fiinţă cu Cuvântul. Căci rămâne în Sine, adică Tată, iar Cel născut din El se înţelege şi este Cuvântul, adică Fiul, ca să nu apară cele dumnezeieşti mai absurde ca cele ce se petrec în noi.[67]

Altă respingere prin reducerea la absurd

Ca Cel ce nu are nici o deosebire faţă de Tatăl Său, ci e chipul Lui întru totul şi pecetea ipostasului Lui, Fiul zice către ucenicii Săi: „*Cel ce Mă vede pe Mine vede pe Tatăl*” (In 14, 9). Dar dacă, fiind aşa, este de-o-fiinţă cu Tatăl, iar cele de-o-fiinţă se confundă între ele, nu e nici o piedică să se înţeleagă Fiul ca Tată, deoarece este de-o-fiinţă cu Tatăl şi poate să treacă în Acela, nefiind nimic care să-I împiedice în aceasta, o dată ce pentru această prefacere sau mutare se desfiinţează raţiunea deofiinţimii. Deci să se înţeleagă Fiul ca Tată şi să se spună, o dată ce este aceasta, către

[64] Arienii confundau fiinţa cu persoana. Cei de o fiinţă erau socotiţi de ei ca o persoană. Părinţii - în necesitatea de a întemeia adevărul unui Dumnezeu în trei Persoane de o singură fiinţă - au aprofundat deosebirea dintre persoană şi fiinţă. Persoanele, deşi au comună fiinţa, aduc şi ceva ce le este deosebit în fiinţa comună. Fiinţa le leagă, dar nu le confundă. Fiinţa face persoanele conştiente să se înţeleagă, dar aceasta înseamnă că sunt şi deosebite. Eu nu pot fi decât în legătură cu altul, deci trebuie să existe un altul, în fiinţă e puterea de a se naşte unul în altul, fără să se confunde sau să-şi schimbe rolul. În aceasta se arată că fiinţa vie nu e ceva static, rigid. Fiinţa nu există concret decât în relaţiile interpersonale, aflate în ea în mod virtual. Dacă e aşa în planul existenţei dependente, aceasta îşi are originea în planul existenţei independente, de care depind toate. Fiinţa are în ea virtualitatea îmbogăţirii prin dialogul dintre persoane. În viaţa pământească, fiinţa pare a avea faţă de persoane avantajul că durează, pe când persoanele pier, murind. Dar durata fiinţei n-ar avea nici un rost dacă persoanele ce ies din ea pier pe rând definitiv. Pieirea lor e ceva anormal. De aceea trebuie să existe o Fiinţă supremă ale cărei Persoane durează din veci şi până în veci. Aceasta asigură şi existenţa veşnică a persoanelor create. Dacă e valoroasă şi durabilă fiinţa, valoarea şi durata aceasta se datorează valorii persoanelor. Fiinţa are în ea puterea iubirii de la Dumnezeu.

[65] Eu sunt în mine însumi, dar sunt prin fiinţă şi în ceilalţi, mai ales când îi iubesc. Sunt şi în altul, dar ca în altul. Cu atât mai mult este Tatăl în Sine însuşi, dar şi în Fiul. Şi viceversa.

[66] Nu judecă Dumnezeu-Tatăl în locul Fiului, nici viceversa, pentru că fiecare foloseşte în mod propriu voinţa care aparţine firii comune. De aceea, în capacitatea de a voi se arată unitatea firii, dar în felul cum foloseşte in mod liber această voinţă se arată deosebirea Persoanelor.

[67] Cea mai deplină raţiune, sau cel mai satisfăcător sens al existenţei persoanei -forma conştientă şi folositoare liberă a voinţei - este să iubească şi să fie iubită. Iar forma cea mai curată şi mai adâncă a iubirii este aceea dintre Tată şi Fiu. Fiul şi Tatăl sunt raţiunea de a fi a lui Dumnezeu. Pe de altă parte, Fiul e Cuvântul cel mai autentic al unei persoane, dacă ţinem seama că persoana este baza cuvintelor, sau Cuvântul ontologic ca izvor în continuă comunicare al cuvintelor nesfârşite. Însă, dat fiind că cuvântul e al cuiva, persoana ca bază ontologică a cuvintelor are o altă persoană care o naşte. La oameni nici o persoană nu e ultimul tată, ultimul izvor al persoanei ca bază ontologică a cuvintelor. Dar în Dumnezeu trebuie să fie un Tată ultim al Fiului în calitate de Cuvânt.

Cel ce este cu adevărat Tatăl: „*Din pântece înainte de luceafăr Te-am născut*” (Ps. 109, 3). Şi astfel, Fiul să ia asupra Sa toată grăirea ce se potriveşte Tatălui. Dar, făcându-Se aceasta, totul se confundă şi este pururea la fel, adică Sfânta şi cea de-o-ființă Treime se contrage într-o unitate, dacă modul propriu şi specific al fiecărui ipostas se desființează prin rațiunea deoființimii şi dacă identitatea firii anulează deosebirea Persoanelor. De ce nu va fi deci Tatăl Cuvântul, pentru că e de o ființă cu Cuvântul, şi nu va rămâne neschimbat ceea ce este, fiind de o fire sau de o ființă cu Cuvântul Său? Deci s-a arătat deşartă obiecția lor.[68]

Altă respingere

Dacă tot cuvântul e cuvântul cuiva, adică al celui ce-l face să curgă de pe limbă, sau al celui ce îl voieşte din inimă şi îl scoate la arătare, iar Cuvântul ar fi Tatăl, fiindcă Tatăl e de o ființă cu Cuvântul, şi-ar fi propriul cuvânt, mai bine-zis al nimănui, sau nu ar avea nici o existență. Căci cum ar exista cuvântul, nefiind cineva al cărui cuvânt o să fie? Dar acesta este un lucru absurd. Căci nu poate fi firea dumnezeiască şi nemuritoare incapabilă de existență (concretă în Persoane, n.n.), nici nu va trece vreodată Tatăl în Cuvântul, chiar dacă este de o ființă cu Cuvântul, ci rămâne Tată, Căruia Fiul îi este şi Cuvânt.[69]

Altă respingere

Dacă se crede că firea dumnezeiască nu este primitoare de nici o schimbare şi prefacere în rațiunea ei ființială, cum, părăsindu-şi locul ei, Tatăl va trece in Cuvântul? Căci, pătimind aceasta, ar fi primitor de schimbare în mod necesar. Fiindcă nu va fi Acelaşi dacă nu s-a păstrat în ceea ce era la început. Dar acest lucru este absurd. Căci e cu totul străin firii dumnezeieşti să se preschimbe. Nu va suferi deci Tatăl preschimbarea în Cuvântul, ci e pururea Tată, având, ca Dumnezeu, neschimbarea şi neprefacerea.[70]

Alt temei de respingere dedus din acelaşi

Cuvântul şi Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu, indicându-Se pe Sine că S-a arătat ca Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, zice: „*Toate câte le are Tatăl sunt ale Mele.*” Prin aceasta S-a indicat ca fiind prin fire moştenitorul tuturor însuşirilor ce se

[68] Deoființimea Tatălui cu Fiul nu confundă Persoanele Lor. Ea arată atât unitatea de ființă, cât şi deosebirea celor ce sunt de o ființă. Dacă Fiul n-ar fi Fiu, n-ar fi de o ființă cu Tatăl şi n-ar avea cine să fie de o ființă cu Tatăl. Unitatea de ființă nu desființează trăsăturile distincte ale persoanelor. În mod paradoxal, chiar ele țin unite persoanele deşi, pe de altă parte, persoanele sunt de o ființă. Proprietățile personale nu merg până la desființarea unității de ființă, dar nici deoființimea nu merge până la desființarea persoanelor. Proprietățile personale îşi au baza in unitatea de ființă, iar aceasta face posibile proprietățile personale.

[69] Cuvântul este al cuiva. În Dumnezeu, la fel, Cuvântul, deşi e Persoană deosebită, este al cuiva. Pe de altă parte, firea dumnezeiască atotputernică nu poate fi incapabilă să existe concret. Şi existența concretă este în Persoane. Şi ea, fiind nemuritoare şi iubitoare, aceste Persoane trebuie să fie eterne, între ele, una este din alta, ca şi Cuvânt al ei. Tocmai de aceea, Persoana, Care e capabilă de a naşte altă Persoană ca şi Cuvânt sau Fiu, nu poate trece în aceasta. Ar înceta să existe ca Persoană deplină; ar reveni amândouă la starea de ființă. Dar starea de ființă nu e o stare de existență concretă. Se arată în aceasta că şi firea omenească e făcută pentru a exista concret în persoane, şi persoana nu poate fi fără cuvântul în care e implicată referirea la o altă persoană spre o tot mai deplină unire cu ea prin libertate şi trebuința firii fără să se confunde, ca să nu înceteze iubirea.

[70] Prefacerea Tatălui în Cuvântul nu ar fi numai o schimbare a unei Persoane în alta, ci şi o schimbare produsă în firea dumnezeiască. Prin aceasta, Sfântul Chiril arată că ține de ființa dumnezeiască însăşi să existe concret în trei Persoane iubitoare. Desigur, nu există întâi ființa impersonală şi apoi Persoanele. Ci din eternitate ființa există concret în cele trei Persoane iubitoare.

află în Tatăl în mod natural şi ca fiind prin fire din El, dar că nu va fi Tată niciodată. Căci aceasta este una dintre proprietăţile Născătorului. Dar Fiul va rămâne nelipsit de nici una dintre cele ce sunt în Tatăl, chiar dacă nu e înţeles ca Tată. Căci are în Sine în mod deplin cele proprii şi supreme ale fiinţei Tatălui. Aplicând aceeaşi raţiune şi Persoanei Tatălui, spunem că El are toate cele ale Fiului în mod natural, dar nu poate niciodată să treacă şi la fiime şi la a fi Cuvântul, căci, fiind neschimbat prin fire, rămâne ceea ce este, ca, pe lângă faptul că este Dumnezeu, să fie şi Tată şi, fiind neschimbat, să aibă în Sine neschimbat pe Cuvântul ce provine din El, adică pe Fiul.[71]

Alt temei de respingere

Dătătorul Legii, Dumnezeu, a mustrat pe unii prin Sfinţii Prooroci, zicând: „*Între cel sfânt şi cel spurcat n-au făcut deosebire*” (Iez. 22, 26). Căci între aceştia e marea deosebire sau opoziţie de moduri (de vieţuire) pentru cei ce voiesc să judece drept. Dar dacă se poate confunda în ea însăşi firea celor de o fiinţă şi dacă cele ce sunt ipostasuri individuale de acelaşi neam sau de aceeaşi specie pot trece în ceea ce voiesc, ce raţiune ar deosebi pe cel spurcat de cei sfinţi, dacă nu se vede din nimic deosebirea celui ce există sau e cineva în mod distinct şi, pentru identitatea fiinţei, unul se preface în altul? Dacă se confundă ale tuturor în toate, nu mai există nici o deosebire, şi vânzătorul Iuda va fi ca Petru sau Pavel şi ca cel de o fiinţă cu Petru şi cu Pavel; şi Petru şi Pavel, iarăşi, vor fi Iuda, ca unii ce sunt de o fiinţă cu el![72] Dar aceasta e cea mai nebunească cugetare. Căci faptul de-a fi de aceeaşi fiinţă nu va desfiinţa deosebirea întreolaltă a celor de acelaşi neam sau specie. Deci slăbiciunea noastră nu se va învârtoşa atât de mult împotriva fiinţei dumnezeieşti, ca să silească pe Dumnezeu-Tatăl să fie şi să se numească Cuvântul, fiindcă este de o fiinţă cu Cuvântul. Căci rămâne pururea Tată, neputând să păgubească în nici un fel deosebirea Lui în această privinţă. Dar nici faptul că nu poate să nu aibă nimic propriu din pricina identităţii fiinţei nu va face să depăşească prin aceasta cu ceva pe Fiul; ci-L va arăta mai degrabă ca Fiu autentic şi având prin fire din El neschimbarea şi neprefacerea Celui ce L-a născut, fiindcă şi El are fiimea în mod propriu şi unic şi nu Se preface în Tatăl, precum nici Tatăl, în Fiul.[73]

Altă obiecţie sau opoziţie din partea ereticilor

Nu e drept, zic aceia, să ne certaţi ca pe unii ce nu cugetăm corect spunând că e altul Cuvântul, sădit prin fire în Dumnezeu-Tatăl, decât Fiul, căci El însuşi spune

[71] Atât Tatăl, cât şi Fiul sunt, pe de o parte, chiar prin fire Dumnezeu, adică de o fiinţă Unul cu Celălalt, şi pe de alta, rămân Persoane diferite. Neschimbarea are bază atât în unitatea de fiinţă, cât şi în deosebirea ca Persoane. Prin fire, Unul e Dumnezeu şi Tată, iar Celălalt, Dumnezeu şi Fiu. Unitatea de fiinţă între ele se confirmă prin relaţia între ele ca Persoane deosebite. Ţine chiar de fiinţa comună ca Unul să fie Tată, iar Celălalt, Fiu. Dumnezeu e prin fire iubitor, deci prin fire există concret ca Treime de Persoane, deosebite între ele şi ireductibile una la alta. Unitatea fiinţei nu se opune Treimii de Persoane, nici invers. Dacă n-ar fi Dumnezeu trei Persoane, nu ar fi iubire în El. Dar nici dacă cele Trei n-ar fi de o fiinţă.

[72] A afirma că cei de o fiinţă sunt prin aceasta identici ca persoane, este egal cu a socoti pe Iuda identic cu Petru şi cu Pavel. Dar Iuda, deşi are aceeaşi fiinţă şi, legată de fiinţă, voinţa egală, e diferit de Petru şi de Pavel ca persoană, între altele şi prin faptul că poate folosi voinţa firii în mod diferit prin libertatea lui. Confundarea persoanelor pe motiv că au aceeaşi fiinţă conduce la anularea valorilor morale şi a unei judecăţi diferite asupra oamenilor. Nu mai are nici un preţ faptul că o persoană e bună şi iubitoare, alta, rea şi duşmănoasă. Nu mai au nici un sens relaţiile între persoane.

[73] Dar, deşi Tatăl e deosebit ca Persoană de Fiul - prin faptul că Tatăl naşte pe Fiul, iar Fiul e născut - prin aceasta Fiul nu e socotit de Tatăl de mai puţină valoare. Fără Fiul n-ar fi nici Tatăl. Pe lângă faptul că sunt de aceeaşi fiinţă, Persoanele dumnezeieşti se iubesc una pe alta tocmai pentru că se deosebesc. Dacă n-ar fi deosebite, nu s-ar iubi. Fiinţa dumnezeiască îşi actualizează iubirea ca relaţie între Persoane diferite. Şi între oameni nu numai tatăl este important pentru fiu, ci şi fiul pentru tată.

limpede, cum puteți auzi în expunerea evanghelică: *„Ştiu pe Tatăl şi cuvântul Lui îl păzesc”* (In 8, 55). Dacă, precum a afirmat El însuşi, păzeşte cuvântul Tatălui, El va fi în mod necesar Altul decât acela, fiindcă trebuie observată deosebirea celui ce păzeşte de ceea ce păzeşte.

Diferite argumente care arată clar că Cuvântul este Fiul lui Dumnezeu-Tatăl

Dacă nu Însuşi Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu-Tatăl este cuvântul Lui, ci acesta se află în Dumnezeu ca altul decât Acela, pe care aceia îl numesc cuvânt interior, cei ce susțin această părere contrară să ne spună: Cuvântul inventat de ei din neştiință este ipostaziat (ἐνυπόστατος) sau nu? De vor zice că subzistă (e ipostas) în existența concretă de sine, vor trebui să mărturisească numaidecât că sunt doi fii. Iar de vor zice că este neipostaziat, nefiind nimeni la mijloc care să separe pe Fiul de Tatăl, cum va fi un al treilea din Tatăl, şi nu mai degrabă imediat apropiat ca Fiu de Tatăl?[74]

Altul, prin aceleaşi explicări: Adversarii definesc pe cuvântul ca interior lui Dumnezeu-Tatăl. Ca urmare, prin părerea lor prostească, Fiul este înfățişat ca voința Tatălui. Dar e necesar să arătăm câtă nebunie se află în această dogmă a lor. Şi se cuvine să vedem ce trebuie să cugetăm despre aceste lucruri. Numele de Tată în raport cu Fiul nu are nimic intermediar, impus de vreo necesitate. Căci ce intermediar poate fi între Tatăl şi Fiul, sau, iarăşi, între Fiul şi Tatăl? Dar dacă, potrivit ignoranței lor, voința intermediară separă pe Fiul de Tatăl, ca şi cuvântul interior, pe care aceia îl socotesc interpret al ei, Tatăl nu va mai fi înțeles ca tată, dar nici Fiul ca fiu dacă vom cugeta în ipostasuri proprii voința lui Dumnezeu şi cuvântul care o interpretează. Iar de vom accepta că acestea sunt neipostaziate, atunci Fiul este nemijlocit şi imediat în Dumnezeu-Tatăl. Unde va mai avea deci loc cuvântul interior, sau ce loc va avea voința înțeleasă ca fiind alta decât Fiul?[75]

Altul, prin reducerea la absurd: Credem că Sfânta şi închinata Treime este de o ființă, chiar dacă nebunia ereticilor nu crede aceasta. Dar socotesc că se cuvine să admitem că cele de o ființă sunt şi la fel între ele în toate prin rațiunea însuşirilor naturale. Dacă deci după nebunia unora există în Dumnezeu-Tatăl un cuvânt interior altul decât Fiul, va avea neîndoielnic şi Fiul un cuvânt interior în Sine, ca chip al Tatălui şi ca pecete neschimbată a ipostasului Lui, precum s-a scris (Evr. l, 3). Dar va avea şi Duhul Sfânt, înțeles în mod asemănător, un astfel de cuvânt. Ni s-a făcut astfel îndoită Treimea, şi firea dumnezeiască ne apare compusă. Dar acest lucru este absurd. Căci în ființele simple nu este nimic altceva decât ele. Deci nimic nu împiedică Treimea Sfântă şi de o ființă să fie unită intim, nefiind nimic intermediat în Ea.[76]

Alt temei arătat prin altă tâlcuire:[*] Dumnezeiasca Scriptură, punând înaintea

---

[74] Cei ce deosebeau Cuvântul interior al Tatălui de Fiul Lui sau trebuia să vadă acel Cuvânt ca ipostas, şi în acest caz despărțeau pe cel numit de ei Fiu întrupat în Hristos de Tatăl, punând între El şi Tatăl un intermediar, sau să-L vadă lipsit de ipostas şi, în acest caz, făceau pe aşa-numitul de ei „Fiu” deosebit de Dumnezeu şi mai degrabă o creatură intim unită cu Dumnezeu. Ambele soluții anulau pe Fiul lui Dumnezeu întrupat în Hristos.

[75] Adversarii Dumnezeirii lui Hristos mai vedeau la baza Cuvântului interior al lui Dumnezeu şi o voință a Lui. În acest caz, aşa-zisul de ei „Fiu” sau se unea cu voința Tatălui ca şi cu un ipostas deosebit de Tatăl, ba şi cu Cuvântul interior ca ipostas, în care caz trebuia să vadă trei ipostasuri în Hristos. „Fiul” din Hristos nu va mai fi în acest caz Fiul Tatălui. Iar dacă e unit cu voința şi cu Cuvântul lui Dumnezeu, care sunt neipostatice, Fiul va fi El însuşi identic cu Cuvântul şi deci nemijlocit identic cu Tatăl.

[76] Dacă Tatăl are pentru Sine un cuvânt interior, deosebit de Fiul, El va fi o dublură în Sine. Nu va mai fi într-o relație nemijlocită cu Fiul. Va fi închis în Sine. Nu va mai fi propriu-zis Tată. Iar Fiul şi Duhul, fiind totuşi de o ființă cu Tatăl, vor avea şi ei asemenea Tatălui, un cuvânt interior, ceea ce-i va închide şi pe ei în ei înşişi şi va arăta că Tatăl nu e propriu-zis Tată.

Cuvântul interior în Tatăl implică atât de mult iubirea Lui, că El are caracterul unei a doua Persoane, sau caracterul de Fiu.

[*] Sf. Chiril se referă la textul grec al Sfintei Scripturi, în care această regulă este valabilă (n.red.).

numelor articole, aceasta are o semnificație, arătând că numai Acela este în sens propriu şi adevărat ceea ce e numit. Când nu e pus înainte articolul, se arată ceva general. (Căci şi cuvântul e pentru o indicare clară). De pildă, mulți se numesc zei. Dar când se spune articolul: Dumnezeul, e arătat Cel ce este cu adevărat şi propriu. Mai simplu spus, nu se pune înainte articolul ca să se indice unul dintre cei numiți astfel după har. Şi iarăşi se spune: oameni mulți. Dar când Mântuitorul îşi spune, cu articol: Fiul Omului, Se indică pe Sine ca ales din miliarde. Deci numele având acest rol în dumnezeiasca Scriptură, cum se cuvine a înțelege expresia: „*La început era Cuvântul*?" Dacă prin ea e indicat tot cuvântul lui Dumnezeu care exista la început, să ne-o arate şi, în acest caz, noi am fi cei ce aiurim. Dar Evanghelistul, punând înainte articolul, îl arată pe Cuvântul ca fiind Unul şi în mod propriu, declarând: „*La început era Cuvântul.*" Pentru ce se mai luptă ereticul în zadar, introducând pe altul, ca să respingă pe Fiul cel Unul al ființei Tatălui? Iar cei ce văd această absurditate a ereticilor se cuvine să respingă nebunia lor.[77]

Altul, care arata că nu după cuvântul lăuntric se formează, cum zic aceia, Fiul, ci este chipul Tatălui însuşi

Dacă, după aceia, Fiul cel Unul-Născut este şi Se numeşte Cuvântul, pentru că, primind pe cuvântul interior al Tatălui, Se formează oarecum potrivit lui, de ce nu arată Fiul aceasta, spunând către ucenici: „Eu şi cuvântul Tatălui suntem una", sau: „Cel ce Mă vede pe Mine, vede pe cuvântul Tatălui?" Dar fiindcă, trecând peste toate, Se aseamănă pe Sine singur cu Tatăl singur, nemijlocind nimic asemănarea Lui cu Născătorul, nici Tatăl nu Se aseamănă cu nici un altul afară de El, se înțelege cu Fiul.[78]

Altă obiecție din partea ereticilor: îl aflăm, zic, pe Fiul ca fiind altul decât cuvântul interior al lui Dumnezeu, nu ținând seama de ideile noastre, ci de explicările dumnezeieştii Scripturi. Căci ce vom zice când auzim pe Fiul spunând către Tatăl: „*Proslăveşte pe Fiul Tău*", iar pe Tatăl răspunzând şi zicând: „*L-am proslăvit şi iarăşi îl voi proslăvi*" (In 12, 28)? Oare nu vom mărturisi că Tatăl răspunde prin cuvânt Fiului? Cum deci nu e altul decât Fiul cel prin care îi răspunde Tatăl?

Diferite rezolvări ale acestei probleme

Mă minunez, mai bine-zis îi compătimesc pe ereticii lipsiți de evlavie, pentru că se referă şi la ei spusa Proorocului: „*Nu plângeți pe cel ce a murit, nici nu vă tânguiți pentru el*" (Ier. 22, 10). Plângeți pe cel ce cugetă şi spune acestea despre Unul-Născut! Căci ce e mai de osândit decât aceasta, dacă au simțit în mod propriu şi cu adevărat că acesta este glasul Tatălui, pe care nu l-a auzit numai Mântuitorul, ci şi mulțimea iudeilor dimprejur, mai bine-zis ceata sfinților ucenici? Fiindcă trebuia ca ei să cugete mai degrabă la măririle dumnezeieşti şi să nu încerce să supună legilor noastre cele mai presus de noi. Căci glasul trupesc se ciocneşte de auzul trupului, ca şi sunetul buzelor ce înaintează în aer, sau e produs prin alt instrument. Dar voința Tatălui, care se mişcă liniştit prin glasuri negrăite în minte, numai Fiul o cunoaşte, deoarece există în Tatăl în mod natural ca înțelepciune a Lui. Căci a crede că Dumnezeu Se foloseşte de glas ca de o lovitură a aerului e cu totul absurd, dacă socotim că trebuie să acordăm firii celei mai presus de toate cele mai presus de creație. De altfel, Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos n-a spus că acesta este însuşi glasul lui Dumnezeu-Tatăl, dar nici nu Se arată pe Sine ca având nevoie de tâlcuirea altuia pentru a putea cunoaşte voința Tatălui, care zice: „*Nu*

---

[77] Articolul hotărât pus în greceşte înaintea unui nume (iar în româneşte la sfârşit), arată că numai acela este ceea ce e numit. Iar un nume dat fără articol arată că sunt mulți cei care sunt indicați prin el. Dacă Evanghelistul ar cugeta la multe cuvinte în Dumnezeu şi ar vrea să indice pe unul dintre ele, ar spune „întru început era Cuvânt". Dar Cuvântul, articulat cu articolul hotărât, arată pe Cuvântul atotcuprinzător al cuvintelor dumnezeieşti, arată Persoana în care se cuprind şi după care se creează - ca rațiuni - toate lucrurile şi pe care le spune tuturor oamenilor în toate împrejurările.

[78] Cuvântul sau Rațiunea nu este în Tatăl ca un intermediar între Tatăl şi Fiul. E implicată aici considerarea ariană a Fiului ca creatură.

pentru Mine s-a făcut glasul acesta, ci pentru voi" (In 12, 30). Ar fi trebuit mai degrabă, o, bunilor, dacă gândiți corect despre El, să spună: „Ați auzit ca Mine glasul Tatălui." Dar de fapt, întorcând declarația spre ceea ce arată contrariul, nu Se mărturiseşte pe Sine ca având nevoie de glas, ci afirmă că glasul acela a fost mai degrabă pentru ei, deci nu s-a rostit de către Tatăl, dar s-a făcut pentru ei. Şi dacă toate le lucrează Tatăl prin El, prin El desigur o face şi pe aceasta, mai bine-zis El era glasul, netălmăcindu-Şi voința Tatălui, căci o cunoştea ca Fiu, ci pentru auzul celor din jur, ca să creadă.[79]

Altul. Dacă, precum afirmă aceia, Fiul avea nevoie de un cuvânt propriu (Tatălui), ca să învețe de la el voința lui Dumnezeu-Tatăl, cum se va înțelege Pavel, zicând: „*Hristos este Puterea şi Înțelepciunea lui Dumnezeu*" (I Cor. l, 24)? Căci cum este Fiul Înțelepciunea Tatălui dacă, având nevoie de înțelepciune, primeşte desăvârşirea de la altul, învățând ceea ce nu ştie? Sau cum nu e necesar să se spună că înțelepciunea nu este desăvârşită în Tatăl? Şi dacă Fiul este Înțelepciunea Tatălui, cum s-ar înțelege ca alta decât El Voința (Tatălui)? Urmează să spunem că Tatăl nu e desăvârşit în înțelepciune. Dar în aceasta este multă lipsă de evlavie şi cuvântul e plin de blasfemie. Deci Fiul este din Dumnezeu-Tatăl nu participând la învățătura primită de la altul ci, fiind El însuşi Cuvântul şi Înțelepciunea şi Voința, „*toate le cercetează*, *şi adâncurile lui Dumnezeu*", precum s-a scris şi despre Duhul (I Cor. 2, 10).[80]

Altul. Dumnezeieştile Scripturi ne prezintă pe Fiul ca fiind chipul şi pecetea întocmai a Tatălui (Evr. l, 3). Şi Însuşi Mântuitorul spune undeva: „*Cel ce Mă vede pe Mine vede pe Tatăl*" (In 14, 9). Dar dacă, având astfel asemănarea cu Tatăl, nu ştie de la Sine cele din El, ci are nevoie de descoperirile altuia pentru a le afla, trebuie să socotim că şi Tatăl este astfel. Dacă are asemănarea cu Fiul, va avea nevoie şi El de cineva care să-i explice cele neclare în Cel Născut de El. Astfel ni s-a făcut firea dumnezeiască supusă absurdităților ce rezultă de aici, dar şi capabilă de neştiință. Dar fiindcă o astfel de cugetare e lipsită de evlavie, trebuie să cugetăm la cele mai cuvenite. Căci aceasta e spre folosul şi interesul nostru.[81]

Altul. Fericitul Pavel spune: „*Toate le cercetează Duhul, şi adâncurile lui Dumnezeu. Căci care dintre oameni ştie cele ale omului, afară de duhul omului cel din el? Tot aşa, şi cele ale lui Dumnezeu nimeni nu le cunoaşte, decât Duhul lui Dumnezeu cel din El*" (I Cor. 2, 10-12). Dacă deci Sfântul Duh, Care toate le vede întocmai, nu este

---

[79] Glasul sonor, care se auzea de către cei din jurul lui Iisus, nu era al Tatălui despărțit de El, căci e absurd să se cugete că însuşi glasul Tatălui lovea aerul. Aceasta ar fi şi arătat pe Tatăl despărțit de Fiul. Dar, rostindu-se voia Tatălui prin glasul sonor al Fiului, se auzea atât cel al Tatălui, cât şi cel al Fiului, dar fără ca Ei să se confunde ca Persoane. Grăia Iisus, dar ceea ce grăia era şi al Său, şi al Tatălui. Iisus trăia în mintea Sa glasul spiritual al Tatălui şi, însuşindu-Şi acest glas, şi-1 făcea şi al Lui prin glasul Său sonor. De aceea spune că nu pentru El se rostea, ci pentru cei din jur. În grăirea Sa, Iisus nu simțea nici pe Tatăl, nici pe Sine grăind în mod despărțit unul de altul, nici confundându-se unul cu altul. Era şi graiul Tatălui, şi al Său. Dacă cel ce vede pe Fiul - după afirmația Fiului întrupat însuşi - vede pe Tatăl, tot aşa cel ce aude pe Fiul întrupat aude pe Tatăl. Conținutul grăirii e comun, dar cei ce-1 rostesc sunt deosebiți ca Persoane. Aceasta o trăieşte până la un grad şi omul. Când vorbeşte fiul, în glasul lui se resimte şi grăirea tatălui şi viceversa. Sfântul Chiril e preocupat de explicarea unității neconfundate a Tatălui şi a Fiului în Treime. Dar s-ar putea ca cuvântul ce se auzea: „*L-am proslăvit şi-L voi proslăvi*" să se refere şi la Hristos ca om.

[80] Şi la om, în raționamentul lui se simte referirea la altul, sau influența altuia, ca şi înțelepciunea şi voința aceluia. Astfel, se poate spune că rațiunea mea, înțelepciunea mea, voința mea nu e numai a mea, ci şi a altora, deşi nu mă confund cu ei. În Dumnezeu unirea între cele trei Persoane treimice e deplină în Rațiunea, Înțelepciunea şi Voința Lor, dar nu se confundă.

[81] Fiul nu poate primi înțelepciunea de la Tatăl fără să o aibă în Sine. Căci în acest caz, şi Tatăl, fiind asemenea Lui, ar primi-o de la altul. Tatăl şi Fiul au înțelepciunea în comun şi totuşi aceasta nu-I confundă. Fiul are toate de la Tatăl dar, avându-le din veci de la Tatăl, nu le simte ca venindu-I de la cineva străin. Comunul şi neconfundarea, acesta e marele paradox al relației persoanelor de o fire între care domneşte iubirea. Treimea e singura care explică şi întemeiază taina relațiilor între persoane. Ereziile, ca toate filosofiile, sau despart, sau confundă persoanele, întemeind în mod fals sau individualismul, sau caracterul de masă al relațiilor umane, care nu aduc decât tensiuni şi duşmănii, neprețuind nici valoarea persoanelor, nici bucuria comuniunii.

numai al Tatălui, ci şi al Fiului, cum nu va cunoaşte El (Fiul) - având în Sine prin fire pe Duhul, Care toate le ştie - cele ce sunt în Tatăl? Deci e de prisos a socoti că Fiul află prin altul voia Tatălui şi e deşartă trebuinţa cuvântului ca mijlocitor, potrivit neştiinţei acelora, căci toate le ştie Fiul din Sine însuşi.[82]

Altul prin reducere la absurd. Cei ce micşorează fiinţa Fiului, spunând că El nu cunoaşte voinţa Tatălui, ci are nevoie de cuvântul născocit de ei, ca de un învăţător, pentru a o afla, cuvânt pe care îl numesc ei şi interior, să ne spună, de socotesc că trebuie să-si confirme opinia lor, dacă cuvântul interior (presupunând că el subzistă în sine) este egal cu Fiul sau nu este egal, ci e mai rău sau mai bun? Căci dacă îl socotesc mai mic, vor arăta lipsă de evlavie şi faţă de Tatăl. Căci cuvântul interior va fi în El ca ceva mai rău şi altul decât El. Iar de nu-l vor socoti mai rău, vor admite că este în el ceva mai bun decât în Fiul şi vor comite o eroare care se va răsfrânge îndoit asupra Tatălui. Căci Tatăl se va arăta născând pe Fiul mai rău decât cele în care se află El.[82b] Pe lângă aceasta, cuvântul interior va fi mai mare decât Tatăl, dacă Tatăl este de o fiinţă cu Fiul, Care, după aceia, este mai mic decât cuvântul.[83] Dar cred că adversarii vor trece peste amândouă blasfemiile, spunând că cuvântul interior este egal după fiinţă cu Fiul. Aşa s-ar rezolva tema în discuţie. Dar cum va învăţa unul pe altul, ca cel ce cunoaşte pe cel ce nu cunoaşte, dacă sunt amândoi egali după fire?[84] Deci slăbită fiind în tot felul raţiunea acelora se abate de la linia dreaptă; ei cugetă un intermediar pentru Fiul şi nu cred mai degrabă că El este în Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Cuvântul Care a fost la început.

Altul. Fericitul Pavel spune că „*în Fiul sunt ascunse comorile a toată înţelepciunea şi a toată cunoştinţa*” (Col. 2, 3). Dar dacă acestea sunt adevărate, cum am socoti că El are nevoie de alt învăţător, sau în cine am căuta desăvârşirea cunoştinţei, dacă Cel ce o are pe ea, are înţelepciunea de la altul? Cum ar mai fi Înţelepciunea Cel ce e înţeleptit? De aceea, nu trebuie să credem cuvintelor acelora, ci e necesar să luăm aminte la cele ale Duhului, căci Fiul, cum zice Pavel, având în Sine comorile înţelepciunii şi ale cunoştinţei, nu de la altul are cele prin care este Înţelepciunea cunoştinţei ci, fiind în Tatăl, cunoaşte toate cele ale Tatălui, ca Înţelepciune a Lui.[85]

CAPITOLUL 5

FIUL ESTE DUPĂ FIRE CREATOR ÎMPREUNĂ CU TATĂL, CA CEL CE ESTE DIN FIINŢA LUI, ŞI NU E ÎNŢELES CA SLUJITOR. ARE CA TEXT SPUSA:

„*Toate prin El s-au făcut; şi fără El nimic nu s-a făcut...*”

Răsturnând multele greşeli ale neevlavioşilor eretici şi ţesând învăţătura subţire

---

[82] Fiind de o fiinţă cu Tatăl, Fiul ştie de la Sine toate, dar în unire cu Tatăl. Nu le ştie singur, despărţit de Tatăl, dar nici ca unul nedeosebit de Tatăl.

[82b] Zicând arienii că Fiul e mai mic decât Tatăl, aceasta se repercutează şi asupra Tatălui. Căci va fi sub El ceva care face să se nască din El ceva mai mic. Persoana care se naşte nu poate fi mai mică în fiinţă decât cea din care se naşte. O Persoană dumnezeiască mai mică face pe Dumnezeu întreg imperfect.

[83] Alte contraziceri ale arienilor: Dacă Cuvântul e mai mare ca Fiul, şi Tatăl va fi mai mare ca El. Pe de altă parte, dacă Tatăl este de o fiinţă cu Fiul, va fi mai mic decât cuvântul interior din El, care e mai mare decât Fiul. Deci va fi, pe de o parte, mai mare decât Fiul, pe de alta, tot aşa de mic ca şi Fiul, şi mai mic decât cuvântul Lui interior.

[84] Nu învaţă cuvântul Tatălui care cunoaşte pe „Fiul” care nu cunoaşte - cum zic arienii - dacă sunt amândoi egali prin fire. Aceasta e soluţia. Altfel, se afirmă tot felul de contraziceri.

[85] Numai dacă Fiul lui Dumnezeu întrupat în Hristos este totodată Cuvântul sau înţelepciunea şi cunoştinţa şi voia lui Dumnezeu, putem beneficia şi noi de această înţelepciune, putem cunoaşte adevărata voinţă a lui Dumnezeu, primind de la El şi puterea de-a o împlini.

şi exactă despre Unul-Născut, fericitul Evanghelist se îndreaptă spre altă cursă a diavolului, dedusă din vechea rătăcire. E o cursă care şi-a întins acul amăgirii politeiste, care a rănit pe mulţi şi a lărgit calea spre pierzanie şi a deschis lată şi largă poarta morţii, ducând grămadă sufletele oamenilor la iad, dând o hrană bogată diavolului şi oferindu-i mâncăruri alese. Căci fiii elinilor, alipindu-se de înţelepciunea lumii şi având din belşug duhul acestei lumi, au întors spatele frumuseţii adevărului şi s-au apropiat de cei ce umblă în ceaţă şi în întuneric şi au căzut în groapa propriei neştiinţe, slujind idolilor neînsufleţiţi şi spunând lemnului: *„tu eşti dumnezeul meu"*, şi pietrei: *„tu m-ai născut pe mine"* (Ier. 2, 27). Alţii, iarăşi căzând în greşelile înrudite cu ale acelora, dar afirmând o rătăcire mai rafinată, au socotit că trebuie să slujească creaţiei în locul Creatorului, şi slava cuvenită firii dumnezeieşti au atribuit-o elementelor create de ea. De aceea, Teologul (Evanghelistul Ioan) înfăţişează în mod necesar pe Unul-Născut ca Făcător şi Creator prin fire, declarând că toate s-au făcut prin El şi fără de El nimic nu a venit la existenţă.[86] O spune aceasta ca să oprească întinderea şi durata rătăcirilor acelora şi să arate celor neştiutori pe Făcătorul tuturor.[87] Şi chiar prin spusa că creaţia a fost făcută arată şi învaţă limpede că Cel ce a chemat-o la existenţă este altul decât ea şi că a adus la existenţă prin facere cele ce sunt din cele ce nu sunt printr-o putere negrăită.[88] Căci din frumuseţea ei sau a făpturilor ei se poate vedea printr-o asemănare Meşterul şi se poate recunoaşte Acela ca adevărat Dumnezeu, prin Care toate s-au făcut şi, făcute fiind, se mântuiesc.[89] Socotesc deci că Evanghelistul a opus în mod drept cuvântul mincinoaselor idolatrii ale elinilor şi din cauza aceasta credem că a fost arătat, prin glasul Sfântului, Unul-Născut ca Făcător şi Creator. Iar fiindcă trebuie să cunoaştem şi strâmbele teorii ale ereticilor, socotesc că se cuvine ca, privindu-le, să

---

[86] Politeismul e strâns unit cu socotirea lumii ca ultima şi singura realitate. Căci credinţa în mulţi zei e opusă credinţei în Dumnezeul adevărat. Căci, fiind mulţi, se mărginesc unul pe altul. Dumnezeu, ca infinit, nu poate fi decât Unul. Dar fiindcă El trebuie să fie iubitor, în El trebuie să fie trei Persoane. Astfel, creştinismul are credinţa în Dumnezeu adevărat, socotindu-L Unul, dar în trei Persoane. Zeii mulţi, mărginiţi, erau socotiţi de aceea ca forţe ale naturii. Prin aceasta se vedea în natură o realitate indefinită şi eternă, căci spiritul omenesc nu putea să nu atribuie singurei realităţi cunoscute de el, sau lumii, astfel de atribute. Pe de altă parte, neputând să nu admită o ultimă raţionalitate a lumii, se atribuia zeilor, ca forţe ale naturii, un anumit caracter personal. Dar aceşti „zei" personali, mărginiţi şi opuşi lui Dumnezeu, nu puteau fi decât demonii. De aceea, Părinţii Bisericii numeau religiile politeiste religii ale demonilor. Unii filosofi moderni văd şi în ele ceva „sacru", pentru că identifică sacrul cu ceea ce consideră că este existenţa ultimă şi absolută, cum socotesc lumea şi forţele ei. Sfinţenia adevărată nu o poate însă avea decât un Dumnezeu transcendent lumii, cu adevărat infinit şi absolut şi curat de imperfecţiunile ei. Numai de la un Dumnezeu adevărat pot primi şi cele din lume o sfinţenie. Politeismul, identificând zeii cu forţele naturii, negau caracterul ei creat. Credinţa în Dumnezeul adevărat e strâns unită cu credinţa că lumea a creată de El.

[87] Evanghelistul a socotit necesar să arate pe Unul-Născut ca Creator, ca să pună capăt erorii că lumea e prin ea însăşi. Oamenii trebuiau să vadă că lumea e creată, ca să nu o con sidere ca fiind ultima realitate. Ei trebuie să vadă necesitatea de a fi creată nu pentru Dumnezeu, ci pentru ea, ca să vadă că ea nu poate fi, în imperfecţiunile ei încoronate de moarte, ultima realitate. Dacă lumea nu ar fi trebuit să fie creată de Dumnezeu, nefiind necesar, atunci ea ar fi fost din veci şi, propriu-zis, Dumnezeu n-ar fi fost cu adevărat Dumnezeu atotputernic. Creaţia ei n-ar fi fost propriu-zis creaţie din nimic, în baza atotputerniciei Lui, ci ar fi rezultat din El în mod necesar, în sens panteist în acest caz, Dumnezeu n-ar avea propriu-zis nici o putere asupra lumii.

[88] Chiar în faptul că lumea e creată din nimic se arată atotputernicia lui Dumnezeu. A face ceva din nimic e cea mai mare putere. Astfel, lumea are un caracter paradoxal: e nimic prin ea însăşi, dar e semnul unei mari şi negrăite puteri a lui Dumnezeu, prin faptul că e făcută din nimic. De aceea, privind lumea, ne minunăm când vedem originea ei dumnezeiască, dar vedem şi non-sensul şi mizeria ei, dacă o socotim ca ultimă realitate.

[89] Privind minunăţia lumii şi a existenţei ei şi fragilitatea ei, luată în ea însăşi, nu se poate să nu înţelegem că ea e opera unui Dumnezeu atotputernic, deosebit de ea. Faptul de a nu vedea în ea ultima realitate nici n-o explică, nici nu-i dă un sens, şi aceasta face din ea un argument pentru existenţa unui Dumnezeu deosebit de ea şi infinit mai presus de ea şi atotputernic, ca şi Creator al ei. O dată ce există lumea, aşa cum este: imperfectă, dar şi minunată, ea nu poate fi decât de la un Dumnezeu atotputernic. Şi aceasta ne face să vedem şi faptul că numai El o poate mântui de mizeriile ei şi, în ultimă instanţă, de moarte.

spunem puţine lucruri şi despre ele.

„*Toate,* zice, *prin El s-au făcut; şi fără El nimic nu s-a făcut*”

El atribuie şi această demnitate Fiului. De aceea, după ce a arătat că El este de o fiinţă cu Dumnezeu Născătorul şi că toate însuşirile Aceluia se află în mod natural şi în Cel Născut o adaugă şi pe aceasta, ca să se înţeleagă că, fiind cu adevărat Dumnezeu din Dumnezeu, nu are, ca noi, această numire dobândită şi adăugată numai prin har, după spusa: „*Eu am zis: dumnezei sunteţi şi toţi fii ai Celui Prea Înalt*” (Ps. 81, 6). Căci numai dacă toate s-au făcut prin El, El este altul decât toate.[90] Căci în „*toate*” nu e nimic care să nu se vadă în toate, precum aflăm şi pe fericitul Pavel înţelegând astfel cuvântul „*toate*”. Fiindcă într-una dintre Epistole, vorbind despre Mântuitorul nostru, după ce a spus că „*toate au fost supuse sub picioarele Lui*”, adaugă foarte drept: „*Iar supunând toate, n-a lăsat nimic nesupus Lui*” (Evr. 2, 8). Deoarece credem că toate s-au făcut prin Fiul, nu-L vom înţelege ca unul dintre toate, ci-L vom socoti că este în afară de toate, deosebindu-Se de firea şi specia celor făcute; deci, vom mărturisi că nu e altceva decât Dumnezeu din Dumnezeu după fire.[91] Căci ce-ar putea cugeta cineva între Dumnezeu şi creaţie (şi nu zic după raţiunea fiinţei, căci e mult ceea ce e la mijloc în această privinţă, ci întrucât existenţele s-ar înţelege ca să aibă altă poziţie faţă de El)? Sau ce alt loc ar deţine Fiul, aflându-Se deasupra celor făcute prin fire, mai bine-zis El însuşi fiind Făcătorul? Căci toate s-au făcut prin El, ca prin Puterea, ca prin Înţelepciunea lui Dumnezeu-Tatăl, neascunsă în firea Născătorului, precum sunt în om înţelepciunea şi puterea lui, ci subzistând în mod deosebit (propriu) şi de Sine, dar provenind totuşi în modul negrăit al naşterii din Tatăl, ca să se înţeleagă ca fiind Înţelepciunea şi Puterea Tatălui, Fiu cu adevărat al Lui.[92] Dar, deşi fericitul Evanghelist spune că toate s-au făcut prin El, spusa nu socotesc că aduce nici o vătămare cuvintelor despre El.

Căci din faptul de-a se spune că prin El s-au făcut cele ce sunt nu va rezulta că Fiul e slujitor sau servitor al unor voi străine, sau că primeşte de la altcineva puterea de-a crea, ci mai degrabă că El însuşi, fiind singur tăria lui Dumnezeu-Tatăl, face ca Fiu Unul-Născut toate, împreună lucrând şi fiind cu El Tatăl şi Sfântul Duh. Căci toate sunt de la Tatăl prin Fiul în Sfântul Duh. Şi înţelegem că Tatăl este împreună cu Fiul nu pentru că Acesta n-ar putea să facă ceva din cele ce sunt, ci pentru că este întreg în Fiul pentru identitatea fiinţei şi pentru extrema şi nemijlocita apropiere de El deoarece Fiul a provenit în mod natural din Tatăl.[93] E ca şi cum ar zice cineva că împreună cu mirosul ce se răspândeşte din floare şi în lucrarea răspândită din mireasmă este floarea însăşi, deoarece mirosul provine natural din ea. Dar o spunem pentru înţelegerea ce rezultă din această pildă. Căci firea cea mai presus de toate e mai presus şi de această pildă,

---

[90] Nu numai ca să nu credem lumea ca ultima realitate, adaugă Evanghelistul că „*toate prin El s-au făcut*”, ci şi pentru a arăta pe Cuvântul ca fiind deosebit de toate creaturile, ca Fiu de o fiinţă cu Tatăl, având toate însuşirile dumnezeieşti ale Tatălui.

[91] Dacă toate îi sunt supuse Fiului lui Dumnezeu şi nimic nu-I este nesupus, El este deasupra tuturor. Toate Îi sunt supuse întru totul, toate avându-L întru totul pe El ca şi Creator, toate fiind create de El. Numai El nu depinde de nimic. Deci, numai El este necreat şi Creator, ceea ce înseamnă că e Dumnezeu.

[92] Înţelepciunea şi Puterea lui Dumnezeu nu e ca o însuşire a Persoanei lui Dumnezeu, ţinând de Persoană, deşi provine din Tatăl prin naştere. În om, în înţelepciunea şi puterea lui e doar implicată referirea la alte persoane. În Dumnezeu, ea constituie deplina bucurie, fiind totodată Persoană. Tatăl îşi trăieşte Înţelepciunea ca Persoană deosebită, dar cel mai intim unită cu El, cum şi Fiul se trăieşte ca Înţelepciune a Tatălui, avându-L în ea pe Tatăl.

[93] Din declaraţiile Sfântului Chiril că Fiul provine din Tatăl „în mod natural, sau prin fire”, nu trebuie înţeles că Fiul nu provine din Tatăl ca Persoană specifică, sau ca Fiu. Nu firea cugetată în sine naşte pe Fiul, căci firea nu există decât în Persoane: în Persoana Tatălui, Care naşte din ea pe Fiul, şi în Fiul, Care Se naşte din firea ce există concret ca fire a Tatălui. Firea dumnezeiască există concret în trei Persoane şi în relaţiile dintre ele. Fiul Se naşte şi El ca Dumnezeu, sau ca purtător al firii dumnezeieşti, dar în calitate de Fiu.

primind puține ajutoare din ea în înțelegerea Sa. Căci cum vom înțelege spusa: „*Tatăl Meu până acum lucrează, şi Eu lucrez*" (In 5, 17)? Căci Fiul nu spune că Dumnezeu-Tatăl lucrează în mod deosebit şi de Sine cele privitoare la cele ce sunt, nici despre Sine nu spune că lucrează fără Tatăl şi în mod oarecare deosebit de ființa din care este, ca o alta. Fiindcă ar fi doi Creatori, şi nu unul, dacă ar lucra fiecare aparte şi despărțit.[94] Sar putea, în acest caz, ca Tatăl să nu aibă pururea pe Fiul în Sine, şi Fiul, la fel, s-ar vedea neavând pururea pe Tatăl în Sine dacă s-ar întâmpla ca fiecare să lucreze ceva din cele ce sunt aparte şi în mod separat, precum am spus mai înainte. Şi n-ar fi adevărat ceea ce spune Fiul: „*Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine*" (In 14, 10). Căci nu vedem numai prin asemănarea ființei pe Fiul ca chip în Tatăl, sau, iarăşi, ca arhetip în Fiul pe Tatăl, ci pe Fiul Îl vedem strălucind din ființa Tatălui în mod născut şi existând în ea şi din ea, subzistând ca Dumnezeu-Cuvântul în ipostas propriu; iar pe Tatăl, iarăşi, în Fiul, ca în Cel născut din El şi de o ființă cu El, de o fire comună, fiind şi cugetându-Se distinct numai prin ceeea ce este El altfel. Căci Tatăl rămâne ceea ce este, chiar dacă există prin ființa comună în Fiul, precum spunem că soarele există în strălucirea lui.[95] Şi iarăşi, Fiul nu se va înțelege ca altceva decât ca ceea ce este, chiar dacă există ca Cel de o ființă (comună) cu Tatăl, fiind strălucirea Lui ca strălucirea ce este în soare. Şi astfel Tatăl, fiind cugetat şi existând cu adevărat ca Tată, iar Fiul iarăşi fiind şi cugetându-se ca Fiu, împreună existând şi Sfântul Duh, numărul Sfintei Treimi susține o unică şi aceeaşi Dumnezeire.

Cum s-ar cugeta că Dumnezeu este Unul dacă fiecare din cele menționate ar indica o identitate proprie deplină şi s-ar numi în întregime Dumnezeu, nefiind Una ființa comună şi neavând o relație ființială? Deci, după rațiunea existenței, să cugetăm pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh ca subzistând în mod deosebit,[96] neamestecându-se ceea ce este fiecare în deosebirea persoanelor sau a numelor. Dar păstrând în chip special ceea ce e propriu fiecăruia şi spunând fiecăruia ceea ce este şi crezându-L astfel, le referim în chip natural la o unică Dumnezeire, nesuferind să le înțelegem cu totul despărțite pentru faptul că Fiul Se numeşte şi Cuvântul şi Înțelepciunea şi Strălucirea şi

[94] Mărturisim un singur Dumnezeu, deci şi un singur Creator pentru că, deşi sunt trei Persoane, ființa şi lucrarea e una. De câte ori nu se întâmplă şi ca doi sau mai mulți oameni să facă o singură lucrare: ridică un lemn împreună, spre exemplu. Dar ei îşi pot, de cele mai multe ori, şi despărți lucrările. Numai mărginirea în putere îi face uneori să-şi unească lucrările într-una. Dumnezeu săvârşeşte totdeauna în mod unit lucrarea Sa nu din mărginire, ci din deplinătatea unității de ființă şi de iubire. Dar Tatăl nu Se confundă cu Fiul şi cu Duhul în lucrarea comună ce o săvârşesc. El e Tatăl, Cel din Care porneşte lucrarea, Fiul e Cel prin Care lucrarea se împlineşte fără ca Tatăl să fie absent, şi Duhul e Cel în Care se duce la capăt, fără să fie absenți Tatăl şi Fiul din ea. Fiecare simte pe Ceilalți lucrând în lucrarea Sa. E un mod de-a trăi lucrarea unității, deci şi persistența lor ca Persoane în această unitate. Dar crearea şi susținerea şi mântuirea în comun a lumii are o semnificație şi pentru lume. Tatăl nu lucrează separat o parte a lumii, şi Fiul, la fel. Ea se resimte de lucrarea comună a Sfintei Treimi. Însă, fiind creată de Tatăl prin Fiul în Duhul Sfânt, Tatăl pune pe ea pecetea faptului de-a proveni din El prin Fiul şi de-a înainta spre unirea cu Dumnezeu, sau spre desăvârşire, prin maxima prezență în ea a Duhului Sfânt, în mod special, făpturile conştiente primesc putința de-a se face fii prin har prin unirea cu Fiul. În primul rând ele primesc o structură rațională, putând fi cunoscute de făpturile conştiente prin rațiune. Căci sunt făcute prin Gândul înțelept care e şi Putere. Chiar la om, în cuvânt e gând şi putere, care poate înrâuri chiar fără sunet, prin oarecare telepatie. Lumea nu e produsă printr-un impuls necugetat, ci printr-o gândire înțeleaptă, care are în ea o putere atât de mare, că poate să o creeze din nimic.

[95] Îi cunoaştem pe Tatăl şi pe Fiul nu numai ca fiind de o ființă, pe Unul ca arhetip şi pe Altul ca şi chip, cum se poate vedea în floare şi în mirosul ei, sau cum e soarele în strălucirea lui, ci şi ipostasuri deosebite în ființa cea unică, sau ale acestei ființe. Dar cine poate înțelege taina ipostasurilor deosebite în aceeaşi ființă, deosebirea personală trăită în unitatea ființei?

[96] Ipostasul e modul existenței concrete a ființei. Ființa nu există decât în ipostasuri. Ea nu exista de sine. E taina cea mai mare: cum aceeaşi ființă există concret în ipostasuri diferite. Ființa e una, şi ipostasurile sau persoanele în care ea există concret sunt diferite. Diferența ipostasurilor nu desființează unitatea firii. Toate persoanele sunt conştiente de ele, dar fiecare e conştientă şi de ceeea ce are ea deosebit în relația ei cu celelalte. Fiul e conştient, dar are conştiința de Fiu, deosebit de Tatăl, dar în relație cu Tatăl şi în unire cu El. Dacă n-ar fi unitatea de ființă, n-ar fi relația lor, în care fiecare ocupă altă poziție.

Pecetea şi Puterea Tatălui.[97] Căci e Cuvânt şi Înţelepciune fiindcă e din Minte şi Se află intim în mod nedespărţit în Minte pentru reciprocitatea celor indicate. Fiindcă Mintea se vede în Cuvânt şi în Înţelepciune, şi Cuvântul, invers, în Minte. Şi nimic nu se află între ele sau nu o desparte pe una de alta. Iar Putere se numeşte ca existând în mod nedespărţit în Cel ce o are prin fire şi neputând în nici un fel să se despartă ca un accident, aceasta întâmplându-se numai în cazul coruperii suportului. Dar Pecete este iarăşi ca Unul ce coexistă prin fire şi nu se poate despărţi de fiinţa a cărei Pecete este.

Deci, deoarece fiecare este şi lucrează în fiecare, e vădit că, lucrând Tatăl, lucrează şi Fiul la fel, ca Putere naturală şi fiinţială şi ipostatică a Lui; iar lucrând Fiul, lucrează şi Tatăl, ca Izvor al Cuvântului creator, Care există în mod natural în Cel născut din El, ca şi focul în căldura provenită din el. Deci, e vădit că e absurdă defăimarea Unuia-Născutului de către adversari, care declară ca e Creator din învăţătură sau, mai bine-zis, că e slujitor pentru faptul că fericitul Evanghelist a spus: „*Toate prin El s-au făcut, şi fără El nimic nu s-a făcut.*" Nu pot să nu mă uimesc mult de lipsa de evlavie a ereticilor. Căci folosesc cele ce li se par că micşorează demnitatea Unuia-Născutului şi Îl înfăţişează ca mai prejos de Născător, potrivit scopului lor, cu multă sârguinţă şi le umflă cu otrăvurile aiurelii lor, culese de pretutindeni, iar cele ce sunt spuse în chip sănătos şi drept, văzând în Fiul slava Tatălui, le scufundă în adâncurile tăcerii, având un singur scop: să calomnieze pe Cel slăvit de toată creaţia.[98] Căci, auzind că toate s-au făcut prin El, adaugă cu pasiune numele de slugă, voind să vadă pe Fiul, în loc de liber, slugă, şi în loc de Stăpân, servitor. Şi, aflând iarăşi că fără El nimic nu s-a făcut, nu urcă la a cugeta ceva mare şi vrednic de admiraţie despre El. Dar când Evanghelistul spune că fără El nimic nu s-a făcut, arată că nu s-a potrivit lui Dumnezeu-Tatăl să creeze altfel decât prin Cel Născut din Sine, Care este Înţelepciunea şi Puterea Lui. De aceea, Unul-Născut este şi slava lui Dumnezeu-Tatăl.[99] Căci Tatăl e slăvit ca Creator, prin Cel prin Care, lucrând toate, a adus cele ce nu sunt la existenţă.

Dar va înţelege cineva bine spusa: „*Fără El nimic nu s-a făcut*", cugetând şi la sine însuşi. Căci spune: „*Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră*" (Fac. l, 26). În aceasta se poate vedea clar că în Fiul nu este nimic umilit, ca într-o slugă,[100] după cuvântul lor. Căci nu porunceşte Dumnezeu-Tatăl Cuvântului: „Fă pe om", ci L-a făcut împreună-lucrător ca pe Unul împreună existent cu El după fire şi existând în

---

[97] Fiul e şi deosebit, dar şi unit cu Tatăl, pentru că este Cuvântul şi Înţelepciunea şi Puterea Tatălui. Când se spune că „*la început era Cuvântul*", se spune că era Cuvântul Tatălui, iar prin aceasta se înţelege că este şi deosebit, şi unit cu Tatăl Cuvântul cuiva nu e mai mic ca acela şi nici despărţit de el. Dar la Dumnezeu Cuvântul e atât de puternic, că are şi caracter de Persoană. Uneori şi omul vede în cuvântul său o putere aproape personală, deosebită de persoana sa, dar în acelaşi timp unită cu el. Dumnezeu e prin fire Născător de Cuvânt, trăind cu El o comuniune.

[98] Dacă Dumnezeu nu e un Tată care are un Fiu, El nu e Persoană, ci o esenţă supusă unor legi. I se răpeşte, astfel, toată slava. Fiul, prin iubirea Lui, reprezintă cea mai mare slavă a lui Dumnezeu ca Tată. Dar dacă Dumnezeu nu are un Fiu prin Care creează lumea pentru a-i arăta şi ei iubirea ce-o are faţă de Tatăl; sau dacă lumea iese fără voie dintr-o esenţă, lumea nu poate lăuda pe un Dumnezeu pentru crearea ei din nimic, nici nu-L poate iubi. Sau, dacă Dumnezeu face lumea printr-o slugă, care nu e Fiul Lui, lumea n-are motiv să laude pe Dumnezeu. Atunci lumea este de o foarte coborâtă calitate, iar Dumnezeu dispreţuieşte să se coboare la fapta creării lumii. Creează numai o slugă, pe care o foloseşte ca slugă în crearea lumii. Aceasta era o concluzie care deriva din erezia ariană (că Fiul e cea dintâi creatură a lui Dumnezeu).

[99] Dacă în Fiul care creează lumea nu e puterea Tatălui, în fapta Lui nu se vede slava Tatălui. Din ce am cunoaşte slava lui Dumnezeu, dacă lumea nu s-ar fi creat din Puterea Lui? În acest caz, ar fi o despărţire prea mare între Dumnezeu şi lume.

[100] Dacă omul n-ar fi creat de Dumnezeu prin Fiul cel de o fiinţa cu El, n-ar fi chipul Fiului Său, n-ar fi după chipul Tatălui, n-ar fi în chipul lui Dumnezeu. Dacă omul ar fi produsul lumii, nu s-ar explica setea lui de a se ridica deasupra lumii, dincolo de calitatea de creatură, setea de un infinit care nu e propriu lumii, nemulţumirea faţă de ceea ce-i pot da lumea şi semenii săi. Această sete a noastră pentru ceea ce-i dincolo de lume, dar neputinţa de-a o depăşi prin noi înşine, e o dovadă că suntem creaţi de un Făcător mai presus de lume, că există un Dumnezeu mai presus de lume, Care ne-a creat după chipul Lui.

Sine în mod nedespărţit; şi în temeiul unui sfat comun cu privire la om,[101] neprecedând pe Fiul în a cugeta ceva, ci arătându-Se ca Minte în mod nedespărţit şi netemporal în Cuvântul prezent şi existent în Sine.

Dar să ridicăm explicaţiile vrednice de Dumnezeu şi peste înţelesul unei pilde. Vom spune că Tatăl conlucrează cu Fiul, neînţelegându-I în mod despărţit ca doi dumnezei, nici că amândoi sunt unul, ca să nu se reducă nici Fiul la Tatăl, nici Tatăl, la Fiul ci, mai degrabă, în modul în care lumina coexistă cu strălucirea proprie. Căci cum s-ar socoti că se poate despărţi cel ce naşte de cel născut şi provenit în mod neîmpărţit? Ci amândoi sunt una şi aceeaşi prin fire şi unul nu este nicidecum fără altul. Dar Dumnezeu este şi mai presus de aceasta, ca Cel ce este şi mai presus de fiinţă, neavând cu cele făcute vreo înrudire desăvârşită, ca să aibă acestea ceva din chipul Sfintei Treimi, nedeosebit întru nimic de Ea, aşa cum ne-O înfăţişează exactitatea dogmelor. Iar de socotesc că expresia „*prin Care*", folosită pentru Fiul, ar coborî fiinţa Lui de la egalitatea şi identitatea naturală a ei cu Tatăl, încât El să fie mai degrabă slujitor decât Creator, să gândească cei fără de minte şi să răspundă, venind între noi, ce va trebui să cugetăm şi despre Tatăl? Cum trebuie să înţelegem că este şi El, când se arată primind şi El expresia „*prin Care*" din Sfânta Scriptură? Căci se spune: „*Credincios este Dumnezeu prin Care aţi fost chemaţi la împărtăşirea de Fiul Său*" (I Cor. 1, 9); şi: „*Pavel, apostol al lui Iisus Hristos, prin voia lui Dumnezeu*" (Efes. l, l).[102] Şi iarăşi Pavel scrie către unii: „*Aşadar, nu mai eşti rob, ci fiu; iar de eşti fiu, eşti şi moştenitor prin Dumnezeu*" (Gal. 4, 7). Toate acestea se referă la Persoana lui Dumnezeu-Tatăl, şi aceasta nu determină pe cineva să vină, dacă nu cugetă la aceleaşi cu amintiţii eretici, la nebunia că trebuie unit în mod cuvenit numele şi însuşirea de slugă şi cu slava Tatălui, deoarece s-a aplicat şi Lui expresia „*prin Care*". Căci dumnezeiasca Scriptură foloseşte uneori fără discriminare cuvintele, fără să nedreptăţească întru nimic subiectul căruia le aplică, ci, aplicându-le în alt sens, acela nu rămâne nelămurit. Dar e de folos să spunem despre acestea că slava Domnului e mai presus de cuvinte. Căci e mică toată tăria cuvintelor în exprimarea întocmai a slavei negrăite a lui Dumnezeu. De aceea, nu trebuie să ne smintim de smerenia cuvintelor, ci trebuie să credem mai degrabă că prin firea negrăită se biruieşte tot înţelesul cuvântului şi orice ascuţime a minţii. Iar prin aceasta suntem ridicaţi la o nu mai mică evlavie.

CAPITOLUL 6

FIUL ESTE VIAŢA PRIN FIRE ŞI DE ACEEA NU E FĂCUT,[103] CI E DIN FIINŢA LUI DUMNEZEU-TATĂL, AVÂND CA TEXT SPUSA: „*...ceea ce s-a făcut, întru El era viaţa*" (In l, 3-4)

Fericitul Evanghelist continuă să vorbească despre Dumnezeu-Cuvântul. Şi

---

[101] Omul este imprimat de relaţia interpersonală a Sfintei Treimi. Persoana umană nu poate fi decât în relaţie de eu-tu cu alta şi amândouă sunt întărite în unitatea lor de o a treia, la care nu pot să nu gândească. Aceasta arată că omul este opera unui sfat între Tatăl şi Fiul, uniţi în mod desăvârşit în Duhul Sfânt.

[102] Celor ce vedeau în expresia „*prin Care*", folosită pentru Fiul, o inferioritate a Fiului faţă de Tatăl, Sfântul Chiril le arată că expresia aceasta este folosită şi pentru Tatăl. Tatăl lucrează prin Fiul, dar şi Fiul, prin puterea Tatălui, între Ei este o unitate a reciprocităţii. Dacă Fiul ar fi mai mic ca Tatăl şi n-ar lucra şi Tatăl în El, nu ne-ar face fii ai Tatălui.

[103] A fi făcut înseamnă a fi mai mic decât Făcătorul, deci mărginit Cel nefăcut este nemărginit, este Viaţa prin fire, este El însuşi izvorul nemărginit al vieţii. N-are nimic de obiect stăpânit şi mărginit de ceva din afară, ci e numai Subiect, având puterea nemărginită în Sine. Şi trebuie să fie o astfel de existenţă, care explică prin ea totul. Ceea ce e făcut, ceea ce e obiect din cele ce se fac n-are viaţa în el. Cel nefăcut există însă prin Sine. Viaţă în Sine n-are decât Cel ce nu sfârşeşte niciodată de a fi. Cel ce se sfârşeşte are de la început în viaţa lui ceva ce roade viaţa lui. Viaţa în sine, viaţa prin fire, o are numai Cel nemuritor prin Sine.

socotesc că e de folos să pătrundă în toate câte îi sunt proprii, ca să ruşineze nebuniile lor, şi pe cei ce voiesc să împlinească cele ale dreptei credinţe să-i întărească în cele ale Lui, ca să nu mai culeagă din înţelepciunea lumească ceea ce-i neadevărat, ci să admire frumuseţea adevărului întru dovedirea Duhului. Căci, ceea ce voieşte să ne înveţe prin cele ce ni le spune, aceea este cu adevărat. El ne-a arătat până aici pe Fiul ca Făcător şi Creator prin fire,[104] spunând că prin El s-au făcut toate şi că fără El nimic n-a fost chemat la existenţă. Dar, deoarece creaţiei i-a dăruit nu numai să fie chemată la existenţă, ci o şi susţine, odată fiind făcută prin El, Se introduce oarecum pe Sine în cele ce nu au existenţă eternă prin firea proprie şi Se face lor viaţă, ca să rămână făcute şi să se păstreze fiecare în hotarul propriu firii sale. De aceea, se vede obligat să spună: „*...ceea ce s-a făcut întru El era viaţă*."[105] Nu zice numai: „*Toate prin El toate s-au făcut*", ci şi că, dacă s-a făcut ceva prin El, „*Întru El era viaţa*", adică Cuvântul Unul-Născut al lui Dumnezeu, Obârşia şi Puterea susţinătoare a tuturor celor văzute şi nevăzute, a celor cereşti şi pământeşti şi de sub pământ. Căci, fiind El Viaţa cea prin fire, dăruieşte existenţa şi viaţa şi mişcarea de multe feluri celor ce sunt, nu luând loc prin vreo împărţire şi schimbare în fiecare dintre cele despărţite prin fire, ci creaţia variindu-se în relaţie cu El prin negrăita Înţelepciune şi Putere a Creatorului.[106] Dar e una Viaţa tuturor care ia loc în fiecare, ca să poată lucra în el şi el să se poată împărtăşi de ea. Dar, deoarece cel adus la existenţă din ceea ce nu este, e necesar să se şi strice şi de aceea are început, se grăbeşte şi spre sfârşit (căci numai firii dumnezeieşti aflate mai presus de toate îi este propriu să nu fi avut nici un început şi să fie şi fără sfârşit[106b]), Creatorul înşală într-un oarecare fel slăbiciunea din cele făcute şi le susţine cu meşteşug eternitatea. Căci succesiunile celor asemenea, trecute în fiecare, şi trecerile naturale ale celor de acelaşi neam şi de acelaşi fel de la unele la altele, continuând pururea pe acelaşi drum, fac creaţia să dureze pururea şi o ţin pururea întemeiată în Dumnezeu, Cel ce a făcut-o. Şi aceasta se arătă în faptul că fiecare dintre cele existente seamănă în ea însăşi sămânţa după neamul şi după asemănarea ei, potrivit hotărârii negrăite a Creatorului.[107] Deci, în toate era Viaţa. Aceasta e ceea ce se afirmă.[107b]

Dar, o, bunule (va spune iarăşi cineva către ereticul care se luptă cu adevărul), ce vei spune când vei auzi pe purtătorul de Duh (Evanghelist) zicând că în toate cele făcute era Viaţa, adică Cuvântul, „Cel ce era *întru început*"? Oare şi acum vei mai îndrăzni să spui că Fiul nu este din fiinţa Tatălui, ca să Se înţeleagă că şi El e făcut? Dar cum nu va denunţa cineva neştiinţa ta, cu multă dreptate? Căci, dacă Cuvântul era în cele făcute, ca Viaţă prin fire, unindu-Se (amestecându-Se) pe Sine prin împărtăşire cu cele ce sunt,

---

[104] Dumnezeu nu e Creator în înţelesul că firea Îi impune să fie Creator, ci pentru că are în firea Sa puterea de a fi Creator. Nu primeşte această putere de la cineva mai înalt ca El. El are în Sine puterea creării lumii din nimic, ceea ce dă lumii o mare valoare, iar pe El îl arată ca având în Sine puterea nemărginită care poate crea din nimic.

[105] În traducere românească, cuvintele: „*ceea ce s-a făcut*" sunt legate de cuvântul următor „*întru El*", pe care îl precizează ca Viaţă. Sfântul Chiril leagă aceste cuvinte de cele anterioare: „*şi fără de El nimic nu* s-a *acut*." Sfântul Chiril reliefează prin aceasta mai direct că toate cele făcute au viaţă prin Cuvântul în Care s-au făcut. Deci vor avea viaţa în veci, pentru că El, în Care ele sunt, durează în veci.

[106] Dumnezeu nu Se împarte după creaturile variate, ci este întreg pentru toate, dar lucrează în fiecare conform cu ea, susţinând ceea ce-i este propriu ei. Chiar persoana umană e întreagă în mişcările ei variate, de care ţine seama în ceea ce are de făcut cu fiecare.

[106b] Cine are viaţa prin sine nu are pe cineva mai înainte şi mai puternic, care să-i fi dat începutul existenţei, nici nu se poate epuiza în viaţa ce-o are prin sine. Trebuie să fie cineva astfel, ca să nu urcăm fără sfârşit în treptele de la care vine viaţa.

[107] Fiecare individ e supus morţii. Dar fiecare transmite viaţa prin sămânţă altor indivizi de acelaşi neam. Moartea nu stăpâneşte cu totul. Mor indivizii, dar nu moare specia. Iar viaţa e susţinută în specie de Dumnezeu cel fără de moarte.

[107b] Ereticii, care nu văd în Fiul pe Creatorul dumnezeiesc şi de aceea nici nu cred în veşnicia fiecărei creaturi conştiente, se mulţumesc să vadă eternitatea creaturii în prelungirea ei ca specie, nu în eternitatea persoanelor. Prin aceasta reduc totul la o lege a naturii. E şi susţinerea speciilor o faptă a lui Dumnezeu, dar nu e singura. El ţine în existenţă şi sufletele oamenilor după moarte.

este altul decât cele în care se crede că este. Iar Cel ce este altul după fire decât ceea ce este creația, cum nu ar fi Dumnezeu cel mai presus de toate? Dar dacă mai stărui în neruşinare şi nu isprăveşti a socoti pe Fiul, Care este înțeles ca Viață, că este făcut, cum se va înțelege existând în Sine însuşi? Căci, pe lângă aceasta, şi El va fi părtaş de Sine ca viață, dacă, fiind în cele făcute, se va înțelege ca fiind şi El unul dintre ele.[108] Dar va vedea desigur şi potrivnicul lui Dumnezeu câtă neştiință arată în a cugeta astfel. Deci, dacă Cuvântul se dă spre împărtăşire celor făcute, cărora le dă viață, nu va fi şi El dintre cele ce se împărtăşesc, ci altul decât acelea. Iar de este aşa, nu e făcut, ci Viața după fire din ele.[109] Aceasta o vom cunoaşte şi din raționamentele ce derivă din cele de mai sus.

Argumente sau raționamente

Dacă Fiul nu e din ființa lui Dumnezeu-Tatăl, ci a venit la existență, după ei, din afară, El este creat şi făcut. Dar cum este dintre cele făcute Cel ce dă viață tuturor? Şi ce vom mai afla deosebit în firea dumnezeiască?[110] Sau cum preaînțeleptul Pavel socoteşte ca ceva vrednic de laudă pentru Cel ce este prin fire Dumnezeu, că dă viață tuturor? Dacă Fiul, fiind făcut, „*face toate vii*” (I Tim. 6, 13), creația se face vie pe ea însăşi, neavând trebuință nicidecum spre aceasta de un Dumnezeu care a făcut-o. Deci, nimic nu e mai mult în Dumnezeu ca în creație. Căci lucrează şi ea nu mai puțin decât poate Dumnezeu. Dar aceasta este o idee absurdă. Deci, nu e făcut Fiul lui Dumnezeu, ci e mai degrabă Dumnezeu şi, de aceea, şi Viață după fire.[111]

Altul: Psalmistul admiră în mod cu totul cuvenit firea dumnezeiască şi-I atribuie demnitatea cea mai înaltă, zicând: „*La Tine este izvorul vieții*” (Ps. 35, 9). Dar dacă Tatăl a dat existența Fiului nu din ființa Lui, iar Acesta face vii chiar şi aşa pe cele făcute şi este Viața prin fire, ca Cel de viață Făcător, pentru ce susține Psalmistul în zadar că numai la Dumnezeu este izvorul vieții? Căci are aceasta şi firea celor create, dacă dă şi ea viață, o dată ce Fiul nu este de fire dumnezeiască, după nebunia unora. Dar acesta este un lucru absurd. Deci, Viață după fire este Fiul ca Dumnezeu din Dumnezeu şi ca Viață din Viață.

Altul: Dacă Fiul, fiind Viață prin fire, este creat şi făcut ca unul ce nu are existența din ființa lui Dumnezeu-Tatăl, după părerea acelora, va primi existența şi se va numi viață şi firea celor făcute. Vor fi toate viață în potență, chiar dacă nu în lucrare actuală. Ceea ce poate fi ceva va şi fi, chiar dacă încă nu s-a actualizat, căci are în fire potența.[112] Deci, dacă este comun creaturii să fie viață şi aceasta nu e proprie şi în mod unic a altuia, pentru ce, lăudându-Se pe Sine, zice Fiul: „*Eu sunt Viața*” (In 14, 6)? Trebuia mai degrabă să spună: „Eu sunt împreună cu voi viața.” Această declarație ar fi fost mai adevărată dacă, fiind într-adevăr creat, este şi Viață. Dar, deoarece îşi atribuie numai Sieşi faptul de-a fi Viață, e vădit că nu Se socoteşte pe Sine între cele create, ci

[108] E o contrazicere în a socoti pe Fiul pe de o parte unul dintre cele create şi, pe de alta, Viața în sine. Dacă e creat, va fi şi El părtaş de altul. Aceasta era contradicția de care sufereau arienii, socotind pe Fiul prima creatură deci, pe de o parte, una dintre creaturi, pe de alta, prima dintre ele şi ca un fel de viață a lor.

[109] Dacă e una dintre creaturi, fie şi prima, Cuvântul nu e Cel din care ele se împărtăşesc de viață, sau nu e viața lor propriu-zisă.

[110] Dacă tuturor celor create le dă viata un Fiu al lui Dumnezeu care este El însuşi creat, ce mai are Dumnezeu deosebit de creatură? Se înlătură deosebirea dintre creat şi necreat. Totul e în fond necreat. Se afirmă un panteism emanaționist.

[111] Se face o confuzie între creație şi Dumnezeu în sens panteist. Nu e decât lumea aceasta, care are în ea viața, o viață în care nu durează decât generalul, o viață supusă unor legi inexplicabile în originea lor. În durata continuă a speciei nu e nici o conştiință neîntreruptă a vieții. Nu are nimeni o astfel de conştiință a duratei fără sfârşit a vieții sale. Numai o persoană, sau numai persoanele vorbesc. Şi vorbesc pentru că ştiu de trecutul altor persoane şi cugetă viitorul lor nesfârşit.

[112] Dacă creatul poate primi viața după fire, o are în potență şi înainte de-a fi creat de fapt. Deci o are şi nimicul.

numai întrucât e din ființa Tatălui Îi este propriu în mod natural şi faptul de-a fi Viață.

Altul: Cel ce participă la viață nu este el însuşi în mod propriu viață, căci se arată fiind în sine altul.[113] Dacă deci cele făcute se împărtăşesc de Fiul ca Viață, El va fi altul decât cele ce se împărtăşesc de El şi care au nevoie de viață. Deci nu e făcut, nici nu caută să fie făcut viu de altcineva. Deci e Dumnezeu ca Cel de viață făcător. Iar de este aşa, Se va mărturisi şi ca fiind din ființa Tatălui, dacă ne închinăm unui unic Dumnezeu, şi nu ne închinăm altuia decât Celui ce este de fapt Dumnezeu.

Altul: Cercetând cu exactitate firea celor ce sunt, vedem pe Dumnezeu şi creația. Altceva decât acestea nu este. Căci ceea ce e lipsit de a fi Dumnezeu prin fire este numaidecât făcut. Şi ceea ce scapă trebuinței de-a fi fost făcut se află numaidecât în lăuntrul hotarelor Dumnezeirii.[114] Dacă suntem deci învățați cu acestea, să ne spună cei ce scot pe Fiul din ființa lui Dumnezeu-Tatăl cum poate să se nască Fiul ca Viață, o dată ce aceasta e proprie firii dumnezeieşti şi nu o poate concede nimănui? Căci dacă, fiind făcut, poate fi şi Viață, harul acestei prerogative se va extinde numaidecât la toate cele făcute şi vor fi toate viață prin fire. Şi atunci, ce nevoie vor mai avea de a se împărtăşi de Fiul, sau ce vor mai afla în plus de la El? Căci au şi ele puterea de-a fi prin fire viață. Dar această presupunere nu e adevărată, căci ele se împărtăşesc în mod necesar de Fiul ca Viață. Deci numai Unul-Născut este prin fire Viața şi de aceea nu Se va socoti în rândul celor făcute, ci aceasta Îl va urca la firea Născătorului, căci şi Tatăl este Viață prin fire.

Altul: Fiul, fiind Viața prin fire, e altul decât creația după fire şi nu e de o fire cu aceasta. Căci, dacă este de o fire şi de o ființă cu aceasta, cum nu va fi dezmințit, când spune: „*Eu sunt pâinea vieții care s-a pogorât din cer şi dă viață lumii*” (In 6, 35)? Şi dacă nu e aşa, creația are de la sine calitatea de-a fi viață. Iar viața nu se împărtăşeşte de viață, ca să arate că e viață. Iar dacă nu este de o fire cu creația, nu va putea nici să fi fost făcut, nici să-Şi atragă Sieşi binele propriu creaturii. Căci creatura nu este prin fire Viață, având mai degrabă nevoie de viață şi de a se împărtăşi de ea.

Altul: Dacă Fiul, fiind Viața prin fire, este de o fire cu cele făcute, pentru că nu este din ființa lui Dumnezeu-Tatăl, după cuvântul acelora, pentru ce fericitul Psalmist zice că cerurile vor trece şi ca o haină se vor învechi, iar lui Dumnezeu îi atribuie nesfârşirea: „Iar *Tu acelaşi eşti şi anii Tăi nu se vor* sfârşi” (Ps. 101, 28)? Căci, sau va trece şi se va sfârşi şi El cu noi, ca Cel de o fire cu noi, şi nu se va mai înțelege ca fiind Viață, sau unirea noastră după fire cu El ne va atrage la capacitatea de-a fi la fel pururea cu El şi la un număr nesfârşit de ani. Dar El va fi acelaşi pururea, iar noi vom trece. Deci, nu e făcut ca noi, ci, fiindcă este din Viața după fire, va face şi El, ca Viață, vii, pe cele ce au nevoie de viață.

Altul: Dacă nimic nu se împărtăşeşte de sine, dar creatura se împărtăşeşte de Hristos, nici El nu este creatură, dar nici creatura nu este Viața, Care este Hristos.[115]

---

[113] Părinții fac deosebire între a avea ceva prin fire şi a avea ceva prin împărtăşire de la altul. Oamenii ca creaturi pot avea în ei puteri dumnezeieşti, pot fi îndumnezeiți, şi prin aceasta sunt în comunicare cu Dumnezeu, dar ei au cele dumnezeieşti primite de la Dumnezeu, nu din ei, sau prin ei. Creaturile ce se împărtăşesc de Dumnezeu nu sunt deci nici identice cu Dumnezeu, nici separate de El. Dar aceasta înseamnă că creația e făcută de Dumnezeu capabilă de-a se împărtăşi de El, de-a se face ca El, dar nu prin ea însăşi.

[114] Are şi Dumnezeirea hotarele ei în faptul de a nu fi creată şi de a nu fi mărginită în putere, în afară de Dumnezeu cel necreat şi Creator şi de existența creată nu poate exista altceva. Nu poate fi ceva atât necreat, cât şi creat. Iar dacă vedem o lume creată, ea nu poate fi creată decât de Cel necreat, Care are în aceasta şi puterea de a crea. Căci în faptul de-a nu fi creat e o putere nemărginită. Arienii vedeau în Fiul şi o creatură, dar şi ceva deasupra ei, declarându-1 prima creatură. Era în această părere o ambiguitate. Apoi, altceva este a da viața nemărginită sau dumnezeiască prin naştere, cum Tatăl o dă Fiului, şi altceva a o da prin împărtăşire, cum o dă Dumnezeu creaturilor. În aceasta se adaugă la actul creator actul dăruitor.

[115] A se împărtăşi cineva de ceva, sau de cineva, înseamnă a nu avea în sine tot ce-1 poate mulțumi. Înseamnă a depinde în fericirea proprie de altceva, în această dorință şi nevoie de împărtăşire de ceva mai

Altul: Dacă a face viu este altceva şi a fi făcut viu este iarăşi altceva, fiind deosebite ca lucrarea şi pasivitatea, iar Hristos face viu, şi creatura e făcută vie, Fiul şi creatura nu sunt aceiaşi, pentru că nu sunt aceeaşi nici ceea ce lucrează şi ceea ce e lucrat.

CAPITOLUL 7

FIUL ESTE LUMINA PRIN FIRE ŞI DE ACEEA NU ESTE FĂCUT, CI E DIN FIINŢA LUI DUMNEZEU-TATĂL, CA LUMINĂ ADEVĂRATĂ DIN LUMINA ADEVĂRATĂ, AVÂND CA TEXT SPUSA: „*Şi viaţa era lumina oamenilor*” (In 1, 4)[116]

Fericitul Evanghelist arată şi prin acestea pe Fiul fiind Dumnezeu după fire şi moştenitor prin fiinţă al bunătăţilor Celui ce L-a născut. Căci, arătând mai înainte că, fiind Viaţa prin fire, era El însuşi în toate cele făcute prin El, susţinându-le şi dându-le viaţă şi dăruindu-le să treacă, printr-o putere negrăită, din cele ce nu sunt la existenţă şi, o dată făcute, păstrându-le, vine la altă tâlcuire, gândind să ne călăuzească de pretutindeni aşa cum se cuvine spre cuprinderea adevărului.

Aşadar, Cuvântul era în toate cele făcute ca Viaţă. Iar fiindcă între cele de pe pământ, omul este fiinţă cuvântătoare capabilă de minte şi de ştiinţă şi participă la înţelepciunea de la Dumnezeu, în mod necesar purtătorul de Duh (Evanghelist) ne arată clar pe Cuvântul şi ca pe Cel ce procură înţelepciunea din oameni, ca Dumnezeu-Tatăl să se înţeleagă ca fiind prin Fiul totul în toate, ca Viaţă în cele ce au nevoie de viaţă, dar şi ca Lumină şi Viaţă în cele ce au nevoie de viaţă şi de lumină. De aceea, zice: „Şi *viaţa era lumina* oamenilor.” Adică Dumnezeu-Cuvântul, Care pe toate le face vii, sau e Viaţa în toate cele ce sunt şi luminează fiinţa raţională, dăruieşte din belşug înţelegere celor capabili de înţelegere, ca să se salveze şi să se întărească bine ceea ce s-a spus despre creatură: „*Ce ai, ce nu ai primit*?” (I Cor. 4, 7). Căci nu se îmbogăţeşte firea creată şi făcută cu nimic de la sine, ci tot ce ar arăta că are este, fără îndoială, de la Dumnezeu, Care dăruieşte şi faptul de a fi, şi cum se cuvine să fie fiecare.

Iar dacă s-a zis „era” despre viaţă, aceasta s-a făcut ca să se arate că Cuvântul este existenţa de-a pururi şi să se oprească flecăreala celor fără de minte, care ne înfăţişează pe Fiul ca fiind dintre cele ce nu sunt,[117] ceea ce înseamnă a lupta cu întreaga Scriptură dumnezeiască.

Dar după ce am vorbit destul despre eternitatea Fiului, comună cu a Tatălui, în cartea de faţă şi în cea numită *Tezaurul,* socotim că nu trebuie să mai vorbim despre ea. Ne vom sili să reţinem pentru înţelegerea noastră mai mult ceea ce ne este de folos nouă şi celor ce vor citi acestea mai pe urmă. Dumnezeu însuşi deschizându-ne şi uşa, şi gura pentru cuvinte, să spunem, faţă de cel ce luptă împotriva lui Dumnezeu când află de la Evanghelist că Viaţa este lumina oamenilor, Viaţa fiind Dumnezeu-Cuvântul, Cel

---

deplin se arată că lumea nu e suprema realitate. Şi trebuie să existe o astfel de realitate care n-are nevoie de nimic mai înalt, care are în sine totul. Acela este Dumnezeu. Şi Hristos, ca viaţă prin Sine, ca având în Sine viaţa fără lipsuri, cum Însuşi Se afirmă, e Dumnezeu care Se face împărtăşibil la extrem.

[116] Până aici Evanghelistul a făcut legătura între Cuvântul şi Viaţa. Viaţa n-o are decât Cel conştient şi în comuniune din veci şi până în veci. Dar Cel conştient şi în comuniune este şi Lumină. Omul este şi el lumină, pentru că este conştient şi în comuniune cu altul. Prin conştiinţă şi comuniune ştie şi de sine, şi de altul. Nu mai vorbim de faptul că ştie şi de lume. Iar această ştiinţă este lumina. Dar de toate şi deplin nu ştie decât Dumnezeu. Căci numai El Se cunoaşte deplin şi pe Sine, Creatorul tuturor. Deci El este Cuvântul, Viaţa şi Lumina prin excelenţă. Numai Viaţa conştientă fără sfârşit are sensul deplin al existenţei. De aceea, cei ce cred în Dumnezeu îl simbolizează pe El, dar şi viaţa lor conştientă şi nesfârşită în El, prin lumânarea aprinsă. La morţi se aprinde lumina, mărturisindu-se că ei n-au murit cu totul. Ei continuă să aibă viaţă, dar numai în Dumnezeu.

[117] Dacă Cuvântul e creatură, e creat din nimic. Dar atunci, cum mai e Viaţă prin Sine?

pururea existent.[118]

Prin ce raţionamente ne va răspunde, când îi vom spune: Dacă Fiul nu este Dumnezeu prin fire şi rod al fiinţei Celui ce L-a născut, dacă deci nu ne-a luminat Lumina adevărată, ci este şi El din afară (de Dumnezeu), potrivit ignoranţei voastre, este de o fire cu cei făcuţi şi nu va scăpa în nici un fel de faptul de-a fi creat! Cum deci, o, voi cei plini de toată nebunia, luminează El, iar cele de sub El sunt luminate?[119] Sau oare nu e Altul Cel ce luminează şi altul cel luminat?[120] Dar acest lucru e vădit şi clar fiecăruia. Căci dacă am admite că sunt aceiaşi în ceea ce priveşte calitatea fiinţei şi raţiunea modului de existenţă, ce are în plus Cel ce poate să lumineze, şi ce are în minus cel ce are nevoie de lumină? Căci va fi în amândoi ceea ce ar trebui să fie în parte în fiecare. Şi ar fi lumină cel ce are nevoie de lumină, şi cel ce luminează nu s-ar deosebi de cel luminat. Dar acestea arată o mare confuzie între cele cugetate. Deci, unde e raţiunea care distinge în mod necesar pe fiecare dintre cele numite? Ea îl vede pe cel ce procură de o fiinţă deosebită de a celui căruia i se procură.

Deci nu e de o fire Fiul cu cele făcute, ci e de fiinţa Tatălui, fiind Lumină adevărată din Lumina adevărată.[121]

Dar nu e nici o greutate ca, folosind raţionamentele dinainte cu privire la faptul că Fiul este Viaţă prin fire, să arătăm şi aici că El este altul decât cele în care este şi să lămurim şi conţinutul acestui capitol. Nelăsând altora osteneala aceasta, chiar dacă mi s-ar părea că îmi cruţ propria osteneală, voi încerca să aplic iarăşi, pe cât voi putea, modul raţionamentelor de mai înainte. Căci, precum în acelea Se arată ca fiind Viaţa prin fire, deci Altul decât cele în care se arată că era, aşa şi aici, spunându-se că este Lumina oamenilor şi fiind aceasta de fapt, se va afla fiind Altul decât cele ce au nevoie de lumină şi se împărtăşesc de El. Aceasta o vom cunoaşte mai precis în cele următoare.

Dovadă prin silogisme că Fiul care luminează este Altul decât creaţia luminată[122]

Dacă, după cele spuse, Cuvântul este prezent ca Lumină după fire, prin împărtăşire în cele ce sunt, trebuie crezut că e Altul decât cele în care este. Iar Cel ce e Altul după fire decât ceea ce este creaţia care participă la El şi e luminată de El, cum n-ar fi Dumnezeu cel mai presus de toate?

Altul: Dacă luptătorul împotriva lui Dumnezeu zice că Fiul e Lumină după fire în cele făcute ca făcut, luminând pe cele ce au nevoie de lumină, mai întâi El se va înţelege fiind în Sine însuşi lumina, dar, pe lângă aceasta, şi El se va împărtăşi de Sine însuşi, dacă, fiind dintre cele făcute, se va înţelege ca fiind şi El unul dintre ele. Dar cel cu inima învăţată de înţelepciune (Pilde 16, 23) vede, precum s-a scris, câtă nebunie este

[118] O persoană care nu există pururea n-are nici un sens. O astfel de Persoană Care există pururea este Dumnezeu-Cuvântul. Căci dacă Hristos nu e Dumnezeu Cuvântul întrupat, El nu are sens şi nu ne poate comunica nici nouă un sens, neputându-ne împărtăşi viata veşnică. Şi acest sens este lumina. Deci Viaţa veşnică a lui Hristos, dăruită nouă, este Lumina prin excelenţă.

[119] Dacă Fiul este creat, cum zic arienii, cum poate lumina creaturile de un rang inferior? O creatură n-are în ea toată lumina, sau tot sensul existenţei. Ea nu cunoaşte deplin pe Dumnezeu, ci rămâne infinit sub El. Dar, necunoscând pe Dumnezeu, nu cunoaşte esenţialul. Iar creaturile cele de sub El ar rămâne în afara comuniunii cu Dumnezeu prin fire şi n-ar avea strălucirea luminii din El. A coborî pe Fiul (pe Hristos) înseamnă a coborî pe oameni, a-i condamna în veci la o neştiinţă de nebiruit.

[120] Dacă Cel ce aduce o lumină nu e altul decât cel luminat, nu se produce nici o luminare nouă. Dacă vrem ca Hristos să fi adus o lumină esenţial nouă, trebuie să-L socotim ca altul decât creaţia.

[121] Lumina adevărată, Care ştie toate şi explică toate, e Dumnezeu-Tatăl, din Care sunt toate, şi Fiul, Care e de fiinţa Tatălui din Care sunt toate, care cuprinde în infinitatea ei toată lumina.

[122] Altfel trăieşte cel ce luminează şi altfel, cel luminat. Cel luminat simte lumina din sine venindu-i de la altul. Cel ce luminează trăieşte lumina pornind de la El. Cel ce luminează se simte subiect izvorâtor de lumină, pe când cel luminat simte venindu-i lumina de la altul. Simte o lumină care-1 copleşeşte, se simte înălţat prin ea. E o experienţă pe care o trăim noi. Cel ce luminează nu se simte dependent de altcineva în înţelegerea lui, nu simte lumina ca dar. Dar experienţa Luminătorului suprem n-o putem avea, ci numai a unui luminător care el însuşi e şi luminat de altul.

într-o astfel de cugetare. Căci, dacă Cuvântul, Care luminează pe cele făcute, este în ele ca unul de Care ele se împărtăşesc, nu va fi şi El dintre cele care se împărtăşesc şi sunt luminate, ci va fi Altul decât acelea. Iar dacă este aşa, nu este făcut, ci Lumină după fire şi Dumnezeu în cele care au nevoie de lumină.[123]

Altul: Dacă Fiul nu este din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, ci Acesta L-a adus la existenţă din afară de Sine, atunci va fi creat şi făcut. Deci cum va fi între cele făcute, luminându-le? Sau ce vom afla superior în firea dumnezeiască?[124] Sau cum preaînţeleptul Psalmist mai poate spune ca ceva demn de admiraţie despre Cel ce este prin fire Dumnezeu, când zice: „*Întru lumina Ta vom vedea lumină*” (Ps. 35, 9)? Căci dacă, fiind făcut, Fiul luminează toate, creatura însăşi se luminează pe sine, neavând nicidecum nevoie spre aceasta de Dumnezeu care a făcut-o.[125] Deci nimic nu e mai mult în Dumnezeu decât în creatură, o dată ce aceasta nu face ceva mai puţin decât poate Dumnezeu. Dar această afirmaţie este absurdă. Deci nu e făcut Fiul, ci e mai degrabă Dumnezeu şi, de aceea, Lumină prin fire, ca Tatăl.

Alt argument dedus din aceeaşi premisă: Dacă Fiul, Lumină a lui Dumnezeu-Tatăl, după spusa: „*Întru lumina Ta vom vedea lumină*” (Ps. 35, 9), şi: „*Trimite lumina Ta şi adevărul Tău,*” este totuşi făcut şi adus la existenţă, nimic nu ne va împiedica să numim lumină a lui Dumnezeu-Tatăl toate cele făcute, prin asemănare. Căci, dacă firea celor făcute primeşte această calitate, ea va fi comună tuturor în potenţă, şi nu proprie unui Fiu unic. Dar acest lucru este absurd. Căci numai Fiului I se potriveşte să Se numească şi să fie Lumină a lui Dumnezeu-Tatăl. Deci, nu e făcut, ci e Lumină, ca Dumnezeu din Dumnezeu, Care luminează prin El pe cele ce au nevoie de lumină.

Altul: Dacă Fiul, fiind Lumină prin fire, nu este din fiinţa Tatălui, ci a fost adus la existenţă din afară, după cuvântul neînvăţat al celor ce luptă împotriva lui Dumnezeu, El este de o fire şi frate cu cei făcuţi, ca străin de firea dumnezeiască. Dar atunci, cum Se numeşte şi este El Lumină, iar despre Sfântul Botezător se spune: „*Nu era acela lumina*” (In l, 8)? Căci, în acest caz, fericitul Botezător era lumina în potenţă, şi nu numai el, dacă Fiul, creat fiind, putea fi Lumină prin fire. Căci tot ce se află în fire e comun celui ce se iveşte ca părtaş al ei, prin legea succesiunii. Dar Ioan nu lumina, însă Fiul lumina, ca Cel ce e Altul după fire, şi nu de aceeaşi fire cu cei făcuţi.

Alt argument dedus din aceeaşi premisă. Dacă Fiul, fiind lumină după fire, este creat şi făcut, ca nefiind existent din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, după bănuiala unora, toată firea celor făcute va primi puterea de a fi şi de a se numi lumină. Deci vor fi toate, după raţiunea lor, lumină potenţială.[126] Căci ceea ce poate fi ceva prin fire, va fi, desigur, chiar dacă nu s-a ivit încă. Iar dacă a fi lumină e comun firii celor create, acest fapt nu e propriu în mod singular nimănui. Dar atunci, de ce Se laudă Fiul, zicând: „*Eu*

---

[123] Dacă Fiul e prima creatură, cum ziceau arienii, dar totuşi e lumina creaţiei şi viaţa ei, atunci pe de o parte creaturile se împărtăşesc de El, pe de alta, El însuşi se împărtăşeşte de Sine, fiind şi El creatură. Căci, după arieni, creaturile neputându-se împărtăşi de Dumnezeu însuşi, nici El fiind creatură nu se poate împărtăşi de Dumnezeu. Dar a se împărtăşi cineva de sine însuşi este o absurditate. Deci, dacă omul aspiră după împărtăşire de lumina nesfârşită, nu poate să nu fie ca şi creatură într-o comunicare directă cu Dumnezeu, prin împărtăşirea de El. Altfel, şi omul şi lumea sunt condamnaţi să rămână în lumina lor finită, care nu le explică sensul.

[124] Dacă Hristos e lumina lumii în calitate de Fiu creat al lui Dumnezeu, atunci ce calitate excepţională mai are Dumnezeu ca atare? Dumnezeu nu poate lumina lumea dacă se foloseşte de o creatură - de prima creatură - pentru a o lumina.

[125] Lumea are nevoie de un Dumnezeu transcendent ei pentru a se împărtăşi de lumină la nesfârşit. Altfel e condamnată să rămână la nesfârşit în lumina ei nedeplină, în lumina care nu-i dă sensul existenţei. Dacă Însuşi Fiul lui Dumnezeu nu S-ar fi făcut om ca să învingă moartea, existenţa oamenilor şi a lumii n-ar avea nici un sens. Dacă El ar fi fost creatură, n-ar fi înviat, precum nici o creatură nu învie prin sine. Fără Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, deci ca Fiul luminii, lumea ar fi rămas într-un veşnic non-sens, cu atât mai plictisitor cu cât durează veşnic.

[126] O altă concluzie ce rezultă din teoria ariană că Fiul întrupat sau Hristos e prima creatură şi, în această calitate, e lumina lumii: lumina e proprie în potenţă tuturor celor create; dar experienţa ne arată că omenirea nu poate ajunge prin ea la o lumină sau la un sens mulţumitor al existenţei.

sunt lumina?" Trebuia mai degrabă să zică: „Eu sunt împreună cu voi lumina." Dar, o dată ce Şi-o atribuie numai Sieşi ca bun propriu, neluând lângă Sine pe nici un altul, e vădit că nu Se uneşte pe Sine cu cei făcuţi, ci, cu firea Tatălui, căreia îi este propriu şi să fie Lumină prin fire.

Altul: Cel ce se împărtăşeşte de lumină nu este în mod propriu Lumină. Căci se arată fiind în sine altul.[127] Deci, dacă Fiul e Cel de Care se împărtăşesc cele făcute, ca Lumină, El va fi Altul decât cele care se împărtăşesc de El şi care au nevoie de lumină. Deci nu e făcut, nici nu caută să fie luminat de altul, ca cele făcute de Dumnezeu. Deci e Dumnezeu şi Cel ce poate să lumineze. Iar de este aceasta, se va înţelege ca fiind din fiinţa Tatălui, dacă ne închinăm unui singur Dumnezeu şi nu aducem închinare altuia ca Dumnezeu, afară de Cel ce este Dumnezeu cu adevărat.[128]

Altul: Cercetând cu exactitate firea celor ce sunt, vedem pe Dumnezeu şi creaţia, şi nimic pe lângă acestea. Căci ceea ce nu este Dumnezeu după fire este numaidecât creat. Şi ceea ce e străin de raţiunea de-a fi făcut este numaidecât înlăuntrul hotarelor Dumnezeirii. Cunoscând noi foarte bine acestea, să ne spună cei ce scot pe Fiul din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, cum ar putea El lumina ca Lumină, aceasta fiind proprie firii dumnezeieşti, dar neputând-o da altora? Iar dacă Fiul, fiind creat, poate fi şi lumină, darul acestei prerogative se va extinde la toate cele create, şi toate vor fi lumină după fire. Dar atunci, ce nevoi vor mai avea ele de împărtăşirea de Fiul, sau ce vor mai afla în plus din aceasta, având şi ele puterea de-a fi lumină, aşa cum este Fiul cel din ele? Dar creaţia are nevoie de Cel ce o luminează, neavând lumina de la sine. Deci Fiul este Dumnezeu după fire şi de aceea este Lumină, ca Cel ce poate să lumineze pe cele care au nevoie de lumină.[129]

Altul: Fiul, fiind Lumină prin fire, sau este Altul decât creaţia, evident după raţiunea modului de-a fi, sau e de o fire cu creaţia. Dacă e de un neam şi de o fiinţă cu ea, e vădit că El a venit în zadar la noi. Atunci, de ce zice: „*Eu am venit lumină în lume*" (In 12, 46), dacă şi creaţia are de la sine puterea de-a fi lumină? Iar lumina nu se împărtăşeşte de lumină, dacă se înţelege ca lumină. Iar dacă El nu este de o fire cu ea, creaţia are nevoie de lumină, auzind: „*Căci ce ai, ce n-ai primit*?" (I Cor. 4, 7). Deci, în mod necesar Fiul va fi străin de facere, atrăgând la Sine binele propriu al firii. Căci creaţia nu este prin fire lumină, ci are nevoie mai degrabă de lumină şi se face părtaşă de ea.[130]

Altul: Dacă nimic nu se împărtăşeşte de sine însuşi, ci creatura se împărtăşeşte

[127] Dacă Fiul se împărtăşeşte de lumină, înseamnă că primeşte lumina de la altul, deci nu o are în sine, sau nu este El însuşi lumina. Cel ce e lumina nu se împărtăşeşte de lumină de la altul. Fiul lui Dumnezeu nu primeşte lumina, ci o are în Sine, mai bine-zis este El însuşi Lumina. Lumina, ca izvor ultim al ei, trebuie să fie în întregime lumină. Deci, însăşi Persoana Lui e Lumină, în general şi persoana omenească e o oarecare lumină, însă ea e făcută astfel de Creator. Căci şi persoana umană însăşi, ca subiect, e luminată în sine şi luminează, sau răspunde şi întreabă. Persoana e în primul rând lumină pentru sine, cum obiectul nu poate fi. Dar persoana umană e lumina mărginită.

[128] Numai lui Dumnezeu, de la Care avem prin împărtăşire toate, îi aducem închinare ca Celui ce e totul pentru noi, ca Celui de care depindem în toate. Sfinţilor ne închinăm ca celor ce ne ajută prin pilda şi rugăciunea lor să rămânem în comunicare cu Dumnezeu.

[129] Numai în Fiul de o fiinţă cu Tatăl cel necreat şi Creator este lumină. Sau numai El este împreună cu Tatăl Lumina, sau sensul tuturor. Căci numai în El ajung toate cele conştiente la sensul deplin la care aspiră, adică la bucuria nesfârşită şi veşnică. Căci numai Fiul, prin Care Tatăl le creează pe toate, cunoaşte sensul sau scopul pentru care le creează, şi anume fericirea comuniunii veşnice cu El. Omul, aspirând spre acest sens şi scop pe care nu-l poate afla în lume, trăieşte în sine necesitatea existenţei unei astfel de lumini, a unui astfel de sens, a unei comuniuni cu Persoana căreia nu-i lipseşte nimic din fericire. Trebuinţa omului după un astfel de sens este o dovadă că există o existentă în care el se află şi la care e chemat să ajungă şi el, împreună cu lumea, legată de el.

[130] Binele pe care îl are făptura, bine dăruit ei de Dumnezeu prin creaţie şi pe care şi-l atrage şi Fiul întrupându-Se, este trebuinţa ei de Dumnezeu, de lumina Lui, adusă ei de Fiul. Fiul lui Dumnezeu ia chiar în Sine firea omenească, cu capacitatea şi trebuinţa ei de-a fi îndumnezeită, pentru a ne comunica astfel tuturor celor ce voim lumina şi îndumnezeirea.

de Fiul ca Lumină, El nu este creatură, dar nici creatura nu este Lumina, Care este Fiul.

Altul: Dacă altceva este a lumina, şi altceva a fi luminat, ca lucrare şi pasivitate, şi dacă Fiul luminează, iar creaţia e luminată, nu sunt una şi aceeaşi Fiul cu creaţia, fiindcă nici lucrarea nu e aceeaşi cu ceea ce e lucrat.[131]

„*Şi lumina luminează în întuneric şi întunericul*
nu a cuprins-o pe ea” (In 1, 5)

În mod necesar, preaînţeleptul Evanghelist, lărgind învăţătura dinainte, se grăbeşte să o explice prin cele de faţă. Căci n-a crezut că le ajunge ascultătorilor, spre a putea înţelege fără rătăcire că Dumnezeu-Cuvântul este cu adevărat lumina oamenilor, numai spusa: „*Şi viaţa, era lumina oamenilor*.” Căci ştia că se vor putea ivi unii care nu vor auzi şi preda cele spuse fără greşeală, căutând să-i înveţe şi pe alţii că Cuvântul lui Dumnezeu este Lumină cu adevărat, dar nu le-o procură tuturor, ci numai celor ce voiesc lumina înţelegerii, încercând pe cel ce e dator să o primească şi e vrednic de un astfel de dar strălucit, ci că vor socoti că firea celorlalte făpturi raţionale adună oarecum ca din sămânţa lor puterea de-a înţelege, sau că Dumnezeu-Tatăl îi întipăreşte acesteia minte şi înţelegere, întrucât Fiul nu poate face aceasta. Ca să se arate deci clar că Însuşi Dumnezeu-Cuvântul, Care era în Dumnezeu-Tatăl, ca Viaţă şi Lumină, dă unora, iar altora nu, ci, într-un mod negrăit, ca înţelepciune şi înţelegere (numită în cei raţionali lumină), este Însuşi prezent în toate cele ce sunt, ca să facă pe cele raţionale să se activeze ca raţionale în mod raţional, şi pe cele capabile de înţelepciune să ajungă înţelepte, neputând să fie ele altfel vreodată, spune în mod necesar şi că: „*Lumina luminează în întuneric şi întunericul nu a cuprins-o pe ea*.”

Numai că nu strigă către ascultători cu multă tărie: „V-am spus vouă, învăţând cu tărie cele adevărate, că Viaţa este lumina oamenilor, nu ca să înţeleagă cineva din cuvintele de faţă că cei ce se arată drepţi şi buni dobândesc din vieţuirea altuia luminarea de la el ca pe o cunună, ci ca să învăţaţi că, precum Cuvântul este în toate cele create Viaţă, făcând vii pe cele capabile de viaţă, aşa este şi Lumină în cele capabile de înţelegere, şi Înţelepciune, arătând ceea ce este.” Căci Tatăl este prin Fiul în Duhul totul în toate.

Iar „*întuneric*” numeşte firea generală care are nevoie să fie luminată, adică pe cea creată. Căci, deoarece pe El L-a numit „*Lumina*”, arătând pe cealaltă care e creatură raţională ca având nevoie să se împărtăşească de El, deci socotind-o contrară Celui ce înseamnă puterea, nu se abate, după părerea noastră, de la scopul lui făcând şi aceasta, ci înţelege firea celor făcute ca neizvorând nimic din ea, ci primind toată existenţa de la Creatorul, şi de aceea aude cu dreptate întrebarea: „*Ce ai, ce n-ai primit*?” (I Cor. 4, 7). Şi, deoarece pe lângă celelalte, ea are dată de la Dumnezeu şi lumina, o primeşte ca una care nu o posedă. Iar neavând lumina de la sine, cum n-ar fi opusă ei? Sau cum nu i s-ar spune *întuneric?* Deci arată admisibilă, mai bine-zis foarte necesară, dovada că creatura este *întuneric*, iar Cuvântul lui Dumnezeu este „*Lumina care luminează în întuneric.*”

---

[131] A lumina, spune Sfântul Chiril, e acţiune, a fi luminat e pasivitate. Dar ultima nu e cu totul pasivitate. Căci e şi efort de-a primi lumina, de-a înţelege sensurile ce i se comunică. Poate fi socotită pasivitate mai mult în sensul că lumina se primeşte, nu se dă. Dar e şi în primirea ei un efort. Persoana umană trăieşte, în luminarea ei de către Dumnezeu, mai dependentă de El. Ea nu e numai obiect în primirea luminii, ci şi subiect. Nu e izvor, dar e cel ce bea apă din izvor şi se sileşte să bea cât mai multă. Şi are o bucurie în aceasta. Ba e chiar atrasă de lumina ce i se arată. Vom vedea, puţin mai încolo, că Sfântul Evanghelist Ioan cere celui ce primeşte lumina să o „cuprindă” şi osândeşte pe cel ce nu o cuprinde, în a o cuprinde este însă un efort. Dionisie Areopagitul declară că treptele îngereşti superioare luminează pe cele inferioare, iar cele de jos sunt atrase de lumina celor superioare. Dar în relaţia cu Dumnezeu, chiar atracţia luminii Lui şi voinţa de-a o cuprinde făpturile conştiente le au de la Dumnezeu. Nu se poate nega apoi că omul se sileşte să se lumineze el pe sine. Dar cu cât e mai înălţat spre Dumnezeu, cu atât îşi dă seama mai mult că are chiar această voinţă de-a se lumina şi de-a fi luminat de la Dumnezeu.

Căci, dacă firea celor create primeşte Cuvântul lui Dumnezeu prin participare, ca Lumină, sau din Lumină, ea este întuneric şi primeşte lumina ca întuneric.[132] Deci în ea luminează Fiul, ca lumina în întuneric, chiar dacă întunericul nu cunoaşte lumina. Aceasta socotesc că înseamnă spusa: „*întunericul nu a* cuprins-o." Căci Cuvântul lui Dumnezeu luminează tuturor celor capabili să primească lumina, sau luminează în general pe cele care au o fire capabilă să fie luminată. Dar e ignorat de întuneric. Căci firea raţională aflătoare pe pământ, adică omul, s-a închinat odinioară făpturii în locul Creatorului: n-a cuprins lumina. Căci n-a cunoscut pe Creatorul, Izvorul înţelepciunii, obârşia înţelegerii, rădăcina cuminţeniei.[133] Dar au şi cele făcute lumina din iubirea de oameni (a lui Dumnezeu) şi se grăbesc să transmită puterea înţeleptei cugetări, concurând cu cei ce vin pe rând la existenţă. Dar e de notat iarăşi, o dată cu aceasta, că nici o raţiune nu va înţelege că Fiul este acut, sau nu va socoti că Fiul lui Dumnezeu este creat sau făcut, ci e străin cu totul de cele ale noastre şi e deasupra firii creaturilor, fiind cu totul Altceva decât ceea ce sunt acestea şi fiind foarte deosebit de ele prin calitatea fiinţei, precum lumina nu este acelaşi lucru cu întunericul, ci e chiar opusă şi deosebită şi străină în mod natural şi neasemănată, datorită unor mari diferenţe. Dar, după ce ne-am întins destul despre aceasta în cele de până acum, vom trece în cele următoare la celelalte.

„*Fost-a om trimis de la Dumnezeu, numele lui era Ioan.*
Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească
despre Lumină" (In l, 6-7)

Dând înainte multe explicaţii despre Cuvântul lui Dumnezeu, arătându-se că e Fiul lui Dumnezeu-Tatăl prin fire, s-a dovedit cu toată exactitatea credinţa ascultătorilor prin cele spuse. Dar deoarece, după spusa lui Dumnezeu prin Moise: „*Prin gura a doi şi a trei martori se va întări tot cuvântul*" (Deut 19,15), îşi adaugă sieşi cu înţelepciune pe fericitul Botezător, aducându-1 ca martor de cea mai mare autoritate pentru cele spuse. Căci n-a socotit că trebuie să ceară cititorilor credinţa mai presus de lege numai în scrierea sa despre Mântuitorul nostru, ca să creadă numai lui în prezentarea celor mai presus de minte şi de cugetarea noastră. De aceea nu mărturiseşte numai fericitul Evanghelist că „*La început era Cuvântul şi Dumnezeu era Cuvântul şi era la început la Dumnezeu*" şi că „*toate prin El s-au făcut*" şi era în cele făcute ca Viaţă, şi că Lumina era viaţa oamenilor, ca prin toate acestea să dea dovada că Fiul este Dumnezeu prin fire, ci îl arată mărturisind împreună cu el şi pe dumnezeiescul Botezător, care strigă: „*Gătiţi calea Domnului, drepte faceţi cărările Dumnezeului nostru*" (Mc. l, 3). Căci va zice

[132] Evanghelistul vrea să evite socotinţa unora că o anumită lumină este în însăşi firea creată de la Dumnezeu-Tatăl, Care o poate şi activa în ei. Fiul nu le aduce decât o lumină specială celor pe care îi socoteşte vrednici de ea. Sfântul Chiril socoteşte că Evanghelistul, declarând că Lumina luminează în întuneric, socoteşte că chiar lumina aşa-zis naturală din oameni e de la Fiul. Şi El o activează deplin în cei ce vor. Dacă n-ar fi Cuvântul lui Dumnezeu, firea creată ar fi prin ea însăşi un întuneric total. Desigur însă că, chiar ca întuneric, cum e prin sine, firea însetează de lumină. Dar nu în mod necesar. Ea poate rămâne şi în întunericul ei. Poate să nu vrea să cuprindă lumina. Sau chiar pretinsa ei cugetare întunecată se datoreşte tot luminii Fiului, cum spune Sfântul Chiril ceva mai departe. Nici un fel de conştiinţă şi de înţelegere nu are omul decât de la Fiul. Chiar dacă prin cugetarea lui omul neagă pe Fiul, ea e tot din lumina Fiului, pe care însă omul ca întuneric nu o vede.

[133] Toată înţelegerea conştientă este în om de la Dumnezeu-Cuvântul, dar omul o poate folosi fără să vadă că ea este de la Dumnezeu-Cuvântul, de la un suprem Izvor personal, ci socoteşte că o are de la sine sau de la lume, ca şi existenţa sa. Dar înţelegerea deplin conştientă nu poate să nu fie de la Dumnezeu cel personal. Căci dacă toată înţelegerea noastră e animată de relaţia cu altă persoană, sfătuindu-ne cum să ne comportăm faţă de ea, în mod desăvârşit ea e animată de gândul la Persoana sau comuniunea personală supremă, învăţându-ne şi îndemnându-ne cum să ne comportăm faţă de ea. „Rădăcina cunoştinţei" nu poate fi decât o persoană şi „rădăcina întregii cunoştinţe", Persoana dumnezeiască, pentru că are totul în ea.

cineva că Dumnezeu cel adevărat este Cel în care se află după fire autoritatea domniei, Care nu se arată existând propriu şi într-adevăr prin altul. De aceea „*Unul ne este nouă Dumnezeu-Tatăl şi Unul Domnul Iisus Hristos*”, după cuvântul lui Pavel; „căci *deşi se numesc mulţi dumnezei după har şi domni în cer şi pe pământ, dar Unul este, împreună cu Tatăl, Dumnezeu adevărat, Fiul.*” Deci e foarte vrednică de crezare perechea acestor sfinţi martori şi credinţa datorată de noi celor spuse de ei nu poate fi slăbită, căci are şi plinătatea cea din Lege, şi e asigurată şi de autoritatea persoanelor. Dacă fericitul Evanghelist s-ar mulţumi cu ceea ce spune el şi s-ar lăuda cu cele proprii, ar fi ceva împovărător pentru el, şi pentru unii (ar fi) motiv al unei încrederi nedepline; sau s-ar auzi cu dreptate: „*Tu dai mărturie despre Tine însuţi, mărturia Ta nu este adevărată*” (In 8,13). De aceea îngăduie celor ce-l cunoşteau să afle cele spuse de el şi trece la cel cu acelaşi nume, şi face aceasta foarte bine, spunând că a fost trimis de Dumnezeu. Căci trebuia să arate pe Sfântul Botezător că nu de la sine, nici dintr-o râvnă proprie dă mărturie pentru Mântuitorul nostru, ci, ascultând de cele poruncite de sus şi slujind voii dumnezeieşti a Tatălui. De aceea zice: „*Fost-a om trimis de Dumnezeu, numele lui era Ioan.*”

E de observat cât de sigur şi de cuvenit foloseşte fiecare cuvânt şi cât de potrivit cu cele pe care vrea să le spună. Căci, vorbind de Dumnezeu-Cuvântul, adaugă totdeauna verbul „*era*”, indicând eternitatea Lui şi faptul de-a fi mai vechi decât orice început în timp şi înlăturând socotinţa că ar fi fost făcut. Căci Cel ce este pururea, cum s-ar cugeta ca fiind făcut? Iar despre fericitul Botezător zice în mod potrivit „*Fost-a om trimis de Dumnezeu*”, ca despre un om care avea o fire făcută. Dar mie mi se pare că Evanghelistul nu spune în acestea simplu că „a fost”, ci, adăugând şi cuvântul „*om*”, respinge o presupunere nesocotită a unora.

Căci între mulţi umbla cuvântul că Sfântul Botezător nu era cu adevărat om după fire, ci unul dintre Sfinţii Îngeri din ceruri, care s-a folosit de trup omenesc şi a fost trimis de Dumnezeu spre propovăduire. Şi pentru această presupunere se foloseşte ca pretext de către aceştia spusa lui Dumnezeu: „*Iată, Eu trimit îngerul Meu înaintea feţei Tale, care va găti calea înaintea Ta*” (Mal. 3,1). Dar greşesc faţă de adevăr cei ce, cugetând aceasta, nu înţeleg că îngerul este mai degrabă un nume cu înţeles de slujire decât de fiinţă, precum şi în cartea fericitului Iov vine înger după înger, vestind multele suferinţe şi slujind acelor nenorociri de multe feluri (Iov l, 14 ş.u.). Ne spune ceva de felul acesta despre Sfinţii Îngeri şi preaînţeleptul Pavel, scriind astfel: „*Oare nu sunt toţi îngerii duhuri slujitoare, trimişi pentru cei ce vor avea să moştenească mântuirea*” (Evr. l, 14)? Deci fericitul Botezător Ioan s-a numit înger prin glasul Apostolului, nefiind înger după fire, ci fiind trimis spre a vesti şi a striga: „*Gătiţi calea Domnului*”. Căci foarte cu folos a afirmat că a fost trimis de Dumnezeu ca vestitor, arătând clar că este mărturia Lui. Căci, fiind trimis de Dumnezeu să vestească, n-a grăit altceva, în învăţătura ce-o dădea, decât ceea ce i s-a încredinţat prin voia Celui ce l-a trimis. Deci, ca martor adevărat a fost învăţat de Dumnezeu. Aceasta socotesc că înseamnă „*trimis de Dumnezeu*”. Fiindcă şi preaînţeleptul Pavel, spunând că a fost trimis de Dumnezeu prin Iisus Hristos (Gal. l, 12), ne-a asigurat că Dumnezeu a voit să ne înveţe înţelesul tainei Lui nu prin altcineva, ci prin descoperirea celui trimis. Căci, prin spusa că (Botezătorul) a fost trimis să ne facă descoperirea, ne arată că Hristos însuşi face aceasta, unit în mod nedespărţit cu Tatăl. Deci, în trimiterea de către Dumnezeu se cuprinde numaidecât învăţarea de către Dumnezeu a celui trimis. Iar că slujitorii adevărului sunt foarte departe de minciună, e în afară de orice îndoială.

„*...numele lui era Ioan*”

Trebuia să se cunoască cel trimis. Fiindcă şi înţelesul numelui dădea, socotesc, multă vrednicie de crezare cuvântului lui. Iar îngerul care l-a vestit a fost Gavriil, care

stă înaintea lui Dumnezeu, cum a zis el însuşi (Lc. l, 19), când i-a binevestit lui Zaharia naşterea lui Ioan din Elisabeta. Dar, pe lângă cele ce le-a spus, a adăugat şi aceasta: „Ioan va fi numele lui.” E vădit deci şi recunoscut de toți că după voia şi porunca lui Dumnezeu a fost numit astfel de către înger. Şi cum nu s-ar înțelege mai înalt decât orice laudă şi mai vrednic de orice prețuire cel încununat de Dumnezeu cu o astfel de cinste?[134] De aceea şi pomenirea numelui se face cu folos şi în mod necesar. Şi deoarece Evanghelistul a adăugat că a fost trimis de Dumnezeu spre mărturie şi Sfântul Botezător, „*ca toți să creadă prin el*” (In l, 7), când potrivnicii ni se vor opune, zicând: „Pentru ce nu toți au crezut celui trimis de Dumnezeu? Şi cum n-a putut să convingă pe unii cel ce a fost întărit spre aceasta prin hotărâre dumnezeiască, vom spune iarăşi: Nu e drept să învinuim pe Ioan pentru slăbiciunea lor, ci perversitatea celor ce nu l-au ascultat. Cât priveşte scopul propovăduitorului şi modul trimiterii de sus, nu există nimeni care să nu fi aflat despre ele, sau care să fi rămas neinformat. Dar fiindcă în cei ce-l auzeau existau păreri deosebite, şi fiecare era stăpân pe voia lui, unii nu au recunoscut ceea ce le era de folos, neprimind credința. De aceea, acestora trebuie să li se spună ceea ce aflăm de la Prooroc: „*Cel ce ascultă să asculte, şi cel ce nu ascultă să nu asculte*” (Iez. 3, 27).

„Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească despre Lumină”

Cuvântul „*acesta*” accentuează virtutea şi importanța persoanei. Căci cel „*trimis de Dumnezeu*” a uimit, pe drept cuvânt, toată Iudeea prin sfințenia vieții şi prin înaltele trepte ale nevoinței şi a fost prevestit prin glasul Proorocilor, fiind numit de Isaia „*Glasul celui ce strigă în pustie*” (Is. 40, 3), iar de fericitul David: „*Făclie gătit-am înaintea Unsului Meu*” (Ps. 131, 17). „Acesta a venit, zice, spre *mărturie, ca să mărturisească despre Lumină.*” Iar aici numeşte „*Lumină*” pe Dumnezeu-Cuvântul. Iar pe aceasta o arată ca unică şi ca fiind în sens propriu Lumină, căci după ea nimic nu va mai lumina prin fire, fiindcă ea are lucrarea ce poate lumina prin sine şi nu are nevoie de altă lumină. Deci, Cuvântul lui Dumnezeu este din afara creației şi, ca să zic aşa, de altă fire decât aceasta, dacă este Lumina în mod real şi cu adevărat, iar creația, participantă la lumină.[135] Iar Cel ce nu este din rândul celor create, şi de aceea este înțeles ca de altă fire, cum nu s-ar afla în hotarele Dumnezeirii şi de firea desăvârşită a Născătorului?

„Nu era acela Lumina, ci ca să mărturisească despre Lumină”

Botezătorul, prețuind viețuirea în pustie mai mult decât petrecerea în cetăți, arătând stăruință neobişnuită în nevoință şi alegând cea mai înaltă dreptate între oameni, fiind pentru aceasta foarte admirat, a fost socotit pentru aceasta de unii că este Însuşi Hristos. Astfel, conducătorii instituțiilor iudaice, ajungând la această presupunere pentru prisosințele lui în virtute, trimit pe unii la el, poruncindu-le să se intereseze de este el Hristos. Fericitul Evanghelist, neignorând aceste presupuneri ale multora despre el, socoteşte necesar să afirme că „*nu era acela Lumina*”, ca să dezrădăcineze această rătăcire cu privire la el, dar să întărească totuşi credința că a fost trimis de Dumnezeu

---

[134] Dumnezeu i-a dat Botezătorului numele de Ioan. Dumnezeu poate inspira şi altor părinți numele ce au să-l dea copiilor. Căci, aşa cum Dumnezeu distinge orice persoană de celelalte, printr-un fel de legătură deosebită cu Sine, aşa pune fiecare persoană într-o legătură deosebită cu Sine şi prin numele deosebit ce-l inspiră părinților.

[135] Nici una dintre creaturi nu este propriu-zis şi prin ea lumină, adică nu are în sine şi nu dă altora sensul existenței, o dată ce toate creaturile sfârşesc în moarte. Numai Cuvântul lui Dumnezeu cel nesfârşit în viață şi Care a scăpat de moarte firea noastră asumată de El este Lumină în Sine şi ne-a comunicat şi nouă prin participare la puterea Lui, sau prin asigurarea învierii în unire cu El, Lumina. Ca să fie lumină, trebuia să fie de altă fire decât a creaturilor. Nici chiar Ioan Botezătorul, deşi trimis de Dumnezeu, nu era lumină, o dată ce era creatură, ci a fost trimis ca să mărturisească despre Lumină.

spre mărturie. Căci cum n-ar fi fost socotit superior şi vrednic de admirat în tot chipul cel îmbrăcat în atâta virtute şi foarte înalt în dreptate, ca unul ce imita pe Hristos însuşi, şi care, pentru frumuseţea excepţională a evlaviei, putea fi socotit el însuşi Lumina? Deci „*nu era*, zice, *acela Lumina*”, dar era trimis spre mărturie despre Lumină. Iar spunând „*Lumina*” în mod articulat, arată clar că ea este una. Şi este aşa cu adevărat. Căci nu vom nega că se poate numi cu dreptate lumină şi fericitul Botezător, şi fiecare dintre Sfinţi, o dată ce Însuşi Mântuitorul nostru zice despre ei: „*Voi sunteţi lumina lumii*” (Mt. 5, 14). Iar despre Botezătorul s-a spus iarăşi: „*Gătit-am făclie Unsului Meu*” (Ps. 131, 17). Şi iarăşi: „*Acela era făclia care arde şi luminează. Iar voi aţi voit să vă veseliţi o clipă în lumina lui*” (In 5, 35). Dar, deşi şi Sfinţii sunt lumină, şi Botezătorul e făclie, nu vom ignora că ei o au prin har şi că o au din dar. Căci lumina nu e proprie făcliei, nici luminarea nu este în Sfinţi (din ei), ci ei strălucesc şi se arată luminaţi prin luminarea Adevărului (în ei) şi sunt luminători în lume ca unii ce primesc Cuvântul vieţii.[136] Şi cine e Viaţa, al Cărei cuvânt respectându-1, ei se fac lumină, dacă nu Însuşi Unul-Născut, Care spune: „*Eu sunt Viaţa*” (In 14, 6)? Deci una este în mod real Lumina cu adevărat. Iar prin împărtăşirea de Lumina cea una, tot cel ce se mai zice lumină se va înţelege ca atare prin imitarea Aceleia.

CAPITOLUL 8

NUMAI FIUL LUI DUMNEZEU ESTE LUMINA ADEVĂRATĂ. IAR CREATURA NU ESTE AŞA, FIIND FĂCUTĂ PĂRTAŞĂ LA LUMINĂ. ARE CA TEXT SPUSA: „*Era Lumina adevărată*”

Dumnezeiescul Evanghelist recapitulează iarăşi în mod folositor ceea ce a spus. Distinge clar Lumina adevărată, adică pe Unul-Născut, de cele care nu sunt astfel, adică de cele create. Distinge limpede ceea ce e prin fire, de cele după har, pe Cel care Se lasă participat, de cele ce se împărtăşesc de El, pe Cel ce Se dăruieşte, de cele cărora Se dăruieşte, ele având nevoie de aceasta. Şi dacă Fiul este Lumina adevărată, nimic în afară de El nu este lumina adevărată, nici nu are de la sine puterea de-a fi şi de-a se numi lumină. Dar nici cele create nu vor da din firea proprie lumina ca pe un rod al firii lor. Ci, precum sunt aduse la existenţă din cele ce nu sunt, aşa, din faptul de a nu fi lumină, ele, primind raza Luminii adevărate şi fiind luminate prin împărtăşirea de firea dumnezeiască şi duse la imitarea Aceleia, se vor numi şi vor fi şi ele lumină.

Iar Cuvântul lui Dumnezeu este în mod fiinţial Lumină, nefiind aceasta prin împărtăşirea după har, nici având în Sine însuşirea aceasta ca accident, sau ca har adăugat, ci ca pe un rod neschimbat al firii neschimbate şi ca pe un bun inalterabil, trecând din Tatăl la Moştenitorul fiinţei Lui.[137] Şi astfel, creatura nu va avea calitatea

---

[136] Sfinţii sunt făclii capabile să primească lumina, dar nu producători ai luminii din ei înşişi. Unul singur este Lumina în Sine şi Lumina ca izvor pentru creaturi: Hristos. Hristos, ca Lumină, este totodată Viaţă, Viaţa fără sfârşit. Oamenii devin lumină cu adevărat, primind viaţa fără sfârşit prin înviere. Numai această viaţă dă sens sau lumină existenţei lor. Omul, creat de Dumnezeu ca chip al Cuvântului dumnezeiesc, are şi el faţă de făpturile inconştiente avantajul că poate primi lumina, sau conştiinţa fericită a vieţii fără sfârşit, de la Hristos cel înviat ca om prin puterea dumnezeiască, puterea de a învia pentru viaţa de veci. Omul nu e nemuritor prin sine, dar e capabil de nemurire şi aspiră spre ea. De aceea, are şi nădejdea în înviere şi în viaţa de veci. Fără această nădejde şi fără împlinirea ei, viaţa trecătoare i-ar fi lipsită de sens şi ar fi mai mult un prilej de chin. Omul e creatură supusă morţii, dar e făcut pentru a se împărtăşi de viaţa nemuritoare a lui Dumnezeu, căci e făcut pentru unirea cu Dumnezeu.

[137] Lumina nu este în Dumnezeu-Cuvântul ca un accident variabil, cum este la persoanele umane, ce pot fi când cunoscătoare, când necunoscătoare, putând fi când frig, când cald, nici n-o are printr-un har de la o existenţă de o fire superioară, în Fiul ea ţine de fiinţa Lui neschimbată, El primind-o odată cu fiinţa de la Tatăl şi fiind în mod neschimbat numai lumină, numai cunoştinţă a tuturor.

de-a fi lumină, ci o primeşte ca una care nu o are, ca una care fiind întuneric se luminează, ca pe un har dobândit din iubirea de oameni a Celui ce-i dă această demnitate.[138] Aşadar, El e Lumina adevărată, iar creatura nu este. Existând deci o astfel de deosebire şi un înţeles atât de important despărţind pe Fiul lui Dumnezeu de creatură, în ceea ce priveşte identitatea firii, cum n-ar aiura foarte mult, mai bine-zis cum n-ar fi ieşiţi din mintea cea bună cei ce ar spune că El este făcut şi L-ar pune în rând cu cele făcute pe Creatorul tuturor, nevăzând, cum socotesc eu, prin ce necredinţă îndrăznesc să se primejduiască şi neînţelegând nici ce spun, nici cele pe care le afirmă? Căci celor ce obişnuiesc să cerceteze mai exact adevărul celor de faţă, nu li se va dovedi prin nimic că Unul-Născut, adică Lumina adevărată, este creat sau făcut, sau fiind peste tot de-o fire cu creaţia, ci din toate părţile se vede foarte uşor, şi nu mai puţin din argumentul de mai jos, înţelegerea adevărată a celor în discuţie.

Argumente sau silogisme prin care se poate învăţa că singur Fiul este Lumina adevărată, iar creaţia nu este, pentru că nu este de o fire cu El

Dacă, fiind strălucirea slavei lui Dumnezeu-Tatăl, Fiul este Lumina adevărată, El nu va fi de o fire cu creaţia, ca să nu se înţeleagă şi firea ca strălucire a lui Dumnezeu-Tatăl, având puterea să fie prin fire ceea ce este Fiul.[139]

Altul: Dacă toată creaţia poate fi Lumina adevărată, pentru care cauză se atribuie aceasta numai Fiului? Căci ar trebui, în baza egalităţii, să se recunoască şi celor făcute că sunt Lumina adevărată. Dar aceasta nu se potriveşte nici uneia dintre cele făcute, ci e proprie numai fiinţei Fiului. Deci în mod propriu şi adevărat aceasta se va atribui numai Fiului, iar celor făcute, nu. Cum deci va fi Fiul de o fire cu creaţia, şi nu mai degrabă cu Cel mai presus de creaţie, ca fiind împreună cu Tatăl mai presus de ea?

Altul: Dacă lumina neadevărată nu este identică cu Lumina adevărată, căci în fiecare este ceva deosebit, iar Lumina adevărată sau după fire s-a numit Fiul, creatura nu va fi Lumina adevărată.[140] Aşadar, nu sunt nici de o fire cele astfel deosebite.

Altul: Dacă nu este numai Unul-Născut Lumina adevărată, ci e propriu şi creaturii să fie lumina adevărată, pentru care pricină El „*luminează pe tot omul care*

---

[138] Creatura are lumina vieţii nemuritoare, sau sensul existenţei, nu din sine, ci de la Dumnezeu, Cel ce o are prin fire. Ea primeşte lumina acestui sens, ca una ce prin fire e în întunericul lipsei de sens. Dar între caracterul ei de întuneric şi între lumina ce o primeşte nu e o contradicţie care face întunericul imposibil de risipit. Creatura trăieşte întunericul ei ca pe o stare neplăcută, ca o stare care înseteazǎ după lumină. Ele se contrazic numai întrucât nu pot coexista. Dar într-un fel întunericul creaturii înseteazǎ după lumină şi vrea să i se risipească întunericul prin lumină. Nu ţine de firea creaturii lumina, sau sensul vieţii fără sfârşit, ci întunericul lipsei de sens. Dar pe de altă parte, ea înseteazǎ după lumina care e de la Dumnezeu, nu din ea ca creatură, ci din Dumnezeu ca Creatorul ei, Care e altceva decât ea, sau opusul ei, dar fără de Care ea nu e fericită, nu se împlineşte. Natura creată a omului e făcută pentru supranaturalul necreat. Creatura are, în întunericul ei, o sete după lumină şi o capacitate de a o primi. Natura are o necesitate de-a se întregi prin supranatural. Necesitatea de-a se întregi sau realiza prin Dumnezeu ţine cumva de natură, întunericul uman e contradictoriu în sine: pe de o parte se opune luminii, pe de alta înseteazǎ după lumină. Uneori crede că are lumina în el însuşi.

[139] E propriu Fiului născut din Tatăl să fie Lumină, sau strălucirea slavei Lui. Firea creată, nefiind născută din Tatăl, nu poate fi lumina sau strălucirea slavei Tatălui. Ea, fiind creată, nu e fiu cum e Fiul. Şi numai Fiul reflectă strălucirea măririi Tatălui. Tatăl transmite Fiului tot ce are, cum nu transmite creaţiei, care nu e din fiinţa Lui. Nu poate avea creatura conştiinţa de fiu al Tatălui, deci conştiinţa deplinătăţii Lui nesfârşite. Fiul născut din Tatăl veşnic are viaţa veşnică a Tatălui, deci şi lumina Lui, sau sensul existenţei. Creatura nu poate avea în sine această viaţă eternă de la sine, deci nici lumina. Ea o poate primi numai de la Fiul lui Dumnezeu, Care i-o dă prin umanitatea asumată de El.

[140] Într-un fel este lumină şi creatura. Dar nu e lumina adevărată, căci nu e lumină prin fire, sau prin sine, ci prin împărtăşire de Fiul cel de fiinţă dumnezeiască. Lumină adevărată este Cel ce n-o are de la altcineva, ci prin Sine. Pentru că, fiind aşa, ea n-are început, nici nu e condiţionată de împărtăşire celui ce-o are de la altul. Fiul este şi prin aceasta lumina nemărginită şi poate comunica altora la nesfârşit lumina Sa. Şi nu e silit la aceasta de vreo lege, ci o face liber, arătându-L ca Persoană. Din El şi din Tatăl Lui vine toată lumina, întrucât orice altceva e creaţia Lui.

vine în lume”? Căci având aceasta şi firea creată, ar fi de prisos să mai fie luminată prin Fiul. Dar numai El luminează, iar noi toţi suntem părtaşi la El. Deci nu e identic în calitatea fiinţei Fiul cu creaţia, precum nici cel ce se împărtăşeşte cu Cel de care se împărtăşeşte.[141]

Altul: Dacă nu aparţine după fire numai Fiului să fie Lumina adevărată, ci o are aceasta şi creatura, socotesc că în zadar spune Psalmistul către unii: „*Apropiaţi-vă de El şi vă luminaţi*” (Ps. 33, 5). Căci aceea ce e lumină nu ar deveni lumină cu adevărat prin împărtăşirea de altcineva, dar nici nu ar străluci prin iluminarea ce-i vine de la altul, ci va avea desăvârşirea mai degrabă de la firea proprie. Dar vedem că omul are nevoie de lumină, fiind de o fire creată. Şi are dreptate Psalmistul când strigă către Cuvântul lui Dumnezeu: „*Că Tu vei aprinde făclia mea, Doamne, Dumnezeul meu, vei lumina întunericul meu*” (Ps. 17, 31). Deci nu suntem lumina cu adevărat noi înşine, ci mai degrabă suntem părtaşi la Cuvântul, Care ne luminează, şi străini prin fire de Lumina adevărată, Care este Fiul.[142]

Altul din aceeaşi (premisă): Dacă mintea omenească s-a numit făclie,[143] după spusa din Psalmi: „*Că Tu vei lumina făclia mea, Doamne*”, cum vom fi lumină cu adevărat? Căci lumina e adăugată şi dată făcliei. Şi dacă întunericul din noi îl luminează numai Unul-Născut, cum nu e mai degrabă El cu adevărat lumină, iar noi, întuneric? Iar dacă aceasta este adevărat, cum ar fi El de o fire cu creaţia, fiind atât de mult mai presus de ea?

Altul: Dacă e propriu creaţiei să fie lumina adevărată precum este Fiului, şi omul va fi lumină adevărată, întrucât e parte a ei. Căror fiinţe spunea atunci, prin Sfinţii prooroci, Dumnezeu-Tatăl: „*Şi va răsări vouă, care vă temeţi de numele Meu, soarele dreptăţii*” (Mal. 4, 2)? Căci ce nevoie avea în acest caz lumina cea adevărată de soare ca s-o lumineze? Dar nici Tatăl nu putea făgădui pe Acesta decât celor ce aveau nevoie de lumină. Şi, primindu-L, ne-am luminat. Deci e Altul decât noi şi decât creaţia, în ceea ce priveşte firea, Unul-Născut, Care e Lumina adevărată şi poate lumina pe cele ce au nevoie de lumină.

Altul: Dacă nu numai Fiul este Lumină adevărată, ci o are pe aceasta şi creaţia, ea va fi şi în noi. Ce motiv i-a determinat în acest caz pe Sfinţi să strige către Dumnezeu: „*Trimite lumina Ta şi adevărul Tău*” (Ps. 42, 3)? Spune-mi, ce folos socoteau că avem repetând adeseori aceste cereri? Şi dacă ştiau că omul are trebuinţă de lumină şi are nevoie de un adaos al ei de la altul, cum va mai zice careva dintre ei, grăind adevărul, că şi omul însuşi e Lumină? Iar dacă omul nu are nevoie de Cuvântul luminător, pentru ce L-ar mai chema pe Cel ce nu i-ar putea aduce nici un folos? Dar nu se poate spune că mintea Sfinţilor s-a abătut de la adevăr, ba şi Dumnezeu-Tatăl însuşi trimite pe Fiul celor ce nu au nevoie de El. Deci, Unul-Născut este Altul prin fire decât creaţia, ca Cel ce luminează cele ce au nevoie de lumină.

Altul: Dacă vedem că creaţia are nevoie de lumină, iar pe Unul-Născut că o luminează pe ea, înseamnă că creaţia nu se conduce pe ea însăşi spre lumină. Deci, ea nu e nici Lumină adevărată, ca Fiul.

---

[141] Creatura poate avea prin participare puteri dumnezeieşti, dar aceasta n-o face identică cu Creatorul. Deosebirea cea mare este că creatura are cele dumnezeieşti primindu-le de la Dumnezeu, pe când Dumnezeu le are prin Sine. Aceasta şi uneşte, dar şi deosebeşte creatura de Dumnezeu Cel necreat şi Creator. Nu există între ele nici o identitate panteistă, nici o despărţire totală. Despărţirea aceasta s-a accentuat numai în creştinismul occidental prin negarea energiilor necreate, care sunt deosebite de fiinţa lui Dumnezeu, şi prin considerarea că graţia dată oamenilor este creată.

[142] E cea mai mare lumină pentru Fiul a se şti Fiu al lui Dumnezeu-Tatăl. El ştie în grad desăvârşit prin aceasta că va exista în veci. Căci nu va putea fi Tatăl fără El ca Fiu. Tot ce ştie Tatăl despre toate ştie şi El. Şi din El ca Lumină se împărtăşesc toţi oamenii, prin faptul că El S-a făcut şi om.

[143] Mintea omenească e făclie primitoare a luminii, e făcută pentru aceasta, nu e lumina prin sine. Căci nu ştie de la sine despre cele ce sunt ci privindu-le pe ele. Iar prin aceasta află şi sensul lor şi al persoanei umane care îl sesizează. Dar nu deplin, ci numai cunoscând şi pe Dumnezeu.

Altul: Dacă lumina prin fire şi adevărată nu se întunecă, iar Unul-Născut este Lumina adevărată, şi creatura la fel este Lumina adevărată, pentru ce spune Scriptura despre Fiul: *„Întunericul nu a cuprins-o pe ea"*, iar Pavel, despre noi: *„În care Dumnezeul veacului acestuia a orbit minţile necredincioşilor"* (II Cor. 4, 4) şi iarăşi Mântuitorul însuşi: *„Până ce aveţi lumină, umblaţi în lumină, ca să nu vă cuprindă întunericul* (In 12, 35)?[144] Căci e vădit tuturor că, dacă nu s-ar putea să fie unii dintre noi cuprinşi de întuneric, n-ar fi spus Mântuitorul ceva de felul acesta. Cum deci sunt aceiaşi după fire Unul-Născut şi creaţia, Cel neschimbat, cu cea schimbătoare, nepătimind El nimic din cele ce vin peste cea care se întunecă şi care poate să dobândească luminarea care i se face proprie ca un adaos parţial, lumina nefiind înrădăcinată în ea prin fire?

Altul: Dacă nu numai Unul-Născut este Lumina adevărată, ci o are pe aceasta şi creaţia, ca fiind de o fire cu El, de ce strigăm către Dumnezeu-Tatăl: *„Întru lumina Ta vom vedea lumină"* (Ps. 35, 9)? Căci dacă suntem lumina adevărată, cum vom fi luminaţi prin altul? Iar dacă spunem aceasta ca având trebuinţă de lumină din afară, ne arătăm ca nefiind lumină cu adevărat. Deci, nici nu suntem de o fire cu Cuvântul, Care este aşa de mult mai presus de noi prin fire.

Altul mai explicit: Domnul nostru Iisus Hristos se află zicând în Evanghelie: *„Aceasta este judecata, că Lumina a venit în lume şi oamenii au iubit întunericul. Căci faptele lor erau rele. Fiindcă tot cel ce face cele rele urăşte lumina şi nu vine la lumină"* (In 3, 19-20).[145] Dar dacă Unul-Născut este Lumina adevărată şi creaţia poate fi de asemenea lumină adevărată, cum vine El ca s-o lumineze pe ea, şi ea iubea întunericul? Sau cum vine ea la lumină, dacă este lumina adevărată? Căci cele ce aparţin firii unora au firea ca cea în care sunt înrădăcinate. Iar cele alese prin voinţă nu au o astfel de stabilitate. De pildă, nu dobândeşte omul din voinţă faptul că e cuvântător, căci are aceasta prin fire. Dar va avea prin voinţa lui faptul de-a fi rău sau bun; şi, de asemenea, din libertate va iubi dreptatea sau contrariul ei. Dacă deci creatura este prin fire lumină - căci aceasta înseamnă adevărată -,[146] cum nu vine la lumină? Sau cum iubeşte întunericul, ca una ce nu are prin fire calitatea de-a fi lumină adevărată, ci împlinind mai degrabă pornirea voluntară spre mai bine sau spre mai rău?[147] Deci potrivnicii să îndrăznească sau să spună că nu există în Fiul prin fire prerogativele mai presus de creaţie, ca să se dea mai pe faţă şi să fie auziţi de toţi ca fiind cei ce îl defaimă, şi: *„Zdrobi-va Domnul toate buzele cele viclene, şi limba cea plină de mândrie"* (Ps. 11, 3);

---

[144] Creatura, nefiind prin sine, ea poate fi şi luminată de Creatorul ei, sau Acela îi poate arăta sensul existenţei, putând da fiinţelor conştiente viaţa veşnică. Dar ea se poate şi întuneca, despărţindu-se de Dumnezeu.
Creaţia primeşte lumina numai de la Dumnezeu, Care are veşnicia, dând şi fiinţelor create conştiente veşnicia, sau scăpându-le de moarte. Prin ea însăşi cade în moarte şi deci în lipsa de sens. Dar e făcută pentru a primi lumina sau veşnicia de la Dumnezeu prin Fiul Lui.

[145] Aici Mântuitorul identifică întunericul cu răul. Căci răul este tot una cu îngustimea nefericită a egoismului, pe când binele este lărgimea iubirii prin care creatura conştientă se lărgeşte în cuprinderea tuturor, şi mai ales a lui Dumnezeu, Care le cuprinde şi le iubeşte pe toate. Astfel, lumina este una cu iubirea, care e înţelegerea largă şi preţuirea tuturor, şi deci a lui Dumnezeu, în Care sunt toate. Şi iubirea tuturor aduce subiectului ei preţuirea tuturor. Şi aceasta îl face pe om fericit.

[146] A avea „lumina adevărată" înseamnă a avea Lumina prin fire, zice Sfântul Chiril. Dar a avea lumina prin fire înseamnă a nu putea să nu fie luminat şi să nu lumineze, aşa cum a fi cuvântător prin fire înseamnă a nu putea fi necuvântător. Dar a nu putea fi luminat şi a nu putea să nu lumineze e mai mult decât a nu putea vorbi, înseamnă nu numai a nu sfârşi să lumineze cât este pe pământ, cum se întâmplă cu vorbirea, ci a nu sfârşi să fie luminat şi să lumineze - deci a fi veşnic - şi a nu fi început să fie luminat - deci a fi lumină din veci. Aceasta e în mod deosebit propriu lui Dumnezeu. De când există prin firea Lui şi până va exista, adică din veci şi până în veci, va fi Lumină.

[147] Deci, în firea conştientă creată este şi o pornire spre mai bine, şi una spre mai rău, dar mai multul bine sau binele deplin nu-l poate face decât cu puterea lui Dumnezeu Cel prin fire atotbun, sau atotluminos, căci dacă lumina înseamnă vederea largă şi preţuirea celorlalţi şi a celorlalte, sau neînchiderea în egoism, aceasta o are în mod desăvârşit Dumnezeu, Care le vede toate în valoarea lor.

sau, dacă mărturisesc limpede că există în El cele bune în mod fiinţial, să nu unească cu El într-o unitate după fire creatura, care nu e aşa, precum am dovedit.

Altul: Dacă nu singur Cuvântul lui Dumnezeu este Lumina cea adevărată, ci şi creaţia e ca El, pentru care pricină zice: „*Eu sunt Lumina lumii*” (In 8,12)? Sau cum vom răbda să ni se golească firea de cea mai frumoasă prerogativă, dacă avem şi noi puterea să fim lumina adevărată, având-o pe aceasta şi fiinţa creată? Iar dacă Unul-Născut spune cu dreptate: „*Eu sunt Lumina lumii*”, e vădit că creatura va fi lumină prin relaţia cu El,[148] şi nu în alt mod. Iar dacă e aşa, nu este de o fire cu El.

Altul: Dacă nu singur Fiul este cu adevărat Lumina, ci aceasta se află şi în cele create, ce vom zice când ne scrie preaînţeleptul Petru: „*Voi sunteţi seminţie aleasă, neam sfânt, popor în grija* (*lui Dumnezeu), ca să vestiţi în lume bunătăţile Celui ce v-a chemat din întuneric la minunata Lui lumină*” (I Pt. 2, 9)? Ce este întunericul din noi, sau în ce întuneric am fost, dacă suntem şi noi lumină cu adevărat? În ce fel am fost chemaţi la lumină dacă nu eram în întuneric? Şi nu minte vestitorul adevărului, care a îndrăznit să spună: „*De vreme ce căutaţi dovadă că Hristos grăieşte întru mine*” (II Cor. 13, 3). Şi am fost chemaţi „*la minunata Lui lumină*”, de la întuneric, şi nu altfel. Iar dacă aceasta este adevărat, creatura nu este cu adevărat lumină, ci singur Fiul este propriu-zis şi cu adevărat Lumina, iar cele create, prin împărtăşire de El, şi de aceea nu sunt de o fire cu El.

Alte silogisme mai simple, înşirate spre mărturie cititorilor că singur Fiul lui Dumnezeu este Lumina adevărată, iar firea celor create este luminată din darul Lui, neavând puterea să fie lumină în mod fiinţial ca Acela

Psalmistul zice: „*Însemnatu-s-a peste noi lumina feţei Tale, Doamne*” (Ps. 4, 6). Ce este faţa lui Dumnezeu-Tatăl, a cărei lumină s-a însemnat peste noi? Fără îndoială, Fiul lui Dumnezeu Unul-Născut, chipul Lui neschimbat. De aceea a spus: „*Cel ce Mă vede pe Mine vede pe Tatăl*” (In 14, 9). Şi: „*s-a însemnat peste noi*” îl arată de un chip cu El, întipărind prin Duhul Său lumina Sa ca chip dumnezeiesc în cei ce cred în El, ca şi ei să fie dumnezei asemenea Lui şi fii ai lui Dumnezeu.[149] Dar dacă lumina adevărată este proprie şi celor creaţi, cum s-a însemnat peste noi? „*Căci lumina luminează în întuneric*”, după spusa purtătorului de Duh Evanghelist. Iar lumina cum s-ar face arătată în lumină?

[148] Creatura n-are nimic prin sine, ci toate le are prin relaţie cu Dumnezeu, pe când Dumnezeu le are toate prin Sine, nefiind supus nici unei relaţii. A nu fi şi a nu avea ceva decât prin relaţie înseamnă o mărginire. Dar a putea fi în relaţie cu Dumnezeu este şi un dar dat creaţiei ca însuşire de la Dumnezeu. Aceasta înseamnă că creatura este sau are ceva prin împărtăşire de Dumnezeu. Ea e făcută deci pentru Dumnezeu. Ea nu poate fi decât în legătură cu El. Trebuie gândită împreună cu Dumnezeu, nu poate exista fără să fie gândită împreună cu El. Creatura are existenţa şi însuşirile constitutive ale firii numai prin relaţie cu Dumnezeu, numai din voia Lui. Lumina şi toate cele bune creatura le are din relaţia cu Dumnezeu, dar prin voia ei. Creatura e numaidecât în relaţie cu Dumnezeu, dar e nevoie şi de libertate în această relaţie ca să fie şi să crească în normalitatea şi fericirea ei.

[149] Fiul e faţa Tatălui. Iar faţa e una cu Cuvântul, sau cu arătarea atotcuprinzătoare a Lui. Căci aşa e şi faţa omului. În faţa mea e implicat altul, sau sunt implicaţi alţii. Faţa mea nu e numai pentru mine, ci şi pentru altul, în ea e şi lumina din mine, dar şi din altul. Căci în faţă se întâlnesc două persoane în interesul şi iubirea lor reciprocă. Prin ea privesc spre altul şi sunt văzut de altul. Dar în Dumnezeu faţa sau manifestarea Tatălui e aşa de mult şi a Altuia, că ea are caracter de ipostas sau de Persoană deosebită, trăită de Tatăl ca partener de dialog. E comunicarea fiinţei unui alt Ipostas. Fiinţa nu e statică în persoane, ci se comunică prin persoane. Iar prin persoană fiinţa se comunică alteia ca lumină. Lucrurile nu comunică atâta lumină ca persoana. În persoanele umane fiinţa se comunică de la persoană la persoană îmbogăţindu-se. Căci fiecare persoană aduce în această comunicare felul ei de legătură cu toată creaţia şi cu Dumnezeu. Iar în Dumnezeu fiinţa ce şi-o comunică Persoanele este infinită. Tatăl îşi comunică fiinţa ca Tată, Fiul şi-o comunică ca Fiu. Luminându-ne şi pe noi în comunicarea Sa ca Fiu către Tatăl, ne face şi pe noi fii ai Tatălui, recunoscând că de la Tatăl avem totul în comunicarea creatoare şi luminătoare prin Fiul.

Altul: Psalmistul zice: „*Lumină a răsărit dreptului*” (Ps. 96,12). Dar dacă a răsărit celui ce o are şi nu are nevoie de ea, e de prisos (să-i răsară). Iar dacă lumina îi răsare celui ce nu o are, Lumină e numai Unul-Născut, iar creaţia e participantă şi de aceea e de altă fire.

Altul: Psalmistul zice: „*Căci nu cu sabia lor au moştenit pământul şi nu braţul lor i-a izbăvit pe ei, ci dreapta Ta şi braţul Tău şi luminarea feţei Tale*” (Ps. 43, 4-5). Luminare a lui Dumnezeu-Tatăl numeşte în acestea descoperirea Fiului prin Duhul şi călăuzirea tuturor celor ce sunt, singura care a izbăvit pe Israel şi l-a scăpat de sub puterea Egiptului.[150] Dacă deci nu numai Unul-Născut este lumina adevărată, ci şi în cei creaţi se află aceeaşi înaltă calitate, pentru ce nu s-ar izbăvi prin propria lumină cei despre care e vorba, ci se arată întăriţi de un ajutor străin, şi nu de o lumină existentă în mod necesar în ei? Dar e vădit că Unul-Născut a luminat celor ce aveau nevoie de lumină. Deci El şi numai El este Lumina adevărată, iar prin El primeşte creaţia harul. Iar de e aşa, cum ar fi ea de o fire cu El?

Altul: Psalmistul zice: „*Fericit este poporul care cunoaşte strigăt de bucurie; Doamne, în lumina feţei Tale vor umbla*” (Ps. 88, 15-16). Pentru ce nu vor umbla mai degrabă şi ei în lumina proprie? Spune-mi, pentru ce, primind luminarea de la altul, dobândesc mântuirea, dacă sunt şi ei în mod real lumina cu adevărat, precum este faţa lui Dumnezeu-Tatăl, adică Fiul?[151] Dar socotesc că este vădit fiecăruia că Cuvântul procură firii noastre luminarea, ca celei ce are nevoie de ea, iar aceasta, primind ceea ce nu are, se mântuieşte. Deci, cum vor putea fi aceiaşi după fiinţă Unul-Născut şi cele făcute prin El?

Altul: Psalmistul zice: „*Răsărit-a în întuneric lumină drepţilor*” (Ps. 111, 4). Cum era dreptul în întuneric dacă este şi el lumină? Dar cum este Cuvântul lumina cea adevărată, o dată ce şi firea celor create o are pe aceasta, ca şi Unul-Născut? Iar dacă se trimite drepţilor lumina, fiindcă nu o au, n-avem nevoie spre dovedire de multe cuvinte. Căci însăşi firea lucrurilor va striga că nu e acelaşi în fiinţă cu Cel desăvârşit cel ce are vreo trebuinţă de Cel ce dăruieşte din prisosinţă celui ce are nevoie.

Altul: „*Luminează-te, luminează-te, Ierusalime. Căci vine lumina ta şi slava Domnului peste tine a răsărit*” (Is. 60, 1). Dacă firea celor create are lumina de la sine, şi aceasta nu îi este proprie Celui ce spunem că este Unul-Născut, adică Lumina adevărată, cum va avea nevoie Ierusalimul de ceea ce-l luminează pe el? Iar deoarece Ierusalimul primeşte să fie luminat prin har, singur Fiul care îl luminează este Lumina adevărată şi singur El îi dă ceea ce nu are. Iar de este aşa, cum nu va fi Ierusalimul altul prin fire faţă de Acela?

Altul: „*Iată, Te-am dat spre legătură neamului Meu, spre lumină popoarelor*” (Is. 42, 6). Dar cum avea trebuinţă de lumină creatura raţională aflătoare pe pământ, dacă prin fire este ea însăşi lumina adevărată? Căci Dumnezeu-Tatăl îi dă ei pe Fiul Său ca uneia ce nu are lumina.[152] Şi, primindu-L ea pe Acesta, chiar prin aceasta îşi strigă

---

150 Fiul, ca arătare a fiinţei Tatălui, descoperindu-L ca Tată, nu e numai luminare a înţelesului adevărat al Dumnezeirii, ca iubire între Persoane, ci şi putere. Esenţa supusă legilor n-are puterea de-a ne scăpa de sub legile cărora e supusă şi ea. Dar persoana face şi ceea ce e bine, dar şi cele rele şi moare în mod fatal.

151 În greceşte şi în latineşte există un singur cuvânt pentru „faţă” şi „persoană”. Căci numai persoana are faţă, fiindcă în ea se descoperă un conţinut spiritual şi un interes conştient pentru altă persoană. Prin feţe comunică persoanele. Prin faţă comunică o persoană alteia şi curajul, şi tăria, şi bucuria. De aceea, faţa Tatălui, adică Persoana Fiului, ne comunică şi mântuirea. Căci în fond mântuirea constă în scăparea de izolarea egoistă. Mântuirea mea este în altul, şi mântuirea veşnică, în Persoana născută din Dumnezeu-Tatăl.

152 Firea omenească, deşi e raţională, n-are cunoaşterea sensului ei şi al lumii prin ea însăşi. De aceea, deşi e raţională, prin ea însăşi rămâne în întuneric. Dar e raţională şi în sensul că însetează după lumina sensului ei. Animalul nu aspiră după sensul existenţei lui. Omul aspiră, tocmai pentru că e conştient de viaţa lui, de viaţa veşnică ca sens al existenţei lui. Dar aceasta n-o poate avea decât de la Dumnezeu-Cuvântul. Numai în El îşi satisface setea după împlinire şi înveşnicire, numai în El spiritul îşi împlineşte creşterea pentru care e făcut, la nesfârşit. Prin el este întuneric, dar cu setea şi cu capacitatea de-a spori la

sărăcia firii sale şi înălţimea bogată a Cuvântului care o luminează.[153]

Altul: „Şi acum, casă a lui Iacob, veniţi să umblăm în lumina Domnului" (Is. 2, 3). Pentru ce nu merg şi aceştia în lumina proprie, ci Unul-Născut le luminează şi le dăruieşte lor binele fiinţei Lui? Dar nu primesc un dar străin cei ce se încred în ceea ce au ei.

Altul: Mântuitorul zice: „*Eu sunt Lumina lumii. Cel ce îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieţii*" (In 8,12). Să îndrăznească şi creatura să rostească un astfel de cuvânt, dacă este şi ea cu adevărat lumină. Iar de se teme să spună aceasta, va spune adevărul mărturisind Lumina adevărată, adică pe Fiul.

Altul: Mântuitorul zice: „*Până ce aveţi Lumina, credeţi în Lumină, ca să vă faceţi fii ai Luminii*?" (In 12, 36). Dar oare ar pierde lumina cei ce nu cred, dacă sunt prin fire lumină, o dată ce fiinţa creată este lumina adevărată? Cum s-ar putea întâmpla aceasta vreodată? Căci lipsurile nu se produc în cele ce aparţin unora fiinţial, prin neglija lor, ci în cele pe care firea le lucrează prin voinţă şi în cele ce obişnuiesc să fie câştigate şi pierdute fără pieirea suportului. De pildă: omul este raţional prin fire, dar făcător de vapoare prin voinţă, sau slab în trup prin accident. Deci nu va fi niciodată cu totul neraţional, dar experienţa construirii de vapoare o va pierde poate prin negrijă, cum poate respinge şi accidentul patimii, silindu-se spre bine prin unele slujiri. Deci însuşirile ce aparţin unora în mod fiinţial sunt înrădăcinate în fire. Dacă deci firea celor create poate fi lumina cea adevărată, cum vor pierde lumina cei ce nu cred, sau cum se vor face fiii luminii cei ce cred? Căci dacă sunt şi ei lumina prin fire, o vor avea prin ei înşişi. Şi care este plata celor ce cred? Căci o vor avea mai degrabă prin ei înşişi, chiar dacă nu au primit credinţa, învăţând din aceste raţionamente în privinţa adevărului, vom spune că singur Unul-Născut este Lumina adevărată, iar creatura are nevoie de lumină[154] şi de aceea este de altă fire.

Altul „Deci le-a zis lor Iisus: Încă puţină vreme Lumina este cu voi. Umblaţi cât aveţi Lumina, ca să nu vă apuce întunericul" (In 12, 35). Şi în cele de faţă vei aplica cu pricepere raţiunea din cele spuse înainte. Căci lumina existentă prin fire nu va fi niciodată cuprinsă de întuneric.

Altul: Ioan zice: „*Cine zice că este în lumină şi pe fratele său îl urăşte, acela este în întuneric până acum*" (I In 2, 9).[155] Deci lumina este în noi prin alegere, şi mai mult prin voinţă decât avută prin fiinţă, dacă cel ce urăşte pe fratele este în întuneric. Iar Lumină prin fiinţă este Unul-Născut, căci în El lumina nu este un rod al alegerii. Deci, nici Cel ce atât de mult e mai presus de ei nu e de o fire cu cei creaţi.

Altul, înrudit cu cel dinainte: „Cel ce iubeşte pe fratele său rămâne în lumină" (I In 2, 10). Iubirea aduce celor creaţi cele pe care nu le au, adică Lumina.[156] Iar Unul - Născut este Lumina. Deci, e Altul decât cele în care vine prin iubire.

---

nesfârşit în lumina dumnezeiască nesfârşită. Prin el însuşi nu cunoaşte sensul său („Ştiu că nu ştiu nimic"), dar prin Dumnezeu sporeşte la infinit în cunoaşterea după care înseteazā şi de care este capabil. Dar poate rămâne şi veşnic în ignoranţă totală, fiind însă chinuit de ea.

[153] Însuşi faptul că poate primi pe Cuvântul arată trebuinţa lui după El şi împlinirea pe care i-o aduce El. Omul e înzestrat cu setea după unirea cu Dumnezeu şi cu capacitatea de a-L primi. E un întuneric dornic de lumină, nu contrar prin fire luminii.

[154] Creatura raţională are nevoie de lumină atât în sensul că nu o are prin sine, cât şi în sensul că e însetată de ea.

[155] Am amintit într-o notă anterioară că lumina este una cu iubirea. Pentru că cel ce iubeşte se deschide altora şi nu se închide în sine, nu rămâne închis comunicării altora.

[156] Iubirea te deschide altora, dar îi şi face pe aceia să te iubească, şi prin aceasta să-şi comunice conţinutul lor. Prin iubire vezi în ei ceea ce nu vezi când îţi lipseşte iubirea. Şi ei înşişi îţi arată atunci ceea ce nu-ţi arată când nu-i iubeşti. Iubirea e cheia care îţi descuie în sinceritate adâncurile altora, sau inima lor. De aceea, ea te luminează.

CAPITOLUL 9

SUFLETUL OMULUI NU EXISTĂ ÎNAINTE DE TRUP, NICI NU SE PRODUCE ÎNTRUPAREA LUI DIN PRICINA UNOR PĂCATE MAI VECHI, CUM SPUN UNII. ARE CA TEXT SPUSA:

„*Era lumina cea adevărată care luminează pe tot omul care vine în lume*” (In l, 9)

Cu dreptate teologul nu socoteşte că trebuie să spună numai că Unul-Născut este Lumina adevărată, ci adaugă la cele spuse îndată dovada, declarând cu glas puternic: Spun că e Lumina adevărată „*Care luminează pe tot omul care vine în lume*”. Căci ar zice cineva, căruia nu-i place să audă fără a iscodi dogmele dumnezeieşti: Nu îngerii luminează mintea oamenilor? Spune-mi, prin cine a învățat Corneliu că trebuie să se boteze ca să fie mântuit de Dumnezeu (Fapte 10, 3)? Iar Manoe, tatăl lui Ghedeon, nu a aflat de mai înainte prin glasul unui înger cele ce vor fi (Jud. 13, 3)? Proorocul Zaharia nu ne spune de asemenea în mod clar: „*Şi a zis îngerul grăind către mine: Eu îți voi arăta ce sunt acestea*” (Zah. l, 9)? Şi iarăşi, repetând acelaşi cuvânt, nu ne-a arătat clar că îngerii îi descopereau în minte cele ascunse? Căci zice: „*Şi iată îngerul cel ce grăia către mine sta şi alt înger ieşea întru întâmpinarea lui. Şi spuse către el, zicând: Aleargă şi grăieşte către tânărul acela, spunând: Plin de rod se va locui Ierusalimul de mulțime de oameni şi de vite, care vor fi în mijlocul lui*” (Zah. 2, 7-8). Spune-mi, ce este aceasta? Dar şi preaînțeleptul Daniel, căruia i s-au arătat vedenii minunate, nu primeşte tâlcuirea celor văzute prin glasul îngerilor? Căci auzi-1 ce zice: „*Şi a fost când am văzut eu, Daniel, vedenia, şi am cerut să o înțeleg. Şi iată, a stat înaintea mea ca o vedenie de bărbat şi am auzit glas de bărbat prin Uval şi a chemat şi a zis: Gavriile, tâlcuieşte-i aceluia vedenia*” (Dan. 8, 15-16).

Deci e cu putință şi îngerilor să lumineze; şi nu numai lor, ci şi omului i se dăruieşte puterea să lumineze. Şi, de fapt acel eunuc iubitor de înțelepciune, neînțelegând proorociile despre Mântuitorul nostru, zice lui Filip: „*Mă rog ție, despre cine grăieşte proorocul? Despre sine, sau despre altcineva*” (Fapte 8, 31)? Şi învățătorii celor folositoare vieții nu fac slujirea lor pentru altceva, ci numai pentru viață. Dar pentru ce stăruim pe lângă ei, când ar fi uşor să-i părăsim, dacă nu pentru că aduc spre dovadă ceea ce s-a spus de Mântuitorul nostru către Apostoli: „*Voi sunteți lumina lumii*” (Mt. 5, 14)?

Deci, de va veni cineva cu astfel de nedumeriri, va auzi de la noi: Noi vedem cele ale lumii într-o compoziție, şi nimic nu e simplu în ea. Deci cel ce poate să înțelepțească pe alții, o dată ce este creat, nu este însăşi înțelepciunea, ci slujitor al înțelepciunii aflate în el. Căci înțeleptul este înțelept prin înțelepciune, şi cel ce învață pe cei înțelegători nu este prin sine înțelegerea, ci slujitor al înțelegerii existente în el.[157] Prin acea înțelegere sunt şi ei înțelegători. Şi iarăşi cel ce ştie să lumineze pe alții nu este el însuşi lumina, ci e dăruitor al luminii aflătoare în el, transmițând-o prin învățătură şi comunicând altora bunul pe care l-a primit. De aceea s-a spus şi de către Sfinții Apostoli: „*În dar ați luat, în dar să dați*” (Mt. 10, 8). Căci bunurile care erau în ei le erau date, fără îndoială, de Dumnezeu. Şi firea oamenilor nu se bucură, în general, de bunurile proprii; dar nici cea a îngerilor. Căci împreună cu chemarea la existență,

---

[157] Sfântul Chiril arată neputința omului de-a avea înțelegerea exclusiv de la sine, într-o izolare totală de Cel ce 1-a creat. Precum tot ce ştie omul nu poate fi despărțit de ceea ce a învățat şi de la alții (de la părinți, în primul rând), aşa nu poate fi despărțit omul de legătura lui cu Cuvântul lui Dumnezeu, Care 1-a adus pe lume pe om în general şi pe fiecare ins în special.

Se mai arată în acest pasaj şi motivul pentru care omul nu cunoaşte totul dintr-odată şi pentru ce are nevoie de rațiune în cunoaşterea treptată a lumii şi, prin ea, a Creatorului. Lumea e compusă, e o mare sinteză; o cunoaştem pe rând, distingând prin rațiune componentele ei, dar înțelegând prin aceasta treptat şi legăturile dintre ele, sau lumea ca o mare sinteză, care nu există prin ea însăşi.

fiecare dintre cele existente a primit şi raţiunea modului de-a fi de la Dumnezeu; şi socotim că nimic din ce se află fiinţial în ele nu poate să nu fie darul generozităţii Creatorului şi să nu aibă ca rădăcină harul Făcătorului. Deci, dacă cele create se află într-o compoziţie, nu va fi în ele nici o lumină în mod propriu şi simplu, sau în mod necompus, ci prin împărtăşire, şi o va purta fiecare pe aceasta împreună cu celelalte care au primit-o de la Dumnezeu.[158]

Lumina adevărată Care luminează este cea care nu e luminată de altul, iar aceasta este Unul-Născut, înţeles în fiinţa Lui simplă şi necompusă. Căci Dumnezeirea este străină de orice compoziţie.

Acestea aşa sunt. Dar poate adversarul ne va spune iarăşi: Dacă Sfinţii n-au fost lumină prin fire, pentru care pricină Mântuitorul nu i-a numit pe ei părtaşi de lumină, ci i-a numit lumină? Şi cum va fi creatura de altă fire în raport cu El, dacă, precum a fost El numit Lumină, aşa au fost numite şi fǎpturile raţionale? Căci Ucenicii au auzit de la El: „*Voi sunteţi lumina lumii*” (Mt. 5, 14).

Acestuia îi vom răspunde iarăşi: Pentru ce, o, bunule, am fost numiţi de dumnezeieştile Scripturi: dumnezei şi fii ai lui Dumnezeu, după spusa: „*Eu am zis: dumnezei sunteţi şi toţi fii ai Celui Prea Înalt*” (Ps. 81, 6)? Oare, părăsind existenţa după fire, ne vom urca la fiinţa dumnezeiască şi negrăită şi, scoţând pe Cuvântul lui Dumnezeu din fiimea adevărată, în locul Lui ne vom face stăpâni şi noi împreună cu Tatăl şi vom face din harul Celui ce ne cinsteşte pricină de impietate? Să nu fie! Ci Fiul va rămâne neschimbat în bunătăţile în care este, iar noi vom fi ridicaţi la calitatea de fii şi de dumnezei după har, neignorând ceea ce suntem. Aşa credem că sunt şi Sfinţii lumină.

Dar socotesc că trebuie să ne gândim să vedem şi altceva. Cele raţionale dintre fǎpturi, fiind luminate, luminează prin transmiterea vederilor ce se revarsă din minte spre o altă înţelegere (spre înţelegerea altora). Şi această luminare s-ar putea numi cu dreptate mai degrabă învăţătură decât descoperire. Dar Cuvântul lui Dumnezeu „*luminează pe tot omul care vine în lume*” nu prin învăţătură, precum îngerii, sau oamenii, ci mai degrabă ca Dumnezeu, Care, sădind în chip creator în fiecare dintre cei chemaţi la existenţă sământa înţelepciunii, sau a cunoaşterii lui Dumnezeu, sau plantându-i fiecăruia rădăcina înţelegerii, îl face astfel fǎptură raţională, arătând-o părtaşă la firea Sa dumnezeiască şi făcând să pătrundă în minte, ca nişte suflări luminoase, strălucirea Lui negrăită, în modul şi sensul ştiute numai de El.[159] Dar socotesc că nu trebuie să spunem despre acestea lucruri de prisos. De aceea şi protopărintele Adam e văzut nu dobândind ca noi, în timp, calitatea de-a fi înţelept, ci îndată, din primul moment al facerii, se arată desăvârşit în înţelegere, păstrând în sine netulburată şi curată luminarea dată firii de Dumnezeu şi având demnitatea firii nerăpită.

---

[158] În creatura conştientă nu există o lumină atotcuprinzătoare, o dată ce în ea şi în faţa ei toate sunt distincte şi ea are menirea să le cunoască pe rând şi să înainteze în cuprinderea tuturor numai cu ajutorul Celui ce le are pe toate în unire şi într-o cunoaştere nesfârşită. Nici o creatură nu este o lumină întreagă, pentru că se luminează împreună cu altele, şi toate au primit lumina în parte de la Dumnezeu prin creaţie şi înaintează spre întregirea ei, adică înaintează împreună în comuniunea cu Dumnezeu, Care e lumina întreagă prin Sine.

[159] Pe de o parte, Dumnezeu a sădit în om sământa înţelegerii, pe de alta, a sădit-o prin actul creaţiei. Deci, pe de o parte ţine de firea omului, dar, întrucât firea aceasta e creată, înţelegerea o are omul de la Dumnezeu, prin împărtăşirea de Înţelepciunea sau de Cuvântul Lui. Omul e deosebit de Dumnezeu, dar nu cu totul tăiat de El. Chiar prin firea lui este deosebit de Dumnezeu, dar se află şi în legătură cu Dumnezeu. Aşa este şi înţelegerea lui. O are legată de firea lui, dar legată şi de Dumnezeu. E de o fire deosebită de a lui Dumnezeu, dar părtaşă la Dumnezeu. Aşa e şi înţelegerea omului. E deosebită de a lui Dumnezeu, dar există ca părtaşă la înţelepciunea lui Dumnezeu. Aceasta face ca înţelegerea lui Dumnezeu, de care se împărtăşeşte, să ia în om forma proprie. Pe când în Dumnezeu e nemărginită din veci ca şi existenţa Lui, în om e mărginită, dar însetată după nemărginire, însă putând căuta nemărginirea în mod amăgitor în eul propriu şi în cele create.

Deci Fiul luminează în mod creator, ca Cel ce este Lumina adevărată, iar creatura e luminată prin participarea la Lumină. De aceea e numită şi se face ea lumină, urcând spre cele mai presus de fire prin harul ce o slăveşte şi o încununează cu diferite cinstiri,[160] ca fiecare să ajungă în chip binecuvântat între cei cinstiţi şi să înalţe rugăciuni de mulţumire cu glas mare: *„Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul şi nu uita toate binefacerile Lui: pe Cel ce curăţeşte toate fărădelegile tale, pe Cel ce vindecă toate bolile tale; pe Cel ce izbăveşte din stricăciune viaţa ta, pe Cel ce te încununează cu milă şi cu îndurări; pe Cel ce umple de bunătăţi dorirea ta*" (Ps. 102, 2-5). Domnul face ca milostiviri mici şi neînsemnate faţă de raţiunea firii create de El să ajungă mari şi minunate, arătând prin ele bunătatea Sa. Căci Dumnezeu a binevoit ca şi noi să ne împodobim cu îmbelşugare de bunătăţile Lui şi de aceea ne numeşte dumnezei şi lumină şi cu numele oricărei alte bunătăţi.

Apoi, pe lângă aceasta, spune şi că *„în lume era*" (In l, 10). Teologul adaugă şi aceasta cu folos, dăruindu-ne prin aceasta o explicare de mare trebuinţă. Căci, după ce spusese: *„Era Lumina cea adevărată Care luminează pe tot omul care vine în lume*", era de mare folos ascultătorilor să le spună dacă Lumina care luminează pe omul ce vine în lume nu e alta decât Lumina cea adevărată şi dacă ea se mută în lume din alt loc, producând luminarea tuturor oamenilor. De aceea purtătorul de Duh ne descoperă în mod necesar adevărul şi ne explică înţelesul cuvintelor sale, dând îndată după: *„în lume era*", spusa: *„Care vine în lume*", făcându-ne să înţelegem că ultima expresie se referă la om, sau mai bine-zis la firea luminată, ca la una ce e chemată la existenţă din cele ce nu sunt. Căci pentru cele create e un lucru înţeles faptul de-a nu fi undeva, de unde pornesc în vreun fel oarecare spre existenţă şi primesc ca un alt loc pe cel al existenţei. Dar mai propriu şi cu totul potrivit firii oamenilor e să fie luminată îndată şi să primească drept împreună-călătoare şi împreună-dăruită cu existenta înţelegerea de la Lumina ce era în lume, adică de la Unul-Născut, Care toate le umple cu puterea negrăită a Dumnezeirii şi este împreună de faţă cu îngerii în cer şi e împreună cu cei de pe pământ, nelăsând gol de Dumnezeirea Lui nici iadul şi, fiind pretutindeni prezent tuturor, nu Se desparte de nici una. De aceea, în mod cu totul cuvenit spune Psalmistul, minunându-se: *„Unde voi pleca de la Duhul Tău şi unde voi fugi de la faţa Ta? De mă voi sui la cer, Tu acolo eşti. De mă voi coborî la iad, de faţă eşti. De voi lua aripile mele de dimineaţă şi mă voi aşeza la marginile mării, şi acolo mâna Ta mă va călăuzi şi mă va ţine dreapta Ta*" (Ps. 138,740). Căci mâna dumnezeiască cuprinde tot locul şi toată zidirea, susţinând în existenţă toate făpturile, ţinând în viaţă pe cele ce au nevoie de viaţă şi semănând lumina spirituală celor capabile de înţelegere. Dar nu este în spaţiu, precum am spus înainte, nici nu rabdă mişcarea de mutare - căci aceasta este proprie corpurilor - ci, mai degrabă, pe toate le umple ca Dumnezeu.

Dar la acestea va spune poate cineva: Ce spunem deci, când ne prezintă cineva pe Hristos zicând: *„Eu am venit lumină în lume*" (In 12, 46)? Sau ce înseamnă când Psalmistul spune: *„Trimite lumina Ta şi adevărul Tău*" (Ps. 42, 3)? Căci iată-L spunând aici că a venit în lume, ca nefiind încă în ea. Iar Psalmistul cere pe Cel ce încă nu e prezent, să fie trimis, şi arată modul trimiterii în forma Cuvântului.

Faţă de unele ca acestea, spunem că Teologul, atribuind Unuia-Născutului calitatea dumnezeiască, afirmă că El e în lume şi în toate pururea ca Viaţa după fire, ca Lumina după fiinţă, umplând creaţia ca Dumnezeu, Care nu e circumscris în locuri, nu e măsurabil prin distanţe, nu e supus cantităţii, nu e cuprins în general de ceva, nu trebuie să se mute din loc în loc, ci e prezent în toate şi nu lipseşte din nimic. Dar a afirmat că a venit în lume, deşi era prezent în ea, prin modul întrupării, *„Căci s-a arătat pe pământ*

[160] Deşi are de la Dumnezeu capacitatea înţelegerii - Adam o are din primul moment al facerii, n-o câştigă treptat ca cei născuţi din el - totuşi e o deosebire între ea şi harul prin care ea se dezvoltă şi care îi aduce încununarea cu o înţelegere care se arată mai clar ca venind de la Dumnezeu şi făcându-1 asemenea Lui, sau îndumnezeindu-1 pe om.

şi cu oamenii a petrecut” (Baruh 3, 38), se înţelege cu trupul, făcând prin aceasta mai arătată şi mai îngroşată prezenţa Lui în lume; şi Cel odinioară cuprins cu înţelegerea Se face văzut şi cu ochii trupului, în felul acesta, făcându-Şi prezenţa mai îngroşată, ne-a dăruit cunoaşterea simţită a lui Dumnezeu, făcându-Se cunoscut prin minuni şi prin lucrarea unor fapte mari.[161] Psalmistul se ruga să fie trimis la noi Cuvântul lui Dumnezeu ca să lumineze lumea nu în alt mod, ci în al Său propriu. Dar socotesc că iubitorul de învăţătură trebuie să se gândească şi la aceea că mintea e mai cuprinzătoare decât orice cuvânt şi mişcarea înţelegerii e mai ascuţită decât a limbii. Deci, prin subţirimea minţii şi prin ascuţimea mişcării ei, vedem frumuseţea bogată a firii dumnezeieşti. Dar vorbim despre ea mai omeneşte şi în modul nostru, limba neavând posibilitatea de a cuprinde măsura adevărului. De aceea şi Pavel, vistiernicul tainelor Mântuitorului, cerea de la Dumnezeu cuvânt spre deschiderea gurii lui (Col. 4, 3). Deci, sărăcia cuvintelor noastre nu va aduce nici o păgubire însuşirilor naturale ale Unuia-Născutului. Cele spuse despre El se vor înţelege în chipul cuvenit lui Dumnezeu, însă se vor grăi cele de trebuinţă într-un mod mai omenesc, folosindu-ne de vorbirea Lui către noi şi de a Sfinţilor despre El, după măsura firii noastre.

Deci, pe cât socotesc, cele spuse spre explicarea celor propuse ajung. Dar, deoarece socotesc că pana care slujeşte dogmelor dumnezeieşti trebuie să urce trepte mai înalte prin osteneala ei, să dăm iarăşi cuvântul citat şi să cercetăm mai exact cum trebuie înţeles, în mod potrivit omului, ceea ce I se atribuie Cuvântului, când se spune: „*Care vine în lume.*” Căci era în ea lumina, precum ne-a mărturisit şi Evanghelistul însuşi, şi nu afirmăm că Lumina vine în lume, ci mai degrabă că vine Omul cel luminat. Spun unii, scoţând din inima lor, şi nu din gura Domnului, precum s-a scris, că înainte de crearea trupurilor au existat sufletele oamenilor în ceruri, petrecând lung timp într-o fericire netrupească şi bucurându-se de un bine adevărat. Dar, deoarece le-a cuprins saturarea de cele mai bune, aplecându-se spre cele mai rele, au coborât la gânduri şi la fapte prosteşti. Supărându-Se pe drept cuvânt, Creatorul le trimite în lume şi, însufleţind trupurile din pământ, le-a silit să poarte povara lor şi le-a închis ca într-o peşteră în plăcerile nebuneşti, gândind să le înveţe din experienţa însăşi cât de amar lucru este a se lăsa dus spre cele rele şi a nu se preocupa de bine. Aceştia răpesc, spre dovedirea acestei vrednice de râs mitologii, mai întâi acest cuvânt al Evanghelistului: „*Era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul care vine în lume.*” Pe lângă acesta, şi alte cuvinte din dumnezeiasca Scriptură, ca, de pildă: „*Mai înainte de-a fi umilit, am* greşit” (Ps. 118, 67). Astfel zic, neruşinându-se că aiurează: Iată cum spune că, înainte de-a fi fost umilit, adică de-a fi fost încorporat sufletul, a greşit, şi de aceea a fost umilit, fiind legat pe dreptate cu moartea şi stricăciunea, precum vede şi Pavel trupul, zicând: „*Cine mă va izbăvi de trupul morţii acesteia*” (Rom. 7, 24)? Dacă sufletul păcătuieşte, zic aceştia, înainte de umilire, şi vine în lume, înseamnă că exista mai înainte. Căci cum ar păcătui dacă n-ar exista încă? Şi vine în lume mişcându-se din unele locuri. Născocind unele ca acestea împotriva dogmelor Bisericii şi îngrămădind mituri deşarte la urechile celor mai simpli, cu dreptate vor auzi: „*Vai celor ce proorocesc din inima lor... şi nimic*

[161] Cuvântul lui Dumnezeu era prezent în toate raţiunile fǎpturilor, care erau chipuri ale raţiunilor Lui. El era prezent şi în înţelegerea omenească. Dar, întrupându-Se, Se face prezent nu numai înţelegerii noastre, ci şi ochilor noştri trupeşti, prin trupul asumat. Căci, dacă în trupul nostru sunt prezente raţiunile Lui în care se activează raţiunile sufletului, care sunt tot ale lui, cu atât mai vădite sunt prezente raţiunile Lui în trupul asumat de El şi în faptele minunate săvârşite prin acesta. Deci, Cuvântul n-a venit în lume neexistând înainte în ea, ci a venit într-o formă mai sesizabilă. Şi-a unit mai strâns într-o Persoană raţiunile dumnezeieşti cu cele ale sufletului omenesc, şi prin acestea a lucrat mai vădit prin raţiunile trupului. Deci, întrupându-Se, tot Dumnezeu-Cuvântul lucra în lume şi tot în modul Său, imprimat prin creaţie firii omeneşti. Numai că această lucrare era mai puternică, făcea mai vizibilă prezenţa Lui dumnezeiască, în Hristos nu era o contradicţie între lucrarea dumnezeiască şi cea omenească, ci prima întărea doar pe ultima, creată de prima. Aceasta o spune Sfântul Chiril.

din ale Domnului" (Ier. 23, 16). Fiindcă, opunând vedenii şi preziceri şi proorocii ale inimii lor cuvintelor Duhului, nu simt la câtă nebunie aleargă născocirile lor, zice Psalmistul: „*Tu eşti înfricoşător şi cine va sta împotriva mâniei Tale*" (Ps. 75, 7). Iar că este o mare nebunie a socoti că sufletul a fost trimis în trupul din pământ din pricina unor păcate de mai înainte, vom încerca să dovedim prin argumentele de mai jos, pe cât ne este cu putinţă, cunoscând ceea ce s-a scris: „*Dă înţeleptului prilej, şi va fi şi mai înţelept; dă cunoştinţa dreptului, şi va cunoaşte şi mai mult*" (Pilde 9, 9).

Argumente sau explicări din legătura unor raţionamente sau din silogisme

1. Dacă sufletul omului a existat înainte de clădirea trupurilor, şi acesta, aplecându-se spre rău, după presupunerile unora, primeşte ca pedeapsă a greşelii coborârea în trup, spune-mi, cum zice Evanghelistul că, venind el în lume, este luminat? Căci aceasta socotesc că este o cinstire şi un adaos de daruri strălucite. Şi e pedepsit cineva când nu e cinstit şi nu se pedepseşte când e făcut părtaş de bunătăţi dumnezeieşti, ci când se întâlneşte cu mânia celui ce-l pedepseşte. Dar întrucât omul nu vine spre acestea, ci, dimpotrivă, se luminează, e vădit că cel cinstit împreună cu trupul nu are întruparea ca pedeapsă.

2. *Altul:* Dacă înainte de trup sufletul era minte, vieţuind curat întru fericire, iar aplecându-se spre rău a căzut şi de aceea a ajuns în trup, cum, venind în lume, se luminează? Căci în acest caz ar trebui să se spună că înainte de-a veni în lume era gol de lumină. Iar dacă era aşa, cum era minte curată cel ce a fost luminat abia când a venit în lume, şi nu înainte de a fi în trup?

3. *Altul:* Dacă sufletul omului a existat înainte de trup, şi de aceea era minte curată, deci mai plin de dorinţa celor bune, dar prin abaterea spre rău e trimis în trupul pământesc şi, ajuns în el, i se cere să nu voiască să păcătuiască, cum nu e nedreptăţit fiindcă nu i s-a poruncit să facă aceasta atunci când era mai pregătit spre virturte, neîmbrăcat în relele din trup, ci e obligat să facă aceasta, în mod mai puţin uşor, când ajunge în ispitele păcatului? Căci Dumnezeu nu lasă nefolosit timpul potrivit, dar nici nu nedreptăţeşte Cel ce nu nedreptăţeşte prin fire. Deci, ni se cere să nu păcătuim într-un timp potrivit şi cu dreptate, ca unora ce avem numai acest timp al existenţei în care venim cu trupul în lume, prin faptul că nu existăm înainte şi nu părăsim acea existenţă ca pe un loc oarecare şi nu ne mutăm din el ca dintr-un început pre-existent.[162]

4. I-aş întreba pe aceia: Ce raţiune are trimiterea în trup a sufletului care a păcătuit înainte de trup, ca să înveţe prin experienţă urâciunea poftelor sale? Nu se ruşinează afirmând aceasta? Ar fi trebuit mai degrabă să fie scos din nălucirea relelor, şi nu să fie împins în sânul plăcerilor. Acela ar fi fost un mod mai potrivit de vindecare decât acesta. Dacă se impune întruparea, care aduce o sporire a bolilor prin îndulcirea cu plăcerile trupeşti, nu va lăuda cineva pe cel care slăbeşte autoritatea Celui ce nedreptăţeşte pe bolnav prin cele la care îl obligă? Iar dacă întruparea ar impune

[162] Dumnezeu ne cere numai în timpul cât suntem în trup să nu păcătuim, pentru că numai acest timp îl avem la dispoziţie. Dacă am avea şi o existenţă anterioară, numai cu sufletul, de ce ne-ar trimite în trup, ca să ne îndreptăm prin pedeapsă, când e mai greu să realizăm această îndreptare prin trup? De altfel îngerii care păcătuiesc, fără să aibă trupuri, nu sunt trimişi în trupuri spre pedeapsă. Ei sunt pedepsiţi chiar în starea lor netrupească. Dacă sufletele omeneşti ar fi trimise în trupuri ca să fie îndreptate, de ce moartea cu trupul este un lucru de spaimă pentru ele, şi nu mai degrabă o bucurie că revin la starea lor firească? Şi de ce ar fi peste tot moartea o pedeapsă pentru ele? Ce rost ar avea apoi tot universul, dacă omul se formează ca persoană în trup numai pentru pedeapsă? Trebuie ţinut apoi seama că fiecare persoană umană este unică, datorită şi faptului că trăieşte într-un anumit moment istoric şi într-o anumită regiune şi societate umană. Altfel şi-ar pierde unicitatea şi nici un om n-ar mai şti ce este el propriu-zis. Şi numai aşa se completează toate persoanele umane, ca unice, într-un intreg îmbogăţit. Trupul are un mare rost în definirea unicităţii fiecărei persoane, dar şi în îmbogăţirea relaţiei dintre ele.

întărirea patimilor, cum va putea să ridice prin ea sufletul căzut din adâncul poftelor şi nu va dezvolta mai degrabă începutul bolii, când, chiar lipsit de trup, era atras spre păcat?

5. *Altul:* Dacă, existând mai înainte, sufletul a păcătuit, şi pentru aceasta a fost împletit cu carnea şi cu sângele, socotind aceasta ca mod al pedepsei, cum n-ar trebui ca cei ce cred în Hristos şi au obţinut prin aceasta iertarea păcatului să iasă îndată din trupuri şi să lepede ceea ce li s-a impus din pricina pedepsei? Căci cum mai are sufletul omului iertarea deplină, dacă rămâne încă îmbrăcat în modul pedepsei?[163] Dar vedem că credincioşii rămân atât de departe de voinţa de a se elibera de trupuri, că unesc cu mărturisirea în Hristos învierea.[164] Nu va fi deci un mod al pedepsei ceea ce e cinstit şi prin mărturisirea credinţei (adică învierea, n. tr.) şi ceea ce se aşteaptă de la Mântuitorul, Care toate le poate cu uşurinţă, adică întoarcerea la viaţă (în trup, n. tr).

6. *Altul:* Dacă, după aceia, sufletul a păcătuit existând mai înainte şi de aceea a fost trimis în trup, pentru care pricină Legea pedepseşte păcatele mai grele cu moartea, iar celui ce n-a păcătuit i se îngăduie să trăiască?[165] Ar fi trebuit ca mai degrabă celor stăpâniţi de relele cele mai urâte să li se îngăduie să zăbovească mai mult în trupuri, ca să fie pedepsiţi mai mult, iar cei ce n-au săvârşit păcate în trupuri (fiind) să fie eliberaţi de ele, dacă întruparea s-a făcut pentru pedepsire. Dar se întâmplă contrariul: ucigaşul e osândit la moarte, iar dreptul nu pătimeşte nimic în trup. Deci viaţa în trup nu e un mod de pedepsire.

7. *Altul:* Dacă sufletele s-au întrupat din pricina unor păcate mai vechi şi firea trupului li s-a dat ca un mod de pedepsire, cum ne-a folosit nouă Mântuitorul desfiinţând moartea? Cum nu ne-a arătat mila mai degrabă în moarte, care pune capăt pedepsei şi pune sfârşit mâniei împotriva noastră? De aceea ar putea spune cineva că se cuvine mai degrabă să mulţumim morţii decât Celui ce ne-a impus, dimpotrivă, o pedeapsă veşnică prin învierea din morţi. Dar mulţumim pentru scăparea de moarte şi de stricăciune prin Hristos. Deci viaţa în trup a sufletului nu e un mod de pedepsire.[166]

8. *Altul, din acelaşi raţionament:* Dacă sufletele oamenilor s-au împletit cu trupurile din pământ ca să-şi primească pedeapsa pentru păcate de mai înainte, spune-mi, ce mulţumire vom aduce lui Dumnezeu, Care ne-a făgăduit învierea? Căci lucrul acesta apare ca o înnoire a pedepsei şi o restaurare a ceea ce ne supără. Şi dacă

---

[163] Susţinătorii acestei teorii a preexistentei sufletului nu vedeau rolul pozitiv al trupului în dezvoltarea omului. Prin aceasta sau nu-l vedeau creat de Dumnezeu, sau îl vedeau creat de El ca mijloc de pedeapsă a sufletelor pentru păcate.

[164] Creştinii nu doresc eliberarea de trupuri, ci învierea în trupul înveşnicit. Aceasta e fericirea completă pe care o doresc. Materia nu are o destinaţie negativă, ci una pozitivă. Nu ne gândim numai la uriaşele energii puse în ea în favoarea omului, descoperite de ştiinţa modernă, dar folosite şi înainte în parte de om (căldura, lumina soarelui, fertilitatea pământului etc.), ci şi la faptul că materia este organizată de suflet în trup, şi deci sufletul îşi poate face vizibile prin el înţelesurile, bunătatea, iubirea lui curată. Materia a fost făcuta cu această capacitate de-a face vizibile stările şi mişcările spiritului. În ochi se văd înţelesurile şi simţirile spirituale, în sunetul cuvintelor, la fel. Pe faţa omului se vede ca lumină bunătatea şi curăţia lui. De aici, aureola sfinţilor în icoanele ortodoxe. Pe Tabor lumina covârşitoare a bunătăţii lui Hristos s-a răspândit peste toată natura materială. Aşa va fi în viaţa viitoare, în Împărăţia cerurilor.

Dar chiar moartea, venită peste trup din pricina păcatului, a căpătat şi un rost de jertfă supremă pentru Dumnezeu (când e nevoie) a celor ce cred în El şi, pentru cei iubiţi, a celor ce iubesc. Îngerul nu-şi poate arăta iubirea printr-un act atât de eroic. În general azi, când omenirea s-a înmulţit atât, înfrânarea trupului a devenit un mijloc necesar pentru convieţuirea oamenilor. E ceea ce se vedea mai puţin în vremea Părinţilor, când oamenii erau puţini. Azi spiritul omenesc se întăreşte în general şi în mod special în iubire mai mult prin înfrânarea trupului de la egoism pe plan social şi prin jertfă, şi nu numai prin înfrânarea de la unele plăceri individuale.

[165] De ce a scăpat de trup prin moarte cel ce a păcătuit mai greu, dacă trimiterea sufletului în trup se face pentru a suferi în el din pricina păcatului anterior?

[166] În trup e viaţa completă a omului. Dar în trupul care s-ar fi spiritualizat dacă omul n-ar fi căzut în păcat şi care se poate spiritualiza prin Hristos, ajungând până la învierea şi viaţa de veci. Printr-un trup spiritualizat şi înviat, Dumnezeu-Cuvântul îşi face un conţinut spiritualizat din tot universul.

oricum prelungirea pedepsei se arată amară, învierea trupurilor este un mare rău, având scopul de a pedepsi sufletele nefericite. Dar învierea adusă de Hristos este o bucurie, fiind un dar care înnoieşte firea. De aceea, viaţa în trup nu e un mod de pedepsire.[167]

9. *Altul:* Cuvântul proorocesc binevestit nouă: „*căci vor învia morţii şi se vor scula cei din morminte*” (Is. 26, 19), ne apare ca o mare şi foarte dorită sărbătoare. Dar dacă întruparea nefericitelor suflete ar fi fost cu adevărat un mod de pedepsire, cum nu ne-ar întrista mai degrabă Proorocul, vestind aceasta din partea lui Dumnezeu? Cum ar fi peste tot bună propovăduirea care ne vesteşte veşnicia celor ce ne întristează pe noi? Căci dacă ar fi voit să veselească pe cei întrupaţi din pricina păcatului, ar fi trebuit mai degrabă să spună: „Nu vor învia morţii, ci se va pierde firea trupului.” Dar, dimpotrivă, el veseleşte spunând că va avea loc învierea trupului după voia lui Dumnezeu. Deci, cum ar avea trupul un rol de pedeapsă, după nebunia unora, de vreme ce şi noi ne bucurăm de el, dar şi Dumnezeu are bunăvoire de aceasta?

10. *Altul:* Dumnezeu, binecuvântând pe fericitul Avraam, i-a făgăduit că sămânţa lui va fi ca mulţimea nenumărată a stelelor. Dacă este adevărat cuvântul că sufletul e trimis pe pământ şi în trup spre a fi pedepsit, Dumnezeu a făgăduit dreptului mai degrabă mulţimea păcătoasă a celor ce s-au abătut de la bine şi sunt vrednici de osândă, şi nu o sămânţă părtaşă de binecuvântare. Dar Dumnezeu o spune aceasta binecuvântând pe Avraam. Deci, facerea trupurilor e liberă de orice osândă.

11. *Altul:* Neamul israeliţilor s-a extins într-o mulţime mare şi nenumărată. Minunându-se de aceasta, grăitorul de Dumnezeu Moise, împreună cu fruntaşii poporului, le doreşte acestora să se înmulţească: „*Şi iată, sunteţi astăzi o mulţime ca stelele cerului. Domnul Dumnezeul părinţilor voştri să vă adauge ca să vă înmiiţi*” (Deut. 10, 22). Dar dacă era o pedeapsă pentru sufletele oamenilor să fie cu trupurile în lume, trebuia să se întâmple ca sufletele să fie fără trupuri, împlinindu-se un adevăr, deci nu avea rost rugăciunea lui Moise. Dar nu este aşa, ci înmulţirea s-a făcut ca o binecuvântare. Aşadar, viaţa în trup nu e pentru suflete o pedepsire.

12. *Altul:* Pe cei care cer rău Dumnezeu nu-i ascultă. Martor nemincinos pentru aceasta ne este ucenicul Mântuitorului, care zice: „*Cereţi şi nu primiţi, pentru că cereţi rău*” (Iac. 4, 3). Dacă deci îmbrăcarea cu trup a sufletului este o pedeapsă, cum nu va zice cineva cu dreptate că Ana, fiica lui Fanuil, a fost departe de adevăr înălţând rugăciunea ei către Dumnezeu şi cerând sămânţa bărbatului (I Regi l, 10-18)? Căci cerea căderea unui suflet şi coborârea lui în trup! Şi cum i-a dat ei ca fiu pe Sfântul Samuil, dacă trebuia să fie numaidecât un suflet care a păcătuit, pentru a se uni cu un trup, spre a împlini cererea femeii? Dar l-a dat Dumnezeu, Căruia îi este propriu să dea numai cele bune, şi îndată a ascultat-o pe ea, eliberând cererea ei de orice defăimare. Deci, nu din păcat este viaţa în trup şi nici nu e un mod de pedepsire, cum spun unii.[168]

13. *Altul:* Dacă trupul este dat sufletului omului cu rol de pedeapsă, ce l-a îndemnat pe Iezechia, regele Ierusalimului, ca, deşi era înţelept şi bun, să ceară cu lacrimi amare să fie scăpat de moartea trupului, şi de chinul ei, şi să se roage să fie cinstit cu un adaos de ani (IV Regi 20, 1 ş.u.), deşi ar fi trebuit să nu ceară să fie scăpat de moarte, dacă ar fi adevărat ce s-a spus mai sus, ci să socotească o povară împletirea cu trupul şi să mulţumească pentru moarte dacă ar fi adevărat ceea ce spun adversarii? Şi cum i-a făgăduit Dumnezeu un har, spunându-i: „*Iată, adaug la timpul tău cincisprezece* ani?” Făgăduinţa ar fi fost un adaos de pedeapsă, nu o binefacere, dacă aceia susţin adevărul. Dar făgăduinţa a fost un dar de sus, şi adaosul, un har. Deci

[167] Dacă învierea restaurează şi înnoieşte trupul omului, crearea acestuia ca suflet întrupat nu e o pedeapsă pentru păcate anterioare. Că învierea e o restaurare şi înnoire a cea ce e propriu omului se arată în bucuria pe care i-o produce nădejdea ei. Învierea e o dovadă a valorii date de Dumnezeu trupului. Însuşi Fiul lui Dumnezeu se face purtătorul lui pentru vecie. El devine prin aceasta un mediu de manifestare al puterilor Dumnezeirii înseşi: întâi în Hristos, şi apoi în toţi oamenii alipiţi la El.

[168] Omul format din suflet şi trup poate deveni sfânt în viaţa lui de pe pământ şi numai prin efortul lui în trup în vederea sfinţirii poate dobândi veşnica viaţă fericită.

îmbrăcarea cu trup nu e o pedeapsă a sufletelor.

14. *Altul:* Dacă trupul s-a dat sufletului omului cu rol de pedeapsă, pentru ce a răsplătit Dumnezeu eunucului care l-a scos pe Ieremia din lac, spunând: „*Şi voi da sufletul tău ca aflat şi te voi scăpa de haldei*” (Ier. 45, 5)? Căci trebuia mai degrabă să-l lase să moară, ca să-l cinstească, eliberându-l de legătura cu trupul ca de pedeapsă. Şi, spune-mi, pentru ce i-a răsplătit pe tinerii din Israel, scăpându-i pe ei din foc şi din neomenia babilonienilor? Şi pentru ce l-a scăpat pe înţeleptul Daniel de cruzimea leilor? Făcând acestea, face bine, şi de aceea e slăvit. Deci, nu e un mod de pedepsire a locui în trup, ca să nu fie la Dumnezeu acelaşi lucru cinstirea şi pedepsirea.[169]

15. *Altul:* Pavel, învăţându-ne că va fi o cercetare a tuturor celor trăite în trup la judecata lui Dumnezeu, zice: „*Căci noi toţi trebuie să ne înfăţişăm înaintea scaunului lui Hristos, ca să ia fiecare cele făcute prin trup, fie bine, fie rău*” (II Cor. 5, 10). Dacă numai pentru cele din trup este sau pedepsit, sau se învredniceşte de cinste, şi nu se face nici o amintire de păcatele de mai înainte, nici nu se va cerceta vina mai veche decât naşterea, cum a fost sufletul mai înainte? Sau cum a fost umilit din pricina păcatului, cum spun unii, dacă e numit numai timpul petrecut în trup, pentru că numai cele prin el sunt cercetate?[170]

16. *Altul:* Dacă sufletele s-au întrupat din pricina păcatelor mai vechi, cum ne scrie Pavel, zicând: „*Înfăţişaţi trupurile voastre jertfă sfântă, vie, bine-plăcută lui Dumnezeu*” (Rom. 12,1)? În ce mod va fi bineplăcut cel prin care ne-am osândit? Sau ce fel de virtute va primi cel ce ne-a adus pedeapsa şi are ca rădăcină păcatul?[171]

17. *Altul:* Înfăţişând moartea întinsă, din pricina păcatului lui Adam, peste toată firea omului, Pavel zice: „*Dar a împărăţit moartea de la Adam până la Moise şi peste cei ce n-au păcătuit, după asemănarea greşelii lui Adam*” (Rom. 5,14). Cum zic unii că moartea a împărăţit şi peste cei ce n-au păcătuit, dacă trupul muritor ni s-a dat din pricina păcatelor mai vechi? Căci unde sunt cei ce n-au păcătuit deloc, dacă întruparea e o pedeapsă, şi venirea în această viaţă cu trupul are drept cauză vina dinaintea ei?[172] Afirmaţia oponenţilor este deci lipsită de cunoştinţa adevărată.

18. *Altul:* Ucenicii I-au pus Mântuitorului odată întrebarea despre un orb din naştere, zicând: „*Învăţătorule, cine a păcătuit acesta sau părinţii lui ca să se nască orb*” (In 9, 2)? Ucenicii presupuneau că orbul suferă aceasta deoarece în cuvintele Proorocilor s-a scris despre Dumnezeu că răsplăteşte copiilor pentru păcatele părinţilor. Ce răspunde deci Hristos la acestea? „*Amin, zic vouă, nici acesta n-a păcătuit, nici părinţii lui, ci ca să se arate faptele lui Dumnezeu în el.*” Cum deci îi declară pe ei fără de păcat, deşi nu trec fără vină prin viaţă? Căci oameni fiind, fără îndoială au avut vina unor păcate. Deci, este evident că acest cuvânt se referă la timpul de dinainte de naşterea lor, în care aflându-se aceştia n-au greşit, ca să fie adevărată spusa lui

---

[169] Când scapă Dumnezeu pe unii din anumite primejdii de moarte, îi cinsteşte. Dar dacă vieţuirea în trup este o pedeapsă, prelungirea de către El a vieţii acelora în trup este tot o pedeapsă.

[170] Numai prin trup lucrează omul fie bune, fie rele. Numai prin trup se defineşte el pentru veşnicie. De aceea, numai pentru cele săvârşite în trup e judecat. Omul lucrează prin trup, îşi arată simţirile faţă de alţii şi faţă de lucruri, prin ochi, prin care mângâie şi învaţă pe alţii, sau îi îndeamnă la rău, prin gură. Prin trup realizăm comuniunea curată, generoasă, sau murdară cu alţii.

[171] Cum ne-am putea jertfi săvârşind cel mai mare act de iubire, de altruism, dacă n-am avea trup? Cum am dobândi fără trup virtuţile curăţiei şi ale într-ajutorării, dacă omul nu ar suferi prin trup pedeapsa pentru unele păcate? El n-ar avea rostul de a ne face buni, de a săvârşi prin el binele. Trupul este făcut să fie adus jertfă bineplăcută lui Dumnezeu. Prin ce se poate face omul bineplăcut lui Dumnezeu şi altora, dacă nu prin duhul de jertfă care umple trupul lui, prin faţa lui luminată de blândeţe, de bunătate, de smerenie, prin mâna caldă, ajutătoare ce-o întinde cuiva?

[172] Moartea a venit din pricina păcatului lui Adam, deci pentru un păcat în trup. Dar, după teoria despre preexistenta sufletului, scăparea de trup prin moarte ar fi semnul unei iertări de un păcat anterior venirii omului pe lume. Deci, n-ar fi o pedeapsă pentru un păcat săvârşit în lume, sau nici pentru un păcat anterior acesteia. Dacă moartea ar fi un semn al scăpării de pedeapsa pentru vreun păcat, ar trebui să fie un motiv de fericire. Moartea, ca cel mai mare rău, trebuie considerată, după aceia, un bine.

Hristos.[173]

19. *Altul:* Fericitul prooroc Isaia, explicând cauza pentru care s-a făcut pământul, zice: „*Nu în deşert l-a făcut pe acesta, ci ca să fie locuit*” (Is. 45,18). Dar pământul trebuie să fie, fără îndoială, locuit, nu umplut de duhuri goale, nici de suflete fără trupuri şi dezbrăcate, ci de unele ce se folosesc de trupuri potrivite. Era deci voia lui Dumnezeu ca sufletele să cadă în păcat, ca să se facă şi firea trupurilor, şi astfel pământul să nu fie făcut în deşert? Dar acest gând este absurd. Deci e mai bun celălalt.[174]

20. *Altul:* Înțelepciunea, care este meştera tuturor, zice undeva despre sine în cartea Proverbelor: „*Eu eram de care Se bucura*”, se înțelege Creatorul tuturor, şi: „*în fiecare zi mă veseleam în fața Lui, în toată vremea, că se veselea împlinind lumea şi se veselea în fiii oamenilor*” (Pilde 8, 30-31). Când Dumnezeu, împlinind lumea, Se bucură foarte de facerea omului, cum nu va fi fără de minte cel ce, presupunând nişte păcate de mai înainte, zice că pentru aceasta a venit sufletul în trup, ca să se pedepsească în modul acesta? Prin aceasta n-ar fi Dumnezeu mai degrabă făcător al unei închisori decât al unei locuințe şi nu s-ar fi bucurat nerațional de cei ce suportă pedepsele? Şi cum ar mai fi bun, dacă se bucură de astfel de lucruri absurde? Dar este bun şi, de aceea, Făcător al celor bune. Deci viața în trup a oamenilor nu e un mod de pedepsire.

21. *Altul:* Dacă prin împletirea cu trupul, sufletul plăteşte pedepsele pentru păcate mai vechi decât viața în lume, şi trupul are un rol de pedeapsă pentru suflet, pentru care pricină potopul a fost adus în lume peste cei necredincioşi, iar Noe, fiind drept, s-a izbăvit şi a avut aceasta ca răsplată de la Dumnezeu pentru credință? Oare nu trebuia mai degrabă ca cei ce au săvârşit din necredință lucruri de nesuportat să rămână vreme mai îndelungată în lume, ca să fie pedepsiți mai mult, iar cei buni să fie dezlegați de lanțurile trupului şi să reprimească drept răsplată pentru credința în Dumnezeu cununa eliberării de trup? Dar socotesc că Creatorul tuturor, fiind drept, rânduieşte fiecărei categorii ceea ce i se cuvine. Iar fiindcă, drept fiind, pedepseşte pe cel fără de lege cu moartea trupului şi veseleşte pe cel drept cu viața în trup, trupurile nu sunt o pedeapsă pentru sufletele oamenilor, ca să nu se arate Dumnezeu nedrept pedepsind cu har pe cel necredincios şi cinstind cu pedeapsa pe cel drept.[175]

22. *Altul:* Dacă sufletul a coborât în trup pentru a suporta pedepsele pentru greşeli de mai înainte, de ce I-a plăcut Mântuitorului să învie pe Lazăr, şi pe cel odată eliberat de lanțuri să-l silească să se întoarcă în acestea? Dar a făcut aceasta spre a-i folosi, şi Hristos l-a sculat pe cel ce a murit pentru că îl prețuia ca prieten. Deci e deşartă teoria adversarilor.

23. *Altul:* Dacă, precum spun aceia aiurând, trupul s-a dat sufletului cu rol de

---

[173] Sf. Chiril e preocupat aici numai de respingerea ideii că oamenii păcătuiesc înainte de naşterea lor în această viață, nu de respingerea ideii că ei au existat înainte de aceasta. Sau poate se gândeşte la existența lor înainte de-a se naşte în gândirea lui Dumnezeu.

[174] Dumnezeu a făcut pământul şi universul pentru oameni. Dar aceasta nu înseamnă că le-a făcut ca să trimită pe pământul legat cu tot universul sufletele ce-au păcătuit înainte, spre a le pedepsi. Aceasta înseamnă a considera dependentă de păcat crearea întregii lumi de către Dumnezeu. Sau poate, fiindcă Dumnezeu ține să creeze universul material, a făcut ca omul să păcătuiască, pentru ca, pedepsindu-l cu îmbrăcarea în trup, să-l trimită pe pământ? Deci tot universul ar avea rostul negativ, de a fi un loc de pedeapsă al omului. Dar atunci, cum ar fi universul pentru om un prilej de creştere spirituală? Sau viața sufletelor fără trupuri e făcută pentru a le determina să păcătuiască, iar cea în trupuri, pentru a scăpa de păcate prin pedepsirea ce le-o dă trimițându-le pe pământ?

[175] Sfântul Chiril aduce argumente peste argumente împotriva teoriei platonice, conform căreia viața în trup este o pedeapsă pentru un păcat anterior al sufletului. Este o teorie care nu considera lumea văzută ca opera lui Dumnezeu, sau o vedea ca o operă creată spre pedepsirea sufletelor ce se plictisesc în viețuirea lor lângă El. În două feluri se arată, prin aceasta, că Dumnezeu nu e bun şi drept în faptul că sufletele se plictisesc viețuind lângă El şi în faptul că El inventează o lume materială spre pedepsirea sufletelor ce se plictisesc lângă El. Această lume împlineşte astfel o lucrare de îndreptare a sufletelor, pe care nu o poate împlini El. E o concepție plină de contradicții şi contrară simțirii şi experienței comune.

pedeapsă pentru un păcat mai vechi, născocit de ei, păcatul a pricinuit firea trupurilor omeneşti. Dar, iarăşi, prin păcat a intrat moartea lor (Rom. 5, 12). Deci păcatul se arată înarmându-se împotriva lui însuşi, deci cele de la început sunt învinse prin cele de mai târziu şi Satana s-a divizat de aceea în el însuşi. „*Deci cum va mai sta împărăţia lui*?" cum zice Mântuitorul (Lc. 11, 18). Dar o astfel de cugetare este de necrezut. Deci adevărul se află în contrariul acestora.[176]

24. *Altul:* Dumnezeu a creat toate întru nestricăciune. „*Şi moartea n-a făcut-o El*" (Înţ. Sol. l, 13), ci moartea a intrat în lume prin pizma diavolului. Dar dacă e adevărat că trupul s-a dat sufletului omului cu rol de pedeapsă, pentru care pricină mai învinovăţim pizma diavolului, care aduce sfârşitul oamenilor şi desfiinţează trupul care ne chinuieşte? Şi pentru ce aducem mulţumiri Mântuitorului, Care ne aduce iarăşi în trup prin înviere? Dar Lui Îi mulţumim; şi pizma diavolului a întristat firea, pricinuind stricarea trupurilor. Deci, trupul nu e un mod de pedepsire, şi nici produsul unui mai vechi păcat al nostru.

„*Şi lumea prin El s-a făcut*" (In 1, 10)

Evanghelistul arată prin acestea în mod necesar că lumea a fost făcută prin Lumina cea adevărată, adică prin Unul-Născut. Deşi la început L-a numit Cuvântul şi a asigurat că toate s-au făcut prin El şi fără El nimic nu s-a făcut, şi prin aceasta L-a dovedit pe El Făcător şi Creator, era necesar acum să spună acestea iarăşi, ca nu cumva să le rămână putinţă de rătăcire şi pierzanie celor obişnuiţi să strâmbe corectitudinea dogmelor dumnezeieşti. Căci, fiindcă a spus despre Lumină că era în lume, ca nu cumva să atragă ceea ce s-a spus spre înţelesuri absurde şi să numere Lumina între părţile lumii (aşa precum soarele, luna, stelele sunt în lume, dar ca părţi ale lumii, şi precum sunt mădularele unui trup unic); în mod folositor şi necesar Evanghelistul arată îndată pe Unul-Născut ca Făcător şi Meşter al lumii întregi, şi prin aceasta ne confirmă şi ne călăuzeşte iarăşi în înţelegerea nerătăcită şi dreaptă a adevărului. Căci cine ar fi atât de neînvăţat, sau ar avea o minte atât de proastă, ca să nu cugete că e altul decât lumea Cel prin Care se spune că s-a făcut ea, sau să dea lumii partea ei, dar să despartă prin raţiune pe Creator şi să şi-L închipuie ca având o natură dumnezeiască? Căci trebuie ca făptura să fie alta prin fire decât Făcătorul, ca să nu pară una şi aceeaşi Cel ce face şi ceea ce e făcut. Căci dacă s-ar cugeta ca fiind aceeaşi şi n-ar fi nici o deosebire între ele în modul existenţei, creatura ar urca la firea Creatorului, iar Creatorul ar coborî la firea făpturilor şi n-ar mai avea singur puterea de a o aduce la existenţă, ci s-ar afla existând aceasta virtual şi în creaturi, dacă nimic nu le desparte pe ele de deofiinţimea cu Dumnezeu. Astfel, creaţia însăşi ar fi creatoarea ei[177] şi Evanghelistul i-ar atribui Unuia-Născutului o demnitate doar verbală spunând că „*în lume era şi lumea prin El s-a făcut*". Dar el ştie pe Unul care este prin fire Creatorul tuturor. Deci cei ce ştiu să creadă drept nu vor înţelege niciodată făptura ca Făcător şi Dumnezeu, ci drept creatură, şi făptura se va supune în chip de roabă, cunoscând hotarul firii ei. Şi va împărăţi peste ea Fiul, singur

[176] Răul nu poate merge până la capăt. El are nevoie de existenţă ca să se producă. Fără ea nu mai este nici el. Ideea e dezvoltată şi de Dionisie Areopagitul. Cu atât mai puţin se poate accepta că Dumnezeu a creat o materie ce se descompune prin ea însăşi. Ea se descompune numai prin depărtarea de Dumnezeu a spiritului creat care lucrează în ea.

[177] O lume care s-ar crea pe sine însăşi din nimic, n-ar mai fi nimic înainte de-a se crea, deci n-ar mai fi vorba de o faptă de creare, propriu-zis, ci de o emanaţie panteistă. Aceasta ar însemna că nu mai există nici un Dumnezeu atotputernic, nici o lume deosebită de El, ci totul ar fi supus unor legi, şi existenţa ar rămâne în întregime inexplicabilă. De unde ar fi existenţa şi de unde legile care o cârmuiesc? Ar trebui să se renunţe la orice încercare de a explica realitatea. O gândire care neagă pe Dumnezeu nu poate explica nimic. Numai credinţa într-un Dumnezeu personal explică într-un anumit grad existenţa şi recunoaşte existenţa libertăţii şi a responsabilităţii în viaţa omenească şi deci şi în ultima origine a ei, deci caracterul lor personal, dat fiind că numai persoanei îi sunt proprii libertatea şi săvârşirea binelui în mod voit.

având împreună cu Tatăl puterea de-a chema la existenţă cele neexistente şi de-a aduce ceea ce nu exista la existenţă printr-o putere negrăită.[178] Dar că Fiul, fiind prin fire Dumnezeu, este fără îndoială Altul decât creaţia, am expus îndestulător în „Cuvântul despre Sfânta Treime". De aceea, nu vom mai spune nimic de prisos, ci vom adăuga cu folos că, spunând că prin El s-a făcut lumea, ne aduce în minte cugetarea la Tatăl, sau, împreună cu El, ne aduce în minte pe Cel din Care este. Căci toate s-au făcut de către Tatăl prin Fiul în Duhul Sfânt.

„*Şi lumea pe El nu L-a cunoscut*" (In 1, 10)

Purtătorul de Duh se grăbeşte iarăşi cu trezvie să pătrundă propoziţiile date, minunându-se mult de conţinutul aflat în ele. După ce a numit pe Fiul Lumina adevărată, a afirmat că El luminează pe tot omul care vine în lume. Pe lângă aceasta, a mai spus şi că „*Era în lume şi lumea prin El s-a făcut*". Dar ar putea spune îndată careva dintre adversari: Dacă Cuvântul era în lume şi dacă luminează inima fiecărui om, spre cunoaşterea lui Dumnezeu şi spre o înţelegere potrivită omului, se înţelege, şi dacă era pururea în lume şi El era lucrător în ea, cum nu s-a ştiut aceasta vremuri atât de îndelungate? Deci nu lumina, ba nici nu exista El peste tot ca Lumină!

La aceasta Teologul răspunde cu hotărâre, zicând: „*Lumea pe El nu L-a cunoscut*." Nu Se ignora, spune, El pe Sine într-atât, încât să nu învinovăţească lumea pentru greşeala ei. Căci Fiul luminează, dar creaţia acoperă harul. I s-a dăruit puterea să vadă, ca să înţeleagă pe Dumnezeu cel după fire, dar şi-a cheltuit nebuneşte ceea ce i s-a dat. Oprind măsura vederii făpturilor, a acoperit drumul către ele, a scufundat lumina în nepăsare, a neglijat darul. Ca să nu pătimească aceasta, Pavel cere trezvie ucenicului său. Deci răul celor luminaţi nu e al luminii. Căci, precum lumina soarelui se dăruieşte tuturor, dar orbul n-are nici un folos din ea - însă pentru aceasta nu învinovăţim strălucirea soarelui, ci învinovăţim mai degrabă boala văzului (căci una luminează, iar cealalată nu primeşte luminarea) -, aşa socotim că trebuie să cugetăm şi despre Unul-Născut că este Lumina adevărată, dar zeul lumii acesteia, cum zice Pavel, a orbit gândurile celor necredincioşi ca să nu se mai prindă în ele luminarea cunoştinţei lui Dumnezeu.[179] Iar rămânerea omului în acestea o numim orbire. Totuşi el nu ajunge la

---

[178] Adică prin singură chemarea (nesonoră) din partea lui Dumnezeu, prin care cele ce nu sunt se fac existente. Chiar în hotărârea Lui cu privire la ele, ca ele să fie, este toată puterea care face existente pe cele ce nu sunt. Dar le cheamă pe nume, le cheamă precizând ceea ce vor fi prin gândirea Lui. Nu cheamă universul ca pe un bloc uniform, ci în unitatea lui variată. Nici speciile de animale şi de plante nu le cheamă ca una, ci în individuaţiunile lor, care sunt unite prin fire. În mod special, nu cheamă umanitatea ca pe un întreg indistinct, ci face trupul individual al lui Adam, căruia îi suflă un suflet individual. Şi tot individual scoate pe Eva din Adam. Unicitatea nu există decât în persoane individuale, unice. Numele propriu dat fiecărei persoane arată unicitatea şi veşnicia ei în faţa lui Dumnezeu. Dumnezeu o vrea deosebită şi veşnică pe fiecare. Ele sunt făcute pentru a se ajuta, pentru a comunica, nu pentru a folosi universul ca un lot comun. Fiecare are gura lui, ochii lui, mâinile lui, trupul lui, trebuinţele lui. Cum ar mai fi posibilă iubirea, dacă n-ar exista persoane diferite în trupuri diferite, care să-şi comunice iubirea şi să se ajute între ele, fără să se confunde? Numele propriu al fiecărei persoane arată şi importanţa ei pentru celelalte, neconfundarea ei cu ele şi comuniunea celorlalte cu ea. Pe de altă parte, numai un Dumnezeu personal, etern dă valoare eternă fiecărei persoane şi faptelor ei în trup în raport cu celelalte persoane la fel de eterne, valoare arătată în pomenirea numelui personal ori de câte ori se realizează un act de relaţie a ei cu Dumnezeu. Dacă o persoană, la un moment dat, ar înceta cu totul, trecutul ei şi numele ei n-ar mai avea nici o importanţă. I se cere lui Dumnezeu să pomenească numele unei persoane în veci, pentru că El e etern şi dă prin aceasta existenţă eternă şi persoanei umane.

[179] Omul e făcut în legătură cu Dumnezeu, sau să vadă cu mintea pe Dumnezeu. Şi numai văzându-L pe El e om întreg, îşi satisface setea de privire largă în infinitul real al lui Dumnezeu, Care e comuniune de Persoane iubitoare, primind şi el puterea spre aceasta. Dar omul poate să-şi şi îngusteze privirea, sau să caute infinitul în ceea ce nu e de fapt infinit. Omul e o fiinţă paradoxală: e fiinţă creată, mărginită, dar însetată de comuniunea cu Necreatul, cu Nemărginitul. Dar e paradoxal şi prin faptul că se poate înşela cu un fals infinit. Omul nu e necreat, ca Dumnezeu, şi nu poate fi întreg fără comunicarea cu Dumnezeu. De aceea, omul păstrează în setea lui de înţelegere a totului, deci a infinitului, capacitatea de-a reveni la cu-

golirea totală de lumină (căci se păstrează în firea lui înțelegerea dată de Dumnezeu), dar se poate întuneca într-o deprindere lipsită de cunoaştere şi se poate obişnui cu abaterile spre cele rele şi poate micşora măsura harului. De aceea, preaînțeleptul Psalmist, când ne descrie un astfel de om, pe drept cuvânt cere să fie luminat, zicând către Dumnezeu: *„Descoperă ochii mei şi voi înțelege minunile Tale din legea Ta”* (Ps. 118, 18). Dumnezeu a dat ca ajutor Legea care reaprinde lumina dumnezeiască în noi şi curăță solzii de pe ochii inimii noastre, înlăturând întunericul vechii necunoştințe aşezat peste ei.[180] În acestea e descrisă nemulțumirea şi nesimțirea lumii; e înfățişată necunoscând pe Creatorul ei şi se arată rodul cel bun al iluminării ei, care face să apară în ea adevărul spus fiilor lui Israel de glasul proorocesc: *„Am pus să facă struguri, şi a făcut mărăcini”* (Is. 5, 2). Căci cunoaşterea adevărată a Unuia-Născutului a fost rodul luminării, ca un fel de strugure ieşit din vița înțelegerii omeneşti, şi nu, dimpotrivă, ca o neînțelepciune ce împinge la rătăcirea politeistă, care răsare în noi ca un spin mânând mintea spre moarte prin amăgiri.

„Întru ale Sale a venit şi ai Săi nu L-au primit” (In l, 11)

Evanghelistul întăreşte dovada că lumea n-a cunoscut pe Cel ce o luminează, adică pe Unul-Născut şi, din păcatul cel rău al celor din Israel, se grăbeşte să arate vinile mari ale neamurilor şi boala neînvățării şi neascultării întipărită în lume. Iar prin aceasta, ajunge la motivul întrupării şi coboară de la învățătura despre Dumnezeu, în mod necesar, la explicarea iconomiei celei în trup, pe care a înfăptuit-o Fiul pentru noi. Deci nu e nici o mirare, zice, dacă n-a cunoscut lumea pe Unul-Născut înțelegerea omului abătându-se, şi neştiind astfel că El S-a făcut spre cinstire, s-a asemănat cu dobitoacele cele neînțelegătoare, cum a spus şi dumnezeiescul Psalmist. Dar, când poporul s-a lepădat de El, a venit în trup spre a Se face înțeles de toți. Dar ei n-au voit să primească pe Cel venit spre mântuirea tuturor, pentru a răsplăti credința cu Împărăția cerurilor.

Dar observă cum a dat siguranță cuvântului despre acestea. Căci, arătând cum lumea n-a cunoscut pe Cel ce o luminează, prin aceasta îi acordă oarecum cu dreptate iertare şi face aceasta pricină a harului ce i s-a dat. Căci spune despre cei din Israel, pe care i-a făcut parte a Lui, că *„nu L-au primit”*. Fiindcă nu era drept să spună că „nu L-au cunoscut”, o dată ce Legea era mai veche, iar după aceea Proorocii i-au călăuzit spre cunoaşterea adevărului. Dar cu dreptate arată bunătate față de mărimea păcatului lor, cum o arată şi neamurilor. Căci lumea (neamurile) a pierdut calitatea de-a fi aproape de Dumnezeu, prin alunecarea spre răutate, şi s-a păgubit de cunoaşterea Celui ce o luminează. Iar cei din Israel, îmbogățindu-se cu cunoştința prin Lege şi fiind chemați la viețuirea plăcută lui Dumnezeu, au pierdut mai pe urmă cu voie bucuria de El şi pe Cel mai înainte cunoscut şi venit în ale Sale nu L-au primit ca pe Cuvântul lui Dumnezeu.

Căci toată lumea este a lui Dumnezeu prin faptul facerii şi aducerii ei la existență de El şi prin El. Mai mult, lui Israel i s-a promis calitatea de-a se chema al Lui şi de-a se bucura din acest motiv de o slavă deosebită prin alegerea sfinților lui şi pentru că s-a numit începutul şi primul născut al fiilor lui Dumnezeu. Căci spune Dumnezeu către Moise: *„Israel e fiul întâiul născut al Meu.”* Pe acesta socotindu-1 în mod deosebit al Său, îl numeşte şi poporul propriu. Căci zice către Faraon: *„Trimite poporul Meu”* (Ieş. 8, 1). Prin aceasta arată pe Israel aparținând în mod deosebit lui Dumnezeu. Şi e

noaşterea lui Dumnezeu. Dar trebuie văzut lucrul şi invers: Dumnezeu 1-a făcut pe om pentru El, se înțelege fără să-I fie necesar, 1-a făcut om cu înțelegere capabilă să cugete la Dumnezeu, sau prin care El să Se facă în oarecare măsură înțeles, cu ochi prin care să privească El, cu glas prin care să grăiască El, cu mâini prin care să lucreze El (în Hristos, în sfinți sau în oameni, în oarecare măsură).

[180] Legea are rostul pozitiv de-a pedepsi ieşirile din folosirea normală a puterilor firii şi de a readuce pe om la folosirea normală a lor. Căci însăşi reaua folosire a puterilor firii aduce o suferință. Chiar în ele este o putere care le susține.

adevărat cuvântul din cărţile lui Moise care zice: „*Când a împărţit Cel Prea-înalt neamurile, cum a semănat pe fiii lui Adam, a pus hotarele neamurilor după neamul îngerilor lui Dumnezeu. Şi a făcut partea Domnului poporul lui Iacov, funia moştenirii lui Israel*” (Deut 32, 8-9). Pe el l-a şi cercetat Fiul Său, zicând: „*N-am fost trimis fără numai la oile cele pierdute ale casei lui Israel*” (Mt. 15, 24). Dar deoarece Israel nu L-a primit, harul a trecut la neamuri şi lumea e luminată prin pocăinţă şi credinţă. Astfel, (Israel) necunoscându-L pe El la început, cel adus la lumină se reîntoarce la întunericul din care a fost scos. De aceea a zis Mântuitorul: „*Spre judecată am venit, ca cei ce nu văd să vadă, şi cei ce văd să se facă orbi*” (In 9, 39).

„*Iar celor ce L-au primit le-a dat putere să se facă fii ai lui Dumnezeu, celor ce cred în numele Lui*” (In l, 12)[181]

E o judecată cu adevărat dreaptă şi demnă de Dumnezeu. Primul născut, Israel, este aruncat. Căci n-a voit să rămână în familiaritatea lui Dumnezeu, nici n-a primit pe Fiul, Care a venit printre ai Săi. A respins pe Dăruitorul nobleţei, a refuzat pe Dătătorul harului; dar L-au primit neamurile prin credinţă. Deci, Israel va avea răsplata nebuniei sale în mod cuvenit. Va plânge păgubirea de bunătăţi, va culege rodul amar al relei sale voinţe, fiind dezbrăcat de starea de fiu. Iar neamurile se vor bucura de bunătăţile credinţei, vor afla strălucitele cununi ale ascultării şi se vor transplanta în locul aceluia; se vor ridica din starea de măslin sălbatic după fire la starea de măslin bun. Şi Israel va auzi: „*Vai ţie, neam păcătos, popor plin de păcate, sământă rea, fii nelegiuiţi, aţi părăsit pe Domnul şi aţi mâniat pe Sfântul lui Israel*” (Is. l, 4). Dar va zice careva dintre Ucenicii lui Hristos către neamuri: „*Iar voi sunteţi seminţie aleasă, preoţime împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiţi bunătăţile Celui ce v-a chemat pe voi la lumina Lui minunată*” (I Pt. 2, 9). Căci primesc puterea de-a fi ridicaţi între fiii lui Dumnezeu deoarece au primit prin credinţă pe Fiul. Fiul le dă puterea pe care o are El după fire, în mod propriu şi stăpânitor, numai El, chemându-i la comuniune, ca un chip al iubirii de oameni existente în El, împlinind aceasta ca pe o faptă a iubirii faţă de lume. Căci noi, cei ce purtam chipul cel pământesc, nu puteam scăpa altfel de moarte, dacă nu se întipărea în noi frumuseţea chipului ceresc prin chemarea la calitatea de fii.

Căci, făcându-ne părtaşi ai Lui prin Duhul, am fost pecetluiţi spre asemănarea cu

---

[181] Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se om, a dat putere celor ce s-au unit cu El să fie şi ei fii ai lui Dumnezeu. Israel a fost pregătit, prin patriarhi, prin Legea lui Moise şi prin Prooroci, să primească cel dintâi această calitate, să fie primul născut. Căci cunoştea pe Dumnezeu ca Persoană şi deci şi ca Tată iubitor al unui Fiu. Căci o Persoană nu poate fi fără să iubească altă Persoană, născută de Ea din veci. Dar neprimind pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu, calitatea de fii ai lui Dumnezeu a trecut la aceia dintre neamuri care L-au primit ca atare. Nu poate fi Tată decât un Dumnezeu personal. O esenţă n-are conştiinţa de tată pentru emanaţiile din ea. Dumnezeu e Tată pentru că e Persoană. Ca atare, are un Fiu din veci. Dar sentimentul de Tată îl face să creeze şi alţi fii, nenăscuţi din El, care sunt adoptaţi prin voinţă (*thesei*), şi nu născuţi din fiinţa Lui. Aceasta Îl face să creeze pe oameni tot ca persoane. Căci numai persoana poate fi tată, fie şi prin adopţiune, şi numai alte persoane pot fi fii, fie şi prin adopţiune. Numai un Dumnezeu Persoană poate fi astfel un Dumnezeu al iubirii şi poate crea existenţe pe care să le iubească ca pe nişte fii, vrând prin aceasta să-i ţină în eternitate. Dumnezeu poate da din puterea Sa nu numai celor născuţi din fiinţa Sa, ci şi celor creaţi. Căci chiar prin această creare le dă putere de existenţă. Şi puterea pe care le-o dă poate să-i ridice chiar într-o relaţie filială.

Numai această concepţie dă un sens existenţei. Dacă lumea e emanată din Dumnezeu, înseamnă că Dumnezeu e o esenţă supusă unor legi; pe de altă parte, aceasta ar face ca şi esenţa din care sunt toate să fie supusă la tot felul de căderi, dintre care cea mai mare este moartea tuturor fiinţelor conştiente emanate din ea şi născute rând pe rând. Într-o astfel de concepţie, iubirea, care face o persoană să dea o valoare nesfârşită altei persoane, rămâne inexplicabilă. Această concepţie ne-ar determina să socotim iubirea o mare amăgire. Numai un Dumnezeu personal e un Dumnezeu atotputernic şi numai El poate da şi existenţei create o fericire şi o valoare veşnice. El dă şi lumii, care e atât de mică, o valoare nelimitată şi aduce în ea o bucurie nesfârşită.

El, ca arhetip al chipului, după care am şi fost făcuţi, cum zice dumnezeiasca Scriptură. Căci numai aşa, redobândind frumuseţea de la început a firii şi fiind aduşi la chipul firii dumnezeieşti, vom fi mai buni decât relele ce ne-au venit din neascultare.[182]

Dar, deşi urcaţi prin Hristos la demnitatea cea mai presus de fire, nu vom fi întru totul şi noi fii ai lui Dumnezeu ca El, ci asemenea cu El prin imitarea harului. Căci El este Fiu adevărat, fiind din Tatăl, iar noi suntem aşezaţi în această calitate din iubirea de oameni, luând din puterea harului ceea ce s-a spus: „*Eu am zis: dumnezei sunteţi şi toţi fii ai Celui Preaînalt*” (Ps. 81, 6). Căci creatura, făcută şi roabă, e chemată, prin simpla hotărâre şi voinţă a Tatălui, la starea mai presus de fire. Dar Fiul şi Dumnezeu şi Domnul nu are calitatea de-a fi Dumnezeu din voia lui Dumnezeu-Tatăl, ci are ceea ce Îi e propriu după fire[183] strălucind din însăşi fiinţa Tatălui. Deci Fiul se vede existând şi fiind slăvit ca atare, într-adevăr, şi prin ceea ce era opus nouă. Căci raţiunea prin fire este alta decât cea prin voinţă, şi cea prin adevăr e alta decât cea prin imitare, noi suntem chemaţi fii ai lui Dumnezeu prin voinţă şi prin imitare, în timp ce El este prin fire şi prin adevăr, deci ne opunem Lui chiar dacă am câştigat bunătăţile firii Lui prin har.[184]

„*Care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut*” (In 1, 13)

Cei ce prin credinţă au fost chemaţi la starea de fii ai lui Dumnezeu în Hristos s-au dezbrăcat de umilinţa propriei lor firi şi, fiind împodobiţi ca într-un veşmânt strălucitor de harul Celui ce-i cinsteşte, urcă la demnitatea mai presus de fire. Căci nu mai sunt fii ai trupului, ci mai degrabă, născuţi ai lui Dumnezeu prin har.[185] Observă cât de bine a precizat aceasta fericitul Evanghelist prin cuvintele lui. Căci, voind să spună că cei ce au crezut s-au născut din Dumnezeu, ca nu cumva să socotească cineva că ei sunt cu adevărat prin fire din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl şi au o asemănare identică cu

---

[182] Am căzut în „chipul pământesc” când n-am mai păstrat comuniunea cu Dumnezeu cel nemuritor. Atunci ne-am supus şi coruperii, şi morţii. Căci creatura rămasă de sine nu poate dura. Dar când în ea se întipăreşte chipul nemuritor al lui Dumnezeu, prin comunicarea cu El, e ridicată la asemănarea cu El şi putem dura veşnic prin puterea Lui. Starea aceasta ne-o comunică Dumnezeu prin Duhul Lui. Duhul dumnezeiesc poate face incoruptibil, nemuritor trupul material, supus prin sine coruperii. Dacă spiritul uman nu există în materia trupului, acesta nu poate fi organizat şi nu poate dura şi funcţiona ca mediu al spiritului nici măcar pe pământ. E o taină că materia, coruptibilă prin sine, poate deveni trup organizat şi mediu prin care iradiază spiritul şi se pot săvârşi prin el fapte gândite şi voite de spirit. Aceasta arată şi posibilitatea materiei, devenite prin sufletul omenesc trup, de-a fi mediu prin care se arată şi se pot săvârşi faptele dumnezeieşti, ba Se poate arăta chiar Dumnezeu cel întrupat, cum se arată persoana omenească prin trup. Aşa poate trăi şi se poate arăta ca fiu al lui Dumnezeu omul unit cu Hristos. Dar tot ce se întâmplă cu materia prin spirit (trupul - mediu al vieţii spirituale) şi fără spirit (coruperea şi moartea) arată pe de altă parte că materia prin ea însăşi nu poate deveni mediu spiritual şi nemuritor.

[183] Noi devenim fii ai lui Dumnezeu prin voinţa lui Dumnezeu, căreia I ne deschidem prin voia noastră. Fiul lui Dumnezeu Unul-Născut are această calitate prin naştere din fiinţa Tatălui. Aici se afirmă din nou caracterul de Persoană al Tatălui, şi al nostru. Dar Tatăl nu S-ar putea face şi Tatăl nostru dacă n-ar avea un Fiu născut din fiinţa Lui, dacă n-ar avea prin fire simţirea şi puterea de-a fi Tată şi dacă Fiul n-ar avea în această calitate a Lui puterea de-a ne transmite şi nouă iubirea Sa de Fiu faţă de Tatăl, prin voinţa Lui iubitoare. Iubirea ţine de fiinţa dumnezeiască, dar se poate îndrepta şi spre existenţele pe care le creează.

[184] Noi nu suntem prin fire fii ai lui Dumnezeu, cum este El, ci prin har şi imitare. Deci, chiar în calitatea noastră de fii suntem altfel decât este Fiul lui Dumnezeu: suntem fii prin voinţa lui Dumnezeu şi prin imitare, iar El este prin fire. Pe de o parte, prin cele pe care le are Fiul dobândim bunătăţile Lui mai presus de cele ale firii noastre, adică pe ale firii Lui, pe de alta, rămânem prin fire opuşi Lui, sau alţii decât El. Cele ale firii Lui le avem prin voinţa lui Dumnezeu, nu prin firea noastră, ca El.

[185] Oamenii sunt născuţi prin fire din trupuri animate de sufletul creat. Dar prin credinţă se nasc din Dumnezeu, dar nu din fiinţa Lui, ca Fiul Cel Unul-Născut, ci din harul Lui. Căci harul îi ridică la o stare unită cu a Fiului născut din fiinţa Tatălui, bucurându-se de bunătăţile Lui. Chiar trupul lor devine mediu al trăirii şi comunicării bunătăţilor dumnezeieşti. Chiar în trup trăiesc calitatea de fii ai lui Dumnezeu. Trupul material e umplut cu un mare dar.

Unul-Născut, sau, pentru ca nu cumva, înțelegând greşit cuvântul: *„din pântece mai înainte de luceafăr Te-am născut*” (Ps. 109, 3), să fie coborât şi Fiul la firea făpturilor, spune că ne-am născut din Dumnezeu, adăugând precizarea necesară nouă. Căci, numai după ce a spus că li s-a dat lor putere de către Fiul Cel prin fire spre a se face fii ai lui Dumnezeu, adaugă în mod neprimejdios: *„Din Dumnezeu s-au născut,*” aceasta ca să arate mărimea harului dat lor[186] şi să ridice la familiaritate naturală (cu Sine) ceea ce este străin de Dumnezeu-Tatăl şi să urce starea lor la nobleţea Domnului, pentru iubirea fierbinte față de ei.[187]

Dar va spune cineva: Ce este în aceasta mai mult? Sau ce au cei ce cred în Hristos deosebit de Israel, o dată ce şi despre acesta se spune că s-a născut din Dumnezeu, potrivit cu ceea ce s-a zis: *„Fii am născut şi am înălţat, iar ei m-au nesocotit*” (Is. l, 21). Faţă de acestea, socotesc că trebuie spus: întâi, că Legea, având umbra bunătăţilor viitoare, nu e însăşi puterea dumnezeiască, nici nu s-a dat celor din Israel să o aibă pe aceasta cu adevărat, ci ca tip al celor viitoare, înscris în ei. Acestea aveau să se dea numai la vremea „îndreptării”, când aveau să se arate, după cum s-a scris, cei ce vor numi în mod mai cuvenit şi mai adevărat pe Dumnezeu Tată, prin sălăşluirea în ei a Duhului Unuia Născutului. Căci cei dinainte aveau *„duhul robiei spre temere, iar aceştia duhul înfierii, spre libertate, întru care strigăm: „Avva, Părinte*” (Rom. 8 15).[188] Deci poporul care va urca prin credinţa în Hristos la adopţiunea filială, era în Lege ca în umbră, precum şi tăierea împrejur în Duh o înţelegem prefigurată în cea a acelora în trup. Şi, pe scurt vorbind, toate ale noastre erau prefigurate în tipurile acelora.

Pe lângă cele spuse, mai spunem şi aceea că Israel a fost chemat la adopţiunea filială prin mijlocitorul Moise. De aceea s-au şi botezat, cum zice Pavel, în nor şi în mare; şi au fost trecuţi de la închinarea la idoli la Legea robiei, fiindu-le aceasta slujită în litera poruncii prin îngeri. Dar cei ce au urcat prin credinţa în Hristos la adopţiunea filială de către Dumnezeu nu se botează în ceva din cele create, ci în însăşi Sfânta Treime, prin mijlocirea Cuvântului, Care a unit Sieşi cele omeneşti prin trupul asumat, fiind El însuşi unit prin fire cu Cel ce L-a născut, întrucât prin fire e Dumnezeu. Aşa se înalţă robul la starea de fiu, prin participare la Fiul adevărat, fiind chemat şi înălţat la demnitatea proprie Aceluia prin fire. Pentru aceea ni se spune şi suntem născuţi ai lui Dumnezeu, noi, cei ce am primit prin Duhul naşterea din nou prin credinţă.[189]

---

[186] Ca să nu se creadă că şi cei ce cred sunt născuţi din Dumnezeu ca şi Fiul Cel Unul-Născut, Evanghelistul precizează că această naştere le-a venit prin Fiul cel întrupat, deci nu sunt născuţi, ca şi El, din veci din Tatăl.

[187] Nu direct din Tatăl vine naşterea din Dumnezeu a oamenilor, ci prin Fiul, prin iubirea fierbinte a lor faţă de El, deci prin alipirea la El. Se accentuează rolul mijlocitor al Fiului în această naştere a oamenilor din Dumnezeu, ca să se arate că ei nu sunt în aceeaşi treaptă cu El, deşi se nasc din Tatăl. Numai pentru că se alipesc de Fiul, sunt puşi şi ei în relaţia de fii ai Tatălui, împărtăşindu-se de ceea ce are din Tatăl Fiul Unul-Născut, în această calitate.

[188] Aici se explică limpede pentru ce Duhul Sfânt nu purcede şi de la Fiul. El este în Fiul Duh de Fiu, deci primit de la Tatăl ca Fiu. Acest Duh de Fiu avându-L Hristos şi ca om, prin unitatea Sa de Persoană, îl dă şi tuturor celor ce se unesc cu El, producând şi în ei simţirea de fii ai Tatălui. Cei din Vechiul Testament erau cei ce aveau să fie pregătiţi pentru a primi pe Hristos ca Fiul Tatălui şi Duhul Lui de Fiu, Duh care avea să-i umple de bucuria iubirii filiale. Dar ei aveau încă sentimentul de robi faţă de Tatăl. Iar ei, neprimind pe Hristos, n-au primit nici Duhul Fiului, duhul înfierii. Oamenii care cred în Hristos sunt încadraţi în relaţia Fiului plin de Duhul de Fiu cu Tatăl. Creaţia, cu voia ei, nu rămâne în afara relaţiei afectuoase dintre Persoanele treimice. Numai cei ce nu voiesc rămân în afara acestei relaţii afectuoase, dar nu în afara puterii lui Dumnezeu cel în Treime.

[189] Cei din Vechiul Testament au fost adoptaţi într-o umbră a filiaţiei de către Dumnezeu, pentru că Fiul lui Dumnezeu nu Se făcuse Frate al nostru prin asumarea firii noastre umane, deci nici nu comunica Duhul Său de Fiu, cum o face, după întrupare, celor ce se unesc cu El prin credinţa că El este Fiul lui Dumnezeu. Poporul din Legea Veche era şi el într-o legătură cu Dumnezeu cel personal, prin credinţa în El, spre deosebire de popoarele păgâne sau panteiste, care identificau pe Dumnezeu cu forţele naturii. Dar Dumnezeu nu venise în Vechiul Testament la oameni prin Fiul Său, ca să-i facă şi pe ei fii în mod real. Ei

Dar fiindcă unii îndrăznesc în chip primejdios să mintă şi despre Sfântul Duh ca despre Unul-Născut, afirmând că e făcut şi creat, şi să-L scoată cu totul din deofiinţimea cu Dumnezeu-Tatăl, să opunem minciunilor lor cuvântul credinţei adevărate, făcându-ne pricini de folos nouă înşine şi cititorilor. Dacă Duhul nu este nici Dumnezeu după fire, nici din Dumnezeu şi propriu lui Dumnezeu şi de aceea existând fiinţial în El, ci e altceva decât El şi nedeosebit de identitatea după fire cu făpturile, cum noi, cei născuţi din El, spunem că ne-am născut din Dumnezeu? Căci, sau vom spune că Evanghelistul minte, sau, dacă spune adevărul, şi este aşa şi nu altfel, Duhul va fi Dumnezeu şi din Dumnezeu după fire, iar noi, învredniciţi să ne împărtăşim de El prin credinţa cea în Hristos, ne facem şi noi participanţi (κοινωνοί) la firea dumnezeiască. Şi aşa ni se spune că ne-am născut din Dumnezeu şi suntem pentru aceasta dumnezei, fiind înălţaţi nu numai prin har la slava cea mai presus de noi, ci şi ca cei ce avem pe Dumnezeu locuind şi lucrând în noi, după spusa: „*Voi locui şi voi umbla în ei*” (Lev. 26, 12).[190]

Fiindcă în ce mod ne spun cei stăpâniţi de astfel de neştiinţă că suntem temple ale lui Dumnezeu, cum zice Pavel, având pe Duhul locuind în noi, dacă Duhul nu e Dumnezeu după fire (Rom. 8,11)? Căci, dacă este creatură şi făptură, pentru care pricină ne dărâmă Dumnezeu, ca pe unii ce stricăm templul lui Dumnezeu, când întinăm trupul în care locuieşte Duhul, Cel ce are tot ce e propriu prin fire lui Dumnezeu-Tatăl, asemenea Celui Unul-Născut (I Cor. 3, 17)? Şi cum ar fi adevărat ceea ce spune Mântuitorul: „*De Mă iubeşte cineva pe Mine, cuvântul Meu va păzi şi Tatăl Meu îl va iubi pe el şi vom veni la el şi Ne vom face locaş în el*” (In 14, 23)?[191] De fapt, Duhul este Cel ce locuieşte în noi şi prin El credem că avem totodată pe Tatăl şi pe Fiul, precum a spus iarăşi şi Ioan Evanghelistul: „*În aceasta cunoaştem că rămânem întru El şi El întru noi, că ne-a dat nouă din Duhul Său*” (I In 4, 13).[192] Şi cum s-ar numi peste tot Duhul al lui Dumnezeu, dacă nu este din El şi în El după fire şi de aceea Dumnezeu? Căci dacă, făptură fiind, cum zic aceia, este duh al lui Dumnezeu, n-ar fi nici o piedică să se numească şi celelalte făpturi duhuri ale lui Dumnezeu. Căci ar fi şi ele aceasta, dacă poate fi duh al lui Dumnezeu fiinţa creată. Şi s-ar putea spune

---

percepeau pe Dumnezeu ca existenţă personală, deosebită în fiinţă prin faptele mai presus de fire pe care le săvârşea în favoarea lor. Prin ele se botezau şi ei în Dumnezeu, sau în puterea Lui. Dar El rămânea încă departe şi mai mult un Stăpân, iar ei, mai mult nişte slugi care împlineau poruncile Lui. Prin tot ce făcea pentru ei mai presus de fire îi pregătea pentru venirea Lui deplină la ei, prin Fiul Său întrupat Căci în credinţa lor în Dumnezeu ca Persoană era implicată credinţa că El are o iubire faţă de un Fiu. Prin Fiul sau Cuvântul Lui, ca Cel prin Care s-au creat şi se susţin toate, se săvârşeau faptele minunate în Vechiul Testament şi El Se vestea pe Sine prin Prooroci că va veni ca om între ei, pentru a-i face fii ai Tatălui. Dar numai după ce El a luat firea omenească şi i-a transmis şi acesteia calitatea filială prin Duhul de Fiu ce Se odihnea în El ca Dumnezeu, a putut da o naştere nouă, de fii ai Tatălui, şi celor ce s-au unit cu El prin credinţă. Nu poate deveni cineva fiu al cuiva fără să se nască din el. Cei ce s-au unit cu Hristos prin credinţă se nasc şi ei din nou ca fii ai Tatălui, asemenea Fiului, dar nu venind din nou la existenţă, ci modificând-o pe cea pe care o au, şi deci nu născându-se din fiinţa Tatălui, ci primind pe Duhul Lui, Care le înnoieşte firea, le-o umple de puterile firii dumnezeieşti, prin participare.

[190] Două lucruri subliniem în acest text a) Nu putem avea Duhul de fii ai Tatălui dacă nu credem că Hristos cu Care ne unim este Fiul Tatălui şi, ca atare, are Duhul de Fiu în El. b) Nu numai prin har suntem înălţaţi la slava mai presus de firea creată, ci şi ca cei ce avem pe Dumnezeu locuind în noi şi suntem „în comuniune” cu Persoanele Sfintei Treimi, dar nu prin naştere din fiinţa Tatălui, ca Fiul Unul-Născut, sau prin purcederea din ea, ca Duhul Sfânt. Ne întâlnim mereu cu taina persoanei. Avem pe Fiul lui Dumnezeu, Care, în unitatea Persoanei Lui, are şi umanitatea, prin care Se uneşte cu noi. Persoana Fiului nu e în noi numai cu firea Lui omenească asumată, ci în întregimea Lui de persoană în Care ceea ce-i omenesc nu e despărţit de ceea ce-i dumnezeiesc.

[191] Duhul Sfânt, locuind în cineva, îl face templu al lui Dumnezeu. Dar acela e totodată locaş al Tatălui şi al Fiului. Căci Duhul nu e decât în cel unit cu Fiul, peste Care Se odihneşte. Cel ce crede în Hristos, că e Fiul lui Dumnezeu şi Tatăl şi are pe Duhul odihnind în El, este locaş sau templu al Sfintei Treimi, întipărit de iubirea dintre Persoanele Sfintei Treimi şi, ca atare, iubind şi el pe Tatăl cu iubirea Fiului, peste Care se odihneşte iubirea Tatălui, în Persoana Sfântului Duh.

[192] Numai Duhul de Fiu al lui Hristos ne dă simţirea că avem pe Hristos ca Fiu în noi. Prin Duhul se naşte în noi sensibilitatea pentru prezenţa Fiului Tatălui în noi.

multe despre acestea, ca să se răstoarne nebuniile ereticilor. Dar o dată ce am vorbit destul despre ele, prin Duhul, în cartea *Despre Sfânta Treime,* vom renunța să mai spunem multe despre ele.

„*Şi Cuvântul trup S-a făcut*” (In l, 14)

S-a intrat acum în învățătura despre întrupare. Se arată clar că Unul-Născut S-a făcut şi a viețuit ca Fiu al Omului. Căci aceasta o spune, şi altceva nimic, zicând că Cuvântul trup S-a făcut. Pentru că prin aceasta a spus, chiar dacă mai descoperit, că Cuvântul S-a făcut om. Şi, zicând aşa, nu ne comunică nimic străin sau neobişnuit, o dată ce dumnezeiasca Scriptură numeşte de multe ori pe omul viu, indicând numai trupul lui. Aşa se spune la Proorocul Ioil: „*Voi turna din Duhul Meu peste tot trupul*” (Ioil 3, 1). Dar nu socotim că Proorocul zice că se va dărui Duhul dumnezeiesc trupului omenesc lipsit de suflet şi singur, cel ce ar spune astfel n-ar fi liber de absurditate, ci, prin parte exprimând întregul, prin trup numeşte omul. Aşa trebuia, şi nu altfel. Şi pentru care cauză e necesar să spunem aceasta?

Pentru că omul este o făptură rațională, deci compusă din suflet şi din trupul acesta trecător şi pământesc.[193] Dar, deoarece s-a făcut şi s-a adus la existență de Dumnezeu, neavând din firea sa nestricăciunea şi nepiericiunea (căci numai lui Dumnezeu îi aparțin acestea ființial), s-a pecetluit cu duhul vieții, dobândind prin legătura cu Dumnezeu binele cel mai presus de fire. Căci zice: „*Şi a suflat în fața lui suflare de viață, şi s-a făcut omul suflet viu*” (Fac. 2, 7). Dar, deoarece s-a pedepsit pentru neascultare, auzind cuvintele: „*Pământ eşti şi în pământ vei merge*” (Fac. 3, 19), s-a golit de har; căci s-a despărțit de trupul pământesc suflarea vieții, adică Duhul Celui ce-a zis: „*Eu sunt Viața*” (In 14, 6); şi omul cade în moarte numai prin trup, sufletul salvându-se în nemurire, fiindcă numai către trup s-a zis: „*Pământ eşti şi în pământ vei merge.*”[194] Deci, trebuia ca ceea ce s-a primejduit mai mult în noi să fie şi izbăvit mai repede şi, prin unirea din nou cu Viața cea după fire, să fie rechemat la nestricăciune. Trebuia ca cel ce a pătimit să afle eliberarea de rău.[195] Trebuia să se înlăture sentința: „*Pământ eşti şi în pământ vei merge*”, prin unirea negrăită a trupului căzut cu Cuvântul care tuturor le dă viață.

Trebuia ca, devenit trup al Lui, să se împărtăşească de la El de nemurire. Căci ar fi un lucru dintre cele mai absurde să se poată pune foc în materie şi în însuşirea sensibilă ce-i aparține după fire, şi să prefacă în el cele ce se fac părtaşe de el, iar pe Cuvântul lui Dumnezeu să nu-L socotim că poate introduce propriul bine, sau viața, în trup. Mai ales pentru această pricină socotesc că Sfântul Evanghelist, pornind de la

---

[193] Trupul nu e trup fără sufletul care-l organizează şi lucrează prin el. Iar compusul suflet-trup este om. Când se spune deci că Cuvântul S-a făcut trup, se înțelege că S-a făcut om. Nu Cuvântul a organizat direct materia în trupul omenesc, ci prin sufletul pe care de asemenea l-a asumat a făcut aceasta. Dar la omul obişnuit sufletul şi trupul formează, prin compoziția lor, persoana. În Hristos, prin sufletul care organizează trupul şi lucrează în trup, lucrează Persoana Cuvântului.

[194] Sufletul suflat de Dumnezeu în trupul lui Adam nu era un suflet despărțit de relația cu Dumnezeu, sau de har, sau de Duhul dumnezeiesc. Prin această relație dădea şi trupului o spiritualitate menită să-l facă nemuritor. Prin păcat sufletul a fost lipsit de har, dar, pentru că n-a încetat cu totul o relație cu Dumnezeu, sau o sete după El, sufletul nu moare, neavând însă puterea să țină şi trupul nemuritor. Iar prin restabilirea unirii sufletului cu Duhul Sfânt în Hristos, sau prin actualizarea relației cu Dumnezeu în Hristos, sufletul recapătă şi puterea învierii trupului. Puterea învierii trupului se dă şi sufletului care nu crede în Hristos, dar e o înviere într-o mare sărăcie spirituală, o înviere mai mult spre chin decât spre bucurie, căci în Hristos firea omenească a recâştigat îndeobşte eternitatea în întregimea ei.

[195] O explicare a motivului pentru care se accentuează faptul că Cuvântul S-a făcut trup, deşi în trup era implicat şi sufletul. Pentru că în trup, sau în moartea acestuia, a suferit omul mai mult de pe urma păcatului. Efectul cel mai vizibil, mai important pe care voia să-l aibă Cuvântul prin întrupare, era scăparea trupului de moarte. Prin aceasta se arată valoarea dată de Dumnezeu trupului omenesc însuşi. Fiul lui Dumnezeu îşi asumă trupul omenesc, ca să-l scape de moarte.

partea prin care a pătimit mai mult viețuitorul, a spus că Cuvântul lui Dumnezeu S-a făcut trup, ca să vadă cineva deodată atât rana, cât şi leacul, pe cel ce boleşte şi pe doctor, pe cel alunecat spre moarte şi pe Cel ce-l ridică la viață, pe cel biruit de stricăciune şi pe Cel ce alungă stricăciunea, pe cel stăpânit de moarte şi pe Cel mai tare ca moartea, pe cel lipsit de viață şi pe Dăruitorul vieții.

Şi nu a zis că Cuvântul a venit la trup, ci că S-a făcut trup, ca să nu se înțeleagă că a venit ca la Prooroci, sau ca la alții dintre Sfinți, prin relație,[196] ci că El însuşi S-a făcut cu adevărat trup, adică om. Căci aceasta am spus-o până acum. De aceea El este şi Dumnezeu după fire în trup şi cu trupul, împropriindu-Şi-l, şi în acelaşi timp fiind înțeles ca altceva decât trupul, fiind închinat în trup şi împreună cu trupul, potrivit spusei de la Proorocul Isaia: „*Bărbați înalți la tine vor trece şi Îți vor fi robi Ție şi vor urma Ție legați de mâini şi de picioare şi se vor închina Ție şi Ție se vor ruga, că în Tine este Dumnezeu şi nu este Dumnezeu afară de Tine*” (Is. 45, 14). Iată că spun că în El este Dumnezeu, nedespărțind trupul de Cuvântul. Şi iarăşi au afirmat că nu este alt Dumnezeu afară de El, unind cu Cuvântul ceea ce poartă El, ca propriu Lui, adică templul luat din Fecioară, căci Hristos este Unul din două.[197]

„*Şi S-a sălăşluit între noi*” (In l, 14)

Evanghelistul explică în mod folositor spusa şi duce la o înțelegere mai clară semnificația afirmației. Căci, deoarece a spus că Cuvântul lui Dumnezeu S-a făcut trup, ca nu cumva cineva din multa neştiință să cugete că El a ieşit din firea Sa şi S-a prefăcut în mod real în trup (şi să pătimească ceea ce era cu neputință, căci Dumnezeirea este departe de orice schimbare şi prefacere în altceva, după rațiunea modului de a fi), foarte bine a adăugat Teologul îndată: „*Şi S-a sălăşluit între noi*,” ca să înțelegi prin aceasta pe Cel ce S-a sălăşluit şi pe aceea în care S-a sălăşluit, ca să nu socoteşti că El S-a prefăcut în trup, ci S-a sălăşluit în trup, folosindu-Se, ca de templul propriu, de trupul luat din Sfânta Fecioară. „*Căci în El locuieşte toată plinătatea dumnezeirii trupeşte*,” cum zice Pavel (Col. 2, 9).

Se afirmă că Cuvântul S-a sălăşluit în mod folositor între noi, descoperindu-ne şi această taină foarte adâncă. Căci toți eram în Hristos şi omenescul comun redobândeşte viața în Persoana Lui. Fiindcă pentru aceasta S-a numit şi „*Adam cel de pe urmă*” (I Cor. 15, 45), deoarece, prin umanitatea comună asumată, a îmbogățit toate cu bucurie şi slavă, aşa precum şi Adam cel dintâi, cu stricăciune şi tristețe. Deci în toți S-a sălăşluit Cuvântul printr-Unul, Unul fiind rânduit Fiul lui Dumnezeu în putere, ca să vină prin

---

[196] În relație se mențin cele două părți într-o independență, chiar dacă se află într-o legătură. În Hristos, trupul nu mai stă despărțit de Dumnezeu-Cuvântul, ci se face „propriu” Acestuia, deşi nu e desființat. Aici avea afirmată taina persoanei, care trăieşte cu o conştiință unică toată varietatea de simțiri. Fiul lui Dumnezeu trăieşte simțirile trupului ca fiind ale Sale, precum Îşi trăieşte şi bunătățile ființei dumnezeieşti. Simțirile sunt influențate unele de altele datorită unității persoanei, dar nu sunt anulate. Eu trăiesc înțepătura în picior, care nu e nici pur materială, nici nu se poate trăi fără materia piciorului. În fiecare simtire şi organ e întreaga persoană. Leonțiu de Bizanț va prelua caracterizarea trupului lui Hristos ca „propriu” Cuvântului. Precum persoana omului se realizează ca o unitate între materie şi spirit, trăind materia spiritual, şi spiritul manifestându-l prin acte sensibile material, sau precum pipăitul trupului e un act material trăit spiritual, aşa în Persoana cea una a Cuvântului întrupat sunt unite toate: Necreatul şi creatul, Nemărginitul şi mărginitul, spiritualul şi materialul. Se trăieşte Necreatul în creat, Nemărginitul în mărginit, sau creatul în Necreat, mărginitul în Nemărginit. Totul e în Hristos şi toate se dau fiecărei persoane umane în Hristos. Dumnezeu n-a creat lumea pentru a rămâne despărțită de El.

[197] „Slava” Dumnezeirii nu se poate exprima şi explica prin nici un alt cuvânt şi nici prin nenumărate cuvinte. „*Plin de har şi de adevăr*” exprimă numai în parte „*slava*” Lui. Toată această slavă se reflectă şi în umanitatea Lui. „*Plin*” înseamnă că nu mai poate înainta la mai mult har şi adevăr. „*Plin*” este egal cu nemărginit. În Hristos este tot adevărul; nu mai simte nevoia să înainteze la mai multă cunoaştere a adevărului, cum se întâmplă cu omul şi îngerul. El este prin Sine toată existența infinită, reflectată şi în existența Sa omenească. Trăind-o pe aceasta, trăieşte adevărul peste care nu se mai poate trece.

Duhul Sfințeniei demnitatea aceasta la toată umanitatea şi aşa să ajungă şi la noi printr-Unul dintre noi, ceea ce s-a spus: „*Eu am zis: dumnezei sunteți și toți fii ai Celui Preaînalt*” (Ps. 81, 6). Deci, în Hristos se eliberează robul, înălțându-se la unitatea tainică cu Cel ce poartă chipul robului, iar în noi vine prin imitare înrudirea cu Cel Unul, prin înrudirea după trup. Pentru care motiv nu Se face unul dintre îngeri, ci Cuvântul însuşi ia sămânța lui Avraam? Deoarece trebuia să Se facă Fiul lui Dumnezeu însuşi întru toate asemenea fraților, şi de aceea să Se facă om cu adevărat. Oare nu e clar tuturor că S-a coborât El însuşi la rob, nepricinuindu-Şi Sieşi pentru aceasta vreo schimbare, ci S-a dăruit pe Sine însuşi nouă, ca noi să ne îmbogățim din sărăcia Lui, ridicându-ne prin asemănarea cu El la bunătatea mai presus de toate a Lui, arătându-ne dumnezei şi fii ai lui Dumnezeu prin credință? De aceea S-a sălăşluit între noi Fiul şi Dumnezeu cel după fire. De aceea şi strigăm în Duhul: „*Avva, Părinte.*” Iar Cuvântul Se sălăşluieşte într-un templu asumat pentru noi şi din noi, ca, avându-ne pe toți în Sine, să împace într-un trup pe toți cu Tatăl, cum zice Pavel (Rom. 8, 15).[198]

„*Şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl,*
plin de har şi de adevăr” (In 1,14)

Spunând că Cuvântul S-a făcut trup, adică om, şi coborându-L la frățietatea cu robii şi cu făpturile, el păzeşte totuşi neschimbată demnitatea Lui dumnezeiască şi Îl arată fiind plin de intimitatea părintească. Căci firea dumnezeiască fixată în ea însăşi nu primeşte să pătimească schimbarea în altceva, ci rămâne mai degrabă pururea la fel şi stăruie în prerogativele proprii. Deci, deşi Evanghelistul spune că Cuvântul S-a făcut trup, afirmă că El n-a fost biruit de slăbiciunile trupului, nici n-a căzut din tăria şi slava de la început fiindcă a îmbrăcat trupul nostru slab şi lipsit cu totul de slavă.[199] Căci am văzut, zice, slava Lui, deosebită de a altora şi pe care trebuie să o recunoască oricine Unuia-Născutului din Dumnezeu-Tatăl, fiindcă era plin de har şi de adevăr.

Căci, privind cineva la ceata sfinților şi măsurând cele săvârşite de fiecare în chip minunat, se va minuna, după cuviință, şi va fi mişcat de virtuțile proprii fiecăruia şi va spune că sunt plini de slava cea de la Dumnezeu. Dar teologii (autorii Noului Testament) şi mucenicii spun că slava şi harul Unuia-Născutului nu sunt comparabile cu

---

[198] În umanitatea asumată de El, ca Adam cel din urmă, e toată umanitatea, cum a fost umanitatea lui Adam cel dintâi, sau e umanitatea înnoită potențial, a tuturor. Din El ne renaştem prin Duhul Lui toți cei ce credem în El, ca fii ai lui Dumnezeu, aşa cum Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om. S-a făcut frate cu noi în umanitate, ca noi să ne facem frați cu El în calitatea de Fiu al lui Dumnezeu. Aceasta nu înseamnă că n-a fost unic ca Persoană. Dar e un Unul din Care ne naştem spiritual toți prin faptul că e nu numai un Unul omenesc, ci Unul dumnezeiesc, iradiant al Duhului Sfânt.

[199] Precum în persoana umană se unesc într-o unitate de trăire cele contradictorii, care nu se anulează, aşa le trăieşte Hristos pe toate ale existenței în contradicțiile lor, ca Unul, fără ca ele să se anuleze, ci rămânând doar într-o anumită influențare reciprocă. Precum trăiesc eu dimensiunile trupului şi pe cele spirituale ale sufletului ca un singur eu, spre exemplu trăiesc durerile şi slăbiciunea trupului şi bucuriile spirituale, unele influențându-le pe celelalte, aşa trăieşte Hristos slava dumnezeiască şi slăbiciunile trupului, fără ca acestea să se anuleze una pe cealaltă, ci într-un fel resimțindu-se una de alta, pentru că nu trăieşte binele şi răul, sau curăția şi necurăția, care sunt contradicții care se anulează. Trăieşte bărbăția spirituală şi slăbiciunea, sau durerea trupului, prima influențând-o, sau biruind-o pe a doua, sau făcând-o suportabilă şi arătând chiar în suportarea ei puterea dumnezeiască. Trăieşte foamea, oboseala, dar face şi minuni, vindecând şi umblând pe mare, fără că unele să le anuleze pe celelalte, ci făcând din primele prilejuri de arătare a puterilor Sale mai presus de fire. Puterea Lui nu anulează foamea, dar o face suportabilă. Dumnezeirea nu S-a lăsat biruită de slăbiciunea trupului, dar nici n-a biruit anulând slăbiciunea trupului, pentru că n-a voit aceasta. }ine într-o frână puterile dumnezeieşti, pentru a nu face de neexperiat în marginile autentic umane pe cele omeneşti, ci adunând trăirea lor în cadrul propriu, deci curat, al firii ajunse, în urma păcatului, la pătimirile durerii şi multor slăbiciuni şi trebuințe. A restabilit umanul în autenticitatea lui nepăcătoasă, dar nu 1-a anulat. Iar în această stare restabilită, el se bucură de puterea dumnezeiască lucrătoare în el. Dar şi în modul acesta de suportare curată a slăbiciunilor firii noastre se vede slava Dumnezeirii de către cei ce vor să o vadă. Iar în aceasta se vede şi transfigurarea umanului.

cele ale tuturor, ci mult mai presus de acelea şi înălţate peste ale tuturor prin culmile lor fără asemănare. El nu are harul măsurat, ca dat de către altul, ci adevărat şi desăvârşit în Cel desăvârşit, adică nu adăugat, nici procurat din afară ca o parte adăugată, ci existând în El în mod fiinţial, ca un rod al fiinţei părinteşti la Fiul cel din El.[200] Iar de socoteşte cineva că cele spuse trebuie cercetate mai pe larg, să privească el însuşi cele săvârşite în chip minunat de fiecare dintre sfinţi şi cele săvârşite de Mântuitorul nostru Hristos şi va afla că deosebirea este atât de mare, câtă am spus-o în cele dinainte. Dar pe lângă aceasta, şi următoarea: cei dintâi sunt ca nişte slujitori credincioşi în jurul casei. Iar El este ca Fiu în casa Lui. Şi despre Unul-Născut dumnezeiasca Scriptură zice: „*Bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului*" (Mt. 21, 9). Iar despre sfinţi, Dumnezeu-Tatăl zice: „*Şi am trimis la voi pe toţi robii Mei, pe prooroci*" (Ier. 7, 25). Şi aceştia au fost dăruiţi cu puterea de sus. Dar El, ca Domnul puterilor, zice: „*Iar de nu fac faptele Tatălui Meu, să nu credeţi în Mine. Iar de le fac, chiar dacă nu credeţi în Mine, credeţi în faptele Mele*" (In 10, 37-38). Deci, dacă Unul-Născut este atât de mare în putere, cât este şi Tatăl, şi aceasta se vede din înseşi faptele Lui, Se va preamări cu slavă egală, ca Cel ce e şi Lucrătorul unor fapte pe măsură. Şi va întrece, după ce a venit în trup, pe cei chemaţi la frăţietate, atât cât întrece Dumnezeu după fire pe oameni şi pe cât Se deosebeşte Fiul adevărat de fiii făcuţi prin voinţă.

Iar fiindcă la fericitul Luca s-a scris: „*Iisus înainta în înţelepciune şi har*" (Lc. 2, 52), purtătorul de Duh (Ioan), spunând că „*e plin de har*", a indicat prin aceasta slava Fiului. Dar atunci, unde va înainta plinătatea Lui, sau va primi creşteri de dincolo de unde nu mai este nimic? Deci, nu întrucât este Cuvântul şi Dumnezeu s-a spus că va înainta, ci că S-a arătat mereu mai minunat şi mai bogat în har prin faptele Lui celor ce le vedeau, înaintând, cum trebuie spus mai adevărat, în înţelegerea celor ce se minunau de ele, şi de Însuşi cel desăvârşit ca Dumnezeu, ca şi în har. Le-am spus acestea spre folos, deşi ca o digresiune.[201]

„*Ioan mărturisea despre El şi striga*" (In 1, 15)

Preaînţeleptul Evanghelist continuă declaraţiile lui, simţindu-se obligat să explice prin ele cele de mai înainte. Căci, fiindcă a zis despre Fiul lui Dumnezeu: „*Am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut*", ca să nu pară că numai el spune aceasta, pluralul „*am văzut*" nepotrivindu-se unei singure persoane, uneşte cu sine un martor cu acelaşi nume, care are aceeaşi dreaptă credinţă ca şi el. Mărturisesc, zice, eu (căci am văzut ceea ce am spus), dar mărturiseşte la fel şi Botezătorul. E doimea cea mai vrednică de crezare a unor purtători de Duh şi perechea de fraţi în adevăr care nu ştiu să mintă.

Şi observă cât de convingătoare explicaţie ne dă. Căci nu spune numai că Ioan mărturiseşte despre El, ci adaugă cu folos şi că a strigat, luând dovada cuvântului de la spusa: „*Glasul celui ce strigă în pustie*" (Mc. l, 3). Şi o spune aceasta foarte potrivit. Căci auzea pe unii potrivnici care spuneau: Când a mărturisit Botezătorul despre Unul-Născut? Sau cărora a mărturisit acela despre acestea? Deci „*striga*", zice, adică nu vorbeşte liniştit şi nu mărturiseşte şoptind. Îl auzi strigând mai răsunător ca o trâmbiţă. Nu spune că l-a auzit singur spunând acestea, căci cuvântul lui e adresat tuturor, vestitorul e strălucitor, glasul, impunător, Înainte-Mergătorul este mare, şi nu

[200] Harul şi slava lui Hristos ţin de firea Lui dumnezeiască. El nu le are de la Dumnezeu, ca de la Altcineva, ci ca de la Tatăl, din Care trec toate ale Sale la Fiul născut din El. Ca atare, harul şi slava nu au în El o măsură, o limită, pentru că nu le trăieşte în dependenţă de un izvor străin. El le are într-o plinătate căreia nu-i lipseşte nimic, fiind El însuşi izvorul nesfârşit al lor.

[201] Contrar părerii unor teologi mai recenţi, că Iisus Hristos înainta în înţelepciune şi har, ca om, Sfântul Chiril spune aici că „înaintarea" era o revelare tot mai accentuată a puterii şi a slavei Sale. Căci în curăţia şi bunătatea maximă a firii Sale omeneşti, se arată toată înălţimea dumnezeiască, dar în forma umană. Fiindcă aceeaşi Persoană dumnezeiască Se arată lucrând şi prin firea Sa omenească.

necunoscut.

„*Acesta era despre Care am spus: Cel ce vine după mine a fost înaintea mea, pentru că era înainte de mine*” (In 1, 15).[202]

După ce a numit pe martorul de aceeaşi credinţă şi de acelaşi nume cu sine şi după ce a arătat glasul mare de care s-a folosit pentru slujirea aceleiaşi vestiri, adaugă cu folos şi modul mărturiei. Căci în aceasta consta tot ce se cerea. Ce vom zice deci că striga acest Ioan despre Unul-Născut? „*Cel ce vine după mine era înainte de mine*.” Cuvântul e adânc şi cere multă cercetare, înţelesul obişnuit şi care stă la îndemâna celor mulţi este acesta: în ceea ce priveşte timpul în care a avut loc naşterea cu trupul, Botezătorul a fost înaintea Mântuitorului, căci Emanuel i-a urmat şi S-a arătat după el cu şase luni mai târziu, cum istoriseşte fericitul Luca. Aceasta socotesc unii că o spune Ioan, ca să se cunoască în felul acesta mărimea vârstei: „*Cel ce vine după mine a fost înaintea mea*.” Dar cel ce priveşte mai adânc la cuvintele dumnezeieşti poate vedea întâi cum cuvântul ne introduce în înţelesuri mai subţiri şi ne duce departe de cele cercetate dintr-o astfel de trebuinţă. Căci Sfântul Botezător s-a luat ca martor nu ca să arate că Hristos, în privinţa timpului naşterii, e pe de o parte ulterior, pe de alta anterior, ci ca unul ce a fost împreună-văzător al slavei Lui, „*slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr*”.

Deci, ce cuvânt ar putea folosi cineva pentru astfel de înţelesuri care depăşesc timpul? Sau cum ne-ar putea explica cineva limpede aceasta folosindu-se de lungimea vremii, adică spunând: „*Cel ce vine după mine a fost înaintea mea*?” Căci recunoaştem, şi e fapt adevărat, că Domnul a venit după Botezătorul, ca Cel ce a venit în timp al doilea, după trup. Dar în ce mod este înaintea Lui, se înţelege, în timp? Căci ordinea şi succesiunea corespunzătoare celor spuse înainte ne cheamă spre acest înţeles. Dar socotesc că e clar fiecăruia că în cazul de faţă nu se întâmplă aceasta. Căci a veni după cineva în timp nu înseamnă a fi anterior. Deci ţine de neştiinţă şi e cu totul nepotrivit a socoti că Sfântul Botezător vorbeşte despre timp, când spune: „*Cel ce vine după mine a fost înaintea mea*.” Prin urmare, înţelegând aceasta potrivit cu scopul arătat de noi mai înainte, credem că s-a spus în felul acesta: Fericitul Botezător, folosindu-se de schema obişnuită a cuvântului, o raportează la înţelesul duhovnicesc al lucrurilor şi, de la chipul celor ce se întâmplă cu noi, se ridică la explicarea unor înţelesuri mai subţiri.

Îi place totdeauna să arate că ceea ce este anterior este mai slăvit decât cele despre care spune că urmează, dar le aminteşte pe cele de pe urmă înaintea celor dintâi. De pildă, meşteşugarul care prelucrează arama, sau zideşte, sau ţese, e prezentat înainte şi e superior celui ce e considerat că urmează, care e învăţăcel şi înaintează spre ştiinţa deplină. Dar când unul ca acesta întrece arta celui ce-l învaţă şi, lăsând-o pe aceasta în urmă, lucrează mai bine, în mod natural văd pe cel învins vorbind despre ucenicul care a învins: „*Cel ce vine după mine a fost înaintea mea*.”

Aplicând această schemă a înţelegerii la Mântuitorul nostru Hristos şi la Sfântul Botezător, vei înţelege corect cele spuse. Dar priveşte cele ale fiecăruia de la început. Toţi se minunau de Botezătorul care făcea mulţi ucenici, şi era înconjurat de marea mulţime a celor botezaţi de el. Dar nu se cunoştea că Hristos e mai mare, căci nu se ştia că e Dumnezeu adevărat. Şi, deoarece Botezătorul era admirat, Hristos apărea ca fiind în urma lui. Căci a venit la scurt timp după el Cel care avea o mai mare cinste şi slavă între oameni decât el. Deci Cel ce vine după el a fost înaintea lui, arătându-Se mai mare şi mai înalt decât Ioan. Căci Acesta, fiind Dumnezeu, S-a descoperit ca atare prin faptele

[202] Traducerea românească este: „*fiindcă mai înainte de mine era*.” El înseamnă întâiul pentru mine, sau faţă de mine. Nu era un înger mai vechi ca mine, ci primul dintre toate existenţele. Deci era Dumnezeu. Aşa interpretează Sfântul Chiril locul, în cele următoare.

Lui. Dar încă neînălțat la măsura umanității[203] (ca Ioan, *n.n.*), se cunoștea că a venit după Ioan. Deci fericitul Botezător a spus prin ghicitură: „*Cel ce vine după mine a fost înaintea mea*”, în loc de: Cel ce se află în urma cinstirii mele este mai slăvit și întrece măsura cuvenită și proprie mie, în mod neasemănat.

Astfel înțelegând ceea ce s-a spus, îl vom afla pe Ioan martor al slavei Unuia-Născutului și tâlcuitor al unor înțelesuri nefolositoare. Căci a spune că Hristos e mai mare ca el, deși el însuși are o mare treaptă în sfințenie, ce poate fi altceva decât a mărturisi că slava Lui e cu totul excepțională? Căci, spunând: „*Cel ce vine după mine a fost înaintea mea*”, adaugă în mod necesar: „*că era mai înainte de mine*” (întâiul față de mine). Prin aceasta arată slava Lui străveche și faptul că a fost înaintea tuturor, nu în timp; afirmă că exista de sus, ca Dumnezeu după fire. Căci zice: „*era înainte de mine*”, în loc de: era pururea și pentru totdeauna mai mare și mai slăvit. Din comparația cu unul dintre cei creați, se deduce declarația că e mai presus de toți. Căci nu stă numai în aceasta singură mărimea și minunăția prin care întrece slava lui Ioan, ci în faptul că îl întrece în toate și îi întrece pe toți cei ca el.

„*Și din plinătatea Lui noi toți am luat*” (In 1, 16)

Evanghelistul dovedește prin acestea adevărul mărturiei Botezătorului, face limpede dovada depășirii noastre de către Mântuitorul și faptul că El este în mod ființial mai mare decât toată creatura, în slava Lui, despre care este mai ales vorba aici, dar și în lista celorlalte bunătăți.[204] De fapt, minunat și foarte adevărat mi se pare că zice Botezătorul despre Unul-Născut: „*că era înainte* (întâiul) *de mine*”, adică cu mult mai înalt și mai mare. Fiindcă noi toți, care suntem așezați în ceata sfinților, ne-am îmbogățit cu bunătatea Lui și firea omului se înfrumusețează cu prerogativele Lui mai mult decât cu ale ei, când se află având ceva vrednic de admirație. Căci din plinătatea Fiului, țâșnind ca dintr-un izvor neîncetat, dărnicia harismelor dumnezeiești vine în fiecare suflet, care s-ar arăta vrednic de a le primi. Iar dacă Fiul dăruiește ca din plinătatea firii Lui, și creatura e dăruită, cum nu s-ar înțelege El ca neavând dărnicia asemenea cu a altora, ci așa cum se cuvine Celui Unuia-Născut din Dumnezeu, având ca un rod al firii proprii prerogativele în toate și ca o depășire a tuturor demnitatea intimității cu Tatăl? Și socotesc că prea-înțeleptul Pavel, vorbind despre toate ale firii, a fost mișcat prin ele spre înțelegerea lor adevărată, așa încât să spună despre creatură: „*ce ai ce n-ai luat*?” Căci, împreună cu existența, se dă creaturii de la Dumnezeu și existența într-un anume fel. Ea nu are de la ea nimic, totul e din generozitatea Dăruitorului. Mai e de însemnat că „plin”, adică desăvârșit în toate, numește pe Fiul. Pe Acesta îl arată atât de departe de cele care au nevoie de ceva, încât socotește că poate dărui tuturor toate, fiind ferit de orice micșorare și păstrând pururea mărimea depășirii Sale în identitatea Sa.[205]

---

[203] Hristos nu Se afla mai înainte în umanitate decât Ioan Botezătorul, căci nu-Și revelase încă măsura cea mai înaltă a umanității, făcând aceasta mai târziu decât Ioan.

[204] Dacă Evanghelistul a spus puțin mai înainte că Hristos era, ca Cel născut din Tatăl, „*plin de har și de adevăr*”, aici dă mărturia lui Ioan despre această plinătate, dar și despre faptul că din această plinătate toți am primit „har peste har”. Iar explicând această plinătate, Evanghelistul o referă în concret la toate bunătățile. Plinătatea e nemărginirea în toate, în nimic Fiul lui Dumnezeu întrupat nu mai are trebuința și putința să înainteze, întrece orice margine. Numai din această plinătate pot primi și făpturile la nesfârșit bunătățile Lui. Și de fapt trebuie să existe undeva această plinătate a tuturor bunătăților existente. Și ea trebuie să fie trăită personal ca să producă o bucurie adevărată, deci ca să fie plinătate adevărată. Trebuie să se bucure cineva de această plinătate.

[205] Observăm în noi și în toate cele din lume nevoia de-a primi ceva. Dar această necesitate de-a primi nu poate fi fără excepție. Trebuie să fie o existență care dăruiește, sau care numai dăruiește. Aceea trebuie să fie personală, căci altfel ar fi supusă unei legi, deci n-ar putea dărui în mod voluntar. Trebuie să existe un izvor liber, subiectiv, personal, al plinătății și dărniciei. Altfel nu s-ar putea explica peste tot existența. O existență supusă în întregime unor legi e o existență inferioară. Se pune întrebarea: dar acele legi cine le-a

„*...şi har peste har. Pentru ca Legea prin Moise s-a dat,*
iar harul şi adevărul, prin Iisus Hristos" (In l, 16-17)

După ce a spus că slava Unuia-Născutului s-a arătat mai strălucită decât în toţi oamenii şi a declarat că mărimea Lui în sfinţenie este de neasemănat cu cea a sfinţilor, porneşte să facă dovada acesteia prin cei ce au urcat spre culmea virtuţii. Mântuitorul zice despre Ioan: „*Amin, amin zic vouă, nu s-a ridicat între cei născuţi din femeie unul mai mare ca Ioan Botezătorul*" (Mt. 11, 11). Dar pe cel atât de mare şi vrednic de râvnit, Evanghelistul l-a înfăţişat, cum singur el zice, strigând şi zicând cu glas mare: „*Cel ce vine după mine a fost înaintea mea, pentru că era mai înainte de mine.*" Dar, micşorându-se Ioan în slavă şi recunoscând superior lui pe Unul-Născut, cum e posibil să fie ridicat un altul dintre sfinţi la măsura egală cu Mântuitorul Hristos în temeiul măririi ce se contemplă în strălucirea faptelor Lui? Deci sfinţii care au fost în timpul vieţuirii lui Ioan, neavând o virtute prisositoare faţă de a lui Ioan, ba neînălţându-se nici la măsura proprie aceluia, se arată copleşiţi de Hristos, dacă fericitul Botezător, aflându-se la culmea bunătăţilor şi întrecându-i pe toţi, nu ia de la altul declaraţia că e mai mic, ci el însuşi a pecetluit faptul acesta, vorbind cu adevărat ca un sfânt.

Dar, deoarece trebuia ca Emanuel să fie mai bun şi mai mare şi decât sfinţii mai vechi, în mod necesar Evanghelistul aminteşte de Moise, întâiul descoperitor al lui Dumnezeu, către care a zis Dumnezeu: „*Te ştiu pe tine mai mult ca pe toţi şi ai aflat har la Mine*" (Ieş. 33,12). Era cunoscut mai mult decât toţi de Dumnezeu, şi prin aceasta îl vom cunoaşte şi noi. Căci zice: „*De va fi prooroc între voi, în vedeniile lui Mă voi face cunoscut şi în somn voi grăi lui. Nu aşa am grăit şi cu slujitorul Meu Moise, care în toată casa Mea va fi credincios. Gură către gură voi grăi lui şi aievea, şi nu prin ghicituri*" (Num. 12, 6-8). Întrecând deci şi preaînţeleptul Moise atât de mult pe sfinţii mai vechi, Îl arată pe Unul-Născut mai mare şi mai vestit în toate: „*ca să fie El întâiul între toţi*," cum zice Pavel (Col. l, 18), şi de aceea zice: „*Şi har peste har. Că Legea prin Moise s-a dat, iar harul şi adevărul au venit prin Iisus Hristos*" (In l, 17).[206] Socotesc că aceasta voieşte să arate fericitul Evanghelist. Marele Botezător a făcut, zice, mărturisirea adevărată despre Unul-Născut, vestind limpede: „*Cel* ce *vine după mine a fost înaintea mea, pentru că era înainte de mine. Şi din plinătatea Lui noi toţi am luat.*" Şi să nu socotească nimeni că Unul-Născut nu e mai presus de Ioan şi de ceilalţi sfinţi care au fost în timpul vieţuirii lui, dar e mai mic în slavă decât cei mai vechi, care străluceau în sfinţenie în timpurile vieţuirii de la început. Căci Îl vedea pe El întrecând mult măsura lui Moise, deci era mai mare ca aceia în sfinţenie. Căci dătătorul Legii a asigurat că L-a cunoscut chiar mai mult decât toţi. Ioan deci e dovedit prin glasul lui că se află mai prejos de slava Fiului: el vine după strălucirea Aceluia şi nu e nici o îndoială cu privire la El, ci îl face pe Ioan să accentueze conţinutul adevărului. De unde vom afla însă şi pe Moise, revelatorul celor sfinte, copleşit de slava lui Hristos? Să cerceteze iubitorul de învăţătură harul Evangheliei dat nouă prin Mântuitorul, în locul harului Legii celei prin Moise. Căci atunci va vedea cu atât mai mare pe Fiul, cu cât va apărea legiuind porunci mai bune de vieţuire şi aducând rânduieli mai înalte decât toate cele ale lui Moise. „*Căci Legea*, zice, *prin Moise s-a dat, iar harul şi adevărul au venit prin Iisus Hristos.*" Căci iubitorul de învăţătură şi prietenul lucrurilor celor bune va vedea care e deosebirea între Lege şi harul Mântuitorului.

---

dat? Şi ele ar fi tot inferioare, tot lipsite de măreţia dăruirii libere. Acea existenţă ar fi îngustă, rigidă, dură, monotonă. N-ar arăta toate formele de existenţă.

[206] Adevărul e existenţa întreagă. Dar existenţa întreagă, existenţa desăvârşită, fără lipsuri şi izvorul existenţei micşorate, care este lumea, este Dumnezeu. Fiul Lui, Care poartă în El din veci raţiunile tuturor, a venit, în Hristos, la noi, unind cu Sine şi raţiunile cărora le-a dat existenţa creată. Prin aceasta a venit şi toată iubirea, sau tot harul Lui la noi.

Noi vom spune puține din cele multe, socotind că numărul explicațiilor ce se pot da acestora e fără sfârşit, sau foarte mare. Deci Legea a osândit lumea (căci „*Dumnezeu a închis prin ea toate sub păcat*,” cum zice Pavel (Gal. 3, 22), şi ne-a arătat ca fiind vinovați de pedepse) şi ne eliberează numai Hristos: Căci n-a venit ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască lumea.[207] Un har a dat lumii şi Legea, chemând spre cunoaşterea lui Dumnezeu, scoțând pe cei rătăciți de la slujirea la idoli, şi, pe lângă aceasta, arătând răul şi învățând binele, dar nu în mod desăvârşit, ci pedagogic (prin pedeapsă) şi folositor. Dar adevărul şi harul prin Unul-Născut nu introduc binele prin chipuri, nici nu arată cele de folos prin umbre, ci prin porunci strălucitoare şi atotcurate şi călăuzesc spre cunoştința adevărată prin credință.[208] Legea a dat duhul robiei spre frică, iar Hristos, Duhul înfierii spre libertate.[209] Legea aduce tăierea împrejur în trup, care nu e nimic. Căci tăierea împrejur nu este nimic, cum scrie Pavel unora. Dar Domnul nostru Iisus Hristos pricinuieşte tăierea împrejur în duh şi în inimă prin credință. Legea botează prin apă simplă pe cei întinați. Mântuitorul, cu „*Duh Sfânt şi cu foc*”. Legea introduce în cortul vechi, ca şi chip al celor adevărate. Mântuitorul înalță la cerul însuşi şi în cortul mai adevărat, pe care l-a clădit Domnul, nu omul. Şi nu e nici o greutate să se adauge şi alte dovezi la cele spuse. Dar trebuie respectată măsura. Însă ca un lucru folositor şi necesar, vom adăuga că fericitul Pavel a dezlegat în puține cuvinte întrebarea despre Lege şi despre harul lui Hristos zicând: „*Dacă slujirii din timpul pedepsei se cuvine o slavă, cu atât mai mult prisoseşte în slavă slujirea dreptății*” (II Cor. 3, 9). El numeşte slujirea din timpul pedepsei porunca dată prin Moise. Iar slujirea dreptății numeşte harul cel de la Hristos, care se dăruieşte spre dobândirea unei mai mari slave, punând la proba cea mai bună firea lucrurilor, ca purtătoare de Duh. Deci, deoarece Legea care pedepseşte s-a dat prin Moise, iar prin Unul-Născut a venit harul care îndreptățeşte, cum nu va fi în slavă, zice, Cel prin care s-au rânduit cele mai bune?[210] Spune deci adevărul în Duh şi Psalmistul, strigând că Domnul nostru Iisus Hristos e mai presus de toată mulțimea strălucită a sfinților. Căci zice: „*Cine se va face deopotrivă cu Domnul în nori? Sau cine se va asemăna cu Domnul între fiii lui Dumnezeu*?” (Ps. 88, 7). Căci norii spirituali, adică Sfinții Prooroci, vor recunoaşte pe Domnul ca biruitor. Şi vor socoti că nu trebuie să se întreacă nicidecum cu El în cinste, ca unii ce ar fi de o măsură egală cu El, Cel cunoscut de Dumnezeu mai mult decât toți, adică Moise primind locul al doilea. Iar fiii lui Dumnezeu în vremea venirii Lui nu se vor asemăna întru totul Fiului cel după fire, ci vor recunoaşte măsura lor, Sfântul Botezător spunând despre sine în special că a fost aşezat pe urmă. Şi totuşi despre el zice Cel ce cunoaşte inimile: „*Nu s-a ridicat între cei născuți din femeie vreunul mai mare*.” Deci are dreptate fericitul Evanghelist, spunând că a fost văzută „*Slava Lui, ca a Unuia-Născut din Tatăl*,” adică

[207] Legea amenința mereu cu pedeapsa şi arăta neputințele omeneşti determinate de păcat, de care ea nu putea scăpa pe oameni, cerându-le să scape de păcat prin puterile omeneşti. Era îngustimea în care închidea Legea pe oameni din pricina păcatului. Ea arăta conştiinței omeneşti necesitatea binelui, dar nu-i dădea şi puterea de a-1 face, sau de a se elibera de răul păcatului. Numai când Fiul lui Dumnezeu Şi-a asumat firea omenească, umplând-o de puterea Sa dumnezeiască, a comunicat oamenilor puterea de-a scăpa de păcat. Aducea şi Legea un „har”, sau o lumină, dar numai pe aceea a cunoaşterii păcatului şi a nemulțumirii de el, dar nu şi harul ca putere dumnezeiască, pentru a scăpa de păcat.

[208] Legea nu conducea la cunoştința directă a lui Dumnezeu, căci El rămânea dincolo de Lege şi de cei prin care o transmitea oamenilor. În Hristos, Dumnezeu intră în relație directă cu noi: „*De Mă iubeşte cineva, voi veni la el*.” Iar prin aceasta ne dă cunoştința directă a Lui. Dar e totuşi o cunoştință care nu se dispensează de credință. Căci trebuie să te deschizi lui Hristos prin iubire ca să-L cunoşti că e Fiul lui Dumnezeu. Persoana cea bună, cu cât e mai bună, nu o cunoşti fără o atitudine spirituală de încredere față de ea, cum cunoşti legile materiei.

[209] În iubire eşti liber. Iubirea de silă nu e iubire. În Hristos, Fiul lui Dumnezeu făcându-Se frate cu noi, ne comunică prin iubire Duhul de fii iubitori ai Tatălui.

[210] Legea osândea, pentru că făcea pe om conştient de păcatele pe care le săvârşea, dar nu-i dădea puterea să le evite. Harul lui Hristos ne îndreptățeşte pentru că, dându-ne puterea iubirii lui Hristos, ne dă puterea să nu mai păcătuim.

cea care se cuvine Fiului Celui Unuia-Născut din Tatăl, deci nu celor chemați la frățietate cu El, dintre care El este „*întâiul Născut*”.

CAPITOLUL 10

NUMAI FIUL ESTE DUPĂ FIRE UNUL-NĂSCUT DIN TATĂL, CA UNUL CE ESTE DIN EL ŞI ÎN EL. ARE CA TEXT SPUSA: „*Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată. Fiul cel Unul-Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut*” (In 1, 18)

Priveşte în acestea iarăşi trezvia purtătorului de Duh. N-a ignorat ce vor spune unii explicând cum nu se cuvine cele spuse despre Unul-Născut. Ai spus, vor zice aceia, că s-a văzut „*slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl*”. Dar trebuie să ne dai o explicație mai subțire a acestora şi să ne spui ceva mai demn de Dumnezeu şi mai înalt, după ce ne-ai dat dovada din treapta de supremă înălțime a lui Moise şi din măsura lui Ioan, că nu se poate vedea altfel slava Lui. Căci Proorocul Isaia spune: „*Am văzut pe Domnul Savaot sezând pe tron înalt şi ridicat şi casa plină de slava Lui, şi Serafimii stăteau în jurul Lui, fiecare cu câte şase aripi, cu două acoperindu-şi fața, cu două acoperindu-şi picioarele şi cu două zburând şi strigând unul către altul şi zicând: Sfânt, Sfânt, Sfânt e Domnul Savaot, plin e cerul şi pământul de slava Lui*” (Is. 6, 1-3). Iar Iezechiel iarăşi ne spune limpede că a văzut Heruvimii având aşezată peste capetele lor o podoabă în chip de safir, iar pe tron, pe Domnul Savaot. Şi spune cuvânt cu cuvânt: „*Iată, glas deasupra întăriturii ce era peste capul lor, ca o vedere a pietrei de safir, şi peste ea o asemănare de tron şi peste asemănarea tronului asemănare ca a unui om de sus. Şi am văzut ca o vedere de chihlimbar, ca o vedere a cingătoarei şi a ceea ce e deasupra ei şi până jos. Şi am văzut ca o vedere de foc şi flacără împrejurul Lui ca o vedere de arc, când e nor in zilele de ploaie, aşa era vederea flăcării dejur-împrejur*” (Iez. l, 26-28). Aceasta e vederea asemănătoare slavei Domnului.

Deci, fiindcă nu era departe de gândul că unii dintre cei mai neînvătați vor face o astfel de afirmație, în mod necesar fericitul Evanghelist, tăindu-le aceste obiecții, se grăbeşte să spună: „*Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată*.” Căci Însuşi Unul-Născut, fiind Dumnezeu şi în sânul lui Dumnezeu-Tatăl, ne-a dat aceasta mărturie, spunând către grăitorul de Dumnezeu, Moise, în mod foarte limpede, că: „*nimeni nu va vedea fața Mea şi va trăi*” (Ieş. 33, 20),[211] iar către ucenicii Săi, la timpul cuvenit „*N-a văzut cineva pe Tatăl, decât dacă a văzut pe Cel ce este în sânul Tatălui. Numai Acesta a văzut pe Tatăl*.” Căci numai Fiului îi este Tatăl văzut prin fire, ca să nu presupună cineva că vede şi se vede firea dumnezeiască. Nici unei alteia dintre cele ce sunt nu Se face văzut. Dar prin aceasta nu se dezminte nicidecum cuvântul Sfinților Prooroci, care strigă că au văzut pe Domnul Savaot. Căci nu afirmă că au văzut ceea ce este însăşi firea lui Dumnezeu după ființă. Dar strigă clar şi aceasta: „*Aceasta e vederea asemănării slavei Domnului*.” Deci, de la lucrurile noastre s-a închipuit în mod pilduitor forma slavei dumnezeieşti, care a fost mai degrabă o asemănare ce urcă, ca printr-un chip demn de Dumnezeu, spre treapta mai presus de minte şi de cuvânt a adevărului celor dumnezeieşti. Deci foarte bine preaînțeleptul Evanghelist, spunând: „*Şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl*,” aduce din înălțimea ei dovada despre Cuvântul Care depăşeşte toate. Căci precum din frumusețea făpturilor se contemplă în mod proporțional şi comparativ puterea Creatorului, şi cerurile povestesc fără glas slava lui Dumnezeu, iar tăria vesteşte facerea mâinilor Lui (Ps. 18, 1), la fel Se va arăta mai mare în slavă şi mai strălucitor Unul-Născut, înțelegerea Lui ca Dumnezeu urcând, cât e potrivit cu puterea ochiului, iar din cele prin care biruieşte creația Se înțelege şi Se

[211] Sfântul Chiril vede în Cel ce grăieşte prin Moise pe Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu.

slăveşte ca fiind mai presus. Acest înţeles,[212] şi nu altul îl dă explicaţia de faţă. Dar e de observat iarăşi că numeşte Dumnezeu pe Fiul şi Unul-Născut, şi zice că este în sânul Tatălui, ca să arate că este deasupra deofiinţimii cu creaţia şi că are o existenţă specială (proprie) din Tatăl şi în Tatăl. Căci dacă este cu adevărat Dumnezeu şi Unul-Născut, cum nu va fi altul după fire decât aceia care sunt dumnezei şi fii prin voinţa lui Dumnezeu (= κατὰ θέσιν θεοὶ)? Căci se va înţelege că nu este Unul-Născut unul între mulţi fraţi, ci e singurul din Tatăl. Iar deoarece, după glasul lui Pavel, fiind şi numindu-se mulţi dumnezei în cer şi pe pământ (I Cor. 8, 5), Unul-Născut este Dumnezeu, adică Se află în afara celorlalţi şi nu se rânduieşte între dumnezeii după har, ci va fi mai degrabă Dumnezeu adevărat. Căci aşa ne spune Pavel în acord cu aceasta: „*Iar nouă ne este un Dumnezeu Tatăl, din Care sunt toate şi un Domn Iisus Hristos, prin Care sunt toate*” (I Cor. 8, 6). Căci Unul fiind după fire Dumnezeu-Tatăl, Fiul, Cel ce este din El şi rămâne în El, nu va fi în afară de existenţa Lui ca Dumnezeu, distingându-Se de ceea ce Îi este propriu Celui ce L-a născut şi fiind înălţat fiinţial la demnitatea egală prin faptul că este Dumnezeu după fire.[213]

---

[212] Precum din bogata, uriaşa şi minunat organizata creaţie se cunoaşte Creatorul ei ca fiind cu mult mai presus de ea, aşa din Persoana lui Iisus Hristos se cunoaşte Fiul lui Dumnezeu, Care a îmbrăcat trup şi a venit între noi. Ba se poate spune că din Hristos se poate cunoaşte şi mai clar că El e Dumnezeu mai presus de creaţie, căci El săvârşeşte lucruri care depăşesc cele ce se fac prin legile şi puterile lumii. Admiri pe Dumnezeu care a făcut marea, din mărimea şi rostul ei. Dar Îl vezi mai direct ca superior ei, din Cel ce umbla cu picioarele pe ea, fără să se scufunde. În ambele cazuri, Dumnezeu nu se cunoaşte aşa cum este în Sine, ci numai prin cele create, din lumea aşa cum este, sau străbătând cu lumina şi puterea Lui la niveluri tot mai înalte, prin marginile ei transfigurate, arătându-ni-se sau din trupul lui Hristos, sau din viaţa Lui apropiată de a noastră, sau din lumina care-L copleşeşte ca pe Tabor, dar nu-L face cu totul invizibil. Dar aceasta nu înseamnă că în aceste feluri are loc o înţelegere a lui Dumnezeu. Nu se poate despărţi înţelegerea aceasta de trup şi de imaginile lumii şi nici acestea, de o înţelegere spirituală a minţii. În aceasta stă marea taină a unirii spiritului omenesc cu trupul, care e o anumită spiritualizare sau transfigurare a materiei, începând de la treptele cele mai de jos şi înfăptuindu-se la nesfârşit.

[213] În legătură cu faptul că singur Fiul este născut din fiinţa Tatălui, socotim necesare următoarele reflecţii asupra fiinţei dumnezeieşti şi a fiinţei celor create şi asupra relaţiei dintre ea şi ipostasuri. Nici fiinţa nu există înaintea ipostasului, nici ipostasul înaintea fiinţei, sau fără ea. Aceasta e valabil pentru Sfânta Treime, îngeri, oameni, animale, plante.

Fiinţa dumnezeiască, după Dionisie Areopagitul, este existenţa care are puterea infinită de-a fi (atotputernicia) viaţa, sau bunătatea, sau iubirea dăruitoare nesfârşită, cunoştinţa, sau atotştiinţa, care la Dumnezeu e în mod deosebit conştiinţă perfectă de Sine, având în El totul sau producând totul potrivit raţiunilor Lui. Ca să fie iubire din veci, trebuie să fie şi ipostasuri. Omul are şi el cele trei conţinuturi: putere, bunătate şi cunoştinţă, dar în grad mărginit şi cu setea de dezvoltare infinită şi eternă, rămânând prin aceasta totuşi om şi fiecare ipostas având nevoie de alte ipostasuri. Omul e făcut deci pentru Dumnezeu, dar rămâne veşnic om. Animalul şi planta au puterea de-a exista şi dărnicia, dar le au în mod inconştient. Materia anorganică are, după Dionisie Areopagitul, numai existenţa. Dar într-un fel, materia (apa, aerul, pământul roditor) are şi ea dărnicia, dar cu totul inconştient, şi de aceea poate numai exista. Aceasta, pentru că ea (apa, aerul, pământul care dezvoltă seminţele plantelor hrănitoare) e folosită sau asimilată de plante, animale, oameni, suflete îmbrăcate în trupuri. Ipostasurile fiecărei fiinţe (oameni, specii de animale, de plante) sunt încadrate în fiinţa lor, dar au nevoie şi de apă, aer, pământ, de lumina astrelor, de căldura soarelui, iar animalele, şi de plante, şi omul, şi de animale şi plante. Fiinţa tuturor se susţine şi creşte cu ajutorul celorlalte, care folosesc fiinţa altora în diferite moduri. Dar nu se prefac unele în altele, în acest sens nu există „o devenire întru fiinţă”. Fiecare fiinţă sau specie a fost adusă de puterea creatoare printr-un act deosebit. O anumită devenire întru fiinţă are omul crescând în Dumnezeu, dar rămâne om. Dumnezeu îşi arată atotputernicia fiinţei şi în faptul că poate crea din nimic alte fiinţe. De aceea poate şi dărui din Sine tuturor, în aceasta se arată şi bunătatea sau bogăţia Lui nesfârşite. Îngerii au şi ei o legătură cu lumea, cu oamenii, dar ei se dezvoltă în cadrul fiinţei lor variate, unii din alţii şi din energiile dumnezeieşti.

Cele trei Persoane dumnezeieşti n-au nevoie de alte fiinţe, pentru că n-au nevoie de dezvoltare. Fiinţa dumnezeiască are plinătatea infinită, şi Persoanele ei sunt fericite prin comunicarea iubitoare a fiinţei. Faptul că au nevoie unele de altele arată că fiinţele, speciile şi ipostasurile lumii sunt mărginite, deci create. Şi dacă Dumnezeu le-a creat, le poate şi susţine. El poate dezvolta ipostasurile umane pentru că acestea sunt create de Sfânta Treime ca nişte chipuri ale existenţei Ei iubitoare, capabile şi dornice să o înţeleagă şi să crească din puterile pe care i le comunică Ea în mod iubitor, dezvoltând iubirea lor. Trebuie să fie undeva o plenitudine din care să crească spiritual ipostasurile îngereşti şi omeneşti, ale unor

De aceea zice şi că El este în sânul Tatălui, ca să înţelegi, iarăşi, ce înseamnă „*în El*" şi „*din El*", după spusa Psalmistului: „*Din pântece înainte de luceafăr Te-am* născut" (Ps. 109, 3). „*Din pântece*" e pus în loc de „*din El*", prin asemănare cu ceea ce se întâmplă la noi. Căci provin din pântece cele ce se nasc din oameni. Aşa şi când zice „*în sânul*", voieşte să spună că Fiul Se arată din sânul născător al Tatălui, ca o strălucire potrivită lui Dumnezeu şi ca o negrăită înaintare spre ipostasul propriu, dar avându-L totuşi pe Tatăl în Sine, întrucât nu prin despărţire sau prin diviziunea cea după trup S-a ivit Născutul dumnezeiesc din Tatăl. Şi de fapt Fiul însuşi zice undeva că El este în Tatăl, dar, iarăşi, că are în Sine pe Tatăl. Căci ceea ce e propriu fiinţei Tatălui, trecând în mod firesc (natural) în Fiul, arată în El pe Tatăl. Şi Tatăl are iarăşi în Sine pe Fiul, înrădăcinat în identitatea neschimbată a fiinţei şi ca ieşind din El, dar nu prin împărţire sau distanţare spaţială, ci existând în El şi împreună existând pururea. Astfel, vom înţelege în mod binecredincios că Fiul este în sânul Tatălui, nu cum au înţeles unii care s-au obişnuit să lupte împotriva lui Dumnezeu şi a căror osândă este justificată. Căci strâmbă toate cele drepte, după cuvântul Proorocului, înşelând auzul celor mai simpli şi păcătuind fără grijă faţă de fraţii pentru care a murit Hristos.

Dar e necesar să spunem ce cugetă, zic şi încearcă să înveţe aceia. Spunând Sfântul Evanghelist că Fiul este în sânul lui Dumnezeu-Tatăl, apoi fiii Bisericii cugetând drept şi afirmând pentru aceasta că El este din Tatăl şi că trebuie salvat în El ceea ce e propriu naşterii, şi luptându-se cum se cuvine pentru aceasta, cei îmbătaţi de toată neştiinţa râd şi îndrăznesc să spună: E o aiureală ce spuneţi. Căci nu înţelegeţi cum se cuvine cele despre Dumnezeu când, pentru că se spune că Fiul este în sânul Tatălui, socotiţi în mod necugetat că El este rodul fiinţei Lui şi al firii necreate. Sau oare n-aţi auzit, spun ei, din parabolele evanghelice, că Hristos, când a vorbit despre bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr, a spus: „*Şi a fost că a murit Lazăr şi a fost dus de îngeri în sânul lui Avraam*?" Cugetaţi deci, fiindcă Lazăr a fost în sânul lui Avraam, că el este din el şi în el prin fire? Sau vă veţi feri să spuneţi aceasta, înţelegând drept prin sân iubirea, şi astfel veţi fi de acord cu noi? Deci zicem că Fiul este în sânul Tatălui, în loc de „în iubirea Lui", cum El însuşi zice: „*Tatăl iubeşte pe Fiul*" (In 3, 35).

Dar când prin aceste cuvinte iubitorii de ceartă râd de noi şi se grăbesc să ne defaime, răspundem şi noi, opunându-le cuvântul drept al adevărului. Sânul înseamnă, pentru voi, iubirea. Aceasta am auzit-o clar de la voi. Aşadar, fiindcă „*Dumnezeu a iubit lumea*" (In 3, 16), după cuvântul Mântuitorului, şi după Psalmistul: „*Domnul iubeşte şi porţie Sionului*" (Ps. 86, 1), vom spune fără primejdie că lumea şi porţile Sionului se află în sânul lui Dumnezeu-Tatăl?[214] Iar când zice către grăitorul de Dumnezeu Moise:

---

fiinţe create. Omul îşi poate însuşi puteri prin asimilarea trupească din naturile inferioare, dar nu le menţine pe acestea ca naturi distincte în ipostasul lui. Fiul lui Dumnezeu îşi asumă în ipostasul Său natura umană fără să o asimileze, pentru că El a creat-o capabilă de a fi făcută natură a ipostasului Său. Astfel, natura umană se poate bucura de energiile necreate ale fiinţei dumnezeieşti şi poate deveni în Hristos fire a Fiului lui Dumnezeu, dar ea poate să fie înălţată astfel fără să fie prefăcută. Omul se bucură de toate cele dumnezeieşti, fără să înceteze de-a fi om. Iar prin firea omenească, Fiul lui Dumnezeu Îşi asumă toate cele create.

Dacă n-ar fi create, omul şi lumea n-ar avea nici o perspectivă de-a scăpa de mizeriile existenţei. „Devenirea întru fiinţă", în cadrul panteist, n-ar aduce o prea mare noutate. Totul s-ar dezvolte în cadrul aceloraşi legi. În acest caz, persoana n-ar avea o însemnătate prea mare şi deci nici iubirea ei. Căci toate ar rămâne supuse morţii. Numai create, persoanele umane scapă în Dumnezeu de moarte şi se ridică cu lumea întreagă la o viaţă superioară mizeriilor lumii. Iubirea Persoanelor atotputernice ale Sfintei Treimi dă un sens existenţei lumii şi o perspectivă de fericire eternă persoanelor umane. Numai iubirea creatoare a Persoanelor Sfintei Treimi face posibilă unirea Lor cu persoanele umane. Căci acestea, deşi sunt de o fiinţă deosebită de a lui Dumnezeu, El le poate uni cu Sine prin iubirea care s-a arătat şi în actul creaţiei. Fiinţele create nu sunt făcute să rămână cu totul despărţite de fiinţa necreată a lui Dumnezeu. Aceasta pentru că fiinţa lui Dumnezeu, purtată de Persoane iubitoare, cea omenească şi îngerească sunt la fel de interesate unele de altele.

[214] Sfântul Chiril respinge părerea celor ce făceau pe Fiul egal cu lumea, declarând că sânul Lui este

„*Bagă mâna în sânul tău*” (Ieş. 4, 6), spune-mi: îi porunceşte să-şi iubească mâna sau mai degrabă să o ascundă? Cum nu ne vom umfla de râs auzind aceasta? Mai bine-zis, cum nu vom jigni pe Tatăl spunând că toate sunt în sânul Lui şi considerând comun cu celelalte ceea ce are Unul-Născut cu totul excepţional, încât să nu mai aibă Fiul nimic deosebit faţă de zidire? Deci, respingând nebuniile acelora, vom alege înţelegerea dreaptă a adevărului. Când se spune despre Fiul că e în sânul Tatălui, Îl vom înţelege pe El din Tatăl şi în Tatăl. Şi, scurtând cu exactitate înţelesul afirmaţiei, vom afla că este aşa, şi nu altfel. Căci zice: „*Unul-Născut, Dumnezeu, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut.*” Fiindcă, după ce a spus Unul-Născut şi Dumnezeu, adaugă îndată: „*Cel ce este în sânul Tatălui,*” ca să se înţeleagă că Fiul e din El şi în El prin fire, spunând, în loc de fiinţă, sân, din pilda văzută în trup.[215] Căci cele văzute sunt chipuri ale celor inteligibile (spirituale), şi cele din noi călăuzesc spre înţelegerea celor mai presus de noi. Cele trupeşti au adeseori rolul de chip şi ne aduc înţelegerea unor cunoştinţe mai subţiri, deşi se înţeleg în vremea potrivită lor cum sunt spuse, cum se zice în cazul lui Moise: „*Bagă mâna ta în sânul tău.*”[216] Deci ar fi cu totul nedrept cel ce n-ar vrea să vadă nici un înţeles (spiritual) în spusa că Lazăr a fost aşezat în sânul lui Avraam, ci va fi mai degrabă de acord cu aceasta văzând în ea înţelesuri mai înalte. Aceasta o spune şi dumnezeiasca Scriptură. Căci, zicând: „*A murit Lazăr şi viaţa trupului desfăcându-se, a fost dus în sânul lui Avraam*”, spune aceasta în loc de: „L-a aşezat între fiii lui Avraam.” Căci Dumnezeu l-a făcut pe acela tată al multor neamuri. Aşa s-a scris despre el: „*Te-am făcut pe tine tată al multor neamuri*” (Fac. 17, 4).

„Şi aceasta este mărturia lui Ioan, când au trimis iudeii din Ierusalim preoţi şi leviţi, ca să-l întrebe: „Cine eşti tu?” Şi el a mărturisit şi n-a tăgăduit; şi a mărturisit: „Nu sunt eu Hristosul” (In l, 19-20)

Evanghelistul aminteşte cuvintele lui Ioan şi se sileşte să explice mai pe larg şi foarte bine cele ce a spus, concentrându-le într-o declaraţie. Căci zicând: „*Fost-a om trimis de Dumnezeu, numele lui este Ioan. Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturiseacă despre lumină*”, adaugă în mod necesar şi felul mărturiei lui. Căci, când spune că învăţătorii iudei au trimis la el pe preoţi şi leviţi, poruncindu-le să afle ce zice despre sine, acela a mărturisit foarte deschis, părăsind orice teamă, adevărul. Căci a spus: „*Nu sunt eu Hristosul.*” Deci nici eu, zice scriitorul cărţii, nu mint zicând despre el: „*Nu era el Lumina, ci ca să mărturisească despre Lumină.*” „*Şi l-au întrebat: Dar cine eşti? Eşti Ilie? Zis-a el: Nu sunt. Eşti tu Proorocul? Şi a răspuns: Nu*” (In l, 21).

Explicând, spune deci: „*A mărturisit: Nu sunt eu Hristosul.*” Prin aceasta încearcă să arate cum, sau în ce fel s-a făcut cuvântul mărturiei. Şi mie mi se pare că prin acestea vrea să dea pe faţă neştiinţa iudeilor; „*Căci zicând că sunt înţelepţi, au ajuns nebuni*” (Rom. l, 22). Căci mândrindu-se cu cunoştinţa Legii şi răstălmăcind poruncile date prin Moise şi amintind cu exactitate cuvintele Sfinţilor Prooroci, pe baza

---

iubirea Tatălui, şi lumea este şi ea iubită de Tatăl. El face deosebire între a fi o făptură în sânul Tatălui şi a fi iubit de Tatăl. Despre Fiul se spune că e în sânul Tatălui, nu numai în sensul că Tatăl Îl iubeşte, ci şi pentru că Se naşte din fiinţa Tatălui, cum nu se naşte lumea.

[215] Nedespărţirea între Persoană şi fiinţă în Dumnezeu (dar şi în om) se arată în faptul că nici persoana nu naşte fără fiinţă, nici fiinţa fără persoană. Persoana naşte altă persoană din fiinţa sa, dând fiinţa sa şi altei persoane. Totuşi, persoana care naşte se deosebeşte de cea născută. Se deosebesc ca persoane, nu în fiinţă. Una dă fiinţă prin naştere, alta o primeşte prin naştere. Una e tată, alta, fiu. Toate câte le are Tatăl prin fiinţă, le are şi Fiul, afară de faptul că Unul naşte, Altul e născut, Unul îndreaptă iubirea spre Celălalt, iar Celălalt o întoarce spre Primul. „Sânul” Tatălui e intimitatea fiinţei Lui. Întrucât Fiul nu Se desparte prin fiinţă de Tatăl, rămâne în sânul Lui, dar e totuşi deosebit ca persoană de Tatăl, deşi Se află în intimitatea fiinţei cu Tatăl.

[216] Cele materiale şi trupeşti au şi un înţeles literal, dar uneori sunt folosite şi pentru a se exprima prin ele înţelesuri spirituale. Aceasta arată că este o legătură între ele, că este Acelaşi Creator al ambelor planuri. Cele materiale sunt o formă vizibilă a celor spirituale.

cărora întreabă prosteşte, se dovedesc prin aceasta ca fiind foarte neştiutori. Căci grăitorul de Dumnezeu Moise, spunând că Domnul Se va arăta în calitate de prooroc, L-a vestit de mai înainte fiilor lui Israel: „*Prooroc din fraţii tăi, ca pe mine, va ridica Domnul Dumnezeul tău. Pe El să-L ascultaţi în toate câte vei cere de la Domnul Dumnezeul tău în Horeb*” (Deut. 18, 15-16). Iar fericitul Isaia, vorbind de Înainte-Mergătorul şi Înainte-Vestitorul, zice că el e „*Glasul celui ce strigă în pustie: Gătiţi căile Domnului, drepte faceţi cărările Lui*” (Is. 40, 3). Şi al treilea după ei, Proorocul Maleahi, zice despre Tezviteanul (iar acesta este Ilie): „*Şi iată Eu vă trimit vouă pe Ilie Tezviteanul, care va întoarce inima părinţilor către fii şi pe cei neascultători la cuminţenia drepţilor, ca să nu vin şi să bat pământul*” (3, 23-24). Deci, trei fiind cei vestiţi că vor veni: Mesia, Ioan şi Ilie, mulţi iudei îi aşteptau să vină. Dar neînţelegându-le, aud cu dreptate: „*Rătăciţi, necunoscând Scripturile*” (Mt. 22, 29).[217] Căci, întrebând pe fericitul Botezător şi aflând că nu el era Hristosul, răspund: „*Cine eşti? Eşti Ilie*?” Şi, spunând acela: „Nu sunt”, ei, trebuind să se intereseze despre Înainte-Mergătorul (căci acesta era el), ca nişte neînvăţaţi se referă la el ca la Hristos, arătat prin Lege ca prooroc. Căci iată ce spun cu neştiinţă despre cele vestite prin Moise: „*Eşti tu Proorocul? Şi a răspuns: Nu.*” Căci nu era el Hristosul, precum a afirmat.

„*Ce spui tu despre tine însuţi? El a zis:*
Eu sunt glasul celui ce strigă în pustie” (In l, 22-23)

Îi dovedeşte îndată ca pe unii ce nu ştiu nimic şi împlineşte prin mărturie demnă de crezare misiunea încredinţată sau slujirea lui. Vin, zice, nespunând nimic altceva decât că Cel aşteptat este la uşă, mai bine-zis că Stăpânul este înlăuntrul uşilor. Aţi fost pregătiţi să umblaţi pe calea pe care o porunceşte, aţi umblat pe cea a lui Moise, porniţi pe cea a lui Hristos. Pe aceasta v-a vestit-o de mai înainte ceata Sfinţilor Prooroci.

Tradiţia celor spuse despre calea lui Hristos

Isaia: „*Veniţi să ne suim la muntele Domnului şi la casa lui Iacob şi ne va vesti nouă calea Lui şi vom umbla pe ea*” (2, 3).

Acelaşi: „*Va fi acolo cale curată, şi cale sfântă,* se *va chema şi nu va fi acolo leu, nici nu se va sui acolo vreuna din fiarele rele, iar cei risipiţi vor umbla pe ea*” (35, 8-9).

Acelaşi: „*Început Sionului voi da şi voi chema Ierusalimul pe cale*” (41, 27).

Acelaşi: „*Şi voi aduce orbii pe calea pe care n-au cunoscut-o. Şi pe cărările pe care nu le-au ştiut îi voi face pe ei să umble*” (42, 16).

Ieremia: „*Staţi pe căi şi întrebaţi de cărările veşnice ale Domnului. Şi veţi vedea care este calea cea bună şi veţi umbla pe ea; şi veţi afla sfinţenie sunetelor voastre*” (6, 16).

Care este deci calea cea bună şi care curăţeşte pe cei ce umblă pe ea? O va spune

[217] Sfântul Chiril dă cele trei locuri din Vechiul Testament, pe care, ştiindu-le, iudeii aşteptau pe Mesia (Deut 18, 15), pe Proorocul Ioan (Is. 40, 3) şi pe Ilie (Mal. 3, 23). Preoţii iudeilor, venind la Ioan, întreabă dacă el este unul dintre aceştia. Dar Ioan le răspunde că nu e nici Mesia (Hristosul), nici Proorocul, nici Ilie, ci e cel despre care spune Isaia că e „*glasul celui ce strigă în pustie*”, text la care preoţii iudeilor se pare că nu cugetau. Ei gândeau că poate acesta era „proorocul”. Dar Ioan nu se consideră ca atare, din modestie. În identificarea sa cu proorocul, de către Isaia, Ioan arată totodată că după el vine îndată Hristos. Şi o şi spune aceasta preoţilor iudei direct. Dar ei nu voiau să-1 vadă pe Ioan ca atare, deci nu credeau nici că el este Înaintemergătorul lui Hristos. Ştiinţa lor despre cei trei prevestiţi în Vechiul Testament era deci zadarnică. Ilie, de care vorbeşte Maleahi, nu poate fi înţeles ca Ilie reîncarnat în Ioan, nici ca o revenire cândva a lui Ilie Tezviteanul, ci ca un Prooroc care va veni poate spre sfârşitul lumii cu o putere şi cu un rol asemănător lui Ilie, într-o lume abătută de la Dumnezeu, asemenea poporului Israel din vremea aceluia.

Hristos însuşi: „Eu sunt *Calea*” (In 14, 6).

„*Şi trimişii erau dintre farisei. Şi l-au întrebat pe el şi au zis lui: Pentru ce botezi, dacă nu eşti tu Hristosul, nici Ilie, nici Proorocul*?” (In l, 24-25).

Cei trimişi de iudei (care erau leviţi şi unii din preoţi) au fost dovediţi ca întrebând cu neştiinţă. Căci, presupunând că altul este Hristos şi altul, Proorocul prevestit prin Lege, au întrebat, după ce Sfântul Botezător a răspuns „*Nu sunt Hristos*:” „*Eşti tu Proorocul*?” Iată că şi mulţimea fariseilor se dovedeşte mai mult speculând păreri proprii decât având cunoştinţa adevărată a Scripturilor dumnezeieşti. Căci întreabă: „*Pentru ce botezi, dacă nu eşti nici Hristosul, nici Ilie, nici Proorocul*?” Ei se arată iarăşi cugetând nebuneşte împotriva Botezătorului. Căci nu voiesc să-l înscrie, cum se cuvine, în numărul celor ce aşteptau (pe Hristos), ci, bolind de mândria care-i hrănea, socotesc că nu e nimic, deşi e vestit de mai înainte prin glasul proorocului. Căci, auzind de la el: „*Eu sunt glasul celui ce strigă în pustie: îndreptaţi calea Domnului*,” nu au primit cuvântul şi îl ceartă fără ruşine, zicând: Nu e în tine nimic vrednic de crezare şi nici ceva mare sau minunat. Pentru ce deci botezi? Pentru ce te socoteşti chemat să faci un lucru aşa de mare, când de fapt nu eşti nimic? Era un obicei al fariseilor lipsiţi de evlavie să dispreţuiască pe cel prezent, dar să se facă în acelaşi timp că cinstesc pe cel ce va veni, ca pururea să menţină cinstirile practicate la iudei şi să le facă mijloace de câştiguri pentru ei, nevrând să vadă nimic însemnat în cele ale altora. Aşa L-au omorât şi pe Moştenitorul însuşi, zicând: „*Veniţi să-L omorâm pe El şi vom avea moştenirea Lui*” (Mt. 21, 38).

Şi le-a răspuns lor Ioan, zicând: „*Eu botez cu apă. Dar în mijlocul vostru este Cel pe Care voi nu-L ştiţi. El este Cel ce vine după mine, Care a fost înaintea mea, Căruia eu nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălţămintei*” (In l, 26-27).

Fericitul Botezător rabdă fără răutate dispreţul lor şi expune cum se cuvine cele ce-i erau încredinţate spre propovăduirea mântuitoare, îi învaţă, contrar voii lor, pe cei trimişi de farisei că Hristos este înlăuntrul porţilor. Căci zice: Eu aduc botezul pedagogic, spălând cu apă pe cei întinaţi de păcat, spre începutul pocăinţei şi învăţându-i să se ridice de la cele mai de jos la cele mai desăvârşite.[218] Aceasta va veni să o împlinească în mod real Cel pe Care am fost trimis să-L vestesc. „*Îndreptaţi deci calea Domnului*.” Iar Dătătorul celor mai mari şi atotpreţuite şi Dăruitorul a toată desăvârşirea în cele bune Se află în mijlocul vostru, necunoscut încă din pricina îmbrăcămintei trupului. El mă întrece pe mine, Botezătorul, atât de mult, că trebuie să mă socotesc pe mine în rol de slujitor faţă de El. Aceasta cred că o arată, zicând: „*Nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălţămintei*.”[219] E un fapt adevărat care conduce la altul: căci cere fariseului arogant să se smerească, dându-se pe sine ca pildă de smerenie.

„*Acestea s-au petrecut în Betania, dincolo de Iordan, unde se afla Ioan botezând*” (In l, 28).

A dat şi aceasta ca semn al unui fapt precis şi exact. Căci ne-am obişnuit toţi ca, în cele ce ni se întâmplă, să amintim în mod necesar şi de locurile în care se întâmplă.

[218] Trăirile în trup nu sunt cu totul lipsite de participarea sufletului, o dată ce aceeaşi persoană e subiectul ambelor. Simt, spălându-mă de murdăria trupului, şi o necesitate de-a mă curăţi de murdăria sufletească. Astfel, botezul lui Ioan năştea în cei pe care-i boteza simţirea unei curăţiri de păcatele care le întinau sufletele, mai ales că el le cerea acelora ca, primind botezul lui, să se pocăiască de păcate. Simţeau necesitatea unei curăţiri printr-o putere dumnezeiască, spirituală. Aceasta spune Ioan că le va veni prin Hristos. Prin botezul lui se pregătesc pentru Botezul lui Hristos, care-i va curăţi prin apa unită cu Duhul dumnezeiesc.

[219] Ioan nu se socoteşte nici măcar vrednic de-a fi sluga lui Hristos, slugă care împlineşte cea mai de jos lucrare. De fapt, chiar calitatea de slujitori ai Lui o putem primi numai din bunăvoinţa Lui, nu prin vreun merit al nostru. Tot ce pot face, pot prin El, dacă însăşi existenţa o am prin El. Totul am prin bunăvoinţa Lui - şi aceasta înseamnă că e Persoană conştientă şi liberă. Căci altfel n-ar avea nici o putere. Sau nimeni n-are nici o putere, fiind toate supuse unor legi inexplicabile.

CARTEA A DOUA

CAPITOLELE CĂRŢII A DOUA:

1. Nu prin împărtăşire, nici ca dobândit este Sfântul Duh în Fiul, ci este în El fiinţial şi prin fire, după spusa: „*Şi a mărturisit Ioan: Am văzut Duhul coborându-Se ca un porumbel şi a rămas peste El*” (In 1, 32).

2. Fiul nu este între cei făcuţi, ci este mai presus de toţi, ca Dumnezeu din Dumnezeu, după spusa: „*Cel* ce *vine de sus este deasupra* tuturor” (In 3, 31).

3. Fiul este Dumnezeu şi din Dumnezeu după fire, după spusa: „Cel ce *primeşte mărturia Lui a pecetluit că este Dumnezeu adevărat*” (In 3, 33).

4. Nu sunt în Fiul prin participare cele proprii Tatălui, ci fiinţial şi prin fire, după spusa: „*Tatăl iubeşte pe Fiul şi toate le-a dat în mâna Lui*” (In 3, 35).

5. Fiul, ca Cuvânt şi Dumnezeu nu Se află între cei ce se închină, ci mai degrabă primeşte închinare împreună cu Tatăl, după spusa: „*Voi vă închinaţi căruia nu ştiţi, noi ne închinăm Căruia ştim*” (In 4, 22).

6. Fiul nu e mai mic decât Tatăl, fie după putere, fie după lucrarea în unele, ci deopotrivă de puternic şi asemenea, ca Cel ce este din El după fire, după spusa: „*Fiul nu poate să facă nimic de la Sine, dacă nu vede pe Tatăl făcând; căci cele ce face Acela, acestea le face şi Fiul întocmai*” (In 5, 19).

7. Nici una dintre demnităţile sau prerogativele dumnezeieşti nu este în Fiul după participare, sau dobândit, după spusa: „*Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului*” (In 5, 22).

8. Fiul, fiind Dumnezeu şi din Dumnezeu şi chipul întocmai al Celui ce L-a născut, are cinstea şi slava deopotrivă cu El, după spusa: „*Nu pot să fac de la Mine nimic; precum aud, judec*” (In 5, 30).

„*A doua zi a văzut Ioan pe Iisus venind către el*” (In l, 29)

În foarte scurt timp Botezătorul se arată ca prooroc şi totodată ca apostol. Căci pe Cel pe care Îl vestise că va veni Îl arată prezent. De aceea s-a ridicat peste măsura Proorocilor, cum spune Însuşi Mântuitorul, vorbind iudeilor: „*Ce aţi ieşit să vedeţi în pustie? Un prooroc? Da, zic vouă, şi mai mult decât un prooroc*” (Mt. 11, 9). Căci aceia au proorocit că Se va arăta cândva Hristos. Iar acesta, după ce a strigat că va veni, L-a şi arătat prezent: „*Căci a doua zi*, zice, *a văzut pe Iisus venind către el.*”[220]

„*Şi a zis: Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii*” (In l, 29). N-a mai avut timpul potrivit să spună: „Gătiţi”, văzând şi având sub ochi pe Cel pentru Care se făcuse pregătirea. Realitatea avea nevoie de alte cuvinte. Trebuia explicat cine este Cel prezent şi pentru ce s-a făcut pogorârea din cer la noi a Celui venit. Deci zice: „*Iată Mielul lui Dumnezeu*,” pe Care proorocul Isaia ni L-a prevestit, zicând: „*Ca o oaie spre junghiere a fost adus şi ca un miel fără de glas înaintea celui ce-l tunde pe el*” (Is. 53, 7).[221] Pe Acesta L-a închipuit Legea cea dată odinioară prin Moise. Dar atunci izbăvea

[220] Apostolul se bucură de o cinstire mai mare la Dumnezeu decât Proorocul. Ultimului i se comunică de către Dumnezeu că va veni. Primului i Se arată venit, ca să-L arate şi el pe Acela. Amândoi mărturisesc venirea lui Dumnezeu în trup: Proorocul crezând ce i se spune, Apostolul văzând pe Dumnezeu-Cuvântul, Care a comunicat Proorocului că va veni, că a venit de fapt Ioan Botezătorul are fericirea să împlinească amândouă slujirile. El ştia că Hristos va veni curând. Şi are fericirea să-L şi vadă, să-i fie şi confirmată vestirea venirii Lui de către El prin venire.

[221] Sfântul Ioan Botezătorul dă o caracterizare concentrată a rostului venirii Fiului lui Dumnezeu în trup.

parțial, neîntinzând mila la toți, căci era chip și umbră. Dar acum Mielul adevărat, zugrăvit odinioară prin ghicituri, victima nepătată, Se aduce ca o jertfă pentru toți, ca să șteargă păcatul lumii, ca să surpe pe dezorganizatorul lumii întregi, murind pentru toți ca să desființeze moartea, ca să dezlege blestemul nostru, ca să înceteze în sfârșit sentința: „*Pământ ești și în pământ vei merge*,” ca să arate pe al doilea Adam, venit nu din pământ, ci din cer,[222] și să Se facă firii omului: început a tot binele,[223] dezlegare a stricăciunii, pricinuitorul vieții veșnice, temelia refacerii după Dumnezeu, începutul dreptei credințe și dreptăți, cale spre Împărăția cerurilor.

Căci a murit ca un miel pentru toți, redând toată turma de pe pământ lui Dumnezeu-Tatăl, Unul pentru toți, ca pe toți să-i supună lui Dumnezeu; Unul pentru toți, ca pe toți să-i câștige, ca în sfârșit toți să nu mai trăiască lor, ci Celui care a murit și S-a sculat pentru ei. Căci fiindcă eram în multe păcate și pentru aceasta eram supuși morții și stricăciunii, L-a dat Tatăl pe Fiul preț de răscumpărare pentru noi, pe Unul pentru toți, pentru că toate sunt în El și El e mai bun decât toți.[224] A murit Unul pentru toți, ca toți să viețuim în El.[225] Căci Mielul, înghițind moartea pentru toți, a eliminat-o pentru toți din El, căci toți eram în Hristos, Care a murit din cauza noastră și S-a sculat pentru noi.[226] Căci, fiind desființat păcatul, cum s-ar fi putut să nu fie desființată moartea cea din păcat și pentru păcat?[227] Fiindcă, dacă moare rădăcina, cum mai poate fi scăpată mlădița ivită din ea (moartea prin păcat)? Pentru ce pricină am mai muri, o dată ce păcatul este desființat? De aceea, sărbătorind, zicem la junghierea Mielului lui Dumnezeu: „*Unde e, moarte, biruința ta? Unde e acul tău, iadule*?” „*Căci toată fărădelegea*,” cum zice Psalmistul, „*va închide gura ei*” (Ps. 106, 42), nemaiputând

---

El a venit pentru a Se aduce jertfă pentru mântuirea noastră. Aceasta e calea pe care trebuie să o urmăm și noi ca să ne mântuim, biruind egoismul, esența tuturor păcatelor și dușmăniilor dintre noi. Sfântul Ioan își împlinește prin aceasta și slujirea de Prooroc, și de Apostol. Spune și ce va face Hristos pentru noi, aducându-Se jertfă; dar Îl și arată pe Cel ce va face aceasta. În textul grec despre Hristos ca Miel nu este „*înaintea celui ce-l tunde*”, ci „împotriva celui ce-l tunde”. Prin jertfă, Hristos face un lucru care biruiește pe cel ce-L jertfește. Iubirea e mai tare ca toate. Iar pentru a arăta iubirea până la jertfă, Fiul lui Dumnezeu Se face om.

[222] Hristos e al doilea Adam, al doilea început al omenirii, dar El nu este făcut din pământ, ca ipostas, ci ipostasul dumnezeiesc din cer Se face și ipostas al firii omenești.

[223] Ipostasul dumnezeiesc, făcându-Se purtătorul firii omenești, Se face începutul a tot binele în ea și, prin ea, tuturor celor ce au comună cu El aceeași fire. Fiul lui Dumnezeu devine ipostasul central și începător al noii umanități, ipostas plin de puterea izvorâtoare a binelui pentru toți, un ipostas pururea viu, împreună cu toți oamenii care vin pe lume și cred în El.

[224] Putea muri pentru toți cu efect mântuitor în umanitatea asumată, pentru că în ipostasul lui Dumnezeu avea rațiunile după care au fost create toate și toți și putea de aceea răspândi înnoirea lor, prin umanitatea asumată, în toți, în rațiunile tuturor. Fiind toate unite în ipostasul Lui, care devine și ipostasul firii Sale omenești, El are un efect unificator și asupra chipurilor rațiunilor Lui din noi, producând o atracție iubitoare între noi.

[225] A murit ca să învingă moartea în firea Sa omenească și, din ea, să întindă biruința asupra morții în toți cei ce se unesc cu El.

[226] Firea Lui omenească nu a putut ține moartea, pentru că era a Cuvântului. Dar în legătură cu ea este firea tuturor oamenilor. Sau Cel ce o avea ca fiind a Lui avea în El rațiunile tuturor oamenilor, ca chipuri ale rațiunilor lor unite în El. Toți eram deci în El, Care a murit și a învins moartea. Deci a murit și a înviat pentru toți și, virtual, cu toți.

[227] N-a desființat Fiul lui Dumnezeu moartea din afară cu puterea Lui dumnezeiască, ci a desființat-o pentru că a ridicat firea noastră, asumată de El, din păcat și deci din moartea care era consecința păcatului. N-a desființat moartea nici juridic, plătind pentru noi, ci prin înălțarea spiritual-morală a firii noastre asumate de El, aflată în El ca o nouă începătură a firii noastre. În aceasta stă și răspunsul la întrebarea: Cum, pe de o parte, Se supune morții și, pe de alta, o învinge? Și-a reținut întâi puterea dumnezeiască, și apoi a exercitat-o? El voia să ducă firea noastră până la culmea iubirii: să primească moartea pentru noi. Aceasta era și o culme a puterii sufletului Lui. În momentul în care moare, sufletul, unit și cu voia, cu Dumnezeirea, atinge culmea puterii, prin care poate învinge moartea, folosindu-Se mereu de voia și puterea dumnezeiască. Cu moartea primită din iubire, deci cu puterea supremă atinsă de suflet în iubire, calcă moartea. A putut primi moartea ca om nu atât prin reținerea puterii dumnezeiești, ci prin folosirea pozitivă a puterii dumnezeiești, în creșterea iubirii, sau a nepăcătuirii Sale ca om.

acuza pe cei ce au păcătuit din slăbiciune. Căci Dumnezeu este Cel ce îndreptăţeşte (Rom. 8, 33). „*Hristos ne-a răscumpărat de sub blestemul Legii, făcându-Se pentru noi blestem, ca noi să scăpăm de blestemul fărădelegii*" (Gal. 3, 13).

„*Acesta este despre Care eu am zis: După mine vine un bărbat,*
Care a fost înainte de mine, pentru că înainte de mine era" (In l, 30).

Cheamă pe ascultători să-şi amintească cuvintele lui şi lasă lui Hristos slava mai mare, nu împlinind vreo faptă a iubirii, ci mai degrabă a adevărului şi a necesităţii. Căci, chiar fără să vrea, făptura se supune Făcătorului, robul, Stăpânului, cel dăruit, Dăruitorului. Iar în ce mod a fost Hristos după Ioan, deşi era întâiul, cum singur mărturiseşte, am spus destul în cele dinainte.

„Şi eu nu-L ştiam; dar ca să se facă arătat lui Israel,
am venit eu, botezând cu apă" (In l, 31)

Cel ce a săltat în pântecele maicii sale, încă pe când Fecioara purta în pântece pe Domnul, proorocul dinainte de naştere, ucenicul în embrion, spune despre Mântuitorul: „*Nu-L ştiam.*" Şi spune adevărul. Nu minte. Căci Dumnezeu le ştie toate din Sine şi fără să fie învăţat, făptura însă, prin învăţătură. Dar Duhul, locuind în Sfinţi, împlineşte ceea ce lipseşte în ei şi dăruieşte binele Său firii omului, adică să ştie cele viitoare şi cunoştinţa tainelor ascunse. Deci, spunând fericitul Botezător că nu-L ştia pe Domnul, nu minte nicidecum, arătând ceea ce e propriu omenescului şi măsura cuvenită făpturii. Atribuie cunoştinţa tuturor numai lui Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, Care conduce pe om la lumina cunoaşterii celor ascunse. Şi, în mod foarte folositor, spune că nu cunoştea de la sine pe Hristos şi că aceasta i-a venit numai pentru ca să-L facă pe El arătat lui Israel. Aceasta, ca să nu pară că a pornit prin sine la mărturia aceasta, nici să fie cugetat de vreunii ca slujitor al voilor sale, ci slujitor al iconomiei dumnezeieşti şi al voii de sus, care i-a descoperit lui pe Mielul care ridică păcatul lumii. Deci, pentru ca iudeii să păşească mai hotărât spre credinţa în Mântuitorul Hristos şi să aibă o cunoaştere cât mai clară a Lui spune Ioan că L-a cunoscut pe El fără să-L ştie, ca să vadă în aceasta revelaţia lui Dumnezeu,[228] şi, cunoscând ei hotărârea de sus, să primească cuvântul lui şi, văzând pe cel făcut atât de mult slujitor al Lui, să măsoare în mod corespunzător mărimea Stăpânului.[229] Căci, spunând că a venit ca să-L facă arătat pe El lui Israel, cum nu indică prin aceasta cuvenita slujire a slujitorului?

[228] Ioan recunoaşte că L-a cunoscut pe Hristos, dar nu afirmă că L-a cunoscut de la sine.

[229] Ioan nu putea şti din proprie experienţă că Cel purtat în pântecele Mariei e Fiul lui Dumnezeu. A simţit însă venind din Acela o lumină, sau Duhul cel Sfânt din El, care 1-a făcut să salte de bucurie. Sunt cunoştinţe care apar în noi în chip tainic, fără nici un efort al nostru de a le câştiga. Această cunoaştere de către Ioan a lui Hristos prin lucrarea tainică a Lui asupra sa a avut-o şi pentru sine, şi dădea şi iudeilor un temei pentru a admite pe Iisus, născut din Fecioara Maria, ca Hristos venit spre mântuirea lumii. Nu S-ar fi cunoscut Hristos, Care venea după el, ca Stăpân al lui, dacă ar fi provenit şi El din esenţa panteistă a tuturor. Darurile deosebite ale unor oameni arată şi ele că la vârful existenţei este un Dumnezeu personal, Stăpânul şi Cunoscătorul tuturor, Care dăruieşte unor oameni, chiar din pântecele mamei lor, daruri deosebite.

CAPITOLUL 1

NU PRIN ÎMPĂRTĂŞIRE, NICI CA DOBÂNDIT ESTE SFÂNTUL DUH ÎN FIUL, CI ESTE ÎN EL FIINŢIAL ŞI PRIN FIRE

„Şi a mărturisit Ioan: Am văzut Duhul pogorând ca un porumbel şi a rămas peste El. Şi eu nu-L cunoşteam pe El, dar Cel ce m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a spus: Peste Care vei vedea Duhul pogorându-Se şi rămânând peste El, Acela este Cel ce botează cu Duh Sfânt" (In l, 32- 33)

După ce a spus mai sus că nu L-a cunoscut pe El, explică acum aceasta mai exact şi dezvăluie taina dumnezeiască. Şi, arătând pe Dumnezeu-Tatăl, Care a descoperit pe Acela (pe Fiul), explică în mod clar care a fost modul descoperirii. Foloseşte pentru toate mintea ascultătorilor şi arată taina lui Hristos din cele prin care a fost învățat de Dumnezeu. Prin aceasta respinge prin putere de sus pe cei ce se împotrivesc marii hotărâri a Tatălui, luptând în chip primejdios. Aceasta o face convingându-i în mod mai presus de fire să se lase de voia lor deşartă şi să primească pe Cel ce, din bunăvoința Tatălui, a venit la noi spre mântuirea tuturor. Mărturiseşte deci că a văzut şi pe Duhul pogorând peste El din cer în chip de porumbel şi că a rămas peste El. Apoi, pe lângă aceasta, mai spune şi că a auzit el însuşi pe Cel ce l-a trimis pe el să boteze, că Acela este Cel ce botează cu Duh Sfânt, peste Care, venind, va rămâne Duhul. Cu totul vrednic de crezare este deci martorul, mai presus de fire este semnul, deasupra tuturor este Tatăl ce i-1 arată.

Acestea aşa sunt. Dar va sări poate ereticul dornic să critice şi, râzând larg, va grăi: Ce spuneți iarăşi şi față de acestea? Sau ce cuvânt sofisticat veți născoci față de ceea ce s-a scris? Şi vor spune: Iată, zice, că Duhul S-a pogorât peste Fiul. Iată, se unge de Dumnezeu-Tatăl, adică primeşte ceea ce nu are, împreună-mărturisind aceasta Psalmistul, care spune către El: „*Pentru aceea Te-a uns* pe *Tine Dumnezeul Tău, cu untdelemnul bucuriei, mai mult decât pe cei părtaşi de Tine*" (Ps. 44, 9). Cum ar fi de o ființă cu Tatăl desăvârşit Cel ce se unge? De aceea nu e Fiu.

La aceasta socotesc că trebuie răspuns celor ce răstoarnă dogmele respectate de Biserică şi strâmbă dreptatea celor scrise: „*Treziți-vă, cei ce v-ați îmbătat de vinul lor*" (Ioil l, 5), ca să puteți, privind frumusețea strălucitoare a adevărului, să strigați către Fiul, împreună cu noi: „*Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu eşti Tu*" (Mt. 14, 33).[230] Căci, dacă voi credeți că El este Dumnezeu prin fire, cum n-ar fi desăvârşit? Altfel, voi nu credeți nici în Tatăl.[231] Căci de unde ar avea El, cum zice, desăvârşirea?[232] Şi cum nu va fi coborât Fiul la nedesăvârşirea voastră, o dată ce se admite că în Fiul ființa dumnezeiască poate să nu aibă desăvârşirea, după socotința voastră lipsită de învățătură şi de cunoştință? De aceea nu vom împărți acea mare şi nemuritoare fire în diferite părți, ca să fie, în aceasta, nedesăvârşită, iar în aceea, desăvârşită, o dată ce şi definiția umanității este una în toate şi egală în toate ale noastre. Căci un om nu se va cugeta mai mic, întrucât e om, ca altul, dar nici mai mare. Şi nu se deosebeşte, socotesc, de înger nici un alt înger în existența lor ca îngeri, adică în identitatea lor, fiind legați toți într-o singură fire. Cum deci firea dumnezeiască, cea mai presus decât toate, se va arăta în bunătățile ei mai mică decât cele create şi va suporta pătimirea pe care nu o cunoaşte

[230] Adevărul nu poate fi decât strălucitor, pentru că el dă sens deplin şi fericit existenței. Adevărul este că Dumnezeu e un Tată care are un Fiu şi-i iubeşte pe oameni aşa de mult, încât îl trimite să Se facă frate cu ei, ca să-i iubească şi pe ei ca pe nişte fii. În afară de aceasta, toate sunt fără sens, sau întuneric.

[231] Dacă Hristos nu e Fiul lui Dumnezeu, nu avem nici noi putința de-a avea pe Dumnezeu ca Tată. Căci nu ar exista peste tot în Dumnezeu un Tată. Şi ce e mai trist şi mai fără sens ca aceasta?

[232] Dacă Hristos nu e Fiul lui Dumnezeu, deci dacă n-are pe Dumnezeu ca Tată, de unde ar avea desăvârşirea? Şi cum ne-ar putea da şi nouă desăvârşirea?

creatura?[233] Cum ar fi peste tot şi simplă, şi necompusă, dacă s-ar arăta existând în ea şi desăvârşirea, şi nedesăvârşirea? Căci se va compune din amândouă dacă desăvârşirea e la fel cu nedesăvârşirea. Fiindcă, dacă sunt la fel şi nu au nimic deosebit în ele, tot ce e desăvârşit va fi, fără deosebire, şi nedesăvârşit. Şi dacă, iarăşi, e ceva nedesăvârşit, aceea va fi şi desăvârşit. Şi nimic nu va fi reproşabil în Fiul, chiar dacă în cugetarea noastră îl socotim lipsit de desăvârşire. Dar nici Tatăl nu va fi mărturisit superior Fiului în desăvârşire. Şi problema este iarăşi rezolvată.[234] Iar dacă sensul desăvârşitului e foarte deosebit de sensul nedesăvârşitului, iar fiinţa dumnezeiască le are pe amândouă, ea e compusă, şi nu simplă. Dar va zice poate cineva că într-un unic subiect se află cele contrare, de feluri deosebite, nearmonioase, cum sunt în trup culoarea albă şi neagră. Bine spui, amice, căci te pui repede de acord cu cuvintele noastre. Căci dacă firea dumnezeiască este una şi nu alta decât ea, spune-mi, cum e primitoare de cele contrare? Cum se armonizează cele neasemenea între ele într-un suport? Căci Tatăl, fiind Dumnezeu după fire, şi Fiul este Dumnezeu după fire. Nimic nu-L va deosebi de Tatăl în privinţa desăvârşirii, aceasta provenind din fiinţa Lui dumnezeiască şi atotdesăvârşită. Oare nu e necesar să fie numaidecât desăvârşit Cel ce este din Născătorul desăvârşit, o dată ce este chipul Lui întru totul asemănător şi pecetea ipostasului Lui, precum s-a scris (Col. l, 15; Evr. l, 3)? Socotesc că oricine va conveni şi va fi de acord cu noi. Sau să spună cel de altă părere în ce mod este Fiul chip întocmai al Tatălui, dacă nu are în firea Lui desăvârşirea, după proasta cugetare a unora? Iar, deoarece este pecete şi chip, este şi El desăvârşit, ca şi Acela al Cărui chip este.[235]

Dar Ioan, zice, a văzut pe Duhul pogorându-Se din cer peste Fiul. Deci Acesta are dobândită sfinţenia. Adică o primeşte pentru că nu o are. Urmează deci, în mod clar, că trebuie socotit creatură, cinstită cu puţină superioritate, fiind desăvârşit şi sfinţit ca unul aflat în treapta celorlalte (creaturi) şi având dăruirea bunătăţilor dobândită de la altul.

La aceasta răspundem: Dar atunci cum nu va minţi Evanghelistul zicând că: „*Din plinătatea Lui noi toţi am luat*?” Căci cum va fi plin în firea Sa, luând El însuşi de la altul?[236] Sau cum s-ar înţelege că Dumnezeu e Tată, dacă Unul-Născut este făptură, şi nu Fiu?[237] Dacă ar fi aşa, Însuşi Tatăl ar fi nume mincinos, şi Fiul n-ar fi adevărat,

---

[233] Dacă Fiul e de o fiinţă cu Tatăl, nu poate fi mai mic decât El. În acest caz fiinţa dumnezeiască ar fi împărţită în grade diferite, deci ar suferi de ceea ce nu suferă firea oamenilor şi firea îngerilor, care îi menţine pe toţi în egalitate; ar fi deci într-un dezavantaj faţă de firile create.

[234] Se combate arianismul care socotea pe Fiul mai mic decât Tatăl, folosindu-se şi de momentul botezării lui Iisus, când, deşi numit Fiu iubit, totuşi, după ei, primeşte pe Duhul Sfânt, ca pe Cel prin Care, după spusa lor, se ungea Hristos. Sfântul Chiril dovedeşte că, dacă Hristos e numit Fiu şi deci e de o fiinţă cu Tatăl, nu poate fi mai mic decât Tatăl şi deci nedesăvârşit. Fiinţa unitară, deci simplă, a lui Dumnezeu nu poate fi şi desăvârşită, şi nedesăvârşită. Aceasta nu se întâmplă nici între oameni, care sunt de o fire, nici între îngeri. Şi unii şi alţii au egalitatea în firea lor, o egalitate manifestată în forme diferite. Fiul are faţă de Tatăl o iubire tot aşa de mare ca şi Tatăl faţă de Fiul. Şi în aceasta se arată desăvârşirea fiinţei dumnezeieşti. Dar totuşi cele două iubiri sunt deosebite; şi, într-un fel, fiecare o simte nu numai pe a Sa, ci şi pe a Celuilalt.

[235] Tocmai pentru că este chipul exact al Tatălui, Fiul este pe de o parte de o fiinţă cu Tatăl şi împreună-desăvârşit cu El, iar, pe de altă parte, altul decât Tatăl. Deosebirea ipostatică şi unitatea fiinţei în Tatăl şi Fiul nu se contrazic. Taina deosebirii dintre ipostasuri şi identitatea în fire stă, în primul rând, în faptul că în fiecare ipostas firea îşi are modul existenţei concrete, căci firea nu există în mod concret în afara ipostasului. În Dumnezeu, deosebirea ipostasurilor şi unitatea lor după fire se datoresc faptului că două dintre ele provin în mod deosebit din Altul, de aceeaşi fire. La oameni, ipostasurile provin din perechi de aceeaşi fire şi ele înseşi se fac surse ale altor ipostasuri. La Dumnezeu, faptul că nu sunt decât două ipostasuri provenind din unul, le face distincte între ele şi de cel din care provin. La oameni, prevenirea multora din aceleaşi sau din multe perechi şi faptul că ele se fac surse ale altora produc deosebiri între toate.

[236] A fi plin înseamnă a nu putea primi ceva de la altul, înseamnă a nu avea nevoie să primească ceva de la altul.

[237] Dacă Fiul e făptură, şi Tatăl Lui este făptură, şi nu Dumnezeu. Fără Treime nu e Dumnezeu. Un Dumnezeu nefecund şi lipsit de iubirea de Tată şi de Fiu nu e Dumnezeu.

având în mod fals această cinstire, şi numirea fiind un cuvânt gol. Şi totul ar sfârşi în nimic, nici Tatăl nefiind Tată, nici Fiul nefiind după fire ceea ce se spune că este. Dar dacă Dumnezeu este cu adevărat Tată, are fără îndoială şi pe Cel al cărui Tată este, adică pe Fiul cel din El. Apoi, cum Dumnezeirea cea sfântă şi prin fire ar naşte pe Cel gol de sfinţenie şi ar da un rod lipsit de însuşirile proprii Ei?

Căci, dacă are sfinţenia dobândită, cum zic aceia aiurind, trebuie să mărturisească totodată, chiar dacă nu voiesc, că Fiul n-a fost sfânt pururea, ci S-a făcut mai târziu, când a pogorât Duhul peste El. Dar atunci, cum a fost sfânt Fiul şi înainte de întrupare? Căci aşa îl mărturiseau serafimii, repetând cuvântul: „Sfânt" de trei ori. Deci, dacă era sfânt şi înainte de-a se înomeni, mai bine-zis fiind aşa pururea cu Tatăl, cum a avut nevoie de cineva Care să-L sfinţească, şi aceasta în timpurile de pe urmă, când S-a făcut om? Mă mir cum uită ei şi aceasta, deşi sunt tare iubitori de cercetare. Căci nu e necesar să se cugete că Fiul a putut cândva să lepede sfinţenia, dacă nu este fiinţială în El, ci I-a venit de la altcineva şi Lui, ca şi nouă, şi alteia dintre creaturile raionale? Iar dacă a căzut din sfinţenie, nu va fi neîndoielnic şi sub legăturile păcatului şi nu va luneca spre rău, nemaiputând face şi pe alţii să scape de răutate? Deci nu vom afla pe Fiul neschimbat, şi va minţi şi Psalmistul, strigând în Duh către El: „*Iar Tu acelaşi eşti*" (Ps. 101,13).[238]

Pe lângă cele spuse, trebuie să se mai ia în seamă şi aceasta, care cuprinde un înţeles înrudit: cel ce participă e altceva prin fire decât cel la care participă. O cere aceasta raţiunea. Căci dacă aceasta nu e adevărat, nu se vor deosebi în nici un fel unul de altul, ci vor fi acelaşi fel; sau cel ce participă la cineva participă la sine însuşi, ceea ce este cu neputinţă chiar şi numai a cugeta. Căci cum s-ar înţelege cineva participând la sine însuşi?[239] Iar dacă ele se află într-o alteritate naturală întreolaltă şi raţiunea le distinge în mod necesar, să vadă cei ce dau pe Duhul prin participare Celui Unul-Născut la ce necredinţă se rostogolesc fără să simtă. Căci, dacă Fiul se împărtăşeşte de Duhul, iar Duhul este sfânt prin fire, Fiul nu va fi sfânt prin fire? El S-a arătat astfel de abia prin legătura cu Altul, superior Lui, sau modelându-Se prin har după cele ce erau la început? Dar să vadă duşmanul lui Dumnezeu la ce mare necredinţă coboară învăţăturile adevărate. Mai întâi va avea loc o mare schimbare şi prefacere în privinţa Fiului, precum am spus înainte. Căci se va schimba, după voi, şi va înainta la ceva mai bun, nu numai întrucât este mai mic decât Tatăl, ci şi întrucât se arată ridicându-se la cele mai mari. Aceasta o spunem învăţând din dumnezeiasca Scriptură. Dumnezeiescul Pavel spune undeva despre El: „*Aceasta s-o cugete fiecare dintre voi, ca şi Hristos Iisus, Care, Dumnezeu fiind, nu răpire a socotit a fi întocmai cu Dumnezeu, ci S-a micşorat pe Sine, chip de rob luând şi întru asemănare omenească făcându-Se şi la înfăţişare aflându-Se ca un om*" (Filip. 2, 5-8). Deci, dacă înainte de înomenire era în chipul şi egalitatea Tatălui, iar în vremea înomenirii luând Duhul din cer s-a sfinţit, după aceia s-a arătat mai mare decât Sine şi din această cauză întrece acum şi măsura Celui ce L-a născut. Şi dacă, luând Duhul, S-a suit la o mărire mai presus de a Tatălui, Duhul e mai mare şi decât Tatăl însuşi, dăruind Fiului o superioritate faţă de Tatăl. Dar cine nu se va cutremura numai la auzul acestora? E cumplit chiar numai a auzi aceste cuvinte. De fapt, nu există alt mod decât acesta de a respinge vătămările provenite din strâmbăturile

[238] Fără năzuinţa spre curăţie, spre sfinţenie, viaţa omenească ar fi lipsită de orice nobleţe, ar fi o sălbăticie. Dar aceasta înseamnă că trebuie să fie undeva o sfinţenie neclintită, de netăgăduit. Iar această sfinţenie trebuie să fie personală. Trebuie să fie o relaţie desăvârşit de curată, de delicată, de atentă între Persoane, necâştigată în timp, ci din veci. Căci ce se câştigă în timp se poate şi pierde.

[239] Noi înşine ne vedem împărtăşindu-ne de cele pe care nu le avem şi pe toate cele din jurul nostru le vedem la fel. Dar aceasta înseamnă că trebuie să fie o existenţă desăvârşită de la care toate primesc, în diferite feluri, toate câte le au. Altfel, realitatea ar rămâne inexplicabilă. Ar fi o existenţă în cerc închis, mărginită în putere. Trebuie să fie o existenţă Care le are pe toate în Sine, prin Sine, de la Sine, Care n-are nevoie de nimic de la altele, dar Care poate da tuturor toate, dintr-o dărnicie bine ordonată, folositoare tuturor.

lor. De aceea, le spunem iarăşi: Dacă, atunci când S-a făcut om, Fiul lui Dumnezeu Sa sfinţit primind Duhul - iar înainte de înomenire era în chipul şi egalitatea Tatălui, dar fiind după ei, încă nesfinţit, ei îndrăznesc să spună că Dumnezeu-Tatăl nu e sfânt, de vreme ce Cuvântul, Cel de un chip şi deopotrivă cu El în toate, nu era sfânt la început, ci a devenit aşa de abia în timpurile de pe urmă. Şi iarăşi: Dacă El este cu adevărat Cuvântul lui Dumnezeu care primeşte Duhul şi e sfinţit în firea proprie, să ne spună potrivnicii dacă El s-a făcut mai mare sau mai mic ca Sine însuşi, sau a rămas în identitatea Sa pătimind aceasta. Căci, dacă nu are de la Duhul nimic în plus, ci rămâne aşa cum era El, nu te sminti auzind că Duhul a pogorât peste El! Iar dacă a fost nedreptăţit primindu-L, şi a ajuns la cele mai mici, ne vei înfăţişa pe Cuvântul pătimitor şi vei acuza fiinţa Tatălui, Care mai degrabă nedreptăţeşte decât sfinţeşte. Iar dacă S-a arătat mai bun primind pe Duhul, dar era în chipul şi în egalitatea Tatălui şi înainte de-a Se îmbunătăţi asemenea nouă, Tatăl nu e urcat la culmea slavei, ci există în El măsuri în care era cu El Fiul de un chip şi deopotrivă cu El, dar a ajuns mai mare.[240]

Este deci potrivit să spunem ereticilor lipsiţi de învăţătură: „*Iată popor nebun şi fără inimă; au ochi şi nu văd*” (Ier. 5, 21). Căci dumnezeul veacului acesta a orbit cu adevărat înţelegerea celor necredincioşi (II Cor. 4, 4), ca să nu le strălucească din Evanghelie lumina slavei lui Hristos. Dar socotesc că acestora nu trebuie să ne ferim a le spune lucruri şi mai grele. Ei nu ştiu ce citesc. Că e adevărat ce citesc e clar, chiar dacă din cele dezvăluite înainte nu s-a făcut dovedit deplin. Ceea ce s-a spus se va întări şi prin glasul lui Pavel, care zice: „*Aceasta să o cugete fiecare dintre voi, ca şi Hristos Iisus, Care, în chipul lui Dumnezeu fiind, nu răpire a socotit a fi întocmai cu Dumnezeu, ci S-a micşorat pe Sine chip de rob luând şi întru asemănare omenească făcându-Se şi la înfăţişare aflându-Se ca un om*” (Filip. 2, 5-8). Iată cât se minunează de Fiul, Care, fiind întocmai cu Dumnezeu-Tatăl şi de un chip cu El, nu a răpit această egalitate pentru iubirea faţă de noi, ci S-a pogorât întru smerenie, golindu-Se pentru umanitate prin chipul de rob.

Dar vă întreb pe voi (potrivnicii): Dacă, primind Duhul, S-a sfinţit mai mult făcându-Se om şi Sa arătat mai mare ca Sine prin sfinţire, la ce smerenie Îl vom vedea coborât pe El? Cum S-a smerit Cel ce a fost înălţat?[241] Unde S-a pogorât Cel ce a fost sfinţit? Sau cum n-a urcat mai degrabă şi nu s-a înălţat la o stare mai bună? Ce golire aduce umplerea prin Duhul? Şi cum s-ar înţelege că S-a înomenit (S-a făcut om)[242] pentru noi, suportând atâtea în Sine spre folosul nostru? Cum S-a sărăcit pentru noi Cel ce S-a îmbogăţit pentru noi (II Cor. 8, 9)?[243] Dar cum a fost bogat şi înainte de venirea la noi Cel ce după aceia a primit prin această venire ceea ce nu avea, adică Duhul Sfânt?[244] Sau cum nu ne-ar dărui cu dreptate El însuşi cele de care S-a folosit pentru

[240] Toată argumentarea Sfântului Chiril are ca scop dovedirea Dumnezeirii lui Hristos, egalitatea Lui cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt. Duhul nu e mai mare ca Fiul, căci atunci Fiul ar fi crescut spiritual după ce S-a făcut om. În acest caz, Fiul ar putea să şi scadă. Duhul nu e nici mai mic decât Fiul, căci atunci de ce ar mai fi pogorât peste El? Dar Duhul nu e mai mic nici decât Tatăl, căci în acest caz ce i-ar da Tatăl Fiului? În pogorârea Sfântului Duh peste Fiul la Botez şi în cuvântul Tatălui: „*Acesta este Fiul Meu cel iubit*,” se arată egalitatea celor trei Persoane dumnezeieşti şi se arată în special Dumnezeirea Fiului, căci o astfel de faptă nu s-a săvârşit cu nici un om.

[241] Acesta este un alt argument că Fiul nu S-a înălţat ca Dumnezeu prin pogorârea Sfântului Duh peste El, deci un alt argument că El e Dumnezeu.

[242] Sfântul Chiril foloseşte expresia din Simbol: „exantropinos”, „S-a înomenit,” care în româneşte e tradusă: „*S-a făcut om*.”

[243] Sfântul Chiril nu se mulţumeşte să reproducă ideea Sfântului Apostol Pavel, că Fiul lui Dumnezeu S-a sărăcit pentru noi, ca să ne îmbogăţească prin această sărăcire, ci spune că El însuşi S-a îmbogăţit sărăcindu-Se pentru noi. Dacă n-ar fi îmbogăţit firea omenească asumată de Sine sărăcindu-Se ca Dumnezeu prin această asumare, nu ne-ar fi putut îmbogăţi pe noi. Prin aceasta, Sfântul Chiril explică motivul şi efectul pogorârii Duhului Sfânt peste El: ca să umple şi firea Lui omenească de Duhul Sfânt.

[244] Dacă n-ar fi avut Hristos ca Dumnezeu pe Duhul înainte de întrupare, cum ar fi fost bogat înainte de întrupare şi cum S-ar fi îmbogăţit ca om prin întrupare?

noi?[245] „*Spăimântatu-s-a*,” cum s-a scris, „*cerul de aceasta, şi s-a cutremurat foarte, zice Domnul. Căci două rele cu adevărat a făcut poporul celor abătuţi de la credinţă*,” neînţelegând nici cele pe care le spune, nici cele pe care le afirmă. Şi nu este nici o greutate în a se primejdui astfel în cele de mare trebuinţă. Sau, vărsând din ochi lacrimi amare şi îndreptând spre înălţime glas mare, strigă: „*Pune*, *Doamne, strajă gurii mele şi uşă de îngrădire împrejurul buzelor mele. Să nu abaţi gura mea spre cuvinte de vicleşug*” (Ps. 140, 3-4). Căci sunt cu adevărat cuvinte de vicleşug cele ce se nasc de ei spre paguba celor din urmă dintre ascultători. Iar noi, scoţând din inima noastră aiureala acelora, umblăm după cuvântul drept al credinţei, având în minte ceea ce s-a scris: „*Surpăm gândurile şi toată trufia ce se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu şi robim tot gândul spre ascultarea lui Hristos*” (II Cor. 10, 5). Deci, robind şi noi înţelegerea celor de faţă, să o supunem slavei Unuia Născutului, căutând prin toate cu înţelepciune modul ascultării Lui, adică modul întrupării: „*Căci bogat fiind, S-a făcut sărac pentru noi, ca noi să ne îmbogăţim din sărăcia Lui*” (II Cor. 8, 9). Primeşte, de voieşti, şi din cele de faţă ale noastre dovada, deschizând cu încredere urechea la cuvintele următoare.

Dumnezeiasca Scriptură mărturiseşte că omul a fost făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. De fapt, cel ce ne-a scris prima Biblie (iar acesta este Moise, cunoscut de Dumnezeu mai mult decât toţi), zicea: „*Şi a făcut Dumnezeu pe om; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe el*” (Fac. 1, 27). Iar când l-a pecetluit prin Duhul ca chip dumnezeiesc, ne-a învăţat iarăşi acelaşi, zicând: „*Şi a suflat în faţa lui suflare de viaţă*” (Fac. 2, 7). Căci deodată a pus Duhul viaţa în creatură şi a întipărit în ea trăsăturile Sale în mod dumnezeiesc. Astfel, marele Meşter, creând fiinţa raţională pe pământ, i-a dat o poruncă mântuitoare. Şi era în rai, cum s-a scris, păzind încă ceea ce i s-a dat şi fiind distinsă cu chipul Celui ce a făcut-o, prin Duhul Sfânt sălăşluit în ea. Dar deoarece, abătută prin amăgirile diavolului, a dispreţuit pe Creator şi, călcând legea stabilită, a supărat pe Binefăcător, a fost golită de harul dat ei. Cea făcută spre viaţă auzind atunci prima dată sentinţa: „*Pământ eşti şi în pământ vei merge*,” s-a alterat şi asemănarea ei cu Dumnezeu prin păcatul ce a pătruns-o şi n-au mai fost în om trăsăturile strălucitoare, făcându-se neclare şi întunecate din pricina neascultării.[246] Deoarece neamul omenesc s-a întins la o mulţime mai mare ca număr, iar păcatul a pus stăpânire pe toţi, pustiind sufletul fiecăruia, firea s-a golit de harul de la început şi Duhul S-a depărtat de ea cu totul. Ca urmare, fiinţa raţională cade în ultima iraţionalitate, ignorând şi pe Creatorul însuşi.[247]

---

[245] Fiul lui Dumnezeu, ca om, S-a folosit El însuşi de durerile pe care le-a suferit în firea Sa omenească, pentru ca să ne putem folosi şi noi de ele. Ipostasul dumnezeiesc S-a făcut sărac ca noi, purtând slăbiciunile firii noastre, dar chiar prin aceasta S-a îmbogăţit ca om pentru noi, dând putere firii omeneşti să le poarte.

[246] Omul nu poate avea chipul clar al lui Dumnezeu decât prin Duhul Sfânt. Acesta îi dă trăsăturile omului adevărat, ţinându-l în relaţie conştientă cu Dumnezeu, în aspiraţia spre bunătatea şi cunoaşterea Lui infinită. Căci Duhul Sfânt dăruieşte starea de clară conştiinţă a relaţiei cu Dumnezeu şi deci a sensului existenţei, setea de bunătate atentă şi delicată faţă de oameni. Dar Duhul se dă omului pentru că este în el o capacitate de a-L primi şi folosi. Nu se dă animalului, care n-are nici un fel de conştiinţă şi de aspiraţie spre cunoaştere şi bunătate. De aceea în om chipul se constituie din îmbinarea capacităţii de primire a Duhului şi din harul real dat de Duhul. Când omul îl pierde pe ultimul, rămâne în el ceva din setea de cunoaştere şi de relaţie cu Absolutul şi cu semenii, dar aceştia pierd pentru el claritatea realităţii lor personale, şi omul însuşi pune o pecete egoistă şi orgolioasă pe aspiraţia sa de cunoaştere şi pe relaţiile cu alţii. Rămâne în el un fel de chip strâmbat.

[247] Aceasta e cea mai gravă cădere a omului, căci are cele mai grave urmări. Nemaicunoscând pe Dumnezeu ca existenţă personală, mai precis ca şi comuniune personală supremă, nu mai vede nici valoarea personală a semenilor şi comuniunea respectuoasă şi iubitoare cu ei. Unde nu mai sunt persoane, nu mai e nici iubire, nici conştiinţa nemuririi lor. Totul devine o alcătuire de obiecte supuse unor legi, pe care omul, cunoscându-le în parte, crede că poate dispune de toate cum vrea şi i se pare că are în aceasta tot rostul existenţei.

Fără Duh, omul e numai animal raţional, adică e şi raţional, dar şi animal, sau animal cu o raţionalitate pe

Dar Creatorul tuturor, răbdând timp îndelungat, Se milostiveşte în sfârşit de omenirea coruptă şi, fiind bun, porneşte să unească turma împrăştiată pe pământ cu cele de sus, şi, binevoind să o refacă, readuce umanitatea la chipul de la început, prin Duhul. Căci nu putea să lumineze altfel în ea trăsăturile dumnezeieşti, aşa cum erau la început.

Cum a sădit în noi iarăşi harul de nejefuit, sau cum S-a înrădăcinat iarăşi în oameni Duhul, în ce mod firea a fost readusă la chipul de la început? Aceasta urmează să o spunem în continuare.

Primul om, fiind pământesc şi din pământ şi având în libertatea sa putinţa de alegere între bine şi rău, sau fiind stăpân peste aplecarea în ambele părţi, a fost răpit de viclenia amară şi, aplecându-se spre neascultare, a căzut în ţărâna maică din care a odrăslit şi, stăpânit de stricăciune şi de moarte, transmite întregului neam păgubirea.[248] Şi, crescând în noi şi înmultindu-se răul şi cugetarea coborând mereu spre o stare mai rea, a împărăţit păcatul şi astfel firea omului s-a arătat golită de Sfântul Duh sălăşluit la început în ea. Căci, precum s-a scris: *„Sfântul Duh al înţelepciunii va pleca de la vicleşug, nu va locui în trupul supus păcatului*” (Inţel. Sol. l, 5).

Fiindcă deci întâiul Adam nu a păstrat harul dat lui de Dumnezeu, ne-a trimis Dumnezeu-Tatăl din cer pe al doilea Adam. Căci trimite spre asemănare cu noi pe Fiul Său cel neschimbat şi nealterat prin fire şi cu totul neştiutor de păcat[249] ca, precum prin neascultarea celui dintâi am ajuns sub mânia dumnezeiască, aşa, prin ascultarea Celui de al doilea, să scăpăm şi de blestem şi să înceteze şi relele. Iar deoarece Cuvântul lui Dumnezeu S-a făcut om, El primeşte Duhul de la Tatăl ca unul dintre noi, neprimind ceva special pentru Sine, căci El era Dăruitorul Duhului, ci pentru ca, primindu-L ca om, să-L păstreze firii noastre şi să înrădăcineze iarăşi în noi harul pe care l-a păstrat Cel ce nu ştia de păcat.[250]

---

care nu o pierde cu totul, dar o strâmbă în iraţionalitate, şi prin aceasta o poate folosi spre justificarea duşmăniei, a mândriei egoiste, căzând într-un rău în care animalul, lipsit de raţiune, nu poate cădea. Neştiind de Dumnezeu cel personal şi de oameni ca persoane, nu mai ştie nici de sufletul nemuritor. Are numai trecătoare satisfacţii trupeşti, ca animalul. Dar când primeşte Duhul Sfânt, omul revine nu numai la o folosire dreaptă a raţiunii, sau la o stare de animal raţional, ci, ca om duhovnicesc, o depăşeşte pe aceasta. El se poate jertfi din iubire, ceea ce nu pare raţional, dar e de fapt o stare mai presus de raţiune, sau o stare de adevărată raţionalitate. Am putea spune că omul, întipărit de puterile dumnezeieşti prin Duhul Sfânt poate fi înţeles în calitatea lui de „chip” al lui Dumnezeu, sau chiar de „icoană” vie a Lui, cum i se spune „chipului” în greceşte. La această stare de icoană a ajuns Hristos ca om şi, asemeni Lui, Sfinţii.

[248] Crearea omului, căderea umanităţii din relaţia cu Dumnezeu, refacerea omului după chipul lui Dumnezeu prin Duhul Sfânt, comunicat în mod de nepierdut firii omeneşti luate de Fiul lui Dumnezeu însuşi, reprezintă momentele unei relaţii dramatice între Dumnezeu şi oameni, care arată câtă importanţă dă Dumnezeu acestei creaturi care este omul. Dumnezeu vrea iubire şi din partea unor existenţe care nu sunt din fiinţa Lui. Dar această iubire nu poate avea loc fără o libertate a lor. De aici toată drama ce-a urmat şi în care Dumnezeu nu Se fereşte să fie un partener, numai aşa putând înălţa făpturile umane la fericirea proprie Lui. Numai din nesocotirea valorii persoanelor şi a relaţiei drepte dintre ele poate proveni răul. Dar tot persoanele îl pot şi învinge, în ele e dată putinţa bucuriei.

[249] Ca începătură nouă a vieţii omeneşti ne vine un al doilea Adam, Care este totodată Fiul lui Dumnezeu şi Care nu poate păcătui. Căci firea omenească nu se mai formează ca un ipostas de sine, ci se constituie în ipostasul dumnezeiesc. Şi întrucât Acesta însuşi se face noua începătură a neamului omenesc, se poate spune că El este noul ipostas fundamental al tuturor oamenilor care se alipesc spiritual de El. Aceasta pentru că în El, ca Cel prin Care s-a creat omul şi la început, se afla raţiunea şi puterea creatoare a omului: raţiunile după care s-au creat sau au existenţa toţi oamenii. Din El, primind Duhul Lui, ne înnoim toţi cei care ne naştem ca succesori ai primului Adam. Ioan Botezătorul şi ucenicii lui, văzând la botezul lui Iisus Duhul pogorât peste El în chip de porumbel şi auzind glasul Tatălui din cer, au avut prima dovadă comună despre existenţa lui Dumnezeu cel personal, mai precis despre Dumnezeu cel în Treime, din Care una dintre Persoane este Hristos. Ei au scăpat astfel de lipsa de sens a existenţei, căci au aflat în mod sigur şi despre nemurirea lor.

[250] Hristos nu a primit deci Duhul ca Dumnezeu, ci, fiind ipostasul dumnezeiesc al firii omeneşti, El însuşi L-a dat firii Sale omeneşti, sau Sieşi ca om, ca aceasta să nu-L mai poată pierde, deoarece El, ca ipostas al ei, nu ştia de păcat, nu cunoştea despărţirea Sa de Sine (ca Dumnezeu) în calitatea de purtător al firii omeneşti. Ca ipostas al firii noastre, El poate da firii noastre, aflate în alte ipostasuri, dar în unire posibilă

Pentru această pricină, socotesc, a adăugat cu folos Sfântul Botezător: „*Am văzut Duhul pogorând din cer şi a rămas peste El*” (In l, 32). Duhul a zburat de la noi, pentru păcat şi Cel ce n-a cunoscut păcatul S-a făcut ca unul dintre noi, ca să facă Duhul să rămână în noi, neavând motiv să se depărteze, sau să se retragă de la El. Deci primeşte Duhul pe seama noastră şi redă firii binele de la început. De aceea zice că S-a şi sărăcit pentru noi. Căci, fiind bogat, ca Dumnezeu, şi nelipsit de nici un bine, S-a făcut având nevoie de toate bunurile. De aceea s-a şi spus către El (pe seama firii omeneşti) foarte bine: „*Ce ai, ce n-ai luat*?” (I Cor. 4, 7). Deci, precum, fiind Viaţa după fire, a murit după trup pentru noi, ca să învingă moartea pentru noi şi să învie cu Sine întreaga fire (căci toţi eram în El, întrucât S-a făcut om), aşa primeşte şi Duhul pentru noi, ca să sfinţească întreaga fire. Fiindcă n-a venit să Se folosească pe Sine, ci ca să Se facă nouă tuturor începătură şi cale şi uşă a bunătăţilor cereşti.[251] Căci, dacă nu S-ar fi arătat primind ca om, sau şi pătimind ca unul dintre noi, cum ar putea arăta cineva că S-a smerit pe Sine? Sau cum s-ar fi păstrat chipul de rob dacă nu s-ar fi scris ceva folositor robului despre El? Să nu se dispreţuiască deci preaînţeleptul cuvânt al iconomiei (întrupării), de care se minunează pe drept cuvânt însuşi dumnezeiescul Pavel, strigând: „*Ca să se facă cunoscută acum începătoriilor, Stăpâniilor în cele cereşti, prin Biserică, mult felurita înţelepciune a lui Dumnezeu, după sfatul dinainte de veacuri, pe care l-a împlinit Dumnezeu în Hristos Iisus, Domnul nostru*” (Efes. 3, 10-11). Căci taina cea mare a înomenirii se arată cu înţelepciune adevărată şi demnă de Dumnezeu. Socotesc că aşa trebuie să vedem lucrarea Mântuitorului pentru noi, cei ce ne-am hotărât pentru dreapta credinţă şi ne bucurăm de dogmele cele drepte. Căci nu vom coborî şi noi la atâta lipsă de raţiune, ca să socotim că Duhul este în Fiul cel după fire ca dobândit, şi nu mai degrabă ca aflat în El în mod fiinţial, cum este şi în Tatăl însuşi. Pentru că, precum este al Tatălui, aşa este Duhul Sfânt şi al Fiului, aşa cum am citit în dumnezeieştile Scripturi. Căci zice: „*Venind în Misia, au trecut în Bitinia, şi nu i-a lăsat pe ei Duhul*” (Fapte 16, 7).[252]

Iar dacă cineva socoteşte că poate stărui în opoziţie faţă de acestea şi afirmă iarăşi că Duhul este în Fiul prin participare şi că atunci a venit în El, iar înainte n-a fost, adică atunci când S-a botezat, sau după ce S-a făcut om în timp, să vadă iarăşi în ce mari absurdităţi va cădea, întâi zice Mântuitorul că nu s-a sculat între cei născuţi din femeie vreunul mai mare ca Ioan Botezătorul. Şi cuvântul e adevărat. Dar să privim pe cel ce a urcat la culmea slavei şi a virtuţii omeneşti cinstind pe Hristos cu o superioritate de necomparat. Căci zice: „*Nu sunt vrednic ca, plecându-mă, să-I dezleg cureaua încălţămintei*” (In l, 27). Apoi, cum nu e absurd, ba, mai mult, contrar evlaviei, să credem că Ioan s-a umplut de Duhul încă în pântecele maicii lui, pentru că aşa s-a scris despre el,

---

cu El prin voinţa lor, puterea de-a nu se mai despărţi de Dumnezeu, deci nici de Duhul Lui, ele putând mereu reveni în legătură cu El prin voinţa lor.

[251] Aici, prin fire a Sa numeşte atât firea dumnezeiască, cât şi pe cea omenească. Şi afirmă că, întrucât S-a făcut ipostasul dumnezeiesc al firii noastre, ne are pe toţi în Sine în mod virtual, putându-ne avea, prin voinţa noastră, în El, şi în mod actual. Deci, este într-un fel ipostasul tuturor. De aceea moare din pricina tuturor, dar şi învie pentru toţi, învie virtual pe toţi în Sine, având să înviem şi actual la sfârşitul chipului actual al lumii. Chiar şi cei păcătoşi vor învia, dintr-un fel de unire a întregii firi omeneşti cu a Lui, dar spre nefericire, întrucât n-au voit să se unească cu El în mod personal, învierea întru fericire va fi a celor sfinţiţi de El prin Duhul, sau curăţiţi de păcat, căci aceasta va însemna şi bucuria comuniunii cu El. Constată mereu taina unirii persoanelor prin fire, dar şi a unei despărţiri, însă nu totale, prin voinţă.

[252] Numai dacă S-a întrupat Însuşi Fiul lui Dumnezeu, pogorârea Duhului se comunică de El firii Sale omeneşti, şi nu vine ca de la Dumnezeu, ca de la cineva străin de ea. Şi numai dacă Duhul e propriu Fiului lui Dumnezeu prin fire, Duhul nu vine asupra firii Lui omeneşti ca de la cineva străin, ci de la Fiul lui Dumnezeu însuşi făcut şi om. Numai în acest caz în Hristos nu e Duhul ca ceva străin şi putem avea nădejdea să ne mântuim şi noi prin unirea cu El. El ne învaţă şi despre smerenie, dar şi despre valoarea omului. Dumnezeu Se smereşte pentru om, afirmând totodată valoarea lui. Acestea nu se contrazic. Cu cât ne dăm seama mai mult de valoarea pe care ne-o dă Dumnezeu, cu atât trebuie să ne smerim mai mult, urmând exemplul Lui.

iar pe Stăpânul şi Domnul lui, mai bine-zis al tuturor, să-L socotim că a luat Duhul atunci când S-a botezat, deşi Sfântul Gavriil a zis către Sfânta Fecioară: „*Duhul Sfânt va veni peste tine şi puterea Celui Prea înalt te va umbri. Pentru aceea şi Sfântul ce Se va naşte din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema*” (Lc. l, 35)? Şi iubitorul de învăţătură să vadă iarăşi cât înţeles are cuvântul. Despre Ioan zice că „*se va umple de Duhul Sfânt*” (Lc. l, 15), căci i s-a dat lui, şi nu era Duhul Sfânt fiinţial în el. Iar despre Mântuitorul nu mai spune că se va umple, ci, cugetând foarte bine, „*Sfântul ce Se va naşte din tine*”. Nu mai spune „va fi”, căci era pururea aceasta prin fire ca Dumnezeu.

Dar, deoarece socotesc că trebuie să tragem folos din toate, după ce am dat odată cuvântul Arhanghelului, să dezvăluim şi puţine din înţelesurile lui. El zice deci: „*Duhul Sfânt va veni peste tine şi puterea Celui Prea Înalt te va umbri. De aceea şi Sfântul ce Se va naşte din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema.*” Să ne spună deci cel ce se opune, din neînvăţătură, dreptelor dogme ale Bisericii, oare Fiul nu era şi înainte de-a Se face om Cuvântul lui Dumnezeu-Tatăl, sau avea slava numai în numiri, dar în fapt purta acest nume în mod fals şi mincinos? Iar dacă zice că nu era peste tot Fiu, se va nega Tatăl. Căci al cui Tată va fi, neexistând un Fiu? Va cugeta, în toate, cele opuse dumnezeieştilor Scripturi. Dar dacă mărturiseşte că Fiul este Fiu şi înainte de-a Se face om, cum zice Arhanghelul că Cel ce se va naşte din Sfânta Fecioară se va chema Fiul lui Dumnezeu, deşi era prin fire aceasta şi mai înainte? Precum Fiul, existând din eternitate cu Tatăl, făcându-Se începătură a noii existenţe omeneşti în timpul întrupării, e afirmat şi ca Fiu al lui Dumnezeu, pentru arătarea Lui cu trupul în lume, aşa, având fiinţial în Sine pe Duhul propriu, se zice că-L primeşte ca om, păstrând umanităţii treapta ei cuvenită şi însuşindu-Şi împreună cu ea cele cuvenite ei, pentru noi.[253] Căci cum s-ar înţelege vreodată peste tot Cuvântul fără Duhul propriu? Căci nu e absurd a spune că e despărţit de om duhul care se află în el prin definiţia firii, lăsând întreagă alcătuirea lui animalică?[254] Socotesc că aceasta e cu totul evident tuturor. Deci în ce mod vom despărţi Duhul de Fiul, Care este unit cu El prin fire şi în mod fiinţial şi Care se arată prin El existând în mod evident prin fire, încât nu trebuie să se cugete că e fără El datorită identităţii lucrării şi firii întru totul neschimbate? Căci, auzi ce zice Mântuitorul către ucenicii Săi: „*De Mă iubiţi pe Mine, veţi păzi poruncile Mele şi Eu voi ruga pe Tatăl şi alt Mângâietor va da vouă, Duhul adevărului, pe Care lumea nu-L poate încape*” (In 14, 15-16). Iată cum numeşte pe Duhul Sfânt în mod clar Duhul adevărului. Iar că El însuşi (Fiul), şi nu altul decât El, este Adevărul, ascultă-L iarăşi spunând-o: „*Eu sunt Adevărul*” (In 14, 6). Deci Fiul fiind şi numindu-Se Adevărul prin fire, priveşte câtă unitate are Duhul cu el![255] Căci zice ucenicul Ioan despre Mântuitorul nostru:

---

[253] Precum, fiind Fiu din eternitate, Se numeşte Fiu şi după ce-Şi asumă umanitatea, aşa şi, însuşindu-Şi cele ale umanităţii, sau făcându-Se ipostas al ei, se zice că primeşte El însuşi Duhul, întrucât acceptă cele ale firii noastre, deci şi primirea de către ea a Duhului Sfânl. Trăieşte ca Dumnezeu cele omeneşti, şi prin aceasta trăieşte ca om cele dumnezeieşti. Căci ipostasul ambelor firi este Unul şi acelaşi. Se face Dăruitor al celor dumnezeieşti Sieşi ca om pentru ca cele dumnezeieşti să se întindă la toţi fraţii Săi întru umanitate, şi Primitor al celo dumnezeieşti El însuşi, în numele aceloraşi fraţi, pătimind împreună cu noi.

[254] Omul, având duh, se înalţă peste viaţa de animal închis în sine şi în satisfacţiile pur materiale. A avea duh înseamnă a avea conştiinţa orizontului larg, conştiinţa comuniunii. Dar aceasta o întreţine în om Duhul dumnezeiesc. Când ai duh, ai experienţa că nu eşti singur, că eşti în comuniune. Când ai spirit, ai o responsabilitate şi, în fine, simţirea că eşti cu cineva, că eşti în dialog, şi aceasta te ridică din inconştienţa animalică.

[255] Fiul este revelarea supremei şi totalei existenţe, Care e Tatăl, Adevărul. Căci Adevărul este expresia, arătarea realităţii supreme şi ultime, în Fiul se arată că Dumnezeu este Tatăl suprem, sau generozitatea rodniciei desăvârşite. În Fiul se arată că Dumnezeu este suprema comuniune a iubirii. Dar acest adevăr e totodată trăit, sau producător de bucurie. De aceea în Fiul, în Care se revelează Dumnezeu ca iubire rodnică şi generoasă supremă, nu poate să nu se reveleze şi Duhul Sfânt, ca bucurie comună a Tatălui şi a Fiului pentru comuniunea şi iubirea dintre Ei. Pe mine duhul meu mă ţine în legătură atentă cu altul, dar este totuşi al meu. Duhul Fiului îl ţine pe Fiul în legătură cu Tatăl, dar nu e exclusiv putere a Persoanei Lui. În Dumnezeu comuniunea e întipărită mai adânc în fiecare Persoană, ca ideal, niciodată atins de noi, al unităţii desăvârşite, dar neconfundate a persoanelor în comuniune.

„*Acesta este Cel care a venit prin apă şi prin sânge: Iisus Hristos; nu numai prin apă, ci prin apă şi prin sânge; şi Duhul este Cel ce mărturiseşte, că Duhul este adevărul*” (I In 5, 6).[256] De aceea fericitul Pavel, învăţând aceasta foarte clar, zice: „*Iar voi nu sunteţi în trup, ci în Duh, dacă Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi. Iar dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui. Iar dacă este în voi, trupul este mort pentru păcat, iar Duhul este viaţă pentru dreptate*” (Rom. 8, 9-10). Dă, tu, care socoteşti altfel, auz ascuţit celor spuse! După ce a spus că Duhul locuieşte în noi, a adăugat îndată: „*Iar dacă* (Hristos) *este în voi*.” Ne aduce asemănarea întocmai a Fiului cu Duhul Său, Care Se revarsă din El după fire. Pentru aceasta Se numeşte şi Duh de înfiere şi întru El strigăm: „Avva, Părinte” (Rom. 8, 15).[257] Şi cum zice fericitul Ioan: „*Din aceasta cunoaştem că este în noi, că din Duhul Lui ne-a dat nouă*” (I In 4, 13).

Socotesc deci că ajung acestea pentru ca fiii Bisericii să poată respinge vătămările ereticilor. Iar dacă cineva s-a botezat în beţia nestăpânită a neştiinţei şi socoteşte că Fiul a primit Duhul atunci când S-a făcut om, să arate că Cuvântul lui Dumnezeu n-a fost sfânt înainte de a Se face om. Dar ne vom minuna cu dreptate de Sfântul Evanghelist cum păstrează totdeauna cu multă atenţie cele cuvenite ale firii dumnezeieşti. Căci, deoarece a zis înainte de acestea că „*pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată*,” dar acum spune că fericitul Botezător a văzut Duhul pogorând din cer peste Fiul, adaugă în mod necesar că L-a văzut, dar în chip de porumbel, nu pe El aşa cum este dezvăluit după fire, ci în forma celei mai blânde făpturi, şi prin aceasta salvând intimitatea şi asemănarea fiinţială cu Fiul, Care zice: „*Învăţaţi de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima*” (Mt. 11, 29). Deci nu va cădea Duhul din starea de Dumnezeu după fire. Şi-a păstrat calitatea de-a nu Se fi arătat decât în chipul de porumbel, pentru folosul celui ce avea să înveţe. Căci zice fericitul Botezător că i-a fost dat lui să vadă pogorârea Duhului, ca semn şi dovadă pentru mărturiile despre Mântuitorul nostru. De aceea, zice: „*Cel ce m-a trimis pe mine să botez cu apă, Acela mi-a spus: Peste Care vei vedea Duhul pogorându-Se şi rămânând peste El, Acesta este Cel ce botează cu Duh Sfân*” (In l, 33).[258]

Pentru aceasta socotesc că greşesc ereticii fără de minte care râd de cei ce iau aceasta ca semn al adevărului, deşi s-a făcut în chip iconomic, precum s-a spus mai înainte, pentru trebuinţa umanităţii.

„*Şi am văzut şi am mărturisit că El este Fiul lui Dumnezeu*” (In l, 34)

E sigur martorul care, ceea ce a văzut în mod real, aceea şi spune. Căci nu e în necunoştinţă de ceea ce s-a scris: „*Ceea ce au văzut ochii tăi, aceea spune*” (Pilde 25, 7-8). Am văzut deci, spune, semnul şi am cunoscut ceea mi S-a dat să înţeleg. Mărturisesc deci că El este Fiul lui Dumnezeu, Cel ce a fost vestit prin Legea lui Moise şi predicat prin glasul Proorocilor. Iar mie mi se pare iarăşi că fericitul Evanghelist spune cu multă siguranţă: „*Acesta este Fiul lui Dumnezeu*,” adică Unicul şi singurul după fire,

[256] Dacă însuşi duhul îi dă omului simţirea că nu este singur, cu atât mai mult Duhul Sfânt îi dă simţirea că nu e singur, ci este în relaţie cu Dumnezeu-Cuvântul şi cu Tatăl. Prin Duhul, omul trăieşte puternic realitatea lui Dumnezeu şi în special a lui Hristos. Nu numai prin faptul că a luat trupul (sângele) nostru şi S-a botezat în apă ştim despre El că este Fiul lui Dumnezeu venit la noi, ci mai ales prin Duhul, Care ne comunică acest adevăr. Prin Duhul trăim pe Hristos ca Adevăr.

[257] Având Fiul în Sine pe Duhul, ca Fiu, sau trăind în El ca Fiu al Tatălui, trăieşte, şi ca om, ca Fiu al Tatălui. Comunicându-ne şi nouă această calitate, trăim şi noi sentimentul de fii ai Tatălui şi toată bucuria calităţii de fii ai Tatălui ceresc şi de fraţi ai Fiului Său întrupat.

[258] Dumnezeu îl poate face pe om să audă în formă omenească ceea ce vrea El să-i spună, şi să vadă în forma în care văd ochii omeneşti voinţa Sa dintr-un anumit moment. Ioan a fost prooroc când Dumnezeu i-a spus cum va cunoaşte pe Fiul Său întrupat, şi a fost apostol când a văzut pe Duhul Sfânt pogorât peste Hristos şi a auzit glasul Tatălui cu privire la El. Cum putea vorbi omeneşte Fiul lui Dumnezeu întrupat, aşa şi Tatăl Lui a putut „vorbi” sau face pe Ioan să-L audă vorbind. Se arată şi în aceasta că omul e după chipul lui Dumnezeu.

moştenitorul însuşirilor Celui ce L-a născut, după Care suntem formaţi şi noi prin voinţă, prin Care suntem chemaţi la demnitatea înfierii după har. Căci, precum din Dumnezeu-Tatăl „*se numeşte toată părinţimea în cer şi pe pământ*” (Efes. 3, 15), pentru că El este în mod propriu şi întâiul şi cu adevărat Tată, aşa şi toată fiimea este din Fiul, pentru că El este în mod propriu şi singurul cu adevărat Fiu, nu fals şi cu nume mincinos, ci din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, nu prin rupere, sau curgere, sau diviziune, sau tăiere, căci firea dumnezeiască e cu desăvârşire nepătimitoare; ci ca Unul din Unul, pururea coexistând şi fiind împreună etern şi interior prin fire Născătorului, fiind în El şi provenind din El în mod neîmpărţit şi nedespărţit.[259] Aceasta fiindcă Dumnezeirea nu se poate circumscrie nici după trup, nici prin spaţiu, nici de aşa fel ca să parcurgă distanţe, sau să facă mutări ci, precum provine din foc căldura cea aflată în el, părând înţelegerii că se împarte şi fiind altceva decât focul, dar fiind din el şi în el după fire şi provenind din el fără să-l micşoreze întru nimic prin despărţire, sau prin împărţire şi curgere, căci se păstrează întreagă în focul întreg, aşa vom cugeta şi naşterea dumnezeiască, folosind înţelegerea cea mai potrivită pentru Dumnezeu. Şi, crezând că Fiul subzistă în mod propriu, nu-L vom vedea pe El exterior Dumnezeirii celei una şi negrăite, nici nu vom spune că e de altă fiinţă decât Tatăl. Căci în acest caz n-ar mai fi cugetat în chip drept Fiu, ci altceva decât aceasta, şi ne-ar răsări un dumnezeu recent, altul decât Cel cu adevărat şi singur existent. Căci ceea ce nu e de o fiinţă cu Dumnezeu cel prin fire, cum nu va cădea din calitatea de a fi Dumnezeu adevărat? Deci fericitul Botezător, cel cu totul vrednic de crezare, mărturiseşte că Acesta este Fiul lui Dumnezeu şi din fiinţa Tatălui. Căci aceasta ne-o spune numele de Fiu, şi altceva nimic.

„A doua zi iarăşi stătea Ioan şi doi dintre ucenicii lui. Şi, privind la Iisus, Care trecea pe aproape, a zis: Iată Mielul lui Dumnezeu!” (In l, 35-36)

Fericitul Botezător L-a arătat şi mai înainte pe El ca atare (In l, 29). Dar, repetând acelaşi cuvânt, îl arată pe Iisus ucenicilor săi şi-L numeşte Mielul lui Dumnezeu, aducând aminte ascultătorilor de Cel ce grăieşte prin Prooroci: „*Eu sunt Cel ce şterg fărădelegile tale şi nu Mi le voi aminti*” (Is. 45, 25). Botezătorul, repetând aceasta cu folos, dă aceeaşi descoperire despre Mântuitorul. Căci e o faptă a virtuţii învăţătoreşti să întipărească în sufletele ucenicilor cuvântul încă nepriceput, nepregetând să-l repete cu răbdare spre folosul celor pe care îi învaţă. De aceea şi fericitul Pavel zice: „*Ca să vă spun aceleaşi lucruri, mie nu-mi este spre oboseală, iar vouă vă este spre folos*” (Filip. 3, 7).

„*Şi l-au auzit pe el cei doi ucenici grăind şi au urmat lui Iisus*” (In l, 37)

---

[259] Dacă Dumnezeu n-ar fi Tată şi Fiu, n-ar exista nici în creaturile conştiente părinţi şi fii, care nu împart fiinţa între ei, dar unii nasc din fiinţa lor, şi alţii se nasc din ea, înmulţindu-se ca persoane, dar rămânând într-o unitate de fiinţă şi în afecţiunea cea mai curată. Din Dumnezeu vine puterea creaturilor conştiente de-a nu fi o unitate indistinctă, nici o mulţime de individuaţiuni separate. Dumnezeu dă puterea Sa de Tată şi de Fiu fiecărui om, pentru a fi tată, adică pentru a naşte fii, care pot fi, la rândul lor, părinţi. Rodnicia fiinţei divine se manifestă prin ipostas: Unul naşte şi purcede, Altul e născut, şi Celălalt e purces. Ea stă la baza rodniciei omeneşti, în ipostasuri născătoare. Nu se arată în acesta simpla putere a lui Dumnezeu de a naşte un Fiu, ci faptul că viaţa deplină nu poate fi decât în comuniunea între persoane. Nu ştim ce poate însemna afirmaţia Sfântului Pavel că este o părinţime şi o fiime şi în cer, sau între îngeri. Dar din faptul că Dumnezeu-Tatăl e cauză a toată părinţimea, şi Fiul, a toată fiimea, iar omul e creat după chipul lui Dumnezeu, rezultă şi faptul că fiecare om e fiu după har al Tatălui şi frate după har al Fiului, fapt actualizat deplin şi prin voinţa omului. Oamenii sunt mulţi părinţi şi totodată mulţi fii pentru că nici un tată şi nici un fiu nu e nemărginit, ci toţi sunt mărginiţi şi au nevoie de a spori comuniunea şi întregirea lor. La oameni fiinţa rămâne una, într-un fel, dar se repetă cu fiecare naştere, în Dumnezeu nu se repetă, ci fiinţa se dă întreagă Fiului, pentru că este infinită.

Observi rodul odrăslit îndată din aceeaşi învăţătură?[260] Observi cât a fost de mare rodul repetării? Să înveţe deci din acestea cel obişnuit cu învăţătura, să se arate mai presus de orice oboseală, iar sieşi să-şi socotească tăcerea o pagubă mai mare decât ascultătorilor şi să nu îngroape în lenea nelucrătoare, ca în pământ, talantul Stăpânului, ci mai degrabă să încredinţeze argintul schimbătorilor. Căci va întoarce Mântuitorul ceea ce e al Său cu dobândă şi va înmulţi ca pe o sămânţă cuvântul semănat şi în acestea o prea adevărată dovadă a celor spuse. Căci n-a pregetat Botezătorul să arate pe Domnul ucenicilor şi să spună şi a doua oară: „*Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii*." Se arată folosind aşa de mult pe ucenici, încât i-a convins să-L urmeze şi să treacă la starea de ucenici ai Lui.

„*Iar întorcându-Se şi văzându-i pe ei urmându-L, le zice: Ce căutaţi*?" (In 1, 38)

S-a întors Domnul cu folos spre cei ce-L urmau ca să cunoască cu lucrul spusa Psalmistului: „*Am căutat pe Domnul şi a luat aminte la mine*" (Ps. 33, 4). Căci, până ce nu căutăm pe Dumnezeu prin virtuţi şi prin credinţă dreaptă, ne aflăm într-un fel oarecare înapoia feţei Lui. Dar după ce, însetând de legea dumnezeiască, începem să urmăm calea sfântă şi înaltă, ne va privi, spunând ceea ce s-a scris: „*Întoarceţi-vă la Mine şi Mă voi întoarce la voi, zice Domnul Atotţiitorul*" (Zah. l, 3).

„Ce *căutaţi*?" zice Domnul către ei. Nu pentru că nu ştia, căci toate le ştia ca Dumnezeu, ci le pune întrebarea ca început şi rădăcină a dialogului.

„*Iar ei I-au zis Lui: Rabbi, (ceea ce se tâlcuieşte: învăţătorule), unde locuieşti*?"

Cei întrebaţi răspund ca unii care erau bine învăţaţi. Căci îl numesc „învăţător", arătând prin aceasta că vor să înveţe de la El. Apoi cer să li se spună locuinţa, ca prin ea să arate cum se cuvine ceea ce le era de trebuinţă. Căci nu socoteau, cum e drept, că trebuie să vorbească despre trebuinţele lor în trecere pe cale. Spusa ne este nouă iarăşi un exemplu folositor:

Le spune lor: „Veniţi şi vedeţi" (In l, 39).

Nu le spune unde e casa, deşi I se ceruse să facă aceasta, ci le porunceşte mai bine să meargă îndată la ea. Îi învaţă întâi direct că, în căutarea celor bune, nu e bună amânarea; orice amânare în cele folositoare e păgubitoare. Pe lângă aceasta, mai e de spus şi aceea că celor ce încă nu cunosc casa sfântă a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, adică Biserica, nu le ajunge pentru mântuire să afle unde este ea, ci trebuie să şi vină la El prin credinţă şi să vadă cele ce se săvârşesc în mod tainic în ea.

„*Au venit deci şi au văzut unde locuieşte şi au rămas la El în ziua aceea. Era ca la ceasul al zecelea*" (In l, 39)

Ucenicii şi-au însuşit cu râvnă cunoştinţa tainelor dumnezeieşti. Căci socotesc că mintea celor iubitori de învăţătură nu e uşuratică, ci mai degrabă foarte iubitoare de osteneală şi mai presus de frica celor ce nu caută cele bune, încât în tot timpul vieţii se arată distingându-se prin toată râvna. Aceasta socotesc că o arată prin ghicitură cuvântul: „*au rămas la El în ziua aceea*." Iar zicând: „*Era ca la ceasul al zecelea*," acomodându-ne raţiunii proprii şi de folos a fiecăruia, mai spunem şi că scriitorul ne-a

[260] Ioan Botezătorul repetă ucenicilor săi spusa că Hristos ridică păcatele lumii, deci e Dumnezeu întrupat, cu intenţia de a-i face să urmeze Aceluia, părăsindu-1 pe el. Şi rodul acestei stăruinţe se produce de astădată, ucenicii lui pleacă după Iisus. Ioan a venit să pregătească lumea pentru primirea lui Iisus, îndeosebi ca să-i pregătească pe unii spre a se face ucenicii Lui. Cât se smereşte Ioan în faţa lui Iisus! E şi acesta un semn al convingerii lui despre Dumnezeirea lui Iisus. Acceptă ca ucenicii săi să-1 părăsească, pentru a merge după Iisus.

învăţat iarăşi printr-o învăţătură despre Dumnezeu că taina Mântuitorului nostru nu s-a făcut cunoscută la începutul veacului prezent, ci în timpul apropiat de sfârşit „*Căci în zilele de pe urmă*, cum s-a scris, *ne-am arătat toţi învăţaţi de Dumnezeu*” (Ier. 31, 34).[261] Dar primeşte şi un alt chip al celor spuse despre ceasul al zecelea, de când s-au aşezat ucenicii lângă Mântuitorul. Sfântul Evanghelist zice despre ei că au sfârşit rămânând la El, ca să înveţe cei ce vor intra în casa dumnezeiască şi se vor alipi lui Hristos prin credinţă că vor trebui să rămână lângă El şi să nu voiască să se înstrăineze iarăşi, sau să iasă spre păcat, sau să se reîntoarcă la necredinţă.[262]

„*Era Andrei, fratele lui Simon Petru, unul dintre cei doi care au auzit de la Ioan şi care au urmat Lui. Acesta află întâi pe fratele său, Simon, şi-i spune lui: Am aflat pe Mesia, care se tălmăceşte Hristosul. Şi l-a adus pe el la Iisus*” (In 1, 40-41)

Cei ce au primit talantul, îndată au pus în lucrare talantul şi l-au adus Stăpânului. Căci aşa se arată cu adevărat sufletele care îl află şi îl păzesc, neavând nevoie de cuvinte îndelungate ca să-l folosească, nici de mulţi ani sau multe luni ca să nască rodul, ci cuprind sfârşitul înţelegerii chiar în începutul învăţăturii primite ca ucenici. Căci zice Sfânta Scriptură: „*Dă înţeleptului prilej, şi va fi mai înţelept; dă cunoştinţă dreptului, şi va adăuga în a primi*” (Pilde 9, 9). Deci izbăveşte Andrei pe fratele său. Iar acesta era Petru. Am aflat, zice, ca pe „*o comoară ascunsă în ţarină, sau ca pe un mărgăritar de mare preţ,*” pe Iisus, cum se spune în parabolele evanghelice (Mt. 13, 44-45 ş.u.).

„*Iar văzându-l, Iisus a zis: Tu eşti Simon, fiul lui Iona; tu te vei chema Chefa, care se tălmăceşte Petru*” (In l, 42)

Cel ce vede inima şi rărunchii, îl cunoaşte în chip dumnezeiesc. Vede la câtă evlavie va urca ucenicul, ce virtute va dobândi şi la ce desăvârşire va ajunge. Căci nimic nu e necunoscut Celui ce ştie toate înainte de facerea lor. Prin aceasta face cunoscut celui chemat că, fiind Dumnezeu, are cunoştinţa fără să fie învăţat. Căci, neavând nevoie de nici un cuvânt, dar nici căutând să afle, spune cine sau de unde vine la El bărbatul, din ce tată s-a născut şi ce nume are. Dar nu mai îngăduie să se numească Simon, luându-1 în stăpânire ca devenit al Său, şi îi schimbă numele în Petru, căci pe el avea să întemeieze Biserica.[263]

---

[261] „Ceasul al zecelea” era atunci ora patru după-amiaza, ora şase dimineaţa fiind ora unu. Deci putea simboliza timpul apropiat de sfârşit, când se socotea că e timpul venirii lui Hristos. De fapt, o dată cu Hristos a intrat veşnicia în timp şi s-a arătat perspectiva timpului spre veşnicie, înainte, în lumea religiilor păgâne sau panteiste şi a filosofiilor panteiste, timpul se socotea fără sfârşit şi neducând persoanele umane în veşnicie, adică neavând un sens. Ucenicii lui Ioan, deveniţi ucenici ai lui Hristos, au aflat multe de la Hristos despre El şi despre perspectiva veşniciei deschise de El, intrând la El la ora patru după-amiaza. Câte nu le va fi spus Hristos chiar în această primă întâlnire! E de remarcat că nu Ioan Botezătorul intră la Iisus, sau în intimitate cu El, deşi el pregătise pe ucenici şi în general lumea pentru Hristos. El nu era făcut să stea lângă Hristos până la sfârşitul operei Lui, până la moartea şi învierea Lui, ca să le propovăduiască în toată lumea ca martor al lor, cu preţul vieţii. A fost şi Ioan un apostol, întrucât L-a arătat pe Hristos, dar L-a arătat mai mult ca prooroc, care prevedea jertfa Lui de Miel care ridica păcatul lumii, dar n-a văzut-o de fapt. Era ultimul dintre prooroci şi apostol începător, dar nu apostolul deplin. Era cel mai mare dintre cei născuţi din femeie înainte de Hristos, dar nu era la înălţimea celui mai mic dintre cei ce au cunoscut ca împlinită opera mântuitoare a lui Hristos.

[262] Intrând spre sfârşitul zilei la Hristos, primii ucenici nu au mai plecat de la El în cursul acelei zile, dând pildă tuturor celor ce vor veni la Hristos că nu mai trebuie să se despartă de El în viaţa aceasta. O dată ce a auzit cineva atât de multe şi de profunde lucruri de la Hristos şi despre El, nu mai poate fi ispitit să-L părăsească, să audă banalităţile fără sens din afara Lui.

[263] De fapt, n-a întemeiat-o numai pe Petru, ci pe toţi Apostolii. Dar Petru a fost cel dintâi dintre Apostoli. Căci Hristos nu-1 întreabă numai pe Petru cine este, ci pe toţi Apostolii: „*Dar voi cine ziceţi că sunt*?” (Mt. 16, 15). Biserica Lui se va întemeia pe mărturia tuturor. Hristos deci Se adresează, prin Petru, tuturor Apostolilor. Nu pe singură mărturia lui Petru s-a întemeiat credinţa în Hristos şi Biserică, ci pe a tuturor

„*A doua zi a voit să vină în Galileea. Şi află pe Filip şi-i zice Iisus lui: Urmează-Mi. Iar Filip era din Betsaida, cetatea lui Andrei şi Petru*” (In l, 44)

Filip era de aceeaşi simţire cu cei dinainte şi era foarte potrivit să urmeze lui Hristos. Deci îl ştia şi pe el că va fi bun. De aceea îi şi spune: „*Urmează-Mi*,” rostind cuvântul ca semn al harului dat lui şi, prin porunca de a-I urma, dând mărturie despre vieţuirea cea prea bună a lui. Căci nu 1-ar fi ales dacă n-ar fi fost bun.

„*Filip află pe Natanael şi-i spune lui: Am aflat pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret, despre Care au scris Moise în Lege şi Proorocii*” (In l, 45)

Ucenicul aduce foarte repede rod, ca să se arate prin aceasta înrudit în purtări cu cei dinainte. Căci află pe Natanael, nu ca pe unul pe care îl întâlneşte simplu, din întâmplare, ci căutându-1 cu multă stăruinţă. Căci îl ştia foarte iubitor de osteneală şi de cunoştinţă. Apoi îi spune că a aflat pe Hristos cel prevestit de toată dumnezeiasca Scriptură, vorbindu-i nu ca unui neştiutor, ci ca unuia foarte învăţat în vestirile preaînţeleptului Moise şi ale Proorocilor.[264] Intre iudei stăpânea o bănuială despre Mântuitorul nostru Hristos, că va fi din cetatea sau satul Nazaret deşi dumnezeiasca Scriptură spune în privinţa Lui că va fi din Betleem. Căci zice: „*Şi tu, pământ al Betleemului, casă a lui Efrata, nu eşti foarte mic între miile lui Iuda. Căci din tine va ieşi Cel ce va fi povăţuitor în Israel şi ieşirile Lui de la început, din zilele veacului*” (Mih. 5, 1). Dar a fost crescut în Nazaret, precum a mărturisit şi Evanghelistul însuşi, zicând: „*Şi a venit în Nazaret*” (Lc. 2, 51), unde a fost crescut. Dar nu era de acolo, ci de unde am spus mai înainte, mai bine-zis, de unde a afirmat glasul Proorocului. Urmând deci Filip bănuielii iudeilor, Natanael zice:

„*Din Nazaret poate fi ceva bun*?” (In l, 46)

Natanael consimte îndată că cel aşteptat să se arate din Nazaret va fi ceva mare şi foarte bun. Căci este neîndoielnic vădit că a primit nu numai cu credinţă pe Cel aşteptat din Nazaret, ci, culegând cunoştinţa din Lege şi Prooroci, şi-a arătat repede cunoştinţa ca unul foarte învăţat.

„*Filip i-a zis: Vino şi vezi*” (In l, 46)

Ajunge, zice, pentru credinţă vederea şi, venind numai să vorbeşti cu El, vei mărturisi şi mai repede şi vei spune fără să te îndoieşti că El este cu adevărat Cel aşteptat. Dar trebuie ca noi să credem că era un oarecare har dumnezeiesc şi negrăit ce însoţea cuvintele Mântuitorului şi cucerea sufletele ascultătorilor. Căci s-a scris: „*Toţi se minunau de cuvintele harului ce ieşeau din gura Lui*” (Lc. 4, 22). Căci, fiind Cuvântul lucrător prin putere, era în stare să convingă.[265]

Apostolilor. Altfel de ce ar fi adunat Iisus în jurul său doisprezece Apostoli?

[264] S-a afirmat mereu că Iisus Şi-a ales Apostolii dintre oameni simpli, nu dintre cărturari şi farisei, învăţaţi în ale Legii. Sfântul Chiril subliniază că aceşti oameni „simpli” erau înzestraţi totuşi cu nişte daruri deosebite şi erau mult preocupaţi de cele ce se prevesteau în Lege şi în Prooroci despre viitorul Mesia.

[265] Cuvântul rostit de orice om este însoţit şi de o simţire a lui care influenţează pe ascultător, sau îl face simţit ca o putere, de care te bucuri sau nu. Căci cuvintele sunt ale persoanei simţitoare şi voluntare, nu ale unei raţiuni abstracte. Fără persoană nu e cuvânt. În cuvintele lui Iisus era o putere mai presus de a oricărui om. Era în ele un har care cucerea pe ascultători pentru El. Dar chiar şi lor li se puteau opune cei ce refuzau să creadă că e trimis de Dumnezeu şi e chiar Dumnezeu. Filip ştia că Iisus îl va convinge pe Natanael prin cuvintele Lui că e Dumnezeu. De aceea i-a spus simplu: „*Vino şi vezi*.”

„*A văzut Iisus pe Natanael venind către El. Şi zice despre el: Iată, cu adevărat, israelit în care nu este viclenie*" (In 1, 47)

Încă nedovedindu-Se prin semne şi minuni, Hristos încearcă să convingă, în alt mod, pe ucenicii Săi şi pe cei ce erau mai înțelegători dintre cei ce se apropiau de El, că El este Fiul după fire şi Dumnezeu şi că a venit în chip omenesc pentru mântuirea tuturor. Care e deci modul prin care aduce la credință? Cunoaşterea cuvenită lui Dumnezeu. Căci a şti toate e propriu numai lui Dumnezeu. Deci cucereşte pe Natanael nu salutându-l cu linguşiri, pentru a-1 câştiga, ci încredințându-1, prin cele ce cunoştea cu privire la el, că ştie inimile ca Dumnezeu.[266]

„*Îi zice Lui Natanael: De unde mă cunoşti*?" (In 1, 48)

Natanael începe să se mire şi e chemat la credință sigură. Dar cere să afle de unde are cunoştința celor privitoare la el. Căci sufletele iubitoare de învățătură şi iubitoare de Dumnezeu sunt foarte dornice de o cunoaştere exactă. Şi poate bănuia că cele despre el au fost arătate Domnului de Filip.

„*A răspuns Iisus şi i-a zis lui: înainte de a-ți grăi Filip, te-am văzut şezând sub smochin*" (In l, 48)

Mântuitorul i-a risipit bănuiala spunându-i că l-a văzut sub smochin, înainte de întâlnirea cu Filip şi de convorbirea cu el, deşi nu era de față cu trupul. Foarte cu folos e numit şi smochinul, şi locul, făcându-1 să creadă că l-a văzut. Căci, aflând el acestea cu exactitate, s-a făcut gata să-I urmeze.

„*A răspuns Natanael şi i-a zis Lui: Rabbi, Tu eşti Fiul lui Dumnezeu, Tu eşti regele lui Israel*" (In l, 49)

A ştiut că numai Dumnezeu este cunoscătorul inimilor şi nimănui altuia nu-i este dat să cunoască mintea omului, aducându-şi aminte, cum se cuvenea, de spusa din Psalmi: „*Cel ce cerci inimile şi rărunchii, Dumnezeule*" (Ps. 7, 9). Căci Psalmistul vede aparținând numai firii dumnezeieşti, ca nimănui altuia, această însuşire superioară. Deci, având încă în şoapte fără sunet presupunerea care se naşte în mintea lui, fiindcă a înțeles că Domnul îl privise, îndată Îl numeşte Învățător şi primeşte cu hotărâre să-I fie ucenic şi-L mărturiseşte ca Fiu al lui Dumnezeu şi rege al lui Israel, Căruia Îi aparțin cele proprii Dumnezeirii, afirmând cu bună ştiință că este în mod neîndoielnic Dumnezeu prin fire.[267]

„*Răspuns-a Iisus şi i-a spus: Fiindcă ți-am spus că te-am văzut sub smochin, crezi? Mai mari decât acestea vei vedea*" (In l, 50)

Vei fi mai tare în credință, zice, când vei vedea lucruri mai mari ca acestea. Căci dacă ai crezut într-un semn, cum nu vei fi mai tare prin multe, mai însemnate, când se vor arăta mai vrednice de prețuit decât cele de care te-ai minunat?

---

[266] Înainte de a-i convinge pe oameni despre Dumnezeirea Lui, îi convinge pe cei pe care îi va face Apostoli prin cunoştința Sa despre cele gândite de ei. Minunile le va face numai pentru văzul unor mulțimi mai mari, cărora nu le putea spune în parte gândurile.

[267] Având o minte şi o inimă deschise, lui Natanael i-a fost de ajuns să-i spună Iisus că 1-a văzut sub smochin, fără să fi fost lângă el trupeşte, ca să se convingă că El este Hristosul cel proorocit, sau Fiul lui Dumnezeu şi Împăratul întregii omeniri, văzută ca Israel cel spiritual.

„Amin, Amin zic vouă, veți vedea cerul deschis şi pe îngerii lui Dumnezeu urcând şi pogorând peste Fiul Omului” (In l, 51)

Cuvântul care pecetluieşte credința lui Natanael se îndreaptă spre toți. Spunând că se vor vedea îngeri mergând în sus şi în jos peste Fiul Omului, adică slujindu-I şi împlinind poruncile Lui, spre mântuirea celor ce vor crede, zice că atunci Se va arăta cel mai mult ca fiind Fiul lui Dumnezeu după fire.[268] Căci puterile spirituale nu-şi slujesc unele altora, ci lui Dumnezeu. Deci cuvântul acesta nu desființează supunerea îngerilor. Căci aceasta nu s-ar numi cu drept cuvând slujire. Dar am auzit de la Sfinții Evanghelişti că îngerii au venit la Iisus Hristos şi îi slujeau Lui (Mt. 4, 11).

„Şi în ziua a treia, s-a făcut nuntă în Cana Galileii. Şi era şi mama lui Iisus acolo. Şi a fost chemat şi Iisus şi ucenicii Lui la nuntă. Şi, isprăvindu-se vinul, zise mama lui Iisus către El: Nu au vin. Şi-i zise ei Iisus...” (In 2, 1-3)

În chip folositor vine la începutul semnelor, deşi părea să fie chemat întâmplător. Căci, sărbătorindu-se nunta în chip cuviincios, a fost de față şi Mântuitorul. Şi, fiind chemat şi El, soseşte împreună cu ucenicii Săi, nu atât ca să Se afle la masă, cât ca să săvârşească minunea, dar şi ca să sfințească începutul naşterii omului, cât ține de trup. Căci trebuia ca Cel ce reînnoia (recapitula în El) firea omului şi o rechema întreagă la o treaptă mai bună, să nu le dăruiască binecuvântarea numai celor chemați la existență, ci să le dea de mai înainte harul pregătitor şi celor ce se vor naşte pe urmă, ca să le facă sfântă trecerea la existență.[269] Şi „a treia zi” (ziua învierii, n. tr.) socoteşte că are acest înțeles: S-a spus de către Dumnezeu femeii: „*În dureri vei naşte prunci*” (Fac. 3, 16). Cum trebuia să scăpăm noi şi de acest blestem? Sau cum să eliberăm altfel nunta de osândă? A cinstit nunta prin prezența Sa, Cel ce e veselia şi bucuria tuturor, ca să elibereze naşterea de prunci de vechea tristețe. „*Căci,* cum zice Pavel, *de e cineva în Hristos, e făptură nouă*,” fiindcă: „*Cele vechi au trecut, iată toate noi s-au făcut*” (II Cor. 5, 17).[270]

Vine deci împreună cu ucenicii Săi la nuntă. Căci cei iubitori de minuni trebuia să fie de față împreună cu Făcătorul de minuni, să vadă minunile, ca să adune în ei ca pe o hrană a credinței ceea ce avea să se săvârşească. Iar, deoarece n-a mai fost vin pentru nuntaşi, Maica L-a chemat pe Domnul Cel bun la obişnuita Lui bunătate, zicând: „*Nu au vin*.” Ştiind că e în puterea Lui să facă tot ce ar voi, îl îndeamnă la minune.

„*Ce este Mie şi ție, femeie? Încă n-a sosit ceasul Meu*” (In 2, 4)

---

[268] Cel făcut Fiul Omului Se va arăta în mod desăvârşit că e Fiul lui Dumnezeu când se vor vedea îngerii din cer umblând în jurul Lui şi slujindu-I, chiar dacă e îmbrăcat în trup omenesc. Se va vedea atunci deplin ca Stăpânul şi centrul mântuitor şi îndumnezeitor al creației nevăzute şi văzute, sau ca Dumnezeu. De la începutul propovăduirii Sale, Hristos Se afirmă ca Dumnezeu, cu toată smerenia pe care Şi-o însuşeşte, pe de altă parte. Şi de la început cei aleşi ca Apostoli au convingerea că e Dumnezeu.

[269] Expresia greacă (= προευτρεπίζειν τὴν χάριν) poate fi tradusă cu: „să le pregătească de mai înainte harul” celor ce se vor naşte. Dar expresia: „şi să le facă sfântă trecerea la existență” se poate uni cu prima. Cel ce vine la existență nu vine fără voia şi puterea lui Dumnezeu, deci vine dintr-un anumit har al Lui. Iisus, venind la nuntă cu scopul sfințirii ei, arată că El este Dumnezeu cel ce dă puterea venirii la existență a celor ce se nasc. Dar El voia să arate prin aceasta că vrea să-i pregătească după întruparea Sa pe cei ce se nasc şi pentru primirea Lui, sau a harului mântuitor propriu-zis. Aceasta justifică şi forma primă a traducerii: pregătirea de mai înainte pentru har. Dar prin aceasta Hristos impune şi o responsabilitate părinților pentru mântuirea celor ce se vor naşte prin unirea lor trupească. Expresia „trecerea la existență” a celor ce se vor naşte exclude teoria reîncarnărilor. Cei ce trec la existență arată că ei nu există real înainte, ci au doar o rațiune în Cuvântul lui Dumnezeu, Care e o rațiune unică.

[270] După cădere, durerea femeii pentru naşterea de prunci era mărită şi de conştiința că naşte spre moarte. După Hristos, durerea e micşorată de conştiința că-i naşte spre înviere şi veşnica fericire în El. Poate că „în ziua a treia” arată acest al treilea înțeles cu care e legată naşterea cea dinainte de cea de după căderea în păcat. Dacii plângeau când se năştea un prunc.

Foarte bine ne-a dat şi acest cuvânt Mântuitorul. Căci nu trebuia să Se grăbească la facerea de minuni, nici să Se arate un făcător de minuni repezit, ci să păşească la aceasta numai fiind rugat şi să dăruiască harul mai mult unei trebuinţe decât să-l arate privirilor. O faptă aduce mai multă bucurie celor ce o doresc, când nu se dăruieşte îndată celor ce o cer, ci susţine ajungerea la o nădejde mai stăruitoare printr-o mică amânare. Pe lângă aceea, Hristos arată şi cinstirea vrednică de preţuire datorată celor ce nasc, primind să facă ceea ce nu voia din respect faţă de Maica Sa.

„*Spuse Maica Lui slujitorilor: Să faceţi ceea ce vă va porunci. Şi erau acolo şase vase de piatră, puse pentru curăţirea iudeilor, care luau câte două sau trei vedre*" (In 2, 5)

Având multă dorinţă să se facă minunea, femeia îndeamnă cum se cuvine pe Domnul, ca pe un Fiu. Şi începe lucrul pregătind pe slujitorii sărbătorii spre slujire pentru facerea celor ce vor fi poruncite.[271]

„*Le zise lor Iisus: Umpleţi vasele cu apă. Şi le-au umplut până sus. Şi le zise lor: Scoateţi acum şi aduceţi nunului. Şi i-au adus. Şi când nunul a gustat apa care se făcuse vin şi nu ştia de unde este, ci numai slujitorii care scoseseră apa ştiau, a chemat nunul pe mire şi i-a zis: Orice om pune întâi vinul cel bun şi, când se ameţesc, pune pe cel slab. Dar tu ai păstrat vinul cel bun până acum*" (In 2, 7-10)

Slujitorii împlinesc porunca, iar apa se preface printr-o putere negrăită în vin. Căci ce greutate ar fi aceasta pentru Cel ce toate le poate? Celui ce cheamă cele ce nu sunt la existenţă, cum I-ar fi greu să prefacă în ceea ce voieşte cele făcute?[272] Şi se miră nunul de fapta aceasta, ca fiind neobişnuită. Căci nu puteau fi văzute altfel cele făcute de Hristos. Şi nunul îi reproşează mirelui că a dăruit la sfârşitul mesei ceea ce era mai bun. Şi nu fără temei, cum mi se pare, ţinând seama de raţiunea obişnuită.

„*Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii* şi Şi-a arătat slava *Sa; şi au crezut în El ucenicii Lui. După aceea a coborât în Capernaum El şi mama Sa şi fraţii şi ucenicii Săi. Şi acolo n-au rămas decât puţine zile. Şi erau aproape Pastile iudeilor şi Iisus S-a urcat la Ierusalim*" (In 2, 11-15)

Multe lucruri preafrumoase a săvârşit deodată prin acest unic şi prim semn. Căci s-a sfinţit nunta cinstită şi s-a desfiinţat blestemul femeilor. Fiindcă nu vor mai naşte prunci în dureri, şi Hristos a binecuvântat însuşi începutul naşterii noastre. Iar slava Mântuitorului nostru a strălucit ca o rază a soarelui. Şi ceea ce e mai mare în acestea, e că ucenicii primesc asigurarea credinţei din minunarea lor. Deci în acestea constă cuvântul istoriei. Dar socotesc că trebuie văzut în cele spuse şi un alt înţeles. Şi să spunem ceea ce se arată prin acesta.

S-a pogorât deci din cer Cuvântul lui Dumnezeu, cum zice El însuşi, ca, făcându-Şi proprie firea omului, asemenea unui mire, să o convingă să rodească

---

[271] Maica Domnului ştia înainte de toţi ucenicii Lui cine este El şi că deci poate face minunea prefacerii apei în vin. Ştia şi că El va asculta de rugămintea ei, exprimată indirect, într-un mod delicat, prin arătarea trebuinţei de vin pentru ospăţ. De aceea cere slujitorilor să facă tot ce le va cere El. O face aceasta, deşi El îi spusese: „*Ce este Mie şi ţie, femeie*?" Adică ce ne interesează pe noi faptul acesta? Căci nu voia să atragă atenţia în mod teatral asupra faptului că El poate face minuni. Niciodată n-a făcut aceasta. Îşi afirmă, o dată cu puterea, şi smerenia.

[272] A preface lucrurile contrar legilor obişnuite e semnul Celui ce e mai presus de legi. E semnul puterii Celui care a făcut lumea din nimic, arătând şi în aceasta că e superior legilor ce domnesc în creaţie, legi pe care El le-a dat. A preface lucrurile contrar legilor lor e egal cu a le face din nou.

semințele duhovnicești ale Înțelepciunii. Și de aceea, cu drept cuvânt firea umanității se numește mireasă, iar Mântuitorul, Mire, dumnezeiasca Scriptură înălțând cuvântul de la cele ale noastre la înțelegerea celor mai presus de noi.[273] Iar nunta se săvârșește în a treia zi, adică în ultimele timpuri ale veacului acesta. Căci numărul trei ne înfățișează începutul, mijlocul și sfârșitul.[274] Astfel se măsoară timpul întreg. Cu aceasta se potrivește spusa unuia dintre Sfinții Prooroci: „*Bate-ne-va și ne va tămădui după două zile, în ziua a treia. Și ne vom scula și vom fi vii înaintea Lui și îl vom cunoaște. Vom continua să cunoaștem pe Domnul. Îl vom afla pe El ca pe niște zori*?" (Osea 6, 2-3). Căci ne-a bătut pentru neascultarea cea din Adam, zicând: „*Pământ ești și în pământ vei merge*." Iar cel bătut prin stricăciune și moarte iarăși s-a tămăduit în a treia zi, adică nu în primele timpuri și în cele de mijloc, ci în cele din urmă, când, făcându-Se om, a arătat firea sănătoasă, înviind-o în Sine însuși din morți. De aceea Se numește și pârga celor adormiți (I Cor. 15, 20). Deci, spunând ziua a treia, când s-a săvârșit nunta, arată timpul din urmă.

Dar arată și locul. Căci zice că a fost în Cana Galileii. Să observe iarăși iubitorul de învățătură că ospățul sărbătorii nu are loc în Ierusalim, ci în afara Iudeii, în țara neamurilor, în „*Galileea neamurilor*", cum zice Proorocul (Is. 8, 23; Mt. 4, 15). Căci e vădit că Sinagoga iudeilor a respins pe Mirele din cer, dar L-a primit, cu multă iubire, Biserica dintre neamuri. Și Mântuitorul nu vine la nuntă cu grabă. Căci a fost chemat de glasurile multor Sfinți. Dar comesenii erau lipsiți de vin. Căci Legea nu le-a făcut nici o pregătire. Scrierea lui Moise nu le-a dat putința să se bucure desăvârșit. Dar nici măsura conștiinței înnăscute nu ajungea ca să ne dea putere să ne mântuim. Deci e adevărat să se spună și despre noi: „*Nu au vin*." Dar Dumnezeul nostru cel bogat în daruri n-a trecut cu vederea firea noastră care suferea de lipsa bunătăților. Ne-a adus vinul mai bun decât cel dintâi. „*Căci litera omoară, iar duhul face viu*" (II Cor. 3, 6). Legea nu avea în ea desăvârșirea în bunătăți. Dar îndrumările dumnezeiești ale învățăturii evanghelice aduc cea mai deplină binecuvântare. Nunul se miră de vin. Căci socotesc că fiecare dintre cei rânduiți în arhierie și cărora li s-a încredințat casa Mântuitorului nostru Hristos se miră de cuvântul Lui mai presus de Lege. Și Hristos poruncește să i se dea lui ca celui dintâi,[275] pentru că, după glasul lui Pavel: „*Cuvine-se ca plugarul ce se ostenește să se împărtășească el mai întâi din roade*" (II Tim. 2, 6). Și cel ce aude să înțeleagă iarăși ceea ce spun.

„*Și a aflat în templu pe cei ce vindeau boi și oi și porumbei și pe schimbătorii de bani*" (In 2, 14)

Sunt certați iarăși iudeii care disprețuiesc legile date lor și nu trag nici un folos din scrierile lui Moise, căutând numai la iubirea de câștig. Căci Legea poruncea ca cei ce vor să intre în templul dumnezeiesc să se curățească în diferite feluri. Dar zarafii sau schimbătorii de bani și alții de felul acesta, a căror grijă erau lăcomia și câștigul, și pofta îmbogățirii (căci tot scopul negustorilor stă în aceasta), nu încetau să murdărească

[273] Cuvântul lui Dumnezeu este Înțelepciunea dumnezeiască. În El toate stările îndumnezeite ale omului sunt ca niște semințe, în calitate de rațiuni ale lor. Pe ele le-a semănat Ipostasul Cuvântului: întâi în firea omenească asumată de El și, prin ea, în firea purtată de ceilalți oameni, dacă se lasă convinsă să se unească cu El.

[274] În numărul trei se cuprind trecutul, prezentul și viitorul, sau toate dimensiunile timpului. Prin numărul trei exprimăm sfârșitul viitor al timpului. Iisus a venit cu ucenicii Săi la nuntă în ziua a treia, simbolizând viitoarea comuniune desăvârșită a oamenilor între ei și a lor cu Dumnezeu, care e una cu fericirea lor veșnică, de la sfârșitul timpului.

[275] Arhiereul sau preotul patronează ca un nun sărbătoarea unirii sufletelor cu Hristos și gustă cel dintâi vinul cuvântului lui Hristos, împărțindu-1 apoi tuturor spre veselia lor. Cuvântul obișnuit omenesc, ca o apă, a fost prefăcut de El în vinul înveselitor al cuvântului dumnezeiesc. Sau vinul de rând al oamenilor e prefăcut de El, în Sfânta Liturghie, în vinul dătător de viață nemuritoare al Sângelui Său.

sfintele curţi, intrând cu picioarele nespălate în ele, îngăduind aceasta înşişi cei ce puteau să o împiedice. Aceasta, ca Dumnezeu să Se arate, spunând adevărul despre ei, când zice: „*Păstori mulţi au stricat via Mea, au spurcat moştenirea Mea, au făcut partea cea dorită a Mea pustie, neumblată, a fost făcută să piară*” (Ier. 12, 10). Căci a fost stricată cu adevărat via Stăpânului, fiind învăţată să nesocotească închinarea lui Dumnezeu şi, prin dorinţa de câştig urât a întâi-stătătorilor, fiind dusă la toată neştiinţa.

„*Şi, făcându-Şi un bici de ştreanguri, i-a scos pe toţi afară din templu, şi oile, şi boii, şi a vărsat banii zarafilor şi le-a răsturnat mesele. Şi le-a spus celor ce vindeau porumbei...*” (In 2, 15-16)

Se mânie pe drept cuvânt Mântuitorul pe iudei. Căci nu trebuia să facă templul dumnezeiesc casă de negustorie, ci casă de rugăciune. Căci aşa s-a scris (Mt. 21, 13).[276] Şi nu arată mişcarea în cuvinte simple, ci prin lovituri. Şi cu biciul îi alungă din curţile sfinte, aplicându-le cu dreptate acelora o pedeapsă potrivită robilor. Căci nu voiau să recunoască pe Fiul care-i eliberează.[277] Priveşte ca într-un chip ceea ce se descrie prin spusa lui Pavel: „*De strică cineva templul lui Dumnezeu, strica-l-va pe el Dumnezeu*” (I Cor. 3, 17).

„*Scoateţi acestea de aici. Nu faceţi casa Tatălui Meu casă de negustorie*” (In 2, 16)

Porunceşte ca un Stăpân, călăuzeşte spre ceea ce se cuvine ca un învăţător, descoperă greşelile ce aduc pedeapsa, ruşinează pe cel pedepsit pentru ele, nelăsându-1 să le sporească. E de observat că numeşte iarăşi în chip singular pe Dumnezeu Tatăl Său, ca Cel ce e singur prin fire din El şi născut din El cu adevărat. Dacă nu este aşa, ci Cuvântul este fiu ca unul dintre noi, adică prin alegere şi numai prin voinţa Tatălui, pentru ce motiv îşi răpeşte Sieşi ceea ce e comun şi poate fi o laudă a tuturor, zicând: „*Nu faceţi casa Tatălui Meu*,” şi nu zice mai degrabă: casa Tatălui nostru?[277b] Era mai potrivit să spună aceasta dacă Se ştia şi pe Sine unul dintre cei ce nu sunt fii după fire. Dar, deoarece Cuvântul nu Se ştie pe Sine între fiii după har, ci fiind din fiinţa lui

---

[276] În Evanghelia Sfântului Matei, fapta aceasta a lui Hristos e prezentată ca săvârşită spre sfârşitul activităţii Lui, nu la început. Se vede că Evanghelia lui Ioan a trecut peste multe dintre faptele Mântuitorului, ca să nu repete conţinutul celorlalte Evanghelii. Ea a prezentat mai mult învăţăturile lui Hristos.

[277] Hristos îi arată ca robi, pentru că-i bate. A venit să-i facă fraţi ai lui Dumnezeu pe oameni, să nu mai fie robi. Dar n-o putea face aceasta cu cei ce nu răspundeau iubirii Lui cu iubirea lor. Nu-i putea elibera pe cei ce nu-L recunoşteau ca Dumnezeu eliberator al oamenilor prin întruparea Sa ca om. Hristos, deşi Îşi însuşeşte toată smerenia şi blândeţea când e vorba de loviturile ce I se dau Lui, foloseşte toată forţa Sa de om când e batjocorit Dumnezeu. Şi omul e dator să fie astfel şi să apere cu hotărâre Numele şi slava lui Dumnezeu, chiar dacă e blând când e duşmănit el însuşi. Dar nu foloseşte forţa pentru ucidere şi pentru lovitura care să producă răni, care să nenorocească pentru toată viaţa. Nu foloseşte, de aceea, forţa lui Dumnezeu, Care putea nimici dintr-o dată pe duşmanii lui Dumnezeu.

[277b] Nu-I spune lui Dumnezeu „Tatăl nostru”, ci Tatăl Meu. Se înfăţişează cu îndrăzneală ca singurul Fiu al lui Dumnezeu. Fie că o afirmă aceasta la începutul activităţii Sale, fie în preajma Patimilor, lucrul este la fel de important. Cum ar fi îndrăznit să facă această afirmaţie, ridicându-Se deasupra tuturor, dacă n-ar fi fost o expresie a adevărului? Sfântul Evanghelist Ioan ne dă, după o minune a Lui prin care Îşi adevereşte Dumnezeirea, o afirmare directă a Dumnezeirii Sale. Afirmaţiile despre Dumnezeirea Sa alternează cu dovezile date prin fapte minunate. Totul se armonizează într-un întreg în descoperirea lui Hristos ca Dumnezeu. Şi aceasta o face neieşind nici o clipă din smerenia Sa. Îi mântuieşte şi prin pilda smereniei, şi prin asigurarea că El e Fiul lui Dumnezeu, căci fără alipirea smerită la El ca Dumnezeu nu se pot mântui. Noi avem motive infinit mai mari să ne smerim, căci păcătuim mereu şi suntem creaturi, pe când El este Dumnezeu şi om fără de păcat. El Se smereşte, făcându-Se om, şi Se smereşte ca om, ca să ne înveţe smerenia. Dar tot ca să ne înveţe smerenia, ne spune că e Fiul lui Dumnezeu, ca să arate cât S-a smerit făcându-Se om atât de smerit.

Dumnezeu-Tatăl, Se situează în afara celorlalţi, numind pe Dumnezeu Tată propriu. Căci e potrivit celor chemaţi la calitatea de fii şi care au această demnitate dobândită, să se roage, zicând: „*Tatăl nostru, Care eşti în ceruri*." Dar Unul-Născut, fiind unic şi numai El din Unul, numeşte cu dreptate pe Dumnezeu Tată propriu. Iar de trebuie să mai adăugăm ceva la cele de faţă, se va potrivi să mai spunem şi acestea, explicând textul şi altfel: „*Şi a aflat în templu pe cei ce vindeau boi şi oi*" şi cele următoare.

Priveşte iarăşi modul întreg al iconomiei celei pentru noi, ţesut din două laturi. Căci Hristos şade şi Se întâlneşte la masă şi cu cananeenii din Galileea şi, făcându-Şi comeseni pe cei ce-L chemau pe El, prin aceasta îi cinsteşte şi-i foloseşte prin minuni, împlinind ceea ce le lipseşte, spre bucuria lor; şi le dăruieşte cu îmbelşugare bunătăţile Sale şi prin aceasta învaţă că va şi primi pe locuitorii Galileii, adică neamurile, chemat fiind la ele prin credinţa lor. Şi îi va introduce în cămara cerească, adică în Biserica celor întâi născuţi, îi va odihni cu sfinţii (căci şedeau cu ei la masă şi Sfintii ucenici), şi vor participa la dumnezeiasca şi duhovniceasca sărbătoare, cum spune şi El însuşi: „*că mulţi de la răsărituri şi de la apusuri vor veni şi vor şedea la masă cu Avraam, cu Isaac şi cu Iacob*" (Mt. 8, 11). Şi nu vor fi lipsiţi de nici o bucurie: „*Căci veselie veşnică va fi peste capul lor*" (Is. 51, 11). Dar pe iudeii ce nu cred în El îi va scoate din locurile sfinţilor şi-i va alunga din sfintele curţi ale sfinţilor. Ba nu-i va primi nici aducând cele de jertfă, ci îi va supune mai degrabă pedepsei şi biciului, fiind strânşi în lanţurile păcatelor lor. Căci auzi-L zicând: „*Scoateţi acestea de aici*," ca să înţelegi iarăşi acelea pe care le-a spus odinioară prin glasul Proorocului Isaia: „*Arderile-de-tot ale berbecilor şi seul mieilor şi sângele viţeilor şi al ţapilor nu le voiesc. Nici să veniţi să vă arătaţi Mie. Căci cine a cerut acestea din mâinile voastre? Nu veţi mai călca în curtea Mea. De veţi aduce Mie făină, tămâie în deşert, urâciune îmi este. Lunile cele noi ale voastre şi sâmbetele şi ziua cea mare nu le voi suferi; postul şi nelucrarea şi sărbătorile voastre le urăşte sufletul Meu. Făcutu-v-aţi Mie spre saţiu, nu voi mai suferi păcatele voastre*?" (Is. l, 11-14).

„Şi şi-au adus aminte ucenicii Lui că este scris: „Râvna casei Tale
Mă mistuie. Au răspuns deci iudeii şi I-au zis..." (In 2, 17-18)

Ucenicii câştigă pe încetul cunoştinţa desăvârşită şi, comparând cele scrise cu împlinirile, arată multa sporire în cele bune.

„Ce semn ne arăţi că faci acestea?" (In 2, 18)

Se miră mulţimea iudeilor de puterea Lui neobişnuită şi se supără foarte cei ce şed în templu, pentru că sunt lipsiţi de câştiguri nenumărate. Şi nu pot să-I răspundă că nu face bine poruncind să nu transforme templul dumnezeiesc în casă de negustorie. Dar se împotrivesc totuşi plecării negustorilor, declarând că nu trebuie să asculte de El, nici să-L socotească drept Fiul lui Dumnezeu pe Cel nemărturisit de nici un semn.

„Răspuns-a Iisus şi le-a zis: Dărâmaţi templul acesta şi
în trei zile îl voi ridica. Deci au răspuns iudeii..." (In 2, 19)

Celor ce cer cu o bună alegere cele bune, Dumnezeu le dăruieşte îndată. Dar celor ce vin cu ispite, nu numai că le refuză darul cerut, ci le şi mustră viclenia. Astfel, pe fariseii care cer semn, în alte locuri ale Evangheliilor, Mântuitorul i-a certat, zicând: „*Neam viclean şi curvar cere semn, şi semn nu i se va da decât semnul lui Iona proorocul. Căci, precum a fost Iona în pântecele chitului trei zile şi trei nopţi, aşa va fi şi Fiul Omului în pântecele pământului trei zile şi trei nopţi*" (Mt. 12, 39-40). Deci, ceea ce le-a spus acelora, aceasta le-o spune acestora puţin schimbat. Căci cer ca şi aceia,

ispitindu-L. Deci nu le-ar fi dat celor ce gândeau aşa nici acest semn dacă nu trebuia să o facă pentru mântuirea noastră, a tuturor. Şi e de ştiut că aceia au făcut din acest răspuns un motiv de învinuire, spunând lui Ponțiu Pilat în chip mincinos ceea ce n-au auzit de la El: „Aceste a spus: *Pot să dărâm templul lui Dumnezeu*" (Mt. 26, 61).[278] De aceea a zis despre ei Hristos în Psalmi: „*S-au sculat martori nedrepți şi de cele ce nu ştiam M-au întrebat*" (Ps. 34, 10). Şi iarăşi: „*S-au ridicat împotriva Mea martori nedrepți şi nedreptatea a mințit sieşi*" (Ps. 26, 18). Şi nu-i îndeamnă pe ei la ucidere, când zice: „*Dărâmați templul acesta,*" ci, fiindcă ştia că vor lucra fără răspundere, mai degrabă dă de înțeles ceea ce se va întâmpla în chip lipsit de moralitate.

„În patruzeci şi şase de ani s-a zidit templul acesta!
Şi Tu îl vei ridica în trei zile?" (In 2, 20)

Râd de semn, neînțelegând adâncimea tainei. De aceea, fac din boala neştiinței lor un prilej binevenit de a nu-L asculta, şi din greutatea înțelegerii lucrului, un cuvânt deşert, în loc să vadă în el făgăduința celor la care ar putea ajunge,[279] ca să li se arate adevărat ceea ce s-a scris: „*Să se întunece ochii lor ca să nu vadă şi spinarea lor pururea o gârboveşte*" (Ps. 68, 27), ca într-un anumit fel ea să fie pururea încovoiată şi ei să se îngrijească de lucrurile de pe pământ şi să nu primească nici o vedere a dogmelor dreptei credințe în Hristos, neîngăduindu-le Dumnezeu, Cel de oameni iubitor, acestea, ci pedepsindu-i mai degrabă cu o judecată egală pe cei ce săvârşesc păcatele nesuferite de El.

Căci priveşte cât de fără de minte dispreţuiesc şi nesocotesc sufletul lor, pentru că Domnul nostru Iisus Hristos Îl numea pe Dumnezeu Tatăl Său, zicând: „*Nu faceți casa Tatălui Meu casă de negustorie.*" Iar ei, trebuind să-L cugete ca Fiu şi Dumnezeu pe Cel ce S-a născut din Tatăl, cred că El este om simplu şi unul dintre noi. De aceea Îi spun şi timpul cheltuit pentru zidirea templului, zicând: „*În patruzeci şi şase de ani s-a zidit templul acesta! Şi Tu îl vei ridica în trei zile*?" Dar, o, voi, îmbătați de toată nebunia, cum socotesc că ar trebui să li se spună pe drept cuvânt, dacă locuieşte în voi mintea înțeleaptă şi credeți că templul care este la voi este casa lui Dumnezeu, cum n-ar trebui să înțelegeți că este Dumnezeu Cel ce a îndrăznit să spună fără primejdie: „*Nu faceți casa Tatălui Meu casă de negustorie*?"[280] Apoi, spune-mi, cum I-ar trebui timp atât de lung în clădirea unei singure case? Sau cum e atât de slab în a face ceva Cel ce numai într-un număr de şapte zile a clădit cu negrăită putere acest univers şi singură voința Lui are toată puterea?[281] Acestea ar fi trebuit să le cugete poporul care se socotea cunoscător al Sfintelor Scripturi.

„Iar El vorbea despre templul trupului Său. Deci, când S-a sculat
din morți, ucenicii Lui şi-au adus aminte că a spus aceasta şi au crezut

---

[278] Iisus a proorocit ceea ce vor face iudeii cu trupul Lui. Dar ei Îl acuză în fața lui Pilat, în chip mincinos, de declarația că va dărâma templul de piatră al lui Dumnezeu. Se cuprindea şi în această prezicere o afirmare a Dumnezeirii Sale. Trupul Lui a fost templul Său ca Dumnezeu. Părinții Bisericii au folosit adeseori numele de „templu" pentru trupul lui Hristos. Învierea trupului Său, pe care îl dărâmaseră iudeii, este semnul cel mai important pe care promite Hristos să-L dea iudeilor care îi cereau un semn al Dumnezeirii Sale. Învierea va fi nu numai o minune, ci semnul sau sensul cel mai luminos pe care-l va da Hristos existenței umanității. E în această prezicere afirmarea cea mai plină de consecințe a Dumnezeirii Sale care a îmbrăcat trupul nostru. Arată în aceasta toată taina iconomiei Sale. Fiul lui Dumnezeu Se va lăsa răstignit, sau va primi moartea ce I se va impune, dar o va şi birui pentru întreaga umanitate.

[279] Iudeii fac din făgăduința morții şi învierii Sale, dată lor de Hristos, care le va aduce mântuirea, un pretext pentru a râde de El şi a-L acuza.

[280] Într-adevăr, dacă iudeii ar fi avut minte, ar fi trebuit să-şi dea sema că nu putea un om atât de înțelept şi de blând să afirme că Dumnezeu e Tatăl Său, dacă n-ar fi fost real Fiul lui Dumnezeu.

[281] Dacă ar fi crezut că e Dumnezeu, nu s-ar fi îndoit că n-are nevoie de timp îndelungat pentru a reclădi templul zidit în patruzeci şi şase de ani, o dată ce Dumnezeu a zidit tot universul în şapte zile.

Scripturii şi cuvântului pe care îl spusese Iisus” (In 2, 21-22)

E uşor de primit de către cel înţelept cuvântul înţelepciunii, şi cunoştinţa învăţăturilor e primită repede de cei înţelegători. Şi precum în ceara moale se întipăreşte bine chipul celor voite, aşa se întipăreşte cuvântul dumnezeiesc în inimile neînvârtoşate ale oamenilor. De aceea cel rău se numeşte şi învârtoşat la inimă. Deci, ucenicii cei buni se înţelepţesc în deprinderi şi pătrund cuvintele dumnezeieştii Scripturi, hrănindu-se cu ele spre cea mai exactă cunoştinţă a lor, şi vin prin aceasta la cea mai neclintită credinţă. Şi deoarece trupul lui Hristos s-a numit şi templu, cum n-ar fi Dumnezeu după fire Cuvântul Unul-Născut care locuieşte în el, dacă nu se poate spune că locuieşte în el cel ce nu este Dumnezeu?[282] Sau să aibă cineva îndrăzneala să spună: trupul căruia dintre sfinţi s-a numit vreodată templu?[283] Dar socotesc că nu poate dovedi cineva aceasta. Deci spun ceea ce aflu că e adevărat, cercetând exact dumnezeiasca Scriptură, că nici unuia dintre sfinţi nu i se cuvine o astfel de cinste. Astfel, despre fericitul Botezător, deşi s-a ridicat la culmea a toată virtutea, neputând ajunge nimeni la o mai mare evlavie, tăindu-i-se capul de nebunia lui Irod, nu se spune nimic de felul acesta. Ba Evanghelistul a folosit cu bun rost, cum socotesc, cuvinte contrare şi mai crude despre rămăşiţele lui, ca să se rezerve numai lui Dumnezeu această demnitate. Căci se scrie aşa: „*Şi trimiţând, se înţelege ucigaşul Irod, i-a tăiat capul lui Ioan în închisoare. Şi, venind ucenicii lui, au luat cadavrul lui*” (Mt. 14, 10-12). Dacă e numit trupul lui Ioan cadavru, al cui templu este? Într-un alt sens, s-a spus şi despre noi că suntem temple, pentru că în noi locuieşte Sfântul Duh. Căci suntem ai lui Dumnezeu, şi nu ai noştri.

Dar va zice cineva: Spune-mi, cum numeşte Hristos cadavru însuşi trupul? Căci zice: „*Unde va fi stârvul, acolo se vor aduna vulturi*?” (Mt 24, 28). La aceasta răspundem că nu despre trupul Său a spus acestea Hristos, ci în chip de parabolă prezice adunarea sfinţilor la El în acel timp când ni se va arăta iarăşi din ceruri, împreună cu Sfinţii Îngeri, întru slava Tatălui Său. Căci, aşa cum şirurile de păsări carnivore se coboară cu iuţeală peste trupurile ce cad, aşa vă veţi aduna şi voi în jurul Meu. Aceasta ne-o dezvăluie şi Pavel, zicând: „*Căci va trâmbiţa şi va suna şi morţii vor învia nestricăcioşi*” (I Cor. 15, 52) şi, în alt loc: „*Şi vom fi răpiţi în nori întru întâmpinarea Domnului în văzduh. Şi aşa totdeauna vom fi cu Domnul*” (I Tes. 4, 17). De aceea, ceea ce e considerat chip a ceva nu va dăuna puterii adevărului.

„*Şi când era în Ierusalim, la praznicul Paştilor, mulţi au crezut în numele Lui văzând minunile pe care le făcea*” (In 2, 23)

Hristos nu încetează să izbăvească şi să ajute. Căci pe cei înţelepţi îi aduce la Sine prin cuvinte, iar pe alţii, mirându-i cu puterea dumnezeiască, îi atrage la credinţă convingându-i, prin cele ce vedeau că săvârşeşte, că este cu adevărat Dumnezeu, Făcătorul unor fapte de care se minunau cu dreptate.

„*Iar Iisus însuşi nu se încredea în ei*” (In 2, 24)

---

[282] Dumnezeu, Care locuieşte în trupul pe care şi L-a asumat şi L-a format El însuşi, desigur că imprimă mişcărilor din trup şi simţirilor lui o sfinţenie. Aşa cum nu se poate cugeta trupul despărţit de suflet, la fel nu se poate cugeta trupul lui Hristos despărţit de ipostasul Lui dumnezeiesc. Lucrările din trupul Lui, nedespărţite de cele ale sufletului Lui, sunt nedespărţite de lucrările dumnezeieşti ale ipostasului Lui dumnezeiesc, fără ca ele să se desfiinţeze. Dumnezeu lucrează prin lucrările tuturor creaturilor Sale, fără să le anuleze. El lucrează în mod deosebit de intim prin lucrările sufletului şi trupului Său. El îşi zideşte direct trupul unit cu sufletul Său şi El lucrează direct prin ele ca Persoană a lor.

[283] Sfântul Apostol Pavel numeşte trupul oricărui credincios templu al lui Dumnezeu, dar numai pentru că este alipit de trupul lui Hristos, având Duhul Lui în trupul său (I Cor. 3, 16; 6,15,19). Trupului oricărui Sfânt i se neagă în special calitatea de templu al lui Dumnezeu, în sensul că nici unul nu şi 1-a restabilit după moarte prin înviere.

Nu este sigură cunoştinţa celor ce au crezut de curând, dar nici mintea nu e întărită prin minuni recente. Şi cei ce se bazează pe cuvântul proaspăt al învăţăturii, cum ar fi neclintiţi în dreapta credinţă? Deci nu se încrede Hristos în cei de curând credincioşi, arătând că lucru mare şi bine întemeiat este credinţa sinceră în Dumnezeu şi nu e uşor de câştigat de cei ce voiesc, ci trebuie dobândită prin dorinţa de bine cu stăruinţă în timp. Prin acestea cei ce vor să devină vistiernicii tainelor Mântuitorului să înveţe să nu-şi facă înainte de vreme intrarea înlăuntrul catapetesmelor, nici să îngăduie unor neofiţi botezaţi pe nepregătite şi neajunşi la credinţa în Stăpânul tuturor să se apropie de mesele dumnezeieşti înainte de vremea stabilită. Ca să se facă şi în aceasta pildă nouă şi să înveţe cine se cuvine să fie mai bine introdus în cele tainice, primeşte pe cei ce cred, dar încă nu Se arată încrezător în ei, ca să se arate că novicii nu trebuie să fie catehizaţi puţin timp. Căci numai aşa se vor întări în credinţă.

„*Pentru că îi cunoştea pe toţi şi nu avea nevoie să-i mărturisească cineva despre om, căci El cunoştea ce era în om*” (In 2, 24-25)

Hristos avea, pe lângă altele, şi această însuşire demnă de Dumnezeu, care nu există în nici unul dintre cei creaţi.[284] Căci numai Lui, Care e cu adevărat Dumnezeu, Îi atribuie Psalmistul această însuşire, zicând: „*Cel ce a zidit îndeosebi inimile lor, Cel ce cunoaşte toate faptele lor*” (Ps. 32, 15). Iar dacă singur Dumnezeu cunoaşte, şi Hristos cunoaşte, cum n-ar fi Dumnezeu după fire cunoscătorul inimilor, Care cunoaşte cele adânci şi ascunse, după cum s-a scris: „*Cine dintre oameni cunoaşte ale omului, decât duhul omului, care este în el*” (I Cor. 2, 11)? Iar necunoscând nici unul, singurul Care nu e neştiutor este Dumnezeu, fiindcă nu se numără între toţi cei la care se referă „nici unul” ca Unul ce e deasupra tuturor şi toate zac sub picioarele Lui.[285] Va mărturisi despre aceasta şi Pavel, zicând: „*Viu este cuvântul lui Dumnezeu şi lucrător şi mai ascuţit decât tot cuţitul cu două tăişuri, şi pătrunde până la despărţitura sufletului şi duhului, dintre încheieturi şi măduvă, şi destoinic este să judece simţirile şi cugetările inimii. Şi nu este nici* o *făptură ascunsă înaintea Lui, ci toate sunt goale şi descoperite pentru ochii Lui*” (Evr. 4, 12-13).[286] Cel ce a sădit urechea toate le aude şi Cel ce a zidit ochiul toate le vede.[287] Astfel e înfăţişat la Iov, zicând: „*Cine este cel care ascunde de*

---

[284] Nimeni nu cunoaşte pe om ca Dumnezeu, Care 1-a creat. Numai El ştie în ce taină e înrădăcinat omul şi până unde poate înainta în creşterea lui spirituală. Dar El ştie şi când omul e sincer sau nu în cele pe care le spune. Setea de cunoaştere infinită a omului trebuie să aibă undeva o împlinire. Omul nu se cunoaşte nici pe sine însuşi deplin, căci temelia şi împlinirea lui nesfârşită este în Dumnezeu. Neputinţa omului de a se cunoaşte deplin se arată şi în neputinţa de a cunoaşte pe semenii săi, şi în neputinţa fiecăruia de a se descoperi deplin altuia. Numai o persoană conştientă poate avea bucuria de a cunoaşte nemărginit sau de a progresa în cunoaştere. Fără conştiinţa care se bucură de cunoaştere, n-ar fi nici o bucurie în existenţă.

[285] Toate sunt mărginite de El ca existenţă, deci El poate cuprinde prin cunoaştere tot ce este. Dar El este nemărginit în raport cu mărginirea lor, deci nici prin cunoaştere nu-L pot cuprinde în mărginirea lor.

[286] Sfântul Chiril identifică aici Cuvântul cu Fiul lui Dumnezeu, ca Persoană dumnezeiască. Peste tot în cuvânt se manifestă persoana cunoscătoare, iar, în cazul omului, şi în înaintarea spre tot mai multă cunoaştere. În cuvânt îşi exprimă persoana cunoaşterea. Fiind al persoanei, cuvântul e viu şi lucrător asupra persoanei proprii şi a altora.

Cuvântul lui Dumnezeu, sau al Persoanei Fiului lui Dumnezeu întrupat, pătrunde în cele ascunse ale omului şi le înrâureşte în bine, le luminează tot mai mult. În această putere a Cuvântului lui Dumnezeu asupra noastră, putere recreatoare şi neîncetat promovatoare şi deschizătoare spre tot mai mari adâncimi şi mai largi orizonturi, simţim că El ne-a creat.

[287] Cel ce a creat urechea cu puterea de a auzi aude totul, şi Cel ce a construit ochiul cu puterea de a vedea le vede pe toate, şi Cel ce a făcut glasul vorbitor toate le ştie, le spune şi le grăieşte în modul cel mai pătrunzător. Dându-ne urechi şi ochi şi gură, ne şi provoacă să vorbim, să-I răspundem. Şi prin vorbirea Lui dă conţinut vorbirii noastre. A creat lumea ca un uriaş sistem pe care, văzându-1, îl traducem în cuvinte. Ne vorbeşte în conştiinţă şi prin Evanghelie ca să auzim. Conţinutul cunoştinţelor din lume şi din

Mine sfatul său şi-şi tăinuieşte cuvintele în inimă şi socoteşte să se ascundă de Mine?" (Iov 42, 3). Ca să cunoaştem pe Fiul ca fiind Dumnezeu după fire, Evanghelistul spune, în mod necesar, că „*nu avea nevoie să-I mărturisească cineva despre om. Căci El cunoştea ce era în om*".

„*Şi era un om dintre farisei, care se numea Nicodim, căpetenie a iudeilor: Acesta a venit noaptea la Iisus şi I-a zis*" (In 3, 1-2)

Nicodim era dispus sa creadă, dar, biruit de o ruşine care nu era bună şi căutând la slava omenească, n-are curajul să vorbească pe faţă, ci-şi mişcă părerea în amândouă părţile, şchiopătează în hotărâre şi slăbeşte oscilând între ele, precum s-a scris. Căci era împins de conştiinţă spre a crede pentru mărimea minunilor, dar socotea de nesuportat păgubirea de rolul de căpetenie a neamului. Fiindcă era o căpetenie a iudeilor. Socotind că poate să-şi salveze şi slava de la aceia, şi să fie şi credincios, vine la Iisus, făcându-şi întunericul nopţii ajutător gândului îndoit şi venirii ascunse, stăpânit de această opinie oscilantă.

„*Rabbi, ştim că de la Dumnezeu ai venit Învăţător; că nimeni nu poate face aceste minuni, pe care Tu le faci, dacă nu e Dumnezeu cu el. A răspuns Iisus şi i-a zis...:*" (In 3, 2-3)

În aceste cuvinte socotea că are toată dreapta credinţă şi că-i ajunge spre mântuire să se minuneze numai de cele de care se cuvenea să se minuneze. Afară de acestea, nu cere nimic altceva. Iar numindu-L pe El învăţător de la Dumnezeu şi ajutat în lucrare de El, nu-L ştia ca fiind Dumnezeu după fire, nici nu cunoştea raţiunea întrupării, ci vine la El ca la un om simplu şi are despre El o părere josnică.[288]

„*Amin, amin zic ţie, de nu se va naşte cineva de sus, nu va putea să vadă Împărăţia lui Dumnezeu*" (In 3, 3)

Nu în cele ce socoteşti, o, Nicodime, constă credinţa. Nu-ţi ajunge cuvântul despre dreptate, nici nu vei arăta dreapta credinţă prin simple vorbe: „*Căci nu tot cel ce-Mi zice: Doamne, Doamne, va intra în Împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu cel din ceruri*" (Mt. 7, 21). Iar voia Tatălui este ca omul să se facă părtaş al Sfântului Duh, născându-se din nou la o viaţă neobişnuită şi nouă şi să fie încă de pe pământ cetăţean al cerului. Iar numind naşterea din nou naştere de sus, arată clar că Duhul este din fiinţa Tatălui, cum zice şi despre Sine: „*Eu sunt de sus*" (In 16, 27). Iar preaînţeleptul Evanghelist zice despre El: „*Cel ce vine de sus este deasupra tuturor*" (In 3, 31), fapt despre care vom vorbi mai pe larg la timpul potrivit.[289]

Evanghelie e nu numai uriaş şi de negrăită profunzime, ci şi veşnic şi utilizabil în convorbirea cu Dumnezeu, prin relaţiile noastre cu El, relaţii mereu noi, în forme şi în grade nesfârşite.

[288] Atât ştia Nicodim: că Iisus e trimis de Dumnezeu şi face lucruri minunate. Nu credea că e Fiul lui Dumnezeu cel întrupat. Dar celelalte căpetenii ale iudeilor nu credeau nici că e trimis de Dumnezeu. De aceea, temându-se de ei, vine la Iisus noaptea, în secret.

[289] Iisus, văzând pe Nicodim că nu crede că El este Fiul lui Dumnezeu, îi spune că nu va putea crede aceasta de nu se va naşte de sus, din Duhul Sfânt, dându-i să înţeleagă că Duhul Sfânt este din fiinţa Tatălui. Căci a fi „de sus" înseamnă a fi mai presus de creaţie, cum zice Iisus şi despre Sine. Nicodim, neştiind de un Dumnezeu al iubirii, Care are un Fiu şi un Duh prin Care lucrează asupra lumii, nu ştia decât de o naştere din trupul purtător de un suflet despărţit de Dumnezeu. El, un om psihic, nu ştia de o lucrare a Duhului în suflet şi în trup, deci de putinţa unei renaşteri din puterea Duhului. Duhul, venind în om, îl renaşte în primul rând pentru că îl pune în legătură cu un Dumnezeu mai presus de legile repetate şi închise ale lumii. Însăşi cunoaşterea lui Dumnezeu prin Duhul Sfânt îl ridică pe om din monotonia vieţii în lume. Duhul îl face pe om să simtă că nu e închis în el însuşi. Se simte plin de puterile lui Dumnezeu,

„*Nicodim zise către El: Cum poate omul să se nască, fiind bătrân? Oare, poate să intre cineva în pântecele maicii sale a doua oară şi să se nască*?” (In 3, 4)

Nicodim se dovedeşte prin acestea fiind om trupesc şi, de aceea, neprimind nicidecum cele ale Duhului lui Dumnezeu. Căci socoteşte o nebunie această taină atât de înaltă şi de strălucită. Auzind de naşterea duhovnicească de sus, îşi închipuie pântecele trupesc revenind la naşterea celor odată născuţi; şi vede cele dumnezeieşti săvârşindu-se neurcând peste legea firii noastre. Şi, neputând atinge cu cugetarea lui înălţimea învăţăturii (lui Iisus), cade şi e purtat în cele de jos. Căci, precum cele făcute, din pietre, odată înclinate prin lovituri mai puternice, pot fi iarăşi îndreptate, aşa socotesc că şi mintea neînvăţată, slăbind în dorinţa de o cunoaştere mai înaltă decât o ajută puterile, se reîntoarce la măsurile proprii ei în mod statornic şi dispreţuieşte înţelegerea mai bună şi mai înaltă. Aceasta pătimind-o căpetenia iudeilor, nu acceptă naşterea duhovnicească.[290]

„*Iisus a răspuns: De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în Împărăţia lui Dumnezeu*” (In 3, 5)

Neînţelegând Nicodim cum se cuvenea ce vrea să însemne a se naşte cineva de sus, Iisus îi înfăţişează mai dezvelită cunoştinţa tainei, prin învăţături mai limpezi. Domnul nostru Iisus Hristos a numit naştere de sus naşterea din nou din Duhul, înfăţişând pe Duhul ca fiind fiinţa cea mai presus de toate şi prin El făcându-ne părtaşi de firea dumnezeiască, făcând să rodească în noi pe Cel ce provine fiinţial din ea şi, prin El şi în El, reîntipărind în noi chipul frumuseţii arhetipice şi refăcându-ne spre înfierea dumnezeiască.[291] Astfel, am fost născuţi din nou spre înnoirea vieţii şi recreaţi spre înfierea dumnezeiască. Dar Nicodim, neînţelegând aşa naşterea ce va avea loc „de sus” şi necugetând-o ca pe una ce va fi din nou, a socotit-o ca fiind cea prin trupuri. De aceea, căzând în gândurile care socotesc acea naştere imposibilă, s-a dovedit fără minte şi lipsit de învăţătură. Deci Mântuitorul îi prezintă ca unei minţi mai slabe, în mod mai sensibil, trecerea la viaţa cea nouă şi, înlăturând prin cuvânt acoperământul ce trebuia depărtat, spune în chip deschis: „*De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în Împărăţia lui Dumnezeu.*” Căci deoarece omul e compus, fiind combinat din două componente, adică din trupul sensibil şi din sufletul înţelegător, are nevoie pentru naşterea din nou de o tămăduire îndoită, după componentele arătate. Prin

---

prin care învinge monotonia vieţii trupeşti şi egoiste. Simte iubirea de Dumnezeu şi de oameni. Trăieşte în orizontul larg şi în delicateţea iubirii lui Dumnezeu şi a semenilor. Trăieşte într-un plan superior şi fericit.

[290] Nicodim nu admitea că Dumnezeu cel mai presus de creaţie poate interveni, dând omului prin Duhul Sfânt o naştere spirituală, superioară celei trupeşti. El credea că toate rămân închise în legile cărora au fost supuse prin creaţie. Dumnezeu nu mai poate interveni în creaţie, ca să o ridice la un plan mai înalt. Deci nega prin aceasta şi putinţa întrupării Fiului lui Dumnezeu, sau chiar existenţa unui Fiu al lui Dumnezeu şi a Sfântului Duh ca Persoane dumnezeieşti, deosebite de Tatăl, prin Care Dumnezeu poate lucra asupra creaţiei. Iisus, spunând că trebuie să se nască cineva „de sus”, afirma că El şi Duhul Său, dat omului de El, nu fac parte din lumea aceasta. Duhul este din fiinţa dumnezeiască, fiindcă este unit cu El, Care este de asemenea din fiinţa dumnezeiască a Tatălui.

[291] A fi părtaş de firea dumnezeiască nu înseamnă a avea firea dumnezeiască. Căci a avea firea dumnezeiască înseamnă a o avea prin sine, prin naştere sau purcedere din Tatăl. A se împărtăşi de ea înseamnă a avea numai puteri din ea. În acest sens „rodeşte” în Duhul, adică înseamnă că Duhul produce roadele Lui în om, sau puterile Duhului, unindu-se cu puterile omului, le fac pe acestea să rodească nu roade pur create, ci roade care au în ele şi calităţi dumnezeieşti. Prin aceasta omul se aseamănă în mod real cu Dumnezeu, aşa cum a fost la început, arătând frumuseţea dumnezeiască în sine, sau calitatea de fiu prin har al lui Dumnezeu. El a fost făcut astfel într-o asemănare cu Fiul lui Dumnezeu, printr-o unire cu El. Această calitate i-a readus-o Fiul, întrupându-Se, prin aceea că a întipărit în primul rând în Sine ca om calitatea de Fiu al lui Dumnezeu, ca s-o transmită şi celor ce se unesc prin credinţă cu El.

Duhul se sfinţeşte duhul omului, iar prin apă, sfinţită şi ea, trupul.[292] Căci, precum întâlnindu-se cu flăcările focului apa vărsată în căldare îşi însuşeşte căldura lui, la fel, prin lucrarea Duhului, apa sensibilă se preface într-o putere dumnezeiască şi negrăită şi sfinţeşte pe cei care se scufundă în ea.

„*Ceea ce este născut din trup, trup este;*
şi ceea ce este născut din Duh, duh este" (In 3, 6)

Îl convinge prin altă raţiune să urce la o înţelegere mai înaltă, ca, auzind de naşterea duhovnicească, să nu cugete cu mintea la cele ale trupurilor. Căci precum, zice, în mod necesar cele născute din trupuri sunt trupuri, tot aşa sunt duhuri cele născute din Duh. Căci cele a căror raţiune e diferită nu vor avea nici acelaşi mod al naşterii. Dar e de ştiut că ceea ce se naşte din Duh numim duhul omului,[293] nu pentru că se naşte din Duh după fire (aceasta e cu neputinţă), ci în înţelesul prim şi cel mai vechi, pentru că prin El a fost chemat la existenţă ceea ce nu era, iar în înţelesul al doilea şi în mod iconomic, pentru că prin El ne refacem după chipul lui Dumnezeu, întipărindu-ne trăsăturile Sale şi dând înţelegerii noastre, ca să zic aşa, calitatea Lui.[294] Aşa socotesc că

[292] Nu se poate despărţi omul în suflet şi trup. Plăcerea şi durerea trupului e simţită şi de suflet. Curăţenia lui, la fel. Dar şi invers, bucuriile sufletului şi curăţia gândurilor lui sunt simţite şi în trup. Dar nici materia în general nu rămâne total despărţită de puterea dumnezeiască. Prin apa sfinţită se sfinţeşte omul întreg: suflet şi trup. Duhul Sfânt nu lucrează fără mijlocirea unei materii, a unui gest, a unui cuvânt sonor. Şi nu lucrează asupra sufletului fără să lucreze şi asupra trupului. E o mare taină legătura între suflet şi trup, între lucrarea dumnezeiască şi cele materiale.

[293] Duhul omului s-ar putea să fie mintea omului ca vârf al sufletului, pătrunsă de puterea Sfântului Duh şi, prin aceasta, devenită o putere ce cunoaşte pe Dumnezeu prin experienţă şi, deci, şi prin simţire şi iubire.

[294] Sfântul Duh produce înălţarea omului, refăcând în el chipul tot mai deplin al lui Hristos. Părinţii deduc din hristologie înduhovnicirea omului. Nu ne naştem din Duhul Sfânt, în sensul că ne-am însuşi fiinţa Lui dumnezeiască, cum Se naşte Fiul din Tatăl, ci în înţelesul că, după ce-am fost creaţi prin El, cu Duhul Fiului, după întruparea Fiului primim din nou Duhul Acestuia, ceea ce ne întipăreşte iarăşi chipul Acestuia de fii ai Tatălui prin har. Câştigăm prin aceasta calitatea de fii iubitori ai Tatălui, simţind totodată cu bucurie iubirea Tatălui, şi iubirea lui Hristos de Frate al nostru, şi voinţa de a trăi o viaţă dedicată Lor, o viaţă curăţită de egoism, de porniri inferioare, de tot ce e lipsit de delicateţe, asemenea lui Hristos. Cine se naşte din trup este trup, deci supus corupţiei şi morţii cu trupul. Căci, deşi omul acesta se naşte şi din suflet, fără puterea Duhului Sfânt în el, sufletul, cu toate că organizează materia în trup, fiind închis în trup, e prea mult copleşit de plăcerile trupeşti şi stăpânit de o „raţiune" ce le caută numai pe acestea. E un „psihic" ieşit din legătura cu Dumnezeu prin păcatul strămoşesc. Acest suflet nu poate opri materia trupului de la corupere şi moarte. Dumnezeu a creat şi materia, din care se constituie trupul, şi universul material, din care sufletul organizează trupul şi în care se vede măreţia lui Dumnezeu. Dar fără Duhul lui Dumnezeu materia trupului şi a universului nu se poate reţine de la procesele transformărilor, de care sunt legate coruperea şi moartea. Cei necredincioşi văd în trup şi în universul material numai un proces natural, socotindu-l existent prin el însuşi. Dumnezeu a făcut materia universului şi trupul constituit din ea cu frumuseţea lor vizibilă, în trup văzând armonia spiritului omenesc, şi în univers, minunăţia bogată a lucrării lui Dumnezeu. Dar fără Duhul dumnezeiesc în ele, trupul şi universul material nu pot scăpa de procesele coruperii, iar omul individual, de moarte. Când Duhul necreat Se află însă în sufletul omului, El copleşeşte aceste procese, căci copleşeşte plăcerile produse de legătura sufletului numai cu materia. Trupul omului se umple de lumina spirituală, care era destinată să copleşească tot universul material, lăsând să se vadă numai frumuseţea curată şi profunzimea lor în Duhul dumnezeiesc. Odată căzut, omul, născându-se dintr-un trup organizat de un suflet lipsit de Duhul dumnezeiesc, se naşte numai ca un trup doritor de plăceri materiale.

Dumnezeu-Cuvântul unit cu Duhul Sfânt a curăţit de plăcerile trupeşti trupul sau umanitatea pe care Şi-a asumat-o din Fecioara curată - în parte creată din nou, ca Adam, în parte născută din umanitatea anterioară, deci unită cu ea. El se face ipostasul unui trup născut din Duhul, al unei umanităţi înduhovnicite, dar nelipsite de slăbiciunile nepăcătoase de după păcat, pe care trebuie să le învingă El însuşi ca om. Dacă la conceperea din Fecioara începe să-Şi formeze umanitatea proprie din Duhul Sfânt, pe Care Îl avea ca împreună-ipostas din Tatăl; la Botezul Său de către Ioan, Îşi însuşeşte Duhul Sfânt ca om, pentru a-L comunica celorlalţi oameni printr-o nouă naştere. El se botează ca primul nou Adam în numele fraţilor Săi, ca apoi să-i boteze, prin Apostoli şi urmaşii lor, şi pe ei, cum spune Sfântul Ioan

vei înțelege drept şi spusa lui Pavel către unii: „*Copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii, până ce va lua Hristos chip în voi*” (Gal. 4, 19). Şi iarăşi: „*Căci v-am născut în Hristos Iisus prin Evanghelie*” (I Cor. 4, 15).

„*Nu te mira că ți-am spus: Trebuie să vă naşteți de sus. Vântul suflă unde voieşte şi sunetul lui îl auzi, dar nu ştii de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine e născut din Duhul*” (In 3, 7-8)

Virtutea învățătorului este să poată călăuzi mintea ascultătorilor în multe moduri şi să se folosească de multe exemple şi să aducă multe dovezi pentru cuvântul ce pare greu. Înfățişează chipul tainei prin pilde. Deci zice: Vântul acesta din lume şi din aer suflă pretutindeni şi, îndreptându-se unde voieşte, îşi face cunoscută prezența numai prin faptul că bate, fiind ascuns de ochii tuturor; şi se face cunoscut trupurilor numai prin unduiri subțiri, a căror simțire o produce lucrarea lui naturală. Aşa înțelege, zice, şi naşterea din nou din Duhul, călăuzit de pilde mici spre cele mari şi înțelegând, prin folosirea rațiunii, ca dintr-un chip cele mai presus de simțiri.

„*Răspuns-a Nicodim şi I-a zis: Cum pot să fie acestea? Răspuns-a Iisus şi i-a zis...*” (In 3, 9-10)

La nimic nu a folosit marele cuvânt celui ce nu înțelegea nimic, înțeleaptă este deci spusa din cartea Proverbelor: „*Vorbeşte la urechile celor ce ascultă*” (Pilde 22, 17). Şi că aceasta este adevărat, a arătat-o Mântuitorul făcându-Se cunoscut prin toate şi dându-Se pe Sine nouă şi în acest chip. Dar învățătorul este în afară de orice vină când nu poate convinge, dacă el a spus cele pe care le-a socotit bune, însă n-a folosit nimic ascultătorilor ce n-au voit să învețe. În plus, şi din aceasta aflăm cât de împietrit se făcuse Israel: „*Căci auzind prin ureche, nu înțeleg*” (Rom. 11, 8).

„*Tu eşti învățătorul lui Israel şi nu cunoşti acestea*?” (In 3, 10)

Printr-unul, Iisus îi mustră pe toți, care se împodobeau cu numele de învățători şi, îmbrăcați cu o învățătură a Legii goală de înțelegere, aveau mintea plină de necunoştință şi, putând înțelege, nu numai că ei nu ştiau nimic din cele pe care trebuia să le ştie, dar nici nu puteau să învețe pe alții. Iar dacă aşa era cel ce învăța, cum puteau fi cei învățați, o dată ce ucenicul nu întrece măsura învățătorului, după cuvântul Mântuitorului: „*Nu este ucenic deasupra învățătorului*” (Mt. 10, 24)? Deoarece erau într-o astfel de lipsă de învățătură, nu va minți Hristos asemănându-i cu mormintele văruite (Mt. 23, 27). Şi foarte potrivit va zice şi Pavel către căpetenia iudeilor: „*Te va bate Dumnezeu, perete văruit*” (Fapte 23, 3).

Botezătorul: „*Cel ce m-a trimis să botez, Acela mi-a spus: Peste Care vei vedea Duhul pogorând în chip* de *porumb, Acela este Cel ce botează cu Duh Sfânt*” (In l, 33).

Dar cât rămâne omul pe pământ, chiar de se naşte a doua oară din Duh, nu scapă decât virtual de moarte. Nemurirea omului cu trupul se va face la învierea de obşte. Chiar Hristos rămâne pe pământ muritor cu trupul, pentru a putea muri ca jertfă pentru noi. Dar copleşirea virtuală a morții Lui trupeşti de lumina Duhului a arătat-o anticipat pe Tabor, ca ucenicii să nu fie clintiți din această nădejde nici când Îl vor vedea murind pe cruce. De aceea le vorbeşte Iisus de răstignirea Lui înainte de Schimbarea la Față, ca, văzându-L copleşit de lumină pe Tabor, să ştie că moartea cu trupul va fi învinsă.

Astfel, Duhul este Cel care face trupul viu în mod virtual, pentru a-1 învia actual după această viață. El este „Domnul de viață Făcătorul”. Dar pentru deplinul rod al lucrării Duhului în noi trebuie să conlucrăm şi noi cu El pe pământ, cum a lucrat şi Hristos ca om. Trebuie să ne înduhovnicim viața, copleşind tot mai mult atracția spre plăcerile trupeşti şi umplându-ne de lumina curăției. Să creştem ca cei născuți a doua oară din Duhul, după pilda lui Hristos.

„Amin, amin zic ție, că ceea ce știm grăim,
și ceea ce am văzut mărturisim..." (In 3, 11)

Îl află pe om neiubitor de învățătură și foarte neștiutor și neputând fi în nici un fel călăuzit spre înțelegerea dogmelor dumnezeiești din pricina grosimii minții, cu toată marea cheltuială de cuvinte și de multe pilde. De aceea, părăsind, pe drept cuvânt, explicarea amănunțită, îl sfătuiește să accepte cu credință simplă ceea ce nu poate înțelege. Deci, mărturisește că El știe limpede ce spune, arătând chiar prin lumina feței cât de primejdios este să fie contrazis. Nu se cuvenea lui Nicodim să uite că afirmase despre Mântuitorul nostru Hristos că știe că a venit ca învățător de la Dumnezeu. Deci, cum nu e foarte primejdios să se împotrivească Celui de la Dumnezeu și Dumnezeu? Căci fapta aceasta e o luptă împotriva lui Dumnezeu. De aici cei ce au puterea de-a învăța trebuie să știe că, pentru cei ce au început să vină de curând la credință, e mai bună predarea credinței în cuvinte simple decât vreun cuvânt adânc și vreo explicare mai pretențioasă. Pavel a hrănit și el cu lapte pe unii care nu puteau să se împărtășească de mâncăruri mai tari (I Cor. 3, 2). Iar preaînțeleptul Solomon ne spune: „*În chip cunoscător vei cunoaște sufletele turmei tale*" (Pilde 27, 23), nevrând să dea cuvântul învățăturii în chip amestecat oricui, ci potrivit cu măsurile fiecăruia.[295]

„*... dar mărturia noastră nu o primiți*" (In 3, 11)

Ca Cel ce are în Sine pe Tatăl și pe Duhul prin fire, Mântuitorul a extins la un număr plural de Persoane mărturia Lui.[296] Aceasta pentru ca, într-un mod oarecare, potrivit Legii lui Moise, să se întărească spusa Lui prin gura a doi sau trei martori. Prin aceasta arată pe iudei ca nevrând în nici un fel să se mântuiască, fiind duși de porniri neînfrânate și necugetate spre prăpastia adâncă a pierzaniei. Căci, dacă, din pricina marii neștiințe, nu pot nici înțelege ceea ce li se vestește, nici nu și-o însușesc prin credință, ce alt mod al mântuirii li s-ar putea afla? Deci bine și foarte drept a spus Mântuitorul că Ierusalimul e de neiertat, ca unul ce și-a atras pieirea prin proprie alegere. De aceea zice: „*Ierusalime, Ierusalime, care omori pe prooroci și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine, de câte ori am voit să adun pe fiii tăi, cum adună pasărea puii sub aripi*" (Mt. 23, 77).[297]

„*Dacă v-am spus cele pământești și nu credeți, cum veți crede de*
vă voi spune cele cerești? Și nimeni nu s-a suit în cer, decât Cel
ce S-a pogorât din cer, Fiul Omului, Care este în cer" (In 3, 13)

Dacă învățătura pe măsura oamenilor, care nu întrece înțelegerea lor, n-ați

---

[295] Credința în cele comunicate o poate comunica mai ales cel ce are experiența celor comunicate. Credința în Dumnezeu Cel în Treime n-a putut-o comunica decât Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, Unul din Treime. El a avut deplina convingere despre Dumnezeu în Treime. De la El avem această credință toți câți o avem. Dar convingerea aceasta din experiență, ca prezentă în Hristos, o puteau avea cei ce-și deschideau mintea și inima Persoanei Lui. Din Persoana Lui iradia această convingere din experiență, exprimată prin cuvintele Lui, unice în profunzime, și arătată în puterea faptelor Lui minunate. Sfântul Chiril spune și aceasta în explicația ce urmează.

[296] Hristos are pe Tatăl și pe Duhul ca pe Cei ce sunt una în fire cu El, deci așa cum nu-I avem noi oamenii, care suntem de o fire creată, deosebită de a lui Dumnezeu. De aceea S-a dat nu numai ca mărturie despre Sine ca Fiu al lui Dumnezeu, ci vorbește la plural de mărturia tuturor celor trei Persoane. Simțea și El și simțeau și cei ce-și deschideau inima Lui că spusele Lui sunt nu numai ale Lui, ci ele sunt întărite și de Tatăl, și de Duhul. Dacă și eu simt, când cred, pe Dumnezeu grăind în mine, și simte aceasta și cel ce mă ascultă, cum n-ar fi simțit aceasta Fiul lui Dumnezeu făcut om și n-ar fi simțit-o și cei ce îl ascultau?

[297] Sunt cuvinte prin care Hristos își afirmă Dumnezeirea. El a trimis pe Prooroci, a voit mereu să mântuiască pe fiii Ierusalimului. Pentru împietrirea inimii El îi va osândi la judecata din urmă.

primit-o, dintr-o iraționalitate nemăsurată, cum v-aş explica cele dumnezeieşti? Cei atât de neştiutori în cele ale lor, cum ar fi înțelepți în cele mai presus de ei? Cei neputincioşi în cele mici, cum n-ar fi neputincioşi în cele mari? Şi dacă nu credeți, zice, Mie singur, Care vă vorbesc, ci cereți mulți martori pentru orice vă spun, pe cine vă voi da ca văzător al celor cereşti? Căci „*nimeni nu s-a suit în cer, decât Cel ce S-a pogorât din cer, Fiul Omului*".[298] Dumnezeu-Cuvântul, pogorându-Se din cer, zice că S-a pogorât Fiul Omului, refuzând să spună că S-a împărțit după întrupare în două Persoane şi neîngăduind unora să spună că altul este Fiul, Cel ce a luat templul din Fecioară pentru trebuința noastră, şi altul Cuvântul, Cel ce a odrăslit din Tatăl, cu păstrarea celor proprii fiecăruia după fire. Căci, precum este Cuvânt din Dumnezeu, aşa este şi om din femeie. Dar Unul este Hristos din amândouă, neîmpărțit în fiimea şi în slava demnă de Dumnezeu. Dar cele ce se cuvin numai Cuvântului le face proprii templului luat din Fecioară şi îşi împropriază cele ce se cuvin numai trupului. De aceea zice că S-a pogorât din cer Fiul Omului. Dar Se teme şi Se înspăimântă şi Se nelinişteşte în vremea patimii. Căci s-au înfățişat ca suferite de El patimile cuvenite numai umanității.[299]

„*Şi precum Moise a înălțat şarpele în pustie, aşa trebuie să se înalțe Fiul Omului, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veşnică*" (In 3, 14-15)

După ce a susținut destul şi i-a arătat (lui Nicodim) cauza pentru care nu-Şi înalță cuvântul învățăturii la înălțime nemăsurată şi mai presus de fire, coboară iarăşi la cele săvârşite prin Moise ca chipuri ale celor de sus, ştiind că mai mult prin călăuzirile unor chipuri decât prin precizări duhovniceşti poate ajunge omul la cunoştința adevărului. El spune prin aceasta că trebuie să Se înalțe pe Sine însuşi ca şarpele cel înălțat prin Moise. Prin aceasta arată că e necesară cercetarea istoriei, spunând iarăşi către cel ce nu înțelegea nimic: „*Cercetați Scripturile... că ele sunt cele ce mărturisesc despre Mine*" (In 5, 39).[300] Astfel şerpii săreau la cei din Israel în pustie, iar ei cădeau ca spicele şi, arătându-şi marea teamă către cel ce părea să privească fără grijă la primejdie, strigau cu glasuri înspăimântate şi cereau scăpare de sus şi de la Dumnezeu. Iar Acela fiindcă era bun şi milostiv, ca Dumnezeu, porunceşte lui Moise să le înalțe un şarpe de aramă. Şi porunceşte să vadă în el izbăvirea prin credință. Căci leacul celui muşcat stătea în privirea la el şi credința împreunată cu vederea privitorilor aducea izbăvirea de primejdiile cele din urmă. Aceasta e istoria. Dar prin ea se înfățişează ca un chip toată taina întrupării. Căci şarpele înseamnă păcatul amar şi de oameni ucigător, care chinuia tot neamul omenesc de pe pământ, muşcând în multe moduri sufletul fiecărui om şi vărsându-şi în el veninul de multe feluri al răutății. Şi nu puteau scăpa altfel de păcatul

---

[298] Înainte Sfântul Chiril a afirmat că Hristos dădea şi pe Tatăl, şi pe Duhul ca martori ai Dumnezeirii Sale. S-ar părea că se contrazice acum, afirmând că numai El poate fi martor al Dumnezeirii Sale, căci numai El ştie cele din cer („S-a suit la cer"), fiindcă numai El S-a pogorât din cer, ca martor al acelora. Dar acum nu se neagă că Hristos are şi pe Tatăl, şi pe Duhul ca martori ai Dumnezeirii Sale, ci numai că nu e vreun om care să fie martor că El este Dumnezeu. Omul nu are această siguranță de la sine, ci primeşte ultima mărturie de la El. Omul poate deci transmite şi altora ceea ce a aflat de la Hristos.

[299] Aici se afirmă taina unității celor două firi în unica Persoană a lui Hristos. El este Fiul lui Dumnezeu şi, odată pogorât din cer, tot El este şi Fiul Omului. Toate ale omului Şi le face proprii Fiul lui Dumnezeu, şi toate ale Sale, ca Fiul lui Dumnezeu, le face proprii Sieşi ca om. Pătimeşte Dumnezeu cele omeneşti şi Se umple de slavă dumnezeiască Cel făcut om. Nu firea omenească îşi face proprii şi trăieşte cele dumnezeieşti, nici firea dumnezeiască nu-şi face proprii şi nu trăieşte cele omeneşti, ci Persoana cea una le are şi le trăieşte şi pe unele, şi pe altele: ca Dumnezeu, pe cele omeneşti, şi ca om, pe cele dumnezeieşti. În aceste precizări Sfântul Chiril arată învățătura Bisericii, pe care o va afirma împotriva lui Nestorie, care vedea două persoane deosebite în Hristos, una având cele dumnezeieşti, şi una cele omeneşti. Negrăita şi tainica valoare dată de Dumnezeu omului se arată în faptul că Fiul lui Dumnezeu Se face Fiul Omului, că Ipostasul dumnezeiesc Se face ipostas al firii omeneşti, umplută de Duhul cel Sfânt al Lui, deci curată de orice patimă reproşabilă, chiar de la conceperea din Sfânta Fecioară.

[300] Iisus afirmă şi prin aceasta cu hotărâre Dumnezeirea Sa. Scripturile nu sunt decât o pregătire a omenirii pentru primirea Lui, ca singurul prin care se poate mântui, ca Adevărul şi Lumina tuturor.

care îi biruia decât prin ajutorul cel din cer. S-a făcut deci Dumnezeu-Cuvântul întru asemănarea trupului păcatului, ca să osândească, precum s-a scris, păcatul în trup (Rom. 8, 3) şi să Se arate pricină veşnică de mântuire celor ce privesc la El printr-o credinţă tare şi prin pătrunderea dogmelor dumnezeieşti. Iar faptul că s-a fixat şarpele pe un stâlp înalt (Num. 21, 9) arată pe Hristos ridicat la înălţimea văzută şi cunoscută, ca să nu rămână necunoscut nimănui de pe pământ, cum zice şi El însuşi (In 12, 32), pentru pătimirea de pe cruce.[301]

„*Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât şi pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică*” (In 3, 16)[302]

Aici arată pe faţă că este Dumnezeu după fire, dacă e necesar să înţelegem că Cel ce s-a născut din Dumnezeu-Tatăl este şi Dumnezeu, neavând dobândită această demnitate,[303] ca noi, ci fiind cu adevărat ceea ce se crede că este. Deci o spune şi aceasta cu cel mai bun folos, amintind de iubirea faţă de noi a lui Dumnezeu-Tatăl, şi folosind în mod înţelept şi potrivit cuvântul despre aceasta. Astfel, ruşinează pe Nicodim, care nu credea în aceasta, mai bine-zis îl arată ca necrezând. Iar a nu crede îndată, când învaţă Dumnezeu,[304] ce este altceva dacă nu a învălui adevărul în păcatul minciunii? Pe lângă aceasta, spunând că Se dă pe Sine însuşi pentru viaţa lumii, îndeamnă să înţeleagă îndată de ce pedeapsă se fac vinovaţi cei ce nu dau nici un preţ unui har atât de minunat. Căci aşa de mult, zice, „*a iubit Dumnezeu lumea, că şi pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat*”. Să vadă iarăşi ereticul care luptă împotriva lui Hristos şi să spună: în ce constă mărimea dragostei lui Dumnezeu-Tatăl, sau cum ne-am putea altfel minuna de ea după cuviinţă? Va trebui să răspundă, fără îndoială, că mărimea minunată a dragostei Lui se vede în aceea că dă pentru noi pe Fiul Său, Care este Unul-Născut. Deci ca să rămână şi să se păstreze marea iubire a lui Dumnezeu-Tatăl, trebuie să se înţeleagă că El e Fiu, şi nu făptură.[305] Iar Fiu al lui Dumnezeu zic că este Cel din fiinţa Tatălui, adică de o fiinţă cu Cel ce L-a născut şi Dumnezeu real şi cu adevărat. Iar dacă, după părerea ta, nu e din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl şi nu e Fiu după fire şi Dumnezeu, ne va lipsi şi minunea iubirii Tatălui. Căci, în acest caz, a dat o creatură pentru creaturi, şi nu pe Fiul adevărat.

Dar va apărea şi fericitul Pavel, zicând: „*Călcând cineva Legea lui Moise, va fi*

---

301 Hristos a luat nu trupul nostru păcătos, ci numai un trup asemenea lui, adică trupul nostru care purta slăbiciunile ireproşabile ale păcatului, între care şi moartea, ca să le sufere ca pe o osânda a păcatului şi, biruindu-le prin răbdarea lor, să ne dea nouă puterea să învingem păcatul şi urmările lui. De aceea e ridicat ca Cel care a învins în Sine urmările păcatului prin cruce, ca, ridicat pe crucea prin care a învins urmările păcatului şi, deci, păcatul însuşi, şi crezând în El ca în Cel ce-a învins şi osândit păcatul, să-l învingem şi noi în noi înşine.

Văzând în şarpele care ne-a făcut să păcătuim păcatul nostru mort, păcatul nu mai are putere asupra noastră. Dar trupul lui Hristos e înălţat nu numai ca Cel în care e învins păcatul, ci şi ca Cel ridicat prin aceasta întru slavă, ca să fim şi noi în ea, omorând din puterea Lui păcatul în noi. Murind cu Hristos păcatului, înviem şi noi la viaţa fără de păcat şi fără de moarte.

302 E de remarcat legătura ce o face Hristos între asemănarea Sa cu şarpele, mort păcatului, din scrierea lui Moise, şi între afirmarea directă că Dumnezeu L-a dat pe El, Fiul Său, morţii din iubire pentru noi. Iubirea stă la baza morţii Lui pentru noi; iubirea Lui şi a Tatălui Său. Iisus nu uită să unească totdeauna iubirea Lui mântuitoare pentru noi cu iubirea Tatălui. Numai iubirea lui Dumnezeu cel nemuritor poate să ne dăruiască şi nouă nemurirea.

303 Omul poate deveni dumnezeu prin har, sau prin câştigarea acestei calităţi de la Dumnezeu, nefiind Dumnezeu prin fire, cum este Hristos, ca Cel ce e Fiul născut din fiinţa Tatălui.

304 Nicodim putea să-şi dea seama că Iisus, Care vorbise despre Dumnezeirea Lui, este Dumnezeu. Nefăcând-o, merită să fie făcut de ruşine.

305 Dacă Hristos n-ar fi Fiul Unul-Născut al Tatălui, faptul de a-L da morţii pentru noi nu ne-ar arăta cine ştie ce mărime a dragostei lui Dumnezeu pentru noi. Cu cât e mai mare Cel ce vine şi Se jertfeşte pentru noi, cu atât e mai mare iubirea Lui şi a Celui ce-L trimite spre aceasta pentru noi. Mulţi se întreabă: Cum ar trimite Dumnezeu pe Însuşi Fiul Său să Se facă om şi să Se jertfească pentru noi? Dar tocmai în aceasta se arată mărimea lui Dumnezeu. Altfel n-ar exista un Dumnezeu cu adevărat mare, de supremă înălţime.

ucis fără milă, pe cuvântul a doi sau trei martori. Dar gândiţi-vă cu cât se va învrednici de o pedeapsă mai aspră cel ce va călca în picioare pe Fiul lui Dumnezeu" (Evr. 10, 28-29). Căci Îl calcă neîndoielnic pe Acesta nesocotindu-L Fiu adevărat, ci împreună-slujitor cu Moise, frate cu cel creat prin faptul de-a fi fost creat, chiar dacă prin superioritate în mărire şi bunătate întrece pe alţii în slavă.[306] Şi este adevărat cuvântul lui Pavel. Căci va plăti printr-o pedeapsă cu mult mai grea cel ce a călcat în picioare pe Fiul, pentru că n-a dispreţuit o creatură, nici un împreună-slujitor cu Moise. Deci mare şi mai presus de fire este iubirea Tatălui, Care a dat pe Fiul Său propriu pentru viaţa lumii.

„*Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască lumea prin El*" (In 3,17)

Numindu-Se pe Sine în mod deschis Fiul lui Dumnezeu, nu voieşte să lase cuvântul neîntărit, ci-l mărturiseşte prin fapte, ca, aducând, ca să zic aşa, dovada calităţii Sale, să-i facă mai siguri în credinţă pe ascultători. Căci n-am fost, zice, trimis după grăitorul de Dumnezeu, Moise, ca să judec lumea prin Lege, nici nu dau porunci spre a face vădit păcatul, nici nu împlinesc o misiune de slujitor. Ci vin cu iubirea de oameni proprie Stăpânului, eliberez pe rob ca Fiu şi Moştenitor al Tatălui, preschimb în har Legea care osândeşte, dezleg păcatele care strâng ca nişte lanţuri pe oameni; am venit să mântuiesc lumea, nu să judec. Căci Moise, ca slujitor, trebuia să slujească Legii care judecă, dar Eu, ca Fiu şi Dumnezeu, pot să eliberez lumea de blestemul Legii şi să tămăduiesc slăbiciunea prin puterea superioară a iubirii de oameni. Iar dacă harul care face drept e mai înalt decât porunca ce osândeşte, cum nu urmează că trebuie înţeles ca depăşind măsura proprie slujitorului Cel ce are o putere atât de proprie lui Dumnezeu şi dezleagă pe om de legăturile păcatului? Acesta socotesc că este unul dintre înţelesurile celor de faţă, şi nu unul născocit.[307]

Al doilea, care are aceleaşi temeiuri şi dă o explicare înrudită celor de mai sus, se va putea arăta şi din iubirea adevărată a celor iubitori de cunoştinţă. Mântuitorul vedea pe Nicodim fixat în legile mozaice şi stăpânit încă de porunca veche şi, ca atare, respingând naşterea din nou prin Duh şi pregetând să treacă la vieţuirea nouă şi evanghelică, socotind, cu dreptate, că aceasta este mai grea decât cele poruncite înainte. Nefiind neştiutor, ca Dumnezeu, Hristos îl eliberează de tulburarea acestei stări şi-i arată că porunca prin Moise e mai greu de suportat pentru osânda ce o aduce lumii, iar pe

[306] Dacă cineva dispreţuind Legea lui Moise, deci pe Moise ca şi creatură, era ucis, cu cât mai mult nu va fi sortit morţii cel ce dispreţuieşte pe Fiul lui Dumnezeu, Care S-a făcut om şi ne-a dat Evanghelia vieţii veşnice? Cine dispreţuieşte iubirea lui Dumnezeu se închide ei şi nu va iubi nici pe Dumnezeu. Iar dacă iubirea lui Dumnezeu cel nemuritor ne va ţine veşnic în viaţă, lipsa ei este una cu moartea noastră.

[307] Legea arată care este păcatul şi prevede pedeapsa pentru el, ceea ce înseamnă că aşteaptă de la om ferirea de păcat. Dar omul nu se poate feri, dată fiind slăbiciunea lui. Deci, Legea nu scapă de păcat şi nu eliberează conştiinţa de chinul lui. Legea lui Moise e dată de Dumnezeu, Care dezaprobă păcatul. Într-un fel, Legea aduce ceva mai mult decât concepţiile panteiste, care socotesc că tot ce se face de către om se face în baza unei necesităţi naturale şi că, deci, nu există o deosebire între bine şi rău, între virtute şi păcat. Legea îl făcea deci pe om să spere că Dumnezeu va căuta să-l scape de păcat prin puterea Lui. Aceasta s-a petrecut când Fiul lui Dumnezeu însuşi, făcându-Se om, a învins păcatul şi a dat şi fraţilor Săi puterea să scape de el. Aceasta n-a făcut-o simplu, prin declararea omului ca fiind drept, fără ca acesta să fie făcut aşa, în baza autorităţii Sale de Stăpân şi peste Lege, ci a făcut-o întrucât a dat omului în mod real puterea Sa, să se înfrâneze tot mai mult de la păcat. Declararea omului ca drept este astfel şi o ridicare reală a lui, în Hristos, la starea de drept, de necondamnabil. Primul înţeles l-a arătat Sfântul Chiril până aici. Al doilea, în continuare. Amândouă aceste lucruri: neaplicarea Legii, care judecă pe om, şi comunicarea puterii de-a se înfrâna în mod real tot mai mult de la păcat, nu le-a putut da omului decât Fiul lui Dumnezeu făcut om. Numai El l-a putut face pe om fiu al lui Dumnezeu, ca pe Sine, fiu necondamnat şi fiu capabil să iubească pe Dumnezeu, din puterea iubirii Tatălui şi a Fiului Său ca om. Dacă Hristos nu e Fiul lui Dumnezeu şi de o fiinţă cu El, ci numai un om slujitor, nu ne-ar putea scăpa de păcat.

Sine Se înfăţişează ca Dăruitorul blândeţii, zicând: „*Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul în lume ca sa judece lumea, ci ca să se mântuiască lumea prin El.*”[308]

„*Cel ce crede în El nu se judecă, iar cel ce nu crede a şi fost judecat, pentru că nu a crezut în numele Celui Unuia-Născut, Fiul lui Dumnezeu*” (In 3, 18)[309]

După ce i-a făcut cunoscut prin lucruri că este Fiul lui Dumnezeu-Tatăl şi că aduce lumii harul mai preţios decât Legea lui Moise (căci cum n-ar fi superioară îndreptarea prin har osândirii prin Lege?), a cugetat, ca Dumnezeu, un alt mod prin care să-i aducă pe oameni la credinţă, atrăgându-i la mântuire pe cei pierduţi, de pretutindeni, îmbie deci pe cel ce crede la bucuria de a nu fi chemat la judecată, iar celui neascultător îi vesteşte pedeapsa, arătându-le amândurora una şi aceeaşi cale, chemându-i cu bunătate la credinţă: pe unii, prin dorirea harului, pe alţii, prin frica de pătimire, arătându-le cât de grea şi de mare este vina necredinţei în El, o dată ce este Fiul cel Unul-Născut. Căci, cu cât este mai vrednic de crezare Cel dispreţuit, cu atât se va osândi mai mult cel ce-L necinsteşte, pentru păcatul său grav. De aceea spune că s-a şi osândit cel ce nu crede, întrucât şi-a hotărât el însuşi trebuinţa de-a fi pedepsit, pentru că a respins în mod conştient pe Cel ce-i putea dărui calitatea de-a nu fi judecat.

„*Iar judecata este aceasta, că Lumina a venit în lume, şi oamenii au iubit întunericul mai mult decât Lumina*” (In 3, 19)

Nu lasă necercetată vina celor neascultători, ci adaugă pricinile şi arată limpede că, după cuvântul din Pilde, „*nu pe nedrept se întind curse celor înaripate*” (Pilde l, 17). Căci cei ce aleg să zacă în întuneric, deşi pot fi luminaţi, cum nu-şi hotărăsc ei înşişi suferinţele şi nu merg prin proprie pornire spre pătimirea celor pe care le puteau ocoli dacă ar fi voit să cerceteze drept lucrurile şi ar fi pus cele rele pe al doilea plan faţă de cele bune?[310] Pe lângă aceea, arată că voia omului este liberă de necesitatea lanţurilor şi

---

[308] Oare afirmarea că se poate duce o vieţuire evanghelică, mai grea, nu contrazice pe cea de mai înainte că, datorită slăbiciunilor firii, nu putea împlini poruncile Legii? De fapt e mai grea vieţuirea evanghelică numai pentru cel ce nu cunoaşte pe Hristos ca Dumnezeu, Care dăruieşte omului naşterea din Duh şi harul iubirii, sau puterea Sa dumnezeiască prin credinţă. Faptul că Însuşi Fiul lui Dumnezeu e trimis în lume ca om, arătând iubirea lui Dumnezeu faţă de ea, e o dovadă că El n-a venit să facă mai grea ridicarea omului din păcat ci mai uşoară. Aşa caută să scape Hristos pe Nicodim de grija că e greu de împlinit ceea ce cere El. Cu cât vine Dumnezeu mai aproape de om, cu atât îl ridică mai sus, dar îi dă şi puterea pentru aceasta. Căci în această pogorâre a lui Dumnezeu la om se arată iubirea Lui, care e cea mai mare putere pentru om.

[309] Cel ce crede că Însuşi Fiul lui Dumnezeu a fost trimis în lume ca om nu se judecă, pentru că el crede în această mare iubire a lui Dumnezeu faţă de oameni. Căci Dumnezeu nu vrea să-i judece pe cei ce cred că Însuşi Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, ca să-i facă şi pe oameni, deveniţi fraţi ai Săi, fii ai lui Dumnezeu, prin har. Însă cel ce nu crede că Hristos e Fiul lui Dumnezeu s-a şi judecat, pentru că nu crede că Dumnezeu are atâta iubire faţă de oameni, încât să trimită la ei pe Însuşi Fiul Său, ca să Se facă Frate cu ei, şi pe ei să-i facă fii ai Tatălui, prin har. Aceia se condamnă singuri, căci rămân la distanţă de un Dumnezeu pe Care Îl socotesc că n-are iubire faţă de ei, ci-i judecă cu neîndurare pentru greşelile lor, săvârşite din slăbiciune. Aceia nu cred că Dumnezeu are un Fiu Unul-Născut cu Care din iubire voieşte să-i vadă uniţi pe oameni.

[310] Lumina este socotită de Mântuitorul una cu binele. În bine este un sens al existenţei care susţine armonia între toate, aşa cum le-a creat Dumnezeu. Răul aduce dezordinea, fiecare vrând să le încalce sau să se despartă de celelalte, afirmându-se numai pe sine. Răul este produsul iraţionalităţii, care e una cu nebunia sau nebunătatea. Cea mai mare lumină sau bunătate a adus-o în lume Fiul lui Dumnezeu, Care S-a făcut om ca să le dea puterea să fie buni, să vadă sensul, bucuria şi armonia existenţei. Cei ce nu văd astfel pe Hristos şi nu-L imită pe El în bunătate sunt osândiţi prin propria suferinţă pe care şi-o pricinuiesc ei înşişi prin lipsa de comuniune iubitoare cu alţii. Dumnezeu e Lumina prin excelenţă a existenţei. E Lumină mai ales pentru că are un Fiu pe Care îl iubeşte. Prin acest Fiu iubitor a creat şi lumea ca deosebită de El. Împlinirea acestei iubiri s-a arătat în faptul că El S-a făcut om şi S-a jertfit pentru fericirea eternă a oamenilor.

că prin înclinările ei se poate mişca în amândouă direcţiile, ca să primească cu dreptate lauda pentru cele bune sau pedeapsa pentru cele potrivnice, precum a arătat şi în alte locuri zicând: „*De veţi voi şi Mă veţi asculta, veţi mânca bunătăţile pământului, iar de nu veţi voi şi nu Mă veţi asculta, sabia vă va mânca*” (Is. l, 19-20).

„*Că oricine face rele urăşte Lumina şi nu vine la Lumină, pentru ca faptele lui să nu se dea pe faţă*” (In 3, 20)

Explică cu folos ceea ce a spus şi respinge şovăiala în săvârşirea celor bune, din iubirea faţă de rău, şovăire ce-şi are rădăcina în a nu voi să înveţe cele prin care se poate face înţelept şi bun. Căci lucrătorul celor rele ocoleşte şi refuză să se mişte în lumina dumnezeiască, şi aceasta, nu ascunzându-se din ruşine pentru rău (căci dacă ar avea-o, s-ar mântui), ci plăcându-i să rămână în neştiinţa a ceea ce se cuvine, ca să nu fie certat pentru că păcătuieşte şi supus unor mustrări amare ale conştiinţei şi, pentru cunoaşterea binelui, să fie supus de Cel ce-l judecă unei pedepse mai grele dacă nu voieşte să împlinească ceea ce-I place lui Dumnezeu.[311]

„*Iar cel ce lucrează adevărul* (cel ce iubeşte faptele adevărului şi le face) *vine la Lumină, ca să se arate faptele lui, că în Dumnezeu sunt săvârşite*” (In 3, 21)

Căci acesta nu dispreţuieşte luminarea în Duh, ci e călăuzit cât se poate de mult spre putinţa înţelegerii neîncetate, dacă n-a părăsit porunca dumnezeiască şi dacă lucrează toate după legea lui Dumnezeu. A nu voi cineva să înveţe cele prin care ar putea urca spre ceea ce e mai bun este deci o dovadă vădită a pornirii spre rău şi a plăcerii de rău, precum setea de-a se lumina şi de a-şi face Legea Lui regulă şi îndreptar pentru vieţuirea plăcută lui Dumnezeu e o dovadă a dorinţei de cele bune. Ştiind aceasta, a cântat şi dumnezeiescul Psalmist: „*Legea Domnului e fără prihană, întoarce sufletele; mărturia Domnului e credincioasă, înţelepţeşte pruncii; judecăţile Domnului sunt drepte, veselesc inima; porunca Domnului e strălucitoare, luminează ochii*” (Ps. 18, 8-9).[312]

„*După acestea a venit Iisus cu ucenicii Săi în pământul Iudeii. Şi boteza şi Ioan în Enom, aproape de Salim, pentru că erau ape multe acolo şi veneau şi se botezau. Căci Ioan încă nu era aruncat în închisoare*” (In 3, 22-24)

---

[311] Un alt motiv pentru care cel ce face rău fuge de lumină, pe lângă acela că e egoist, este că nu vrea să fie dovedit ca rău şi să fie judecat ca atare. De aceea, el ia masca binelui, ba chiar fuge de cunoştinţa binelui, ca nu cumva, nefăcându-l, să fie mustrat de conştiinţă, pentru că nu-l face, şi de judecata altora care ştiu că, deşi cunoştea binele, nu l-a făcut. Fuge deci chiar de cunoştinţa binelui, care este şi ea o cunoştinţă a luminii, pentru că ştie că aceasta îi va aduce o mai aspră judecată pentru neîmplinirea binelui cunoscut şi însăşi conştiinţa îl va judeca pentru că nu l-a făcut, în ambele cazuri se arată că binele e legat de conştiinţă şi că omul trebuie deci să-şi adoarmă conştiinţa pentru a face răul. Dar şi masca binelui, pe care cel ce săvârşeşte răul o pune peste răutatea sa, arată conştiinţa neeliberată cu totul de puterea binelui. Nu vrea să se dea pe faţă răutatea lui. Îşi dă seama că e răutate. Trebuie să mintă, arătându-se ca bun, sau ca făcând binele. De aici, unirea de nedespărţit între rău şi minciună. Răul vrea să apară bun pentru conştiinţa care-l săvârşeşte şi pentru că ştie că va fi osândit pentru el. Prin minciună caută să scape de osândirea pentru răul făcut şi să-şi atragă lauda pentru binele pe care vrea să pară că-l face. Minciuna e falsificarea realităţii, e un fel de scoatere a oamenilor din realitate. Minciuna neagă realitatea şi chiar pe Dumnezeu, temelia ei, dar fără un rezultat definitiv. E o luptă între ireal şi real.

[312] Iisus identifică aici binele nu numai cu lumina, întrucât dă un sens şi o armonie existenţei, ci şi cu adevărul. Răul strâmbă existenţa, o prezintă în chip mincinos, sau ca pe una ce nu poate da bucurie. Faptele bune sunt săvârşite în Dumnezeu, din puterea lui Dumnezeu, căci nu sunt contrare lui Dumnezeu şi existenţei aşa cum a făcut-o şi cum vrea El să fie. De aceea, porunca Domnului luminează realitatea adevărată, şi împlinirea ei o promovează. Iar aceasta aduce bucurie între oameni, pentru că susţine armonia între ei. Împlinirea poruncii luminează ochii cu sensul adevărat al existenţei.

Luând sfârşit convorbirea cu Nicodim, dumnezeiescul Evanghelist înfăţişează alt moment de mare folos. Căci, călăuzit de Duhul dumnezeiesc în această expunere foarte necesară, a ştiut că va fi foarte folositor pentru cititori să cunoască limpede cât de mult întrece botezul lui Iisus pe cel al lui Ioan, sau în ce mare măsură e superior aceluia. Fiindcă exista nu o mică teamă reală că vor apărea vreodată unii care să spună sau că nu este pentru ei nici o deosebire între ele, ci trebuie încununate cu aceeaşi cinstire, sau, lunecând şi din aceasta într-o şi mai sălbatică neştiinţă, să coboare botezul lui Hristos în locul mai de jos şi să considere superior, în mod neruşinat şi prostesc, pe cel prin apă. Căci la ce îndrăzneală nu recurg cei neştiutori, sau de la ce ocară nu sunt în stare să se reţină cei ce se răzvrătesc împotriva sfintelor dogme ale Bisericii şi strâmbă, după cum s-a scris, toate cele drepte (Mih. 3, 9)? Deci, ca să ia orice motivare celor neînfrânaţi la gură, preaînţeleptul Evanghelist ne prezintă pe însuşi Sfântul Botezător dând ucenicilor săi desluşirea acestei întrebări. Botează deci Hristos prin ucenicii Săi; de asemenea, şi Ioan. Şi nu prin mâna altora. Nici nu boteza în aceleaşi izvoare în care Se arăta botezând Hristos, ci, precum s-a scris, aproape de Salim, într-unul din izvoarele dimprejur. Şi, prin deosebirea izvoarelor de apă (într-un fel), arăta deosebirea botezului său indicând ca printr-o ghicitură că botezul lui nu era acelaşi cu Botezul de la Hristos. Totuşi era apropiat de acel Botez şi în jurul lui, fiind un fel de pregătire şi introducere către acela mai desăvârşit. Deci, precum despre Legea lui Moise se spune că era umbră a bunătăţilor viitoare, şi nu însăşi faţa realităţii (căci litera mozaică, era un exerciţiu anticipat şi o introducere anterioară închinării în Duh, care este înaintare spre cunoaşterea lăuntrică, spre naşterea adevărului ascuns), aşa să înţelegi şi botezul spre pocăinţă.[313]

„*S-a iscat o neînţelegere între ucenicii lui Ioan şi un iudeu, asupra curăţirii*" (In 3, 25)

Neputând iudeii să susţină cu argumente stropirile din Lege şi să apere curăţirea prin cenuşa vacii roşii, vin la ucenicii lui Ioan cu o întrebare născocită prin care socoteau să-i încurce, deşi erau ei înşişi uşor de biruit. Căci, deoarece cei ce petreceau cu fericitul Botezător se arătau mai tari şi mai înţelegători decât fariseii, admirând botezul de la învăţătorul lor şi ridicându-se peste curăţirile din Lege, cei capabili doar de dispute şi pregătiţi de orice uneltire suportau cu greu aceasta. Şi de aceea, abătându-se de la ceea ce cugetau de fapt, lăudau Botezul lui Hristos, nu pentru că socoteau că au dreptate, nici ca să verse laude adevărate peste ceea ce susţineau, ci, însufleţiţi numai de dorinţa de a-i întrista pe aceia, susţineau ceea ce era contrar părerii lor, silindu-se să-i abată de la ceea ce ţineau. Deci, fără să aducă nici o dovadă raţională şi neluând dovezi nici din Sfintele Scripturi (căci de unde ar fi avut o astfel de înţelegere cei cu totul neştiutori?), susţineau pe Hristos. Aduceau spre întărirea cuvintelor lor numai faptul că cei ce vin la Ioan sunt puţini la număr, dar la Iisus merg mulţimi. Căci socoteau, în slăbiciunea minţii lor, că vor putea învinge pornirea multora de-a se ţine departe, încrezători în stropirile din Lege aflate încă în vigoare. De aceea, arătând mai înalt Botezul dat de Hristos celor ce mergeau la El, socoteau că vor scoate de sub mâna lui Ioan şi vor întrista real pe cei către care le era cuvântul. Dar prin acestea ei înşişi se

[313] Legea lui Moise întreţinea conştiinţa păcatului, dar nu dădea puterea eliberării de el. Prin aceasta, întreţinea aşteptarea unei legături cu Dumnezeu, care va aduce puterea eliberării de păcat. În mod mai special, botezul lui Ioan întreţinea pocăinţa pentru păcat, dar, neputând da eliberarea de el, susţinea aşteptarea Botezului lui Hristos, care va aduce curăţirea de păcat prin Duhul Sfânt, sau prin harul ce va veni în om. Acest Botez era aşteptat ca apropiat, deci şi Hristos, Care-l va aduce. De aceea Ioan cerea o pocăinţă neîntârziată şi arăta că botezul lui este o pregătire pentru Botezul Celui ce este în apropierea lui şi va boteza prin ucenicii Săi în Duhul Sfânt spre iertarea reală a păcatelor. Acela era aşa de aproape, că-L putea arăta cu degetul şi le putea spune: După ce vă botezaţi la mine, treceţi la El. „*Eu v-am botezat cu apă. El însă vă va boteza cu Duh Sfânt*" (Mc. l, 8).

leapădă şi sunt departe de ucenicii lui Ioan, fiind biruiţi şi mai mult de pe urma luptei lor prin cuvinte. Căci încununează, fără să vrea, pe Domnul prin laudele lor.

„*Şi au venit la Ioan şi i-au zis: Învăţătorule, Cel ce era cu tine, dincolo de Iordan, şi despre Care tu ai mărturisit, iată, El botează şi toţi merg la El*" (In 3, 26)

Ucenicii întristaţi de cuvintele fariseilor şi căutând la realitatea faptei, nu puteau să-i dea pe faţă ca mincinoşi, dar se năşteau în ei, cu dreptate, nedumeriri; şi, necunoscând marea autoritate a Mântuitorului nostru, se mirau foarte de micimea lui Ioan. Deci, amestecând cuvinte de iubire cu respect şi admiraţie, îi cer să le spună pentru ce Acela mărturisit de el se înalţă în atâta slavă, îl întrece pe el în har şi atrage la botezul Lui nu o parte din toată mulţimea iudeilor, ci pe toţi. Dar i-au pus întrebarea nu fără îndemnul lui Dumnezeu. Căci prin ea Botezătorul e îndemnat la o descriere lungă şi exactă a Mântuitorului şi arată cea mai clară deosebire a botezurilor.[314]

„*Şi a răspuns Ioan: Nu poate un om să ia nimic dacă nu i s-a dat lui din cer*" (In 3, 27)

Nu este, zice Ioan, în oameni nici un bine care nu este dat de Dumnezeu: „*Căci ce ai, ce n-ai primit*?" (I Cor. 4, 7). Aceasta se cuvine să o audă creatura. Deci socotesc că trebuie să se mulţumească cu măsurile ce i s-au dat şi să se bucure de cinstirile rânduite din cer şi să nu se încumete nicidecum dincolo de ele; nici să nu necinstească hotărârea de sus cu nemulţumire, stăpâniţi de dorinţa neîncetată spre o treaptă mai înaltă, şi să nu lupte cu judecăţile Stăpânului, din ruşinea de a părea că a primit mai puţin decât ceea ce-i desăvârşit. Dar cele cu care voieşti să cinsteşti mai mult pe Dumnezeu, pe acelea să le faci cât mai mult. Să nu se supere deci, zice, ucenicul meu, dacă nu mă ridic peste măsura mea, dacă nu ignor pe Cel mai mare decât mine şi mă restrâng la slava cuvenită omului.[315]

„*Voi înşivă îmi sunteţi martori că am zis: Nu sunt eu Hristosul, ci am fost trimis înaintea Lui*" (In 3, 28)

Ioan le aduce aminte ucenicilor săi cuvintele pe care le-au auzit de multe ori, mustrându-i cu blândeţe, ca pe unii adormiţi prin uitarea celor folositoare şi a învăţăturii celei cuvenite. Şi, în acelaşi timp, îndemnându-i să-şi amintească de dumezeiasca Scriptură, ca pe unii ce au fost hrăniţi de ea, ca pe nişte iubitori de învăţătură, le vesteşte cine va fi Hristos şi cine Botezătorul înainte-vestitor al Lui. Căci aşa, primind cunoştinţa despre fiecare, nu vor avea nici o greutate să-i vadă pe ei în cele cuvenite fiecăruia. Deci nu voi avea, zice, nevoie de alţi martori pentru aceasta, având ascultători pe înşişi ucenicii mei. Am mărturisit calitatea mea de rob, fiind trimis ca înainte-vestitor: „*Nu sunt* eu *Hristosul*." Să biruiască, să stăpânească, să strălucească El în mai mare slavă, ca Stăpân şi Dumnezeu.

---

[314] După Sfântul Chiril, Evanghelistul Ioan prezintă, într-o legătură şi în scopul continuării dovedirii Dumnezeirii lui Hristos, toate cele spuse despre apropierea dintre Ioan şi Hristos, la începutul propovăduirii Acestuia. Fariseii voiau să înstrăineze pe Ioan de Hristos, lăudându-L pe Acesta către ucenicii lui Ioan. Dar aceasta însemna iarăşi pentru Ioan o ocazie de-a mărturisi Dumnezeirea lui Hristos. Astfel, laudele fariseilor la adresa lui Hristos, spuse ucenicilor lui Ioan, au avut şi ele ca rezultat descoperirea de către aceştia a Dumnezeirii Lui.

[315] Sfântul Ioan Botezătorul se socoteşte om. Şi omul nu poate trece peste ceea ce i s-a dat de sus, de la Dumnezeu. Dar trebuie să cinstească pe Dumnezeu prin tot ce i-a dat. El e numai cel trimis să pregătească drumul spre Hristos, să deschidă oamenilor, şi în primul rând celor ce i se fac ucenici, calea spre El. Şi trebuie să fructifice acest dar ce i s-a dat cât mai bine, adică să trimită cu cât mai multă râvnă pe oameni spre Hristos. Deci, să se smerească cât mai mult în raport cu El. Aceasta e slava cuvenită lui, ca om trimis să gătească drumul spre Hristos.

„*Cel ce are mireasă este mire, iar prietenul mirelui, care stă şi ascultă pe mire, se bucură cu bucurie de glasul lui. Această bucurie a mea s-a împlinit*” (In 3, 29).[316]

Cuvântul porneşte iarăşi de la asemănarea cu cele ale noastre, dar conduce spre cunoaşterea unor înțelesuri subțiri. Căci cele ce pot fi pipăite cu mâna sunt chipuri ale celor spirituale, şi grosimea pildelor trupeşti aduce de multe ori dovada cea mai exactă a celor duhovniceşti.

Hristos este deci Mire şi Căpetenia sărbătorii,[317] iar eu sunt chemător şi aducător al miresei, având cea mai mare bucurie şi demnitatea strălucită de a fi între prietenii Săi şi de a-I asculta cuvântul. Am deci ceea ce am dorit, şi ceea ce năzuiam s-a împlinit.[317b] Căci n-am vestit numai că va veni Hristos, ci L-am şi văzut prezent şi aud în urechi glasul Lui. Iar voi, o, preaînțelepți ucenici, privind omenirea, făcută mireasă a lui Hristos, mergând spre El şi urcând spre intimitatea duhovnicească cu El prin Sfântul Botez, după ce a fost despărțită de El, şi văzând firea ieşită în întâmpinarea Lui, nu vă întristați că aceasta nu aleargă mai mult la mine, ci cu tot sufletul la Mirele duhovnicesc. Căci aşa este drept şi cuviincios. Fiindcă cel ce are mireasă este Mire. Deci nu căutați la mine cununa Mirelui, căci nu pe mine mă cântă Psalmistul, zicând: „*Ascultă, fiică, şi vezi şi pleacă urechea ta şi uită poporul tău şi casa tatălui tău, că a dorit Împăratul frumusețea ta*” (Ps. 44,12-13). Şi nici mireasa nu caută cămara mea de nuntă, ci zice: „*Spune-mi mie, tu cel pe care l-a iubit sufletul meu, unde locuieşti, unde păstoreşti la amiază*?” (Cânt. Cânt. l, 6), căci are pe Mirele cel din cer. Iar eu mă voi bucura, veselindu-mă de cinste în calitatea de prieten. Deci, socotind că am tâlcuit înțelesul celor de față îndestulător şi am explicat suficient nunta duhovnicească, socotesc că este obositor să mai scriu despre ea.

„*Acela trebuie să crească, iar eu să mă micşorez*” (In 3, 30)

Mustră pe ucenici ca pe unii tulburați de lucruri mici şi ca pe unii ce nu trebuia să sufere de o sminteală înainte de vreme, deoarece nu ştiau exact cine şi de unde este Emanuel. Căci nu întrece cinstirea mea numai pentru că vor fi admirate mai mult cele privitoare la El, nici pentru că se botează mai mulți la El, ci pentru că va urca la o slavă care se cuvine lui Dumnezeu. Fiindcă El trebuie să crească în mărire şi să urce prin adaosuri neîncetate de minuni, ca să Se arate lumii mereu mai mare şi mai strălucitor. Iar eu trebuie să mă micşorez, rămânând în cele ce sunt văzut că mă aflu şi nedepăşind măsura celor date mie, coborând cu atât mai mult, cu cât Acela va creşte pururea în slava în care se înalță şi va fi ridicat.[318]

---

[316] E o totală depăşire de sine în a te bucura de bucuria altuia, în ea se arată înălțimea smereniei. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut mirele umanității prin întruparea Sa, adică prin unirea deplină cu ea. Când S-a făcut Fiul lui Dumnezeu om, s-a săvârşit nunta Mirelui dumnezeiesc cu mireasa omenească. Şi atunci spune Sfântul Ioan că s-a împlinit şi bucuria lui deplină. Sfântul Ioan afirmă cu îndrăzneală marea bucurie a Fiului lui Dumnezeu pentru unirea cu umanitatea, dar şi marea bucurie a sa de această bucurie a lui Dumnezeu pentru unirea cu umanitatea. Aceasta a făcut, desigur, şi o bucurie Fiului lui Dumnezeu. Numai iubirea face bucurie. Poate, participând Iisus la nunta din Cana şi prefăcând acolo apa în vin, a voit să arate că nunta e simbolul întrupării Lui ca om, a unirii Lui cu umanitatea.

[317] Unirea lui Dumnezeu cu creatura conştientă, prin Persoana lui Dumnezeu-Cuvântul făcut om, este esența sărbătorii. Unde e Dumnezeu în creatură, e sărbătoare, pentru că aceasta înseamnă lumină şi bucurie, pentru că e păşire în veşnicia fericită, precum unde nu e Dumnezeu, e moarte şi întuneric, sau lipsă de sens şi tristețe.

[317b] Cu cât e mai mare Mirele, cu atât e mai mare bucuria prietenului Lui. Hristos e Mirele suprem. Prietenul Lui cel mai apropiat are cea mai mare strălucire şi bucurie.

[318] Hristos era văzut de Sfântul Ioan Botezătorul că va creşte la nesfârşit în slava Lui văzută de oameni, pentru că Dumnezeirea pe care Şi-o va descoperi e nesfârşită. Iar el, rămânând în ceea ce i s-a dat, va apărea tot mai mic față de slava tot mai mult revelată a Aceluia.

Acestea ni le tâlcuieşte fericitul Botezător. Dar cuvântul va înainta cu folos prin pilde, înfăţişându-ne şi mai clar înţelesul celor spuse. Pomul sădit în pământ are două dimensiuni: deasupra îşi întinde ramurile verzi, împingându-le de la început mereu spre înălţime. Dacă vede cineva pe altul ca pe un pom, şi pe sine se cunoaşte ca pe o plantă vecină, spunând aceasta despre sine: „*Acela trebuie să crească, iar eu să mă micşorez*,” nu va socoti că i se aduce vreo pagubă aceluia când este gândit ca o plantă vecină, nici vreo scurtare a măsurii proprii, ci se afirmă prin aceasta numai o micşorare a chipului în care, deşi creşte, se arată mereu mai mic. Ca o pildă înrudită, poţi înţelege iarăşi şi pe cea dată de cel ce, arătând că soarele e cel mai important dintre stele, zice: „*Acela trebuie să crească, iar eu să mă micşorez*.” În timp ce prin ceaţa nopţii, în care stăpâneşte întunericul, luceafărul îşi arată strălucirea aurie şi se vede în toată lumina şi pe drept cuvânt este admirat, când începe soarele să-şi anunţe tăria şi să se arate într-o lumină moderată, luceafărul e copleşit de soarele mai mare şi cedează pe încetul locul prisosinţei aceluia. Dar şi Evanghelistul spune, precum se cuvine, cuvântul lui Ioan, trăind şi el ceea ce zice acela că a trăit.

CAPITOLUL 2

FIUL NU ESTE DINTRE CEI FĂCUŢI, CI ESTE MAI PRESUS DE TOŢI, CA DUMNEZEU DIN DUMNEZEU, DUPĂ SPUSA: „*Cel ce vine de sus este deasupra tuturor*” (In 3, 31)[319]

Nu e nimic mare, nici cu totul minunat, dacă Hristos depăşeşte slava umanităţii. Căci nu ajung hotarele slavei Lui numai până la oameni, ci este mai presus de toată creaţia. Ca Dumnezeu, El este deasupra tuturor celor făcute, nefiind numărat între ele, ci este ridicat peste toate şi stăpâneşte în mod propriu lui Dumnezeu peste toate. Şi arată şi cauza, dezaprobând pe cel ce se împotriveşte şi aducând la tăcere pe cel ce se opune. „*Cel ce vine de sus*,” zice, adică Cel ce odrăsleşte din rădăcina de sus, păstrând nobleţea firii părinteşti în mod natural în Sine, va avea în mod recunoscut existenţa mai presus de toate.[320] Căci ar fi cu neputinţă să nu se vadă că Fiul e astfel cum se înţelege, în ce priveşte demnitatea, Cel ce L-a născut pe El. Fiindcă Fiul, Care se distinge prin identitatea firii, ca strălucire şi pecete a Tatălui, cum ar fi mai mic în slavă decât El? Căci în acest caz, s-ar dezbrăca Tatăl însuşi de cinstea Lui de Tată în Fiul şi, socotind pe Fiul mai mic, am jigni pecetea Născătorului.[321]

Socotesc că acest lucru este evident tuturor. De aceea s-a şi scris ca toţi să cinstească pe Fiul precum cinstesc pe Tatăl.[322] Cel ce nu cinsteşte pe Fiul nu-L cinsteşte

---

[319] Cel ce vine din suprema înălţime nu are nimic deasupra Lui, adică nici o cauză de care depinde. Fiind deasupra tuturor, toate depind de El. În filosofiile panteiste (în toate filosofiile) şi în religiile necreştine, nu e nimic nesupus legilor, cărora le sunt supuse toate. Nu e de fapt nimic deasupra tuturor. De aceea totul este inexplicabil. De unde sunt toate? Dacă toate sunt într-o dependenţă, de cine depind în ultimă instanţă?

[320] Fiul, fiind de sus, e deasupra tuturor, nedepinzând de nici o cauză superioară Lui. Dar aceasta nu înseamnă că e singur. El este deasupra tuturor, pentru că e una în fiinţă cu Tatăl, din Care odrăsleşte ca dintr-o rădăcină, nefiind mai mic ca El. Dumnezeu are în Sine totul şi pentru că are în Sine iubirea care dă fericirea.

[321] Dacă am socoti pe Fiul mai mic decât pe Tatăl, deci nefiind şi El necreat, necauzat de ceva superior Lui, n-am vedea în Fiul calitatea de Tată a lui Dumnezeu, adică L-am priva de ea şi am jigni pe Tatăl, nerecunoscându-I această calitate. Tatăl e mare dacă şi Fiul e tot aşa de mare ca şi El, şi nu e mai mic, cum spuneau arienii. Tatăl e mare pentru că a putut naşte altă Persoană tot aşa de mare ca şi El. Cele din care nu ies decât lucruri mai mici nu sunt nici ele foarte mari. Un om care n-ar putea naşte oameni egali cu el, ar fi mai mic decât s-ar arăta că este prin naşterea altor oameni.

[322] Cei ce nu cinstesc pe Fiul nu cinstesc nici pe Tatăl. Acest lucru e tot aşa de adevărat ca şi reversul. Căci Tatălui nu-I place să nu fie cinstit Fiul Lui. În acest caz, nici El n-ar fi cinstit. Cine nu cinsteşte pe

nici pe Tatăl (In 5, 23). Iar Cel ce e împodobit cu cinstiri de măsură egală cu ale Tatălui, pentru că este din El după fire, cum nu S-ar înțelege ca depășind ființa celor create? Aceasta înseamnă: „*Este deasupra tuturor*."

Dar simt iarăşi că mintea celor ce luptă împotriva lui Hristos nu se va linişti nicidecum, ci, nefiind înfrânați la gură, vor ajunge să zică, în concluzie, şi aceasta: Când fericitul Botezător spune că Domnul vine de sus, ce rațiune ne va sili să presupunem că El vine din ființa Tatălui, o dată ce a spus că a venit „*de sus*", şi nu mai degrabă „din ceruri", sau din superioritatea Lui față de toate, ca prin aceasta să se înțeleagă şi să se spună că e „*deasupra tuturor*"? Când deci ne atacă cu astfel de raționamente, să audă iarăşi: Nu vom urma unor astfel de raționamente ale voastre, ci mai degrabă dumnezeieştii Scripturi şi celor sfinte scrise în ea. Să cercetăm deci cum definesc ele înțelesul cuvântului „*de sus*". Să audă deci pe unul dintre purtătorii de Duh, zicând: „*Toată darea cea bună şi tot darul desăvârşit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor*" (Iac. 1, 17). Iată spunându-se direct că „*de sus*" înseamnă „de la Tatăl". Căci neştiind nimic altceva care să fie deasupra celor create, decât firea negrăită a lui Dumnezeu, el spune că I se cuvine să fie „*de sus*". Fiindcă toate celelalte stau sub jugul robiei, singur Dumnezeu e ridicat peste starea de-a fi stăpânit, şi împărăteşte. De aceea, El este cu adevărat deasupra tuturor. Iar Fiul, fiind Dumnezeu şi din Dumnezeu după fire, nu e în afară de această strălucire. Iar dacă socotiți că „*de sus*" trebuie înțeles „din cer", să se spună cuvântul şi despre orice înger şi despre orice Putere spirituală. Căci vin la noi din ceruri şi se suie şi coboară, cum zice, „*peste Fiul Omului*" (In l, 51). Deci, ce-l mână pe fericitul Botezător să atribuie numai Fiului, în mod excepțional, ceea ce este propriu multora, şi să spună numai despre El, ca singurul Care pogoară din cer: „*Cel ce vine de sus*?" Ar trebui să facă aceasta comună şi altora, spunând: „Cei ce vin din cer sunt deasupra tuturor." Dar ştie că spusa aceasta trebuie aplicată numai Fiului, ca Celui ce odrăsleşte din Rădăcina cea mai de sus.

Deci „*de sus*" nu înseamnă „din cer", ci se va înțelege, precum am spus, în mod binecredincios şi adevărat. Căci, cum va fi deasupra tuturor, dacă „*de sus*" n-ar însemna „din Tatăl", ci mai degrabă din cer? Dacă ar fi aşa, fiecare dintre îngeri ar fi deasupra tuturor şi ar veni de acolo; şi fiecare, scăpând de numărarea între celelalte, peste care dintre acestea se va afla?[323] Sau, cum va mai rămâne cuvântul „toate" conținând exact ceea ce voieşte să însemne, o dată ce o aşa de mare mulțime de îngeri ar fi în afară (de ele) şi ar desființa înțelesul cuvântului „toate"? Căci n-ar mai fi toate, aflându-se în afară, cei ce erau în toate.[324]

Dar venind Cuvântul, Care luminează în mod negrăit din Tatăl,[325] având

---

tatăl cuiva nu-l cinsteşte nici pe acela, şi invers. Personalismul creştin e străin de individualism, sau de confundarea persoanelor în masă. Cinstirea fiecărei persoane e legată de cinstirea unei alte persoane cu care se află într-o legătură specială. Deci s-ar putea spune că cinstirea lui Dumnezeu e legată cu cinstirea tuturor oamenilor, căci El i-a creat pe toți.

Cinstirea oamenilor în general, precum şi cinstirea unei persoane umane sunt legate de cinstirea Fiului Unul-Născut. Sunt grade deosebite în care cinstirea unuia e legată de cinstirea altora.

[323] A fi Fiul „de sus" înseamnă a fi din Dumnezeu, ca rădăcină mai presus de toate, a fi din ființa Tatălui. Nu înseamnă a fi numai asemenea îngerilor din cer. Căci cerul este o altă ordine creată. Spunându-se despre îngeri că vin din cer, nu se înțelege prin aceasta că vin „de sus", de la ceea ce e mai presus de toate, sau de la Dumnezeu, Care nu depinde de nimic, ci de Care depind toate, îngerii se numără între creaturi, deci nu sunt mai presus de toate. Dar Fiul lui Dumnezeu nu se numără între toate, nu e unul dintre toate, nu trebuie să ne gândim şi la altele, gândind la El. El poate exista fără toate, cum nu poate nici una dintre ele.

[324] Dacă fiecare din mulțimea de îngeri ar fi peste „toate", deci în afară de toate cele ce sunt sub El, cum ar mai fi El peste toate? Dacă cele stăpânite n-ar mai fi „toate", cum n-ar fi un haos, căci ar fi o mare mulțime de existențe independente? Cum ar fi fiecare dintre ele cauza sa proprie, neîncadrată în unitatea supusă unei supreme existențe conştiente, creatoare şi atotputernice?

[325] Cuvântul, Care Se naşte din Tatăl, Se naşte ca o lumină din El, ca Lumina prin excelență, căci dacă Dumnezeu n-ar fi un Tată din Care răsare Cuvântul, sau Fiul, n-ar arăta că are un sens, că are în El iubirea

naşterea proprie de sus, şi existând ca dintr-un izvor din ființa Tatălui, nu va nedreptăți pe nici una dintre toate, evitând să fie considerat între toate ca o parte, ci va fi mai degrabă deasupra tuturor, ca Altul decât ele, prin fire, şi prin puterea cuvenită Dumnezeirii, şi prin altele din proprietățile Celui ce L-a născut.

Dar vor spune poate, zăpăciți de absurditatea consecințelor: Dacă „*de sus*” nu e una cu „din ceruri”, aceasta ar arăta superioritatea Lui față de toate. Să cercetăm deci mai exact înțelesul acestei spuse, ca să vedem iarăşi la ce rezultat absurd îi duce acest raționament. Mai întâi este cu totul necugetat şi contrar cunoştinței adevărate a spune că Fiul vine din demnitatea Lui, plecând ca dintr-un loc şi, fiind El însuşi unul, porneşte din starea Lui superioară spre o existență deasupra tuturor.[326] Pe lângă aceasta, şi eu i-aş întreba foarte bucuros: Superioritatea Fiului față de toate o vom socoti ființială şi de nerăpit de la El sau dobândită din afară în sensul unui accident? De vom spune că are superioritatea dobândită şi trebuie văzută printre demnitățile adăugate, va fi nevoie să se mărturisească pe lângă aceasta că Unul-Născut putea fi vreodată şi lipsit de slavă şi, cum spun ei, să fie dezbrăcat de harul dobândit şi păgubit de calitatea de-a fi mai presus de toate şi de-a se arăta golit de superioritatea pe care în parte i-o admiră, dacă poate pierde accidentul care nu ține de ființa subiectului. Va fi deci prezentă în Fiul o putință de prefacere şi de schimbare. Şi va fi dezmințit Psalmistul, care-L cântă pe El prin cuvinte deşarte: „*Cerurile vor pieri, iar Tu vei rămâne şi toate ca o haină se vor învechi şi ca pe un veşmânt le vei schimba şi se vor schimba, iar Tu Acelaşi eşti şi anii Tăi nu vor înceta*” (Ps. 101, 27-28). Căci cum va fi Acelaşi, odată ce împreună cu noi scade spre cele rele prin schimbări? În zadar Se afirmă în acest caz şi El însuşi, zicând: „*Vedeți, vedeți că Eu sunt şi nu este Dumnezeu afară de Mine*” (Is. 45, 5). Dar cum nu se vor urca şi la Tatăl însuşi pătimirile Celui Născut, dacă este Pecetea şi Chipul întocmai al Lui? Va fi deci schimbător şi Dumnezeu-Tatăl şi va avea prin adaos superioritatea față de toate.[327] Să nu mai vorbesc despre celelalte. Căci Arhetipului îi sunt în mod necesar proprii cele ale Chipului. Dar, temându-se de asemenea grave consecințe şi absurdități ale gândirii lor, vor spune că nu are superioritatea dobândită, ci mai degrabă ființială şi cu neputință de pierdut. Dar atunci, cum nu sunteți, chiar fără voie, de acord cu noi, că Fiul, fiind de o ființă cu Dumnezeu după fire, este deasupra tuturor şi de aceea vine numai din ființa lui Dumnezeu-Tatăl? Căci dacă nu e nimic din cele create care să nu fie înlănțuit în puterea universului, iar Fiul este mai presus de toate, ca Altul decât toate şi ca având superioritatea ființială față de toate şi nefiind Acelaşi prin fire cu toate, cum n-ar fi Dumnezeu adevărat? Căci Cel ce este în mod ființial în afară de mulțimea făpturilor şi nu face parte dintre cele create, ce ar fi altceva decât Dumnezeu? Fiindcă nu vedem nimic intermediar în ceea ce priveşte rațiunea ființei subzistente. Există doar creația stăpânită, şi peste ea se înțelege Dumnezeu.[328] Deci, dacă Fiul este

---

şi comunicarea din şi pentru iubire.

[326] În afirmarea că Hristos este una cu existența din care porneşte şi, desprinzându-Se din ea, tinde să câştige o poziție mai presus de toate, după ce a avut în acea unitate o superio ritate față de toate, este o concepție panteistă. Venirea lui Hristos şi arătarea Lui ca Cel mai presus de toate nu este în această concepție decât o actualizare a unei superiorități virtuale, care nu aduce nimic nou existenței la care vine. Fie că e virtual, fie că e actual deasupra tuturor, de fapt e dedesubtul tuturor, în general, panteismul nu aduce nimic nou existenței, ci orice noutate e o amăgire. Toate rămân închise în legile care le stăpânesc. Dacă în panteism universul inconştient stăpâneşte ființele conştiente, în creştinism universul e pentru relațiile libere şi iubitoare dintre acestea. Nu oamenii sunt pentru univers, ci universul pentru oameni, ca, prin cunoaşterea acestuia de către ei, iubirea dintre ei să sporească la nesfârşit şi, prin aceasta, şi cunoaşterea lui Dumnezeu şi relația lor de iubire cu Dumnezeu. Numai aşa universul are un sens.

[327] Dacă Fiul nu e Fiu adevărat, adică e supus schimbării, trebuie să fie şi Tatăl Lui supus schimbării. Deci nu mai este nici Tatăl un Dumnezeu adevărat.Dacă Fiul nu e Fiu adevărat, Dumnezeu nu e Tată. Şi dacă e Fiu adevărat, dar e schimbător, Tatăl nu va fi Dumnezeu, cum nu e Dumnezeu nici în cazul în care nu e Tată, căci e lipsit de iubire.

[328] Aici se pune în relief importanța ființei. Sunt în fond două feluri de ființe: cea dumnezeiască, necreată,

Dumnezeu după fire şi S-a născut în mod negrăit din Dumnezeu-Tatăl, termenul „*de sus*” indică firea Născătorului şi că Unul-Născut este mai presus de toate, ca Unul ce este născut din Ea.

„*Cel ce este de pe pământ este pământesc şi de pe pământ grăieşte*” (In 3, 31)

Omul originar din pământ nu poate grăi cu aceeaşi putere de convingere ca Dumnezeu Cel ce este peste toate. Căci va grăi ca un om din pământ şi va avea numai un rol de sfătuitor, lăsând toate frânele în voința de a crede a celor pe care îi învață. Dar Cel ce vine de sus ca Dumnezeu, folosind cuvântul, printr-un har dumnezeiesc şi negrăit îl introduce în urechile celor ce se apropie de El. Căci, cu cât este mai înalt, cu atât va lucra mai cu efect Fericitul Botezător spune acestea ucenicilor săi în chip foarte folositor. Şi deoarece îl vedeau pe el învins de slava Mântuitorului, din pricina aceasta, minunându-se, au venit la el, zicând: „*Învățătorule, Acela care era cu tine, dincolo de Iordan, şi despre Care tu ai dat mărturie, iată, El botează şi toți vin la El*” (In 3, 26). De aceea în mod necesar purtătorul de Duh, tăind patima smintelii şi dând ucenicilor săi înțelegerea sănătoasă a celor necesare, le explică superioritatea Mântuitorului față de toți şi îi învață totodată pricina pentru care mergeau toți la El trecând peste botezul numai prin apă şi primind pe cel mai dumnezeiesc şi mai desăvârşit, adică prin Duhul Sfânt.

Care nu depinde de nimic, şi ființele create, dependente de ființa dumnezeiască şi aflate într-o solidaritate întreolaltă, fiind dependente una de alta. Ființa creată de cel mai înalt grad este cea omenească. Dar ea se află într-o legătură interioară, într-o înrudire cu celelalte feluri de ființe create. Omul, având o ființă compusă din substanța spirituală şi cea materială, are nevoie de toate felurile de substanțe create, fără să treacă în ele. Are nevoie de apă, de aer, de plantele ce cresc din pământ. Ființa dumnezeiască e neschimbată şi n-are nevoie de altele pentru că are în ea bunătățile infinite. Dar, deşi n-are nevoie de ele, Se face de folos feluritelor ființe create. Dar ființele nu există decât în ipostasuri. Poate numai materia anorganică nu stă în ipostasuri. Ipostasurile conştiente sunt persoane. Ființa omenească se poate folosi prin persoane de cea dumnezeiască şi, tot prin persoane, cea dumnezeiască Se face de folos celei omeneşti, pe lângă folosul ce i-1 aduce fără voia aceleia.

O ființă intermediară între ființa necreată şi ființele create nu există. Dar ființa omenească creată se poate umple tot mai mult de puterile ființei necreate, fără să devină prin aceasta şi ființa creată, necreată. Dar între cele două ființe existente, dumnezeiască sau necreată şi cea creată, nu poate fi nici o despărțire totală, o dată ce ființa creată este adusă la existență şi e susținută în existență şi promovată prin Cea care a creat-o. Ea îi comunică ființei create din ale Sale, dar nu pe Sine însuşi.

S-ar putea aduce aceste două precizări în problema raporturilor între ființe:

a. Felurile ființei create fac parte dintr-un tot variat. Se pot numi de aceea „toate”, având nevoie unele de altele şi de ființa necreată a lui Dumnezeu, Care nu face parte în mod involuntar din acest tot, ci Se află deasupra lui, dar îi este de folos în crearea, în întreținerea şi în creşterea lui, arătându-1 deplin dat de El.

b. În acest tot, omul are o poziție specială. Având ca parte a ființei lui şi spiritul, el se foloseşte în mod conştient şi liber de toate celelalte, de care, pe de altă parte, are nevoie. El descoperă şi prelucrează conştient şi liber forțele acelora de care are nevoie. Dar ele se pot afla şi într-o relație liberă şi conştientă cu ființa dumnezeiască, nu numai într-una inconştientă şi involuntară, ca celelalte. Sau Aceea exercită o atracție asupra lui, cel puțin în forma aspirației spre infinit, care-1 face să descopere alte forțe ale lumii şi să le prelucreze şi să le folosească. El este un intermediar între Dumnezeu şi lume. Universul există astfel pentru el, nu el, pentru univers. Şi pentru că nu universul însuşi s-a dat spre folosul omului, înseamnă că este Cineva conştient şi cu totul superior care i 1-a dat dintr-un interes, din iubire față de el şi pentru promovarea legăturii între oameni. Dar omul, trebuind să folosească universul pentru trupul lui, trebuie să-1 şi cunoască. Şi, înaintând în cunoaştere, înaintează şi într-o cunoaştere a cauzei superioare a universului şi, prin aceasta, se spiritualizează el însuşi şi transfigurează, sau spiritualizează universul, lucru ce se va desăvârşi în viața viitoare. Dar Însuşi Dumnezeu, prin Fiul Său, primind trupul omenesc, acceptând cu voia nevoile materiale ale lui şi transfigurând trupul şi universul până la vederea clară a lui Dumnezeu de către oameni, îi vine omului, în aceasta, în ajutor. Astfel, creştinismul dă tuturor un sens, cum nu dă nici ştiința, luată în ea însăşi.

„*Cel ce vine din cer este deasupra tuturor*” (In 3, 31)

Aceasta e mărturia, zice, că e foarte mare şi de neasemănat deosebirea între cei de pe pământ şi Cuvântul lui Dumnezeu, pogorât de sus şi din cer. Ceea ce eu nu sunt în stare să vă confirm şi deoarece cuvântul meu singur nu vă ajunge, Însuşi Fiul va confirma, mărturisind că cel pământesc se află la o distanță mare de Căpetenia aflată deasupra tuturor. Răspunzând iudeilor adversari dreptei credințe, Mântuitorul a zis: „*Voi sunteți din cele de jos. Eu sunt din cele de sus*” (In 8, 23). „Jos” spune că este firea celor create, ca una ce e supusă şi slujitoare în mod necesar lui Dumnezeu, Care o cheamă la existență. Iar „sus” zice că este firea dumnezeiască şi negrăită, stăpânitoare, ca una ce are sub picioarele ei pe toate cele create, supuse sub jugul ei. Nu în zadar fericitul Botezător le-a adăugat pe acestea la cele de mai sus. Căci ca să nu fie socotit de ucenicii săi că născoceşte gânduri deşarte şi ca să nu pară că din ruşine se declară covârşit de Hristos, şi spune că Acela este mai mare şi de sus, iar el este de jos şi de pe pământ în mod necesar pecetluieşte înțelesul celor spuse cu cele pe care le-a spus Mântuitorul şi arată că explicația sa nu e un pretext deşert, cum puteau socoti aceia, ci dovada adevărului.

Dar, deoarece în versetul scris se văd şi alte înțelesuri, zice:
„*Şi ceea ce a văzut şi a auzit, aceea mărturiseşte*” (In 3, 32)

Să vorbim deci puțin şi despre aceasta. În fiecare lucru obişnuim să vedem, să prindem ceea ce ni se spune mai ales prin două simțuri principale: prin văz şi prin auz. Căci, auzind şi privind unele lucruri, noi înşine suntem îndemnați să vorbim neîndoielnic despre ele. Căutând deci Botezătorul să-i convingă pe ucenici să vină la credința în Hristos, le spune întocmai ceea ce ştie. Dar se foloseşte de cele asemenea nouă pentru ca să înțelegem mai potrivit cele dumnezeieşti. Deci zice: „*Ceea ce am văzut şi am auzit, aceea mărturisesc*.”

„*Dar mărturia Lui nu o primeşte nimeni*” (In 3, 32)

Nu spune acestea fericitul Botezător (anume că Hristos este Dumnezeu prin fire şi, venind de sus, este deasupra tuturor) ca unul a cărui mărturie n-o primeşte nimeni. Căci mulți au primit (mărturia) şi au crezut, şi înainte de toți Petru, care a zis: „*Tu eşti Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu*” (Mt. 16, 16). Ci vorbeşte ca unul care, cunoscând mai bine ca toți mărimea Celui ce vorbea, numai că nu-şi mişcă capul şi nu-şi loveşte cu dreapta piciorul, uimind nebunia celor ce nu-L credeau.[329]

CAPITOLUL 3

FIUL ESTE DUMNEZEU ŞI DIN DUMNEZEU DUPĂ FIRE, DUPĂ SPUSA: „*Cel ce a primit mărturia Lui a pecetluit că Dumnezeu este adevărat*” (In 3, 33)

Nu s-ar fi putut arăta altfel necredința celor ce nu-l ascultau, dacă nu s-ar fi descoperit fapta strălucită a celor ce au crezut. Căci răul se cunoaşte uşor, opunându-i-se cele bune, şi cunoştința celor bune dă pe față cele urâte. Dacă deci cineva primeşte cuvintele Celui ce vine de sus, a pecetluit şi a asigurat prin înțelegere că firii dumnezeieşti îi este obişnuit şi foarte plăcut să nu mintă. Dar din aceasta se face vădit, celor ce văd, contrariul. Căci cel ce respinge credința va mărturisi, dimpotrivă, că lui

[329] Deşi Botezătorul îi uimise pe cei ce nu credeau, recurgând față de necredința lor chiar la clătinarea capului şi la lovirea piciorului, totuşi ei stăruiau în necredință.

Dumnezeu nu-I este propriu adevărul.[330] Dar e de observat iarăşi că cel ce crede scoate pe Dumnezeu din deofiinţimea cu creaţia şi, prin cele spuse, Îl arată pe Dumnezeu ca fiind Dumnezeu după fire. Căci dacă cel ce crede celor grăite de El primeşte mărturia pe care El o dă despre Sine însuşi, prin aceasta şi-a confirmat că este Dumnezeu adevărat. Şi cum n-ar fi cugetat ca Dumnezeu după fire Hristos, Cel ce e mărturisit ca adevărat şi prin credinţa în cele spuse de curând? Sau, să ne spună iarăşi adversarul: cum se cinsteşte ca adevărată firea dumnezeiască, dacă nu s-a primit mărturia Mântuitorului nostru?[331] Căci dacă nu este Dumnezeu după fire, cel ce crede nu-şi va arăta dreapta credinţă în firea dumnezeiască, ca adevărată, ci mai degrabă într-una dintre creaturi, după ei, cea mai bună.[332]

Dar, deoarece admiterea declaraţiei că Dumnezeu e adevărat vine din credinţa în Hristos, este neîndoielnic vădit că, fiind Dumnezeu, El nu-şi răpeşte cinstea de la cei ce Îl laudă, purtând în chip mincinos numele de Dumnezeu.

Dar, în mod consecvent, duşmanul adevărului nu va fi de acord cu cuvintele acestea ale noastre, ci va tresări, tăgăduind că Fiul este Dumnezeu după fire. Căci va zice iarăşi: Speculezi cu cuvântul şi născoceşti complicate tâlcuri strâmbe, refuzând modul simplu şi înţelesul drept. Căci Cuvântul lui Dumnezeu Sa pogorât din cer, spunând limpede: „*Nu vorbesc de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, El Mi-a dat poruncă ce să spun şi ce să grăiesc*” (In 12, 49); şi iarăşi: „*Toate cele ce le-am auzit de la Tatăl, le vestesc vouă*” (In 15, 15). Şi însuşi Sfântul Botezător a mărturisit în cele următoare: „*Cel pe Care L-a trimis Dumnezeu vorbeşte cuvintele lui Dumnezeu*” (In 3, 34). De aceea zice despre El: „*Cel ce primeşte mărturia Lui a pecetluit că Dumnezeu este adevărat*” (In 3, 33). Căci Dumnezeu-Tatăl este adevărat. Deci însuşi Sfântul Botezător a mărturisit în cele următoare: „*Cel pe Care L-a trimis Dumnezeu vorbeşte cuvintele lui Dumnezeu*” (In 3, 34). Dar tu încerci să întorci spre Fiul ceea ce se cuvine Altuia.

Ce vom spune noi faţă de acestea? Oare Unul-Născut a fost pus între Prooroci, împlinind slujirea cuvenită Proorocilor şi nefăcând nimic mai mult? Cine nu admite fără nici o îndoială că Proorocii ne-au adus cuvintele lui Dumnezeu? Apoi, ce ar avea Fiul excepţional dacă împlineşte numai aceasta? Şi cum mai este deasupra tuturor dacă e pus între Prooroci şi a fost supus măsurii cuvenite slujitorului? Şi de ce se zice în Evanghelii că întrece în slavă pe aceia: „*Dacă i-a numit dumnezei pe aceia către care a fost cuvântul lui Dumnezeu - şi Scriptura nu poate să fie desfiinţată - despre Cel pe care Tatăl L-a sfinţit şi L-a trimis în lume, voi ziceţi: Tu huleşti, căci am spus: Fiul lui Dumnezeu sunt*” (In 10, 35-36)? În acestea Se deosebeşte pe Sine în mod clar de ceata Proorocilor şi spune că aceştia au fost numiţi dumnezei pentru că a venit către ei cuvântul lui Dumnezeu, dar pe Sine Se declară Fiul lui Dumnezeu. Căci Sfinţilor Prooroci li s-a dat un har parţial prin Duhul. Dar în Mântuitorul Hristos a binevoit să locuiască „*toată plinătatea Dumnezeirii trupeşte*”, cum zice Pavel (Col. 2, 9). De aceea „*din plinătatea Lui noi toţi am luat*”, cum zice Ioan (l, 16).

Deci cum va fi Cel ce dă egal cu cei ce primesc? Sau cum se va pune plinătatea

---

[330] Cine minte socoteşte că Dumnezeu însuşi îl îndreptăţeşte la aceasta. Dar un astfel de Dumnezeu nu este Dumnezeu adevărat. Dumnezeu însă este una cu Adevărul. Tot ce face şi spune El este real, deci adevărat. Căci El este Creatorul şi susţinătorul şi promotorul existenţei celor deosebite de Sine. Cel ce nu crede spusei lui Hristos că e Dumnezeu afirmă implicit că Dumnezeu nu spune adevărul, deci nici nu este una cu Adevărul. Sau îl socoteşte pe Hristos ca fiind un Dumnezeu mincinos.

[331] Cei ce aud mărturia lui Hristos că e Dumnezeu, dar nu cred că El este Dumnezeu, îl socotesc pe Dumnezeu că minte. Dar arienii nu mergeau până acolo. Ei admiteau mărturia Lui despre Sine ca Dumnezeu, dar o interpretau dându-i alt înţeles. Prin aceasta însă îl făceau mincinos. Iar un Hristos Care, pe de o parte, se dă drept Dumnezeu, şi pe de altă parte minte, îl face pe Dumnezeu însuşi mincinos.

[332] Cum ar fi cea mai bună creatură aceea care minte dându-se drept Dumnezeu? E în aceasta ceva apropiat de ceea ce spune Ernest Renan, care-I atribuie lui Hristos toate calităţile, dar nu crede în declaraţiile Lui că e Dumnezeu.

Dumnezeirii în treapta celui ce slujeşte?[333] Să vadă deci din acestea la ce hulă îi primejduieşte să ajungă cuvântul lor, şi în ce mod se cuvine să înţeleagă cuvântul: „*Nu vorbesc de la Mine, ci Tatăl Cel ce M-a trimis, El Mi-a poruncit ce să spun şi ce să vorbesc*” (In 12, 49).[334]

Dar aceasta se va tâlcui mai pe larg la timpul şi locul său.

Socotesc însă că trebuie să ne ocupăm acum de obiecţiile adversarilor împotriva dreptei credinţe şi, faţă de cele ce susţin aceia, să luptăm pentru dogmele Bisericii. Deci ei afirmă că Fiul a primit poruncile de la Tatăl şi nu a vorbit de la El nimic, ci cele pe care le-a auzit, cum El însuşi zice, acestea s-a silit să ni le spună. Admitem ca bună şi aceasta, şi suntem de acord. Căci afirmaţia aceasta nu nedreptăţeşte întru nimic pe Fiul în ceea ce este, ci ne arată mai degrabă cea mai bună împlinire a iconomiei. De aceea, când Îl aud zicând: „*Eu şi Tatăl una suntem*” (In 10, 30) şi: „*Cel ce Mă vede pe Mine vede pe Tatăl*” (In 14, 9), să primească mărturia Lui şi să pecetluiască faptul că Dumnezeu-Tatăl este adevărat şi că Fiul grăieşte ceea ce ştie întocmai ca El, ca să convingă pe oameni. Astfel, să nu se arate necredincioşi faţă de cuvintele Mântuitorului, Care ne descoperă cele ce sunt de la Tatăl.

„*Căci Cel pe Care L-a trimis Dumnezeu vorbeşte cuvintele lui Dumnezeu*” (In 3, 34)

Tatăl ştie că Fiul propriu este după fire la fel (căci aceasta socotesc că înseamnă „*Una suntem*”, şi nu altceva), fiind Fiu, şi nu creatură. Iar Fiu numesc pe Cel ce este din fiinţa Lui, şi nu doar cinstit cu simplul nume de Fiu. Îl ştiu că este chipul întocmai a ceea ce Îi este propriu Tatălui, încât Fiul e văzut în mod desăvârşit în Tatăl, iar Tatăl înfăţişează în El pe Cel ce străluceşte în mod negrăit din Sine.[335] Tatăl are în Sine pe Fiul, dar este şi El în Fiul, datorită identităţii fiinţei.

Dacă vei cugeta că acestea sunt eretice, vei scăpa de boala amarnică, şi pe noi ne vei elibera de discuţii obositoare.

Căci „*Cel pe care L-a trimis Dumnezeu grăieşte cuvintele Lui*” (In 3, 34)

Când se cugetă la înţelesul imediat al cuvintelor, se va spune: Ce este minunat în Fiul? Oare nu s-a trimis şi fiecare dintre Prooroci de la Dumnezeu şi n-au vestit şi ei

---

[333] Hristos Se arată şi în aceasta că este Dumnezeu. Căci Dumnezeu numai dă, nu primeşte nimic, de nicăieri. Căci nu e nimeni mai presus de El. El e izvorul suprem. El e plinătatea căreia nu-i lipseşte nimic. Şi trebuie să fie undeva această plinătate. Dacă toţi şi toate ar primi, toate şi toţi ar fi închise în nedeplinătate; nimeni n-ar putea înainta spre o infinitate. Nimic n-ar ieşi din nedeplinătatea în care este. Aceasta e marea deosebire între trimiterea lui Hristos de către Tatăl şi trimiterea Proorocilor ca slujitori creaţi ai lui Dumnezeu, şi între vorbirea lor, inspirată de Dumnezeu, despre Stăpânul suprem, şi a Fiului, Care le dăruieşte cele comune Lui şi Tatălui, Care vorbeşte despre cele dumnezeieşti ca fiind ale Sale şi ca un Stăpân absolut „Ale Tatălui sunt ale Mele, şi ale Mele sunt ale Tatălui”. Proorocul nu numeşte ale sale cele primite de la Dumnezeu. E Altul Care-l face să vorbească. Deşi nu se vede în această scriere a Sfântului Chiril afirmarea unităţii Persoanei lui Hristos manifestată şi prin firea omenească, afirmare la care a ajuns în polemica purtată cu Nestorie şi care s-a precizat şi mai mult la Sinodul IV, de la Calcedon, în toate explicările din lucrare se vede că Hristos e o unică Persoană dumnezeiască, venită de sus, din Dumnezeu, Care şi după pogorâre e „deasupra tuturor” şi grăieşte, prin cuvinte omeneşti, cele ale Tatălui, adică unirea celor două firi în Unicul ipostas al Cuvântului.

[334] Altceva este a fi trimis de Tatăl şi a vorbi cele pe care le vrea Tatăl, decât a fi trimis de Dumnezeu Creatorul şi a vorbi cele poruncite de El. A vorbi cele ale Tatălui este una cu a vorbi despre ale Sale, însemnând că le are în fiinţa proprie, care e una cu fiinţa Tatălui. Apoi, Fiul ştie ce-I place Tatălui. Trăieşte dorinţa de a vorbi împreună cu Tatăl.

[335] Fiul este chipul Persoanei Tatălui, nu al fiinţei dumnezeieşti în general, ci al proprietăţii care Îl distinge ca Persoană. Este un chip atât de exact al Tatălui, încât Tatăl Se vede în Fiul, şi Fiul în Tatăl. Sunt doi, dar Unul este chipul Celuilalt în aşa fel că nu vedem pe Unul fără Celălalt. Cu cât semăn mai mult cu tatăl meu, cu atât mai mult sunt văzut în tatăl, şi tatăl în mine. Aceasta înseamnă şi o nedespărţire între Tatăl şi Fiul, deşi nu Se confundă Unul cu Celălalt.

cuvintele de la El? De fapt s-a spus şi către grăitorul de Dumnezeu Moise: „*Şi acum te trimit pe tine în Egipt şi vei spune lui Faraon: Acestea zice Domnul*” (Ieş. 8, 1). Iar către preasfântul Ieremia: „*Nu zice: eu sunt tânăr; căci către toți la care te voi trimite vei merge şi toate câte ți le voi porunci vei spune*” (Ier. l, 7).

Ce este mai mult în Fiul cel după fire, Care va grăi cuvintele lui Dumnezeu deoarece este trimis de El? Se va arăta vouă ca Prooroc, şi nimic altceva (precum se pare), în ce priveşte modul slujirii.

Dar cuvântul „*trimis*” îl vei înțelege fie în sensul înomenirii şi venirii în această lume cu trupul,[336] fie în sensul mai potrivit Dumnezeirii şi mai vrednic de prețuire. Căci n-a ascuns Tatăl în Sine pe Fiul, ci L-a făcut să lumineze din firea Sa proprie, ca strălucirea din lumină, prin modul negrăit şi de neexplicat al naşterii. Aceasta ne-a lămurit-o Însuşi Unul-Născut, zicând: „*Eu de la Tatăl am ieşit şi vin*” (In 16, 28). Căci Fiul a ieşit din Tatăl spre o existență ipostatică proprie, deşi este în El după fire.[337] Şi ceea ce înseamnă în acel plan ieşire, aici o arată prin faptul de-a fi fost trimis.[338] Deci, precum zice, Cuvântul care Sa arătat şi a strălucit din Tatăl, ca Cel ce este Dumnezeu şi din Dumnezeu, Se foloseşte de cuvintele cuvenite lui Dumnezeu. Dar cuvintele cuvenite lui Dumnezeu sunt adevărate şi ferite de orice pată. Deci „*Cel ce a primit mărturia Mântuitorului a pecetluit faptul că Dumnezeu este adevărat*”[339] (sau că este Dumnezeu adevărat), fiindcă este în mod real Dumnezeu după fire.

„*Căci nu dă Duhul cu măsură*” (In 3, 34)

Ascute acum cât mai mult urechea, ca să te minunezi iarăşi cu noi de înțelepciunea trează a Sfinților. Căci a spus despre Fiul şi că a fost trimis de Dumnezeu ca să grăiască cuvintele Lui. Dar dacă se rămâne la înțelesul imediat al cuvântului, e văzut în măsura Proorocului, precum am spus adineauri. Dar acum îl ridică din egalitatea cu ei, dând să se înțeleagă prin acest unic semn că e o mare deosebire, mai bine-zis una incomparabilă, între El şi aceia.[340] Căci e cu neputință, zice, ca cei ce au primit Duhul cu măsură, să-L dăruiască şi altuia. Fiindcă n-a fost vreodată un sfânt dăruitor de Duhul Sfânt altui sfânt. Ci Fiul îl dăruieşte tuturor ca din plinătatea Lui. Deci nu-L dă cu măsură, nici nu are, ca aceia (ca Proorocii), o mică parte a Duhului, şi

---

[336] Venirea Fiului în lume cu trupul, pe care Şi 1-a făcut propriu, înseamnă o pogorâre a Lui: El îşi însuşeşte, ca Persoană, tot ce are omul care face parte din lume. El cinsteşte prin aceasta simțirile umane legate de lume, slăbiciunile, durerile, modul de vorbire, de contact cu oamenii. E apropiat la maximum de noi. Dar prin aceasta şi purifică, înalță şi aprofundează toate cele ale omului.

[337] A ieşit spre o existență personală sau concretă proprie fără să Se despartă de Tatăl prin ființă. Numai în persoană ființa există în mod concret. Numai în persoane îşi arată ființa bogăția şi varietatea implicate în ea. Ființa dumnezeiască nu Şi-ar fi arătat bogăția şi bucuria relațiilor iubitoare dacă n-ar fi existat concret într-un Tată, Care naşte pe Fiul şi purcede pe Duhul Sfânt. Iubirea proprie ființei dumnezeieşti nu se arată ca un fapt concret decât prin unitatea ei şi prin deosebirea în Persoane.

[338] Dacă n-ar fi „ieşit” în planul etern ca Persoană din Tatăl, n-ar fi putut fi „trimis” ca Persoană deosebită în lumea creată. Dar nici prin această trimitere după ființă, Fiul nu iese din Tatăl. Precum e unit cu Tatăl după ființa dumnezeiască, dar distinct ca Persoană, aşa Se uneşte cu noi prin firea omenească asumată, dar rămâne distinct ca Persoană între persoanele umane. Numai aşa poate fi iubire: prin unitatea de ființă şi deosebirea personală. Pogorârea Fiului ca Persoană la starea de Subiect al simțirilor omeneşti dovedeşte şi mai mult că Tatăl nu vrea să-L țină ascuns în Sine. Precum, născându-L acolo, arată iubirea ca realitate în Sine, aşa, trimițându-L în lume, arată iubirea Sa față de umanitatea creată.

[339] Chiar făcându-Se om, Fiul lui Dumnezeu Se foloseşte tot de cuvintele dumnezeieşti, sau de înțelesurile lor, după care au fost create cele din lume. Căci acestea au fost din veci în El. Dar Fiul exprimă aceste înțelesuri sau rațiuni prin organe omeneşti, în mod sonor. Dacă n-ar fi aceeaşi Persoană dumnezeiască, chiar întrupându-Se, umanitatea n-ar fi ridicată la modul dumnezeiesc.

[340] Hristos face slujbă de prooroc, comunicând cuvintele dumnezeieşti în formă omenească. Dar chiar în această comunicare arată că El este Fiul lui Dumnezeu, şi nu un slujitor al lui Dumnezeu. Căci Cel ce îl trimite e Tatăl Lui, şi nu un Stăpân. Iar aceasta se vede mai precis în ceea ce se va spune acum, anume că nu dă Duhul cu măsură.

aceasta prin împărtăşire.[341] Căci, fiindcă S-a arătat şi Dăruitor (al Duhului), e vădit că îl are întreg în Sine în mod fiinţial.[342]

Deci, având o astfel de superioritate faţă de aceia (de Prooroci), nu vorbeşte ca unul dintre aceia cele de la Dumnezeu, ci grăieşte cuvintele cuvenite lui Dumnezeu, ca Cel ce este Dumnezeu din Dumnezeu.

Şi nu se opune nicidecum celor spuse faptul că unii socotesc că Duhul S-a dat unora prin mâinile Apostolilor. Căci credem că aceştia sunt mai degrabă invocatorii Duhului, decât dăruitorii Lui. Fiindcă şi fericitului Moise nu i s-a poruncit să dea din Duhul existent în el, căci aceasta ţinea numai de puterea lui Dumnezeu, şi El a spus că Moise trebuie să-şi alăture pe cei şaptezeci, promiţând că El va lua din Duhul aflat în Moise şi-l va pune în ei (Num. 11, 17). Căci ştia că numai lui Dumnezeu I se cuvine să săvârşească cele demne de Dumnezeu.[343]

CAPITOLUL 4

ÎN FIUL, CELE PROPRII LUI DUMNEZEU ŞI TATĂL NU SUNT PRIN PARTICIPARE, CI FIINŢIAL ŞI DUPĂ FIRE

„*Tatăl iubeşte pe Fiul şi toate le-a dat în mâna Lui*” (In 3, 35)

Fiindcă a spus că Fiul, fiind Dumnezeu, nu poate să Se folosească de alte cuvinte decât de cele de care s-ar folosi şi Cel ce L-a născut, adică de cele adevărate (căci zice că „Cel pe care L-a trimis Dumnezeu grăieşte cuvintele Lui”), explică aceasta şi zice: „*Tatăl iubeşte pe Fiul.*” Nu vom omite deci să îmbrăcăm pe Dumnezeu şi Tatăl într-o cinste egală cu a Celui născut din El. Nu Îl vom jigni, încununând cu o slavă cuvenită lui Dumnezeu pe Moştenitorul fiinţial al bunătăţilor Tatălui,[344] căci „iubeşte pe Fiul”. Se va dezveli în faţa noastră slava Lui în Fiul slăvit, căci, în caz contrar, se va acoperi. Şi să nu nesocotească cineva că are pe Fiul Său ca moştenitor al unicei şi singurei demnităţi cuvenite lui Dumnezeu. „Căci toate le dă în mâna Lui,” adică este în puterea Fiului[345]

---

[341] Dă şi episcopul preotului pe Duhul Sfânt, sau, împreună cu alţi episcopi, îl dă unuia hirotonit de ei ca episcop, sau preotul, credincioşilor, mereu, prin Sfintele Taine. Dar nu-L dau de la ei. Propriu-zis Hristos îl dăruieşte prin ei. Căci numai Hristos îl dăruieşte de la Sine, pentru că numai El Îl are de la Sine, deci fără măsură. Fiul Tatălui îl are întreg, în plinătatea Lui, de aceea oamenii dau Duhul împărtăşindu-se de El de la Hristos, deci având pe Hristos în ei ca suprem Dăruitor. Duhul Sfânt, ca putere de viaţă adevărată, Care ne ridică peste viaţa trecătoare, nu poate fi decât de la Dumnezeu.

[342] Fiul, fiind supremul Dăruitor al Duhului, îl are de la Sine. Iar având-L în Sine, prin aceasta îl are întreg, în plinătatea Lui. Căci altfel, ar căuta să întregească Duhul pe Care-L are prin primirea de la altul. Episcopii, preoţii, credincioşii caută mereu să obţină mai mult din Duhul, neavându-L de la ei, deci neavându-L întreg. Dar mai ales când dau Duhul altora, trebuie să-L ceară Tatălui şi prin Hristos. În aceasta se vede că Cel ce îl dă prin ei este Hristos.

[343] Hristos dă Apostolilor din Sine Duhul, prin Care vor ierta păcatele (In 20, 22-23). Dar Duhul nu Se desparte niciodată de Hristos. Deci, de câte ori Apostolii şi urmaşii lor vor ierta păcatele, Hristos va fi, prin Duhul Său, Cel prin Care vor face aceasta: Hristos va lucra în ei prin Duhul Său. Hirotonia este acordarea calităţii de a fi persoanele prin care, prin Duhul Sfânt chemat de fiecare dată de către ele, Hristos va lucra de fiecare dată. Episcopul, preotul cer Duhul pentru a-L da altora. Duhul le dă dorinţa şi puterea de a cere cu efect Duhul pentru alţii. Lucrarea lui Hristos prin Duhul Sfânt nu e absentă niciodată în Tainele săvârşite de episcopi şi preoţi, cum n-a fost absentă lucrarea lui Dumnezeu nici în instituirea celor şaptezeci prin Moise.

[344] Nu vom jigni pe Tatăl dându-I aceeaşi cinstire ca Fiului. De această jignire a Tatălui se temeau arienii, care ţineau să vadă pe Fiul mai mic decât pe Tatăl. Fiul este aşa de mare, încât nu greşim socotindu-L pe Tatăl egal cu El. Nici un tată nu vrea să aibă un fiu mai mic ca el. E cea mai mare bucurie a cuiva să aibă un fiu. Şi în înălţimea fiului se vede înălţimea tatălui. Un fiu, dacă are defecte, aceste defecte se repercutează asupra tatălui, micşorându-i calitatea de tată.

[345] Se poate înţelege prin aceasta că nu numai puterea Fiului se vede în Tatăl, ci şi puterea Tatălui, în Fiul. Căci Tatăl în unire cu Fiul are totul. Sau că puterea Tatălui se arată în Fiul, ca în mâna Sa. Numai fiind Treime, Dumnezeu e Dumnezeu cu adevărat. Nu s-ar putea vedea puterea reală a unui tată omenesc dacă

tot ce este fiinţial în Tatăl. Căci numeşte „mână” în acestea puterea, aşa cum se zice printr-unul dintre prooroci: „*Mâna Mea a întărit cerul*” (Ps. 32, 6). Se spune aceasta în loc de putere. Dar Fiul are în Sine ceea ce e propriu Tatălui nu prin împărtăşire, deşi se spune că Tatăl I-a dat-o (altfel ar avea dumnezeirea câştigată, şi nu prin fire). Tatăl îi dă astfel Fiului toate ale Sale, precum şi omul e cugetat că dă pruncului născut din el cele proprii umanităţii, sau precum se zice de foc că dă căldurii ce iese din el energia care e proprie firii lui. Iar ceea ce se dă nu produce nici o pagubă celor ce dau. Căci nu se produce nici o împărţire sau tăiere în cele cugetate ca dând. Dar şi ceea ce se arată că primeşte nu se face prin aceasta mai puţin preţuit.[346] Căci acestora li se spune numai din cine sunt, şi în cele născute se vede însuşirea naturală, care arată ce este prin fiinţă cel ce naşte şi care luminează lucrarea cea după fire a izvorului lor.[347] Acestea se dau ca pilde. Dar Dumnezeu este mai presus de acestea. De aceea, nu vom acuza pe om pentru slăbiciunea cuvântului lui. Căci „*slava lui Dumnezeu o ascunde cuvântul*”, precum s-a scris (Pilde 25, 2). Căci, dacă vedem ca prin oglindă şi prin ghicitură şi înţelegem în parte, cum nu ne vom arăta mai slabi prin cuvintele limbii? Vei înţelege deci în mod binecredincios cuvântul său în sensul că toate s-au dat Fiului de către Tatăl, sau cuvântul se aplică iconomiei întrupării în aşa fel, încât să nu se refere la *darea* şi *primirea* proprietăţilor firii, ci ca să se arate stăpânirea Fiului peste toate cele făcute, ca iarăşi să înţelegi cum se cuvine aceasta.[348]

„*Tatăl iubeşte pe Fiul şi toate le-a dat în mâna Lui*”

Să nu îndrăznească, zice, cel necredincios să vadă în El ca om pe Stăpânul tuturor, nici să nu cugete că, refuzând să creadă în El ca în Fiul, nu nesocoteşte adevărul. Să primească mărturia Lui şi să pecetluiască cu toată inima că e Dumnezeu adevărat, ca să nu supere pe Tatăl cel din ceruri, căci Îl iubeşte pe Fiul Său. Iar dovadă a iubirii faţă de El este că toate le-a dat sub stăpânirea Lui.[349] Aceasta a spus-o Însuşi Mântuitorul: „*Toate Mi s-au dat de către Tatăl Meu*” (Mt. 11, 27). Şi iarăşi: „*Datu-Mi-s-a toată puterea în cer şi pe pământ*” (Mt. 28, 18). Şi nu se cuvine ca Fiul să fie micşorat de tine fiindcă se arată că a primit de la Tatăl. De ce? Căci a primit când S-a făcut om, când S-a smerit pe Sine pentru noi, când Stăpânul a slujit ca rob, când Fiul cel liber S-a făcut slugă (Filip. 2, 7). Fiindcă în ce fel S-a smerit altfel pe Sine, sau cum se spune că S-a pogorât din egalitatea cu Dumnezeu şi Tatăl? Sau cum nu vezi în acestea,

---

n-ar avea un fiu. Şi, în general, puterea mea e posibilă prin comuniunea mea cu altul.

[346] Rodnicia dumnezeiască se arată în egala importanţă între Cel ce naşte şi Cel Născut. Şi aceasta are loc şi în făpturi. Fiul nu e de importanţă mai mică decât tatăl, sau căldura decât focul ce-o produce, înmulţirea nu împuţinează valoarea celor ce se ivesc prin ea. Fiinţa nu descreşte dacă ipostasurile purtătoare ale ei se înmulţesc.

[347] Tot ce aparţine fiinţei trece de la cel ce naşte la cel născut. Dar fiecare e un suport, un ipostas, un mod propriu de existenţă concretă al aceleiaşi fiinţe, deosebindu-se numai prin faptul că unul naşte pe cutare, iar altul e născut de cutare, deci printr-o poziţie deosebită în relaţia lor. Oamenii se deosebesc şi prin varietatea împrejurărilor în care trăieşte fiecare şi prin alte proprietăţi, dată fiind necesitatea deosebirii fiecăruia în mulţimea relaţiilor dintre ei.

[348] Se poate înţelege în două feluri expresia: „*Toate le-a dat Tatăl în mâna Fiului*.” Tatăl a dat Fiului toate ale fiinţei Sale şi L-a pus Stăpân peste toate.

[349] Cine nu crede în Hristos ca în Fiul lui Dumnezeu îl supără pe Tatăl, Care-L iubeşte pe Hristos în două feluri: arătând că are un Fiu iubit şi că L-a trimis să Se facă om, ca să ia toate în stăpânire reală. Căci dacă nu toţi îi vor recunoaşte stăpânirea, ei vor suferi mai mult de pe urma acestei nerecunoaşteri, vor fi mai vinovaţi. Dar creaţia trăieşte mai deplin şi mai conştient stăpânirea Lui, prin lumina transfiguratoare pe care El o va aduce în ea. Şi aceasta se va impune în mod conştient într-o bună parte din oameni. Arienii credeau că jignesc pe Dumnezeu socotind că Hristos este Dumnezeu. Dar Hristos spune cu hotărâre că Dumnezeu Îl iubeşte pe El ca Tată şi toate le-a dat în mâna Lui. Şi care tată nu se supără mai mult atunci când cineva nu iubeşte pe fiul lui, decât atunci când nu-l iubeşte pe el? Deci, iubind cineva pe fiul, îl iubeşte pe tatăl acelui fiu. Cel ce iubeşte ţine mai mult la cel pe care îl iubeşte, decât la sine. Acela e mai fericit când se vede iubit în cel iubit de către el, decât aunci când se vede iubit prin excluderea celui iubit.

pe de o parte, pe Cel ce dă Dumnezeire, pe de alta, pe Cel ce primeşte ca un om şi ca slujitor cele pe care le avea ca Dumnezeu? Nu e o dare către Fiul ca cea de început, ca stăpânire peste toate, ci, mai degrabă, e repetarea şi întoarcerea după întrupare a stăpânirii de dinainte de trup. Fiindcă nu a început să stăpânească peste creaţie când S-a făcut om. Căci la ce smerenie va spune cineva că S-a pogorât El, dacă a început să stăpânească atunci când S-a făcut om?[350] Sau cum S-a arătat a fi Stăpânul tuturor abia când a apărut în chipul robului? Departe de noi aceste gânduri absurde! Ci, deoarece S-a făcut om, începe să stăpânească şi prin aceasta, nelepădând din pricina trupului demnitatea dumnezeiască, ci urcând iarăşi şi cu trupul la ceea ce era la început.[351]

Iar că cele lăudate în Hristos erau o reluare a celor de la început ale Lui ne-o arată El însuşi, zicând: „*Părinte, slăveşte-Mă cu slava pe care am avut-o la Tine înainte de-a fi lumea*” (In 17, 5). Observi că nu cere un început al slavei, ci reînnoirea a ceea ce avea la început şi că aceasta o spune ca om? Iar că din pricina umanităţii se spune că s-au dat Fiului toate, iubitorul de învăţătură va afla şi va putea înţelege clar de pretutindeni. Dar mai ales va putea afla din acea vedenie prea înfricoşată a lui Daniel, în care zice ca a văzut pe Cel vechi de zile şezând pe un tron şi că erau mii de mii şi zeci de zeci de mii de îngeri, dintre care unii slujeau, alţii stăteau împrejur (Dan. 7, 9-10). Iar la acestea adaugă: „*Şi iată pe norii cerului venea cineva ca Fiul Omului şi a ajuns până la Cel vechi de zile şi a fost dus înaintea Lui; şi I s-au dat Lui stăpânirea şi cinstea şi împărăţia, şi toate popoarele, seminţiile, limbile Îi slujeau Lui*” (Dan. 7, 13-14).

Observi cum în acestea ni se descrie întocmai toată taina înomenirii? Observi cum se spune că Fiul primeşte de la Tatăl Împărăţia? Nu I se dă cuvântul simplu ca unui prooroc, ci Se arată ca Fiul Omului: „*Căci S-a smerit pe Sine*,” precum s-a scris, „*aflându-Se printre noi în chip de om*” (Filip. 2, 7), ca, ridicat primul în Împărăţie dintre noi, să ni Se arate nouă iarăşi ca început şi cale a slavei din Împărăţie.[352] Şi precum, fiind viaţa prin fire, S-a pogorât pentru noi la moartea după trup, ca să ne scoată pe noi din moarte şi din stricăciune, unindu-Se într-un fel oarecare cu noi, prin asemănarea cu noi, şi făcându-ne părtaşi vieţii veşnice, aşa Se face şi de un chip cu noi primind multe cinstiri pentru noi, deşi ca Dumnezeu e Dumnezeul slavei, ca să readucă firea omului la cinstea împărătească.[353] Căci El S-a făcut „*Cel dintâi în toate*,” cum zice Pavel, şi cale şi

---

[350] Fiului nu I s-a dat Stăpânirea când S-a născut, căci a avut-o împreună cu Tatăl din veci. Această stăpânire I s-a dat ca o întoarcere la stăpânirea pe care o avea El din veci. Căci dacă n-ar fi avut stăpânirea din veci, la ce smerenie S-ar fi pogorât? Deci, când S-a întrupat, pe de o parte S-a smerit, pe de alta I s-a redat stăpânirea pe care o avea din veci ca Dumnezeu. Venind între oameni cu iubire şi din iubire, I s-a redat o stăpânire de sub care oamenii ieşiseră prin neascultarea fată de El, ca Dumnezeu.

[351] Deşi Se smereşte, Fiul recucereşte stăpânirea, nelepădând stăpânirea dumnezeiască, dar o recucereşte prin iubirea care se arată în smerenie. Iar în felul acesta e recunoscut şi în măreţia dumnezeiască. Cu cât vine mai aproape de sufletul oamenilor prin smerenie, cu atât urcă mai mult în slava Lui dumnezeiască, în înţelegerea lor. Deşi e pogorât în trup, prin trup se vede tot mai mult slava Lui dumnezeiască.

[352] Deci nu pentru o satisfacere a onoarei jignite a Tatălui, S-a făcut Fiul Său om, ci ca să ridice firea noastră asumată de El şi, prin El, să-i facă pe toţi cei ce însetează după slava dumnezeiască împăraţi, împreună cu Sine ca om, peste toate neputinţele aduse de păcat. Aceasta e stăpânirea Lui adevărată peste toţi: stăpânirea iubirii, care-i face pe cei înnoiţi cu Fiul care-i iubeşte, pe de o parte supuşi, pe de alta egali. Această stăpânire a iubirii peste oameni o avea Fiul lui Dumnezeu şi la început. Dar, ieşind ei de sub ea, sunt aduşi iarăşi sub ea prin întrupare, ca mod mai eficient al iubirii.

[353] Fiul lui Dumnezeu, Care are viaţa prin fire, adică viaţa ce nu poate fi dusă la corupere şi la moarte, a luat firea noastră, care, neavând viaţa prin fire, a putut fi supusă acestora. Unindu-le pe amândouă în Ipostasul Său dumnezeiesc, a învins coruperea şi moartea firii noastre în Sine şi ne-a comunicat această biruinţă şi nouă, prin care a realizat o comunicare de Frate. Chiar prin această pogorâre a ridicat firea noastră la viaţa veşnică şi la stăpânirea peste slăbiciunile aduse de corupere şi moarte, adică la calitatea de împăraţi peste ele, dar şi peste slăbiciunile voinţei în săvârşirea binelui. Tot răul se poate învinge în oameni, ca slăbiciune, prin iubirea divină, care, fiind nesfârşită, e şi atotputernică. Dar mărimea iubirii Fiului lui Dumnezeu şi puterea ei de-a învinge moartea s-au arătat în răbdarea patimilor morţii, în răbdare s-a văzut smerenia. Smerenia Lui nu e frumuseţe liniştită, ci o răbdare încordată şi neclintită a durerilor omeneşti prin puterea iubirii.

poartă şi începătura bunătăţilor umanităţii, de la moarte spre viaţă, de la stricăciune la nestricăciune, de la slăbiciune la putere, de la robie la înfiere (Rom. 8, 15), de la necinste şi lipsă de slavă, la cinste şi slavă împărătească.[354]

Deci, când Fiul Se arată primind, ca om, ceea ce a avut ca Dumnezeu, să nu ne smintim nicidecum, ci să înţelegem mai degrabă modul iconomiei (al întrupării şi vieţii de om a Fiului lui Dumnezeu, *n. tr.)* celei din pricina noastră, şi în favoarea noastră. Căci aşa vom păstra neslăbită şi nepăgubită mintea noastră.

„*Cel ce crede în Fiul are viaţă veşnică*" (In 3, 36)

Preaînţeleptul Botezător le mărturiseşte celor ce cred, în mod simplu şi nedezvoltat, că li se va da cununa vieţii în Hristos, şi scoate din aceasta, ca să zic aşa, dovada bunătăţilor ce li se vor da. Căci Unul-Născut este viaţa după fire. „*Că în El vieţuim şi ne mişcăm şi suntem*" (Fapte 17, 28). Şi Se sălăşluieşte în noi prin credinţă şi locuieşte prin Sfântul Duh. Aceasta o va mărturisi Evanghelistul Ioan, zicând în Epistolele sale: „*În aceasta cunoaştem că este întru noi, că din Duhul Lui ne-a dat nouă*" (I In 4, 13). Deci, Hristos va face vii pe cei ce cred în El, fiind El însuşi viaţa prin fire şi locuind în ei. Iar că Fiul Se sălăşluieşte în noi prin credinţă, ne-o va dovedi Pavel, zicând: „*Pentru aceasta plec genunchii mei către Tatăl, din Care se numeşte toată părinţimea în cer şi pe pământ, ca să vă dea vouă după bogăţia bunătăţii Lui, ca să fiţi puternic întăriţi, prin Duhul Lui, în omul dinlăuntru, ca Hristos să Se sălăşluiască prin credinţă în inimile voastre*" (Efes. 3, 14-17). Dacă Viaţa după fire Se sălăşluieşte în noi prin credinţă, cum nu va fi adevărat ceea ce spune: „*Cel ce crede în Fiul are viaţă veşnică*," adică pe Fiul însuşi, şi nu altă viaţă decât pe El?[355]

„*Iar cel ce nu ascultă pe Fiul nu va vedea viaţa*" (In 3, 36)[356]

Dar va zice cineva: Botezătorul ne vesteşte o altă slavă şi desfiinţează învierea, spunând că cel ce crede va fi făcut viu, iar cel care nu e aşa nu e asigurat că va vedea peste tot viaţa? Căci nu vom învia toţi, cuvântul acesta arătând între noi o astfel de deosebire. Dar ce s-ar alege din ceea ce s-a spus în mod absolut despre toţi: „*Morţii vor învia*" (I Cor. 15, 52)? Şi ce l-ar face pe Pavel să zică: „*Noi toţi trebuie să ne arătăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca să ia fiecare cele pe care le-a făcut prin trup, fie bine, fie rău*" (II Cor. 5, 10)? Socotesc că trebuie să fie lăudat

[354] Sunt bunătăţi ce se potrivesc omului şi dau o bucurie trăită în formă omenească: scăparea de moarte, de procesul coruperii treptate, de robia şi slăbiciunea ce i-o produc ele. Dar pe acestea nu le poate avea omul decât din puterea dumnezeiască, aşa cum s-a arătat în biruirea acestora, în Hristos. Şi Hristos le este oamenilor cale şi poartă spre aceste bunătăţi prin răbdarea cu care a suportat toate din iubire pentru noi. Pe această cale trebuie să mergem şi noi cu puterea iubirii lui Hristos, care ni se dăruieşte prin harul Lui. Iubirea noastră faţă de El şi faţă de semenii noştri trebuie să se manifeste în răbdare, în nădejdea că numai aşa vom ajunge la scăparea de moarte, de corupere, la putere spirituală, la cinstea şi slava adevărată, ca stăpâni peste toate slăbiciunile amintite.

[355] Viaţa nu vine într-o persoană decât de la altă persoană, deci viaţa veşnică nu vine în persoanele omeneşti decât printr-o Persoană dumnezeiască, deci prin Fiul, Care, făcându-Se şi om, a intrat în comuniune cu noi. Desigur, persoana e purtătoarea unei fiinţe, deci Persoana dumnezeiască a Fiului e purtătoarea fiinţei dumnezeieşti. Precum nu există fiinţă decât în persoană, aşa nu este persoană fără fiinţă. Dar o fiinţă se comunică altei persoane ca viaţă numai prin persoană. Persoana are calitatea specială de-a se trăi ca viaţă şi de-a comunica viaţa altei persoane. Persoana lui Hristos, fiind purtătoarea fiinţei veşnice, ne dă viaţa veşnică a acesteia. Căci numai prin persoană se activează pornirea către comuniune a fiinţei.

[356] Se afirmă continuu atât dumnezeirea lui Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu, cât şi caracterul Lui de Persoană. Numai aşa se dă celui ce crede viaţa veşnică. Nu se poate crede decât într-o Persoană. Numai persoanei i se face bucurie prin credinţă şi numai o persoană poate fi dispusă, prin credinţă, la comuniunea căreia i se arată deschisă. Dar numai de la o persoană dumnezeiască se poate aştepta, prin credinţă, comunicarea vieţii veşnice.

iubitorul de învățătură, dar trebuie să cerceteze exact cele cuprinse în Sfintele Scripturi. Deci ia seama clar la această deosebire. De fapt, despre cel ce crede se spune că va avea viața veşnică. Dar despre cel ce nu crede, cuvântul afirmă altceva. Căci nu spune că nu va avea viața veşnică. Fiindcă se va scula şi el prin legea comună a învierii. Dar *zice* că nu va vedea viața, adică nu va ajunge nici măcar la vederea vieții sfinților, nu va vedea fericirea lor, va rămâne în negustarea viețuirii în veselie. Căci aceea este viața adevărată. Iar respirația în chinuri e mai tristă decât orice moarte, ținând sufletul în trup numai în simțirea relelor.[356b] Această deosebire de viață o arată şi Pavel. Ascultă ce zice către cei morți păcatului pentru Hristos: „*Căci ați murit, şi viața voastră s-a ascuns împreună cu Hristos în Dumnezeu. Când Hristos, viața voastră, Se va arăta, atunci şi voi vă veți arăta împreună întru slavă*" (Col. 3, 3-4). Observi cum numeşte viață arătarea întru slavă împreună cu Hristos? Dar ce este altceva şi ceea ce cântă Psalmistul, zicând: „*Cine este omul care voieşte viața, iubind să vadă zile bune? Opreşte limba ta de la rău*" (Ps. 33, 12). Oare nu spune că în acestea se indică viața sfinților? Aceasta este vădit tuturor. Căci nu porunceşte unora să se rețină de la rele, ca să aibă parte de revenirea la viața de acum a trupului (căci vor învia şi cei ce nu s-au oprit de la rele), ci îndeamnă mai degrabă spre acea viață „în care se pot vedea zile bune, o viață trăită veşnic în fericire şi slavă".

„*...ci mânia lui Dumnezeu va rămâne peste el*" (In 3, 36)

Prin ceea ce adaugă Botezătorul ne arată mai dezgolit înțelesul celor spuse în acestea. Cel doritor de cercetare să afle deci iarăşi înțelesul acestora. „Cel ce nu crede în Fiul lui Dumnezeu (nu ascultă de El) nu va vedea, zice, viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el." Dar dacă cel necredincios ar fi înțeles ca fiind lipsit de viața reală în trup, ar fi trebuit să adauge aceasta îndată. Totuşi moartea va rămâne în el. Dar fiindcă o numeşte mânie a lui Dumnezeu, e limpede că opune bucuriilor sfinților chinurile celor necredincioşi şi că numeşte viață, viața adevărată cu Hristos în slavă, iar chinurile venite peste cei necredincioşi, mânie a lui Dumnezeu.[357] Iar pentru faptul că chinul s-a numit de multe ori mânie, de către dumnezeieştile Scripturi, voi aduce doi martori, pe Pavel şi pe Ioan. Primul a spus către cei întorşi dintre neamuri: „*Şi eram fii ai mâniei prin fire, ca şi ceilalți*" (Efes. 2, 3). Iar celălalt zice către cărturari şi farisei: „*Pui de vipere, cine v-a arătat vouă să fugiți de mânia viitoare*" (Lc. 3, 7)?

„*Deci când a cunoscut Domnul că fariseii au auzit că El face şi botează*

[356b] Față de unii care vedeau în versetul din fruntea acestui paragraf ideea că nu toți vor învia, Sf. Chiril susține învățătura Scripturii că toți vor învia, dar nu toți vor avea parte în trupul înviat de viața adevărată, ci unii vor avea parte de o existență în care sufletul va fi ținut în trup numai pentru a simți mai deplin răul în veci. Această simțire a răului va fi moartea veşnică, pentru că ea va fi mai tristă decât orice moarte. Nu ştim dacă lipsa morții cu trupul va fi şi o lipsă a proceselor de corupere a materiei. Poate că acestea vor exista, cu excepția celor provenite din hrană, dar Dumnezeu va opri totuşi ca ele să meargă până la descompunerea trupului în moarte. Poate că învierea lui Hristos se resimte ca putere care a reîntregit pentru veci firea umană în deplina ei integritate (suflet şi trup), întrucât puterea ipostasului Său dumnezeiesc, devenit ipostas al firii umane, se va resimți în reîntregirea fiecărui ipostas uman. Dumnezeu nu va lăsa să fie desființată în întregimea ei persoana, ca chip al Lui. Fiecare om trebuie să rămână o unitate personală, deci o unitate conştientă unică, subiect al celor bune sau al celor rele. Moartea veşnică a celor necredincioşi va consta dintr-o trăire tristă a lipsei de comuniune cu Hristos cel iubitor, cu semenii lor şi cu îngerii, sau într-o comunicare a necomuniunii cu toți şi mai ales cu demonii, într-o totală singurătate lipsită de iubire, în loc să trăiască materia trupului, şi deci a universului, copleşită de spiritul din el, care e umplut de Dumnezeu, o va trăi ca pricină de chinuri.

[357] Chinurile celor din iad vor însemna în mod principal lipsa de comuniune a lui Hristos cu cei care s-au obişnuit să I se închidă. Dar pentru ca această nerecunoaştere a Lui ca Fiu al lui Dumnezeu să nu pricinuiască şi o mânie a lui Dumnezeu, prin mânia Lui s-ar putea înțelege tristețea lui Dumnezeu, care nu poate fi despărțită de o anumită supărare. Dar şi în aceasta se arată importanța acordată de Dumnezeu omului şi deci iubirii lui, sau răspunderii din partea omului cu iubire la iubirea Sa.

mai mulți ucenici decât Ioan (deşi Iisus nu boteza El însuşi, ci ucenicii Lui), a lăsat Iudeea şi a plecat iarăşi în Galileea" (In 4, 1-3)

Socotesc că nu e fără de folos a spune de unde ne-a venit acest cuvânt, sau de la ce istorisire, pornind după rânduială, prezintă Evanghelistul pe Domnul că a cunoscut că fariseii au aflat cele de care e vorba. Căci spunând Sfântul Evanghelist: „*Când a cunoscut Domnul*," în mod clar a dat o importanță unei antecedențe. Căci toate le ştia Domnul de la Sine, fără să vestească pe unele decât după ce se săvârşeau, iar pe altele, înainte de împlinirea lor, cum a mărturisit proorocul (Dan. 9, 24). Dar aşteaptă timpul fiecăruia şi succesiunea, în loc să-Şi arate mai degrabă preştiința. Căci este şi acest fapt vrednic de iconomia dumnezeiască. Aşa se întâmplă şi aici. Căci, ivindu-se între ucenicii lui Ioan şi iudei întrebarea despre curățire, s-a făcut multă discuție Între cele două părți. Căci unii, apărând pe învățătorul lor, susțineau că botezul prin el e superior stropirilor din Lege şi chipurilor curățirii date de ele. Şi, cum era potrivit, dădeau ca dovadă a acestei afirmații faptul că mulți veneau la el, părăsind bucuros obiceiurile mai vechi şi de mai înainte. Fariseii însă, îndreptându-şi cuvântul împotriva adversarilor, cu o putere ce luneca de la adevăr ca apa, micşorau rostul botezului acelora şi susțineau, contrar părerii lor şi fără voie, că Botezul prin Hristos este mai bun. Şi-şi întăreau spusa folosindu-se ca dovadă de aceleaşi raționamente şi aduceau împotriva celor ce-i învingeau aceleaşi argumente. Căci afirmau că se văd cu mult mai mulți venind la Hristos şi toți aleargă mai mult la El decât la Ioan. De aceea, socotesc că ucenicii lui Ioan, arşi de întristare, au venit la învățătorul lor, zicând: „*Învățătorule, Cel ce era cu tine dincolo de Iordan, despre Care tu ai mărturisit, iată botează şi toți merg la El*" (In 3, 26). Ei prezintă părerile afirmate de iudei în duh de ceartă, sau argumentele lor doveditoare, ca întrebări. Iar din aceasta Evanghelistul zice că Domnul a ştiut că fariseii au cunoscut că Iisus face mai mulți ucenici decât Ioan. De aceea, ferindu-se de pizma lor uriaşă şi lăsând primirea pătimirii Sale pentru timpul ei, pleacă din țara iudeilor şi Se duce iarăşi în Galileea.

„*Dar trebuia să treacă prin Samaria. Deci a venit la o cetate din Samaria, numită Sihar, aproape de locul pe care Iacob l-a dat lui Iosif, fiul său*" (In 4, 4-5)

O, ce mare pricepere şi precizie! Vine la răspunsul aşteptat al celor dorite. Căci ar fi spus cineva îndată, fie vorbind altuia, fie cugetând în sine însuşi: Pentru ce Domnul nostru Iisus Hristos n-a luminat pe samarineni la timpul potrivit? Căci a venit cândva la El sirofeniciana, cerându-I cu lacrimi milă pentru fiica ei necăjită. Şi ce zice către ea cu milostivire? „*Nu se cade a lua pâinea copiilor şi a o arunca câinilor*" (Mt. 15, 26). Căci socotea că nu trebuie să dăruiască celor din neamuri harul, rezervat celor din Israel, înainte de vreme. E ceea ce a făcut încă şi mai clar, zicând: „*N-am fost trimis decât la oile pierdute ale casei lui Israel*" (Mt. 15, 24). Deci ar zice cineva: Cum Cel ce a fost trimis numai la Israel învață neamul samarinenilor, deşi Israel încă nu respinsese harul cu desăvârşire? Acestora le dă cu autoritate răspunsul, zicând: „*Trebuia ca El să treacă prin Samaria*." Căci a ales să plece la samarineni şi să le predice cuvântul şi să mute binecuvântarea lui Israel la ei nu numai după ce Israel l-a refuzat, ci trebuia să treacă pe la ei să-i învețe, împlinind un lucru al înțelepciunii. Căci, precum focul nu încetează lucrarea lui arzătoare, aşa socotesc că este cu totul cu neputință ca Înțelepciunea tuturor să nu împlinească ceea ce e potrivit Înțelepciunii.[358] Şi precum, deşi a spus că nu se cade

[358] Înțelepciunea dumnezeiască nu săvârşeşte decât fapte înțelepte. Dar le face cugetându-le ca bune, nu silită de nişte legi lipsite de conştiință. De aceea nu poate fi decât Persoana cea care alege să facă cele bune şi cu urmări bune. De aceea ştie dinainte pe cele bune pe care le vor face El şi oamenii. Dar ştie dinainte şi pe cele contrare lor, care vor fi făcute de cei ce nu vor să se supună voii lui Dumnezeu, ca să deducă binele sau răul lor veşnic din cele bune sau din cele rele făcute de ei.

a lua pâinea copiilor şi a o da câinilor, totuşi a aruncat harul femeii ce plângea şi cerea mila prin cuvintele ei, nelăsând să fie hotărât de altul timpul dăruirii, ci fiind El însuşi împreună cu Tatăl Cel care îl hotărăşte, ca Fiu şi Dumnezeu şi Domn, la fel îi miluieşte şi pe samarineni, descoperindu-le puterea negrăită a stăpânirii Lui dumnezeieşti şi dăruindu-le luminarea întreagă, în trecere pe la ei.[359] De altfel, ar fi fost absurd să fie iubit numai Israel, care L-a supărat prin nebuniile lui şi L-a omorât pe Domnul. Dar deoarece încă nu-L prigoneşte deplin, ci cu oarecare măsură, nici Domnul nostru Iisus Hristos nu-l goleşte încă cu totul de har, ci trece cu încetul la alții binecuvântarea Sa. Dar plecarea din țara iudeilor şi voința de-a merge în cea a celor de alt neam, pentru neomenia celor ce-L prigoneau, erau o amenințare, prezentată ca un chip prin firea lucrului, că vor suferi păgubirea întreagă de har şi de binele lor, adică de Hristos, şi vor fi trimise la alții, de nu vor reveni din nebunia lor.

„Şi era acolo fântâna lui Iacob. Deci Iisus, ostenit de călătorie, S-a aşezat lângă fântână” (In 4, 6)

Ieşind din granițele iudeilor şi ajungând dincolo de ale celor de alt neam, Mântuitorul Se opreşte la fântâna lui Iacob, arătându-ne prin chip şi în ghicitură că va scoate propovăduirea evanghelică din Ierusalim şi cuvântul dumnezeiesc va pleca la neamuri, dar nu se va părăsi totuşi, o dată cu Israel, şi iubirea față de părinții acestuia, ci Hristos va rămâne cu ei, Se va odihni şi Se va aşeza în ei ca în sfinți, păstrându-le neveştejit harul de la început. Se aşază în amintirea Sfinților, ca şi în aceasta să ni Se arate şi să ni Se facă chip şi început şi uşă a cinstirii părinților. Se aşază, precum s-a scris, ostenit de călătorie, ca şi prin aceasta să mustre pentru necredință pe cei ce L-au alungat. Căci, trebuind să-L câştige ca Binefăcător, cu cinstire prin recunoştință, prin ruşine şi frică, Îl supun pe Domnul la sudori şi osteneli ca să se adeverească ceea ce se spune despre ei în cartea Psalmilor: „*Şi Mi-au răsplătit cu rele cele bune*” (Ps. 37, 20). În acestea se vede îndrăzneala iudeilor. Deci, ce vor spune față de aceasta vecinii nebuniei lor, arienii, către care s-ar putea spune cu şi mai multă dreptate că s-a justificat Sodoma (Mt. 11, 24)? Căci aceia răstignesc pe Hristos după trup, iar aceştia tăgăduiesc firea negrăită a Cuvântului.

Iată, a obosit de călătorie. Cine e Cel ce a pătimit aceasta? Oare veți afirma prin aceasta pe Domnul puterilor lipsit şi de tăria noastră şi-i veți atribui Însuşi Celui Unuia-Născut din Tatăl oboseala de pe urma călătoriei, ca să se cugete ca pătimitor Cel ce nu ştie de pătimire? Sau, procedând drept, veți renunța să cugetați astfel şi veți atribui numai firii trupului neputințele acestea, mai bine-zis veți spune că oboseala e proprie mai degrabă umanității decât Cuvântului privit în Sine?[360] Căci precum având în firea Sa puterea pentru toate, dar fiindcă a ostenit (căci să nu desparți în doi fii pe Hristos cel unul), a luat în Sine pătimirile umanității, rămânând totuşi nepătimitor, căci S-a făcut om Cel ce nu poate obosi, la fel socotim că cele omeneşti se cuvine să le atribuim mai mult omului decât lui Dumnezeu, nelăsându-ne îndată furați de la ceea ce e potrivit dreptei credințe, de cuvintele rău înțelese, uitând, din neştiință, de iconomia întrupării şi depărtându-ne de rațiunea ei, ci, urcând cu înțelegerea de la ea, să ne atingem de cele

---

[359] Că Dumnezeu, ca existență personală, poate alege liber actele Sale, o dovedeşte şi faptul descris aici. Deşi ar fi vrut să lumineze întâi poporul Israel, când acesta a refuzat luminarea Lui, S-a dus să lumineze, prin Fiul Său, pe samarineni. Prin aceasta îşi dovedeşte totodată mila şi puterea Lui, care poate alege, când I se cer cu lacrimi, fapte de ajutorare, trecând peste o hotărâre luată înainte. Aceasta, pentru că cel ce cere cu lacrimi ajutorul lui Dumnezeu e conştient de puterea şi mila Lui, precum cel smerit are conştiința puterii Lui mai mult decât cel mândru, deci e mai înălțat ca om decât cel ce n-are această conştiință, sau e mai aproape de Dumnezeu decât cel orb în mândria lui.

[360] Arienii, nevăzând în Hristos firea dumnezeiască, atribuiau pătimirile lui Hristos în întregime, nu numai firii omeneşti asumate de ipostasul Lui.

mai presus de noi, ieşind din marea noastră neştiinţă.[361] Căci dacă n-ar fi fost născut şi om, şi dacă nu S-ar fi făcut în chip de rob, ar fi drept să ne tulburăm când s-ar spune despre El ceva potrivit robului, căci s-ar aştepta ca toate să le facă după raţiunea cuvenită lui Dumnezeu. Dar dacă am îndrăznit să primim cu credinţă tare şi neîndoielnică, după spusa lui Ioan, că: „*Cuvântul trup S-a făcut*,” când Îl vezi vorbind ca trup, primeşte cu siguranţă cuvântul propovăduit ca potrivit omului. Căci nu se putea cunoaşte altfel în mod clar că, fiind Dumnezeu şi Cuvântul, S-a făcut om, dacă nu s-ar fi scris şi că Cel nepătimitor a pătimit ceva şi că Cel înalt[362] a spus ceva umilit.

„*Şi era ca la al şaselea ceas*” (In 4, 6)

Arată pe Iisus aşezându-Se lângă fântână cu un prilej potrivit. Căci soarele trimitea raza din bolta cerului celor de pe pământ şi încălzea trupurile cu undele lui nemăsurate, nelăsând pe oameni să înainteze fără pagubă, ci îndemnându-i mai degrabă să se odihnească puţin, dând astfel prilej de plăcută simţire, fiind timpul potrivit pentru acestea. Dar nu zice că era exact ceasul al şaselea, ci „*ca la al şaselea*,” ca să învăţăm şi noi că nu trebuie să fim indiferenţi nici în lucrurile cele mai mici, ci să căutăm să cultivăm mai degrabă adevărul în toate lucrurile.[363]

„*Atunci a venit o femeie din Samaria să scoată apă. Iisus îi spuse ei: Dă-Mi să beau (căci ucenicii Lui plecaseră în cetate, ca să cumpere de mâncare), îi spuse femeia samarineancă...*” (In 4, 7-8)

Mântuitorul nu ignoră sosirea femeii. Şi, fiind Dumnezeu adevărat, ştia că ea va veni îndată să scoată apă rece din fântână. Iar după ce a venit, i-a făcut îndată cererea să-I dea să bea, oferind îndată cuvântul de învăţătură, prin convorbirea începută.[364] Ea, ţinând seamă de legea iudeilor, înţelege că nu trebuie omul să se întineze în nici un fel. Căci aceasta afirmă prin necesitatea feririi de orice lucru necurat şi, de aici, porunca neamestecării cu cei de alte neamuri şi cu cei netăiaţi împrejur. De aceea, iudeii, ca unii ce voiau să facă mai mult decât cerea Legea, şi având mai degrabă grijă de unele observări deşarte decât de exactitatea celor cerute, nu îndrăzneau să se atingă nici de trupul celor de alt neam şi se socoteau căzuţi în toată necurăţia dacă s-ar fi văzut

---

[361] Nu se cuvine nici să se atribuie şi dumnezeirii pătimirile în trup, cum făceau arienii (coborând dumnezeirea Fiului la calitatea de creatură) şi cum vor face, după ei, monofiziţii, nici să se atribuie acestea în mod exclusiv unei umanităţi despărţite de Dumnezeu, cum vor face nestorienii. Sf. Chiril atribuie - fără să fi ajuns încă la o terminologie clară, ca la Sinodul de la Calcedon - umanităţii pătimirile, dar le vede însuşite de Dumnezeu cel nepătimitor (de ipostasul dumnezeiesc al Fiului). El atribuie firii dumnezeieşti, care toate le poate, această putinţă de însuşire a celor omeneşti de către Dumnezeu. Cum n-ar putea Cel ce are firea dumnezeiască să-Şi asume firea omenească creată de El după asemănare?

[362] Cum am şti că Dumnezeu-Cuvântul S-a făcut om, dacă n-ar fi spus şi cuvinte omeneşti, cu grai omenesc? Cum am şti că S-a făcut om dacă Cel nepătimitor nu ar fi pătimit ca un om şi dacă Cel înalt n-ar fi grăit în chipul smerit al omului? Deci Subiectul dumnezeiesc Şi-a făcut proprii cele omeneşti. El e în toate actele şi simţirile omeneşti. El le săvârşeşte şi le simte pe toate aşa cum subiectul omenesc trăieşte şi toate cele ale sufletului, şi toate ale trupului: trăieşte şi-1 doare şi înţepătura din deget şi e prezent în gândirea cea mai subtilă. Dar, ca Subiect dumnezeiesc, e totodată deasupra pătimirii, deasupra slăbiciunilor omeneşti.

[363] Evanghelistul spune că era „ca” la ceasul al şaselea („ca” la ora 12 la amiază). El ţine să facă şi această precizare, pentru ca să ne înveţe ca în toate lucrurile să exprimăm adevărul, fie el cât de puţin important.

[364] Continuând explicaţiile simbolice ale Sfântului Chiril, am putea spune că Iisus arată, prin cererea făcută femeii: „*Dă-Mi să beau*,” că Dumnezeu doreşte ca omul să I se deschidă prin iubirea lui, ca să-1 poată mântui, venind în el. Şi pentru aceasta Dumnezeu Se face om, trăind in slăbiciunea omenească asumată de El nevoia de a I se arăta iubire prin fapte de ajutorare. Apa pe care o cere e viaţa, care Îi vine şi Lui ca om din iubirea altei persoane. Pe lângă aceasta, oprindu-Se la fântâna lui Iacob şi cerând apă din ea, arată că cere chiar păgânilor să cunoască pregătirea făcută de Dumnezeu oamenilor pentru primirea Lui.

întâlnindu-se cu samarinenii. Ei urmăreau până acolo distanțarea de aceia, încât nu voiau să guste nici apă, nici mâncarea trecută prin mâna lor. Ca să Se arate deci femeii vorbind ca un străin, şi prin aceasta s-o facă să cerceteze ceea ce se arăta în El neobişnuit, sau cine e şi de unde, sau în ce măsură dispreţuieşte moravurile iudeilor, şi astfel cuvântul Lui să meargă spre scop, simulează setea, zicând: „*Dă-Mi să beau*." Iar ea a zis:

„*Cum Tu, iudeu fiind, ceri să bei de la mine, care sunt femeie samarineancă? Căci iudeii nu au amestec cu samarinenii*" (In 4, 9)

Începutul învăţăturii este cercetarea, şi rădăcina înţelegerii celor necunoscute este nedumerirea în privinţa lor. Acest început doreşte Cuvântul să-l facă. De aceea, Mântuitorul arată că nu pune nici un preţ pe moravurile iudeilor.

„*Dacă ai fi ştiut darul lui Dumnezeu şi Cine este Cel ce-ţi zice: Dă-Mi să beau, ai fi cerut tu de la El, şi ţi-ar fi dat apă vie*" (In 4, 10)

Necunoscând fiinţa mai presus de lume şi mai presus de ceruri a Unuia-Născutului, ba, mai mult, necunoscând pe Cuvântul făcut om, femeia L-a numit iudeu. Şi El tace cu folos în privinţa aceasta, tot ca să înfăptuiască dialogul cu ea. Îi ridică însă gândirea despre El mai sus, văzând că ea nu ştie cine i-a cerut să bea, sau cât har au cele dăruite de Dumnezeu, căci, dacă ar fi ştiut, nu ar fi suferit să întârzie, în primirea lor, ci L-ar fi rugat ea mai înainte pe Domnul să i le dea. Prin acestea, El stimulează râvna ei de-a afla mai repede ceva. Dar observăm cum, folosind şi acum cu pricepere şi fără complicaţie cuvântul, îi spune că El este Dumnezeu, deşi femeia e zăbavnică în puterea de-a înţelege. Dar, convingând-o să se minuneze de darul lui Dumnezeu, Se înfăţişează pe Sine ca Dătătorul lui: „De-ai fi cunoscut clar harul lui Dumnezeu, şi Cine este Cel ce-ţi vorbeşte ţie, ai fi cerut tu de la El." Căci cine are căderea să dăruiască cele ale lui Dumnezeu? Nu Cel ce este prin fire Dumnezeu?[365]

Iar „apă vie" numeşte darul de viaţă făcător al Duhului, singurul prin care umanul, deşi asemănător buturugilor din păduri, ca unul ce este uscat şi neroditor de virtute, predat relelor uneltiri ale diavolului, revine la frumuseţea de la început a firii şi, adăpându-se din harul de viaţă făcător, se împodobeşte cu florile variate ale bunătăţilor şi face să crească vlăstarele deprinderilor iubitoare de virtute şi se înalţă în ramurile bine hrănite ale iubirii de Dumnezeu.[366] Aceasta ne-o spune şi Dumnezeu prin proorocul Isaia: „*Binecuvânta-Mă-vor animalele câmpului, pasările şi puii păsărilor, că le-am dat lor apă în pustie şi râuri în ţinuturi fără apă, ca să adăp neamul Meu, poporul Meu ales pe care 1-am îngrijit, ca să povestească bunătăţile Mele*" (Is. 43, 20-21). Iar în alt loc,

---

[365] Hristos nu-i spune femeii că este Dumnezeu. O lasă să înţeleagă ea însăşi din cele pe care i le spune. Omul trebuie să-şi aducă şi el contribuţia la cunoaşterea lui Dumnezeu. E şi în aceasta o stimulare a efortului de cunoaştere şi a libertăţii omului. Dacă nu face acest efort, omul nu creşte spiritual, ba chiar poate rămâne orb şi surd în faţa prezenţei lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu este Duh, şi nu Se impune numai prin dimensiuni fizice.

[366] Aceasta e apa Duhului, pe care ar fi dorit Hristos să I-o ceară femeia samarineancă. Spunând că i-ar fi putut da această apă, Se dă de înţeles ca fiind Dumnezeu. Dar apa aceasta nu se dă fără dorirea ei de către om, nu i se dă cu sila, fără ca omul să simtă trebuinţa ei, fără să nu simtă uscăciunea greu de suportat a setei de o viaţă rodnică în cele bune, care sunt una cu virtuţile. Adăpându-se cu apa Duhului, omul se înfrumuseţează, creşte în tăria duhovnicească, în roade plăcute şi se înalţă spre Dumnezeu. Numai prin Dumnezeu omul se actualizează în ceea ce poate ajunge el cum un pom se actualizează în ceea ce e chemat să fie prin apa cu care se adapă. Omul nu e natura realizată fără Dumnezeu, cum se afirmă în teologia catolică, pentru care ceea ce i se dă omului de către Dumnezeu îl ridică în supranatural. Natura umană e făcută să crească la nesfârşit, e dinamică, şi de aceea nu se poate opri între marginile create, mai ales că creşterea nu e decât în bine, adică în comunicare cu alte persoane, şi binele îşi are izvorul în Dumnezeu.

Proorocul spune că şi sufletul dreptului va fi ca un pom roditor şi „*se va arăta crescând ca iarba în mijlocul apei şi ca o salcie lângă apa curgătoare*” (Is. 44, 4). Dar pentru cele spuse putem aduce şi alte mărturii din dumnezeiasca Scriptură, prin care se poate arăta foarte uşor că prin numele apei se exprimă de multe ori Duhul dumnezeiesc. Dar nu e vremea să zăbovim în acestea. Ci ne grăbim să înotăm în alte înțelesuri dumnezeieşti ale marelui şi largului ocean.

„*Îi zice Lui femeia: Doamne, nu ai nici cu ce să scoți apă şi fântâna este adâncă; de unde ai deci apă vie*?” (In 4, 11)

Femeia nu se gândeşte la nimic din cele ce întrec cele obişnuite şi nu prinde deloc înțelesul celor spuse, ci socoteşte că, asemenea unora ce practică descântecul sau obişnuiesc să facă minuni din amăgirea diavolească, El va scoate apa din adâncul fântânii prin El însuşi, fără vreo funie sau altă unealtă. Iar apă vie socoteşte pe cea pe care i-o va da, gândindu-se la scopul, la rezultatul ei, asemănător cu laptele izvorât de curând din sânul ei.

„*Nu cumva eşti Tu mai mare ca părintele nostru Iacob, care ne-a dat fântâna aceasta şi a băut el însuşi din ea şi fiii lui şi turmele lui*?” (In 4, 12)

Femeia îşi revine şi vede îndată că n-a vorbit cu evlavie, exprimând bănuieli neadevărate despre El. Căci bucurându-se de cuvintele Lui dumnezeieşti, nu putea să nu se folosească în cugetarea ei. Îşi da deci seama că nu putea Cel ce vorbeşte să fie un descântător, ci mai degrabă un prooroc, şi dintre cei ce se disting prin sfințenie, şi de aceea i-a făgăduit să-i dea apa vie, deci nu una scoasă ca de obicei, ci având-o din alt izvor, ca pe una superioară celei de trebuință. De aceea îşi mută îndată cuvântul la un înțeles mai înțelept şi-L compară, ca pe un sfânt, cu alt sfânt, zicând: „*Nu cumva eşti Tu mai mare ca părintele nostru Iacob, care ne-a dat fântâna aceasta*?” Cugetă înțelesul spusei din faptul că ea nu se mai miră că făgăduieşte apa, neavând funie, ci vorbeşte numai de calitatea gustului ei. Samarinenii erau de alt neam, căci erau colonişti babiloneni. Dar şi ei îl socoteau pe Iacob părinte al lor în două feluri: ca unii ce, locuind o țară mărginită de țara iudeilor şi vecină cu ea, îşi însuşeau câteva practici din cultul lor şi țineau să se laude cu părinții iudeilor; pe de altă parte, era de fapt adevărat că cei mai mulți dintre cei ce locuiau în Samaria rămăseseră din rădăcina lui Iacob. Căci Ieroboam, fiul lui Nabat, a adunat sub el zece seminții şi o jumătate din seminția lui Efraim împotriva împărăției lui Roboam, fiul lui Solomon, cucerind Samaria şi ridicând case şi cetăți în ea.

„*Şi a răspuns Iisus şi a zis ei: Oricine bea din apa aceasta va înseta iarăşi. Dar cel ce va bea din apa pe care Eu i-o voi da nu va înseta în veac. Căci apa pe care o voi da Eu lui se va face în el izvor de apă curgătoare spre viața veşnică*” (In 4, 13-14)

Spunând samarineanca: „*Nu cumva eşti Tu mai mare ca părintele nostru Iacob*?” şi prin aceasta punându-I o întrebare mare şi greu de respins, Mântuitorul nu vrea să-i răspundă cu vorbe pompoase că e mai mare, şi de aceea nu-i spune clar cine este, ci o îndeamnă să vadă superioritatea Lui din calitatea a ceea ce-i spune. De aceea arată deosebirea incomparabilă a apei spirituale față de cea sensibilă şi pământească,[367]

[367] Femeia, întrebându-L pe Iisus dacă nu cumva, făgăduind o apă vie, cum nu dăduse Iacob, e mai mare ca acela, Iisus nu-i spune direct şi cu vorbe pompoase cine este, ci o face să deducă, aşa cum s-a gândit, din apa superioară pe care El o dă, că e mai mare decât Iacob. A da o apă după care cel ce o bea nu mai însetează în veci înseamnă a da prin ea viața veşnică, netrecătoare. Dar cine poate da această putere, dacă nu Cel ce este izvorul vieții veşnice, deci Dumnezeu? Ce este Iacob, care n-a putut da decât o apă

zicând: Oricine bea din apa aceasta va înseta iarăşi, dar cel ce se va adapă din apa Mea nu numai că se va arăta mai presus de însetare, ci va avea în sine însuşi izvorul ei care poate susţine în el viaţa veşnică. Deci, cel ce dăruieşte cele mai mari este mai mare decât cel ce e mai mic şi cel mai de jos nu va avea aceeaşi slavă ca cel mai de sus.[368]

Dar trebuie ştiut iarăşi că Mântuitorul numeşte apă în acestea harul Sfântului Duh, de care făcându-se cineva părtaş, va avea în sine însuşi izvorând dăruirea învăţăturilor dumnezeieşti, încât nu mai are nevoie de sfătuirile şi îndemnurile altora, ci va avea mai degrabă puterea să sfătuiască şi să mângâie el pe alţii, care însetează de cuvântul dumnezeiesc şi ceresc, cum au făcut sfinţii şi proorocii şi apostolii şi moştenitorii slujirii (liturghiei) acelora, despre care s-a scris: „*Scoateţi apă cu veselie din izvoarele mântuirii*” (Is. 12, 3),[369] încă în viaţa prezentă, trăind încă pe pământ.

„*Zise către El femeia: Dă-mi această apă, ca să nu mai însetez, nici să mai vin aici ca să scot*” (In 4, 15)

Ea spune şi gândeşte iarăşi numai cele obişnuite. Deci nu înţelege nimic din cele spuse. Socoteşte că dărnicia Mântuitorului va consta numai în scăparea de unele mici osteneli şi mărgineşte numai la aceasta neînsetarea de harul dumnezeiesc, neprimind cele mai presus de lume nici măcar prin simpla cugetare.

„*Îi zice Iisus: Du-te şi cheamă pe bărbatul tău şi vino aici*” (In 4, 16)

Era bine şi nu greşit a spune că cugetările femeilor sunt femeieşti şi că ele au minte moale, neavând puterea de-a înţelege repede. Iar firea bărbaţilor Învaţă mai uşor şi e cu mult mai gata să cugete şi mai trează la înţelegere, având ei, ca să zic aşa, o minte mai bărbătească. Din această cauză socotesc că a poruncit femeii să cheme pe bărbatul ei, vădind, fără să-i spună, că are inima mai puţin în stare să înveţe şi mai puţin deschisă cuvintelor înţelepciunii, dar stabilind totodată şi o rânduială frumoasă.[370]

„*Îi zise femeia: Nu am bărbat. Îi zise ei Iisus: Bine ai spus: Nu am bărbat. Căci ai avut cinci, şi cel pe care îl ai acum nu-ţi este bărbat*” (In 4, 17-18)

---

pământească, obişnuită, faţă de El, Care poate da apa sau puterea vieţii veşnice?

368 Pe de o parte, însuşi Izvorul vieţii celei veşnice vine în cel căruia i se dă aceasta. Căci nu se poate despărţi viaţa netrecătoare de Cel netrecător, Care nu poate fi decât Subiectul ei personal. Pe de alta, Cel ce dă această viaţă, venind El însuşi în cel căruia i-o dă, este desigur nesfârşit mai mare decât ultimul. Viaţa spirituală nu îi vine unei persoane decât din altă persoană; prin iubirea ei ea îi dă puterea să existe, bucuria de viaţă. Dar viaţa netrecătoare nu i-o poate da persoanei omeneşti decât o Persoană netrecătoare şi covârşitoare prin iubirea ei, prin puterea ei netrecătoare de încurajare.

369 Duhul Sfânt Se face izvor în cei sfinţi nu numai în sensul că pot comunica şi altora credinţa lor, ci şi în sensul că ei înşişi simt pe Duhul sporind în ei viaţa duhovnicească, tăria în credinţă. Duhul dumnezeiesc nu e despărţit de ei. Subiectul lor dumnezeiesc pătrunde subiectul lor, încât nu le mai pot despărţi, deşi cei ce se roagă Tatălui simt că nu numai din puterea lor strigă: „Avva, Părinte.”

370 Dar s-ar putea ca, prin trimiterea femeii, care nu înţelegea singură de ce apă e vorba, după bărbatul ei, Hristos să indice şi faptul că un suflet înţelege mai uşor cele dumnezeieşti în comuniune cu altul, mai ales cu cel cu care se află în relaţie mai intimă. Dar s-ar putea spune în plus şi că Iisus a voit să-i arate, prin cunoaşterea faptului că avea al şaselea bărbat, că El e mai presus de oameni. Şi de fapt, arătându-i Hristos că ea adăuga că trăieşte cu al şaselea bărbat, femeia s-a convins că El este cel puţin prooroc.

Pe lângă aceasta, s-ar putea că Iisus a voit să-i arate şi că ea nu poate înţelege sensul înalt al celor spuse ei, din pricina vieţii ei prea coborâte la cele trupeşti. El a trimis-o să-şi cheme bărbatul şi ca să o facă să comunice unor cercuri mai largi experienţa întâlnirii ei cu Dumnezeu, câştigând astfel acest suflet, mai coborât din punct de vedere moral, nu numai la credinţa în El, ci şi pentru rolul de misionar.

Cum arată ceva mai departe, unde Sf. Chiril vede pe samarineancă progresând la mintea de mijloc, viguroasă, aici e vorba despre femeie şi despre bărbat în mod simbolic. Unii au minte moale, femeiască, chiar bărbaţi fiind, iar alţii, minte puternică, bărbătească, chiar femei fiind.

În sfârşit, cui nu i-ar fi vădit că Mântuitorul nu ignora că ea trăia cu un bărbat contrar Legii şi că face din porunca de a aduce pe bărbat un prilej de-a descoperi cele ascunse ale ei? Numai aşa a putut-o folosi, făcând-o să se minuneze de El ca de Cineva care nu e unul dintre cei ca noi, ci mai presus de om, o dată ce cunoaşte în chip minunat cele ale ei. Apoi o primeşte în chip folositor pe cea care spune că nu are bărbat, deşi se corupsese cu atâția.[371] Căci nu e unire cea din iubirea de plăcere, ci aceea prin consimțirea potrivit Legii, şi căsătoria nevinovată o realizează cei ce se unesc din iubirea curată.

„*Îi zise Lui femeia: Doamne, văd că Tu eşti prooroc*” (In 4, 19)

În sfârşit, femeia se trezeşte la înțelegere, dar încă nu la cea deplină. Căci numeşte încă prooroc pe Stăpânul proorocilor. Dar se arată puțin mai înțelegătoare decât înainte, nesupărându-se în nici un fel de mustrări, ci primind cu folos cunoaşterea Lui minunată, ieşind astfel din mintea moale, urcând cu smerenie la mintea viguroasă şi ațintind ochiul inimii spre neobişnuita înțelegere a lucrurilor, în aceasta trebuie să vedem, minunându-ne, blândețea şi puterea Mântuitorului nostru, Care ridică mințile neînvățate cu uşurință la o deprindere vrednică de admirație.[372]

„*Părinții noştri s-au închinat în muntele acesta, şi voi ziceți că în Ierusalim este locul unde trebuie să se aducă închinare*” (In 4, 20)

Socotind că Domnul este cu adevărat prooroc şi iudeu, femeia se laudă cu obiceiurile locale şi afirmă că samarinenii au voit să aleagă pe cele mai bune decât bănuielile iudeilor. Căci iudeii, alegând concepții mai îngroşate despre firea dumnezeiască şi netrupească, susțineau că numai în Ierusalim sau în Sionul vecin trebuie să se aducă închinare lui Dumnezeu Cel peste toate, socotind că întreaga fire negrăită şi necuprinsă se odihneşte acolo şi se închide în templul făcut de mâini. De aceea, fiind foarte neînțelegători, au fost mustrați pentru aceasta, prin glasul Proorocilor, de Dumnezeu, Care zice: „*Cerul Îmi este Mie scaun şi pământul aşternut picioarelor Mele. Ce casă veți zidi Mie*, zice Domnul, *sau care e locul odihnei* Mele?” (Is. 66, 1). Dar samarinenii, aflându-se nu departe de neştiința iudeilor, socotind că trebuie să se roage şi să se închine în muntele numit Garizim, se făceau şi ei de râs. Pretextul acestei prostii era că s-a dat binecuvântarea în muntele Garizim, precum aflăm scris în Deuteronom. Femeia pune această întrebare Mântuitorului, ca pe o problemă mare şi greu de înțeles, zicând: „*Părinții noştri s-au închinat în muntele acesta*,” şi cele următoare.[373]

„*Iisus îi zice ei: Crede Mie, femeie, că vine ceasul când nu vă veți închina Tatălui nici în Ierusalim, nici în muntele acesta*” (In 4, 21)

Dezaprobă neştiința tuturor, spunând că modul de închinare al ambelor părți se

[371] După Sf. Chiril, Hristos o trimite după bărbat şi pentru că ştie că prin aceasta va da prilej femeii să recunoască, desigur cu părere de rău, că nu e căsătorită după Lege cu bărbatul cu care trăieşte.

[372] Iisus a condus treptat mintea samarinencii la înțelegerea Sa şi a celor pe care le spune cu putere, dar şi cu blândețe; nu S-a afirmat nici pe Sine şi nici n-a impus semnificația apei, pe care o va da, în mod direct şi prin poruncă. Omul e ajutat de Dumnezeu să se ridice şi prin efortul său la cunoaşterea Lui; mai mult, printr-o experiență a bunătății lui Dumnezeu sau a puterii prezente în bunătatea Lui.

[373] Femeia arată că a început să se ridice atât peste înțelegerea iudeilor, cât şi a concetățenilor ei în trăirea prezenței lui Dumnezeu, începe să se îndoiască de ideea că Dumnezeu e legat de un loc, de un templu clădit de mână, sau de vreo parte a naturii, începe să înțeleagă atotprezența firii necuprinse a lui Dumnezeu. Trăia şi în aceasta simțirea dumnezeirii lui Hristos, Care nu a rămas numai între iudei, ci a vorbit şi de apa vieții veşnice, pe care El o poale da oricărui dacă o cere.

va ridica la cel adevărat Căci nu se va mai căuta, zice, un loc în care vor socoti că locuieşte propriu-zis Dumnezeu, ci se vor închina Domnului ca Celui ce umple toate şi le poate susţine pe toate, fiecare din locul lui, cum zice oarecare dintre Prooroci. Iar ceasul şi timpul acestei schimbări spune că va fi venirea Lui cu trupul în lume. Dar observă cum conduce mintea femeii spre învăţăturile despre Fiul, folosindu-se de un cuvânt foarte subţire, numind pe Dumnezeu Tată. Căci cum s-ar înţelege că e Tată, neexistând un Fiu?[374]

CAPITOLUL 5

FIUL, CEL CE ESTE CUVÂNTUL {I DUMNEZEU, NU ESTE DINTRE CEI CE SE ÎNCHINĂ, CI MAI DEGRABĂ CEL ÎNCHINAT ÎMPREUNA CU DUHUL

„*Voi vă închinaţi căruia nu ştiţi, noi ne închinăm Căruia ştim, pentru că mântuirea este din iudei*” (In 4, 22)

Vorbeşte iarăşi ca iudeu şi om, cerând şi în acest mod iconomia lucrului. Căci Hristos nu S-a abătut de la ceea ce cerea timpul şi de la ceea ce se cuvenea. De aceea cere şi o înţelegere mai mare cu privire la cultul iudeilor. Căci samarinenii se închinau lui Dumnezeu dintr-o raţiune simplă şi nestudiată. Iar iudeii, ca cei ce au primit după putinţă, prin Lege şi Prooroci, cunoştinţa Celui ce este. De aceea spune că samarinenii nu ştiau, iar iudeii ştiau şi deci de la ei se va arăta mântuirea, se înţelege a noastră. Căci Hristos este din sămânţa lui David după trup, iar David a fost din seminţia lui Iuda. Dar Se aşază pe Sine ca om între cei ce se închină, deşi este totodată închinat, împreună cu Dumnezeu şi Tatăl, de noi şi de sfinţii îngeri.[375] Căci, deoarece a îmbrăcat chipul slujitorului, îndeplineşte slujirea (liturghia) cuvenită slujitorului, fără să piardă calitatea de Dumnezeu şi Domn şi de închinat.[376] Fiindcă rămâne Acelaşi, deşi S-a făcut om, păstrând în toate raţiunea iconomiei cu trupul, şi, chiar de vezi smerenia Lui mare şi mai presus de fire, apropie-te de El minunându-te, nu dispreţuindu-L, nu bârfindu-L, ci şi mai mult imitându-L.[377] Aşa vrea Pavel să fim văzuţi noi, zicând: „*Aceasta să cugete fiecare în voi, ceea ce se cugetă şi în Hristos Iisus, Care, fiind în chipul lui Dumnezeu, nu răpire a socotit a fi deopotrivă cu Dumnezeu, ci S-a golit pe Sine chip de rob luând, întru asemănare oamenilor făcându-Se şi la înfăţişare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine*” (Filip. 2, 5-8). Observi cum ni S-a făcut Fiul pildă a smeritei cugetări, aflându-

[374] Hristos confirmă gândul ce începe să încolţească în mintea femeii, că Dumnezeu nu e mărginit într-un loc şi deci I se poate aduce închinare oriunde, deci de fiecare din locul în care se află.

Confirmând aceasta ca fiind sigur, Se arată ca Dumnezeu, Care ştie ce va fi în viitor. Iar afirmându-Se ca Dumnezeu în trup şi prevestind închinarea către Dumnezeu în orice loc, arată implicit că această închinare în orice loc a început o dată cu întruparea Lui, sau o dată cu venirea Lui pe pământ, dată fiind nu numai prevestirea pe care o face El, ci şi faptul că se mişcă în diferite locuri de pe pământ. Dar El Se afirmă şi mai precis ca Fiul lui Dumnezeu, o dată ce vorbeşte cu respect de Dumnezeu ca Tată.

[375] Hristos este închinat împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt ca Dumnezeu, dar Se arată pe Sine şi ca om. Voieşte ca oamenii să se închine Tatălui şi Duhului, şi chiar Sieşi, ca, atrăgându-ne la această închinare, să cunoaştem pe Dumnezeu cel în Treime. Dar este închinat, împreună cu Tatăl şi cu Duhul, nu pentru că voieşte neapărat aceasta, ci pentru că prin fire este Dumnezeu. E o mărime pe care nu Şi-a dat-o El, dar de aceea e şi plin de respect faţă de această mărime a Sa.

[376] Chiar în liturghia propriu-zisă, Hristos e nu numai Împărat („Ca pe Împăratul tuturor”), ci şi Arhiereul suprem care aduce Tatălui jertfa în numele nostru. Numai pentru că El este Arhiereu, pot fi şi unii dintre oameni arhierei şi preoţi (In 20, 21-23). E Arhiereul între arhierei, e Preotul între preoţi. Este Arhiereul în Care e nu numai slujirea exemplară, ci şi puterea cea mai eficientă în obţinerea curăţirii noastre de păcate, sau în ridicarea noastră la unirea cu Dumnezeu, prin faptul că e nu numai om, ci şi Dumnezeu. E cu atât mai mult omul deplinei slujirii, cu cât e şi Dumnezeu.

[377] Chiar în smerenia Lui este o mărire copleşitoare. Nu e nimic de dispreţuit, ci chiar prin ea ne stoarce admiraţia şi vedem o înălţime, o curăţie mai presus de fire, mai presus de ceea ce putem ajunge noi ca oameni.

Se deopotrivă cu Tatăl şi în chipul Lui, precum s-a scris, dar pogorându-Se pentru noi la ascultarea şi la smerenia de bună voie? Cum trebuia trupul să arate chipul ascultării, şi cum ar fi fost chip al smereniei, dacă nu prin fapte şi cuvinte coborâte de la demnitatea dumnezeiască, şi cu mult mai mici decât cele în care Cuvântul Se afla încă lipsit de ele la Tatăl şi neunit cu chipul robului? Căci cum vom spune că S-a pogorât El, dacă nu vom admite că a suportat şi ceva străin de mărirea Lui? Şi cum S-a făcut întru asemănarea omului, după cuvântul lui Pavel, dacă n-a imitat ceea ce se cuvine omului?[378]

Şi închinarea pe care o aducem noi lui Dumnezeu ca datorată e un lucru cu totul cuvenit oamenilor. Deci, Se închină ca om, dar e şi închinat pururea împreună cu Tatăl, fiindcă este şi va fi Dumnezeu adevărat după fire.

Însă adversarul nu va admite aceasta, ci ni se va opune, zicând: „Nu te tulbura când zicem că Fiul se închină."[379] Căci nu socotim că El trebuie să Se închine Tatălui aşa ca noi, sau poate ca îngerii, ci închinarea Lui este deosebită şi mult mai înaltă decât a noastră. Ce vom zice iarăşi despre acestea? Socoteşti, o, omule, să ne înşeli, atribuind Unuia-Născutului robia cea mai vrednică de preţuit, şi acoperi demnitatea Lui de slujitor în cuvintele aurite ale rătăcirii? Încetează să slăveşti prin necinstire pe Fiul, ca să rămâi în cinstirea Tatălui: „*Căci cel ce nu cinsteşte pe Fiul nici pe Tatăl nu-L cinsteşte*," precum s-a scris (In 5, 23).[380] Căci, spune-mi, ce va înălţa pe Unul-Născut la libertate, atribuindu-I noi o închinare superioară? Fiindcă, dacă Se află între cei ce se închină, va fi neîndoielnic rob, chiar dacă e cugetat ca închinător excepţional. Dacă este făcut, nu se deosebeşte de creaturi decât numai prin superioritate faţă de oameni, ca şi Mihail, sau altă Putere sfântă şi spirituală (alt înger, *n. tr.*).

Dacă slava Celui ce a făcut toate se vede doar ca a unui fruntaş între cele ce se află pe pământ în mod fiinţial, fie prin raţiunea sfinţeniei, fie printr-un surplus de slavă, El e pus între cele create prin faptul de-a fi fost creat ca şi celelalte, în acest caz, nu se va putea nicidecum ca Cuvântul să nu fie o creatură a Tatălui şi să nu provină ca atare din Tatăl, chiar dacă I se închină în mod superior.

Apoi, cum va fi Fiul creat, sau cum va fi robul Domn, şi Domnul închinător? Căci socotesc că demnitatea de Împărat şi de Domn străluceşte în faptul de-a fi închinat; iar calitatea de slujitor şi de rob e definită prin închinare. Prin aceasta trebuie să socotim că firea, superioară şi mărturisită deasupra tuturor, e a celui nesupus nouă.[381] Deci cuvântul următor, spus prin prea-înţeleptul Moise, se adresează oricărei creaţii: „*Domnului Dumnezeului tău să te închini şi numai Lui să-I slujeşti*" (Deut. 6, 13). Astfel, oricine are robia prin fire şi se află sub jugul Dumnezeirii, trebuie să se închine şi să se supună chipului de slujitor. Şi cel ce spune „*Domnul*" se defineşte ca rob, iar cel ce spune *Dumnezeu,* ca creatură. Deci robul se cugetă împreună cu Domnul, iar cel adus

---

378 În faptul că S-a făcut ipostas al smeritelor fapte şi mărginiri omeneşti a fost o pogorâre reală a ipostasului Cuvântului. În săvârşirea lor Şi-a mărginit El însuşi puterea nesfârşită, a simţit El însuşi oboseala şi foamea. Dar ştia, în acelaşi timp, că le trăieşte pe acestea nu silit ci de bună voie. Şi chiar în aceasta trăia ca depăşindu-le pe acelea şi se vădea că are posibilităţi nereduse la acelea. Se simţea neîncetat şi ca Dumnezeu, iar uneori trecea la săvârşirea unor fapte mai presus de puterea omenească. Trăia continuu comuniunea cu Tatăl şi cu Duhul şi conştiinţa că de puterea Lui atârnă durata lumii şi tot ceea ce se săvârşeşte în ea.

379 E vorba de arieni, care vorbeau despre o închinare pe care Fiul o aduce lui Dumnezeu ca primă creatură, dar nu şi despre o închinare adusă Lui ca Dumnezeu.

380 Ereticii în chestiune atribuiau lui Hristos un chip amăgitor, în fond ei necinsteau pe Fiul, sub pretextul că prin aceasta acordă Tatălui o mai mare cinste, întrucât nu egalizau în cinstire pe Hristos cu Tatăl. De fapt, prin aceasta nu cinsteau nici pe Tatăl. Căci Tatăl nu mai e Tată dacă Fiul e un simplu slujitor. Căci în acest caz, nici Tatăl nu mai este Dumnezeu dacă nu e un Dumnezeu al iubirii. Tatăl ţine să fie cinstit Fiul Său la fel, pentru că prin aceasta Se cinsteşte şi El ca Tată.

381 Arienii, socotind pe Fiul, deşi superior, numai un slujitor superior al Tatălui, ar trebui să conchidă: cu cât e cineva mai înalt, cu atât e mai bun slujitor; şi nu numai Tatălui, ci în general, deci şi nouă. Se aflau într-o contradicţie: socoteau, pe de o parte, că Fiul e creatură, pe de alta, că provine din Tatăl.

la existență prin facere, cu Dumnezeirea nefăcută. Iar Fiul, fiind etern în Tatăl şi fiind Domn ca Dumnezeu, nu ştiu de unde aş putea arăta că rezultă că trebuie să Se închine, cum flecăresc aceia! Nu Se închină Unul-Născut Tatălui, zic, nici ca rob, nici ca făptură, ci ca un Fiu Celui ce L-a născut, închinarea trebuie cuprinsă deci în definiția fiimii şi vom spune că Fiul trebuie numaidecât să Se închine Tatălui ca Cel ce a primit existența în El, precum şi noi trebuie să ne închinăm, deoarece suntem animale cuvântătoare şi muritoare şi capabile de ştiință, capabile de mai mult decât de mişcările minții spre cele din afară şi de impulsurile voirilor. Dar dacă s-a sădit Unuia-Născutului trebuința de-a Se închina în mod necesar, şi aşa cugetă şi zic ei, cum nu vor jigni în mod deschis şi pe Tatăl? Căci e necesar să fie cugetat şi El astfel, o dată ce Fiul este chipul şi pecetea Tatălui, şi toate câte există în mod neschimbat în cele asemenea nu sunt întru nimic deosebite. Iar dacă ei spun că numai în voința Fiului stă închinarea adusă Tatălui, se arată mai degrabă născocitori de bănuieli decât cunoscători ai adevărului. Şi ce ar împiedica pe alții să spună, născocind o evlavie periculoasă, că şi pentru Tatăl este voită închinarea Fiului, deci nu se aduce închinare după fire? Dar dacă prin aceasta s-ar coborî persoana Tatălui, s-ar coborî şi a Fiului, El trebuind să Se închine Tatălui fără voie. Ce spui la aceasta? Scoți iarăşi la iveală magia din ascunzimile sau din adâncurile eline, sau te arăți afirmând din inimă cele ale elamitului Samea, şi nu cuvintele Domnului? Şi nu te ruşinezi să opui acestea celor cuvenite şi de nebiruit? Sau oare nu socoteşti că se cuvine ca Cel ce este Dumnezeu după fire, ca Dumnezeu Cuvântul născut din El şi ca Cel căruia I se închină toată zidirea să fie socotit şi declarat mai degrabă închinat decât închinător al Tatălui?[382] Şi socotesc că nu spunem lucruri contrare celor cu adevărat înțelepți. Căci, cum socoți că se cuvine să se aducă închinare Tatălui de către Cel Născut din El, când această afirmație aduce atâta vătămare amândurora? Fiindcă, mai întâi, n-ar fi nici egal în demnitate, nici chip întocmai al firii Celui ce nu se închină. Căci se închină ca mai mic, şi însuşirile Lor după fire nu mai sunt egale în mărime. Dar nu poate fi mai mic Dumnezeu sau Domnul, ci (cei Doi) Se deosebesc în definiția modului în care sunt.[383] Apoi, cum S-ar arăta adevărat, spunând: „*Cel ce Mă vede pe Mine vede pe Tatăl*” (In 14, 9)? Dar cum zice El că trebuie să fie cinstit într-o nu mai mică măsură decât Tatăl, neavând egalitatea în slavă, datorită calității de închinător? Pe lângă aceasta, nu Se va arăta Tatăl însuşi lipsit de podoaba cuvenită? Căci slava Lui este să fi născut pe Unul, Care este astfel cum este El însuşi după fire.[384] Din ceea ce se spune contrar rezultă o urâțenie nu mică, având străin prin neam şi natură pe Cel ce este din El şi pătimind ceva ce nu arată nici chiar firea celor create. Căci prin hotărârea şi voința Creatorului,[385] nu au viețuitoarele puterea de a naşte viețuitoare mai rele decât ele. „*Căci a scos, zice, pământul iarbă verde... şi tot pomul roditor, purtător de sământă după neam şi după asemănare*” (Fac. l, 12).

Deci Dumnezeu va fi mai prejos de cele create dacă acelea sunt astfel, iar El, nu!

---

[382] O altă contradicție a arianismului: declara că toată creația se închină lui Hristos ca celei dintâi creaturi, dar şi că El se închină, la rândul lui, Tatălui. Amesteca, în chip panteist, după exemplul filosofiei eline, pe Dumnezeu cel necreat cu creatura. Declara că Hristos e prima creatură, dar, totodată, şi Fiu născut al lui Dumnezeu.

[383] Tatăl există ca Cel ce naşte, Fiul, ca Cel ce se naşte; Unul, ca Tată, Celălalt, ca Fiu. Acesta e modul diferit în care există Fiecare. Dar în ființă şi în toate însuşirile, Tatăl şi Fiul nu Se deosebesc.

[384] Un Tată care are un Fiu închinător, fără să fie şi El ca Tatăl, nu mai e un Tată adevărat şi n-are un Fiu egal cu El, deci e lipsit de calitatea de Tată adevărat. Înseamnă că El nu poate naşte un Fiu la înălțimea Lui. În aceasta e un panteism degradaționist. Existența supremă nu se poate menține în treapta ei fără lipsuri dacă nu este permanent în această stare. Ea decade în mod involuntar, în baza unei legi care o stăpâneşte. Dumnezeu în Treime este şi fecund, dar Se şi menține în desăvârşirea Lui, realizând o adevărată comuniune. Şi, fără o astfel de existență, nimic nu poate urca spre desăvârşire. Şi toată existența e fără sens.

[385] Însuşi faptul că viețuitoarele din jurul nostru nu nasc viețuitoare inferioare lor este o dovadă a neadevărului panteismului degradaționist. Dumnezeu nu naşte un Fiu degradat şi le ține pe toate la nivelul lor în armonia reciproc întregitoare.

Numai Lui însuşi îi lipseşte ceea ce a rânduit ca Cuvânt şi a hotărât bine pentru succesiunile creaturilor! Dar cine va răbda să spuneți că se cade Fiului să Se închine propriului Născător? Iar deoarece adăugați, la cuvintele acestea, că acest lucru nu e contrar voinței Celui Unuia-Născut şi ridicați în fața noastră şi acest motiv nedovedit, care pare să fie luat din cele cuvenite, veniți să-l cercetăm şi pe acesta din Sfintele Scripturi. Căci socotesc că mai ales din ea se cuvine să ne silim să luăm dovada celor puse în discuție.

Legea poruncea fiecărui iudeu să dea lui Dumnezeu Celui peste toate o jumătate de drahmă, nu ca o născocire a preocupării de arginți, sau de adunare deşartă de bani, ci ca o învățătură dată prin chipuri clare, întâi, că nimeni nu e domn peste capul lui, ci toți suntem înscrişi în lista robiei prin datoria unor dări. Apoi, ea ne zugrăveşte, ca într-o literă şi ca într-un lucru mai îngroşat, roadele date de duhul. Căci zice: „*Cinsteşte pe Domnul prin ostenelile tale cele drepte şi-I dă Lui pârga din roadele dreptei tale*” (Pilde 3, 9). E ceea ce s-a potrivit şi învățăturii evanghelice care a reluat, desăvârşind-o, slujirea cea după Lege. Căci socotim că nu trebuie să slujim Domnului tuturor prin daruri din afară, fiind siliți să ne ridicăm de la drahma materiei coruptibile, ci, fiind închinători adevărați, să ne închinăm în duh şi adevăr lui Dumnezeu şi Tatăl. Acest înțeles trebuie să socotim că era ascuns în litera Legii.

Deci, aflându-Se Domnul în Ierusalim, cei ce strângeau drahma îi spuseră lui Petru: „*Învățătorul vostru nu plăteşte drahma*” (Mt. 17, 24) ? „*Dar, intrând în casă, Iisus i-a luat-o înainte, zicând: Regii pământului de la cine iau dajdie sau bir? De la fiii lor sau de la străini?” Iar el, zicând: „De la străini,” a zis Iisus: Aşadar, fiii sunt liberi. Dar ca să nu-i smintim, mergând la mare, aruncă undița, şi peştele care se va urca întâi, ia-l şi, deschizând gura lui, vei afla un statir. Luându-l pe acela, dă-l lor pentru Mine şi pentru tine*” (Mt. 17, 25-27).

Observi că Fiul nu suporta să fie tributar, nici să rabde o stare cuvenită robului, ca unul dintre cei de sub jug? Căci, cunoscând libertatea firii Sale, declară că nu datorează nici o faptă de slujitor lui Dumnezeu şi Tatăl.[386] Căci „*fiii sunt liberi*,”[387] zice. Cum deci slujirea de rob nu este împotriva voinței Sale? Iar Cel ce a respins chiar şi numai chipul lucrului, cum ar primi adevărul lui? Sau nu vom socoti închinarea ca țintă şi ca rod duhovnicesc şi nu vom spune că e chip al slujirii? Căci pentru care pricină a legat slujirea de închinare, zicând: „*Domnului Dumnezeului tău să I te închini şi numai Lui să-I slujeşti*” (Deut 6, 13). Căci în faptele slujirii închinarea este ca o poartă şi cale, având ca început robia față de Dumnezeu. De aceea şi Psalmistul zice către unii: „*Veniți să ne închinăm şi să cădem înaintea Lui şi să plângem înaintea Domnului, Care ne-a făcut pe noi*” (Ps. 94, 6).[388] Vezi cum căderea în fața lui Dumnezeu urmează închinării şi cum cea din urmă e legată de cea dintâi? Şi pot întreba pe cei ce judecă drept calitatea lucrurilor: Ce e mai propriu robiei decât aceasta? Iar dacă, odată lămuriți, opozanții stăruie în neruşinarea lor nestăvilită şi nu se opresc din aceste gânduri prosteşti, folosindu-se de toată Scriptura, să ni-L arate pe Fiul închinându-Se lui Dumnezeu şi Tatăl, când era Cuvântul neîmbrăcat în trup, înainte de timpul înomenirii şi de chipul de rob! Căci acum Se închină ca om, fără să se vadă în aceasta ceva de dispreţuit, dar

---

[386] Iisus vădeşte pe Împăratul suprem, care nu impune nici o dajdie Fiului Său, ca celor robi. El e liber atât în relația cu Tatăl, cât şi cu oamenii. Tot ce face pentru oameni face de bună voie, din iubire, aşa precum iubirea Îl uneşte şi cu Tatăl.

[387] Hristos, fiind Fiu, nu e în rând cu creaturile, care sunt roabe pentru că sunt dependente, mărginite, aşteptând ajutorul lui Dumnezeu, ca Creator şi Stăpân al lor. Cel Născut nu e rob al Celui din Care se naşte, pentru că este egal cu El în ființa Sa, deci nu e mai mic în posibilitățile Sale. Fiul lui Dumnezeu e liber cu desăvârşire, căci fiul unui om e liber numai față de tatăl său. Aceştia din lume au mărginiri şi dependențe de creatură şi sunt stăpâniți de legi de sub care nu pot ieşi, deşi le pot folosi, printr-o anumită libertate, în moduri variate, ba chiar le pot covârşi prin puterea lui Dumnezeu, dar nu prin ei înşişi.

[388] Toată dovedirea aceasta arată că dacă Hristos e Fiul Care se închină Tatălui, Îi şi slujeşte ca un rob, şi atunci cum mai este Fiu al Lui, şi nu mai degrabă rob?

atunci, încă nu! Deci nu vor putea arăta aceasta din dumnezeieştile şi Sfintele Scripturi. Iar, înşirându-ne presupuneri şi gânduri şi argumente putrede, cu dreptate vor auzi: „*Rătăciți, necunoscând Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu*” (Mt. 22, 29) şi nici slava Unuia-Născutului. Proba că Cuvântul şi Dumnezeu nu Se închină, dar că, devenit ca noi, a primit să trăiască şi aceasta în mod potrivit omului, din pricina iconomiei celei cu trupul, nu o vom căuta din altceva, ci o vom cunoaşte din cuvintele Lui. Căci ce spune şi către femeia din Samaria?

„*Voi vă închinați căruia nu ştiți, iar noi ne închinăm Căruia ştim*”

Oare nu e oricui vădit şi din aceasta că spune acestea folosindu-Se de numărul plural şi numărându-Se pe Sine între cei ce se închină din necesitate şi robie, ca unul ce a intrat în umanitatea roabă? Căci, te întreb, ce L-ar fi împiedicat să atragă la singular, la propria Persoană, închinarea, dacă ar fi dorit să fie înțeles de noi ca închinător? Trebuia în acest caz mai degrabă să spună: „Eu Mă închin Căruia ştiu.” De ce n-o spune aceasta ca unul ce, nefiind în numărul celorlalți, atrage doar la Sine înțelesul celor spuse? Dar spune „*noi*”în chip drept şi sigur, ca unul ce e pus între robi din pricina umanității şi e numărat între cei ce se închină, sau între iudei, din pricina țării?[389]

„*Dar vine ceasul, şi acum este, când adevărații închinători se vor închina Tatălui în duh şi adevăr. Căci şi Tatăl îi doreşte astfel pe cei ce se închină Lui. Duh este Dumnezeu şi cei ce se închină Lui trebuie să I se închine în duh şi adevăr*” (In 4, 23-24)

Arată timpul prezent ca timpul venirii Lui, căci zice despre chipuri că se vor preface acum în adevăr, şi umbra Legii, în slujire duhovnicească. Şi spune că închinătorul duhovnicesc, adică omul duhovnicesc, va fi călăuzit la viețuirea bineplăcută Tatălui, prin învățătura evanghelică, înaintând spre o mai mare intimitate cu Dumnezeu. Căci Se prezintă ca Dumnezeu în comparație cu firea trupului. De aceea, primeşte cu dreptate pe omul duhovnicesc, care nu-I aduce închinarea în forma şi chipurile evlaviei iudaice, ci închinarea care străluceşte evanghelic din faptele virtuții, iar prin credința dreaptă în dogmele dumnezeieşti se împlineşte ca închinare adevărată.[390]

„*Îi zise Lui femeia: Ştim că vine Mesia, zis Hristos. Când va veni, Acela ne va vesti nouă toate*” (In 4, 25)

---

[389] Dacă Hristos ar fi fost „închinător” înainte de întrupare, n-ar fi spus „Noi”, ca Unul ce devine închinător când Se face om, ca şi ceilalți oameni. Ar fi arătat cumva că, înainte de-a Se face om, era închinător în mod singular. Prin încadrarea Sa ca închinător între oameni subliniază smerenia Sa, sau pogorârea Sa deplină la starea omenească, pe care n-o avea înainte. Dar Iisus Se încadrează ca om între acei iudei care mențineau cunoaşterea lui Dumnezeu, ca Acela ce va trimite pe Fiul Său ca om, şi-L aşteptau pe El, adică: Maica Domnului, Apostolii, care cunoşteau pe Dumnezeu cel adevărat. Prin aceasta, ca om, El se face închinător al lui Dumnezeu, dar ştia şi că El este Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, Cel care nu e închinător, ci închinat, şi Care va face pe oameni să se închine oriunde Tatălui în Duhul Sfânt şi în Sine, Care e Adevărul. Ei se vor închina deci lui Dumnezeu cunoscut în mod cu totul clar ca Treime. Aceasta o spune în continuare.

[390] A sosit vremea, spune Hristos femeii, când, venind El ca Dumnezeu între oameni, începe să ridice pe om la nivelul duhovnicesc, prin puterea Sa şi a Duhului Sfânt. Dumnezeu nu vrea o închinare prin formele iudaice legate de un loc, ci o închinare prin faptele bune şi prin credința cea dreaptă, prin care e cunoscut ca Treime, şi Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat. Prin această declarație, Iisus îi dă femeii şi mai mult să înțeleagă că El este Hristos, sau Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, vestit de Legea lui Moise şi de Prooroci. Între această viețuire prin fapte bune şi credința adusă de Hristos este o strânsă legătură, căci prin această credință se arată clar că Dumnezeu este un Dumnezeu al iubirii, Care cere şi de la oameni fapte de iubire, şi nu forme care nu schimbă pe om.

Învăţând Hristos că va sosi ceasul şi timpul când adevăraţii închinători vor aduce adevărata închinare lui Dumnezeu şi Tatălui - sau, mai bine-zis, că e chiar prezent -, femeia se înalţă îndată la gândurile mai presus de cele obişnuite despre nădejdea afirmată de iudei. Ea mărturiseşte că ştie despre Mesia că va veni la vremea Sa. Dar pentru ce pricini va veni, nu spune precis, deoarece, cum se pare, primise zvonurile despre El fără să caute o lămurire a lor, ca o femeie iubitoare de plăcere şi de trup. Dar nu ignora cu totul că în Israel se va arăta un tâlcuitor al învăţăturilor mai înalte, căci aflase despre aceasta în cele scrise despre El.

„*Îi zice Iisus: Eu sunt, Cel ce-ţi grăiesc ţie*” (In 4, 26)

Hristos nu Se descoperă pe Sine sufletelor nepregătite, sau cu totul neştiutoare, ci Se luminează şi Se arată mai mult acelora care sunt mai dispuşi să vrea să înveţe şi care, trăind începutul credinţei prin cuvinte simple, năzuiesc spre cunoştinţa celor mai desăvârşite. Aşa ni s-a arătat şi femeia din Samaria, care primea cuvintele cu adevărat dumnezeieşti cu o înţelegere mai îngroşată decât trebuia, dar nu era lipsită cu totul de voinţa de-a înţelege ceva. Mai întâi, cerând Hristos apă, nu-I dă îndată; căci, silită, ca să vorbim omeneşte, de obiceiurile locale ale iudeilor, caută motive să nu-L asculte, deşi Îi cerea Domnului să i le explice. Căci zice: „*Cum Tu, iudeu fiind, ceri să bei de la mine, care sunt femeie samarineancă*?” Dar, înaintând cuvântul învăţăturii Lui, ea a mărturisit mai pe urmă că este prooroc, luând mustrarea ca leac spre mântuire. Dar I-a pus o altă întrebare, zicând din iubire de învăţătură: „*Părinţii noştri se închinau în muntele acesta, şi voi ziceţi că Ierusalimul este locul unde trebuie să se aducă închinare*.” Şi iarăşi a fost învăţată că va veni timpul, mai bine-zis că a şi venit, când adevăraţii închinători, părăsind închinarea în munţi, vor aduce lui Dumnezeu-Tatăl slujire mai înaltă în Duh. Iar declarând că aceasta se cuvine cel mai mult lui Hristos, şi observând că cunoştinţa celor mai înalte va fi proprie timpului Aceluia, ea zice: „*Ştim că vine Mesia, zis Hristos. Când va veni, Acela ne va vesti nouă toate.*” Observă cum femeia a venit în mod cuvenit la credinţă şi, urcând ca pe nişte trepte, sare de la întrebări mai mici la o înţelegere mai înaltă. Trebuia deci să i se dezvăluie prin cuvinte mai limpezi ceea ce dorea. De aceea îi aduce sub vedere bunătăţile la care se spera, zicând: „*Eu sunt, Cel ce-ţi grăiesc ţie.*”[391] Cei ce au în biserici misiune învăţătorească îi ajută pe neofiţi să rumege cuvântul catehezei şi, luând ca pildă pe Iisus, îi urcă de la o învăţătură mai redusă la cunoştinţa mai desăvârşită a credinţei. Dar cei ce atrag pe cel de alt neam şi-1 fac prozelit, introducându-1 într-un cort mai înalt, unde îi îngăduie să jertfească Mielul cu mâini încă nespălate, şi încununează cu demnitatea preoţiei pe cel încă necatehizat să se pregătească pentru multe cuvinte de răspuns în ziua Judecăţii.[392] Dar ajunge chiar şi numai să spun aceasta.

---

[391] Hristos duce femeia, treptat, până la momentul în care i Se descoperă ca Dumnezeu. Arată cum trebuie să procedeze cei care voiesc să-L facă cunoscut ca atare. Iisus, cu toată smerenia, Se declară Fiul lui Dumnezeu cel aşteptat să vină în lume. Nu se putea ca El, Cel atât de smerit, să Se declare Hristosul anunţat de Prooroci, dacă nu era de fapt. El uneşte în chip desăvârşit smerenia cu afirmarea Sa ca Dumnezeu, Care a venit între oameni ca om, ca să-i înveţe smerenia, dar şi ca să le dea putinţa să se mântuiască, cunoscând din declaraţia Lui că este Fiul lui Dumnezeu.

[392] Cei ce învaţă în Biserică (episcopii) nu trebuie să se grăbească în învăţătura ce o dau celor neînvăţaţi, şi mai ales să nu ridice la treapta preoţească pe cel nedeplin pregătit, îngăduindu-i să jertfească Mielul cu mâini încă nespălate - printr-o vieţuire curată şi printr-o deplină cunoaştere a credinţei. Credinţa are în ea focul entuziasmului pentru cele bune şi curate. Şi acest foc nu poate veni decât de la Dumnezeu prin Hristos, Fiul Lui, sau din iubirea Lui, care L-a făcut să vină ca om între oameni şi să Se jertfească pentru ei. Căci credinţa în Dumnezeu este ea însăşi iubire fierbinte pentru Cel ce este izvorul binelui şi Care nu ne cere decât iubirea binelui. Şi numai credinţa într-un Dumnezeu personal, mai precis într-un Dumnezeu al iubirii, cum numai Dumnezeul treimic poate fi, poate avea în ea această căldură.

„*Şi atunci au venit ucenicii Lui*” (In 4, 27)

Venirea ucenicilor a adus sfârşitul cuvintelor către femeie. Deci tace acum Hristos, după ce a insuflat samarinenilor scânteia caldă a credinței prin cele comunicate, ca să se aprindă într-o mare flacără. Aşa să înțelegi ceea ce a spus El: „*Foc am venit să aprind pe pământ şi cât aş vrea să fie acum aprins*!” (Lc. 12,49).[393]

„*Şi se mirau că vorbea cu o femeie*” (In 4, 27)

Se miră iarăşi ucenicii de blândețea Mântuitorului şi se uimesc de purtarea Lui smerită. Căci nu respinge convorbirea cu femeia, ca unul dintre cei înăspriți de o evlavie rigidă, ci întinde la toți iubirea de oameni şi arată prin fapta însăşi că, fiind Creatorul unic, nu dăruieşte viața prin credință numai bărbaților, ci că atrage şi neamul femeiesc la ea. Cel ce învață în biserici să ia şi aceasta ca pildă şi să nu se ferească de-a se face de folos şi femeilor. Căci nu trebuie să urmeze voilor proprii, ci trebuinței de-a propovădui.

„*Dar nici unul n-a zis: Ce vorbeşti cu ea, sau ce o întrebi*?” (In 4, 27)

Era o datorie a ucenicilor să fie înțelepți, căci ştiau să dea cinstea cuvenită învățătorului lor, şi să nu pară că coboară, prin întrebări curioase, la bănuieli prosteşti pentru că vorbea cu o femeie, ci să-şi închidă mai degrabă cu ruşine şi cu frică limba între dinți şi să-L aştepte pe Domnul să înceapă de la Sine să vorbească şi să le descopere de bună voie explicarea. Trebuie să ne mirăm deci aici de blândețea lui Hristos, dar şi de înțelepciunea şi înțelegerea ucenicilor şi de cunoaşterea potrivită lor.

„*Deci şi-a lăsat femeia găleata ei şi s-a dus în cetate*” (In 4, 28)

Femeia, care ieri şi alaltăieri fusese soția mai multor bărbați şi care fusese stăpânită de plăceri josnice, se arată mai înaltă şi mai tare decât grijile pentru trup şi biruieşte trebuința trupului şi, disprețuind setea, se întoarce, prin credință, spre o altă deprindere, îmbrățişând îndată iubirea, cea mai înaltă decât toate virtuțile, şi purtarea de grijă față de alții, care i se înfățişau ca bine, vrând să le vestească şi altora, porneşte repede pe drumul spre cetate. Căci şoptea în ea, precum e de crezut, şi şuşotea în mintea ei, în chip nevăzut, Mântuitorul, zicând: „*În dar ați luat, în dar să dați*” (Mt. 10, 8). Învățăm prin aceasta să nu imităm pe acea slugă leneşă care a îngropat talantul în pământ, ci să ne silim mai degrabă să-l punem în lucrare (Mt. 25, 25 ş.u.). E ceea ce a făcut această femeie preavestită, făcând comun şi altora binele dăruit ei, neducând acasă apa pe care o scosese, ca din sânii ei izvorâtori, nici găleata umplută din adâncul pământului, ci conținutul înțelesurilor de care se umpluse prin harul dumnezeiesc şi ceresc şi prin învățătura Mântuitorului. E de cunoscut de aici, ca prin chip, că prin cele mici şi trupeşti, pe care le disprețuim, primim adeseori de la Dumnezeu daruri mai bogate şi mai bune. Căci ce este apa cea din pământ, în comparație cu înțelegerea ce ne

[393] Mare putere a dovedit Iisus când a făcut dintr-o femeie stăpânită de plăcerile trupeşti o mare misionară. Adeseori, scârba față de păcatele săvârşite dă unui om capacitatea să vadă frumusețea vieții curate, trezind mai întâi credința în Dumnezeu, care îi dă putere. Căci unii oameni văd de la o vreme că nu mai găsesc ceva durabil în plăcerile trupeşti, pe care le dă lumea văzută. Femeia este, de multe ori, cea care se trezeşte mai uşor la credință, căci ea e mai influențată de puterea ce-o vede într-un om puternic în spiritualitate şi ea stăruie mai mult în credință. Deşi nu au practicat un apostolat în sensul de propovăduire publică, neavând condiție fizică pentru aceasta, femeile au exercitat un mare rol misionar în relațiile de la om la om şi in primul rând, în relațiile cu membrii familiei şi cu cei apropiați.

Dar Iisus ştia dinainte pe cine alege pentru misiunea pe care i-a încredințat-o. Ştia ce posibilități sunt în această femeie.

vine de sus?

„*Şi a zis oamenilor: Veniţi şi vedeţi un om care mi-a spus toate câte am făcut. Nu cumva este El Hristos*?” (In 4, 29)

O, ce schimbare minunată! O, ce tărie cu adevărat mare şi demnă de Dumnezeu! Ce minune negrăită, străvezie! Cea care nu înţelegea la început nimic din cele spuse devine un maestru în cuvinte şi introducătoare în taine. De aceea, cu dreptate a auzit: „*Cheamă pe bărbatul tău şi vino aici.*” Priveşte cu ce meşteşug le-a vorbit samarinenilor. Nu spune îndată că a aflat pe Hristos, nici nu-şi începe povestirea cu Iisus. Ci şi-a început-o în chip drept, întrecând mult măsura cuvintelor potrivite ei, neaflând nişte ascultători necunoscători ai cuvintelor ei.[394] Le uşurează deci de la început primirea spuselor ei, începând cu minunea, şi, uimindu-i mai întâi cu ea, le face astfel mai netedă calea spre credinţă. „*Veniţi şi vedeţi*,” zice cu înţelepciune, aproape strigând cu glas fierbinte. Le va ajunge spre credinţă şi numai vederea, care le va întări credinţa, fiind prezente minuni vrednice de preţuit. Căci cum n-ar ajunge de la urmă la plinătatea celor pe care le voieşte cel ce vede cele ascunse şi primeşte această putere dumnezeiască?

„*Deci au ieşit din cetate şi veneau către El*” (In 4, 30)

Uşurinţa samarinenilor în ascultarea celor spuse lor e o învinovăţire a învârtoşării iudeilor şi, prin blândeţea lor, se face vădită neomenia acelora. Iar iubitorul de învăţătură să vadă deosebirea deprinderii în amândouă privinţele, ca să se minuneze de Iisus, Care pleacă cu dreptate de la Sinagoga iudeilor şi Se dăruieşte pe Sine mai mult celor de alte neamuri. Legea lui Moise le-a vestit iudeilor că Hristos va veni şi Se va arăta unora, şi ceata prea venerabilă a Proorocilor, care numai că nu L-a arătat prezent la uşă, le-a propovăduit zicând: „*Iată Dumnezeul nostru, iată Domnul*” (Is. 12, 2). Şi ultimul dintre toţi, marele Ioan, născut din femeie, L-a arătat prezent şi împreună-vieţuitor, zicând: „*Iată Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii*” (In l, 29). Şi Însuşi Mântuitorul S-a descoperit pe Sine mai minunat decât toţi prin multe fapte, prin putere şi stăpânire demnă de Dumnezeu. Pentru ce uneltesc deci aceia faţă de acestea, cu neînfrânare, planuri absurde? Îi pregătesc pe nedrept şi în chip necredincios moartea, Îi vorbesc cu viclenie, alungă din pământul şi cetatea lor Viaţa, Lumina, mântuirea tuturor, calea spre Împărăţie, iertarea păcatelor, pe Dăruitorul înfierii.[395] De aceea, cu dreptate a zis Mântuitorul: „*Ierusalime, Ierusalime, care omori pe prooroci şi ucizi cu pietre pe cei trimişi la tine, de câte ori n-am vrut să adun pe fiii tăi cum îşi adună pasărea fiii ei sub aripile sale, şi tu nu ai voit? Iată, se va lăsa casa voastră pustie*” (Mt. 23, 37-38).

Dar samarinenii se arată mai buni decât iudeii cei fără de minte şi biruiesc, prin ascultarea lor, neascultarea acelora. Căci, auzind de-o singură minune, aleargă în grabă pe drum spre Iisus, fără să fi fost convinşi de glasurile Proorocilor, sau de propovăduirea lui Moise, sau de degetul arătător al lui Ioan, ci de o singură ştire, şi aceasta, de la o femeie păcătoasă. Deci, pe drept cuvânt minunându-ne de primirea

[394] N-a început povestirea direct despre Hristos. Trebuia să pregătească pentru aceasta pe ascultători. De aceea şi-a desfăşurat povestirea ca să-i pregătească, după măsura vorbirii ei obişnuite. Aceasta, şi pentru că ascultătorii aveau anumite îndoieli în privinţa celor ce le spunea, cunoscându-i moravurile nu prea respectabile. De aceea nu le spune direct că a aflat pe Hristos, lăsându-i pe ei să decidă prin vedere dacă este Hristos, ea exprimându-şi doar presupunerea că este Hristos.

[395] Toate le-a spus Hristos ca să vadă că El însuşi este acestea. Şi nu poate fi acestea decât ca Persoană dumnezeiască. Dacă o persoană omenească nu poate fi pentru altele decât în parte viaţă, lumină, scăpare de unele greutăţi, cale spre bucurie, iertare de unele păcate, cum nu ar fi acestea Persoana întreagă a Fiului lui Dumnezeu, Care are în Sine toată iubirea şi puterea nemărginită?

făcută de ei Mântuitorului, exclamăm şi noi: „*Drept eşti, Doamne, şi dreaptă este judecata Ta*” (Ps. 118, 137).

„*Între timp ucenicii îl rugau zicând: învăţătorule, mănâncă*” (In 4, 31)

Dumnezeiescul Evanghelist alcătuieşte foarte bine scrierea cărţii sale, nelăsând nimic din cele ce vor fi de folos pentru credinţă cititorilor. Ascultă deci cum ni-L prezintă pe Iisus, făcându-se iarăşi model pentru noi într-o împrejurare foarte importantă. Căci socotesc că nimic nu s-a scris degeaba în scrierile Sfinţilor, ci chiar şi ceea ce pare cuiva de mică însemnătate nu are nimic de dispreţuit, începând deci de la convertirea samarinenilor şi de la ceea ce încă nu se aşteptau ei - dar ştia, ca Dumnezeu, că vor veni -, Hristos Se arată preocupat de mântuirea tuturor celor chemaţi, dar nu spune nici un cuvânt despre hrana trupului Său, deşi era obosit de călătorie, cum s-a scris (In 4, 6). Prin aceasta voia iarăşi să folosească pe învăţătorii din biserici şi să-i convingă să uite de toată oboseala şi să pună străduinţa pentru cei ce vor să se mântuiască mai presus de toată grija faţă de trup. „*Căci vai*, zice proorocul, *de cei ce fac lucrul Domnului cu lene*” (Ier. 48, 10).[396] Deci, ca să aflăm din acestea pe Domnul, neobişnuit să umble după săturare, prezintă pe ucenici rugându-L până la îngenunchere să mănânce, din cele procurate de ei, ceva ce Îi este neapărat de trebuinţă. Căci plecaseră în cetate ca să cumpere de ale mâncării, pe care, venind, le aduseseră.

„*Iar Iisus le-a zis lor: Eu am de mâncat o mâncare pe care voi nu o ştiţi*” (In 4, 32)

Mântuitorul ţese cu subţirime răspunsul din cele prezente. Numai că nu spune, în mod umbrit, că, dacă ar şti ei de convertirea apropiată a samarinenilor, s-ar convinge că are ca mâncare mai degrabă pe aceea, decât pe cea care hrăneşte trupul. Iar din aceasta se poate afla câtă iubire faţă de oameni are firea dumnezeiască. Căci socoteşte alergarea spre mântuire ca pe o mâncare dulce a celor ce se mântuiesc.[397]

„*Deci au zis ucenicii unul către altul:*
Nu cumva I-a adus cineva de mâncare?” (In 4, 33)

Neînţelegând ucenicii acest cuvânt întunecos, au cugetat în sinea lor cele ce s-au întâmplat adeseori şi au coborât la gândurile obişnuite, bănuind că I s-a adus Lui de cineva o mâncare mai de cinste şi mai plăcută ca cea adusă de ei.

„*Le zise lor Iisus: Mâncarea Mea este să fac voia Celui*
ce M-a trimis pe Mine şi să săvârşesc lucrul Lui” (In 4, 34)

Înlăturând tot vălul cuvântului, le-a arătat limpede adevărul şi, ca unora ce vor deveni învăţători ai lumii, Se prezintă pe Sine ca model al străduinţei neîncetate şi foarte

---

[396] Nu prin grija faţă de trup ne asigurăm veşnicia fericită, ci prin luminarea sufletului, chemat să conducă viaţa omului spre acea veşnicie, prin credinţa în Dumnezeu şi prin comuniunea cu El. În ceea ce le spune Domnul ucenicilor este o poruncă pentru toţi urmaşii lor, dată prin pilda Lui. Cât de mult iubea Domnul pe oameni, renunţând chiar la mâncare din grija de mântuire a oamenilor! Ar trebui să ia aminte la aceasta urmaşii ucenicilor lui Hristos, care, uneori, pun grija de avuţie materială mai presus de grija faţă de sufletele păstoriţilor.

[397] Cuvântul de învăţătură şi de îndemn al altuia spre mântuire nu este hrană numai pentru cel ce se mântuieşte, ci chiar şi pentru cel ce dă acest cuvânt. Dacă Însuşi Fiul lui Dumnezeu Se socoteşte hrănit prin învăţătura mântuitoare, pe care o dă altora, cu cât mai mult nu trebuie omul să socotească hrană contribuţia pe care o are la mântuirea altora, sau mântuirea acelora? Sfântul Varsanufie spune că Dumnezeu ne va întreba când ne vom înfăţişa la Judecata Lui: Pentru ce vii singur la Mine şi nu aduci şi pe altul?

importante de-a învăța și de-a se îngriji de ea, socotind ca secundară grija față de trebuința trupului. Deci, spunând că mâncarea cea mai plăcută Lui este să facă voia Celui ce L-a trimis pe El şi să săvârşească lucrul Lui, descrie datoria slujirii apostolice. Le arată limpede cum sunt datori să stăruiască în această deprindere. Căci, fiind rânduiți să se ocupe după cuviință numai cu grija învățăturii, trebuie să părăsească plăcerea trupului atât de mult, încât nu trebuie să mai slujească nici în cele necesare, netrebuind să le satisfacă nici chiar pentru ocolirea morții.[398] Acestea să fie spuse pentru prezent, ca chip şi model al viețuirii apostolice.

Iar de trebuie să adăugăm la cele spuse şi ceva mai dogmatic, menționăm că arată şi că a fost trimis de Dumnezeu şi Tatăl fie în modul înomenirii, prin care a luminat lumii prin trup cu bunăvoirea şi consimțirea Tatălui, fie că Cuvântul, Care, provenind într-un mod tainic din Mintea care L-a născut, Îşi arată slava dumnezeiască fără să fie trimis ca slujitor al unor voiri străine, ci El însuşi fiind şi Cuvântul viu, şi voia cea mai vădită a Tatălui, gata să mântuiască pe cei pierduți.[399] De aceea, spunând că El împlineşte lucrul Celui ce L-a trimis, Se arată ca desăvârşitor. Căci toate sunt prin Fiul, în Duhul. Şi socotesc că este vădit tuturor că Fiul este şi Cuvântul şi Sfatul şi Voința şi Puterea Tatălui (I Cor. l, 24).[400] Şi nu va fi nici o greutate să se adeverească aceasta şi din dumnezeiasca Scriptură. Deci, să se vadă Cuvântul afirmat în spusa: „*La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul*” (In l, 1). Să-L vadă ca Sfat, în spusa Psalmistului către Dumnezeu şi Tatăl: „*Cu Sfatul Tău M-ai povățuit*” (Ps. 72, 23). Să-L vadă iarăşi ca Voință, în spusa aceluiaşi: „*Doamne, întru Voia Ta dat-ai putere frumuseții mele*” (Ps. 29, 7). Căci Voia vie şi enipostaziată a Tatălui, adică Fiul,[401] întăreşte frumusețea sfinților, adică toată buna deprindere a virtuții. Iar că este şi Putere, vei înțelege din spusa: „*Porunceşte, Dumnezeule, Puterii Tale, împuterniceşte, Dumnezeule, ceea ce ai lucrat pentru noi*” (Ps. 67, 29). Priveşte în acestea Puterea lui Dumnezeu întrupată cu bunăvoirea lui Dumnezeu şi Tatăl, adică pe Fiul, ca să întărească trupul pe care ni l-a întocmit nouă.[402] Căci dacă nu S-ar fi sălăşluit în noi, firea trupului n-ar fi lepădat de tot slăbiciunea provenită din stricăciune (corupere). Deci Fiul, fiind voința cea bună a Tatălui,[403] desăvârşeşte lucrarea, dăruind mântuirea celor ce cred în El.

---

[398] Dacă Fiul lui Dumnezeu făcut om pune grija pentru oameni mai presus de toate, cum n-ar trebui să facem aceasta noi pentru semenii noştri, ținând seama de porunca lui Dumnezeu, căreia nu-i poate fi supus Cel ce este Dumnezeu însuşi?

[399] În două feluri spune Hristos că e şi El trimis, dar de Tatăl, nu de El, cum suntem trimişi noi, care suntem dependenți în toate, ca creaturi, de Dumnezeu: a) ca Cel făcut om, pentru a lumina lumea prin trup, arătându-Se ca Dumnezeu Mântuitor; b) ca Fiu Născut al Tatălui, Care-L descoperă pe Tatăl atât în planul demnezeiesc, cât şi în lumea creată. Dacă n-ar fi născut Fiul din Tatăl, n-ar putea să Se arate, făcându-Se om, întors spre Tatăl cu iubire filială, dându-le şi oamenilor această întoarcere spre Tatăl, cu simțire filială. Fiul făcut om vrea să întoarcă toate spre Tatăl, prin oameni. Prin El le-a creat Tatăl, prin El vrea să le întoarcă spre Sine. Este de remarcat cum Se afirmă Hristos trimis de Tatăl numai pe Sine, sau cum foloseşte totdeauna expresia „Tatăl Meu”, arătând deosebirea între Sine şi oameni. Numai când îi învață cum să se roage, le cere să spună şi ei lui Dumnezeu Tată, dar „Tatăl nostru”, nedeosebindu-se unii de alții.

[400] Iubirea desăvârşită face pe Unul să fie Cuvântul, Înțelepciunea, Voința şi Puterea Celuilalt, fără să înceteze de-a fi doi. Aceasta are loc în mod desăvârşit între Tatăl şi Fiul. Şi, întrucâl Tatăl este Cel care naşte, şi nu Fiul, despre Fiul se spune că e Cuvântul, Înțelepciunea, Voința şi Puterea Tatălui, şi nu invers.

[401] Expresia „enipostaziată” (*eniposteton*), care va fi folosită de Leontie de Bizanț pentru firea omenească a Fiului, primită în ipostasul Său, o vedem folosită de Sf. Chiril pentru voința Tatălui personificată ca Fiu.

[402] Prin Puterea Tatălui, sau prin Fiul întrupat, Dumnezeu întăreşte trupul ce şi 1-a întocmit Sieşi. Căci tot prin Fiul, sau prin Puterea Tatălui, a şi întocmit trupul nostru, în care sunt armonizate într-o unitate o mare bogăție de rațiuni, susținute vii prin sufletul creat după chipul Cuvântului.

[403] Dumnezeu nu e lipsit de voință. Căci, în acest caz, n-ar fi o existentă personală, ci o esență supusă unor legi. Dar voința lui Dumnezeu nu poate fi decât bună. Bunătatea Lui nu e deci o lege oarbă, inconştientă şi nedorită. Voința şi bunătatea imposibil de nesocotit se conciliază într-un chip tainic, neînțeles, în Dumnezeu. Pentru că e bun din veci, şi numai bun, Dumnezeu nu poate fi monopersonal. Bunătatea exclude singularitatea personală. Bunătatea e a unei persoane față de alta. Şi aceasta îi procură bucuria.

Dar va zice poate cineva față de aceasta: Dacă Fiul este Voința Tatălui, ce voință a Tatălui a fost trimis Fiul să împlinească? Căci ceea ce se împlinește trebuie să fie altceva decât împlinitorul. Ce vom zice față de aceasta? Afirmarea numelor deosebite impune de fapt deosebirea celor indicate, dar în Dumnezeu adeseori aceasta nu are loc şi rațiunea firii supreme respinge exactitatea în acestea. Căci cele despre acestea nu se spun cum sunt în adevăr, ci cum le poate exprima limba şi le poate auzi urechea omenească. Fiindcă cel ce vede prin ghicitură, prin ghicitură şi vorbeşte. Căci ce vei face când Cel simplu ni se arată nouă în două firi, spunând despre cei din Israel: „*Şi pe fiii tăi îi duceau prin foc, ceea ce nu le-am poruncit lor şi nu s-a suit la inima Mea*" (Ier. 19, 5)? Sau oare nu e necesar ca inima să fie alta decât cel în care este? Şi cum se va mai vedea simplu, numai ca Dumnezeu? Deci cele despre Dumnezeu se grăiesc omeneşte. Dar se înțeleg aşa cum I se potriveşte lui Dumnezeu, şi slăbiciunea limbii noastre nu va nedreptăți (văzând variată) firea cea mai presus de toate.[404] Chiar dacă Fiul vorbeşte despre voia Tatălui ca despre ceva deosebit, nu Le vei atribui această deosebire, ci o vei atribui iconomic slăbiciunii cuvintelor, care nu pot spune ceva mai înalt, nici nu pot să exprime altfel ceea ce se indică.

Acestea fie spuse spre dovedirea înțelegerii Fiului şi ca Voință a Tatălui. Iar în spusa de față nu e nici un motiv care să ne silească să înțelegem pe Fiul ca Voință a Tatălui, ci vom admite mai degrabă o voire a Lui bună, deosebită, față de cei ce pier.[405]

„*Nu ziceți voi că mai sunt patru luni şi vine secerişul*?" (In 4, 35)

Foloseşte iarăşi ca prilej pentru cuvânt timpul şi realitatea prezente şi dă înțelesurilor duhovniceşti o tâlcuire formulată prin simțirea mai îngroşată. Căci era încă timp de iarnă şi spicul din sământă încă era proaspăt şi tânăr; de abia odrăslise din țarină. Deci se aştepta să treacă timpul de patru luni, ca să cadă sub mâna secerătorului. „Nu ziceți voi, oamenii, că mai sunt patru luni şi vine secerişul?"

„*Iată, vă zic vouă: Ridicați ochii voştri şi priviți holdele,
că sunt albe pentru seceriş*" (In 4, 35)

Adică, ridicând puțin ochiul înțelegerii de la lucrurile de pe pământ, veți vedea sământa spirituală că s-a albit şi va veni în arie. Deci cheamă la ea fierul secerei. Iar din asemănarea lucrurilor din această viață vei vedea cele închipuite de ele. Căci prin sământă vei înțelege sământa spirituală, şi mulțimea de spice duhovniceşti care, cultivate mai înainte prin glasul Proorocilor, se vor arăta prin Hristos în viitoarea credință. Şi se albeşte sământa în cel ajuns copt (matur), gata să creadă şi întărit în

[404] Dumnezeu e o unitate mai presus de orice unitate, şi de aceea, simplă, dar de o simplitate în care se află o bogăție mai mare decât toată bogăția lumii. Când ne vorbeşte nouă, celor compuşi din suflet şi trup, şi când ne cunoaştem în complexitatea noastră unitară, legată de a lumii, nu putem să nu proiectăm asupra Lui, sau să nu folosească El pentru înțelegerea noastră, limbajul compus prin care exprimăm noi cunoaşterea noastră şi, în acelaşi timp, să ne facă să ne ridicăm totodată la conştiința unității Lui. Pentru Dumnezeu, unitatea e actualizată, şi posibilitatea de-a Se arăta mereu în alte şi alte fapte referitoare la bogăția variată a celor create e virtuală. Pentru noi e actualizată această bogăție, dar vedem totodată în ea unitatea lucrurilor şi a simțirilor şi a înțelesurilor, iar mai presus de ea, unitatea lui Dumnezeu Creatorul unic al lor. Căci legăturile variate care le leagă pe toate într-o unitate nedesăvârşită, în care componentele se pot schimba, presupun în mod necesar o Unitate supremă desăvârşită, a Cărei putere întreține unitatea nedeplină între toate componentele actualizate în varietatea lor.

[405] Fiul e Voința Tatălui, dar în spusa lui Hristos că e trimis ca să facă voia Tatălui se arată şi că are o voire deosebită de a Lui, căci făcându-Se om, îşi însuşeşte şi actualizează voia Tatălui ca voire proprie. Unitatea de voință între Fiul şi Tatăl nu înseamnă că nu actualizează Fiecare ca proprie voința Lor unică şi comună. Fiul vrea El însuşi ceea ce voieşte Tatăl, făcându-Se om şi jertfindu-Se pentru oameni şi arătând Tatălui iubirea Sa şi ca om. Iar Tatăl actualizează în mod propriu voința cea comună a Sa şi a Fiului, ca oamenii să se mântuiască prin Fiul făcut om.

evlavie. Iar fierul secerătorului este cuvântul strălucitor şi atotpreţuit al Apostolilor, care-i seceră pe ascultători din slujirea Legii şi-i mută în arie, adică în Biserica lui Dumnezeu, unde, apăsaţi şi încercaţi de ostenelile pentru cele bune, se vor arăta făină curată, vrednică de Cel ce i-a adunat în magazie.[406]

„*Iar cel ce seceră primeşte plată şi adună rod spre viaţa veşnică, ca să se bucure împreună şi cel ce seamănă, şi cel ce seceră*" (In 4, 36)

E, zice, timpul cuvântului care cheamă la credinţă şi care arată ajungerea la sfârşit a propovăduirii Legii şi a Proorocilor pe seama celor ce ascultă.[407] Căci Legea arată mai înainte ca prin umbre, în slujirile în chipuri, pe Cel ce va veni, adică pe Hristos. Iar Proorocii de după ea, propovăduind cuvintele Duhului, L-au vestit mai înainte într-o mică măsură ca pe Cel ce va fi şi va veni. Iar când a intrat înlăuntrul porţilor, cuvântul Apostolilor nu mai prezintă pe Cel aşteptat ca pe o nădejde ce se va împlini după un timp îndelungat, ci îl va arăta acum ca prezent. Şi cuvântul acesta va secera din slujirea Legii pe cei ce slujeau ei şi se aflau alipiţi numai de literă şi-i va muta, ca pe nişte snopi, la deprinderea şi vieţuirea evanghelică, adică va tăia pe închinătorul la idoli din rătăcirea politeistă şi-l va strămuta la cunoaşterea Celui ce este cu adevărat Dumnezeu şi, ca să spun pe scurt, va strămuta pe cei ce cugetă încă la cele de pe pământ la viaţa îngerilor prin credinţa în Hristos.[408] Aceasta, zice, o va împlini cuvântul secerătorilor.

Dar aceştia nu vor fi lipsiţi de plată. Căci îşi vor culege lor rodul care îi va hrăni spre viaţa veşnică. Şi aceştia nu se vor bucura numai în ei înşişi, luând numai ei acest rod, ci ca cei ce s-au bucurat împreună cu Proorocii de ostenelile acelora şi au secerat sămânţa cultivată mai înainte de aceia, înfăptuind o unică sărbătoare, împreună cu ei. Eu socotesc că preaînţeleptul Pavel, care a învăţat limpede despre chipurile celor viitoare, a putut spune despre Sfinţii părinţi şi prooroci: „*Şi toţi aceştia, desăvârşiţi prin credinţă, nu au luat făgăduinţa, pentru că Dumnezeu rânduise pentru noi ceva mai bun, ca să nu ia fără noi desăvârşirea*" (Evr. 11, 39-40). Căci Mântuitorul a socotit că trebuie să se bucure secerătorul împreună cu cel ce a semnat.[409]

---

[406] Credinţa în Hristos este rezultatul lucrării comune a multora din cursul istoriei. Dumnezeu a lucrat prin generaţii pentru maturizarea gândirii despre Sine ca adevăratul Dumnezeu. Au trebuit să lucreze spre aceasta Patriarhii, cei ce au ţinut Legea dată prin Moise, Proorocii. Numai aşa a putut apărea şi Hristos şi a putut fi primit prin Fecioara şi prin Apostoli. Toate ideile sănătoase în omenire se clarifică prin colaborarea multora în decursul istoriei. Dar şi menţinerea şi transmiterea credinţei în decursul istoriei se împlinesc prin generaţiile ce se succed. Aceasta arată istoria în ceea ce are bun, sau în ceea ce o face să urce spre Dumnezeu, ca o operă unitară, condusă de Dumnezeu. De aceea cel adus la credinţă de cineva, sau cel ce îl aduce, trebuie să se gândească cu mulţumire la cei care au lucrat pentru aceasta înainte. E ceea ce nu fac sectarii. De ce nu aduc ei la credinţă pe necreştini, ci pe cei ce sunt de mai înainte în credinţa Bisericii? De aceea la Judecata din urmă se vor bucura nu numai cei ce au putut propovădui o credinţă deplin lămurită în Hristos, ci şt cei ce au pregătit pe unii oameni pentru a propovădui această credinţă. Chiar în pogorârea la iad, Hristos a ridicat de acolo pe cei ce au pregătit lumea pentru credinţa în El, făcându-le parte de vederea Sa şi de bucuria de a fi în comuniune cu El, împreună cu viitorii sfinţi din creştinism. Aceasta o spune Hristos în cuvântul următor.

[407] Expresia „timpul cuvântului care cheamă la credinţă" poate fi înţeleasă şi ca timpul cuvântului propovăduit de Hristos şi de Apostoli, dar şi ca timpul Cuvântului apărut ca Persoană dumnezeiască întrupată. Căci ele sunt unite. Cuvântul Lui grăit izvorăşte din El ca Cuvânt-Persoană, înţelesul din urmă ni-l arată expresia „*când a intrat înăuntrul porţilor*," se înţelege ale vieţii omeneşti. Dar Cuvântul, în acest înţeles, se arată ca temeiul sau izvorul cuvântului Apostolilor despre El, însă şi ca existenţă personală prezentă în cuvântul grăit de Apostoli.

[408] Cei ce cred în Hristos se apropie de viaţa îngerilor pentru că copleşesc prin sufletul lor alipirea la plăcerile trupeşti, întrucât au fost întăriţi în simţirea duhovnicească a lui Hristos, prin puterea Lui, Care, cu puterea firii Lui dumnezeieşti, a întărit firea Lui omenească în simţirea celor spirituale, asemenea îngerilor.

[409] Cel ce seceră şi treieră grâul adunat îşi adună şi sieşi rod, sau făină pentru hrana sa. Căci nu poate să

„*Eu v-am trimis pe voi să secerați ceea ce voi n-ați muncit. Alții au muncit, şi voi ați intrat în munca lor*" (In 4, 38)

Le descoperă acum toată taina şi, înlăturând vălul ghiciturii de pe cuvinte, le face cu totul clar înțelesul celor spuse. Mântuitorul, iubind pe Prooroci şi pe Apostoli, nu lipseşte pe Apostoli nici de osteneala Proorocilor, dar nici nu le acordă toată lauda cuvenită celor ce se vor mântui prin credința în El. Unind oarecum lucrările între ele şi amestecând osteneala unora cu cea a altora, spune că una va fi iubirea Sa şi față de unii, şi față de alții. Afirmă că Apostolii au intrat în osteneala Sfinților prooroci, neîngăduindu-le să micşoreze bunul renume al celor dinainte, ci convingându-i mai degrabă să-i cinstească, deoarece le-au premers în osteneală şi în timp. Şi cine nu va fi de acord că aceasta este cea mai frumoasă învățătură şi pentru noi?[410]

„*Şi mulți samarineni din cetatea aceea au crezut în El, pentru cuvântul femeii care a mărturisit: Mi-a spus mie toate câte am făcut*" (In 4, 39)

Se osândeşte Israel iarăşi şi prin aceste cuvinte şi, lăudându-se ascultarea cu credință a samarinenilor, se face vădită neiubirea lui de învățătură şi învârtoşarea lui. Căci Evanghelistul îi admiră foarte, zicând că „*mulți au crezut în Hristos, pentru cuvântul femeii*," câtă vreme cei instruiți prin Lege în cunoştința despre El n-au primit nici cuvintele lui Moise şi n-au voit să cunoască nici din propovăduirile Proorocilor că trebuie să creadă în El. Prin acestea pregăteşte, mai bine-zis dovedeşte de mai înainte în chip clar, că Israel va fi scos cu dreptate din harul şi nădejdea în Hristos, şi în locul lui va fi introdusă mulțimea mai ascultătoare a neamurilor, sau a celor de alt neam.

„*Când, deci, au venit samarinenii la El, L-au rugat să rămână la ei. Şi a rămas acolo două zile. Şi cu mult mai mulți au crezut pentru cuvântul Lui*" (In 4, 40-41)

Expune în cuvinte simple ceea ce s-a întâmplat. Dar aduce o altă dovadă despre trebuința de-a lipsi, cu dreptate, de nădejde pe Israel şi de-a muta la ea pe cei de alte neamuri. Căci iudeii batjocoresc cu bănuieli amare şi de nesuportat pe Iisus, Care face multe feluri de minuni şi străluceşte într-o slavă dumnezeiască, şi sunt prinşi fără ruşine de atâta nebunie, încât caută să-L scoată şi să-L alunge şi din cetatea Lui pe Princinuitorul întregii lor fericiri. Iar samarinenii, convinşi de cuvintele unei singure femei, socotesc că trebuie să pornească la drum, ca să ajungă la El. Iar după ce au venit, Îl rugau stăruitor să vină în cetate şi să le dăruiască mai îmbelşugat cuvântul mântuitor. Hristos le împlineşte îndată amândouă rugămințile, ştiind că harul nu le va fi neroditor. Şi mulți au crezut în cuvântul Lui. Să cunoască iarăşi din acestea iubitorul de învățătură şi de evlavie că Hristos Se depărtează de cei ce-L întristează, dar Se sălăşluieşte în cei ce-L bucură prin ascultare şi bună credință.

---

nu se întoarcă şi spre bucuria celui ce a ajutat pe altul să ajungă la credință, şi prin ea, la viața veşnică. Numai egoistul rămâne singur. Cel ce ajută pe altul trăieşte şi mulțumirea aceluia față de sine. Comuniunea la care 1-a ridicat pe altul e trăită în primul rând ca deschidere a aceluia prin comuniune fața de sine. Cum nu s-ar bucura părinții care au semănat credința în copii şi au cultivat-o, când îi vor vedea fericiți pentru ea în viața viitoare? Şi cum nu s-ar gândi fiii la părinți cu recunoştință pentru credința ce au semănat-o în ei, pregătindu-i pentru fericirea veşnică? Pe aceasta se bazează şi pomenirea cu recunoştință de către fii a părinților şi a celor ce le-au fost apropiați. Mai trebuie spus că cel ce seamănă cu mai multă convingere va lua plată şi mulțumire mai mare. „*Cel ce seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va şi secera*" (II Cor. 9, 6).

[410] Aici Mântuitorul accentuează în mod deosebit cinstirea care trebuie să o dăm antecesorilor noştri care au contribuit la pregătirea succeselor noastre în întărirea credinței contemporanilor. Astfel repetăm în privința aceasta greşeala ce o fac sectele care fură credincioşi Bisericii acuzând-o, după ce a susținut din vremea apostolică credința lor, şi divizând unitatea ei şi, prin aceasta, însăşi cauza credinței, în loc să sporească numărul credincioşilor prin atragerea popoarelor necreştine la credința în Hristos.

„Iar femeii îi spuneau: Nu credem numai pentru cuvântul tău, căci am auzit noi înşine şi ştim că Acesta este cu adevărat Hristosul, Mântuitorul lumii” (In 4, 42)

Credința samarinenilor le vine din cele mai mari, şi nu învățând din cele de la altul. Căci se minunează de cele pe care le aud ei înşişi. Ei spun că au cunoscut limpede că El este Mântuitorul lumii, făcând din mărturisirea credinței un temei al nădejdii în El.[411]

„Iar după cele două zile, a ieşit de acolo în Galileea. Căci Însuşi Iisus a mărturisit că un prooroc nu e cinstit în țara lui” (In 4, 43-44)

A ieşit din Samaria după ce a semănat cuvântul mântuitor şi, ca un agricultor, a ascuns sământa în cei ce locuiau acolo, nu ca să fie legată prin tăcerea celor ce au primit-o, ca una ce se odihneşte şi e îngropată în ei, ci ca să odrăslească în sufletele tuturor şi să crească mereu mai mare şi să se arate la o putere mai vădită.[412] Dar deoarece Iisus ocoleşte Nazaretul, care se afla la mijloc şi în care Cuvântul vestise,[413] ca să nu pară că e din el, şi coboară în Galileea, explică în mod necesar ocolirea şi zice că Iisus însuşi a mărturisit că un prooroc nu se bucură de cinste în patria lui. Căci înclinăm să socotim ca nimic ceea ce ne este obişnuit, chiar dacă e mare şi prețios. Şi o spune aceasta nu pentru că Mântuitorul voia să vâneze cinstirea celor de acolo, ca un om iubitor de vreo slavă şi de sărbătorire, ci fiindcă ştia clar că celor ce nu socotesc că se cuvine să cinstească pe învățător, nu le este plăcut şi nici bine primit cuvântul credinței. Deci cu dreptate îi ocoleşte, nevrând să Se obosească zadarnic şi să dăruiască harul, celor ce-L disprețuiesc. Căci nu se cuvine să-i lase nepedepsiți pe cei ce se pretau la atâta răutate, arătând prin aceasta ca un fapt neîndoielnic că cei ce, cunoscându-L, Îl disprețuiesc vor merge la osânda din urmă, ca unii ce au nesocotit un dar atât de minunat.

„Deci, când a venit în Galileea, L-au primit pe El galileenii, cei ce văzuseră toate câte le-a făcut El în Ierusalim, la praznic. Căci şi ei veniseră la praznic” (In 4, 45)

---

[411] Ce putere trebuie să fi iradiat din Persoana lui Iisus şi din cuvintele Lui, că le-au ajuns două zile de rămânere cu ei, ca să se convingă că El este Mântuitorul lumii, deci Dumnezeu însuşi, deşi nu cunoşteau ca iudeii în amănunte proorociile despre venirea Lui! Iar Iisus nu S-a ferit să le facă posibilă convingerea că El este Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii, cu toată smerenia Lui. Numindu-L „Mântuitorul lumii”, samarinenii simțeau în El o putere mai presus de toată lumea, o putere care îi poate scăpa de rău, nu care poate face rău.

[412] Cuvântul lui Hristos sau despre Hristos, dar şi El însuşi, e Cuvântul mântuitor. Orice cuvânt produce o prefacere în om, prin el o altă persoană lucrând asupra altei persoane, în cuvânt lucrează puterea unei persoane asupra alteia, mişcând-o în direcția în care voieşte aceea. Dar puterea unei persoane asupra alteia, lucrătoare prin cuvânt, este eficientă numai cu învoirea persoanei căreia i se vorbeşte. Şi învoirea aceasta este una cu credința ei în persoana care vrea să lucreze asupra alteia. Cuvântul nu e primit fără libertatea persoanei care-i vorbeşte. Dar uşurința primirii cuvântului unei persoane şi credința în el înseamnă simțirea unei puteri deosebite în persoana care-l rosteşte. Cuvântul e produsul libertății unei persoane căreia i se adresează. Libertatea şi puterea cuvântului se îmbină în mod tainic, dar se pot şi despărți. Din Hristos ca Persoană dumnezeiască porneşte cuvântul cel mai plin de putere, pentru că El însuşi este Cuvântul cel mai puternic, fiind chiar Cuvântul creator şi îndumnezeitor. Dar deşi creează fără voia celor pe care îi creează, nu-i înalță fără voia lor. Din acestea se vede că persoana e putere, dar e o putere ce se adresează mai ales alteia, însă e o putere care nu răpeşte libertatea persoanei căreia i se adresează. Oamenii exercită o putere reciprocă între ei prin credință. Credința, cuvântul, puterea, libertatea formează un tot. Cuvântul e şi sământă. Prin el se seamănă credința şi binele, dar se poate semăna şi răul.

[413] Poate că e vorba despre Cuvântul lui Dumnezeu Care Se descoperă în El ca om, dar şi despre cuvântul auzit de la oameni cu smerenie, ca să crească prin el.

Nu-L primesc galileenii pe Iisus fără motiv, ci uimiți pe drept cuvânt şi ei de minunile pe care L-au văzut săvârşindu-le şi cuprinşi de evlavie față de El. Prin acestea se aflau mai presus în înțelepciune față de cunoscătorii Legii.

„*A venit, deci, iarăşi în Cana Galileii, unde prefăcuse apa în vin*" (In 4, 46)

Hristos Se opreşte între cei buni şi înțelepți şi între cei ce se mişcă spre simțirea şi cunoaşterea celor de care se bucură şi le dăruieşte din belşug bunătăți mai mari. Vine deci în Cana, unde va săvârşi minuni, gândind că se cuvine să folosească pe cei de acolo ca pe o sământă semănată mai înainte, prin minunile săvârşite înainte, prin conştiința despre El ca Cel ce toate le poate.

„*Şi era un slujitor împărătesc, al cărui fiu era bolnav în Capernaum. Auzind acesta că vine Iisus din Iudeea în Galileea, merse la El şi Îl rugă să coboare şi să vindece pe fiul lui, pentru că era gata să moară*" (In 4, 46-47)

Vine, deci, un slujitor împărătesc ca la Cel ce putea să vindece. Dar încă nu-L cunoştea ca pe Cel ce este Dumnezeu prin fire. Şi-L numeşte Domn, dar nu-I atribuie demnitatea adevărată a domniei.[414] Altfel, ar fi trebuit să cadă în genunchi şi să nu-L roage să pornească spre casa lui, coborând împreună cu el ca să vindece copilul, ci să-l scape de boala ce-l stăpânea, mai degrabă prin puterea Lui şi printr-o poruncă dumnezeiască. Căci de ce ar fi trebuit să fie lângă cel suferind Cel ce avea puterea să-l izbăvească uşor, din depărtare? Şi cum nu se arăta foarte neştiutor socotindu-L mai presus de moarte, dar necrezând că e Dumnezeu, Cel plin de puterea demnă de Dumnezeu?

„*Îi zise deci Iisus: De nu vedeți semne şi minuni, nu credeți*" (In 4, 48)

Mintea celor rătăciți este încă învârtoşată, minunile sunt mai tari pentru ea decât cuvântul Celui ce o cheamă. De aceea Mântuitorul a zis că aceştia au nevoie mai mult de minuni, spre a putea fi transformați uşor în ceea ce le e de folos şi a putea cunoaşte pe Cel ce este Dumnezeu prin fire.[415]

„*A zis către El slujitorul împărătesc: Doamne, coboară înainte de a muri copilul meu*" (In 4, 49)

E prea mic (sufleteşte) slujitorul împărătesc pentru a înțelege. E oarecum prea copil, ca să ceară harul, şi nu simte că pur şi simplu aiurează.[416] Dacă ar fi crezut că nu numai fiind de față, ci şi lipsind va putea face ceea ce-I cere, L-ar fi înțeles în toată demnitatea Lui. Dar gândind şi lucrând cu totul fără minte, cere lui Dumnezeu puterea specifică Lui, dar nu-L socoteşte Dumnezeu, Care toate le împlineşte, ba socoteşte că nu va birui nici moartea, odată venită, cerându-I, ca pe cel mai mare lucru, să nu-l lase pe copil să fie luat în stăpânire de moarte.

[414] Îi spune „Domn", dar nu crede în domnia Lui absolută, peste toate, adică nu-L crede Dumnezeu.

[415] Natanail L-a recunoscut pe Iisus ca Dumnezeu printr-un singur cuvânt. Chiar femeia samarineancă a fost adusă la credință prin cuvinte. Şi samarinenii, la fel. Căci nu erau cu totul lipsiți de cunoaşterea Proorocilor. Dar slujitorul împărătesc, fiind păgân şi necunoscând pe Dumnezeu cel personal sau pe Proorocii care prevestiseră pe Mesia, era mai greu să vină la credința în Fiul lui Dumnezeu făcut om, numai prin cuvântul Acestuia. Trebuia să vadă minuni. Hristos nu face minuni pentru a uimi pe oameni, ci pentru a-i aduce la credința în Sine ca Dumnezeu, deşi Se menține totuşi într-o smerenie pilduitoare.

[416] Cel ce nu crede e încă într-un delir, sau într-o aiureală care se pretinde cunoştință. Numai cel ce crede într-un Dumnezeu personal, Care are un Fiu din iubire, pe Care din aceeaşi iubire Îl trimite să mântuiască de nefericire pe cei pe care tot din iubire i-a creat, cugetă cu adevărat rațional.

„*Îi zise lui Iisus: Mergi, fiul tău trăieşte*” (In 4, 50)

Trebuie să vină la Hristos cel cu credinţă. Iar Hristos nu Se ţine distant de neştiinţa noastră, ci face parte de binefacerile Lui, ca Dumnezeu, şi celui ce păcătuieşte. Ceea ce ar fi fost spre lauda omului, dacă ar fi făcut, aceea îl învaţă pe omul care n-a făcut, arătându-Se învăţătorul celor mai frumoase fapte şi Dăruitorul bunătăţilor cerute. Căci prin spusa: „*Mergi*,” îl îndeamnă să creadă, iar prin spusa: „*Fiul tău trăieşte*,” arată împlinirea celor dorite printr-o mare şi dumnezeiască putere.[417]

„*Şi a crezut omul în cuvântul pe care i l-a spus Iisus şi a plecat. Iar încă pe când cobora el, l-au întâmpinat slujitorii lui şi i-au vestit că fiul lui trăieşte*” (In 4, 50-51)

Porunca Mântuitorului e una, dar vindecă două suflete: slujitorului îi insuflă credinţa neobişnuită, iar pe tânăr îl scapă de moartea trupească. Care dintre ei e făcut sănătos înaintea celuilalt e greu de spus. Socotesc că boala a luat sfârşit în amândoi deodată, printr-o împreună-lucrare a poruncilor Mântuitorului nostru.[418] Dar vestesc vindecarea copilului şi slujitorii ce-i vin în întâmpinare, arătându-se ca organe ale împlinirii poruncilor dumnezeieşti. Şi aceasta, din iconomia clară a lui Hristos, Care întăreşte prin slujitori pe stăpânul lor slab în credinţă, arătându-i nădejdea[419] ajunsă la împlinire.

„*Şi i-a întrebat de ceasul în care i-a fost mai bine. Şi i-au spus lui că ieri pe la ora şapte (unu după amiază) l-au lăsat frigurile. Deci a cunoscut tatăl că a fost la ora aceea când i-a spus Iisus: „Fiul tău trăieşte.” Şi a crezut el şi toată casa lui. Aceasta este a doua minune pe care a făcut-o Iisus, venind din Iudeea în Galileea*” (In 4, 52-54)

S-a interesat de ora când a început să-i fie bolnavului mai bine, ca să vadă dacă ea coincide cu momentul harului pe care l-a simţit. După ce află că aşa s-a întâmplat, şi nu altfel, se mântuieşte cu toată casa, atribuind Mântuitorului Hristos puterea minunii şi aducând pentru aceasta, ca un rod al mulţumirii, o credinţă mai sigură.

„*După acestea era sărbătoarea iudeilor şi S-a suit Iisus la Ierusalim. Iar în Ierusalim era Scăldătoarea Oilor, numită evreieşte Vitezda, care avea cinci pridvoare. În acelea zăcea o mare mulţime de bolnavi: orbi, schilozi,*

---

417 Câtă vreme slujitorul împărătesc stăruia către Iisus să vină mai repede să vindece pe copil înainte de-a muri, căci după aceea nu va mai putea fi de nici un ajutor, Iisus îi arată că El poate vindeca pe bolnav şi fără să fie lângă el şi, prin aceasta, îndeamnă să creadă că El e Dumnezeu. Căci pentru Dumnezeu nu există distanţe. El este pretutindeni. Toate le vede, toate le poate oriunde. Slujitorul credea într-o putere limitată a lui Iisus, credea că este în El vreo energie deosebită, care poate vindeca pe bolnav prin iradiere din apropiere, dar nu credea că e Dumnezeu, Care prin puterea Lui nemărginită poate vindeca şi de la distanţă şi poate învinge chiar moartea. Iisus îi arată slujitorului nu numai că poate vindeca de la distanţă, ci şi că cunoaşte de la distanţă. Amândouă le spune slujitorului, zicându-i: „*Mergi, fiul tău trăieşte.*” Şi, spunându-i-le, îl face şi să creadă, şi-i împlineşte şi cererea de vindecare a fiului.

418 Chiar în momentul în care îi porunceşte slujitorului să plece spre casă, Iisus vindecă pe fiul acestuia de boala trupească, dar vindecă şi pe tatăl lui, nu numai de durerea pentru boala fiului, ci şi prin credinţa pe care i-o insuflă. Această poruncă e un act a cărui putere atinge două persoane omeneşti strâns unite, dar la distanţă spaţială una de alta. Două porunci au lucrat deodată aşa de unit, încât ele sunt numite una. Dar au lucrat împreună şi pentru că persoana tatălui era unită ca a fiului prin durerea pentru boala lui. Pe de altă parte, se vede şi în aceasta cum Hristos, ca Dumnezeu, biruia distanţele, căci lucra deodată în diferite locuri.

419 Slujitorii au simţit şi ei îndemnul dumnezeiesc care voia ca tatăl copilului să-şi vadă mai repede credinţa confirmată prin împlinirea nădejdilor din ea. Se arată cum leagă puterea lui Dumnezeu pe oameni, sau cum întăreşte ea legătura naturală a celor ce o au.

uscați, așteptând mișcarea apei. Căci îngerul Domnului se pogora la vreme în scăldătoare și tulbura apa. Și cel ce intra cel dintâi, după tulburarea apei, se făcea sănătos, de orice boală era stăpânit" (In 5, 1-4)

Nu degeaba fericitul Evanghelist adaugă îndată după cele spuse reîntoarcerea de aici la Ierusalim. Ci scopul îi era să arate cât de mult întreceau cei de alte neamuri pe iudei în ascultare și cât de mare era deosebirea dintre unii și alții în deprinderi și purtări. Căci așa se putea afla, și nu altfel, că printr-o hotărâre dreaptă a lui Dumnezeu, Care toate le poate și nu caută la fața omului, a căzut Israel pe drept din nădejde și a fost ridicată în ea mulțimea neamurilor. Și nu e greu de-a vedea întărite cele spuse privind la opoziția dintre cele întâmplate. L-a arătat deci pe El mântuind cetatea samarinenilor printr-un singur semn și, la fel, printr-unul, pe slujitorul împărătesc, și prin el folosind mult și pe cei din casa aceluia. După ce a mărturisit prin acestea cât de dispuși se arătau cei de alte neamuri spre ascultare, arată pe Făcătorul de minuni urcându-Se iarăși la Ierusalim și săvârșind acolo un lucru demn de Dumnezeu. Căci eliberează în chip minunat pe un paralitic de boala lui foarte veche, ca și pe fiul slujbașului împărătesc, bolnav pe moarte. Dar acela a crezut cu toată casa și a mărturisit pe Iisus ca Dumnezeu, pe când iudeii, în loc să se minuneze, Îl vor omorî curând și prigonesc cu necredință pe Binefăcătorul, ca pe un călcător de Lege, hotărându-și ei înșiși părăsirea pentru faptele lor urâte, prin care rămân în urma înțelegerii și credinței în Hristos a celor de alte neamuri. Aceasta este ceea ce s-a spus despre ei în Psalmi, printr-un cuvânt adresat Domnului Iisus: „Că îi vei pune pe ei la spate" (Ps. 20, 9). Căci cei ce au fost puși întâi pentru alegerea părinților, vor veni ultimii, și după chemarea neamurilor: „*După ce va intra tot numărul păgânilor, se va mântui întregul Israel*" (Rom. 11, 25-26). Acest scop ni-l arată ordinea bine întocmită a celor scrise. Dar să dăm pe rând o expunere mai exactă a înțelesului versetelor.

„*Era acolo un om, care era bolnav de treizeci și opt de ani. Văzându-l Iisus pe acesta zăcând și știind că este așa de multă vreme...*" (In 5, 5-6)

După ce iudeii au prăznuit sărbătoarea azimelor, în care aveau și obiceiul să junghie mielul, se înțelege în timpul Paștelui, Hristos a plecat din Ierusalim și a petrecut între samarineni și între cei de alte neamuri, învățându-i pe aceia, întristat de relele purtări față de El ale fariseilor. De abia întors la Ierusalim în timpul Sfintei Cincizecimi - căci aceasta era sărbătoarea următoare și apropiată în Ierusalim - vindecă în apa scăldătoarei pe paralitic, care fusese chinuit timp îndelungat de boală (căci era bolnav de treizeci și opt de ani), neajuns încă la numărul desăvârșit al Legii, adică la cel de patru ori zece, sau la al patruzecilea.[420] Acesta este cuvântul istoriei. Dar în chipul acestui lucru trebuie văzut un înțeles duhovnicesc. Despărțirea lui Iisus, întristat, de Ierusalim, după junghierea mielului, petrecerea între samarineni și galileeni și predicarea către aceia a cuvântului mântuitor, ce voiește să însemne altceva decât plecarea Lui dintre iudei, după pironirea Lui pe cinstita Cruce și moartea Lui, spre dăruirea Sa celor dintre neamuri, poruncind să se spună Ucenicilor după învierea Sa din morți că se va întâlni cu ei în Galileea? Revenirea Lui, la sfârșitul săptămânilor Cincizecimii (după o săptămână, sau după patruzeci și nouă de zile, *n.tr.*), la Ierusalim arată în chip și ghicitură întoarcerea Mântuitorului la iudei, din iubire de oameni, în timpurile din urmă ale veacului de față, când noi, cei mântuiți prin credința în El, vom prăznui preasfintele sărbători de pe urma patimii Lui mântuitoare.[421]

[420] Acest număr este o înmulțire a celor patru virtuți cardinale (înțelepciunea, dreptatea, bărbăția și cumpătarea) cu cele zece porunci.

[421] Legea și faptele lui Hristos de dinainte de moartea pe Cruce pregăteau prin tipuri lucrarea Fiului lui Dumnezeu după înviere. În faptele lui Hristos de dinainte de înviere, se întâlnesc încă unele chipuri ale

Iar vindecarea paraliticului înainte de sfârşitul Legii, prin caracterul de chip al faptei, înseamnă că Israel, pornit prosteşte şi cu necredinţă împotriva lui Hristos, se va îmbolnăvi şi va paraliza şi va vieţui mulţi ani într-o nelucrare chinuitoare, dar nu va ajunge la o pedeapsă deplină, ci se va bucura de atenţia Mântuitorului şi, prin ascultare şi credinţă,[422] va fi vindecat şi el în scăldătoare. Iar că numărul patruzeci este desăvârşit după legea dumnezeiască, nu le va fi greu să afle celor ce se ocupă cu dumnezeieştile Scripturi.

„*... îi zise lui Iisus: Voieşti să fii sănătos*?" (In 5, 6)

O dovadă clară a bunătăţii nemăsurate a lui Hristos e că nu aşteaptă rugămintea celor în suferinţă, ci, din iubire de oameni, o ia înaintea rugăminţii lor. Căci vine, precum vezi, şi-i oferă ajutorul fără a fi rugat. Iar întrebarea, de vrea să fie scăpat de boală, nu era a unui neştiutor a ceea ce era tuturor vădit, ci a unuia ce voia să trezească în bolnav dorinţa mai caldă de însănătoşire, adică să o dorească cu multă tărie. Apoi întrebarea, dacă vrea să dobândească ceea ce doreşte, are în ea o oarecare asigurare că poate să ofere ceea ce doreşte bolnavul şi că e gata să ofere aceasta, aşteptând de la acela doar cererea harului făgăduit.[423]

„*Bolnavul I-a răspuns: Doamne, om nu am ca, atunci când se tulbură apa, să mă arunce în scăldătoare. Până ce vin eu, coboară altul înaintea mea*" (In 5, 7)

În jurul zilei Sfintei Cincizecimi, îngerii, coborând din cer, tulburau apa, făcând un zgomot ca semn al prezenţei lor. Şi apa se sfinţea de sfintele duhuri. Şi dacă cineva din mulţimea celor bolnavi ajungea să coboare înaintea celorlalţi, se scula eliberat de povara bolii ce-l chinuia. Căci puterea vindecării era măsurată numai pentru cel care o câştiga primul. Dar şi acesta era un semn că folosul Legii, prin îngeri, se extindea numai la unicul neam al iudeilor, nevindecând pe vreun altul. Căci poruncile date prin Moise de la Dumnezeu se predicau până la Berşabe, fiind comunicate prin îngeri în muntele Sinai, în jurul zilelor stabilite pe urmă ca Sfânta Cincizecime. De aceea şi apa scăldătoarei nu se tulbura în alt timp, aceasta indicând coborârea sfinţilor îngeri în ea.[424]

Legii. Ca Cel ce-Şi începea lucrarea mântuitoare, El le ştie ca chipuri ale Sale, ca adevăr, cum nu le ştiau evreii, sau ca chipuri care treceau în realitate faptele Lui mântuitoare. Plecarea Lui, după Paştile iudeilor, în Samaria şi Galileea este deja o plecare a Lui de la iudei, care va fi deplină după Paştele iudaic - care era chipul trecerii iudeilor din Egipt spre libertate pământească - o trecere la alte popoare. El este Cel ce le trecea pe acelea, dar încă nu deplin, la Împărăţia lui Dumnezeu, la Împărăţia libertăţii de păcat. Revenirea Lui la Cincizecimea iudeilor e o întâlnire în El a chipului cu realitatea venirii, prin El, a Duhului Sfânt, Care însă nu va fi dat deplin Ucenicilor şi, prin ei, celor ce vor crede în El decât după înviere, dar mai ales când Se va reîntoarce la sfârşitul istoriei, ca să întemeieze „noul Ierusalim", plin de lumină. Cât Se află pe pământ, înainte de înviere, Hristos Se află la mijloc între Lege şi viaţa în Duhul Lui. E într-o trecere de la una la alta pentru Sine ca om şi pentru cei ce credeau atunci în El. După învierea Sa umanitatea Lui e ajunsă la desăvârşire, dar a oamenilor care cred sau au crezut în El va ajunge la această desăvârşire la învierea lor. Dar, prin învierea lui Hristos, umanitatea e scăpată încă de pe pământ de chipurile Legii. Trecându-se de la chipuri la adevărul anunţat de El, se adevereşte în alt sens cuvântul Mântuitorului: „*N-am venit să stric Legea, ci s-o împlinesc*" (Mt. 5, 14).

[422] Aceasta se va întâmpla nu mult timp înainte de sfârşitul lumii, sau de desăvârşirea Legii, prin împlinirea chipurilor ei, sau prin ajungerea deplină la Hristos, Adevărul prevestit de chipurile Legii, adică nu cu mult înainte de al patruzecilea an, numărul deplin sau desăvârşit ai Legii, ca chip al sfârşitului timpului.

[423] O vindecare ce vine dintr-o putere spirituală nu poate avea loc fără o trezire a puterii spirituale, sau a credinţei în puterea spirituală care se oferă celui bolnav.

[424] La Cincizecimea mozaică se coborau îngerii ca să vindece un singur bolnav, arătând încă o lucrare limitată a lui Dumnezeu faţă de omenire, ca prevestire a venirii Fiului Său propriu pentru mântuirea tuturor celor ce voiesc să-L primească. Lucrarea în oameni o va arăta Hristos prin Duhul Sfânt, aflat în El însuşi şi comunicat din El însuşi, la Rusalii. Şi prin vindecarea de către El însuşi, sau prin Duhul Sfânt din El, Hristos face trecerea de la lucrarea limitată a lui Dumnezeu prin Lege, la lucrarea Lui directă în toţi

Deci slăbănogul, neavând un om care să-l arunce în apă, se plângea nu numai de boala ce-l stăpânea, ci şi de lipsa celor ce-l puteau ajuta, zicând: „*Nu am om care să mă arunce în apă.*” El aştepta pe Iisus să-i facă aceasta şi să-l îndrume.[425]

„*Îi zise lui Iisus: Scoală-te, ia-ţi patul tău şi umblă. Şi îndată omul s-a făcut sănătos. Şi în ziua aceea era sâmbătă*” (In 5, 8-9)

Porunca era potrivită lui Dumnezeu şi era dovada cea mai clară a puterii şi a stăpânirii Lui. Căci nu se roagă pentru scăparea celui ce zăcea de boală, ca să nu pară vreunora că e şi El unul dintre sfinţii Prooroci, ci porunceşte, în chip stăpânitor, ca Domnul Puterilor, să se facă aceasta, spunând bolnavului, ce se bucura, să plece acasă şi să-şi ia patul pe umeri, făcându-se celor ce-l priveau dovadă a puterii Celui ce l-a vindecat.[426] Iar bolnavul împlineşte îndată ceea ce i s-a poruncit şi, prin ascultare şi credinţă, arată realizându-se în el harul atât de dorit. Iar fiindcă prin cele de mai înainte 1-am înfăţişat pe el ca chip şi tip al mulţimii iudeilor, ce se vor tămădui în timpurile din urmă, să cugetăm iarăşi la acest lucru care se va întâmpla, potrivit înţelesurilor expuse înainte.

Hristos face sănătos pe acest om sâmbăta, şi celui însănătoşit îi porunceşte îndată să desfiinţeze obiceiul din Lege, îndemnându-1 să umble sâmbăta şi să facă aceasta purtând povara patului, deşi Dumnezeu porunceşte, clar printr-unul dintre Sfinţii prooroci: „*Să nu scoateţi poveri din casele voastre în ziua sâmbetei*” (Ier. 17, 21). Dar să nu spună cineva, de este înţelept, că omul acesta a dispreţuit cu neînfrânare poruncile dumnezeieşti, ci L-a arătat ca un chip pe Hristos şi pe cei ce, în timpurile din urmă ale veacului, vor fi vindecaţi prin ascultare şi credinţă în El. Căci aceasta socotesc că înseamnă sâmbăta, care e ultima zi a săptămânii.[427] Pentru cei ce au primit vindecarea prin credinţă şi s-au schimbat spre o înnoire a vieţii, nu mai e necesară litera Legii Vechi, ci trebuie părăsită slujirea prin ghiciturile umbrelor. De la aceasta socotesc că, luând prilej şi fericitul Pavel, scrie celor ce după credinţă se întorc iarăşi la Lege: „Dar vă spun vouă că de vă veţi tăia împrejur, Hristos nu vă vor fi de folos.” Şi iarăşi: „*Aţi fost goliţi de Hristos cei ce vă îndreptăţiţi din Lege, aţi căzut din har*” (Gal. 5, 2-4).

„*I-au zis deci iudeii celui vindecat: Este sâmbătă*

---

oamenii. Apa în care Se va coborî acum Duhul Sfânt însuşi va fi de folos tuturor celor ce vor primi prin Sfântul Botez puterea mântuitoare nesfârşită a Duhului dumnezeiesc. Dar înainte de instituirea Botezului pentru toţi, care s-a făcut după Înviere, Iisus vindecă pe unii bolnavi, pe care îi întâlneşte şi care îi cer vindecarea, prin cuvântul Său direct.

[425] . „*Doamne, om nu am.*” Alţi bolnavi aveau vreo rudenie care să-i arunce în apă. El n-avea nici o rudenie. În Iisus a venit rudenie fiecărui om, Fratele tuturor, Care poate ajuta pe cei ce I-o cer, pe cei care I se roagă cu credinţa că-i poate izbăvi.

[426] Toate le face şi le spune Hristos nu numai cu o putere mai presus de toate, ci şi cu un bun rost. Porunceşte bolnavului să-şi ia patul, sâmbăta, pentru a arăta că El e mai presus de Lege. Iar Evanghelistul, prin tot ce spune despre Hristos, pune în relief dumnezeirea Lui. Hristos comunică, chiar prin porunca Sa, puterea Sa. El nu Se arată dependent de o altă putere, superioară Lui. Nu vindecă rugându-Se lui Dumnezeu ca Unuia mai presus de El. Vindecă într-adevăr chiar prin cuvântul prin care-i spune bolnavului să-şi ia patul, căci prin aceasta îi dă putere să o facă.

[427] În continuare, Sf. Chiril pare să interpreteze şi altfel porunca dată fostului paralitic de a-şi duce patul sâmbăta, contrar Legii ce oprea de la aceasta. Ea îl arată pe Hristos cerând mai presus de toate credinţa în El ca Dumnezeu. Sâmbăta pregătea pentru Hristos. Când vine El, trebuie să se treacă peste faptele Legii la credinţa în El, arătată cu deosebire în cinstirea duminicii, în care El a înviat. Înainte se cerea odihna de faptele prin care omul se foloseşte de lucrurile lumii. Dar o dată ce Dumnezeu a venit la noi în Hristos şi a înviat, ne-a arătat că mai înaltă decât odihna de lucrurile lumii este bucuria de învierea lui Hristos, ca nădejde a învierii noastre, sau ca pregustare a vieţii noastre fericite cu Hristos după învierea cea de obşte. Atunci omul nu va mai fi un slăbănog supus lucrurilor lumii. Va fi mai tare decât ele. Nu-i va mai fi mântuirea condiţionată de supunerea privitoare la sâmbătă şi de alte practici poruncite de Lege, ci de unirea cu Hristos.

şi nu-ţi este îngăduit să ridici patul” (In 5, 10)

Socotesc că şi pentru noi e un prilej foarte potrivit să spunem faţă de acestea: „*Iată un popor fără minte şi fără inimă. Ochi au, şi nu văd*” (Ier. 5, 21). Ce poate fi mai prostesc ca aceasta, sau mai lipsit de simţire? Căci, deşi se cuvenea să se minuneze, nu văd cu mintea puterea Tămăduitorului. Certându-1 amarnic şi neştiind decât aceasta, îl încarcă de vină pe cel ce de abia s-a ridicat din boala îndelungată, poruncindu-i fără pricepere să zacă mai departe, cerându-i să cinstească sâmbăta chiar şi prin trebuinţa de-a rămâne bolnav.

„*Iar el le-a răspuns: Cel ce m-a făcut sănătos,*
Acela mi-a spus: Ia-ţi patul tău şi umblă” (In 5, 11)

Cuvântul cuprinde în el un înţeles preaînţelept, care respinge totodată cugetarea strâmbă a iudeilor. Căci deoarece, declarând că nu e îngăduit să plece acasă ducându-şi patul, îl învinuiau cu uşurinţă de călcarea Legii pe cel vindecat, în mod necesar el le răspunde acelora, apărându-se, că i-a poruncit lui să umble, Acela care s-a arătat şi Dătătorul sănătăţii. Prin aceasta numai că nu spune: Cea mai mare autoritate o are în a porunci să fie cinstită sâmbăta Cel ce are atâta putere sau har, că m-a scăpat pe mine de boală. Căci, dacă nu se poate atribui oricui această faptă, ci numai lucrării şi puterii dumnezeieşti, cum ar greşi Cel ce a făcut aceasta? Sau cum n-ar socoti că nu se cuvine aceasta lui Dumnezeu, Care ce are putere demnă de Dumnezeu? Un astfel de cuvânt are deci în sine un înţeles amar.[428]

„*Deci l-au întrebat pe el: Cine este omul care ţi-a spus ţie:*
Ia-ţi patul tău şi umblă? Iar cel vindecat nu ştia cine este.[429]
Căci Iisus Se dăduse la o parte din mulţimea care era în acel loc.
După aceasta, Iisus l-a aflat pe el în templu” (In 5, 12-14)

Nesăturată e mintea iudeilor de pofta de-a ucide. Se interesează de Cel ce a poruncit, voind să-L facă complice cu cel vindecat în chip minunat. Căci socoteau ei, cu dreptate, că singur Acela trebuia învinuit pentru călcarea sâmbetei, Care a trecut printre laţurile şi cursele lor greu de ocolit şi a ieşit din lăuntrul porţilor morţii. Dar fostul bolnav nu-l poate indica pe Doctorul de care se interesează întrucât Hristos S-a ascuns cu bun rost, ca să ocolească mânia lor fierbinte. Dar nu alege fuga ca unul ce-ar putea să pătimească chiar dacă n-ar voi, ci făcându-ni-Se şi în aceasta pe Sine însuşi pildă.[430]

---

428 Fostul bolnav răspunde celor ce, dispreţuind minunea săvârşită de Hristos şi deci neadmiţând că El este mai mare decât formele externe ale Legii, îi reproşau nesocotirea unei porunci a Legii: Cel ce a săvârşit minunea vindecării mele, pe care nici un om nu o putea săvârşi, este mai presus şi de poruncile Legii, prin care nu se vindeca nimeni.

429 Iudeii, nelăsându-se convinşi de argumentul fostului bolnav că Cel ce l-a făcut sănătos e mai tare ca toţi oamenii, deci e Dumnezeu, Care e Domn şi al sâmbetei, mai presus de mila faţă de om puneau păzirea formală a Legii. De aceea îi reproşau bolnavului în continuare că a primit să se facă sănătos şi să-şi ia patul şi să plece sâmbăta. Dar ţineau să-L facă vinovat mai ales pe Cel ce a îndemnat pe bolnav să-şi ia patul, arătându-i că l-a făcut sănătos. De aceea îl întrebau pe bolnav: „Cine te-a făcut sănătos?” Voiau să-L afle pe Acela şi să-L dea morţii.

430 Nu Se ascunde Hristos de cei ce voiau să-L omoare, ca unul ce nu putea să nu moară, ci ca unul ce va primi moartea când va voi, deşi putea să nu moară, în aceasta se vede că Se ascunde pentru a mai vieţui atât cât socotea de folos pentru a câştiga deplin la credinţa în Sine pe Apostoli şi pe toţi cei ce aveau să-L propovăduiască lumii şi să ne dea toată învăţătura necesară. Dar S-a ascuns şi ca să ne arate că S-a făcut cu totul ca noi, adică Şi-a însuşit şi frica noastră de moarte, ca, şi având această frică, totuşi să primească moartea atunci când va trebui, pentru ca şi noi, având această frică, să ne obişnuim cu gândul de a primi moartea atunci când va trebui.

„Şi i-a zis lui: Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu-ţi fie ţie mai rău” (In 5, 14)

Cu bun rost renunţând la ascunderea de la început, Hristos Se arată iarăşi, dând fiecăreia dintre acestea timpul potrivit. Căci Cel ce nu putea să greşească nu putea face ceea ce nu are în sine raţiunea cuvenită. Deci Şi-a făcut motiv al convorbirii cu acela îndemnul folositor de-a nu mai păcătui, ca să nu sufere acela de rele mai mari decât cele trecute. Iar prin aceasta îl învaţă că Dumnezeu nu îngrămădeşte în amintirea Sa păcatele oamenilor numai pentru judecata ce va avea loc în viitor, ci-i biciuieşte în chip felurit încă vieţuind în trupuri şi înainte de marea şi tuturor arătata zi a Celui ce îi judecă pe toţi. Iar că de multe ori, greşind şi supărând pe Dumnezeu, suntem bătuţi, ne va mărturisi preaînţeleptul Pavel, zicând: „*De aceea mulţi dintre voi sunt neputincioşi şi bolnavi şi mulţi mor. Căci dacă ne-am judeca noi înşine, n-am fi judecaţi. Iar fiind judecaţi de Dumnezeu, suntem învăţaţi prin certare, ca să nu fim osândiţi împreună cu lumea*” (I Cor. 11, 30-32).[431]

„*Deci a plecat omul şi a vestit iudeilor că Iisus este Cel ce l-a făcut sănătos*” (In 5, 15)

Li-L vesteşte iudeilor pe Iisus, nu ca, îndrăznind să-I facă vreun rău, să se dovedească necredincios, ci ca, de vor voi şi ei să se vindece, să cunoască pe Doctorul vrednic de admiraţie. Observă cum acesta este scopul lui. Căci nu vine să anunţe, cum voiau unii dintre cei ce-L învinuiau, că Iisus este Cel ce i-a poruncit să umble în ziua sâmbetei, ci că este „*Cel ce l-a făcut pe el sănătos*”. Aceasta înseamnă că n-a făcut nimic altceva, decât să arate ceea ce-L dovedea ca Doctor.

„Şi de aceea îl prigoneau iudeii pe Iisus şi căutau să-L omoare, pentru că a făcut acestea sâmbăta” (In 5, 16)

Cuvântul nu descrie simplu în acestea furia nebună a iudeilor. Căci Evanghelistul nu spune numai că iudeii îl prigoneau, ci şi pentru care pricină nu se ruşinau de aceasta, zicând: „Pentru că făcea acestea sâmbăta.” Îl prigoneau prosteşte şi fără credinţa că a făcut bine sâmbăta, socotind că Legea împiedica aceasta, că n-ar îngădui să se mântuiască şi să se ajute cei bolnavi, ci că cerea să se renunţe la legea iubirii, la lauda iubirii de fraţi, la harul bunătăţii. Deci ar putea cineva să arate în multe feluri că iudeii respingeau cele bune, necunoscând scopul Legiuitorului cu privire la sâmbătă, dând cea mai deşartă explicare a ei. Căci, cum a spus Hristos însuşi, fiecare, ducând boul sau oaia lui, le adapă (Lc. 14, 5), şi omul primeşte tăierea împrejur sâmbăta, nu ca să se desfiinţeze Legea lui Moise. Dar ei se înfurie că a fost făcut sănătos un om întreg sâmbăta, pentru multa strâmbare a obiceiurilor din neştiinţă, neacordându-i omului făcut după chipul dumnezeiesc o întâietate faţă de animalele necuvântătoare, ci socotind că trebuie să se aibă milă sâmbăta de bou şi de oaie, ca să fie scăpate de foame şi de sete, fără să fie învinovăţiţi, dar să se condamne ca de cele mai mari fărădelegi cei ce s-ar arăta miloşi şi buni faţă de aproapele lor sâmbăta. Dar ca să-i vedem iarăşi pe ei nu puţin lipsiţi de minte şi obligaţi cu dreptate să audă: „*Rătăciţi, necunoscând Scripturile*” (Mt. 22, 29), să arătăm clar şi din Sfintele Scripturi, care au zugrăvit şi odinioară, ca în chip, pe Iisus arătându-Se indiferent faţă de sâmbătă. Astfel, preaînţeleptul Moise plecând, cum s-a scris, din cele omeneşti, la bătrâneţe adâncă, şi

[431] E mai bine să fie omul judecat şi certat pe pământ, ca să se îndrepte, decât la judecata din urmă, care îi va aduce celui ce nu s-a îndreptat pedeapsa veşnică. De aceea, să mulţumim lui Dumnezeu pentru certările pe care ni le dă câtă vreme suntem în trup, ca să ne pregătească pentru neosândire la Judecata din urmă.

mutându-se în sălaşurile de sus, prin judecata şi hotărârea Atotţiitorului Dumnezeu, conducerea lui Israel a luat-o Iosua, fiul lui Navi (Deut. 34, 8-9). Acesta, înconjurând Ierihonul cu mii de bărbaţi înarmaţi şi voind să cucerească cetatea, a dat leviţilor poruncă să poarte chivotul Legii în jurul cetăţii în toate cele şase zile, iar în a şaptea, adică sâmbăta, a poruncit mulţimii nenumărate de oşteni să sune din trâmbiţe. Şi astfel, dărâmându-se zidurile, au intrat înlăuntrul cetăţii nimicind-o, nerespectând odihna, nepotrivită atunci, a sâmbetei, nici ferindu-se să lupte în chip biruitor, din pricina Legii care îi oprea, nici împotrivindu-se lui Iosua, căpeteniei ostăşeşti de atunci, ascultând fără cârtire de conducerea lui. Iar acestea sunt în chip. Deci deoarece a venit Adevărul, adică Hristos, ca să dărâme şi să distrugă zidul stricăciunii, ridicat de diavol împotriva omului, şi se vede făcând aceasta sâmbăta, ca într-o pârgă şi început al lucrării, cu paraliticul, iudeii se înfurie din neştiinţă şi osândesc ascultarea părinţilor, neîngăduind firii umane să învingă răul pricinuit prin boală, socotind că trebuie să se silească să prigonească pe Iisus care face binele sâmbăta.[432]

„*Iar Iisus le-a răspuns lor: Tatăl Meu până acum lucrează, şi Eu lucrez*” (In 5, 17)

Hristos spune: „*Eu lucrez*” (In 5, 17), vorbind de sâmbătă. Şi este necesar să se spună „până acum”, ca înţelesul gândit să-şi primească cuvântul potrivit. Lipsiţi fiind iudeii de cunoştinţă şi neştiind cine este Unul-Născut după fire şi atribuind numai lui Dumnezeu şi Tatăl cele prescrise de Lege prin Moise şi afirmând că numai de El trebuie să se asculte, Iisus încearcă să-i convingă că toate le lucrează împreună cu Tatăl şi că are în Sine firea Celui ce L-a născut, deoarece nu este altul decât Acela cât priveşte identitatea fiinţei, şi nu gândeşte vreodată altceva decât ceea ce place Celui ce L-a născut.[433] Iar fiind de aceeaşi fiinţă, aceleaşi le şi cugetă; mai bine-zis, El, fiind Sfatul viu şi Puterea Tatălui, lucrează toate în toate împreună cu Tatăl. Pentru ca să respingă deci murmurul deşert al iudeilor şi să-i dezaprobe pe cei ce Îl prigoneau pentru ceea ce li se părea greu de acceptat, adică pentru dispreţuirea cinstirii sâmbetei, le spune: „*Tatăl Meu până acum lucrează.*” Prin aceasta vrea să spună: De crezi, omule, că zidirea este cârmuită şi sâmbăta prin consimţirea şi voinţa lui Dumnezeu, Care pe toate le-a definit şi le-a creat cu măiestrie, ca răsărirea soarelui şi ţâşnirea izvoarelor producătoare de umezeală şi înălţarea roadelor din pământ, care nu-şi opresc creşterea sâmbăta, ca focul care împlineşte ale sale pentru trebuinţele oamenilor, slujindu-i fără întrerupere, vei mărturisi, fără îndoială, că Tatăl lucrează cele cuvenite lui Dumnezeu şi sâmbăta. Pentru ce, deci, învinuieşti, cu nepricepere, pe Cel prin Care toate le lucrează? Căci nu lucrează altfel Dumnezeu şi Tatăl, ci prin Fiul, ca Putere şi înţelepciune a Lui. De aceea şi zice:

[432] Iisus arată că nu e oprit a face bine sâmbăta. Prin binele făcut se măreşte caracterul de sărbătoare al zilei. Dacă în sărbătoare ne întâlnim mai mult cu Dumnezeu, Făcătorul binelui, a lucra din puterea binelui înseamnă a ne adânci în unirea cu El. Odihna poruncită de Lege în ziua sâmbetei avea semnificaţia opririi de la rău, de la fapte egoiste. Căci a face bine înseamnă a ajuta pe altul. Iisus Hristos, aducându-ne puterea de-a face binele, ne-a eliberat de odihna sâmbetei de la cele rele.

[433] Deoarece iudeii îl osândeau, socotind că numai Dumnezeu este mai mare decât Legea care porunceşte odihna de sâmbătă, Iisus declară că El nu gândeşte şi nu lucrează decât ceea ce gândeşte şi lucrează Dumnezeu însuşi, Care e Tatăl Lui. Se afirmă iarăşi ca Unicul Născut din Tatăl şi de o fiinţă cu El. Deci, dacă a vindecat sâmbăta şi a poruncit fostului paralitic să-şi poarte patul sâmbăta, n-a făcut decât ceea ce a făcut totodată Însuşi Dumnezeu ca Tată al Lui. Dumnezeu lucrează neîncetat cele bune. Nu Se opreşte niciodată de la aceasta. Căci lumea nu poate continua să existe fără puterea lucrătoare a Lui. Procesele din lume şi desfăşurările vieţii omeneşti nu se întrerup nici o clipă. Natura şi viaţa omenească nu şi-au dat singure legile lor şi nu se mişcă numai prin sine conform lor, ci Dumnezeu, Care a creat lumea, le-a dat aceste legi ce se repetă în general şi El ajută să se mişte neîncetat conform lor. Deci nici Dumnezeu nu încetează vreodată să le susţină în mişcarea lor. Dacă se spune că Dumnezeu Sa odihnit în ziua a şaptea, aceasta înseamnă că a încetat să mai aducă structuri noi în lume. În susţinerea, naşterea, creşterea aceloraşi firi şi structuri ale lumii, Dumnezeu-Tatăl şi deci şi Fiul Lui lucrează „până atunci”, precum afirmă Cel din urmă.

„Şi Eu lucrez." Dezaprobă, deci, criticile ce susțin pornirea absurdă şi neînfrânată a prigonitorilor, arătând că nu se îndreaptă atât spre Sine însuşi, cât spre Tatăl, Căruia Îi atribuia ca singurului voința de a fi cinstite legile, necunoscând pe Fiul cel după fire al Lui.[434] De aceea Îl şi numeşte pe Dumnezeu Tatăl Său în chip singular, călăuzind în modul cel mai cuvenit spre învățătura cea mai bună şi mai de cinste.

„*De aceea căutau iudeii şi mai mult să-L omoare, pentru că nu numai că nesocotea sâmbăta, ci şi pentru că numea pe Dumnezeu Tatăl Său, făcându-Se pe Sine Dumnezeu*" (In 5, 18)

Mintea iudeilor ajunge până la neomenie. Căci prin cele prin care trebuiau să se vindece se îmbolnăvesc şi mai mult, ca să audă cu dreptate: Cum ziceți voi că sunteți înțelepți? Căci ei trebuiau să se îmblânzească în judecată, mutându-se la evlavie prin cugetarea cuvenită.[435] Dar ei uneltesc uciderea Celui ce le-a dovedit prin faptă că n-a greşit nimic împotriva Legii dumnezeieşti vindecând un om sâmbăta. Şi împletesc cu mânia, din pricina sâmbetei, păcatul hulei împotriva adevărului,[436] prinzându-se pe ei înşişi în cursă, prin păcatele lor, spre mânie de nedesfiinţat. Căci se indignau socotind că Iisus săvârşeşte o impietate numind pe Dumnezeu Tatăl Său. Fiindcă nu cunoşteau pe Dumnezeu Cuvântul făcut om pentru noi, în chip de rob, Viața ce țâşneşte din Tatăl, adică pe Unul-Născut, Căruia singur Îi este în mod propriu Dumnezeu Tată, iar nouă, nu. Căci noi suntem fii prin voința Lui. Prin voința Lui, cu care ne-a cinstit, am urcat la demnitatea mai presus de fire şi am câştigat putința de-a ne numi dumnezei şi fii, pentru Hristos, Care locuieşte în noi prin Sfântul Duh.[437] Privind numai la trup, iar pe Cel ce locuieşte în trup necunoscându-L,[438] nu sunt urcați, fără să fie scoşi din ei, spre măsura celor de dincolo de firea omului, prin declarația Lui că are pe Dumnezeu ca Tatăl.[439] Căci acest înțeles îl afirmă când spune: „Tatăl Meu". Dar cei ce socotesc că Cel căruia Îi este Tată Dumnezeu este egal cu Tatăl după fire, sunt singurii care gândesc drept. Căci aşa este, şi nu altfel. Dând şi acest înțeles cuvântului Său, aceia se indignează şi mai

[434] Dacă Dumnezeu-Tatăl e Persoană, El lucrează în comuniune cu Fiul. Căci nici o Persoană nu e lipsită de iubire, deci de comuniune în tot ce gândeşte şi face. Iar Tatăl şi Fiul, ca Persoane desăvârşite, lucrează într-o comuniune desăvârşită, având în această comuniune Fiecare poziția Lui: Tatăl, Care a născut pe Fiul, le lucrează toate prin Fiul. De aceea au pus pecetea comuniunii Lor pe unirea neconfundată a lucrării tuturor. Cei ce nu recunosc că Dumnezeu lucrează prin Fiul, deci chiar când face aceasta şi sâmbăta, nu jignesc numai pe Hristos, ci şi pe Tatăl însuşi, Care lucrează prin Fiul. Orice necinstire referită la Fiul se îndreaptă de fapt şi spre Tatăl.

[435] În loc să se vindece de boala lipsei de minte prin care acuzau pe Iisus că disprețuieşte, contrar lui Dumnezeu, sâmbăta, auzindu-L că El nu face decât ceea ce face Însuşi Dumnezeu, ca Tată al Său, se îmbolnăvesc şi mai mult la minte împotriva lui Hristos datorită declarației Lui că este Fiul lui Dumnezeu. O minte sănătoasă nu poate cugeta pe Dumnezeu lipsit de o iubire din veci, deci de o iubire față de altă Persoană veşnică, cel mai deplin unită cu El, de iubirea de Tată față de Fiu şi de iubirea de Fiu față de Tată, care constituie cea mai curată şi mai desăvârşită iubire.

[436] Hula împotriva adevărului e hula împotriva faptului că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, deci Dumnezeu, sau Adevărul însuşi, întrucât în El îşi au cauza toate.

[437] Nu suntem fii prin naştere din Dumnezeu, ci prin locuirea voită în noi a Fiului Său Unul-Născut, făcut în acest scop om. S-a unit cu noi după firea omenească, comună cu a noastră, asumată şi ea cu voia de El, unire care nu-L confundă cu noi, căci persoanele ce se unesc după fire rămân ca persoane neconfundate. S-a unit cu noi concret prin Duhul Său, Care a trezit şi întărit şi în spiritul nostru voința de-a ne uni cu El.

[438] Adversarii lui Hristos nu vedeau decât trupul Lui, nu şi ipostasul Lui dumnezeiesc care şi-a făcut propriu trupul omenesc. Aşa cum sufletul nostru, având trupul ca propriu, tot ce se trăieşte în trup este al eului unic, aşa şi toate cele trăite de ipostasul divin al trupului asumat sunt ale Lui, ca Cel ce S-a făcut ipostas al trupului. Astfel, unindu-Se prin trupul Său, sau prin firea Sa omenească, cu noi, Se uneşte cu noi însuşi ipostasul Fiului lui Dumnezeu, dar nu ca şi cu trupul Lui, ci cum se unesc persoanele omeneşti între ele, fără să se confunde.

[439] Cei ce nu recunosc pe Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu nu urcă prin unirea cu El la măsura celor de dincolo de firea omenească, la calitatea de fii după har, şi nu trăiesc cu ipostasul lor rămas omenesc cele dumnezeieşti, pe care le trăieşte Hristos.

mult, strâmbând cuvântul drept al adevărului.

CAPITOLUL 6

NU E MAI MIC ÎN PUTERE ŞI LUCRARE FIUL DECÂT TATĂL, CI DE O TĂRIE EGALĂ CU CEL CE ESTE DIN EL DUPĂ FIRE

„A răspuns deci Iisus şi le-a zis lor: Amin, amin, zic vouă: Nu poate Fiul să facă nimic de la Sine de nu vede pe Tatăl făcând; căci cele ce le face Acela, acestea le face şi Fiul asemenea" (In 5, 19)

Ceea ce a spus în cele dinainte, aceea explică iarăşi în alt mod, atrăgând din toate părţile pe ascultători la cunoaşterea adevărului. Iar învăţătura, neprimită prima dată pentru neputinţa de-a o înţelege, a celor cărora li se adresa, o formulează altfel şi o prezintă în mod diferit, rămânând la aceleaşi înţelesuri. E o faptă a virtuţii proprie învăţătorilor să nu se grăbească şi să nu prezinte într-un singur cuvânt izbitor cunoştinţa celor pe care le învaţă, ci să o prezinte în mod desfăşurat şi variat, prin fraze schimbate, uşurând greutatea aflată în înţelesuri, îmbinând deci omenescul cu ceea ce e potrivit lui Dumnezeu şi unindu-le pe amândouă fără grabă într-o expunere de mijloc, coborând demnitatea dumnezeiască şi înălţând firea omenească (sau îndumnezeind privirea ei), ce-L arată în acelaşi timp ca Stăpân şi ca aşezat între robi,[440] zice: *„Nu poate face Fiul de la Sine nimic, de nu va vedea pe Tatăl făcând; căci cele ce le face Acela, acestea le face şi Fiul asemenea,*" în putinţa de-a face întocmai cele ale lui Dumnezeu şi Tatăl şi de-a lucra asemenea Celui ce L-a născut mărturiseşte identitatea Lor de fiinţă. Căci cele ce au între ele aceeaşi fire lucrează la fel. Iar cele a căror raţiune a existenţei este deosebită nu vor avea nici modul lucrării acelaşi în toate. Aşadar, ca Dumnezeu adevărat, din Dumnezeu-Tatăl adevărat, zice că poate lucra aceleaşi asemenea Aceluia. Dar ca să nu Se arate numai ca egal în putere Tatălui, ci şi în acord cu El în toate şi având o singură voinţă în toate, zice că nu poate face de la Sine nimic, de nu va vedea pe Tatăl făcând.[441] Spune către cei ce-L prigoneau pentru vindecarea acelui om sâmbăta că lucrează aceleaşi: Socotiţi că am dispreţuit cinstirea sâmbetei, dar nu aş fi făcut aceasta niciodată dacă nu aş fi văzut pe Tatăl făcând la fel. Căci El lucrează şi sâmbăta pentru susţinerea lumii, deşi o face prin Mine. Căci Îmi e cu neputinţă Mie ca, fiind după fire din El, să nu lucrez şi să nu voiesc în toate cele ale Tatălui, neprimind prin învăţătura din afară pildă pentru ceea ce fac, sau fiind chemat să voiesc aceleaşi cu Tatăl printr-o mişcare a alegerii, ci, prin legile firii necreate, Mă arăt de aceeaşi voinţă şi împlinesc aceeaşi faptă cu Tatăl. El Se defineşte deci cel mai bine prin neputinţa de a face de la El nimic.[442] Astfel socoteşte că trebuie să cugetăm în chip binecredincios, *„spre a robi tot gândul în ascultarea lui Hristos,*" precum s-a scris (II Cor. 10, 5).

Dar cel ce luptă cu adevărul, nelăsându-se convins, îşi va face poate ceea ce i s-a spus chiar hrană a relei sale voinţe. El va zice: Dacă Fiul este egal cu Tatăl, neacordându-I în mod necesar nici o superioritate, faţă de umilinţa firii Sale, ce L-a îndemnat să spună în mod descoperit că nu poate face de la Sine nimic, dacă nu vede pe

---

[440] Textul s-ar putea înţelege în sensul că Unul-Născut coboară ca Dumnezeu în întrupare, făcându-Se rob, dar înalţă firea omenească asumată, încât Acelaşi este şi Stăpân, şi rob, sau e la mijloc între aceste două stări. Dar se poate înţelege şi în sensul că cel ce caută să-L înţeleagă îl vede ca Dumnezeu supunându-Se, şi ca om înălţându-Se.

[441] Că Fiul, deşi e de o fiinţă cu Tatăl, nu e totuşi identic cu Tatăl, se arată în faptul că e născut din Tatăl. Nu El naşte pe Tatăl, şi în consecinţă El face ceea ce vede pe Tatăl făcând, nu invers: Nu Tatăl face ceea ce vede pe Fiul făcând.

[442] A putea face Fiul ceva de la Sine înseamnă a nu fi de o fiinţă cu Dumnezeu-Tatăl. Iar întrucât Tatăl poate face toate cele bune, cele ce nu sunt contrare existenţei, Fiul poate face şi El numai acestea, deci nu poate face ceva contrar existenţei, sau răul. Ar însemna că e mărginit, că nu poate ieşi din mărginire.

Tatăl făcând? Căci prin aceasta mărturiseşte în mod clar că nu poate face de la Sine nimic ca unul ce ştie pe Tatăl ca mai bun şi superior.[443]

Tu faci iarăşi speculaţii sofistice cu cuvântul. Ce vom răspunde noi la acestea? Luptătorul împotriva lui Hristos se întăreşte iarăşi în blasfemii şi nu simte că se îmbată cu neştiinţa. Dar trebuie, o, omule, să cercetăm exact înţelesul celor spuse şi să nu se sară îndată la gândurile ce răsar din lipsa de învăţătură. Căci în ce fel de inegalitate cu Tatăl socoteşti că trebuie să vedem pe Fiul, prin faptul că a spus că nu poate face de la El nimic dacă nu vede pe Tatăl făcând? Oare o spune aceasta ca nefiind egal în putere? Dar şi din înseşi cele spuse se poate vedea mai degrabă că Fiul este de aceeaşi putere cu Cel ce L-a născut, decât că are nevoie de tăria dumnezeiască. Căci nu Se arată zicând că Fiul nu poate să facă de la Sine, dacă nu ia putere de la Tatăl (căci aceasta ar fi spus-o dacă ar fi fost cu adevărat neputincios), ci spune: „*Dacă nu vede pe Tatăl făcând.*" Socotesc că nu va nega nimeni că prin simţul văzului nu ajungem la putere, ci la vederea unor lucrări. Deci, spunând Fiul că privind la faptele Celui ce L-a născut, face şi El asemenea, nu Se arată lipsit de putere, ci, mai degrabă, imitator sau privitor, precum o vom spune mai exact în cele următoare. Iar că prin lucrarea întocmai şi întru totul asemănătoare - se înţelege în toate - Se arată ca fiind egal în putere, ne va învăţa clar El însuşi în cele următoare, zicând despre Tatăl Său: „*Căci cele* ce *le face Acela, acestea le face şi Fiul asemenea.*" Deci cum este mai mic Cel Căruia Îi sunt proprii lucrările egale cu ale lui Dumnezeu şi Tatăl? Oare va lucra cele ale focului altceva decât focul, în care nu se vede nici o schimbare în lucrare? Cum s-ar întâmpla aceasta vreodată? Dar cum va lucra Fiul cele ale Tatălui asemenea Lui, dacă este socotit ca nefiind, din cauza aceasta, egal în tărie cu El? Acestea fie zise de noi acum, referitor la spusa de faţă. Să vedem însă iarăşi, privind şi la alte afirmaţii, dacă firea Fiului primeşte să fie a doua după cea a Tatălui. Dar să menţinem în preocupare la fel cuvântul despre putere. Să vedem dacă el mărturiseşte pe Fiul ca Dumnezeu din Dumnezeu adevărat şi prin fire şi în mod real din fiinţa Tatălui, sau adaugă, abătându-se de la dreapta credinţă, că este Dumnezeu, dar e străin de fiinţa Tatălui?

Dacă aceia zic că El nu este din fiinţa Tatălui, nu va fi nici Dumnezeu după fire, nici Dumnezeu adevărat. Căci Cel ce nu e din Dumnezeu după fire nu poate fi înţeles nici ca Dumnezeu după fire, nici Fiu, dacă nu S-a născut din fiinţa Tatălui. Ei introduc un dumnezeu fals şi recent.[444] Iar dacă, ruşinându-se de absurditatea dogmelor lor nu

---

[443] Adversarii vedeau în spusa lui Hristos, că nu poate face nimic dacă nu vede pe Tatăl făcând, o contradicţie: pe de o parte nu-I acordă Tatălui o superioritate în fapte, pe de alta, Îl vede pe Tatăl superior, o dată ce-I este model în făptuire. De fapt, chiar această aparentă contradicţie se reduce la egalitatea de fiinţă, dar la o egalitate în care Tatăl naşte, iar Fiul e născut. Tatăl este model Fiului, Care este egal cu El, prin faptul că Fiul Se naşte din Tatăl şi Tatăl Îl naşte pe Fiul, şi nu invers. Naşterea Fiului din Tatăl Îl arată pe Fiul egal cu Tatăl, dar totodată pe Tatăl Îl arată model al Fiului. Sf. Chiril răspunde în cele următoare la afirmaţia adversarilor că Fiul nu lucrează ceva dacă nu vede pe Tatăl lucrând, deoarece nu ştie şi nu poate să lucreze şi El de la Sine aceea, cu argumentul că Fiul nu spune că primeşte puterea să facă şi El, prin vederea a ceea ce face Tatăl, ci prin aceasta spune că poate face El însuşi ceea ce vede pe Tatăl făcând. Tatăl Îi este model de făptuire, nu izvor de putere. Văzul nu dă celui ce priveşte putere, ci pildă.

Dar Tatăl nu e model Fiului în sensul că Fiul L-ar vedea pe Tatăl lucrând toate câte le va face, repetându-le, El ca Fiu. Tatăl nu e văzut vindecând un slăbănog. Tatăl e model Fiului prin fiinţa Lui şi ca Cel din care porneşte lucrarea. Amândoi sunt lucrători în vindecarea slăbănogului. De aceea Fiul nu învaţă de la Tatăl ca de la cineva străin, cum ziceau arienii, ci Fiul lucrează împreună cu Tatăl, chiar dacă lucrează prin trup. Căci în trup lucrează acelaşi ipostas care împlineşte aceeaşi lucrare cu Tatăl.

Sf. Chiril respinge însă în cele următoare afirmaţia adversarilor, că Fiul nu lucrează ceva dacă nu vede pe Tatăl lucrând aceea, pentru că n-are puterea de-a le face prin Sine.

[444] Era propriu arienilor să nu socotească pe Fiul născut din Tatăl, adică din fiinţa Tatălui. Ci îl socoteau prima creatură. Dar atunci, conchide Sf. Chiril, nu e nici Dumnezeu, nici Fiu al Tatălui, deşi arienii menţineau aceste numiri. Dar acest Dumnezeu al arienilor este un fals dumnezeu şi un dumnezeu care nu e din veci, ci mai recent, cum deduceau ei declarând că a fost odată când n-a fost. Ei nu voiau să admită că Cel ce e născut poate fi din veci, de când este şi Cel ce L-a născut. Dar prin aceasta introduceau timpul

spun aceasta ci vor să admită că Unul-Născut este cu adevărat din Tatăl şi este Dumnezeu după fire şi cu adevărat, cum va fi mai mic decât Tatăl, sau cum va fi neputincios în ceva şi cum această afirmaţie nu se va referi şi la Născător? Căci dacă este peste tot slab (fără putere) Cel ce este prin fire Dumnezeu, ce-L împiedică şi pe Tatăl să pătimească aceasta, o dată ce firea dumnezeiască şi negrăită o poate pătimi şi se arată astfel în Fiul, după raţiunea acelora? Deci, Dumnezeirea nu e din pricina aceasta nici nepătimitoare şi nici nu Se află în identitate şi în fericire neschimbată.[445] Şi, spune-mi, cine va purta acestea salvându-le?[446] Sau cine, o dată ce dumnezeiasca Scriptură spune că Fiul este Domnul puterilor, nu se va arăta zăpăcit auzind că El trebuie să primească putere, şi de aceea este nedesăvârşit, fiind lipsit de ceea ce nu are decât El, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh?

Dar va zice iarăşi adversarul către noi: însă Tatăl e superior Fiului, pentru că Unul este cauza începătoare a faptelor, ca Cel ce are desăvârşirea în putere şi în cunoaşterea tuturor. Iar Celălalt, fiindcă este numai văzător, Se face imitator al lucrării Tatălui, atrăgând la Sine imitaţia ei ca, prin asemănarea faptelor, să devină şi el dumnezeu. Acesta ne învaţă când zice că nu face de la Sine nimic de nu va vedea pe Tatăl făcând ceva. Ce spui, îndrăzneţule? Fiul atrage la Sine chipurile lucrării Tatălui, ca prin aceasta să se înţeleagă ca Dumnezeu? Este Dumnezeu prin învăţătură, şi nu după fire? Precum vin în noi ştiinţa şi meşteşugul, aşa vine în El demnitatea (de Dumnezeu)? Şi e mai degrabă un meşteşugar învăţat al faptelor dumnezeieşti decât Dumnezeu adevărat? Deci El însuşi e altul decât meşteşugul din El,[446b] chiar dacă acesta este dumnezeiesc? Dar cum se închină îngerii în cer şi ne închinăm şi noi, fără vină, Celui ce e a ieşit din hotarele Dumnezeirii şi poartă slava ei numai prin meşteşugul învăţat, când dumnezeiasca Scriptură legiuieşte să nu ne închinăm altuia decât Celui ce este cu adevărat Dumnezeu? Căci zice: „*Domnului Dumnezeului tău să te închini şi numai Lui să-I slujeşti*” (Mt. 4, 10; Deut. 6, 13). Dar sfânta mulţime a îngerilor nu se abate de la ceea ce se cuvine, când se închină Fiului şi Îl adoră împreună cu noi, cunoscându-L ca fiind Dumnezeu după fire, şi nu prin învăţătură, cum zic aiurind aceia. Şi nu simt, cum

---

în Dumnezeire. Iar o dumnezeire supusă timpului nu mai este dumnezeire. Admiteau doar grade în vechimea timpului, nu o eternitate propriu-zisă, care e altceva decât timpul. Până unde s-ar merge cu grade tot mai vechi ale timpului? Nu s-ar ajunge niciodată la un început, dincolo de care să fie Cel fără de început Se mai poate spune, o dată ce s-a introdus timpul în această „dumnezeire”, că Fiul este cel mai vechi în timp, că e începutul timpului? Toate aceste absurdităţi sunt proprii oricărui panteism.

[445] Dacă Fiul este, după arieni, slab, dar e totuşi Dumnezeu, Dumnezeirea însăşi va fi lipsită de o fericire neschimbată -Tatăl nefiind ca acest Fiu. Pe de altă parte, neputând avea decât un Fiu slab, va pătimi de neputinţa de-a avea un Fiu egal în putere cu El. Un dumnezeu care nu poate naşte un fiu egal cu el însuşi în putere nu este dumnezeu propriu-zis, suferind de această neputinţă. Dumnezeu Se arată cu adevărat Dumnezeu în faptul că poate naşte un Fiu egal cu Sine. Trecerea Lui de la nemărginire la mărginire, în ceea ce naşte, îl arată virtual mărginit în Sine însuşi. Trecerea de la veşnicie la timp în această naştere îl arată temporal în Sine însuşi. Dumnezeu poate crea timpul, dar nu e silit să-1 creeze, sau să-1 nască. Iar fericirea adevărată nu e decât în neschimbarea eterna. În ea nu e nici o grijă.

[446] Cum va fi fericit Tatăl având un astfel de Fiu? Sau Fiul, fiind mai mic decât Tatăl?

[446b] O anumită ştiinţă, un anumit meşteşug, se alege şi se câştigă prin voinţă, pe când fiinţa vine în cineva prin naştere. Ştiinţa nu se alege şi nu se dobândeşte prin naştere, de aceea se deosebeşte de la persoană la persoană. Dionisie Areopagitul o numeşte accident. Desigur şi fiinţa se actualizează altfel de la persoană la persoană, dar forma deosebită nu e aleasă prin voinţă şi nu poate schimba fiinţa. Persoana nu se deosebeşte numai prin „accidentele” alese, ci chiar prin naştere. Căci se naşte fiecare ca persoană din altă persoană, iar persoana nu e fără fiinţă, ci naşte din fiinţa comună, care, determinată altfel în fiecare persoană, pune pecetea ei (sau a persoanelor celor doi părinţi) pe fiecare persoană născută. Desigur, la oameni „accidentele” dobândite prin voinţă nu s-ar putea dobândi dacă n-ar exista în fiinţă posibilitatea pentru ele. Totuşi în actualizarea lor alegerea şi voinţa au un rol mare, cum în primirea fiinţei nu au. Fiinţa se îmbogăţeşte prin ele. Aceasta arată cât de nedespărţită este persoana de fiinţă, şi viceversa. Omul îşi poate chiar îmbogăţi fiinţa prin „accidente”, dar mai ales prin puteri dumnezeieşti. Aceasta arată cât de mult e făcută firea omenească pentru îmbogăţirea din Dumnezeu, într-un mod diferit de la persoană la persoană, adică pentru îndumnezeirea prin har, nu prin fiinţă. Dar poate deveni Dumnezeu după fiinţă un asemenea accident? Nici Fiul lui Dumnezeu nu se face Dumnezeu cel prin fiinţă prin astfel de accidente.

se cuvine, în câte absurdităţi vor cădea prin aceasta. Întâi, Fiul va suferi o schimbare şi o prefacere mai mare din faptul că e mai mic. Dar Proorocul zice: „*Vedeţi, vedeţi că Eu sunt şi nu Mă schimb*” (Mal. 3, 6). Se minte însă şi împotriva Psalmisului, care zice în Duh către Fiul: „*Iar Tu acelaşi eşti*” (Ps. 101, 13). Dar aceia spun că El Îl aşteaptă pe Tatăl să lucreze în ceva din cele existente, ca pe un povăţuitor şi învingător, ca, văzându-L, să-L imite. Însă cum, astfel fiind, nu apare ca urcând de la necunoaşterea unora la cunoaşterea lor şi nu se schimbă ceea ce-i mai rău în ceea ce e mai bun, dacă socotim că a şti ceva din cele bune e mai bine decât a nu şti? Şi să ne spună cei ce prezintă pe Dumnezeu mai degrabă ca învăţător decât ca Tată ce absurditate nu rezultă de aici! Şi cum Fiul, necunoscând lucrările Tatălui, aşteaptă să le vadă, deşi nu ştie exact de ele?[447] Dacă deci vor spune că le aştepta pentru că ştia de ele, Îl vor arăta pe El făcând ceva cu totul de prisos, iar pe Tatăl, săvârşind un lucru în zadar. Unul socoteşte necunoscut un lucru pe care îl ştie exact, iar Celălalt vrea să înveţe pe Cel ce ştie. Şi căruia nu-i este clar că acestea sunt cu totul de râs?

Dar poate nu vor spune acestea, ci vor trece la contrariul. Vor afirma că Fiul aşteaptă pe Tatăl în mod necesar să lucreze, spre a învăţa privindu-L pe El. Dar cum le cunoaşte toate înainte de facerea lor? Sau nu spune adevărul zicând El însuşi despre Sine: „*Dumnezeu de aproape sunt Eu, şi nu Dumnezeu de departe*, zice Domnul, *şi nu se va ascunde ceva de Mine*” (Ier. 23, 23-24)? Cum deci nu e absurd a crede că Duhul cercetează şi ştie adâncurile lui Dumnezeu (Rom. 11, 33), iar pe Dăruitorul Duhului a-L socoti că e neştiutor al faptelor Tatălui şi ale Duhului Său, fiind mai prejos de Ei în cunoaştere?[448] Oare nu pierde Fiul şi calitatea de-a fi Înţelepciune dacă e în general neştiutor şi dacă primeşte cunoştinţa prin învăţătură? În acest caz, e mai degrabă primitor de înţelepciune, decât însăşi Înţelepciunea prin fire. Căci e propriu Înţelepciunii să înţelepţească, iar nu să fie înţelepţită, precum e propriu luminii să lumineze, iar nu să fie luminată. După părerea acelora însă, El este iarăşi altceva decât înţelepciunea din El; mai întâi nu e simplu, ci compus din două, apoi, pe lângă aceasta, va pierde şi existenţa ca Dumnezeu, înţeleg ca Dumnezeu după fire şi fiinţial.[449] Dar firii dumnezeieşti îi este străină învăţarea de la cineva şi îndoirea prin compoziţie şi are simplitatea şi desăvârşirea ca binele propriu.[450] Şi dacă Fiul nu este Dumnezeu după fire, cum lucrează cele vrednice de Dumnezeu şi cum Se face Dumnezeu? Oare vor zice că-I ajunge Lui, pentru a avea puterea cuvenită lui Dumnezeu, numai să vadă pe Tatăl lucrând, şi, prin simpla privire, dobândeşte putinţa să fie Dumnezeu prin fire şi să poată face toate câte le face Cel ce I le arată? Dar atunci nu va fi nici o piedică să se arate şi

---

447 Ca să poată aştepta să vadă lucrurile Tatălui, Fiul trebuie să ştie de ele dinainte.

448 Arienii Îl numeau pe Hristos Fiul lui Dumnezeu, dar, socotindu-L creatură, considerau că nu cunoaşte faptele Tatălui decât când I le arată lucrându-le. Sf. Chiril întreabă cum, potrivit Scripturii, cunoaşte Duhul adâncurile lui Dumnezeu, iar Fiul, Care are în Sine pe Duhul, nu cunoaşte toate ale Tatălui şi ale Duhului fără să aştepte să I le arate Tatăl, ca cineva exterior Lui? În unitatea lor de fiinţă, fiecare Persoană are în Sine ceea ce este în celelalte şi, deci, le şi cunoaşte. Fiul are în Sine cunoaşterea celor gândite şi săvârşite de Tatăl, dar desigur Îl trăieşte pe Tatăl ca izvor al lor. Tatăl este izvor al Fiului şi al tuturor celor pe care le face Fiul, dar e un izvor în interiorul Fiului.

449 Fiul lui Dumnezeu, fiind Cuvântul însuşi şi Înţelepciunea însăşi, nu e deosebit ca Ipostas, sau ca Persoană, de Cuvânt sau de Înţelepciune. Omul însuşi, ca persoană, este şi cuvânt, şi cugetare ce tinde spre înţelepciune, dar este, ca tot ce este de la Dumnezeu, prin voinţa Lui, Care 1-a creat. Dar Fiul este prin naştere Cuvântul şi Înţelepciunea, deci prin Sine, fiind din izvorul Cuvântului şi al Înţelepciunii. Nu poate fi gândit despărţit de Cuvânt şi de Înţelepciune şi nici dependent de voia arbitrară a altuia. E prin Sine în întregime Înţelepciunea şi Cuvântul care revelează pe Tatăl Adevărului, sau Existenţa supremă, sau Cel mai presus de toată existenţa creată. Dacă I-ar lipsi lui Dumnezeu această posibilitate de autorevelare, ar fi închis în Sine, sau S-ar revela incomplet într-o ordine creată, cu totul deosebită de El, deci ar rămâne propriu-zis nerevelat. Iar un Dumnezeu incapabil să Se reveleze El Însuşi ar fi un Dumnezeu neputincios, sau n-ar fi propriu-zis Dumnezeu.

450 Dumnezeu e simplu şi desăvârşit. Deci şi Fiul lui Dumnezeu, pentru că e desăvârşit, e simplu, sau necompus. Însăşi existenţa Lui este înţelepciune sau cuvânt şi atotputernicie ipostaziată. Însăşi existenţa Lui este totul. Şi totul este una cu binele fără lipsuri.

alți mulți dumnezei,[451] voind și Tatăl să ni se arate prin calea faptelor Sale. Pe lângă aceasta, superioritatea ființei Tatălui stă în a învăța pe alții ceva în plus?[452]

Dar nu prin învățătură, cum zic aceia, se arată înălțându-Se (Fiul) la demnitatea dumnezeirii după fire, când zice: „*Eu şi Tatăl una suntem*" (In 10, 30); „*Cel ce M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl*" (In 14, 9). Să se vadă deci cât de mare e mulțimea hulelor ce rezultă din voința lor de-a înțelege astfel pe Fiul şi să cugete adevărul despre El, precum s-a scris. Căci este Făcător şi Săvârşitor de minuni, şi de aceea Fiu, nu din vederea faptelor Tatălui, nici din faptul că îl are pe El ca începător în fapte, ci pentru că este ca printr-o lege naturală întru totul asemenea cu Cel ce L-a născut, deci mai mult decât prin faptul că străluceşte şi Se arată astfel prin asemănarea nemicşorată a faptelor.

Dar, repetând iarăşi cuvântul şi cercetându-1 mai amănunțit, să vedem exact care este înțelesul celor spuse, să-l ascultăm cum se cuvine şi să-l înțelegem în mod binecredincios.

Deci zice: „*Amin, amin zic vouă: Nu poate Fiul să facă de la Sine nimic, de nu vede pe Tatăl făcând. Căci cele ce le face Acela, acestea le face şi Fiul asemenea*" (In 5, 19)

Observă cum şi prin identitatea neschimbată a faptelor Se declară pe Sine asemenea în toate cu Tatăl, ca să Se arate prin aceasta şi Moştenitor al ființei Lui. Căci Mântuitorul zice acestea ca să se înțeleagă în mod necesar şi incontestabil că e Dumnezeu după fire, ca Unul ce are lucrarea egală cu a lui Dumnezeu şi Tatăl. Deci să nu se smintească nimeni când Se arată spunând, din iconomie, că nu poate să facă de la Sine nimic de nu-L vede pe Tatăl Său făcând. Deoarece, îmbrăcând chipul robului pentru că S-a unit cu trupul, nu S-a folosit în vorbire în mod liber şi cu autoritate de cele potrivite lui Dumnezeu, ci mai degrabă de iconomie, de aceea se cuvenea aceasta atât lui Dumnezeu, cât şi omului,[453] fiindcă era deodată amândouă. Acest cuvânt este adevărat. Dar socotesc că trebuie explicat şi în alt fel cuvântul acesta şi să pătrundem şi mai ascuțit în exactitatea înțelesului. Căci zice: „*Nu poate Fiul să facă de la Sine nimic, de nu-L vede pe Tatăl făcând.*" „*Nu poate*," sau e imposibil, e propriu unora, sau se atribuie unora dintre cele create. Dar înțelesul acesta nu e numaidecât necesar, nici nu indică totdeauna un semn de slăbiciune. Căci de multe ori arată o stabilitate a firilor, sau neclintirea ființelor şi lucrarea naturală a fiecăreia dintre cele indicate asupra celor din sau pentru care sunt şi s-au făcut. Dar să explicăm cuvântul şi prin exemple. Când un om zice că nu poate duce un lemn gros şi greu, exprimă slăbiciunea sa. Iar când altul zice: Fiind om rațional (cuvântător) prin fire şi născut din tată rațional prin fire, nu pot face ceva propriu şi de la mine însumi, dacă nu văd că aparține firii celui ce m-a născut „Nu pot" arată stabilitatea ființei şi neschimbarea în altceva decât ceea ce este. Căci zice: Nu pot de la mine însumi să nu fiu animal rațional (cuvântător), sporind în prerogativele ce țin de fire. Căci nu văd putându-se întâmpla aceasta în firea tatălui, în

[451] Dacă ajunge să vadă cineva pe Dumnezeu lucrând, ca să facă şi el ceea ce vede că lucrează Dumnezeu şi deci să fie şi el dumnezeu, toți vor fi dumnezei, făcând ceea ce văd făcându-se de către altcineva şi atribuindu-li-se lor toate ca unor dumnezei. Acesta e un politeism, care vede esența lui Dumnezeu în toate creaturile conştiente, şi lucrările Lui în toate lucrările lor.

[452] Din această opinie ar rezulta că dumnezeirea stă în cunoştință. Cel ce comunică ştiința Sa altora comunică dumnezeirea Sa. Tatăl ar fi deci Cel de la Care se comunică tuturor, prin cunoştința comunicată, dumnezeirea. Nu mai e în aceasta o deosebire între Creator şi creaturi. Tot aşa, creaturile conştiente sunt din esența divină pentru că toate sunt capabile de-a primi cunoştința din esența din care provin.

[453] Hristos declară că nu face de la Sine nimic dacă nu-L vede pe Tatăl făcând, şi pentru că vrea să arate că S-a făcut om cu adevărat. Deci o spune cu un scop bun (din iconomie). Căci cu acest scop bun vorbeşte cu autoritate de Dumnezeu, cât şi cu smerenia omului, în ambele calități spune: „Nu fac nimic de nu văd pe Tatăl făcând." Pe de o parte exprimă în acest cuvânt smerenia omului, pe de alta, puterea de-a face ca Dumnezeu ceea ce face Tatăl însuşi.

acest fel vei auzi deci pe Hristos zicând: „*Nu poate Fiul să facă de la Sine nimic, de nu va vedea pe Tatăl făcând.*” Deci, nu coborâți în fapte pe Fiul. Căci, privind ființa Celui ce L-a născut pe El, în cugetările sau în mişcările naturale proprii, pe care vede că ea le lucrează, pe acestea le face şi El, şi nu poate face altceva nimic, contrar firii, o dată ce este din ea.[454] De pildă, firea Tatălui are voința de a se milostivi. Văzând Fiul că aceasta aparține firii, este şi El milostiv prin fire, ca Cel ce este din Tatăl, neputând fi altfel decât este aceea. Căci, precum are ființa din Tatăl, aşa are şi bunătățile ființei, şi anume în mod simplu, pentru că e şi necompus ca Dumnezeu. De aceea adaugă cu înțelepciune la ceea ce a spus: „*Căci cele ce le face Acela, acestea le face şi Fiul asemenea*,” în acestea cuprinde, ca să spunem pe scurt, tot înțelesul exprimat prin afirmarea că nu poate face de la Sine nimic, de nu-L vede pe Tatăl făcând. De-ți vei aminti de cauza pentru care Fiul spune acestea, vei cunoaşte mai exact înțelesul celor spuse de El. Deci, deoarece S-a milostivit de paralitic în ziua sâmbetei, iudeii s-au pornit să-L prigonească. Hristos îi dezaprobă arătându-L pe Însuşi Dumnezeu şi Tatăl milostivindu-Se sâmbăta. Căci socoteşte că nu trebuie să împiedice niciodată cele ce contribuie la mântuirea noastră.[455] De aceea a şi spus la început: „*Tatăl Meu până acum lucrează, (deci) şi Eu lucrez.*” Iar deoarece ei tăgăduiau acestea pentru marea lor neînțelegere, adaugă: „*Nu poate Fiul să facă de la Sine nimic, dacă nu vede pe Tatăl Său făcând. Căci cele pe care le face Acela, acestea le face şi Fiul asemenea.*” Deci, fiindcă Tatăl nu refuză să-Şi arate mila sâmbăta, văzându-L totdeauna milostivindu-Se, Mă milostivesc şi Eu, zice, totdeauna, neputând schimba în Mine ființa Tatălui, nearătându-Mă şi nefiind altfel decât este El după fire.[456] Căci lucrează numaidecât cele ale Tatălui, ca Cel ce este din El. Iar a spune că Tatăl lucrează mai înainte faptele Sale, e propriu celei din urmă neştiințe. Căci cum le-ar lucra înainte în mod special şi singur, când are ca Putere lucrătoare pe Fiul împreună existent din eternitate cu El şi arătător al voinței îndreptate spre ceva şi al mişcării Lui lucrătoare în toate? Şi dacă se afirmă din neştiință că El aştepta pentru fiecare dintre lucrările Sale lucrarea proprie Tatălui, spre a o imita întocmai, să ne arate pe Tatăl lucrând vreodată ceva propriu şi în Sine; sau vindecând un paralitic şi El mai înainte, a dat o pildă Celui Născut?[457]

---

[454] „A nu putea” exprimă uneori o slăbiciune, dar alteori, a nu ieşi din firea proprie, deci stabilitatea cuiva în firea proprie. Când Fiul lui Dumnezeu afirmă aceasta, spune de fapt că nu poate să nu fie în faptele Lui ca Tatăl. Nu poate săvârşi fapte pe care nu le săvârşeşte Tatăl, adică fapte nedumnezeieşti, lipsite de bunătatea desăvârşită şi contrare atotputerniciei. Într-o exprimare aparent paradoxală, Fiul lui Dumnezeu nu poate să nu fie atotputernic, cum este şi Tatăl Său. Dumnezeu nu poate să nu-Şi manifeste atotputernicia şi bunătatea desăvârşite chiar în alegerea unor fapte smerite, chiar în suportarea cu blândețe a batjocurilor din partea celor necredincioşi.

Cuvântul de față al lui Iisus: „*Nu pot face de h Mine nimic, de nu voi vedea pe Tatăl făcând*,” are în mod paradoxal şi înțelesul: „Nu pot face nimic în mod egoist, ci numai în comuniune iubitoare cu Tatăl.” Dar aceasta e mai degrabă puterea desăvârşită, decât lipsa de putere. „*Nu pot face de la Mine*” se poate traduce cu: „Nu vreau să fac de la Mine nimic,” şi pot să nu vreau aceasta pentru că vreau ceva desăvârşit, fiindcă sunt Dumnezeu atotputernic împreună cu Tatăl.

[455] Deoarece iudeii socoteau că Iisus a călcat porunca lui Dumnezeu vindecând pe paralitic sâmbăta, El arată că n-a făcut decât ceea ce a făcut Dumnezeu însuşi. El ştie aceasta despre Tatăl deoarece e Fiul Lui. El a făcut acea vindecare împreună cu Dumnezeu, Care e Tatăl Lui. Şi Tatăl Lui, deci şi El, nu face decât fapte care contribuie la mântuirea oamenilor.

[456] Chiar din fapta Sa de milostivire față de paralitic în zi de sâmbătă, Iisus scoate pentru iudei o dovadă că este Fiul Tatălui, de o ființă cu El. El poate săvârşi orice faptă de milostivire sâmbăta, fiind Stăpân şi al sâmbetei, cum face şi este Dumnezeu, ca Tată al Lui. Desigur, aceasta nu înseamnă că oricine face o faptă de milostivire sâmbăta este şi Fiul Tatălui. Iisus premerge în aceasta tuturor şi Se arată că vede, ca Fiu unic, pe Tatăl lucrând aşa.

[457] Tatăl şi Fiul lucrează împreună, deci deodată, nu cum spuneau arienii că Tatăl lucrează înainte de Fiul, ca să-L învețe pe Acesta cum să lucreze. Tatăl e numai Cel care porneşte lucrarea, ca să o realizeze prin Fiul, arătându-se şi în aceasta unitatea Lor după ființă. Chiar între oameni, nu lucrează unul dacă nu are pe altul în sine ca îndemn. Nu totdeauna lucrează fiecare despărțit, al doilea privind la primul ca la cineva total exterior.

„*Căci Tatăl iubeşte pe Fiul*” (In 5, 20)

Hristos mustră pe cei sălbăticiţi în chip neînţelegător de o mânie deşartă, fiindcă respingeau fără socoteală credinţa în El, din pricina sâmbetei, aducând drept cea mai clară dovadă despre Sine afirmaţia că este iubit de Cel ce L-a născut. Căci dacă Tatăl Îl iubeşte pe Fiul, e vădit că nu-L iubeşte pentru că Îl întristează, ci mai degrabă pentru că Îl bucură prin cele pe care le face şi le lucrează. Deci în zadar Îl prigonesc pe Cel ce din milă nu refuză să lucreze sâmbăta, arătându-L prin aceasta ca împotrivindu-se Tatălui. Căci socotesc că ar trebui să urască pe Cel pe Care El Îl iubeşte. Dar e vădit că nu L-ar iubi dacă El ar nesocoti voia Celui ce L-a născut şi ar fi obişnuit să facă în mod deosebit şi singur ceea ce vrea El să facă. Dar deoarece Îl iubeşte cu adevărat, e vădit că consimte şi e de acord cu călcarea sâmbetei, şi în aceasta nu e nimic care L-ar supăra pe Dumnezeu, Domnul Legii.[458]

„*Şi Îi arată Lui toate câte le face*” (In 5, 20)

Adaugă şi acestea la cele dinainte. Şi vom spune iarăşi pentru care cauză. Părinţii noştri, biruiţi uneori de iubirea naturală, îi rabdă pe fii şi când aceştia îi supără, şi îi iartă şi când îi văd adeseori săvârşind cele contrare voii lor. Căci este sădită în ei o puternică alipire de copii, care îi convinge să înlăture faţă de ei toată îngustimea sufletească. Dar Dumnezeu şi Tatăl nu iubeşte aşa, zice, pe Fiul. Căci nu poate (Fiul) să facă ceva ce nu face şi El (Tatăl). Fiindcă, având o unică fiinţă cu El, e chemat, ca să spun aşa, prin aceleaşi legi spre aceeaşi voinţă şi putere întru totul la fel, nicidecum deosebită. Deci Fiul nu lucrează nimic deosebit de ceea ce place şi convine Tatălui, nici nu se joacă cu iubirea Tatălui, arătându-Se uşuratic şi liber în faptele Sale, ci Se face împlinitor al tuturor celor al căror Făcător îl vede pe Tatăl şi pe care le cugetă împreună cu El, ţinut fiind, prin identitatea fiinţei, să nu Se abată nicicând de la ceea ce se cuvine lui Dumnezeu.[459] Căci este străin de orice încetare şi schimbare, şi rămâne neîntrerupt Acelaşi, cum zice Psalmistul (Ps. 101, 27-28).

Dar şi Tatăl arată Fiului cele pe care le face El, nu punându-I-le în faţă zugrăvite ca într-un tablou, sau ca cel ce învaţă pe cel neştiutor (căci toate le ştie şi Fiul, ca Dumnezeu), ci ca Cel ce Se înfăţişează întreg pe Sine Celui născut şi arată Aceluia cele ce îi aparţin prin fire, fiind în Sine însuşi, ca să cunoască cum şi cine este Născătorul,[460]

---

[458] E un alt argument prin care Hristos dovedeşte că n-a lucrat împotriva lui Dumnezeu trecând peste opreliştea de-a lucra sâmbăta. Prin aceasta nu L-a supărat pe Dumnezeu, căci Dumnezeu Îl iubeşte chiar dacă a lucrat sâmbăta, împlinind voia Lui prin fapta Sa de milostenie. Prin aceasta Se arată totodată că e Fiul lui Dumnezeu, fiind mai presus de sâmbătă, ca şi Tatăl Lui. Dar Tatăl Îl iubeşte pe Fiul în primul rând pentru că e Fiu şi pentru că, prin aceasta, nu face decât binele ca şi El. Hristos Se prezintă mereu în mod singular ca Fiu al Tatălui. Nu Se încadrează niciodată între alţi fii. Nu spune nici aici: Tatăl iubeşte pe fiii Săi, sau Tatăl Mă iubeşte pentru că sunt Unul dintre fiii Săi.

[459] Părinţii pământeşti îşi arată iubirea faţă de fii şi în iertarea acestora pentru unele fapte contrare voinţei lor. Iubirea Tatălui faţă de Fiul nu se arată în aceasta, deşi pe oameni El îi iartă pentru păcatele lor. Căci Fiul Său nu poate greşi faţă de ceea ce place Tatălui. Căci e una cu Tatăl nu într-o fiinţă care poate greşi, ci în cea care nu se poate abate de la bine şi de la iubire. Iubirea dintre Ei este etern desăvârşită. Dar aceasta nu se întâmplă prin vreo lege din care lipseşte voinţa. Însăşi voinţa dumnezeiască, una în Tatăl şi în Fiul şi în Duhul Sfânt, este legea firii dumnezeieşti. Binele e voit de Dumnezeu, dar e şi legea existenţei supreme cu care este identic. Cu cât s-a ridicat cineva mai mult în trăirea fericită a binelui, cu atât poate cădea mai puţin din el.

[460] Tatăl are în Sine atât de mult cele ale Fiului şi se vede atât de mult în Fiul, încât Tatăl se cunoaşte chiar din ceea ce are Fiul în Sine. „*Cine M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl*” (In 14, 9). Fiul poartă pecetea Tatălui; în El strălucesc însuşirile Tatălui care L-a născut, El se vede ca neputând fi fără Tatăl. Tatăl se vede în Fiul şi Fiul în Tatăl, în aşa fel că nu se poate cunoaşte unul fără altul. Se reflectă aceasta în oarecare măsură şi între tatăl şi fiul pământesc? Dar la oameni această pecete reciprocă se pune şi prin ceea ce învaţă unul de la altul, pe când la Dumnezeu, exclusiv prin identitatea fiinţei şi a naşterii Fiului din Tatăl.

din ce este şi se arată Cel născut. De aceea zice Hristos: „Nimeni nu cunoaşte cine este Fiul, decât numai Tatăl, nici pe Tatăl nu-L cunoaşte cineva cine este, decât Fiul,” deşi în Amândoi cunoştinţa Unuia despre Celălalt nu e prin învăţătură, ci în mod natural. Tot de aceea, Dumnezeu şi Tatăl vede în Sine pe Fiul, şi Fiul vede iarăşi în Sine pe Tatăl.[461] Pentru aceea zice: „*Eu sunt întru Tatăl, şi Tatăl este întru Mine*” (In 14, 11). În acestea şi *a vedea* şi *a fi văzut* (Unul de Altul) trebuie văzute într-un mod potrivit lui Dumnezeu.

„*Şi lucruri mai mari decât acestea va arăta Lui*” (In 5, 20)

În cele de mai sus fericitul Evanghelist a spus că iudeii căutau să-L omoare pe Iisus nu numai pentru că desfiinţa sâmbăta, ci şi pentru că numea pe Dumnezeu Tatăl Său, făcându-Se pe Sine egal cu Dumnezeu. Acuza pentru sâmbătă a respins-o arătând pe Tatăl lucrând sâmbăta şi dezvoltând mult cuvântul despre aceasta. Acum vrea să înveţe că este egal cu Tatăl şi după ce S-a făcut om pentru noi. Aceasta era ceea ce mai trebuia spus. De aceea zice că „*Îi va arăta Lui lucruri şi mai mari decât acestea, ca voi să vă miraţi*” (In 5, 20). Şi ce voieşte să ne arate prin aceasta? A fost vindecat, zice, slăbănogul, după treizeci şi opt de ani de boală. Şi puterea Celui ce l-a vindecat a fost cu adevărat minunată şi foarte dumnezeiască tăria Lui. Iar pe Cel ce a făcut o astfel de minune, socotesc că nimeni, cugetând cu înţelepciune, nu L-ar învinovăţi pentru că a spus că este Dumnezeu şi, ca Cel ce este Fiul Lui, este în toate egal cu Tatăl, Care L-a născut. Dar deoarece, zice, cugetând foarte rău şi neraţional, vă smintiţi din pricina acestui trup muritor, e necesar să vă învăţ că nu se vor opri la acestea puterea şi tăria Mea. Căci veţi vedea mai mari minuni, chiar dacă nu voiţi, de exemplu: învierea unor morţi. Şi atunci vă veţi minuna şi mai mult, văzând aflându-se în Mine tăria şi slava cuvenite lui Dumnezeu, pe Care Îl acoperiţi acum cu vina hulei şi nu vă ruşinaţi să-L prigoniţi numai pentru că spune că e Fiul lui Dumnezeu.[462] Dar am spus înainte pe larg cum arată că faptele Fiului sunt ale lui Dumnezeu şi Tatăl.

„*Căci precum Tatăl scoală morţii şi-i face vii,*
aşa şi Fiul face vii pe care voieşte” (In 5, 21)

Priveşte în acestea iarăşi dovada egalităţii. Căci cum ar fi în ceva mai mic Cel ce lucrează în mod egal la învierea morţilor? Sau cum ar fi de altă fire faţă de Tatăl şi în afara firii Lui Cel ce străluceşte prin aceleaşi însuşiri? Şi e propriu fiinţei dumnezeieşti să poată face vii, putere care este la fel în Tatăl şi în Fiul. Şi nu face Tatăl vii pe unii prin Sine, şi pe alţii Fiul, în mod despărţit. Căci, având în Sine prin fire pe Tatăl, toate se fac de Tatăl prin Fiul. Dar fiindcă Tatăl are puterea de-a face vii în firea proprie, această putere o are şi Fiul. Astfel, fiecăruia dintre Ei îi este proprie puterea de-a face pe morţi vii.[463]

---

[461] Iar aceasta se reflectă în parte şi în relaţia dintre tatăl şi fiul omenesc, sau între cei ce convieţuiesc mult unul cu altul şi ţin unul la altul. Nu e om care să se cugete cu totul neunit cu şi neîntipărit de altul. Dar aceasta nu-i confundă şi nu le micşorează originalitatea, în aceasta se arată valoarea persoanei, dar şi importanţa comuniunii.

[462] Hristos n-a vindecat numai bolnavi din mila pentru ei, ci a şi înviat morţi, din mila pentru cei apropiaţi lor. Dar cea mai mare minune pe care o va săvârşi va fi învierea Lui proprie, din mila pentru toţi oamenii. Nimic nu face pentru a fi lăudat. Lauda e doar semnul recunoaşterii marelui bine ce-l face. Toate aceste fapte nu le vede făcute întâi de Tatăl, în mod despărţit, ci Tatăl lucrează în mod nedespărţit, prin Fiul întrupat. Le face Fiul Cel unit cu Tatăl, prin trupul Lui, deci le face şi Tatăl împreună cu El. Căci toate cele săvârşite chiar în trup sunt ale aceluiaşi ipostas, sau ale aceleiaşi Persoane, unite prin fiinţă cu ipostasul sau cu Persoana Tatălui.

[463] E un lucru minunat al atotputerniciei dumnezeieşti să creeze din nimic. Dar e un lucru şi mai minunat a readuce la viaţă exact pe cel ce a fost creat, dar a pierdut viaţa. Aceasta arată şi atenţia conştientă şi iubitoare a lui Dumnezeu faţă de cei pe care i-a creat odată. Tatăl, chiar fără trup, creează fiinţe în trupuri

CAPITOLUL 7

NICI UNA DINTRE DEMNITĂȚILE SAU ÎNSUȘIRILE DUMNEZEIEȘTI NU ESTE ÎN FIUL PRIN PARTICIPARE

„*Nici nu judecă Dumnezeu pe nimeni, ci toată judecata adat-oFiului*” (In5, 22)

Prezintă altă însușire dumnezeiască și superioară, convingând prin multe cuvinte că este Dumnezeu prin fire și cu adevărat. Căci cui altcuiva I se cuvine să judece lumea, dacă nu Celui ce este Dumnezeu peste toate? De aceea și dumnezeieștile Scripturi îl cheamă la judecată, zicând odată: „*Scoală, Dumnezeule, și judecă pământul*” (Ps. 81, 8), iar altă dată: „*Că Dumnezeu este judecătorul, care pe unul îl umilește, pe altul îl înalță*” (Ps. 74, 7). Și zice că I s-a dat Lui judecata de către Tatăl, nu ca Celui ce este în afara acestei puteri, ci ca Celui ce este om prin iconomie (întrupare), învățând că e propriu firii dumnezeiești, în chipul cel mai cuvenit, să judece toate, iar înlăuntrul ei se află și El. Căci întrucât este Cuvântul și Dumnezeu, are de la Sine stăpânirea peste toate, dar, întrucât S-a făcut om, către care s-a zis: „*Ce ai ce n-ai luat*?” (I Cor. 4, 7) mărturisește în mod cuvenit că a primit (această stăpânire).[464]

Dar față de acestea, va spune cineva dintre adversari: Iată că Fiul spune clar că a primit judecata de la Tatăl. O primește, deci, ca neavând-o. Cum nu va fi, deci, mai mare și de o fire mai mare Cel ce dă putere, decât cel ce are nevoie să primească? Ce vom răspunde la aceasta? Primul nostru cuvânt se distinge, precum socotesc, nu fără motiv de celelalte. El introduce înțelesul înomenirii petrecute la timpul cuvenit, înțeles potrivit întru totul venirii în trup (iconomiei), când S-a făcut rob, când S-a umilit pe Sine, întru asemănarea noastră făcându-Se (Filip. 2, 7). Dar, deoarece tu disprețuiești cu mândrie dogmele mai simple și voiești o cercetare mai pretențioasă, luând în seamă întrebările tale, vom spune aceasta: Nu totdeauna și nu în mod necesar se spune despre cel ce dă ceva că dăruiește aceea celui ce o primește pentru că acela n-o are; și nici nu e totdeauna cel ce dă mai mare ca cel ce primește. Căci ce vei face când vei auzi pe

---

și le înviază trupurile. Dar această putere a Lui este și în Fiul Lui, Care îmbracă trup. Dumnezeu Se arată consecvent cu Sine însuși. Dar pentru că nu e stăpânit de o lege, săvârșește fapte noi, arătând veșnicia iubirii Lui față de persoanele omenești, odată create. Aceasta o arată mai ales în faptul că Însuși Fiul Lui Se face om și înviază ca atare, ca să-i învieze și pe cei făcuți frați ai Lui.

Aceasta arată că Dumnezeu a făcut atât de interesantă fiecare persoană umană, încât găsește o plăcere să o iubească veșnic și să fie iubit de ea veșnic și în mod omenesc. Dar a făcut pe fiecare persoană atât de interesantă și pentru celelalte persoane, căci, dacă au trăit într-o apropiere sufletească, persoanele ce rămân în viață după moartea unora nu pot să nu le pomenească pe celelalte, dacă s-ar putea chiar în veci. Dar valoarea veșnică a fiecărei persoane umane arată un Creator veșnic și nesfârșit de bogat spiritual, în Care se pot îmbogăți veșnic și persoanele umane, fiecare iubind în mod propriu și putând fi iubite veșnic, precum aspiră.

[464] Hristos Se afirmă a fi singurul Care a primit de la Tatăl puterea de-a judeca. În calitatea de Judecător a lui Dumnezeu se cuprinde, pe de o parte, puterea Lui conștientă de-a dispune de situația eternă a tuturor, pe de alta, libertatea celor judecați de-a face sau nu voia Lui, deci caracterul personal al lui Dumnezeu și al tuturor celor judecați. Și nu poate dispune în mod total de soarta veșnică a tuturor decât Cel ce i-a și creat, în amândouă este o putere absolută, dar și o atenție voită a lui Dumnezeu, Capul lor, față de toți. Nu-i părăsește pe cei creați de El și toate depind de Dumnezeu nu numai pentru că au fost create de El, ci și pentru că El ia seama continuu la ceea ce fac, și starea lor veșnică depinde de El. Hristos, spunând că Dumnezeu-Tatăl I-a dat Lui toată judecata, arată că, pe de o parte, e și El Dumnezeu, căci n-ar putea exercita stăpânirea deplină asupra tuturor dacă I-ar fi dată numai din afară, pe de alta, că e și om, întrucât a primit și în calitatea de om această putere și stăpânire absolute. Pe de o parte, are în Sine această putere absolută, ca Dumnezeu, pe de alta, Și-a dat-o Sieși ca Celui ce este și om. Omul este ridicat în Hristos la suprema cinstire. Dar nu numai Hristos omul judecă în EL ci și oamenii care sunt judecați, căci li s-a dat cinstea să fie judecați de Unul dintre ei, Care întelege toate ale lor și trăiește solidar cu ei.

Sfântul Psalmist zicând: „*Daţi slavă lui Dumnezeu*” (Ps. 67, 35)? Vom socoti pe Dumnezeu având nevoie de slavă, sau pe noi, ca mai mari decât Dumnezeu, pe noi, cărora ni se porunceşte să acordăm aceasta lui Dumnezeu? Dar nici tu, care nu oboseşti în a bârfi, nu îndrăzneşti să spui aceasta. Căci Dumnezeu e plin de slavă chiar când nu o primeşte de la noi! Iar când primeşte, ca cinstire, ceea ce are de la Sine, nu se socoteşte niciodată mai mic decât cei ce Îi aduc slava ca dar. Deci, cel ce primeşte nu trebuie văzut ca inferior celui ce dă.[465] De aceea, Tatăl nu e mai mare ca Cel Născut din El pentru că Îi dă Lui toată judecata. Pe lângă aceasta, trebuie cugetat şi aceea că a judeca şi a face dreptate sunt lucrări dintre cele gândite ale fiinţelor, şi nu se confundă cu fiinţa (adică firea sau natura, *n. red.*). Căci, făcând dreptate, lucrăm ceva, rămânând ceea ce suntem în fiinţă. Iar dacă spunem că a judeca şi a da dreptate sunt acelaşi lucru cu fiinţa, cum nu va fi necesar să recunoaştem, fără să vrem, că pot exista peste tot nişte existenţe care să judece şi care, încetând să judece, ar sfârşi să mai existe în fiinţa lor? Dar a cugeta astfel este un lucru dintre cele mai absurde. Deci a judeca este o lucrare, şi nimic altceva. Ce a dat deci Tatăl Fiului? Nici o calitate superioară aparţinând firii, prin faptul că I-a dat toată judecata, ci mai degrabă o lucrare faţă de cei judecaţi. Cum va fi deci prin aceasta mai mare, sau de o fire mai înaltă? Ce a adăugat ce nu era în Fiul, Care spune: „*Toate câte le are Tatăl sunt ale Mele*” (In 16, 15)? Ascultă deci cum trebuie să înţelegem că I-a dat. Precum Dumnezeu şi Tatăl, având puterea de-a crea, creează toate prin Fiul ca prin Puterea şi Tăria Sa, tot aşa, având şi puterea de-a judeca, va împlini şi lucrarea ei prin Fiul, ca prin Dreapta Sa.[466] E ca şi cum s-ar zice despre foc că dă lucrării lui după fire să ardă, având-o pe aceasta drept mijloc al arderii. Explicând astfel în chip binecredincios termenul „a dat”, ocolim cursa diavolului. Dar dacă stăruie cu neruşinare să ne înveţe, afirmând că I s-a adăugat Lui slava de la Tatăl pentru a Se arăta judecător al pământului, cum mai poate fi înţeles ca Domn Cel ce va fi încununat în timpurile din urmă cu cinstea aceasta?

CAPITOLUL 8

FIUL, FIIND DUMNEZEU ŞI DIN DUMNEZEU ŞI CHIPUL EXACT AL CELUI CE L-A NĂSCUT, ARE O CINSTE ŞI O SLAVA EGALE CU ALE LUI

„*Ca toţi să cinstească pe Fiul, cum îl cinstesc pe Tatăl. Cel ce nu cinsteşte pe Fiul nu cinsteşte nici pe Tatăl, Care L-a trimis pe El*” (In 5, 23)

Cauza şi motivul celor înşirate mai înainte este trebuinţa de-a cinsti pe Fiul în

---

[465] E slavă şi slavă. E o slavă, cea pe care o are Dumnezeu în Sine. Aceasta o are în sens deplin numai Dumnezeu. Şi e o slavă pe care făpturile conştiente o dau, sau o recunosc lui Dumnezeu pentru binefacerile Lui, sau pentru frumuseţea şi slava pe care le-a dat-o El, care sunt o altă slavă. Deci nu totdeauna cel ce primeşte o slavă este inferior celui ce i-o dă, sau cel ce aduce o slavă este superior celui ce primeşte.

[466] Judecata, fiind o lucrare, şi nu o fiinţă, Fiul spunând că Tatăl I-a dat judecata Lui, nu spune că prin aceasta primeşte fiinţa dumnezeiască, deoarece lucrarea aceasta e implicată în fiinţa comună pe care Fiul o are cu Tatăl. Această lucrare nu e una cu fiinţa pentru că, în acest caz, oricine nu exercită o anumită lucrare nu are fiinţă. Tatăl îi dă Fiului judecata, ca Celui ce, primind fiinţa de la El, primeşte şi lucrarea judecăţii. Fiind o lucrare ce ţine de fiinţa comună, Fiul judecă împreună cu Tatăl, totul pornind din Tatăl şi împlinindu-se prin Fiul. Mai ales în Fiul făcut om se vede cum se împlineşte judecata Tatălui. Nu-I vine Fiului, sau lui Hristos, calitatea de Judecător de la Tatăl ca de la cineva din afară, ci ca de la Cel cu Care este unit şi în judecată, ca în toate. Aceasta e marea cinste de care se bucură omul, că în judecată Fiul ca om are pe Tatăl unit cu El. Chiar eu, ca om, nu pot rosti judecăţi asupra altora fără să mă unesc în ele cu cei pe care îi iubesc. Mai adăugăm că trebuie să existe o judecată supremă, nemitarnică, ce pune toate în lumina adevărului, judecată care nu poate fi decât a unei conştiinţe persoanele supreme, care nu e străină nici de cea mai intimă înţelegere a omului.

egalitatea şi asemănarea Lui cu Tatăl. Reluându-le pe scurt şi readucându-le în amintire după locul în care s-au spus, vei cunoaşte întocmai înțelesul expunerii. Deci a spus că Dumnezeu este Tatăl Său, declarându-Se pe Sine egal cu Dumnezeu. Apoi, Se arată egal în tărie şi de aceeaşi măiestrie, zicând: *„Cele ce le face Acela, acestea şi Fiul le face asemenea.”* Iar că este şi Viață şi de viață Făcător prin fire, ca şi Cel ce L-a născut, a lămurit-o adăugând: *„Căci precum Tatăl scoală morții şi îi face vii, şi Fiul pe care voieşte îi face vii*” (In 5, 21). Iar că va fi Judecătorul tuturor, cu bună voirea şi consimțirea Tatălui în toate, a arătat-o zicând: *„Căci Tatăl nu judecă* pe *nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului*” (In 5, 22).

Care e deci cauza acestora? Sau ce îndeamnă pe Unul-Născut să Se folosească de astfel de cuvinte? *„Ca toți să cinstească*, zice, *pe Fiul, precum cinstesc pe Tatăl”* (In 5, 23). Căci dacă este toate câte este şi Tatăl, în ce priveşte demnitatea dumnezeiască, cum nu s-ar cuveni să fie încununat cu cinstiri egale cu ale Aceluia, nelipsindu-I nimic din identitatea ființei?

Dar ce obiectează iarăşi la acestea cei ce strâmbă cele drepte, cum zice Proorocul Isaia (mai exact: Miheia 3, 9)? Dacă, zic ei, pentru că spune: *„Ca toți să cinstească pe Fiul, precum cinstesc pe Tatăl*,” socotiți că trebuie să împodobiți pe Fiul cu cinstiri egale cu ale Tatălui, ignorați că sunteți departe de adevăr. Căci termenul „precum” nu arată egalitatea celor între care se pune, ci de multe ori arată o asemănare oarecare, cum zice Mântuitorul: *„Fiți milostivi, precum Tatăl vostru Cel ceresc milostiv este*” (Lc. 6, 36). Oare vom fi milostivi aşa cum este Tatăl pentru că spune „precum”? Şi iarăşi, zice Hristos despre Ucenici către Tatăl Său: *„I-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine*” (In 17, 23). Dar nu vom socoti că a iubit pe Ucenici aşa cum L-a iubit pe Fiul, pentru cuvântul „precum”. Pentru ce te întinzi deci la vorbă şi sileşti spre blasfemie cuvântul, ca să obligi pe auzitori să cinstească pe Fiul în aceeaşi măsură ca pe Cel ce L-a născut?[467]

Ce vom răspunde la aceasta? Luptătorii împotriva lui Dumnezeu latră la noi cu cuvinte amare. Dar voi, cei din dreapta credință, cum zice Pavel: *„Păziți-vă de câini, păziți-vă de lucrătorii răi, păziți-vă de tăierea împrejur*” (Filip. 3, 2). Căci noi suntem fiii Adevărului şi copiii Luminii. De aceea slăvim pe Unul-Născut, împreună cu Dumnezeu şi Tatăl,[468] nu deosebindu-L în ceva, ci pentru egalitatea cinstirii şi a slavei, ca Dumnezeu din Dumnezeu, şi Lumină din Lumină şi Viață din Viață. Şi a trata cu curiozitate nerespectuoasă ceea ce trebuie primit cu credință dovedeşte de cele mai multe ori o nesiguranță. Dar trebuie cercetat totuşi şi înțelesul termenului „precum”, ca să nu-şi închipuie lucru mare adversarii lui Dumnezeu.[469]

---

[467] În cuvintele citate ale Mântuitorului adversarii vedeau în mod greşit o dovadă că, în cererea Lui ca oamenii să-L cinstească pe El „precum” Îl cinstesc pe Tatăl, nu e vorba despre o cinstire egală. Căci în cuvântul din urmă Mântuitorul Se prezintă numai pe Sine, în mod singular, nu vorbeşte la plural de oameni, ca în cuvintele citate. Căci într-unul zice despre toți oamenii: *„Fiți milostivi precum Tatăl vostru milostiv este.”* Pe lângă aceea, în acest cuvânt este evident că oamenii în general pot fi milostivi ca Tatăl. În al doilea, zice de Tatăl că-i iubeşte pe toți, precum L-a iubit pe El. Aici este iar vorba de Sine, ca fiind deosebit de toți, şi despre ceilalți, ca fiind o mulțime identică. Dumnezeu îi iubeşte pe oameni, care au în ei pe Hristos, iubind pe Hristos în ei. Peste tot Hristos se prezintă într-o relație unică cu Tatăl, având tot ce are Tatăl şi fiind Fiul Lui Unul-Născut, la singular. Oamenii pot cinsti pe Fiul ca pe Tatăl pentru că are, deosebit de ei, tot ce are Tatăl. Hristos nespunând despre ei că sunt ca El, Care singur are cele ale Tatălui, nu înțelege nici termenul „precum” aplicat lor ca pe cel aplicat Lui. Adversarii, nețînând seama de această distincție, îi acuzau pe dreptcredincioşi că prelungesc vorba şi nu rămân simplu la identitatea termenului „precum”, oricând îl aud. Mai observăm că Hristos nu cerea oamenilor o cinstire egală cu a Tatălui din simplu orgoliu, ci pentru mântuirea care le vine din credința că Însuşi Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om şi a venit pe pământ, deci între ei. Altfel, viața lor ar fi fără sens, ceea ce nu e posibil.

[468] Adevărul şi Lumina sunt Hristos. Ele nu pot iradia decât din Persoana supremă, din Fiul lui Dumnezeu făcut nouă deplin accesibil prin întruparea ca om. Cei ce cred în El se renasc din El şi cresc în veşnicie. Cunoscându-L ca pe Cel din care ne-am născut şi creştem spiritual, îl slăvim ca Dumnezeu împreună cu Tatăl.

[469] Pentru că adversarii reproşau credincioşilor că analizează înțelesul cuvintelor, în loc să le primească

Când termenul „precum” se foloseşte pentru cele neasemenea, nu ne arată exact identitatea, ci mai degrabă o oarecare asemănare şi un chip, cum aţi mărturisit şi voi mai înainte.[470] Dar când se foloseşte pentru cele ce sunt între ele întru toate asemenea, el arată egalitatea şi asemănarea în toate, şi orice altceva se află între ele are înţeles egal. De pildă: Soarele din cer este strălucitor, dar şi argintul din pământ este de asemenea strălucitor. Dar firea celor spuse este deosebită. Să-şi închipuie cineva pe vreun bogat spunând slugii din casă: Să strălucească argintul, precum soarele. Prin aceasta nu spune să ridice materia din pământ la strălucirea egală cu soarele, ci la o oarecare asemănare şi apropiere, chiar dacă se foloseşte pentru aceasta termenul „precum”. Dar să luăm ca pildă pe Petru şi Ioan, care şi prin raţiunea firii, şi prin credinţa în Dumnezeu sunt de o desăvârşită asemănare, şi să se folosească pentru ei termenul „precum” şi să se spună: Să fie cinstit de toţi Ioan „precum” e cinstit Petru. Oare nu va însemna termenul „precum” că trebuie să dăm aceeaşi cinstire amândurora? Socotesc că nu va nega cineva aceasta. Şi va vedea că nu e în aceasta nimic care să desfiinţeze comparaţia din afirmaţie.

Deci, când termenul „precum” se foloseşte pentru Fiul şi Tatăl, pentru care pricină vom şovăi să le acordăm Amândurora o cinstire egală? Căci, ştiind de mai înainte ca Dumnezeu cele viitoare şi văzând sminteala împotrivirii tale din neştiinţă, n-a folosit termenul „precum” gol şi pustiu de ajutorul ce-l poate da, ci, întărindu-1 cu precizările cuvenite şi dovedind că este şi Dumnezeu după fire. Căci Şi-a făcut pe Dumnezeu Tată, ba a afirmat şi că este Dumnezeu Creator şi viu şi cu adevărat şi arătându-Se împodobit strălucitor cu însuşirile lui Dumnezeu şi Tatăl.[471] De aceea adaugă la sfârşit în mod oportun: „*Ca toţi să cinstească pe Fiul precum Îl cinstesc pe Tatăl*.”

Deci ce mai văd adversarii opus în aceasta? Ce-i împiedică să-L vadă ridicat la măsura cinstei egale pe Cel ce are în mod fiinţial însuşirile proprii şi excepţionale ale Celui ce L-a născut? Căci ne descoperim de pe acum cinstind însăşi firea lui Dumnezeu şi Tatăl, strălucind clar în Fiul. De aceea zice următoarele: „*Cel ce nu cinsteşte pe Fiul nu cinsteşte pe Tatăl care L-a trimis*.”[472] Căci crima necinstirii Fiului şi pornirea bârfirii Lui nu se îndreaptă spre altcineva decât mai mult şi mai adevărat spre Tatăl însuşi, ca spre Cel ce a născut din firea Sa pe Fiul, ca dintr-un izvor,[473] care se vede din toată

simplu cum sunt (e vorba de „precum”), Sf. Chiril declară că o cercetare a înţelesului lor trebuie făcută, dar acest lucru nu dintr-o curiozitate care nu e credinţă, ci, atunci când e necesar, să se respingă înţelegerea lor greşită de către cei necredincioşi.

470 Există unele asemănări şi între cele care nu sunt întru totul asemenea, ca între Dumnezeu şi om. Cele ale omului mai au şi un caracter de chip al celor dumnezeieşti. Omul poate fi şi el milostiv ca Dumnezeu, dar ce distanţă între mila lor!

471 Hristos, deşi Se arată în chipul smereniei noastre, prevestea că nu se va arăta prin ea şi după înviere, ca Cel ce e Creatorul lumii, căci nu poate ridica din moarte la viaţă cel ce nu a adus toate la viaţă, cel ce nu a adus toate la viaţă prin puterea creatoare. Deci a prevestit, sau S-a arătat de mai înainte pentru oameni, care nu-L vedeau ca şi Creator, datorită smereniei Sale, deci ca Viaţa şi ca Dătătorul de viaţă al tuturor. A prevestit şi că Se va îmbrăca în strălucirea tuturor însuşirilor dumnezeieşti ale Tatălui, deci că, deşi acum nu le arată, le are din veci. Mai precis, Hristos S-a arătat şi prin vindecări, şi prin învierile din morţi, şi prin cuvintele Sale de dinainte de învierea Sa ca Dumnezeu, dar confirmarea deplină a dumnezeirii Sale, sau a Sa ca Dumnezeu Creator şi de viaţă Dătător în veci, a dat-o prin învierea Sa şi prin slava netrecătoare în care S-a arătat după aceea, mai ales prin înălţarea la cer şi prin trimiterea Duhului Său de viaţă făcător, oamenilor de pe pământ. Căci cât era pe pământ, era de folos oamenilor ca El să rămână îmbrăcat în haina smereniei, ca să le arate şi oamenilor că nu pot ajunge fără aceasta la viaţa veşnică.

472 Pe de o parte, Tatăl L-a trimis şi-L face pe Fiul să strălucească, strălucind în El. Pe de alta, Fiul Îl arată strălucind în trupul Său pe Tatăl care L-a trimis. Căci dacă n-ar fi vorbit prin cuvinte omeneşti, n-ar fi săvârşit fapte minunate şi n-ar fi înviat ca om, nu L-ar fi arătat pe Tatăl. De aceea, cel ce nu cinsteşte pe Fiul, nevăzând în El Dumnezeirea, nu-L cinsteşte pe Tatăl ca pe Cel ce L-a trimis spre mântuirea noastră.

473 Dacă Tatăl Se arată în Fiul, cel ce nu cinsteşte pe Fiul nu cinsteşte pe Tatăl. Dacă Tatăl nu are un Fiu, cum este Hristos, nu îşi atrage nici o laudă. Un dumnezeu fără iubire, un dumnezeu care are un fiu, pe care-l iubeşte în măsuri infinite şi pe care totuşi nu-l trimite la noi să ne mântuiască prin smerenia şi jertfa lui, nu e Dumnezeu adevărat şi nu ne câştigă recunoştinţa.

Sfânta Scriptură existând împreună cu El din veci.

Dar zice adversarul: Să urce la crima necinstirii Fiului, mai bine-zis să ajungă la însuşi Dumnezeu şi Tatăl. Căci se va indigna, cu toată dreptatea, dar nu ca Cel ce are aceeaşi fire jignită în Fiul. Dar dacă este chipul şi pecetea Lui, ca Cel ce are întru totul firea Lui dumnezeiască şi negrăită, Se supără pe drept cuvânt şi va socoti urcată la Sine însuşi această purtare nedreaptă. Căci ar fi cu adevărat absurd ca cel ce jigneşte pecetea dumnezeiască să nu fie pedepsit pentru păcatul împotriva arhetipului. Căci, precum cel ce jigneşte tablourile împăraţilor de pe pământ e pedepsit ca şi când ar fi jignit pe stăpânitorul însuşi, ceva la fel vom afla venindu-ne şi de la Dumnezeu: „*Căci cel ce varsă*, zice, *sângele unui om, sângele lui se va vărsa pentru el; pentru că după chipul lui Dumnezeu a făcut pe om*" (Fac. 9, 6). Vezi deci, zice, din aceasta foarte limpede că, făcându-se nedreptate chipului, şi nu numaidecât firii dumnezeieşti a Lui, Dumnezeu şi Tatăl socoteşte că trebuie să Se supere. Deci, în acest mod trebuie să se înţeleagă şi să se explice ceea ce s-a zis despre Hristos: „*Cel ce nu cinsteşte pe Fiul nici pe Tatăl nu-L cinsteşte*."

Aşadar, Unul-Născut va fi străin, împreună cu noi, de firea dumnezeiască? Dar cum mai este Dumnezeu prin fire dacă este căzut din hotarele Dumnezeirii,[474] aflându-Se într-o fire oarecare şi într-o alteritate deosebită de cea în care este Tatăl? Dar gândim nedrept zice acela, dacă reducem la o raţiune unică structura complexă a Sfintei Treimi. Căci trebuie să-I aducem închinare lui Dumnezeu şi Tatăl, dar să acordăm o slavă proprie Fiului şi Duhului, ca şi când i-am repartiza în firi diferite care ar acorda fiecăruia raţiunea modului de-a fi.[475] Dar dumnezeieştile Scripturi ne propovăduiesc un Dumnezeu unic, văzând împreună cu Tatăl pe Fiul şi pe Duhul, astfel încât, prin identitatea fiinţială şi exactă, Sfânta Treime e adusă la o unică raţiune a Dumnezeirii. Deci nu este străin Unul-Născut de firea Celui ce L-a născut, dar nici nu s-ar înţelege ca fiind Fiu cu adevărat dacă n-ar străluci din firea Celui ce L-a născut. Căci aceasta, şi nu alta este definiţia şi modul fiimii. Iar dacă n-ar fi Fiu, s-ar desfiinţa numaidecât şi calitatea de Tată a lui Dumnezeu. Deci, cum ar fi adevărat ceea ce spune Pavel despre El: „*Din Care se numeşte toată părinţimea în cer şi pe pământ*" (Efes. 3, 15)?[476] Căci dacă n-ar fi născut din Sine pe Fiul, în mod dumnezeiesc, cum ar trece din El principiul (pârga) părinţimii, prin imitare, la cei existenţi în cer şi pe pământ? Dar Dumnezeu este Tată cu adevărat. Deci Unul-Născut este Fiu prin fire şi este înlăuntrul hotarelor Dumnezeirii. Deci Se naşte Dumnezeu din Dumnezeu, asemeni omului din om, şi nu se minte firea cea mai presus de toate a lui Dumnezeu-Tatăl, ci naşte rodul cuvenit ei.[477] Dar, deoarece spun cu necredinţă şi fără minte că nu e jignită în Fiul firea lui Dumnezeu

---

474 Hotarele Dumnezeirii: eternitatea, atotputernicia şi bunătatea nemărginită. A nu fi în ele înseamnă a fi trecător, cu o putere şi bunătate mărginite. Dumnezeirea este atotcuprinzătoare, dar n-ar fi aşa dacă ar exista în ea şi neputinţa şi mărginirea. Numai nefiind acestea în ea, este atotcuprinzătoare. Ele sunt în afara ei, dar nu o mărginesc.

475 „Κατασχιζοντας εις διαφορους φυσεις" s-ar putea traduce şi cu: „desfăşurând-o în firi deosebite", nu numai cu: „desfăcând-o în firi deosebite". Dar expresia aceasta, care nu pare prea potrivită în traducere românească, este completată întrucâtva de Sf. Chiril, precizând că această „desfăşurare" constă de fapt în a arăta în fiecare Persoană „un mod deosebit de-a fi" al firii. Sf. Chiril nu vrea nici să anuleze diferenţa Persoanelor din Sfânta Treime, nici să le despartă.

476 Dacă n-ar fi un Tată în Dumnezeu, n-ar avea de unde să fie toată paternitatea în cer şi pe pământ. Dacă n-ar fi o naştere spirituală din veci în existenţa supremă şi cauză a tuturor, n-ar fi nici naşteri pe pământ. În aceasta se manifestă forţa fecundităţii existenţei create, cu originea în cea necreată. N-a fost vreodată când n-a fost nimic. Dar din veci n-a fost decât existenţa atotdesăvârşită. Iar atotdesăvârşirii ei i-a aparţinut şi rodnicia.

477 Deşi firea dumnezeiască din Tatăl naşte un Fiu, nu se reduce, sau nu se înşală dându-şi impresia că naşte un rod din ea, dar care de fapt nu e din ea. Aceasta o spune Sf. Chiril împotriva arienilor, care socoteau că Tatăl dă numai impresia că naşte un Fiu din firea Sa, căci de fapt nu e din ea însăşi, ci e prima creatură. Sau, din existenţă născătoare se preface în existenţa care, având impresia că naşte, e propriu-zis creată, minţindu-se de fapt prin impresia că naşte. E în această teorie ariană o ciudată şi imposibilă prelungire a Dumnezeirii în creatură.

şi Tatăl nebucurându-se de slava cuvenită ei din partea unora, dar declară că se indignează pe drept cuvânt pentru că Îl fac mai degrabă chip necinstit al Tatălui, sunt de întrebat: în ce fel voiesc să fie şi să se numească Fiul chip al Tatălui? Şi, odată ajunşi la această chestiune, noi vom prezenta mai degrabă decât ei felurimea chipului, pe cât putem, şi astfel se va face clar şi foarte conform dreptei judecăți înțelesul celor cercetate.

Deci chipul prim este cel al identității după fire, arătat în proprietățile exacte, cum sunt Abel din Adam, sau Isaac din Avraam. Al doilea constă numai în asemănarea peceții cu originalul viu şi în întipărirea formei exacte a lui, precum tabloul împăratului pe lemn sau şi în alt mod, făcut cu cea mai mare artă. Un alt chip e înțeles cel referitor la moravuri şi moduri de purtare, la viețuire şi voința îndreptată spre cele bune sau rele, aşa cum se poate spune că omul lucrător al binelui seamănă cu Abel, iar cel care nu este aşa, cu Cain. Astfel, cel ce se află în bunătăți sau în rele asemănătoare realizează şi îmbracă asemănarea cu unul sau cu altul dintre ei. O altă formă a chipului mai este şi asemănarea în demnitate, în cinstire, slavă şi autoritate, ca în cazul când cineva moşteneşte stăpânirea cuiva şi face cu putere toate câte se cuvin altuia. Un altfel de chip se arată în calitatea vreunui lucru, sau în cantitatea şi forma lui conformă sau asemănătoare cu a altuia, ca să spunem pe scurt.

Să ne spună deci cercetătorii exacți ai chipului dumnezeiesc: oare nu trebuie să se acorde asemănarea ființială şi de natură Unuia-Născutului, fiind astfel Cuvântul chipul Tatălui, Care provine din Tatăl, salvează în Sine toată firea Celui ce L-a născut, chiar purtând şi întreaga rațiune a umanității?[478]

Sau neplăcându-le să fie siliți să mărturisească pe Fiul cu adevărat Dumnezeu din Dumnezeu după fire, se abat din obişnuința de-a lupta cu adevărat spre al doilea înțeles al chipului, care constă numai în formă şi pecete? Dar socotesc că, spunând aceasta, se vor omorî pe ei înşişi.[479] Căci nu va admite cineva că S-a făcut Dumnezeu cantitate, sau S-a circumscris într-o formă, sau Se măsoară într-o pecete; sau că cele netrupeşti suportă cele ale trupurilor, dacă nu aiurează. Iar cât priveşte moravurile şi purtările şi voința de-a fi luat o formă, nu se ruşinează cei ce Îi atribuie Lui şi acest chip? Cum deci se mai înțelege ca Dumnezeu după fire Cel ce nu are asemănarea cu El decât numai în voință, dar în Sine este propriu-zis altul? Căci totuşi vor mărturisi în mod sigur că subzistă.[480] Dar atunci, ce este ceva mai mult în El decât creatura? Sau nu credem că şi îngerii pot să facă voia lui Dumnezeu, fiind altceva decât Dumnezeu după fire? Dar ce e dacă spusa aceasta e valabilă şi pentru noi? Oare Unul-Născut ne cere şi nouă să sărim, în mod necugetat, în cele mai presus de fire şi să dorim cele imposibile, când zice: „*Fiți milostivi, precum şi Tatăl vostru cel ceresc milostiv este*” (Lc. 6, 36)?[481]

[478] E vorba de tot conținutul firii umane. Dumnezeu Cuvântul făcându-Se ipostasul ei, păstrează şi firea Sa dumnezeiască şi, prin aceasta, tot ce are Dumnezeu-Tatăl. Firea omenească asumată nu slăbeşte întru nimic unirea Fiului lui Dumnezeu cu Tatăl, în toate cele omeneşti, activate şi pătimite de bunăvoie de ipostasul dumnezeiesc Care le-a asumat, rămâne Acelaşi, aşa cum sufletul omului rămâne suflet în procesele trupului şi în simțirile ce-i vin prin trup.

[479] Nerecunoscând pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu, Care S-a făcut om ca să scape umanitatea celor ce cred în El de moartea veşnică, îşi aleg ei înşişi moartea. Mai ales că ei nu mai cred prin aceasta nici în Dumnezeu. Căci un Dumnezeu impersonal şi fără iubire nu există.

[480] Dacă Fiul ar fi asemenea lui Dumnezeu, sau chipul Lui, numai prin imitarea purtărilor Lui, în ființa Lui va fi altul decât Dumnezeu. Căci nu poate exista cineva nesubzistând, adică neavând o ființă, sau o substanță. E o altă definiție a ființei. Ea arată pe cineva subzistând în mod real. E forma subzistenței Lui. Dacă Fiul lui Dumnezeu nu subzistă ca ființă dumnezeiască identică cu a Tatălui, El subzistă ca altă ființă. Iar orice altă ființă e creată.

[481] A socoti că Fiul este întocmai cu Dumnezeu prin împlinirea voii Lui, şi nu prin ființă, înseamnă a socoti că Hristos ne-a promis şi nouă că vom fi întocmai cu Dumnezeu, dacă vom face voia Lui. Dar altceva este voința de-a imita pe Dumnezeu şi altceva este ființa celui ce îşi pune în lucrare această voință, în acestea e o prelungită pledoarie împotriva arienilor, pentru faptul că Hristos, ca Dumnezeu-Fiul, nu e Dumnezeu decât pentru că este de o ființă cu Dumnezeu-Tatăl. Numai deosebirea în ființă deosebeşte real creaturile de Dumnezeu cel necreat. Arianismul implică o confuzie între Dumnezeu şi creație, în sens

Fără îndoială, aceasta s-ar înțelege în cazul în care s-ar afirma că chipul Tatălui s-ar primi prin identitatea voinței noastre cu a Lui. Dar şi Pavel s-a făcut imitator al lui Hristos. Oare, cum aiurează aceia, a fost chipul lui Hristos numai prin împlinirea voii Tatălui?

Dar se opune, în mod cuvenit, şi acestor idei prosteşti şi, ca şi când ar cugeta ceva mai înalt şi mai bun, va spune aceasta: Unul-Născut este chip al lui Dumnezeu şi Tatăl prin identitatea voirilor, prin demnitatea şi slava şi puterea dumnezeiască, prin lucrarea care creează şi face minuni, prin împărăţirea şi stăpânirea peste toate, prin faptul că judecă şi este închinat de îngeri şi de oameni, într-un cuvânt, de toată zidirea. Prin toate acestea ne arată pe Tatăl, nu „din ipostas” (din fiinţă), ci prin faptul că este „pecetea” ipostasului (fiinţei) Lui.

Deci, precum am spus adineauri, după voi, El nu este după fire nimic din cele spuse, ci e în afară de toate; nu e propriu-zis nici Dumnezeu adevărat, nu e nici Fiu, nici împărat, nici Domn, nici Creator, nici puternic, nici bun în voiri prin fire.[482] Ci e îmbrăcat numai în laudele pure, cuvenite lui Dumnezeu. Şi ceea ce în tablourile pictate este aportul culorilor, care numai înfrumusețează, dar nu aduc nimic real, aceea este şi frumusețea demnităţilor lui Dumnezeu şi Tatăl în Fiul. Fiul se împodobeşte numai cu numirile simple ale lui Dumnezeu, dar ele se lipesc din exterior ca nişte culori. Firea dumnezeiască se proiectează mai degrabă ca o umbră în El şi se arată ca într-un singur chip.

Dar cum nu vă veți arăta luptând cu toate Sfintele Scripturi, ca să auziți cu dreptate: „*Voi, cei tari în cerbice şi netăiați împrejur la inimă şi la urechi, pururea vă împotriviți Duhului Sfânt, voi, ca şi părinţii voştri*” (Fapte 7, 51)? Căci, când nu-L numesc (Scripturile) pe Fiul Dumnezeu adevărat, sau când îl scot pe El în afara ființei Celui ce L-a născut? Şi cine a îndrăznit să spună că nu e nici Creator prin fire, nici Împărat, nici Atotţiitor, sau închinat? Căci zice dumnezeiescul Psalmist către El: „*Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului*” (Ps. 44, 8). Iar Toma, cel mai prudent ucenic, Îl numeşte deodată şi Dumnezeu, şi Domn. Şi prin glasul oricărui Sfânt (autor al Scripturii, *n. tr.*) e numit Atotţiitor şi Creator, ca neavând dobândită această demnitate, cum ziceți voi, ci fiind prin fire ceea ce se spune că este. Şi de aceea este închinat de sfinţii îngeri şi de noi, iar dumnezeiasca Scriptură spune că nu trebuie să se aducă închinare nimănui altuia decât numai Domnului Dumnezeu.[483] Dacă cred deci că demnitatea dumnezeiască este dobândită de El, dar apoi socotesc că trebuie să I se

---

panteist, care nu făcea propriu-zis o deosebire între Dumnezeu şi lume. Un dumnezeu care nu are un fiu este o concepție panteistă, căci nu mai are pe cineva ca născut în mod deosebit față de lumea creată.

[482] Arienii spuneau că Fiul nu e nici putere, nici Creator, nici Dumnezeu, nici bun în voire după fire, ci toate le are printr-o imitare a lui Dumnezeu. Nu e acestea prin Sine, ci le-a primit de la Dumnezeu, nu prin naştere din fiinţa Lui, ci prin dăruire ca de la Cineva deosebit prin fire de El. Deci, dacă nu e din firea necreată a lui Dumnezeu, e creatură prin fire. Dar atunci nici nu este cu adevărat acestea, ci acestea i se adaugă de la Dumnezeu şi trebuie să rămână prin credinţă în legătură cu El ca să poată fi şi El împlinitor al lor. Iar voirea acestora nu o are prin fire, ci ajutat de Dumnezeu. Nu e un voitor independent al celor bune, sau nu are puterea să le voiască prin Sine singur, ci prin tăria ce i-o dă Dumnezeu.

[483] Numai lui Dumnezeu prin fire I se cuvine închinare din partea tuturor celor create, pentru că singur El este Creatorul tuturor, sau de la El le vin tuturor toate. Primim şi de la alţii multe lucruri, dar ei ni le pot da pentru că şi ei le au de la alții şi, în ultimă instanță, de la Dumnezeu, Care n-are nimic de la altul. Dacă mulţumim şi celor ce ne dau anumite lucruri, neavându-le de la ei înşişi, cum nu I-am mulţumi Celui de la Care sunt toate, neavându-le de la alţii? În închinare manifestăm recunoştinţa noastră, dar şi cererea noastră pentru alte lucruri ce ne sunt de trebuinţă. Numai Persoanele Sfintei Treimi au în firea lor dumnezeiască totul, neprimind nimic de la altcineva, deci numai ele pot da altora totul de la ele. În închinarea ce li se aduce se manjfestă conştiinţa că ele sunt Persoane, sau că firea dumnezeiască se află în Persoane. Nu se poate aduce închinare unei esenţe impersonale, supuse unor legi, căci în acest caz totul s-ar produce involuntar prin aceste legi. Firea dumnezeiască, stăpână peste toate, deci şi peste orice legi, nu poate subzista decât în Persoane conştiente, având implicate în ea însăşi Persoanele Sfintei Treimi. Şi trebuie să fie o existență (o fiinţă în Persoane), Care este Ea însăşi şi are totul de la Sine, căci nu pot fi toate ca cele pe care le cunoaştem din legătura naturală cu noi, care au totul de la altele.

închine, să ştie că se închină creaturii în locul Creatorului, zugrăvindu-şi lor un dumnezeu recent şi nou, în loc să-L cunoască pe Cel cu adevărat prin fire. Iar zicând că Fiul este în afara fiinţei lui Dumnezeu şi Tatăl, dar mărturisind că El este Fiu şi Dumnezeu adevărat şi Împărat şi Domn şi Creator şi că are în Sine fiinţial cele proprii şi supreme ale Tatălui, să vadă spre ce sfârşit se primejduiesc să fie duşi de aceste păreri. Căci nu se va mai afla nimic vrednic de crezare în firea dumnezeiască, o dată ce şi firea celor create poate să fie cu adevărat cum se înţelege aceea.[484] Căci, după judecata inconsistentă a adversarilor, Unul-Născut, deşi nu e de fire dumnezeiască, are cu adevărat în Sine însuşirile supreme ale aceleia. Dar cine nu se va cutremura chiar numai auzind această dispreţuire a dogmelor? Căci toate se întorc invers, o dată ce firea mai presus de toate e pusă în rând cu cele create, iar creaţia se înalţă la măsura mai presus de ea şi nerânduită pentru ea. Deci, ca un înotător ce se afundă în mare, ridicându-ne din absurditatea acestor dogme, să ne grăbim spre limanul sigur şi neînvolburat al adevărului şi să mărturisim pe Fiul ca chipul lui Dumnezeu şi Tatăl, neformat din unele însuşiri trecătoare, nici numai împodobit cu demnităţi dumnezeieşti, ci având fiinţial însuşirile Celui ce L-a născut şi fiind prin fire exact ceea ce se înţelege şi Cel ce L-a născut, adică Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, Atotţiitorul, Creatorul, slăvit, bun, închinat şi tot ce e unit cu cele spuse şi care se cuvin lui Dumnezeu. Căci, arătându-L astfel în toate asemenea lui Dumnezeu şi Tatăl, vom înfăţişa adevărul cuprins în spusa Lui: *„De nu va voi cineva să cinstească pe Fiul, nu-L cinsteşte nici pe Tatăl care L-a trimis pe El.*”[485]

Despre aceasta ne-a fost cercetarea si în jurul acestei teme s-a mişcat discuţia.

„Amin, amin zic vouă: Cel ce aude cuvântul Meu şi crede Celui ce M-a trimis, are viaţa veşnică şi la judecata nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viaţă” (In 5, 24)

După ce a arătat îndestulător în cele dinainte că nenorociţii de iudei nu păcătuiesc numai faţă de Fiul, îndrăznind să critice cele pe care le spune, ci păcătuiesc din neştiinţă şi faţă de Tatăl, lipsindu-se de puterea celor spuse, le mărgineşte îndrăzneala şi cu frica, şi caută să le câştige ascultarea încercând să-i convingă că vor avea o viaţă mai bună prin nădejdea celor viitoare. Şi nu şi-a întocmit fără măiestrie cuvântul despre aceasta. Căci, deoarece ştia că iudeii bolesc de sminteala faţă de El, le îndreaptă iarăşi credinţa spre Persoana lui Dumnezeu şi Tatăl, nu punându-Se pe Sine în afară, ci spre a fi cinstit şi El în Tatăl pentru identitatea fiinţei.[486] Iar despre cei ce cred afirmă nu că vor fi numai părtaşi ai vieţii veşnice, ci că vor scăpa şi de primejdia judecăţii, adică vor fi făcuţi drepţi, şi prin aceasta le amestecă nădejdea cu frica.[487]

---

[484] Dacă Fiul are toate însuşirile lui Dumnezeu-Tatăl, fără să fie din fiinţa Lui, ci creatură, cum spuneau arienii, atunci firea dumnezeiască nu mai are nimic deosebit faţă de cea creată. Dar aceasta e o gândire categoric panteistă.

[485] Numai dacă Hristos e chipul Tatălui în sensul că de aceeaşi fiinţă dumnezeiască, cel ce nu-L cinsteşte pe El nu cinsteşte nici pe Tatăl. Căci acela dispreţuieşte însăşi fiinţa lui Dumnezeu, proprie şi Tatălui. Dacă nu cinstesc pe fiul unui om, nu-1 cinstesc nici pe tatăl lui.

[486] Iisus întăreşte prin cuvântul Său credinţa în Tatăl, ştiind că cel ce crede în Tatăl crede şi în El, ca Fiu al Lui. Credinţa în El, ca trimis în mod deosebit de Tatăl, descoperă pe Dumnezeu ca Tată, şi credinţa în Tatăl produce credinţă în El ca Fiu trimis în mod deosebit de Tatăl. Afirmând şi importanţa Sa deosebită ca trimis de Dumnezeu, Îl descoperă pe Dumnezeu ca Tată. Dar tocmai această conştiinţă, că L-a trimis Dumnezeu în mod deosebit, descoperindu-L pe Dumnezeu ca Tată, dă un temei credinţei în El ca Fiu. Dumnezeu, Ce Se arată în mod special prezent în Hristos, prin conştiinţa Acestuia, Îl descoperă pe Acesta ca Fiu. Dar prin aceasta Hristos descoperă pe Dumnezeu ca Tată, iar Tatăl îl descoperă pe Hristos ca Fiu. Fiecare se cunoaşte prin Celălalt, sau Amândoi sunt cunoscuţi împreună, unul ca Fiu, şi altul ca Tată.

[487] Hristos, vorbindu-le de judecată, le insuflă frica, dar spunându-le că prin credinţa în El vor scăpa de judecata care osândeşte, le insuflă nădejdea. Astfel amestecă una cu alta, ajutându-i prin amândouă să vină la credinţă. Prin aceasta Hristos, arătându-Se şi ca Cel ce-i poate judeca, dar şi ca Cel ce-i poate scăpa de judecată, prin credinţa lor în El, Se înfăţişează ca Stăpân pe viaţa veşnică a oamenilor. Dumnezeu şi Fiul Lui se arată ca Persoane în faptul că judecă pe fiecare om pentru tot ce-a făcut în viaţă,

Astfel s-a putut face cuvântul mai eficient şi mai uşor de primit de către ascultători.

„*Amin, amin zic vouă, că vine ceasul, şi acum este, când morţii vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu, şi cei ce-l vor auzi vor învia*” (In 5, 25)

Spunând că cei ce cred se vor muta din moarte la viaţă, Se prezintă pe Sine însuşi ca împlinitorul făgăduinţei şi săvârşitorul ei. El dă de înţeles iudeilor că puterea arătată de El în vindecarea slăbănogului a fost cu adevărat minunată, dar că Se va arăta făcător al unor fapte şi mai vrednice de preţuit, alungând nu numai boala, nici numai slăbiciunile trupurilor omeneşti, provenite din boală, ci desfiinţând şi moartea şi stricăciunea introduse în ele. Căci aceasta a spus-o cu puţin mai înainte: „*Tatăl, iubeşte pe Fiul şi-I arată toate câte le face şi-I va arăta Lui şi fapte mai mari decât acestea, ca voi să vă minunaţi*” (In 5, 20). Iar minunarea cea mai mare o va pricinui învierea morţilor. Deci, declarând clar şi aceasta, i-a făcut pe ascultători să se minuneze nu puţin că va învia morţii şi va aduce făptura la judecată, ca, aşteptând să se înfăţişeze cândva înaintea Lui şi să dea socoteală de toate, să fie zăbavnici în îndrăzneala de a-L prigoni şi să primească mai uşor cuvântul învăţăturii şi al descoperirii. În acestea se arată scopul capitolului şi spre aceasta tinde. Dar e necesar să lămurim însuşi cuvântul de faţă.

Ceea ce semnifică, pe cât socotim, această declaraţie este că va veni odată timpul când morţii vor auzi glasul Celui ce-i va scula. Dar Îl cunosc nu mai puţin şi acum, fie ca Lazăr, care aude glasul Mântuitorului, fie ca cei ce, numindu-se chiar morţi, fiindcă n-au fost încă chemaţi prin credinţă la viaţă veşnică, vor urca la ea primind învăţătura Mântuitorului. Şi acest fel de explicare are o oarecare probabilitate, dar nu e cu totul exactă. De aceea, cercetând iarăşi conţinutul celor spuse, să pătrundem la înţelesul lor şi mai propriu, descoperind astfel deplin cuprinsul declaraţiei citate.[488]

„*Amin, amin zic vouă, că vine ceasul şi acum este, când morţii vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu.*” E vorba iarăşi de ceasul când cei ce au auzit vor fi vii. Prin cuvintele de la început indică timpul învierii, în care învaţă că cei ce au adormit vor învia spre a descoperi sensul dat de El vieţii,[489] aflându-l prin glasul Celui ce i-a învăţat, precum am spus înainte, Care le dă de aici un frâu, convingându-i să vieţuiască bine şi cu bună ştiinţă. Iar prin cuvintele din urmă, arată timpul trebuinţei de-a crede în El ca prezent, dar spune şi că răsplata ascultării de El va fi viaţa veşnică, în aşa fel că numai că nu le arată: Veţi veni toţi la judecată, se înţelege în timpul judecăţii, dar dacă socotiţi lucru amar să fiţi pedepsiţi şi greu de suportat pedepsele veşnice ce vă vor veni de la Judecătorul supărat, nu lăsaţi să treacă zadarnic timpul ascultării, ci, folosindu-l cât e prezent, siliţi-vă să urcaţi spre viaţa veşnică.[490]

„*Căci precum Tatăl are viaţă în Sine, aşa a dat şi Fiului să aibă viaţă în Sine.*

---

reţinând totul în memoria Lor, dar şi dau fiecărei persoane umane o importanţă negrăită, nerămânând indiferenţi la ceea ce face ea.

[488] Un prim înţeles al acestei declaraţii a lui Hristos se referă la cei morţi, care, auzind glasul Lui, au fost înviaţi de El încă pe pământ, sau care, morţi încă sufleteşte, aud tot aici, sau acum, cuvântul Lui, şi astfel vor avea parte de viaţa veşnică. Dar un înţeles mai propriu al acestei declaraţii a lui Hristos se va expune în continuare.

[489] În greceşte este *apologhia* = apărare, care, în Liturghie, se traduce în româneşte cu „răspuns bun”. Am redat aici traducerea latină: „rationen vitae” = sensul vieţii. Toate trei traducerile sunt bune, sau se completează. Viaţa de pe gământ e apărată de cel ce a arătat că a trăit-o ca un sens, ca o cale ce l-a dus la viaţa veşnică. În acest caz a dat şi un „răspuns bun” la judecată, sau a arătat că a trăit-o cu răspundere. Şi numai crezând în Hristos, Cuvântul sau Raţiunea supremă a tuturor dă şi vieţii noastre pământeşti un sens, ştiind că ea nu va pieri fără urme, ci va avea o urmare în veci. Numai Raţiunea personală supremă dă sens vieţii fiecărei persoane. Căci având în El ca Creator raţiunea ei netrecătoare, dă acestei vieţi veşnicia.

[490] Hristos ne-a vorbit despre judecata din urmă pentru a ne insufla o frică de pedeapsa veşnică ce ne aşteaptă dacă nu folosim timpul vieţii de acum împlinind voia Lui. Deci s-a folosit şi de frica de judecata, anunţată pentru mântuirea noastră.

Şi I-a dat putere să facă judecată, pentru că este Fiul Omului" (In 5, 26-27)

Observă iarăşi şi în aceste cuvinte iconomia, ca să te minunezi de modul vorbirii şi să nu cazi, din neştiinţă, în sminteală, aducându-ţi însăşi pierirea ta. Căci Unul-Născut, fiind om în ceea ce priveşte firea trupului şi ca Unul dintre noi, cât se vede încă pe pământ cu trupul[491] şi explicându-le iudeilor în multe feluri cele spre mântuire, îşi atribuie strălucirea a două fapte potrivite lui Dumnezeu. Căci a afirmat limpede că va învia morţii şi că va aduce în faţa Scaunului Său de judecată pe cei ce vor fi judecaţi.[492] Dar era foarte de înţeles să le fie grea primirea acestor adevăruri celor ce-L învinuiau şi socoteau că e drept să-L prigonească pentru că numea pe Dumnezeu Tatăl Său, făcându-Se pe Sine egal cu Dumnezeu. Unind deci cu puterea şi strălucirea cuvenite lui Dumnezeu cuvântul cuvenit omului, slăbeşte greutatea urii lor, spunând cele amintite într-un mod mai acceptabil şi mai supus decât era de trebuinţă: „*Precum Tatăl are viaţă în Sine însuşi, aşa a dat şi Fiului să aibă viaţă în Sine însuşi.*"[493] Nu vă miraţi, zice, dacă, fiind acum ca voi şi arătându-Mă om, promit să înviez morţii şi ameninţ că-i aduc la judecată. Căci Tatăl Mi-a dat puterea să-i fac vii şi puterea să-i judec. Iar deoarece prin acestea voia să vindece auzul lunecos al iudeilor, Şi-a făcut o grijă şi din a le descrie folosul viitor ce urmează. De aceea, explicând cauza pentru care spune că le-a primit şi că umanitatea nu are nimic din acestea de la Sine, zice că e „Fiul Omului". Iar că Unul-Născut este viaţa de la Sine şi nu e părtaşul vieţii altuia, deci că face vii ca şi Tatăl,[494] socotesc că e de prisos să o mai spun acum, deoarece nu puţine cuvinte am cheltuit despre aceasta la începutul cărţii, explicând spusa: „... *ceea ce era făcut în El era viaţă*" (In l, 4). A se vedea în cartea I explicarea acestor cuvinte.

„*Nu vă miraţi de aceasta, că vine ceasul în care toţi cei din morminte vor auzi glasul Meu; şi vor ieşi cei ce au făcut cele bune spre învierea vieţii, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea judecăţii*" (In 5, 28-29)

Prin acestea indică timpul învierii tuturor, când, precum ne-a scris dumnezeiescul Pavel: „*Însuşi Domnul, întru poruncă, la glasul arhanghelului şi întru trâmbiţa lui Dumnezeu, Se va pogorî din cer*" (I Tes. 4, 16), ca să judece lumea întru dreptate şi să dea fiecăruia după faptele lui. Prin repetarea aceloraşi călăuzeşte mintea foarte neînvăţată a iudeilor spre putinţa de-a înţelege clar că va săvârşi în chip minunat şi alte fapte decât cea a vindecării slăbănogului şi Se va arăta ca Judecătorul lumii. Căci, comparând în chip folositor vindecarea unuia dintre bolnavi cu învierea morţilor, arată că e mai mare şi mai importantă lucrarea care învinge moartea şi desfiinţează stricăciunea tuturor. De aceea, în mod cuvenit şi necesar, spune, referindu-se la fapta

---

[491] E om „cât priveşte firea trupului", adică deoarece are trup, sau fire omenească. Şi e dintre noi „cât se vede încă pe pământ cu trupul", căci oboseşte ca noi, flămânzeşte ca noi, suferă dureri trupeşti ca noi. După înviere va fi altfel de cum suntem noi acum. Dar şi noi vom fi după înviere altfel. Însă rămâne şi după aceea om, schimbat la faţă, cum vom fi şi noi după învierea noastră.

[492] Chiar fiind încă pe pământ ca noi, Hristos poate afirma şi prevedea despre Sine lucruri pe care noi nu le putem afirma despre noi şi nu le ştim la noi, ci numai din ceea ce ne-a comunicat El. Ştie şi ne asigură că le va împlini El însuşi, că va învia morţii şi că va face judecata tuturor.

[493] Dacă, potrivit versetului anterior, Mântuitorul spusese numai că El va învia morţii, acum, pentru a potoli ura iudeilor, care vedeau în aceasta că Se face pe Sine, Care arăta ca un om, Dumnezeu, fără să amintească de Dumnezeu însuşi, revine spunând că va da viaţă morţilor pentru că Dumnezeu-Tatăl I-a dat puterea să învie morţii şi să judece lumea.

[494] Voind Hristos să spună, spre folosul ascultătorilor, că puterea de-a învia morţii şi de a-i judeca nu o poate avea din umanitatea Sa, ci din dumnezeirea ce-o are de la Tatăl, accentuează acest fapt declarând că El este Fiul Omului. Dar puterea de-a învia, deci şi de-a judeca nu le are de la Tatăl prin participare, ci prin fiinţă, fiind, pe de altă parte, născut din Tatăl, deşi S-a făcut Fiul Omului. De aceea, afirmând că e Fiul Omului, spune totodată că Tatăl I-a dat să aibă viaţă în Sine, aşa cum o are şi Tatăl în Sine. Astfel, în aceeaşi declaraţie afirmă că e şi Dumnezeu şi Om. Despre nici un alt om nu mai spune că are de la Tatăl viaţa în sine, cum o are Tatăl însuşi.

mai mică: „*Nu vă mirați de aceasta.*” Nu socotim că prin acestea disprețuieşte strălucirea faptelor Sale, sau că porunceşte ascultătorilor să nu învrednicească de mirare cele de care se miră în mod cuvenit, ci voieşte ca cei uimiți de ele să ştie şi să creadă că e puțin lucru să se minuneze de El numai pentru acestea. Căci poate scula prin cuvânt şi lucrare dumnezeiască nu numai pe cei chinuiți de boli îndelungate, ci şi pe cei scufundați în moarte şi pe cei biruiți de stricăciunea nestăpânită. Şi de aceea spune, arătând faptele mai mari pe care le va face: „*Că vine ceasul în care toți cei din morminte vor auzi glasul Lui.*” Căci Cel ce a adus odinioară la existență cele ce nu erau, cum nu va putea să le convingă să revină în existență pe cele odată făcute? Căci amândouă sunt rezultatul minunat al aceleiaşi lucrări şi al aceleiaşi puteri.[495] Dar adaugă, spunând în mod folositor, că vor ieşi din morminte cei ce au rătăcit în cele rele şi au viețuit cu viclenie, spre a suporta osânda fără sfârşit, iar cei ce s-au înfrumusețat prin virtute, spre a primi ca răsplată a bunătății lor viața veşnică. Prin aceste cuvinte, Se prezintă pe Sine ca Cel ce împarte fiecăruia, şi prin acestea, cele cuvenite şi totodată îi îndeamnă ca, din frica de pedepsele grele, să se ferească de răutate şi să se întărească în voința de-a viețui mai cuminte, sau stimulând în oarecare mod dorința după viața veşnică, să se silească să-şi întărească râvna pentru cele bune.[496]

CAPITOLUL 9

PRIN NIMIC NU ESTE FIUL MAI MIC DECÂT TATĂL, CI ESTE DE PUTERE EGALA ÎN LUCRAREA ÎN TOATE, CA DUMNEZEU DIN DUMNEZEU

„*Nu pot Eu să fac de la Mine nimic. Precum aud, judec, şi judecata Mea este dreaptă. Că nu caut voia Mea, ci voia Tatălui care M-a trimis*” (In 5, 30)

Ia aminte iarăşi mai exact la cele spuse, şi primeşte în minte înțelesul a ceea ce spune. Neştiind iudeii de taina adâncă a iconomiei cu trupul (a întrupării), deci necunoscând nici pe Dumnezeu-Cuvântul sălăşluit în templul luat din Fecioară, dintr-o râvnă de multe ori rătăcită, şi nu dintr-una datorată cunoaşterii, cum zice Pavel (Rom. 10, 19), ardeau până la sălbăticie în purtări lipsite de blândețe. Şi astfel căutau până şi să-L ucidă cu pietre, pentru că, fiind om, Se făcea - ziceau - pe Sine Dumnezeu şi numea pe Dumnezeu Tatăl Său, făcându-Se pe Sine deopotrivă cu Dumnezeu. Şi fiindcă se lăsau atât de greu învățați şi nu suportau cuvintele dumnezeieşti şi cugetau şi grăiau despre El numai lucruri mici, Mântuitorul Se coboară la starea lor copilărească, dar Se foloseşte totuşi de o explicare amestecată, nerenunțând cu totul nici la cuvintele potrivite lui Dumnezeu, dar nedespărtindu-Se deplin nici de vorbele omeneşti. Deci, spunând ceva demn de puterea dumnezeiască, îndată pedepseşte mânia nepricepută a ascultătorilor, adăugând ceva omenesc; şi iarăşi, spunând ceva omenesc, pentru

---

[495] Îi „convinge” pe cei morți să se întoarcă la existență deplină, pentru că nu sunt morți cu totul. Sufletul lor continuă să se afle într-o existență slăbită. Şi ei sunt readuşi la existența deplină şi pentru că Hristos, ca Dumnezeu, dar şi ca om înviat la existența deplină, trezeşte în ei, prin cuvântul Lui plin de putere, voința de-a reveni la existența deplină. Sufletele lor vor auzi intr-un fel cuvântul Lui şi în acesta vor simți puterea Cuvântului încă înainte de-a se reface, cu voia lor, trupurile lor din morminte. Numai un Dumnezeu care a creat pe oameni îi poate şi invia, prin faptul că ține la ei prin voința Lui. Într-un panteism în care totul e supus unor legi, oamenii, ieşiți dintr-o esență fără voința ei conştientă, nu se mai pot întoarce la viață prin voința unui Dumnezeu personal aflat mai presus de legi, printr-un Dumnezeu care a creat pe oameni ca parteneri de iubire pentru veşnicie. Numai în calitate de ființă creată de un Dumnezeu personal, fiecare persoană se poate bucura de o existență veşnică.

[496] Hristos Se prezintă ca Judecător final al tuturor nu numai ca să arate că e Dumnezeu adevărat, ci şi ca să îndemne pe oameni să se ferească, prin frica de pedepsele veşnice, de cele rele, iar prin dorința de fericirea veşnică să-şi sporească râvna pentru cele bune. Se prezintă ca Judecătorul final şi cu un scop pedagogic.

iconomie, nu lasă să se vadă cele privitoare la El numai în cele mici, arătând de multe ori că este Dumnezeu prin puterea şi cuvintele mai presus de om.[497]

O astfel de măiestrie o poţi afla în cele spuse acum. Căci înainte a spus: „*Precum Tatăl scoală morţii şi-i face vii*,” acum zice: „*că vine ceasul, şi acum* este, *când toţi cei din morminte vor auzi glasul Lui*.” Şi, pe lângă acestea, zice că vor ieşi cei ce vor fi judecaţi şi-şi vor lua plata potrivit cu cele pe care le-au lucrat. Şi Cel ce zice că poate face vii pe cei ce voieşte, aşa cum face Tatăl, cum nu s-ar înţelege că-Şi atribuie Sieşi puterea cuvenită lui Dumnezeu? Şi Cel ce spune limpede că va fi şi Judecătorul tuturor, cum n-ar înfricoşa cu dreptate pe oamenii care socotesc că este simplu om? Căci, fiind ei evrei şi educaţi în Sfintele Scripturi, nu ignorau cu totul că Judecătorul tuturor va fi Dumnezeu, o dată ce se spunea de multe ori la ei în Psalmi: „*Scoală, Dumnezeule, judecă pământul*” (Ps. 81, 8); şi iarăşi: „*Dumnezeu este Judecător*.” Fiindcă îi ştia pe iudeii lipsiţi de minte iritaţi din pricina acestora, îi scoate din această mânie obişnuită, zicând mai omeneşte: „*Nu pot face de la Mine nimic; precum aud, judec*.”[498] La prima vedere, pare că prin aceste cuvinte aprobă neînţelegerea iudeilor. Căci dă cuvântului o formă prin care pare să exprime o oarecare slăbiciune, şi nu o putere liberă.[499] Dar nu acesta este adevărul. Deoarece Fiul este în toate deopotrivă cu Tatăl, are prin fire aceeaşi lucrare şi putere. Dar spunând că nu poate face de la Sine ceva, ci judecă aşa cum aude, Se arată pe Sine, în alt mod, iarăşi egal în cunoştinţă şi putere cu Dumnezeu şi Tatăl. Căci nici Tatăl nu poate fi înţeles singur şi lucrând ceva de la Sine referitor la creaturi (la cele ce sunt) fără Fiul, avându-L pe El ca tărie şi putere. De aceea „*toate prin El s-au făcut şi fără de El nimic...*” (In l, 3).[500] Şi totuşi, nu socotim că Fiul e întărit de Tatăl pentru slăbiciunea Lui, ci Îi atribuim şi Lui puterea în toate. Căci n-ar mai fi Dumnezeu după fire dacă ar avea dobândită frumuseţea Dumnezeirii. Dar nici Tatăl însuşi nu străluceşte în superiorităţile absolute ale bunătăţilor, raţiunea firii Sale având nevoie de puterea şi stăpânirea altuia. Prezenţa celor spuse se va afla în fiecare, potrivit cu caracterul lor de chip şi arhetip, şi astfel raţiunea noastră va înainta în înţelegere la nesfârşit şi aşa va ieşi din marea adâncă a blasfemiilor.[501]

---

[497] Hristos Se pogoară la oameni vorbind de cele omeneşti ale Lui, ca să nu rămână cu totul deasupra înţelegerii oamenilor, dar adaugă şi cuvinte prin care exprimă dumnezeirea Lui, ca să-i ridice la credinţa în El ca Dumnezeu. El le îmbină pe amândouă, pentru că de fapt este amândouă şi coboară la noi prin cele omeneşti, ca să ne urce la Sine ca Dumnezeu. Ba, s-ar putea spune că unele se întregesc cu altele în aşa măsură, încât nici cele omeneşti nu mai sunt despărţite de cele dumnezeieşti, nici cele dumnezeieşti, de cele omeneşti, în unele se văd celelalte. Hristos nu mai trăieşte şi nu mai e trăit în veci numai ca om, nici numai ca Dumnezeu. El e Dumnezeu care trăieşte şi Se arată în cele omeneşti şi omul care nu mai este şi nu se mai arată numai ca om, ci are în Sine şi le arată pe cele omeneşti. A ridicat omenescul la calitatea de mediu al celor dumnezeieşti şi a coborât Dumnezeirea la arătarea ei în cele omeneşti. Totuşi prin cele omeneşti transpar cele dumnezeieşti în forme şi trepte diferite. Dumnezeirea se arată şi în smerenia omenească de pe pământ, dar şi în lumina strălucitoare la care e ridicată umanitatea fără să se topească.

[498] În pasajul ce urmează, după afirmarea că Hristos alterna declaraţii potrivite Sieşi ca Dumnezeu cu cele potrivite Sieşi ca om, se înfăţişează o astfel de alternare şi motivul pentru care, după ce le-a vorbit iudeilor ca Dumnezeu, atribuindu-Şi Sieşi învierea morţilor şi judecata. Se prezintă ca Cel ce primeşte ca om, de la Tatăl, puterea de-a învia şi judeca.

[499] Prin cuvântul că nu face de la Sine nimic, Hristos pare a râde de mânia iudeilor care-L acuzau că Se face pe Sine Dumnezeu. Arată că nu au dreptate să-L acuze de aceasta.

[500] Precum Fiul nu poate exista şi nu poate fi gândit fără Tatăl, nici Tatăl nu poate exista şi nu poate fi gândit fără Fiul. Faptul acesta se exprimă prin afirmarea că Fiul este Puterea şi Înţelepciunea Tatălui. Tatăl are o poziţie de izvor faţă de Fiul. Dar n-ar fi izvor dacă din El n-ar izvorî Fiul. Fiul nu poate face nimic dacă nu izvorăşte ca putere din Tatăl. Dar nici Tatăl n-ar fi ivorâtor de putere dacă Fiul n-ar fi Puterea Lui. De aceea nici Tatăl, nici Fiul, nu face nimic singur, ci Fiecare lucrează împreună cu Celălalt, dar nu din exterior, ci Unul în interiorul Celuilalt. Oare nu se întâmplă aceasta şi cu persoanele umane, într-un anumit grad? Oare, când copilul lucrează ceva, nu lucrează şi tatăl cu el, încurajându-1? Sau nu compătimeşte cu el?

[501] Raţiunea noastră va înainta la nesfârşit în cercetarea împreunei-lucrări a Tatălui şi a Fiului, scăpând astfel de mulţimea blasfemiilor care rezultă din respingerea acestei împreună lucrări. Adevăratul adânc este în unirea Celor doi, în împreună-lucrarea Lor, nu în blasfemiile care nu admit aceasta, ci socotesc atât

Dar deoarece Fiul, fiind din ființa Tatălui, primește după fire toate cele proprii Celui ce L-a născut și Se mișcă ființial într-o unică Dumnezeire cu El (căci El este în Tatăl, dar are iarăși pe Tatăl în Sine), de aceea de multe ori atribuie Tatălui în mod corect și adevărat puterea faptelor Sale, nepunându-Se pe Sine în afara puterii, ci referind toate la lucrarea unei unice Dumnezeiri.[502] Iar Dumnezeirea cea una este în Tatăl, în Fiul și în Sfântul Duh. Iar că Fiul nu e mai mic decât Tatăl nici în putere, nici în lucrarea referitoare la unele sau altele, ci e asemenea în toate și egal în tărie, am dovedit-o și prin alte explicări ale spusei de față: „*Nu poate Fiul să facă de la El nimic, dacă nu vede pe Tatăl făcând ceva. Căci cele ce le face Acela, acestea și Fiul le face la fel.*"

Dar deoarece socotesc, în mod cuvenit și drept, că studierea vrednică de cea mai mare iubire a dogmelor dumnezeiești e mai presus de orice osteneală, vino, ca, făcând cele asemănătoare corăbierilor, să cercetăm iarăși, ca pe o funie, înțelesul capitolului. Căci așa se poate vedea că Fiul nu micșorează firea Sa spunând că nu poate să facă ceva de la Sine, ci respinge mai degrabă prostia iudeilor și îi arată clar călcând prin aceasta însăși Legea lui Moise. Fiindcă, adăugând îndată după spusa: „*Nu pot face de la Mine nimic*", „*precum aud, judec*," eliberează pe Fiul de orice disprețuire pentru declarația Sa că nu poate face nimic din propria putere. Căci Se afirmă în mod clar iubitor al Tatălui și împreună-voitor în toate cu Cel ce L-a născut.[503] Căci dacă, din pricina slăbiciunii Lui I s-ar dărui puterea de la Tatăl, neavând El însuși putere îndestulătoare, cum n-ar fi trebuit să spună mai degrabă: „Nu pot să fac de la Mine nimic, ci primesc puterea de la Tatăl?" Dar, nespunând aceasta, ci adăugând, la declarația că nu poate lucra de la Sine, că judecă așa cum aude, e vădit că nu din slăbiciunea de-a lucra unele sau altele a spus că nu poate, ci pentru că nu se întâmplă să calce în vreo privință voia Tatălui. Căci înțelegându-se o unică Dumnezeire în Tatăl și în Fiul, va fi numaidecât și o unică voință și nu se va înțelege vreodată firea dumnezeiască opunându-se Sieși nici în Tatăl, nici în Fiul, nici în Sfântul Duh, ci ceea ce-I place Tatălui, aceasta este voia întregii Dumnezeiri. Deci în mod necesar Fiul Se prezintă pe Sine împreună-binevoind și consimțind cu Tatăl în orice hotărâre I-ar conveni Acestuia, declarând că nu poate face ceva care nu e după voia Tatălui.[504] Aceasta înseamnă: „*nu pot face de la Mine însumi*." E ca și cum, dacă ar zice că nu poate săvârși păcatul, nimeni, judecând drept, nu L-ar acuza de slăbiciune, ci ca expunând mai degrabă însușirea vrednică de prețuire și demnă de Dumnezeu a firii proprii, prin care arată că e neschimbat și nealterat. Astfel, când mărturisește că nu poate face de la Sine nimic, ne vom uimi mai degrabă, văzând în aceasta rodul neschimbat al firii neschimbate, și nu vom înțelege în mod necuvenit declarația că „*nu poate*," ca pe un semn al slăbiciunii. Acestea fie spuse iarăși potrivit cu înțelesul celor dinainte.

---

pe Tatăl, cât și pe Fiul lucrând separat. Vom înainta la nesfârșit în recunoașterea atât a lucrării Tatălui, cât și a lucrării Fiului în această unire a lor, ținând seama mereu că în lucrarea Lor unită Unul este Tatăl, este Arhetip, iar Fiul, Chip.

502 În textul grec se spune „spre o singură Dumnezeire cu El" (sau „în El"). Principală este afirmarea mișcării nesfârșite în ființa Dumnezeirii, ființa însăși dând Persoanelor această posibilitate de mișcare nesfârșită și proprie în ea. Dar o Persoană nu se mișcă singură în această fire, ci împreună cu alta. De aceea, puterea mișcării le vine amândurora din această unică ființă. Din acest motiv, Fiul poate spune că puterea mișcării Lui o are de la Tatăl, pentru că Tatăl I-o comunică din unica Lor ființă. Aceasta nu înseamnă că nu are această putere și Fiul, mișcând-o potrivit Lui ca Fiu.

503 La motivul că Fiul face numai ceea ce vede pe Tatăl făcând, pentru faptul că primește ființa de la Tatăl, Sf. Chiril adaugă aici și motivul iubirii față de Tatăl.

504 Neputința Fiului de-a nu face ceea ce nu vede pe Tatăl făcând, în care se implică acordul judecății Lui cu cea a Tatălui, arată că în aceasta nu e numai o necesitate dorită de Amândoi, ca o lege a ființei celei una, ci și un acord voit, din iubire, al Fiului cu Tatăl. Ei nu au numai o unitate de ființă, ci și o unitate de voință, sau un acord voit. Chiar la oameni, copilul nu e de acord cu mama numai pentru că e născut de ea, având aceeași fire, ci și pentru că voiește să fie de acord cu ea din iubire. Voința nu e făcută de prisos prin unitatea ființei.

Dar să cerceteze iubitorul de învăţătură cele şi mai bune. Şi nu vom obosi să tâlcuim şi altfel spusa de mai sus, supunând puţin cercetării raţiunea hotarelor Dumnezeirii şi a înălţimii mai presus de toate a Unuia-Născutului. Iar fiindcă Fiul S-a făcut şi om şi a vieţuit ca om, ne vom muta cercetarea şi la iconomia cu trupul, arătând înrudirea şi unirea celor următoare cu cele expuse înainte.

Deci a mărturisit clar că şi cei din morminte vor auzi glasul Lui şi vor ieşi la judecată. Iar deoarece Cuvântul a sfârşit cu declaraţia că va judeca lumea, nu făgăduieşte că va fi Judecătorul drept numai în timpul când va avea loc învierea morţilor, ci afirmă că judecă drept şi faptele din viaţa aceasta. Iar ce se judecă şi la ce se referă cuvântul, auzi acum. S-a născut pentru noi din femeie. Căci, cum zice Pavel: „*Nu ia sămânţa îngerilor, ci a lui Avraam. De aceea trebuia să Se asemene întru toate cu fraţii Săi*” (Evr. 2, 16-17). Iar deoarece S-a făcut om, S-a făcut şi în chipul de rob, şi sub Lege Dătătorul Legii ca Dumnezeu şi Domn (Filip. 2, 7; Gal. 4, 4). Deci vorbeşte când ca sub Lege, când iarăşi ca mai presus de Lege şi are în amândouă puterea ireproşabilă sau fără vreo lipsă.[505]

Iar acum vorbeşte către iudei ca Cel ce păzeşte Legea şi ca om, ca Cel ce nu ştie să calce poruncile hotărâte de sus, nici nu suportă să facă ceva din voia proprie, care să nu fie de acord cu Legea dumnezeiască. De aceea zice: „*Nu pot face de la Mine nimic. Precum aud, judec.*” Mărturisind despre Sine că nu poate face ceva de la Sine din ceea ce nu e deplin voit de Lege, şi astfel judecă cu dreptate în toate lucrurile precum aude, adică precum porunceşte Legea, mustră neascultarea iudeilor şi dă în vileag neînfrânarea purtărilor lor.[506] Aceasta o şi dă de înţeles prin declaraţia: „*Nu pot face de la Mine*,” în loc de: „Voi, nepăzind şi călcând toate poruncile date vouă, aţi îndrăznit fără teamă de pericol să faceţi toate de la voi înşivă şi vă siliţi să nu urmaţi celor poruncite de Dumnezeu. Căci daţi ca învăţătură poruncile oamenilor şi definiţi ca Lege voia voastră.” Dar care este modul în care a dovedit aceasta şi cum Se prezintă pe Sine ca Cel ce judecă în chip drept, iar pe aceia, nicidecum, ca atare, se va spune în cele următoare, întrucât a vindecat pe slăbănog şi a miluit sâmbăta pe un chinuit ani mulţi de boală, a rostit judecata cea bună şi dreaptă în privinţa Lui. Căci trebuia să miluiască şi sâmbăta pe cel ce zăcea şi nu trebuia să Se reţină de la milă de teama de-a nu se face de ruşine în privinţa sâmbetei în faţa celor ce goleau de conţinut evlavia din cursul ei. Deci, precum sâmbăta lucrează şi Tatăl pentru creaturi, şi totdeauna prin Fiul, aşa face şi Fiul. Căci n-a socotit că trebuie ca sâmbăta să lipsească de milă pe cel ce are nevoie de ea, de dragul sâmbetei, o dată ce ştia că Fiul Omului este Domn al ei. Căci nu omul s-a făcut pentru sâmbătă, ci sâmbăta, pentru om.[507]

---

[505] Vorbeşte şi ca Cel ce este sub Lege, şi ca Cel ce e mai presus de Lege. Dar nu spune sau nu face ceva greşit nici ca Cel ce este sub Lege, cum nici nu face ceva contrar ei, ca Cel ce e deasupra ei. „*Căci n-am venit să stric Legea, ci s-o plinesc*” în modul înalt spre care se cere. Deci are ca nimeni altul puterea pentru amândouă. E Dumnezeu, dar şi omul deplin al aspiraţiei spre desăvârşire. E Dumnezeu cel nesupus nici unei legi, şi omul supus de bună voie Legii în mod desăvârşit. E Dumnezeu independent de altceva superior, dar şi omul ce Se face de bună voie dependent Sieşi ca lui Dumnezeu, forul suprem. Ca om desăvârşit Se supune Sieşi şi deci şi Tatălui. Ca Dumnezeu Îşi cere Sieşi ca om supunerea faţă de Dumnezeu. E Stăpânul suprem, şi robul de bună voie şi desăvârşit. Ni Se dă ca pildă de rob desăvârşit al lui Dumnezeu, pe Care Îl simţim unit cu noi şi, prin aceasta, ca Unul ce ne-a făcut liberi prin iubirea prin care Se află unit cu noi.

[506] E un alt înţeles al cuvintelor „*Precum aud, judec*”. O dată făcut om, Hristos Se supune Legii, ca voii lui Dumnezeu. Judecă în toate precum aude de la Dumnezeu prin Legea dată de El. Prin aceasta mustră pe iudei, care nu lucrau conform înţelesului adevărat al celor poruncite de Lege. Iar judecata lui Hristos, conform înţelesului adevărat al Legii, însemna totodată a Se vedea pe Sine cum Îl prevedea Legea, deci ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, însemna a Se pune pe Sine ca om în acord cu Sine ca Dumnezeu.

[507] Hristos a declarat că judecă cum Îl aude pe Tatăl, adică cum Îl aude vorbind în Lege. Prin aceasta îi învinuieşte pe iudei că ei nu judecă cum Îl aud pe Dumnezeu vorbind în Lege.

Chiar făcut Fiu al Omului, sau om, Fiul lui Dumnezeu este Domn al sâmbetei, o dată ce sâmbăta s-a făcut pentru om, şi nu omul pentru sâmbătă. Deci cu atât mai mult S-a arătat supus ei când a

Deci judecata Mântuitorului în acestea este dreaptă şi bună, nu pentru că a împiedicat din pricina sâmbetei iubirea de oameni faţă de cel ce zăcea, ci pentru că sâmbăta a făcut ceea ce ştia că are de făcut ca Dumnezeu (căci legea dumnezeiască este izvorul bunătăţii). Iar judecata celor ce s-au supărat pe El din pricina sâmbetei, şi de aceea căutau să omoare pe Cel ce n-a făcut nimic nedrept, cum nu va fi foarte contrară legilor dumnezeieşti, căci s-a scris: „*Nu vei omorî pe cel nevinovat şi drept*" (Ieş. 23, 7), odată ce judecata lor provine mai degrabă din cruzime decât din Sfintele Scripturi? Primeşte deci pe Iisus, Care zice cu hotărâre despre acestea către cei ce se indignau de faptele bune ale Lui şi respingeau judecăţile Lui evlavioase, stăruind numai în ale lor şi socotind ca lege ceea ce le plăcea lor, deşi aceasta era contrar Legii: „*Nu pot să fac de la Mine nimic*," în loc de: Toate le fac potrivit Legii stabilite prin Moise, nesuferind să fac nimic de la Mine, ci: „*precum aud, judec*." Căci ce voieşte Legea? „*Să nu iei seama în judecată la părerea ta, că e judecata lui Dumnezeu*" (Deut 16, 19). De ce vă mâniaţi pe Mine pentru că sâmbăta am făcut sănătos un om întreg, o dată ce nu condamnaţi pe Moise, care a poruncit să tăiaţi împrejur pruncii şi sâmbăta? „*Nu judecaţi după faţă, ci judecaţi judecată dreaptă*" (Deut. l, 16; In 7, 24). Dacă omul se taie împrejur sâmbăta, ca să nu se nesocotească Legea lui Moise, de ce vă supăraţi fără minte văzând vindecat sâmbăta un om întreg? Deci, Eu am judecat drept, dar voi, nu. Căci toate le faceţi de la voi. „*Eu nu pot să fac de la Mine nimic; precum aud, judec, şi judecata Mea este dreaptă. Căci nu caut voia Mea, ca voi, ci voia Tatălui care M-a trimis*."[508] Iar care e modul trimiterii Lui şi motivul pentru care a fost trimis, fiindcă am spus-o pe larg înainte, n-o vom mai spune acum. Dar e de folos să observăm că numeşte Lege voia lui Dumnezeu şi Tatăl.

„Dacă mărturisesc Eu despre Mine, judecata Mea nu este adevărată.
Altul este care mărturiseşte despre Mine şi ştiu că adevărată este
mărturia pe care o mărturiseşte despre Mine" (In 5, 31-32)

Prea înţeleptul Solomon, culegând cele prin care cineva e vrednic de laudă şi arătându-le celor dornici să le înveţe, zice: „*E drept cel ce se învinuieşte pe sine la începutul vorbirii*" (Pilde 18, 17); şi iarăşi: „*Să te laude vecinul, şi nu gura ta; străinul, şi nu buzele tale"* (Pilde 27, 2). Căci e un lucru împovărător şi greu de purtat ascultătorilor să nu voiască vreunul să fie lăudat prin glasul altora, ci să-şi atribuie el însuşi, fără ruşine, calităţile bune şi excepţionale. Un astfel de cuvânt pe drept nu va fi crezut. Căci obişnuim să fim traşi ca prin nişte funii naturale şi necesare spre a nu ne atribui nouă înşine nimic rău, ci a ne îmbrăca, chiar de nu spunem adevărul, în cele prin care arată cineva frumos şi bun. Deci, deoarece Domnul nostru Iisus Hristos îşi atribuia judecata dreaptă, spunând pe faţă că nu poate face de la Sine nimic, ci îşi face din voia lui Dumnezeu o normă pentru toate cele ce sunt de săvârşit - şi, spunând aceasta, S-a făcut pe Sine martor al Său, deci martor adevărat, gândindu-Se la vorbăria născocită a fariseilor şi la ceea ce vor spune din neştiinţă (căci nu ştiau că este Dumnezeu după fire)

---

descoperit în Sine valoarea uluitoare a omului prin faptul că însuşi Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om. Dacă Dumnezeu însuşi S-a făcut om, nu e omul mai presus de tot ce-1 ţine de lume? Nu este el la înălţimea lui Dumnezeu faţă de toate? Dar, împlinind voia lui Dumnezeu, omul e mai sus ca toate, împlinind cu deosebire porunca iubirii, prin care lucrează asemenea lui Dumnezeu, Care niciodată nu Se opreşte din lucrarea iubirii.

[508] Hristos declară că nu poate să nu facă voia Tatălui, pentru că poate judeca mai bine care este această voie decât iudeii şi oamenii obişnuiţi, o dată ce a fost trimis de Tatăl în mod special, cum n-au fost trimişi ei. El vine chiar de la El, ca Fiul Lui făcut om. El ştie mai bine ca ei care este voia Tatălui, căci „aude" pe Tatăl, căci, fiind de o fiinţă cu El, Îl aude vorbind în El, cum nu-L aud ei. Hristos afirmă aici atât deofiinţimea Sa cu Tatăl, cât şi deosebirea Tatălui ca Persoană de El. Dar în faptul că justifică prin aceasta o faptă a Lui prin trup, Se arată şi ca Fiul lui Dumnezeu făcut om, trimis şi în această calitate de Tatăl.

- le-o ia înainte şi zice: Veţi spune, fără îndoială, urmând obiceiul mulţimii şi nepărăsind bănuiala proprie iudeilor: „Tu mărturiseşti despre Tine însuţi; mărturia Ta nu este dreaptă.” Dar faţă de aceasta, veţi auzi, zice, iarăşi: Suport bârfirea voastră, şi nu Mă supăr nicidecum de vorbele zgomotoase şi de pornirea voastră de-a Mă învinui. Admit că aceasta ar putea fi spus cu dreptate de către voi. N-aveţi decât să respingeţi cuvintele Mele dacă ar exprima o mărturisire a Mea despre Mine. Dar Altul este care mărturiseşte despre Mine.[509]

Prin aceasta indică pe Dumnezeu şi Tatăl, Care este în cer şi a mărturisit în multe feluri că Cel născut din El este cu adevărat de o fiinţă cu El, iar mărturia Lui zice că o cunoaşte că este adevărată, arătând că prin aceasta şi declaraţia Lui despre Sine e adevărată şi cu totul vrednică de crezare.[510] Căci ca să nu pară că, primind să spună vreo minciună despre Sine, va da celor obişnuiţi cu erezia motiv de cugetare duşmănoasă împotriva Lui, dând prilej potrivit obişnuinţei lor să nu creadă pe Cel ce-L socotesc că se laudă pe Sine, recurge iarăşi, ca Dumnezeu, la demnitatea ce I se cuvine şi spune că cunoaşte mărturia Tatălui care este adevărată, învăţând: Mă ştiu pe Mine fiind Dumnezeu adevărat, iar pe Tatăl, că nu va spune, răspunzând despre Mine, că am ceva prin har. Căci Eu sunt Dumnezeu prin fire, precum şi El, fiind Dumnezeu adevărat, M-a confirmat. Deci în aceasta era un pogorământ oarecare şi o consimţire mai mult ipotetică decât adevărată.[511] Iar prin spusa Lui arată că ştie că mărturia Tatălui este vrednică de credinţa cuvenită Tatălui. Dar e de notat iarăşi că, după ipostasul propriu, Tatăl este altul decât Fiul, şi nu cum a părut unora dintre ereticii lipsiţi de învăţătură că Tatăl şi Fiul sunt unul singur.[512]

„*Voi aţi trimis la Ioan şi el a mărturisit adevărul*” (In 5, 33)

Precum am afirmat adineauri că e un lucru urât şi lipsit de ultima cuviinţă de a se arăta cineva admirator al calităţilor sale superioare, deşi multa virtute trebuie să-l oprească de la minciună, tot aşa, este o absurditate asemănătoare cu aceasta ca un oarecare, nechemat să dea mărturie despre ceva, să vină din proprie iniţiativă înaintea

---

[509] Hristos afirmă, pe de o parte, că judecă drept, deci s-ar părea că Se laudă. Dar pe de alta, afirmă că judecă drept pentru că face cum aude de la Tatăl, ceea ce arată smerenia Lui, dar şi capacitatea de-a auzi pe Tatăl, cum nu-L aud iudeii. Pentru a-Şi confirma atât smerenia, cât şi calitatea de Fiu al lui Dumnezeu, chiar în starea întrupată, spune celor ce socoteau că Se laudă mărturisind acestea despre El însuşi, despre Sine, că mărturia Lui este dreaptă numai pentru că ştie că Altul mărturiseşte despre Sine. Prin aceasta Îşi afirmă din nou smerenia şi dumnezeirea. Cu cât Se smereşte mai mult, cu atât arată mai mult dumnezeirea Sa, căci e Dumnezeu pentru că e Fiul Tatălui.

[510] Hristos întăreşte adevărul celor spuse de El, că face numai cele pe care le aude de la Tatăl, dar că numai El le aude, afirmând conştiinţa despre mărturia Tatălui despre Sine, odată cu siguranţa că ea, fiind a Tatălui, este adevărată, iar prin aceasta dovedeşte şi că mărturia Lui despre Sine ca Fiu al Tatălui e adevărată. Fiul trăieşte în Sine mărturia Tatălui despre Sine ca Fiu al Lui, dar prin aceasta El mărturiseşte pe Tatăl ca pe Cel ce spune adevărul, dar şi Tatăl, pe Fiul, ca spunând adevărul, în trăirea lui Dumnezeu ca Tată de către Hristos, se întâlnesc mărturiile reciproce ale Ambilor despre dumnezeirea Lor. Şi conştiinţa ei e de neclintit, căci în ea este o siguranţă a trăirii de către Cei ce o au ca suprema realitate bipersonală. Hristos trăieşte în Sine pe Tatăl ca Cel ce nu depinde de nimeni, ci de El depind toate; şi în unire cu Tatăl Se trăieşte şi pe Sine ca Fiul Lui, de o fiinţă cu El, ca Cel care de asemenea nu depinde de nimic. Iar cei ce se deschideau Lui prin credinţă trăiau în El şi în Tatăl, văzut prin El, aceeaşi independenţă de toate.

[511] În faptul că dă fariseilor impresia că ceea ce spune despre Sine are nevoie de confirmarea unui alt martor, adică a Tatălui, ca şi când mărturia Lui despre Sine n-ar fi suficientă, este un pogorământ şi un fel de concesie.

[512] Prin spusa lui Hristos că nu poate face de la Sine nimic, ci, precum aude, judecă, se afirmă nu numai unitatea de fiinţă a Lui cu Tatăl, ci şi deosebirea Lui ca ipostas, sau ca Persoană, de Tatăl. Chiar dacă Fiul aude pe Tatăl grăind în Sine, Îl aude ca pe o altă Persoană. Altfel n-ar trebui să spună că „nu poate face de la El nimic”, şi „precum aude, judecă”. Nu poate auzi cineva de la sine, ci de la altul. În aceeaşi fiinţă sunt mai multe persoane, ce-şi vorbesc şi-şi comunică unele altora gândurile, iubirea, ajutorul. În fiinţa însăşi e implicat un caracter dialogic, interpersonal.

judecătorilor sau a celor care doresc să cerceteze. Acesta apare, nu fără dreptate, ca unul ce nu se grăbeşte să spună adevărul, ci, voind să mărturisească plin de zel nu ceea ce e în realitate, declară mai degrabă ceea ce-i convine lui.

Deci, Domnul nostru Iisus Hristos folosind, ca Dumnezeu, cu măiestrie prilejul oferit de farisei, în mod invers, zice: „*Voi aţi trimis la Ioan.*” Adică, nu de la sine a dat Botezătorul declaraţia despre Mine.[513] Nu i se poate obiecta aceasta. Ci a dat o mărturie liberă. Voi aţi trimis la el să-l întrebe, şi el a dat mărturia Adevărului. Căci, întrebat de cei care au fost trimişi la el dacă el este Hristosul, a mărturisit şi n-a tăgăduit adevărul: Nu eu sunt Hristosul, ci eu sunt trimis înaintea Lui. Deci a dat mărturie Adevărului. Căci Adevărul este Hristos.[514]

„*Dar Eu nu de la om iau mărturia, ci spun acestea ca voi să vă mântuiţi*” (In 5, 34)

Nu socoteşte ca nefolositoare mărturia lui Ioan, nici nu declară ca fără valoare pe acest martor al Adevărului. Căci, în acest caz, ar apărea lucrând în mod absurd împotriva Lui însuşi, cerându-le să creadă fără rost în cel pe care l-a trimis la ei ca să strige: „*Gătiţi calea Domnului, drepte faceţi cărările Dumnezeului nostru*” (Mt. 3, 3). Dar, luptând cu neascultarea nemăsurată a iudeilor, urcă spre cele mai mari şi mai de preţ, declarând că nu primeşte în mod necesar mărturia despre Sine de la om, ci mai degrabă de la puterea cuvenită Celui ce este Dumnezeu după fire şi-Şi ia o dovadă mai strălucită de la semnele dumnezeieşti ale Celui ce depăşeşte toate.[515] Căci glasul omului l-ar putea respinge cineva, ca nefiind adevărat în ceea ce spune, chiar dacă cel ce o spune aceasta ar fi aşezat în rândul sfinţilor. E ceea ce, neobosind să facă, unii au refuzat cuvintele Proorocilor, zicând: „Ne spuneţi altele, prin grăirea voastră, ne vestiţi altă rătăcire.” Pe lângă acestea, unii au şi plecat din Ierusalim, sau din ţara iudeilor, în Egipt (cum au făcut Azaria, fiul lui Hoşaia, şi Ioan, fiul lui Carea, şi toţi oamenii mândri, precum s-a scris - Ier. 43, 2), neascultând de proorociile lui Ieremia şi zicând: „*Minţi, nu te-a trimis pe tine Domnul la noi să ne spui: Nu intraţi în Egipt*” (ibid.).

Dar dovedirea prin minciuni, în ce mod ar putea fi respinsă? Iar mărturiile date prin puterile superioare ale lui Dumnezeu şi Tatăl, în ce fel ar mai da celor iubitori de învinuire putere de a le refuza? Astfel Nicodim (care era unul dintre învăţătorii cu putere de convingere ai lor) a socotit cu neputinţă de respins mărturia prin minuni, zicând: „*Rabi, ştim că ai venit de la Dumnezeu învăţător. Căci nimeni nu poate face semnele acestea pe care le faci Tu dacă nu este Dumnezeu cu el*” (In 3, 2). Deci, deoarece nici Sfântul Botezător n-a învins reaua pornire a iudeilor şi deci n-au crezut nici lui, care a dat mărturie despre Sine, Mântuitorul a zis: „A mărturisit adevărul” fericitul Botezător, întrebat de voi. Dar deoarece voi nu socotiţi nimic de nerespins şi pentru că, şi cu riscul oricărei primejdii, din toate faceţi prilej de bârfeală, aţi respins, cum era de aşteptat, şi mărturia lui. Dar fiindcă şi acest lucru vi se pare că e drept, vreau să fiu de acord cu voi, neprimind pentru voi nici Eu cuvântul lui şi nebizuindu-Mă împreună cu voi pe mărturia lui. Căci am mărturia Tatălui. Dar, învăţându-i iarăşi că acest cuvânt are în sine un posibil acord, adaugă: „*Iar aceasta o spun ca să vă mântuiţi*,” în loc de: „V-am spus vouă aceste cuvinte, ca să înţelegeţi că nu primiţi

[513] N-a dat din proprie iniţiativă declaraţia clară că El este Hristosul, ci a spus de câteva ori ca după el vine Cel ce e mai mare ca el, Căruia el Îi pregăteşte calea.

[514] Pe de o parte Botezătorul a mărturisit adevărul spunând cine este cu adevărat Hristosul, pe de alta, L-a arătat pe Hristos ca Adevărul prin excelenţă. Căci prin Dumnezeu-Cuvântul au venit toate la existenţă şi în El sunt raţiunile tuturor.

[515] Repetăm ce am spus la nota 510: Hristos îşi ia mărturia despre Sine ca Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat nu atât de la un om, care este dependent de toate, sau ar trăi El ca Dumnezeu-Cuvântul dependent de mărturia lui, cât de la Tatăl, experiat în El ca Cel ce este independent de toate şi le depăşeşte pe toate ca Tatăl, în unire cu Care şi El are experienţa Sa ca independent de toate şi ca Cel de Care depind toate şi Care le depăşeşte pe toate.

adevărul de la om, ca o posibilitate ca voi să vă mântuiți în orice mod."[516] Şi aici se va opri a doua carte a noastră.

[516] Hristos nu ține numaidecât ca fariseii să creadă în mărturia lui Ioan că El este Hristosul. Dar lasă această posibilitate, pentru că nu vrea să-i piardă printr-un aspru dezacord cu ei. Ba chiar le spune că nici pentru El mărturia lui Ioan nu e absolut necesară. El are pentru Sine o altă mărturie, nesfârşit mai puternică, pentru că este interioară, o are adică în Sine de la Tatăl Său. Chiar dacă nu L-ar recunoaşte cineva ca Dumnezeu pe baza altor mărturii, El e sigur că e Dumnezeu pe baza mărturiei de la Tatăl, şi această siguranță iradiază ca o putere şi în cei ce Îl aud vorbind. Hristos vrea deci ca, şi prin refuzul lor de-a crede în mărturia lui Ioan, despre Sine, ei să vadă câtă forță superioară are siguranța Lui despre Sine, datorită mărturiei Tatălui, experiată de El în interior, şi aşa să le dea o şi mai puternică bază pentru credința în El, şi aceasta pentru mântuirea lor. În alți termeni, Hristos le spune: De vreți să credeți în mărturia lui Ioan despre Mine, e bine, şi prin aceasta vă mântuiți. Dar şi dacă nu credeți în mărturia lui puteți să vă mântuiți şi mai sigur crezând mărturia Mea despre Mine, care are în ea o şi mai mare putere de convingere, fiind expresia experienței Mele interioare că sunt Fiul lui Dumnezeu, în oricare din aceste două feluri vă puteți mântui. Dar desigur e preferabil ca omul să se deschidă experienței Celui din Care iradiază convingerea că este Dumnezeu, pe baza experienței neatârnării Sale de nimic şi a atârnării tuturor de El. E şi azi bine să credem celor ce Îl mărturisesc pe Hristos ca Dumnezeu, dar e şi mai bine când experiem noi înşine, iradiind din cuvintele lui Hristos, convingerea neatârnării Sale de nimic, după ce am ajuns la convingerea că trebuie să fie o astfel de existență.

CARTEA A TREIA

CAPITOLELE ACESTEI CĂRȚI:

1. Cercetare exactă pentru ce a spus Hristos că fericitul Botezător nu e numai făclie, ci şi făclie care arde şi luminează, zicând: „*Acela era făclia care arde*.”

2. Fiul este chipul lui Dumnezeu şi Tatăl. În acest capitol sunt certați şi iudeii, pentru că nu primesc cele spuse în ghicitură prin Moise. Se face aceasta pe temeiul spusei: „*Nici glasul lui nu l-ați auzit*,” şi cele următoare.

3. Moise a prevestit venirea Mântuitorului. Din Deuteronom despre Hristos.

4. Multele mutări ale lui Hristos de la Ierusalim indică mutarea viitoare la neamuri a harului. În acest capitol se vorbeşte şi despre cele cinci pâini de orz şi despre cei cinci peşti, pornind de la spusa: „*Şi după acestea a plecat Iisus dincolo de marea Tiberiadei.*”

5. Unul-Născut este pecetea ipostasului lui Dumnezeu-Tatăl şi nu este sau nu se înțelege altul decât El ca pecete. Pe temeiul spusei: „*Pe care Fiul Omului o va da vouă*” şi cele următoare.

6. Despre mană, că era chipul venirii lui Hristos şi a darurilor Lui duhovniceşti, pornind de la spusa: „*Amin, amin zic vouă, nu Moise v-a dat vouă pâinea din cer.*”

CAPITOLUL 1

CERCETARE EXACTA PENTRU CE A SPUS HRISTOS CĂ FERICITUL BOTEZĂTOR ESTE NU NUMAI FĂCLIE, CI ŞI FĂCLIE CARE ARDE

Am oprit condeiul pentru a doua carte, după ce am traversat marea largă şi adâncă a înțelesurilor, dar nu socotim că am coborât în port, ajunşi la sfârşit, atingând uscatul cu barca, şi iată că vedem începutul altei mări, sau drumul spre cele următoare, pe care iarăşi trebuie să-l parcurgem cu toate silința o dată ce însuşi scopul lucrării noastre ne cheamă la aceasta, şi nu mai puțin cuvântul: „*Slăvit este cel ce dă bune osteneli*” (Înțel. 3, 15). Vino, deci, să ne urcăm iarăşi în cugetările bunei îndrăzneli, cerând Bunului şi Iubitorului de oameni Dumnezeu să ne călăuzească. Şi, desfăşurând ca pe o pânză lărgimea înțelegerii şi luând în piept harul Duhului, ca pe un vânt ce suflă din proră, să alergăm spre cercetarea adâncă. Căci Hristos este Cel ce ne arată drumul pe mare şi ne arată şi cărarea pe ape. Deci s-a sfârşit a doua carte a noastră cu cuvântul: „*Eu nu primesc mărturia de la oameni, ci le-am spus acestea, ca să vă mântuiți*” (In 5, 34). Să o începem deci pe a treia, dând pe rând cele următoare spuse de Hristos despre Sfântul Botezător.

„*Acela era făclia care arde şi luminează. Iar voi*
ați voit să vă veseliți o clipă în lumina lui” (In 5, 35)

Compară cu o făclie pe Sfântul Botezător, căruia îi era îngăduit să fie aceasta după măsura omului, luminând de mai înainte venirea, dar nefolosindu-se de lumina proprie. Căci nu e în făclie o lumină proprie, ci îi este venită şi dobândită din afară. Aşa

vei vedea şi în Sfinţi luminarea venită de la Hristos în Duh.[517] De aceea, cugetând şi lucrând, mărturisesc foarte recunoscători prin glasul lor: „*Din plinătatea Lui noi toţi am luat*” (In l, 16). Căci Unul-Născut este lumina prin fire, ca Cel ce străluceşte din Lumină, adică din fiinţa Tatălui. Iar creatura participă la ea.[518] Şi tot cel ce îşi are dobândită puterea de-a raţiona şi cugeta este ca un vas ce se poate umple de lumina dumnezeiască, vas foarte bine alcătuit de Dumnezeu, Care toate le face cu măiestrie. Deci fericitul Botezător este făclie în sensul redat mai înainte.

Iar spunând-o aceasta Mântuitorul cu bun folos, îi cheamă pe fariseii fără minte să-şi amintească de cuvântul lui Dumnezeu şi Tatăl, Care zice despre El: „*Am pregătit o făclie Hristosului Meu*” (Ps. 131, 17). Deci în mod foarte folositor şi necesar Hristos adaugă acestea la cele spuse. Căci, deoarece voia să ia iudeilor orice motiv de neascultare şi să-i aducă în orice mod la trebuinţa de-a crede în El, a socotit să consimtă cu ei în neprimirea mărturiei despre El, zicând: „*Eu nu primesc mărturia de la el.*” Aceasta ca să nu socotească aceia că Domnul aşteaptă de la Înainte-Mergătorul o mărturie, prin care S-ar arăta El însuşi afirmând aceasta despre Sine, ci Se arată mărturisit de glasul Tatălui. Căci socotea că trebuie să dezaprobe mai mult neruşinarea faţă de Dumnezeu a celor ce I se opuneau şi luptau cu Dumnezeu atât de deschis, încât se împotriveau cu îndrăzneală înseşi cuvintelor lui Dumnezeu şi Tatăl.[519]

„*Era deci acela făclia de care voi v-aţi veselit o clipă în lumina lui.*” Căci trebuia nu numai să-i arate abătuţi cu uşurinţă de la ceea ce se cuvenea, şi pentru multa lipsă de evlavie în purtări să-i dovedească pe farisei străini de voinţa de-a crede, ci şi să-i condamne ca fiind plini de nesimţire în ale credinţei şi neobişnuiţi deloc cu dorinţa celor bune, ci mai degrabă scârbiţi de ele şi, ca pe unii ce, lăudând numai prin cuvinte pe cei socotiţi evlavioşi, nu se ruşinează să treacă îndată la o pornire contrară. Căci aceasta socotesc că înseamnă „*să se veselească o clipă în lumina lui*”.[520] După ce am expus modul obişnuit şi familiar celor mulţi al explicării textului de faţă, vom înfăţişa după puterea noastră înţelesul lui. Iar deoarece cuvântul Mântuitorului se arată ducându-ne la alte sensuri şi ne sileşte să atingem înţelesuri mai subţiri, indicând nu numai că Ioan era făclie, ci şi că arde şi luminează, socotim că e necesar să ne apropiem cu mai multă subtilitate de conţinutul celor spuse, ca să sesizăm frumuseţea adevărului. Dar însăşi spusa aceasta ne va duce în miezul lui. „*Acela era făclie,*” zice. I-a ajuns doar aceasta pentru a ne arăta minunea Sfântului Botezător, în aşa fel încât să priceapă şi ascultătorii sensul proorociei despre el, care spune: „*Am pregătit făclie Hristosului Meu.*” Iar fiindcă, după ce spune „făclie”, adaugă: „*care arde şi luminează,*” e vădit că îndreaptă pe ascultător nu numai spre glasul Proorocului, ci şi spre tipul Legii care, ca o umbră şi ca un chip, reprezenta torţa pe care a pregătit-o să meargă înaintea Stăpânului

---

[517] Hristos are lumina în Sine de la Sine. Sau este El însuşi lumina. Căci are plinătatea infinită şi eternă a vieţii şi a fericirii. Iar dintre oameni, numai cei ce cred în El se împărtăşesc de la El de sensul vieţii, sau de veşnicie şi de o înţelegere şi fericire în continuă creştere. Sfinţii se împărtăşesc mai mult de lumina lui Hristos, de fericirea comuniunii cu El. Între aceştia este şi Ioan Botezătorul.

[518] Hristos nu câştigă şi nu cere sensul vieţii în dependenţă de altul, cum se întâmplă cu omul. Când acesta nu se recunoaşte dependent de o Existenţă personală, Care nu e dependenţă de nimic, nu vede nici un sens în viaţa lui. Dar El, deşi străluceşte din Tatăl, străluceşte de aceeaşi lumină de care străluceşte şi Tatăl, adică nepotrivită din altă fiinţă. Fiinţa Lor comună, care nu e creată, deci nu e de la nimeni, este lumina în sine, care străluceşte în toate cele trei ipostasuri. În însăşi comuniunea Lor desăvârşită au toată lumina, au tot sensul vieţii, neavând nevoie pentru sensul existenţei Lor de o existenţă superioară. Şi trebuie să fie undeva o astfel de existenţă, cu sensul desăvârşirii în Sine. Altfel, toate ar fi relative şi inexplicabile. Cu câtă autoritate declară Hristos pe Botezătorul numai făclie, care luminează o clipă, iar pe Sine se declară „*Lumina lumii*!”

[519] Hristos nu voia să dea impresia că sileşte pe Botezătorul, prin puterea ce o arată şi de care aflase şi Botezătorul ca să mărturisească dumnezeirea Lui, ci voia să-i facă pe adversari să le fie ruşine să respingă însăşi mărturia Tatălui despre El, de care El îi asigura.

[520] De lumina Botezătorului se veseleau fariseii numai o clipă, apoi îl criticau. N-avea puterea să-i scoată pentru totdeauna din falsitatea lor, cum are Hristos puterea să schimbe în bine pentru totdeauna pe cei ce cred în El.

Hristos, mărturisindu-L pe El.[521] Şi ei au admirat la început pe Sfântul Botezător ca iubitor de Dumnezeu, dar după ce l-au admirat, minunându-se, iarăşi l-au înjurat, nerăbdând ca el să spună: „*Gătiţi calea Domnului, drepte faceţi cărările Dumnezeului nostru*” (Is. 40, 3). Căci aceasta se descoperă făcând ei din neascultare. Prin aceasta mustră totodată pe păruţii învăţaţi farisei, care se ocupau cu Legea mozaică, dar erau lipsiţi de învăţătură şi mai degrabă păreau, decât erau, înţelepţi şi învăţaţi în ale Legii. Acesta e tot scopul cuvântului.

Dar socotesc neîndoielnic, referindu-mă la acest cuvânt dumnezeiesc, că trebuie arătat că fericitul Botezător e nu numai ca o făclie, ci şi ca o făclie ce arde şi luminează. Când Dumnezeu a stabilit cele privitoare la sfântul cort, după ce-a dat cele zece rânduieli pentru locul din afara catapetesmei, a zis către sfântul descoperitor Moise: „*Porunceşte fiilor lui Israel să aducă la tine untdelemn de măsline, curat şi limpede, să ardă spre luminare, ca să ardă făclia pururea în cortul mărturiei, în afara catapetesmei, ca testament. O vor aprinde pe ea Aaron şi fii lui de seara până dimineaţa înaintea Domnului, lege veşnică în generaţiile voastre, pentru fiii lui Israel. Şi tu să aduci la tine însuţi pe Aaron, fratele tău, din fiii lui Israel, să-mi preoţească Mie*” (Lev. 24, 2-3, 9). Acesta e cuvântul dumnezeiesc.

Şi acum să trecem la lămurirea lui. Untdelemnul strecurat şi curat arată firea preacurată şi netulburată a Sfântului Duh, Care, pătrunzând în noi ca untdelemn, ne hrăneşte în mod neînţeles şi susţine şi face să crească luminarea în suflet, ca într-o candelă ce arde. Aşa credem că hrăneşte şi pe dumnezeiescul Botezător, ca pe o lumină a mărturiei despre Mântuitorul, neprimind din altă parte puterea de-a lumina decât din untdelemnul spiritual, care poate aprinde şi susţine în noi lumina dumnezeiască.[522] Aceasta o spune şi Mântuitorul, zicând ca printr-o ghicitură: „Foc *am venit să arunc pe pământ şi cât aş vrea să fie acum aprins*!” (Lc. 12, 49).

Deci fericitul Botezător e făclia ce arde şi luminează neîntrerupt, ca un chip în cortul mărturiei. Şi arderea ei în cortul mărturiei înseamnă că luminarea lui (a Botezătorului) este primită şi în Biserici şi nu va fi în afara sfintei şi dumnezeieştii curţi a Mântuitorului. Iar faptul că făclia se arată în afara catapetesmei vădeşte că aduce o luminare mai simplă şi introducătoare. De aceea zice: „*Pocăiţi-vă, că s-a apropiat Împărăţia cerurilor*” (Mt. 3, 2). Dar nu arată nimic din cele ascunse înlăuntrul catapetesmei, adică al tainelor Mântuitorului nostru. Căci nu boteza spre împărtăşirea de Sfântul Duh, precum nici luminarea de la el nu introducea în cele din lăuntrul catapetesmei.[523] Căci era în afara cortului, câtă vreme cortul „*mai stătea în picioare*”,

---

[521] Sf. Ioan Botezătorul, ca şi Legea lui Moise şi toţi Proorocii, era şi el o torţă care arăta pe Hristos, Care va veni. Dumnezeu S-a folosit şi de istoria anterioară ca de o torţă, sau ca de un mediu în care ardea torţa care arăta venirea viitoare a Fiului Său. Dar cărturarii evreilor, nefolosindu-se de această torţă pentru a recunoaşte pe Hristos, ca Cel spre Care îi conducea ea, torţa le-a devenit motiv de osândire, cum se spune în continuare.

[522] Duhul Sfânt lucra şi în Vechiul Testament prin slujitorii Legii şi prin Prooroci, dar lucra ca Unul care „lumina pe aceia să vestească venirea Fiului lui Dumnezeu în trup”. Susţinea lumina în ei ca Unul ce iradia din Fiul lui Dumnezeu, încă neîntrupat, dar prevăzând viitoarea Lui întrupare. Botezătorul era o candelă în care, turnându-se Duhul Sfânt ca Duh al proorociei, lumina calea spre Hristos. Când va veni Fiul lui Dumnezeu în trup, totul se va ample de lumina Lui, ca ziua, încât nu va mai fi nevoie de o candelă care prevesteşte lumina zilei. Că Fiul lui Dumnezeu avea intenţia de-a veni ca lumină şi ca focul însuşi pe pământ, o spune în cuvântul dat în rândurile de mai jos. Remarcăm considerarea untdelemnului ca un chip al Duhului Sfânt. Căci untdelemnul înlătură rigiditatea spirituală, egoistă, neînţelegătoare, care e un semn al morţii, al lipsei de viaţă iubitoare, al lipsei de căldură. Mai observăm că am tradus uneori termenul grec „lihnos” prin făclie, cum e în traducerea românească, alteori prin „candelă”, căci numai candela are nevoie de untdelemn.

[523] Catapeteasma s-a menţinut şi în biserica creştină ortodoxă, ca semn al tainei nedeplin cuprinse a lui Hristos. Dar uşile ei deschizându-se în câteva rânduri, ca să iradieze lumina din altar şi ca sa se împărtăşească credincioşii cu Hristos, ne arată că Hristos nu ne rămâne cu totul neapropiat, ca în Vechiul Testament.

cum zice Pavel.[524] Iar deoarece zice că „*o vor aprinde pe ea Aaron şi fiii lui şi va arde seara şi dimineaţa înaintea Domnului, lege veşnică în generaţiile viitoare*", socotesc că acest lucru trebuie înţeles astfel: Aaron şi fiii lui indică pe cei ce slujesc în biserici în timpul lor, adică pe învăţători şi pe liturghisitorii la sfintele altare. Acestora li se porunceşte să păstreze făclia spirituală, adică pe Ioan, într-o luminare neîncetată. Aceasta înseamnă şi: „*o vor ţine aprinsă de seara până dimineaţa.*" Căci tot timpul în care a trebuit să lumineze lumina făcliei este una cu lungimea nopţii, care înseamnă măsura veacului de faţă. Căci prin lumină înţelegem veacul viitor, iar făclia e ţinută aprinsă, ca să fie celor ce cred în Hristos o torţă conducătoare spre El.[525] Şi că făclia este adevărată, arătând acestea despre Hristos, mărturiseşte corul preoţilor din cursul timpului. Iar pentru ca Dumnezeu să te înveţe că prin această lumină se preînchipuie Mântuitorul prevestit, îndată adaugă vorbirea despre alegerea preoţilor. Iar de vei înainta în citirea întregului capitol din Levitic, vei ajunge, precum socotesc, fără greutate la acest înţeles. Astfel, la sfârşitul descrierii cortului, se prezintă porunca despre candelă şi după aceea numirea şi ungerea preoţilor. Căci la sfârşitul Legii şi al Proorocilor, a luminat glasul Înainte-Mergătorului, care striga în pustie, precum s-a scris: „*Gătiţi calea Domnului, drepte faceţi cărările Dumnezeului nostru*," după care s-a arătat îndată hirotonia Sfinţilor Apostoli prin Hristos. Căci Domnul a ales pe cei doisprezece, pe care i-a numit şi Apostoli.[526] Încetând în aceştia vederea prin candelă, să auzim iarăşi glasul lui Hristos, Care zice: „*Acela era făclia care arde şi luminează. Iar voi aţi voit să vă veseliţi o clipă în lumina lui.*" Ceartă iarăşi deprinderea neştiinţei, greu de condus la ascultare, a fariseilor, bolnavi de o nepricepere fără asemănare, care nu puteau înţelege nici cele ce li se făgăduise să le cunoască şi care se menţineau cu totul în afară de cunoaşterea exactă a Legii, ignorând cu desăvârşire ceea ce Dătătorul Legii prefigurase în chipuri.[527] Căci, spunând: „*Acela era candela care arde şi luminează*," îi ceartă, precum se cuvine, pe cei ce n-au înţeles încă ceea ce s-a arătat odinioară ca o umbră în ghiciturile Legii. Iar spunând: „*Voi aţi voit să vă veseliţi o clipă în lumina lui*," îi prezintă iarăşi opunându-se pururea voii Sale arătate în hotărârea de sus şi obişnuiţi să se menţină numai în cele ce voiesc ei.[528] Căci Dătătorul Legii a poruncit ca făclia să

---

[524] Câtă vreme cortul mai rămânea, Fiul lui Dumnezeu nu Se arătase în trup, sau nu făcuse legătura deplină între pământ şi cer, cu intrarea Lui prin jertfă şi înviere, ca om şi în numele oamenilor, la Tatăl. Dar pentru noi, care încă n-am înviat (cu trupul), Hristos mai rămâne întrucâtva şi catapeteasma între noi şi cer, ca semn al nedeplinei uniri a noastre cu Hristos cel înviat şi cu Tatăl. Ne vin lumini de la Hristos cel înviat şi de la Tatăl şi ne împărtăşim de Hristos cel înviat, dar încă nu înviem şi noi deplin cât suntem pe pământ. Menţinerea catapetesmei şi continuarea luminării Botezătorului în faţa ei indică deci timpul de faţă, dinainte de învierea de obşte, când vom intra deplin în lumina lui Hristos, cum se spune în rândurile următoare.

[525] Veacul acesta este încă o noapte în care lumina nedeplină a făcliei ne conduce spre lumina zilei, sau a veacului viitor, care este Hristos. De aceea, cei din naosul bisericii privesc spre altarul de dincolo de catapeteasmă, sau de graniţa veacului acesta, ca spre răsăritul de unde vine Soarele Hristos.

[526] Există o paralelă între chipurile din Vechiul Testament şi realităţile din Noul Testament. Acolo, după clădirea cortului, s-a poruncit prin Moise aprinderea candelei şi instituirea preoţilor care întreţineau lumina ei.

Aici, întemeierea Bisericii, apariţia luminii complete a zilei şi preoţii care atrag atenţia spre vederea ei. Chipurile, fiind o pregătire a oamenilor pentru lumina înţelegerii şi pentru căldura iubirii în Hristos, arată sensul unitar şi progresiv al istoriei, în care lucrează Duhul Fiului lui Dumnezeu, pentru a conduce spre unirea umanităţii cu El.

[527] Nevrând să treacă de la chipuri la realitatea prefigurată de ele, fariseii nu cunoşteau un progres al lucrării lui Dumnezeu în istorie şi, rămânând la chipuri ca la ultima realitate, nu văd în ele caracterul de chipuri şi, deci, nici un sens în ele. E ceea ce fac toţi cei ce nu recunosc pe Fiul lui Dumnezeu venit în istorie ca să desăvârşească umanitatea prin unirea cu ea.

[528] Declarând că fariseii nu s-au veselit decât o clipă de lumina proiectată de Ioan Botezătorul asupra Sa, ca Dumnezeu, Hristos îi arată iarăşi ca nevrând permanent să iasă din voia lor şi neadmiţându-L pe El ca Fiul lui Dumnezeu cel prezis de Prooroci. Dar Ioan, deşi era o candelă care va fi copleşită de Hristos, ca Lumina lumii, îşi are pe de altă parte în mărturisirea lui Hristos, ca Adevărul suprem, adevărul lui. Neadmiţând decât o clipă ca adevărată mărturia lui Ioan despre Hristos ca Adevărul suprem, nu-L admit

lumineze şi să ardă totdeauna, dar voi n-aţi voit, zice, ca ea să lumineze şi să ardă totdeauna, ci numai o clipă, adică pentru foarte puţină vreme. Fiindcă, minunându-vă la început, aţi stins pentru voi lumina candelei, respingând în chip neraţional pe cel trimis de Dumnezeu şi refuzând nu numai voi înşivă să fiţi botezaţi, ci împiedicându-1 să boteze şi pe alţii. Căci aţi trimis la el, întrebând: „*Pentru ce deci botezi*?” (In l, 25), adică: Pentru ce luminezi spre pocăinţă şi spre cunoaşterea lui Hristos?

Aşadar, Mântuitorul îi învinuieşte de rea purtare şi de fărădelegi pe cărturarii şi fariseii fără de minte, certându-i cu cuvintele lui Ioan. Aceasta inţelegând-o şi spunând-o limpede şi fericitul Luca, osândeşte necuminţenia lor, zicând: „*Şi tot poporul auzind* (se înţelege cuvintele Mântuitorului), *slăveau pe Dumnezeu, botezându-se cu botezul lui Ioan. Iar fariseii şi învăţătorii Legii au călcat voia lui Dumnezeu faţă de ei, nelăsându-se botezaţi de el*” (Lc. 7, 29-30).

„*Iar Eu am mărturie mai mare decât a lui Ioan. Căci lucrurile pe care Mi le-a dat Tatăl să le săvârşesc, înseşi lucrurile acestea mărturisesc despre Mine că Tatăl M-a trimis. Şi Tatăl care M-a trimis a mărturisit El însuşi despre Mine*” (In 5, 36-37)

Deşi zic că acela era făclie şi e înfăţişat prin scrierile Legii şi prezis prin glasul Sfinţilor prooroci că se va arăta cândva ca lumină de mai înainte a Luminii adevărate şi vestindu-vă vouă că i se cuvine să pregătească calea Domnului Dumnezeu, dar, fiindcă vouă nu vi se arată vrednic de crezare - deşi e atât de mare în virtute - datorită nebuniei neînfrânate şi absurde aflate în voi, trec la ceea ce e mai mare, faţă de care, precum e firesc, nu veţi spune nimic, fiind copleşiţi împotriva voii voastre de însăşi frumuseţea adevărului. Căci nu mai sunt mărturisit de cuvintele şi declaraţiile oamenilor, nici nu voi socoti că trebuie să adun mărturiile despre Mine din vorbe simple, ci voi încredinţa cele despre Mine unor dovezi cu mult mai vrednice de crezare şi mai importante şi voi lăsa să lumineze din însăşi mărimea lucrurilor faptul că sunt Dumnezeu după fire şi că M-am arătat din Dumnezeu-Tatăl. Dar nu voi face nici o nedreptate cuiva, transformând legile Mele (de atunci) în ceea ce voiesc şi ridicând din grosimea literei cele spuse celor vechi, în formă de ghicitură, la înţelesul lor duhovnicesc.[529] Şi să înţeleagă iarăşi iubitorul de învăţătură că Mântuitorul, spunând că e mărturisit prin fapte că este Dumnezeu după fire, învaţă limpede că n-ar putea fi în El întocmai puterea şi lucrarea cuvenite lui Dumnezeu dacă n-ar fi El însuşi Dumnezeu după fire.[530] Căci socotesc că nu e mărturisit prin fapte în alt mod decât în modul acesta. Fiindcă, dacă Se vede Săvârşitor al faptelor Celui ce L-a născut şi care se arată deplin cuvenite numai Aceluia, aceste fapte le împlineşte şi El din propria putere. Şi atunci, cum n-ar fi clar oricui că a moştenit aceeaşi fire cu Acela şi străluceşte prin aceleaşi însuşiri ca şi Cel ce L-a născut, ca Unul ce are puterea şi lucrarea egale cu Acela? Deci spune că a luat de la Acela faptele fie pentru chipul umanităţii, sau pentru chipul de rob, făcându-Se mai smerit

---

nici pe Hristos.

[529] Hristos declară că are dovada despre dumnezeirea Sa nu atât din mărturia oamenilor, ci din mărturia faptelor Lui minunate, a căror putere o are de la Dumnezeu-Tatăl. Însă nu dispreţuieşte nici mărturia dată despre El de Legea veche, descoperind din ea sensul spiritual al formelor cultului. Spunând Hristos că faptele pe care le săvârşeşte „*I le-a dat Tatăl sa le săvârşească*,” nu declară că Tatăl I-a spus din exterior să le facă, ci că are pe Tatăl în Sine, săvârşindu-le împreună, în acest sens ele sunt o mărturie a Tatălui că El este Fiul Lui. Hristos trăia, în săvârşirea faptelor Sale, pe Tatăl ca săvârşitor al lor. Simţea mai ales caracterul lor, mai presus de cel omenesc, care arată că are în Sine pe Dumnezeu-Tatăl împreună-lucrător al lor şi că şi El este intim unit cu Tatăl, deci Dumnezeu în săvârşirea lor. Oare nu simţim în noi, în unele fapte mai puternice ale noastre, pe altul cum le lucrează împreună cu noi, încurajându-ne, ba chiar întărindu-ne interior puterea să le săvârşim? Poate nimeni nu e cu totul singur în săvârşirea faptelor lui.

[530] Dumnezeu poate fi şi în om cu împreună-lucrarea Lui, în săvârşirea unor fapte care nu sunt cu totul dumnezeieşti. În săvârşirea unor fapte cu totul dumnezeieşti nu poate fi decât printr-un Subiect care este şi El Dumnezeu. De exemplu, Hristos putea săvârşi fapta învierii Sale, chiar dacă n-ar fi lucrat Dumnezeu Tatăl în El, fiind şi El săvârşitor al învierii, ca Dumnezeu.

decât trebuia, şi aceasta o spune în mod iconomic (pentru întrupare), sau slăvind, prin cuvântul Său, bunăvoirea şi consimţirea Tatălui în toate cele împlinite de El în chip minunat.[531] Astfel, afirmă că a fost trimis ca Unul ce S-a golit pe Sine, precum s-a scris,[532] de demnitatea covârşitoare a lui Dumnezeu (Filip. 2, 7), pentru iubirea faţă de noi. Căci S-a smerit pe Sine, şi micimea smereniei prin care S-a umilit nu o vom afla în alte moduri, ci în cele în care vorbeşte uneori ca om. Cu aceasta e de acord şi Psalmistul, şi ne spune ca din partea Lui, în mod cuvenit omului: „*Eu am fost pus Împărat de El peste Sion, muntele cel sfânt al Lui, vestind porunca Domnului*” (Ps. 2, 6). Căci Cel ce împărăţeşte pururea împreună cu Tatăl, şezând ca Dumnezeu pe acelaşi tron şi scaun cu Dumnezeu care L-a născut, spune că a fost pus Împărat şi Domn, declarând că a luat ceea ce avea ca Dumnezeu când S-a arătat ca om, care nu are după fire faptul de-a împărăţi, ci dobândeşte numele şi calitatea domniei.

CAPITOLUL 2

FIUL ESTE CHIPUL LUI DUMNEZEU-TATĂL. ÎN ACEST CAPITOL ESTE ŞI O MUSTRARE A IUDEILOR, CA UNII CE NU ÎNŢELEGEAU CELE SPUSE DE MOISE ÎN MOD FIGURAT

„*Nici glasul Lui nu l-aţi auzit, nici faţa Lui n-aţi văzut-o, nici cuvântul Lui nu s-a sălăşluit în voi, pentru că nu credeţi în Cel pe care L-a trimis Acela*” (In 5, 37-38)

Nu va vedea cineva un sens simplu nici în această spusă, ci bogăţia de înţelesuri ascunsă în ea, care scapă celor ce aud fără cercetare conţinutul ei, acceptând să fie văzut numai de cei ce-l cercetează în mod amănunţit. Dar ce ne convinge, va spune poate cineva, că Iisus, declarând că a fost mărturisit de lucrarea dumnezeiască, e foarte depărtat de realitate, când zice că fariseii nici n-au auzit vreodată glasul Tatălui, nici n-au văzut faţa Lui, ba nici nu au cuvântul Lui sălăşluit în ei? Eu gândesc şi socotesc, ca şi oricare altul, că nu e nejustificată îndoiala unora faţă de spusa aceasta. Voi încerca deci, prin lucrarea şi harul Duhului, să spun ce înţeles dăm acestei spuse şi ce găsim în ea, stăruind în tot felul în adevăr. Este obiceiul lui Hristos, Care îşi îndreaptă de multe ori cuvântările folositoare mai ales către fariseii neînţelegători, să pătrundă în adâncul inimii lor şi să vadă dumnezeieşte gândurile ce se întorc şi se mişcă fără glas în mintea lor şi să răspundă acestora, fără să păstreze totdeauna ordinea în cuvintele şi mustrările Sale adresate lor, ci, venind îndată în întâmpinarea celor pe care le plănuiesc şi le cugetă în ei înşişi, arată şi prin aceasta că e Dumnezeu după fire şi cunoaşte cele ce zac în adâncul lor şi scrutează inimile şi rărunchii. Dovada clară despre acestea să o primească, cine voieşte, şi de la alţi Evanghelişti, anume de la Luca şi de la cei împreună cu el. Căci stă scris în alte Evanghelii că erau adunaţi farisei şi învăţători ai Legii din tot ţinutul Iudeii: „*Şi iată, zice, nişte bărbaţi aduceau pe pat un om, care era slăbănog, şi căutau să-l ducă înlăuntru şi să-l pună înaintea Lui. Şi, neaflând pe unde să-l ducă prin mulţime, ridicându-1 pe acoperiş, l-au pogorât pe el şi l-au pus cu patul în mijloc,*

[531] Hristos declară că săvârşeşte lucrurile care I s-au dat de Tatăl să le facă, sau puterea pentru ele, ca Cel ce S-a făcut om. Căci Se face om cu bunăvoirea şi consimţirea Tatălui, Cel ce L-a născut şi cu Care este de o fiinţă.

[532] Golirea de slavă a Fiului lui Dumnezeu prin întrupare arătând faţă de noi o iubire cum numai El putea avea, e şi ea o dovadă a unei superiorităţi pe care numai El o putea avea. Pe de altă parte, chiar în trimiterea Lui de către Tatăl spre a Se face om se arată şi iubirea Lui, care nu-i putea fi proprie decât ca lui Dumnezeu. El S-a golit de o stăpânire care nu era dependentă de nimeni, iar chiar în aceasta se arată, pe de altă parte, iubirea Lui mai presus de a tuturor, deci având şi o putere nesupusă nimănui, sau mai presus de a tuturor. Căci, cum se spune în contiunare, numai El Se putea smeri pe Sine atât de mult, nimeni altul neputându-L smeri şi ţine în smerenie.

înaintea lui Iisus. Şi, văzând credinţa lor, spuse slăbănogului: Omule, iertate îţi sunt păcatele tale. Şi au început să cârtească cărturarii şi fariseii, zicând: Cine este Acesta care huleşte? Cine poate să ierte păcatele decât singur Dumnezeu? Iar cunoscând Iisus gândurile lor, răspunzând, a zis către ei: Ce cugetaţi în inimile voastre? Ce este mai uşor a spune: Iartă-ţi-se ţie păcatele, sau a zice: Scoală-te şi umblă?" (Lc. 5, 18-23). Observă că nu aşteaptă răspunsul lor prin cuvinte rostite, sau prin murmurare, ci răspunde ca Dumnezeu gândurilor din ei.

Dar vei afla şi o altă pildă de felul acesta la acelaşi. Căci zice fericitul Luca: „*Şi a fost într-o altă sâmbătă, că a intrat El în Sinagogă şi învăţa. Şi era acolo un om şi era mâna lui dreaptă uscată. Iar cărturarii şi fariseii priveau la El, de-l va vindeca, ca să-I găsească vină. Însă El ştia gândurile lor. Şi a zis omului care avea mâna uscată: Scoală-te şi stai în mijloc. Şi, sculându-se, a stat. Şi a zis Iisus către ei: Vă întreb pe voi de se cade sâmbăta a face bine, sau a face rău*?" (Lc. 6, 6-9). Observă iarăşi cum a spus El aceste cuvinte privind în inima celor ce căutau să-L învinuiască. Din spusa aceasta vedem iarăşi cum Mântuitorul a privit în gândurile fariseilor. Observă cum nu-Şi abate cuvântul de la linia dreaptă sau de la ceea ce se cuvenea să spună, neşovăind nicidecum să repete cele spuse înainte. Deci, la început le-a spus un cuvânt mai lung despre cel vindecat sâmbăta, prin care Hristos a încercat să convingă prin diferite raţionamente şi argumente pe cei ce se supăraseră în mod necuvenit pentru călcarea sâmbetei, că se cade a milui şi a face bine tuturor bolnavilor sâmbăta. Pe lângă aceasta, Legea a făcut din odihna de sâmbăta o umbră a unui lucru mai de preţ. Iar cât priveşte părerea lor că El a înlăturat cinstirea sâmbetei şi, prin aceasta, a nesocotit şi Legea, a afirmat cu tărie că a fost trimis de Dumnezeu şi Tatăl. Şi, pe lângă aceasta, le-a spus clar că e mărturisit de Tatăl şi de bunăvoirea Aceluia în toate câte face. Faţă de acestea, precum se vede, fariseii iarăşi se gândeau în ei înşişi, ca unii ce stăruiau în litera Legii, susţineau poruncile date prin Moise şi pretindeau că ştiu care e înţelesul lor, cum ar binevoi Dumnezeu şi Tatăl cu El, Care calcă Legea? Şi când a dat mărturie sau a făcut o declaraţie pentru El? Căci din scrierile mozaice am cunoscut că Dumnnezeu S-a pogorât pe muntele Sinai şi Şi-a arătat părinţilor faţa Lui; şi s-a făcut auzit glasul Lui, fiindcă a vorbit întregii adunări a poporului (Sinagogii). Şi a poruncit să se păzească ziua sâmbetei, spunând clar acestea: „*Adu-ţi aminte de ziua sâmbetei. Şase zile să lucrezi şi să faci toate lucrurile tale. Iar ziua a şaptea va fi sâmbăta sfântă Domnului Dumnezeului tău. Să nu faci în ea nici un lucru*" (Ieş. 20, 8-10). Şi n-am auzit pe altul să spună acestea, ci însăşi mulţimea părinţilor a auzit glasul lui Dumnezeu şi după ei este în noi cuvântul lui Dumnezeu. Deci cine este Acesta?

Fiindcă îi vedea cugetând iarăşi în ei acestea, îi ceartă aspru, ca pe nişte nepricepuţi, zicând: „*Nici n-aţi auzit vreodată glasul Lui, nici faţa Lui n-aţi văzut-o. Şi nici cuvântul lui Dumnezeu nu-l aveţi sălăşluit în voi, pentru că nu credeţi Celui pe Care L-a trimis Acela*" (In 5, 37-38).[533] Căci cele ce s-au petrecut în acel timp, prin care S-a pogorât Dumnezeu la ei, pe muntele Sinai, erau chipuri. Pe lângă aceea, ei n-au priceput din ele nimic, căci nu le primeau ca chipuri ale realităţii, ci au crezut că şi firea dumnezeiască poate fi văzută de ochii trupului şi se poate folosi de glas trupesc.

Iar că spusa Mântuitorului despre ei era adevărată şi că ei nici n-au auzit vreodată de fapt glasul lui Dumnezeu şi Tatăl, nici n-a văzut cineva faţa Lui, cu vederea trupească, adică printr-o raţiune întru totul asemenea celei a Lui, socotesc că o dovedesc

[533] Sfântul Chiril explică aceste cuvinte ale lui Hristos ca răspuns la gândurile nerostite ale fariseilor, expuse în rândurile anterioare. Ei cugetau că au auzit glasul lui Dumnezeu în Sinai şi au văzut faţa Lui şi cuvântul Lui se află în ei. Deci Hristos n-are dreptul să pretindă că numai pe El Îl mărturiseşte Dumnezeu că e Cuvântul Lui. La acestea Hristos le răspunde că de fapt n-au auzit glasul lui Dumnezeu ca Tată, n-au văzut faţa Lui, cum L-a auzit şi L-a văzut El, iar cuvântul din ei nu este Cuvântul personal, sau Fiul Unul-Născut al Tatălui. E o deosebire radicală între ceea ce au auzit şi au văzut ei ca chipuri şi între ceea ce aude şi vede El, precum şi între cuvântul auzit şi rostit de ei în sinagogile lor şi Cuvântul Născut al Tatălui, venit la ei în trup.

iarăşi clar cele scrise în Ieşire, dacă sunt înțelese în mod spiritual. Iată ce spun ele: „*Şi a scos Moise poporul din tabără în întâmpinarea lui Dumnezeu şi a stat sub muntele Sinai. Şi muntele Sinai fumega tot, pentru că Se pogorâse Dumnezeu pe el în foc. Şi fumul se înalță ca un fum din cuptor. Şi s-a înspăimântat tot poporul foarte. Şi glasul trâmbiței se întărea din ce în ce. Şi Moise grăia, iar Dumnezeu răspundea lui cu glas*" (Ieş. 19, 17-19). Acesta este cuvântul preaînțeleptului Moise.

Dar socotesc că acum trebuiau mustrați iudeii care au lunecat la o astfel de părere de râs despre Dumnezeu şi gândeau că au văzut însăşi fața Lui şi au auzit glasul aflat în însăşi firea dumnezeiască. Să subțiem deci grosimea literei Legii, ca să vedem înțelesul ei duhovnicesc, curățind acea grosime cu ajutorul şi harul Mântuitorului. Căci prin aceasta se va arăta mai adevărat spusa Lui către farisei: „*Nici glasul Lui nu l-ați auzit, nici fața Lui nu ați văzut-o.*"

Scoaterea poporului prin Moise întru întâmpinarea lui Dumnezeu, aşa cum s-a scris, e semnul clar al sensului exprimat prin ghicitură, că nu pot veni vreunii la Dumnezeu fără să fie învățați şi fără cunoştință, ci trebuie să fie călăuziți la cunoaşterea celor ce le caută, prin învățătură.[534] Căci prin Moise trebuie înțeleasă Legea, potrivit cu ceea ce s-a spus: „*Au pe Moise şi pe prooroci*" (Lc. 16, 29). Iar faptul de-a sta sub munte, după ce S-a pogorât Dumnezeu în mod real în el, arată hotărârea şi râvna spre slujire a celor chemați, care nu refuză în vreun fel oarecare să se apropie de cele mai presus de putere şi mai înalte, aflându-Se lângă ei şi Dumnezeu. Aşa sunt cei ce se împărtăşesc de Hristos. De aceea ei năzuiesc şi la o bărbăție mai presus de om şi zic: „*Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foamea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau vreo primejdie, sau sabia*?" (Rom. 8, 35). Căci toate cele grele le pot răbda cei bine-credincioşi, pentru iubirea lui Hristos. Chiar dacă necazul se înalță ca un munte, aceia se țin viguroşi şi nu-şi despart voia de iubirea lui Dumnezeu.[535] Iar spunându-se despre Dumnezeu că S-a pogorât, aceasta nu înseamnă că El vine în vreun loc de jos, ci Se arată iarăşi sus în munte,[536] ca să-L înțelegi în tine astfel că, deşi coboară firea dumnezeiască la înțelegerile noastre, ridicându-ne la înțelegerea ei, este în acelaşi timp în rațiunile şi înțelesurile cele mai presus de noi. Înălțimea şi superioritatea dogmelor despre ea sunt indicate prin munte, de care spune că e şi acoperit de fum. Căci rațiunile referitoare la Dumnezeire, fiind în oarecare măsură întunecate şi nu foarte luminoase pentru noi, acoperă ca un fum duhul înțelegerii noastre.[537] De aceea, prea-înțeleptul Pavel a mărturisit că noi vedem ca în oglindă şi ghicitură (I Cor. 13, 12). Iar Psalmistul zice că Dumnezeu a pus întunericul acoperământ al Său (Ps. 17, 13), indicând prin întuneric neînțelegerea Lui, care s-ar

---

[534] Nimeni nu ajunge la cunoştința despre Dumnezeu şi la experierea Lui, dacă nu e învățat sau informat de un alt om. De aceea S-a făcut Fiul lui Dumnezeu om. De aceea sunt rânduiți în orice religie învățători. De aceea au fost rânduiți în Biserica creştină preoți. Chiar dacă aceştia pot pune pe cei învățați de ei prin cuvântul lor în relație nemijlocită cu Dumnezeu, calea spre Dumnezeu pentru un om este un alt om. Iar Calea prin excelență este Fiul lui Dumnezeu făcut om.

[535] Răbdarea necazurilor îşi ia puterea din iubirea față de cei apropiați, dar mai ales față de Dumnezeu. Aceştia, nelăsându-se doborâți de ele, cresc în putere spirituală, ca într-o tinerețe mereu sporită.

[536] Dumnezeu ne vine aproape, dar rămâne totuşi mereu deasupra noastră. Chiar sălăşluit în noi, Hristos ne e sursă de putere. El, Cel mai presus de toate, este în acelaşi timp mai aproape de noi, prin iubire, decât orice semen al nostru.

[537] E necesar să Îl înțelegem pe Dumnezeu, căci numai prin El înțelegem toate. Rațiunile tuturor le avem în El, dar El însuşi e mai presus de toate aceste rațiuni, în care se află El. Este rațional, şi infinit suprarațional. În aceste interpretări ale unor fapte şi porunci din Legea lui Moise se arată că lumea e creată, pe de o parte, ca mijloc de întreținere a noastră ca ființe trupeşti, dar, pe de altă parte, toate ale lumii sunt şi chipuri ale însuşirilor şi puterilor dumnezeieşti. Dumnezeu le-a făcut pe toate cu un rost pentru om, dar şi în legătură cu Sine, ca să-L cunoaştem şi să urcăm prin ele spre El. Dumnezeu e mai presus de tot ce e mai înalt în lumea noastră, reprezentat prin munte. Iar Dumnezeu, coborât la tot ce e mai înalt în lumea noastră, acoperă şi această înălțime cu fumul neînțelegerii Lui, dar face să se simtă prezent chiar în această neînțelegere a Lui.

putea numi fumul din jurul focului din munte.[538] Iar în acea vreme, în mod potrivit şi necesar firii ei în chipul focului pogora Dumnezeirea.[539] Căci trebuia ca Cel ce chema pe Israel la slujire şi înţelegere, prin legea ce avea să se dea în viitor, să Se arate ca luminător şi pedepsitor. Şi amândouă acestea se săvârşesc prin foc. Dar şi glasurile trâmbiţei se întăreau din ce în ce, ca înţelesurile Legii să li se arate tot mai mult. Căci şi Legea s-a auzit de la Dumnezeu nu destul de tare la început, datorită slăbiciunii celor învăţaţi prin ea, ci într-un sunet mai slab, ca să zic aşa, şi neavând în ea toată puterea trâmbiţei. De aceea şi Moise s-a numit pe sine zăbavnic la limbă. Dar, înaintând timpul şi ridicându-i pe cei ce cred în Hristos de la umbra literei la slujirea duhovnicească, glasurile trâmbiţei dumnezeieşti au devenit foarte tari, propovăduirea mântuitoare şi evanghelică răsunând în oarecare fel în toată lumea. Căci nu s-a mai auzit, ca Legea, cu glas subţire şi slab în propovăduire numai în ţara iudeilor, deşi se vestea de la Dan până la Berşeba, ci sunetul ei a răsunat, precum s-a scris, în tot pământul. Dar ce înseamnă cuvântul: „*grăieşte Moise, iar Dumnezeu îi răspunde lui cu glas*?” Numai mintea ascuţită a celor mai învăţaţi poate să pătrundă exact în adâncimea cuprinsă în Scripturile dumnezeieşti. Moise grăieşte, iar Dumnezeu îi răspunde cu glas, desigur nu cu glasul propriu (căci n-o spune aceasta), ci în mod simplu şi nedeterminat, cu glasul care se aude omeneşte în chip minunat, prin sunetul cuvintelor. Dar ce lucru nu poate face Dumnezeu? Ce nu reuşeşte când vrea, şi încă foarte uşor? Deci vorbea Moise şi răspundea Dumnezeu cu glas. Iar în acestea avem chipul.[540] Dar să vedem adevărul. Ai deci pe Domnul vorbind în Sfintele Evanghelii: „*Părinte, slăveşte pe Fiul Tău*,” şi pe Tatăl răspunzând prin glas: „*L-am slăvit şi iarăşi Îl voi slăvi*” (In 12, 28). Dar că glasul nu era cu adevărat al lui Dumnezeu şi Tatăl, a arătat-o Mântuitorul celor prezenţi atunci: „*Nu pentru Mine s-a făcut glasul acesta, ci pentru voi*” (In 12, 30). Observă cum zice clar că s-a făcut glasul, fiindcă în continuare socoteşte că firea dumnezeiască nu a folosit sunete obţinute prin lovituri în materie, deşi se conformează trebuinţelor noastre şi vorbeşte din iconomie (pentru mântuirea noastră) ca noi. Aceste înţelesuri le-am scos în mod necesar la iveală acum, în cuvântul de faţă. Căci am socotit că trebuie să-L arătăm iarăşi pe Iisus declarând adevărul când spune către iudei despre Cel ce L-a

---

[538] Întunericul este şi el o formă a neînţelegerii, sau trezeşte în noi dorinţa de-a pătrunde dincolo de el. El indică o existenţă de care ştim, dar pe care n-o putem sesiza.

[539] Unde cobora Dumnezeu, se simţea o căldură fierbinte, chiar dacă nu se vedea El însuşi ca existenţă spirituală. În mod necesar Dumnezeirea e simţită că înfierbântă ca un foc. Faptul acesta e potrivit ei. Ea trezeşte căldura iubirii. Dar focul mai şi luminează pe cei ce fac bine şi pedepseşte, arzând, pe cei ce fac rău. Şi acestea le face în gradul suprem Dumnezeu.

[540] Dumnezeu poate face ca omul să audă glasul Lui ca fiind format din sunetele provenite din lovituri în materie, pentru ca omul să audă cuvintele pe care le vrea El. Iar raţiunile exprimate prin cuvinte au izvorul în El însuşi, din Care sunt toate raţiunile din lume şi din om, sau e izvorul relaţiei nesfârşite a omului cu lumea şi cu Dumnezeu. Deci, omul poate auzi pe Dumnezeu vorbind cu glas şi prin cuvinte, ca Subiect al lor, căci simte în ele puterea supremă şi răspunsul ce se impune în mod absolut. Astfel, Tatăl răspunde cu glas omenesc şi Fiului Său, Care, făcându-Se om, vorbeşte ca un om. Totuşi, Sfântul Chiril spune în continuare că glasul auzit al lui Dumnezeu nu era cu adevărat glasul obişnuit, natural al Tatălui, căci nu provenea din firea Lui, cum provine glasul nostru din firea noastră formată din suflet şi trup. Sufletul omenesc îşi formează glasul lovind în însăşi materia trupului, sau, prin el, materia lumii. De aceea noi şi auzim prin trup glasul altora. Deci, pentru noi Şi-a însuşit un glas şi Dumnezeu. Sfântul Chiril interpretează în acest sens cuvântul lui Hristos: „*Nu pentru Mine s-a făcut acest glas, ci pen tru voi.*” De fapt, din acest cuvânt al lui Hristos rezultă mai degrabă că Tatăl a răspuns prin acest glas, asigurând că a slăvit şi va slăvi nu atât pe Fiul Său, ci pe oameni, pentru care S-a întrupat. Dar tocmai din acest scop - al răspunsului Tatălui - indicat de Hristos, rezultă, după justa interpretare a Sfântului Chiril, că Tatăl Şi-a însuşit acest glas care nu era firesc şi obişnuit firii Lui. Căci pe Hristos Îl putea asigura că L-a slăvit şi într-un mod spiritual. Tatăl Şi-a însuşit glasul omenesc ca să-L audă ceilalţi oameni. Faptul că Dumnezeu Îşi poate face din sunetele materiei, obţinute prin lovire, glas de comunicare al cuvintelor voite, arată că mişcarea creaţiei nu e supusă unor legi rigide. Aceasta o arată şi glasul oamenilor, ca şi toate intervenţiile lor libere în procesele lumii. Iar faptul că sufletul omenesc poate produce cuvinte prin lovire în organele trupului, dar poate produce şi alte mişcări în lume, arată că şi Spiritul divin poate face aceasta. Chiar ordinea materială a lumii se arată ca ordine deschisă spiritului şi libertăţii.

născut: „*Nici glasul Lui nu 1-ați auzit, nici fața Lui n-ați văzut-o. Şi cuvântul Lui nu-l aveți sălășluit în voi, fiindcă nu credeți Celui pe Care L-a trimis Acela*” (In 5, 38).

Iar că fariseii, umflându-se de o mândrie absurdă, au născocit că cuvântul dumnezeiesc este cu ei şi în ei, şi de aceea se afirmau, prosteşte, ajunşi la o înțelepciune uimitoare, o mărturiseşte iarăşi Duhul lui Hristos, zicând către ei, prin proorocul Ieremia: „*Cum ziceți că suntem înțelepți, şi Cuvântul Domnului este cu noi? Condeiul cărturarilor s-a făcut deşert şi mincinos. S-au făcut de ruşine înțelepții, înspăimântatu-s-au şi au pierit. Ce înțelepciune este în ei, o dată ce au respins cuvântul Domnului*?” (Ier. 8, 8-9). Căci cum nu vor pieri, o dată ce au respins Cuvântul viu şi ipostatic al lui Dumnezeu, neprimind credința în El, ci au necinstit şi pecetea lui Dumnezeu şi Tatăl şi au refuzat să privească fața Lui cea atotadevărată, sau stăpânirea şi puterea Lui dumnezeiască.[541] Fiindcă nu se poate înțelege altfel firea dumnezeiască şi negrăită, decât prin cele pe care le săvârşeşte şi le lucrează. De aceea Pavel ne porunceşte să ne urcăm la contemplarea Făcătorului, în mod proporțional, de la mărimea şi frumusețea creaturilor. Dar şi Mântuitorul ne conduce la înțelegerea Sa prin aceste cuvinte: „*Dacă nu fac lucrurile Tatălui Meu, nu credeți în Mine; iar de le fac, chiar dacă nu credeți Mie, credeți în aceste fapte ale Mele*” (In 10, 37-38). De aceea a şi mustrat pe ucenicul Său (acesta era Filip), că socotea că poate ajunge şi altfel la contemplarea lui Dumnezeu şi Tatăl, deşi se putea vedea prezent în El chipul Lui neschimbat, fără altă cercetare, ca Putere stăpânitoare, arătând în mod exact pe Tatăl care L-a născut.[542] De aceea a şi spus: „*De atâta vreme sunt cu voi, şi nu M-ai cunoscut, Filipe? Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl*” (In 14, 9).

„*Cercetați Scripturile, căci socotiți că în ele aveți viața veşnică; şi ele sunt cele care mărturisesc despre Mine. Şi nu voiți să veniți la Mine, ca să aveți viață*” (In 5, 39-40)

Înțelesul obişnuit şi apropiat celor mulți al acestor cuvinte este că prin ele Mântuitorul nostru a spus în mod poruncitor fariseilor să cerceteze Sfintele Scripturi, ca să adune din ele mărturiile despre El, spre viață. Iar prin legătura pusă în mijlocul propoziției, adică prin conjuncția „*şi*,” adăugând: „*Nu voiți să veniți la Mine*,” arată că vrea să mai exprime un înțeles înrudit cu cele spuse, dar puțin deosebit. Căci dacă trebuie să înțelegem cele spuse în sens poruncitor, cum nu va fi necesar să spunem că totul trebuie înțeles în acest sens? Deci propoziția spune: „*Cercetați Scripturile, căci în ele socotiți că aveti viața veşnică; şi ele sunt cele care mărturisesc despre Mine.*” Iar după ce le-ați cercetat, „*veniți la Mine*”. Dar pe unii care nu au voit să vină, deşi au fost călăuziți spre aceasta prin cercetare, îi învinuieşte, zicând: „*Şi nu voiți să veniți la Mine.*” Deci, gândind la ceea ce e mai folositor şi urmând celor spuse înainte, nu vom

---

541 Fariseii se lăudau că au în ei în mod statornic cuvântul lui Dumnezeu. Dar nu voiau să-L vadă pe acesta ca Cuvânt ipostaziat *(enipostaton)* sau personal, deci nici pe Dumnezeu ca Tată al Lui, sau pe Cuvântul ca pecete şi ca față personală a Tatălui, ca tăria şi puterea personală a Lui. Chiar fiul omului obişnuit e un fel de pecete şi față a tatălui său şi e născut ca tărie şi putere a lui şi face ca tatăl să trăiască în el, ca fiu, mai accentuat tăria şi puterea lui. Orice semen al meu sporeşte puterea şi tăria mea, sau o descoperă pe aceasta. Omul nu are nici o însuşire despărțită de relația, dar mai ales de comuniunea cu altul. Credința creştină vede în Sfânta Treime izvorul şi modelul desăvârşit al existenței comunitare a persoanelor omeneşti, sau al imposibilității existenței persoanelor în afara comuniunii. Iar cuvântul cu sunet sau fără sunet implică comuniunea interpersonală, sau viceversa. Un cuvânt manipulat de individul închis total în el însuşi nu există. Cuvântul presupune pe altul legat de mine.

542 Hristos îi spune lui Filip că nu trebuie să caute să vadă pe Tatăl în afară de El, ca Fiul Lui. Nu se poate cunoaşte Tatăl fără Fiul, nici Fiul fără Tatăl. În fiecare e şi celălalt, sau nu e nici unul în afara celuilalt. Chiar faptele mai presus de cele omeneşti ale lui Hristos impun credința în El ca Fiul lui Dumnezeu. Aceasta înseamnă: Chiar dacă nu vreți să credeți în Mine, de veți recunoaşte faptele Mele ca mai presus de cele omeneşti, veți fi siliți să credeți în Mine, şi anume nu ca nedeosebit personal de Tatăl. Căci, fiind Dumnezeu, Eu Mă arăt în trup, dar ca atare sunt trimis de altă Persoană dumnezeiască.

citi acestea în sens poruncitor, ci mai degrabă în sens de consimțire şi de constatare.[543] Acesta e sensul spusei de față. Căci, deoarece i-a văzut alergând la scrierile lui Moise şi culegând din ele motivele contrazicerilor şi nerâvnind nimic altceva sau neprimind nimic care i-ar duce la trebuința de-a crede, declară în mod necesar nefolositoare osteneala cercetării acestora de către ei şi îi mustră direct ca pe unii ce nu s-au folosit, pătrunzând în mod cuvenit, de această faptă care poate aduce un mare folos. Căci spuneți, zice, ce folos aveți că citiți dumnezeieştile Scripturi, voi, care cugetați că prin ele se face urcarea la viața veşnică, dacă le socotiți că mărturisesc despre Mine şi că Mă numesc pe Mine viața veşnică, dar nu voiți să veniți la Mine, ca să aveți de fapt viață? Deci, de unde trebuia să vă mântuiți, vă păgubiți cel mai mult sufletele voastre, luând din scrierile lui Moise numai raționamentele care contrazic cele prin care ați putea câştiga viața veşnică, neprimind-o pe aceasta în mintea voastră. Dar socotesc că e vădit tuturor iubitorilor de învățătură că în Lege şi în Sfinții prooroci se vorbeşte mult despre viața cea după fire, adică despre Unul-Născut.[544]

„*Nu primesc slavă de la oameni. Dar v-am cunoscut*
că nu aveți în voi iubirea de Dumnezeu” (In 5, 41-42)

Simte iarăşi, mai bine-zis vede în mod demn de Dumnezeu ciurda neascultătoare, neînfrânată şi muşcătoare a fariseilor, îi învinuieşte nu atât că cercetează cum nu trebuie dumnezeieştile Scripturi, ci mai degrabă le spune: „*Nu voiți să veniți la Mine.*” Căci cele de care boleau ei cu uşurință, acelea cred că le pot descoperi şi la Mântuitorul. Fiindcă, pătimind ei înşişi din multa nebunie a dorinței de cinstire, socoteau că Domnul doreşte şi El să-i stăpânească şi vrea să aibă de la toți multă cinstire, întrucât îi chema să-I fie ucenici. Având în minte o astfel de bănuială, nu voiau să cadă din stăpânirea ce-o aveau asupra neamului. De aceea erau iritați nu puțin, văzând pe Mântuitorul care voia să ceară rodul viei. De aceea, stăpâniți de mânie şi de pizmă pentru cele zise, spun cele din parabole: „*Veniți să-L omoram, şi vom avea moştenirea Lui*” (Mt. 21, 38).

Desființând deci bănuiala semănată în ei din deşertăciune şi dezrădăcinând de mai înainte vlăstarele pizmei şi ale răutății lor, le spune în mod deschis: „*Nu primesc slavă de la oameni.*”[545] Căci nu voiesc să chem pe ascultători la ucenicie, sau să atrag

---

[543] Cuvântul Mântuitorului: „*Cercetați despre Mine...*” nu e spus fariseilor ca o poruncă, ci ca o constatare: Constat că citiți Scripturile, căci socotiți că prin ele dobândiți viața veşnică. Dar nu o dobândiți, pentru că nu o citiți ca să vă convingeți că Eu sunt Cel care vă dau viața veşnică. De aceea, citirea Scripturii nu vă face să veniți la Mine, ci vă opreşte de la aceasta.

[544] Viața veşnică nu poate veni oamenilor ca creaturi decât de la Cel ce are viața prin Sine, deci fără început şi fără sfârşit, adică de la Dumnezeire. Şi cum această viață nu poate fi lipsită de iubire şi de conştiință, ea nu poate fi decât în Dumnezeu ca Persoană, şi nouă ne vine de la Cel ce a venit ca om între noi, unindu-Se cu noi.

[545] Prin aceasta Hristos le spune fariseilor: Nu vă temeți, nu aştept şi nu primesc slava de la oameni. Nu pentru stăpânirea sau slava lumească am venit în lume. Ca Dumnezeu am în Mine însumi o slavă nesfârşit superioară acesteia. Prin aceasta Se afirmă iarăşi pe Sine ca Dumnezeu. Chiar fără să vrea oamenii, Dumnezeu are în Sine slava nesfârşită. Căci datorită Lui sunt şi se mențin toate. Şi cei ce nu-L recunosc, mândrindu-se, îşi văd curând neputința lor, apăsați de boli şi ajunşi la moartea de care nu pot scăpa. Dar mai ales Hristos nu vrea să-I aducă slavă cei ce nu-L iubesc. Aceasta e o slavă mincinoasă, interesată. Dumnezeu vrea iubirea oamenilor pentru că prin aceasta arată că recunosc cu adevărat că toate le au de la El şi că El însuşi îi iubeşte. Şi numai prin iubire se poate apropia omul de Dumnezeu, cum numai prin ea se poate apropia şi de semenul său, deschizându-se şi el aceluia, şi acela, lui. Dumnezeu, care Se apropie de oameni din iubire, făcându-Se om, arată că slava pe care Şi-o câştigă prin aceasta nu se opune smereniei. Iubirea, deci şi slava adevărată, se câştigă prin smerenie. Între smerenie şi iubire, deci şi între smerenie şi slavă, nu este o opoziție, ci una e promovată de cealaltă. De aceea declarația lui Iisus că nu primeşte slava, ci doreşte iubirea de la oameni, poate fi şi o afirmare a smereniei Sale: Nu voiesc slava, nu voiesc să Mă impun vouă, ci voiesc iubirea, şi de aceea M-am smerit făcându-Mă om. Smerenia prin care încurajez iubirea îmi aduce adevărata slavă pe care o doresc.

cinstirile din partea voastră, sau a altora ca voi; nici nu vreau să câştig aceasta ca răsplată a învăţăturii, o dată ce am cea mai deplină slavă de la Mine însumi, şi cea de la voi este inferioară. Dar v-am spus mai ales că nu voiesc să veniţi la Mine, pentru că ştiu limpede că nu aveţi în voi iubirea lui Dumnezeu. Căci, fiind pustii de iubirea lui Dumnezeu, cum v-aţi putea apropia de Mine, Cel ce sunt Dumnezeu Unul-Născut din Dumnezeu?

„*Eu am venit în numele Tatălui Meu, şi nu Mă primiţi. Dacă va veni însă altul în numele său, pe acela îl veţi primi*” (In 5, 43)

Ca fariseii să nu pară că sunt prea mult bârfiţi de Domnul, fiindcă le-a spus: „*Nu aveţi iubirea lui Dumnezeu în voi*,” arătând că acest lucru e adevărat, adaugă îndată la cele de mai sus şi aceasta. Vă voi dovedi, zice, printr-un singur lucru, că nu mint spunând ca sunteţi pustii de iubirea lui Dumnezeu. „*Eu am venit în numele Tatălui Meu,*” căci vă îndemn să vă siliţi să faceţi toate spre slava lui Dumnezeu şi Tatăl. Voi însă respingeţi, prin neascultarea voastră, pe Cel venit de sus şi pornit de la Dumnezeu. Dar veţi primi în mod sigur (căci ca Dumnezeu ştiu cele viitoare) pe cel cu nume fals, care nu va acorda slavă lui Dumnezeu şi Tatăl, cerând credinţa voastră, ci şi-o va acorda numelui său. Aceasta înţelegând-o şi fericitul Pavel, spune un lucru adevărat despre iudei şi despre fiul fărădelegii: „*Fiindcă n-au primit iubirea Adevărului ca să fie mântuiţi, pentru aceea Dumnezeu le va trimite lucrarea amăgirii, spre a da crezare minciunii, ca să fie judecaţi toţi cei ce n-au dat crezare Adevărului, ci le-a plăcut nedreptatea*” (II Tes. 2, 10-12). Deci ca o dovadă că fariseii n-au fost osândiţi de Mântuitorul nostru prin cuvinte deşarte, face declaraţia aceasta ca o proorocie a ceea ce se va întâmpla la vremea sa.[546]

„*Cum puteţi crede, când primiţi slavă unii de la alţii, iar slava de la Unicul Dumnezeu n-o căutaţi*” (In 5, 44)?[547] Mustră în mod acoperit pe fariseii lacomi de stăpânire şi doritori ai cinstirilor de la oameni, că fac un lucru foarte rău atribuind fără judecată boala sufletului lor lui Dumnezeu, Care nu ştie de nici un fel de boală. Şi spune că cei tare stăpâniţi de iubirea de slavă se păgubesc, din pricina ei, de bunătăţile cele mai mari, numind între ele credinţa în El. Aceasta se arată spunând-o limpede şi Pavel: „*Căci dacă aş plăcea oamenilor, n-aş fi robul lui Hristos*” (Gal. l, 10).[548] Căci cei ce vânează cinstirile de la oameni cad în mod necesar din slava de sus şi de la Unicul Dumnezeu, cum zice Mântuitorul. Vorbeşte de Dumnezeu cel Unul, deosebindu-L de zeii neamurilor şi neaşezându-Se pe Sine în afara cinstirii Lui.[549] Căci e urcat, precum

[546] Sfântul Chiril vede aceste cuvinte ale Mântuitorului ca referindu-se la Antihristul din vremurile de pe urmă. El, Care era acuzat de farisei că voieşte slava de la oameni, Se prezintă ca Cel care nu urmăreşte decât slăvirea Tatălui. Prin aceasta va fi slăvit şi El. Dimpotrivă, cei ce nu slăvesc pe Tatăl, nu-L slăvesc nici pe El. Dacă ar căuta slava Sa, n-ar voi slava Tatălui. Afirmă şi prin aceasta unitatea de fiinţă cu Tatăl şi afirmă cu adevărat credinţa în Dumnezeu. Cine recunoaşte slava Sa nu se arată ca necrezând în Dumnezeu, şi invers. Cel ce nu slăveşte pe Dumnezeu caută slava sa. Aceasta o va face cel mai mult Antihrist. Dar venirea şi primirea lui o pregătesc, ca slugi ale lui, toţi cei ce nu întăresc în oameni credinţa în Dumnezeu, pentru că se afirmă pe ei ca ştiind totul. Sunt toţi „filosofii” necredincioşi şi cei amăgiţi de ei. Smerenia lui Iisus ca om e strâns unită cu afirmarea, cu punerea în evidenţă a lui Dumnezeu ca Tatăl Său. În general, cel ce vrea să fie mai mult decât toţi se pierde, sărăceşte pentru vecie.

[547] Cine vede fericirea în slava de la oameni, n-o mai aşteaptă, prin credinţă, de la Dumnezeu.

[548] Ca să dobândeşti slava de la oameni, trebuie să te osteneşti pentru ceea ce le place lor, şi nu pentru ceea ce voieşte Dumnezeu, urmând pildei de viaţă a lui Hristos.

[549] Hristos Se vede în acest singur Dumnezeu şi pe Sine, iar fariseii, căutând slava unii de la alţii şi refuzând slava ce le putea veni de la El, refuzau slava singurului şi Unicului Dumnezeu adevărat, întrucât Se considera pe Sine fiind împreună cu Tatăl un singur sau un unic Dumnezeu. Adevăratul monoteism nu e cunoscut decât de creştinism. Căci Dumnezeu adevărat nu poate fi decât Dumnezeul iubirii, care lipseşte atât politeismului, cât şi unui aşa-zis „dumnezeu” monopersonal, lipsit de iubirea interpersonală. Nici un „dumnezeu” monopersonal, nici zeii n-au plinătatea care se arată în iubirea desăvârşită, care arată pe Dumnezeu atât Una, cât şi Trei.

am spus de multe ori, la firea şi slava cea una a Dumnezeirii, la plinătatea Sfintei şi celei de o fiinţă Treimi.

„Nu socotiţi că Eu vă voi învinui la Tatăl. Cel ce vă învinuieşte este Moise, în care voi aţi nădăjduit” (In 5, 45)

După ce a spus că fariseii se silesc să vieţuiască mai mult cu iubire de slavă decât în chip dreptcredincios, şi arătând că de aceea înclină spre necredinţă, declară că vor fi învinuiţi de Moise însuşi, cu care le era obiceiul să se laude foarte mult. De fapt, atunci când orbul din naştere a zis către ei, vorbind despre Hristos: „*Oare nu voiţi şi voi să vă faceţi ucenici ai Lui*?” Îndată ei au strigat către el: „*Tu eşti ucenicul Aceluia, iar noi suntem ucenici ai lui Moise*” (In 9, 28).

Vă va învinui pe voi deci, zice, însuşi Moise, în care v-aţi pus toată nădejdea. El însuşi va osândi la Dumnezeu nebunia voastră, dispreţuindu-vă împreună cu alţii. Şi socotim că nu vor rămâne neînvinuiţi nici de Hristos pentru faptul că a zis către iudei: „*Să nu socotiţi că Eu vă voi învinui la Tatăl.*” Căci ce vom spune când Îl auzim pe El zicând: „*Tot cel ce Mă va mărturisi pe Mine înaintea oamenilor, îl voi mărturisi şi Eu înaintea Tatălui Meu cel din ceruri; iar pe cel ce Mă va tăgădui înaintea oamenilor, îl voi tăgădui şi Eu înaintea Tatălui Meu cel din ceruri*” (Mt. 10, 32-33)? Deci oare nu vom socoti cu dreptate că odată vor fi învinuiţi de Hristos prin tăgăduire la Dumnezeu şi Tatăl cei cărora li se va întâmpla aceasta? Acesta socotesc că e un lucru clar oricui. Deci nu vor fi liberi de învinuire iudeii care L-au tăgăduit pe Hristos prin îndelungata necredinţă, ci li se va aplica deplin acest cuvânt. Dar deoarece au respins îndemnurile Lui şi au socotit ca nimic învăţătura Lui dumnezeiască şi cerească, pe motiv că trebuie să păzească neîntrerupt poruncile lui Moise, cum se arată spunând deschis: „*Noi ştim că Dumnezeu a vorbit lui Moise, dar pe Acesta nu-L ştim de unde este*” (In 9, 29), în mod necesar îi vădeşte ca pe unii ce au greşit şi faţă de Moise cu care s-au lăudat, şi de aceea nu vor avea nevoie de alt învinuitor, ci le va ajunge doar Legea dată prin acela, pentru a fi învinuiţi pentru cele în care n-au ascultat de el, chiar dacă glasul Judecătorului, adică al lui Hristos, va tăcea.[550]

„Căci dacă aţi crede în Moise, aţi crede şi în Mine. Fiindcă despre Mine a grăit acela” (In 5, 46)

După ce-a spus că iudeii vor fi învinuiţi de prea înţeleptul Moise şi că vor avea de suportat urmările necredinţei în El, Mântuitorul adaugă cu folos şi faptul că nu îi mustră degeaba, şi că se reţine de la voinţa de a-i lepăda El însuşi. Şi, spunând acest lucru, nu minte. Chiar dacă respingeţi, zice, cuvintele Mele şi nu Mă ascultaţi, vă voi răbda. Primiţi pe Moise al vostru. Daţi-i credinţa celui admirat de voi, şi veţi afla toţi că dispreţuiţi pe Cel pe care nu-L cunoaşteţi. Părăsiţi chipurile din care se naşte adevărul. Căci Eu sunt prezent în umbra cărţilor lui. Deci şi Moise însuşi vă va învinui când vă va

[550] Cei ce n-au primit pe Hristos au păcătuit chiar faţă de Moise, pe care se lăudau că 1-au ascultat. Căci Moise le-a vorbit despre Hristos, Care va veni, ca împlinire a chipurilor şi umbrelor, a căror respectare le-a cerut-o el. Deci la Judecata din urmă nu va fi necesar ca Hristos să-i învinuiască pentru neprimirea Lui. Moise însuşi, pe care s-au lăudat că-1 ascultă neprimind pe Hristos, îi va acuza de neprimirea Acestuia. Hristos îi va acuza doar întrucât nu va interveni să-i apere de învinuirea ce le-o va aduce Moise pentru neîmplinirea sensului adevărat al Legii date prin el. Hristos îl arată pe Moise slujindu-i Lui şi osândindu-i pe ei că nu L-au primit pe El, pentru Care i-a pregătit acela.

În aceasta va consta lepădarea lui Hristos de ei, ca urmare a lepădării lor de El. Nu pot să se aştepte să fie recunoscuţi de Cel pe care nu L-au recunoscut şi să fie îmbrăţişaţi de Cel de care n-au voit să fie îmbrăţişaţi, sau a Cărui îmbrăţişare au refuzat-o. Iubirea nu se poate face acceptată cu sila, sau nu poate face să i se răspundă cu sila. O iubire impusă cuiva cu sila şi smulsă ca răspuns asemenea de la cel căruia i se dăruieşte nu e iubire. Iubirea e dialog al libertăţii. O iubire în care nu vorbeşte decât unul, nu se realizează ca fericire şi pentru cel ce nu răspunde.

vedea că n-aţi crezut cărţilor lui.[551]

Dar trebuie ca noi, după ce-am expus înţelesul din versetele de mai sus, să trecem la cele următoare, ajutând pe cei cu adevărat iubitori de învăţătură să pătrundă chipurile privitoare la Hristos ce ni s-au dat prin Moise. Căci scrierile aceluia sunt pline de cele spuse şi cuvântul despre ele este bogat, foarte greu de înţeles şi plin de semnificaţii subţiri şi ascunse. Dar ca să nu părem că, temându-ne de osteneală şi refuzând sudoarea vrednică de laudă, ne ferim de greutatea scrierilor mozaice, le vom lua în cercetare, ştiind că s-a scris: „*Se va da cuvânt celor ce binevestesc cu putere*" (Ps. 77, 11). Însă cuvântul despre acestea fiind, precum am spus, bogat, şi prea înţeleptul Moise prezicând prin multe chipuri taina lui Hristos, nu vom socoti că trebuie să îngrămădim mulţimea lor nemăsurată în faţa cititorilor, ci, alegând unul din toate, ne vom strădui să facem clară dovada că era adevărat cuvântul Mântuitorului nostru, pe care l-a spus către iudei: „*Dacă aţi crede lui Moise, aţi crede în Mine. Căci acela a scris despre Mine.*"

CAPITOLUL 3

MOISE A VESTIT VENIREA MÂNTUITORULUI
(Din Deuteronom, despre Hristos):

„*Prooroc din fraţii tăi, ca pe mine, va ridica ţie Domnul Dumnezeul tău. Să ascultaţi de El. După toate câte ai cerut de la Domnul Dumnezeul tău, în Horeb, în ziua adunării, zicând: Nu vom adăuga a mai auzi glasul Domnului Dumnezeului nostru şi acest foc mare al Lui nu-l vom mai vedea, ca să nu murim; a zis Domnul către mine: Bine este ceea ce ţi-au spus ei. Prooroc voi scula lor dintre fraţii lor, ca pe tine, şi voi da cuvântul Meu în gura Lui, şi va grăi lor după cum voi porunci Lui. Şi pe omul care nu va asculta, câte va grăi Proorocul în numele Meu, Eu Mă voi răzbuna pentru El*" (Deut. 18, 15-19). Deuteronomul este oarecum o repetare şi o recapitulare a cărţilor lui Moise. De aceea nu se poate spune că luăm numai din această carte chipul şi forma slujirii Legii. Totuşi, deoarece nu obişnuim, în chip înţelept, să înţelegem toate referindu-se în mod drept la Hristos, vom arăta cititorilor înţelesul concentrat în textul de faţă. Iată deci iarăşi cum ni se grăieşte nouă taina lui Hristos, figurat, cu măiestrie, prin asemănarea ei cu înţelesul subtil al lui Moise. Căci zice: „*Prooroc vă va scula vouă Domnul Dumnezeul nostru din fraţii tăi, ca pe mine.*" Şi, explicând el îndată care este înţelesul Celui vestit asemenea lui, ca chip, adaugă cu înţelepciune: „*După toate câte le-ai cerut de la Domnul Dumnezeul tău în muntele Horeb, în ziua adunării, zicând: Nu vom mai adăuga să auzim glasul Domnului Dumnezeului nostru şi nu vom mai vedea acest mare foc, ca să nu murim.*" Căci spune că s-a afirmat el însuşi pe sine ca mijlocitorul de atunci, întrucât adunarea iudeilor nu putea încă să se apropie de cele mai presus de fire, şi de aceea se ferea cu înţelepciune de cele peste puterea ei. Iar aceasta a fost o vedere a lui Dumnezeu, deschisă modurilor neprovenite din obişnuinţă şi o auzire a sunetelor mai presus de fire şi de nesuportat ale trâmbiţelor. Deci mijlocirea lui Moise se arată servind adunării, şi leacurile rânduite de Dumnezeu, slăbiciunii celor de atunci. Dar de la acest chip vei trece la adevăr şi prin acesta vei înţelege pe Hristos,

---

[551] Pe de o parte le anulează scuza că nu cred că El e Fiul lui Dumnezeu pentru că ţin cu hotărâre la Moise; pe de alta, le dă o şansă de-a crede în El, ca şi când le-ar spune: Să credeţi cu adevărat în Moise, căci, dacă faceţi aşa, veţi crede şi în Mine. Nu trebuie să vă lăsaţi de Moise ca să credeţi în Mine. Căci el însuşi v-a vorbit despre Mine.

Omenirea trebuie să înainteze prin chipuri spre realitatea spirituală. Acesta este rostul istoriei. Această înaintare este totodată o înaintare de la viaţa în straturile mai opace spre o subţiere a lor, spre transparentizarea, sau spre „schimbarea la faţă" a lor. La sfârşitul istoriei, transparenţa sau schimbarea lor va fi deplină, în Legea lui Moise se afla Evanghelia acoperită, sau latentă, sau potenţială.

Mijlocitorul între Dumnezeu şi oameni, Care a adus oamenilor mai învăţaţi, prin glasul omenesc, când S-a născut pentru noi din femeie, voinţa negrăită a lui Dumnezeu, cunoscută numai Lui, întrucât e înţeles ca Fiul şi Înţelepciunea din El, Care toate le ştie, deci şi adâncurile lui Dumnezeu (I Cor. 2, 10).[552]

Căci deoarece ochilor omeneşti nu le era cu putinţă să privească în mod dezvelit slava dumnezeiască necuprinsă, slava negrăită a Fiinţei care e mai presus de toate, „*căci nimeni, zice, nu va vedea faţa Mea şi va trăi*” (Ieş. 33, 20), în mod necesar Cuvântul Unul-Născut al lui Dumnezeu S-a conformat slăbiciunii noastre, îmbrăcând, potrivit raţiunii negrăite a iconomiei, acest trup omenesc şi Şi-a arătat voia mai presus de noi, adică a lui Dumnezeu şi Tatăl,[553] zicând: „*Toate câte le-am auzit de la Tatăl, acestea le vestesc vouă*” (In 15,15); şi iarăşi: „*Eu n-am grăit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, El Mi-a dat poruncă ce să spun şi ce să grăiesc*” (In 12, 49).[554]

Deci potrivit modului mijlocirii, Moise trebuie înţeles iarăşi ca chip al lui Hristos, servind cât mai bine cele stabilite de Dumnezeu pe seama fiilor lui Israel. Dar mijlocirea lui Moise este slujitoare, pe când a lui Hristos este liberă şi mai tainică, realizând în chip natural o întâlnire a celor între care mijloceşte şi mişcându-Se spre amândouă părţile, între umanitatea al cărei Mijlocitor este şi Tatăl-Dumnezeu.[555] Căci era Dumnezeu prin fire, ca Cel Unul-Născut din Dumnezeu, nedespărţit de fiinţa Celui ce L-a născut şi având-o în Sine, întrucât se şi înţelege din ea. Dar era şi om, întrucât S-a făcut trup, asemănându-Se cu noi, ca prin El să se unească cu Dumnezeu ceea ce era mult despărţit de El după fire. Când deci zice Moise: „*Va ridica Domnul vouă un Prooroc, ca pe mine*” (Deut 18, 15), să nu înţelegi aceasta altfel decât în modul în care am spus adineauri. Fiindcă şi Dumnezeu însuşi a pecetluit cuvântul despre aceasta, zicând: „*Ia în chip drept toate câte le-au grăit: Le voi ridica lor Prooroc, ca pe tine, şi voi pune cuvintele Mele în El şi va grăi lor toate câte le voi porunci Lui*” (Deut. 18,18). Căci „*Fiul poartă toate cu cuvântul puterii Sale,*” cum zice Pavel (Evr. l, 3), şi ne

---

[552] Moise a fost mijlocitorul dintre Dumnezeu şi oameni într-o vreme când aceştia erau mai slabi în înţelegerea celor mai presus de fire, servindu-le leacuri pentru slăbiciunea lor. El era prin aceasta chipul adevăratului Mijlocitor, Care avea să vină; sau chipul, care în Hristos e depăşit de Adevăr. El nu se mai serveşte de o trâmbiţă neînţeleasă pentru a face să se simtă puterea lui Dumnezeu, ci de glasul omenesc, prin care le face cunoscută în mod clar voia lui Dumnezeu, pe care El o cunoaşte aflându-se în El însuşi. Pe de altă parte, cuvântul omenesc, în care a vorbit cu putere dumnezeiască Dumnezeu însuşi, se va auzi în toată lumea mai mult decât orice trâmbiţă. Glasul omenesc este astfel superior oricărui sunet instrumental. Acesta este un motiv în plus pentru care Biserica Ortodoxă n-a introdus muzica instrumentală în cult. Glasul omenesc e glas care are pe om ca subiect ce se exprimă direct, cu simţirile lui neîncetat altele. Pe lângă aceea, exprimă nuanţe inepuizabile, dar totuşi înţelese. Mai ales când acest glas este asumat de Dumnezeu-Cuvântul, Care toate le ştie, ca Înţelepciunea supremă.

[553] S-a „conformat în mod necesar slăbiciunii noastre, îmbrăcând trupul nostru, potrivit raţiunii negrăite a iconomiei,” adică nu dintr-o necesitate interioară, ci deoarece, o dată ce-a voit să ne mântuiască, trebuia să se conformeze slăbiciunii noastre, ca să poată comunica cu noi în mod direct. De aceea a îmbrăcat trupul nostru, ca să poată folosi prin el cuvintele înţelese de noi, deoarece ei nu puteau vedea cu ochii trupeşti slava Lui descoperită. El ne tălmăceşte deci prin cuvintele noastre slava Lui şi ne comunică prin trupul Lui puterea Lui dumnezeiască. Prin aceasta a luat un „chip ca al nostru”. „Iconomia mântuirii noastre are un temei, sau o raţiune negrăită.” Altfel n-am şti exact pentru ce S-a hotărât Dumnezeu să ne mântuiască, intrând în comuniune cu noi, prin trupul pe care 1-a asumat Se spune de obicei că a făcut aceasta din iubire. Dar pentru ce S-a hotărât să ne iubească atât de mult încât să Se facă om ca noi, din noi şi între noi? Cine poate înţelege aceasta? Sau pentru ce ne acordă atâta valoare, sau ne-a făcut în stare de comuniunea în care S-a hotărât să intre pentru vecie cu noi? Aceasta ne-o spune prin cuvânt.

[554] Făcându-Se om ca noi ca să ne poată vesti, pe măsura înţelegerii noastre, voia lui Dumnezeu, Îşi însuşeşte faţă de Tatăl şi purtarea noastră, de om ascultător, pe lângă cea de Fiu Unul-Născut al Lui. Aceasta pentru ca să ne înveţe şi pe noi cum trebuie să ne purtăm faţă de Tatăl. Dar, fiind şi Dumnezeu, El poate să audă de la Tatăl toate cele pe care voieşte El să le împlinească ca om exemplar.

[555] Mijlocirea lui Moise era aceea a unui slujitor, căci era dependent ca creatură de Dumnezeu şi nu aducea prin sine creaţia în atingere cu Dumnezeu. Dar Hristos este Mijlocitorul liber. S-a hotărât de bunăvoie să împlinească acest rol. Şi El aduce în Sine şi prin Sine în întâlnirea maximă Dumnezeirea cu umanitatea. În Hristos-Omul, oamenii trăiesc totodată pe Dumnezeu.

vesteşte glasurile Tatălui, ca Cel ce a fost pus (hirotonit) Mijlocitor, cum spune Psalmistul, ca din partea lui Hristos: „*Iar Eu am fost pus de El Împărat peste Sion, muntele cel sfânt al Lui, ca să vestesc porunca Domnului*” (Ps. 2, 6).[556] Iar dacă i se pare cuiva că se poate cunoaşte modul asemănării şi din alte înţelesuri, să vadă pe Dătătorul Legii din cuvintele „*ca pe mine*” şi să aducă drept dovadă cuvintele: „*S-a spus celor vechi: Să nu curveşti, iar Eu vă spun vouă: Să nu pofteşti.*”[557] Şi va înţelege cuvântul „*ca pe mine*” indicând un călăuzitor şi în acelaşi timp un călăuzit la putinţa de a înţelege cele voite de Tatăl, prin ceea ce deschide calea şi conduce spre Împărăţia cerurilor, aşa cum s-a arătat fericitul Moise celor vechi învăţător prin călăuzirea Legii, adăugând totdeauna cuvintelor sale: „*ca să trăieşti mulţi ani şi să te ducă pe tine Domnul Dumnezeul tău în pământul pe care S-a jurat să-l dea părinţilor tăi*” (Deut. 5, 16).[558] Dar fiindcă la cele spuse a adăugat: „*Şi pe omul care nu va asculta câte va grăi Proorocul acela în numele Meu, Mă voi răzbuna pentru El*,” prin aceasta a prezis că iudeii, care vor rămâne lipsiţi de învăţătură şi-şi vor înăspri mintea până la ultima neascultare, vor vedea cum îşi pricinuiesc ei înşişi pieirea capetelor. Căci vor fi sub mânie, luându-şi ca plată a neprimirii lui Hristos păgubirea deplină de bunătăţile Lui. Căci dacă ar fi crezut lui Moise, ar fi crezut în Hristos. Fiindcă despre El a scris acela.

„*Iar dacă celor scrise de el nu credeţi, cum veţi crede cuvintelor Mele*” (In 5, 47) ?

Cuvântul acesta pare, şi nu pe nedrept, să cuprindă multă neclaritate. Căci poate conduce spre bănuieli neadevărate, şi anume că scrierile lui Moise sunt superioare cuvintelor Mântuitorului. Fiindcă cuvântul are o astfel de formă şi, dacă nu se scoate la iveală înţelesul lui exact oferă scrierilor lui Moise un prestigiu mai vrednic de preţuire decât cuvintelor Mântuitorului. Căci spunând: „*Iar dacă nu credeţi, cum veţi crede cuvintelor Mele*?” ar da de înţeles că scrierile aceluia se află la trepte mai înalte decât cuvintele Sale. Dar însăşi natura lucrului arată acest gând improbabil, plin de ultima nebunie. Căci cum s-ar înţelege scrierile lui Moise superioare cuvintelor Mântuitorului, când acelea au fost chipuri şi umbre, iar ale lui Hristos, adevărul? Şi nu se cuvine să cheltuim multe vorbe pentru această temă. Căci socotesc că e de prisos să arătăm motivele foarte clare, luate nu din afară, ci din însăşi declaraţia de faţă, pentru respingerea acestui gând. Căci pentru ce ar zăbovi cineva în aceste mituri subtile, recurgând la o polilogie inutilă, când lucrurile nu prezintă nici o greutate?

Deci ceea ce spune Mântuitorul are acest înţeles. Dacă, având Legea scrisă prin Moise şi, analizând în sus şi în jos scrierile lui, nu daţi nimic pe predania din ele,

[556] Pe de o parte e Fiul Unul-Născut, pe de alta, e pus Mijlocitor prin faptul că, fiind Fiul lui Dumnezeu, Se face şi om. N-ar fi Mijlocitorul desăvârşit dacă n-ar fi şi Dumnezeu, şi om. Căci n-ar putea vesti ca om puterea Lui dumnezeiască. Sfântul Chiril numeşte fapta Tatălui, prin care face pe Fiul Mijlocitor, „hirotonie,” servindu-se ca de un chip de hirotonia preoţilor şi episcopilor. Prin punerea mâinilor pe capul cuiva, i se transmite aceluia puterea dumnezeiască de către cel ce pune mâinile asupra lui. Tatăl pune în mod nevăzut „mâinile” Lui asupra Fiului când Acesta Se face om, cu bunăvoirea Lui. „Mâinile” nevăzute ale lui Dumnezeu, transmiţătoare de putere, se pun şi prin ierarhul care hirotoneşte un preot sau prin ierarhii care hirotonesc un episcop. Acesta este unit în preoţie sau în episcopie cu Hristos. Dar şi Hristos e activ împreună cu Tatăl în transmiterea puterii Sale de Arhiereu sau de Preot, arhiereului sau preotului văzut. Căci El a spus către Apostoli, suflând asupra lor: „*Luaţi Duh Sfânt, cărora veţi ierta păcatele, iertate vor fi*” (In 20, 22-23). El le transmite Apostolilor şi urmaşilor lor Duhul Sfânt, pe Care Îl are de la Tatăl, împreună cu Tatăl. Căci zice: „*Şi iată Eu trimit peste voi făgăduinţa Tatălui Meu... şi vă veţi îmbrăca cu putere de sus*” (Lc. 24, 49; Fapte l, 4). E darul Tatălui până la capăt, Care dă pe Duhul prin Fiul până la sfârşitul lumii, dar şi în veşnicie.

[557] Din aceste cuvinte se vede atât deosebirea între Moise şi Hristos, cât şi asemănarea dintre ei.

[558] Moise e şi călăuzitor prin Legea dată prin el, dar e şi călăuzit; căci arată spre Hristos, Care-l îndrumă spre pământul făgăduinţei, la care n-a ajuns. Iar iudeii ce au afirmat că rămân numai la Legea prin care nu vedeau pe Hristos spre Care îndruma ea, şi-au pricinuit pieirea. Deci Moise nu i-a dus la mântuire pe cei ce pretindeau că rămân lângă el şi nu vedeau că el îi îndrumă spre Hristos, spre care era îndrumat el însuşi.

scufundând în uitarea absurdă ceea ce ați citit de multe ori, cum ați prețui cuvintele Mele, sau cum v-ați arăta mai deschiși și mai ascultători față de cele spuse de Mine, de care nu v-ați apropiat de multe ori, nici tot timpul, ci le-ați auzit în trecere și le-ați auzit poate numai o dată cu urechile trupești? Căci sau te apropii în acest fel de cele spuse, sau te lupți în alt mod împotriva lor, câtă vreme ele aduc multă învățătură și cer multă iscodire. Deci scrierile lui Moise aduc o călăuzire pedagogică și au forma unui chip al tainelor lui Hristos, ca niște elemente ale cunoașterii Lui, fiind un fel de umbre ale celor aflate în El, pe care le-am arătat mai pe larg prin cele explicate înainte. Iar ținta călăuzirii lor pedagogice este Hristos. Căci s-a scris: Hristos este plinirea Legii și a proorocilor (Rom. 10, 4; Gal. 3, 24).[559]

CAPITOLUL 4

DE MULTE ORI PLECĂRILE LUI HRISTOS DIN IERUSALIM ARATĂ MUTĂRILE HARULUI LA NEAMURI. ÎN ACEST CAPITOL SE VORBEȘTE ȘI DESPRE CELE CINCI PÂINI DE ORZ ȘI CEI DOISPREZECE PEȘTI

„*După acestea a plecat Iisus dincolo de marea Tiberiadei*” (In 6, 1)

Întâi socotesc că trebuie spus ascultătorilor că Domnul nu se vede mutându-Se din Ierusalim fără vreo trebuință. De câte ori face aceasta, o face dintr-o anumită iconomie și în firea acestor fapte prezintă, ca într-un tablou, niște taine. Iar care e scopul strămutărilor și ce se arată prin ele, vom face vădit la timpul său, când vom ajunge la sfârșitul acestor capitole. Căci, expunând pe scurt pe fiecare și explicând ceea ce e de folos în Scripturi și făcându-le astfel înțelese cititorilor, vom înfățișa sensul cuprinzător al tuturor celor spuse în fiecare parte, concentrat într-un tot. Dar socotim că trebuie să spunem ceea ce ni se dă acum de explicat: „*După acestea*, zice, *a plecat Iisus dincolo de marea Tiberiadei.*” Ce sunt „*acestea*” despre care vorbește, vom cerceta fără amânare. Hristos S-a arătat deci ca un Doctor minunat în Ierusalim. A vindecat un om bolnav de treizeci și opt de ani, nefolosind vreun medicament, fără să recurgă la nici un ajutor contra bolilor, ci numai printr-un cuvânt, ca Dumnezeu, printr-o putere atotfăcătoare și printr-o hotărâre dumnezeiască. „*Sculându-te,*” zice, „*ia-ți patul tău și mergi la casa ta*”. Dar, deoarece era sâmbăta, iudeii ce sufereau de grosimea literei se mânie prostește fiind înlănțuiți mai mult decât bolnavul de nebunia ce-i însoțea și bolnavi de lipsa tuturor bunătăților, slăbănogiți cu mintea și fără puterea vreunei bune deprinderi. Pe drept cuvânt s-ar putea spune către ei: „*Întăriți-vă, mâini slabe și genunchi slăbănogiți*” (Is. 35, 3). Dar, plini de mânie, spunând că trebuie să se acorde cinstirea cuvenită sâmbetei și de către Dătătorul Legii, osândesc pe Hristos ca pe unul ce-a călcat-o, nerespectând ceea ce s-a scris: „*Necredincios este cel ce spune împăratului: Calci legea*” (Iov 34, 18). De aceea au fost certați aspru de Mântuitorul, arătându-le că Legea

[559] Hristos este sfârșitul sau ținta istoriei, a timpului. El dă prin aceasta un sens istoriei și timpului. Dacă timpul ar deveni veșnic, el n-ar avea nici o țintă, nici un sens. Ar fi „l'éternel retour”, cum e afirmat de religiile și filosofiile panteiste. Înseși proorociile Vechiului Testament vestesc această mișcare a istoriei spre Hristos. Iar proorocii arată mai clar, mai explicit, că istoria are o țintă, fapt afirmat și de Lege prin suma de chipuri ale unei desăvârșiri finale, ale celor cerute de ea. Iar ținta desăvârșită a istoriei nu poate fi decât Dumnezeu, venit între oameni și, prin aceasta, în oameni, spre a le fi model imitat în nesfârșitul necunoscut. Cu Hristos, această perfecțiune a veșniciei a venit în timp, ca să ducă timpul spre sfârșitul în veșnicia netemporală. Dar dacă ținta desăvârșită a istoriei nu poate fi decât Dumnezeu făcut om, tot Dumnezeu trebuie să lucreze în istorie spre atragerea ei spre El. Această lucrare se vede începând din Legea veche și continuând prin Prooroci. Fariseii și necredincioșii de după ei nu mai văd o țintă a istoriei, deci nici o lucrare a lui Dumnezeu în ea. Numai cei ce cred în caracterul profetic al Legii, al lui Moise, văd prin ea pe Hristos.

a rânduit celor vechi odihna de sâmbăta ca un chip şi că Fiul Omului este Domn şi al Sâmbetei (Lc. 6, 5). Dar cei ce nu aveau nici o grijă de cele bune, ci erau gata de toate răutățile, se revoltau împotriva Celui ce-i învață cele pe care trebuiau să le afle şi unelteau împotriva Celui ce voia să-i aducă la înțelepciune, răsplătindu-I, precum s-a scris, cu cele rele pentru cele bune (Ps. 37, 20).

Deci, după ce a făcut şi a spus acestea, Domnul pleacă, ca dintr-o necesitate, din Ierusalim şi, fiindcă erau aproape Paştile iudeilor, cum vom afla puțin mai încolo, în cele următoare, a trecut dincolo de marea Tiberiadei, depărtându-Se de ținutul iudeilor. Iar deoarece am spus adineauri că motivul care L-a îndemnat şi L-a convins să Se strămute şi să plece în alte locuri, atât de depărtate de Ierusalim, a fost apropierea Paştilor iudeilor, socotesc că trebuie să arătăm pentru ce S-a ferit Iisus să Se afle în acel timp în Ierusalim. Căci Legea dată prin Moise poruncea iudeilor din toate timpurile să meargă la Ierusalim ca să prăznuiască acolo sărbătoarea fixării corturilor cu caracter de chip. Prin aceasta orice om duhovnicesc va înțelege ceata tuturor sfinților în Hristos, după învierea morților, adunându-se din toată lumea în cetatea de sus, în Ierusalimul ceresc, unde se serbează fixarea adevărată a corturilor, adică a reclădirii durabile a trupurilor, când stricăciunea va dispărea şi moartea va cădea.[560] Dar, vorbind de ceea ce se întâmplase în istorie, mulțimea celor ce se urcau în Ierusalim era nenumărată, căci în acel timp fariseii se bucurau de mare trecere în popor, prefăcându-se că apără Legea şi strigând acestei mari mulțimi împotriva celui ce o calcă, sau a celui ce socoteau ei că o calcă. Căci nu era nici o greutate să ațâțe mulțimea nemăsurată a turmei, când i se spunea că cineva încearcă să facă ceva supărător sau să supere pe cei ce nu pricinuiau nici o supărare. Căci vorba lor se răspândea pretutindeni, prin porniri nestăpânite şi nesocotite, ca apa şi ca focul ce înaintează spre toate cele în stare să le pătimească.

Deci Iisus, neignorând acestea, pleacă din Ierusalim împreună cu ucenicii Săi şi ajunge dincolo de marea Tiberiadei. Iar că prin aceasta se fereşte cu înțelepciune de plănuita Sa omorâre din partea iudeilor, o ştim şi din acestea. Căci spune însuşi fericitul Evanghelist: „*Şi după acestea umbla Iisus prin Galileea. Căci nu voia să umble prin Iudeea, deoarece iudeii căutau să-L omoare*” (In 7, 1). Că se fereşte ca să nu sufere o moarte înainte de vreme, sunt de acord, va zice poate cineva, dar că fuge şi de sărbătoare, nu înțeleg. Deci, cei socotiți frați ai Lui vin la Hristos în Galileea, zicând: „*Urcă de aici şi mergi în Iudeea, ca să vadă şi ucenicii Tăi semnele pe care le faci*” (In 7, 3). Iar Domnul zice către ei: „*Suiți-vă voi la praznic; Eu nu Mă sui la praznic, pentru că vremea Mea încă nu s-a împlinit*” (In 7, 8). E vădit deci şi clar că Mântuitorul a plecat din Ierusalim nu pentru că Şi-a ales de bunăvoie plecarea, ci pentru că dezaproba batjocurile celor ce nu ascultau şi pentru că ocolea cu prudență sălbăticia prigonitorilor şi Se ferea cu înțelepciune de săgețile pizmei. Deşi putea să nu pătimească nimic, chiar de-ar fi fost prezent, ni Se dă pe Sine pildă nu a fricii, ci a grijii şi a iubirii față de aproapele. Căci vom şti, călăuziți spre cunoştința a ceea ce ne este de folos prin pildă, că, prigonindu-ne duşmanii, chiar dacă n-am suferi nici o vătămare fiind prezenți, dacă totuşi ne vom da la o parte, prin aceasta vom potoli primele lor impulsuri, sustrăgându-ne de sub furia lor, vom linişti pornirea mâniei lor împotriva noastră şi le vom fi de folos mai mult celor ce nu sunt buni cu noi. Iar prin aceasta arătăm clar că nu căutăm ale noastre, ci ale altora. Deci este o faptă a iubirii a nu ne opune celor ce ne voiesc răul, nici a ne folosi de puterea noastră de pătimire, ca să ascuțim mânia lor fie şi numai prin

[560] Trupul e un cort al sufletului, în care trebuie să se aducă slavă lui Dumnezeu. Trupul lui Hristos era închipuit de cortul central al iudeilor în pustie, sau de templul din Ierusalim. Corturile şi templul din Vechiul Testament erau supuse coruperii, ca şi chipuri ale trupurilor muritoare după păcat. Dar în sărbătoarea reclădirii corturilor se exprimă nădejdea reclădirii trupurilor pentru veşnicie prin învierea în Hristos. Materia e făcută şi ea pentru a se constitui din ea trupuri pentru veşnicie, ca şi atâtea forme în care se vede înțelepciunea şi puterea lui Dumnezeu. Materia e făcută pentru a deveni transparentă pentru lumina spiritului uman şi dumnezeiesc.

prezența noastră, noi, cei urâți de ei,[561] arătându-Se inferiori puterii lor.

„*Căci iubirea,* cum zice Pavel, *nu caută ale sale*” (I Cor. 13, 5). E ceea ce era vădit în Hristos.

Folosind astfel cu ascuțime lucrarea ochiului înțelegerii celor scrise, te vei minuna aflând iconomia cea mai bună în plecările Mântuitorului nostru din Ierusalim. Căci, depărtându-Se de multe ori de furia iudeilor şi oprindu-Se la cei de alte neamuri, Se arată prin aceasta salvându-Se şi bucurându-Se de cinstirea cuvenită la ei. Iar prin aceasta dă o prețuire mai înaltă Bisericii celei dintre neamuri, ceartă ura de Dumnezeu a celor din Israel prin evlavia altora şi vădeşte cruzimea acelora prin blândețea acestora, ca aceia să apară scoşi pe merit şi cu dreptate din făgăduința părinților. Iar, plecând Domnul din Ierusalim, nu Se opreşte într-una dintre cetățile vecine, sau în satele de la graniță, ci pleacă dincolo de marea Tiberiadei, arătând amenințător, printr-o faptă evidentă, celor ce au ales prigonirea necredincioasă a Lui, că Se va depărta atât de mult de ei şi Se va despărți de întregul neam, încât le va face într-un fel oarecare cu neputință calea întoarcerii spre El. Căci marea nu poate fi călcată de picioarele oamenilor. Aceasta se va afla spunând-o lor şi în cele următoare: „*Mă veți căuta, şi nu Mă veți afla, şi unde merg Eu, voi nu puteți veni*” (In 8, 21). Căci calea foarte netedă şi uşor de umblat şi neîngrădită de nimic spre El este cea prin credință şi prin dreptate; iar calea aspră şi grea, mai bine-zis cu totul de neumblat, e a celor ce-L supără pe El, după spusa unuia dintre Sfinții prooroci: „*Pentru că drepte sunt căile Domnului şi drepții vor merge pe ele; iar necredincioşii vor slăbi pe ele*” (Os. 14, 10).[562] Deci, despărțirea Lui prin mare înseamnă calea greu de străbătut de iudei către El, sau mai bine-zis de nestrăbătut, deoarece Dumnezeu spune prin Prooroc că întrerupe căile sufletului necredincios spre El, zicând: „*Pentru aceea voi astupa calea ei printr-o groapă şi cărarea ei n-o va afla*” (Os. 2, 8). Căci ceea ce erau acolo gropile, aceea este aici marea care desparte pe Cel jignit de cei ce au ales fără grijă să-L jignească şi depărtează pe cuvioşi de cei necuvioşi. Dar ni se pare că acest chip face să iradieze din el şi altă taină ascunsă. Când Israel a fost scos din țara Egiptului, Faraon l-a urmărit foarte înfuriat şi, ațâțat de neaşteptata jignire ce-i venise din partea acestui neam, s-a grăbit din pizmă şi supărare să recurgă la legea luptei, socotind că, urmărindu-i, îi va putea sili să se întoarcă în robie pe cei ce abia scăpaseră din ea. Dar Dumnezeu i-a trecut prin mijlocul mării; iar cel ce-i urmărea cu putere şi nu suporta să-şi potolească nicidecum mânia, ci lupta nebuneşte împotriva lui Dumnezeu cu convingere, dintr-o ură nestăpânită, s-a înecat în ea cu toată oştirea. Şi astfel Israel s-a izbăvit. Dar să-l vedem acum şi pe Moise plângând nebunia iudeilor şi spunând revoltat, din cauza necredinței lor în Hristos: „*Neam viclean şi curvar, cu acestea răsplătiți Domnului*?” (Deut. 32, 5). Pe Cel ce te-a trecut prin mijlocul mării îl arunci dincolo de valurile spumegânde ale mării şi nu te ruşinezi să-L urmăreşti? Tu vei suferi, iudeule, şi pe tine te va îneca până la sfârşit marea. Căci moartea e a celor ce prigonesc, şi nu a celor prigoniți. Şi ceea ce se vedea atunci, se vedeau şi acum făcând iudeii cu Hristos. Căci ne spune dumnezeiescul David: „*Să nu mă înece vâltoarea apelor, nici să mă înghită adâncul*” (Ps. 68, 18), indicând naufragiul cumplit al Sinagogii iudeilor şi ferindu-se de înecarea

[561] Iisus Îşi arată iubirea față de duşmanii Săi şi prin faptul că nu vrea să le ațâțe mânia demonstrându-le că e superior lor, fie şi numai prin răbdarea Lui. E şi acesta un mod de-a potoli mânia acelora: dându-le satisfacția că îi este frică de ei, fiindcă e mai slab decât ei, că nu mai sunt periclitați în superioritatea lor. Poate după aceea vor putea fi duşi şi la o treaptă în care nu se vor mai lăsa stăpâniți de ură, dându-şi seama că e o mai mare superioritate în blândețe.

[562] Calea spre Dumnezeu este interioară. Ea e curăția de păcatele egoismului, e atenția acordată cu dreptate lui Dumnezeu şi oamenilor. Este una cu deschiderea spre Dumnezeu Cel bun şi drept şi spre oameni, cale ce se deschide celor curați şi drepți. Cei închişi în egoismul susținut de necredință şi de duşmănia față de Dumnezeu şi de oameni n-au nici o ieşire din ei; sau între ei şi Dumnezeu şi între ei şi semeni se întinde ca o mare, peste care nu se poate trece. Dumnezeu nu mai este deloc văzut de astfel de suflete, iar din semeni aceştia nu văd decât trupul lor.

împreună cu ei în adâncul necunoştinţei.[563] Dar primejdia reprezentată atunci de egipteni, ori de stăpânitorii lor, era îndreptată împotriva trupului alcătuit din pământ. Dar iudeii, pătimind în cele mai de cinste, suferă o pedeapsă mai mare. Căci suferă o păgubire a sufletului, atrăgându-şi cele potrivite cu răutăţile lor. Faraon, încercând să readucă în robie un popor eliberat a fost pedepsit cu dreptate, dar Israel se pedepseşte cu dreptate dintr-un motiv contrar, căci nu vrea să intre în robia Stăpânului a toate, ci ceea ce era Faraon faţă de el, din lăcomia puterii, aceea era şi el faţă de Dumnezeu, din multa mândrie.[564] Mai notează că numeşte lacul Tiberiadei mare, urmând cuvintelor dumnezeieştii Scripturi. Căci Creatorul a numit mări adunările apelor (Fac. l, 10). Dar de multe ori nu face deosebire nici vorbirea celor din afară, care nu evită uneori să numească lacul mare.

„*Iar Lui Îi urma o mare mulţime, pentru că vedeau semnele ce le făcea cu cei bolnavi. Dar Iisus S-a suit în munte şi acolo a şezut cu ucenicii Săi. Şi erau aproape Paştile, sărbătoarea iudeilor*” (In 6, 2-4)

Când Hristos a plecat din Ierusalim, după spusa din prooroci: „*Părăsit-am casa Mea, lăsat-am moştenirea Mea*” (Ier. 12, 7), respingând poporul neascultător şi neînfrânat al iudeilor, şi Sa dăruit pe Sine celor de alt neam, L-a urmat o mulţime mare. Iar El Se urcă în munte, după cum a spus El însuşi: „*Iar Eu când Mă voi înălţa de pe pământ îi voi atrage pe toţi la Mine*” (In 12, 32). Căci S-a înălţat de pe pământ şi când S-a suit pe cruce. Dar S-a înălţat iarăşi, altfel, când Sa urcat la cinstirea şi slava cuvenite lui Dumnezeu. Căci nu-L necinstim ca pe un om, asemenea lui Israel, ci I ne închinăm ca lui Dumnezeu, ca Mântuitorului şi ca Domnului.[565] Deci la ei El era cineva umilit şi era nesocotit cu totul. De fapt nu se temeau să-L numească samarinean (In 8, 48), ba, necinstindu-L ca pe cineva şi mai umilit, îl numeau fiul teslarului (Mt. 13, 55). Dar de cei ce cred în El este admirat ca împlinitorul minunilor.[566] Căci auzi motivele pentru care Îl urmau ei. Ei înţelegeau că trebuie să-I urmeze cu căldură pentru că vedeau semnele pe care le făcea cu cei bolnavi, fiind conduşi de la faptele săvârşite, în mod corespunzător, la cunoaşterea Celui ce le săvârşea, şi din puterea demnă de Dumnezeu înţelegând pe Fiul îmbrăcat cu ea prin fire.[567] Pe această cale a poruncit Mântuitorul să

---

[563] Dacă mai înainte Sfântul Chiril a văzut în mare oprirea mişcării sufletului spre Dumnezeu, acum vede în mare înecarea Celui ce urmăreşte cu duşmănie pe Hristos în întunericul neştiinţei. E o tulburare întreţinută de valurile tuturor ideilor şi simţirilor opuse lui Hristos, sub pretextul că, prin aceste idei şi simţiri, rămân în pretinsul şi monotonul adevăr al diferitelor filosofii, ce se socotesc întemeiate pe o ştiinţă care crede că poate explica toate fără Dumnezeu. E nu numai o urmărire a lui Hristos, ci şi a celor ce trec împreună cu El, neopriţi de aceste valuri care întreţin în suflete o tulburare lipsită de sens.

[564] Deşi Faraon urmăreşte pe iudeii cu care era Dumnezeu pentru a-i readuce în robie, iar iudeii urmăresc pe Hristos ca să-L aibă cu ei, e totuşi ceva identic în ei: atât Faraon, cât şi iudeii voiesc puterea pentru ei, nu voiesc ca oamenii să fie ai lui Hristos, deci ai lui Dumnezeu, ci ai lor, care sunt ai stăpânului lumii acesteia.

[565] Iisus S-a urcat pe cruce nu numai în sens fizic, ci şi în sens spiritual, arătându-ne suprema dovadă a iubirii Sale. El primeşte să moară pentru noi pentru ca, primind moartea, să o învingă. Ne dă prin aceasta şi o pildă de iubire jertfelnică pentru alţii, dar ne şi scapă de moarte. A urcat umanitatea noastră printr-o faptă supremă, faptă la care a contribuit şi prin care poate contribui şi după prin efectul ei. Iar ca rezultat al acestei fapte, umanitatea noastră a fost înălţată la slava veşnică a transfigurării luminoase, sau a îndumnezeirii, în starea înviată. Şi cei dintâi dintre oamenii care au fost şi vor fi şi ei înălţaţi la această stare sunt ucenicii Lui. Îi aduceau o singură închinare, ca lui Dumnezeu, chiar aflându-Se în trup, căci închinarea se adresează Persoanei dumnezeieşti, şi, prin întrupare, Fiul lui Dumnezeu nu Şi-a adăugat o altă persoană (cum zice Nestorie), ci El însuşi le face şi le trăieşte şi pe cele din trup.

[566] Toate minunile le săvârşea Iisus prin trup. Dar ele erau totodată ale Lui, ca Dumnezeu. Le săvârşea Persoana Lui dumnezeiască, dar prin trup. Dumnezeu vindecă prin întinderea mâinii omeneşti şi prin glasul omenesc. Nu se anula lucrarea omenească prin lucrarea dumnezeiască, ci le unea pe amândouă într-o singură faptă. Pătimea cu durere şi efort de răbdare omenească, dar nu lipsit de întărirea dumnezeiască.

[567] Fiul lui Dumnezeu săvârşea minunile prin organele trupului omenesc, arătându-Şi puterea prin el. Căci era îmbrăcat prin întrupare cu firea noastră, dar menţinea şi puterea de-a săvârşi fapte minunate prin trup.

mergem noi spre credința în El. „*Căci faptele,* zice, *pe care Eu le fac, ele mărturisesc despre Mine*” (In 5, 36); și iarăși: „*De nu fac faptele Tatălui Meu, nu credeți Mie; dar de le fac, chiar de nu credeți în Mine, credeți faptelor Mele*” (In 10, 38).[568]

Deci, precum din mărimea frumuseții făpturilor se contemplă Dumnezeu, Făcătorul lor, la fel, din minunile dumnezeiești, prin aceeași înțelegere, se vede Desăvârșitorul trupurilor și se naște cu dreptate credința celor ce-L urmează și Îl laudă.[569] Dar eu socotesc că în cele spuse se ascunde un înțeles și mai subțire, și nu unul simplu. Căci vedem pe Evanghelistul spunând că cei ce au urmat lui Hristos nu erau numai iubitori să vadă minunile Lui, ci se și minunau de ele. Căci adaugă: „*...pe cele ce le făcea cu cei bolnavi,*” ca să arate prin aceasta că gândirea celor ce-L urmau era contrară celei a iudeilor. Căci cei din urmă văd pe slăbănogul bolnav și se înfurie din necredință, iar cei dintâi nu numai că Îl admiră pentru acestea, când Îl văd, ci și urmează, ca lui Dumnezeu, Făcătorului de minuni. Deci, cei ce Îl socotim pe Hristos Stăpân să fugim de neștiința proprie iudeilor și să ne alipim Lui prin răbdarea și prin nesocotirea greutăților, cum au făcut preaînțelepții ucenici. Să nu răbdăm nicidecum să ne despărțim de El, ci să strigăm prin înseși faptele noastre ceea ce a spus cu hotărâre Pavel: „*Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos*?” (Rom. 8, 35). Să-I urmăm deci Lui și când este prigonit, și când fuge de uneltirile celor ce luptă împotriva Lui, ca să ne suim și în munte, și să ședem acolo împreună cu El, adică să ne ridicăm la harul prea strălucit și prea lăudat, pentru a împărăți împreună cu El, precum a spus El însuși: „*Voi care Mi-ați urmat Mie în încercările Mele, când va ședea Fiul Omului pe Scaunul slavei Lui, veți ședea și voi pe douăsprezece scaune, judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel*” (Lc. 22, 30). Aceste înțelesuri sunt indicate prin spusa că ucenicii s-au urcat cu Mântuitorul în munte și au șezut acolo împreună cu El.

„*Ridicându-Și deci ochii Iisus și văzând că vine mulțime mare după El, a zis către Filip: De unde vom cumpăra pâini, ca să mănânce aceștia? Iar aceasta a spus-o încercându-l, fiindcă știa ce avea să facă*” (In 6, 5-6)

Hristos a dat iarăși o învățătură foarte bună și foarte potrivită prea sfinților Săi ucenici, învățându-i să biruiască, în situații mai presus de puterea lor, frica de greutățile ospitalității și să arunce departe de ei șovăiala în iubirea de străini și să se mențină în cele mai calde mișcări ale acestei virtuți. Căci ce poate fi mai mare ca aceasta în cei ce se cunosc și voiesc cele prin care se cuvine să se achite de datoria față de iubirea ce le este dăruită de sus?[570] Deci venind la El nu o mică mulțime, și curgând în locul unde se

---

Prin firea dumnezeiască avea puterea de-a face minuni, iar prin firea omenească, mediul și prilejul de-a le face. Ne minunăm astfel atât de puterea Lui dumnezeiască, cât și de faptul că o manifestă pe aceasta prin firea omenească. Vedem și în aceasta cu ce mare cinste a învestit Dumnezeu firea omenească, de poate săvârși prin ea minunile dumnezeiești. A creat firea omenească ca mediu potrivit pentru minunile dumnezeiești și ca o colaboratoare cu Dumnezeu în împlinirea lor. Dumnezeu nu e împiedicat de firea omenească în săvârșirea faptelor Lui minunate.

568 Hristos afirmă unitatea Persoanei Sale, Care, chiar atunci când face fapte prin trupul Său, le face ca Persoană dumnezeiască, de o ființă cu Tatăl.

569 Hristos, vindecând trupurile bolnave, arăta că El le-a făcut împreună cu toată creația și că El le-a făcut să fie desăvârșite ca trupuri, în împlinirea rostului lor, iar când prin boală cad din această putere deplină a lor, le poate readuce la această deplinătate. Iar cei ce se minunează de această lucrare a Lui cred că El e Dumnezeu, Care, precum a creat trupurile, așa le și poate readuce la deplinătatea lor. Pentru ei, Hristos vindecătorul e totodată Dumnezeu-Creatorul.

570 Cele mai multe minuni ale lui Hristos au fost vindecare de boli incurabile. Deci nu face acestea cu scopul de-a Se remarca în fața oamenilor, deși nici aceasta nu era fără folos oamenilor, ajutându-le să vină la credința în El și, prin aceasta, să se mântuiască. Dar în înmulțirea pâinilor își arată iubirea ospitalieră de oameni, din care oamenii învață de asemenea ceva. În această iubire și milă față de oamenii aflați în dificultăți se încadrează și minunea prefacerii apei în vin la nunta de la Cana Galileii. Cu această ocazie, Hristos n-a dat numai o pildă de cum trebuie să se comporte și oamenii față de semenii lor care au nevoie de ajutorul lor, ci ne arată cum Maica Sa, ca reprezentantă a tuturor celor apropiați de El, cere în prealabil

afla ca o mulțime nenumărată de ape, a poruncit îndată ucenicilor să o hrănească. Şi era neîndoielnic că şi cea mai caldă râvnă nu putea, văzând această mulțime, să nu se sperie şi să nu se teamă că nu va putea să împlinească iubirea de străini față de ea. Dar în nimic nu se arată mărimea lui Hristos, decât în aceea că, chiar când iubirea noastră de frați se îndreaptă spre puțini, dar voieşte să facă pentru ei şi cele mai presus de nădejde, nu poate face aceasta decât prin încrederea în El, prin care ni se întăreşte curajul spre toate cele bune. După cuvântul istoriei, sensul celor spuse nu se abate de la acest scop, când, mutându-le iarăşi spre înțelesul duhovnicesc şi înlăturând forma îngroşată a chipului, spunem deschis că pe cei ce Îl caută pe El, prin râvna cea bună şi prin credință, Dumnezeu îi priveşte mai înainte, ca dintr-un munte, adică din preştiința înaltă şi potrivită lui Dumnezeu, după spusa lui Pavel: „*Pe care mai înainte i-a cunoscut şi mai înainte i-a hotărât să fie asemenea chipului Fiului Său, pe aceştia i-a şi chemat*” (Rom. 8, 29). Deci Hristos ridică ochii, arătând oarecum că pe cei ce-L iubesc pe El îi face vrednici de privirea dumnezeiască.[571] E ceea ce s-a spus către Israel în formă de binecuvântare: „*Să-Şi ridice Domnul fața Lui spre tine şi să-ți dea ție pace*” (Num. 6, 26). Dar nu numai la privire se mărgineşte harul Lui față de cei ce-L cinstesc pe El, ci fericitul Evanghelist adaugă şi altceva, arătând pe Domnul nu lipsit de grija față de mulțimi, ci pregătindu-le hrana din belşug, ca să înțelegi şi ceea ce se spune în Pilde: „*Nu va omorî Domnul cu foame sufletul dreptului*” (Pilde 10, 3). Căci Se va da pe Sine însuşi ca pâine din cer şi va hrăni sufletele celor ce se tem de El. Şi toate cele necesare vieții le pregăteşte, cum s-a spus în Psalmi: „*Gătit-ai hrană lor, că aşa e gătirea Ta*” (Ps. 64, 10). Şi Însuşi Hristos zice: „*Amin, amin zic vouă: Cel ce vine la Mine nu va flămânzi vreodată*” (In 6, 35). Căci va da, cum am spus mai înainte, hrana din cer şi va dărui cu îmbelşugare harul de multe feluri al Duhului. E gata să dea îndată hrana celor ce vin la El, neaşteptând să I se ceară. Căci nu ştim să cerem ce ne trebuie, ci El Însuşi ne întinde, luând-o înaintea noastră, cele ce ne susțin pentru viața veşnică.[572] Deci, zice către Filip: „*De unde să cumpărăm pâini*?” (In 6, 5). E necesar să ştim pentru ce a zis către Filip, o dată ce erau de față şi rămâneau mereu cu El şi ceilalți ucenici. Filip era un om curios şi iubitor de învățătură, dar nu prea ascuțit în puterea de-a înțelege cu căldură cele dumnezeieşti. Aceasta o poți afla, reflectând la faptul că, după ce-a urmat mult timp

---

ajutorul Lui pentru cei aflați în astfel de dificultăți. Maica Sa ştia că şi Fiul ei cunoştea dificultatea acelor oameni, dar că El aştepta o rugăciune din partea cuiva pentru ei. Îndemnul la această rugăciune îl dă în mod tainic El însuşi, cum se spune în continuarea textului, pentru că Hristos vrea ca un astfel de prilej să fie folosit ca alt mijloc de întărire a iubirii dintre oameni, dar şi a credinței în ajutorul ce-l dă El însuşi când vede această iubire a unora față de alții. Maica Domnului ne este prezentată cu această ocazie ca prima şi cea mai eficace rugătoare pentru oameni. Dar e de remarcat că ea nu vrea să silească pe Fiul ei printr-o rugăciune direct exprimată, sau să-L pună în situația neplăcută de-a refuza eventual această rugăciune. Rugăciunea e acoperită cu delicatețe, printr-o simplă informare ce I-o adresează. Maica nu-I porunceşte Fiului prin rugăciune, dar Fiul Se bucură s-o vadă milostivindu-se de oameni asemenea Lui. Cât de grosolane apar în raport cu înțelegerea acestei iubiri delicate a Maicii Domnului față de Fiul ei batjocurile aduse Ei de sectele neoprotestante, hrănite de simplistul umanism individualist al Occidentului!

[571] Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Îşi arată prețuirea față de oameni nu numai în faptul că S-a făcut om, ci şi în valoarea pe care le-o acordă, arătând că-i vede la o înălțime care L-a îndemnat să Se facă om ca ei şi, prin aceasta, slujitorul lor. Dar chiar prin aceasta îi face şi pe ei să-şi descopere importanța, dar prin Dumnezeu, şi să mulțumească totodată lui Dumnezeu pentru putința pe care le-a dat-o de a-şi vedea valoarea lor. Prin aceasta îi determină să vadă cât ține Dumnezeu la iubirea lor, şi ei, câştigând astfel puterea de a-L iubi, să se mântuiască. Cea mai mare valoare a omului este de a fi „după chipul” lui Dumnezeu, adică asemenea Fiului Unul-Născut al Lui şi, prin aceasta, iubiți de Dumnezeu, dar şi ca cei a căror iubire o aşteaptă Dumnezeu. Deşi Dumnezeu le dă puterea să-L iubească, prin descoperirea valorii ce le-a dat-o ca şi chipuri ale Fiului Său, prin iubirea lor față de El ei îşi atrag privirea lui Dumnezeu, adică o iubire a lui Dumnezeu mai simțită de ei.

[572] Noi cerem de obicei mai mult cele necesare vieții pământeşti. Dumnezeu ştie însă cele ce ne sunt necesare pregătirii pentru viața veşnică. De aceea ni le dă mai degrabă pe acestea, chiar dacă nu ştim care sunt acestea, deci nici să le cerem. Vedem mai târziu că cele pe care ni le-a dat Dumnezeu ne-au fost de folos pentru viața de veci.

Mântuitorului şi a cules multe şi diferite învăţături despre dumnezeirea Lui şi şi-a format o foarte bogată înţelegere a Lui din fapte şi din cuvinte, ca şi când n-ar fi învăţat nimic zice în timpul din urmă al iconomiei (al lucrării Fiului lui Dumnezeu în trup) către Iisus: „*Doamne, arată-ne nouă pe Tatăl, şi ne va ajunge*” (In 14, 8). Dar, întrucât a spus aceasta fără viclenie, este învăţat de Hristos: „*Sunt de atâta vreme cu voi, şi nu M-ai cunoscut, Filipe*?” (In 14, 9). Îi pune întrebarea ca unuia mai îngroşat la înţelegere şi mai zăbavnic decât ar fi trebuit în înaintarea spre înţelegerea celor dumnezeieşti, întărind astfel pe ucenic în deprinderea credinţei. În acest sens l-a „încercat”, deşi, precum afirmă fericitul Evanghelist, ucenicul ştia ce avea să facă (Hristos).[573] Iar cuvântul „*De unde să cumpărăm*” e adresat nu fără rost celor ce trăiau împreună cu El în neiubirea de bani şi în sărăcia de bună voie pentru Dumnezeu şi care de fapt nu aveau cu ce să cumpere cele necesare hranei. Căci întreabă „de unde” nu în zadar, neadresându-Se unora cărora nu le-ar da nimic de cugetat, ci ca unora care, fiind foarte obişnuiţi cu neiubirea de arginţi, El ştia că exclud cu totul nădejdea în arginţi şi că le poate trezi convingerea ca, de vreme ce nu au nimic prin care ar putea să-i hrănească pe cei ce vin la El, să-L roage pe Domnul ca, prin puterea Lui negrăită şi dumnezeiască, să le procure hrana necesară. Aceasta era tot ce le rămânea: să-L roage pe El. Aceasta le era toată nădejdea, după poeţii elini care spun că necesitatea atrage fierul.[574]

„*Şi Filip i-a răspuns: Pâini de două sute de dinari nu le vor ajunge, ca să ia fiecare câte puţin*” (In 6, 7)

Fiind slab la înţelegere, Filip nu urca la gândul că Iisus le poate toate cu uşurinţă, ci, auzind: „*De unde să cumpărăm*,” e răpit îndată ca un încercat şi nu vede decât singura cale, a banilor, neînţelegând că lucrul se va rezolva altfel decât prin legea comună şi obişnuită pentru toţi. Iar aceasta nu era decât o cheltuială generoasă. Deci, dată fiind lipsa de bani a ucenicilor şi totala lor sărăcie şi neînţelegerea lui Filip, incapabil să vadă în mod deplin puterea excepţională a Mântuitorului nostru, iubirea ospitalieră faţă de mulţime se vede ajunsă la neputinţa de-a se manifesta. Dar aceasta nu s-a întâmplat, ci voinţa Mântuitorului nostru ajunge la împlinire. Ceea ce era cu neputinţă la oameni a fost cu neputinţă la Dumnezeu, şi puterea dumnezeiască se arată mai presus de rânduiala aşezată în firea lucrurilor. Căci ea poate împlini toate în chip minunat, chiar şi pe cele ce sunt mai presus de firea noastră.[575]

„*Îi zise Lui unul dintre ucenici, Andrei, fratele lui Simon Petru: Este aici un băiat care are cinci pâini de orz şi doi peşti. Dar ce sunt acestea la atâţia*?” (In 6, 8-9)

Andrei simte şi cugetă aceleaşi ca Filip şi se vădeşte şi el având în sine o părere

---

573 Hristos, întrebând pe Filip: „De unde să cumpărăm pâini?” l-a încercat nu ca pe unul ce nu ştia că Hristos e în stare să procure în chip minunat cantitatea de pâini necesară mulţimii, ci ca pe unul căruia voia să-i dea ocazia să se întărească în credinţă, să-şi facă din ea o deprindere neîncetată.

574 Ştiind Hristos că ucenicii nu aveau bani cu care să cumpere pâine pentru atâta mulţime şi că ei ştiau că nici El nu are banii necesari, le pune întrebarea: „*De unde să cumpărăm*?” ca să-i ducă la concluzia: „Numai El poate procura pâinile necesare, în mod minunat.” Acestei neputinţe de-a procura pâinile necesare, prin cumpărare, îi dă expresie Filip în răspunsul lui.

575 Dumnezeu poate împlini în chip minunat cele ce nu se pot împlini prin legile naturale, sau de către înşine când ne folosim de legile naturale. Dar nu opune ceea ce împlineşte El celor împlinite de noi prin legile naturale, sau legilor naturale înseşi. Puterea dumnezeiască face ceea ce e de folos omului, dar altfel decât o face această natură. Produce pâinea necesară omului, dar altfel decât o produc legile naturale. Căci uneori se iveşte necesitatea de mai multe lucruri care ne trebuie şi care sunt făcute de legile naturale. Dar puterea dumnezeiască lucrează şi la restabilirea unor stări căzute din normalitatea organizării lor: vindecă bolile sau chiar învie morţii. Dumnezeu nu urmăreşte prin minuni desfiinţarea naturii create, ci refacerea sau întărirea ei.

înrudită despre Mântuitorul Hristos. Căci, necunoscând, din marile fapte săvârşite mai înainte de El, prin care a fost mult învăţat, puterea lui Iisus, nici puterea Lui de a face toate, vorbeşte de cele aflate la băiat, dar se arată slab în credinţă. Căci zice: „*Ce sunt acestea la atâţia*?" Dar nu putem să nu spunem, dacă trebuie să ne amintim repede cele săvârşite de El mai înainte, în chip minunat, că trebuie cugetat că a fost un lucru minunat - dar nicidecum străin Celui ce-a prefăcut firea apei în vin, a vindecat pe slăbănog şi a alungat cu un singur cuvânt boala atât de îndelungată - a face mâncare din nimic şi a înmulţi dumnezeieşte cele existente. Sau cum n-ar fi lucrătoare şi în acestea puterea arătată în acelea? Deci, cum s-ar fi arătat mai slabă decât trebuia perechea celor doi Apostoli prin răspunsul ei? Dar trebuie văzut şi aceasta: Cele ce par pentru moment nepotrivite la sfinţi, de multe ori nu sunt lipsite de un folos, ci au amestecat în ele ceva de folos pentru lucrul în cauză, întrucât îşi arată în el, pe drept cuvânt, slăbiciunea proprie. Căci, gândindu-se amintiţii Sfinţi Apostoli şi spunând clar: unul, că pâinile cumpărate cu două sute de dinari nu ajung ca să primească fiecare din mulţime decât puţin; celălalt, că cele cinci pâini şi doi peşti nu pot ajunge la atâţia, urcă la înălţimea minunii şi arată prin cuvintele lor, în toată lumina, tăria Mântuitorului, Care va sătura mulţimea şi Care va muta puterea necredinţei în buna mărturie despre Hristos.[576] Căci, după ce au mărturisit că nu ajunge numărul banilor lor pentru săturarea mulţimilor, chiar prin aceasta se întorc spre recunoaşterea puterii negrăite a Celui ce o satură, fără contribuţia a nimic altceva. Căci ce putea face pentru atâţia cu cele aflate la băiat, după cuvântul lui Andrei? Dar iubirea faţă de mulţimi a depăşit lipsa cu mare îmbelşugare.[577]

O astfel de puţinătate în credinţă vom afla şi la prea înţeleptul Moise în pustie. Căci cei din Israel se plângeau şi erau aţâţaţi de pofta urâtă a meselor din Egipt şi cugetau la căldările necurate de carne, de peşti, de legume, de pepeni şi de alte lucruri la fel de urâte, atraşi de-o plăcere prostească, şi, dispreţuind bunătăţile dumnezeieşti, cârteau împotriva lui Moise, mijlocitorul şi conducătorul lor. Dar nu ignora Dumnezeu cele după care plângea mulţimea şi de aceea a făgăduit să le dea carne. Dar, deoarece fagăduiala generoasă se făcea în pustie, şi pentru mintea omenească apărea greu de împlinit, a venit Moise (la Dumnezeu), strigând: „*Şase sute de oameni sunt în poporul, întru care sunt şi eu, şi Tu zici: Se va da lor carne şi vor mânca o lună de zile! Oare li se vor junghia lor oi şi boi, ca să le ajungă*?" Şi ce răspunde la acestea Dumnezeu? „*Oare mâna Domnului e scurtă*?" (Num. 11, 21-23). Căci ce nu poate Dumnezeu?

Deci cu drept cuvânt va zice cineva şi despre cele spuse de Filip şi de Andrei: E scurtă mâna Domnului? De aceea, luând şi noi ca pildă ceea ce au spus, vom socoti necredinţa drept ultima boală şi mai mare ca orice rău. Şi dacă Dumnezeu lucrează ceva, sau anunţă că va face, să se primească cu credinţă neîndoielnică. Iar prin faptul că nu se înţelege cum se vor face cele mai presus de noi, să nu se învinovăţească pentru slăbiciunea aceasta Dumnezeu. Căci se cuvine celui bun şi înţelept şi celui ce are în sine o gândire sănătoasă să primească în minte, cum primeşte şi ochiul trupului, nu precum

---

[576] Apostolii Filip şi Andrei s-au gândit întâi la greutatea firească de-a hrăni o mulţime atât de mare, pentru ca să se vadă apoi cu atât mai mult fapta şi puterea dumnezeiască a lui Iisus, arătate în înmulţirea pâinilor. Hristos însuşi îi provoacă întâi să gândească de e posibil să răspundă necesităţii de hrănire a mulţimii prin mijloace naturale, ca, văzând ei că nu e nici o astfel de posibilitate, să aştepte de la El o faptă mai presus de cea oferită de posibilităţile naturale, sau să recunoască, după ce o realizează Hristos, puterea Lui dumnezeiască. După ce Filip a răspuns la întrebarea lui Hristos, de se pot cumpăra pâinile necesare, arătând că n-au banii pentru aceasta, a venit şi Andrei, care şi-a arătat înţelegerea faţă de Hristos prin faptul că I s-a alăturat cel dintâi, văzând că, în ce priveşte pâinile pe care le au la dispoziţie, nu au o soluţie. Prin aceasta se pregăteau să aştepte o faptă minunată din partea lui Hristos. „N-avem nici o soluţie naturală. Fă Tu o minune!"

[577] Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu, este atotputernic, dar, venit şi ca om aproape de oameni, îşi arată, pe lângă atotputernicie, şi o iubire pe care nu o poate arăta nici un om. Căci omul iubeşte pe semen nu dintr-o voinţă exclusivă, ci întrucâtva şi din sila unităţii în fiinţă pe care nu el şi-a dat-o. Dar în aceasta se arată şi o mărginire a lui în toate, inclusiv în iubire.

voieşte să vadă, ci aşa cum se petrece ceva şi cum îngăduie măsura firii. Dar pe cele ce se oferă vederii la mare înălţime ea nu le poate pricepe, chiar folosindu-se de o mare imaginaţie. Dar acelea răpesc totuşi vederea spre cea mai subţire înţelegere. Aşa să înţelegi şi mintea omenească. Ea ajunge să se întindă spre Cel ce a creat-o, numai până la hotarele ei, chiar dacă e cu totul curată. Căci nu va vedea nimic din cele mai presus de ea, dar se supune, şi nu prin voinţa proprie, celor mai presus de fire, neputând să le cuprindă în nici un fel prin ea. Deci prin credinţă, şi nu prin cercetare se primesc cele mai presus de fire. Şi de aceea e lăudat cel ce crede, şi nu rămâne neînvinovăţit cel ce cade în cele contrare.[578] Despre aceasta încă va mărturisi Mântuitorul, zicând: „*Cel ce crede în Fiul nu se judecă; iar cel ce nu crede s-a şi judecat*” (In 3, 18). Dar aceasta e o credinţă în putinţa unor fapte ce depăşesc natura lumii.

Căci credinţa omului cu adevărat credincios e cea care îl face să creadă că se pot săvârşi în lume şi cu oamenii fapte mai presus de puterile lor naturale. Această credinţă are siguranţa într-un Dumnezeu personal mai presus de lume, dar Care a creat lumea şi ţine la ea. În panteismul filosofic şi religios nu e posibilă credinţa aceasta. Căci în existenţa acceptată de ele, totul decurge în baza legilor ei.

După ce am arătat că nu trebuie să nu credem în Dumnezeu, să prezentăm iarăşi şi să lămurim din Sfintele Scripturi, spre folosul cititorilor, pedeapsa pentru necredinţă. Şi iarăşi mă voi referi la Moise, descoperitorul celor dumnezeieşti. Dumnezeu i-a poruncit în pustie, când poporul era chinuit de o sete de nesuportat, ca, luând ca însoţitor pe Aaron, să lovească piatra cu toiagul ca să ţâşnească izvoarele de apă. Dar Moise, nefiind foarte convins de cuvintele Celui ce i-a poruncit aceasta şi fiind puţin încrezător, din pricina slăbiciunii sale omeneşti, zice: „*Ascultaţi-mă, cei neascultători! Oare vom scoate vouă apă din această piatră? Şi, ridicând Moise mâna lui, a lovit cu toiagul piatra o dată şi de două ori şi a ieşit apă multă. Şi a zis Domnul către Moise şi Aaron: „Deoarece n-aţi crezut şi nu Mă sfinţiţi înaintea fiilor lui Israel*[579] *nu veţi duce voi adunarea aceasta în pământul pe care 1-am dat lor*” (Num. 20, 10-12). Deci nu va fi clar din aceasta cât este de gravă răsplata necredinţei? Şi dacă Moise, cel atât de mare, a

[578] Prin puterile ei naturale mintea nu poate înţelege cele ce se fac mai presus de fire. De aceea, nici nu poate înţelege cum se vor putea împlini. Numai credinţa în Cel ce le-a făcut îi dă capacitatea să admită că ele se vor putea împlini, sau că s-au împlinit. Credinţa în putinţa de-a se împlini sau în faptul că s-au împlinit aduce o treaptă nouă în înţelegerea omului, mai presus de cea a minţii naturale, fără să excludă înţelegerea celor ce se realizează în mod natural, prin legile naturii şi prin puterile omului. Căci omul, deşi se foloseşte de o libertate în aplicarea legilor naturii, nu le depăşeşte pe acelea prin sine însuşi. Numai puterea lui Dumnezeu, Care a creat acele legi şi libertatea omului, poate aduce posibilitatea unei lucrări superioare legilor acelora şi modului lor de folosire de către libertatea omenească. Le depăşeşte, dar nu desfiinţează nici natura cosmică, nici libertatea omului, ci le ridică din slăbiciunea şi mărginirea lor. Propriu-zis credinţa nu se opune minţii, ci se foloseşte de ea, dar o şi depăşeşte. Mă ridic la credinţă prin faptul că nimeni nu poate socoti că lumea aceasta, cu multele ei neputinţe, este suprema realitate. Pe de altă parte, complexitatea organizării ei şi mărimea puterilor din ea, cunoscute de mine, o face să vadă un autor al ei, mai presus de ea. Dar amândouă aceste judecăţi ale minţii ajung la credinţa într-un Autor al lumii, dar nu şi la cuprinderea sau la înţelegerea modului Lui de a fi. Chiar în raport cu lumea, mintea defineşte exact unele aspecte ale ei, dar pe altele le constată ca fiind mai presus de putinţa ei de definire. Deci, constatându-le, trebuie să le şi creadă. Credinţa omului cu adevărat credincios e cea care crede că se pot săvârşi în lume şi cu oamenii fapte mai presus de puterile lor naturale. Această credinţă are siguranţa într-un Dumnezeu personal, mai presus de lume, Care a creat lumea şi ţine la ea. În panteismul filosofic şi religios nu e posibilă credinţa aceasta. Căci în existenţa acceptată de ele, totul decurge în baza legilor ei. Numai o Persoană superioară lumii poate răspunde unei chemări de-a interveni în procesele lumii şi ale trupului omenesc şi numai o astfel de Persoană e mai presus de lume, dar nu e contrară ei, ci are puterea deplină asupra ei, ca Una ce a şi creat-o şi Care ţine la ea în aşa măsură, încât vrea să o restaureze, în unele cazuri, atunci când se crede că El o poate face. Această credinţă o arată credinciosul creştin în orice situaţie care-1 face să caute o scăpare din ea prin altă faptă decât prin cele naturale.

[579] Îl sfinţim pe Dumnezeu afirmând prin cuvinte ale credinţei noastre în evidenţa dumnezeirii Lui; dar El e sfinţit şi mai mult printr-o faptă minunată, săvârşită prin cel ce crede în El, care pune în evidenţă puterea Lui mai presus de lume.

fost pedepsit, pe cine va cruța Dumnezeu, sau cine va scăpa de mânia Celui ce nu caută la față (Rom. 2, 11) pentru necredința lui, o dată ce nu S-a îndurat nici de Moise, către care s-a zis: „*Te ştiu pe tine mai mult decât pe toți şi ai aflat har la Mine*” (Ieş. 33,17).[580]

„Şi a zis Iisus: Faceți pe oameni să şadă. Şi era iarbă multă în acel loc. Deci au şezut bărbații în număr ca la cinci mii” (In 6, 10)

Mântuitorul Şi-a arătat blândețea obişnuită şi S-a reținut de la mustrări aspre. Nu ceartă în chip muşcător pe ucenicii atât de adormiți în încrederea în El, prin puținătatea credinței, ci mai degrabă îi conduce prin faptele înseşi spre înțelegerea celor în care încă nu cred. Căci spusa: „*Faceți pe oameni să şadă*” nu are un înțeles lipsit de importanță, îl arată pe Iisus ca spunând ceva de felul acesta: O, voi, cei zăbavnici în cunoaşterea puterii Mele şi a înțelege cine este Cel ce vă vorbeşte, faceți să şadă pe oameni ca, din nimicul ce-l puteți face voi, să vă minunați văzându-i săturați. „*Faceți pe oameni să şadă.*” Atât le-a rămas.[581] Căci nu vor ajunge cei două sute de dinari pentru procurarea celor ce sunt de trebuință vieții mulțimii. Dar ceea ce nu pot face banii pentru izbăvirea oamenilor va face puterea Mea, care pe toate le cheamă la existență şi le creează din cele ce nu sunt. Căci, oare, proorocul Ilie a umplut ulciorul cu untdelemn al văduvei, când l-a făcut izvor continuu al lui? Iar Cel ce i-a dat aceluia să poată aceasta nu ar fi putut să înmulțească puținătatea untdelemnului şi să-l facă izvor al generozității negrăite şi sursă şi rădăcină a darului neaşteptat? Nu putem socoti improbabil să le fi gândit Hristos acestea când a spus cuvântul de mai sus. Fericitul Evanghelist mai menționează cu folos şi că era iarbă multă în acel loc, arătând că locul era potrivit pentru şederea oamenilor. Mai observă cum era amestecată în jurul Lui mulțimea celor ce trebuiau hrăniți, fiind de față adică şi femei, împreună cu copii, deşi au fost numărați numai bărbații, urmându-se, cum socotesc, obiceiurile potrivit Legii. Căci Dumnezeu a poruncit şi descoperitorului de Dumnezeu, Moise, zicând: „*Luați începutul întregii adunări a fiilor lui Israel, după neamuri, după casele rudeniilor, după numărul numelor lor, după capetele lor; tot bărbatul de la douăzeci de ani şi mai sus*” (Num. l, 2-3). Iar Proorocul a împlinit porunca şi a alcătuit o mare listă de nume, în care se vede că n-a ținut seama de femei şi de copii, ci e scrisă numai mulțimea celor care au ajuns la pubertate. Căci e cinstit şi în cartea (Biblia) lui Dumnezeu tot ce e bărbătesc şi tineresc şi nu e copilăresc în cugetarea la cele bune. Deci prin aceasta s-a cinstit şi obiceiul Legii şi se indică şi un anumit înțeles duhovnicesc. Căci oare nu spunem în mod cuvenit, privind la întregul înțeles al spusei de față, că Hristos Se depărtează cu dreptate şi părăseşte anturajul batjocoritor şi arogant al iudeilor, dar primeşte cu mare plăcere pe cei ce vin la El şi-i îngraşă cu mâncări cereşti, dăruindu-le pâinea spirituală, care întăreşte inima omului (Ps. 103, 17)? Şi-i hrăneşte nu cu oboseală, ci cu seninătate şi cu veselie şi cu multă plăcere, plină de evlavie. Căci aceasta ne-o dă de înțeles aşezarea mulțimii pe iarbă, precum poate spune în mod cuvenit fiecare dintre cei ce s-au

[580] Propriu-zis Dumnezeu nu opreşte din mânie pe Moise şi pe Aaron să ajungă cu poporul Israel în Canaan, ci pentru a-i face să crească şi mai mult spiritual prin pocăință, pentru puțina lor credință într-un moment dat. Acesta e motivul pentru care trimite Dumnezeu şi altora încercări pentru păcatele lor, chiar după ce s-au lăsat de ele.

[581] Apostolii nu fac nimic pentru a procura mâncare pentru atâția oameni. Iar oamenii fac şi mai puțin. Ei aşteaptă cu răbdare să li se dea mâncare prin fapta minunată a lui Hristos. Nu caută să ajungă fiecare mai repede la Hristos, sau la Apostoli, ca să capete porția lui. Ce mulțimi mari urmau lui Hristos! Dacă numai bărbați erau cinci mii, femei trebuiau să fie cu mult mai multe. Căci de obicei aleargă cu mult mai multe femei să audă cuvântul credinței. Şi cât de puternic trebuie să le fi vorbit Hristos, ca să-L audă atât de mari mulțimi! Căci vorbea nu numai unor persoane singulare, sau unor mici grupuri, ci şi mulțimilor, cum aflăm din Predica de pe Munte (Mt. 5, 1). Dar şi în aceste predici, fiecare propoziție era de o adâncime neatinsă de nici un om.

învrednicit de un astfel de har, ceea ce se spune şi în Psalmi: „*Domnul mă paşte şi nimic nu-mi va lipsi. La loc cu păşune, acolo m-a sălăşluit*” (Ps. 22, 1-2). Căci mintea sfinţilor e hrănită cu multă plăcere şi dulceaţă prin darurile Duhului, după spusa din Cântarea cântărilor: „*Mâncaţi şi beţi şi vă îmbătaţi, cei apropiaţi*” (Cânt. 5, l).[582] Iar cei prezenţi fiind mulţi, precum am spus, şi amestecaţi, s-au amintit, din cei aşezaţi, numai bărbaţii, trecându-se sub tăcere în mod folositor femeile şi copiii, în înţelesul amintit. Căci aceasta ne învaţă, ca printr-o ghicitură, că hrana de la Mântuitorul se va dărui în mod mai cuvenit şi mai propriu celor înălţaţi la bărbăţie în cele bune, şi nu celor efeminaţi prin deprinderea în cele rele, precum nici celor copii cu mintea, care de aceea nu pot înţelege nimic din cele trebuincioase cunoaşterii.

„*A luat deci Iisus pâinile şi, mulţumind, le-a dat ucenicilor; iar ucenicii, celor ce şedeau; asemenea şi din peşti, cât voiau*” (In 6, 11)

Mulţumeşte, spre pildă nouă şi spre model al evlaviei pe care trebuie să o avem în noi. Apoi atribuie, ca om, firii dumnezeieşti puterea minunii. Căci îi este propriu acest mod: atât să fie, cum am spus, pilda evlaviei celor cărora S-a arătat învăţător al celor prea bune, cât şi să ascundă din iconomie (cu folos) demnitatea Sa dumnezeiască înainte de-a veni timpul patimii. Căci avea şi grijă să Se ascundă de stăpânitorul veacului acesta. De aceea, şi cu alte ocazii pronunţă, ca om, cuvinte potrivite oamenilor. Dar vindecă iarăşi mintea ascultătorilor, făcând un adaos prea înţelept, ca în propoziţia: „*Părinte, Îţi mulţumesc că M-ai ascultat*” (In 11, 41). Vezi cum cuvântul este potrivit omului, dar poate tulbura înţelegerea celor mai simpli? Căci, când spune aceasta ca om, îndată prezintă modul iconomiei (al întrupării) şi scopul pentru care voieşte să Se ascundă, din iconomie, şi astfel să înalţe mintea slăbită a ascultătorilor: „*Căci Eu ştiu,* zice, *că totdeauna Mă auzi*” (In 11, 42).[583] Pentru ce deci spui acestea? Pentru mulţimea ce stă împrejur am spus-o, ca să creadă, zice, că Tu M-ai trimis.[584] Deci oare nu se vede clar din acestea că, folosindu-ne în multe feluri şi arătând scopul ascuns al iconomiei Lui cu trupul (al întrupării), spune uneori lucruri mai smerite decât cele în care Se află cu adevărat?[585] Precum acolo cuvântul: „*Mulţumescu-Ţi Ţie*” se înţelege în chip

[582] Numai pentru că era Dumnezeu, Hristos a putut şi poate hrăni spiritual mintea omului nu cu înţelesurile aflate în lucrurile lumii, ci cu înţelesurile nesfârşite ale dumnezeirii Sale, care îndulcesc sufletul. Căci descoperă minţii şi aduc cu ele iubirea nesfârşită a lui Dumnezeu.

[583] Hristos Se arată mai mult ca om înainte de patima Sa. Căci, dacă S-ar fi arătat ca Dumnezeu, n-ar fi putut fi condamnat la răstignire, sau n-ar fi putut pătimi răstignirea. Dar prin ascunderea dumnezeirii Sale era totodată un model de smerenie pentru oameni. Dar Hristos a voit să rămână necunoscut şi Stăpânitorului veacului acesta, căci altfel acesta n-ar fi putut lucra în sporirea duşmăniei conducătorilor evreilor împotriva Lui. De aceea, Hristos Se adresează Tatălui, înainte de săvârşirea unor minuni, pentru a arăta că le săvârşeşte nu cu puterea Sa ca om, ci cu puterea dumnezeiască. Dar în umanitatea cu care îşi acoperea dumnezeirea, aceasta se făcea transparentă în marea nobleţe duhovnicească a umanului, cum nu s-a putut vedea la nici un om, dar şi prin declaraţiile Sale că este Dumnezeu. Dumnezeirea era acoperită nu în sensul că nu Îl făcea cunoscut ca Dumnezeu în cuvintele şi faptele Sale, ci în faptul că dumnezeirea Lui nu copleşea umanitatea Sa, ca acum, în cer. Cei ce se apropiau de El cu sufletul deschis îl cunoşteau că e Dumnezeu chiar înainte de înviere.

[584] Hristos Se roagă Tatălui ca om, dar arată, pe de altă parte, că e din veci Fiul lui Dumnezeu, căci ştie că Tatăl Îl va asculta, pentru că totdeauna L-a ascultat. Deci din iconomie, sau cu voie, pentru mântuirea oamenilor, Îşi ascundea dumnezeirea sub umanitate. Şi aceasta o spune totuşi pentru ca cei ce vor să afle că El este Fiul lui Dumnezeu Unul-Născut.

[585] Pentru mântuirea noastră S-a arătat în smerenia omenească, ascunzându-Şi Dumnezeirea în vorbirea şi în comportarea Sa omenească. Dar tot El descoperă faptul că, din iconomia mântuirii, îşi ascunde dumnezeirea Sa. Vorbeşte despre stările Sale omeneşti, dar vesteşte totodată că El este Dumnezeu îmbrăcat în umanitate. Oamenii sunt ajutaţi să vadă că au în El pe Dumnezeu, dar pe Dumnezeu venit aproape de ei, comunicând cu ei prin cuvintele şi chiar prin slăbiciunile omeneşti, care ne sunt proprii. E acoperit, dar anunţă că e acoperit. E Dumnezeu ascuns, dar anunţă aceasta şi face pe cei cu sufletul deschis să constate aceasta. Astfel, „foloseşte pe oameni în multe feluri,” ca om, ca Dumnezeu, arătându-ne înălţimea spre care trebuie să tindem, asigurându-ne de mântuirea şi fericirea noastră veşnică şi de

iconomic (că e Fiul întrupat, *n. tr.*), aşa se înţelege şi aici faptul că a binecuvântat pâinile. Căci e de menţionat că, în loc de „*a mulţumit*," Matei a spus: „a *binecuvântat*" (Mt. 14, 19). Dar nu e un dezacord,[586] Pavel le arată pe amândouă fiind una şi aceeaşi când spune că „*toată mâncarea e buna şi nimic nu e de lepădat. Căci se sfinţeşte prin cuvântul lui Dumnezeu şi prin rugăciune*" (I Tim. 4, 4-5). Fiindcă ceea ce se sfinţeşte prin rugăciunea pe care obişnuim să o facem la masă, numaidecât se binecuvântează.[587]

Dar, deoarece nu se cuvine să fie lăsat nimic necercetat din cele de folos, să vorbim puţin şi despre cele cinci pâini care erau la băiat şi despre cei doi peşti. Căci atât chipul, cât şi numărul celor aflate la el au în ele un înţeles tainic. Pentru că poate va zice careva dintre cei mai iubitori de învăţătură: Pentru ce nu s-au aflat mai degrabă patru pâini şi trei peşti? Sau pentru ce nu cinci sau patru peşti? De ce era necesar să se spună numărul celor aflate şi nu s-a spus mai degrabă, în mod simplu şi general, că a fost săturată mulţimea nenumărată a celor ce-I urmau din cele foarte puţine aflate? Faptul că fericitul Evanghelist vorbeşte foarte precis despre acestea dă de înţeles ceva care trebuie cercetat. Deci, spune că pâinile erau cinci, şi anume de orz, iar peştii, doi, şi cu ele satură Hristos pe cei ce-L iubesc pe El. Eu socotesc - dar iubitorul de învăţătură să-şi arate judecata mai bună - că prin cele cinci pâini de orz se indică cele cinci cărţi ale Bibliei lui Moise, adică toată Legea (Pentateuhul, *n. red.*), care oferă hrana mai îngroşată, prin literă şi istorie. Aceasta se subînţelege prin pâinile de orz. Iar prin peşti, hrană procurată prin pescari, adică scrierile mai plăcute despre învăţăturile Mântuitorului. Şi acestea spune că sunt două, indicând predicarea apostolică şi evanghelică. Iar amândouă acestea se află la pescari şi sunt scrieri duhovniceşti. Unind deci Mântuitorul cele noi cu cele vechi, hrăneşte prin Lege şi prin învăţăturile Noului Testament sufletele celor ce cred în El spre viaţă, se înţelege, veşnică. Iar că ucenicii au fost dintre pescari e evident şi clar. Căci, chiar dacă nu erau toţi dintre aceştia, dar, deoarece sunt între ei de aceştia, cuvântul nostru despre cele spuse nu e străin de adevăr.[588]

---

marea valoare ce ne-o acordă prin iubirea Lui. Dar ne este de atâta folos, pentru că Acelaşi e şi Dumnezeu şi om, pentru că, în înălţimea Lui ca om, Se vede Dumnezeu, şi Dumnezeu a venit aproape de noi ca om.

586 La o altă înmulţire a pâinilor, Matei spune şi el că Hristos „a *mulţumit*". Aceasta înseamnă că „a binecuvântat". Aceasta Îl arată pe Hristos şi om, şi Dumnezeu, sau Dumnezeu făcut om din iconomie, prin întrupare, pentru mântuirea oamenilor. El şi mulţumeşte ca om, şi binecuvintează ca Dumnezeu.

587 Hristos a sfinţit pâinile şi ca Dumnezeu (ca Dumnezeu-Cuvântul), şi ca om, prin rugăciune. Hristos Se arată aici a fi amândouă. Dar şi noi, sfinţind la masă mâncarea prin rugăciune, avem prezent pe Hristos, Care o sfinţeşte ca Dumnezeu, binecuvântând-o. Dumnezeu-Cuvântul în activitatea Lui e binecuvântător. E numaidecât cuvânt bun.

588 S-ar mai putea înţelege că Hristos înmulţeşte şi pâinile şi peştii, ca să arate că El e Creatorul care la început a creat şi hrana din ierburi, dar şi pe cea din peşti şi animale. Totodată arată că nu ridică în timpul vieţii pământeşti pe oameni din aceste feluri de hrană, ci le înmulţeşte pe acestea când e nevoie. Căci Dumnezeu poate da şi mai puţină pâine (în timp de secetă) şi mai multă, chiar în mod natural, fără să diminueze sau să înmulţească creaţia decât în limitele potrivite oamenilor. Pâinile sunt aici cinci, şi peştii, doi, arătându-se poate că omul mănâncă uneori şi pâine goală, nu însă şi peşti. De aceea nu se spune nici patru pâini, adică de două ori doi (peşti), ci măcar una în plus. Dar, poate ca să se arate că pâinea poate constitui şi singură hrana pentru om, la Matei se spune odată că pâinile erau şapte, şi numărul peştilor nu e dat. Erau şapte pâini, arătându-se poate că creaţia materială e ca o pâine pentru om, sau poate că pâinea spirituală se dă spre hrană, după hrănirea cu creaţia materială. Sar putea menţiona că în hrănirea mulţimii cu pâine şi peşte, Hristos Se arată ca Cel ce înmulţeşte cele odată create, pe când la nunta de la Cana Galileii Se arată ca Cel ce poate transforma formele naturii, când e necesar, dar totuşi nu iese din ele. Acolo nu rămâne un rest de vin după nuntă, pentru că vinul îl dă minunea numai pentru bucuria produsă oamenilor de nuntă. În amândouă felurile de minuni, Hristos Se arată Stăpânul creaţiei, dar nu ca Cel ce o revizuieşte. Creaţia este din nimic, dar prin puterea lui Dumnezeu. Puterea aceasta o susţine neîncetat; ea o face să se înmulţească prin seminţe, prin naşteri. Fără puterea lui Dumnezeu, s-ar topi în nimic. Deci nu se poate despărţi între creaţie şi puterea lui Dumnezeu. Acest fapt se face mai evident în fapta înmulţirii minunate. E necesară puterea lui Dumnezeu şi pentru înmulţire. În minunea înmulţirii pâinilor şi peştilor, în mod mai presus de cel obişnuit, se arată clar că creaţia nu e prin sine.

„Iar după ce s-au săturat, zise ucenicilor Săi: Adunați fărâmiturile ce au rămas, ca să nu se piardă ceva. Deci le-au adunat şi au umplut douăsprezece coşuri de fărâmituri din cele cinci pâini de orz care au rămas de la cei ce au mâncat" (In 6, 12-13)

Va socoti poate cineva că Hristos a poruncit ucenicilor Săi să strângă rămăşițele, dintr-o zgârcenie oarecare. Dar socotesc că oricine cugetă cum se cuvine n-ar răbda să se coboare la o astfel de osândire meschină. Şi ce zic despre Hristos? Căci ce se putea aştepta să rămână din cinci pâini de orz? Dar cuvântul are un înțeles important şi îi minunează pe ascultători. El arată că efectul puterii dumnezeieşti a fost aşa de mare în fapta aceasta, că nu numai s-a săturat o mare mulțime cu cinci pâini şi doi peşti, ci, pe lângă aceasta, s-au şi adunat douăsprezece coşuri de rămăşițe. Se arată apoi prin aceasta o confirmare a minunii, înlăturându-se vreo altă bănuială. Căci prin rămăşițe se confirmă credința în bogăția singură şi adevărată a mâncării produse de această faptă, dovedindu-se că n-a fost produsul unei năluciri amăgitoare pentru ochiul celor ce mâncau, cât şi al celor ce-i serveau. Dar un lucru mai mare şi mai vrednic de prețuit este că, prin această minune, Hristos ne face mai râvnitori în iubirea de oaspeți, spunând că cel ce îşi împarte ale sale şi arată iubire față de alții şi împlineşte ceea ce s-a scris, nu va fi lipsit de darurile de la Dumnezeu, potrivit cu ce s-a spus: „*Frânge celui ce flămânzeşte pâinea ta*" (Is. 58, 7).[589] La început îi vedem pe ucenici stăpâniți de şovăială în privința aceasta, dar, deoarece au devenit dispuşi în a da, Mântuitorul le-a dat să se bucure de o bogată strângere de rămăşițe. El ne învață prin acestea că, cheltuind din ale noastre spre slava lui Dumnezeu, vom primi în schimb un har mai bogat, potrivit cu spusa lui Hristos „*Turna-vor în sânul vostru o măsură bună, îndesată, revărsată*" (Lc. 6, 38). Deci nu trebuie să zăbovim în împărțirea cea din iubire către frați, ci trebuie mai degrabă să păşim cu bună îndrăzneală. Să depărtăm şovăiala şi frica ce ne opreşte de la ospitalitate şi, întăriți în nădejdea că Dumnezeu poate înmulți cele puține, să deschidem inima celor ce au nevoie, după porunca Legii: „*Deschizând*, zice, *să-i deschizi inima fratelui tău, care are nevoie de tine*" (Deut. 15, 8). Căci când te vei arăta milostiv rămânând învârtoşat în timpul acestei vieți? Când vei împlini porunca, lăsând să curgă timpul în care ai fi putut-o împlini lucrând?[590] Adu-ți aminte de Psalmistul care zice: „*Că nu este întru moarte cel ce te pomeneşte pe Tine. Şi în iad, cine Te va lăuda pe Tine*?" (Ps. 6, 5). Căci care e rodul celor morți? Sau cum îşi va mai aduce aminte de Dumnezeu, pentru a împlini porunca Lui, cineva din cei coborâți la iad?[591] „*Căci l-a închis pe el Dumnezeu*," după cum s-a scris (Iov 3, 23). De aceea ne-a învățat şi prea înțeleptul Pavel, scriind: „*Până avem timp, să facem binele*" (Gal. 6, 10).[592]

---

[589] Cine dă fără zgârcenie vede nu numai cum se înmulțeşte ceea ce a pornit să dea, ci şi cum îi vine după aceea de la Dumnezeu mai mult decât a dat.

[590] Kirkegaard a spus acest lucru despre clipă (Der Augenblick): nu scăpa clipa în care trebuie să faci ceva, căci nu vei mai putea face aceea în viitor; sau: lăsând să treacă această clipă, te vei obişnui să laşi să treacă şi altele şi chiar toate, gândind că vei avea încă altele în care poți împlini ceea ce n-ai împlinit. Fiecare clipă a timpului e pentru ceea ce-ți cere ea, sau ceea ce-ți prezintă ea ca necesar. Odată mort, nu vei mai putea face nimic, ca să-ți mulțumească cel pentru care ai face ceva. Nu-ți poți aduna motive de mulțumire veşnică decât pentru cele pe care le vei face cât trăieşti pe pământ. Aceasta-i valoarea de neînlocuit a timpului cât ne e dat pe pământ.

[591] În iad ajunge cel ce şi-a învârtoşat definitiv puterile lucrătoare ale sufletului. El nu mai poate face acolo nimic pentru îndreptarea lui. Nu mai are pentru ce să poată fi lăudat. N-are nici el puterea să sporească comuniunea cu altul şi nu mai are nici semeni care să dorească aceasta. Toți sunt învârtoşați în singurătate.

[592] A avea timp este egal cu a avea posibilitatea de a face ceva. Iar a face ceva real înseamnă a face binele. Căci prin bine se susține şi se întăreşte viața, pe când prin rău se „desface", în iad ne ducem cu viața „desfăcută" de timpul când o putem „face", sau întări. Cât suntem pe pământ, putem face binele („avem timp" pentru el) şi pentru că avem cui îl face, sau avem pe cei ce au nevoie de el sau de noi. După moarte,

Şi acestea le-am spus cu privire la folosul pe care-l putem avea din istorie. Dar, înţelegând cele spuse mai duhovniceşte - fiindcă trebuia să le înţelegem aşa, şi nu altfel -, prin cele cinci pâini de orz am spus că se dă de înţeles Cartea lui Moise, iar prin cei doi peşti, înţeleptele scrieri şi propovăduiri ale Sfinţilor Apostoli, socotesc iarăşi că trebuie să vedem un înţeles tainic şi duhovnicesc şi în numărul coşurilor de rămăşiţe, corespunzător cu cele spuse. Deci, Mântuitorul a poruncit mulţimilor să şadă, iar El, binecuvântând pâinile şi peştii, le-a dat lor prin slujirea ucenicilor.[593] Iar după ce s-au săturat în chip minunat cei ce au mâncat, porunceşte să se adune rămăşiţele şi se umplu douăsprezece coşuri, câte unul pentru fiecare ucenic, aşa cum era potrivit.[594] Căci atâţia erau şi ei. Ce altceva vom înţelege prin aceasta decât aceea -şi nu în chip mincinos - că Cel ce-i adună într-o sărbătoare pe toţi cei ce cred în El şi-i hrăneşte pe cei ce vin la El, cu cele dumnezeieşti şi cereşti, adică prin învăţăturile Legii şi ale proorocilor şi prin cele evanghelice şi apostolice, este Hristos. Dar nu ni Se arată ca lucrătorul acestora, ci ucenicii ne administrează harul de sus. Căci, precum s-a spus: „*Nu ei sunt cei ce grăiesc, ci Duhul Tatălui e Cel ce grăieşte în ei*” (Mt. 10, 20). Dar nu va fi nerăsplătită osteneala aceasta a Sfinţilor Apostoli. Căci împărtăşind mâncările duhovniceşti şi servind bunătăţile de la Mântuitorul, îşi vor lua cea mai bogată răsplată şi vor afla cel mai deplin har al iubirii Lui.[595] Socotesc că aceasta se arată şi din faptul că, după ostenelile şi slujirea făcută celor ce s-au hrănit, a fost adunat pe seama fiecăruia un coş plin, din porunca lui Hristos. Şi e neîndoielnic că după ei va trece aceasta, ca de la un tip, şi la conducătorii sfintelor Biserici.

„*Deci oamenii, văzând minunea pe care a făcut-o Iisus, ziceau: Acesta este cu adevărat Proorocul Care va să vină în lume*” (In 6, 14)

Cei ce ştiu să vadă cele vrednice de Dumnezeu se miră de minune şi sunt conduşi de o gândire mai înaltă decât cea omenească, în loc să bolească de lipsa animalică de înţelepciune, cum erau unii dintre iudeii necredincioşi care, în loc să se folosească de lumina celor săvârşite, se păgubesc de puterea dreptei judecăţi. Căci socoteau chiar că trebuie să omoare cu pietre pe Iisus, Care Se arăta de multe ori săvârşitor de minuni. Deci sunt cu mult mai buni decât aceia şi mai presus de bănuiala lor, ca cei ce se minunează acum şi se simt convinşi în chip înţelept de acest unic şi mare semn că Acesta este fără îndoială Cel ce a fost mai înainte vestit că va veni în lume ca Prooroc. Dar observă câtă deosebire se vede şi din aceasta între neamul lui Israel şi cei ce se aflau în afara Iudeii. Căci aceia, deşi au văzut multe şi nu nevrednice de admirat, nu sunt numai duri şi inumani, ci şi uneltesc să-L ucidă pe nedrept pe Cel ce voieşte cu toată râvna să-i mântuiască şi-L alungă cu bănuieli duşmănoase din cetatea şi din ţara lor. Iar cei ce erau străini de Ierusalim, şi de aceea erau socotiţi de alt neam, cred într-un unic şi singur semn şi socotesc că trebuie să-L primească cu credinţă

---

fie că vom avea viaţă - comuniunea fericită cu alţii şi cu Dumnezeu -, dacă ne-am pregătit pentru ea, fie că vom ajunge în moarte, unde nu vom mai avea puterea spre viaţă din cauza învârtoşării totale.

593 Hrana spirituală, care se înmulţeşte cât trebuie tuturor, vine de la Mântuitorul, dar e servită, sau mijlocită, de Apostoli şi de urmaşii lor. Oamenii primesc învăţăturile prin auzul trupului. De aceea, trebuie să li se şi comunice prin gurile unor semeni (aflaţi în trup) aleşi de Mântuitorul, adică prin Apostoli şi prin cei rânduiţi, tot în mod vizibil, de aceştia şi de urmaşii lor. Dar, prin gura Apostolilor şi a urmaşilor lor, Hristos vorbeşte prin Duhul Său. Orice preot predicator al lui Hristos simte că face aceasta din porunca Lui, cu răspundere faţă de El. Şi în aceasta e lucrător Duhul lui Hristos. Preotul nu poate despărţi răspunderea faţă de Hristos de Duhul Lui, de simţirea că nu e singur, ci stă sub puterea Duhului lui Hristos.

594 La Evanghelistul Matei, unde se spune că au fost înmulţite şapte pâini, se spune că s-au umplut cu rămăşiţele şapte coşuri (Mt. 15, 37), înţelegându-se poate că rămân mereu pentru toţi oamenii ce se vor ivi în lume, ca hrană spirituală oferită după cea materială, creată în şase zile.

595 Nu douăsprezece porţii de mâncare le rămân Apostolilor, ci douăsprezece coşuri pline, din care se vor hrăni multă vreme, sau vor putea hrăni şi pe alţii în zilele viitoare.

neîndoielnică şi să asculte cuvintele Lui cu toată cuviinţa. Din toate acestea Israel s-a arătat osândindu-se pe sine şi vrednic să fie cu dreptate lepădat, iar cei dintre neamuri, vrednici de cruţarea de sus şi de împărtăşirea de iubirea lui Hristos.

„Deci Iisus ştiind că vor să vină şi să-L ia cu sila, ca să-L facă împărat, a plecat iarăşi El singur în munte" (In 6, 15)

Poate va socoti cineva cu totul vrednică de laudă şi foarte dreaptă părerea celor convinşi cu uşurinţă de marea minune, că lui Hristos I se cuvine slava mai presus de a tuturor şi o cinstire culminantă. Căci a voi să-L proclame împărat, ce poate însemna altceva decât aceasta? Dar, împreună cu alţii, se cuvine să ne minunăm şi de faptul că Hristos, făcându-Se pe Sine pildă a neiubirii de slavă, fuge şi de cei ce socoteau că se cuvine să fie astfel cinstit şi Se fereşte de cea mai înaltă demnitate omenească, adică de cea de împărat, fiind pentru El cu totul de nerâvnit, o dată ce împărăţeşte împreună cu Tatăl. Totodată El dă să se înţeleagă, celor ce privesc spre nădejdea viitoare, că pentru ei este mic ceea ce e în lume mare şi că cinstirile din viaţa aceasta, sau din lume, chiar dacă li se oferă, nu e bine să le primească, pentru a urca la cinstirea de la Dumnezeu. Căci, cu adevărat, nu se cuvine ca cei ce se silesc spre harul dumnezeiesc şi însetează de slava veşnică să iubească strălucirea prin acestea.[596] Trebuie ocolită deci mândria, soră şi vecină a iubirii de slavă şi nu mult depărtată de hotarele aceleia.[597] Să fugim de strălucirea cinstirii în viaţa aceasta, ca fiind nedrepată, şi să căutăm mai degrabă frumuseţea smereniei, făcând loc unii altora, precum ne-a sfătuit şi fericitul Pavel, zicând: „*Aceasta să o cugete fiecare din voi ca şi Hristos Iisus, Care, fiind în chipul lui Dumnezeu, nu răpire a socotit a fi deopotrivă cu Dumnezeu, ci S-a golit pe Sine, chip de rob luând şi întru asemănare omenească făcându-Se; şi aflându-Se la înfăţişare ca un om, S-a smerit pe Sine făcându-Se ascultător până la moarte, iar moartea, pe cruce. De aceea şi Dumnezeu L-a preaînălţat pe El şi I-a dăruit Lui nume mai presus de tot numele*" (Filip. 2, 5-9).

Vezi cum smerenia de bună voie are un sfârşit strălucit, şi cugetul modest ne este rădăcina multor bunătăţi? Aflându-Se în chipul lui Dumnezeu şi Tatăl, Unul-Născut S-a smerit pe Sine făcându-Se om pentru noi. Dar, deşi S-a arătat în viaţa aceasta cu trup, nu a rămas umilit. Căci urcă la vechea demnitate şi la slava demnă de Dumnezeu, chiar dacă S-a făcut om.[598] Acelaşi mod trebuie înţeles şi pentru noi. Căci noi, când ne coborâm din înălţimile deşarte ale vieţii de aici la cele smerite, primim neîndoielnic

---

[596] E o contradicţie între iubirea de onoruri lumeşti şi însetarea de slava veşnică. A căuta pe prima înseamnă a micşora preţuirea şi căutarea celei de a doua. Înseamnă a preţui ceea ce-i trecător şi a dori să fii mai presus de ceilalţi. Dar slava cerească e veşnică şi ea e străină de orice tendinţă de-a se impune altora. Bucuria ei stă în bucuria făcută altora. Ea constă în depăşirea totală de sine. E greu să înţelegem aceasta. Dar câteodată simţim cât de înaltă e bucuria noastră faţă de bucuriile altora şi cât de diferită de propria bucurie, care uită de ceilalţi. Aceasta înseamnă să mă simt în alţii, să-i simt pe alţii ca pe mine însumi. Aceasta înseamnă a trăi deplin unitatea mea de fiinţă cu ceilalţi, aşa cum ne dau pildă Persoanele Sfintei Treimi. În slava trăită ca superioritate faţă de alţii se trăieşte în fond tristeţea singurătăţii, nu bucuria comuniunii. Când alţii te simt dornic de slavă, te simt lipsit de iubirea reală faţă de ei şi nu te mai învăluie nici ei în iubirea lor.

[597] Iubirea de slavă provine din mândrie, sau mândria are ca soră şi vecină iubirea de slavă. Dar mândria e una cu închipuirea de-a fi mai mult ca alţii, ceea ce desparte pe cel mândru de ceilalţi.

[598] Deşi Ipostasul dumnezeiesc S-a făcut ipostas al firii omeneşti, totuşi se spune despre El că S-a făcut om. Căci firea omenească a dat Ipostasului care a asumat-o caracter de ipostas omenesc; mai bine-zis, din moment ce-a început să-şi formeze o fire omenească, S-a făcut şi ipostas omenesc, fără să înceteze să fie tot El şi ipostas dumnezeiesc, dat fiind că El a fost Cel ce şi-a format firea omenească. Ipostasul dumnezeiesc are în Sine posibilitatea de-a deveni şi ipostas al firii omeneşti, sau de-a se face şi ipostas omenesc fără a înceta să fie şi ipostas dumnezeiesc. Dar, făcându-Se ipostas al firii omeneşti, însă rămânând totodată ipostas dumnezeiesc, urcă chiar în calitatea de ipostas omenesc la strălucirea ipostasului dumnezeiesc. Dar chiar cu această strălucire dumnezeiască, nu încetează să Se arate şi ca ipostas omenesc.

slava de sus şi urcăm la treapta de dumnezei după har, şi, dobândind asemănarea cu Fiul adevărat după fire, suntem numiți fii ai lui Dumnezeu.[599] Şi ca să spun ceva înrudit cu cele afirmate înainte, vom renunța, de este cazul, şi la însăşi culmea şi maica oricărei cinstiri de pe pământ, de cugetăm la cele cereşti, şi vom vieţui mai degrabă în cele de sus decât în cele de pe pământ.

Iar cuvântul nostru nu e lipsit de înţelesuri duhovniceşti. De aceea vom spune iarăşi, recapitulând oarecum raţiunea celor întâmplate şi repetând sensul de la început al celor spuse înainte. Aşa ni se va face clar ceea ce trebuie spus mai ales în legătură cu ceea ce a adăugat fericitul Evanghelist, care a socotit necesar să arate că Hristos: „*a plecat în munte singur.*" Deci, ferindu-Se de neomenia iudeilor, Hristos a plecat din Ierusalim, fapt spus prin cuvântul: „*Părăsit-am casa Mea*, *lăsat-am moştenirea Mea*" (Ier. 12, 7). Traversând marea Tiberiadei şi depărtându-Se foarte mult de duşmănia acelora, S-a urcat pe munte împreună cu ucenicii Săi. Despre acestea am spus că arată calea de neumblat şi de nestrăbătut a iudeilor spre El şi plecarea lui Hristos de la ei, pricinuită de mânia lor pătimaşă, până la timpul cuvenit, şi că Hristos Se va face cunoscut împreună cu ucenicii Săi, când va pleca din Iudeea şi va merge la neamuri, mutându-Se la acelea. Iar din munte priveşte la cei ce Îl urmează şi, pe lângă aceasta, le dăruieşte hrana. Iar despre acestea am spus iarăşi că au un înţeles de chip, indicând privirea de sus, îndreptată spre sfinţi, după spusa: „*Ochii Domnului peste cei drepţi*" (Ps. 33, 14), şi că Dumnezeu nu e fără atenţie la cei ce Îl slăvesc pe El. Apoi a hrănit în chip minunat marea mulţime prin cele cinci pâini şi cei doi peşti, prin care am spus că trebuie să se înţeleagă scrierile sfinţilor vechi şi noi, dăruirea lui Hristos prin Apostoli celor ce-L iubesc pe El; pe lângă acestea, şi că ceata ucenicilor primeşte un mare rol al slujirii de la Dumnezeu, iar, după ei, întâi-stătătorii sfintelor lui Dumnezeu Biserici. Căci la toţi aceştia se referă chipul de la început. Apoi cei ce văd se minunează de semn şi voiesc să şi-L facă pe Iisus împărat. Dar El, ştiind aceasta, pleacă singur în munte, precum s-a scris. Căci, când Hristos a fost admirat de toţi ca Săvârşitor de fapte mari şi ca Dumnezeu, când toţi L-au numit Împărat şi Domn, El S-a înălţat singur la cer, neurmându-I nici unul. Căci, ca începătură a celor morţi (I Cor. 15, 20), S-a urcat singur pe muntele cel mai mare şi mai adevărat, după cum s-a spus prin Psalmist: „*Cine se va urca în muntele Domnului, şi cine va sta în locul cel sfânt al Lui? Cel nevinovat cu mâinile şi curat cu inima*" (Ps. 23, 3-4). Căci unul ca acesta va urma lui Hristos şi se va urca în muntele spiritual în timpul Împărăţiei cerurilor.[600] Dar a plecat în munte, adică S-a urcat la cer, nu încetând să împărăţească peste cei ce au crezut în El, ci amânând timpul Împărăţiei mai strălucitoare până la întoarcerea Lui de sus la noi, când Se va pogorî întru slava Tatălui, nemaifiind recunoscut ca înainte, prin semne, că este cu adevărat şi după fire Domnul, ci fiind mărturisit neîndoielnic din slava cuvenită lui Dumnezeu că este Împărat. Deci voi spune iarăşi, rezumând în puţine cuvinte, mulţimea celor spuse: când a fost crezut şi recunoscut (de neamuri) prin semne ca Dumnezeu, după plecarea de la poporul iudeilor, atunci toţi s-au grăbit să-L socotească şi Împărat. Dar El Se urcă singur la ceruri, amânând pentru timpul cuvenit arătarea mai vădită a Împărăţiei.

---

[599] Aşa cum Fiul lui Dumnezeu S-a pogorât prin smerenie la treapta de ipostas omenesc (de Fiu al Omului), dar prin aceasta a ridicat calitatea de ipostas omenesc la strălucirea ipostasului dumnezeiesc, sau S-a bucurat ca Fiu al Omului să fie Fiu al lui Dumnezeu, aşa omul, primind pe Fiul dumnezeiesc făcut om în sine, se coboară la smerenia Lui, care are ca Subiect al ei pe Fiul lui Dumnezeu, ca să urce în unire cu Acesta la treapta de fiu al lui Dumnezeu după har. Dar dacă rămânem în slava deşartă, egoistă, a lumii, străini de unirea în smerenie cu Fiul lui Dumnezeu făcut om, nu putem urca împreună cu El ca om la slava de fii ai lui Dumnezeu după har, în unirea cu El ca Fiu prin fire al lui Dumnezeu.

[600] Cerul e muntele spiritual cel mai înalt. Deasupra lui nu mai este nimic. În el vor urca, atraşi de Hristos ca om, toţi cei ce vor crede în El, spre o viaţă înaltă, încă de pe pământ. Nu vor mai fi supuşi patimilor josnice. Vor avea deplina libertate spirituală prin iubirea de Dumnezeu. Trebuie să fie o astfel de înălţime mai presus de toate, neegală cu altele, o dată ce sufletul omenesc tinde mereu spre altă şi altă înălţime.

„Iar când s-a făcut seară, ucenicii Lui au coborât la mare. Şi intrând în corabie, mergeau spre Capernaum, dincolo de mare” (In 6, 16-17)

După ce s-a săvâşit în chip minunat primul semn, fuga şi plecarea Lui s-a făcut cu un anumit rost, dând prilej altuia. Astfel Făcătorul de minuni merge, precum s-a scris, din putere în putere (Ps. 83, 8). Căci, deoarece era căutat să fie făcut Împărat de cei uimiţi de acea mare minune, iar El a fugit de cinstirile din lume pentru motivele arătate, trebuia să plece din locurile acelea, mai bine-zis din toată ţara lor. Ca să pară deci că a plecat şi să slăbească tăria celor ce-L căutau, porunceşte ucenicilor să plece înainte, dar El rămâne, ca să aibă prilej să treacă la semnul următor. Căci era foarte preocupat să întărească mintea ucenicilor în credinţa în El, prin orice ocazie şi faptă.[601] Căci, deoarece aveau să fie învăţătorii lumii şi să lumineze, după cuvântul lui Pavel, ca nişte luminători în lume, a socotit necesară îndrumarea lor în toate cele de folos. Şi aceasta a socotit că trebuie să se dăruiască nu numai acelora, ci şi celor ce vor avea să fie îndrumaţi de ei spre cunoaşterea Lui nerătăcită.

Dar va zice poate cineva, după minunea amintită: Pentru ce prezintă pe Iisus îndată şi ca putând merge pe mare? Acela va auzi drept cauză foarte probabilă a acestei minuni următoarele: Deoarece, când El a voit să hrănească mulţimile, Filip şi Andrei socoteau că El nu poate face aceasta, unul spunând că numărul foarte mic al arginţilor de abia ajungea spre o foarte mică satisfacere pentru ei, iar celălalt spunând că se află la un băiat numai cinci pâini şi doi peşti, declarând că nu ajung pentru o atât de mare mulţime, din toate cuvintele lor arătându-se că-L socotesc că nu poate ieşi din succesiunea obligatorie a lucrurilor, ca să Se arate pe Sine liber de această puţinătate şi pentru a convinge mintea slaba a Apostolilor că poate face în chip minunat ceea ce voieşte, neîmpiedicat de succesiunea necesară rezultată din firea lucrurilor, în mod necesar a pus apa sub picioarele Lui. Căci toate Îi erau, ca lui Dumnezeu, cu putinţă. Astfel, zădărnicind voinţa celor ce-L căutau, trimite înainte ceata ucenicilor. Şi ei au plecat îndată...[602]

„Şi s-a făcut întuneric şi Iisus încă nu venise la ei. Şi suflând vânt mare, marea se ridica” (In 6, 17-18)

Foloseşte mai multe împrejurări în chip mântuitor şi îi atrage pe ucenici la o mai caldă căutare a Mântuitorului. Căci îi tulbură întunericul adânc al nopţii, ce străbate prin apele înfuriate ca un fum, înălţându-le cunoştinţa spre ceea ce poate să le îndrepteze calea, îi tulbură nu puţin şi furia vântului care suflă în valuri şi ridică la o înălţime neobişnuită vârtejul lor. Dar, producându-se acestea, încă nu vine la ei Iisus. Şi în aceasta vedeau şi mai mult primejdia, şi frica le era sporită celor din corabie de absenţa lui Hristos. De fapt suntem în mod necesar înviforaţi când nu ne aflăm cu El, despărţiţi oarecum de El şi plecaţi de la El pentru că am călcat legile dumnezeieşti şi ne-am

[601] Aceasta era preocuparea principală a lui Hristos: să întărească credinţa Apostolilor aleşi în Dumnezeirea Lui prin orice cuvânt şi prin multe fapte minunate. Căci prin ei avea de gând să răspândească credinţa în El în lumea întreagă. Căci Fiul lui Dumnezeu, luând trup omenesc ca să înalţe umanitatea, nu lucrează asupra oamenilor decât prin organele trupului limitat. Ca să extindă credinţa în El la cei la care n-a putut şi nu va putea ajunge trupeşte, Şi-a întărit în mod deosebit un număr de ucenici în credinţa în El ca Dumnezeu întrupat. Aceasta trebuie să se facă şi după aceea. Pentru oamenii viitori alţi mărturisitori ai lui Hristos vor trebui pregătiţi în mod special, de către Apostoli şi urmaşii acestora. Trebuie, pentru orice generaţie, învăţători despre Hristos, pregătiţi în toată învăţătura în care Hristos i-a pregătit pe Apostoli.

[602] Iisus, văzând la ucenici o îndoială în puterea Lui de a învinge legile firii, nu S-a mulţumit numai cu înmulţirea pâinilor, ci a voit să le arate puterea Sa asupra naturii cosmice în general. A venit să le arate că Persoana Lui este mai puternică decât legile firii cosmice. A vrut să Se arate prin aceasta şi mai direct ca Creatorul lumii.

depărtat din pricina păcatului de Cel ce ne poate izbăvi. Deci, dacă e greu a fi în întunericul spiritual şi de nesuportat prin scufundarea în marea sărată a plăcerilor, să primim pe Iisus. Căci aceasta ne scapă pe noi şi de primejdii, şi de păcatul spre moarte. Iar chipul celor spuse se vede în cele ce s-au întâmplat atunci. Şi atunci va veni fără îndoială la ucenici.[603]

„*După ce au vâslit deci ca la douăzeci şi cinci de stadii,*
Îl văd pe Iisus umblând pe mare şi apropiindu-Se de corabie.
Şi au strigat. Iar El le spune: Eu sunt, nu vă temeţi” (In 6, 19)

Despărţiţi prin mari distanţe de uscat şi suferind de teama că nu vor putea fi izbăviţi, având între ei şi uscat marea, li Se arată deodată de trei ori doritul Iisus Hristos. Astfel mântuirea le venea ca un foarte mare dar celor aflaţi într-o astfel de primejdie, cărora frica le tăiase orice nădejde de-a mai vieţui. Li se arată deci în chip minunat. Acest fapt li se dăruia spre cel mai mare folos. Şi sunt speriaţi văzându-L pe Iisus venind spre ei prin mijlocul mării, căci li se adaugă la temere minunea. Dar Hristos îi scapă îndată de aceste greutăţi, zicând: „*Eu sunt, nu vă temeţi.*” Căci cei cărora le era de faţă Hristos trebuiau să scape de toată tulburarea, să se vadă mai presus de orice primejdie. Vom şti deci şi prin aceasta că trebuie să avem în ispite o cugetare curajoasă şi tinerească, să ne întărim cu o răbdare puternică, ajutaţi de nădejdea în Hristos, de nădejdea că vom fi izbăviţi din toate, chiar dacă suntem învăluiţi, prin încercare, de multe temeri. Căci observă că nu îndată după ce au plecat, nici la începutul primejdiilor le apare Hristos celor din corabie, ci după ce s-au depărtat la multe stadii de uscat. Căci harul Celui ce ne izbăveşte nu vine îndată ce începe împrejurarea care ne tulbură, ci, când creşte frica, când se arată puternic pericolul şi ne aflăm, ca să spun aşa, în mijlocul valurilor necazurilor; atunci apare în mod neaşteptat Hristos şi le opreşte transformând cu putere negrăită împrejurările ameninţătoare în seninătate.

„*Voiau deci să-L ia pe El în corabie. Şi îndată a ajuns*
corabia la ţărmul la care mergeau” (In 6, 21)

Domnul nu-i scapă în chip minunat, pe cei din corabie, numai de primejdii, prin arătarea Sa, ci îi eliberează şi de osteneală şi sudori, ducând vasul cu putere dumnezeiască la ţărmul celălalt. Căci ei se aşteptau, gemând, să poată măcar termina vâslitul, iar El îi scapă şi de aceste multe osteneli în foarte scurt timp, arătându-Se făcător al unei minuni spre izbăvirea lor. Deci, când ni Se arată şi ne luminează Hristos, dobândim fără osteneală chiar ceea ce e mai mult decât am nădăjduit; şi cei ce ne primejduiam neavându-L pe El, nu vom mai avea nevoie de nici o osteneală spre a putea dobândi cele de folos, o dată ce ni Se va face prezent El. Hristos e deci eliberarea de orice primejdie şi împlinirea tuturor rezultatelor mai presus de nădejde a celor ce-L primesc pe El.[604]

Dar după ce am vorbit pe rând despre fiecare dintre cele cuprinse în cele spuse, să ne îndreptăm mintea iarăşi spre ele, în succesiunea lor, şi să expunem înţelesul lor

---

[603] Dacă Îl dorim pe Hristos în necazurile noastre, El va veni. Şi de fapt necazurile ne vin pentru a simţi trebuinţa să-L chemăm. Numai dacă socotim că n-avem nevoie de El, nu vine să ne întărească în necazuri, să ne scape de ele. Aceasta a voit să ne-o arate Iisus prin venirea la ucenici pe mare. Este şi ea o minune cu semnificaţie în toate timpurile. Prin ea învinge legile naturii, dar ne şi arată că va veni la noi în cele mai mari greutăţi, ca să ne scape.

[604] Hristos vine la noi în greutăţile noastre şi, dacă Îl primim în noi, Îl simţim nu numai ca pe Cel ce ne scapă de greutăţi, ci ca pe Cel ce dăruieşte mai mult decât simpla scăpare nădăjduită. Ne umple de bucuria de a-L avea cu noi, de-a nu fi singuri, dându-ne o putere mai mare decât a noastră. Simţi, când nu eşti singur, o mare bucurie, de parcă nu ai mai fi în greutăţi. Cu atât mai mare bucurie avem în simţirea lui Hristos-Dumnezeu în noi.

duhovnicesc. Aşadar, am spus că Iisus S-a suit ca într-un munte, înălţându-Se la cer, se înţelege după învierea din morţi. Dar când s-a petrecut aceasta, ucenicii singuri, fiind chipul învăţătorilor bisericeşti - urmaşi ai lor din orice timp -, străbat ca pe o mare vijelia din lumea aceasta, trecând prin dese şi mari încercări şi răbdând primejdii grele din partea celor ce se opun credinţei şi luptă împotriva scrierilor sau propovăduirii evanghelice. Dar le şi încetează frica şi toată primejdia şi ajung la sfârşitul a toată osteneala când li Se arată iarăşi Hristos cu puterea Lui dumnezeiască, având sub picioare lumea întreagă.[605] Căci aceasta socotesc că înseamnă a umbla pe mare, dat fiind că în dumnezeiasca Scriptură marea sa înţelege de multe ori ca fiind chip al lumii, precum s-a spus şi în Psalmi: *„Aceasta e marea cea mare şi largă. In ea sunt şerpi fără număr”* (Ps. 103, 26). Când deci Hristos intră, precum s-a scris, în slava Tatălui Său, atunci vasul Sfinţilor Apostoli, adică Biserica, şi cei ce plutesc în ea, adică cei ce prin credinţă şi iubirea de Dumnezeu sunt ridicaţi deasupra lucrurilor din lume, ajung fără greutate şi fără nici o osteneală în pământul spre care mergeau. Căci scopul lor era să ajungă la ţărmul liniştit, adică în Împărăţia cerurilor. De acest înţeles al celor spuse ne asigură Mântuitorul, Care zice odată către Ucenicii Săi: *„Puţin şi nu Mă veţi mai vedea”* (In 16, 16), iar altădată: *„În lume necazuri veţi avea; dar îndrăzniţi, Eu am biruit lumea”* (In 16, 33).

Căci Domnul în cursul nopţii coboară din munte şi vine la ucenicii Săi care veghează. Şi Îl văd venind nu fără frică; dar de aceea se înspăimântă, ca să ni se arate şi prin acestea ceva necesar să înţelegem. Căci va pogorî din cer în cursul nopţii, când lumea doarme în oarecare fel, răsuflând din ea păcatul.[606] De aceea şi zice către noi:

---

[605] Remarcăm în mod special comparaţia lumii cu marea. Hristos calcă pe ea fără să Se scufunde în ispitele ei şi fără să fie învăluit de duşmăniile ei, ba făcându-i şi pe ucenicii Lui din orice timp să treacă uşor peste ea, ajungând la ţărmurile fericitei vieţi viitoare.

[606] Coboară noaptea în lume, ca într-o mare, când ea doarme şi răsuflă păcatul. Căci păcatul se săvârşeşte într-un fel de stare adormită, stare plăcută şi în acelaşi timp inconştientă. În acelaşi timp marea (lumea), deşi adormită, e agitată de păcatele săvârşite într-un mod oarecum inconştient. Păcatele trupeşti şi duşmăniile îi unesc pe oameni ca în nişte valuri ce urcă mugind şi îi coboară în totala slăbiciune. Dar, coborând în aceasta, lumea întunericului îi trezeşte pe mulţi şi-i înspăimântă, făcându-i conştienţi de întunericul şi pericolul de moarte ce-i înconjoară.

Se afirmă aici faptul că Hristos a adus şi aduce celor ce-L primesc, chiar cât Se afla în lume, putinţa unui salt într-o înălţime mai presus de ceea ce pot avea oamenii printr-o devenire istorică în cursul generaţiilor („devenire întru fiinţă”, generală, cum spune filosoful român Constantin Noica). Iisus a ridicat firea Sa umană, prin asumarea ei în Persoana Lui dumnezeiască, într-un munte mai presus de munţii ce se înalţă continuu printr-o evoluţie istorică, deşi pe de altă parte ţine această umanitate a Sa şi în legătură (posibilă) cu toată umanitatea. Acolo îi înalţă şi pe ucenicii Săi de atunci, şi pe urmaşii lor, şi pe toţi cei din Biserică, dar mai accentuat pe sfinţi. Până e în lume, Hristos face pentru oameni unele minuni necesare uşurării vieţii lor din lume, comunică învăţăturile Sale şi îi urcă şi pe ucenicii Săi în muntele în care Se află El, pentru ca ei să-L poată face cunoscut lumii ca atare. După înviere, îi trimite pe ucenici în marea lumii, iar El Se suie singur în muntele mai presus de lume, dar vine de acolo arătându-se mai presus de ea prin stăpânirea valurilor mării. Unde este Hristos, chiar şi cât e cu trupul în lume, dar şi mai mult după aceea, şi unde îi ridică şi pe cei ce cred în El, omenirea nu poate ajunge prin experienţe istorice. Ea poate ajunge la idei despre organizarea elementelor ei şi despre relaţiile sociale din lume, dar nu poate ajunge ea la un ţărm al lumii. Oamenii se îneacă în marea lumii, sau mor neajungând cu sufletul în siguranţa fericită a Împărăţiei cerurilor. Înălţimea evanghelică care ni-L arată pe Hristos aflându-Se mai presus de lume, cât este încă pe pământ, n-a putut fi atinsă şi nu va putea fi atinsă de „devenirea” fiinţei omeneşti prin experienţa ei istorică naturală. Dacă n-ar fi coborât Fiul lui Dumnezeu din cer în firea noastră omenească, omenirea n-ar fi putut atinge, prin ea însăşi, muntele evanghelic, nu 1-ar putea vedea şi n-ar putea urca în oarecare măsură, prin unii dintre membrii ei, să vadă măcar acest munte şi, silindu-se, să urce pe el în lumea aceasta. Numai prin coborârea lui Hristos la ei, din cer, după înviere, se pot pregăti pentru a ajunge în muntele Lui, după viaţa de pe pământ. Hristos îi urcă pe Apostoli la înălţimea Sa mai presus de lume prin Duhul Său cel Sfânt, iar puterea de urcare pentru toţi oamenii care-L primesc prin participarea la viaţa Lui de după înviere, le-o dă prin trimiterea Duhului Său cel Sfânt, ce vine prin trupul Său înviat şi înălţat, la Rusalii. Duhul Sfânt al lui Hristos cel înviat, venind de dincolo de lume, îi va ridica pe oameni spiritual la o înălţime la care nu-i poate urca nici o „devenire istorică întru fiinţă”. Dar îi va ridica pe aceştia mai presus de fiinţa omenească, cu voia şi participarea lor.

„Privegheați dar, că nu știți ceasul în care vine Domnul vostru” (Mc. 13, 35). Dar ne învață ceea ce s-a spus și în parabola despre fecioare. Căci zice că cinci sunt cele înțelepte și cinci, cele nebune. *„Dar, întârziind mirele, au ațipit și au adormit toate, însă la mijlocul nopții s-a făcut strigare: Iată Mirele, ieșiți întru întâmpinarea Lui”* (Mt. 25, 1 ș.u.). Vezi cum ni se vestește Mirele la mijlocul nopții? Iar ce este strigarea și modul întâmpinării, ne va lămuri dumnezeiescul Pavel, spunând odată că *„Însuși Domnul, întru poruncă, la glasul arhanghelului și întru trâmbița lui Dumnezeu, Se va pogorî din cer”* (I Tes. 4, 16); iar altădată, despre sfinții ce se vor scula: *„Și noi, cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiți împreună cu ei în nori, întru întâmpinarea Domnului în văzduh, și așa pururea cu Domnul vom fi”* (I Tes. 4, 17). Iar faptul că ucenicii sunt loviți de spaimă, deși văd venind pe Domnul, și că ei se află în osteneală și priveghere arată că El va veni ca Judecător pentru toți și va înspăimânta pe toți, chiar și pe cel drept, fiind și el încercat, ca prin foc, deși vede mai înainte pe Cel ce va veni, și nu se va obosi în ostenelile pentru virtute, ci se va hrăni prin trezvie și bună priveghere. Și Hristos nu merge în corabie cu ucenicii Săi, ci împinge vasul la uscat. Căci El nu Se arată conlucrând spre dobândirea virtuții cu cei ce-L ascultă, ci, ca Cel ce le-a dat putere celor ce au dobândit-o.[607]

„A doua zi mulțimea, ce stătea dincolo de mare, a văzut că nu era altă corabie mică acolo decât cea în care s-au urcat ucenicii Lui și că Iisus n-a venit cu ucenicii Lui în corabie, ci ucenicii Lui singuri. Și alte corăbii mici veniseră din Tiberiada aproape de locul unde mâncaseră pâinea, după ce Domnul mulțumise” (In 6, 22-23)

Nu rămâne ascunsă mulțimii minunea, înțelege umblarea lui Iisus pe mare, deși se săvârșise noaptea și în întuneric și fusese săvârșită prin iconomie în chip nearătat. Mulțimea celor ce obișnuiau să-I urmeze vede, precum se pare, ajutată de o adâncă observație atentă, că Iisus nici n-a plutit împreună cu ucenicii Lui și nici nu S-a folosit de un alt vas. Nu era acolo decât cel al Apostolilor, pe care l-a văzut. Nu-i rămâne deci ascunsă nici una dintre binefaceri, deși se săvârșiseră în chip nearătat. În aceasta vedem adevărul spusei: *„Căci nu e nimic acoperit care să nu iasă la arătare, nici ascuns care să nu se cunoască și să nu vină la vedere”* (Mt. 10, 26). Deci, cel ce voiește să meargă pe urmele lui Hristos și, după puterea omului, să imite modelul Lui, să nu viețuiască cu iubire de slavă, să nu lucreze virtutea pentru a-și atrage laude, nici să nu aleagă o viață admirată ca fiind foarte nevoitoare, și să nu iubească a fi slăvit nici măcar cât de puțin pentru aceasta, ci să voiască să fie văzut numai de ochii Dumnezeirii, Care dezvăluie cele ascunse și face cunoscut ceea ce s-a împlinit pe nevăzute.[608]

„Deci, când a văzut mulțimea că Iisus nu este acolo și nici ucenicii Lui, s-a suit în corăbiile cele mici și a venit în Capernaum, căutându-L pe Iisus” (In 6, 24)

Fiind poate niște admiratori ai minunilor Lui, aceștia merg după Iisus nu pentru că simțeau trebuința să creadă spre folosul lor, ci ca să-I aducă Făcătorului de minuni, ca răsplată, lauda lor, socotind că nu este contrară voii Lui. Iar aceasta este boala grea a unui suflet care nu e deloc obișnuit să voiască a fi călăuzit spre cele de folos. Și cauza acestei porniri a lor era dorința de-a se îndulci numai de plăcerile trupului și de-a tinde numai spre mâncarea cea mai bună și venită la timp, și nu de a alerga spre bunătățile duhovnicești și în căutarea celor ce hrănesc viața veșnică. Aceasta o poți afla în mod

[607] Ostenelile pentru virtuți nu-l obosesc pe cel drept, ci-l mângâie pentru sporirea duhovnicească pe care i-o aduc și pentru binele pe care-l face.

[608] Un alt motiv pentru care Iisus a săvârșit minunea umblării pe mare pe întuneric și nu S-a suit după aceasta în corabie a fost ca mulțimea să vadă că, deși n-a intrat cu ucenicii în corabie la plecarea dincolo de Tiberiada, totuși sosește împreună cu ei, adică a venit la ei în chip minunat.

exact şi din cele ce urmează.

„Şi aflându-L pe El dincolo de mare, I-au spus:
Învăţătorule, când ai venit aici?" (In 6, 25)

Cuvântul ia forma simţirii celor ce-L iubesc şi exprimă o dulceaţă, dar se vădeşte cu totul neînţelegător şi copilăresc. Căci nu se cuvenea ca, adresându-se unui învăţător atât de înalt, să spună ceva deşert şi să se grăbească să nu înveţe nimic. Fiindcă de ce trebuiau să-L mai întrebe, o dată ce-L vedeau sosit? Şi cu ce se puteau folosi, aflând aceasta? De la cei înţelepţi se cer cele înţelepte, şi tăcerea înţelegătoare e de preferat cuvintelor nepricepute. Căci ucenicul lui Hristos ne porunceşte să fie cuvântul nostru dres cu sare (Col. 4, 6). Iar altul dintre înţelepţi ne îndeamnă la aceasta, zicând: „*Fiule, de ai un cuvânt înţelegător, răspunde; iar de nu, pune mâna pe gura ta*" (Eccl. 5, 14). Iar cât de rău este a se face cunoscut printr-o limbă nepricepută, vom cunoaşte şi prin altul, care zice: „*De socoteşte cineva dintre voi că e cucernic, dar nu-şi ţine limba în frâu, ci îşi amăgeşte inima, cucernicia lui este zadarnică*" (Iac. 1, 26).

„Le-a răspuns lor Iisus şi a zis: Amin zic vouă: Mă căutaţi nu pentru că
aţi văzul minunea, ci pentru că aţi mâncat din pâini şi v-aţi săturat" (In 6, 26)

Vom spune ceva comun, prea tocit prin obişnuinţă: minţile serioase ale învăţătorilor nu suferă puţin când li se cer lucruri deşarte şi nefolositoare. Şi nu vom afla că ei pătimesc aceasta din mândrie, ci mai degrabă întristându-se de nepriceperea celor ce-i întreabă. Şi socotesc că nu în zadar s-a spus aceasta despre noi şi despre cei ca noi. Mântuitorul îi mustră pe cei ce L-au întrebat, ca pe unii ce grăiesc fără pricepere şi, fără înţelegere, gândesc nu la cele ce se cuvine să le ceară pentru a putea să se facă frumoşi şi buni, ci la buna hrană trupească. Şi ce e mai neînsemnat decât hrana de fiecare zi, şi nu cea îmbelşugată? Să preţuim deci evlavia şi iubirea în Hristos, nu ca să aflăm ceva din cele trupeşti, ci ca să dobândim mântuirea prin El. Şi să nu-I spunem cuvinte bune, cum au spus aceia: „*Învăţătorule*," ca mijloc negustoresc, nici să folosim vorbăria frumoasă pentru a ne satisface setea nesăturată de bani. Căci cel ce se foloseşte de acestea va cunoaşte în chip neplăcut că supără pe Hristos, Care-l va mustra şi va descoperi răutatea ascunsă în el. Dar minunează-te şi de iconomia aflată în aceasta. Deoarece îi vede pe aceia stăpâniţi de boala amintită, Mântuitorul, ca un Doctor priceput şi cunoscător, le-a găsit un leac dublu, împletind mustrarea folositoare cu un semn minunat de mare preţ. Semnul îl vedem în faptul că cunoaşte cele aflate în ei şi îi mustră cu nemulţumirea că nu-L caută pentru credinţă, ca pe Făcătorul de minuni. Deci îi foloseşte în chip îndoit. Căci prin cunoaşterea clară a celor voite de ei arată că-i cunoaşte exact ca fiind neînţelegători, ca cei ce socotesc ca vor scăpa de sub ochiul lui Dumnezeu, având ascunsă în inimă răutatea, şi arătând prin limbă dulceaţa. Iar aceasta înseamnă a căuta să-i vindece de boală, să se oprească de la un nu mic păcat. Căci cel ce are această purtare faţă de Dumnezeu jigneşte cu adevărat pe Dumnezeu şi e fără de lege. Iar a mustra cu folos pe cei ce au păcatul înseamnă a reţine răul de la a merge prea departe. Căci se mişcă şi se întinde când nu întâlneşte nici o piedică. Dar, dat pe faţă, e ruşinat şi se adună în sine ca o funie. Deci, Domnul ne foloseşte şi când ne mustră.[609] Şi

---

609 . Dumnezeu foloseşte şi prin mustrare. Căci şi prin ea atrage de la păcat. Şi chiar de la păcatul prin gânduri. Iar în aceasta se arată şi minunea cunoaşterii noastre de către El. Dar numai simţirea ca mustrare ce vine de la El ne poate dezlipi de alipirea exclusivă şi păcătoasă de lume. Căci prin insuficienţele pe care le trăim în lume, suntem dezlipiţi de ea. Căci dacă lumea ar fi numai sursa de satisfacţii materiale, am socoti ca ea e perfectă, că n-avem nevoie să ne ridicăm peste ea. De aceea poate şi în necazurile din lume, care se înmulţesc când suntem prea pretenţioşi, ne ajută Dumnezeu să-L căutam pe El, nerămânând prea alipiţi la ea. Ne dă pâinea prin lume, dar ne dă prin ea şi greutăţile care ne-o arată ca neputându-ne satisface deplin şi veşnic.

cele prin care cineva socoteşte că este bătut, chiar prin ele Îl vede ca Binefăcător. Din aceasta se poate înțelege că, chiar dacă unii linguşesc sau flatează prin cuvinte frumoase pe conducătorii Bisericilor, dar nu umblă drept în ale credinței, nu trebuie să-i socotească pe aceia câştigați prin linguşiri, nici nu pot să dobândească prin laude, ca printr-o plată, îndreptarea de care au nevoie, sau tăcerea despre cele ce greşesc. Ci trebuie mai degrabă mustrați cu curaj şi convinşi să se întoarcă la bine, iar prin aceasta să fie folosiți şi alții, după spusa lui Pavel: „*Pe cei ce păcătuiesc mustră-i în fața tuturor, ca să aibă frica şi ceilalți*" (I Tim. 5, 20). Acestea se cuprind în parte în cele spuse înainte. Dar, ca urmare, socotesc că e necesar să se adauge la cele expuse mai înainte şi acestea.

În acelea am spus că pogorârea Mântuitorului din munte semnifică a doua venire a Mântuitorului din ceruri. Şi am adăugat, ca în rezumat, înțelesul că El Se arată ucenicilor ce priveghează şi se află încă în osteneli şi îi scăpă de frică. De aceea îndată duce vasul la țărm. Şi ce se zugrăveşte în acestea ca într-un chip, am lămurit în cele de mai sus. Dar observă acum că, după ce S-a pogorât Iisus din munte, unii întârzie să-I urmeze şi pornesc ultimii spre El. Şi vin a doua zi. Iar Evanghelistul, observând acest fapt, îl menționează. Apoi, înconjurându-L, încearcă să-L linguşească cu cuvinte frumoase. Hristos însă îi loveşte, adresându-le o mustrare aspră şi fierbinte, ca să ne gândim şi noi că, după ce vine Domnul la noi din ceruri, cererea celor plăcute oamenilor e zadarnică şi nefolositoare şi nu e timpul potrivit a urma Lui (pentru acestea). Iar dacă se apropie unii, socotind că-L înmoaie cu vorbe dulci, nu-L vor întâlni ca judecător bun şi blând, ci ca pe Unul ce mustră şi bate. Această linguşire a celor mustrați şi însăşi mustrarea le poți vedea în cuvintele Mântuitorului, când spune: „*Mulți Îmi vor zice în ziua aceea*," adică a Judecății, „*Doamne, Doamne, nu în numele Tău am scos draci? Dar atunci voi mărturisi lor: Amin, zic vouă, niciodată nu v-am cunoscut pe voi*" (Mt. 7, 22-23). Căci nu M-ați căutat pe Mine, zice, în chip curat, dar nici nu M-ați iubit, nici nu v-ați remarcat în sfințenie. Căci prin acestea v-aş fi cunoscut. Dar pentru că v-ați arătat evlavia în scop negustoresc şi redusă la aparențe şi la putința de-a fi doar presupusă, mărturisesc cu dreptate că nu vă cunosc. Deci, ceea ce spunem că înseamnă în propoziția amintită: „*Doamne, Doamne*," aceea înseamnă şi aici: „*Învățătorule*."[610] Deci, pe cât va fi pedeapsa de amară, pe atât trebuie să nu cădem în lipsa de bărbăție, nici în slăbiciunea diferitelor păcate, întemeindu-ne pe bunătatea lui Dumnezeu, ci să ne pregătim prin fapte spre ieşirea din viața aceasta, lucrând în țarină până ce suntem în lumea aceasta. Căci Mântuitorul a interpretat lumea ca țarină.[611] Deci trebuie folosită şi ea spre dovedirea sfințeniei şi a dreptății la judecata dumnezeiască. Căci nu va vedea cineva pe Judecător iubitor de oameni fără motiv. Şi nu va da iertare pentru păcatele pentru care s-a cerut iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Care mântuieşte, cedând cuvintelor goale care cer mila Celui de Care trebuiau să asculte, chemându-L spre mântuire. „*Nu lucrați pentru mâncarea care se strică, ci pentru mâncarea ce rămâne pentru viața veşnică*" (In 6, 27).[612]

---

[610] De la Hristos nu trebuie să aşteptam satisfacții lumeşti: trai bun, onoruri. Nu în scopul acesta trebuie să-L predicăm. Să nu ne facem o profesiune rentabilă din afişarea credinței în El. Acestea ne vor aduce condamnarea la Judecata finală.

[611] Țarina sau lumea în care trebuie să lucrăm, ca să arătăm aceasta la Judecată ca o dovadă a sfințeniei şi dreptății noastre, este formată în mod principal din oameni. Vom avea să dovedim sfințenia şi dreptatea noastră prin faptele de sfințenie şi de dreptate pe care le-am făcut pe seama celorlalți oameni. Aceasta se va arăta şi în aceea că n-am căutat să adunăm din bunurile lumii prea multe pentru noi, ceea ce va îndemna şi pe alții să facă la fel. Sfințenia nu e o calitate ce se câştigă în izolare, decât doar în sensul de-a renunța la lupta cu alții pentru bunurile vieții. Dreptatea e o calitate a insului în măsura în care n-a căutat să pună pe alții în situații de inferioritate, ci a luptat cu sine pentru a rămâne în slujirea lor, prin smerenia sa dându-le şi altora pildă în această direcție.

[612] Hristos, după ce a mustrat mulțimea că-L caută pentru a le da în continuare mâncarea trupească, le cere să nu vină la El pentru această mâncare stricăcioasă, ci pentru cea care-i hrăneşte pentru viața veşnică, sau pentru creşterea lor spirituală, sau în iubire. Ea îi va pregăti pentru viața veşnică.

Lărgind învățătura spre un înțeles obștesc și mai general, Pavel ne învață, zicând: „*Cel ce seamănă în trup, din trup va secera stricăciune. Iar cel ce seamănă în duh, din duh va secera viața veșnică*" (Gal. 6, 8). Spune că seceră în trup cei ce-și lasă libere toate frânele prin plăcerile trupului, alergând spre tot ce voiesc, nedistingând nicidecum ceea ce le este de folos de ceea ce obișnuiește să-i păgubească și să-i facă nedrepți, neobișnuiți să afle ceea ce convine Dătătorului de lege, ci atrași fără judecată numai spre ceea ce e dulce și trecător și necondamnând nimic din cele văzute. Și afirmă că secerăm în duh cele prin care Sfântul Duh voiește să ne distingem, folosind toată râvna înțelegerii noastre în grija încordată pentru cultivarea celor bune, în așa fel că, dacă nu ne-ar sili vreun motiv natural și de neînvins să dăruim trupului mâncare, nu am răbda să ne coborâm niciodată la preocuparea de ele.[613] Socotesc deci că se cuvine să nu ne facem nici o grijă din satisfacerea poftelor trupului, ci să ne gândim numai la cele foarte necesare și să ne silim spre cele care se referă la viața veșnică și dumnezeiască. Căci a ne minuna de cele ce fac plăcere trupului și a nu socoti de nimic ceea ce e mai înalt decât săturarea pântecelui e ceva animalic și propriu celei mai de jos iraționalități. Iar alipirea de cele bune, silința de-a se remarca în virtuți și a se supune legilor Duhului, de a-și însuși cu mare cuviință cele despre Dumnezeu, ce ne întăresc în mântuire, socotesc că nu trebuie să ignorăm că sunt proprii celui ce-și cunoaște propria fire și a făcut pe animalul cuvântător după chipul Celui ce l-a creat. De aceea spune și Mântuitorul însuși: „*Nu vă îngrijiți spunând: Ce vom mânca, sau ce vom bea, sau cu ce ne vom îmbrăca*" (Mt. 6, 31), socotind că sufletul este mai mare decât mâncarea, și trupul mai mare decât îmbrăcămintea, fiindcă sunt mai cinstite decât cele de care ne îngrijim. Căci, atunci când trupul se simte bine și se îngrașă de mâncăruri ce i se potrivesc, acestea nu sunt de nici un folos bietului suflet. Iar sufletului îi răsare mare vătămare din cele potrivnice. Căci îl duc spre focul veșnic, deoarece e necesar ca cei ce nu și-au procurat nici un bine să ajungă la osândă pentru aceasta. Iar cel ce se înfrânează prin cugetarea cuvenită și se supune legilor Duhului se mântuiește în mod necesar în amândouă (în suflet și în trup). Este deci una dintre cele mai mari nebunii să ne îngrijim de trupul trecător, care încă nu s-a stricat, câtă vreme ar trebui să cugetăm că nimic din cele iubite de el nu va rămâne și că trebuie să-l socotim ca trecător. Deci se cuvine să ne dăruim cu atât mai mult grijilor pentru suflet, cu cât acesta e mai înalt decât trupul. Astfel, dând întâietate celor superioare față de cele inferioare și alegând astfel dreapta judecată, vom deveni judecători credincioși și înțelepți, și nu vom dărui altora dreptatea în gândurile bune, ci le vom atribui capetelor proprii. Să nu lucrăm deci, cum zice Mântuitorul, pentru mâncarea pieritoare. Căci ajungând în stomac și însetând pentru foarte scurt timp de o plăcere josnică, mintea noastră pleacă spre cele lepădate și se întoarce iarăși spre stomac. Iar mâncarea duhovnicească, sprijinind inima, conduce pe om spre viața veșnica, pe care făgăduiește să ne-o dăruiască Hristos însuși, zicând: „*...pe care Fiul Omului o va da vouă*," împletind omenescul cu ceea ce e dumnezeiesc. Și, unind întreaga taină a iconomiei cu trupul în lume, se dă de înțeles mâncarea tainică și duhovnicească prin care trăim și cu trupul, și cu sufletul în El. Dar să-L privim spunând acestea mai dezvelit în cele ce urmează. Căci trebuie folosit cuvântul pentru timpul și locul potrivit.

---

[613] Trupului trebuie să-i dăm numai cele strict necesare. Să nu ne facem o preocupare din satisfacerea plăcerilor lui, care nu-i sunt necesare întreținerii. E un fapt de care nu ține seama teoria „societății de consum", afirmată în timpul nostru.

CAPITOLUL 5

UNUL-NĂSCUT ESTE PECETEA IPOSTASULUI LUI DUMNEZEU-TATĂL ŞI NU ESTE, SAU NU SE CUGETĂ ALTĂ PECETE DECÂT EL

„*Pe care Fiul Omului o va da vouă. Căci pe El L-a pecetluit Dumnezeu-Tatăl*” (In 6, 27)

N-a ignorat însă, ca Dumnezeu, păcatele ce vor proveni din neştiinţa iudaica şi prin care au coborât de multe ori la sălbăticie. Căci ştia că vor cugeta prin ei înşişi, privind numai la trup şi necunoscând pe Dumnezeu-Cuvântul aflător în el. Cine e deci Acesta care Se comunică prin cuvintele Sale demne de Dumnezeu? Cine va da oamenilor hrana care conduce spre viaţa veşnică?[614] Căci acest lucru este cu totul străin firii omeneşti, fiind propriu numai lui Dumnezeu cel peste toate.[615] Deci Mântuitorul anunţă aici vorbirea Sa şi pregăteşte prin adaosul potrivit al cuvintelor Sale aşteptata deschidere a minţii lor.[616] Căci spune că Fiul Omului le va da lor mâncarea spre viaţa veşnică, afirmând îndată că El a fost pecetluit spre aceasta de Tatăl. „*A fost pecetluit*” e pus în loc de „a fost uns”. Căci e pecetluit Cel uns, fiindcă El a luat prin fire chipul care arată spre Tatăl.[617] Ceea ce a spus aici e asemenea cu a zice: Nu îmi va fi cu neputinţă să vă dau vouă mâncarea care rămâne, ca una care vă duce spre viaţa şi desfătarea veşnică.[618] Căci, deşi sunt văzut ca unul dintre voi, adică om cu trup, am fost uns şi pecetluit de Dumnezeu şi Tatăl spre asemănarea întocmai cu El. Căci veţi vedea, zice, în Mine pe Acela, iar pe Mine iarăşi în Acela în mod natural (In 14, 10),- chiar dacă M-am născut om din femeie pentru voi, potrivit raţiunii negrăite a iconomiei (întruparea în vederea mântuirii oamenilor). Căci pot să fac toate prin puterea proprie lui Dumnezeu şi

---

[614] Cei ce cugetă numai la cele trupeşti nu văd că şi în trup este Dumnezeu-Cuvântul. Eu despart în mod ireal trupul de Dumnezeu-Cuvântul, sau de Hristos, Care are in Sine şi raţiunea trupului şi Care Şi-a putut face trupul omenesc trup al ipostasului Său dumnezeiesc. Dar trupul primeşte viaţa de la Dumnezeu-Cuvântul şi deci şi de la Hristos prin sufletul raţional şi organizator. De aceea, tot de la Dumnezeu-Cuvântul, neîntrupat şi apoi întrupat, sufletul e menţinut activ in raţiunea şi lucrarea organizatoare a trupului. Dar Dumnezeu-Cuvântul întrupat, sau Hristos, nu numai ea menţine sufletul în activitatea lui raţională şi organizatorică, ci îl şi hrăneşte şi conduce într-o viaţa mereu îmbogăţită, deci veşnică, chiar prin cuvintele omeneşti pe care le foloseşte. Prin aceste cuvinte - ca raţiuni mai înalte şi mai vii - Se face simţit El însuşi ca Persoană în dialog cu persoana umana care crede în El.

[615] Numai ca Dumnezeu cel mai presus de toate, deci în stare să Se îngrijească de toate, ca Creatorul lor, Hristos poate da oamenilor care primesc dialogul cu El prin credinţă, cuvintele vieţii veşnice, ca şi cuvinte pline de puterea Sa.

[616] Prin cuvintele de faţă: „Fiul va da vouă hrana spre viaţa veşnica” se anunţă hrana pe care le-o va da oamenilor prin învăţătura, sau prin cuvintele Sale. Dar prin aceasta deschide gura oamenilor pentru aceasta hrană. Sfântul Chiril nu spune că va deschide urechile lor, ci gura lor, ca să arate că cuvintele Mântuitorului sunt o hrană pe care omul şi-o însuşeşte deplin, mâncând-o.

[617] Tatăl, punând pecetea Sa pe Fiul, Îl arată ca şi chip al Lui. Dar pecetea ce o pune o persoană pe alta e fluidă, nu rămâne la suprafaţa celei de a doua, ci o pătrunde în întregime. Aceasta o face Tatăl cu Fiul, chiar şi ca Dumnezeu, întrucât Îl naşte. De aceea zice Hristos că în El se vede Tatăl, şi invers. De aceea, pecetluirea Fiului de către Tatăl o numeşte Sfântul Chiril şi ungere. Dar se spune că Fiul este uns de Tatăl mai ales ca om, întărind şi în El, ca om, chipul dumnezeiesc al Tatălui. De fapt, despre om se spune că e chipul lui Dumnezeu întrucât e chipul chipului Tatălui, adică chipul Fiului. De aceea, se spune despre om că e „după chipul lui Dumnezeu,” adică, conform Fiului. Fiul lui Dumnezeu face deplin pe om după chipul Său, prin asumarea firii umane în ipostasul Său. El este prin aceasta şi „chipul” lui Dumnezeu şi „după chipul”. Dar, întrucât şi umanitatea e purtată în El de Fiul, sau de chipul, se poate spune despre Hristos şi ca om că e chipul lui Dumnezeu. Şi deci şi despre om, unit cu El, se poate spune la fel. În Fiul ca chip se arată Tatăl ca model, şi, deci, şi în omul unit cu Hristos.

[618] Iisus, afirmând că dă mâncarea spre viaţa veşnică, sau că Se dă pe Sine ca astfel de viaţă, întrucât are în Sine pe Tatăl, Se afirmă iarăşi ca Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu, deşi S-a făcut om. Fiul lui Dumnezeu rămâne în om spre viaţa veşnică, nu se epuizează.

nu-Mi lipseşte în nici un fel tăria existentă în Cel ce M-a născut. Şi dacă Dumnezeu şi Tatăl vă dă hrana duhovnicească spre viaţa veşnică, v-o va da şi Fiul venit în trup, o dată ce este chipul întocmai al Lui, înţelegându-se prin aceasta asemănarea în toate, nu după însuşirile trupului, nici după ceva din cele văzute în chipul trupesc, ci în slava dumnezeiască şi în puterea egală şi în stăpânirea împărătească. E de observat însă iarăşi că, spunând că Fiul Omului va dărui cele cuvenite lui Dumnezeu să le dăruiască şi că El s-a pecetluit spre a fi chip al lui Dumnezeu şi Tatăl, nu suportă o împărţire care ar despărţi de fiimea adevărată templul luat din Fecioară, ci Se defineşte pe Sine şi voieşte să fie înţeles iarăşi ca Unul. Căci Unul este Hristos, Cel venit la noi în mod real, Care a îmbrăcat ca pe o porfiră împărătească veşmântul Său, adică trupul omenesc, sau templul cel din suflet şi trup, deşi Hristos este Unul din amândouă.[619]

Dar, o, bunule, va zice iarăşi duşmanul lui Hristos, acordă adevărului puterea de-a se impune; nu sofistica cuvântul, atrăgându-1 spre ceea ce voieşti tu, fără să se cuvină. Iată cum ni se arată şi prin acestea în mod clar că Fiul nu este din fiinţa Tatălui, ci mai degrabă este imagine a fiinţei Lui. Ceva de felul acesta spunem, zice, şi noi, că este pecetea sau sigiliul imprimat ca în ceară sau în alte materii capabile să-l primească. Fiinţa îşi întipăreşte în cel ce o primeşte numai asemănarea celui ce o imprimă, fără să se păgubească acesta cu nimic. Astfel Tatăl, imprimându-Se întreg în Fiul şi însemnându-Se în El prin asemănarea cea mai exactă, nu are nici o parte a Fiului Lui, ci se înţelege având numai o imagine şi asemănare exactă.

Să vadă iarăşi iubitorul de învăţătură pe potrivnicul, care şi acum îşi înalţă ca un şarpe capul plin de otravă. Dar cel ce „*zdrobeşte capetele balaurului*” îl zdrobeşte şi pe acesta şi ne va da puterea să scăpăm de teoriile sucite ale lui. Să ne spună deci cel ce ne loveşte acum cu aceste cuvinte mincinoase: Pecetea, sau sigiliul format din vreo materie, fie din fier, fie din aur, oare imprimă chipul ei în cele în care se întipăreşte ori va fi sau se va cugeta sigiliu fără chip? Dar oricine, chiar dintre ei, va mărturisi, şi nu de bună voie, atras de ceea ce se cuvine, adevărul, că pecetea se vede în chip. Şi, fără chip, după raţiunea cuvenită, pecetea nu se vede nicidecum. Când deci dumnezeiasca Scriptură mărturiseşte că Fiul este „*chipul ipostasului lui Dumnezeu-Tatăl*” (Evr. l, 3), adică este în şi din ipostasul Lui în mod natural, Tatăl în cine Se întipăreşte, sau prin cine altul Îşi pune chipul propriu ca o pecete? Nu va spune cineva că Tatăl nu este într-un mod potrivit lui Dumnezeu ceea ce este Fiul, iar Acesta nu este chipul Celui ce L-a născut, pe Care, văzându-L cineva duhovniceşte, Îl vede pe Tatăl însuşi.[620] De aceea şi spune Fiul despre Sine însuşi că este în Tatăl în mod natural (prin fire), deşi El este din Tatăl în ceea ce priveşte existenţa pe care o are. Este în Tatăl, precum şi strălucirea este

---

[619] Fiul, fiind chipul Tatălui, este aceasta şi în trup. Căci El rămâne Unul şi după întrupare. Porfira, în care se îmbrăca împăratul, nu e văzută în mod despărţit de El. _E1 însuşi se vede prin ea, se mişcă prin ea. Templul nu e despărţit de Dumnezeu cel din El. În acest caz, n-ar mai fi templu. Umanitatea formată din suflet şi trup e templul lui Dumnezeu. Ca atare, e plină de lumina lui Dumnezeu şi se resimte de prezenţa lui Dumnezeu în ea. Aşa cum nu se poate despărţi eul meu de actele sale, de organele trupeşti prin care lucrează, aşa nu poate fi despărţit ipostasul lui Dumnezeu-Cuvântul de umanitatea asumată prin care lucrează. Desigur, eul meu se resimte de durerile trupului, căci el e cel care le simte. Aşa şi în Hristos, Fiul lui Dumnezeu trăieşte cele omeneşti, deci nu e despărţit de acestea şi nici acestea de El. Desigur, umanitatea asumată de Fiul nu e întru totul pasivă, ca o haină cu care se îmbracă împăratul, sau ca templul în care este prezent Dumnezeu. Ea are o voinţă a ei. Iar voinţa aceasta activă şi pătimitoare este însuşită de ipostasul Cuvântului, dar prin aceasta nu e schimbată în ceea ce-i este propriu. Numai păcatul nu se mai află în această voinţă devenită a ipostasului dumnezeiesc. Dar chiar pătimind şi lucrând cele ale firii omeneşti, ipostasul Cuvântului rămâne Cuvântul dumnezeiesc.

Din înţelegerea umanului ca veşmânt şi templu al lui Dumnezeu trebuie reţinută în special ideea că umanul e haina cea mai potrivită şi locaşul cel mai propriu al lui Dumnezeu. În nimic nu Se poate arăta El atât de propriu ca în umanitate şi prin ea, prin raţiunea, prin cuvintele, prin simţirile ei.

[620] Nu se poate inversa, adică nu se poate spune că şi Tatăl este chipul Fiului, precum Fiul, chipul Tatălui. Dar nu se poate despărţi între pecete şi Tatăl, căci se spune că Fiul e pecetea ipostasului Tatălui. De aceea e şi chipul Lui. Pecetea nu e alta decât ipostasul. Cei ce spuneau că Fiul e chipul Tatălui, dar că nu e din fiinţa Lui, despărţeau între Tatăl şi pecete.

în cel ce emite strălucirea; şi e altceva după raţiunea cuprinsă în cugetare şi, iarăşi, nu altceva, ca contemplat împreună cu El, pentru că se spune că este din El şi iarăşi este în El.[621] Şi acestea nu trebuie înţelese ca cele ce se împart şi se despart în general şi după fiinţă. Căci sunt una după identitatea fiinţei şi se văd prin înţelegere ca cele ce se deosebesc, dar nu se despart.[622] Dar nu se pecetluieşte de către Tatăl Cuvântul gol sau fără trup (născut) din fiinţa Lui, ci mai degrabă se pecetluiesc prin El cele ce sunt ridicate la asemănarea cu Dumnezeu prin asumare, precum înţelegem ceea ce spun unii: „*însemnatu-s-a peste noi lumina feţei Tale, Doamne*" (Ps. 4, 6). Căci zice că Fiul este faţă a lui Dumnezeu şi Tatăl. Iar aceasta este iarăşi pecete. Iar lumina din Fiul este harul ce trece la creatură prin Duhul, har prin care ne remodelăm după Dumnezeu prin credinţă, primind ca printr-un sigiliu conformitatea cu Fiul, Care este chipul Tatălui, ca să ne facem după chipul şi asemănarea Creatorului.[623] Iar deoarece Fiul este în mod recunoscut faţa lui Dumnezeu şi Tatăl, El este şi pecetea (chipul) în Care se imprimă Dumnezeu.

Da, aşa este, zice potrivnicul. Dar, dat fiind că spunem că Dumnezeu Se imprimă în sfinţi prin Duhul, nu se află în Fiul nimic din cele pe care le cauţi tu. De aceea, repetând iarăşi, vom zice: Pecetea, cea înţeleasă din fier sau din aur, imprimă asemănarea ei materiilor în care se întipăreşte, neomiţând din ea nimic, însemnându-se numai ea în cei ce o primesc prin lucrare. Aşa înţelegem că s-a pecetluit, de către Tatăl, Fiul, Care nu are deci nimic din fiinţa Tatălui, ci primind numai asemănarea exactă şi fiind altceva decât Tatăl, ca chip al arhetipului. O, ce paranoia nemăsurată şi cugetare primejdioasă! Noi am spus că Fiul este chipul Tatălui şi că în El s-a pecetluit un altul, şi nu El însuşi, ca să nu fie El însuşi pecete a Lui.[624] Tu însă, respingând fără dreptate învăţătura despre acestea, nu te ruşinezi să-I recunoşti Cuvântului numai asemănarea prin lucrare.[625] Deci, după voi, va fi Fiul Dumnezeu numai prin unele trăsături, şi deloc prin fire, fiind numai format şi având numai un chip asemenea Născătorului. Sau poate, după voi, nici nu mai există peste tot un Născător. Căci prin acestea e necesar să desfiinţaţi şi toată naşterea, chiar dacă nu voiţi.[626] Dar despre trebuinţa de-a crede că

---

[621] Fiul e din Tatăl, strălucind din El, dar e şi în Tatăl, pentru că strălucirea, venind din Cel ce străluceşte, este în El. Se întâmplă aceasta şi în relaţiile omeneşti. Copilul este din mamă, dar mama îl simte şi în ea. În iubirea dintre mamă şi copil nu se poate spune că, fiind copilul din ea, mama nu-l simte şi în ea. Abia creştinismul, prin învăţătura despre Sfânta Treime, a dat un temei tainei relaţiilor dintre persoane.

[622] Vorbeşte în general despre cele de o fiinţă. Cele ce se nasc se deosebesc ca ipostasuri de cele din care se nasc, dar nu se despart. Aceasta are loc şi la oameni.

[623] Nouă ni se potriveşte mai bine să ni se spună că suntem „*după chipul şi după asemănarea lui Dumnezeu*," decât „chipul şi asemănarea Lui". Fiul este chipul şi asemănarea Tatălui, iar noi, „*după chipul şi asemănarea*" Acestuia, prin unirea noastră cu El. Dacă Fiul n-ar fi chipul sau pecetea Tatălui, prin unitatea Lui de fiinţă cu Tatăl, nici noi n-am putea fi după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. În limba română termenul chip având sens mai larg, ni se poate spune şi nouă că suntem chip al lui Dumnezeu. Dar nu în sensul că purtăm pe Tatăl ca pecete în noi, cum îl poartă Fiul. Numai întrucât avem unirea cu Fiul suntem şi noi după chipul lui Dumnezeu. Căci şi Fiul este Dumnezeu. Omul e chip al lui Dumnezeu, pe de o parte, în sensul că e „*după chipul*," Care e Fiul, pe de alta, în sensul diferit în care e Fiul. Omului spunându-i-se chip, se precizează că e totuşi creatură, deci nu din fiinţa Tatălui, pe când Fiul Unul-Născut e chiar prin aceasta chip necreat, de o fiinţă cu Tatăl.

[624] Dacă în Fiul nu s-ar imprima Tatăl ca Altul, Fiul n-ar mai fi chip al Altcuiva, prin pecetea pusă de Altul asupra Lui. De ce s-ar mai numi atunci chip al Tatălui, purtător al pecetei Lui ca ipostas real?

[625] Cei ce nu recunoşteau pe Fiul ca fiind de o fiinţa cu Tatăl recunoşteau numai o asemănare cu Acesta, imprimată de o anumită lucrare a Lui. Dar credinţa creştină vede chiar în om mai mult decât o simplă asemănare cu Dumnezeu prin lucrare. Căci, dacă Fiul lui Dumnezeu Se face şi om, comunicându-ne nouă filiaţia Lui prin unirea cu El, ne face mai apropiaţi de Dumnezeu decât puteau admite adversarii deofiinţimii Fiului cu Tatăl.

[626] Dacă nu e o unire după fiinţă între Tatăl şi Fiul, nu mai are loc nici naşterea Lui de către Tatăl. Nu mai există deci un Tată şi un Fiu în Dumnezeu. Iar dacă Hristos nu mai este Fiu al lui Dumnezeu-Tatăl, nici noi, unindu-ne cu Hristos, nu mai suntem „*după chipul*" lui Dumnezeu. Fără Sfânta Treime nu e cu putinţă ieşirea omului din închisoarea creatului muritor, nu e cu putinţă să fie chip al lui Dumnezeu şi să se îndumnezeiască prin har. Pe cât de important este ca Dumnezeu să fie personal, tot pe atât de important

Fiul S-a născut din Tatăl, am vorbit mult, sau se va mai vorbi la timpul său.

De aceea ne vom opri în mod cuvenit la cele de față, punându-le celor ce obişnuiesc să-şi deschidă gura fără grijă întrebarea: Oare nu cumva ceea ce e dat se poate şi lua, şi ceea ce s-a adăugat nu vor recunoaşte că se poate şi pierde? Sau nu se poate şi arunca tot ceea ce se iveşte şi nu e înrădăcinat prin fire? Dar e vădit aceasta, chiar dacă nu e de acord vreunul dintre ei. Deci, conform acestora, Fiul se va goli, lipsindu-Se câteodată de asemănare. Căci, precum ziceți, numai prin lucrare s-au întipărit în El cele ale Tatălui, neavând nimic propriu din prerogativele Tatălui, ci înțelegându-se şi fiind total altul decât Cel ce L-a născut şi tăiat în întregime de ființa Lui.[627] Voi socotiți că vedeți lucrurile potrivit celor mai înțelepte gânduri, asigurând pe Tatăl, prin afirmarea că n-a dat nimic din Sine Fiului, ci L-a învrednicit pe Fiul doar de asemănare, ca să nu se cugete vreo pătimire în El. Acesta este lucrul prostesc ce vi se potriveşte. Căci ați ignorat că Dumnezeu-Tatăl, făcându-le toate în chip nepătimitor, va şi naşte nepătimitor şi este mai înalt decât focul.[628] Căci suntem siliți să recurgem şi la acest exemplu îngroşat, ca să înțelegem că arderea din Cel ce naşte nu se efectuează prin pătimire şi tăierea cea după trup. Să audă deci cei tari numai în presupuneri, care socotesc că nu e o boală blasfemia, ci o socotesc mai degrabă o virtute, că, dacă Fiul e văzut împreună cu Tatăl numai în unitatea asemănării, nu va fi sigur în nici una dintre bunătăți, ci va fi primejduit şi în faptul de-a fi Dumnezeu prin fire şi, deci, se va arăta cu putință şi abaterea spre cele rele. În acest caz s-ar fi spus şi către El ceea ce s-a spus către acea căpetenie a celor din Tyr, întrebată ce rațiuni ne silesc să atribuim ale noastre persoanei diavolului: „*Tu ai zis: eu mi-am pus mie pecetea asemănării mele*" (Iez. 27, 3). Dar cel către care s-a zis acest cuvânt se afla căzut din asemănare.[629] Observă deci foarte clar din acestea că cel ce se află numai în asemănarea cu Dumnezeu nu stă sigur în starea neclintită a celor spirituale. Cel pecetluit numai spre asemănarea cu firea Făcătorului nu a ajuns la stăruirea necondiționată în bunătățile în care se află. Căci cade din ele şi se strămută de multe ori, devenind mai slab decât ceea ce era la început. Potrivit acestei rațiuni, Fiul urcă la asemănarea cu Tatăl numai prin aceeaşi lucrare, nesprijinit pe temelia firii, având siguranța numai în pornirile voilor proprii, deci putând suferi şi o schimbare. Iar dacă suferă aceasta, ea este rodul unei alegeri curate, şi nu al unei tării a firii proprii lui Dumnezeu. Deci ce ni s-a făcut nouă, o, bunule, nemaifiind El Fiul adevărat al lui Dumnezeu?[630] Iar dacă, după voi, este astfel şi se va pierde,

---

este ca să fie o ființă comună a celor trei Persoane. Fără un Dumnezeu în Treime, toată existența e fără sens.

[627] Tot ce nu are cineva prin fire, ci datorită vreunei lucrări din afară, se poate şi pierde. Dacă Fiul n-are asemănarea cu Tatăl prin unitatea de ființă cu El, ci printr-o acțiune a Tatălui, Care e deosebit de El prin ființă, poate să se piardă această asemănare.

[628] Tot ce se primeşte prin lucrare de la altcineva se poate pierde. Dacă Dumnezeu ar da ființa Sa Fiului, s-ar micşora chiar în ființă. De aceea, adversarii au rămas consecvenți cu ei înşişi declarând ca Tatăl n-a dat nimic din ființa Sa Fiului, dându-i asemănarea printr-o lucrare exterioară. Dar ei n-au înțeles că naşterea in Dumnezeu nu implică pătimirea desprinderii a ceva din ființa Lui.

[629] Dacă Hristos n-ar fi prin ființa dumnezeiască Fiul lui Dumnezeu, ci numai prin asemănarea dăruită printr-o lucrare, ar putea cădea din ea. În acest caz, s-ar putea socoti că are asemănarea prin Sine, deci că este prin Sine ca Dumnezeu, fără să fie de fapt decât creatură. Dar atunci n-ar fi deosebit de căpetenia căzută a îngerilor, către al cărei chip, căpetenia celor din Tyr, s-au zis cuvintele acelea. Căci „Fiul" acesta n-ar fi mai mare ca acela. Dar ce blasfemie ar săvârşi cineva cugetând pe Hristos astfel! Şi cum ar putea fi socotit astfel El, Care L-a iubit pe Tatăl infinit mai mult decât oricine? De aceea nu vrea să ia locul lui Dumnezeu, sau să se facă independent de El, ci Îl iubeşte. Dar Îl şi prețuieşte cu iubirea şi prețuirea infinite, ca Fiul dumnezeiesc pe Tatăl Său dumnezeiesc, şi socoteşte că are de la Tatăl tot ce are El, ca Fiu al Lui, fiind una în ființă cu Tatăl. Unde ar fi izvorul iubirii în lume dacă nu în Dumnezeu, ca Tată şi Fiu?

[630] Chiar dacă acea creatură, care a primit asemănarea cu El prin lucrarea lui Dumnezeu, îşi păstrează această asemănare prin voia ei, cu ce ne-ar folosi nouă dacă nu e Fiul adevărat al lui Dumnezeu, adică de o ființa cu El? Numai Fiul adevărat al lui Dumnezeu, născut din ființa Lui şi de o ființă cu El, făcându-Se om, ne uneşte şi pe noi cu Sine ca Dumnezeu şi, deci, ne comunică viața Sa veşnică. Numai El ne face şi pe noi, uniți cu El fiind prin har, nu prin naştere, ai lui Dumnezeu. Mântuirea noastră ne vine numai din

pentru ce ne închinăm Lui? Pentru ce e slăvit împreună cu Dumnezeu şi Tatăl? Pentru ce şade deasupra Puterilor celor mai înalte, ca Dumnezeu? Oare, sfinţii Serafimi ignoră, împreună cu noi, că se abat mult de la ceea ce se cuvine slăvindu-L (ca Dumnezeu) pe Cel ce nu este Dumnezeu prin fire? Fiindcă rătăcesc numind Domnul Savaot pe Cel cinstit cu cele egale lor. Căci oare nu spunem că trebuie văzute şi Puterile cele prea înalte, Începătoriile şi Tronurile şi Stăpâniile şi Domniile ca purtătoare ale chipului lui Dumnezeu, pe cât este cu putinţă? Fiindcă, dacă fiinţa cea atât de mică din creaţie, înţeleg omul, a fost cinstită cu atâta frumuseţe, ce motiv ar exista să nu socotim că cele cu mult mai înalte decât noi au fost aşezate cu mult deasupra noastră? Deci, cum Îl numesc pe Domnul Savaot şi stau împrejurul Lui ca nişte străji, slujind ca Împăratului tuturor?[631] Şi pentru ce motiv şade de-a dreapta Tatălui robul, cu Stăpânul, făptura, cu Creatorul?[632] Sau oare nu se cuvine mai degrabă să se laude nepătimirea neclintită prin trezvie, când e văzută în cele create, decât în Dumnezeu cel prin fiinţă, Care are neputinţa pătimirii prin fire?[633] Dar acest lucru este evident, chiar dacă aceia nu o spun. Cine deci va mai suporta aiurelile acestora, sau cum nu vor auzi pe drept cuvântul: „*Vai, celor ce se îmbată fără vin*" (Is. 19, 8)?

Dar poate se vor ruşina de atâtea absurdităţi puse în evidenţă de aceste raţionamente, şi vor spune că Fiul a fost imprimat de Tatăl cu asemănarea cea mai exactă, având o fire neschimbată, chiar dacă nu este din Tatăl. Dar spune-mi, cum va purta ca ceea ce e propriu Lui ceea ce nu e din Dumnezeu după fire? Şi cum nu se va bucura fiinţial de prerogativele fiinţei dumnezeieşti Cel ce provine din Ea prin modul adevărat al naşterii? Căci socotesc că e vădit şi sigur oricui că proprietăţile dumnezeirii prin fire sunt cu totul inaccesibile firii create, şi cele proprii prin fire Aceleia nu se află în nici o alta dintre existenţe în mod egal şi identic. De pildă, neschimbabilitatea lui Dumnezeu prin fire nu este nicidecum aşa şi în noi, deşi o anumită neclintire ne modelează, prin trezvie, după acea neschimbabilitate, neîngăduindu-ne să ne mutăm uşor spre cele ce nu se cuvin. Iar dacă se întâmplă peste tot cum spun aceia, să existe ceva din proprietăţile dumnezeieşti în fiecare dintre cei ce nu sunt din Dumnezeu după fiinţă, ca şi în Acela, spune-mi, ce împiedică să coboare toate cele dumnezeieşti şi în cei ce nu sunt dumnezei prin fire?[634] Căci, dacă va veni în ei una dintre ele în mod neîmpiedicat, adică neschimbabilitatea, vor veni şi celelalte. Şi ce rezultă de aici? Confundarea tuturor. Căci oare, de vor coborî jos cele de sus, cele de jos nu se vor urca spre locul de sus? Şi ce împiedică pe Dumnezeu cel mai presus de toate să coboare la starea noastră, iar pe noi, iarăşi, să fim dumnezei şi aşa ca Tatăl, nemaifiind şi nemaivăzându-se nici o deosebire, dacă vin şi există şi în noi prin fire prerogativele proprii numai lui Dumnezeu?[635] Iar dacă, precum e drept, Dumnezeu şi Tatăl le cuprinde pe

---

Sfânta Treime.

[631] Dacă Hristos ar fi numai o făptură ce are o anumită asemănare cu Dumnezeu, cum ne-am închina Lui ca lui Dumnezeu? Şi cum I s-ar închina toate Puterile cele mai înalte, care sunt şi ele după chipul lui Dumnezeu, numindu-L Domnul Savaot, sau Stăpânul oştirilor, ca pe Dumnezeu?

[632] Dacă Hristos ar fi numai creatură, fie ea cea mai înaltă, cum ar şedea creatura de-a dreapta Creatorului, robul, de-a dreapta Stăpânului, stăpânind peste toate? În aceasta se vede că Hristos nu e numai creatură, ci şi Dumnezeu-Creatorul. Tatăl Îl aşază de-a dreapta Sa, arătând preţuirea ce o dă firii umane, dar numai pentru că ea este asumată de Fiul Său făcut om.

[633] Un motiv pentru care Dumnezeu Tatăl aşază pe Fiul Său întrupat la dreapta Sa e acela că a rămas în trezvia nepăcătuirii chiar cu firea Sa omenească. Tatăl a văzut în Hristos firea omenească ridicată la această curăţie deplină, pe care Dumnezeu o are prin fire, şi prin contribuţia voii ei.

[634] Dacă vreuna din proprietăţile lui Dumnezeu prin fiinţă poate coborî din fiinţa Lui în cei ce sunt păcătoşi, de ce nu s-ar putea coborî toate cele ale fiinţei dumnezeieşti în cele ce nu sunt dumnezei prin fire? E o concepţie care nu mai face o deosebire categorică între fiinţa necreată a lui Dumnezeu şi cele create. E o concepţie panteistă care nu mai vede o deosebire între necreat şi creat. Totul coboară din necreat la treapta creatului. Dar atunci, cine ne mai scapă de mizeriile existenţei create, dacă ea este în fond emanaţie din necreat?

[635] Dacă creatura poate primi însuşiri dumnezeieşti, atunci toţi putem primi aceste însuşiri, ba chiar putem fi ca Tatăl, izvor al tuturor. Se şterge orice deosebire între Dumnezeu şi creaturi. Totul devine relativ, iar

toate cele prin care vom fi ca El, noi rămânem oameni, şi îngerii, împreună cu noi, rămân ceea ce sunt, neurcând deasupra tuturor.[636] Iar dacă s-ar afirma că Dumnezeu, fiind mai presus de orice invidie, adaugă la puterea tuturor puterea Sa, ar fi mulţi dumnezei prin fire, putând toţi crea pământul şi cerul şi toată cealaltă creaţie. Căci cele ce pot face loc în ele prerogativelor Creatorului prin fire, cum n-ar deveni şi ele ca El? Sau ce ar împiedica să apară în aceeaşi slavă cel ce străluceşte prin aceleaşi bunătăţi? Dar să vadă duşmanul lui Dumnezeu ce mulţime de teorii absurde îngrămădeşte prin aceasta, arătând lipsa lui de învăţătură. Însă Dumnezeu Se află în fiinţa Sa proprie, iar creatura se împărtăşeşte de El printr-o legătură duhovnicească, dar nu urcă nicidecum la demnitatea exactă a Aceluia. Pe temeiul acestor drepte judecăţi, vom afla că Fiului Îi aparţine în chip fiinţial neschimbabilitatea. Deci, El este Dumnezeu după fire şi de aceea în mod necesar din Tatăl,[637] ca să nu apară ceva din cele ce nu sunt din El după fire mutându-se la cinstire egală cu El în dumnezeire. Dar, deoarece ne aduc ca argument, socotit de ei de nebiruit din partea noastră, faptul că Fiul este altul decât Tatăl, că chipul faţă de arhetip, şi prin aceasta socotesc că Îl pot tăia de Cel ce L-a născut, se vădesc iarăşi căzuţi nu puţin din cugetarea sănătoasă, tinzând prin aceasta la afirmarea nimicului, care singur poate corespunde cu ceea ce este în mintea lor. Dar pentru ce susţin aceasta în zadar şi pentru ce, din simplul fapt că e altul în existenţă, Îl despart pe Fiul de Tatăl? Căci faptul de-a exista ca ipostas propriu nu-L face pe Fiul străin de fiinţa Celui ce-L naşte. Căci este în mod recunoscut din Tatăl, întrucât este din fiinţa Lui.[638] Şi iarăşi este în Tatăl pentru că este în El prin fire. E ceea ce spune El însuşi, zicând odată: „*Eu de la Tatăl am ieşit şi am venit*” (In 8, 42), iar altă dată: „*Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine*” (In 10, 38). El nu pleacă spre o identitate cu totul separată şi deplină, deoarece Sfânta Treime se cugetă într-o unică Dumnezeire. Şi fiind în Tatăl printr-o raţiune sau relaţie nedistanţată, Fiul va fi înţeles ca o manifestare sau o strălucire, în deofiinţime, din El în mod negrăit. Căci este Lumină din Lumină. Deci, este în Tatăl şi din Tatăl în mod nedistanţat şi deosebit, aflându-Se ca o pecete, sau ca un chip al arhetipului, înţeles într-o existenţă ipostatică proprie.[639] Dar nu dăm în mod simplu această învăţătură, ci o întărim în toate cu pilde luate din Lege, apărând adevărul ei faţă de eterodocşi. Astfel, Legea porunceşte celor din Israel să aducă preţ de răscumpărare, pentru capul fiecăruia, o jumătate de didrahmă. Iar un statir însemna o didrahmă (două drahme). În aceasta se afla ca într-o umbră Hristos, care Se aduce pe Sine pentru toţi, ca de către toţi, preţ de răscumpărare lui Dumnezeu şi Tatăl, aflându-Se cu Tatăl ca într-o didrahmă, dar nu în mod despărţit, deoarece într-o monedă (într-un statir) se aflau

---

relativul este suprema realitate, cu toate mizeriile lui. Totul devine astfel inexplicabil. Căci ultima explicaţie a tuturor nu poate fi dependenţa reciprocă a tuturor.

636 Numai dacă este un Tată, ca origine neschimbată a tuturor prin fiinţă, rămân toate ceea ce le-a dat El să fie: oamenii, oameni, îngerii, îngeri, neschimbându-se mereu calitatea tuturor, ca în panteism, care nu vede o deosebire de fiinţă între Dumnezeu şi creaturi.

637 În panteism, toate se schimbă, trecând una în alta. Dar aceasta le lipseşte pe toate de sens. Numai un Dumnezeu neschimbat în fiinţă, deosebit de creaturile schimbătoare, reprezintă un sens. Dar El are acest sens pentru că în El sunt totodată trei Persoane ce se preţuiesc şi se iubesc, trei Persoane neschimbate şi eterne. E o lume de care se folosesc persoanele omeneşti. Ele sunt într-un fel aceleaşi, deci de valoare veşnică, dar, în alt fel, schimbătoare, pentru ca ele cresc din infinitatea lui Dumnezeu şi prin relaţiile dintre ele, sau se sărăcesc până la moarte spirituală, când nu mai practică aceasta iubire. Numai pentru ca există un Dumnezeu al iubirii interpersonale nemărginit, deci neavând spre ce creşte, poate ajuta şi persoanele umane, pe de o parte, să rămână identice în importanţa lor, pe de alta, să crească din El însuşi. În această creştere ne ajuta mai ales Fiul lui Dumnezeu întrupat. Dumnezeu, fiind Tată şi Fiu şi Duh Sfânt, e şi neschimbat, şi viu prin iubire, putând crea persoane omeneşti de valoare eternă şi în creştere eternă în legătura iubitoare cu El şi între ele. Fără un Dumnezeu al iubirii interpersonale, nu s-ar putea crea o lume, din iubire, şi aceasta n-ar putea fi dusă la o desăvârşire nesfârşită prin iubire.

638 Arienii declarau vag că „Fiul” este „din” Tatăl, dar nu recunoşteau ca este din fiinţa Lui, ci doar din puterea Lui.

639 Fiul e pecetea Celui ce Se arată în ea ca modelul nedespărţit de Acesta, dar Se vede totuşi ca un chip deosebit de model.

cele două drahme. Aşa trebuie înţeles şi Fiul în raport cu Tatăl, şi Tatăl iarăşi în raport cu Fiul, Amândoi într-o fire, distinct fiecare, ca existând în ipostas deosebit, dar nu despărţit, nici unul fără altul. Şi, precum erau într-o monedă două drahme, fiecare dintre ele fiind de aceeaşi măsură şi nici una mai mică decât cealaltă, aşa să înţelegi nedeosebirea fiinţei Fiului faţă de a lui Dumnezeu-Tatăl, sau, iarăşi, a Tatălui faţă de cea a Fiului.[640] Aceasta va arăta tuturor toate cele ce se spun despre Fiul, sau învăţătura sănătoasă despre El.

„*Deci au zis Lui: Ce să facem ca să împlinim lucrurile lui Dumnezeu*?” (In 6, 28)

Întrebarea nu vine dintr-o bună cugetare, dar nici, cum bănuiesc unii, dintr-o iubire de învăţătură a acelora. Cuvântul a provenit mai degrabă dintr-o mare îngâmfare. Ca şi când n-ar fi cerut să mai afle nimic pe lângă cele ce le ştiau, ei zic: Ne ajung cele scrise prin Moise. Ştim, nu mai puţin decât trebuie, cele spre care trebuie să tindă cel ce cunoaşte lucrurile dumnezeieşti. Ce vei aduce Tu nou la cele poruncite în acel timp? Ce ne vei învăţa deosebit de ceea ce ni s-a făcut cunoscut mai înainte prin cuvintele dumnezeieşti? Deci, întrebarea era mai mult din dispreţ decât din voinţa reală de învăţătură. O vezi aceasta şi de la fericitul Matei. Căci un tânăr, învăluit în bogăţia bunurilor trecătoare, simţea că trebuie să intre şi în slujirea lui Dumnezeu. Deci, venind la Iisus, a întrebat cu interes ce trebuie să facă spre a se face şi moştenitor al vieţii veşnice. Domnul îi zice: „*Cunoşti poruncile: Să nu ucizi, să nu desfrânezi, să nu juri strâmb*” şi toate cele ce urmează. Iar declarând acela că le ştie pe toate şi ceea ce cer ele sunt mai prejos de purtările lui, deşi nu cunoştea tot înţelesul lor, spune: „*Toate acestea le-am păzit din tinereţile mele. Ce-mi mai trebuieşte*” (Mt. 19, 20)?

Ceea ce face acela, unind mândria cu lipsa de învăţătură, prin spusa: „*Ce-mi mai trebuieşte*,” fac şi aceştia. De aceea, din multa lor îngâmfare şi păruta lor înţelepciune, zic: „*Ce să facem ca să împlinim lucrul lui Dumnezeu*?” Deci, bună este cugetarea cumpătată, şi lucrul sufletului nobil este a socoti că învăţătorii cunosc mai bine cele de folos şi a primi astfel învăţăturile lor, ca pe ale unora ce sunt într-o cunoştinţă mai bună. Căci, cum vor fi primiţi în slujirea de învăţători dacă nu vor fi socotiţi superiori în cunoştinţă faţă de mintea celor pe care îi călăuzesc, când de abia pot urca la măsura acelora în înţelegerea celor pe care le predau, după spusa Mântuitorului: „*Nu este ucenicul mai presus de învăţător*” (Mt. 10, 24) şi: „*Ajunge ucenicului să fie ca învăţătorul său*” (Mt. 10, 25)?

„*A răspuns Iisus şi a zis lor: Acesta este lucrul lui Dumnezeu,*
ca să credeţi în Cel pe care L-a trimis Acela” (In 6, 29)

Domnul loveşte iarăşi cu asprime, deşi acoperit şi umbrit, nebunia celor ce întrebau. Şi va vedea cineva aceasta, privind doar la cuvântul simplu că Iisus nu le porunceşte lor nimic altceva decât că trebuie să creadă în El. Dar, dacă va cugeta mai atent la cuprinsul celor spuse, va vedea că ele se referă şi la altceva. Căci, privind foarte bine la acestea, vede că dă răspunsul cuvenit nebuniei acelora. Aceia, socotind că împlinesc din belşug lucrul lui Dumnezeu păzind cele învăţate prin Lege, dispreţuiau cu necredinţă învăţătura Mântuitorului nostru, spunând: „*Ce vom face ca să împlinim*

[640] Legea veche poruncea să se dea ca preţ de răscumpărare pentru orice om o drahmă, dar într-un statir se cuprindeau două drahme. Această drahmă era umbra lui Hristos. El Se află intr-o fire cu Tatăl, dar e distinct de El întrucât numai El Se aduce Tatălui. Hristos Se aduce preţ de răscumpărare „pentru toţi, ca de către toţi”. Se identifică oarecum cu fiecare, încât, aducându-Se pentru fiecare, face pe acela să simtă că el Îl aduce, sau că în Hristos se aduce pe sine. Hristos Se simte una cu cel pentru care Se aduce, în aşa fel că acela e cel ce se aduce. Toata explicarea cuvintelor lui Hristos despre pecetea Tatălui în El (In 6, 27) a fost o pledoarie a Sfântului Chiril pentru unitatea de fiinţă a Fiului cu Tatăl. Fără această unitate de fiinţă a Fiului întrupat cu Tatăl, n-am fi putut fi mântuiţi prin unirea cu Fiul lui Dumnezeu.

lucrul Domnului?”[641] Deci, trebuia să-i arate pe ei încă foarte depărtați de slujirea prea iubită a lui Dumnezeu şi ca necunoscând nimic din bunătățile adevărate, ca cei ce, alipiți de litera Legii, au mintea plină de chipuri şi de forme. De aceea El opune rodul credinței cu multă tărie respectării formei Legii: „*Acesta este lucrul lui Dumnezeu, ca să credeți în Cel pe care L-a trimis Acela*.”[642] Iar acesta este, zice, nu ceea ce ați socotit voi, care priviți numai la chipuri, ci învățați, chiar fără voie, că Dătătorul Legii nu S-a mulțumit niciodată numai cu jertfele voastre de boi, nici nu cere Dumnezeu să I se junghie oi. Şi ce preț are tămâia, chiar dacă umple aerul cu fum binemirositor? Sau la ce va folosi țapul, sau aducerile de smirnă greu de procurat? Nu mănâncă Dumnezeu carne de tauri, nici nu bea sânge de țapi. A cunoscut toate păsările cerului şi frumusețea țarinii (Ps. 49, 12). A urât şi a respins sărbătorile voastre, cum zice El însuşi (Is. l, 13-14; Amos 5, 21-22). Dar nici n-a vorbit părinților voştri despre arderile de tot şi despre jertfe. Deci, nu acestea sunt lucrul lui Dumnezeu, ci mai degrabă acela ca să credeți în Cel pe care El L-a trimis. Căci cu adevărat este mai bună mântuirea prin credință decât păzirea Legii prin chipuri, şi harul care îndreptează decât porunca ce osândeşte. Deci, credința în Hristos este un lucru al sufletului iubitor de Dumnezeu şi e mult mai de preț silința de-a se înțelepți din cuvintele despre El, decât a rămâne în umbrele Legii.[643]

Să te minunezi iarăşi, pe lângă acestea, şi de aceea că Hristos, obişnuind să nu răspundă celor ce-L întreabă spre a-L ispiti, răspunde acum din iconomie. Deşi ştia că nu vor fi folosiți cu nimic, le spune acum, spre osândă, ca şi în alte dăți: „*De n-aş fi venit şi nu le-aş fi vorbit lor, păcat n-ar fi avut. Acum însă nu au cuvânt de dezvinovățire pentru păcatul lor*” (In 15, 22).

„*Deci I-au zis Lui: Dar ce semn faci, ca să vedem şi să credem în Tine? Părinții noştri au mâncat mană în pustie, precum s-a scris: Pâine din cer le-a dat lor să mănânce*” (In 6, 30-31)

Părerea iudeilor se descoperă puțin, deşi e acoperită şi cufundată în gânduri ascunse. Căci au spus din duşmănie: „*Ce să facem ca să împlinim lucrul lui Dumnezeu*?” ca unii ce socoteau, precum am spus înainte, că le e suficientă porunca lui Moise ca să poată ajunge la toată înțelepciunea prin care să cunoască ceea ce e bineplăcut lui Dumnezeu. Dar această părere o țineau ascunsă, deşi acesta era gândul lor. Însă acum se dezvăluie şi iese treptat la vedere. Căci, după cuvântul Mântuitorului,

[641] Cei ce practicau Legea lui Moise vedeau că Hristos afirmă că predă o învățătură superioară celei a lui Moise, că El Se prezintă ca Cel ce le porunceşte să păzească o învățătură prin care împlinesc cu adevărat voința lui Dumnezeu. Iar ei, necrezând că Iisus e superior lui Moise, întreabă în derâdere: Ce ne mai poți da Tu în plus față de Moise, a cărui Lege o păzim pentru a împlini voia Domnului? În continuare, Iisus le spune că de abia prin păzirea învățăturii Lui împlinesc lucrul Domnului, căci El este „trimis” de Dumnezeu, cum nu e Moise, deci El nu este numai om, ca Moise.

[642] Cel „trimis” de Dumnezeu este Unul. Aşa Se prezintă Hristos. Şi cea mai deplină împlinire a voii lui Dumnezeu este ca ei să creadă în Hristos. Căci, prin aceasta, se crede în El ca fiind Dumnezeu adevărat. Căci Dumnezeu cel adevărat e Cel ce are un Fiu şi, prin aceasta, este Dumnezeul iubirii.

[643] Porunca, a cărei păzire depindea numai de omul lipsit de putere, aducea osânda pentru neîmplinirea ei, pe când harul, ca putere a lui Dumnezeu, aduce omului mântuirea, dându-i putere să iubească pe Dumnezeu şi să împlinească voia Lui. El aduce cu adevărat îndreptarea omului. Căci harul, comunicat de Hristos, dă putere să se creadă în dumnezeirea Lui şi-L face pe El însuşi interior omului. Prin această unire cu omul din iubire, Hristos face omului uşoară împlinirea voii lui Dumnezeu. Credința în Hristos ca Persoană dumnezeiască, venită lângă noi din iubire, dă omului şi năzuința de a-L cunoaşte tot mai mult din cuvintele Lui, superioare tuturor cuvintelor omeneşti. Din cuvintele spuse nouă direct de Fiul lui Dumnezeu făcut om primim puterea Lui, cum nu o primim din poruncile Legii, care ne cer să ne silim singuri să ne apropiem de El. De la orice persoană care, prin cuvintele ei, intră în relație comunicativă directă cu noi ne vine o putere. Cu atât mai mult, de la Fiul lui Dumnezeu, Care intră ca om în relație directă cu noi, prin cuvintele Lui dumnezeieşti, dar în acelaşi timp şi omeneşti. Propriu-zis nu în cuvinte e puterea, ci în Subiectul cuvintelor, în ipostas, prin faptul că e o conştiință netrecătoare, îndreptată spre alte ipostasuri.

„*nu este lucru ascuns care să nu* se *descopere*" (Mt. 10, 26). Deci, spun: „*Ce semn* (minune) *faci*?" Se cinsteşte, şi foarte cuvenit, fericitul Moise.[644] E socotit ca mijlocitor între Dumnezeu şi oameni. Şi de fapt a dat un semn îndestulător. Căci cei ce erau cu el au mâncat mană în pustie. Dar Tu, Care pretinzi să iei de la noi o cinste mai mare decât acela şi nu Te fereşti să ne dai porunci mai mari ca acela, prin ce semne ne ceri să credem Ţie, sau ce lucruri de care trebuie să ne minunăm ne arăţi, prin care voieşti să Te impui ca Dătător al unor noi învăţături? Prin acestea se arată şi cuvântul Mântuitorul nostru ca adevărat. Pentru că au socotit că trebuie să întrebe, nu ca să se minuneze de El, pentru cele pe care le-ar fi săvârşit în chip dumnezeiesc, ci fiindcă au mâncat din pâine şi s-au săturat. De aceea, îi cer lui Iisus nu orice fel de semne, ci ceea ce, cum socoteau, a făcut Moise, hrănind poporul ieşit din Egipt în pustie, nu într-o singură zi, ci în toţi cei patruzeci de ani, prin dăruirea manei. Căci, neînţelegând, precum se vede, nimic din tainele dumnezeieştii Scripturi, nu socoteau că trebuie să se deschidă puterii dumnezeieşti a Făcătorului, Care lucra minunea prin Moise, ci, foarte neînţelegători, încununau capul lui Moise, pentru ea. Deci, cer de la Hristos un semn egal cu cel săvârşit prin Moise, nevăzând nici o minune în semnul arătat lor cu o zi înainte şi socotind că, dacă ar fi fost poate ceva mare în ea, ar fi trebuit să se extindă în timp îndelungat dăruirea hranei. Numai aşa i-ar fi putut convinge să consimtă că puterea Mântuitorului este vrednică de preţuire şi deci ar fi fost bine primită de ei şi învăţătura Lui. Deci e vădit, chiar dacă nu o spun clar, că ei nu socotesc deloc o minune ceea ce a săvârşit Hristos, ci mai degrabă admiră aceea doar ca mijloc de satisfacere a plăcerii necurate a pântecului.

CAPITOLUL 6

DESPRE MANA, CĂ ERA CHIP AL PREZENŢEI LUI HRISTOS ŞI AL DARURILOR DUHOVNICEŞTI

„*A zis deci Iisus către ei: Amin, amin, zic vouă:*
Nu Moise v-a dat mana din cer" (In 6, 32)[645]

Mântuitorul îi ceartă şi acum pe cei ce nu înţelegeau cele din scrierile lui Moise. Căci trebuiau să ştie foarte limpede că Moise era slujitor al lui Dumnezeu către popor şi al fiilor lui Israel către Dumnezeu; şi nu era săvârşitorul prin sine al nici unei minuni, ci mai degrabă slujitor al celor pe care voia să le facă Dăruitorul tuturor bunătăţilor[646] spre

---

[644] Ei Îl pun pe Hristos în comparaţie cu Moise. Acela ne-a dat mana, a făcut deci o mare minune. Dar Tu ce minune faci ca să credem în Tine, Care Te socoteşti superior lui Moise?

[645] E o strânsă legătură între toate versetele Evangheliei Sfântului Ioan. Evreii, alipiţi de Moise, după ce le-a dat şi El pâinea de care s-au săturat o singură dată, întreabă pe Iisus: prin ce minune depăşeşte pe Moise, care le-a dat mana patruzeci de ani, ca să-L primească pe El ca fiind mai presus de Moise? Iisus le răspunde că nu Moise le-a dat mana, cum a făcut El înmulţind pâinile, ci prin Moise a lucrat Tatăl Său. Îndrăzneala lui Iisus de-a Se prezenta ca unicul Fiu al lui Dumnezeu, superior lui Moise, pe care evreii îl socoteau suprema autoritate, nu se explică decât din conştiinţa Lui că e Fiul unic al lui Dumnezeu şi Dumnezeu însuşi. Spunând că nu Moise le-a dat pâinea din cer, ci Tatăl Său, spune implicit că şi El a dat-o. Căci spune altădată că şi El face ceea ce vede pe Tatăl făcând (In 5, 19). Nici un om nu face minuni prin sine, ci Dumnezeu le face uneori, răspunzând rugăciunii omului. Hristos însă nu S-a rugat niciodată Tatălui să facă minuni prin El. Orice minune a făcut-o singur. În calitate de Dumnezeu, este El însuşi Făcător de minuni, cum omul nu e şi nici Moise n-a fost. Se roagă şi Fiul uneori Tatălui, dar în calitate de om, sau în numele nostru, dar nu ca să facă Tatăl minuni prin El. În minuni lucrează El însuşi, ca Dumnezeu. Numai Dumnezeu e Stăpânul naturii, deci şi al legilor ei. El le-a dat, El le poate depăşi.

[646] Moise nu era săvârşitorul minunilor prin sine, ci slujitorul lor, ele fiind făcute prin el de Dumnezeu. E şi slujirea o activitate, dar chiar puterea acestei activităţi slujitoare vine de la Dumnezeu. Omul prin care se fac minuni, sau lucrări bune, simte că nu el este ultima sursă sau putere producătoare a lor. Nu poate disocia între slujirea lui şi lucrarea săvârşitoare a lui Dumnezeu, dar îşi dă seama de amândouă. În

folosul celor chemați din robie. Deci peste ceea ce simțeau aceia în chip necredincios, Hristos trece foarte repede. Căci a atribui oamenilor cele cuvenite şi datorate numai firii dumnezeieşti, spre cinstirea lor, şi nu mai degrabă aceleia, cum n-ar fi un lucru plin de nebunie şi de necredință? Despărțind pe sfântul slujitor Moise de minune şi socotind-o provenind din mâna Sa, Hristos face vădit că Îşi atribuie slava aceasta mai degrabă Sieşi în unire cu Tatăl, deşi evită să o spună clar din pricina lipsei de înțelegere a ascultătorilor.[647] Căci exista temerea, întrucât Moise apărea micşorat prin aceste cuvinte, ca ei să se înfurie iarăşi şi să se aprindă de o mânie nestăpânită, o dată ce nu voiau să cerceteze nicidecum adevărul, nici nu cunoşteau demnitatea Celui ce vorbea, ci voiau să cinstească fără să gândească numai pe Moise, desigur nu fără motiv, întrucât socoteau că şi slujirea este ceva. Să învățăm deci să înțelegem printr-o judecată mai dreaptă şi mai rațională evlavia ce o datorăm sfinților noştri părinți, după spusa: „*Celui cu teama, teamă; celui cu cinstea, cinste*” (Rom. 13, 7). Căci nu vom face nici o nedreptate atribuind fiecăruia ceea ce i se cuvine, o dată ce şi „*duhurile proorocilor se supun proorocilor*” (I Cor. 14, 32). Iar când e vorba de vreun cuvânt al Mântuitorului nostru Iisus Hristos, atunci e necesar ca şi noi să spunem: „*cine se va asemăna cu Domnul în nori şi cine va fi asemenea Domnului între fiii oamenilor*?” (Ps. 88, 7).

„*...ci Tatăl Meu vă dă din cer pâinea cea adevărată. Căci pâinea lui Dumnezeu este cea care se pogoară din cer şi dă viață lumii*” (In 6, 32-33)

Trebuia nu numai să despartă pe Moise de puterea cuvenită numai lui Dumnezeu, cum socoteau aceia, şi să-l arate mai degrabă ca slujitor al lucrării săvârşitoare de minuni prin el, decât ca săvârşitor al ei, ci şi să micşoreze minunea săvârşită prin el şi să o prezinte ca fiind nimic în comparație cu cea mai mare. Şi vezi pe Hristos spunând aceasta, în cele mici, o, iudei, şi foarte umilite vedeți pe cele mari, şi marea dărnicie a Domnului o îngustați în măsuri foarte mici. Căci, lipsiți de învățătură, nu socotiți ceva mic mana, ci o declarați pâine coborâtă din cer, deşi a hrănit numai în pustie şi numai neamul iudeilor, câtă vreme există nenumărate alte neamuri, răspândite în toată lumea. Şi ați voit astfel ca să dovediți pe Dumnezeu arătându-şi o iubire de oameni mărginită, ca una ce dăruieşte hrană unui singur popor.[648] Mâncările acelea erau chipuri ale celor mai generale şi o dovadă parțială a dărniciei de obşte, o arvună dată celor ce au primit-o mai înainte. Dar când vremea adevărului este la uşă, „*Tatăl Meu ne dă pâinea cea din cer*,” care a fost zugrăvită ca prin umbră prin dăruirea către cei vechi

---

minuni, Dumnezeu foloseşte energia necreată, superioară lucrărilor create ale naturii şi ale omului. Această energie necreată e superioară, dar nu e contrară celei create, ci e în stare să readucă făptura slăbită la starea ei sănătoasă, în care a fost creată şi care nu e lipsită de lucrarea necreată a lui Dumnezeu, unită cu cele create. Omul, prin libertatea lui, poate folosi în diferite feluri forțele naturii, dar nu poate ieşi prin puterile create ale firii lui din cadrul acestor forțe create. Numai având unite cu puterile lui create energiile necreate ale lui Dumnezeu, poate să iasă din planul lor (care acum e căzut şi slăbit). Prin aceste lucrări e activ Dumnezeu, dar, întrucât, în unire cu Dumnezeu prin credință şi rugăciune, e făcut şi omul subiectul lor, se poate spune că şi omul face minuni prin rugăciune. Dar ultima putere pentru ele este cea a lui Dumnezeu.

[647] Iisus spune clar că mana a dat-o şi El împreună cu Tatăl, pentru că ascultătorii nu pricepeau încă taina unirii Lui prin ființă cu Tatăl, o dată cu deosebirea de El ca ipostas. Dar, spunând că Cel ce dădea mana din cer era Tatăl Lui, spune implicit că şi El o dădea împreună cu Tatăl.

[648] Iudeii voiau să-I arate lui Iisus că El e mai mic decât Moise, întrucât a săturat cu pâinile înmulțite numai într-o zi o mulțime de câteva mii de oameni, pe când acela a săturat patruzeci de ani un popor întreg. Iisus le arată nu numai că acea mană era dată de Tatăl Său, deci şi de El, ci şi că ceea ce dădea mana prin Moise e foarte redus față de ceea ce dă El, ca Pâine adevărată, coborâtă din cer, Care dă viața veşnică întregii lumi. Mana lui Moise a fost creată, şi materială, şi de folos trupului, deşi s-a creat prin fapta minunată a lui Dumnezeu. Pâinea, pe care o dă El, este necreată, este ipostasul Lui dumnezeiesc trimis de Tatăl din cer şi face şi trupul luat de El, prin învierea şi înălțarea la cer, deci transfigurat, pâine din cer, care e dată în Euharistie. Ea e dată nu numai pentru patruzeci de ani, ci pentru veşnicie. E comuniunea personală cu El, ca Dumnezeu, realizată prin trupul Lui.

a manei. Căci, să nu socotească, zice, că aceea este cu adevărat pâinea coborâtă din cer, ci să-i acorde mai degrabă calitatea aceasta celei ce are puterea să hrănească toată lumea şi să dăruiască întregii creaţii viaţa. Deci ceartă pe iudeul care s-a împietrit în chipuri şi refuză să caute frumuseţea adevărului. Căci nu aceea era mana propriu-zisă, ci Însuşi Cuvântul Unul-Născut al lui Dumnezeu, Care vine din fiinţa Tatălui, deoarece este Viaţa prin fire, Care dă viaţă tuturor.[649] Pentru că a odrăslit din Tatăl cel viu, este şi El Viaţă după fire şi, deoarece lucrarea Vieţii după fire este să dea viaţă, Hristos dă viaţă tuturor. Căci ceea ce este pentru noi pâinea din pământ, nelăsând firea slabă a trupului să se strice, aceea este şi El, făcând viu duhul, prin lucrarea Duhului, şi nu numai aceasta, ci ţinând şi trupul nestricat.[650]

Dar, deoarece cuvântul nostru s-a îndreptat spre înţelesul manei, nu trebuie să socotim neplăcut să expunem pe scurt, în parte, toate cele scrise despre ea în cărţile lui Moise. Căci prin acestea făcând mai clar cuprinsul cuvântului, vom pătrunde toate înţelesurile spirituale ale lui.

Vom arăta prin toate că mana adevărată este Hristos însuşi, înţeles ca dăruindu-Se în chip de mană celor vechi de către Dumnezeu şi Tatăl. Căci Scriptura începe să scrie despre ea astfel: „*În ziua a cincisprezecea din luna a doua, după ieşirea lor din pământul Egiptului, murmura toată adunarea fiilor lui Israel împotriva lui Moise şi Aaron. Şi au zis către ei fiii lui Israel: Mai bine muream bătuţi de Domnul în Egipt, când şedeam lângă căldările cu carne şi mâncam pâini pe săturate, decât să ne aduceţi în pustia aceasta, ca să omorâţi toată adunarea aceasta cu foame*” (Ieş. 16, 1-3). Cele ale istoriei sunt foarte clare şi deschise şi n-au nevoie, socotesc, de nici o explicare pentru înţelegerea lor. Vom vorbi numai despre înţelesul lor duhovnicesc.

Deci, până ce erau încă fiii lui Israel în Egipt, prăznuiau, ca chip, prin porunca dumnezeiască, sărbătoarea privitoare la Hristos, mâncând mielul. Prin aceasta au scăpat de tirania lui Faraon şi de jugul robiei de nesuportat. Apoi, trecând în chip minunat Marea Roşie, au ajuns în pustie. Şi, flămânzind în ea, doreau să mănânce carne, dar erau atraşi şi la pofta obişnuită a pâinilor. De aceea, au cârtit împotriva lui Moise şi au regretat darul primit de la Dumnezeu, deşi trebuia să mulţumească pentru acesta. Egiptul este întunericul, trebuind să fie înţeles ca starea veacului acestuia şi ca deprinderile lumeşti. Pe acestea socotindu-le ca fiind o ţară, suportam în ea o robie amară, nemailucrând nimic pentru Dumnezeu, ci făcând cele atotplăcute diavolului, afundaţi ca într-un lut, sau ca într-un noroi rău mirositor, în plăcerile necurate ale trupului. Astfel, suportam o prostească osteneală neplătită şi practicam plăcerea obositoare, ca să zic aşa. Dar când ne vorbeşte în minte legea lui Dumnezeu şi vedem în acestea robia amară, atunci, însetând de plecarea din toată răutatea, venim la Hristos ca la începutul şi uşa a toată libertatea.[651] Şi, introduşi în siguranţă şi în har prin cinstitul sânge, trecem ca printr-o mare furtunoasă şi învăluitoare prin ispitele trupeşti ale acestei vieţi, părăsindu-le şi ajungând în afara agitaţiei lumeşti la o deprindere mai nematerială

---

[649] Fiul lui Dumnezeu, Care vine ca om în lume, este viaţa prin fire, fiind din fiinţa Tatălui. Persoanele dumnezeieşti au în fiinţa lor viaţa prin sine, deci veşnică, cum nu o are fiinţa creaturilor, care are început, deci e dependentă şi mărginită, putându-se menţine în existenţă numai în legătură cu Dumnezeu.

[650] Lucrarea Duhului dumnezeiesc va susţine şi trupul nostru necorupt în veci, aşa cum sufletul din el îl ţine o vreme viu.

[651] Hristos e începutul şi uşa libertăţii de plăcerile egoiste şi trupeşti ce ne robesc. Iubirea Persoanei Lui ne atrage la relaţia cu El, în ea găsind bucuria unei trăiri curate, care ne ridică din lutul murdar al plăcerilor pământeşti. În plăcerile trupeşti şi lumeşti nu există iubirea superioară a relaţiei spirituale cu persoana, care numai în Hristos ni se descoperă în toată frumuseţea şi bogăţia ei. În plăceri suntem afundaţi în relaţia fără sens cu obiectele, sau între trupuri ca obiecte, care ne dau plăceri simţuale, dar nu ne dau bucuria întăririi vieţii noastre prin puterea ce ne vine de la altă persoană, care ne face să căutăm şi să înţelegem comuniunea cu Hristos, Care, fiind Fiul lui Dumnezeu, a întărit spiritualitatea naturii umane asumate, prin care comunică cu noi în mod desăvârşit. Fiul lui Dumnezeu n-a venit la noi ca om numai pentru a şti noi teoretic de existenţa lui Dumnezeu în Treime, ci pentru a ne ridica în iubirea generoasă, jertfelnică. Spiritualitatea este consecinţa sigură a hristologiei.

şi mai curată, ca într-un loc pustiu. Dar, deoarece nu e lipsit de deprinderea în virtute cel călăuzit prin Lege către ea, când ne aflăm ajunşi în aceasta, căzând în ispite care ne încearcă, suntem mişcaţi uneori spre amintirea poftelor trupeşti, apoi pofta, atrăgându-ne foarte mult, ne strigăm de multe ori plictiseala, deşi Legea dumnezeiască ne-a chemat spre libertate. Şi, flămânzi de plăcerile cele vechi şi obişnuite şi slăbiţi de oboselile înfrânării, nu mai vedem ca rea robia din lume. Căci voia trupului e în stare să ne atragă mintea spre toată descurajarea în cele bune. Dar Domnul a zis către Moise: *„Iată, Eu voi ploua pâini din cer”* (Ieş. 16, 4). Ai aici foarte clar ceea ce s-a spus în Psalmi: *„Pâine din cer le-a dat lor, pâinea îngerilor a mâncat omul”* (Ps. 77, 28-29). Dar este, socotesc, vădit tuturor că pâinea şi hrana Puterilor raţionale din ceruri nu poate fi înţeleasă ca alta decât Unul-Născut din Dumnezeu-Tatăl. El este deci mana adevărată, pâinea din cer, dăruită întregii zidiri (creaţii) raţionale de către Dumnezeu-Tatăl. Iar intrând în ordinea celor de faţă, spunem aceasta: înţelege că harul dumnezeiesc şi de sus, venind la firea omului îmbolnăvită de cele obişnuite, o atrage uneori spre sine şi o mântuieşte în chip variat. Căci, după ce cugetul trupesc a căzut ca o piatră în minte şi a atras-o cu sila spre sine, Hristos ne atrage iarăşi ca un frâu spre bolta celor mai bune şi înalţă pe cei credincioşi la deprinderea iubirii de Dumnezeu. Căci se făgăduieşte celor lunecaţi în plăcerile trupeşti că li se va dărui ca hrană din cer, adică prin mângâierea Duhului, ca mană spirituală. Prin aceasta suntem întăriţi spre toată răbdarea şi câştigăm puterea de-a nu cădea din pricina slăbiciunii în cele ce nu se cuvin. Ne-a întărit deci şi odinioară mana spirituală spre binecredincioşie, adică în Hristos.[652]

Dar, deoarece am ajuns în mod necesar la sfârşitul cuvântului despre mană, socotesc că nu trebuie să-l lăsăm necercetat, dat fiind marele folos pe care-l cuprinde. Deci va spune cineva cu dreptate: Pentru ce Dumnezeu, Cel atât de iubitor de oameni şi de virtute, lasă să se aştepte împlinirea cererii, întârziind în împlinirea făgăduinţei, şi nu pedepseşte de la început pe cei cu mintea sucită, ci îi pedepseşte mai târziu, când, îmbolnăviţi de aceeaşi poftă, îşi năluceau belşugul de pâini şi căldările de carne şi se îndulceau cu pofta rău-mirositoarelor legume? Căci aflăm în Numerii că au fost pedepsiţi unii pentru nemulţumirea faţă de neîmplinirea poftei în locul în care şi-au aşezat atunci tabăra: *„Căci acolo au îngropat, zice, norodul poftitor”* (Num. 11, 34). Deci vom spune că trebuia să se aştepte întâi poftele, apoi să Se arate Dăruitor la timpul potrivit. Căci darul e cu totul plăcut celor ce-l doresc, când se arată înainte plăcerea pentru el, care produce setea pentru ceea ce e dăruit. Dar sufletul omului e lipsit de simţul mulţumirii, când tinde cu pătimire spre plăceri şi se osteneşte pentru ele. Dar vei zice poate că n-a existat nici o cerere a acelora, ci numai o cârtire şi o părere de rău şi o strigare. Acest lucru trebuie spus ca fiind real, adevărat. Pe lângă aceasta, mai spunem şi că se cuvine celor desăvârşiţi în deprinderea bună să ceară prin rugăciune. O dată cu ea se arată şi cârtirea celor mai slabi din cauza nemulţumirii determinate de neîmplinire. Dar nici aceasta nu-L supără pe Mântuitorul tuturor, Cel de oameni iubitor. Căci, precum plânsul copiilor e ca o cerere a celor de folos şi cheamă pe mamă la cercetarea celor plăcute lor, aşa şi pentru cei ce sunt încă copii, şi încă neajunşi la înţelegere, plânsul din nemulţumire, ca să spun aşa, are puterea cererii (rugăciunii) către Dumnezeu. De aceea, nu-i pedepseşte la început din această cauză, deşi îi vede, ca în timpul de mijloc, învinşi de poftele pământeşti.[653] Căci cei ce au plecat de curând din

[652] Mana văzută din pustie era chipul lui Hristos, Care e mana spirituală. Sau era chipul harului ce va iradia cu putere iubitoare din El. Pentru cei ce înţelegeau caracterul profetic al manei, ea îi întărea în aşteptarea lui Hristos, Care îi va hrăni în veci cu hrana nemuritoare a comuniunii cu Dumnezeu.

[653] Sf. Chiril e foarte înţelegător cu slăbiciunile omeneşti. Chiar dacă omul n-a ajuns încă să roage pe Dumnezeu pentru cele necesare, ci cârteşte numai pentru lipsurile de care suferă, e ca într-un plâns de copil, şi Dumnezeu are înţelegere faţă de el. Căci omul începe prin aceasta să vadă că nu poate avea prin sine cele ce-i trebuie. Dumnezeu îi dă cele dorite. Dar, dacă nu creşte la conştiinţa că ele îi vin de la Dumnezeu şi nu trece la rugăciune, vine pedeapsa. La început Dumnezeu dă cele materiale, ce le lipsesc, celor lipsiţi, dar dacă aceştia nu cresc prin ele la cererea celor spirituale, sunt pedepsiţi. De aceea, chiar în

Egipt neprimind încă mana şi neavând nici pâinea din cer, care sprijină inima omului, cad pe drept cuvânt în pofte trupeşti. Aflaţi în acest timp de mijloc sunt iertaţi. Dar cei ce s-au predat cu totul celor materiale, precum s-a scris, uitând de Dumnezeu, preferând bunurile trupeşti celor duhovniceşti, au de suportat cu dreptate cea mai dreaptă osândă şi adună prin pătimire o amintire neuitată a nenorocirii lor. Căci locului pedepsei i se dă numele de „morminte" ale poftei. *„Apoi va ieşi poporul şi va culege ceea ce ajunge de la o zi la alta*" (Ieş. 16, 4). Deci să socotim mana sensibilă ca şi chip al celei spirituale. Mana spirituală ni-L indică pe Hristos, iar cea sensibilă ne indică învăţătura mai îngroşată a Legii. Adunarea ei se făcea în fiecare zi şi Dătătorul Legii oprea să se păstreze pentru a doua zi, indicând celor vechi, prin ghicitură, că va străluci în sfârşit timpul mântuirii, în care Unul-Născut Se va arăta în lume cu trupul şi vor înceta chipurile Legii. Şi nu va mai fi necesară culegerea hranei (trupeşti), venindu-ne Însuşi Adevărul spre hrană şi bucurie: *„Şi va fi în ziua a şasea şi se vor pregăti prin ceea ce vor lua şi va fi îndoit ceea ce vor aduna.*" Observă iarăşi, ca să cunoşti, că nu lasă să se culeagă în ziua a şaptea mana sensibilă, ci în acea zi să-şi facă hrana din ceea ce s-a procurat şi a fost cules înainte. Căci ziua a şaptea înseamnă timpul venirii Mântuitorului nostru, zi în care ne vom odihni întru sfinţenie, încetând lucrările păcatului şi primind spre hrană siguranţa credinţei şi cunoştinţa începută deja prin Lege, culeasă dintr-o necesitate încă în timpul ei, dar devenită o hrană mai strălucitoare şi o pâine adevărată din cer la sfârşitul ei. Mana se culege în măsură îndoită înainte de sfânta zi a şaptea.[654] Prin aceasta vei înţelege că, închizându-se Legea spre sfârşitul timpului şi începând sfânta zi a şaptea, adică venirea lui Hristos, se vor afla în măsură îndoită bunătăţile din cer şi harul va fi îndoit, aducând, pe lângă cele folositoare din Lege, şi învăţătura evanghelică. Aceasta poate fi înţeleasă că învaţă şi Domnul, când zice în chip de parabolă: *„De aceea orice cărturar cu învăţătură în cele ale Împărăţiei cerurilor este asemenea omului bogat care scoate din vistieria lui noi şi vechi*" (Mt. 13, 52). Vechi sunt cele ale Legii, noi, cele prin Hristos. *„Şi au zis Moise şi Aaron către toată adunarea fiilor lui Israel: Seara veţi cunoaşte că Domnul v-a scos pe voi din Egipt, dimineaţa veţi vedea slava Domnului, în aceea că vă dă Domnul seara să mâncaţi carne, iar dimineaţa, pâini spre săturare*" (Ieş. 16, 12). Moise le făgăduieşte celor din Israel că seara li se vor da de la Dumnezeu prepeliţe, şi afirmă că prin aceasta vor

---

dăruirea celor materiale, după care plânge omul, e implicată şi pedeapsa viitoare, dacă el se va opri numai la acestea. Căci în mâncarea asigurată pentru fiecare zi este dată putinţa ispitei de-a socoti că au în ea totul şi nu mai au nevoie să roage pe Dumnezeu şi pentru altă hrană: *„Şi a zis Domnul către Moise: Iată, Eu voi ploua vouă pâini din cer, să iasă poporul şi să adune cât va fi de ajuns într-o zi, ca să-i ispitesc pe ei, iar de vor umbla în legea Mea, au har*" (Ieş. 16, 4). De vor socoti că pâinea aceasta materială e viaţa lor, cu viaţa aceasta vor omorî Viaţa, contrar cântării că Cel ce a primit moartea a călcat prin ea moartea. De vor mânca însă pâinea materială pentru a crede că, păzind Legea, vor avea în El viaţa veşnică, nu vor muri. Astfel Hristos răspunde iudeilor, care declarau că Moise le-a dat mana ca viaţă, dându-le pâine pentru patruzeci de ani, şi nu pentru o singură zi, şi care Îl întrebau ce minune mai mare decât Moise face El: „Eu vă dau pe Mine însumi, Care sunt pâinea spirituală pentru viaţa de veci. Mana dată prin Moise e chipul Meu. Eu v-am dat în chip minunat pâinea cea trupească, dar numai pentru o zi, ca să treceţi mai repede la Mine ca pâine a vietii veşnice."

[654] Odihna de lucrările legate de lume din ziua a şaptea imită „odihna" lui Dumnezeu de activitatea creatoare a lumii. Dar, întrucât lumea creată a căzut sub păcat, odihna aceasta coincide cu moartea oamenilor care, lipiţi de trup, nu mai pot avea relaţii între ei prin trupuri şi cu lumea, în general, în care mereu săvârşeau păcate. Sâmbăta a devenit astfel ziua morţilor, a sufletelor rămase fără trupuri. Dar Dumnezeu n-a lăsat definitiv nici pe oameni în această stare incompletă şi nici lumea în coruperea şi opacitatea puse de păcat asupra ei, ci, prin Fiul Său, a înviat întâi în Sine trupul omenesc asumat de El, ca arvună pentru învierea tuturor oamenilor şi a transfigurării luminoase a lumii. Aceasta va fi ca o a doua creaţie, după cea începută în ziua întâi. E creaţia din ziua a opta, din Duminica învierii lui Hristos. Iar naşterea aceasta nouă în Dumnezeu va dura la nesfârşit. De aceea şi ziua a opta va fi ziua neînserată. Dar odată venit Hristos în lume, spre sfârşitul istoriei, chiar în cursul ei are loc o anumită primire a manei spirituale şi o anumită odihnă, primind, pe lângă hrana mai puţin spirituală din Lege, viaţa spirituală, sau pe Hristos.

cunoaşte clar că Domnul i-a scos pe ei din Egipt: „*Dimineaţa veţi vedea limpede slava Domnului, primind pâini spre săturare*” (Ieş. 16, 7-8). Deci, vezi în fiecare din cele spuse deosebirea: prepeliţa înseamnă Legea. Căci pasărea zboară totdeauna coborând în jurul celor de pe pământ. Aşa vei vedea, ca într-un chip, pe cei îndrumaţi prin Lege spre o evlavie mai coborâtă, adică prin jertfe, prin stropiri şi prin curăţirile iudaice. Căci se ridică puţin de la pământ şi se arată urcând de la el, dar rămân pe el şi în jurul lui. Căci nu este în Lege binele desăvârşit şi cu totul înalt pentru înţelegere. Şi li se dăruieşte seara. Căci prin seară ni se indică iarăşi întunecimea cuvântului din Lege sau starea neluminată a lumii, care nu are încă Lumina adevărată, adică pe Hristos, Care, înomenindu-Se, zice: „*Eu am venit Lumină în lume*” (In 12, 46). Vor cunoaşte, zice, fiii lui Israel că Domnul i-a scos pe ei din Egipt. Căci numai cunoştinţa prevestită a mântuirii de obşte prin Hristos se vede în scrierile lui Moise, neaflându-Se încă prezent prin har.[655] Aceasta a indicat-o, adăugând: „*Dimineaţa veţi vedea slava, primind pâini spre săturare.*” Căci, risipindu-se ca o noapte ceaţa Legii şi răsărindu-ne iarăşi tuturor soarele spiritual, vom vedea slava Domnului cel prezent, primită din cer spre săturare, adică pe Hristos însuşi.

„*Şi s-a făcut seară şi s-au suit prepeliţe şi au acoperit tabăra. Şi s-a făcut dimineaţă după ce a încetat roua din jurul taberei şi iată pe faţa pustiei ca o pulbere albă subţire*” (Ieş. 16, 13-14). Ia seama la înţelesul celor spuse. Despre prepeliţe a spus că au acoperit tabăra. Iar despre mană, că a coborât dimineaţa, după ce a încetat roua dimprejurul taberei, pe faţa pustiei, în chipul prepeliţelor vedem călăuzirea prin Lege, cea prin chipuri, care acoperă adunarea iudeilor: „*Căci până astăzi,* zice Pavel, *când se citeşte Moise, stă un văl pe inima lor şi o anumită învârtoşare*” (II Cor. 3, 15). Dar când a venit dimineaţa, adică s-a ridicat şi a strălucit peste lume Hristos, când a încetat şi roua, adică şi calea îngroşată şi ceţoasă a poruncilor Legii - căci „*Hristos este sfârşitul Legii şi al proorocilor*” (Rom. 10, 4) -, atunci ni s-a pogorât din cer mana adevărată, adică învăţătura evanghelică, nu peste adunarea celor din Israel, ci împrejurul taberei, adică la toate neamurile, şi pe faţa pustiei, adică a Bisericii dintre neamuri, despre care s-a zis: „*Că mulţi sunt fiii celei pustii, mai mulţi decât ai celei ce are bărbat*” (Is. 54, l).[656] Pentru că harul manei spirituale se răspândeşte peste toată lumea şi se aseamănă şi cu o rouă subţire. Căci e cu adevărat subţire puterea Cuvântului dumnezeiesc care răceşte patimile fierbinţi şi potoleşte în noi mişcările trupeşti şi pătrunde în adâncul inimii. Ba spun că e şi foarte răcoroasă lucrarea acestei mâncări, la fel ca roua. Văzând-o pe aceasta, fiii lui Israel au zis unul către altul: Ce este aceasta? Căci nu ştiau ce este, fiind neobişnuiţi cu această întâmplare minunată, şi, neputând spune din experienţă în mod clar ce este, zic unii către alţii: Ce este aceasta? Zicând „*Ce este aceasta*,” îi dau un nume, căci în limba siriacă: *ce este aceasta* se zice mana. Şi vei înţelege de aici că Hristos nu va fi cunoscut de iudei. Dar ceea ce ia El ca chip, arată prin ea însăşi adevărul.

„*Şi a zis Moise către ei: Nimeni să nu lase din aceasta până dimineaţa. Şi n-au ascultat de Moise, ci au lăsat unii din ea până dimineaţa şi a făcut viermi şi s-a împuţit Şi s-a mâhnit Moise*” (Ieş. 16, 19-20). Dimineaţa înseamnă iarăşi timpul strălucitor şi foarte străveziu al venirii lui Hristos, când, încetând umbra Legii şi ceata diavolească din neamuri, ne-a răsărit ca o lumină Unul-Născut şi a apărut dimineaţa duhovnicească. Deci porunceşte fericitul Moise să nu se lase mana ca chip pentru dimineaţa. Căci, răsărindu-ne timpul amintit adineauri, sunt de prisos şi cu totul nefolositoare umbrele

[655] Numai vieţuind în lume Cuvântul întrupat, s-a arătat sensul omului şi al lumii: că omul este chemat la viaţa veşnică în unire cu Hristos, Fiul lui Dumnezeu, şi că lumea are un rost numai spre a-l ajuta pe om să cunoască pe Dumnezeu şi să vadă în ea pe Cuvântul creator, sau raţiunile Lui. Acum se ştie ce valoare are omul şi că omul şi lumea sunt opera unui Dumnezeu al iubirii, chemate fiind la comuniunea iubitoare cu El prin Fiul Lui. În Lege se prevestea vag mântuirea prin Hristos, dar încă nu se primea harul Lui prin prezenţa Lui ca om între oameni.

[656] Neamurile păgâne nu cunoşteau un Dumnezeu personal, ca iudeii.

Legii din cauza adevărului prezent. Strălucind Hristos, dreptatea Legii este un lucru cu totul netrebuincios, cum a arătat Pavel, zicând despre El: „*Pentru El m-am păgubit de toate*,” adică de laudele din Lege, „*şi le privesc drept gunoaie, ca să-L dobândesc pe Hristos şi să mă aflu în El, neavând dreptatea mea cea din Lege, ci pe cea prin credinţa în Iisus Hristos*” (Filip. 3, 8-9). Observă cum, înţelept, s-a poruncit să nu lase din aceea pentru dimineaţă. Iar cei ce au păstrat mană pentru dimineaţa sunt chipul mulţimii iudaice, care nu va asculta de Hristos, ci voieşte cu tărie să păstreze litera legii, care va fi pricină de gunoi şi de viermi. Şi ai auzit cum s-a supărat legiuitorul pe ei.

„*Apoi a zis Moise către Aaron: Ia un vas de aur şi pune într-însul o măsură plină de mană şi-l pune pe el înaintea lui Dumnezeu, spre păstrare*” (Ieş. 16, 33). E potrivit să ne minunăm mult şi de aceasta să şi zicem: „*O, adâncul bogăţiei şi al ştiinţei lui Dumnezeu*!” (Rom. 11, 33). Căci e cu adevărat de necuprins înţelesul ascuns în Scripturile de Dumnezeu insuflate; ca „*adâncă adâncime*”. „*Cine o va afla pe ea*?” precum s-a scris (Eccl. 7, 25). Vezi că încheie cum trebuie şi ultimul cuvânt despre acestea? De fapt, deoarece a venit la noi Hristos, mana adevărată, arătat celor vechi în chip, în cele spuse acum vedeţi în mod necesar de câtă virtute şi slavă e plin Cel ce are în Sine toată comoara manei spirituale, care introduce în inima noastră cea mai dinlăuntru pe Iisus prin credinţa cea dreaptă în El şi prin iubirea Lui desăvârşită. Căci auzi cum vasul de aur, umplut de mană, s-a pus prin mâna lui Aaron spre păstrare înaintea lui Dumnezeu. Pentru că sufletul cu adevărat evlavios şi iubitor de Dumnezeu, care rodeşte în sine cuvântul despre Hristos, este un vas preţios ca de aur şi e adus prin Arhiereul tuturor lui Dumnezeu şi Tatăl, fiind înălţat spre păstrare în vederea Celui ce toate le susţine şi le mântuieşte; şi e un vas care nu se strică, întrucât prin firea sa nu se lasă să fie stricat[657] - Deci, cel drept e descris având în sine, ca într-un vas de aur, mana spirituală, adică pe Hristos, şi urcând spre nestricăciune, ca în vederea lui Dumnezeu, şi rămânând spre păstrare, adică spre viaţă îndelungată, adică nepieritoare.[658] Deci, Domnul ceartă pe drept cuvânt cu asprime pe iudeii lispiţi de minte care, socotind că celor vechi li s-a procurat mana, îşi opreau judecata atât de mult, încât nu înţelegeau absolut nimic din cele ce se indicau prin cele privitoare la ea. De aceea le spune: „*Amin, amin zic vouă: Nu Moise le-a dat mana.*” Căci trebuiau să cugete şi să înţeleagă mai degrabă faptul că Moise a avut numai o slujire de mijlocire. Fiindcă darul n-a fost un produs al mâinii omeneşti, ci fapta harului de sus, care întipărea în cele îngroşate darul spiritual şi închipuia pâinea cea din cer, care va da viaţă întregii lumi şi nu va hrăni printr-o chemare deosebită numai un neam, anume pe cel din Israel.

„*Au zis deci către El: Doamne, dă-ne nouă totdeauna această pâine*” (In 6, 34)

Prin acestea se dezvăluie scopul iudeilor, deşi voiesc foarte mult să-l ascundă. Dar nu pot numi adevărul (lui Hristos) viu, deşi au fost văzătorii semnelor. Voiesc să-L urmeze pentru că s-au săturat mâncând din pâini. De aceea, pe drept cuvânt, sunt osândiţi pentru multa lor neştiinţă şi socotesc că trebuia să li se spună: „*Iată, popor*

---

[657] Dacă mana este chipul lui Hristos, sufletul, ca un vas de aur plin de Hristos, e adus tot de Hristos, aflător în el, lui Dumnezeu-Tatăl spre veşnică păstrare. Căci, chiar prin firea lui, e de aur şi nepieritor. Dar poate să rămână în veşnicie gol de Hristos şi departe de Dumnezeu, întâi Hristos a umplut ca ipostas propria fire omenească asumată şi mai ales sufletul ei, ca apoi să reverse viaţa Sa dumnezeiască în tot omul care se alipeşte de El, în primul rând în sufletul acestuia. Hristos este astfel şi Cel ce umple sufletul omenesc de Sine, ca de Cel ce îl aduce lui Dumnezeu şi Tatăl, dar şi darul adus Tatălui de Arhiereul care-L aduce. Căci El nu umple sufletul ca un conţinut pasiv, ci ca un Subiect activ, ca un Fiu îndreptat cu iubire spre Tatăl.

[658] Deci sufletul e nestricăcios prin sine, căci e creatură preţioasă a lui Dumnezeu. Totuşi e ridicat la vederea lui Dumnezeu, ca cel ce a devenit sufletul Fiului lui Dumnezeu, iubit veşnic de Tatăl. El rămâne într-o existenţă într-un fel întunecoasă, nestrălucitoare, moartă prin lipsa comunicării cu Dumnezeu şi chiar cu oamenii, deci, într-un fel, într-o viaţă coruptă. Simpla privire iubitoare a Tatălui îndreptată spre sufletul plin de Fiul Său, suflet umplut de iubirea Fiului faţă de Tatăl, dă sufletului viaţă veşnică.

nebun şi fără inimă! Ochi au, şi nu văd, urechi au, şi nu aud" (Ier. 5, 21). Căci, precum se poate vedea, Mântuitorul nostru Hristos atrăgându-i prin multe cuvinte de la cugetările trupeşti şi înălțându-i, prin preaînțeleapta învățătură, spre înțelegerea duhovnicească, ei nu urcă de la cele folositoare trupului, ci, auzind de pâinea care dă viață lumii, şi-o închipuie pe cea din pământ, având pântecele ca dumnezeu şi atârnând cu totul de cele ale stomacului. De aceea vor auzi pe drept cuvânt „*A căror slavă este întru ruşinea lor*" (Filip. 3, 19). Foarte asemănător cu acest cuvânt îl vei afla pe acela spus prin femeia samarineană. Căci Mântuitorul nostru Hristos vorbind mult cu ea şi învățând-o despre apa spirituală şi spunându-i clar: „*Tot cel ce bea din apa pe care i-o voi da, se va face în el izvor de apă vie care-l va adăpa spre viața veşnică*," a fost oprită, pentru lipsa ei de învățătură, să înțeleagă cine e izvorul spiritual, neînțelegând nimic despre El şi lunecând spre dăruirea apei sensibile. Astfel, zice: „*Doamne, dă-mi această apă, ca să nu mai însetez, nici să mai vin să scot apă de aici*" (In 4,15). Deci, cuvântul iudeilor e înrudit cu al ei. Căci, precum se înmuiase natura aceleia, la fel socotesc că şi aceştia nu şi-au păstrat bărbăția într-o cugetare tinerească, ci s-au moleşit în pofte nebărbăteşti şi arată în ei ceea ce s-a scris ca adevărat: „*Nebunul va vorbi nebuneşte şi inima lui va cugeta cele deşarte*" (Is. 32, 6).

„*Şi le-a zis lor Iisus: Eu sunt Pâinea vieții*" (In 6, 35)

E obiceiul Mântuitorului Hristos, când vorbeşte despre tainele dumnezeieşti şi vestite mai înainte, să le expună prin ghicituri, şi nu să le prezinte în mod foarte străveziu. Căci nu dăruieşte neacoperit cuvântul atât de sfânt celor întinați şi lipsiți de evlavie ca să-l calce fără sfială; dar, ascunzându-l în vălul ghiciturilor, nu-l face nestrăveziu celor înțelegători. Însă când vede pe unii dintre ascultători lipsiți de învățătură şi neînțelegând nimic din cele grăite, înălbeşte clar ceea ce voieşte să arate şi, înlăturând toată ceața din cuvânt, înfățişează goală şi uşor de văzut toată cunoştința tainei, făcându-le nejustificată şi prin aceasta necredința. Iar că Îi era obişnuit, precum am spus, să acopere cuvântul în oarecare umbră şi ascunzime, ne arată El însuşi, spunând în cartea Psalmilor: „*Deschide-voi în pilde gura Mea*" (Ps. 77, 2). Dar va întări nu mai puțin această afirmație a noastră şi ne va dovedi că nu e greşită şi fericitul prooroc Isaia, zicând: „*Că iată împărat drept va împărăți şi căpeteniile cu judecată vor stăpâni. Şi va fi omul ascunzând cuvintele sale*" (Is. 32, 1). Iar Împărat care va împărăți peste noi spune că este Acela care zice: „*Eu am fost pus Împărat de El peste Sion, muntele cel sfânt al Lui, ca să vestesc porunca Domnului*" (Ps. 2, 6). Iar cu judecată, adică cu dreptate în toate, zice că vor stăpâni căpeteniile sau sfinții ucenici, care au cerut Mântuitorului Hristos de multe ori să le explice cuvintele Lui ascunse, zicând: „*Lămureşte-ne pilda*" (Mt. 13, 36). Iar când L-au întrebat „*Pentru ce vorbeşti mulțimii în pilde*?" arată, spunând clar: „*Pentru că văzând, nu văd şi auzind, nu aud, nici nu înțeleg*" (Lc. 8, 10). Căci nu erau vrednici de Dumnezeu, Care judecă drept şi Care a hotărât aceasta pentru ei. După ce Mântuitorul S-a folosit deci în multe feluri de cuvinte, fiindcă a văzut că ascultătorii nu înțeleg nimic, le spune mai dezvăluit, zicând: „*Eu sunt Pâinea vieții.*" Numai că nu spune neînțelegerii lor: „O, voi cei ce întreceți în neştiință pe toți, în mod incomparabil, spunând Dumnezeu că vă va dărui pâinile din cer şi având făgăduința asigurată în hrana manei, ați mărginit generozitatea lui Dumnezeu şi nu vă ruşinați să opriți numai la ea harul de sus, ignorând că e un lucru mic pentru voi şi reducând numai la aceasta dărnicia lui Dumnezeu. Deci, nu credeți că aceea este pâinea cea din cer. Căci *Eu sunt Pâinea vieții,* care vi s-a făgăduit odinioară şi vi s-a arătat atunci în chip, iar acum e prezentă şi împlineşte făgăduința făcută vouă. Sunt Pâinea vieții, nu pâinea trupească, care desființează numai pătimirea foamei şi eliberează numai trupul de moartea venită din lipsa ei, ci cea care eliberează întreg omul spre viața veşnică şi arată mai mare decât moartea pe omul făcut pentru viața veşnică". Prin aces-

tea dă de înţeles viaţa şi harul cele din sfântul trup, prin care Unul-Născut Se uneşte cu noi, dăruindu-ne ceea ce-I este propriu, adică, viaţa. Căci e de ştiut (fiindcă socotesc că trebuie, cu iubire de învăţătură, luat ceea ce e de folos din orice) că s-a dăruit celor din Israel de la Dumnezeu ca tip mana pentru patruzeci de ani, deci câtă vreme era Moise cu ei. Dar, deoarece el a ajuns la sfârşit, căpetenia lor de oaste a fost arătat Iosua. Acesta i-a trecut Iordanul, precum s-a scris, tăindu-i împrejur cu cuţite de piatră şi, introducându-i în pământul făgăduinţei, a pregătit hrănirea lor cu pâine, oprind preaînţeleptul Dumnezeu dăruirea manei. Deci chipul se va muta spre ceva mai adevărat, când a sfârşit Moise, adică atunci când au încetat tipurile slujirii prin Lege şi S-a arătat nouă Hristos, sau Iisus cel adevărat. „*Căci El a mântuit poporul de păcatele lor*" (Mt. l, 21). Atunci am trecut Iordanul, atunci am primit tăierea împrejur în Duh prin învăţătura celor douăsprezece pietre, adică prin sfinţii ucenici, despre care s-a scris în prooroci: „*Ca pietre sfinte se vor rostogoli pe pământ*" (Zah. 9, 16). Căci sfintele pietre care au străbătut şi au înconjurat toată lumea sunt cei prin care ne-am tăiat împrejur cu tăiere nefăcută de mână, adică prin Duhul. Când deci am fost chemaţi în Împărăţia cerurilor prin Hristos -căci aceasta socotesc că înseamnă, şi nu altceva, intrarea în pământul făgăduinţei -, nu mai rămâne pentru noi mana ca chip. Căci nu ne mai hrănim cu litera mozaică. Ci Pâinea din cer, adică Hristos, ne hrăneşte pe noi spre viaţa prelungită prin dăruirea Sfântului Duh, şi împărtăşirea de Dumnezeu desfiinţează moartea din vechiul blestem.[659]

„*Cel ce vine la Mine nu va flămânzi, şi cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată*" (In 6, 35)

Se ascunde iarăşi în acestea pe Sine, precum e necesar să spunem. Căci e obiceiul lui Hristos să nu râvnească laudele sfinţilor, ci, dimpotrivă, să-i încununeze pe ei cu sfintele cinstiri. Deoarece unii dintre cei neînvăţaţi, necunoscând cât îi depăşeşte El pe ei, îşi aduc slavă mai mare, îi convinge foarte folositor despre cele cuvenite, făcându-i să cugete cine este Cel Unul-Născut şi că Se deosebeşte incomparabil prin superioritatea Lui. Dar nu o spune aceasta printr-un cuvânt foarte clar, ci îi ajută oarecum, în mod umbrit şi fără nici un fast, să recunoască aceasta din vederea lucrurilor şi din comparaţia celor atât de înalte cu cele obişnuite. De pildă, vorbind odată femeii din Samaria, i-a făgăduit să-i dea apă vie. Dar femeia, neînţelegând nimic din cele spuse, I-a zis: „*Nu cumva eşti Tu mai mare ca părintele nostru Iacob, care ne-a făcut nouă fântâna*?" Însă, deoarece Mântuitorul a voit s-o convingă că El este mai mare ca acela şi e mai vrednic de crezare, trece la deosebirea celor două ape, zicând: „*Tot cel ce bea din apa aceasta va înseta iarăşi; dar apa pe care Eu i-o voi da se va face în el izvor de apă curgătoare spre viaţa veşnică*" (In 4, 13-14). {i ce îndeamnă să se înţeleagă prin aceasta, decât că Cel ce dăruieşte cele mai bune Se află în mod necesar în trepte mai înalte decât cele în care se află cel cu care e comparat? Acest mod de explicare şi

[659] Revelaţia Vechiului Testament, intrată în componenţa istoriei de atunci, conţine chipuri pentru revelaţia în Hristos, componentă a istoriei de acum. Aceasta arată că Dumnezeu conduce istoria după un plan progresiv. Acest progres pune o pecete plină de sens asupra istoriei, pe care manifestările răului nu o pot desfiinţa. Chiar în evenimentele revelaţiei din Vechiul Testament se vede închipuită această trecere de la istoria de atunci, la cea adusă de creştinism. Iosua Navi urmează lui Moise, preînchipuind pe Iisus Hristos, Care urmează Legii Vechi. Moise nu intră în Canaan, pentru că Legea nu introduce pe oameni în siguranţa învierii şi a vieţii veşnice. Moise dă mana, ca hrană a Legii, cât timp poporul evreu e în pustie. Iosua Navi, care scoate poporul evreu din această izolare şi-l trece la pâine ca hrană universală, e chip al lui Hristos, Pâinea spirituală venită din cer, ca necesitate de împlinire a tuturor oamenilor. Căci Dumnezeu extinde grija Sa mântuitoare de la evrei la toate popoarele. Aceasta arată cât de nepotrivită este în Biserica Catolică folosirea azimei evreieşti la împărtăşirea cu Hristos. Tăierea împrejur în trup va trece prin Hristos la tăierea împrejur în duh, înlăturând nu numai păcatele prin trup, ci şi pe cele din duh, prin puterea Duhului Sfânt. Acesta este Botezul. Trecerea istoriei de la Revelaţia din Vechiul Testament la cea în Hristos reprezintă şi o ridicare a umanităţii din orizontul materiei în cel spiritual.

învățătură îl folosește și acum.[660] Căci, deoarece iudeii Îl disprețuiau, îndrăzneau să se fălească față de El, îl preferau pe legiuitorul Moise și voiau să urmeze mai degrabă celor ale lui decât să afirme cele ale lui Hristos, socotind dăruirea manei și țâșnirea apei din piatră ca lucruri vrednice de o mai mare prețuire decât faptele mai presus de toate ale Mântuitorului nostru Hristos,[661] în mod necesar recurge la metoda obișnuită și nu spune descoperit că e mai mare decât Moise, pentru îndrăzneala neînfrânată a ascultătorilor și pentru ura lor aprinsă, ci va trece la lucrul cel mai minunat și-i mustră, punând în evidență ceea ce e mai mic prin comparație cu ceea ce este mai mare.[662] Deci zice: „*Cel ce vine la Mine nu va flămânzi, și cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată.*” Adică sunt de acord cu voi că prin Moise vi s-a dat mana, dar cei ce au mâncat-o au flămânzit. Și mai zic că vi s-a dat din piatră apa durerii, dar cei ce au băut din ea au însetat și au avut din ea o satisfacție cu totul trecătoare, spre deosebire de ceea ce li s-a dat prin cele spuse. Căci „*Cel ce vine la Mine nu va flămânzi, și cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată*”. Ce făgăduiește deci Hristos? Nimic stricăcios, ci mai degrabă binecuvântarea prin împărtășirea cu sfântul Lui Trup și Sânge, care înalță pe om deplin la nestricăciune, ca unul ce nu mai are nevoie de nimic din cele ce aduc moartea trupului său, adică de mâncare și băutură. Aici se arată iarăși numind apă sfințenia prin Duhul, sau Însuși Duhul dumnezeiesc și Sfânt, Care e numit astfel de multe ori în dumnezeieștile Scripturi. Deci, Sfântul Trup al lui Hristos face vii sau dă viață celor în care vine și îi susține spre nestricăciune, unindu-Se cu trupurile noastre. Căci trupul nu e al altcuiva, ci se înțelege că e al Vietii înseși prin fire, având în sine puterea Cuvântului unit cu el și făcut de aceeași calitate, mai bine-zis umplut de lucrarea Lui, prin care toate se fac vii și sunt păstrate în existență.[663] Dar, deoarece acestea sunt astfel, să se înțeleagă

---

[660] Din ceea ce dă cineva, se cunoaște și înălțimea lui. Iacob a dat o fântână și apa pe care, bând-o, oamenii însetau din nou. Hristos afirmă despre Sine că va da o apă pe care o va bea cineva, nu va mai înseta în veci. Căci e apa vie, curgătoare, având în ea izvorul nesfârșit din care curge. Mai mult chiar, apa ce-a dat-o Iacob n-a fost din el, ci a fost din creația lui Dumnezeu, care e mărginită. Apa lui Iisus este din El însuși, izvorul nesfârșit al vieții. De fapt numai persoana este izvor de apă, sau de viață spirituală pentru altul. Dar persoana omenească nu poate să dea din ea o viață nemărginită, pentru că ea însăși este mărginită; Hristos însă, fiind Dumnezeu, intrat în comuniune cu noi, ne dă o viață veșnică, pentru că ea curge din El la nesfârșit, pe măsura puterii noastre de-a o bea, de-a o primi.

[661] Nu faptele sau lucrurile în ele însele sunt pentru noi izvor de viață, ci Persoana Mântuitorului Hristos. Ceea ce nu poate da Moise, ca om mărginit, poate da Hristos, Care e izvorul vieții nesfârșite în El însuși, ca Persoană dumnezeiască venită ca om în relație apropiată și veșnică cu oamenii. Pe El se cade să-L cinstim neîncetat. Numai așa arătăm că ne dăm seama de viața pe care ne-o dă El.

[662] Nu le spune iudeilor, care se lăudau cu mana dată de Moise, că Moise a dat un lucru mic față de ceea ce dă sau este El însuși, ci spune numai ceea ce dă sau este El, ca să vadă prin comparație că El este mai mare decât Moise. Cei ce mâncau mana lui Moise și beau apa scoasă de el din piatră flămânzeau și însetau iarăși. Cine stă lângă Iisus și se deschide Lui prin credință nu flămânzește și nu însetează spiritual niciodată. El dă o hrană și o băutură nesfârșite, pentru că este, ca Persoană nesfârșită în comuniune nesfârșită cu altele, un astfel de izvor nesfârșit al oamenilor.

[663] Prin trupul îndumnezeit al lui Hristos ne vine viața dumnezeiască a ipostasului Său dumnezeiesc. În Euharistie se folosește pâinea ca chip al trupului Său, pentru că El a spus despre Sine că e Pâinea ce s-a pogorât din cer, pentru că pâinea, ca hrană universală de toate zilele, e cel mai potrivit chip al Lui ca hrană universală a vieții veșnice a oamenilor. Trupul Lui însă e pâinea care nu ne prelungește viața doar temporar, ci pentru veșnicie, fiind trupul înviat și susținut în veșnicie de ipostasul dumnezeiesc, în orice trup viu e persoana ca viață; în trupul lui Hristos e ipostasul dumnezeiesc, e Persoana eternă a Cuvântului. Nu trupul lui Hristos, cugetat în sine, ci ipostasul dumnezeiesc al Cuvântului ne susține viața veșnică, prin el. Materia devine astfel eternă nu numai prin voia lui Dumnezeu, ci și prin lucrarea lui Hristos, lucrare care o și îndumnezeiește. Iar prin ipostas se comunică în lucrări viața dumnezeiască purtată de El, deci prin ipostasul dumnezeiesc al lui Hristos se comunică, asemenea undelor de apă curgătoare, lucrările necreate ale fiirii dumnezeiești, ale ființei care are viața prin Sine, deci nemărginită și nesfârșită. Dacă prin persoana omenească se comunică altei persoane asemenea unde curgătoare prin iubirea voită, printr-o iubire voită a ipostasului dumnezeiesc trebuie să se comunice și undele nesfârșite din ființa Lui nesfârșită, din ființa prin Sine, prin mijlocirea firii omenești asumate de El, deci și unite cu firea dumnezeiască. Dumnezeu e viața sau existența prin fire și deci de la El, adică de la Fiul lui Dumnezeu, vine viața tuturor. Lui nu-I vine de nicăieri. E însăși Viața, sau însăși existența. Însăși firea Lui e viață sau existență. Nu se

cei botezați ca unii ce au gustat harul dumnezeiesc care le va fi spre folos dacă nu le e greu să se ostenească în biserici, primind vreme îndelungată binecuvântarea lui Hristos. Căci, despărțindu-se timp îndelungat de binecuvântarea lui Hristos, arată spre paguba lor o evlavie prefăcută, nevrând să se împărtăşească tainic de El. Iar prin aceasta se exclud de la viața veşnică, ocolind să fie făcuți vii. În acest caz se fac cursă şi sminteală, deşi această ocolire pare să fie în ei rod al evlaviei. Căci trebuie mai degrabă să se silească să folosească puterea şi râvna lor ca să se arate grăbiți spre curățirea de păcate şi să încerce să trăiască o viață frumoasă şi să alerge astfel cu mare silință spre împărtăşirea de viață. Dar, deoarece Satana este variat în rătăcirile produse, nu le îngăduie să cugete cu înțelepciune cele ce se cuvin, ci, împingându-i la rele, îi convinge să se teamă de har. Prin aceasta îi cheamă la răutatea plăcerii, la vin şi beție, ca la ceea ce le este de folos să vadă şi să cugete. Deci, rupând lanțul aceluia şi scuturând jugul lăcomiei ce ne stăpâneşte, să slujim cu frică Domnului, precum s-a scris, şi, arătându-ne prin lucrare mai tari ca plăcerile trupului, să venim la harul dumnezeiesc şi ceresc şi să urcăm la sfânta împărtăşire de Hristos. Căci astfel vom birui şi amăgirea diavolească, făcându-ne părtaşi firii dumnezeieşti (II Petru, l, 4). Aşa vom urca la viață şi nestricăciune.

„*Dar v-am spus vouă că M-ați şi văzut şi nu credeți*” (In 6, 36)

Prin multă luptă împotriva lor, şi în tot modul, îi împinge la mântuirea prin credință. Dar n-a ignorat totuşi, ca Dumnezeu, că ei, ținând ca la o soră şi rudenie la necredința însoțitoare, privesc ca la nimic la Cel ce îi cheamă la viață. Ca să ştie deci că Iisus nu ignoră cum sunt, sau, mai bine-zis, ca să ştie că se află sub mânia dumnezeiască, adaugă zicând: „*Dar v-am spus vouă că M-ați şi văzut şi nu credeți.*” V-am cunoscut, zice, şi v-am spus că veți rămâne neîndoielnic închişi cu hotărâre în necredința voastră şi, de aceea, părăsiți în nepărtăşia voastră de darurile Mele. Şi când a spus aceasta Hristos? Aminteşte-ți-L spunând către fericitul prooroc Isaia: „*Du-te şi spune poporului acestuia: Cu auzul ați auzit şi n-ați înțeles şi privind priviți, dar nu vedeți. Căci s-a îngroşat inima poporului acestuia*” (Is. 6, 9-10). Sau oare Cuvântul adevărat nu Se va arăta şi prin lucrurile aflate în mâinile noastre?[664] L-au văzut pe Domnul că e Dumnezeu prin fire, când a hrănit mulțimea nenumărată a celor ce au venit la El, frângând cinci pâini de orz şi doi peşti.[665] Dar văzându-L, nu cred din pricina învârtoşării puse pe înțelegerea lor de mânia dumnezeiască, asemenea unei cete. Şi erau neîndoielnic vrednici de pătimirea aceasta, deoarece erau stăpâniți de păcatele nemăsurate şi strânşi în lanțurile de nerupt ale fărădelegilor. Şi de aceea nu L-au primit pe Cel ce putea să-i elibereze nici când a venit la ei.[666] Din această cauză „*s-a îngroşat inima poporului acestuia*”. Dar că, în ciuda mărimii minciunii, norodul iudeilor a văzut că Iisus este Dumnezeu prin fire, vei putea să înțelegi mai ales din aceasta. Căci, minunându-se de ceea ce s-a petrecut, cum a spus Evanghelistul în cele de mai sus, căutau să-L răpească şi să-L facă împărat. Deci nu rămâne nici o scuză pentru nebunia iudeilor. Căci, impresionați în modul cel mai cuvenit de minunile dumnezeieşti, ar fi trebuit să vadă în mod corespunzător din fapte puterea Făcătorului de minuni. Totuşi, se tem de credință şi rămân străini de purtările cele bune şi se rostogolesc în sânul

---

poate să nu existe o astfel de viață sau o existență care nu e de la nimeni.

[664] În toate lucrurile la îndemâna noastră ni se arată Cuvântul dumnezeiesc prin rațiunile lor cu originea în El. Prin toate ne vorbeşte. Prin toate ne cheamă la credința în El.

[665] În El sunt rațiunile creatoare ale tuturor, deci şi ale pâinilor înmulțite, în minunea aceea, Hristos S-a dovedit ca Dumnezeu Cuvântul creator. El, Care era Creatorul celor cinci pâini, S-a arătat în mod direct şi Creatorul pâinilor înmulțite, în ele se puteau vedea mai direct rațiunile Lui creatoare.

[666] Este o legătură între deschiderea către Dumnezeu Cuvântul Creator al lumii şi între primirea Lui la venirea în trup. Cine vede că lumea aceasta nu poate fi prin ea, ci că rațiunile ei sunt ale Lui, Îl primeşte uşor când vine în trup şi face minunile prin care prelungeşte sau vindecă făptura.

pierzaniei.

„Tot ce-Mi dă Tatăl va veni la Mine” (In 6, 37)

Hristos nu trebuia să spună simplu: *„M-ați văzut pe Mine şi nu credeți,”* ci era necesar să adauge la aceasta şi cauza învârtoşării, ca să afle că au căzut sub mânia dumnezeiască. Deci, ca un Doctor preaînțelept le arată şi boala lor şi le descoperă cauza bolii, pentru ca, aflând-o, să nu rămână liniştiți în ea, ci să îmblânzească în tot chipul pe Stăpânul tuturor, supărat pe ei pentru binecuvântate pricini. Căci nu pe nedrept S-a supărat. Dar nici Cel ce ştie să judece drept nu i-ar fi supus unei astfel de judecăți dacă n-ar fi fost un motiv pentru ca să fie judecați. Iar Mântuitorul afirmă că tot ce Îi va da Dumnezeu şi Tatăl va veni la El, nu pentru că nu poate El însuşi să-i aducă la Sine (căci poate şi aceasta foarte uşor, dacă voieşte, putând prin lucrarea Lui să-Şi supună toate, după spusa lui Pavel (I Cor. 15, 27), ci, deoarece socoteşte că e necesar şi foarte cuvenit ca cei despre care s-a spus că sunt neştiutori să fie conduşi la lumină prin firea dumnezeiască, prin aceasta atribuind ca om Tatălui lucrarea celor dumnezeieşti.[667] Căci e obiceiul Lui să facă aceasta, precum am spus-o de multe ori. Dar în mod cuvenit spune că se va aduce Lui de către Dumnezeu şi Tatăl tot ce îi dă Lui, dând de înțeles şi mulțimea dintre neamuri, care încă nu credea în El. Prin aceasta amenință în mod cuvenit pe cei ce vor cădea din har (pe iudei) şi declară că vor urca în locul lor toți cei dintre neamuri, aduşi Mântuitorului şi Fiului Făcător de viață prin fire, prin blândețea lui Dumnezeu şi Tatăl, ca, părtaşi de binecuvântarea Lui, să se facă părtaşi ai firii dumnezeieşti, readuşi astfel la nestricăciune şi viață, şi să se remodeleze în forma de la început a firii lor. Precum deci aduce cineva pe bolnav la medic, ca să-l scape de boala intrată în el, aşa zicem şi că Dumnezeu şi Tatăl aduce la Fiul pe cei ce se arată vrednici de mântuirea de la El.[668] Deci e rea şi pierzătoare învârtoşarea inimii. De aceea îi ceartă şi cuvântul proorocesc pe iudei, zicând: *„Tăiați-vă împrejur lui Dumnezeu şi tăiați împrejur învârtoşarea voastră, bărbați iudei şi cei ce locuiți în Ierusalim”* (Ier. 4, 4). Dar nu acelora, ci mai degrabă nouă ne cere Dumnezeu şi Tatăl să ne tăiem împrejur la inimă, căci e vorba de tăierea prin Duhul Sfânt, săvârşită în iudeul cel dinlăuntru. Se cuvine deci să ieşim din necredință şi să renunțăm la învârtoşarea inimii şi să trecem la o înțelegere iubitoare, de voim să scăpăm de mânia pierzătoare.

„Şi pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară” (In 6, 37)

Nu fără folos spune că cei ce vor veni la El vor avea parte de o întoarcere prin credință. Căci trebuia să arate că aducerea de către Dumnezeu şi Tatăl e pricina lucrului celui mai dorit şi a nenumărate bunătăți. Vor avea deci, zice, cei chemați şi veniți la Mine, cele mai mari bunătăți prin har, *„Căci nu voi scoate afară pe cel ce vine la Mine,”* adică nu-i voi arunca afară ca pe un vas nefolositor, precum s-a scris de unul dintre prooroci: *„S-a necinstit Iehonia, ca un vas netrebnic, şi s-a aruncat şi s-a scos în pământul pe care nu-l ştia. Pământule, pământule, auzi cuvântul Domnului: Scrie pe bărbatul acesta, om izgonit”* (Ier. 22, 28-29). Deci nu se va izgoni, zice, dar nici nu se va arunca afară ca un necinstit, nici nu va rămâne nepărtaş de dărnicia Mea, ci se va aduce înlăuntru şi se va odihni în sălaşurile cereşti şi se va vedea pe sine înlăuntru a toată nădejdea celei mai presus de minte. *„Căci ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi*

---

[667] Pentru că Iisus vorbeşte aici ca om, dar conducerea oamenilor la lumină se face prin firea dumnezeiască, Hristos afirmă aici că de la Tatăl porneşte mântuirea oamenilor.

[668] Nu numai Fiul întrupat aduce Tatălui ca fii prin har pe oamenii uniți cu Sine prin credință, ci şi Tatăl îi predă în grija Fiului pe oameni, căci a voit ca ei să fie şi creați prin Fiul ca să-Şi extindă iubirea de Tată şi la alți fii. Iar când ei se înstrăinează de El, vrea să-i readucă la starea de fii ai Săi prin Fiul cel Unul-Născut.

la inima omului nu s-au suit cele pe care Dumnezeu le-a gătit celor ce-L iubesc pe El" (I Cor. 2, 9). Pe lângă aceea, „*Pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară*" mai înseamnă şi că cel ce crede şi vine la harul dumnezeiesc nu va fi predat judecăţii dumnezeieşti. Căci „afară" vei afla că înseamnă aceasta, ca în parabola de la fericitul Matei în care se spune: „*Asemenea este Împărăţia cerurilor cu un năvod aruncat în mare şi care adună tot felul de peşti. Iar când s-a umplut, trecându-1 pescarii la uscat, au adunat cele bune în vas, iar pe cele rele le-au aruncat afară"* (Mt. 13, 47-48). Deci, cei buni vor fi adunaţi în curţile dumnezeieşti şi cereşti, fiindcă s-a spus că cele bune s-au adunat în vase. Iar prin cele nefolositoare, care au fost aruncate afară, vom înţelege pe cel ce e aruncat din toate bunătăţile şi va fi predat judecăţii. Deci, când zice Hristos: „*Pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară*," vom înţelege că vorbeşte de poporul care, venind la El, nu va cădea nicidecum sub pedeapsă. Dar socotesc că prin aceste cuvinte ameninţă totodată pe cel căzut prosteşte în cele rele, ca să se întoarcă repede la binele credinţei. El se va afla în afara a tot binele, despărţindu-se nu fără voie de iubirea faţă de El. Căci dacă prin acestea făgăduieşte să nu scoată afară pe cel ce vine la El, tot prin ele arată că scoate afară pe cel ce nu vine la El.[669]

[669] Cel ce nu vine la Hristos rămâne afară, rămâne în golul vieţii, rămâne în sărăcia, sau in moartea spirituală, rămâne în lipsa iubirii faţă de Hristos şi de oameni şi lipsit de iubirea lor. Rămâne în pustia singurătăţii. Iar cel ce vine la El e primit în căldura dragostei şi în bogăţia cunoştinţei fără sfârşit, rămâne în comuniune cu El şi cu toţi care se află la fel în El.

CARTEA A PATRA

CAPITOLELE CĂRȚII A PATRA:

1. Fiul nu e prin nimic mai mic decât Tatăl, deoarece există din El după fire, deşi se spune de către unii că I se supune, pe baza spusei Lui: „*Pentru că M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea*, *ci voia Celui* ce *M-a trimis*.” Tot în aceasta se vorbeşte cu mare folos şi despre cinstita cruce a lui Hristos.

2. Trupul lui Hristos este de viață făcător, spunând E1: „*Eu sunt Pâinea vieții*” şi cele următoare, întrucât vorbeşte despre el ca despre pâine.

3. Fiul nu este părtaş la viața altuia, ci e Viața după fire, ca Cel ce e născut din Viața după fire a lui Dumnezeu-Tatăl, precum spune: „*Precum M-a trimis pe Mine Tatăl cel viu, şi Eu sunt viu prin Tatăl şi cel ce Mă mănâncă pe Mine, şi el va fi viu pentru Mine.*”

4. Cortul ce era adus înaintea poporului în pustie era chipul anticipat al lui Hristos, şi chivotul din el şi sfeşnicul şi jertfelnicul, cel pentru tămâie şi pentru roade, semnificau pe Hristos, pe baza spusei: „*Unde avem să plecăm? Tu ai cuvintele vieții veşnice*.”

5. Despre sărbătoarea fixării cortului. Ea indică restaurarea nădejdii datorate sfinților şi învierea din morți, pe baza spusei: „*Şi era aproape sărbătoarea iudaică a corturilor.*”

6. Cuvânt despre nelucrarea în ziua sâmbetei, arătând în multe feluri ce semnificație are, pe baza spusei: „*Dacă omul primeşte tăierea împrejur sâmbăta, de ce vă mâniați pe Mine că sâmbăta am făcut omul întreg sănătos*?”

7. Cuvânt despre tăierea împrejur în ziua a opta, pe baza spusei: „*Dacă omul primeşte tăierea împrejur*” şi cele apropiate.

CAPITOLUL l

FIUL NU E PRIN NIMIC MAI MIC DECÂT TATĂL, DEOARECE EXISTĂ DIN EL DUPĂ FIRE, DEŞI SE SPUNE DE CĂTRE UNII CĂ I SE SUPUNE

„*Pentru că M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis. Iar voia Celui ce M-a trimis este aceasta, ca din toți pe care Mi i-a dat, să nu pierd pe nici unul, ci să-i înviez în ziua cea din urmă*” (In 6, 38-39)

Cuvântul pare greu în forma lui imediată şi nu cu totul liber de sminteala în credință, cum vedem din problemele pe care ni le pun adversarii şi care li se par greu de rezolvat. Dar nu este în el nimic greu. Căci toate sunt drepte pentru cei ce înțeleg şi află cunoştința, sau se silesc să tâlcuiască şi să înțeleagă tainele din dumnezeieştile Scripturi. Căci în aceste cuvinte Hristos ne dă o dovadă şi asigurare clară că nu scoate afară pe cel ce vine la El. Fiindcă aceasta e cauza, zice, pentru care am coborât din cer, adică M-am făcut om.[670] Că este şi nevrută patima Mântuitorului Hristos pe cruce, dar e şi voită

[670] S-a coborât din cer nu într-un gol, ci la om, şi anume nu numai la iubirea lui, ci la starea de om, ca să fie şi El înțeles de oameni, sau să-L simtă ca pe un om dintre ei, deci prin El ca om văzându-se şi dumnezeirea Lui. Vorbeşte cu cuvinte omeneşti, trăieşte durerile omeneşti, oboseala omului. Înțelege

pentru noi şi pentru bunăvoirea lui Dumnezeu şi Tatăl, o vei afla din aceasta. Căci, urcând pe ea, Se adresa lui Dumnezeu, în forma rugăciunii, zicând: „*Părinte, de este cu putinţă, să treacă de la Mine acest pahar, dar nu precum Eu voiesc, ci precum voieşti Tu*” (Mt. 26, 39). Că, întrucât era Dumnezeu, Cuvântul era nemuritor şi incoruptibil şi nu ştia să Se teamă de moarte, socotesc că e cu totul evident tuturor. Dar, ca Cel ce Şi-a însuşit trupul, primeşte să rabde cele proprii trupului şi, aflată la poartă, lasă moartea să-L înspăimânte, ca să Se arate cu adevărat om. De aceea zice: „*De e cu putinţă, să treacă de la Mine paharul acesta.*” De se poate, zice, Părinte, să le restitui viaţa celor căzuţi în moarte fără să sufăr moartea, de poate muri moartea fără să mor Eu, se înţelege cu trupul, să treacă paharul, dar dacă nu s-ar putea aceasta altfel, să nu fie cum voiesc Eu, ci precum Tu voieşti. Vezi cum firea omului este fără putere chiar aflându-se în Hristos? Dar e adusă, prin Cuvântul unit cu ea, la buna îndrăznire dumnezeiască prin bunăvoirea lui Dumnezeu şi Tatăl. Şi nici de lucrurile nevrute nu M-am ferit, zice, ca să dobândesc, pe seama celor credincioşi, viaţa veşnică şi învierea din morţi, desfiinţând stăpânirea morţii. Ce era deci şi nevrut şi voit de Hristos? Necinstirea din partea iudeilor, calomniile, înjurăturile, minciunile, biciuirile, batjocurile şi, pe lângă acestea, intrigăriile şi, cea din urmă dintre toate, moartea cu trupul. Căci toate le-a răbdat Hristos cu voia pentru noi.[671] Dacă s-ar fi putut să dobândească ceea ce voia pentru noi fără pătimire, n-ar fi voit să pătimească. Dar deoarece iudeii au îndrăznit numaidecât şi necondiţionat cele ce s-au petrecut cu El, primeşte să pătimească, deci face voit ceea ce nu voia, pentru folosul ce rezultă din pătimire, binevoind cu El Dumnezeu şi Tatăl şi consimţind şi El cu toată râvna la suportarea de către Fiul a tuturor celor ce erau necesare pentru mântuirea tuturor.[672] În aceasta vedem nemăsurata bunătate a firii dumnezeieşti, care nu se fereşte să accepte pentru noi şi ceea ce e de respins. Şi e îndrumată spre un cuget viguros ca să nu îngăduie voii ei ceea ce-i place, ci să tindă spre scopul dumnezeiesc şi să alerge spre ceea ce ne cheamă legea Făcătorului. Că aceste spuse sunt adevărate, poţi afla şi din ceea ce se adaugă: „*Căci duhul*, zice, *este osârduitor, dar trupul este neputincios*” (Mt. 26, 41). Fiindcă Hristos ştia că e departe de demnitatea dumnezeiască a se socoti că poate fi învinsă de moarte şi a simţi frica de ea, de aceea a adăugat la cele spuse cel mai cald îndemn. Spunând că trupul e slab pentru însuşirea proprie firii lui, a adăugat că duhul e râvnitor, neştiind să pătimească nimic din cele ce fac nedreptate. Vezi cum pentru Hristos moartea era nedorită din pricina trupului şi a lipsei de slavă provenită din pătimire, dar totodată era voită, mergând până la dorirea fericirii de dincolo de tot ce e în lume, sau a mântuirii şi a vieţii, şi având în aceasta bunăvoirea Tatălui? Căci oare nu ni se arată, indicând aceasta ca adevărată, spunând că aceasta este voia Tatălui, să nu se piardă nici unul dintre cei aduşi Lui, ci să-i învieze în ziua din urmă? Căci, cum am arătat înainte, Dumnezeu şi Tatăl, fiind iubitor de oameni, aduce Fiului, ca Cel ce e viaţa şi Mântuitorul, pe cei ce au

---

astfel pe om în sine însuşi şi comunică cu oamenii în modul accesibil lor. O poate face aceasta pentru că El l-a creat pe om, în aşa fel ca să se poată face şi El însuşi om, fără să înceteze a fi şi Creatorul lui. Ca om a acceptat şi nevoia de lume, deşi e mai mult ca omul, e Stăpânul ei. În această calitate pune şi ca om o pecete pe lume, sau îi descoperă sensul, care e să facă tot mai transparent pe Dumnezeu. Hristos arată totodată oamenilor relaţiile normale dintre ei, spre care trebuie să tindă, incluzând în El şi legătura normală a lor cu Dumnezeu şi cu lumea.

[671] Toate erau nedorite şi, în acelaşi timp, acceptate cu voia. Căci putea să nu le accepte. Omul obişnuit suportă multe greutăţi şi chiar moartea, fără să vrea. Astfel, chiar dacă suportă moartea de bună voie pentru cineva, de murit tot trebuie să moară. Şi nu suferă cele grele exclusiv pentru alţii, ca Hristos.

[672] Era de trebuinţă pătimirea lui Hristos pentru mântuirea oamenilor, căci iudeii nu se reţineau de la prigonirea Lui pentru această lucrare a Lui şi pentru că oamenii înşişi, numai zguduiţi de suferinţa Lui pentru mântuirea lor, au fost câştigaţi la credinţa în El. Deci acestea nu erau voite de Hristos, dar le-a acceptat cu voia, pentru că era necesară această suferinţă pentru mântuirea lor. Şi Tatăl Şi-a dat şi El consimţământul la suferinţa Fiului Său Unul-Născut pentru mântuirea oamenilor, ca să se facă fii ai Săi cu voia Sa.

nevoie de viaţă şi de mântuire.[673]

Dar simt iarăşi că vorbesc contrar duşmanului adevărului. Căci el nu va consimţi nicidecum la cele spuse acum de noi. El va striga tare şi va răspunde înfierbântat: Unde ne duci iarăşi, amăgindu-ne? Născoceşti teorii noi şi adaugi tot felul de idei, abătând cuvântul de la adevăr. Căci te ruşinezi, zice, să mărturiseşti o supunere nedorită a Fiului. Căci oare nu ne este vădit şi prin acestea că nu El începe şi conduce iconomia lucrurilor, ci e supus mai degrabă voilor Tatălui? Fiindcă se ştie pe Sine atât de prejos în egalitatea cu Acela, încât e şi silit în oarecare mod să-şi facă voite cele nedorite şi să facă ceea ce nu-i convine Lui, ci mai degrabă Tatălui. Şi nu-mi spune, zice, atrăgând vorbirea la înomenire, că Se supune ca om. Căci iată, precum vezi, că Cuvântul, fiind încă Dumnezeu dezvelit şi neunit cu trupul, S-a coborât din cer şi, înainte de-a fi îmbrăcat deplin în chipul de rob, S-a supus Celui superior şi stăpânitor, adică Tatălui.

Călăreşti, o, viteazule, împotriva noastră, pe cuvinte ce se sucesc foarte repede şi nu merg pe linie dreaptă, ci se abat de la calea împărătească şi umblată, părăsind, cum spune proverbul grec, ca o căruţă drumul de obşte şi rostogolindu-se în prăpăstii şi stânci.[674] Căci susţii zadarnic faţă de noi că Fiul e supus Tatălui, spunând când una, când alta, cum nu obişnuiesc să cugete cei drepţi. Susţinând că trebuie afirmat contrariul a ceea ce se cugetă în general, cunoaştem din aceasta că nu trebuie să fim de acord cu voi. Căci nu vom cugeta că e sfâşiată în Ea însăşi Treimea Sfântă şi de o fiinţă, nici că se rupe, prin opinii diferite, nici că se desparte după plăcerea proprie fie a Tatălui, fie a Fiului, fie a Duhului Sfânt, ci Se întâlnesc într-o unică Dumnezeire, într-o unică şi aceeaşi voinţă, ce se află în întreaga Sfântă Treime. Să nu lungim deci prea mult cuvântul despre acestea şi să se liniştească sfada despre cele ce nu sunt necesare. Căci, nesimţind nimeni nici o greutate în înţelegerea acestora, e de prisos să le mai argumentăm. Dar, deoarece voi, fiind obişnuiţi să cugetaţi în modul cel mai sucit, numiţi consimţirea Fiului cu voile Tatălui ca o supunere silită, vă vom spune cele ce se cuvin despre aceasta. Căci dacă s-ar fi spus de către voi acest cuvânt în mod simplu, am fi rămas liniştiţi, necercetând conţinutul nepolemic al cuvântului. Dar fiindcă îl vedem infăţişat cu multă rea intenţie, în mod necesar îl vom respinge prin puterea Sfântului Duh, neîncrezându-ne în raţiunea proprie nouă. Căci Fiul n-a afirmat în mod absolut, în nici o chestiune sau faptă, că nu are voia Sa, ci zice că păzeşte pe cea a Tatălui în vreo faptă anumită, precum socotesc, pentru închipuirile tale, cugetând, ca Dumnezeu, la iubirea noastră.[675] Căci rabdă ceea ce nu voieşte şi Îşi face voită pentru noi, înţeleg

---

[673] Înainte de a-i preda Tatălui pe oamenii uniţi cu El ca fii, Hristos îi primeşte de la Tatăl, ca fraţi ai Lui, prin faptul că-L trimite să Se întrupeze în om. Hristos afirmă mereu trimiterea Lui ca om în lume de către Tatăl pentru a arăta şi prin aceasta dumnezeirea Sa. Mai notăm că Sf. Chiril afirmă că Hristos a primit moartea pentru că era necesară din pricina duşmăniei iudeilor. Dar această cauză a morţii Lui trebuie îmbinată cu aceea că moartea nu putea fi învinsă de El deplin, decât primind-o. În aceasta s-a arătat deplin că El a fost mai tare ca moartea. Dar în această putere biruitoare asupra morţii e implicată şi puterea de a învinge duşmănia oamenilor, primind răutatea lor până la capăt. Căci moartea e produsă de ura dintre oameni şi împotriva lui Dumnezeu, învierea este şi un rod al supremei bunătăţi divine comunicate de Dumnezeu-Cuvântul şi firii Sale omeneşti, care nu şi-o poate însuşi fără să facă şi ea un efort, primind o suferinţă care nu-i este uşoară. Căci bunătatea susţine viaţa, precum suprema bunătate o creează şi o scapă de moarte.

[674] Învăţătura despre unitatea de fiinţă dintre Fiul şi Tatăl, adică despre Sfânta Treime, este o învăţătură a dreptei credinţe şi raţiuni. Insuficienţele lumii, din cauza nedeplinei iubiri dintre oameni, dar şi setea lor după deplina iubire pe care nu şi-o pot da de la ei, implică o existenţă perfectă în iubire, deci existenţa unui Tată perfect şi a unui Fiu perfect dar şi a unui Duh, Care să mărească bucuria fiecăruia de celălalt.

[675] Hristos ne spune că împlineşte voia Sa faţă de Dumnezeu, pentru a ni Se da ca exemplu, sau pentru a câştiga iubirea noastră faţă de El. Dar, în fond, El nu împlineşte prin aceasta o voie deosebită a Tatălui, sau chiar prin aceasta împlineşte şi voia Lui. E voia Tatălui ca Fiul Său să învie pe oameni, dar ei nu pot fi înviaţi decât prin unirea cu trupul Lui înviat. Iar pentru aceasta trebuie să moară. E greu să desparţi voile celor ce iubesc. Dar nu se pot nici confunda subiectele lor. Sunt doi care voiesc, dar o singură voire, cu atât mai mult în Dumnezeu, în Care sunt în mod deplin trei Persoane, dar o singură fiinţă şi, deci, şi o singură voinţă.

patima de pe cruce, cum Îi place şi Tatălui, precum am spus înainte. Şi dovada despre aceasta se poate vedea îndată, arătând clar fapta în care, precum zice El însuşi, renunţă la voile Sale, dar împlineşte pe cea a Tatălui: „Căci aceasta este, zice, voia Tatălui, ca pe tot cel ce Mi l-a adus să nu-l pierd de la El, ci să-l înviez în ziua cea din urmă.” Deci că patima de pe cruce a Unuia Născutului este cu adevărat nevrută şi, totodată, voită s-a spus limpede mai înainte. Dar o vom relua iarăşi cercetând-o mai precis, explicând cititorilor acest adevăr.

Deci voi păşi mai întâi la cercetarea supunerii de care vorbiţi voi, presupunând ceea ce mărturisiţi şi voi neîndoielnic: că voinţele Sfintei Treimi concurg într-o unică voinţă şi opinie. Să ne spună deci îndrăzneţii sofişti dacă de existenţa Fiului ţine ceea ce se numeşte supunerea, şi aceasta face firea Lui poate ca a unui om sau a omenirii, sau, existând El mai înainte ca în propria raţiune, se supune Tatălui, precum ar înţelege cineva pe înger sau altă putere raţională. Căci acestea, existând şi subzistând, primesc în oarecare mod supunerea. Dar dacă spuneţi că existenţa Fiului constă în a se supune Tatălui, va fi mai degrabă supunere, şi nu Fiu. Şi cum n-aţi apărea, vă întreb, în acest caz, aiurind cu totul? Căci cum nu s-ar înţelege în acest caz supunerea subzistând prin sine, neexistând într-o oarecare existenţă? Căci de obicei cele ce se adaugă ca accidente presupun în mod necesar existenţa celor la care se adaugă şi nu se văd altfel. Se văd mai degrabă în jurul esenţelor, sau adăugându-se ca accidente la esenţe, decât existenţe în ele însele. Şi precum pofta, chemând sau ducând spre ceva, nu există în sine, ci se naşte mai degrabă în cel ce o poate primi, la fel supunerea, arătând oarecare pornire a voii spre trebuinţa de-a se supune, nu se va înţelege existând în firea proprie, ci există ca o pasivitate, sau voire, sau poftă în vreuna din existenţe. Altfel, numele şi faptul supunerii nu se poate înţelege spunându-se în mod propriu despre nimic, nici în mod neprecizat, dar nici când se precizează ca rea sau bună, dacă nu are preexistent ceva a cărui însuşire este supunerea.[676] Căci cineva se poate supune lui Dumnezeu, dar şi diavolului. Şi precum numele înţelept exprimă mijlocul, căci sunt unii înţelepţi în a face răul, dar înţelepţii în facerea binelui moştenesc slava, având înţelepciunea spre cele bune, la fel supunerea are înţelesul de mijloc, şi nu de adevăr definit. Căci nu precizează la ce se supune sau a cui supunere este. Deci şi firea Fiului ne-ar rămâne între cele neprecizate dacă s-ar înţelege simplu ca supunere. Căci n-ar putea spune cineva cu adevărat a cui supunere este dacă nu s-ar adăuga nimic. Iar că supunerea nu este în ea însăşi printr-o raţiune proprie, o vedem confirmată de un silogism privitor la ea, dacă privim la raţiunea mai îngroşată şi mai vădită a creaturilor. Căci dacă vedem existenţa omului în supunere, socotim că neexistenţa lui constă în a nu se supune. Dar atunci, cum se spune de Psalmist către cineva că, existând, nu este şi supus: „*Supuneţi-vă Domnului şi rugaţi-vă Lui*” (Ps. 36, 7)? Vezi cum e un lucru prostesc a socoti că supunerea există prin ea însăşi? Deci e necesar să mărturisim că Fiul este mai întâi în propria fire şi apoi să spunem că Se supune Tatălui. Deci să spunem: ce-L sileşte pe Cel ce este din fiinţa Născătorului, pe Cel ce e pecetea necondiţionată a firii Lui, să cadă din egalitatea cu El, din pricina ascultării? Noi, cugetând şi vorbind drept, Îl cunoaştem ca fiind de o fiinţă cu Născătorul şi-I atribuim egalitatea în toate şi în nici un mod nu-L socotim mai mic în demnitatea dumnezeiască. Tu însă gândeşte în ce mod Îl scoţi din egalitatea în cinste cu Tatăl, pentru aşa-numita supunere, pe Cel împodobit cu aceleaşi bunătăţi pentru identitatea fiinţei. Dar chiar aceasta, zice adversarul, confirmă cuvintele noastre, că Fiul ascultă de Tatăl şi nu se îngrijeşte de voirile Sale, ci se conformează mai degrabă celor ale Tatălui, ca ale Celui superior şi mai mare. Dar, o, viteazule, ca să mă folosesc de cuvintele tale, chiar ceea ce socoteşti că întăreşte părerea ta îţi va arăta că nu dovedeşte nimic decât neştiinţa ta. Căci, dacă cineva e mai mare în demnitate şi are mai multă

---

[676] Noţiunile: esenţă, ipostas, accident, ca moduri ale realităţii, au fost precizate de filosofia elenă. Părinţii Bisericii le-au dat noi clarificări în explicarea învăţăturilor despre Sfânta Treime şi despre Hristos.

slavă, ceea ce afirmați voi are oarecare rațiune. Dar dacă se are în vedere deoființimea, cum nu vă veți arăta lipsiți de înțelegere socotind pe Dumnezeu şi Tatăl mai mare în ea decât pe Cel născut din El? Căci nu vom putea vedea propriu-zis în ființa Lor comună pe unul mai mare, sau mai mic, sau ceva de felul acesta, ci aşa ceva va fi exterior ființei şi în jurul ei. Căci ceea ce există şi subzistă mai înainte se va arăta, în comparație cu altul, mai mare sau mai mic. Dar, neexistând un subiect anterior în cele despre care se spun acestea, cum ar fi ele prin ele, chiar dacă se cugetă şi se definesc în planul accidentelor? Deci când ni se numesc mai mare şi mai mic, nu vă gândiți la ființa Unuia-Născutului, dar nici la a Tatălui, ci numai la superioritățile sau inferioritățile exterioare, şi nu măriti pe Tatăl şi micşorați pe Fiul, căci auziți pe Fiul spunând: „*Cel ce nu cinsteşte pe Fiul, nu cinsteşte nici pe Tatăl*" (In 5, 23); şi că se cuvine ca toți să cinstească pe Fiul cum Îl cinstesc pe Tatăl. Fiindcă trebuie îmbrăcate într-o slavă egală cele ce nu se împart în ființe străine, ci au una şi aceeaşi ființă, cum a învățat foarte bine Hristos, Care n-a primit de la oameni mărturie despre Sine, precum a spus El însuşi, ci a venit El însuşi ca martorul cel mai demn de prețuire şi de crezut despre Sine decât toți.[677] Căci desigur că spune adevărul Cel ce este prin Sine adevărul, precum putem şi noi să probăm aceasta din calitatea faptelor. Faptul de-a fi mai mare sau mai mic nu se spune referitor la ființa vreunora, ci despre cele ce sunt în jurul ființei. De pildă: Un om nu va fi mai mare sau mai mic ca alt om, întrucât se cugetă şi se numeşte om. Căci nici nu e un om, ca om, mai mic ca alt om, nici nu e mai mare. Căci rațiunea firii este egală în toți. Aceeaşi rațiune se păstrează şi în îngeri, sau în oricare existență făcută şi numărată în creațiune. Deci acestea (mai mare, mai mic) nu sunt cuprinse în ființe, ci se adaugă ca accidente la ființe, sau unora din cele ce au ființa comună, cum am arătat mai sus.[678] Cum va fi Tatăl mai mare ca Fiul, fiind Acesta prin fire Dumnezeu, sau din Dumnezeu cel prin fire? Faptul de-a fi Fiul din El ne sileşte pe noi să-L considerăm fără voie de o ființă cu El. Dat fiind deci, ca un fapt neîndoielnic, că Fiul este Dumnezeu după fire, să cercetăm, de doreşti, dacă, atribuindu-I cinstire egală cu Cel din care este, nu vom slăvi şi pe Cel care L-a născut, sau vom face contrariul, batjocorind pe Cel născut cu o cinstire şi slavă mai coborâtă şi mai mică, socotind că aceasta este mai adevărat. Căci e o slavă a Tatălui să nască pe Unul care este după fire cum este şi El.[679] Dar se va întâmpla contrariul, de nu va păstra Fiul strălucirea cuvenită Lui, dacă ar fi mai mic, fie în slavă, fie în altceva din cele care I se cuvin în mod necesar, ca să se arate prin toate că este Dumnezeu desăvârşit şi adevărat. Iar Fiul având aceeaşi fire, să nu râzi, omule, dacă cinsteşte pe Tatăl; nici nu te supune pedepsei dispreţuind în chip prostesc ceea ce nu trebuie. Căci trebuie să ne minunăm şi de aceasta, ca de ceea ce I se cuvine, că cinsteşte şi iubeşte pe Cel ce L-a născut. Căci orice fel de virtute are ca izvor şi rădăcină ființa supremă, arătându-se întâi în ea bunătățile, ca să curgă la noi, care suntem făcuți după chipul ei. De aceea şi Dătătorul Legii ne-a poruncit să cinstim pe tatăl şi pe mama, dar şi făgăduieşte pentru aceasta cele mai frumoase cununi. Căci ştia

---

[677] Ernest Renan I-a recunoscut lui Hristos toate însuşirile, dar a socotit că S-a amăgit pe Sine socotindu-Se Fiul lui Dumnezeu. Dar cum mai poate fi socotit superior cel ce-şi închipuie, plin de încredere în sine, că e Dumnezeu, fără să fie? Nu e lipsit de o conştiință trează şi realistă? Şi atunci, cum poate fi recunoscut plin de calități?

[678] Fiecare om e o unitate formată din aceleaşi componente. Aceasta e firea comună a tuturor oamenilor, sau definiția, sau rațiunea ei. Dar fiecare persoană, sau ipostas, ca existență concretă a firii, se foloseşte de aceleaşi posibilități ale ei în mod diferit. Posibilitățile comune ale oamenilor sunt maleabile, cuprind în ele şi libertatea, în afară de aceea, fiecare om are diferite daruri şi trăieşte în alte împrejurări, fără ca acestea să iasă din unitatea comună a aceloraşi componente şi deci să facă pe purtătorii concreți ai aceleiaşi firi inegali după fire. Toți oamenii folosesc aceleaşi organe pentru vorbire, dar fiecare vorbeşte într-un mod oarecum diferit, dar toți se pot înțelege. Firea rămânând aceeaşi în toate persoanele, ele se pot înțelege, ba chiar au nevoie una de alta.

[679] A spune că Fiul pe care Îl naşte Tatăl e mai mic după fire ca Tatăl înseamnă a micşora chiar slava Tatălui, socotindu-L incapabil să nască pe altul egal cu El. Cel născut este egal în ființă cu cel ce-l naşte. Dacă micşorăm pe Fiul, micşorăm şi pe Tatăl.

că acesta e lucrul cel mai mare şi mai ferit de orice defăimare şi, de aceea, e şi pricinuitor de viaţă îndelungată. Precum deci noi, supunându-ne părinţilor şi ascultând de ei, nu ne arătăm alţii după fire decât ei, ci, fiind ceea ce sunt şi ei, oameni dintre oameni, şi având şi salvând definiţia desăvârşită a umanului, înfăptuim prin ascultare virtutea cea mai strălucită, aşa să cugeţi şi despre Tatăl şi Fiul.[680] Căci, fiind Fiul ceea ce este, adică Dumnezeu din Dumnezeu, desăvârşit din desăvârşit, pecete neschimbată a fiinţei Născătorului, nu se socoteşte nimic altceva decât ceea ce se cugeta că este şi Tatăl, fiind Sfatul şi Cuvântul Lui. Va voi deci aceleaşi cu Tatăl, fiind ţinut, ca să zic aşa, de aceleaşi legi ale deofiinţimii să voiască împreună cu Tatăl toate cele bune.[681]

---

[680] Ascultarea de părinţi şi respectul faţă de ei nu e contrar unităţi după fire a fiilor cu ei. Ele sunt expresia iubirii faţă de ei. Persoanele Sfintei Treimi ni Se fac în aceasta model al relaţiei dintre fii şi părinţi. Aristofan a declarat că omul şi-a imaginat un Dumnezeu după chipul său. De fapt, nu omul a dat lui Dumnezeu în forma desăvârşită virtuţile pe care le are el. Căci omul nu le are acestea prin voia lui. Ci le trăieşte ca dăruite lui de o existenţă superioară, care le are în mod desăvârşit, ceea ce-l face pe om să aspire şi el după creşterea lor. Pe Dumnezeu nu-L considerăm inferior nouă, ci simţim obligaţia să ne înălţăm spre El. De fapt, toate virtuţile sau bunătăţile, pe care le avem şi spre a căror creştere ne simţim obligaţi să ne înălţăm, nu pot fi de la noi, ci trebuie să-şi aibă izvorul într-o existenţă desăvârşită, cum nu suntem noi. Această desăvârşire echivalează cu unitatea de fiinţă şi deosebirea de Persoane în Sfânta Treime, care explică iubirea desăvârşită dintre Ele, care Le menţine într-o unitate desăvârşită, fără să Le confunde, ceea ce e un temei şi pentru creşterea în iubire a persoanelor umane, neconfundate în unitatea lor de fiinţă.

Filosoful român Constantin Noica a spus: „devenire întru fiinţă". De fapt, nu orice fiinţă sporeşte în cursul istoriei, şi nici ca fiinţă propriu-zisă. Există o fiinţă desăvârşită din veci şi numai din ea poate primi şi fiinţa umană creată puterea să sporească în conţinutul ei. Şi fiinţa supremă îşi are desăvârşirea din veci în relaţia dintre Persoanele ei. O bogăţie a ei fără iubire, deci fără relaţia între Persoane, nu se poate cugeta. Şi ea trebuie să fie din veci. Fiinţa nu există concret şi nu poate fi bogată spiritual decât în Persoane. Deci există o fiinţă desăvârşită în Persoane, fără o devenire. N-ar putea exista din veci o fiinţă desăvârşită, fără Persoane. N-ar putea ajunge printr-o devenire la existenţă în Persoane şi la unitatea deplină, deci la iubirea deplină a lor. Ar însemna că la început nu are nici o unitate spirituală şi nici o bogăţie adevărată.

Desăvârşirea şi iubirea din această fiinţă se arată şi în voinţa ei de a crea o fiinţă care să aibă în persoane un conţinut spiritual şi deci o bucurie, dacă nu de la început desăvârşirea ei, măcar putinţa de creştere în conştiinţa unităţii ei, sporită prin iubire între persoanele ei şi în relaţia iubitoare cu Persoanele divine, desăvârşit iubitoare între Ele.

În această creştere în iubire cu Dumnezeu, izvorul iubirii, şi între ele, persoanele umane sunt ajutate de Fiul lui Dumnezeu făcut om, Care a adus iubirea desăvârşită în relaţiile dintre oameni. Se poate deci vorbi de o „devenire întru fiinţă" a fiinţei umane, dar în relaţiile dintre persoanele ei, în care există concret această fiinţă, şi în legătură cu o Persoană a fiinţei din veci desăvârşite într-o comuniune din veci desăvârşită. Se poate vorbi adică de o „devenire întru fiinţă" în sensul devenirii în Hristos, Dumnezeu făcut om, prin participarea la desăvârşirea Dumnezeirii în Persoanele Sfintei Treimi. E o participare la viaţa dumnezeiască a Sfintei Treimi. E o devenire în participarea la dumnezeirea Sfintei Treimi. În sine, fiinţa umană nu poate creşte, nu poate depăşi mărginirea ei strict definită. Şi participarea nesfârşită la desăvârşirea fiinţei dumnezeieşti, manifestată în relaţiile Persoanelor treimice, e o participare sau o devenire a fiinţei umane, arătată în relaţiile persoanelor ei.

Şi persoanele sunt importante nu pentru a se ajunge la o fiinţă desăvârşită în sine, ci la o desăvârşire a fiinţei în persoanele ei. Sfânta Treime este nu numai izvorul care ne ajută să creştem şi noi în desăvârşire, ci şi ţinta-model a noastră. Trăim toţi bogăţia fiinţei şi tot mai marea ei desăvârşire în comuniunea tot mai deplină şi mai iubitoare dintre persoane. Şi, întrucât acest progres e nesfârşit, fiind o aspiraţie nesfârşită a umanului, unirea finală şi eternă a tuturor persoanelor umane e forma desăvârşirii eterne a fiinţei umane. Numai în comuniunea vie dintre persoane stă bogăţia fiinţei. Fiecare persoană trebuie să aducă ceva al ei în această bogăţie şi fericire eternă. Aşa cum Sfânta Treime este eternă, aşa aspiră şi umanitatea să fie eternă în toate persoanele ce s-au ivit ca purtătoare ale ei. O fiinţă finală impersonală, îmbogăţită în mod desăvârşit, nu va putea exista, cum n-a existat nici la început. Fiinţa finală umană va exista îmbogăţită la maximum în comuniunea dintre toate persoanele umane câte au venit la existenţă şi cu Persoanele divine. Persoanele sunt ipostasurile în care există fiinţa sau ipostasurile condiţionează existenţa şi bogăţia fiinţei.

[681] Sunt doi care voiesc, dar voiesc aceleaşi împreună, Tatăl fiind cel dintâi în voirea lor. Fiul este egal şi unit cu Tatăl din veci şi până în veci în fiinţă şi în voire, aceasta arătându-se în iubire, dar Tatăl având o întâietate în toate, însă nu o întâietate temporală, ci de poziţie. El este izvorul Fiului în toate, dar izvorul nu e fără apa ce curge din el.

Deci nu te sminti, omule, nicidecum când Îl auzi zicând: „*M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis*" (In 6, 38). Deci, ceea ce am spus de la început, spunem iarăşi. Hristos a spus acest cuvânt despre un lucru anumit şi în chip clar. Căci, învăţând că moare pentru toţi în mod voit, Îşi arată prin această voire firea dumnezeiască, dar pentru patimile de pe cruce şi pentru ferirea de moartea trupului, spune că sunt nevrute.[682] Dar am lungit destul cuvântul despre faptul că moartea a fost şi nevrută pentru Mântuitorul Iisus, întrucât era om, şi putem vedea acest lucru din patima de pe cruce.

Spunem deci că a fost o faptă a nebuniei iudaice că, din putinţa răstignirii lui Hristos, au cugetat ca aceasta să se producă prin ei, nedându-şi sema de îndrăzneala acestei fapte din ceea ce au făcut cu sfinţii prooroci şi cu sfinţii care au fost în acea vreme. Dar deoarece ceea ce a căzut în moarte nu putea să se ridice iarăşi la viaţă, dacă nu S-ar fi făcut om Cuvântul Unul-Născut al lui Dumnezeu, iar făcându-Se om trebuia numaidecât să pătimească (moartea), făcându-Şi voit ceea ce n-a voit, şi aceasta a făcut-o firea dumnezeiască pentru iubirea cea pentru noi. Căci Înţelepciunea măiastră a tuturor, adică Fiul, a făcut din unealta diavolului, adică din moartea Sa după trup, cale şi uşă spre mântuirea noastră şi a întors speranţa diavolului, care abia văzându-L pătimind a cunoscut că e greu să lupte cu Dumnezeu.[683] Dar mi se pare că Psalmistul contribuie la explicarea acestora când zice despre Hristos şi diavol: „*În cursa lui îl va umili pe el*" (Ps. 9, 30). Căci diavolul a alcătuit lui Hristos, drept cursă, moartea. Dar a fost umilit în însăşi cursa lui. Căci s-a nimicit moartea în moartea lui Hristos şi s-a desfiinţat tiranul care nu se aştepta să cadă. Iar a lungi cuvântul despre acestea nu e greu. Dar vom spune iarăşi ceea ce ne e la îndemână. Dacă moartea lui Hristos n-ar fi fost în mod propriu şi adevărat o faptă a voii iudeilor şi rodul îndrăznelii lor bolnave, ci, cum o socotesc unii, a hotărârii dumnezeieşti,[684] care i-a condus la aceasta, cum n-ar trebui să se împlinească dintr-o necesitate ceea ce se arată că a fost prin oameni, şi nu altfel? Apoi, spune-mi,

---

682 Prin dumnezeire, Hristos voieşte moartea umanităţii Sale pentru noi, ca s-o învingă; prin umanitate se fereşte de ea. Dar prin dumnezeire voieşte moartea cu trupul, deci dă şi trupului puterea s-o accepte. Astfel, în trupul însuşi sau în umanitatea Sa e şi ferirea de moarte, dar şi acceptarea ei. Iar în această îndoită simţire, în care primeşte şi învinge moartea, se manifestă Persoana cea unică a lui Hristos, în Care sunt trăite unitar cele două simţiri şi voiri.

683 Până când Dumnezeu îl rabdă, diavolului i se pare că e uşor să lupte cu El furându-i suflete de oameni. Şi pune pe oameni să-L necăjească, mai ales în calitatea de om acceptată de El. Dar când Dumnezeu făcut om merge până la primirea morţii din partea diavolului, diavolul descoperă că Fiul lui Dumnezeu făcut om îl biruieşte, privându-1 de această supremă unealtă a răutăţii lui. Moartea prefăcută de Dumnezeu în jertfă e şi o supremă faptă a iubirii prin care câştigă pe oameni. Faptul că Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se om, a putut primi şi moartea 1-a înşelat pe diavolul şi pe aceia dintre oameni care-i slujeau ca să creadă că El nu primeşte moartea voind, deci nu e mai tare ca ea. Însă nu cu scopul de a înşela pe diavol şi uneltele lui Se face Fiul lui Dumnezeu om şi îşi însuşeşte frica de moarte, ca, înşelându-i, să-i îndemne să-L omoare, înşelăciunea aceasta şi-o produc ei înşişi, pentru că nu văd dincolo de trupul Lui, înfricoşat de moarte, dumnezeirea Lui, care nu se teme de moarte, ci vrea s-o învingă. Dar chiar a primi moartea nedorită, cu voia, înseamnă a fi mai tare ca ea.

684 Dacă răstignirea lui Hristos s-ar fi produs pentru că aşa a hotărât Dumnezeu, ea n-ar fi fost efectuată prin oameni, deci ei nici n-ar merita să fie pedepsiţi. Faptul că nu prin necesitatea divină s-a produs răstignirea este o dovadă că Hristos s-a ferit ca om de moarte. El, ca Dumnezeu, a acceptat moartea, cu toată ferirea Lui ca om de ea, dar n-a impus-o. În ferirea de moarte ca om, şi în acceptarea ei ca Dumnezeu se arată iubirea lui Dumnezeu, atotputernicia Lui, ca şi libertatea oamenilor care I-au impus-o, deci vina lor. Căci acceptă moartea ca Dumnezeu pentru umanitatea Sa, nu ca pe o descompunere definitivă a umanităţii, ci pentru a învinge moartea. Iar lăsând pe oameni să-L omoare ca om, le lasă libertatea. Moartea se arată prin aceasta nu atât o fatalitate a naturii, cât un produs al libertăţii umane, sau al omului ca persoană, putând merge până la a descompune compusul uman, însă nu până la desfiinţarea lui totală şi definitivă. Mai trebuie notat şi faptul că Hristos se fereşte ca om de moarte, dar o voieşte ca Dumnezeu, pentru umanitatea Sa, nu arată o contradicţie în El, căci ferirea de moarte a umanului nu e contrară voii lui Dumnezeu, o dată ce Dumnezeu a făcut pe om spre a ţine la viaţa lui. Dar nici voirea morţii de către Hristos, pentru umanitatea Sa, nu contrazice firii acesteia, căci voieşte ca Dumnezeu moartea Sa ca om, pentru a învinge moartea din păcat.

cum ar mai pedepsi pe unii cu dreptate, o dată ce ar apărea că servesc hotărârilor de neocolit ale lui Dumnezeu? Apoi, cum ar mai apărea nefericit şi ar fi fost mai bine să nu se fi născut omul acela prin care s-a vândut Hristos (Mt. 26, 24)? Căci dacă s-ar înțelege patima ca fiind voită de Hristos, şi nu şi nevrută în nici un fel, ce vină justificată i-ar aduce ea celui ce s-a arătat slujitorul voii Stăpânului şi al celor viitoare? Sau oare nu e vădit tuturor că cele ce convin firii dumnezeieşti şi negrăite trebuiau să se întâmple prin vreunii? Dar şi prin acestea şi prin multe altele se poate vedea că, deoarece S-a pogorât Fiul din cer şi a răbdat de bună voie moartea pentru toți, ca pe toți să-i învie în ziua cea din urmă, a plăcut aceasta şi Tatălui însuşi pentru folosul tuturor. Şi, voind aceasta, Cel născut nu trebuie socotit nicidecum de altă fire, sau mai mic.[685]

Socotesc că adversarii se vor ruşina să se opună celor spuse de noi şi nu se vor împotrivi argumentelor noastre despre acestea. Dar celui ce insistă şi vrea să se sfădească mai mult cu privire la cele cuvenite, îi voi spune cele următoare. Dacă Fiul, pogorându-Se din cer, n-a făcut-o împlinind voia Sa, precum El însuşi spune, ci pe cea a Tatălui, şi ție nu ți se par acceptabile motivele arătate de noi, oare nu e necesar să se spună că se împotrivesc voile Lor şi voia unuia s-a arătat ca opusă celuilalt? Aceasta e vădit tuturor. Căci, dacă nu e nimic care le desparte, trebuie să fie o singură voie în amândoi. Iar dacă, fiind alta decât a Tatălui, o înlătură pe a Sa şi împlineşte pe a Tatălui, cum nu vom spune în chip neînțelegător că este una, şi nu ca o alta față de cealaltă? Să vedem deci în ce se arată voirea Tatălui, căci astfel vom cunoaşte şi pe cealaltă în ceea ce se vede. Deci voia Tatălui, cum a spus Însuşi Mântuitorul, este „*ca să nu piardă pe nimeni din ale Lui, ci să-i învieze în ziua cea din urmă*”. Şi nimeni nu va tăgădui că ea este bună şi de oameni iubitoare. Deci dacă, schimbând înțelegerea, am spune că voia Fiului este contrară, ea n-ar fi nici bună, nici de oameni iubitoare, o dată ce ar cugeta cele contrare Tatălui şi n-ar voi nici să ne mântuiască, nici să ne scoată din moarte. Dar atunci, cum mai este Păstorul cel bun? Sau cum ne-a declarat, ca semn al iubirii Lui față de noi, că Îşi dă sufletul pentru noi? Căci, dacă S-a pogorât din cer ca să împlinească aceasta prin voia Sa, cum nu împlineşte voia Sa nepierzând ceea ce I s-a dat, ci înviindu-i în ziua cea din urmă? Iar dacă nu e din voia Lui, ci slujeşte mai degrabă voii Tatălui, mântuind şi înviind pe cei pierduți, adică stăpâniți de moarte, cum n-am spune adevărul afirmând că Fiul nu e nici bun, nici de oameni iubitor? Să înceteze deci luptătorul împotriva lui Hristos să-L disprețuiască în toate felurile cu hulele lui, şi să nu mai latre la noi cu astfel de cuvinte despre acestea.

„*Căci aceasta este voia Tatălui Care M-a trimis, ca tot cel ce vede pe Fiul şi crede în El să aibă viață veşnică şi Eu îl voi învia pe el în ziua de pe urmă*” (In 6, 40)[686]

După ce a definit voia cea bună a Tatălui, o lămureşte iarăşi şi o expune mai pe larg ascultătorilor, spre cugetare, prin repetarea ei. Şi explică în mod strălucit care este modul aducerii şi ce câştigă unii din faptul de-a fi aduşi de Tatăl Fiului, Care poate face

[685] Faptul că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om şi a răbdat moartea pentru a o învinge spre învierea tuturor a plăcut şi Tatălui, deci prin acestea Fiul a împlinit şi voia Lui. Nu înseamnă că El e mai mic decât Tatăl, sau că a făcut acestea pentru că trebuia să se supună Tatălui ca fiind mai mare decât El. E vorba despre o comuniune de voință între Fiul şi Tatăl, nu de o supunere a Fiului față de Tatăl.

[686] După ce în versetul anterior Iisus a declarat că voia Tatălui este ca El să învie, scăpând de pieire pe toți cei predați în grija Sa, acum declară că voia Tatălui este ca tot cel ce crede în Fiul să aibă viață veşnică. După ce Hristos a spus deci că El împlineşte voia Tatălui înviind pe oameni, acum, spunând că voia Tatălui este să fie înviați de Fiul toți cei ce cred în El, arată că e Dumnezeu. Dar aceasta înseamnă că se împlineşte şi voia Fiului. Fiul vrea să se împlinească voia Tatălui, iar Tatăl vrea să se împlinească voia Fiului. Aceasta înseamnă că voia Lor este aceeaşi. Sunt doi voitori, sau două Persoane, şi aceeaşi voință. Cine nu crede în Fiul nu crede de fapt în Tatăl ca Tată. Nu crede în Sfânta Treime, sau în Dumnezeul iubirii. Hristos spune omului: De nu crezi că Eu sunt Fiul lui Dumnezeu, nu crezi că El este Tată, iar Tatăl îi spune la fel: De nu crezi că Hristos e Fiul Meu, nu crezi că Eu sunt Tatăl. Aceasta e voia comună a Tatălui şi a Fiului: omul să creadă în fiecare din Ei, că, fiind Unul Tatăl, Celălalt e Fiul.

vii pe cei ce au trebuință de viață. Şi dă astfel fiecăruia, prin cunoştință, înțelegerea adevărată a Fiului şi putința de-a înțelege în chip curat că este Dumnezeu adevărat Cel din Dumnezeu-Tatăl, ca, astfel pregătit şi împodobit cu înțelesurile despre El, să fie dus spre cununa cea din credință, adică spre viața fără de moarte şi fericirea veşnică.[687] Deci Tatăl aduce Fiului, prin cunoştința şi înțelegerea dumnezeiască, pe cei cărora a hotărât să le dea harul dumnezeiesc.[688] Iar Fiul, primindu-i, îi face vii şi pune binele Său în cei ce prin firea lor se corup şi, făcând să pătrundă în ei ca nişte scântei de foc puterea de viață făcătoare a Duhului, îi preface întregi spre nemurire. Dar, auzind că Tatăl îi aduce, iar Fiul dăruieşte celor ce vin la El puterea învierii, să nu ajungi la gândiri absurde socotind că fiecare dintre Ei lucrează de sine şi despărțit ceea ce este potrivit firii proprii, ci cugetă cu minte că Tatăl este împreună cu Fiul, şi Fiul cu Tatăl şi, ca să zic aşa, mântuirea noastră şi întoarcerea de la moarte la viață este opera Sfintei Treimi întregi: şi Tatăl are în mod îndestulător toată puterea spre tot ce trebuie, la fel şi Fiul, şi Sfântul Duh. Deci, prin toată Sfânta Treime vin la noi bunătățile şi Tatăl e totul în toate prin Fiul şi Sfântul Duh. Dar e de observat şi aceea că a crede în Fiul e ceva de mare preț. Căci are drept cunună viața.[689] Iar dacă în Fiul se cunoaşte Dumnezeu cel după fire, cine ar răbda pe cei ce-L scot pe El din ființa Tatălui şi au fără uşă gura care-L defaimă pe El în privința aceasta? Prin faptul că se vesteşte că întoarce la viață pe cel căzut în moarte, prin aceasta, fără să se interpună nici o schimbare, Unul-Născut urcă la identitatea de fire cu Tatăl.[690] Căci a face viu e operă a Vieții.[691] Şi deoarece Tatăl este Viața prin fire, numaidecât se va înțelege că e Viață şi Cel ce e din El prin fire, adică Unul-Născut.

„*Deci iudeii murmurau împotriva Lui că a zis:*
Eu sunt Pâinea care S-a pogorât din cer” (In 6, 41)[692]

---

[687] Tatăl îi prezintă pe oameni Fiului spre mântuire, şi Fiul, Tatălui. Şi în aceasta se arată unitatea Lor de voință. Tatăl, trimițând pe Fiul Său să Se facă om, îi predă pe oameni Lui, ca să cunoască în El pe Fiul lui Dumnezeu, şi astfel Fiul să-i prezinte Tatălui ca frați veşnici ai Săi şi ca fii ai Lui după har. Căci în Fiul ei se împărtăşesc de valoarea şi de veşnicia Lui.

Voia Tatălui e ca oamenii să creadă în Hristos ca Fiul Lui, căci prin aceasta cred în El însuşi ca Tată, iar a Fiului este ca oamenii să creadă că Dumnezeu e Tatăl Lui, căci prin aceasta cred în El însuşi. Voia fiecăruia dintre Ei este să îl arate pe celălalt ca Dumnezeu. Dacă Dumnezeu n-ar fi Tată şi Fiu, n-ar fi Dumnezeu personal, deci un Dumnezeu iubitor şi liber. În acest caz n-ar putea mântui pe oameni de legea generală a morții.

[688] Trimițându-le pe Fiul să Se facă om, Tatăl dă ocazia oamenilor să se împărtăşească de cunoştința dumnezeirii Fiului în forma umană şi să urce astfel în Fiul la cunoaşterea Sa ca Tată şi la calitatea de fii prin har.

[689] În fiecare Persoană a Treimii Se află şi celelalte două, lucrând împreună. În Fiul sunt pus în legătură de fiu cu Tatăl, şi această simțire o am prin Duhul ce mi Se dă prin Fiul. Dar legătura trăită de mine cu Sfânta Treime porneşte de la credința mea în Hristos ca Fiul lui Dumnezeu. Căci El a venit vizibil aproape de oameni prin faptul că S-a făcut om. Dar prin Hristos ne punem în legătură cu Sfânta Treime numai dacă El este Fiul de o ființă cu Tatăl. Cei ce neagă aceasta rămân despărțiți de Dumnezeu. E ceea ce se spune în continuare.

[690] Dacă Fiul, Cel de o fire cu noi după umanitate, nu e de o ființă cu Tatăl după Dumnezeire, nu putem urca la unitatea cu Tatăl prin Fiul cel de o fire cu noi, dar şi cu Tatăl. Dacă Fiul e cu totul altfel decât Tatăl, nu urcăm prin El la unirea cu Sfânta Treime.

[691] Numai Dumnezeu e viața prin fire. Adică însăşi firea Lui e viață. Dumnezeu e viață, sau existență prin fire, pentru că nu e dependent în existența Lui de nimic. Există prin Sine, deci există din veci şi în veci. Noi, depinzând în existența noastră de altele, n-avem existența prin fire. Şi trebuie să existe Cineva care nu depinde de altele în existența Sa. Hristos e izvorul vieții veşnice pentru noi, pentru că e Fiul prin fire al Tatălui, Care e viața prin fire.

[692] Hristos Se numeşte pe Sine pâinea vieții pogorâtă din cer, nu o mană creată pe pământ. Este Pâinea care susține prin excelență viața nesfârşită. Şi numai dacă e de o ființă cu Tatăl poate fi această pâine a vieții veşnice, fiind viața prin Sine, ca şi Tatăl Său. Dar viața spirituală nu o poate da unei persoane decât altă persoană, iar în ultimă analiză, Persoana de ființă dumnezeiască.

Se revoltă iarăşi cei ce nu înţeleg nimic din cele spuse de Hristos. În acestea se vede cel mai mult mintea lor neînvăţată. Căci, neavând ceea ce se poate folosi de înţelesurile prin care puteau să se preschimbe în ceva mai bun, sfârşesc în socotinţe absurde. Sau nu vom afla la iudei adevărat ceea ce am spus? Căci pentru care pricină se indignează? Şi cine i-a provocat la acest cuvânt? Şi pentru ce murmură? Căci trebuia mai degrabă să cugete mai atent la cele spuse şi să afle prin ele adevărul, şi din faptele Lui minunate să înainteze la o cercetare mai serioasă: minte Hristos sau spune adevărul numindu-Se pe Sine pâine coborâtă din cer şi descoperindu-Se lor ca fiind aceasta? Şi, judecând aşa, puteau fi îndrumaţi spre aflarea a ceea ce le era de folos. Dar, necercetând nimic, se revoltă, deşi prin cele petrecute Hristos S-a arătat pe Sine pâinea reală şi adevărată a vieţii, opusă manei dăruite părinţilor lor în pustie ca chip şi umbră: „*Căci cel ce vine la Mine*, zice, *nu va flămânzi niciodată.*” (In 6, 35). Cei ce au mâncat acea mană au avut o foarte scurtă şi trecătoare plăcere a trupului, dar cei ce vin la El prin credinţă nu vor ajunge la un folos asemănător cu al acelora de atunci, ci vor avea harul ca binecuvântare continuă. Deci greşeşte mintea iudeilor, văzând numai cele de pe pământ. Aceasta a fost ceea ce s-a spus despre ei: „*Să se întunece ochii lor, ca să nu vadă, şi spinarea lor pururea o gârboveşte*” (Ps. 68, 27), ca, neridicându-se în nici un fel spre cunoştinţa dumnezeieştilor taine, să se piardă ca răi în chip rău prin lipsa lor de judecată şi pentru neascultarea lor nestăpânită.[693] Întorcându-ne cu mintea la cele din scrierile mozaice, vom afla murmurul iudeilor referindu-se la mari bunătăţi. Dar, privindu-le ajunse la sfârşitul lor amar, experienţa ne arată că şi atunci nu le-au fost de nici un folos. Căci au murmurat aceia în pustie şi şi-au arătat nemulţumirea împotriva lui Dumnezeu. De aceea au fost pierduţi prin şerpi (Num. 21, 5-6), cum a mărturisit şi înţeleptul Pavel (I Cor. 10, 9). Şi murmurau acestea împotriva lui Hristos. Şi necinstesc pe Dătătorul Legii şi pe Mântuitorul, prin necredinţă. „*Dar va porunci balaurului şi-i va muşca pe ei,*” după cum s-a scris (Amos 9, 3). Şi vor fi spre ospăţ fiarei care devorează toate. Căci neascultarea sfârşeşte totdeauna în mod trist.

„*Şi ziceau: Nu este acesta Iisus, fiul lui Iosif, şi nu-i ştim noi pe tatăl şi pe mama Sa? Cum spune deci că: M-am pogorât din cer*?” (In 6, 42)

O, mare neştiinţă, minte întunecată de o beţie nestăpânită! „*Îngroşatu-s-a,* după cum s-a scris, *inima poporului acestuia*!” (Is. 6, 10; Mt. 13, 15). Căci nu vedea nimic din cele pe care trebuia să le înţeleagă clar; şi le socoteşte şi le declară vrednice de râs. Fiindcă trebuia mai degrabă ca, studiind scrierile lui Moise şi hrănindu-se cu propovăduirile Sfinţilor prooroci, să înţeleagă că Hristos nu era aşteptat să vină la noi fără trup şi fără învelişurile corpului, ci era prevestit că Se va arăta în chip omenesc şi Se va afla în forma de obşte a tuturor. De aceea cuvântul proorocesc ne spune că Sfânta Fecioară va avea în pântece şi va naşte Fiu (Is. 7, 14). Şi Domnul se cunoaşte jurând fericitului David adevărul, pe care făgăduieşte să nu-l lase nearătat:[694] „*Căci va aşeza pe Cel din rodul pântecelui lui pe tronul Său*,” precum s-a scris (Ps. 131, 11). Şi a făgăduit de mai înainte că va ieşi toiag din rădăcina lui Iesei (Is. 11, 1).

Dar cei ce s-au abătut la atâta nebunie nu simt că, dacă cunosc pe Maica după

[693] Cei ce cunosc pe Dumnezeu, venit în relaţie intimă cu noi în Hristos, şi nu au prin El asigurarea învierii, cei ce sunt gârboviţi numai spre cele de jos, sau materiale, inferioare lor, nu cunosc nici un sens al existenţei, ci trăiesc în întuneric şi în absurditatea de neînvins a morţii, gustând scurte plăceri trecătoare. Ei nu se ridică prin credinţă la relaţia cu Dumnezeu, Care, pe de o parte, cuprinde în Sine mari taine, iar pe de alta, comunică adevărata cunoştinţă, spre deosebire de aşa-zisa „ştiinţă” precisă a celor materiale, care e o închidere în întunericul lipsei de sens.

[694] Adevărul este Fiul lui Dumnezeu cel întrupat. Dumnezeu Se jură lui David că Se va arăta astfel ca adevărul. Dacă nu cunoaştem pe Fiul lui Dumnezeu, nu cunoaştem pe Dumnezeu ca Adevărul, pe Dumnezeu ca iubitor şi, deci, ca sens al existenţei. Şi pe Fiul lui Dumnezeu, sau pe Dumnezeu ca Dumnezeu al iubirii, îl cunoaştem în Hristos.

trup a Celui prevestit că va veni în trup, nu trebuie să asculte prin aceasta de cei ce nu cred că S-a pogorât din ceruri? Dar aceasta s-a făcut după trup, căci Cuvântul dumnezeiesc a fost ca în templul Său în trupul din Fecioară, pentru că a venit la noi de sus, din Tatăl, şi pentru mântuirea tuturor a luat sământa lui Avraam,[695] ca „*întru toate să Se facă asemenea fraților Săi*" (Evr. 2, 16-17) şi să cheme firea omului spre înfierea de către Dumnezeu, arătându-Se deodată Dumnezeu şi om.[696] Dar iudeii, neînțelegând iconomia cea cu trupul a Mântuitorului nostru, din faptul că ştiau pe Maica Lui şi pe tatăl - deşi nu era tată -, nu se ruşinau să se irite auzind pe Iisus zicând că S-a pogorât din cer. În aceasta ni se dă iarăşi un exemplu de mare folos. Căci prin acestea suntem învățați în cele ale noastre că multă pagubă ne aduce faptul de-a nu privi cu ochii înțelegători ai inimii mai mult la virtutea aflată în sfinți şi de-a nu ne referi la slava ascunsă în ei, şi, în ciuda micii importanțe a trupului, de a nu da nici un preț măreției şi demnității lui Dumnezeu. Aşa zice Dumnezeu despre sfinți în Prooroci, vorbind despre unul ca despre toți: „*Binecuvântat este omul care s-a încrezut în Domnul; şi va fi Domnul nădejdea lui; şi va fi ca pomul cel sădit lângă ape şi se va adânci în umezeală rădăcina lui. În anul fără ploaie nu se va teme şi nu va fi lipsit de rod. Mai adâncă este inima decât toate. Şi de este om, cine-l va cunoaşte? Eu sunt Domnul, Cel ce cercetez inimile şi ispitesc rărunchii*" (Ier. 17, 7-10). Când deci dispreţuim prin mândrie pe cel cunoscut de Dumnezeu şi vrednic de admirat pentru virtuțile lui descrise adineauri, privind numai la trupul lui din afară şi trecător, şi facem din lipsa de slavă a trupului motiv pentru a afirma micimea sufletului lui, cum nu ne arătăm cugetând cele contrare Împăratului tuturor şi nu vom fi supuşi unei nu mici osânde, declarând pe cel înalt umilit şi acoperind lumina cu întunericul şi definind dulcele ca amar? Deci să dăm sfinților cinstirile cuvenite şi să-i vedem mai degrabă în strălucirea lăuntrică şi ascunsă, decât în ceea ce sunt pentru trup.[697] Dar cei mai mulți dintre noi nu prețuiesc pe cel umilit în lume şi nu-i recunosc vreo slavă, chiar dacă se remarcă prin virtuți, ci slăvesc pe cel ce umblă după cinstire şi după vreo slavă oarecare. Privind cu ochi nedrepți numai spre lăcomia bogăției şi socotind slava stricăcioasă ca pe una ce nu va pieri, aceştia nu dau nici un preț dreptei judecăți. Pe unii ca aceştia ucenicul îi mustră în mod cuvenit, zicând: „*Fățarnicilor, de va intra în adunarea voastră un om cu inele de aur în degete şi îmbrăcat în haină strălucitoare şi va intra şi un om sărac în haină murdară, iar voi ziceți celui bogat să şadă de-a dreapta, iar celui sărac: stai acolo, în picioare, sau şezi jos, la picioarele mele, n-ați făcut deosebire între unul şi altul*?" (Iac. 2, 2-4). De aici se vede de câtă mustrare îndreptățită se fac vrednici cei ce prețuiesc pe om din împrejurările din afară, şi nu din bunătățile lăuntrice. Căci bogăția şi strălucirea provenită din ea aduc cinstire celor ce au o slavă străină şi falsă. Iar strălucirea din

---

695 Fiul lui Dumnezeu Se încadrează ca om în istorie, rămânând însă şi Dumnezeu. Dar pregăteşte istoria, pentru ca să fie în stare să-L primească. Istoria nu e despărțită de Dumnezeu, deşi nu toate cele ce se întâmplă în ea se conformează voii Lui. Dar în general toată istoria e condusă prin pregătire pentru primirea Fiului Său şi, prin legătura strânsă în care rămâne cu ea, e condusă ca întreg spre unirea umanității cu El.

696 Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiul Omului, ca El să Se facă fratele lor şi să facă pe oameni fiii lui Dumnezeu. De aceea, făcându-Se om, a rămas şi Dumnezeu, mai precis Fiul lui Dumnezeu. Căci numai dacă e şi Dumnezeu şi om, putem deveni şi noi fii ai lui Dumnezeu după har. Iudeii, ştiind că Iisus are o Maică pământească, Îl socoteau numai om.

697 Nu se dispreţuieşte, în aceste rânduri, trupul în smerenia lui. Căci Dumnezeu-Cuvântul i-a dat o mare cinste îmbrăcându-l. Dar se osândeşte cel ce socoteşte că în trup stă toată mărirea lui şi cel ce prețuieşte pe cineva pentru o astfel de slavă pe care şi-o caută în trup. Trupul trebuie să rămână un mediu străveziu al înălțimii spiritului, al curăției, al atenției lui față de oameni, al smereniei. Numai într-un trup smerit, nepretențios, se vede smerenia sufletului, care este adevărata înălțime a lui. De aceea, cei ce dispreţuiesc smerenia în trup a cuiva dispreţuiesc spiritul lui, sau nu dau importanță decât trupului. Dar aceasta este o falsă importanță dată cuiva. Căci, reducând pe om la trup, şi cinstindu-l numai pentru el, de fapt îl reduc la ceva cu totul trecător. Cel smerit în cele ale trupului e de fapt un om tare cu duhul, căci se dovedeşte putând ține în frâu pornirile trupeşti şi egoismul dornic de a se impune altora. Iisus ne-a arătat, în smerenia Lui trupească, tăria excepțională a Sa ca Dumnezeu.

inimă şi lumina din fapte e o bogăţie adevărată şi pătrunsă în firea celor ce o au, neînsoţind trupul şi neputrezindu-se împreună cu el, ci locuind împreună cu sufletul cât timp este în viaţa aceasta şi plecând cu el când va binevoi Stăpânul tuturor. „*Căci multe sunt locaşurile la Tatăl*,” precum am auzit (In 14, 2). Deci nu trebuie cinstit în mod necesar cel strălucitor în bogăţie şi în falsele slave pământeşti, ca într-un tablou colorat, ci mai degrabă aceia care dobândesc prin strălucirea faptelor lor slava neveştejită la Dumnezeu şi a căror frumuseţe iradiază, prin toată înfăţişarea virtuţilor, umplându-i de lumină.

„*Răspuns-a Iisus şi a zis lor: Nu murmuraţi între voi. Nimeni nu poate veni la Mine de nu-l va trage Tatăl, Care M-a trimis, şi Eu îl voi învia în ziua cea din urmă*” (In 6, 43-44)

Iudeii Îl micşorează pe Iisus, necunoscând pe Tatăl Lui Cel din ceruri şi neştiind în nici un fel că El este Fiul prin fire al Celui ce stăpâneşte peste toate.[698] Ei priveau numai la Maica Lui de pe pământ şi la Iosif. De aceea le răspunde cu multă căldură şi îndată Se înalţă iarăşi în chip folositor la demnitatea Lui dumnezeiască, pornind de la cele pe care le ştia ca Dumnezeu că se şopteau în ascuns; şi, pătrunzând la mintea lor, îi îndeamnă prin acestea să-şi dea seama că au căzut din adevăr şi că şi-au făcut despre El o idee foarte greşită. Căci pe Cel ce cunoaşte deplin inima şi cercetează mişcările minţii şi nu ignoră nici una din voile sufletelor, cum n-ar fi trebuit mai degrabă să-L încununeze cu slava demnă de Dumnezeu şi să-L ridice aşa de mult peste micimea oamenilor, cât e Dumnezeu mai presus de cele de pe pământ? Descoperind deci gândul lor scufundat în mişcări fără sunet şi făcând arătat murmurul şoptit de ei pe ascuns, pentru cauza amintită, le zice: „*Nu murmuraţi între voi.*” Apoi, arătând că taina despre El e un bine comunicat oamenilor de Dumnezeu, şi cunoştinţa despre El este un rod al harului de sus, spune că nimeni nu poate veni la El de nu va fi atras de lucrarea luminătoare a Tatălui.[699] Iar prin aceasta îi îndeamnă să vadă că trebuie să plângă şi să se îndurereze că au întârziat să ceară să se elibereze şi să se roage să fie atraşi la mântuire prin credinţa în El, prin voia Tatălui şi prin ajutorul de sus, care le uşurează lor calea în acestea şi le-o face netedă, după ce au înăsprit-o fără cruţare prin cele ce au păcătuit. Iar pe cel ce crede l-a asigurat că-l va învia şi, prin aceasta, S-a înfăţişat celor neînţelegători iarăşi ca fiind Dumnezeu după fire şi adevărat. Căci puterea de-a face vii şi de-a readuce la viaţă pe cel ţinut cu sila de moarte e proprie pe drept cuvânt numai firii dumnezeieşti şi nu poate fi atribuită nici uneia din cele create. Căci e propriu Celui viu să facă vii, şi nu cuiva care are harul de la altul.[700]

---

[698] „Fiul prin fire,” adică nu prin adopţiune, sau printr-un act de voinţă, ci născut în baza faptului că Tatăl are chiar în firea Lui dumnezeiască capacitatea de a naşte pe Fiul. Nu naşte firea prin Sine, ci întrucât este purtată de Persoana Tatălui. Firea umană nu naşte un om prin sine, ci întrucât e într-o persoană. Sau persoana naşte altă persoană întrucât e purtătoarea unei firi înzestrate cu capacitatea de a naşte.

Iudeii, ştiind pe Iisus născut ca om din Maica Lui, socoteau că nu e decât atât. Nu credeau că El are şi un Tată în ceruri. De aceea murmurau: Cum zice că S-a pogorât din cer? Iisus le răspunde că nu are numai o Maică pe pământ, ci şi un Tată în ceruri, ca nimeni altul.

[699] Hristos le spune iudeilor, care-L socoteau numai om născut din femeie, că nu numai că e trimis din cer, de la Tatăl, să Se facă om, ci şi că Tatăl e şi Cel ce dă oamenilor prin El cunoştinţa despre Sine ca Dumnezeu. Şi în aceasta se arată că Tatăl îi aduce pe oameni Fiului făcut om, pentru ca apoi Fiul să-i aducă împreună cu Sine, ca fii după har, Tatălui, o dată făcuţi fraţi ai Săi. Hristos nu poate trăi ca Fiu al Tatălui dacă în El nu se simte, într-un fel, prezenţa Tatălui. Tatăl Îl arată pe Hristos, prin conştiinţa Lui, ca Fiu, şi Fiul vorbeşte despre Tatăl. În iubirea desăvârşită dintre Tatăl şi Fiul nu se poate despărţi între Ei. De altfel, faptul acesta e văzut şi la oameni. Cel ce iubeşte pe altul îl arată în conştiinţa sa pe cel iubit sau pe cel iubit vorbind în el, cum şi el vorbeşte despre acela. Tatăl Îl măreşte pe Fiul, arătându-L ca Fiu al Său, şi Fiul vorbeşte despre Tatăl, mărindu-L pe El.

[700] Hristos arată iudeilor că e Fiul lui Dumnezeu prin fire, nu numai prin faptul că Tatăl însuşi Îl atrage la El, ci şi prin faptul că El poate învia pe cei morţi. Căci numai Dumnezeu a creat fiinţe vii şi numai El le poate învia, odată moarte. Una dintre puterile lui Dumnezeu este de-a crea existenţe vii şi de-a le readuce

Scris este în prooroci: „Şi vor fi toţi învăţaţi de Dumnezeu” (In 6, 45)

Cunoscând ca Dumnezeu necuminţenia ascultătorilor, nu lasă nedovedit cuvântul despre aceasta. Ci arată că El a fost propovăduit şi spus de mai înainte, de sus, prin Sfinţii prooroci. Prin aceasta respinge anticipat motivele de opoziţie faţă de El, pe care le vor gândi, şi dezgoleşte lipsa lor de învăţătură, fiindcă se vădea că nu văd nici aceasta, deşi erau călăuziţi prin Lege spre înţelegerea celor viitoare.[701] Îi îndeamnă deci să fie de acord cu El şi de bună voie. Căci nu se cuvenea să se opună cuvintelor Sfinţilor prooroci, pentru că Dumnezeu-Tatăl va face să răsune prin ei, în cei vrednici, taina despre El şi va descoperi pe Fiul Său, comunicând fiecăruia în mod negrăit şi dumnezeiesc înţelegerea despre acestea. Iar, spunând mai sus: „*Nimeni nu poate veni la Mine de nu-l va trage pe El Tatăl, Care M-a trimis*,” arată că vorbirea aceasta nu sileşte pe nimeni, adăugând:

„*Deci oricine a auzit şi a învăţat de la Tatăl vine la Mine*” (In 6, 45)

Căci unde este auzire, e şi învăţare, şi binele din îndrumare se înţelege prin ascultare şi credinţă, care nu e silită. Fiindcă înţelegerea cu privire la Hristos se dăruieşte de Tatăl celor vrednici mai degrabă ca putere de percepere din iubire, decât ca forţă silnică.[702] Căci raţiunea dogmei (trad. latină: dogma adevărului) dă alegerii sufletului omenesc libertate în voinţă şi dorinţa să ceară plată dreaptă pentru virtuţi, iar, abătându-se această libertate, din nepăsare, de la ceea ce se cuvine şi de la ceea ce place Legiuitorului, îşi atrage pe drept cuvânt osânda pedepsirii. Dar trebuie ştiut că, deşi se spune că Tatăl îi învaţă pe unii taina referitoare la Hristos, totuşi nu face aceasta singur, ci o împlineşte mai degrabă prin Fiul ca prin Înţelepciunea Lui. Căci, din ceea ce se spune despre Tatăl urmează că descoperirea care naşte în unii înţelegerea nu se face de către Tatăl fără Înţelepciune. Iar Înţelepciunea Tatălui este Fiul. Deci Tatăl produce în cei vrednici descoperirea Celui născut din El, ca prin Înţelepciunea Sa.[703] Şi, simplu vorbind, e neîndoielnic adevărat că nu greşeşte cineva spunând că toate lucrările Tatălui

---

la viaţă, odată moarte. Numai Dumnezeu, Care e viaţă în Sine, poate da viaţă şi o poate reda celor ce o pierd. Dacă omul naşte alt om viu, n-o face din puterea voită a lui. El poate construi lucruri moarte din alte lucruri moarte. Chiar dacă omul primeşte harul de la Dumnezeu, tot nu poate crea fiinţe vii şi nu le poate reda viaţa, o dată ce au murit.

701 Hristos arată iudeilor că n-au scuză pentru neprimirea Sa în afirmarea că ascultă pe Dumnezeu din Vechiul Testament. Tatăl a vorbit atunci despre Fiul Său. Căci, aşa cum vorbeşte după întrupare din conştiinţa că prin El vorbeşte Tatăl, - şi aceasta se poate simţi de ascultători -, aşa în Vechiul Testament a vorbit Tatăl însuşi prin Cuvântul. Dar Tatăl a vorbit şi vorbeşte despre Fiul Său, arătându-L unit cu Sine în fiinţă, aşa cum Fiul vorbeşte din unirea cu Tatăl şi deci despre Tatăl. E taina uniunii nedespărţite a persoanelor neconfundate, care se arată şi în vorbirea persoanelor omeneşti ce se iubesc.

702 Credinţa nu e impusă cu sila, sau nu se naşte în om ca o necesitate, ci e un dar al vorbirii Tatălui în Fiul Său, sau despre El înainte de întrupare, şi după întruparea Lui. Dar e un dar ce se adresează, prin vorbirea Tatălui, libertăţii sufletului. Ca atare, credinţa e puterea de percepere a înţelegerii Fiului dăruită de Tatăl. Cine vrea primeşte această înţelegere ca pe o adevărată raţiune a învăţăturii dogmatice despre Sfânta Treime şi despre Fiul Tatălui cel întrupat ca om, în Hristos. Dar această raţiune e de aşa fel, încât nu sileşte libertatea omului să o primească. Unii pot socoti ca reale numai legile ştiinţifice constatate ale ordinii materiale şi pot refuza trebuinţa acceptării setei profunde a sufletului după existenţa supremă şi a relaţiilor complexe ale persoanelor între ele. Aceştia refuză credinţa ca mijloc de sesizare a acestor forme superioare, spirituale, ale existenţei, în aceste rânduri avem o interesantă explicare a credinţei de către Sf. Chiril.

703 Se poate traduce şi aşa: „Deci Tatăl produce descoperirea în cei vrednici prin Înţelepciunea Fiului Celui Născut.” În ambele traduceri Fiul este, pe de o parte, Persoana deosebită de Tatăl, pe de alta, este Înţelepciunea Tatălui. Prin Persoana Fiului ca Înţelepciune descoperă pe Fiul Său, sau Se descoperă pe Sine ca Tată al Fiului. De fapt, chiar între oameni, când unul îl descoperă pe altul, acela mă ajută să-l descopăr, sau îl descopăr ca pe unul de a cărui experienţă mă folosesc. Sf. Chiril stăruie în alte şi alte precizări ale relaţiilor complexe şi tainice dintre persoanele de o fiinţă şi reciproc iubitoare.

asupra unora, sau voirile Lui, sunt ale Sfintei Treimi, la fel şi ale Fiului, şi ale Sfântului Duh. Din această cauză, spunându-se că Dumnezeu şi Tatăl descoperă pe Fiul şi cheamă la El pe cei gata să creadă, se arată că aceasta face şi Fiul şi nu mai puţin Duhul Sfânt.[704] Căci Mântuitorul spune fericitului Petru, care a mărturisit cu foarte mare curaj credinţa în El: „*Fericit eşti, Simone, fiul lui Iona, că nu trup şi sânge ţi-a descoperit ţie, ci Tatăl Meu cel din ceruri*" (Mt. 16, 17). Dar în alte locuri se arată că aceasta o face şi El însuşi. Şi o spune aceasta Pavel, care, lăudându-se în chip cuvenit, declară despre taina lui Hristos: „*Pentru că nici eu n-am primit sau n-am învăţat aceasta de la om, ci prin descoperirea lui Iisus Hristos*" (Gal. l, 12). Dar poţi vedea că şi Duhul Sfânt ne descoperă nu mai puţin pe Hristos. Căci scrie preaînţeleptul Ioan: „*Şi ungerea pe care aţi primit-o de la El rămâne întru voi şi nu aveţi trebuinţă să vă înveţe cineva, ci ungerea Lui să vă înveţe despre toate*" (I In 2, 27). Şi Însuşi Mântuitorul spune despre Mângâietorul, adică despre Duhul: „*Încă multe am a vă spune, dar nu le puteţi purta acum. Dar când va veni Acela, Duhul adevărului, vă va conduce pe voi întru tot adevărul. Căci nu de la Sine va grăi, ci câte va auzi va grăi şi cele viitoare vă va vesti vouă*" (In 16, 12-13). Căci, fiind Duhul adevărului, va conduce la lumină pe cei în care vine şi îi va călăuzi la înţelegerea adevărului. Şi spunem acestea nu rupând întregul, spre înstrăinare şi în chip despărţitor, pe Tatăl de Fiul, sau pe Fiul de Tatăl, nici pe Duhul Sfânt de Tatăl şi de Fiul, ci pentru că Una este Dumnezeirea şi aşa se vede în Sfânta şi cea de o fiinţă Treime. Astfel voirile şi lucrarea, ce se arată proprii şi se atribuie fiecăruia, le socotim aparţinând întregii Dumnezeiri. Căci firea dumnezeiască şi nedespărţită nu lucrează în mod divizat, în ceea ce priveşte raţiunea cea una a Dumnezeirii, ci fiecare din cele cugetate subzistă în ipostas propriu. Căci ceea ce este Tatăl este şi Fiul şi Sfântul Duh asemenea.

Pe lângă cele spuse, mai trebuie avut în vedere şi aceasta, în cele exprimate prin Sine, arătându-se ca referinţă, se cunosc amândouă, şi ceea ce se arată în Unul se vede şi în Celălalt.[705] Deci, Fiul Se descoperă prin Tatăl, iar, prin Fiul, iarăşi, Tatăl. Prin Unul Se afirmă şi Celălalt şi dacă cineva vede în Dumnezeu prin fire pe Tatăl, va cugeta şi pe Fiul cel născut din El, şi invers. Căci cel ce mărturiseşte pe Fiul nu va ignora pe Cel ce L-a născut. Deci, întrucât este Dumnezeu-Tată şi Se cugetă şi Se propovăduieşte astfel, impune ascultătorilor cunoştinţa despre Cel născut din El. Iar, întrucât Cel din El după fire este cu adevărat Fiu, vesteşte prin Sine pe Tatăl. De aceea spune Fiul către El: „*Am arătat numele Tău oamenilor*" (In 17, 6). Căci, întrucât Fiul a fost cunoscut de către cei credincioşi, zice că s-a arătat prin El numele Celui ce L-a născut.[706] Iar Dumnezeu şi Tatăl ne impune cunoştinţa Celui Născut din El nu printr-un glas ce izbucneşte de sus şi printr-un strigăt ce izbeşte lumea, ci printr-o călăuzire luminoasă ce luminează în noi spre înţelegerea de Dumnezeu insuflatei Scripturi. Dar vei afla iarăşi şi pe Fiul lucrând în sensul acesta. Căci s-a scris despre Sfinţii ucenici că atunci le-a deschis ochii lor spre a înţelege dumnezeieştile Scripturi (Lc. 24, 45).[707]

---

[704] Dacă Fiul, lucrând în unii oameni, o face cu conştiinţa că face aceasta pentru că Tatăl o doreşte, deci nu fără lucrarea Tatălui, se poate spune că lucrarea Lui este şi lucrarea Tatălui, iar lucrarea Tatălui este şi lucrarea Fiului. Ei sunt uniţi în lucrare, fără să Se confunde ca Persoane. În aceasta se arată desăvârşita Lor iubire, care se reflectă într-un fel şi în relaţia persoanelor umane ce se iubesc.

[705] Numele de Tată exprimă o referinţă a Lui la Tatăl, astfel că prin acest nume aflăm şi despre Tatăl, şi despre Fiul. Astfel, cele trei ipostasuri ale Sfintei Treimi nu sfâşie fiinţa cea una şi nici lucrările lor, dar nici nu le confundă. Nu poţi gândi şi exprima pe Tatăl, fără să gândeşti la Fiul şi să-L exprimi implicit pe Fiul, şi nici invers. Nu există Unul fără Celălalt şi despărţit de Acela.

[706] Chiar în cazul oamenilor, nu numai că nu se poate explica cineva pe sine fără tatăl său, dar nici nu poate fi cunoscut fără a se cunoaşte că el are un tată de aceeaşi fire cu el. În orice fiu se vede tatăl şi în orice tată, fiul.

[707] Nu se poate despărţi luminarea interioară de cuvântul care se foloseşte. Dar acestea două nici nu se pot confunda. De aceea, Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat Se descoperă ucenicilor prin cuvinte, dar nu toţi se deschid înţelegerii Lui. La fel ne vorbeşte Dumnezeu-Tatăl prin cuvintele Proorocilor, sau ale Fiului Său cel întrupat, dar nu toţi se luminează prin ele. Deosebirea dintre cuvânt şi luminarea directă, operată de

„*Nu doar pentru că L-a văzut cineva pe Tatăl. Căci numai Cel ce este de la Dumnezeu, Acela L-a văzut pe Tatăl*” (In 6, 46)[708]

Văzând iarăşi de mai înainte, ca Dumnezeu, că nu vor primi nicidecum descoperirea prin Duhul, nici înțelegerea de sus prin călăuzirea luminată, ci vor cere, datorită relei lor voințe, să vadă pe Tatăl, şi, ca să spun aşa, să fie îndrumați prin vedere personală, cum socoteau că s-a făcut cu părinții lor odinioară când s-a coborât pe muntele Sinai slava lui Dumnezeu, îi strânge iarăşi şi îi duce ca printr-un frâu la trebuința de a nu-şi face despre Dumnezeu o părere îngroşată, nici a crede că firea nevăzută va fi vreodată văzută. „*Căci nimeni n-a văzut vreodată pe Tatăl*” (In l, 18). Dar se cuvine să-l facă înțeles iarăşi şi pe Moise. Căci iudeii cugetau prosteşte că, prin faptul că Moise s-a apropiat de rug, el a văzut însăşi firea negrăită a lui Dumnezeu şi a privit cu ochii trupului frumusețea nestricăcioasă după fire. Dar ca să nu zică ceva prea descoperit despre prea înțeleptul Moise, ca să pară că vrea să le ațâțe patima obişnuită, zice în mod nedefinit despre toți, deci şi despre acela: „*Nu pentru că a văzut cineva pe Tatăl.*” Deci nu cereți, zice, cele mai presus de fire, nici nu vă lăsați purtați prin porniri nebuneşti spre ceea ce rămâne de neapropiat tuturor fāpturilor. Căci firea dumnezeiască şi neînțeleasă scapă nu numai ochilor noştri, ci şi celor ai întregii creații. Căci prin cuvântul „nimeni” le depărtează pe toate, iar precizând că El singur este din Dumnezeu şi a văzut pe Tatăl, Se aşază în mod negrăit (apofatic) în afara tuturor, întrucât a folosit cuvântul „nimeni”.

Iar deoarece este în afara tuturor şi nimeni nu vede pe Dumnezeu, ci singur El nu e lipsit de vedere, cum s-ar înțelege ca fiind între toate, ca unul dintre ele, şi nu în afară de toate, ca fiind mai presus de toate? Şi, spunându-se că toate sunt de la Dumnezeu – „*căci toate sunt de la Dumnezeu*,” după spusa lui Pavel (I Cor. 11,12) -, dar nici una nu vede pe Tatăl, ci numai El Îl vede, expresia „*de la Dumnezeu*” o vom înțelege corect aplicată numai Lui, ca: „din ființa Tatălui.” Căci dacă nu are acest înțeles, precum am spus înainte, cum, spunându-se că toate sunt de la Dumnezeu, numai El urcă la vederea Tatălui, pentru faptul că este „*de la Dumnezeu*”? Deci, despre făpturi se spune în alt sens că sunt de la Dumnezeu. Ele toate sunt de la Dumnezeu prin creație, pentru că au fost aduse prin El la existență. Dar despre Fiul s-a spus în alt mod, mai adevărat, că este de la Dumnezeu, ca despre Cel ce este de la Tatăl după (prin) fire. De aceea, nu Se numără împreună cu toate, ci, fiind în afara tuturor împreună cu Tatăl, nu va fi slab împreună cu toate, ci ieşit din identitatea de fire cu acelea şi ridicat la firea Născătorului. Ca atare, va vedea pe Cel din Care este. Dar cum, sau în ce mod vede El pe Tatăl, sau e văzut de Tatăl, nu putem spune noi. Dar e de socotit că într-un mod dumnezeiesc.

„*Amin, amin zic vouă: Cel ce crede în Mine are viață veşnică*” (In 6, 47)[709]

Dumnezeu în minte, se arată şi în faptul că Dumnezeu luminează pe Prooroci fără să le vorbească. Deosebirea aceasta se arată şi în faptul că, atunci când vorbeşte cineva altora despre Dumnezeu (în primul rând Apostolii), lucrează şi Hristos sau Sfânta Treime întreagă în mintea ascultătorilor. Aceştia trăiesc de fapt o lucrare a lui Dumnezeu.

[708] Aici Hristos face iarăşi o deosebire radicală între Sine şi oameni. Nimeni nu L-a văzut direct pe Tatăl, deşi toți sunt învățați de El. Numai El, ca Fiul Lui, L-a văzut. Aici afirmă iarăşi dumnezeirea Sa. Afirmă şi o vedere a Tatălui de către oameni, dar numai prin El, de către cei ce cred în El. „*Cel ce M-a văzut pe Mine* (adică M-a văzut ca Fiul lui Dumnezeu) *a văzut pe Tatăl*” (In 14, 9). Numai prin Fiul, sau prin credința că Hristos e Fiul lui Dumnezeu, văd oamenii pe Tatăl. Cine crede că Hristos e Fiul Tatălui vede în El pe Tatăl. În conştiința puternică de Fiu al Tatălui se câştigă siguranța despre Tatăl Lui, despre faptul că este un Tată dumnezeiesc al acestui Fiu. Conştiința sigură a lui Hristos, că e Fiu, e o transparentă a Tatălui. Tatăl S-a făcut văzut prin Fiul, Care a luat trup.

[709] Hristos afirmă că numai cel ce crede în El are viața veşnică. Prin aceasta afirmă iarăşi dumnezeirea Lui. El este viața prin fire. Cine crede în El se pune în comunicare cu El şi primeşte viața Lui fără de sfârşit.

Iar credința (în El) este ușa și calea spre viață și spre ridicarea din stricăciune la nestricăciune (la incoruptibilitate). Ascultătorilor li se dă iarăși motiv să se minuneze de iconomia afirmată în aceste cuvinte. Căci, fiindcă îi arată pe aceștia neînțelegând nimic, ba îi vede neascultând nici cuvintele proorocilor, le taie slăbiciunea în credință, provenită din gândurile omenești, chemându-i la Adevărul care este El. Făgăduind celor ce cred cununile cele mai vrednice de râvnit și atrăgând poftirile lor spre ele, numai că nu-i silește aproape fără să vrea și-i îndeamnă să se miște spre ceea ce li se propovăduiește. Căci, ce le poate fi mai de dorit decât viața veșnică, celor supuși morții amare și pătimirilor provenite din stricăciune?[710] Se cuvine deci înțeleptului învățător să strămute, prin toată calea ce duce spre viață, la ceea ce e mai bun pe cei ce au ales să cugete cu neînțelepciune. Și, fiind El viața veșnică, făgăduiește că Se va da pe Sine celor ce cred, ceea ce înseamnă „*să sălășluiască Hristos în inimile voastre prin credință*” (Efes. 3, 17).[711]

CAPITOLUL 2

TRUPUL LUI HRISTOS ESTE DE VIAȚĂ FĂCĂTOR, ÎNTRUCÂT VORBEȘTE DESPRE EL CA DESPRE PÂINE

„*Eu sunt pâinea vieții. Părinții voștri au mâncat mană în pustie și au murit. Aceasta este pâinea care se coboară din cer, ca cel ce mănâncă din ea să nu moară*” (In 6, 48-50)

Se prezintă clar în acestea ca având să fie văzut ca ceea ce s-a vestit mai înainte prin Proorocul Isaia: „*Arătatu-M-am celor ce nu Mă căutau, aflatu-M-am de cei ce nu întrebau de Mine. Zis-am: Iată sunt în neamul celor ce nu chemau numele Meu. Întins-am mâinile Mele toată ziua către poporul care nu Mă asculta și grăia împotriva Mea*” (Is. 65, 1-2). Căci, desprinzând toată pielea cuvântului și, ca să zic așa, depărtând tot învelișul, Se arată pe Sine în mod descoperit celor din Israel, zicând „*Eu sunt pâinea vieții*,”[712] ca să afle că, dacă voiesc să fie mai presus de stricăciune și să se dezbrace de

[710] Stricăciunea sau coruperea întreține bolile și durerile lor, dar și patimile, pe care omul trebuie să lupte să le micșoreze.

[711] Hristos ne va da viața veșnică, pentru că este El însuși această viață prin fire, ca Cel născut din Tatăl, ca Cel de o ființă cu Tatăl, izvorul vieții. Și ne comunică această viață ca Persoană iubitoare. Nu există viață veșnică decât în comuniunea iubitoare cu Persoana veșnică. Credința este relația cea mai comunicantă între persoane. Nu se crede în obiecte, ci în persoană. Prin ea nu se exprimă numai ceva ce se vede în mod definit, ca în obiecte, ci și ceea ce poate ea să dea prin voință și prin iubire. Persoana nu poate fi închisă în margini definibile. Iar Persoana divină este în mod propriu nemărginită în ceea ce poate da.

[712] Hristos Se afirmă iarăși cu mare îndrăzneală ca izvorul vieții nemuritoare, deci ca Dumnezeu, Care S-a pogorât din cer, adică S-a făcut om, nu ca să stea între oameni, ci ca să-i hrănească pe oameni spre nemurire. Arată deosebirea radicală dintre mana dată prin Moise și El ca pâine a vieții veșnice.

Fiul lui Dumnezeu S-a pogorât din cer, adică S-a făcut trup, ca să umple de dumnezeire trupul Său, deci nu mai moare; hrană pe care, primind-o omul, nu moare nici el. Trupul lui Hristos nu moare pentru că are în el pe Dumnezeu, Care e viața prin fire și această viață se comunică celui ce-l mănâncă: „*De nu veți mânca trupul Fiului Omului, nu veți avea viață întru voi*” (In 6, 54). Numai hrănindu-ne, prin trupul lui Hristos, cu viața Lui nemuritoare, a Lui ca Dumnezeu, nu vom muri nici noi. Având viață prin fire, sau prin Sine, Dumnezeu este veșnic, sau nemuritor. În viața Lui este infinit. Neavând-o de la altcineva, nu are un început și un sfârșit. Nu depinde în viața Lui de nimeni. Deci are viață nemărginită. Trăiește infinitatea aceasta în toate modurile. O trăiește în cunoaștere, căci o viață care nu știe de sine nu e viață deplină. O trăiește prin bucurie, căci o viață în nedeplină bucurie arată că nu are în ea deplinătatea infinită. Dar nu poate fi bucurie fără iubire. Și iubirea implică comuniunea cu altul. Dumnezeu trăiește infinitatea în iubirea interpersonală fără lipsuri. Omul arată că nu are viața în sine, sau în firea sa, în faptul

însăşi moartea care a intrat în ei prin neascultare,[713] vor trebui să vină la împărtăşirea de Cel ce-i poate face vii şi poate să desfiinţeze stricăciunea şi să înlăture moartea. Căci aceasta este o faptă reală şi proprie Vieţii după fire. Iar fiindcă, afirmând că în pustie s-a dat părinţilor lor mana, nu primeau pâinea coborâtă cu adevărat din cer, în mod necesar face o comparaţie între chip şi adevăr, ca să ştie astfel că nu mana este pâinea coborâtă din cer, ci aceea pe care experienţa reală o arată ca fiind aceasta după fire. Căci părinţii şi strămoşii voştri, zice, mâncând pâinea, au plătit datoria cea prin fire a trupului, adică au dobândit prin aceea o viaţă trecătoare, primind hrana trupului de fiecare zi, pământească, prin ea putând să nu moară îndată. E o dovadă cu totul clară, zice, că n-a fost o pâine coborâtă cu adevărat din cer aceea care le-a fost de folos celor ce s-au împărtăşit de ea spre stricăciune. Dar e un semn sigur că Fiul este în mod propriu şi adevărat Pâinea vieţii: faptul care i-a arătat mai tari ca legăturile morţii pe cei ce se împărtăşesc şi se unesc într-un anumit mod cu El, prin comuniunea cu El.[714] Iar că mana e înţeleasă ca chip şi umbră a lui Hristos şi că ea a preînchipuit Pâinea vieţii, dar ea însăşi nu a fost pâinea vieţii, s-a spus în multe feluri. O spune şi Psalmistul, care declară în Duh: „*Pâine din cer le-a dat lor, pâinea îngerilor a mâncat omul*" (Ps. 77, 28-29). Sar părea că aceste cuvinte ale purtătorului de Duh s-au spus despre Israel. Dar nu acesta este adevărul, ci scopul celor spuse se referă mai degrabă la noi. Căci este un lucru prostesc a se socoti că sfinţii îngeri, care se află în ceruri şi au o fire netrupească,

---

că depinde de alte persoane şi de lucrurile lumii în viaţă, în bucurie, în mulţumirea sa. Dar nici acestea nu-i dau deplina viaţă sau bucurie. Aspiră totuşi spre o infinitate şi simte că pe ea n-o poate avea decât în legătură cu o existenţă mai presus de lume, de care se simte dependent. Aspiraţia spre infinitate, neputinţa de a o găsi în lume arată că e făcut de o existenţă infinită şi cu tendinţa spre o relaţie cu ea. Unii se amăgesc cu o părută trăire a infinităţii în trăiri de-o clipă şi unilaterale ale ei, care le aduc îndată dezamăgiri, sau, chiar în clipele trăirii ei, îşi dau seama că nu e o infinitate adevărată: plăceri sexuale, bogăţii materiale, laude ale oamenilor. Ele arată că omul e făcut pentru infinitate, dar infinitatea adevărată nu o poate găsi în lumea sa mărginită. Firile spirituale (omul, îngerul) sunt făcute să gândească şi să aspire la nesfârşit în cunoaşterea infinităţii Lui şi să se facă medii voite ale manifestării puterii Lui.

Cunoaşterea de Sine a lui Dumnezeu este infinită, ca şi viaţa Lui. El trebuie să-Şi cuprindă prin cunoaştere infinitatea. În cunoaşterea aceasta de Sine Îşi cunoaşte şi capacitatea de-a gândi o bogăţie armonioasă de firi, capabile să se facă medii ale Lui şi să înainteze în cunoaşterea Lui, spre cunoaşterea de Sine a Lui neputându-se ajunge vreodată.

Fiind creaţi, omul şi îngerul sunt mărginiţi, dar, fiind creaţi de Dumnezeu, sunt creaţi cu aspiraţia spre infinitatea Lui şi cu capacitatea de a o trăi într-un anumit fel, dar nu o pot cuprinde niciodată în întregime, ci ea rămâne pentru ei o taină veşnică şi un izvor de viaţă veşnică, infinită. Omul nu are viaţa prin sine, ci, ca şi creatură, e dependent de o existenţă, în mod total de o existenţă supremă. Neavând viaţa prin fire, însăşi firea omului, sau existenţa lui, nu există prin sine, ci datorită existenţei prin Sine, sau infinite a lui Dumnezeu. Căpătând de la El existenţa, îşi primeşte şi firea, sau viceversa.

Numai în Dumnezeu creatura are puterea de a fi. Când spunem că nu există prin ea, spunem implicit că este prin El, dar fără să fie din fiinţa Lui, de o fire cu El. E prin puterea Lui şi totuşi deosebită de El. E prin voia Lui, nu prin firea Lui. Dar creatura, având nu numai existenţă, ci şi o fire a ei, firea aceasta e şi ea prin voia şi puterea lui Dumnezeu, adică prin gândirea Lui. Dumnezeu poate gândi firile pe care le voieşte.

713 Unde nu e lucrarea lui Dumnezeu intră moartea. Şi lucrarea lui Dumnezeu nu mai e prezentă acolo unde nu mai e credinţa în El. Dacă numai prin credinţă are loc comunicarea între persoane, cu atât mai mult numai prin credinţa în Dumnezeu se comunică şi viaţa Lui. Mana, fiind o mâncare ca obiect material, nu putea da decât o prelungire a vieţii trupeşti. Hristos, ca Persoană dumnezeiască, poate da ca hrană viaţa veşnică. Aşa răspundea evreilor, care socoteau pe Moise superior pentru că le-a dat mana patruzeci de ani, iar El le-a dat numai o singură dată pâinea înmulţită pentru cele câteva mii de oameni prezenţi. Nu pentru o mică prelungire a vieţii pământeşti cu hrana trupească a venit El, ci pentru a li Se da ca pâine a vieţii veşnice. Cei ce au mâncat mana lui Moise au murit. Cei ce-L mănâncă pe El nu vor muri în veci. Nu obiectele materiale, cunoscute prin „ştiinţă" de oameni, dau viaţa veşnică, ci comunicarea cu Persoana dumnezeiască a Fiului, Care aduce în Sine comuniunea iubitoare cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt.

714 Iisus n-a promis numai că El va fi pâinea vieţii nemuritoare pentru cei ce cred în El şi că aceştia, ca urmare a acestei credinţe, se vor împărtăşi de El, ci a şi dovedit aceasta prin învierea Lui. Cum a putut învia trupul Său, aşa va putea învia şi pe cei ce se vor împărtăşi de trupul Lui şi, prin el, de El însuşi ca Persoană, în dumnezeiasca Euharistie. Pogorându-Se din cer, S-a făcut prin trupul asumat izvor al vieţii veşnice pentru cei ce cred că El este Dumnezeu. Şi vor avea temei al credinţei faptul învierii Lui.

se împărtăşesc de o hrană îngroşată şi au nevoie spre a fi ţinuţi în viaţă de ajutoarele de care are nevoie trupul acesta din pământ. Dar socotesc că nu e greu de înţeles că, deoarece sunt duhuri, au nevoie de o hrană duhovnicească şi inteligibilă. Deci, cum se spune că s-a dăruit strămoşilor iudeilor pâinea îngerilor, dacă Proorocul spune adevărul declarând acestea? Este vădit că, deoarece mana era un chip al lui Hristos, care susţine şi întăreşte toate în existenţă şi hrăneşte pe îngeri, dând viaţă şi celor de pe pământ, Proorocul a numit ceea ce se arată ca umbră cu numele adevărului. Căci sfinţii îngeri neputând să se împărtăşească de o hrană pământească, a atras nu fără voie pe ascultători de la înţelesul îngroşat al manei, ridicându-i la sensul duhovnicesc, adică la Hristos însuşi, Care este Pâine şi sfinţilor îngeri.

Dar cei ce au mâncat, zice, mana, au murit, ca unii ce n-au pirmit nici o viaţă de la ea. Căci ea nu era cu adevărat de viaţă făcătoare, ci mai degrabă o satisfacere a foamei trupeşti şi era primită ca un chip al hranei adevărate. Iar cei ce primesc în ei Pâinea vieţii vor avea nemurirea drept cunună. Căci, nesocotind cu totul stricăciunea şi relele din ea, vor urca la lungimea veşnică şi nesfârşită a vieţii în Hristos.[715] Faptul că cei ce s-au împărtăşit de Hristos gustă şi moartea care e proprie firii,[716] nu contravine acestor cuvinte ale noastre, pentru că, deşi omenescul cade în acest sfârşit, cum zice Pavel, ei vor vieţui lui Dumnezeu (Rom. 6, 10).

„*Eu sunt pâinea cea vie*,[717] *care s-a pogorât din cer. De va mânca cineva din pâinea aceasta, viu va fi în veac*” (In 6, 51)

„*Ca să vă spun aceleaşi lucruri, mie nu-mi este anevoios, iar vouă vă este de folos*,” scrie dumnezeiescul Pavel (Filip. 3, 1). Socotesc că şi aceasta el a învăţat-o din înseşi cuvintele Mântuitorului. Căci, precum rănile grele nu au nevoie numai de un leac, ci de o vindecare de multe feluri, care ajută în continuare la potolirea pătimirii, aşa socotesc că şi sufletul neîmblânzit şi cugetarea înăsprită au nevoie de dese îndemnuri şi de ajutoarele succesive al învăţătorilor. Căci nu se înmuiau printr-o singură şi primă învăţătură, ci prin repetarea de mai multe ori a ei, dată prin aceleaşi cuvinte. Deci Mântuitorul, repetând iudeilor de multe ori aceeaşi învăţătură, le-o arăta când în chip de

---

[715] Îngerii nu mănâncă pâine materială. Psalmistul, numind hrana îngerilor „*pâine din cer*,” numeşte pe Hristos. Prin aceasta se arată caracterul spiritual al lui Hristos ca pâine. El susţine nu viaţa trupească, ci viaţa spirituală veşnică. Propriu-zis, viaţa e altceva decât existenţa materială. Ea e existenţa spirituală a persoanelor. De aceea, ele sunt chemate la veşnicie, câtă vreme existenţele materiale se strică. Numai trupul omenesc poate fi ţinut prin spiritul omenesc întărit de Hristos într-o viaţă veşnică a învierii. De altfel, trupul nu e numai readus la viaţa veşnică şi copleşit spiritual de spirit, ci e şi organizat prin el. Este una din marile taine chiar faptul că materia neorganică e transformată prin spiritul omului în trup viu, trup de carne, prin care se manifestă gândirea şi simţirea spirituală. Aceasta nu o face spiritul omenesc fără puterea lui Dumnezeu-Cuvântul. Dar aceasta ne deschide şi o anumită înţelegere a faptului că Dumnezeu-Cuvântul îşi organizează prin spiritul omenesc un trup propriu şi poate da viaţă veşnică trupului spiritualizat la maximum, dar rămas organ al gândirii şi simţirii veşnice a spiritului uman. Dar aceasta ne dă putinţa să înţelegem şi o anumită lucrare a îngerilor în trupul omenesc şi în cele materiale. Formele spirituale şi materiale ale existenţei nu stau complet despărţite, ci cele spirituale pot oganiza pe cele materiale, le pot da viaţă; şi cele materiale pot fi medii de manifestare a gândirii şi simţirii formelor spirituale. Căci toate stau în legătură cu Dumnezeu-Cuvântul, izvorul vieţii. Tot Dumnezeu-Cuvântul, ca izvor al vieţii, e Cel care face spiritul uman să prefacă materia hranei materiale în trupul viu de carne, ca într-un fel de intermediar între spirit şi materie. Deci El dă şi hranei materiale capacitatea de-a fi transformată în carnea vie. Dar în aceasta lucrează ca printr-o umbră, sau ca printr-un chip al Său, care se dă direct celor ce cred în El. Viaţa dată prin hrana materială e temporală, supusă morţii; cea dată de El chiar prin trupul Său e nemuritoare.

[716] Coruperea materiei, inclusiv a trupului, sau trecerea ei dintr-o compoziţie în alta, ţine de firea ei. Materia trupului o fereşte de corupere numai Dumnezeu-Cuvântul, ca Spirit suprem, prin întruparea Sa.

[717] Pâinea vie = Pâinea care trăieşte. Expresia arată caracterul personal al acestei pâini. Se spune că „trăieşte” despre cel ce e conştient de viaţa Lui. Fiul lui Dumnezeu trăieşte ca Persoană conştientă din veci şi până în veci. Iar cel ce mănâncă trupul Lui va „trăi” şi el în mod conştient în veci. Nu se spune despre plantă că trăieşte, ba nici măcar despre animal.

ghicitură îmbrăcata în multă ceață, când liberă de orice duplicitate, dezgolită şi deschisă, ca, rămânând neascultători, să nu mai aibă nici o scuză pentru neînțelegere şi să se piardă ca răi în chip rău, înfigându-şi ei înşişi sulița pierzaniei. Deci nemaiascunzând nimic, Hristos zice: *„Eu sunt pâinea cea vie care s-a pogorât din cer. De va mânca cineva din ea, viu va fi în veac.”* Aceea (mana), zice, era chip şi umbră. Dar voi auziți direct şi neacoperit: *„Eu sunt pâinea cea vie. De va mânca cineva din pâinea aceasta, viu va fi în veac.”* Cei care au mâncat din aceea (din mană) au murit. Căci nu era făcătoare de viață. Dar cel ce mănâncă pâinea aceasta, adică pe Mine, sau trupul Meu, va trăi în veac. Să ne păzim deci de cuvinte contrare evlaviei, pe motiv că Hristos ne îndeamnă nu o dată, ci de multe ori la ascultare. Căci e neîndoielnic că vor fi vinovați de cele mai grele păcate toți cei ce se abat spre ultima nebunie şi nu se feresc să rămână în neascultarea fără măsură față de Dătătorul celor mai bune învățături. De aceea, zice despre iudei: *„Dacă n-aş fi venit şi nu le-aş fi vorbit lor, păcat n-ar avea. Dar acum n-au cuvânt de dezvinovățire pentru păcatul lor”* (In 15, 22). Căci cei ce n-au primit în inimă cuvântul auzit al mântuirii vor avea poate parte de un Judecător mai blând, nerefuzând să nu asculte deloc, deşi vor da socoteală de faptul că nu s-au silit să învețe. Dar cei ce, fiind îndrumați de multe ori prin îndemnuri şi învățături spre folosul lor, au socotit să se lipsească în mod încăpățânat de cele bune, vor plăti printr-o pedeapsă foarte amară şi se vor afla în fața unui Judecător supărat, neavând scuză care să-L îmblânzească.

„Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu” (In 6, 51)[718]

Voi muri, zice, pentru toți, ca pe toți să-i fac vii prin Mine; şi am făcut trupul Meu preț de răscumpărare pentru trupul tuturor. Căci în moartea Mea va muri moartea şi va învia cu Mine firea căzută a oamenilor.[719] Căci de aceea M-am făcut, zice, ca voi, adică om din sămânța lui Avraam, ca să Mă asemăn în toate cu frații Mei (Evr. 2, 16-17). Şi ceea ce ne-a spus Hristos să înțelegi că ne-a spus şi fericitul Pavel: *„Deci, de vreme ce pruncii s-au făcut părtaşi sângelui şi trupului, în acelaşi fel şi El S-a împărtăşit de acestea, ca să surpe prin moartea Sa pe cel ce are stăpânirea morții, adică pe diavolul”* (Evr. 2, 14). Căci nu era cu putință să fie surpat cel ce are stăpânirea

[718] După ce Hristos a spus că El este pâinea vie, acum spune că această pâine este trupul Lui. Se identifică pe Sine ca Persoană cu trupul Său. Pentru că, făcându-Se om, viața Lui ca om e una cu viața în trupul Său. Dând trupul Său, Se dă pe Sine ca om. Dar ca ipostas dumnezeiesc îl ține viu şi îşi învie trupul Său, sau viața Sa de om, ca să ne învie şi pe noi, înviind trupul nostru.

[719] S-ar putea pune întrebarea: De ce n-a învins Hristos moartea în trupul Său, făcându-l în stare să nu moară? Dar El a voit să meargă cu iubirea Lui față de noi, cei făcuți frații Săi, până la a da tot ce socoteşte omul că are mai de preț în starea lui de după păcat: viața pământească, sau viața trupului său actual. A făcut aceasta, ca să-i învețe şi pe ei să meargă în iubirea față de Dumnezeu şi de semenii lor până la a-şi da viața de aici pentru ei. În această predare a vieții pământeşti a trupului Său, Hristos a avut chiar ca om cea mai înaltă putere. El nu voia ca om moartea Sa, dar I-o voia Dumnezeu, întărit, pe de altă parte, de voia Lui ca Dumnezeu să primească moartea, a mers până la puterea omenească cea mai înaltă, unindu-Şi voia Sa ca om cu voia Sa ca Dumnezeu. Trebuia să ajungă la această putere supremă a primirii morții şi ca om, pentru ca să o poată învinge din voia lui Dumnezeu prin voia şi puterea Sa ca om. Aceasta o spune prin cuvintele: *„Treacă de la Mine acest pahar, dar să nu fie voia Mea, ci voia Ta.”* De aceea învinge moartea trupului Său din mormânt prin sufletul Său din iad, unde dă viață protopărinților noştri, întărind şi sufletul lor despărțit de trup, acolo. *„În mormânt cu trupul, în iad cu sufletul, pe scaun ai fost cu Tatăl, ca Dumnezeu.”* Aşa şi la învierea de obşte dă sufletelor celor ce au crezut în El puterea să-şi învie trupurile. Puterea aceasta începe să o dea de aici celor ce cred şi se eliberează de păcatul despărțirii de Dumnezeu, în suflet este potența formării, deci şi a învierii trupului propriu. Această putere o dă Domnul Hristos de aici sufletului ce se uneşte cu El în Sfânta Euharistie. Dar la învierea cu trupul întru fericire nu poate ajunge omul dacă nu-şi însuşeşte puterea acceptării morții cu trupul muritor de aici. Hristos a arătat această putere, primind de bună voie moartea de care ar fi putut scăpa. Această putere a Lui o primim şi noi de la El, arătându-ne în stare să murim spiritual poftelor egoiste, înviind pentru Dumnezeu. În sensul acesta Şi-a dat viața de aici a trupului ca preț de răscumpărare pentru viața noastră înnoită.

morții şi însăşi moartea de nu Se dădea pe Sine pentru noi Hristos, Unul pentru toți, ca răscumpărare. Căci era mai presus de toți. De aceea şi în Psalmi se spune că Se va da ca jertfă neprihănită pentru noi lui Dumnezeu şi Tatăl: *„Jertfă şi aducere (prinos) n-ai voit, dar trup Mi-ai întocmit. Arderi de tot pentru păcat n-ai binevoit. Atunci am zis: Iată vin! În capul cărții s-a scris despre Mine. Ca să fac voia Ta, Dumnezeul Meu, am voit*” (Ps. 39, 9-11; Evr. 10, 5-7).[720] Căci deoarece sângele taurilor şi al țapilor şi cenuşa viteilor nu ajungea spre curățirea păcatului şi junghierea animalelor necuvântătoare nu a surpat stăpânirea morții, intervine Hristos suportând vina tuturor.[721] „*Căci prin rana Lui ne-am vindecat,*” cum zice Proorocul (Is. 53,5); „*şi păcatele noastre le-a purtat în trupul Său, pe lemn*” (I Petru 2, 24). S-a răstignit pentru toți şi din pricina tuturor, ca, murind Unul pentru toți, toți să fim vii în El.[722] Căci nu era cu putință ca El să fie ținut de moarte, şi nici stricăciunea să stăpânească viața prin fire. Iar că Hristos a adus trupul Său pentru viața lumii, vom cunoaşte şi prin cuvintele Lui. Căci zice: „*Părinte Sfinte, păzeşte-i pe ei*” (In 17, 11). Şi iarăşi: „*Eu Mă sfințesc pentru ei*” (In 17, 19).[723] Iar în acestea zice că Se sfințeşte pe Sine nu folosindu-Se spre sfințire de curățirea sufletului, sau a duhului, cum se înțelege cu noi, nici de împărtăşirea Sfântului Duh. Căci Duhul Sfânt era şi este şi va fi în El pururea prin fire, în mod neîncetat. Ci „Mă sfințesc” zice aici în loc de: Mă dau şi Mă aduc ca o jertfă neprihănită spre miros de bună mireasmă. Căci după Lege se sfințea, sau se numea sfânt ceea ce se aducea la jertfelnic. Deci Hristos a dat trupul Său pentru toți, iar prin El face să se sălăşluiască în noi viața. Şi cum s-a făcut aceasta, voi spune după putere.

Deoarece Cuvântul de viață făcător al lui Dumnezeu S-a sălăşluit în trup, l-a prefăcut pe acesta în binele propriu, adică în viață, şi l-a arătat prin unirea negrăită, devenit prin adaos de viață făcător, precum este El însuşi prin fire. De aceea trupul lui Hristos face vii pe cei ce se împărtăşesc de El.[724] Căci, când vine în cei muritori, alungă

[720] Hristos, fiind om, îi reprezintă pe oameni prin jertfa Sa adusă Tatălui. Dar, fiind şi Dumnezeu, jertfa Lui e de un preț, de o valoare mai mare ca a tuturor, e prețuită cât a tuturor şi mai mult decât a tuturor. Prin jertfă îşi dăruieşte total Tatălui viața Sa de om pe pământ, ca preț pentru viața tuturor, pentru ca şi ei să poată merge în direcția aceasta prin puterea primită de la El. Hristos Se uneşte şi ca om desăvârşit cu Tatăl şi, prin unirea celor ce cred în El cu El, le dă şi lor puterea să se unească cu Tatăl. În jertfa lui Hristos toți cei ce vor sunt recapitulați prin iubirea Lui şi, prin El, prin iubirea Tatălui. Din iubirea Tatălui prin Fiul au fost făcute toate. Prin jertfa din iubire a Fiului făcut om sunt readunate (recapitulate) iarăşi toate în Tatăl. Toți cei ce vor să se readune în Tatăl trebuie să moară, prin Hristos, Tatălui. Dacă păcatul e despărțire egoistă a oamenilor de Dumnezeu, Creatorul şi Dătătorul vieții lor, şi are ca urmare moartea, jertfa, ca reunire a lor cu El din puterea iubirii Fiului Lui făcut om şi jertfit pentru ei, înlătură această despărțire, deci păcatul şi moartea. Cine iubeşte mai mult decât Fiul pe Tatăl? Cine putea arăta mai multă iubire față de Tatăl, şi ca om, decât Fiul Lui făcut om? Hristos ridică pe oameni în relația iubitoare dintre Sine, ca Fiul Născut, şi Tatăl.

[721] Fiul lui Dumnezeu Se face om ca să sufere moartea, ca despărțire prin păcat a oamenilor de Dumnezeu. A luat blestemul nostru (Gal. 3,13), sau moartea, care arată despărțirea noastră de Dumnezeu, ca să Se arate biruitor al ei, prin acceptarea ei prin jertfa din iubire.

[722] Hristos învingând moartea prin moartea Lui în trupul Său şi înviind în trupul Său pentru vecie, toți cei ce ne unim cu El prin credință vom primi puterea învierii Lui.

[723] Hristos Se sfințeşte ca om pentru oameni, dăruindu-Se în mod desăvârşit Tatălui ca jertfă. Şi aceasta o face pentru ca în El toți să se dăruiască Tatălui, scăpând de păcat şi de despărțirea de El. Dacă în Vechiul Testament se sfințeau jertfele puse pe jertfelnic, acum se sfințeşte omul jertfit în Hristos. Iar prin aceasta omul intră în comunicare deplină cu Viața fără de sfârşit, învingând moartea. Unde sunt valorile acestea în filosofiile panteiste, în care toate se petrec conform unor legi fatale, inexplicabile în originea lor?

[724] Fiul lui Dumnezeu a extins în trupul Său, prin prelungire, puterea de viață făcătoare pe care o are El prin fire. Aceasta a fost o prefacere a trupului în mijloc de manifestare a puterilor dumnezeieşti de viață făcătoare, dar nu o prefacere prin fire, ci prin adaosul de putere ce i s-a dat. De aceea, trupul Lui face vii pe cei ce se împărtăşesc de El, căci se împărtăşesc de puterea dumnezeiască a Fiului lui Dumnezeu, extinsă în trupul Lui. Căci Însuşi El, Care e purtătorul Vieții dumnezeieşti, sau al Vieții prin Sine, este în trupul de care ne împărtăşim.

Astfel Sf. Chiril face o legătură între mortea lui Hristos pe cruce, prin care a învins moartea în trupul Său, şi împărtăşirea noastră in Euharistie de trupul Său în care a învins moartea prin înviere, comunicându-ne şi nouă viața prin împărtăşirea de trupul Său care a învins moartea prin moartea Sa.

moartea şi scoate stricăciunea, având în Sine puterea care desfiinţează stricăciunea în mod desăvârşit.

Dar va spune poate cineva, îndreptându-şi ochiul înţelegerii spre învierea celor adormiţi: Cei ce n-au primit credinţa în Hristos şi nu s-au făcut părtaşi ai Lui nu vor învia în vremea învierii? Dar aceasta ce înseamnă? Nu va reveni la viaţă toată creaţia căzută în moarte? Vom răspunde la aceasta: Va reveni la viaţă tot trupul. Căci cuvântul proorocesc prevesteşte că toţi morţii se vor scula. Fiindcă socotim că taina învierii lui Hristos se va extinde la toată umanitatea şi credem că în El, ca în Cel dintâi, s-a eliberat de stricăciune toată firea noastră. Şi toţi vor învia, după asemănarea Celui sculat pentru noi şi Care îi are în Sine pe toţi întrucât este om. Şi precum în primul om zidit s-au închis toate în moarte, aşa în Cel dintâi zidit iarăşi pentru noi, vor reveni toate la viaţă. Dar, precum s-a scris, „*cei ce-au făcut cele bune, spre învierea vieţii, iar cei ce au lucrat cele rele, spre învierea judecăţii*” (In 5, 29; Mt. 25, 46).[725] Dar eu socotesc că învierea spre pedeapsă şi numai spre chinuri e cu mult mai amară decât moartea. Deci, în mod propriu viaţa în chip real trebuie înţeleasă ca fiind cea în Hristos, cea întru sfinţenie şi fericire şi bucurie nescăzută.[726] Că aceasta este cu adevărat viaţa a ştiut şi înţeleptul Ioan, zicând: „*Cel ce crede în Fiul are viaţa veşnică, iar cel ce nu ascultă de Fiul nu va vedea viaţa, ci mânia lui Dumnezeu va rămâne peste el*” (In 3, 36). Deci iată cum spune că cel stăpânit de neascultare nu va vedea viaţa, deşi toată făptura se va reîntoarce la viaţă şi aşteaptă să învie. E vădit deci că Mântuitorul a numit în mod cuvenit viaţă pe cea pregătită sfinţilor, adică pe cea întru slavă şi sfinţenie. Şi pentru cei ce cugetă sănătos nu e nici o îndoială că vor trebui să o urmărească prin împărtăşirea de trupul de viaţă făcător.

Dar deoarece, prin multe din cele spuse, Mântuitorul S-a numit pe Sine Pâine, să vedem iarăşi dacă nu cumva unele dintre cele mai înainte vestite nu voiesc să ne deschidă mintea asupra lor. Să ne amintim astfel de cele scrise în Sfintele Scripturi, în care s-a vorbit de ele în chipul pâinii. Astfel, s-a scris în Numeri: „*Şi a grăit Domnul către Moise, zicând: Vorbeşte fiilor lui Israel şi le spune: După ce veţi intra în pământul în care eu vă voi duce pe voi, când veţi mânca din pâinile pământului, veţi aduce o parte dar Domnului, pârgă din rodul făinii voastre. Şi din pâine veţi aduce o parte ca dar, pârgă din arie.* Aşa *veţi aduce o parte din ea, ca pârga din făina voastră, şi veţi da Domnului o parte ca dar întru neamurile voastre*” (Num. 15, 18-21). Legea a dat aceste chipuri ca pe o ghicitură şi ca un văl îngroşat prin literă. Ea prevestea prin acestea Pâinea adevărată care se va pogorî din cer, adică pe Hristos, Care va da viaţă lumii. Căci observă cum, făcându-Se om pentru asemănarea cu noi, S-a făcut pârgă a făinii noastre şi, cum s-a scris, S-a dăruit ca parte din ea lui Dumnezeu şi Tatăl, arătându-Se Întâiul Născut din morţi (Col. l, 18) şi urcând ca pârgă a învierii (I Cor. 15, 20) în cerul însuşi.[727] Căci s-a luat din noi, prin sămânţa lui Avraam, precum zice Pavel

---

Pâinea care S-a pogorât din cer, sau El însuşi Care a luat trup, ni se dă astfel prin trupul Său în care a învins moartea prin moarte. Chipul văzut al ei este pâinea noastră cea de toate zilele.

[725] O dată ce materia a redobândit, pornind de la trupul lui Hristos, nestricăciunea în universalitatea ei, toţi vor învia. Dar cei ce au făcut cele rele vor învia spre chinuri fără sfârşit, suferite într-un trup incoruptibil. Vor „arde”, dar nu se vor consuma.

[726] Viaţa adevărată este cea a comuniunii iubitoare cu Hristos, cea întru sfinţenie, care n-are în ea egoism, duşmănie, necomunicare neiubitoare. Viaţa reală e cea în comuniunea iubitoare în Hristos cu toţi. Singurătatea celui incapabil de iubire şi neiubit e mai degrabă moarte. Ar fi de preferat moartea totală, acestei existenţe veşnic chinuite.

[727] Hristos e noua pârgă (începătură) a umanităţii, care e fiinţa noastră comună. El e dăruit lui Dumnezeu şi Tatăl pentru noi toţi, ca jertfa ce se sfinţeşte ca om pentru noi toţi, ca, unindu-Se cu noi în Sfânta Împărtăşanie, să ne împărtăşim şi noi de sfinţenia Lui, scăpând de păcat şi de moarte, care ne ţineau despărţiţi de Dumnezeu. Fiind primul înviat dintre morţi ca om, urcă la cer ca om, după ce S-a pogorât din cer ca Dumnezeu. Dar urcă la cer ca pârgă a noastră, având şi noi să-I urmăm prin viaţa de jertfă, contrară egoismului, şi prin învingerea morţii, învierea fiecăruia dintre noi e deodată cu a tuturor, pentru că spiritual coincide cu începutul comuniunii tuturor în Hristos.

(Evr. 2, 16), S-a dăruit ca Unul dintre toți şi pentru toți, ca pe toți să-i facă vii, şi ca un snop din arie Se aduce primul lui Dumnezeu şi Tatăl. Iar, fiind cu adevărat lumină, dăruieşte ucenicilor Săi harul din izvorul adevărat. Căci zice: „*Voi sunteți lumina lumii*” (Mt. 5, 14). Astfel, fiind El pâinea vie şi care dă viață tuturor şi îi susține în existență, a închipuit iarăşi, prin asemănare şi umbră, prin cele douăsprezece pâini din Lege, sfințita ceată a Apostolilor. Căci zice în Levitic: „*Şi a grăit Domnul către Moise, zicând: Porunceşte fiilor lui Israel din cele douăsprezece triburi să aducă la tine untdelemn de măsline curat şi limpede, pentru lumină, ca să ardă neîncetat într-un sfeşnic în afara catapetesmei, în cortul mărturiei*” (Lev. 24, 1-2). Apoi adaugă la acestea: „*Şi veți lua făină curată şi veți face din ea douăsprezece pâini, din două zecimi să fie o pâine. Şi le veți aşeza pe ele pe două rânduri, câte şase pâini pe un rând; pe masă, înaintea Domnului. Şi veți pune pe fiecare rând tămâie curată şi sare. Şi vor fi pâinile puse spre pomenire înaintea Domnului*” (Lev. 24, 5-7). Sfeşnicul din Sfântul Cort, care lumina în afara catapetesmei, am socotit în cele dinainte că este fericitul Ioan, care e alimentat cu untdelemnul cel mai curat, adică cu luminarea prin Duhul. El este în afara catapetesmei, fiindcă răspândeşte cuvântul catehetic. Căci zice: „*Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui*” (Mt. 3, 3; Is. 40, 3). Căci nu arată deplin cele dinlăuntrul catapetesmei, adică taina ascunsă a lui Hristos.[728] „*Căci eu,* zice, *vă botez cu apă spre pocăință. Iar Cel ce vine după mine este mai tare ca mine, Căruia nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor. El vă va boteza cu Duh Sfânt şi cu foc*” (Mt. 3, 11).[729] Observi deci cum luminează el, chemând prin cuvânt mai simplu la pocăință, iar cele dinlăuntrul catapetesmei îngăduie să fie dezvăluite de Cel ce botează prin foc şi Duh?

Dar despre acestea am vorbit mai pe larg la începutul cărții, explicând cuvântul: „*Acela era sfeşnicul care arde şi luminează*” (In 5, 35). Ne-am oprit aici la ele în treacăt fiindcă era necesar ca, după trecerea lui Ioan, să arătăm predicarea Apostolilor, vecină cu a aceluia şi urmând îndată după ea. Căci socotesc că pentru această cauză a vorbit înainte de cele douăsprezece pâini, care închipuie pe Apostoli. Căci zice: „*Faceți douăsprezece pâini. Fiecare pâine va fi din două zecimi.*” E obiceiul dumnezeieştii Scripturi să socotească şi să vadă numărul zece desăvârşit şi atotdeplin, fiindcă şirul şi ordinea celorlalte numere e ca o reluare şi înmulțire a aceluia în tinderea lui spre ceea ce voieşte să înainteze. Deci porunceşte ca fiecare să fie din două zecimi, ca să vezi că desăvârşirea în ucenici constă dintr-o pereche egală de virtuți, adică din cea făptuitoare şi din cea cunoscătoare. Şi porunceşte să se aşeze în două rânduri, arătând şi prin această aşezare obiceiul de-a se prezenta în mod cuvenit, văzând pe Domnul pururea la mijloc, şi de a-L înconjura ca pe un învățător. Iar ca să aflăm că, precum zice Pavel, s-au făcut bună mireasmă a lui Hristos lui Dumnezeu şi Tatăl (II Cor. 2, 15),[730] porunceşte să se pună lângă pâini tămâia, dar să aibă lângă ele şi sare. Căci s-a zis către ei: „*Voi sunteți sarea pământului*” (Mt. 5, 13). Şi porunceşte în chip folositor să se aducă în ziua sâmbetei. Căci sâmbăta e ziua cea din urmă a săptămânii. Şi nu numai pentru aceasta, ci deoarece în vremea venirii Mântuitorului nostru ne-am odihnit duhovniceşte, sau ne-am oprit din păcate.[731] Atunci a avut loc şi arătarea către noi a Sfinților Apostoli care,

---

[728] Sfeşnicul din fața catapetesmei din Vechiul Testament preînchipuia pe Sfântul Ioan Botezătorul care a pregătit pe oameni pentru venirea lui Hristos, fără să le înfățişeze însăşi taina Lui. Numai Apostolii au putut vorbi despre această taină. Şi ei erau reprezentați prin pâinile puse pe altar. De aceea preoții ies din altar, ca urmaşi ai lor, la învățarea poporului, după ce au experiat, prin Sfânta Liturghie, faptele mântuitoare ale lui Hristos.

[729] Duhul Sfânt e foc ce arde păcatele prin fierbințeala iubirii de Dumnezeu, încălzeşte, pentru că e Persoană iubitoare în legătură cu Fiul, ca altă Persoană. Numai o persoană te încălzeşte spiritual prin iubirea ei.

[730] Apostolii şi toți creştinii, însuşindu-şi virtuțile umanității lui Hristos, sau duhul de jertfă al Lui față de Tatăl, sunt o bună mireasmă a lui Hristos, îndreptată spre Tatăl. Tatăl vede in toți prezența Fiului Său jertfit.

[731] Pe lângă aceasta, Apostolii, şi în general creştinii, s-au adus Tatălui de Hristos, impreună cu Sine, sau în Sine, în timpurile de pe urmă ale istoriei, sau în timpurile înălțate prin Fiul lui Dumnezeu cel întrupat la

hrănindu-ne şi prin dumnezeieştile lor scrieri, ne înalță spre viața cea întru sfințenie. De aceea porunceşte să se aducă pâinile mai ales sâmbăta, pe sfânta masă, adică în biserică. Căci adeseori prin parte se indică totul. Pentru că ce poate fi mai sfânt decât sfânta masă a lui Hristos? Deci Hristos a fost preînchipuit în Lege ca pâine. Dar şi ucenicii Lui, după asemănarea cu El. Căci toate erau cu adevărat în Hristos prin asemănarea cu El. Şi sunt şi în noi prin harul Lui.[732]

„*Deci iudeii se sfădeau între ei, zicând: Cum poate Acesta să ne dea trupul Lui să-l mâncăm*?" (In 6, 52)

„*Toate sunt netede celor ce înțeleg şi drepte celor ce află cunoştința*," precum s-a scris (Pilde 8, 9). Dar e întunecat, chiar ceea ce e uşor de cunoscut, celor lipsiți de înțelegere. Căci ascultătorul cu adevărat înțelegător al învățăturilor închide ceea ce e uşor de cuprins în ele în vistieria minții, fără nici o întârziere. Iar pe cele al căror înțeles pare greu le supune cercetărilor şi nu încetează să întrebe despre ele. Şi mie mi se pare că aceasta ne îndeamnă să facem cu folos cei ce spun să deprindem ca pe nişte câini alergători şi vânători, ce au de la fire o simțire ascuțită a nărilor, puterile noastre ce se scufundă mereu în cele cercetate. Sau, oare, nu spre o astfel de deprindere cheamă cuvântul înțelept şi proorocesc: „*Căutând, caută şi locuieşte în Mine*?" Adică, cel ce caută trebuie să caute, şi cel ce aduce spre aceasta o râvnă puternică să nu se depărteze spre gânduri uşoare. Ci, cu cât sporeşte în greutatea înțelegerii ceea ce caută, cu atât trebuie să aducă o minte mai ascuțită şi să pătrundă ceea ce e ascuns, cu atacuri mai hotărâte ale cugetării. Dar mintea îndărătnică şi încăpățânată disprețuieşte prin neascultare ceea ce i se comunică şi respinge ceea ce e mai presus de ea cu o îndrăzneală nereținută, urcând la cea mai din urmă îngâmfare. Căci cum n-ar fi ceea ce am spus acum a nu voi cineva să primească nimic şi a socoti că nimic nu este mai mare decât el? În aceasta îi aflăm căzuți şi pe iudei, privind la ceea ce s-a întâmplat. Căci, trebuind să primească fără zăbavă cuvintele Mântuitorului, după ce s-au minunat înainte mult de puterea Lui şi de stăpânirea Lui de nebiruit, disprețuind să întrebe despre cele ce păreau greu de înțeles şi să ceară să fie învățați şi mai mult, adresează în mod necugetat lui Dumnezeu întrebarea „*cum*" (e cu putință), ca unii ce nu ştiu că acest cuvânt e plin de toată defăimarea. Căci e propriu lui Dumnezeu să poată înfăptui toate fără oboseală. Dar, fiind ei neduhovniceşti, „*nu primeau cele ale Duhului*," cum zice fericitul Pavel. Căci pentru ei era nebunie ceea ce e taina care se arată greu de înțeles (I Cor. 2, 14).[733] Deci de aici urmează că trebuie să ne folosim şi de greşelile altora, îndreptând viața noastră prin admiterea că tainele dumnezeieşti cer o credință nesupusă curiozității şi să nu întâmpinăm nici una dintre ele cu întrebarea: *cum*. Căci cuvântul este iudaic şi, de aceea, pricină a toată pedeapsa. De aceea şi Nicodim, căpetenia unei Sinagogi a iudeilor, întrebând: „*Cum pot să fie acestea*?" fiindcă respingea cuvintele dumnezeieşti, a fost luat pe drept cuvânt în râs, auzind: „*Tu eşti învățătorul lui Israel şi nu cunoşti Legea*?" (In 3, 9-10). Deci, silindu-ne să fim mai înțelepți în căutarea a ceea ce ne este de folos chiar şi din prostia altora, să renunțăm să punem întrebarea *cum* referitor la cele pe care le face Dumnezeu,[734] folosindu-ne mai degrabă de ea pentru a medita la faptele

---

o unire cu veşnicia, sau cel mai aproape de Dumnezeu.

[732] Prin împărtăşirea de Hristos, şi Apostolii, dar şi cei ce se unesc cu Hristos în vieţuirea lor, se fac pâini ce hrănesc spiritual pe alții. Toți ne hrănim spiritual unii pe alții în Hristos, actualizându-ne ca persoane ce ne întărim unii pe alții spre viața veşnică.

[733] Sf. Pavel numeşte în locul indicat pe acei oameni „psihici", adică reduşi la sufletul lipsit de prezența Duhului. Pentru ei cele mai presus de fire sunt de neînțeles, pentru că nu admit că peste legile lumii acesteia mai există o altă existență, cea a lui Dumnezeu. Dar de fapt, toate ale lumii sunt de neînțeles fără un Creator al lor şi fără aspirația oamenilor spre desăvârşirea în El. Cele mai presus de fire sunt însă înțelese de omul care îşi dă seama că fără Dumnezeu toate sunt neînțelese.

[734] Nu e o contrazicere între afirmarea de mai înainte, că tainele dumnezeieşti trebuie cercetate cu atenție,

noastre. Căci, precum nimeni nu va şti ce este Dumnezeu după fire, dar e îndreptăţit să creadă că este şi răsplăteşte celor ce-L caută, aşa va ignora modul celor săvârşite de El, lăsând primirea lor pe seama credinţei şi recunoscând că Dumnezeu, Cel mai presus de toţi, poate toate, primind pentru o astfel de bună judecată o răsplată de nedispreţuit. Voind Stăpânul tuturor să ne purtăm astfel, zice prin proorocul Isaia: „*Nu sunt sfaturile Mele ca sfaturile vostre, nici căile Mele ca ale voastre*, zice Domnul, *ci pe cât de departe e cerul de pământ, pe atât sunt de departe căile Mele de căile voastre şi cugetările Mele de cugetarea voastră*" (Is. 55, 8-9). Iar Cel ce e atât de mult mai presus de noi, cum nu va şi lucra în chip minunat şi nu va întrece înţelegerea noastră?

Dar aş voi să exprim şi un gând mai uşor de înţeles, precum socotesc, despre acestea. Cei preocupaţi în viaţa aceasta de ştiinţa numită mecanică declară de multe ori că izbândesc lucruri mari, dar metoda actelor lor scapă minţii ascultătorilor înainte de-a le vedea. Dar, gândind la meşteşugul lor, le admit prin credinţă înainte de-a le experia, evitând să-i contrazică. Cum, deci, va zice cineva, n-ar fi împovăraţi de vini grele cei ce îndrăznesc să necinstească prin necredinţă pe Dumnezeu, cel mai bun Meşter în toate, nereţinându-se să întrebe *cum,* referitor la cele pe care le face, măcar că Îl cunosc pe El ca Dătătorul a toată cunoştinţa şi ştiu că toate le poate, învăţaţi fiind prin toată dumnezeiasca Scriptură? Iar de stărui, iudeule, întrebând *cum,* îţi voi spune şi eu, imitând lipsa ta de cunoaştere: Cum ai ieşit din Egipt? Spune-mi, cum s-a prefăcut în şarpe toiagul lui Moise? Cum s-a umplut de lepră şi s-a curăţit iarăşi? Cum s-a prefăcut firea apei în sânge (Ieş. 4, 3-9)? Cum ai trecut prin mijlocul mării ca pe uscat? Cum s-a prefăcut, prin lemn, apa amară a Merei în apă dulce (Ieş. 15, 25)? Cum ţi s-a dat ţie apă din piatră? Cum ţi s-a dat ţie mana? Cum s-a oprit iarăşi Iordanul? Sau cum s-a dărâmat numai prin strigare zidul de netrecut al Ierihonului? Şi nu vei înceta să întrebi despre acestea *cum.* Dar după ce ai cunoscut multe fapte mari, minunându-te de ele, dacă le vei întâmpina cu întrebarea *cum,* să nu te arăţi necredincios întregii Scripturi dumnezeieşti, respingând toate cuvintele Sfinţilor prooroci şi, înainte de ele, sfintele scrieri ale lui Moise. Deci trebuia ca, crezând lui Hristos şi consimţind fără şovăială celor spuse de El, să se grăbească mai degrabă să afle modul binecuvântării, decât să îndrăznească să zică în chip necugetat: „*Cum poate Acesta să ne dea trupul Lui să-l mâncăm*?" Aşa, spun cu dispreţ şi cuvântul „Acesta." Căci acest cuvânt indică în mod tăcut îngâmfarea lor.

„*Zis-a lor Iisus: Amin, amin zic vouă, de nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă în voi*" (In 6, 53)

Cu adevărat îndelung-răbdător şi mult-milostiv este Hristos, precum se poate

---

şi afirmarea de aici, că trebuie primite fără întrebarea curioasă exprimată prin *cum.* Întrebarea îndoielnică implicând în ea un refuz arogant e dezaprobată, dar nu efortul de înţelegere a tainelor credinţei. Taina existenţei lui Dumnezeu se impune, dar se cere crezută. Pe de o parte e neînţeleasă, dar pe de alta, atinge într-un fel sufletul nostru. Pe de o parte e necuprinsă de minte şi, deci, obiect de credinţă, pe de alta, putem spune tot mai multe despre Dumnezeu, mai ales în ceea ce-L deosebeşte de lumea noastră şi de noi înşine. O unire exemplară între cunoaştere şi taină avem în dogmele creştine. Fiecare dogmă e o definire precisă referitoare la Dumnezeu, dar tocmai această definire asigură taina Lui. Dacă nu spunem că Dumnezeu e Creatorul necreat, deosebit prin fiinţă de lumea creată, amestecăm fragilul cu statornicia, confundăm totul în mod haotic, pierdem nădejdea mântuirii persoanei umane, deci a valorii ei. Fără definirea lui Dumnezeu ca o fiinţă în trei Persoane, nu mai cunoaştem taina valorii eterne a persoanelor şi importanţa iubirii lor. Fără definirea lui Hristos ca Persoană în două firi, nu mai avem siguranţa mântuirii omului, perspectiva veşniciei lui. Numai dogmele asigură marile valori şi sensuri, sau infinitatea lor. Fără ele, totul devine o băltoacă fără rost. Dogmele unesc sensurile definite cu infinitatea lor nelimitată şi tainică. Dogma uneşte cunoaşterea precisă cu credinţa, cum le uneşte şi în existenţa persoanei. Pretenţia că totul e cunoscut sau cognoscibil e o iluzie. *Cum* în înţeles îndoielnic, cu scop de respingere a ceea ce nu se poate spune, e un *cum* superficial. El e contrar lui cum în scop de cunoaştere mai aprofundată a ceea ce nu se poate spune. Primul cum ne opreşte de la cercetarea mai serioasă, al doilea e un îndemn la ea. Primul cum, cu pretenţia că nu există decât ceea ce poate fi cunoscut, e semnul superficialităţii, al doilea, al gândirii serioase. Primul cum neagă superficial dogmele şi sensurile infinite.

vedea şi din cele de faţă. Căci, nesfădindu-se deloc cu îngustimea de suflet a celor ce nu-L credeau, le dăruieşte iarăşi cunoştinţa de viaţă făcătoare a tainei.[735] Astfel, biruieşte ca Dumnezeu mândria celor ce-L supărau, arătându-le cele prin care vor urca la viaţa veşnică.[736] Dar nu le spune încă în ce mod le va da trupul Său să-l mănânce. Căci îi ştia aflându-se în întuneric şi neputând în nici un fel să înţeleagă taina. Dar le arată în chip folositor ce bine le va veni lor din a-l mânca, pentru ca, convingându-i de bucuria voinţei de-a vieţui la nesfârşit, să-i înveţe să creadă. Căci credinţei îi urmează, în mod cuvenit, şi putinţa de-a înţelege. Aceasta o spune şi proorocul Isaia: „*De nu veţi crede, nici nu veţi înţelege*" (Is. 7, 9).[737] Deci trebuia să fie înrădăcinată întâi în ei credinţa, ca să introducă apoi în ei înţelegerea celor pe care nu le cunosc, şi să nu se caute mai întâi cercetarea.[738] Din această cauză socotesc că Domnul, evitând în mod cuvenit să spună modul în care le va da să mănânce trupul Lui, îi cheamă la trebuinţa de-a crede înainte de cercetare. Căci, frângându-le celor ce au crezut până atunci pâinea, le-a dat-o, zicând: „*Luaţi, mâncaţi. Acesta este trupul Meu*" (Mt. 26, 26). De asemenea, trecându-le potirul tuturor, zice: „*Luaţi, beţi din el toţi. Acesta este sângele Meu, care pentru voi se varsă spre iertarea păcatelor*" (Mt. 26, 27-28).

Observă deci cum nu le explică modul tainei, celor ce încă nu înţeleg şi nu voiesc să creadă fără cercetare, dar celor ce au crezut deja, li Se arată spunându-li-l clar. Deci, să audă cei ce n-au primit încă, din neînţelegere, credinţa în Hristos: „*De nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă întru voi.*" Căci cei ce n-au primit pe Fiul prin binecuvântare tainică rămân nepărtaşi de viaţa întru sfinţenie şi fericire.[739] Căci El e viaţa după fire, întrucât S-a născut din Tatăl cel viu. Dar nu mai puţin de viaţă făcător e şi Duhul Lui cel Sfânt, venit în mod negrăit de sus, fiind unit cu Cuvântul Celui ce face toate vii.[740] Căci prin El s-a cugetat[741] şi se înţelege ca

---

[735] „Cunoştinţa de viaţă făcătoare a tainei." În această expresie se afirmă caracterul într-un anumit fel cognoscibil al tainei şi viaţa dăruită de ea. Pe de o parte taina rămâne nedeplin înţeleasă, pe de alta, e cunoscută. Iar cunoştinţa tainei nu e numai teoretică, ci pricinuitoare de viaţă, pentru că e o cunoştinţă care face taina trăită, ca realitate dumnezeiască. Când o persoană îţi vorbeşte, o cunoşti, dar o cunoşti experiind în acelaşi timp misterul ei, care îţi comunică viaţa. Cu atât mai mult e cunoscut ca mister Fiul lui Dumnezeu făcut om, un mister dătător de viaţă.

[736] Biruieşte mândria celor ce-L dispreţuiau nu numai certându-i pentru aceasta, ci şi arătându-le că nu prin ei vor avea viaţa veşnică, ci prin unirea cu El, ca pâine care-i hrăneşte spiritual.

[737] Ca învăţător prea înţelept, Iisus Se foloseşte de voinţa firească a omului de-a trăi la nesfârşit. Arătându-le că prin mâncarea trupului Său le împlineşte această dorinţă, caută să le uşureze credinţa. Căci ştie că, dacă vor crede, vor înţelege mai uşor cea ce le spune despre puterea de-a le da această veşnicie prin trupul Său. Credinţa omului e necesară mai ales pentru a admite că va trăi în veci. Ea e tot atât de necesară şi pentru a admite existenţa lui Dumnezeu. Şi amândouă acestea stau în legătură. Numai crezând în existenţa lui Dumnezeu, putem crede şi în viaţa veşnică pe care ne-o poate da numai El. Dar aceste credinţe au şi o bază raţională. Fără Dumnezeu şi fără viaţa veşnică a persoanei umane, totul ar fi fără sens, lipsit de logică. Totul ar fi într-un întuneric în care nu s-ar vedea nimic. Fără credinţa în Dumnezeu şi în veşnicia omului totul ar fi neînţeles, cum zice proorocul Isaia.

[738] De fapt, credinţa are un temei în firea omului care înseteează după veşnicie, în acest sens, credinţa e anterioară cercetării. Dar chiar în această credinţă e şi o logică. De abia pe urmă vine întemeierea raţională mai explicită a credinţei.

[739] Viaţa adevărată şi fără sfârşit e plină de sfinţenia neegoistă şi de fericirea comuniunii. Căci e primită prin părtăşia de Fiul, Care ne-a arătat cât de desăvârşit ne iubeşte prin jertfa Sa pentru noi. Dacă o anumită sfinţenie şi fericire ne dă şi comuniunea cu o persoană umană care ne iubeşte, cum nu ne-ar da sfinţenie şi fericire nesfârşită Fiul lui Dumnezeu, Care este viaţa fără de sfârşit şi Care ne-a arătat cât ne iubeşte făcându-Se om, deci venind în maximă intimitate cu noi, şi jertfindu-Se pentru noi, arătându-Se curat de orice egoism, deci cu totul Sfânt?

[740] Nu ne împărtăşim de trupul lui Hristos fără să ne împărtăşim de Dumnezeu-Cuvântul însuşi, Care S-a făcut Subiectul trupului Său. Dar Acesta ni Se face accesibil şi chiar împărtăşibil prin trupul Său, întrucât prin trup primim în noi toate cele spirituale. Persoana Lui dumnezeiască este vie prin fire, adică fără început şi fără sfârşit. Şi vom fi şi noi în stare să înviem în trupul nostru, pentru că devenim vii în sufletul nostru prin comunicarea între Persoana Lui şi a noastră. Iar vii înseamnă trăitori în mod conştient.

[741] Cuvântul lui Dumnezeu, ca izvor al raţiunilor tuturor celor create, este şi izvorul raţiunii trupului Său. El a adus raţiunea trupului Său la existenţă, ca trup al Lui creat în mod propriu, ca nici un altul.

Una cu El.[742] Este neîmpărțit după înomenire, deşi ştim că Cuvântul venit din Dumnezeu-Tatăl şi templul Lui din Fecioara nu sunt una prin fire, deoarece trupul nu e de o ființă cu Cuvântul din Dumnezeu. Dar, fiind una prin întâlnire şi îmbinare negrăită şi deoarece trupul Mântuitorului s-a făcut de viață făcător, ca cel ce s-a unit cu Viața după fire, adică cu Cuvântul din Dumnezeu,[743] când îl mâncăm, avem viață în noi, fiind uniți şi noi cu Cuvântul, precum este el unit cu Cuvântul sălăşluit în el. Pentru aceasta şi în faptul învierii morților, Mântuitorul nu Se află lucrător numai prin cuvânt, nici numai prin porunci dumnezeieşti, ci Şi-a luat împreună-lucrător în aceasta sfântul Lui trup, ca să arate că poate face vii şi pe oameni, aflându-Se unit cu el. Căci este trupul cu adevărat propriu al Lui, şi nu altul. De fapt, când a înviat pe copila sutaşului, zicând: „*Copilă, scoală-te*!” a prins-o de mână, precum s-a scris (Mc. 5, 35-41; Lc. 8, 49-56). Căci era, ca Dumnezeu, de viață făcător, făcându-le pe toate prin porunca Sa, dar şi prin atingerea de sfântul Său trup, arătându-Şi o unică şi înrudită lucrare prin amândouă.[744] Căci, şi când a intrat în cetatea numită Nain şi era dus din ea mort fiul unul-născut al maicii lui, S-a atins iarăşi de trupul mort, zicând: „*Tinere, îți zic ție: Scoală-te*!” (Lc. 7, 14). Deci nu dădea numai cuvântului să lucreze învierea morților, ci, ca să arate de viață făcător şi trupul Său, precum am spus mai înainte, Se atinge de morți prin el, şi prin el comunică viață celor ce au murit. Şi dacă prin simpla atingere a trupului Său face viu pe cel mort, cum nu dobândim o mai bogată binecuvântare de viață făcătoare, când îl şi mâncăm? Căci va preface în mod sigur în binele propriu, adică în nemurire, pe cei ce se vor împărtăşi de el.[745] Şi să nu te minunezi de aceasta, nici să nu întrebi în tine în mod iudaic: *cum*. Cugetă mai bine că apa este rece pentru suflet, dar când, turnată în căldare, se întâlneşte cu focul, uită de firea ei şi trece la lucrarea focului care a biruit-o. În acelaşi mod şi noi, deşi suntem stricăcioşi prin firea trupului, părăsind prin amestec (cu Viața adevărată) slăbiciunea proprie, ne prefacem în ceea ce e propriu aceleia, adică în viață. Căci trebuia ca nu numai sufletul să se rezidească prin Sfântul Duh în înnoirea vieții, ci şi trupul acesta gros şi pământesc să se sfințească printr-o împărtăşire mai îngroşată şi înrudită şi să fie chemat la nestricăciune. Să nu socotească nicidecum iudeul greoi la înțelegere că ni s-au născocit nişte taine noi. Ci să vadă în scrierile vechi, adică în cele ale lui Moise, mai înainte descrisă taina aceasta (a lui Hristos), având în ea potența adevărului de când se săvârşea în simple chipuri. Căci

[742] Dumnezeu-Cuvântul se înțelege după întrupare ca o unică Persoană cu trupul Său.

[743] Dacă trupul meu se face într-un grad şi într-un mod mai redus viu şi de viață dăruitor prin sufletul meu, ca trup personal al meu, cum nu s-ar face trup viu şi de viață veşnică făcător trupul Cuvântului lui Dumnezeu, Care e viața nemărginită şi nesfârşită prin Sine? Trupul lui Hristos nu este o existență deosebită, ci face parte din existența Lui personală, aşa cum trupul meu face parte din existența mea personală.

[744] Lucrarea dumnezeiască a lui Hristos se uneşte cu cea a trupului într-una singură, fără să se confunde între ele. Căci mişcarea firii Lui dumnezeieşti pătrunde mişcarea mâinii Lui omeneşti, făcând-o mediu al ei. Încât cele două lucrări sunt şi una, şi două înrudite. Căci Cel ce Se folosea de amândouă lucrările şi Cel ce le unea într-una, fără să le confunde, era ipostasul cel unul al ambelor firi. Era Dumnezeu-Cuvântul, în Care există potențial din eternitate rațiunile celor create, cu mişcările lor, adică rațiunea sau structura unitară a omului, cu mişcările convergente ale componentelor ei, prin care sufletul uman organizează trupul Lui în mod unitar, într-o dependență de lucrarea lui Dumnezeu-Cuvântul. Când Dumnezeu-Cuvântul Îşi organizează şi Îşi susține un trup propriu, cu mişcarea convergentă a mădularelor lui poate comunica lucrarea Sa dumnezeiască trupurilor altora, dată fiind unitatea lor de ființă. Prin aceasta readuce la funcția normală sau sănătoasă mişcările altor trupuri. Iar prin trupul Său înviat Hristos pregăteşte trupurile omeneşti pentru înviere prin sufletele lor, ca la învierea de obşte să facă actuală această putere pe care le-a dat-o printr-o intervenție mai directă a mişcărilor trupului Său înviat, operată de dumnezeirea Sa. Căci trupul înviat e trupul în care s-a înfăptuit la maximum lucrarea divină, care a făcut trupul omenesc mediu al lucrării Sale dumnezeieşti.

[745] Nemurirea dumnezeiască, întipărită de Persoana dumnezeiască a lui Hristos trupului Său, se comunică şi persoanelor omeneşti credincioase. Ceea ce este al Persoanei dumnezeieşti se face propriu trupului Său, şi ceea ce se primeşte de către persoanele umane, prin trupul lor, devine propriu acestora. Prin trupul propriu persoana se comunică altei persoane.

spune-mi, ce a supărat pe distrugătorul? Ce-a făcut şi pe strămoşii acelora să nu fie pierduţi cu egiptenii când a-toate-Biruitorul a dezarmat moartea cea potrivnică întâilor născuţi? Oare, nu e tuturor vădit că, deoarece au ascultat de legea dumnezeiască şi au jertfit mielul şi, mâncând carnea lui, au uns cu sângele lui stâlpii şi pragurile caselor, moartea a fost silită să ocolească pe cei sfinţiţi? Căci distrugătorul, adică moartea trupului, a dezorganizat toată firea omenească, pentru neascultarea primului om creat. Pentru că atunci am auzit prima dată: „*Pământ eşti şi în pământ vei merge*" (Fac. 3, 19). Dar deoarece Hristos avea să surpe pe acest tiran atât de cumplit prin sfântul Său trup, făcându-Se în noi viaţă, această taină a fost preînchipuită celor de odinioară, care, sfinţindu-se prin sânge, au fost izbăviţi de moartea rânduită să-i distrugă, aceasta ocolind, potrivit voii lui Dumnezeu, pe cei ce s-au făcut părtaşi mielului. De ce te mânii, deci, iudeule, când eşti chemat la adevărul cel arătat în chipuri, de Hristos, Care-ţi spune: „*De nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă întru voi*?" Căci trebuia mai degrabă să înaintezi spre înţelegerea tainei, fiind învăţat de mai înainte prin cărţile lui Moise şi călăuzit neîndoielnic prin chipurile vechi la trebuinţa de-a crede.[746]

„*Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică şi Eu îl voi învia pe El în ziua cea de apoi*" (In 6, 54)

Se cuvine să-l admirăm şi acum pe sfântul Evanghelist, care a declarat: „*Şi Cuvântul trup S-a făcut.*" Căci nu a spus că a venit în trup, ci că S-a făcut trup, ca să arate unirea. Dar nici nu spune că Cuvântul cel din Dumnezeu a prefăcut firea trupului, sau că trupul s-a transformat în Cuvântul. Căci Hristos rămâne amândouă cele ce sunt prin fire, dar Unul din amândouă, Cuvântul unindu-Se în mod negrăit şi mai presus de mintea omenească cu trupul Său şi mutându-l întreg în Sine după lucrare, ca prin ea să poată face vii cele ce au nevoie de viaţă. Aşa a alungat din firea noastră stricăciunea, dar a scos şi moartea care a câştigat odinioară putere împotriva ei prin păcat.[747] Deci, cel ce mănâncă sfântul trup al lui Hristos „*are viaţă veşnică*", deoarece trupul are în el pe Cuvântul, Care e Viaţa după fire. De aceea, zice: „*Eu îl voi învia pe el în ziua cea de apoi.*" În loc de a spune că trupul îl va învia pe *acela,* adică pe cel ce mănâncă trupul Meu, a spus: „*Eu*", ca nefiind altcineva decât trupul Său, desigur nu prin fire. Căci nu suporta să fie tăiat într-o doime de firi după unire.[748] Deci Eu, zice, Cel ce am venit în

[746] Cele dăruite în Vechiul Testament, prin rânduiala lui Dumnezeu, nu puteau arăta pe Dumnezeu voind să dea numai ceea ce a dat prin ele. Dumnezeu nu poate izbăvi de moarte numai în mod trecător, nici nu poate fi socotit că săvârşeşte minunile trecerii poporului Israel prin Marea Roşie şi hrănirea lui în pustie numai pentru prelungirea acestei vieţi şi pentru un singur popor. El poate da mult mai mult ca Dumnezeu. Poate scăpa de moarte şi poate hrăni cu o hrană potrivită pentru vecie pe toţi oamenii care cred. Cele dăruite în Vechiul Testament nu pot fi decât chipuri care pregăteau pe oameni pentru daruri cu mult mai mari: pentru eliberarea adevărată de moarte, pentru dăruirea vieţii veşnice ca viaţă adevărată.

[747] Se respinge nestorianismul, care spunea că firea omenească a rămas într-o persoană a ei, cât şi monofizitismul, care susţinea prefacerea firii omeneşti în fire dumnezeiască. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut El însuşi om, făcându-Şi proprie firea omenească fără să o prefacă, ci folosind lucrarea omenească pentru a comunica, prin ea, oamenilor muritori, care aveau nevoie de viaţa netrecătoare, viaţa nemuritoare. În sensul acesta Şi-a făcut lucrarea firii omeneşti proprie, adică S-a folosit prin ea de puterea Lui dumnezeiască. Dar aceasta înseamnă că Şi-a făcut proprie însăşi firea noastră, prin care să pună în lucrare puterea dumnezeiască. Dar întâi Dumnezeu-Cuvântul a făcut nemuritoare firea pe care o asumase, folosindu-Se şi de însăşi lucrarea firii noastre asumate de El. Căci şi prin lucrarea acesteia S-a aflat fără de păcat, şi, prin aceasta, a scăpat-o de stricăciune şi de moarte.

[748] Se accentuează unitatea Persoanei lui Hristos. Nu suferă firea omenească a lui Hristos, ci ipostasul cel unul. Nu trupul Lui cel înviat va învia pe cei ce se împărtăşesc de El, ci Persoana cea una, Care şi-a făcut propriu trupul nostru. De aceea, nici nu ne împărtăşim de trupul Lui separat de Persoana lui Hristos. În comunicarea persoanei către altă persoană stă viaţa celei din urmă. De aceea nu sunt doi fii în Hristos, după unirea celor două firi în Persoana Lui dumnezeiască, unul dumnezeiesc şi altul omenesc, cum spunea Nestorie, ci Unul, Care e şi Dumnezeu, şi om.

acela, se înțelege prin trupul Meu, *„îl voi învia în ziua cea de apoi”*. Căci era cu neputință ca Cel ce era Viața prin fire să nu biruiască stricăciunea şi moartea. Deoarece vine în noi prin trupul Său, şi învinge moartea, care a apărut în trupul omenesc prin păcat, spre trebuința de-a se corupe, în mod sigur vom învia. Căci e improbabil, mai bine-zis cu neputință, ca Viața să nu facă vii pe cei în care vine. Fiindcă, precum dacă cineva ia o scânteie, trebuie să o învelească în multe paie ca să salveze sămânța focului, la fel Domnul nostru Iisus Hristos ascunde în noi viața, prin trupul Său, şi o pune ca pe o sămânță a nemuririi, făcând să dispară din noi stricăciunea.

„*Căci trupul Meu este adevărata mâncare şi sângele Meu, adevărata băutură*” (In 6, 55)

Opune iarăşi darului manei binecuvântarea tainică, şi undelor din crăpăturile pietrelor, cunoştința potirului. Şi spune iarăşi aici ceea ce a spus prin multe altele, desfăşurând în multe feluri aceeaşi învățătură. Pentru că nu le îngăduie să admire prea mult mana, ci le cere să-L primească pe El ca pâine din cer şi ca Dăruitor al vieții veşnice. „*Căci părinții voştri,* zice, *au mâncat mana în pustie şi au murit, dar aceasta este Pâinea care s-a pogorât din cer, ca cel ce mănâncă din ea să nu moară*” (In 6, 49-50). Fiindcă mâncarea manei satisface pentru puțin timp trebuința trupului şi, înlăturând slăbiciunea lui produsă de lipsa ei, îl lasă iarăşi să slăbească, neprocurând celor ce o mănâncă viața veşnică. Deci nu era hrana adevărată, cum este pâinea cea din cer. Iar sfântul trup al lui Hristos, hrănind spre nemurire şi viață veşnică, este hrana adevărată. Dar aceia au băut şi apă din piatră. Şi ce a urmat, zice, din aceasta, sau ce folos au avut cei căzuți? Căci au murit. Deci nici aceea nu era băutura adevărată, ci băutura adevărată este cinstitul sânge al lui Hristos,[749] care dezrădăcinează din temelii toată stricăciunea şi desființează moartea sălăşluită în trupul omenesc. Căci nu e sângele unui om oarecare, ci al însăşi Vieții după fire. De aceea suntem şi trup şi mădulare ale lui Hristos, ca unii ce am primit în noi, prin binecuvântare, pe Fiul însuşi.[750]

„*Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu rămâne întru Mine şi Eu întru el*” (In 6, 56)

Prin acestea ne introduce în taină în multe feluri. Căci, deoarece învățătura e greu accesibilă celor neînvățați, cerând mai degrabă înțelegerea din credința în El, decât întoarcerea în sus şi în jos a cercetării proprii, uşurează şi luminează în chip variat şi din toate părțile cunoaşterea folositoare, fixând ca o temelie şi bază a credinței cea mai bună

---

[749] Adică e sângele Purtătorului personal al vieții prin fire, sau al Vieții nemuritoare. El este în sângele Său cu viața Lui nemuritoare, cu Viața prin Sine.

[750] Prin sângele Lui, am primit însăşi Persoana Fiului, în toate ale unei persoane e persoana însăşi, care le organizează şi le armonizează în întregul persoanei. Prin binecuvântarea preotului, în care e lucrătoare binecuvântarea lui Hristos, vinul se preface în sângele Lui. Primind deci în noi sângele lui Hristos, al trupului Său, devenim şi noi toți trupul Lui prin care circulă sângele Lui. Totuşi, nu ne desființăm ca persoane. Fiul lui Dumnezeu îşi pune pe noi, prin sângele omenesc asumat de El, pecetea calității Sale de Fiu al Tatălui, Fiu al lui Dumnezeu, făcându-ne şi pe noi fii, dar nu prin naştere din Tatăl, ci prin împărtăşire. Trăind în Sângele Lui, pătruns în al nostru, ne face să trăim şi noi, dacă nu în toată actualitatea, cel puțin virtual şi în treptată actualizare, curăția Sa transmisă nouă, duhul Său de jertfă, duhul de iubire față de Tatăl şi față de oameni şi mişcarea spre înviere. Ne transmite aceste simțiri şi puteri cu atât mai mult cu cât nu numai sângele Lui devine şi al nostru, ci şi al nostru devine al Lui prin aceasta. E o cumuniune între Persoana Lui şi a mea nu numai prin cuvinte, ci şi prin sângele şi trupul Lui devenite ale mele, aşa cum şi sângele şi trupul meu devin ale Lui, o dată ce El este în noi, şi noi în El. E deplina comuniune între Persoana Lui şi a mea, fără să ne contopim ca persoane. Dar această comuniune se înfăptuieşte nu numai între Hristos şi mine, ci şi între toți cei ce primim acelaşi Sânge şi Trup al lui Hristos; acelaşi Hristos e în toți şi toți suntem în acelaşi Hristos, fără să ne contopim ca persoane. În sensul acesta suntem un trup al lui Hristos, sau Biserica, Hristos e în toți, şi toți, în Hristos, toți suntem membrii Bisericii sau mădulare ale lui Hristos.

dorire a Lui: „*Cel ce mănâncă trupul Meu*, zice, *şi bea sângele Meu rămâne întru Mine şi Eu întru el.*” Căci precum, dacă cineva uneşte o ceară cu altă ceară, va vedea desigur pe una în alta, la fel, socotesc, şi cel ce primeşte trupul Mântuitorului nostru Hristos şi bea cinstitul Lui sânge, cum zice El însuşi, se face una cu El, amestecându-se şi unindu-se cu El prin împărtăşire, întrucât el se află în Hristos şi Hristos, în el.[751] Aşa ne-a învăţat Hristos şi în Evanghelia după Matei, zicând: „*Asemenea este Împărăţia cerurilor cu un aluat, pe care, luându-1 o femeie, l-a ascuns în trei măsuri de făină, până ce s-a dospit toată*” (Mt. 13, 33). Cine e deci femeia şi care este înţelesul măsurilor numite, sau ce este în general măsura se va spune la locul potrivit. Acum vom spune numai ce este aluatul. Precum zice Pavel, că „*puţin aluat dospeşte toată făina*” (I Cor. 5, 6), aşa cea mai mică binecuvântare amestecă tot trupul nostru cu ea şi îl umple de lucrarea ei şi aşa Se face prezent în noi Hristos, şi noi în El. Şi va avea dreptate să spună cineva că aluatul este în toată făina, şi făina se face prezentă în tot aluatul.[752] Ai în acestea puţine înţelesul celor spuse.

Dar dacă suntem iubitori ai vieţii veşnice, dacă dorim să avem pe Dăruitorul nemuririi în noi înşine, să nu renunţăm, asemenea unora dintre cei nepăsători, să fim binecuvântaţi,[753] nici să nu lăsăm să ne prefacă diavolul evlavia în viclenie, şi în cursă, şi în laţ păgubitor. Căci s-a scris: „*Cel ce mănâncă din pâine şi bea din potir cu nevrednicie, judecată sieşi mănâncă şi bea*” (I Cor. 11, 29). Când mă cercetez pe mine însumi, văd că nu sunt vrednic. Când deci vei socoti că eşti vrednic spunând aceasta, vei auzi de la noi: Când vei socoti că eşti vrednic să te prezinţi lui Hristos? Căci, chiar de te vei îndurera pururea de lunecare, nu vei înceta niciodată să luneci. „*Căci cine va pricepe greşalele*?” după Sfântul psalmist (Ps. 18, 13). Astfel să te socoteşti cu desăvârşire lipsit în veci de sfinţenia care mântuieşte.[754] Deci, gândeşte-te să duci o viaţă binecredincioasă şi, aşa crezând, te vei împărtăşi de binecuvântarea care alungă nu numai moartea, ci şi bolile din noi. Căci, venind Hristos în noi, slăbeşte legea care stăpâneşte sălbatic în mădularele trupului nostru, înviorează evlavia faţă de Dumnezeu şi omoară patimile, neţinând seama de păcatele în care ne aflăm, ci vindecându-ne mai degrabă ca pe nişte bolnavi. Căci întăreşte pe cel zdrobit, ridică pe cel căzut, ca un Păstor bun, Care îşi pune sufletul pentru oile Sale.

CAPITOLUL3

FIUL NU ESTE PĂRTAŞ LA VIAŢA ALTUIA, CI E VIAŢA DUPĂ FIRE, CĂCI E NĂSCUT DIN VIAŢA DUPĂ FIRE A LUI DUMNEZEU-TATĂL

„*Precum M-a trimis pe Mine Tatăl cel viu şi Eu viez pentru Tatăl, şi cel ce Mă mănâncă pe Mine va trăi pentru Mine*” (In 6, 57)

Înţelesul acestor cuvinte este mai obscur şi învăluit într-o greutate neobişnuită.

[751] Numai întrucât Hristos e o Persoană, şi cel ce se împărtăşeşte, altă persoană, ei se pot uni în firea comună pe care o au fără să se confunde. Persoanele îşi păstrează în cea mai intimă legătură dintre ele conştiinţa proprie. Căci are loc o unire prin fire şi iubire. Cu cât e mai mare iubirea dintre două persoane, cu atât e mai puternică, pe de o parte, unirea dintre ele, pe de alta, conştiinţa fiecăreia de cealaltă.

[752] Hristos e aluatul, şi noi, faina; şi nu invers. El are puterea să ne facă asemenea Lui pe toţi, făcându-Se prezent în toţi şi făcându-ne pe noi toţi prezenţi în El. Căci dumnezeirea Lui are puterea de a ne cuprinde pe toţi şi de a fi în toţi, dar are în ea şi tot ce e propriu trupului, cu duhul Lui de jertfă şi cu starea învierii Lui.

[753] Binecuvântarea prin care se preface pâinea în Trupul Domnului se extinde şi asupra celor care se împărtăşesc de Trupul Lui. În Trupul Domnului e binecuvântarea Lui.

[754] Se recomandă o smerenie continuă. Niciodată să nu ne socotim vrednici. Şi când ne socotim nevrednici, atunci ne putem împărtăşi; chiar dacă ne socotim vrednici, nu suntem vrednici.

Dar nu rămâne cu totul greu de aflat. Căci cei ce voiesc să cugete drept îl pot cuprinde şi nu le rămâne cu totul neînţeles. Deci zice Fiul că, atunci când a fost trimis, S-a întrupat, şi altceva nimic. Iar când zice că S-a întrupat, spune că S-a făcut om în întregime. Deci Tatăl M-a făcut, zice, om. Dar, deoarece M-am născut din Viaţa după fire, sunt viu, fiind Dumnezeu-Cuvântul; şi, fiindcă M-am făcut om, am umplut templul firii Mele, adică trupul. De aceea, şi „*cel ce mănâncă trupul Meu va fi viu*". Căci am luat trupul muritor, dar, fiindcă M-am sălăşluit în el, fiind Viaţă după fire, pentru faptul că sunt din Tatăl cel viu, am umplut de viaţa Mea tot trupul asumat. De aceea, n-am fost biruit de stricăciune, ci mai degrabă am biruit-o ca Dumnezeu. Deci, voi spune iarăşi, fără greutate, în mod folositor, că aşa cum, deşi M-am făcut trup -căci aceasta înseamnă că am fost trimis -, vieţuiesc totuşi pentru Tatăl cel viu, adică păstrând în Mine firea Celui ce M-a născut, aşa şi cel ce Mă primeşte în sine prin împărtăşirea de trupul Meu va fi viu întreg, conformându-se Mie, Care-l pot face viu, pentru faptul că sunt din rădăcina de viaţă făcătoare, adică din Dumnezeu şi Tatăl.[755] Dar spune că a fost întrupat (trimis) de către Tatăl, deşi Solomon zice: „*Înţelepciunea* (deci Fiul, *n. tr.*) *Şi-a clădit Sieşi casă*" (Pilde 9, 1), iar fericitul Gavriil a atribuit facerea trupului lucrării Duhului, când a grăit Sfintei Fecioare. Căci zice: „*Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine şi puterea Celui Prea Înalt te va umbri*" (Lc. l, 35). Aceasta ca să înţelegi iarăşi că Dumnezeirea este una după fire, înţeleasă în Tatăl şi în Fiul şi în Sfântul Duh, deci că nu lucrează fiecare în mod împărţit în ceva din cele ce sunt (cele create), ci orice s-ar spune că se face prin Unul este numaidecât operă a întregii firi dumnezeieşti. Căci Sfânta Treime fiind Una prin deofiinţime, Una este numaidecât şi puterea Ei în toate. Căci toate sunt din Tatăl prin Fiul în Duhul. Astfel, ceea ce am spus de multe ori, aceea o spunem iarăşi. Căci, deşi e obositor a repeta aceleaşi, ele cuprind adevărul. Dar e obiceiul Mântuitorului Hristos să atribuie lucrării Tatălui toate câte întrec puterea omului. Căci S-a smerit pe Sine făcându-Se om.[756] Şi, deoarece a primit chipul robului, nu nesocoteşte măsura robului (Filip. 2, 7-8). Totuşi, nu Se pune în afara facerii tuturor împreună cu Tatăl, ci Cel ce L-a născut pe El lucrează toate prin El, după spusa Mântuitorului însuşi. Căci zice: „*Tatăl, Care rămâne în Mine, El face lucrurile*" (In 14, 10).[757] Punând deci pe seama iconomiei celei în trup ceea ce se cuvine ei, atribuie lui Dumnezeu şi Tatăl cele mai presus de puterea omului. Astfel, zidirea templului în Fecioară întrece puterea omului.

Dar va obiecta la acestea iarăşi potrivnicul: Şi cum a arătat Fiul în Sine ceva altfel decât natura? Sau cum nu a arătat clar că e mai mare Tatăl, spunând: „*Trăiesc pentru Tatăl*?" Căci, dacă Tatăl procură Fiului Viaţa, cine va îndrăzni să nu cugete că a se împărtăşi de viaţă nu e acelaşi lucru cu a fi Viaţa după fire, sau a putea să facă vii?

---

[755] Fiul lui Dumnezeu, având Viaţa prin fire, ca Cel născut din Tatăl şi de o fiinţă cu El, umplând de această viaţă şi trupul Său, o comunică şi oamenilor ce se deschid Lui prin credinţă, prin împărtăşirea de trupul Său. Căci cel ce primeşte Trupul Lui, îl primeşte pe El Însuşi şi El Însuşi dă viaţa Sa prin trupul Său. Trupul asumat e atât de total al Lui, încât este al Persoanei Sale, şi cel ce primeşte Trupul Lui *Îl primeşte în sine pe El Însuşi ca Persoană*, căci zice: „*Cel ce Mă mănâncă pe Mine*". În general, relaţia mea prin trup cu Trupul lui Hristos este relaţia mea ca persoană cu El ca Persoană, adică cu Dumnezeu-Cuvântul, aşa cum relaţia mea cu trupul unei persoane umane este relaţia mea ca persoană cu aceea ca persoană. Dar nu se poate spune că relaţia cuiva cu mine, care m-am împărtăşit de Hristos, e relaţia directă cu Hristos ca Persoană în mod exclusiv, chiar dacă prin mine intră într-o anumită relaţie şi cu Hristos. Căci eu am pe Hristos prin împărtăşire, fiindcă umanitatea lui Hristos este plină de Persoana exclusivă a lui Dumnezeu-Cuvântul, sau este exclusiv a Lui, nu a altei persoane.

[756] Toate faptele mai presus de puterea omului sunt ale tuturor celor Trei Persoane dumnezeieşti. Dar, întrucât Dumnezeu-Cuvântul S-a făcut şi om, atribuie acele fapte de cele mai multe ori nu Sieşi, ci lui Dumnezeu-Tatăl, ca să Se pună pe Sine în relief ca om.

[757] Tatăl face lucrările aflându-Se în Fiul, Care nu e pasiv, ci e şi El lucrător, deci le face împreună cu Fiul. Sau: Tatăl lucrează toate prin lucrarea Fiului. E cea mai deplină unitate între Persoanele Care totuşi nu se contopesc. Într-un anumit grad, aceasta se întâmplă şi între oameni. Când copilul face ceva încurajat de mama, trăieşte în lucrarea sa şi lucrarea mamei.

Dar, opunând acestora cuvântul adevărului, vom spune în mod cuvenit „*Nebunul va grăi cele nebune şi inima lui va cugeta cele deşarte, ca să săvârşească cele fără de lege şi să grăiască împotriva Domnului rătăcire*” (Is. 32, 6). Căci, ce poate fi mai contrar Legii ca această cugetare a ereticilor? Cum nu spun ei ultima răutate împotriva lui Hristos, Care toate le face vii, când nu se ruşinează, nebunii, să spună că El trăieşte participând la viaţa altuia, ca şi cele făcute de El?[758] În acest caz, Hristos ar fi un vieţuitor (trad. latină: animal, părtaş de viaţă), dar n-ar fi Viaţa după fire. Căci un vieţuitor trebuie să fie altceva decât viaţa aflătoare în el. Iar dacă socotesc că pot fi acelaşi lucru, să spună că orice vieţuitor e viaţă. Dar consider că nu va face cineva aceasta, dacă are minte. Deci, Unul-Născut nu este pentru noi un vieţuitor, ci se va înţelege că e Viaţa după fire. Căci, în acest caz, cum ar spune adevărul zicând: „*Eu sunt învierea şi viaţa*” (In 11, 25)? Căci este Viaţă Cel ce face vii, nu cineva care are nevoie de viaţă, precum şi înţelepciunea este aceea care poate înţelepţi, nu cel care e înţelepţit.[759]

Deci, după voi, Adevărul va minţi şi Hristos nu spune adevărul, zicând: „*Eu sunt viaţa*” (In 14, 6). Născoceşte minciuni şi strălucita ceată a Sfinţilor, repetând cuvintele Duhului şi numind pe Unul-Născut Viaţă. Astfel, dumnezeiescul Psalmist zice către Tatăl: „*Că Tu eşti izvorul vieţii*” (Ps. 35, 90). Iar minunatul Evanghelist Ioan zice în Epistolele sale: „*Ceea ce era la început, ceea ce am auzit, ceea ce am văzut cu ochii noştri, ceea ce am privit şi mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieţii aceea vă vestim; şi Viaţa s-a arătat şi am văzut-o şi mărturisim şi vă vestim vouă Viaţa cea veşnică, Care era la Tatăl şi S-a arătat nouă*” (I In l, 1-2). Vezi pe Psalmist adeverit şi prin spusa lui Ioan, când zice către Dumnezeu şi Tatăl tuturor: „*Că Tu eşti izvorul vieţii*?” Căci la El era şi este Fiul ca un izvor al vieţii. Că despre Fiul spune acestea purtătorul de Duh Ioan, ne va arăta iarăşi prin cuvintele lui. Căci scrie în Epistolă iarăşi: „*Şi ştim că Fiul lui Dumnezeu a venit şi ne-a dat nouă pricepere, ca să cunoaştem pe Dumnezeul cel adevărat. Şi suntem în Dumnezeu cel adevărat, adică întru Fiul Său Iisus Hristos. Acesta este adevăratul Dumnezeu şi viaţa veşnică*” (I In 5, 20).[760]

Deci spune-mi, cine va suporta speculaţiile mincinoase ale celor ce cugetă altfel? Sau cine nu va respinge cu dreptate părerea greşită a acelora, care îndrăznesc să declare pe Fiul participant la viaţa de la altul, o dată ce de Dumnezeu insuflata Scriptură nu spune nimic de felul acesta despre El, ci declară limpede că e Dumnezeu după fire şi adevărat, şi izvor al vieţii, şi Viaţă veşnică? Căci, cum s-ar înţelege că cel ce are nevoie de viaţa de la altul e Dumnezeu adevărat, şi nu mai degrabă că El însuşi e Viaţa după fire? Sau cum I s-ar spune şi izvor al vieţii, dacă ar fi ajutat prin dăruirile de la altul în puterea de-a vieţui?[761] Dar va zice adversarul: Da, admitem despre Fiul că e viaţă,

---

758 Hristos nu Se arată dependent în existenţa Lui de altcineva. Căci spune în multe feluri: „*Eu sunt Adevărul şi Viaţa*” şi: „*Cine Mă mănâncă pe Mine va trăi în veci.*” Cine primeşte viaţa prin participare de la altul nu poate da viaţa veşnică. Vedem cum nu ne-o poate da nici un om. Dacă Hristos n-ar fi Dumnezeu însuşi, întrupat ca om, am rămâne supuşi morţii şi toate ar fi fără sens.

759 Viaţa prin fire e cea care dă viaţă, nu cea care a primit sau primeşte viaţa. La fel, înţelepciunea e cea care dă înţelepciune, nu cea care o are de la altcineva. Viaţa, înţelepciunea prin fire sunt pur active, neavând nimic dependent, pasiv în ele. Omul îşi dă seama că nu are viaţa prin sine, nici înţelepciunea. Hristos nu e ca noi. El este Viaţa şi Înţelepciunea prin Sine, fiind izvor exclusiv al lor. Nu pot fi toate dependente, primitoare ale vieţii şi înţelepciunii. Nu pot fi toate într-o dependenţă reciprocă, într-o relaţie nevrută. Toate ar fi în acest caz mărginite. Dar marginea tuturor presupune un Nemărginit, deosebit de ele.

760 Dacă n-ar fi venit Hristos, ca să ne arate că El este Fiul lui Dumnezeu, n-am cunoaşte pe Dumnezeu Cel adevărat, Care nu poate fi decât un Dumnezeu al iubirii, adică un Tată Care are un Fiu de o fiinţă cu El, născut din veci. Deci, prin Fiul am cunoscut pe Dumnezeul cel adevărat ca Tată, dar şi pe Fiul Lui, Care este şi El Dumnezeu adevărat.

761 Ideea centrală a Sf. Chiril este aceea că Dumnezeu adevărat este Viaţa după (prin) fire. Ca atare, este viaţa fără început şi fără sfârşit, nemărginită, ca una ce nu depinde de nimic altceva. Dumnezeu e ca atare Viaţa desăvârşită, neavând nevoie de nimic; e plenitudinea vieţii, având înălţimea ei supremă în Sine, cu toate formele posibile de viaţă, ceea ce înseamnă că le şi trăieşte pe cele mai înalte: conştiinţa personală

întrucât poate şi El da viaţă, deoarece are în El pe Tatăl cel viu. Dar nu vă ajunge aceasta spre a vă apăra de calomnia voastră împotriva Unuia-Născutului. Cuvântul vostru se demască şi în aceasta ca fiind lipsit de învăţătură şi căzut din adevăr. Căci cum nu se arată lipsită de toată învăţătura numirea Fiului Viaţă, o dată ce poate face vii pe cele ce primesc viaţa fiindcă are în Sine pe Tatăl? Căci nu ştiţi cum se cuvine ce este ceea ce e după fire şi ceea ce este din cel după fire, ca adaos prin voire.[762] De pildă, focul e fierbinte prin fire, dar sunt fierbinţi şi altele participând la lucrarea din foc, ca fierul, sau lemnul. Dar pentru că s-au înfierbântat, nu se numesc şi ele foc. Căci au în ele această lucrare ca străină, nu ca naturală, înţelesul acestor pilde ni se poate aplica şi nouă. Gramatica sau geometria sunt socotite ştiinţe care se folosesc de raţiune. Dar, când cineva se face savant în gramatică sau în altă ştiinţă, nu se va înţelege el însuşi ca fiind gramatică sau geometrie, ci se numeşte gramatician, din gramatica ce s-a făcut cunoscută în el; şi la fel, altul. Aşa şi Viaţa cea după fire este altceva decât cele în care vine, modelând potrivit Sieşi ceea ce nu este aceasta prin fire. Deci, se spune că Tatăl este în Fiul, poate ca într-o materie, ca, deoarece Tatăl este Viaţa după fire, să poată da viaţă şi Fiul. Veţi greşi dacă veţi conchide în chip necugetat că este şi Fiul Viaţă, şi nu mai degrabă participant la viaţa de la altul, adică mai degrabă prin relaţie, şi nu chemat în mod fiinţial la demnitatea Celui ce I-o dă.[763] Căci, precum cineva n-ar putea numi cu

---

integrală, bucuria şi fericirea iubirii interpersonale fără lipsuri. Ca atare El are în Sine posibilitatea de a realiza şi alte moduri de viaţă. Deci, nu existenţa unui alt Dumnezeu infinit, căci aceasta L-ar mărgini, nici forme tot mai puţin depline, emanate din Sine, căci aceasta L-ar arăta trebuind să coboare în trepte imperfecte de existenţă. Dumnezeu nici nu ar putea înmulţi fiii născuţi din Sine, căci în acest caz n-ar mai fi iubirea infinită îndreptată în mod absolut spre un Fiu de valoare absolută. În general, în această eventualitate, Dumnezeu n-ar mai fi izvorul suprem de iubire. El realizează alte forme de existenţă, cu scopul de-a fi iubite, numai prin creaţia lor după chipul Fiului, pentru a le iubi ca pe Fiul şi pentru ca ele să-L mărească ca pe un Tată şi un Frate. Iar aceasta Îl arată şi liber, şi atotputernic. Dar aceste forme create trebuie să reflecte armonia între ele în baza originii lor unitare, deci să formeze o singură lume ale cărei forme nu se luptă între ele. Cele mai înalte forme de existenţă trebuie să fie unele spirituale, care n-au nevoie de materie, şi acestea sunt îngerii, legaţi şi ei într-un fel de lumea întreagă, dar şi oamenii, care au nevoie de formele vii, dar nespirituale (animale, plante), prin care îşi hrănesc trupul, şi de formele materiale neorganice, care servesc şi ele trupului omenesc. Acestea toate se împărtăşesc de puterea, sau de viaţa lui Dumnezeu în diferite grade, dar nu sunt din fiinţa Lui. Prin formele spirituale create, ce au cunoaştere şi libertate, ca să fie cele mai înalte forme create, lumea întreagă poate fi dusă spre a se umple tot mai mult de puterea dumnezeiască. Astfel, lumea creată nu e un alt Dumnezeu, clar e făcută pentru a se îndumnezei, în special prin oameni, care sunt legaţi şi de Dumnezeu, prin cunoaştere şi libertate, dar şi de ordinea materială, prin trup. Însă, având libertate, formele spirituale ale creaţiei se pot şi opune lui Dumnezeu, fără ca Dumnezeu să le anuleze prin aceasta existenţa. Formele pur spirituale ale existenţei, sau îngerii, pot cădea din legătura iubitoare cu Dumnezeu prin iluzia că au în ele înseşi putinţa unei creşteri infinite prin cunoaştere, dată fiind puterea deosebită a lor, şi putinţa cunoaşterii şi influenţării altor spirite îngereşti şi omeneşti inferioare. Iar persoanele umane pot cădea în iluzia că pot creşte la infinit prin ele, având spre cunoaştere şi folosinţă lumea materială extinsă în aşa măsură, încât poate da impresia că este infinită.

Dar, căzând din legătura credincioasă şi iubitoare cu Dumnezeu, spiritul omenesc nu mai are puterea să-şi ţină trupul necorupt şi lumea în deplină unitate cu el. Aceasta îi aduce omului moartea trupească, ceea ce face lumea materială cu totul lipsită de îndumnezeirea ei prin oameni.

Acest fapt dă lui Dumnezeu motivul să trimită pe Însuşi Fiul Său, prin Care a creat şi susţine lumea conformă cu raţiunile ei din El, să Se facă om, rămânând şi Dumnezeu. Prin aceasta poate aduna iarăşi lumea în Sine şi o poate îndumnezei, dând putinţa şi oamenilor să conlucreze cu El în aceasta, prin credinţă şi iubire. Făcându-Se om, dar rămânând şi Dumnezeu, face pe oameni şi lumea să se împărtăşească iarăşi de El, Viaţa nesfârşită după fire.

Ideea Sf. Chiril despre Dumnezeu ca Viaţă după fire, sau desăvârşită şi infinită, ţine seama şi de faptul că, altfel, nu s-ar putea explica existenţa în general. Lumea noastră şi oamenii inşişi nu pot fi viaţa prin fire, date fiind imperfecţiunile lor şi mai ales moartea, care stăpâneşte peste toate.

[762] Fiul are viaţa infinită, sau prin fire, pentru că e născut din fiinţa Tatălui. Cele create primesc viaţa limitată, conform poziţiei pe care le-o dă Dumnezeu prin voinţă, adăugându-le Sieşi ca deosebite de El, deci neprovenind din fiinţa Lui.

[763] Se precizează, că Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, adică Hristos, nu e îndumnezeit numai prin lucrarea ce aparţine unei fiinţe străine de El, ci e Dumnezeu prin fiinţa Sa, deci are lucrările dumnezeieşti şi

dreptate fierul încălzit foc, chiar dacă are în sine lucrarea focului, prin faptul că e încălzit de foc, sau nu ar putea numi cineva, având minte, pe gramatician gramatică, pentru că poate călăuzi pe cineva în această ştiinţă, la fel socotesc că nu poate numi cineva, cugetând cum se cuvine, pe Fiul Viaţă pentru că poate face vii pe alţii, neavând, după ei, viaţă după fire, ci având în Sine sămânţa lucrării Tatălui, sau pe Tatăl sălăşluit în Sine. Căci, spune-mi, ce-ar împiedica pe cineva în acest caz să cugete pe Fiul ca pe unul dintre noi, adică de fire stricăcioasă, dacă vieţuieşte pentru Tatăl, adică e dăruit cu viaţa Tatălui, în sensul gândit de ei? Căci, dacă nu are pe Tatăl cel viu în Sine,[764] se corupe asemenea celor cugetaţi la fel. Dar, dacă admitem că spune adevărul când zice: „*Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl este întru Mine*," El are în Sine pe Tatăl, Care este Viaţa după fire. Dar cum este El în Tatăl, dacă nu e Viaţă după fire? Nu mai spun ce blasfemie este în aceasta, deşi ar trebui să vorbesc spre a arăta blasfemia celor ce luptă împotriva lui Dumnezeu. Căci Tatăl S-ar arăta având în Sine pe cel lipsit de viaţă, adică având stricăciunea, sau firea ce se strică.[765] Că însăşi firea lucrurilor sileşte să cugetăm aşa despre Fiul, vom cerceta iarăşi prin alte înţelegeri, deoarece scopul nostru este să lămurim tema de cercetat prin toate precizările cuvenite.

Spui că Dumnezeu şi Tatăl este Viaţa după fire. Şi bine zici. Căci este aşa. Dar aşa e şi Fiul. Aceasta urmează şi din cuvântul vostru. Dar aş spune cum se cuvine, dorind să învăţ: ce lucrează cu privire la Fiul, fiind în El? Oare dă din Viaţa Sa Celui Născut din El, ca unuia ce are nevoie de ea şi nu are viaţa din El însuşi?[766] Cum n-ar rezulta din aceasta cu toată necesitatea să înţelegem pe Fiul ca fiind gol de viaţă? Iar gol de viaţă ce ar fi altceva, dacă nu stricăcios?[767] Deci nu dă (Tatăl) din viaţa Sa Celui Născut din El, în acest sens. Căci cum ar fi Viaţă, chiar dacă ar primi-o de la Tatăl? Cum mai bârfesc deci unii cu gura fără pază şi spun că Fiul are viaţă pentru faptul că are în Sine pe Tatăl, Care e Viaţa după fire? Căci dacă are viaţă şi fără Tatăl, ca fiind şi El viaţa în mod fiinţial, nu mai e viu (nu mai vieţuieşte) pentru Tatăl, adică pentru împărtăşirea din Tatăl. Iar dacă are pe Tatăl ca Dăruitor al vieţii Sale, El se va dovedi neavând viaţa Sa. Căci I se dăruieşte de la altul, şi, precum am spus de la început, este mai degrabă vieţuitor decât Viaţă, şi de o fire stricăcioasă. Dar atunci, cum S-a numit pe Sine Viaţă? Sau oare ne este îngăduit şi nouă să spunem fără primejdie: „eu sunt viaţa", fără să greşim? Dar nu este îngăduit făpturilor să se ridice la demnităţile dumnezeieşti. Deci ştie Fiul că este Viaţă după fire. Căci altfel, cum ar fi pecetea ipostasului Celui ce L-a născut pe El? Cum ar fi chipul şi asemănarea exactă a Aceluia? Sau cum n-a făcut un lucru drept Filip, zicând: „*Arată-ne nouă pe Tatăl şi ne ajunge nouă*" (In 14, 8)? De fapt se cuvine să se înţeleagă că cineva, văzând pe Fiul, încă n-a văzut pe Tatăl, dacă

---

puterile lor. Cunoştinţa, iubirea, puterea dumnezeiască nu le-a primit ca de la o fire străină, ci le are în firea Sa. În sensul acesta, nu se poate vorbi de relaţii între cele trei Persoane ale Sfintei Treimi (chiar dacă am folosit şi noi în „Note" uneori acest termen), ci se poate vorbi doar în sensul că Tatăl implică în Sine o legătură cu Fiul. Dar aceasta este în cadrul unităţii de fiinţă. Aceste precizări le face Sf. Chiril împotriva arienilor, care socoteau că Fiul are numai o lucrare a Tatălui în Sine, deci nu e una în fiinţă cu El.

[764] Fiul, sau Hristos, S-ar corupe şi ar muri şi El definitiv dacă nu are în Sine decât lucrarea Tatălui, şi nu pe Tatăl însuşi cu fiinţa Lui, adică dacă nu e una cu Tatăl în fiinţă. Căci a avea pe Tatăl deplin în Sine e una cu a fi una în fiinţă cu El. În fiinţa proprie, Fiul are şi pe Tatăl ca împreună purtător al ei. Vorbind despre Tatăl ca fiind deosebit de Fiul, dar fiind în Fiul ca viaţa prin fire, Sf. Chiril afirmă atât unitatea de fiinţă, cât şi deosebirea Lor ca Persoane.

[765] Hristos spunând că este întru Tatăl, dacă n-ar fi Viaţa prin fire, Tatăl ar fi şi El supus stricăciunii. Cum ar mai fi în acest caz Tată al Lui? Sau cum ar mai fi El Fiul Tatălui? De ce s-ar mai folosi numirile de Tată şi de Fiu pentru Dumnezeu? În Dumnezeu n-ar mai fi iubirea din veci, nici rodnicia capabilă să nască un Fiu şi puterea să creeze o lume alcătuită din persoane după chipul Fiului, spre a le iubi ca pe Fiul, în Fiul, şi ca şi ele să-L iubească, ca pe Tatăl, cu Fiul şi în Fiul, iar pe Fiul, ca pe un Frate, Care le înalţă mai presus de puterea lor creată.

[766] O definiţie precisă a lipsei de viaţă prin fire, a unei firi care nu are prin ea însăşi viaţa: coruptibilitatea sau înaintarea în stricăciune. Aşa nu poate fi decât creatura, care n-are viaţa prin sine, sau prin fire.

[767] Nu se poate spune despre Fiul că primeşte viaţa de la Tatăl, ca şi când înainte ar fi fost lipsit de ea. Căci nu e nici o clipă fără viaţa prin fire.

Tatăl este Viață după fire, iar Fiul este numai participant la viața Tatălui. Căci nu va vedea cineva vreodată pe Cel de viață făcător în cel făcut viu, pe Cel ce nu are nevoie (de viață) în cel care are nevoie. Deci va minți și în alt mod, zicând: „*Cel ce Mă vede pe Mine vede pe Tatăl*” (In 14, 9).[768]

Dar iubitorul dogmelor binecredincioase ale Bisericii vede iarăşi absurditatea ce urmează din flecărelile acelora. Să se abată deci de la ele şi să se schimbe, precum s-a scris, să facă întoarceri drepte, să-şi îndrepte căile şi să vadă frumusețea simplă a adevărului, crezând că Dumnezeu şi Tatăl este Viața după fire, şi iarăşi Viață, Fiul cel Născut din El. Căci, precum se spune că e Lumină din Lumină, aşa e şi Viață din Viață. Şi precum Dumnezeu şi Tatăl le luminează pe cele ce au nevoie prin lumina Lui, înțelepțeşte pe cele primitoare de înțelepciune prin înțelepciunea Lui, şi împuterniceşte pe cele ce au nevoie de putere prin puterea Sa, aşa face vii pe cele ce au nevoie de viață de la El prin Viața Sa ce iese de la El, adică prin Fiul.[769] Când deci zice: „*Trăiesc pentru Tatăl*,” să nu socoteşti că nu Se mărturiseşte pe Sine că e viu pentru că primeşte viața de la Tatăl, ci pentru că S-a născut din Tatăl cel viu, de aceea Se afirmă şi pe Sine că e viu. Căci nu se poate să nu fie viu Cel ce este din Tatăl cel viu. Şi, precum dacă cineva dintre noi ar zice: Sunt om rațional pentru tata, căci sunt fiul unui om rațional, aşa să cugeți şi despre Unul-Născut, când zice: „*Sunt viu pentru Tatăl.*” Căci, deoarece Tatăl, Care M-a născut, este Viața după fire, şi Eu sunt Născutul de aceeaşi fire şi adevărat al Lui, port ceea ce e propriu Lui după fire, adică faptul de-a fi Viață. Căci aceasta este şi Tatăl. Iar deoarece Se înțelege şi este Unul din Unul - căci Fiul este din Tatăl (deşi era împreună cu El din eternitate) -, în mod cuvenit Se caracterizează prin demnitățile naturale ale Celui ce L-a născut, ca printr-ale Sale.[770]

„Aceasta este pâinea care s-a pogorât din cer. Nu precum au mâncat părinții voştri mană şi au murit. Cel ce mănâncă pâinea aceasta va trăi în veac” (In 6, 58)

Mari, zice, trebuie să fie rezultatele celor mari. Cele dăruite prin harul de sus se cuvine să fie dumnezeieşti şi vrednice de marea dărnicie a lui Dumnezeu. Dacă ai făcut să se admită cu credință faptul că pâinea se pogoară din cer, ea se va da celor ce doresc viața neîncetată, care va avea în ei lucrarea nesfârşită a nemuririi. Şi aceasta va fi o dovadă clară că pâinea este din cer, adică de la Dumnezeu. Fiindcă spunem că se cuvine Celui veşnic să dăruiască cele veşnice, şi nu o satisfacere printr-o hrană temporală a unei trebuințe de foarte scurt timp, durând ea însăşi foarte puțin.[771] De aceea, nu cugetă

---

[768] Cel ce nu e viața prin fire sau prin sine, ci numai participant la viața altuia, se cunoaşte ca atare prin faptul că are nevoie de altul ca să aibă viață. Este într-o dependență de acela. Fiul nu este participant, ci e Viața prin Sine, deci o are împreună cu Tatăl.

[769] Fiul este şi El viață, putere, înțelepciune prin fire, în unire cu Tatăl, şi nu participant la ele, acestea nevenindu-I de la cineva deosebit de El. Este atât de unit în acestea cu Tatăl, încât Tatăl le comunică numai prin El celor ce nu le au prin ei înşişi, ci au nevoie de ele şi participă la ele ca venindu-le de la altul, anume de la Dumnezeu. Tatăl nu dă ale Sale decât prin Fiul. Nu iubeşte pe altele decât pentru că are un Fiu pe Care Îl iubeşte. Nu le dă viața decât în unire iubitoare cu Fiul. În gândirea creştină, unitatea supremă - care trebuie să fie izvorul tuturor - nu e o unitate lipsită de bucuria comuniunii iubitoare, sau impersonală, ci e unitatea interpersonală a desăvârşitei iubiri. Şi numai acesta poate fi adevărul. Şi numai aceasta corespunde bogăției ei nesfârşite. În această supremă unitate în care o Persoană e Tată, alta, Fiu, nu se poate spune că Fiul e dependent de Tatăl. Şi deci nu se poate spune că Tatăl nu e în Fiul, precum e Fiul în Tatăl.

[770] Fiul are ca şi Tatăl viața prin fire. Căci a primit-o odată cu firea de la Tatăl, nu ca de la cineva străin. Sunt doi, dar Fiul e născut din Tatăl, deci are ale Tatălui ca fiind ale Sale. Tot paragraful este o explicare adâncă şi autentică a unității de ființă şi a deosebirii personale între Tatăl şi Fiul.

[771] Cel ce mănâncă hrana materială flămânzeşte după scurt timp, căci ea însăşi nu durează decât puțin. El flămânzeşte din nou foarte curând. Pâinea care s-a pogorât de la Dumnezeu e Persoana lui Dumnezeu-Cuvântul, Care este în trupul asumat de El şi dat în Euharistie. Fiind nemuritor şi comunicând nemurirea celui ce-L primeşte, îl va hrăni în veci pe acesta. Chiar o persoană umană mă hrăneşte prin amintirea manifestărilor ei de iubire în mod netrecător. Cu atât mai mult ne hrăneşte spre veşnicie Fiul lui

cineva înțelept socotind că este pâine din cer și de sus aceea pe care, mâncând-o strămoșii, au fost învinși de moarte și n-au scăpat de vătămarea stricăciunii. Și nu e de mirare. Căci aceea nu era o pâine care dă nemurirea. Deci, nici n-ar fi drept ca cineva să o înțeleagă și să o declare pâine din cer.[772] Căci e faptă cuvenită Celui pogorât de acolo să facă mai presus de moarte și pe cei ce se împărtășesc de El. Deci, se va asigura printr-o dovadă în afară de orice îndoială că această pâine pogorâtă din cer, se înțelege prin Hristos, e trupul Lui.[773] Căci El face să trăiască în veac pe cel ce îl mănâncă. Marea demnitate a firii dumnezeiești, ce se impune crezării, se arată și în aceea că nu dăruiește nimic mărunt, ci toate cele dăruite de ea sunt mai presus de fire și întrec înțelegerea noastră, în așa fel că, din pricina mărimii harului, pot să și fie necrezute de cei mai simpli. Căci cum n-ar fi propriu mâinii celei atât de bogate să voiască a dărui cele bogate? De aceea și Pavel se minunează de ele, zicând: „*Ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit cele ce le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El*” (I Cor. 2, 9). Dar Legea a închipuit pe cele mari în cele mici, având umbra celor viitoare, și nu însăși esența lucrurilor, precum s-a scris (Evr. 10, 1). Așa se vede binecuvântarea lui Hristos în hrana numită mană. Căci acelea se înfățișau celor vechi ca umbră a celor viitoare.

„*Acestea le-a spus pe când învăța în sinagoga din Capernaum*” (In 6, 59)

Prea înțeleptul Evanghelist, dându-ne o expunere a minunatelor taine, prezintă, precum se cuvine, începutul făcut de Mântuitorul Hristos învățăturii despre ele, umilind pe cel potrivnic prin autoritatea Persoanei Lui și respingând cu anticipare pe cei ce aveau să I se opună. Căci strălucirea învățăturilor face uneori mai dispus spre credință pe ascultător și cere o consimțire mai grabnică de la cei pe care îi învață. De aceea adaugă foarte bine „*în sinagogă*”. Cuvântul numai că nu spune: Nu unul sau doi au ascultat pe Hristos spunând acestea. Ci Se arată direct, învățându-i pe toți în sinagogă, precum El însuși spune și prin proorocul Isaia: „*N-am grăit în ascuns, nici într-un loc întunecos al pământului*” (Is. 45, 19). Căci a rostit cu curaj cuvintele despre acestea, făcându-i fără apărare pe iudei la Judecata ce li se va face și arătând mai greu de scuzat vina necredinței în El.[774] Fiindcă, dacă n-ar fi fost învățați despre taina cea atât de mare, ar fi fost socotită îndreptățită nepedepsirea lor, și, arătând că nu au cunoscut-o, ar aștepta o judecare mai puțin aspră. Dar, cunoscând și fiind învățați de multe ori despre taină, dar apoi batjocorind-o prin necredință, cum nu s-ar pedepsi cu dreptate fără nici o milă și n-ar plăti cu cea mai amară pedeapsă Celui necinstit de ei? Aceasta a spus-o și Mântuitorul însuși despre ei. Căci zice: „*De n-aș fi venit, păcat nu ar avea. Dar acum n-au cuvânt de dezvinovățire pentru păcatul lor*” (In 15, 22). Deci, trebuie să ne păzim, mai bine-zis să ne ferim de neascultare, ca de cea care aduce moartea, și să primim cu

---

Dumnezeu, Care nu moare niciodată nici în trupul Său pe care ni-1 dă în Euharistie.

[772] Mana nu era din cer. Căci nimic material nu e din cer. Și dovadă că nu era o materie care venea din cer e că se strica. Din cer, sau de la Dumnezeu, a venit numai Persoana lui Dumnezeu-Cuvântul. În general, numai persoana conștientă e destinată veșniciei. Dar aceasta pentru că e în relație cu Dumnezeu-Cuvântul cel personal, Care e prin Sine nemuritor, ca izvor al tuturor valorilor spirituale. Numai fiind prezenți în trupul Lui, cu care ne hrănește, devenim și noi nemuritori.

[773] Propriu-zis Dumnezeu-Cuvântul nu-Și aduce din cer trupul format, ci numai trupul înviat, întrucât prin înviere 1-a suit la cer, adică 1-a umplut deplin de nemurirea Sa. Prin acest trup, copleșit de spiritualitatea dumnezeiască, ni Se dă El însuși ca Cel nemuritor. Propriu-zis Hristos ca Persoană, în același timp Dumnezeu și om, e Cel ce Se pogoară din cer în Euharistie.

[774] Hristos Și-a mărturisit fără echivoc și fără teamă dumnezeirea, și nu în particular, unuia sau altuia, ci necontenit în fața mulțimilor și a conducătorilor iudeilor, ca ei să nu aibă la Judecată vreo scuză pentru necredința lor în dumnezeirea Lui, în faptul că nu le-ar fi descoperit aceasta El însuși în mod clar și public. În afară de aceasta, cu toată smerenia pe care Și-a însușit-o și a manifestat-o, a afirmat neîncetat dumnezeirea Sa din grija pentru mântuirea oamenilor. Căci mântuirea lor depinde de credința în Sfânta Treime, sau în Dumnezeul iubirii.

credință aducătoare de viață cele ce ne învață Hristos. Căci astfel, vom scăpa de pedepsirea împreună cu aceia. Dar mai adaugă şi că acestea le-a grăit Hristos în Capernaum, ca să arate că şi-a amintit exact de ele. Căci cel ce ştie şi locul şi satul, cum ar greşi în expunerea celor învățate?

„*Deci mulți dintre ucenicii Săi, auzind, au zis: Greu este cuvântul acesta, cine poate să-l asculte*?" (In 6, 60)

Acesta e obiceiul celor fără minte. Pururea osândesc subțirimea învățăturilor şi bârfesc cu nepricepere cele mai înalte decât înțelegerea lor, fiindcă nu le înțeleg, deşi ar trebui mai degrabă să se grăbească să înțeleagă şi să se subțieze împreună cu ele, nu să se opună ca nişte potrivnici unor cuvinte aşa de înțelepte şi să numească grele pe acelea de care trebuie să se minuneze. Ei suferă ceva asemănător cu ceea ce suferă cei fără dinți. Atingându-se de mâncăruri mai plăcute, aceştia critică adeseori bunătatea lor şi batjocoresc dulceața lor, nerecunoscând boala care-i sileşte să se rețină de la ele. Iar cei însoțiți de lipsa de învățătură şi de dreapta judecată se tem de cunoştința pe care ar trebui să o câştige prin multe osteneli şi să o sporească printr-o continuă străduință. Dar bărbatul duhovnicesc se va îndulci de cuvintele Mântuitorului nostru şi va declara cu dreptate: „*Cât sunt de dulci gâtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decât mierea în gura mea*!" (Ps. 118, 103). Iar iudeul neduhovnicesc socotind cu neînțelegere şi nebunie taina duhovnicească, chemat fiind prin cuvintele Mântuitorului să urce la înțelegerea cuvenită omului, cade pururea la nebunia ce-l însoțeşte, numind răul bine, iar binele rău, după spusa Proorocului (Is. 5, 20). Căci se va alipi de părinți şi se va dovedi imitând şi în acestea neştiința strămoşilor. Fiindcă aceia, primind mana de la Dumnezeu, au coborât binecuvântarea de sus la obişnuita lor neînțelegere urâtă şi cereau căldările rău mirositoare din Egipt, dorind să vadă oalele cu carne. Iar aceştia, chemați şi învățați să primească harul de-viață-dătător şi pâinea cea adevărată, venită de la Dumnezeu-Tatăl să-i hrănească, rămân la rătăcirea lor, fiind mai degrabă iubitori de plăceri, decât iubitori de Dumnezeu. Şi, precum strămoşii acestora criticau şi hrana manei, cutezând să spună: „*Sufletul nostru s-a uscat de mana aceasta.*" (Num. 11, 6), aşa şi aceştia resping pâinea cea adevărată, neruşinându-se să spună: „*Greu este cuvântul* acesta."[775] Trebuie deci ca cei ce aud despre tainele dumnezeieşti să fie înțelepți, trebuie să fie schimbători încercați, ca să cunoască banul adevărat de cel fals, şi să nu lege o cercetare netrebuincioasă de cele ce sunt de primit prin credință, nici o credință uşuratică, de cele ce au nevoie de cercetare, ci să acorde fiecăreia dintre cele grăite ceea ce i se cuvine şi să meargă pe cărarea dreaptă, refuzând să se abată într-o parte sau în alta. Căci cel ce tinde spre credința dreaptă în Hristos trebuie să înainteze pe calea împărătească.

„*Iar Iisus, cunoscând în Sine că ucenicii murmurau despre aceasta, le-a zis lor: Vă sminteşte aceasta? Dar dacă veți vedea pe*

[775] Aceşti „*mulți dintre ucenicii Săi*" nu sunt cei doisprezece (In 6, 67) Apostoli, ci alți mulți dintre iudei care Îl ascultau adeseori pe Hristos, dar, fiind încă foarte alipiți de Legea mozaică, se îndoiau de multe din învățăturile lui Hristos. Fiind încă mai mult „sufleteşti" decât duhovniceşti, nu înțelegeau învățăturile „subțiri", sau realitățile duhovniceşti de care le vorbea Mântuitorul. Vorbindu-le despre mâncarea trupului Său, ei nu înțelegeau că le vorbeşte despre trupul Său care va învia şi va fi copleşit de spiritualitatea dumnezeirii Sale, sau de Duhul Sfânt. Ei înțelegeau lucrurile trupeşte şi se sminteau când le vorbea Hristos de mâncarea trupului Său. Nu înțelegeau că e vorba de o comunicare copleşitoare a Persoanei Sale prin trupul Său spiritualizat. Aceasta însemna că nu credeau cu adevărat în dumnezeirea Lui. Le era poate cu atât mai greu să creadă în această copleşire a trupului Său prin dumnezeire, cu cât Hristos încă nu le vorbise de învierea Sa, deci de starea înviată, puternic spiritualizată a trupului Său. Coborârea din cer a trupului înviat în Euharistie, după înălțare, are ca temei coborârea Lui la formarea trupului din Fecioară. Atunci a coborât pentru a-Şi asuma un trup propriu; după Înălțare coboară pentru a Se uni, prin trupul Său înviat şi înălțat, cu toți oamenii care I se deschid prin credință, după ce i-a pregătit pentru aceasta după prima coborâre.

Fiul Omului suindu-Se acolo unde era mai înainte?" (In 6, 61-62)

Dintr-o foarte mare lipsă de înţelegere, unii dintre cei ce erau învăţaţi de Mântuitorul Hristos s-au smintit de cuvintele Lui. Căci, deoarece Îl auzeau zicând: „*Amin, amin zic vouă, de nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă, întru voi*," se socoteau chemaţi la o cruzime animalică, ca să-I mănânce trupul în chip neomenesc, şi că li se porunceşte să-I bea sângele, fiind îndemnaţi să facă nişte lucruri care înfricoşează chiar numai auzindu-le. Căci nu cunoşteau frumuseţea tainei şi prea frumoasa iconomie urmărită prin ea. O cugetau şi pe aceea, şi pe aceasta în felul lor. Şi se întrebau: Cum va sădi trupul omenesc în noi viaţa veşnică? Sau cum ne-ar folosi spre nemurire ceea ce e de o fire cu noi?

Înţelegând deci Mântuitorul gândurile lor, „*căci toate erau goale şi descoperite pentru ochii Lui*" (Evr. 4, 13), îi ajută iarăşi spre înţelegerea celor neînţelese, călăuzindu-i în multe feluri. Vă smintiţi, zice, în chip foarte neînţelegător de cuvintele Mele. Căci, dacă n-aţi cunoscut prin credinţă, măcar că vi s-a făcut de multe ori cunoscută taina, că trupul Meu vă va sădi viaţa, cum veţi crede când îl veţi vedea ridicându-Se şi la cer? Dar nu vă făgăduiesc că Mă voi sui şi la cer, ca să nu întrebaţi iarăşi: cum? Ochii voştri vor vedea, aceasta aducând la tăcere pe oricine o neagă. Deci, de veţi vedea pe Fiul Omului suindu-Se la cer, ce veţi spune iarăşi? Veţi fi descoperiţi şi nu puţin lipsiţi de minte. Căci, dacă socotiţi că trupul Meu nu vă poate sădi viaţa, cum se va înălţa el ca o pasăre la cer? Fiindcă, dacă nu poate face (pe alţii) vii, pentru că n-ar fi prin fire făcător de viaţă, cum va umbla prin aer şi cum se va sui la cer? Căci şi aceasta este cu neputinţă trupului. Iar dacă se înalţă altfel decât prin fire, ce-l împiedică şi să dea viaţă, chiar dacă n-are proprie prin fire puterea de viaţă făcătoare? Căci dacă se înalţă la cer e dovadă că trupul din pământ va putea să dea şi viaţă, chiar dacă prin el însuşi (prin raţiunea lui) se corupe.[776]

Dar e de observat iarăşi că nu suportă să fie împărţit în doi Hristoşi, după lipsa de judecată a unora. Căci Se menţine pe Sine neîmpărţit, după înomenire. Căci spune că Fiul Omului Se înalţă unde era înainte de aceasta, deşi, înainte de-a veni în trup, era numai Cuvântul în Sine. Bine a spus deci Pavel în Epistolele sale: „*Unul Domn Iisus Hristos*" (I Cor. 8, 6). Căci este un singur Fiu şi înainte, şi după întrupare şi nu socotim străin de Cuvântul trupul Său.[777] De aceea numeşte pe Cuvântul venit din cer şi Fiu al Omului.[778] Căci S-a făcut trup, după fericitul Evanghelist (In l, 14), şi nu s-a prefăcut în trup prin schimbare, deoarece, ca Dumnezeu, este imutabil şi neschimbabil după fire. Ci S-a sălăşluit în templul propriu,[779] înţeleg în cel luat din Fecioara, şi S-a făcut om, după

[776] Sf. Chiril pare să vadă în spusa Mântuitorului: „*Dacă veţi vedea pe Fiul Omului suindu-Se acolo unde era înainte*" asigurarea că le va da prin aceasta o dovadă că poate da şi viaţă oamenilor, prin împărtăşirea de trupul Lui. De fapt, el ne dă să înţelegem că Hristos nu vrea numai să-i asigure pe oameni, printr-o minune ce li se va arăta în chip văzut la înălţare, de o minune ce se va produce cu ei în Sfânta Împărtăşanie, în chip nevăzut, ci şi să le explice faptul că prin Sfânta Împărtăşanie le va da în chip nevăzut viaţa veşnică, prin faptul că trupul Său, înălţându-se la cer, nu mai este un trup asemenea trupului pământesc al nostru, ci e copleşit de spiritualitate, transfigurat în chip minunat, cum s-a arătat câteva momente pe muntele Taborului.

[777] Tocmai faptul că Hristos este Unul ca Persoană face posibil ca, prin trupul Său, El să comunice viaţa, aşa cum persoana umană, pe măsură ce e mai înduhovnicită, comunică persoanei iubite - prin ochi, prin cuvinte, prin mâna care mângâie - viaţa spirituală, în toate cele ale trupului e lucrătoare persoana cu starea ei mai mult sau mai puţin spiritualizată. Viaţa spirituală durabilă se comunică de la persoană la persoană chiar prin trupurile lor. Numai senzaţiile pur trupeşti - lipsite de cugetare - şi trecătoare le trăieşte cineva prin trupul său, când acestea vin de la alt trup, sau de la lucruri. Prezenţa persoanei în toate ale trupului se exprimă şi prin cuvinte, ca: „Mă doare piciorul", adică durerea piciorului e durerea trăită de mine ca persoană. Sau: „Mă spăl pe mâini", adică o faptă a mea ca persoană îndreptată spre mine ca persoană, chiar dacă e efectuată prin organe ale trupului.

[778] Hristos Se numeşte pe Sine atât Fiu al Tatălui, cât şi Fiu al Omului, căci este aceeaşi unică Persoană, atât înainte, cât şi după întrupare.

[779] Fiecare om este templu al lui Dumnezeu, prin credinţă, dar templu propriu este numai trupul pe care Şi

învățătura adevărată.[780] Iar, spunând că Se va urca unde era şi înainte, dă ascultătorilor să înțeleagă că S-a pogorât din cer. Căci se cuvenea ca ei să învețe să nu-L socotească numai om, ci să-L ştie şi ca pe Cuvântul în trup şi să creadă deci şi că trupul Lui este de viață făcător.[781]

„*Duhul este care dă viață; trupul nu foloseşte la nimic*” (In 6, 63)

N-ați arătat, zice, foarte multă neînțelegere tăgăduind trupului puterea de-a da viață. Căci, când se înțelege firea trupului în sine, nu va fi de viață făcătoare. Căci el nu face nicidecum viu ceva din cele ce sunt (din creaturi), ci are nevoie mai degrabă el de cineva care poate da viață. Dar când se cercetează taina întrupării şi aflați cine a sălăşluit în acest trup, veți simți că trebuie să atribuiți Duhului dumnezeiesc puterea de-a face viu, o dată ce trupul nu poate fi de nici un folos prin el însuşi. Căci, deoarece s-a unit cu Cuvântul de viață făcător, s-a făcut întreg de viață făcător, ridicându-se la puterea Celui mai înalt, netrăgând cu sila la firea proprie pe Cuvântul, Care nu poate fi învins în nici un fel.[782] Deci, firea trupului însăşi e lipsită în sine de puterea de-a da viață, dar o va face aceasta având în el pe Cuvântul de-viață-făcător, făcând să se arate prin sine toată lucrarea Lui. Căci e trupul Vieții după fire, şi nu al cuiva dintre cei de pe pământ, despre care se poate spune cu dreptate: „*Trupul nu e de nici un folos.*” Căci nu va face aceasta nici trupul lui Pavel sau al lui Petru sau al altuia, ci numai al Mântuitorului nostru Hristos în mod excepțional,[783] „*întru* Care *s-a sălăşluit trupeşte toată plinătatea Dumnezeirii*” (Col. 2, 9). De fapt ar fi un lucru dintre cele mai absurde ca mierea să-şi infuzeze calitatea ei celor ce nu au prin fire dulceață şi să prefacă în ea pe cel cu care se amestecă, iar firea de viață făcătoare a lui Dumnezeu-Cuvântul să fie socotită că nu aduce la bunătatea ei trupul în care s-a sălăşluit.

Deci, despre toți ceilalți este adevărat cuvântul că trupul nu e de nici un folos, dar nu e valabil despre Hristos, pentru că în trupul Lui locuieşte Viața, adică Unul-Născut.[784] Iar Hristos îşi zice Sieşi Duh. Căci „*Duh este Dumnezeu*” (In 4, 24). Iar

---

l-a făcut trup al Persoanei Sale, aşa cum trupul nostru personal ne este trup propriu.

[780] Aşa cum omul se numeşte om, sau trup, pentru că are trup propriu, aşa se spune şi de Dumnezeu-Cuvântul că S-a făcut trup, sau om, sau Fiul Omului, pentru că Şi-a făcut un trup propriu, ca mijloc de manifestare directă a Persoanei Sale.

[781] Trupul lui Hristos este de-viață-făcător pentru că e trupul personal, sau propriu, al lui Dumnezeu-Cuvântul. Trupul lui Hristos, primit în Sfânta Împărtăşanie, nu se poate despărți în nici un fel de Dumnezeu-Cuvântul, ca Persoană a lui. Unde este ceva al persoanei, este şi persoana însăşi. Ea lucrează în tot ce este al ei.

[782] Trupul nu trage Cuvântul la puterea redusă a firii, ci el e ridicat la puterea Cuvântului, Care i S-a făcut ipostas. Puterea dumnezeiască a Cuvântului se poate manifesta prin trup, fără să-l desființeze, căci Dumnezeu-Cuvântul l-a făcut. Deci, El l-a putut face ca mediu al puterii Sale dumnezeieşti. Trupul este mediu al spiritului omenesc, iar prin aceasta, e mediu şi al ipostasului dumnezeiesc. Spiritul omenesc îşi organizează trupul conform trebuințelor sale de manifestare, şi prin spiritul omenesc şi Cuvântul Şi-a organizat trupul Său, de vreme ce, de fapt, orice trup îşi are ultima origine într-o rațiune a lui care se află în Dumnezeu-Cuvântul. De altfel, chiar în organizarea trupului prin spiritul omenesc, iar în ultimă analiză prin Dumnezeu-Cuvântul, se arată cum trupul e organizat ca mediu al lui Dumnezeu-Cuvântul.

[783] Prin trupul lui Hristos se pot manifesta puterile mai presus de fire ale lui Dumnezeu în mod excepțional, pentru că e trupul ipostasului dumnezeiesc al Cuvântului, sau prin el se manifestă lucrarea dumnezeiască a ipostasului dumnezeiesc, fără să anuleze lucrarea firii omeneşti a trupului. Trupul lui Hristos îşi face mişcarea omenească, luând El tina de pe pământ şi lipind-o pe ochii orbului. Dar această mişcare se face prin aceeaşi Persoană care comunică lucrarea dumnezeiască şi care vindecă pe orb printr-o putere mai presus de legile firii create.

[784] Trupul nu e de nici un folos când e vorba să dea viața veşnică. Căci, cum ar da viața veşnică, o dată ce el se corupe? Duhul însă nu se corupe. Chiar duhul omului, deşi creat, nu se corupe, sau nu piere în veci. Dar poate cădea într-o viață redusă, strâmbată, însă Duhul dumnezeiesc rămâne în veci în plinătatea vieții. Pe lângă aceasta, trupul în sine, ca materie, e rigid şi nu se uneşte cu altul deplin şi pentru totdeauna, dar spiritul, şi cu atât mai mult cel dumnezeiesc, se poate uni tot mai mult şi în mod definitiv cu spiritul altuia. Duhul este de aceea totdeauna duhul comuniunii. Duhul este cel prin care o persoană se comunică

fericitul Pavel zice: „*Căci Domnul este Duh*” (II Cor. 3, 17). Şi acestea anunţă numai subzistenţa de Sine a Duhului Sfânt. Dar, precum Fiul Se numeşte pe Sine Fiu al Omului, deoarece S-a făcut om, aşa Se numeşte pe Sine Duh, din pricina Duhului propriu. Căci Duhul Lui nu este străin de El.

„*Cuvintele pe care Eu vi le-am grăit sunt duh şi viaţă*” (In 6, 63)

Tot trupul Său l-a umplut de lucrarea de-viaţă-făcătoare a Duhului. Ca urmare, Îl şi numeşte Duh, fără să nege existenţa Lui ca trup.[785] Deoarece trupul s-a unit la culme cu El şi s-a îmbrăcat în toată puterea Lui de-viaţă-făcătoare, trebuie să se numească de aici înainte Duh.[786] Şi nu e nici o mirare dacă te sminteşti de aceasta. Căci, dacă cel ce se lipeşte de Domnul este un duh cu El, cum nu va fi şi trupul Său un Duh cu El?[787] Deci aceasta se arată prin cele de faţă. Simt, din gândurile ce vă unesc, zice, că voi cugetaţi cu neînţelegere că din cuvântul Meu către voi ar rezulta că trupul cel din pământ este de-viaţă-făcător prin fire. Dar nu acesta a fost scopul cuvintelor Mele. Căci toată expunerea Mea către voi se referă la Duhul dumnezeiesc şi la viaţa veşnică. Şi nu firea trupului face pe Duhul de-viaţă-făcător, ci puterea Duhului face ca trupul să fie de viaţă făcător. Deci cuvintele pe care vi le spun sunt „*Duh*”, adică duhovniceşti, şi prin Duhul „*sunt viaţă*”, adică de-viaţă-făcătoare, căci Duhul este Viaţa cea după fire. Şi nu zice acestea desfiinţând trupul Său, ci învăţându-ne ceea ce este adevărat. Şi ceea ce am spus adineauri vom spune iarăşi, repetându-le pentru folosul pe care-l aduc. Firea trupului, prin sine, nu poate naşte viaţă. Căci, în acest caz, ce ar avea Dumnezeu mai mult după fire? Dar firea trupului nu se va înţelege în Dumnezeu ca fiind singură şi de sine. Căci are unit cu ea pe Cuvântul, Care este Viaţa după fire. Deci, când Hristos numeşte trupul Său viaţă, nu mărturiseşte că puterea de-a da viaţă este a trupului, ci a Lui, sau a Duhului Său. Căci pentru El este de-viaţă-făcător şi trupul Său, deoarece l-a ridicat pe acesta la puterea Sa.[788] Iar acest fapt nu e nici cuprins de minte, nici

alteia, sau se uneşte cu aceea, fără ca persoanele ce se unesc prin duh să se contopească, deci nici omul cu Dumnezeu. Căci duhul se comunică de la persoană la persoană prin iubire şi, de aceea, fiecare vrea ca cealaltă să persiste în veci. În sine, materia, şi deci şi trupul, e rigidă, înţepenită, sclerotică. De aceea, ucenicii despre care se vorbeşte în acest verset socoteau că Hristos, vorbindu-le de mâncarea trupului Său, le spune un cuvânt care se referă la trupul înţepenit, deci s-ar referi la scleroză. Dumnezeu, ca Duh, e viaţa plenară, cu tot ce are mai contrar înţepenelii, învârtoşării, sărăciei îngroşate. E viaţă adevărată, conştiinţă plenară, simţire fericită, comuniune în bucurie, trăire de bogăţie infinită şi de nuanţe nesfârşite, în Hristos ea subţiază trupul la maximum, îl face penetrant luminii, mediu copleşit de spiritualitate pozitivă, putând pătrunde şi în cei ce se împărtăşesc de el.

785 În general, în cuvintele omului se manifestă duhul şi viaţa lui. Persoana e viaţă pentru altă persoană şi ca atare se comunică prin cuvinte, dar numai dacă are în el Duhul dumnezeiesc, prin Care depăşeşte egoismul său. Cuvintele lui Hristos sunt viaţă în mod excepţional, pentru că are pe Duhul Sfânt.

786 Şi-a umplut trupul de lucrarea de viaţă făcătoare a Duhului înseamnă că prin trup lucrează Persoana lui Dumnezeu-Cuvântul, sau ea săvârşeşte lucrarea Duhului Său prin trup. Astfel, prin trup se lucrează şi se arată atât de mult cele ale Duhului, încât Hristos îl poate numi Duh, dar fără să înceteze a fi şi trup, prin firea lui.

787 Unitatea în Duh a unuia cu altul nu confundă pe cei doi. Aceasta e caracteristica unităţii realizate prin Duhul. Căci, în Duh, fiecare preţuieşte pe celălalt şi-l socoteşte necesar pentru el. Iar, întrucât Duhul, în care se unesc două persoane, nu e identic nici cu una, nici cu alta, pentru că în acest caz s-ar contopi în unitate, El este între cele două, sau este al Celui ce-l dă şi devine şi al celui ce-l primeşte, dar nu se confundă cu ele şi nu le confundă pe ele.

788 Nu trupul face viu, ci Cuvântul dumnezeiesc, sau Duhul Lui, aflător în trup, dă vraja prin trup. Trupul este instrumentul prin care lucrează Hristos şi Duhul Lui cel Sfânt. Dar trupul nu este nici el pasiv. Prin mişcările lui se efectuează lucrarea Cuvântului, sau a Duhului. E mişcată şi mâna trupului, se rosteşte şi cuvântul prin trup, în mod corespunzător şi slujitor celor lucrate de Dumnezeu-Cuvântul prin ele. Dar în puterea ce se manifestă prin organele trupului Lui aceeaşi Persoană se umple de puterea lucrării Lui dumnezeieşti. De aceea şi trupul lui Hristos se poate numi de-viaţă-făcător. Căci nu se desparte Persoana lui Hristos de lucrarea trupului Său. De aceea, chiar cuvintele lui Hristos, rostite prin trup, sunt Duh şi viaţă. Adeseori, altă persoană omenească prin curajul şi prin aprobarea ce mi-o dă sporeşte puterea

exprimabil prin grai, ci e respectat prin tăcerea şi credinţa mai presus de minte. Iar că adeseori I se dă şi Fiului numele de Duh în dumnezeieştile Scripturi, vom afla prin cele următoare. Astfel scrie fericitul Ioan despre El: „*Acesta este Cel care a venit prin apă şi prin sânge, Iisus Hristos; nu numai prin apă, ci prin apă şi prin sânge. Şi Duhul este Cel care mărturiseşte, că Duhul este adevărul*” (I In 5, 6). Iată că numeşte pe Duhul adevărul, deşi Hristos declară categoric: „*Eu sunt Adevărul*” (In 14, 6). Iar Pavel scrie şi el: „*Cei ce sunt în trup nu pot plăcea lui Dumnezeu, dar voi nu sunteţi în trup, ci în Duhul lui Dumnezeu, dacă Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi. Iar dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui. Iar dacă Hristos este în voi, trupul este mort pentru păcat, iar Duhul, viaţă pentru îndreptare*” (Rom. 8, 8-10).[789] Dar afirmând în acestea că Duhul lui Dumnezeu locuieşte în noi, a spus că în noi este Hristos. Căci Duhul Lui nu e despărţit de Hristos, datorită identităţii firii, deşi se înţelege ca subzistând în mod propriu. De aceea de multe ori vorbeşte fără deosebire, indicând prin acelaşi nume fie pe Duhul, fie pe ipostasul Său.

„*Dar sunt între voi unii care nu cred. Căci Iisus ştia de la început care sunt cei ce nu cred şi cine este cel care Îl va vinde. De aceea zicea: Pentru aceasta v-am spus vouă că nimeni nu poate veni la Mine, de nu-i este dat lui de la Tatăl Meu*” (In 6, 64-65)

În aceasta se poate iarăşi clar vedea împlinit ceea ce s-a vestit mai înainte de unul dintre Prooroci: „*Cu auzul veţi auzi şi nu veţi înţelege şi, privind, veţi vedea şi nu veţi lua seama. Căci s-a îngroşat inima poporului acestuia şi urechile lui s-au îngreunat şi ochii lui s-au închis, ca să nu vadă cu ochii lor şi să înţeleagă cu inima şi să se întoarcă şi să-i vindec pe ei*” (Is. 6, 9-10). Căci auzind ei înşişi învăţăturile Mântuitorului şi neaflându-le de la vreun altul dintre sfinţi, ci fiind introduşi în taina lor mai degrabă prin glasul Stăpânului tuturor, dar văzându-L pe El şi cu ochii trupeşti, s-au îngroşat prin necuminţenia lor şi, închizând ochiul înţelegerii, s-au întors de la Soarele dreptăţii, neprimind luminarea învăţăturii evanghelice.[790] Fiindcă erau vicleni şi vinovaţi de multe păcate trecute. De aceea a mărturisit şi înţeleptul Pavel că lui Israel i-a pricinuit aceasta o mare învârtoşare (Rom. 11, 25). Deoarece nu este propriu oricărei

---

lucrării mele. Chiar în lucrările persoanelor umane nu e o despărţire netă. Cu atât mai mult între lucrarea firilor aceleiaşi Persoane a Cuvântului întrupat, sau între lucrarea lui Dumnezeu şi a omului, când acesta se roagă lui Dumnezeu să-1 ajute.

[789] Cei ce trăiesc pentru Hristos sunt atât de copleşiţi de Duhul Lui, încât nici nu mai simt că trăiesc în trup. Căci a trăi în trup înseamnă a trăi în mod egoist pentru plăcerile lui. Trupul acelora, fiind mort pentru plăcerile păcatului, e ca şi mort. Acela trăieşte în mod copleşitor în Duhul, iar aceasta se vede în faptul că trăieşte pentru dreptate, adică pentru toate virtuţile contrare egoismului nedrept, pentru virtuţile prin care omul împlineşte ceea ce ţine seama de dreapta importanţă a lui Dumnezeu şi a tuturor. Căci a trăi în Duh înseamnă a trăi in comuniune cu Dumnezeu şi cu semenii. Dar Hristos, fiind unit cu Duhul în trupul Lui, Acesta este în gradul suprem şi Duhul Lui, în aşa fel încât trupul Lui, mai ales după înviere, e ca şi când n-ar mai fi, fiind copleşit desăvârşit de Duhul. Ca urmare, cei ce se împărtăşesc de trupul lui Hristos se împărtăşesc propriu-zis în mod maxim de Duhul lui Hristos.

[790] Iudeii contemporani cu Hristos au avut, pe de o parte, un avantaj faţă de părinţii lor, căci L-au auzit pe Dumnezeu însuşi, nu pe vreun prooroc sau altul, dar, pe de alta, aceasta li s-a făcut spre dezavantaj, căci, văzând pe Dumnezeu în trup, s-au smintit, îndoindu-se că Dumnezeu poate să Se arate în trup. Deci, tocmai văzându-L, nu L-au văzut. Le trebuia pentru a-L vedea şi deschiderea cu voia spre Duhul dumnezeiesc. Trebuia să vadă Duhul Care face transparentă şi simţită dumnezeirea Lui. Dar arătarea lui Dumnezeu în trup nu li s-a făcut necunoscută numai iudeilor contemporani ai vieţii pământeşti a lui Hristos, ci şi multora dintre pretinşii învăţaţi de după aceea, până azi, care nu văd în viaţa în trup a lui Hristos puterea prezentă a Duhului. Prezenţa Duhului aduce în cineva şi comunică şi altora un alt plan de viaţă, sau Viaţa adevărată, superioară celei naturale, sesizată prin „ştiinţa" şi „filosofia" care vor să reducă totul la planul natural. Dar trebuie să existe, peste planul vieţii naturale, pline de insuficienţe, de mizerii, de moarte, şi un alt plan: planul vieţii spirituale, lipsite de toate aceste mizerii. E planul vieţii dumnezeieşti, care se arată oamenilor care voiesc, sau forma de viaţă duhovnicească.

cugetări să cunoască pe Dumnezeu în chipul omenesc, spune, şi cu mare dreptate, că nu se poate apropia de El cel ce n-a primit înțelegerea de la Dumnezeu şi Tatăl. Căci dacă „*toată darea cea bună şi tot darul desăvârşit de sus este, pogorând de la Părintele luminilor*” (Iac. l, 17), cum n-ar fi şi cunoaşterea lui Hristos un dar de la dreapta Tatălui?[791] Şi cum nu s-ar socoti dincolo de orice har cuprinderea adevărului? Căci, cu cât se arată mai mult ca pricină a celor mai multe bunătăți, cu atât harul depinde mai mult de dărnicia dumnezeiască. Şi nu dă Tatăl celor necurați să cunoască pe Hristos, nici nu comunică harul celor ce cugetă să se abată spre neascultări absurde. Căci nu trebuie să se verse cinstitul mir în mocirlă. De fapt fericitul prooroc Isaia porunceşte ca cei ce voiesc să se apropie de Hristos prin credință să se curețe mai înainte prin dorirea a tot lucrul bun. „*Căutați pe Domnul şi, dacă îl veți afla, să-L chemați când Se va apropia de voi. Şi să părăsească cel necredincios calea sa, şi bărbatul cel fără de lege sfatul său şi să se întoarcă spre Domnul şi-1 va milui, că mult va ierta păcatele voastre*” (Is. 55, 6-7).

Vezi cum zice că trebuie să părăsim toți întâi calea cea veche şi să ne despărțim de gândurile nelegiuite, ca să primim iertarea de păcate prin credința în Hristos?

Căci n-am fost făcuți drepți prin faptele noastre, ci prin harul Lui (Gal. 2, 16) şi prin iertarea dăruită nouă de sus. Dar va spune poate cineva: Dar atunci, ce-L împiedică pe El să ierte şi pe iudei şi să dăruiască şi lui Israel uitarea păcatelor? Fiindcă s-ar fi cuvenit şi aceasta Celui desăvârşit bun. Căci cum se adevereşte altfel ceea ce zice către noi: „*N-am venit să chem pe cei drepți, ci pe cei păcătoşi la pocăință*” (Mt. 9, 13)? Ce vom zice despre aceasta?

Celor din Israel, şi numai lor, s-a cugetat mai dintâi să li se dea harul. Căci a fost trimis, cum a afirmat El însuşi, numai la oile pierdute ale casei lui Israel (Mt. 15, 24). Şi, de fapt, celor ce credeau dintre ei le era cu putință să ajungă la viața veşnică. Căci cei ce au viețuit cu curăție şi au căutat adevărul, primind harul lui Dumnezeu şi Tatăl, au fost aduşi la mântuire prin credință. Dar fariseul îngâmfat şi, împreună cu el, arhiereii şi preoții poporului, învârtoşați la inimă, n-au voit să creadă, deşi au fost învățați mai înainte prin Moise şi Prooroci. Iar deoarece pentru reaua lor pornire s-au arătat nevrednici de viața veşnică, n-au primit luminarea de la Dumnezeu şi Tatăl. Şi ai chipul acestui fapt în Scripturile vechi. Căci, precum celor ce n-au crezut în pustie, adică n-au crezut în Dumnezeu, nu li s-a dat să intre în pământul făgăduinței (Num. 14, 28-30), aşa şi celor ce prin necredința lor n-au cinstit pe Hristos nu li s-a dat să intre în Împărăția cerurilor, al cărei chip era pământul făgăduinței: „*Şi nu este nedrept Dumnezeu, Care aduce mânia*” (Rom. 3, 5).[792] Căci, fiind Dumnezeu drept prin fire, hotărăşte cele drepte şi dă judecata Sa potrivit cu firea Sa, chiar dacă noi nu înțelegem calea mai presus de noi a iconomiei Sale. Şi în chip folositor fericitul Evanghelist zice că toate le ştie Iisus şi nu ignoră cine sunt cei ce nu vor crede şi cine va fi slujitorul necredinței în El, ca să Se

---

[791] Toate darurile vin de la Tatăl prin Fiul în Duhul Sfânt. Deci şi cunoaşterea Fiului ne vine de la Tatăl. Tatăl este originea a toate: nu numai a Fiului şi a Duhului Sfânt, prin naştere şi purcedere, ci şi a creaturilor. Deci şi cunoaşterea lui Hristos ca Dumnezeu vine oamenilor tot de la Tatăl. Cu atât mai mult cu cât, iubind El pe Fiul, Se bucură când toate făpturile Îl cunosc ca Fiu al Lui şi Se bucură de El, cum Se bucură Tatăl însuşi.

[792] Dumnezeu Se foloseşte de istorie pentru a pregăti şi realiza în ea venirea Fiului Său, pentru a le deschide oamenilor, la sfârşitul ei, fericirea veşnică într-o desăvârşire dobândită prin unirea cea mai deplină cu Dumnezeu. Dar pentru această fericire veşnică în iubire trebuie să se facă şi oamenii capabili, răspunzând iubirii lui Dumnezeu în Hristos. Mânia lui Dumnezeu față de cei ce nu se fac capabili de ea este mai degrabă o supărare sau o tristețe a Lui pentru faptul că, neprimind iubirea Lui, ei se pierd, contrar voii Lui; că nu-i mai are în dialogul iubirii, ca fiind morți pentru aceasta, deci şi pentru El şi pentru toți semenii lor; că nu mai sunt în stare să aibă drept conținut al dialogului bogăția operei lui Dumnezeu şi infinit mai bogata existență a lui Dumnezeu, dar şi a semenilor lor. Nu mai sunt deci capabili de comuniune. Şi persoana este vie numai în exercitarea capacității ei de comuniune mereu nouă cu Dumnezeu şi cu alte persoane umane. Pentru comunicarea între două Persoane divine e necesară a treia, Care în Dumnezeu este Duhul Sfânt, venit în parte şi între oameni prin Fiul.

înțeleagă iarăşi ca Dumnezeu, Care ştie toate înainte de facerea lor.

„*De atunci mulți dintre ucenicii Săi au plecat înapoi şi nu mai umblau cu El*” (In 6, 66)

Învățăturile înțelepte par neplăcute celor neînțelegători şi ceea ce socoteşte cineva că le este de nu puțin folos, e văzut de ei adeseori ca vătămător. Precum celor suferinzi de ochii trupeşti le este dureroasă lumina soarelui, şi plăcut a şedea în locuri neluminate, la fel celor bolnavi la minte le sunt aspre învățăturile mai acoperite, şi cele umbrite de înțelesuri, greu de pătruns, neplăcute, chiar de au în ele mult folos, fiindu-le plăcute şi dulci mai degrabă cele mici, chiar dacă nu aduc nici un folos. Oare nu adevărul acesta e în spusa de față? Hristos, înfățişând dumnezeiasca şi marea taină, deschide înțelegerea ei prin diferite explicări, ridicând catapeteasma templului şi descoperind încăperea cea mai dinlăuntru. Dar ei resping cuvântul atât de înțelept şi cuvântul ceresc şi se întorc iarăşi la lipsa de învățătură proprie animalelor şi pleacă înapoi, cum spune Evanghelistul, renunțând să mai umble împreună cu El. Iar aceasta înseamnă a cădea înapoi. De aceea se spune şi prin proorocul Ieremia către Ierusalimul nerecunoscător şi certăreț, care hrănea pe cei necredincioşi: „*Tu te-ai întors de la Mine, zice Domnul, şi umbli înapoi*” (Ier. 15, 6). De fapt, spunând adevărul, respingerii celor bune îi urmează căderea înapoi. Iar Dumnezeu este tot binele. Deci, fricoşii au plecat la cele dindărăt şi au căzut înapoi, nemaiumblând cu Mântuitorul, ci întorcându-se spre alte cărări şi lăsându-se atraşi spre patimile obişnuite.

Dar să vedem iarăşi dacă nu aflăm şi chipul acestui fapt în cuvintele lui Moise. După ce, parcurgând drumuri lungi şi străbătând pustia sălbatică, au ajuns lângă pământul făgăduinței, au fost trimişi, potrivit poruncii lui Dumnezeu, ca să-l iscodească pe acesta Iosua al lui Navi şi alții împreună cu el. După ce l-au iscodit în întregime, s-au întors iarăşi la Moise şi unii au spus adunării şi lucruri neplăcute: „*Pământul pe care l-am iscodit,* au spus, *are locuitori sălbatici şi am văzut acolo fii ai uriaşilor*,” adăugând alte multe câte puteau înspăimânta pe ascultători (Num. 13, 32-33). Însă după aceea Iosua încerca să împodobească pământul cu multe laude şi-i mângâia, zicând: „*Pământul, pe care 1-am iscodit, e foarte, bun. Domnul ne va milui, Dumnezeu ne va duce în el*” (Num. 14, 7-8).

Dar iudeii voiau să-l ucidă cu pietre, însă Dumnezeu, Care toate le poate, arătându-le că nu pot face nimic şezând, ei cârteau, precum s-a scris. Şi L-au mâniat cu drept cuvânt pe Stăpânul tuturor pentru acestea. Şi fiindcă erau neascultători şi hulitori, au pierdut făgăduința. „*Că M-am jurat,* zice, *întru mânia Mea: Nu vor intra întru odihna Mea*” (Ps. 94, 12).[793] Apoi ce urmează acestora? Dumnezeu le porunceşte să se întoarcă şi să plece înapoi. Căci zice către Moise: „*Mâine vă întoarceți şi porniți spre pustie, pe calea spre Marea Roşie*” (Num. 14, 25). Căci deoarece n-au voit să intre în pământul în care au fost chemați, li se porunceşte să se întoarcă şi sunt siliți să facă din nou acelaşi drum. Căci n-au voit să urmeze cuvintelor lui Iosua, nici, auzind că pământul e bun, n-au cinstit sfatul prin consimțire. Deci, ceea ce au pătimit aceia pătimesc şi aceştia acum. Căci, arătându-li-se calea spre viața veşnică şi fiind chemați să intre în Împărăția cerurilor, Îl hulesc pe Iisus prin neascultare. De aceea cu dreptate au plecat spre cele dinapoi, păgubindu-se, prin reaua lor pornire, de înaintarea împreună cu conducătorul lor spre mântuire.

„*Deci a zis Iisus celor doisprezece: Nu cumva voiți şi voi să plecați*?” (In 6, 67)

[793] N-au intrat în iubirea lui Dumnezeu care odihneşte, pentru că n-au voit, speriindu-se de oboselile prin care pot ajunge la ea. Iubirea nu se impune cu sila. Iar nemanifestarea iubirii Lui către ei e simțită ca o mânie a Lui.

Domnul nostru Iisus Hristos nu îndeamnă pe cei doisprezece Sfinți Apostoli să se despartă de El, dar nici nu le arată acest lucru ca pe o alegere liberă şi nesupusă osândei, şi nici nu le recomandă să se desprindă de El fără grijă, ca şi când aceasta nu le-ar aduce nici o pagubă.[794] Ci îi amenință mai degrabă că, de nu se vor arăta superiori nepriceperii iudeilor, vor fi trimişi şi ei înapoi şi nu vor mai umbla cu El, ci se vor întoarce spre pieire. Căci nu închinătorul care face parte dintre cei mulți la număr e prețuit la Dumnezeu, ci cel care se distinge prin dreaptă credință, chiar dacă e dintre cei puțini. De aceea zice dumnezeiasca Scriptură că sunt mulți cei chemați, dar sunt primiți numai cei aleşi şi cei probați, care sunt foarte puțini. Aceasta ne-a mărturisit-o însuşi cuvântul dumnezeiesc. Căci e asemenea cu cel pe care li-l spune Mântuitorul ucenicilor Săi: Dacă voi credeți fără şovăială cuvintelor Mele, dacă, părăsind îndoiala, primiți cu credință taina, fără să-i găsiți vreo scădere, cu o credință neiscoditoare, chiar de vă pare aspră şi plină de tot ce e neplăcut în cuvintele Mele despre ea, dacă renunțați să spuneți în mod iudaic: „*Cum ne poate da Acesta trupul să-l mâncăm*?" vă voi privi cu dulceață, văzându-vă înțelegători, şi Mă voi bucura de aceeaşi simțire cu voi şi vă voi iubi ca pe nişte prieteni adevărați. Dar, de veți cugeta aceleaşi ca cei ce cad înapoi, vă voi lăsa să plecați cu ei şi vă voi alunga în mod cuvenit. Căci nu vor lipsi alți închinători şi vor fi grăite propovăduirile evanghelice nu numai în Iudeea, ci vor circula în toată lumea şi vor aduna într-o comunitate pe toți cei chemați de pretutindeni, ridicându-i uşor la cunoştința adevărului: „*Vezi deci bunătatea şi asprimea lui Dumnezeu*," cum zice Pavel (Rom. 11, 22). Asprimea, pentru cei ce n-au crezut, iar bunătatea, pentru cei ce-L vor cunoaşte „*de vor stărui în bunătate*", precum a afirmat iarăşi Pavel: „*Căci altfel şi ei vor fi tăiați*" (Rom. 11, 22). Căci cel ce nu cruță ramurile după fire, nu va cruța nici pe cele altoite (Rom. 11, 24). Să ştie deci şi să învețe prin acestea cel ce şchioapătă în credință din necumințenie, că, dacă nu vrea să scape de această boală, va merge spre cele dinapoi, şi cel ce nu rămâne lângă călăuzitorul spre viața veşnică va coborî spre iadul înspăimântător, pe măsura relei sale voințe. „*Căci acolo,* zice, *va fi plânsul şi scrâşnirea dinților*" (Mt. 8, 12).

Dar se cuvine să vedem şi alt înțeles folositor în spusa lui Iisus către ucenicii Săi: „*Nu cumva voiți şi voi să plecați*?" Ca să nu fie socotiți şi ei că sunt stăpâniți de lipsa, de nepriceperea iudeilor şi cad împreună cu cei necredincioşi, sau că se declară cu aceia împotriva Lui, ca împotriva Celui ce dă învățături aspre, încercând să le facă cunoscute taine imposibile, i-a întrebat cu folos de nu voiesc şi ei să plece cu aceia, ca, prin aceasta, să-i cheme spre mărturisirea adevăratei credințe, ceea ce s-a şi întâmplat.

CAPITOLUL 4

CORTUL CE ERA ADUS ÎNAINTEA POPORULUI ÎN PUSTIE ERA CHIPUL LUI HRISTOS, ŞI CHIVOTUL DIN EL ŞI SFEŞNICUL ŞI JERTFELNICUL, CEL PENTRU TĂMÂIE ŞI PENTRU ROADE, SEMNIFICAU PE HRISTOS ÎNSUŞI

„*Simon Petru I-a răspuns Lui: Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții veşnice*" (In 6, 68)[795]

---

[794] Prin întrebare, Domnul Hristos arată că nu le tăgăduieşte libertatea, dar nici nu vrea ca ea să fie folosită în mod indiferent. Le dă de înțeles Apostolilor că e bine să-şi folosească libertatea spre ceea ce le e de folos cu adevărat.

[795] Cu puțin înainte, Hristos a spus: „*Cuvintele Mele sunt duh şi viață*" (In 6, 63). Acum declară şi Petru, în numele celor doisprezece Apostoli, că simte aceasta. În cuvintele oricărei persoane se comunică viața ei, dar o viață trecătoare, în cuvintele Persoanei dumnezeieşti a lui Hristos, chiar dacă se spun prin trupul Lui, se comunică viața veşnică, pentru că El însuşi e veşnic. Cine le primeşte pe ele Îl primeşte pe El însuşi. Persoana se comunică alteia, fără să se confunde cu aceea. Se comunică şi prin puteri şi fapte, dar

Prin unul care e întâiul grăiesc toți, păstrând sfânta şi atotcuvenita rânduială, ca să fie şi în aceasta, celor de după ei, pildă a gândirii cuminți şi cuviincioase. Căci nu trebuiau să grăiască spre Învățătorul toți, în mod amestecat, sărind fiecare în mod repezit înaintea celorlalți, furând acelora putința de-a vorbi, cum nu se cuvenea, ci au lăsat această putință celor ce sunt aşezați cu înțelepciune cei dintâi prin sfat şi rânduială.[796] De aceea şi Pavel zice: „*Iar proorocii să vorbească doi sau trei, dar câte unul*" (I Cor. 14, 29). Căci, deoarece au fost cinstiți cu harul proorociei, li s-a poruncit să le grăiască ascultătorilor cu mai multă ştiință. Deci, fiindcă era o datorie a cunoştinței sfinte să răspundă pentru toți, s-a lăsat să vorbească cel ce era mai mare în ordine: „*La cine ne vom duce*?" zice Petru, în loc de: Cine ne va învăța pe noi cele proprii tainelor? Sau: De cine, apropiindu-ne, vom afla ceea ce e mai bun? „*Ai cuvintele vieții veşnice*;" nu cuvinte grele, cum zic aceia, ci referitoare la ceea ce e mai presus de toate, adică la viața necuprinsă şi nesfârşită şi liberă de toată stricăciunea. Ne este clar şi prin aceste cuvinte că trebuie să şedem numai lângă Hristos, unicul şi singurul învățător, şi să rămânem în mod neîncetat şi nedespărțit lângă El şi să ni-L facem călăuzitor, Care ştie să ne conducă bine spre viața netrecătoare.[797] Căci numai aşa vom urca în locaşurile cereşti şi dumnezeieşti şi vom intra în Biserica celor întâi născuți şi ne vom îndulci de bunătățile mai presus de mintea omenească. Iar că este un lucru bun şi mântuitor a voi să urmăm numai lui Hristos şi a fi totdeauna împreună cu El, ne-o spune în mod neîndoielnic însăşi firea acestui lucru.[798] O ştim aceasta nu mai puțin şi din vechile Scripturi. Căci, când ieşiseră de sub tirania egiptenilor cei din Israel şi se grăbeau spre pământul făgăduinței, Dumnezeu nu i-a lăsat să-şi facă drumul fără rânduială şi Dătătorul Legii nu le-a îngăduit să meargă pe unde voiau. Căci fără îndoială ar fi rătăcit dacă n-ar fi avut conducătorul adevărat. De aceea s-a scris spre învățarea noastră în cartea numită Numeri: „*Şi în ziua în care s-a întins cortul, nor a acoperit cortul, casa mărturiei, iar seara era peste cort ca un chip de foc, până dimineața. Aşa era totdeauna. Norul îl acoperea ziua, iar chipul de foc, noaptea. Şi, când se ridica norul de pe cort, plecau fiii lui Israel. Şi în locul unde se oprea norul, acolo îşi făceau tabăra fiii lui Israel. Şi păzeau fiii lui Israel porunca lui Dumnezeu. Din porunca Domnului tăbărau şi din porunca Lui plecau*" (Num. 9, 15-20). Vezi cum li se porunceşte să urmeze norul şi să se ridice când se ridica el şi să se oprească iarăşi împreună cu el şi să se odihnească? A fi împreună cu Cel ce îi călăuzea era un lucru mântuitor şi atunci celor din Israel, ca şi nouă acum, a nu ne despărți de Hristos. Căci El Se arăta celor vechi în chipul cortului şi al norului şi al focului. Dar Se va strămuta, pe cât ne este cu putință,

---

puterile şi faptele fără cuvinte nu comunică o viață deplin cunoscută, cum este viața omului.

[796] Hristos nu întreabă numai pe Petru dacă voieşte să plece şi el, ci pe toți Apostolii. Deci şi Petru răspunde în numele tuturor. El vorbeşte în acord cu toți, spune ceea ce voiesc să spună toți. El nu le impune opinia aceasta, ci ştia că toți gândesc aşa. Numai pentru buna rânduială nu vorbesc toți deodată sau pe rând. Petru reprezintă adunarea, sau soborul Apostolilor. E o rânduială pe care a păstrat-o Biserica Ortodoxă. El este întâiul în sfătuire şi ordine, deci într-o legătură organică cu ceilalți, nu tăiat de ei. Vorbeşte pentru toți, auzind ce gândesc toți şi ar putea spune fiecare. E întâiul în şirul celorlalți, nu singur, vorbind de la sine, ceilalți trebuind să-şi însuşească ce spune el.

[797] Chiar cuvintele Tale - spune Petru -, care par unora grele, dovedesc că ele se referă la ceea ce e mai presus de cele ale vieții pământeşti şi că numai Tu eşti în stare să ni le spui, ca Cel ce cunoşti viața netrecătoare şi ne poți călăuzi spre ea.

[798] Trebuința de a urma lui Hristos şi a fi pururea cu El ne-o spune însuşi faptul că în El este izvorul vieții veşnice şi El ne comunică şi nouă aceasta viață, dacă stăruim lângă El, adică în deschiderea față de El. Orice persoană se comunică într-un fel pe ea însăşi în primul rând prin cuvinte. Persoana umană îmi comunică viața ei limitată, sau poate moartea ei, dacă ea e moartă, sau necomunicativă spiritual prin egoismul ei. Hristos ne comunică viața nesfârşită pe care o are ca Dumnezeu, Care ne-a arătat, făcându-Se om, iubirea Lui de oameni. Dacă cuvintele oricărui om ne comunică oarecum viața lui limitată, întărind-o pe a noastră, cuvintele lui Hristos ne comunică viața Lui netrecătoare. În cuvintele Lui este Cuvântul lui Dumnezeu, după cum în cuvintele unui om, spuse altui om, este el însuşi.

Cuvântul din istorie într-o prezență mai duhovnicească.[799] Căci atunci când, după cum s-a scris, „*Înțelepciunea Şi-a zidit Sieşi casă*" (Pilde 9, 1), Dumnezeu-Cuvântul Şi-a alcătuit cortul mai adevărat, adică templul din Fecioara, şi S-a pogorât în el, în mod neînțeles şi demn de Dumnezeu, Cel ce este în sânul lui Dumnezeu şi Tatăl, şi S-a făcut om, ca să li se facă nor celor deja luminați şi care umblă ca în timpul zilei, după spusa lui Pavel (Rom. 13, 13), care-i umbreşte şi care potoleşte dogoarea patimilor din slăbiciune, iar celor ce sunt încă în neştiință şi rătăcesc şi petrec în noapte şi întuneric le este foc luminător şi le dăruieşte căldura Duhului.[800] Căci credem că cei ce sunt buni sunt şi fierbinți prin Duhul.[801] Şi socotesc că nu pentru altceva s-a arătat norul ziua peste cort, iar focul noaptea, decât pentru ceea ce am spus mai sus.

Iar cele ce urmează celor spuse înainte nu s-au poruncit pentru simpla călătorie, căci s-a poruncit să se meargă împreună cu cortul şi cu norul cel de deasupra lui, iarăşi ca chip, ca să înțelegi ceea ce s-a spus de către Hristos: „*Cel ce-Mi slujeşte să-Mi urmeze Mie, şi unde sunt Eu, acolo va fi şi slujitorul Meu*" (In 12, 26). Stăruirea în urmarea Lui înseamnă stăruirea în apropierea de El prin umblarea nedespărțită împreună cu El. Iar umblarea împreună cu Hristos şi urmarea Lui nu se înțeleg după trup, ci se împlinesc mai degrabă prin virtutea în fapte. În aceasta întărindu-şi mintea prea înțelepții ucenici şi refuzând să plece înapoi împreună cu cei ce nu credeau în El, considerând un lucru pierzător, răspund cum se cuvine: „*La cine ne vom duce*?" în loc de: Totdeauna vom fi cu Tine şi vom împlini poruncile Tale şi vom primi cuvintele Tale, necriticându-le în vreo privință şi socotind greu ceea ce ne înveți, ci spunând mai degrabă: „*Cât de dulci sunt gâtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decât mierea în gura mea*!" (Ps. 118, 103). Acesta e înțelesul celor de față. Iar că de fapt cortul celor vechi era chip al lui Hristos, vom cunoaşte iarăşi descoperind înțelesul subțire al celor spuse despre el către Sfântul Moise. Căci, deşi cuvântul despre acestea poate părea unora abătându-se de la conținut, el este de un nu mic folos. Deci socotesc că trebuie să vorbim despre ele în mod mai desluşit, respingând flecăreala celor ce le critică.

Deci, cuvântul dumnezeiesc este astfel. Şi vom explica pe rând umbra literei, subțiind-o pe cât se poate: „*Şi a grăit, zice, Domnul către Moise, zicând: În ziua cea*

---

[799] Atunci Dumnezeu-Cuvântul luase chip de cort, de nor, de foc. Dar prin întrupare, Dumnezeu-Cuvântul S-a arătat ca o prezență mai duhovnicească, putându-ne vorbi, cum nu vorbea în calitate de cort, de nor, de foc, dar se vedea că are o mişcare mai presus de legile naturii. Se vedea în arătarea în chipul cortului că Dumnezeu nu putea rămâne numai la această relație nedeplin clară cu oamenii şi ineficientă pentru mântuirea lor. Se vedea că ea era numai naturii. Se vedea în arătarea în chipul cortului că Dumnezeu nu putea rămâne numai la aceasta o pregătire a lor pentru primirea Lui ca prezență clară şi eficientă pentru mântuire, sau ca asigurarea vieții lor veşnice. Hristos a venit ca prezență nu numai spirituală în sens omenesc, ci şi ca o prezență spirituală plină de Duhul Sfânt, care ridică spiritul omenesc la unirea maximă cu Duhul dumnezeiesc. Textul grec despre cuvântul istoriei poate fi înțeles fie ca Cuvântul lui Dumnezeu care a lucrat în istorie, pregătindu-Şi venirea ca om, fie ca „rațiunea istoriei" care înaintează spre arătarea în ea a Fiului lui Dumnezeu; sau poate în amândouă sensurile.

[800] Firea omenească este cortul cel mai potrivit şi mai demn de Dumnezeu. Căci este un cort vorbitor şi activ în mod liber, prin care poate lucra şi vorbi Dumnezeu, şi cu mult mai clar şi mai eficient Dumnezeu-Cuvântul. Şi acest cort poate contribui în măsură mai mare la răspândirea lucrării lui Dumnezeu în lume. Iar Cuvântul lui Dumnezeu a venit în acest cort ca să înalțe mai mult pe oameni spre Dumnezeu, slăbind, prin puterea curăției umanității Sale, patimile din oamenii ce se unesc cu El, sau umplându-i de lumina şi căldura cunoştinței şi iubirii lui Dumnezeu, ca să lumineze şi să lucreze şi ei în slujba lui Dumnezeu. Căci Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat nu numai ca să satisfacă onoarea lui Dumnezeu jignită de păcatul omenesc, ci şi ca să Se unească cu ei şi să le transmită puterea Lui curățitoare şi luminătoare. În cortul sau templul gânditor liber şi activ, care este el însuşi, omul aduce lui Dumnezeu, lăudându-L, toate lucrurile curățite ale lumii prin gândurile sale, şi multe din ele, şi ca jertfă prin renunțarea la ele, sau dăruite lui Dumnezeu prin alții.

[801] Bunătatea e căldură, răutatea este răceală, o dată ce chiar indiferența unui om față de altul este răceală. Bunătatea e mişcare de ajutorare, de mângâiere, de milă, de iubire a cuiva față de altcineva. Iar aceasta înseamnă căldură în cel ce simte această pornire, dar transmite căldura şi celui spre care se îndreaptă. Şi numai Duhul dumnezeiesc, Duh al comuniunii, întăreşte pornirea spre comuniunea şi deci căldura dintre persoane.

dintâi a primei luni, fiind lună nouă, vei întinde cortul” (Ieş. 40, 1-2). Ce L-a făcut pe Domnul tuturor, va întreba cu drept cuvânt cineva dintre cei iubitori de învăţătură, să poruncească să întindă cortul în ziua dintâi a primei luni, şi nu în a doua sau a treia, şi la luna nouă, şi nu, simplu, la orice fază a lunii? Acestea ne cer cu adevărat şi în mod cuvenit multă cercetare, deoarece nimic din cele spuse în Scripturi nu e zadarnic. Deci (continuând cuvintele noastre despre acestea), cortul ridicat înseamnă sfântul trup al lui Hristos şi, ca să spunem aşa, alcătuirea cinstitului cort al Lui, „*în care a binevoit să locuiască trupeşte toată plinătatea dumnezeirii Lui*” (Col. 2, 9). Şi porunceşte cu înţelepciune şi cu iconomie să se ridice cortul în ziua cea dintâi a primei luni, ca prin ziua întâi să înţelegi veacul de faţă, singurul în care S-a făcut om. Iar prin luna nouă nu urmează să se înţeleagă nimic altceva decât venirea Mântuitorului, Care ne-a înnoit, înnoire prin care „*cele vechi au trecut şi toate s-au făcut noi*” (II Cor. 5, 17).[802] Căci ni s-a arătat un timp mare în Hristos, Care a înlăturat vechimea slujirii prin Lege, preschimbând-o într-o viaţă înnoită şi pururea nouă prin învăţăturile evanghelice, dar şi pe cei învechiţi prin păcat şi ajunşi aproape de pieire înnoindu-i spre un început în dreptate,[803] desfiinţând vechimea stricăciunii ce s-a introdus în ei şi umplând de strălucire prin înnoirea întru nestricăciune pe cei ce s-au ridicat prin credinţă la viaţa veşnică.[804] „*Căci de este cineva în Hristos,* e *zidire nouă*,” după cum s-a scris (II Cor. 5, 17). Şi porunceşte să se ridice cortul în prima lună (martie), când luminează frumuseţea schimbării timpului spre vară, care îl spală de tristeţea iernii, şi pământul se încălzeşte cu blândeţe de strălucitoarele şi curatele raze ale soarelui, şi viile înfloresc, plugarul se delectează de frumuseţea florilor, câmpiile se îmbracă în ierburi şi toate holdele se leagănă prin vârfurile spicelor, cum spun unii dintre poeţii elinilor. „*Când a trecut iarna, vijelia s-a dus cu ea, vremea cântării a sosit*” (Cânt. cânt. 2, 11-12).[805] Toate acestea să le înţelegi duhovniceşte. Iarna s-a dus şi vijelia a trecut pentru cei ce au scăpat de tirania spiritelor diavoleşti şi de domnia lor devenită în toate neputincioasă. Căci s-a surpat puterea demonilor în zilele lui Hristos. Iar Soarele strălucitor ne-a răsărit, cum însuşi Dumnezeu şi Tatăl zice: „*Şi va răsări vouă Soarele dreptăţii*” (Mal.

[802] Numai Dumnezeu făcut om înnoieşte lumea. Altfel, ea rămâne închisă în repetiţia legilor ei materiale şi în mărginirea puterilor omeneşti create. Prin Hristos lumea e deschisă vieţii dumnezeieşti nemărginite, în puterea ei de-a se face prin oameni mai bună. Prin Hristos se înnoiesc astfel toate cele vechi. Venirea aceasta a lui Dumnezeu în trup e prima zi a noii epoci, cu adevărat nouă în istoria omenirii. Iar o lume care rămâne aceeaşi în insuficienţele ei nu poate fi cea mai înaltă existenţă. Cei ce cred într-o înnoire prin ştiinţă se lasă de fapt şi mai închişi în lume, căci ştiinţa nu cunoaşte decât legile materiei, care nu se schimbă prin ele. S-ar putea ca ei să cunoască propriu-zis mai bine închisoarea în care suntem ţinuţi. Dar, de fapt dată fiind libertatea omului, el se poate folosi într-un fel mai bun sau mai rău de legi. Mai bine nu se poate folosi de ele decât cu ajutorul puterii existenţei supreme, bune prin excelenţă. Cei ce se încred numai în legile materiei aflate de ştiinţă cad mai degrabă în relaţii duşmănoase. Ştiinţa, oricât ar fi de înaintată, nu ajută prin ea însăşi la nici un progres moral real, ci, fără ajutorul existenţei divine, îl coboară pe om şi mai mult făcându-1 să se încreadă exclusiv in sine. Libertatea omului arată că el nu e făcut numai pentru monotonia legilor materiale. Prin ea poate cădea tot mai jos, dar se poate şi înălţa la o relaţie tot mai binefăcătoare cu puterea bună a lui Dumnezeu. Aceasta arată că omul e creat de fapt pentru acea relaţie, ca să se actualizeze toate posibilităţile şi aspiraţiile lui umane.

[803] Viaţa nouă nu poate fi decât din Dumnezeu, Cel atotcurat şi atotbun. Păcatul ca despărţire de Dumnezeu şi trăire în îngustimea egoistă şi trupească, ruptă de noutatea continuă a vieţii în Dumnezeu, este o învechire care e unită cu coruperea şi duce la moarte, ca ultima sărăcie şi învârtoşare. Dreptatea sau viaţa generoasă în virtuţi contrare păcatului şi în comunicare cu bogăţia lui Dumnezeu este una cu viaţa mereu nouă.

[804] Nestricăciunea şi nemurirea sunt o veşnică neîmbătrânire şi tinereţe. Şi tinereţea iradiază strălucire. Ea vine făpturii de la (Dumnezeu) Hristos cel înviat, Care a dat firii Sale omeneşti pârga nemuririi şi a strălucirii. E una dintre semnificaţiile luminii în care S-a arătat Hristos ca om pe Tabor.

[805] Natura fizică e legată de om, sau omul se resimte prin trupul lui de fenomenele ei. În bucuriile şi tristeţile lui spirituale au un rol şi fenomenele ei sau se reflectă şi acestea. De aceea şi Dumnezeu, Care a creat această legătură între om şi natură, Şi-a săvârşit faptele mântuitoare într-o legătură cu ea. Şi anume, nu numai cele pregătitoare ale mântuirii din Vechiul Testament, ci şi faptele propriu-zis mântuitoare ale lui Hristos. Se naşte la începutul creşterii zilei, învie la începutul primăverii.

3, 20)[806] încălzind prin căldura Duhului pe cei înghețați în păcat.[807] Iar prin vii și prin flori spirituale și duhovnicești și prin spice să înțelegi pe Sfinți, care se disting în multe chipuri prin evlavia față de Dumnezeu și rodesc fructul de multe feluri al virtuții. E necesar în sfârșit să se spună pe scurt că primăvara aduce flori și pregătește spre înverzire tot pământul și împodobește cu vlăstare noi livezile și îndeamnă să se ardă vechile uscături, ca dovezi ale sfidării iernii de nesuportat, scoate la arătare cele bune și împodobește pomii cu frunzele obișnuite și se pregătește cinstirea plugarului stăruitor prin roadele naturii.

Ceva asemănător vom afla întâmplându-se și cu noi. Căci, cei ce eram odinioară uscați, pentru păcatul ce ne stăpânea, și eram lipsiți de roade ale mântuirii, înverzim în dreptate prin Hristos și aducem Agricultorului duhurilor rodul proaspăt și nou prin credință.[808] Așa înțelegem cum se cuvine ceea ce s-a spus printr-unul dintre Prooroci, ca din partea lui Hristos: „*Că Eu însumi cel ce grăiesc sunt de față, ca vara în munți*” (Is. 52, 6).[809] Iar ce este vara în munți, adică vremea verii lucrătoare din ei, am spus mai înainte.

Dar cu folos poruncește și să se așeze cortul ca chip al lui Hristos în ziua întâi, ca să înțelegi că El a murit o singură dată în timpul de față. Căci nu se va naște nicidecum iarăși, dar nici nu va muri, fiind născut o singură dată, și murind, și înviind din morți o singură dată. Căci e necesar ca morții să-i urmeze învierea, care este ca un fel de implantare a cortului. Și s-a făcut aceasta la luna nouă, căci ne-a venit un nou veac în Hristos. Fiindcă cele din El sunt făptură nouă. Și se socotește ca primul, arătând înnoirea firii omenești din moarte și stricăciune spre viață și nestricăciune, mutarea ei de la nerodnicie la buna rodnicie și ieșirea de sub tirania diavolului, aceasta încetând și fiind înlăturată ca o iarnă.

Apoi, ne arată pe Emanuel iarăși în alt chip și formă, zicând: „*Și vei pune chivotul (sicriul) Legii și vei acoperi chivotul cu catapeteasma*” (Ieș. 26, 34).[810] În cele dinainte ni s-a prezentat Cuvântul prin cortul întreg. Căci aceasta era casa lui Dumnezeu care locuia în ea, adică sfântul trup al lui Hristos.[811] Dar El este închipuit nu mai puțin și de chivotul Legii, în parte. Căci era alcătuit din lemne ce nu putrezesc, ca să înțelegi nestricăciunea Lui. „*Și era poleit, precum s-a scris, cu aur curat, înlăuntru și în afară*” (Ieș. 25, 24). Căci toate cele din El sunt cinstite și împărătești, și omenescul și dumnezeiescul, și în toate „este *întâiul*,” cum zice Pavel (Col. l, 18). Fiindcă aurul se înțelege ca chip al cinstirii celei mai înalte și al depășirii tuturor. Deci chivotul era pregătit din lemne ce nu putrezesc și era poleit cu aur și avea așezată în el Legea dumnezeiască, ca chip al lui Dumnezeu-Cuvântul sălășluit și unit cu Sfântul Său trup. Căci era și Legea cuvânt al lui Dumnezeu, dar nu Cuvântul ipostatic, precum este Fiul. Și era acoperit cu

[806] Hristos e Soarele dreptății pentru că aduce în oameni puterea care le ajută să împlinească toate virtuțile care îi fac drepți în fața lui Dumnezeu, să împlinească numai ceea ce e bun. Căci El este izvorul bunătății, la care a ridicat în primul rând firea omenească al cărei ipostas dumnezeiesc S-a făcut.

[807] Păcatul îngheață pe om și relațiile lui cu ceilalți, pentru că în el se manifestă egoismul. Hristos aduce în oameni căldura iubirii de Dumnezeu și întreolaltă, căldura comuniunii prin Duhul comuniunii. De aceea Hristos, din Care ne vine Duhul, e Soare, sau izvorul căldurii iubitoare. Soarele încălzitor nu poate fi decât Soare al dreptății, sau al generozității virtuților.

[808] Precum pământul aduce plugarului roadele sale pentru osteneala lui, așa marelui Agricultor al sufletelor acestea îi aduc roadele virtuților lor, pentru puterea rodniciei pe care le-a dat-o.

[809] Dumnezeu-Cuvântul întrupat grăiește El însuși oamenilor. Fiind de față, nu mai grăiește prin prooroci. Dar pe El, deși e de față, Îl simțim ca fiind și deasupra noastră, fiind și Dumnezeu. E deasupra noastră ca vara ce-a adus căldura, înverzirea firii omenești uscate și înghețate de iarna păcatului, îmbătrânită și supusă descompunerii și amenințată de moarte. Ne încălzește și ne luminează de deasupra noastră ca Soarele dreptății, dându-ne puterea rodniciei generoase spre bucuria Lui și a semenilor noștri.

[810] Numai în Hristos, ca Dumnezeu care nu se corupe, creația iese din monotonia și din coruperea ei. Întrupându-Se ca om, El nu aduce la existență o altă creație, ci o înnoiește pe cea creată înainte. Punându-se în comunicare intimă cu El, ca Viața fără sfârșit, creatura rămâne mereu în afara coruperii și morții, rămâne mereu neîmbătrânită sau nouă, mai ales că înaintează mereu în această viață nouă.

[811] Cortul era chipul trupului lui Hristos.

catapeteasma. Căci Dumnezeu-Cuvântul întrupat nu era arătat celor mulți, având trupul Său ca îmbrăcăminte şi fiind acoperit ca de o catapeteasmă de sfântul trup, încât din pricina aceasta, deşi arăta ca un om, unii nu cunoşteau mărirea Lui, încercând să-L omoare cu pietre, făcându-I o vină din faptul că Se declara pe Sine Dumnezeu,[812] ba, nu se ruşinau nici să spună: „*Oare nu este Acesta fiul lui Iosif, pe al Cărui tată şi a Cărui mamă îi cunoaştem? Cum zice deci: „M-am pogorât din cer*?" (In 6, 42).[813] Deci catapeteasma care acoperea sicriul Legii îl indică pe Iisus, Care nu va fi cunoscut de mulți. Dar chivotul era chipul Lui. De aceea şi mergea în pustie înaintea celor din Israel, împlinind atunci lucrarea lui Dumnezeu. Căci El era Cel ce conducea poporul. Şi martor e Psalmistul, care zice: „*Dumnezeule, când mergeai Tu înaintea poporului Tău, când treceai Tu prin pustie, pământul s-a cutremurat şi cerurile s-au topit*" (Ps. 67, 8-9). Căci, mergând pururea înainte chivotul (sicriul) Legii, se spune limpede că mergea înainte Dumnezeu. Şi ai despre aceasta o dovadă şi mai clară, dacă te vei gândi la ceea ce urmează.

Dumnezeu a poruncit atunci prin Moise celor din Israel să urce pe muntele Sinai, ca să bată pe amorei. Dar după ce li s-a poruncit aceasta, căzând într-o frică nebărbătească, fiindcă se încredeau în ei, socotind că izbânda le va veni din puterile lor şi neîncrezându-se mai degrabă în ajutorul de sus, şezând lângă munte plângeau, precum s-a scris (Num. 14, 1 ş.u.). Dătătorul Legii, supărându-Se pe drept cuvânt pentru aceasta, i-a ameninţat că nu-i va duce în pământul făgăduinţei. Auzind aceste ameninţări şi trecând la pocăinţa cuvenită, au încercat, printr-o a doua neascultare, să urce, răpind în acest scop armele trebuincioase împotriva amoreilor. Dar Dumnezeu le-a prezis: „*Nu vă suiţi, căci veţi cădea înaintea vrăjmaşilor voştri, pentru că nu sunt cu voi*" (Num. 14, 42). Dar, fiind bolnavi mereu de neascultare şi siliţi de ea, s-au suit, precum s-a scris, în munte. Dar chivotul lui Dumnezeu nu s-a suit cu ei, ci a rămas în tabără. Observă că, zicând Dumnezeu: „*Nu sunt cu voi*," nu urca şi chivotul împreună cu cei neascultători. Observi cum aceasta arată limpede celor înţelegători că chivotul avea în el pe Dumnezeu drept conducător?

Dar el a fost purtat de preoţi şi împrejurul Ierihonului şi a surpat zidul lui înalt, nefolosindu-se unelte de dărâmare şi berbeci, ci mai mult trâmbiţe şi glasuri, ceea ce vom afla iarăşi şi în Hristos. Căci El este Cel ce e purtat de sfinţii bărbaţi şi surpă toată puterea diavolului, nu cu arme, ci cu strigare şi trâmbiţă, adică prin propovăduirile apostolice şi evanghelice şi prin consimţirea întregului popor, care mărturiseşte, prin dreapta credinţă, pe Stăpânul său. Aceasta o vedem împlinindu-se şi prin doxologiile tainice ce răsună înaintea poporului ca o trâmbiţă preoţească, prin care se înţelege glasul liturghisitorului care face să cadă şi să se surpe puterea vrăjmaşilor. Căci, după Pavel, „*armele noastre nu sunt trupeşti, ci puternice înaintea lui Dumnezeu*" (II Cor. 10, 4).[814] Iar că a „*încălecat*" pe sfinţi, şi pe ei îi conduce într-un mod oarecare Hristos, o arată şi proorocul Avacum, care zace: „*Că încaleci pe caii Tăi şi încălecarea Ta este mântuire*"

---

[812] În loc să vadă în faptul că Dumnezeu S-a îmbrăcat în trup omenesc o dovadă a unei iubiri a lui Dumnezeu faţă de oameni, care merge până la capăt, mulţi socoteau şi socotesc în toate timpurile că ar fi o înjosire necuvenită pentru Dumnezeu să Se îmbrace în trup omenesc. Fiul lui Dumnezeu S-a îmbrăcat însă în trup omenesc nu numai ca să arate iubirea Lui extremă faţă de oameni, ci şi ca să Se facă accesibil lor, sau cunoscut cu adevărat de ei. Căci dacă ar fi rămas în pura Lui spiritualitate, n-ar fi putut fi cunoscut niciodată în mod sigur de către oameni. Dar la ce înălţime arată Dumnezeu că a creat pe om, făcându-l în stare să fie organ al manifestării Lui, ca simţirea omului să devină simţire a Lui, ca cuvântul lui rostit prin limbă omenească să devină cuvânt al Lui! Dumnezeu intră prin aceasta în cea mai deplină intimitate cu oamenii.

[813] Neputând crede că Dumnezeu însuşi Şi-a luat trup omenesc, căpeteniile iudaice nu puteau crede nici în naşterea Lui minunată din Fecioară. E ceea ce au reluat sectele neoprotestante.

[814] Cuvântul de propovăduire al lui Hristos, mai ales de către preoţii trimişi de El, are în el forţa să dărâme puterea satanică în cei ce-l ascultă. Nu e expresia simplă a unei idei. În cuvântul despre Hristos este într-un fel Hristos însuşi, când e rostit cu credinţa în El. Această putere o are cuvântul preotului mai ales în cursul Liturghiei, fiind totodată şi cuvânt de rugăciune.

(Avac. 3, 8). Aceasta o învață și Mântuitorul însuși, zicând către Anania despre Pavel „*Mergi, fiindcă acesta este vas ales, ca să poarte numele Meu înaintea tuturor neamurilor*” (Fapte 9, 15).

„*Dar vei adăuga la acestea, zice, masa, și vei pune masa punerii înainte și vei aduce candelabrul și vei pune candelele în el*” (Num. 4, 7; 8, 3). Să înțelegi prin amândouă iarăși pe Hristos. Căci este închipuit ca masă având pe ea pâinile aduse, deoarece în El toți sunt hrăniți spre viață, împărtășindu-se adică de sfântul Lui trup, după spusa Lui: „*Eu sunt Pâinea cea vie care S-a pogorât din cer și a dat viață lumii. De va mânca cineva din pâinea aceasta, va trăi în veac. Iar pâinea pe care Eu o voi da este trupul Meu, pe care îl voi da pentru viața lumii*” (In 6, 51).[815] Deci masa punerii înainte, adică pâinile, indicau sfântul trup al lui Hristos, care hrănește pe toți spre viață veșnică. Iar deoarece fericitul David și cei împreună cu el, flămânzind, precum s-a scris, au mâncat pâinile punerii înainte (I Regi 21, 4-6), să vedem dacă nu cumva s-a preînchipuit și prin aceasta ceva tainic. Căci nu era îngăduit preoților să mănânce din pâinile puse înainte, după porunca Legii. Dar David și cei împreună cu el s-au atins de hrana preasfințită, fără să fie din seminția preoțească, pentru ca prin aceasta să se indice iarăși credința neamurilor și aceea din partea celor din Israel. Căci Hristos era îndatorat celor din Israel, ca fiind mai sfințiți, pentru părinții lor și pentru Lege, dar, intrând la El în oarecare mod și mulțimea celor de alte neamuri, deși era nesfințită din pricina rătăcirii, a mâncat pâinea vieții, aflându-se împreună cu ea David, care împlinește rolul de chip al celor ce se mântuiesc din Israel, pe care fericitul Isaia îi numește „*rămășiță*” (Is. 10, 22; Rom. 9, 27). Căci au crezut în Hristos și mulți din Israel. Iar Hristos era preînchipuit și prin candelabru. Căci El luminează toată casa, adică lumea. Fiindcă zice: „*Eu sunt Lumina lumii*” (In 8, 12). Iar candelele sunt șapte, și nu una. Căci luminează în multe feluri și umplu de strălucirea unor daruri variate sufletele celor ce cred. Și candelabrul e făcut și el din aur curat pentru mărirea Lui mai presus de toate. Dar are și fusul solid, căci așa s-a scris (Num. 8, 4). Fiindcă Hristos nu are nici un gol înlăuntru și nu e ușor. Și va avea bătuți în el crini, indicând buna mireasmă în sfințenie, după cum s-a scris: „*Eu sunt floarea câmpului, crinul văilor*” (Cânt. cânt. 2, 1).[816] Și acestea indică iarăși dărnicia ramificată a darurilor dumnezeiești. Căci proorocul Zaharia a spus că se vedeau două ramuri de măslin în jurul candelabrului (Zah. 4, 11), ca să înțelegi că sunt două popoare miluite, pe care i-a numit și „*fiii ungerii*” (unși) și despre care a spus că „*stau înaintea Domnului a tot pământul*” (Zah. 4, 14). De fapt, vorbind despre cele două ramuri ce se vedeau, a dat prin aceasta cea mai clară dovadă că acest candelabru este Hristos, Care a pus înaintea Sa, prin ascultare și credință, poporul neamurilor și poporul iudeilor. Apoi adaugă la acestea, ca să ne indice iarăși în multe feluri pe Hristos însuși: „*Și vei pune altarul cel de aur spre tămâiere înaintea sicriului Legii și vei pune acoperământul catapetesmei peste ușa cortului mărturiei și vei înconjura cortul și vei sfinți toate dimprejurul lui*” (Num. 4, 11). E de observat că Hristos se închipuia prin amândouă altarele. Căci după ce s-a poruncit să se așeze altarul de aur, din care se înălța tămâia înaintea sicriului Legii și se spune că era acoperit, având împrejur ușile cortului ca să nu se vadă cele dinlăuntru, poruncește să se așeze la ușile cortului mărturiei și altarul roadelor, care nu era nevăzut sau ascuns. Căci era în afara catapetesmei. Observă-L deci pe El suindu-Se de pe altarul tămâierii, ca miros de bună mireasmă, la

[815] Trupul lui Hristos, care se coboară din cer în Euharistie, este trupul pe care l-a suit la cer după înviere, pentru că are ca ipostas al lui pe Dumnezeu-Cuvântul. Și el va da viața veșnică celor ce-l mănâncă având credință în Hristos, pentru că are în Sine pe Dumnezeu-Cuvântul ca ipostas al Lui.

[816] Hristos e nu numai lumina care luminează toată lumea, arătând că Dumnezeu, Care a creat-o, e un Dumnezeu al iubirii, sau un Tată care are un Fiu, voind să unească și făpturile conștiente cu Fiul Său, ci este și Cel ce are în Sine armonia și buna mireasmă a florii celei mai frumoase, având în Sine în armonie rațiunile tuturor și voind să le împărtășească tuturor frumusețea și armonia și buna mireasmă a curăției Lui. Această bună mireasmă a curăției este egală cu sfințenia. De aceea Sfinții sunt oameni de cea mai înaltă frumusețe spirituală.

Dumnezeu şi Tatăl (căci aceasta o arată tămâia), iar prin altarul roadelor, aducându-Se ca jertfă junghiată pentru noi. Iar altarul de aur era ascuns prin catapeteasmă. Căci slava lui Hristos era ascunsă. Dar cel al roadelor era arătat. Căci în el se vedeau junghierile. Pentru că moartea lui Hristos a fost arătată şi cunoscută tuturor. Deci erau deosebite: unul era înaintea chivotului Legii, iar celălalt, la uşile cortului. Şi aşezarea altarului de aur înaintea chivotului, ca în văzul lui Dumnezeu-Tatăl, arăta prin ghicitură minunata slavă a Fiului, după spusa: „*Nimeni nu cunoaşte pe Fiul, decât numai Tatăl*” (Mt. 11, 27).[817] Iar aflarea altarului roadelor lângă uşile cortului, ca chip al morţii lui Hristos şi al junghierii Lui pentru toţi, înseamnă iarăşi că noi nu ne putem apropia altfel de Dumnezeu-Tatăl decât prin jertfa lui Hristos, chiar după spusa Lui: „*Eu sunt uşa şi nimeni nu vine la Tatăl, decât prin Mine*” (In 10, 9).[818] Şi porunceşte să se întindă cortul în cerc, cuprinzând toate cele din el, ca să se vadă ca unul, şi nu ca multe. Căci Unul este în noi Hristos. Şi se înţelege aceasta în multe feluri: e cort pentru catapeteasma trupului, e chivot, ca având în Sine Legea dumnezeiască, în calitatea Lui de Cuvânt al lui Dumnezeu-Tatăl, e masă, ca viaţă şi mâncare, e candelabru, ca lumină înţelegătoare şi duhovnicească, e altar al tămâierii, ca miros de bună mireasmă al sfinţeniei, e altar al roadelor, ca junghiat pentru viaţa lumii. Şi se sfinţesc toate cele din cort. Căci Hristos se înţelege întreg ca sfânt. Şi mergând înainte sfântul cort, se poruncea să pornească şi să se oprească o dată cu el cei din Israel. Prin aceasta Dumnezeu prevestea, învăţându-ne în mod folositor, că ne va face Conducător şi Învăţător în calea spre mântuire pe Dumnezeu-Cuvântul care S-a întrupat pentru noi şi că, consimţind la poruncile Lui fără şovăială, vom urca spre viaţa veşnică. Dar cei ce, introduşi în taina Lui prin multe cuvinte, nu vor voi aceasta, pleacă la cele dinapoi şi nu mai umblă cu El. Deci prea înţelept spune fericitul Petru către Mântuitorul: „*Unde ne vom duce*?” (In 6, 68). Căci a nu se despărţi în nici un fel de Dumnezeu, ci a se grăbi să fie duhovniceşte împreună cu El, este tot ce e mai propriu Sfinţilor.

„*Şi noi am crezut şi am cunoscut că Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu*” (In 6, 69)[819]

E minunată credinţa sfinţilor Apostoli, fierbinte modul mărturisirii, vrednică de cea mai mare preţuire şi excepţională consimţirea lor (cu Hristos). Căci n-au plecat şi n-au mers înapoi, ca unii mai lipsiţi de înţelegere, sau ca cei ce au numit greu cuvântul Mântuitorului, nici n-au fost răpiţi la credinţă din uşurătate, ci, după o cunoaştere şi informare adevărate, învăţătorul tainelor era izvorul cuvintelor de viaţă făcătoare şi descoperitorul învăţăturilor cereşti. Iar o astfel de credinţă este foarte sigură. Căci cea care nu e aşa e respinsă cu drept cuvânt cu uşurinţă, fiindcă, neavând ca rădăcină cercetarea, e respinsă fără greutate de mintea omenească.[820] De fapt, Însuşi Mântuitorul

---

[817] Toată slava Fiului, infinita Lui strălucire şi bogăţie, n-o cunoaşte nici o făptură cum o cunoaşte Tatăl. Deci nici toată mărimea iubirii Fiului faţă de Tatăl şi faţă de oameni. Dar nici pe Tatăl nu-L cunoaşte în toată adâncimea Lui infinită decât Fiul. Făpturile se deosebesc de Persoanele Sfintei Treimi nu numai prin fiinţă, ci şi prin cunoaştere. Şi bucuria cuiva stă nu numai în a se cunoaşte pe sine, ci şi în a fi cunoscut de altul. Această bucurie trebuie să o aibă în mod suprem şi Dumnezeu. Deci Dumnezeu nu poate fi o singură Persoană. N-ar avea în acest caz fericirea deplină. Astfel, nici slăvirea Tatălui de către Fiul în numele oamenilor prin jertfă n-o poate cunoaşte deplin şi nu Se poate bucura de ea decât Tatăl.

[818] Hristos ne este singura uşă spre Tatăl nu numai întrucât e Fiul Tatălui, ci şi pentru că S-a făcut om şi S-a jerfit pentru noi. Căci prin jertfă a intrat ca om la Tatăl, arătând iubirea Lui ca om pentru Tatăl până la moarte. Dar a putut face aceasta întrucât este şi Fiul lui Dumnezeu. El a intrat prin jertfa Sa şi ca Fiul Omului la Tatăl, făcându-ne şi nouă, în unire cu El, posibilă intrarea la Tatăl ca fii. Întruparea şi jertfa ca om a Fiului lui Dumnezeu către Tatăl a înlăturat separaţia dintre oameni şi Dumnezeu.

[819] E o declaraţie ca aceea pe care a mai făcut-o Petru, în numele tuturor, şi cu altă ocazie (Mt. 16, 16). Se poate ca asemenea declaraţii să fi fost făcute de mai multe ori.

[820] Apostolii n-au fost nici lipsiţi de înţelegere, nici uşuratici în cugetare, primind credinţa în Hristos ca Dumnezeu. De fapt, credinţa fermă se întemeiază şi pe o informare temeinică, şi pe o înţelegere serioasă. Ea e nu numai credinţă, ci şi cunoaştere adevărată. Prin cunoaştere serioasă se ajunge la necesitatea

zice în parabole, când vorbeşte despre semănătorul: „*Iar una a căzut pe piatră,* zice, şi, *neavând rădăcină, s-a uscat*” (Lc. 8, 6), numind piatră în chip metaforic mintea învârtoşată care nu primeşte nicidecum cuvântul ce i se spune. Aceasta au pătimit din foarte multă neînţelegere şi nenorociţii de iudei, care erau îndemnaţi prin glasul Proorocului: „*Rupeţi inimile voastre, şi nu hainele voastre*” (Ioil 2, 13). Căci, precum înainte de sădirea seminţei, legea agriculturii sfătuieşte să se brăzdeze pământul cu plugul, aşa socotesc şi că cei ce vor să primească cuvintele dumnezeieşti trebuie mai înainte să-şi deschidă inima într-un fel oarecare, prin dorirea lor. Căci numai primindu-le astfel, fac să zămislească roadele lor. Deci, prin cunoaşterea ce i-a dus la credinţă au prea înţelepţii ucenici îndrăzneala să spună că El este Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Iar acest cuvânt îl vei afla ţesut cu mare înţelepciune. Căci zic că cunosc şi cred, adunându-le pe amândouă într-o unitate. Căci trebuiau să şi creadă, şi să şi înţeleagă. Fiindcă nu trebuie să se înlăture cu totul cercetarea celor dumnezeieşti, deoarece ele trebuie să fie primite prin credinţă. Ci trebuie să se experieze şi să se ajungă mai întâi la o cunoştinţă măsurată a lor, ca într-o oglindă şi ghicitură, precum spune Pavel (I Cor. 13, 12).[821] Dar foarte bine zic iarăşi că n-au cunoscut înainte şi apoi au crezut, ci, punând înainte credinţa, adaugă ca a doua cunoştinţă, precum s-a scris: „*De nu veţi crede, nici nu veţi înţelege*” (Is. 7, 9).[822] Căci, fiind aşezată mai înainte în noi, ca o temelie, credinţa lipsită de curiozitate, se clădeşte pe ea apoi cunoştinţa care ne duce treptat la măsura vârstei lui Hristos şi la bărbatul deplin şi duhovnicesc. Pentru aceasta aşa zice Dumnezeu: „*Iată, Eu voi pune în temeliile Sionului o piatră aleasă, în capul unghiului, de mare preţ*” (Is. 28,16). Căci Hristos ne este început şi temelie întru sfinţenie şi dreptate, se înţelege prin credinţă, şi nu altfel. Căci aşa Se sălăşluieşte în noi.[823] Dar observă cum totdeauna spun aceasta la singular şi punând articolul hotărât: „*Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu.*” Şi, uniţi cu Cel cu adevărat Fiu, ca Unul şi excepţional, noi, cei chemaţi la înfiere prin har, suntem şi noi fii după asemănarea Lui.[824] Ei cunosc pe Hristosul însuşi

---

credinţei. Prin credinţă temeinică se experiază ceea ce depăşeşte cunoaşterea. Apostolii au cunoscut că Hristos poate face lucruri mai mari decât cele omeneşti şi au crezut că nu e numai om, ci şi Dumnezeu. Pe lângă aceasta, au cunoscut dintr-o informare sigură că El nu s-a născut din Iosif şi Maria ca orice om, deci n-a fost adus la existenţă ca om fără voia Lui, printr-o lege a naturii, ci „*S-a făcut om*” El însuşi, prin voia şi puterea Lui, deşi folosindu-Se de sângele unei Fecioare. Au cunoscut că El „era” când S-a făcut om, deci era Dumnezeu, împlinind El însuşi actul întrupării Sale, nefiind dependent nici ca om de altă putere decât de a Sa, deci era Dumnezeu, mai precis Fiul lui Dumnezeu, aşa cum declara El însuşi. Sectele neoprotestante, nerecunoscând naşterea Lui mai presus de legile firii, Îl fac dependent de acestea, stăpânit de acestea, ca orice om, deci nu Îl recunosc ca Dumnezeu.

[821] Cele dumnezeieşti nu pot fi primite fără credinţă. Dar aceasta nu face de prisos cercetarea lor sau informarea despre ele. Sunt necesare amândouă, mai precis e necesară întâi o anumită cunoaştere a celor ce sunt primite apoi prin credinţă. Primesc prin credinţă taina unicităţii persoanei semenului meu, pe baza unei experienţe îmbinate cu credinţa, după ce am cunoscut întrucâtva şi am exprimat unicitatea ei prin câteva trăsături generale. Cu atât mai mult sunt necesare amândouă în primirea Dumnezeirii lui Hristos. Opoziţia dintre cunoaşterea prin credinţa şi neadmiterea tainei pot fi obiectul simplei „ştiinţe”.

[822] Pe de altă parte, întâietatea cunoaşterii faţă de credinţă e relativă. Căci ceea ce îndeamnă la cercetarea a ceea ce trebuie crezut e o anumită iradiere tainică a conţinutului învăţăturii, care e sesizat mai mult prin credinţă. Hristos Se impunea ca Cineva care nu era om de rând, deci Se impunea ca Cineva care trebuie crezut. Aceasta i-a îndemnat pe Apostoli să cerceteze dacă într-adevar El este Cel care trebuie primit prin credinţă ca Dumnezeu. Sf. Chiril afirmă chiar că cel credincios creşte continuu prin cunoaştere până la bărbatul desăvârşit în Hristos. E o înaintare prin cunoaştere în taină, care nu exclude experienţa ei mai presus de înţelegere, deci prin credinţă.

[823] Iarăşi Hristos nu ne este arătat ca Acela care satisface onoarea jignită a Tatălui prin păcatul omenesc, cum susţine Anselm de Canterbury, ci ca Acela care ne este, prin unirea cu noi prin credinţă, putere de a ne face asemenea Lui întru sfinţenie şi dreptate, deci început şi temelie lăuntrică în creşterea noastră în acestea. Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se om, nu împlineşte o funcţie de reprezentare juridică a noastră în faţa lui Dumnezeu, ci e o rădăcină a înnoirii spirituale a umanităţii. Puterea bunătăţii lui Dumnezeu se face putere a bunătăţii noastre prin firea omenească asumată, făcând posibilă unirea noastră cu El.

[824] Hristos singur este Fiul adevărat. De aceea se numeşte El Fiul şi Hristosul la singular şi în mod articulat. Noi suntem fii, dar prin har, prin unirea cu El, nu prin noi înşine.

ca fiind Unul. Dar, pe de altă parte, nu se numeşte Hristos pentru Sine, sau ca fiind aceasta în mod fiinţial, cum este Fiu, ci ca Unul în mod excepţional faţă de altul. Căci nimeni nu este între hristoşi ca El. Totuşi, El se numeşte Hristos prin asemănarea cu noi. Căci numele Lui propriu şi excepţional şi care constituie realitatea specială este acela de Fiu, iar cel de Hristos îl are comun cu noi. Căci este Hristos fiindcă a fost uns, întrucât S-a făcut om.[825] Deci, dacă faptul că a fost uns îl vom vedea răspunzând trebuinţei omeneşti, numele Hristos se înţelege prin asemănare cu noi, însă nu cum se înţelege numele de Fiu. Căci ca Fiu este Unul şi singur prin fire şi în mod excepţional şi înainte de trup şi cu trupul, şi nu sunt doi, cum socotesc unii neînţelegând cum se cuvine adâncimea tainei.[826] Căci nu S-a pogorât la om Cuvântul cel din Dumnezeu-Tatăl ca harul prin Duhul la unul dintre sfinţii prooroci, ci El însuşi S-a făcut şi cu adevărat trup, adică om, precum s-a scris (In l, 14). Deci e de neîmpărţit după unire, şi nu se rupe în două Persoane, chiar dacă înţelegem ca altceva pe Cuvântul lui Dumnezeu, şi ca altceva trupul în care S-a sălăşluit Toată ceata Sfinţilor Apostoli ne întăreşte credinţa în acestea, spunând că au cunoscut că El este în mod unic Fiul lui Dumnezeu, neprimind, dacă înţelegem bine, pe cei ce nu se fereau de inovaţii în acestea.

„Le-a răspuns lor Iisus: Oare nu v-am ales Eu pe voi, cei doisprezece? Şi unul dintre voi este diavol. Iar El vorbea de Iuda al lui Simon Iscarioteanul. Căci acesta, fiind unul dintre cei doisprezece, avea să-L vândă” (In 6, 70-71)

Continuă să atragă luarea-aminte a ucenicilor şi îi strânge cu cuvinte mai aspre, ferindu-i de şovăială şi de închinarea spre nepăsare, voind ca ei să se înţelepţească şi mai mult. Căci aceasta se arată făcând-o spunând: Vegheaţi, o, ucenicii Mei, e timpul de-a vă stăpâni gândurile şi de-a înţelege cu tărie că trebuie să vreţi să vă mântuiţi. Căci calea spre pierzanie e foarte lunecoasă, atrăgând nu numai mintea slabă, ci şi pe cea care socoteşte că stă în siguranţă. Căci păcatul e lucru primejdios şi de multe feluri, vrăjind mintea omenească cu multe feluri de plăceri şi cu pofte foarte dulci, atrăgând-o spre cele ce nu se cuvin. Pilda acestui fapt sunteţi, zice, voi înşivă. Căci pe nimeni dintre cei ce „au plecat înapoi" nu i-am ales ca buni, cum v-am ales pe voi. Fiindcă ştiam, ca Dumnezeu, cele dinlăuntrul vostru. Dar pe unul dintre voi l-a răpit pentru uşurătatea inimii Satana şi spusa Mea nu va fi dezminţită. Căci ţine de libertatea şi de alegerea omului să se aplece în amândouă părţile, fie spre dreapta, fie spre stânga, adică spre virtute sau spre răutate.

Prin acestea îi îndeamnă totodată spre bine şi-i cheamă la o trezvie cuvenită şi îl face pe fiecare să se păzească mai mult. Dar încă nu spune limpede cine îl va vinde. Ci, punând această povară a necredinţei în mod simplu şi neprecis pe seama unuia, cheamă pe toţi la luptă şi la o veghere mai atentă, făcând pe fiecare să se teamă de păgubirea sufletului său. Iar o dată cu aceasta a făcut şi alt lucru folositor credinţei lor. Căci, arătând celor ce au mărturisit constant şi credeau că El este Fiul lui Dumnezeu, că ştie de mai înainte cele viitoare, le întăreşte şi prin aceasta mărturisirea în El.[827] Căci îşi dau

[825] Numele de Hristos îl are Fiul lui Dumnezeu comun cu noi, pentru că înseamnă uns. Şi a fost uns pentru că S-a făcut, ca om, plăcut lui Dumnezeu. Dar şi oamenii pot primi această ungere, deci se pot numi „hristoşi", dacă se unesc cu El. Dar numai El este Hristosul prim, deci în mod articulat. Căci numai pentru că în El a fost uns primul om, pot fi unşi şi alţii. Dar Fiul în sens propriu, ca Cel Născut din Tatăl, este numai El. Noi putem să fim fii numai prin har, sau prin unirea cu El. El este Hristosul prin excelenţă ca om, pentru că este şi Dumnezeu. Primind ungerea sau numele de Hristos, S-a făcut asemenea nouă; dar ca Fiu ne-a făcut El asemenea Lui, însă nu prin naştere, ci prin har.

[826] Nestorienii vedeau în Hristos două persoane, căci ei nu primeau taina întrupării ca om a Fiului lui Dumnezeu.

[827] Hristos spune ucenicilor cu mult înainte ca unul dintre ei îl va vinde, dar nu-i dă numele, pe de o parte ca, văzând ei că ştie viitorul, să le întărească credinţa în dumnezeirea Lui, pe de alta, ca fiecare să se teamă ca nu cumva să fie ispitit să facă aceasta, deci să lupte cu o asemenea ispită.

seama că nici una dintre făpturi nu cunoaşte cele viitoare, ci nunai Unul şi singur Dumnezeu prin fire, despre Care s-a scris: „*Cel ce ştie toate înainte de facerea lor*” (Dan. 13, 42). Iar diavol a numit, nu în chip mincinos, pe slujitorul voilor diavoleşti. Căci, precum cel ce se lipeşte de Domnul este un duh cu El, aşa şi contrariul.

CAPITOLUL 5

DESPRE SĂRBĂTOAREA CORTURILOR. EA INDICĂ RESTAURAREA NĂDEJDII, DATORATĂ SFINŢILOR, ŞI ÎNVIEREA DIN MORŢI, PE BAZA SPUSEI: „ŞI ERA APROAPE SĂRBĂTOAREA IUDAICĂ A CORTURILOR” (In 7, 2)

„*Şi după acestea umbla Iisus prin Galileea. Căci nu voia să umble prin Iudeea, deoarece iudeii căutau să-L omoare*” (In 7, 1)

După acestea, adică după cele spuse şi făcute, Hristos îşi împlinea iarăşi mai bucuros cele ale Sale prin Galileea. Căci aceasta socotesc că se spune prin „*umbla*”. Dar nu făcea aceasta de bună voie, ci se spune că aceasta o făcea din necesitate, adăugându-se cauza. Pentru că iudeii, zice, voiau să-L omoare. De aceea Se dăruia pe Sine timp îndelungat celor de alt neam, ferindu-Se să umble prin Iudeea. Dar socotesc din nou că prin acestea osândeşte nu puţin marea răutate a lui Israel, pentru care voia să Se afle mai mult între neamuri decât cu cei din Israel. Aceasta s-a spus prin proorocul Ieremia: „*Am părăsit casa Mea, am lăsat moştenirea Mea, am dat sufletul Meu în mâinile duşmanilor Mei*” (Ier. 12, 7). Căci, fiind scos Hristos din casă pentru lipsa de credinţă a prigonitorilor Săi şi putându-se duce în Galileea, cum nu e aceasta una cu a preda sufletul Său în mâinile duşmanilor Lui? Căci neamurile erau duşmane lui Hristos, o dată ce slujeau altuia şi se închinau creaţiei în locul Creatorului, fiindcă n-au primit credinţa în El. Şi aceasta o învaţă El însuşi, spunând: „*Cel ce nu este cu Mine, este împotriva Mea*” (Lc. 11, 23).[828] Şi socoteşte că oricine va spune că, înainte de cunoaşterea lui Dumnezeu şi de credinţă, neamurile nu erau cu Hristos. Deci erau împotriva Lui şi de aceea se aflau în poziţia de duşmani ai Lui. Fiind aceasta aşa şi cunoscându-se clar, trebuie să fi fost atâta ură împotriva Lui la cei din Israel, încât să I se pară un lucru mai bun să meargă la neamuri, şi să-I fie mai plăcut să se afle printre ei, în loc, precum se cuvenea şi era firesc, să rămână între cei înrudiţi după trup, care de aceea erau şi datori să-L iubească. Deci cu foarte multă dreptate Hristos S-a mutat la neamuri, spunând prin aceasta în oarecare mod că, deoarece iudeii nu se reţin de la prigonire şi de la neascultarea Binefăcătorului prin nebuniile lor, Se dăruieşte în întregime celor din afară şi Se strămută la neamuri. Şi spuneam că prin acest act (plecarea) voia să arate aceasta; Îl vom afla din nou ameninţând prin tipuri mai vechi că va pleca din Ierusalim.

Când s-au dat legile despre jertfe, cum s-a scris în cartea Leviticul, S-a prefigurat ca printr-un chip Hristos. Se aducea un viţel ca dar şi ardere de tot Domnului. Şi iarăşi Îl închipuie pe El, zicând: „*Iar de va fi din oi darul Domnului spre ardere de tot şi din miei şi din iezi, îl va aduce parte bărbătească curată şi va pune mâna pe capul lui şi-l va junghia în partea de miazănoapte a jertfelnicului, înaintea Domnului*” (Lev. l, 10-11). Trebuie să cercetăm cum se închipuie şi prin aceasta taina lui Hristos. Întâi

[828] A nu fi cu Fiul lui Dumnezeu înseamnă a nu-L recunoaşte ca Dumnezeu. Dar aceasta e una cu a fi împotriva Lui şi, deci, împotriva lui Dumnezeu. Căci un Dumnezeu fără un Fiu veşnic este lipsit de iubire. Şi un Dumnezeu fără iubire nu e Dumnezeu adevărat, un Dumnezeu personal. E o esenţă din care ies toate, şi bune şi rele, adică e esenţa lumii. De aceea, Fiul lui Dumnezeu nu Se simţea între neamuri ca în casa Lui. Numai între iudei Se simţea, în vremea proorocilor, în casa Lui. Desigur, Dumnezeu este ca Susţinător în toată creaţia, dar nu toţi Îl simt pe Dumnezeu-Cuvântul apropiat şi lucrător în raţiunile lor, şi, ca atare, nici El nu lucrează deplin eficient în cei ce nu I se deschid.

socotesc că trebuie să arătăm poziţia templului din Ierusalim şi a jertfelnicului, ca să înţelegem ce înseamnă că nu se aduceau cele jertfite din faţa jertfelnicului, ci se întorceau spre miazănoapte. Regiunea iudeilor se afla îndreptată spre părţile de miazănoapte ale ţării, iar templul priveşte spre răsărit şi-şi deschide uşile primelor raze ale soarelui. Dar şi dumnezeiescul jertfelnic se afla în faţa Sfintelor, ca în văzul lui Dumnezeu, înfăţişându-şi fruntea primelor raze ce veneau de la răsărit. Iar din cele două laturi, una privea spre miazăzi, iar alta, spre miazănoapte. Iar că acestea erau aşa precum am spus, le vei afla întărite de ceea ce se spune la proorocul Iezechiel. Căci, vorbind despre moartea lui Tamuz, celor din Israel le dă acest înţeles duhovnicesc: „*Şi am văzut, şi iată ca la douăzeci şi cinci de bărbaţi, cu spatele către templul Domnului şi cu feţele lor înainte. Şi se închinau spre răsărit soarelui*" (Iez. 8, 16). Iar dacă, închinându-se cineva spre soare, pune templul la spatele trupului său, cum nu se va înţelege că şi-a întors faţa spre răsărit? Poziţia templului şi dumnezeiescul jertfelnic erau aşa cum am spus. Deci fruntea templului şi a dumnezeiescului jertfelnic erau îndreptate spre răsărit. Iar din cele două laturi, una era spre miazăzi, cealaltă, spre miazănoapte. O alta lipsea, prin ea înţelegându-se cea care se afla la spate şi privea spre părţile de la apus. Aşa fiind cele spuse, regiunea iudeilor o vom afla îndreptată spre Galileea vecină, ca spre miazănoapte, adică spre ţara neamurilor, sau, cum s-a scris, spre Galileea neamurilor (Is. 8, 23). Tot aşa, deoarece Domnul nostru Iisus Hristos după patima mântuitoare avea să părăsească ţinutul iudeilor ca să plece în Galileea, adică spre Biserica dintre neamuri, mielul luat spre jertfă se junghia dintr-o latură, ca să privească spre miazănoapte, după cum s-a spus de către Psalmist despre Hristos: „*Ochii Lui privesc spre neamuri*" (Ps. 65, 6). Iar deoarece fericitul Evanghelist spune că El S-a ferit să fie împreună cu iudeii, fiindcă voiau să-L omoare, vom adăuga la cele spuse şi aceea că nu vom vedea în depărtarea lui Hristos vina fricii, dar nici nu o vom socoti ca pe o slăbiciune a Celui ce toate le poate, ci o vom vedea ca pe un mod al iconomiei. Căci nu trebuia să rabde crucea cea pentru noi înainte de vreme, ci la vremea potrivită.[829]

„*Deci au zis către El fraţii Lui: Treci de aici şi du-Te în Iudeea, ca să vadă şi ucenicii Tăi lucrurile pe care le faci. Căci nimeni nu lucrează în ascuns, când caută să se facă cunoscut. De le faci acestea, arată-Te pe Tine lumii. Căci nici fraţii Lui nu credeau în El*" (In 7, 3-5)

Cei socotiţi fraţi ai Mântuitorului nu cunoşteau încă pe Dumnezeu-Cuvântul sălăşluit în Sfântul Lui trup.[830] Nici nu ştiau, în acel timp când spuneau acestea, că S-a făcut om. De aceea au încă păreri josnice despre El şi-şi închipuie lucruri mai modeste decât ale harului şi ale înălţimii mai presus de toate, ce-I erau proprii, nevăzând în El nimic mai mult ca la alţii. Şi, amăgiţi de părerile de obşte cu privire la El, socoteau că El

[829] Nu din frică Se ferea în acel timp Hristos de moarte, căci aceasta ar fi însemnat că Însuşi ipostasul dumnezeiesc, Care trăia cele omeneşti şi Care toate le poate, avea în Sine o slăbiciune. Ci Se ferea să-Şi înceteze lucrarea printre oameni, înainte de a-i convinge deplin pe unii dintre ei (pe Apostoli, în primul rând) despre Dumnezeirea Lui, pentru ca ei să poată propovădui aceasta cu deplină convingere şi să poată spune cât mai multe învăţături şi fapte ale Lui, care-L dovedeau ca Dumnezeu. Aceasta o cerea iconomia mântuirii. Pe Apostolii Săi şi i-a ales din Galileea neamurilor, sau dintre oameni care nu erau prea străini de neamuri şi prea dispreţuitori ai lor. Aceasta se spune şi prin afirmaţia că S-a răstignit cu faţa către Galileea neamurilor, de la miazănoapte. Căci pe ei vedea că-i poate convinge să înţeleagă jertfa Lui ca fapta iubirii lui Dumnezeu faţă de oameni, care merge până la moartea pentru ei.

[830] Aceştia nu puteau fi fraţi de sânge ai lui Hristos. Căci erau prea necunoscători ai tainei Lui. De aceea, nu pot să se socotească nici ei înşişi fraţi ai Lui. Ci erau socotiţi fraţi ai Lui de cei ce nu ştiau sau nu credeau că Hristos S-a născut din Fecioară şi că ea n-a avut alţi fii cu Iosif. Erau rudenii ale Lui. De aceea se spune în continuare că nu ştiau că El e Dumnezeu care S-a făcut om. Maica lui Iisus nu avea faţă de ei atâta apropiere ca să le spună taina aceasta. Ea îi lăsase şi pe alţi oameni în necunoştinţa acestei taine, până ce Hristos va dovedi prin faptele Lui minunate Dumnezeirea Sa. Nu risca nici ea, nici Iosif, să-i smintească vorbindu-le despre această taină, până când nu aveau temeiuri puternice să o creadă.

s-a născut cu adevărat şi din Iosif ca tată, nevăzând taina ascunsă a naşterii Lui.[831] Săvârşindu-se însă de către Hristos în Galileea, în mod ascuns, multe fapte minunate, ei Îl îndeamnă să dorească slava deşartă şi-L sfătuiesc să dorească admirația de la cei care le văd, ca pe un lucru mare, ca şi când El însuşi ar dori să-Şi pună în lucrare puterile în orice faptă numai pentru ca să apară ca vrednic de această admirație în fața celor ce le văd şi ca să Se acopere de laudele de la oameni, asemenea unora dintre cei obişnuiți să caute slava deşartă. Căci priveşte cum Îl sfătuiesc să se suie în Iudeea şi să săvârşească minuni mai ales în ea, nu ca ucenicii Lui să creadă în El, ci ca să vadă faptele pe care le face. În loc să Te faci cunoscut (pentru că aceasta înseamnă a te arăta), să nu lucrezi fapte mari în ascuns, de vreme ce poți face aceasta, o dată ce eşti în stare să le faci pe toate, Tu fugi de îndrăzneală. Dar numai aşa Te vei face cunoscut lumii şi mai vestit celor ce Te vor vedea.[832] Acesta era cuvântul acelora despre acestea. Dar preaînțeleptul Evanghelist mai adaugă şi că frații Lui încă nu crezuseră în El. De fapt ar fi fost un lucru dintre cele mai absurde să se coboare la cuvinte aşa de reci, dacă ar fi dobândit prin credință cunoştința despre Dumnezeirea Lui. Dar după ce vor crede în marea Lui taină, înțelegând-o,[833] se vor înălța la atâta binecredincioşie şi virtute, încât se vor face şi Apostoli şi vor dobândi o evlavie deosebită.[834] Ai şi aceasta prevestită prin glasul Proorocului. Astfel, fericitul Ieremia zice către Domnul nostru Iisus Hristos: „*Şi frații Tăi, în casa tatălui Tău, s-au lepădat de Tine. Şi aceştia au strigat şi s-au adunat împotriva Ta. Să nu te încrezi în ei, când vor grăi către Tine bune*” (Ier. 12, 6). Căci frații care, înainte de a crede, s-au lepădat şi, prin cele spuse de noi adineauri, au încercat să strige împotriva Lui, s-au adunat prin credință şi au grăit bune despre El, folosind altora şi luptând prin cuvintele despre credință. Cu multă prudență Proorocul, numind pe frați, adaugă în chip folositor „*casa tatălui Tău*”, ca nu cumva să se înțeleagă că sunt şi ei din fericita Fecioară, ci numai din tatăl Iosif.

„*Le zice lor Iisus: Vremea Mea încă n-a sosit.*
Dar vremea voastră este totdeauna gata” (In 7, 6)

Cuvântul lui Hristos este totdeauna umbrit. Căci aşa s-a scris despre El: „*Şi va fi omul care ascunde cuvintele Sale*” (Is. 31, 2). Iar că şi aceasta o făcea cu folos, cine din cei ce cugetă drept n-o va recunoaşte? Deci zice că nu era vremea îndrăznelii

---

[831] Cei socotiți frați ai lui Hristos se dovedeau ca nefiind cu adevărat frați ai Lui, nici măcar în sensul că ar fi fost fii ai lui Iosif. Din cuvintele de mai jos s-ar părea să rezulte că Sf. Chiril înclină să creadă că ei erau fii ai lui Iosif, dar nu ai Fecioarei, deci fii ai lui dintr-o căsătorie anterioară. Dar Sf. Chiril nu spune aceasta ca pe o părere a lui, ci o dă ca pe o interpretare posibilă a expresiei proorocului Ieremia „*casa tatălui Tău*”. Şi Proorocii se exprimă uneori vag. Dacă ar fi fost fii ai lui Iosif, cum s-ar fi dus Iosif numai cu Pruncul nou-născut şi cu Maica Lui în Egipt pentru un timp mai îndelungat, sau cum ar rezulta că s-a dus numai cu El şi cu Maica Lui în Ierusalim, la vârsta de doisprezece ani? Dacă ar fi totuşi adevărată părerea că „*frații*” lui Iisus nu au fost fiii lui Iosif, necredința lor în Iisus s-ar explica prin faptul că Iosif n-a îndrăznit să le vorbească de taina naşterii Lui, înainte ca ei să vadă faptele Lui minunate, ca să nu se smintească.

[832] Cei socotiți frați ai Domnului puneau accentul pe vederea faptelor Lui de către oameni. Să le vadă, ca să Te laude, ca să Te faci vestit. Nu înțelegeau că scopul lui Hristos nu era să Se facă vestit, ci să mântuiască pe oameni, să se convingă aceştia că El este Dumnezeu venit în trup, pentru ca să-i facă să creadă în Dumnezeu, Cel ce din iubire de oameni S-a făcut om, ca să le câştige credința şi iubirea. Şi puterea Lui dumnezeiască nu se cunoştea numai prin vederea faptelor Lui minunate, ci şi prin auzirea directă sau prin alții a cuvintelor Lui şi a faptelor Lui. Căci şi convingerea celor ce le-au auzit şi văzut şi care le spun cu credință altora era o dovadă a Dumnezeirii Lui.

[833] A crede în cele tainice înseamnă a le înțelege, şi viceversa. Credința nu e contrară înțelegerii şi nici înțelegerea nu se dispensează de credință, înțeleg viața spirituală a semenului crezând în taina lui şi cred în taina lui când o înțeleg. Cu atât mai mult e valabil aceasta despre Dumnezeu, suprema existență personală sau interpersonală.

[834] Cei socotiți frați ai lui Hristos, adică rudeniile Lui, au ajuns după o vreme Apostoli ai Lui, ca „*Iacob, fratele Domnului*” (Gal. l, 19), care a fost episcop al Ierusalimului.

nestăpânite, dar nici a arătării Sale către toți în mod neacoperit, cugetarea iudeilor nefiind încă coaptă spre înțelegere, ca să poată primi fără mânie şi furie cuvintele Sale. Dar timpul nu îngăduie, zice Iisus, nici să Mă fac cunoscut lumii în întregime, iudeii nefiind căzuți cu totul din har. Dar nici nu s-au pornit încă atât de nebuneşte împotriva Mea, ca să trebuiască să Mă strămut la alții.[835] Deci spune că din pricina acestora încă n-a sosit vremea Lui, dar este prezent şi gata totdeauna pentru aceia. Căci spune că celor din lume le este îngăduit să facă tot ce socotesc, neîmpiedicându-i nici o lege, căci iconomia momentului îi cheamă şi îi sfătuieşte spre împlinirea a ceea ce le este de folos în acel moment, sau spre neîmplinirea a ceea ce nu le este de folos.[836] Altfel spus, celor ce au ales viața în lume le este lăsată o viețuire eliberată de oboseala vreunor griji, ca să le îngăduie continuu un timp spre cele mai dulci plăceri, către care doresc să se îndrepte cei ce voiesc.[837] Dar lucrurile, fiind supuse în mod necesar rosturilor lor, timpul nu poate fi folosit întreg spre a se face cele ce se cuvin, ci numai ceea ce se potriveşte fiecărei fapte din cele săvârşite, precum cere firea lucrului. Însă Cel ce Şi-a ales să viețuiască în mod absolut nu are nimic de felul acesta.[838] Dar oamenilor, trecerea spre cele prin care vor să se îndrepte le lasă totul la dispoziție.[839]

„*Pe voi lumea nu vă poate urî, dar pe Mine Mă urăşte, pentru că Eu mărturisesc despre ea, că faptele ei sunt rele*" (In 7, 7)

Mântuitorul îi dezvăluie cu multă delicatețe pe frați că cugetă încă lumeşte şi le dă oarecum un al doilea răspuns, unit cu meşteşug cu primul, prin care îi arată nu ca necunoscând cine este El după fire, ci ca atât de lipsiți de iubirea față de El, încât aleg să trăiască o viață plăcută celor din lume, cum nu se cuvine, şi nu o viață în virtute. Căci ar fi fost cu adevărat un lucru dintre cele mai absurde să grăiască cele ce conveneau tuturor celorlalți, nearătând nici o şovăială în privința aceasta. De aceea, celor ce socotesc că sunt frați li se dăruiesc într-o măsură mai mare, ca să se folosească de cele pe care ar trebui să le învețe de la Dăruitorul înțelepciunii. Acesta este un obicei al lui Hristos. Căci, numai folosindu-Se de prilejuri oportune, le țese ascultătorilor bogate învățături. Astfel, cel înrudit, zice, e plăcut pururea oricui, şi identitatea modului de viețuire îi uneşte în chip minunat în aceeaşi dispoziție. „*Lumea pe voi nu vă urăşte*," căci cugetați

---

[835] Nu sosise vremea ca unii dintre iudei să-L primească cu deplină înțelegere spre a-L mărturisi altor neamuri, nici ca alții să meargă cu furia lor împotriva Lui aşa de departe, încât să trebuiască să meargă la neamuri, care îl vor primi mai uşor, impresionați de faptele Sale.

[836] Omul de rând poate face în orice moment ceea ce se cere pentru a creşte spiritual în Hristos. Dar Hristos, având să împlinească faptele mântuitoare unice pentru toți, în ordinea în care le era de folos, nu putea să nu țină seama de această ordine. El trebuia să-i învețe întâi pe oameni despre Dumnezeirea Sa, despre faptul venirii Sale ca om în lume, şi apoi să Se lase răstignit, pentru a pecetlui cu cea mai mare faptă de iubire opera Sa mântuitoare, faptă urmată de biruirea morții prin înviere, ca dar suprem pe care îl dă lumii prin întruparea Sa. Deci nu disprețuind pe oamenii de rând spune Hristos că timpul Lui încă n-a sosit, dar al lor este pururea de față, ci arătând din nou că El este, prin faptele şi învățătura Lui, izvorul mântuirii lor, iar lor le este dat tot timpul binevenit spre mântuirea lor.

[837] Dar timpul e totdeauna disponibil nu numai pentru cei ce voiesc să se folosească de el pentru a creşte în Hristos, ci şi pentru cei ce voiesc să se folosească de el spre plăceri. Timpul e adaptat libertății omului. Acesta îl poate folosi în moduri felurite şi contrare. Având libertatea să se folosească de timp în moduri felurite şi contrare, omul e şi o ființă responsabilă.

[838] Dar nici oamenii de rând nu se pot folosi deodată de toate lucrurile, o dată ce fiecare lucru îşi are rostul lui. Aceasta îl sileşte pe om să aleagă să se ocupe de un lucru sau de altul, de o dorință sau de alta. Deci nici timpul nu poate fi folosit în întregime pentru toate, ci trebuie ales un moment pentru un lucru, altul pentru alt lucru. Iar alegerea fiecărui moment pentru fiecare lucru rămâne la latitudinea omului. Pentru Hristos însă, Care Şi-a ales o viețuire cu un rost absolut, aceasta nu e valabilă. Pe de o parte, El Şi-a ales liber timpul şi folosirea lui. Pe de alta, El nu alege să facă aceasta acum. Pe de o parte S-a supus timpului, pe de alta Şi 1-a dat şi îl foloseşte ca pe un întreg.

[839] Oamenii nu pot împlini fapte de o valoare absolută în fiecare clipă, ca Hristos. Dar ei au libertatea să treacă de la o faptă la alta, pe când Hristos nu poate face aceasta. Nu trece la moarte înainte de vreme.

cele ale ei. „*Dar pe Mine Mă urăşte*,” nesuportând cu plăcere să fie învinuită de Mine pentru relele ei.[840] Deci voi veți merge fără pericol la această sărbătoare, pe când Eu, nu.[841] Căci voi grăi deschis şi, fiind de față, voi spune cele de folos şi învinuirea va fi aspră şi cumplită pentru cei iubitori de plăcerile lumeşti, aprinzând mânia celor ce nu primesc cuvântul care i-ar putea înțelepți.

Domnul ne aduce folos şi prin aceste cuvinte. Şi, de fapt, nu e de folos mustrarea fără o dreaptă judecată, nici să se osândească toți cu asprime, ci să se țină seama de ceea ce s-a scris: „*Nu învinui pe cei răi, ca să nu te urască*” (Pilde 9, 8). Căci ura e păgubitoare. De aceea trebuie să vorbim, după cum s-a scris, mai degrabă la urechile celor ce ascultă (Pilde 9, 9). Căci lumea este iubitoare de păcate, iar Domnul e îndreptător al celor ce nu se cade să fie săvârşite. Iar îndreptarea se cuvine să fie făcută de multe ori prin certare. Căci păcatului i se pune capăt prin certarea celor care-L iubesc şi mustrarea răutății înseamnă lovirea celor ce o practică. Când, deci, necesitatea cheamă pe învățător şi modul vindecării porunceşte să se recurgă la mustrări, cel îndrumat fără voie prin ele se supără. Şi atunci odrăslesc relele, desigur relele din ură. De aceea zice Mântuitorul că este urât El de lume, care nu poate primi îndemnul împreunat cu mustrarea, când se cuvine să se facă aceasta spre folosul ei. Căci mintea stăpânită de plăcerile rele se supără de cuvintele care îndeamnă în vederea cuminţirii. Acestea le spune Mântuitorul fără să nege cu totul o călătorie viitoare la Ierusalim, nici să renunțe la mustrările ce vor fi folositoare celor ce păcătuiesc, ci cugetând să facă la timpul cuvenit şi acestea împreună cu altele. Şi e de notat că spune şi ucenicilor Săi să facă aceasta. Căci îi mângâie şi-i învață să nu se revolte de cele ce li se vor întâmpla când îl vor propovădui pe El lumii şi vor avea de suferit zeci de mii de încercări: „*Căci dacă ați fi,* zice, *din lume, lumea ar iubi ceea ce este al ei. Dar pentru că nu sunteți din lume, lumea vă urăşte*” (In 15, 19). Iar lume numeşte în acestea nu zidirea văzută, ci mai degrabă pe cei ce cugetă cele din lume,[842] pe cei care nu iubesc pe cei asemenea, socotind-o loc aspru de ciocniri între oameni şi mediu al duşmăniei, iar lumea le este înrudită celor ce sunt uniți cu urățenia moravurilor şi au purtări rele, şi ei o prețuiesc.

„*Voi suiți-vă la praznic. Eu nu Mă sui la praznic,*
pentru că timpul Meu încă nu s-a împlinit” (In 7, 8)[843]

Domnul arată limpede că nu voieşte să țină sărbătorile iudeilor (împreună cu iudeii), sau să meargă împreună cu ei, ca să participe împreună la bucuria de umbre. Căci ceea ce spune către puțini, socotiți ca frați, se întinde virtual la tot neamul lui Israel. Fiindcă nu va spune cineva că Iisus n-a voit să fie cu frații Săi din pricina lor, o dată ce Se arată fiind cu ei în Galileea. Şi e de presupus că nici pentru că era bănuit de

---

[840] De câte ori nu laudă şi astăzi reprezentanții de frunte ai lui Hristos pe cei ce fac cele rele, în loc să-i mustre pentru ele, chiar dacă susțin necredința şi promovează răul (scriitori atei, oameni cu mare putere în cele lumeşti)? Aceasta, din frica de a-şi pierde avantajele, sau din dorința de-a fi şi ei lăudați de aceia, de-a nu fi urâți de ei.

[841] E vorba de Sărbătoarea Corturilor, la care „frații" lui Iisus Îl îndeamnă să meargă. Iisus le spune că ei pot merge fără pericol acolo, pentru că vor lăuda pe conducătorii iudeilor, pe când El ar risca să fie ucis înainte de vreme opunându-le acelora adevărul, adică criticând pe față necredința lor.

[842] Lumea, în sens rău, cum e văzută aici, nu e creația ca operă a lui Dumnezeu, ci lumea văzută şi considerată ca singura realitate. Deci e lumea care nu e văzută ca mediu transparent al prezenței lui Dumnezeu, făcută ca prin ea să vedem şi să înaintăm spre Dumnezeu. E lumea de care ne alipim în exclusivitate, lumea care nu e folosită cu mulțumire către Dumnezeu şi ca mijloc de-a ne ajuta unii pe alții şi de-a spori în cunoaşterea lui Dumnezeu, ca Făcător minunat al ei, în scopul creşterii noastre în iubirea față de El şi de semenii noştri. Dacă nu o vedem ca mijloc de-a spori în unitatea în Dumnezeu, ne devine loc şi pricină de luptă, în care fiecare doreşte să aibă din ea mai mult ca alții.

[843] Mântuitorul declară aici că încă nu s-a împlinit tot timpul pe care şi 1-a dat pentru învățarea lumii că El este Fiul lui Dumnezeu venit în ea pentru mântuirea ei.

mulți din acelaşi neam şi din aceeaşi casă după trup.[844] Deci e vădit că, deoarece prin frați se indică tot neamul iudeilor, Hristos ocoleşte să țină praznicul împreună cu ei, după cum s-a spus printr-unul dintre Sfinții prooroci: „*Urât-am, lepădat-am praznicele voastre şi nu simt nici o plăcere pentru adunările sărbătorilor voastre, pentru că, de veți aduce arderile de tot şi jertfele voastre, nu le voi primi şi la prinosurile voastre spre mântuire nu voi privi. Strămută de la Mine ecoul cântărilor tale, căci uneltele cântărilor tale nu le voi auzi*" (Amos 5, 21-23). „*Căci Duh este Dumnezeu şi cei ce se închină Lui se cade să se închine în Duh şi adevăr*," după cuvântul Mântuitorului (In 4, 24). Iar fiind Duh, cu dreptate are plăcere de cinstiri şi daruri duhovniceşti, al căror chip erau jertfele de boi şi de viței şi aducerile de tămâie, de faină, de vin şi untdelemn, poruncite de Lege, care vestesc prin forme văzute multele feluri de virtuți ale închinătorilor în Duh. Voi deci, zice, care iubiți încă umbra şi cugetați în chip mai îngroşat şi iudaic despre acestea, suiți-vă la sărbătoarea în umbre şi în chipuri. Dar Mie nu-Mi este plăcut să prăznuiesc astfel. Nu Mă sui la acest praznic care e în chipuri şi forme. Pentru că nu văd nimic plăcut în el, ci aştept timpul sărbătorii adevărate, timp care încă nu s-a împlinit. Şi atunci voi fi cu cei ce-Mi urmează, bucurându-Mă în lumina Sfinților şi strălucind la culme din Mine slava Tatălui.[845] Iar timpul îl numeşte al Său.[846] Şi a Lui era sărbătoarea şi El este Căpetenia prăznuirii. Căci Lui I-o atribuia şi fericitul Osea, zicând celor ce disprețuiau evlavia față de Dumnezeu şi nu puneau nici un preț pe voința de-a se remarca în cele bune: „*Ce veți face în ziua prăznuirii şi în ziua sărbătorii Domnului*?" (Osea 9, 5). Căci cei care ați refuzat să vă întemeiați pe virtute şi nu aveți haina luminoasă a iubirii față de Dumnezeu, ce veți face în ziua sărbătorii, cum veți intra la praznicul dumnezeiesc şi ceresc, sau cum nu vă va scoate cu dreptate Stăpânul Cinei din ceata strălucitoare a celor aleşi, zicând: „*Prietene, cum ai intrat aici, neavând haină de nuntă*" (Mt. 22, 12)? înrudit cu acestea, având acelaşi înțeles, este şi ceea ce se spune la Proorocul Zaharia: „*Şi va fi că toți câți vor rămâne din toate neamurile care au venit spre Ierusalim, se vor sui în fiecare an să se închine Împăratului, Domnului Atotțiitorul şi să prăznuiască sărbătoarea corturilor*" (Zah. 14, 16). Zice că se vor sui cei ce au rămas la închinarea marelui Împărat şi spre împlinirea sărbătorii corturilor. Căci, deşi au fost mulți chemați prin har, cei ce se vor sui la cetatea de sus nu vor fi mulți. „*Căci puțini sunt cei aleşi*," după cuvântul Mântuitorului (Mt. 20, 16), se înțelege cei primiți din orice neam. Iar spunând că se vor sui să se închine, nu vorbeşte de slujirea cea după Lege, ci de cei ce aduc închinarea în duh, sau de cei ce prăznuiesc

[844] Iudeii de la Ierusalim, voind să-L vadă pe Iisus ca om de rând, ar fi putut scoate un argument pentru aceasta din faptul de a-L vedea împreună cu cei socotiți frați ai Lui. Poate de aceea El rânduieşte ca ei să se facă Apostoli ai Lui numai după ce, prin învierea Sa, se putea dovedi că El este Dumnezeu, deci S-a putut naşte din Fecioară, nefiind ei frați ai Săi după trup.

[845] Sărbătoarea e lumină spirituală. Dar izvorul acestei lumini e Dumnezeu-Tatăl, lumină comunicată şi Fiului prin naştere, şi Duhului prin purcedere. Lumina desăvârşită e proprie Sfintei Treimi, fiind în acelaşi timp iubirea desăvârşită. Fiul va umple după înviere şi firea Sa umană de această lumină. Deci, după înviere, ea va străluci şi din El ca om, împărtăşindu-se de ea şi Sfinții prin unirea cu El, care culminează în iubire. Va fi o singură lumină şi o negrăită sărbătoare, care va iradia din Fiul făcut om şi înviat şi totodată din Sfinții uniți cu El. Această sărbătoare va copleşi atât de mult timpul, că acesta nu se va mai simți ca atare. Bucuria iubirii va face să nu se mai aştepte cu nerăbdare viitorul, deci nu se va mai simți nerăbdarea şi neîmplinirea, proprii timpului. Timpul va fi împlinit prin şi în veşnicie. Sărbătorile creştine au o transparență pentru sărbătoarea veşnică din cer, repartizându-se pe zile, sub timp, acea veşnică sărbătoare în care sunt retrăite în lumină şi în mod concentrat toate cele realizate de Hristos, şi, în El, şi de Sfinți în viața pământească. Transparența se datorează faptului că Dumnezeu-Cuvântul, făcându-Se om, a venit şi a rămas şi după înviere într-un anumit fel în lume, împreună cu Sfinții Săi, aşa cum a arătat pe Tabor.

[846] Timpul lui Hristos, sau timpul asumat de El împreună cu firea Sa omenească, se împlineşte în veşnicie. Sau numai El îşi împlineşte, sau îşi duce timpul Său în veşnicie. Numai unindu-ne cu El, Omul trecut în veşnicie, trecem şi noi în veşnicie. Fără El, trecem în îngustimea şi uscăciunea morții spirituale. Aceasta fiind o nesfârşire a nemulțumirii, e o altfel de veşnicie, o veşnicie înrudită cu timpul chinuitor, fără de sfârşit, trecutul fiind trăit cu nesfârşit regret, şi viitorul, cu teamă continuă.

sărbătoarea cea adevărată a corturilor, cântând cu dulceață ceea ce se spune în Psalmi: „*Binecuvântat* este *Domnul, că a auzit glasul rugăciunii mele. În El a nădăjduit inima mea şi am fost ajutat şi a înflorit trupul meu*" (Ps. 27, 8-10).[847] Iar trupul înfloreşte şi revine din nou la viață prin Hristos. Căci El ni s-a făcut începutul învierii şi uşa fixării cortului.[848] Aceasta e ceea ce s-a spus printr-unul dintre Sfinții prooroci: „*Voi ridica cortul lui David cel căzut*" (Amos 9, 11). Căci trupul lui Hristos din sămânța lui David e primul cort căzut care a fost ridicat la nestricăciune prin puterea lui Dumnezeu şi Tatăl.[849] Aceasta s-a spus către iudei despre El printr-unul dintre Apostoli: „*Pe Acesta, fiind dat, după sfatul cel rânduit şi după preştiința lui Dumnezeu, luându-L voi şi pironindu-L prin mâna celor fără de lege, L-ați omorât. Pe Acesta Dumnezeu L-a înviat, dezlegând durerile morții, întrucât nu era cu putință ca El să fie ținut de ea*" (Fapte 2, 23-24). Şi iarăşi: „*Dumnezeu L-a înviat pe Acest Iisus, ai Cărui martori suntem noi*" (Fapte 2, 32). Dar nu e nici o greutate să cunoaştem că e obiceiul Sfintei Scripturi să numească David chiar pe Hristos cel din David după trup.[850]

„*Acestea spunându-le, a rămas în Galileea. Dar după ce frații Săi s-au suit la praznic, S-a suit şi El, dar nu pe față, ci pe ascuns*" (In 7, 9-10)

Prigonit în ținutul iudeilor, Hristos zăboveşte în Galileea, umblând cu plăcere şi cu multă siguranță prin ea, fiind mai plăcut celor ce-L socoteau Dătător de lege, deşi mulțimea neamurilor de acolo era foarte lipsită de învățătură, pentru rătăcirea care o stăpânea încă. În aceasta se arată atât iubirea dreaptă a Lui față de neamuri, cât şi depărtarea justificată a Lui de cei din Israel. Căci cum nu era să aibă această simțire Cel ce cunoaşte toate înainte de facerea lor, încât să învrednicească de iubirea dumnezeiască Biserica dintre neamuri, chemată astfel îndată la credința în El, iar cetatea Ierusalimului să o respingă şi să o lepede cu dreptate El, despre Care se spune înainte de timpul venirii Sale că poftea frumusețea ei, după cuvântul Psalmistului (Ps. 44, 13), iar, pe de altă parte numea încăpățânată cetatea Ierusalimului, desfrânată şi adulteră şi altele de felul acesta? Căci spune foarte clar prin Proorocul Iezechiel către ea: „*Pentru aceea, desfrânato, auzi cuvântul Domnului*" (Iez. 16, 35). Iar prin Ieremia o ceartă ca pe o desfrânată, zicând: „*Precum nu este credincioasă femeia soțului ei, aşa nu M-a băgat pe Mine în seamă casa lui Israel, zice Domnul*" (Ier. 3, 20). Deci, precum prin preştiința făgăduinței Sale dumnezeieşti, a văzut frumusețea Bisericii dintre neamuri, dar şi urâțenia din răutate a Sinagogii iudaice, tot aşa pe cea dintâi o iubeşte cu anticipare şi o introduce în casa Sa, ca pe o Mireasă în cămara de nuntă, iar pe cealaltă o respinge, având să dea fiecăreia ceea ce i se cuvenea în mod demn la timpul potrivit. Căci nu le dă nici celor din Israel deplin pedeapsa înainte de vreme, nici nu Se dăruieşte pe Sine în întregime Galileii înainte de crucea mântuitoare. Numai atunci va avea să facă aceasta cu dreptate din pricini binecuvântate, despărțindu-Se de iubirea față de iudei. Spunând

[847] Corturile adevărate sunt trupurile oamenilor, devenite temple ale lui Dumnezeu. Iar cortul cel dintâi şi pilduitor este trupul Domnului. Trupul omului înfloreşte când, devenind templu al lui Hristos, se umple de strălucire spirituală. Dar mai ales înfloreşte când, unit cu Hristos, învie, umplându-se de lumină. La iudei se prăznuia ca chip al întrupării Domnului sărbătoarea „fixării sau alcătuirii cortului".

[848] Hristos ni S-a făcut uşa cortului restabilit, înțelegând aici prin cort, sau templu, totalitatea trupurilor înviate. Prin Hristos cel înviat vom intra toți la înviere.

[849] Se spune că a fost ridicat la înviere, deci şi la nestricăciune, de Dumnezeu şi Tatăl, pentru a se arăta că nu prin puterea umanității Sale a înviat Hristos, ci prin puterea Dumnezeirii Sale, care e una cu a Tatălui, sau o are Fiul ca putere prin naşterea din Tatăl.

[850] Şi Hristos însuşi ca om, sau după trup, este cort al Său, ca Dumnezeu, cum este şi David cort al lui Dumnezeu, dar nu al său, căci el nu e totodată Dumnezeu, ca Hristos. Fiul lui Dumnezeu lucrează prin firea umană ca prin firea Sa proprie, pe când în David lucrează împreună cu David, cum lucrează în orice om. În orice om în care e prezent Hristos, lucrează doi. În Hristos lucrează unul. Deşi în El voia omenească e deosebită de cea dumnezeiască, e tot a Fiului lui Dumnezeu, deci nu I se poate opune, deşi Fiul lui Dumnezeu ține seama de ea şi Se bucură de acordul ei.

deci că nu Se va sui la această sărbătoare, dar îngăduind fraților Săi să facă aceasta dacă voiesc (prin aceasta confirmând că timpul Său încă n-a sosit), El suindu-Se după ei, nu Se arată spunând unele şi făcând cele contrare celor spuse. Aceasta ar fi însemnat să mintă, deşi s-a spus că nu s-a aflat nicidecum vicleşug, adică minciună în gura Lui (Is. 53, 9). Deci a voit să facă ceea ce a promis înainte.[851] Căci nu Se suie pentru a prăznui împreună, ci mai degrabă ca să sfătuiască şi să îndemne.[852] Şi, deoarece sosise spre a mântui, îi va învăța lucrurile care îi vor urca la viața veşnică.[853] Că acesta era scopul Lui se arată clar prin faptul că nu voieşte să meargă împreună cu cei ce se suie, dar totuşi Se suie în mod ascuns, neparticipând pe față la veselia celor ce mergeau la prăznuire. Căci, la sfârşit, când S-a suit la patima mântuitoare, nu S-a suit în mod ascuns, ci călare pe asin, ca chip al noului popor, iar mulțimea de copii, mergând înainte fără număr, împlinea chipul poporului ce se va naşte, despre care s-a scris: „*Poporul ce se zideşte va lăuda pe Domnul*” (Ps. 101, 19).[854] Iar copiii ce mergeau înainte strigau: „*Binecuvântat este Cel ce vine în numele Domnului. Osana întru cei de sus*!” (Mt. 21, 9). Deci, prin faptul că Se suie pe ascuns, Hristos arată că n-a venit la Ierusalim nicidecum pentru o împreună prăznuire cu ei, ci mai degrabă ca să le vorbească. Căci precum am apucat să vă spun mai înainte, Hristos încă nu Se desparte cu totul de Israel, înainte de-a fi fost predat morții. Şi se arată făcând aceasta în mod cuvenit. Iar spusa că nu se va sui, dar după aceea nerenunțarea la a se sui, le vei afla ca lucrul împlinit al unui chip redat în cartea numită Ieşire. Căci prea dumnezeiescul şi prea sfințitul Moise a petrecut în munte cu Domnul Dumnezeu, aşteptând Legea ce i se va da de El. Iar Israel, dispreţuind slujirea lui Dumnezeu, şi-a făcut în pustie un vițel. Dar Dătătorul Legii Sa mâniat cu dreptate pentru aceasta, mustrând uşurătatea celor ce s-au abătut atât de repede spre cele ce nu se cuveneau. Şi, amenințându-i că-i va pierde, a zis la sfârşit către sfântul Moise: „*Mergi de aici tu şi poporul tău, pe care l-ai scos din Egipt, şi suie în pământul pe care M-am jurat să-l dau luiAvraam, lui Isaac şi lui Iacob, zicând: Seminției voastre îl voi da pe el. Şi voi trimite înaintea feței tale pe îngerul Meu*” (Ieş. 33, 1-2). Apoi Moise zice către El: „*De nu vei merge Tu însuți împreună cu mine, să nu mă scoți pe mine de aici.*

---

[851] Se arată concret că faptele lui Iisus erau legate prin voia Lui de momente mai înainte hotărâte ale timpului, sau de împrejurări care le puteau face cât mai folositoare. El hotărâse de mai înainte când va săvârşi anumite fapte ale Sale, pentru că ştia de mai înainte împrejurările în care va fi folositor să le facă. Prin aceasta nu Se arată lipsit de libertate, ci îşi arată preştiinţa Sa, hotărând în mod liber faptele Sale în funcţie de preştiinţa Sa şi de istoria care este prevăzută ca un întreg şi folosită ca atare de prestanța Sa. Omul de rând nu preştie împrejurările viitoare şi deci trebuie să hotărască fapta sa în funcţie de fiecare clipă, nu în funcţie de întreaga istorie, pe care n-o cunoaşte, ci după judecata pe care i se pare că i-o recomandă clipa prezentă ca fiind mai dreaptă, sau stăpânit de un impuls mai puternic în acea clipă. De aceea, de faptele lui nu depinde putinţa de mântuire a tuturor. Deci omul poate să-şi schimbe hotărârea pe care a anunțat-o, sau poate să şi mintă, promiţând una, dar făcând alta. Prin aceasta nu periclitează mântuirea tuturor. Dumnezeu nu poate minţi. Dar aceasta nu înseamnă îngustarea libertăţii Sale, căci El a hotărât faptele Sale liber, în funcţie de preştiinţa Sa şi de folosul maxim al faptelor hotărâte de mai înainte şi săvârşite conform acestei hotărâri.

[852] Iisus e mai presus de sărbătorile Legii, care sunt lipsite de transparenţa lui Dumnezeu prin ele. El este, ca Dumnezeu prezent în trup, cea mai deplină sărbătoare. De aceea merge la Ierusalim, oarecum după ce merg iudeii la sărbătoarea lor, arătând că sărbătorile lor sunt numai nişte chipuri anticipate ale prezenţei Lui ca suprema sărbătoare, deci ca să-i cheme pe iudei la Sine.

[853] Sărbătoarea, ca prezenţă a lui Dumnezeu cel prezent în oameni, e totodată viaţa fără lipsuri, fără tristețea produsă de aceste lipsuri şi de perspectiva morţii care o aşteaptă. Sărbătoarea creştină, ca prezenţă a lui Dumnezeu venit în ea ca Hristos cel înviat, e trăirea veşniciei pe pământ, în mod anticipat, şi în viața viitoare, în mod real.

[854] La intrarea în Ierusalim începe sărbătoarea în jurul lui Dumnezeu cel întrupat, sau ea e într-un fel chipul sărbătorilor creştine. Iisus este purtat ca un Stăpân al păcii de asinul ce reprezenta poporul ce I se supune, şi înaintea Lui merge mulţimea celor născuţi, ca prunci spirituali, la viaţa nouă. Dar în mod descoperit merge nu numai spre Ierusalim, ci şi spre crucea de pe Golgota, şi chiar pe cruce stă descoperit. Intrarea descoperită în Ierusalim e numai începutul suirii descoperite la crucea de pe Golgota. Prin intrarea în Ierusalim arată totodată la ce sfârşit va duce crucea Sa. În cruce e începutul sărbătorii, adică în jertfa Sa pentru oameni. Prin ea învinge moartea, sau trece la înviere, ca la adevărata sărbătoare.

Şi cum se va şti adevărul, că am aflat har înaintea Ta, eu şi poporul Tău, de nu vei merge împreună cu noi? Şi a zis Domnul către Moise: Îţi voi împlini şi acest cuvânt, pe care 1-ai spus. Căci ai aflat har la Mine" (Ieş. 33, 15-17).

Vezi cum, supărându-Se pe apostazia lui Israel, afirmă că nu Se va sui cu ei în pământul făgăduinţei, dar spune că va trimite împreună cu ei un înger? Dar, din grijă faţă de Moise şi pentru amintirea părinţilor, iertându-i, le făgăduieşte iarăşi că va merge împreună cu ei. Refuzând deci să prăznuiască împreună cu iudeii, pentru că erau mândri, dispreţuitori, respingând cinstirea lui Dumnezeu, ca aceia prin facerea viţelului, nu stăruie în pedepsirea celor ce Lau supărat, ci, împlinind mai degrabă făgăduinţa făcută sfinţilor lor părinţi, Se suie ca să-i înveţe şi să le predea învăţăturile trbuincioase mântuirii, nelăsând unui înger această slujire, aşa cum n-a făcut nici atunci, ci făcându-Se mai degrabă El însuşi lucrător spre mântuirea celor nemulţumitori.[855]

„*Deci iudeii Îl căutau la praznic şi ziceau: Unde este Acela*?" (In 7, 11)

Iudeii îl căutau pe Iisus nu pentru ca, aflându-L, să creadă. Căci, prevenind căutarea lor, li S-a arătat El însuşi pe Sine, după spusa Lui: „*M-am făcut aflat celor ce nu Mă căutau şi M-am arătat celor ce nu întreabă de Mine*" (Is. 65, 1). Dar din multa lor fărădelege, rostogolindu-se în deşartă căutare a elinilor, râvneau mai mult cele obişnuite acelora decât cele prin care se cuvenea să strălucească datorită harului de sus.[856] Căci acei dintre elini ce socoteau că sunt înţelepţi, fiind plini de înţelepciunea lumească şi demonică, se pierdeau în lungi şi plictisitoare speculaţii şi, învârtindu-se în cercuri de teorii deşarte şi ţesând adevărul, sau ceea ce e bun şi drept prin fire, ca o pânză de păianjen, precum s-a scris (Is. 59, 5), se prefăceau a căuta ce este El după fire, şi-L închipuiau numai ca pe o umbră a adevăratei cunoştinţe. Rămânând astfel cu totul străini de gustarea virtuţii prin fapte şi goi de înţelepciunea de sus şi reală, se limitează la exerciţiile ce nu-i duc la nimic folositor, reduse fiind la simple cuvinte. Iar iudeii, la fel, fraţi şi vecini ai neştiinţei acelora, căutau pe Iisus nu ca, aflându-L, să creadă în El, cum L-a arătat firea lucrurilor, ci ca, refuzându-L prin multe defăimări, să aducă o flacără nestinsă asupra capetelor lor. Dar socotim că şi în alt mod îşi făceau cu totul deşartă căutarea lor. Ei se prefăceau numai că-L caută, socotind de fapt că nu este.[857] Fiindcă trebuia, ziceau, ca Făcătorul de minuni să fie prezent acelora ce prăznuiau, mai degrabă prin plăcerea ce le-o procura vederea Lui, decât prin folosul ce-l puteau avea din minunarea cu privire la El (ca Dumnezeu).[858] Îmbrăcaţi în slava cunoştinţei Legii şi socotindu-se nu puţin învăţaţi în Sfintele Scripturi, au uitat de cuvântul proorocesc, care sună aşa: „*Căutaţi pe Dumnezeu şi, dacă Îl aflaţi, chemaţi-L. Iar când Se apropie de*

[855] Hristos spune la început că nu Se va duce la sărbătoarea corturilor, totuşi Se duce la ea şi apare chiar „la mijlocul praznicului", învăţându-i despre adevărata sărbătoare la care îi vor trece sărbătorile Legii, de vor urma învăţăturii Sale. El nu-i părăseşte de tot până ce nu-L vor duce la cruce, având încă putinţa să-I urmeze învăţătura, sau să creadă în Dumnezeirea Lui. În afară de aceea, deşi după cruce părăseşte mulţimea lor, nu-i părăseşte pe toţi şi pentru totdeauna. Căci, propriu-zis, cei ce L-au primit dintre ei Îl vor propovădui neamurilor, şi mulţimea lor Îl va primi la sfârşitul istoriei, cum spune Sfântul Apostol Pavel (Rom. 11, 2-15). Aşa trebuie înţeles faptul că Hristos S-a dus în ascuns la Sărbătoarea corturilor şi totuşi S-a arătat chiar „în mijlocul ei".

[856] Îl căutau şi iudeii prin speculaţii filosofice, ca filosofii greci, în loc să se folosească de darul dat lor prin prevestirile revelate ale Proorocilor. Erau speculaţii care puneau preţ mai mult pe îndoieli despre caracterul personal al lui Dumnezeu şi despre putinţa Lui de-a Se face om prin iubirea faţă de oameni.

[857] Deoarece Iisus S-a arătat de fapt la sărbătoare în mod public, Sf. Chiril înţelege prin căutarea Lui de către iudei căutarea a ceea ce este El de fapt. Şi ei nu-L găseau drept ceea ce este de fapt, sau ca Dumnezeu întrupat, pentru că, în loc să se deschidă simplu realităţii Lui concrete, arătată în fapte minunate şi în puterea ce se răspândea din El celor lipsiţi de vicleşugurile unor speculaţii, se închideau realităţii, se închideau în aceste speculaţii, construind despre El teorii care se reduceau la vorbe neîntemeiate pe realitate.

[858] Iudeii voiau să-L vadă mai curând ca pe unul ce se bucura de sărbătoare împreună cu ei, decât ca pe unul ce îi chema la credinţa în El şi la o viaţă duhovnicească serioasă, rezultată din credinţa în El.

voi, să lase cel necredincios calea sa şi bărbatul cel fără de lege, sfaturile sale şi să se întoarcă la Domnul şi va fi miluit” (Is. 55, 6-7). Vezi că nu ajunge omului spre mântuire numai căutarea, ci trebuie ca, aflându-L pe Dumnezeu, să se întoarcă prin ascultare şi credinţă?[859] Aşa se putea mântui poporul neînvăţat şi greu de condus al iudeilor. Dar, deoarece rămâneau şi în această privinţă foarte neînţelegători, vor auzi pe drept cuvânt: „*Cum veţi spune voi: Suntem înţelepţi şi Legea lui Dumnezeu este cu noi? În deşert s-a făcut condeiul mincinos al cărturarilor. Ruşinatu-s-au înţelepţii, spăimântaţi, pierdutu-s-au. Ce înţelepciune este în ei? Pentru că au lepădat cuvântul Domnului*” (Ier. 8, 8-9). Căci cum nu L-au lepădat, neprimindu-L? Şi cum nu-L vor necinsti, neferindu-se să întrebe în chip neînţelegător despre El: „*Unde este Acela*?”[860] Căci este propriu celor ce dispreţuiesc şi celor ce nu voiesc să-L cinstească cuvântul „*Acela*,” deşi trebuia să se bucure la ei de o deosebită preţuire prin marile Lui fapte.[861]

„*Şi era multă sfadă despre El în mulţime. Unii ziceau că e bun, iar alţii ziceau: Nu, ci amăgeşte mulţimea*” (In 7, 12)

Totdeauna e greu de cunoscut şi anevoie de aflat binele. Şi e greu de dobândit de cei mulţi puterea de-a merge pe urmele frumuseţii lui. Dar mai ales e greu pentru cei neînvăţaţi şi neobişnuiţi cu oboseala înţelegerii şi pentru cei atraşi cu uşurinţă prin pornirile mai neraţionale ale gândurilor neînţelepte spre ceea ce li se pare lor mai plăcut. Căci nu caută să încerce ceea ce le este potrivit firii şi de aceea nu ajung niciodată la adevărata cunoaştere a realităţii, deşi Pavel ne îndeamnă ca pe schimbătorii de bani, să cercăm toate (I Tes. 5, 21), ca, prin cercetarea lor atentă, să ajungem la dobândirea a ceea ce ne este de folos. Să audă deci cei ce din multă necuminţenie nu se minunează de Iisus, ci socotesc că se cuvine să-L defaime fără grijă: „*Gustaţi şi vedeţi că este bun Domnul*” (Ps. 33, 8). Căci, precum cei ce prin gustare cunosc calitatea excepţională a mierii, şi primesc dintr-o foarte mică gustare simţirea a ceea ce caută, la fel, mergând spre cercarea scurtă a cuvintelor Mântuitorului, vor cunoaşte că e bun şi, aflând aceasta, se vor minuna de El.[862] Astfel, cei mai înţelegători dintre iudei îl apără şi rostesc judecata cea dreaptă despre El, prin consimţirea cu binele, recunoscând, cum se cuvine, că n-ar putea împlini cele al căror lucrător este numai Dumnezeu, dacă n-ar fi Dumnezeu prin fire, sau părtaş al lui Dumnezeu, şi de aceea bun. De aceea I se cuvine aprobarea în toate şi e recunoscut că e întărit prin harul de sus, chiar dacă n-ar fi Însuşi Hristos. Căci Dumnezeu este Domnul puterilor. Dar cei ce nu ostenesc să-L numească amăgitor pe Cel ce îndrumă pe cărarea nerătăcitoare a dreptăţii înoată în păreri foarte neraţionale şi sunt departe de adevăr. Să audă deci iudeul lipsit de minte: „*Vai celor ce zic răului bine şi binelui rău şi socotesc întunericul lumină şi lumina întuneric*” (Is. 5, 20).[863] Căci dispreţuirea binelui e acelaşi lucru cu primirea răului, şi respingerea

---

[859] Nu ajunge să ne convingem despre existenţa lui Dumnezeu prin argumente logice, ci trebuie să intrăm în comuniune cu El prin credinţă şi prin împlinirea în viaţă a poruncilor Lui.

[860] Dispreţuind cuvântul Domnului, Îl dispreţuiesc pe Domnul însuşi, Care este Cuvântul ca Persoană, sau izvorul cuvintelor adevărate. Cuvintele cărturarilor, care nu sunt de acord cu cuvintele Domnului, sunt cuvinte mincinoase.

[861] Neindicându-L pe Iisus pe nume, ci spunându-I „*Acela*,” îşi arată un fel de indiferenţă, sau de lipsă de respect faţă de El. Evitând să-L numească Iisus şi Hristos, arătau că nu voiau să creadă că El e Mântuitorul şi Unsul lui Dumnezeu, venit de la Dumnezeu, deci Fiul lui Dumnezeu cel întrupat.

[862] Hristos nu se putea şi nu se poate cunoaşte ca Dumnezeu prin speculaţii teoretice, ci prin experierea puterii cuvintelor. Căci în ele este El însuşi. Se cunoaşte că e bun, sau izvorul binelui, prin bunătatea ce se simte în cuvintele Lui. Toate ne îndeamnă la bunătate şi ne dau putere de-a ne face buni în faptele noastre, în istorie n-au fost cuvinte ale cuiva care să îndemne şi să dea atâta putere spre bunătate precum cuvintele lui Hristos. Iar această bunătate a cuvintelor lui Hristos şi deci bunătatea Lui n-au cunoscut-o decât cei ce le-au experiat aplicându-le in viaţa lor.

[863] Aceasta e minciună. Cei ce fac aşa nu văd pe Hristos ca bun, ci ca amăgitor spre rău. Şi negarea Lui o socotesc ca pe un bine. Această înlocuire a binelui prin rău este minciuna fundamentală: alegerea celor

îndreptăţită a celor rele e una cu refuzul de-a critica cele aflate în rândul celor bune, critică ce nu li se cuvine nicidecum. Căci s-a prezis şi vina pentru aceste defăimări ale celor bune. Căci s-a zis: „*Vai lor! Că s-au abătut de la Mine. Sunt ticăloşi, că au ales necredinţa în Mine. Eu i-am răscumpărat pe ei, iar ei au grăit împotriva Mea minciuni*" (Osea 7, 13).[864]

„*Totuşi, de frica iudeilor, nimeni nu vorbea de El pe faţă*" (In 7, 13)

Se murmura între iudei, dar, tot de frica iudeilor, se zice că nimeni nu putea vorbi de El pe faţă. Deci numeşte iudei mai ales pe căpeteniile iudeilor, dumnezeiescul Evanghelist neînvrednicindu-i, după cât mi se pare, de o indicare specială pe preoţi, sau pe alţii dintre aceştia, fiind stimulat de râvna pentru dreapta credinţă la supărarea faţă de aceştia, pe care, cu dreptate, Dumnezeu îi învinuieşte ca pe cei ce strică via spirituală. Căci zice prin Prooroci: „*Păstori mulţi au stricat via Mea, spurcat-au partea Mea, făcut-au partea Mea cea dorită pustie, neumblată, dispărut-a întru pierzanie*" (Ier. 12, 10-11). Căci cum nu vom socoti că a fost stricată cu adevărat via Stăpânului prin răutatea lor, o dată ce susţineau că consimţirea cu binele şi minunarea de ceea ce e cu adevărat minunat e un lucru greşit? Iar că aceasta pricinuieşte împreună cu altele o pedeapsă mai grea căpeteniilor iudaice, cine s-ar îndoi dintre cei ce cugetă sănătos? Căci iată, poporului îi este frică şi tremură de frica lor, fiindcă nu e îndrumat potrivit Legii, nici nu e învăţat să vieţuiască potrivit raţiunii cuvenite, deşi se supune cu multă râvnă celor ce li se poruncesc. Ca dovadă a acestei supuneri este frica lui. Deci era silit sau să se abată de la Lege, sau să ţină cu respect la cele ce erau socotite voite de Dătătorul legii. Astfel, nu îndrăznea nici măcar să laude binele, iar să-l voiască, nicidecum. Ba era silit să şi aprobe răul, potrivit voii acelora, şi să condamne ca fiind rău ceea ce e vrednic de laudă şi de admiraţie. Deci, precum un om care ştie să navigheze foarte bine şi şade la cârma corăbiei şi o are pe aceasta supusă, dacă o loveşte de stânci, se face vinovat de greşeală, sau precum cel ce e obişnuit să călărească şi călăreşte pe cai ascultători, putând să conducă mersul lor spre ţinta voită, prin mişcarea trupului duce roţile într-o piatră, nu va putea pune pe seama cailor pricina acestui fapt, ci mai degrabă pe seama sa, la fel, socotesc, învăţătorii iudeilor, având poporul nu numai ca pe cel care-i cinsteşte, ci şi ca pe cel călăuzit de ei prin frică, în mod greşit, în poruncile dumnezeieşti, vor plăti ei înşişi pentru pierderea tuturor. Că ei înşişi s-au făcut pricină a pieirii poporului, mărturiseşte proorocul Ieremia, zicând: „*Pentru că păstorii şi-au ieşit din minte şi pe Domnul nu L-au căutat, de aceea n-au înţeles şi toată turma s-a risipit*" (Ier. 10, 21).[865]

„*Iar la jumătatea praznicului, Iisus S-a suit în templu şi învăţa*" (In 7, 14)

Învăţătura Mântuitorului este sfântă. Căci unde în altă parte trebuia să I se audă

---

trecătoare în locul lui Dumnezeu Cuvântul întrupat e posibilă prin faptul că, pe lângă Dumnezeu, există şi creaţia, şi mulţi socotesc creaţia, care are şi ea bogăţia ei, ca suprema realitate.

[864] Minciuna cea mai mare şi mai primejdioasă este desconsiderarea lui Hristos, singurul care mântuieşte pe oameni, socotindu-L că nu poate face aceasta. Prin aceasta, omul îşi alege chinul morţii veşnice. Dispreţuirea lui Hristos este totuna cu refuzul vieţii veşnice. El ne aduce binele suprem, tot binele. Fiul lui Dumnezeu făcut om ne face şi pe noi fii iubiţi după har ai Tatălui ceresc ca izvor al vieţii nemărginite şi nesfârşite, Care e binele prin excelenţă.

[865] Nu toţi au timpul necesar şi capacitatea de-a se ocupa cu gândirea la Dumnezeu şi cu propovăduirea Lui. De aceea, toate religiile au păstorii, sau îndrumătorii lor. Însă aceştia au şi o mare răspundere pentru învăţarea poporului în cele privitoare la Dumnezeu. În credinţa creştină, care face dependentă viaţa veşnică a oamenilor de împlinirea voii lui Dumnezeu pe pământ, păstorii vor da răspuns la Judecata din urmă pentru pierderea fericirii veşnice de unii dintre cei pe care i-au păstorit, dacă aceasta li se va întâmpla pentru că n-au fost învăţaţi în ale credinţei în Hristos. De pierderea acelora se va resimţi şi soarta lor veşnică. Vor plăti pentru pierderea comunităţii spirituale, pentru risipirea ei, de care ar fi trebuit să aibă grijă.

glasul dumnezeiesc, dacă nu în locurile în care se credea că locuieşte Dumnezeu? Dumnezeu le cuprinde pe toate şi nu se poate cugeta circumscris de vreun loc, căci în firea Lui este cu desăvârşire neîncăput de cele create.[866] Vom socoti mai cuvenit ca El să sălăşluiască în Sfinţi şi vom cugeta că e mai plăcut firii dumnezeieşti să ni se facă auzită mai ales în locuri sfinţite. Iar ceea ce se înfăţişa celor vechi în chip şi umbră, Hristos strămută în adevăr. Căci zice Dumnezeu către sfântul grăitor Moise: „*Şi vei pune acoperământul împăcării deasupra, peste chivot şi vei pune în chivot mărturiile pe care ţi le voi da ţie. Şi Mă voi face cunoscut ţie de acolo şi voi grăi ţie de deasupra acoperământului împăcării, din mijlocul celor doi Heruvimi aflaţi peste chivotul mărturiei toate câte voi porunci ţie pentru fiii lui Israel*” (Ieş. 25, 21-22). Iar Domnul nostru Iisus Hristos apare la mijlocul praznicului, precum s-a scris (In 7, 14), venind ca Dumnezeu în locurile sfinţite şi închinate lui Dumnezeu, şi vorbeşte acolo poporului, deşi S-a suit pe ascuns, precum şi de pe acoperământul împăcării din cort se făcea pogorârea lui Dumnezeu pe ascuns, numai când venea timpul de-a vorbi. Dar precum atunci Dumnezeu vorbea numai lui Moise singur, aşa şi Hristos acum învăţa numai unicul neam al iudeilor şi vorbea numai unui popor, încă nefăcând harul comun tuturor neamurilor.[867] Şi foarte drept fericitul Evanghelist nu spune simplu că Hristos a venit, ci „*S-a suit în templu*”. Căci este un lucru înalt şi superior ultimei răutăţi intrarea în şcoala dumnezeiască şi petrecerea în locurile sfinte. Iar chipul de acolo a trecut la noi în adevăr. Căci Hristos era Cel ce a sfinţit tremplul.[868] Şi chip al acestui fapt a fost iarăşi Moise, care a uns cortul cu untdelemn sfinţit, precum s-a scris (Ieş. 40, 9), deşi trebuia mai bine să se sfinţească omul prin locurile sfinte, decât să le sfinţească el.[869] Căci nu se vede încă raţiunea adevărului în cele săvârşite ca şi chipuri, în care adevărul e arătat în umbre,[870] precum se poate vedea şi la Sfinţii prooroci. Căci unuia i s-a poruncit să se unească fără voie cu femeia desfrânată (Osea 1, 2), altuia să umble gol (Is. 20, 2), dar şi să doarmă pe coasta stângă nu numai un mic număr de zile (Iez. 4, 4). Dar s-au săvârşit acestea pentru cele din ele, nu pentru ele înseşi.[871] Astfel deci fericitului Moise i s-a poruncit să sfinţească cortul, deşi trebuia să fie mai degrabă sfinţit el de către cort, ca să se înţeleagă iarăşi Hristos ca Cel ce sfinţeşte în Sine propriul templu, deşi Se afla împreună cu iudeii în trup şi, în trup fiind, vorbea mulţimii, ca odinioară Dumnezeu din

---

[866] Dumnezeu e mai presus de existenţă. Cele ce sunt, sunt în atârnare de El. De aceea pot să fie. Dar El nu depinde de altceva. El este prin El însuşi. E altfel de cum trăim noi existenţa.

[867] Moise era chipul lui Hristos. Lui îi spunea Dumnezeu cele pe care avea să le spună poporului Israel de pe acoperământul împăcării, aşezat deasupra chivotului Legii, care se cerea respectată şi se afla în chivot. Dar Hristos nu e numai Cel prin care vorbeşte Dumnezeu, ci e Dumnezeu însuşi coborât să vorbească poporului. Şi Hristos nu promite numai împăcarea viitoare, ci aduce împăcarea chiar prin coborârea Sa, ridicând în mod real nu numai poporul Israel, ci toate popoarele deasupra Legii, la comuniunea cu El. Iisus Hristos vine deci în templu ca să arate această trecere de la Moise la Sine.

[868] Însăşi prezenta lui Hristos a sfinţit templul, nemailăsându-l să fie numai chip al locaşului lui Dumnezeu. Aceasta pentru cei ce credeau că Hristos e Dumnezeu.

[869] Nu Moise are puterea să sfinţească cortul ca loc sfânt al lui Dumnezeu, ci locul sfânt, plin de Dumnezeu, poate sfinţi pe om întrucât prin el lucrează Dumnezeu. Nefiind Dumnezeu în cortul Legii, nu se putea sfinţi prin el omul, şi deci nici Moise. Dar Hristos a sfinţit cortul prin prezenţa Sa ca Dumnezeu făcut om. De aceea şi oamenii în care vine Hristos prin hirotonie, sau episcopii şi preoţii, sfinţesc bisericile, căci e sfinţit „cortul” lor. În sensul acesta Moise era un chip al slujitorilor lui Hristos şi chiar al lui Hristos.

[870] Nu e adevărul, sau realitatea, în chipuri. Ele sunt numai o umbră a adevărului sau a realităţii. De aceea, cortul, ca chip al templului plin de Dumnezeu, nu putea sfinţi pe Moise sau pe om. Şi de aceea s-a recurs la sfinţirea lui prin Moise, ca chip sau ca om care aşteaptă pe Dumnezeu ca Om, Care încă nu a venit.

[871] Toate aceste exemple arată că în faptele omului luat în sine nu era Dumnezeu care sfinţeşte pe om. Dar autorii acestor fapte au rămas totuşi Prooroci, căci darul lui Dumnezeu e mai presus de firea lor. I s-a poruncit unui Prooroc să umble gol, ca să se arate că omul faţă de Dumnezeu este gol. S-au săvârşit aceste fapte pentru semnificaţia lor, nu pentru ele înseşi. Se arată că omul nu poate sfinţi prin el însuşi nimic, deci nici locul în care, prin sfinţire, este Dumnezeu. Numai Dumnezeu îl sfinţeşte pe om, întâi prin Hristos, apoi prin cei în care este Hristos.

acoperământul împăcării.[872]

„*Deci se mirau iudeii, zicând: Cum ştie Acesta carte, fără să fi învăţat*?” (In 7, 15)

Nu se mirau iudeii fără motiv. Dar cuvântul lor despre aceasta este spus cu meşteşug şi totuşi pornit dintr-o rea intenţie. Căci se cuvenea ca, privindu-L, să fie uimiţi de Cel ce Se deosebea prin cuvânt şi prin cunoştinţă ca îmbogăţind urechea nu din învăţătura dobândită. Mintea omenească este capabilă de înţelepciune şi, chiar dacă nu se vede încă cineva înţelept, firea omenească este aptă să primească înţelegerea şi ştiinţa despre anumite lucruri. Şi chiar în cei ce nu s-au obişnuit să exprime prin cuvinte cele voite este amestecat şi prezent într-un fel oarecare ceea ce e trebuincios firii. Iar în cei ce sunt obişnuiţi să delecteze prin aceste osteneli şi prin deprindere în cuvinte se află o strălucire, o atenţie şi o bună capacitate de folosire a cuvintelor înţelepte. Deci iudeii sunt uimiţi - deşi nu sunt încă deschişi Mântuitorului ca Dumnezeu prin fire, ci încă numai ca unui simplu om - de îmbogăţirea ce o aducea şi se mirau de înţelepciunea Lui pe care o pricinuia, ştiindu-L lipsit de deprindere dobândită prin citiri şi învăţătură de carte. Dar şi în acestea se vedea, împreună cu altele, o dovadă a lipsei de minte a iudeilor. Căci nu vedeau nimic minunat în faptul că Înţelepciunea, Care toate le-a întocmit cu meşteşug, adică Cuvântul Unul-Născut al lui Dumnezeu,[873] n-are nevoie de carte. Dar este de obsevat cu folos şi aceasta: întrebând ei de Iisus prin cele de mai înainte, spun: „*Unde este Acela*?” ca unii ce-L cunosc numai din minuni, dar nu ştiu clar şi exact cine este Autorul, sau ale cui sunt ele, sau de unde este El.[874] Iar acestea nu le spun ca şi cum n-ar şti ceva despre El, ci ca ştiind toate în mod clar, deci şi că n-a învăţat carte. Deci şi acea întrebare, neimportantă atât pentru galileeni, cât şi pentru cei ce nu-L cunoşteau: „*Unde este Acela*?” era pentru ei dispreţuitoare. Dar pentru cei ce Îl cunosc este altfel. Deci unii, pentru că nu ştiu, nu vor plăti printr-o pedeapsă mai aspră neştiinţa lor. Căci unora neştiinţa le este scuză, iar altora cunoştinţa le este spre osândă.[875]

De aceea se spune că e mai bine pentru unii că nu cunosc calea adevărului (II Pt.

---

[872] Atât Moise, cât şi acoperământul împăcării erau chipuri ale lui Hristos. Moise, sfinţind oarecum cortul prin sine, căci era în legătură cu Hristos prin aşteptare, închipuie pe Hristos care sfinţeşte de fapt propriul Său cort prin Sine. Moise sfinţeşte cortul ca unul din popor şi având cortul ca chip al trupului său, aşa cum cei din Israel aveau corturile ca chipuri ale trupurilor lor. Dar dacă cortul lui Moise şi corturile celor din popor erau numai chipuri ale trupurilor lor, Hristos are de fapt drept cort trupul Său, asemeni trupurilor oamenilor între care Se afla. Hristos, sfinţind trupul Său, extinde sfinţirea reală la trupurile celor ce stau în jurul Lui. Iar Hristos e închipuit şi prin acoperământul împăcării, pus deasupra chivotului Legii, ce reprezenta Cuvântul dumnezeiesc. Căci trupul Său este acoperământul intim al Său ca şi Cuvânt ipostatic al lui Dumnezeu. Trupul Său e acoperământul împăcării reale a lui Dumnezeu cu oamenii, prin aducerea lui ca jertfă. Prin trupul Său se aud în mod real cuvintele Cuvântului.

[873] Cărturarii iudei, ştiind că omul are o înţelepciune prin puterile sale naturale, dar n-are şi o destoinicie în cuvintele care o exprimă fără o deprindere care-i vine mai ales din lecturi, socoteau pe de o parte că Iisus are înţelepciunea în calitate de om, dar pe de alta se mirau că are o destoinicie în cuvinte, care nu poate veni decât din lecturi. Se mirau că Iisus o are pe aceasta fără să fi învăţat carte, dar se lăsau, pe de altă parte, amăgiţi de ideea că înţelepciunea Lui Îi este proprie Lui ca om. Ei nu vedeau că atât înţelepciunea, cât şi destoinicia lui Iisus în cuvinte nu pot fi explicate fără dumnezeirea Lui, deşi ştiau şi că nu avea destoinicia în cuvinte din învăţătura din cărţi. Nerecunoaşterea acesteia îi făcea şi mai vinovaţi. Căci nu recunoşteau că înţelepciunea şi destoinicia Lui în cuvinte, neînvăţată din cărţi, arătau pe Dumnezeu-Cuvântul, izvorul înţelepciunii şi al cuvintelor. Iudeii, punând întrebarea cum ştie Acesta carte fără să fi învăţat, arătau că nu voiau să explice acest fapt prin Dumnezeirea Lui. De aceea Îl numesc iarăşi Acela, adică un oarecare.

[874] Cărturarii iudeilor erau şi mai vinovaţi că nu ştiau, sau nu voiau să ştie că Iisus este Dumnezeu, că nu voiau să-L recunoască în această calitate, nu numai din cuvintele Lui, pe care recunoşteau că nu le-a învăţat din cărţi, ci şi din faptele Lui minunate, întrebând: „*Unde este Acela*?” arătau că nu ştiu că Iisus nu e un om oarecare, ci Iisus Hristos, sau Dumnezeu cel întrupat.

[875] Iudeii, care Îl cunoşteau pe Hristos, dar spuneau că e numai om, vor fi mai condamnaţi. Iar cei ce nu-L cunoşteau astfel vor fi mai puţin pedepsiţi.

2, 21). Căci în cunoştinţă e mai mare pedeapsa, deoarece oamenii iubesc mai mult plăcerile, decât pe Dumnezeu.[876] Astfel, Iisus, potrivit nedumeririi iudeilor, ştia fără să fi învăţat carte, pe când Moise „*a fost învăţat, precum s-a scris, în toată înţelepciunea egiptenilor*" (Fapte 7, 22), dar era ca unul care nu ştia nimic, deşi era foarte înţelept între ei, fiind ridicat la o cunoştinţă mai înaltă prin cuvintele de la Dumnezeu. Astfel s-a dovedit ca slabă înţelepciunea lumii prin cea mai dumnezeiască şi mai bună, prin care suntem introduşi în cunoaşterea tainică despre Hristos, primind înţelegerea cea cu adevărat de sus şi de la Dumnezeu. Căci Hristos este binele desăvârşit în toate, unul al tuturor, şi înţelepciunea, şi înţelegerea, în care claritatea nu e câştigată prin învăţătură, ci se înţelege ca înnăscută.[877] Şi de fapt proorocul Isaia zice despre El: „*Înainte de-a cunoaşte copilul binele sau răul, lepăda-va răul ca să aleagă binele*" (Is. 7, 15). Să nu socotim prosteşte că Fiul lui Dumnezeu refuză răul prin distincţia gândirii, sau prin alegerea binelui îşi însuşeşte rodul dumnezeiesc şi ceresc.[878] Dar precum dacă ar zice cineva despre foc că, alungând răceala şi neprimind răceala, nu indică în el o alegere între voiri, ci mai degrabă cea mai fermă statornicie în ceea ce-i este propriu, aşa trebuie spus şi despre Hristos. Căci în Dumnezeu toate cele bune sunt fireşti şi nu se adaugă din afară. Aşa era în El şi înţelepciunea, mai bine-zis El este izvorul principal şi propriu al înţelepciunii prin care creaturile cereşti şi cele raţionale de pe pământ sunt înţelepte prin împărtăşire în parte.[879]

„*Ci le-a răspuns Iisus şi a zis: Învăţătura Mea nu este a Mea, ci a Celui Care M-a trimis*" (In 7, 16)

Vom afla că e adevărat ceea ce s-a spus către înţelepţi că „*Duhul Domnului a umplut lumea şi urechea Lui a auzit toate*" (Int. Sol. l, 7). Iar dumnezeiescul Psalmist zice către cei ce socotesc, fără de minte, ba chiar cu necredinţă, că ceea ce grăiesc rămâne ascuns minţii dumnezeieşti: „*Înţelegeţi, cei fără de minte din popor, şi cei nebuni, înţelepţiţi-vă! Cel ce a sădit urechea, oare nu aude*?" (Ps. 93, 8-9). Cum s-ar putea să nu audă toate Cel ce a sădit celor făcute de El simţul auzului?[880] Deci vezi şi în aceasta pe Domnul ca fiind Dumnezeu după fire, căci nu ignoră ceea ce se şoptea de iudei pe ascuns în mulţime. El primeşte în mod dumnezeiesc în urechi ceea ce spun ei, chiar dacă ei nu spun nimic pe faţă despre El de frica căpeteniilor. Iar deoarece s-au mirat unii dintre cei ce s-au adunat în jurul Lui în templu şi cugetau în ei, sau îşi spuneau unii altora pe şoptite: „Cum ştie acesta carte fără să fi învăţat?" În mod

[876] E mai bine să nu cunoască cineva pe Hristos, cum erau galileenii, decât să pretindă că Îl cunosc, şi pe baza acestei pretinse cunoştinţe să-L nege, cum făceau iudeii.

[877] Hristos, Dumnezeu-Cuvântul, e binele, înţelepciunea şi înţelegerea în toţi, sau supremul izvor şi subiect al acestora în toţi, fără să Se confunde cu subiectele create ale lor. Ele au bunătatea, înţelepciunea, înţelegerea de la El, pe când El nu le are de la nimeni. El este în această calitate Unul în toţi, fără să anuleze mulţimea variată a lor. Creaturile nu pot exista fără fundament dumnezeiesc. Iar acesta este personal şi este în mod mai intim fundament pentru persoane, prin Persoana Cuvântului. Cei ce beau apa din acelaşi izvor nu încetează de-a fi mulţi şi variaţi. Căci apa e dobândită altfel în fiecare, pe când în izvor apa e prin el însuşi. Prin aceasta se răspunde celor ce se mirau că Iisus poate învăţa pe alţii, iară să fi învăţat El însuşi carte.

[878] Binele ca rod dumnezeiesc nu e ceva impersonal, ci e însuşi Fiul lui Dumnezeu. Căci Binele în deplinătatea Lui e rodul personal al lui Dumnezeu, e Fiul şi Cuvântul Lui.

[879] Creaturile pot fi bune şi înţelepte prin împărtăşire şi în parte. Căci creatura este în mod total dependentă de Creator. Deci creaturile sunt ceea ce sunt, exclusiv prin împărtăşire de El. Şi numai aşa pot fi existenţele care nu sunt de fiinţă dumnezeiască.

[880] Dacă Dumnezeu a sădit celor raţionale făcute de El şi simţul auzului, cum n-ar putea să audă şi El, de la Care le vine acelora acest simţ? Iar din faptul că Hristos aude întrebarea exprimată de unii dintre iudei pe ascuns: „*Cum poate învăţa Acesta, chiar fără să fi învăţat carte*?" rezultă că El este Dumnezeu. Chiar dacă oamenii aud prin urechea materială, acest simţ îşi are temeiul în auzul spiritual care i s-a infuzat prin creaţie spiritului uman, lucru care se vede şi în faptul că ceea ce e auzit e unit cu un înţeles în spiritul uman. Iar înţelesurile se comunică între oameni şi prin nişte iradieri între spiritele lor.

trebuincios se arată pe Sine egal cu Dumnezeu şi Tatăl, Care n-a învăţat nimic, dar are prin fire şi fără să fi învăţat are cunoştinţa despre toate, prin faptul că e mai presus de orice minte şi întrece toată înţelegerea celor create.[881] Dar acest fapt îl putea arăta El şi din alte lucruri şi asigura pe ascultători că toate câte sunt proprii Tatălui sunt şi ale Lui pentru identitatea firii. Aceasta a facut-o de fapt şi prin alte cuvinte, trecând de la puterea de-a săvârşi aceleaşi fapte şi de la arătarea aceleiaşi lucrări în toate la afirmarea aceleaşi demnităţi, zicând: „*Căci cele pe care le face Tatăl, le face şi Fiul asemenea*" (In 5, 19). Şi iarăşi: „*Precum Tatăl scoală morţii şi-i face vii, aşa şi Fiul pe care voieşte îi face vii*" (In 5, 21).[882] Iar în acestea se afirmă în modul cel mai oportun şi mai potrivit cele ce trebuiau dovedite. Căci în ele se vorbea despre înţelegerea şi despre învăţătura fără carte a Cuvântului, celor ce se întrebau despre acestea. Fiindcă trebuia să arate că acestea se află în El, ca şi în Tatăl. Deci care este modul dovedirii? O dovedeşte din faptul că are aceeaşi înţelepciune cu Acela, deşi, dacă cugetam drept, El însuşi este înţelepciunea; dar e din Dumnezeu şi Tatăl.[883] Prin aceasta învaţă că Îi sunt proprii cele ale Aceluia, nefiind în nici un fel deosebite. Căci spune că şi învăţătura Lui este aceeaşi cu învăţătura Tatălui, pentru că se aseamănă la culme în toate cu învăţătura Aceluia; sau pentru că El este Înţelepciunea Tatălui (I Cor. 1, 24), prin Care grăieşte şi legiuieşte toate, spune că este şi învăţătura Lui, deşi o întrebuinţează pe aceasta şi pentru altceva, folosind-o nu puţin spre mântuirea celor pe care îi învaţă. Căci deoarece văzându-L om, pentru trupul din pământ, nu L-au primit ca pe Cuvântul de la Dumnezeu, şi de aceea se arătau bolind de neascultare, atribuie lui Dumnezeu şi Tatăl învăţătura Sa, spunând prin aceasta totodată un lucru adevărat. Iar prin aceasta îi convinge pe cei ce se arătau contrari lui Dumnezeu şi se opuneau hotărârilor de sus, să primească cele spuse.[884] Dar e de ştiut că, spunând şi că a fost trimis, nu Se arată pe Sine fiind în demnitate al doilea după Tatăl. Căci trimiterea nu trebuie înţeleasă ca robie. Căci, deşi s-a îmbrăcat în chip de rob (Filip. 2, 7), aceasta nu spune că s-a schimbat din El ceva. Fiindcă S-a trimis ca Raţiunea (Cuvântul) din Minte, ca strălucirea soarelui din soare. Iar acestea sunt manifestări ale celor în care sunt, pentru că se arată în afară, dar existând prin fire, şi nedespărţit în cel din care sunt. Căci, deoarece Cuvântul s-a ivit din Minte şi strălucirea, din soare, cele ce nasc nu trebuie socotite că sunt golite de cele ce ies din ele, ci vom vedea şi pe acelea existând în acestea şi pe acestea în acelea. Căci mintea nu este

---

881 Dacă Dumnezeu Creatorul a dat existenţă tuturor minţilor create, El cunoaşte prin Sine toate cele la a căror cunoştinţă ajung ele. Căci toate le-a creat El. Învăţătura în care înaintează ele e o înaintare în ceea ce este prin Dumnezeu, deci şi în Dumnezeu. Iar Hristos Se dă pe Sine având cunoştinţa pe care o are şi Tatăl, deci ştiind toate de la El, fără să înainteze în cunoştinţa lor prin învăţătură, ci avându-le prin naştere din Tatăl, sau prin fiinţa ce-o are de la El, una cu fiinţa Lui. Cei ce se iubesc se întrec în a voi fiecare ceea ce voieşte celălalt

882 Deşi Fiul are aceeaşi lucrare cu Tatăl, lucrarea Lui nu se îndeplineşte fără voia Sa. Tatăl şi Fiul au aceeaşi lucrare şi aceeaşi voinţă, şi totuşi sunt doi lucrători şi doi voitori. Aceasta arată iubirea desăvârşită dintre Ei. Unde nu e deosebire între voinţe şi lucrători, nu există persoane deosebite. Dar dacă persoanele nu voiesc şi nu lucrează în unitate, nu este iubire între ele. Iubirea cere persoane sau subiecte deosebite cu aceeaşi voinţă şi cu aceeaşi lucrare. Vreau ce vrea celălalt, dar nu de silă, ci din iubire. Şi deci lucrez şi eu ce lucrează el.

883 Fiul este El însuşi Înţelepciunea, dar, fiindcă este din Dumnezeu-Tatăl, El nu e deosebit în înţelepciune de Dumnezeu-Tatăl. E aceeaşi înţelepciune în Amândoi, dar aceasta nu-I confundă. Pentru că, deşi Fiul are aceeaşi înţelepciune cu Tatăl, dar întrucât este aceasta pentru naşterea din Tatăl, El este deosebit de Tatăl din Care se naşte. El născându-se, iar Tatăl născându-L, aceasta Îi şi deosebeşte ca subiecte ale Înţelepciunii, dar şi arată identitatea Lor. Fiul se numeşte în mod special Înţelepciune, pentru că în faptul existenţei Lui ca Fiu se arată înţelepciunea lui Dumnezeu. În El se arată înţelepciunea Tatălui ca Persoană deosebită. Şi numai aşa e cu adevărat deplină Înţelepciunea Tatălui. Avem aici marea taină a deosebirii între Persoane de fiinţă identică. Toate filosofiile în general n-au reţinut decât unitatea fiinţei fundamentale, neglijând realitatea Persoanelor.

884 Deşi este Înţelepciunea Tatălui, având şi înţelepciunea, şi învăţătura identice cu ale Lui, Hristos accentuează faptul că are învăţătura de la Tatăl, pentru ca să-i convingă pe cei ce-L primeau pe El, dar păstrau încă credinţa într-un Dumnezeu unic, să-L creadă ca fiind din fiinţa lui Dumhezeu-Talăl.

niciodată lipsită de cuvânt (de rațiune), dar nici cuvântul (rațiunea) neavând în sine mintea care îi dă formă. Şi pe una o vom înțelege asemenea celeilalte.[885]

„De vrea cineva să facă voia Lui, va cunoaşte despre învăţătura aceasta dacă este de la Dumnezeu sau Eu vorbesc de la Mine însumi" (In 7, 17)

Trebuia să se primească fără iscodire şi fără nici o îndoială cuvintele adevărului şi că ceea ce s-a spus odată nu se poate crede că e altfel decât precum s-a arătat de El. Dar n-a lăsat nedovedit pentru cei neascultători, ceea ce a spus, ci a adăugat cea mai clară şi mai convingătoare întemeiere, unind cuvintele cu multă măiestrie. Şi vom spune care e măiestria şi care e folosul ei. Aceia căutau să-L omoare pe El din cauza slăbănogului, adică din cauza vindecării lui în ziua sâmbetei. Iar El, liniştit îi condamnă pe cei ce cugetau la această faptă cumplită împotriva Lui şi-i descoperă limpede uneltind uciderea Lui, ca pe unii ce aleg mai curând să împlinească voia lor decât ceea ce voieşte Dătătorul Legii. Căci mai ales atunci veți cunoaşte, zice, că învăţătura Mea este a lui Dumnezeu şi Tatăl, când veți voi să urmați mai mult voii Lui decât voilor voastre. Iar voia Dătătorului Legii şi Dumnezeu este părăsirea cu desăvârşire a voinței de ucidere. Astfel veți cunoaşte, zice, limpede că cei ce nu sunt stăpâniți de ură nedreaptă nu sunt nici răpiți în mod sălbatic spre mânii necuvenite.[886] Şi tot din aceasta veți cunoaşte şi dacă cuvântul învăţăturii Mele este de la Dumnezeu, sau vorbesc de la Mine însumi.[887] Deci, completând învinuirea lor cu ceea ce e de folos, îi osândeşte cu dreptate, ca pe unii ce resping în mod necuvenit cele pe care le spune învăţând, având pe Dumnezeu-Tatăl binevoind şi voind împreună cu Sine, sau împreună cu Sine învăţând şi descoperind ceea ce este adevărat. Şi foloseşte termenul „*de la Mine însumi*" în loc de deosebit şi despărțit cu totul de împreuna şi identica voire a Tatălui. Şi nu va socoti cineva, judecând cum se cuvine, că El îşi învinuieşte cuvintele Sale, ci le prezintă ca pe unele ce nu vor fi niciodată altfel, ci le va spune după voia lui Dumnezeu şi Tatăl. Căci Acesta însuşi grăieşte prin El ca prin Cuvântul şi Înțelepciunea născută din El. Tatăl nu grăieşte contrar Sieşi, căci cum s-ar putea aceasta?[888]

„Cel ce grăieşte de la sine îşi caută slava sa" (In 7, 18)

Dă ca semn clar că nu-Şi caută slava din lucrarea învăţătorească, nefolosind cuvinte străine şi deosebite de cele ale Legii, ceea ce ar fi însemnat că vorbeşte de la Sine, ci se arată convins mai degrabă de cele mai înainte stabilite, părăsind numai umbra nefolositoare şi groasă a literei şi strămutând la înțelegerea duhovnicească cele ascunse încă în chipuri. E ceea ce spune şi în Evanghelia după Matei: „*N-am venit să stric*

---

[885] Persoana Fiului este numită Rațiunea sau Cuvântul, iar Tatăl, Mintea din Care se arată Rațiunea, fără să se despartă de Minte. Dar Amândouă sunt Persoane în Dumnezeu. De altfel, o persoană care gândeşte sau vorbeşte nu poate fi cugetată astfel fără să fie altă persoană la care gândeşte sau căreia îi vorbeşte. Rațiunea sau Cuvântul implică o Persoană, la Care prima Persoană gândeşte, sau Căreia Îi vorbeşte. La ce să gândesc dacă nu la o persoană cel puțin de valoarea şi de adâncimea mea? Şi cui să vorbesc dacă nu unei persoane care îmi dă bucurie ascultându-mă? Dacă altă persoană cel puțin egală îmi este necesară ca să gândesc şi ca să vorbesc, cum n-ar fi cu atât mai mult necesară o altă Persoană gândirii şi vorbirii desăvârşite a Persoanei Tatălui? Şi anume o Persoană de gradul suprem ca şi Tatăl însuşi? Cuvântul desăvârşit comunicant al Tatălui se cere ascultat de o Persoană capabilă de comuniunea desăvârşită cu El. Iar gândirea desăvârşită a Tatălui cere altă Persoană desăvârşită spre care să se comunice şi care să o înțeleagă.

[886] Cei ce voiesc să ucidă e sigur că nu fac voia lui Dumnezeu, ci voia lor.

[887] Dacă vă îndemn să nu ucideți, deci să faceți voia lui Dumnezeu, veți cunoaşte că nu vorbesc de la Mine, ci cuvântul lui Dumnezeu. Deci Eu sunt una cu Dumnezeu în vorbirea Mea.

[888] Tatăl însuşi vorbeşte prin Fiul. Deci Fiul însuşi nu vorbeşte decât cuvintele Tatălui. Dar, vorbind Tatăl prin Fiul cuvintele Sale, nu spune cuvinte contrare Lui. Deci nici Fiul nu spune prin ele ceva contrar Tatălui.

Legea, ci s-o împlinesc" (Mt. 5, 17). Şi acesta o arată aici în mod indirect, spunând că vieţuirea evanghelică nu e decât o strămutare a Legii la adevăr şi că, prefăcând chipul în ceea ce se cuvine, are simţirea închinării în Duh. Deci Hristos grăieşte, şi nu de la Sine, nespunând nimic străin de cele vestite mai înainte. Căci nu dă la o parte pe Moise, nici nu învaţă să se înlăture învăţătura din Lege, ci numai să se şteargă ca o culoare mai vizibilă umbra chipurilor de pe adevăr. Vrând să capteze cu măiestrie bunăvoinţa iudeilor, dă în acelaşi timp cinstea şi slava lui Dumnezeu şi Tatăl. Dar deoarece, necunoscând pe Cuvântul odrăslit din Dumnezeu-Tatăl, aceştia socoteau că Legea s-a dat numai de Tatăl, afirmau ca urmare că Tatăl trebuie slăvit salvându-se Legea. Căci ar fi avut de suferit ceea ce le este potrivnic dacă nu păzesc Legea.[889] Dar fiindcă Fiul are slava Tatălui în comuniune cu El, şi Dumnezeu şi Tatăl a vorbit către Moise prin Sine, consimte în chip iconomic pentru folosul lor prin părerile lor.

Căci în faptul de-a nu grăi nimic de la Sine, care nu convine Legii, mărturiseşte că nu caută să-şi zidească slava Sa, ci pe cea datorată Dătătorului Legii.[890]

Dar pe lângă aceasta mai trebuie observat şi că El mustră încă în mod indirect şi umbrit pe iudei, care au căzut în acelea pe care le condamnau cu nepricepere, ca unii ce s-au obişnuit să răpească mai mult pe seama lor slava, decât să o dea Stăpânului a toate. Şi voi spune cum: abătându-se de la învăţăturile Legii, toţi erau purtaţi spre ceea ce le plăcea lor, învăţând, precum s-a scris, „*porunci ale oamenilor*" (Is. 29, 13; Mt. 15, 9). Pentru aceasta Hristos îi ceartă iarăşi cu dreptate, ca pe cei ce calcă Legea şi păcătuiesc împotriva Lui, Dătătorul Legii, îndemnând prin acestea pe ascultători să nu vieţuiască potrivit poruncilor Lui, ci să se conformeze mai degrabă învăţătorilor lor.[891] Deci, chiar dacă Hristos spune încă în mod indefinit şi general: „*Cel ce grăieşte de la sine, caută slava sa*," prin aceasta indică boala nebuniei fariseilor, ca a unora ce furau slava Dătătorului Legii, întrucât voiau să grăiască mai degrabă cele ale lor şi să înţeleagă în mod rătăcit cele cu care erau datori lui Dumnezeu şi de aceea să voiască să-L şi omoare pe El.[892] De aceea îi dă pe faţă ca pe călcătorii Legii, dând ca temei al mustrării Sale faptul că ţinea cu bun rost să păzească Legea şi de aceea să cinstească pe Dumnezeu şi Tatăl.[893]

---

[889] Hristos, declarând că n-a venit să strice Legea, ci s-o împlinească, dădea, pe de o parte, satisfacţie iudeilor, pe de alta arăta că cinsteşte pe Dumnezeu, Care a dat Legea. Dar, afirmându-Se ca Fiul lui Dumnezeu şi Tatăl, Hristos cerea şi credinţa în El. Iudeii însă, nevrând să creadă că Hristos e Fiul lui Dumnezeu, căci afirmau că Legea s-a dat de un Dumnezeu lipsit de un Fiu, nu cunoşteau pe Dumnezeu cel adevărat şi în acelaşi timp nu admiteau că Legea şi-a descoperit prin Hristos înţelesul ei duhovnicesc, ci rămâneau la Legea ca chip şi umbră, considerând că are în ea ultimul înţeles. Numai în Hristos se descoperă atât Dumnezeul iubirii, cât şi faptul că Legea dată prin Moise e numai un chip şi o umbră a înţelesului ei duhovnicesc, care se trăieşte din puterea Fiului lui Dumnezeu făcut om. Hristos ne arată atât pe Dumnezeul adevărat, cât şi pe Omul împlinit. Şi prin aceasta ne arată Legea însăşi ca fiind numai o treaptă pregătitoare a omului adevărat, având acoperit în sine sensul ei duhovnicesc, descoperit teoretic şi practic în Hristos.

[890] Hristos, prezentându-Se ca Cel ce împlineşte Legea, vrea să câştige pe iudei pentru Sine. Dar prin aceasta afirmă totodată că nu caută slava Sa, ci slava Tatălui. Prin aceasta iarăşi caută să-i câştige pe iudei pentru Sine. Însă în această afirmare nu se prezintă ca nefiind Dumnezeu, ci ca fiind deplin unit cu Tatăl, deci împlinind mai mult ca oricine ceea ce place şi Tatălui. El spune că împlinind Legea dă slava cuvenită lui Dumnezeu, Dătătorul ei. Dar El fiind una cu Acela, slava Aceluia e şi a Sa.

[891] Hristos arată căpeteniilor iudeilor că nu El Se abate de la Legea dată prin Moise şi descoperită de El în înţelesul ei duhovnicesc, acoperit de umbra literei, ci ei, prin rămânerea lor la chipurile exterioare, la ceea ce e conform vieţii trupeşti a omului, deci contrară lui Dumnezeu, Care are un Fiu care a venit ca om ca să ne arate cum trebuie înţeleasă şi împlinită Legea.

[892] Adaptând conţinutul Legii la înţelegerea lor rătăcită şi nevăzând că ea a fost dată de Dumnezeu prin Fiul Său, Care a şi venit ca să arate adevăratul ei înţeles, îşi manifestau revolta faţă de Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, Care le descoperea acest înţeles al Legii, şi voiau să-L ucidă, nedându-şi seama că, tocmai prin această faptă, cad de la credinţa în Dumnezeul iubirii.

[893] Hristos îi ceartă pe iudei nu pentru că păzeau Legea, ci tocmai pentru că nu o păzeau. Îi ceartă în acelaşi timp întrucât El este Cel ce păzeşte Legea împlinind-o şi cinsteşte pe Dumnezeu. Căci, acoperit, sub litera Legii se află voinţa lui Dumnezeu ca oamenii să se iubească, aşa cum El, Care a dat-o, este

„*Iar cel ce caută,* zice, *slava celui ce l-a trimis pe el, acela este adevărat şi nedreptate nu este în el*” (In 7, 18)

Cel ce nu caută ceea ce este al lui Dumnezeu, ci mai degrabă ceea ce este al său, nu este adevărat, ci foarte nedrept. Nu este adevărat, ca unul ce defăimează Legea Lui şi pune în ea voia sa, şi e foarte nedrept, ca unul ce respinge dreapta judecată a Dătătorului Legii, socotind mai bune ale sale, decât cele ale Stăpânului. Deci Hristos este drept şi adevărat necăzând în nici una dintre învinuirile aduse.[894]

„*Oare nu Moise v-a dat vouă Legea? Şi nimeni dintre voi nu împlineşte Legea. De ce căutaţi să Mă ucideţi*?” (In 7, 19)

Cuvântul Mântuitorului tinde prin multe explicări spre un unic scop. Căci în cele dinainte a vădit pe farisei, precum se cuvenea, că socotesc că nu trebuie să asculte de cele poruncite de Dumnezeu, ci să-şi expună părerile lor şi să caute să vâneze de la ascultători mai degrabă cinstirea lor, neatribuind-o Stăpânului tuturor, ci atrăgând-o spre persoanele proprii, mergând în aceasta până la îndrăzneala călcării cu uşurinţă a Legii. Datorită acestui fapt, Mântuitorul recurge la un mod mai aspru de certare, dându-i pe faţă într-un mod neacoperit. Căci, fiind osândit pentru călcarea sâmbetei şi auzind acuza despre cea mai grea nelegiuire, nu arată păcătuind pe unul sau pe altul împotriva Legii, ci dă pe faţă tot neamul iudeilor, care nu dădea nici un preţ pe cele rânduite de Moise. Căci spuneţi-Mi, zice, cei ce judecaţi pe cel ce alege să facă milă sâmbăta, cei ce supuneţi la cele mai grele osânde pe cei ce fac bine şi condamnaţi fără ruşine pe cei milostivi, oare nu prin Moise, pe care-1 admiraţi, s-a dat porunca cu privire la ucidere? Nu l-aţi auzit pe el zicând: „*Pe cel nevinovat şi drept să nu-l ucizi*?” (Ieş. 23, 7). Deci, pentru ce supăraţi şi pe Moise al vostru, călcând cu îndrăzneală legea stabilită prin el? Şi o dovadă clară a acestui fapt este că mă prigoniţi pe Mine, Care n-am săvârşit nici un

Dumnezeul iubirii. Tatăl, prin Fiul Său care a venit în lume ca om, le-a arătat sensul deplin şi originea Legii în Dumnezeul iubirii. În acest sens, se poate spune că Dumnezeu este un Dumnezeu care conduce în istorie pe oameni tot mai aproape de Sine ca Treime, iar în cuvintele: „*Cel* ce *grăieşte de la sine, îşi caută slava sa*,” Hristos Se referă la căpeteniile iudeilor care, interpretând Legea după cum voiau ei, nu urmăreau să slăvească pe Dumnezeu în Treime, ci pe ei înşişi, pentru că Dumnezeul cugetat de ei ca Dătător al Legii nu era Dumnezeu cel adevărat, sau Dumnezeul iubirii, Căruia nu-1 place omul egoist şi iubitor al slavei proprii. Hristos, deşi e Dumnezeu, nu-Şi caută slava Lui, ci slava Tatălui. El nu caută o slavă a Sa în mod egoist, ci slava Tatălui prin iubirea Lui. El are slava supremă, pentru că nu o socoteşte a Lui, ci a Tatălui. Iar Tatăl, la fel, are slava supremă, pentru că nu o socoteşte a Lui în mod egoist, ci şi a Fiului. Cu cât e mai înaltă slava, cu atât e mai unită cu smerenia, din iubirea care socoteşte slava proprie ca slavă a altuia. Şi cu cât caută cineva mai mult slava proprie, cu atât ea e mai mică, fiind unită cu egoismul antipatizat de alţii, deci mai lipsită de smerenie. Fiecare Persoană dumnezeiască socoteşte slava Sa ca fiind a celorlalte Persoane, deci străină de orice egoism. „Nu caut slava Mea”, zice Hristos, „ci slava Tatălui Meu”. Apoi, slava Fiecăruia este cu atât mai mare, cu cât nu luptă pentru a o câştiga, ci o are prin însăşi existenţa Sa ca unită prin fiinţă cu a Altuia. De aceea nu Se mândreşte cu ea. Şi aşa este slava Persoanelor dumnezeieşti. Ele nu Se mândresc cu slava Lor, ca oamenii când nu ţin seama că au slava lor de la Dumnezeu, prin darul primit de la El. De aceea spune Hristos că El caută slava care este a lui Dumnezeu. Aşa face şi omul care se uneşte cu Hristos. Silindu-se în faptele sale de bunătate, pune în evidenţă chiar pentru sine ceea ce are de la Dumnezeu, deci slava cuvenită lui Dumnezeu. Cel ce nu face aceasta face un lucru nedrept şi afirmă un neadevăr, căci nu arată că totul îi vine de la Dumnezeu.

[894] Hristos este Cel mai adevărat şi mai drept în faptele Sale, pentru că e Cel care caută cel mai deplin slava Tatălui, sau a lui Dumnezeu, şi nu slava Sa. O face aceasta ca om, punând în evidenţă prin faptele Sale că prin firea Sa omenească lucrează ipostasul dumnezeiesc, sau Fiul Tatălui, de la Care are prin naştere toate ale Tatălui. El ne ridică şi pe noi, când ne unim cu El, la adevărul şi dreptatea recunoaşterii lui Dumnezeu ca Cel căruia I se cuvine slava pentru tot ceea ce facem bun. Toţi trebuie să arătăm prin noi slava lui Dumnezeu. Dar întrucât Dumnezeu îşi arată slava Lui prin noi, ne face şi nouă parte de slava Lui, cum îi face în primul rând lui Hristos ca om. Persoana fiecăruia îşi are şi ea rolul ei în activarea darurilor lui Dumnezeu.

păcat, şi tindeți să Mă ucideți în chip nedrept pe Mine, Care nu pot fi învinuit cu nimic ca să pătimesc prin spusa lui. Deci cu mult temei cuvântul Mântuitorului condamnă prin aceasta nebunia iudeilor, care lunecă neînfrânați în osândirea Lui pentru călcarea sâmbetei, şi-i arată pe ei călcători de Lege, uneltind să-l ucidă prin acest unic fapt, căzând în păcatul cel mai greu dintre toate.[895] Numai că nu strigă: „Am vindecat în ziua sâmbetei pe slăbănogul căzut într-o boală amară şi de nevindecat şi chinuit de un chin de nesuportat. Iar după ce am făcut aceasta, sunt osândit ca un vinovat de toate relele cele mai urâte şi ați hotărât pentru aceasta uciderea Mea. Ce mod se va găsi în stare să pedepsească îndrăznelile voastre? Căci, iată, şi voi călcați Legea. Dar motivul călcării voastre e departe de învinuirile aduse Mie. Căci nu împlinind un bine, ca Mine, vă hotărâți să faceți aceasta, ci plănuind o ucidere, care e mai rea decât orice păcat.[896] Unde este deci în aceste fapte ale voastre Moise, din cauza cărui Eu, deşi mântuind, sunt judecat? Nu v-a stabilit el Legea pentru aceasta? Şi deci nu o nesocotiți călcând cuvântul Meu, ucigând în chip nedrept? Astfel de lucruri le spune deci, pe drept cuvânt, Hristos către necredincioşii farisei. Deci ei despart Legea de Persoana Sa şi o atribuie numai Tatălui. Iar El dezaprobă pe iudeii ce nu se ruşinau, socotindu-L pe Tatăl mai mare decât pe El. Căci de fapt, precum am spus de multe ori, încă nu-L cunoşteau pe Cuvântul ca fiind Dumnezeu după fire şi nici nu cunoşteau taina adâncă a iconomiei cu trupul, ci admirau mai mult slava lui Moise.[897]

„*A răspuns mulțimea şi a zis: Ai demon. Cine caută să Te ucidă*?" (In 7, 20)

Simțind învinuirile şi fiind loviți de cuvintele amare, trec la negare, netăgăduind propriu-zis planul uciderii, ci respingând numai părerea că ei calcă Legea cu intenție. Căci lauda fariseilor consta în buna părere despre ei. De aceea Hristos i-a şi numit pe ei şi morminte văruite (Mt. 23, 27), pe dinafară învăluite în frumusețea născocirilor artistice, iar înlăuntru pline de putreziciunea cadavrelor. Dar socotesc că ei spun acestea şi ca să depărteze de El frica de-a pătimi moartea, neintenționând cu adevărat să-L convingă că nu i-o vor produce, ci ca să-L atragă la o cutezanță periculoasă, vrând să-L îndemne să nu caute să se ascundă de ei. Căci le era greu să poată să nu uneltească nimic împotriva Lui, dată fiind pornirea lor bănuitoare față de El. Fiindcă socoteau din nepricepere, necunoscând pe Cel prigonit, că va cădea pradă faptelor lor duşmănoase, chiar dacă n-ar voi să pătimească şi Se va pierde ca unul dintre cei ce nu cunosc gândul ascuns în cugetările lor. Deci tăgăduirea planului lor era un alt mod al perversității şi necredinței lor în Hristos. Căci, prin cele ce le încearcă în felul acesta, resping iarăşi ca

[895] A ucide omul nevinovat e un păcat mai greu decât toate. El este tot ce e mai contrar lui Dumnezeu, Care a dat omului viață pentru a ajunge, prin silința de-a face binele, la fericirea veşnică a unirii cu Sine. Dumnezeu n-a putut îngădui aceasta prin Legea Lui. Cine face aceasta calcă toată Legea, care nu poate fi decât un mijloc de creştere a omului spre viața veşnică prin unirea cu Dumnezeu. Dar şi mai greu păcat este uciderea Celui ce nu învață şi nu face decât binele, ajutând şi pe alții în creşterea spre fericirea veşnică. Căpeteniile iudeilor, plănuind uciderea lui Hristos, Care nu făcea şi nu învăța decât binele, împlinind toată Legea în esența ei, se dovedeau contrari Legii şi lui Dumnezeu.

[896] Hristos le arată căpeteniilor iudeilor că sunt mult mai vinovați decât El pentru călcarea Legii. Ei voiau să săvârşească păcatul cel mai grav, plănuind să-L ucidă pentru un mare bine făcut, pentru care nici Legea lui Moise nu-L condamnă. El a călcat porunca nelucrării sâmbăta pentru o faptă care covârşeşte greşeala de-a fi făcut-o sâmbăta. Căci e mai mare fapta ajutorării unui om nenorocit, decât greşeala împlinirii ei sâmbăta. Hristos nu omoară un om sâmbăta, ci-l scapă de boala care-l ține ca într-un fel de moarte. A omorî e păcatul cel mai mare. A scăpa pe cineva de moarte e deci fapta cea mai bună, cea mai contrară păcatului.

[897] Deocamdată Hristos nu spune că Legea provine de la El, ci îl dă pe Moise ca autorul ei, pentru ca să ruşineze pe iudeii care, pe de o parte respectau atât de mult pe Moise, dar pe de alta, nu țineau seama de Legea lui. Întrucât nu cunoşteau pe Dumnezeu-Cuvântul şi taina întrupării Lui, iudeii vedeau Legea venind prin Moise numai de la Tatăl, un Dumnezeu fără un Fiu. De aceea Hristos arată marea greşeală pe care o fac nerespectând Legea, deşi vine, după părerea lor, de la Dumnezeu-Tatăl, dar pe Care nu Îl recunoşteau ca Tată al Lui.

neadevărate cele spuse de El, sau ca minciuni, adăugând, precum s-a spus, nelegiuire la nelegiuire (Is. 30, l).[898]

„*Răspuns-a Iisus şi le-a zis lor: Un lucru am făcut şi toţi vă miraţi*” (In 7, 21)

Vom citi această spusă ca pe o întrebare, în întregime şi în părţile ei. Şi nu vom ignora măiestria cuvântului, care are în sine cea mai înţeleaptă iconomie. Căci observă cum, descoperindu-le iudeilor iubirea Sa de oameni, arătată slăbănogului, le spune nu fără îngrijorare: „Am vindecat un om sâmbăta şi pentru aceasta vă miraţi? Şi spune cu modestie şi cu multă reţinere: „*Un lucru am făcut*,” ca să domolească mânia mulţimii. Căci nu era exclus ca, înţepaţi de călcarea sâmbetei, să încerce să-L omoare pe Iisus cu pietre. Fiindcă, după poeţii elini, mulţimea este fără judecată şi pornită spre mânie şi se pune uşor de acord în ceea ce voieşte, lunecând mai repede decât trebuie în îndrăzneala spre fapte vehemente. Ferindu-Se deci cu folos de orice laudă pentru fapta săvârşită şi întrebuinţând cuvintele cele mai blânde, zice cu multă modestie: „Am făcut un singur lucru şi toţi vă miraţi.” Pentru acest unic lucru, zice, deşi 1-am făcut pentru izbăvirea şi viaţa celui ce zăcea paralizat, osândiţi pe Cel ce l-a săvârşit în chip minunat, prin nişte îndrăzneli absurde, şi gândindu-vă numai la cinstirea sâmbetei, nu dăruiţi minunii mirarea. Dar aceasta se cuvenea să o faceţi cel mai mult. Însă, călcându-se o poruncă a Legii, nu pentru nişte lucruri mici sau fără nici un preţ, ci pentru mântuirea şi viaţa unui om, după judecata voastră nepricepută v-aţi mirat în chip neraţional, când trebuia să-i acordaţi laude Aceluia care este îmbrăcat cu o atât de mare şi dumnezeiască putere. Poporul neînvăţat al iudeilor e mustrat deci şi pentru că nu şi-a arătat uimirea privind la vindecarea slăbănogului, şi că, gândind la cele ce nu se cuveneau, nu şi-a îndreptat-o spre Hristos care l-a vindecat în chip minunat.[899] Deci e de ştiut că, grăind celor din Israel şi spunând: „*Un lucru am făcut şi toţi v-aţi mirat*,” îi mustră indirect şi pentru motivul acesta. Le spune: Această unică faptă a Mea, socotită de voi păcat, vă face să vă miraţi de Mine, că îndrăznesc să Mă împotrivesc Dătătorului Legii. Dar cum socotiţi vă va judeca Dumnezeu pe voi, cei care nu L-aţi supărat călcând Legea, dar care, socotind că n-aţi săvârşit nici o neascultare, judecaţi pentru aceasta pe alţii?[900]

„*De aceea Moise v-a dat vouă tăierea împrejur - nu că este de la Moise, ci de la părinţi - şi sâmbăta tăiaţi împrejur pe om*” (In 7, 22)

Adânc este cuvântul şi greu de pătruns, înţelesul acestei spuse. Dar se va face arătat prin harul Celui ce luminează. Luminând prin multe cuvinte lipsa de înţelegere a iudeilor, îi învaţă în multe feluri că nu trebuie să lunece în mânii nepotrivite şi necuvenite datorită dezlegării sâmbetei, deoarece Fiul Omului este Domn al sâmbetei (Mt. 12, 8). Dar, nefolosind aceasta la nimic din cauza relei voinţe a ascultătorilor, trece la un alt mod al iconomiei, încercând să arate clar că, chiar descoperitorul celor sfinte,

---

898 În negarea planului de a-L ucide, căpeteniile iudeilor arată iarăşi că nu cred în Dumnezeirea Lui, socotind că El nu cunoaşte ca Dumnezeu gândurile lor ascunse. Totodată prin aceasta socotesc că-L pot face să nu Se ferească de realizarea planului lor de a-L ucide, arătând şi în aceasta necredinţa în Dumnezeirea Lui. Ei declară că, numai minţind ca unul ce e stăpânit de demon şi arătându-şi ura faţă de ei, Hristos a socotit în mod greşit că vor să-L ucidă şi a putut să-i acuze ca având acest plan. Dar demonul nu poate da cunoştinţa adevărului. Deci nu numai că negau prin aceasta Dumnezeirea Lui, ci-L şi socoteau stăpânit de demoni.

899 Hristos observă că iudeii s-au mirat de minunea vindecării slăbănogului de către El, dar nu s-au oprit la această mirare, care ar fi dovedit că ei recunosc în ea puterea Lui mai presus de cea omenească, ci la călcarea sâmbetei prin ea. Adică nu L-au văzut ca Dumnezeu, ci ca om. Ei nu se mirau, cum se spune în continuare, că Hristos a făcut o minune ca Dumnezeu, ci se sminteau pentru că a îndrăznit să calce sâmbăta.

900 Căpeteniile iudeilor, călcând Legea prin voinţa de-a omorî pe Hristos cel nevinovat şi judecându-L pentru neascultare, când de fapt ei nu-L ascultau, socoteau în mod fals că Dumnezeu le este favorabil lor.

Moise, slujitorul Legii, a dezlegat sâmbăta pentru tăierea împrejur, care a străbătut de la un obicei al părinților până la timpurile lui, ca apoi să se arate şi el păstrând cu temei acest obicei al părinților. Dar, deoarece Dumnezeu lucrează sâmbăta, Hristos S-a arătat şi pe Sine lucrând, nedând însemnătate călcării sâmbetei, o dată ce o face prin consimțirea cu Tatăl. De aceea a şi spus: „*Tatăl Meu până acum lucrează, şi Eu lucrez*" (In 5, 17). De aceea zice: Deci ca nu cumva, văzându-Mă lucrând ceva sâmbăta, să vă mirați ca de un lucru străin şi necuvenit, Moise v-a dat tăierea împrejur în ziua sâmbetei şi el a călcat cel dintâi legea cu privire la ea. Şi pentru care pricină? Nu a socotit că e un lucru drept să se cugete necinstirea Legii date părinților prin obiceiul acelora privind călcarea sâmbetei. De aceea se taie omul împrejur sâmbăta.[901] Iar dacă Moise a socotit că se cuvine să se cinstească astfel obiceiul părinților şi a considerat acest obicei mai important decât cinstirea sâmbetei, pentru ce vă supărați zadarnic pe Mine, şi vă mirați ca de unul care calcă sâmbăta din dispreț față de Dătătorul Legii? Căci fac aceleaşi ca Tatăl şi consimt să şi cuget pururea tot ce-I place Lui; şi, fiindcă lucrează sâmbăta, refuz să nu lucrez binele şi Eu în cursul ei.[902] Afirmă că tăierea împrejur a dat-o Moise, deşi nu e de la el, după cum s-a spus adineauri, ci e de la părinți, pentru că lor s-a dat porunca tăierii împrejur, stabilindu-se prin Moise doar mai amănunțit şi mai precis cele cu privire la ea. Căci s-a tăiat împrejur protopărintele Avraam, dar nu în ziua a opta, nici nu s-a adus pentru el o pereche de turturele sau de porumbei ca jertfă, potrivit poruncii lui Moise.

CAPITOLUL 6

CUVÂNT DESPRE NELUCRAREA ÎN ZIUA SÂMBETEI, ARĂTÂND ÎN MULTE FELURI CE SEMNIFICAȚIE ARE

„*Dacă omul primeşte tăierea împrejur sâmbăta, ca să nu strice legea lui Moise, vă mâniați pe Mine că am făcut sâmbăta un om întreg sănătos*?" (In 7, 23)

Mulți citesc această spusă în mod general şi nu o înțeleg cu toată claritatea. De aceea, vom vorbi întâi despre aceasta. Vom repeta-o deci pe scurt, arătând componentele versetului. Şi astfel vei înțelege exact ceea ce se spune. Dacă deci omul primeşte, zice, tăierea împrejur sâmbăta de ce vă mâniați pe Mine, socotind că am călcat Legea lui Moise pentru că am făcut un om întreg sănătos sâmbăta? Căci nu primeşte omul tăierea împrejur sâmbăta, ca să nu se strice Legea lui Moise. Pentru că se strică sâmbăta prin tăierea împrejur.[903] Iar precum am apucat să spunem şi mai vârtos, aşa a

---

[901] Nepăzirea odihnei de sâmbăta nu era una cu nerespectarea Legii. Nu ținea de respectul Legii nelucrarea în ziua sâmbetei. Aceasta a arătat-o Moise dispunând tăierea împrejur în ziua sâmbetei.

[902] Contrar afirmației căpeteniilor iudaice că nu trebuie să se lucreze sâmbăta pentru că şi Dumnezeu S-a odihnit de crearea lumii, sâmbăta, Hristos afirma că El a lucrat vindecând pe slăbănog sâmbăta pentru că şi Tatăl continuă să lucreze. De fapt, în ziua a şasea Dumnezeu a terminat crearea structurilor lumii, deci S-a oprit din această lucrare în lume, dar continuă să susțină procesele prin care plantele, animalele, oamenii se înmulțesc şi cresc, iar oamenii exercită o lucrare de cunoaştere şi de folosire a lumii şi de creştere spirituală în legătură cu Dumnezeu. Iar Dumnezeu însuşi, deşi nu mai împlineşte lucrarea de îndumnezeire a lumii, cum ar fi făcut dacă ea n-ar fi căzut în păcat, e activ prin energiile Sale necreate în ajutorarea omului în înaintarea spre El. S-ar putea spune că aceasta din urmă e reprezentată prin tăierea împrejur în ziua sâmbetei, ca oprire a pasiunilor trupeşti. Dar toată slăvirea pe care omul o aduce lui Dumnezeu se săvârşeşte în ziua a opta, ca prezență a veşniciei în viața pământească a oamenilor. Această prezență a devenit şi mai clară în viața oamenilor prin învierea lui Hristos, Care a înălțat lumea actuală, supusă morții, după ziua sâmbetei, sau Duminica, ziua Domnului.

[903] Tocmai prin oprirea de la lucru în ziua sâmbetei, care vine de la Lege, sau prin netăierea împrejur, căci tăierea vine de la părinți, s-ar călca Legea lui Moise. Deci trebuie să se lucreze sâmbăta săvârşindu-se tăierea împrejur cerută de părinți, căci astfel se păzeşte Legea lui Moise. Aceasta, ca să nu vedem o

spus Mântuitorul însuşi, tăierea împrejur nu e de la Moise, ci de la părinți. Deci Legea lui Moise privitoare la sâmbătă nu se strică prin tăierea împrejur ce vine de la părinți. De aceea, ca să nu se strice legea lui Moise, se adaugă: Ca să nu se strice legea lui Moise, vă mâniați pe Mine că am făcut un om întreg sâmbăta?[904] Prin acestea se definesc cele ce trebuie distinse în verset. Trebuie ştiute şi acestea, pe lângă explicarea celor arătate, deşi e foarte grea înțelegerea lor. Tăierea împrejur este o modalitate a grijii față de om, iar aceasta e mai importantă ca porunca privitoare la sâmbătă. Căci era nevoie să fie vindecat cel ce pătimea. Deci, ce opreşte sau ce împiedică, din Legea privitoare la sâmbătă, să fie făcut sănătos trupul întreg, o dată ce vindecarea lui parțială se socoteşte nevinovată de călcarea ei? Căci se taie cineva împrejur şi se vindecă de patimi, sâmbăta, fără să fie vinovat pentru aceasta.[905] Deci zadarnic, zice, vă străduiți să acuzați de călcarea Legii pe Lucrătorul unor fapte mai bune, o dată ce nu se calcă Legea, care se nesocoteşte de Moise prin îngăduirea tăierii împrejur care nu aduce atâta bine. În acestea e împletit argumentul care îndeamnă la consimțire, că nu se cuvine să se mânie ei degeaba, dacă chipul acestui fapt s-a făcut Moise, pe care ei îl susțin fără judecată, dar îl nesocotesc când spun că, după el, trebuie să se ucidă, nepunând nici un preț pe Legea dată prin el.

„*Nu judecați după înfățişare, ci judecați judecată dreaptă*” (In 7, 24)

Legea, zice, cu care vă grăbiți să fiți de acord, şi pentru care v-ați aprins de o mânie sălbatică, strigă limpede: „*Nu luați seama în judecată la față, căci judecata este a lui Dumnezeu*” (Deut. l, 17). Deci, cei ce Mă osândiți pe Mine, ca pe Cel ce am călcat legea privitoare la sâmbătă, şi pentru aceasta ați socotit că trebuie să vă mâniați, cugetați la cinstirea Legii, respectând porunca: Nu judecați după înfățişare, ci judecați judecată dreaptă. Dacă ați socotit pe Moise străin de călcarea Legii şi îl considerați nepărtaş la disprețuirea ei, deşi nu ține seama de porunca ei referitoare la sâmbătă în privința tăierii împrejur, venită de la părinți, eliberați de vină şi pe Fiul, Care se conformează pururea părerii Tatălui şi consimte cu voia Lui, şi cele pe care le face Tatăl obişnuieşte să le facă şi El asemenea. Iar, dacă, osândind numai pe Fiul, pe Moise nu-l judecați, deşi e vinovat de acelaşi lucru de care Mă socotiți vinovat şi pe Mine în privința sâmbetei, cum nu vă veți dovedi călcând Legea lui Dumnezeu şi nu veți fi văzuți disprețuind poruncile de sus? Căci, neținând seama, din ruşinea față de unii, de rațiunea care judecă drept, nu împliniți cele mai bune dintre poruncile dumnezeieşti, căci uitați că, din ruşinea căutării la față, călcați de asemenea Legea. Deci să observe iarăşi ascultătorul înțelegător măiestria vrednică de admirat a Mântuitorului nostru Hristos. Căci, fiind acuzat de călcarea unei singure legi, dă pe față pe cei ce calcă foarte multe, grăind cuvântul evanghelic: „*De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar bârna din ochiul tău nu o vezi*?” (Lc. 6, 41). Şi e un rău să judeci pe alții: „*Căci în ceea ce judeci pe altul, pe tine însuți de judeci*,” după cum s-a scris (Rom. 2, 1). De aceea s-a spus şi de către Mântuitorul însuşi: „*Nu judecați, ca să nu fiți judecați*” (Lc. 6, 37). Şi acestea le spunem în privința noastră. Dar nu va călca nicidecum legile Sale Hristos, prin schimbarea lor conform voii Sale şi descoperind culoarea luminoasă a adevărului de sub umbrele Legii, ca să strămute la o înțelegere duhovnicească cele rânduite pentru cei vechi într-o formă mai îngroşată. Dar, deoarece cuvântul despre sâmbătă şi despre tăierea împrejur[906] a

contradicție între ceea ce cer părinții şi ceea ce cere Legea lui Moise.

904 Căpeteniile iudeilor nu se puteau supăra pentru că se săvârşeşte sâmbăta tăierea împrejur, căci aceasta era cerută de părinți. Dar se mâniau pe Hristos pentru că sâmbăta a făcut sănătos în întregime un om.

905 Tăierea împrejur este socotită şi ea ca un fel de vindecare spirituală de patima exagerată a plăcerii trupeşti. Dacă ea se poate săvârşi sâmbăta, nefiind socotită o călcare a Legii, de ce nu s-ar putea săvârşi şi actul vindecării omului întreg? Nu omul e pentru Lege, ci Legea pentru om. Acesta a fost mesajul lui Hristos.

906 Iudeii călcau legea respectării sâmbetei, practicând tăierea împrejur, de ruşine. Dar acum, trecând peste

venit în amintirea noastră, socotesc că nu va fi de mai puțin folos iubitorului de învățătură să știe exact ce înseamnă odihna din ziua a șaptea și indicația despre tăierea împrejur în ziua a opta. Iar pe lângă aceea, să vedem pentru care pricină tăierea împrejur se primește și în ziua sâmbetei, nețiindu-se seama de nelucrarea în ea poruncită de Lege.[907]

Dar întâi ni se impune cuvântul despre ziua a șaptea, sau despre sâmbătă, și despre nelucrarea din cursul ei. Și așa se va arăta foarte potrivită și cercetarea celor ce urmează. Deci vom cerceta prima lege stabilită cu privire la ea: cum și în ce mod a apărut.

După ce a scos Dumnezeu pe Israel din robia din Egipt, l-a chemat la libertatea de sus și de la început prin preaînțeleptul Moise și, trecându-1 prin mare în chip minunat cu picioarele neumezite, ca printr-un loc uscat, i-a poruncit să se grăbească spre pământul făgăduinței. Apoi, obișnuindu-i într-un fel oarecare să se pocăiască și să se curățească, i-a chemat în Biserică în muntele Sinai. Și, coborând asupra lui în chip de foc, le-a dat Legea spre mântuire, zicând: „*Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, Care te-a scos pe tine din Egipt, din casa robiei. Să nu ai alți dumnezei afară de Mine! Să nu-ți faci chip cioplit și nici un fel de asemănare a nici unui lucru din câte sunt în cer, sus, și pe pământ, jos, și în apele de dedesubtul pământului. Să nu te închini lor, nici să le slujești lor, că Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, Dumnezeul zelos*” (Ieș. 20, 2-5). Trebuia să se înceapă promulgarea Legii purtărilor folositoare, și cei ce s-au înfățișat pe ei spre slujirea și ascultarea lui Dumnezeu să se introducă tainic în învățăturile cunoașterii lui Dumnezeu. Căci rădăcina a toată virtutea este cunoașterea lui Dumnezeu, și temelia evlaviei este credința. De aceea s-a arătat pe Sine și S-a făcut oarecum arătat, spunând: „*Eu sunt Domnul Dumnezeul tău*,” și, lucrând înainte în ei credința prin cunoștință, oprește cu desăvârșire alcătuirea idolilor și închinarea la zeii cu nume mincinos,[908] convingându-ne că aplecarea spre ei e păgubitoare și punându-ne în vedere neputința scăpării de pedeapsa pe care ne-o aduce slujirea lor. De aceea spune: „*Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert*” (Ieș. 20, 7), adică să nu dai idolului deșert numele dumnezeiesc și atotînfricoșător. „*Căci nu va ierta Domnul pe cel ce ia numele Lui în deșert*” (Ieș. 20, 7).[909] Deci, după ce a spus că nu va fi vinovat de o greșeală mică cel

---

această rușine, judecau pe Hristos pentru vindecarea slăbănogului, călcând iarăși Legea, care cere să nu fie osândit cel nevinovat, care, vindecând în întregime un om bolnav, a făcut un bine și mai mare decât cel al tăierii împrejur și s-a arătat deci nevinovat. Prin aceasta se făceau ei înșiși din nou vinovați de nesocotirea Legii. Dar prin cuvântul „*Nu judecați, ca să nu fiți judecați*,” le arată celor ce-L osândeau și altă vină.

[907] Iisus spune evreilor: „*Sâmbăta tăiați împrejur pe om*” (In 7, 23), iar în Evanghelia după Luca se spune că s-a tăiat împrejur în ziua a opta (Lc. 2, 21). De fapt și sâmbăta poate fi numită ziua a opta, dacă se numără de la sâmbăta anterioară, dar mai ales prin faptul că, fiind terminată cu o zi înainte crearea lumii, urma să se realizeze în ea îndumnezeirea lumii, sau unirea ei cu Dumnezeu în veșnicie. Dar intervenind păcatul, a venit în ea o slăbire a unirii cu Dumnezeu și, deci, moartea. De aceea Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, ca să învingă moartea. Astfel, Hristos a ridicat ca ziua a opta duminica. Și, de fapt, duminicii i se potrivește mai mult numele acesta, pentru că ea vine ca o înnoire, ca perioada de îndumnezeire reală a lumii după ce a căzut în păcat și în moarte. De aceea, sâmbăta a devenit mai mult o zi a morților, a nădejdii că și ei vor învia și a scoaterii de către Hristos din iad a sufletelor celor ce au păcătuit.

[908] Nu există credință fără o anumită cunoștință anterioară a lui Dumnezeu printr-un fel de experiere, sau simțire a Lui. Trebuie să simți duhovnicește declarația lui Dumnezeu că El este adevăratul Dumnezeu, de Care depind toate, deci și tu însuți. El ne face să simțim prin această experiere a Lui deșertăciunea zeilor produși de fantezia noastră prin absolutizarea unor forțe ale naturii, făcându-ne să ne dăm seama de dependența lor față de suprema și de nimic atârnătoarea putere a lui Dumnezeu.

[909] O dată ce ai cunoscut pe Dumnezeu, ajungând la credința în El, îți dai seama că însuși Numele Lui este înfricoșător, și nu poți să-1 folosești cu neseriozitate, atribuindu-1 unor falși dumnezei, unor dumnezei construiți de fantezia proprie, sau unor forțe ale naturii, dependente și supuse unor legi, care le arată inferioritatea și lipsa puterii absolute. Rostind Numele Dumnezeului adevărat simți însăși puterea Lui care te stăpânește în mod total. Rostind Numele Lui, simți că ai intrat în relație cu El însuși, relație care te înfricoșează, dar și dă un sens vieții tale și vieții tuturor. Dumnezeu e oriunde. Cu atât mai mult, Numele Lui rostit de cineva te bucură atunci când acela îl vestește cu credință și căldură. Iar rostirea lui în

căruia-i place să se închine la altceva şi care dă numele mincinos de dumnezeu aceluia şi a ameninţat în mod cuvenit pe cei veniţi de curând la credinţă că au cugetarea plăpândă, le dă şi le defineşte o a doua lege, zicând: „*Adu-ţi aminte de ziua sâmbetei, ca s-o sfinţeşti pe ea. Şase zile să lucrezi şi să faci toate lucrurile, iar ziua a şaptea este sâmbăta Domnului Dumnezeului tău. Să nu faci în ea nici un lucru*” (Ieş. 20, 8-10). Apoi le arată şi pe Cine imită cu folos, făcând aceasta: „*Căci în şase zile a făcut Domnul cerul şi pământul şi marea şi toate cele din ele şi S-a odihnit în ziua a şaptea. De aceea a binecuvântat Domnul ziua a şaptea şi a sfinţit-o pe ea*” (Ieş. 20, 11; Fac. 2, 2-3). Deci ce înţeles s-a indicat, va întreba cineva, prin legea privitoare la sâmbătă? Pentru ce motiv s-a dat îndată a doua lege, înrudită prin ameninţarea pentru neascultare? La aceasta răspundem că nu trebuia să supună pe cei neascultători numai ameninţării cu urmările cumplite, nici să aducă pe Israel la evlavie numai prin pedeapsă. Căci închinarea adusă lui Dumnezeu numai din frică este una proprie mai mult robilor. Trebuia să le arate şi căror bunătăţi vor fi părtaşi, sau la ce sfârşit fericit vor ajunge cei ce îşi vor însuşi cu tărie iubirea faţă de El. Deci le precizează şi le dă prin chip făgăduinţa bunătăţilor viitoare: „*Căci Legea are umbra bunătăţilor viitoare*,” precum s-a scris (Evr. 10, l).[910] Şi chipul arătat în ea este ca un fel de deprindere anticipată cu adevărul.[911] De aceea porunceşte să nu se lucreze în ziua din urmă a săptămânii,[912] adică sâmbăta, ci să se reţină omul de la orice lucru, prin eliberarea de el şi să se odihnească în ea, arătând prin această odihnă bucuria de care vor avea parte Sfinţii la sfârşitul veacurilor, când, după ce şi-au încheiat viaţa din lume şi s-au spălat de sudorile pentru faptele bune, cei în Hristos vor trăi viaţa cea lipsită de dureri şi oboseală, precum s-a spus despre ei prin glasul Proorocului: „*Căci vor uita necazurile lor cele dintâi şi nu se vor mai sui la inima lor*” (Is. 65, 17). „*Şi veselie veşnică va fi peste capul lor. Căci peste capul lor va fi lauda, şi veselia îi va cuprinde pe ei. Au fugit de la ei durerea şi mustrarea şi suspinul*” (Is. 35, 10). Căci vor imita şi ei pe Făcătorul, Care S-a odihnit de ostenelile pentru făpturi şi le-a pus capăt, odihnindu-se şi ei de ostenelile din această viaţă şi suindu-se spre veselia ce li se va da la sfârşitul veacurilor de către Hristos.[913] Şi

batjocură nu are iertare; se pedepseşte rostirea lui în bătaie de joc sau cu indiferenţă. Şi puterea prezenţei lui Dumnezeu o simţi în Numele Lui, când îl auzi spiritual rostit de El însuşi în tine, spunând: „*Eu sunt Dumnezeul tău.*” Pe de altă parte, faptul că acest nume, formulat de către om şi înţeles în oarecare fel de către om, poate fi atribuit lui Dumnezeu, arată disponibilitatea omului pentru relaţia cu Dumnezeul absolut.

[910] După ce Dumnezeu le prezice oamenilor moartea şi alte greutăţi pentru neascultarea de la început, nu-i lasă rupţi cu totul de El, ci le dă şi un mijloc prin care, continuând să I se închine, vor avea parte de unele bunătăţi precizate prin Legea lui Moise, dar încă tot numai chipuri ale bunătăţilor viitoare de după învingerea morţii prin Hristos şi mai ales din viaţa viitoare. Aşa cum Legea lui Hristos împlineşte cele date în chip prin Legea mozaică, aşa se vor da în adevăr, după învierea Lui, cele date în chip prin păzirea sâmbetei. Odihna trupească a sâmbetei se va împlini în odihna de patimi şi de frica de moarte, adusă nouă de Hristos şi trăită plenar în viaţa viitoare.

[911] Adică este un alt sens al adevărului. Starea fericită pe care o vom trăi în unire cu Dumnezeu e starea adevărată pentru care suntem creaţi. Viaţa de aici, mai ales cea despărţită de Dumnezeu ca urmare a păcatului, este numai o umbră a vieţii depline, adevărate, care nu poate fi trăită decât prin participare la viaţa desăvârşită a lui Dumnezeu. Dar ea poate fi şi o deprindere anticipată în capacitatea de a trăi viaţa adevărată şi deplină în Dumnezeu.

[912] Săptămâna reprezintă timpul. Sâmbăta, ca ziua din urmă a săptămânii, reprezintă trecerea din timp în veşnicie. Dumnezeu, creând lumea, a creat timpul, lucrând El însuşi şi ţinând seama de timp. În ziua a şaptea revine în veşnicie, dar voieşte să atragă şi lumea în ea, prin indumnezeirea ei. Dar lumea, refuzând prin păcat această atragere a ei în eternitate, Însuşi Fiul lui Dumnezeu Se face om în lume şi învinge moartea, dându-ne şi nouă putere să ne ridicăm în veşnicie, începând din ziua învierii Lui. În cursul vieţii pământeşti pregustăm veşnicia prezentă în timp, iar în veşnicie, ne vom afla mai presus de timp, în viaţa viitoare.

[913] Dacă pe pământ cei ce cred în Hristos imită pe Fiul lui Dumnezeu în ostenelile pe care le-a luat pentru noi, făcându-Se om, şi duhul Lui de jertfă, în viaţa viitoare, vor dobândi ca şi El odihna de aceste osteneli. El ne este calea şi ţinta realizării noastre ca oameni adevăraţi. Hristos ne este cale nu în mod teoretic, ci practic. Străbaterea căii împreună cu Hristos cere şi din partea noastră un efort. Pe de o parte, El Se află în

socotesc că acesta e scopul spre care s-a rânduit odihna de sâmbăta.

Dar observă cum cere şi prin negare împlinirea Legii: *„Să nu te închini altor dumnezei*" (Ieş. 20, 3), iar porunca privitoare la sâmbătă o arată înrudită, spunând: *„Adu-ţi aminte.*" Căci pentru ce spune aceasta? Pentru că era prezent timpul în care nu mai trebuia să se aducă închinare altor zei. De aceea ne-a şi poruncit să nu fim lucrători în privinţa aceasta. Iar, cerându-ne să ne aducem aminte de sâmbătă, ne porunceşte să ne gândim îndată la cele viitoare şi, în cele înfăţişate în chipuri, să vedem, prin gândire, cu anticipare, cele adevărate.[914]

Pe lângă aceasta, mai trebuie gândit şi la lucrul următor. După ce a rânduit foarte bine pătimirile suportate pentru credinţă şi a cerut îndată după aceea să ne amintim de făgăduinţa bunătăţilor de la sfârşitul veacurilor, rânduieşte şi celelalte legi, ca: *„Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta*," apoi: *„Să nu ucizi*" şi celelalte. Iar ca să nu socotim că ne îndreptăţim din fapte, nici că marea şi îmbelşugata dărnicie a lui Dumnezeu e rodul ostenelilor noastre, ci să aşteptăm acestea mai degrabă din credinţă, a pus înainte de vieţuirea evlavioasă, ca vecin credinţei, harul bunătăţilor nădăjduite.

Deci nelucrarea în ziua sâmbetei înseamnă viaţa Sfinţilor întru odihnă şi sfinţenie, când, dezbrăcându-se de tot ce-i întristează şi isprăvind orice osteneală, se veselesc de bunătăţile de la Dumnezeu. De fapt, fericitul Pavel, când ne-a vorbit despre acestea şi a voit să înveţe poporul să cunoască modul odihnei de sâmbătă, a spus: *„Şi cărora s-a jurat că nu vor intra întru odihna Sa decât numai celor ce au fost neascultători? Şi vedem că n-au putut intra din pricina necredinţei*" (Evr. 3, 18-19). Căci, deoarece unii socoteau că pământul făgăduinţei era acela spre care mergeau după ce-au ieşit din Egipt, deşi acela trebuia înţeles ca chip al celui ce se va da Sfinţilor de către Hristos, pe care David l-a numit şi *„pământul celor vii*" (Ps. 26, 19), prin înţeleptul Pavel încearcă să arate că acela era chip al celui aşteptat, fiind dat atunci spre moştenire fiilor lui Israel, conduşi prin poruncile lui Iosua (Navi).[915] Că acelea trebuie privite ca chip al adevărului, o arată Pavel, adăugând la cele spuse dovada trebuincioasă, zicând: „Deci de vreme ce rămâne ca unii să intre în odihnă, iar aceia cărora li s-a binevestit mai înainte, pentru necredinţa lor, n-au intrat (iudeii, n. tr.), Dumnezeu le hotărăşte iarăşi o zi, şi anume *astăzi*, spunând prin David, după atâta vreme, precum s-a zis mai înainte: *„De veţi auzi astăzi glasul Lui, să nu învârtoşaţi inimile voastre, supărându-L. Căci dacă Iosua (Navi) i-ar fi odihnit pe ei, n-ar fi vorbit, după acestea, despre o altă zi*" (Evr. 4, 7-8).[916] Vezi cum a dezlegat repede ceea ce pare să se opună acestei deosebiri?

---

odihna de la sfârşitul căii, dar, pe de altă parte, rămâne şi cu noi pe cale, adică este Cel ce urcă cu noi această cale. În efortul nostru de a o străbate Îl simţim pe El ducându-ne de mână.

[914] Amintindu-ne de porunca de a nu lucra sâmbăta, ne gândim că nelucrarea aceasta e o anticipare a odihnei viitoare. Nu poţi gândi la chipul timpului de faţă sau la trecut, ca chip, fără să te gândeşti totodată la adevărul viitor spre care înaintăm prin aceste chipuri. Timpul care trece este anticiparea timpului spre care înaintăm şi a veşniciei. Dar prin aceasta ni se cere să nu rămânem alipiţi la cele din timp şi deci din trecut, să nu rămânem alipiţi nici de zeii mincinoşi ai trecutului. Aceasta este semnificaţia poruncilor negative ale Legii.

[915] Nelucrarea în ziua sâmbetei nu e deci oprirea de la faptele bune, ci ea înseamnă viaţa ce se reţine de la faptele străine de credinţă. În faptele bune, făcute cu ajutorul lui Dumnezeu, e veselia odihnei de păcat, a trăirii în Dumnezeu, în Vechiul Testament, oprirea de la lucrare în ziua sâmbetei era numai un chip al opririi de la faptele rele şi al săvârşirii faptelor bune. Pământul făgăduinţei era acolo numai un chip al vieţii în Dumnezeu, şi Iosua Navi, care-i călăuzea spre acela, un chip al lui Iisus Hristos, Care ne conduce la viaţa în Dumnezeu, ca adevărata şi deplina odihnă de stăpânirea agitată a patimilor. Astfel, toată viaţa pământească a celor ce cred în Dumnezeu venit ca om între oameni este o sâmbătă a înaintării în Dumnezeu Cel ce Se odihneşte de crearea lumii şi a trecut la îndumnezeirea ei, lucrare oprită prin păcatul strămoşesc, dar reluată prin Hristos. Această viaţă îndumnezeită o vom primi deplin după moarte şi înviere, făcându-ne cu adevărat şi desăvârşit vii. De aceea ea va fi „pământul celor vii".

[916] Prin Iosua Navi, iudeii au fost conduşi într-un pământ al făgăduinţei în lumea aceasta, chip al ţării cereşti, şi de împlinirea acestei promisiuni era condiţionată odihna de sâmbăta, ca chip pământesc al odihnei cereşti. Prin aceasta Dumnezeu le promite că la odihna reală vor fi duşi în viitor, şi împlinirea acestei făgăduinţe o leagă de o altă zi, care este un *astăzi* permanent, un *astăzi* fără sfârşit, un fel de trăire

Deci cine ar fi putut să răspundă îndată acelora, respingând cuvintele iudeilor, spunând: Deci ce socoteşti? Nu a introdus Iosua (Navi) poporul în pământul făgăduinţei? Nu l-a odihnit şi nu a păzit sâmbăta în el? Da, răspunde, dar în chipul şi imitarea celor adevărate. Căci, dacă numai în acestea ar consta harul lui Dumnezeu şi măsura făgăduinţei Lui s-ar mărgini la ele şi dacă nădejdile date lui Israel s-ar fi împlinit prin ele şi litera Legii nu arată pe lângă acestea nimic altceva, pentru ce, dacă Iosua (Navi) nu i-a odihnit, se hotărăşte prin fericitul David alt timp al odihnei, chiar dacă a venit atât de târziu după aceea? Deci în chip înţelept şi cu foarte dreaptă judecată, după ce a arătat ca chip şi figură cele din istorie, luminează cuvântul încă ascuns şi acoperit cu privire la sâmbătă, adăugând: „*Drept aceea s-a lăsat o altă zi de odihnă poporului lui Dumnezeu. Pentru că cel ce a intrat în odihna Lui, s-a odihnit şi el de lucrurile lui, precum Dumnezeu de ale Sale*” (Evr. 4, 9-10). Apoi, cum n-ar mărturisi cineva prin aceasta în chip clar că mintea Sfinţilor cunoaşte odihna de osteneala pentru lucruri, când strălucita lor ceată se va veseli de isprăvile înfăptuite în viaţa acesta, după asemănarea cu Făcătorul, Care S-a odihnit şi S-a veselit în ziua a şaptea, cum zice Înţelepciunea în proverbe: „*Eu eram cea de care se bucură. În fiecare zi mă veseleam în faţa Lui în toată vremea, când Se veselea după ce a zidit lumea şi Se veselea întru fii oamenilor*” (Pilde 8, 30-31).[917]

Deci (căci mă întorc iarăşi la început şi reiau tema întregului cuvânt) nelucrarea în ziua sâmbetei arată viaţa lipsită de osteneală a Sfinţilor. Căci toate bunătăţile se vor dărui Sfinţilor în acea vreme de către Dumnezeu, fără osteneală, şi nu vom lucra atunci nici păcatul începător a tot răul, pentru că a fost smuls din noi din rădăcină, împreună cu cel ce obişnuieşte să-l semene în noi, după cuvântul: „*Nu va fi acolo leu şi nici una dintre fiarele cele cumplite nu se va sui acolo, ci va fi acolo cale curată şi se va chema cale sfântă*” (Is. 35, 9). Şi mintea Sfinţilor se va bucura fără oboseală de toate bunătăţile. De aceea şi cel ce adună sâmbăta lemne sfârşeşte omorât cu pietre (Num. 15, 35), ca unul ce a dispreţuit adevărul din chip. Căci, părăsind şi nesocotind odihna în chip, nu vom scoate la iveală niciodată adevărul străveziu şi minunat, prezent în virtuţi, ca acela al cortului propriu, şi nu vom aduna nici păcatele,[918] ca hrănitoare şi născătoare ale focului, precum a adunat acela lemnele, din pricina marii lui nesimţiri, căci nu a înţeles chipurile ca fiind spre adevăr. De aceea s-a şi aruncat în el, cel cuprins de multă nesimţire, de către cei ce-l pedepseau, cu pietre nesimţitoare, pedeapsa fiind

încă pe pământ a învierii ca pârgă a veşniciei. Acest azi veşnic e duminica, sau ziua a opta, în care trăim anticipat ziua neînserată a vieţii viitoare, viaţa veşnic umplută de lumina trupului înviat al lui Hristos.

[917] Sâmbăta lui Dumnezeu este odihna în care a reintrat Dumnezeu după crearea lumii. Dar ea este nu numai o odihnă veşnică, ci şi o veselie pentru lumea pe care a creat-o, şi o lucrare de îndumnezeire sau de atragere a ei într-o tot mai mare unire cu El. Deci sâmbetei nu-i corespunde numai o zi în viaţa lumii, ci tot timpul în care se înalţă şi ea spre Dumnezeu, timp urmat de viaţa sau odihna ei veşnică în Dumnezeu. Însă, intervenind păcatul făpturilor omeneşti, veselia lui Dumnezeu pentru lumea şi lucrarea Lui îndumnezeitoare n-au mai găsit în lume o deschidere corespunzătoare. De aceea a venit Fiul lui Dumnezeu şi a reluat lucrarea de îndumnezeire. Dar, trebuind acum să învingă moartea prin înviere, lumea poartă în ea potenţa învierii, şi învierea reală la care va ajunge e o treaptă nouă faţă de cea în care ar fi avut să Se odihnească după creaţie, reprezentată prin sâmbătă. Această treaptă nouă este reprezentată prin duminică, „ziua învierii”, ziua a opta. E de remarcat că revine la veselia pentru crearea lumii, pe care Tatăl o are împreună cu Dumnezeu-Cuvântul, sau înţelepciunea prin Care a creat-o, după întruparea lui Hristos, împreună cu Hristos, Care e Fiul Lui şi ca Dumnezeu, şi ca om. Dumnezeu arată valoarea dată lumii şi prin faptul că Se veseleşte de crearea ei. Iar veselia nu e a unei Persoane în izolare, ci e trăită în comuniune. Această veselie a odihnei în Dumnezeu arată că odihna nu e lipsă totală de mişcare, ci e înaintare veşnică în Dumnezeu, Cel ce-Şi deschide veşnic nemărginirea Lui. Privirea spre altul, bucuria de el este esenţa mişcării, dar şi a odihnei. Iar această odihnă a veseliei în comuniune fără sfârşit îşi are originea în însuşi Dumnezeul Treimic.

[918] Adevărul din chipurile Legii este Hristos. Numai în El ne odihnim de fapt de agitaţia patimilor care ne stăpânesc. Dar în Hristos ca Adevăr creştem şi noi spre ceea ce vom fi ca oameni adevăraţi. Acest chip adevărat al nostru, având în el pe Hristos, se realizează prin virtuţi şi se face străveziu prin ele, este cortul, sau trupul nostru în care S-a sălăşluit Hristos.

corespunzătoare cu purtarea sa. Că nu vom săvârşi atunci păcatul urât, dar nici nu vom dobândi prin lacrimi ceea ce ne este de folos, vedem iarăşi ca într-o ghicitură în cărţile mozaice. Căci Dumnezeu le-a procurat fiilor lui Israel în pustie mana ca o rouă şi le-a dat pâinea îngerilor, apoi le-a stabilit şi legea privitoare la ea prin proorocul Moise. Căci le-a grăit astfel: „*Mâncaţi astăzi. Căci este sâmbăta (în cinstea) Domnului. Nu o veţi afla în câmp. Şase zile veţi aduna. Iar ziua a şaptea este sâmbăta; nu veţi afla mană în ea*” (Ieş. 16, 25-26). Prin aceasta arată că înainte de sfârşitul veacurilor trebuie să adunăm prin osteneală ceea ce ne este de folos şi ne hrăneşte spre viaţa veşnică, precum aceia, străbătând larga pustie, adunau pretutindeni mana spre hrană, dar în ziua a şaptea, adică spre sfârşit, timpul adunării celor de folos se va termina şi ne vom bucura, după spusa Psalmistului, de cele procurate mai înainte: „*Rodul ostenelilor tale vei mânca*” (Ps. 127, 2). Deci Dătătorul Legii şi Dumnezeu nu se îndulceşte de umbre, ci, privind de mai înainte la însăşi înfăţişarea realităţii, a poruncit să nu se lucreze sâmbăta. Însă unii, dispreţuind Legea dată lor cu privire la aceasta şi refuzând în chip primejdios să se închine Stăpânului a toate şi nerecunoscând că nu trebuie să meargă să adune mana şi sâmbăta, şi-au arătat îndrăzneala nu numai în gânduri, ci şi în lucrare. De aceea, Dătătorul Legii ceartă iarăşi pentru aceasta şi zice: „*Până când nu vreţi să ascultaţi poruncile Mele şi Legea Mea? Vedeţi, Domnul v-a dat vouă această zi a sâmbetei. De aceea v-a dat în ziua a şasea pâini pentru două zile. Şedeţi fiecare în casele voastre, nimeni să nu iasă din locul lui în ziua a şaptea*” (Ieş. 16, 28-29). Vezi cum, prefigurând viaţa noastră liberă de toată sudoarea şi osteneala în timpul nelucrării, nu ne lasă să lucrăm sâmbăta nimic? Căci nu o adunăm, ba, mai porunceşte pe lângă aceasta şi să nu părăsim casa şi să nu mergem undeva, să nu ieşim din locurile noastre. Şi ce vrea să învăţăm prin aceasta, vom arăta folosind iarăşi o spusă înrudită cu aceasta. Deci a grăit iudeilor fericitul prooroc Ieremia: „*Acestea zice Domnul: Păziţi sufletele voastre şi nu ridicaţi poveri în ziua sâmbetei şi nu ieşiţi din porţile Ierusalimului. Nu scoateţi poveri din casele voastre în ziua sâmbetei. Să nu ieşiţi nici unul din locul vostru şi să nu faceţi nici un lucru şi sfinţiţi ziua sâmbetei, precum am poruncit părinţilor voştri*” (Ier. 17, 21-22). Şi ce urmează de aici? Trezindu-ne la deprinderea vegherii, ne porunceşte să ne păzim sufletul propriu. Căci astfel vom putea intra uşor la odihna nădăjduită. Iar câte bunătăţi se vor arăta celor ce vor împlini porunca, a lămurit clar prin cele adăugate, întâi, nu lasă pe unii să fie apăsaţi de greutate, întrucât nu au purtat în timp povara greu de suportat a păcatului. Căci e timpul sfinţirii, care desfiinţează cu totul vechiul păcat, şi sufletul fiecăruia se înnoieşte prin deprinderea neclintită spre virtute.[919] Dar nu-i lasă nici să iasă în afara porţilor Ierusalimului. De fapt, potrivit înţelesului adevărat şi drept, ceata strălucitoare a Sfinţilor va locui statornic în Ierusalimul ceresc şi nu va ieşi din sfânta cetate, ci va fi mai degrabă pururea în ea spre a putea să nu mai iasă nicidecum din bunătăţile odată primite, ţinuţi fiind de puterea dumnezeiască. „*Căci darurile şi chemarea lui Dumnezeu nu se iau înapoi*,” după Sfântul Apostol Pavel (Rom. 11, 29). Iar spunând: „*Să nu ieşiţi nici unul din locul vostru*,” arată, precum e vădit, că multe sunt cu adevărat locaşurile lui Dumnezeu şi Tatăl, după cuvântul Mântuitorului (In 14, 2).[920] Şi chipul acestui fapt îl arată iarăşi în mod strălucit sfântul cort, care avea zece curţi. Şi fiecăruia se va da locaşul potrivit, corespunzător vredniciei şi faptelor lui. Iar

[919] Veşnicia noastră viitoare nu va fi o desfiinţare a celor trăite în timp, deci a timpului, ci o contragere a lor, fapt trăit în oarecare fel de noi şi în cursul vieţii actuale, când trăim trecutul ca pe o unitate concentrată în rezultatul spiritual lăsat de el în noi.

[920] Cetatea Ierusalimului de sus este una, dar locaşurile sunt multe. Căci persoanele nu se confundă într-o masă informă. Fiecare persoană este unică şi e îmbrăcată în unicitatea ei. Cu cât sunt mai înaintate în spiritualitate, sau în Dumnezeu, cu atât sunt mai transparente şi mai accentuate în unicitatea lor şi mai comunicative, dar fiecare îşi comunică modul unic realizat al iubirii şi preţuirii faţă de celelalte. În Dumnezeu fiecare îşi vede şi-şi arată mai aprofundată taina unicităţii sale, dar îşi trăieşte mai puternic şi iubirea faţă de alţii, şi dorinţa de a-i cunoaşte şi de a cunoaşte taina celorlalţi, taină care îmbogăţeşte spiritualitatea sa unică.

cei ce vor ajunge în posesia locaşurilor de acolo şi vor vieţui pururea în ele nu vor cădea nicidecum din darurile dumnezeieşti împărţite lor. Şi avem un martor adevărat al acestui fapt. Căci spune Proorocul Isaia, vorbind despre acestea: „*Ochii tăi vor vedea Ierusalimul, cetatea cea bogată, corturile care nu se vor clătina, nici nu se vor mişca stâlpii cortului însuşi în timpul veşnic*" (Is. 33, 20).[921] Spunând de corturile din cetatea cea bogată că nu se vor clătina, arată stăruirea nestrămutată. La acestea mai adaugă: „*Să nu faceţi nici un lucru în ea şi să sfinţiţi ziua sâmbetei.*" Precum am spus de multe ori, acesta e timpul nelucrării, al odihnei, fiind întreg închinat ca sărbătoare lui Hristos.[922] Iar că sâmbăta nu trebuie să lucrăm nimic, ci trebuie să ne odihnim şi să părăsim tot ce ne cheamă la sudoare şi osteneală, vom cunoaşte şi din alte cuvinte. Astfel, în Ieşire, Dumnezeu spune: „*Şase ani să semeni pământul tău şi să aduni roadele lui. Iar în al şaptelea îi vei da odihna şi îl vei lăsa nelucrat*" (Ieş. 23, 10-11). Iar în Levitic se spune: „*După ce veţi intra în pământul pe care îl dau vouă, se va odihni pământul pe care Eu îl dau vouă, în cinstea Domnului. Şase ani vei semăna ţarina ta şi şase ani vei tăia via ta şi vei aduna roadele lor. Iar în anul al şaptelea se va da odihnă pământului, odihna Domnului*" (Lev. 25, 2-4). Nu vrea să se odihnească pământul, care nu simte osteneala, nici nu-i dăruieşte propriu-zis lui legea aceasta, ci ea s-a poruncit celor ce-l au, ca să nu se ostenească, ci să-l lase nelucrat. Căci în multe feluri ni s-a indicat prin acestea sărbătoarea în Hristos, în Care cei ce au trăit în frica de Dumnezeu vor ajunge la desăvârşita şi întreaga libertate, cea întru sfinţenie şi în cel mai bogat har al Duhului.[923] Iar aceasta o vom şti iarăşi prin înseşi poruncile mozaice. Căci zice aşa: „*Iar de ţi se va vinde fratele tău, sau sora ta, evreu sau evreică, şase ani îţi va fi rob ţie, iar în anul al şaptelea îl vei lăsa liber*" (Deut. 15, 12). Căci cei ce am fost robi odinioară păcatului şi ne-am vândut, din plăcerea pentru rău, pe noi înşine diavolului în oarecare fel, fiind îndreptaţi în Hristos prin credinţă, vom urca la adevărata şi sfânta odihnă, îmbrăcaţi în libertatea cea prin har şi luminaţi de bunătăţile de la Dumnezeu.

CAPITOLUL 7

CUVÂNT DESPRE TĂIEREA ÎMPREJUR ÎN ZIUA A OPTA. SE ARATĂ ÎN MULTE FELURI CE SEMNIFICAŢIE ARE ACEASTA

După ce am desfăşurat, precum socotesc şi după puterea înţelegerii noastre, cuvântul despre sâmbătă, ne vom muta osteneala la cercetarea vecinei ei, tăierea

---

[921] Ierusalimul se poate înţelege ca Biserica sau comunitatea de sus, plină de Dumnezeu. Corturile sunt persoanele care o constituie, fără să se confunde. Ele nu vor ieşi din comuniunea în care se află. Stâlpii cortului, sau Sfinţii cei mari ai Bisericii, cu atât mai mult nu se vor clătina. Nu se vor clătina „în timpul veşnic". Veşnicia nu desfiinţează timpul pe care 1-a trăit fiecare persoană, ci îl menţine şi-l valorifică. Fiecare înaintează spiritual aşa cum s-a format spiritual în cursul vieţii temporale de pe pământ.

[922] Sărbătoarea este timpul în care, pe de o parte, nu se lucrează, pe de alta, e dăruit lui Dumnezeu, sau e plin de Dumnezeu. O sărbătoare care constă numai din nelucrare nu e sărbătoare adevărată. Ea e un timp ce plictiseşte, sau e cheltuit în plăceri trupeşti, timp gol, timp pierdut în zadar, sau timp în care lunecăm spre cele de jos. Numai timpul plin, ca sărbătoare, de Dumnezeu (de Hristos) ne înalţă, ne ridică la trepte mai înalte.

[923] Nu pământul avea nevoie, atunci când erau oameni puţini şi pământ mult, de odihnă, ci oamenii. Căci e vorba de o odihnă spirituală de patimi, de care numai oamenii se pot bucura. Prin ea se preînchipuia viitoarea odihnă în Hristos a celor ce vor crede în El. Căci numai El a realizat ca om odihna desăvârşită de patimi. Şi numai din El pot primi oamenii puterea acestei odihne. Ea este totodată libertate şi sfinţenie. Libertate este acolo unde omul nu mai e stăpânit de patimi. Dar tot cel liber de patimi este totodată înălţat în sfinţenie, adică în curăţie morală, care e totodată viaţa în unire cu Hristos, izvorul sfinţeniei sau al curăţiei. Dumnezeu cere oamenilor să sfinţească nu numai ziua a şaptea, sau anul al şaptelea. Sfinţind timpul, ne sfinţim pe noi, purtăm cu noi amintirea unor fapte bune, curate, care au pus pe noi treptat o pecete de sfinţenie. Această stare de sfinţenie se reflectă apoi şi asupra mediului înconjurător şi a pământului. „Omul sfinţeşte locul", nu invers.

împrejur, încercând să scoatem în toate felurile folosul cuvenit. Căci ar fi un lucru dintre cele mai absurde şi nu lipsit de ridicolul cel mai de pe urmă să nu strămuţi cu plăcere toată osteneala la cunoaşterea celor legate de aceasta. Privind duhovniceşte, vom înfăţişa iarăşi ceea ce se arată prin ea, în chip, celor vechi, pe măsura ajutorului de la Dumnezeu, Care descoperă toate cele întunecate şi ne deschide comorile ascunse şi nevăzute. Căci cei care au ajuns la o deprindere fără scăderi şi au o înţelegere superioară vor putea înţelege şi grăi lucruri mai înalte decât cele exprimate prin chipuri. Iar noi vom comunica ascultătorilor cele ce au venit la mintea noastră, chiar dacă sunt mai prejos de înţelegerea cuvenită, nepăcătuind împotriva iubirii fraţilor prin teama de a ne simţi inferiori, ci cunoscând mai degrabă ceea ce s-a scris: „*Dă înţeleptului prilej şi va fi mai înţelept. Dă cunoştinţă dreptului şi va adăuga să primească*" (Pilde 9, 9).

Aşadar, prima lege despre tăierea împrejur s-a dat lui Avraam, spunând Dumnezeu: „*Tu şi sământa ta după tine întru neamurile lor vei păzi legământul Meu. Şi acesta este legământul pe care îl voi pune între voi şi între Mine şi între sământa ta după tine şi neamurile lor: Se va tăia împrejur toată partea bărbătească şi veţi tăia împrejur marginea trupului vostru şi va fi semn de legământ între Mine şi voi. Şi pruncul de opt zile se va tăia împrejur toată partea bărbătească*" (Fac. 17, 9-12). Stabilind legea despre aceasta şi poruncind să se taie marginea trupului împrejur, hotărăşte că nu e fără pagubă călcarea acestei legi, arătând că fapta aceasta este chipul celei mai necesare taine. Căci adaugă, spunând după acestea: „*Şi va fi legământul Meu în trupul vostru spre legământ veşnic. Şi părţii bărbăteşti netăiate împrejur, care nu-şi va tăia împrejur marginea trupului său în ziua a opta, i se va pierde sufletul din neamul lui, pentru că a stricat legământul Meu*" (Fac. 17, 13-14). Dumnezeiescul Pavel a afirmat că tăierea împrejur s-a dat patriarhului ca semn şi pecete a credinţei arătate în tăierea părţii din afară a trupului. Precum se vede, se urmărea ca scop să se arate că chemarea şi dreptatea prin credinţă sunt mai înainte decât orice poruncă a Legii,[924] îi cheamă astfel pe cei din Israel şi îi îndeamnă să nu cugete că dreptatea prin credinţă este o călcare a Legii, ci mai degrabă e o revenire la ceea ce a fost la început şi înainte de toată Legea.[925] Căci, străbătând prin timp la ceea ce era înainte folositor şi la ceea ce e de trebuinţă acum, se află înţelesul real al cuvântului şi se arată cunoscându-se iarăşi sensul adevărat al tăierii împrejur. Fiindcă, sfătuind pe iudei să se dezveţe a se lăuda pentru cele din trup, le scrie iarăşi: „*Pentru că nu cel ce se arată pe din afară este iudeu, nici cea arătată pe din afară, în trup, este tăiere împrejur; ci este iudeu cel întru ascuns, iar tăiere împrejur este cea a inimii în duh, nu în literă, a cărui laudă nu este de la oameni, ci de la Dumnezeu*" (Rom. 2, 28-29). Oare prin acestea nu ne îndeamnă să ne mutăm la alte înţelesuri ale tăierii împrejur, şi nu numai la înţelegerea ei ca pecete a credinţei ce s-a dat protopărintelui ca chip, prin tăierea împrejur a marginii trupului, ci să o înţelegem în sens mai înalt şi duhovnicesc? Să cercetăm deci şi să înţelegem mai precis ce este tăierea împrejur în duh şi ce simbolizează tăierea împrejur săvârşită în trup şi pentru care pricină nu este indiferent în ce zi are loc, ci omul trebuie să se taie împrejur în ziua a opta.

Aşadar, nu trebuie să se îndoiască nimeni că, deoarece scopul nostru este să

[924] Înţelesul acestor cuvinte este poate şi acela că nu din trup vin credinţa şi mântuirea sau dreptatea omului, ci printr-o lucrare din afara trupului, eliminându-se marginea care rotunjeşte trupul în el însuşi. Prin tăierea împrejur s-a arătat acest fapt printr-un chip vizibil. De fapt, încă prin porunca dată lui Avraam s-a arătat că nu prin legea înfrânărilor ca chip - şi deci a tăierii împrejur - vine credinţa, ci ea se dă de dincolo de trup, de către Dumnezeu, duhului omului. Omul e făcut să se deschidă credinţei aduse de Dumnezeu ca chipului Său.

[925] Dacă credinţa nu e din viaţa trupului, ci de dincolo de trup, răspunzând unei necesităţi a duhului şi actualizându-se prin Dumnezeu, credinţa întărită prin Hristos este în parte o revenire la ceea ce avea omul prin legătura firii lui cu Dumnezeu, înainte de Lege. E un răspuns dat iudeilor care credeau că dreptatea din Lege e superioară dreptăţii din credinţă.

tindem spre voința de-a ne uni cu Dumnezeu prin Mijlocitorul Hristos, pentru aceasta se cuvine să se şi curăţească şi să se sfinţească mai înainte prin toate purtările cei ce urcă spre unirea apropiată prin credinţă cu Preasfântul Stăpân.[926] Deci să privim ca cel mai bun chip al acestui lucru ceea ce s-a spus de către Dumnezeu către sfântul Moise: „*Coborând, dă mărturie poporului şi sfinţeşte-i pe ei astăzi şi mâine şi să-şi spele hainele lor şi să fie gata în ziua a treia. Căci în ziua a treia Se va pogorî Domnul pe muntele Sinai*" (Ieş. 19,10-11). Arătându-le trebuinţa de-a se sfinţi, Dumnezeu voieşte ca ei să dobândească bunătatea în toate purtările. Iar arătându-le trebuinţa de a-şi spăla hainele, cere curăţirea trupului. Căci trupul este ca o haină şi îmbrăcăminte sufletului.

Deci deoarece (căci ne vom întoarce la întâiul şi prea necesarul început al cuvântului) cei ce tind spre unirea cu Dumnezeu cel Sfânt trebuie să se sfinţească mai întâi, după spusa Lui: „*Fiţi sfinţi, precum Eu sunt Sfânt*" (Lev. 19, 2), a stabilit celor mai vechi, ca simbol al sfinţirii, tăierea împrejur în trup. Şi cum, vom spune. Cercetând firea faptelor noastre, vom afla că tot păcatul este anticipat de plăcere. O poftă fierbinte ne atrage totdeauna spre păcat. Căci ea anticipează făptuirea lui, răpindu-ne înţelegerea minţii şi îndemnându-ne astfel spre alegerea faptelor care sunt calea cea mai uşoară spre săvârşirea lui. Adevărul acestui cuvânt al nostru ni-l arată ucenicul lui Hristos, zicând: „*Nimeni, fiind ispitit, să nu spună că este ispitit de Dumnezeu. Căci Dumnezeu nu poate să fie ispitit de rele, deci nu poate ispiti pe nimeni.*[927] *Ci fiecare se ispiteşte de pofta sa, fiind atras şi momit de pofta sa. Apoi pofta, zămislind, naşte păcatul. Iar păcatul, odată săvârşit, aduce moartea*" (Iac. l, 13-15). Deci observi cum, din poftele spre unele, se iveşte răutatea, şi în plăcerile neraţionale se naşte sământa păcatului? Deci Dătătorul Legii şi Dumnezeu porunceşte să se aplice fierul tăierii împrejur mai ales acelei părticele a trupului în care şi prin care are loc naşterea plăcerilor, ca să înveţi, ca printr-o ghicitură, că e cu neputinţă să ne arătăm curaţi dacă nu primim în inima noastră lucrarea foarte tăioasă a cuvântului dumnezeiesc şi nu luăm aminte la cuţitul Duhului,[928] n-am fost scăpaţi de toate poftele urâte numai nesăvârşind cele ale poftelor noastre, chiar dacă par să ne dea cea mai dulce plăcere, ci ne lăsăm convinşi să iubim şi să lucrăm numai ceea ce place lui Dumnezeu.

Arătându-ni-se nouă acest înţeles mai adevărat al tăierii împrejur, cu dreptate se cuvine să se spună celor ce s-au obişnuit să se laude numai cu tăierea împrejur în trup: „*Tăiaţi-vă împrejur Dumnezeului vostru şi tăiati împrejur învârtoşarea inimilor voastre, bărbaţi iudei şi cei ce locuiţi în Ierusalim*" (Ier. 4, 4). Căci cel ce îşi taie trupul împrejur se taie împrejur numai în trup. Dar cel ce primeşte tăierea împrejur în Duh, prin credinţa în Hristos, se taie împrejur cu adevărat, şi numai lui Dumnezeu.

Să primim tăierea împrejur în Duh, care ne înalţă la unirea intimă cu Dumnezeu

---

[926] Sfinţirea este una cu curăţirea morală de faptele şi gândurile rele. Dar întrucât aceasta înseamnă părăsirea egoismului şi nu se poate realiza decât din puterea lui Dumnezeu cel Atotbun şi deci Preasfânt, sfinţirea înseamnă şi o prezenţă a lui Dumnezeu în om, sau a omului in Dumnezeu. Ea implică şi credinţa în Dumnezeu, ca izvor al curăţiei, bunătăţii şi sfinţeniei. Şi aceasta cere şi un efort al nostru de a gândi şi săvârşi numai cele bune şi deci curate.

[927] Ca să poată ispiti pe alţii trebuie să fie el însuşi ispitit. Adică trebuie să fie slab el însuşi, ca să poată slăbi pe alţii. Făptura, fiind mărginită, dar fiind făcută cu aspiraţia spre creştere, doreşte prin firea ei să sporească. Şi, înşelându-se, în loc să caute a spori prin Dumnezeu cel nemărginit, crede că poate spori prin ea însăşi sau prin ceva creat.

Dumnezeu nu depinde de nimeni, având nemărginirea. Deci nu poate fi ispitit şi nici ajutat în bine de alţii. De aceea şi sfinţenia lui Dumnezeu îşi are ultima sursă în El însuşi, fiindcă este Sfânt prin El însuşi. Bunătatea, sfinţenia ţin de existenţa lui Dumnezeu ca existenţă supremă, nemărginită şi infinită.

[928] În cuvântul dumnezeiesc şi în duhul presupunem şi lucrarea lui Dumnezeu-Cuvântul şi a Duhului Sfânt, dar şi pe Cuvântul şi Duhul Sfânt însuşi, întrucât sunt subiectele lucrărilor Lor. Dacă nu simţim în cuvântul lui Hristos pe Hristos însuşi, şi în lucrarea de înduhovnicire a noastră pe Duhul Sfânt însuşi, nu simţim nici puterea acelor lucrări, în trăirea lucrărilor dumnezeieşti trăiesc relaţia personală între mine şi Hristos şi Duhul Sfânt. Ceea ce mă însufleţeşte cu adevărat este o altă persoană, dar mai ales Persoanele Sfintei Treimi. Şi Duhul Sfânt, ca Persoană dumnezeiască a comuniunii şi iubirii, e Cel care face şi sufletul nostru duh şi înduhovniceşte toată viaţa noastră.

în ziua a opta, adică în ziua învierii Mântuitorului. Aceasta ne este semn că tăierea împrejur în Duh este dăruitoarea Vieții. Prin ea știm într-un fel oarecare din realitatea însăși că vom viețui împreună cu Hristos, după spusa lui Pavel: „*Căci ați murit și viața voastră s-a ascuns împreună cu Hristos în Dumnezeu. Iar când Hristos, Care este Viața voastră, Se va arăta, atunci vă veți arăta și voi întru slavă*” (Col. 3, 3-4).[929] Căci oare nu va grăi cineva adevărul, zicând că cel ce renunță la plăcerile lumii pentru Dumnezeu moare lumii? Aceasta ni se arată spunând-o și dumnezeiescul Pavel, zicând: „*Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea lui Hristos, prin care lumea s-a răstignit mie, și eu lumii*” (Gal. 6, 14). Căci deveniți, prin Duhul, părtași al Lui, Care a tăiat nevăzut împrejur toată necurăția din noi, am murit lumii, dar trăim lui Dumnezeu viața cea mai plină de bunătate.[930] Iar tăierea împrejur are loc în ziua a opta datorită învierii lui Hristos, și nu înainte de a opta. Căci nu se dă Duhul înainte de Înviere, ci după aceea sau în însăși vremea învierii, când a suflat asupra ucenicilor Săi, zicând: „*Luați Duh Sfânt*” (In 20, 22). Iar iudeilor le este foarte potrivită tăierea împrejur prin fier. Căci sunt încă robi și stau sub legea pedepsitoare. Iar fierul e semnul pedepsei. Iar nouă, celor liberi și duhovnicești, ne este potrivită curățirea prin Duh, care scoate din sufletele noastre toată întinăciunea și aduce în ele desăvârșirea prin strălucitoarea unire cu Dumnezeu prin credință.

Că slava noastră se umple de desăvârșirea legăturii cu Dumnezeu (a evlaviei) prin tăierea împrejur mai adevărată și duhovnicească, vom cunoaște privind iarăși la cele scrise despre patriarh. Deci s-a scris despre protopărintele Avraam că era de nouăzeci și nouă de ani când i-a poruncit Dumnezeu să se taie cu folos împrejur (Fac. 17, 1), stabilind și aceasta ca semn clar că tăierea împrejur este ca o intrare și ea o introducere în virtutea desăvârșirii, mai bine-zis arătând limpede că nu va ajunge cineva la aceasta dacă nu va avea prin tăierea împrejur curăția arătată ca umbră. Căci numărul o sută este simbolul desăvârșirii. Deci tăierea împrejur este înainte de desăvârșire. Premergând, ea ne duce spre aceasta. Dar nu numai la acestea se reduc foloasele tăierii împrejur (înțeleg tăierea împrejur în Duh), care vom afla că se dăruiește numai celor liberi în Hristos. Iar liber în Hristos este omul care s-a scuturat de robia diavolului și de jugul păcatului și a rupt lanțurile acelora, precum s-a scris (Ps. 106, 14), și s-a îmbrăcat în slava dreptății strălucitoare și nesupuse tiraniei, înțeleg a dreptății aflate în credința în Hristos.[931]

---

[929] Tăierea împrejur în duh e tăierea de la sufletul nostru a păcatului, a oricărei plăceri egoiste. Această tăiere împrejur ne introduce în Duhul Sfânt, sau Îl introduce pe Duhul Sfânt în sufletul nostru, făcându-l pe el și toată persoana noastră duh. Aceasta înseamnă a deveni uniți intim cu Dumnezeu, a intra în viața de comuniune cu El. Dar în aceasta ne-a anticipat Hristos ca om. Și mai înseamnă ridicarea noastră la putința învierii împreună cu Hristos cel inviat. De aceea, tăierea noastră împrejur se face în ziua a opta, care înseamnă trecerea de la odihna de lucrările îndreptate spre lumea aceasta, la viața nouă în Dumnezeu. Sâmbăta sau ziua a șaptea înseamnă de aceea moartea cu Hristos pentru viața îndreptată spre lumea aceasta, iar duminica, sau ziua a opta, este lumea de după învierea lui Hristos, înnoită prin înviere, care e viața în Duhul Sfânt. Arătarea lui Hristos cel înviat după sfârșitul lumii acesteia va fi o arătare a Lui întru slavă în transparența luminii spirituale. Dar o dată cu El ne vom arăta și noi, cei ce ne-am ascuns cu smerenie în El, pentru lumea aceasta, întru lumina spirituală și netrecătoare a Lui. Lumina sau slava Lui vor fi și lumina și slava noastră, sau viceversa. El se va irita în noi și noi, în El. Lumea aceasta imperfectă trebuie să ajungă la perfecțiune în Dumnezeu, spre Care tinde.

[930] Am murit lumii prin tăierea împrejur de la ființa noastră a tot ce ne unea în chip necurat și egoist cu lumea aceasta, mai precis cu ceea ce ne putea îndemna prin ea la plăcerile egoiste.

[931] Tăierea împrejur a marginii trupului care mărește plăcerea acestuia e chipul tăierii din marginea sufletului a legăturii egoiste cu lumea, ațâțată în om de diavol. Deci această tăiere împrejur spirituală, sau în duh, e o eliberare a omului de păcat și de diavol. Dar această eliberare de păcatele legăturii pătimașe cu lumea nu ne poate veni decât din puterea dăruită de Hristos umanității Sale și, prin comuniunea cu ea, și nouă. Păcatul și diavolul ne robesc, deși ne dau iluzia că, satisfăcând egoismul nostru, ne eliberează. Dar numai bunătatea neinteresată față de alții ne eliberează, ne bucură și ne umple de putere, căci aduce în noi ca mulțumire puterile celor cărora le arătăm iubirea, și, în grad maxim, puterea lui Dumnezeu prin Hristos făcut om în comuniune cu noi. Astfel, tăierea împrejur este eliminarea egoismului și deschiderea noastră

Iar de faptul că tăierea împrejur săvârşită în ziua a opta[932] se potriveşte celor liberi, dar nu şi celor încă robi, nu ne vom îndoi în nici un fel parcurgând Sfânta şi dumnezeiasca Scriptură. Astfel Ismail, fiul născut patriarhului de slujnica Agar, a fost tăiat împrejur, dar nu în a opta zi, ci în anul al treisprezecelea. Căci s-a scris că „*a tăiat împrejur Avraam pe Ismail, fiul său, care era de treisprezece ani*” (Fac. 17, 25). Cuvântul dumnezeiesc ne arată pe fiul roabei cetăţii Ierusalim, adică pe Ismail, căzut şi din ziua a opta, şi din anul al doisprezecelea. Căci cade din ziua a opta, ca nevrând să primească propovăduirea învierii Mântuitorului săvârşită în ziua a opta, sau Evanghelia lui Hristos, prin care putea dobândi neîndoielnic credinţa şi putea fi tăiat împrejur în duh. Şi care a căzut şi din anul al doisprezecelea, alungat, ca prin ghicitură, prin necredinţa sa, ceata sfântă a Apostolilor, preferând să vieţuiască lipsit de gustarea şi trăirea învăţăturii acelora. Sluga rămâne în acestea. Iar Isaac cel liber, născut din cea liberă, se taie împrejur în ziua a opta. Căci fiii liberi ai celei libere, adică ai cetăţii Ierusalimului de sus, după ce au primit ziua a opta, adică credinţa în învierea lui Hristos, s-au îmbogăţit şi cu tăierea împrejur în duh, care i-a eliberat de tot păcatul şi i-a izbăvit de moarte, de vreme ce i-a izbăvit de păcat, din care venea moartea, şi-i strămută la viaţa în Hristos.[933]

La cele spuse mai adăugăm că, despre faptul că desfiinţarea morţii şi înlăturarea stricăciunii se cuprind în tăierea împrejur, mai putem afla şi din cartea bogată numită Ieşirea a fericitului Moise. Acesta a fost trimis prin porunca lui Dumnezeu la Faraon, tiranul egiptenilor, să-i spună că trebuie să elibereze pe Israel din îndelungata robie. Şi a plecat ca să-i vestească cele pe care le-am spus: „*Dar a fost, când a poposit pe cale, că l-a întâmpinat pe el un înger care căuta să-l omoare. Dar Sefora, luând o pietricică, a tăiat împrejur marginea trupului fiului ei şi a zis: „Stătut-a sângele tăierii împrejur a pruncului meu.*” *Şi a plecat de la el, pentru că a zis: Stătut-a sângele tăierii împrejur a pruncului meu*” (Ieş. 4, 24-25). Deschide urechea cu atenţie. Aşa-numitul înger caută să ucidă pe Moise şi pleacă şi se depărtează supărat de la el abia după tăierea împrejur a pruncului, pe care a săvârşit-o Sefora printr-o pietricică, îndeplinind ceea ce trebuia. Căci strigă: Stătut-a sângele tăierii împrejur a pruncului meu, alungând pe nimicitorul lui Moise. Iar dacă nu s-ar fi ascuns în acestea un înţeles tainic, spune-mi ce sens ar avea faptul că prin tăierea împrejur a pruncului, Moise, grăitorul sfânt, s-a izbăvit, şi prin arătarea sângelui a călcat pe nimicitorul ca pe o fiară şi l-a silit să dea înapoi? Deci (căci voi reveni mai întâi la aceasta), nu i-a fost de ajuns fericitului Moise spre mântuire binele sau slava rezultată din propria tăiere împrejur (căci socotesc că trebuie spus mai ales acest lucru). Pentru că puterea tăierii împrejur a Legii nu va birui moartea, care vine fără alegere peste fiecare, fie rău, fie bun. Dar o alungă fără voia ei şi scapă de puterea ei pe poporul cel nou, adică pe cei ce cred în Hristos, tăierea împrejur în Duh, săvârşită

---

puterilor bunătăţii dumnezeieşti.

[932] Ziua a opta e tot timpul de după învierea lui Hristos. Având putinţa de a ne împărtăşi de învierea lui Hristos, ne aflăm în ziua a opta, în timpul ce se poate deschide vieţii veşnice a învierii. Viaţa viitoare va fi un fel de copleşire a timpului în noi şi în toata creaţia de lumina netrecătoare a veşniciei; va fi ziua a opta, ca zi cu adevărat nevânată de somn, de nemulţumire şi de moarte. Va fi ziua vieţii fără lipsuri, fără mărginire în bucuria de viaţă şi de bunătatea lui Dumnezeu.

[933] E o libertate care se manifestă de la început în toate actele prin care creşte cineva în viaţa în Hristos. E o libertate de robia ştiinţei, care împiedică pe cineva să admită învierea lui Hristos, înviere care e consecinţa Dumnezeirii Lui. Cel ce prin credinţă admite învierea primeşte prin Duhul Sfânt tăierea împrejur a obişnuinţelor cu păcatul, a plăcerilor păcătoase, care l-ar închide în el însuşi, nelăsându-l să se deschidă lui Dumnezeu prin Duhul Lui. Primind pe Duhul prin această tăiere împrejur în Hristos, a intrat în puterea spiritului care, unit cu Duhul Sfânt, învinge moartea, sau procesele care îi duc trupul la o moarte definitivă. Căci moartea e urmarea păcatului, ca închidere în procesele materiale ale trupului, contrar faptului că aceste procese depind, fie şi într-un grad mai redus, de spiritul omului. Toată această creştere şi întărire spirituală a omului este şi o creştere în libertate şi în Hristos, ca Dumnezeu, izvorul libertăţii.

foarte bine prin Sefora, adică prin Biserică.[934]

Cum, deci, ar putea zice cineva foarte potrivit, prin tăierea împrejur în duh a poporului cel nou se mântuieşte şi Israel, care nu are experienţa acesteia? La aceasta răspundem că, întrucât Israel n-a voit să primească învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, moartea ar fi împărăţit în veci. Dar, deoarece cei ce au crezut au primit-o, pentru ei harul învierii a trecut la toată firea, oferindu-se în oarecare mod tuturor, prin tăierea împrejur în Duh, deşi se observă o mare deosebire între învierea din aceştia şi aceia. Căci cei ce resping credinţa în Hristos şi ocărăsc prin necredinţă pe Dătătorul vieţii, încât primesc puterea învierii numai spre a continua să trăiască, vor trăi spre osândă, neiubind pe Hristos, Cel ce îndreptează. Dar cei ce văd minunea învierii Mântuitorului şi păzesc sincer poruncile Lui vor ieşi, precum s-a scris, din pământul în care sunt, la învierea vieţii (In 5, 29). Deci poporul tăiat împrejur în duh transmite şi celor necredincioşi binele propriu.[935] Căci harul Învierii, care i se cuvine în mod propriu acestuia, îl transmite şi celorlalţi, sfatul lui Dumnezeu voind să mântuiască în mod cuvenit toată firea. Fiindcă, aşa cum zice Pavel (Rom. 11, 30-31), precum noi n-am crezut odinioară milei arătate lui Israel, ca prin ascultarea Lui să câştigăm harul lui Hristos, aşa nici ei n-au crezut acum milei arătate nouă, dar Mântuitorul nostru Hristos le transmite şi lor prin credinţa noastră binele Învierii. Căci cele datorate celor ce cred se dăruiesc în modul cel mai cuvenit întregii firi.[936] De aceea şi dumnezeiescul Apostol Pavel, descoperind taina învierii viitoare, zice că Hristos e pârga acelei învieri (I Cor. 15, 20). Căci El S-a sculat întâiul dintre morţi, iar după aceea, şi cei ai lui Hristos, la venirea Lui (I Cor. 15, 23).[937] Dar, înainte de toţi ceilalţi, zice că vor învia cei deveniţi familiari Lui, arătând că învierea va fi înainte de toate a lor, deşi va trece la toată firea, se înţelege din bunătatea şi iubirea de oameni a Celui ce voieşte să desfiinţeze cu desăvârşire moartea.[938]

---

[934] Pe Moise, sau pe Israel, trăitor sub Legea veche, tăierea împrejur în trup nu 1-a scăpat de moarte. Dar 1-a scăpat pregătirea prin tăierea sa împrejur în ziua a opta, sau după învierea lui Hristos, tăiere împrejur în Duh a poporului cel nou, sau a urmaşilor spirituali ai Lui.

[935] Moise, sau Israel, nu se mântuieşte prin tăierea lui împrejur. Dar poporul cel nou, pregătit prin Lege şi prin Prooroci, primeşte pe Hristos, Care a înviat. Tăierea lui împrejur prin credinţă face posibilă intrarea în legătură cu Hristos a toată firea omenească, deci şi a evreilor posesori ai aceleiaşi firi omeneşti.

O dată ce învierea a intrat prin Persoana lui Hristos în firea umană, ea devine posibilă oricărei persoane umane, dar depinde de voia fiecăruia ca această înviere să fie spre fericirea comuniunii veşnice cu toţi, sau să-1 menţină, prin voia lui, în chinul izolării veşnice. Este implicată în această afirmaţie o întreagă concepţie despre raportul dintre unitatea fiinţei şi deosebirea persoanelor. Hristos, prin puterea spiritului Său, întărit de ipostasul Lui divin, poate produce învierea trupului Său, şi, prin el, a tuturor trupurilor virtuale trecute la starea actualizată, dar numai decizia personală a fiecăruia poate face ca această înviere să fie fericită, prin credinţa personală în Dumnezeirea lui Hristos şi prin iubirea faţă de oameni.

[936] Harul le vine celor ce cred ca o datorie. Dar aceasta nu înseamnă că Dumnezeu e dator să-i dea omului harul. Căci credinţa omului, faţă de care Dumnezeu se simte îndatorat, este ea însăşi datorată în parte lui Dumnezeu, deşi are şi omul un rol, prin voinţa lui, în producerea ei. În toate cele bune e o conlucrare între om şi Dumnezeu. Numai cele rele sunt exclusiv ale omului. Dar credinţa omului e activă nu numai în relaţie cu Dumnezeu, ci ea îşi arată lucrarea şi faţă de cei ce nu cred. Şi prin aceasta se manifestă în mod pozitiv legătura dintre oamenii de aceeaşi fire. Aceasta se arată în faptul că cel ce crede se simte mai legat cu ceilalţi şi, când credinţa le devine comună, ei se simt mai uniţi, pe când cei ce nu cred se închid în mod accentuat în izolarea lor egoistă. Astfel, prin credinţa care se comunică de la cei ce o au la cei ce nu o au, se comunică şi harul lui Dumnezeu celor din urmă, prin unitatea regăsită a firii omeneşti.

[937] Toţi vor învia „la venirea" lui Hristos cel înviat înseamnă că vor învia în prezenţa Lui. Dar aceasta înseamnă nu numai o prezenţă exterioară a lui Hristos, ci o prezenţă devenită interioară la maximum în ei. Iar aceasta înseamnă iarăşi o activare la maximum a unităţii firii Lui umane înviate cu firea tuturor oamenilor. Dar depinde de fiecare, personal, să-i fie învierea spre fericire sau spre chin veşnic.

[938] Toţi vor învia din iubirea de oameni a lui Hristos. De aceea S-a făcut El om şi a înviat, ca să fie desfiinţată moartea pentru toţi oamenii. Chiar cei ce nu vor crede vor învia, chiar ei nu vor mai muri în veci. Se arată şi în aceasta iubirea de oameni a lui Hristos. Fiecărei feţe umane i-a dat Dumnezeu o valoare unică şi eternă. De aceea nu vrea să moară definitiv nici unul. Şi de aceea a înviat Hristos ca om, ca să transmită tuturor oamenilor eliberarea de moarte. Dar depinde de voinţa fiecăruia ca să primească

Dar observă că nu prin fier taie Sefora pruncul împrejur, căci fierul e pedepsitor şi are rost numai sub Legea pedepsitoare, ci prin pietricică, înţelegându-se aceasta, precum s-a scris, ca chip al lui Hristos. Prin aceasta se semnifică nesfărâmarea şi tăria în toate a firii lui Hristos.[939] De aceea, Dumnezeu şi Tatăl L-a numit pe Hristos, prin Sfinţii prooroci, şi diamant, zicând: „*Iată Eu pun un diamant în mijlocul poporului Meu Israel*" (Amos 7, 8). Căci caracterul de piatră înseamnă puterea firii dumnezeieşti şi negrăite a Cuvântului de a nu ceda în nici un fel celor ce I se împotrivesc. De aceea şi dumnezeiescul Iosua, chemat după sfârşitul lui Moise la conducere, i-a curăţit pe fiii lui Israel prin pietricica dumnezeiască şi, deoarece trebuia să lupte cu vrăjmaşii, a poruncit să fie înarmaţi în oarecare fel mai înainte cât mai bine prin tăierea împrejur, ştiind că fără ea nu vor fi feriţi de cădere şi nu vor fi mai tari ca moartea cei ce încă nu luptaseră înainte. Căci s-a scris despre el astfel: „*Şi a zis Domnul către Iosua (Navi): Fă-ţi ţie cuţite de piatră din pietre ascuţite şi, şezând, taie împrejur pe fiii lui Israel. Şi a făcut Iosua cuţite de piatră şi a tăiat împrejur pe fiii lui Israel*" (Iosua 5, 2-3). Numele de piatră ascuţită înseamnă în acestea neclintirea şi nesfărâmarea Cuvântului lui Dumnezeu. Iar numele de „piatră ascuţită" indică puterea Lui de-a pătrunde cu subţirime în toate şi lucrarea cu totul ascuţită a Lui, cum numeşte şi Pavel, cel hrănit de Sfintele şi dumnezeieştile Scripturi, pe Cuvântul dumnezeiesc „*viu şi lucrător şi mai ascuţit decât orice sabie cu două tăişuri, pătrunzând până la despărţirea sufletului şi duhului*" (Evr. 4, 12). Iar Cuvântul atât de subţire şi de ascuţit, pătruns în inimile noastre prin Duhul Lui, ne curăţeşte de toată necurăţia. Şi, tăind împrejur, cum nu se poate spune, cele ale ultimei murdării de care suntem plini, ne face neprihăniţi şi sfinţi.[940] Observă deci în acestea cea mai străvezie icoană a adevărului. Căci cel ce taie împrejur este Iosua, iar cei ce o suportă pe aceasta de la el, sunt, - precum s-a scris, toţi nou-născuţii, care nu cunoşteau binele sau răul (Deut l, 39). Fiindcă cei ce au ieşit din Egipt au avut ca plată a necredinţei mânia dumnezeiască şi au trebuit să suporte în pustie multe feluri de pedepse. Dumnezeu cel atotsfânt a socotit în mod cuvenit să nu-i aducă pe ei în pământul pe care îl făgăduise părinţilor lor. Dar cei de după aceea, liberi de vinile necredinţei, au reprezentat chipul poporului nou, primind tăierea împrejur în duh prin Hristos, pe când vechiul şi întâiul popor, adică Israelul, a căzut, precum am spus adineauri, în pieire. Dar se taie împrejur poporul cel nou şi nobil, după ce Iosua (Navi) l-a condus, precum s-a scris, dincolo de Iordan. Şi iată înţelesul adevărat al celor spuse: Nu primim nicidecum tăierea împrejur în inimă prin Duh înainte de-a trece Iordanul cel tainic, ci după ce am ajuns dincolo de sfintele ape. Iar după ce e tăiat împrejur tot poporul prin porunca lui Iosua (Navi), Dătătorul Legii îndată descoperă folosul acestui lucru şi zice către Iosua: „*în ziua de azi am depărtat osânda Egiptului de la voi*" (Iosua

---

sau nu comuniunea cu El, făcută posibilă prin întruparea Lui ca om, şi, prin aceasta, să aibă o viaţă veşnică fericită sau nefericită. Fiul lui Dumnezeu Şi-a arătat clar iubirea de oameni sau voinţa de a fi în comuniune veşnică cu toţi. De aceea S-a făcut om şi a înviat. Dar depinde şi de ei ca această comuniune să se realizeze.

[939] Firea dumnezeiască, şi datorită ei şi cea omenească a lui Hristos, e de nesfărâmat şi are tărie desăvârşită. De aceea n-a putut fi descompusă de moarte.

[940] Se foloseşte şi pentru Persoana dumnezeiască şi pentru vorbele rostite de Ea acelaşi termen: Cuvântul (cuvântul). Căci în vorbe e persoana, sau, în persoană, vorbele ei. Prin excelenţă, acest lucru e valabil pentru Dumnezeu-Cuvântul. Prin cuvântul persoanei ne vine viaţa ei, puterea ei, dragostea ei. Cuvântul lui Dumnezeu, ca vorbă, exprimă toate nuanţele simţirii Lui. Prin vorbele persoanei pătrunde ea însăşi adânc în inima celui către care vorbeşte şi care le primeşte, punând în valoare şi simţirile nuanţate ale acesteia. Cuvântul dumnezeiesc fiind curat şi vorbele Lui fiind curate, şi cei în care pătrund devin curaţi, tăind împrejur răul de la aceştia. Şi aceasta o vedem împlinindu-se şi între persoanele umane. Dar între acestea se poate întâmpla şi contrariul. Sentimentele de aroganţă, de mândrie pe care le comunică o persoană alteia se nasc şi în aceasta din urmă, dar printr-o ripostă la cele ce i se spun. Cine cere, cu putere dominatoare, să fie lăudat, trezeşte scârba şi dispreţul în cei siliţi să-1 laude, chiar dacă aceştia par să-i aprobe dorinţa de-a fi lăudat între cei lipsiţi de iubire, cuvintele devin mincinoase. Dar şi în minciuni li se face străvezie simţirea reală. Nici cuvintele mincinoase nu pot acoperi realitatea adevărată a celor ce le folosesc.

5, 9). În ce vom socoti că a fost folosit Israelul, sau din ce osândă a fost scos? A fost trecut din robie şi din slăbiciune, de la munca la lut şi la cărămizi, la libertate şi putere. Observă din câte rele îl scapă puterea tăierii împrejur în duh. Adică scoate sufletul omului din mâna diavolului, îl eliberează de păcatul din el şi-l arată mai presus de toată puterea ce vine de la demonii cei răi. Ba îl eliberează şi de lut şi de cărămizi. Adică nu-l mai lasă să se murdărească de plăcerile trupului, sau să se prăfuiască de muncile legate de pământ, şi-l scapă şi de moarte, şi de corupere. Dar nu constau nici numai în acestea cele ce le vin din tăierea împrejur, ci îi face şi părtaşi firii dumnezeieşti (II Pt. l, 4), prin împărtăşirea de Mântuitorul nostru Hristos.

Căci autorul Sfintei Scripturi adaugă la cele spuse că fiii lui Israel au prăznuit şi Paştele în ziua a patrusprezecea a lunii şi au mâncat din grâul pământului azimile noi. Dar nu se pot împărtăşi altfel de Mielul adevărat, Care ridică păcatul lumii, nici de hrana nedospită şi nouă a învăţăturilor evanghelice, fără să fi trecut mai înainte Iordanul cel tainic şi să fi primit tăierea împrejur de la Cuvântul Viu[941] şi fără să fi şters înainte, în oarecare mod, ca pe o pată sufletească, osânda Egiptului, în modul explicat de noi adineauri.

Iar că Dumnezeu respinge ca fiind încă netăiat împrejur pe cel plin de toată osânda şi necurăţia, nescârbindu-Se de trup, pe care nu a dispreţuit să-l creeze,[942] dar nu ţine despărţit de cel ce nu s-a îmbolnăvit de plăcerile rele, nelepădând de la Sine nimic, o vom cunoaşte aflându-L spunând către Sfântul Moise şi Aaron: „*Aceasta e legea despre Paşte. Tot cel de alt neam nu va mânca din el; şi vei tăia împrejur toată sluga cuiva sau pe tot cel cumpărat cu argint, şi atunci va mânca din Paşte*” (Ieş. 12, 43-44). Prin aceasta arată că ţine cu totul despărţit pe cel de alt neam, care încă nu s-a făcut slujitor lui Hristos prin credinţă. Dar pe cel ce slujeşte păcatului şi e vândut în oarecare fel diavolului, îl lasă să se atingă de cărnurile sfinte după ce a fost tăiat împrejur şi a fost curăţit.[943] Căci cei curaţi ne împărtăşim în chip curat de Hristos, precum se spune în mod potrivit în biserici: „Sfintele, sfinţilor.” Şi, de fapt, dacă drept şi cuvenit a murit Mântuitorul nostru Hristos pentru noi, curăţindu-ne nu prin stropirile din Lege, ci prin sângele Său (Rom. 5, 9), să-I dăruim şi noi viaţa noastră curată şi, printr-o dreaptă datorie, să ne hotărâm să nu mai vieţuim nouă înşine, ci să-I dăruim sufletele noastre în întregime spre sfinţire.[944] Iar că pe noi ne-a mântuit cinstitul sânge şi moartea lui

941 Cuvântul viu e acela în care e prezent Cuvântul personal, în care se comunică simţirea Lui. În general, nu există cuvânt rostit de cineva către altcineva în care să nu se simtă palpitând voinţa, simţirea, gândirea celui ce-l rosteşte. Cu atât mai mult se simte în Cuvântul personal dumnezeiesc voinţa şi simţirea Lui de a-l atrage la o viaţă curată pe cel căruia i Se adresează, putere cu atât mai mare, cu cât chiar în cuvântul Lui se simte curăţia Persoanei Lui. Cuvintele fiecărei persoane poartă în ele ca o pecete starea morală a celui ce le rosteşte. Cuvintele mincinoase ale cuiva fac simţită în ele viclenia mincinoasă a aceluia. Cuvintele nu sunt numai ale unui subiect, ci poartă în ele încărcătura stării interioare a subiectului lor. De aceea, cuvintele lui Hristos taie împrejur din cel care le primeşte cu inima deschisă orice pornire spre păcat, prin faptul că aduc cu ele în acela curăţia cuceritoare a Lui. Tăierea împrejur în trup a evreilor după trecerea Iordanului, la porunca lui Iosua (Navi), era un chip al tăierii împrejur a acelora care nu numai că se botează din porunca lui Iisus Hristos, ci îl primesc pe El însuşi în Botez. Persoana Cuvântului dumnezeiesc creator pune pecetea sfinţeniei Sale şi pe mediul nostru cosmic, aşa cum şi Persoana înviată a Cuvântului întrupat pune în mod tainic pecetea stării Sale interioare pe mediul în care trăieşte. Hristos sfinţeşte astfel prin Duhul Său apa Botezului imprimându-Se cu curăţia Lui în cei ce se botează.

942 Dumnezeu nu dispreţuieşte trupul pe care 1-a creat. E o minune că prin trupul format din materie se pot exprima şi realiza toate gândurile şi simţirile spirituale, care au un efect asupra întregii lumi. Aceasta înseamnă că şi materia e făcută ca să devină organ al spiritului. Însuşi Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Subiect al trupului, exprimându-Se şi lucrând prin el şi transfigurându-1.

943 Despre mulţi păcătoşi se spune în Evanghelii că au fost primiţi de Hristos după ce s-au pocăit. Dar cărturarii, care trupeşte nu păcătuiau, rămâneau despărţiţi de Hristos. Aceasta se întâmplă în toată istoria până azi. Rămân mulţi străini de Hristos din mândrie, afirmând că n-au nevoie de El, în vreme ce mulţi păcătoşi, conştienţi de neputinţa de a fi buni cu adevărat prin ei înşişi, se alipesc de Hristos.

944 Hristos a murit pentru noi din iubire. Dacă vrem să răspundem iubirii Lui, se cuvine să murim şi noi pentru El, adică să nu mai trăim nouă, ci să ne dăm viaţa Lui. Prin moartea Lui pentru noi din iubire, El nu mai trăieşte Sieşi, ci nouă. Aşa se cade să facem şi noi, trăind pentru El, putând face aceasta din

Hristos, Care a murit pentru noi toţi şi ne-a mântuit de tot răul şi S-a făcut pricină a tăierii împrejur în duh,[945] prin care dobândim puterea de-a ne uni cu Dumnezeu cel peste toate, vom vedea iarăşi şi în aceasta. Căci s-a scris ceva de felul acesta despre conducătorul de după Moise, adică despre Iosua Navi: *„Şi a fost după acelea, şi a murit Iosua, fiul lui Navi, robul lui Dumnezeu, de o sută zece ani. Şi l-au îngropat pe el la hotarele moştenirii lui. Acolo au pus împreună cu el în mormântul în care l-au îngropat cuţitele de piatră cu care a tăiat împrejur pe fiii lui Israel*" (Iosua 24, 29 ş.u.). După ce a murit, a fost îngropat fericitul Iosua. Şi au fost împlântate cu folos în mormânt cuţitele, slujind ca chip al tăierii împrejur, ca prin acestea să înţelegem iarăşi că morţii Mântuitorului îi urmează harul tăierii împrejur în duh, arvuna tuturor bunătăţilor noastre cereşti.

Vom înţelege deci că tăierea împrejur în ziua a opta, necugetând nimic iudaic, este curăţirea în Duh, în credinţa şi Învierea lui Hristos, ca ştergere a toată moartea şi stricăciunea, pricinuitoare a sfinţeniei şi a unirii noastre cu Hristos, ca chip al libertăţii, ca uşă şi cale spre unirea intimă cu Dumnezeu.[946] Dar sunt destule înţelesurile duhovniceşti ale tăierii împrejur culese până aici de pretutindeni, pe care le-am împărţit cum se cuvenea în două capitole, cu desfăşurarea în fiecare a conţinutului propriu. Rămâne să mai spunem pentru care pricină taina tăierii împrejur întrece şi cinstirea sâmbetei. Căci tăierea împrejur se poate primi şi sâmbăta, neferindu-se de legea nelucrării în ea.

Odihna zilei a şaptea înseamnă părăsirea şi nelucrarea a tot răul şi reţinerea de la tot păcatul, dar tăierea împrejur în duh nu înseamnă nici ea nimic altceva decât acestea, (căci cred că izbăvirea de poftele de prisos, de plăcerile nemăsurate conduce clar la eliberarea de păcat). Deci vom afla că tăierea împrejur nu nesocoteşte în nici un fel legea privitoare la sâmbătă, ci o susţine şi concurge la păzirea uneia şi aceleiaşi cerinţe a ei, spunând deschis că se cuvine să nu lucrăm şi să părăsim răutatea. Deci amândouă, tăierea împrejur şi nelucrarea în ziua sâmbetei, cer unul şi acelaşi lucru, şi de aceea ar face bine cel ce le-ar vedea pe amândouă urmărind unul şi acelaşi scop. Căci nu vom rămâne lipiţi de chipul îngroşat al istoriei, ci vom pătrunde duhovniceşte la înţelesurile Duhului. Deci rezultă un folos şi din tăierea împrejur în ziua sâmbetei, de vreme ce, după cuvântul Mântuitorului, preoţii, slujind în templu sâmbăta, nu cinstesc sâmbăta,

---

puterea iubirii ce ne-a dat-o. Tocmai pentru că a murit pentru noi din iubire, şi nu dintr-o neputinţă, neavând să plătească o datorie proprie, a înviat pentru noi. Deci, în această calitate îl primim în noi, căci e Cel ce a murit pentru noi şi într-un fel în noi, şi a înviat pentru noi şi într-un fel în noi. Iar voinţa ne-o arătăm murind şi noi pentru El şi în El şi înviind pentru El şi în El. *„Deci ne-am îngropat cu Hristos Iisus în moarte, prin Botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morţi, prin slava Tatălui, aşa să umblăm şi noi* (cei morţi în El) *întru înnoirea vieţii. Căci dacă am odrăslit împreună cu El prin asemănarea morţii Lui, vom fi părtaşi şi ai învierii Lui*" (Rom. 6, 4-5). Murind pentru noi din iubire, Se uneşte cu noi în aşa fel, încât trăim şi noi din puterea morţii Lui. Dar ca să trăim din puterea morţii Lui, trebuie să murim Lui. E o comunicare de la Hristos la fiecare dintre noi şi de la noi la Hristos. Direcţia iubirii, a jertfei, a voinţei de unire nu e numai de la El spre noi, ci şi de la noi spre El. Hristos ne dă şi nouă această iubire, ca Cel ce moare şi înviază, ca să ne sfinţească, arătându-Şi sfinţenia şi, în aceasta, generozitatea Lui. De aceea ne sfinţeşte şi pe noi, şi noi ne arătăm sfinţiţi murind Lui şi înviind cu El. Numai în unirea noastră cu Hristos şi în Hristos, în unirea dintre noi e mântuirea noastră. Nu în izolarea egoistă sunt mântuirea şi fericirea veşnică.

[945] Dacă n-ar fi murit pentru noi şi nu ne-ar fi dat sângele Lui, El fiind purtător al Duhului de iubire până la jertfă, nu ar fi tăiat împrejur de la noi egoismul păcatului, nu ne-ar fi dat şi nouă puterea acestei curăţii a jertfelniciei şi, prin aceasta, puterea de a ne uni cu El şi între noi prin iubirea noastră cu Dumnezeu cel iubitor.

[946] Tăierea împrejur a tot ce e pornire spre rău în noi, prin pătrunderea în noi a lui Hristos cel atotcurat, atotjertfelnic şi iubitor, la Botez, prin apa sfinţită şi plină de El, făcându-se în ziua a opta fără sfârşit, sau în ambianţa anticipată a veşniciei, e curăţire prin Duhul lui Hristos de tot păcatul despărţirii de Hristos, deci e putere de continuă sfinţire în Dumnezeu, e puterea învierii imprimată în noi, e chipul libertăţii noastre viitoare depline faţă de rău, de stricăciune, de moarte, e cale şi uşă spre desăvârşita unire cu Hristos şi între noi.

neîncetând de la cele obişnuite lor, dar rămân fără vină, cum Însuşi Judecătorul le-a mărturisit foarte bine şi cu totul potrivit (Mt. 12, 5). Căci ce timp este cel în care trebuie să ne oprim de la faptele sfinţite şi care veselesc pe Dumnezeu? Iar oprirea de la străduinţă în cele ale evlaviei, în ce timp nu e păgubitoare? Deci e foarte vrednică de laudă odihna de sâmbăta, care ne reţine de la răutate şi de la păcatul urât, dar nu ne împiedică nicidecum de la îndulcirea cu faptele sfinte, pe care le socoteşte cineva că vor fi de folos sufletului propriu şi spre a căror împlinire se grăbeşte să treacă în chip drept şi fără vină. Aceasta se poate vedea şi din folosul adus de tăierea împrejur. Căci în tăierea plăcerilor pentru cele rele se află naşterea opririi de la păcat şi începutul prea sfânt al slujirii şi vieţuirii în Duh. Dar, deşi e mică deosebirea între acestea, e necesar totuşi să o vedem. Căci a poruncit să nu se facă amândouă în ziua a şaptea, nici în ziua a opta, deşi se dă de înţeles că nu e aceeaşi raţiunea fiecăreia. Fiindcă nici acest fapt nu are un înţeles simplu, precum socotesc. Căci a nu lucra răul încă nu este o lepădare a păcatului. Pentru că de multe ori patimile stau liniştite în noi, fără să fie cu totul alungate în afara minţii noastre, deşi printr-un gând prudent, dar şi prin osteneli ascetice, sunt ţinute cu sila ca printr-un frâu în linişte şi nu li se cedează de bunăvoie.[947] Dar a curăţi din sine patima, pe cât îi este posibil omului, este desigur altceva şi cu mult mai mare lucru decât nelucrarea patimii (sau odihna de ea). Lămuririle fiind acestea, se cuvine să înţelegem că nu vom ajunge la lepădarea patimilor, sau a păcatelor din plă-cere, fapt semnificat prin tăierea împrejur, înainte de-a opri răutatea lucrătoare, sau mişcările minţii, care tinde spre păcătuire, prin odihna de ele (prin nelucrarea lor). Folosindu-ne de aceasta ca de o treaptă, vom urca cu uşurinţă, ca la o stare mai înaltă şi superioară, la deplina tăiere a patimilor. Dar nelucrarea patimii este din cele care par că sunt în puterea noastră (căci ne oprim de la rău, ajutând înclinarea voii noastre să se mişte spre cele mai bune), dar a ne izbăvi de patimi nu atârnă de noi, ci e o faptă proprie cu adevărat lui Hristos, Care a pătimit pentru noi ca să întărească toate spre înnoirea vieţii.[948] De aceea, tăierea împrejur s-a mutat în mod cuvenit în a opta zi, aducând, ca să zic aşa, timpul Învierii. Dar vecină cu el, aflându-se puţin în urmă, era odihna sâmbetei. Căci nelucrarea lor vremelnică şi prin voinţă e lăsată şi se află puţin în urmă de tăierea desăvârşită a patimilor.

---

[947] Odihna de sâmbăta reprezintă înfrânarea de la rele, iar tăiarea împrejur din ziua a opta, de duminica, trăirea în starea înnoită sau înviată a binelui. Şi fiind atât de apropiate, între ele este o înrudire. Dar nici odihna de cele rele, reprezentată de sâmbăta, nu e o odihnă totală de cele rele. Căci patimile, chiar de nu mai sunt activate de noi, tot se mai mişcă în noi, oprindu-le cu mare efort activitatea. Deci odihna de rele, reprezentată de sâmbăta, nu este completă.

[948] Hristos, prin pătimirea durerilor, a dat firii omeneşti o putere cu totul opusă patimilor. Unindu-Se cu noi, ne dă şi nouă această putere. Patima durerii din iubirea de oameni anulează patima plăcerii egoiste.

CARTEA A CINCEA

CAPITOLELE CUPRINSE ÎN PARTEA A CINCEA:

1. Faptele omeneşti nu depind, conform părerilor nepricepute ale elinilor, de ceasurile care se desfăşoară printr-o necesitate, ci săvârşim binele sau răul prin alegerea noastră şi suntem guvernaţi prin aprobarea şi voia lui Dumnezeu.[949]
2. După crucea Mântuitorului şi după învierea Sa din morţi S-a sălăşluit în noi statornic Sfântul Duh.
3. Nu tăriei iudeilor s-a datorat pătimirea pe cruce a lui Hristos, nici n-a murit El din puterea unor oameni, ci El însuşi a pătimit aceasta de bunăvoie pentru noi, ca să ne mântuiască pe toţi.
4. Fiul este după fire situat cu desăvârşire deasupra asemănării cu creatura.
5. Fiul nu este mai mic în putere şi înţelepciune decât Dumnezeu-Tatăl, ci mai degrabă este Înţelepciunea de Sine şi Puterea Lui.

„*Deci ziceau unii dintre ierusalimiteni: Nu este, oare, Acesta pe care-L căutau să-L omoare*?" (In 7, 25)

Fiind Sărbătoarea, numită după Lege, a corturilor şi adunându-se iudeii, cum se spune, în Ierusalim din toată împrejurimea (căci aşa a hotărât Dătătorul Legii), Hristos îi învaţă pe toţi. Căci nu vorbea numai celor din cetate. Deci e necesar ca cel iubitor de cele bune şi de auzire să întrebe: ce l-a îndemnat pe dumnezeiescul Evanghelist să prezinte toată cealaltă mulţime a iudeilor ca tăcând, şi numai pe ierusalimiteni spunând aceste cuvinte? Şi ce cugetau şi reflectau în ei, spunând acestea? Căci cuvintele erau o expresie a acelora. Vom da acestei întrebări un răspuns mai adânc.

Hristos, Mântuitorul tuturor, făcuse în cetate semne uşor de numărat, de vreme ce petrecuse în Ierusalim mai des. Prin aceasta convinsese pe unii din cetate care se apropiau fără ură de El, să creadă în El, fără să îndăznească să-L iubească în mod deschis şi liber, speriaţi de ura căpeteniilor şi de teama pedepsei. Aceasta a arătat-o clar în cele spuse fericitul Evanghelist, care a spus înainte că „*nimeni nu îndrăznea* să *grăiască pe faţă despre El de frica Iudeilor*" (In 7, 13). Aici numeşte iudei pe conducători, evitând, precum socotesc, să dăruiască numele de conducători unor oameni atât de duşmănoşi şi de condamnabili. Vorbindu-le deci Mântuitorul nostru Iisus Hristos pe faţă şi certând cu tărie şi foarte clar nebunia conducătorilor, care nu aveau nici un respect pentru Dătătorul Legii, ci urmau numai poftei lor şi cugetau fără judecată să-L omoare, ca şi când n-ar fi în aceasta nici un rău, iar El răbdând cumplitele ameninţări fără să caute să le ocolească, ierusalimitenii socotesc aceasta ca o dovadă şi asigurare a puterii dumnezeieşti aflate în El şi o primesc ca un adaos la celelalte fapte de care s-au minunat înainte şi ca un motiv de sporire a mişcării dinainte în favoarea credinţei în El. De aceea spun, exprimând cum se cuvine cunoştinţa din gândurile lor: „*Nu este Acesta Cel pe care căutau să-L ucidă*?" Înţelege că, întinzând mânia în sus, o îndreaptă într-o

[949] Dumnezeu aprobă ceea ce facem în mod liber, dar le încadrează în cârmuirea Sa, sub care stă întreaga istorie, folosindu-Se chiar de cele rele în conducerea istoriei spre ţinta mântuirii tuturor celor ce voiesc. E reală atât libertatea făpturilor conştiente, cât şi lucrarea lui Dumnezeu care ajută, pe cei ce voiesc, să facă binele şi conduce toată istoria spre ţinta fericirii veşnice a celor ce tind spre ea. Dacă totul ar fi supus în mod fatal unor legi, cum s-ar explica răul ce se face de către oameni?

parte şi în alta şi arată pe Cel ce-i ceartă pe aceia şi râd de prostia împotrivirii lor, vazând-o biruită nu de vreo cugetare înţeleaptă, ci mai degrabă de puterea şi stăpânirea dumnezeiască. Dar e de notat că dintre toate celelalte mulţimi ale iudeilor, singuri ierusalimitenii spun cele contrare acelora. Şi cum, voi spune: Dând Mântuitorul nostru Hristos învăţăturile cele mai bune, fariseii scrâşneau din dinţi, fiind stârniţi de o ură nestăpânită şi se gândeau la uciderea Lui. Faţă de aceasta, El le-a grăit dovedindu-i călcători ai Legii căci socotesc că pot să-L ucidă: „*Oare nu Moise v-a dat vouă Legea? Şi nimeni dintre voi nu împlineşte Legea. De ce căutaţi să Mă ucideţi*?” (In 7, 19). Tot scopul cuvântului este ca o săgeată îndreptată spre inimile conducătorilor. Dar e atinsă toată mulţimea care, simţind gravitatea cuvintelor, răspunde indignată, zicând: „*Ai demon. Cine caută să Te ucidă*?” (In 7, 20). Dar socotesc că e vădit oricui că Hristos a spus acele cuvinte pentru că vedea pe farisei plănuind să-L ucidă. Dar acum, negând aceasta unii şi întrebând: „*Cine caută să Te ucidă*?” ierusalimitenii singuri, contrazicând pe toţi ceilalţi, zic: „*Nu este Acesta Cel pe Care-L căutau să-L ucidă*?” Bine întreabă ei aceasta, ca să atribuie îndrăzneala aceasta numai căpeteniilor. Deci o raţiune probabilă ne îndeamnă să cugetăm că mulţimea cealaltă a iudeilor nu cunoştea scopul căpeteniilor, dar ierusalimitenii, aflându-se de cele mai multe ori cu acelea, locuind împreună cu ele în aceeaşi cetate şi întâlnindu-se mereu cu ele, cunoşteau scopul duşmănos săpat în inima lor împotriva Mântuitorului Hristos. Şi ceata cea rea a căpeteniilor iudeilor nu era acuzată numai de cuvântul Mântuitorului, ci şi de turma pe care ei o conduceau, care, datorită nebuniei lor, mergea spre pieire şi se arunca în prăpastie. Căci se poate vedea din cele spuse înainte că era însetată şi ardea de dorinţa credinţei în Hristos şi avea nevoie de puţină călăuzire, pe care, dacă ar fi primit-o, L-ar fi primit cu uşurinţă pe Cel venit la noi din cer. Deci vinovaţi sunt păstorii pentru pierderea oilor.[950] Despre aceasta va mărturisi iarăşi proorocul Ieremia, zicând: „*Pentru că păstorii şi-au ieşit din minte şi pe Domnul nu L-au căutat. De aceea n-au folosit toată păşunea şi s-au risipit*” (Ier. 10, 21).

„*Iată că vorbeşte pe faţă şi ei nu-I zic nimic*” (In 7, 26)

Îşi sporesc în ei motivele întăririi în credinţă şi ajung la o dovadă mai limpede văzând îndrăzneala neclintită a lui Hristos. Şi sunt umiliţi pe drept cuvânt văzând pe căpetenii aduse la o neaşteptată şi neobişnuită răbdare şi la o blândeţe străină de ele, cele ce erau înainte cu totul lipsite de evlavie faţă de El. Acestea îi duc la bănuieli îndreptăţite, mirându-se de cei ce uită de duşmănie. Şi sunt îndemnaţi, de cele ce nu trebuiau să-i supere nicidecum, să învinuiască, după ce au văzut ivindu-se între ei învăţători ai celor bune, pornirea fierbinte împotriva a tot ceea ce li se spunea conform cu Legea dumnezeiască. Căci e cumplită îngâmfarea fariseilor şi îndrăzneala nebuniei lor nu are măsură. Cine e deci, zic, Cel ce îi domină pe aceia în prezent? Şi cine, Cel ce pune frâu mâniei lor nereţinute înainte de cugetarea cuminte? Cine, Cel ce i-a fermecat astfel şi-i potoleşte pe cei repeziţi?[951] „*Iată vorbeşte pe faţă şi nu-I spun nimic.*” Nu spun simplu că vorbeşte, ci că vorbeşte pe faţă. Căci socotesc că nu ar fi văzut cineva mânia lor liniştindu-se dacă Cel spre Care se îndrepta ea ar fi vorbit pe ascuns. Fiindcă, dacă ar fi fost cu totul neştiutori, nu li s-ar fi mişcat mânia. Dar ea s-a mişcat când cuvântul s-a spus pe faţă, venind prin certări grele.[952] Cuvântul „*pe faţă*” arată astfel nu numai că i-a făcut să vorbească cu mânie, deşi boleau foarte tare de aceasta, ci şi că nu

[950] Dacă locuitorii Ierusalimului ar fi primit cât de puţină călăuzire adevărată de la conducătorii lor, către ideea că Hristos Cel prezis de Prooroci ca Dumnezeu a venit ca om, ar fi primit uşor credinţa în El. Din aceasta rezultă că păstorii sufleteşti au mare vinovăţie pentru pierderea oilor ce le sunt date în grijă.

[951] Chiar în faptul că Hristos, când începe să vorbească, potoleşte furia fariseilor şi-i face să-L asculte în linişte, Sfântul Evanghelist Ioan şi Sfântul Chiril văd un semn al Dumnezeirii Lui.

[952] Vorbindu-le Iisus potolit, le-a stârnit fariseilor mânia. Dar când îi ceartă, le-o potoleşte, trezindu-le frica. Dar această potolire e numai de suprafaţă şi pentru un timp.

se mulţumesc numai să vorbească. De aceea „*nu îi spun nimic.*”[953]

„*Nu cumva cunosc cu adevărat căpeteniile că Acesta este Hristos*?” (In 7, 26)

Vezi cum, prin argumente binecuvântate şi prin cugetări cuvenite, ajungând la trebuinţa de-a crede, se indignează de faptul că văd cum căpeteniile, nerecunoscându-L pe El, dar evitând să lupte deschis împotriva Dumnezeirii Lui şi nesuportând ruşinea să respingă pe Cel socotit ca venit de sus, îşi acoperă gândul printr-o tăcere duşmănoasă? Căci, dacă ar fi cunoscut cu adevărat că El este Hristosul, ce i-ar fi făcut să-L rabde certându-i pe faţă, dând înţeles nou şi poruncitor celor vechi, arătându-Se vindecând şi sâmbăta şi supărându-i nu puţin prin cele pe care li le spunea în mod dezvelit?[954] Căci spune: „*Oare nu v-a dat vouă Legea Moise şi nimeni dintre voi nu o împlineşte*?” (In 7, 19). Dar răbdau această mustrare, deşi le era foarte greu de suportat, ei fiind obişnuiţi să altereze în chip nevolnic acele porunci şi să nu admită că fac ceva nedrept. Deci, înaintând prin orice gând, respingeau credinţa în Hristos şi atribuiau căpeteniilor cunoştinţa adevărată, ca unora ce au fost hrăniţi înainte de ei în dumnezeieştile Scripturi şi pot să înţeleagă mai mult decât ei tainele cuprinse în ele.

Observă însă din acestea că poporul iudaic era obişnuit să urmeze fără şovăială căpeteniilor, voind să fie ţinuţi pe calea cea dreaptă şi educaţi de acelea. De aceea, căpeteniile suportă cu greu judecata pe care o rosteşte asupra lor Mântuitorul, când îi învinuieşte, zicând: „*Vai vouă, învăţătorilor de Lege! Că aţi luat cheia cunoştinţei, dar voi înşivă n-aţi intrat, iar pe cei ce voiau să intre i-aţi împiedicat*” (Lc. 11, 52).

Căci cuvântul celor ce învaţă cele drepte este ca o uşă şi ca o poartă spre cunoştinţa de Dumnezeu şi cale ce duce spre toată virtutea; şi talentul celui ce păstoreşte ştie să mântuiască turma oilor cuvântătoare, precum le şi pierde uşor, ducându-le în prăpastie.

„*Dar pe Acesta Îl ştim de unde este*” (In 7, 27)

Mintea ierusalimitenilor n-a venit la credinţă numai prin temeiuri exterioare, nici fiindcă osteneala căpeteniilor s-a dovedit zadarnică prin certarea lor. Ci a ajuns în mod folositor la gândurile cuvenite despre Hristos şi a fost dusă la cugetările adevărate despre El prin puterea dumnezeiască aflată în El, care o călăuzea în mod mai presus de fire spre înţelegerea dreptei credinţe, nesimţindu-se rostogolită iarăşi spre greşeala comună a iudeilor. Căci cei ce cugetau bine acestea voiau să afle din toate adevărul. Şi nu păşesc spre trebuinţa credinţei numai din tăcerea căpeteniilor şi din blândeţea lor neobişnuită, ci cercetând şi Sfânta Scriptură. Căci, chemaţi fiind la aceasta de o gândire dreaptă, cercetează taina fără călăuzire (din partea căpeteniilor) şi fără învăţătură. Şi fiindcă cunosc de unde este Cel ce vorbeşte pe faţă, adică din ce localitate porneşte şi din ce părinţi s-a ivit, spun că El nu este Cel vestit mai înainte prin Lege. De aceea adaugă la acestea: „*Iar Hristosul când va veni, nimeni nu va cunoaşte de unde este*” (In 7, 27). Şi e vădit fiecăruia că în acestea li s-a întâmplat să greşească din lipsa de învăţătură. De aceea socotesc că trebuie să se cerceteze de unde le-au venit lor aceste gânduri. Ce i-a îndemnat deci pe aceştia, care judecau bine despre El, să cugete că El nu

---

[953] Mânia cuiva e chiar mai mare când nu se arată în cuvinte, ci mocneşte neexprimată şi plănuieşte fapte de răzbunare împotriva celui ce spune lucruri neplăcute.

[954] Dar nu numai faptul că-i certa pe faţă îi făcea pe farisei să tacă în mânia lor sporită, ci şi o anumită simţire că El este cu adevărat Dumnezeu, ceea ce-i ruşina să-L nege deschis. Simţeau în cuvintele de certare ale lui Hristos nu numai o putere mai presus de cea omenească, ci şi un adevăr incontestabil. Simţeau că are dreptate mustrându-i că nu ţin cu adevărat Legea lui Moise, pe care pretindeau că o apără, în omul rău şi mincinos se ciocnesc în mod contradictoriu pretenţia că are dreptate şi sentimentul că ceva nu e drept în ce face el.

este Hristos pentru această cauză, adică deoarece nu ignorau de unde este Hristos?[955] Pentru aceasta se păgubesc în cunoaşterea adevărului. Dar un cuvânt de la Isaia spune despre Hristos: „*Neamul Lui cine-l va spune? Că se ridică de pe pământ viaţa Lui*" (Is. 53, 8). Fericitul Prooroc, folosind termenul neam pentru Cuvântul lui Dumnezeu, zice neam în loc de existenţă ipostatică. Căci cine va putea exprima modul existenţei (ipostatice) Unuia-Născutului? Ce limbă va putea explica naşterea negrăită a Fiului din Tatăl? Sau ce minte nu va obosi în aceasta? Că s-a născut din Dumnezeu şi Tatăl, ştim şi credem. Dar modul acestui fapt este neînţeles de nici o minte, şi orice cercetare este periculoasă, sau supusă greşelii. De aceea, nu trebuie cercetate lucrurile mai adânci, nici explicate lucrurile mai grele, ci trebuie primite mai degrabă cele în care ni s-a poruncit să le credem în mod neclintit despre Dumnezeu, că este cu adevărat şi Se face Dătător de răsplată celor ce-L caută pururea. Dar să nu cercetăm, potrivit celor scrise, cele mai presus de minte şi de înţelegere, aflătoare nu numai în noi, ci şi în toată zidirea, sau şi în toată făptura raţională. Deci cine va explica neamul (naşterea) Unuia-Născutului? „*Căci se ridică de pe pământ viaţa Lui,*" adică raţiunea existenţei Lui, care e mai înaltă decât toate cele ce sunt pe pământ.[956] Iar viaţă numeşte iarăşi existenţa ipostatică.[957] Acest fapt a făcut mintea înţelegătoare a iudeilor să rătăcească şi a împiedicat-o în adevărata cunoaştere a lui Hristos. Căci n-au înţeles, cum se cuvenea, că la Sfinţii prooroci raţiunea despre El are două înţelesuri. Căci, când spun că va fi cu trupul prezent în viaţa aceasta, fac vădită naşterea după trup din Fecioară: „*Iată, Fecioara va lua în pântece şi va naşte Fiu*" (Is. 7, 14; Mt. 1, 25). Dar ei vestesc clar şi unde se va naşte: „*Şi tu, Betleeme Efrata, deşi eşti mic între miile lui Iuda, din tine va ieşi*" (Mih. 5, 1; Mt. 2, 6). Iar, descoperind naşterea negrăită din Tatăl şi Dumnezeu, zic ceea ce am spus mai înainte: „*Neamul Lui cine-1 va spune? Că se ridică de pe pământ viaţa Lui*" (Is. 53, 8). E o spusă unită cu cea amintită: „*Şi obârşia Lui este dintru început, din zilele veacului*" (Miheia 5, 1). Prin obârşie indică aici ieşirea la existenţă (ipostatică) proprie Unuia-Născutului din fiinţa Născătorului ca o strălucire din lumină, înainte de tot veacul şi ziua şi clipa. Deci Sfânta Scriptură şi Sfintele texte, înfăţişându-ne ambele (naşteri) şi spunând de unde va fi Hristos după trup cinstesc cu tăcerea existenţa ipostatică de neiscodit din Tatăl. Cum n-ar afla cineva pe evrei cu dreptate nu puţin lipsiţi de învăţătură şi n-ar râde mult de ei, spunând: Nu numai din faptul că nu se cunoaşte neamul lui Hristos trebuie cercetate cele privitoare la El, ci şi din faptul că se cunoaşte

---

[955] Ierusalimitenii cugetau pe de o parte că Cel ce le vorbea astfel este Hristosul, cum simţeau şi căpeteniile, dar pe de altă parte, ştiind de unde este şi din ce familie, -despre Hristos au spus Proorocii că nu se va şti de unde este -, se îndoiau de Dumnezeirea Lui, având în aceasta ceva comun cu căpeteniile lor, care Îi negau cu furie Dumnezeirea. Ierusalimitenii nu-şi dădeau seama că, în calitate de om, Hristos este dintr-o localitate şi dintr-o familie, iar ca Dumnezeu nu se ştie de o astfel de origine, fiind din firea necunoscută a lui Dumnezeu.

[956] Chiar prin credinţă ne mulţumim să ştim despre Dumnezeu numai că este şi că răsplăteşte pe cei ce caută să-L cunoască mai mult ca izvor şi susţinător al binelui. Chiar faptul că Dumnezeu există îl afirmăm prin credinţă. Dar această credinţă are şi un caracter de cunoaştere. Dacă cugetăm drept, ne dăm seama că lumea aceasta nu există, nu poate exista fără un Dumnezeu desăvârşit, atotînţelept şi atotputernic. Dar întrucât cunoaşterea existenţei Lui nu este prin experienţă, ca existenţa lucrurilor, această existenţă o admitem şi prin credinţă. Totuşi, în credinţa aceasta este şi un fel de experienţă, dacă nu a lui Dumnezeu, ca existenţă de o fiinţă diferită, măcar ca existenţă care stă la baza existenţei lumii şi a tot ce este de valoare pozitivă în ea: ordinea înţeleaptă, bunătatea şi iubirea de care se bucură şi după care aspiră oamenii, puterea de-a exista etc.

Dacă numai atâta ştim şi credem despre Dumnezeu, că este, întrucât este Ceva sau Cineva mai presus de lume, ca o cauză supremă a lumii şi a tot ce e pozitiv în lume, nu putem pretinde să ştim cum e Dumnezeu în El însuşi, nici cum e Fiul din Tatăl, nici cum sunt Tatăl şi Fiul şi Duhul Sfânt. Dar peste credinţa îmbinată cu ştiinţa lui Dumnezeu Creatorul e credinţa îmbinată cu experienţa iubirii şi puterii dumnezeieşti în Hristos.

[957] Viaţa mea este a altuia, şi a altuia este viaţa mea. Dar viaţa pentru noi e mai ales Persoana Fiului lui Dumnezeu făcut om. „*Eu sunt viaţa lumii,*" a spus El însuşi. Persoana e viaţa nu numai pentru sine, ci şi pentru altul.

Cine este şi de unde va porni după trup?[958]

„Iisus a strigat, învăţând în templu şi zicând:
Şi pe Mine Mă ştiţi şi ştiţi de unde sunt.” (In 7, 28)[959]

Ierusalimitenii, şoptind acelea între ei (căci nu îndrăzneau să vorbească pe faţă de frica iudeilor, precum s-a scris - In 7, 13), Hristos are iarăşi în chip dumnezeiesc cunoştinţa celor spuse. Şi deoarece gândea să ajute pe oameni, îndată le arată lucrarea dumnezeiască din El şi le descoperă clar că are cunoştinţa tuturor, îşi ridică de aceea la înălţime strigarea, ceea ce nu obişnuia să facă mai înainte, şi-i mustră iarăşi ca pe unii ce n-au înţelegerea sigură a Scripturii de Dumnezeu insuflate. Şi-Şi face rădăcină a cuvintelor Sale ceea ce este în ascuns şi foarte puţin arătat; apoi îi îndeamnă, pe lângă acestea, să nu creadă cele ce nu trebuie crezute despre El, în mod nebunesc,[960] înţelesul celor spuse e foarte subţire şi adânc. Vă minunaţi, zice, şi cu multă dreptate, că este în Mine o putere cu adevărat dumnezeiască, ce opreşte mintea iudeilor (fariseilor) să vorbească, deşi grăieşte în sine.[961] Căci caută, zice, să Mă ucidă, potrivit cuvântului vostru nemincinos şi rostit cu exactitate. Şi au multă stăruinţă în aceasta. Dar Eu, zice, trebuind să Mă feresc şi să Mă duc departe de cei ce voiesc să Mă ucidă, totuşi, neţinând seama de nebunia lor, le vorbesc, dimpotrivă, pe faţă şi îi cert pentru că nesocotesc Legea deoarece nu voiesc să judece drept. Şi totuşi nu pătimesc de la ei nimic. Căci cei atât de furioşi înainte suportă acum mustrarea Mea. Şi acest lucru nu e rodul voinţei lor, ci e din puterea Mea. Căci nu le îngădui, deşi sunt furioşi şi sunt stăpâniţi de o mânie neomenească, să îndrăznească să treacă la uciderea Mea, pe care o prevăd. Acestea vă uimesc, zice, cu drept cuvânt, şi de aceea spuneţi despre căpetenii cu adevărat că nu ştiu că Eu sunt Hristosul. Dar în loc ca, urmând acestei judecăţi cuvenite, înălţându-vă prin cuvintele dumnezeieştii Scripturi, să vă folosiţi mai mult asigurându-vă de cunoaşterea Mea, v-aţi smintit, pătimind contrariul. Căci, din faptul că ştiţi numai de unde sunt şi prin cine M-am născut, aţi socotit că nu Eu sunt Hristosul. Ştiţi deci că Mă cunoaşteţi pe Mine şi ştiţi de unde sunt. Dar, din faptul că ştiţi că sunt nazarinean, sau din Betleem, şi că M-am născut din femeie, nu trebuie să primiţi numaidecât şi boala necredinţei. Ci, din cele spuse despre Mine şi din pricina naşterii Mele după trup trebuie să şi înaintaţi la primirea tainelor privitoare la Mine, dar să nu vă înclinaţi numai spre o afirmaţie a Proorocului, care vesteşte naşterea Mea negrăită din Tatăl.[962]

---

[958] Hristos are două origini: ca Fiul lui Dumnezeu este din Tatăl din veci, iar ca om, din Fecioara Maria. Dacă n-ar fi şi din Fecioara Maria şi născut în Betleem, nu L-am cunoaşte în tot ce a însemnat şi înseamnă pentru noi: în iubirea reală a Lui ca Dumnezeu faţă de oameni. Numai din faptul că S-a născut din Fecioara ca om, în Betleem, Îl cunoaştem pe Fiul lui Dumnezeu. Sf. Chiril respinge aici spusa ierusalimitenilor că Hristos va fi Acela despre Care nu va şti nimeni „*de unde este*” (In 7, 27). Căci El Se va face om, dar nu va fi numai om, cum Îl socoteau căpeteniile iudeilor. Din calitatea de om născut din Fecioară se va cunoaşte şi calitatea Lui de Dumnezeu.

[959] Aici Hristos corectează părerea ierusalimitenilor că atunci când va veni El, nu va şti nimeni cine şi de unde este. Aceasta ar fi însemnat că Fiul lui Dumnezeu nu trebuia să Se facă şi om. Dar El, întrupându-Se, oamenii vor şti cine şi de unde este în calitate de om, fără ca această calitate să exprime tot ce este El.

[960] Arătându-le că nu trebuie să creadă că El nu poate fi cunoscut total din cele omeneşti, îi duce la adevărata credinţă în El, ca Dumnezeu făcut om. Cuvintele Lui au rădăcina în ceea ce este ascuns în El, sau dumnezeiesc.

[961] Puterea simţită de căpeteniile iudaice în cuvintele Mântuitorului îi face să nu-şi afirme pe faţă planurile de ucidere a Lui, dar ei continuă să le menţină în cugetul lor. Aceasta o spune Iisus despre acele căpetenii către ierusalimitenii din popor, confirmându-le faptul aflat şi exprimat de ei: că acele căpetenii căutau să-L omoare.

[962] Cunoscându-Se Iisus ca născut din femeie în Betleem, să nu se deducă din aceasta că El nu este şi Cel născut în mod negrăit din Tatăl, socotindu-se cu neputinţă referirea ambelor la acelaşi ipostas. Taina neînţeleasă a lui Hristos din Tatăl să nu se socotească incompatibilă cu naşterea Lui după trup din Fecioara, prin faptul că naşterea din Tatăl e mai presus de orice înţelegere. Dimpotrivă, tocmai naşterea din Fecioară e o dovadă şi a naşterii Lui din Dumnezeu.

„Şi Eu nu de la Mine am venit, dar adevărat este Cel ce M-a trimis pe Mine" (In 7, 28)

Îi ceartă iarăşi, prin apărarea Sa, pe iudeii care L-au defăimat printr-o mare necredinţă. Ţesându-Şi cuvântul cu o mare măiestrie, Se păzeşte însă în tot felul să nu pară că aţâţă cu bun temei pe ascultători la porniri stăpânite de ură. Umbrind ceea ce spune printr-o imprecizie, răpeşte mâniei puterea şi mărgineşte asprimea mişcării ei. Pentru ce, zice, după ce a descoperit de multe ori şi a declarat deschis că a fost trimis de Dumnezeu şi Tatăl, mai rămân necredincioşi şi, deoarece cunosc neamul Lui după trup, spun că El nu este Cel mai înainte vestit prin Lege şi I se opun, zicând: „Născoceşti un basm mincinos Tu, Care, venit la noi din voia proprie, nu te ruşinezi să inventezi numele Tatălui?" Respingând deci şi această bârfeală a lor, amestecă cearta cu apărarea şi spune în chip foarte potrivit: „*N-am venit de la Mine, ci Cel ce M-a trimis este adevărat.*" Este un obicei al vostru, care îndrăzniţi toate şi recurgeţi fără judecată la tot ce e rău, să proorociţi uneori în chip mincinos şi să afirmaţi că sunteţi trimişi de Dumnezeu,[963] fără ca Dumnezeu să vă fi trimis. Eu însă nu sunt dintre cei ca voi, şi nici nu imit îndrăznelile voastre obişnuite. N-am venit de la Mine, nici nu Mă vestesc Eu însumi pe Mine,[964] ca voi, ci am venit din cer. Cel ce M-a trimis pe Mine este adevărat, nu ca iubitorul de minciună, adică diavolul, al cărui duh l-aţi luat îndrăznind să proorociţi minciuni. Deci Cel ce M-a trimis pe Mine este adevărat, iar cel ce vă atrage pe voi la falsificarea cuvintelor de la Dumnezeu nu este adevărat Căci este mincinos şi tatăl celor ce mint.[965] Iar că iudeilor le este obişnuit să proorocească cele mincinoase vom afla fără greutate privind cuvintele Proorocilor. Căci cu totul clar zice despre ei Stăpânul tuturor: „*N-am trimis prooroci, şi ei alergau. N-am grăit către ei, şi ei prooroceau*" (Ier. 23, 21). Şi iarăşi, la Ieremia: „*Proorocii proorocesc minuni în numele Meu. Nu i-am trimis pe ei şi n-am grăit către ei şi nu le-am poruncit lor, căci vedenii mincinoase şi vrăji şi descântături şi proorociile inimilor lor proorocesc ei vouă*" (Ier. 14, 15).

E certat deci pentru aceasta iudeul îngâmfat, care atribuie şi lui Hristos ceea ce-i este propriu, îndrăzneala împotriva lui Dumnezeu, adică proorocia mincinoasă. Iar a nu crede în Cel ce declară că a fost trimis de Tatăl, ce este altceva decât a striga deschis că „prooroceşti în chip mincinos ale noastre, imitându-ne pe noi"?[966]

„Pe Care voi nu-L ştiţi, iar Eu Îl ştiu pe El, căci de la El sunt şi El M-a trimis pe Mine" (In 7, 28-29)

---

[963] Pretinzând că explică în mod autentic pe Prooroci, căpeteniile mozaice se socoteau şi ei inspiraţi în aceasta de Dumnezeu, deci egali cu Proorocii şi trimişi de Dumnezeu. Iar pe Hristos, Care explica şi El Legea, dar în mod deosebit faţa de ei, nu-L socoteau trimis de Dumnezeu.

[964] Căpeteniile iudeilor se vesteau pe ei înşişi, punând pe seama lui Dumnezeu părerile lor. Se socoteau pe ei prooroci trimişi de Dumnezeu, nu pe Hristos. Iisus afirmă de aceea faţă de ei unitatea Sa supremă cu Tatăl şi deci adevărata Lui trimitere de la Tatăl Cel adevărat.

[965] Cel ce L-a trimis pe Iisus este adevărat şi de aceea şi Hristos, ca trimis, spune adevărul. Spune adevărul când zice că Cel ce L-a trimis este Dumnezeu-Tatăl, iar El este Fiul Lui. Dimpotrivă, cel pe care îl slujesc căpeteniile iudeilor e mincinos şi de aceea mint când neagă pe Hristos ca Fiul Tatălui şi pe Dumnezeu însuşi ca Tatăl. Dumnezeu nu poate să nu fie Tată. N-ar fi un Dumnezeu iubitor. Cel trimis de El nu poate să nu fie Fiul acestui Dumnezeu iubitor. N-ar arăta atâta smerenie şi iubire capabilă să meargă până la jertfă şi la nimicirea morţii prin înviere. Dumnezeu-Tatăl e adevărul şi pentru că e izvorul existenţei tuturor; pentru că El poate da viaţa şi o poate restabili. Diavolul nu poate fi decât mincinos şi tatăl minciunii, pentru că acoperă dorinţa lui de a nimici existenţa prin masca binelui. Iisus a venit să mărturisească adevărul, adică să refacă şi să întărească viaţa, fiind Fiul Adevărului, sau strălucirea Vieţii. Toţi cei ce fac rău, dar mint că fac bine, sunt fiii marelui mincinos, ai diavolului.

[966] Obişnuiţi să se socotească pe ei înşişi prooroci trimişi de Dumnezeu, căpeteniile iudeilor Îl socoteau şi pe Iisus ca pe unul dintre ei. Dar ei, socotindu-se că proorocesc adevărul, pe Iisus, Care proorocea altceva decât ei, Îl socoteau prooroc mincinos. Puneau minciuna lor în locul adevărului propovăduit de Hristos.

Ați spus, zice, adineauri: „Hristosul, când va veni, nimeni nu va şti de unde este.” Iar deoarece această părere a voastră este dreaptă şi o susțineți ca adevărată, consimt cu cuvintele voastre despre aceasta. Căci este adevărat Tatăl din Care sunt, dar vouă nu vă este cunoscut. Deci când, în mod neînțeles, dar corespunzător inimii voastre, veți admite taina despre Mine, apoi, cunoscând cine şi de unde sunt după trup, socotiți că nu trebuie să credeți, primiți credința numai când aflați că nu înțelegeți de unde sunt. Dar sunt din Tatăl, pe Care voi nu-L ştiți, neştiind pe Cel din El[967] Singurul în Care se poate vedea Tatăl. Căci cel ce a văzut pe Fiul nu ignoră pe Cel ce L-a născut (In 14, 9).[968] Deci, înlăturată fiind toată vorbăria lor născocită, li se va da pe față reaua lor cugetare, ca nemaiavând nici un motiv al necredinței, ci arătându-se cum au respins cunoştința prin strâmbătatea gândirii lor, întărind adevărul a ceea ce s-a scris: „*Ați văzut de multe ori, şi nu v-ați păzit; ați avut urechile deschise, şi n-ați auzit*” (Is. 42, 20). Iar deoarece şi-a însuşit cuvintele iudeilor, că nimeni nu va cunoaşte de unde este Hristosul, când va veni, în mod necesar, arătându-Se ca Dumnezeu din afara mulțimii celor născuți (a oamenilor) şi a tuturor celorlalte, întrucât nimeni nu vine în lume ca El, Se arată ca fiind altul prin fire şi prin urmare nu ignoră împreună cu aceia pe Tatăl, ci Se afirmă ştiindu-Se cu toată exactitatea pe Sine şi pe Acela.[969] Căci este Dumnezeu din Dumnezeu-Tatăl, având despre acestea o cunoştință minunată, străină (de a noastră), cuvenită numai Lui. Căci socotesc că Fiul cunoaşte pe Tatăl în modul în care Îl ştie El. Căci firea celor născuți (a oamenilor) ajunge la contemplarea lui Dumnezeu numai cât i se permite şi nu trece peste hotarele cuvenite ei, câtă vreme firea dumnezeiască se ascunde în rațiuni negrăite, şi firea noastră nu se deschide prin voia ei firii dumnezeieşti. Dar Unul-Născut din Tatăl vede întreg în Sine pe Tatăl şi, având întipărită în Sine ființa Celui ce L-a născut, Îl cunoaşte pe El cum nu se poate spune. Căci cele privitoare la Dumnezeu sunt de negrăit.[970]

---

967 Neştiind pe Iisus ca fiind Fiul lui Dumnezeu, nu-L ştiu nici pe Dumnezeu ca Tată. Cine nu vede pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu nu cunoaşte pe Dumnezeu ca Tată, deci nu cunoaşte Sfânta Treime.

968 Cel ce vede pe Hristos ca Fiu şi-I intuieşte spiritual această calitate intuieşte în unire cu El pe Tatăl. Căci cel ce intuieşte pe Hristos ca Dumnezeu nu-L intuieşte numai ca Dumnezeu în general, ci ca Fiu al lui Dumnezeu. Căci Îl vede pe Hristos manifestându-Se ca Fiul Tatălui. Îl vede îndreptat cu iubirea Lui filială spre altcineva decât spre Sine. Hristos nu cere iubirea către El ca ultima Persoană, ci cere iubirea către Tatăl Lui. Cere tuturor să iubească împreună cu El pe Tatăl Lui. Ne întăreşte iubirea de fii ai lui Dumnezeu prin iubirea Lui de Fiu, de Fiu suprem, de Fiu originar, de Fiu căruia nu-I vine simțirea filială de la altcineva. Luăm puterea de la Hristos nu numai ca să ne închinăm lui Dumnezeu, ci şi ca să iubim pe Dumnezeu împreună cu El ca fii.

969 Nimeni nu cunoaşte deplin pe Hristos, cum Se cunoaşte El pe Sine, căci nu e numai om. De aceea îi aprobă pe ierusalimiteni când spun că pe Hristos nu-L va cunoaşte nimeni când va veni. Dar nu-i aprobă când, cunoscând pe Iisus născut ca om, cred că datorită acestui fapt nu e şi Dumnezeu, deci nu e Hristosul. Ca Fiul lui Dumnezeu numai El ştie de unde vine, sau ştie că este Hristos. Dar le-o spune şi oamenilor. Şi într-un fel le-o dovedeşte. Însă au nevoie şi de credință pentru a primi ceea ce nu ştiu prin ei înşişi. Au destule dovezi că Cel ce le vorbeşte atât de deosebit de oameni şi face fapte atât de minunate este El însuşi Dumnezeu, sau este Hristosul. Dar întrucât nu ştiu prin ei înşişi acest fapt, căci numai Hristos e de la Dumnezeu şi face aceste fapte minunate şi le spune numai ceea ce El poate spune, au nevoie şi de credință ca să-L primească. Hristos depăşeşte experiența noastră posibilă, naturală. De aceea avem nevoie şi de credință ca să-L admitem. Nu suntem lipsiți în credința noastră de experiența privitoare la El. Dar aceasta este un alt fel de experiență decât cea pe care o facem despre noi şi despre semenii noştri. Ştiindu-Se ca singurul Născut din Tatăl, numai El cunoaşte pe Tatăl în mod direct. Noi ştim pe Tatăl tot numai prin El, deci tot prin credință.

970 Nimeni dintre creaturi nu cunoaşte pe Tatăl aşa cum îl cunoaşte Fiul Lui. Infinit mai deosebită este cunoaşterea lui Dumnezeu-Tatăl de către noi, decât de către Fiul Lui Unul-Născut. Noi putem ajunge la un fel de intuiție a Tatălui prin înțelegerea noastră, rămasă în afară de o experiență directă, şi anume printr-o înțelegere mărginită. Nu putem trece cu înțelegerea noastră peste hotarele ei. Cu atât mai puțin nu putem experia pe Tatăl Fiului Său unic, când nici pe un tată pământesc nu-1 experiem cum îl experiază fiul lui. Ființa lui Dumnezeu este ascunsă în rațiunile ei negrăite, neînțelese de noi, deasupra experienței noastre. Ştim că este, prin dreapta judecată, dar nu cum este. Rațiunile ei sunt necreate, independente, nemărginite în toate valorile ei. Ne sunt ascunse. Nu putem să pătrundem la ea, sau să o facem să

CAPITOLUL l

FAPTELE OMENEŞTI NU DEPIND, CONFORM PĂRERILOR NEPRICEPUTE ALE ELINILOR, DE CEASURILE CARE SE DESFĂŞOARĂ PRINTR-O NECESITATE, CI SĂVÂRŞIM BINELE SAU RĂUL PRIN ALEGEREA NOASTRĂ ŞI SUNTEM GUVERNAŢI PRIN APROBAREA ŞI VOIA LUI DUMNEZEU

„*Deci căutau iudeii să-L prindă. Dar nimeni n-a pus mâna pe El, căci încă nu venise ceasul Lui*” (In 7, 30)

Fariseii, mişcaţi de certări şi simţind că tăcerea lor faţă de acestea nu e nepăgubitoare duşmăniei lor, dar e folositoare mulţimii (căci aceasta deducea că trebuie mărturisit că El este Hristos), sunt atraşi spre îndrăzneala lor obişnuită şi însetează iarăşi după sângele Lui. Părăsind ruşinea faţă de Lege, ca total nefolositoare şi nemaidând nici un preţ Scripturilor şi nemaiţinând seama de porunca ei: „*Pe cel nevinovat şi drept să nu-l ucizi*,” bolesc de cea mai nedreaptă ură împotriva lui Hristos. Dar din puterea dumnezeiască ţinta lor se întoarce iarăşi spre contrariu: „*Căci nu va dobândi vicleanul vânatul*,” după cum s-a scris (Pilde 12, 27). Caută să-L ucidă pe El, precum zice Evanghelistul, dar îşi însuşesc tăcerea de bună voie şi autoporuncită faţă de certări şi resping prin mâniile de după aceea gândul că sunt împiedicaţi de El. Căci aceasta o socoteau unii dintre ierusalimiteni ca dovadă că admiteau că Iisus este Dumnezeu după fire, zicând: „*Iată că vorbeşte pe faţă, şi nu zic nimic. Oare nu cumva au cunoscut căpeteniile că El este cu adevărat Hristos*?” (In 7, 26). Dar Cel ce surprinde pe înţelepţi în viclenia lor descoperă îndrăzneala atotnetrebnică a celor ce cugetă acestea şi asigură mulţimea despre ceea ce păstrau căpeteniile tăcut în gândirea şi în planurile lor. Căci sunt opriţi printr-o lucrare dumnezeiască, pusă ca un frâu gândurilor lor neruşinate, deşi nu le sunt lăsate gândurile să se întindă către fapte. Iar pricina pentru care nu vor putea duce scopul propus la capăt a adăugat-o preaînţeleptul Evanghelist, zicând: „*Căci nu venise ceasul Lui*,” ceas numind în acestea în mod fătiş timpul, se înţelege cel al patimii şi al cinstitei cruci. Apoi, cum nu i-ar fi vădit, şi prin aceasta, că nu ar fi pătimit Hristos, dacă ar fi refuzat să pătimească?[971] Căci nu din puterea mai marilor iudeilor, ci de bună voie S-a suit Hristos pe cruce pentru noi (Is. 53, 8). De aceea şi zice, respingând bârfirea despre o părută Dumnezeire a Sa: „*Nimeni nu va lua sufletul Meu de la Mine. Eu îl pun pe el de la Mine însumi. Căci putere am să-l pun şi iarăşi putere am să-l iau pe el*” (In 10, 18). Fiindcă, precum am spus înainte, nu fără voie a răbdat crucea pentru noi. El însuşi S-a adus pe Sine ca o jertfă sfântă lui Dumnezeu şi Tatăl, răscumpărând cu sângele Său mântuirea tuturor (Evr. 9, 14).[972] De aceea a şi spus în propovăduirea evanghelică: „*Eu Mă sfinţesc pe Mine însumi pentru ei*” (In 17, 19). Spune „*Mă*

---

pătrundă la înţelegerea noastră numai prin voia noastră, ci prin puterea ei, care ne ajută pe noi să i ne deschidem într-un anumit mod şi grad. Dar Fiul are pe Tatăl întreg în Sine. Fiinţa Lor este una. El trăieşte pe Tatăl cu o iubire filială nemărginită şi trăieşte iubirea paternă nemărginită a Tatălui. Nici iubirea aceasta, proprie în alt fel fiecăruia, nu se poate experia şi exprima de către noi, care nu putem cunoaşte fiinţa Lor dumnezeiască.

971 Pe de o parte, Hristos va pătimi când va fi timpul potrivit pentru aceasta, adică după ce va pregăti pe Apostoli să creadă că e Dumnezeu cel întrupat, ca să primească învierea Lui ca o reală victorie asupra morţii. Pe de altă parte, patima nu I-a venit nici atunci ca un sfârşit spre care s-au dezvoltat lucrurile prin ele. Căci El putea să nu primească această pătimire şi moarte. Aceasta acccentuează din nou libertatea lui Hristos faţă de vreo rânduială ce se desfăşura spre capătul ei în mod necesar.

972 Dacă ar fi murit din necesitate pentru păcatul Său, ar fi murit pentru El, nu pentru noi. Dar murind pentru noi, a murit de bunăvoie, din iubire. Ceea ce este din iubire nu este din necesitate. Iubirea e mai tare ca Legea. De aceea a şi biruit Hristos moartea, venită din necesitate.

sfințesc" în loc de „Mă aduc" și „Mă predau". Căci sfânt este ceea ce se aduce lui Dumnezeu ca jertfă. Iar că Hristos a primit junghierea liberă de orice putere a vreunora asupra Lui, o cunoaștem iarăși când auzim în Psalmi pe Cel ce zice către Dumnezeu și Tatăl: „*Jertfă și prinos n-ai voit, dar trup mi-ai întocmit. Arderi de tot și jertfă pentru păcat n-ai cerut. Atunci am spus: „Iată vin! În capul cărții s-a scris despre mine, ca să fac voia Ta, Dumnezeule*" (Ps. 39, 9-10; Evr. 10, 5-7). Vezi cum urcă prin voia proprie la patima pentru toți? Căci iată, vin, zice, n-am fost prins și adus dintr-o necesitate de altcineva.[973]

Deci scapă acum de îndrăzneala căpeteniilor, rezervându-Și pătimirea pentru timpul cuvenit și folosindu-Se de vorbirea pe față în modul cel mai potrivit lui Dumnezeu, așa cum o cereau toate. Socotesc că ajung acestea spre lămurirea celor spuse. Dar s-ar putea ca unii dintre cei introduși în tainele credinței, auzind și cuvântul: „*Încă n-a venit ceasul Meu*" (In 7, 6), să fie duși spre gânduri elinești și nebunești, încât să cugete în mod nerațional că lucrurile omenești sunt supuse ceasurilor, zilelor și timpurilor. De aceea socotesc că e necesar iarăși să spunem puțin și despre aceasta, dacă scopul nostru este să comunicăm prin toată cugetarea ceea ce e de folos cititorilor. Fiilor Bisericii, care s-au hrănit cu Sfintele Scripturi, socotesc că le ajunge, spre ocolirea rătăcirii elinilor și spre putința de-a se despovăra de aiureala provenită din ea, ceea ce spune în chip de acuzare și de înțeleaptă respingere Pavel, către unii dintre cei ce gândeau astfel: „*Țineți zile și luni și timpuri și ani? Mă tem să nu mă fi ostenit la voi în zadar*" (Gal. 4, 10-11). De fapt, ca să lăsăm orice vorbărie deșartă, cel stăpânit de o astfel de nebunie și-a stricat sufletul său și se va pierde, necinstind pe Făcătorul tuturor, Căruia singur I se poate atribui rațiunea noastră înțeleaptă și bine îndrumată. Iar cei ce nu știu să respecte în chip drept această cârmă, înlătură rațiunea Providenței și nu mai cred că Stăpânul tuturor este Vistierul și îndrumătorul celor omenești și atribuie timpurilor și ceasurilor stăpânirea peste toate, punând creația deasupra Făcătorului și supune lipsei de mai bună cinstire pe Cel căruia I se cuvine toată cinstea, slava și închinarea, dăruind creației cele mai presus de creație și atribuind făpturilor cele prin care se cuvine să fie încununat Creatorul.[974] Și nu se vor opri aici greșalele lor, ci vor

---

[973] Hristos declară că Se „sfințește" El însuși pentru oameni. Iar Sf. Chiril spune că Se sfințește El însuși întrucât Se aduce jertfă lui Dumnezeu El însuși. Cine se jertfește se sfințește, pentru că renunță la orice egoism, dăruindu-se lui Dumnezeu, izvorul bunătății, al supremei sfințenii. Acestei iubiri El îi răspunde cu iubirea Lui. În Vechiul Testament animalul era sfințit fără voia lui, de către om, fiind mai mult un chip al jertfei omului. Omul imprima în animal voința lui de jertfire către Dumnezeu, voința depășirii egoismului său, sau afirma voința de a se preda lui Dumnezeu. Omul care se jertfește nu o face din puterea sa, ci din puterea lui Hristos. Singur Hristos Se jertfește ca om exclusiv din proprie pornire. Singur El Se sfințește ca om exclusiv prin Sine, pentru că Se jertfește prin Sine. Lui Dumnezeu nu-I aduceau bucurie deplină jertfele de animale, sau cele spirituale nedepline ale oamenilor. Deplin L-a mulțumit numai jertfa cu totul benevolă a Fiului Său ca om, pentru că în ea se arată că omul a depășit cu totul egoismul. De aceea se dobândește fericirea deplină în iubire. Dar pentru aceasta trebuia să Se facă om. Și deși trupul I 1-a alcătuit Tatăl, totuși Fiul Lui declară că Tatăl făcea aceasta ca voia Sa. „*Iată vin*": jertfa Lui este desăvârșită, pentru că nu o aduce pentru Sine, ci pentru alții, arătând și în aceasta totala Sa dăruire, o dată ce nu era silit să Se jertfească pentru El. Pe de o parte, își arată iubirea deplină pentru Dumnezeu, căci Se aduce Lui din exclusiva Sa inițiativă. Pe de alta, o aduce din iubirea deplină pentru oameni. Nu o aduce pentru vreun păcat al Său, pentru a depăși egoismul propriu, ci exclusiv pentru alții, pentru a le asigura și lor puterea Sa de jertfire, pentru ca, din puterea Sa, să-și depășească și ei prin jertfa lor egoismul. Astfel, Se sfințește pe Sine pentru ca să-i sfințească și pe ei. Hristos a putut aduce jertfa iubirii desăvârșite ca Dumnezeu pentru oameni, pentru că Subiectul care dădea firii această iubire era Însuși Fiul lui Dumnezeu. Și nu S-a născut ca om dintr-un act de plăcere trupească. Puterea unirii Sale totale cu Dumnezeu s-a manifestat și în învierea Sa ca om. El nu poate rămâne în moarte, ci primește din Dumnezeu viața nouă. Cine îl afirmă total pe altul este afirmat și el total de altul, chiar între oameni. Cu atât mai mult, cine afirmă total pe Dumnezeu este afirmat de Dumnezeu.

[974] A socoti că ceasul, sau ziua, sau anul, sau în general timpul impune ceea ce se face de către oameni înseamnă a supune pe oamnei unei legi a evoluției faptelor lor, sau a nega libertatea spirituală a omului. Ba mai mult decât aceasta, înseamnă că nu este o existență spirituală mai presus de aceste legi fatale și inconștiente ale lumii, sau că această lume cu legile ei este dumnezeu. Acesta este un panteism care neagă

înainta şi la una mai gravă. Se va calomnia pe faţă iubitorul de bine Dumnezeu, şi pe lucrătorul celor rele îl vor declara duşmanul a tot păcatul.[975] Căci dacă timpul, ceasul, ziua şi anul sunt făcute de El, iar acestea duc pe oameni cu necesitate şi cu o putere superioară la un rău nedorit şi, de aici, la căderea în nişte nenorociri, cum va fi adevărat cuvântul nostru despre aceasta? Şi ce se va mai alege din spusa preaînţeleptului Moise: „*Şi a văzut Dumnezeu toate câte a făcut şi iată toate erau bune foarte*” (Fac. l, 31)? Iar una dintre ele este şi timpul. Iar în timp, şi ceasul şi ziua şi anul. Dar dacă vom spune că ceea ce a văzut ochiul firii dumnezeieşti ca bun, e aducător de rele, cum nu vom mărturisi pe Făcătorul tuturor căzut în cele rele?

Socotesc deci că trebuie să se ruşineze cei căzuţi în greşelile amintite de noi adineauri. Iar deoarece se întâmplă că unii nu numai că rabdă aiurelile eline, ci le şi susţin, vino să cercetezi şi altfel absurditatea cuprinsă în această dogmă şi să aduni ajutoarele cele de folos din gândirea asupra ei. Să opunem deci acestor blasfemii, adevărul. Dacă, după voi, suntem atraşi spre un bine sau spre cele contrare, pentru că ne atrage puterea superioară a timpului, sau ne sileşte ceasul, la ce mai e de trebuinţă cugetarea, care ne îndrumă spre toate cele ce trebuie făcute şi ne sfătuieşte să ne despărţim de cele rele, poruncindu-ne să ne silim spre cele de laudă? Căci, spune-mi, la ce mai foloseşte aceasta? Ce folos bun mai avem din cugetare şi din ideile ei, dacă sunt împins şi merg fără voie spre ceea ce mă cheamă ceasul şi mă sileşte timpul? Ni s-ar întâmpla ceea ce se întâmplă cârmaciului unei nave, care, pierzând orice nădejde de a salva nava, când se întâmplă să fie ameninţaţi de furtună, lasă orice funie şi părăseşte şi cârma însăşi, nemaifolosindu-se de nici un meşteşug, ci îngăduind pornirii valurilor să se arunce din mare asupra corabiei.[976] Din cele spuse înainte nu mai rezultă nici un folos pentru cei ce voiesc virtutea, nici pentru lucrătorii răului, vreo pagubă, dacă nu primim pentru toate cele săvârşite de la Dumnezeu şi nu luăm răsplata de la El după calitatea lor.[977] Spune-mi, oare, în acest caz nu va hotărî ceasul cele bune şi nu va aduce anotimpul în mod indistinct ceea ce e de folos, chiar dacă sunt stăpânit de pornirile cele mai urâte? Dar, pe de altă parte, anotimpul nu va aduce unora nimic din cele bune, ci va aduce mai degrabă ceea ce-i mai chinuitor decât toate celor ce au avut ca scop lucrarea celor bune.

Dar nimic nu va fi din acestea, va zice poate cineva, ci ceasul şi timpul va da fiecăruia ceea ce i se cuvine. Deci împărăteşte timpul, şi cinstea Providenţei o vom

---

că la originea tuturor este o Conştiinţă atotputernică, Ce a creat şi conduce toate, şi consideră că lumea aceasta cu legile ei inconştiente, fatale şi nelibere, cu mizeriile şi cu moartea care stăpâneşte viaţa oamenilor este suprema realitate. E o concepţie care nu ţine seama că lumea aceasta, socotită ca ultima realitate, nu explică nimic. Nu explică cum de există şi cu ce scop există. Nu dă nici un sens vieţii omeneşti, care înseteazā după un sens şi pe care nu-l are dacă oamenii apar şi dispar pe rând definitiv, nesatisfăcând nici una dintre aspiraţiile lor spre veşnicie şi spre creştere spirituală fără sfârşit. Faţă de sistemele filosofice eline, care nu cunoşteau decât substanţa generală şi legile ei, creştinul e cel dintâi care pune în evidenţă valoarea persoanei şi libertatea ei, arătând pe Însuşi Fiul lui Dumnezeu, Persoana dumnezeiască, devenit om şi Persoană a firii omeneşti şi rămânând om pentru veci, ca să ne asigure tuturor valoarea eternă şi unică, în dependenţă de libertatea noastră, sau de unirea liberă, sau de despărţirea liberă de Dumnezeu. Din păcate, filosofiile de la Renaştere încoace s-au întors la filosofiile impersonaliste ale elinilor. Când Hristos spune: „*timpul Meu n-a sosit*,” nu înseamnă că aşteaptă un timp de care El depinde, ci un timp care depinde de El. El a ales timpul, care va fi cel al jertfei Lui.

[975] Dacă toate, bune şi rele, sunt impuse de o lege fatală, ceea ce e rău nu mai e rău, deci şi autorul răului e socotit ca autorul binelui. Aceasta e concluzia panteismului.

[976] Dacă timpul, cu necesităţile aduse de fiecare oră sau zi, impune orice faptă omenească, la ce mai este de trebuinţă cugetarea omului care caută să afle ce e de folos să facă şi ce nu-i este de folos? Toată cugetarea ar fi în acest caz zadarnică, sau ar fi produsul unei amăgiri. Omul ar fi în acest caz ca o corabie care e purtată de valurile mării, cârma ei mânuită de om nefiind decât o părere.

[977] Dacă omul nu mai alege în mod liber cele bune sau cele rele, nu mai poate fi nici o răsplată veşnică pentru cei ce fac cele bune şi o pedeapsă pentru cei ce fac cele rele, ceea ce înseamnă că ei nici nu mai există în veci. Totul devine fără rost. Dacă binele n-are nici o valoare, nici omul nu are vreo valoare. Totul decurge într-un mod fatal şi orb.

atribui ceasurilor nemaigândind la Dumnezeu, căci nu vom cere nimic de la El, ci de la ceas sau de la timp. Dar ce rezultă de aici?[978] Că ne închinăm creației în locul Creatorului şi slava Făcătorului o atribuim în chip necredincios celor făcute de El. Dar răul acestor gânduri şi mărimea necredinței din ele nu ne cer multă osteneală ca să le vedem, iar însoțirea lor se arată ca o urâciune vădită. Dar vom spune ceea ce ne vine iarăşi în minte pentru folosul ce-l aduce. Legile dumnezeieşti şi omeneşti hotărăsc, precum se ştie, pentru iubitorii de rău, pedepsele ce li se cuvin, iar celor ce voiesc şi se silesc să viețuiască virtuos le adaugă cinste. Dar dacă nimic nu depinde de voia noastră, ci totul stă sub domnia orelor, care duc în mod de neocolit şi necondiționat spre amândouă (bine şi rău), cum mai este drept să mărturisim că celor buni li se cuvine să fie lăudați, iar celor ce nu sunt astfel vom socoti că li se cuvine contrariul? Şi, spune-mi, pentru ce ne cer legile să părăsim cele rele şi să ne silim să împlinim cele bune, o dată ce altele sunt puterile ce cârmuiesc voile din noi şi ne duc cu uşurință spre ceea ce voiesc ele? Căci ei spun că cele omeneşti trebuie să se supună stăpânirii orelor, necugetând nicidecum la absurditatea ce rezultă de aici. Sau oare nu vor spune prin aceasta, fără să vrea, că omul care a primit conducerea tuturor celor ce sunt pe pământ este în acest caz şi cel mai nenorocit animal dintre cele necuvântătoare şi că viețuieşte în chip chinuit, şi, trebuind să fie primul după fire, e pus între cei de al doilea, mai bine-zis chiar între cei din urmă?[979] Căci dacă fiarele tind spre cele plăcute, prin instinctele ce se mişcă de sine, neîmpiedicându-se de nimic, ajung la ceea ce le este de folos, şi se feresc de cele ce obişnuiesc să nu folosească, dar noi slujim timpului stăpânitor, ca unui tiran de neocolit ce apasă asupra noastră ca un toiag, cum nu sunt cele ce ne privesc pe noi într-o măsură cu mult mai mare fără rost decât cele în care viețuiesc acelea (animalele necuvântătoare)? Dar se va ruşina cum se cuvine cel ce voieşte să urmeze orelor, timpurilor, care n-au fost făcute spre nimic de genul acesta, nici să fie simțite ca atare. Dar neprimind urâciunea acestor dogme,[980] va zice cineva: Nici ora, nici timpul şi nici vremea nu spunem că stăpânesc cele omeneşti, dar spunem că sunt ceasuri rele şi timpuri pe măsura lor, care se năpustesc uneori ca nişte suflări violente peste bieții de noi. Acestora noi le răspundem: O, voi cei ieşiti din minți şi îmbătați de nebunia neroditoare, cum v-au înşelat ca să vă înarmați mintea iarăşi împotriva a Înseşi Ființei celei mai înalte? Căci oare nu ar fi (Dumnezeu) lucrător al celor rele, dacă e rău ceva din cele făcute de El?[981] Dar dacă, precum am spus înainte, o faptă o ocolim, iar pe alta ne silim să o facem, cum va putea ceasul sau timpul să ne rănească, sau dimpotrivă să ne bucure, şi nu ne îndrumă mai degrabă Dumnezeu, aşa precum voieşte? El voieşte să ne întristăm sau să ne bucurăm, după cum se cuvine fiecăruia, de pe urma faptelor sale.[982] V-am auzit spunând adineauri că nu e nimic din cele ale noastre sub puterea

---

[978] Celor ce declară că toate depind de timp, le răspundem că totuşi vedem un rezultat bun din cele bune făcute sub forța timpului şi un rezultat rău al celor rele. Dar atunci, aceste roade nu mai trebuie aşteptate de la Dumnezeu, însă în acest răspuns ar fi ceva nerațional. Dacă timpul te sileşte la rău, de ce ți-ar răsplăti el răul făcut silit?

[979] Omul, făcut prin conştiința şi rațiunea lui să fie conducătorul tuturor celor de pe pământ, e coborât de cei ce-l socotesc unealta neliberă a unor legi ale evoluției la o stare mai nenorocită decât a animalelor inconştiente, pentru că trăieşte în mod conştient şi cu o aparență de libertate starea lui de unealtă a binelui sau a răului, primind, fără să fie el însuşi autorul acestora, roada unuia sau altuia. E o ființă nenorocită pentru că are sentimentul că e vinovat pentru relele pe care nu le face în mod liber, sau află că binele pe care îl face nu-l face în mod liber. Omul e ființa supusă celor mai contrare consecințe.

[980] Dogme numeau Părinții nu numai învățăturile Bisericii, ci şi învățăturile eretice sau teoriile lipsite de sens ale filosofiilor panteiste elineşti.

[981] Dacă unele ceasuri ne duc ca nişte duhuri sau suflări violente în mod necesar la rău, oare nu e Însuşi Creatorul autor al acestor impulsuri ale răului prin acele duhuri? Dar nimic nu e rău în creația făcută de Dumnezeu. Deci nimic nu ne duce în mod necesar la rău. Toate faptele noastre depind de libertatea noastră.

[982] Dacă faptele noastre depind de libertatea noastră, e firesc să primim plata bună sau rea pentru ele, după calitatea lor, din libertatea noastră decurgând şi răspunderea noastră. Nu ne-a lăsat Dumnezeu în chip nedrept pe unii sub fatalitatea răului, şi pe alții sub a binelui. N-ar fi în aceasta nici o dreptate.

orelor, dar sunt totuşi unele porniri rele prin fire şi ni se impun în mod vehement ca o suflare. Dar socotesc că nu e nici o greutate să se arate că şi această ideee este plină de cea mai de pe urmă lipsă de dreaptă cugetare. Căci cum nu este vădit că una dintre distanţele de douăsprezece ore corespunde zilei, alta, nopţii? Iar ziua nu este pentru unii, iar noaptea, pentru alţii, ci ambele străbat toate. La fel, răul prin fire, care deci nu e făcut de cineva,[983] nu e unuia rău, iar altuia nu, nici unuia mai mult decât altuia, ci va aduce mai degrabă tuturor vătămarea în aceeaşi măsură, aşa cum e pentru toţi aceeaşi distanţă a nopţii şi a zilei. Cum deci în aceeaşi zi sau oră unul poate fi văzut veselindu-se şi bucurându-se de multe din cele ce pot bucura, mişcându-se în cele luminoase, iar alţii se află în cele contrare, ba câte unul chiar murind în chip jalnic? Spune-mi, care e raţiunea, sau cum se întâmplă că unul şi acelaşi fiind ceasul sau timpul, unul e văzut în cele dintâi, altul în cele din urmă? Cum vei numi acea zi rea sau dimpotrivă? Eu nu pot să spun aşa, văzând deodată pe unul veselindu-se, iar pe altul văzându-l mort şi fără răsuflare, sau foarte necăjit. Oare nu vom numi un mit nepriceput şi născocirea unei manii diavoleşti această dogmă despre ceasuri? Socotesc că toţi vor consimţi fără şovăială că aşa este şi vor contrazice pe cei ce cugetă acestea.

Socotesc că ajung cele spuse despre acestea. Dar ca să nu las loc altor probabilităţi şi altor opinii, sau să dau unora prilej de vorbărie, voi trece la explicarea lucrurilor, voi recurge la istorie şi voi confirma din fapte tot ce am afirmat de mai înainte.

Când asirienii, împresurând sfânta cetate a Ierusalimului, voiau să o asedieze, conducătorul oastei lor Rabzache a încercat mai întâi să înconvoaie mintea celor ce luptau în ea prin cuvinte amăgitoare, sau se gândea să facă aceasta prin ameninţări. Dar fericitul Ezechia, care avea atunci cinstea regească, nu se încrede în faptele ostăşeşti, ci aşteaptă de la Dumnezeul tuturor câştigarea victoriei şi cere ajutorul numai de la El, prin rugăciunea cea mai stăruitoare. Şi Dumnezeu îşi apleacă îndată urechea spre acest drept şi harul urmează rugăciunilor lui. „*Căci a ieşit îngerul Domnului, după cum s-a scris, şi a ucis din tabăra celor de alt neam o sută optzeci şi cinci de mii*” (IV Regi 19, 35). Ce vei spune, o, bunule, faţă de acestea? Într-o singură noapte şi în aceeaşi oră şi vreme, asirianul a căzut, nimicit de mâna îngerului, şi s-a izbăvit mulţimea ierusalimitenilor, şi unii au ajuns la sfârşitul lor, iar ceilalţi, la veselie şi bucurie. Unde este puterea orei? Cum s-au împărţit cele două feluri de oameni şi unora li s-a dat să se bucure, iar celorlalţi să moară în chip rău? Căci nu vei îndrăzni să o socoteşti de două firi, sau de multe feluri, dacă nu aiurezi cu totul.

Acelaşi lucru e valabil pentru Datan şi Aviron. Aceia, răsculându-se odinioară împotriva conducerii lui Moise, şi fiind nechemaţi, nu s-au temut să se repeadă la slujba dumnezeieştii preoţii. De aceea au căzut cu toată casa în fundul pământului şi aşa au ajuns în iad. Iar adunarea poporului s-a izbăvit (Num. 16, 1-32). Ar fi trebuit, fără îndoială, dacă pedeapsa n-ar fi venit din mânia dumnezeiască, ci de la oră, să nu vină pedeapsa numai asupra unei părţi a adunării, ci să se întindă deopotrivă peste toată. Deci nu vom socoti nici ziua, nici vremea ca pricină a întristării unora şi a veseliei altora. Şi cum n-ar greşi cineva socotindu-le astfel? Dar vom socoti folosul şi vătămarea venind din oră sau din vreme, când, utilizându-le cu pricepere, sau cu nepricepere, vom afla rezultate fie plăcute, fie neplăcute. În acest înţeles fiecare lucru îşi are, cum s-a scris (Eccl. 3, 1), timpul său, şi a cunoaşte acest timp este cel mai mare folos, iar a nu-l cunoaşte este o mare pagubă. Astfel, nu trebuie să se umble cu corabia iarna, dar nu e lucru neînţelept a face aceasta vara. Cunoscând aceasta, vom atribui cârma tuturor celor ale noastre lui Dumnezeu, Care toate le cârmuieşte.[984] Căci dacă, după cuvântul

---

[983] Rele prin fire sunt stricăciunea, boala, moartea. Dar nu sunt prin fire, ca unele ce-şi au existenţa prin sine, ci au devenit astfel tot prin libertatea rău folosită a oamenilor de la început.

[984] Nu ora în general ne cârmuieşte cu necesitate faptele. Pe de altă parte, recunoaştem că unele fapte ale noastre sunt şi trebuie să ţină seama şi de timp, dat fiind că natura îşi are o desfăşurare în timp. Deci,

nemincinos al Mântuitorului, mica şi neînsemnata pasăre nu ar cădea vreodată în cursă fără voia lui Dumnezeu şi Tatăl, cum omul cel atât de cinstit, care a luat putere să dispună de toate, ar pătimi ceva fără voia sa, sau cu voia sa, fără ca Providenţa să aducă ceva din cele spuse, potrivit cu vieţuirea fiecăruia?

Voi mai adăuga la acestea şi altceva, care stă puţin mai departe de aceste amintiri, deşi e foarte înrudit cu cele de mai înainte, mai bine-zis cere aceeaşi cercetare şi are o dezlegare uşoară, fiind uşor de înţeles celui înţelept, care are înţelegerea deprinsă cu deosebirea dintre bine şi rău. Ce este aceea despre care spunem acestea? Cananeenii, ce locuiau odinioară în ţara vecină cu cea a iudeilor, sau în Galileea, au avut o dată o nuntă. Cu acest prilej au invitat la ospăţ pe Domnul, împreună cu Maica Lui şi cu Sfinţii ucenici, folosind ca prilej sărbătoarea căsătoriei. Aflându-Se împreună şezător la masă cu ceilalţi invitaţi Domnul, Care avea să binecuvinteze nunta pe care El a legiuit-o, comesenii s-au văzut deodată fără vin. Având încă autoritate asupra Fiului pentru marea supunere a Mântuitorului nostru, dar cunoscând totodată puterea Lui dumnezeiască, Maica îi zice: „*Vin nu mai au*” (In 2, 3). Căci Îl ştia că va face foarte uşor ceea ce cerea firea lucrurilor. Iar Domnul zice către ea: „*Ce este Mie şi ţie, femeie? Ceasul Meu încă n-a sosit*” (In 2, 4). Mintea de Dumnezeu iubitoare, eliberată de dogmele aiurite şi foarte depărtată de superstiţii, va înţelege în chip binecredincios spusa aceasta. N-a venit zice, timpul arătării Mele, adică al minunilor. Căci, fiind Dumnezeu după fire, n-a ignorat timpul potrivit fiecărei fapte. Dar cel ce din foarte multa neînţelegere se întoarce de la una la alta (căci călăreşte prin multe răul) spune, ca unul ce aiurează, că şi Hristos însuşi e supus lucrării orelor. După noi se dovedeşte lipsit de minte, şi prin cele ce speră să-şi susţină opiniile face cunoscută absurditatea dogmelor lui. Căci dacă vom admite că firea lucrurilor este supusă puterii orelor, şi de aceea Hristos a spus către Maica Sa: „*Ceasul Meu încă n-a sosit*,” spune-mi cum, după opinia voastră strâmbată şi preaneînţeleaptă, Hristos, neavând încă din oră lucrarea susţinătoare a voii Lui, se face cauzator al celor cerute? Căci Se arată prefăcând toată apa în vin.[985] Dacă ştia că lucrurile vor trebui să se supună puterii orelor, cum nu trebuia Domnul să caute să facă de la început ceea e Îi va fi prilejuit de concursul timpului? Dar nu se vede întru nimic îngrijindu-Se de aceasta, ci dă harul acelora înainte de acele ore. Deci puterea orelor nu Îi era piedică. Ci, nefiind încă timpul în care-Şi va arăta puterea în minuni, face una dintre ele. Deci ne-am izbăvit de opinia aceasta, înţelegând prin ora menţionată timpul potrivit fiecărui lucru. Iar că şi noi suntem liberi de necesitatea produsă de ore, nu socotesc că e nevoie de mai multe cuvinte. Am spus destul despre aceasta. Dar ne vom sili să arătăm în cuvântul de faţă şi că în dumnezeieştile Scripturi vom afla ora socotită ca timpul cuvenit fiecărui lucru. De fapt minunatul Pavel arată astfel înţelesul a ceea ce se numeşte oră: „*Şi aceasta fiindcă, ştiţi timpul în care ne găsim, că este ceasul în care trebuie să vă treziţi din somn. ...Noaptea e pe sfârşite, ziua*

---

potrivind unele fapte ale noastre timpului, ţinem seama de natura de care e legată viaţa noastră trupească. Sunt anumite timpuri în care trebuie să arăm, să semănăm, să secerăm. Dar această desfăşurare a naturii e rânduită de Dumnezeu. Deci, ţinând seama de ea, ne conformăm voii lui Dumnezeu. Dar această luare în considerare a ordinii naturii nu se face fără voia noastră. Astfel are loc o întâlnire între voia lui Dumnezeu, ordinea naturii şi libertatea noastră. Numai dacă la baza ordinii naturii stă o libertate supremă, ea poate da şi omului posibilitatea să se manifeste liber în raport cu această ordine. Dacă n-ar exista decât o natură cu legile ei, ca ultimă realitate, de unde şi-ar avea existenţa libertatea umană şi putinţa de-a se manifesta faţă de legile naturii? Legile naturii sunt de aşa fel, că permit libertăţii omului manifestarea faţă de ele. Deci dincolo de ele există un Creator liber, deosebit de ele. Natura cu legile ei nu e unica realitate.

[985] Dacă din oră vine puterea, cum Hristos, Care spune că „ora Lui n-a sosit”, are totuşi puterea să săvârşească imediat fapta minunată a prefacerii apei în vin? Nu din ore Îi vine lui Hristos puterea faptelor Sale, ci El stabileşte ora în care voieşte să facă o faptă sau alta. Nu El depinde de timp, ci timpul depinde de El. El stabileşte ce va face în fiecare oră viitoare. Proorocia Lui este o proorocie care anunţă în acelaşi timp că va face ceea ce prevesteşte, nu că ia la cunoştinţă ceea ce ştie că se va produce fără voia Lui, printr-o putere aflată în timpul viitor. Aceasta deosebeşte proorocia Lui de a oamenilor care prevestesc ceea ce află că va săvârşi Dumnezeu în timpurile viitoare.

s-a apropiat” (Rom. 13, 11-12). Observi că, pomenind înainte timpul, adaugă după aceea ora? Vorbeşte de aceasta prin acela, nesocotindu-l pe acela altceva. Vorbeşte de timpul în care cei adormiţi în păcate trebuie să se deştepte spre folosul lor şi să se trezească spre vegherea de Dumnezeu iubitoare.[986]

„*Deci mulţi din mulţime credeau în El şi ziceau: Hristosul, când va veni, oare va face semne mai multe decât a făcut Acesta*?” (In 7, 31)

Se cuvine să vedem câtă iconomie cuprinde cuvântul acesta şi cât de mult este în acord cu cele de mai înainte. Căci, după ce a spus că iudeii căutau să-L prindă şi să-L închidă în lanţurile crudei lor nebunii, aducând asupra Lui primejdia uciderii înainte de vreme, arată mulţimea celor ce credeau, ca să se facă vădite planurile urâte ale căpeteniilor. Căci mulţimile erau atât de departe de voinţa duşmănoasă faţă de El, încât adunau dovezi şi din minunile Lui şi cugetau că se cuvine să-şi însuşească învăţăturile Lui şi să le mărturisească pe faţă. Căci era un cuvânt răspândit în tot neamul iudeilor şi lăţit în toată ţara lor, că prezenţa lui Hristos va fi unită cu faptele Lui mari, având să facă minuni mai presus de fire, şi învăţătura Lui va fi cu mult mai preţioasă şi mai presus de învăţătura din Lege. Astfel, femeia samarineancă, atunci când a venit la fântâna lui Iacob să scoată apă, şi a intrat în vorbă cu Mântuitorul, I-a spus: „*Ştim că va veni Mesia, Care se numeşte Hristos. Când va veni, Acela ne va vesti nouă toate*” (In 4, 25). Şi cuvântul „*ştim*” nu-l vom atribui numai acelei femei, ci îl vom socoti ca un cuvânt crezut de întregul neam al samarinenilor şi iudeilor. Toţi ştim că faptele ne vor da o siguranţă că Cel la care le vom vedea va fi de fapt El. Iar cei ce-L vedeau, cunoscând cele prevestite despre El prin nădejdi luminoase, nu-L socoteau drept Hristos decât atunci când Îl vedeau manifestându-Se în acele fapte minunate. Deci unii, văzându-le, Îl credeau ca atare. Şi vorbeau între ei. Prin ce fapte ni se va arăta Legea vestindu-L pe Hristos? Pe cine L-a arătat cuvântul Sfinţilor prooroci ca fiind Hristos? Pe Cel ce va săvârşi minuni şi va descoperi cele mai mari bunătăţi. Dar Îl vedem pe Cel ce a venit că se distinge în mod culminant în amândouă. Ce minuni luminează mai covârşitor ca ale Lui pe cei ce înţeleg ceea ce e mai mare decât toate? În ce S-a arătat slab faţă de cele grele? Ce n-a săvârşit mai presus de raţiune şi în mod minunat? În cine vom căuta ceva mai mult ca în El? Să vedem dacă nu cumva toate faptele Lui nu ajung în hotarul minunilor. Ce se aştepta de la Hristos şi nu a apărut în Acesta?[987] Renunţarea la credinţa în El e neruşinată, nepăsarea e lipsită de recunoştinţă şi zăbava în primirea celor bune ale Lui e cu totul de neînţeles, o dată ce trebuie preţuite cele bune. Să fie mărturisit deci ca Dumnezeu. Căci aceasta o cere însăşi firea lucrurilor (vieţii Lui reale) şi nu ne-o cere ca ceva ce depinde de voia noastră.[988] Nu li se impune iudeilor acest cuvânt în mod silit, dar nici ca ceva contrar faţă de ceea ce se cuvine.[989] E de observat

[986] Aceasta arată iarăşi că prin oră se înţelege momentul în care omul depune un efort de trezire în legătura cât mai intensă cu Dumnezeu. Deci ora nu înseamnă o forţă care priveaza pe om de libertate, ci, dimpotrivă, momentul unui suprem efort al omului de recâştigare a libertăţii sale.

[987] În Hristos sunt supremele culmi ale învăţăturii şi ale faptelor. Totul e minunat în El. Chiar smerenia Lui depăşeşte posibilitatea umanului. Toate depăşesc umanul, deşi sunt comunicabile oamenilor: sunt dumnezeieşti în forma umană, accesibile omului. Nu a mai existat om ca El, dar El a fost om în comunicare cu noi, ca să ne cheme şi pe noi tot mai presus de ceea ce se află în cadrul simplu uman.

[988] Hristos nu ni Se impune ca Dumnezeu când vrem noi să-L recunoaştem ca atare. Totuşi putem refuza chiar ceea ce ni se impune ca fiind mai presus de noi. O minune e ceva mai presus de noi. Totuşi putem închide ochii spirituali, ca să nu o vedem, ca să o negăm ca minune. Ne cere să-L recunoaştem nu în baza unei voinţe întemeiate pe argumentele noastre, ci prin manifestări care ni se impun ca dumnezeieşti, fără ca noi să vrem. Dar le putem refuza chiar şi în această calitate a lor.

[989] Hristos se impune să fie mărturisit ca Dumnezeu nu în mod forţat, artificial, dar nici prin fire, ci printr-o putere mai presus de fire. Cu toate acestea, această forţă mai presus de fire din El Îl impune ca Dumnezeu în mod cuvenit Lui. Hristos nu Se impune ca Dumnezeu prin însuşirile proprii omului natural, ci prin nişte puteri mai presus de fire. Totuşi Se impune ca atare într-un mod care Îl arată că I se cuvine să

că necuminţenia căpeteniilor iudaice îi făcuse să piardă ascultarea pe care s-ar fi cuvenit să o aibă. Cei din mulţime, cugetând cum se cuvine, s-au lăsat conduşi spre trebuinţa de-a crede prin lumina celor săvârşite de Hristos, câtă vreme căpeteniile rămâneau singure în părerea lor despre Hristos. Ei erau atât de întăriţi în cruzimea lor, încât căutau să facă tot răul Celui prevestit ca împlinitorul marilor nădejdi şi confirmat prin cele pe care le săvârşea.

„*Au auzit fariseii mulţimea murmurând acestea despre El*” (In 7, 32)

Se supără mulţimea, pe drept cuvânt, împotriva căpeteniilor. Ea vorbea mult despre Mântuitorul nostru Hristos, nu numai pentru că era altfel decât oamenii obişnuiţi şi făcător de minuni mai presus de nădejde, ci şi pentru că nu evita să spună despre chipurile Legii lucruri mai înalte - şi de aceea spusa Lui nu era primită de arhierei şi farisei ca având aceeaşi valoare - şi nu era întru nimic mai prejos faţă de cele pe care ei le spuneau după Lege despre Hristos şi pe care le prevestiseră şi cuvintele Proorocilor. Mulţimea îi acuza pe drept cuvânt că erau stăpâniţi mai mult de pizmă, în loc să aibă grijă de mântuirea poporului. Neuitând că învăţătorii lor au multe motive pentru purtarea lor, mulţimea îi respingea, pe drept cuvânt, fiind cucerită de Domnul şi însetând mult după credinţa în El şi nemairăbdând jugul stăpânirii conducătorilor, ci cugetând să facă ceea ce se spune în Psalmi: „*Să rupem legăturile lor şi să lepădăm jugul lor*” (Ps. 2, 3). Căci, spunând mulţimii nu poruncile Legii, ci născocirile lor şi învăţând-o porunci ale oamenilor (Mt. 15, 9; Mc. 7, 7), au părăsit calea dreaptă şi îi conduceau spre prăpăstii şi gropi pe cei pe care ar fi trebuit să-i conducă spre mântuire şi să-i îndrume spre cugetarea cea dreaptă.

„*Şi au trimis arhiereii şi fariseii slujitorii ca să-L prindă pe El*” (In 7, 32)

Legea porunceşte: „*Pe cel nevinovat şi drept nu-l vei ucide*” (Ieş. 23, 7). Şi ea mai poruncea clar: „*Nu vei fi cu cei mulţi în răutate*” (Ps. 36, 1). Dar păzitorii Legii erau însetaţi de sânge, cu multă ură obişnuind să pedepsească pe toţi cei ce nu păzeau poruncile lui Moise, respectate de ei. De aceea, neavând nici o grijă faţă de Lege, sfâşie cele cinstite de ei, silindu-se să prindă în lanţuri pe Cel ce n-a săvârşit nici un păcat, mai ales când acesta este Hristos, adeverit prin înseşi faptele Sale. Ar fi trebuit, dimpotrivă, va zice cineva cu drept cuvânt, ca învăţători ai iudeilor, tâlcuitori ai dumnezeieştilor Scripturi şi cunoscători ai dumnezeieştilor legi, mai degrabă să vorbească mulţimii ca să-i întoarcă pe membrii ei prin cugetările trebuincioase spre recunoaşterea a ceea ce se cuvenea, să părăsească bănuielile pizmei lor, să-i strămute la ceea ce se cuvenea să cugete, dacă socoteau că greşesc, aducându-i la gânduri bune despre Hristos. Trebuia să-i informeze din mărturia Proorocilor şi, străbătând prin toată dumnezeiasca Scriptură, să curețe mulţimea de greşelile văzute şi să o înveţe despre Hristos ceea ce-i adevărat, ei cunoscându-L mai mult. Dar, neaflând în Scriptură nici o apărare pentru necredinţa lor, închizând ochii faţă de dumnezeiasca Scriptură şi de aceea folosind-o ca pe una care-i acuză împreună cu mulţimea, au căzut într-o îndrăzneală neruşinată, solindu-se să scoată pe Hristos din ea, negăsind în ea ceva care să-L arate ca adevărat. Iar ceea ce-i şi mai vrednic de osândă e că acestea nu erau gândurile unor oameni de rând, ci îndrăznelile arhiereilor, având consimţirea fariseilor, deşi ei trebuiau să conducă, fiind superiori prin calitatea preoţiei şi putând porunci prin aceasta. Ca atare, trebuiau să fie recunoscuţi ca învăţători şi în cugetările despre bine, dând sfaturi care nu îndepărtează de la Dumnezeu. Dar, deoarece au ieşit din cugetarea cea bună şi au aruncat Legea

---

fie recunoscut ca atare. Dumnezeu însuşi, neîntrupat, Se impune în mod cuvenit, ca fiind mai presus de forţele naturii. Natura însăşi n-ar fi ceea ce este dacă n-ar fi un Dumnezeu care să o menţină în legile cuvenite ei.

dumnezeiască în urma cugetărilor proprii, erau purtați prin pornirile lor numai spre ceea ce le plăcea lor. „*Şi capul s-a făcut astfel coadă*,” precum s-a scris (Deut. 28, 44).[990] Deci căpeteniile au rămas la urmă şi cugetau împreună cu fariseii lipsiți de credință, pornindu-se în mod neînfrânat împotriva lui Hristos. De fapt, cei răi duc totdeauna împotriva celor iubitori de dreptate un război nemotivat, dar modul luptei lor şchioapătă, nefiind ajutat de cauze binecuvântate, ci luptând numai prin vorbărie nesocotită şi fiind mereu împiedicați de bolile pizmei.[991] Căci nu se pot lua la întrecere cu faptele mari ale celor împotriva cărora luptă nici nu pot să dobândească o slavă egală cu aceia prin aceleaşi izbânzi, sau să arate că se află în aceleaşi bunătăți prin aceleaşi fapte bune. De aceea, cad într-o gândire sălbatică şi se înarmează nebuneşte împotriva bunului renume al celor biruitori, silindu-se să acopere ceea ce îi coboară în mod necesar la urâțenie. Căci, în comparație cu binele, răul e vrednic de dispreț. Deci aceia ar fi trebuit mai degrabă să dorească să se facă deopotrivă prin cele asemenea şi să se silească să lucreze şi să cugete aceleaşi ca cei lăudați. Dar le era greu fariseilor să înțeleagă aceasta. Astfel, deoarece aflau că mulțimile murmurau şi-şi şopteau unii altora: „*Nu este Acesta cel pe Care-L căutau să-L ucidă? Iată că vorbeşte pe față şi nu-I spun nimic. Nu cumva au cunoscut căpeteniile că este Hristos*?” (In 7, 25-26), respingând iarăşi prin răutatea ce le era proprie această presupunere, poruncesc să-L prindă, trimițând pe slujitori să facă aceasta.

„*Deci le-a zis lor Iisus: „Încă puțin timp mai sunt cu voi şi Mă duc la Cel care M-a trimis*” (In 7, 33)

Domnul, fiind Dumnezeu prin fire, iarăşi n-a ignorat planurile fariseilor de a-L ucide şi gândul necredincios al arhiereilor împotriva Lui. Şi vede, cu ochii Dumnezeirii, deja prezenți şi amestecați în mulțime pe cei ce erau aleşi de aceia ca slujitori spre a-L prinde. De aceea cuvântul se adresează îndeobşte către toată mulțimea aflată împrejur, dar ca un răspuns special către aceia, dând şi prin aceasta multe învățături de folos. Căci, amenințând pe duşmani de rea intenție, întăreşte pe cei lipsiți de curaj, arătându-le cele de care vor putea să se bucure. Le arată celor dintâi că fapta lor va fi fără rezultat, chiar de se va săvârşi. Şi cum va fi aceasta, o vom spune privind la fiecare parte a cuvântului în mod distinct. Căci, zicând: „*Puțin timp mai sunt cu voi*,” Se arată învățând următoarele: Spuneți-mi, pentru care pricină, întârziind încă Eu în lume, vă supărați? Că sunt celor ca voi o povară şi celor ce nu iubesc virtutea, neplăcut, certând pe cel neiubitor de Dumnezeu şi demascând pe cel necredincios, recunosc. Şi nu ignor că prin aceasta cultiv ura împotriva Mea. Dar nu-Mi întindeți pentru aceasta înainte de vreme lațul morții. Căci puțin timp voi mai fi cu voi. Şi Mă voi scula iarăşi, bucurându-Mă. Căci, când va veni timpul cuvenit pătimirii, nu voi mai răbda să fiu împreună cu cei răi, nici nu-Mi va mai fi plăcută convietuirea cu ucigaşii. Voi pleca de la necredincioşi, ca Dumnezeu, dar voi fi cu ai Mei în toate zilele veacului, chiar dacă voi fi socotit că sunt absent cu trupul.[992] Iar spunând: „*Mă duc la Cel ce M-a trimis pe Mine*,” arată din nou

---

990 Conducătorii evreilor sunt prezentați ca fiind străini de înțelegerea adevărată a Legii şi a Proorocilor, care prevesteau prin chipuri şi cuvinte pe Hristos. De aceea n-au primit pe Hristos, pentru că nu voiau ca Dumnezeu să fie aproape şi El să-i lipsească de împlinirea poftei lor de domnie supremă şi deci de împlinire a ceea ce le plăcea lor.

Nemaifiind adevărați învățători ai poporului, conducătorii iudeilor au devenit din cap, coadă, pentru că mulți din popor au cunoscut în Hristos adevărul, pe când conducătorii lor nu L-au cunoscut.

991 Pizma, pe de o parte, susține războiul celor răi împotriva celor buni, pe de alta, îl slăbeşte, pentru că pizma nu poate să nu se dea mereu pe față, arătând slăbiciunea celui stăpânit de ea. De aceea, războiul lor se susține mai mult prin vorbărie mincinoasă.

992 Mântuitorul, adresându-Se celor ce vor să-L ucidă, vrea să-i depărteze de gândurile uciderii şi să-i apropie de Sine în trei feluri: Mai aveți puțină răbdare, căci nu vă voi mai necăji mult cu prezența Mea

ce înseamnă aceasta. În zadar, zice, ascuțiți sabia necredinței voastre împotriva Mea. Pentru ce vă frământați cu planurile voastre fără rost? Opriți săgeata pizmei, căci nu ajută la nimic. Nu se va supune morții Viața, nici nu va învinge stricăciunea Nestricăciunea. Nu voi fi închis de porțile iadului, nici nu voi rămâne mort împreună cu voi în morminte, ci Mă voi înălța la Cel de la Care sunt, Mă voi sui iarăşi la ceruri, arătând în Mine, îngerilor şi oamenilor, crima necredinței voastre.[993] Căci unii, cunoscându-Mă reîntors, se vor minuna, iar alții, întâlnindu-Mă (îngerii), vor întreba: Ce sunt aceste răni în mâinile Tale? Şi voi spune către ei: „*Rănile acestea sunt cele cu care am fost rănit în casa celui iubit al Meu*” (Ier. 11, 15).[994]

Deci cuvântul e plin iarăşi de multă sfătuire morală şi de o deosebită blândețe, ca să ne fie şi nouă pildă. De aceea, şi Pavel zice că „*slujitorul lui Dumnezeu nu trebuie să se certe, ci să fie blând cu toți, învățând cu blândețe pe cei ce-i stau împotrivă*” (II Tim. 2, 24-25). Căci socotesc că trebuie ca mintea de Dumnezeu iubitoare să se afle în afară de orice agitație şi de mişcările mâniei şi să renunțe la undele unor preocupări înguste ce provin din lipsa de curaj, şi să se îndulcească cu gândurile liniştite şi senine ce se ivesc din blândețe, să iubească să viețuiască cât mai mult cu îndelungă-răbdare, să se arate iertător față de toți, plin de gânduri bune şi nefolosind nici un cuvânt urât față de duşmani.

„*Mă veți căuta şi nu Mă veți găsi*” (In 7, 34)

O spune şi aceasta cu delicatețe şi cu multă blândețe. Prin aceasta arată că ceea ce se înțelege îndată nu e greu de cuprins, deşi ascunde în sine o taină amară. Căci, deoarece zice că Se va înălța la Cel ce L-a trimis, adică la Dumnezeu şi Tatăl, chiar de vor căuta încă să uneltească împotriva Lui, chiar de nu vor înceta să-L prigonească, nu

văzută care vă supără; pe de altă parte, Eu nu pier definitiv prin uciderea voastră, deci nu veți realiza, voia voastră de a Mă nimici, căci voi învia; în al treilea rând, voi nu veți avea parte de fericirea de-a fi cu Mine în veci. Cuvântul acesta e adresat şi celor ce cred în El, arătându-le că, odată înviat, va fi cu ei chiar în zilele vieții lor pământeşti, deşi va fi absent cu trupul, câtă vreme cei ce vor să-L ucidă nu vor avea parte de această fericire.

993 În această a doua parte a propoziției, Domnul Hristos explică din care cauză nu va muri definitiv, ci va învia. El este Viața prin Sine şi ca atare nu e supus morții. E izvorul neîncetat al Vieții. Nu poate ajunge la moarte, nu ajunge la sfârşit; ca izvor neîncetat de viață e nemărginit. Viața creată e din voia lui Dumnezeu mărginită şi, când se pune în dezacord cu voia lui Dumnezeu, se mărgineşte tot mai mult prin moartea trupului. Trupul va urca la slava cerească atunci când va fi înviat. Prin aceasta va fi o dovadă veşnică a crimei celor ce 1-au ucis. Trupul nu va fi descompus, căci are ca Subiect sau ca ipostas pe Fiul lui Dumnezeu. Ca atare, nu va învia numai ca să revină la cei ce cred în El, ci şi ca să urce la cer chiar ca om.

994 Îngerii, văzând rănile din mâinile Celui înviat, se vor mira de ele. Prin ele se arată veşnicia trupului înviat al lui Hristos, dar şi păstrarea în veci de către El a amintirii jertfei Lui pentru noi. Trupul Lui înviat va fi copleşit de lumină sau pătruns de spiritualitate, dar, în acelaşi timp, în această spiritualitate a trupului Său se vor vedea în mâini urmele cuielor. La fel, trupurile noastre înviate vor fi pătrunse de lumina spiritualității, dar se vor vedea în această lumină spirituală, care va iradia din ele, toate urmele eforturilor spirituale prin care am învins noi, pe pământ, pornirile egoiste. Materia trupului rămâne în veci, reflectând lumina vieții noastre spirituale. Materia trupului nu va dispărea cu totul nici în trupul înviat al lui Hristos, nici în trupurile noastre, purtătoare ale spiritualității Lui. Dar se produce o mare apropiere între spirit şi trupul format din materie. Omul întreg e format pentru vecie din spirit şi materie. Dar viața ne e tot mai mult transfigurată de spirit încât din materia spiritualizată iradiază lumina care e totodată spirituală. Trupul lui Hristos iradiază spiritual şi material pretutindeni. Avem exemplul soarelui, care e într-un loc, dar, prin iradiere, e pretutindeni. Apoi, cum s-ar arăta blândețea omului față de om, fără trup? Dar cea mai mare iubire o arată Hristos prin primirea cuielor dureroase şi mortale în trup, El nefiind silit să moară din cauza vreunei legi a necesității. Şi cum nu ne-ar arăta durata veşnică a iubirii Sale, prin semnele cuielor, nepărerea Lui de rău pentru purtarea crucii pentru noi? Sectele refuză cinstirea crucii lui Hristos, socotind că El a regretat că a mers cu iubirea Lui până la cruce. Dar Hristos a fost rănit „în casa iubitului Său”, adică în trupul asumat ca o casă iubită de către ipostasul Cuvântului. El Îşi arată iubirea față de oameni prin primirea rănilor în trupul Său. Rănile din trupul propriu, suferite pentru alții, arată iubirea Lui pentru aceia.

va fi prins, zice, în nici un fel, de ei, înălţându-Se la cerurile înseşi.[995] Iar ceea ce este şi mai adevărat şi mai ascuns în taină este aceasta: Eu, zice, am fost trimis ca Cel ce voi dărui viaţa; şi am venit ca să eliberez firea omenească de moartea care a pătruns în ea prin neascultare şi să readuc la Dumnezeu, prin iertare, pe cei căzuţi prin păcat. Am venit să aduc lumina dumnezeiască şi cerească celor din întuneric, să binevestesc săracilor, să dau orbilor vederea, să vestesc celor robiţi eliberarea, să vestesc anul milostivirii Domnului (Is. 61, 1-2; Lc. 4, 18-19). Dar, deoarece nepriceperii voastre i s-a părut că trebuie să respingă pe Cel ce a adus bucuria atât de bogată a bunătăţilor cereşti, după scurtă vreme Mă voi întoarce la Cel din Care sunt, iar voi veţi cunoaşte că aţi greşit şi, chinuiţi de mustrările ulterioare, fără rost, veţi plânge amar în voi înşivă. Şi chiar dacă veţi voi să aflaţi atunci pe Dătătorul vieţii, nu veţi putea să vă bucuraţi de Cel dorit. Căci, o dată ce aţi rămas departe de Mine şi aţi refuzat iubirea Mea faţă de voi, voi fi despărţit de voi şi nu veţi avea folos din căutarea Mea. Acestea le vom afla despre El şi în propovăduirea Proorocilor despre El. Căci zice prin ei despre cei din Ierusalim: „*Cu oile şi cu viţeii vor merge să caute pe Domnul şi nu-L vor afla, că s-au abătut de la El*" (Osea 5, 6). Căci cei ce n-au voit să primească viaţa de la El când era prezent şi au refuzat binele din mâinile Lui prin gânduri neînţelegătoare, cum ar mai fi în stare să-L primească?[996] Şi cei ce nu pun nici un preţ pe timp, cum vor primi, cum vor putea să aibă bunătăţile din timp? Deci, până ce există şi e prezent în timp, trebuie căutate cele aflate în El şi din El. Dar, odată trecut, căutarea celor de folos în El e de prisos şi zadarnică.[997] Căci spune fericitul Pavel: „*Iată acum este vremea potrivită, iată acum e ziua mântuirii.*"[998] Dar şi: „*Până avem vreme, să lucrăm binele pentru toţi*" (Gal. 6, 10). Căci e de trebuinţă celor ce au deprinderea binelui să nu lase să îmbătrânească timpul pentru a căuta bunătăţile Lui, ci mai degrabă să le caute când e la început şi-şi arată prezenţa înfloritoare.[999]

Dar sunt încă multe de spus despre timp referitor la acestea, pe temeiul dumnezeieştii Scripturi. Lăsând însă cercetarea acestora pe seama iubitorilor de osteneală, voi spune ceva scurt, potrivit şi spre trebuinţa tuturor, dar nu de un mai mic folos. Se spune despre cei ce pictează tablouri, când reprezintă trupul omenesc, că forma cealaltă a trupului o desenează cum le convine lor, dar capul trebuie să-l prezinte exact.

---

[995] Căpeteniilor iudaice care socotesc că înţeleg uşor pe Hristos, văzându-L ca simplu om, le rămâne ascunsă taina Lui, ceea ce le va fi lor spre chin amar. Taina aceasta amară pentru ei se va arăta în înălţarea Lui la cer.

[996] Fiul lui Dumnezeu dăruia celor între care umbla binele prin mâini omeneşti, în forma cea mai convingătoare şi mai apropiată. Căci cum îţi poate dărui cineva binele mai convingător decât prin mâinile lui? Şi deşi El dăruia ca semenul cel mai apropiat, totuşi binele de la El se simţea că nu e numai omenesc, ci de proporţii dumnezeieşti. Se simţeau în mâinile Lui puterea şi iubirea dumnezeieşti.

[997] Dacă nu s-a pus nici un preţ pe binele ce s-a putut avea de la Hristos în timpul cât era pe pământ, cum ne poate fi de folos timpul în dobândirea bunătăţilor în relaţia de credinţă cu Hristos şi de iubire cu semenii? Putinţa de-a creşte în bunătate prin timp se explică prin faptul că omul e mărginit spiritual, dar are capacitatea şi aspiraţia de-a creşte. Aceasta dă importanţă trupului. Cât suntem în trup, putem creşte în el pentru că suntem cu alţii şi cu Hristos şi pentru că timpul înseamnă şi pentru noi mişcare în creştere sau descreştere. Când nu mai sunt în timp, sau când timpul nu mai e în mine ca mişcare a mea, nu mai pot căuta ceea ce mă ajută să cresc. Timpul trăit ca mişcare prezentă în mine, sau a mea, e căutare a ceea ce mă face să cresc, e mişcare spre actualizarea posibilităţilor mele prin relaţie cu cei ce sunt şi cu cele ce sunt cu mine, dar şi prin tot mai sporita cunoaştere a lui Dumnezeu şi apropiere de El.

[998] Dar dacă timpul ne e dat spre creştere, sau ne ţine în mişcare, cu scopul creşterii, şi în relaţie cu alţii, fiecare moment, ceas sau zi a timpului ne dă prilejul unor alte şi alte fapte potrivite acestei credinţe. Într-o clipă am lângă mine un sărac pe care pot şi trebuie să-l ajut, în altă clipă am un om căruia trebuie să-i spun cuvinte încurajatoare. Fiecare clipă a timpului îmi face vădită o altă formă folositoare de împlinire a răspunderii.

[999] Kirkergaard a spus: „Împlineşte imediat ceea ce-ţi cere clipa (Der Augenblick). Dacă amâni împlinirea a ceea ce-ţi cere clipa, te obişnuieşti să tot amâni. Nici o clipă nu-ţi este dată în zadar, îmbătrânirea timpului este îmbătrânirea ta. Eşti mereu tânăr când eşti mereu activ în săvârşirea binelui cerut de fiecare clipă." Lenea e egală cu bătrâneţea, ea îţi sporeşte neputinţa de a mai împlini ceea ce-ţi cere fiecare clipă. Timpul trece gol, neîmplinit de faptele răspunderii tale, fără să creşti spiritual.

Partea dinapoi o arată cu părul neted, vopsită în culori lucitoare. De la mijlocul craniului, prezintă prelungindu-se părul până la frunte revărsat şi curgând înainte, arătând prin această formă a lui un anumit timp care merge înainte, şi altul care a trecut şi poate fi într-un fel socotit. Desimea lui uşor de prins arată timpul prezent, nu-l arată pe cel trecut. Pe acesta îl arată albeaţa şi moliciunea simţită de mâna care-l prinde.

Aşadar, deoarece nu câştigăm cele ale timpului după trecerea timpului, să nu aţipim faţă de cele bune prezente, ci să veghem, ca să nu căutăm când nu trebuie pe cele fără folos, socotind neînţelepţeşte că le câştigăm pe cele de folos.[1000]

„*Şi unde sunt Eu, voi nu puteţi veni*” (In 7, 34)

Cu foarte mare delicateţe scoate iarăşi neamul iudeilor din Împărăţia cerurilor, adăugând cele ce urmează la cele spuse înainte, dar mergând mai adânc în taina acelora. Şi spunem aceasta apropiindu-ne în mod simplu de cuvânt şi aflând fără multă cercetare înţelesul lui. Fiindcă Îl arată pe El ca necuprins de ei în nici un fel şi întorcându-Se la Tatăl, nereţinut de lanţurile lor. Căci ei nu pot intra în cer, iar Cel ce este în cer împreună cu Dumnezeu şi Tatăl, cum ar putea fi atins de cei ce-L caută? Deci cuvântul acesta nu este adânc, ci potrivit mai degrabă cu nestatornicia iudeilor şi cu înţelegerea lor referitoare la cele înalte (fiindcă ei sunt aflaţi pururea cugetând în chip josnic). Dar înţelesul exact şi ascuns al celor spuse este de felul următor: Eu, zice, scăpând de cursa necredinţei voastre, Mă voi întoarce la Dumnezeu şi Tatăl. Dar voi pleca înainte de închinătorii Mei, ca să le arăt că e cu putinţă să meargă pe calea ce duce spre cele de sus, ca să-i am pe toţi cu Mine însumi. Dar voi nu puteţi să veniţi unde sunt Eu, adică veţi fi excluşi de la bunătăţile dumnezeieşti. Veţi fi nepărtaşi de slava Mea şi nu veţi împărăţi împreună cu Sfinţii, nu veţi gusta darurile nădăjduite; nefiind participanţi la nunta dumnezeiască, nu veţi vedea sărbătoarea Mea, nu veţi urca la locaşurile de sus, nu veţi privi nici frumuseţea celor întâi-născuţi ai Bisericii; nu veţi vedea Cetatea de sus, nu veţi vedea Ierusalimul cel bogat. Căci acolo Mă va preamări numai turma Mea. Iar voi nu veţi putea veni. Căci nu va primi cerul pe ucigaşii Domnului, nici nu vor deschide heruvimii porţile raiului ca să intre în el poporul care a luptat împotriva lui Dumnezeu, nici nu va putea privi bărbatul, care a fost stăpânit de necredinţa în Dumnezeu, la sabia de foc. Numai pe cel binecredincios îl cunosc (heruvimii), numai pe iubitorul de Dumnezeu şi pe cel ce-şi face din credinţă un temei al virtuţii îl cinstesc.

O astfel de vedere a celor spuse se va dărui cu adevărat numai înţelegerii celor ce au păşit pe calea cuvenită. Vom mai adăuga la acestea încă puţin, arătând că toţi cei ce au urcat la deprinderea de Dumnezeu iubitoare vor fi împreună cu Hristos şi vor sărbători împreună cu El. Iar cei ce au trăit în neînţelegerea iudaică nu vor fi niciodată în acestea, plătind cu o pedeapsă amară necredinţa lor. Deci să vină dumnezeiescul Pavel, să spună celor morţi păcatului: „*Căci aţi murit şi viaţa voastră s-a ascuns cu Hristos în Dumnezeu. Când se va arăta Hristos, Viaţa voastră, atunci şi voi vă veţi arăta împreună cu El întru slavă*” (Col. 3, 3-4).[1001] Şi iarăşi zice, rostind cuvintele

---

[1000] Toate acestea explică cuvântul Mântuitorului: „*Mă veţi căuta şi nu Mă veţi afla*.” Nu Mă veţi afla pentru că Mă veţi căuta prea târziu, când timpul în care aveaţi puterea să Mă aflaţi a trecut. V-aţi uscat în putinţa voastră de înţelegere şi de iubire. Nu fiecare clipă are în sine ceea ce numai ea îmi poate da, ci eu m-am dezvoltat în aşa fel, încât în fiecare clipă am alte relaţii şi ajung la altă înţelegere.

[1001] Toate bunătăţile descrise vin din comuniunea cu Hristos. Dacă iubirea unei persoane ne dă o fericire mai mare decât ne pot da toate bogăţiile materiale de pe pământ, cu cât mai mare fericire nu ne poate da Persoana dumnezeiască a Fiului lui Dumnezeu, venit între noi ca om? Numai în El vedem toate luminile, toate sensurile, numai în El ne putem simţi uniţi cu toţi. Căci El ne dă putere să iubim pe toţi şi le dă tuturor puterea să ne iubească. Uniţi cu El şi, deci, şi cu noi, când ne deschidem Lui, îngerii ne arată şi ei iubirea lor. Această iubire şi bucurie a tuturor faţă de toţi şi între toţi e raiul, e cetatea universală umplută de iubirea şi lumina lui Dumnezeu. Dacă numai în iubire persoana altuia este până la un punct viaţa mea, numai în iubirea Persoanei lui Hristos, Care are viaţa nemărginită prin Sine, este viaţa mea veşnică şi plină de bucuria nemărginită; numai de la Hristos îmi vine scăparea de sărăcia extremă a egoismului, a

despre înviere: *„Şi noi, cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiţi împreună cu ei în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh şi aşa toţi vom fi cu Domnul*" (I Tes. 4, 17). Dar şi Domnul însuşi se arată spunând unele înrudite cu acestea către ucenicii Săi. Căci, stând la masă cu ei, zice: „*Vă spun vouă că nu voi mai bea de acum din acest rod al viţei până în ziua aceea când îl voi bea cu voi, nou, în Împărăţia cerurilor*" (Mt. 26, 29). Dar şi tâlharului răstignit împreună cu El, care răpeşte chiar la porţile morţii, prin credinţa în El, harul Sfinţilor, îi spune: „*Amin, amin, zic ţie, astăzi vei fi cu Mine în rai*" (Lc. 23, 43). Deci, cei ce L-au cinstit pe El prin buna ascultare vor fi împreună cu El, neîmpiedicaţi de nimic, şi se vor bucura de bunătăţile mai presus de minte; iar cei ce n-au renunţat să-L batjocorească prin necredinţa lor, nefiind fii ai Mirelui, vor merge trişti în iad, suportând pedepsele amare, „*Căci vor fi aruncaţi în întunericul cel mai dinafară*" (Mt. 25, 30). Deci Domnul spune adevărul în ghicitură când zice către iudei: „*Unde merg Eu, voi nu puteţi veni.*"

„*Deci ziceau iudeii între ei: Unde are să Se ducă Acesta, ca noi să nu-L găsim? Nu cumva Se va duce la cei împrăştiaţi printre elini, ca să înveţe pe elini*?" (In 7, 35)

Observă în acestea iarăşi prostia gândirii iudaice. Observă mizeria cugetării lor josnice. Căci nu înţeleg că Se va sui la cer, deşi îl aud spunând limpede: „*Încă puţin sunt cu voi şi Mă duc la Cel ce M-a trimis.*" Ei îşi închipuie că e vorba de ţara elinilor (păgânilor), ca şi când la ei ar fi fost trimis de către Cel ce L-a trimis şi a fost vestit că se va reîntoarce El. Dar, precum se vede, prin acestea mulţimea iudeilor prooroceşte viitorul, deşi nu ştie ce zice. Căci, mişcaţi printr-o lucrare dumnezeiască, Îl dăruiesc pe Hristos neamurilor, spunând în forma unei presupuneri ceea ce se va adeveri puţin mai târziu. Căci avea să meargă cu adevărat la păgâni şi să-i înveţe pe ei, părăsind Ieruslimul, maica nerecunoscătoare a iudeilor.

Dar observă că nu spun simplu cuvântul despre aceasta. Căci nu spun numai că va pleca la diaspora păgânilor, ci adaugă cu răutate şi că are să-i înveţe pe păgâni, ca iarăşi să aibă un pretext de acuzare şi de duşmănie faţă de El. Căci amestecarea Lui cu diaspora păgânilor, prin umblarea prin cetăţile şi ţările lor, nu era socotită de iudei un lucru neînsemnat şi de neosândit. Ci faptul de a le explica celor de alte neamuri Legea şi de-a le descoperi celor neiniţiaţi tainele dumnezeieşti îl socoteau un lucru vinovat şi vrednic de osândă.[1002] Declarau că şi Dumnezeu a învinovăţit pe cei care erau nepăsători în această privinţă, spunând prin Proorocul Ieremia: „*Şi au citit Legea afară*" (Ier. 6, 19). Deci cu supărare spun că va învăţa pe păgâni, defăimându-L pentru că e hotărât să calce Legea şi deducând, de la cele săvârşite înainte în ziua sâmbetei, că e gata să facă, fără grijă, toate cele contrare legilor dumnezeieşti, socotind că aceasta este ceva obişnuit Lui şi fără nici un preţ.

„*Iar în ziua cea din urmă - ziua cea mare a sărbătorii - Iisus a stat între ei şi a strigat, zicând: De însetează cineva, să vină la Mine şi să bea*" (In 7, 37)

Trebuie iarăşi cercetat ce voieşte preaînţeleptul Evanghelist să ne spună cu mare subtilitate, numind mare ultima zi a sărbătorii şi ce L-a îndemnat pe Domnul nostru Iisus Hristos să spună ca un cuvânt necesar iudeilor la timpul potrivit: „*De însetează*

---

izolării egale cu moartea. Dacă omul nu are viaţa nesfârşită prin sine, Hristos are viaţa nesfârşită şi nemărginită din Sine. Căci este de-o-fiinţă cu Tatăl, Care e Tatăl prin excelenţă a tot ceea ce este, şi în primul rând al Fiului Său egal cu El, prin excelenţă.

[1002] Conducătorii iudei, cugetând că Hristos va pleca la păgâni, deduceau şi din aceasta că e simplu om care vrea să scape de duşmănia lor şi de moartea ce I-o pregăteau. Deci socoteau aceasta ca pe un lucru omenesc obişnuit care, ca atare, nu merita să fie osândit. Dar, adăugând că Se duce la aceia ca să-i înveţe legea dumnezeiască, Îi găseau în aceasta iarăşi o vină, pentru că voia să extindă şi la alte popoare un privilegiu acordat de Dumnezeu exclusiv poporului iudaic.

cineva, să vină la Mine şi să bea." Căci se putea folosi şi de alte cuvinte, ca: „*Eu sunt lumina*" (In 8, 12), „*Eu sunt adevărul*" (In 14, 6). Dar, voind să folosească cuvântul pentru explicarea credinţei, a ales expresia „*să bea*" ca potrivită celor ce se aflau în sărbătoare. Voi încerca de aceea să explic pe scurt scopul urmărit prin ea. Când Dumnezeu a descris către Moise cele proprii Sărbătorii Corturilor, a zis: „*În a cincisprezecea zi a lunii a şaptea este Sărbătoarea Corturilor. Şi veţi aduce Domnului arderi de tot şi jertfe şapte zile. Şi ziua numită a opta va fi sfântă pentru voi.*" Şi poruncind felurile jertfelor, adaugă: „*Şi în ziua a cincisprezecea a lunii acesteia a şaptea, veţi aduce arderi de tot Domnului şapte zile. Şi ziua întâi va fi de odihnă şi ziua a opta, iarăşi de odihnă. Şi în ziua întâi veţi lua un buchet de finic şi stâlpări de lemn stufos şi rod de lemn frumos şi sălcii şi ramuri de salcie de la râu ca să vă veseliţi*" (Lev. 23, 34-36, 40).

După ce în cartea a doua am explicat toate părţile acestei afirmaţii, le vom explica iarăşi pe scurt. Spuneam că Sărbătoarea Corturilor înseamnă timpul mult dorit de noi al învierii. Iar a lua buchetul şi rodul lemnului frumos, ca şi celelalte, arată o oarecare recâştigare a raiului, care ni se va dărui prin Hristos. Iar deoarece toate se recâştigă, precum s-a zis în mod repetat, prin râu Se arată Însuşi Domnul Iisus Hristos, Care este asemenea lui, căci în Hristos vom afla toată dulceaţa şi bucuria nădăjduită, în El ne vom veseli în chip dumnezeiesc şi duhovnicesc. Căci El este şi Se numeşte în chip duhovnicesc râu, ne mărturiseşte şi preaînţeleptul Psalmist, zicând către Dumnezeu şi Tatăl despre noi: „*Fiii oamenilor vor nădăjdui în acoperământul aripilor Tale. Sătura-se-vor din grăsimea casei Tale şi-i vei adăpa pe ei din râul desfătării Tale*" (Ps. 35, 7-8). Şi Însuşi Domnul zice prin Prooroci: „*Iată, Eu voi abate spre ei ca un râu al păcii şi ca un torent ce* se *revarsă*" (Is. 66, 12).[1003] Deoarece deci a numit ziua întâi zi sfântă şi, la fel, ziua a şaptea a sărbătorii şi dumnezeiescul Evanghelist a numit-o pe ea „*mare*". Prin aceasta nu dispreţuieşte obiceiul exterior al iudeilor. Dar, unind cu cele poruncite despre sărbătoare amintirea torentului, Mântuitorul Se arată pe Sine însuşi ca fiind acel torent, prevestit în cuvântul din Lege, zicând: „*De însetează cineva, să vină la Mine şi să bea.*" Deci priveşte cum scoate cugetarea iudeilor din chipurile literei şi descoperă în chip minunat cele înfăţişate în forme, sau arată adevărul din ele. Căci Eu sunt, zice, torentul cel prevestit prin Dătătorul Legii în cuvintele despre sărbătoare. Şi în Lege se mai spune că e necesar să se ia din torent stâlparea de salcie şi de finic şi ramuri stufoase din lemnul frumos. Dar torentul nu e Hristos în sensul propriu, precum nici tipurile sărbătorii, ci ele sunt mai degrabă simbolurile bunătăţilor spirituale ce se vor da prin Hristos. Iar fiindcă am vorbit despre acestea mai pe larg în cartea a doua, precum am spus înainte, nu vom repeta cele spuse, ci vom trece la cele următoare.

„*Cel ce crede în Mine, precum a spus Scriptura,*
râuri de apă vie vor curge din pântecele Lui" (In 7, 38)

Arată cum răsplata credinţei se prelungeşte neîmbătrânită şi că cel ce nu refuză credinţa se va bucura de darurile cele mai bogate de la Dumnezeu. Căci va fi atât de plin de darurile venite prin Duhul, încât se va îmbogăţi de ele nu numai mintea lui, ci ele se vor revărsa şi în inimile altora, ca undele unui râu, binele dăruit lui de Dumnezeu trecând şi la aproapele lui. Aceasta le-a dat-o chiar ca o poruncă Sfinţilor Apostoli, zicând: „*În dar aţi luat, în dar să daţi*" (Mt. 10, 8).[1004] Iar înţeleptul şi Sfântul Pavel,

[1003] Dumnezeu e torentul - izvor nesfârşit al Vieţii, al apei care susţine viaţa. Dumnezeu este apa în înţeles spiritual. Dar e torentul nesfârşit al Vieţii. Din El ne adăpăm toţi în veci, tot mai mult, dar nu suntem de o fiinţă cu El. E o Viaţă care susţine viaţa noastră. Vine în viaţa noastră ca o viaţă susţinătoare a vieţii noastre, dar nu e una cu ea. Numind Psalmistul pe Dumnezeu „*râul păcii*", nu-I neagă prin aceasta puterea de-viaţă-dătătoare. E mai multă putere în a rămâne in pace şi a întinde pacea în alţii, decât în impulsurile nerăbdătoare. În pace e adevărata viaţă.

[1004] Darurile dumnezeieşti nu ne vin toate şi tuturor direct de la Hristos, cum afirmă protestanţii şi

dorind să fie şi el lucrător în aceasta, scrie: „*Căci doresc să vă văd, ca să vă împărtăşesc vreun dar duhovnicesc*” (Rom. l, 11). Şi poţi vedea aceasta foarte bine şi la Sfinţii Evanghelişti, dar şi la învăţătorii evanghelici ai Bisericii, care, venind la Hristos prin credinţă, revarsă cu cea mai mare îmbelşugare cuvântul învăţăturii dumnezeieşti, bucurându-i pe alţii duhovniceşte, căci nu-i mai lasă să înseteze după adevărata cunoştinţă, ci o toarnă ca prin nişte unelte şi gâtlejuri în inimile celor pe care îi învaţă. De aceea, bucurându-se Psalmistul pentru ei în duh, a zis: „*Ridicat-au râurile, Doamne, ridicat-au râurile glasurile lor*” (Ps. 92, 5). {i cuvântul Sfinţilor a grăit puternic şi excepţional. „*Şi în tot pământul a ieşit vestirea lor şi la marginile lumii cuvintelor lor*” (Ps. 18, 4). Asemenea râuri a vestit Dumnezeu, Stăpânul tuturor, prin proorocul Isaia, că va arăta: „*Binecuvânta-Mă-vor fiarele câmpului, târâtoarele şi puii struţilor, că am dat apă în pustie şi râuri în ţinuturi uscate, ca să adăp neamul Meu cel ales, poporul Meu, pe care l-am ales ca să vestească virtuţile Mele*” (Is. 43, 20-21). Este evident că Mântuitorul numeşte râuri ce au să curgă din pântecele credinciosului harul plin de înţelepciune dat şi învăţat prin Duhul, de care aminteşte şi Pavel: „*Unuia i se dă prin Duhul cuvânt de înţelepciune*” (I Cor. 12, 8). Este bine să se mai ştie pe lângă acestea că Mântuitorul nu a aplicat cuvintele Sale la această spusă aşa cum a fost înfăţişată de dumnezeiasca Scriptură, ci mai degrabă tâlcuind-o potrivit înţelegerii ascultătorilor.[1005] Căci pe tot cel ce cinsteşte şi iubeşte pe Dumnezeu îl aflăm că este ca o grădină adăpată şi ca un izvor, niciodată lipsită de apă (Is. 58, 10-11). Ceea ce spune acum în mod clar e ceea ce a spus şi către femeia din Samaria. Căci atunci a spus: „*Tot cel ce bea din apa aceasta va înseta iarăşi. Dar cel ce va bea din apa pe care Eu i-o voi da nu va înseta în veac. Ci apa pe care Eu i-o voi da i se va face izvor de apă care-l va adăpa spre viaţa veşnică*” (In 4, 13-14). Aici dă iarăşi cuvântului acelaşi înţeles şi scop, zicând: „*Râuri de apă vie vor curge din pântecele lui.*”

CAPITOLUL 2

DUPĂ CRUCEA MÂNTUITORULUI ŞI DUPĂ ÎNVIEREA SA DIN MORŢI S-A SĂLĂŞLUIT ÎN NOI STATORNIC SFÂNTUL DUH

„*Iar aceasta o spunea despre Duhul, pe Care aveau să-L primească cei ce vor crede în El. Căci încă nu era dat Duhul, pentru că Iisus încă nu era preaslăvit*” (In 7, 39)

Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos mărturiseşte că fericitul David a primit cunoştinţa tainelor în Duh (Mc. 12, 36). Şi ar putea adăuga cineva cu uşurinţă multe texte asemănătoare, la cele spuse, prin care ar putea vedea că Sfinţii (scriitorii Scripturii) sunt purtători de Duh. Dar e de prisos sau chiar obositor să stăruim în înşirarea unor cuvinte atât de evidente, însă trebuie cugetat serios cum în acelaşi timp nu era trimis Duhul. Căci socotesc că trebuie considerat că e adevărată afirmaţia fericitului Evanghelist. Fiindcă adevărul deplin îl ştie numai Dumnezeu, Cel a toate ştiutor. Deci nu trebuie să îndrăznim a pătrunde prea curios în cele mai presus de noi. Iar, precum se poate cunoaşte prin cugetarea binecredincioasă, există ceva de felul acesta şi în jurul

grupările neoprotestante (sectele), care neagă preoţia. Ci harurile ne vin prin preoţi, iar unele daruri, şi prin semenii noştri. Căci Hristos vrea să se unească şi prin aceasta în El. Dar Hristos nu e despărţit în aceste daruri ale bunătăţilor Sale, de noi. Ci e activ şi El însuşi prezent direct în noi prin alţii, sau în comunicarea acestor daruri, prin aţii, fără să-i facă unelte pur pasive pe cei prin care ni Se comunică, ci dându-le şi acestora puterea să fie activi, cum spune Sf. Apostol Pavel în continuare. Dacă Hristos e torentul - izvor nesfârşit al darurilor, preoţii şi credincioşii, care comunică altora darurile primite, sunt râuri sau pâraie prin care ni se comunică apa Vieţii din torentul-izvor care este Hristos.

[1005] Această tâlcuire, venită la Apostoli tot de la Mântuitorul, este Sfânta Tradiţie, care are deci aceeaşi importanţă ca şt cuvintele Scripturii, amândouă venind tot de la El.

nostru. Căci de la început a fost făcut această ființă rațională pe pământ, adică omul, întru nestricăciune. Iar cauzatorul nestricăciunii lui şi a arătării celuia în toată virtutea s-a arătat a fi Duhul sălăşluit de Dumnezeu în om. „*Căci a suflat, precum s-a scris, în fața lui suflare de viață*” (Fac. 2, 7).[1006] Dar prin amăgirea aceea veche, abătându-se la păcat, apoi în scurt timp luând prin cele următoare un mare adaos la acesta, o dată cu pierderea altor bunuri suferă şi păgubirea de Duhul şi, astfel, a ajuns nu numai la stricăciune, ci foarte uşor şi la moarte. Dar, deoarece Făcătorul tuturor a voit să recapituleze toate în bună rânduială în Hristos (Efes. l, 10) şi să readucă la starea de la început firea omului, îi făgăduieşte împreună cu altele să-i dăruiască iarăşi acesteia pe Duhul Sfânt. Căci nu era cu putință ca ea să revină altfel la stabilitatea neclintită în cele bune. De aceea hotărăşte ca timp al pogorârii Duhului la noi timpul venirii la noi a lui Hristos şi de aceea făgăduieşte, zicând: „*În zilele acelea, adică în cele ale Mântuitorului nostru, voi vărsa din Duhul Meu peste tot trupul*” (Ioil 3, 10).[1007] Căci, de vreme ce la timpul generozității (dumnezeieşti) a trimis pe Unul-Născut ca Mijlocitor pe pământ cu trupul, adică om, născut, după Sfânta Scriptură, din femeie, Dumnezeu şi Tatăl a dat iarăşi Duhul, iar Hristos L-a primit pe Duhul ca pârgă a firii înnoite.[1008] De aceea Ioan a mărturisit, zicând: „*Am văzut Duhul pogorându-Se din cer şi a rămas peste El*” (Mt. 3, 16).

Şi L-a primit, cum? Căci spusa aceasta se cere în mod necesar explicată. O spunea aceasta, oare, pentru că nu-L avea El însuşi? Să nu fie! Căci Duhul este al Fiului şi nu e din afara Lui, cum Se uneşte cu noi dăruindu-ni-Se de la Dumnezeu, ci există în El prin fire, ca şi în Tatăl şi prin El vine în Sfinți, împărțit de la Tatăl. Se spune că L-a primit întrucât S-a făcut om şi era potrivit omului să-L primească. Dar, existând ca Fiu al lui Dumnezeu şi Tatăl, născut din ființa Lui înainte de întrupare, mai bine-zis înainte de toți vecii, nu se supără deloc când, făcându-Se om, Îi spune Dumnezeu şi Tatăl: „*Fiul*

[1006] Nestricăciunea sau necoruperea omului înzestrat cu trup material nu putea avea drept cauză decât Duhul dumnezeiesc. Dar această necorupere era condiționată şi de viețuirea fără de păcat, sau virtuoasă a omului, care şi ea înseamnă o prezență activă a Duhului dumnezeiesc în om. Deci omul întreg, sau omul cu adevărat viu, spiritual şi cu trupul, este omul care are în sine pe Dumnezeu, fapt care depinde şi de voia lui. Acesta este sensul „*Duhului*,” sau al „*suflării de viață*” prin care Dumnezeu a dat deplinătatea omului creat. Dumnezeu a şi creat pe om ca suflet şi trup din nimic, dar i-a dat şi pe Duhul Său, ca să fie om viu, fără de păcat şi nemuritor în legătură cu El.

[1007] Duhul Sfânt e Cel ce susține binele, sau comuniunea cu Dumnezeu şi cu celelalte persoane omeneşti şi stabilitatea în ea. Căci nu poate fi cineva bun în izolare, nici nu poate avea bucurie în această izolare. Iar stăruința în bine înseamnă permanenta experiere a bucuriei pe care o dă altuia şi o are de la altul, în aceasta constă şi tăria spirituală, şi stabilitatea în comuniune sau în viața deplină. Numai bucuria comună deplină dă stabilitatea în bine. Persoana umană are aspirația de a tinde spre o comuniune cu altă persoană. Dar nu poate face aceasta deplin prin sine însuşi, ci numai prin Duhul dumnezeiesc, Care e Viața şi comuniunea prin Sine. De aceea se poate spune despre unele persoane din Vechiul Testament că au Duhul, dar, pe de altă parte, că ele proorocesc venirea Duhului la toți, când Însuşi Fiul lui Dumnezeu Se va face om. Căci în Dumnezeu însuşi dăruirea unei Persoane spre Alta (a Tatălui şi a Fiului, în mod reciproc) e o realitate continuă. De aceea o Persoană e prezentă în Fiecare din celelalte două, ca o dinamică reciprocă între Ele. Duhul este prezent astfel şi în Fiul. Fiul, făcându-Se om, va avea ca atare şi pe Duhul Sfânt, ca Persoană ce reprezintă dinamica îndreptării Lui către oamenii cu care S-a făcut de o ființă ca om.

[1008] Sfântul Chiril mai adaugă o explicație la cea dată de noi în nota anterioară, pentru aducerea Duhului Sfânt la oameni prin Hristos: El, fiind primul om refăcut în starea de la început, a avut în Sine Duhul pe Care L-a primit omul la crearea sa. Aceste două explicații se completează. Dacă Hristos, Omul refăcut, n-ar fi fost şi Dumnezeu, sau ipostasul dumnezeiesc al firii omeneşti, Duhul Sfânt ar fi putut să nu rămână în El, aşa cum s-a întâmplat cu Adam. În Hristos-Omul, Duhul nu se mai pierde, pentru că El este şi Dumnezeu. Ipostasul firii omeneşti este în Hristos ipostasul dumnezeiesc. Şi deoarece în El Duhul Sfânt, ca Persoană reprezentând relația Lui cu Tatăl şi deci în general cu orice altă persoană cu care intră în relație, nu se poate pierde, nu se va pierde nici ca dinamică a comuniunii Lui ca om cu ceilalți oameni. Depinde de aceştia să se deschidă relației voite de Hristos cu ei. În alipirea la Hristos, oamenii realizează în modul suprem cele două mari aspirații ale lor, unite între ele: comuniunea şi creşterea. Cresc până la Dumnezeu, adică se pun în relație cu ceea ce e dincolo de lumea noastră relativă, şi realizează cea mai deplină comuniune cu Însuşi Absolutul divin, dar şi cu semenii umpluți de absolut.

Meu eşti Tu, Eu astăzi Te-am născut” (Ps. 2, 7; Evr. l, 5). Căci zice că pe Cel ce este Dumnezeu dinainte de veci, născut din El, L-a născut azi ca să ne primească pe noi în El spre înfiere (Efes. l, 5), fiindcă toată firea noastră a luat existenţa înnoită prin El, întrucât a fost om. Aşa având şi pe Duhul Său, se spune iarăşi că L-a dat Fiului ca să dobândim şi noi în El pe Duhul. Deci din această cauză a primit, precum s-a scris, şi sămânţa lui Avram (Evr. 2, 16), şi S-a făcut în toate asemenea fraţilor Săi. Astfel, nu primeşte Duhul Sfânt pentru Sine, căci Duhul este al Lui şi în El şi prin El, precum am spus înainte. Dar, deoarece, făcându-Se om, a avut în El firea întreagă, ca s-o îndrepteze întreagă întorcând-o la starea de la început, se zice că a primit ca om şi pe Duhul.

Deci, pe lângă cele spuse, mai trebuie gândit şi la aceea: Urmând cugetării înţelepte şi întăriţi de cuvintele dumnezeieştii Scripturi, vom vedea că Hristos nu a primit pe Duhul pentru Sine, ci mai degrabă L-a primit în Sine pentru noi. Căci toate bunătăţile vin şi la noi prin El (Rom. 8, 3). Fiindcă deoarece protopărintele Adam n-a păstrat harul Duhului, abătându-se, din amăgire, spre neascultare şi păcat, şi astfel întreaga fire s-a păgubit în el de binele dăruit de Dumnezeu, în mod necesar Dumnezeu-Cuvântul, Care nu cunoaşte schimbare, S-a făcut om ca, primind ca om binele, să-l păstreze pe seama firii Sale în mod neschimbat.[1009] Tâlcuitor al acestor taine ni se face nouă şi dumnezeiescul Psalmist. Căci zice către Fiul: „*Iubit-ai dreptatea şi urât-ai nedreptatea. Pentru aceea Te-a uns pe Tine, Dumnezeul Tău, cu untdelemnul bucuriei mai mult decât pe părtaşii Tăi*” (Ps. 44, 9). Deoarece, zice, ai iubit pururea dreptatea, căci eşti Dumnezeul cel drept, neputându-Te abate de la aceasta, şi ai urât nedreptatea, căci pururea Îţi este prin fire urât răul, ca Dumnezeu iubitor de dreptate, pentru aceasta Te-a uns pe Tine Dumnezeu şi Tatăl. Căci Tu, Cel ce ai ca o prerogativă a firii proprii dreptatea neschimbată, nu Te poţi strămuta niciodată spre păcatul pe care nu l-ai cunoscut.[1010] Iar având-o astfel, întrucât Te-ai făcut om, ai păstrat neîndoielnic în Tine Însuţi, pe seama umanităţii, ungerea sfântă de la Dumnezeu şi Tatăl, adică pe Duhul. S-a făcut deci Unul-Născut om ca noi, ca întru El, ca în primul, să avem întoarse bunătăţile şi harul Duhului să se păstreze ferm înrădăcinat pe seama întregii firi; Unul-Născut, dăruindu-ne stabilitatea firii Lui, adică a Celui ce era Cuvântul din Dumnezeu-Tatăl, deoarece firea omului fusese condamnată în Adam, ca instabilă şi căzută în tot felul de abateri. Precum deci din schimbarea primului om trecuse la toată firea păgubirea de cele bune, la fel, în Cel ce n-a cunoscut schimbarea stăruirii în darurile dumnezeieşti se află redobândirea lor în tot neamul omenesc. Iar dacă nu părem cuiva că cugetăm şi spunem cele cuvenite, să ne înveţe acela cauza pentru care Mântuitorul S-a numit în dumnezeieştile Scripturi al doilea Adam. Căci în primul, neamul omenesc vine la existenţă din nimic, dar după ce a provenit s-a corupt, pentru că a călcat legea dumnezeiască. Iar în al doilea, adică în Hristos, revine la al doilea început, refăcând (neamul omenesc) prin înnoirea vieţii şi întorcându-l la nestricăciune. „*Căci în Hristos este făptura nouă*,” cum zice Pavel (II Cor. 5, 17). Deci ni s-a dat nouă Duhul înnoitor, adică cel Sfânt, cauzatorul vieţii veşnice, după ce S-a preaslăvit Hristos, adică după învierea Lui, când, rupând legăturile morţii şi arătându-Se mai presus de toată stricăciunea, a revenit iarăşi ca om la viaţă, având în Sine întreaga noastră fire, întrucât

[1009] Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om nu pentru că era silit de o lege interioară şi nici de puterea firii omeneşti, ci pentru că, voind să redea firii omeneşti binele de la început pentru veci, nu putea face aceasta fără să Se facă El însuşi om. Numai adus şi susţinut în firea noastră binele de Subiectul dumnezeiesc însuşi, Duhul Sfânt rămâne în veci în firea asumată de El şi o poate comunica în veci şi altor purtători ai firii omeneşti. Tot ce are Dumnezeu, şi ne dă şi nouă, trebuie numit şi este bine. Şi binele e prin sine dat de o Persoană altora.

[1010] „*Nedreptatea*” este identificată aici cu păcatul, cu orice fel de păcat, care e totodată o nedreptate. Strâmbi prin păcat firea proprie şi cauţi să o strâmbi şi pe a altuia. Strâmbi relaţia normală cu Dumnezeu şi cu semenii tăi. Toată realitatea, pe care o poate atinge păcatul tău, e strâmbată. Cine strâmbă firea sa prin păcat, o face mai slabă, tot mai slabă. Dar Dumnezeu nu-Şi poate face firea atotputernică slabă. Deci n-a cunoscut niciodată păcatul.

era şi Unul dintre noi.[1011] Cercetând şi mai mult cauza pentru care nu înainte de Înviere, ci după ea, s-a produs revărsarea Duhului, vei auzi iarăşi aceasta: Hristos S-a făcut pârgă a firii înnoite (I Cor. 15, 20), atunci când, nemaifiind împiedicat de lanţurile morţii, a venit iarăşi la viaţă, precum am spus adineauri. Cum deci ar putea fi readuşi la viaţă înainte de începutul ei, cei de după acest început?[1012]

Căci, precum nu va odrăsli din pământ o plantă înainte de-a se forma rădăcina ei, fiindcă începutul plantei este din rădăcină, aşa este cu neputinţă ca noi să avem pe Domnul nostru Iisus Hristos ca rădăcină a nestricăciunii noastre înainte de-a se vedea El formându-Se ca rădăcină. Deci arătând venit timpul pogorârii Duhului la noi după învierea Lui din morţi, a suflat asupra Ucenicilor, zicând: „*Luaţi Duh Sfânt*” (In 20, 22). Căci atunci era cu adevărat la uşi, mai bine-zis înlăuntrul uşilor, timpul înnoirii.[1013] Şi să vadă iarăşi iubitorul de învăţătură dacă nu este adevărat şi cuvântul despre acestea. Căci la început, cum ne-a spus purtătorul de Dumnezeu Moise, luând Creatorul tuturor ţărână din pământ şi alcătuind pe om, a suflat în faţa lui suflare de viaţă. Şi ce este altceva suflarea de viaţă decât Duhul lui Hristos, Care zice: „*Eu sunt viaţa şi învierea*” (m 11, 25)? Iar deoarece S-a despărţit de umanitate Duhul cel Sfânt, Care ne poate menţine şi modela potrivit caracterului dumnezeiesc, Mântuitorul ni-L dăruieşte iarăşi pe Acesta, ridicându-ne spre demnitatea de la început şi remodelându-ne după chipul Său. De aceea şi Pavel zice către unii: „*Copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii până ce Hristos va lua chip în voi*” (Gal. 4, 19).

Dar, dacă este aşa, cum era în prooroci?[1014] Să judecăm, deci. Vom înţelege semnificaţia cuvântului astfel: În Sfinţii prooroci Duhul era cu un fel de luminare bogată şi ca un sfeşnic care putea călăuzi spre cunoaşterea celor viitoare şi spre pătrunderea celor ascunse; iar în cei ce cred în Hristos nu e un simplu sfeşnic ţinut de Duhul, ci îndrăznim să spunem că e Însuşi Duhul, Care ia loc şi Se sălăşluieşte în ei. De aceea ne numim şi temple ale lui Dumnezeu (I Cor. 3, 16; II Cor. 6, 16), pe când nici unul dintre Sfinţii prooroci nu s-a numit templu dumnezeiesc. Căci cum am înţelege aceasta?[1015]

Dar ce vom zice şi când vom auzi pe Mântuitorul nostru Hristos zicând: „*Amin, amin, zic vouă, nu s-a ridicat dintre cei născuţi din femeie cineva mai mare ca Ioan Botezătorul. Dar cel mai mic în Împărăţia cerurilor este mai mare ca el*” (Mt. 11, 11). Şi ce este Împărăţia cerurilor? Este dăruirea Sfântului Duh, după spusa: „*Împărăţia*

[1011] Fiind Om, dar şi Dumnezeu, sau fiind ipostasul dumnezeiesc al firii omeneşti, a rupt legăturile sau lanţurile morţii, care nu lăsau firea omenească să treacă dincolo de câteva zeci de ani. Având ca Dumnezeu viaţa fără sfârşit, a comunicat-o şi firii omeneşti, care, ruptă de Dumnezeu, s-a închis în lanţurile mărginirii. Dând firii omeneşti asumate viaţa Sa fără sfârşit, a scăpat-o şi de procesul coruperii care o ducea spre sfârşit, sau spre moarte. În Hristos am primit şi noi germenele vieţii fără sfârşit al Învierii spre viaţa veşnică. Dar aceasta o face Hristos în noi comunicându-ne Duhul Care înnoieşte făptura, sau o readuce la starea de la început, întrucât o aduce la curăţia vieţii în Dumnezeu, sau la sfinţenie, adică la comuniunea cu Hristos şi cu semenii, scăpând-o de egoismul întunecat, golit de bine. Căci în Duhul lui Dumnezeu se arată în mod deplin calitatea lui Dumnezeu ca Persoană ce trece prin iubire desăvârşită spre altă Persoană. Duhul este Persoana în Care fiecare dintre celelalte două Persoane Se depăşeşte pe Sine, trece de la Sine la Alta. Duhul Sfânt a trecut deplin din Hristos, ca Dumnezeu, în El ca om şi, prin aceasta, s-a realizat în El şi ca om depăşirea totală spre Tatăl şi viaţa veşnică a Învierii, ca viaţă a comuniunii cu Tatăl.

[1012] Viaţa cea nouă a început în Hristos ca om prin învierea Lui. Ea nu le putea veni oamenilor înainte de învierea, sau de revenirea Lui la viaţă.

[1013] Duhul înnoitor al firii noastre asumate de Fiul lui Dumnezeu, sau Duhul eliberator de moarte, S-a arătat prezent în Hristos ca om după Înviere. Deci acum Îl arată ucenicilor ca fiind şi la uşa lor. Dar în ziua de Rusalii li-L comunică deplin sau face să fie activ în ei, adică le dă puterea propovăduirii şi, prin aceasta, puterea de a-L comunica şi ei altora. Duhul coboară acum peste Apostoli într-un mod convingător ca peste cei care trebuiau să propovăduiască, prin puterea Lui, pe Hristos.

[1014] Dacă Duhul ne vine din Hristos, ca viaţă şi chip al Lui, cum se spune că El era şi în Prooroci?

[1015] În timpul Proorocilor, firea omenească nu devenise încă templu al Fiului lui Dumnezeu. Limba omenească a Proorocului nu era limba Fiului lui Dumnezeu, cum era limba omenească a lui Hristos, Însuşi Fiul lui Dumnezeu, vorbind direct cu noi prin limbă omenească. Simţirea lui Hristos cel înviat nu era numai simţire omenească, ci era în acelaşi timp simţire a Fiului lui Dumnezeu comunicată nouă.

cerurilor este înlăuntrul vostru" (Lc. 17, 21). „*Iar Duhul Se sălăşluieşte în voi prin credinţă*" (Rom. 8, 10). Observi cum pune înaintea tuturor celor născuţi din femeie pe cel născut în Împărăţia cerurilor, chiar dacă acesta e mai mic, şi aceia, desăvârşiţi? Dar să nu socotească cineva că noi micşorăm slava Sfinţilor sau virtuţile lor, ca să-i dispreţuim socotindu-i mai mari chiar pe cei mai mici. Nu spunem aceasta. Căci frumuseţea vieţuirii lor este fără asemănare. Dar ca să înţelegem lucrul clar, să explicăm pe scurt ceea ce s-a spus de Mântuitorul nostru. Mare a fost cu adevărat fericitul Botezător şi cel mai strălucitor în toată virtutea, înălţând hotarele dreptăţii aflate în noi în aşa fel că nu poate fi vreuna mai presus de el.[1016] Dar cel ce se află astfel avea nevoie de Hristos, zicând: „*Eu am trebuinţă să fiu botezat de Tine, şi Tu vii la mine*?" (Mt. 3, 14). Observi cum, fiind desăvârşit, cât e cu putinţă oamenilor şi între cei născuţi din femeie, are nevoie să fie recreat şi renăscut în oarecare fel prin Sfântul Duh? Observi cum recunoaşte că cei născuţi din nou sunt mai mari, când spune că are nevoie de Hristos? Căci dacă ar fi ajuns mai mare botezându-se, pentru ce L-ar fi rugat pe Hristos să se boteze de la El? Iar dacă ştia că va fi între cei mai buni când îi va veni botezul, cum n-ar recunoaşte ca mai mari pe cei botezaţi? Deci Hristos zice că e mai mare ca Ioan cel mai mic în Împărăţia cerurilor, deci şi cel botezat de curând şi încă neajuns la o înălţime deosebită prin fapte, şi anume numai prin faptul că fericitul Botezător este născut din femeie, iar acela s-a născut, după cum s-a scris, din Dumnezeu. Căci prin aceasta s-a făcut părtaş al firii dumnezeieşti, având în sine pe Duhul Sfânt şi numindu-se prin aceasta templu al lui Dumnezeu.

Dar să mă întorc iarăşi la spusa amintită. Deci Duhul era în Prooroci pentru trebuinţa de-a prooroci. Căci era în ei ca Dumnezeu. Dar acum locuieşte prin Hristos în cei ce cred, fiindcă a început să fie în om prima dată când El S-a făcut om. De fapt (Hristos) are în Sine ca Dumnezeu în mod nedespărţit pe Duhul ca fiind al Lui şi aflat în El în mod fiinţial. Dar Se unge pentru noi şi se spune că primeşte Duhul, ca om, nu procurându-Şi Sieşi împărtăşirea de bunurile dumnezeieşti, ci firii omeneşti,[1017] precum am arătat înainte. Când deci dumnezeiescul Evanghelist spune: „*Încă nu era Duhul, pentru că Iisus încă nu fusese preaslăvit*," vom socoti că el indică sălăşluirea deplină şi întreagă a Sfântului Duh în oameni.

„*Auzind unii din mulţime acest cuvânt, ziceau: Acesta este cu adevărat Proorocul. Alţii ziceau: Acesta este cu adevărat Hristosul*" (In 7, 40-41)

Sunt uimiţi de îndrăzneala Lui, care e proprie lui Dumnezeu.[1018] Şi văzând că cuvintele acestea depăşesc măsurile cuvenite oamenilor, îşi aduc aminte de Lege, care a prevestit pe Hristos şi a spus că se va scula un Prooroc asemenea preaînţeleptului Moise, care va aduce lui Israel cuvintele de la Dumnezeu. Căci zice Dumnezeu despre Acela către sfântul Moise: „*Prooroc le voi ridica lor din fraţii lor, ca pe tine, şi voi pune cuvintele Mele în gura Lui; şi va grăi lor toate câte voi porunci Lui*" (Deut. 18, 18). Deci din calitatea cuvintelor şi din măreţia spuselor Lui deduceau că S-a arătat ca

[1016] Botezătorul s-a ridicat la cele mai înalte hotare ale virtuţii, care stau în posibilitatea omului. Dar cei aflaţi în Hristos se ridică nu prin puterea lor, ci prin a lui Hristos, mai presus de înălţimea supremă la care poate ajunge vreun om prin puterea lui. Astfel, cel aflat în Hristos poate fi şi se poate simţi cu mult mai mic decât Botezătorul, prin sine, dar prin Hristos este inălţat dincolo de acela.

[1017] Ca ipostas dumnezeiesc al firii Sale omeneşti, deci devenit şi om, se spune despre Hristos că primeşte Duhul. Având ca ipostas al firii Sale omeneşti toate bunătăţile dumnezeieşti, nu le primeşte pentru Sine, ci pentru oameni. Dacă n-ar fi fost oameni cărora să le comunice Duhul, Fiul lui Dumnezeu n-ar fi avut pentru ce să-Şi însuşească firea umană, căreia să-i comunice Duhul pe care-L avea ca Dumnezeu, în faptul de a comunica Duhul Său firii Sale dumnezeieşti e implicată voinţa Sa de a-L comunica oamenilor.

[1018] Unii din mulţime vedeau că El Se afirmă ca Dumnezeu prin cuvântul că cel ce crede în El va primi în el pe Duhul, ca râuri de apă ce dau viaţă. Hristos Se prezenta ca izvorul Vieţii. Numai fiind Dumnezeu putea avea îndrăzneala să Se prezinte astfel.

Cel prevestit prin Lege. Căci cine are dreptul să spună: „*De înseteează cineva, să vină la Mine şi să bea*,” şi: „*Cel ce crede în Mine, râuri de apă vie vor curge, cum a zis Scriptura, din pântecele lui*,” decât numai Cel ce este Dumnezeu după fire? Iar Acesta este Hristosul. Dar dacă iudeii (căpeteniile lor) gândeau lucruri mici despre El şi-L numeau simplu Prooroc, neştiind că Emanuel întrece toate, şi Îl socoteau ca pe unul dintre alţii, privind cu mare neînţelegere spusele Legii, cădeau şi prin aceasta în altă greşeală. Căci socoteau că Hristos e altul decât Proorocul din Lege. Şi nu e nici o mirare dacă poporul nu avea cunoştinţa exactă a acestor lucruri, o dată ce şi ceata contrară lui Dumnezeu, a fariseilor îngâmfaţi, se arată bolnavă de aceeaşi neştiinţă ca mulţimea. De aceea, certându-l mai înainte pe fericitul Botezător, îi zic: „*Pentru ce botezi, dacă nu eşti Hristosul, nici Ilie, nici Proorocul*?” (In l, 25). Căci, fiind aşteptaţi să vină doi: Hristos şi Ilie, întrebau, bănuind cu dreptate că altul este Proorocul decât Iisus, dar socotindu-i apropiaţi. De aceea, e potrivit să se spună despre ei ceea ce s-a spus prin Proorocul Iezechiel: „*Cum este mama, aşa este şi fiica. Fiica mamei tale eşti tu*” *(Iez.* 16, 44-45). Poporul boleşte de cele asemănătoare conducătorilor. Dar ar fi fost mai bine ca aceştia să fie de acord cu cei conduşi de ei, care erau dispuşi să creadă, lăsându-se îndemnaţi şi îndreptăţiţi de cuvintele Mântuitorului şi minunându-se de ele, nemaiprimind toţi învăţătura căpeteniilor, care îi îndruma pe calea unor cugetări ce se contraziceau, ceea ce-i făcea pe unii să-L numească şi să-L creadă Hristosul, pe alţii, Proorocul.

„*Iar alţii ziceau: Oare vine Hristosul din Galileea? Oare n-a spus Scriptura că din seminţia lui David şi din Betleem, cetatea lui David, vine Hristosul*?” (In 7, 41-42)

Iudeii supun unei cercetări stăruitoare pe Hristos. Caută să-L cunoască prin multă cugetare şi să-L înţeleagă prin diferite raţionamente. După ce s-au minunat de El pentru cuvintele Lui şi I-au admirat îndrăzneala mai presus de fire în afirmaţiile Sale, văzând în aceasta mărirea Lui, cercetează însăşi dumnezeiasca Scriptură, socotind că vor afla în ea cea mai adevărată cunoştinţă despre El. Şi lucrurile aflate în ea sunt prin fire astfel: Că El este din sămânţa preafericitului David şi că Se va arăta în Betleemul Iudeii au crezut, fiind convinşi de proorociile despre El. Căci zice înţeleptul Psalmist „*Jurat-a Domnul lui David adevărul şi nu-l va nesocoti: „Din rodul pântecelui tău voi pune pe tronul tău*” (Ps. 131, 11). Iar proorocul Miheia zice: „*Şi tu, Betleeme, casa lui Efrata, eşti cel mai mic între miile lui Iuda. Dar din tine va ieşi Cel care va fi căpetenia lui Israel, iar obârşia Lui este dintru început, din zilele veşniciei*” (Mih. 5, 1). Deci se înşela părerea necălăuzită a iudeilor şi greşea în privinţa lui Hristos numai pentru faptul că s-a vorbit mult de Nazaretul din Galileea neamurilor, unde a crescut. Căci aşa spune unul dintre Sfinţii Evanghelişti: „*Şi a venit în Nazaret, unde creştea*” (Lc. 2, 39-40). Dar, neştiind că S-a născut în Betleemul Iudeii din Sfânta Fecioară, din sămânţa lui David - care era din neamul lui Iuda -, cad din adevăr şi greşesc faţă de cunoştinţa mântuitoare, pentru simplul fapt că Domnul a crescut în Nazaret.

„*Deci s-a făcut dezbinare în mulţime pentru El*” (In 7, 43)

Se ceartă în zadar şi se dezbină datorită părerilor deosebite, unii susţinând că este Proorocul, alţii, Hristosul. Şi pricina acestei dihonii între ei era faptul că nu cunoşteau pe Hristos, nici nu aveau cunoştinţa adevărată a Sfintei Scripturi. Căci, dacă ar fi crezut că Iisus nu este altul decât Proorocul din Lege, ar fi scăpat de această dihonie.

„*Iar unii dintre ei voiau să-L prindă. Dar nimeni nu şi-a pus mâinile pe El*” (In 7, 44)

Cei trimişi de arhierei şi farisei să prindă pe Domnul au folosit ca prilej oportun al îndrăznelii lor această ceartă a mulţimii. Căci socoteau că va fi mai puţină împotrivire la prinderea Lui, ei necertându-se pentru faptul că va avea de pătimit, ci aceasta dându-le prilejul de-a nu se mai dezbina şi război, ci de a-L defăima împreună. Dar nimeni nu şi-a pus mâinile, nu din respect faţă de El, nici pentru că ar fi pus din evlavie un frâu mâniei lor, ci numai pentru că erau opriţi de puterea ce se răspândea din El. Căci îşi alesese timpul propriu de-a pătimi pentru noi. Uneltirea iudeilor este oprită numai prin piedicile puse ei de sus. Căci nu trebuia să se producă înainte de vreme planul uciderii, ci să aştepte, cu toată neevlavia pe care o arătau, vremea propice pentru a se înfăptui.[1019]

„*Deci au venit slujitorii la arhierei şi farisei şi au zis aceia: Pentru ce nu L-aţi adus*?" (In 7, 45)

Cei trimişi să prindă pe Domnul, nereuşind să împlinească cele poruncite, s-au întors la căpetenii. Aceştia se supără foarte de sosirea slujitorilor, văzându-i că nu aduceau pe Cel căutat. Bănuind că aceia au fost făcuţi să creadă, sunt cuprinşi nu puţin de supărare. Căci, deoarece Hristos era admirat pentru semnele mai presus de fire şi pentru cuvintele Lui, care le depăşeau pe toate, se supărau pentru cei apropiaţi de ei. Căci se şi temeau mult ca nu cumva poporul iudaic, cunoscându-L mai mult, El să le scape din mâini. Socotind că se va întâmpla aceasta (căci bănuielile sunt uşor de crezut), întreabă cu stăruinţă: „*Pentru ce nu L-aţi adus*?" Ce v-a împiedicat să nu duceţi la capăt ceea ce vă stătea în putere? Suntem gata să aflăm toate, uneori fără să discernem ceea ce este spre supărare şi, din pofta grăbită, voim să cunoaştem şi cele nedorite.

„*Au răspuns slujitorii: Niciodată n-a vorbit aşa un om*" (In 7, 46)

E cu adevărat potrivit să se spună despre Mântuitorul nostru Hristos: „*Cel ce prinde pe înţelepţi în vicleşugul lor*" (I Cor. 3, 19). Căci iată că răstoarnă sfatul celor vicleni, precum s-a scris (Iov 5, 13), şi arată cele plănuite schimbându-se în opusul lor, dând pe faţă din toate părţile murdăria căpeteniilor şi lipsa de cuviinţă a purtărilor lor, care nu se feresc să lupte împotriva lui Dumnezeu din pricina slăbiciunii lor primejduite. Căci, temându-se arhiereii şi fariseii ca nu cumva mulţimile iudaice să fie mişcate de cuvintele Mântuitorului, trimit pe slujitori ca să-L prindă -, luându-le grija cu privire la El. Dar au pătimit bănuiala care-i neliniştea, trimişii lor întorcându-se. Şi află aceasta fără să vrea, auzind de la cei ce le spun crezând că aceasta ceea ce era contrar părerii lor: „*Niciodată n-a grăit, astfel un om.*"

Iar deoarece o spun aceasta spre a se apăra că nu L-au adus pe Domnul, să dezvoltăm iarăşi în mai multe cuvinte spusa lor, ca unii ce totdeauna ne îngrijim să lămurim cele spuse de ei. Ei spun, prin aceasta: Dacă ne bucurăm de cunoaşterea Sfintelor Scripturi, dacă ne lăudăm că am învăţat legile dumnezeieşti, dacă ne minunăm de înţelepciune ca de un bun din cele mai presus de lume, pentru ce să prigonim cu necredinţă pe Cel atât de înţelept, pentru ce să nedreptăţim pe Cel pe Care am fi datori să-L iubim în mod deosebit? Pe lângă aceea, pentru ce să ne expunem capetele pedepselor Legii, dorind nebuneşte să-L ucidem pe Cel nevinovat şi drept (Ieş. 23, 7)?[1020] Acesta e înţelesul care socotim că se cuprinde în cuvintele spuse de slujitori. Dar

[1019] Când voia, lăsa slăbiciunea firii Sale omeneşti să suporte toate ale ei. Când nu voia, răspândea prin umanitatea Sa o putere mai presus de ea. N-au putut pune mâna pe Hristos ca să-L prindă, până ce n-a voit El să Se lase prins. Dar şi în non-voinţă faţă de trăirea slăbiciunii Sale era activă voinţa Sa. Şi în a nu voi să fie prins se manifesta şi voia Lui omenească.

[1020] Puterea ce se răspândea din Iisus, oprind pe slujitorii arhiereilor să pună mâna pe El, nu era atât o putere care-i înfricoşa, ci una care-i făcea să se minuneze, căci era puterea covârşitoare a înţelepciunii cuvintelor Lui. De aceea slugile au spus arhiereilor, întorcându-se fără Iisus: „*Niciodată n-a vorbit aşa un om*," în adâncimea cuvintelor Lui au simţit ceva ce întrecea cuvintele oricărui om. De fapt, aşa trăim

eu socotesc că cuvintele: „*Niciodată n-a grăit aşa un om*” cuprind un înţeles şi mai adânc. Ele numai că nu spun: Nu e drept să ne cereţi să vă aducem noi, cei ce nu putem, ca şi voi, pe Cel pe Care-l voiţi. Căci cum am putea supune forţei pe Cel ce arată în cuvinte firea dumnezeiască? Fiindcă nu grăieşte ca un om, nici nu sunt cuvintele grăite de El pe măsura omului, ci se potrivesc mai degrabă, în chip netăgăduit, Celui ce este Dumnezeu după fire. Căci să spună cineva, de-şi aminteşte, care dintre Sfinţii prooroci se declară pe sine torent ce adapă, sau cine a îndrăznit să spună: „*De însetează cineva, să vină la Mine şi să bea*?”[1021] Când ne-a spus însuşi marele Moise: „*Cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va fi viu. Căci râuri de apă vie vor curge din pântecele lui*?” Acestea L-am auzit pe El grăindu-le. Este fără îndoială Dumnezeu prin fire o dată ce Se arată pe Sine fără teamă prin cuvintele mai presus de om.[1022] Cum n-ar socoti cineva supus celui mai mare păcat şi împăcându-se cu cea mai mare primejdie pe cel ce ar căuta să-şi aroge ca proprie şi cu sila calitatea Celui mai presus de creaţie? Sau cum s-ar fi lăsat amăgit de către noi fără voie Cel ce este atât de mult mai presus de noi, pe cât este Dumnezeu mai presus de oameni?[1023] Deci slujitorii prezintă ca dovadă clară că Domnul este Dumnezeu după fire, spusa: „*Niciodată n-a grăit aşa un om.*” Cel ce luptă împotriva lui Dumnezeu e lovit din toate părţile. Şi chiar prin cele pe care le socoteşte că a reuşit în ceea ce doreşte e biruit fără să vrea.

„*Le-au răspuns lor fariseii: Nu cumva aţi fost şi voi amăgiţi*?” (In 7, 47)

Era de aşteptat să se iudaizeze mult şi slujitorii, aflându-se mereu lângă farisei şi făcându-şi comună judecata cu a lor. Căci, aflându-se pururea cu ei şi sorbind cuvintele conducătorilor, au ajuns să cugete potrivit cu ele. De aceea, venind fără să aducă pe Domnul, ei nemulţumesc pe aceia, contrar nădejdii. Căci îi vedem pe cei ce trebuiau să-L urască, admirându-L şi socotind că pot atrage pe toţi la părerea lor. De aceea, cu multă nemulţumire, li se zice: „*Nu cumva şi voi aţi fost amăgiţi*?” Poţi înţelege câtă disperare cu privire la popor se cuprinde în spusa aceasta. Se gândeau că, mulţimea fiind deja amăgită, mulţi din ea vor deveni şi mai nesiguri văzând frica slujitorilor. Cealaltă mulţime, nehrănită de Sfintele Scripturi, şi nici întărită de şederea lângă noi, va ceda fără să se opună acestei porniri şi I se va alipi, atrasă cu uşurinţă de cele pe care le-a spus şi le-a făcut El. Dar voi, cum aţi fost atraşi de lângă noi? În ce chip aţi fost înşelaţi şi voi? Ce v-a scos din iubirea faţă de noi, pe voi, care aţi trăit aceeaşi necredinţă ca noi? Socotesc că acestea le arătau cuvintele fariseilor.

„*Oare, a crezut în El careva dintre căpetenii sau dintre farisei? Dar mulţimea aceasta, care nu cunoaşte Legea, este blestemată*” (In 7, 48-49)[1024]

---

cuvintele lui Iisus din Evanghelie până azi şi le vor trăi aşa toţi cei ce nu vor fi surzi sufleteşte, în toate timpurile. Prin slăbiciunea sunetului limbii omeneşti, Hristos răspândea pentru vecie o înţelepciune mai presus de tot ce poate afla omul prin sine.

[1021] Cu toată smerenia care-L făcea apropiat celor mai smeriţi dintre oameni (bolnavi, păcătoşi, dispreţuiţi), Se declară şi Dumnezeu mai presus de toţi oamenii. Cum ar fi putut cineva atât de smerit să Se arate pe Sine Dumnezeu mai presus de toate, dacă n-ar fi fost Dumnezeu adevărat?

[1022] Nu numai smerenia L-ar fi împiedicat pe Iisus să Se prezinte pe Sine ca Dumnezeu, ci şi teama de pedeapsă din partea lui Dumnezeu, dacă n-ar fi fost de fapt Dumnezeu. Ar trebui să-L socotim nu numai lipsit de aceste două însuşiri, ci şi cu totul fără respect, dacă S-ar fi declarat pe Sine Dumnezeu, amăgindu-Se, fără să fie, cum spunea Ernest Renan, fapt cu adevărat contrar întregii purtări a lui Iisus Hristos.

[1023] Cum S-ar lăsa amăgit de laudele noastre, încât să Se arate drept Dumnezeu, Cel ce este atât de mult deasupra oamenilor?

[1024] Sântul Evanghelist şi Sântul Chiril afirmă că cei ce se pretindeau cunoscători ai Legii se bazau, în nerecunoaşterea lui Hristos, pe faptul că nimeni din cunoscătorii Legii nu credea în Hristos. De aceea, osândeau mulţimea care Îl cunoştea pe Hristos şi care se minuna cu sinceritate de minunile şi cuvintele Lui supraomeneşti. Dar, prin versetul următor, Evanghelistul arată că totuşi exista şi un învăţat al Legii

Cad iarăşi în îngâmfare, aruncând acoperământul neştiinţei asupra celor ce se minunau de Iisus, făcătorul de minuni şi descoperitorul celor dumnezeieşti. Şi, încununându-şi numai capetele lor cu cunoaşterea Legii şi cu ştiinţa Sfintelor Scripturi, prin faptul că nu consimt cu cei ce se minunează cu dreptate de Acela, ei cred că îşi arată toată virtutea. Dacă Legea porunceşte să se admire cele drepte şi să se dea judecata contrară pentru cele ce nu sunt aşa, aceştia se dovedesc tociţi la înţelegere, ca unii care sunt străini de orice cunoştinţă, dintr-o foarte mare uşurătate. Chiar din cele prin care ar trebui să cunoască pe Iisus prezent cad într-o judecată nedreaptă şi „*îşi îngreunează laţul lor*,” precum s-a scris (Avac. 2, 6). „*Zicând că sunt înţelepţi, au ajuns nebuni*” (Rom. l, 22). Era cu mult mai bine să mărturisească necunoaşterea Legii, decât, socotind şi zicând că o cunosc bine, apoi necinstindu-L pe Cel vestit de ea, să fie supuşi unei osânde mai aspre şi să cadă în rele de neocolit „*Căci cel ce a cunoscut*, zice, *voia stăpânului său şi nu a făcut-o, se va bate mult. Iar cel ce nu a cunoscut-o şi nu a făcut-o, se va bate puţin*” (Lc. 12, 47-48). Deci, mărturisind ei că au cunoscut Legea, arată că trebuie să fie pedepsiţi pentru necredinţa lor. Dar ei osândesc mulţimea pentru că a fost uimită de minunile Mântuitorului nostru. Şi, nevrând să se lase convinşi de spusele Legii, o condamnă cu îngâmfare, socotind neînvăţaţi pe cei ce s-au dovedit în stare să o înţeleagă. Acesta este totdeauna obiceiul celor nepricepuţi dintre învăţători, care, neputând spune nimic despre cele căutate, resping cu mânie cererea celor ce doresc o cunoaştere exactă şi supun blestemului pe cei ce cred, care pot spune mai drept cele de care au motiv să fie convinşi. Dar e mai cuvenit să fie blestemat cel necredincios, spunând-o aceasta chiar Legea, despre Prooroc, Mântuitorul nostru Hristos: „*Şi sufletul celui ce nu va asculta câte va grăi proorocul acela în numele Meu, se va nimici din poporul său*” (Deut. 18, 19).

„*A zis către ei Nicodim, care venise mai înainte noaptea la El,
fiind unul dintre ei: Oare judecă Legea noastră pe om, dacă
nu-l ascultă mai întâi şi nu cunoaşte ce face*?” (In 7, 50-51)[1025]

Nicodim era unul dintre căpetenii şi se număra între cei ce aveau o poziţie de conducător, dar nu era în întregime necredincios, nici unit cu aceia în duşmănia lor, ci se simţea trezit la pocăinţă. Şi, deşi nu avea toată iubirea faţă de Hristos, auzea în sine îndemnul conştiinţei. Pocăinţa îl făcuse să vină noaptea la El şi să mărturisească limpede că recunoaşte că El a venit ca învăţător de la Dumnezeu şi că nimeni nu ar putea face asemenea semne dacă n-ar avea pe Dumnezeu în Sine. Acestea socotesc că le cunosc toţi, căci le-a spus clar fericitul Evanghelist la început. Minunându-se deci de Iisus împreună cu mulţimea, Nicodim se vede socotit blestemat împreună cu aceea, căci e greu să-şi convingă conştiinţa să se liniştească prin cele contrare convingerii. Deci, supărat de acest cuvânt, le opune aceeaşi osândă, dar încă nu pe faţă, ci prin cuvintele din Lege, care clatină încrederea acelora, fără ca să-şi expună dezvăluit împotrivirea sa. Legea cere, zice, ca cei judecaţi pentru orice lucru să fie cercetaţi cu atenţie şi în mod deschis dacă au făcut un lucru, iar voi osândiţi în grabă pe cei ce n-au fost chemaţi încă la judecată şi înainte de-a asculta vreunul dintre cuvintele acelora. Voi deci, zice, sunteţi mai cu dreptate vrednici de blestem, ca cei ce dispreţuiţi

care înclina să-L recunoască pe Hristos. Acesta era Nicodim.

[1025] Cărturarii şi fariseii despărţeau Legea de realitatea trăită. Ei deduceau din interpretările arbitrare ale Legii, fără să ţină seama de tot ce făcea Hristos, că El nu poate să fie de fapt Hristos. Nicodim cerea să se ia aminte întâi la tot ce face Hristos şi pe baza faptelor să se interpreteze spusele Legii. Poporul, care făcea aceasta, era mai cuminte decât ei. Interpretarea poate uşor greşi, neluând seama la un cuvânt din textele Legii şi ale Proorocilor, pe baza unei concepţii formulate arbitrar, deci pe baza unei prejudecăţi. În Lege şi în Prooroci se grăia despre Mesia Care va veni şi că, deşi e Împărat, totuşi va veni în smerenie.

Legea. Căci s-a scris: „*Blestemat este tot cel ce nu rămâne în cele scrise în cartea Legii acesteia, ca să le facă pe ele*” (Deut. 27, 26). Iar din revolta sa împotriva fariseilor, care osândeau poporul numai pentru că se minuna de Iisus, e vădit că era de acord cu cei ce credeau. Dar, bolind încă de ruşinea păgubitoare şi de aceea neunind curajul cu râvna, nu lasă să se vadă credinţa lui lăuntrică, ci, îmbrăcându-se în aceea ca într-o haină, nu se arată încă mărturisind pe Hristos. Deci suferă încă de o boală grea. Căci trebuie să credem fără şovăială, ba chiar să ne lăudăm mai degrabă cu aceasta, în loc să ne ruşinăm, şi să arătăm un curaj vădit, ca să renunţăm la prefăcătoria proprie robilor. De aceea şi înţeleptul Pavel a declarat „*Cel ce învaţă drept cuvântul adevărului trebuie să nu se ruşineze să fie lucrător*” (II Tim. 2, 15). Şi, arătând el însuşi în sine virtutea strălucitoare, zice: „*Nu mă ruşinez de Evanghelie, căci este putere a lui Dumnezeu spre mântuirea a tot celui ce crede*” (Rom. l, 16). În orice caz, o repet iarăşi, cuvântul lui Nicodim a fost greu pentru farisei. Căci el singur s-a arătat împotrivindu-se glasurilor acelora, care aveau şi pe alţii mulţi consimţind cu planul lor ucigător. Căci este vădit oricui că, deoarece se număra între cei ce se minunau de Hristos, îi socotea, dimpotrivă, blestemaţi pe cei ce declarau în mod necuvenit pe alţii blestemaţi.

„*Au răspuns şi au zis lui: Nu cumva eşti şi tu din Galileea?*
Cercetează şi vezi că din Galileea nu s-a ridicat prooroc” (In 7, 52)

Fiind iudeu şi născut aici, pentru ce ai îmbrăcat nepriceperea galileenilor şi susţii prosteşte pe cei ce nu cunosc deloc ale noastre? Cunoscând cât se poate de bine preasfintele Scripturi şi familiarizat cu poruncile Legii, cum de n-ai cunoscut, zic aceia, că nu se poate aştepta prooroc dintre galileeni? Acesta era scopul cuvântului fariseilor. Dar e de remarcat şi aceasta: Cei ce socoteau mulţimea ca neştiind nimic din cele ce trebuiau cunoscute şi o dispreţuiau pentru multa ei lipsă de învăţătură, batjocorind-o şi numind-o, cu mândrie, neînvăţată, se dovedesc bolind de rele şi mai mari şi nefiind cu nimic mai pricepuţi ca aceia. Căci aceia, recunoscând minunile lui Hristos şi primind o anumită credinţă în El, zic pe de o parte: „*Hristos, când va veni, oare va face mai multe semne decât a făcut Acesta*?” (In 7, 31); pe de altă parte, sunt atraşi de la această dreaptă judecată, greşind din pricina Nazaretului, aflat în Galileea, în care Sfânta Scriptură spune că a crescut Domnul. De aceea spuneau: Oare vine Hristos din Galileea? N-a spus Scriptura că Hristos vine din sămânţa lui David şi din cetatea Betleem, unde era David (In 7, 52)? Dar cei ce râdeau de lipsa de învăţătură a poporului, declarându-l pentru aceasta blestemat, nu erau mai presus de cunoştinţa acestuia. Căci iată că îi spun şi ei (lui Nicodim): „*Cercetează şi vezi că din Galileea nu s-a sculat prooroc*.”[1026] Acestora le-ar putea spune cineva cu dreptate: „O, voi, cei atât de duri şi de aspri, care nu lăsaţi pe nimeni să vă învingă pentru neştiinţă, ce a rămas din înţelepciunea voastră cu care vă mândriţi? Unde este înţelegerea cuvenită celor învăţaţi în ale Legii? Căci nu trebuia să vă îndoiţi de Mântuitorul Hristos, ci mai degrabă să vă arătaţi ascultători de Dumnezeu şi Tatăl, Care spune despre El către Sfântul Moise: „*Prooroc voi scula lor din fraţii lor, ca pe tine*” (Deut. 18, 15). Iar „*din fraţii lor*,” cum n-ar trebui să arate că este dintre iudei şi din Ierusalim? Astfel nu veţi avea nevoie să fiţi acuzaţi de cei străini, căci vă veţi dovedi prin voi înşivă lipsiţi de înţelepciune.

Căci, chiar învăţând Mântuitorul nostru Hristos şi spunând limpede: „*M-am pogorât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine*” (In 6, 38), uneltiţi planuri crude, însoţite de o mare furie, spunând: „*Nu este Acesta Fiul lui Iosif, al Cărui tată şi mamă îi cunoaştem? Deci cum zice că „M-am pogorât din cer*” (In 6, 42)?

[1026] Sfântul Evanghelist vede o îndoială în credinţa poporului din faptul că ei, neştiind bine Scriptura, socoteau că Hristos nu poate fi de origine din Galileea, cum era Cel ce făcea atâtea minuni. Dar nu-i vede mai buni cunoscători ai Scripturii nici pe cărturarii care, pentru acelaşi motiv, nu credeau deloc că Cel ce atrăgea poporul este Hristos.

O dată ce măturisiți că cunoaşteți sigur şi clar pe tatăl şi pe mama, ar trebui să ştiți că El are rădăcina în Israel. Cum deci spuneți că cel ce este dintre iudei este galileean? Cum e din alt neam Cel ce este din Israel? Faptul că a crescut în Galileea şi a viețuit acolo câțiva ani nu-L scoate din neamul Său, sau din Israel, deoarece nu-L împiedică nimic să fie iudeu după neam pe Cel ce a pornit din Galileea şi a ajuns în țara iudeilor. Deci în zadar au afirmat fariseii despre Mântuitorul nostru că nu s-a sculat prooroc din Galileea. Trebuiau să cerceteze mai degrabă cum este galileean Cel dintre iudei şi astfel să înțeleagă pornirea Lui din Nazaret şi să nu refuze pentru acest motiv credința în El. Dar mai e de observat iarăşi că, neprivind nicidecum la minunile Lui, ci însuflețiți numai de duşmănie, I se opun numai din pricina ținutului, fiindcă era din Galileea, după bănuiala lor. Dacă ar fi fost înțelepți, puteau scăpa de această bănuială, şi puteau să ajungă la credința neîndoielnică.

„*Iarăşi le-a vorbit lor Iisus, zicând: Eu sunt Lumina lumii*" (In 8, 12)[1027]

Precum am arătat mai sus că Iisus a spus cuvintele potrivite cu cele scrise despre sărbătoare, când în ultima zi a ei a stat şi a zis: „*De însetează cineva, să vină la Mine şi să bea*," deoarece a amintit de spusa lui Moise despre torent, aşa şi acum arătăm că spune un cuvânt potrivit timpului şi datorat celor ce se cuveneau acum. Căci, deoarece vedea pe cărturari uniți în nepricepere cu mulțimea, şi pe cei ce râdeau, bolind cele înrudite cu cei de care râdeau, scufundați ca într-o noapte în aceeaşi lipsă de învățătură şi căutând să cunoască taina Lui, dar neaflând nimic, explică pricina neînțelegerii aflate în ei, zicând: „*Eu sunt Lumina lumii*" (In 8, 12). Prin aceasta vrea să spună: Umblând prin toată Scriptura şi socotind că pătrundeți cele spuse prin Prooroci despre Mine, vă abateți mult de la calea vieții. Şi nu e de mirare. Căci nu este în voi Cel ce descoperă tainele şi luminează toată lumea asemenea soarelui, luminând în inimile celor ce-L caută. Căci cel ce nu are în sine lumina dumnezeiască şi spirituală umblă în mod necesar în întuneric şi de aceea cade în multe nebunii.

Iar că Lumina prin fire este Unul-Născut, ca Cel ce a strălucit din Dumnezeu şi Tatăl ca din Lumina cea după fire, am arătat-o prin multe cuvinte în cartea întâi, explicând spusa: „*Era Lumina cea adevărată*" (In l, 9).[1028] Şi e de observat că El nu Se

---

[1027] Comentariul Sfântului Chiril sare peste episodul din Evanghelia Sfântul Ioan referitor la femeia păcătoasă (In 8, 1-11).

[1028] În In l, 9, Sfântul Evanghelist Ioan spune că Hristos este Lumina cea adevărată. Acum o spune Însuşi Hristos despre Sine. Deci Sfântul Ioan s-a întemeiat în introducerea Evangheliei sale pe cuvântul lui Iisus însuşi despre Sine. Mântuitorul nu spune despre Sine că e „lumină", ci în mod articulat, şi anume, Lumina lumii întregi. De aceea a putut spune şi Sfântul Ioan că „*era Lumina cea adevărată*". E Lumina care luminează totul. E izvorul luminilor parțiale. Fiecare om reprezintă o oarecare lumină în lume, sau sesizează anumite sensuri din ea şi anumite sensuri ale existenței. Dar Hristos e Lumina care luminează, sau sensul întreg al lumii, cu toate sensurile parțiale ce intră în componența sensului ei total.

De aceea, El este „Cuvântul" prin excelență, Cuvântul care cuprinde toate sensurile lumii şi, în acelaşi timp, e Cuvântul creator al tuturor. Căci numai Cel ce creează toate are în Sine de fapt sensurile tuturor. Cine primeşte aceste sensuri încorporate, ca existente fără puterea lui, nu le poate înțelege deplin. Acela are cuvinte multe şi nedepline despre cele ce sunt, dar nu le poate nici crea, nici cuprinde pe toate.

Iar Cel ce e stăpân în mod absolut peste toate şi le exprimă pe toate ca fiind Cuvântul tuturor trebuie să aibă şi o libertate față de ele. El nu Se află în fața lor ca în fața unei realități care-L depăşeşte, care nu depinde de El. Şi dacă e liber şi stăpân în mod absolut față de ele, este Creatorul care stabileşte, adică alege în mod conştient, ceea ce creează, deci este un Creator personal. Ca să fie Creator şi total Stăpân al tuturor celor dependente din lume, trebuie să fie de altă ființă decât ele. Deci pe de o parte, trebuie să aibă caracter personal, pe de alta, să fie o ființă existentă prin Sine însăşi.

Dacă n-ar fi deci Unul-Născut, sau o unică Lumină prin fire, strălucind din Unica Lumină prin fire, ci toate ar fi la fel, n-ar exista decât lumea cu imperfecțiunile ei, toate ar fi nu create, ci emanate şi, în acest caz, nu s-ar putea explica existența lor. Şi toate componentele acestei lumi, care apar şi dispar prin fragilitatea lor, ar face însăşi lumea ca întreg inexplicabilă şi fără sens. Şi cum de există ceva netrecător şi puternic, când toate cele provenite din ea sunt slabe şi pieritoare? Şi pentru ce există toate individuațiunile ei trecătoare? Ce sens mai are existența persoanelor umane?

numeşte pe Sine lumină, în mod special şi separat, a celor din Israel, ci a lumii întregi, şi prin aceasta spune lucrul cel mai adevărat. Căci spunem că El este Cel ce răspândeşte în toată firea lumina spirituală şi că seamănă înțelegerea cuvenită în fiecare om chemat la existență, ca pe o sămânță pusă în om, după cum s-a spus despre El: „*Era Lumina adevărată, care luminează pe tot omul care vine în lume*” (In l, 9). Dar socotesc că în spusa aceasta se află şi un înțeles ascuns. Căci dacă spusa n-ar avea în sine un astfel de înțeles, ar fi trebuit să spună numai: „*Eu sunt Lumina.*” Dar, deoarece a adăugat „*a lumii*,” socotesc că El vrea să dea acum de înțeles ceva deosebit. Căci dacă Dumnezeu ar fi fost cunoscut numai în Iudeea şi numele Lui ar fi fost mare numai în Israel, tot pământul celălalt ar fi fost umplut de un întuneric adânc şi nimeni din cei din lume n-ar fi avut lumina dumnezeiască şi cerească, ci numai Israel.

Dar, precum în acel timp toate neamurile din această lume se aflau în afara cunoştinței de Dumnezeu şi, într-o stare proprie, Israel (Ps. 104, 10-11) s-a născut ca popor al Domnului, ca funie care duce neamurile spre El. Dar Soarele spiritual mutându-se la toată lumea, şi lumina despărțindu-se de cei din Israel şi ducându-se la neamuri, Israel a ajuns afară de toate.[1029] Lumina aşteptată de ei li s-a făcut lor, după cum s-a scris, întuneric, căci, părăsind lumina, au umblat în întuneric (Is. 59, 9). Nu în zadar zice deci Mântuitorul fariseilor, grăindu-le: „*Eu sunt Lumina lumii.*” Amenința în chip delicat că se va despărți de Israel şi va strămuta harul la lumea întreagă şi va întinde în sfârşit raza cunoştinței de Dumnezeu la ceilalți.

Mai e de observat că, deşi era văzut de cei ce-L ascultau şi ca om în trup, nu zice „Lumina e în Mine”, ci „*Eu sunt Lumina*,” ca nu cumva aceştia să-L taie într-o doime de fii după iconomia întrupării, căci „*este un singur Domn, Iisus Hristos*,” cum zice Pavel, şi înainte de trup şi cu trupul, şi este un unic şi singur Fiu, Cuvântul cel din Dumnezeu-Tatăl, şi, când S-a făcut om, nu S-a alcătuit ca o parte templul luat din femeie.[1030] Căci trupul este al Lui şi a-L împărți pe Fiul după întrupare (după rațiunea filiației) e o blasfemie. Dar e de ştiut că, deşi spunem că S-a întrupat, nu zicem că S-a îmbrăcat numai în trup Cuvântul lui Dumnezeu, ci prin numele de trup e arătat omul întreg.[1031]

Numai un Unul-Născut, sau numai un singur Necreat din Cel Singur Necreat poate da o existență veşnică şi persoanelor umane create după chipul Lui.

Dacă trebuie să existe cineva care le înțelege pe toate în mod deplin şi deci le-a şi creat şi le poate da unora o existență eternă, plină de sens, fiindcă le-a creat după chipul Său, Acela trebuie să fie Unul-Născut, luminând din izvorul suprem al Luminii necreate. Mai precis, Acela trebuie să fie un Creator necreat, un Creator personal. {i fiind creați de El după chipul Lui, putem înțelege şi noi tot mai mult toate cele făcute de El cu un sens, deci le putem exprima prin cuvinte, cu putere de la El, Care, ca şi Creator al tuturor, le-a dat un sens. Existența unui astfel de Creator necreat al tuturor Care a şi dat un sens tuturor şi le poate înțelege desăvârşit, se arată şi în faptul că oamenii, făcuți după chipul Lui, au aspirația de-a înțelege toate tot mai mult şi pentru aceasta trebuie să depăşească pentru înțelegerea lor oprirea la ele, tinzând spre Cel ce le explică şi le înțelege prin creație pe toate. Omul nu se poate opri, în aspirația lui spre înțelegerea deplină a tuturor, la ele. Vede că, oprindu-se la ele, nu le poate înțelege deplin. Trebuie să urce pentru înțelegerea lor la Creatorul deplin înțelegător al tuturor, ca la „*Lumina lumii.*”

Mai trebuie remarcat că Hristos este Lumina lumii întrucât este Cuvântul. Lumina şi Cuvântul sunt o unică realitate. Cel ce luminează toate le dă sens tuturor, şi sensul lor este exprimat prin gând şi cuvânt Cel ce cunoaşte conştient ceva exprimă ceea ce cunoaşte prin cuvânt. Cele cunoscute sunt cuvinte pasive. Cel ce cunoaşte e cuvânt activ, sau redă în cuvânt ceea ce cunoaşte. Fiul lui Dumnezeu e Cuvântul prin excelență, pentru că e Cel prin Care sunt create toate, deci Cel care le cunoaşte în chip desăvârşit, pentru că a pus în ele sensuri ca pecete a Lui.

[1029] Sfântul Chiril vede în cuvântul lui Hristos: „*Eu sunt Lumina, lumii*” intenția de-a arăta că acum nu mai luminează numai pe Israel, cum o făcea ca Logos neîntrupat prin Lege şi Prooroci, ci întreaga lume. Acum Se face cunoscut tuturor neamurilor. Expresia are un sens universal.

[1030] Se vede că, atunci când a alcătuit Sfântul Chiril această scriere, începuse să se afirme erezia nestoriană despre două persoane în Hristos. Hristos este o singură Persoană. E ipostasul Fiului, Care e lumina tuturor, întrucât le-a creat pe toate, şi Care îşi exprimă atotştiința prin graiul Său omenesc.

[1031] Fiul lui Dumnezeu n-a luat numai trupul ca pe o haină exterioară, ci S-a făcut om întreg, rămânând Dumnezeu întreg. Dumnezeu însuşi Şi-a însuşit modul de gândire, de simțire, de exprimare omenesc. S-a înomenit în întregime, fără să înceteze să fie şi Dumnezeu. Dar nu un Dumnezeu despărțit de umanitate.

„Cel ce-Mi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții" (In 8, 12)[1032]

Îi îndeamnă iarăşi în tot felul să caute ceea ce le este de folos şi să voiască să fie îndrumați prin poruncile Lui, în loc să urmeze nepriceperii lor şi să se lipsească de însăşi viața veşnică. Le arată că cei ce devin mai ascultători față de El îşi însuşesc mai mult folos, fiindcă El este bun şi voieşte ca toți oamenii să se mântuiască şi să vină la cunoştința adevărului (I Tim. 2, 4).[1033] Dar, deoarece ca Dumnezeu ştia că I se vor împotrivi, face ca Rațiunea Sa (Cuvântul Său) să lucreze de la început potrivit chipului lucrării oamenilor ca, atunci când vor veni asupra lor cele ale strămoşilor, să se facă spre mult folos pentru ei, dacă vor voi şi ei să urmeze Lui. Aceasta o şi spune Dumnezeu în mod clar. Căci s-a scris despre cei din Israel că i-a călăuzit pe ei ziua prin nor şi noaptea întreagă prin lumina focului. Căci, când străbăteau pustia largă, înaintând spre pământul făgăduinței, norul le potolea ziua flacăra soarelui, se înțelege după voia lui Dumnezeu, slujindu-le ca un acoperământ, iar stâlpul de foc îi călăuzea noaptea şi, astfel, luptându-se cu întunericul şi urmând focului, scăpau de rătăcire, fiind conduşi pe calea dreaptă, nesuferind nimic din pricina nopții sau a focului.[1034] Astfel a putut zice: Cel ce urmează Mie, adică cel ce păşeşte pe urmele învățăturilor Mele, nu va fi niciodată în întuneric, ci va spori în lumina vieții, sau descoperirea tainelor cu privire la Mine îl va conduce la viața veşnică. Domnul, fiind foarte iscusit în cuvinte, nu irită şi mai mult furia duşmanilor Lui, spunându-le direct că vor rămâne în întuneric şi vor muri prin neascultarea lor, ci le spune aceasta în alt mod, făcând înțelesul cuvântului mai blând. Prin cele ce făgăduieşte aici, că cel ce se hotărăşte să-I urmeze Lui va avea lumina vieții, tot prin ele arată în mod concentrat că cei ce refuză să-I urmeze vor fi lipsiți de lumina care poate să-i ducă la viață. Căci, oare, nu e tuturor vădit şi vrednic de aprobat că cei ce fug de bunătatea inimii au parte de ceea ce este contrar? Deci cuvântul Mântuitorului nostru era adevărat şi ceea ce a spus cu delicatețe era neîndoielnic.

„Au zis fariseii: Tu mărturiseşti despre Tine însuți, mărturia Ta nu este adevărată" (In 8, 13)

Fariseul e greoi şi încet la minte şi foarte anevoie de adus la putința de-a vedea Dumnezeirea Domnului. Căci rătăceşte iarăşi din pricina trupului şi nu-şi poate închipui nimic afară de cele văzute.[1035] Fiindcă, văzându-L că Se foloseşte mult de vorbe mai

---

Nici Dumnezeirea, nici umanitatea nu erau trăite de El separat. Trăia şi trăieşte în veci omeneşte cele dumnezeieşti şi dumnezeieşte, cele omeneşti. Umanitatea a fost făcută de Dumnezeu Însuşi capabilă să fie trăită de Persoana Lui dumnezeiască şi să simtă acest lucru în umanitatea ei, sau în mod omenesc.

[1032] Înaintarea în cunoaşterea lui Dumnezeu cel infinit este înaintarea în lumină. Infinitul dumnezeiesc, infinitul existenței este lumină, nu abis întunecat. Sau Dumnezeu, necunoscut de noi în infinitatea Lui niciodată deplin, este taină luminoasă, e lumină, nu întuneric, cum se cugetă despre Walhala în folclorul german. Întunericul e una cu neştiința, cu o cumplită sărăcie în cunoaştere, sau o aparență mincinoasă a cunoaşterii. Să se vadă aceasta şi în filosofiile atee: o cumplită necunoaştere, mascată de pretenția cunoaşterii. Cum ar putea înmulți cunoaşterea o realitate redusă la materie, sau la lumea aceasta monotonă în legile ei, care nu ne scot din mizeria lumii? De aceea, bogăția luminii, corespunzând bogăției realității, este şi o bogăție a vieții.

[1033] Taina lui Dumnezeu este lumină şi viață, pe care omul aspiră să şi le însuşească tot mai mult, fiind şi bunătate. Fiindcă e bun, voieşte să ne dea viața veşnică, vrea să experiem bunătatea Lui în veci. De aceea înaintăm spre El nu numai prin cunoaştere, ci şi prin experierea bunătății Lui. Şi, cu cât devenim mai buni, cu atât arătăm că ne-am apropiat mai mult de El, că avem tot mai mult din puterea Lui, din lumina Lui, din viața Lui în noi. Dumnezeu este adevărul pentru că are în Sine existența şi, în toate sensurile, lumina, bunătatea, bucuria.

[1034] Rațiunea divină, care conducea poporul evreu în Vechiul Testament, era Însuşi Cuvântul dumnezeiesc neîntrupat, Care Îşi pregătea prin acel popor venirea Lui în trup.

[1035] Sfântul Chiril afirmă că fariseii nu-şi puteau închipui Dumnezeirea nevăzută a lui Hristos unită cu

presus de om şi auzind cuvinte foarte potrivite lui Dumnezeu, Îl înțelege totuşi ca om de rând, nevăzând mărirea dumnezeiască şi nedeschizându-şi ochii minții spre a vedea pe Emanuel. Dar cui s-ar cuveni să spună: „*Eu sunt Lumina lumii*,” dacă nu Unuia şi singurului Dumnezeu după fire? Care dintre Sfinții prooroci a îndrăznit să spună un astfel de cuvânt? Să ni se arate care dintre îngeri ne-a spus un astfel de cuvânt nouă, care am străbătut Scriptura de Dumnezeu insuflată şi am cercetat sfintele ei cuvinte. Nedându-ne nici un cuvânt mântuitor, cei ce socotesc că trebuie să ni se împotrivească susțin fierbinte singurul lucru pe care îl ştiu exact: crima calomniei. Căci Îl bârfesc ca nefiind Lumina lumii, condamnând spusa Lui şi afirmând că mărturia Lui nu este adevărată. Fiindcă sunt înțelepți în a face răul, dar nu ştiu să facă binele. Nu ştiu decât să respingă şi să considere falsă mărturia Lui pe temeiul obişnuinței omeneşti unice şi simple, fără să încerce să o dezmintă prin poruncile Legii.

Căci, să ne arate, unde spune Legea că nu e sigură mărturia cuiva despre sine? Dar este greu de suportat şi nu uşor de admis de către unii ca cineva să mărturisească lucruri excepționale despre sine. Desigur, preaînțeleptul autor al Proverbelor zice: „*Să te laude aproapele, şi nu gura ta; altul, şi nu buzele tale*” (Pilde 27, 2). Totuşi, nu se descoperă numaidecât ca minciună ceea ce spune cineva despre sine. Astfel, să vină careva dintre farisei şi să ne spună ce vom face fericitului Samuel, pentru că mărturiseşte despre sine cele mai frumoase lucruri. Căci se află răspunzând odată celor din Israel şi zicând: „*Martor este Domnul întru voi şi martor Unsul (Hristos) Lui astăzi, în ziua aceasta, că n-ați aflat în mâinile mele nimic*” (I Regi 12, 5). Dacă Legea opreşte pe cineva să dea mărturie despre sine, spune-mi de ce n-a ținut seamă de ea Samuel, deşi dumnezeiasca Scriptură zice despre el: „*Sfânt era Moise şi Aaron între preoții Lui şi Samuel între cei ce-L chemau pe El. Chemau pe Domnul şi El îi auzea pe ei. În stâlp de nor grăia către ei. Păzeau mărturiile Lui şi poruncile Lui*” (Ps. 98, 6-8)? Vezi că a fost unit cu fericitul Moise, având o virtute asemănătoare cu a aceluia şi ca unul ce e mărturisit păzitor desăvârşit al Legii? Spune-mi, cum a călcat deci Legea, dând mărturie despre sine însuşi? Deci n-a călcat-o. Căci e mărturisit ca păzind-o şi totuşi s-a dat mărturie despre sine însuşi. Deci Legea nu opreşte pe nimeni dintre cei ce există să dea mărturie despre sine însuşi. Şi ce vom spune, pe lângă acestea, când vedem pe fericitul David zicând: „*Doamne, Dumnezeul Meu, de am făcut aceasta, de am răsplătit cu rele celor ce mi-au făcut mie rele...*” (Ps. 7, 34)? Dar şi fericitul Ieremia spune: „*Doamne Atotțiitorule, n-am şezut în adunarea celor batjocoritori, ci m-am temut de către fața mâniei Tale*” (Ier. 15, 17). Iar preaînțeleptul Pavel, deşi crescut în Legea părintească, precum a mărturisit el însuşi, declară deschis: „*Nu mă ştiu vinovat cu nimic*” (I Cor. 4, 4).

Deci să spună fariseul despre fiecare dintre aceştia: „*Tu mărturiseşti despre tine însuți, mărturia ta nu este adevărată*,” chiar despre cei ce nu vor să critice pe Domnul tuturor, demonstrând un comportament bolnav, desigur. Dar spunem, repetând, că împotrivirea fariseilor față de mărturia lui Hristos nu provenea din poruncile Legii, ci numai din obişnuința ce-i stăpânea şi din socotința că nimeni nu trebuie să se abată de la ceea ce le plăcea, împotrivirea lor întemeiată, chipurile, pe Lege este mai degrabă o defăimare, spre a înşela pe cei ce se minunau de El şi erau convinşi că se cuvine să creadă. Căci Îl bârfeau că nu spune adevărul şi, înlăturând temeiul credinței în cele spuse mai înainte de El, vorbeau în chip mincinos, răspândind, ca nişte oameni cu mintea netrebnică, nu lumină, ci stricăciune din bârfirea lor.[1036]

---

umanitatea văzută. Nu-şi puteau închipui că în Iisus exista altceva decât umanitatea pe care o vedeau.

[1036] Sfântul Chiril vede refuzul fariseilor, de-a primi afirmația lui Iisus că El este Lumina lumii, întemeiat pe pretinsa poruncă a Legii de-a nu admite ceea ce mărturisea cineva despre sine, dacă nu se întărea prin mărturia altora. El arată că aşa ceva nu cere Legea, mai ales când cineva îşi întemeiază o mărturie despre sine pe o puternică legătură cu Dumnezeu. Dar din text ar apărea că fariseii respingeau afirmația lui Iisus că El este Lumina lumii şi prin considerarea acestei afirmații ca o laudă de Sine. Ei uneau propriu-zis respingerea unei afirmații a cuiva despre sine, neîntărită de mărturia altuia, cu ideea că ea este o laudă de

„*Răspuns-a Iisus şi a zis lor: Dacă Eu mărturisesc despre Mine, mărturia Mea este adevărată, pentru că ştiu de unde vin şi unde merg*” (In 8, 14)

Spunând Hristos deschis ceea ce este El prin fire şi cu adevărat prin cuvântul: „*Eu sunt Lumina lumii*,” ceata periculoasă a fariseilor a socotit, iarăşi, că El minte. Căci, lipsiţi fiind de înţelegere, erau lipsiţi în chip prostesc şi de cunoştinţa că, atunci când îşi declară unii firea lor şi îşi înfăţişează cele pe care le au în mod fiinţial, nu trebuie să bănuim că ei fac aceasta în mod teatral, ci spun cele cuvenite. Nici nu trebuie să spunem că aceia voiesc să cucerească o slavă deşartă, ci exprimă mai degrabă ceea ce sunt cu adevărat. Dăm iarăşi pildă despre aceasta: Când un înger spune, descoperind firea proprie: sunt înger, sau când un om arată ceea ce este şi zice: sunt om, sau când cineva, atribuind soarelui glas, l-ar presupune pe acela spunând ceea ce e propriu firii lui: eu, străbătând cercul ceresc, trimit lumina celor de pe pământ, nu-şi va mărturisi acela ca fiind ale sale cele care nu-i sunt proprii, ci spune în mod real ceea ce este după fire. La fel socotesc că e şi cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Dacă spune că El este Lumina, spune adevărul şi nu poate fi bănuit că-Şi atribuie ceva străin lui Dumnezeu. Mulţimea fariseilor, neînţelegând aceasta din pricina lipsei de învăţătură, socoteau pe Emanuel iubitor de slavă deşartă, făcându-L asemenea unora dintre noi, şi nu se temeau să spună Celui ce nu ştie să mintă:[1037] „*Mărturia Ta nu este adevărată.*” „*Căci nu s-a aflat vicleşug în gura Lui*,” precum s-a scris (Is. 53, 9). Dar se potrivea celor ce erau foarte departe de adevăr şi străini de cugetarea cuvenită să atribuie în mod neruşinat Celui ce este de sus şi născut din Dumnezeu-Tatăl, voinţa de-a minţi. De aceea Iisus le răspunde: „*Mărturia Mea este adevărată, chiar dacă mărturisesc despre Mine însumi.*” Căci e propriu oamenilor să mărturisească, despre ei uneori din iubirea de ei înşişi, lucrurile cele mai bune, chiar dacă nu se întâmplă să le aibă. Pentru că firea lor alunecă uşor spre rău. Dar nu e propriu Mie, zice, să am putinţa de-a boli, asemeni celor de pe pământ. Căci ştiu de unde sunt. Adică sunt Lumină din Lumină şi Dumnezeu adevărat din Dumnezeu-Tatăl adevărat, slăbiciunea neputându-se apropia de firea Mea. Căci, deşi M-am făcut, zice, şi om, pentru iubirea de oameni, nu voi fi cunoscut ca având această slăbiciune din pricina că M-am golit de demnitatea dumnezeiască. Căci rămân ceea ce

sine. Făcând aceasta, ei nu sesizau superioritatea spirituală şi morală excepţională a lui Iisus, în care se putea intui deplina sinceritate în tot ceea ce spunea despre Sine. Pe lângă aceasta, nu intuiau comuniunea deosebită a lui Iisus cu Tatăl, Care putea împlini pentru ei cerinţa ca mărturia lui Iisus să fie confirmată de un altul. De aceea, în continuare, Iisus le atrage atenţia fariseilor la această întărire a mărturiei Lui despre Sine prin mărturia Tatălui, punând prin aceasta din nou în relief unitatea Sa de fiinţă cu Tatăl. Hristos arată prin aceasta totodată că El este Lumina lumii, pentru că provine ca Unul-Născut din Izvorul suprem al luminii, dar şi că lumina sau sensul suprem al existenţei nu se poate afla decât într-o comuniune supremă de conştiinţe superioare. Căci o conştiinţă total cunoscătoare a sensului existenţei trebuie să aibă şi experienţa unei alte conştiinţe supreme despre sensul existenţei.

În afară de aceasta, mai este de remarcat că Hristos avea destui oameni care, trăind cu sinceritate comuniunea cu El, puteau da mărturie despre El că e Hristosul, Fiul lui Dumnezeu. Dar pe aceştia fariseii îi dispreţuiau. Însă, precum vedem din cuvintele următoare ale lui Iisus, El nu Se afirmă ca „*Lumina lumii*,” deci ca Dumnezeu, prin mărturia altor oameni, ci printr-o mărturie a Tatălui, trăită de El, dar simţită în trăirea Lui şi de cei ce se aflau în comuniune sinceră cu El. Iisus avea în mărturia directă a Tatălui despre Dumnezeirea Lui şi ceea ce pretindeau fariseii că e mărturia cerută de Lege, dar şi pe cea a oamenilor sinceri, în care Legea prevedea că se va concretiza mărturia Tatălui. Fariseii aveau pentru declaraţia lui Iisus dovada că e bună prin amândouă felurile de mărturii (a Tatălui şi a oamenilor), deci, într-un fel, tot ce cerea Legea. Dar nu o primeau pe nici una, rămânând la litera goală a Legii care ca atare nu poate fi realizată în nici un fel.

[1037] Fariseii nu trăiau o comuniune reală cu Hristos când bănuiau că El poate spune din dorinţa de slavă deşartă o minciună, declarând că e „*Lumina lumii.*” Căci, dacă ar fi trăit o astfel de comuniune cu El, şi-ar fi dat seama că El nu poate nici minţi, nici căuta slava deşartă. Cum putea căuta slava deşartă Cel atât de smerit, sau cum putea minţi Cel ce nu S-a ferit de moarte, persistând în afirmarea adevărului că e Dumnezeu, când vedea că aceasta Îl va duce la moarte?

sunt după fire, adică Dumnezeu. Iar dovada sigură a acestui fapt este că ştiu unde Mă duc.[1038] Căci Mă voi sui la ceruri spre Tatăl de la Care sunt, ceea ce socotesc că nu poate spune un om dintre cei ca voi, ci numai Dumnezeu cel după fire, chiar dacă S-a făcut om. Deci: „*Ştiu de unde sunt*” arată că Fiul este după fire din Tatăl, iar: „*unde merg*,” e dovada puterii dumnezeieşti. Căci Se înalţă ca Dumnezeu mai presus de ceruri,[1039] cum zice Pavel (Efes. 4, 10). În aceasta este o ameninţare la adresa necredinţei iudeilor, deşi nu foarte clară.[1040] Căci vorbindu-le, încă nu Se arată despărţit de tot neamul lor, dar, lăsându-i lipsiţi de lumina dumnezeiască, îi pregăteşte să ajungă în întunericul adânc al neştiinţei, ceea ce arată spunându-le mai limpede în alte locuri: „*Până ce aveţi lumină, umblaţi în lumină, ca să nu vă cuprindă întunericul*” (In 12, 35).

„*Voi judecaţi după trup; Eu nu judec pe nimeni*” (In 8, 15)

Îl aflăm iarăşi pe Domnul tuturor folosindu-Se de cea mai delicată blândeţe. Căci nu răsplăteşte cu mânie egală pe cei ce-L defaimă, deşi îi ştia vrednici să se împărtăşească de pedepse amare. Ci ne minunăm cu dreptate de El şi aici ca de Cel ce imită pe cei mai blânzi dintre medici. Căci aceştia, neţinând seama de neîncrederea celor bolnavi şi suportându-le-o cu multă răbdare, îşi aplică meşteşugul folositor, ascunzând ceea ce îi întristează şi, chiar bârfiţi, când li se cere, ajută la însănătoşirea lor şi se grăbesc să facă cele de folos, după ce caută să descopere cauza bolii. Iar Domnul nostru Iisus Hristos îi rabdă şi când Îl defăimează şi, bârfit, li Se face de folos, legând rănile celor ce-L batjocoresc. Dar le face clare şi vinile pentru care li s-a întâmplat să se îmbolnăvească de necredinţă. Căci le zice: „*Iar voi judecaţi după trup*,” adică rătăciţi, pe drept cuvânt, deoarece priviţi numai spre acest trup, deşi ar trebui să luaţi aminte cu mult mai mult la măreţia faptelor Mele. Credeţi că sunt unul dintre voi, pentru că M-am îmbrăcat în trupul vostru. Rătăciţi grav şi nu vedeţi taina adâncă a iconomiei cu trupul şi de aceea rostiţi o judecată neînţeleaptă cu privire la Mine, spunând că Adevărul însuşi minte.[1041] Dar Eu voi amâna timpul când vă voi judeca. „*Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca lumea să se mântuiască*” (In 3, 17).

Socotesc că n-am dezlegat tema sensului spusei într-un mod greşit. Dar cred că se poate ajunge şi prin alte raţiuni mai subtile la înţelesul ei. „*Voi judecaţi*, zice, *după trup; Eu nu judec pe nimeni.*” Neavând, zice, să-Mi reproşaţi nimic, dar neputând nici să înţelegeţi cum se cuvine faptele Mele minunate, Mă micşoraţi numai din pricina trupului. Și deoarece sunt văzut, după voi, numai ca om, Mă socotiţi, în chip necredincios, ca nimic. Dar Eu, zice, nu vă judec pentru această pricină. Căci nu vă socotesc ca nimic pentru că sunteţi oameni prin fire, nici nu veţi fi osândiţi pentru aceasta de Judecător. Nu vă pedepsesc pentru firea voastră, nu osândesc nici una dintre făpturile Mele, pentru că nici un păcat nu este în om pentru că este om. Dar voi socotiţi

[1038] Dacă Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se om, S-ar fi golit de Dumnezeire, n-ar şti de unde a venit şi nici unde merge. N-ar şti că a venit de la Dumnezeu-Tatăl şi merge iarăşi la El. Mai ales în siguranţa că merge spre Dumnezeu-Tatăl vede şi că a venit de la Dumnezeu, şi continuă să fie Dumnezeu.

[1039] Dacă Hristos n-ar fi Dumnezeu prin fire, nu S-ar putea înălţa, ba n-ar putea fi nici înălţat de Tatăl până la Sine, de unde a venit. Dacă n-ar fi de-o-fiinţă cu Tatăl prin origine, n-ar putea fi înălţat la deofiinţimea cu Tatăl la sfârşitul vieţii pământeşti. Căci nu se poate ajunge la deofiinţimea cu Tatăl dacă nu e din eternitate de-o-fiinţă cu Tatăl. Aceasta ar fi un panteism care nu cunoaşte decât o singură natură a tuturor. Cerurile sunt şi ele create, ca lume a îngerilor. Dumnezeu-Tatăl şi Fiul Unul-Născut din El sunt de-o-fiinţă mai presus de a celor create, deci chiar de ceruri.

[1040] Spunând că Se va duce iarăşi la Tatăl, Iisus le arată conducătorilor iudei că va avea putere să-i judece şi să-i pedepsească pentru necredinţa lor, după viaţa pământească. Precum El va fi veşnic ca om, aşa vor fi şi ei veşnici ca oameni. Dar El va fi veşnic şi ca Dumnezeu atotstăpânitor, pe când ei vor fi supuşi pedepsei veşnice.

[1041] N-au simţit din măreţia faptelor şi cuvintelor Lui că e Însuşi Adevărul, adică Cel din Care provin toate şi deci că nu poate să nu le cunoască pe toate şi să nu Se considere izvorul tuturor. Judecau numai după trup. Nu vedeau că trupul Lui e numai o îmbrăcăminte a Lui ca Dumnezeu.

că Eu nu sunt nimic din pricina trupului şi de aceea Mă osândiţi. Eu însă nu judec aşa despre voi, ci socotesc că omul este un lucru mare şi de preţ. Căci deşi ştiu că a fost făcut din pământ, Eu fiind Dumnezeu adevărat şi în chipul Tatălui care M-a născut, M-am smerit pe Mine, luând chip de rob, şi M-am făcut om. Şi sunt osândit acum ca atare de voi, deşi Eu nu judec pentru aceasta pe nimeni.[1042]

Şi dacă judec Eu, judecata Mea este dreaptă, pentru că nu sunt singur, ci Eu şi Tatăl, Care M-a trimis.[1043] Deci va zice cineva din cei ce cugetă contrar dogmelor Bisericii: Numai pentru aceasta ştie Fiul să judece drept, deoarece, voind să judece, este cu El Tatăl? Dacă acesta este adevărul, ce ne împiedică să spunem că Fiul este călăuzit într-un fel oarecare prin sfatul Tatălui spre judecata dreaptă, neavând aceasta de la Sine în mod desăvârşit, sau neputând să o împlinească de la Sine fără greşeală? Ce vom răspunde noi acestor cuvinte ale lor? Această cugetare a voastră este necredincioasă şi e deplin potrivită numai nebuniei iudeilor. Căci nu spune Fiul acestea, ca neavând puterea să judece drept de la Sine însuşi. Îi va da Lui mărturie despre aceasta şi Psalmistul, zicând în Duh: „*Dumnezeu este Judecător drept*” (Ps. 7, 11). Că nu este nici un alt Judecător afară de El, ni se dă El însuşi martor în Evanghelii, zicând: „*Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului*” (In 5, 22). Dar, oare, pentru că nu ştie să judece drept, I-a dat Dumnezeu şi Tatăl judecata Lui? Socotesc că e cea mai mare nebunie a cugeta cineva astfel despre dreptatea Tatălui, sau a Fiului.[1044] Căci Tatăl cunoaşte pe Cel născut din El şi I-a dat Lui judecata sau puterea să judece drept şi mărturiseşte limpede că I-a dat Lui aceasta. Deci e foarte vădit că nu din slăbiciune zice că judecă drept, pentru că Tatăl judecă împreună cu El, ci această spusă dă o explicare înrudită cu cele de mai sus şi solidară cu ele. Iar ce voieşte să arate aceasta vom spune direct. El zice: Voi, căpeteniile şi învăţătorii iudeilor, vă formaţi o judecată vicleană şi foarte nedreaptă despre Mine. Căci, văzându-Mă numai ca trup, Mă socotiţi ca nimic, deşi sunt Dumnezeu după fire. Dar Eu, începând să judec despre voi, nu-Mi fac despre voi numai o astfel de părere. Căci, prin faptul că sunteţi oameni prin fire, nu socotesc că trebuie să fiţi pedepsiţi pentru aceasta. Dar având, privitor la toate ale voastre, consimţirea Tatălui, pe drept cuvânt vă condamn. Şi pentru care pricină? Pentru că n-aţi primit pe Cel ce a venit din cer şi pentru că n-aţi renunţat să defăimaţi pe Cel trimis de Tatăl, ci M-aţi socotit mic pe Mine, Cel venit spre mântuirea tuturor, numai din pricina trupului, nesocotind Legea, pururea preţuită de voi.[1045] Căci, spuneţi-Mi, unde porunceşte Moise că trebuie condamnat cineva pentru că este om prin fire? Deci voi judecaţi şi cugetaţi nedrept. Fiindcă nu aveţi în acestea împreună-voitoare cu voi Legea. Deci îndrăzniţi un lucru grav, neavând consimţirea voii dumnezeieşti.[1046] Eu însă, având în Mine pe Tatăl

---

1042 Hristos le reproşează fariseilor că-L osândesc ca om, dar El nu-i judecă pentru calitatea lor de oameni. Căci El arată cât preţ dă omului prin faptul că S-a făcut om El însuşi, Fiul lui Dumnezeu. Dacă ar vedea în Omul Iisus întrupat pe Dumnezeu, n-ar mai dispreţul nici pe om şi, prin aceasta, s-ar preţui pe ei înşişi ca oameni. Cea mai înaltă valoare a omului a arătat-o Hristos prin faptul că, fiind Dumnezeu, S-a făcut om. Dispreţuind pe Hristos pentru că Îl vedeau numai ca om, fariseii dispreţuiau pe omul însuşi. Hristos, ştiind că El, deşi e om, este totodată şi Dumnezeu, nu putea dispreţui pe om. În Hristos omul a primit dimensiuni eterne şi infinite. Şi a arătat că a fost făcut de Dumnezeu capabil pentru aceste dimensiuni.

1043 Judecata lui Hristos era dreaptă, pentru că nu era a Lui singur, ci a Lui şi a Tatălui. Cine e singur în judecata lui, poate să nu fie obiectiv, pentru că poate să-şi urmărească un interes individual. Dar când mai are pe un altul ca împreună-judecător, e înfrânat de la acest interes individualist. Dar Hristos nu putea avea acest interes, nu numai pentru că era Dumnezeu, ci şi pentru că era unit la maximum cu Altul, şi anume cu Tatăl.

1044 Aceasta înseamnă a admite o mare deosebire între Tatăl şi Fiul. Înseamnă a nu mai socoti pe Fiul de-o-fiinţă cu Tatăl. Şi cum ar putea Fiul primi puterea de Judecător drept dacă n-ar avea aceasta şi prin Sine? Nu poate deveni cineva ca Dumnezeu dacă nu e prin Sine Dumnezeu.

1045 Hristos ca Dumnezeu nu-i judecă pe oameni pentru firea lor. Căci El i-a creat ca atare. Dar îi judecă pentru că, fiind trimis de Tatăl ca om spre a-i mântui, ei dispreţuiesc această voinţă a Tatălui. Iisus Se arată deci mai cu grijă de-a nu fi dispreţuit Tatăl Său.

1046 Condamnând pe Iisus numai pentru faptul că avea trup, căpeteniile iudaice săvârşeau un act grav, pentru că nu ţineau seama de Lege, şi deci de Dumnezeu, Autorul ei, Care nu condamna pe cineva prin

împreună-voitor, judec cu totul drept, predând toată țara voastră pustirii şi scufundând-o în nenorocirile războiului, dar aruncând şi din Împărăția cerurilor pe cei ce M-au supărat pe Mine, pe care vreau să-i mântuiesc. Căci din această cauză am venit în chip omenesc.[1047]

„*Şi în Legea voastră s-a scris că mărturia a doi oameni este adevărată. Eu sunt Cel ce dau mărturie despre Mine însumi, dar despre Mine dă mărturie şi Tatăl, Care M-a trimis*” (In 8, 17-18)

Spunând că împreună cu El judecă şi osândeşte Dumnezeu şi Tatăl pe cei ce nu cred în El, arată că doimea Persoanelor e folositoare şi spre alt lucru. Căci Eu, zice, nu renunț să şi spun ceea ce sunt după fire. Fiindcă sunt Lumina lumii şi nu pot fi socotit ca iubitor de laude. Căci nu-Mi plac prerogativele străine, ci cele ce-Mi aparțin în mod ființial. Dar spunând acestea, nu socotesc că Mi se cuvine mai puțin să primesc de la voi înțelegerea adevărată. Fiindcă nu sunt singur, ci Îmi dau mărturie Mie însumi ca Cel ce primesc pe Dumnezeu şi Tatăl împreună-lucrător şi garant al prerogativelor Mele. Căci săvârşeşte minunile şi lucrează, precum vedeți, împreună cu Mine. Căci, după firea omenească, nu aş face nimic (pentru ea şi prin ea), dacă n-aş fi Dumnezeu după fire. Iar cât priveşte existența Mea din Tatăl, mărturisesc că am în Mine pe Tatăl şi am mărturia Tatălui că toate le pot prin firea Celui ce M-a născut. Căci pot săvârşi toate în chip neîmpiedicat, pentru că Îl am pe El în Mine prin identitatea firii. Domnul nostru Iisus Hristos are ca Dumnezeu de la firea dumnezeiască puterea să facă toate, chiar dacă S-a arătat ca om. Dar e mărturisit şi de Tatăl, avându-L pe El ca împreună-lucrător în toate, potrivit spusei Sale: „*De la Mine nu fac nimic, ci Tatăl, Care rămâne întru Mine, El face lucrurile*” (In 14, 10). Dar socotim că Tatăl conlucrează cu Fiul nu ca Unul ce poate să-Şi aducă vreo putere specială spre împlinirea celor pe care le face Fiul. Căci, dacă gândim aşa, vom admite numaidecât că nici puterea Tatălui nu e desăvârşită, nici a Fiului, dacă vreuna dintre minuni se săvârşeşte prin amândouă, ca şi cum nu ar ajunge una din ele pentru aceasta.[1048] Cugetând şi înțelegând cele spuse în chip mai binecredincios, vom spune că, deoarece în Tatăl este o singură Dumnezeire şi stăpânire şi puterea neschimbată a aceleiaşi firi, cu siguranță faptele Fiului sunt fapte ale lui Dumnezeu Tatăl, şi faptele lui Dumnezeu-Tatăl sunt, iarăşi, fapte ale Fiului.[1049]

Dar El spune: „*nu fac de la Mine nimic*,” nu ca o slugă, sau vreun ucenic şi aşteptând să I se poruncească de către Tatăl, sau ca cel învățat spre împlinirea minunilor, ci arată mai degrabă în modul cel mai exact că, provenind din ființa lui Dumnezeu şi Tatăl şi răsărind ca o Lumină din sânul nepătruns al Tatălui în mod negrăit şi fără început şi subzistând etern împreună cu El, şi fiind şi cugetându-Se că e chipul şi

---

simplul fapt că e om. Chiar dacă nu credeau că Hristos e Dumnezeu, ei n-aveau dreptul să-L condamne la moarte, căci nu săvârşea nici un rău condamnat de Lege.

[1047] Mântuirea oamenilor s-a realizat de Fiul lui Dumnezeu, Care S-a făcut om, înălțând astfel în Sine pe om la nivelul dumnezeiesc, ridicând la comuniunea cu Sine pe toți cei ce au firea umană comună cu El, dar se şi deschid, prin voință, comuniunii posibile cu El. Dar pentru că S-a făcut om ca să mântuiască pe oameni, care se deschid Lui fiind şi Dumnezeu, Hristos îi şi condamnă la veşnica despărțire de El pe cei ce nu-L recunosc ca Dumnezeu venit în trup, adică pe cei ce nu I se deschid ca lui Dumnezeu. În această condamnare sau judecare a acestora are împreună-Judecător pe Tatăl, căci El L-a trimis pe Fiul Său ca om spre mântuirea lor, deci îi lasă despărțiți şi de Sine, ca Cel unit cu Fiul pe Care L-a trimis ca om să-i mântuiască.

[1048] Dacă Fiul întrupat are nevoie de conlucrarea Tatălui pentru a săvârşi o faptă minunată, nici puterea Lui ca om nu e desăvârşită, nici a Tatălui, deoarece şi Tatăl are nevoie de umanitatea Fiului pentru a săvârşi acea lucrare minunată.

[1049] Aceleaşi fapte sunt săvârşite atât de Tatăl ca Subiect, cât şi de Fiul ca Subiect. Faptul că sunt săvârşite de Tatăl ca Subiect, nu le face săvârşite mai puțin de Fiul ca Subiect, şi viceversa. Ei săvârşesc toate împreună într-o strânsă comuniune ca Subiecte, Tatăl ca Tată, şi Fiul ca Fiu. Tocmai pentru că Îi place Tatălui să le săvârşească, Îi place şi Fiului; şi Tatăl vrea ca faptele Lui să le săvârşească şi Fiul.

pecetea ipostasului Lui, are aceeaşi cugetare, ca să spun aşa, şi aceeaşi lucrare cu El în toate. Şi, ca să ne învețe clar că este în toate împreună-voitor cu Cel ce L-a născut, zice: „*Nu fac de la Mine nimic.*” E asemenea cu a zice: Nu Mă despart printr-o voință specială de cea care se află în Dumnezeu-Tatăl. Toate câte le voieşte şi le hotărăşte Tatăl prin firea Lui, acelea sunt şi în Mine, deoarece am strălucit din sânul Lui şi sunt rodul adevărat al ființei Lui. Sunt greu de explicat acestea şi nu e uşor de a exprima prin grai cele ce nu sunt accesibile înțelegerii. Totuşi, aducându-le pe cât se poate pe acestea la o oarecare înțelegere, vom câştiga o răsplată cerească şi ne vom păstra mintea nerănită şi neclătinată prin abaterile spre altceva. Mai e de însemnat că, adăugând şi zicând Mântuitorul către iudei: „*Şi în Legea voastră s-a scris*,” îi îndeamnă pe farisei să primească din necesitate doimea Persoanelor. Căci zice: Eu mărturisesc despre Mine însumi, dar la aceasta Mi se adaugă şi Tatăl. Deci va trebui să primiți doimea martorilor, care e întărită în Duh de litera Legii, căci dacă vă porniți cu mânie împotriva Mea, nu păziți nici Legea admirată de voi.

„*Deci I-au zis Lui: Unde este Tatăl Tău*?” (In 8, 19)

Şi în aceasta socotesc că orice om cu minte înțeleaptă va vedea prostia iudeilor, exprimând-o foarte potrivit prin repetarea cuvântului proorocesc: „*Iată popor nebun şi fără inimă*” (Ier. 5, 21). Căci, spunându-li-se pe larg şi de multe ori de către Mântuitorul nostru Iisus Hristos cuvântul prin care vorbea în toate felurile despre Dumnezeu-Tatăl din ceruri, netrebnicii alunecă la atâta nebunie, că îndrăznesc să întrebe: „*Unde este Tatăl Tău*?” Căci nu se gândesc la Cel ce este Dumnezeu şi Tatăl Lui din ceruri, ci mai degrabă privesc împrejur şi caută spre Iosif, crezând că el este tatăl lui Hristos, şi nu altul. Vezi deci cum a fost numit cu dreptate popor cu adevărat nebun şi fără inimă? Căci, neputându-şi ridica ochiul minții de la cele pământeşti, arată că e adevărat ceea ce s-a scris despre ei: „*Întunece-se ochii lor ca să nu vadă şi spinarea lor pururea o gârboveşte*” (Ps. 68, 27). Căci spinarea animalelor necuvântătoare, având forma aceasta de la fire, prin aceasta privirea lor nu caută în sus. Dar şi mintea iudeilor s-a îndobitocit în oarecare mod şi, căutând pururea spre cele de jos, nu vede nimic din cele cereşti. Deci oare nu cugetăm şi nu exprimăm cele adevărate despre ei, cunoscând ceea ce le este propriu din realitatea însăşi? Căci dacă ar cunoaşte pe Dumnezeu şi Tatăl cel din ceruri, cum ar căuta pe Cel netrupesc în spațiu? Spune-mi, cum, întrebând în chip neînțelept despre Dumnezeu, Care umple toate, „*Unde este*?”, nu se opun dumnezeieştii Scripturi, o dată ce dumnezeiescul Psalmist, expunând pe cât se poate învățătura despre Dumnezeu şi înțelegându-L ca pe Cel ce poate umple toate, zice: „*Unde mă voi duce de la Duhul Tău şi de la fața Ta unde voi fugi? De mă voi sui la cer, Tu acolo eşti, şi de mă voi coborî la iad, de față eşti. De voi lua aripile mele de dimineață şi voi pleca la marginile mării, şi acolo mâna Ta mă va povățui şi mă va ține dreapta Ta*” (Ps. 138, 7-10)? Dar şi Dumnezeu însuşi, Cel peste toate, arătându-ne clar că nu are o fire circumscrisă de spațiu, zice către iudeii necredincioşi: „*Oare nu umplu cerul şi pământul*? zice Domnul. *Ce casă îmi veți zidi Mie? Sau care este locul odihnei Mele? Cerul este Mie scaun şi pământul, reazem picioarelor Mele*” (Is. 66, 1-2). Deci prin toate se poate vedea că iudeii sunt lipsiți de minte când spun Mântuitorului Hristos: „*Unde este Tatăl Tău*?” Ei nu pot spune aceasta decât despre un tată după trup, aiurind şi în privința aceasta.[1050]

[1050] Întrebându-L pe Iisus: „*Unde este Tatăl Tău*?”, căpeteniile iudaice arată iarăşi că nu-L cred pe Iisus ca Fiul lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu nu e limitat în vreun spațiu oarecare. Pe de altă parte, Îl batjocoresc pe Iisus şi ca om, căci se îndoiesc de Iosif că e tatăl Lui, socotindu-l simplu om şi întrebând unde este Tatăl Lui. Acesta era răspunsul lor la afirmația lui Iisus că despre El dă mărturie şi Tatăl Lui, „Care L-a trimis,” deci Tatăl, Care nu e pe pământ, ci în cer, deci e Dumnezeu. Iisus Se declară mărturisit ca Fiu de Tatăl Său ceresc, ca să-i facă pe iudei să-L admită ca Fiul lui Dumnezeu, o dată ce afirmă că trebuie să creadă în autoritatea lui Dumnezeu cel din cer.

„*Răspuns-a Iisus: Nici pe Mine nu Mă ştiţi, nici pe Tatăl Meu. Dacă M-aţi şti pe Mine, L-aţi şti şi pe Tatăl Meu*” (In 8, 19)[1051]

Este adevărat cuvântul şi nu poate fi uşor coborât la calitatea de minciună, căci cei ce socoteau că Iisus este din Iosif, adică din relaţie trupească, dacă L-ar fi cunoscut pe Cuvântul ca provenit din Dumnezeu-Tatăl şi pentru noi venit în trup, potrivit Scripturii dumnezeieşti, L-ar fi cunoscut şi pe Tatăl, Care L-a născut pe El. Fiindcă cea mai sigură cunoştinţă a Tatălui vine în minţile celor iubitori de învăţătură prin Fiul, precum a afirmat şi El însuşi, zicând către Dumnezeu şi Tatăl: „*Arătat-am numele Tău înaintea oamenilor*” (In 17, 6).[1052] Şi iarăşi: „*Minunată s-a făcut cunoştinţa Ta din Mine*” (Ps. 138, 6).[1053] Căci, deoarece am cunoscut pe Fiul, am cunoscut din El pe Cel ce L-a născut. Fiindcă Unul se face cunoscut prin Altul, precum şi la oameni aceste nume se completează unul pe altul. Căci, prin menţionarea Tatălui, e adus în amintire Fiul, şi înţelesul Fiului se completează cu numele Celui ce L-a născut. Pentru aceasta Fiul e ca un fel de uşă şi cale ce duce la cunoaşterea Tatălui. De fapt aşa şi spune: „*Nimeni nu vine la Tatăl, decât prin Mine*” (In 14, 6).[1054] Căci noi trebuie să aflăm, pe cât ne este cu putinţă, întâi ce este Fiul după fire,[1055] apoi, ca dintr-un chip şi pecete exactă, să înţelegem bine arhetipul. Tatăl Se vede în Fiul şi Se arată ca într-o oglindă în firea Celui născut din El.[1056] Iar dacă acest lucru este adevărat, să se ruşineze arianul ce luptă împotriva lui Dumnezeu.[1057] Căci este necesar ca, după toată raţiunea şi modul, fiinţa Fiului să fie asemenea, ca să nu se înţeleagă că e altceva decât ceea ce este Tatăl, ca luminând neschimbat în Fiul. Şi dacă (Tatăl) iubeşte să Se cunoască în Fiul şi să Se arate în El, Îl ştie fără îndoială şi ca fiind de o fiinţă şi ca nefiind întru nimic mai prejos de slava ce-I este proprie. Căci nu ar putea voi să se creadă că Fiul Se află în cele mai mici decât ceea ce este El după fire. Dacă deci iubeşte şi voieşte aceasta, cum nu e necesar să se mărturisească despre Fiul că este în tot felul asemenea cu Tatăl, ca să

[1051] Iisus conchide pe drept cuvânt „Dacă M-aţi şti pe Mine că sunt Fiul lui Dumnezeu, L-aţi şti şi pe Tatăl Meu ca Dumnezeu. Dar pentru că nu Mă ştiţi pe Mine ca Dumnezeu, nu ştiţi nici pe Tatăl Meu ca Dumnezeu,” în înţeles şi mai larg: Nu se poate cunoaşte Dumnezeu ca Tată, dacă nu se cunoaşte Iisus Hristos ca Fiu dumnezeiesc al Lui, sau dacă nu se crede în El ca Dumnezeu.

[1052] Chiar prezenta şi lucrarea lui Iisus ca Fiul lui Dumnezeu erau, pentru cei ce-şi deschideau înţelegerea faţă de El, o arătare a Tatălui. Dar şi prin numeroasele Lui măturisiri că e Fiul Tatălui arată că e Tată şi Fiu (şi Duh Sfânt), sau o comuniune iubitoare de Persoane. Iisus îşi arată mereu dragostea de Fiu faţă de Tatăl, declarând mereu că e trimis de Tatăl. Prin toate arată că în Dumnezeu este o Persoană care are calitatea sau numele de Tată.

[1053] E minunat să aflăm că în Dumnezeu o Persoană e Tată iubitor. Şi această cunoştinţă minunată am primit-o prin Fiul. Dar chiar felul cum ni S-a făcut cunoscut Dumnezeu ca Tată, prin Fiul Lui cel întrupat, este minunat. Întruparea Fiului şi cunoaşterea în Hristos a Fiului lui Dumnezeu şi, prin El, a Tatălui sunt şi ele lucruri minunate. Am cunoscut pe Tatăl prin iubirea de nedefinit a lui Hristos, ca Fiu al Tatălui, iubire care s-a făcut cunoscută nouă în forma omenească, dar în adâncimi şi calităţi nemărginite, în toată manifestarea lui Hristos se simţea iubirea Lui de Fiu Unul-Născut al lui Dumnezeu.

[1054] În mod deosebit are loc această iubire între Fiul şi Tatăl dumnezeiesc. Căci Tatăl dumnezeiesc nu are decât un Fiu, şi Fiul Tatălui nu e decât Fiu. Deci Tatăl şi Fiul au un sens unic şi absolut. Fiul creat nu e unicul fiu al unui tată, şi el este nu numai fiu, ci poate fi şi tată. Nu se cunoaşte deci vreun om ca tată numai dintr-un singur fiu şi în calitate de tată exclusiv. La Dumnezeu, Fiul este atât de exclusiv şi de adânc marcat ca unic Fiu şi numai Fiu al unui singur Tată, că nu se poate să nu se simtă, în unire cu Fiul, pecetea Tatălui în El.

[1055] Hristos e Fiul după fire al Tatălui ceresc, şi nu prin har sau adopţiune, ca noi.

[1056] În om caracterul de fiu al Tatălui ceresc nu se vede în firea lui. Omul nu provine prin fire din firea Tatălui ceresc, în Fiul dumnezeiesc însă nu se poate despărţi filiaţia de firea Lui, nici părinţimea de firea Tatălui, deşi filiaţia şi părinţimea nu sunt una cu fiinţa Lor comună.

[1057] A nu cunoaşte pe Dumnezeu ca Tată şi Fiu înseamnă a nu-I cunoaşte ca Persoane iubitoare, deci ca Persoane în general. Şi un Dumnezeu impersonal nu e Dumnezeu, căci e lipsit de conştiinţă şi de libertate, e supus unor legi. Arienii, necunoscând că Dumnezeu are un Fiu de-o-fiinţă cu Tatăl, nu cunoşteau pe Hristos ca Fiu al Tatălui.

cunoască cineva prin El şi pe Cel ce L-a născut, precum am spus şi mai înainte, urcând de la chip la arhetip, şi să poată avea o cunoştinţă dreaptă despre Sfânta Treime?[1058] Deci astfel, Cel ce cunoaşte pe Fiul ştie pe Tatăl. Dar observă cum Domnul uneşte împreună această spusă adevărată către iudei cu o precizare preţioasă, spunând clar: „*Nici pe Mine nu Mă ştiţi, nici pe Tatăl Meu.*” Prin aceasta îndeamnă mintea iudeilor să nu cugete cu privire la El numai cele omeneşti, nici să nu-L socotească cu adevărat Fiul lui Iosif, fiind numit astfel în înţeles iconomic,[1059] ci să caute mai degrabă să cunoască pe Cuvântul venit în trup şi pe Tatăl Lui după fire.

CAPITOLUL 3

NU TĂRIEI IUDEILOR I S-A DATORAT PATIMA PE CRUCE A LUI HRISTOS, NICI N-A MURIT EL DIN PUTEREA UNOR OAMENI, CI EL ÎNSUŞI A PĂTIMIT ACEASTA DE BUNĂVOIE PENTRU NOI, CA SĂ NE MÂNTUIASCĂ PE TOŢI

„*Aceste cuvinte le-a grăit Iisus în vistierie, pe când învăţa în templu; şi nimeni nu L-a prins, că încă nu venise ceasul Lui*” (In 8, 20)

Preaînţeleptul Evanghelist explică în mod folositor că patima mântuitoare şi moartea suferită pe cruce nu au fost din necesitate trupească, adică nu arată pe Iisus pătimind moartea fără voie din pricina unei puteri mai mari, ci că S-a adus pe Sine, printr-o lucrare sfântă, jertfă neprihănită pentru noi lui Dumnezeu-Tatăl, din iubirea Lui faţă de noi.[1060] Căci, deoarece trebuia să pătimească (având să fie astfel învinse stricăciunea ce s-a introdus şi păcatul şi moartea), Sa dat pe Sine preţ de răscumpărare pentru viaţa tuturor. Deci ascultă iarăşi ce sens dă prin spusa de faţă patimii mântuitoare şi ce scop folositor se cuprinde în această învăţătură.

Aceste cuvinte nu le-a spus Hristos în afara Ierusalimului, nici în vreo cetate dimprejur, nici în vreo altă cetate sau vreun sat mai neînsemnat din Iudeea. Ci stătea în vistierie şi deci spunea cuvintele despre acestea în partea cea mai din mijloc a templului. Dar, deşi fariseii scrâşneau din dinţi şi erau peste măsură de supăraţi de cele spuse, nu L-au prins, cu toate că le-ar fi fost foarte uşor să facă aceasta, căci se afla, cum am spus, ca într-un laţ al lor. Ce era deci ce-i făcea să stea, chiar fără voie, liniştiţi pe cei ce I se opuneau înfuriaţi ca nişte fiare? Ce reţinea mânia lor? Sau ce potolea inima pornită spre ucidere a fariseilor? Încă nu sosise, zice, ceasul Lui, adică încă nu era prezent timpul morţii Lui, care totuşi nu e hotărât pentru Mântuitorul Hristos de altcineva, nici amânat, potrivit mitului mincinos despre fatalitate al elinilor; deci nu e vorba de un ceas în sensul raţiunii fanteziste a acelora. Ci e vorba de un timp hotărât de El, cu consimţirea lui Dumnezeu-Tatăl.[1061] Căci, fiind Dumnezeu adevărat prin fire şi neignorând ceea ce

[1058] Tatăl nu voieşte să aibă un Fiu mai prejos de El. Căci El însuşi S-ar coborî în acest caz. Şi cum n-ar iubi Tatăl pe un Fiu născut din El, de-o-fiinţă cu El, infinit mai mult decât pe cineva mai prejos de El? Şi numai aflându-Se într-un Fiu al Lui, Care Se întrupează, poate fi cunoscut şi El mai corespunzător decât din cineva mai prejos decât El. Un Dumnezeu al iubirii e potrivit să aibă un Fiu. Şi numai fiind uniţi cu acest Fiu adevărat al Său, pot şi oamenii să fie iubiţi de Tatăl.

[1059] Iosif e primit ca tată de Hristos, în înţeles „iconomic”, nefiind tată cu adevărat, ci ocrotitorul pruncului Iisus până la revelarea Lui către oameni.

[1060] Jertfa lui Hristos sfinţeşte desăvârşit firea omenească pe care Şi-a asumat-o, aşa cum jertfa adusă lui Dumnezeu sfinţeşte pe oricine o aduce. De aceea, împărtăşindu-ne de trupul Lui, ne sfinţim şi noi, nu numai pentru că e trupul ipostasului dumnezeiesc, ci şi pentru că s-a sfinţit desăvârşit prin aducerea lui ca jertfă, desigur şi cu voia firii omeneşti lucrătoare în el.

[1061] Chiar ceasul faptelor omului înzestrat cu judecată şi cu libertate nu e adus de o desfăşurare fatală a legilor naturii, ci de această judecată şi libertate a lui. Dacă toate s-ar desfăşura după o legitate fatală (a naturii), pentru ce ar mai exista conştiinţa? Numai ca să luăm cunoştinţă de această desfăşurare fatală?

se cuvine să se săvârşească, ştia foarte bine cât timp trebuie să convieţuiască cu trupul cu cei de pe pământ şi când trebuie să Se înalţe iarăşi la cer, desfiinţând moartea, prin moartea trupului Său. Că nu superioritatea puterii vreunora a adus moartea Vieţii celei după fire, socotesc că este un lucru vădit tuturor celor înţelepţi. Căci cum ar fi mai tari decât Viaţa prin fire legăturile morţii,[1062] când Însuşi Domnul declară, zicând: „*Nimeni nu ia sufletul Meu de la Mine, ci Eu îl pun de la Mine însumi. Putere am să-l pun şi putere am să-l iau*" (In 10, 18)?[1063]

Căci dacă s-ar fi hotărât de către altcineva din necesitate, timpul în care trebuia El să suporte, cum vom afla că stă în puterea Lui să-Şi dea sufletul (să-Şi dea viaţa)? Fiindcă ar fi fost prins, şi nu de bunăvoie, dacă n-ar fi stat pătimirea în voinţa Lui. Iar dacă îşi pune sufletul de la Sine, vom înţelege pătimirea stând nu în puterea altcuiva, ci aflându-se numai în voinţa Lui. Căci El a îngăduit iudeilor să-şi aducă la împlinire nebunia lor atunci când a socotit că sosise timpul pentru moartea Lui.

Să nu cugete deci fariseul îngâmfat că e lucru mare îndrăzneala lui, nici să nu spună, umflându-se de marea lui neînţelepciune: Dacă Hristos era Dumnezeu după fire, cum n-a ieşit din mreaja mea? Cum n-a scăpat din mâinile mele? Dar va auzi de la cei ce-L iubesc pe El (pe Hristos): nu a reuşit laţul tău! Căci nu era nici o greutate pentru Dumnezeu, Care stăpâneşte toate, să zdrobească cursa ta şi să scape de mreaja necredinţei tale. Dar pătimirea Lui avea să fie spre mântuirea lumii, patima Lui avea să fie spre eliberarea de moarte, marea Cruce avea să fie spre distrugerea păcatului şi a stricăciunii. Acestea cunoscându-le ca Dumnezeu, S-a supus El însuşi îndrăznelilor necredincioase. Căci, spune-mi, ce te-a împiedicat să-L învălui atunci când, învăţând în vistierie, tu scrâşneai din dinţi? Şi dacă stătea în puterea ta să prinzi pe Hristos, de ce nu L-ai legat atunci? Dar stăteai cu pornirea nestăpânită spre ucidere, neîndrăznind să faci în mod deschis cele ce voiai. Căci încă nu era voia să pătimească Celui ce S-a supus nebuniilor tale ca unor lanţuri de nerupt. Acestea opunându-le cineva pretenţiilor iudaice, îi va ruşina împotriva voii lor, ca să nu se mai mândrească. Oricine se va minuna în mod cuvenit de Sfântul Evanghelist, care arată potrivit adevărului şi spune în mod clar că Mântuitorul învăţa acestea în vistieria templului şi nimeni nu La prins, întăreşte astfel cuvintele Lui, spuse către iudei, când au venit să-L prindă: „*Ca la un tâlhar aţi venit să Mă prindeţi, cu săbii şi toiege. În fiecare zi şedeam în templu şi învăţam, şi nu M-aţi prins*" (Mt. 26, 55). Şi n-ar spune şi cugeta cele cuvenite, dacă va zice că i-a învinuit pe iudei fiindcă nu I-au pricinuit patima mai devreme, dar nici că, nesocotind timpul cuvenit, au venit cu întârziere pentru a-L ucide. Ci îi ceartă mai degrabă ca pe unii ce au socotit în chip neînţelegător că-L vor putea prinde fără voia Lui şi-L vor putea răpi cu sila pe Cel ce nu poate să pătimească dacă nu voieşte.[1064] Căci şedeam, zice,

---

Conştiinţa există pentru a putea interveni în legi cu anumite adaptări. Totuşi, moartea e adusă în mai mare măsură de aceste legi, deci nu depinde numai de libertatea omului, ci şi de voia lui Dumnezeu. Ceasul morţii lui Hristos însă a fost hotărât numai de voia Lui şi a Tatălui. El ştia când va avea să moară. Nu un timp stăpânit de legi e realitatea cea mai înaltă, ci voia lui Dumnezeu. Nu timpul e deasupra lui Dumnezeu, ci Dumnezeu, deasupra timpului.

Dar deşi Hristos însuşi a ales să moară şi ştia când va muri, El n-a suferit mai puţin durerea ei. De aceea I-a fost şi frică de ea, chiar înainte de a o suferi cu voia Lui. Şi-a ales cu voia durerea omenească deplină. Ba Şi-a ales şi moartea cea mai dureroasă. Căci sunt şi morţi uşoare. Şi-a ales moartea cea mai dureroasă pentru a plăti deplin pentru păcatul omenesc. Pentru a dovedi cât de mult vrea să depăşească păcatul oamenilor, Dumnezeu Şi-a dat putere Sieşi ca om nu ca să învingă moartea fără să o sufere, ci ca să poată suferi moartea cea mai dureroasă cu răbdare, şi aşa să o învingă, în puterea de răbdare a celei mai dureroase morţi se arată cea mai mare iubire a Sa, şi ca om, dar şi ca Dumnezeu. Arată cea mai mare iubire, pentru că Cel ce putea să o facă uşoară primeşte de bună voie cea mai dureroasă moarte.

[1062] Cum ar birui Viaţa prin fire moartea, care pune capăt vieţii? Ar însemna că se poate opri viaţa chiar prin fire. Ar fi în aceasta o contradicţie. Cum ar mai fi Viaţă prin fire cea care poartă în ea necesitatea încetării existenţei? Contradicţia aceasta imposibilă o afirmă panteismul, care nu cunoaşte decât o lume în care individuaţiunile se nasc şi pier, ca din încetarea existenţei să se nască altele.

[1063] Nu fără voia Lui se ia sufletul de la El, adică moare, ci cu voia Lui.

[1064] Fiul lui Dumnezeu nu putea să pătimească în firea omenească dacă nu voia şi ca Dumnezeu. Aceasta

învățând în templu, şi nu M-ați prins. Pentru că nu voiam atunci. Dar nici în prezent n-ați fi putut face aceasta, dacă nu M-aş fi dat cu voia în mâinile voastre. Deci prin toate se poate vedea că n-a fost operă a tăriei iudeilor predarea Domnului, morții, deşi pornirea de-a face aceasta trebuie atribuită îndrăznelii necredincioase a lor. Ci a fost voia Mântuitorului Hristos să pătimească, pentru ca pe toți să-i scape de moarte şi, răscumpărându-i cu sângele Său, să-i înfățişeze lui Dumnezeu-Tatăl. Căci, după spusa lui Pavel, era Dumnezeu Cel ce a împăcat lumea cu Sine şi pe cei ce au căzut din iubirea Lui i-a ridicat din nou la ceea ce erau la început, uitându-le greşeala.

„*Deci iarăşi le-a zis: Eu Mă duc şi Mă veți căuta
şi veți muri în păcatul vostru*” (In 8, 21)

Prin acestea Hristos învață că trebuie să valorificăm timpul prezent în care ne putem folosi pe noi înşine.[1065] Căci zăbovirea în săvârşirea celor bune şi întârzierea în gândirea la ceea ce e de folos se arată ca neavând în sine nimic folositor, ci pricinuind mai degrabă părerea de râu de pe urma lenei şi a nepăsării. Deci Domnul nostru fiind, după cum s-a scris, bun şi îndurat (Ioil 2, 13) rabdă şi pe cei ce-L necinstesc şi Se face folositor şi celor ce-L batjocoresc, dar amenință, în acelaşi timp cu folos, şi cu despărțirea de ei. Căci zice limpede: „Mă duc," ca să le sădească mai repede cumințenia şi să-i facă să cugete că nu trebuie să lase nelucrător în ei pe Mântuitorul Care e prezent, ci să-i mişte spre credință şi să-i facă dispuşi spre ascultare. Căci, spunându-le: „*Mă duc*” şi amenințând cu plecarea de la tot poporul, a unit cu iconomie şi paguba ce o vor avea ei din aceasta. Căci veți muri, zice, în păcatele voastre.[1066] Adevărul acestui fapt îl vedem în însăşi firea celor întâmplate. Căci cei ce n-au primit pe Cel venit la noi din ceruri, ca să ne îndreptățească pe toți prin credință (Gal. 2, 16), cum nu vor muri neîndoielnic în păcatele lor? Şi, neprimind pe Cel ce a venit ca să-i curățească, cum nu vor rămâne în răutatea veşnică a necredinței lor? Căci dacă moare nemântuit, ci aflat încă sub povara păcatului, cine se va îndoi de locul unde va fi trimis sufletul lui? Căci socotesc că pe unul ca acesta îl va primi iadul adânc şi va viețui în întunericul nesfârşit, ba va locui şi în flăcări, fiind numărat între aceia despre care s-a spus prin cuvântul Proorocului: „*Viermele lor nu va muri şi focul lor nu se va stinge şi vor fi în văzul a tot trupul*” (Is. 66, 24). Ca să nu aibă parte de acestea, Hristos i-a chemat în multe feluri la o grabnică părăsire a necredinței obişnuite, nu numai spunându-le că va pleca şi-i va părăsi pur şi simplu, ci adăugând şi ce necaz vor avea de suportat în mod obligatoriu din această cauză: „*Veți muri*, zice, *în păcatele voastre.*” Dar fiindcă a spus şi: „*Mă veți căuta*,” dar pe iudei nu-i aflăm căutându-L atunci, să cercetăm şi înțelesul acestui

---

nu înseamnă că nu a pătimit şi cu voia omenească. Dar voia omenească se punea de acord totdeauna cu cea dumnezeiască. Şi pătimirea cu acordul voii dumnezeieşti, şi deci şi al celei omeneşti, nu a însemnat că n-a trăit cu firea omenească frica de pătimire. A trăit cu toată intensitatea omenească teama de pătimire şi durerea ei. Dar a suportat această pătimire cu voia Sa omenească, urmând voii dumnezeieşti, şi nu fără de voie. Durerea morții celei mai grele şi suportarea ei cu voia, sau răbdând până la capăt, mergeau împreună. El voia să trăiască ca om toată dureroasa consecință a păcatului, pentru ca să plătească deplin urmările păcatului. Aşa a reîntărit firea omenească şi a repus-o în acord cu Dumnezeu, de Care se despărțise prin păcat Fiul lui Dumnezeu, Care a luat firea noastră, n-a folosit puterea Lui pentru a scăpa cu uşurință de gravitatea urmărilor păcatului. Cum ar fi reîntărit-o astfel cu ajutorul puterii dumnezeieşti, dar fără efortul maxim al voii ei?

[1065] Kirkegaard a spus, în scrierea sa *Der Augenblick,* că omul nu trebuie să lase să treacă momentul în care trebuie sau poate face un lucru bun, gândindu-se că îl va putea face şi în vreun moment viitor. Aceasta îl obişnuieşte pe om cu o continuă amânare şi deci cu o moleşeală a caracterului.

[1066] Între păcat şi moarte este o legătură strânsă şi necesară. Căci păcatul este despărțirea de Dumnezeul iubirii şi al bunătății, este închiderea în îngustimea egoismului. Şi dacă viața mea constituie iubirea altei persoane față de mine, viața mea eternă plină de bucurie este iubirea lui Hristos ca Persoană dumnezeiască, venită aproape de mine ca om. De aceea, „plecarea” lui Hristos de la cineva, adică de la cel ce nu vrea să I se deschidă, este una cu moartea aceluia, lăsându-l gol de căldura iubirii, cu o existență uscată, chinuită, lipsită de bucurie, o existență moartă.

cuvânt. Căci trebuia să spună şi în privinţa aceasta adevărul. Dacă, fiind acum în trupuri şi bucurându-se de plăcerile trupului pentru multa lor nesimţire, nu caută pe Mântuitorul, căzând nenorociţii în iad şi vieţuind în locurile supuse chinurilor, când vor fi în acele rele, atunci Îl vor căuta fără de voie. „*Căci acolo,* zice, *este plânsul şi scrâşnirea dinţilor*" (Mt. 8, 12). Şi fiecare dintre cei ajunşi acolo, plângându-şi cum se cuvine nepăsarea pentru cele bune, spune ceea ce aflăm în cartea Proverbelor: „*N-am auzit glasul Celui ce mă certa şi al Celui ce mă învăţa*" (Pilde 5, 13). Aşadar, cum zice Pavel: „*Să ne temem, deci, ca nu cumva, câtă vreme ni se lasă făgăduinţa să intrăm în odihna Lui, să pară că cineva dintre voi a întârziat* (*să o primească*)" (Evr. 4, 1). Căci trebuie să alergăm, ca să luăm şi să nu batjocorim prin necredinţă pe Cel ce ne-a scos din robie, ci să ne apropiem mai degrabă de El şi să răpim ca prin nişte mâini întinse harul Lui.

„*Şi unde Mă duc Eu, voi nu puteţi veni*" (In 8, 21)

Vesteşte limpede că nu vor muri numai în păcatele lor, ci vor şi rămâne în afara Împărăţiei bunătăţilor,[1067] neurcând la locaşurile de sus. Căci cei ce n-au primit pe Cel ce a venit de sus, cum ar putea să-I urmeze Lui, Care se duce la cele de sus? Deci, pedeapsa celor necredincioşi este îndoită şi înţelesul ei nu constă în nişte simple păgubiri. Căci, precum cei ce cad într-o boală trupească trebuie să primească şi să rabde durerile pătimirii şi, pe lângă aceasta, să se lipsească de bunătăţile sănătăţii, la fel, socotesc că şi cei ce au ajuns în iad vor suporta acolo o pedeapsă egală cu păcatele şi vor avea de îndurat greutatea osândei şi se vor păgubi de bucuria nădăjduită a Sfinţilor. Deci foarte bine zice Domnul nostru Iisus Hristos că nu vor muri numai în păcatele lor, ci şi că nu vor urca la locaşurile de sus. Căci, după ce a legat pe oameni cu o funie îndoită, se grăbeşte să-i şi elibereze din îndoita lor neînţelepciune, mântuind în tot felul pe cel pierdut şi vindecând pe cel bolnav şi legând pe cel zdrobit (Iez. 34, 4), căci aceasta se cade să facă bunul Păstor şi Cel ce Şi-a dat viaţa Sa pentru mântuirea oilor (In 10, 15). De aceea, făgăduieşte ucenicilor Săi, zicând: „*Mă voi duce şi vă voi pregăti vouă loc şi iarăşi voi veni şi vă voi lua cu Mine*" (In 14, 3), arătând că cerul însuşi le este pregătit Sfinţilor şi învăţând că li s-au gătit locaşurile de sus celor ce-L iubesc pe El. Dar celor ce s-au hotărât pentru necredinţa în El, le spune cu dreptate şi în chip necesar: „*Unde Mă duc Eu, voi nu puteţi veni*" (In 8, 21). Căci cine va putea să urmeze lui Hristos, dacă n-a iubit curăţia prin credinţa în El (I Cor. 2, 9)?[1068] Sau în ce mod, cel care e încă întinat şi n-a şters murdăria provenită din patimile sale, va convieţui cu Stăpânul de oameni iubitor? „*Căci ce însoţire are lumina cu întunericul*?" după spusa lui Pavel (II Cor. 6, 14). Fiindcă socotesc că Sfinţi pot să fie cei ce vor să spună Preasfântului Dumnezeu: „*Lipitu-s-a sufletul meu de Tine*" (Ps. 62, 8).

Socotesc că acest înţeles trebuie dat în chip potrivit acestei spuse. Iar de trebuie să o înţelegem şi în alte feluri şi că spune şi altceva prin acestea, nu vom zăbovi să explicăm. Deci să repetăm: „*Unde Mă duc Eu, voi nu puteţi veni.*" Fiind Dumnezeu adevărat, nu Mă pot depărta de nimeni, ci, umplând toate şi fiind cu toţi, locuiesc totuşi mai ales în cer, convieţuind cu deosebită plăcere cu sfintele duhuri. Dar, deoarece sunt şi iubitorul de oameni Făcător al tuturor, nu socotesc suportabilă păgubirea făpturilor de Mine, privind pe om înaintând spre nimicirea totală. L-am văzut pe om căzând în

---

[1067] Împărăţia cerurilor este Împărăţia bunătăţii. Căci Împăratul ei este Împăratul dăruitor al tuturor bunătăţilor. Şi pe Fiul Său, făcându-L om, L-a făcut Mijlocitorul tuturor bunătăţilor dumnezeieşti către oameni, în modul în care se pot bucura ei de ele.

[1068] Tot ce este păcătos sau egoist este murdar, căci este inevitabil unit cu ura, cu dispreţul altuia, cu plăceri trupeşti inferioare, deci cu patimi. Credinţa în Hristos, ca deschidere faţă de El, aduce curăţia sau iubirea faţă de oameni din puterea şi pilda Lui. Iar Împărăţia lui Dumnezeu, ca Împărăţie a iubirii şi a comuniunii, nu este decât iubirea celor curăţiţi prin credinţa în El. Cel egoist nu poate convieţui în mod real cu altul şi cu atât mai puţin cu Hristos cel iubitor.

moarte prin păcat. Dar trebuia să-i întind ca urmare mâna ajutătoare. Deci trebuia să-l apăr pe om, chiar fiind căzut în tot modul. Şi fiindcă urma să fie mântuit cel pierdut, trebuia ca Doctorul să fie împreună cu cei primejduiţi, trebuia să fie prezentă Viaţa în cei morţi, trebuia să fie Lumină în întuneric. Dar nu era cu putinţă ca, fiind voi oameni, să zburaţi la cer şi să convieţuiţi cu Mântuitorul. Deci am venit Eu la voi, auzind pe Sfinţi strigând adeseori: „*Pleacă cerurile şi pogoară*” (Ps. 143, 5). Deci M-am pogorât, zice, plecând cerurile. Căci nu se putea aştepta să urcaţi voi acolo.[1069] Dar în timp ce rabd să fiu şi să convieţuiesc cu voi, prindeţi-vă mai repede de viaţă, curăţiţi-vă prin credinţă, până când este prezent Cel ce ştie şi poate să miluiască. Căci voi pleca şi Mă voi sui iarăşi acolo unde voi nu puteţi să veniţi. Căci, chiar de veţi căuta pe Dăruitorul mântuirii, nu-L veţi afla, o dată ce aţi lăsat să treacă timpul potrivit, prin întârzierea voinţei. Şi e de văzut ce urmează din aceasta. Veţi muri din pricina păcatelor, împovăraţi de învinuiri şi veţi pogorî trişti în închisoarea morţii[1070] suferind pedepse pentru o atât de îndelungată necredinţă. Deci, fiind Mântuitorul bun şi foarte iubitor de oameni, îi atrage pe iudei spre mântuire, prin frica de relele viitoare, chiar fără ca ei să vrea.

„*Şi le zicea lor: Voi sunteţi din cele de jos; Eu sunt din cele de sus*” (In 8, 23)

Va zice iarăşi cineva din cei ce au o minte mai iubitoare de cunoaştere şi sunt dornici să cunoască înţelesurile dumnezeieşti mai subţiri: ce-L face pe Domnul, Care le-a spus adineauri iudeilor „*Eu Mă duc şi Mă veţi căuta*,” să adauge ca ceva necesar: „*Voi sunteţi din cele de jos, iar Eu sunt din cele de sus*?” Căci acestea nu par să urmeze celor dinainte, ci descoperă o oarecare iconomie ascunsă. Ea poate fi aceasta: Ca Dumnezeu, El n-are nevoie, cum zice însuşi Evanghelistul Ioan, să dea cineva mărturie despre om, fiindcă a cunoscut El însuşi ce este în om, căci „*pătrunde până la despărţirea sunetului şi duhului, dintre încheieturi şi mădulare, şi este în stare să judece simţirile şi cugetările inimii*” (Evr. 4, 12). Ca atare, n-a ignorat gândurile nebuneşti ale iudeilor, care, cu mintea lor îngroşată şi slabă, auzind cuvântul Mântuitorului „*Mă duc*,” socoteau prosteşte fie că va pleca undeva, părăsind Iudeea, fie că spune ceva de felul acesta: deoarece stau în preajmă şi sunt încă viu, gândiţi-vă, nu cumva voi muri? Fiindcă „*Mă duc*” în înţelesul de obşte înseamnă şi aceasta. Şi nu e de mirare că iudeii au căzut, prin neînţelepciunea lor, şi la o astfel de cugetare despre Hristos, dat fiind că nu-L cunoşteau ca fiind Dumnezeu după fire, ci, văzându-L numai ca trup din pământ, Îl socoteau ca pe unul dintre oamenii ca noi. De aceea Domnul, certându-i, le-a zis: „*Voi judecaţi după trup*” (In 8, 15). Atrăgându-i deci de la astfel de gânduri copilăreşti şi coborâte, îi învaţă să nu cugete despre El ca despre cineva dintre cei creaţi şi supuşi coruperii, ci ca despre Cel născut cu adevărat de sus şi din Dumnezeu-Tatăl. Deci nu Mi se potriveşte Mie să mor şi să plec în sensul acesta. Căci sunt de sus, adică Dumnezeu din Dumnezeu. Fiindcă Dumnezeu este deasupra tuturor. Iar vouă vă este cu totul potrivit aceasta (să muriţi). Căci sunteţi de jos, adică de o fire supusă morţii, căzută în stricăciune şi supusă

[1069] Hristos se numeşte ca Dumnezeu „Iubitorul de oameni, Făcător al tuturor,” ceea ce înseamnă că toate le-a făcut pentru oameni, spre folosul lor. De aceea n-a voit să suporte pe omul căzut total şi definitiv în moarte. Într-un fel îl ţine în existenţă şi încearcă un mod extrem de a-l ridica chiar din această existenţă „moartă”. Îl ţine în existenţă prin El, ca Viaţă, şi rămâne în întunericul lui, ca Lumină. Am putea spune că omul e despărţit moral, sau prin voia lui, de Dumnezeu, dar rămâne ontologic legat de Dumnezeu. Căci omul, continuând într-un fel să existe, chiar mort spiritual, nu poate să nu aibă la baza lui puterea lui Dumnezeu. Dar vine El însuşi la om, ca să-l ridice din această existenţă moartă, făcându-Se om şi ridicând în Sine pe om la Dumnezeu, ca să-i ridice pe toţi cei ce se unesc cu El. Căci nu se puteau urca ei înşişi la cer, sau la viaţa deplină din Dumnezeu.

[1070] Se afirmă iarăşi că moartea nu e încetare totală a existenţei, ci o închisoare întunecată, o strâmtorare, o lipsă de comuniune şi de vedere a sensurilor existenţei. La moartea aceasta ajung cei ce nu vor să meargă împreună cu Hristos acolo unde Se duce El, adică la cer.

fricii. Deci despre Mine, zice, nu cugetați nimic de felul acesta, uitați slăbiciunea voastră. Căci nu e robul cel de jos şi din pământ, egal Stăpânului, Celui de sus şi născut din Dumnezeu-Tatăl.

Iar că „de sus” înseamnă naşterea Fiului din Dumnezeu-Tatăl, ne va convinge şi un alt gând înțelept. Căci în înțeles spațial, cuvântul „*de sus*” indică ceea ce e din cer. Dar nimic nu arată superioritatea Fiului față de creatura supusă lui Dumnezeu, doar fiindcă vine numai din cer, dat fiind că şi mulți îngeri trimişi spre slujire vin jos ca să cârmuiască unele de pe pământ, coborând de sus, din cer. Şi martor ne este Mântuitorul, Care zice: „*Amin, amin zic vouă, de acum veți vedea cerul deschizându-se şi îngerii lui Dumnezeu suindu-se şi coborându-se peste Fiul Omului*” (In l, 51).[1071] Deci, o dată ce şi îngerii coboară de sus, din cer, pentru ce e slăvit în deşert Hristos, ca şi când ar fi mai presus de creație pentru că vine de sus? Dar nu e greu de văzut Cine este după fire Unul-Născut şi ce sunt îngerii creați de El. Deci nu e necesar ca coborârea Lui din cer să însemne coborârea de sus, ci Fiul a strălucit din firea care e mai presus de toate. Aşadar, „de sus” se referă numai la Unul-Născut din Dumnezeu după fire şi la nimeni altul. Deci, dintre toate cele ce se spun că sunt şi există de la Tatăl, numai Fiului Îi aparține superioritatea față de toate, întrucât este prin naştere din ființa Tatălui, şi nu prin creație, ca făpturile.

CAPITOLUL 4

FIUL ESTE DUPĂ FIRE CU DESĂVÂRŞIRE SITUAT DEASUPRA ASEMĂNĂRII CU CREAȚIA

„*Voi sunteți din lumea aceasta; Eu nu sunt din lumea aceasta*” (In 8, 23)

Prin acestea a arătat foarte limpede ce se înțelege prin sus şi jos.[1072] Deoarece vedea că fariseii înțelegeau trupeşte cele spuse şi cugetau cuvintele *sus* şi *jos* spațial, şi de aceea stăruiau în multe idei rătăcite. Domnul nostru Iisus Hristos înlătură vălul aparent şi eliberează cuvântul de orice neclaritate, prezentând iarăşi mai luminat ceea ce spusese în ghicitură. De aceea, zice: „*Voi sunteți din lumea aceasta*,” adică de jos. „*Eu însă nu sunt din lumea aceasta.*” Aceasta înseamnă *de sus.* Dumnezeu e mai presus de tot ce este creat, depăşind toate înălțimile spațiale, căci este fără sens şi o prostie să se cugete netrupescul în spațiu. Dar, depăşind cele create prin negrăita superioritate a firii Sale, Cuvântul Se prezintă pe Sine nu ca operă a acestei Ființe, ci ca rod născut al ei. Căci, observă că nu spune: Eu am fost făcut de sus, ci sunt, ca să arate şi de unde este, şi că există din veci cu Cel ce L-a născut. Căci există ca şi Tatăl. Iar Cel ce este şi există din veci cu Cel ce există din veci, să ne spună nebunia eterodocşilor în ce mod nu era?[1073]

[1071] Cerul e locaşul spiritual al îngerilor, deci face parte din creație. Când Hristos spune că e „de sus”, arată că e din înălțimea absolută, deci din Tatăl, Care e mai presus şi de „cer”. Îngerii vin din „cer”, sau din locul lor, nu numai coborându-se peste Hristos, ca om, ci şi suindu-se peste El, Care e om, dar totodată Dumnezeu. Căci chiar ca om e nu numai sub ei, ci şi deasupra lor, fiind şi Dumnezeu.

[1072] Aici Hristos spune şi mai clar că nu face parte din creație. Numai ca Dumnezeu este mai presus de toată creația, fiind necreat şi Creator. Creatura are o poziție coborâtă, căci a apărut printr-un Creator. Dumnezeu Creatorul o pune şi o ține într-o stare de extremă dependență. Creatura a venit la existență şi nu rămâne în existență prin sine. Prin sine n-ar fi nimic. Toată puterea o are de la Dumnezeu. Aceasta o face infinit inferioară în existență față de Dumnezeu. Existența prin sine este o altfel de existență, diferită de cea care e prin altul. Şi lumea arată, în insuficiențele ei, că nu e prin ea însăşi. Şi trebuie să fie o Existență prin Sine, o Existență Care nu e prin altul. Căci până unde ar merge în acest caz în sus şirul de existențe? Existența prin sine nu e numai un grad mai înalt de existență decât celelalte, ci e o existență cu totul altfel.

[1073] Îi vizează pe arieni, care susțineau că: „era cândva când Fiul nu era.”

Dar poate duşmanul adevărului ni se va împotrivi, zicând: N-a spus Hristos în mod general „Nu sunt din lume," ci a adăugat „aceasta," precizând astfel că există şi altă lume, spirituală, din care poate fi El. Deci cuvântul tău vede pe Fiul între făpturi. Creatorul a fost pus între cei ce au firea creată. Atribuindu-I o demnitate îngerească şi de rob, socoteşti că scapi puţin de vina defăimării Lui. Dar oare nu ştii că chiar de-I atribui cea mai înaltă stare şi treaptă, care s-ar cugeta proprie Sfinţilor îngeri, chiar de mărturiseşti că este mai presus de toată începătoria şi Stăpânia şi Scaunele, dar Îl crezi creat, Îl defăimezi nu mai puţin?

Căci prin nici o raţiune nu va fi înălţată demnitatea Unuia-Născut ca să depăşească pe a tuturor celorlalte, dacă e cugetat întreg creat. Căci nu are slava pentru că se află înaintea altora, ci pentru că nu este creat, pentru că este Dumnezeu din Dumnezeu după fire. Tu însă iarăşi Îl numeri prin aceasta între creaturi pe Cel ce ni S-a arătat Dumnezeu din Dumnezeu şi socoteşti că este o parte a lumii, dacă nu a acesteia, poate a alteia (nici imaginând deosebire a lumilor nu le vei distinge în raţiunea de a fi create). Apoi, nu te ruşinezi încadrând pe Cuvântul, Care şade împreună cu Născătorul Lui, între purtătorii de lănci şi între stătătorii împrejur (între îngeri)? Oare nu auzi pe Gavriil, zicând către Zaharia: „*Eu sunt Gavriil, care stau înaintea lui Dumnezeu, şi am fost trimis să grăiesc către tine*" (Lc. l, 19)? Şi pe Isaia, care zice iarăşi: „*Am văzut pe Domnul Savaot şezând pe tron înalt şi ridicat, şi Serafimii stăteau împrejurul Lui*" (Is. 6, 1-2)? Şi, ceea ce e minunat, Proorocul vedea pe Fiul şi-L numea pe El Domnul Savaot şi-L prezenta înconjurat de Puterile cele mai înalte, purtătoare de lance, şi cinstit ca un Împărat. Iar că privea singur slava Unuia-Născutului, o va mărturisi înţeleptul Ioan, zicând: „*Acestea le-a spus Isaia când a văzut slava Lui şi a vorbit despre El*" (In 12, 41). De aceea şi dumnezeiescul Pavel, întemeiat pe împreuna Lui şedere cu Dumnezeu-Tatăl şi pe numirea Lui de Fiu după fire, aflând în mod precis taina Lui şi însuşindu-şi şi ridicându-se la cunoaşterea descoperirii Lui, zice: „*Căruia dintre îngeri i-a zis: Fiul Meu eşti Tu* (se înţelege Dumnezeu-Tatăl), *Eu astăzi Te-am născut*" (Evr. l, 5; Ps. 2, 7)? Prin cuvântul „*Te-am născut*" se arată că Fiul este Dumnezeu din Dumnezeu. Şi iarăşi: „*Căruia dintre îngeri i-a spus vreodată: Şezi de-a dreapta Mea*" (Evr. l, 13; Ps. 109, 1)? Şi, spunând acestea, nu învinuieşte pe Dumnezeu-Tatăl ca făcând ceva nedrept, sau nepreţuind firea îngerilor, o dată ce a voit să o pună pe al doilea plan faţă de Fiul.[1074] Căci ce L-ar împiedica, ar spune poate cineva, dacă e Dumnezeu drept şi bun, să facă să şadă împreună cu El şi firea îngerilor, dacă Fiul este între cei creaţi şi de un neam cu ei prin raţiune de-a fi fost făcut, chiar dacă întrece prin unele prerogative măsura condiţiei lor, precum şi ei, pe a noastră? Dar nu este nedrept Dumnezeu şi Tatăl, Care porunceşte îngerilor să stea de faţă şi dă această cinste firii lor, având pe Fiul Său propriu şezând împreună cu El, deoarece Îl ştie fiind Dumnezeu după fire şi Născutul Său, şi nu străin de fiinţa Lui. Cum deci nu este născut şi cum e din lumea făcută şi nu e mai presus de toate, adică de cele din toată lumea, cugetate şi mărturisite ca având un început?

Iar deoarece continuaţi să susţineţi ca ceva mare şi de neînvins că Hristos a spus în mod deosebit: „*Eu nu sunt din lumea aceasta*," şi prin cuvântul *aceasta* indică o altă lume, afirmând că El este din cealaltă, să vedem deci de nu cumva vă sprijiniţi pe idei mincinoase, afirmând acestea, şi le cugetaţi întemeiaţi numai pe uşurătatea voastră. Căci cuvântul *aceasta,* sau *din aceasta* (în greceşte „acesta", căci lumea e la masculin) e folosit ca pronume demonstrativ, şi nu indică nicidecum o altă lume. Fericitul Baruh, înfăţişând pe Unul şi singurul Dumnezeu, zice: „Acesta este Dumnezeul nostru şi nu se va adăuga altul la El" (3, 36). Dar dacă „acesta" ar indica pe altul, cum nu s-ar adăuga altul la El? Şi dreptul Simeon, proorocind taina lui Hristos, zice: „*Iată, Acesta este pus spre căderea şi învierea multora în Israel, ca un semn care va stârni împotriviri*" (Lc. 2,

[1074] Dacă Hristos ar fi unul dintre îngeri, pe care Tatăl îl ridică la o slavă mai presus de a lor, Tatăl ar face o nedreptate celorlalţi îngeri.

34). Şi cui nu-i este vădit că dreptul nu spune Acesta ca să ne indice alte persoane, ci pe cel pus în mod singular spre aceasta?

Deci când zice Hristos: „*Eu nu sunt din lumea aceasta*,” nu zice astfel ca fiind din altă lume, ci afirmând în termeni clari două planuri, pe cel al lumii făcute şi pe cel negrăit şi mai presus de toată fiinţa omenească. Iudeilor, rămaşi în spaţiul celor făcute, le spune: „*Voi sunteţi din lumea aceasta*,” iar pe Sine Se arată cu desăvârşire deosebit de cele create şi aparţinând celuilalt plan, al dumnezeirii, zicând: „*Nu sunt din lumea aceasta.*” Deci, opunând lumii Dumnezeirea, în ceea ce priveşte cunoaşterea, o leagă pe aceasta de Aceea, iar pe Sine, de Dumnezeu-Născătorul şi arată că fiinţa Lui e mai presus de toate.

Dar nu va face, zice acela, Dumnezeu-Tatăl nici o nedreptate îngerilor, de nu le va acorda şi lor aceeaşi cinste ca şi Fiului? Căci nu-L arată nicidecum pe Dumnezeu nedrept faptul că nu acordă creaţiei, în varietatea ei, sau fiecărei părţi a ei aceeaşi slavă, o dată ce, într-un anumit fel, şi noi recunoaştem că îngerii se bucură de o cinste superioară, cum şi ei recunosc că Fiul se bucură de o cinste mai mare decât cea de care se bucură ei.

Dar vom răspunde, ruşinând pe acest eretic nepriceput, spunându-i: Deşi ne deosebim de departe de slava îngerilor, deoarece suntem mai prejos şi de evlavia lor, şi e multă varietate şi deosebire în creaţie, şi deşi unele dintre ele sunt mai înalte în cinstiri, iar altele, mai mici, potrivit voii Făcătorului tuturor, este comun faptul de-a fi fost toate create şi nici una dintre ele nu întrece sau nu e mai prejos în această privinţă.[1075] Şi nu e de mirare că îngerul întrece pe om în cinste şi slavă, sau arhanghelul, pe înger. Dar nu vom afla aparţinând nici uneia dintre făpturi puterea de-a urca la slava Celui ce a făcut toate. Căci Dumnezeu nu e prin fire ceva din cele făcute, nici nu este robul împreună-şezător cu Stăpânul şi împreună-împărăţind cu El. Deci ce măsură deosebită ar mai avea cinstea Fiului, Care ar fi făcut ca noi şi ar avea demnitatea dumnezeiască din lumea inteligibilă?[1076] Şi cum ar mai putea urca la aceeaşi slavă cu Dumnezeu după fire Cel de un neam cu creaturile, o dată ce Dumnezeu spune: „*Slava Mea nu o voi da altuia*” (Ps. 42, 8)? Spune-mi, ce l-a mai alungat în acest caz pe diavol din curţile cereşti?[1077] Oare, însetarea după o slavă potrivită firii făcute, dar mai înaltă şi mai bună decât a măsurilor lui? În aceasta a constat pricina greşelilor lui?[1078] Oare nu pentru că a îndrăznit să spună: „*Voi fi asemenea cu Cel Preaînalt*” (Is. 14, 41)? Căci şi-a închipuit că făptura poate urca la firea Făcătorului şi că poate şedea împreună pe tron cu Dumnezeu, Care are stăpânirea tuturor.[1079] De aceea a căzut ca un fulger, precum s-a scris (Lc. 10, 18). Tu însă, căzând fără grijă în astfel de greşeli, nu dai nici un preţ Fiului, socotindu-L ca fiind dintr-o lume oarecare ca noi şi, de aceea, părticică a

[1075] Faptul că toate sunt create le face pe toate să nu aibă prin ele nimic. Deci toate sunt nimic faţă de Dumnezeu, oricât de deosebită ar fi treapta pe care le-a dat-o Creatorul în existenţă. Toate sunt conştiente de dependenţa lor totală faţă de Creatorul. Ba s-ar putea spune că îngerii, ca creaturi mai înalte, sunt mai conştienţi de dependenţa lor de Dumnezeu şi, de aceea, şi mai adânci în evlavia lor. Pe lângă aceea, slava lor mai înaltă fiind primită de la Dumnezeu, le dă motiv să fie nu numai conştienţi de înălţimea lui Dumnezeu, dar şi mai recunoscători pentru treapta mai înaltă care li s-a dat.

[1076] Dacă Fiul ar fi socotit, pe de o parte, născut ca noi, iar pe de alta, având calitatea unor îngeri, cum S-ar mai deosebi esenţial în slava Lui de cea a făpturilor?

[1077] Dacă Hristos e de o fiinţă cu îngerii, cine mai urcă pe îngeri mai presus de starea lor creată şi cum poate fi aruncat mai jos îngerul căzut, sau diavolul? Fără existenţa Fiului lui Dumnezeu, Care urcă prin apropierea Sa creaturile spre Dumnezeu, toate acestea rămân în mod egal unde sunt. Singur Hristos e calea şi uşa spre Dumnezeu, fiind El însuşi Dumnezeu, dar ca om, apropiat de noi.

[1078] Dacă Hristos ar fi fost înger, dar ar fi fost potrivit setei Lui după slava dumnezeiască să I se dea această slavă, de ce ar mai fi fost condamnat Satana, îngerul cel mai înalt, care a căutat să aibă slava dumnezeiască asemenea lui Hristos? În teoria că e potrivit unui înger să fie ridicat la slava dumnezeiască e o notă de panteism, de afirmare a identităţii în potenţă a îngerului cu Dumnezeu.

[1079] Satana a căzut nu pentru că a însetat de slava dumnezeiască, rămânând făptură, ci pentru că a voit să fie ca Dumnezeu după fire. Dar Hristos n-a fost înălţat la calitatea de Dumnezeu după fire, căci n-a însetat după ea, ci El avea această calitate prin naşterea reală din Tatăl.

creației, și chemat de Dumnezeu-Tatăl la cinstea de-a ședea împreună cu El, fără să fie de o ființă cu El, ba și nedându-I-se de aceea în mod obligatoriu o mărire cuvenită Lui. Căci primește, precum spuneți aiurind, ca un fel de har cele mai presus de creație. Fugi, omule, de o astfel de blasfemie! Nu învățăm așa, ferească Dumnezeu! Căci credem că îngerii și arhanghelii și cei încă și mai înalți ca aceștia au fost cinstiți în mod diferit de către stăpânirea și voia Preaînțeleptului Dumnezeu, Care a dat o hotărâre dreaptă pentru fiecare dintre cele create. Iar pe Fiul după fire nu-L socotim că este între aceștia. Căci nu are slava adăugată ca un har, ci, deoarece este din ființa lui Dumnezeu-Tatăl, ca Dumnezeu adevărat din Dumnezeu Cel după fire și adevărat, este împreună-șezător pe același tron cu El, avându-le toate sub picioare ca Dumnezeu și fiind și înălțat peste toată creația împreună cu Tatăl.[1080] De aceea și auzim cu dreptate: „*Toate sunt roabe ale Tale*” (Ps. 118, 91). Deoarece din toate părțile Se vădește că e Dumnezeu, e clar în mod neîndoielnic că nu este din lumea aceasta, adică făcut.[1081] Prin lume indică aici firea întreagă a celor făcute. De aceea, referindu-se la o parte a ei ca la un întreg care, și în comparație cu El, este cugetat ca făcut, Se prezintă pe Sine ca deosebit de toată ființa creației, când zice prin Proorocul: „*Fiindcă sunt Dumnezeu, și nu om*” (Os. 11, 9).[1082] Dar, zicând că nu este om ca noi, prin aceasta nu-L vom pune în rând cu îngerii sau cu altele dintre cele create, ci, ridicându-ne de la parte la întreg, vom mărturisi că, în calitate de Dumnezeu, este Altul după fire decât toate cele create. Așa socotesc că trebuie să înțeleagă cei binecredincioși cele ce se înfățișează ca fiind greu de înțeles.[1083] Căci vedem prin ghicitură, ca în oglindă, cum zice Pavel (I Cor. 13, 12).

„*Deci v-am spus vouă că veți muri în păcatele voastre*” (In 8, 24)

Respingând prin puține cuvinte socotința cu totul nepricepută a iudeilor, care cugetau acelea, și dovedindu-le iarăși aiurelile cu privire la El, revine oarecum la scopul ce Și l-a propus de la început și arată, printr-o nouă repetare, în câte rele vor cădea refuzând nebunește credința în El. Căci este foarte potrivit învățătorului înțelept și blând - și acest lucru este propriu oricărui învățător adevărat - să nu se întristeze pentru nepriceperile ascultătorilor, nici să-și împuțineze grija față de ei, chiar dacă nu sunt prea dispuși să primească cunoștința învățăturilor, ci să le grăiască mai degrabă aceleași lucruri, reluându-le de mai multe ori și folosindu-se de aceleași cuvinte. El e asemenea unui plugar care, cu toată suferința ostenelii, nu încetează de-a brăzda pământul cât trebuie, prin noi reveniri, și, văzând sămânța sădită în el stricată, revine cu plugul și nu șovăie să înlocuiască cu altele semințele stricate. Căci, nereușind în împlinirea scopului său la început, nu-i este greu să facă aceleași a doua oară. Nevoindu-se în această obișnuință, dumnezeiescul Pavel zice: „*Ca să vă scriu aceleași lucruri, mie nu-mi este obositor, iar vouă vă este spre întărire*” (Filip. 3, 1). Observi cum cel ce învață e mai presus de oboseală și de aceea continuă adeseori să întărească pe ascultători în cele trebuincioase. De aceea, Domnul nostru Iisus Hristos, voind să precizeze înțelesul cuvântului către iudei, declară că nu vor suferi vreo pagubă întâmplătoare din necredința

[1080] Creația, dacă n-ar sta sub picioarele lui Dumnezeu, n-ar putea exista, căci n-ar putea sta într-un gol absolut. Picioarele lui Dumnezeu o susțin în existență. Din picioarele Lui îi vine o putere și un rost și arată slava superioară a lui Dumnezeu.

[1081] Dumnezeu este existența plenară, fără lipsuri, prin Sine. Este existența prin excelență. Nu-I lipsește nimic din a fi existență în toate privințele, mai precis, puterea de-a da ființă existenței de toate felurile. Dumnezeu este una cu existența fără nici o lipsă, neavând nevoie de nimic pentru completarea existenței.

[1082] Zicând Dumnezeu: „*Sunt Dumnezeu, și nu om*,” zice de fapt: nu sunt parte a lumii, reprezentând pe om ca parte a lumii, sau ca lumea întreagă. De fapt, lumea n-ar avea rost să existe dacă n-ar fi omul. Și nici omul n-ar putea exista fără lumea obiectelor.

[1083] Cele ce nu pot fi înțelese ca părți ale lumii, deci depășind în general înțelegerea noastră, dar constatându-le totuși ca existând, nu pot fi socotite decât ca nefăcând parte din lumea creată, deci înfățișând pe Dumnezeu.

lor în El, ci vor muri sigur în păcatele lor cei ce nu cred. Iar că moartea celor împovărați de păcate va preda sufletul omului în focul a toate arzător e un fapt neîndoielnic.[1084]

„*Căci de nu veți crede că Eu sunt, veți muri în păcatele voastre*” (In 8, 24)

Expune în modul cel mai exact cele de folos. Şi, înfățişând cât se poate de clar modul mântuirii, arată pe ce cale vor urca spre viața sfinților şi vor ajunge în cetatea de sus, în noul Ierusalim. Şi nu le spune numai că se cuvine a crede, ci afirmă că vor trebui să creadă în El. Căci ne îndreptăm crezând în El, ca în Dumnezeu din Dumnezeu, ca în Mântuitorul şi Răscumpărătorul şi Împăratul tuturor şi Domnul adevărat. Deci vă veți pierde, zice, necrezând că Eu sunt.[1085] Iar *Eu* (spune El) este Cel despre Care s-a scris în Proororci: „*Luminează-te, luminează-te, Ierusalime. Căci vine lumina ta şi slava Domnului peste tine a răsărit*” (Is. 60, 1). Căci Eu sunt, zice, Cel ce v-am poruncit odinioară să vă despărțiți de bolile din suflet şi v-am făgăduit tămăduirea prin iubire,[1086] întrucât v-am spus: „*Întoarceți-vă, fiilor, întorcându-vă, şi voi tămădui zdrobirile voastre*” (Os. 14, 3).[1087] Iar Eu sunt Cel ce v-am vorbit odinioară despre bunătatea dumnezeiască şi v-am făgăduit dăruirea iertării neasemănate. Pentru aceea am spus: „Eu sunt.”[1088] Eu sunt Cel ce şterg păcatele tale şi nu le voi aminti. Eu sunt Cel ce zice şi prin Proorocul Isaia: „*Spălați-vă şi faceți-vă curați, ştergeți răutățile din inimile voastre înaintea ochilor Mei, încetați cu vicleniile voastre şi veniți să vorbim, zice Domnul. Şi de vor fi păcatele voastre întinăciune mare, ca zăpada se vor albi, iar de vor fi ca roşeala, ca lâna le voi albi*” (Is. l, 15-18). Eu, zice, sunt Cel despre care iarăşi zice Proorocul Isaia: „*Suie-te pe munte înalt, cel ce binevesteşti Sionului, înalță întru tărie glasul tău, cel ce binevesteşti Ierusalimului... Înălțați-vă, nu vă temeți. Iată Dumnezeul vostru, iată Domnul vine cu putere. Şi brațul Lui, cu stăpânire. Iată răsplata Lui cu El şi lucrarea Lui, înaintea Lui. Ca un Păstor va paşte turma Lui şi cu brațul Domnului va aduna mieii. Şi va mângâia pe cele ce au în pântece*” (Is. 40, 9-11). Şi iarăşi: „*Atunci se vor deschide ochii orbilor şi urechile surzilor vor auzi. Atunci va sări şchiopul ca cerbul şi limba gângavilor va fi limpede*” (Is. 35, 6). Eu sunt, zice, despre Care s-a scris: „*Îndată va veni în templul Său Domnul pe care Îl veți căuta. Şi Îngerul legământului, pe care Îl voiți, iată vine, zice Domnul Atotțiitorul. Şi cine va răbda ziua intrării Lui? Sau cine va putea sta întru*

[1084] Hristos afirmă fără şovăială că cei ce nu cred că El nu este din lumea aceasta creată, deci că e Dumnezeu, şi că nu intră în comuniune cu Viața prin Sine, vor muri în păcatul despărțirii de El. Iar moartea provenită din această cauză, ca lipsă de comuniune cu Persoana vieții infinite, fiind una cu chinul ce provine din lipsa iubirii față de Dumnezeu, ca izvor al iubirii, e ca un foc ce arde dureros conştiința omului şi pune sub semnul îndoielii tot ce există. Această conştiință nesigură față de mâine nu lasă omului din existență decât putința de-a se îndoi de toate, de-a nu fi sigur de nimic, de-a fi ca o umbră, de-a nu simți ca realitate şi ca sens al existenței iubirea nimănui. Că moartea vine din necredința în El ca Dumnezeu, Cel mai sigur fundament al realității, o spune Iisus în cuvântul următor. Necredința în El ca Dumnezeu este păcatul cel mai mare şi izvorul tuturor păcatelor. Căci a nu crede în Hristos ca Dumnezeu înseamnă a nu crede în Dumnezeu. Fiindcă Dumnezeu nu poate fi decât o existență iubitoare din veci, deci un Tată şi un Fiu. Şi cine nu crede în Dumnezeu, ci numai în lumea aceasta, îşi permite orice.

[1085] Spunând Iisus: „Eu sunt”, repetă ceea ce a spus către Moise: „*Eu sunt Cel ce sunt*” (Ieş. 3, 14). Dumnezeu este una cu Cel ce este prin Sine. Creatura nu este prin sine, nu este una cu existența. Nu are existența prin sine. Iar existența deplină nu poate fi decât personală, adică liberă, conştientă şi iubitoare. Existența desăvârşită nu poate să nu aibă conştiința de Sine, de „Eu-ul” propriu, în acest caz, neştiind de sine, ar fi în întuneric total. Şi o existență fără conştiința de sine e o existență care nu poate fi în nici un caz prin Sine.

[1086] Iubirea e leacul pentru toate bolile sufleteşti, care sunt păcatele. Iar iubirea are un Subiect suprem, un Izvor personal, Care este Dumnezeu, Cel care nu suferă de nici o lipsă în existență, sau de nici o boală.

[1087] Numai revenirea la comuniunea cu Dumnezeu cel iubitor vindecă bolile singurătății produse de egoism.

[1088] Dumnezeu e bun şi iartă neîncetat, pentru că „este” în mod desăvârşit, pentru că nu Se simte periclitat sau micşorat în existența Lui de cei ce-L contestă. Îi iartă şi-i umple de bunătăți dacă vor să se deschidă Lui.

vederea Lui? Căci El va intra ca un foc topitor şi ca apa înălbitorilor" (Mal. 3, 1-2). Eu, zice, sunt Cel ce făgăduiesc că Mă aduc jertfă lui Dumnezeu-Tatăl pentru mântuirea tuturor prin glasul Psalmistului, declarând: „*Jertfă şi aducere n-ai voit, dar trup Mi-ai alcătuit. Arderi de tot şi despre păcat n-ai cerut. Atunci am zis: „Iată, vin! În capul cărţii s-a scris despre Mine, că fac voia Ta, Dumnezeule*" (Ps. 39, 10-11; Evr. 10, 5-7).

Eu, zice, sunt Însuşi Cel pe care Legea L-a vestit, zicând prin Moise: „*Prooroc din fraţii tăi ca pe Mine va scula ţie Domnul Dumnezeul tău. Ascultaţi-L pe El în toate câte voi cere de la Domnul Dumnezeul tău în muntele Horeb în ziua adunării*" (Deut. 18, 18-19).[1089]

Deci pe drept cuvânt veţi pieri, zice, şi cu dreptate veţi plăti Celui ce vă va judeca pentru cele ce vi s-au propovăduit şi mărturisit înainte prin mulţi Sfinţi prin care am lucrat, dar nu le-aţi primit din pricina multelor feluri ale necredinţei voastre. Căci nu vor scăpa de pedeapsă în nici un fel cei ce nu au crezut în El, de Dumnezeu insuflata Scriptură fiind plină de mărturii şi cuvinte despre El şi despre strălucirea faptelor Lui, conforme proorociilor de odinioară.

„*Îi ziceau deci Lui: Tu cine eşti*?" (In 8, 25)[1090]

Iese iarăşi din îngâmfarea lor un cuvânt încărcat de o mânie sălbatică. Se arată dornici să se informeze, dar nu ca să creadă în ceea ce vor afla, ci, din multa răutate, să se repeadă iarăşi asupra lui Hristos. Căci El spusese simplu: „*Eu sunt*," neadăugând că e Dumnezeu din Dumnezeu, nici altceva din câte arată slava proprie Lui. Spusese simplu, fără nici o mândrie: „*Eu sunt*," lăsând celor cunoscători să adauge tot ce se cuprinde în aceste cuvinte. Dar cei ce înaintează în mânia absurdă şi neînfrânată dintr-un dispreţ nemăsurat întrerup cuvântul Mântuitorului, încă nedus la sfârşit, şi intervin cu multă asprime şi nebunie, după atâta vreme de semne şi învăţături, întrebând: „*Tu cine eşti*?" Prin aceasta spuneau limpede: Nu cumva îndrăzneşti să cugeţi că eşti mai mare decât ştim noi despre Tine? Căci Te ştim fiul tâmplarului, al unui om modest şi foarte sărac, neînsemnat pentru noi şi cu totul de nimic. Îl socotesc aşadar pe Domnul ca nefiind nimic, văzându-L numai în neamul Lui după trup şi neacceptând nicidecum, în marea lor nebunie, naşterea Lui de sus şi din Dumnezeu, deci ca Dumnezeu după fire. Dar pentru cei ce L-ar fi recunoscut, cine altul ar fi putut lucra ca El cele potrivite numai lui Dumnezeu? Nu era deci El Dumnezeu după fire? Acestea le lucra Hristos. Era deci şi este Dumnezeu venit în trup pentru mântuirea şi viaţa tuturor. Dar cei ce se încredeau numai în lipsa lor de înţelepciune, iar cuvântul dumnezeieştii şi de Dumnezeu insuflatei Scripturi nu-l luau în seamă, nemulţumindu-se cu cele ce trebuiau, Îl dispreţuiesc, nepricepând nici cele pe care le spunea, nici cele pe care le afirma.

Noi să punem însă accentul apăsat pe cuvântul Tu şi, ridicându-ne la înălţimea cuprinsă în el, să privim acest cuvânt minunându-ne. Căci, spunându-i Tu, întrebau de fapt Tu, Care nu eşti cunoscut de noi, Care eşti smerit şi dintre cei smeriţi, ce ai să ne spui atât de strălucitor despre Tine şi ce e vrednic de preţuire dintre cele ale Tale? Căci nici o negare nu era străină îndrăznelilor iudaice.

[1089] Hristos afirmă că în toate locurile din Vechiul Testament, în care S-a prezentat pe Sine ca „Eu", a vorbit despre El ca Fiul lui Dumnezeu, Care va veni să mântuiască lumea. Cuvântul lui Dumnezeu, prin Care toate s-au făcut şi prin Care toate se readuc la Tatăl, le vorbeşte celor ce vor ca „Eu" în toată istoria, începând de la actul creaţiei. Oamenii sunt dotaţi şi ei cu cuvânt, pentru că sunt chemaţi să răspundă Cuvântului. Au fost creaţi ca persoane cuvântătoare de Persoana Cuvântătoare creatoare, pentru a-I răspunde Lui, şi aşa să primească legătura mântuitoare cu El.

[1090] Iisus spusese simplu: „*Eu sunt*," arătând prin aceasta că El este în sens plenar, deci Dumnezeu, şi că cei ce nu cred că El este Dumnezeu vor muri în păcatele lor. Acum ei, uitând că aşa Se numise Dumnezeu către Moise, întreabă: „*Cine eşti*?"

„*Le-a zis lor Iisus: Ceea ce v-am spus de la început*” (In 8, 25)

Nu Mă cinstiți, zice, deşi vă vorbesc despre viața veşnică, despre iertarea păcatelor, despre înlăturarea morții şi a stricăciunii, despre sfințenie, despre dreptate, despre slavă, despre slava înfierii de către Dumnezeu (Efes. l, 5-6).[1091] Dar, deşi voiesc să vă încoronez cu toate acestea, am fost declarat ca nimic şi socotit de voi cu totul neînsemnat, încă şi pătimesc cu dreptate pentru că am început cuvântul la voi, pentru că v-am vorbit despre cele ce vă puteau fi de folos şi am voit să izbăvesc pe cei ce aveau să coboare la atâta răutate, încât să vrea să răsplătească prin porniri duşmănoase Celui ce voia să-i izbăvească.

Hristos arată că voieşte să ne spună şi altceva prin acestea. Căci nu trebuia, zice, să vă grăiesc la început vouă, ci să dăruiesc aceasta mai degrabă acelora care s-ar fi bucurat în mod cuviincios de cuvintele Mele şi ar fi fost gata să-şi supună grumazul poruncilor evanghelice. Şi prin aceasta indică mulțimea neamurilor. Iar când Îl cugetăm spunând acestea, păzim cuvântul Lui de cele ale adversarilor. Dar va spune poate cineva din cei ce obişnuiesc să se opună lui Hristos: Dacă n-ar fi vorbit iudeilor la început, ci mai degrabă neamurilor, Fiul s-ar fi abătut de la ceea ce se cuvine, nefăcând aceasta, ci aceea, însă vom răspunde la aceasta iarăşi: Nu spune acestea regretând împlinirea voilor Sale sau ale Tatălui, nici nu S-a abătut iconomia lucrării de la ceea ce se cuvenea. Căci nu S-a hotărât Dumnezeu la ceva ce nu trebuia şi nu se cuvenea să se facă. Fiindcă, zicând: nu trebuia să vă vorbesc la început vouă, nu spune: nu trebuia să pun la voi ca temelie adevărată şi de oameni iubitoare a învățăturii mântuitoare pe Cel ce este Tatăl şi pe Mine însumi. Deci iată că, deşi nu erau vrednici iudeii necredincioşi, le-a dăruit lor cuvântul mântuitor, punând pe al doilea loc mulțimea neamurilor, deşi aceasta avea să creadă în El şi să-L asculte cu mai multă bunăvoință. Deci ce L-a îndemnat pe El să vină la poporul cu grumaz învârtoşat al iudeilor (Ieş. 32, 9) mai înainte de venirea la celelalte? A împlinit făgăduința venirii mai înainte la ei, vestită prin Sfinții prooroci, şi fiindcă li se datora lor harul, pentru părinți. De aceea a şi spus: „*N-am fost trimis decât la oile pierdute ale casei lui Israel*” (Mt. 15, 24). Şi către femeia siro-feniciană: „*Nu este bine să se ia pâinea copiilor şi să se arunce câinilor*” (Mt. 15, 26). Deci Israel a fost cinstit şi pus din această pricină înaintea neamurilor, deşi avea o dispoziție distorsionată. Iar deoarece a ignorat pe Stăpânul tuturor, a făcut ca împlinitorul făgăduințelor să-Şi strămute harul învățăturii la neamuri, care aveau nevoie de El de la început, de când le grăise Domnul. Şi aceasta s-a făcut nu în baza unei făgăduințe făcute părinților, ci fiindcă aveau în ei dispoziția ascultării.[1092]

„*Multe am de spus despre voi şi de judecat*” (In 8, 26)

Iudeii osândindu-L pe El cu îndrăzneală, dar neavând cu ce să-L învinuiască, ci disprețuindu-L numai pentru neînsemnătatea neamului Său după trup şi de aceea declarând că nu e nimic, El i-a umilit cu blândețe, spunând mai dezvăluit cele mai de sus: „*Voi judecați după trup; Eu nu judec pe nimeni*” (In 8, 15). Iar a judeca după trup are acest înțeles: Cei ce admiră numai cele pământeşti nu văd nici una dintre bunătățile cereşti. Privind numai la strălucirea din această viață, admiră pe cel bogat, sau pe cel lăudat cu alte slăviri deşarte. Dar cei ce deosebesc firile lucrurilor după legea lui Dum-

---

[1091] Întrebându-L iudeii pe Iisus cine este, le spune că este Cel ce de la început le figăduieşte viața veşnică şi desființarea morții, iar Acesta nu poate fi decât Fiul lui Dumnezeu întrupat ca om. Dar răspunsul Lui poate fi înțeles şi în sensul: Sunt Cel ce vă promit un nou început al vieții, sau Cel ce am vorbit tuturor oamenilor de la început şi le voi vorbi şi acum.

[1092] Cu cuvântul lui Dumnezeu a vorbit oamenilor de la începutul facerii lor şi de aceea ei au păstrat o anumită trebuință ca Dumnezeu să le vorbească din nou, fiind întrupat ca om. De aceea au păstrat din acest început o oarecare capacitate de-a crede şi de-a reveni din nou în unire cu Dumnezeu-Cuvântul la începutul vieții lor.

nezeu, spun că acela dintre oameni e vrednic de iubit şi vrednic de imitat care are în sine voinţa de-a vieţui după voia lui Dumnezeu Făcătorul. Şi micimea trupului nu va umili sufletul omenesc obişnuit să facă binele, ci-i va fi de folos şi, dimpotrivă, la nimic nu le va folosi celor ce refuză sa vieţuiască potrivit Legii strălucirea vieţii acesteia şi cinstea ce le vine din bogăţie. Deci judecă după trup, precum am spus adineauri, cei ce nu privesc la sfinţenie, cei ce nu obişnuiesc să se nevoiască în bună vieţuire, în purtări, ci îşi îndreaptă mintea proprie numai spre cele trupeşti şi socotesc vrednică de toată admiraţia pe cel ce se hrăneşte din bogăţie şi dezmierdări. Deci voi, nepricepuţi învăţători ai iudeilor, deşi sunteţi îndrumaţi de Legea lui Moise să judecaţi drept, judecaţi numai după smerenia trupului pe Dumnezeu, Care S-a făcut văzut vouă prin multe minuni. Dar Eu nu voi imita nepriceperea voastră, nici nu voi rosti o astfel de sentinţă despre voi. Căci firea omului nu e nimic. Fiindcă ce este acest trup trecător şi din pământ? Putreziciune şi vierme; şi altceva nimic. Dar nu vă judec pe voi din această pricină. Nici nu hotărăsc că sunteţi vrednici de scuipat „*Am multe de spus despre voi şi de judecat*," adică e bogat cuvântul care vă poate certa. Nu am numai un cuvânt de învinuire, ci multe, şi în nici unul nu voi minţi, ca voi. Pot să vă judec ca necredincioşi, ca îngâmfaţi, ca nemulţumitori, ca vicleni, ca iubitori mai mult de plăceri decât de Dumnezeu, ca primind slava unii de la alţii, iar slava cea de la Unicul Dumnezeu necăutând-o, ca arzând via spirituală, ca pe cei ce nu paşteţi potrivit raţiunii turma încredinţată vouă de Dumnezeu, ca neconducând-o spre Cel propovăduit prin Lege şi Prooroci, adică spre Mine. Acestea le-a spus Mântuitorul iudeilor. Iar adăugând: „*Multe am de spus despre voi şi de judecat*," îi ameninţă că Cel care nu era pentru ei nimic, din pricina trupului, Se va arăta odată Judecător.[1093]

„*Dar Cel ce M-a trimis pe Mine adevărat este, şi cele ce-am auzit de la El, Eu acestea le şi grăiesc în lume*" (In 8, 26)

Vorbind astfel, a biruit nepriceperea iudeilor şi pe cei ce îndrăzneau să-L defăimeze cu neruşinare. Dar după ce-i reduce astfel la nimic, revine oarecum la început şi săvârşeşte judecata asupra lor şi descoperirea Sa, prin această faptă, nu în timpul de faţă, ci o anunţă pentru timpul cuvenit, unită cu venirea Sa în acest scop. Căci n-a venit (acum) ca să judece lumea, ci ca să mântuiască lumea, cum spune undeva (In 12, 47).[1094] Pentru aceasta, împlinind ferm cele ce I se cuveneau şi repetând cuvântul chemării la mântuire, prelungeşte îndemnul către ea. În aceasta se vede măsura vrednică de admirat a iertării şi covârşitoarea Lui iubire de oameni. De aceea şi Petru scrie despre El: „*Care*, *ocărât fiind, nu răspundea cu ocară, pătimind, nu ameninţa, ci Se preda Celui ce judecă în chip drept*" (I Pt. 2, 23). Deci nu voi cheltui, zice, cuvântul către voi,

---

[1093] Hristos Se arată pe Sine ca adevăratul şi unicul Judecător, ca Judecătorul care va descoperi toate ale omului, Care nu va cunoaşte numai cele văzute ale trupului, ci toate adâncimile complexe ale omului. Trebuie să aibă loc odată darea pe faţă a tuturor minciunilor pe care le folosesc mai ales unii dintre oameni ca să-şi creeze măriri şi puteri lumeşti, înşelând pe alţii. Trebuie să fie arătaţi odată aceia aşa cum sunt de fapt, să fie umiliţi. Iar cei care au acceptat situaţii smerite în lume, trebuie să fie arătaţi în strălucirea lor. Nici minciuna, nici modestia nu pot rămâne fără urmări. N-ar mai avea nici o valoare conştiinţa sensibilă a unora şi grosolănia barbară a altora. Trebuie să strălucească odată adevărul descoperit. El nu poate rămâne acoperit în veci. Nu poate fi minciuna mai tare ca adevărul. Această descoperire a adevărului o va împlini Hristos datorită faptului că o va face în numele Tatălui, din Care este tot adevărul, cum spune în cuvântul următor. Dar Cel ce va face această judecată trebuie să aibă şi o cunoştinţă atotcuprinzătoare, dar şi o putere care să pună pe toţi, pentru vecie, în situaţiile corespunzătoare celor pe care le-au gândit şi săvârşit în viaţa lor. De ce şi de unde ar mai stărui altfel în conştiinţa omului ideea şi setea de dreptate?

[1094] Prima venire a lui Hristos n-a avut ca scop judecarea lumii, ci mântuirea ei, învăţând-o prin cuvinte şi prin cruce cum să conlucreze şi ea pentru mântuire. Pentru judecată va veni a doua oară, la sfârşitul timpului. Timpul a fost dat oamenilor ce vor fi aduşi pe lume spre a lucra în el pentru a-şi însuşi mântuirea în Hristos.

cum e obiceiul vostru, spre defăimare şi spre flecăreli nefolositoare, ci, amânând judecata voastră pentru timpul cuvenit, stărui acum în cele ce vă sunt de folos, neîncetând să am grijă de voi, chiar dacă voi Mă ocărâți cu neînțelegere şi nebuneşte. Căci v-am spus adineauri: „*Eu sunt Lumina lumii. Cel ce-Mi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții*” (In 8, 12).[1095] La aceasta voi ați sărit cu asprime, mâniindu-vă nebuneşte şi strigând: „*Tu mărturiseşti despre Tine însuți. Mărturia Ta nu este adevărată*” (In 8, 13). La acestea Eu iarăşi am răspuns: „*Chiar dacă Eu mărturisesc despre Mine, mărturia Mea este adevărată, fiindcă ştiu de unde vin şi unde Mă duc*” (In 8, 14).[1096] Dar dacă vă par că sunt greu de crezut spunându-vă acestea, dacă nu sunt primit ca martor al măririlor ființiale ce-Mi aparțin, aflați că „*Cel ce M-a trimis pe Mine este adevărat, şi cele ce le-am auzit de la El, Eu acestea le vorbesc în lume.*” Vorbesc aceleaşi, zice, cu Tatăl care M-a trimis, vorbesc în armonie cu cuvintele Lui, fiindcă am spus că sunt Lumina prin fire.[1097] Deci cele pe care le-am auzit vorbindu-le despre Mine Dumnezeu şi Tatăl, acelea le vorbesc în lume.[1098] Iar dacă mint Eu, după voi, şi mărturia Mea nu este adevărată, e necesar să spuneți că vă minte pe voi mai înainte Tatăl.[1099] Dar El este adevărat. Deci El nu minte. Şi dacă nu credeți cuvintelor Mele, respectați cuvintele Celui ce M-a trimis. Şi ce a spus El despre Mine? „*Iată bărbat, Răsăritul este numele Lui*” (Zah. 6, 12). Şi iarăşi zice către cei ce se închină Lui: „*Şi va răsări vouă, celor ce vă temeți de numele Meu, Soarele dreptății şi vindecare în aripile Lui*” (Mal. 3, 20). Şi către Mine, pe Care, necunoscându-L, Îl ocărâți zice: „*Iată, Te-am dat pe Tine spre Testament* (Legământ) *poporului*,[1100] spre *lumină neamurilor*” (Is. 49, 6). Căci zice: „*Luminează-te, luminează-te, Ierusalime. Căci îți vine ție lumina, şi slava Domnului peste tine a răsărit*” (Is. 60, 1).[1101]

Acestea le-am auzit spunându-le despre Mine Tatăl, Care M-a trimis, şi de aceea Eu spun despre Mine că sunt Lumina lumii. Dar voi, micşorându-Mă din cauza trupului,

---

[1095] Hristos Se numeşte „*Lumina lumii*” şi declară că cel ce-I urmează va avea „*lumina vieții.*” Numai o persoană este lumină, pentru că înțelege obiectele şi persoanele şi ajută şi pe altul să le înțeleagă, luminându-1. Dar lumina înseamnă şi viață. Căci dacă nu eşti conştient că trăieşti şi nu eşti conştient de cele din jurul tău, e ca şi cum n-ai trăi. Însă Cuvântul lui Dumnezeu cel întrupat nu e o lumină mărginită şi numai o aspirație spre mai multă lumină, ci toată lumina tuturor şi, deci, şi viața nemărginită. Persoana altuia mă bucură pentru că înțelege şi mă înțelege. Cu atât mai mult mă bucură Cuvântul întrupat al lui Dumnezeu.

[1096] Mărturia lui Hristos era adevărată. Pentru că, chiar dacă în mod vizibil, prin trup, părea, pentru cei ce nu vedeau taina Lui, singur, El trăia puternic unirea cu Tatăl, de la Care a venit în trup şi spre Care mergea cu trupul. Cine are cunoştința lui Dumnezeu puternică nu e singur. Mărturia lui e întărită de Dumnezeu. Cu atât mai mult Hristos ştia că mărturia despre Sine este întărită de Tatăl Său Cel de o ființă cu El.

[1097] Dacă omul care trăieşte conştient legătura cu Dumnezeu nu poate să nu aibă dreptate în ceea ce spune, cu atât mai mult nu poate să nu fie adevărat ceea ce spune despre Sine Fiul lui Dumnezeu, Care-Laude pe Dumnezeu ca Tată al Lui în modul cel mai clar, într-un mod care nu-L lasă să Se simtă singur. El aude pe Tatăl atât de puternic, încât aproape că trăieşte pe Tatăl spunând cuvântul rostit de El prin grai omenesc. Hristos simte în toate cele spuse şi făcute de El pe Tatăl ca Cel ce-L trimite necontenit.

[1098] Cele pe care le aude în Sinea Sa că le spune Tatăl despre Sine, acelea le spune Hristos despre Sine în lume, adică în auzul lumii, cu voce omenească auzită de lume. Cuvântul lui Hristos despre Sine se hrăneşte din cuvântul Tatălui. Nu este numai El care vorbeşte despre Sine, ci şi Tatăl. Aceasta o poate simți şi cel ce vede convingerea cu care vorbeşte Fiul despre Sine, că e Fiul Tatălui. Dacă în cuvântul nostru se simte Dumnezeu, cu atât mai mult în cuvântul lui Hristos.

[1099] Atât de mult, zice, este Cuvântul Tatălui, sau puterea Lui în cuvântul Meu, că dacă le spuneți lor că mint Eu, trebuie să spuneți că vă minte Tatăl Meu însuşi, sau El Mă face să mint. Dar atunci, unde mai este adevărul?

[1100] Hristos e dat de Tatăl ca Testament neamului omenesc. E dat ca Testament sau ca dar neamului omenesc, sau ca Legământ, ca legătură între Dumnezeu şi oameni sau ca obligație a lui Dumnezeu către oameni.

[1101] Cuvântul lui Dumnezeu făcut om vine ca Lumina lumii. Arată că Dumnezeu are un Fiu şi pe acest Fiu Îl face om pentru veci, ca, uniți cu El, să se facă şi oamenii fii iubiți şi iubitori ai Tatălui. Aceasta dă un sens vieții lor. Ei nu sunt produsul unei naturi inconştiente, ca să apară şi să dispară rânduri-rânduri fără nici un sens.

nu judecați drept şi de aceea îndrăzniți să spuneți adeseori: „*Tu mărturiseşti despre Tine şi mărturia Ta nu este adevărată.*” Deci, rezumând tot înțelesul şi tema acestei spuse, îi arată pe iudei împotrivindu-se lui Dumnezeu şi respingând nu numai cuvintele Lui, ci şi cuvintele Tatălui. Căci Tatăl Îl cunoaşte pe Fiul Său fiind Lumina după fire şi de aceea Îl numeşte Răsărit şi Soare al dreptății. Dar ei, din necredință, îşi fac adevărul, prin neprimirea Lui, pierzanie a capetelor lor, numind binele rău. Din aceasta va rezulta pentru ei nenorocirea cuvântului „*Vai.*”

„*Şi ei n-au înțeles că le vorbea despre Tatăl*” (In 8, 27)

Purtătorul de Duh Evanghelist se miră iarăşi de nesimțirea iudeilor. Şi pe drept cuvânt. Căci ce poate fi mai lipsit de minte decât faptul că, vorbindu-li-se mult şi des cuvântul despre Dumnezeu-Tatăl, nu înțeleg nimic despre El, când aud pe Mântuitorul zicând despre El: „*Dar Cel ce M-a trimis pe Mine adevărat este*” (In 8, 26). Dar e de trebuință să spunem care e motivul şi pentru care pricină fericitul Evanghelist zice că iudeii n-au cunoscut că Hristos le-a vorbit prin acestea despre Dumnezeu-Tatăl. Deoarece Mântuitorul a zis către ei: „*De M-ați cunoaşte pe Mine, ați cunoaşte şi pe Tatăl Meu*” (In 8, 19), prin aceasta se arată spunând şi acum adevărul, că pe cei ce nu-L cunosc pe Fiul îi prezintă necunoscând nici pe Tatăl.[1102] Căci Fiul este ca o uşă şi poartă a cunoaşterii Tatălui.[1103] De aceea şi spunea: „*Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine*” (In 14, 6).[1104] Prin această imagine se arată urcarea la Arhetip printr-un mijlocitor. Era necesar să arate pe iudei neştiind nimic despre Tatăl, deoarece nu voiau să fie conduşi pe măsura lor de la cunoştința Fiului spre înțelegerea Tatălui. De aceea Evanghelistul arată îndată că, spunând Hristos: „*Cel ce M-a trimis pe Mine adevărat este*”, „*ei n-au cunoscut că le vorbea lor despre Tatăl*” (In 8, 27).

„*Când veți înălța pe Fiul Omului, atunci veți cunoaşte că Eu sunt*” (In 8, 28)

Imitând pe cei mai buni dintre medici, dezvăluie motivul bolii sufleteşti aflate în ei şi descoperă ceea ce-i împiedică să ajungă repede la înțelegerea şi credința în El. Căci deoarece, privind la trup şi la neamul Lui, se simțeau îndemnați să cugete lucruri mici despre El, şi, având acest acoperământ ochilor înțelegerii, nu-L cunoşteau ca fiind Dumnezeu, în mod necesar le-a grăit: „*Când veți înălța pe Fiul Omului, atunci veți cunoaşte că Eu sunt*;” adică, atunci când veți înceta să Mă cunoaşteți ca pe cineva mic şi josnic, când Mă veți cugeta înalt şi mai presus de pământ şi Mă veți crede Dumnezeu născut din Dumnezeu, chiar dacă M-am făcut pentru voi om ca voi, atunci veți cunoaşte clar că Eu sunt „*Lumina lumii*,” aşa cum v-am spus adineauri. De fapt, ce piedică ar mai

[1102] Cine nu recunoaşte pe Fiul nu cunoaşte un Dumnezeu Care are un Fiu, deci nu-L recunoaşte ca Tată. De aceea, evreii evită să ia în serios locurile din Vechiul Testament în care Dumnezeu Se declară Născător din veci al Fiului, sau Îl declară pe Acesta egal în putere cu Sine: „*Domnul a zis către Mine: Fiul Meu eşti Tu; Eu astăzi Te-am născut*” (Ps. 2, 7); sau: „*Zis-a Domnul Domnului meu: Şezi de-a dreapta Mea până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale*” (Ps. 109, 1). Iar un Dumnezeu, Care nu e un Dumnezeu al supremei iubiri de Tată, nu e un Dumnezeu personal şi nu putem aştepta nici noi de la El o iubire şi o voință de-a ne iubi unii pe alții.

[1103] În conştiința puternică a lui Hristos că e Fiul Tatălui, că are pe Tatăl în Sine, conştiință verificată de oameni şi în cuvintele şi minunile Sale, El ni Se face străveziu ca Fiu al Tatălui. În iubirea Lui nemăsurată de Fiu față de Dumnezeu se străvede existența lui Dumnezeu ca Tată.

[1104] Calitatea de uşă străvezie a Fiului spre Tatăl este permanent activă. Dar ea cere şi o lucrare a omului. Nu ştim de Tatăl în mod teoretic, nici ocolind pe Hristos. Prin umanitatea asumată ni se face simțit ipostasul Fiului lui Dumnezeu cu iubirea Lui filială față de Tatăl. În Occident, prin teoria lui Anselm de Canterbury, că Hristos, satisfăcând onoarea Tatălui pe cruce, a obținut iertarea păcatelor prin care L-am jignit şi acum nu mai are nici un rol, lăsând un locțiitor (pe papa), care ne împarte meritele jertfei lui Hristos ca iertare dintr-un tezaur al grației create, nu se mai cunoaşte o lucrare permanentă a Luminii Lui în noi, ca uşă spre Tatăl. Aceasta a dus la o secularizare a lumii şi a gândirii.

fi ca Cel ce este Dumnezeu adevărat să fie şi Lumină a lumii? Căci nu se va mai prăbuşi cineva în atâta nebunie şi cutezanţă, încât să îndrăznească să spună şi atunci: „*Mărturia Ta nu este adevărată.*" Nu poate minţi Cel ce este Dumnezeu prin fire şi adevărat.

Deci rezultă cât se poate de evident şi din cuvintele Mântuitorului că, socotindu-L ceva mic şi cugetându-L simplu om şi golit de Dumnezeirea după fire, nu vom crede în El cum se cuvine şi nu-L vom primi ca Mântuitor şi Răscumpărător. Şi ce rezultă din aceasta? Că am căzut din nădejde. Căci dacă mântuirea este din credinţă, iar credinţa e slabă, ce ne mai mântuieşte? Dar, crezând şi ridicând la înălţimea cuvenită lui Dumnezeu pe Unul-Născut făcut om, vom ieşi ca dintr-un vârtej şi, străbătând marea furtunoasă a vieţii, vom ajunge la cetatea de sus, primind acolo cinstirile din credinţă.[1105]

Aceleaşi, în alt înţeles

„*Când veţi înălţa pe Fiul Omului, atunci veţi cunoaşte că Eu sunt*"

Încercând să micşoreze prin multe şi bune cuvinte mânia iudeilor, o vede iarăşi nu mai puţin umflată. Căci nu încetează de a-L huli fără grijă, şi-I fac cuvântul fără efect şi-L declară când, cu necredinţă, mincinos (fiindcă, spunând: „*Mărturia Ta nu este adevărată*," ce este altceva decât aceasta?) când, expunându-le El din iubire cele spre mântuirea lor, şi de aceea, zicând: „*De nu veţi crede că Eu sunt, veţi muri în păcatele voastre*," I se împotrivesc fierbinte şi opun cuvintelor Lui din iubire, cuvintele lor duşmănoase, întrebând: „*Tu cine eşti*?" Deci le trebuia celor înfăşuraţi într-o atât de nestăpânită şi neraţională cutezanţă un cuvânt de cuminţire; trebuia să-i îndemne la o cugetare mai moderată, trebuia să pună un frâu limbii lor nestăpânite. Din această cauză îi ameninţă, spunând că nu vor scăpa de pedeapsă pentru lipsa lor de evlavie, ci, chiar dacă se arată acum iertându-i, dacă vor merge până la cel mai cumplit capăt al duşmăniei lor faţă de El, adică până la moarte, vor avea de suferit cea mai grea osândă şi vor primi o nenorocire de nesuportat, cea din războiul lor cu romanii, care le va veni, după crucea Mântuitorului, de sus, de la Dumnezeu, supărat pe ei. Că vor avea să suporte aceste supreme greutăţi, le-a arătat-o Mântuitorul zicând odată către femeile ce plângeau: „*Fiice ale Ierusalimului, nu plângeţi pentru Mine, căci veţi plânge pentru voi şi pentru copiii voştri*" (Lc. 23, 28); iar altădată: „*Când veţi vedea Ierusalimul împresurat de tabără, atunci veţi zice munţilor: „Plecaţi-vă peste noi*," *şi dealurilor:* „*Cădeţi peste noi*" (Lc. 21, 20). Aceste pătimiri ale iudeilor din pricina războiului, le vor fi ca o moarte mai dulce şi mai de dorit. Dar alungarea lor din ţară, ducerea în robie a locuitorilor ei, uciderea lor crudă, foametea din fiecare cetate, mâncarea propriilor copii din ele le istoriseşte şi Iosif (Flaviu, n.n.) în scrierile lui.

Deci când, predând pe Fiul Omului crucii, suferiţi răsplata pedepsei şi primiţi osânda egală pentru îndrăzneala faţă de Mine, atunci, privind, veţi cunoaşte că Eu sunt Cel ce toate le poate, adică Dumnezeu. Căci dacă o singură pasăre nu poate cădea în cursa vânătorului fără voia lui Dumnezeu, cum va ajunge toată ţara şi tot poporul la pieirea desăvârşită, fără să consimtă la aceasta Dumnezeu Atotstăpânitorul? Deci e un rău foarte mare dispreţuirea lui Dumnezeu. Căci duce până la capătul celor nedorite. De aceea şi Pavel îi ceartă pe unii, zicând: „*Sau dispreţuieşti tu bogăţia bunătăţii şi a răbdării şi a îndelungii Lui răbdări, neştiind că bunătatea lui Dumnezeu îndeamnă la pocăinţă? Dar prin învârtoşarea ta şi prin inima ta nepocăită îţi aduni mânie pentru*

[1105] Hristos le spune căpeteniilor iudeilor: Când nu veţi mai rămâne numai la trupul Meu, socotind că este imposibil ca Dumnezeu să Se arate în trup, veţi cunoaşte că *Eu sunt,* adică: „Sunt Cel ce este cu adevărat," Cel ce reprezintă existenţa prin Sine, existenţa nemărginită. Şi această existenţă nu poate să nu fie conştientă, deci poate spune *Eu,* sau *Eul* de Care depind toate, Care nu-Şi simte Eul limitat, Care simte că Eul Său e totul, e nemărginit, în El, Care nu depinde în existenţa Sa de nimic, ci toate depind de El.

ziua mâniei” (Rom. 2, 4-5).

Alt înțeles al aceloraşi

Hristos a viețuit timp îndelungat cu iudeii, grăindu-le, ca să zic aşa, în toată adunarea sinagogii şi vorbind cu ei în fiecare sâmbătă. Şi dându-le de multe ori învățătura folositoare din belşug, îi chema adeseori spre luminare prin Duhul. Şi, ca Cel ce era Dumnezeu prin fire şi adevărat, le spunea: „*Eu sunt Lumina lumii*” (In 8, 12; 9, 5).[1106] Dar ei se opuneau spusei acesteia în chip nebunesc, zicând: „*Tu mărturiseşti despre Tine însuți. Mărturia Ta nu este adevărată.*” Iar îndrăzneala iudeilor nu a mers numai până la împotrivirea în cuvinte, şi cutezanța opoziției lor nu s-a oprit la defăimarea Lui. Ci au înaintat în toată cruzimea până la capăt, predându-L crucii şi morții. Dar deoarece El era Viața prin fire,[1107] rupând lanțurile morții, a plecat, precum se cuvenea, de la urâta răutate a iudeilor. Şi, părăsind cu dreptate pe Israel şi mutându-Se la neamuri, a chemat pe toți oamenii la lumină şi, orbi fiind, le-a dăruit vederea. Deci, după moartea pe cruce a Mântuitorului nostru Hristos, mințile iudeilor s-au întunecat, plecând de la ei Lumina, iar inimile neamurilor s-au luminat, luminându-le Lumina adevărată. De aceea zice: „*Când deci veți înălța pe Fiul Omului, atunci veți cunoaşte că Eu sunt.*”

Adică, voi aştepta capătul necredinței voastre. Nu voi aduce asupra voastră mânia mai înainte, ci voi primi să pătimesc şi voi răbda, pe lângă altele, şi moartea. Deci când veți preda pe Fiul Omului morții, socotindu-L simplu om, atunci veți cunoaşte, şi nu de bunăvoie, că n-am mințit zicând că: „*Eu sunt Lumina lumii.*” Căci atunci când vă veți vedea pe voi întunecați, iar mulțimea nenumărată a neamurilor luminată fiindcă M-am dus la ei, cum nu veți consimți că sunt cu adevărat Lumina lumii?[1108]

Că Mântuitorul avea să părăsească adunarea (Sinagoga) iudeilor după învierea din morți, nu este o îndoială pentru nimeni. Căci s-a întâmplat aceasta şi s-a săvârşit deplin. Dar acest fapt se poate vedea clar şi din cuvintele Lui, următoare: „*Până aveți lumină, umblați în lumină, ca să nu vă cuprindă întunericul*” (In 12, 35). Căci retragerea şi plecarea luminii face să apară iarăşi întunericul şi, iarăşi, prezența luminii aduce dispariția întunericului. Deci Hristos Se dovedeşte fiind cu adevărat Lumina, întunecând pe iudei prin despărțirea de ei şi luminând neamurile prin venirea la ele. Astfel, credința neamurilor li s-a făcut iudeilor o amară învățătură.[1109]

[1106] Sfântul Chiril declară că Iisus Hristos, ca „*Lumina lumii*,” „luminează prin Duhul”. Desigur, cei ce-L vedeau pe El ca Fiu al lui Dumnezeu erau iluminați prin Duhul, căci numai aşa Îl simțeau cum trăieşte legătura cu Tatăl ca Fiu. Dar odată simțind aceasta, înțelegeau cum El le luminează originea lumii, sensul ei, care altfel n-ar avea nici un rost în mizeriile ei, sau nici o explicație a existenței ei.

[1107] Viața prin fire e una cu viața prin Sine. Însăşi firea lui Dumnezeu este viață. Nimic din lume nu are viața prin fire. Nici lumea însăşi. Firea Lui este izvorul vieții. Noi nu putem defini de aceea felul cum îşi trăieşte El viața, în orice caz, nu poate să fie oprit în existență.

[1108] „Când veți determina, spune Hristos, pe Fiul Omului să Se înalțe, prin Înviere şi înălțare la cer, veți cunoaşte în mod negativ că El „este”, pentru că Mă voi duce ca lumină la neamuri, iar voi veți rămâne în întuneric. Înainte erați voi într-o superioritate spirituală, atunci vor ajunge neamurile. Înainte de-a ajunge ura voastră la culmea ei, răstignindu-Mă, nu voi duce la capăt pedeapsa Mea, de-a vă părăsi. Aceasta o voi face numai după aceea.” Rămânerea lor fără Hristos s-a datorat necredinței lor duse până la capăt, întărindu-şi prin omorârea Lui convingerea că e numai om. Dar ea s-a datorat şi pedepsei lui Hristos, Care nu le-a mai arătat iudeilor puterea Sa ca înviat.

[1109] De fapt neamurile păgâne au intrat într-o viață luminată şi superioară din punct de vedere moral, prin primirea creştinismului. Au devenit conştiente de o anumită unitate a lor într-un singur Dumnezeu al iubirii, mai presus de forțele naturii. Chiar neamurile cele mai mici au ajuns la o conştiință a identității şi valorii lor în Dumnezeu, la o conştiință a valorii fiecărei persoane, la o realizare culminantă a lor prin sfințenie; şi, în general, la o civilizație şi cultură superioare. Aceasta a creat cultura europeană, care s-a extins cu vremea şi în America şi se extinde acum şi în Africa.

Alt înțeles al aceloraşi spuse

Deoarece, privind, zice, numai la trup, credeți că sunt simplu om şi socotiți că sunt unul ca voi, iar demnitatea Dumnezeirii şi slava rezultată de aici nu o luați în seamă, vă va fi un semn cu totul clar că sunt cu adevărat Dumnezeu din Dumnezeu şi Lumină din Lumină îndrăzneala voastră extremă şi cu totul nelegiuită, adică crucea şi moartea trupului pe cruce.[1110] Căci, când veți vedea rezultatul, nedorit de voi, al necredinței voastre şi lațul morții zdrobit, o dată ce voi învia din morți, veți fi în mod necesar de acord, fără să vreți, cu cuvintele Mele spuse vouă şi veți mărturisi că sunt Dumnezeu prin fire. Căci voi fi mai tare ca moartea şi stricăciunea, deoarece, fiind Viața prin fire, voi învia templul Meu (In 2, 19). Dar dacă este propriu lui Dumnezeu cel prin fire să stăpânească moartea şi să sfarme lanțurile corupției, şi nu alteia dintre existențe, cum nu Mă voi dovedi nesupus nici unei împotriviri şi îndoieli, putând să biruiesc toate, de necontestat? Aşadar, Mântuitorul a spus că crucea Lui va fi un semn pentru iudei şi o dovadă cu totul vădită că El este Dumnezeu după fire. Aceasta Îl poți vedea spunând-o clar şi în alt loc. Căci, arătându-se multe şi nenumărate fapte minunate prin El, s-au apropiat odată de El, ispitindu-L şi zicând: „*Învățătorule, voim să vedem un semn de la Tine*” (Mt. 12, 38). Iar cunoscând Fiul gândurile despre El ale celor veniți la El şi ştiindu-i că cugetă cu duşmănie despre Sine, le-a zis: „*Neam viclean şi desfrânat cere semn, dar alt semn nu i se va da, decât semnul lui Iona Proorocul. Căci, precum a fost Iona în pântecele chitului trei zile şi trei nopți, aşa va fi şi Fiul Omului în inima pământului trei zile şi trei nopți*” (Mt. 12, 39-40). Auzi cum, cerând iudeii un semn ca dovadă că este Dumnezeu cu adevărat, deşi vorbeau ispitindu-L, le-a spus că nu le va da alt semn decât semnul lui Iona Proorocul, adică moartea de trei zile şi învierea din morți. Căci ce semn mai mare şi mai vestit ar arăta puterea Lui dumnezeiască decât desființarea morții şi biruirea corupției, deşi, prin hotărârea dumnezeiască, ele stăpâneau firea omenească?[1111] Fiindcă aceasta a auzit-o Adam: „*Pământ eşti şi în pământ vei merge*” (Fac. 3, 19). Dar era în puterea Mântuitorului Hristos şi să pună capăt mâniei Sale, şi să înlăture prin binecuvântare moartea ce-şi avea puterea din blestemul Lui. Iar că iudeii se temeau foarte de semnul Învierii, care-i va convinge că Hristos este Dumnezeu cu adevărat, ne va arăta ultima lor faptă de spaimă. Căci, când au aflat despre învierea lui Hristos şi că nu Se află în mormânt, tulburați şi înspăimântați foarte din pricina aceasta, au plănuit să se folosească de minciuna ostaşilor, cu sume mari de bani: „*Căci le-au dat lor argint ca să spună că, venind ucenicii, L-au furat pe El când dormeam noi*” (Mt. 28, 12-13).[1112] Mare a fost deci semnul învierii, care era o atât de neîndoielnică dovadă că Fiul este Dumnezeu, încât a tulburat şi inima învârtoşată şi neîncovoiată a iudeilor.

CAPITOLUL 5

FIUL NU ESTE MAI MIC ÎN PUTERE ŞI ÎNȚELEPCIUNE DECÂT DUMNEZEU-TATĂL, CI MAI DEGRABĂ ESTE ÎNȚELEPCIUNEA DE SINE ŞI PUTEREA LUI

[1110] Cel mai vădit semn al Dumnezeirii lui Hristos se va da iudeilor prin cea mai extremă faptă a necredinței lor, sau a socotinței lor că El e numai trup. Căci răstignirea Lui pe cruce de către ei va fi prilej să vadă, în învierea prilejuită de cruce, că nu e simplu om, ci Dumnezeu.

[1111] Dumnezeu a îngăduit ca firea omenească să fie luată în stăpânire de corupție şi moarte şi tot El le-a înlăturat pe acestea. Dacă ele ar fi luat în stăpânire firea omenească fără voia lui Dumnezeu, ele n-ar fi putut fi înlăturate de El. Ele ar fi fost o lege a naturii, mai tare ca Dumnezeu, sau, propriu-zis, n-ar fi existat un Dumnezeu, ci totul ar fi fost supus legii naşterii şi morții într-o succesiune fără sens.

[1112] De unde ştiau ostaşii că L-au furat pe Hristos din mormânt, dacă dormeau? Se vede din aceasta cât i-a zăpăcit pe conducătorii iudeilor teama de Hristos cel înviat.

„Şi de la Mine Însumi nu fac nimic, ci precum M-a învăţat pe Mine Tatăl, acestea le vorbesc” (In 8, 28)

Le vorbeşte mai omeneşte, iudeii neputând înţelege altfel, nici răbdând să Se prezinte ca având în Sine cele cuvenite lui Dumnezeu. Căci din cauza aceasta Îl resping, socotindu-L că huleşte, pentru că, om fiind, Se face pe Sine Dumnezeu. De aceea, micşorând o mare parte din mărimea demnităţii dumnezeieşti şi dezbrăcând mult din strălucirea cuvântului privitor la aceasta, Se acomodează mult slăbiciunii omeneşti şi deoarece, cercetând înţelegerea proprie lor, îi află necunoscând pe Dumnezeu, Îşi face cuvântul potrivit omului, ca să nu aprindă iarăşi de mânie cugetarea lor şi s-o facă să se depărteze nebuneşte de rămânerea lângă El, măcar în parte. Veţi cunoaşte, zice, când veţi înălţa pe Fiul Omului, că Eu sunt. Veţi cunoaşte iarăşi, de asemenea, că Eu nu fac de la Mine nimic, ci, precum M-a învăţat pe Mine Tatăl, aşa vorbesc.

Dar spune-mi, va zice poate cineva: Şi ce trebuinţă era de aceste cuvinte? Ce ne învaţă Hristos pe noi iarăşi în acestea? Vom răspunde pe scurt, explicând în chip evlavios fiecare cuvânt din cele spuse: N-aţi încetat, zice, să socotiţi cuvintele Mele ca spuse în chip absurd şi neevlavios şi M-aţi judecat de multe ori ca neferindu-Mă de călcarea Legii, dorind să lucrez contrar Dătătorului Legii. Am vindecat pe slăbănog de o boală atât de îndelungată, miluind pe om sâmbăta. Dar văzându-vă, zice, iubitori să Mă învinuiţi pentru aceasta, când trebuia mai degrabă să vă minunaţi, şi depărtaţi mult de a înţelege cele ce Mi se cuveneau, v-am explicat cele ce vă pot conduce spre mântuire, îndemnându-vă să începeţi a voi să vă împărtăşiţi de lumină. Apoi v-am arătat vouă Lumina adevărată. Căci, descoperindu-Mi firea Mea, am zis: „*Eu sunt Lumina lumii.*” Dar voi, iarăşi lucrând şi cugetând fără înţelepciune, v-aţi revoltat împotriva cuvintelor Mele şi aţi cutezat să spuneţi fără ruşine: „*Mărturia Ta nu este adevărată.*” De aceea vă spun: „*Când veţi înălţa pe Fiul Omului*,” adică atunci când Îl veţi preda morţii şi-L veţi vedea mai tare decât lanţurile morţii - căci voi învia din morţi, deoarece sunt Dumnezeu după fire -, veţi cunoaşte că nu fac de la Mine însumi nimic, ci, precum M-a învăţat pe Mine Tatăl, aşa vorbesc. Veţi afla, când veţi vedea că sunt Dumnezeu şi Fiu după fire, că nu sunt nicidecum voitor prin Mine, ci împreună-voitor cu Dumnezeu-Tatăl şi ceea ce face El, acelea nu şovăi să le fac şi Eu, şi de asemenea vorbesc cele ce Îl ştiu şi pe El spunând. Căci sunt de aceeaşi fiinţă cu Cel ce M-a născut.[1113] Am vindecat sâmbăta pe slăbănog, iar voi aţi privit aceasta cu mânie, dar Eu v-am arătat lucrând şi pe Tatăl sâmbăta. De aceea am spus: „*Tatăl Meu până acum lucrează, şi Eu lucrez*” (In 5, 17). Deci nu fac de la Mine însumi nimic. Dar iarăşi am spus: „*Eu sunt Lumina lumii.*” Iar fiindcă aţi socotit că şi prin aceasta spun ceva contrar Lui, v-am ruşinat iarăşi, şi în privinţa aceasta, arătându-L zicând despre Mine: „*Iată, Te-am pus pe Tine spre testament* (spre legământ) *poporului, spre lumina neamurilor*” (Is. 49, 6). În zadar deci, zice, învinuiţi pe Cel ce pururea e împreună-voitor cu Tatăl, pe Cel ce nu face nimic contrar Lui, nici nu suportă să vorbească ceva ce nu este de la El.

Aceasta socotesc că este înţelesul celor spuse. Dar poate va sări asupra noastră fiara furioasă, adică arianul luptător împotriva lui Hristos. Şi va striga şi va spune împotriva noastră acest cuvânt De ce te sileşti iarăşi să ne atragi la ceea ce-ţi place ţie şi nu te ruşinezi să furi pentru tine adevărul? Iată, Fiul afirmă că nimic nu face de la Sine,

---

[1113] Fiul e de-o-fiinţă cu Tatăl, dar e Persoană deosebită. Deci lucrează şi spune ceea ce lucrează şi spune Tatăl, dar ca un alt lucrător şi voitor, adică sunt doi împreună-lucrători şi voitori. Fiinţa comună se manifestă într-o desăvârşită împreună-lucrare şi voire a Ambilor, care arată şi o iubire desăvârşită. Fiinţa comună nu anulează deosebirea Persoanelor. Persoanele deosebite nu împart fiinţa, voinţa, lucrarea. Fiul poate spune: Trăiesc în lucrarea şi vorbirea Mea lucrarea şi voirea Tatălui, sau în voirea şi lucrarea Tatălui, voirea şi lucrarea Mea. Dar deosebirea personală nu indică numai o doime de Persoane neidentice, ci şi o deosebire de poziţie în voirea şi lucrarea comune. Dar nu Tatăl face şi voieşte ceea ce vede pe Fiul făcând şi voind, ci invers. Fiul face şi vorbeşte tot ce vede pe Tatăl făcând şi vorbind, dar voind şi făcând aceleaşi cu o totală bucurie, ca şi când le-ar face şi vorbi dintr-o pornire proprie.

ci ceea ce află de la Dumnezeu-Tatăl. Şi aceasta şi vorbeşte. Astfel ştie că Tatăl Său este mai mare decât El. Dar ce va auzi, o, bunule, acela la acestea? I se dăruieşte deci putere şi înţelegere de la Tatăl, ca să poată face ceva şi să grăiască în chip negrăit. Cum deci va mai fi Dumnezeu după fire Cel care are ca dar de la altul puterea şi cugetarea, precum are şi firea creaturilor? Căci cele ce au primit facerea din nimic au tot ce le aparţine ca dar de la Dumnezeu.

Dar nu aşa este în Fiul. Căci dumnezeiasca Scriptură Îl ştie şi Îl vesteşte ca Dumnezeu adevărat. Şi socotesc că Celui ce este Dumnezeu prin fire, toate bunătăţile Îi aparţin în mod desăvârşit.[1114] Căci, precum trebuie să-I aparţină Lui numaidecât nestricăciunea şi nemurirea prin fire, şi nu din afară şi ca un adaos, aşa are şi în toate bunătăţile desăvârşirea şi nu are în ele nici o lipsă.[1115] Dar dacă, după cugetul tău neevlavios şi neînvăţat, Fiul este nedesăvârşit şi în puterea de a face cele cuvenite lui Dumnezeu şi de a vorbi cum se cuvine, dar, pe de altă parte, este Puterea şi Înţelepciunea Tatălui, cum spune dumnezeiasca Scriptură, această nedeplinătate în ele trebuie atribuită mai degrabă Tatălui.[1116] Iar, gândind acestea astfel, nu vei mai putea spune că Dumnezeu-Tatăl este desăvârşit în putere, şi nici desăvârşit înţelept. Deci observă unde te rostogoleşte iarăşi îndrăzneala nepriceperii tale. Dar mă mir cum scapă aceasta înţelegerii tale. Spune-mi, în ce mod va mai procura Dumnezeu iarăşi puterea Puterii Sale, sau cum va mai face Înţelepciunea Sa mai înţeleaptă?[1117] Sau e necesar să se spună că urcă pururea spre o treaptă mai înaltă şi înaintează încet-încet spre o putere mai mare a tăriei ce-I aparţine? Aceasta este absurd şi cu totul cu neputinţă. Sau să cugetăm, ca nişte necredincioşi, că El se întăreşte mai mult de către altul?[1118] Dar atunci, cum S-ar mai numi Fiul *Domnul Puterilor*, sau cum S-ar mai înţelege ca Înţelepciunea şi Puterea, o dată ce poate, ca noi, să fie înţelepţit de către altul? Să ne ferim de o astfel de blasfemie şi nebunie. Sau admiteţi clar că Fiul este făptură, ca să aveţi de Dumnezeu insuflata Scriptură grăind împotriva voastră, sau, dacă voi credeţi ca e Dumnezeu după fire, admiteţi că are în chip desăvârşit cele proprii Dumnezeirii.[1119] Iar firii dumnezeieşti îi este propriu să nu fie slabă în nimic, nici să nu-i lipsească ceva din înţelepciunea supremă, ci mai degrabă să fie Însăşi Înţelepciunea şi Puterea prin fire.[1120] Iar ca Înţelepciunea (supremă), nu e învăţată de nimic.[1121] Dar nici în Puterea

---

[1114] Iisus vrea să potolească mânia căpeteniilor iudaice că a lucrat sâmbăta, pentru că prin aceasta ar fi lucrat împotriva voii lui Dumnezeu, afirmând că, în El, a lucrat la vindecarea slăbănogului Tatăl însuşi, deşi nu într-un mod care L-ar fi anulat pe Fiul ca Persoană deosebită şi împreună-lucrătoare cu Tatăl.

[1115] Dumnezeu nu e o existenţă cu totul de neînţeles. Căci are aceleaşi însuşiri bune ale omului, dar într-un grad desăvârşit. E şi El bun, dar de o bunătate desăvârşită, are şi El putere, dar o putere nemărginită. Are şi El cunoştinţă, dar o cunoştinţă nemărginită, căci El însuşi este nemărginit. Toate acestea le are de aceea de la Sine, nevenindu-I din afară.

[1116] Dacă Fiul e nedesăvârşit în putere şi înţelepciune, dar pe de altă parte este Puterea şi Înţelepciunea Tatălui, sau le are exact cum le are Tatăl, atunci Tatăl Însuşi le are pe acestea nedesăvârşit. Arienii se aflau într-o contradicţie socotind, pe de o parte, pe Hristos Fiu al Tatălui, dar, pe de alta, afirmând că El este mai mic decât Tatăl, căci prin aceasta făceau şi pe Tatăl nedesăvârşit. Nu se poate opri cineva la mijloc, recunoscând că Tatăl are un Fiu, dar afirmând că acest Fiu e mai mic decât Tatăl după fire. Sau Dumnezeu are un Fiu egal cu El, sau nu are nici un Fiu. Pretinsa logică a arienilor, că Fiul ca Fiu trebuia să nu fie de când e Tatăl, se dovedeşte de fapt o lipsă de logică atunci când cele ce se observă la oameni se aplică lui Dumnezeu.

[1117] Dacă Tatăl ca Înţelepciune Se face mai mic dăruindu-Se Fiului, cum Se restabileşte din micimea la care coboară?

[1118] Dacă s-ar socoti că Hristos este un Fiu care primeşte o putere mai mică de la Tatăl, s-ar putea conchide că puterea mărginită pe care o primeşte poate să sporească tot mai mult.

[1119] Arienii nu-L admiteau pe Hristos nici ca om simplu, nici ca Dumnezeu, ci ca pe o existenţă intermediară.

[1120] Înţelepciunea nu poate fi o calitate impersonală, de-sine-stătătoare, ci ea e totdeauna a persoanei. Înţelepciunea nu poate fi trăită decât de persoană, nu poate avea decât forma persoanei. Înţelepciunea supremă există în forma Persoanei supreme.

[1121] A învăţa ceva înseamnă a învăţa de la altul, înţelepciunea supremă, ca Persoană supremă, nu poate învăţa nimic de la altul. Fiul, ca înţelepciunea personală supremă, nu poate învăţa nimic de la altcineva.

cugetată ca cea dintâi şi adevărată nu putem gândi ceva adăugat.

Dar ca să pătrundem în însăşi firea lucrurilor, trebuie să cercetăm mai amănunțit cele spuse şi să mai adăugăm şi acestea la explicațiile dinainte. Ce lucrare atât de mare a săvârşit făcându-Se om Unul-Născut, lucrare care a întrecut puterea aflată în El? Vor zice unii că e potrivit să se spună că a fost dăruit de Dumnezeu-Tatăl cu puterea, potrivit spusei: „*De la Mine însumi nu fac nimic*” (In 8, 28), atunci când a alungat demonii, a vindecat pe slăbănog de boală, a eliberat pe lepros de pătimirea lui, a dat orbilor vederea, când a săturat o mulțime numeroasă cu cinci pâini, când a potolit marea furioasă cu cuvântul, când l-a sculat pe Lazăr din morți. Deci vom spune că s-a arătat în acestea o putere mai mare ca cea proprie Lui? Dar atunci, spune-mi, cum a întins cerul atât de mare şi-l întinde ca pe un cort pentru locuit, cum a întemeiat pământul, şi cum a fost Făcătorul soarelui, al lunii şi al stelelor de pe cer?[1122] Cum a creat pe Îngeri, pe Arhangheli, Tronurile, Domniile şi Serafimii? Iar Cel ce, în aşa de mari şi mai presus de fire fapte, n-a avut nevoie nici de putere, nici de înțelepciunea de la altul, cum ar fi fost lipsit de putere în cele atât de mici, sau cum ar fi avut nevoie de cineva care să-L învețe cele ce trebuia să le grăiască iudeilor Cel ce e slăvit ca Înțelepciune de Sfinții Prooroci? Căci auzi pe careva dintre ei zicând: „*Domnul care a făcut pământul cu tăria Lui, Care a îndreptat lumea cu înțelepciunea Lui şi cu priceperea Lui a întins cerul.*” Acestea le spune dumnezeiescul Ieremia (51, 15). Iar dacă, după cuvântul Proorocului, a Lui este şi tăria şi înțelepciunea, cine va mai răbda flecăreala eterodocşilor care spun că Fiului I s-a dat de către altul şi puterea şi înțelepciunea, după ce spun că Înțelepciunea şi Puterea este a Tatălui?

Dar dacă ați spune că altul, lipsit de putere, I-o dă Fiului, sau Îl învață pe El, pe drept cuvânt ați contrazice cuvintele noastre, cunoscându-l pe acela demn de ocară, ca şi pe El. Dar, deoarece spunem că Dumnezeu-Tatăl le-a dat acestea, ce motiv de supărare mai aveți din pricina aceasta?[1123] Deci dacă nu voieşti să nedreptățeşti nicidecum pe Fiul, socotindu-L neasemenea cu Născătorul, chiar dacă se spune că I s-a dat ceva de către Acela, acceptă aceste cuvinte şi convinge-te că nu trebuie să te sminteşti din pricina lor. Admite că Fiul este egal în toate cu Născătorul Lui şi că nu e în nici un mod şi sens mai prejos de El. Iar dacă aceasta te scoate din dreapta cugetare şi te convinge să cugeți cele necuvenite despre El, pentru ce încerci în zadar să ne amăgeşti şi pe noi cu astfel de cuvinte greşite? Căci nu se va deosebi prin aceasta întru nimic Dumnezeu-Tatăl, chiar dacă se spune că e Altul decât Cel ce dă acestea Fiului. Dar, o dată ce Fiul se caracterizează prin a primi, ce folos va avea, chiar dacă este extraordinară Persoana Celui ce a dat? Căci, spune-mi, ce diferență va avea, pentru cel ce nu voieşte să fie lovit, dacă este lovit cu un toiag de lemn sau de aur? Căci nu a pătimi aşa sau altfel e un bine, ci a nu pătimi deloc.

Fiind prezentat deci Fiul ca lipsit de putere şi înțelepciune, când e arătat ca primindu-le de la Tatăl, cum nu sunt nebuneşte înşelați ascultătorii şi nu se amăgesc cu astfel de născociri spunându-se că nu trebuie să accepte pe nici un altul ca Dăruitor, ci numai pe Tatăl?[1124] Dar mă întreb cum, deşi păreți să fiți înțelepți şi nu puțin exercitați

---

Fiind Înțelepciunea Tatălui, aceasta nu înseamnă că Fiul învață ceva de la Tatăl, ca de la cineva străin şi mai înțelept ca El.

[1122] Dacă diferite minuni din timpul cât a fost pe pământ nu le-a săvârşit Hristos cu puterea proprie Lui, atunci cum ar fi făcut cerul şi pământul şi pe îngeri?

[1123] Arienii îşi apărau poziția, că Fiul primeşte puterea şi înțelepciunea de la Tatăl, fiind mai mic decât El, pentru că altfel ar fi putut să se contrazică, socotind pe Tatăl tot aşa de mic ca şi pe Fiul. Arienii țineau numaidecât să socotească numai pe Fiul mai mic decât Tatăl.

[1124] De fapt e o înşelare a oamenilor să li se spună că Fiul, deşi e mai mic decât Tatăl, nu primeşte decât de la El puterea şi înțelepciunea. În general arianismul era o formă a gnosticismului panteist, sau a panteismului emanaționist, plin de contraziceri, ca şi panteismul evoluționist (hegelian, teosofic, antroposofic), care, pe de o parte, socoteşte cele ce derivă din esența fundamentală mai mici ca aceea, pe de alta, egale cu aceea. Iar de unde poate veni inferioritatea formelor emanate, sau apărute ulterior? Şi cum, având o anumită egalitate cu acelea, sunt silite să se întoarcă în ea? Numai existența eternă a ființei

prin raţionamentele din afară (eline) în capacitatea de-a cugeta cele rele, socotind că micşorând pecetea lui Dumnezeu-Tatăl, adică pe Fiul, nu cunoaşteţi că-L micşoraţi atât pe Acesta, cât şi pe Acela, a Cărui pecete este, Care trebuie să aibă în mod necesar cele ce apar în Fiul? Dar forţaţi şi cuvântul Fiului, socotindu-L că spune ceea ce n-a voit. Căci El a mărturisit că nu face nimic de la Sine, ci cele ce aude de la Dumnezeu-Tatăl, acelea le grăieşte. Dar tu, o, viteazule, şi cele spuse le înţelegi în mod greşit, fiindcă refuzi lumina adevărului. Dar noi iarăşi vom înainta pe calea noastră şi vom cugeta cele obişnuite şi ne vom explica cele spuse de Unul-Născut cu evlavia cuvenită.

Căci dacă Unul-Născut a zis: „Nimic nu fac de la Mine însumi," ci am puterea de la Dumnezeu-Tatăl, şi fac minuni şi sunt văzut ca minunat, există o raţiune pentru care nu Se arată vrednic să I se reproşeze ceva, ci ni Se arată lucrând impunător, contrar părerii oponenţilor. Fiindcă, zicând simplu şi absolut, fără să adauge altceva: „Nimic nu fac de la Mine," nu vom spune că Îşi declară firea slabă în vreo privinţă, ci indică pe Altul adevărat şi ireproşabil. Dar să aplicăm, prin strămutare, înţelesul cuvântului la om, ca să vedem exact ce spune: Să cugetăm doi oameni având aceeaşi fire, egali între ei şi în putere şi cu aceeaşi gândire, apoi unul dintre ei să spună: Nu fac nimic de la mine. Oare o spune aceasta fiind slab, sau pentru că nu poate face de la sine nimic, sau ca având în toate pe celălalt împreună-voitor şi gândind aceleaşi şi fiind unit cu el? Înţelege aceasta şi despre Fiul, mai bine-zis gândeşte-L mult mai presus. Căci, deoarece, săvârşind minuni necuprinse cu mintea, Îl atacau iudeii fără judecată, învinuindu-L în tot felul pentru călcarea sâmbetei şi acuzându-L de nesocotirea Legii, arată pe Dumnezeu-Tatăl consimţind cu El în toate şi fiind împreună-voitor cu El, umilind cu măiestrie mânia neînfrânată a celor necredincioşi. Căci era potrivit să-i înspăimânte pe unii care voiau să-L învinuiască, spunându-le că toate le face după voia Tatălui şi arătându-le că voia Sa se cuprinde în voia Aceluia. Iar faptul de-a lucra Fiul toate după voia Tatălui nu-L va arăta mai mic şi slujitor, ci fiind din Acela şi în El şi de o fiinţă cu El. Căci, deoarece El însuşi este Înţelepciunea Tatălui şi Sfatul Lui viu, mărturiseşte că nu face altceva decât ceea ce voieşte Tatăl, a Cărui Înţelepciune şi Sfat este, o dată ce şi înţelegerea din noi nu face ceva de la ea, ci împlineşte tot ce ceea ce ni se pare nouă bun.[1125] Pilda e mică faţă de adevăr, dar nu este o imagine întunecată a lui. La fel şi Înţelepciunea lui Dumnezeu-Tatăl, adică Fiul, nu e altceva decât ceea ce este El, se înţelege prin identitatea fiinţei şi prin asemănarea identică a firii. Căci Tatăl este Tată şi Fiul Fiu, ca ipostas propriu.

Iar dacă, pe lângă aceasta, zice: „*Precum M-a învăţat pe Mine, acestea le grăiesc*," să nu socotească nimeni că aceasta Îl arată pe Fiul având nevoie de vreo oarecare învăţătură. Căci ar fi o mare absurditate. Dar sensul cuvântului indică şi ceva de felul acesta. Căci iudeii, care nu puteau înţelege ceva din aceste bunătăţi, nu numai că se sminteau prosteşte de cele pe care le lucra, ci, şi când rostea vreun cuvânt potrivit lui Dumnezeu, pătimeau în acelaşi fel. De fapt, când El spunea adevărul: „*Eu sunt Lumina lumii*," scrâşneau din dinţi şi gândeau că trebuie să îndrăznească cele mai urâte intenţii împotriva Lui. Iar Domnul nostru Iisus Hristos, ca să-i arate mâniaţi în zadar, spune despre cuvintele Sale că sunt ale lui Dumnezeu-Tatăl, zicând în mod mai omenesc: „*M-a învăţat.*" Dar nu vom afla conţinutul cuvântului lipsit de un înţeles mai subtil. Totuşi, dacă duşmanul adevărului nu va admite cele omeneşti, nu va respecta

---

supreme în Persoane variate (Sfânta Treime) explică valoarea egală şi eternă a Persoanelor, în afară de care nu există fiinţa cea una.

[1125] Nu există o înţelepciune impersonală, ci a persoanei, sau personală. Sau persoana însăşi este înţelepciune ipostaziată. Nu există persoană fără cugetare, nici cugetare fără persoană. Iar Dumnezeu este suprema înţelepciune personalizată. Dar Înţelepciunea nu e unipersonală. Înţelepciunea este cea prin care se armonizează relaţia dintre două sau mai multe Persoane. Tatăl îşi arată Înţelepciunea în armonia Lui cu Fiul. Sau în Fiul se arată Înţelepciunea Tatălui. Deci şi Sfatul dumnezeiesc se realizează prin unitatea de gândirea dintre Tatăl şi Fiul. O persoană nu poate face abstracţie în gândirea ei de alta, nici chiar în Dumnezeu.

rațiunea iconomiei (a întrupării), căci „*S-a smerit pe Sine Unul-Născut, făcându-Se om*" (Filip. 2, 7) şi de aceea a vorbit de multe ori ca om. Totuşi să ştie că întru nimic nu va nedreptăți demnitatea Sa dumnezeiască de Fiu, spunând: „*precum M-a învățat pe Mine Tatăl, aşa grăiesc.*" Căci vom arăta că şi acest cuvânt e sănătos şi bun în tot felul. Cel ce disprețuieşte dogmele dreptei credințe să răspundă întrebării noastre: Spune-mi, cine învață pe primul născut de curând să se folosească de glas omenesc? Pentru ce nu răcneşte ca leul, sau nu imită altul dintre animalele necuvântătoare? Se aplică şi lui ceea ce e comun şi obişnuit tuturor. Firea învățătoare dă forma celui ce seamănă aceluia ce e semănat de el. Deci se poate învăța de la fire, fără o lucrare învățătorească, întreaga identitate a celui ce seamănă, sădindu-se în cel ce se naşte. Deci astfel, şi Unul-Născut însuşi a afirmat prin acestea că a învățat de la Tatăl.[1126] Căci ceea ce este pentru noi firea, aceasta trebuie înțeles că este pentru El Dumnezeu-Tatăl.[1127] Şi, precum noi, fiindcă suntem oameni din oameni, învățam, fără să fim învățați, de la fire şi vorbim în mod omenesc, aşa şi El, deoarece e Dumnezeu după fire, a învățat ca de la propria fire să vorbească precum Dumnezeu şi să spună cele potrivite lui Dumnezeu, de pildă: „*Eu sunt Lumina lumi*."[1128] Căci ceea ce se ştie că este prin Sine însuşi, pentru că este din Tatăl, adică Lumină din Lumină, acesta a spus că a învățat de la Tatăl, având o învățătură neînvățată a faptelor şi cuvintelor Sale dumnezeieşti din identitatea firii cu Cel ce L-a născut,[1129] precum prin unitatea necesară urcă la identitatea de gândire şi de vorbire în toate cu Dumnezeu-Tatăl. Căci, cum n-ar trebui ca Cel ce e identic în voință să fie egal şi asemenea, în mod neîndoielnic, şi în cuvinte cu Cel ce are aceeaşi fire? Iar în Dumnezeu este numaidecât şi neîncetat aceeaşi rațiune, cum nu e în noi. Căci pe noi ne scot din hotarele a ceea ce se cuvine abateri morale, deosebiri de voiri şi tirania patimilor. Dar firea dumnezeiască şi mai presus de înțelegere, care e pururea la fel şi fundamentată neclintit în aceleaşi bunătăți proprii, ce abateri ar suferi spre altceva? Sau cum nu s-ar mişca numaidecât în mod drept spre acelaşi scop şi n-ar grăi şi lucra cele

[1126] Firea se transmite prin naştere. Dar se transmite de la persoană la persoană, existând în persoană şi având în existența ei în persoană capacitatea de-a veni la existență în altă persoană. Aceasta are loc în Dumnezeu. Tot aceasta are loc şi în animale şi plante, deşi formele în care firea acestora există nu se numesc persoane, ci un fel de ipostasuri sau existențe individuale. Firea nu există decât în persoane, sau în ipostasuri, şi numai prin ele şi în forma lor îşi continuă existența. Nu se poate despărți în concret între fire, sau ființă, şi persoane, sau ipostasuri. Persoanele şi naşterea unora prin altele țin de ființă, iar de persoane ține ființa. Ființa nu e mai veche ca persoanele, nici persoanele mai vechi ca ființa. Nu se confirmă de realitate afirmația lui Paul Sartre, că persoanele dau existență, prin trăirea lor, ființei, nici panteismul de orice fel care vede existând înainte de persoane ființa, teorie care este oarecum prezentă şi la unii scriitori creştini din Occident (Tertulian, Augustin), care au influențat în oarecare grad gândirea europeană occidentală. Ființa ce există din veci nu poate fi decât în Persoane, dar nu în multe, ci în număr strict necesar pentru manifestarea iubirii desăvârşite, în număr de Trei. Iar neschimbarea acestei ființe, existente real în Persoane, din Care una se naşte, iar alta purcede, face ca puterea creatoare care ține de perfecțiunea ei să nu creeze decât o ființă la fel de neschimbată, dar mărginită ca existență în persoane multe (persoanele umane de aceeaşi ființă), care se pot înălța prin participări diferite la nemărginirea divină, dar nu se schimbă în ființă. Contrară acestei viziuni creştine este teoria care vede o unică ființă, realizându-se prin emanație sau prin evoluții în individuațiuni de tot felul de grade apărând altora, sau reapărând în aproximativ alte forme (teoria reîncarnărilor), în care persoanele nu au o valoare eternă.

[1127] În Tatăl ceresc e firea dumnezeiască născătoare, deci ca Persoană originară, nu ca fire impersonală. Prin persoana care naşte, i se dă persoanei născute aceeaşi fire cu însuşirile într-un fel identice, nemicşorate. Teoria încarnărilor nu cunoaşte aşadar existența din veci a unui Dumnezeu în Trei Persoane egale, deci nici valoarea unică a Celor două Persoane Care se ivesc din prima. Eternă, pentru această teorie, nu e decât o unică esență, persoanele fiind lipsite astfel de un sens real.

[1128] „Lumea" în româneşte provine de la cuvântul latin „lumen" care înseamnă lumină. Dar e lumină inconştientă şi neliberă. Ca atare, provine de la o lumină liberă şi conştientă, Care ştie de ea şi din care se explică. Dumnezeu-Cuvântul, Cel prin Care Tatăl a creat lumea, e lumină conştientă, sau Persoana conştientă de sensul lumii, care, fără El şi fără oamenii conştienți şi ei de ea, n-ar avea sens.

[1129] Precum copilul învață să vorbească din firea pe care o are de la Tatăl, fără ca aceasta să-i vină exclusiv din învățătura ce i-o dă tatăl, aşa are şi Fiul dumnezeiesc. Înțelepciunea şi Puterea dumnezeiască din firea Sa primită de la Tatăl, căci firea ce-o primeşte nu-I vine de la o fire ce preexistă în mod impersonal, ci de la firea existentă în Persoana Tatălui.

potrivite ei? Deci Unul-Născut, fiind de aceeaşi fire cu Cel ce L-a născut şi distingându-Se prin aceleaşi puteri ale Dumnezeirii celei una, va şi lucra în mod necesar cele pe care le lucrează şi Tatăl însuşi. Aceasta înseamnă a nu face de la Sine nimic.[1130] Va grăi numaidecât cele ale Celui ce L-a născut, nu ca slujitor, sau ca Cel căruia I se porunceşte, sau ca ucenic, ci ca având în Sine ca rod al firii Sale şi faptul de-a Se folosi de cuvintele lui Dumnezeu-Tatăl. În aceasta se arată clar şi în afară de orice defăimare faptul de-a nu grăi ceva de la Sine.

„*Şi Cel ce M-a trimis este cu Mine şi nu M-a lăsat singur*” (In 8, 29)

În aceasta arată clar că urmează sfatul lui Dumnezeu-Tatăl, neavând în sine altă voinţă decât cea din Acela. Căci El însuşi este sfatul şi voinţa vie şi ipostaziată a Celui ce L-a născut, după spusa unuia dintre sfinţii din cartea Psalmilor: „*Cu sfatul Tău M-ai povăţuit*;” şi iarăşi: „*Doamne, cu voia Ta dă putere bunătăţii Mele*” (Ps. 72, 23). Şi toate bunătăţile se dau în Hristos celor ce-L iubesc pe El, dar ca în Cel ce aduce la cunoştinţa noastră cele aflate în Dumnezeu-Tatăl.[1131] Căci precum cuvântul nostru rostit de limbă lămureşte cele aflate în adâncul minţii noastre, preluând voinţa din minte, adică cea spre anumite lucrări, ca pe o învăţătură, şi din ea porneşte spre a vorbi într-un anumit mod, la fel să cugetăm cu evlavie că Fiul (depăşind puterea acestei pilde deoarece este El însuşi şi Cuvântul şi Înţelepciunea Aceluia) exprimă cele ale Sale. Şi fiindcă sălăşluieşte ipostatic în omenitatea Sa (lipsită de ipostas), fiind de o fiinţă şi viu şi având existenţa în Tatăl şi cu Tatăl, nu este singur, ci, precum zice aici, este cu El şi Cel ce L-a trimis pe El.[1132] Deci, când zice: „*cu Mine*,” indică ceva dumnezeiesc şi tainic. Căci nu socotim că El spune că, precum este Dumnezeu cu Proorocul, susţinându-l cu puterea Lui, sau, prin bunăvoirea şi prin iluminările Duhului, suscitându-1 spre proorocie, aşa este Născătorul cu El. Ci aici foloseşte expresia „*cu Mine*” în alt mod. Fiindcă Cel ce M-a trimis, adică Dumnezeu-Tatăl, este cu Mine, având aceeaşi fire cu Mine.

Dar să auzim şi spusa Proorocului Isaia despre Hristos: „*Cu noi este Dumnezeu, înţelegeţi neamuri.*” Pe acest cuvânt se întemeiază nădejdea celor ce se vor mântui. Dar şi aceştia spun „*cu noi este Dumnezeu*,” nu în înţelesul că Dumnezeu ne este împreună-lucrător şi ajutător, ci în înţelesul că este al nostru. Căci Cuvântul lui Dumnezeu S-a făcut om şi prin aceasta toţi am fost mântuiţi şi am rupt lanţurile morţii şi ne-am dezbrăcat de stricăciunea păcatului, deoarece Dumnezeu-Cuvântul, Cel ce este în chipul Tatălui, S-a pogorât la noi şi S-a făcut ca noi. Precum deci înţelegem aici „*cu noi este Dumnezeu*,” căci Cuvântul din Dumnezeu-Tatăl S-a făcut de aceeaşi fire cu noi, aşa vom înţelege, respectând măsurile, şi ceea ce spune Hristos: „*Cel ce M-a trimis este cu Mine şi nu M-a lăsat singur.*” Vom cugeta această spusă, indicând în chip tainic,

---

[1130] În Persoanele dumnezeieşti, în Care se află fiinţa nemărginită în existenţă, deci şi tot ceea ce promovează existenţa, adică tot binele şi numai binele, nu pot fi abateri de la gândirea comună în crearea şi susţinerea aceluiaşi bine în lumea, pe care vrea să o aducă la existenţă. Deci Fiul nu poate gândi şi lucra şi spune ceva deosebit de acest bine pe care-1 gândeşte şi voieşte împreună cu Tatăl. În persoanele umane pot apărea diferenţe sub influenţa unor plăceri egoiste, posibile din cauza mărginirii lor. Între Persoanele dumnezeieşti nu pot exista decât deosebiri datorate faptului că Una naşte, Alta Se naşte şi Alta purcede. Iar aceste relaţii Le unesc şi mai mult.

[1131] În Hristos ni se dau toate bunătăţile lui Dumnezeu-Tatăl. Căci, fiind Fiul lui Dumnezeu, S-a făcut şi om în comunicare cu noi. Ca atare, pe acestea ni le face accesibile cunoaşterii, dar şi trăirii noastre, adică unei cunoaşteri prin experierea lor de către noi. Deci şi pentru această mijlocire continuă în forma omenească a experienţei şi cunoaşterii lui Dumnezeu, S-a făcut Fiul lui Dumnezeu om, nu numai pentru a aduce o dată jertfă Tatălui pentru a satisface onoarea Lui jignită prin păcatele noastre, ca să termine rostul întrupării Sale şi să lase pe pământ un locţiitor care să împartă, din tezaurul meritelor prisositoare câştigate de El pe cruce, iertarea oamenilor printr-o graţie creată. Hristos e mereu Cale, Uşă şi Mijlocitor activ al nostru spre Tatăl, în mod special prin Sfintele Taine.

[1132] Tatăl nu a fost în Fiul numai cât a fost neîntrupat, ci şi după aceea. Chiar în cuvintele Lui omeneşti vorbeşte şi Tatăl.

precum am spus înainte, că „Dumnezeu-Tatăl este în aceeaşi fire cu Mine şi nu M-a lăsat singur. Căci ar fi fost cu neputinţă să nu am numaidecât cu Mine însumi pe Dumnezeu-Tatăl din care M-am născut."

Dar poate va zice cineva din iubire de învăţătură şi va întreba: Pentru care cauză zice Mântuitorul acestea, sau ce L-a îndemnat să facă această precizare? La acestea vom răspunde şi vom arăta că El a adăugat cu folos şi în chip necesar la cele spuse înainte şi aceasta. Deoarece spusese: „*Precum M-a învăţat pe Mine Tatăl, acestea le vorbesc*," în mod necesar arată pe Tatăl existând împreună cu El şi de-o-fiinţă cu El, ca să fie crezut ca vorbind ale Aceluia, ca Dumnezeu, ale lui Dumnezeu, fiind mişcat de identitatea după fire cu Cel ce L-a născut să grăiască cele dumnezeieşti. O pildă avem în faptul că fiii oamenilor, având o anumită învăţătură de la părinţi, fără să înveţe, precum am spus mai sus, cunosc cu adevărat cele proprii umanităţii. Deci să nu se smintească cineva când zice Fiul că a învăţat de la Tatăl. Căci nu va fi din această cauză mai mic ca Tatăl, dar nici nu va fi de un neam străin, cum afirmă aceia. Dar să explicăm acest lucru. De fapt, nu în a şti ceva sau în a nu şti se probează raţiunea fiinţei, ci în ceea ce este fiecare după fire. De pildă, să ne gândim la Pavel şi Silvan. Pavel ştie şi e introdus în mod deplin în taina lui Hristos. Iar Silvan ştie mai puţin decât Pavel. Dar oare nu sunt amândoi asemenea după fire, sau Pavel întrece în raţiunea fiinţei pe Silvan, fiindcă a cunoscut mai mult decât Silvan adâncul tainei? Socotesc că nu va aiura cineva aşa de mult ca să creadă că ei se deosebesc în fire, pentru că unul e mai mare în cunoştinţă, şi altul mai mic. Deoarece deci cele ale firii nu se arată, precum am spus, în a învăţa ceva pe altul, sau în a fi învăţat, nu va nedreptăţi cineva pe Fiul negând că e Dumnezeu după fire când zice că învaţă ceva de la Tatăl Său. Căci nu va fi scos pentru aceasta din deofiinţimea cu El, ci rămâne ceea ce este, adică Dumnezeu din Dumnezeu, Lumină din Lumină. Dar poate va zice: Cum nu e Tatăl mai mare în cunoştinţă? Căci prin aceasta învaţă pe Fiul. Vom spune iarăşi ceea ce am arătat prin multe cuvinte, că Înţelepciunea Tatălui nu are nevoie de învăţătură, şi am dat multe raţiuni pentru aceasta şi am respins nemăsurata lor blasfemie.

În afară de aceasta, e necesar să mai spunem că Fiul Se străduieşte mult să-Şi micşoreze pururea demnitatea Lui şi să nu vorbească în mod foarte dumnezeiesc, din pricina chipului de rob şi pentru smerenia ce Şi-a însuşit-o pentru noi. Căci unde S-a pogorât şi de la ce trepte la ce trepte S-a strămutat, dacă nu vorbeşte şi într-un mod coborât şi nu foarte potrivit cu slava Sa dumnezeiască? De aceea de multe ori, în cele ce le ştia ca Dumnezeu, arăta că nu le ştia ca om. Observă acest lucru clar în istoria cu privire la Lazăr, cel din Betania, pe care cu o putere minunată şi cu un glas potrivit Dumnezeirii, aflându-se în a patra zi de la înmormântare şi în început de putreziciune (In 11, 39), l-a făcut să revină la viaţă. Dar ia seama în aceasta şi la iconomia infinită. Căci, ştiind că Lazăr a murit şi spunând aceasta mai înainte ucenicilor Săi ca Dumnezeu, a întrebat în chip omenesc, zicând: „*Unde l-aţi pus*?" (In 11, 34). Ce lucru minunat! Cel ce Se afla departe de Betania şi nu ignora, ca Dumnezeu, că Lazăr a murit, cum cerea să afle mormântul? Vei spune, cugetând foarte bine, că Se prefăcea că întreabă dintr-o iconomie folositoare. Primeşte deci şi în acest caz că, tot în chip iconomic, cele pe care le ştia ca Dumnezeu, acestea zice că le învăţa de la Tatăl. Nevrând să înfurie şi mai tare nebunia iudeilor şi să pedepsească mânia lor, nu le adresează un cuvânt neacoperit, deşi I se potrivea să grăiască mai mult aşa.[1133]

Deoarece Îl socoteau că e om simplu, amestecând cu cuvintele potrivite omului

---

[1133] Când îi vede pe iudei înfuriindu-se prea tare de afirmaţia Sa că e Dumnezeu, sau când Se manifesta ca atare, îi mai potolea vorbind ca un om. De fapt era amândouă, şi aceasta o arată alternând manifestări smerite de om, cu fapte şi afirmaţii dumnezeieşti. Nu-i lăsa să cadă nici în cugetarea că e numai om, dar nu voia nici să-i înfurie prea mult, manifestându-Se ca Dumnezeu. Dar când săvârşea şi vorbea de la nivelul omenesc, Cel ce făcea aceasta era tot ipostasul dumnezeiesc. El Şi-a putut însuşi aceste lucrări pentru că El a fost Creatorul şi susţinătorul lor. Şi dacă este El aceasta, este şi Tatăl Lui.

măreția (cerească) dumnezeiască, le vorbea în chip iconomic mai modest de cum era: „*Fiindcă Eu fac pururea cele plăcute Lui.*” Primeşte şi această dezlegare a ceea ce pare a fi dificil şi priveşte explicarea clară şi dreaptă a spusei: „*De la Mine nu fac nimic.*” De aceea, zice, am declarat că nu fac nimic de la Mine, deoarece îmi este obiceiul să nu lucrez nimic contrar lui Dumnezeu-Tatăl, nici să ştiu să fac ceva care nu place Celui ce Mi-a dat ființa. E vădit că şi în aceasta se înțelege că nimic nu face de la Sine Fiul, prin faptul că face totdeauna cele plăcute lui Dumnezeu-Tatăl. Căci, dacă n-ar face acestea, ar face ceva de la Sine, adică contrar voii Celui ce L-a născut. Deci nu puțină este iubirea puterii părinteşti. Şi pentru că nu poate împlini ceva din propria tărie, afirmă în acestea că nu face de la Sine nimic, deoarece este pururea împreună-cugetător şi împreună-voitor cu Cel ce L-a născut, în orice, şi nimic nu gândeşte singur şi nu împlineşte în chip despărțit. Şi nu voim să ne rostogolim în gânduri absurde, cugetând că Fiul manifestă vreo virtute arbitrară şi profită de Tatăl în acestea, ci mai degrabă ca fiind un rod al firii neschimbate, nevrând să facă voia Sa pe măsura Dumnezeirii.[1134] Căci în cele create, care pot să se şi abată spre cele rele şi să se supună unor prefaceri de la cele mai bune la cele mai rele, binele este rodul binecredincioşiei şi al iubirii de virtute. Dar în ființa dumnezeiască şi mai presus de toate nu e aşa. Căci, fiind liberă de orice schimbare şi prefacere şi acestea neavând nici un loc în ea, binele este rodul inevitabil al ființei, precum ține şi căldura de foc şi răceala de zăpadă. Căci focul nu se arată avându-şi lucrarea lui în voință, ci aceasta e mai degrabă naturală şi ființială, neputând fi altfel, dacă nu e silit de voia celui ce-l face. Dar nu ca noi, deci nici silit de o voie deosebită zice Fiul că e mânat să facă ceea ce-I place lui Dumnezeu-Tatăl, ci urmând legilor proprii ale firii şi neştiind să cugete şi să facă altceva decât cele ce sunt în voia Celui ce L-a născut. Căci cum ar putea Dumnezeirea cea una şi de o ființă să cugete împotriva ei? Sau cum ar lucra ceea ce nu-i place şi cine ar putea să o abată pe ea spre altceva? Căci dacă Dumnezeu-Tatăl subzistă în ipostas propriu şi de Sine şi la fel Fiul şi Duhul, Sfânta şi cea de-o-ființă Treime nu Se desparte într-o împărțire deplină, ci se arată mai degrabă într-o unică fire a Dumnezeirii întreaga Ei plenitudine. Pe lângă acestea, mai trebuie cugetat şi la aceea că nici o rațiune nu scoate pe Fiul din identitatea de natură cu Tatăl. Ci, deoarece a afirmat că face totdeauna cele plăcute Lui, din aceasta se cunoaşte că este şi Dumnezeu din Dumnezeu prin fire şi adevărat. Căci spune-mi, cum va cugeta cele ale lui Dumnezeu în chip dumnezeiesc şi neschimbat dacă nu este şi El Dumnezeu după fire? Sau cum va împlini totdeauna cele ce-I plac Lui, dacă nu are fire nedeschisă celor rele şi nu posedă demnitatea excepțională a firii dumnezeieşti, înțeleg pe aceea de-a nu şti de păcat?[1135] Căci despre creaturi s-a zis: „*Cine se va lăuda că are inima curată, sau cine va îndrăzni să spună că este curat de păcate*?” (Pilde 20, 9). Dumnezeiasca Scriptură extinzând această spusă, zice: „*Stelele nu sunt curate înaintea Lui*” (Iov 29, 5). Căci îngerii, deşi sunt mult mai presus de noi şi au o statornicie mai întărită în virtute, n-au păstrat toți starea lor de la început. Căci, deoarece au fost unii desprinşi din ea, toată firea creaturilor raționale e socotită capabilă de păcat şi neputând să nu se împărtăşească de păcat. Astfel şi ființa cuvântătoare de pe pământ şi asemănătoare lui Dumnezeu n-a rămas timp îndelungat ca la început, ci a căzut în primul Adam. Deci creatura nu a fost cu desăvârşire neschimbată şi de neprefăcut şi înzestrată cu puterea de-a rămâne la fel prin fire. Aceasta I se potriveşte numai Celui ce este cu adevărat Dumnezeu.[1136] Aceasta se arată bine şi în Fiul. Căci n-a săvârşit păcat,

---

[1134] Nici când face ceva omenesc Fiul nu acționează contrar voinței Tatălui. E tot un rod al firii dumnezeieşti, reprezentată în Persoana Sa unită cu a Tatălui, faptul de a voi ceva mai mic decât cele dumnezeieşti. Căci de la Dumnezeu sunt şi puterile pentru fapte, şi cuvintele omeneşti. Cele mici, sau omeneşti, arată chiar prin aceasta că sunt tot din puterea lui Dumnezeu. Smerenia e şi o putere de la Dumnezeu.

[1135] Față de cine ar păcătui Dumnezeu, când El este izvorul existenței, dacă din El nu se poate răspândi decât binele?

[1136] Cel nemărginit nu Se poate schimba. Spre ce S-ar mişca, schimbându-Se? Dar e nemărginit nu atât

cum spune şi Petru, nici nu s-a aflat viclenie în gura Lui. Deci Fiul este Dumnezeu şi din Dumnezeu cel după fire, Care nu ştie să păcătuiască şi să Se schimbe şi nu iese din ceea ce se cuvine firii Lui. Deci, când mărturiseşte că face totdeauna cele plăcute Tatălui, să nu se smintească nimeni, nici să cugete că Cel ce este din Tatăl poate fi în unele mai mic decât cele în care este Tatăl, ci să cugete cu evlavie că, în calitate de Dumnezeu din Dumnezeu după fire, lucrează identic şi gândeşte identic (ca să spun aşa).

„*Acestea spunându-le, mulți au crezut în El*” (In 8, 30)

Folosindu-Se Hristos de multe ori de smerenie în vorbirea Lui, pentru slăbiciunea ascultătorilor, înțeleptul Evanghelist Îl admiră iarăşi deoarece câştigă şi prin aceasta un rezultat important. Căci, putând spune toate ca Dumnezeu şi având puterea liberă să împărățească şi să vorbească despre toate, dar potrivindu-Şi cuvântul în chip iconomic pentru cei ce se apropiau de El, cucereşte pe mulți la ascultare şi convinge prin aceasta pe mulți să se alipească de El. Deci nu e zadarnică învățătura Mântuitorului, adică vorbirea adresată mulțimilor în chip mai omenesc. Căci cădeau în nu puțină îndrăzneală şi-L părăseau cu uşurință unii dintre cei mai nepricepuți, când, văzându-L om, auzeau de la El vorbe potrivite lui Dumnezeu. Dar deoarece Acelaşi era şi Dumnezeu, şi om, având în amândouă calitățile puterea să grăiască fără reproş şi necondamnabil în orice mod ar fi voit, Se acomoda foarte bine şi cu uşurință ascultătorilor, descoperind adeseori în Sine în chip variat cele proprii omului, ca de pildă prin spusa: „*De la Mine nu fac nimic*,” şi cele înrudite cu aceasta. Căci, neînțelegând aceia nimic, ci primind cele spuse fără aprofundare, se apropie prin aceasta de înțelesul comun şi imediat. De aceea Îl credeau şi când zicea: Primesc de la Dumnezeu puterea să fac minuni şi El este cu Mine, pentru că fac totdeauna ceea ce-I place Lui.

Prin aceasta însă duşmanii blestemați ai Adevărului consimt cu iudeii necredincioşi, opunându-se dogmelor dreptei credințe, şi arată că voiesc să cugete lucruri mici despre Domnul, iar cele spuse din iconomie (cu folos mântuitor) le strâmbă spre anularea slavei şi puterii Lui, nevăzând frumusețea adevărului. Nu-şi amintesc cum se cuvine de Pavel, care spune că trebuie „*surpate gândurile şi toată trufia care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu şi tot gândul trebuie robit lui Hristos şi ascultării de El*” (II Cor. 10, 5). Au ignorat şi spusa unuia dintre Prooroci: „*Cine este înțeleptul care va înțelege acestea şi înțelegătorul care va cunoaşte acestea*?” (Os. 14, 10). Căci dacă nu i-ar stăpâni multa nepricepere şi nu i-ar acoperi un întuneric adânc, cu trebuință ar fi să se caute vreun înțelept şi înțelegător care să poată afla cunoaşterea acestora? Dar acestea ajung pentru prezent.

Vom mai grăi însă despre spusa din fruntea acestui paragraf, alegând ceva mai de folos. Au crezut lui Hristos care spunea acestea, cum spune Evanghelistul, nu toți, ci mulți. Dar fiindcă era Dumnezeu adevărat şi nu avea nimic în fața ochilor, care să nu-I fie cu totul dezvăluit şi ştiind foarte exact că nu pe toți îi va câştiga spre credință, a stăruit în folosirea multor cuvinte spre câştigarea celor ce se apropiau de El, dându-ne şi prin aceasta o pildă şi făcându-Se pe Sine model învățătorilor Bisericii. Căci deşi nu toți se folosesc, poate din pricina leneviei lor, dar, deoarece este de crezut că vor să câştige pe unii prin stăruința lor, nu pregetă în a explica cele ce le pot fi altora de folos. Altfel, îngropând ca într-o tăcere neroditoare talantul dăruit nouă, adică harul ce ne vine prin Duhul, vom fi asemenea acelui slujitor viclean care a spus cu neruşinare stăpânului său: „*Ştiam că eşti om aspru, care seceră de unde n-a semănat şi adună de unde n-a risipit şi, temându-mă, am îngropat talantul meu. Iată, ai ce este al tău*” (Mt.

---

spațial, cât în plinătatea existenței. Şi aceasta este una cu binele care nu se poate micşora, care nu poate lucra spre mărginirea binelui Său.

25, 24-25). Dar la ce sfârşit nimicitor a ajuns un astfel de netrebnic şi cu ce pedeapsă a plătit cunoaşte nu o dată cel ce iubeşte să studieze scrierile evanghelice. Deci să ne gândim şi să avem în vedere în chip drept că cel chemat (hirotonit) spre aceasta trebuie să biruie orice oboseală în datoria de a învăța şi să nu se descurajeze niciodată, deşi nu toți se vor convinge de cuvintele lui, ci să se bucure mai vârtos de ostenelile prin care câştigă pe unii, înțelegând şi urmând cu înțelepciune spusa Mântuitorului nostru: „*Nu este ucenicul mai mare ca învățătorul, nici sluga mai mare ca stăpânul. Ajunge ucenicului să fie ca învățătorul lui şi slugii, ca stăpânul lui*” (Mt. 10, 24-25). Căci dacă Domnul nu convinge pe toți din cauza lenii şi învârtoşării inimii ascultătorilor, cine va învinovăți cuvântul nostru, care cere o înțelegere voită, şi nu una silită?[1137]

„*Zicea deci Iisus către iudeii care crezuseră în El: De veți rămâne în cuvântul Meu, veți fi cu adevărat ucenicii Mei*” (In 8, 31)

Le cere celor care au crezut în El să rămână temeinic şi ferm în acel bine odată ales de ei. Şi pentru aceasta le cere credința în El. Căci mutarea dintr-o parte în alta e un lucru cu totul neînțelept şi nefolositor. Fiindcă, precum s-a scris: „*Bărbatul cu sufletul îndoit e nestatornic în toate căile lui*” (Iac. 1, 8). Iar grăbirea cu hotărâre spre ceea ce e de folos e un lucru adevărat, înțelept şi foarte folositor, înțelesul imediat al celor spuse la începutul acestui paragraf este că ucenicii Lui sunt cei ce voiesc să asculte cuvintele Sale. Iar înțelesul ascuns este următorul. Zicând: „*De voiți să rămâneți în cuvântul Meu,*” Se arată atrăgându-i cu blândețe de la învățăturile mozaice şi, despărțindu-i de alipirea la literă, le porunceşte să nu mai rămână la cele vorbite şi săvârşite în chipuri, ci să-şi însuşească cuvântul Său,[1138] care este propovăduirea evanghelică dumnezeiască şi lucrătoare. Căci a grăit către noi şi prin Sfinții prooroci, dar aceştia erau mijlocitorii prin care Îşi adresa cuvântul Lui către noi. Propovăduirea evanghelică se va înțelege în mod propriu drept cuvântul Lui, căci nu e un cuvânt rostit prin altul, ci e cuvântul rostit prin El însuşi. De aceea, după ce S-a făcut om, zice: „*Eu însumi sunt de față vorbind.*” O va mărturisi aceasta şi Pavel, zicând în Epistola către Evrei: „*După ce Dumnezeu a vorbit odinioară în multe rânduri şi în multe chipuri părinților noştri prin Prooroci, în vremurile de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul*” (Evr. l, 1). Deci în timpurile de pe urmă ale veacului S-a făcut Fiul însuşi lucrător în învățătură.[1139] De aceea cuvântul se va numi în mod propriu învățătură evanghelică, adică binevestitoare.[1140] Deci era potrivit să se spună mai neacoperit, mai dezvăluit: Voi ați primit credința în Mine şi,

[1137] Să nu ne descurajăm în a vorbi oamenilor permanent despre credința în Dumnezeu şi în Hristos, chiar când unii rămân neconvinşi de cuvintele noastre. Căci nici Dumnezeu nu sileşte libertatea omului să-L asculte.

[1138] Cuvântul lui Hristos este cuvântul dumnezeiesc în formă omenească, spus direct şi cu putere dumnezeiască de Dumnezeu-Cuvântul însuşi, nu prin Prooroci. Faptele Lui au fost faptele lui Dumnezeu însuşi, în formă omenească, nu fapte ale preoților Legii Vechi, poruncite de Dumnezeu. Şi Dumnezeu-Cuvântul întrupat a rămas El însuşi săvârşitorul faptelor sfințitoare ale Bisericii prin preoți, ca simple organe văzute. Se dă El Însuşi în Euharistie şi nu dă numai carnea mielului, ca tip al Său. Preotul, spunând cuvintele evanghelice, repetă cuvintele spuse de Dumnezeu-Cuvântul însuşi, avându-L prezent în el pe Cel ce le-a spus. Căci, atunci când repetă cineva cuvintele mele cu respect, mă face să fiu eu însumi într-un anumit grad în ele. Aceasta se întâmplă şi când le citeşte un credincios, înțelegându-le aşa cum le înțelege Biserica începând de la Apostoli, care le-au înțeles aşa cum au învățat de la Hristos însuşi să le înțeleagă.

[1139] Timpul lumii se numeşte veac, deosebit de veacurile viitoare, care vor fi trepte ale vieții noastre în Dumnezeu, şi de veacurile anterioare, care reprezintă poate gândirea lui Dumnezeu privitoare la crearea lumii şi veacul în care au viețuit îngerii, creați înainte de lumea văzută. „*Timpurile de pe urmă*” ale acestui veac reprezintă partea istoriei acestei lumi în care a intrat şi a rămas Însuşi Fiul lui Dumnezeu ca om, adică partea cea mai matură a istoriei lumii, timpurile dinainte fiind pregătirea lumii pentru această perioadă.

[1140] Învățătura Apostolilor este binevestitoare, căci ea ne-a adus vestea că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, pentru ca să înfrățească pe oameni cu Sine pentru veci, să-i îndumnezeiască după har.

deşi mai târziu, totuşi nu L-aţi mai cunoscut pe Cel propovăduit vouă prin Lege şi Prooroci, alipindu-vă de chipurile date prin Moise, nici n-aţi mai rămas ascultători umbrelor celor din Lege, nici n-aţi văzut puterea mântuirii în ele, ci în învăţăturile duhovniceşti şi în propovăduirile evanghelice, prin Mine. Dar nu era nepotrivit, ba şi trebuia neîndoielnic, să le spună totodată - aceştia primind abia o credinţă fragilă, cu o minte dispusă spre schimbare -: Nu suportaţi aceste cuvinte, sau nu stăruiţi în credinţă, ci cădeţi repede în mânie, nesocotind prin aceasta pe preaînţeleptul Moise şi, socotindu-l fără valoare, dispreţuiţi cele rânduite cu adevărat celor vechi. Prin aceasta vă lăsaţi pradă îndrăznelii voastre şi, socotind că cugetaţi conform cu el, n-aţi dat nici un preţ voinţei de-a crede în Hristos. Deci opunând, în chip folositor şi umbrit pe cele ale lui Moise cuvintelor Sale, adică opunând Legea propovăduirii evanghelice şi punând cu mult mai presus învăţăturile noi faţă de cele vechi, zice: „*De veţi rămâne în numele Meu şi în cuvântul Meu, veţi fi cu adevărat ucenicii Mei*" (In 8, 31). Căci cei ce strălucesc deplin în credinţa în El au primit neîndoielnic în mintea lor învăţătura evanghelică, nemaiîngrijindu-se de umbra din Lege, şi sunt cu adevărat ucenici ai lui Hristos. Iar cei ce nu se apropie de El în acest mod, prefăcându-se că sunt ucenici, fără să fie cu adevărat, au căzut din mântuire. De fapt fericitul Pavel scrie direct celor ce voiesc în chip prostesc să se îndreptăţească din Lege, după ce au primit credinţa: „*Cei ce voiţi să vă îndreptăţiţi din Lege, v-aţi îndepărtat de Hristos, aţi căzut din har*" (Gal. 5, 4). Deci e de admirat credinţa cea una şi voinţa de a urma cu hotărâre lui Hristos şi de a înainta în credinţă,[1141] cunoştinţa Lui depărtându-se de umbrele cele din Lege şi strămutându-se de la cele spuse ca ghicituri, la învăţătura duhovnicească. Căci prin Lege şi Prooroci se propovăduieşte taina lui Hristos.

„*Şi veţi cunoaşte adevărul, şi adevărul vă va elibera pe voi*" (In 8, 32)

Cuvântul este obscur şi foarte puţin străveziu. Totuşi are un înţeles înrudit cu al celor spuse înainte, căci ţese în mod diferit aceleaşi înţelesuri, îndeamnă şi el la voinţa de-a se despărţi de cultul Legii pe cei ce au crezut odată în El, învăţând să se socotească umbra conducând spre cunoaşterea Lui, ca, lăsând chipurile şi ghiciturile, să treacă repede la Adevărul, adică la Hristos, Dătătorul adevăratei libertăţi şi Mântuitorul.[1142] Veţi cunoaşte Adevărul, rămânând în cuvintele Mele. Căci, cunoscând Adevărul, veţi afla folosul din el.[1143] Deci admitem că Domnul zice şi acestea către iudei. Căci trebuie lărgit înţelesul cuvintelor din fruntea acestui paragraf pentru folosul cititorilor. Aţi suportat, zice, în Egipt amara robie şi aţi purtat jugul impus de Faraon, dar aţi strigat atunci către Dumnezeu şi L-aţi mişcat spre mila către voi, cerând pe Izbăvitorul din ceruri în nenorocirile voastre sporite. Şi Eu am venit la voi îndată şi atunci v-am scos din pământul străin şi, scăpându-vă de cea mai crudă tiranie, v-am chemat spre libertate.

[1141] Credinţa în Hristos dă, celor ce o au, strălucirea convingerii că au aflat sensul vieţii şi nădejdea vieţii lor veşnice, dă feţei lor lumina nădejdii, a bunătăţii şi a iubirii. Căci trăiesc în comuniunea plină de bucurie cu Persoana cea mai iubitoare, Care e Fiul lui Dumnezeu devenit pe veci fratele lor, Care Şi-a dovedit iubirea pentru ei, mergând pentru ei până la moartea pe cruce. Îl au în ei pe Hristos cel plin de lumina învierii ca sens al existenţei veşnice.

[1142] Hristos se numeşte Adevărul şi în sensul că El nu mai este numai o umbră a adevărului lui Dumnezeu, cum era mielul pascal şi celelalte jertfe din Lege. El nu mai este numai un chip al lui Dumnezeu şi al mântuirii de moarte, ci Dumnezeu Cel real, Care ne scapă real de moarte. Lumea creată e numai o umbră a lui Dumnezeu, Creatorul şi Mântuitorul ei. Dar El e Dumnezeu Creatorul şi Mântuitorul ei real. În El ne întâlnim cu Dumnezeu adevărat, El e adevărat şi îmbrăcat în trup. Prin trupul Lui vorbeşte şi lucrează El însuşi. El este existenţa adevărată, nu o umbră a existenţei susţinute prin El. În Hristos cunoaştem, experiind, Adevărul, existenţa prin Sine, consistentă şi nemărginită, izvorul existenţei noastre, total dependentă de El şi, ca atare, prin ea însăşi doar o umbră a existenţei.

[1143] Cei ce cred în cuvintele Lui cunosc pe Hristos ca fiind Adevărul. Căci ele Îl exprimă pe El şi, într-un fel, El însuşi este în ele. Cuvintele Lui poartă în ele prezenţa Lui, puterea lucrătoare a Lui. Ele îl ajută pe cel ce le cugetă mereu să se facă tot mai mult ca El, să fie tot mai mult în El.

Dar ca să cunoaşteți pe Ajutătorul şi Izbăvitorul, v-am înfățişat ca chip, prin junghierea mielului, taina Mea şi am poruncit atunci să vi se dea ca un tip anticipat mântuirea prin sânge. Căci ați fost mântuiți, ungându-vă pe voi şi pragurile caselor cu sângele mielului.

Deci, depăşind uşor tipurile, când veți afla Adevărul veți fi cu adevărat liberi şi nimeni să nu se îndoiască de aceasta. Căci, dacă chipul v-a fost atunci pricinuitorul atâtor bunătăți, cum nu vă va da mai vârtos Adevărul harul mai bogat? Spunând acestea Iisus iudeilor, nimic nu ne împiedică să socotim cuvântul ca având înțeles mai larg. Dar socotim că din spusa din fruntea paragrafului străluceşte şi alt înțeles. Legea dată prin Moise poruncea anumite tipuri de spălări şi stropiri, dar cui i se întâmpla să cadă şi să lunece în groapa păcatului, îi poruncea să jertfească viței şi oi şi astfel, să scape fiecare de vina pentru păcate. Dar nici una dintre acelea nu era spre spălarea reală a păcatului. Căci nu înlătura pricina care-i menținea în neputință, nici nu declara liber de pedeapsa veşnică pe cel ce călca legea dumnezeiască.[1144] Căci ce putea folosi omului care a greşit jertfirea vițelului sau ce câştig ar fi aflat din junghierea oii? Ce plăcere ar fi avut Dumnezeu pentru călcarea Legii, câtă vreme Dumnezeu era nesocotit?[1145] „*Oare voi mânca Eu carne de tauri, sau voi bea sânge de țapi*?" (Ps. 49, 14). Pe lângă acestea, mai spune clar către iudei: „*Arderile de tot ale voastre şi jertfele voastre adunați-le şi mâncați cărnurile, căci n-am vorbit părinților voştri despre arderi de tot şi despre jertfe, ci le-am spus lor cuvântul acesta, zicând: „Judecați judecată dreaptă*" (Ier. 7, 21-22). Deci e cu totul nefolositoare aducerea sângelui, care nu poate spăla întinăciunea întipărită în om de păcat. O afli aceasta iarăşi când Îl vezi zicând către Ierusalim, maica iudeilor, prin glasul lui Ieremia: „*Pentru ce a făcut cea iubită în casa Mea urâciuni? Oare rugăciunile şi cărnurile jertfite vor lua de la tine răutățile tale? Oare scăpa-vei de acestea*" (Ier. 11, 15)? „*Căci e cu neputință ca sângele de tauri şi de țapi să înlăture păcatele*," cum zice Pavel (Evr. 10, 4). Că cei alipiți slujirii Legii şi cei ce s-au silit cu aduceri de sânge sau cu daruri n-au săvârşit nimic de folos şi de aceea au fost scoşi pe drept cuvânt din curtea dumnezeiască ne învață limpede şi prin glasul lui Isaia, zicând: „*Nu veți mai călca în curtea Mea. De veți aduce Mie făină de grâu, tămâie în deşert, urâciune este*" (Is. l, 12-13). Deci nu în acelea, înțeleg în cele poruncite în Lege, e mântuirea adevărată, dar nici mult dorita libertate de păcat nu o poate dobândi cineva prin acelea. Dar, ridicându-ne puțin peste chipuri şi privind frumusețea sclipirii în Duh şi cunoscând Adevărul, adică pe Hristos, ne vom îndreptăți prin credința în El.[1146] Iar,

---

1144 Prin stropiri şi jertfe, în Legea Veche se iertau păcatele, dar nu se spălau, nu lucra în ele Hristos ca Dumnezeu-Om, unit cu omul, ca să-1 înalțe pe om la altă viață. Aceia scăpau de condamnările de pe pământ ale păcatelor, dar nu li se dădea putința de a nu mai păcătui şi nu erau eliberați nici de pedeapsa veşnică pentru ele.

1145 Prin jertfele poruncite de Lege se împlinea porunca Legii, dar nu se intra sufleteşte într-o relație directă cu Dumnezeu.

1146 Numai despre păcat se spune că ne eliberăm, nu de bine. Căci „păcatul ne stăpâneşte", în păcat nu e libertate. Pentru bine se cere efortul prin care se întăreşte libertatea. Legea nu ne dă puterea să ne eliberăm de păcat, să devenim drepți, pentru că față de cerințele ei ne aflăm singuri. Numai întâlnind „în duh", cu simțirea sufletului, pe Hristos, comuniunea cu El ne dă puterea să devenim drepți, să nu mai păcătuim; prin simțirea jertfei Lui din iubire ne comunică curățirea de urmele lăsate în noi de egoismul păcatelor. Căci în Hristos avem şi comuniunea cu Omul cel mai iubitor, dar şi cu Dumnezeul venit aproape ca om. Binele eliberează, sau în efortul spre bine mă eliberez eu însumi de mine însumi. Dar aceasta implică relația pozitivă cu altul. Nu pot fi bun decât în relație cu altul, însă mai ales în Dumnezeu făcut Om. Dumnezeu, Care e Binele prin Sine, nu poate fi o Persoană izolată. Din veci El Se dăruieşte cuiva. Dumnezeu nu poate să nu Se dăruiască din veci şi să nu Se dăruiască în întregime cuiva egal cu El. Nu poate să nu iasă din Sine. Dar nici nu poate să nu mai existe El, Care Se dăruieşte. Deci trebuie să fie şi El, şi Cel căruia Se dăruieşte la fel. Aceasta înseamnă a fi Tată şi Fiu de-o-ființă, dăruit în întregime, dar rămas întreg în dărnicie. Iubirea față de Celălalt se vrea comunicată şi unui al Treilea şi se vrea să fie şi o bucurie a unui al Treilea. Dar al Doilea nu rămâne pasiv în bucuria ce-o are al Treilea împreună cu Primul. Al Doilea vrea şi El pe al Treilea, bucurându-Se de Primul împreună cu El. Dar şi această putință de participare a unui al Treilea la bucuria Lui de Primul nu-I poate veni decât tot de la Acesta. Altfel, Primul ar avea nevoie de al Doilea, pentru a se arăta desăvârşită iubirea Lui de El printr-un al Treilea, însă

îndreptăţiţi, trecem la libertatea adevărată, ţinuţi nu în starea de robi ca mai înainte, ci ridicaţi în cea de fii ai lui Dumnezeu.[1147] O va mărturisi aceasta Ioan, zicând şi despre Hristos şi despre cei ce cred în El: „*Iar câţi L-au primit pe El, le-a dat lor putere să se facă fii ai lui Dumnezeu*” (In l, 12). Deci cu folos Domnul nostru şi Hristos nu lasă pe cei ce cred în El să admire umbrele din Lege. Căci nu este în ele nimic folositor, sau pricinuitor de libertate adevărată. Iar El porunceşte să se cunoască mai vârtos Adevărul, căci prin Acesta zice că se vor elibera, potrivit înţelesului celor spuse.

„*I-au răspuns Lui: Suntem sămânţa lui Avraam*
şi n-am fost robi niciodată nimănui” (In 8, 33)[1148]

Râd iarăşi de făgăduinţele Mântuitorului nostru, mai bine-zis se şi supără, ca unii ce-ar fi batjocoriţi.[1149] Noi, care am scăpat de robie, n-avem nevoie de cineva care ne cheamă din robie - ca să ne adauge ca o parte la ceea ce avem. Obişnuiţi cu o înţelepciune părută, ei nu ştiu că protopărintele Avraam n-a fost un părinte nobil în sens lumesc şi nici foarte vestit între cei admiraţi în această viaţă, ci a strălucit numai prin credinţa cea în Dumnezeu. „*Şi a crezut, zice, Avraam în Dumnezeu şi i s-a socotit lui credinţa spre dreptate şi s-a numit prieten al lui Dumnezeu*” (Fac. 15, 6; Iac. 2, 23). Observi deci foarte clar cauza strălucirii aceluia. Fiindcă a fost numit prieten al Atotţiitorului Dumnezeu, de aceea s-a făcut mare şi vestit, şi credinţa lui i s-a socotit spre dreptate, iar dreptatea din credinţă i s-a făcut pricină a libertăţii prin Dumnezeu. Deci când, crezând, s-a îndreptat, adică atunci când a lepădat lipsa de nobleţe a păcatului, s-a arătat strălucitor şi de neam bun şi liber.[1150] Deci iudeii, respingând prosteşte harul care a eliberat pe însuşi începătorul neamului (pe Avraam), rămân numai la cel eliberat prin acest har, dar nu cugetă la harul prin care a fost eliberat şi nici nu văd strălucirea din el şi nu cinstesc pe Prea Bunul Dăruitor al lui. Şi, uitând de izvorul întregii nobleţi, îl cugetă mare numai pe cel ce s-a împărtăşit de aceasta. Dar se dovedesc şi fălindu-se că slujesc în deşert celui ce nu e nimic şi folosesc în chip mincinos cuvântul despre aceasta. Căci au robit patru sute treizeci de ani egiptenilor şi de aceea prin harul de sus au fost scoşi din casa robiei şi din cuptorul de fier al stăpânirii Egiptului, precum s-a scris (Deut. 4, 20). Dar au robit şi babilonienilor şi asirienilor, când aceia, pustiind toată ţara iudeilor şi Ierusalimul însuşi, au mutat în ţara lor tot Israelul. Deci, în nici un fel cuvântul iudeilor nu e sănătos. Căci pe lângă faptul că nu cunosc robia cea mai adevărată, adică cea a păcatului, o neagă cu totul şi şi-au obişnuit mintea să nu cugete decât la lucruri mici.

„*Le-a răspuns lor Mântuitorul: Amin, amin zic vouă, că*
tot cel ce săvârşeşte păcatul este rob păcatului” (In 8, 34)

---

dintr-un singur izvor vine totul. Iar Dumnezeu vrea să-Şi extindă iubirea şi în altă formă. Dar nu printr-o înstrăinare de prima formă. De aceea aduce şi prin creaţia „*din nimic*” făpturi conştiente pe care să le iubească şi să-L iubească într-o unire cu Fiul Său şi cu Duhul Sfânt.

[1147] Cât trăieşte cineva în păcat, este rob nu numai păcatului, ci şi lui Dumnezeu. Dar cel liber prin binele în care trăieşte se simte liber şi faţă de Dumnezeu, ba chiar fiu al Lui sau frate cu Fiul lui Dumnezeu făcut om.

[1148] Iudeii nu înţelegeau că Iisus le vorbea despre robia pe care o impune omului păcatul, şi că numai în comuniunea de iubire cu Hristos, în Care s-a realizat Omul adevărat şi Care e totodată Dumnezeu cel iubitor, se dobândeşte libertatea. Ei se lăudau cu libertatea ca cei ce erau de un neam cu Avraam.

[1149] Se simt batjocoriţi când le spune Iisus că acum nu sunt liberi, ci vor deveni liberi numai în El.

[1150] De neam nobil, sau de neam bun în sens spiritual este cel în comuniune cu Dumnezeu, Izvorul binelui. Acela a totodată liber, şi chipul lui străluceşte bucurând pe toţi. Nu în zadar se numeşte omul nobil, om de neam bun. Bunătatea dă nobleţea, cum o dă „cuviinţa” românească. Cel lipsit de bunătate e „ne-bun” în limba românească. Cel rău e om urât, e om dizgraţios, sau vrednic de dispreţ, e om inferior. Şi bunătatea se capătă de la Dumnezeu.

Aceia erau psihici (cu un suflet neduhovnicesc, I Cor, 15, 46) şi priveau numai la cele trupeşti. De aceea îi scoate din lipsa lor de învăţătură spre cele mai duhovniceşti şi, ca pe unii total neobişnuiţi şi nedeprinşi, îi strămută la învăţătură, arătându-le robia ascunsă pentru ei şi în multe privinţe inconştientă. Dar când, minţind, zic: *„N-am fost robi niciodată,”* nu-i contrazice în mod clar, nici când se mândresc cu nobleţea protopărintelui lor, ca să nu pară că-i supără pentru cele ce nu se cuvin, ştiindu-i înclinaţi şi tinzând mult spre mânie. Dar, trecând la ceea ce e necesar şi la ceea ce trebuie de fapt să înveţe, declară că este rob păcatului cel ce îl săvârşeşte. Prin aceasta numai că nu zice: Omul pământesc este fiinţă compusă din suflet şi trup, şi robia după trup este a trupului, iar ea are în suflet păcatul ca maică barbară. Scăparea omului de robia după trup o pot realiza cei puternici pe pământ, dar eliberarea de păcat numai Dumnezeu i-o poate da, şi nimeni altul. Deci Hristos îi îndeamnă să cugete cele cuvenite şi să dorească libertatea adevărată, să nu caute strălucirea strămoşilor, care nu le este de nici un folos, ci numai pe Dumnezeu, Stăpânitorul legilor iudeilor, a Cărui neascultare pricinuieşte păcatul, care hrăneşte în suflet robia. Precum se vede, Domnul nostru Hristos îi mustră în mod ascuns şi umbrit, ca pe unii ce cugetă în deşert lucruri mari despre om, socotind că fericitul Avraam a fost cu desăvârşire liber (prin el). Căci, declarând în mod general că tot cel ce face păcatul este rob păcatului, îl vede şi pe Avraam eliberat de lanţurile păcatului, pe el, ce fusese odinioară rob păcatului. Căci nu s-a îndreptat fiind drept înainte, ci când a crezut în Dumnezeu, fiind chemat spre libertate, prin faptul de a fi fost îndreptat (de Tatăl).[1151]

Şi nu spunem acestea nesocotind slava dreptului, ci deoarece nimeni dintre oameni nu a fost scutit de săgeţile păcatului, ci şi cel ce pare mare a fost supus sub jugul păcatului, potrivit cu ceea ce s-a scris: Nu este nici unul drept, căci toţi au păcătuit şi s-au lipsit de slava lui Dumnezeu. Iar slava lui Dumnezeu pe lângă altele este şi neputinţa de a cădea în orice fel de păcat,[1152] ceea ce a fost propriu numai lui Hristos. Căci singur El a fost liber. El singur a fost liber între morţi: căci n-a săvârşit păcat, chiar dacă a sălăşluit între cei morţi, adică între oameni, peste care stăpânea odinioară moartea păcatului.[1153] Deci, recapitulând scopul celor spuse la începutul acestui paragraf, Domnul a dat de înţeles că şi fericitul Avraam a fost robit odinioară păcatului şi numai prin credinţa în Dumnezeu a fost eliberat. De aceea n-a fost în stare să transmită altora nobleţea duhovnicească[1154] întrucât cel ce nu se poate elibera prin sine de robia păcatului nu poate elibera nici pe alţii, o dată ce nu se dovedeşte dătătorul libertăţii sale, ci o primeşte de la Altul, adică de la Hristos, Care îndreptăţeşte.[1155]

[1151] Nimeni nu e liber, sau nu se face liber de păcat şi bun prin sine, ci numai prin Dumnezeu. Nici Avraam n-a devenit liber de păcat prin el însuşi, ci prin Dumnezeu. Deci degeaba se lăudau iudeii că sunt liberi fiind urmaşi ai lui Avraam. Fiecare trebuie să fie făcut liber de păcat în mod personal prin Dumnezeu. De aceea şi fiii creştinilor nu devin liberi ca fii ai lor, ci unindu-se personal cu Hristos în Botez. Libertatea este şi o chestiune de intrare personală în relaţie cu Hristos cel cu totul liber prin Sine de robia păcatului.

[1152] A nu putea păcătui e mai mult ca puterea de a nu păcătui, care ar implica şi posibilitatea de a păcătui. Hristos, fiind ipostasul dumnezeiesc făcut om, a putut muri, prin voia Sa ca om, desigur ca să învingă moartea, dar n-a putut păcătui. A nu putea păcătui înseamnă pentru El a nu Se putea despărţi de Sine, a nu Se putea diviza, a nu putea să nu mai fie Viaţă prin Sine, a nu putea face răul, care e contrariul vieţii, contrariul lui Dumnezeu, Care e binele prin excelenţă. Hristos nu putea să nu fie atotputernic, adică să nu Se arate capabil să biruiască însăşi moartea. Aceasta e slava care ţine de fiinţa lui Dumnezeu. Oamenii pot câştiga numai de la Dumnezeu putinţa de a nu păcătui, dar numai pe aceasta, nu şi neputinţa de a păcătui, deşi în starea de înviere fericită în viaţa viitoare nu mai pot păcătui, fiind copleşiţi de puterea lui Dumnezeu, nu însă fără voia lor.

[1153] Păcatul, ca lipsă a libertăţii reale, şi moartea, ca extremă neputinţă a nepăcătuirii şi ca o despărţire extremă de bogăţia vieţii lui Dumnezeu, sau a comuniunii cu El şi cu semenii, sunt o imposibilitate numai pentru Dumnezeu. Libertatea totală şi viaţa prin Sine sunt proprii numai lui Dumnezeu.

[1154] Nobleţea spirituală, sau neamul bun, sau calitatea bunătăţii desăvârşite şi nemicşorate n-o are decât Dumnezeu. N-a avut-o Avraam şi n-a putut-o transmite nici urmaşilor după trup.

[1155] Cine nu are prin sine libertatea de păcat, nu o poate da nici altuia. Iar a da cuiva libertatea de păcat,

„*Robul nu rămâne în casă în veac*” (In 8, 35)[1156]

Declarând că cel supus păcatelor e neliber şi aflat sub robie amară, (Hristos) adaugă cu folos şi cele ce sunt proprii celui ce iubeşte păcatul, dar şi ce vor primi de la Dumnezeu cei ce au ales să vieţuiască în chip drept prin aceasta fiind ridicaţi între fiii lui Dumnezeu. Robul, zice, nu rămâne în casă în veac. De fapt se scufundă în întunericul cel mai din afară, plătind acolo pedepsele pentru viaţa lui neliberă. Dar fiul rămâne în veac. Cei ce s-au împărtăşit odată de slava înfierii vor rămâne în faţa lui Dumnezeu, nefiind nicicând alungaţi din încăperea celor întâi-născuţi, vieţuind în veacul fără sfârşit în ea.[1156b] Vei înţelege spusa aceasta cum se cuvine citind pilda din Evanghelii, în care Hristos spune că ţapii vor sta la stânga, iar oile, la dreapta, şi că pe ţapi îi va arunca de la El, zicând: „*Duceţi-vă, blestemaţilor, în focul cel veşnic, gătit diavolului şi îngerilor lui*” (Mt. 25, 41). Dar adună la Sine oile şi le primeşte cu bucurie, zicând: „*Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, de moşteniţi Împărăţia gătită vouă de la întemeierea lumii*” (Mt. 25, 34). Prin ţapi se indică mulţimea neroditoare a iubitorilor de păcat, iar prin oi, ceata celor binecredincioşi, încărcaţi de rodul dreptăţii ca oile de lână. Deci, cel purtător de ruşinea robiei va fi alungat departe de Împărăţia cerurilor, ca un vas nefolositor şi de necinste. Dar va fi primit în locaşul de sus şi va rămâne în el tot cel ce a iubit vieţuirea dreaptă, fiind numărat pentru aceasta între fiii lui Dumnezeu. Spunând Domnul acestea, arată că înţelege prin ele că cei ce nu şi-au însuşit libertatea prin credinţă[1157] vor fi scoşi şi din casa sfântă şi dumnezeiască, adică din Biserică, după spusa unuia dintre Prooroci: „*Îi voi scoate pe ei din casa Mea*” (Is. l, 8). Că această proorocie a fost împlinită până la capăt, o mărturiseşte însăşi firea lucrurilor. Căci fiica Sionului e părăsită ca o colibă în vie şi ca o magazie de roade într-o ţarină, precum s-a scris. Iar templul a căzut şi s-a desfiinţat cu totul şi cei ce-i aparţineau au ajuns afară, nemaifiind în el în veac. În schimb, s-a înălţat şi s-a urcat Biserica, iar în ea rămân pentru totdeauna cei chemaţi la înfierea dumnezeiască prin credinţă. Căci slava Bisericii nu va înceta şi nu va sfârşi niciodată. Fiindcă sufletele celor drepţi se ridică de la cele pământeşti şi se strămută în cetatea de sus, în Ierusalimul ceresc, în Biserica celor întâi-născuţi, care este maica noastră, după cuvântul lui Pavel (Gal. 4, 26). Iar deoarece, cercetând şi înţelesul robiei şi dorind în tot felul să precizăm adevărul, am spus că şi Avraam s-a numărat între robi şi nici persoana lui nu am aşezat-o în afara celor despre care am vorbit, pentru că Hristos a spus în general: „*Tot cel ce face păcatul este rob păcatului*,” să lămurim, continuând cuvintele noastre, înţelesul celor spuse.

Iudeii cugetau lucruri mari şi uriaşe despre nobleţea proprie lor, dând ca începător şi izvor al ei pe Avraam. De aceea nu admiteau să se intereseze nici prin cele mai simple gânduri de o eliberare prin harul de sus, rămânând nebuni şi orbi, după

---

sau putinţa de a nu păcătui, înseamnă a-l face drept (a-l îndrepta, sau îndreptăţi).

[1156] Robul păcatului nu rămâne în casă, sau în relaţia de comuniune intimă cu Dumnezeu, în comuniunea de iubire de care nu se mai satură, deci veşnică.

[1156b] În „casa” lui Dumnezeu, va vieţui veşnic cel ce nu mai este rob păcatului, ci a fost făcut fiul lui Dumnezeu; în întunericul din afara casei va petrece cel ce a plecat de pe pământ ca rob al păcatului. „Casa” lui Dumnezeu e locul în care locuieşte Stăpânul, locul intimităţii cu Dumnezeu şi al luminii prezenţei Lui. Întunericul e locul singurătăţii şi cel unde nu se vede nimic. Cel ce nu crede în Dumnezeu nu mai înţelege nimic, chiar în viaţa pământească. Robul nu înţelege pe Stăpân, lui nu i se comunică Stăpânul, nu-i devine intim. El, fiind rob păcatului, nu are libertatea să se apropie de Stăpânul cel bun şi nici nu poate să cunoască bogăţia Lui comunicativă. Cel ce vieţuieşte veşnic în „casa” Stăpânului Dumnezeu, în lumina intimităţii Lui, e luminat de slava Lui. Robul din întuneric nu se bucură de nici o preţuire. Nu-i dă nimeni vreo atenţie. Cei din „casă” sunt cinstiţi însă ca nişte fii.

[1157] Credinţa în Dumnezeu, ca izvor al binelui, face pe om liber, pe când egoismul, răul, ca lăcomia şi mândria, îl robesc. Dumnezeul Treimii sau al iubirii arată că Fiul lui Dumnezeu Se face om pentru veci şi Se jertfeşte pentru oameni, în El e toată libertatea şi puterea. Dumnezeu nu ţine pe om lângă El cu forţa, ci îl cheamă prin iubire, apelând la hotărârea lui libera.

cuvântul Mântuitorului. De aceea Hristos voieşte în mod necesar să arate că cel prin fire rob nu e în stare să elibereze nici pe alţii, dar nici pe sine însuşi. Căci cum şi-ar dărui sieşi libertatea cel ce e lipsit de ea prin fire, iar cel ce e dăruit cu har de la altul cum ar fi în stare să dăruiască altora libertatea?[1158] Numai Celui ce prin fire e Dumnezeu din Dumnezeu Îi aparţine puterea să elibereze. Deci dovedeşte clar că e rob şi trebuie mărturisit în mod necesar rob tot cel ce nu rămâne în veac, adică cel ce nu poate rămâne în veac ceea ce este.[1159] Tot ce e făcut va fi supus stricăciunii.[1160] Iar ceea ce este astfel e rob al lui Dumnezeu, Care l-a chemat la existenţă.[1161] Căci despre făpturi a zis (Dumnezeu) către El (către Fiul): „*Toate sunt roabe ale Tale*" (Ps. 118, 91). Şi acest cuvânt s-a spus în general. Fiindcă unul este o parte din totul, cum este fericitul Avraam din umanitate. Iar semn clar că Unul-Născut, arătat întreg ca Dumnezeu din Dumnezeu, este Împărat şi Stăpân este că rămâne în veac. Căci de cine ar avea nevoie ca să rămână la fel şi să fie întemeiat în mod sigur în bunătăţile veşnice, Cel ce este cu adevărat Dumnezeu după fire? În temeiul acestei raţiuni şi dumnezeiescul Psalmist a indicat creaţia ca roabă, iar pe Dumnezeu-Cuvântul, ca născut sau „răsărit" din Dumnezeu-Tatăl, Împăratul şi Domnul.[1162]

Extinzând privirea de la o parte la tot ce e creat, Psalmistul zice despre ceruri şi despre Cel prin fire Fiu: „*Acelea vor pieri, iar Tu vei rămâne, şi toate ca o haină se vor învechi, dar Tu Acelaşi eşti şi anii Tăi nu se vor sfârşi*" (Ps. 101, 27-28). Observă şi din acestea adevărul mărturisit că robul nu rămâne în veac, dar rămâne Fiul; şi că a nu rămâne e o dovadă că cel despre care se spune aceasta este rob. Iar asemenea acestora e şi faptul invers: *a rămâne în veac* e semn clar că Cel despre Care se spune acest cuvânt în mod propriu şi adevărat este Stăpân şi Dumnezeu. Şi ne ajung spre întărirea mărturiei noastre cuvintele Psalmistului. Dar deoarece, potrivit cu ceea ce s-a scris, „*în gura a doi sau trei martori va sta adevărul*" (Mt. 18, 16), să arătăm şi pe fericitul Ieremia cugetând şi zicând la fel cu acela. Tot ce e creat se strică şi prin aceasta se arată că e rob, iar prin faptul că rămâne şi nu se schimbă se declară Fiul lui Dumnezeu după fire, şi de aceea e şi Domn. De aceea se zice undeva către El: „*Tu şezi în veac, şi noi pierim în veac.*" Căci în tot timpul ceea ce-i creat se strică prin faptul de-a fi fost creat, iar de nu se strică prin puterea lui Dumnezeu, Dumnezeu este Cel ce stă în acela pururea. Şederea de care se vorbeşte aici indică statornicia în identitatea fiinţei Lui şi în unitatea ei şi în înălţimea Lui împărătească după modul şi realitatea existenţei Sale.[1163] Căci şederea e şi un chip

[1158] Identifică libertatea primită cu harul. Cine primeşte libertatea de la Altul, primeşte harul de la El. Şi numai Dumnezeu poate dărui o libertate care e totodată har. În har e libertate, o libertate adevărată, de nimic stăpânită, pentru că e harul dumnezeiesc.

[1159] Dumnezeu singur poate rămâne prin Sine în veci ceea ce este, adică nu poate cădea din bine. Făptura conştientă poate rămâne şi ea astfel, dar numai din darul lui Dumnezeu. Neschimbabilitatea în bine prin Sine e o putere supremă. Opusă ei este neschimbabilitatea în rău, care e proprie Satanei. Nici Dumnezeu nu-l mai poate schimba în bine, pentru că nu voieşte să primească ajutorul lui Dumnezeu şi atât s-a întărit în rău, încât nu mai poate primi acest ajutor. E o supremă slăbire a libertăţii, e o aparenţă de libertate.

[1160] Orice făptură e supusă coruperii prin sine, pentru că e din nimic. Numai Dumnezeu o poate scăpa de corupere şi o poate menţine aşa, dar şi cu voia ei, dacă e făptură conştientă. Dumnezeu însă e incoruptibil prin fire, pentru că e Viaţa prin Sine.

[1161] Făptura, fiind adusă la existenţă din nimic şi fiind menţinută în existenţă numai prin Dumnezeu, este roabă Lui. Dar se poate bucura totodată de libertatea Lui dacă nu se declară contrară Lui în mod voit, ci se deschide cu voia comuniunii cu El.

[1162] Cel ce n-are nevoie de nimeni pentru libertatea veşnică de păcat, e cu adevărat Împărat peste toate, neprimind de la nimeni puterea să Se elibereze de robia păcatului, ci dând El însuşi această putere celor ce vor să o primească şi să se folosească şi prin efortul lor de ea. Cel rău nu are putere cu adevărat. El e stăpânit de pasiunile lui. Dumnezeu este Împărat peste toate, pentru că nu este stăpânit de nici un rău, ci este izvorul binelui nesfârşit. Bunătatea este una cu puterea. Atotbunătatea este una cu atotputernicia.

[1163] Tot ce nu e prin Sine, ci e creat de Dumnezeu, nu se menţine decât prin puterea lui Dumnezeu. Prin sine însuşi se corupe, căci n-are existenţa prin sine, ci îi este dată de Dumnezeu din nimic. Dumnezeu „*şade*" ca un împărat, neputând fi mişcat de nimic din şederea Lui. Aceasta arată demnitatea Lui de Împărat. Căci a şedea în veci înseamnă nu numai necoruperea şi independenţa totală, ci şi autoritatea şi

al acestora. Deci voi reveni la ceea ce am spus la început, arătând, din faptul de-a nu rămâne, caracterul stricăcios şi creat chiar şi al fericitului Avraam. Căci a murit şi s-a mutat în oarecare fel din casa Stăpânului, adică din lumea aceasta. Potrivit cu aceasta voieşte ca el să fie înţeles şi ca rob, nefiind în stare să poată dărui şi altora libertatea. Iar din faptul că rămâne în veac, Fiul Se arată pe Sine clar ca fiind Dumnezeu din Dumnezeu după fire. Iar din aceasta urmează că este Împărat şi Domn. Iar folosul mântuitor ce ne vine nouă din această deosebire ni se va arăta clar în spusa înrudită ce va urma.[1164]

„*Dacă Fiul vă va elibera pe voi, veţi fi cu adevărat liberi*" (In 8, 36)

Numai Fiului după fire, Celui cu adevărat liber şi în afară de toată robia, îi aparţine puterea să elibereze (pe alţii); altuia, afară de El, nicidecum. Căci precum, deoarece este prin fire şi Înţelepciunea, şi Lumina, şi Puterea, înţelepţeşte pe cele capabile să primească înţelepciunea, şi luminează cele ce au nevoie de lumină, şi împuterniceşte pe cele ce sunt lipsite de putere, la fel, deoarece este Dumnezeu din Dumnezeu, şi rodul adevărat şi liber al fiinţei Care împărăţeşte peste toate, le dăruieşte libertatea tuturor celor ce voiesc. Căci prin cel ce nu are libertatea prin fire, nu poate ajunge cineva liber cu adevărat.[1165] Iar când Fiul voieşte să elibereze pe unii, dăruindu-le propriul Său bine, aceştia se fac cu adevărat liberi, primind de la Cel ce are puterea libertăţii vrednicia aceasta, şi nu de la cineva dintre cei dăruiţi cu ea de la altul, strălucind de pe urma unor daruri străine. E foarte necesară explicaţia dată mai înainte şi celor ce se silesc să-l câştige le vine un mare folos din deosebirea arătată în acestea. Căci e necesar să înţelgem de unde trebuie să dobândim nobleţea cea după Dumnezeu şi să aflăm pe Fiul, Care ne poate elibera. Deci, să se gândească cei ce se bucură de măriri lumeşti să nu se umfle în închipuiri înalte despre ei, ci să alerge după slava şi harul Sfinţilor, chiar de sunt mici şi s-au născut din cei mici după trup. Căci nu e suficient ceea ce pare oamenilor strălucitor, spre a aduce nobleţea de la Dumnezeu, ci ceea ce e luminos în vieţuire şi moravuri face pe om cu adevărat liber şi de neam bun. Căci Iosif a fost vândut ca rob, precum s-a scris (Fac. 37, 28), dar strălucea liber prin nobleţea sufletului. Iar Esau s-a născut dintr-un părinte liber şi a fost astfel în realitate, dar prin urâţenia moravurilor şi-a dovedit cugetul de rob. Deci, de neam bun sunt cei de la Dumnezeu, precum am spus adineauri, nu cei ce au bogăţie şi se impun prin mulţimea banilor şi se bucură de cinstiri strălucite în lume, ci cei ce strălucesc printr-o viaţă şi purtare cuviincioase.[1166]

„*Ştiu că sunteţi sământa lui Avraam, dar căutaţi să Mă ucideţi fiindcă cuvântul Meu nu încape în voi*" (In 8, 37)

Arată în multe feluri deşertăciunea slavei şi a mândriei, ce le vine unora din

---

puterea de a le face şi ţine pe toate.

[1164] Dacă n-ar rămâne Fiul lui Dumnezeu întrupat în veci şi ca om, nu ne-ar putea dărui şi nouă rămânerea în veac. Acesta e sensul mântuitor al întrupării Fiului lui Dumnezeu. Dacă n-ar fi El liber de păcat şi de moartea ce rezultă din păcat, deşi e om, nu ne-ar putea da şi nouă această libertate. Cel mai păcătos, sau cel mai rău, are libertatea cea mai îngustată.

[1165] Nu poţi căpăta libertatea de la un obiect. Nu o poţi căpăta nici de la un egoist, de la cel închis în poftele şi ambiţiile sale. Libertatea se capătă de la Cel capabil de a Se dărui, de a Se comunica. Numai Acela te face şi pe tine capabil de a te dărui, de a fi liber de poftele tale.

[1166] Numai de la Dumnezeu Cel atotbun şi de la Fiul Lui făcut om, model în curăţie şi bunătate, vine nobleţea adevărată. Omul nu o are de la sine şi nu şi-o poate păstra prin sine. Ea nu se confundă cu strălucirea lumească a bogăţiei, a poziţiei sociale. Toate acestea trec repede. Răul ascuns în ele face pe om cel mai puţin liber şi străin de nobleţea adevărată. Cu cât vrea cineva să fie mai mare în lume, cu atât e mai grosolan în fond şi înţeapă mai mult pe ceilalţi, fiind dezagreat de ei, cu atât se vede mai puţin vreo mărime în el.

înrudirea cu Avraam, ca şi lipsa oricărui folos din ea. Şi aceasta îi face să caute nobleţea adevărată şi iubită de Dumnezeu. Căci Dumnezeu nu priveşte la trup, precum zice Însuşi Mântuitorul nostru Hristos: „*trupul nu foloseşte la nimic*" (In 6, 63), ci primeşte mai vârtos nobleţea din suflet şi se învredniceşte de toată lauda. Şi-i cunoaşte ca având nobleţe adevărată pe cei pe care asemănarea faptelor sau identitatea purtărilor îi înalţă ca într-o unică virtute şi îi face să se arate împodobiţi de frumuseţea aceloraşi bunătăţi, dar şi străini de opusul acestora. Căci altfel, în ce mod, aflându-ne pe pământ şi alcătuiţi, precum s-a scris, din lut (Fac. 2, 7), suntem ai Stăpânului a toate, precum spune Pavel: „*Fiind din neamul lui Dumnezeu*" (Fapte 17, 29)? E drept că v-aţi făcut înrudiţi cu Hristos pentru trupul din taina Lui, dar se poate vedea lucrul acesta ca adevărat şi în alt mod. Anume, cugetând ale Lui şi înţelegând că se cuvine să vieţuim binecredincios nu numai în trecere, silindu-ne să fim, urmând Lui, fii ai lui Dumnezeu Cel peste toate şi să ne conformăm mintea noastră, pe cât e cu putinţă, cu voia Lui. Iar că Dumnezeu primeşte să fim asemănători cu El şi după chipul Lui, în înţeles de înrudire, cunoaştem clar pătrunzând în sfintele cuvinte şi străbătând dumnezeiasca Scriptură.

Astfel, în vremea Proorocului Ieremia, era un vrăjitor mincinos, pe nume Şemaia Nehelamitul, care „*grăia,* precum s-a scris, *din inima lui, şi nu din gura Domnului*" (Ier. 23, 16). Iar deoarece era şi o altă mulţime de martori şi prooroci mincinoşi, care amăgeau poporul şi îl atrăgeau spre cele ce nu se cuvenea, pe drept cuvânt S-a supărat Dumnezeu, Stăpânul tuturor. De aceea, spunând multe cuvinte despre el şi arătând ce pedepse va suferi pentru îndrăzneala lui, la urmă adaugă: „*Şi Mă voi răzbuna pe Şemaia şi pe cei din neamul lui care au făcut cele asemenea lui*" (Ier. 29, 32). Auzi cum vede rudenia din cele săvârşite în mod asemănător? Căci Cel ce ştie să judece drept a pedepsit împreună cu Şemaia neamul lui după trup pentru purtări asemenea lui în răutate, căci Proorocul Iezechiel spune clar: „*Sufletul care a păcătuit, acela va muri*" (Iez. 18, 4). Dar ca să se cugete aceasta despre el când vorbeşte de neam, adaugă îndată: „*pe cei ce fac asemenea lui,*" precizând neamul prin identitatea celor făcute. Dar ca să vedem spusa referindu-se şi la iudei, să ne aducem aminte şi de cuvintele Sfântului Ioan Botezătorul. Căci, declarând deşartă lauda rudeniei lor cu Avraam, zice: „*Nu spuneţi întru voi: Avem părinte pe Avraam. Fiindcă Dumnezeu poate ridica şi din pietre sămânţa lui Avraam*" (Mt. 3, 9). Deoarece Dumnezeu a spus către acela: „*Înmulţind, voi înmulţi sămânţa ta ca stelele cerului*" (Fac. 22, 17), poporul iudeilor, socotind că nu minte Cel ce a făgăduit aceasta, se socotea mare şi nu se aştepta nicidecum să cadă din rudenia strămoşului. De aceea Ioan spune cele de mai sus ca să salveze făgăduinţa dumnezeiască. Dar, explicând această nădejde, fericitul Botezător spune foarte clar: „*Căci Dumnezeu poate ridica şi din pietre fii lui Avraam*" (Lc. 3, 8). La acestea consimte şi fericitul Pavel, spunând: „*Căci nu toţi cei din Israel sunt Israel. Nici fiindcă sunt sămânţa lui Avraam sunt toţi fii* (ai lui)" (Rom. 9, 6-7). Deci, fiind arătat în tot felul adevărul că Dumnezeu cunoaşte rudenia morală şi a purtărilor, se arată că e zadarnic să se laude iudeii cu strămoşii sfinţi şi buni, când rămân departe şi sunt despărţiţi de virtutea acelora. De aceea zice Domnul cu dreptate către iudei: „*Ştiu că sunteţi sămânţa lui Avraam, dar căutaţi să Mă omorâţi pentru că cuvântul Meu nu încape în voi.*"[1167] Da, zice, când privesc numai la rudenia după trup şi cuget de unde s-a născut poporul iudeilor, atunci îi văd proveniţi din sămânţa lui Avraam. Dar când privesc la frumuseţea vieţuirii şi cugetării aceluia, nu-i văd decât străini, şi nu înrudiţi cu el. Căci căutaţi să Mă ucideţi, deşi vă lăudaţi cu mărimea strămoşului, care n-a fost ucigaş. Şi, ceea ce e

[1167] În zadar vă lăudaţi, zice Hristos iudeilor, că sunteţi urmaşii lui Avraam, când, în loc să credeţi în Mine, în Care s-a făgăduit că va avea loc mântuirea urmaşilor lui, voi căutaţi să Mă ucideţi. Aceasta înseamnă că nu mai sunteţi decât urmaşii după trup ai lui Avraam. Nu mai sunteţi urmaşii lui spirituali, pentru că nu mai credeţi în făgăduinţa dată lui despre mântuirea în Mine a urmaşilor lui. Dumnezeu poate face şi din păgânii împietriţi urmaşii spirituali ai lui Avraam.

lucrul cel mai rău şi mai nelegiuit, nu sunt prigonit de voi pentru cauze binecuvântate, ci vreți să Mă ucideți în chip cu totul nedrept. Căci numai pentru aceasta v-ați hotărât să Mă omorâți, pentru că cuvântul Meu nu încape în voi, deşi vă chem la mântuire şi viață.[1168] Nu încape în voi, din pricina păcatului ce locuieşte în voi şi care nu lasă loc pentru sfatul şi îndemnul spre cele bune. Deci iudeii sunt, după El, ucigaşi, deci judecători cu totul nedrepți, hotărâți să se folosească de pedepsirea cu moartea a Celui ce n-a făcut nici o nedreptate, ba a putut să le fie de folos şi S-a silit să-i mântuiască. Deci, cum ar mai fi rudenii ale lui Avraam cel drept şi bun cei ce sunt atât de lipsiți de bunătățile lui şi s-au înstrăinat de identitatea morală cu el atât de mult, încât ar putea spune oricine cât e de departe şi de deosebită răutatea de virtute?

„*Eu cele ce le-am văzut la Tatăl Meu le grăiesc; iar voi, cele ce le-ați auzit de la tatăl vostru le faceți*” (In 8, 38)[1169]

După ce a spus că cuvântul Său nu încape în iudei, ba i-a şi dat pe față că voiesc să-L omoare, adaugă în mod necesar şi acestea. Şi vom explica iarăşi din ce pricină. Nu ignora, precum se vede, că unii dintre iudei se vor revolta, respingând cuvintele Lui şi, dând glas urii lor nebune, vor zice iarăşi: Nu în zadar, precum zici, caută să Te omoare unii. Sunt porniți spre aceasta din pricini binecuvântate, mişcarea aceasta a lor este iubitoare de Dumnezeu şi dintr-o râvnă care nu poate fi învinuită pe drept. Cuvântul Tău nu încape în ei fiindcă este contrar lui Dumnezeu. Căci ne duce la o nouă rătăcire şi ne abate de la calea Legii, strămutându-ne la ceea ce-Ți place numai Ție! Acestea şoptindu-şi în ascuns iudeii, sau gândindu-le în ei, Domnul le răspunde iarăşi, cunoscând mişcarea gândurilor din ei, căci este Dumnezeu adevărat, zicând: „*Eu cele ce le-am văzut la Tatăl grăiesc*” şi le-am cugetat ca ale firii Tatălui Meu; văzând din Mine şi în Mine pe Cel ce M-a născut, am fost şi văzător al voilor Lui. Am văzut, printr-o cunoaştere sădită în Mine, care sunt faptele iubite de El şi pe acestea le grăiesc către voi, nefiind surprins ca vorbind ceva contrar, nici poruncind ceva ce nu-I place Lui. Spre ele M-am silit să chem pe ascultători, fără să Mă despart însă de ale Mele. Căci în Mine sunt ale Lui, şi ale Mele sunt iarăşi în El.[1170] Dar, deşi fac aşa prin fire şi sunt în toate împreună-voitor cu Dumnezeu-Tatăl, vouă vă par că sunt cineva neadevărat şi sunt socotit că vă rătăcesc şi pe voi de la învățăturile dumnezeieşti. De aceea vă cer să părăsiți învinuirea şi să lepădați bănuiala. Faceți cele pe care le-ați auzit de la Tatăl.[1171] V-a grăit prin Moise, împliniți-I porunca. L-ați auzit zicând: „*Pe cel nevinovat să nu-l ucizi*” (Ieş. 23, 7). Cum deci căutați să Mă omorâți pe Mine şi călcați porunca Tatălui?

Dar vom înțelege şi în alt mod aceasta: „Şi voi cele ce le-ați auzit de la Tatăl să le faceți.” Le-a grăit, zice, vouă prin Prooroci, căci ați auzit: „*Bucură-te foarte, fiică a*

[1168] Căpeteniile iudeilor îşi arătau josnicia spirituală în faptul că nu se puteau ridica la înălțimile morale şi spirituale şi, prin aceasta, la mântuirea veşnică la care îi chema Iisus. El le vorbea de iubire, şi ei Îi răspundeau cu ură. Cu cât îi chema mai sus, cu atât se coborau mai jos. Pe cât de larg, de cald şi de iubitor era cuvântul lui Hristos, pe atât se îngustau, se răceau şi se umpleau de ură în sufletul lor. Cuvântul lui Hristos venea spre ei cu orizontul vieții Lui nemărginite şi nesfârşite, pentru că El însuşi reprezintă acest orizont. Ei se închideau în mândria lor egoistă, creând falsa impresie că au în ei totul. Această îngustime şi închidere egoistă e una cu păcatul. Ea e contrară binelui, care e lărgime dăruită şi altora. Egoistul exclusivist poate merge în ura şi dispreţul față de altul până la uciderea altuia, dacă acela nu serveşte egoismului său, sau apare superior lui.

[1169] Căpeteniile iudeilor nu mai au tată pe Avraam, ci pe diavolul. Fiecare arată prin liotele lui al cui fiu este: Hristos arată prin faptele Lui bune şi minunate că e Fiul lui Dumnezeu; căpeteniile iudaice arată, prin voința lor de-a ucide pe Cel ce face bine şi îndeamnă la bine, că sunt fiii celui rău.

[1170] Cele ale Tatălui sunt ale Mele, şi cele ale Mele sunt ale Tatălui. Vestim Amândoi aceleaşi lucruri. În aceasta se arată unitatea Noastră de ființă.

[1171] Împliniți cele ce vi le spun Eu, căci ele sunt de la Tatăl. Respingând cele spuse de Mine, respingeți poruncile Tatălui pe care vă lăudați că le respectați.

Sionului, veseleşte-te, fiică a Ierusalimului. Iată Împăratul tău vine la tine, drept şi biruitor, blând şi călare pe mânz de asină, pe fiul celei de sub jug” (Zah. 9, 9). Dar şi prin glasul lui Isaia zice: „Suie *în munte înalt Cel ce binevesteşte Sionului. Înălțați-vă, nu vă temeți. Iată Dumnezeul vostru, iată vine cu tărie Domnul şi brațul Lui, cu stăpânire. Ca un Păstor va păstori turma Lui şi pe cele ce au în pântece le va mângâia*” (Is. 40, 9-11). Ascultând poruncile Tatălui, primiți-Mă deci pe Mine, Cel mai înainte vestit. Cinstiți prin credință pe Cel mai înainte propovăduit. Lăsați şi cuvintele Tatălui să stăpânească în voi. Trebuie ştiut că Legea este a lui Dumnezeu-Tatăl. Deşi a fost grăită de El prin îngeri, nu S-a pus pe Sine în afara faptei Legii. Şi deşi a îngăduit bănuiala iudeilor că nu este aşa, nu-i ceartă, din iconomie, pentru această bănuială. Totuşi, chiar prin aceasta îi umileşte pentru că nu-L primesc,[1172] căci le aduce numele Tatălui ca martor.

„*I-au răspuns Lui şi au zis: Tatăl nostru este Avraam*” (In 8, 39)

O, ce mare lipsă de învățătură! Şi ce minte uscată de necredință, care nu se gândeşte decât la sfadă! Căci, consimțind Mântuitorul nostru Hristos şi zicând clar: „*Ştiu că sunteți sămânța lui Avraam*,” ei stăruie în aceleaşi, şi, ca Unuia ce ar susține contrariul şi le-ar spune că nu sunt din sămânța lui Avraam după trup, zic iarăşi: „*Părintele nostru este Avraam*.” Şi nu se ruşinează să repete de multe ori aceleaşi cuvinte, ei, care socotesc că nu trebuie să se lase mai prejos nici de Satana, fiind cei mai râvnitori în flecăreala aceluia.

Dar poate exista un motiv foarte prostesc al acestei fapte a lor. Şi vom spune care era. Căci, spunând Domnul: „*Eu cele ce le-am văzut la Tatăl, acestea grăiesc*,” nu înțelegeau că indică prin acestea pe Dumnezeu-Tatăl, ci socoteau că numeşte fie pe dreptul Iosif, fie pe altcineva din cei de pe pământ, cugetând şi înțelegând despre El lucruri mici şi de râs. Căci Sfânta Fecioară a zămislit în pântece Pruncul dumnezeiesc nu dintr-o unire conjugală, ci, precum s-a scris, din Duhul Sfânt (Lc. l, 35). Şi fericitul Iosif necunoscând la început modul iconomiei (al întrupării), a voit să o părăsească pe ea în ascuns, după cuvântul lui Matei (l, 19). Dar, deşi iudeii nu ignorau că Sfânta Fecioară a luat în pântece înainte de nuntă şi de împreunare, n-au înțeles că a fost din Sfântul Duh, ci au socotit mai degrabă că a fost întinată de altcineva din acelaşi neam. De aceea nu aveau păreri drepte despre Hristos. Socoteau că S-a născut ca prunc al altui tată, care a necinstit pe Sfânta Fecioară, după părerea lor, şi a fost înscris numai pe numele lui Iosif, ca nelegitim, nu ca fiu. Deci, spunând El cu adevărat: „*Eu cele ce le-am văzut la Tatăl Meu, acelea le grăiesc*,” nu voiau să se gândească la Dumnezeu, ci socoteau că indică pe unul dintre părinții pământeşti şi bănuiau că încearcă să-i aducă pe ei, de la cinstirea dată strămoşului lor după sânge, la cinstirea datorată de El altuia. Şi, presupunând că voieşte să-i atragă de la străvechea slavă patriarhală, răspund cu sfadă şi cu tărie, zicând: „*Părintele nostru este Avraam*,” ca şi când ar fi zis: Deşi ne impresionezi cu minuni excepționale şi cu fapte mai presus de cuvânt, nu ne vei despărți de slava veche, nu vom înscrie ca părinte începător al neamului pe tatăl tău, nu vom atribui altuia o astfel de slavă, nici nu vom schimba pe vechii începători ai neamului cu unii noi. Şi nu e de nici o mirare şi nici greu de crezut că iudeii puteau cădea într-o astfel de nebunie, o dată ce socoteau pe Hristos fiind simplu om şi-L numeau, umilindu-L în multe feluri, fiul teslarului şi nu-I dădeau nici un preț Împăratului şi Domnului tuturor. Iar că nici pe Sfânta Fecioară nu o venerau după dreptate, ci o socoteau ca pe

[1172] Iisus le arată iudeilor că în Vechiul Testament Tatăl Îl prevesteşte pe El. Dar nu-i ceartă cu asprime pentru că nu-L socotesc pe El drept Cel prevestit de Tatăl ca Fiul Lui. Chiar cu blândețea Lui vrea să le dovedească aceasta. Însă şi mai mult îi va convinge despre Dumnezeirea Sa prevestită de Tatăl, prin faptul că-i lasă în necredința lor, că nu impune cu sila credința în El.

una necinstită de cineva, vom cunoaşte foarte limpede din cele următoare.[1173]

„*Le-a zis lor Iisus: Dacă aţi fi fiii lui Avraam, aţi face faptele lui. Dar voi acum căutaţi să Mă omorâţi pe Mine, Omul care v-am grăit vouă adevărul pe care l-am auzit de la Dumnezeu. Aceasta n-a făcut-o Avraam*” (In 8, 39-40)

Arătând în tot chipul blândeţe faţă de îndrăzneala iudeilor, Hristos le-a grăit acoperit, necertându-i în mod descoperit, ci amestecând mustrarea cu delicateţea şi potolindu-le mânia în mod reţinut şi felurit. Dar, deoarece îi vede foarte lipsiţi de minte şi că nu înţeleg nimic din cele spuse, îşi face cuvântul liber de orice acoperământ şi descoperit de orice văl. Ar trebui, zice, dacă tot vă socotiţi între fiii lui Avraam, să credeţi că aceasta este cinstea cea mai înaltă şi să vă siliţi să imitaţi purtările aceluia. Ar trebui să mergeţi pe urmele virtuţii vrednice de cinste a strămoşului; ar trebui, pe lângă acestea, să râvniţi şi să iubiţi buna lui ascultare. El a auzit pe Dumnezeu zicând: „*Ieşi din pământul tău şi din rudenia ta şi mergi în pământul pe care ţi-l voi arăta ţie*” (Fac. 12, 1). Şi, neîntârziind în împlinirea celor poruncite, îndată a ieşit din ţara sa, şi fără să cunoască pe cea străină, se duce în ea, încrezându-se în mila lui Dumnezeu. Şi, ajungând spre sfârşitul vieţii, aflându-se aproape de anul o sută, a auzit: „Vei avea sământă.” Şi, neîndoindu-se nicidecum, a dăruit o credinţă caldă Celui ce-i grăia, nedând atenţie slăbiciunii trupului, ci încrezându-se în puterea Celui ce-i vorbea. A ascultat porunca să predea lui Dumnezeu ca jertfă pe fiul iubit; şi şi-a înfrânat îndată afecţiunea firii, împlinind a doua poruncă a lui Dumnezeu şi punând pe planul al doilea iubirea faţă de copil. Iar la voi aflu totul dimpotrivă, căci căutaţi să Mă ucideţi fiindcă v-am vorbit vouă cele de la Dumnezeu. Avraam n-a făcut aceasta. Căci n-a dispreţuit pe Cel ce a grăit către el şi n-a îndrăznit să facă ceva care să-L supere. Cum mai sunteţi deci fiii lui Avraam, depărtându-vă atât de mult de iubirea lui faţă de Dumnezeu, cum arată deosebirea purtărilor voastre?

Observă cum întrebuinţează cuvântul cu folos. Căci n-a zis în acestea că a auzit cuvântul de la Tatăl, ci de la Dumnezeu, deoarece, precum am spus adineauri, din nebunia lor nemăsurată îşi făceau despre El, bârfindu-L, păreri neadevărate, socotind că El vorbea despre un tată pământesc al Lui. De fapt, spunând că Îl vor omorî, Se numea pe Sine om, căci, deşi Îşi afirma totdeauna nestricăciunea ca Dumnezeu după fire, nu despărţea de Sine propriul templu, ci Se prezenta ca Cel ce este Fiu unic, chiar când S-a făcut om. Şi spunea prin aceasta adevărul. Căci cuvântul Mântuitorului ne învaţă să gândim adevărul şi acum, în chipuri şi forme, şi ne îndeamnă să iubim în duh adevărata Lui slujire. Deci, când zice: „*Cele ce am auzit de la Tatăl...*,” nu trebuie să ne smintim nicidecum. Căci, deoarece zice despre Sine că este om, spune şi aceasta într-un mod potrivit omului. Deci, fiindcă zice că va muri ca om, aceasta e spusă ca de un om şi auzită ca de la om. Dar e potrivit să transmită ca fiind auzită cunoştinţa înnăscută pe care o are despre voia Tatălui Său. Căci aşa e şi obiceiul dumnezeieştii Scripturi, să spună despre Dumnezeu că aude. Dar când spune: „*Şi a auzit Dumnezeu*,” nu trebuie să-I atribuim un simţ definit al auzului, cum este la noi. Căci firea dumnezeiască este simplă şi liberă de orice compunere. Vom înţelege mai degrabă cunoaşterea ca auz şi auzul ca cunoaştere. Căci în Cel simplu nu e, cum am spus, nimic compus.[1174] Dar vom adăuga la acestea un al treilea mod (pe lângă cel pur omenesc şi pur dumnezeiesc, n. trad.), fără să ne depărtăm de scopul cuvenit. A spus Dumnezeu-Tatăl despre Hristos

---

[1173] A nu socoti că Maica Domnului L-a născut pe Hristos ca Fecioară înseamnă a socoti că L-a născut ca o desfrânată, dat fiind că Iosif ştia despre ea că nu L-a conceput cu el. Aceasta rezultă din concepţia sectelor neoprotestante, că nu L-a născut pe Iisus ca Fecioară, şi aceasta rezultă şi din nestorianismul combătut de Sfântul Chiril.

[1174] Când se zice despre Dumnezeu cel neîntrupat că „*aude*”, trebuie să înţelegem prin aceasta că El „*cunoaşte*”, şi viceversa. Dar Fiul lui Dumnezeu cel întrupat are auzul omenesc, măcar că e Dumnezeu. Aceasta a spus-o ceva mai sus şi o va spune şi în cele următoare.

către preasfântul Moise: „*Prooroc voi ridica lor* (se înțelege celor din Israel), *din frații lor, ca pe tine, şi voi pune cuvintele Mele în gura Lui şi va vorbi lor despre toate câte voi porunci Lui*” (Deut. 18, 18). Din această cauză socotesc că Domnul nostru Iisus Hristos zice că aude de la Tatăl adevărul şi-1 va spune pe acesta iudeilor, cum I s-a spus şi Lui, mustrându-i ca pe unii ce luptă împotriva lui Dumnezeu-Tatăl şi arătându-Se pe Sine ca Acela pe Care Dătătorul Legii L-a făgăduit că-L va ridica.[1175]

„*Voi faceți lucrurile tatălui vostru*” (In 8, 41)

După ce i-a dovedit pe iudei ca ieşiți din unitatea morală cu strămoşul şi despărțiți de iubirea de Dumnezeu a aceluia, Hristos îi dezbracă în mod cuvenit de slava trupească deşartă. Căci, spunând hotărât că nu trebuie să fie socotiți între fiii aceluia, îi declară aparținând altui tată şi, înfățişând asemănarea în fapte ca pe o legătură de rudenie, învățând că cei buni în deprinderi sunt legați cu cei buni, şi cei ce viețuiesc în răutate trebuie socotiți la fel cu cei asemenea, le arată ultimilor ce părinți pot avea. Căci, precum celor ce şi-au ales să viețuiască în cele bune şi de aceea sunt sfinți, le poate fi numit Tată Dumnezeu, deoarece se străduiesc după puterea oamenilor să-L imite pe El, la fel celor răi e drept să li se atribuie cu dreptate ca tată cel viclean, deoarece îşi acomodează prin purtările lor chipul potrivit vicleniei şi răutății aceluia. Căci tată nu se înțelege de către dumnezeiasca Scriptură numaidecât cel ce naşte din el, ci şi cel ce face de un chip cu el în moravuri pe vreunii, cărora li se şi numeşte de aceea tată. Aşa scrie şi dumnezeiescul Pavel: „*Căci eu v-am născut pe voi în Hristos prin Evanghelie*” (I Cor. 4, 15). Deci, după cum am spus, precum unii se fac de un chip cu Dumnezeu şi cu unii Sfinți părinți prin asemănarea şi sfințenia purtării, aşa se fac alții de o simțire cu diavolul prin aceleaşi moravuri, suferind aceasta din răutatea lor.

Astfel, Sfinții sunt părinți ai sfinților, şi cei răi, ai celor răi. Şi cei ce imită modelul dumnezeiesc, pe cât se poate spune, au în sufletele lor prin sfințenie îndrăzneala cuvenită fiilor proprii, ca să spună: „*Tatăl nostru Care eşti în ceruri*” (Mt. 6, 9). Iar cei răi sunt socotiți fii ai tatălui cel asemenea lor, fiind născuți dintr-o asemănare cu el în aceeaşi răutate. Astfel, Hristos le stabileşte iudeilor şi le numeşte un alt tată decât pe Sfântul Avraam. Dar cine este acesta, nu o spune clar.

„*Au zis deci Lui: Noi nu ne-am născut din desfrânare,*
ci avem un Tată, pe Dumnezeu” (In 8, 41)

Am spus înainte că iudeii, care toate le îndrăzneau, cădeau cu uşurință în urâte şi nebune bănuieli despre Mântuitorul Hristos. Căci socoteau că Sfânta Fecioară, sau Maica Domnului, a conceput în mod stricăcios, neprimindu-L în pântece de la Sfântul Duh, sau dintr-o lucrare de sus, ci de la cineva din cei de pe pământ. Căci, fiind cu totul necredincioşi şi neînțelepți, nu puneau nici un preț pe Scripturile proorocilor, deşi auzeau limpede: „*Iată Fecioara în pântece va lua şi va naşte fiu*” (Is. 7, 14). Sau, privind numai la trup şi cugetând numai la legile cu privire la noi, nu primeau ca lucrătoare firea mai presus de cuvânt, ci, socotind că de la aceasta pântecele nu mai primeşte nimic, cugetau că femeia nu poate zămisli decât din unire şi amestecare cu bărbatul. Bolind, netrebnicii, de o astfel de bănuială, îndrăzneau să bârfească naşterea

[1175] E o mare taină cum Fiul lui Dumnezeu cel întrupat aude după întrupare cuvintele Tatălui, nu printr-o simplă cunoaştere, ca înainte de întrupare, ci şi prin auz omenesc. Valorificând şi simțurile omeneşti pe care Şi le-a asumat, cunoaşte voia Tatălui ca Dumnezeu şi o aude totodată şi ca om. Mai precis, simte în Sine voia Tatălui una cu voia Sa, ca Cel de o ființă cu Tatăl; dar o aude şi ca om, ca voie a Tatălui una cu a Sa. Şi spune oamenilor de la Tatăl şi de la Sine, aşa cum le cunoaşte şi le aude ca Fiul lui Dumnezeu şi ca om. Făcut om, fără să înceteze a fi şi Fiul lui Dumnezeu, S-a făcut partener de dialog cu oamenii, dar rămâne şi mai presus de nivelul partenerului. Poate şi noi vorbim cu semenul nostru, dar rămânem şi mai presus de vorbirea rostită cu el, în gândirea noastră.

din Duhul a Născutului dumnezeiesc şi minunat. Iar deoarece Hristos îi declara pe ei străini de rudenia cu Avraam şi îi socotea fii ai altui tată, s-au înfuriat foarte şi, dând frâu liber mâniei lor, au spus, defăimându-L: „Nu ne-am născut din desfrânare, ci avem un unic tată, pe Dumnezeu.” Iar aceasta o spun cu un înţeles acoperit. Tu ai doi taţi, căci nu Te-ai născut din nuntă legitimă. Noi însă avem un Tată, pe Dumnezeu.

Dar să vadă cineva iarăşi şi să înţeleagă de câtă nebunie se acoperă, bolind şi în aceasta. Căci cei ce din pricina răutăţii şi murdăriei lor nu sunt socotiţi de Dreptul Judecător nici între fiii lui Avraam, lunecă în altă nebunie şi se laudă declarând pe Dumnezeu Tată al lor, poate pentru spusa din cărţile lui Moise: „*Fiul Meu întâi născut, Israel*” (Ieş. 4, 22). Dar nu iau în seamă ceea ce li s-a spus prin Isaia: „*Vai de fiii înstrăinaţi, acestea zice Domnul*” (Is. 30, 1).

Dar ar putea întreba cineva, pe drept cuvânt: Ce-i îndeamnă acum pe iudei să nu mai spună: „*Părintele nostru este Avraam*,” sau „*Un părinte avem, pe Avraam*,” ci recurg la Unul Dumnezeu? Eu socotesc că ei cugetau în ei înşişi aceasta deoarece, lovind prin calomnie pe Domnul ca născut dintr-o maică batjocorită înainte de nuntă, îi atribuiau doi taţi, în mod necesar căutând să afle şi de la El, spre întărirea batjocurii lor, numele tatălui. Căci, afirmând că ei au un unic Tată, pe Dumnezeu, Îl batjocoresc pe Domnul indirect că are doi, opunând pe Tatăl lor cel Unul celor doi ai Lui. Fiindcă socoteau că, zicând: „*Avem un tată, pe Avraam*,” ar fi negat pe ceilalţi, adică pe Isaac, pe Iacob şi pe cei doisprezece din acesta, ceea ce făcând, ar fi părut că luptă împotriva lor înşişi şi se împotrivesc voii şi laudei lor, înstrăinându-se de nobleţea lui Israel şi, prin aceasta, aprobând cuvintele Domnului. Evitând deci vătămarea ce le-ar fi venit din aceasta, nu mai zic: „*Avem un tată, pe Avraam*,” ci-şi atribuie ca Părinte unic pe Dumnezeu, vrăjiţi de şi mai greşitele plăceri ale calomnierii lui Hristos, ca să cadă în vinile cele mai mari ale necredinţei totale, ai cărei lucrători se fac, îndrăznind să pretindă ca tată pe Cel ce osândeşte toată necredinţa,[1176] negând deosebirea lui Hristos de ei.

„*Le-a zis deci lor Iisus: Dacă Dumnezeu ar fi tatăl vostru, M-aţi iubi pe Mine, căci Eu de la Dumnezeu am ieşit şi am venit*” (In 8, 42)[1177]

Domnul nu tăgăduieşte în acestea vreunora că au ieşit de la Dumnezeu şi pot fi socotiţi între fiii Lui, ci arată mai degrabă cine sunt cei cărora se cuvine această laudă şi că ea e proprie mai ales Sfinţilor. Iar pe iudeul batjocoritor îl arată mai vârtos lipsit de minte. Căci Eu sunt, zice, unicul şi adevăratul Fiu al Lui după fire, adică din Dumnezeu-Tatăl. Dar au fost primiţi la calitatea de fii toţi cei ce s-au făcut după chipul Meu şi privesc la slava Mea. Căci chipurile sunt pururea asemănătoare arhetipurilor. Dar cum se pot număra între fiii lui Dumnezeu cei care nu iubesc pe Cel ce S-a născut din Dumnezeu şi îi conduce spre chipul Lui pe cei ce cred în El, ci-L necinstesc nu într-un singur mod, ci în multe? Şi cei ce nu primesc pecetea lui Dumnezeu-Tatăl cum s-ar face după chipul Lui? Căci nu e îngăduit oricui să numească fără vină Tată pe Dumnezeu, ci numai celor în care străluceşte frumuseţea dreptei credinţe în El. Numai lor li se potriveşte aceasta, şi nu altora. Eu am venit din cer împreună sfătuindu-Mă cu El şi cuvântul Meu vă cheamă la însuşirea chipului Lui. Iar dacă v-aţi strădui şi aţi dori să aveţi Tată pe Dumnezeu, fără îndoială M-aţi iubi şi pe Mine, Conducătorul şi

[1176] Cad în vina cea mai mare, îndrăznind să pretindă că tată al supremei lor necredinţe este Dumnezeu, duşmanul a toată necredinţa. Ei se fac vinovaţi astfel de cea mai îndrăzneaţă minciună, pretinzând că Dumnezeu este tată al necredinţei lor, numind de fapt pe diavol dumnezeu.

[1177] Iisus le răspunde căpeteniilor iudaice: Negând că Eu sunt Fiul lui Dumnezeu sau că am pe Dumnezeu ca Tată, arătaţi că n-aveţi pe Dumnezeu ca Tată. Căci, în cazul acesta, M-aţi iubi şi pe Mine, Fiul Lui cel prin fire. Deci respinge afirmaţia lor de mai înainte, că ei Îl resping pe El pentru că au pe Dumnezeu ca Tată. În curăţia, în cuvintele şi faptele minunate ale lui Iisus se vede clar că El este Fiul lui Dumnezeu, cum nu se poate vedea în răutatea lor, din care se arată mai degrabă că sunt fiii diavolului.

Învățătorul pe această cale, Fiul Cel Unul, Care dă cu adevărat prilejurile asemănării, Cel ce face de un chip cu El prin Sfântul Duh pe cei ce-L primesc pe El.[1178] Căci cel ce se poate lăuda cu familiaritatea față de Dumnezeu, cum n-ar iubi pe Cel ce vine de la Dumnezeu? Spune-mi, zice, cum ar iubi pe Dumnezeu cel ce în mod prostesc nu prețuieşte fructul născut din El? „*Căci sau spuneți că pomul este bun şi rodul lui e bun, sau spuneți că pomul este rău şi rodul lui este rău*” (Mt. 12, 33). Deci dacă pomul, adică Dumnezeu şi Tatăl, e de neam bun, şi strălucirea Lui o arătați în capetele voastre, pentru ce nu iubiți şi rodul Lui, crezând că este altfel? Prin aceasta versetul din fruntea paragrafului cuprinde o mustrare a iudeilor, căci îi arată mincinoşi. Pentru că, încercând să numească pe Dumnezeu Tatăl lor, se arată foarte departe de virtutea celor chemați la această calitate, neiubind pe Cel din Dumnezeu după fire.[1179] Totodată prin aceste cuvinte le atrage atenția în chip folositor la naşterea Sa negrăită, ca şi în acest fel să fie arătați ca necredincioşi, fiindcă ei Îl declară pe El străin de Dumnezeu şi nelegitim. Căci, spunând: „*Eu de la Tatăl am ieşit*,” indică naşterea Sa negrăită şi fără început din Tatăl. Iar adăugând „*am venit*,” indică trecerea în această lume cu trupul. Şi nu zice că Dumnezeu-Cuvântul a strălucit prima dată din Dumnezeu-Tatăl când S-a făcut om. Aceasta o socotesc unii dintre ereticii necredincioşi. Ci spusa trebuie înțeleasă conform cuprinsului şi în chip binecredincios. Căci faptul de-a fi legat cuvintele „*am ieşit*” şi „*am venit”* nu înseamnă că Cuvântul Născut din Tatăl e contemporan cu facerea trupului, ci vom păstra pentru fiecare dintre acestea ceea ce i se potriveşte. Credem că prima trebuie înțeleasă ca întâia naştere din Dumnezeu fără de început şi mai presus de înțelegere. De aceea se şi pune înainte: „*Eu de la Tatăl am ieşit.*” Iar cea după trup e a doua: „Căci nu de la Mine am venit, ci Acela M-a trimis.” M-am întrupat ca voi, M-am făcut om, am venit din bunăvoirea lui Dumnezeu-Tatăl în lumea aceasta, spunându-vă vouă cele de la Dumnezeu şi făcând cunoscute celor ce nu le cunosc cele pe care le voieşte El.[1180] Dar n-ați iubit, zice, pe Cel ce S-a arătat vouă, din voia Tatălui, Mântuitor şi Călăuzitor. Cum deci v-ați mai putea numi fii ai lui Dumnezeu, sau cum veți câştiga în vreun fel harul familiarității cu El, dacă nu-L iubiți pe Cel din El? Dar socotim că prin aceste cuvinte Domnul şi îndeamnă pe iudeii care ațâțau poporul împotriva Lui să se rețină de la acestea. Deci vom arăta pe scurt şi acest înțeles al lor. Mulți dintre iudei nu dădeau însemnătate fricii de Dumnezeu, ci, admirând şi prețuind numai cinstirile de la oameni şi stăpâniți de porniri urâte, îndrăzneau să proorocească, grăind cele din inima lor, şi nu cele din gura Domnului, precum s-a scris (Ier. 23,16). De aceea Însuşi Stăpânul tuturor îi învinuia, zicând: „*Nu i-am trimis ca prooroci, n-am grăit către ei, şi*

[1178] Nu pot avea Tată pe Dumnezeu cei ce nu-L recunosc ca Tată după fire al lui Hristos, Unicul Său Fiu. Dumnezeu poate deveni Tată al oamenilor prin har numai dacă Îl recunosc ca Tată din eternitate al unui Fiu Născut din Sine. Numai un astfel de Dumnezeu are în Sine capacitatea de a Se face Tată şi al unor făpturi create, prin ajutorul pe care li-l dă Fiul Unul-Născut al Său ca ele să se facă asemenea Lui. Numai pentru că este Tată din veci al unui Fiu după fire poate simți bucuria să aibă şi nişte fii creați, deveniți asemănători Fiului Său Unul-Născut. Numai aşa poate gândi să facă pe acest Fiu Unul-Născut şi om, pentru ca aceştia să se poată face asemănători Lui. Un Dumnezeu care nu e Tată n-are nici un motiv şi nici o putere de a Se face Creatorul unor fii prin har, asemănători Fiului Său. În iubirea veşnică a unui Fiu Unul-Născut e dată putința lui Dumnezeu de-a Se face Tată şi al unor făpturi create conştiente. Numai un Dumnezeu treimic interpersonal poate fi un Dumnezeu Creator şi iubitor al unor făpturi create. Un „dumnezeu” esență impersonală nu poate fi creator, ci numai izvor emanaționist, în baza unei legi căreia îi este supus. Dar cine a putut face această lege?

[1179] Pe când Iisus Se arată, prin cuvintele şi faptele Lui, cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, căpeteniile iudaice se arată, prin duşmănia lor față de El, cu totul străine de dorința de înnoire cu Hristos, deci de calitatea de fii după har ai Tatălui Lui.

[1180] Cel ce e trimis există înainte de-a fi trimis. Şi e trimis de Altul decât El. Fiul a venit să facă cunoscut oamenilor pe Dumnezeu ca Tată al Lui, din bunăvoința Tatălui de a face fii după har, sau frați ai Fiului Său după har, şi pe oameni. Dacă n-ar fi ştiut oamenii că Dumnezeu e Tatăl unui Fiu şi vrea să-i facă şi pe ei fii iubiți, asemănători Fiului, prin unirea Acestuia cu ei, n-ar avea nici o bucurie de aceasta. Nu pot să fie fii prin ființă, în sens panteist, căci aceasta ar însemna că Hristos e supus unei legi, deci S-ar face asemenea oamenilor, deci nu s-ar mai arăta în aceasta iubirea liberă a lui Dumnezeu față de oameni.

ei prooroceau" (Ier. 23, 21). Dar prevede şi că vor lucra cele rele, zicând: „*Vai celor ce proorocesc din inima lor şi nu văd nimic*" (Iez. 13, 17). Aşa era şi un anume Anania, care opunea minciuna sa cuvintelor lui Ieremia şi, luând jugul de lemn, zdrobindu-l, a zis: „*Acestea zice Domnul: Zdrobi-voi jugul împăratului Babilonului*" (Ier. 28, 2).

Deci, deoarece Mântuitorul nostru Hristos zice: „*Acum căutaţi să Mă ucideţi pe Mine, Omul care v-am grăit adevărul pe care l-am auzit de la Tatăl*" (In 8, 40), iudeii cârteau şi, neştiind Cine este cu adevărat El, Îl socoteau prooroc mincinos şi se învârtoşau din pricina aceasta, încât îndrăzneau să-L calomnieze şi plănuiau să-L omoare cu sălbăticie. Hristos îi sperie iarăşi cu folos, spunând că nu vine de la El şi nu prooroceşte în chip mincinos, cum era obiceiul lor, ci spune că a fost trimis de Dumnezeu. Prin aceasta respinge slava proorocului mincinos şi le spune că nu vor suferi o pedeapsă uşoară, fiindcă nu necinstesc numai pe Cel ce a fost trimis de Dumnezeu-Tatăl, ci îndrăznesc să-L şi omoare. Prin aceasta vrea să le taie îndrăzneala lor neînfrânată.

În aceasta constă înţelesul celor din fruntea paragrafului.

Dar se poate ca vreun eretic să-şi facă şi din această spusă hrană a necredinţei lui. Va defăima poate fiinţa Unuia-Născutului, socotind că este mai mică decât a Tatălui, deoarece a fost trimis de El. Dar să înţeleagă iarăşi unul ca acesta şi felul iconomiei, explicate adineauri de noi, şi să-şi amintească de Pavel, care zice despre Fiul: „*Cel ce, fiind în chipul lui Dumnezeu, nu răpire a socotit a fi deopotrivă cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând şi în asemănarea oamenilor făcându-Se. Şi la înfăţişare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte*" (Filip. 2, 6-7). Iar dacă S-a smerit pe Sine de bunăvoie, se înţelege cu consimţirea şi cu împreună-voirea Tatălui Său, ce dispreţ I se poate aduce că a dus până la capăt modul iconomiei, a cărei raţiune trebuia să o împlinească?[1181] Iar dacă s-a spus că a fost trimis şi socoteşti că Fiul este pentru aceasta mai mic decât Tatăl, spune-mi iarăşi, cum Cel ce este mai mic, după nepriceperea ta, lucrează în mod neschimbat cele ale lui Dumnezeu?[1182] Sau, unde se arată în Sine inferioritatea, o dată ce are toate ale Celui ce L-a născut în cea mai deplină stăpânire demnă de Dumnezeu? Deci nu se va înţelege mai mic pentru că a fost trimis, ci fiind Dumnezeu din Dumnezeu după fire şi cu adevărat. O dată ce este El Însuşi Înţelepciunea şi Puterea Tatălui, e trimis la noi, ca lumina răspândită din soare, ca să înţelepţească cele ce au nevoie de înţelepciune, ca ele să urce prin El spre cunoaşterea lui Dumnezeu-Tatăl, ca să întărească pe cele slabe şi să le conducă la toată virtutea.[1183] Căci toate bunătăţile cele mai mari vin firii omeneşti doar prin Hristos. Deci nimic nu e slujitor în Hristos decât chipul trupesc, căci are stăpânirea şi puterea dumnezeiască peste toate, deşi cuvântul Lui se adaptează, modelându-se după cele omeneşti prin măsura smereniei.

„*Pentru ce nu înţelegeţi vorbirea Mea?*
Fiindcă nu puteţi auzi cuvântul Meu" (In 8, 43)

Ceea ce am spus de multe ori, vom spune iarăşi pentru folosul cititorilor. Căci nu

---

[1181] Dacă ne-a putut mântui prin smerirea Sa ca om, această smerenie nu arată o inferioritate a Sa faţă de Tatăl, ci mărimea iubirii Sale, căci S-a făcut om ca să ne poată ridica pe noi la înălţimea Dumnezeirii Sale, prin harul dat nouă în deplina libertate. Dacă ar fi fost mai mic ca Tatăl prin fire, nu ne-ar fi putut ridica la înălţimea îndumnezeirii, ci numai până la un anumit grad, la care S-ar fi aflat şi El. A crede pe Hristos Fiul lui Dumnezeu de-o-fiinţă cu Tatăl e o cinstire adusă slavei dumnezeieşti la care ne-a ridicat pe noi. Iar mărimea maximă a iubirii ne-a arătat-o pogorând, de la înălţimea supremă de Dumnezeu, la smerenia noastră omenească.

[1182] Dacă Hristos e mai mic ca Dumnezeu-Tatăl, cum poate învinge moartea Sa şi a noastră prin înviere, cum poate şedea de-a dreapta Tatălui, urcând şi umanitatea asumată acolo şi cine ne poate urca şi pe noi, cei ce credem în El, lângă El, ca Dumnezeu?

[1183] Cum ar putea să urce pe toţi la nesfârşit în înţelepciune, în putere şi în bine, cel care ar fi el însuşi mai mic decât Dumnezeu, deci limitat?

e lucru neîndreptățit a spune des un cuvânt când poate fi de folos. Se poate întâmpla ca cuvântul Mântuitorului Hristos, rostit cu căldură, să nu fie primit de cei ce nu-L cred, dar privind El în inimile şi rărunchii lor, răspunde gândurilor ce se mişcă în adâncul inimii lor. Omul, necunoscând gândurile altuia, primeşte în mod necesar cuvântul rostit. Dar cu Dumnezeu nu este aşa. Căci, ştiindu-le toate, are în loc de glasul omului cugetarea Sa. Deci, deoarece Domnul a spus iudeilor că n-a venit de la Sine, cum era obiceiul celor ce pornesc să proorocească din părarea lor, şi nu de la Duhul dumnezeiesc, ci a fost trimis de la Dumnezeu, aceştia gândeau altfel în ei, sau discutau aceasta între ei, sau vorbeau şoptindu-şi unii altora pe ascuns: De fapt mulți prooroci au vorbit despre Dumnezeu şi ne-au adus cuvintele Duhului, dar nu aflăm la ei nimic de felul celor din cuvintele acestui om. Căci El ne ridică cu totul din slujirea Legii şi ne mută la altă viețuire, căci ne descoperă o viețuire deosebită de cea obişnuită. Astfel, cuvântul Lui era cu totul discordant şi deosebit de cele de odinioară. Văzând că acestea erau cugetate de ei şi arătând că este Dumnezeu după fire şi ştie sfaturile lor, le-o ia înainte şi zice: „*Pentru ce nu înțelegeți vorbirea Mea? Fiindcă nu puteți auzi cuvântul Meu.*” Nu ignor, zice, că nu puteți înțelege vorbirea sau învățătura Mea, dar vă spun vouă cauza acestui fapt şi vă voi arăta clar ceea ce vă împiedică. Le spune „*nu puteți*,” dând pe față neputința lor de a săvârşi deplin binele, fiindcă erau stăpâniți de patimile lor. Căci iubirea de plăceri slăbeşte mintea şi întăreşre pornirea neînfrânată spre rău, mărgineşte tăria inimii, o face lipsită de bărbăție şi prea puțin îndrăzneață în puterea de dobândire a virtuții. Slăbiți deci mai înainte prin pornirile spre răutate şi tiranizați de patimile proprii, n-ați putut asculta cuvintele Mele. „*Căci drepte sunt căile Mele*, după cum s-a scris, *şi drepții vor umbla pe ele. Iar cei necredincioşi vor slăbi în ele*” (Os. 14, 10). Înrudită cu acestea este şi spusa către farisei: „*Cum puteți crede când primiți slavă unii de la alții, şi slava de la unicul Dumnezeu n-o căutați*” (In 5, 44).[1184] În neputința lor de-a crede arată slăbiciunea voită a minții sau faptul de a-şi fi înrăit mintea prin iubirea de slavă. Adevărată este şi spusa lui Pavel despre iudei: „*Omul firesc nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu. Căci sunt nebunie pentru el*” (I Cor. 2, 14). Deci, fiindcă erau fireşti, socoteau nebunie ceea ce le spunea Cel ce-i chema la mântuire şi-i învăța calea viețuirii alese, îndreptându-i spre cele ce plac Iubitorului de virtute, Dumnezeu, Căruia se cuvin toată cinstea, slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

[1184] E o mare amăgire ca oamenii să se mulțumească cu laudele pe care şi le aduc unii altora, dar nu o caută pe cea de la Dumnezeu. Slava pe care şi-o aduc unii altora e mincinoasă şi trecătoare. Ei îşi dau această slavă pentru servicii prin care îşi slujesc în mod reciproc egoismul, şi nu pentru slujirea reală a binelui obştesc, nu pentru calitățile morale reale, pe care şi le-ar dobândi ascultând de Dumnezeu, depăşind astfel egoismul propriu. În această iubire de slavă reciprocă se arată slăbirea voinței de-a se întări în virtuți sau în binele real, deci şi în credința în Dumnezeu.

CARTEA A ŞASEA

NU DIN PĂCATELE ANTERIOARE ALE SUFLETULUI VIN PATIMILE TRUPEŞTI ALE UNORA, DAR NICI DIN PĂCATUL PĂRINŢILOR SAU AL ALTORA NU LE ADAUGĂ DUMNEZEU FIILOR, CI ÎN CHIP DREPT ARATĂ JUDECATA PENTRU TOŢI CA EXPLICARE LA ÎNTREBAREA: „*ÎNVĂŢĂTORULE, CINE A PĂCĂTUIT? ACESTA SAU PĂRINŢII LUI, CA SĂ SE NASCĂ ORB*?"

„*Voi sunteţi din talul vostru diavolul şi voiţi să faceţi poftele tatălui vostru. Acela a fost ucigător de oameni de la începui şi întru adevăr n-a stat, pentru că nu este adevăr întru el*" (In 8, 44)

După ce i-a scos cu dreptate din rudenia cu Avraam, deoarece nu aveau purtările asemănătoare cu ale aceluia, şi i-a vădit ca despărţiţi mult de credinţa adevărată în Dumnezeu şi, pe lângă acestea, le-a explicat cauza pentru care nu pot asculta vorbirea Lui, le arată iarăşi care este mai degrabă numele cel mai potrivit şi propriu tatălui lor. „*Voi*, zice, *sunteţi din tatăl vostru diavolul*," pe care îl numeşte şi ucigător de oameni de la început şi de care spune că întru adevăr n-a stat. El este tatăl lor mincinos,[1185] despre care spune clar şi în cele următoare cine este. Conţinutul afirmaţiei are multă neclaritate şi are nevoie de o cât mai exactă cercetare. Căci cuvântul despre aceasta este adânc şi socotesc că nu e uşor de înţeles de către mulţi. Dacă privim mai uşor înţelesul acestei spuse, nu e înfăţişat altcineva ca tată al iudeilor, decât Satana cel prăvălit din cer.[1186] Dar, în cele următoare, declaraţia că „el este mincinos ca şi tatăl lui" ne tulbură, mai bine-zis ne sileşte la nu puţină nedumerire. Căci pe cine 1-am putea presupune tată al diavolului, dacă cugetăm cum se cuvine, sau cine altul s-a prăvălit înainte de el, cu care se aseamănă în chip şi fel cel de după el? Căci în sfintele şi dumnezeieştile Scripturi nu ar putea afla cineva un astfel de cuvânt şi nu poate fi primit prin credinţă ceea ce nu s-a spus în de Dumnezeu insuflata Scriptură. Dar tot duhul lucrător în demoni se numeşte fiu al diavolului, după spusa Mântuitorului nostru Hristos. Iar Acesta mai spune: „*Dacă deci Satana scoate pe Satana, s-a dezbinat în sine însuşi*" (Mt. 12, 26). Dar 1-am auzit aflându-se înaintea altora şi mai presus de alţii pe acela către care s-a zis prin Proorocul Iezechiel: „*Tu*, *pecetea asemănării şi cununa frumuseţii, născut în desfătarea raiului, cu toată piatra de preţ te-ai îmbrăcat*" (Iez. 28, 12). Pe cine deci îl vom cugeta existând fără vină, după al cărui chip s-a format acesta, înţeleg după modul răutăţii? Unii dintre ceilalţi tâlcuitori, ocupându-se cu cele spuse în fruntea paragrafului, spun că acel vechi Satana, care e cugetat ca întâi-stătătorul tuturor celorlalţi demoni, a fost legat de puterea lui Dumnezeu şi a fost aruncat în tartar, suportând pedepsele pentru greşelile împotriva lui Dumnezeu; iar după acela a apărut un altul oarecare, egal în răutăţile lui faţă de Tatăl. Iar pe acesta ei afirmă că bine l-a numit Mântuitorul „*Stăpânitorul veacului acesta*" (In 12, 31). Acesta a fost şi ucigător de oameni de la început şi e mincinos ca şi tatăl lui.

[1185] Diavolul e un tată mincinos al celor răi, căci nu de la el îşi au existenţa. Dar îi face să creadă că nu au ca Tată Creator pe Dumnezeu, ci că au toate din negarea lui Dumnezeu, adică de la el. El e mai degrabă cel ce a adus moartea în oameni de la început, despărţindu-i de Dumnezeu.

[1186] Satana era „în cer", adică foarte aproape de Dumnezeu şi în mare bine. De aceea cade în „tartar", în întunericul din care nu mai poate ieşi, pentru că iroseşte în speculaţii marile sale posibilităţi. Omul iese doar „din rai", adică dintr-o bogăţie dumnezeiască nu prea mare şi e alungat numai pe pământ.

Dar dacă cugetăm după capul nostru, nu vom primi cu uşurinţă această explicare. Fiindcă nu putem să o aprobăm fără judecată. Căci în timpul venirii Mântuitorului nostru tirania diavolului a primit porunca să cadă de aici şi duhurile rele şi necurate au fost trimise în adânc. De fapt demonii, apropiindu-se, L-au rugat direct să nu le poruncească să „*meargă în adânc*,” precum s-a scris (Lc. 8, 31). Şi ne amintim că au cerut mult aceasta, zicând: „*Lasă-ne, ce este nouă şi Ţie, Iisuse Nazarinene? Ştim cine eşti, Sfântul lui Dumnezeu. Ai venit aici înainte de timp să ne chinuieşti* pe *noi*?” (Mt. 8, 29). Că Domnul nostru Iisus Hristos, venind, avea să-i prăbuşească, dar ştiau că într-un alt fel îi va lăsa să-L înalţe (prin cruce), aflăm multe spuse despre El la cei din Israel. Dar Îl învinuiau că a venit înainte de timp, şi aceasta o făceau fiindcă tiranizau pe alţii şi condamnau timpul venirii Lui. Dar spun că a venit *înainte de timp,* ca unii ce nu sunt chinuiţi în alt timp, totuşi aşteptând timpul venirii, în care vor avea să suporte în chip neîndoielnic cele aşteptate. Dar la aceasta mai răspundem şi astfel: Dacă acela a fost legat, după părerea unora, altul fiind cel ce a amăgit pe Adam, n-a ajuns încă la sfârşitul răului pentru care este acuzat, deci primul este cu totul nevinovat pentru cele referitoare la noi. În acest caz, raţiunea îl izbăveşte de orice vină. Căci nici n-a omorât pe cineva, nici n-a înşelat, nici n-a minţit. De aceea nici nu va spune Dumnezeu către el: „*Precum haina tăvălită în sânge nu este curată, aşa nici tu nu vei fi curat, deoarece ai pierdut pământul Meu şi poporul lui 1-ai omorât*” (Is. 14, 9). Deci dacă admitem că acela, care spune că e primul, e nepărtaş la relele pe care le-am înşirat adineauri, pe cine vom spune că imită cel al doilea după el, sau al cui chip l-a luat, întrecând în rău pe întâiul şi având trăsăturile răutăţii mai îngroşate?[1187]

Dar se cuvine să cercetăm şi mai pe larg cuvântul despre aceasta, deşi socotim că e de prisos să ne întindem prea mult asupra celor ce nu trebuie. Deci vom trece la alt înţeles, cercetând mai exact pe cine precizează Hristos ca tată al iudeilor. Vom cunoaşte astfel pe demonul lor egal în purtări şi cugetare cu acel începător al răului, care este Satana.

Îi pune pe ei în legătură cu Cain, care s-a arătat ca primul dintre toţi oamenii care n-a iubit pe fratele înţelept, ci s-a arătat, după Satana, ca început al pizmei, al uciderii, al vicleniei, al minciunii şi înşelăciunii, după Satana, al cărui fiu s-ar putea cu dreptate numi, ca unul care a întipărit în sine toată forma răutăţii aceluia. Căci precum Dumnezeu se înţelege ca Tată al tot celui sfânt şi drept, El fiind începutul sfinţeniei şi dreptăţii tuturor, în acelaşi fel socotesc că Satana poate să fie numit cu dreptate tatăl a tot celui rău, el fiind începutul a toată răutatea.[1188] Iar deoarece am vorbit despre Cain ca tată al iudeilor, iar lui Satana am spus că i s-a dat Cain, să arătăm deschis, urmând cuvintelor noastre, întâi pe Satana ca învârtoşând grumazurile împotriva lui Dumnezeu, apoi ca amăgind şi minţind şi, la urmă, omorând prin pizmă. Apoi, arătând pe Cain cu moravuri şi cu o cugetare egale, să ducem cuvântul mai departe la iudei, având în ei tot chipul lor.[*] Deci, dispreţuind începutul său şi dorindu-se pe sine ca început al celor mai presus de fire, nerespectând hotarul poziţiei sale.

Satana a fost coborât şi a căzut, fiind pedepsit prin aceasta de Dumnezeu şi învăţat să cunoască măsura firii sale.[1189] Dar, neavând nici un folos din aceasta, din

---

[1187] În tot acest paragraf se combate teoria că Satana, ca primul înger căzut în rău, prăbuşit în tartar, a născut pe alţii, care au lucrat pe pământ până la venirea lui Hristos, iar unii, şi după aceea. Credinţa dreaptă ne învaţă că o dată cu Satana au căzut şi ceilalţi îngeri, numiţi demoni, şi toţi se află în tartar şi lucrează şi pe pământ. Începând de la Hristos, nu mai au însă toată puterea să lucreze pe pământ.

[1188] Începătorul răului nu poate fi totuşi un începător egal cu Dumnezeu, Care este izvorul binelui. Deci nu poate fi vorba despre două principii eterne, ca în parsism. Răul nu poate fi conceput decât grefat pe bine, ca existenţă. Trebuie să existe ceva, ca să poată apărea în el, împotriva existenţei lui, răul, ca opus binelui. Trebuie ca Satana să fi primit întâi o existenţă, deci o formă a binelui, ca apoi să poată căuta să o slăbească pe aceasta prin rău.

[*] Adică: Satana şi Cain, n. red.

[1189] Satana n-a mai văzut că are un început deosebit de sine, socotind că el îşi este propriul început, fapt

pricina neînțelepciunii sale, s-a îmbolnăvit, nevăzând nicidecum cele rele spre a-şi îndrepta repede părerea sa, ci s-a străduit să rămână în neclintirea perversităţii.

Iar deoarece întâiul om a fost alcătuit, după scrierea lui Moise, de Dumnezeu şi se afla în rai, păzind porunca cu privire la pom, Satana s-a aprins primul de pizmă. De aceea, îi este reproşată întâi lui călcarea poruncii şi neascultarea primilor oameni creaţi, deoarece ei, păzind încă porunca, el s-a silit prin multe amăgiri să-i atragă la neascultare. Ştiind câ-i va câştiga, nesocotind poruncile marelui Împărat, îi îndeamnă să facă aceasta, învăluind în rele extreme pe cei ce n-au păcătuit deloc. Iar atunci când neascultarea lui Adam s-a făcut rod al amăgirii şi pizmei diavolului, prin ea s-a ivit moartea, fapt pe care ni-l arată realitatea, şi nu mai puţin cuvântul prea înţeleptului Solomon, care spune: „*Dumnezeu n-a făcut moartea. Moartea a intrat în lume prin pizma diavolului*” (Înţ. Sol. 2, 24).

În acestea sunt clare cele proprii aceluia. Al doilea spre cercetare să ne fie Cain. El era primul născut din Adam, având ca ocupaţie lucrarea pământului. Al doilea fiu a fost Abel, care era păstor de oi. Deoarece o lege naturală îi îndemna să aducă roade lui Dumnezeu, ea le insufla fără învăţătură înţelegerea Creatorului, sau cunoaşterea Lui. Căci toate bunătăţile au fost semănate sau puse în fire de Dumnezeu. „*Cain a adus,* precum s-a scris, *din roadele pământului. Şi a adus şi Abel din cele întâi născute ale oilor sale şi din grăsimea lor. Şi a căutat Dumnezeu la Abel şi la darurile lui. Iar spre Cain şi spre jertfele lui n-a luat aminte. Şi s-a întristat Cain foarte şi a căzut pe faţa lui. Şi a zis Domnul Dumnezeu către Cain: De ce te-ai întristat şi de ce ai căzut pe faţa ta? De ai fi adus drept şi ai fi împărţit drept, n-ai fi păcătuit. Linişteşte-te.* Apoi către Abel: *Spre tine se va întoarce şi tu îl vei stăpâni pe el*” (Fac. 4, 3-7). Deci Cain a fost mustrat pentru că n-a împărţit drept ceea ce a adus. Iar Abel s-a învrednicit cu dreptate de laudă şi de cinste, ceea ce a hrănit pizma lui Cain. Căci s-a supărat de mustrările spre cuminţire, ca şi Satana, apoi s-a încuibat în el pizma, precum am spus, şi s-a umplut de viclenie asupra fratelui, cugetând la omorârea lui şi ascunzându-şi cu rea credinţă pizma. „*Şi a zis Cain către Abel, fratele său: Să ieşim în câmp*,” că e mai frumos ca aici. Şi, atrăgându-l pe cel ce nu ştia nimic, în chip sălbatic, ca spre o desfătare şi verdeaţă, a săvârşit întâiul omor pe pământ, lucru ce socotea că-l va face admirat pentru că nu mai era nimeni în stare să-l învingă. Dar şi după ce l-a omorât, a minţit. Căci, zicând Dumnezeu: „*Unde este fratele tău*?” răspunde: „*Nu ştiu*,” adăugând fierbinte cu multă revoltă: „*Oare eu sunt păzitor al fratelui meu*?” Numai că nu zice şi aceasta: Tu, care l-ai încoronat pe nedrept, cu ce l-ai folosit, nepăzindu-l pe el? Vezi deci în el foarte limpede tot chipul exact al răutăţii diavolului, chip modelat întocmai după asemănarea aceluia.

Să trecem deci cuvântul şi la duşmănia iudeilor, privind în ei răutatea lui Cain, sau asemănarea cu ea, şi s-o arătăm pe aceasta referind la Hristos toate câte le-a făcut Cain împotriva lui Abel, ca să vedem cum cu dreptate şi în mod cuvenit se poate numi acela tatăl lor.

Deci Cain este, precum am spus, întâi-născut, iar întâi-născut între fiii adoptivi ai lui Dumnezeu este Israel, după cum s-a scris. Căci a zis Dumnezeu prin Moise: „*Israel este fiul Meu întâi-născut*” (Ieş. 4, 22). Şi a adus acela cele ale pământului ca jertfă lui Dumnezeu. „*Dar n-a căutat spre jertfele lui*,” precum s-a scris (Fac. 4, 5). Căci e prea pământească, după cum s-a scris, jertfa cea prin Legea lui Israel, prin viţei, oi şi roade ale pământului. Deci nici pe aceasta n-o primeşte Dumnezeu. „*De*

prin care a uitat că firea sa are un hotar, socotindu-se că e mai presus de orice graniţă, deci că e mai presus de cele care sunt încadrate într-o fire, considerându-se mai presus de fire. Dar numai Dumnezeu e mai presus de fire, nefiind supus unei firi. Firea lui Dumnezeu e de a fi mai presus de fire. Fiinţa Lui nu poate fi socotită ca ceva căreia îi este supus şi de care depinde. Nu se pot vedea două planuri în Dumnezeu. El este independent de toate. La El existenţa e una cu voia de a fi. Toate au o măsură a existenţei, deci o existenţă mărginită de ceva superior lor. Numai Dumnezeu n-are o existenţă mărginită, deci dependentă de altă existenţă superioară Lui.

ce-Mi aduceți, zice, *tămâie din Saba și scorțișoară din țară depărtată*" (Ier. 6, 20)? Dar și prin glasul lui Isaia zice limpede: „*Cine a cerut acestea din mâinile voastre*?" (Is. l, 12). Dar după Cain vine Abel, cel drept, cu jertfa din oi. Căci, după slujirea prin Lege și prin Prooroci, a venit Hristos, Cel cu adevărat drept, neaducând ca jertfă lui Dumnezeu-Tatăl roade ale pământului, ci dându-Se pe Sine Însuși Lui jertfă sfântă și neprihănită spre miros de bună mireasmă pentru viața și mântuirea tuturor (Efes. 5, 2). După ce Dumnezeu-Tatăl respinge jertfele Legii ca fiind prea pământești, caută la jertfa Mântuitorului nostru Hristos. „A căutat" înseamnă „a primit". Apoi ce urmează? Cain a fost mustrat ca cel ce n-a lucrat drept și, fiind mustrat, s-a îmbolnăvit de pizmă și a pornit fără judecată la ucidere. A sfătuit Dumnezeu în Fiul poporul iudeilor, i-a cerut daruri mai bune, poruncind să se strămute de la slujirea prin Lege la aducerea de daruri duhovnicești, și l-a îndemnat să prefacă litera în adevăr. Dar, mustrați, se supără și se umplu de pizmă, apoi uneltesc în chip nedrept moartea Mântuitorului nostru Hristos. L-a înșelat Cain pe Abel și, ducându-l în câmp, l-a omorât. La fel L-au înșelat iudeii pe Hristos, trimițând în chip de prieten pe vânzătorul care, venind la El ca să-L predea, L-a sărutat în chip amăgitor, zicând: „*Bucură-Te, Învățătorule*!" (Mt. 26, 49). Apoi, ducându-L pe El în câmp, adică în afara porții (cetății), L-au omorât. Căci Hristos a pătimit în afara porții din pricina noastră și pentru noi (Evr. 13, 12). Observă deci cum cei proveniți din Avraam, nearătându-se în nici un fel apropiați și asemenea lui, ci având cu adevărat chipul tatălui lor propriu și cuvenit, ca unii ce sunt bolnavi prostește de răutatea înrudită și asemănătoare aceluia, aud: „*Voi sunteți din tatăl vostru diavolul*[1190] *și voiți să faceți poftele tatălui vostru. Acela a fost ucigător de oameni de la început și întru adevăr n-a stat, fiindcă nu este adevăr întru el. Când vorbește minciuna, vorbește din ale sale; căci este mincinos ca și tatăl lui. Iar pentru că Eu vă spun adevărul, nu credeți Mie*" (In 8, 44-45). Scopul cuvântului se referă la tatăl subînțeles al iudeilor, adică la Cain, termen lărgit în mod general.[1191] Căci nu se extinde numai la moravurile aceluia înțelesul celor spuse, ci se referă la oricine e ca acela, aplicându-se tuturor ceea ce se spune despre unul în special. Căci, când Cain sau altul ca el e mincinos și grăiește minciună, cel ce îl imită vorbește ca unul înrudit cu acela. Căci cel ce le-a învățat de la căpetenii și de la cel de la care vine începutul răutății, imită pe tatăl său, însușindu-și deprinderea de-a minți, fiindcă grăiește minciuna. De aceea, zice, deoarece iubitorul de minciună i s-a făcut și lui tată, e dus ca prin niște lanțuri devenite naturale la o proastă înrudire strămoșească și părintească și arată în sine răutatea acelora. Iar fiindcă și-a însușit urâciunea din strămoși, făcându-și-o ca un chip al propriilor moravuri și purtări, se laudă cu ele, ca și cu propriile rele. Deci, dacă se întâmplau acestea, iar răutatea celor vechi se imprima în cei de aceleași moravuri ca ei și îi făcea pe aceia să se numească fii, ce vă împiedică să credeți Mie, Care vă grăiesc adevărul, că Eu M-am arătat din Tatăl adevărat și că, precum v-am spus înainte, de la Dumnezeu am ieșit și vin?[1192] Căci, dacă cineva minte pentru că are un tată mincinos și vorbește de la el ca de la rudenia lui, cum nu e necesar ca, grăind Eu adevărul, să cugetați că M-am născut din Tatăl adevărului și să nu bănuiți prin necredință că sunt din desfrânare și dintr-o împerechere nelegitimă?

De astfel de cuvinte S-a folosit Domnul către iudei. Și e de știut că la oameni sau la spirite cuvântătoare și în relația dintre ei, în moravurile și purtările lor se poate vedea înrudirea pe care o au cu diavolul, tatăl a toată răutatea, însă în Unul-Născut se vede chipul primit. Căci chipul Lui nu e format prin Sine și nici nu e făcut. Fiindcă identitatea de fire cu Tatăl este naturală și ființială. Căci, fiind din Tatăl, are cu adevărat, împreună

[1190] Sfântul Chiril socotește că spusa aceasta trebuie să se înțeleagă despre diavolul, care are ca fiu pe Cain. Așa cum Cain, prin faptele lui, s-a dovedit fiu al Satanei, așa și toți cei ce-l imită pe Cain au ca tată pe Cain, deci și pe Satana, izvorul răului.

[1191] Căpeteniile iudaice, cărora le vorbește Iisus, au deci ca tată pe Cain sau pe Satana.

[1192] E un argument folosit aici de Hristos pentru a dovedi calitatea Sa de Fiu al lui Dumnezeu. Dacă voi, care pizmuiți, mințiți și omorâți, aveți ca tată pe diavolul, atunci Eu, Care grăiesc numai adevărul și nu am nici una din relele amintite, nu pot fi decât de la Tatăl ceresc, Izvorul binelui și al adevărului.

cu identitatea după fire, toate ale Lui şi, având ca Dumnezeu asemănarea cu El în toate, e văzut ca chip şi formă şi pecete ale Celui ce L-a născut. Deoarece deci Tatăl este Adevărul, este Adevărul şi Cel din El, adică Hristos.[1193]

„*Cine dintre voi Mă vădeşte de păcat*?" (In 8, 46)

Întrebarea nu este a cuiva care se aşteaptă să fie vădit, ci a Celui ce mai degrabă face ca aceasta să fie imposibil şi neagă cu desăvârşire putinţa de a cădea în păcat a Celui ce a răsărit ca Dumnezeu din Dumnezeu. Căci Hristos n-a săvârşit păcat (I Pt. 2, 22). Pentru că tot păcatul se produce din abatere de la ceea ce e bun la ceea ce nu e astfel şi se naşte în cei ce se pot transforma şi sunt capabili să se schimbe în cele ce nu se cuvin.[1194] Cum deci s-ar cugeta că poate păcătui Cel ce nu ştie de transformare, nici nu e capabil de schimbare în cele ce nu se cuvin, ci mai degrabă stă neclintit în bunătăţile proprii firii şi nu le are de la altul, ci de la Sine însuşi? Deci, îi întreabă Domnul pe iudei dacă îl pot *vădi* cumva pe El de *păcat*. Şi cuvântul despre aceasta trebuie înţeles ca referindu-se la orice păcat. Dar, referindu-ne în mod cuvenit la textul de faţă, vedem că nu zice că de astă dată se vorbeşte despre orice păcat, ci socotim că, vrând să mustre îndeosebi păcatul iudeilor, a voit totuşi să-i certe astfel iarăşi pentru acelea despre care am vorbit înainte şi pe care iudeii I le-au atribuit, zicând: „*Nu pentru un lucru bun aruncăm cu pietre asupra Ta, ci pentru că huleşti şi că, fiind om, Te faci pe Tine Dumnezeu*" (In 10, 33), şi, pe lângă acestea, şi pentru călcarea sâmbetei, pentru care era judecat ca cel ce dispreţuieşte Legea. Astfel, păcatul la care se gândeşte acum este minciuna. Deci dacă nu sunt vădit, zice, până acum ca mincinos, pentru ce nu credeţi Mie, Celui ce totdeauna vă spun adevărul, când vă spun clar că am răsărit din Tatăl adevărat şi că nu cunosc minciuna? Daţi deci credinţă neîndoielnică spusei Mele că sunt adevărat, când spun, despre Mine: Eu de la Tatăl „*am ieşit*" şi „*am venit*" (In 16, 28), iar despre voi, „*...că tatăl vostru este diavolul*" (In 8, 44). Căci minţiţi şi uneltiţi să ucideţi ca şi acela. Şi îi ceartă cu folos ca pe cei ce uneltesc să ucidă, ca să-i oprească prin aceasta de la uneltirea lor. Fiindcă păcatul dat pe faţă se ruşinează de multe ori şi se opreşte în oarecare fel din înaintarea lui, nemaicâutând să se extindă, dar, când se vede acoperit, se face tot mai mare şi se grăbeşte prin porniri neîmpiedicate spre ţinta lui cea rea.

„*Dacă vă spun adevărul, pentru ce nu Mă credeţi*?" (In 8, 46)

Repetă de multe ori aceleaşi cuvinte, fiindcă îi vede că nu pricep nimic. Căci e şi acesta un obicei foarte potrivit învăţătorilor, să nu obosească să repete în multe feluri cuvântul odată spus, ca să-l sădească în sufletele ascultătorilor. Când, zice, mincinosul „*grăieşte minciuna, grăieşte din ale sale. Căci e mincinos, ca şi tatăl lui*" (In 8, 44), de ce nu cugetaţi şi nu faceţi aşa cum vă vorbesc şi nu credeţi Mie, Care grăiesc adevărul, deoarece sunt şi astfel adevărat, ca şi Tatăl?[1195] Se cuvenea ca El să dea pe faţă pe iudei

---

[1193] Oamenii se arată înrudiţi cu tatăl lor, diavolul, prin relaţiile dintre ei. Căci numai în aceste relaţii se poate vedea că se mint, se pizmuiesc, că uneltesc rele unii, împotriva altora. Dar Hristos nu e legat cu oamenii în asemenea relaţii prin faptul că e şi El om. El este om cu voia Lui, nu fără voie. Fiindcă este şi Fiul lui Dumnezeu, El persistă în chipul Tatălui, fiind de-o fiinţă cu El. Şi, fiind întreg Fiul Adevărului, sau al existenţei nemărginite, Care n-are dorinţa şi nici putinţa să mintă, spre a-Şi aroga ceva ce nu are, este şi El Adevărul. Ar fi putut afirma Iisus, Cel atât de curat în toate, o astfel de pretenţie, dacă n-ar fi fost cu adevărat Dumnezeu?

[1194] Dumnezeu nu Se poate schimba nici în mai bun, nici în rău, căci El este existenţa nemărginită, ca atare atolbună. El nu poate deveni mai puţin bun, pentru că mai puţin bun înseamnă mai puţin existent. Iar El este existenţa prin Sine, deci toată existenţa posibilă. Şi nu se poate să nu fie o astfel de existenţă, îngerul şi omul îndumnezeit nu mai pot nici ei păcătui, pentru că sunt cu totul fixaţi în Cel ce nu Se poate schimba, prin comuniunea atotcuceritoare cu Cel atotbun.

[1195] Mincinosul nu relatează realitatea, ci inventează ceva de la sine, sau strâmbă realitatea. El se face pe

ca fiind slăbiți în puterea de a cuprinde cuvintele adevărului, deoarece nu erau fiii Adevărului. Deci se mint în zadar pe ei înşişi când numesc pe Dumnezeu tatăl lor, ca să aibă un tată. Căci Dumnezeu, zice (Hristos), fiind întregul adevăr, Se bucură de adevăr şi voieşte ca cei ce se închină Lui să I se închine în Duh şi adevăr (In 4, 24).[1196] Iar fiii adevărului primesc cu toată inima ceea ce le este înrudit, adică adevărul.[1197] Dar voi nu credeți Mie, Care vă grăiesc adevărul, pentru că nu sunteți fiii Adevărului, Se arată spunând iudeilor Domnul. Dar oricine dintre cei ce obişnuiesc să cugete dintr-o viață curată va spune către un fiu, sau slujitor, sau vecin neînfrânat: Dacă mă arăt înfrânat, refuzând neînfrânarea, şi de aceea vezi depărtată de la capul meu orice bănuială, pentru ce nu mă crezi când spun că acesta este un lucru rău şi urât? Şi acestei întrebări necăutând acela să-i răspundă, apărându-se, îi arată, prin ascultare necontrazicându-L, că se bucură de cuvântul care îndeamnă la curăția înfrânării, şi nu de neînfrânare.[1198]

Aceasta trebuie să o cugetăm şi despre iudei, când le zice Hristos: „*Dacă vă spun adevărul, pentru ce nu-Mi credeți Mie*?”[1199] Căci forma acestor întrebări implică pururea mărturisirea celor întrebate, ba întrebarea o şi pune de față. Dar observă că nu pune o întrebare generală, când zice: „Pentru ce nu credeți Mie?” ci adaugă: „Voi,” subînțelegând pe cei ce obişnuiau să nu-L creadă, dar indicând şi că de față se aflau şi unii cu o înțelegere mai nobilă, care nu păstrau în moravurile lor trăsăturile exacte ale relei comportări a lui Cain, deşi încă nu înaintaseră până la a fi ridicați între fiii lui Dumnezeu. Căci spune că nu toți iudeii erau scufundați cu totul în perversități nestăpânite, ci erau unii care „*aveau râvna pentru Dumnezeu*, cum zice Pavel, *dar fără cunoştință*” (Rom. 10, 2), şi, de aceea, şovăiau puțin în cele ale credinței (Rom. 10, 2). Deci pe unii dintre aceştia îi învinuia des, pe cei stăpâniți de mânie şi aprinşi în chip nereținut de planurile de ucidere, cu deosebire pe cărturarii şi fariseii lipsiți de orice evlavie, cărora li se potriveşte cel mai mult întrebarea: „*Pentru ce nu Mă credeți*?” Hristos le atribuie în mod special lor nemăsurata necredință. Căci ei erau învățătorii care îndemnau pe ascultători să-i urmeze în faptele lor lipsite de evlavie. De aceea sunt şi osândiți cu dreptate, ca cei ce-şi însuşesc cheia cunoştinței, dar nici ei nu intră şi pe alții îi împiedică (Lc. 11, 52). Deci cuvântul „voi” are şi o referire specială la căpetenii.

„*Cel ce este de la Dumnezeu ascultă cuvintele lui Dumnezeu.*
De aceea voi nu ascultați, pentru că nu sunteți de la Dumnezeu” (In 8, 47)

---

sine realitatea sau normă a ei. Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu, relatează o realitate identică cu Sine. Dar El este de fapt realitatea. Şi ceea ce spune El spune împreună cu Tatăl. Căci Adevărul întreg, suprem, e mărturisit de Doi sau Trei martori. Dar Ei sunt pe de altă parte una în ființă. Dar în aceasta e dată şi obiectivitatea confirmată de trei martori şi identitatea realității totale cu ei înşişi. Fiindcă cei mincinoşi inventează o realitate de la ei, de aceea le vorbeşte Hristos, căci prin aceasta vrea să le arate Adevărul. Adevărul trebuie să grăiască, căci El trebuie să Se impună, chiar dacă şi mai târziu. Dar cei aserviți minciunii, care identifică cu eu-ul lor izolat realitatea întreagă sau adevărul, nu cred Celui ce grăieşte acest adevăr. Numai recunoscându-se cu smerenie ca parte a adevărului sau a realității întregi şi ca depinzând de ea, spun şi aceia ceva din realitate sau din adevăr. Iar atunci nu mai sunt mincinoşi.

[1196] Voieşte ca cei ce-L numesc pe Dumnezeu Tatăl lor să-L vadă ca reprezentând Adevărul real şi întreg şi să nu fie altceva. Cei ce numesc dumnezeu pe diavolul sau o esență mint, căci nici diavolul, nici esența impersonală nu este Dumnezeu cu adevărat.

[1197] Cei ce numesc ca tată al lor un dumnezeu care nu e întregul adevăr sau întreaga realitate nu sunt fiii Adevărului, sau ai lui Dumnezeu Cel adevărat. O esență inconştientă şi neliberă nu poate fi realitatea întreagă, sau Dumnezeu. Cu atât mai puțin nu au pe Dumnezeu ca Tată, deci nu sunt fii ai adevărului cei ce slujesc răului. Căci Dumnezeu nu poate fi răul, care are în sine o mare slăbiciune, pe care caută să şi-o ascundă.

[1198] Căpeteniile iudeilor socoteau pe Iisus ca având un tată nelegitim. La aceasta, Iisus le răspundea: Dacă Mă arăt înfrânat, de ce nu Mă credeți când vă spun că neînfrânarea este un lucru rău? Refuzând astfel de cuvinte ale Mele, vă arătați voi înşivă ca supuşi neînfrânării.

[1199] Aici Sfântul Chiril înțelege prin „adevărul” pe care Hristos îl afirmă şi-1 spune căpeteniilor iudaice şi faptul că nu are vreun tată nelegitim, ci are ca Tată numai pe Dumnezeu. Căci viața Lui curată şi condamnarea prin El a oricărei necurății e o dovadă pentru aceasta.

A fi unii *de la Dumnezeu* nu înseamnă a fi născuţi din fiinţa Lui. E nebunie a zice aceasta. Dar nu înseamnă nici ceea ce spune Pavel: „*Toate sunt din Dumnezeu*” (I Cor. 11, 12). Căci dumnezeiescul Pavel spune că toate sunt din El, deoarece Creatorul şi Făcătorul tuturor le dă tuturor existenţa. Dar aici aceste cuvinte nu trebuie înţelese astfel. Căci toţi sunt din Dumnezeu, şi răi şi buni, întrucât este Creatorul tuturor. Căci aici zice că e *de la Dumnezeu* cel ce prin virtute şi vieţuirea după Lege s-a făcut al lui Dumnezeu şi s-a învrednicit, aşa-zicând, de înrudirea cu El, întrucât El binevoieşte să aşeze pe unii ca aceştia între fiii Lui. Deci, cel ce este de la Dumnezeu primeşte fără şovăială şi cu respect cuvintele dumnezeieşti, căci iubeşte ceea ce îi este înrudit şi propriu. Iar cel ce nu este de la Dumnezeu, adică cel ce nu preţuieşte familiaritatea cu Dumnezeu, nu ascultă cu plăcere cuvintele dumnezeieşti,[1200] căci în cei răi nu se sădeşte cu uşurinţă binele; dorinţa lor nu luptă nicidecum pentru virtute, deoarece mintea lor s-a umplut de extrema răutate şi nu caută decât spre voia proprie.

Dar când zice Hristos: „*Cel ce este de la Dumnezeu ascultă, cuvintele lui Dumnezeu*,” să nu socotească nimeni că porunceşte să ne însuşim cuvintele dumnezeieşti numai prin urechile trupeşti. Căci cine dintre cei ce sunt (dintre făpturi), chiar dacă ar fi cu totul rău, nu aude glasul celui ce grăieşte, afară de cazul că îi este răpită simţirea de vreo boală? Dar prin „a asculta” se înţelege aici a consimţi, a se convinge, a înţelege şi a ascunde cele auzite în inima sa, după spusa din cartea Proverbelor: „*Înţeleptul va primi poruncile cu inima*” (Pilde 16, 21). Dar în urechile celor fără de minte, sau dispreţuitori, cuvântul auzit va răsuna fără înţeles şi, tulburând zadarnic, ca o lovitură, îndată pleacă de la cei ce l-au auzit. Dar el intră în inima celor înţelegători ca într-o ţarină roditoare. Deci Domnul, mustrând cu înţelepciune hulirile iudeilor şi arătându-i calomniatori neruşinaţi, declară despre cuvintele Sale că sunt ale lui Dumnezeu. Îi strămută prin învăţătură la cugetarea celor cuvenite despre El, ca să nu mai cugete că S-a născut cu adevărat din Iosif, sau din altul dintre cei de pe pământ, ci să creadă că S-a născut din fiinţa lui Dumnezeu şi Tatăl,[1201] ceea ce, auzind aceia, se indignează şi se aprind de o mânie mai fierbinte, adăugând nelegiuire la nelegiuirea lor, precum s-a scris (Is. 30, 1). Iar prin aceasta Îl defăimează şi mai mult.

„Au răspuns iudeii şi au zis: „Oare, nu zicem noi bine
că eşti samarinean şi ai demon?” (In 8, 48)

Trebuie deplânsă iarăşi nebunia iudeilor şi exagerata lor duşmănie. Nu-şi mai pot stăpâni urletele, ca fiarele, când ajung în mâinile celor ce le junghie, folosind ei înşişi împotriva lor impulsurile proprii. Căci, mustraţi fiind ca unii ce aveau obiceiul şi

---

[1200] Înrudirea omului cu Dumnezeu se realizează prin curăţie şi bunătate, sau iubire curată. Dumnezeu, ca existentă nemărginită, e numai bunătate sau iubire, deci şi curăţie de orice rău sau egoism. Cel curat şi bun depăşeşte egoismul, se află în lărgimea existenţei generoase, se află în lumina razelor, sau energiilor necreate dumnezeieşti. Dumnezeu, ca existenţă nemărginită, nepreocupată de a-Şi lărgi existenţa, ci mai degrabă fiind gata continuu să Se dăruiască, e una cu bunătatea. Căci bunătatea nu e numai calitatea unui suport neutru, ci e una cu existenţa nemărginită, său existenţa nemărginită e una cu bunătatea. Iar acest suport al existenţei sau bunătăţii nemărginite nu poate fi decât personal. Căci bunătatea se trăieşte ca o bucurie experiată conştient de persoane. Răul se identifică cu egoismul, căci în egoism se trăieşte extrema îngustime, pe care omul vrea să şi-o lărgească, dar crede că şi-o poate lărgi progresând în egoismul său, sau căutând să aservească pe cât mai mulţi egoismului său, ceea ce-l însingurează tot mai mult. Numai dărniciei i se deschid ceilalţi şi numai prin ea te îmbogăţeşti. Dar această pornire e legată, ca smerenie, de conştiinţa că prin tine eşti extrem de mărginit, şi îmbogăţirea îţi vine din deschiderea bucuroasă a altora la dărnicia ta smerită.

[1201] Fiul Se naşte din fiinţa dumnezeiască din Dumnezeu-Tatăl. Şi se precizează că Fiul S-a născut „din fiinţa Tatălui,” pentru ca să nu se creadă că e fiu al lui Dumnezeu prin har, prin adopţiune, ca oamenii sfinţi.

cugetau permanent să mintă, arată îndată acest fapt ca fiind adevărat, şi se aprind auzind de la Mântuitorul că *nu sunt de la Dumnezeu.* Fără să vrea, se arată în chipul exact al diavolului, fiindcă îndrăznesc să spună că e samarinean şi îndrăcit Cel ce e Dumnezeu născut din Dumnezeu, având mai vârtos în ei înşişi pe demonul rău şi luptător împotriva lui Dumnezeu. Căci nimeni nu zice „*anatema lui Iisus*," decât în Beelzebut, după cuvântul lui Pavel (I Cor. 12, 3). Arată deci că aceşti mincinoşi şi ocărâtori şi bârfitori şi obişnuiţi să lupte împotriva lui Dumnezeu vor plăti prin pedeapsa cuvenită, faţă de Judecător, Care toate le poate.

Dar trebuie căutată din nou cauza pentru care zic că Domnul este samarinean şi demonizat. Căci, adăugând întrebarea: „*Oare, nu zicem noi bine*," arată că din oarecare cauză Îl bârfesc ca samarinean şi ca ceea ce mai îndrăznesc să spună prin cuvântul lor. Spun că e samarinean pentru că e nepăsător faţă de poruncile Legii şi nu dă nici o importanţă călcării sâmbetei. Căci samarinenii nu au în ei iudaismul curat, ci cultul lor s-a amestecat cu obiceiurile păgâne străine. Sau, în alt sens, spun că e samarinean, deoarece era obiceiul samarinenilor să-şi atribuie în chip mincinos curăţia şi să condamne pe alţii ca fiind întinaţi. Din acest motiv, iudeii nu convieţuiesc cu samarinenii, precum s-a scris (In 4, 9), ba se feresc şi de amestecarea cu alţii, ca să nu-şi însuşească întinăciunea lor. Osândind Domnul relele obiceiuri ale iudeilor, îi numeşte fii ai diavolului, iar pe Sine Se mărturiseşte cu totul neîntinat de vreun păcat şi-Şi atribuie curăţia desăvârşită. „*Cine dintre voi Mă va vădi pe Mine de păcat*" (In 8, 46)? El îşi atribuie cea mai înaltă curăţie, deoarece nu putea cădea în păcat.[1202] Iar numind pe iudei fii ai Satanei, îi osândeşte ca întinaţi şi având mintea plină de toată necurăţia, fapt care este adevărat. Deci Îl numesc pentru acestea samarinean şi zic că e demonizat, căci este obiceiul demonilor să strămute cinstirea datorată lui Dumnezeu la ei înşişi şi să răpească fără sfială pe seama lor slava lui Dumnezeu.[1203] Aceasta socotesc ei că face Hristos, când, fiind om, Se afirmă ca Dumnezeu, zicând: „*Cel ce este de la Dumnezeu ascultă cuvintele lui Dumnezeu*" (In 8, 47). Căci dă de înţeles că spune acestea despre cuvintele Lui. Aceasta se face iudeilor pretext de bârfire, mai bine-zis de ocară, şi prilej de a spune cele care le vor fi arvună a focului veşnic.

Şi acestea mă fac din nou să mă mir, căci, înfuriindu-se pentru că au fost numiţi de multe ori fiii diavolului şi mincinoşi, arată prin faptă că îşi însuşesc aceste păcate, în loc să se elibereze de ele prin mişcarea spre virtute. Căci a avea plăcere să bârfească şi a spune că sunt proprii unora cele ce nu le sunt proprii nu e un lucru potrivit celor ridicaţi între fiii lui Dumnezeu, ci fiilor diavolului. Dar netrebnicii nu numai că bârfesc, ci mint şi împotriva capului lor, ca să nu spun a lui Hristos,[1204] şi afirmă că e bine ceea ce fac ei, neosândindu-şi slăbiciunea, ceea ce este dovada celei mai depline orbiri.

„*A răspuns Iisus: Eu nu am demon, ci cinstesc pe Tatăl Meu, şi voi nu Mă cinstiţi pe Mine*" (In 8, 49)

[1202] Hristos Îşi atribuie cea mai înaltă curăţie, în sensul că El nu poate cădea în păcat, fiind ipostasul dumnezeiesc şi al firii omeneşti. A cădea în păcat înseamnă a se putea despărţi de Dumnezeu, de bunătatea sau existenţa prin Sine. Dar Dumnezeu nu Se poate despărţi de Sine. Omul poate ajunge la o curăţie, dar nu la neputinţa de-a nu păcătui prin sine. De aceea, când Iisus întreabă: „*Cine Mă va vădi pe Mine de păcat*?" întrebarea neagă această putinţă. Nimeni nu Mă va vădi vreodată de păcat. Eu nu numai proorocesc că nu voi putea păcătui, ci declar că nu voi putea păcătui. Prin aceasta exprimă iarăşi Dumnezeirea Sa.

[1203] E propriu răului să se mascheze în bine. Nu se poate afirma direct ca rău. E propriu răului plin de mândrie egoistă să cugete că are în sine tot ceea ce-l poate ferici, că are potenţial în sine totul, că e dumnezeu. Dar această afirmare se dovedeşte mincinoasă, prin faptul că nu simt şi alţii această plinătate a binelui, sau a existenţei, pe când a lui Dumnezeu e simţită de toţi.

[1204] Hristos ca Dumnezeu este Capul nostru suprem. A minţi împotriva Lui înseamnă a minţi împotriva capului nostru real, socotind capul nostru personal în locul Capului suprem şi contrar Lui. Înseamnă a nu vedea prin capul nostru personal, sau prin raţiunea noastră personală. Capul sau Raţiunea din care provine şi care susţine capul sau raţiunea noastră personală.

Cuvântul e spus cu blândeţe, dar cu multă hotărâre. Căci spune cu toată claritatea: „*Eu nu am demon*,” opunându-li-Se. Se declară pe Sine liber de defăimarea lor, dar arată că spusa e adevărată în ceea ce-i priveşte. Căci dacă n-ar fi avut ei înşişi demon cu adevărat, s-ar fi temut în mod cuvenit să-L numească demonizat pe El, Care era mărturisit lor prin fapte ca Dumnezeu. Pe drept cuvânt le atribuie deci şi El ceea ce se arată a le fi propriu cu adevărat. Eu nu am, zice, dar voi aveţi demon, întorcând la ei ceea ce au spus despre El. Şi Eu cinstesc, zice, pe Tatăl Meu, spunând că şi Eu însumi sunt Dumnezeu, fiind născut din Dumnezeu şi afirmând că nu am cunoscut păcatul.[1205] Căci trebuie să fie Dumnezeu Cel din Dumnezeu şi Cel ce nu ştie de păcat trebuie să fie văzut ca Cel din Care este. Dar ar fi cazul să Mă respingeţi dacă M-aş feri să Mă folosesc de cuvinte atât de strălucitoare. Căci nu S-ar cinsti ca Dumnezeu cel cugetat că are ca Fiu pe cel ce nu este Dumnezeu. Nu s-ar cinsti, zice, Tatăl, dacă s-ar numi Tată al unuia ce poate cădea în păcat.[1206] Deci mărturisesc cele mai bune lucruri despre Mine, necalomniind nicidecum, cum scotiţi voi, ci mai degrabă cinstind pe Cel ce M-a născut, spunând cu dreptate despre voi că nu sunteţi de la Dumnezeu, deoarece nu e îngăduit ca despre cei ajunşi la atâta răutate şi care se scufundă în toată răutatea să se spună că sunt din Dumnezeu. De aceea, nu cinsteşte Dumnezeu şi nu învredniceşte de familiaritate cu Sine pe mincinos, şi ocărâtor, şi bârfitor, şi îngâmfat, şi hulitor, nici pe cel ce obişnuieşte să ucidă pe nedrept, ci pe cel îngăduitor şi blând, şi binecredincios, şi iubitor de Dumnezeu şi bun. Deci şi prin aceasta cinstesc, zice, pe Tatăl, scoţând din familiaritatea cu El pe cei căzuţi în răutatea nestăpânită. Dar voi Mă necinstiţi pe Mine, Care fac aceasta, şi negaţi şi laudele ce le aduc Tatălui, ca să vă dovediţi necredinţa nu numai în Fiul, ci şi în El. Căci, dacă mărturisesc lucrurile cele mai bune despre Mine, cinstesc pe Cel ce M-a născut, iar cei ce Îl acoperă cu cele mai de pe urmă ocări pe Cel ce S-a născut din El necinstesc pe Tatăl însuşi.[1207] În toate felurile Hristos Se dovedeşte pe Sine prin cuvintele Sale[1208] şi Se arată clar că este Dumnezeu după fire şi prin cele ce zice că cinsteşte pe Tatăl.

Scoţând din familiaritatea cu Sine mulţimea celor străini, îi arată pe iudei cu totul străini de Dumnezeu. Căci ce e mai lipsit de evlavie ca cele pe care le spun aceia? „*Eu nu caut slava Mea. Este cine să o caute şi să o judece*” (In 8, 50). Se vede în acestea clar ceea ce a spus Petru despre Mântuitorul nostru: „*Care, ocărât fiind, nu răspundea cu ocară, pătimind, nu ameninţa, ci Se preda Celui ce judecă cu dreptate*” (I Pt. 2, 23). Vedeţi cum, auzind cuvintele cele mai rele şi mai neplăcute de la cei ce-L duşmăneau, şi aceasta nu o dată, ci de multe ori, rabdă cu bunătate, şi nu iese în nici un chip din ceea ce I se potriveşte, dându-ne şi prin aceasta pildă ca, silindu-ne, să mergem

---

[1205] Fiindcă iudeii socoteau că are demon şi deci necinsteşte pe Dumnezeu spunând că e şi El Dumnezeu, Hristos arată că prin aceasta nu necinsteşte pe Dumnezeu. Căci nu-L neagă pe Dumnezeu prin viaţa Sa, ci Îl afirmă, căci nu Se substituie lui Dumnezeu, ci Se arată provenind din El prin faptul că nu ştie de păcat. Fiindcă dacă ar şti de păcat, S-ar nega şi pe Sine ca Dumnezeu, dar S-ar arăta şi necinstind pe Dumnezeu din Care provine ca Fiu. Ei, care fac răul, se arată ca necinstind pe Dumnezeu şi, deci, ca fiind fii ai diavolului.

[1206] E o legătură strânsă între a fi Fiu al Tatălui şi a-L cinsti pe Tatăl ca Fiu prin a nu şti de păcat. Cel ce ştie de păcat nu poate fi fiu al Tatălui, sau Îl coboară pe Tatăl la nivelul său, necinstindu-L. E drept să-Şi arate Dumnezeu mărirea Sa şi în lumea creată de El prin Cineva care nu ştie de păcat şi, prin aceasta, este Fiul Lui. Căci altfel, prin ce ni s-ar dovedi înălţimea supremă a lui Dumnezeu Cel ce nu ştie de păcat?

[1207] Dacă Fiul Îl laudă pe Tatăl prin toate cuvintele şi faptele Sale vrednice de Acela, cei ce coboară pe Fiul în ceea ce spun despre El, Îl coboară pe Tatăl însuşi. Şi Îl coboară pe Fiul atribuindu-I fapte şi purtări rele, contrare celor de Fiu. Prin acestea Îl coboară şi pe Tatăl. În general, omul bun şi curat Îl măreşte pe Tatăl, căci numai de la El pot fi cele bune şi curate. Iar dacă cel rău se declară fiu al Tatălui, în răutăţile lui îl coboară pe Tatăl, el având ca dumnezeu şi tată pe diavolul. Cele mai incontestabile argumente despre existenţa lui Dumnezeu le aduce cineva prin bunătatea şi curăţia lui.

[1208] Se dovedeşte pe Sine ca Hristos, deci ca Mesia dumnezeiesc, calitate pe care nu I-o recunosc căpeteniile iudaice, cum nu I-o recunosc nici sectele neoprotestante.

pe urmele Lui, să nu răspundem cu ocară la ocară, să nu răsplătim cu alt rău răului de la cei ce voiesc să ne supere, „*să biruim mai degrabă răul prin bine*” (Rom. 12, 21). „*Eu nu caut,* zice, *slava Mea.*” Nici nu vrea să facă neprimejdioasă pentru Sine pornirea altora împotriva Sa, dar nici nu vrea ca alții să înainteze în această necredință. Aceasta se vede zicând-o, iar aceea o arată şi mai mult. Căci vin, zice, nu ca să cumpăr slavă de la voi, nici dorind cinste şi faimă. Căci, fiind în chipul lui Dumnezeu-Tatăl, M-am smerit pe Mine, făcându-Mă om ca voi (Filip. 2, 6-7). Iar Cel ce n-a refuzat pentru voi să ia chip de rob, voind sa rămână în egalitate cu Dumnezeu-Tatăl şi să Se desfăteze de cele mai presus de minte şi cuvânt, cum ar mai voi o slavă de la cineva, şi nu mai degrabă să rabde de bunăvoie lipsa de slavă, pentru folosul altora? Fiindcă Domnul spune aceasta în astfel de cuvinte, sau în alt mod, nu vom bănui că El îşi caută slava Lui.[1209] Căci, putând îndată să pedepsească pe cei ce-L ocărau şi să plătească celor ce-L defăimau, ca unora ce huleau pe Domnul tuturor, Se arată liniştit şi rabdă într-atât, încât nu vrea nici măcar să supere cu cuvinte directe pe îngâmfații care-L supărau. Dar ca să nu pară că urmează celor ce nu credeau în Dumnezeu, în mod necesar le ridică îndată în față ca un zid, care îi împiedică să meargă înainte, opunându-le mânia Tatălui. Astfel, iertând Fiul şi nerevendicându-Şi îndată slava Sa, spune că nu va răbda aceasta Tatăl. Căci Se va răzbuna şi Se va scula împotriva celor ce-L ocărăsc, nu ca Cel ce apără pe altcineva, nici ca voind şi socotind că se cuvine să Se supere pentru vreun Sfânt ocărât, ci pentru păcatul împotriva Fiului. Fiindcă nimic nu se află la mijloc între Tatăl şi Fiul, datorită identității ființei, chiar dacă e înțeles fiecare dintre Ei în chip deosebit. De aceea şi Domnul nostru Iisus Hristos zice în alt loc: „*Cel ce nu cinsteşte pe Fiul nici pe Tatăl nu-L cinsteşte*” (In 5, 23). Căci Fiul are în Sine prin fire pe Tatăl, împreună slăvit şi împreună subzistent.[1210] Şi Tatăl are în Sine pe Fiul ca împreună-posesor al ființei, deci şi al slavei în toate. Deci se vor pedepsi nenorociții de iudei pentru defăimarea Domnului şi Fiului, arătându-se nerespectuoşi față de întreaga Sfântă Treime şi firea împărătească a tuturor, întrucât o supără în Fiul.

Deci, oricine e obişnuit să cugete înțelept se va feri să jignească în vreo privință pe Bunul Dumnezeu. Căci faptul de a nu adăuga îndată celor ce greşesc împotriva Sa amenințarea mâniei nu-L face mai blând. Este bun, întrucât nu-Şi arată în fiecare zi mânia, dar, dacă nu ne vom întoarce, va face, precum s-a scris, să lucească sabia Lui şi va încorda arcul Său împotriva noastră, gătind uneltele morții noastre (Ps. 7, 13), adică tot felul de nenorociri dureroase şi de nesuportat.[1211]

„*Amin, amin zic vouă, de va păzi cineva cuvântul Meu, nu va vedea moartea în veac*” (In 8, 51)

[1209] Domnul nu voieşte slava de la oameni, pentru că a renunțat la slava Sa făcându-Se om ca noi. Dacă n-ar fi renunțat la ea, ar arăta că o doreşte şi de la noi.

[1210] În Simbolul niceo-constantinopolitan se spune despre Sfântul Duh că e „împreună închinat şi slăvit” cu Tatăl şi cu Fiul. Aceasta pentru că e de-o-ființă cu Ei. În Duhul sunt toate puterile Tatălui şi Fiului. Aşa este şi Tatăl „împreună slăvit în Fiul”. Căci Fiul nu e natura Tatălui, ci este în Tatăl, şi Tatăl în El. Tot ce are ca putere mai presus de fire Tatăl are şi Fiul; pentru că ființa Fiului este una cu a Tatălui. Dar totuşi sunt deosebiți. Căci sunt „împreună-subzistență”. Nu se poate numi o Persoană Tată dacă nu are împreună-subzistent, sau ca ipostas unit cu El, pe Fiul; şi nici Fiul nu poate fi Fiu dacă nu are împreună subzistent cu El un Tată. Tatăl nu e numele unei Persoane singulare şi despărțite de Fiul şi nici invers. Dar nici numele unuia dintre Ei nu e numele unei Persoane confundate cu al celeilalte. Tatăl se trăieşte ca Tată al Fiului, şi Fiul, ca Fiu al Tatălui. Fiecare are în Sine, în definiția Sa, pe Celălalt, dar deosebit de El. Tatăl nu e numele unei Persoane singulare şi nici Fiul. Dar, la fel, nu e numele unei Persoane confundate cu alta. Aceasta este şi relația dintre oameni. Dar în Dumnezeu, unitatea e dusă la maximum, însă fără confuzie. Această relație e una dintre tainele fundamentale ale existenței.

[1211] Dumnezeu e îndelung-răbdător, în sensul că, până nu ne-am învârtoşat definitiv în disprețuirea Lui, mai putem fi recuperați. Dar când am ajuns la gradul ultim al acelei învârtoşări în egoismul contrar lui Dumnezeu şi semenilor, încăpățânarea nu ne mai permite să fim scoşi din această moarte spirituală.

Arată că e de prisos o apărare prelungită (a Sa, ca Dumnezeu) față de cei obişnuiți să iubească defăimarea, își întoarce deci cuvântul spre ceea ce era necesar, spre chemarea prin credință către viața veşnică şi spre întărirea celor slabi datorită lipsei de învățătură, unindu-Şi cuvântul iarăşi cu un oarecare meşteşug. Căci după ce a spus: „*Cel ce este din Dumnezeu ascultă cuvintele lui Dumnezeu*” (In 8, 47), adaugă îndată: „*Depăzeşte cineva cuvântul Meu*,” arătând că El însuşi este Dumnezeu după fire. Prin aceasta învață că iudeilor nu le-a mai rămas nici o putință de depăşire a necredinței, o dată ce au spus şi că are demon Cel ce dă viața veşnică celor ce voiesc să păzească cuvântul Lui. Căci oare nu e Dumnezeu după fire şi nu se cunoaşte ca atare prin aceasta?[1212] Căci cine altul va avea puterea să facă vii pururea pe cei ce ascultă cuvintele Lui, decât Cel ce este prin fire Dumnezeu?

Şi păzeşte cineva cuvântul dumnezeiesc nu călcând porunca lui Dumnezeu, ci împlinind cu stăruință şi fără şovăială ceea ce se porunceşte şi nelăsând neîmplinită nici o poruncă prin nesocotirea ei. Observă iarăşi câtă exactitate are cuvântul. Căci nu S-a mulțumit să spună: „De va asculta cineva cuvântul Meu,” ci: „*De va păzi cuvântul Meu.*” Căci primesc cuvântul lui Dumnezeu în urechi nu numai oamenii vinovați de păcat, ci şi ceata necredincioasă a demonilor. Şi de fapt Satana, căpetenia tuturor, când a îndrăznit să-L ispitească pe Domnul nostru Iisus Hristos în pustie, lovindu-L în cele sensibile cu multă sălbăticie, I-a amintit cuvântul dumnezeiesc, spunând: „*S-a scris ca va porunci îngerilor Lui pentru Tine, să Te păzească pe Tine în toate căile Tale*” (Ps. 90, 11). Deci nu în simpla auzire stă cuvântul mântuirii, nici numai în suflarea lui vie, ci în a păzi ceea ce s-a auzit şi a face din cuvântul dumnezeiesc o normă hotărâtoare a vieții. Şi spune că numai păzitorul cuvintelor Sale nu va vedea moartea în veac, nu desființând moartea cu trupul, ci Dumnezeu va nesocoti moartea ca fiind moarte. Căci nimic nu e mort pentru El, întrucât poate să aducă la existență şi ceea ce nu este şi poate face viu şi ceea ce e corupt, sau zice că Sfinții nu vor vedea moartea în veacul viitor. Căci în mod propriu şi adevărat El însuşi se înțelege ca veacul ce nu are sfârşit. Fără sfârşit e deci şi Hristos, Care S-a făcut ca noi. De aceea spune că nu vor vedea moartea în veacul acela cei ce au păzit cuvântul Lui dumnezeiesc, nu pentru că unii nu vor muri după învierea Lui. Căci în moartea lui Hristos s-a desființat moartea tuturor şi a dispărut puterea coruperii. Dar moarte numeşte pedepsirea în veac.[1213] Iar aceasta o afli cugetând la ceea ce a spus mai sus: „*Amin, amin zic vouă: Cel ce nu crede în Fiul nu va vedea viața.*” Totuşi toți vor învia şi vor reveni iarăşi la viață, credincioşi şi necredincioşi. Căci învierea nu e particulară, ci este egală pentru toți, întrucât toți trebuie să învie.

Dar cum nu va vedea viața cel ce nu credea, deşi toți aşteaptă să învie? E vădit oricui că Hristos obişnuieşte să numească viață viețuirea în fericire şi slavă, neajunsă la un sfârşit, lucru trăit de Sfinți în vistieria nădejdii. Precum în faptul că cel ce nu crede în Fiul nu va avea viață, deşi toți aşteaptă să învie, prin viața ce nu o vor avea primii, dar o vor avea ceilalți, nu se înțelege viața trupului, ci fericirea pregătită Sfinților; la fel, faptul că cel ce va fi păzitor puternic şi viguros al poruncilor dumnezeieşti nu va vedea moartea în veac nu înseamnă că nu va vedea moartea trupului, ci nu va vedea pedeapsa

---

[1212] Hristos nu mai caută să-i convingă pe adversari prin alte argumente că e Dumnezeu, ci le spune că vor cunoaşte că e Dumnezeu prin faptul că va da viață veşnică celor ce vor păzi cuvintele Lui. În păzirea cuvintelor Lui este viață. Căci aceasta îi va convinge să creadă că e Dumnezeu, şi aceasta îi va uni cu El.

[1213] Când se spune că Sfinții nu vor avea moarte în veac, se vorbeşte de un veac fără sfârşit. Iar veacul fără sfârşit e Dumnezeu însuşi. Căci nimic nu e prin sine fără sfârşit, decât Dumnezeu. Iar Sfinții nu vor avea moarte în veac, pentru că veacul în care sunt e Dumnezeu. De aceea Sfinții nu vor muri în Hristos, Care e Dumnezeu făcut om, fiindcă s-au unit cu El încă din timpul vieții pământeşti. Iar cei ce nu s-au unit cu El vor rămâne într-o moarte spirituală, chiar dacă nu şi în moartea veşnică cu trupul. Învierea lui Hristos a desființat şi procesul corupției. Aceasta e o mare taină, însemnând desființarea acestui proces în toate. Cei din iad, sau cei morți spiritual, vor trăi moartea ca pedeapsă. Se vor uni chinurile trupeşti cu necoruperea trupească. Iar aceasta va face ca pedepsele să fie veşnice şi le va imprima o durere cu mult mai mare decât cea care e însoțită de corupere.

pregătită păcătoşilor. Fiindcă, precum vorbindu-se de Sfinţi, prin viaţă se indică fericirea, la fel, în cazul păcătoşilor, prin moarte se indică pedeapsa.[1214]

„*Au zis deci Lui iudeii: Acum am cunoscut că ai demon*” (In 8, 52)

Cei ce, fiindcă erau numiţi mincinoşi, se socoteau prin aceasta defăimaţi, ocărăsc iarăşi adevărul. Dar dau şi prin aceasta, fără să vrea, mărturie despre puterea cuvintelor Mântuitorului; şi chiar prin cele ce îi arată ca necinstitori ai Lui, Îl arată că nu minte. Căci aceşti nemernici sunt orbi şi au inima plină de atâta lipsă de învăţătură, încât nu se pot şterge din ei cele pe care se vădesc că le cugetă. Căci cad mereu în rele mai urâte şi se prind tot mai mult în lanţurile lor. Fiindcă prin cele prin care socotesc că se apără, ca unii ce nu-L ocărăsc în zadar, se dovedesc şi mai mincinoşi şi se strâng şi mai tare în păcatele lor ca în nişte lanţuri. Astfel, foarte prosteşte spun aici: „*Acum am cunoscut că ai demon.*” Căci cei ce de multe ori lătrau la El şi-L calomniau că are demon, acum spun că L-au cunoscut ca atare, osândind vorbirea lor necontrolată de mai înainte. Căci dacă spun că acum au cunoscut, înseamnă că n-au cunoscut înainte. Cum deci au spus că e demonizat Cel pe Care nu L-au cunoscut ca atare înainte? Dar era mincinos şi odinioară poporul necredincios al iudeilor şi vestea lui Hristos cu o gură nestăpânită răutatea diavolului. Şi folosesc, spre întărirea flecărelii lor, spusa Mântuitorului nostru Hristos, socotind în nebunia lor că pot sprijini adevărul prin minciună. Apoi, chiar prin cele prin care trebuia să afle că păcătuiesc, ocărând prosteşte pe Dăruitorul vieţii veşnice, nu simt că merg spre întărirea bolii lor. Căci nu cugetă că trebuie să se abată de la acelea, ci spun că sunt convinşi că cele despre care au vorbit sunt adevărate. Deci, are dreptate Proorocul, zicând: „*Că drepte sunt căile Domnului şi drepţii vor umbla pe dânsele. Iar cei necredincioşi vor slăbi într-însele*” (Os. 14, 10).

Se va mira cineva şi în aceasta de incomparabila lor nebunie. Căci, văzând numeroasa mulţime a duhurilor demonice strivite de un singur cuvânt al Mântuitorului şi scoase fără voie din cei în care se aflau, nu se tem să spună că are demon, deşi erau asiguraţi prin dovezi clare că Satana nu scoate pe Satana: „*Căci toată împărăţia*, zice Hristos, *care se dezbină în ea însăşi se pustieşte. Şi toată cetatea care se dezbină în ea însăşi se pustieşte. Şi dacă Satana scoate pe Satana, s-a dezbinat în sine însuşi. Cum deci va dăinui împărătia lui*?” (Mt. 12, 25-26). Iată deci, va zice cineva, foarte drept: „*Popor cu adevărat nebun şi fără inimă: ochi au, şi nu văd, urechi au, şi nu aud*” (Ier. 5, 21). Nu se strămută prin cuvânt şi învăţături spre voinţa de a cugeta cele mai bune fiecare în sufletul propriu, nici nu privesc cu ochii înţelegerii Firea care împărăţeşte peste toţi, ca să nu arunce în ea cu exagerările necinstirii, ca şi cu nişte pietre.

„*Avraam a murit şi proorocii au murit. Şi Tu zici: „De va păzi cineva cuvântul Meu, nu va gusta moartea în veac*” (In 8, 52)

Când atotîndrăzneţele mulţimi ale iudeilor mint împotriva capului lor, zicând Mântuitorului: „*Ai demon*,” nu vor să spună altceva decât că: „Te faci pe Tine Dumnezeu, Îţi atribui Ţie cinstea şi slava datorate firii dumnezeieşti.” Căci acesta este obiceiul demonilor, zic ei. Ei nu cunosc pe Dumnezeu-Cuvântul în trup omenesc, nici nu-şi ridică mintea puţin peste cele trupeşti, ci, fixându-se numai în cele pământeşti, se învârtesc în jurul celor rele, atinse prin pipăiri. Din această cauză se smintesc nenorociţii şi presupun că Adevărul, adică Hristos, spune minciuni, şi-L socotesc ridicându-Se împotriva slavei cuvenite lui Dumnezeu, nu numai ridicându-Se în acelaşi plan cu Cel ce stăpâneşte peste toate, ci cugetând că are putere mai mare şi făgăduieşte să facă lucruri pe care nu le-a făcut Dumnezeu-Tatăl. Căci de ce se supără ei, zicând că Avraam

[1214] După Sfântul Chiril, cuvintele lui Iisus: „*Cine păzeşte cuvântul Meu nu va vedea moartea în veac*,” nu se referă la viaţa veşnică în trup, ci la viaţa spirituală.

şi părinţii şi Proorocii au murit, dacă nu ca să răstoarne cuvântul Mântuitorului, prevăzând şi moartea Sfinţilor, ceea ce urmează să vedem.

Deci aceasta voiesc să arate: Nu minţim zicând că ai demon, adică Te faci pe Tine Dumnezeu, mutând la Tine cinstea datorată lui Dumnezeu. Nu e greu de dovedit cele spuse de noi. Căci, iată, făgăduieşti să întreci pe Dumnezeu în minuni şi să poţi săvârşi cu uşurinţă cele pe care nu le-a săvârşit El. Fiindcă Avraam şi Proorocii, deşi au păzit cuvântul lui Dumnezeu, n-au contrazis legile naturii, ci s-au supus lor şi au suferit moartea aceasta comună a trupului. Şi Tu spui că nu va gusta moartea cel ce păzeşte cuvântul Tău? Cum nu arăţi că faptele Tale sunt mai mari ca ale Aceluia? Iar cel ce socoteşte că întrece pe Dumnezeu, cum nu e cu adevărat nebun?

Aceia socotesc, din multa lor neştiinţă, că Domnul cugetă în acestea numai la moartea trupului şi făgăduieşte celor ce cred în El că nu vor muri cu trupul, deşi este o faptă a celor înţelepţi să înţeleagă că nimeni nu moare pentru Dumnezeu, şi, dacă moare, este făcut iarăşi viu. Căci dacă a fost adus la existenţă din ceea ce nu este, cum nu este mai uşor şi mai potrivit ca cel ce a fost făcut odată, să fie chemat iarăşi la existenţă, chiar dacă vom cugeta că se odihneşte puţin pentru iconomie (spre un anumit folos)?[1215] Necunoscând deci iudeii slava Mântuitorului, se revoltă împotriva cuvintelor Lui şi-L declară demonizat, ca pe Unul ce făgăduieşte să săvârşească fapte mai mari decât cele făcute de Dumnezeu. Şi ca dovadă a defăimării lor, aduc moartea lui Avraam şi a Sfinţilor. Prin aceasta socotesc să dovedească pe Hristos ca fălindu-Se cu cuvinte deşarte, făgăduind viaţa neîncetată celor ce păzesc cuvântul Lui şi coborând slava lui Dumnezeu prin mărturisirea unor răsplăţi mai mari pe care le va da acelora.

„*Nu cumva eşti Tu mai mare ca părintele nostru Avraam, care a murit? Şi au murit şi proorocii*” (In 8, 53)

Cuvântul iudeilor este umbrit şi se arată ascunzând un înţeles mai adânc. Căci ce spun iarăşi prin el, cugetând cele omeneşti, dar totuşi aspre, potrivit scopului urmărit prin ele? Iată, zic, deşi au păzit cuvântul dumnezeiesc, Avraam şi Proorocii au murit, dar pe Tine Te-am auzit adineauri făgăduind unora răsplăţi mai mari. Căci, spunând că ei nu vor muri, socoteşti că ei sunt mai mari şi ridicaţi la trepte mai înalte decât cei amintiţi, prin faptul că nu vor muri. Deci Îţi cerem să ne răspunzi la aceasta: Eşti Tu mai mare ca Avraam şi ca Proorocii, o dată ce făgăduieşti să-i faci pe alţii mai mari ca pe aceia? Deci nu vei muri, odată ce aceia au murit? Vei rămâne nemuritor, fiind om şi având trup din pământ? Şi vei da altora ceea ce nu ai Tu însuţi? Căci vei muri fără îndoială, odată ce eşti om. Iar dacă nu eşti mai mare ca Avraam şi ca Proorocii, suportând moartea comună acelora, nu vei da altora un bine care nu-Ţi aparţine.

Un astfel de înţeles are ceea ce spun aceia în mod indirect. Şi să nu te miri dacă nu înţeleg nimic mai mult despre Hristos. Căci, precum am spus de multe ori prin multe cuvinte, ei socotesc că El este om simplu şi unul dintre noi, ignorând cu desăvârşire pe Dumnezeu-Cuvântul Unul-Născut, unit cu trupul.[1216] „*Cine Te faci Tu a fi*?” Dintr-o

[1215] După Sfântul Chiril, căpeteniile iudaice nu credeau nici într-o viaţă spirituală îmbogăţită în viaţa aceasta, a celor ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu, cu atât mai puţin după moartea cu trupul. Dar şi mai puţin puteau crede într-o înviere cu trupul, cum o prevesteşte Hristos, ştiind de moartea Lui.

[1216] Cei ce nu primesc pe Iisus Hristos decât ca om simplu, şi nu ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, nu înţeleg nimic din cele spuse de El şi nu-şi pot explica faptele Lui minunate. Cuvintele Lui nu pot fi inventate. Căci, deşi nu puteau fi spuse de un om simplu, fiindcă nici un alt om nu a putut spune cuvinte de nivelul şi de calitatea lor, ele sunt nu numai de o coerenţă şi de o înţelepciune perfecte, dar şi deschid omului calea care-l poate ridica la desăvârşirea umană. Cei ce nu cunosc decât umanul obişnuit şi nu admit că Dumnezeu însuşi S-a făcut în Hristos om nu pot înţelege cum a fost posibil ca El să spună şi să facă astfel de lucruri. Fără Hristos, lumea ar fi rămas închisă în îngustimea ei monotonă; nu s-ar fi deschis gândirii şi aspiraţiilor morale o lumină care să le scoată din întunericul pretins raţional, dar, în acelaşi timp, fără sens şi întunecat al acestei lumi.

nemăsurată nebunie socotesc că pot să corecteze ei pe Domnul, Care greşeşte, şi, ca pe Unul ce n-ar cunoaşte ceea ce se cuvine, Îl sfătuiesc să cugete mai modest despre Sine. Nu cunoşti, zic ei, firea Ta şi ai uitat că eşti om. Nu Te-ai mulţumit cu măsura dată de Dumnezeu. Drept cine Te crezi, încât să făgăduieşti că dai bunuri mai mari din cele pe care le ai din dărnicia lui Dumnezeu, declarând în mod periculos că vei face lucruri care întrec puterea Lui?[1217] Îl osândesc deci ca pe Unul ce huleşte, sar asupra Lui ca scorpionii şi socotesc că Hristos trebuie cu drept cuvânt pedepsit ca Unul ce dispreţuieşte măsura umanităţii şi o ridică şi o înalţă într-atât, încât o înfăţişează mai presus de slava proprie Stăpânului tuturor şi, în plus, calcă şi peste cinstea cuvenită Sfinţilor patriarhi şi prooroci. Acum aşteaptă să-L audă spunând, ca replică la cele prin care ei vor să-L incite, întrebându-L cu perversitate: „*Cine Te faci Tu a fi*?" adică zicând: Sunt mai mare ca Avraam şi ca Proorocii, deşi Domnul ar fi spus adevărul zicând aceasta, deoarece nu există nici o comparaţie între om şi Cel ce este mai presus de toată firea văzută şi cugetată.[1218]

„*A răspuns Iisus: Dacă Mă slăvesc Eu pe Mine însumi,*
slava Mea nu este nimic" (In 8, 54)[1219]

Tot scopul cuvântului se referă la persoana sfântă a lui Avraam şi a Proorocilor. Dar Mântuitorul transferă la Sine însuşi ceea ce spune, neignorând că fariseul este gata spre mânie, fără ca să-l îndreptăţească la aceasta vreun motiv oarecare, şi socoteşte totdeauna orice adaos la cele spuse despre Sine ca pe un prilej spre o şi mai sălbatică uneltire a uciderii Lui. Căci pizma îi arată iubitori de păcat pe cei în care sălăşluieşte, şi-i îndeamnă la o tot mai pornită cugetare spre ceea ce nu trebuie. Aceasta vrea să o arate Hristos. Îl defăimau iudeii şi se împotriveau celor spuse de El, vorbind fără încetare de fericitul Avraam şi de Prooroci şi strigând pe faţă: „*Nu cumva eşti mai mare ca părintele nostru Avraam, care a murit? Şi proorocii au murit.*" Apoi, ca pe Unul care se înălţa peste slava Sfinţilor şi se ridica foarte mult peste ea, Îl învinovăţeau, zicând: „Drept cine Te crezi?" Era deci firesc ca Domnul să Se apere faţă de acestea şi să spună limpede: Sunt mai mare ca Avraam şi ca Proorocii. Dar ştia că îngâmfatul iudeu n-ar fi suportat cuvântul. S-ar fi indignat îndată de el şi, amăgindu-se cu iubirea de părinţi şi prefăcându-se că apără slava Sfinţilor, ar fi năvălit şi mai clocotitor împotriva lui Hristos şi ar fi socotit că supărarea îl îndreptăţeşte şi mai mult să uneltească uciderea Lui. De aceea, transferând Domnul la Sine cuvintele, zice: „*Dacă Mă slăvesc Eu pe Mine însumi, slava Mea mi este nimic.*" El spune propriu-zis aceasta: Nimeni de pe pământ să nu cugete ceva mare despre sine. Căci dacă vrem să gândim în noi înşine ce este slava omului, vom afla că nu este nimic. „*Căci tot trupul este ca iarba şi toată*

[1217] Spunând iudeii, după Sfântul Chiril, că Iisus Se socoteşte pe Sine mai mare decât Dumnezeu, căci Dumnezeu nu poate face lucruri mai mari decât cele ce se încadrează în legile lumii, Îl socoteau ieşit din minţi, sau anormal. Dar înţelepciunea cuvintelor Lui, care sunt o normă reală pentru un nivel de supremă nobleţe a omului, viaţa Lui de smerenie şi curăţie cu totul impunătoare şi cuceritoare, faptele Lui de putere şi milă reală şi supremă arată cât adevăr era în afirmaţia Lui că este Dumnezeu, dar nu mai mare ca Dumnezeu, ci Fiul Lui, declarând că nu zice şi nu face decât ceea ce aude şi vede la Dumnezeu ca Tată al Lui.

[1218] Iisus ar fi putut spune de fapt că e mai mare ca Avraam şi ca Proorocii, căci, ca Dumnezeu, este mai presus şi de raţiunea lui Avraam şi a Proorocilor. Dar, deşi n-a spus direct că e mai mare ca Avraam, iudeii simţeau că Se prezintă pe Sine mai mare ca acela, şi, de aceea, îl acuzau că Se socoteşte mai mare ca acela.

[1219] Iisus arată celor ce-L acuzau că se socoteşte mai mare ca Avraam, că, deşi e de fapt mai mare, nu Se afirmă ca atare El însuşi, fără o confirmare prin realitate. Realitatea obiectivă îl prezintă ca atare. Dacă Şi-ar lăuda prin simple cuvinte slava Sa, şi ea nu s-ar impune prin realitatea însăşi, n-ar avea de fapt acea slavă. Pe de o parte, ţine seama de realitate, pe de alta, El însuşi este acea realitate. Realitatea obiectivă, prin care e slăvit Fiul, nu e fiinţa dumnezeiasca aflată numai în El, ci şi în Tatăl. De aceea spune Hristos în continuare că este slăvit de Tatăl.

slava omului, ca floarea ierbii" (Is. 40, 6; I Pt. l, 24). Deci nu e nici o mirare că Avraam a murit şi, după el, şi Proorocii. Căci ce este slava omului, o dată ce firea lui este supusă tiraniei morţii şi corupţiei şi de aceea se aseamănă ierbii ce se veştejeşte? Astfel se arată că strămută la Sine în mod potrivit măsura proprie lui Avraam şi Proorocilor. Şi zicând: „*Slava Mea nu este nimic*," aduce iudeului aminte de Avraam că a zis despre sine în chip clar: „*Eu sunt pământ şi cenuşă*" (Fac. 18, 27), dar şi de Proorocii care strigă către Dumnezeu: „*Adusu-şi-a aminte că ţărână suntem*" (Ps. 102, 14).[1220] Dar nu spunem prin aceasta că dispreţuieşte slava sfinţilor Cel ce îi slăveşte pe ei.[1221] Dar era necesar şi raţiunea cerea ca El să arate câtă deosebire este între firea dumnezeiască şi negrăită a Lui şi cele supuse morţii şi coruperii.

„*Este Tatăl Meu care Mă slăveşte*" (In 8, 54)[1222]

Pentru lămurirea clară a înţelesului celor rostite, mă voi folosi de aceleaşi cuvinte şi voi repeta cele spuse. Iudeii nu veneau cu o întrebare şi un argument cărora nu li se putea răspunde, zicând: „*Nu cumva eşti mai mare ca părintele nostru Avraam, care a murit? Şi proorocii au murit Cine Te dai Tu a fi*?" Ei socoteau cu adevărat că şi El va muri şi va fi supus morţii şi coruperii şi nu va fi mai mare în privinţa aceasta ca Avraam şi Sfinţii prooroci; deci nu vedeau nimic mare în El. De aceea, în mod necesar Domnul nostru Iisus Hristos Se arată pe Sine ca Cel născut din eternitatea Tatălui, fiind şi El etern. De aceea spune: „*Este Tatăl care Mă slăveşte.*" Iar „este" nu voieşte să fie înţeles în mod simplu şi necercetat, ci îl foloseşte ca însemnând modul existenţei Tatălui. Iar Cel născut în mod negrăit din Tatăl, Îşi atrage şi El ceea ce e propriu Celui ce L-a născut, adică modul acestei existenţe.[1223] E mai mare deci şi ca Avraam şi ca Proorocii. Căci aceia au murit, fiind din pământ şi din părinţi muritori. Iar El, provenind în mod neînţeles din Cel ce este cu adevărat, este pururea slăvit de Tatăl Său,[1224] nu ca având nevoie de aceasta, fiind lipsit de slavă, căci este Împăratul slavei (Ps. 23, 7), ci ca având slava ca Cel născut din Tatăl etern, fiind şi El pentru aceasta etern, căci Îi este proprie demnitatea Celui ce-L naşte.[1225] Deci nu se va micşora întru nimic înţelegerea dumnezeiască a Fiului, spunându-se că slava Lui este Tatăl, deoarece şi Tatăl însuşi e slăvit la fel de către Fiul, nu ca având nevoie (fiind lipsit) de slavă, ci deoarece şi are slava de a fi cunoscut ca Tată al Unui astfel de Născut, Care este şi El Dumnezeu.[1226]

[1220] În faptul că omul e creat cu trup din ţărână se arată că prin sine e nimic. Dar în faptul că e creat şi din suflet, care e ţinut pentru veci în existenţă, se arată valoarea eternă pe care i-a dat-o Dumnezeu. Omul trăieşte prin firea sa paradoxul că prin sine e nimic, dar prin Dumnezeu Creatorul are o existenţă eternă. Prin Dumnezeu Mântuitorul, dacă omul primeşte unirea cu Dumnezeu, omul se bucură şi de o valoare şi fericire eternă ca partener de dialog etern cu Dumnezeu. Această valoare e ridicată la supremul grad prin faptul că însuşi Dumnezeu Se face om.

[1221] Slava Sfinţilor este propriu-zis Dumnezeu. Meritul lor este că doar i se deschid ei. În slavă, care e primită de la Dumnezeu de cei ce i se deschid ei, se uneşte smerenia cu valoarea omului.

[1222] Dacă n-ar exista Tatăl, Dumnezeu adevărat, ca şi Hristos, Acesta din urmă n-ar avea de cine să fie slăvit. Căci dacă n-ar exista Dumnezeu ca Tată, n-ar fi nici Hristos ca Fiu dumnezeiesc.

[1223] Tatăl ca Dumnezeu există prin Sine, este prin excelenţă, este într-un mod care nu poate înceta să fie. Acest mod de existenţă e transmis şi Fiului Său.

[1224] Fiul e slăvit pururea de Tatăl, căci Tatăl este etern şi, deci, şi Fiul este etern. Amândoi au existenţă nemărginită, fără început şi fără sfârşit. Şi însăşi această existenţă are în ea slava nemărginită şi nesfârşită.

[1225] Hristos este Împăratul slavei, ca Cel ce nu o are de la altcineva, ci o are în Sine însuşi împreună cu Tatăl.

[1226] Pentru Dumnezeu-Tatăl este o slavă să aibă un Fiu Care este şi El Dumnezeu. Dacă n-ar putea primi existenţa de la El decât creaturi minore, puterea Lui ar fi mărginită. Slava lui Dumnezeu se arată în faptul că poate naşte un Fiu, Care e şi El Dumnezeu, ca şi Tatăl. Filosofiile (în general panteiste) nu cunosc o origine atotputernică a existenţei, întrucât toate cele ce se ivesc dintr-o esenţă sunt pline de insuficienţă. Pentru credinţa creştină insuficienţele creaţiei vin din faptul că nu este născută din Dumnezeu, ci este creată din nimic. Dar Dumnezeu are şi un Fiu născut din El. Iar Acesta e desăvârşit şi etern, ca şi El. Numai având aceste puteri: de-a naşte un Fiu egal şi de-a crea din nimic o lume mărginită, dar putându-se

De aceea şi Fiul însuşi zice către Tatăl: „*Părinte, slăveşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul să Te slăvească pe Tine*” (In 17, 1).

Deci slava omului este cu totul nimic. Căci ceea ce e din pământ, adică trupul, cade în moarte, deşi va învia. Dar Unul-Născut se slăveşte de Tatăl Său ca Unul ce are, cu toate celelalte bunătăţi, şi ceea ce e propriu fiinţei Aceluia şi deosebit de toată creaţia. Aceasta o arată şi fericitul Psalmist, spunând prin puţine cuvinte: „*Cerurile vor pieri şi toate ca o haină se vor învechi şi ca pe un veşmânt le vei schimba şi se vor preface. Dar Tu acelaşi eşti şi anii Tăi nu se vor împuţina*” (Ps. 101, 27-28). Căci tot ce e făcut e stricăcios şi, dacă nu s-a stricat, e ţinut prin voia Ta. Iar Dumnezeu este nestricăcios şi etern prin fire, necâştigând aceasta prin voia altora, asemenea creaţiei, ci aflându-Se pururea în bunătăţile proprii, în care este şi Cel Născut al Său.

„*Tatăl Meu este Cel ce Mă slăveşte, despre Care voi ziceţi
că este Dumnezeul vostru, şi nu L-aţi cunoscut*” (In 8, 54-55)

Îi mustră ca pe cei ce nu iubesc pe Dumnezeu decât prin vorbe goale, necunoscându-L cu adevărat. Aceasta le-a spus-o odinioară, certându-i prin Prooroci. Căci le-a zis atunci: „*Apropie-se de Mine poporul acesta cu gura sa şi cu buzele sale Mă cinsteşte, dar cu inima sa este departe de Mine*” (Is. 29, 13). Iar acum le-o spune în chip folositor şi aşa cum li se potriveşte: „*Nu L-aţi cunoscut.*” Şi cuvântul este adevărat. Căci a spune că există Dumnezeu nu înseamnă a avea şi cunoştinţa Lui. Fiindcă, după cum s-a scris, şi demonii, ştiind că este Dumnezeu, se cutremură (Iac. 2,19). Căci odată ce cunoaştem că este, este foarte firesc să avem şi părerile cuvenite despre El. De pildă, nu se va îndoi cineva, dacă va cugeta în chip sănătos, că Dumnezeu „este” prin fire. Şi socotesc că e cu neputinţă să se afle cineva care, cercetând Scripturile, să nu cunoască lesne cele ce-I aparţin Lui. Căci ştim şi credem că este puternic şi ştim că nu este slab; ştim că e bun şi ştim că nu este rău, ştim că este drept şi că nu este nedrept. Ştim că este etern şi cunoaştem şi credem că nu este mărginit în timp, nici temporal ca noi.[1227] Vorbind în deşert, iudeii mărturiseau că există Dumnezeu, dar, necunoscându-L pe El, nu ştiau dacă este nestricăcios şi etern. Căci dacă ar fi ştiut, socotesc că n-ar fi alunecat la atâta nebunie, încât să aştepte să moară Fiul Unul-Născut, provenit din fiinţa Lui. Dar nici vorbind despre moartea lui Avraam şi a Proorocilor, n-ar fi întrebat cu obrăznicie: „*Cine Te faci Tu a fi*?” Căci nu va spune omul drept că era necesar ca cei ce ştiau cine este Tatăl după fire să creadă că şi Cuvântul provenit din El este la fel? Fiindcă, precum dintr-un izvor dulce iese o undă dulce şi din pomi de soi bun ies şi roduri bune, aşa socotesc că trebuie să credem că Cel ce este din Dumnezeu după fire este Dumnezeu adevărat şi Cel născut din Tatăl etern este etern ca şi Născătorul Lui. Era potrivit deci să spună către iudei: „*Sau faceţi pomul rău, şi rodul va fi rău, sau faceţi pomul bun, şi rodul lui va fi bun*” (Mt. 12, 33). „*Căci nu poate pomul bun să facă roade rele, nici pomul rău să facă roade bune*” (Mt. 7, 18). Cum se poate deci întâmpla, sau, mai bine-zis, cum nu este o mare nebunie să se creadă că Cel Născut din Tatăl nemuritor este muritor, sau să se numere între cei stricăcioşi Cel ce nu ştie de stricăciune?

„*Dar Eu Îl ştiu pe El; şi, dacă aş spune că nu-L ştiu,
aş fi mincinos asemenea vouă*” (In 8, 55)

N-am minţit, spune El iudeilor, zicând: „*De va păzi cineva cuvântul Meu nu va vedea moartea în veac*” (In 8, 52). Căci Îl pot face să nu moară, deoarece Îl ştiu putând

---

îmbogăţi cu nemărginirea Lui, se arată că este un Dumnezeu atotputernic, ceea ce explică totul.

[1227] Noi suntem temporali, pentru că noi creştem în timp, dar nu suntem mărginiţi în suflet de timp. Dumnezeu nu are nici temporalitatea, nici creşterea eternă.

face aceasta pe Cel din Care sunt, sau ştiu pe Tatăl Meu fiind Viaţa prin fire.[1228] Căci sunt şi Eu Viaţă asemenea Lui, se înţelege prin fire, şi pot da viaţă. Iar dacă aş nega că pot face viu, M-aş dovedi necunoscând pe Tatăl, cu Care am aceeaşi fiinţă, deci pot face viu ca şi El. Deci mărturisesc că am toate cele din Tatăl şi sunt ca El. Iar zicând că nu am numaidecât în Mine cele proprii Tatălui, voi fi mincinos ca şi voi, neştiind pe Tatăl. Dar şi când zic că slava lui Avraam şi a Proorocilor este un nimic, fiindcă erau din pământ şi oameni după fire, cărora nu le este străină nici moartea, iar slava Mea este eternitatea Tatălui, spun acestea ca Cel ce cunosc pe Tatăl.[1229] Iar spunând că Mă voi corupe ca aceia (ca Avraam şi ca Proorocii, n. tr.) şi nu sunt coetern cu Tatăl, voi minţi asemenea vouă, declarând în mod fals că nu cunosc pe Tatăl din Care sunt. Căci e cu neputinţă ca Cel ce e din Cel ce este şi este la fel pururea să nu fie numaidecât şi El, şi deci să nu fie pururea la fel. Fiindcă Cel Născut din Cel etern este şi El etern.

Şi de înţelege cineva acest text mai simplu, va zice că s-a spus în alt mod. Deci Hristos afirmă: „*Cunosc*, zice, *pe Tatăl Meu. Iar dacă aş spune că nu-L cunosc, aş fi mincinos asemenea vouă*” (In 8, 55), care, necunoscând pe Dumnezeu, spuneţi că-L cunoaşteţi.[1230] Iar despre modul acestei cunoaşteri şi în ce constă vina de a nu-L cunoaşte, o dată ce le-am spus mai înainte în mod clar, nu vom mai adăuga nimic de prisos.

„*Dar Îl cunosc pe El şi cuvântul Lui îl păzesc*” (In 8, 55)

Iar dacă înţelegem acest text mai simplu, vom spune că Hristos vorbeşte iarăşi ca om şi Se coboară la cele ale noastre, nepărăsind, la timpul cuvenit, chipul de rob. Deci spune şi că Îl cunoaşte pe Tatăl Său, şi că păzeşte cuvântul Lui, dar nu zicem că e silit la aceasta, însă nici că înşiră unele din cele ce nu I se cuvin, ci-Şi combină cuvântul cu mult meşteşug. Căci, zicând că ştie pe Tatăl şi păzeşte cuvântul Lui, arată pe iudei cugetând cele contrare celor pe care le afirma El, ca unii ce nici nu cunosc pe Dumnezeu, nici nu socotesc că trebuie să păzească cuvântul Lui, căci, în acest caz, ar primi cu toată inima cuvântul propovăduit mai înainte prin Moise şi Prooroci. Acest mod subtil şi frumos de-a vorbi îl descoperim noi ca pe o formă de mustrare, potolind fierbinţeala mâniei. E aşa cum un om cinstit şi bun în toate ar osândi pe un fur şi beţiv, zicând: „Sunt un om cinstit, n-am furat ale altora, nici nu m-am îmbătat vreodată.” Şi nu face aceasta ca să se laude pe sine, ci ca să arate prin ale sale cele contrare ale celor vrednici de osândă. Astfel deci şi Domnul nostru Iisus Hristos, spunând că ştie pe Tatăl şi păzeşte cuvântul Lui, atribuie pe cele opuse iudeilor lipsiţi de evlavie, care nici nu cunosc pe Dumnezeu, nici nu primesc cuvântul Lui, nici nu învrednicesc de oarecare păzire Legea orânduită lor de sus.

Iar dacă trebuie să înţelegem şi altfel textul dat înainte şi să vedem şi mai subtil ceea ce spune indirect, vom mai adăuga la cele spuse şi acestea: Fiul ştie pe Tatăl Său neavând o cunoştinţă ca aceea care este în noi, ci una demnă de Dumnezeu şi de neînţeles. Şi, precum omul născut din om, neînvăţând de la altcineva, ci din ceea ce este

[1228] Dumnezeu, fiind Viaţa prin fire, sau nemuritoare, poate face nemuritor şi pe cel ce se uneşte cu El. De aceea şi Fiul Lui întrupat, având viaţa nemuritoare prin Sine, poate face nemurilori pe cei ce se unesc cu El şi care păzesc cuvântul Lui. Căci în păzirea cuvintelor Lui îşi arată alipirea la El, sau iubirea faţa de El.

[1229] Slava nemuritoare o are Hristos pentru că este Fiul după fire al Tatălui cel nemuritor. Deci El îşi afirmă această slavă, pentru că cunoaşte pe Dumnezeu ca fiind un astfel de Tată al Lui. Un Dumnezeu care nu e Tată nemuritor nici nu are un Fiu nemuritor. Dar ce Dumnezeu ar mai fi acela, care nu e nici nemuritor şi nu e persoană iubitoare, având un Fiu? A nega că Hristos e un Fiu nemuritor al unui Tată nemuritor înseamnă a nega existenţa unui Dumnezeu personal nemuritor.

[1230] Hristos afirmă că, dacă ar spune că nu cunoaşte pe Tatăl Său, ar minţi ca şi iudeii, dar în sens invers. Aceia, necunoscându-L, spun că-L cunosc. El se adevereşte a fi obiectiv în cunoaşterea Tatălui, pe cât de obiectiv necunoscători ai Tatălui se adeveresc a fi aceia. Precum aceia sunt dovediţi de realitate că sunt mincinoşi, declarând că-L cunosc, pe atât de mult s-ar dovedi Hristos contrazis de realitate, declarând că nu-L cunoaşte. Dar El nu poate contrazice adevărul, cum fac aceia.

el însuşi ştie firea celui ce l-a născut, aşa şi Fiul, din ceea ce este El însuşi ştie firea Născătorului Său şi păzeşte cuvântul Lui, adică păstrează în Sine însuşi în mod deplin (felul de a fi) al Tatălui. Fiindcă raţiunea omului, adică definiţia fiinţei lui este: fiinţă raţională (cuvântătoare), muritoare, capabilă de înţelegere şi de cunoştinţă. Dar şi raţiunea îngerului poate fi înţeleasă ca definiţia firii lui. Dar raţiunea sau definiţia lui Dumnezeu cel după fire nu o putem cuprinde (căci nu ştim ce este după fire Cel ce L-a născut pe Fiul), însă, pornind de la ceea ce este obişnuit la noi şi folosindu-Se de vorbele omeneşti, Fiul spune că păzeşte în Sine cuvântul Tatălui, ca un fel de definiţie a fiinţei Lui.[1231] Căci este chipul Celui ce L-a născut şi pecetea Lui, neavând nici o trăsătură neasămănătoare, ci având în Sine toate cele dumnezeieşti şi excepţionale ale Celui ce L-a născut.

„*Avraam, părintele vostru, a fost bucuros să vadă ziua Mea; şi a văzut-o şi s-a bucurat*” (In 8, 56)

Numeşte aici *zi* nu altceva decât timpul venirii, în care ne-a luminat Lumina cea adevărată şi a răsărit Soarele dreptăţii, dispărând ca o ceaţă întunericul ce ne stăpânea până atunci, tiranizându-ne încă stăpânitorul veacului acestuia, înnegrind toată lumea prin perversităţile lui şi împingându-ne spre rătăcirea politeistă şi întunecând în chip felurit mintea fiecăruia.[1232] De aceea şi dumnezeiescul Psalmist, cunoscând ca *zi* timpul foarte dorit al venirii Lui (Hristos), l-a vestit de mai înainte, zicând în Duhul: „*Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm şi să ne veselim într-însa*” (Ps. 117, 24). În alt sens, este un obicei al dumnezeieştii Scripturi să numească *zi* timpul fiecărui lucru. Astfel s-a scris: „*Ziua Domnului Savaot peste tot semeţul şi trufaşul; şi se vor umili*” (Is. 2, 12). Şi iarăşi: „*Ce veţi face în ziua adunării şi în ziua sărbătorii Domnului*?” (Os. 9, 5). Dar Psalmistul spune şi că se vor pierde gândurile unora în acea zi (Ps. 145, 4), arătând iarăşi că e vorba de timpul judecăţii dumnezeieşti şi aşteptate, în care nu le va folosi celor ce-au strălucit în lume amăgirea vechilor cugetări şi fala deşartă a bogăţiei.

„*S-a bucurat*, zice, *părintele vostru Avraam, să vadă ziua Mea; şi a văzut-o şi s-a bucurat.*” Dar cum sau când trebuie să cugetăm că a văzut fericitul Avraam ziua Mântuitorului Hristos, adică timpul venirii Lui în trup, nu e uşor de înţeles, sau de lămurit. Dar vom spune, cugetând pe cât se poate bine la aceasta, că Dumnezeu i-a descoperit ca unuia dintre Prooroci taina Sa; sau vom cugeta că i-a dat să vadă cu adevărat junghierea Domnului, prin care toate greutăţile noastre s-au sfârşit şi noi ne-am îmbogăţit, arătându-l ca chip al Lui pe unul şi primul său născut, adică poruncindu-i să aducă pe Isaac ca jertfă, căci ca şi cum el ar fi săvârşit atunci slujba preotului, aceeaşi forţă a Sfintei Taine a fost făcută clară în chip. Dar cineva ar putea da şi alte fapte drept chipuri, celor mai iubitori de învăţătură. Astfel, el a văzut la stejarul Mamvri trei bărbaţi, când a primit şi făgăduinţa că va fi *părintele multor neamuri* (Fac. 18), fapt de care nu s-ar fi putut bucura dacă neamurile nu ar fi fost socotite având pe Avraam ca părinte prin credinţa în Hristos, la care au fost chemate, şi dacă nu ar fi fost chemate şi împreună-părtaşe cu el în Împărăţia cerurilor la toate bunătăţile dărniciei

[1231] Despre Dumnezeu nu se poate vorbi ca despre ceva limitat, ci numai ca despre ceea ce-L deosebeşte de toate cele create, mărginite şi dependente. E o definire a indefinitului, deşi în infinitatea Lui este şi un sens pozitiv, sau cel mai pozitiv.

[1232] A nu cunoaşte pe Dumnezeu cel personal şi de oameni iubitor, Care dă, prin viaţa veşnică de care ne asigură, un sens existenţei, înseamnă a trăi în întuneric. Iar în acest întuneric al necredinţei în Dumnezeu luptă să ne menţină Satana, stârnind în noi patimile ce ne leagă orbeşte de lumea creată, ca fiind realitatea exclusivă. Tot timpul necunoaşterii lui Dumnezeu cel personal era ca o noapte. Lumina sensului vieţii noastre, pe care a adus-o Fiul Lui făcându-Se om şi înviind ca om, e potrivit să se numească „zi”, în comparaţie cu acea noapte. Ziua aceasta a adus-o Fiul lui Dumnezeu făcut om, răsărind ca Soarele spiritual al existenţei creaţiei.

Mântuitorului nostru.[1233] Deci a văzut, zice, fericitul Avraam ziua Mea; şi, văzând-o, s-a bucurat de ea.

Dar e necesar să spunem şi pentru care pricină a spus acestea Hristos. Văzându-L pe El iudeii ca om, datorită îmbrăcăminții trupului, nu vedeau nimic dumnezeiesc în El, ci socoteau că este muritor, asemenea nouă, ca unul adus din cele ce nu sunt la existență. Astfel, pentru multa lor neînțelepciune, nu voiau să creadă că este etern din Tatăl etern. Deci spune acestea, ca să le arate clar că nu e de curând, nici de câtăva vreme, ci S-a făcut cunoscut ca etern şi celor mai vechi părinți ai lor. Prin aceasta totodată îi osândeşte în chip folositor pentru că resping, lucrând fără pricepere şi cugetând fără înțelegere, cele ce se dăduseră căpeteniei neamului lor. Căci numai acela vedea şi se bucura. Dar avându-l ei ca părinte şi putând să se bucure împreună cu el, ocărăsc şi dispreţuiesc cu trufie un astfel de har strălucitor. Sau poate spune indirect şi că El este mai mare şi mai presus de Avraam, fiindcă era pentru acela prilej de sărbătoare, ştiind doar el ceva despre El. Dar nu le-a spus acestea în mod dezvăluit şi fără un acoperământ, ci, pentru pornirea lor nestăpânită spre mânie, le-o spune în alt mod.

Dar spunând Iisus înainte iudeilor: „*Avraam, părintele vostru, a murit,*” să nu socotească cineva că acum Se contrazice, deoarece, scoțându-i înainte din familiaritatea cu Avraam prin spusa: „*Dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face lucrurile lui*” (In 8, 30), îi numeşte acum iarăşi fiii lui Avraam. Trebuie ştiut că prin amândouă spune adevărul, în unele, definind calitatea nobleței duhovniceşti, zugrăveşte familiaritatea cu Avraam prin identitatea moravurilor; în altele, le recunoaşte numai rudenia simplă după trup, ca să arate că are dreptate şi în aceea şi că nu minte nici în aceasta.

„*Au zis deci iudeii către El: Încă nu ai cincizeci de ani şi ai văzut pe Avraam*?” (In 8, 57)

Cuvântul iudeilor este nepriceput şi vrednic de râs. Şi se va mira cineva cu multă dreptate de ei, văzându-i căzuți în atâta lipsă de evlavie, încât nu pot înțelege nimic cum trebuie. Căci, deşi Mântuitorul nostru Hristos le-a spus atâtea feluri de cuvinte şi le-a indicat în multe chipuri propria Sa eternitate, ei nu cugetă la nimic altceva decât la cele pe care le văd cu ochii trupului. Ca unii ce şi-au ieşit cu totul din minți şi au pierdut lucrarea înțelegătoare, nu-şi îndreaptă inima spre cele cuvenite lui Dumnezeu, ci, privind la El ca la unul dintre oamenii ca noi, care au început să existe şi să se afle între cele ce sunt din momentul naşterii, Îl acuză nebuneşte de minciună, neînțelegând drept ceea ce Îl auzeau spunând. Căci El a spus că Avraam a văzut ziua Lui, iar ei, mutând înțelesul cuvântului în contrariul, zic: „*Încă nu ai cincizeci de ani, deci cum zici că l-ai văzut pe Avraam*?” E de compătimit deci iudeul pentru prostia lui, căci trăieşte în atâta nepricepere, făcându-şi o hrană din nebunie.

„*Le-a zis lor Iisus: Amin, amin zic vouă: Eu sunt mai înainte de-a fi fost Avraam*” (In 8, 58)

Hristos Se întoarce iarăşi la ceea ce-I este obişnuit şi familiar. Căci grăieşte uneori foarte enigmatic şi-Şi umbreşte expunerea în felurite ascunzimi, ca să nu fie tuturor clară. Iar când vede pe ascultători că nu înțeleg nimic, dezbrăcându-Şi cuvântul de neclaritate, îl înfățişează dezvăluit şi limpede. E ceea ce şi face în acest moment. Căci, deoarece îi vede neînțelegând nimic, deşi Şi-a desfăşurat pe larg cuvântul, nici nu pot înțelege că este etern ca Unul ce este din Tatăl etern, şi că e neasemănat mai mare

[1233] De fapt, dacă Avraam n-ar fi avut prin darul lui Dumnezeu pe Isaac, nu s-ar fi putut naşte din urmaşii acestuia Hristos ca om, ca aceia să se bucure împreună cu Avraam de bunătățile ce le vor avea împreună cu el de la Hristos în Împărăția cerurilor.

decât Avraam, ca Dumnezeu, spune pe față, adăugând ca un jurământ: „*Amin, amin*," spre asigurarea celor spuse: „*Eu sunt mai înainte de-a fi fost* Avraam."[1234] Dar socotim că Unul-Născut nu e de slăvit nicidecum ca fiind înainte numai de Avraam. Căci este înainte de tot timpul şi are naşterea atotveche, existând fără de început în Tatăl. Dar pentru că în acel moment era vorba de o comparație între El şi Avraam, spune despre Sine că e mai vechi decât acela, cum ar spune de exemplu numărul o sută despre sine: sunt mai mare decât zece, nu pentru că ar vrea să spună că, deşi e mai mult decât zece, e totuşi înrudit cu el, ci pentru că e superior aceluia şi mai presus de el. Deci nu pentru că întrece pe Avraam în timp, nici pentru că e puțin înaintea aceluia în timp spune că e înainte de Avraam, ci pentru că e mai presus de orice număr al veacului. Şi foarte corect şi bine spune despre Avraam că a fost, iar despre El că *este,* arătând că aceluia, fiindcă a fost făcut din nimic, i-a urmat şi coruperea, iar Lui, deoarece este pururea, nu I se va întâmpla să ajungă la a nu mai fi. E deci mai mare şi superior lui Avraam: mai mare, căci e etern, şi superior, fiindcă nu Se corupe ca acela.

„*Deci au luat pietre să arunce asupra Lui.*
Iar Iisus S-a ferit şi a ieşit din templu" (In 8, 59)

Nu văd adevărul, ca unii ce sunt mincinoşi şi au tată pe cel mincinos, după cuvântul Mântuitorului (In 8, 14),[1235] ci se revoltă pentru toate cele ce-i supără. Socotindu-se îndreptățiți pentru că luptă pentru slava protopărintelui, s-au aprins iarăşi de o mânie nepotrivită momentului, deşi trebuia să vadă înțelesul celor spuse şi cine e Cel ce le spune acestea. Astfel, căzând fără motiv în furia cea mai nerațională şi sălbatică, încearcă să-L lovească cu pietre, nefiindu-le de ajuns că L-au atacat prin multe defăimări, sau că şi-au adunat în nebunia lor destulă răzbunare. Fierbinte şi cu totul nesocotită este această faptă a căpeteniilor iudaice. Pornesc la ea la timpul necuvenit, căci încă nu venise timpul pătimirii.

De aceea Hristos Se ascunde, nu retrăgându-Se după ziduri, nici recurgând la altceva ce-I putea apăra trupul, ci făcându-Se nevăzut celor ce-L căutau, prin puterea Dumnezeirii. Şi nu S-a mulțumit numai să Se ascundă, ci a ieşit şi din templu, arătându-ne prin aceasta un chip al realităților spirituale. Căci celor ce-L primesc li Se arată oricum, după spusa: „*Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu*" (Mt. 5, 8). Dar fuge de cei ce obişnuiesc să lupte împotriva lui Dumnezeu şi nu Se arată nici unuia dintre cei necredincioşi şi nu Îi place să fie şi să convieţuiască cu cei ce-L prigonesc, ci mai degrabă pleacă de la ei şi Se depărtează, ducând cu Sine toată bucuria şi lăsându-i goi de darurile Lui pe cei de la care ar pătimi răul, care îi arată duşmănie şi faptele necredinței, deşi Hristos le arată pe toate deşarte, făcând neputincioasă lipsa de respect a celor ce păcătuiesc împotriva Lui.

„*Şi trecând, a văzut un om orb din naştere*" (In 9, 1)

Înfuriindu-se împotriva Lui iudeii şi încercând să arunce în El cu pietre, Iisus iese îndată din templu şi scapă de duşmănia prigonitorilor. În mersul Său îl vede îndată pe orbul din naştere, dând şi prin aceasta un semn foarte clar că Se va despărți de

[1234] Iisus şi căpeteniile iudaice se aflau în două planuri, sau orizonturi. De aceea ultimii nu puteau înțelege pe Primul. În vreme ce acele căpetenii Îl vedeau numai ca om, Iisus Se ştia şi ca Dumnezeu. El putea afirma astfel eternitatea Sa, în care nu e trecut şi viitor, ci un continuu prezent, având totul din veci lipsit de început şi de o creştere, deci ştiindu-Se ca un etern „sunt", pe când căpeteniile iudaice, văzându-L numai în prezent, nu-L puteau socoti mai vechi de vreo cincizeci de ani.
[1235] Aceasta e pornirea mincinosului: să nege adevărul, sau realitatea lui Dumnezeu. Să dea drept adevăr important ceva care nu e realitatea principală. Culmea minciunii este negarea lui Dumnezeu, a izvorului, a temeiului realității. Negând pe Dumnezeu, el strâmbă toate, le dă tuturor un alt centru: eu-l propriu. De aici, izolarea şi chinul mincinosului.

răutatea iudeilor şi va părăsi mulţimea lor luptătoare împotriva lui Dumnezeu şi va căuta mai mult la neamuri şi va întoarce dărnicia bunătăţii Lui spre ele. Iar acestea se aseamănă cu un orb din naştere, pentru că au ajuns în rătăcire şi au fost golite încă din prima vârstă de adevărata cunoştinţă a lui Dumnezeu, neavând lumina de la Dumnezeu, adică iluminarea prin Duhul. Trebuie observat iarăşi ce vrea să însemne faptul că orbul este văzut de Hristos în trecere. Mie îmi vine să cuget că Hristos n-a venit în mod principal la neamuri, ci numai la Israel, precum zice El însuşi: „*N-am fost trimis decât la oile cele pierdute ale casei lui Israel*” (Mt. 15, 24). Iar vederea neamurilor s-a însănătoşit numai printr-o trecere a lui Hristos, Care şi-a îndreptat mila spre ele, din pricina necredinţei lui Israel. Aceasta a fost prezisă şi ea prin Moise: „*Eu îi voi întărâta pe ei împotriva celor de alt neam, îi voi face să se mânie împotriva neamului necunoscător*” (Deut. 33, 21). Căci neam necunoscător era cel ce slujea făpturii în locul Făcătorului şi păştea ca animalele necuvântătoare în toată neînvăţătura şi era alipit numai la cele de pe pământ. Dar deoarece Israel cel înţelept, deşi avea Legea şi era cunoscător pentru că avea pe Prooroci, s-a mâniat pe Dumnezeu, şi-a atras ca urmare mânia Lui şi a fost trecut în locul celor mai înainte necunoscători, cărora Hristos S-a făcut, după cum s-a scris, prin credinţă şi înţelepciune, sfinţenie şi răscumpărare (I Cor. l, 30), adică şi lumină, şi vedere (I Cor. l, 30).

CAPITOL UNIC

NU LE VIN UNORA PĂTIMIRILE TRUPEŞTI DIN PĂCATELE DE MAI ÎNAINTE ALE SUFLETULUI, DAR NICI URMĂRILE PĂCATELOR PĂRINŢILOR NU LE ADUCE DUMNEZEU ASUPRA FIILOR, SAU ALE UNORA ASUPRA ALTORA, PEDEPSIND PE CEI CE N-AU PĂCĂTUIT, CI ÎN TOŢI ÎŞI ARATĂ JUDECATA DREAPTĂ

„*Şi L-au întrebat pe El ucenicii Lui, zicând: Învăţătorule, cine a păcătuit: acesta sau părinţii lui, de s-a născut orb? A răspuns Iisus: Nici acesta n-a păcătuit, nici părinţii lui, ca să se nască orb, ci ca să se arate lucrările lui Dumnezeu în el*” (In 9, 2-3)

Ucenicii, fiind dornici de învăţarea celor bune şi preaînţelepţi, s-au simţit îndemnaţi să afle acestea şi întreabă nu atât spre folosul lor, cât al nostru. Căci suntem folosiţi nu puţin de Cel ce ştie toate. Fiindcă, auzindu-se părerea adevărată despre acestea, se respinge urâţenia unor dogme veştejite care circulau nu numai printre iudei, ci se afirmau şi de unii care se laudă în chip nesuferit cu cunoştinţa Scripturii de Dumnezeu insuflate şi, dându-se drept creştini, îndrăznesc să se complacă mai degrabă în născocirile lor, biruiţi de voile lor, şi nu se feresc să amestece rătăcirea elină (păgână) în dogmele Bisericii. Nenorociţii iudei, plângându-se că plătesc pentru vinile înaintaşilor şi că Dumnezeu aruncă asupra lor în mod neraţional păcatele părinţilor, cârteau nu puţin şi declarau aceasta drept judecată nedreaptă. Ba chiar ziceau în formă de proverb: „*Părinţii au mâncat aguridă şi dinţii fiilor s-au strepezit*” (Iez. 18, 2). Iar cei aşa-zişi creştini, bolnavi de o necunoştinţă vecină şi înrudită cu a celor numiţi înainte, susţin că înainte de formarea trupului preexistau şi subzistau sufletele oamenilor, care păcătuiesc cu plăcere şi înainte de trupuri şi de aceea sunt legate cu acestea, venind drept pedeapsă în ele.[1236] Dar Hristos a dezlegat printr-un singur şi scurt

[1236] Teoria aceasta a fost susţinută şi de Origen, şi de unii dintre admiratorii lui. Era o teorie luată de la Platon şi care nu acorda materiei şi trupului nici o importanţă pozitivă. Nu vedea cât de necesară e materia pentru suflet, care o organizează atât de minunat ca trup şi se manifestă potrivit lui, având un rol în tot cosmosul şi îmbogăţindu-se prin el. Dacă fiecare persoană se defineşte prin trup, prin poziţia sa în cosmos şi prin perioada istorică în care trăieşte, dacă ar trece la nesfârşit în alte situaţii, nu s-ar mai putea defini

cuvânt neînțelegerile amândurora, afirmând că nici orbul, nici părinții lui n-au păcătuit. Răstoarnă dogma iudeilor, spunând că nu s-a născut omul orb nici din vreun păcat propriu, nici din vreunul strămoșesc, nici din al tatălui său, sau al mamei. Dar desființează și flecărelile urâte ale altora, care spun că sufletele păcătuiesc înainte de-a fi în trup.

Dar va întreba cineva pe drept cuvânt: Spune-mi, te rog, cum zice Hristos că nici orbul n-a păcătuit, nici părinții lui? Fiindcă socotim că ei nu sunt curați de orice păcat, ci, fiind oameni, era necesar să cadă în păcat. Ce timp indică deci Hristos, în care ni se va arăta adevărat cuvântul Lui, că n-a păcătuit nici orbul, nici părinții lui? E vădit că indică timpul de dinainte de naștere, când, nefiind aceia, nici n-au păcătuit.[1237] Despre aceste lucruri și că este o aiureală și cu adevărat o greșeală a socoti că au păcătuit sufletele și de aceea s-au încorporat și au venit în spațiul acesta pământesc, am vorbit pe larg la începutul Evangheliei, tâlcuind spusa: „*Era lumina cea adevărată, care luminează pe tot omul care vine în lume*” (In l, 9). De aceea, e de prisos să vorbim acum iarăși despre acestea. Dar e necesar să spunem din ce motiv s-a întâmplat iudeilor să vină la această părere prostească și să arătăm clar că, neputând înțelege spusa dumnezeiască, au greșit față de înțelesul ei adevărat. Când Israel se afla în pustie, Dumnezeu a chemat pe Moise, tâlcuitorul celor dumnezeiești, în muntele Sinai. Dar cum el își prelungea șederea acolo patruzeci de zile, poporul, socotind că întârzie prea mult, s-a sculat, a venit la Aaron, care rămăsese singur, și, fiind atras din descurajare spre idolatria din Egipt, a zis: „*Fă-ne nouă zei, care să meargă înaintea, noastră, căci lui Moise, omul care ne-a scos din Egipt, nu știm ce i s-a întâmplat*” (Ieș. 32, 1-2). Ce-a urmat de aici socotesc că trebuie să spun pe rând. Și-au făcut un vițel, după cum s-a scris, și S-a mâniat Dumnezeu cu dreptate pentru aceasta. Apoi i-a amenințat că va nimici deodată toată adunarea. Și a căzut Moise la pământ și a cerut iertare printr-o lungă rugăciune. Și a binevoit Făcătorul să-i ierte pe toți și să nu mai pedepsească poporul, dar lui i-a vestit că nu se va mai sui cu poporul în pământul făgăduinței, ci va trimite împreună cu ei ca și conducător pe îngerul Său. Aceasta i-a căzut greu lui Moise și, pentru că Dumnezeu nu voia să se suie și el împreună cu poporul, cugeta bine că nu a ajuns la sfârșitul deplin mânia lui Dumnezeu. Deci, L-a rugat iarăși cu stăruință pe Stăpânul să-l lase să meargă cu ei, știind că nu va ajunge celor din Israel singura conducere a îngerului; sau, temându-se, L-a rugat iarăși și a aflat că „*Domnul Dumnezeul îndurător și milostiv, îndelung-răbdător și mult-milostiv și adevărat, Cel ce păzește dreptatea și face milă miilor, Cel ce șterge fărădelegile și nedreptățile și păcatele, pe cel vinovat nu-l va curăți, răsplătind* (trecând) *păcatele părinților în fii și în fiii fiilor, în cel de al treilea și al patrulea neam.*”

Deci iată că se repetă iarăși ceea ce s-a spus la început: Dumnezeu Se afirmă pe Sine având o bunătate dumnezeiască și o iubire de oameni fără asemănare. Căci spunem că acest cuvânt este al Lui, și nu al altcuiva, precum spun unii, nici al preaînțeleptului Moise, care înalță rugăciuni de mulțumire pentru popor. Că Însuși Stăpânul tuturor

---

atât de bine.

Observația Sfântului Chiril că ucenicii n-au întrebat aceasta pentru ei, ci pentru alții, răspunde unora care deduc din întrebarea lor că și ucenicii credeau în teoria încarnărilor, ba că ar fi admis-o chiar Hristos. Aceștia vor să dea drept creștină teoria lor. Sf. Chiril respinge categoric asemenea teorii, pe baza tradiției creștine, când spune că ucenicii n-au întrebat acestea în folosul lor. El e sigur că Apostolii nu credeau în astfel de teorii și socotește că nici Hristos nu le admite, dacă nu le admiteau nici ucenicii Lui. Totul e clarificat de Sf. Chiril în atât de puține cuvinte.

[1237] La întrebarea unora: cum zice Hristos că n-au păcătuit nici părinții orbului, nici el, odată ce există un păcat strămoșesc al înaintașilor, și acest păcat îl avea în mod potențial și orbul înainte de-a se naște, Sf. Chiril răspunde că Hristos Se referă la păcatele personale. Și aceste păcate nu le puteau avea înainte de naștere nici înaintașii și nici orbul. Deci Hristos Se referă la timpul anterior nașterii personale, nu la păcatul strămoșesc, prezent în toată istoria. Deci nu păcatele personale le neagă. Căci nu poate veni la cineva din păcatul strămoșesc general, ca în cazul orbului, o pedeapsă specială. Aceasta înseamnă însă că înainte de nașterea persoanelor nu există nici sufletele lor, care ar păcătui în timpul unei existențe dinainte de venirea în trup.

spune acestea despre Sine, ne va mărturisi însuşi fericitul Moise, învăţându-ne în cartea „Numerilor”, când iarăşi a certat pe israeliţii cuprinşi de o frică necuvenită, când s-au întors întristaţi din ţara făgăduinţei unii care au văzut-o, fiind trimişi de Moise să o vadă la porunca lui Dumnezeu. Căci aceştia, întorşi din ţara celor de alt neam, au speriat poporul spunându-i despre ea cuvinte amare, că e o ţară sălbatică şi înspăimântătoare, şi greu de câştigat de la cei ce o locuiau. Prin aceasta i-a aţâţat pe ascultători la atâta bârfire, încât aceştia, cu feţele pline de lacrimi, voiau mai bine să se întoarcă la munca obositoare din Egipt: „*Să ne alegem*, ziceau, *alt conducător şi să ne întoarcem în Egipt*” (Num. 14, 4). Voind Dumnezeu să-i piardă, iarăşi s-a rugat Moise şi, aducând lui Dumnezeu aminte de făgăduinţa dată lui, a strigat: „*Şi acum să se înalţe puterea Ta, Doamne, precum ai spus, zicând: Domnul este îndelung-răbdător şi mult-milostiv şi adevărat, iertând fărădelegile, nedreptăţile şi păcatele şi nelăsând nepedepsit, ci pedepseşte nelegiuirile părinţilor în fii până la al treilea şi al patrulea neam. Iartă deci păcatul oamenilor din poporul acesta, după mare mila Ta, precum milostiv Te-ai făcut din Egipt până acum*” (Num. 14, 17-19).[1238]

S-a arătat deci cum Dumnezeul tuturor Îşi mărturiseşte El însuşi iubirea de oameni şi iertarea la culme. Deci trebuie să se spună cauza pentru care s-au rătăcit iudeii, ca să socotească pe Bunul nostru Dumnezeu ţinând minte răul şi rămânând supărat din cauza lui. Socotesc că n-au înţeles nicidecum cuvintele dumnezeieşti, sau că le-au atribuit un înţeles nefavorabil, pentru că ei înşişi nu s-au făcut buni şi au ieşit mult din dreapta rânduială şi de aceea pătimesc de nepriceperea lor, încât socotesc că păcatele părinţilor trec la fii şi prelungesc astfel mânia lui Dumnezeu, încât se întinde până la al treilea şi al patrulea neam, pedepsind în chip nedrept pe cei ce n-au păcătuit, pentru ceea ce alţii sunt vinovaţi. Cum n-ar fi trebuit ei să se gândească în mod cuvenit, dacă ar fi fost înţelepţi, că nu poate face Izvorul dreptăţii cele mai rele lucruri, întrecând chiar faptele noastre? Căci oamenii înşişi supun pedepselor pe cei ce obişnuiesc să calce legile, dar nu trec acestea asupra celor ce se nasc din ei, dacă nu se fac unii cunoscuţi ca împreună-vinovaţi şi părtaşi la acele păcate. Deci, Cel ce ne-a stabilit legile dreptăţii în toate, cum ar supune oamenii unor pedepse pe care le dispreţuim noi înşine ca foarte nedrepte? Apoi, trebuie să ne gândim şi la aceasta: s-au dat prin Moise o mulţime de legi şi s-au stabilit multe feluri de pedepse pentru cei ce vieţuiesc în moduri neevlavioase, dar nicăieri nu se vede primejduindu-se, odată cu cei ce le calcă, şi urmaşii lor. Pedeapsa s-a stabilit numai împotriva celor ce se fac vinovaţi faţă de lege. Deci e neevlavios a gândi iudaic, şi e lucru înţelept a cugeta potrivit voii dumnezeieşti şi a păzi totdeauna cele potrivite Firii care stăpâneşte peste toate. Deci e drept să ne bucurăm de bunătatea proprie Dumnezeului tuturor, Care voieşte să ne minuneze prin nemărginita Lui iubire de oameni şi de aceea se vesteşte ca îndelung-răbdător, mult-milostiv şi adevărat, ştergând fărădelegile şi păcatele. Deci, cum ar vrea să fie cunoscut ca fiind atât de neiertător, încât să-şi prelungească mânia până la al patrulea neam? Căci, cum ar mai fi în acest caz îndelung-răbdător şi mult-milostiv, sau cum ar mai şterge fărădelegile şi păcatele, când nu se mulţumeşte să mărginească pedepsele la capul celui ce-a păcătuit, ci le extinde până dincolo de al treilea neam, prelungindu-le ca o lovitură şi la cei nevinovaţi? Nu este deci cu totul nepotrivit şi o ultimă nepricepere a socoti că trebuie să se atribuie lui Dumnezeu o atât de neraţională mânie? Apoi, cei ce cugetă

[1238] Din cele următoare rezultă că acest text trebuie înţeles în sensul că Dumnezeu nu uşurează pedeapsa părinţilor pentru păcatele lor, trecându-le asupra urmaşilor până în a patra generaţie, ci, iertându-i pe ei dacă se pocăiesc, nu le trece asupra fiilor. Altfel îşi iau pedeapsa înşişi cei ce au păcătuit. Textul însă a permis prin formularea lui neclară înţelesul că păcatele părinţilor vor trece până la a patra generaţie, zicând: „Pe cel vinovat nu-l va curăţi, trecând păcatele asupra urmaşilor.” Se poate înţelege atât că îi iartă pe părinţi, trecând asupra urmaşilor păcatele lor, cât şi că nu-i iartă, trecând asupra urmaşilor vina pentru păcatele lor. De aceea, Sf. Chiril precizează în cele următoare că nu e vorba de o trecere a păcatelor părinţilor asupra urmaşilor, ci de o răbdare a păcatelor celor dintâi şi de o pedepsire a celor din a treia şi a patra generaţie, dacă persistă şi ei în păcate.

acestea în mod iudaic nu vor adăuga la acestea şi că Dumnezeu nu cunoaşte timpul cuvenit pentru orice lucru?[1239] Şi, dacă Se făgăduieşte a fi îndelung-răbdător şi Se arată renunţând foarte uşor la mânie, pentru ce e văzut „*pedepsind nelegiuirile părinţilor în fii până la al treilea şi al patrulea neam*?" Căci aceasta ce ar fi altceva decât a voi să înspăimânte pe cei ce aşteaptă de la El iertarea păcatelor, ca să nu aibă nici o nădejde, dacă El ţine cu adevărat minte răul şi este statornic în mânie Cel ce s-a supărat pentru ele?

Dar, spune-mi, ce ne zice Moise, descoperitorul celor sfinte? Oare nu s-ar arăta făcând un lucru cu totul neraţional dacă, supărându-L Israel pe Dumnezeu şi urmând să fie pedepsit, el, în loc să roage pe Dumnezeu de iertare şi să ceară iubirea Lui de oameni, ar zice către Dumnezeu în mod nepotrivit: Eşti astfel că plăteşti fiilor pentru păcatele părinţilor. Prin aceasta mai mult L-ar aţâţa la mânie, decât I-ar cere mila. I-ar cere mai mult să ţină minte răul, decât să fie îndelung-răbdător. Dar socotesc că mai mult Îi place lui Dumnezeu, dacă I se aduce aminte de cele pe care le-a spus El însuşi, când I se aminteşte cu curaj de bunătatea Lui. Căci, că este îndelung-răbdător şi mult-milostiv şi şterge fărădelegile şi păcatele, se va cunoaşte mai mult când nu este aspru. Dar socotesc că trebuie să lămurim în ce mod trebuie să fie înţelese cele spuse de Dumnezeu: „*Domnul este îndelung-răbdător şi mult-milostiv, ştergând fărădelegile şi păcatele*" (Num. 14, 18). După aceea vom citi cele spuse în continuare ca o întrebare: „Şi nu va curăţi pe cel vinovat, prin curăţiri?", ca să vedem înţelesul textului întreg: „Dumnezeu, Cel îndelung-răbdător şi mult-milostiv, nu va curăţi prin curăţire pe vinovat?" Nu ne putem îndoi. Îl va curăţi desigur. Căci altfel, cum este îndelung-răbdător şi mult-milostiv şi şterge păcatele? Cum va fi aceasta, de nu va curăţi pe vinovat? Pe lângă aceasta, mai aduce ca dovadă a îndelungii Lui răbdări şi a iertării şi faptul că va atribui păcatele părinţilor fiilor până la al treilea şi al patrulea neam, dar nu înţelegând aceasta ca pedepsind pe fiu pentru tată - să nu socoteşti aceasta - , dar nici adăugând ca o povară asupra nepoţilor păcatele strămoşilor, ci indicând aceasta: A fost poate cineva un om fără de lege şi având cugetarea plină de toată răutatea. Cel care a ales să vieţuiască astfel ar trebui să fie pedepsit fără nici un adaos (de nume). Dar Dumnezeu a răbdat uitând, neaducând asupra lui mânia datorată. Apoi acesta a avut un fiu, întrecându-se cu tatăl în neevlavie şi depăşind în răutate pe tatăl. Şi Dumnezeu a privit şi aceasta cu îndelungă-răbdare. Dar şi din acesta s-a născut al treilea, sau al patrulea din al treilea, în nici un fel mai mic în răutate decât părinţii, practicând ca şi aceia lipsa de evlavie. Dumnezeu le-a arătat de la început mânia potrivită fiecărei generaţii, iertând mereu, ba mai mult decât trebuia. Căci dacă ar fi înmulţit pedeapsa până la a patra generaţie, cum ar mai fi fost vrednică de laudă bunătatea cu adevărat dumnezeiască? Că n-a pedepsit pe fiul mai mult decât pe tatăl, nici pe tatăl mai mult ca pe fiul, nu e greu de aflat nici din cele ce le-a spus clar prin glasul lui Iezechiel proorocul către iudeii care cârteau pentru aceasta şi ziceau: „*Părinţii au mâncat aguridă şi dinţii fiilor s-au strepezit*" (Iez. 18, 2). „*Şi a fost cuvântul Domnului către mine, zicând: Fiu al omului, ce este vouă pilda aceasta între fiii lui Israel, care zice: Părinţii au mâncat aguridă şi dinţii fiilor s-au strepezit? Viu sunt Eu*, zice Domnul, *de se va mai grăi pilda aceasta în Israel. Fiindcă toate sufletele sunt ale Mele. Sufletul care va păcătui, acela se va pierde. Iar fiul nu va lua asupră-şi nedreptatea tatălui, nici tatăl nu va lua asupra lui nedreptatea fiului. Fiecare va muri în răutatea lui, în care a păcătuit*" (Iez. 18, l- 4). Dar socotesc că nimeni nu va aiura atât de mult, încât să creadă că lucrurile cele mai bune nu le-a legiuit Dumnezeu de la început, ci le-a schimbat după

[1239] Omul e ispitit la propriile păcate de împrejurările timpului său. Nu le preştie Dumnezeu pe acestea, pentru a-l pedepsi şi pentru păcate pe care nu le-a săvârşit, ispitit de împrejurările timpului propriu? Dumnezeu nu face din om o fiinţă abstractă, dezlegată de timpul său, sau nu face generaţiile ce se succed supuse unor pedepse din ce în ce mai mari, pentru păcatele tuturor înaintaşilor, dar şi pentru cele săvârşite de el însuşi, influenţat tot mai mult de păcatele moştenite de la înaintaşi.

aceea, gândindu-le după aceea mai bine, şi a gândit ca noi abia mai târziu şi la legiuirea celor cuvenite. Căci dacă le lăudăm pe primele, le vom lăuda prin aceasta pe cele de al doilea; iar dacă le vedem biruind pe cele de al doilea, le vom condamna pe cele dintâi. Şi vom socoti că Dumnezeu a legiuit cele contrare Lui şi că a greşit ca şi noi faţă de ceea ce trebuia, rânduind odată acelea, altă dată acestea. Dar socotesc că nimeni nu va spune că firea dumnezeiască poate fi supusă în vreun mod absurdităţilor amintite, nici că greşeşte vreodată faţă de ceea ce se cuvine. Deci, dă ca o dovadă a răbdării Sale fără asemănare spusa amintită, adică: *„Răsplătind păcatele părinţilor în fii până la al treilea şi al patrulea neam.*” Iar că este obiceiul iubitorului de oameni Dumnezeu să nu pedepsească îndată pe cei ce au păcătuit, ci să rabde mai degrabă şi să amâne timp îndelungat pedepsele,[1240] o vei înţelege din spusa Lui: *„Şi am plinit mânia Mea şi am oprit-o şi nu i-am pierdut pe ei*” (Ier. 6, II).[1241] În alt loc, iarăşi: *„Căci încă nu s-au plinit până acum păcatele amoreilor*” (Fac. 15, 16). Observi cum s-a plinit mânia, căci lucrau cele în stare să împlinească mânia cât mai mult, dar El răbda ca Dumnezeu şi amâna să aducă pierzania celor ce Îl supărau.[1242] Dar ca să-ţi prezentăm ca într-un tablou dovada celor pe care le-am spus şi ca să-ţi arătăm din realitatea însăşi lauda bunătăţii dumnezeieşti conţinută în cele spuse în Sfintele Scripturi, vom încerca să dovedim din însăşi dumnezeiasca Scriptură că trecerea păcatelor părinţilor asupra fiilor până în al treilea şi al patrulea neam nu se face în mod nedrept, ci se datoreşte celor ce pătimesc aceasta; pe scurt, din cauza prelungirii acestei stări.

Astfel, precum citim în cartea a treia a Regilor, după alţii peste Israel a împărăţit Ahab care, căzând în cea mai nedreaptă poftă a viei ce nu i se cuvenea în nici un fel, ucide pe stăpânul ei, Nabot. Căci, deşi poruncise el însuşi să nu se facă aceasta, n-a rezistat la îndemnurile soţiei. Iar Dumnezeu S-a mâniat în mod necesar pe acestea şi zice către el prin proorocul Ilie: *„Acestea zice Domnul: Pentru că ai ucis şi ai moştenit, de aceea zice Domnul: În locul unde au lins porcii şi câinii sângele lui Nabot, acolo vor linge câinii sângele tău*” (III Rg. 21, 19). Şi îndată iarăşi: „Acestea *zice Domnul: Iată, voi aduce asupra ta rele şi voi mătura şi voi pierde din ai lui Ahab pe cei de parte bărbătească, pe cel închis şi părăsit în Israel. Şi voi da casa ta ca şi casa lui Ieroboam, fiul lui Nabot, şi casa lui Baeşa, fiul lui Ahia, pentru supărările cu care M-ai mâniat şi ai făcut pe Israel să păcătuiască... Şi asupra Isabelei a grăit, zicând: Câinii o vor mânca pe ea înaintea zidului lui Israel. Şi pe cei morţi ai lui Ahab îi vor mânca păsările cerului în câmpie*” (III Rg. 21, 21-24).

Ameninţând Stăpânul tuturor că va lucra şi va face neîndoielnic toate acestea, intrând Ahab, precum s-a scris, în casa lui, s-a întristat şi s-a topit în lacrimi amare şi şi-a încins trupul în sac (III Rg. 21, 27). Iar făcând el acestea, S-a milostivit Dumnezeu de el şi, potolindu-Şi mânia şi punând frâu supărării Sale, îi zice proorocului: *„Ai văzul că s-a umilit Ahab în faţa Mea? Nu voi aduce asupra lui acelea în zilele lui, ci voi aduce răul în zilele fiului său*” (III Rg. 21, 29). Deci se cuvine să vedem cu cine s-au îndeplinit acestea. Din Ahab s-a născut Ohozia, *„care a făcut rău înaintea Domnului şi a mers pe calea tatălui său şi pe calea maicii sale*” (III Rg. 22, 53). Dar şi din Ohozia s-a născut

[1240] Aici avem explicaţia finală a textului despre trecerea pedepselor părinţilor până la urmaşii din a patra generaţie. Dumnezeu rabdă pe părinţii ce se pocăiesc şi, de asemenea, pe urmaşi. Iar dacă continuă generaţii în şir să păcătuiască şi să nu se pocăiască, pedepseşte mai departe pe urmaşi, până în a patra generaţie, dar şi mai departe. În aceasta se manifestă şi răbdarea lui Dumnezeu, dar şi dreptatea Lui. Căci dacă păcătuiesc pe rând urmaşii cuiva până în a patra generaţie, înseamnă că, cu toată răbdarea lui Dumnezeu, nu s-a ivit pocăinţa nici în primul dintre cei patru, nici în următorii trei. Persistenţa răului în toţi arată încăpăţânarea tuturor în păcat.

[1241] Mânia lui Dumnezeu creşte tot mai mult în El însuşi, văzând cum păcătuiesc urmaşii cuiva până în a patra generaţie, fără să se pocăiască. Dar nu se arată în pedepse reale decât în a treia şi a patra generaţie.

[1242] Ceea ce e valabil pentru cei ce se succed într-o familie e valabil şi pentru generaţiile unei naţiuni. Dumnezeu poate amâna pierzania ei când mai multe generaţii continuă să-L nesocotească. Totuşi, dacă nu se întorc, poate aduce peste acea naţiune necazuri tot mai mari, în generaţiile urmaşe, până la pierderea totală a ei, dacă şi după mai multe generaţii continuă să rămână departe de El.

Ioram, despre care iarăşi s-a scris că a umblat în păcatele casei lui Ieroboam (IV Rg. 3, 2). Dar şi după Ioram a împărăţit al treilea Ohozia, despre care iarăşi se spune că a făcut rău înaintea Domnului, precum casa lui Ahab. Iar deoarece era timpul în care trebuia să fie pedepsită casa lui Ahab, nesfârşindu-se necredinţa până la neamul al patrulea, a fost uns ca împărat Iosafat, fiul lui Nimşi, care ucide pe Ohozia şi împreună cu el pe Isabela, dar ucide şi alţi şaptezeci şi doi de oameni ai lui Ahab, ducând la capăt mânia dumnezeiască (IV Rg. 10, 17), împărtăşindu-se pentru aceasta de cinste şi de har. Căci ce zice Dumnezeu către el? „*Pentru binele* ce *l-ai săvârşit săvârşind ceea ce e drept în ochii Mei şi pentru toate pe care le-ai făcut pentru inima Mea casei lui Ahab, patru fii ai tăi vor şedea pe tronul tău*” (IV Rg. 10, 30). Observă cum i-a pedepsit pe cei răi din cei răi în a patra generaţie, iar celui ce L-a cinstit îi extinde mila până într-a patra generaţie, încetează, deci, iudeule, de a acuza dreptatea dumnezeiască. Ni se va arăta ca o laudă a Lui cuvântul: „*Răsplătind păcatele părinţilor în fii în al treilea şi al patrulea neam.*”

„*Ci ca să se arate lucrurile lui Dumnezeu în el*” (In 9, 3)

Spusa aceasta este greu de explicat şi foarte nelămurită şi de aceea nu e un lucru neînţelept a trece peste ea din pricina greutăţii de-a o înţelege. Dar ca nu cumva, nerezolvând nişte păreri iudaice, să laşi o tulburare înrudită cu a acelora, ca o rădăcină veninoasă odrăslită din ele, după cuvântul lui Pavel (Evr. 12, 15), căci ar putea bănui unii că trupurile oamenilor au fost chemate ca să se arate în ele lucrurile lui Dumnezeu, e de trebuinţă să spunem câteva cuvinte şi spre respingerea unor vătămări ce provin din ele şi să nu îngăduim nici o pătrundere a unor cugetări rătăcite. Că Dumnezeu nu adaugă fiilor păcatele părinţilor, dacă nu sunt părtaşi relelor purtări ale acelora, şi că nici încorporarea sufletului nu provine din păcate de mai înainte, am dovedit-o mai sus. Hristos le-a respins într-un mod iscusit ca absurde pe amândouă, de vreme ce Dumnezeu cunoaşte toate, sau, mai degrabă, de vreme ce este El însuşi Vistiernicul tuturor lucrurilor noastre şi Dăruitorul celor cuvenite sau datorate tuturor. Căci, spunând că orbul n-a păcătuit şi deci nu suferă orbirea pentru aceasta, respinge ca un lucru nebunesc a se socoti sufletul omului vinovat de păcate anterioare trupului. Iar spunând clar că nici părinţii n-au păcătuit, respinge şi părerea nebună a iudeilor. Învăţând deci pe ucenici cât era nevoie să ştie, prin respingerea acelor păreri, arătată de noi adineauri, şi dăruindu-le lor atât cât era necesar omului spre cunoştinţă, şi nimic mai mult, adaugă limpede că pricina pentru care s-a născut acela orb nu poate fi găsită în nici un păcat anterior, atribuind numai firii dumnezeieşti cunoştinţa şi iconomia tuturor acestora.

Dar în chip foarte folositor dă şi un alt răspuns: „*Ci ca să se arate lucrurile lui Dumnezeu în el.*” Dar va zice cineva: Oare ne dă prin acestea Domnul ca o dogmă că se întâmplă trupurilor oamenilor să pătimească numai ca să se arate lucrurile lui Dumnezeu în ele? Mie mi se pare că e cu totul prosteşte să cugete cineva astfel. Căci nu spune acestea ca o dogmă, cum ar putea socoti cineva. Căci unora li se întâmplă să sufere din pricina păcatelor, aflăm de multe ori din Sfintele Scripturi.[1243] Fiindcă Pavel scrie clar către cei ce îndrăznesc să se apropie de sfântul altar cu picioarele nespălate şi să se atingă cu mâna întinsă şi neevlavioasă de Cina tainică: „*De aceea sunt între voi mulţi neputincioşi şi bolnavi şi mor destui. Căci dacă ne-am judeca noi pe noi înşine, n-am fi judecaţi. Iar judecaţi fiind de Domnul, suntem certaţi, ca să nu fim osândiţi împreună cu lumea*” (I Cor. 11, 30-32).[1244] Deci uneori s-a adus celor ce s-au îmbolnăvit şi au murit pătimire şi prin mânia dumnezeiască. Dar şi Domnul nostru Iisus Hristos, după ce

[1243] Nu e o regulă rânduită de Dumnezeu să sufere cineva de vreo boală numai ca să se arate în acela lucrarea lui Dumnezeu. Se întâmplă adeseori ca unii să sufere de boli şi din pricina păcatelor.

[1244] Suntem judecaţi cu suferinţe ca să ne îndreptăm, dacă trăim nepocăiţi, şi ca să nu fim osândiţi pentru vecie cu cei ce nu se împărtăşesc de Domnul Hristos.

a scăpat pe slăbănog de boala îndelungată, a arătat în chip minunat un înţeles sănătos, zicând: „*Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu-ţi fie ceva mai rău*” (In 5, 14). I le spune acestea ca putându-i-se întâmpla să ajungă în şi mai mari rele prin păcat, dacă nu s-ar păzi, după ce a scăpat odată şi a fost izbăvit prin harul Lui. Deci să admitem că acestea s-au spus cu dreptate. Dar pentru ce pătimesc ceva neplăcut din pruncie şi din primele timpuri după naştere şi aduc cu ei boala din pântecele maicii, nu e uşor de înţeles. Căci nu credem că sufletul există mai înainte de trup. Căci cum ar păcătui cel ce nu a fost încă chemat la naştere? Deci, neexistând un păcat şi nepreexistând nici o boală, ce motiv vom găsi bolii? Deci, cele ce sunt mult mai presus de noi sunt necunoscute înţelegerii noastre şi aş sfătui pe cei înţelepţi, şi înainte de toate m-aş îndemna pe mine însumi, să renunţăm la cercetarea acestora. Căci trebuie să cugetăm mai degrabă la cele ce ni s-au poruncit, şi să nu cercetăm cele mai adânci, nici să nu iscodim cele mai grele, nici să încercăm a descoperi în chip periculos cele ascunse în sfatul dumnezeiesc şi negrăit, ci să lăsăm cu evlavie să cunoască numai Dumnezeu cele cuvenite Lui şi mai presus de noi, admiţând şi crezând cu adevărat că, fiind El izvorul a toată dreptatea, nu face şi nu voieşte altceva din cele ce ne privesc pe noi şi toată creaţia, decât ceea ce socoteşte cuvenit şi nu Se abate de la raţiunile dreptăţii adevărate. Deci, deoarece se cuvine să cugetăm astfel, socotesc că nu în sens dogmatic[1245] a spus Domnul: „*ca să se arate lucrurile lui Dumnezeu prin el*,” ci prin răspunsul Său la întrebare chemându-ne mai degrabă pe altă cale şi atrăgându-ne spre cele mai cuvenite din adâncimile ce nu ne sunt proprii. Căci şi acest mod Îi este obişnuit. Că acest fapt este adevărat, ascultă iarăşi cum, când sfinţii Ucenici doresc să ştie cele despre sfârşitul veacului şi încearcă să afle în mod precis cele despre a doua Lui venire, ridicându-se mult peste cele pe care le pot înţelege oamenii, atrăgându-i clar de la aceste întrebări, le spune: „*Nu este al vostru să cunoaşteţi anii şi vremurile pe care le-a pus Dumnezeu în puterea Sa. Dar veţi lua putere venind Sfântul Duh peste voi şi Îmi veţi fi Mie martori în Ierusalim şi în toata Iudeea*” (Fapte l, 7-8). Auzi cum nu ne lasă să căutăm cele ce nu trebuie, ci ne îndeamnă să căutăm ceea ce ne este necesar. Astfel şi aici a spus clar ceea ce trebuia să aflăm, dar tace cu privire la rest, ştiind că numai Lui I se cuvine să ştie aceasta. Dar ca nu cumva, tăcând cu totul, să-i provoace să întrebe iarăşi, ca să se apere de aceasta, zice în forma unui răspuns datorat: „*ci ca să se arate lucrurile lui Dumnezeu întru el.*” Prin aceasta spune într-un cuvânt mai simplu: Nu s-a născut acest om orb pentru păcatele lui sau ale părinţilor, dar, deoarece i s-a întâmplat să pătimească aceasta, e cu putinţă ca şi în el să se slăvească Dumnezeu.[1246] Căci, odată ce printr-o lucrare de sus e eliberat de boala ce-l necăjeşte şi-l chinuieşte, cine nu va admira pe Doctor? Cine nu va vedea în el puterea Celui ce l-a vindecat? Acest înţeles socotesc că se află în spusa de faţă. Dar cei înţelegători pot descoperi şi lucruri mai desăvârşite. Iar deoarece unii socotesc că au un motiv de sfadă în spusa că omul s-a născut orb ca să se slăvească Hristos în el, le vom spune iarăşi: Oare numai acela era orb din naştere în toată Iudeea în vremea venirii Mântuitorului nostru, şi nici un altul? Socotesc că vor recunoaşte, fără voie, că erau din aceştia o mulţime greu de numărat în toată ţara. Cum deci numai unuia singur sau unui alt mic număr Şi-a arătat Hristos bunătatea Lui?[1247] Socotesc că e de prisos să întindem cuvântul şi asupra acestui

---

[1245] Dogmele sunt o regulă generală, de la care nu se face excepţie. Acest caracter nu-l au numai dogmele credinţei (Sfânta Treime, întruparea lui Hristos), ci şi formulele matematice, sau adevăruri ca: fiecare om se naşte din unirea între bărbat şi femeie etc.

[1246] De fapt, numai Dumnezeu ştie de ce s-a născut acest om orb. Dar, odată ce s-a născut astfel, Dumnezeu foloseşte şi această boală a lui ca prilej pentru manifestarea în el a puterii Lui şi deci pentru a Se arăta vrednic de slavă. Nici Dumnezeu nu a pricinuit naşterea lui ca orb, dar foloseşte această stare a lui pentru a-Şi face cunoscută puterea Lui.

[1247] Faptul că Hristos Îşi arată numai în acest orb, sau încă în vreo câţiva, puterea Sa vindecătoare, dovedeşte cât de neînţeles este cazul acestui orb. Nu ştim de ce s-a născut orb. Dar nu ştim nici pentru ce numai în el şi încă în vreo câţiva Şi-a arătat Hristos slava Sa. Ştim doar că prin aceste vindecări a slujit

fapt. De aceea gândesc că, părăsind ca pe un lucru prostesc ceea ce s-a spus mai înainte, să spunem ca adevăr că, descoperindu-ne nouă din cele căutate atât cât trebuia să aflăm, mută pe Ucenici spre alt cuvânt, atrăgându-i cu măiestrie de la întrebarea dinainte.

„*Trebuie să fac, până este ziuă, lucrurile Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze*” (In 9, 4)

În acestea îi mustră clar, dar blând pe ucenici ca interesându-se de altceva decât de ceea ce trebuia şi că, lăsând calea umblată şi stabilă, au îndrăznit să pornească pe una care nu li se cuvenea. Căci de ce întrebaţi, zice, de cele despre care e bine să se tacă? Pentru ce, părăsind ceea ce e potrivit timpului, vă grăbiţi să aflaţi cele mai presus de înţelegerea omului? Căci nu e timpul cercetării şi al căutării stăruitoare a acestora, ci al lucrării. Căci socotesc că trebuie ca, lăsând întrebările despre acestea, să ne silim să împlinim cele poruncite de Dumnezeu şi, deoarece ne-a făcut apostoli (trimişi), să împlinim lucrurile apostoliei. Dar unindu-Se Domnul cu cei trimişi şi aşezându-Se în numărul celor ce trebuie să lucreze, totuşi le spune acestea ca fiind supus împreună cu noi, sau ca unul dintre noi, voilor Celui ce a poruncit, nu dintr-o necesitate potrivită robului, ci păstrând ceva obişnuit cuvântului şi chipului familiar nouă şi practicat de noi.[1248] Căci noi obişnuim, când voim să convingem pe ascultători, căci cuvântul nu lucrează singur, să le arătăm că ne unim şi pe noi cu ei şi simţim cu ei, precum preaînţeleptul Pavel; grăind corintenilor despre sine şi Apollo, zice: „*Ca să învăţaţi de la noi să nu treceţi peste ceea ce este scris*” (I Cor. 4, 6).

Deci zice: „*Trebuie să fac, până este ziuă, lucrurile Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze.*” Şi ziuă numeşte aici timpul vieţii în trup, iar noapte, timpul de după moarte. Deoarece deci ziua s-a rânduit lucrărilor, iar noaptea, nelucrării şi somnului, de aceea timpul vieţii, când trebuie să se lucreze binele, zice că este zi, iar timpul în care se doarme, noapte, în care nu se poate lucra absolut nimic. Căci „*cel ce a murit s-a curăţit de păcat*,” după spusa lui Pavel (Rom. 6, 7), deoarece, neputând face nimic, nu mai poate nici păcătui. Deci aici dumnezeiasca Scriptură cunoaşte şi alt înţeles al zilei, cel spiritual, şi pentru noapte, nu mai puţin altceva.[1249] Dar ziua e timpul potrivit în care fiecare gând primit ne descoperă vederea nerătăcită a celor căutate. Iar îndreptarea spre cele ce nu se cuvin şi spre care nu trebuie să se încerce a se atrage în mod forţat ceea ce este folositor istoriceşte unei tâlcuiri duhovniceşti nu înseamnă nimic altceva decât a confunda fără pricepere ceea ce e util şi ceea ce e duhovniceşte folositor, tulburându-le pe toate.

„*Atât cât sunt în lume, Lumină a lumii sunt*” (In 9, 5)

Oare, fiindcă socotim că Hristos nu va fi odată în lume, deoarece Se va înălţa după înviere la cer, nu credem că El va fi încă între cei din viaţa aceasta? Dar, fiind Dumnezeu adevărat, umple nu numai cerurile şi cele de dincolo de tărie, ci şi lumea noastră. Şi precum, convieţuind cu oamenii, n-a părăsit cerurile - aşa simţim, cugetând drept - în acelaşi fel, deşi a plecat din lume cu trupul, va fi prezent nu mai puţin celor din ea, şi firea dumnezeiască va fi în toate, neplecând din nici una dintre cele ce sunt (dintre creaturi), sau nepărăsind pe vreuna, ci umplând universul şi dăruindu-i ceea ce se

---

cauza mântuirii noastre.

[1248] Hristos Se socoteşte şi pe Sine trimis, cum sunt trimişi şi ucenicii Lui (Apostolii). Dar aceştia sunt trimişi de El, pe când El e trimis de Talăl. Pe lângă aceea, El singur Se trimite, Se face Apostol, în deplină libertate, neconsiderând pe Tatăl Care-L trimite ca pe Cineva cu o putere superioară, şi pe Sine ca pe un rob al Aceluia. Deşi Se face şi El om şi, ca atare, trimis, sau Apostol al Tatălui la oameni, El este totodată trimis şi de Sine, pe când Apostolii nu se trimit şi ei înşişi, ci sunt trimişi numai de Stăpânul absolut.

[1249] Ziua poate fi cugetată şi ca timpul în care înţelegem lucrurile luminoase, iar noaptea, ca cea în care trăim în cugetări fără sens.

cugetă ca fiind dincolo de el.

Deci trebuie să vedem ce înseamnă ceea ce spune Domnul în acestea.[1250] Respingând ca deşartă neîncrederea iudeilor în El şi arătându-i stăruind prosteşte în dogme pieritoare, sfătuieşte pe ucenicii Săi să lucreze mai degrabă cele ce plac Domnului Dumnezeu şi să înveţe să se abţină de la cele de prisos. Şi le insuflă teama de-a lăsa să treacă timpul faptelor fără a face nimic, dacă nu-şi dau toată silinţa de a bineplăcea lui Dumnezeu până ce sunt în această lume cu trupul, dându-Se ca pildă pe Sine însuşi. Căci iată, zice, că şi Eu lucrez ceea ce Mi se cuvine Mie. Şi, deoarece am venit luminând cele ce au nevoie de lumină, trebuie să dau lumină şi ochilor trupului care bolesc de lipsa neplăcută de lumină, atunci când unii dintre cei ce suferă de această boală se apropie de Mine.[1251] Să înţelegem deci în sens istoric şi simplu cuvântul spus acum. Dar e neîndoielnic că Unul-Născut este lumina spirituală, Care poate să lumineze nu numai cele din lumea aceasta, ci şi toată cealaltă zidire mai presus de lumea aceasta. Armonizând înţelesul trupesc al celor spuse cu înţelesul mai înalt, socotesc că nu facem un lucru greşit.

„Acestea zicând, a scuipat jos şi a făcut tină din scuipat şi a uns cu tină ochii orbului. Şi i-a zis: Mergi de te spală în scăldătoarea Siloamului (care se tâlcuieşte: trimis). Deci s-a dus şi s-a spălat şi a venit văzând” (In 9, 6-7)

Luând vindecarea acestui orb ca şi chip al chemării neamurilor, vom descoperi, recapitulând pe scurt, înţelesul tainei, întâi, că vede pe orb trecând şi părăsind templul iudeilor. Apoi vom adăuga la aceasta cu folos şi aceea că, fără vreo cerere, sau vreo rugăminte, ci mai degrabă printr-o pornire benevolă şi spontană, Mântuitorul îşi arată voinţa de vindecare a omului, dând-o şi pe aceasta ca semn că, fără să se producă nici o rugăminte din partea neamurilor - căci toţi se aflau în rătăcire -, fiind Dumnezeu bun şi prin fire bun, a trecut de la Sine la mila faţă de ele. Căci cum sau în ce mod ar fi cerut mila de la Dumnezeu marele număr al elinilor, sau mintea neamurilor înfundată în cunoştinţa rătăcită în aşa fel, că nu putea vedea pe Luminător? Deci, precum orbul vindecat n-a văzut pe Iisus, dar a fost făcut sănătos fără să fi nădăjduit, prin milă şi iubire de oameni, aşa s-a întâmplat şi cu neamurile, prin Hristos. Iar vindecarea se săvârşeşte sâmbăta, căci ziua aceasta poate împlini astfel rolul de chip al vremii din urmă a veacului acestuia, în care a strălucit Mântuitorul neamurilor. Căci sâmbăta este sfârşitul săptămânii, iar Unul-Născut a venit şi S-a arătat nouă tuturor în ultimul ceas şi în timpurile din urmă ale veacului.[1252] Dar, mirându-ne şi de modul vindecării, se cuvine

---

[1250] Cum zice Domnul: „*Atât cât sunt în lume, Lumină a lumii sunt*,” din moment ce nu părăseşte lumea niciodată? De fapt, până e prezent cu trupul pământesc între oameni, El e lumina coborâtă la aceştia prin cuvintele Lui pe care ei le aud, prin faptele Lui de iubire mai presus de cele omeneşti (tămăduitoare), prin smerenie, prin jertfa crucii pentru oameni, prin Înviere. Dar El lucrează ca lumină în oameni şi după ce S-a suit la cer. Însă lucrează prin puterea ce le-o dă pentru a înţelege tot mai mult cuvintele Lui, prin imitarea Lui tot mai accentuată, prin nădejdea în viaţa veşnică pe care le-o dă învierea Lui.

[1251] Hristos explică aici pentru ce va vindeca pe orbul care s-a apropiat de El, arătând că El a dat lumină şi ochilor trupeşti, când unii orbi s-au apropiat de El, ca simbol al luminii sufleteşti pe care o va da celor ce voiesc să o primească. El nu numai că repară viaţa naturală, arătându-Se Creatorul şi Stăpânul legilor ei, ci şi înalţă spre unirea veşnică cu Dumnezeu, ca Mântuitor. Şi Se arată aşa începând să le facă pe amândouă încă din cursul vieţii pământeşti şi dovedind afirmarea curajoasă că le poate face, deci că e Dumnezeu. De fapt în El ca Persoană dumnezeiască e şi lumina pământească, şi lumina veşnică a creaţiei. În El e toată lumina, pentru că în El e viaţa nesfârşită, prin Sine. Lumina nu e într-o esenţă inconştientă, ci în Persoana conştientă.

[1252] Sâmbătă S-a odihnit Dumnezeu de crearea lumii. Dar lumea aceasta căzută în păcat, şi de aceea în moarte, Dumnezeu avea să înceapă chiar în această zi să o vindece şi să o scape de moarte. De aceea Hristos scoate din iad pe protopărinţi, pe patriarhi şi pe toţi cei ce nădăjduiau în învierea Lui în zi de sâmbătă. De aceea şi Biserica face pomenirea morţilor Sâmbăta. Însăşi venirea Fiului lui Dumnezeu ca om în lume pentru vindecarea ei este înţeleasă ca un sfârşit al lumii căzute în necredinţă şi moarte şi ca un început al mântuirii ei prin venirea în trup a lui Hristos, prin patima şi moartea Sa pentru viaţa lumii.

să spunem: „*Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne! Toate întru înțelepciune le-ai făcut*” (Ps. 103, 25).

Dar pentru ce, va zice poate cineva, deşi poate face toate cu uşurință prin cuvânt, face tină prin scuipat şi, ungând ochii celui orb, Se arată poruncind să se facă încă o lucrare: „*Mergi de te spală în scăldătoarea Siloamului*?” Socotesc că în cele spuse este un înțeles adânc. Căci nimic nu face Domnul fără rost. Unge cu tină, adăugând firii ochiului ceea ce-i lipseşte, sau vindecând ceea ce e slăbit, şi arătând prin aceasta că El a fost Cel ce ne-a creat la început, Creatorul şi Făcătorul tuturor. Fapta are însă şi un înțeles tainic. Şi vom spune ce gândim despre el. Nu se putea înlătura altfel din neamuri orbirea întipărită în ele şi nu li se putea da puterea să vadă lumina dumnezeiască şi sfântă, adică cunoştința Sfintei şi dumnezeieştii Treimi, decât făcându-se părtaşe de Sfântul Lui trup şi spălându-se de păcatul ce le-a întinat,[1253] lepădând stăpânirea diavolului prin Sfântul Botez. Iar deoarece Hristos a imprimat în orb starea de dinaintea Tainei, a împlinit puterea împărtăşirii de El prin ungerea cu scuipatul Lui. Iar faptul că, poruncind să meargă şi să se spele în Siloam, face din aceasta un chip al Botezului, e tălmăcit şi arătat de înțeleptul purtător-de-Dumnezeu Evanghelist prin explicarea necesară a numelui. Căci socotim că nimeni altul nu este trimis decât Fiul Unul-Născut, Care a venit şi a fost trimis la noi de sus, de la Tatăl, spre pierzarea păcatului şi a puterii diavolului. Pe Acesta cunoscându-L, afundați în chip nevăzut în apele cristelniței, cu credință, ne spălăm, precum s-a scris, nu de întinăciunea trupului (I Pt. 3, 21), ci de boala şi necurăția ochilor înțelegerii, ca, ajunşi curați, să putem privi în chip curat frumusețea dumnezeiască. Deci, precum credem că trupul lui Hristos este făcător de viață, deoarece este templul şi lăcaşul lui Dumnezeu Cuvântul cel viu, având în Sine toată lucrarea, aşa zicem că este şi pricinuitor de iluminare. Căci este trupul Luminii celei după fire şi adevărate.[1254] Şi precum când a înviat pe fiul unul-născut al văduvei, ce era mort, nu S-a mulțumit numai să poruncească, zicând: „*Tinere, ție îți zic: scoală-te*,” deşi era obişnuit să facă toate prin cuvânt, aşa cum voia, ci a pus mâna pe cadavru, arătând că şi trupul Său are lucrarea de-viață-făcătoare, aşa şi aici unge cu scuipat, arătând că trupul Lui este şi el pricinuitor de lumină prin simpla atingere. Căci este, precum am spus, trupul Luminii celei adevărate.

Şi pleacă orbul, spălându-se cât mai repede, şi îndeplineşte porunca fără întârziere, arătând în sine ascultarea neamurilor, despre care s-a scris: „*Ia aminte cu urechea Ta la pregătirea inimii lor*” (Ps. 10, 17, după textul ebraic). Căci netrebnicii iudei sunt învârtoşați la inimă, dar cei dintre neamuri sunt dispuşi la ascultare şi prin ea se mărturisesc ca încercați. Şi orbul leapădă îndată orbirea, spălându-se, şi se întoarce văzând. Căci nu putea să placă altfel lui Hristos. Bună e deci credința, căci ne pregăteşte

[1253] Lumina adevărată e cunoştința Sfintei Treimi. Căci numai aceasta ne face cunoscut pe Dumnezeul iubirii, fără de Care nu se poate explica crearea lumii, pentru a-i pregăti pe oameni, arătându-le prin ea iubirea Lui şi atrăgându-i spre fericirea veşnică. Dar de păcatul care i-a despărțit pe oameni de Dumnezeu nu-i poate scăpa decât împărtăşirea de trupul fără de păcat al lui Hristos. Pământul care primeşte scuipatul lui Hristos, primeşte curăția din trupul Lui. Iar spălarea în scăldătoarea Siloamului închipuie Botezul, pentru că Hristos dă o putere acestei ape de-a duce la capăt vindecarea orbului de păcatul care i-a adus orbirea. De aceea scăldătoarea Siloamului se tălmăcea şi Trimis. Căci Botezul scapă pe om de păcat prin faptul că se săvârşeşte printr-o trimitere a lui Hristos la apa unde orbul se întâlneşte cu El însuşi şi se scufundă pentru prima dată în El.

[1254] Dumnezeu-Cuvântul e Lumină prin fire, nu Se luminează de nicăieri din afară de El. Orice persoană, ca chip creat al Lui, e într-un anumit grad lumină, sau conştiința care luminează cele din jurul ei. Dar Persoana lui Dumnezeu-Cuvântul e conştiința care cuprinde sensurile tuturor celor ce sunt, fiind mai presus de toate. O persoană este ea însăşi lumină, nu numai ca conştiință a lucrurilor, ci şi ca un anumit sens pentru alte persoane. Fără altul n-am bucurie de existență, pentru că nu văd pe cineva atent la mine, conştient de mine, bucuros de mine, sau pe mine bucuros de el. Dumnezeu-Cuvântul e Conştiința atentă la noi toți, şi noi toți tindem spre legătura cu El, ca ultimul sens al nostru, ca suprema bucurie a noastră. Trupul nostru se face mediu prin care ne arătăm lumina noastră, ne arătam noi înşine altora ca lumină. Trupul lui Hristos s-a făcut mediul luminii şi al iubirii Lui nemărginite față de toți. Aşa ni Se va descoperi într-un grad de negrăit în viața viitoare.

pentru harul dat de Dumnezeu, în timp ce îndoiala ne păgubeşte. „*Căci omul care se îndoieşte e nestatornic în toate căile lui*,” precum s-a scris (Iac. l, 8), şi nu va primi de la Domnul nimic.

„*Iar vecinii şi cei ce-l văzuseră mai înainte că era orb ziceau: Nu este acesta cel ce şedea şi cerşea? ... Alţii ziceau: Nu este el, ci seamănă cu el. Dar acela zicea: Eu sunt*” (In 9, 8-9)

Minunile mai presus de fire şi ceea ce întrece înţelegerea omului nu se primesc uşor, ci se primesc abia când se confirmă. Căci încercarea de-a pătrunde cele mai presus de minte şi raţiune nu e ceva uşor. De aceea socotesc că n-au crezut unii dintre cei ce îl cunoscuseră mai înainte pe orb stând la răscruci, dar se mirau totuşi, deoarece îl vedeau în chip neaşteptat privind cu ochi luminoşi. Iar alţii erau sfâşiaţi de îndoială faţă de această întâmplare, încât, privind mai atent la mărimea acestui fapt, spuneau că nici nu e el omul acesta, ci unul foarte asemănător cu cel cunoscut. Şi nu e de mirare să fi păţit unii aceasta aşa de mult, încât să refuze adevărul, fiind împinşi prin mărimea acestui semn dumnezeiesc până la născocirea unor poveşti mincinoase. Alţii dintre cei mai pricepuţi şi-au eliberat înţelegerea şi, lăudând minunea cu respect şi cu frică, au declarat că acest om e chiar acela. Această ceartă o rezolvă îndată cel vindecat, dând mărturia cea mai vrednică de crezare despre sine însuşi. Căci nu se ignoră cineva pe sine însuşi, chiar dacă ar boli mult de aiureală. Prin aceasta el face să fie văzut Făcătorul faptelor celor mari, deşi nu e crezut de unii că ar avea o putere ce depăşeşte toate.

„*Deci au zis lui: Cum ţi s-au deschis ochii*?” (In 9, 10)

Sunt cu greu de acord cu el, necrezând că el este acela pe care l-au cunoscut mai înainte. Şi, părăsind îndoiala cu privire la aceasta, îl întreabă cum a scăpat de orbire şi care a fost modul acestei fapte nesperate. Căci este totdeauna un obicei al celor ce se minunează de anumite fapte, să întrebe mai amănunţit şi să se intereseze de modul cum s-au săvârşit ele. Aceasta au făcut-o şi ei, nu ca să recunoască pe Dumnezeu, ci ca să afle - nu de bunăvoie - puterea Mântuitorului nostru, povestindu-le şi vestindu-le clar orbul fapta Lui. Acesta este un chip al faptului că cei ce se convertesc dintre neamuri se vor face învăţători ai celor din Israel, după ce vor scăpa de vechea orbire şi vor dobândi prin Duhul lumina de la Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Că ceea ce s-a spus e adevărat, ne vor arăta faptele înseşi.

„*A răspuns acela: Omul care se numeşte Iisus a făcut tină şi a uns ochii mei; şi mi-a zis: Mergi la scăldătoarea Siloamului şi te spală. Deci, ducându-mă şi spălându-mă, am văzut*” (In 9, 11)

Se arată încă neştiind că Mântuitorul este Dumnezeu după fire. Căci n-ar fi vorbit despre El atât de modest. Se arată cugetând şi judecând despre El ca despre vreun sfânt. Precum se pare, era stăpânit de o părere ce circula prin tot Ierusalimul şi de un fel de a se vorbi despre El peste tot. De altfel, nu vedem pe cei cu trupul mutilat şi suferind de vreo nevoie preocupaţi de străduinţa de-a cunoaşte pe alţii, ei cheltuindu-şi toată grija lor cu boala de care nu puteau scăpa. Deci Îl numeşte, simplu, om, şi descrie modul vindecării sale. Convins de mărimea minunii, trebuia să atribuie Celui ce a făcut minunea slava firii celei mai presus de oameni, dar, crezând că sfinţii pot săvârşi astfel de fapte minunate prin Dumnezeu, e atras şi îndemnat să cugete că cel ce l-a vindecat este unul dintre sfinţi.

„*Şi au zis lui: Unde este Acela? Şi el a zis: Nu ştiu*” (In 9, 12)

Nu dintr-o cugetare iubitoare de Dumnezeu caută aceia pe Iisus, nici nu se grăbesc să ştie unde se afla Acela, ca să ceară de la El ceva din cele ce pot contribui la folosul lor, ci, orbiți în ochiul înțelegerii mai rău decât acela în ochiul trupului, se aprind de cea mai nedreaptă mânie şi se reped ca nişte fiare furioase, socotind că s-a călcat de către Mântuitorul nostru porunca Legii, care opreşte să se lucreze sâmbăta. Şi s-au înfuriat nu puțin pentru că a îndrăznit să atingă tina făcută cu degetul din pământ şi, pe lângă aceasta, a poruncit ca acela să se spele sâmbăta. De aceea nu se feresc să întrebe cu neruşinare şi ură: „*Unde este Acela*?" Nu puteau ieşi din micimea de suflet cauzată de iubirea de slăvire bogată, deşi ar fi trebuit, dacă ar fi fost buni şi dacă ar fi cunoscut puterea lui Dumnezeu, să se minuneze de El şi să-L încununeze cu laudele cuvenite. Dar se abat de la ceea ce era drept să cugete şi să facă, împinşi de răutatea nemăsurată a voinței spre pizma necuvenită şi se gândesc în chip condamnabil că trebuie să apere Legea, socotită de ei nedreptățită. De aceea, Îl caută pe Iisus ca pe cel ce a lucrat sâmbăta şi, prin vindecarea acestui om, a călcat porunca ce trebuia respectată. Apar astfel crezând într-un Dumnezeu Care se arată sâmbăta lipsit de blândețe şi neîndurat şi mâniindu-Se foarte, chiar dacă văd izbăvit pe omul făcut după chipul şi asemănarea Lui, pentru care este şi sâmbăta. „*Fiul Omului este Domn şi al sâmbetei*," după spusa Mântuitorului (Lc. 6, 5).[1255]

„*L-au dus la farisei pe cel ce fusese oarecând orb. Şi era sâmbătă în ziua în care făcuse Iisus tină şi i-a deschis ochii*" (In 9, 13-14)

Aduc pe om la căpetenii nu ca să afle cele despre El şi să se minuneze. Căci nu era de aşteptat să simtă ceva din acestea cei ce mocneau de o pizmă neasemănată împotriva Mântuitorului nostru, ci ca, făcând vădită, precum socoteau, fărădelegea Lui, să-L declare vinovat de călcarea Legii pentru pregătirea tinei sâmbăta. Neminunându-se deloc pentru minunea săvârşită, privesc fapta aceasta ca pe un păcat, folosind ca dovadă pe orbul asupra căruia a îndrăznit să săvârşească minunea. Li se pare că fac un lucru ce întăreşte credința iudaică față de păgâni, socotind că susțin până la capăt porunca Legii. De fapt în Deuteronom, Dumnezeu cel prin fire şi adevărat învață că mintea iubitoare de Dumnezeu nu trebuie să se îndrepte în altă parte, nici să creadă că afară de El sunt alți dumnezei, poruncind să rămână cu adevărat numai lângă El şi să condamne aspru pe cei ce îndrăznesc să cugete altfel decât aşa. Căci zice: „*De te va chema pe tine fratele tău din tatăl tău sau din mama ta, sau fiul tău, sau fiica ta, sau femeia ta de la sânul tău, sau prietenul tău deopotrivă cu sufletul, pe ascuns, zicând: Să mergem şi să ne închinăm unor dumnezei străini..., să nu te învoieşti cu ei şi să nu asculți de ei şi să nu-i cruțe ochiul tău, nici să te înduri de ei, nici să-i acoperi pe ei, ci să-i ucizi*" (Deut. 13, 6-8). Iudeii, privind numai la păcatele altora şi critica unei fapte întinzând-o neînțelegător la toate, pe cei ce îi socoteau greşind față de vreo latură externă a Legii îi aduceau la căpetenii, cugetând că cinstesc şi prin aceasta pe Dătătorul Legii. Pentru această cauză îl

[1255] Omul creat după chipul lui Dumnezeu este tot ce e mai valoros din lumea văzută, creată de El. Toate ale lumii sunt create pentru om, ca să crească în iubirea de Dumnezeu, cunoscând iubirea Lui față de sine. Sâmbăla este rânduită şi ea pentru om, ca să cugete în cursul ei în mod special la iubirea lui Dumnezeu, Care a făcut lumea pentru el. Când o împrejurare face pe Dumnezeu să-Şi arate iubirea Lui față de om, şi pe om să arate iubirea cerută lui de Dumnezeu față de semenul său, fie şi în ziua sâmbetei, această zi nu poate opri pe Dumnezeu sau pe om să nu-şi arate iubirea. Căci s-ar putea ca o zi viitoare să nu mai ofere împrejurarea care face necesară această iubire față de un anumit om. E valabilă şi aici spusa lui Kirkegaard: nu amâna împlinirea a ceea ce ți se cere acum. Dacă un om bolnav are trebuință într-o sâmbătă de un medicament, riscându-se ca a doua zi să nu-i mai fie folositor, trebuie să alerg în sâmbăta respectivă după acel medicament.

Dar mai ales Fiul lui Dumnezeu e Domn al sâmbetei, chiar dacă e întrupat ca om. El e mai mare ca sâmbăta. Iar dacă S-a întrupat pentru om, cum nu Şi-ar putea arăta iubirea față de om şi sâmbăta?

căutau pe Iisus, zicând: „*Unde este Acela*?” Iar, neputându-L afla pe Acela, în locul Lui, l-au dus pe cel pentru care s-a săvârşit minunea, întărind prin glasul lui acuza că s-a călcat pentru el Legea de către Cel ce l-a vindecat sâmbăta. Că nu puțin s-au supărat pentru că s-a pregătit tina sâmbăta, ne-o arată clar fericitul Evanghelist. Căci, menționând ca dovadă această faptă neînsemnată, adaugă: „*Şi era sâmbătă în ziua în care făcuse Iisus tina*” (In 9, 14).

„*Deci iarăşi îl întrebau şi fariseii cum a văzut*” (In 9, 15)

Îl iscodesc despre modul vindecării, aprinzând mai tare în ei focul pizmei. Îl întreabă mult, neignorând, cum mi se pare, minunea. Şi cum nu e cu totul absurd că, deşi cei ce l-au adus pe orb la ei au spus cauza aducerii, nu le-a ajuns aceasta pentru a acuza pe Hristos, ci îl silesc şi pe acela să mărturiseacă prin glasul propriu ceea ce s-a întâmplat, crezând că prin aceasta îşi vor întări motivul defăimării? Căci, ia seama că nu-l întreabă numai simplu dacă a fost vindecat, ci caută să afle mai degrabă cum a văzut. Ei țineau să audă că: „A făcut tină şi mi-a uns ochii,” în aceasta socoteau prosteşte că stă călcarea Legii, căci, văzând că au fost disprețuite legile de sus, aveau motiv să se indigneze şi cugetau că trebuie să învinuiască pe Cel ce le-a disprețuit.

„*Iar el le-a spus: A pus tină pe ochii mei şi m-am spălat şi văd*” (In 9, 15)

Primesc cu lăcomie mărturisirea minunii că pe o hrană a pizmei şi şi-o însuşesc ca pe o materie a furiei împotriva Lui. Invalidul de odinioară prezintă simplu întâmplarea, lăudându-L într-o mărturisire scurtă pe doctorul său şi, arătându-se uimit de ceea ce s-a întâmplat, socoteşte ca pe un lucru minunat faptul că, fiind uns de Acela cu tină ca şi cu un leac neobişnuit, a fost făcut să vadă. Dar socotesc că a dat o mare însemnătate şi un înțeles subțire spusei: „A făcut tină şi a uns ochii mei.” Cineva l-ar putea vedea zicând prin aceasta: Ştiu că vorbesc la urechea unor pizmaşi, totuşi nu ascund adevărul. Răsplătesc cu mulțumiri pe Binefăcătorul meu, făcând ceva mai bun decât să aleg tăcerea necuvenită. Voi cinsti prin mărturisirea mea pe Doctor, Care nu S-a folosit de un mod obişnuit de vindecare, n-a făcut acest lucru cu vreun cuțit, prin tăieturi (anatomice), n-a împlinit ceea ce-mi era de folos prin amestecări de leacuri, nu S-a folosit de o metodă cunoscută, ci a împlinit această faptă prin mijloacele aflate de o gândire neobişnuită: „A făcut tină, a uns ochii mei, m-am spălat şi văd.” E de admirat pe drept cuvânt omul care adaugă în chip folositor la cuvintele despre aceasta, ca pe o coroană, cuvântul „*văd.*” Numai că nu spune şi prin aceasta: Nu voi nega puterea Celui ce m-a vindecat, nu voi tăgădui harul. Căci am ceea ce doream odinioară. Am fost vindecat eu, care eram orb de la zămislire, cel bolnav încă din embrion şi din pântecele maicii mele, şi văd, adică nu văd numai ochiul deschis acoperind în adânc întunericul, ci văd în mod real. Am în văz cele ce le aveam înainte numai în urechi. Îmi străluceşte lumina în jur, lumina soarelui. Ochiul meu este înconjurat de frumusețea unor vederi necunoscute înainte. De abia acum am cunoscut Ierusalimul şi văd în el strălucind templul dumnezeiesc; văd în mijlocul lui sfântul altar şi, dacă mă aflu în afara părților lui, privesc în jur toată Iudeea, şi într-o parte văd muntele, într-alta, câmpia cu ierburi. Iar când se apropie seara, frumusețea minunilor de sus nu scapă ochiului meu, nici spațiul luminat de stele, nici lumina aurită a lunii. Mă uimesc prin aceasta de măiestria Celui ce-a întins cerul, cunosc şi eu pe Făcătorul din frumusețea făpturilor. Această lărgime de vederi şi bogăție de cuvinte o cuprinde spusa lui, „văd”, urmată după: „a făcut tină şi a uns ochii mei.” Căci nu lipseşte din vedere frumusețea, nici cuvântul nostru bisericesc. Le spune deci acestea, afirmând cu adevărat, pe cât îi era cu putință, puterea de nedefăimat a Celui ce l-a vindecat, cel ce a fost miluit de Hristos, întrebat de preoți.

„Deci ziceau unii dintre farisei: Acest om nu este de la Dumnezeu, fiindcă nu ține sâmbăta” (In 9, 16)[1256]

Nu este de la Dumnezeu, spun aiurind, Cel care are puterea să facă cele ale lui Dumnezeu![1257] Căci, văzându-L încununat pe Fiul cu măsura egală a slavei cuvenite Tatălui,[1258] nu se ruşinează să arunce asupra Lui în chip nebunesc acuza necredinței. Şi, respingând minunea, opun Făcătorului ei pizma lor şi-L acuză fără teamă de păcat pe Cel ce nu ştie de păcat. Ba cred în chip neînțelegător că a călcat Legea prin mişcarea îndrăzneață a unui singur deget sâmbăta, deşi ei luau boul de la iesle şi-l duceau la apă, ba ridicau cu multă osteneală, cum s-a scris, şi oaia căzută în groapă (Mt. 12, 11); deci strecoară țânțarul, după cuvântul Mântuitorului (Mt. 23, 24). Acesta era la ei un obicei des. Foarte nebuneşte şi cu disperare nu recunoşteau minunea lui Hristos, nici nu voiau să cunoască din minunea Lui cine este El, ci Îl disprețuiau pentru călcarea sâmbetei şi-L scoteau cu totul din familiaritatea cu Dumnezeu, socotindu-se pe ei că au toată virtutea prin simplul fapt că nu lucrează şi în ziua sâmbetei. Deci ziceau că El nu este de la Dumnezeu, deşi trebuia să înțeleagă că este Stăpânul legilor Sale şi că este iubit şi plăcut lui Dumnezeu a face bine şi sâmbăta şi a nu lăsa pe cel ce are nevoie de milă lipsit de nădejde. Căci, când n-ar lăuda cineva pe lucrătorul celor bune, sau ce timp e mai tare ca virtutea?[1259] Dar aceia, deşi admirau pe acel vechi Iosua care a cucerit Ierihonul sâmbăta şi a poruncit părinților lor să facă cele obişnuite biruitorilor, nedând vreo însemnătate odihnei de sâmbăta (Iosua Navi 6, 1), pornesc împotriva lui Hristos şi, pe măsura răutății lor, nu-L scot numai din slava cuvenită lui Dumnezeu, ci Îl lipsesc şi de cinstirea cuvenită sfinților. Convinşi prin pizma lor să-şi închipuie că nu are în El nimic sfânt pe Cel ce aduce dreptate lumii şi a venit la noi pentru aceasta de la Tatăl Îl declară lipsit de evlavie.[1260]

„Dar alții ziceau: Cum poate un om păcătos să facă astfel de semne? Şi era dezbinare între ei” (In 9, 16)

Gândeau aceste lucruri mici, grăind şi gândind ca despre un simplu om. Dar alții, luând în seamă minunea dumnezeiască săvârşită în timpul odihnei de sâmbăta, se fac judecători mai drepți. Căci, fără a socoti ca o greşeală şi ca un păcat ceea ce a făcut sâmbăta, cum nu-L înarmează împotriva celor poruncite referitor la ea? Şi ei spun aceasta printr-o judecată corectă, văzându-L pe Iisus având în Sine multă înțelegere. Pentru ei se impune ca o mărturisire sigură că Dumnezeu n-ar da putere să facă ceva bun celor ce disprețuiesc Legea dumnezeiască şi socotesc ca nimic cele rânduite prin hotărârea de sus. Deci, ca iudei, ei consideră că Dumnezeu I-a dat această putere lui Hristos, deşi a călcat Legea privitoare la sâmbătă. Socotesc că, făcând un bine sâmbăta,

---

1256 Afirmarea sinceră şi recunoscătoare a minunii pe care a făcut-o cu orbul Cel ce 1-a vindecat, nu-i impresionează pe farisei. Ei nu se gândesc decât la faptul formal că Acela a călcat sâmbăta, şi din aceasta trag concluzia că nu e de la Dumnezeu.

1257 Fapta bună şi minunată a unei vindecări nu poate să nu arate pe Cel ce a săvârşit-o că este de la Dumnezeu. Dar fariseii nu văd aceasta. Ei dau mai mare importanță călcării sâmbetei şi consideră pe Cel ce a făcut aceasta că nu e de la Dumnezeu. După ei, Dumnezeu cere mai mult o păzire formală a sâmbetei, decât scăparea de nenorocire a unui orb din naştere şi nu văd în aceasta puterea Lui dumnezeiască.

1258 Sf. Chiril nu spune aici că fariseii văd pe Hristos încununat cu slava egală a Tatălui, ci constată doar faptul obiectiv al acestei egalități a slavei Fiului cu a Tatălui, arătată în vindecarea minunată a orbului.

1259 Virtutea e mai tare şi decât timpul rânduit ca sărbătoare. Ea face din orice timp sărbătoare, căci uneşte pe om cu Dumnezeu şi cu semenii. Şi aceasta este sărbătoarea.

1260 Fariseii Îl văd pe Hristos ca fiind opus lui Dumnezeu. El, însă, va aduce lumii dreptatea, sau eliberarea de păcate, şi a venit în scopul acesta chiar de la Dumnezeu-Tatăl. Pe Cel cu adevărat drept prin Sine Îl declară păcătos.

nu a făcut un păcat şi nici nu ar trebui să spună cineva că odihna în această zi e mai importantă ca lucrarea binelui. Şi, de fapt, cum spune Însuşi Mântuitorul, leviților li se îngăduie să împlinească cele sfinte sâmbăta şi ocuparea cu aceasta nu le este spre pagubă, ba, mai mult, nu le este fără păgubire oprirea de la ele. Căci i-ar putea învinui cineva că jertfesc viţeii sâmbăta, sau că săvârşesc şi celelalte feluri de jertfe? Ar fi mai degrabă învinuiţi dacă n-ar împlini cele ce trebuie şi sunt impuse de legile cultului. Dacă deci sâmbăta pot urca în chip neîmpiedicat cu jertfele la dumnezeiescul altar pentru mântuirea unora, cum nu s-ar împărtăşi în mod şi mai cuvenit unui om harul prin care se săvârşeşte chiar o minune?[1261] Deci unii dintre iudei, ajutaţi printr-o cugetare dreaptă să judece drept, au lepădat ceaţa de pe ochii înţelegerii proprie nepriceperii unui păgân, şi se minunează de slava Mântuitorului, deşi nu încă în mod cu totul cuvenit fiindcă spun încă despre El lucruri mai mici decât cele ce trebuiau, deşi se despart de cei ce Îl osândesc cu uşurinţă. Căci aceia, dând frâu pizmei neevlavioase, şi nu cugetării cuvenite, îşi atribuie puterea să-L învinuiască de fărădelege; iar aceştia, văzând drept firea lucrului, condamnă nebunia acelora.

Dar în mod cuvenit ei voiesc să spună şi altceva când zic: „*Cum poate un om păcătos să facă astfel de semne*?"[1262] Ei voiesc să lupte pentru a lăuda pe sfinţi. Căci dacă admitem, zic, că şi cei ce obişnuiesc să păcătuiască se pot împodobi cu cele mai presus de fire şi pot fi văzuţi ca făcători de minuni, ce piedică ar fi ca şi cei ce dispreţuiesc pe Prooroci şi nesocotesc pe fericitul Moise, nedându-le nici un respect, să fie recunoscuţi ca săvârşitori ai celor mai bune fapte? Şi cei ce fac aceasta, laudă şi slava părinţilor pentru Hristos, primind cele ale Lui ca pe un motiv al iubirii faţă de aceia.[1263]

„*Deci zic iarăşi orbului: Ce spui tu despre El, că ţi-a deschis ochii*?" (In 9, 17)[1264]

Fariseii socotesc că greşesc cei ce preferă să judece drept. Dar mie mi se pare că au uitat cu totul pe Cel ce spune „*Judecaţi judecată dreaptă*" (Deut. l, 16). Căci, ţinuţi în lanţurile pizmei, nu suportă vreun cuvânt care cinsteşte pe Hristos, ci-l resping ca pe unul care, susţinând minunea, vrea să fie totuşi de acord cu cei ce le sunt contrari. Şi, rămânând la gândurile din capul lor, îşi întorc cuvintele cu îngâmfare spre omul care a fost vindecat şi întreabă iarăşi despre ceea ce au auzit de multe ori, numind din nou rău şi păcătos pe Cel ce a lucrat sâmbăta. Arătându-se astfel şi condamnând împreună cu El pe orb, arată că vor să-şi ascundă mulţumirile pentru scăparea de boală, temându-se de mânia lor şi aşa să-l acuze împreună cu el pe Cel ce l-a vindecat călcând legea sâmbetei. E neîndoielnic că acest gând al fariseilor e plin de viclenie. Căci ce ar fi putut slăbi puterea minunii ca glasul unui nemulţumitor? Sau cum nu ar fi fost Hristos lipsit de slava dumnezeiască dacă orbul ar fi fost învins de frică, sau dacă ar fi negat harul,

---

[1261] În Legea Veche era îngăduit să se săvârşească fapte prin care se cerea un ajutor al lui Dumnezeu pentru om. Hristos Îşi arată în mod direct acest ajutor dumnezeiesc pentru un om. Dumnezeu e Stăpân şi al sâmbetei. Şi faptele iubirii Lui se pot cere şi se pot săvârşi şi sâmbăta. Cinstirea adevărată a lui Dumnezeu se arată în lucrarea de mântuire a omului. Aceasta Îi face cea mai mare plăcere. Chiar odihna de sâmbăta era dedicată rugăciunii prin care se cerea ajutorul Lui pentru oameni. Dacă la evrei sâmbăta, iar la creştini duminica e ziua în care se uneşte omul cu Dumnezeu, sau simte mai puternic prezenţa Lui, cum nu se simte mai ales într-o minune prezenţa şi puterea Lui?

[1262] Părinţii orbului spuneau prin aceasta: Cum ar fi putut face o asemenea minune dacă ar fi păcătos? Deci faptul că face minuni arată că nu e păcătos. Nu poate face păcătosul minuni. Căci minunile arată pe Dumnezeu lucrând în El.

[1263] Cei ce socoteau că Iisus nu poate fi păcătos, odată ce săvârşeşte minuni, chiar dacă lucrează sâmbăta, cinslindu-L pe El, cinsteau totodată şi pe Tatăl, cum nu o făceau cei ce socoteau pe Iisus păcătos.

[1264] Sfântul Chiril nu dă textul obişnuit: „Ce spui tu despre El", ci un text deosebit: „*Ce spui tu despre tine însuţi*?" Fariseii, socotind că 1-au întrebat ce crede în sine însuşi despre Hristos, Care 1-a vindecat, credeau că prin aceasta îl vor face pe orb mai fricos, ca să nu mărturisească despre Hristos că 1-a vindecat în chip minunat.

refuzând să sufere ceva de la cei ce obişnuiesc să aducă supărare? Şi pizma e puternică în a convinge pe cei în care se naşte, să lucreze cu fierbinţeală, chiar dacă sfârşeşte în a fi luată în râs. Însă mintea scăpată de aceste porniri învinge gândurile neînţelepte, salvându-şi netulburată frumuseţea ei, rămânând stăpânită de ceea ce se cuvine şi neieşind din graniţele, adevărului. Netrebnici şi îngâmfaţi sunt fariseii, care socotesc pe cei ce s-au hotărât să cugete şi să spună cele drepte că greşesc, şi îl silesc să spună cele ce nu se cuvin despre Cel ce cheamă în mod minunat spre cele nădăjduite pe cel gata spre mulţumire, ajuns prin minune aproape de cunoaşterea luminoasă.

„*Iar el a spus că e prooroc*” (In 9, 17)

Primesc o săgeată ascuţită în inimă cei ce nu se conduc de raţiunea dreaptă, ci se silesc să vâneze numai ceea ce convine pizmei. „*Căci nu câştigă vicleanul prăzi*,” după cum s-a scris (Is. 49, 25), fiindcă străduinţa lor se abate de la ceea ce se cuvine şi ceea ce aud pe neaşteptate nu le împlineşte nădejdea. Căci aud: „*Că e prooroc.*” Cel vindecat, zicând acestea, socotea că face bine, cugetând în acord cu alţii. Căci cei ce priveau cu neînţelegere la ceea ce s-a petrecut socoteau că n-a putut face nimic din acestea un om păcătos. Deci cel asupra căruia s-a săvârşit minunea, simţind părerea acelora, zice că este prooroc. Căci, deoarece n-a aflat exact cine este Acela cu adevărat, urmează gândirii obişnuite a acelora. Fiindcă era obiceiul lor de-a numi prooroci pe cei ce săvârşeau minuni, ca unii ce sunt prin aceasta mărturisiţi de Dumnezeu că sunt buni.[1265] Deci, precum aceia, judecând drept, nu dispreţuiau, din respect faţă de sâmbătă, mărimea minunii dumnezeieşti şi de aceea spuneau că cel ce a făcut aceasta nu e vinovat de păcat, la fel şi acesta, părăsind dispreţuirea din pricina sâmbetei, Îl înalţă în slavă pe Cel ce i-a dăruit vederea, pe Care, punându-L şi în rândul sfinţilor, Îl numeşte prooroc. De aceea socotesc că nu dădea prea mare importanţă poruncilor Legii. Căci altfel nu s-ar fi minunat atât de mult de El, nici nu L-ar fi socotit pe Doctorul lui în rândul proorocilor, odată ce Acela a călcat păruta oprelişte a sâmbetei. Folosit deci de minune şi întemeiat pe obiceiul mai înalt al iudeilor, acordă Făcătorului minunii dreptul de-a se fi ridicat peste păzirea Legii, făcându-şi nevinovată călcarea ei prin săvârşirea unui bine.

„*Dar n-au crezul iudeii despre el că era orb şi a văzut, până ce n-au chemat pe părinţii celui ce vedea. Şi i-au întrebat pe ei, zicând: Acesta este fiul vostru, despre care ziceaţi că s-a născut orb? Cum deci vede acum*?” (In 9, 18-19)

Pizma puternică împotriva Celui ce a vindecat nu-i lasă să creadă în ceea ce mărturiseau toţi. Tiranizaţi de mânie, se interesează prea puţin de adevăr. De aceea l-au silit întâi pe orb să spună minciuni împotriva lui Hristos, iar acum, şi pe părinţii aceluia. Dar lucrul iese cu totul dimpotrivă. Socotesc că e cu totul de prisos că aduc spre întrebare pe părinţii fostului orb şi, dintr-o nemăsurată neînţelepciune, necinstesc însăşi Legea pe care ei vor să o respecte şi să o apere. Căci cei mai apropiaţi l-au adus şi ei pe cel mai înainte orb şi, prezentându-l celor ce-i întrebau, au declarat că s-a născut orb şi

---

[1265] Pentru iudei, „prooroc” exprima atunci o noţiune largă. Era orice om bun, mai ales când făcea minuni, dovedind că prin el lucrează Dumnezeu. Fostul orb, ştiind că aşa cugetau cei din vremea lui, a socotit că poate fi aprobat de ei numind prooroc pe Cel ce a făcut cu el minunea vindecării. Fostul orb se punea prin aceasta de acord cu unul din grupurile iudeilor care discutau despre minunea săvârşită cu el, cu aceia care socoteau că Cel ce a făcut minunea vindecării lui n-a păcătuit împotriva sâmbetei. El nu se punea de acord cu grupul celor ce-L condamnau pentru călcarea sâmbetei, chiar dacă a săvârşii această vindecare, de care de altfel se îndoiau.

Orbul vindecat afirma prin aceasta că vindecarea lui nu s-a făcut de un simplu om, ci de un „prooroc”, sau de un om prin care a lucrat puterea dumnezeiască. De aceea fapta Lui n-a putut fi un păcat contrar lui Dumnezeu, prin săvârşirea ei în cursul sâmbetei.

au mărturisit că acum vede. Şi pentru că Legea declară limpede că tot cuvântul e cunoscut ca adevărat pe baza a doi sau trei martori (Deut. 19, 15), ei n-au adus numai mărturia a doi sau trei martori, ci au chemat şi pe alţii, rudenii ale celui vindecat. Dar sunt socotiţi făcând un lucru nelegiuit şi nepriceput. Căci Legea nu este pentru ei nimic, odată ce se grăbesc să-şi împlinească plăcerea lor. Deci vom spune că, deoarece minunea îi umilea fără voie prin mărturisirea ei de către vecini şi prin glasul celui vindecat, fariseii au socotit că pot convinge pe cei întrebaţi de ei să nu respecte adevărul, ci să spună mai degrabă părerea lor. Căci iată ce zic, întrebând cu multă asprime: „*Acesta este fiul vostru, despre care ziceaţi că s-a născut orb*?" Numai că nu afirmă că le vor face toate relele şi-i sperie cu necazuri nemăsurate, cerându-le să spună de nevoie şi silă ceea ce voiau ei să audă. Iar aceasta era: Nu s-a născut orb. Căci unul era scopul necredinţei lor: să anuleze încrederea mulţimii în Hristos şi să desfiinţeze credinţa celor ce Îl afirmau fără să-L cunoască încă. Căci precum cei ce se străduiesc să nimicească o cetate foarte întărită, o înconjoară de jur împrejur, asediind-o în toate felurile şi caută când să-i surpe temeliile, când îndreaptă lovituri în turnurile ei din armele lor, aşa şi fariseii atotîndrăzneţi asediază minunea cu minciunile lor şi nu lasă nefolosit nici un mod al necredinţei. Dar nu puteau anula ca nereal ceea ce era cunoscut tuturor şi nu puteau şterge din minţi ceea ce era în admiraţia multora.

„*Au răspuns părinţii lui şi au zis: Ştim că acesta este fiul nostru şi că s-a născut orb. Dar cum de vede acum, noi nu ştim. Întrebaţi-l pe el, căci este în vârstă. Va grăi el însuşi despre sine*" (In 9, 20-21)

Mărturisesc ca adevăr ceea ce nu era în nici un mod îndoielnic şi ceea ce nu se putea nega. Declară că ştiu că e născut din ei şi nu neagă faptul naşterii lui din ei şi spun limpede că s-a născut cu boala lui. Dar se reţin de la istorisirea minunii, lăsând să fie arătată aceasta de însăşi firea faptei întâmplate şi socotind că e mai potrivit să lase pe fiul însuşi să spună în ce mod s-a vindecat. Căci frica de pericol poate reţine pe cineva de la spusa a ceea ce se cuvine. De aceea, tremurând de teama cruzimii fariseilor, n-au respectat ceea ce bine s-a spus: „*Luptă până la moarte pentru adevăr*" (Eccl. 4, 28). Ei n-au făcut aceasta, căci săracul este fricos totdeauna. Neputând să se opună altora din pricina sărăciei, se retrage de multe ori în tăcerea nedorită şi în răbdarea silită. Căci, apăsat mereu de povara sărăciei, nu voieşte să fie împovărat şi de alte rele. Aceasta s-a întâmplat şi părinţilor orbului, deşi cuvântul lor nu voia să se abată de la adevăr. Căci, deşi ei cunoşteau mai bine pe cel născut din ei decât se cunoştea el însuşi, totuşi pe Doctor Îl cunoştea mai bine el decât părinţii, prin experienţa ce o avea din trăirea minunii. Deci mărturisesc clar ceea ce ştiu, ca unii ce sunt chemaţi să facă aceasta în mod cuvenit. Dar despre ceea ce putea spune mai adevărat acela, având despre aceea o cunoştinţă mai exactă, cer să fie întrebat acela însuşi. Şi nu mi se pare că adaugă fără gândul la Dumnezeu, la cuvintele lor: „*căci este în vârstă.*" Căci dezaprobă prin aceasta necredinţa fariseilor. Findcă cel ce a dobândit vederea are de la vreme şi de la vârstă puterea de-a cugeta, când vorbeşte despre minunea aceasta şi despre modul în care s-a săvârşit cu el, şi nu va vorbi cu o minte copilărească, ci va grăi bine, dintr-o minte înaintată, şi va şti să laude cum se cuvine cele ce voieşte. Din aceasta se va putea vedea în mod necesar necredinţa neruşinată a fariseilor. Căci se va arăta că nu cred nici celor apropiaţi, nici orbului însuşi şi că el nu spune acestea nici dintr-o minte slabă, nici lunecând cu uşurinţă dintr-o înţelegere copilărească într-o grăire mincinoasă, ci având o vârstă care nu ignoră firea lucrurilor.

„*Acestea le-au spus părinţii lui, fiindcă se temeau de iudei. Căci iudeii plănuiseră ca, dacă cineva va mărturisi că El este*

Hristosul, să fie dat afară din sinagogă" (In 9, 22)[1266]

Bine şi potrivit le spune Domnul nostru Iisus Hristos fariseilor: „*Vai vouă, învăţătorilor Legii, că aţi luat cheia cunoştinţei şi voi nu intraţi şi pe cei ce vor să intre îi opriţi*" (Lc. 11, 46). Să spună iarăşi iubitorul de Dumnezeu dacă nu vede în cele afirmate frumuseţea adevărului. Fiindcă nu va minţi vreodată Hristos. Căci iată că, pe lângă faptul că nu se grăbesc să înveţe pe nimeni despre venirea Lui, îi sperie şi pe cei ce Îl pot cunoaşte din strălucirea faptelor Lui, cu o teamă greu de suportat, şi prin sălbăticia lor silnică îi împiedică să mărturisească pe Cel ce Îşi arată puterea în minunile Lui. Căci nu se ruşinează netrebnicii să scoată pentru aceasta din sinagogă pe cel recunoscător şi care de aceea e şi dispus să creadă, folosindu-şi puterea pentru a înstrăina într-un mod oarecare pe cel ce se lipeşte de Dumnezeu şi pentru a îndemna pe Domnul tuturor să-Şi îndrepte mânia împotriva duşmanilor lor.[1267] Dar minunatul Evanghelist îi apără şi zice că cei întrebaţi au fost biruiţi de frică şi de aceea n-au voit să spună că Hristos a vindecat pe cel născut din ei, ca, dezvăluind mărimea urii iudeilor, să o facă cunoscută şi celor de după ei. Căci, ce poate fi mai neomenesc ca fapta care pricinuieşte pedepse celor recunoscători pentru binele ce li s-a făcut şi duce spre trebuinţa de-a fi osândiţi cei ce au cunoscut pe Cel vestit prin Lege şi Prooroci? Dar vom afla din Sfintele Scripturi că nu e necunoscută Sfinţilor Prooroci gândirea necredincioasă a iudeilor. Căci se zice: „*Cel ce cerci inima şi rărunchii*" (Ps. 7, 9), străbătând până la despărţitura sufletului şi a duhului, dintre încheieturi şi măduvă, şi destoinic este să judece simţirile şi cugetările inimii (Evr. 4, 12), Căruia îi sunt goale şi descoperite (Evr. 4, 13). Vai, fii răzvrătiţi! „*Acestea zice Domnul: Făcut-aţi sfat, şi nu prin Mine, şi tocmeli, nu prin Duhul Meu, ca să adăugaţi păcate peste păcate*" (Is. 30, 1). Căci cel ce zice că Domn este Iisus, zice numaidecât în Sfântul Duh, după cuvântul lui Pavel (I Cor. 12, 3).[1268] Dar cugetând cineva cele opuse nu o face în Duhul Sfânt, ci va grăi mai degrabă în Belzebut. Deci nu prin Sfântul Duh sunt tocmelile iudeilor, căci au adăugat păcate peste păcate. Iar prin aceasta şi-au atras înainte de toate pieirea capetelor lor. Dar au transmis-o şi altora prin împiedicarea acelora de a mărturisi pe Hristos. Căci fapta lor este plină de extrema necredinţă. Şi de ei zice Psalmistul că se află într-o stare de păcat şi lipsită de orice folos: „*Doamne, întru mânia Ta îi vei tulbura pe ei şi-i va mânca pe ei focul. Rodul lor îl vei pierde de pe pământ şi sămânţa lor dintre fiii oamenilor, că s-au abătut spre rele, au cugetat sfaturi care nu vor putea să stea*" (Ps. 20, 10-12). Căci n-au putut să dea tărie sfatului lor cel opus lui Dumnezeu, deşi au încercat de multe ori şi prin zeci de mii de moduri să facă să dispară slava lui Hristos. Căci I-au întors spatele, adică au ieşit de la faţa şi din ochii Stăpânului tuturor. De aceea, cu dreptate veţi umbla în lumina focului vostru şi în flacăra de care aţi ars.[1269]

[1266] Grupările neoprotestante nu mărturisesc niciodată că Iisus este Hristos. Ele urmează deci iudeilor care negau că El este Hristos, sau Mesia (Unsul), Care va întemeia Împărăţia lui Dumnezeu, sau va fi Mântuitorul lumii, adică Dumnezeu cel întrupat. De aceea membrii lor evită să se numească creştini *(christiani),* adică ai lui Hristos.

[1267] Făcând pe unii oameni să nege, din frică, pe Dumnezeu, fariseii îi despart de Dumnezeu şi fac ca Dumnezeu să-i lipsească şi pe aceia de mântuire. Acesta e scopul diavolului.

[1268] Cel ce recunoaşte pe Iisus ca Domn, sau ca Dumnezeu, face aceasta prin Duhul Sfânt. Cel ce rămâne numai în raţiunea lui naturală nu va fi în stare să înţeleagă că e Fiul lui Dumnezeu făcut om. Zic şi neoprotestanţii „Domnul Iisus", dar nu spun că e Dumnezeu cel întrupat. Dau termenului „Domn" un sens modern, care exprimă un respect pentru omul simplu, sau distins prin anumite calităţi de alţii. Cel ce nu înţelege prin „Domnul Iisus" că Iisus este Dumnezeu, nu vorbeşte în Duhul Sfânt, ci în Beelzebut. A vorbi în Duhul Sfânt înseamnă a fi ridicat la înţelegerea lui Iisus ca fiind Cel egal în dumnezeire cu Duhul Sfânt. De fapt în cele următoare se precizează că fariseii spun în Beelzebut „Domnul Iisus", dar nu mărturisesc nici ei şi împiedică şi pe alţii să numească pe Hristos şi să-L mărturisească. Şi aşa fac neo-protestanţii.

[1269] Există o lumină a focului, sau o conştiinţă a pedepsei pe care o suferă de la el. De focul acesta se aprind unii oameni încă de pe pământ. E focul urii, care-i chinuieşte în primul rând pe ei.

„*Deci au chemat a doua oară pe omul care fusese orb şi i-au zis lui: Dă slavă lui Dumnezeu. Noi ştim că Omul Acesta este păcătos*” (In 9, 24)

Neputând sa împiedice pe om să vorbească bine despre Hristos, încearcă prin alt argument să obţină aceasta şi se grăbesc să-l atragă spre scopul lor printr-un mijloc blând. Neamintind deloc de Hristos, nici declarându-L Doctor, uneltesc prin multe cuvinte să-l convingă cu multă viclenie să atribuie lui Dumnezeu slava pentru minunea săvârşită.

Prefăcându-se prin aceasta că sunt evlavioşi, îi cer să simtă şi să creadă împreună cu ei, deşi ei sunt stăpâniţi de cea mai mare necredinţă, şi declară păcătos pe Cel ce a venit spre nimicirea păcatului. Şi, neaducând nici o dovadă a bârfirii, ci însuşindu-şi şi cugetând ceva mare şi înalt despre ei, şi prin aceasta socotindu-se îndreptăţiţi să înveţe poporul, îi poruncesc să le acorde credinţa pentru importanţa persoanelor lor şi să-i asculte din obligaţie. Căci prin cuvântul „*noi ştim*,” se arată stăpâniţi de o mândrie asemenea cu a celor ce nu-şi cunosc mintea şi nu cred că au mereu de învăţat.[1270] Dar şi aceasta ne face să ne mirăm de mintea prostită a iudeilor. Căci, poruncind să se atribuie lui Dumnezeu slava pentru minune, ca singurul lucrător prin putere proprie al acestor fel de fapte, totuşi Îl condamnă pe Dumnezeu, şi nu numai ei, ticăloşii, ci silesc şi pe alţii să cugete ca ei. Fiindcă atribuind numai cunoştinţei lor faptul de-a şti sigur că Hristos e păcătos, nu îşi dau seama că au în capetele lor cugetările cele mai rele.[1271] Căci, obişnuiţi fiind să se laude cu învăţăturile câştigate din Lege şi împovăraţi din greu de Sfintele Scripturi, vor plăti cu pedeapsă mai mare pentru cele pe care le ştiau despre taina lui Hristos, prefigurată şi grăită în multe feluri în Lege şi Prooroci, dar prin multă nepăsare şi-au atras neştiinţa, deşi ştiau exact ceea ce trebuia să facă şi să vrea cu toată râvna. Fiindcă trebuia să îndrume mintea turmelor ca să cunoască tainele privitoare la Hristos şi să încerce să înveţe mai degrabă pe alţii ca să afle ceea ce trebuia să afle. Dar cei largi în vorbe şi tari în mândrie, strigând cu multă îngâmfare: „*Noi ştim*,” resping cuvintele Legii, socotind, ca alt norod, că cele ale lui Moise şi ale proorocilor nu sunt nimic. Căci nu iau în seamă cele vestite prin glasul proorocilor despre vremea venirii Domnului nostru Iisus Hristos. „*Căci atunci,* zice, *se vor deschide ochii orbilor şi vor auzi urechile surzilor. Atunci va sări şchiopul ca cerbul şi va fi limpede limba gângavilor*” (Is. 35, 5). Căci s-a tămăduit slăbănogul în cristelniţa Vitezdei, după ce a vieţuit treizeci şi opt de ani în neputinţa lui, precum s-a scris (In 5, 1 ş. u.), la un singur cuvânt al Mântuitorului, părăsind patul şi sărind ca un cerb. Dar, în loc să se minuneze de Iisus pentru aceasta, se plângeau că a călcat sâmbăta şi, susţinând că a nesocotit Legea, respingeau prin speculaţii harul minunii. Fiind scos demonul, a vorbit mutul. Dar aceia s-au rostogolit într-o neînţelegere atât de mare, încât n-au dobândit nici cel mai mic folos din aceasta. A văzut orbul, s-a împlinit prevestirea proorocească, cuvântul cel prin Duhul a ajuns la capăt. Şi ce-au făcut? Iarăşi bolesc aceia văzând acestea, declarând păcătos pe Cel ce străluceşte dumnezeieşte şi arată prezent ceea ce se aştepta de vreme îndelungată să vină de sus.

„*Deci a răspuns acela: De este păcătos, nu ştiu. Una ştiu: că, fiind orb, acum văd*” (In 9, 25)

Un har îndoit a primit, precum se vede, orbul de odinioară, de la Hristos: i s-a

---

[1270] Fariseii pretind că ştiu tot, deci nu mai au de învăţat nimic.

[1271] Căpeteniile iudeilor cer fostului orb să dea slavă lui Dumnezeu pentru minunea săvârşită, dar declară pe Hristos, prin Care ea s-a săvârşit, păcătos. Prin aceasta condamnă în mod îndoit pe Dumnezeu, căci lucrează o minune printr-un păcătos, şi dispreţuiesc învăţătura dată de Dumnezeu în Vechiul Testament care-L arată pe Hristos ca Dumnezeu, deci dispreţuiesc de fapt pe Dumnezeu Care S-a arătat în Hristos.

deschis împreună cu ochii trupului şi mintea. Şi precum soarele nostru dă lumină ochilor trupeşti, lumina cea prin Duhul se sălăşluieşte ca o rază spirituală în cele dinlăuntrul şi ia loc în inimă. Căci auzi cum, din multa iubire faţă de Hristos, se opune răutăţii căpeteniilor şi numai că nu-i loveşte în mod cuvenit pe cei îmbătaţi şi lepădaţi. Şi, împletind cuvântul cu un respect corespunzător şi acordând treptei învăţătorilor cinstirea datorată, spune cu smerenie: „*De este păcătos, nu ştiu.*" Dar pentru aceasta nu afirmăm că omul nu ştia că Hristos nu era păcătos, ci socotim că el răspunde acelora acestea: N-are decât să spună cineva aceasta. Dar, silit fără voie să aud cele ce nu trebuie, nu pot defăima pe Binefăcătorul meu şi nu sunt de acord cu cei ce voiesc să necinstească pe Cel căruia I se datorează toată cinstirea. Nu voi numi păcătos pe Făcătorul unei astfel de minuni, nu voi rosti o sentinţă rea faţă de Cel ce poate să săvârşească cele ale lui Dumnezeu. Minunea pe care-o văd în mine nu mă lasă să consimt la cuvintele voastre. Căci eram orb şi văd. Nu am crezut pentru că am auzit vorbind pe altul de faptele Lui; nu sunt cucerit de povestiri străine, nu mă minunez de fapte săvârşite cu alţii. Eu însumi, zice fostul orb, văzând, am devenit dovada puterii Aceluia, arătând în mine frumuseţea iubirii Lui de oameni.[1272] Acestea socotesc că se cuvine să se înţeleagă din cuvintele celui ce a văzut. Căci, spunând: „*De este păcătos, nu ştiu*," a adăugat îndată: „*Una ştiu: că, fiind orb, acum văd.*" Deci nu adaugă o simplă expunere, ci un argument foarte înţelept.

„*I-au zis deci lui iarăşi: Ce ţi-a făcut? Cum ţi-a deschis ochii*?" (In 9, 26)

Se interesează iarăşi şi întreabă despre modul minunii, nefăcând acest lucru cu inimă bună şi cu dorinţa bună de învăţătură, ci, deşi lăsau în afară de orice critică şi de orice cuvânt rău pe Hristos cel lăudat de toţi, reiau toate acestea socotind că omul nu va spune aceleaşi lucruri, ci se va clătina cumva în explicarea faptei şi va spune ceva contrar celor de dinainte, iar ei, folosindu-se de vreo contrazicere în ceea ce spune acela, să-l descopere ca pe un născocitor şi mincinos. Căci stăruiau în multă neînţelegere şi cugetau la ceea ce s-a săvârşit cu gândul că măcar în simplele cuvinte ale omului vor afla vreo contrazicere. Fiindcă cei ce nu renunţă să urască pe nedrept voiesc să ameţească pe ceilalţi când se interesează de ceva ce li s-a întâmplat şi socotesc că nu li s-a întâmplat aceasta cu adevărat. Ei voiesc să audă nu o dată, ci de multe ori aceleaşi lucruri de la cei ce le istorisesc, ca să-şi întărâte iarăşi mânia, devenită mai puţin vie, împotriva acelora. Căci conştiinţa ne umileşte mereu privind cele din noi şi nu încetează să ne acuze de nedreptate, chiar dacă o anumită împătimire ne face dulce tendinţa de-a nedreptăţi. Deci îl instigă pe cel vindecat să repete iarăşi fără să vrea şi să revină prin aceleaşi cuvinte, îndemnându-se unii pe alţii să observe de nu cumva s-a făcut ceva contrar Legii prin minunea dumnezeiască săvârşită sâmbăta. Căci conştiinţa potoleşte pornirea sălbatică din ei, opunându-i o mustrare, asemenea unui frâu.

„*Le-a răspuns: V-am spus adineauri şi n-aţi auzit?*
De ce voiţi să auziţi iarăşi?" (In 9, 27)

E un lucru de prisos, zice, să vorbesc iarăşi urechilor neascultătoare. Degeaba mă întrebaţi de multe ori despre acestea, voi, care nu vă folosiţi cu nimic. Căci, deşi aţi aflat şi v-aţi putut convinge, îmi porunciţi să repet din nou aceleaşi cuvinte fără nici un folos, precum îmi arată experienţa. Prin acestea cel vindecat îi mustră pe farisei că nu înţeleg nimic, deoarece îşi întorc, precum s-a scris, urechea de la adevăr (II Tim. 4, 4) şi, înfuriaţi fără motiv pentru călcarea Legii, poruncesc celui ce voieşte să laude pe

[1272] Fosta orbire e o dovadă a puterii lui Hristos în primul rând pentru conştiinţa lui, sau ca un chip al frumuseţii spirituale a iubirii de oameni a lui Hristos. În lumina văzută de el se arată chipul Izvorului de lumină, Care este Hristos.

Făcătorul minunii să primească rolul de acuzator, în loc să-l lase să fie un admirator al lui Iisus. Acesta era cu adevărat scopul lor. Căci le era cu totul indiferentă şi fără nici o importanţă călcarea Legii. De aceea, părăsind judecata dreaptă, se gândeau numai la ceea ce le plăcea lor, deşi declarau că se gândesc la Dumnezeu, Care zice: „*Buzele preotului vor grăi şi vor păzi judecata; şi vor cere Legea din gura lui*" (Mal. 2, 7).

„*Nu cumva voiţi să vă faceţi şi voi ucenici ai Lui*?" (In 9, 27)

A mărturisit clar, fără nici o reţinere, că el s-a făcut ucenic, chiar dacă nu prin cuvânt, căci prin minune a crezut, prin faptul că a căpătat vederea în chip minunat dorind să fie unul dintre cei ce primesc învăţătură. Căci, zicând către aceia: „*Nu cumva voiţi să vă faceţi şi voi ucenici ai Lui*?"- deşi îşi ascunde mai întâi intenţia de a se face şi apoi faptul de a deveni ucenic -, se gândeşte într-un fel oarecare, înainte de credinţa deplină, la cuvântul: „*În dar aţi luat, în dar să daţi*,[1273] deci arată că e pregătit cu mult belşug să-i îndemne şi pe aceia în mod neobosit să se gândească la ceea ce le este de folos. Deci s-a gândit foarte bine la spusa din cartea Pildelor: „*Vorbeşte la urechile celor ce aud*" (Pilde 25, 9).

Prin acestea pare să le dea de înţeles ceva ascuns. Şi ceea ce este aceasta, voi spune pe scurt. Erau unii dintre căpetenii care recunoşteau că este cu adevărat Hristos Cel ce a făcut minunea, dar, ţinând ascunsă în ei această cunoştinţă despre El, ea rămânea necunoscută de cei mulţi. Aceasta ne-o va mărturisi şi însuşi înţeleptul Evanghelist, zicând: conducătorii cunoşteau că El este Hristosul, dar n-o mărturiseau din pricina fariseilor. Dovada despre aceasta o dă şi Nicodim, zicând direct către Domnul nostru Iisus Hristos: „*Rabbi, ştiu că ai venit de la Dumnezeu şi că nimeni nu poate face minunile pe care Tu le faci, dacă nu este Dumnezeu cu el*" (In 3, 2). Ştiau deci aceasta unii dintre conducători şi cuvântul despre aceasta circula prin tot Ierusalimul şi mulţimea iudeilor bănuia că fariseii ştiau, dar că nu voiesc să mărturisească din pricina răutăţii şi a pizmei. Iar că şi acest lucru era adevărat, o vom arăta din Scripturile evanghelice. Căci însuşi fericitul Ioan, care se afla în templu când învăţa Iisus şi spunea cele ce păreau, după judecata ascultătorilor, că nesocotesc Legea, zice despre căpeteniile iudeilor că nu făceau nici o mişcare, ba nici nu îndrăzneau să spună vreun cuvânt, când El nu înceta să spună cele ce se abăteau de la Legea Veche. Totuşi, erau priviţi cu bănuială de către mulţime, aşa cum ni se spune şi aici. Şi, de fapt, precum s-a scris, unii dintre ierusalimiteni ziceau: „*Nu este Acesta Cel pe Care caută să-L ucidă? Iată că acum vorbeşte pe faţă şi nimic nu-i zic. Nu cumva Acesta este Hristos*?" (In 7, 26). Numai că nu spune Evanghelistul că învăţătorii ştiau că El este cu adevărat Hristos. Căci, deşi se gândeau cu multă îndrăzneală să-L ucidă şi vorbeau despre aceasta, uneori se fereau de cuvintele directe. O astfel de bănuială fiind deci răspândită în tot Ierusalimul, ştia de ea şi fostul orb, şi avea în urechi cuvântul despre aceasta. Pe drept cuvânt deci, dându-i în oarecare fel pe faţă, zice: „Oare îmi porunciţi în zadar să repet aceleaşi cuvinte şi să laud în oarecare fel minunea, sau cereţi cu plăcere istorisirea ei, însetând să vă faceţi ucenicii Lui, dar vă temeţi să vă umiliţi unul pe altul şi preferaţi ruşinea nerecunoştinţei, cunoştinţei cele atât de minunate?"

„*Şi l-au ocărât pe el şi i-au zis: Tu eşti ucenicul Aceluia, noi suntem ucenicii lui Moise*" (In 9, 28)

Evanghelistul surâde oarecum spunând aceasta. Căci vede pe cei chemaţi la preoţie căzuţi în atâta prostie, încât socotesc un lucru atât de venerabil, cum e

[1273] Fostul orb a primit vederea ca pe un mare dar. Acest dar îl obligă şi pe el să dăruiască altora, pe măsura acelora, prilejul vederii spirituale a lui Iisus ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, Care le aduce mântuirea.

îndrumarea de către Hristos, ca obiect de ocară, deşi unii dintre sfinţi o caută cu iubirea cea mai mare. Căci unii spun: „*Cât de dulci sunt cuvintele Tale limbii mele, mai mult decât mierea în gura mea*” (Ps. 118, 103). Altul iarăşi spune Domnului nostru Iisus Hristos despre cei ce nu cred în El: „*Pierde-i pe ei, şi va fi cuvântul Tău mie spre veselie şi bucurie inimii mele*” (Ier. 15, 16). Deci, neschimbând nimic din aceste sfinte cuvinte, socotesc vinovat pe cel învăţat de Hristos, Care declară dogmele adevărate contrare lor. Îl fac învăţător al orbului pe Hristos, iar al lor, pe Moise. Şi de fapt neamurile au fost luminate de Hristos prin învăţătura evanghelică, iar Israel a murit în tipurile date prin Moise şi s-a scufundat în umbra literei. De aceea Pavel zice despre ei: „*Căci până azi, când se citeşte Moise, stă un acoperământ pe inima lor*” (II Cor. 3, 15). Şi nu e nici o îndoială că am înfăţişat istoria privitoare la orb ca pe un chip pentru neamuri. Căci cele spuse despre el în chip, s-au strămutat în adevărul cu privire la ele.

Dar e de notat şi aceea că osânda aruncată asupra orbului din cauza lui Hristos este un lucru plăcut şi plin de toată slava.[1274] Căci cei ce nu se feresc să-i prigonească pe iubitorii lui Hristos prin cele ce socotesc că îi întristează, îi înveselesc fără să ştie, declarându-i mai degrabă luminaţi prin cele care socotesc că i-ar înjosi. Căci nenorociţii de farisei îşi coboară capetele lor, şi nu pe Hristos, când spun despre orb că e ucenic „*al Aceluia.*” Fiindcă îşi sporesc îngâmfarea, când zic: „*Iar noi suntem ai lui Moise*.”[1275]

„*Noi ştim că lui Moise i-a grăit Dumnezeu.*
Iar pe Acesta nu-L ştim de unde este” (In 9, 29)

Mândrindu-se iarăşi, având ca armă nebunia lor obişnuită şi foarte iubită, şi bazându-se pe o neruşinare neînfrântă, declară: „*Noi ştim.*” Iar adăugând: „*că lui Moise i-a grăit Dumnezeu*,” prin aceasta socotesc că cinstesc pe Moise, dar de fapt îl defăimează, nedând nici un preţ învăţăturilor aceluia. Căci condamnă cu neînţelegere pe Cel pe Care încă nu-L cunosc, mai bine-zis Îl necinstesc după ce L-au cunoscut, deşi Legea declară că nu e îngăduit vreunora să facă şi să spună ceea ce nu e drept şi nu se cuvine.

De fapt ei zic iarăşi aceasta: E lucru recunoscut că Dumnezeu a grăit către Moise. Nici o raţiune nu îndeamnă la îndoială că prin el s-au dat unele legi şi că el a stabilit normele pentru fiecare lucru din cele ce trebuie împlinite. De aceea, nesocoteşte Sfintele Scripturi cel ce cugetă contrar aceluia şi calcă porunca privitoare la sâmbătă. S-a făcut o vindecare-sâmbăta. Pe Cel ce a făcut aceasta nu e drept a nu-L cunoaşte ca vrednic de osândă. Deci cu dreptate spunem că n-a păzit legea dumnezeiască. Astfel, când spun despre Hristos: „*Nu-L ştim de unde este*,” nu spun aceasta ca neştiind cine sau de unde este. Căci în alt loc au mărturisit clar cele privitoare la El: „*Nu este Acesta fiul teslarului, al cărui tată şi a cărui mamă îi cunoaştem? Cum deci zice că*: *M-am pogorât din cer*?” (Mt. 13, 55).

Deci nu luăm în înţeles de necunoaştere cuvântul: „*Nu-L ştim de unde este*,” ci vom privi aceasta ca rod al îngâmfării lor. Ei spun acest cuvânt dispreţuindu-L şi socotindu-L ca pe nimic. Ba se arată voind şi aceasta: să ne convingă ca, cugetând ceea ce se cuvine, să trecem la o pătrundere mai subţire. Zicând: „*Ştim că Dumnezeu a grăit lui Moise*,” afirmă: Deci vom crede fără şovăială celor spuse prin el şi vom păzi cele poruncite de Dumnezeu, dar pe Acesta nu-L ştim. Căci n-a grăit prin El Dumnezeu, nici n-am cunoscut aşa ceva prin El.[1276]

[1274] Osânda pe care o aruncă iudeii asupra orbului şi a neamurilor pentru că s-au alipit lui Hristos este de fapt un lucru de slavă pentru aceia.

[1275] Socotind că micşorează pe Iisus şi se înalţă pe ei când afirmă că sunt ai lui Moise, şi nu ai lui Iisus, de fapt se micşorează pe ei, nu pe Hristos. Ei nu se înalţă la unirea cu Fiul lui Dumnezeu întrupat ca om şi de fapt Îl despart şi de Moise, care n-a fost decât un pregătitor profetic al lui Hristos.

[1276] Spunând căpeteniile iudeilor despre Iisus că nu ştiu de unde este şi cine este, se opun lui Moise, despre care tot ei afirmă că ştiu că i-a grăit Dumnezeu. Deci, după ei, lui Moise nu i-a grăit Dumnezeu,

Dar fariseii, deşi erau obişnuiţi cu o înţelepciune aparentă şi se lăudau mult cu cunoştinţa cuvintelor dumnezeieşti, nu se gândeau şi la aceea că Dumnezeu -Tatăl, prevestind prin preaînţeleptul Moise că va veni la vremea Sa Iisus, zice: „*Prooroc ca pe tine voi scula dintre fraţii lor şi voi da cuvântul Meu în gura Lui şi va grăi lor cum voi porunci Lui. Şi pe omul care nu va asculta cele ce va grăi Proorocul acela în numele Meu, Mă voi răzbuna pentru El*" (Deut. 18, 14-15).[1277] Deci cu dreptate ar putea spune cineva iudeilor: Voi, care spuneţi doar că nu ştiţi decât să ascultaţi, dacă vă lăsaţi convinşi de cuvintele lui Moise, fiindcă lui i-a grăit Dumnezeu, de ce nu faceţi aceasta şi cu Hristos, pe Care Îl auziţi zicând: „*Cuvintele pe care Eu le grăiesc nu sunt ale Mele, ci ale Tatălui Care M-a trimis*" (In 14, 21).[1278] Şi iarăşi: „*De la Mine nu grăiesc, ci Tatăl, Care M-a trimis. El Mi-a dat poruncă ce să spun şi ce să grăiesc*" (In 14, 10). Deci cuvintele fariseilor sunt minciună şi născociri ale unor cugetări deşarte.[1279] Dacă din pricina aceasta spun că trebuie să urmeze lui Moise, fiindcă i-a grăit Dumnezeu, de ce nu cugetă acestea şi despre Hristos, Care a spus clar cele pe care le-am amintit adineauri?[1280] Cinstind pe de o parte Legea şi făcându-se că o socotesc vrednică de respect pentru plăcerea lui Dumnezeu, pe de altă parte o dispreţuiesc, nevrând să primească ceea ce este mai potrivit timpului. Aceasta o făceau cu Hristos pentru iconomia Lui în trup, deşi era prevestit ca Prooroc.

„*A răspuns omul şi a zis lor: Aceasta este minunea, că voi nu ştiţi de unde este, şi El mi-a deschis mie ochii*" (In 9, 30)[1281]

Sunt uimit, zice, când spuneţi că nu cunoaşteţi pe Cel dovedit plin de atâta sfinţenie şi putere dumnezeiască prin cele ce le-a lucrat! Şi faceţi aceasta socotindu-vă că staţi nedespărţiţi lângă Dumnezeu şi că vă bucuraţi de Sfintele Scripturi şi că aţi fost însărcinaţi cu conducerea şi cu grija de-a fi buni. Căci cui i s-ar cuveni să cunoască bine pe făcătorii de minuni prin Dumnezeu, dacă nu celor rânduiţi ca preoţi şi cărora li s-au dat în grijă tainele vrednice de respectat? Deci, zicând că se miră de ei, care se afirmă necunoscători ai Celui ce a săvârşit cu el o minune dumnezeiască, atât de vrednică de respect şi de extraordinară, îi ceartă indirect că sunt atât de departe de sfinţenie şi de simţirea evlaviei, încât mărturisesc că nici nu cunosc deloc pe Sfântul adevărat, adică pe

sau nu e trimis de Dumnezeu.

1277 Căpeteniile iudaice sunt dovedite ca neţinând de fapt seama nici de Moise, sau de cuvintele rostite de Dumnezeu prin el. Căci Dumnezeu a prevestit prin Moise pe Hristos. Deci, dacă respectă pe Moise, ar trebui să primească pe Hristos.

1278 Supremul trimiţător este Tatăl. Dincolo de El nu este altul. Dar numai Fiul este trimis direct de El şi singur El grăieşte numai cuvintele Lui şi toate cuvintele Lui. Căci în fiinţa ce-o are de la Tatăl sunt şi toate cuvintele Tatălui, care prin aceasta sunt transmise şi Lui. Sunt aceleaşi cuvinte, dar Tatăl le are ca supremul Izvor, iar Fiul le are împreună cu El, dar de la El. Fiul trimite şi El pe Duhul, dar Îl trimite de la Tatăl (In 15, 26). Fiul nu e ultimul trimiţător. Nici nu Se confundă cu Tatăl în trimiterea Duhului. Şi numai prin faptul că Fiul e trimis de Tatăl, trimite şi El pe Duhul. Dar aceste trimiteri sunt către lumea creată. Fiul e trimis de Tatăl ca să Se facă om pentru lume şi, de aceea, trimite şi El pe Duhul de la Tatăl în lume. E în aceste trimiteri o atenţie dată lumii de către Dumnezeu ca Treime.

1279 Când căpeteniile iudeilor spun că Iisus nu e de la Dumnezeu, spun minciuni şi cuvintele lor sunt născociri ale unor cugetări care nu au o bază în realitate. Se arată străini de adevăr. Spun cuvinte fără acoperire reală.

1280 De ce cred lui Moise, care spune că i-a grăit Dumnezeu, şi nu cred şi lui Iisus, Care spune că nu grăieşte decât cuvintele Tatălui? Moise n-a îndrăznit să afirme că el grăieşte cuvintele Tatălui, ci numai că el este organ prin care grăieşte Dumnezeu. Hristos însă spune că grăieşte El însuşi ceea ce grăieşte şi Tatăl. El declară pe Dumnezeu Tată. Acum vorbeşte o Persoană dumnezeiască direct, şi nu printr-un om deosebit de El.

1281 E o anumită ironie în aceste cuvinte ale fostului orb. „Deşi el a făcut minunea să-mi deschidă ochii, voi nu vedeţi în aceasta că El nu poate fi decât de la Dumnezeu, sau Dumnezeu. Înseamnă că nu vreţi să vedeţi că e de la Dumnezeu, sau Dumnezeu." Dar Sf. Chiril vede o minune chiar în faptul că învăţătorii iudeilor nu ştiu de unde este Hristos.

Hristos.

Căci, dacă ținem seama de rațiunea care ne e proprie, trebuie să recunoaştem ca adevărată şi spusa că toată vietatea iubeşte ceea ce-i este asemenea. Dar atunci, cum, dacă sunt sfinți şi buni, refuză să se alipească de Cel sfânt şi bun? Deci spusa de mai sus cuprinde o mustrare evidentă a purtării fariseilor. Căci socotesc că înțelegerea celor râvnitori doreşte să se adauge la cele ce se văd, ca prin ea să se vădească mai clar ceea ce este ascuns în ele. Şi ce era ascuns aici? În toată Iudeea era răspândit zvonul despre Mântuitorul nostru Iisus Hristos, dar ca despre un prooroc. Căci aşa Îl prevestise Legea că va veni, zicând: „*Prooroc va scula vouă Dumnezeu din frații voştri*” (Deut. 18, 18). Dar aveau nădejdea că, arătându-Se la vremea Sa, le va grăi lor cele mai presus de Lege, şi, împlinind voința Dătătorului Legii, îi va învăța cele ce se cuvin şi mai mult. Şi să nu te miri dacă exista la iudei această nădejde şi astfel de vorbire, odată ce şi la cei de alt neam era răspândită o astfel de nădejde.[1282] Femeia samarineancă zice: „*Ştiu că vine Mesia, Care se numeşte Hristos. Când va veni Acela, ne va vesti nouă toate*” (In 4, 25). Deci ştiau iudeii foarte clar că va veni Hristos, căci El este Mesia, şi El va descoperi voia mai înaltă a lui Dumnezeu, ba, pe lângă aceasta, va deschide şi ochii orbilor.[1283] Căci a fost mărturisit astfel de către Isaia, care a spus clar: „*Că atunci se vor deschide ochii orbilor*” (Is. 35, 5). Dar circula în Ierusalim şi alt cuvânt. Deoarece proorocul Isaia a spus că Fiul negrăit al lui Dumnezeu-Tatăl este necunoscut, zicând: „*Iar neamul Lui cine-l va spune*?” (Is. 58, 8), iudeii, sucind înțelesul acestei spuse în sensul gândit de ei, declarau că Hristos nu se va cunoaşte deloc, neştiind nimeni de unde este, deşi dumnezeiasca Scriptură ne va arăta deplin naşterea Lui după trup, spunând de aceea: „*Iată Fecioara în pântece va avea şi va naşte Fiu*” (Is. 7, 14). Dar, pentru că iarăşi mintea iudeilor era anevoie de călăuzit spre înțelegerea celor necesare şi socoteau că Hristos nu se va cunoaşte, nu e greu de-a vedea din cele arătate de fericitul Evanghelist Ioan ce ziceau ierusalimitenii despre El: „*Deci ziceau unii dintre ierusalimiteni: Nu este oare Acesta pe care-L căutau să-L ucidă? Şi iată că vorbeşte pe față şi ei nu-I zic nimic. Nu cumva au cunoscut căpeteniile cu adevărat că Acesta este Hristos? Dar pe Acesta Îl ştim de unde este. Însă Hristosul, când va veni, nimeni nu ştie de unde este*” (In 7, 25-27).

În timp ce iudeii cugetau în chip neînțelegător unele ca acestea despre Hristos, orbul de mai înainte a primit îndată de la minune înțelegerea Lui şi numai că nu răpeşte spre întărirea cugetării sale cuvântul fariseilor. „*Căci acesta,* zice, *e lucru de mirare, că nu ştiți de unde este, şi El mi-a deschis ochii.*” Văd două minuni, zice, şi foarte clare, care-mi confirmă că El este Hristos. Căci nici nu ştiți de unde este, dar El deschide ochii mei. Deci El este în mod clar Cel prevestit prin Lege şi mărturisit prin glasul proorocilor.[1284]

„*Ştim că pe păcătos nu-l ascultă Dumnezeu. Dar de este cineva cinstitor de Dumnezeu şi face voia Lui, pe acesta îl ascultă*” (In 9, 31)

Ştiind într-un fel oarecare de mai înainte de prezicerile proorocilor şi văzându-le împlinite, constatând şi că ei nu ştiu de unde este Hristos, şi că prin El s-au deschis ochii orbilor, din toate îşi adună sieşi ajutoarele pentru credință. Dar la acestea mai adaugă şi un alt temei. Deci din aceste multe temeiuri ce se impun spre mărturisire,

---

[1282] Intr-un anumit fel se aştepta în toată omenirea o împlinire a nădejdii că va fi ridicată din starea ei căzută prin venirea Unui suprem Trimis al lui Dumnezeu.

[1283] Această aşteptare generală a lui Moise, sau a lui Hristos, în acel timp, în primul rând de către iudei, îl făcea pe fostul orb şi mai mult să se mire de declarația căpeteniilor iudaice, care afirmau că nu ştiu de unde este Cel ce i-a deschis ochii, săvârşind o atât de mare minune.

[1284] În cuvântul iudeilor că nu ştiu de unde este Hristos, e şi o mărturisire a lor că El nu are ca ipostas o origine omenească. E de la Dumnezeu, dar ei, pe de o parte nu cred aceasta, şi, pe de alta parte, nu pot spune de unde este.

căutarea lui folositoare şi cuvenită îl determină să ajungă la o concluzie de Dumnezeu iubitoare. Cugetând cele bune, el afirmă că Dumnezeu cel iubitor de dreptate şi de virtute nu ascultă niciodată pe iubitorii de păcat. Şi consideră această concluzie ca pe una care trebuie admisă în mod neîndoielnic şi care nu poate fi în nici un fel contrazisă. În baza ei, cei obişnuiţi să cinstească pe Dumnezeu vor asculta pe Domnul tuturor. Scopul acestei concluzii se referă la Hristos, dar poate avea şi un caracter mai larg, având o semnificaţie generală. Căci, precum am arătat înainte, fostul orb are o înţelegere mai modestă despre Hristos, întrucât n-a aflat mai exact că este Dumnezeu după fire şi de aceea cugetă şi vorbeşte despre El ca despre un prooroc, despre care se poate vorbi cu evlavie. Dar ceea ce spune se potriveşte lui Hristos, căci El este Dumnezeu după fire şi, ca atare, cere slujirea de la cei evlavioşi ca jertfă duhovnicească.[1285]

„*Din veac nu s-a auzit să fi deschis cineva ochii unui orb din naştere*” (In 9, 32)

Foarte indignat, precum se vede, îndurerat de defăimarea lui Hristos şi întristat la culme, deoarece, osândindu-l, i-au zis: „*Tu eşti ucenicul Aceluia, iar noi suntem ucenicii lui Moise*,” fostul orb se grăbeşte să-L apere pe învăţătorul său şi opune celor făcute de Moise faptele strălucitoare ale Mântuitorului nostru, arătând că, pe cât este de mare în fapte minunate, pe atât este mai înalt în cele bune. Căci oare nu e necesar ca Cel ce săvârşeşte lucruri mai mari să fie mai înalt şi în slavă? Da, fără îndoială. Şi arată aceasta îndată, amintind vechea proorocie care a prevestit despre prezenţa lui Hristos, zicând: „*Atunci se vor deschide ochii orbilor.*” Şi nimeni n-a săvârşit înainte o astfel de minune. Acest lucru s-a împlinit numai prin El, pe Care voi nu-L cunoaşteţi, deoarece nu vă sfiiţi să-L numiţi păcătos. Deşi s-a arătat o mare ceată de Sfinţi Prooroci, şi Sfintele Scripturi ne înfăţişează cete nenumărate de drepţi, dar „*din veac nu s-a auzit ca cineva să fi deschis ochii unui orb din naştere.*” Deci nu este Acesta Hristosul Care S-a arătat în fruntea vestirilor proorocilor, Care a dus la împlinire cele anunţate odinioară? Căci dacă nimeni afară de El n-a deschis ochii orbilor, ce se va opune credinţei în El? Ce va opri mărturisirea Lui? Sau cum, lipsind orice îndoială, nu ne va arăta calea cea mai sigură spre cunoaşterea tainei Lui?

Deci tămăduitul se face şi prin acestea apărătorul Mântuitorului Hristos. Şi observă cu câtă măiestrie îşi ţese cuvântul apărării! Căci era faptă foarte curajoasă să spună că Hristos este mai mare şi mai strălucitor decât Moise şi proorocii. Dar nu era greu nici să înţeleagă că fariseii, supăraţi de aceasta, voiau să lupte, pe de-o parte pentru apărarea sfinţilor, care ar fi fost dispreţuiţi, pe de alta încercau să pedepsească pe acest om, ca nu cumva, fiind văzut de toţi, să fie o dovadă a slavei lui Hristos şi un chip al puterii Lui dumnezeieşti. De aceea, ferindu-se de mânia lor şi ocolind planul lor de ucidere, întoarce cuvântul său spre indicarea a ceva general, folosind expresia „*din veac*,” nespunând precis cu cine s-a săvârşit fapta împlinită de Hristos pentru el. Iar prin aceasta n-a indicat nimic altceva decât că Hristos este mai mare şi mai slăvit decât toţi, căci a arătat prin fapte o astfel de putere, cum n-a avut nici unul dintre sfinţi vreodată.[1286] Încununează deci pe Doctorul său prin superioritatea Lui faţă de toţi,

[1285] Fostul orb îl cunoaşte la început pe vindecătorul lui numai ca prooroc, care se cere cinstit, nu ca Hristos, Care, fiind Dumnezeu, cere omului să-L slujească, sau să-I aducă jertfă duhovnicească, sau să-I dăruiască viaţa însăşi. Această relaţie o trăieşte omul faţă de Dumnezeu: relaţia celui ce trebuie să se dăruiască lui Dumnezeu, sau să se simtă mereu ca cel ce trebuie să I se jertfească. Pentru că, având viaţă de la Dumnezeu, simţim că trebuie să o trăim ca datorând-o Lui, ca fiind gata oricând să I-o întoarcem. Precum El ne-a dat-o, aşa trebuie şi noi să I-o dăm. Numai dându-I-o, ne-o dă şi El mereu. Numai dându-I, trăim mereu sentimentul că o avem de la El. Pe cel ce se dăruieşte lui Dumnezeu îl ascultă Dumnezeu. Celui ce se socoteşte existent prin sine, deci celui păcătos, Dumnezeu nu-i întoarce o viaţă îmbogăţită. La acela nu e aflat Dumnezeu. Necerându-I nimic lui Dumnezeu, Acesta nici nu-I dă ceva.

[1286] Orbul vindecat Îl ridică pe Hristos peste toţi sfinţii, afirmând că niciodată nimeni n-a deschis ochii unui orb din naştere, ca Hristos. Dar nu spune direct că El este de aceea mai mare ca toţi sfinţii, ci indirect

folosind ca dovadă ceea ce nu s-a făcut şi nu s-a împlinit de către alţii. Iar aceasta a fost înlăturarea orbirii sale.

„*Dacă n-ar fi Acesta de la Dumnezeu, n-ar putea face nimic*” (In 9, 33)

Cel ce vede acum şi a fost eliberat în mod minunat de vechea orbire pătrunde adevărul mai mult decât cei învăţaţi prin Lege. Căci, iată, s-a folosit de foarte multe şi înţelepte cuvinte ca să dovedească falsa şi reaua gândire a fariseilor. Fiindcă au spus, lipsiţi de minte, despre Hristos: „*Nu ştim de unde este*,” îi mustră iarăşi cu hotărâre, ca pe unii ce cugetă în chip păcătos când spun că nu cunosc deloc pe un astfel de Făcător de minuni, odată ce le e tuturor evident că nu poate să facă ceva din cele ce se săvârşesc prin lucrarea dumnezeiască Cel ce nu este de la Dumnezeu. Fiindcă Dumnezeu face asemenea lucruri numai prin sfinţi. Altuia, sau celui ce n-a ajuns la credinţa în El, nu îi dă vreodată puterea să se îmbrace în astfel de slavă.[1287] Să spună deci fariseul lipsit de minte, care este deosebirea în faţa lui Dumnezeu între sfânt şi întinat, între drept şi păcătos, între cel lipsit de evlavie şi iubitorul de Dumnezeu. De va spune că fiecare străluceşte neschimbat prin fapte egale, nefiind nici o deosebire între ei, toate se confundă şi vom spune cu dreptate ceea ce s-a scris: „*Oare ajunge să-I slujim Lui? Sau ce folos avem să ne întâlnim cu El*?” (Iov 21, 15). Căci dacă, precum a zis careva dintre poeţii elini: „Rămâne la fel şi cel ce luptă pentru cele rele” (Homer, *Iliada,* IX, 318) şi se află în aceeaşi cinste cel rău şi cel bun, cum nu e lucru deşert să se suporte osteneli neplăcute pentru virtute? Dar nu vom cugeta că aşa stau lucrurile în realitate. Căci zice Dumnezeu: „*Pe cei ce Mă slăvesc pe Mine îi voi slăvi, şi cei ce Mă defaimă vor fi defăimaţi*” (I Rg. 2, 30).

Deci, voi zice către fariseii aparent înţelepţi: dacă Dumnezeu lucrează acestea, fără deosebire, şi prin păcătoşi, pentru ce n-a lucrat aceleaşi prin marele Moise, şi prin magii din Egipt? Pentru ce, nesăvârşind minuni egale cu ale lui, n-au ajuns la aceeaşi slavă cu el? Vei zice că toiagul lui Moise, căzând pe pământ, s-a făcut şarpe, însă s-au făcut nu mai puţin şarpe şi toiegele magilor (Ieş. 7, 10 - 12). Însă se va auzi de la noi că ale acelora nu s-au făcut şerpi, ci au fost o amăgire şi o nălucire, care a înşelat vederea omenească, şi un meşteşug vrăjitoresc care arată toiagul ca şarpe. Dar al lui Aaron s-a prefăcut cu adevărat în şarpe şi s-a preschimbat în firea animalului. Iar din deosebirea înfăţişată în Sfintele Scripturi se poate vedea adevărul celor spuse. Căci toiagul lui Aaron a înghiţit toiegele acelora. Fiindcă acestea erau numai forme ale şerpilor, pe când al lui Aaron, fiind cu adevărat ceea ce se vedea, şi-a arătat mânia. Căci era viu, şi nu mai era toiag. Dar şi-a arătat şi o putere negrăită, mai presus de puterea şarpelui, Dumnezeu uşurând această faptă. Să-mi spună fariseul: cum au îmbrăcat aceia toiegele lor în chipuri de şerpi şi cum n-au putut curăţi mâna umplută de lepră, şi de aceea, recunoscându-şi neputinţa, au zis că acesta „*este degetul lui Dumnezeu*” (Ieş. 8, 19)? Şi, spune-mi, cum preoţii lui Baal nu au adus foc din cer, deşi Ilie l-a coborât? A căutat Dumnezeu la faţa oamenilor? Să nu fie! Ci, fiind drept şi iubitorul celor drepţi, Îşi face lucrătoare prin sfinţi harismele şi minunile, dar nicidecum prin cei ce păcătuiesc. Cu foarte multă dreptate orbul de mai înainte ceartă gurile fără uşă ale fariseilor şi îi mustră pe cei ce cugetă în chip păcătos, deoarece spun că nu e de la Dumnezeu Cel a cărui dovadă mărturisită de dumnezeire stă în puterea de a face minuni.

„*Au răspuns şi i-au zis: Te-ai născut întreg în păcate,
şi tu ne înveţi pe noi? Şi l-au scos afară*” (In 9, 34)

---

sileşte pe căpeteniile iudaice să recunoască aceasta.

[1287] Sfântul este făptura în care lucrează Dumnezeu. Sfinţenia nu e una cu sacrul din concepţia lui Mircea Eliacle, sacru care e o calitate a oricărei existenţe. Sfinţenia e o prezenţă a transcendenţei personale divine în făptură.

Multora le sunt greu de primit rănile pe care le pricinuiesc mustrările şi voinţa altora de a-i îndrepta. Dar celor înţelepţi le sunt plăcute şi dulci, deoarece au în ele mult folos şi puterea de a-i face mai buni, chiar dacă sunt înţepătoare. Dar le sunt amare celor iubitori de păcate. Şi ascultă pentru care pricină: având înţelegerea înrădăcinată în plăcerile rele, aceasta îi goleşte de cuminţenie, şi de aceea se supără şi socotesc ca o pagubă lipsirea de cele dulci, nedând nici un preţ pe ceea ce este de folos. Căci, precum cei căzuţi din corabie pier scufundaţi în valul râului, nemaiputând face nimic ca să scape şi socotesc o greşeală să înoate împotriva valului, fiind duşi de curent, la fel şi cei despre care a fost adineauri cuvântul, biruiţi de tirania plăcerilor proprii, se lasă în seama tuturor pornirilor spre acestea, nemaiavând curaj să li se opună. Deci se indignează netrebnicii farisei şi, repezindu-se ca nişte fiare împotriva celui ce le descoperă cele bune, pornesc spre începuturile mâniei şi, umplându-se de pârga nebuniei, îl defaimă în chip dezonorant, şi, trecând la dispreţul care le este propriu, declară pe orb că s-a născut în păcat, lăsându-se duşi spre aceasta de nebunia iudaică şi bazându-se în chip neînvăţat pe o prejudecată neîntemeiată. Că nici unul dintre oameni nu se naşte nici din pricina lui, nici pentru cei ce l-au născut orb, sau cu o alta boală trupească, şi că nici păcatele părinţilor nu le trece Dumnezeu asupra fiilor, am arătat, precum mi se pare, în mod neartificial, printr-o lungă expunere anterioară, explicând cuvintele: „*Rabbi, cine a păcătuit, acesta, sau părinţii lui, ca să se nască orb*?”[1288] Fiindcă fostul orb i-a mustrat pe farisei, nu a fost numai batjocorit de ei, ci şi scos afară. Şi înţelege iarăşi ceea ce s-a săvârşit ca pe un chip al realităţii adevărate. Din cele pe care le-au spus fariseii către el se va cunoaşte că cei din Ierusalim vor defăima pe cei din neamuri, crescuţi în păcate, pentru rătăcirea lor de mai înainte. Îl aruncă pe acela afară şi vor arunca şi respinge iudeii pe toţi cei ce vor propovădui cuvântul lui Hristos.

„*A auzit Iisus că l-au scos pe el afară*” (In 9, 35)

Dumnezeiescul Evanghelist nu spune că Domnul nostru Iisus Hristos a auzit în sens propriu, nici că cineva I-a anunţat din vreun motiv ceea ce s-a întâmplat, ci precum a zis careva dintre înţelepţi: „*Duhul Domnului a umplut lumea*” şi: „*urechea Lui aude toate*” (Int. Sol. l, 7, 10). Căci, oare, cum zice Psalmistul: „*Cel ce a sădit urechea nu aude? Şi cel ce a tocmit ochiul nu ia aminte*?” (Ps. 93, 9)? Când deci suntem batjocoriţi pentru El, sau când răbdăm ceva din cele ce ne supără de la cei ce obişnuiesc să lupte împotriva lui Dumnezeu, să credem că Dumnezeu vede şi aude încercarea care ne vine. Căci însăşi firea lucrului şi ceea ce e mai intim în cei ce ne ocărăsc din cauza Lui are

[1288] Căpeteniile iudaice credeau că acel om s-a născut orb fie din cauza păcatelor părinţilor, fie din cauza păcatelor lui de dinainte de-a se naşte, pe când pe ei nu se socoteau născuţi din asemenea păcate anterioare naşterii. Păcatele orbului, anterioare naşterii, nu-i dădeau, după ei, dreptul de a-i învăţa. Dar ei, născându-se curaţi de astfel de păcate anterioare, au capacitatea de-a învăţa pe alţii. Afirmau astfel că unii dintre oameni sunt supuşi unei fatalităţi ca unei cauze anterioare naşterii. Dar cine nu e, în asemenea concepţie reîncarnaţionistă, sau care vede o cauză a unor neputinţe ale oamenilor în păcatele unor antecesori, supus unei asemenea fatalităţi? Toţi oamenii sunt supuşi în această concepţie unei fatalităţi. De ce atunci nu se nasc toţi cu o boală, sau cu o incapacitate de-a învăţa? Şi unde mai e libertatea omului şi pentru ce, nedreptatea de a-i învinovăţi pentru generala lor incapacitate de a face vreun bine? Desigur, aici nu e vorba de păcatul strămoşesc. Sf. Chiril combate iarăşi o astfel de concepţie. Acest om s-a născut orb din naştere pentru a se arăta în el o mare minune a lui Hristos, Care nu vindecă un om devenit orb în cursul vieţii, deci care nu e lipsit cu totul de o anumită capacitate virtuală de a vedea. Hristos arată în această faptă o minune egală cu a Creatorului, Care face pe om şi organele omului din nimic. Născut din păcate împotriva lui Dumnezeu, el n-ar putea fi nici vindecat de cineva, prin puterea Lui, nici n-ar putea să înveţe pe alţii despre Dumnezeu. Deci nici nu poate spune că Cel ce 1-a vindecat este Dumnezeu. Aceasta era logica căpeteniilor iudaice: orbul a fost vindecat cu vreo putere de la cel rău, cu vreo putere magică.

sunet puternic în urechile dumnezeieşti.[1289]

„*Şi aflându-l pe el, i-a zis: Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu*?” (In 9, 35)

A fost scos afară de către farisei fostul orb, dar nu după lung timp îl caută pe el Hristos. Iar aflându-l, îi dă cunoştinţa cea tainică.[1290] E şi acesta un semn că cei ce voiesc să-L apere pe Dumnezeu se află în grija Lui şi nu au să se teamă de vreo primejdie pentru credinţa în El. Căci auzi cum, făcându-Se pe Sine vădit ca bună răsplată, Se grăbeşte să-i sădească darul desăvârşit al credinţei. Şi-i insuflă întrebarea, ca să primească răspuns la ceea ce începe să cugete.[1291]

Căci acesta este modul de-a ajunge la credinţă. Pentru aceasta cei ce merg la dumnezeiescul Botez întâi sunt întrebaţi de cred şi, consimţind şi mărturisind, îi primim prin har ca credincioşi adevăraţi. Aici începe deci chipul realităţii la care ajungem noi, şi de la Însuşi Mântuitorul nostru Hristos am învăţat în ce mod trebuie să ne declarăm credinţa. De aceea şi dumnezeiescul Pavel a afirmat că ne mărturisim credinţa înaintea multor martori (I Tim. 6, 12), adică înaintea sfinţilor îngeri. Şi dacă e înfricoşător a spune minciuni înaintea îngerilor, cu cât mai mult va fi înaintea lui Hristos![1292] Deci Iisus nu îl întreabă simplu pe fostul orb de voieşte să creadă, ci adaugă la întrebare şi în cine să creadă. Căci credinţa trebuie să fie în Fiul lui Dumnezeu, şi nu ca într-un om ca noi, ci ca în Dumnezeu cel făcut om.[1293] Căci aceasta este taina deplină a lui Hristos. Iar întrebându-l: „*Crezi tu*?” numai că nu-l întreabă: Voieşti să vezi mai presus de nebunia lor? Tu, care ai ajuns să învingi necredinţa lor, primeşte credinţa! Căci, zicând *tu*, afirmă opoziţia lui faţă de ceilalţi.

„*Şi cine este, Doamne, ca să cred în El*?” (In 9, 36)

Sufletul, pregătit de o cugetare cuminte, cercetând cu ochii liberi ai înţelegerii raţiunea adevărului, care acostează în el neîmpiedicat, ca într-un port, are în el uşa deschisă spre ceea ce-i este de folos. Dovadă a celor spuse ne este iarăşi fostul orb. Căci se minunează prin multe cugetări de taina minunii reprezentată de Hristos.[1294] Dar e şi

---

[1289] Dacă toate sunt nu numai create, ci şi susţinute de puterea lui Dumnezeu, în care este prezent El însuşi, cum n-ar vedea şi auzi El toate cele ce se petrec în ele, în mod conştient?

[1290] E o cunoştinţă a orbului care nu e întemeiată numai pe simţurile trupeşti, nici nu e simplu raţională, pentru că nici realitatea nu se reduce numai la ceea ce se cunoaşte astfel. Hristos i-a comunicat în mod tainic cunoştinţa despre Dumnezeirea Lui ca taina supremă, prezentă şi lucrătoare totuşi în trupul Lui.

[1291] Întâi fostul orb îşi dă seama că Cel ce l-a vindecat are o legătură cu Dumnezeu. Dar acest răspuns pe care şi-l dă nu-l mulţumeşte. Se trezeşte în el întrebarea dacă Acela nu e mai mult decât un sfânt. Iar această întrebare nu se naşte numai din gândirea lui. Ci, în insistenţa ei, e şi o lucrare a lui Hristos. Ba, mai mult, întrebarea despre ea este pusă direct de Hristos, ca tot El să-i dea răspunsul complet, sau aprobarea răspunsului ce începe să şi-l dea el.

[1292] Mărturia se face totdeauna înaintea cuiva. Mărturia credinţei în Hristos se face înaintea Lui însuşi, dar şi înaintea îngerilor care sunt în jurul Lui. Omul iese din izolarea lui mândră când îşi mărturiseşte credinţa în Hristos. Între toţi cei ce cred în Hristos şi care în mod conştient îi aud mărturisirea sunt şi îngerii, primindu-l ca împreună-mărturisitor al credinţei în Hristos. Prin îngeri şi prin cei câţiva oameni care îi aud mărturisirea, dar în special prin Hristos, omul este primit în Biserica văzută şi nevăzută. În convorbirea lui Iisus cu fostul orb ni se dă ca tip ceea ce se va săvârşi în realitate la Botez cu toţi. Atât istoria, cât şi universul trebuie văzute ca un întreg în Hristos. În întregul acesta intrăm fiecare prin mărturie nemincinoasă. Ce mare lucru se săvârşeşte la Botezul fiecăruia!

[1293] Numai prin credinţa în Hristos ca în Fiul lui Dumnezeu cel întrupat se încadrează omul în universal, pentru că se uneşte cu Cel din Care sunt toate şi le cuprinde pe toate, până ce sunt în păcat, ca simplu existente, iar după aceea, prin credinţa lor, pline de puterea Lui îndumnezeitoare. A crede într-un om ca om care există nu înseamnă decât o unire cu el, ca un element parţial. În Fiul lui Dumnezeu cel făcut om, se cuprinde virtual nu numai Dumnezeirea, ci şi universul creat.

[1294] Intuirea minunii pe care o reprezintă Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, nu-l face pe om să nu mai gândească la ea. Cu cât e intuită mai sigur această taină, cu atât ea îl face pe om să caute mai mult să o înţeleagă; cu atât se nasc în el mai multe cugetări despre ea şi se ivesc în om mai multe înţelesuri din

copleşit de puterea Lui negrăită, din cele pe care nu altcineva, ci el însuşi le-a trăit. Şi astfel se află gata spre crezare şi înaintează în ea fără şovăială. Şi iată că întreabă cui trebuie să dăruiască credinţa sădită mai înainte în el.[1295] Fiindcă îi lipseşte lui, celui pregătit să creadă, numai aceasta, precum am spus.[1296]

„Şi a zis Iisus: L-ai şi văzut! Şi Cel ce vorbeşte cu tine Acela este" (In 9, 37)

Întrebat Hristos în cine se cuvine să creadă, Se indică pe Sine. Şi nu simplu, ci zice: Eu sunt. El, Cel ce e văzut şi grăieşte, zice că e Fiul lui Dumnezeu, Care are pretutindeni grijă de ceea ce ne este de folos şi ale Cărui ajutoare ne pregătesc în mod felurit calea nerătăcită şi neîntoarsă spre credinţă, ca nu cumva, socotind că ne aflăm în dreapta credinţă, să cădem în laţurile şi cursele diavoleşti, abătându-ne cu neînţelegere de la adevărul tainei. Căci şi acum chiar, unii dintre cei ce par să fie creştini, neînţelegând exact scopul iconomiei cu trupul, au îndrăznit să despartă de Dumnezeu-Cuvântul templul luat pentru noi din femeie şi L-au împărţit într-o doime de firi pe Fiul Cel Unul şi cu adevărat. Şi refuză să mărturisească cum se cuvine, pentru multa lor nebunie, că S-a făcut om, fapt pe care a voit să-l săvârşească pentru noi Unul-Născut: „*Căci fiind în chipul lui Dumnezeu,* după cum s-a scris, *nu răpire a socotit să fie deopotrivă cu Dumnezeu, ci S-a golit pe Sine, chip de rob luând*" (Filip. 2, 6-7), ca să Se facă om ca noi, afară de păcat.[1297] Dar ei cugetă în chip prostesc voia dumnezeiască şi de oameni iubitoare, şi de aceea, respingând prin judecata lor caracterul de Fiu adevărat al Celui ce a luat templul din femeie, nu primesc smerenia Lui, înţelegând slava în mod foarte străin de adevăr.[1298] De aceea spun că altul este Fiul Unul-Născut a lui Dumnezeu şi Tatăl, adică Cuvântul născut din fiinţa Lui, şi altul, fiul născut din femeie. Dar Scriptura de Dumnezeu insuflată, propovăduind ca Unul pe Fiul şi Hristos, cum nu vădeşte pe aceştia ca plini de toată necredinţa, când separă în două pe Fiul Cel Unul?[1299] Întrucât Dumnezeu-Cuvântul este Dumnezeu, Se înţelege ca fiind altul decât trupul. Iar întrucât este trup, Se înţelege că e altul decât Cuvântul. Dar întrucât Cuvântul cel din Dumnezeu-Tatăl S-a făcut om, încetează cu totul să fie Altul şi altul, pentru unirea şi legătura negrăită dintre cele două firi. Căci spunem ca e Unul şi singur Fiul şi înainte de unirea cu trupul, şi după ce S-a Unit cu trupul, dar prin trup numim omul întreg, adică

---

cele cuprinse în ea.

[1295] Fostul orb declară că e gata să creadă în Fiul lui Dumnezeu. Crede că prin El s-a făcut minunea vindecării sale. Dar încă nu e clar dacă El este una cu Cel ce l-a vindecat, sau I-a fost numai un ajutor Aceluia în vindecare.

[1296] Îi lipseşte să ştie numai dacă Fiul lui Dumnezeu în Care crede este una cu Cel ce îi vorbeşte, dacă nu cumva cel ce-i vorbeşte este numai un prooroc, cum a spus mai înainte.

[1297] Atât de nedespărţit de Fiul lui Dumnezeu este trupul luat din Fecioara Maria, încât El nu poate fi socotit doi fii, ci Unul singur. Trupul luat din Fecioara e numai un templu al Lui. Iar templul nu stă de sine. Ci e templu prin faptul că e plin de Cel aflat în templu şi numai El e Subiect în templul Lui. El se arată în templu, dar El se şi foloseşte de cele ale templului. Toate ale templului sunt puse în valoare de El. În ecourile auzite în templu se simte glasul Lui. E o mare şi supremă taină unirea aceasta dintre Subiectul dumnezeiesc şi firea omenească făcută a Lui, fără să altereze sau să împuţineze nimic din cele ale firii dumnezeieşti, dar toate curăţindu-le, luminându-le şi umplându-le de slavă. Firea omenească e un templu viu, activ, deci nu poate să realizeze un anumit rost fără să fie templu al lui Dumnezeu.

[1298] Dacă nu S-ar fi făcut Însuşi Fiul lui Dumnezeu om, fără de păcat, născându-Se din Fecioară, ar fi murit pentru păcatul strămoşesc moştenit de El ca şi noi, deci nu pentru păcatele noastre. Ar fi murit deci din necesitate, pentru El, şi nu de bunăvoie, pentru noi. N-ar fi răscumpărat păcatul nostru murind. Şi n-ar fi putut învinge moartea, o dată ce-ar fi primit-o în mod silit pentru El. Făcându-Şi o femeie Mamă, Fiul lui Dumnezeu Şi-a însuşit iubirea noastră cea mai curată pe care o avem fiecare faţă de mama noastră, ca să Şi-o extindă la noi toţi. Dar Şi-a ridicat şi o făptură umană la nivelul celei mai intense, dar şi mai curate iubiri faţă de El ca Dumnezeu, ca ea să ne-o comunice şi nouă. De aceea poporul român o numeşte „Maica Domnului," nume pe care nu-l găsim la nici un alt popor. (Poporul mai zice şi „Măicuţa Domnului," accentuând iubirea ei intimă faţă de El, şi a Lui faţă de ea).

[1299] Aceştia erau nestorienii, cu care a purtat Sf. Chiril în mod principal lupta lui. Se vede că, la alcătuirea scrierii, cunoştea doctrina lor, afirmată încă prin Teodor de Mopsuestia, de la care a preluat-o Nestorie.

pe cel format din suflet şi trup. Din această cauză, Domnul, întrebat cine este Fiul lui Dumnezeu, în mod foarte potrivit, n-a spus simplu *Eu.* Căci erau unii care considerau cu neînțelegere că numai Cuvântul arătat din Dumnezeu-Tatăl este şi se indică prin Acesta, îndoindu-se că prin acest cuvânt S-a arătat pe Sine. De aceea, spune: „*L-ai şi văzut*" şi Se arată pe Sine, Cuvântul sălăşluit în trup, adăugând: „*Şi Cel ce grăieşte cu tine Acela* este."[1300] Observi deci câtă unitate are cuvântul spus. Căci nu afirmă vreo deosebire, ci spune că este El însuşi şi Cel ce cade sub ochii trupului, şi Cel cunoscut din vorbire. Deci, când spune cineva omul Hristos, o face lipsit de învățătură şi în mod necredincios şi necugetat. Căci, fiind Dumnezeu, S-a făcut Om şi este neîmpărțit întrucât este Dumnezeu şi Fiu şi cu trupul. Aceasta e desăvârşita mărturisire şi cunoaştere a Lui.

„*Iar el a spus: Cred, Doamne! Şi s-a închinat Lui*" (In 9, 38)

Fostul orb e prompt în mărturisirea credinței şi fierbinte în evlavie. Iar deoarece a cunoscut prezența şi a văzut pe Fiul cu adevărat Unul-Născut, I s-a închinat Lui ca lui Dumnezeu. Căci, deşi Îl vedea în trup, neavând slava cuvenită lui Dumnezeu, era luminat în inimă de puterea şi stăpânirea aflate în El. De aceea e înălțat în mod corespunzător Lui la gânduri înțelepte şi bune şi-şi închipuie frumusețea firii Lui dumnezeieşti şi negrăite. Căci nu s-ar fi închinat ca lui Dumnezeu dacă n-ar fi crezut că e Dumnezeu, fiind condus de minunea săvârşită cu sine la o astfel de cugetare.

Iar deoarece tot ce s-a petrecut cu el reprezintă ceea ce s-a petrecut cu neamurile, să vorbim iarăşi despre acestea. Observă împlinindu-se prin închinare chipul slujirii în duh, spre care au fost călăuzite popoarele prin credință. Căci poporul Israel avea obiceiul să slujească după porunca Legii pe Domnul tuturor, prin jertfe de viței, prin tămâieri şi prin aduceri de animale. Dar cei ce au crezut dintre neamuri nu cunosc această cale a slujirii, ci s-au strămutat la alta, adică la cea duhovnicească, pe care o iubeşte cu deosebire Dumnezeu şi care Îi este plăcută. „*Căci nu voi mânca*, zice, *carne de tauri, nici nu voi bea sânge de țapi*" (Ps. 49, 14). Ci ne porunceşte mai degrabă să-I aducem jertfă de laudă, adică închinarea însoțită cu cântarea, la care se vor înălța popoarele prin credința în Duhul Sfânt, cum spune Psalmistul, care zice adresându-se Domnului şi Mântuitorului nostru: „*Tot pământul să se închine Ție şi să-Ți cânte Ție, şi toți să cânte numelui Tău*" (Ps. 65, 3). Dar şi Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, arătând că slujirea duhovnicească este mai înaltă decât cea a Legii, zice către femeia din Samaria: „*Crede Mie, femeie, că vine ceasul când nici în muntele acesta, nici în Ierusalim nu vă veți închina Tatălui. Vine ceasul, şi acum este, când adevărații închinători se vor închina Tatălui în duh şi adevăr. Căci şi Tatăl îi caută pe cei ce se închină astfel Lui. Duh este Dumnezeu. Şi cei ce I se închină Lui, trebuie să I se închine în duh şi adevăr*" (In 4, 21, 23-24).[1301] Dar, cugetând drept, socotim că prin acest mod de închinare se disting sfinții îngeri. Ei Îi aduc lui Dumnezeu închinarea ca pe o dăruire duhovnicească. De fapt Duhul a poruncit celor de sus să aducă Celui întâi şi Unuia-Născut cinstirea cuvenită lui Dumnezeu, zicând: „*Şi să se închine Lui toți îngerii lui Dumnezeu*" (Ps. 96, 8).[1302] Dumnezeiescul psalmist ne-a chemat şi el la aceasta,

[1300] Fiul lui Dumnezeu însuşi S-a făcut văzut şi grăieşte prin organele trupului omenesc. Nu e o altă Persoană Cea care e văzută şi vorbeşte.

[1301] Iisus descoperă pe Dumnezeu ca Tată al Lui. Şi spune des aceasta. Iar dacă Fiul este Adevărul, în acest loc, Iisus ne descoperă şi Sfânta Treime. Deci El descoperă prin aceasta pe Dumnezeu ca Iubire. Însă un Dumnezeu al iubirii cere de la noi nu jertfe de animale, ci ne cere iubirea, şi aceasta este cu putință numai prin Duhul Lui. Iubirea este o închinare în Duh, sau o dăruire a noastră prin iubire.

[1302] Îngerii n-au trupuri, şi totuşi se închină şi ei lui Dumnezeu. Deci închinarea lor nu poate fi decât o dăruire a lor lui Dumnezeu şi lui Hristos, Fiul Lui cel întrupat. A slăvi pe Dumnezeu înseamnă a-L lăuda pentru tot ce avem de la El, a socoti că avem totul de la El, pentru a ne trăi viața pentru El. Iar aceasta înseamnă a I-o dărui Lui. El ne-a dăruit-o ca existență, noi I-o dăruim prin recunoaşterea că o avem de la El, că trebuie să o trăim pentru El.

zicând: „*Veniți să ne închinăm şi să cădem înaintea Lui*” (Ps. 94, 6). Şi nu e greu să prelungim cuvântul despre acestea. Însă, impunând celor spuse măsura cuvenită, ne vom reține în prezent de la repetarea acestora. Vom reaminti totuşi faptul că fostul orb a împlinit chipul slujirii neamurilor, unind închinarea cu mărturisirea credinței.

„*Şi a zis Iisus: Spre judecată am venit în lumea aceasta,*
ca cei ce nu văd să vadă, şi cei ce văd să fie orbi” (In 9, 39)

Explicând Hristos cauza arătării în lumea aceasta, zice prin glasul lui Isaia: „*Duhul Domnului peste Mine, pentru care M-a uns pe Mine, M-a trimis să binevestesc săracilor, să vindec pe cei zdrobiți cu inima, să vestesc robilor dezrobirea şi celor orbi vederea*” (Lc. 4, 18; Is. 61, 1). Dar zice şi în alt loc: „*Cei surzi veți auzi şi cei orbi veți vedea*” (Is. 42, 7). Deci dacă spune că a fost hirotonit (trimis, n.n.), de Dumnezeu-Tatăl ca să vestească orbilor vederea, cum zice aici: „*Spre judecată am venit în lume, ca cei ce nu văd să vadă, şi cei ce văd să se facă orbi*?” Va zice cineva: „*Oare este Hristos slujitor al păcatului*?” ca să folosim cuvântul lui Pavel (Gal. 2, 17). „*Să nu fie*!” zice tot el. Căci a venit ca să împlinească scopul blândeții Lui cu noi, ca să ne lumineze pe toți prin lumina Duhului. Dar iudeii, rămânând hotărâți în necredință, n-au primit harul care să-i lumineze, chemând întunericul asupra lor. Căci s-a scris: „*Noi aşteptăm lumina, dar iată întunericul; aşteptăm revărsatul zorilor, dar umblăm în beznă*” (Is. 59, 9). Cât se predica Legea, iudeii aşteptau strălucirea şi lumina, adică pe Hristos. Dar părându-li-se că sunt binecredincioşi, umblau în lipsa vederii, adică în întuneric, neavând altă cauză a pătimirii întunericului decât boală nealungată a necredinței din ei. Am venit deci, zice (Hristos), dăruind orbilor vederea prin credință. Iar cugetarea încăpățânată a celor greu de călăuzit şi nesupuşi, stăruind în necredință, venirea Celui ce luminează li s-a făcut spre judecată. Căci, deoarece nu cred, sunt judecați.[1303] Aceasta ți-a spus-o Mântuitorul mai clar şi prin alte cuvinte: „*Amin, amin, zic vouă, cel ce crede în Fiul nu e judecat. Iar cel ce nu crede în Fiul a şi fost judecat, fiindcă nu a crezut în numele Fiului lui Dumnezeu*” (In 3, 18).[1304] El explică spusa din fruntea paragrafului, pornind de la minunea săvârşită cu orbul, ca de la o rădăcină. Căci afirmă că acela n-a văzut numai cu trupul, ci şi cu mintea, fiindcă a primit credința. Dar fariseii au pătimit contrariul. Căci nu au văzut slava Lui, deşi strălucea foarte vădit în cea mai mare şi mai nouă minune.[1305]

„*Şi au auzit acestea unii dintre farisei care erau cu El*
şi I-au zis Lui: Nu cumva suntem şi noi orbi?” (In 9, 40)[1306]

[1303] Nu numai voia lui Hrislos îi osândeşte pe cei ce nu cred în El, ci şi ei înşişi, pentru că, necrezând în Dumnezeirea Lui, rămân închişi iubirii Lui, pe care El o îmbie tuturor şi la care îi cheamă pe toți, ca formă a comuniunii cu El, a bucuriei de această comuniune. Neprimindu-L pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu întrupat, negarea aceasta îi face orbi față de lumina şi iubirea pe care le aduce El ca Dumnezeu, ca Izvor al iubirii.

[1304] Cine nu crede în Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, nu crede că Dumnezeu este un Tată Care are un Fiu. Deci nu crede într-un Dumnezeu al iubirii. Ca atare, nu se va împărtăşi de o viață veşnică întru fericirea comuniunii iubitoare cu Dumnezeu. El e condamnat la pieire, sau la o veşnică nefericire a singurătății. Acela nu crede că Dumnezeu e un Tată Care trimite pe Fiul Său să Se facă om, ca să-i facă şi pe oameni frați ai Fiului Său şi fii ai Săi.

[1305] Orbul a primit nu numai vederea trupească, ci şi pe cea sufletească prin credința în puterea Lui dumnezeiască. Fariseii n-au văzut nici trupeşte minunea, căutând alte explicații pentru ceea ce s-a întâmplat cu orbul.

[1306] Spunând Iisus că cei ce nu-L recunosc vor rămâne orbi, dar neaplicând acest cuvânt direct fariseilor, ei simt totuşi că acest cuvânt se referă la ei. Şi întreabă indignați: Nu cumva ne socoteşti şi pe noi orbi, pentru că nu credem în Tine că eşti Dumnezeu? Ei socotesc că, rămânând fideli Legii, nu pot fi orbi. Ei rămân fideli adevărului lor, nerecunoscându-L ca Dumnezeu.

Fariseii stau lângă Mântuitorul Hristos şi se grăbesc să-I urmeze, deşi simt în inimă o săgeată ascuţită. Şi, chinuiţi de durere şi de pizmă din pricina slavei Lui, merg totuşi după El, adunând hrană urii lor, însoţind minunile cu multe feluri de cârtiri şi pervertind prin aceasta înţelegerea celor credincioşi. Şi, deoarece Îl auzeau pe Hristos afirmând acestea, Îl iscodesc iarăşi. Căci nu puteau să nu vadă că scopul cuvântului Lui se îndreaptă spre ei. Dar, deoarece El a spus neprecizat şi indefinit *„ca cei ce văd să fie orbi,”* neavând motiv să-L acuze că-i osândeşte pe ei, aplică cu viclenie înţelesul celor spuse la ei şi Îi cer să spună mai clar de spune că şi ei sunt orbi, ca să-L condamne iarăşi că dispreţuieşte porunca Legii. Căci ei cunoşteau amănunţit scrierile lui Moise şi ştiau că s-a scris: *„Să nu vorbeşti rău de conducătorul poporului tău”* (Ieş. 22, 28). Deci spun acestea sau aşteptând ca El să-i condamne, ca să pară că pornesc cu dreptate contra Lui şi uneltirea lor împotriva Lui e îndreptăţită, sau având o duşmănie adevărată în minte, sau ca să exprime defăimarea, aşa cum doreau. Căci, spunând Hristos: *„Spre judecată am venit în lumea aceasta, ca cei ce nu văd să vadă,”* arată prin aceasta vederea dăruită orbului, şi, neputând ei să suporte amintirea minunii, se revoltă iarăşi aţâţaţi de pizmă şi încearcă să se opună cuvintelor Lui şi-I zic: Te făleşti mult fără să fi făcut nimic din cele ce socoteşti că ai împlinit. Oare, nu voieşti să faci şi cu noi o minune? Oare nu vrei să spui că şi pe noi, fiind orbi, ne poţi vindeca? Voieşti să-ţi recunoaştem slava de doctor şi făcător de minuni, minţind că acela, de care spui că s-a născut orb, a văzut? Nu cumva îndrăzneşti să ne impui şi nouă să spunem cele despre el? E foarte viclean şi duşmănos cuvântul fariseilor care râd de cele privitoare la fostul orb şi le socotesc mai degrabă o minciună, decât un adevăr. Căci nimic nu-l ruşinează pe cel nerecunoscător.

„Le-a zis lor Iisus: Dacă aţi fi orbi, n-aţi avea păcat. Dar acum ziceţi: Noi vedem. Şi păcatul rămâne asupra voastră” (In 9, 41)[1307]

Mântuitorul îi smereşte iarăşi, amestecând mustrarea cu măiestria. Se reţine de la orice defăimare, dar îi ruşinează folosindu-se de puterea adevărului. Îi arată că nu au vederea spre nici un folos, ba, mai mult, că sunt căzuţi în cele şi mai rele, ca unii ce nu văd. Căci omul orb, nevăzând nimic din cele ce se săvârşesc în chip minunat, este în afara păcatului şi este nevinovat. Dar cei ce văd minunile, neprimind din multa neînţelepciune şi dintr-o rea cugetare credinţa răspândită din ele, rămân cu păcatul neşters şi cu osânda pentru el de neocolit. Deci aici e vorba despre orbirea şi vederea trupească. Dar, trecând în chip asemănător la planul spiritual şi dând cuvântului un înţeles egal, vom spune că omul neînţelegător cu voia, cum erau fariseii, se va îndreptăţi în faţa Celui ce-l judecă cu dreptate, dar cel ascuţit la înţelegere şi cunoscător al interesului său, părăsind cele ruşinoase ale cugetării sale şi renunţând la plăcerile nefolositoare, va cere fără să se ruşineze mila şi, ferindu-se de pedeapsă, va socoti păcatul ca neajutându-l la nimic, încetând cu multă dreptate să mai ţină păcatul în sine. De fapt Domnul nostru Iisus Hristos indicând aceasta în Evanghelii, zice: *„Cel ce a cunoscut voia stăpânului său şi nu afăcut-o se va bate mult”* (Lc. 12, 47). Căci cel ce n-a ştiut e vinovat de neştiinţa, dar cel ce a ştiut sau a putut şti şi a refuzat neînţelepţeşte să împlinească ceea ce a ştiut, e vinovat de dispreţul suprem. Dar observă cât de clar a vorbit şi despre aceasta Mântuitorul. Căci nu zice afirmativ: Vedeţi, ci *„voi ziceţi: noi vedem.”* Căci ar fi fost absurd să recunoască o înţelegere unora ce erau atât de orbi şi purtau o minte atât de stinsă, încât să îndrăznească să zică despre El: *„Noi ştim că acest om este păcătos”* (In 9, 24). Aşadar, iudeii se osândeau singuri afirmând despre ei că văd, dar, nefăcând nimic din cele ce trebuiau să facă şi, cunoscând voia Domnului, o dispreţuiau atât de mult, că refuzau şi cele mai mari minuni.[1308]

[1307] Iisus le spune: Dacă v-aţi recunoaşte orbi, n-aţi avea păcat, pentru că M-aţi ruga să vă vindec. Dar voi pretindeţi că vedeţi adevărul, când de fapt sunteţi orbi şi nu voiţi să fiţi vindecaţi de Mine.

[1308] Cei ce nu vedeau Dumnezeirea lui Iisus, manifestată chiar în minuni atât de mari, erau cu adevărat

„Amin, amin zic vouă: Cel ce nu intră prin uşă în staulul oilor, ci sărind prin altă parte, acela este fur şi tâlhar. Iar cel ce intră prin uşă este păstorul oilor. Acestuia îi deschide portarul şi oile ascultă de glasul lui şl el cheamă oile sale pe nume şi le scoate afară. Şi când le scoale pe toate afară, merge înaintea lor şi oile îi urmează lui, căci cunosc glasul lui. Iar unui străin nu-i urmează, ci vor fugi de el, fiindcă nu cunosc glasul străinilor" (In 10, 1-5)[1309]

Le-ar putea părea, şi nu pe nedrept, celor ce ascultă fără cercetare, că parabola de faţă nu s-a spus la un timp prea potrivit. Căci, vorbind despre orbire şi vedere, îndată aduce vorba despre oi, staul şi uşă. Dar cel cu mintea înţeleaptă şi care se sileşte să se apropie de înţelesul celor cu folos, va vedea cuvântul foarte potrivit şi nicidecum necorespunzător cu ceea ce se cuvine. De aceea, ceea ce am spus de multe ori, voi repeta iarăşi spre explicare. E obiceiul Mântuitorului Hristos să nu răspundă numai cuvintelor rostite prin glas, când se apropie vreunii de El, ci, pentru că vede şi rărunchii şi inima, să răspundă chiar şi numai gândurilor. Căci toate sunt descoperite Lui (Ps. 7, 9). De aceea şi spune către unul dintre sfinţi: „*Cine este acesta, care ascunde de Mine sfatul lui, şi-şi tăinuieşte cuvintele în inimă, şi socoteşte că le ascunde de Mine*?" (Iov 42, 3). Deoarece ceata neevlavioasă a fariseilor întreba, precum am spus adineauri, dacă sunt şi ei orbi, şi, spunând El că sunt cu adevărat orbi, iar pentru aceea este condamnat de conducătorii care Îl bârfesc ca pe unul ce a vorbit de rău pe căpeteniile poporului - care se socoteau mari şi deosebiţi -, în mod necesar Domnul nostru Iisus Hristos, respingând şi această cugetare a lor, întrebuinţează această parabolă, arătând într-un mod mai acoperit şi ca printr-o ghicitură că nu vor avea în mod sigur puterea de-a conduce, nici nu vor avea în mod ferm demnitatea aceasta, odată ce batjocoresc din mândrie pe Dumnezeu, Dătătorul ei. Îi învaţă că această demnitate o vor avea numai cei chemaţi prin El la conducerea poporului. Deci uşa spune că este El însuşi, ca Unul ce introduce prin voia Lui pe cel învăţat şi iubitor de Dumnezeu în rolul de conducător al turmei cuvântătoare. Iar fur şi tâlhar numeşte pe cel ce urcă la această treaptă din altă parte, prin silă şi tiranie, care socoteşte că poate să-şi însuşească această cinste, ce nu i s-a dat. Aceştia sunt cei despre care zice printr-unul dintre prooroci: ‚*Au împărăţit, şi nu prin Mine, s-au făcut conducători, şi nu prin Duhul*" (Osea, 8, 4). Prin acestea dă de înţeles că, dacă ei doresc să conducă poporul, vor trebui să creadă şi să primească propovăduirea Lui dumnezeiască, pentru ca să ajungă la aceasta. Aşa pot avea o conducere neclintită şi bine întemeiată, ceea ce s-a şi întâmplat cu Sfinţii Apostoli şi cu învăţătorii Sfintelor Biserici de după ei, cărora le şi deschide portarul, adică îngerul rânduit să fie întâistătător al unei Biserici şi să conlucreze cu cei ce au primit slujba preoţiei spre folosul popoarelor, sau Însuşi Mântuitorul, El fiind şi uşa, şi Stăpânul uşii.[1310]

---

orbi. Dar erau orbi cu voia, sau din pricina păcatului. Dar orbirea lor se arată in faptul de a nu recunoaşte, sau de a nu vedea nici măcar că sunt orbi; sau de a afirma că „*noi vedem*," când de fapt nu vedeau cele mai evidente realităţi spirituale. Ei de fapt puteau să vadă. Aveau organul spiritual al vederii (mintea) şi oferta întăririi lor prin puterea dumnezeiască a lui Hristos. Dar nu voiau să vadă. De aceea se făceau orbi şi sufereau osânda pentru aceasta.

[1309] Un înţeles al acestor cuvinte ar putea fi acesta: După ce Iisus a spus că a venit ca Judecător, dar numai pentru cei ce nu voiesc să se deschidă iubirii Lui, acum Îşi afirmă aceasta iubire. Şi câtă intimitate, câtă iubire nu arată Fiul lui Dumnezeu cel întrupat faţa de oameni! Îi cheamă pe nume, pentru că preţuieşte pe fiecare, dă atenţie fiecăruia. Dar Sf. Chiril vede în aceste cuvinte şi un alt înţeles. Păstorul despre care vorbeşte este Cel care vine la oamenii conduşi prin El ca uşă. Căpeteniile iudaice nu sunt conducători adevăraţi, ci furi şi tâlhari, care nu intră la cei conduşi prin El ca uşă şi nu îi iubesc pe aceia.

Pot fi văzute aici ambele înţelesuri. Căci Hristos Care e uşă Se poate afla şi în episcopi şi preoţi, fiind Păstorul suprem aflat: în aceşti păstori chemaţi de El la această calitate.

[1310] Hristos e şi uşa, şi Stăpânul uşii. Aceasta o spune chiar Sf. Chiril mai jos. Căci, dacă Hristos este uşa, nu poate fi altcineva Stăpân peste ea. Totuşi poate fi cunoscută şi o deosebire între uşă şi portarul ei, în

Apoi afirmă că turma oilor ascultă şi se supune în chip drept glasului păstorului şi refuză cu hotărâre glasul străinilor. Iar adevărul acestui cuvânt are înțeles general. Căci în Biserică învățăm dogmele înfățișate prin de Dumnezeu insuflata Scriptură, folosind cuvântul evanghelic şi apostolic ca pe o hrană duhovnicească. Iar ascultători ai acestora sunt cei ce cred în Hristos, se disting printr-o credință stăruitoare şi nu ascultă de glasurile păstorilor mincinoşi şi le resping ca pe o patimă pierzătoare. Dar ce se spune prin aceasta, va zice cineva, fariseilor? Voi spune iarăşi în rezumat, într-un cuvânt scurt, Iisus Se arată pe Sine şi Stăpân al staulului, şi uşă, şi portar, ca să aflăm limpede că nu vor avea o stabilitate întemeiată în conducere cei ce nu acceptă aceasta prin El, ca un bun dăruit de Dumnezeu. Iar adăugând că oile ascultă de păstorii lor, dar se depărtează de străini, dă de înțeles iarăşi în mod potrivit că fariseii nu vor rămâne conducătorii celor ce vor crede în Hristos, ci oile se vor despărți de învățătura lor şi se vor alipi de cei ce vor fi păstori prin El.

„*Această pilda le-a spus-o Iisus, dar aceia n-au înțeles ce înseamnă cuvintele Lui*" (In 10, 6)

Cuvântul sfinților este simplu şi eliberat de răstălmăcirile elinilor. „*Căci Dumnezeu a ales,* după cuvântul lui Pavel, *cele nebune ale lumii, ca să ruşineze pe cei înțelepți*" (I Cor. l, 27). S-a folosit deci de numele de pildă, numind astfel parabola. Conținutul acestora s-a amestecat totdeauna şi prin amândouă se înțelege acelaşi lucru. Una s-a folosit de către unii ca fiind egală cu cealaltă, pentru că dumnezeiescul Evanghelist cunoştea neînțelegerea iudeilor. Căci, precum mărturiseşte experiența, au o minte ca pietrele sau ca fierul, refuzând sistematic să accepte orice învățătură. De aceea s-a spus prin glasul Proorocului Ioil în mod clar: „*Rupeți inimile voastre, şi nu hainele voastre*" (Ioil 2, 13)

Mi se pare că nu fără judecată a spus scriitorul: „*Această pildă a spus-o lor Iisus. Însă ei n-au înțeles* ce *înseamnă cuvintele Lui.*" Şi o spune aceasta cu tărie. E ca şi când ar zice: Aşa le-a lipsit fariseilor putința de-a înțelege cele de trebuință. Căci cugetau atât de absurd, încât n-au înțeles parabola atât de uşor de înțeles şi de transparentă, care nu avea în ea nimic greu de înțeles. El râde pe drept cuvânt de lipsa de înțelegere a iudeilor, pentru că lor li se părea că Hristos nu e nimic, deşi îi învăța cele mai presus de Lege şi le făcea o descoperire cu mult mai plină de har decât a lui Moise.

„*Le-a spus deci lor Iisus: Amin zic vouă: Eu sunt uşa oilor*" (In 10, 7)

Fiind Dumnezeu prin fire şi văzând cele aflate în adânc, a cunoscut că fariseul n-a înțeles nimic din cele spuse de El, deşi credea că cugetă lucruri mari prin cunoaşterea Legii şi, socotind că e înțelept, era cu totul lipsit de minte. De aceea, le dă cea mai clară explicare şi le tâlcuieşte în puține cuvinte înțelesul pildei pe care o expusese în multe cuvinte. Căci, fiind bun prin fire, călăuzeşte spre înțelegere pe cei ce nu erau vrednici, ca să-i lumineze în ceea ce le era de folos. Se numeşte deci pe Sine în mod clar uşa oilor, învățându-i un fapt uşor de recunoscut. Căci numai prin credință în El ajungem la familiaritatea cu Dumnezeu şi Însuşi El este martor al acestui fapt, zicând: „*Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine*" (In 14, 6).[1311] Deci sau voieşte să arate că e aceasta, sau

sensul că cineva mai apropiat de Hristos ca uşă îmi poate deschide pe Hristos ca uşă. În special preotul şi episcopul pot fi portarul care-mi deschide pe Hristos ca uşă. Dar Hristos ca uşă poate fi şi Păstorul suprem aflat în preot şi episcop ca păstori vizibili.

[1311] Hristos Se afirmă ca singura uşă a oilor cuvântătoare spre Tatăl. Dar e şi singura uşă prin care Dumnezeu intră la oile cuvântătoare. El e unicul Mijlocitor între Dumnezeu şi oameni, pentru că e şi Dumnezeu, şi om. Uşa face parte şi din interiorul lui Dumnezeu sau al oamenilor, şi din exteriorul lor. E uşa vie, e uşa activă a oamenilor spre Dumnezeu şi uşa care prin voia lui Dumnezeu se deschide spre oameni. Şi noi suntem uşă a unuia spre celălalt, dar nu în singurătate. O uşă care nu ne ridică pe noi ca

prin ceea ce s-a spus în cuvintele de mai sus, ne arată că prin El ajungem la conducere şi la rolul de învăţători ai oilor cuvântătoare, după spusa lui Pavel: *„Căci nu-şi ia cineva cinstea aceasta, ci dacă e chemat de Dumnezeu*" (Evr. 5, 4).[1312] Şi de fapt nimeni dintre prooroci nu s-a arătat pe sine ca atare. Dar şi mai strălucitoarea şi marea ceată a Apostolilor nu e chemată la aceasta de ea însăşi. Ci s-a arătat astfel prin voia lui Hristos, Care i-a chemat la apostolat pe nume şi câte unul, cum zice şi pilda dată înainte. Căci ştim din Evanghelia după Matei cum s-au menţionat unul după altul numele Apostolilor, apoi îndată s-a adăugat modul trimiterii. Căci zice despre aceştia: *„Mântuitorul i-a ales pe cei doisprezece, pe care i-a numit şi Apostoli*" (Mt. 10, 2 ş. u.). Văzând deci pe farisei însetaţi nebuneşte de conducere şi aprinşi nu puţin de dorinţa după numele şi calitatea de conducători, Hristos Se arată cu folos pe Sine însuşi ca fiind şi dăruind unora calitatea de învăţători şi putând să-i cheme cu uşurinţă spre aceasta. Căci, fiind uşă Sfântului şi dumnezeiescului staul, îl cheamă să intre pe cel capabil, dar îi închide intrarea înlăuntru celui ce nu este astfel.

„*Toţi câţi au venit înainte de Mine sunt furi*
şi tâlhari, dar oile nu i-au ascultat" (In 10, 8)

Domolind în tot felul gândirea sălbatică a fariseilor şi strămutându-i la o gândire mai cuminte, încearcă să arate că e un lucru nefolositor şi foarte greşit că cineva nu vrea să conducă nici printr-o hirotonie de sus, nici prin voia dumnezeiască, ci socoteşte că va putea conduce prin nepriceputa ambiţie omenească, chiar dacă Cel ce dăruieşte puterea conducerii nu este de acord. De aceea, spunând că El însuşi este uşa, ca Unul ce înalţă la conducere pe cei încercaţi, înfăţişează îndată pildele celor mai vechi, ca ei, văzând desenată purtarea lor ca într-un tablou, să înveţe clar că puterea de-a stăpâni şi conduce turmele şi popoarele vine numai prin harul de sus, şi nu prin dibăcii tiranice. Deci în mod folositor vorbeşte şi aici, amintind conducerea celor mai vechi: „*Toţi câţi au venit înainte de Mine sunt furi şi tâlhari, dar oile nu i-au ascultat.*" Unii s-au arătat prefăcându-se în păstori buni, dar, fiindcă nu era în ei ceea ce era potrivit conducerii şi puterea de-a face ascultători pe cei pe care trebuiau să-i conducă, mulţimea s-a despărţit de ei. Dar pentru că spune *toţi,* nu trebuie să cugetăm că a fost dispreţuită de Mântuitorul nostru Hristos trimiterea Sfinţilor Prooroci. Cuvântul nu este împotriva acelora, ci împotriva altora. Deoarece se vorbeşte despre prooroci mincinoşi şi despre alţii care urcă prin altă parte în staulul oilor, cuvântul se referă în mod necesar la aceia. Prin „*toţi*" nu vom înţelege dispreţuirea Sfinţilor Prooroci. Căci prin aceasta ar tăgădui venirea Sa, căci a anunţat cele despre El prin aceia, zicând: „*Eu am înmulţit vedeniile şi tot prin prooroci am grăit în pilde*" (Osea 12, 10). Către Ieremia spune: „*Să nu zici: Sunt încă tânăr; căci vei merge la toţi la care te voi trimite şi le vei grăi toate câte voi porunci ţie*" (Ier. l, 7), iar către fericitul lezechiel zice: „*Fiul omului, Eu te voi trimite către casa lui Israel, la cei ce M-au amărât pe Mine*" (Iez. 2, 3).

Deci scopul cuvântului nu se îndreaptă spre ceata Sfinţilor Prooroci, ci priveşte mai degrabă spre aceia care făceau în Iudeea pe proorocii şi minţeau, considerând că vin de la Dumnezeu, şi îndemnau poporul să asculte nu atât de cei ce prooroceau cu adevărat şi erau trimişi de Dumnezeu, cât de tălmăcirile şi cuvintele proprii, despre care spune Însuşi Domnul, Dumnezeul tuturor: „*Nu i-am trimis, nici le-am poruncit, şi ei*

---

oameni în Dumnezeu nici nu coboară pe Dumnezeu în oameni.

[1312] Hristos e uşă la Tatăl pentru toţi şi a Tatălui către toţi. Dar e în mod special uşă a celor ce conduc pe oameni spre (Dumnezeu) Tatăl şi pe Tatăl, sau pe Dumnezeu în general, spre oameni, adică a păstorilor aleşi dintre oameni. Cinstea de a conduce pe oameni la Dumnezeu şi de a aduce pe Dumnezeu la oameni, prin Hristos ca uşă, nu şi-o ia cineva de la sine. Căci atunci acela ar fi uşă. Uşa rămâne Hristos, şi anume o uşă activă, deşi se cere şi de la cei chemaţi ca martori o lucrare. În păstorul adevărat e prezent marele sau supremul Păstor, Hristos. De aceea numai El este uşa prin excelenţă. În uşa omenească e şi Hristos activ ca uşă.

alergau, n-am vorbit către ei, şi ei prooroceau" (Ier. 23, 32); şi: „*Proorocii proorocesc minciuni întru numele Meu. Eu nu i-am trimis pe ei şi n-am grăit către ei şi n-am poruncit lor, că vedenii şi păreri şi proorocii ale inimii lor vă proorocesc vouă. De sunt prooroci şi de este cuvântul Domnului în ei, să-Mi răspundă. Ce este paiul faţă de grâu*?" (Ier. 23, 16, 28). Cuvântul cu adevărat de la Dumnezeu are o putere foarte hrănitoare şi sprijină inima omului, după cum s-a scris (Ps. 103, 15), iar al proorocilor neevlavioşi, sau al învăţătorilor mincinoşi se frânge uşor şi este ca un pai care n-aduce nici un folos oamenilor.

Când deci numeşte furi şi tâlhari pe cei ce au venit înaintea Lui, înţelege sau mulţimea mincinoasă şi înşelătoare a celor numite adineauri de noi, sau vei muta înţelesul cuvântului la aceia despre care s-a scris în Faptele Apostolilor. Căci învăţătorii iudeilor, primind odinioară pe Sfinţii Apostoli şi aducându-i în faţa sfatului lor atotnelegiuit, voiau să-i alunge din Ierusalim şi cugetau să-i silească prin cele mai grele primejdii. Gamaliel le-a adus însă aminte de învăţătorii mincinoşi, zicând: „*Bărbaţi israeliţi, luaţi aminte ce voiţi să faceţi cu aceşti oameni. Căci înainte de zilele acestea s-a ridicat Teudas, zicând că el este cineva, căruia i s-au alăturat un număr de bărbaţi în număr ca la patru sute, care a fost ucis şi toţi câţi l-au ascultat au fost risipiţi şi nimiciţi. După acesta s-a ridicat Iuda Galileianul, în zilele numărătorii, şi a atras popor mult după el; şi acela a pierit şi toţi câţi au ascultat de el au fost împrăştiaţi*" (Fapte 5, 35-37). Vezi deci fără îndoială şi limpede că nu despre Sfinţii Prooroci, ci despre cei de alt soi spune acestea Hristos, ca să convingă pe farisei, deşi nu le convine, să nu dea frâu poftelor lor prosteşti în chip neînţelept ca să se facă fără voia lui Dumnezeu conducătorii poporului, ci să lase puterii dumnezeieşti stăpânirea peste toţi şi să se silească să intre mai degrabă prin uşa adevărată, decât să încerce să intre prin alte părţi în staulul oilor.

„*Eu sunt uşa: de va intra cineva prin Mine, se va mântui;*
şi va intra şi va ieşi şi păşune va afla" (In 10, 9)[1313]

De la ceea ce obişnuieşte să se întâmple în istorie, mută cuvântul la înţelesul duhovnicesc şi pe cele văzute cu ochii şi înţelese fără greutate le face un chip al celor nevăzute. Astfel, furii şi tâlharii care intră cu îndrăzneală în încăperile oilor nu intră prin uşă, ci sar prin alte părţi şi primejduiesc şi se primejduiesc, urcând peste acoperişul staulului. Fiindcă este foarte uşor ca tâlharul şi cel ce a ales fără judecată reaua uneltire să piară, iar cei ce intră prin uşă îşi fac neprimejduită intrarea nefiind nici rău văzuţi, şi nici necunoscuţi Stăpânului oilor. Căci ei intră pentru că le deschide cel ce stă la uşi. Iar aceştia vor fi împreună cu oile în mod deschis, ca unii ce şi-au făcut intrarea în chipul cel mai legiuit, mai lipsit de vicleşug şi mai liber de orice bănuială. Acesta este chipul istoric (exterior). Dar, strămutând ceea ce se indică prin el la înţelesul duhovnicesc, vom spune că cei ce refuză să intre prin rânduiala şi voia dumnezeiască la stăpânire (la conducere), ca prin uşă, se vor pierde în mod sigur, atrăgându-şi judecata dumnezeiască,

[1313] Acum nu repetă atât că este uşa prin care intră păstorii adevăraţi la oile cuvântătoare, ci că este uşa prin care intră şi ies oile înseşi. Prin umanitatea Lui intră oile cuvântătoare la Dumnezeu, aflând păşune spirituală, dar şi ies spre oameni, aflând în comuniunea dintre ei în Hristos de asemenea o păşune spirituală. E uşor şi folositor a intra prin Hristos şi la Tatăl, dar şi a ieşi cineva din sine la semeni. Hristos e singura uşă prin care omul iese din închisoarea egoismului şi a omenescului închis în lume. Dumnezeu-Cuvântul le cuprinde pe toate şi, făcându-Se om, actualizează şi face vie comunicarea dintre oameni între ei şi dintre ei şi Dumnezeu. Dar prin El făcut om, omul vede pe Dumnezeu şi în lume. Prin El, ca om şi Dumnezeu, oile intră la păşunea potrivită lor. Cele dumnezeieşti sunt hrana potrivită pentru oameni. Cu ele se hrănesc oamenii. Iubirea lui Hristos ca Dumnezeu infinit, apropiat de ei prin umanitatea Lui, este viaţa lor. Omul e făcut cu aspiraţia spre infinit, spre absolut. Când se împărtăşeşte de Dumnezeu, adică de Hristos prin Duhul Lui, se simte unit cu infinitatea, cu absolutul personal spre Care aspiră, sau Îl trăieşte pe acesta în mod virtual.

potrivit cu ceea ce încearcă ei. Iar cei ce au primit conducerea ca dar dumnezeiesc şi au păşit spre ea prin Hristos vor stăpâni cu mult curaj şi har sfinţitul staul. Ei vor fi feriţi de mânia ce vine asupra acelora, ba vor primi şi cinstiri prin lucrarea lor şi vor ajunge şi la cununile de sus; vor ajunge la cinstiri pe care nu le aşteaptă, deoarece scopul lor n-a fost să fure oile, ci să le fie de folos şi să placă Stăpânului turmei, căutând să ajute în tot felul la mântuirea celor aflaţi în grija Lui.

Domnul îi tulbură mult pe fariseii învârtoşaţi şi prin acestea, spunându-le că nu se vor mântui, ci vor pierde şi stăpânirea ce o au, şi cu multă dreptate, deoarece înţeleg să o ţină cu fermitate nu prin Dumnezeu, ci prin reaua lor cugetare. Dar eu mă minunez şi de neasemănata iubire de oameni a Mântuitorului. Căci Domnul cel cu adevărat Îndurător şi milostiv (Ioil 2, 13) le îmbie tuturor calea mântuirii, chemând în multe feluri la ea şi pe cel ce ascultă cu anevoie şi e foarte învârtoşat. Dovada celor spuse mi-o dau iarăşi înseşi faptele. Căci deoarece, nici prin minuni şi nici prin dorul nădejdii şi al slavei, nu-i convinge pe farisei să primească spusa Lui, trece repede la ceea ce îi putea mai ales înspăimânta, ca să-i determine la dreaptă ascultare, de nevoie. Căci, ştiindu-i doritori de slava conducerii şi plini de râvna de-a nu dispreţui câştigul ce-l vor avea din aceasta, le spune că se vor lipsi de ea şi, deşi acum sunt foarte cinstiţi de oameni, o vor pierde şi pe aceasta de nu vor trece la ascultarea faţă de El de bunăvoie, ca prin aceasta să se bucure de cruţare din partea Lui.

„*Furul nu vine decât ca să fure şi să junghie şi să piardă.*
Eu am venit ca viaţă să aibă şi din belşug să aibă” (In 10, 10)

Mântuitorul nostru Iisus Hristos S-a numit pe Sine uşă şi ne-a învăţat că de El depinde ca cel ce voieşte să intre, şi ca cel neapt şi nepriceput în a păstori să rămână afară; ba a numit şi furi şi tâlhari pe cei dornici de o cinste ce nu le era dată de sus. Duşmănoşii farisei se întrebau cine este Acesta care se înalţă la atâta îndrăzneală, deşi e şi El din numărul celor pe care îi dispreţuiau. Căci Îl socoteau şi pe El mincinos şi căpetenie mincinoasă, care se afirma prin propria părere, şi nu ca fiind Dumnezeu Care S-a făcut om, după străvechea propovăduire a Scripturii de Dumnezeu insuflate. Potrivit ar fi fost ca, adunând din ea adevărata cunoştinţă despre El, să se despovăreze de necredinţă ca de ceva greu de purtat. Fiindcă îi ştia pe ei gândind acestea, sau soptindu-şi-le unii altora, neaşteptând declaraţia lor deschisă, răspunde în mod cuvenit şi afirmă că trebuie să se probeze prin fapte cine este păstorul şi cine, furul. Ba spune că nu e nicidecum greu de distins unul sau altul când cineva priveşte scopul urmărit de fiecare şi modul de lucrare al fiecăruia. Căci furul vine, zice, spre pieirea oilor. Pentru că pofta de-a fura are neîndoielnic acest scop. Dar păstorul cu adevărat bun nu vine pentru nimic rău în staulul oilor, urmărind mai degrabă folosul lor şi lucrând cu tărie ceea ce crede că le va fi lor de mult folos.

Deci să treacă înţelesul cuvântului de la chip la ceva mai adevărat şi să vadă iarăşi fariseii ce au pricinuit, ca păstori mincinoşi şi ca învăţători mincinoşi, lor şi celor pe care i-au înşelat, şi ce va da Hristos Care a venit, sau spre ce fericire ne va ridica El. Căci cei ce n-au încetat să mintă niciodată şi, născocind că au fost trimişi de Dumnezeu şi proorocind, după cum s-a scris, din inima lor, şi nu din gura Domnului (Ier. 23, 16), ca acel Teudas şi ca Iuda Galileianul, atrăgând poporul după ei, au pierit împreună cu cei duşi cu ei. Dar Domnul nostru Iisus Hristos a venit din iubirea cea către noi, având să ne pricinuiască viaţa veşnică. Iar scopul acelora fiind atât de opus şi modul venirii atât de deosebit, cum nu le vor fi contrare şi cugetarea, şi lucrarea? Căci spune că din calitatea faptelor trebuie să se vadă cine sunt aceia şi cine, Acesta. Deci nu era nici o greutate să se convingă că nu era nepotrivit a cugeta şi a spune şi căpeteniile, care-L socoteau unul dintre păstorii mincinoşi, sau unul dintre cei ce intră prin altă parte în staulul oilor, că Hristos a venit mai degrabă ca uşă, ca portar şi ca păstor, nu numai ca să

aibă oile viață, ci să aibă din belşug. Căci nu e îndoială că cei ce cred în El pot spera că pe lângă înviere se vor împărtăşi şi de toate bunurile.[1314] Dar în mod potrivit spune că El este şi belşug al vieții, adică le prilejuieşte împărtăşirea deplină, cinstită şi atotdesăvârşită de Duhul, deşi aceasta e foarte ascunsă. Căci învierea este comună sfinților şi păcătoşilor. Fiindcă în El se vor scula morții şi se vor ridica cei din morminte şi se vor bucura cei din pământ, după făgăduința nemincinoasă a Mântuitorului (In 5, 28). Dar împărtăşirea de Sfântul Duh, care aduce vieții prisosul, având calitatea de a da mai mult decât ceea ce e comun tuturor, nu e comună tuturor, ci numai celor îndreptățiți prin credința în Hristos. Acest prisos se numeşte de dumnezeiasca Scriptură împărtăşirea de Duhul şi Împărăția cerurilor.[1315] Şi aceasta ne-o spune dumnezeiescul Pavel, zicând: „*Nu toți vom adormi, dar toți ne vom schimba, deodată, într-o clipită de ochi, la trâmbița cea de apoi: când trâmbița va suna, şi morții vor învia nestricăcioşi şi noi ne vom schimba*” (I Cor. 15, 52). Toți se vor scula din morți, pentru că întregii firi i s-a dat harul învierii în Hristos cel Unul, Care a surpat primul şi la început stăpânirea morții şi a sculat spre viață neîncetată rațiunea comună a umanității, refăcută întru nestricăciune, precum în Adam, ca în unul şi primul, aceasta fusese osândită la moarte şi stricăciune. Mare va fi atunci deosebirea dintre cei ce vor învia. Dar şi până atunci e mare deosebirea dintre ei. Căci cei ce s-au odihnit în credința în Hristos şi au luat arvuna Duhului în timpul vieții cu trupul vor primi harul atotdesăvârşit şi se vor schimba spre slavă, pe care o vor primi de la Dumnezeu. Iar cei ce n-au crezut în Fiul şi au disprețuit răsplata viitoare se vor osândi şi vor moşteni împreună cu ceilalți numai învierea, dar vor plăti pentru vina unei aşa de mari necredințe. Căci se vor arunca în iad, unde se vor pedepsi şi pocăința întârziată de acolo nu le va mai fi de nici un folos. „*Căci acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinților*” (Mt. 8, 12).[1316]

„*Eu sunt păstorul cel bun*” (In 10, 11)

[1314] Hristos e, cum s-a mai spus, uşa oilor cuvântătoare spre Dumnezeu (şi spre semeni), Cel ce deschide uşa şi Păstorul Care intră la ele şi le duce spre Dumnezeirea Sa şi spre Tatăl. Dar El vine la oi, sau Se introduce la ele, Se deschide lor ca să le dea o viață spirituală cât mai bogată, ajutându-le să înainteze în infinitatea cunoaşterii şi bunătății Lui, în iubirea nesfârşită față de oameni. Căci dacă persoana altuia îmi este viață prin atenția pe care mi-o arată, Hristos, ca Dumnezeu venit în maximă apropiere iubitoare de noi, ne este viața fără sfârşit, cu toată bucuria ce ține de ea. Nu obiectele ne sunt viața, ci celelalte persoane, şi, în grad sunrem, Dumnezeu făcut om.

[1315] Avem în Hristos o tot mai bogată viață spirituală, dar ea este în acelaşi timp în mare parte virtuală, şi tocmai în această virtualitate se află adâncimi nesfârşite, către care înaintăm cu puterea ce ne-a fost dată.

[1316] Viața sau existenta veşnică simplă o vor primi prin înviere şi cei păcătoşi. Dar ceea ce e mai mult decât această existență, adică prisosul, ceea ce depăşeşte existența simplă, e ceea ce vine din infinitatea şi comuniunea cu Dumnezeu, sau cu Hristos, prin împărtăşirea de Duhul lui Hristos. Aceasta e Împărăția cerurilor, e deschiderea vieții îngustate de izolare, viață care a fost creată pentru infinitatea şi pentru bucuria comuniunii cu Hristos-Dumnezeu, prin Duhul Sfânt. Aceasta e păşunea sau hrana adevărata a oamenilor. Omul e făcut totuşi să se hrănească cu ceea ce e propriu lui Dumnezeu. Fără Dumnezeu, omul nu realizează o viață satisfăcătoare. Nu are „păşunea” care-i trebuie. Trăieşte într-o sărăcie, într-o foame chinuitoare, într-o lipsă de sens. Intru la Dumnezeu cu adevărat prin Omul adevărat Care este Hristos. Dar tot prin Hristos, ca Om, unit cu Dumnezeirea, intru şi la inima semenului meu, la omul adevărat Ceea ce ne aduce Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se Om şi jertfindu-Se pentru noi, este iubirea al cărei prim act este iertarea. Dar dacă nu ne însuşim iubirea Lui față de Dumnezeu, părăsind despărțirea de Dumnezeu, şi iubirea Lui față de oameni, al cărei prim act este iertarea altora de către noi, iertarea şi iubirea Lui n-au nici un efect mântuitor asupra noastră. E ca şi când am iubi o piatră. „*Şi ne iartă nouă... precum şi noi iertăm.*” Prin iubire vrea să intre El la noi şi tot prin iubire vrea ca noi să intrăm la Dumnezeu şi la oameni. Acesta e Duhul de Care ne împărtăşim. Altfel, înviem doar cu trupul, dar nu ne unim cu Dumnezeu şi cu semenii. Rămânem în iadul singurătății. De aceea Apostolii şi urmaşii lor primesc de la Hristos, după înviere, Duhul iubirii şi al iertării, ca să-L comunice şi altora prin iubirea şi iertarea lor.

Credința de pe pământ, ca o arvună a Duhului lui Hristos, dă odihnă celor ce o au. Nu trec din plăcere în regrete şi în spaime pentru ce va fi în viața viitoare. În credință trăim anticipat unirea cu absolutul, cu desăvârşirea, spre care aspirăm. Avem siguranța că vom ajunge la unirea cu El, cu Cel din Care nu vom avea ispită să ieşim. De aceea se doreşte celor decedați „veşnică odihnă”.

După ce a arătat clar cât i-a păgubit pe cei vechi ipocrizia proorocilor mincinoşi, sau a păstorilor mincinoşi, vădind prin faptele mântuitoare prezenţa Sa şi dovedind chiar din parabola oilor puterea ei biruitoare, care Îl încununează cu strălucirea adevărului, a spus: „*Eu sunt păstorul cel bun.*” Deci în zadar cugetaţi acelea împotriva Mea, neavând cu ce să Mă învinuiţi că nu voiesc să fac ceea ce e de folos oilor şi neputându-Mă număra între cei ce fac aceasta. Căci ceea ce este cu adevărat bine vor spune că e rău, păgubindu-vă, prin iubirea lor de sine, de putinţa de-a judeca drept potrivit poruncii Dătătorului Legii. Deci îi mustră ca pe unii ce nesocotesc cu totul cele spuse prin Moise şi ca pe nişte conducători ce nu cunosc scopul venirii Lui, ca să arate adeverindu-se cele spuse despre ei de proorocul Isaia: „*Vai de cei ce numesc răul bine, şi binele rău, de cei ce spun luminii întuneric, şi întunericului lumină*” (Is. 5, 20). Căci oare nu se arată făcând aceasta, socotind lumina, adică pe Domnul nostru Iisus Hristos, întuneric, neferindu-se să pună pe Păstorul nostru cel bun între păstorii mincinoşi, ba chiar îndrăznind să-I dea cinste mai mică decât acelora? Ziceau şi unii din cei vechi că cei ce se lăudau că sunt purtători ai cuvântului dumnezeiesc căutau să cucerească mintea mulţimii prin numele de prooroci şi s-o abată de la calea adevărului, atrăgând-o spre ceea ce le plăcea lor, şi nu lui Dumnezeu. Fiindcă voiau să stăpânească această mulţime prin multa cinstire pe care o pretindeau. Astfel, Samea Alamitul, opunând cuvintelor de la Dumnezeu născocirile lui mincinoase, îndrăznea să răpească slava lui Ieremia. Fiindcă acesta era în lanţuri, iar el se bucura de cinstea de la Sedechia, fiind lăudat pentru grăirea lui mincinoasă. Dar fariseii duşmănoşi de acum întreceau necredinţa acelora, nerecunoscându-I lui Hristos nici măcar cinstea învăţătorilor mincinoşi. Căci ce spun despre El către cei ce ascultau cu bucurie cuvântul Lui? „*Are drac şi este nebun. Pentru ce Îl ascultaţi*?” (In 10, 20). De aceea şi El zice despre ei prin proorocul Osea: „*Vai lor, că s-au abătut de la Mine! Netrebnici sunt, căci nu au crezut în Mine. Eu i-aş răscumpăra, dar ei au grăit împotriva Mea minciuni*” (Osea 7, 13). Şi iarăşi: „*În sabie vor cădea căpeteniile lor pentru nepriceperea limbii lor*” (Osea 7, 16). Cum nu sunt vrednici de toată osânda cei ce şi-au făcut nebuneşte limba atât de duşmănoasă, încât au îndrăznit să spună împotriva lui Hristos cele pe care noi nu suferim să le auzim, ci numai cei ce au un auz ca ei şi le pot însuşi şi le pot spune în mod periculos!

„*Păstorul cel bun îşi pune sufletul pentru oile sale. Iar cel plătit şi cel care nu este păstor, şi ale cărui oi nu sunt ale lui, vede lupul venind şi lasă oile şi fuge: şi lupul le răpeşte şi le risipeşte. Dar cel plătit fuge, pentru că este plătit şi nu are grijă de oi*” (In 10, 11-l 3)[1317]

După ce a opus cu măiestrie flecărelilor unora şi îndrăznelilor nelegiuite ale altora strălucirea Sa din propriile fapte şi a arătat pe furii care sar prin alte părţi în staulul oilor, iar pe Sine S-a numit Păstorul cu adevărat, se îndreaptă spre înşişi învăţătorii iudeilor şi arată conducerea Sa superioară celei a fariseilor. Şi le dă cea mai vădită dovadă prin comparaţie, opunând nepăsarea lor, veghii şi iubirii Sale. Arătându-i pe aceia fără nici o grija de turmă, Se înfăţişează pe Sine venind plin de grijă pentru ea, ca Unul ce Se îngrijeşte foarte mult de suflet, care e mai iubit decât toate. Arată în ce mod se face vădit ca Păstorul cel bun, Care nu şovăie să-Şi obosească sufletul luptând pentru mântuirea oilor, ceea ce s-a şi făcut prin Hristos. Căci omul a părăsit iubirea faţă de Dumnezeu, încuviinţând păcatul, şi de aceea a fost scos din sfântul şi dumnezeiescul staul, adică din grădina raiului. {i îmbolnăvindu-se de această nenorocire prin diavolul

[1317] Iisus este cu adevărat Păstorul oilor Sale cuvântătoare. Căci El le-a dat existenţa şi de El depinde fericirea lor veşnică. El le iubeşte cel mai mult şi Se face foarte apropiat lor. Îşi pune viaţa pentru ele, apărându-le de lupul care vrea să le răpească. El e Păstorul propriu-zis, de Care depind cu totul oile. El e Păstorul păstorilor.

care l-a amăgit spre păcat şi prin moartea care a odrăslit din păcat, s-a făcut ţintă săgeţilor lupilor aspri şi înşelători. Iar Hristos S-a arătat Păstorul cel bun al tuturor şi Şi-a pus pentru noi viaţa Lui (I In 3, 16); luptându-Se cu perechea acelor fiare sălbatice, a răbdat pentru noi crucea, ca să omoare moartea prin moarte, şi a fost condamnat pentru noi, ca să scape pe toţi de condamnarea pentru păcat, desfiinţând prin credinţă păcatul ce ne tiraniza,[1318] şi a pironit pe crucea Sa zapisul potrivnic nouă, precum s-a scris (Col. 2, 14).[1319] Deci, părinţii păcatului au fost trimişi în iad ca nişte oi, îngăduindu-se să fie păscuţi de moarte, după spusa din Psalm (48, 14). Dar a murit pentru noi în mod real Păstorul cu adevărat bun, ca, scoţându-ne din umbra morţii întunecate, să ne pregătească pentru a ne uni cu cetele cereşti şi, în loc să ne lase în staulele abisului şi în adâncurile mării, să ne dăruiască lăcaşurile de sus, lângă Tatăl. De aceea şi zice către noi: „*Nu te teme, turmă mică. Tatăl a binevoit să vă dea vouă împărăţia*” (Lc. 12, 32).

Acestea se referă la turma lui Hristos. Dar să vedem cum erau ale acelora. Cel ce priveşte cu ochi drepţi nu va vedea nimic altceva în aceştia decât pe cei plătiţi, pe păstorii mincinoşi, pe netrebnici, pe vânzători şi leneşi, care nu aduc nici un folos oilor, odată ce se străduiesc întotdeauna numai spre ceea ce le place lor. Căci cei plătiţi erau, după cuvântul Mântuitorului, cei cărora nu le aparţineau oile, ci ele erau ale lui Hristos, Care Şi-a tocmit simbriaşi la început şi i-a aşezat ca şi căpetenii preoţeşti cu cinstirile cele mai înalte peste poporul iudeilor. Iar aceia, necruţând oile din staul, le-au predat lupului. Iar cum şi în ce fel, vom spune mai pe scurt. În timpurile mai vechi poporul iudeilor şi-a luat ca unic Împărat pe Dumnezeu, Căruia Îi aducea ca jertfă didrahma şi-I dăruia ca tribut vieţuirea conform Legii. Dar a venit asupra lui ca un lup sălbatic omul de alt neam, impunându-i cu numele, dar şi în mod real, jugul robiei şi al împărăţiei omeneşti, silindu-l să se strămute la o viaţă în afara Legii şi a moralei, cerându-i dări şi scoţându-l de sub Împărăţia lui Dumnezeu. Cei aduşi într-o astfel de cădere au fost siliţi să se supună rânduielilor celui ce-i stăpânea. Căci stăpânirea celui de alt neam l-a scos de sub stăpânirea lui Dumnezeu, adică de sub seminţia preoţească, căreia i se încredinţase de către Dumnezeu să judece şi să facă dreptate, schimbând toate cu sila şi făcând să fie imprimat chipul lui pe bani şi impunându-şi în tot felul stăpânirea. Păstorii nu au rămas de veghe împotriva unei astfel de batjocuri. Au văzut pe lup venind şi au fugit, părăsind turma. Căci oile, nefiind ale lor, n-au chemat pe Cel ce le putea apăra, pe Cel ce i-a scăpat de babilonieni, a biruit pe asirieni, pe Cel ce a nimicit cu mânia îngerului o sută optzeci şi cinci de mii din cei de alt neam. Că stăpânirea străină, adică a celor de alt neam, a înjosit mult şi a slăbit în evlavie pe cei din Israel, o poţi afla din realitatea înseşi. Astfel, Pilat a osândit îndrăzneala nebună a iudeilor, care îl rugau să răstignească pe Domnul, şi a întrebat deschis: „*Să-L răstignesc pe împăratul vostru*?” Atunci ei, scuturându-se de slujirea lui Dumnezeu şi rupând legăturile vechii stăpâniri, s-au supus unui jug nou, strigând cu neruşinare: „*Nu avem alt împărat decât pe Cezarul*” (In 19, 15). Şi acestea li s-au părut conducătorilor bine făcute şi spuse. Deci lor trebuie să li se atribuie pricinile tuturor relelor. Se osândesc deci cu dreptate ca vânzători ai oilor, ca laşi, ca fricoşi, ca neavând deloc curajul şi voinţa să lupte pentru oile de sub conducerea lor şi să le apere. De aceea şi Dumnezeu îi învinuieşte, zicând: „*Păstorii şi-au ieşit din minte şi pe Domnul nu L-au căutat. Pentru aceea n-au socotit toată păşunea şi turma au risipit*” (Ier. 10, 21). Deci, din însăşi realitatea s-a adeverit că Păstorul cu adevărat bun este Hristos, iar aceia au fost mai degrabă stricăcioşi decât buni şi foarte străini de laudele adevărate.

[1318] Credinţa e cea mai mare şi mai directă putere opusă păcatului, care înseamnă despărţirea de Dumnezeu Care le uneşte pe toate. Credinţa ne uneşte cu toate în Dumnezeu şi puterea pentru aceasta ne-o dă Hristos, Care le uneşte virtual cu El şi în El, ca Dumnezeu, pe toate cele create.

[1319] Zapisul acesta era sentinţa care ne supunea morţii pentru păcat. Hristos, fiind fără de păcat, a murit pentru păcatele noastre, nemaitrebuind să murim noi pentru ele. Căci, murind nu pentru El, ci pentru noi, ne-a scăpat de moartea ca osândă a păcatului nu numai juridic, ci în mod real, moartea neputându-L reţine pe El, Cel nevinovat, Care e om, dar, în acelaşi timp, şi Dumnezeu.

„*Eu sunt păstorul cel bun*” (In 10, 14)

S-a înălţat iarăşi, repetând declaraţia care reafirma stăpânirea Sa peste iudei, nu bazat pe mărturiile unora, ci prin realitatea însăşi. Căci înainte, opunând învăţăturile Sale născocirilor proorocilor mincinoşi şi arătând efectul faptelor Sale mântuitoare superior vorbăriei mincinoase, a zis despre aceia că prin furt, prin junghiere şi prin omorâre, numai prin minciună şi prin grăirea celor ce nu se cuvin s-au menţinut, iar despre Sine, că a venit nu numai ca oile să aibă viaţa, ci şi ceea ce e prisositor, şi de aceea bine şi drept a declarat: „*Eu sunt păstorul cel bun.*” Iar acum declară acelaşi lucru, arătând că este Păstorul cel bun prin faptul că voieşte să moară înaintea oilor şi e gata să-Şi pună viaţa pentru ele, pe când cel plătit şi stăpânitorul străin sunt fricoşi şi fugari şi celelalte pe care le-a spus înainte. Ca Cel ce îşi va pune viaţa pentru oi declară iarăşi pe drept cuvânt: „*Eu sunt păstorul cel bun*.”[1320] Căci trebuie să învingă pe tot cel rău Cel ce este primul între toţi,[1321] ca să se dovedească iarăşi adevărat Psalmistul, care spune către El: „*Ca să Te îndreptăţeşti în cuvintele Tale şi să biruieşti când vei judeca Tu*” (Ps. 50, 5).

Dar pe lângă cele spuse, mai trebuie cugetat şi la următoarele. Socotesc că Domnul a arătat iudeilor că le va fi de mult folos nu numai prin cele cuprinse în cuvintele Sale, ci a căutat să-i convingă să cugete cele cuvenite şi prin cele grăite de prooroci şi să ştie din ele în mod clar că El este Păstorul cel bun, iar căpeteniile lor nu sunt. Căci nu era nepotrivit să cugete că, de nu vor crede cuvintelor Sale, vor crede în cele spuse prin aceia, chiar fără voie. Zice deci: „*Eu sunt păstorul cel bun*,” aducându-le aminte iudeilor cele spuse prin glasul Proorocului Iezechiel. Căci acela zice despre Hristos şi despre cei ce au fost încredinţaţi să înveţe turma iudeilor: „*Acestea zice Domnul: O, păstori ai lui Israel! Au se păstoresc păstorii pe ei înşişi? Au nu pe oi le* păstoresc păstorii? *Iată laptele îl mâncaţi şi cu lâna va îmbrăcaţi şi ceea ce e gras junghiaţi; şi oile mi le paşteţi. Pe cea slabă nu aţi întărit-o şi pe cea bolnavă nu aţi vindecat-o, pe cea zdrobită nu aţi legat-o, pe cea rătăcita n-aţi întors-o, pe cea pierdută n-aţi căutat-o, şi pe cea tare aţi asuprit-o. Şi s-au risipit oile Mele, nefiind păstori, şi s-au făcut mâncare fiarelor ţarinii. Şi s-au risipit oile Mele în tot muntele şi pe tot dealul înalt şi pe faţa a tot pământul. Şi nu a fost cine să le caute, nici să le întoarcă*” (Iez. 34, 2-6). Căci unul era scopul căpeteniilor iudeilor: să caute numai spre câştig şi să se bucure de darurile de la supuşi, să adune tributuri şi să poruncească cele mai presus de Lege, iar celor ce pot fi de folos şi pot mântui poporul de sub stăpânirea lor să nu le dea nici o atenţie. De aceea zice iarăşi despre ei Păstorul cel cu adevărat bun: „*Acestea zice Domnul Dumnezeu: Iată Eu vin asupra păstorilor, voi cere oile Mele din mâinile lor şi-i voi respinge pe ei ca să nu mai păstorească oile Mele şi să nu le mai pască cei ce le păstoresc şi voi scoate oile Mele din mâinile lor şi din gura lor şi nu vor mai fi lor spre mâncare*” (Iez. 34, 10). Şi, după altele, iarăşi: „*Şi le voi scula lor un păstor unic şi-i va păstori pe ei, pe slujitorul Meu David. Şi va fi lor păstor, şi Eu, Domnul, le voi fi lor Dumnezeu, şi David căpetenie în mijlocul lor. Eu, Domnul, am grăit lor şi voi face cu David legământ de pace şi voi pierde fiarele rele de pe pământ şi vor locui în pustie şi*

[1320] Păstorul cel bun, spre deosebire de simbriaş (cel plătit), nu numai că duce oile la păşunea cea mai hrănitoare şi le îngrijeşte cu toată osteneala, ci e gata să-Şi dea şi viaţa pentru ele, când cineva vrea să I le fure. Aici se arată că ele sunt cu adevărat ale Lui, că există o intimitate deosebită între El şi ele. Cine ţine mai mult la cineva decât cel ce i-a dat aceluia viaţa? Dacă tatăl ţine la copiii lui, pentru că seamănă cu el, cu mult mai mult ţine Fiul lui Dumnezeu la oamenii pe care i-a creat după chipul Lui, ca să se înţeleagă cu ei şi să fie într-un dialog cu ei. Tatăl pământesc nu le-a dat copiilor totul prin voia sa, pe când Dumnezeu-Cuvântul le-a dat tot ce-a voit El. Tot ce au corespunde gândirii Lui. De aceea I-a şi plăcut să Se facă Fiul om ca ei, apropiindu-Se şi mai mult de ei.

[1321] Hristos trebuie să învingă pe toţi oamenii slăbiţi de cele rele, prin bunătate, fiind primul între toţi prin faptul că e şi Dumnezeu, Creatorul oamenilor.

vor dormi în codri. Şi le voi pune pe ele în jurul muntelui Meu. Şi voi da vouă ploaie, ploaie a binecuvântării. Şi pomii câmpului îşi vor da rodul lor şi pământul îşi va da rodul lui" (Iez. 34, 25-27). În acestea Dumnezeu ne spune foarte limpede că mulţimea necredincioasă a fariseilor se va scoate de la conducerea iudeilor şi că, după aceia, Se va aşeza la conducerea turmelor cuvântătoare ale oilor credincioase Hristos cel din sămânţa lui David după trup. Căci a înfăptuit prin El un legământ al păcii, aducând propovăduirea evanghelică şi dumnezeiască, ridicându-ne la iubire între noi şi Dumnezeu şi la Împărăţia cerurilor. Prin El ne va veni de asemenea ploaia binecuvântării, adică pârga Duhului, făcând ca un pământ roditor sufletul în care vine.[1322] Iar deoarece fariseii au făcut nu puţin rău oilor, nepăsându-le de ele nicidecum, ci îngăduind mai degrabă în multe feluri să fie păgubite, Hristos le-a mântuit şi S-a arătat ca Dătătorul şi Pricinuitorul binecuvântării de sus. De aceea Se arată pe drept cuvânt mărturisind ceea ce este: „*Eu sunt păstorul cel bun.*" Şi să nu se smintească nimeni dacă Dumnezeu-Tatăl L-a numit slujitor pe Cel ce S-a făcut om din sămânţa lui David, deşi este Dumnezeu şi Fiu adevărat după fire, ci trebuie să înţeleagă mai degrabă că „*S-a smerit pe Sine, chip de rob luând.*" Deci în mod potrivit, firii asumate L-a numit slujitor Dumnezeu-Tatăl.

„*Şi cunosc pe ale Mele şi ale Mele Mă cunosc pe Mine*" (In 10, 14)

Cineva ar putea zice în mod mai simplu că Domnul n-a voit să spună aici nimic altceva decât că dăruieşte celor ai Săi şi celor ce cred în El o cunoştinţă folositoare despre Sine, dar şi că El îi cunoaşte pe ai Săi, făcând folositoare această cunoştinţă celor ce o primesc. Căci ce vom spune că e lucrul cel mai bun, dacă nu cunoaşterea lui Dumnezeu? Dar, deoarece ceea ce s-a spus cere o cercetare mai subtilă, mai ales pentru că a adăugat: „*Precum Mă cunoaşte pe Mine Tatăl şi Eu cunosc pe Tatăl*" (In 10, 15), să adâncim înţelesul spusei. Căci socotesc că nu va spune cineva din cei cu mintea sănătoasă că vreuna dintre creaturi va putea avea vreo cunoştinţă despre Hristos asemănătoare celei pe care o are Dumnezeu-Tatăl despre El. Căci numai Tatăl cunoaşte pe Fiul Său şi numai de către Fiul Său este cunoscut El. „*Căci nimeni nu cunoaşte pe Fiul decât Tatăl, nici pe Tatăl nu-L ştie cineva cine este decât Fiul,*" după cuvântul Mântuitorului însuşi (Mt. 11, 27). Că Tatăl este Dumnezeu, şi Fiul este de asemenea Dumnezeu adevărat o ştim şi o credem. Dar ce este după fiinţă firea negrăită ne este cu totul necunoscut atât nouă, cât şi celorlalte făpturi raţionale. Cum deci vom cunoaşte pe Fiul în măsură egală cu Tatăl? Să vedem deci cum afirmă că El ne cunoaşte pe noi, dar este şi cunoscut El însuşi de noi aşa cum cunoaşte El pe Tatăl şi Tatăl pe El.

Vom cerceta în ce mod se pot înţelege cele spuse, fără să ne depărtăm de la scopul declaraţiei de la început. Nu voi ascunde ceea ce îmi este accesibil minţii, dar cititorii sunt liberi să le primească sau nu. Socotesc că e numită cunoştinţă în aceste cuvinte nu simplu o ştire, ci e înţeleasă mai degrabă ca o legătură cu ceea ce îi este propriu cunoscătorului, fie după neam, sau naturală, fie o participare la har şi la cinstire.[1323] Elinii aveau obiceiul să numească cunoscuţi nu numai pe cei de acelaşi

---

[1322] Ca o ploaie a venit Duhul Sfânt la Rusalii peste Apostoli. Şi câtă rodnicie nu le-a dăruit coborârea Lui între ei! Dar Duhul coboară mereu prin propovăduirea cuvântului lui Hristos şi prin comunicarea lui Hristos în Sfintele Taine. Duhul e Cel ce aduce puterea dumnezeiască a rodniciei în suflete. Omul nu e făcut să rămână închis în cadrul legilor unei vieţi monotone. El e făcut să se ridice peste graniţele lor, în bogăţia nesfârşită a spiritualităţii dumnezeieşti prin Duhul dăruit lui. Şi fiecare se ridică în alt grad şi în alt mod, potrivit cu talanţii daţi lui prin creaţie. Omul e făcut să se înalţe mereu între creaţie şi Dumnezeu. Apa reprezintă cel mai bine rodnicia ce ne-o aduce Duhul dumnezeiesc. Căci numai unde este ea, natura se face vie şi rodeşte. De aceea primim Botezul prin apa.

[1323] Cunoaşterea nu e numai o ştire despre ceva sau cineva cu care nu am nimic comun, deci o cunoaştere teoretică, deductiva, abstractă, ci o cunoaştere prin oarecare comuniune de fire, sau comunicare prin voinţa, iar în cazul cunoaşterii lui Dumnezeu, o comunicare a Lui către om prin har. De aceea poate vorbi

neam, ci şi pe fraţii de acelaşi sânge. Dar că şi dumnezeiasca Scriptură înţelege prin cunoştinţă legătura cu cei ai Săi, vom afla prin cele următoare. Căci zice Hristos despre cei ce nu s-au făcut ai Săi în nici un fel: „*Mulţi vor zice în ziua aceea, adică a judecăţii: Doamne, Doamne, nu în numele Tău am proorocit şi n-am scos demoni în numele Tău? Atunci le voi mărturisi lor: Amin zic vouă, că niciodată nu v-am cunoscut pe voi*" (Mt. 7, 22-23). Dar dacă cunoaşterea ar însemna numai o ştire, cum n-a cunoscut pe unii dintre cei creaţi Cel ce le are toate descoperite în faţa ochilor Lui, cum s-a scris (Evr. 4, 13), Cel ce le-a cunoscut înainte de facerea lor (Ist. Sus. 42)? Deci e cu totul de neînţeles, ba, mai mult, e şi o dovadă de necredinţă a socoti că Domnul nu cunoaşte pe unii. Vom crede deci mai degrabă că El spune că aceia nu au făcut nimic pentru a-şi adăuga (la existenţă) familiaritatea şi relaţia cu El.[1324] Căci nu-i ştiu, zice, să se fi făcut iubitori ai virtuţii, să fi preţuit cuvântul Meu, nici să se fi unit cu Mine prin faptele bune. În acelaşi fel vom gândi şi despre preaînţeleptul Moise, când zice Dumnezeu către el: „*Te ştiu pe tine mai mult decât pe toţi şi ai aflat har la Mine*" (Ieş. 32, 12). S-a spus aceasta în loc de: „Te-ai ridicat în calitatea de a fi familiar mai presus de toţi şi ţi-ai dobândit mult har." Deci nu spunem acestea în sensul că se neagă şi înţelesul de ştire, ci le înţelegem în modul cel mai potrivit acestor noţiuni (ştire şi cunoaştere, n.n.). Deci când zice: „*Cunosc pe ale Mele şi sunt cunoscut de ale Mele, precum Mă cunoaşte pe Mine Tatăl şi Eu cunosc pe Tatăl*," o spune aceasta în loc de: „Voi deveni al oilor Mele, şi ele vor deveni oile Mele, în modul în care Tatăl îmi este propriu, şi Eu sunt propriu Tatălui." Căci în felul în care Tatăl ştie pe Fiul Său ca născut adevărat al Său şi rod al fiinţei Lui, iar Fiul ştie la rândul Său pe Dumnezeu ca Tată adevărat al Său, ca fiind născut cu adevărat din El, în acelaşi fel şi noi suntem făcuţi ai Lui, suntem de un neam cu El şi numiţi fii, după spusa Lui: „*Iată Eu şi fiii pe care Mi i-a dat Dumnezeu*" (Is. 8, 18). Iar, fiind neam adevărat al Fiului, suntem şi ne numim pentru El şi ai Tatălui (Fapte 17, 29), deoarece, fiind Dumnezeu Unul-Născut din Dumnezeu, S-a făcut Om, luând aceeaşi fire cu noi, deşi fără nici un păcat. Căci altfel, cum am fi neam al lui Dumnezeu, sau în ce mod, părtaşi ai firii dumnezeieşti? (II Pt. l, 4). Căci nu ne este măsura laudei numai întrucât a voit Hristos să ne facă ai Săi, ci ni se face adevărată prin fapta însăşi. Căci Cuvântul lui Dumnezeu rămâne în firea dumnezeiască şi după ce ia trupul, iar pe noi ne face neam al Său, căci e după firea lui Dumnezeu, deşi a luat acelaşi trup cu noi. Deci modul în care Îi suntem proprii e asemănător.[1325] Precum El Îi este propriu Tatălui, dar Îi este propriu Lui pentru identitatea firii cu Tatăl, aşa şi noi suntem proprii Lui, şi El nouă, întrucât S-a făcut om. Iar prin El ne unim ca printr-un Mijlocitor cu Tatăl.[1326]

Hristos de o înrudire între cunoaşterea Lui de către oameni şi cunoaşterea Tatălui de către El. Între Hristos şi oameni există o legătură de fire prin faptul că El S-a făcut om, dar şi prin faptul că El ne comunică harul Său. În ambele cazuri cunoaşterea e şi o anumita experienţă a celui cunoscut de către cel ce cunoaşte.

[1324] Deci deplina cunoaştere a oamenilor chiar de către Hristos este o cunoaştere a lor prin faptul că I s-au făcut proprii, că I s-au făcut intimi, apropiaţi. Ceilalţi, deşi sunt creaţi de El, Îi rămân, prin distanţă, separaţi. Chiar dacă sunt creaţi de El, le-a dat, prin libertatea acordată, putinţa de-a rămâne închişi faţă de El, de-a fi cunoscuţi ca simple existenţe create de El. E o cunoştinţă care n-a însemnat pentru ei şi o ridicare la calitatea de intimi, sau proprii ai lui Dumnezeu. I-au rămas, de aceea, străini. Nu s-au bucurat de o modelare a lor prin înrâurirea lui Hristos. Nu-L cunosc ei pe Dumnezeu, nu-i cunoaşte nici El pe ei.

[1325] Fiul Se face de un neam cu noi, precum este de un neam cu Tatăl. Căci are şi cu noi o fire comună, cum are cu Tatăl. Pe de altă parte, este şi o deosebire în modul în care Îi suntem noi proprii şi modul în care Îi este Tatăl, sau El, Tatălui. Căci pe noi ne face proprii ai Lui printr-un act de voinţă, pe când Tatăl Îi este propriu prin naştere. Dar asumarea voluntară a firii comune cu a noastră are şi ea un temei. Şi este şi ea înrudită cu El prin faptul că El a creat-o după chipul Lui şi o susţine.

[1326] Deşi firea noastră a luat-o voluntar, totuşi nu suntem uniţi numai cu firea Lui omenească, ci cu El însuşi, cu Acea Persoană Care are şi firea dumnezeiască prin naştere din Tatăl. De aceea, fiind uniţi cu El, suntem uniţi prin El, ca Persoană unică a celor două firi, deci şi a firii dumnezeieşti, şi cu Tatăl. Ne face parte şi nouă de unirea ce-o are El ca Fiu cu Tatăl. Ca Dumnezeu-Creator, dar şi făcut om, ne cunoaşte desăvârşit, iar noi Îl cunoaştem pe El însuşi ca Dumnezeu prin firea Lui omenească, prin care binevoieşte să ni se facă apropiat. Căci prin ea cunoaştem pe purtătorul ei dumnezeiesc. Desigur, nu-L cunoaştem în

Hristos este un intermediar între Dumnezeirea supremă şi umanitate, amândouă aflându-se în Acelaşi, ca Cel ce uneşte în Sine cele atât de deosebite şi e unit, ca Dumnezeu prin fire, cu Dumnezeu-Tatăl, şi cu oamenii, ca Cel cu adevărat om.

Dar va spune poate cineva: Nu vezi cât e de primejdios cuvântul tău? Căci dacă vom socoti că, întrucât S-a făcut om, cunoaşte El ale Sale, adică a venit la calitatea în care Îi sunt proprii oile Sale, care dintre ele va rămâne afară din turmă? Căci toți Îi vor fi proprii, întrucât sunt oameni ca şi El. Pentru ce mai spune atunci ca un lucru de prisos: ale Mele? Sau ce mai au deosebit cele ce sunt ale Lui? Căci dacă toți îi sunt proprii pentru pricina amintită, ce mai au în plus cei cunoscuți?

La aceasta răspundem că este comun tuturor, atât celor ce-L cunosc pe El, cât şi celor ce nu-L cunosc, faptul de-a le fi propriu (sau de-a fi proprii Lui). Căci S-a făcut om nu dăruindu-Se în parte unora şi altora, ci miluindu-Se de întreaga fire căzută. Dar nu va folosi nimic modul de-a ni Se face propriu şi de-a ne face proprii, celor ce Îl defaimă prin necredință, ci va dărui aceasta ca pe o podoabă superioară celor ce-L iubesc. Căci puterea învierii trece la toți pentru învierea Mântuitorului, înviind împreună cu El întreaga fire a omului. Dar aceasta nu le va fi de nici un folos celor iubitori de păcat, fiindcă vor coborî în iad, primind învierea numai pentru a fi pedepsiți, iar celor ce se vor nevoi printr-o viață superioară le va fi de mult folos, pentru că vor primi învierea spre participarea la bunătățile mai presus de minte. În felul acesta au fost făcuți proprii lui Hristos toți, şi răi şi buni, dar nu în mod egal, ci, celor ce cred în El, ca prilej de înrudire adevărată şi de primire a celor ce provin din ea, iar celor care nu sunt aşa, ca osândire grea a nemulțumirii şi lipsei de evlavie.[1327] Aşa cugetăm noi despre acestea. Cine poate, să cugete la înțelesuri mai desăvârşite.

Dar trebuie observat cât este de adevărat şi de sigur cuvântul spus de Hristos. Căci nu se arată schimbând ordinea lui. Ci toate părțile lui le-a rostit după ordinea proprie şi foarte potrivită cu realitatea. Fiindcă n-a spus: Mă cunosc ale Mele pe Mine, şi Eu le cunosc pe ale Mele, ci Se înfățişează mai întâi pe Sine ca Cel ce cunoaşte oile Sale, apoi zice că va fi cunoscut El de către ele. Înțelegându-se cunoştința ca ştire, cum am spus la început, vei înțelege astfel: Nu noi L-am cunoscut primii, ci El ne-a cunoscut întâi pe noi.[1328] De fapt Pavel, scriind celor dintre neamuri, le spune aceasta: „*De aceea aduceți-vă aminte voi, păgânii cu trupul, numiți netăiere-împrejur de către cei numiți tăiere-împrejur, făcută de mână în trup, că erați în vremea aceea în afara lui Hristos, înstrăinați de cetățenia lui Israel şi străini de legămintele făgăduinței, neavând nădejde şi fiind fără de Dumnezeu în lume. Acum însă, fiind în Hristos Iisus, voi, care odinioară erați departe, v-ați apropiat prin sângele lui Hristos*” (Efes. 2, 11-13). Căci dintr-o nemăsurată bunătate Hristos S-a dăruit pe Sine neamurilor şi mai degrabă ne-a cunoscut decât a fost cunoscut de noi. Dar înțelegându-se cunoştința ca relație în care suntem făcuți proprii şi înrudiți, spunem iarăşi că nu noi am început aceasta, ci Dumnezeu cel Unul-Născut din Dumnezeu. Căci nu noi am luat dumnezeirea cea mai presus de fire, ci Însuşi Dumnezeu cel prin fire „*a luat sămânța lui Avraam*,” cum zice Pavel (Evr. 2, 16-17), şi S-a făcut om ca, făcându-Se asemenea cu frații Săi în toate, afară de păcat, să-Şi facă propriu pe cel ce nu era aşa prin sine însuşi, adică pe om. Deci în mod necesar zice

---

integritatea Lui infinită, ci în măsura în care coboară la putința noastră treptată de cunoaştere. Ni Se revelează în măsura în care creştem spiritual în puterea de cunoaştere, ajutată însă şi de harul Lui.

[1327] Învierea cu trupul de pe urma învierii lui Hristos le va fi celor ce nu cred în El mai degrabă ca o pricină de chin veşnic, mai sporit decât cel de care ar fi suferit numai cu sufletul, dacă n-ar fi înviat cu trupul, aşa cum bucuriile de care se vor împărtăşi cu trupul cei ce vor învia cu el vor fi mai mari decât cele pe care le vor trăi numai cu sufletul înainte de învierea cu trupul. Cel înviat cu trupul spre fericire va vedea în alții şi în cosmosul transfigurat noi prilejuri de bucurie şi va manifesta prin trupul lui înviat bunătatea şi curăția altfel decât ar putea-o face fără trup. Iar răul suferit şi manifestat prin trupul înviat va fi de asemenea mai mare decât cel suferit numai prin suflet. Îl va chinui mai mult şi răul văzut în alții şi va suferi mai mult şi răul de la lucruri.

[1328] Dumnezeu a ştiut întâi de noi, căci El ne-a ştiut înainte de a-L cunoaşte noi prin experiență.

că El însuşi ne-a cunoscut înainte pe noi, şi apoi, de aceea, şi noi pe El.[1329]

„Şi viaţa Mea o pun pentru oi” (In 10, 15)

Declară deci ca e gata să lupte pentru apărarea în tot felul a celor proprii şi înrudiţi şi să Se primejduiască pentru ei, arătând prin aceasta în mod repetat că este cu adevărat Păstorul cel bun. Aceia, lăsând oile lupilor, s-au numit de aceea laşi şi simbriaşi. Dar El, deoarece a ştiut că trebuie să lupte pentru apărarea lor, nelăsându-Se înfricoşat nici de moarte, pe drept cuvânt poate fi cugetat că e Păstorul cel bun.[1330] Dar, zicând: „*viaţa Mea o pun pentru oi*,” deoarece sunt Păstorul cel bun, înfurie pe farisei şi dă să se înţeleagă că aceia vor ajunge la atâta mânie împotriva Sa, încât Îl vor face să primească moartea pe care nu era necesar sa o pătimească, dar tocmai prin aceasta să Se învrednicească de toată lauda şi de admiraţia pentru cele pe care le-a făcut şi de priceperea iscusită în păstorirea practicată.[1331] Căci trebuie notat că moartea suportată de Hristos pentru noi şi din pricina noastră n-a fost fără voie, ci Se arată mergând spre ea cu voie, deşi ar fi putut să scape uşor de pătimirea ei dacă n-ar fi voit să o pătimească. Deci vom vedea şi în pătimirea de bună voie pentru noi bunătatea iubirii Sale faţă de noi şi mărimea mai presus de fire a acestei bunătăţi.[1332]

„*Am şi alte oi, care nu sunt din staulul acesta. Şi pe acelea trebuie să le aduc, şi vor auzi glasul Meu şi va fi o turmă şi un păstor*” (In 10, 16)

Loveşte în multe feluri pe fariseii neascultători. Le arată prin multe cuvinte că vor pierde conducerea oilor şi că va stăpâni şi va conduce El. Se arată că va amesteca turmele neamurilor cu cei ascultători din Israel, va călăuzi nu numai turma iudeilor, ci va trece în tot pământul lumina slavei Sale şi va chema la cunoştinţa lui Dumnezeu popoarele de pretutindeni, nemulţumindu-Se să fie cunoscut numai în Iudeea, ca în vechime, ci oferind întregii lumi de sub cer, spre bucurie, cunoştinţa adevărată a lui Dumnezeu. Iar că Hristos S-a arătat pedagog al dreptei credinţe şi neamurilor, o poate

---

1329 Dumnezeu-Cuvânful ne-a cunoscut şi înainte de-a Se face om şi de-a ne face proprii Lui. După ce S-a făcut om, ne-a cunoscut prin experienţa umanului în Sine, ca şi acesta să-L cunoască din experienţă pe El. Căci, făcut om, cunoaşte pe Dumnezeu întrucât Se cunoaşte pe Sine însuşi ca om. E om şi Se cunoaşte şi ca Dumnezeu, pentru ca, fiind Dumnezeu, cunoaşte pe om, cunoscându-Se pe Sine. Nu desparte cunoaşterea Sa ca Dumnezeu de cunoaşterea Sa ca om. Aceasta ne ajută şi pe noi să cunoaştem pe Dumnezeu, dacă suntem uniţi prin credinţă cu El. De aceea a putut zice: „*Le cunosc pe ale Mele şi ale Mele Mă cunosc pe Mine, cum Mă cunosc şi Eu şi cunosc pe Tatăl.*” Fiul lui Dumnezeu făcut om vede chiar în smerirea Sa ca om infinitatea Sa dumnezeiască; chiar în pătimire, puterea răbdării Sale infinite ca Dumnezeu; chiar în incapacitatea Sa de-a păcătui, puterea infinită a Dumnezeirii. Dar prin aceasta vede ca om infinitatea Sa dumnezeiască. Şi cunoaşte în Sine absolutul de nimic dependent, prin relativul dependent de Sine, şi relativul Său, prin absolutul Său. Iar din unirea cu Hristos poate cunoaşte şi omul relativul său dependent de absolutul lui Hristos.

1330 Păstorul adevărat, Pastorul cel bun preţuieşte şi iubeşte atât de mult oile, încât îşi dă şi viaţa pentru ele. El depăşeşte orice rest de egoism. Mai bine să trăiască ele decât Ei. Dar moartea Lui din iubire e biruită de iubire. Căci în această iubire se arată cea mai mare putere. Ea uneşte umanul cu Dumnezeu, Izvorul iubirii, sau în primirea ei se manifestă cea mai mare putere de viaţă, venită din unirea cu Izvorul vieţii. De aceea, între crucea lui Hristos şi învierea lui e o legătură strânsă, o anumită continuitate.

1331 Moartea nu era o necesitate pentru Hristos, ipostasul dumnezeiesc al unei firi omeneşti fără de păcat. Dar iubirea Lui nemărginită pentru noi i-a înfuriat atât de mult, încât au ţinut cu orice preţ să-L ucidă, iar El tot din această iubire a primit şi moartea, de care putea scăpa. Iar primirea morţii din pură iubire, şi nu din necesitate, cum a dovedit prin puterea arătată în înviere, a pus în deplin relief iubirea manifestată de El ca Păstorul cel bun, practicată şi afirmată de El şi în păstorirea de dinainte de moarte. Hristos ar fi putut evita moartea atât fiindcă era ipostasul divin purtător al firii omeneşti fără de păcat, cât şi domolind ura fariseilor prin manifestarea unei iubiri mai reduse faţă de oameni.

1332 Hristos a suportat moartea nu din necesitate, ci exclusiv „pentru noi”, sau ca să ne elibereze de ea prin înviere, şi „din pricina noastră”, sau a păcatului nostru. Deci a primit-o exclusiv din iubire, din cauza noastră şi cu scopul întăririi firii noastre pentru biruirea morţii.

afla oricine foarte uşor. Căci Scriptura de Dumnezeu insuflată este plină de mărturii în privința aceasta. Acest lucru nu se cuvine să-l trecem cu vederea, lăsând celor mai învățați cercetarea lui. Deci, dând două sau trei cuvinte ale proorocilor despre aceasta, vom spune cele următoare. Dumnezeu-Tatăl zice undeva despre El: „*Iată, l-am dat mărturie neamurilor, căpetenie şi stăpânitor peste neamuri*” (Is. 55, 4). Căci Hristos a mărturisit neamurilor învățătura mântuitoare şi le-a spus cele prin care trebuia să se mântuiască. Iar dumnezeiescul Psalmist, chemând ca la o prăznuire pe cei de pretutindeni şi poruncind să se înalțe la o sărbătoare cerească pământul de sub cer, zice: „*Toate neamurile bateți din palme, strigați lui Dumnezeu cu glas de bucurie*” (Ps. 46, 1). Iar cel ce ar dori să cerceteze cauza unei aşa de strălucite şi veşnice sărbători, va afla pe cel ce spune clar: „*Împărat a tot pământul este Dumnezeu; cântați cu înțelegere. Împărățit-a Dumnezeu peste neamuri*” (Ps. 46, 7-8).[1333] Şi pe Domnul Îl prezintă prin cuvintele Sale,[1334] arătându-L propovăduind Evanghelia tuturor popoarelor. Căci în Psalmul 48 zice: „*Auziți acestea toate neamurile, ascultați toți cei ce locuiți în lume: pământenii şi fiii oamenilor, împreună bogatul şi săracul.*[1335] *Gura mea va grăi înțelepciune şi cugetul inimii mele, înțelegere*” (Ps. 48, 1-3). Şi tot ceea ce e grăit de Hristos e învățătură. Deci ne vom întoarce la cuvântul de la început, care vorbeşte despre mulțimea neamurilor cărora li se va propovădui de către cei plecați din Ierusalim. Dar va întreba cineva, cercetând sensul mai subțire al spusei din fruntea paragrafului, ce taine descoperă Mântuitorul spunând aceasta căpeteniilor iudeilor şi bărbaților care au inima arzând de ură şi pizmă. Căci, spune-mi, ce trebuia să învețe unii ca aceştia, când Hristos le-a spus că va stăpâni peste neamuri şi că va aduce oile din afara iudeilor în staulul Său? Ce vom spune la aceasta? Ce vom răspunde în apărarea acestor cuvinte? Nu le comunică aceste taine ca unor prieteni, dar nici nu le face această descoperire fără rost, ci deoarece ştia că aceasta Îi va fi de folos în scopul urmărit, deşi sensul celor spuse le rămâne iudeilor greu de înțeles şi nu era uşor să-i încovoaie spre ascultare. Căci, deoarece îi ştia cunoscători ai scrierilor lui Moise şi ai vestirilor şi cuvintelor proorocilor, care arătau că Hristos atrage şi neamurile spre cunoaşterea lui Dumnezeu, era important să le dea acestea ca pe un semn şi ca pe un argument foarte puternic că El este Cel prevestit că va chema şi oile care nu sunt din staulul iudeilor, ca, precum am spus adineauri, să creadă că El este cu adevărat Acela pe Care Îl proorocea şi ceata Sfinților bărbați.

„*Pentru aceasta Mă iubeşte Tatăl, fiindcă Eu Îmi pun sufletul, ca iarăşi să-l iau*” (In 10, 17)

De multe ori întâlnirea noastră cu El se produce nu numai prin cele rostite mai înainte cu gura, ci şi prin gândurile din adânc. Căci, fiind Dumnezeu adevărat, are cunoştința clară a tuturor. Râzând deci neevlavioşii iudei de cuvântul Lui, deoarece afirma cu atâta tărie că va lupta pentru oile Sale şi declara cu multă râvnă că e gata să şi moară pentru ele, socoteau că aiureşte şi că e un maniac. De aceea, îi arată prin cuvinte

[1333] Împărat este cel ce are putere peste împărăția sa. Dar Împărăția cea mai de laudă este cea ai cărei membri recunosc puterea împăratului. Împăratul suprem peste toți cei ce recunosc cu mulțumire şi bucurie stăpânirea Lui este Dumnezeu. Căci El îi ține pe toți în armonie, într-o iubire între ei şi față de Sine.

[1334] Prin prooroci, Dumnezeu Îşi comunica voia Sa prin cuvintele lor. În Hristos Însuşi, Dumnezeu făcându-Se om, Îşi însuşeşte cuvintele omeneşti, sau Şi le face ale Sale. Este extrema Lui pogorâre şi totodată cea mai mare înălțare şi prețuire a cuvintelor omeneşti. El intră direct în dialog cu oamenii. A dat prin aceasta un conținut de infinită adâncime şi iubire cuvintelor Sale. Şi totuşi ele sunt înțelese, accesibile înțelegerii omeneşti. Sunt cuvinte de veşnică actualitate, inepuizabile.

[1335] Bogăția şi sărăcia materiale sunt stări şi deosebiri relative. Bogăția nu dă satisfacții totale, nici sărăcia, nefericire totală. Toți simt că le trebuie altceva. Şi toți au o frică de glasul lui Dumnezeu, sau primesc prin el o supremă nădejde, dacă nu s-a tocit omenescul din ei. Bogatul va vedea că şi săracul e om ca el şi că e dator să-l ajute, iar săracul nu-1 mai urăşte pe cel bogat.

şi fapte că, din nepriceperea şi necredinţa nemăsurată aflată în ei, aleg să râdă de El şi preferă să-L ocărască pe El, Care ştie că Dumnezeu-Tatăl Îl învredniceşte de multă cinstire. De aceea zice: Tatăl Mă iubeşte pe Mine pentru ceea ce voi, din multa neînţelegere, socotiţi că e nimic. Deci, cum nu sunteţi îngâmfaţi şi plini de toată necredinţa voi, care spuneţi că ceea ce este foarte iubit de Tatăl este vrednic de râs? Le dă acelora şi prin acestea să înţeleagă ca sunt foarte urâţi de Dumnezeu. Căci dacă El iubeşte pe Cel ce-Şi pune viaţa pentru turma de oi încredinţata Lui, e cu totul necesar să se înţeleagă că Dumnezeu va socoti vrednic de mânie pe cel ce, văzând lupul venind, lasă turma în prada lupului care o atacă cu furie, şi el o ia la fugă, fapt pe care îl vădeşte că-l fac cei ce au fost încredinţaţi cu stăpânirea peste poporul iudeu, sau peste staul. De aceea le arată ca sunt urâţi de Dumnezeu[1336] şi lipsiţi de credinţă, deoarece nu se tem să râdă de ceea ce e mai preţuit la Dumnezeu. Şi afirmă că este iubit de Dumnezeu-Tatăl nu numai pentru că Îşi pune viaţa, ci o şi ia. Căci mai ales în aceasta străluceşte mărimea faptelor Lui bune pentru noi. Fiindcă dacă ar fi murit numai, dar nu s-ar fi sculat, ce ar fi fost atât de neobişnuit? Cu ce s-ar fi arătat folosită firea noastră, El rămânând mort împreună cu noi, adică în legăturile morţii şi stăpânit împreună cu ceilalţi de stricăciunea introdusă de moarte? Dar deoarece Şi-a dat viaţa ca să o şi ia, a mântuit prin aceasta întreaga fire, desfiinţând stăpânirea morţii peste creaţie ca să o arate nouă. Dar Fiul este iubit de Dumnezeu-Tatăl nu în sensul că ar fi rămas în afara iubirii dacă n-ar fi murit pentru noi. Căci a fost pururea iubit. Dar să păşim spre înţelegerea acestei spuse. Cele ce aparţin unora prin fire, chiar dacă le au prin deprindere, se manifestă efectiv când trec în lucrare. Astfel, focul are în mod natural în sine căldura proprie. Dar numai când lucrează ceva în materie cunoaştem ce putere are şi cum este el. La fel, cel priceput în gramatică sau în altă ştiinţă nu ar fi admirat dacă ar tăcea, ci numai adăugând frumuseţea învăţăturii lui la cunoştinţa altora. Astfel, când lucrează ceva din cele ce I se potrivesc, Firea dumnezeiască şi negrăită Se arată ca răspânditoare de har şi e văzută astfel şi de noi. De fapt Înţelepciunea zice: „*Eu eram de care Se bucura în fiecare zi, în toate zilele Mă veseleam în faţa Lui necontenit, când Se veselea de ceea ce săvârşeam în lume şi întru fiii oamenilor Se veselea*” (Pilde 8, 30-31). Şi e propriu lui Dumnezeu a Se bucura pururea şi a Se veseli fără sfârşit. Căci nu are nici o pricină de întristare Cel ce are puterea peste toate. Ci S-a bucurat ca prin Înţelepciunea Sa a făcut lumea. Căci, atunci când a văzut trecută în fapt lucrarea Înţelepciunii Sale, a socotit că trebuie să Se bucure şi mai mult.[1337] Aşa vom înţelege şi ceea ce s-a săvârşit acum. Căci Dumnezeu, fiind iubire,[1338] după cuvântul lui Ioan (I In 4, 8) - şi nu doar

[1336] Dacă Dumnezeu iubeşte pe Hristos, Care-Şi pune viaţa pentru oile cuvântătoare. El desigur urăşte pe cei ce n-au nici o iubire faţă de ele şi merg până acolo că râd de Cel ce e în stare să moară pentru ele. Hristos condamnă prin aceasta cinismul, lipsa de preţuire şi de iubire a oamenilor. Dacă oamenii au fost creaţi de Dumnezeu, desigur că au fost creaţi pentru că s-a arătat un interes pentru ei, care înseamnă şi o iubire a lor, o iubire care, ca toate cele proprii lui Dumnezeu, poate lua o formă desăvârşită, căutând un mod de-a putea primi şi moartea pentru ei. De aceea L-a făcut pe Fiul Său, adică tot: ce-I este mai drag, om, capabil să moară de bunăvoie din iubire pentru oameni. În iubirea faţă de Fiul Său, Care primeşte să moară pentru oameni, se arată şi iubirea Tatălui faţă de noi.

[1337] Tatăl a iubit pe Fiul din veci. Căci pururea S-a bucurat de El. Dar a avut încă o bucurie şi un alt motiv de iubire când L-a văzut învingând moartea făpturilor Sale conştiente, căzute prin despărţirea cu voia de Sine şi aflate sub stăpânirea morţii. Căci a văzut energia dumnezeiască manifestându-se sau actualizându-se într-o nouă putere, sau şi ca iubire maximă. Dacă S-a bucurat de fapta de creare a lumii şi a oamenilor, Tatăl şi Fiul fiind parteneri ai iubirii, S-a bucurat cu atât mai mult în readucerea lor la viaţa veşnică, din moartea în care căzuseră. Iar această faptă a fost o nouă manifestare a iubirii Sale. În readucerea la viata veşnică a făpturilor Sale conştiente, Fiul a arătat că, dând totul, recâştigă totul, confirmându-se adevărul că, cu cât a dat mai mult, cu atât are mai mult, învăţând şi pe oameni să experieze acest adevăr.

[1338] Nu există o iubire impersonală, cum nu există bunătate şi cugetare impersonale, ci există persoane iubitoare, bune sau cugetătoare, sau cuvântătoare. Toate sunt ipostatice. De aceea, Însăşi Persoana supremă este Iubire, sau Bunătate, sau Cugetare, sau Cuvânt. Şi e toate acestea în relaţie cu altă Persoană. De aceea sunt şi oamenii creaţi de Dumnezeu, ca chipuri ale Lui, în oarecare măsură iubitori, cuvântători, sau contrari acestora.

bun -, sau mai degrabă Binele însuşi, deoarece a cunoscut că Fiul Său îşi pune viaţa pentru noi din iubire faţă de noi şi îşi păstrează trăsăturile exacte ale bunătăţii incomparabile ale firii Sale, L-a iubit pe drept cuvânt, nu dăruindu-I iubirea ca pe o răsplată oarecare faţă de cele făcute pentru noi, ci, precum am spus, privind în Fiul adevărul firii Sale, El fiind chemat la aceasta de atracţiile necesare şi inevitabile ale firii.[1339] Deci, precum cineva dintre noi, văzând în fiul său trăsătura exactă a chipului propriu, îşi arată în formă nouă iubirea, în acelaşi mod, socotesc, Dumnezeu-Tatăl zice că iubeşte pe Fiul Său, Care Îşi pune viaţa pentru noi şi iarăşi o ia. Căci este o faptă a iubirii nu numai a primi să pătimească, şi încă fără slavă, ci şi a-Şi da viaţa, ca să omoare moartea şi ca să înlăture tristeţea stricăciunii. Fiind deci pururea iubit pentru fire, va fi iubit şi pentru că procură Tatălui Său bucurie prin iubirea Lui faţă de noi. Se poate vedea şi din aceasta strălucind firea neschimbată a Cuvântului.

FRAGMENTE DIN CĂRŢILE 7 ŞI 8

„*Putere am Eu*, zice, *ca să pun sufletul Meu*” (In 10, 18)

Aici ne învaţă că este nu numai Păstorul cel bun, Care se primejduieşte pentru turmă, ci este şi Dumnezeu prin fire. De aceea, dacă n-ar fi voit, nu ar fi suportat moartea, dar El are puterea cuvenită lui Dumnezeu pentru iconomia aceasta de mare folos pentru noi. Cuvântul mai învaţă pe iudei că nu vor putea avea putere asupra Lui dacă n-ar voi El aceasta. De aceea a spus: „*Putere am*” nu numai să pun sufletul Meu, ci peste amândouă, peste moarte şi înviere. Şi a spus „*putere am*,” ca să arate că faptele acesteia nu sunt ale puterii şi lucrării altuia, procurate Lui prin concesie, ca unui slujitor sau slugi, ci că puterea Lui este un rod al firii proprii, şi poate să stăpânească lanţurile morţii şi să Se mute cu uşurinţă spre ceea ce voieşte firea Sa sau spre ceea ce este propiu lui Dumnezeu după fire. Aceasta voieşte să arate spunând: „*Putere am Eu ca să pun sufletul Meu şi puterea am să-l iau.*” Şi face aceasta nu pentru că I s-a poruncit ca unui rob şi ca unei slugi, nici silit de alţii ca de o necesitate, ci prin voia proprie.[1340]

„*Aceasta poruncă am primit-o de la Tatăl Meu*” (In 10, 18)

Ca să nu zică cineva că Tatăl poate lua sufletul Fiului fără voia Acestuia, şi prin aceasta să introducă o despărţire şi dihonie în Dumnezeirea cea una a Tatălui şi a Fiului, spune: „Am primit poruncă.” Prin acest cuvânt arată şi pe Tatăl consimţind şi împreună-voind aceasta şi mărturiseşte că a venit la această hotărâre dintr-o unică voire, căci este Sfatul Tatălui. Aceasta se potriveşte şi iconomiei întrupării. Căci porunca arată identitatea de gândire cu Tatăl, deşi o spune cu smerenie. Iar porunca este să moară pentru lume. Spunând că a primit poruncă de la Tatăl, arată ca poruncă ceea ce socotea şi El că e drept. Deci nu Se micşorează pe Sine faţă de Tatăl, fiind prin fire Dumnezeu,[1341] dar afirmă ceea ce e propriu umanităţii. Căci spune că El este Proorocul

---

[1339] Tatăl iubeşte pe Fiul întrupat, Care primeşte moartea pentru oameni, nu ca pe un slujitor care împlineşte voia Lui, ci ca pe Cel cu Care are aceeaşi fire, dar Care actualizează într-o formă nouă iubirea care este proprie firii dumnezeieşti şi pe care Fiul o are asemenea Tatălui.

[1340] O moarte pe care ar fi suportat-o fără să voiască, silit de alţii, sau dintr-o necesitate, nu L-ar fi arătat ca Dumnezeu întrupat şi nici nu ar fi fost dovada exclusivă a celei mai depline iubiri a Lui pentru noi. Sectele, care nu cinstesc Crucea lui Hristos, sau moartea Lui pentru noi, nu cunosc înţelesurile acestea ale Crucii Lui. O primire a morţii din neputinţa de-a o evita n-ar explica nici învierea Lui. De aceea, sectele nu prea vorbesc nici de învierea Lui. Toate acestea rezultă din faptul că nu recunosc în mod clar dumnezeirea Lui.

[1341] Spune în chip smerit că primeşte moartea dintr-o poruncă a Tatălui. De fapt, hotărârea proprie de a primi moartea este una cu voinţa Tatălui. Dacă n-ar fi una cu Tatăl în voinţa de-a primi moartea, n-ar fi

despre care a zis Tatăl că „*va grăi precum I-am poruncit Lui*” (Deut. 18, 18). Prin aceasta spune că a primit ca poruncă sfatul comun ce-l are cu Dumnezeu-Tatăl. Aceasta a spus-o către iudei, ca să nu-L socotească grăind altele decât poruncile Tatălui. Iar dacă Tatăl a numit pe Fiul Său Cel de-o-ființă Prooroc, să nu te tulburi! Căci, când S-a făcut om, atunci I s-a potrivit şi numele de Prooroc, şi atunci spunem că I s-a dat de către Tatăl în înțeles iconomic (datorită întrupării). Dar Cel ce primeşte poruncile nu este prin aceasta mai mic sau neasemenea ființei sau firii Celui ce porunceşte, o dată ce şi oamenii poruncesc oamenilor, şi îngerii, îngerilor, şi aceasta nu ne face să spunem că cei cărora li se porunceşte sunt de alte firi sau mai mici. Deci nici Fiul nu e mai mic decât Tatăl, deşi S-a făcut om ca să ni Se facă nouă pildă a toată virtutea.[1342] De aceea ni se şi spune că trebuie să ascultăm de părinți, deşi suntem egali după fire. Odată spus-a Tatăl: „*Voi porunci.*” Aceasta înseamnă „voi face,” ca de pildă când zice: „*Şi voi pedepsi lumea pentru relele ei şi pe cei necredincioşi pentru păcatele lor*” (Is. 13, 11).[1343] Dar uneori ne spune Fiul cuvinte negrăite şi prin pogoromânt, ca să le înțelegem, pe cât ne este cu putință. Totuşi, spunând că a primit o poruncă, nu arată pe Cel ce este Dumnezeu prin fire ca nefiind Dumnezeu. Deci spune că e Dumnezeu şi recunoaşte şi toate câte se cuvin Dumnezeirii, dar spune limpede că S-a şi făcut făptură.[1344] Căci a primi o poruncă nu goleşte pe cineva de însuşirile lui naturale. Deci, câte a poruncit Fiului Tatăl, acestea le grăieşte şi Fiul, şi de aceea zice: „*Eu şi Tatăl una suntem*” (In 10, 30). Astfel, e necesar să recunoaştem că este Tatăl adevărat Cel ce porunceşte Fiului să spună cele adevărate.[1345] Căci cele ce a primit Fiul porunca să le grăiască, pe acelea le grăieşte. „*Tatăl care M-a trimis, Acesta Mi-a dat poruncă ce să spun şi ce să grăiesc*” (In 12, 49). Iar dacă a zis şi că „*Tatăl este mai mare decât Mine*” (In 14, 28), prin aceasta nu spune ceva greşit. Căci, întrucât este Dumnezeu prin fire, este egal cu Tatăl, iar întrucât S-a făcut om şi S-a smerit pe Sine, grăieşte cuvintele potrivite într-un mod propriu oamenilor. Totuşi, chiar dacă porunca nu arată unitatea de ființă, ea nu păgubeşte ființa. Căci nu în faptul că Tatăl Îi porunceşte se arată că El este Fiu, nici nu este aceasta o definiție a ființei. Dar Fiul ştie că este Sfatul şi Înțelepciunea Tatălui, fapt afirmat cu tărie de El. Iar dacă primeşte acestea ca o poruncă, să nu te miri! Căci se indică prin cuvinte omeneşti ceea ce e mai presus de cuvânt, şi cele de negrăit sunt atrase prin glasurile noastre spre cuvântul din noi, ca să le putem înțelege. Deci nu vom condamna ca absurd conținutul, ci slăbiciunea cuvintelor, care nu se pot înălța în modul în care trebuie la calitatea realității şi la tâlcuirea exactă.

„*Iarăşi s-a făcut dezbinare între iudei*” (In 10, 19), şi cele următoare

Cuvântul Mântuitorului coboară la inimile ascultătorilor şi, aflându-le pe unele mai sensibile, le preschimbă îndată şi le strămută spre o simțire bună, iar de cele dure se desparte în oarecare fel, dezaprobându-le. Deci unul, având mintea dispusă spre bunăvoință, primeşte cuvântul mântuitor cu atenție, iar altul, care nu este astfel, nu-l primeşte. Aşa s-a întâmplat şi cu poporul iudeu. Căci, după ce a auzit cuvintele Mântuitorului, s-a dezbinat, şi unii, cei mai sensibili, se îndreaptă spre începutul mântuirii, iar cei duri se îmbolnăvesc mai rău decât au fost la început. Dumnezeiescul Evanghelist se uimeşte de dezbinarea pricinuită în poporul iudeu de aceste cuvinte. Căci

---

deplin liber în acceptarea ei.

1342 Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se om, ne-a arătat spre ce înălțime trebuie să urcăm noi din punct de vedere moral şi spiritual, chiar dacă nu vom ajunge niciodată până la înălțimea Lui.

1343 Cum ni se spune nouă că trebuie să ascultăm de părinții noştri, deşi suntem egali cu ei după fire, aşa spune şi Hristos aici că primeşte porunca Tatălui Său, deşi e de aceeaşi fire cu El.

1344 Astfel, când vorbeşte de porunca Tatălui, spune, pe înțelesul nostru, ceva mai presus de înțelegere.

1345 Nu există ceva intermediar între atotputernicul Dumnezeu şi creație, cum spuneau arienii, toți gnosticii, sau toate filosofiile panteiste. Sfântul Chiril îndeamnă pe ereticii arieni din vremea lui să se decidă pentru una dintre cele două.

socotesc că e foarte clar că el se miră de duritatea celor ce n-au crezut, când arată dezbinarea ce s-a produs pentru cuvintele acestea, cuvinte prin care iudeii ar fi trebuit sa se convingă că El este Hristos, o dată ce cuvintele Mântuitorului erau atât de minunate. Dar, spunându-se lor aceste cuvinte care trebuia să-i câştige şi pe cei foarte greu de câştigat, ele li s-au făcut pricină de dezbinare. Deci se miră de ei că se abat în chip necredincios spre o neascultare neruşinată. De aceea merită cu atât mai mult să fie osândiți, cu cât cuvântul Mântuitorului se cuvenea să fie mai admirat. Căci El vorbea dumnezeieşte şi cele ce depăşesc pe om. Dar strălucirea cuvintelor mai presus de om şi curajul dumnezeiesc împing mulțimea la o nestăpânită lipsă de înțelepciune. Şi deoarece este obiceiul celor cu adevărat îndrăciți să se înfurie repede şi să piardă orice înțelegere, aceia socoteau pe Domnul ca simplu om, neînțelegând că era Dumnezeu prin fire, şi de aceea Îl huleau în chip nestăpânit, numindu-L îndrăcit. Căci, auzindu-L grăind cele ce se cuvenea să le grăiască numai Dumnezeu, dar privindu-L ca pe unul dintre noi şi necunoscând cine este prin fire, socoteau că huleşte când grăia ceea ce e potrivit numai lui Dumnezeu. Şi-L priveau ca om, pentru că, pentru slăbiciunea ascultătorilor, de multe ori Se folosea în mod smerit şi de cuvântul potrivit nouă. Deci se dezbină poporul iudeilor, şi unii, neînțelegând nimic din tainele ce li le grăia, Îl defăimau, iar alții, mai cumpăniți prin deprindere, nu se grăbesc să-L osândească, ci, ascultând cuvintele Lui şi pătrunzându-le cu atenție, simt dulceața lor şi astfel le socotesc vrednice de înțelegere, nevăzând în ele uşurătatea demonilor, căci doar acelora le e propriu să păcătuiască în vorbire. Deci mai degrabă erau demonizați fariseii, care numeau astfel pe Cel liber de orice patimă şi nu voiau să dea pe față boala aflată în ei, sau răul care-i stăpânea. Şi socotesc că ei declarau cu foarte mare vicleşug că Domnul este îndrăcit. Deoarece Hristos îi vădea ca pe nişte păstori laşi şi ca pe nişte simbriaşi, care lasă lupului oile şi se îngrijesc prea puțin de turmă, ei se tem mult ca nu cumva, înțelegând mulțimea această spusă, să refuze a mai fi păstorită de ei şi să treacă la învățătura lui Hristos. De aceea, amăgind mintea celor din turmă, zic: „*Are drac... pentru ce-L ascultați pe El*?” (In 10, 20). Şi spunând ei acestea, din viclenie, atrag pe unii la o gândire vrăjmaşă. Alții însă, observând calitatea cuvintelor Domnului, le socotesc drepte, deci nefiind ale unui om demonizat. Iar minunile dau o mărturie de necontestat. Chiar dacă considerați, zic, cuvintele ca fiind nedrept spuse, este cu neputință ca cineva, având demon, să şi săvârşească acele fapte. Căci din roadele Lui Îl vor cunoaşte judecătorii drepți pe El, minunându-se, o dată cu aceasta, şi de cuvintele Lui.

„*Şi era atunci în Ierusalim sărbătoarea înnoirii templului şi era iarnă*” (In 10, 22)

Era prezent Domnul, nu ca să prăznuiască împreună cu ei. Căci cum ar fi făcut aceasta Cel ce a spus: „*Am urât şi am respins sărbătorile voastre*?” Ci era prezent ca să grăiască cuvintele Sale folositoare înaintea multora, făcându-Se pe Sine arătat iudeilor şi amestecându-Se printre ei fără ca ei să-L caute. Iar prin sărbătoarea „*înnoirii*” trebuie înțeleasă aici fie întâia sărbătoare în care Solomon a prăznuit zidirea templului, fie cea de pe urmă, în care Zorobabel a prăznuit refacerea templului după întoarcerea iudeilor din Babilon. Şi deoarece era iarnă şi ploua, toți alergau în pridvor. De aceea şi Hristos a venit acolo, ca să Se facă pe Sine cunoscut tuturor celor ce voiau să-L vadă şi să le fie de folos. Căci, văzându-L, se simțeau stimulați să-I pună unele întrebări. Fiindcă oamenii obişnuiesc mai ales în sărbători să fie mişcați de asemenea cuvinte.

„*Deci L-au împresurat iudeii*” (In 10, 24), şi cele următoare

Pizma ascuțită îi împiedică să vină la credință, dar, pe de altă parte, îi atrag minunea şi mărimea celor săvârşite. Acuză cuvântul şi forma concentrată a învățăturii,[1346] declarând că le sunt o piedică în înțelegerea celor pe care ei ar trebui să le

[1346] Cuvintele lui Iisus sunt concentrate în sensul că sunt foarte adânci şi bogate în înțelesurile lor. Dar

învețe. Îi cer, deci, să le spună mai deschis, deşi au primit de multe ori lungi explicații. Deşi n-a spus clar: „Eu sunt Hristosul," le-a comunicat multe dintre măririle ce-I aparțineau, spunând uneori: „*Eu sunt învierea şi viața*" (In 11, 25), „*Eu sunt Calea*" (In 14, 6), „*Eu sunt uşa*" (In 10, 9), „*Eu sunt păstorul cel bun*" (In 10, 14). Iar prin acestea arată că este Hristosul, căci cu aceste însuşiri obişnuia Scriptura să încununeze pe Hristos. Şi, deşi iudeii Îi cereau să spună aceasta deschis, socotea că nu va fi foarte uşor de primit declarația simplă: „Eu sunt Hristosul," dacă nu va fi urmată de dovada faptelor, prin care să Se facă crezut în mod cuvenit că este Hristos. Era incomparabil mai important să fie cunoscut nu din cele pe care le spunea, ci din cele ce arăta că-I aparțin în mod natural, din cele pe care le proorocesc dumnezeieştile Scripturi că prin ele Se va face vădit. Acestea neînțelegându-le iudeii, ca foarte mici la suflet, spun: „*Până când ne scoți sufletul*?" (In 10, 24).[1347]

„*Lucrurile pe care le fac în numele Tatălui Meu,*
acestea mărturisesc despre Mine" (In 10, 25)

Hristos a socotit de prisos să spună iarăşi aceleaşi cuvinte celor ce le-au auzit de multe ori fără să se lase convinşi. Căci trebuie să se încerce cele ale fiecăruia din calitatea celor săvârşite, ca să nu se uite la vorbe. Spune deci că El împlineşte faptele în numele Tatălui, nu folosindu-se ca un sfânt oarecare de puterea de sus, nici arătând în Sine o neputință, ci ca Dumnezeu din Dumnezeu sau ca Cel de-o-ființă cu Tatăl, având puterea Tatălui, adică atribuind puterea celor săvârşite slavei dumnezeieşti. Deci atribuie şi Tatălui cinstirea, ca să nu dea iudeilor prilej să se pornească împotriva Lui. Dar a socotit necesar să nu uite nici de măsura chipului de rob, afirmând că este Dumnezeu şi Domn.[1348] Spunând că face lucrurile Sale în numele Tatălui, învață că iudeii rosteau o blasfemie când afirmau că scoate dracii cu Beelzebut. Pentru că Tatăl nu deoarece e Tată face minuni, ci deoarece este Dumnezeu prin fire. Deci şi Fiul, nu deoarece e Fiu, ci fiindcă e Dumnezeu din Dumnezeu poate face şi El lucrurile lui Dumnezeu.[1349] Dar a spus din iconomie că face lucrările în numele Tatălui.[1350]

„*Dar voi nu credeți, pentru că nu sunteți dintre oile Mele*" (In 10, 26)[1351]

Dovada unora că sunt oile lui Hristos stă în faptul că ascultă şi sunt gata spre supunere (In 10, 27). Iar prin a asculta înțelegem a crede în cele auzite. Iar cei ce ascultă

---

sunt concentrate şi pentru că nu voia să le spună oamenilor prea deschis adevăruri pe care ei nu le puteau încă primi. Le spunea în formă de imagini sensibile adevăruri de înaltă spiritualitate: „*Eu sunt calea*" etc.

[1347] Iisus nu voia să spună deschis că e Hristos, fără să le dovedească aceasta prin fapte minunate. Iudeii îi cereau aceasta ca să-L poată acuza că se laudă mințind. Ei Îi cereau: „*Dacă Tu eşti Hristosul, spune-ne-o noua pe față*" (In 10, 24).

[1348] Numai El poate face ceea ce vede că face Tatăl. Prin aceasta Îşi afirma dumnezeirea, dar ca Fiul, Care are dumnezeirea de la Tatăl. În acelaşi timp, prin aceasta arată că e şi om. E însă singurul om care vede ceea ce face Tatăl şi poate face aceleaşi pentru că este şi Dumnezeu, dar Dumnezeu din Dumnezeu, adică Fiul cel Unul născut din Tatăl.

[1349] Era blasfemie împotriva lui Dumnezeu afirmația iudeilor că scoate draci cu puterea lui Beelzebut. Îl făceau pe Dumnezeu Beelzebut, adică Tatăl lui Beelzebut. Dar când Hristos vorbea de puterea Tatălui Său, nu vorbea de puterea lui Beelzebut. Căci cum ar scoate Beelzebut uneltele sale din oameni? Cum şi-ar slăbi el stăpânirea sa, întărind stăpânirea lui Dumnezeu?

[1350] Hristos face prin organele trupului Său minuni în numele Tatălui, pentru a arăta că e Fiul lui Dumnezeu întrupat, şi nu om simplu, ci Fiul lui Dumnezeu întrupat ca om pentru mântuirea noastră. Prin aceste minuni ne dovedeşte că e Fiul lui Dumnezeu întrupat, deci om întărit de Dumnezeu-Tatăl, arătând la ce putere a fost ridicată umanitatea în El şi, prin El, în toți cei ce se unesc cu El.

[1351] La cererea fariseilor - făcută din vicleşug - să le spună fără sfială că este Hristosul, Hristos le răspunde cu aceste cuvinte, care înseamnă: degeaba vă spun, pentru că nu credeți, nefiind voi dintre oile Mele. Nu este suficient să vină la oi Păstorul cel bun. Mai trebuie ca şi oile să-L primească, adică să se recunoască fiind dintre oile Lui, căci sunt oi înzestrate cu rațiune şi cu libertate.

de Dumnezeu sunt cunoscuți de El (In 10, 27). În general nimeni nu rămâne necunoscut lui Dumnezeu. Deci când zice: „*cunosc pe ale Mele*" (In 10, 14), spune: „Voi primi şi-Mi voi face proprii pe aceştia în chip tainic şi voi intra în relație cu ei." Dar va spune cineva că şi întrucât S-a făcut om, Şi-a făcut proprii pe toți oamenii, făcându-Se de acelaşi neam cu ei. Deci toți suntem proprii ai lui Hristos printr-o relație tainică,[1352] întrucât S-a făcut om. Dar sunt străini de El cei ce nu păzesc chipul sfințeniei Lui. Aşa şi iudeii, fiind proprii după neam ai lui Avraam cel credincios, prin cele ce s-au făcut necredincioşi, adică prin neasemănarea purtărilor lor, s-au lipsit de rudenia cu el.

Dar mai spune: „*şi ele vin după Mine*" (In 10, 27). Căci cei ce cred vin după Hristos, mergând pe urmele Lui, printr-un har dat lor de Dumnezeu, nemaislujind umbrelor Legii, ci urmând poruncilor şi cuvântului Lui, prin har. Şi aceştia urcă la demnitatea Lui, numindu-se fii ai lui Dumnezeu (In 3, 1). Fiindcă, suindu-Se Hristos la ceruri, Îl vor urma şi aceia. Căci zice că, celor ce vor urma Lui, le va dărui viață veşnică (In 10, 28), şi aceia nu vor mai fi supuşi morții sau stricăciunii şi chinurilor aduse de judecata asupra celor ce au păcătuit. Prin faptul că le dă viață, arată că El este Viața prin fire şi că El le dăruieşte aceasta din Sine însuşi, şi nu primind-o de la altul.[1353] Iar prin viața veşnică nu înțelegem o mare durată temporală, de care se vor împărtăşi toți după înviere, buni şi răi, ci viețuirea în fericire. Putem înțelege prin viața veşnică şi binecuvântarea tainică prin care Hristos ne sădeşte viața Lui, prin împărtăşirea de trupul Său, dată credincioşilor, după spusa: „*Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viață veşnică*" (In 6, 54).[1354]

„*Şi nimeni nu poate să le răpească din mâna Tatălui Meu*" (In 10, 29)[1355]

Credincioşii au ajutorul de la Hristos şi de aceea diavolul nu-i poate răpi.[1356] Cei ce au bucuria neîncetată a bunătăților rămân în El,[1357] nerăpindu-i cineva, din fericirea dată lor, spre pedeapsă şi chinuri. Căci nu e cu putință ca cei ce sunt în mâna lui Hristos să fie răpiți la pedeapsa chinurilor, datorită marii puteri a lui Hristos. Căci mâna, în dumnezeiasca Scriptură, arată puterea. Iar că mâna lui Hristos e de nebiruit şi e puternică în toate, nu e nici o îndoială.

Deoarece îi vedea pe iudei râzând de El ca de un simplu om şi neînțelegând că

[1352] Întrucât Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, a realizat o relație tainică cu toți oamenii. Dar, cu toate acestea, cei ce nu încearcă să devină cu voia după chipul sfințeniei Lui sunt străini de El. Cunoscuți propriu-zis de Dumnezeu ca fiind ai Lui sunt numai cei ce încearcă să devină şi ei cu voia după chipul sfințeniei Fiului Său. Numai aceştia se fac fii după har ai Tatălui, împreună cu Hristos. Căci numai ei au primit de la Hristos un har special, nerămânând numai într-o relație necunoscută şi nevrută de ei. Şi numai cei ce de bunăvoie au urmat în felul acesta lui Hristos, sau au păşit pe urmele Lui, se urcă la ceruri cu Hristos ca om. Ceilalți rămân jos, sau departe de El.

[1353] Noi putem da viață spirituală doar ca unii ce am primit-o de la alții, şi toți, de la Hristos-Dumnezeu. El singur o are din Sine, ca Unul ce o are în Sine. Aceasta e marea taină a lui Dumnezeu-Tatăl şi a Fiului Său întrupat, că au viața în Sine, că sunt Viața prin Sine, că nu o simt venindu-Le de la altul. Aceasta înseamnă că sunt adevărata Viață, Viața prin definiție. Ea este de aceea inepuizabilă şi nu depinde de nimic din afara ei.

[1354] Trupul viu, şi mai ales trupul înviat al lui Hristos, nu e despărțit de sufletul şi Dumnezeirea Lui, cum de altfel nu e nici trupul nostru despărțit de puterile sau de viața sufletului. În trupul şi sângele lui Hristos primim viața Lui dumnezeiască.

[1355] Oile lui Hristos nu vor pieri, ca unele ce nu vor fi răpite din mâna Lui, pentru că nu vor putea fi răpite din mâna Tatălui Care I le-a dat. Deci ele vin în ultimă analiză de la Tatăl, supremul Izvor al vieții, şi ca atare nimic nu le poate lua existența.

[1356] Oile nu rămân în existență numai prin faptul că au fost create de către Tatăl prin Cuvântul, ci primesc şi eliberarea de păcat adusă umanității de Hristos făcut om, scapă şi de influența ce-o are asupra lor diavolul. De aceea se şi ridică la o viață fericită în iubire.

[1357] Cei ce rămân în bunătate rămân în Hristos, sau în Fiul lui Dumnezeu, Care e bunătatea Tatălui, întipărită în umanitatea asumată de El. Pe ei nu-i poate răpi diavolul, personificarea răutății. Iar a fi în bunătate înseamnă a fi în bucuria comuniunii cu Dumnezeu şi cu semenii. Cel ce primeşte în sine mândria despărțirii de Dumnezeu, sau pe diavolul, începătorul ei, cade în lipsa bucuriei.

El e Dumnezeu prin fire, deşi e văzut şi pipăit ca om, voind să-i convingă că El este puterea Tatălui, zice: „*Nimeni nu poate să le răpească din mâna Tatălui Meu*,” adică a Mea. Căci Se numeşte pe Sine atotputernica dreaptă a Tatălui, întrucât Tatăl toate le face prin El, precum şi toate ale noastre se fac prin mâna noastră.[1358] Căci în multe locuri ale Scripturii Hristos se numeşte mâna şi dreapta Tatălui. Şi în mod simplu lucrarea atoteficientă lui Dumnezeu se numeşte mână. Căci cuvântul despre Dumnezeu este mai presus de închipuirea trupească. Şi se spune că Tatăl dă Fiului creaţia nu ca şi când n-ar avea-o pururea sub mână, ci ca Celui ce, fiind prin fire Viaţă, ne aduce pe noi la viaţa de care avem nevoie, ca să fim făcuţi vii de către El, Care este Viaţa prin fire şi Care are şi viaţa în Sine. Deoarece S-a făcut om, I se cade să ceară şi să primească de la Tatăl cele pe care le avea ca Dumnezeu prin fire.[1359]

„*Eu şi Tatăl una suntem*” (In 10, 30)[1360]

Lăsând Hristos cele omeneşti, urcă la mărirea Sa dumnezeiască, îmbrăcându-Se cu prerogativele firii Sale pentru folosul credincioşilor, pentru credinţa sănătoasă, care constă în a nu socoti pe Fiul întru nimic mai mic decât Tatăl. Căci aşa arată că este chipul neslăbit al Tatălui, Fiul păstrând în Sine pecetea deplină şi neschimbată a Tatălui. Şi numim *una* pe Fiul şi pe Tatăl, nu confundând monadele într-un număr, cum spun unii că Tatăl şi Fiul sunt acelaşi, ci crezând că Tatăl şi Fiul subzistă în mod special, dar unind pe cei Doi în identitatea unei fiinţe comune şi văzându-I ca având o singură putere, încât Unul să fie văzut în Celălalt. Iar cuvintele Mântuitorului nostru din Evanghelii nu le împărţim nici între două ipostasuri, nici între două Persoane. Căci Hristos Cel simplu şi Unul nu este în două chipuri, chiar dacă se înţelege că e adunat într-o unitate din două componente deosebite, precum şi omul, alcătuit din suflet şi trup, nu e în două chipuri, ci unul, alcătuit din amândouă.[1361] Dar şi cele omeneşti şi cele dumnezeieşti, zicem, cugetând drept, că sunt spuse de Unul (ca ale Unuia). Căci, atunci când vorbeşte în mod cuvenit Dumnezeirea despre Sine, zicând: „*Eu şi Tatăl una suntem*,” înţelegem firea Lui dumnezeiască şi negrăită, după care este una cu Tatăl Său pentru identitatea fiinţei, fiind chipul şi pecetea şi strălucirea slavei Lui, iar atunci când, nedispreţuind măsura umanităţii, le spune iudeilor: „*Acum căutaţi să Mă omorâţi pe Mine, Omul care v-am grăit adevărul*” (In 8, 40), Îl cunoaştem ca fiind în egalitate cu Tatăl şi din măsurile umanităţii Lui.[1362] Căci dacă credem că, fiind Dumnezeu prin fire,

---

[1358] Fiul lui Dumnezeu nu este numai Înţelepciunea şi Cuvântul Tatălui, Care imprimă omului toate înţelesurile gândirii Lui, ci este şi Puterea Tatălui. Căci în înseşi cuvintele prin care exprimă cele pe care le face şi le desăvârşeşte este şi Puterea Tatălui. Şi Dumnezeu, fiind Conştiinţă şi Putere, nu poate fi un Eu singular. Ştiindu-Se pe Sine, ştie şi pe Cel pe Care Îl ştie. Suprema Conştiinţă se dedublează, căci are o putere pe care nu o are conştiinţa omenească, deşi nici aceasta n-ar putea exista fără ca cel ce cugetă să implice în cugetarea sa şi pe cel la care cugetă.

[1359] Întrucât e Fiul Unul-Născul din Tatăl, are toate cele pe care le are Tatăl prin fire. Dar se poate spune şi că le are de la Tatăl. Însă se spune ultimul lucru, întrucât S-a făcut şi om. În ambele sensuri, nimeni nu poate răpi oile cuvântătoare de la Fiul (dacă ele voiesc să fie ale Lui), întrucât le are de la Tatăl şi ca Dumnezeu, şi ca om. Iar „*Tatăl e mai mare ca toţi*” (In 10, 29).

[1360] După ce a spus că Tatăl Lui este mai mare ca toţi, adaugă completând: „*Eu şi Tatăl una suntem*,” deci şi din acest motiv nici nu le poate răpi nimeni din mâna Sa, căci e Fiul Tatălui.

[1361] Fiul lui Dumnezeu este una în fiinţă cu Tatăl, dar e o Persoană sau un ipostas deosebit, deşi egal cu Tatăl. Luând firea omenească, nu Se împarte în două ipostasuri. De aceea zice şi după întrupare că e una cu Tatăl. E una cu Tatăl, pentru că ipostasul Lui rămâne una cu Tatăl în firea Lui dumnezeiască, cea din veci.

[1362] Chiar în măsurile Lui omeneşti se manifestă acelaşi ipostas dumnezeiesc egal cu Tatăl. Ridică cele omeneşti la cinstea celor proprii unui ipostas dumnezeiesc. Toate ale lui Hristos sunt deci de cinste egală, sunt ale unui ipostas egal cu cel al Tatălui. Căci le umple de dumnezeirea Sa, comună cu a Tatălui. De aceea sunt însuşite de toate cele trei Persoane dumnezeieşti. Totuşi cele omeneşti nu încetează să fie prin fire omeneşti. Oboseşte şi flămânzeşte Însuşi Fiul lui Dumnezeu, dar acestea sunt simţiri omeneşti. Dumnezeu Îşi însuşeşte cele omeneşti ca ipostas, dar nu le schimbă firea omenească. În aceasta constă

S-a făcut om, ce motiv ar avea să Se ruşineze El de cuvintele rostite în mod potrivit omului? Căci dacă ar refuza cuvintele potrivite omului, ce L-ar sili să Se facă om ca noi? Iar Cel ce S-a pogorât pentru noi la smerenia de bunăvoie, pentru care cauză ar refuza cuvintele potrivite stării de chenoză (de smerenie)?[1363] Deci trebuie atribuite unei unice Persoane sau unicului ipostas al Cuvântului întrupat toate cuvintele din Evanghelii. Căci Iisus Hristos este un Domn unic, după acele cuvinte. Pe lângă aceasta, dacă Tatăl este mai mare ca toate, având şi depăşind dumnezeieşte toate făpturile, va fi şi în afara tuturor şi peste toate.[1364] Iar Cel ce este astfel prin fire şi demnitate este una cu Fiul. Dar atunci, cum va fi născut Cel ce este după fiinţă una cu Tatăl cel nenăscut?[1365] Sau cum se va socoti ca o creatură mai mare ca toate, şi nu mare aşa cum este Dumnezeu faţă de creaturi? Zicând „*Eu şi Tatăl una suntem*," prin „*una*" se arată identitatea fiinţei. Iar prin „*suntem*," taie ceea ce nu se cugetă corect, şi se referă la o unică Dumnezeire.

„*Deci iarăşi au luat iudeii pietre, ca să le arunce asupra Lui*" (In 10, 31)

Nesuportând să le spună că este una cu Tatăl, s-au pornit iarăşi să-L omoare, deşi fiecare faptă dintre cele săvârşite de El Îl vestea ca Dumnezeu prin fire. Dar nu numai acum, ci şi altă dată, luând pietre ca să-L omoare, au fost imobilizaţi prin lucrarea lui Hristos. Din aceasta se făcea iarăşi vădit că n-a pătimit (moartea) decât cu voia Sa. Totuşi, pentru blândeţea Sa, Hristos a oprit pornirea necugetată a acelora, zicând: „*Pentru care dintre ele aruncaţi cu pietre asupra Mea*?" (In 10, 32), adică: „Pentru care lucru pe care l-am făcut? Căci dacă n-aş fi făcut multe lucruri demne de Dumnezeu, care Mă arată prin fire Dumnezeu, pe drept cuvânt ar fi trebuit să vă revoltaţi când am zis: „*Eu şi Tatăl una suntem.*" Dar n-aş fi spus aceasta dacă nu v-aş fi demonstrat-o prin tot ceea ce am făcut. Hristos spune că lucrurile sunt de la Tatăl, şi nu de la Sine, arătând modestie spre folosul nostru, ca nu cumva, când primim ceva de la Dumnezeu, să ne îngâmfăm. Însă spune că a primit lucrurile de la Tatăl, nearătându-Se pe Sine străin de lucrarea Aceluia, ci învăţând că lucrurile sunt ale întregii Dumnezeiri. Iar Dumnezeirea este una în Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. Căci ceea ce face Tatăl, aceea se împlineşte prin Fiul în Duhul. Şi iarăşi, ceea ce face Fiul, aceea se zice că face Tatăl în Duhul.[1366] De aceea şi spune: „*De la Mine nu fac nimic, ci Tatăl care este în Mine face lucrările.*"

„*Nu pentru lucru bun aruncăm cu pietre asupra Ta, ci pentru hulă*" (In 10, 33)

Având râvnă pentru Dumnezeu, dar nu şi cunoştinţă, s-au indignat auzind pe

---

cinstirea celor omeneşti, că Dumnezeu Şi le face ale Sale, fără să le schimbe caracterul omenesc. Nu confundă în sens panteist cele dumnezeieşti cu cele create.

[1363] Pogorârea Fiului lui Dumnezeu la om, sau golirea Lui de slavă (chenoza), arată valoarea umanului în ochii Lui, valoare pe care tot El a dat-o umanului. El însuşi a dat umanului capacitatea de a se uni cu firea Sa dumnezeiască în propria Persoană. El însuşi a făcut pe om capabil de cuvinte pe care să le poată folosi şi El. Fiinţa umană este un paradox. Depinde întru totul de Dumnezeu, dar tocmai întrucât a binevoit El să-1 creeze cu o fire posibilă de asumat înseamnă că i-a dat omului nişte capacităţi pe care să le poată folosi şi El, pentru a face pe om mediu al manifestărilor Lui, ca ele să fie înţelese de ceilalţi oameni. Umanitatea e şi mică, întrucât e creată din nimic, dar e şi mare, deoarece numai puterea dumnezeiască 1-a putut crea din nimic, sau întrucât omul are tot ce are exclusiv prin puterea lui Dumnezeu. Fiul lui Dumnezeu coboară uluitor, făcându-Se om, dar Se coboară la cel pe care El 1-a preţuit creându-L. Vede în om exclusiv opera Lui, care nu poate să nu fie preţuită şi iubită ca atare.

[1364] „E în afara făpturilor," în sensul că nu face parte dintre ele ca fapturi, dar nu în sensul că e despărţit de ele. Căci ele nu pot exista fără să aibă la baza existenţei lor puterea Lui.

[1365] Fiul, Care e una cu Tatăl, nu a fost născut asemenea creaturilor. Ca Fiu de o fiinţă cu Tatăl, este născut numai din Tatăl.

[1366] De multe ori chiar noi trăim o influenţă, deci un ajutor, un îndemn verbal, sau tăcut, de la alţii, realizând un scop, deci simţim lucrarea noastră întregită de a altora. Aceasta mai ales când suntem într-o relaţie iubitoare cu aceia. Este greu să credem că lucrarea noastră este cu totul individuală.

Hristos zicând: „*Eu şi Tatăl una suntem.*" Căci ce-i putea împiedica să admită că e una cu Tatăl, dacă ar fi crezut că e Dumnezeu după fire? Dar ei au încercat să-L omoare cu pietre şi, explicând cauza pentru care făceau astfel, spun că nu pentru faptele bune pe care le făcea Îl loveau cu pietre, ci pentru blasfemie. Dar ei înşişi săvârşeau blasfemie, fiindcă voiau să-L omoare cu pietre pe Cel ce era cu adevărat Dumnezeu, neştiind că Iisus avea să vină nu cu dumnezeirea descoperită, ci întrupat din sămânța lui David. De aceea, numeau blasfemie dreapta Lui mărturisire. Zicând deci El: „*Eu şi Tatăl una suntem*," neştiind cine este Cel ce spunea aceasta, ci privind numai la trup, încercau să-L omoare cu pietre, socolindu-L că săvârşeşte crima blasfemiei. Zicând El: „*Eu şi Tatăl una suntem*," ei răspund: „*Te faci pe Tine Dumnezeu*," înțelegând numai aceasta. Nefiind iudeii mai buni decât necredincioşii arieni, despre Cel ce îndrăznea să spună: „*Eu şi Tatăl una suntem*," afirmau că El vrea să urce la mărirea dumnezeiască. Căci cum ar fi una cu Dumnezeu Cel ce n-ar fi Dumnezeu? Deoarece nu minte declarând că este şi El Dumnezeu după fire, afirmă că este şi *una cu Tatăl.* Căci dacă este aceasta, cum ar fi creat sau făcut?[1367]

„*Eu am zis: dumnezei sunteți*," şi cele următoare (In 10, 34)

Acum îi mustră pe iudei, care, pentru că a zis: „*Eu şi Tatăl una suntem*," căutau să arunce cu pietre în El, şi le arată că făceau aceasta degeaba. Fiindcă am zis că „Eu sunt Dumnezeu," sunt socotit săvârşind blasfemii. De ce, dacă Tatăl a zis prin Lege către oameni: „*dumnezei sunteți*" (Ps. 81, 6), nu ați considerat aceasta blasfemie?

Dar aceasta o spune nu îndemnându-i să grăiască ceva împotriva Tatălui, ci mustrându-i că nu ştiu Legea şi Scripturile de Dumnezeu insuflate. Iar deoarece între cei aşa-zişi dumnezei şi Dumnezeu cel prin fire este o mare distanță, prin ceea ce le spune Hristos le arată marea deosebire. Căci dacă oamenii, la care a venit Cuvântul lui Dumnezeu, au fost numiți dumnezei şi s-au umplut de strălucirea cinstirii Dumnezeirii, fiindcă au primit Cuvântul lui Dumnezeu în suflet, cum n-ar fi prin fire Dumnezeu Cel pentru care aceia sunt dumnezei? Căci după spusa lui Ioan, „*Dumnezeu era Cuvântul*" (In l, 3), Care le-a pricinuit şi altora această strălucire.[1368] Căci dacă Cuvântul lui Dumnezeu îi ridică prin Duhul mai presus de om şi îi împodobeşte cu cinstire dumnezeiască pe cei la care vine, pentru ce, zice, spuneți că hulesc (săvârşesc blasfemie), declarându-Mă pe Mine Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu, deşi prin cele ce Mi s-au predat de către El sunt mărturisit că sunt Dumnezeu prin fire? Căci sfințindu-Mă, M-a trimis în lume ca Mântuitor al lumii.[1369] Căci e propriu numai lui Dumnezeu prin fire să poată să izbăvească pe oameni de diavol, de păcat şi de stricăciune.

Dar când dumnezeiasca Scriptură zice că Fiul a fost trimis de către Tatăl,

---

[1367] Spunând Iisus că este una cu Tatăl, fariseii deduceau că Se face pe Sine Dumnezeu, deci săvârşeşte blasfemie, şi de aceea voiau să-L omoare cu pietre. Arienii socoteau că Iisus însuşi nu Se consideră Dumnezeu necreat. Vedeau chiar în cuvântul lui Iisus un temei pentru a nu crede că El este Dumnezeu.

[1368] Dacă Tatăl a zis către oamenii simpli: „*dumnezei sunteți*" (Ps. 81, 6), cum n-ar fi Dumnezeu negrăit mai înalt, Cel ce S-a arătat în toate negrăit superior lor? Dacă simpla venire a Cuvântului lui Dumnezeu la oameni i-a făcut pe ei dumnezei, sau i-a îndumnezeit, cum n-ar fi Dumnezeu prin fire Cuvântul lui Dumnezeu venit la ei prin întrupare? Oamenii devin dumnezei umplându-se de strălucirea pe care le-o aduce Dumnezeu-Cuvântul, sau de cinstirea pe care le-o arată unindu-Se cu ei. Dar chiar cuvântul prin care Dumnezeu vrea să întrețină un dialog cu ei, dacă oamenii acceptă acest dialog pentru care au fost făcuți capabili, îi face „dumnezei", căci nivelul de parteneri de dialog ai lui Dumnezeu la care sunt ridicați îi pune într-o comunicare oarecum orizontală cu El. Dar cuvântul adresat de Dumnezeu oamenilor e cuvântul lui Dumnezeu-Cuvântul. Prin Acesta grăieşte Dumnezeu oamenilor chiar înainte de a veni în trup la ei. Cu atât mai mult grăieşte după ce vine în trup, dar şi după înălțarea la cer cu trupul, ca om.

[1369] Tatăl L-a sfințit pe Fiul Său ca om, sau Fiul Şi-a sfințit împreună cu Tatăl umanitatea asumată pentru a transmite starea ei de sfințenie oamenilor ce se unesc cu El. E trimis să sfințească pe oameni după ce a fost sfințit El însuşi ca om, prin naşterea fără de păcat din Fecioara. Dacă nu S-ar fi născut din Fecioara, n-ar fi sfințit de la început umanitatea Sa şi n-ar fi sfințit-o nici pe a altora.

ereticul foloseşte îndată acest cuvânt drept hrană a rătăcirii sale. El zice că voi, cei ce spuneți că Fiul e mai mic decât Tatăl, cum nu-L vedeți trimis de către El ca de către cineva mai mare şi superior? Ce vom răspunde, decât că numele de trimitere se potriveşte foarte bine smeririi (chenozei)?[1370] Căci ascultă cum, unindu-le Pavel pe amândouă, zice că Fiul a fost trimis de către Tatăl când Sa născut din femeie şi sub Lege (Gal. 4, 4), ca om împreună cu noi, deşi era şi Dătător de Lege, şi Domn (Iac. 4, 12).[1371] Iar dacă se înțelege că Fiul e în chip de rob şi apoi se zice că a fost trimis de către Tatăl, Fiul nu suportă nici o păgubire în calitatea de-a fi de-o-ființă cu Tatăl, deci egal în slavă şi nemicşorat în nimic. Căci cuvintele ce se rostesc de către noi când grăiesc despre Dumnezeu resping o pătrundere exactă şi nu trebuie înțelese după cum ne este obiceiul, ci cum se potrivesc firii dumnezeieşti supreme. Şi ce-i dacă limba omului nu are cuvinte de ajuns pentru explicarea slavei dumnezeieşti? Deci este absurd ca, din pricina slăbiciunii limbii omeneşti şi a sărăciei de cuvinte, să nedreptățim superioritatea slavei supreme ce depăşeşte toate.[1372] Adu-ți aminte de Solomon, care zice: „*Slava lui Dumnezeu ascunde înțelesurile*" (Pilde 25, 2). Căci, căutând cu curiozitate[1373] slava lui Dumnezeu, suntem asemenea celor ce voiesc să măsoare cerul cu palma. Deci când se zice ceva din cele omeneşti despre Dumnezeu, să se înțeleagă într-un mod potrivit lui Dumnezeu. Căci ce vei face când auzi pe David cântând: „*Cel ce şezi pe heruvimi, arată-Te... deşteaptă puterea Ta şi vino să ne mântuieşti pe noi*" (Ps. 79, 2-3; Is. 7, 2).[1374] Dar cum stă Cel netrupesc? Şi unde este Dumnezeul tuturor, pe Care Îl cheamă să vină la noi, o dată ce zice cândva prin Prooroci: „*Oare nu umplu Eu cerul şi pământul*? zice Domnul" (Ier. 23, 24)? Deci unde va veni la noi Cel ce umple toate? Dar iarăşi s-a scris că unii au pregătit un turn până la cer. Şi a zis Domnul: „*Haidem, dar, şi pogorându-Ne, să amestecăm limbile lor*" (Fac. 11, 7). Unde S-a pogorât Domnul? Sau în ce mod Sfânta Treime Se îndeamnă pe Sine spre pogorâre? Şi spune-mi, cum Tatăl însuşi a făgăduit că ne va trimite nouă din cer pe Mângâietorul? Căci unde şi de unde se trimite Cel ce umple toate? „*Căci Duhul Domnului a umplut lumea*," precum s-a scris (Înț. Sol. l, 7).

Deci cuvintele potrivite nouă indică cele mai presus de noi, când se spun despre Dumnezeu. Dacă voieşti să înțelegi ceva din aceste greutăți, nu observi că mintea e neputincioasă să le cuprindă? Şi nu simți cum ți se întâmplă aceasta? Să nu-ți fie greu, omule, să mărturiseşti slăbiciunea firii tale. Adu-ți aminte de Cel ce zice: „*Nu cerceta cele mai tari ca tine*" (Eccl. 3, 21). Când îți îndrepți ochii trupului spre cercul soarelui, îndată îi întorci, copleşit de puterea luminii. Trebuie ştiut deci că firea dumnezeiască locuieşte în lumina neapropiată. E neapropiată minților curioase. Deci şi când se vorbeşte despre cele dumnezeieşti prin cuvinte omeneşti, nu trebuie să cugetăm nimic smerit, ci, în sărăcia cuvintelor noastre, să oglindim bogăția slavei dumnezeieşti.

Deci ce înseamnă că Fiul se trimite de către Tatăl? Oare va fi pentru aceasta mai

---

[1370] Cel trimis e trimis de lângă Cel ce trimite. Deci e şi egal cu Cel ce-L trimite, dar pe de altă parte coboară la o poziție de mai de jos, fără să înceteze de-a fi în fond egal cu Cel de la Care a fost trimis.

[1371] Fiul lui Dumnezeu Se pune ca om sub legi, pe care El însuşi le-a dat omului, ca să dovedească omului că El este supus Celui ce a dat legile. Astfel, Hristos Se face om dependent de Sine însuşi şi, ca atare, în perfectă ascultare de Dumnezeu, ca să dea omului modelul perfectei supuneri. El Se face rob, dar rob Sieşi ca Stăpân, ca Domn suprem.

[1372] Deşi cuvintele omeneşti nu pot reda exact infinitatea dumnezeiască, totuşi ele o sugerează în oarecare fel. Căci ele țin de omul creat din nimic, dar care e creat după chipul dumnezeiesc. Deci, în caracterul lor de imagini, cuvintele redau într-un anumit fel realitatea originalului, aşa cum însuşi omul ca chip, sau ca imagine a lui Dumnezeu, îl sugerează în oarecare fel, prin legătura lui cu Dumnezeu cel infinit, prin setea de infinit trăită de el. Infinitul omenesc nu e închis în sine, ci e deschis infinitului şi e însetat de el şi într-o continuă înaintare în el. Iar în exprimarea trăirii lui Dumnezeu se resimte prezența Lui.

[1373] Chiar în curiozitatea omului de-a cunoaşte pe Dumnezeu se arată setea de El, deci o legătură cu El.

[1374] Omul gândeşte şi spune lui Dumnezeu-Cuvântul: Fă activă în altă formă puterea Ta; fă-o activă într-o relație cu mult mai interesantă, mai iubitoare, mai intimă cu noi, creaturile Tale, create spre a fi parteneri ai dialogului cu Tine, însuşindu-}i modurile pilduitoare ale unei omenități înălțate spre Tine.

mic? Oare când, din corpul solar, se trimite lumina, va fi aceasta de altă fire ca el şi mai mică decât el? Cum nu e un lucru nepriceput chiar şi numai a cugeta astfel? Deci Fiul, fiind lumina Tatălui, se trimite la noi ca o rază neschimbată a Lui. E ceea ce a şi afirmat David, zicând: „*Trimite lumina Ta şi adevărul Tău*” (Ps. 42, 3). Şi dacă este o slavă a Tatălui a avea lumina, cum este mai mic ca El, Cel prin Care se slăveşte Tatăl?[1375] Dar şi Fiul însuşi zice despre Sine: „*pe Care Tatăl L-a sfințit şi L-a trimis*” (In 10, 36). Iar cuvântul „*sfințit*” Scriptura îl înțelege în multe feluri. Căci „a se sfinți” înseamnă a se dedica lui Dumnezeu. De fapt a zis către Moise: „*Sfințeşte-Mi Mie tot întâiul născut*” (Ieş. 13, 12). Dar se sfințeşte şi cel ales de Dumnezeu spre a face ceva din cele voite de El. Aşa zice despre mezi, că a voit ca ei să pornească război împotriva babilonienilor: „*Uriaşi vor veni şi vor împlini mânia Mea, bucurându-se şi semețindu-se. Căci ei sunt sfințiți şi Eu îi conduc pe ei*” (Is. 13, 3).

Se sfințeşte iarăşi cel ce se împărtăşeşte de Sfântul Duh. Deci Fiul zice că S-a sfințit de către Tatăl, ca Cel ce a fost trimis de către El să dea viață lumii şi pentru surparea duşmanilor; sau ca Cel ce a fost trimis spre a fi junghiat pentru mântuirea lumii. Căci sfinte se numesc şi cele rânduite spre jertfă lui Dumnezeu. Dar spunem şi că El S-a *sfințit* împreună cu noi în mod omenesc când S-a făcut trup.[1376] Căci trupul Lui, care a primit pe Cuvântul unit cu el, nu era sfânt prin fire. Iar cei pentru care se face aceasta se sfințesc şi ei de către Tatăl.[1377] Căci una este Dumnezeirea Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh. Dar, venind Fiul Dumnezeu, aduce fiecăruia dintre sfinți sfințenia care este în Fiul. Căci Fiul însuşi este şi Puterea, şi Înțelepciunea Tatălui (I Cor. l, 21), sfințind toate cele ce se împărtăşesc de El în Duhul. Dar El însuşi nu este Sfânt prin vreo împărtăşire, ca noi, nici nu se numeşte Fiu după har, ci este născut etern din ființa Tatălui. Deci Se deosebeşte pe Sine de dumnezeii prin voință, El însuşi fiind după fire ceea ce se adaugă acelora prin har. De aceea, despre El se zice: „*Nimeni nu este asemenea Ție dintre dumnezei, Doamne*” (Ps. 85, 7). Căci El nu are această demnitate adăugată, ci Îi este naturală.[1378] Şi iarăşi: „*Cine va fi asemenea Domnului în nori? Sau cine va fi asemenea Lui între fiii lui Dumnezeu*?” (Ps. 88, 7). Iată cum zice aici Psalmistul clar că nu e nici unul dintre Prooroci, pe care îi numeşte, prin metaforă, nori, nici unul dintre cei ridicați la starea de fii ai lui Dumnezeu prin har.

Iar despre noi s-a scris: „*Eu am zis: dumnezei sunteți şi fii ai Celui Preaînalt. Dar voi ca oameni veți muri*” (Ps. 81, 6-7).[1379] Deci dacă nu ne dăm toată silința să respingem răul,[1380] uşor putem cădea din cele pe care le-am primit. Şi am primit să ne numim după har şi fii ai lui Dumnezeu, şi dumnezei prin har, însuşiri ce aparțin prin fire Fiului. Deci mare şi nemăsurată este deosebirea dintre noi, cei numiți fii după har, şi Cel ce este astfel după fire şi cu adevărat.

Dar Ioan numeşte pe Fiul Cuvântul, atribuindu-I în mod principal numirea aceasta, care-L arată Fiu după ființă. Iar dacă numele de Cuvânt nu s-ar atribui Fiului prin fire şi n-ar arăta ființa Lui, ar indica cu totul pe altcineva. Şi ar fi necesar să se cerceteze pentru ce, nefiind Fiul după fire, s-a numit aşa, dacă numele acesta nu indică

[1375] Dacă soarele n-ar răspândi lumină, ar mai fi soare? Dacă din Tatăl nu s-ar naşte lumină, care ar mai fi slava Lui? Cum s-ar mai arăta că în El este sensul tuturor? Fiul este slava Tatălui. Dar aceasta nu arată că Fiul este mai important decât Tatăl. Căci Fiul ca lumină Se naşte din Tatăl. Amândoi sunt la fel de importanți. Nici Unul nu mai este existența supremă fără Celălalt.

[1376] Fiul lui Dumnezeu S-a sfințit ca om când S-a conceput ca atare, şi S-a sfințit pentru noi, deci şi împreună cu noi, căci, sfințindu-Se El, s-a pus începutul sfințirii noastre ca oameni.

[1377] Se sfințesc şi oamenii pentru care Se face Fiul lui Dumnezeu om, dacă se unesc cu El. Dar se sfințesc şi cele prin care se sfințeşte trupul Fiului concepându-se: Fecioara Maria şi lucrarea săvârşită în trupul ei.

[1378] Omul primeşte calitatea de îndumnezeit ca ceva ce nu se dezvoltă din firea lui, ci i se adaugă de la Dumnezeu ca din Cel mai presus de firea creaturilor.

[1379] Suntem dumnezei căci suntem susținuți de puterea lui Dumnezeu şi suntem în dialog cu El, dar mai ales ne îndumnezeim prin unirea cu Dumnezeu prin har. Dar murim, arătând că nu suntem dumnezei prin ființă, ci creaturi. Mai ales murim când trăim în păcat.

[1380] Răul e un minus în existență, care duce până la moarte.

ființa Lui. La oameni, zicând de cineva că e teslar, de altul că e pietrar, sau tahigraf, acestea nu definesc ce este fiecare după fire, ci anunță o anumită capacitate. Dar dacă numele de Fiu nu indică ființa, şi numele de Cuvânt nu înfățişează ce este după fire, ci vreo capacitate oarecare, de ce să ne mai minunăm în zadar de Evanghelist, care numeşte pe Fiul Cuvânt! Şi de ce s-a numit Fiul tunetului, ca vorbind ceva mare şi sublim! Dumnezeiasca Scriptură indică pe Fiul şi prin multe alte numiri. Dar, spunând Cuvântul, a spus ceva minunat şi mai presus de fire şi n-a adăugat nimic altceva la aceasta, aşa cum se face cu Pavel, despre care se zice: *„Pavel, apostolul.”* Deci a fost de ajuns să se spună Cuvântul, ca să se înfățişeze ființa Fiului. Căci El este Cuvântul adevărat al Tatălui, şi nu altcineva din afara Lui.

Iar dacă pentru acest motiv au cugetat luptătorii împotriva lui Hristos că Fiul nu e de-o-ființă cu Tatăl, fiindcă nici Tatăl nu e Cuvânt, nici Cuvântul, Tată, şi au crezut de cuviință să taie unitatea firii prin deosebirea numirilor, să ne spună cum protopărintele Adam este de-o-ființă cu cel ce s-a născut din el, fiindcă nici el nu poate fi Abel, nici Abel nu este Adam, dar deosebirea numelor nu înlătură identitatea ființei? Iar dacă aceasta are loc în firea făcută şi creată, cum nu e neevlavios a nu cugeta aceasta pentru firea nefăcută, care e mai presus de toate cele făcute? Precum, dacă ar fi de altă ființă, n-ar fi Cuvântul adevărat, aşa, deoarece este de o ființă cu Tatăl, este Cuvântul adevărat.[1381]

„Dacă nu fac lucrurile Tatălui Meu să nu credeți Mie,” şi cele următoare (In 10, 37)

Ceea ce spune este aceasta: Deoarece este uşor a numi cineva Tată pe Dumnezeu, dar a-L arăta prin fapte e greu, chiar cu neputință creaturii, declară: Prin cele pe care le împlinesc în mod dumnezeiesc, Mă arăt egal cu Dumnezeu-Tatăl, şi cei ce nu credeți nu aveți nici o apărare, o dată ce ați aflat prin experiența lucrărilor pe care le fac în mod dumnezeiesc că sunt egal cu Tatăl, deşi din pricina trupului par vouă că sunt unul dintre cei mulți. Prin acestea puteți înțelege că: *„Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine”* (In 14, 11). Căci identitatea ființei face pe Tatăl să fie şi să Se vadă întru Fiul, şi pe Fiul, întru Tatăl. De fapt şi la oameni se cunoaşte ființa tatălui în cel născut din el, şi în cel ce naşte, ființa celui născut. Căci în noi toți este o unică fire şi toți suntem una prin fire. Dar, prin despărțirea noastră prin trupuri, cei mulți nu mai suntem una. Dar aceasta nu se poate spune despre Dumnezeu cel după fire. Fiindcă Dumnezeirea este netrupească, deşi cugetăm Sfânta Treime în ipostasuri deosebite. Căci Tatăl este Tată, şi nu Fiu. Iar Fiul iarăşi Fiu, şi nu Tată. Şi Duhul e în mod deosebit Duhul Sfânt, deşi ipostasurile nu sunt despărțite, pentru comuniunea şi unitatea dintre ele. Fiind deci una Dumnezeirea în Tatăl şi în Fiul şi în Sfântul Duh, spunem că Tatăl Se vede în Fiul, şi Fiul, în Tatăl. Dar e necesar să ştim şi că nu a voi aceleaşi cu Tatăl, nici a consimți cu El fac pe Fiul să zică: *„Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine”* sau: *„Eu şi Tatăl una suntem,”* ci fiindcă este Născutul autentic al ființei Tatălui arată în Sine pe Tatăl şi Se arată şi El în Tatăl. Căci zice că voieşte şi grăieşte şi poate aceleaşi cu

[1381] Ajunge să se spună de Hristos că e Cuvântul adevărat, ca să se înțeleagă că e de-o-ființă cu Tatăl, căci prin numirea „Cuvântul adevărat” se înțelege Cuvântul suprem al Tatălui, Cel de-o-ființă cu El. La fel, spunându-se Fiul adevărat al Tatălui, Se înțelege că e de-o-ființă cu Tatăl. Deci aceste două numiri date Fiului nu arată că Cei doi sunt de o ființă deosebită. Şi nici faptul că aceste numiri sunt deosebite de numele de Tată nu le arată deosebite de ființa Tatălui, cum nu exprimă o ființă deosebită numele lui Abel, care e deosebit de numele lui Adam. Ajunge să se ştie că unul e Tată, şi celălalt, Fiu, ca să se înțeleagă că sunt şi deosebiți ca Persoane, dar şi de o fire. Aşa, când se spune de Fiul şi de Cuvântul că este al Tatălui suprem, se arată deosebirea Fiului şi Cuvântului de Tatăl, dar şi unitatea Lor de ființă: Unul şi Acelaşi fiind şi Fiu şi Cuvânt al Tatălui suprem. Aceasta arată că este de-o-ființă cu Tatăl, dar e deosebit ca Persoană Care Se naşte, de Tatăl, Care naşte. Numele de Fiu şi Cuvânt date aceleiaşi Persoane nu indică persoane diferite cu capacități diferite, aşa cum, la oameni, nu arată aceasta numele unuia de teslar, sau al altuia, de pietrar. Una şi aceeaşi Persoană are amândouă numirile de Fiu şi Cuvânt.

Tatăl şi împlineşte uşor ceea ce voieşte şi cele pe care le face Tatăl, ca prin toate să Se arate că e de-o-fiinţă cu Tatăl şi e rodul adevărat al fiinţei Lui.[1382] Şi nu e una cu Tatăl având cu El numai o unitate de relaţie în aceleaşi voiri şi legi ale iubirii, ceea ce spunem că aparţine şi făpturilor. Nici nu Se va înţelege Fiul în Tatăl şi Tatăl în Fiul în acest mod, pentru că ar fi trecut şi Fiul din non-existenţă în existenţă, sau ar fi primit existenţa de undeva, din afară, ci pentru că a provenit din fiinţa Tatălui ca o strălucire din lumină, sau cum iese un râu dintr-un izvor. Deci, cei ce văd pe Fiul pot vedea fiinţa Tatălui şi pot înţelege din Fiul ceea ce e propriu Tatălui. Căci, deoarece toată existenţa Fiului iese din fiinţa Tatălui, Fiul este în Tatăl şi, invers, Tatăl este în Fiul, deoarece ceea ce este Tatăl prin fire, aceea este şi Cuvântul Cel ce provine din El, fiindcă Tatăl Se arată şi este în Fiul, aşa cum este în râu izvorul din care el izvorăşte. Căci ceea ce e propriu fiinţei Tatălui se află în Fiul, şi chipul Dumnezeirii, ca să zic aşa, Îl arată pe Tatăl în Sine.

Trebuie observat că nu din cauza iconomiei (a întrupării) a spus acest cuvânt Mântuitorul, ci, voind să arate identitatea firii pe care o are cu Născătorul, a spus: „Eu *şi Tatăl una suntem.*” Dar ca să nu înţeleagă cineva că Tatăl şi Fiul sunt Unul şi Acelaşi şi că numai prin numiri Se înfăţişează ca doi, dar în ipostas nu sunt astfel, explică ceea ce a spus şi face aceasta mai clar ascultătorilor, adăugând: „*Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine.*” A spus deci aceasta ca, văzându-se că Acesta este în Acela şi Acela în Acesta, să se arate identitatea firii şi unitatea fiinţei. Dar spune că Unul este în Altul, ca să nu se înţeleagă că sunt Unul la număr, Căruia I se spune când Tatăl, când Fiul, ci să arate mai clar că Tatăl subzistă în mod real, şi Fiul la fel subzistă în mod real. Căci Tatăl şi Fiul sunt una după fire, dar doi la număr, nu ca unul ce se împarte în două părţi, care să fie nepărtaşe de o comuniune şi relaţie întreolaltă, nici ca Unul şi Acelaşi, numit prin două nume, când Tatăl, când Fiul. Căci aceasta este dogma lui Sabelie. Ci sunt doi la număr. Căci Tatăl e pururea Tatăl, netransformat niciodată în Fiul, şi, iarăşi, Fiul e pururea Fiul, niciodată transformat în Tatăl. Aşa stând lucrurile, Ei sunt doi la număr, dar firea şi voinţa şi Dumnezeirea amândurora, a Celui Născut şi a Născătorului, sunt una şi aceeaşi. Căci Fiul este chipul şi strălucirea şi pecetea fiinţei Tatălui. Astfel, spunem că Dumnezeu este Unul pentru identitatea firii Tatălui cu a Fiului şi a Fiului cu a Tatălui. Şi precum lumina şi strălucirea trimisă din soare n-ar putea spune cineva că e o altă lumină după fire decât soarele, sau că se face ca aceea prin vreo împărtăşire sau relaţie cu el, ci pentru că provine în mod natural din el, şi aceste lumini se înţeleg ca două, dar sunt una după fire, la fel n-ar putea spune cineva, chiar dacă numărul distinge ca doi pe Tatăl şi pe Fiul, că Tatăl este altceva decât Fiul cât priveşte Dumnezeirea şi identitatea fiinţei. Ci, precum soarele este în strălucirea provenită din el, şi strălucirea în soarele din care a ieşit, aşa este Tatăl în Fiul şi Fiul în Tatăl, prin număr distingându-Se ca doi şi fiind astfel în ipostasuri, dar prin identitatea firii fiind uniţi într-o unică Dumnezeire.

„*Şi a plecat iarăşi dincolo de Iordan*,” şi cele următoare (In 10, 40)

Mântuitorul, părăsind Ierusalimul, pleacă la locul cu izvoarele, arătând ca printr-un chip că va părăsi Iudeea şi Se va strămuta în Biserica neamurilor, care are izvoarele Botezului, unde vor veni la El mulţi, trecând Iordanul. Aceasta o arată mutarea lui Hristos dincolo de Iordan. Cei ce au trecut deci Iordanul prin Sfântul Botez au venit la Dumnezeu. Căci El S-a mutat de la Sinagoga iudeilor la neamuri. Şi atunci mulţi au venit la El, au crezut celor spuse despre El de către glasurile Sfinţilor şi cred în El acolo unde sunt izvoarele apelor, adică unde suntem învăţaţi taina lui Hristos. Dar Hristos nu

[1382] Hristos nu spune că e una cu Tatăl, sau în Tatăl, întrucât voieşte şi face ceea ce voieşte şi face Tatăl, ci unitatea de fiinţă Îl face să voiască şi să lucreze cele pe care le voieşte şi le lucrează Tatăl. Nu e una cu Tatăl prin voinţă, ceea ce L-ar arăta ca om, ci identitatea voinţei şi a lucrării se explică din identitatea fiinţei.

era în undele Iordanului, ci dincolo de ele.[1383] Şi, venind, a rămas în Biserica neamurilor, a rămas în ea în mod statornic. De aceea îl cinstim pe Ioan (Botezătorul), nu ca pe cel ce a săvârşit o lucrare dumnezeiască, ci ca pe cel ce a mărturisit adevărul despre Hristos. Dar Hristos e mai minunat nu numai decât Ioan, ci şi decât orice sfânt. Căci aceia sunt Prooroci, iar El este Dumnezeu, Făcătorul de minuni.[1384] Dar e de notat că şi cuvintele lui Ioan şi ale celorlalţi Prooroci sunt cale spre credinţa în Hristos.[1385]

„*Şi era bolnav un oarecare Lazăr din Betania,*
satul Mariei şi al Martei, sora ei” (In 11, 1)

Evanghelistul a anunţat în chip potrivit numele femeilor, ca să arate că erau deosebit de credincioase. De aceea le şi preţuia pe ele Domnul. Din cele multe făcute de Maria pentru Domnul, în mod cuvenit s-a amintit despre mir, nu din întâmplare, ci ca să se arate că atâta sete avea Maria de Hristos, încât I-a şters picioarele cu părul ei, dorind să atragă binecuvântarea duhovnicească din picioarele Lui (In 11, 2). Având Maria mai multă căldură, voia să stea cât mai aproape de Hristos, ca să ajungă la intimitatea cu El.

Femeile trimiseseră mereu vorbă la Domnul, voind să-L aibă cât mai aproape de ele. Dar atunci au făcut-o dintr-un motiv foarte întemeiat, din pricina bolnavului. Ele credeau că numai de Se va arăta El, cel ce zăcea va scăpa de boală. Şi, amintindu-şi de iubirea ce-o avea Hristos faţă de bolnav, căutau să-L atragă acolo. Căci ştiau că-l avea în grija Lui şi credeau că, fiind Dumnezeu Care toate le ocârmuieşte, va putea să-l tămăduiască, încât numai întinzându-i mâna, îl va scula. De aceea, socotesc că suportau pe drept cuvânt cu greu absenţa Lui, gândindu-se că Lazăr nu s-ar fi îmbolnăvit dacă nu ar fi uitat Hristos de el. De fapt, dacă cei ce iubesc pe Dumnezeu au toate bunătăţile de la El, pe drept cuvânt socotesc că L-au întrebat: Pentru care pricină s-a îmbolnăvit cel pe care îl iubeşti? Spun parcă şi aceasta: mare este îndrăzneala bolii, că a îndrăznit să vină şi peste cel iubit. Ba ele par să spună şi aceasta: deoarece îi iubeşti şi-i vindeci chiar şi pe duşmani, cu atât mai mult trebuie să faci aceasta cu cei care Te iubesc. Pentru că poţi să le faci pe toate prin simpla voinţă. Deci întrebarea lor este plină de credinţă, de dovada încrederii în Hristos.

„*Aceasta boală nu este spre moarte, ci pentru slava lui Dumnezeu,*
ca, prin ea, Fiul lui Dumnezeu să se slăvească” (In 11, 4)

Domnul spune acestea nu pentru ca oamenii plecând, să le vestească surorilor lui Lazăr, ci prevestind ca Dumnezeu ceea ce se va întâmpla, fiindcă vedea în sfârşitul acestui fapt slava lui Dumnezeu. Nu considera că boala s-a întâmplat pentru ca să se slăvească Dumnezeu, căci o astfel de cugetare ar fi greşită, ci, fiindcă s-a întâmplat să apară boala, vedea şi sfârşitul ei minunat.[1386] Iar pe Sine Se afirmă Dumnezeu prin fire.

[1383] Izvoarele apelor din Iordan sunt chipul Izvorului dumnezeiesc al vieţii. Căci apa, spălând murdăria trupului şi susţinând viaţa în trup, este un simbol, dar şi o condiţie a vieţii spirituale legate de trup. Iar Izvorul suprem al vieţii este Hristos, sau Cuvântul dumnezeiesc, din Care şi prin Care se comunică toată viaţa. Căci cuvântul e şi mijlocul de comuniune între persoane, dar şi mijlocul prin care se comunică şi se primeşte cunoştinţa. Pe de altă parte, apele nu ne închid în noi înşine, ci trebuie să trecem dincolo de ele. De aceea Hristos ne atrage, prin Iordan, dincolo de el. Iar dacă Hristos n-ar fi trecut Iordanul, care era graniţa Israelului, aceasta ar fi însemnat că nu a trecut şi la celelalte neamuri.

[1384] În general Sfântul Chiril înţelege prin sfinţi pe cei ce au comunicat revelaţia lui Dumnezeu în Scripturi. Hristos e nu numai Cel ce ne-a descoperit învăţătura despre Dumnezeu, primită de la Dumnezeu, ci Însuşi Dumnezeu Care Se descoperă direct pe Sine.

[1385] Înainte de-a veni Dumnezeu-Cuvântul în trup, proorocii şi Ioan Botezătorul i-au pregătit pe oameni pentru a-L primi ca pe Fiul lui Dumnezeu. Dar şi după ce-a venit Hristos, avem în cuvintele acelora o adeverire că Hristos e Cel proorocit de ei.

[1386] Nu a adus Dumnezeu boala peste Lazăr ca să se vadă în sfârşitul ei slava lui Dumnezeu, dar, o dată ce s-a produs, se va vedea în sfârşitul ei minunat slava lui Dumnezeu. Nu Dumnezeu a adus boala pentru a

De aceea, spune că boala a devenit prilej spre arătarea slavei Sale. Căci, zicând că boala s-a prefăcut în prilej de slavă a lui Dumnezeu, a adăugat: „*Ca, prin ea, Fiul lui Dumnezeu să se slăvească*” (In 11, 4). Iar dacă El a spus că boala lui Lazăr nu este spre moarte, iar moartea s-a produs, nu e de mirare. Căci, privind dincolo de acest fapt şi ştiind că după puţin timp avea să-l învie, nu ne uităm la ceea ce s-a întâmplat la mijloc, ci la ce sfârşit s-a ajuns. Căci Domnul a voit să arate că moartea venită celui bolnav a fost spre slava lui Dumnezeu, adică a Sa.

„*Şi iubea Iisus pe Marta şi pe sora ei şi pe Lazăr*” (In 11, 5)

Arătând virtutea femeilor, Evanghelistul spune în mod cuvenit că ele erau iubite de Mântuitorul. Şi nu e nici o mirare că boala şi moartea s-au întâmplat celui iubit. Căci pătimirile ce vin din slăbiciunea naturală sunt comune, deşi s-a dat un har special celor ce-L iubesc pe Dumnezeu, ca să nu suporte greu întristările.

„*A rămas doua zile în locul în care era*” (In 11, 6)

A amânat sosirea, ca să nu vindece pe bolnav, ci să învie pe cel ce a murit. Voia să arate puteri mai mari, ca să fie slăvit mai mult. În mod cuvenit ar putea spune cineva că Maria este simbolul celor dintre neamuri, Marta, al celor tăiaţi împrejur, iar fratele lor înviat din morţi, al celui coborât la iad. Şi poate că pentru vieţuirea potrivit Legii lui Moise s-a spus Martei: „*Marto, Marto, te îngrijeşti şi pentru multe te sileşti. Dar un lucru trebuie*” (Lc. 10, 41-42). Căci pentru mântuire nu e trebuinţă de multe porunci, cum cere Legea, ci de cele puţine, legiuite pentru iubire, în care constau toată Legea şi Proorocii.

„*Să mergem iarăşi în Iudeea*” (In 11, 7)

Zicând Domnul: „*Să mergem iarăşi în Iudeea*,” pare să spună: Deşi aceia sunt nevrednici de binefacere, deoarece timpul cere să li se facă ceva de folos, să mergem totuşi la ei. Iar ucenicii voiesc, din iubirea faţă de El, să-L împiedice, căci, privindu-L ca om, socotesc că Se va primejdui fără să vrea mergând între iudei. De aceea, îi aduc aminte de furia iudeilor împotriva Lui şi numai că nu zic: De ce cauţi iarăşi să Te întâlneşti cu cei necredincioşi şi nemulţumitori, care nu pot fi potoliţi nici cu vorbe, nici cu fapte? Căci ei încă plănuiesc să Te omoare şi fierb de mânie. Căci ei zic, sau dau de înţeles prin cuvântul lor, că El îi duce spre un pericol evident. Totuşi, (ucenicii) ascultă de învăţătorul lor, Care ştia ce e mai bine.

„*Nu sunt oare douăsprezece ceasuri într-o zi? Dacă umblă cineva ziua, nu se împiedică, pentru că el vede lumina acestei lumi*” (In 11, 9)

Compară mintea oamenilor, mereu în mişcare şi iubitoare de noutate,[1387] cu

Se slăvi, vindecând-o, ci, fiindcă ea s-a produs, vindecarea ei minunată va arăta slava lui Dumnezeu. Nu Dumnezeu aduce relele, ca, înlăturându-le, să-Şi arate slava Sa, ci, o dată ce se produc acestea din alte cauze, Dumnezeu, înlăturându-le prin puterea Sa, arată în sfârşitul lor slava Lui. Nu Dumnezeu a adus moartea, ca să vină Hristos ca om şi să se arate slava Lui, desfiinţând moartea, ci ca, intervenind din milă şi desfiinţând-o, să arate prin aceasta puterea şi slava Lui. Dumnezeu prevede relele, dar nu le produce. Prevede şi fapta Lui prin care le pune capăt.

[1387] În mişcarea continuă a omului spre a cunoaşte mai mult şi a se face mai bun se dezvăluie setea lui după absolut, după infinit. Ea înseamnă că acel absolut, acel infinit există, şi omul trăieşte prezenţa lui în mod virtual în sine. Dar pentru că nu-l trăieşte în toată actualitatea, această relaţie cu el este una cu credinţa că va ajunge la trăirea lui actuală. Această sete este una cu un simţ al spiritului uman. Cel ce nu ţine seama de el nu e om cu adevărat, om pe cale de-a se realiza tot mai mult. Şi ştiinţa lui, care se

mişcarea continuă a zilei. Căci mintea nu se opreşte la o părere, ci trece ca şi ziua de la o oră la alta. Dar poţi înţelege întrebarea: „*Nu sunt oare douăsprezece ceasuri într-o zi*?” şi în sensul: Eu sunt ziua şi lumina. Precum nu se sfârşeşte lumina zilei, înainte de a-şi împlini timpul rânduit, la fel nu se poate retrage lucrarea luminii Mele de la iudei înainte de-a veni la măsura cuvenită a iubirii. Numeşte zi timpul prezenţei Sale, iar noapte, pe cel de dinaintea acesteia, ca şi atunci când zice: „*Trebuie să fac lucrările Celui ce M-a trimis până este ziuă*” (In 9, 4).

Deci aceasta o zice acum: că nu este timpul să Se despartă de iudei, chiar dacă sunt lipsiţi de evlavie, ci să facă toate cele folositoare vindecării lor. Căci nu trebuie să fie pedepsiţi acum, retrăgându-se de la ei harul dumnezeiesc, asemenea soarelui, ci, precum lumina zilei nu dispare până nu se împlinesc cele douăsprezece ore, aşa nici iluminarea de la El nu se retrage înainte de vreme, ci va rămâne cu iudeii până la răstignire, lăsându-le ca pe o lumină putinţa cunoaşterii lui Dumnezeu. Căci, deoarece iudeii, aflându-se în întunericul necredinţei, se ciocnesc de Mine ca de o piatră, trebuie să Mă duc la ei şi să-i luminez, ca să înceteze furia luptei împotriva lui Dumnezeu. Sau: Deoarece ucenicii căutau să împiedice pe Hristos să Se întâlnească cu iudeii, nu pentru ei, ci pentru pretinsa cruţare a Lui, îi încurajează pe ei, printr-o pildă, că niciodată nu va pătimi ceva fără voia Lui. Căci, dacă cel ce umblă în lumină nu se împiedică de ceva, cum Cel ce răspândeşte lumina tuturor va pătimi fără voie ceva din cele supărătoare? Sau cum Cel ce descoperă tuturor gropile ascunse ale relelor va aluneca în ele fără să ştie? Sau nu spune acestea despre El însuşi, ci despre ucenici, că nu vor suferi nici un rău aflându-se împreună cu Cel ce luminează toate şi Care nu numai cunoaşte, ci şi descoperă altora sfaturile ascunse ale celor vicleni. De aceea, prevestindu-le cele la care vor ajunge şi luminându-i pe ei, nu-i lasă să cadă în smintelile ce-i vor întâmpina.

„*Lazăr, prielenul nostru, a adormit*” (In 11, 11)

Un motiv important Mă atrage spre Ierusalim. Aceasta arată prin cuvântul: „*Prietenul nostru a adormit.*” Dacă trecem aceasta cu vederea, vom fi socotiţi lipsiţi de milă. De aceea, trebuie să ţinem seama de acest fapt şi să alergăm spre mântuirea prietenului, nesocotind uneltirile iudaice. Arătând puterea Lui dumnezeiască, numeşte adormire ieşirea sufletului omenesc din trup. Căci n-a vrut să o numească moarte Cel ce a creat pe om, precum s-a scris, spre nestricăciune (Înţ. Sol. l, 13), şi a făcut neamurile lumii spre mântuire. Şi cuvântul este adevărat. Căci, la Dumnezeu, moartea este cu adevărat un somn, şi altceva nimic, moartea temporală a trupului nostru încetând prin simpla voire a Vieţii prin fire, adică a lui Hristos. Deci observă că nu zice: Lazăr a murit şi voi merge să-l înviez, ci „*a adormit*,” evitând o afirmaţie pretenţioasă, spre învăţătura şi folosul nostru.[1388] Căci altfel n-ar fi rostit un cuvânt atât de obscur, încât să nu-l înţeleagă nici ucenicii. De aceea n-a spus: „Merg să-l readuc la viaţă, să-l înviez din morţi,” ci: „*să-l trezesc*,” ceea ce înlătură orice bănuială.[1389]

„*Dacă a adormit, se va face bine*” (In 11, 12)[1390]

Ucenicii, neînţelegând sensul cuvântului Mântuitorului, au socotit că Iisus vorbeşte despre adormirea ca somn, care, de multe ori, venindu-le celor bolnavi, le

---

bazează numai pe simţurile trupeşti, nu dă o cunoaştere satisfăcătoare a realităţii.

[1388] N-a voit Hristos să-Şi pună în relief puterea de a învia un mort. De fapt, cel ce moare, dacă sufletul rămâne într-o altă viaţă, nu e de fapt mort, ci doar adormit. Mai ales după învierea lui Hristos, s-a asigurat şi învierea noastră cu trupul. Şi a fost spre folosul nostru ca Hristos să spună că, datorită Lui, oamenii vor învia şi cu trupul, deci sunt numai adormiţi.

[1389] Dacă ar fi spus că merge să-1 învie, ar fi născut îndoieli în cei ce L-ar fi auzit spunând aceasta.

[1390] Acesta a fost răspunsul ucenicilor. Nespunându-le că e mort şi că El îl va învia, nu le trezea ucenicilor nici o îndoială.

aduce odihna. De aceea zic: nu e importantă plecarea la Lazăr pentru a-l trezi din somn, nici nu e de folos trezirea bolnavului. Iar acestea le ziceau voind să-L oprească din drum, ca să nu facă un lucru nefolositor mergând în mijlocul celor ce voiau să-L omoare.

„*Lazăr a murit*” (In 11, 14)[1391]

Neînțelegând deci ucenicii că a numit moartea somn, le-a arătat aceasta mai clar, zicând că „*Lazăr a murit.*” Dar spune că Se bucură de acest prilej, nu pentru că vrea să facă o minune din iubire de slavă, ci pentru că aceasta va fi pentru ucenici un temei al credinței (In 11, 15). Tot aceasta arată și spunând: „*N-am fost acolo.*” Căci, dacă eram acolo, n-ar fi murit și Mi-aș fi arătat mila față de el, ca față de unul ce suferea puțin. Dar acum, lipsind Eu, moartea s-a produs, ca, înviindu-l pe el, să vă aduc un mare folos pentru credința voastră în Mine.[1392] Iar acestea le spune Hristos, nu pentru a arăta că poate să săvârșească cele dumnezeiești numai când este de față, ci pentru a demonstra că, dacă ar fi fost de față, n-ar fi lăsat pe prietenul Său să coboare până la moarte. Și spune: „sa *mergem la el*” (In 11, 15), ca și cum acela ar fi fost viu. Căci morții sunt vii pentru Dumnezeu, ca cei ce vor fi vii.

„*A zis Toma: Să mergem și noi ca să murim cu El*” (In 11, 16)[1393]

Cuvântul lui Toma arată mare alipire de Hristos, dar și frică. Arată un cuget iubitor de Dumnezeu, dar amestecat cu neîncredere. Nu suferă să rămână fără El și îi îndeamnă și pe ceilalți să facă la fel. Socotește că (Învățătorul) va pătimi din partea iudeilor, fără să vrea, din cauza pornirii iudeilor de a-L ucide, ei nevăzând puterea Mântuitorului așa cum trebuia. Hristos îi numea fricoși, iertând pe iudei pentru cele pe care le suferea de la ei.[1394] Toma zice deci că nu trebuie să se despartă de Învățătorul,

---

[1391] Fiindcă ucenicii înțelegeau că Lazăr doar a adormit și deci nu e necesar ca Iisus să vină la el, în apropierea Ierusalimului plin de iudei, Iisus revine cu precizarea că Lazăr a murit, deci e important să meargă la el ca să-Și arate puterea dumnezeiască înviindu-l.

[1392] Totuși moartea lui Lazăr nu s-a produs din voia lui Hristos, ca să aibă ocazia să-l învie și ca să-i ajute pe ucenici să creadă în Dumnezeirea Lui, ci, producându-se din cauza bolii, Iisus Se folosește de faptul că ea s-a produs pentru ca să-l învie pe Lazăr și să câștige credința ucenicilor în Dumnezeirea Sa.

[1393] Deoarece Hristos a spus după ce-a auzit că Lazăr a murit „*Să mergem la el*,” Toma, socotind că învățătorul lor S-a hotărât să meargă în Betania, lângă Ierusalim, cu riscul de-a fi omorât de iudei, îndeamnă pe ucenici să meargă și ei, să moară cu El. Căci, mergând la Lazăr, îl va învia de fapt. Deci Hristos le spusese că vrea să meargă la Lazăr nu ca să fie omorât de iudei, ci ca să învie pe Lazăr, arătând că Se bucură că ucenicii știu că n-a fost lângă Lazăr înainte de-a muri, pentru că, în acest caz, El l-ar fi împiedicat să moară, și n-ar fi avut ocazia să-l învie, ca ei să creadă în Dumnezeirea Sa. După ce Iisus a zis: „*Lazăr a murit*” și „*să mergem la el*,” Toma, spunând celorlalți ucenici „*să mergem și să murim și noi* (cu Învățătorul),” rămâne în îndoială cu privire la învierea lui Lazăr de către Iisus, dar e sigur că Se expune prin aceasta morții din partea iudeilor din Ierusalim, loc aflat în apropierea Betaniei, unde era mort Lazăr. Dar dacă ceilalți ucenici Îl îndemnaseră pe Iisus să nu meargă la Lazăr pe când era numai bolnav, acum Toma, văzând pe Hristos hotărât să meargă, după ce Lazăr a murit, zice: „*Haideți să mergem și noi să murim cu El.*” Manifestă dragostea sa față de Mântuitorul și cere tuturor să moară, dar nu era sigur că n-au fost niște naivi lesne crezători, socotindu-se convinși de minunile Lui numai pe baza unor constatări neîndeajuns de întemeiate. De aceea, Evanghelistul Ioan insistă și asupra unor cuvinte ale lui Iisus, prin care Își dovedise Dumnezeirea față de fariseii care I-o contestau. Spiritul critic deosebit și l-a arătat Toma și după învierea Domnului. De aceea tot Evanghelistul Ioan menționează și acea ocazie. Ucenicii văzuseră și alte vindecări făcute de El, dar acelea erau mai mici. După învierea fiului văduvei din Nain și a fiicei lui Iair, care fuseseră înviați îndată după moarte, vor fi socotit că aceia nu fuseseră cu adevărat morți. Sfântul Evanghelist Ioan scriindu-și Evanghelia pe la anul 100, când creștinismul, extinzându-se, începuse să provoace critici mai mari, a voit să arate că Apostolii, care au mărturisit minunile lui Hristos, nu primiseră cu ușurință faptul că Hristos e Dumnezeu, ci numai după ce au fost siguri că a înviat pe Lazăr, care murise cu adevărat.

[1394] Ucenicii credeau că Hristos nu-i critică prea tare pe iudei de teamă că-L vor ucide.

chiar dacă Îl aşteaptă un pericol neîndoielnic. Zâmbind în oarecare fel, Toma a spus: Hai să mergem, adică hai să murim! Sau zice: Desigur, dacă vom merge, vom muri. Dar să nu refuzăm să pătimim. Căci nu trebuie să ne iubim aşa de mult viaţa. Iar dacă scoală mortul, degeaba ne e frică, pentru că avem cu noi pe Cel ce poate învia pe cei ce mor.[1395]

„*Iar Belania era aproape de Ierusalim, ca la cincisprezece stadii*” (vreo 6 km) (In 11, 18)[1396]

Se indică şi distanţa în timp de la moartea lui Lazăr (vers. 17) ca să se vadă şi mai mult minunea, ca nu cumva să spună cineva că Iisus a venit când nu era mort, ci bolnav, şi l-a sculat din această stare. Dar mai spune şi că erau mulţi iudei în Betania, veniţi din Ierusalim (v. 19), deşi localitatea nu era locuită de mulţi oameni. Căci nu era o mare distanţă de drum care să împiedice pe prietenii apropiaţi să vină la Marta. Pentru că s-a dus vestea minunii la toţi din Ierusalim şi dimprejur, dă drept cauză faptul că, fiind mulţi la Marta, pe drept cuvânt s-a răspândit vorba despre minune pretutindeni, unii uimindu-se de ea, alţii vorbind despre ea cu pizmă, defăimând-o prin născociri mincinoase.[1397]

„*Deci Marta, când a auzit că vine Iisus, a ieşit în întâmpinarea Lui, iar Maria şedea în casă*” (In 11, 20)

Marta era mai râvnitoare în împlinirea celor cuvenite. De aceea a şi ieşit prima în întâmpinarea Lui. Dar Maria avea o înţelegere mai adâncă. De aceea, având un suflet mai simţitor, a rămas acasă, primind consolările celor ce veniseră la ele. Iar Marta, ca mai simplă, a alergat, ameţită de durerea pe care însă o purta cu tărie.

„*Doamne, dacă ai fi fost aici, fratele meu n-ar fi murit*” (In 11, 21)

Ceea ce spune Marta este aceasta: Fratele meu nu a murit pentru că firea omului e supusă morţii, ci pentru că n-ai fost de faţă Tu, Care poţi învinge moartea prin poruncă. Dar, scoasă din pricina întristării în afara a ceea ce se cuvenea, credea că Domnul nu mai poate face ceva, o dată ce prilejul temporal trecuse, şi că El a venit nu pentru a învia pe Lazăr, ci ca să le mângâie pe ele.[1398] În mod indirect îi reproşează că a întârziat şi n-a venit îndată, când ar fi putut să ajute, după ce trimiseseră la El, spunându-I: „*Doamne, cel pe care îl iubeşti e bolnav*” (In 11, 3). Zicând că ştie că:

[1395] Sfântul Chiril nu exclude din gândirea lui Toma nici eventualitatea ca Hristos să învie pe Lazăr. Şi dacă se va întâmpla aceasta, chiar de vom muri, zice, după aceea cu El, ne va şi învia. E ceea ce de fapt se va şi întâmpla. Iisus a înviat pe Lazăr, şi aceasta I-a adus şi moartea din partea fariseilor. Iar învierea Lui va aduce şi învierea celor ce cred în El.

[1396] Înainte de versetul acesta (18), în Evanghelia Sfântului Ioan este versetul 17, în care se spune că „*Iisus, venind, l-a găsit pus de patru zile în mormânt.*” Aceasta arată că Lazăr era mort în mod sigur, deci nu putea gândi nimeni că era numai o moarte aparentă. Şi în precizarea aceasta se vede intenţia Evanghelistului Ioan de-a asigura pe cititori despre această mare minune a lui Iisus.

[1397] Unde e Dumnezeu, sau Viaţa prin Sine, moartea poate fi oprită. Dumnezeu era prezent în mod concret într-un loc sau altul prin umanitatea mărginită de spaţiu pe care Şi-o asumase. Însă desigur că prin voia Lui putea opri moartea şi unde nu era prezent cu trupul. Dar în acele cazuri nu s-ar fi văzut că această minune a fost săvârşită de El. În general, vindecările bolnavilor nu silesc pe oameni să le vadă ca minuni, şi pe Dumnezeu, ca autorul lor. Dar Dumnezeu Cel întrupat a voit să învingă făţiş moartea întâmplată în locurile în care Se afla cu trupul, ca să arate că a luat trup cu adevărat.

[1398] În cuvintele Martei: „*Dacă erai aici, nu murea*,” se exprimă durerea că s-a petrecut ceva ireparabil. Ea cugeta că El putea întări pe bolnav ca să nu moară, dar nu era sigură că el poate învia. Judeca asemenea lui Toma şi Apostolilor. De aceea, Sfântul Evanghelist Ioan face şi din Marta o martoră a unei minuni supreme a lui Iisus, a unei minuni neaşteptate şi greu de admis, deci a Dumnezeirii lui Iisus, prin faptul că-L vede săvârşind învierea.

„*oricâte vei cere de la Dumnezeu, Îți va da*” (In 11, 22), arată că se rușinează să ceară ceea ce voiește, dar greșește în privința adevărului, nevorbindu-I ca lui Dumnezeu, ci ca unuia dintre sfinți, din pricina trupului văzut. Ea socotea că toate cele pe care le cere ca un sfânt le primește de la Dumnezeu, neștiind că, fiind Dumnezeu prin fire și Puterea Tatălui, are o tărie nebiruită peste toate. Căci, dacă ar fi știut că era Dumnezeu, n-ar fi zis: „*Dacă ai fi fost aici*.” Căci Dumnezeu este pretutindeni. Iar Dumnezeu, neiubitor de fală, n-a zis: „Voi scula pe fratele tău,” ci: „*Va învia*” (In 11, 23), mustrând-o în mod indirect, parcă zicându-i: Va învia precum voiești, dar nu precum socotești tu. Căci, dacă socotești că aceasta se obține prin rugăciune și cerere, tu fă ceea ce e propriu rugăciunii, și nu-Mi cere Mie, Făcătorului de minuni, Care pot să înviez prin tăria proprie pe mort. Acestea auzindu-le femeia, se rușinează să spună: „Înviază-l acum,” dar Îl stimulează în oarecare fel să facă acum aceasta. Arătându-se oarecum întristată de întârzierea faptei, spune: „*Știu ca va învia în ziua cea de apoi*” (In 11, 24), dar doresc să văd învierea fratelui meu mai înainte. Deoarece Domnul a spus: „*Fratele tău va învia*,” femeia arată că ea crede în învățătura aceasta, zicând: Știu aceasta. Căci cred că „*vine ceasul în care toți din morminte vor auzi glasul Lui. Și vor ieși cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii*” (In 5, 28-29). Asemenea a spus și Isaia în Duhul: „*Morții Tăi vor trăi și trupurile lor vor învia*” (Is. 26, 19). Căci nu sunt ca saducheii, care nu dau crezare învățăturii despre înviere.

„*A spus ei Iisus: Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi*” (In 11, 25)

Viața veșnică este rodul și încununarea credinței în Hristos, și aceasta nu vine altfel sufletului omenesc.[1399] Căci dacă toți înviem pentru Hristos, toți înviem în Hristos. Iar viața adevărată nu este decât a viețui fără sfârșit în fericire. Căci arată că învierea spre pedeapsă nu se deosebește întru nimic de moarte.[1400] Iar de vede cineva murind și pe sfinții care au primit făgăduințele vieții, aceasta nu este decât un accident. Pentru timpul de acum s-a rezervat arătarea harului,[1401] nu ca o prezență parțială, ci în toți sfinții neîncetat încă înainte de moarte, căci și ei gustă puțin moartea, până la învierea de obște. Atunci toți se vor bucura de toate bunătățile.[1402] Spunând deci Mântuitorul: „*Chiar dacă va muri, va trăi*” (In 11, 25), nu desființează moartea în veacul acesta, ci o lasă să acționeze împotriva celor credincioși numai ca un accident. Pentru că, pentru timpul cuvenit, s-a rezervat harul învierii.[1403] De aceea zice: Cel ce crede în Mine nu va

1399 Numai în Hristos este viața veșnică. Numai El ne-o comunică, numai din El e viața și numai din El ne vine puterea biruitoare asupra morții. Căci El e Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu prin Care am fost creați și numai din El ne vine îmbogățirea dumnezeiască, fără sfârșit, a existenței. În afară de Hristos nu sunt văzute decât obiecte și persoane finite. Și ele există tot prin Hristos, dar fără El rămân într-o mărginire monotonă. În afară de El nu cunoșteam și nu există taină, ca izvor al neîncetatei înnoiri. Viața mea este legată de o altă persoană. Dar viața veșnică îmi este dată numai de Persoana Lui.

1400 Moartea poate fi veșnică, manifestându-se prin monotonie mărginită și chinuri, prin trăirea unor lipsuri dureroase, ba chiar a unor stări rănite. Numai în Hristos este Viața completă, cu adevărat infinită, creșterea veșnică spre infinitate într-o continuă mulțumire. Fiind Viața prin Sine, Care nu poate sfârși, ia trupul în Sine, și acesta se descompune din solidaritate cu celelalte trupuri, dar redă viața, prin învierea trupului Său, și celorlalte trupuri, care nu mai pier. Deoarece Fiul lui Dumnezeu, prin Care s-au creat toate, S-a făcut om, li se dă viață nesfârșită tuturor. De aceea, El este Cuvântul prin excelență, prin Care ni se comunică totul la nesfârșit, într-un mod accesibil omului, întrucât El însuși ni S-a făcut accesibil ca om, folosind cuvântul omenesc.

1401 Harul nu e decât dragostea arătată de Dumnezeu-Cuvântul ca Persoană. Chiar dragostea unei persoane omenești o simțim ca pe un „har”, desigur mărginit. Harul e bucuria ce ți-o face persoana cu dragostea ei. Și numai o persoană te bucură cu adevărat. Căci numai ea e capabilă de dragoste. Dar dragostea fără lipsuri ne-o dă numai Persoana lui Dumnezeu-Cuvântul, căci S-a făcut om din dragoste pentru noi.

1402 Plăcerile materiale, lipsite de spiritualitate nu ne dau această posibilitate. Căci acestea sunt numai în aparență bunătăți, în realitate reprezintă o lipsire a vieții de bunătățile ei reale.

1403 Harul adevărat și deplin ne conduce spre viața veșnică întru fericire. Ea este comuniunea veșnică cu

fi nepărtaş de moartea trupului, dar nu va suferi din aceasta nici un rău, Dumnezeu putând face viu cu uşurinţă pe cel pe care vrea El să-l facă viu (In 11, 26). Căci cel ce a crezut în El are în veacul viitor viaţa nesfârşită întru fericire şi totală nestricăciune.[1404] Deci să nu râdă nici unul dintre necredincioşi. Căci n-a zis Hristos, în mod relativ, nu va muri, ci a spus în înţeles absolut: „*nu va muri în veac*" (In 11, 26). Aceasta a spus-o şi despre veacul viitor, rezervând pentru acel veac capătul făgăduinţei. Iar întrebând pe Marta: „*Crezi tu aceasta*?" cere Martei, ca Cel ce este izvorul şi pricinuitorul vieţii, mărturisirea credinţei. Iar aceea a consimţit şi a mărturisit îndată, nu doar crezând, că Hristos este Fiul lui Dumnezeu. Căci Hristos poate fi şi prooroc, pentru faptul că a fost uns. Dar Acelaşi poate fi înţeles şi ca Fiul. Iar spunând Marta în mod articulat: „*Hristos, Fiul lui Dumnezeu*," a mărturisit pe Fiul cel Unul şi deosebit şi cu adevărat. Deci în Fiul este credinţa, şi nu într-o creatură.[1405] Căci, dacă Fiul fiind făptură şi creatură, cum zic unii, este înviere şi viaţă, să nu se mire cineva că şi Tatăl este acestea. Căci ce este în El mai mult ca în făpturi?[1406] Iar dacă, precum ştim, este deosebit de făpturi după raţiunea firii, pentru că este şi El Viaţa, cum ar fi Fiul făptură, dacă este şi El Viaţă după fire, ca şi Cel ce L-a născut? Dintre făpturi nu este nici una viaţă, ci părtaşă la viaţa din Dumnezeu Cel ce este, o dată ce „*în Dumnezeu vieţuim şi ne mişcăm şi suntem*," cum zice Pavel (Fapte l7, 28).

Poate mulţi dintre cei ce cred, dar nu au credinţa neclintită şi sigură, sunt astfel, că se poate spune despre ei că au credinţă în Iisus şi vor primi moartea şi vor muri cândva. Dar, murind, nu vor rămâne în moarte, ci vor recâştiga viaţa. Dar dacă cineva, dobândind neclintire şi siguranţă, are credinţa ca o deprindere, acesta este viu şi credincios cu adevărat şi nu va muri în veac. Aşa a fost fericitul Pavel, care a zis: „*Cine ne va despărţi pe noi de dragostea lui Hristos*?" şi cele următoare (Rom. 8, 35-39).

„*Crezi tu aceasta*?" (In 11, 26)

Hristos în iubire. În Hristos se face accesibil şi comunicabil acest har, sau iubirea Lui nesfârşită, căci El e viaţa noastră veşnică.

[1404] Credinţa e legătura reală, canalul de comunicare între om şi Hristos cel înviat, aducându-i omului viaţa veşnică şi bucuria iubirii lui Hristos. De aceea, Sfântul Apostol Pavel vede în iubire dovada credinţei, având în iubire nădejdea întemeiată pe credinţă (I Cor. 13, 13), care e o experiere a iubirii lui Hristos.

[1405] Credinţa prin care îmi vine mântuirea nu poate fi decât în Fiul lui Dumnezeu cel întrupat. Căci, fiind neîntrupat, n-a intrat în legătură de iubire cu noi. Dar Fiul lui Dumnezeu cel întrupat cere credinţa, căci arătându-ni-Se ca om, putem fi ispitiţi să nu-L vedem ca Dumnezeu. Prin umanitate Dumnezeu ni S-a făcut aproape, dar ne cere şi credinţa, ca să-L vedem ca Dumnezeu. El ne cere credinţa sigură în faptul că numai El ne mântuieşte şi numai prin primirea legăturii cu El. Ţinând seama că puţin mai înainte Sf. Chiril ne arătase că Marta credea că Iisus este numai un sfânt, e de socotit că ea a fost ridicată la credinţa că El este Fiul lui Dumnezeu prin asigurarea pe care i-a dat-o că cel ce crede în El va primi viaţa veşnică. Menţionăm că în Noul Testament Iisus e numit Hristosul în mod articulat, deci nu un hristos sau un uns oarecare, cum erau şi proorocii. Hristosul articulat este egal cu Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, Proorocul deasupra tuturor proorocilor. E şi Prooroc numai întrucât Se face, ca om, şi mediul uman al Dumnezeirii. Dar Acelaşi este şi Dumnezeu, şi mediul uman al Său ca Dumnezeu. Iudeii Îl condamnau pe Iisus pentru că Se consideră „Hristosul". Până azi ei socotesc că „Hristosul" n-a sosit încă. De aceea, cei ce cred în El îşi exprimă credinţa în El ca Dumnezeu numindu-se creştini (christiani). Membrii grupărilor neoprotestante se arată influenţaţi de iudaism, evitând să se numească „creştini", preferând tot felul de alte numiri: iehovişti, baptişti, penticostali etc. Azi încep să-şi spună toţi „evanghelişti". Dar Evanghelia nu este mântuitoare ca învăţătură în sine, ci pentru că e cuvântul lui Hristos Cel unic. Membrii altor religii (budişti, confucianişti) nu socotesc că se mântuiesc prin persoana întemeietorului lor, pentru că nici unul nu este Dumnezeu, ci socotesc că se mântuiesc prin ei înşişi, practicând învăţătura lăsată de aceia, învăţătură pe care ar fi putut-o da şi altcineva. Dar aceea nu e mântuire de fapt. Noi ne mântuim unindu-ne cu Hristos, Dumnezeu făcut om.

[1406] Dacă Fiul e o făptură care poate învia, atunci şi Tatăl este făptură şi înviază şi El în calitatea de făptură. Aceasta se poate susţine în panteism, care confundă divinitatea cu creaţia. Toate se fac unele prin altele, neexplicându-se de unde sunt toate. Credincioşii în Iisus s-au numit creştini din timpul Apostolilor, în Antiohia. Sfântul Apostol Pavel, urmând Domnului, vorbeşte de mântuirea în Hristos, şi nu în cuvintele Lui, fără El. El este izvorul cuvintelor. El este Cuvântul şi e mai mult decât ele. El este Viaţa.

După ce a explicat taina privitoare la Sine şi a arătat limpede că El este Viaţa după fire, fiindcă este şi Dumnezeu adevărat, cere dovada credinţei, oferind Bisericilor mărturisirea Martei ca pe un chip. Căci nu trebuie, mărturisind taina vrednică de cinstire, să aruncăm în aer un cuvânt gol, ci, înrădăcinând credinţa în inimă şi în minte, să facem din mărturisire un rod al realităţii şi să credem fără vreo îndoială şi ambiguitate. Căci cel cu sufletul îndoit dispreţuieşte credinţa şi şchioapătă în ea. De aceea e şi nestatornic în toate căile lui. Şi e necesar să ştim că mărturisirea credinţei o facem lui Dumnezeu, chiar dacă spunem „cred" la primirea Botezului, întrebaţi fiind prin oameni care au primit slujirea preoţiei.[1407] Deci e cel mai mare rău a minţi şi a luneca spre necredinţă.[1408] Să nu avem ca Judecător şi ca martor al necredinţei pe Stăpânul tuturor, Care zice: „Eu sunt martor." Şi e de observat că Lazăr zăcând mort, Hristos cere de la femeie, în oarecare mod, pentru el înţelegerea credinţei, ca iarăşi să se arate ca chip Bisericilor. Căci, atunci când pruncul de curând născut e adus pentru a primi ungerea introducerii, sau a desăvârşirii în Sfântul Botez,[1409] cel ce-l aduce rosteşte „Amin" pentru el. De asemenea, pentru cel ce suferă de boala din urmă, şi e îndemnat sau e adus să se boteze, se rânduieşte, în loc de propria consimţire, să se folosească, din iubire, glasul altora pentru a arăta credinţa celor ce sunt împiedicaţi să o facă. Se poate vedea că, în cazul lui Lazăr, face aceasta sora lui. Şi în chip înţelept şi potrivit ea seamănă pentru el mărturisirea credinţei, ca acela să secere rodul ei.[1410]

„*Şi zicând ea aceasta, s-a dus şi a chemat pe Maria, sora ei,*" şi celelalte (In 11, 28)

A plecat şi a chemat pe sora ei ca să-i comunice şi ei bucuria pentru fapta aşteptată, că va primi înviat pe fratele mort - contrar oricărei nădejdi - căci auzise: „*Fratele tău va învia.*" A vestit surorii ei venirea Mântuitorului (In 11, 28) în prezenţa unor iudei care vor pizmui pe Făcătorul minunii, pe Hristos. Nu aflăm în Evanghelii că Hristos i-ar fi spus: cheamă pe sora ta. Dar Marta, simţind trebuinţa de neocolit să spună aceasta, şi având şi siguranţa venirii Lui, îi anunţă ca una ce ar fi primit poruncă să le spună aceasta. Iar aceea a alergat îndată spre El, voind să-L întâmpine (In 11, 29). Căci cum n-ar fi voit să facă acest lucru (In 11, 29) cea atât de întristată din cauza absenţei Lui şi care avea o fierbinte evlavie şi multă iubire faţă de El?

„*Iar iudeii care erau cu ea în casă au mers după ea*" (In 11, 31)

Iudeii care se aflau împreună cu ea, crezând că ea merge la mormânt ca să plângă acolo, merg după ea (In 11, 31). Ei fac aceasta cu voia lui Dumnezeu, venind împreună cu ea să vadă şi ei minunea, chiar fără voie. Căci dacă nu s-ar fi făcut aceasta din iconomia lui Dumnezeu, nu ar fi amintit-o Evanghelistul, nici n-ar fi însemnat în scris cauza fiecărui amănunt din cele întâmplate, având grijă mereu de adevăr. A spus deci cauza pentru care au mers mulţi la mormânt, ca să şi fie martori ai minunii şi să o vestească şi altora.

[1407] Când spunem „Cred," mărturisim credinţa adresându-ne lui Dumnezeu însuşi. Primim dialogul cu El. Trăim la maximum sentimentul existenţei şi prezenţei Lui. Chiar dacă răspundem prin preot, trebuie să vedem că el ne întreabă în numele lui Dumnezeu, sau Dumnezeu ne întreabă prin el.

[1408] A spune „Cred" lui Dumnezeu înseamnă a nu-L minţi, a nu căuta să-L înşelăm printr-o aparenţă. Să trăim în mărturisirea credinţei sentimentul legăturii reale cu El.

[1409] Botezul se numea în Biserica veche şi „desăvârşire," pentru că omul era introdus în mişcarea desăvârşirii în Dumnezeu.

[1410] Se manifestă în calitatea de naş strânsa legătură dintre persoanele apropiate: una mărturiseşte în numele alteia, sădindu-i prin aceasta aceleia credinţa sa. De aceea mărturiseşte naşul credinţa în numele copilului adus la Botez.

„*Iar Maria, când a sosit la locul unde era Iisus, văzându-L, a căzut la picioarele Lui*,” şi cele următoare (In 11, 32)

Maria Îi spune că moartea fratelui ei s-a produs înainte de vreme, Domnul nefiind de faţă (In 11, 32). Îi spune că a venit la ele după ce timpul ajutorării trecuse. Şi trebuie cugetat că şi aceasta I-a spus-o ca lui Dumnezeu, deşi n-a grăit cum se cuvenea, socotind că n-a fost de faţă, pentru că fusese absent cu trupul. Dar, fiind mai simţitoare şi mai înţelegătoare, n-a zis: „*Oricâte vei cere de la Dumnezeu, îţi va da Ţie.*” De aceea Domnul nu zice către ea nimic, pe când către Marta îşi prelungise cuvântul. Pe Maria, copleşită de întristare, n-o mustră, căci ea nu I-a spus Celui ce umple toată zidirea decât „*Dacă ai fi fost aici.*” Ne dă şi prin aceasta o pildă, că nu mustră pe cei ce se află copleşiţi de plâns. De aceea nici nu grăieşte cu ea, nici nu-i spune aceleaşi lucruri pe care le-a spus către sora ei, deoarece era multă mulţime şi nu era vremea pentru multe vorbe, ci, mai degrabă, coboară la ea cu mila, descoperindu-Şi firea omenească, lăcrimează şi-Şi arată compătimirea, văzându-i plângând pe ea şi pe iudeii ce se aflau cu ea (In 11, 33).

„*A suspinat cu duhul şi S-a tulburat întru Sine*” (In 11, 33)

Deoarece Hristos nu era numai Dumnezeu prin fire, ci şi om, pătimeşte şi cele omeneşti, începând să se trezească în El întristarea, şi sfântul Lui trup mişcându-se spre lacrimi, nu-Şi lasă trupul să fie copleşit de ele în chip nestăpânit, cum este obiceiul nostru. Dar suspină în duhul Său, adică mişcă în oarecare mod prin puterea Sfântului Duh trupul Său. Iar acesta, nerezistând mişcării Dumnezeirii unite cu el, tremură şi se tulbură şi e cuprins de o tristeţe, care tinde spre plâns. Aceasta socotesc că înseamnă „*S-a tulburat.*” Căci cum S-ar fi tulburat altfel? Fiindcă în ce mod s-ar tulbura firea netulburată şi senină? Deci e mişcat trupul prin Duhul, învăţând să cugete cele mai presus de firea proprie.[1411] Căci de aceea S-a făcut în trup, mai bine-zis trup, Cuvântul lui Dumnezeu, Care toate le poate, ca, prin lucrările Duhului Său, să întărească slăbiciunile trupului şi să scape firea noastră de o cugetare prea pământească, ridicând-o numai la cele plăcute lui Dumnezeu. Deci slăbiciunea firii omeneşti, care e supusă durerii, e biruită pentru prima dată în Hristos, ca să treacă aceasta şi la noi.[1412] Iar întrebarea pe care o pune nu arată nici o neştiinţă a Celui ce S-a făcut pentru noi ca noi, ci din aceasta Se arată mai vârtos egal cu Tatăl. Căci şi Acela a întrebat în rai unde era Adam. Deci şi Acesta Se preface neştiutor şi întreabă: „*Unde l-aţi pus*?” (In 11, 34), ca prin întrebare mulţimea să fie îndemnată să arate locul, şi astfel să se mărturisească de către duşmani şi mai mult minunea învierii celui ce era deja în putrezire. Deci nu întreabă ca neştiutor. Căci Cel ce, fiind încă în altă parte, ştia că Lazăr a murit, cum n-ar fi cunoscut mormântul? Şi spune aceasta arătându-Se neiubitor de slavă, fiindcă nu zice: „Să mergem la mormânt, căci îl voi scula.” Totuşi întrebarea are în ea şi făgăduinţa. Dar, punând întrebarea, i-a îndemnat pe mulţi să meargă înaintea Lui, ca să-I arate ceea ce căuta. Deci cu folos a spus şi aceasta, atrăgând prin cuvânt pe mulţi la acel loc. Şi ia chipul neştiutorului, nerenunţând la sărăcia, robia şi slăbiciunea omenească Cel ce era prin fire Dumnezeu şi ştia toate: nu numai pe cele

[1411] Trupul material e pus în stare de înlăcrimare prin suflet. Căci materia e prin sine lipsită de emoţie. Trupul lui Iisus a fost pus în stare de simţire şi de durere înlăcrimată prin suflet de Duhul dumnezeiesc, fiind ajutat să simtă cele mai presus de firea materială. E o mare taină cum materia e determinată (prin suflet) în Hristos şi prin Duhul dumnezeiesc, să simtă conştient emoţiile. Se arată în aceasta că materia e făcută pentru a trăi în forma ei cele ale spiritului.

[1412] Dar dacă sufletul omenesc face trupul capabil de simţirea durerilor şi plăcerilor naturale, Duhul dumnezeiesc îl întăreşte în curăţie prin emoţii, îl face să simtă la un nivel înalt, curat, durerile şi plăcerile sau bucuriile. Durerea lui Hristos pentru moartea lui Lazăr era simţită real, dar la un alt nivel, la un nivel spiritualizat.

care au fost, ci şi pe cele care vor fi, mai înainte de a se face.

Nu e deci semn al neştiinţei întrebarea: „*Unde l-aţi pus*” pe Lazăr? ci, fiindcă nu iubeşte deloc slava, refuză să spună: „Să mergem la mormânt!” Dar zice aceasta în alt mod. Căci, zicând Domnul: „*Unde l-aţi pus*?” a făcut pe cei ce voiau să-I arate locul să-L însoţească, mai ales fiindcă Cel ce întreba era vrednic de cinste. Dar era şi potrivit, El fiind Dumnezeu şi om, ca să se amestece omenescul cu ceea ce era dumnezeiesc; şi, astfel, săvârşeşte minunea ca Dumnezeu, dar şi vorbeşte ca om. Şi ceea ce ştia ca Dumnezeu Se face că nu ştie ca om, nerenunţând nicidecum la modestia omenească.

„*Şi a lăcrimat Iisus*” (In 11, 35)

Evanghelistul, văzând lăcrimând firea care nu lăcrimează, e mirat, căci pătimirea aceasta era proprie trupului, şi nu potrivită Dumnezeirii. Iar Domnul lăcrimează, văzând pe omul făcut după chipul Său intrat în stricăciune, ca să ne scape de lacrimile noastre.[1413] Căci pentru aceasta a şi murit, ca să ne izbăvim şi noi de moarte. Îi curge doar o lacrimă şi îndată o reţine, ca să nu pară că este crud şi fără milă, dar ne şi învaţă să nu ne topim pentru cei ce au murit. Primul lucru e propriu compătimirii, al doilea e femeiesc şi nebărbătesc. De aceea a îngăduit trupului Său să plângă puţin, deşi El era ferit de lacrimi, de orice durere, pentru firea Sa dumnezeiască. Se minunează de lacrima Domnului şi cei ce-L urăsc pe El. Căci cei ce filosofează la culme şi se bucură de mare vază cu anevoie lăcrimează, ca unii ce biruie orice neajuns. Iudeii socoteau că lăcrimează pentru moartea lui Lazăr. Dar El lăcrima din milă pentru toată firea omenească, plângând nu numai pe Lazăr, ci cugetând la vechea întâmplare, când toată firea omenească a ajuns sub moarte, căzând cu dreptate sub pedeapsa aceasta.[1414] Alţii, roşi de pizmă, nu spuneau nimic bun. Căci nu învinuiau cu adevărat pe Domnul că a îngăduit lui Lazăr să moară. Aceasta o gândeau cei ce credeau că ar fi putut opri moartea. Şi numai că nu zic: Unde este puterea Ta, Făcătorule de minuni? Căci iată că, deşi n-ai voit, a murit cel iubit de Tine. Că l-ai iubit, se vede din faptul că lăcrimezi. Deci, de stătea în puterea Ta, precum ai vindecat pe orb, ai fi putut să opreşti şi moartea, fapt care este şi el mai presus de firea omului. Şi o spun aceasta bucurându-se, din cele ce vedeau, de micşorarea slavei Lui. Dar El lăcrima pentru Lazăr.

Aceasta se spune în loc de: Mişcat de milă pentru lacrimile multora, a cerut în oarecare fel Duhului Său să desfiinţeze, înainte de timp, moartea şi să învie pe Lazăr. Şi se minunează iarăşi dumnezeiescul Evanghelist văzând lăcrimând firea cea ferită de lacrimi. Căci Se umple de milă în mod cuvenit, văzând corupt pe cel făcut după chipul Său, şi suspină pentru nenorocirile noastre. Căci dacă n-ar fi lăcrimat pentru noi, nu s-ar fi desfiinţat lacrima mea. Căci, deoarece Cuvântul Care a zis: „*Eu sunt Pâinea care S-a pogorât din cer şi a dat viaţă lumii*” a dat în parte firii noastre puterea să învingă foamea, aşa şi aici, ca Dumnezeu Care e mai presus de întristare, a îngăduit, din compă-

---

[1413] Plânge de mila chipului Său (Lazăr) căzut în moarte, ca să ne scape prin plânsul Său de plânsul nostru, aşa precum primeşte moartea pentru noi, ca să ne scape de moarte. Trăieşte până la capăt durerea noastră, ca să ne scape de ea prin puterea milei Sale, pe care o arată întâi asupra firii Sale omeneşti, prin firea omenească luată de Sine. Cel solidar cu tine în durere îţi dă prin aceasta o mare putere, luând şi asupra lui durerea ta.

[1414] Moartea e cea mai cumplită tragedie pentru oameni. Merită cu adevărat să plângem din pricina ei. Şi chiar Dumnezeu trăieşte mila pentru oameni din pricina ei. Căci nu e o dispariţie pur şi simplu, ci un chin veşnic. De aceea El însuşi Şi-o însuşeşte pentru a o birui, sau intră în ea pentru ca noi să nu rămânem în ea. Ea chinuieşte pe om şi înainte de-a se produce. Hristos o asumă, o aşteaptă, o primeşte, dar nu rămâne în ea, ci o face trecere la viaţa veşnic fericită pentru Sine şi pentru cei ce se unesc prin iubire cu El şi cu ceilalţi. Moartea e biruită de iubire, de bucuria iubirii de Dumnezeu Cel iubitor de oameni.

Iisus, plângând pentru moartea lui Lazăr, include în plânsul Său pe toţi oamenii, din milă pentru ei. Şi aceasta L-a făcut să ia moartea pentru ca s-o învingă. Moartea lui Iisus e unită cu mila pentru oameni. Datorită iubirii Lui nemărginite trăieşte o durere îndoită, şi prin aceasta învinge moartea.

timire, trupului să se îndurereze până la lacrimă pentru a ne fi pildă nouă.[1415] Căci, precum ar fi absurd să se spună că a plâns mult, aşa şi a spune că nu suporta plânsul ar fi fost o dovadă de asprime şi necompătimire.

„*Deci suspinând iarăşi Iisus întru Sine, a mers la mormânt*” (In 11, 38)

Înțelegem aici prin suspin o mişcare ce stă sub puterea voinței. Lasă prin voință ca întristarea să fie mai dureroasă şi ca ea să se arate în curgerea lacrimii. Căci, ca Dumnezeu, dă o atenție mai mare îndrumării omenescului, poruncindu-i să fie tare în întristări. Dar hotărăşte totodată să surpe stăpânirea morții printr-o mişcare potrivită Dumnezeirii. Şi aceasta o arată prin trupul Său propriu, dând pe față mişcarea ascunsă înlăuntrul trupului. Aceasta se spune aici prin cuvintele: „*A suspinat.*” El arată prin forma trupului mişcarea ascunsă înlăuntru. N-a rostogolit piatra El însuşi (In 11, 39) pentru aceste două pricini: una, pentru a învăța că e de prisos să facă minuni în cele ce nu sunt necesare; a doua, că El însuşi scoală morții, dar sunt de față în slujba Duhului îngerii, pe care altădată Domnul îi numeşte şi secerători.[1416]

„*Marta, sora celui răposat, Îi zice: Doamne,*
deja miroase, că este a patra zi” (In 11, 39)

Faptele cele mari nu sunt de obicei crezute. Şi cele ce sunt mai presus de înțelegere nu sunt primite cu mare uşurință. Aceasta îmi pare că a pătimit şi buna Martă. Căci, deşi mai înainte crezuse, acum e tulburată de mărimea covârşitoare a minunii. Căci, pentru că cinstea foarte mult pe Hristos, a zis: „*deja miroase*,” ca să nu simtă Acesta o neplăcere de răul miros al cadavrului; sau poate că spune aceasta cu ruşine, căci rudeniile celui mort obişnuiau să pună pe acesta în pământ înainte de-a începe să miroasă, fiindcă le era ruşine de cei vii şi socoteau că e spre necinstea celui ce zace mort să se îngrețoşeze vreunii de el.

„*Nu ți-am spus că dacă vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu*?” (In 11, 40)

Mare bine e credința când se naşte dintr-o înțelegere fierbinte. Şi are atâta putere, că nu numai cel ce crede se mântuieşte, ci şi alții se mântuiesc prin credința aceluia.[1417] Aşa precum slăbănogul din Capernaum a fost vindecat pentru credința celor

[1415] Ca ipostas al firii dumnzeieşti care s-a făcut şi ipostas al firii omeneşti, nu a ținut aceste firi numai într-o alăturare exterioară, ci a făcut uneori ca firea Lui omenească să biruiască anumite slăbiciuni ale ei (de exemplu foamea), alteori a lăsat-o să-şi manifeste aceste slăbiciuni într-un mod curat şi folositor (de exemplu: plânge din milă pentru oameni). Dar Se simțea ca Dumnezeu şi în primul caz, şi în cel de al doilea. Se vede şi efortul omenesc, dar şi ajutorul dumnezeiesc în suportarea prelungită a nemâncării, dar, la fel, se văd şi simțirea omenească, şi iubirea dumnezeiască în mila lacrimii omeneşti.

[1416] Hristos n-a voit să facă minunea ca să rostogolească piatra de pe mormânt prin puterea Lui, ci S-a folosit de alții pentru înlăturarea ei. Prin aceasta a voit să arate două lucruri. Primul, că nu face minuni care nu sunt necesare, deci nu face singur să se răstoarne piatra. Al doilea, că Se foloseşte de Duhul Sfânt pentru a arăta că nu e Dumnezeu singur şi Se ajută prin El şi de Apostoli ca de nişte îngeri, care vor vesti lumii minunile Lui. Ei sunt numiți de Domnul şi secerătorii rodului produs de cuvintele şi minunile Lui, care sunt semințele (In 4, 38).

[1417] Credința nu e lipsită de înțelegere, ci e cea mai adevărată înțelegere, căci e singura care dă sens existenței, explicând originea şi scopul existenței. Nu se poate să nu fie la originea şi la baza existenței o Existență prin Sine şi desăvârşită şi nu ar avea nici un sens existența noastră dacă nu s-ar mişca spre o desăvârşire a ei în eternitate, aşa cum aspiră. Dar aceasta dă şi o bucurie existenței noastre, sau ne şi întăreşte în voința de-a fi mereu mai buni, mai iubitori, în tendința spre o formă de existență tot mai desăvârşită, încălziți fiind de iubirea față de Dumnezeu şi de alții, dar şi de iubirea lui Dumnezeu şi a altora față de noi. Credința, încălzind toată persoana omului cu convingerea şi cu iubirea ce se răspândeşte din ea, mântuieşte prin legătura în care ne pune cu Dumnezeu şi cu alții, căci ea uneşte pe oameni între ei şi cu Dumnezeu. Dar prin credință înțelegerea noastră cunoaşte şi slava lui Dumnezeu, sau

ce l-au purtat pe el, aşa şi Lazăr a înviat pentru credinţa surorii, către care a zis Domnul: „*Nu ţi-am spus că dacă vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu*?" Prin aceasta a zis de fapt: Deoarece Lazăr, fiind mort, nu poate crede, împlineşte tu lipsa credinţei lui. Iar chipul credinţei este îndoit: unul este dogmatic, constând în consimţirea sufletului la ceva, de pildă: „*Cel ce crede în El nu este judecat*" (In 3,18), altul, cel dăruit de Hristos prin har:[1418] „*Unuia i se dă*, zice, *prin Duhul Sfânt cuvânt de înţelepciune, iar altuia, după acelaşi Duh, cuvântul cunoştinţei*" (I Cor. 12, 8-9), credinţă care nu e numai dogmatică, ci lucrătoare a celor mai presus de om, putând muta şi munţii (I Cor. 13, 2). Marta, prin slăbiciunea gândurilor, căzuse în necredinţă. Dar Domnul nu o lasă, aducându-i repede scăparea de această patimă. Căci trebuie, zice, să se creadă în mod sigur, ca să se vadă cele ce întrec nădejdea. Fiindcă e mare boala îndoielii şi lipseşte de darurile lui Dumnezeu.[1419] De aceea, mustrând-o pe aceasta, a îndreptat neamul tuturor oamenilor să nu cadă în relele îndoielii. Ocolind Hristos slava deşartă, n-a spus: vei vedea slava Mea, ci pe cea a lui Dumnezeu. Căci a învia morţi e slava lui Dumnezeu. Deci El este Dumnezeu cel după fire, Care a zis: „*Eu sunt învierea şi viaţa.*" Slava Lui o va vedea nu după multă vreme femeia, când se va convinge că El reprezintă adevărul, adică este Hristos, adevăr pe care i l-a făgăduit când i-a spus că va învia din morţi pe fratele ei. Maria, fiind mai înţelegătoare, nu exprimă nici o îndoială, dar Marta era ţinută de boala îndoielii.[1420]

„*Părinte, Îţi mulţumesc că M-ai ascultat*," şi cele următoare (In 11, 41)

Hristos vorbeşte aici cu folos ca om, în chip smerit, şi nu din înălţimea mai presus de toate a Dumnezeirii. El atribuie harul Tatălui nu numai pentru învierea lui Lazăr, ci pentru viaţa tuturor. Căci, fiind bun, gândeşte împreună cu Tatăl şi readuce la viaţă firea omului care căzuse în stricăciune prin neascultare, deosebindu-se de bunătatea Tatălui.[1421] Aşa precum noi suntem îndemnaţi, prin propriile gânduri, să facem ceea ce ne place nouă, aşa şi Domnul, fiind Cuvântul şi Sfatul Tatălui, ne-a arătat iubitor pe Tatăl.[1422] Şi nu mai spunem că Dumnezeu Se mânie, ci că, fiind drept şi bun, cunoaşte timpul cuvenit certării, dar şi al iertării. Iar Domnul mulţumeşte, şi aceasta o face spre pildă pentru noi, cinstind pe Tatăl. Iar dacă Cel egal mulţumeşte Celui egal nu înseamnă că îşi micşorează fiinţa. Hristos spune acestea pentru mulţime, şi numai că nu zice: Mi-am însuşit chipul rugăciunii şi am spus în mod iconomic că mulţumesc, „*căci ştiam că totdeauna Mă asculţi*" (In 11, 42). Nu poate fi neascultătoare de ea însăşi firea cea una a Dumnezeirii, deoarece una este mintea Treimii: a Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh. Ştiind că una este gândirea şi una, voinţa Noastră, am spus acestea

---

puterea Lui, prin care a făcut şi susţine toate cele care trăiesc încă de pe acum şi vor trăi actual în veci toată fericirea.

[1418] Un sens al credinţei rezidă în conţinutul crezut, altul, în tăria credinţei, susţinută de har, sau de legătura cu Hristos. Dacă nu crezi dogmele, sau învăţătura că Hristos e Fiul lui Dumnezeu, nu poţi avea nici tăria credinţei venite prin harul Lui.

[1419] Îndoiala ne închide în noi înşine şi în lumea aceasta, a unor legi crezute de nedepăşit, lipsindu-ne de darurile mai presus de creaţie.

[1420] Îndoiala este o boală, este o slăbiciune a simţurilor spirituale care, în mod normal, nu sesizează cele mai presus de natură, supuse fiind în mod monoton aceloraşi legi. Cel necredincios nu vede toată realitatea; e în mare măsură orb şi surd, de unde rezultă şi o lipsă de putere a lui.

[1421] Hristos ridică firea omului - care, deşi a murit, nu s-a pierdut, ci duce o viaţă „moartă" - la viaţa adevărată, pe care nu o poate avea decât în legătură cu El. Dar El este una cu Tatăl în viaţa prin Sine. Însă, întrucât S-a făcut şi Persoană a firii omeneşti, reprezentând-o şi pe aceasta, „cere" de la Tatăl, de Care este nedespărţit, viaţa pe care o dă.

[1422] Hristos e al doilea Adam, sau primul Om, după căderea în păcat, Care Şi-a arătat iubirea faţă de Tatăl prin faptele Sale, făcând astfel pe Tatăl să-L iubească ca om. În unirea cu Hristos ne facem şi noi pe Tatăl iubit şi iubitor.

pentru mulțime (In 11, 42).[1423] Hristos spune acestea pentru iudei, mulțumind Tatălui, Care lucrează prin El ca om cele dumnezeiești, ca aceia să nu mai spună că El face minunile cu Beelzebut.[1424] Se apără astfel şi pentru chipul rugăciunii, ca să nu ne smintim noi, ci să vedem că pentru mulțime a făcut aceasta. Dar spune: „*Tu M-ai trimis*” (In 11, 42), din cauza bănuielilor iudaice. Căci nu vin de la Mine, ca proorocii mincinoşi, ci prin bunăvoirea Ta M-am smerit pe Mine, chip de rob luând (Filip. 2, 6-8), ca să refac iarăşi viața.[1425] Deci chipul rugăciunii este iconomic şi potrivit formei trupului asumat, nu superiorității absolute şi strălucirii neasemănate a Dumnezeirii. Căci a cere şi a primi e un lucru potrivit robului şi obişnuit celui aflat sub stăpânire. Deci va face aceasta Hristos nu din vreo inferioritate. Căci cum S-ar feri de cele omeneşti Cel ce a primit a Se face om?

„*Şi, zicând acestea, a strigat cu glas mare: Lazăre, vino afară*!” (In. 11, 43)

A scos pe mortul rău mirositor, după a patra zi de la moarte, din mormânt şi a poruncit celui legat şi împiedicat, să umble. Şi îndată moartea a fugit de la el şi mortul s-a mişcat, izbăvit de putreziciune. Lepădând răul miros al acesteia, a ieşit scăpat de porțile morții şi neîmpiedicat de legături. Eliberat de acoperământul feței, care-i oprea vederea, a alergat neîmpiedicat spre Cel ce l-a chemat, cunoscând glasul Stăpânului. Căci cuvântul avea putere dumnezeiască şi porunca împărătească avea puterea să desființeze moartea şi să înlăture stricăciunea, fiind dovada unei puteri mai presus de rațiune. Folosirea de strigarea pătrunzătoare era străină şi neobişnuită Mântuitorului Hristos. Căci Dumnezeu-Tatăl zice undeva despre El: „*Nu va striga, nici va grăi tare*” şi cele următoare (Is. 42, 2). Căci faptele Dumnezeirii adevărate sunt nemustrătoare şi netulburătoare.[1426] Aşa sunt faptele adevărului în Hristos, căci este Dumnezeu din Dumnezeu după fire şi adevărat. Deci ce zicem, când Îl vedem strigând în mod neobişnuit? Nu va coborî cineva la atâta nebunie, ca să spună că El a ieşit din ceea ce se cuvine şi că a greşit față de ceea ce trebuie! Cum poate fi aceasta? Deci strigarea are un motiv. Vom spune că ea a fost necesară spre folosul ascultătorilor. Căci face din minunea cu privire la Lazăr un chip al învierii generale a morților. Şi ceea ce s-a împlinit cu unul devine chipul tuturor. Deoarece credem că va veni ca Judecător, socotim că va fi o strigare oarecare prin trâmbiță, după cuvântul lui Pavel (I Cor. 15, 52), care va porunci celor ce zac în pământ învierea, acest negrăit lucru săvârşindu-se prin puterea lui Dumnezeu, Care toate le poate.[1427] Pentru aceasta şi Legea dată prin Moise, când s-a

---

[1423] Hristos spune către Tatăl că-I mulțumeşte pentru că L-a ascultat ca om, ca să învețe oamenii să facă şi ei la fel. El a luat umanitatea. Însuşi Fiul Unul-Născut făcându-Se purtătorul ei, ca să ne arate modelul către care trebuie să tindem a ne înălța şi noi ca oameni, primindu-L pe El în noi. El a ridicat prin aceasta pe om la iubirea de fiu față de Tatăl.

[1424] Deşi Hristos mulțumeşte lui Dumnezeu-Tatăl ca om, o face cu deplinătatea dobândită prin dumnezeiasca putere, ca unul ce a umplut umanitatea Sa de puterea şi iubirea dumnezeiască. Hristos nu confundă lucrările firilor Sale, nici nu lucrează despărțit prin ele. Iar prin aceasta arată iarăşi iudeilor că El este Dumnezeu, cu toate că Se arată totodată întrupat ca om.

[1425] Pe de o parte, Hristos Se prezintă ca trimis al Tatălui, răspunzând iudeilor care-L socoteau că e de la Beelzebut, deci arată că e de o ființă cu Tatăl. Pe de alta, afirmă că venirea Sa ca om este şi un act al Său, spunând că El a luat chip de rob.

[1426] Dacă omul se căieşte pentru cele rele, Dumnezeu îl tratează cu blândețe. Certarea pentru cele rele şi-o face omul însuşi. Sau chinul, dacă nu se căieşte, îi vine de la sine, fiind închis iubirii lui Dumnezeu.

[1427] Strigarea lui Hristos, când îl cheamă pe Lazăr din mormânt, Sfântul Chiril o vede ca pe un chip al chemării din pământ a tuturor morților la învierea de obşte, care va fi o chemare a tuturor la judecata finală. Dar ea e şi expresia Cuvântului puternic, Care va reda viața tuturor trupurilor la înviere. Un astfel de cuvânt puternic, sau o astfel de putere trebuie să fi folosit Dumnezeu-Cuvântul şi la crearea lumii. Dar atunci le-a creat pe toate pe rând, pe când la învierea de obşte va chema trupurile tuturor deodată la o nouă viață. Atunci va trebui să se rostească un cuvânt pe care să-l audă toți, care să le dea atâta putere, încât sufletele să poată să-şi refacă trupurile. Tot prin acea strigare trebuie să-i facă pe toți să-şi aducă aminte de toate faptele lor pentru care vor recunoaşte că sunt pe drept înviați spre fericire sau spre chinuri.

închipuit sărbătoarea cortului, a zis: „*Prăznuiţi-o aceasta în amintirea trâmbiţelor.*" Porunca Stăpânului prevedea că se vor clădi iarăşi trupurile omeneşti şi că sufletul fiecăruia îşi va reprimi trupul său. În acesta răsună trâmbiţa lui Dumnezeu, ca o poruncă a învierii, precum s-a spus. Ca chip al acestei porunci Hristos a spus, în cazul lui Lazăr, ceva mare şi vredic de auzit, nereferindu-se la ceva obişnuit, ca să le arate chipul celor ce vor fi în viitor.

Astfel unii, lipsiţi cu totul de nădejdea în cuvântul lui Dumnezeu, Care toate le poate,[1428] având în suflet răul miros al putreziciunii[1429] şi locuind într-o locuinţă a morţilor, aud Cuvântul venit la ei şi puterea Lui pătrunzând în sufletele lor, prin spusa: „*vino afară*!" dar ies încă legaţi de legăturile morţii. Căci a ieşit, zice, „*mortul legat*" (In 11, 44). Apoi, fiind de faţă şi ucenicii, şi El poruncindu-le, ei dezleagă de legăturile mortului pe cel ce, ascultând de Fiul lui Dumnezeu, a ieşit din mormânt. Iar cel dezlegat porneşte liber şi îndată se alătură lui Iisus. Socotesc că Lazăr este un simbol general. El era din Betania, care înseamnă „casa ascultării." El s-a îmbolăvit, însă pe urmă s-a însănătoşit, pentru că era prieten al lui Iisus. Deci nu trebuie să-şi piardă nădejdea nici cel ce se află în răul extrem. E bine să nu se îmbolnăvească cineva, dar, dacă se îmbolnăveşte, să se roage ca să nu-i fie boala spre moarte, ci spre slava lui Dumnezeu. Deci se poate vedea că cel ce urmează lui Iisus iese la glasul lui Iisus încă legat şi strâns de lanţurile păcatelor, făcându-se viu fiindcă a ascultat prin pocăinţă de glasul lui Iisus. Dar pentru că nu s-a dezlegat încă de legăturile păcatului, nu poate umbla pe picioarele lui liber, nici nu poate face lucruri deosebite în mod dezlegat, având mâinile legate şi picioarele ţinute în legăturile celor morţi. De aceea, are vederea acoperită de neştiinţă. Dar, dezlegat şi înviat prin porunca lui Iisus, porneşte pe această cale, încât ajunge să fie în unire cu Iisus.[1430] Nu s-a scris cui a poruncit să-l dezlege. Poate ucenicilor, sau iudeilor care L-au urmat, sau poate îngerilor care Îi slujeau spre mântuirea oamenilor. Şi trebuie văzută şi deosebirea dintre cei care mor: unii nu ies din casă, ca fiica lui Iair, unii sunt duşi spre mormânt, ca fiul văduvei, iar unii sunt aşezaţi deja în mormânt şi au început să putrezească. Mai nefericiţi decât aceştia sunt cei ce întârzie şi mai mult în mormânt.

„*Şi faţa lui era înfăşurată cu mahrama*" (In 11, 44)

După ce am căzut în păcat, am pus ruşinea ca un acoperământ pe faţa sufletului şi am fost legaţi de lanţurile morţii. Deci când Hristos ne va scoate în vremea învierii din mormintele din pământ, atunci, dezlegându-ne de relele de la început şi înlăturând în oarecare fel acoperământul ruşinii, ne va porunci să ieşim liberi, nemaifiind stăpâniţi de păcat şi nemafiind supuşi stricăciunii sau altor rele care obişnuiesc să ne chinuiască, împlinindu-se în noi spusa unuia dintre Prooroci: „*Veţi ieşi şi veţi zburda ca viţeii de*

Pe lângă acestea, strigarea lui Hristos voia să atragă atenţia tuturor la fapta neobişnuită a învierii pe care o va săvârşi o dată cu toţi. Trebuia să le atragă atenţia celor ai Lui şi celor de după ei asupra acestui fapt, care era greu de admis de către ei, ei fiind obişnuiţi să nu ştie decât de moartea lor definitivă.

[1428] Cei ce nu cred că Fiul lui Dumnezeu a venit sau că poate veni în lume cred că legile acestei lumi, în care toate apar ca să moară definitiv, sunt de nebiruit. Ei sunt lipsiţi de orice nădejde că ne poate scoate cineva din monotonia stăpânită de moarte şi de nonsens a lumii acesteia.

[1429] Fără Dumnezeu, Care a venit în lumea aceasta ca om pentru ca să învingă moartea, lumea aceasta este o locuinţă a muribunzilor, un cimitir gata să primească continuu pe toţi oamenii ce păşesc spre moarte sigură şi definitivă.

[1430] În ceea ce s-a întâmplat cu Lazăr, prin dezlegare, aflăm ceea ce se împlineşte cu oricine e scăpat din moartea sufletească. Întâi devine viu prin voinţa lui Hristos, de pe urma pocăinţei. Dar aceasta nu ajunge. Mai trebuie dezlegat prin preot, la porunca lui Hristos, aşa cum a fost dezlegat Lazăr de Apostoli la porunca Lui. Căci nu ajunge să fie ridicat cineva din moartea sufletească, ci trebuie să se dea şi putere mădularelor lui pentru a lucra cele bune. Sfântul Chiril observă că nu s-a scris cui a poruncit Iisus să dezlege pe Lazăr. Dar tradiţia veche a Bisericii a ştiut că aceştia n-au putut fi decât Apostolii, ai căror urmaşi sunt episcopii şi preoţii.

îngrăşat” (Mal. 3, 20).

„*Dezlegaţi-l şi lăsaţi-l să meargă*” (In 11, 44)

În chip folositor le-a îngăduit acelora să-l dezlege prin mâinile lor, ca să nu mai aibă nici un prilej de îndoială, ci să fie martori ai minunii. Şi este şi acesta un semn al învierii de obşte, că, dezlegându-se păcatul şi stricăciunea morţii, fiecare e lăsat liber. Căci, căzând în păcat, am înfăşurat faţa sufletului cu ruşinea, ca şi cu un acoperământ,[1431] şi ne-am legat cu lanţurile morţii. Când, la vremea învierii, Hristos ne va scoate din mormintele din pământ, atunci ne dezleagă şi de vechile rele şi, înlăturând în oarecare fel acoperământul ruşinii, va porunci să umblăm liberi, nesupuşi stricăciunii şi relelor obişnuite, ca să se împlinească în noi spusa grăită printr-unul dintre Prooroci: „*Veţi ieşi şi veţi zburda ca viţeii de îngrăşat*”(Mal. 4, 2). Minunea se aplică şi la cele dinlăuntru. Dacă mintea noastră moare ca Lazăr, trupul material şi sufletul mai simţitor, ca Marta şi Maria, trebuie să se apropie Hristos şi să I se roage. Şi Acesta, venind, va porunci minţii să lepede învârtoşarea şi va striga cu glasul mare al trâmbiţei evanghelice: „Vino afară din împrăştierea în lume,” şi o va dezlega de lanţurile păcatelor, ca să poată să se mişte cum se cuvine spre virtute.

„*Deci mulţi dintre iudeii care veniseră la Maria şi care văzuseră ce a făcut Iisus au crezut în El*” (In 11, 45)

Mulţi au crezut, fiind biruiţi de minune. Alţii, roşi de pizmă, au făcut din minune un prilej de a pune în lucrare cele proprii pizmaşilor şi au vestit căpeteniilor ceea ce s-a întâmplat (In 11, 46), ca şi aceia, supărându-se de cele făcute de Hristos, să-şi mărească duşmănia, să devină părtaşi la nebuneasca lor duşmănie şi, pentru că ei nu putuseră să-I facă rău Celui ce n-a făcut nimic nedrept, să-i aibă asociaţi în ura lor pe cei mai puternici.

„*Ce facem, pentru că Omul acesta face multe minuni*?” (In 11, 47)

Fariseii, părăsind orice admiraţie, se predau supărării şi, văzându-L mai tare ca moartea, gândesc să-L omoare. Neînţelegând puterea Lui negrăită şi cugetând la El ca la un om simplu, grăiau: „*Ce facem, pentru că Omul acesta face multe minuni*?” deşi aceasta ar fi trebuit să-i facă mai degrabă să creadă că El este Hristosul, pe Care dumnezeiasca Scriptură Îl prevestise în multe locuri că va fi Făcătorul multor minuni. Dar ei născocesc, dimpotrivă, o pricină prin care încearcă să convingă pe cei mai uşori la minte să-L omoare şi zic: „De-L vom lăsa pe Acesta aşa cum este, viu şi Făcător de minuni, ne vor paşte rele mari. Căci de vor crede mulţi în Acesta, Care nesocoteşte Legea, vom cădea din cele ale noastre. Şi, slăbind iudeii, ne vor supune romanii şi nu ne vor mai lăsa pe noi să ne folosim liber de tradiţiile părinteşti, nici să stăpânim peste neamul nostru (In 11, 48), nici să judecăm, ci ne vor judeca mai degrabă ei pe noi.” Deşi, prin ceea ce au spus, iudeii n-au judecat cum se cuvenea în privinţa lui Hristos, despre ei au judecat drept. Căci, prin ceea ce au făcut, n-au scăpat de ceea ce se temeau. Fiindcă au zis: „*Dacă-L lăsăm aşa... vor veni romanii şi ne vor lua ţara şi neamul*,” şi au făcut cele rele împotriva Lui, dar n-au scăpat de ceea ce se temeau. Cetatea lor a fost

[1431] Simţim pornirea să acoperim faptele păcătoase cu o mască, pentru că ne ruşinăm de ele, nu numai nearătându-le, ci chiar prefăcându-ne că suntem curaţi şi buni. E o urmă a binelui care mai rămâne în cei răi, deşi aceasta se preface şi ea cu viclenie într-o altă formă a răului, într-o formă ispititoare, în acest sens şi „*Satana se preface in înger al luminii*” (II Cor. 11, 14). Dar acoperământul pus pe faţa celui mort sufleteşte mai poate fi înţeles şi ca o neputinţă de-a vedea adevărul, sau pe Dumnezeu. Iar întrucât faţa mortului o acoperă cei vii, acest lucru mai înseamnă şi acoperirea urâţeniei, descompunerii, greu de privit, pe care o dă feţei răutatea.

ocupată de romani, templul a fost dărâmat şi ei au fost împrăştiaţi pretutindeni ca nişte robi şi fugari, lipsiţi de cinste şi rătăcitori. Şi vor suferi şi în acele locuri după merit. Căci, necunoscând iubirea de oameni, vor cunoaşte puterea Celui a Cărui scurtă lucrare au cunoscut-o în ţara lor.

„*Unul dintre ei, care în anul acela era arhiereu,*
le-a zis," şi cele următoare (In 11, 49)

Dar ceea ce ziceau şi cugetau iudeii în ascuns să facă, aceea îi sfătuieşte arhiereul lor în mod deschis, adică să omoare pe Hristos, argumentând că aceasta se face pentru binele neamului, deşi era un neam nedrept. Căci spune un lucru drept, dar care nu e înfăptuit prin perversitatea lor, ci prin puterea şi înţelepciunea lui Dumnezeu.[1432] Căci ei au omorât pe Hristos spre pierzania lor, iar Cel omorât cu trupul ni S-a făcut tuturor cauza bunătăţilor. Iar pierzanie a neamului numeşte căderea lui sub stăpânirea romanilor şi încetarea umbrei Legii, pe care o răbdau, dar căutau să o schimbe.[1433] Dintr-o gândire contrară Legii a zis deci Caiafa ceea ce a zis. Dar cuvântul a fost o tâlcuire a realităţii, dobândind rolul unei proorocii. Căci moartea lui Hristos făcându-se cauza bunătăţilor, Caiafa a spus de mai înainte ceea ce nu ştia şi a slăvit pe Dumnezeu, ca Valaam (Num. 24, 1 ş. u.). Fiindcă avea demnitate arhierească, deşi nu-i era dat harul proorociei, cele spuse de el s-au petrecut mai târziu întocmai. S-a cuvenit ca ceea ce au grăit unii să se împlinească, deşi nu ştiau că cele ce grăiesc se vor împlini sigur. Deci Caiafa, deşi spune că moartea lui Hristos ar fi numai pentru iudei, spune de fapt că moartea Lui va fi pentru toată omenirea. Căci toţi ne numim neamul şi fiii lui Dumnezeu (I In 3, 1), întrucât pe toţi i-a născut Tatăl în mod creator[1434] şi i-a adus la existenţă pe cei ce nu erau. Pe lângă aceea, am fost cinstiţi de la început toţi să fim zidiţi după chipul Lui, am primit puterea să stăpânim peste cele de pe pământ şi să lucrăm cu putere virtutea. Dar Satana ne-a împrăştiat, ca să nu rămânem în această stare, ci ca să lunecăm în multe feluri din şederea lângă Dumnezeu. Dar Hristos a readus iarăşi pe toţi în staulul cel unic sau în Biserică şi i-a supus pe toţi sub un jug, devenind toţi una, iudei, elini, barbari, sciţi, şi refăcându-se toţi într-un om nou care se închină unui singur Dumnezeu.

N-a vorbit Caiafa în duh de prooroc, căci nu Duhul profetic l-a făcut să uneltească împotriva lui Hristos, ci gândul la un fapt care va avea loc. Aceasta l-a ajutat să cugete ca arhiereu la ceea ce se va întâmpla, ca prin gura lui să se facă arătat ceea ce era ascuns şi necunoscut oamenilor până atunci.

„*Din acel ceas s-au hotărât deci împreună să-L omoare pe El*" (In 11, 53)

Aveau de mai înainte dorinţa să-L ucidă pe Hristos, dar consimţirea tuturor la aceasta îşi are începutul din momentul în care are loc sinedriul. Căci nu spune Evanghelistul că din acel ceas s-au gândit să-L ucidă, ci că atunci s-au hotărât împreună să împlinească ceea ce gândea fiecare.[1435]

[1432] Sfântul Chiril spune cu dreptate că iudeii vor fi risipiţi de romani, sau că omorârea lui Hristos nu va fi de folos iudeilor, dar aceste lucruri se vor petrece pentru că le ştia Dumnezeu, iar omorârea lui Hristos va fi de folos nu iudeilor, ci neamurilor, aducând un alt fel de folos decât presupuneau iudeii.

[1433] După risipirea evreilor din ţara lor, n-au mai putut practica Legea în întregime (rânduielile jertfelor).

[1434] Este foarte potrivită combinaţia de cuvinte în numirea Tatălui ca „Tată creator," sau ca „Născător din nimic" al nostru, căci în puterea Lui stă originea noastră. Omul nu se poate numi tată al obiectelor şi nu le aduce la existenţă din nimic. Dumnezeu nu e Tată al nostru în sensul că ne naşte din fiinţa Sa, aşa cum este Tată al Fiului Său. El e însă originea noastră, chiar mai mult decât suntem noi pentru fiii noştri. Căci ne dă existenţa mai mult decât o dăm noi fiilor noştri, dar nu din fiinţa Lui. ci din puterea Lui, toate având la bază puterea Lui.

[1435] Înainte de învierea lui Lazăr, se gândeau puţini dintre farisei să-L ucidă pe Hristos. Dar din momentul învierii lui Lazăr, au ţinut o întrunire a Sinedriului şi au hotărât împreună să-L ucidă.

„Iisus... a plecat de acolo într-un ținut aproape de pustie, într-o cetate numită Efraim, şi acolo a rămas cu ucenicii Săi" (In 11, 54)[1436]

Deci se retrage acolo din fața iudeilor, nu de frică, ci ca să nu pară că-i înfurie prin prezența Lui, încât să-L ucidă. Ne învață prin aceasta şi pe noi să ținem seama de pornirea celor înfuriați, ca să nu ne aruncăm în primejdii, ci, chiar osândiți fiind, să stăm departe, căci împlinirea faptului hotărât e nesigură, având să reapărem când va fi cu putință să se împlinească sigur. Pentru a spune şi ceea ce e mai înalt, potrivit multor Prooroci, Iisus umbla înainte pe față printre iudei, dar, la sfârşit, nu mai umblă. Căci nu mai era la ei Cuvântul lui Dumnezeu, ci plecase de la ei în pustie, fapt despre care se zice: „*Mai mulți sunt fiii celei pustii, decât ai celei ce are bărbat*" (Is. 54, 1; Gal. 4, 27).[1437] Efraim se tâlcuieşte *rodnicie,* fiind el fratele lui Manase, mai bătrân decât el, al cărui nume înseamnă *uitare.* Căci, după ce a plecat de la poporul uitat, s-a născut rodnicia neamurilor.

„Şi era aproape Paştele iudeilor, şi mulți din țară s-au suit la Ierusalim, mai înainte de Paşti, ca să se curățească" (In 11, 55)

Trecând peste toate, Evanghelistul ajunge la vremea patimii. Paştele iudeilor îl numeşte ca pe un chip. Căci Paştele adevărat nu este al iudeilor, ci al creştinilor, care mănâncă trupul lui Hristos, al Mielului adevărat.[1438] Nu s-au curățit ca înainte, după vechiul obicei, ci ca cei ce au păcătuit de bună voie sau fără voie şi nu au săvârşit Paştele ca chip al celui ce încă nu era. Dar acum Paştele e al neamurilor, nu mai are tăiere împrejur, care era trecătoare, nici nu mai e simbriaş sau pătat, ci acestea se săvârşesc la creştini în chip duhovnicesc.

„Deci căutau pe Iisus şi, pe când stăteau în templu, ziceau între ei: Ce vi se pare? Oare nu va veni la sărbătoare?" (In 11, 56)

În timpul sărbătorii Corturilor, Legea poruncea să vină toată lumea din vecinătate la sărbătoare în Sfânta Cetate şi prevedea o pedeapsă pentru cei ce nu veneau. Dar în vremea Paştilor, Legea considera fără vină pe cei ce voiau să rămână în cetățile şi

---

[1436] Nevrând Iisus să-i facă pe conducătorii iudei, care erau înfuriați de învierea lui Lazăr, să ia îndată în Sinedriu hotărârea formală să-L ucidă, datorită prezenței Lui în Betania sau Ierusalim, Se mai duce puțin timp aproape de pustie, cu gândul că poate se vor mai potoli. Dar când aude că au luat această hotărâre, revine în Betania. Nu voia Iisus în nici un fel să-i provoace la această faptă. Dar când vede luată hotărârea lor în mod inevitabil, vine să Se supună ei. Sau poate Se duce dincolo de Iordan, înainte de a se şti că în curând Îl vor ucide, ca să mai dea în linişte ucenicilor ultimele învățături.

[1437] Deoarece ura lor împotriva lui Hristos înaintase atât de mult, era zadarnic să mai stea printre ei. Va veni iarăşi printre ei pentru ceasul când aveau să-L ucidă. Dar până nu se ia formal această hotărâre, nu mai voieşte să fie cu ei, nici ca să-i înfurie şi mai mult ca să ia această hotărâre, nici ca să-i influențeze să n-o mai ia. Se duce departe de ei, ca să le lase celor total înstrăinați de El deplina libertate.

[1438] Se face o legătură între Paşti şi mâncarea Trupului lui Hristos. Căci, precum mielul din Vechiul Testament i-a trecut pe întâii născuți ai evreilor peste moarte şi i-a ajutat să treacă de la robia egipteană la Canaanul libertății, având în el oarecare putere dumnezeiască, aşa Trupul lui Hristos, trecând prin moarte, ne trece şi pe noi prin moarte la viața veşnică. Uniți cu El, facem Paştile sau trecerea adevărată. Noi facem aceasta de câte ori ne împărtăşim, căci înaintăm mereu din viața omenească în cea dumnezeiască. Dar prima dată au trecut la aceasta Apostolii, la Paştile evreieşti, înlocuind vechea lor trecere. Toți au trecut prin blândețea şi Dumnezeirea Mielului dumnezeiesc întrupat ca om. Apostolii, la Cina cea de Taină, au murit spiritual cu Hristos, Care a murit şi El spiritual în acel moment. Hristos a murit apoi şi trupeşte şi a înviat, ca şi ei să moară trupeşte când le va veni vremea, dar să învieze cu trupul în ziua cea de apoi. Noi, în Sfânta Împărtăşanie, murim spiritual vieții de păcat, cu Hristos, Cel mort şi înviat cu trupul, ca să murim şi noi la vremea noastră trupeşte, dar să înviem în ziua de apoi cu trupul, după ce am înviat cu sufletul prin împărtăşirea de Hristos.

casele lor. Deci, potrivit Legii, cei ce nu voiau să vină să participe la sărbători, spuneau că nu voiesc să vină.

Deci nu se ştie dacă întrebarea: „Socotiţi că nu va veni la sărbătoare?” era pusă de cei ce-L urau sau de cei ce-L iubeau. Dar era potrivit să zică aceasta cei ce credeau în El. Deoarece v-aţi hotărât să-L omorâţi pe Iisus şi socotiţi că El nu cunoaşte ceea ce gândiţi în ascuns despre acest fapt, faptul că nu vine este semn clar că este Dumnezeu, Care cunoaşte planul vostru.[1439] Căci nu va veni acum să prăznuiască împreună cu voi. Sau cuvântul ar fi trebuit să fie înţeles astfel de către cei ce-L urau: Deoarece este un obicei permanent al lui Iisus să calce Legea, voi, cei ce credeţi în El, Îl puteţi cunoaşte că este astfel şi din faptul că nu vine la sărbătoare, nesocotind Legea sărbătorii, ca să nu prăznuiască împreună cu noi. Şi o spuneau aceasta nu pentru că ar fi fost necesar să alerge toţi la Ierusalim la Paşti, ca la Sărbătoarea corturilor, ci pentru că făceau din nevenirea Lui o dovadă că Îi e frică să urce la Ierusalim. Deoarece nu putea să-Şi ajute în această zi, de aceea lipseşte. Sau îşi spuneau acestea între ei şi cei care primiseră porunca să-L prindă şi doreau să-L vadă venind, ca să se grăbească să facă repede ceea ce li se poruncise.

„*Deci, cu şase zile înainte de Paşti, Iisus a venit în Betania*,” şi cele următoare (In 12, 1)

Dispreţuind uneltirea iudeilor, Domnul Se predă de bunăvoie pe Sine spre pătimire, deoarece venise timpul patimii. Dar a venit în Betania, nu în Ierusalim, ca nu cumva, arătându-Se pe neaşteptate iudeilor, să-i aprindă de mânie, ci prin vestea că este aproape să mai domolească fierbinţeala mâniei lor. A stat la masă cu Lazăr, amintindu-le prin aceasta celor ce-l vedeau de puterea Lui dumnezeiască. Iar Evanghelistul arată că Hristos nu dispreţuia Legea. De aceea, cu şase zile înainte de Paşti, când trebuia cumpărat mielul şi era păstrat până la a patrusprezecea zi, a cinat împreună cu cei din jurul lui Lazăr. Poate că, în ziua ce preceda zilei în care cumpărau mielul, era obiceiul iudeilor să facă o anumită prăznuire, nu potrivit Legii, ci unei datini, ca, după cumpărarea mielului, să trăiască până la sărbătoare în post, sau cu mâncare puţină şi în curăţie. Domnul arată că ţine şi în această privinţă obiceiurile sărbătorii. Minunându-se, Evanghelistul zice că cel mort vreme de patru zile se ospăta împreună cu Hristos în amintirea faptei Lui dumnezeieşti. Şi înfăţişează pe Marta slujind din iubirea faţă de Hristos şi ostenindu-se cu cele trebuincioase mesei.[1440]

„*Şi Marta slujea*” (In 12, 2)

Marta îşi arată iubirea faţă de El slujind, iar Maria, ungând pe Domnul cu mir. Prin amândouă se săvârşea fapta desăvârşită a iubirii. Se poate afla un înţeles mai adânc al cuvântului, spunând că Marta reprezenta virtutea făptuitoare, iar Maria, contemplaţia duhovnicească, ce urmează după făptuire. Prin amândouă arătăm iubirea faţă de Hristos.[1441] Alţii înţeleg că Marta, care slujeşte lui Hristos, e un chip al Vechiului Testament. Istoria, înălţată la contemplaţie duhovnicească, pregăteşte şi se preface în masa comună cu Hristos.[1442] Căci avem nevoie de multe mărturii ca să ne întărim în

[1439] Cei ce iubeau pe Iisus se gândeau că El poate nu va veni la Ierusalim de Paşti, deoarece ştia de sfatul ascuns al căpeteniilor iudaice de a-L omorî. Şi în depărtarea Lui vedeau o dovadă că este Dumnezeu.

[1440] Toate sărbătorile sunt pregătite prin zile care au şi ele caracter sărbătoresc. Nu poţi să nu simţi apropierea lui Dumnezeu înainte de a trăi prezenţa Lui mai accentuată în sărbătoarea aşteptată.

[1441] Întâi trebuie o viaţă curată şi fapte corespunzătoare acesteia pentru a ajunge la înţelegerea tainei lui Hristos. Poate chiar în raporturile dintre oameni se observă această rânduială. E nevoie de asceză, înainte de înţelegerea mistică.

[1442] Masa comună era interpretată încă de Platon ca o comuniune iubitoare, ca o ospătare comună, dialogică, dintr-un conţinut spiritual comun, unificator. Înainte de rugăciunea Sa, Iisus organizează

învățăturile de la Hristos. Prin Maria ei înțeleg învățătura evanghelică, care unge cu mir picioarele Domnului, adică umple de buna mireasmă a Evangheliei toată lumea de pe pământ. Alții spun că Marta este sinagoga iudeilor, care voieşte să slujească pe Dumnezeu prin cele trupeşti, iar Maria, Biserica dintre neamuri, care aduce lui Hristos jertfe duhovniceşti şi credința binemirositoare şi soarbe din sfântul Lui trup binecuvântarea, prin împărtăşirea de El. Ea Îi aduce vasul cu mir, care este măsura desăvârşită a credinței.

„*Iar casa s-a umplut de mirosul mirului*” (In 12, 3)

Cunoaşterea lui Hristos va avea să umple lumea ca o bună mireasmă. Căci casa care s-a umplut de buna mireasmă indică simbolic lumea întreagă ce s-a umplut de buna mireasmă duhovnicească. Fiindcă, îndată după patimă, toată lumea s-a umplut de buna mireasmă a lui Hristos, ca o casă mare plină de mirosul mirului. Căci mirosul acela sensibil prevestea mireasma duhovnicească. Căci trupul Lui, fiind străpuns ca un alabastru, a umplut de buna Lui mireasmă întreaga lume.[1443]

„*Iar Iuda Iscarioteanul, unul dintre ucenicii Lui, care avea să-L vândă, a zis: Pentru ce nu s-a vândut acest mir pe trei sute de dinari şi să se fi dat săracilor*?” (In 12, 4-5)

Vânzătorul mustră pe femeia care şi-a arătat evlavia față de Hristos şi, văzând că fapta ei este vrednică de prețuire, face pe iubitorul de săraci, criticând folosirea mirului în acest mod şi acuzând-o că nu l-a schimbat pe arginți. Iuda spune aceasta necunoscând binele adevărat. Căci aducerea de daruri lui Dumnezeu e de preferat darului făcut săracilor.

„*Dar el a zis aceasta nu pentru că îi era grija de săraci, ci pentru că era fur şi, având punga, lua din ce se punea în ea*” (In 12, 6)

Evanghelistul explică pricina pentru care a spus Iuda acestea, arătând că el nu avea milă de săraci, ci era fur şi răpitor de cele sfinte, furând banii dăruiți lui Dumnezeu. Hristos declară femeia liberă de orice vină, iar prin acestea mustră în mod acoperit pe vânzătorul care a criticat pe nedrept cele vrednice de laudă, zicând: „*Las-o*.” O apără pentru ungerea cu mir, care nu s-a făcut pentru plăcere, ci pentru taina referitoare la înmormântarea Lui, deşi cea care a săvârşit-o nu ştia de iconomia aceasta. Căci multe au spus şi au făcut unii privitor la taină, fără să ştie. Domnul mustră iarăşi pe Iuda că este iubitor de câştig urât şi că avea să-L vândă pe Învățătorul lui pentru câştig. Căci arată că pentru înmormântarea şi pentru moartea la care se gândea El a făcut ea aceasta. Dar Mântuitorul mai adaugă, ca un îndemn, şi faptul că nimic nu e mai de preț decât evlavia față de El. Căci e de cel mai mare preț iubirea de săraci, zice, dar ea

---

această masă comună cu cei ce-L iubesc, ca pe un fel de prefigurare a ospățului spiritual veşnic la care va fi cu ei după învierea de obşte. Spunând înainte de a-l învia pe Lazăr: „*Eu sunt învierea şi viața*,” i-a asigurat, pe cei ce credeau, că învierea lui Lazăr va fi semnul că El îi va învia şi le va da viață tuturor. Prin aceasta a făcut din învierea lui Lazăr o arvună a învierii tuturor. Va arăta astfel, după învierea Lui, că învierea nu rămâne un avantaj exclusiv pentru El, ci vor învia şi cei ce cred în El. Astfel, prin ospățul cu Lazăr şi cu cei ce s-au convins de învierea lui, le dă asigurarea ca după învierea de obşte va urma ospățul veşnic al Lui cu ei. Ospățul acesta e şi o arvună a ospățului spiritual ce va avea loc după învierea lui Hristos, cu toți credincioşii care vor fi înviați spiritual, sau care vor crede că şi ei vor învia cu trupul.

[1443] Din trupul străpuns, dar înviat al lui Hristos, s-a răspândit viața dumnezeiască în toți cei ce se împărtăşesc de El. Dar şi cunoştința despre învierea Lui a umplut lumea de lumina cunoştinței adevărate. Ştim acum pentru ce există lumea şi ştim că ne aşteaptă şi pe noi, dacă vom crede în El, viața veşnică întru fericire, pe care o pregustăm de pe acum. Noi ştim acum că istoria are un sens, un scop, că nu e o desfăşurare fără sens. Cei credincioşi trăiesc tot mai accentuat buna mireasmă a lui Hristos cel înviat.

rămâne mai prejos de adorarea lui Dumnezeu. Iar în legătură cu aceasta, zice: Timpul rânduit pentru cinstirea Mea, sau pentru viețuirea Mea de aici vă oprește să puneți cinstirea săracilor înaintea Mea. Dar aceasta o spune spre mântuirea noastră. El nu desparte pe cel milostiv de iubirea de săraci. Dar când e timpul pentru slujirea sau slăvirea lui Dumnezeu, trebuie împlinite acestea înaintea iubirii săracilor. Căci aceasta se poate săvârşi după sfintele slujiri duhovniceşti. Deci nu zice că trebuie să ne ocupăm neîntrerupt de cinstirea Lui, nici să folosim toate pentru Sfânta Liturghie, ci să cheltuim cele multe pentru săraci. Precum, după ce Se va sui la Tatăl, porunceşte ucenicilor să postească (Mt. 9, 15), aşa zice să se ocupe atunci şi de săraci mai mult, practicând fără greutate şi cât mai liber iubirea față de săraci. E ceea ce s-a şi făcut. Căci după înălțarea Mântuitorului, nu mai urmau învățătorului, ci se ocupau cu stăruință de săraci, cheltuind toate câte le aveau pentru săraci.[1444]

„*Deci mulțime mare dintre iudei au aflat că este acolo*," şi cele următoare (In 12, 9)

Mulțimea era uimită de mărimea minunii şi ceea ce auzise că s-a săvârşit voia să vadă confirmat prin vederea Lui, spre a avea o credință mai întărită. Voia să vadă nu numai pe Lazăr, ci şi pe Hristos, făcătorul minunii, pe Care nu-L vedea atunci pentru prima dată.[1445] Căci erau dintre cei ce Îl văzuseră de multe ori şi vorbiseră cu El. Dar, deoarece plecase ca să nu pătimească înainte de vreme, Îl căutau iarăşi pentru ca să-L vadă. Iar cei mai deschişi sufleteşte se minunau de El, încât nu-I reproşau nimic. Deci spre folosul mântuirii Domnul nu a intrat îndată în Ierusalim, ci a rămas în afara lui, ca să atragă pe cei mulți la dorința de a-L vedea acolo, prin vestea despre minune.[1446]

„*Şi s-au sfătuit arhiereii ca şi pe Lazăr să-l ucidă*" (In 12, 12)[1447]

Observăm cum căpeteniile îşi ies din minți, gândindu-se la tot felul de măsuri, rămânând consecvente cu ele însele. Se gândesc la moarte peste moarte, socotind să desființeze orice dovadă a minunii, omorând pe cel ce a murit, ca să oprească mulțimea să mai caute pe Hristos şi să creadă în El (In 12, 11).

„*... auzind că vine Iisus în Ierusalim*" (In 12, 12)

Mulțimea, convingându-se cu adevărat şi fiind câştigată de minunea săvârşită, Îl întâmpină pe Hristos slăvindu-L ca pe Cel ce a biruit moartea. Îl laudă nu numai primindu-L cu ramuri de finic, ci şi spunând despre El cele scrise despre El în Scriptura de Dumnezeu insuflată, mărturisind că este Împăratul lor şi primindu-L ca pe Stăpânul. Şi zicând: „*Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului*" (In. 12, 13) despre Fiul, nu-L înțeleg ca împărtăşindu-Se de binecuvântarea de la Tatăl pe Cel ce toate le binecuvintează şi nu le lasă să se corupă, pe Cel ce este de o ființă negrăită, ci ca pe Cel căruia I se aduce de la noi binecuvântarea ce se cuvine lui Dumnezeu şi Domnului după

[1444] Scurtul timp cât îl mai aveau pe Dumnezeu întrupat în mod vizibil între ei, cei ce-L cunoşteau trebuia să-1 folosească cât mai mult pentru cunoaşterea Lui, pentru aflarea de la El a învățăturii şi a modului de comportare a Lui ca om. După înălțarea Lui, vor avea tot timpul să se ocupe de oameni şi de săraci, urmând exemplul Lui.

[1445] Auzind mulți iudei din Ierusalim că Iisus este în Betania, au ținut să vină să se convingă de minunea învierii lui Lazăr şi să vadă pe Iisus Care 1-a înviat. Sfântul Evanghelist Ioan insistă iarăşi asupra confirmării minunii de către mulți martori, care țineau şi ei să o vadă cât mai sigur confirmată.

[1446] Iisus a mai venit o dată în Betania şi la Lazăr ca, auzindu-se aceasta în Ierusalimul vecin, să vină mai mulți iudei şi să se convingă, văzând pe Lazăr înviat, de minunea săvârşită de El. Dacă S-ar fi dus de lângă pustie direct în Ierusalim, n-ar fi dat multor iudei ocazia să se convingă de învierea lui Lazăr.

[1447] Deoarece mulți dintre oameni se convingeau că Iisus a săvârşit minunea învierii, şi din vederea lui Lazăr, despre care ştiau că murise, iar acum îl vedeau înviat, arhiereii s-au hotărât să ucidă şi pe Lazăr, ca să le ia acestora temeiul credinței în Dumnezeirea lui Hristos.

fire, fiindcă a venit în numele Domnului. Căci toți sfinții au venit nu prin puterea domniei lor, ci ca slujitori adevărați. Acesta însă a venit ca Domn.[1448] De aceea, în mod potrivit s-a spus despre El cuvântul proorocesc. Căci deşi se numesc unii domni, nu au demnitatea aceasta prin fire, ci prin har.[1449]

Fiindcă, fiind nemincinoşi, noi îi numim oameni adevărați. E ceea ce nu se poate spune despre Hristos. Căci nu Se numeşte „Adevărul" fiindcă nu minte, ci fiindcă are firea mai presus de minciună.[1450]

„*Şi Iisus, găsind un asin tânăr, a şezut pe el*" (In 12, 14)

Pentru că Îl însoțea şi Îl slăvea o mare mulțime, dintr-o extremă smerenie a şezut pe un asin, învățându-ne să nu ne mândrim pentru laude, să nu ieşim din cele de trebuință. Matei a vorbit mai pe larg despre asin. Iar Ioan a spus numai ceea ce era necesar, cum era obiceiul lui să facă. Iar deoarece, contrar obiceiului Său, Domnul voieşte acum să şadă numai pe asin, nu spunem că a şezut pe el pentru că era departe de cetate, căci nu era mai departe de cincisprezece stadii, nici pentru că era împrejur o mare mulțime. Căci şi altă dată, aflându-Se în mijlocul unei mari mulțimi, n-a făcut aceasta. Ci face aceasta, arătând un nou popor, cel dintre neamuri, nesupus Lui odinioară, care I se va supune, şi El îl va duce la starea de dreptate şi la noul Ierusalim, al cărui chip era cel pământesc. În acel Ierusalim intră poporul, ajuns curat, fiind lăudat împreună cu Hristos de către îngerii nevinovați, ale căror chipuri sunt copiii.[1451] Cel pe care şade Hristos este asinul, fiindcă poporul dintre păgâni era nedeprins cu credința care conduce la evlavie.

„*Acestea nu le-au înțeles ucenicii Lui la început*" (In 12, 16)

Nu au înțeles de la început cele scrise despre El (In 12, 15; Is. 62,11; Zah. 9, 9).[1452] Dar, după înviere, n-au mai rămas în orbirea iudaică, ci li s-a descoperit prin Duhul înțelegerea cuvintelor dumnezeieşti. Atunci S-a slăvit Hristos, după ce, răstignindu-se, a înviat. Şi Evanghelistul nu se ruşinează înfățişând neştiința ucenicilor şi apoi cunoştința lor, deoarece scopul lui era să prezinte micimea oamenilor şi să facă vădită slava Duhului, adică să arate cum erau ucenicii înainte de înviere şi cum au devenit după înviere. Deci, dacă ei au fost aşa, cu mult mai mult au fost aşa ceilalți iudei. Dar, după ce a fost răstignit, catapeteasma s-a sfâşiat, ca să cunoaştem că nimic din cele ascunse nu mai rămân acoperite celor credincioşi şi iubitori de Dumnezeu. Li s-a luminat deci cunoştința în vremea învierii, când a suflat Hristos în fața lor şi au devenit, din ceea ce erau, alții. Şi mai mult s-au luminat din ziua Cincizecimii, când au fost preschimbați prin puterea Sfântului Duh venit la ei.[1453]

[1448] Fiul lui Dumnezeu, deşi a venit la Ierusalim ca om, a venit şi ca Domn, ca Cel ce nu depinde de nimeni. El este Stăpânul suprem. Chiar umanitatea asumată depinde de El, nu de altcineva. Deci şi ca om este Stăpânul absolut. N-are deasupra Lui pe nimeni. De El, chiar ca om, depind toate. De la El ne vin toate cele bune. Numai relele vin de la noi, de la refuzul nostru de a primi cele pe care ni le dă El.

[1449] Deşi se numesc şi unii oameni domni peste patimi, nu au această putere prin fire, sau prin ei, ci din harul, sau din puterea lui Dumnezeu. Cu atât mai puțin sunt domni prin fire cei ce stăpânesc lumeşte. Cât de fragilă şi trecătoare e domnia lor!

[1450] Despre oameni se poate spune că sunt adevărați când nu spun minciuni. Dar Hristos nu e numai pentru aceasta Adevărul. El nu numai că spune adevărul, ci şi este Adevărul. El nu poate minți. Omul poate minți, pentru că poate cădea din adevăr, din legătura cu Dumnezeu. Ca existență prin Sine, Dumnezeu nu poate cădea din adevăr.

[1451] Intrarea în Ierusalim, şezând pe asin, mai indică şi blândețea Împăratului veşnic al Împărăției cerurilor. Nu forța, ci iubirea va caracteriza relațiile în acea Împărăție. Membrii ei vor fi nevinovați asemenea copiilor.

[1452] E vorba despre blândețea acestui Împărat.

[1453] Din Hristos cel înviat se răspândea lumina spirituală care era totodată cunoştința Dumnezeirii Lui.

„*Deci da mărturie mulțimea care era cu El, când l-a strigat pe Lazăr din mormânt*,” şi cele următoare (In 12, 17)

Hristos a săvârşit deci în mod necesar ca ultimă minune pe cea privitoare la Lazăr, pentru ca, datorită acestui proaspăt eveniment, să fie cinstit mai vădit de către mulțime, iar din pricina acestei cinstiri fariseii, înfuriindu-se, să ia hotărârea ultimă împotriva Lui şi aşa să ducă la împlinire patima, fapt care se va şi împlini. Căci fariseii îşi ziceau: Vedeți că nu vă este de nici un folos? Căci ei vedeau că degeaba se opuneau credinței în Hristos, că degeaba osândeau pe cei ce cred în El, în parte sfătuindu-i, în parte amenințându-i. Toate spun că sunt nefolositoare dacă nu trec la uciderea Lui. Căci iată că tot poporul Îi urmează Lui.

Auzind mulțimea ceea ce s-a săvârşit cu Lazăr, a dat crezare celor care dădeau mărturie că Hristos a înviat pe Lazăr şi a surpat stăpânirea morții, cum spuneau Proorocii. De aceea I-au şi ieşit întru întâmpinare. Căci nu s-ar fi mişcat deodată atât de mulți, dacă n-ar fi crezut minunii.

„*Vedeți că nimic nu folosiți*,” şi cele următoare (In 12, 19)[1454]

Aceasta o zic mustrându-se pe ei înşişi, că nu L-au ucis mai înainte pe Iisus împreună cu Lazăr şi se îndeamnă prin aceasta să-L ucidă. Se indignează împotriva mulțimii credincioase, fiind lipsiți de câştigurile lor, care erau, chipurile, ale lui Dumnezeu.

„*Şi erau nişte elini din cei ce se suiseră să se închine la sărbătoare*” (In 12, 20)

S-ar putea îndoi cineva despre aceasta şi s-ar întreba din ce motiv s-ar fi suit unii elini să se închine la Ierusalim, atunci având loc o sărbătoare a Legii. Căci n-ar zice cineva că s-au suit acolo numai să privească, că au participat cu iudeii la o sărbătoare care era proprie numai iudeilor. Ce aveau comun elinii şi iudeii la această sărbătoare? Căci se afla între ei o mare deosebire de tradiție. Unii o cunoşteau ca fiind adevărată, ceilalți o vedeau ca pe o minciună. Ce vom spune deci despre acestea? Ținutul iudeilor fiind vecin cu al galileenilor, elinii şi galileenii aveau cetăți şi sate vecine între ele, astfel că se amestecau adeseori şi se întâlneau unii cu alții, îndemnându-i la aceasta multe împrejurări. Deoarece mintea închinătorilor la idoli este mult mai dornică să se mute la ceva mai înalt, cultul lor arătându-li-se adeseori mincinos, unii se desprindeau de el cu uşurință. Dar nu treceau deplin la închinarea către unicul Dumnezeu adevărat, ci se împărțeau între gândurile care-i făceau să se despartă de Acela şi cele care-i îndemnau să urmeze învățătorilor proprii, lui Platon şi celor numiți înțelepți asemenea aceluia, care declarau că Unul este Creatorul tuturor, dar a încredințat unor zei inferiori stăpânirea celor lumeşti spre conducerea treburilor omeneşti. Căci era obiceiul

---

Aceasta copleşea materia trupului şi arăta pe Duhul Sfânt cu Care era unit. Duhul Sfânt, unit cu sufletul omenesc, îi da acestuia puterea de-a pătrunde cele spirituale, care sunt mai presus de cele materiale. Această putere îl şi ridică pe om la o viață eliberată de ispitele materiale. Mai copleşit de Duhul Sfânt Duhul lui Hristos S-a arătat la Cincizecime, făcând şi mai sigură cunoştința prezenței Lui. Această pătrundere a luminii Duhului prin trupul înviat şi înălțat al lui Hristos echivalează cu o sfâşiere a catapetesmei, care este un simbol al trupului Lui. Propriu-zis nu e o sfâşiere a trupului, ci o străbatere prin el a luminii Dumnezeirii sau a Duhului Sfânt. Lucruri de mare taină se spun în Epistola către Evrei, cap. 9, despre petrecerea lui Iisus ca Dumnezeu în trupul Lui răstignit, Care-şi vărsa sângele, murind pentru viața pământească, pentru a învia la o viață copleşită de Duhul Sfânt, ca să Se afle deplin ca jertfă în fața Tatălui.

[1454] Fariseii ziceau unii către alții: „Vedeți că nimic nu folosiți! Iată, lumea s-a dus după El. Nu mai rămâne nimeni cu noi. Nu mai avem nici un rol.”

palestinienilor, dar mai ales al elinilor care trăiau în ținutul iudeilor, legat şi vecin cu al lor, să absoarbă unele obiceiuri de la iudei şi să cinstească un singur Dumnezeu, având şi ei această gândire, deşi nu vorbeau ca noi. Astfel, deşi nu aveau nici o aplecare deplină spre iudei, nici nu se despărțeau de obiceiurile scumpe elinilor, obişnuind să țină la ambele păreri, se numeau adevărați cinstitori de Dumnezeu. Deci, elinii vecini, neconsiderând că cele ale lor sunt foarte deosebite de obiceiurile iudeilor, în ceea ce priveşte jertfele şi gândirea monoteistă (căci cei din Israel nu cunoşteau mai dinainte rațiunile Sfintei şi Celei de o ființă Treimi, dar nici înțelesul slujirii duhovniceşti), se întâlneau cu iudeii la închinare, mai ales la marile sărbători, nesocotind că greşesc față de cultul şi credința lor, ci că cinstesc pe Dumnezeul tuturor.

„*Filip a venit şi i-a spus lui Andrei*" (In 12, 22)[1455]

Neştiind fariseii adevărul, grăiau zicând: „*Iată, lumea s-a dus după El*" (In 12,19),[1456] căci vedeau că nu numai iudeii, ci şi cei dintre neamuri cred în El. Şi alăturarea de atunci a elinilor era ca o pârgă. Deci elinii au venit ca nişte galileeni la Filip, căci, fiind şi el galileean, putea să le arate pe Iisus, pe Care voiau să-L cunoască, spre a I se închina şi a afla de la El ceea ce voiau. Dar Filip, aducându-şi aminte că Domnul le-a spus: „*În calea păgânilor să nu umblați şi în cetatea samarinenilor să nu intrați*," se teme să nu greşească aducând la Hristos pe cei ce nu au crezut în El, neştiind că în mod iconomic i-a oprit Domnul pe ucenici să intre la neamuri atât timp cât iudeii nu vor respinge harul care li s-a dat. De aceea, îi spune lui Andrei, ca fiind mai fierbinte la suflet şi mai cunoscător. Amândoi au spus vestea aceasta Domnului. Prin conduita sa înțeleaptă, Filip ne învață că nu e bine să vorbim despre cele mai presus de noi cum voim, chiar dacă ni se pare că sunt bune, ci mai degrabă să ne sfătuim cu cei mai înțelepți în ceea ce trebuie să facem.

„*A venit ceasul ca să fie preaslăvit Fiul Omului*" (In 12, 23)

Deoarece cei dintre neamuri simt dorința de a-L vedea sau de a se întoarce la Mântuitorul, zice: „*A venit ceasul.*" Căci era aproape vremea pătimirii, după care va urma îndată chemarea neamurilor.[1457] Iar prin ceas numeşte aici timpul care sosise şi arată că nimic altceva nu-L putea conduce spre patimă, în afară de ceea ce stabileşte El prin hotărârea Sa.[1458] Astfel săvârşind toate câte au condus pe oameni la credință şi

[1455] Aceşti elini, văzând pe Iisus şi auzind de minunile Lui, au venit la Filip, care era din Galileea, unde se aflau amestecați iudeii şi elinii, cerându-i să le facă cunoscut pe Iisus (In 12, 21). Filip s-a adresat lui Andrei, ca să facă împreună acest lucru.

[1456] Păgânii începeau să fie şi ei pregătiți pentru a primi monoteismul prin cei apropiați de iudei. Dar şi Iisus propovăduia o învățătură duhovnicească ce se înălța peste formalismul şi egoismul etnic al iudeilor. Prin aceasta El trezea şi interesul păgânilor. Fariseii erau speriați şi de pierderea autorității lor peste iudei, dar şi de voința lui Iisus, Care dorea să unească toate popoarele într-o înțelegere duhovnicească superioară.

[1457] Răstignindu-L, ajung să fie refuzați de El. De aceea a venit timpul să treacă la neamuri. Nemaifiind cu trupul de dinainte de înviere, legat de un spațiu, ci cu trupul înviat şi înălțat, dar şi prezent duhovniceşte pretutindeni, El va putea fi cunoscut acum pretutindeni. Iar mărturia Apostolilor despre învierea Lui va face ca El să fie primit de toate neamurile. Şi aceasta va fi spre slava lui Hristos. Iar semnul deschiderii neamurilor spre Hristos îl dau elinii care, la Ierusalim, doresc să-L vadă.

[1458] Hristos însuşi a stabilit timpul când a vrut să fie răstignit, ca timpul cel mai potrivit spre mântuirea oamenilor. Aceasta, pentru că prin voia Lui a hotărât să moară pentru oameni, nefiindu-I impusă moartea ca o necesitate, aşa cum le este impusă celorlalți oameni. De aceea moare pentru alții, nu pentru Sine. Căci n-avea păcatul imprimat în firea Sa, ca noi toți, pentru că S-a născut ca om prin voia Sa, existând înainte ca ipostas dumnezeiesc, şi Şi-a luat firea omenească din Fecioara, nu prin pasiune omenească. De aceea, dacă nu S-ar fi născut din Fecioara, n-ar fi murit pentru noi, ci pentru păcatul Lui. Crucea Lui n-ar mai avea o putere mântuitoare pentru noi. Grupările neoprotestante, negând naşterea din Fecioara, neagă Dumnezeirea ipostasului dumnezeiesc şi importanța mântuitoare a crucii Lui.

vestind cuvântul despre Împărăţia cerurilor, voieşte să ne ducă spre începutul împlinirii nădejdii, adică spre biruirea morţii.[1459] Dar aceasta nu s-ar fi petrecut dacă Cel ce a suportat moartea n-ar fi fost Viaţa, ca să vieţuim toţi în El.[1460] Pentru aceasta numeşte slavă a Sa moartea suportată şi pătimirea tuturor durerilor pentru păcătoşii care nu-L cinsteau.[1461] Căci, deşi era pururea slăvit de către îngerii din ceruri, crucea s-a făcut Lui început al slăvirii pe pământ de către neamuri ca Dumnezeu. Deoarece, părăsind pe iudeii care-L batjocoreau, S-a strămutat la neamuri şi e slăvit de ele ca Dumnezeu, ele nădăjduiesc că va veni întru slava Tatălui. Dar nu spune că Cuvântul va fi slăvit în mod dezvăluit ci, arătând pe Fiul cel înţeles în chip negrăit, constituit din omenitate şi dumnezeire, zice că e Fiul Omului, deci existând şi fiind înţeles ca Dumnezeu şi cu trupul.[1462]

„*Dacă grăuntele de grâu, când cade în pământ, nu va muri, rămâne singur; iar dacă moare, aduce multă roadă*” (In 12, 24)

Nu prezice numai că va pătimi, nici numai că a venit timpul pentru aceasta, ci arată cauza pentru care a voit să pătimească, şi că e mare câştigul pătimirii. Căci altfel n-ar fi voit să pătimească. Fiindcă n-a pătimit fără voie. De fapt pentru iubirea faţă de noi a arătat atâta bunătate, încât a voit să pătimească toate cruzimile. Şi precum grăuntele de grâu semănat odrăsleşte multe spice, nepăgubindu-se pe sine din cauza aceasta, ci existând prin putere în toate grăunţele spicului, - căci din el odrăslesc toate -, aşa şi Domnul a murit şi, deschizând sânurile pământului, a ridicat cu Sine sufletele oamenilor, fiind El însuşi în toate după adevărul credinţei, existând totodată şi de Sine. Şi n-a dat numai tuturor celor ce mor această putere de-a rodi,[1463] ci şi celor vii, deşi cuvântul are şi un sens de parabolă. Căci viaţa tuturor, a celor morţi şi a celor vii, este rod al pătimirilor lui Hristos, fiindcă moartea lui Hristos s-a făcut sământă a vieţii. Firea dumnezeiască a Cuvântului s-a făcut deci primitoare morţii? Cum n-ar fi aceasta o afirmaţie cu totul lipsită de evlavie? Căci Cuvântul lui Dumnezeu-Tatăl este Viaţa prin fire. El mai vârtos Se scoală decât cade, El desfiinţează moartea, nu e stăpânit de stricăciune. Face viu ceea ce are nevoie de viaţă, în loc să ceară viaţa de la altul. Precum deci lumina nu se face întuneric, aşa e cu neputinţă ca Viaţa să nu fie viaţă. Cum se spune că Acelaşi cade ca şi bobul de grâu în pământ şi Se scoală ca Dumnezeu? Se spune că gustă moartea, căci I se potriveşte aceasta întrucât S-a făcut om, dar e propriu Lui în mod firesc să învie dumnezeieşte.

[1459] Dacă S-ar fi născut ca orice om din păcat, ar fi murit pentru El, şi nu pentru noi. Ar fi rămas în moarte ca orice om, deci n-ar fi înviat, şi atunci n-ar fi făcut din învierea Lui începătura nădejdii noastre.

[1460] Numai dacă Hristos este Fiul lui Dumnezeu, adică este El însuşi Dumnezeu, şi ca atare Viaţa prin Sine, învinge moartea şi toţi putem vieţui în El ca în Viaţa infinită.

[1461] Moartea şi patima legată de ea sunt spre slava Lui, căci Se arată mai tare ca ea. Cea mai mare putere nu Şi-o arată în refuzarea morţii, ci, după acceptarea morţii, în revenirea la viaţă. Astfel, moartea e făcută drum spre viata veşnică.

[1462] Hristos, fiind Dumnezeu, este slăvit şi închinat în tot ce-I este propriu ca Persoană. Persoana e prezentă în toate cele ce o formează şi pe care le trăieşte.

[1463] Moartea lui Iisus e un act fecund, ca şi moartea unui grăunte de grâu. Moartea lui Iisus e un act de putere, pentru că fiind însuşită de Dumnezeu în firea omenească, El poate învia la o viaţă nouă şi veşnică această fire în care există virtual viaţa înnoită a firii tuturor oamenilor, care e unită cu a Lui. Căci prin moarte a scufundat umanitatea Sa şi mai mult în dumnezeirea Sa, moartea Lui fiind o adevărată trecere, sau un Paşte, la viaţă. Dacă omul păcătos nu moare cu sufletul, ci rămâne prin puterea lui Dumnezeu întro viaţă sărăcită, Hristos trece cu sufletul deplin în Dumnezeu. Iar cei uniţi cu Hristos nu au numai ei această viaţă nouă, ci o comunică la rândul lor şi altora pentru că au fost predaţi lui Dumnezeu şi ei, iar puterea lui Hristos cel înviat este în ei. O au murind prin primirea ei. De aceea, chiar pe cei morţi înainte de El, dar cu nădejde în El, îi ridică Iisus cu Sine din iad. Moartea lui Iisus are deci în ea puterea seminţei vieţii noi a tuturor, fiind în primul rând sământa vieţii Sale veşnice ca om. Viaţa Lui ca om înviat e în toţi, căci e şi Dumnezeu. Cuvântul are şi sens de proorocie, căci nu-i învie încă pe ceilalţi cu trupul, ci deocamdată numai cu sufletul.

„*Cel ce îşi iubeşte viaţa o va pierde*" (In 12, 25)

Nu numai că nu trebuie să vă sminţiţi de patima Mea şi, de aceea, să nu credeţi în Mine, ci se cuvine să vă şi pregătiţi pentru aceasta. Căci cel ce socoteşte să se îngrijească aici de viaţa sa şi nu voieşte s-o primejduiască pentru Mine, o va pierde în vremea viitoare. Iar cel ce o predă primejdiilor pentru Mine în veacul acesta, îşi adună roduri mari în ea, şi cel ce şi-a dispreţuit viaţa în lumea aceasta, va câştiga pe cea nestricăcioasă în cea viitoare. Acestea le-a spus Domnul către cei ce voiau să-şi îngrijească trupul, nepredându-l primejdiilor, ci iubindu-l, spre a nu pătimi în viaţa de aici.[1464]

„*Dacă-Mi slujeşte cineva, să-Mi urmeze*" (In 12, 26)[1465]

Ceea ce spune este aceasta: Dacă Eu, pentru folosul vostru, Mă predau pe Mine morţii, cum nu e un lucru nebărbătesc să nu dispreţuiţi voi, pentru folosul vostru, viaţa vremelnică, ca să dobândiţi prin moartea trupului viaţa neveştejită? Căci cei ce predau morţii viaţa lor, par că îşi urăsc viaţa lor de aici pentru pătimirile suferite, dobândind prin aceasta viaţa lor. Şi cei ce vieţuiesc întru nevoinţă par să-şi urască viaţa, nelăsându-se biruiţi de plăcerile iubirii de trup, dar de fapt o iubesc. E ceea ce a făcut Hristos pătimind pentru mântuirea tuturor, şi a făcut aceasta ca chip al bărbăţiei, învăţând pe cei ce doresc bunătăţile nădăjduite, să se silească să dobândească virtutea. Deci trebuie, zice, ca cei ce voiesc să-Mi urmeze să arate aceeaşi bărbăţie şi bună îndrăzneală, căci numai aşa vor lua cununile biruinţei.[1466]

„*Şi unde sunt Eu, acolo va fi şi slujitorul Meu*" (In 12, 26)[1467]

Şi deoarece Conducătorul spre slavă[1468] nu a păşit pe calea slavei şi plăcerii, ci pe cea a necinstirii şi ostenelii, aşa nici noi nu trebuie să vieţuim fără dureri, ca să ajungem în acelaşi loc şi să ne împărtăşim de slava dumnezeiască. Şi de ce slavă ne vom învrednici, cei ce vom voi să pătimim aceleaşi cu Stăpânul? Zicând: „*Unde sunt Eu, acolo va fi şi slujitorul Meu*" (In 12, 26), nu vorbeşte de un loc, ci de un mod al virtuţii, în cele ce am fost văzut Eu remarcându-Mă, în aceleaşi vor putea să fie văzuţi şi cei ce o să-Mi urmeze, dar nu în demnităţile cuvenite lui Dumnezeu şi mai presus de om. Căci oamenii nu au putinţa să imite pe Dumnezeu cel adevărat şi prin fire, ci e cu putinţă ca firea omului să se poată distinge în cele ce-i sunt proprii, nu în stăpânirea mării şi cele asemenea, ci în a fi smerit şi blând şi în stare să suporte ocările.

[1464] Viaţa pământească trebuie să fie mereu predată lui Dumnezeu prin renunţările la plăcerile ce provin din alipirea de lumea aceasta. Numai aşa omul o uneşte încă de aici cu Dumnezeu, Izvorul vieţii. Sfântul Chiril vorbeşte despre moartea pe care o pot trăi toţi ca pe o trecere la viaţa spirituală în Dumnezeu. Aşa se urmează lui Hristos, Care a făcut din moarte o trecere la înviere. Prin aceasta pregătea Iisus pe ucenicii Săi să nu fie îngrijoraţi de moartea Lui, pe care o va suporta în curând.

[1465] Iisus îşi continua prin aceste cuvinte gândul dinainte: De Mă iubeşte cineva, să-Mi urmeze Mie, Care voi primi moartea, nelipindu-Mă de plăcerile vieţii acesteia.

[1466] Plătind prin jertfa Lui pentru păcatele noastre, Hristos nu ne-a mântuit în mod substitutiv şi juridic, ca în doctrina lui Anselm de Canterbury, ci S-a făcut, prin toată viaţa Lui de smerite renunţări şi pătimiri, terminate cu moartea, pildă de urmat pentru noi. Desigur, El ne dă şi putere, ca Cel ce este şi Dumnezeu, ca să împlinim aceasta. El ne-a chemat astfel să ne silim şi noi spre desăvârşirea noastră, ca să arătăm prin aceasta că iubim mai mult pe Dumnezeu decât lumea.

[1467] Cine urmează lui Hristos pe calea nealipirii la plăcerile lumii, ci a iubirii lui Dumnezeu, va ajunge spiritual tot mai aproape de El.

[1468] Prin smerenie, renunţări la plăcerile trupeşti, prin pătimire şi moartea pentru noi, Hristos a făcut din umanitatea Sa o călăuză spre slava adevărată. Noi ne ridicăm la împărtăşirea de această slavă a Lui numai urmându-L pe această cale.

„*Acum sufletul Meu e tulburat*” (In 12, 27)

Deşi, ca om, Hristos Se tulbură de gândul la moarte, ca Dumnezeu, mişcându-Se spre această patimă, revine îndată la curaj şi preface în îndrăzneală simțirea biruită de frică. Căci socotim că în Hristos Mântuitorul s-au mişcat cele omeneşti în două moduri. Trebuia ca şi aşa El să arate că nu e om aparent şi presupus, ci că S-a făcut om după fire şi cu adevărat din femeie, purtând toate cele omeneşti, afară de păcat. Iar teama şi frica sunt patimi naturale ale noastre. Pe lângă aceasta, cele omeneşti s-au mişcat în Hristos fără păcat, nu aşa cum se mişcă în noi, oamenii, ca să se întărească şi să înainteze, ci ca să fie oprite prin rațiune, firea Lui omenească fiind înălțată spre o stare mai bună şi îndumnezeită.[1469] Căci aşa, şi nu altfel s-a înfăptuit şi în noi modul vindecării. În Hristos firea omului a fost readusă la înnoire ca pârgă şi în El am dobândit şi cele mai presus de fire. De aceea, El s-a numit de către dumnezeieştile Scripturi şi al doilea Adam. Şi, precum a flămânzit şi a obosit ca om, aşa a primit şi tulburarea din pătimirea Sa omenească. Dar El nu Se tulbură ca noi, ci numai atât cât e nevoie să experieze această senzație, apoi Se înalță iarăşi la îndrăzneala cuvenită Lui. Din aceasta e vădit că avea şi suflet rațional. Precum în flămânzire sau în căderea în ceva asemănător se vădeşte patima proprie trupului, aşa şi în tulburarea prin gândul la cele rele se arată o patimă a sufletului rațional, singurul cu care se uneşte gândul şi cugetarea. Şi acestea s-au mişcat în Hristos înainte de-a fi ajuns pe cruce. Deci rabdă tulburarea înainte de aceea, gândindu-Se mai înainte la ceea ce avea să se întâmple şi fiind dus prin gândire la ceea ce avea să suporte. Astfel, pătimirea fricii vom spune că nu e nici a Dumnezeirii, nici a trupului. Căci e pătimirea gândurilor sufletului, şi nu pătimirea trupului. Iar dacă şi ceea ce nu are suflet rațional se tulbură şi se agită, aceasta nu i se întâmplă nici pentru că-şi aminteşte, nici pentru că prevede prin cugetare pătimirea viitoare, ci ajunge la frică abia când e prins de relele înseşi, simțind primejdia prezentă.

Acum Domnul nu Se tulbură nici de cele pe care le cugetă şi nici de cele pe care le aşteaptă. Nici n-a zis Hristos: „Trupul Meu s-a tulburat,” ci „*sufletul Meu*,” respingând bănuiala celor ce-L urmăreau. Iar dacă spui că şi în Vechiul Testament s-a spus iudeilor de către Dumnezeu: „*Sărbătorile voastre le urăşte sufletul Meu*,” vom înțelege că a spus aceasta folosindu-Se de obiceiurile noastre, coborând la noi, însuşindu-Şi, figurativ, El, Cel netrupesc, fața şi ochii şi toate celelalte mădulare ale noastre. Dar, după întrupare, nu vom zice acelaşi lucru, că El n-a fost decât chip, aparență, umbră, şi nu om adevărat, ceea ce spunea necredinciosul Manes. Deci Cuvântul lui Dumnezeu Şi-a unit Sieşi firea întreagă a oamenilor, ca să mântuiască omul întreg. Căci ceea ce n-a luat, nici n-a mântuit. De aceea, zicând: „S-a tulburat,” preschimbă în îndrăzneală suportarea patimii care va urma şi numai că nu zice: A muri nu e nimic, pentru Mine, dar am îngăduit trupului să-i fie frică, ca să prefac frica în

[1469] Puțin mai sus s-a spus că firea omului nu poate ieşi din ale ei, iar acum se spune că se poate îndumnezei. Aceste afirmații se pot împăca în sensul că firea umană nu poate deveni dumnezeiască, dar poate participa la puterea şi slava dumnezeiască. Ea rămâne participantă la cele dumnezeieşti, nu devine dumnezeiască prin fire. Chiar în Hristos, firea Lui omenească nu s-a preschimbat în fire dumnezeiască. Îndumnezeirea firii omeneşti poate înainta la nesfârşit în eternitate prin participare, dar aceasta nu înseamnă şi preschimbarea în fire dumnezeiască. În sensul acesta, în Hristos firea noastră a câştigat cele mai presus de fire, cum se spune în continuare. De aceea, chiar Hristos rămâne în veci şi om, sau al doilea Adam, Adam cel înviat şi înălțat la infinit la Dumnezeire, cum era destinat să devină, desigur, şi Adam dacă n-ar fi căzut în păcat. Omul e făcut să înainteze spre Dumnezeu la infinit, fără să înceteze să fie om. De altfel şi în smerirea extremă până la a Se face om şi în pătimirea fără nici o reținere, prin coborÎrea cu voia, se arată într-o altă formă puterea dumnezeiască mai presus de om. De aceea întruparea şi pătimirea, ca şi moartea Lui, la care S-a coborât cu voia, sunt manifestări ale puterii dumnezeieşti sau înălțări prin umanitate la Dumnezeu. Dar prin ele şi coboară la un fel de nouă creare a lor, arătând o nouă manifestare a puterii Lui de-a le ridica din apropierea nimicului, dându-le şi lor o putere cu mult mai mare decât prin crearea inițială.

îndrăzneală. Am venit pe pământ ca să redau viața, de aceea M-am pregătit şi pentru a pătimi. Şi Cel ce toate le poate cere Tatălui şi ia chipul Celui ce se roagă nu ca un neputincios, ci ca om care atribuie firii dumnezeieşti cele mai presus de cele omeneşti, neaflându-Se în afara firii dumnezeieşti când cheamă pe Tatăl Său, ci ştiind că prin Tatăl şi prin Fiul vor veni puterea şi slava în orice faptă.[1470] Fie că zice Scriptura: „*Slăveşte pe Fiul Tău*,” fie: „*Slăveşte numele Tău*,” acestea au exact acelaşi înțeles. Totuşi Hristos, dispreţuind moartea şi umilinţa pătimirii, urmărind scopul pătimirii şi privind cum izvorăşte din moartea trupului Său desfiinţarea stricăciunii morţii tuturor, şi firea omului fiind preschimbată prin înnoirea vieţii, numai că nu zice către Dumnezeu-Tatăl: Părinte, deşi îi este greu trupului să pătimească şi se teme de moartea contrară firii, - deşi şed împreună cu Tine şi am stăpânirea peste toate, contrar părerii iudeilor -, totuşi, deoarece am venit pentru aceasta, slăveşte pe Fiul Tău, adică: Nu Mă împiedica să merg la moarte (In 12, 27-28).[1471] Şi Tatăl consimte cu Fiul pentru folosul tuturor. Că Evanghelistul a numit şi în alt loc crucea slavă, o vei afla din spusa lui: „*Căci încă nu era (dat) Duhul, fiindcă Iisus nu fusese preaslăvit*” (In 7, 39). E clar că în acestea numeşte răstignirea preaslăvire.[1472] Astfel, crucea este slavă. Căci în vremea pătimirii a răbdat multe ocări, deşi putea să nu le pătimească, suportând de bună voie pentru noi pătimirea. În aceasta se vede mila Lui covârşitoare şi slava cea mai înaltă, întrucât a suportat acestea spre folosul altora. Dar Fiul S-a ridicat la slavă şi în alt mod, anume prin aceea că a biruit moartea. Căci astfel L-am cunoscut ca fiind Viaţa şi Fiul lui Dumnezeu celui viu. Dar Se slăveşte şi Tatăl, când arată că are un Fiu născut din El la fel cum este El.[1473] Iar Acesta este bun, lumină, viaţă, mai tare ca moartea şi face tot ce voieşte.[1474] Iar când spune: „*Slăveşte pe Fiul Tău*” (In 13, 31), zice de fapt: Consimte să pătimesc, cu Mine, Cel ce voiesc aceasta. Căci Tatăl nu L-a dat pe Fiul la moarte fără voia Acestuia, ci de bunăvoie, pentru viaţa lumii.[1475] Deci a voi şi Tatăl împreună cu Fiul este o bogăţie de bunătăţi.[1476] Iar în loc de pătimire spune slavă, ca şi aceasta să ne fie pildă ca să ne rugăm şi noi să nu cădem în ispită, iar dacă se întâmplă să cădem, să suportăm cu bărbăţie şi să nu cădem de tot, ci să ne rugăm ca să ne mântuim în Dumnezeu. Dar mai zice şi: „*Preaslăveşte-Ţi numele*” (In 12, 28). Căci dacă prin primejdiile noastre se slăveşte Dumnezeu, toate celelalte să se pună în rândul al doilea.

Precum moartea nu s-ar fi desfiinţat dacă n-ar fi murit Mântuitorul, aşa trebuie

---

[1470] Când Hristos numeşte pe Dumnezeu Tată, nu arată că e mai mic decât El, ci Se arată pe Sine de o fiinţă cu Tatăl, deci îşi afirmă dumnezeirea. Arată că toate le poate face pentru că este Fiul adevărat al Tatălui, că faptele Lui le săvârşeşte împreună cu Tatăl, căci toată slava Tatălui este şi a Sa.

[1471] Pe de o parte, Iisus îşi mărturiseşte teama de-a suporta moartea ce I se pregăteşte şi cere să fie scăpat de ea, pe de alta, ştiind că pentru aceasta a venit în lume, şi aceasta îi va aduce slava ca om şi deci va aduce slavă oamenilor pe care îi iubeşte, cere întâi scăparea de moarte, dar imediat Îi cere Tatălui să-L preaslăvească prin patima şi moartea pe care le va suporta. Îşi afirmă deodată şi simţirea de om, dar şi consimţirea cu voia dumnezeiască, una cu a Tatălui. Nu I-a fost uşor să pătimească, dar nici n-a voit să ocolească acest mijloc de ridicare a umanităţii la slavă. Le trăieşte pe amândouă, dar pune de acord cele omeneşti cu cele dumnezeieşti, sau ridică cele omeneşti la consimţirea cu cele dumnezeieşti, care sunt în folosul real al oamenilor.

[1472] Ca om, Iisus încă nu răspândea din plin Duhul, sau lumina Lui, pentru că nu ajunsese, prin jertfa supremă, prin copleşirea celor omeneşti şi prin iubirea de Tatăl şi de oameni, la înviere şi la înălţare.

[1473] Dacă Dumnezeu n-ar avea un Fiu atotputernic ca şi El, nu ar putea dovedi că e Dumnezeu adevărat, un Dumnezeu Care poate naşte pe cineva la nivelul Lui. Dumnezeul gnosticilor, care nu poate naşte decât „eoni,” sau zei inferiori, nu este un Dumnezeu atotputernic. Un tată omenesc care n-ar putea naşte decât existenţe inferioare ar fi un tată care decade prin actul naşterii.

[1474] Toate cele contrare Dumnezeului atotputernic şi iubitor sunt minusuri ale existenţei.

[1475] Dacă Tatăl L-ar fi dat pe Fiul la moarte fără voia Acestuia, Fiul ar fi fost un rob, întru toate dependent de Dumnezeu, şi ar fi fost şi lipsit de iubirea care L-ar fi îndemnat să moară de bunăvoie pentru oameni. Numai moartea Fiului lui Dumnezeu, egal cu Dumnezeu, arată că la vârful existenţei este o iubire supremă, desăvârşită.

[1476] Dacă n-ar fi venit Fiul lui Dumnezeu ca om, printr-o voie comună cu a Tatălui, n-ar fi fost două Persoane dumnezeieşti unite în fiinţă. Deci n-ar fi venit dintr-o iubire aflată în vârful suprem al existenţei. Nu s-ar fi dăruit astfel oamenilor toate cele bune, din această iubire supremă.

să se gândească şi despre patimile trupului. Căci dacă nu S-ar fi temut, firea Lui omenească nu s-ar fi eliberat de teamă. Dacă nu S-ar fi întristat, firea nu s-ar fi izbăvit de întristare. Dacă nu S-ar fi tulburat şi speriat firea Lui omenească, nu ar fi ajuns vreodată liberă de ele. Şi pentru toate cele ce se întâmplă omeneşte, vei afla potrivindu-se aceeaşi raţiune din Hristos. Patimile omeneşti ale trupului se mişcă nu ca să stăpânească în El aşa cum stăpânesc în noi, ci ca să se desfiinţeze, prin puterea Cuvântului sălăşluit în trup, firea lui omenească, ridicându-se la o stare mai bună.[1477]

„*Nu pentru Mine s-a făcut glasul acesta, ci pentru voi*" (In l2, 30)[1478]

A răspuns Tatăl, în modul în care se putea, Fiului Său, arătându-Şi voia ca dovadă a iubirii faţă de ascultători, ca ei să creadă neîndoielnic că Iisus este Fiul după fire al lui Dumnezeu-Tatăl. Căci mulţimea, auzind acest glas, era nedumerită şi sfâşiată de păreri diferite, din lipsă de înţelegere, deşi trebuia ca ea să înţeleagă că Cel ce a răspuns şi către Care Şi-a adresat cuvântul Fiul este Tatăl. Căci El n-a cerut să audă un tunet, nici să-I vorbească vreun înger. Totuşi, deşi Fiu, zice: „*Nu pentru Mine s-a făcut glasul, ci pentru voi.*" Căci ştia că este glasul Celui ce L-a născut, deşi nu spusese nimic (în acest sens), fiindcă El însuşi este Cuvântul şi Înţelepciunea lui Dumnezeu.[1479] Deci pentru voi, zice, s-a făcut glasul, ca să Mă primiţi ca Fiu al lui Dumnezeu, pe Care Tatăl Îl ştie că este Fiul Său după fire. Deci zice Domnul că s-a făcut glasul pentru ei, dar nu adaugă că a fost al Tatălui, sau cum s-a făcut, căci aceasta ar fi fost de prisos. Dar îi mustră că, deşi au auzit glas din cer, ei totuşi stăruiau în necredinţa lor.

„*Acum este judecata acestei lumi*," şi cele următoare (In 12, 31)

Acesta este timpul mult dorit al venirii Mântuitorului, care arată că a sosit judecata neamurilor. Căci va avea să le izbăvească de stăpânirea diavolului, arătându-le mila dreptăţii Sfântului şi Dreptului Judecător. Căci nu socotesc că trebuie înţeles că se va osândi lumea acum, când este timpul dreptăţii. Căci nu este încă judecata lumii, adică pedepsirea ei. Dar stăpânitorul lumii acesteia se va scoate afară (In 12, 31). Este acum, zice, judecata împotriva celui ce a adus nedreptatea în lume, nu împotriva lumii care a suferit nedreptate. Căci, cum zice însuşi Mântuitorul: „*N-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său ca să judece lumea, ci ca să mântuiască lumea*" (In 12, 47). Deci rostul judecăţii prezente este să scoată afară pe stăpânitorul acestei lumi. Să-l scoată de unde? Din stăpânirea exercitată de el cu sila şi din împărăţia care nu i se cuvine nicidecum.[1480]

[1477] Nu se poate spune despre om că, dacă nu i-ar fi frică, n-ar învinge frica şi celelalte pentru că el nu poate să nu aibă frică. Şi dacă n-ar avea frică, n-ar avea ce învinge. Aceasta se spune numai despre Hristos ca om, Care Şi-a însuşit de bunăvoie, nu fără voie, ca omul, frica, tulburarea, patima, moartea, deşi ar fi putut fi fără de ele. Deci numai Hristos, acceptându-le de bunăvoie - nu fără de voie - le poate învinge. Chiar în acceptarea lor de bunăvoie se arată puterea care le poate învinge. Poate lua pătimirea lor de bunăvoie fiindcă este fără de păcat şi este şi ipostas dumnezeiesc al lor. Şi, învingându-le în firea Sa omenească, ne va da şi nouă, celor care le suportăm fără voie, puterea să le învingem.

[1478] Iisus cere Tatălui să-I preaslăvească numele prin jertfa şi învierea Sa, prin care va arăta şi iubirea Tatălui faţă de om, şi aude de la Tatăl că „L-a preaslăvit şi-L va preaslăvi." Mulţimea, auzind un glas ca un tunet, a întrebat ce este cu acest glas (In 12, 28-29). Iisus le-a răspuns că acest glas s-a adresat nu atât Lui, cât lor, ca ei să laude pe Tatăl pentru iubirea pe care le-a arătat-o prin jertfa şi iubirea Fiului, arătând cât de mult e unit Tatăl cu Hristos cel văzut în patima şi învierea Lui, şi, prin aceasta, să le arate că El este de fapt Fiul Lui.

[1479] Deşi glasul de tunet auzit nu spunea că Hristos este Fiul Său, totuşi el nu putea fi decât un răspuns al Tatălui, care arăta că Hristos e Fiul Lui, deoarece în glasul însuşi era implicat Cuvântul, Care e Fiul.

[1480] Hristos a venit ca să dea oamenilor puterea de a nu mai fi stăpâniţi cu sila şi lipsiţi de orice putere de către diavol, ca subiect al răului. El le va da până la sfârşitul lumii timp să lupte cu răul şi să crească în bine, să se pregătească pentru Împărăţia binelui desăvârşit. Deci, venind Hristos, s-a adus o judecată numai asupra diavolului, luându-i-se puterea de-a stăpâni cu sila asupra oamenilor. Oamenii vor fi

„*Iar Eu, când Mă voi înălţa de pe pământ, voi trage pe toţi la Mine*" (In 12, 32)[1481]

Deci Tatăl nu Mă împiedică să merg la moarte, ci consimte, spre folosul tuturor. Căci slava lui Hristos este crucea. Dar se preaslăveşte şi Tatăl, când se arată că a născut din El pe Unul Care e înţeles ca fiind astfel. Căci Acesta este iubitor de oameni, Lumina, Viaţa cea mai presus de stricăciune.

Dându-Se Hristos pe Sine ca jertfă nepătată Tatălui pentru mântuirea noastră şi suportând pedeapsa pentru noi, noi am fost răscumpăraţi de vina păcatului. Şi fiara care ne despărţea fiind depărtată şi tiranul înlăturat, Hristos aduce la Sine neamul rătăcit, chemând la mântuire prin credinţa în El nu numai pe iudei, ci şi pe toţi oamenii. Căci chemarea prin Lege se adresează unei părţi a omenirii, în timp ce aceea prin Hristos e generală. Fiindcă numai Hristos are, ca Dumnezeu, puterea să ne dăruiască toate bunătăţile. Şi foarte bine spune, în loc de: a fost răstignit, că a fost înălţat.[1482] Celor ce L-au ucis le-a ţinut taina neînţeleasă, căci nu erau în stare să o priceapă.[1483] Dar celor mai cuminţi le-a dat putinţa să înţeleagă că va pătimi din pricina tuturor şi pentru toţi. Şi socotesc că cineva va putea zice - şi foarte drept - că moartea pe cruce este înălţarea în renume şi în slavă. Hristos e preaslăvit şi pentru aceasta, aducând omenirii multe bunătăţi, prin care îi atrage pe oameni spre Sine, deci nu-i aduce altuia ca ucenici.[1484] Prin aceasta Se arată pe Sine ca fiind Dumnezeu prin fire, nearătând pe Tatăl afară de Sine. Căci prin Fiul este atras oricine spre cunoştinţa Tatălui.

„*Iar aceasta zicea arătând cu ce moarte avea să moară*" (In 12, 33)

Prin aceasta Evanghelistul a arătat că Domnul nu a pătimit fără să ştie (dinainte), ci de bunăvoie şi ştiind dinainte nu numai că va muri, ci şi în ce chip. Dar prin aceasta a indicat şi moartea sfinţilor.

„*Încă puţină vreme Lumina este cu voi*"(In 12, 35)

Hristos nu le înfăţişează limpede iudeilor neînţelegători şi necredincioşi taina adâncă a cuvântului, ci trece la altceva, explicându-le folosul tainei, dar arătându-le şi cauza pentru care ei nu înţeleg cele din Scripturi. Dacă nu cred Lui, Care este Lumina, îi

---

judecaţi la sfârşitul lumii, când toţi care au venit pe lume vor fi judecaţi: cei ce nu s-au folosit de puterea care li s-a dat pentru a se face buni, la osândă veşnică, iar cei ce au folosit puterea dată pentru a se opune răului şi a face binele, la fericirea veşnică. Cei ce au rămas în rău nu vor mai avea scuza că n-au putut scăpa de el. Prin Hristos s-a dat un sens pozitiv istoriei. Fără El toţi oamenii n-ar fi fost decât victime silite ale răului, condamnaţi la osândă veşnică, sau supuşi dispariţiei în nimic.

[1481] Ridicând omenitatea Mea la suprema înălţime duhovnicească, căci o voi învia şi va fi copleşită deplin de dumnezeire, voi înălţa pe toţi cei ce vor voi să se unească cu Mine la această înălţime. Acesta va fi ultimul efect al eliberării lor de stăpânirea diavolului, ajungând la libertate şi puterea binelui, prin folosirea puterii Mele.

[1482] Hristos, prin răstignire, nu este înălţat numai fizic pe cruce, ci şi spiritual. Căci Se înalţă prin aceasta la suprema iubire de oameni şi la predarea Lui ca om lui Dumnezeu. Prin renunţarea la viaţa pământească, dăruindu-Se lui Dumnezeu pentru oameni, Se uneşte la maximum cu Dumnezeu şi cu oamenii, sau Se uneşte cu Dumnezeu, având alături şi pe oamenii care se vor uni cu El. Înălţarea pe cruce e începutul înălţării ca om la cer, sau e înălţarea spirituală ca om la cer, sau la Dumnezeu-Tatăl.

[1483] Ei judecau trupeşte, nu vedeau cele spirituale. Căci nu vedeau pe Hristos decât ca om şi nu puteau sesiza adâncimile Lui dumnezeieşti.

[1484] Hristos, lăsându-Se răstignit din iubire faţă de oameni, le arată iubirea pe care le-o va arăta în veci şi, prin aceasta, îi atrage la El, unindu-i şi pe ei împreună cu Sine (ca om) cu Tatăl. Îi atrage Hristos la El, căci în El este totul, şi iubirea nesfârşită. Nu-i atrage spre alcineva decât spre El. Nu face cum fac ucenicii, care-i atrag spre Hristos, ca spre altcineva, ei neputându-le da nemărginirea. În Fiul au totul, căci, fiind El născut din Tatăl şi de o fiinţă cu Tatăl, au în El tot ce este şi în Tatăl, sau sunt atraşi totodată spre Tatăl.

va acoperi cu totul întunericul şi se vor lipsi de bunătățile din lumină. Cât priveşte Scripturile, ele aşteptau pe Mesia. Dar când a venit El, cele nădăjduite li s-au întors spre cele contrare. Căci i-a cuprins întunericul din pricina necredinței.[1485] Treziți-vă deci, zice, repede, până vă puteți împărtăşi de raza luminii dumnezeieşti, ca să nu vă cuprindă întunericul păcatului.[1486] Şi bine a numit după lumină întunericul (In 12, 35). Căci, după retragerea luminii, vine întunericul.[1487] Iar spunând Lumina în mod articulat, S-a indicat pe Sine. Căci singur El este cu adevărat Lumina.[1488]

„*Au orbit ochii lor*” (In 12, 40)[1489]

Nu ca să împlinească proorociile au omorât iudeii pe Domnul, căci în acel caz ei n-ar fi fost neevlavioşi; ci ei L-au omorât din propria lor răutate. Căci, deşi proorocii au prezis cele ce se vor întâmpla din pricina sfatului celui rău al iudeilor, ei au făcut aceasta pentru ca cei ce vor stărui în trezvie să sară peste gropile diavolului. Căci cei ce aud cu adevărat se pot păzi. De aceea a fost necesară prezicerea. Dar este şi o altă tâlcuire a afirmației, anume că nu Dumnezeu a orbit pe iudei, căci nu ar fi voit să-i pedepsească, mânându-i la păcat de bunăvoie. Iar sensul este cel pe care îl prezintă Isaia prin cuvintele spuse de către Dumnezeu: „De Mă voi face om şi vă voi arăta cu glasul Meu cele de folos, nu Mă veți asculta nici aşa, precum nici pe prooroci. Nici când veți vedea minunile mai presus de fire, nu vă veți folosi cu nimic din vederea lor.” Căci aceasta exprimă cuvântul: „*Nu veți vedea.*” Căci nu a spus că va împietri inimile lor şi va orbi ochii lor, ci: „*cu auzul veți auzi şi nu veți înțelege şi, uitându-vă, vă veți uita, dar nu veți vedea... ca nu cumva ...să se întoarcă la Mine şi să-i vindec*” (Is. 6, 9-10; In 12, 40). Căci de-ar fi auzit şi ar fi văzut în modul în care trebuia, s-ar fi folosit fără îndoială.

Deci cuvântul nu indică în mod necesar o pedeapsă, nici nu are un înțeles de osândire şi respingere a iudeilor, ci preveşteşte cele de folos. Căci ştia cum vor avea să fie şi a vorbit despre ei. Dar cuvântul nu se îndreaptă împotriva tuturor, ci numai împotriva celor necredincioşi. Căci unii dintre ei au crezut (In 10, 42). Aşa au redat textul cei şaptezei (Septuaginta). Dar se pare că Evanghelistul, urmând ediției evreilor, care e deosebită de a celor şaptezeci, a spus: „*De aceea nu puteau să creadă, că... au orbit ochii lor.*” Dar din acest cuvânt nu rezultă că Dumnezeu i-a orbit pe ei. Pare mai probabil că altul a făcut aceasta spre a întoarce pe iudei, ca să nu se împărtăşească de vindecare. Iar dacă vom admite că Dumnezeu i-a orbit, trebuie înțeles aşa, că a îngăduit ca ei să pătimească orbirea de către diavolul, deoarece nu se aflau într-o deprindere bună. Aşa îi predă unei minți necuvenite şi patimii pe cei cu o purtare potrivită ei. Şi, fiind ei aşa, nu erau în stare să cunoască adâncimea tainei şi cele ascunse, căci ei nu păzeau nici măcar poruncile Legii. Deoarece, închizându-şi ochii înțelegerii, nu primesc Legea, nu primesc nici poruncile evanghelice, adică învățătura în stare să-i lumineze.

[1485] Hristos este Lumina nu numai pentru cuvintele pe care le comunică, ci pentru faptul că e Fiul lui Dumnezeu cel întrupat şi, ca atare, Cel ce învie. Venind El, ştim pentru ce existăm şi pentru ce este lumina. Toate sunt luminate de faptul că El ni S-a arătat ca Fiul lui Dumnezeu, Care S-a întrupat, S-a jertfit pentru noi şi a înviat, dându-ne şi nouă nădejdea şi puterea învierii. Fără El, Care S-a arătat în acestea, toate sunt fără sens, toate sunt în întuneric. Dar pe El Îl primim ca Fiu al lui Dumnezeu întrupat, prin credință. Cine nu crede în El ca atare rămâne în întuneric. Dar credința aceasta umple şi de cea mai deplină rațiune toate. Fără credința în Hristos, toate sunt lipsite de logică. Logica consecventă ne duce la credința în El.

[1486] Păcatul e una cu întunericul. Căci păcătosul nu se vede decât pe sine şi cele ale trupului. Toate le reduce la sine, la sărăcia sa, şi nu vede orizontul atotcuprinzător şi etern al existenței.

[1487] Unde nu e binele, e răul. Unde nu e generozitate larg văzătoare, e egoismul îngust şi orb. Nu poate fi ceva neutru între ele. Unde nu e sens, e non-sens.

[1488] Iisus Hristos este împreună cu Tatăl toată Lumina. Toate celelalte primesc o parte din lumina Lui. El, ca Fiul lui Dumnezeu, e originea luminii. El ne arată pe Dumnezeu ca iubire şi dă sens tuturor, deci şi nouă.

[1489] Evanghelistul spune acestea, după ce descrie în mai multe versete necredința căpeteniilor iudaice.

„*Acestea a zis Isaia, când a văzut slava Lui şi a grăit despre El*” (In 12, 41)

Că proorocul a văzut pe Fiul în slava lui Dumnezeu-Tatăl, nu s-ar putea îndoi cineva, dat fiind că Ioan scrie clar că acestea zice Isaia, că a *văzut slava Lui.* Priveşte măreţia înălţimii Lui dumnezeieşti mai presus de toate şi stăpânirea mai presus de orice înălţime. El şade pe tronul înalt şi mai presus de toate, încununat de toate podoabele atotminunate ale Împărăţiei. Iar deasupra Lui nu se spune că este nimic din cele create, ci împrejurul Lui stau Puterile îngereşti, în rol de slujitoare. Dar tronul dumnezeiesc nu trebuie aşezat în nici o înălţime spaţială. Este nepotrivit a-l înţelege astfel. Tronul dumnezeiesc este aşezat la o înălţime care e înţeleasă dincolo de toată firea, fiind cugetat ca slavă a Împărăţiei lui Dumnezeu. Iar şederea pe tron indică întemeierea şi permanenţa sigură a bunătăţilor. Aşa cântă şi dumnezeiescul David: „*Dumnezeu şade pe tronul cel sfânt al Său*” (Ps. 46, 8). Dar şi Baruh zice către El: „*Tu domneşti în veci, iar noi pierim fără încetare*” (Baruh 3, 3).[1490] Căci pururea şi în tot timpul firea creată e stricăcioasă şi în aceasta stă măsura celor făcute. Dar Înţelepciunea creatoare şi orânduitoare a tuturor şade, precum am zis, adică are o stăruinţă neclintită în aceeaşi stare. Deci *a şedea* indică firea Stăpânului, sau Împărăţia Lui, iar Serafimii stau în jur în relaţie de robie, deşi se află mai sus şi sunt mai cinstiţi decât toţi îngerii. Iar Serafimii se tălmăcesc ca *aprinşi*, sau *fierbinţi.* Căci nimic rece nu e propriu Puterilor de sus, care sunt cel mai aproape de Dumnezeu. Iar acoperirea feţei şi picioarelor Serafimilor cu aripi şi zburarea cu alte două sunt simbol al neputinţei de a vedea începutul sau sfârşitul înţelesurilor sau raţiunilor despre Dumnezeu. Căci capul şi faţa indică începutul, iar picioarele, sfârşitul, pentru că Dumnezeu este fără început şi fără sfârşit. Între ele sunt cele de la mijloc, adică cele din timp, care au fost aduse la existenţă.[1491] Ele zboară ca unele ce nu au nimic care să le coboare, iar cugetul lor se mişcă pururea în sus spre Dumnezeu.[1492] Căci nu cugetă ca noi la cele de jos, ci Puterile cele mai de sus îşi au mintea în înălţimile negrăite ale înţelesurilor. Gura lor e de asemenea bine grăitoare, căci ele slăvesc pe Dumnezeu în mod alternativ, netrecându-şi cinstirile între ele şi nedăruindu-şi slăvirile unele altora pentru că obosesc, ci pentru că toate cele de sus se fac într-o ordine. Şi spunând de trei ori: „Sfânt,” încheie doxologia cu „Domnul Savaot,” privind Sfânta Treime în firea cea una a Dumnezeirii. Căci spunem, mărturisind, că subzistă Tatăl, dar la fel şi Fiul şi Duhul Sfânt şi nici o raţiune nu desparte pe Cei numiţi, printr-o alteritate a firii, ci Dumnezeirea cea una este cugetată în trei ipostasuri. Căci precum cărbunii sunt prin fire lemn, iar lemnul e întreg în ei, deşi sunt plini de foc şi au puterea şi lucrarea lui, aşa şi Cuvântul, fiind foc, ca Dumnezeu, „*S-a făcut om şi S-a sălăşluit între noi.*” Dar deşi era văzut şi om, ca noi, în înţeles iconomic, toată plinătatea Dumnezeirii locuia în El, după modul unirii. Prin aceasta arată că face şi prin trupul Său lucrările cele mai demne de Dumnezeu. E ca şi când s-ar spune că, putând noi primi ceva printr-o cugetare, am înţelege în mod subtil că putem primi şi credinţa, şi cunoştinţa despre El printr-o cugetare, din învăţăturile Legii şi ale Proorocilor, sau din propovăduirile şi mărturiile lor.

[1490] Dumnezeu e neschimbabil, pentru că nu are unde urca mai sus, iar mai jos nu poate coborî ca Dumnezeu, fiind Viaţa nemărginită prin Sine. Dacă ar trebui să coboare mai jos, totul ar fi imperfect. Aceasta e greşeala evoluţionismului. Tot ce este creat, ce nu e prin sine, e în schimbare spre îndumnezeire, dacă e în legătură cu Dumnezeu, sau se corupe, dacă nu e în legătură cu El.

[1491] Cele ce sunt aduse la existenţă între început şi sfârşit, nu pot fi aduse la existenţă decât în timp. Ele nu există prin sine. Nu există înainte de-a fi aduse la existenţă de Cel ce este veşnic, deci prin Sine. Cum nu sunt prin sine, deci din veci, nici nu vor dura prin sine în veci, ci prin Cel ce este cu adevărat.

[1492] Aşa sunt Serafimii, ca îngerii cei mai apropiaţi de Dumnezeu. Ei sunt mereu atraşi mai sus de Dumnezeu, spre El, fără să ajungă niciodată la identificarea cu El.

„Totuşi şi dintre căpetenii mulți au crezut în El," şi cele următoare (In 12, 42)[1493]

Împinşi de minuni spre credință şi neîndrăznind să-L contrazică pe Domnul, cad totuşi din viața veşnică, pentru că stăruie în slăbiciunea lor, prețuind mai mult ruşinea față de oameni decât alipirea de Dumnezeu. Şi, rămânând sclavi slavei vremelnice, au socotit că se păgubesc dacă vor cădea din cinstirea fariseilor. Fiindcă aceasta îi împiedică să creadă, auzi ce spune Hristos:

„*Cel ce crede în Mine nu crede în Mine, ci în Cel ce M-a trimis pe Mine*" (In 12, 44)

Contrar obiceiului Său, strigă, şi strigarea Sa îi mustră pe cei ce au crezut în El că nu şi-au descoperit credința, dintr-o ruşine nepotrivită. Căci nu voieşte să fie cinstit pe ascuns de cei ce se minunează, ci, pe față. Iisus arată că credința trebuie pusă în inimă, şi mărturisirea ei prea înțeleaptă să fie făcută cu mult curaj. Deoarece, fiind Dumnezeu după fire, a îmbrăcat chipul nostru, refuză să spună în mod descoperit, în auzul celor ce-L urăsc, că trebuie să creadă în El, deşi spusese aceasta de multe ori. În mod foarte folositor pentru mântuire, îndeamnă treptat mintea bolnavă de pizma neîntemeiată împotriva Lui să pătrundă spre adâncul tainelor privitoare la El. Deci El arată nu spre persoana Lui umană, ci spre ființa dumnezeiască, spre înțelegerea deplină a Dumnezeirii aflate în Persoana Lui şi în Persoana lui Dumnezeu-Tatăl. Căci Tatăl are în El pe Fiul şi pe Duhul. Zicând: „*Cel ce crede în Mine nu crede în Mine, ci în Cel ce M-a trimis pe Mine*," nu vrea ca ei să nu creadă că este Dumnezeu după fire şi că S-a arătat din Tatăl, ci călăuzeşte, precum s-a spus, cu măiestrie mintea celor slabi spre dreapta credință, ca să poată înțelege când le spune aceasta: Când credeți în Mine, nu credeți într-un simplu om, ca voi, ci în Mine, Dumnezeu, şi înțelegeți şi pe Tatăl din Care sunt, ca să nu acordați credință unui om.[1494] Căci nu sunt mai puțin prin fire decât Dumnezeu, chiar dacă Mă arăt ca voi. Fiindcă am în Mine pe Cel ce M-a născut. Deci, fiind Eu de o ființă cu Cel ce M-a născut, credința va trece şi la Tatăl.[1495] Astfel, precum am spus, călăuzind Fiul treptat spre cele înalte şi împletind umanul cu dumnezeiescul, a spus: „*Cel ce crede în Mine*" şi cele următoare. Şi a amintit foarte bine că credința nu este într-un simplu om, ci în firea lui Dumnezeu, deşi Cuvântul era în trup, căci firea dumnezeiască rămâne. Iar că este identic în toate cu Dumnezeu-Tatăl, pentru unitatea firii şi a ființei, a lămurit, zicând:

„*Eu, Lumină am venit în lume*," şi cele următoare (In 12, 46)[1496]

[1493] Versetul acesta întreg şi cel următor ar vrea să spună: „Au crezut, dar le-a fost teamă să mărturisească, din pricina fariseilor, ca să nu fie izgoniți din sinagogi."

[1494] Dacă voi credeți în Mine, Care nu sunt numai om, ci şi Dumnezeu prin Mine însumi, credeți şi în Tatăl Care M-a trimis. Dacă nu credeți în Mine ca Dumnezeu, nu credeți nici în Dumnezeu ca Tată al Meu. Negarea lui Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu echivalează cu negarea caracterului de Tată al lui Dumnezeu, ceea ce înseamnă în fond că e un Dumnezeu impersonal, neiubitor, o esență supusă unor legi, una cu esența acestei lumi. De aceea a spus Iisus: Cine crede în Mine ca Fiul lui Dumnezeu crede în Dumnezeu ca Tată, deci ca Persoană deosebită de lume. Sau cine crede în Mine nu crede de fapt numai în Mine, ci şi în Dumnezeu-Tatăl.

[1495] Fiul, ca Născut din Tatăl, are în Sine pe Tatăl după ființă, încât cine crede în El, ca Dumnezeu, chiar dacă El Se arată ca om, crede şi în Tatăl. Şi cine nu crede în El ca Dumnezeu nu crede nici în Tatăl Lui ca Dumnezeu. Necrezând în Hristos ca în Fiul lui Dumnezeu, nu crede nici în Dumnezeu ca Tată.

[1496] Aici nu spune: „*Eu sunt Lumina lumii*," ca în alte părți (de ex. In 8,12). Căci aceasta ar putea da de înțeles că a apărut din lume ca o lumină a ei, prin vreo evoluție oarecare. El „a venit Lumină în lume" de dincolo de lume. Numai aşa ne poate ridica din lumea aceasta relativă şi plină de mizerii şi de moarte. Dar aceasta înseamnă că nu S-a născut ca orice om din unirea între un bărbat şi o femeie, cum zic neoprotestanții. El era dincolo de lume şi Şi-a luat numai firea omenească prin inițiativa proprie din femeia Fecioară. A venit ca ipostas dumnezeiesc, ca să-Şi ia din inițiativa şi puterea Lui şi a Tatălui şi a Duhului Sfânt firea omenească. Numai venind de dincolo de lume, fără actul pasional al unirii dintre bărbat şi femeie, ca un factor nou în lume, a putut-o ridica pe aceasta din mizeriile ei. Numai nemoştenind

Iată iarăşi cum întemeiază credinţa în Sine şi afirmă deodată două lucruri de cel mai mare folos. Căci, mărturisindu-Se pe Sine Lumină, arată că e Dumnezeu după fire. Fiindcă numai lui Dumnezeu cel prin fire I se cuvine să fie numit aşa.[1497] Iar adăugând pricina venirii, îl face să se ruşineze pe cel ce dispreţuieşte iubirea faţă de El. Şi arată că e necesar să se cugete că cei ce nu cred în El rămân în întuneric, deoarece numai cei ce au crezut în El au putinţa să fie în lumina cea de la El. Le aduce aminte şi de cele spuse despre El în alte daţi, prin care le vestea că va veni să lumineze lumea. De pildă, de spusa: „*Luminează-te, luminează-te, Ierusalime, că vine lumina ta*” (Is. 60, 1). Sau: „*Trimite lumina Ta şi adevărul Tău*” (Ps. 42, 3). Sau: „*Slava Domnului peste tine a răsărit*” (Is. 60, 1). E ca şi când ar zice: Eu sunt lumina ce se aşteaptă în Scriptură ca să vină spre mântuirea lumii, ca să lumineze pe cei ce rătăcesc în întuneric ca în noapte.

„*Căci n-am venit ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea*” (In 12, 47)

Se vor osândi ei înşişi, zice, cei care nu L-au ascultat şi n-au primit credinţa mântuitoare. Căci Cel ce a venit ca să lumineze n-a venit ca să judece, ci ca să mântuiască.[1498] Deci cel ce nu ascultă se supune celor mai mari rele, se osândeşte pe sine însuşi, se pedepseşte pe drept cuvânt. Şi nu Eu sunt cauza acestui fapt, Eu, Care voiesc să mântuiesc pe cei ce vor cădea sub judecată. Căci nu pentru aceasta am venit. Fiindcă Cel ce a stabilit Legea care osândeşte pe cei neascultători nu a pus această Lege spre a-i pedepsi pe cei ce o calcă, ci ca să se mântuiască cei ce o păzesc, ascultând.[1499] Deci Eu, Care am venit să mântuiesc, vă cer să credeţi şi să nu dispreţuiţi cuvintele Mele, deoarece timpul prezent este al mântuirii, nu al judecăţii.[1500] În ziua judecăţii cuvântul care v-a chemat pe voi spre mântuire vă va aduce pedepsirea neascultării. Dar

---

păcatul nostru, n-a trebuit să moară ca noi, ci a luat moartea de bunăvoie pentru noi şi deci a putut şi învinge moartea prin înviere. Daca nu S-a născut deci din Fecioară, prin iniţiativa Sa, crucea Lui nu e pentru noi, ci pentru El, şi nici n-a putut învia. De aceea, în mod consecvent neoprotestanţii nu acorda nici crucii importanţa mântuitoare şi nici nu prea vorbesc despre înviere. Iisus e redus la treapta unui om ceva mai bun, la treapta unui prooroc. A nega fecioria Maicii Domnului înseamnă a nega însăşi mântuirea în Hristos.

[1497] Dumnezeu e Lumină prin excelenţă. În Răsărit nu s-a dezvoltat o mistică a întunericului, ca în Occident. Dumnezeu depăşeşte cunoaşterea printr-o lumină pe care nu o putem cuprinde întreagă. Persoana în general e lumină, e taină prin lumina care depăşeşte cuprinderea ei. Persoana umană caută lumina, sensul, dar nu-1 poate cuprinde niciodată deplin. Dumnezeu e izvorul tuturor sensurilor şi ne bucură prin lumină, prin înţelegere. Chiar iubirea e luminoasă.

[1498] Chiar iubirea e şi înţelegere. Când iubesc, înţeleg. Cel ce mă fericeşte e cel care mi se face înţeles. Iubirea cuiva mă luminează. Iubind pe cineva, mă luminez. Iubirea, înţelegerea, lumina sunt nedespărţite, sunt una. Hristos a venit să ne mântuiască, pentru că a venit ca Lumină, ca Iubire. Prin veşnicia iubirii îmi dă mântuirea şi un sens al vieţii care mă fericeşte. De aceea nu Hristos pedepseşte pe cel ce nu-I primeşte iubirea, ci acela însuşi se pedepseşte.

[1499] Legea n-a fost dată spre a pedepsi pe cei ce nu ascultă cuvântul iubirii, ci spre a mântui pe cei ce îl ascultă. Deci, nu în virtutea ei sunt pedepsiţi cei ce nu se deschid iubirii, ci prin nedeschiderea voluntară la oferta iubirii. Refuzând iubirea, ei refuză fericirea ce li se oferă prin iubire.

[1500] Timpul prezent li s-a dat oamenilor spre a câştiga mântuirea prin libera primire a iubirii. Dar în acest timp ei se pot şi învârtoşa în refuzul iubirii. Iisus a venit în timp ca să le ofere oamenilor iubirea şi puterea de a-I răspunde, deci ca să le dea putinţa să se mântuiască. Judecata spre fericire sau spre nefericire li se va face la sfârşitul timpului, conform cu răspunsul pe care 1-au dat iubirii Lui în cursul timpului. El îi va judeca atunci, pentru că El le-a dat ocazia şi puterea să câştige iubire şi să scape de păcat în cursul timpului, primindu-I sau refuzându-I iubirea. Aceasta arată importanţa decisivă a timpului. În traducerea românească a versetului 48 se spune: „*Cuvântul pe care l-am spus, acela îl va judeca în ziua de apoi.*” Dar cuvântul spus de Mântuitorul are această importanţă pentru că este al Fiului lui Dumnezeu. Cine n-a primit cuvântul Lui va fi judecat de Cel ce 1-a comunicat lor, pentru că prin acest cuvânt S-a arătat pe Sine ca Fiul lui Dumnezeu. Şi cine nu a ascultat acest cuvânt nu L-a primit pe El ca Fiu al lui Dumnezeu. Şi cine n-a primit pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu n-a primit nici pe Dumnezeu ca Tată al Lui. Iar un Dumnezeu Care n-are un Fiu din veci nu e un Dumnezeu al iubirii şi deci un Dumnezeu personal. Acela n-a crezul nici în valoarea persoanei sale şi a celorlalte persoane, deci n-a avut un temei al iubirii.

ce cuvânt le-a grăit?

CARTEA A NOUA

„Pentru că Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl Cel ce M-a trimis, Acela Mi-a dat poruncă ce să spun şi ce să vorbesc; şi ştiu că porunca Lui este viaţa veşnică. Deci cele ce le vorbesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, aşa vorbesc" (In 12, 49-50)

Aduce aminte poporului iudeilor cele ce i s-au propovăduit înainte prin Moise despre El şi, prin aceasta, îi mustră în mod cuvenit şi, arătându-le lipsa de evlavie, îi mustră pe faţă că nici un îndemn nu i-a făcut să respecte Legea, deşi s-a crezut că a fost dată de Dumnezeu. Căci ceea ce a spus Moise despre Hristos e cunoscut tuturor. Dar o voi spune şi Eu pentru necesitatea de a fi înţeleasă: „*Prooroc voi scula în mijlocul fraţilor lor, ca pe tine*," adică Dătător de Lege şi Mijlocitor între Dumnezeu şi oameni (Deut. 18, 18; I Tim. 2, 8). „*Şi voi pune cuvintele Mele în gura Lui şi El va grăi tot ce-I voi porunci Eu. Iar cine nu va asculta cuvintele Mele, pe care Proorocul Acela le va grăi în numele Meu, aceluia îi voi cere socoteală*" (Deut. 18, 18-19). În acelaşi text Domnul nostru Iisus Hristos învinuieşte norodul îngâmfat al iudeilor, ca pe unul ce se opune lui Dumnezeu-Tatăl. Şi, spunând că a primit porunca de la El să nu grăiască de la Sine, Se arată pe Sine însuşi ca fiind Proorocul, Cel mai înainte vestit prin Lege şi anunţat de mai înainte prin glasul lui Dumnezeu-Tatăl.[1501]

Le aduce deci aminte, deşi sunt greoi la minte, că, de nu vor voi să asculte cuvintele Lui, vor fi supuşi unei pedepse de neocolit şi vor suferi cele pe care le-a spus Tatăl. Căci cum nu vor fi supuşi relelor din urmă, sau cum nu vor rămâne nepărtaşi de viaţa de la El cei ce vor nesocoti porunca lui Dumnezeu-Tatăl şi vor respinge cuvântul de viaţă făcător al lui Dumnezeu şi al Mântuitorului nostru Hristos, auzind cu dreptate cuvântul comunicat prin glasul Proorocului: „*Ascultă, pământule: Iată voi aduce asupra acestui popor o nenorocire, rodul cugetelor lor, că n-au ascultat cuvintele Mele şi legea Mea au lepădat-o*" (Ier. 6, 19)?

Vom afla pe iudei vinovaţi de o îndoită neascultare: n-au cinstit, n-au iubit şi nu şi-au însuşit nici Legea dată lor, deşi au socotit că este sfântă, şi n-au dat atenţie nici cuvintelor Mântuitorului nostru Hristos, deşi le-a arătat pe faţă că este sigur Proorocul Cel prevestit prin Lege, prin cele pe care Dumnezeu-Tatăl le-a spus celor ce slujeau cuvintelor Lui.

Şi să nu socotească cineva că, zicând Domnul că nu de la El vorbeşte, ci grăieşte de la Tatăl, aceasta Îl poate micşora fie în raţiunea firii, fie în măreţia dumnezeiască. Dar să cugete şi să ne spună întâi nouă, care întrebăm: Oare consideră cineva că se potriveşte întru totul numele şi calitatea de Prooroc Celui ce este şi Se înţelege că e prin fire Dumnezeu? (Os. 12, 11). Eu socotesc că oricine va spune că nu e potrivit să Se numească prooroc Dumnezeu, Cel ce grăieşte prin Prooroci: „*Eu am vorbit către prooroci şi le-am înmulţit vedeniile, precum s-a scris, şi tot prin prooroci am grăit în pilde*" (Os. 12, 11). Dar, deoarece, luând numele de rob şi chipul asemănării cu noi, S-a numit, după asemănarea noastră, Prooroc, în mod necesar Legea I-a atribuit şi cele cuvenite proorocului, adică a auzit ceva de la Tatăl şi a primit porunca ce să spună şi ce să grăiască. Pe lângă aceasta, socotesc că trebuie să se spună şi că iudeii, aflându-se în mare avantaj prin Lege, crezând că ea li s-a dat de către Dumnezeu, nu au primit

[1501] Tatăl trimite pe Fiul ca Prooroc, întrucât Acesta Se va face om, ca să tălmăcească oamenilor ca om voia lui Dumnezeu. Dar Acesta e totodată şi Dumnezeu. El nu vorbeşte prin altcineva oamenilor, ci El însuşi le vorbeşte oamenilor. Vorbind însă El însuşi, Se tălmăceşte omeneşte. Simţim în El pe Dumnezeu, dar Îl simţim vorbindu-ne ca un om, prin cuvintele noastre.

cuvintele Mântuitorului şi nu au preschimbat în slujire duhovnicească cele poruncite lor odinioară.[1502] Şi care a fost pretextul pentru care n-au voit să primească prefacerea tipurilor în adevăr? Nu ştiau că El este Dumnezeu după fire, dar nici nu acceptau cu mintea că Cuvântul, fiind Unul Născut al Tatălui, ar putea purta trupul nostru. Căci, dacă ar fi căzut îndată în fața Lui ca în fața lui Dumnezeu, preschimbându-se fără şovăire spre altă stare, I-ar fi dat slava cuvenită. Dar fricoşii au socotit mai degrabă că este unul ca noi[1503] şi au cugetat că e om simplu ca noi atât de mult, încât poate călca şi El legile lui Dumnezeu-Tatăl.[1504] De aceea ziceau fără ruşine: „*Nu pentru lucru bun aruncăm cu pietre asupra Ta, ci pentru hulă şi pentru că Tu, om fiind, Te faci pe Tine Dumnezeu*" (In 10, 33).

Deci pentru iconomie, Domnul nostru Iisus, atrăgând pe ascultători de la bănuiala aflată în ei, mută cuvântul, de la înfățişarea Sa simplă şi omenească, spre Persoana care era obiect al unei adorări de netăgăduit, adică la Dumnezeu-Tatăl, vrând să umilească inima neînvățată a iudeilor şi încercând în orice chip să atragă pe cei neînțelegători la dorința de a învăța cele adevărate şi cuvenite. Deci i-ar ajunge cuiva acest fel de cuvinte şi explicări ca să respingă bârfelile ereticilor lipsiți de evlavie, care socotesc că Fiul e mai mic în vreo privință oarecare decât Născătorul Lui, pentru faptul că nu grăieşte de la El nimic, ci I s-a dat porunca de a vorbi aşa cum a auzit.

Şi, socotind că ajung acestea, voi spune şi altceva, spre a da pe față flecăreala lor. Deci, după ce adineauri ne-am oprit pe scurt la întrupare, să trecem la ceea ce a spus drept şi bine despre Sine Însuşi Unul-Născut: „*Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acesta Mi-a dat poruncă ce să spun şi ce să vorbesc.*" Căci, fiind El Cuvântul cel viu şi enipostaziat al lui Dumnezeu-Tatăl, pe drept cuvânt grăieşte cele ale Sale, scoțând la lumină ceea ce place voii Tatălui şi ținând cont de puterea poruncii primite.[1505] Oricine poate vedea că şi la noi acest lucru este adevărat şi nu poate fi altfel. Căci cuvântul, rostit prin glasul articulat în plan exterior, având în sine porunca de la mintea noastră, descoperă cele din ea, nefiind între ele o distanță de timp lung. Căci, îndată ce mintea a înțeles ceva, a şi arătat prin glas. Iar glasul, mişcându-se spre exterior, dând pe față cele din adânc şi tâlcuind cele din minte, nu schimbă nimic din cele poruncite lui. Deci, ce e de mirare, ar putea întreba cineva pe aceia, în faptul că Fiul, fiind Cuvântul lui Dumnezeu-Tatăl, nu grăieşte altceva, aşa precum nici cuvântul omenesc nu face altfel (deşi cele ce se referă la Dumnezeu sunt mai presus de orice

---

[1502] Două lucruri i-au împiedicat pe iudei să primească pe Hristos ca Dumnezeu: faptul că era numit şi El în Lege de Dumnezeu însuşi Prooroc şi faptul că S-a arătat în trup. Dar Iisus a fost şi Prooroc tocmai pentru că a luat trup şi a vorbit cele dumnezeieşti prin cuvinte omeneşti. Dar ei n-au voit să admită că Dumnezeu însuşi grăia în El omeneşte cele dumnezeieşti. Tocmai faptul că Dumnezeu însuşi a luat trup L-a făcut să fie nu numai Prooroc, ci şi Dumnezeu. Vorbirea Lui, deşi e în formă omenească, e a lui Dumnezeu însuşi. Dacă Dumnezeu binevoieşte să intre în legătură prin prooroci cu oamenii, de ce n-ar merge până la capăt, făcându-Se El însuşi Proorocul Său? De ce nu ar duce la capăt dialogul Său cu oamenii? Aceasta conduce la o înțelegere mai duhovnicească a celor spuse lor de către prooroci.

[1503] Iudeilor le era frică să creadă că Hristos arătat în trup este Dumnezeu. Nu credeau că Dumnezeu ne iubeşte atât de mult, încât primeşte să devină ca noi. Acesta e marele curaj pe care ni-l dă Dumnezeu: ne dă putința să credem că El Se face om ca noi. E uluitoarea valoare pe care o acordă Dumnezeu omului. Dumnezeu nu ține despărțită făptura umană de Sine. Aceasta e cea mai mare valoare pe care o dă creaturii Sale, pe care o înzestrează cu conştiință. Mărimea lui Dumnezeu se arată şi în puterea creatoare, dar şi în puterea de a-Şi asuma firea creată a fapturilor conştiente, cu care intră în dialog de Frate cu frați. Nici panteismul, nici separația de nedepăşit dintre Dumnezeu şi om n-ar dovedi atâta măreție a lui Dumnezeu.

[1504] Cugetau atât de mult că e om, încât socoteau că nu avea nici El puterea să păzească poruncile Legii (sâmbăta, de exemplu). Dar Hristos nu călca Legea Veche, ci o depăşea, împlinind-o duhovniceşte, îmbunătățind prin ea sufletul omenesc. El nu o împlineşte ca pe o datorie exterioară.

[1505] Fiul e „Cuvântul viu şi enipostasiat al Tatălui," adică nu e un cuvânt care, după ce e rostit, privit în sine, este un cuvânt lipsit de viață şi impersonal. Fiul e un Cuvânt personificat şi viu al Tatălui. El e rostirea Tatălui, dar în acelaşi timp e şi Persoană vie. Ca atare, face simțite Persoana şi voia Tatălui. El are ca Persoană puterea să grăiască şi arată prin cuvinte creatoare, susținătoare, învățătoare şi întăritoare tot ce este El, ca Cel ce iese din Tatăl.

asemănare)? Sau oare nu spune şi proorocul că e propriu Lui să Se numească foarte potrivit înger de mare sfat (Is. 9, 5)? Socotesc că acesta este un fapt clar. Deci Unul-Născut nu suferă nici o păgubire în raţiunea fiinţei sau a demnităţii, chiar dacă se spune despre El ca a luat poruncă de la Dumnezeu-Tatăl. Şi noi poruncim de multe ori altora şi le cerem să lucreze, dar prin aceasta nu li se neagă identitatea de fire cu noi, nu încetează să fie ca noi, nici nu sunt mai mici în fiinţă ca noi, nici înainte, nici după poruncă. Vei zice că rămân de o fiinţă, dar sunt mai mici în demnitate decât cel căruia îi slujesc. Dar îţi voi spune şi eu aceasta despre Unul-Născut: Dacă nu s-ar fi scris despre El: „*Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, şi la înfăţişare aflându-Se ca om*” (Filip. 2, 6-7), ai avea un motiv de contrazicere. Dar pentru că s-a spus că S-a supus şi S-a umilit, socoteşti că a suferit vreo ştirbire Cel ce a pătimit acestea pentru noi?[1506] Deci, analizând din toate punctele de vedere cuvântul, spre afirmarea dreptăţii dogmelor, spunem că Domnul nostru Iisus Hristos a afirmat cele cuvenite în spusa de la începutul paragrafului.

„*Iar înainte de sărbătoarea Paştilor, ştiind Iisus că a sosit ceasul Lui, ca să treacă din lumea aceasta la Tatăl, iubind pe ai Săi cei din lume, până la sfârşit i-a iubit*” (In 13, 1)

Înţelesul celor spuse pare mai puţin clar celor mulţi şi nu e foarte uşor de explicat. Nu este deloc simplu, cum ar putea socoti cineva. Căci pentru care motiv dumnezeiescul Evanghelist menţionează neapărat aici: „*înainte de sărbătoarea Paştilor, ştiind Iisus că a sosit ceasul Lui, ca să treacă din lumea aceasta, la Tatăl*?” Şi ce înseamnă iarăşi: „*iubind pe ai Săi cei din lume, până la sfârşit i-a iubit*?” Prin această exprimare neclară, pe care pare să o cuprindă cuvântul său, socotesc că el a voit să spună că, înainte de patima Sa mântuitoare, Mântuitorul, deşi cunoaştea că timpul mutării Sale la ceruri bate la uşă, a arătat iubire desăvârşită faţă de ai Săi care se aflau în lume. Şi, dacă trebuie să înţelegem mai pe larg cele dinainte, socotesc că trebuie să spun din nou cele pe care le-am spus adineauri. Căci sunt ale Mântuitorului nostru Hristos toate cele create prin El: fãpturile raţionale şi înţelegătoare de sus, adică Puterile de sus, Tronurile şi Domniile, şi tot ce e de acelaşi neam, pentru faptul că a fost făcut. Dar sunt ale Lui şi cele raţionale de pe pământ, întrucât este Stăpânul tuturor, chiar dacă unele nu se închină Lui ca şi Creatorului. De aceea iubea pe cele ale Sale din lume. Căci n-a luat chipul îngerilor, după cuvântul lui Pavel, nici firea îngerilor, ci, fiind chipul lui Dumnezeu-Tatăl, n-a socotit ştirbire să fie deopotrivă cu Dumnezeu, şi, pentru noi, care suntem în această lume, S-a deşertat pe Sine, şi Domnul tuturor a primit chip de rob, fiind mânat la aceasta de iubirea Sa. Şi iubind pe cei din lumea aceasta, i-a iubit pe ei până la sfârşit, deşi îi iubise şi înainte de praznic, şi înainte de Paşti, „*ştiind ca a sosit ceasul Lui, ca să treacă din lumea aceasta la Tatăl.*” Căci n-ar fi fost propriu unuia care nu i-ar fi iubit până la sfârşit să se facă om şi să nu voiască să-şi prelungească viaţa pentru toţi. De aceea, i-a iubit până la sfârşit şi nu S-a ferit să pătimească aceasta, deşi ştia de mai înainte că va pătimi, căci nu era neprevăzută de Mântuitorul patima Lui.[1507] Având deci, zice, posibilitatea să scape de duşmănia nebunească a iudeilor şi de

[1506] Fiul lui Dumnezeu nu a căzut din vreo necesitate în cele omeneşti, ci le-a luat de bunăvoie, fără să piardă cele dumnezeieşti. Dacă ar fi căzut din necesitate în cele omeneşti, ca în concepţiile panteiste, atunci mărirea Lui supremă şi absolută n-ar mai ţine de fiinţa Lui. Chiar în calitatea Lui de Creator al unei lumi din nimic se arată atotputernicia, precum se arată şi în puterea de a uni creaţia cu Sine, menţinând-o, ba chiar îndumnezeind-o prin har, prin aceasta nemicşorându-Se pe Sine cu nimic în fiinţa Lui.

[1507] Iubirea lui Hristos faţă de om a mers până la capăt, El primind şi moartea din acest motiv. El arată mai ales că ştia că va muri pentru ei, din iubire faţă de ei. Căci dacă I-ar fi venit moartea fără să ştie dinainte şi fără să vrea, nu s-ar fi dovedit că iubirea Lui a fost desăvârşită. A şti că vei muri din iubire faţă de cineva şi a nu evita această moarte, când ai putea-o evita, aceasta dovedeşte iubirea desăvârşită.

necredința celor ce-L vor răstigni, a arătat cea mai desăvârşită iubire față de cei ai Săi aflați în lume. Căci nu S-a ferit nicidecum să-Şi pună viața pentru toți. Că în aceasta se poate vedea măsura cea mai desăvârşită a iubirii, voi da ca martor pe Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, Care spune Sfinților Săi ucenici: „*Aceasta este porunca Mea: să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu. Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-1 pună pentru prietenii săi*" (In 15, 12-13). Dar şi în alt mod se poate vedea că Domnul nostru Iisus Hristos a arătat Sfinților ucenici că ştie de mai înainte timpul patimii, ca nu cumva cineva dintre cei obişnuiți cu ereziile, negând slava Lui dumnezeiască, să declare că a căzut fără voie în lanțurile iudeilor şi din cauza neputinței a suportat o moarte atât de cumplită. Deci cuvântul Sfinților (Evanghelişti) este folositor.

„*Şi făcându-se Cină, şi diavolul punând dinainte în inima lui Iuda, fiul lui Simon Iscarioteanul, ca să-L vândă, Iisus ştiind că Tatăl I-a dat Lui toate în mâini şi că de la Dumnezeu a ieşit şi la Dumnezeu merge, S-a sculat de la Cină, S-a dezbrăcat de haine şi, luând un ştergar, S-a încins cu el. După aceea a turnat apă în vasul de spălat şi a început să spele picioarele ucenicilor şi să le şteargă cu ştergarul cu care era încins*" (In 13, 2-5)

Mântuitorul dezrădăcinând mândria, o desființează din mințile noastre ca pe cea mai rea dintre boli şi ca pe cea mai vrednică de urât. Căci ştia că nimic nu obişnuieşte să strâmbe mai rău sufletul omului ca această patimă murdară şi scârboasă, căreia i se opune cu dreptate Stăpânul tuturor, ca unui mare duşman. „*Căci Domnul, celor mândri, le stă împotrivă*," după cuvântul lui Solomon (Pilde 3, 32). Le trebuia deci şi Sfinților ucenici o cugetare modestă şi umilită şi o gândire nepreocupată de cinstea deşartă. Căci, având nu puține prilejuri de-a se îmbolnăvi de aceasta, ar fi putut luneca uşor dacă nu s-ar fi împărtăşit de mult ajutor. Fiindcă fiarei mândriei îi place pururea să încerce să se năpustească asupra celor ce câştigă vreo faimă deosebită. Şi apoi, cine se va bucura de strălucire mai mare ca Sfinții Apostoli? Sau ce e mai demn de prețuire ca prietenia cu Dumnezeu? Căci în cel ce nu e nimic în viață nu intră această patimă, fiindcă mândria fuge totdeauna de cel care n-are nimic de râvnit şi de cel ce nu dobândeşte nici o treaptă în nimic. Căci cum ar intra în vreunul din aceştia ispita de-a se mândri cu ceva? Dar cel ce are ceva vrednic de râvnit iubeşte mândria, şi de aceea se aşază înaintea vecinului şi tinde să se socotească în chip neînțelept mai presus de alții, ca unul ce s-ar fi ridicat la vreo calitate excepțională, ar fi câştigat vreo virtute superioară şi ar fi parcurs un drum de viețuire deosebit de al altora şi neumblat de ei. Dacă se instalează boala mândriei în cei ce au ceva strălucitor în ei, cum n-ar fi trebuit să Se facă Hristos Sfinților Apostoli exemplu de purtare smerită, pentru ca ei să-L aibă drept pildă pe Domnul tuturor şi să-şi adapteze mintea proprie după plăcerea lui Dumnezeu? Deci Sfinții Apostoli nu puteau să scape de această boală altfel decât învățând limpede să se socotească atât de prejos în slavă față de alții, încât să se aşeze şi în rol de slujitori față de ei şi să nu se ferească de-a împlini şi o slujire cuvenită slugii, prin spălarea picioarelor fraților, şi de-a se încinge în acest scop cu un ştergar. Cât de mult este apreciată aceasta ca o slujire de sclav între obiceiurile lumii acesteia este clar. Deci Hristos S-a făcut un exemplu de modestie şi de cugetare smerită pentru toți oamenii, nu numai pentru ucenici. De aceea şi dumnezeiescul Pavel, luându-L ca model, îndeamnă la aceasta, zicând: „*Gândul acesta să fie în voi, care era şi în Hristos Iisus*" (Filip. 2, 5); şi iarăşi: „*Cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decât el însuşi*" (Filip. 2, 3). Căci legea iubirii şi a armoniei între suflete se arată în cugetarea smerită. Ca să ridice la o mare înălțime această cugetare şi ca noi să nu socotim că Hristos a făcut ceva la întâmplare, dumnezeiescul Evanghelist aminteşte mai întâi slava şi puterea proprii Lui şi stăpânirea asupra tuturor, căci spune: „*Ştiind că Tatăl I-a dat Lui toate în mâini.*" Deşi nu a ignorat

că are putere peste toate şi a ieşit de la Dumnezeu, adică S-a născut din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, şi pleacă la Dumnezeu, adică Se suie la ceruri ca să şadă împreună cu Tatăl Său, a arătat atâta smerenie, încât S-a încins cu un ştergar şi a spălat picioarele ucenicilor.[1508] Având deci în aceasta pilda cea mai bună a evlaviei şi chipul cel mai grăitor al iubirii, să cugetăm, iubiţilor, cele smerite şi să socotim că fraţii au dreptul la cele mai mari daruri ale noastre, oricât am fi noi de buni. Aceasta ne îndeamnă să cugetam şi să voim acest mare exemplu.

„*A venit deci la Simon Petru. Acesta I-a zis: Doamne, oare Tu să-mi speli mie picioarele? A răspuns Iisus şi i-a zis: Ceea ce fac Eu, tu nu ştii acum, dar vei înţelege după aceasta. Petru I-a zis: Nu-mi vei spăla picioarele în veac. Iisus i-a răspuns...*” (In 13, 6-8)

Oricine poate vedea, ca să spun aşa, în Scripturi mişcarea întotdeauna mai zeloasă şi mai grăbită a lui Petru. Deci, urmând şi acum obişnuinţei şi purtării sale, respinge pilda aceasta, mereu repetată, a smeritei cugetări şi iubiri duse la extrem, cunoscându-L cine este după fire pe Cel ce vine la el cu vasul de spălat, neferindu-Se să împlinească fapta unei slugi, căci îl tulbura nu puţin fapta aceasta de necrezut, care era văzută de atâţia ochi. Căci cine nu s-ar cutremura văzând pe Cel ce este împreună cu Tatăl Domnul tuturor arătându-le această faptă de rob, vrednică de cel mai mare dispreţ, ucenicilor Săi, faptă care arată şi slugilor că deţin cea mai de jos treaptă, dar pe care El vrea să o împlinească cu toată inima, ca pildă şi chip al smeritei cugetări? Se teme deci dumnezeiescul ucenic de povara rezultată din această faptă şi-şi face din ferirea de ea o datorie, rod al obişnuitei lui evlavii, şi, neînţelegând încă pricina acestei fapte, socoteşte că Domnul săvârşeşte ceva fără folos, voind să le facă parte de o simplă odihnă. Căci spălarea picioarelor contribuie la aceasta şi domoleşte oboseala produsă de drum. De aceea, cu mare căldură voia să-L oprească pe Domnul, zicând: „*Doamne, oare Tu să-mi speli mie picioarele*?” Trebuie, zice, să facem aceasta noi, slugile prin fire, nu Tu, Domnul tuturor. Dar Hristos adaugă faptei o explicare potrivită momentului, anume că această faptă săvârşită de El va fi înţeleasă mai deplin de ei după aceea, când le va da o explicare mai pe larg a ei (In 13, 7). Atunci ne vom folosi şi noi nu puţin de acea explicare, împreună cu alţii. Observă deci cum timpul, cerând o faptă, îi dă acesteia şi o explicaţie şi, dând o explicaţie, îndeamnă la săvârşirea ei. Căci toate le-a săvârşit potrivit momentului. Refuzând deci Petru în mod direct să i se spele picioarele, Mântuitorul îi face cunoscută paguba pe care o va avea din aceasta, zicând:

„*Dacă nu te voi spăla, nu ai parte de Mine*” (In 13, 8)

Se arată scopul vădit al faptei. De nu primeşti, zice, această pildă ciudată şi neobişnuită a smeritei cugetări, nu vei avea parte de Mine. De multe ori Domnul nostru Iisus Hristos foloseşte prilejuri mici pentru explicaţii generale şi extinde ceva spus despre un lucru în parte, în învăţături largi, scoţând un folos bogat din cele văzute. Aşa socotim că face şi acum, spunând că, de nu va fi spălat cineva prin harul Său de murdăria din păcate şi din greşeli, nu va fi părtaş de viaţa de la El şi va rămâne lipsit de

---

[1508] Evanghelistul prezintă în versetele din fruntea acestui paragraf paradoxul dintre puterea dumnezeiască pe care o avea Hristos, ca Unul ce S-a născut din Tatăl şi Care, după ce S-a născut om, Se va sui şi cu trupul la cer, şi smerenia pe care o arată spălând picioarele ucenicilor. Numai afirmând întâi puterea dumnezeiască a lui Hristos, Evanghelistul poate pune în relief uimitoarea smerenie a lui Hristos. Ipostasul dumnezeiesc însuşi Se smereşte până la a spăla picioarele ucenicilor. Când cel ce face aceasta e un om simplu, smerenia nu e cine ştie cât de mare. În aceasta se vădeşte şi valoarea pe care o dă Dumnezeu oamenilor de bunăvoie, arătându-ne prin aceasta adevărata Lui mărime spirituală, sau modul în care trebuie să ne înălţăm şi noi spre ea. Această pildă le-o dă Hristos în preajma patimilor, ca să le arate şi prin aceasta cât de mare este iubirea Lui faţă de ei, primind să Se răstignească pentru ei.

gustarea Împărăției cerurilor. Căci nu este îngăduit celor necurați să intre în locaşurile de sus, ci numai celor ce au conştiința curată prin iubirea față de Hristos şi sunt sfințiți în Duhul prin Sfântul Botez.

„*Zis-a Simon Petru Lui: Doamne, spală-mi nu numai picioarele, ci şi mâinile şi capul*” (In 13, 9)

Cel ce s-a opus adineauri cu o îndrăzneală atât de hotărâtă spălării picioarelor, acum nu le mai oferă numai pe ele, ci şi mâinile şi capul. Căci dacă voi cădea, zice, prin aceasta din comuniunea cu Tine, şi voi rămâne departe de bunătățile nădăjduite dacă nu voi consimți cu Tine, Care voieşti şi hotărăşti să faci aceasta, adică să mi se spele picioarele, Îți voi oferi şi celelalte, ocolind o atât de înfricoşătoare păgubire. Refuzul de la început era deci rodul evlaviei şi al temerii de o faptă greu de suportat, iar nu al unei opoziții la o poruncă a Stăpânului. Dar, aflând de paguba pe care o va suferi prin acest refuz, îndată trece la voința a ceea ce place Stăpânului. Observă iarăşi şi primeşte exemplul dat spre folos. Căci, deşi a spus: „*Nu vei spăla picioarele mele în veac*,” şi-a schimbat îndată gândul şi nu a mai gândit că trebuie să stăruie în rațiunile proprii, care ni se par nouă adevărate, atunci când a aflat că va suferi o mai mare şi mai grea pagubă rămânând la ceea ce a spus. Trebuie deci ca oricine să se păzească să respingă îndată şi cu îndrăzneală ceea ce i se spune sau să nu se grăbească să condamne cu cuvinte hotărâte ceea ce s-a spus de către altul, cu uşurință, ci, chiar de s-a întâmplat ca unii să vorbească aşa, prin cele spuse să le arate că e mai bine să nu răspundă şi să nu susțină ceea ce doresc în mod deşert, ci să se grăbească să împlinească cuvântul ce li s-a dat spre folosul lor.[1509] Căci socotesc că oricine va spune că e mai bine să răbdăm cele spuse în Scripturi, decât să suportăm păgubirea de cele necesare. Să ținem departe de limba noastră vorbele nesocotite şi neînțelepte. Va spune cineva că e important şi vrednic de râvnit să ai o limbă ştiutoare şi nelunecoasă spre cele puțin cuviincioase. Dar şi dumnezeiescul cuvânt ne-a arătat că lucrul acesta e greu de biruit, „*căci nimeni nu poate domoli limba oamenilor*,” după cum s-a spus (Iac. 3, 8). Să rostim cuvintele fără jurământ, căci dacă ne va sili timpul să nu împlinim ceva, şi vina ne va fi mai redusă şi vom dobândi, socotesc, mai uşor iertarea de la Dumnezeu pentru urmările uşoare ale gândurilor noastre. „*Greşelile cine le va pricepe*?” (Ps. 18, 13). Sau cum nu va cădea omul pământesc, o dată ce cuvântul îi scapă uşor? Căci limba noastră nu este uşor de stăpânit.

„*Iisus i-a zis: Cel ce a făcut baie n-are nevoie să-i fie spălate decât picioarele, căci este curat tot. Şi voi sunteți curați, însă nu toți. Căci ştia pe cel ce avea să-L vândă; de aceea a zis: Nu toți sunteți curați*” (In 13, 10-11)

Ia un exemplu de la un fapt comun nouă şi mustră cu acest prilej pe cel ce avea să-L vândă, îndemnându-l să-şi schimbe gândul şi să se întoarcă la o deprindere mai bună. Căci, deşi nu dă pe față reaua lui intenție, cuvântul are totuşi un accent aspru. Fiindcă, prin faptul că mărturiseşte curăția întreagă a celorlalți, face să fie bănuit pe cel ce nu este aşa şi-l arată cât e întinat. Căci curăția şi meritul şederii nedespărțite lângă El le izvorăsc celorlalți ucenici ai Săi din osteneala urmării Lui, din neclintirea în credința şi plinătatea iubirii față de Hristos. Căci murdăria relei sale intenții şi slaba alipire de Domnul nostru Iisus Hristos îi pricinuiesc aceluia întinarea de neşters, şi nu iubirea nesăturată de bine. Când Hristos zice: „*Voi sunteți curați, însă nu toți*,” aceasta cuprinde certarea ascunsă, dar folositoare, adresată vânzătorului. Deşi n-a vorbit deschis, precum

[1509] În răspunsul lui Hristos către Petru ni se dă un exemplu că nu trebuie să respingem cu asprime pe cel ce n-a înțeles un cuvânt al nostru, spus poate prea pe scurt, ci să-i arătăm cu blândețe înțelesul adevărat al celor spuse de noi.

am zis adineauri, prin amândouă acestea atingea şi îndrepta prin judecată conştiinţa păcătosului, şi înţelesul celor spuse se adresa în mod direct celui vinovat. Dar observă cât de folositor mântuirii şi de dumnezeieşte s-a făcut această judecată. Căci dacă Hristos ar fi spus clar cine este cel ce-L va vinde, i-ar fi stârnit pe ceilalţi la luptă cu acela şi poate s-ar fi întâmplat să pătimească ceva din cele necuvenite şi să sufere înainte de vreme condamnarea, încercând vreunul să piardă pe vânzătorul Stăpânului, mânat de râvna evlaviei. Folosindu-Se deci numai de o aluzie şi lăsând mustrarea pe seama conştiinţei, Şi-a arătat mărimea răbdării Sale. Căci, deşi ştia că acela nu e un ucenic bun, nici devotat al Său, ci purta în el veninul duşmăniei diabolice şi cugeta în ce mod să-L predea, l-a cinstit ca pe ceilalţi şi i-a spălat şi lui picioarele, păstrând până la capăt iubirea Sa şi nearătându-i mânia înainte ca acela să-şi ducă la împlinire crima. Poţi vedea şi în aceasta mărirea excepţională a firii dumnezeieşti. Căci, deşi Dumnezeu ştie cele pe care le vor săvârşi unii, nu aduce pentru aceasta pedeapsa înainte de vreme.[1510] Răbdând mai degrabă, atâta timp cât îi vede nefolosindu-se de aceasta cu nimic, ci stăruind mai vârtos în relele voite, îi pedepseşte la sfârşit, dovedind faptul duşmăniei lor, şi nu faptul propriei voinţe. De aceea zice prin Iezechiel: „*Sunt viu Eu, zice Domnul... Căci nu voiesc moartea celui ce moare, ci să se întoarcă de la calea răutăţii lui şi să fie viu*” (Iez. 18, 3, 32).[1511] Deci cu îndelungă-răbdare Domnul nostru Iisus Hristos ţinea încă unit pe vânzător cu ceilalţi ucenici ai Săi, deşi diavolul intrase în inima lui ca să-L vândă (Evanghelistul notează aceasta, pe lângă celelalte), şi a spălat picioarele lui, făcându-i de nescuzat necredinţa, ca să se vadă că apostazia lui e rod al propriei sale răutăţi.

„*După ce le-a spălat picioarele şi Şi-a luat hainele, S-a aşezat iar la masă şi a zis: înţelegeţi ce v-am făcut Eu? Voi Mă numiţi pe Mine: învăţătorul şi Domnul, şi bine ziceţi, căci sunt. Deci, dacă Eu, Domnul şi Învăţătorul, v-am spălat vouă picioarele, şi voi sunteţi datori ca să spălaţi picioarele unii altora. Căci v-am dat vouă pildă, ca, precum v-am făcut Eu vouă, să faceţi şi voi*” (In 13, 12-15)

Le spune deschis pricina faptei şi spune că le-a dat această pildă a neasemănatei Sale smerenii spre folosul lor. Arătând că păcatul mândriei este de nescuzat, le înfăţişează în mod clar strălucirea Persoanei Sale. Căci cel ce este prin sine însuşi cu totul coborât sau aşezat într-o stare egală cu nimicul, în ce mod s-ar micşora, sau unde ar ajunge mai jos? Dar Cel ce e văzut la înălţime e admirat când Se smereşte. Căci a coborât la ceea ce nu era. Deci Domnul nostru Iisus Hristos, dându-le pildă de smerită cugetare ucenicilor Săi şi, prin ei, celor de pe întreg pământul, nu spune simplu: „Precum v-am spălat Eu picioarele, sunteţi datori să faceţi aceasta şi voi,” ci explică mai întâi mărirea Sa, şi, arătându-le strălucirea firii Lui proprii, ruşinează pe iubitorul de slavă deşartă. „*Căci voi*, zice, *Mă numiţi pe Mine Învăţătorul şi Domnul, şi bine ziceţi, căci* sunt.”[1512]

Dar mai observă cum, prin cuvântul Său, ajută pe de o parte la zidirea celor credincioşi, iar pe de alta, nu ignoră grăirea bolnavă a ereticilor lipsiţi de evlavie. Căci

[1510] Hristos, ca Dumnezeu atoateştiutor, ar fi putut scăpa de vânzarea lui Iuda şi de grozăvia ei, prevăzând-o înainte ca acesta să-şi ducă planul la îndeplinire. Dar n-a făcut-o, răbdând până la capăt duşmănia făpturilor Sale, ca să nu fie acuzat că, dacă l-ar fi împiedicat pe Iuda, acela nu ar mai fi făcut răul ce intenţiona să-l facă. Îl lasă pe om liber până îşi împlineşte tot răul pe care intenţiona să-l facă.

[1511] Domnul, fiind Viaţa prin Sine, nu voieşte cu uşurinţă să moară cineva, ci rabdă până când poate trăi acela, aşteptându-l să se îndrepte şi, prin aceasta, să câştige viaţa veşnică.

[1512] Hristos nu Se arată pe Sine ca egal cu ucenicii şi nu le cere să facă acelaşi lucru ca şi El, prin această egalitate. Ci, arătându-le că e cu mult mai presus de ei, le cere să săvârşească faptele Lui de smerenie, cu atât mai mult cu cât sunt nesfârşit mai mici decât El. E de observat cum, pe de o parte, Iisus săvârşeşte fapte de smerenie extremă, iar, pe de alta, Se afirmă ca fiind nesfârşit superior ucenicilor. Prin afirmarea din urmă nu-Şi anulează smerenia, ci Şi-o accentuează.

spune către ucenicii Săi: „*Voi Mă numiți pe Mine Învățătorul şi Domnul*,” ca să nu socotească cineva că El nu este prin fire Domnul şi Învățătorul, ci ca să arate că prețuieşte aceste numiri date Lui de cei care Îl urmează, în mod necesar adaugă, înlăturând bănuielile acelora: „*Şi bine ziceți, căci sunt.*” Fiindcă nu Şi-a dobândit ca pe un simplu nume de cinste pe cel de „*Domn*,” precum noi, rămânând slugi prin fire, am dobândi o strălucire după har prin numirile cele mai presus de fire şi prețioase date de oameni. Ci este Domn prin fire, stăpânind asupra tuturor, ca Dumnezeu către Care s-a zis prin glasul Psalmistului: „*Că toate sunt slujitoare Ție*” (Ps. 118, 91). Dar este şi învățător prin fire, căci toată înțelepciunea este de la Domnul şi toată înțelegerea este prin El, căci înțelepțeşte cu înțelepciune pe cele înțelegătoare şi seamănă înțelegerea potrivită ei în toată creația rațională, cerească şi pământească. Precum El, fiind Viața după fire, dă viață tuturor celor capabile de viață, aşa şi, deoarece El este Înțelepciunea Tatălui, aşază darurile înțelepte în toate, adică gândirea şi toată cunoştința celor bune. Deci Fiul este prin fire Domnul şi învățătorul tuturor.

Când deci Eu, Cel atât de mare în slavă, Mă arăt coborât la atâta smerenie, încât spăl şi picioarele voastre, cum veți refuza, zice, să faceți şi voi unii altora aceasta? Iar prin aceasta îi învață să nu le placă să se mândrească împotriva cinstirii altora, ci să socotească fiecare pe cel împreună-rob superior sieşi şi să-l pună în toate înaintea sa. Învățătura aceasta e foarte bună, căci socotesc că prin ea se afirmă egalitatea şi se arată că nimic nu desparte aşa de mult pe frați şi prieteni, ca pofta nestăpânită a nenorociților iubitori de slavă. Noi totdeauna poftim să fim mai mari şi lipsa de cinstiri în viață ne îndeamnă mintea lunecoasă să tindă la cinstiri mai strălucitoare. Ca să punem deci capăt acestei boli şi să facem să înceteze această poftă urâtă (fiindcă patima iubitoare de slavă este o amăgire şi nimic altceva), să-L primim în mintea noastră pe Hristos, Împăratul tuturor, Care spală picioarele ucenicilor, ca să facem şi noi aceasta unii altora. Prin aceasta omul va dispreţui orice fel de mândrie şi va respinge tot chipul iubirii lumeşti de slavă. Căci, dacă Domnul prin fire S-a făcut ca o slugă, cum n-ar dori robul să suporte cele ce-i sunt cu totul cuvenite, ca să nu plătească cu cea mai de pe urmă pedeapsă?[1513]

„*Adevărat zic vouă: Nu este sluga mai mare decât stăpânul său, nici solul mai mare decât cel ce l-a trimis pe el. Când ştiți acestea, fericiți sunteți dacă le veți face*” (In 13, 16-17)

Hristos întăreşte în continuare, ca prin nişte legi necesare, puterea faptei săvârşite şi declară că e cu totul greşită călcarea acestei porunci mântuitoare. Căci ceea ce e întărit printr-o lege nu poate trece necondamnat dacă nu se împlineşte. Căci slugile, care nu voiesc să cugete aceleaşi cu stăpânii lor, se aleg cu o vină de nescuzat. Fiindcă e mândrie şi altceva nimic a dori ceva mai mare şi mai presus de treapta proprie. Aceeaşi vină le-o va aduce şi trimişilor, pe drept cuvânt: voința de a se ridica mai presus de cele proprii celui ce i-a trimis. De aceea le va ajunge lor, pentru măsura strălucirii proprii, cugetarea de trimis. Iar aceasta nu înseamnă decât a zice: cu drept cuvânt veți fi luați în râs în fața Scaunului de judecată, dacă veți refuza din mândrie să vă faceți unii altora cele pe care vi le-am făcut Eu vouă, deşi sunt Dumnezeu şi Domn prin fire şi deşi v-ați împărtăşit de numele de robi. Căci e cu adevărat absurd, ba şi propriu celei mai mari nebunii, ca, fiind slugi, deci mai mici decât Stăpânul şi Trimițătorul, să vă ruşinați prosteşte de a vă socoti robi unii altora. Dacă ştiți deci aceasta, veți putea înțelege limpede ceea ce vă spun: „*Fericiți sunteți dacă le veți face.*” Ar putea zice cineva că nu a cunoaşte virtutea, ci mai degrabă a o împlini e lucru de lăudat şi de râvnit. Socotesc că e mai bine să nu fi aflat aceasta unii decât, aflând-o, să-şi desprindă mintea, prin lene, de voința de a împlini cele pe care le-a învățat foarte bine şi drept. E ceea ce a spus

[1513] Mândria va primi cea mai mare pedeapsă, pentru că închide cel mai mult pe om în egoismul său, lipsindu-l de singura bucurie adevărată: comuniunea cu cei față de care se afirmă.

Mântuitorul însuşi: „*Iar sluga aceea care a cunoscut voia stăpânului şi nu s-a pregătit, nici n-a făcut după voia lui, va fi bătută mult. Şi cea care n-a ştiut, dar a făcut lucruri vrednice de bătaie, va fi bătută puţin*" (Lc. 12, 47-48). Căci pentru cel ce n-a cunoscut ceea ce trebuie chiar dacă va avea să răspundă întrucâtva pentru lenea lui, nu va fi nepotrivit să obţină o oarecare iertare. Dar celui ce a cunoscut un lucru, cunoaşterea lui îi va da o osândă mai greu de purtat. Căci a dispreţuit să-l facă, nelipsindu-i nimic ca să lucreze în modul cel mai cuvenit. Deci, cei ce ştim trebuie să lucrăm. Căci astfel vom fi îmbrăcaţi în desăvârşita laudă a vieţuirii în Hristos, primind cea mai deplină răsplată la timpul cuvenit. De fapt, Mântuitorul a spus că cel ce a făcut şi a învăţat se va chema mare - şi cu multă dreptate - în Împărăţia cerurilor (Mt. 5, 19). Căci ce-i lipseşte lui din evlavie? Iar cel ce se cuvine să fie lăudat pentru faptele lui bune, cum nu e împodobit cu cele mai desăvârşite daruri de la Dumnezeu? Deci, când cunoştinţa e unită cu faptele, folosul ce rezultă nu e mic. Dar, lipsind una dintre ele, cealaltă va fi şchioapă. S-a scris că şi credinţa fără fapte este moartă. Căci, deşi credinţa înseamnă a cunoaşte pe Dumnezeu Cel Unul prin fire şi a-L mărturisi sincer şi cu adevărat, totuşi credinţa e moartă dacă nu e urmată de strălucirea cea din fapte. Cum deci nu va fi cu totul nefolositor a cunoaşte poate ce este bun, dar a nu voi şi a nu fi în stare să-l faci? Din pricina aceasta, fericiţi vor fi ucenicii Săi, sau cei ce cred în El, care nu numai că vor voi să ştie cele grăite de El, ci vor voi şi să le împlinească.

„*Nu zic despre voi toţi; căci Eu ştiu pe cei pe care i-am ales.*
Ci ca să se împlinească Scriptura: „*Cel ce mănâncă pâinea*
cu Mine a ridicat călcâiul împotriva Mea" (In 13, 18)

Nu mică e neclaritatea acestui cuvânt. Căci, spunând că sunt fericiţi cei ce cunosc binele şi se silesc să-l împlinească cu fapta, a adăugat îndată: „*Nu zic despre voi toţi.*" Aici vizează pe vânzător, cum îmi pare mie şi altora. Căci cel ce urăşte pe Dumnezeu nu se află între râvnitori, nici între cei fericiţi, făcându-şi sufletul vinovat de atâta necredinţă. Acesta este unul dintre înţelesurile obişnuite ale acestor cuvinte pentru cei mulţi.

Dar pe lângă acesta, mai este şi un altul. Pe acesta îl va spune Hristos însuşi când, potrivit desăvârşitei şi preasfintei Scripturi, zicând: „*Cel ce a mâncat pâinea Mea a ridicat călcâiul împotriva Mea*" (Ps. 40, 9), apără de mai înainte într-un anumit fel curata ceată adevărată a celorlalţi ucenici, arătând vina unuia singur. Căci deoarece toţi mâncau pâinea Lui, hrănindu-se şi consumând împreună cele aduse de El,[1514] spre folosul lor Hristos nu lasă mintea celor nevinovaţi să fie sfărâmată de temeri deşarte şi vrea să oprească de mai înainte cruzimea neîncrederii, zicând: „*Nu zic despre voi toţi; căci Eu ştiu pe cei pe care i-am ales. Ci ca să se împlinească Scriptura: Cel ce mănâncă pâinea cu Mine a ridicat călcâiul împotriva Mea,*" sau şi-a mărit călcâiul după cuvântul Psalmistului.[1515] Socotesc că aceasta ni se indică prin cuvintele amintite. Prin aceasta ni se dă o îndoită învăţătură. Iubitorul de învăţătură să probeze pe cea dintâi, care e mai importantă şi mai verificabilă. Dar, pe lângă cea amintită, mai arătăm şi pe cea înţeleasă de mintea celor mai simpli. Dar unii ar putea să scoată din acestea o

[1514] „Pâinea lui Hristos," pe care o mâncau ucenicii împreună, reprezintă toate darurile dumnezeieşti şi sufleteşti pe care le-a adus Hristos şi le-a dăruit ucenicilor Săi şi credincioşilor de după aceea, din care nu lipsesc energia şi seva înduhovnicită a trupului. În mod concentrat ni se dau acestea toate prin Sfânta Împărtăşanie.

[1515] Hristos afirmă că ştie pe cei pe care i-a ales şi deci sunt vrednici să mănânce pâinea Lui. Deci ştie şi că unul dintre ei nu e vrednic. Dar îl lasă şi pe el să mănânce „pâinea Lui," ca să se împlinească cuvântul Psalmistului, că unul dintre ei va ridica călcâiul împotriva Sa, adică Îl va dispreţui, lovindu-L chiar cu partea cea mai de jos a trupului. Hristos Şi-a arătat şi în aceasta smerenia Sa, că Şi-a dat trupul chiar celui ce-L dispreţuieşte pe El, ca să-i ofere acestuia cel mai mare semn al iubirii Sale, doar-doar îl va câştiga prin această iubire.

nedumerire de două feluri. Cu prima vă întâmpină zicând: Dacă credem că Hristos ştie toate, de ce a ales pe Iuda şi pentru ce l-a amestecat printre ceilalţi ucenici, o dată ce nu ignora că va fi vânzător şi va cădea în laţurile iubirii de câştig? Pe lângă acestea, va mai zice: Dacă a ridicat călcâiul împotriva lui Hristos, cum spune Acesta însuşi, ca să se împlinească Scriptura, nu el ar trebui să fie înţeles ca vinovat de această faptă, ci puterea care a necesitat împlinirea Scripturii.

Trebuie să răspundem la fiecare nedumerire şi să dăm explicaţia cuvenită fiecăreia dintre ele, folosindu-ne de raţiunile ce ne stau în putere spre zidirea şi mângâierea celor care nu se simt în stare să poată înţelege prin ei înşişi cele din dumnezeiasca Scriptură. Şi îndată vom spune că, dacă am vrea să ne folosim pentru fiecare dintre cele făcute de Dumnezeu de astfel de raţionamente, niciodată nu am sfârşi să învinuim pe Făcătorul, bârfind pe Dumnezeu, Cel ce a chemat la existenţă cele ce nu erau, şi judecând neînţelepţeşte nemăsurata Lui iubire de oameni. Căci, spune-mi ce ar putea împiedica şi pe alţii să-L învinuiască, zicând: De ce ai ales pe Saul şi l-ai uns ca rege peste Israel, ştiind că va dispreţui harul dat lui? Şi de ce să spun numai aceasta? Căci cauza învinuirii va urca până la capul neamului, adică la Adam. Şi va mai spune unul dintre cei ce scormonesc acestea: Pentru ce ai alcătuit pe om din pământ, Tu, Care toate le ştii? Căci n-ai putut ignora că va cădea, nesocotind porunca dată lui. În modul acesta vor urca cu acuza la cele şi mai înalte şi mai bune, zicând: Pentru ce ai creat firea îngerilor, o dată ce nu ignorai ca Dumnezeu viitoarea cădere nebunească a unora dintre ei?” Căci n-au păstrat toţi starea proprie de la început. Dar ce ar urma de aici? Preştiinţa lui Dumnezeu nu I-ar fi îngăduit să Se arate ca Creator, iar zidirea raţională n-ar fi apărut la facere, rămânând ca El să împărăţească numai peste firea neraţională şi nesimţitoare, fără a exista cineva care să-L facă cunoscut ca Dumnezeu prin fire. Toţi cei ce văd acestea, socotesc că trebuie să înţeleagă că Făcătorul tuturor a dăruit celor raţionale dintre făpturi cârma propriei voinţe şi le-a lăsat libertatea mişcărilor, ca să vrea fiecare să-şi aleagă modul propriu de lucrare.[1516] Deci cei ce tind în chip drept spre cele mai bune îşi asigură slava lor, rămânând în împărtăşirea de bunătăţile dăruite lor şi află o fericire pe care nu o pierd; iar cei ce sunt corupţi prin gândurile lor şi sunt atraşi de curentele poftelor nestatornice suportă pedeapsa cuvenită lor şi, răbdând cu dreptate răsplata pentru neascultarea lor, vor suferi osânda neîndurată şi netrecătoare. Într-o astfel de împărţire vei afla despărţită şi firea îngerilor. Cei ce şi-au păstrat starea de la început vor păstra nepierdută şi stabilă întemeierea lor în toate bunătăţile. Iar cei ce au lunecat, prin înclinările spre cele rele, din acea strălucire de la început sunt aruncaţi spre păstrare, precum s-a scris, în lanţurile tartarului întunecat, spre judecata zilei celei mari (Iuda 6). Aşa a fost făcut la început şi primul om, adică Adam. Căci era în rai şi în cele mai înalte bucurii duhovniceşti şi în slava lui Dumnezeu. Şi ar fi rămas în bunătăţile de la început ale firii,[1517] dacă nu s-ar fi întors spre apostazie şi neascultare, părăsind în mod neînţelept porunca ce i s-a dat de sus. Căci la început nu era om rău, dar,

---

[1516] Dumnezeu face din iubire fiinţe care să-L cunoască, să poată intra în dialog cu El şi să-L iubească. Dar aceasta înseamnă că le-a înzestrat cu libertate. Nefiind infinite, pot creşte în unirea cu alţii şi cu Dumnezeu. Dar, având libertate, pot şi refuza această creştere. Dumnezeu preştie că unele dintre aceste fiinţe nu vor creşte în unirea cu El, deci în bunătate, ci vor alege răul. Dar, cum spune Sfântul Ioan Damaschin, a exista în mod conştient e totuşi mai bine decât a nu exista deloc. Căci fiinţele conştiente vor exista în veci, chiar dacă vor alege răul. Poate că Dumnezeu vrea să-Şi afirme bunătatea, iubirea şi preţuirea faţă de forma de existenţă conştientă, diferită de a Sa, răbdându-le în veci în existenţă, acceptând şi acestora, ca tuturor, o atitudine chiar negativă faţă de El. Aceasta este o existenţă conştientă şi liberă aflată în afara Sa, dar care, pe de altă parte, depinde exclusiv de atotputernicia şi bunătatea Sa.

[1517] Bunătăţile sau virtuţile de la început erau şi ale firii, dar şi dăruite de Dumnezeu. În firea adevărată a făpturii conştiente există putinţa să rămână în bucuria comună cu Dumnezeu, deci care ţine şi de firea ei, dar şi de relaţia cu Dumnezeu. De aceea, în bucurie nu se poate face separaţie între ceea ce ţine de firea făpturii şi de relaţia cu Dumnezeu. În general ţine de firea făpturii conştiente să nu fie singură, dar mai ales să nu fie în afara comuniunii cu Dumnezeu. Când mă bucur de comuniunea cu altul, nu pot face separaţie între ceea ce ţine de firea mea şi ceea ce am de la altul.

nemaiarătându-se astfel, a căzut din slava şi din cinstea împărătească. Aşa a ales Mântuitorul şi pe Iuda şi l-a unit cu sfinţii ucenici, el fiind în stare la început să-I urmeze. Dar deoarece după aceea Satana l-a ispitit pe încetul cu pofta de câştig urât, biruit fiind de această patimă şi din pricina ei, s-a făcut vânzător. Deci la început nu era nimic de felul acesta în cel ales. Era deci în el puterea de-a nu cădea. Dacă ar fi ales cele cuvenite, toată înţelegerea lui ar fi folosit-o spre a urma cu sinceritate lui Hristos.

În ce priveşte celălalt înţeles al cuvintelor date la început, spunem aceasta: Să nu socotească cineva, conform neînţelepciunii unora, că faptele prezise prin Sfinţii prooroci au fost duse la capăt ca să se împlinească Scripturile. Căci, dacă este adevărat acest lucru, nu va împiedica nimic pe cei ce s-au supus celor scrise să nu fie vinovaţi de păcat, sau, mai bine-zis, să se considere că nici n-ar fi păcătuit. Căci dacă trebuia să se împlinească cele ce s-au împlinit prin aceştia, cei prin care s-au împlinit sunt liberi de toată răspunderea. Pe lângă aceea, dumnezeiasca Scriptură ar apărea slujitoare a păcatului, ducând cu sila pe unii la cele ce s-au grăit prin ea, ca să ajungă la împlinire ceea ce s-a spus odinioară. Dar socotesc că acesta este un cuvânt de mare defăimare. Şi cine ar fi atât de lipsit de cugetarea cuvenită, încât să socotească pricină a păcatului unora cuvântul Sfântului Duh? Deci nu din această cauză credem că s-au săvârşit de unii anumite lucruri, ca să se împlinească Scripturile. Dar cunoaştem în mod sigur că cele ce se vor întâmpla le-a spus Duhul, preştiindu-le, ca, atunci când se vor întâmpla, să avem un temei al credinţei în prezicerea că se vor întâmpla acestea.[1518]

[1518] Nu pentru că s-au prezis unele fapte rele de către Dumnezeu, prin preştiinţa Lui, se săvârşesc acestea, ci, invers: Dumnezeu le-a preştiut pentru că ele se vor săvârşi din libertatea făpturilor. Totuşi, rămâne un mare mister de ce Dumnezeu, deşi preştie că unele făpturi vor face răul, le creează totuşi. Se ascunde aici marea taină a libertăţii făpturilor. Dumnezeu o respectă atât de mult, încât, chiar preştiind că va fi rău folosită de unele, totuşi le creează. Oare nu se ascunde în acest mister marea valoare a libertăţii acordate de Dumnezeu făpturilor Sale, de vreme ce, chiar preştiind că o vor folosi rău, totuşi le creează ca făpturi libere? Nu e aici un semn uluitor al marii preţuiri pe care o dă Dumnezeu făpturilor Sale? Şi nu e totuşi, chiar în faptul că le creează, deşi preştie că vor fi contrare Lui, o mare dovadă a preţuirii importanţei existenţei lor, pe care le-o acordă Dumnezeu, chiar când ea e păstrată pur şi simplu, fără a fi folosită spre fericirea lor prin supunerea faţă de El? Dumnezeu socoteşte că e mai bine să existe şi aceste făpturi, decât să nu fie. El preţuieşte existenţa ca pe un bun mai presus de calităţile pe care ea tinde să şi le câştige. E şi acesta un fel de dialog cu care le cinsteşte. Răspunsul poate fi însă şi mai aprofundat. Dacă Dumnezeu, preştiind că unele făpturi vor face răul, nu le-ar crea, aceasta ar însemna că nu vrea să le creeze cu adevărat libere. Sau, dacă le-ar impune, din momentul creării, să nu facă răul, le-ar predestina spre bine. Dar binele predestinat nu mai este un bine adevărat. La fel ar fi şi dacă Dumnezeu ar crea numai fiinţe care vor face binele. Din aceasta s-ar deduce că ele sunt predestinate să facă un bine care nu mai este un bine adevărat. Iar necreând decât fiinţe predestinate să facă binele, ar însemna că nici Dumnezeu nu mai este deplin liber în actul Său creator, ci e silit El însuşi să facă numai fiinţe care fac binele. Atunci, n-ar fi mărginit în puterea Sa creatoare?

Mai trebuie luat în considerare faptul că răul nu e ceva care are un izvor propriu. El e atitudinea liberă, contrară lui Dumnezeu, a unor făpturi ale Sale. Făpturile au această putinţă pentru că au o existenţă care e de la Dumnezeu. Dacă ar avea-o din altă parte, de ce ar fi socotit un rău faptul că I se opun? Deci, chiar opunându-se Lui, ele îşi menţin tot prin voia lui Dumnezeu existenţa, care în sine nu e un rău. Ele depind mai departe de Dumnezeu. Răul e numai un martor al existenţei lui Dumnezeu, Care a dat acelor făpturi existenţa. El nu există prin sine, ci e numai voinţa de a nu-L recunoaşte, când de fapt El există. Dumnezeu le permite şi aceasta din marele respect faţă de libertatea pe care le-a dat-o. Aceasta arată o mai mare putere a Lui, prin faptul că nu Se teme de aceste făpturi, chiar de vor fi contrare Lui. Făpturile sunt şi ele dovezi ale puterii Lui, atât prin existenţa ce o au de la El - şi nu din alta parte - cât şi prin nefericirea care le vine din nerecunoaşterea Lui. S-ar putea spune că, preştiind nefericirea lor de a nu-L recunoaşte, ar fi fost mai conform cu bunătatea lui Dumnezeu să nu le fi făcut.

Fericirea şi binele real al făpturilor depind de recunoaşterea lui Dumnezeu de către ele şi de iubirea faţă de alte făpturi, pentru că făpturile nu au în ele infinitatea după care aspiră, ci trebuie să se întregească cu Dumnezeu, în Care e viaţa infinită, şi cu alte făpturi. Fiind mărginite, au nevoie de comuniune. Dar comuniunea cu alte făpturi, sau cu toate făpturile, nu o pot avea decât dacă ele se întâlnesc în Dumnezeu. Numai în El pot fi toate una. Există făpturi care se pot amăgi uneori cu ideea că sunt în sine virtual infinite şi că pot ajunge la ţinta trăirii lor actuale doar prin faptul că trăiesc aspiraţia spre infinit şi sunt făcute în aşa fel. Amăgirea constă în faptul că nu văd că numai dăruindu-se altor persoane, şi cu deosebire lui Dumnezeu, o făptură se înfăptuieşte real pe sine, întrucât prin aceasta le face

Dar întrucât cuvântul nostru despre acestea se extinde mult şi în altă carte, socotim de prisos să ne lungim expunerea despre ele aici.

„*De acum vă spun vouă, înainte de a fi aceasta, ca să credeți, când se va îndeplini, că Eu sunt*” (In 13, 19)

V-am expus în mod necesar, zice, cele ce vor fi, şi anume înainte de timp. Căci va fi de folos ascultătorilor şi vor avea nu puțin câştig dacă vor cunoaşte scopul acestui lucru. Căci nu obişnuiesc şi nu-Mi place să Mă folosesc de cuvânt şi de povestiri în mod deşert, ci fac să răsune acestea în urechile voastre, care gândiți, pentru că veți avea nu puțin folos din cunoaşterea lor. Deci vă spun, zice, cele ce se află deja la uşă, însă nu vă dau încă cunoştința celor de la sfârşit ca, atunci când se vor săvârşi, comparând sfârşitul cu cele spuse de Mine înainte, să credeți că Eu sunt Acela despre Care a prevestit dumnezeiasca Scriptură. Totodată Domnul nostru Iisus Hristos mustră în mod acoperit pe vânzător, lăsând mustrarea în chip ascuns în mici neclarități, când spune că sfârşitul vânzării va fi un semn şi dovada cea mai clară că El este Hristos.[1519] Căci, precum am spus înainte, cel ce compară cele mai înainte vestite de Sfintele Scripturi cu îndrăznelile vânzătorului va dobândi cea mai vădită şi mai uşor de acceptat înțelegere adevărată a Lui.

„*Adevărat, adevărat zic vouă: Cel care primeşte pe cel pe care-l voi trimite Eu, pe Mine Mă primeşte; iar cel ce Mă primeşte pe Mine primeşte pe Cel ce M-a trimis pe Mine*” (In 13, 20)

După ce a dovedit în chip folositor că El este Hristos şi că, în cele pe care le va face nebuneşte vânzătorul împotriva Lui, se află ceva folositor pentru întoarcerea în bine a răutății aceluia, trece iarăşi la un cuvânt mai ascuns. Căci încearcă încă să ascundă îndrăzneala aceluia şi nu spune încă deschis cine este vânzătorul. Arată deci cu mare folos şi printr-o pildă clară că, în mod firesc, iubirea şi cinstea arătate Lui au ca finalitate îndreptarea lor spre Persoana lui Dumnezeu-Tatăl. Dar nu e propriu-zis scopul Lui să le arate aceasta, ci mai degrabă altul. Dar, nevrând, precum se vede, să spună mai dezvelit ceea ce a spus în alte locuri, adică: „*Cel ce nu cinsteşte pe Fiul, nu-L cinsteşte nici pe Tatăl*” (In 5, 23), trece la ceea ce e mai vădit, ajutând ascultătorilor să înțeleagă aceasta din cele spuse. Căci era mai mult un timp al amenințării decât al îndemnului, îndrăzneala duşmanilor era la uşă, şi nebunia ultimă era deja pusă la cale. Fiindcă Satana îşi aruncase deja gândul în inima vânzătorului. Precum, zice, cineva Mă primeşte pe Mine însumi, şi nu pe altul, atunci când primeşte pe cel trimis de Mine, aşa cel ce primeşte pe Cel trimis de Dumnezeu-Tatăl primeşte pe Tatăl însuşi.[1520] Iar în aceste cuvinte ale Lui putem vedea că binevesteşte pe Cel arătat prin Sine.[1521] Iar aducând spre vedere inversul, vădeşte necredința vânzătorului nu numai împotriva Fiului, ci şi a Tatălui. Limbajul folosit e o formă de amenințare, deşi e prezentat prin termeni nu prea duri; înfățişează aceeaşi idee pe care o sugerează cuvintele. Căci, precum pe cel trimis de la Dumnezeu îl primeşte cineva ca pe cel care consimte cu cuvintele Lui şi, prin

---

şi pe acelea să i se dăruiască.

[1519] Sfârşitul vânzării, răstignirea urmată de înviere, va fi dovada cea mai clară a dumnezeirii lui Hristos. Se arată şi aici că Dumnezeu poate întoarce şi cele rele spre bine. Chiar în nefericirea adusă de rău se arată că numai în legătură cu Dumnezeu ne bucurăm de bine.

[1520] Altă dată spusese că cine nu vede slava Fiului nu o vede nici pe a Tatălui. Acum, deoarece Se afla în preajma răstignirii, deci a neasemuitei umiliri, arată că din caracterul Său umilit, de trimis, se poate vedea Tatăl, Trimițătorul.

[1521] Chiar în prigonirea şi umilirea pe care le va suporta, se va vedea slava Sa, din care vor putea cunoaşte unii pe Tatăl.

păzirea celor poruncite, cinsteşte pe Cel predicat, la fel, socotesc, primind cineva pe Domnul şi crezând în Fiul, primeşte pe Tatăl. Fiindcă arătarea Născutului concurge cu cea a Născătorului. Căci cel ce a crezut că El este Fiul va mărturisi fără îndoială şi pe Tatăl. Deci înfricoşătoare este crima vânzătorului, care dispreţuieşte şi pe Dumnezeu-Tatăl prin necredinţă faţă de Fiul. Fiindcă, dacă ar fi primit şi cinstit pe Fiul, supunându-I ca Domnului cugetarea sinceră, adică dacă ar fi mărturisit pe Fiul ca Dumnezeu din Dumnezeu cu o credinţă neîndoielnică, netrebnicul şi-ar fi ridicat iubirea faţă de El mai presus de gândurile urâte şi socotesc că n-ar fi ajuns vânzător. Cugetăm că ar fi fost mai bine pentru el nici să nu existe.

„*Iisus, zicând acestea, S-a tulburat cu duhul şi a mărturisit şi a zis: Adevărat, adevărat zic vouă că unul dintre voi Mă va vinde*” (In 3, 21)

Căreia dintre creaturi nu-i este clar că nici mintea, nici cuvântul nostru nu sunt în stare să spună fără greşeală şi fără abatere cele proprii firii dumnezeieşti şi negrăite? Pentru aceasta se serveşte de cuvintele Sale pentru o modestă explicare a celor mai presus de minte. Căci cum ar putea exprima clar ceea ce depăşeşte înţelegerea noastră? Trebuie deci ca noi, primind grosimea cuvintelor omeneşti, ca pe un chip al înţelesurilor, să încercăm să păşim spre cele dumnezeieşti, în modul îngăduit nouă. Când Dumnezeu mustră greu şi e mişcat de o nestăpânită mânie potrivnică răului, unii socotesc că se pot folosi de o asemenea pornire atribuită Lui, deşi El rabdă mai mult decât se poate spune.[1522] De fapt, când dumnezeiasca Scriptură vrea să arate vreo mişcare a Lui împotriva celor neevlavioşi, ia pildă din cele ale noastre şi, folosindu-se de cuvinte omeneşti, vorbeşte de o mânie şi de o supărare a Lui, deşi fiinţa dumnezeiască nu suferă nimic asemănător unor asemenea patimi ale noastre. Ea e mişcată doar de o indignare cum ştie şi cum e potrivit ei. Căci cele privitoare la Dumnezeu sunt cu totul negrăite. Dar e un obicei al dumnezeieştii Scripturi să descrie cele mai presus de noi, precum am spus adineauri, după chipul obiceiurilor noastre.

Deci, dumnezeiescul Evanghelist spune şi aici că Hristos S-a tulburat cu duhul, numind tulburare mişcarea urătoare de rău a duhului. Căci nu putea, precum se vede, să spună altfel. Fiindcă e de crezut că nici mişcarea Dumnezeirii nu rabdă ca trupul să tremure de frică şi de aceea ia forma unei tulburări şi arată semnul unei supărări, aşa cum s-a scris că Iisus a suspinat când a mers la mormântul lui Lazăr. Căci, precum atunci ameninţarea neînduplecată arătată morţii a numit-o suspinare, aşa şi acum mişcarea împotriva vânzătorului necredincios e indicată cu numele de tulburare. Şi S-a tulburat în mod cuvenit, indignându-Se împotriva perversiunii lui Iuda.[1523] Căci ce putea fi mai mare ca necredinţa aceluia care, cinstit deopotrivă cu ceilalţi ucenici, în mod mai presus de fire şi pus între cei aleşi, a schimbat cu hotărâre iubirea faţă de Hristos pe puţini arginţi şi, mâncând pâinea Lui, şi-a ridicat călcâiul faţă de El. Nu s-a gândit la cinstire, la slăvire, la legea iubirii, la închinarea datorată Lui ca Dumnezeu, nici la nimic altceva din cele făcute lui, ci s-a gândit numai la dinarii murdari de la iudei şi, vânzându-şi sufletul său pentru puţinii arginţi, a predat sângele Lui drept în mâinile ucigaşilor. Motivul tulburării a fost deci cu totul îndreptăţit. Şi tulburării îi urmează mustrarea aspră care se adresează în mod special unei persoane dintre cele douăsprezece, dar trezeşte în toţi temerea cea mai înfricoşătoare şi îndeamnă pe fiecare să-şi păzească sufletul, ca nu cumva, din uşurătate, să-i fie prins sufletul de chinul unei atât de cumplite porniri şi să devină victima dulce a răutăţii diavolului. Le e deci de folos puterea mustrării. Dar vânzătorul, nedându-i nici o însemnătate, stăruia în

[1522] De fapt, nefericirea celor ce, opunându-se lui Dumnezeu, fac răul, nu le vine din mânia lui Dumnezeu, ci din faptul că refuza comuniunea iubitoare cu El.
[1523] În tulburarea lui Hristos faţă de moartea pe care o aşteaptă pentru trupul Său, care tremură de gândul la ea, este şi o indignare împotriva ei, o indignare care îşi va lua satisfacţia biruind moartea.

intențiile lui. Deci cu multa hotărâre Hristos zice: „*unul dintre voi Mă va vinde.*” Căci prin aceasta învinuieşte nerecunoştința celui ce e robit de această îndrăzneală, dar arată şi mărimea răutății diavolului care are atâta putere, încât poate răpi de la El şi pe unul dintre Apostoli.

„*Deci ucenicii se uitau unii la alții, nedumerindu-se despre cine vorbeşte*” (In 13, 22)

Ucenicii sunt cuprinşi de uimire şi de frică şi se privesc unul pe altul, cele spuse umplându-i de o îndoită tulburare. Căci fiecare, precum se vede, căutând în sufletul său, simțea o nu uşoară teamă, dar, privind şi la ceilalți cu bănuială, nu era mai puțin îngrijorat de fiecare dintre ei. Ei cred că ceea ce li s-a spus e în mod sigur adevărat. Căci ştiu că nu-I scapă Mântuitorului vreun cuvânt deşert. Dar faptul cumplit şi de nesuportat, că vreunul dintre cei numărați între Apostoli a lunecat la atâta necredință, face pe fiecare să-şi cerceteze conştiința proprie şi să gândească cu teamă pe cine a căzut oare sorțul pierzaniei şi de unde sau cum are atâta putere Satana, încât să fure pe vreunul şi dintre ei, care sunt ucenici adevărați.

„*Iar la masă era rezemat la pieptul lui Iisus unul dintre ucenicii Lui,*
pe care-l iubea Iisus. Deci Simon Petru i-a făcut semn acestuia şi i-a zis:
întreabă cine este cel despre care vorbeşte. Şi căzând acela astfel la
pieptul lui Iisus, I-a zis: Doamne, cine este? Iisus i-a răspuns: Acela este,
căruia Eu, întingând bucățica de pâine, i-o voi da” (In 13, 23-26)

Cu drept cuvânt ne minunăm şi acum de iubirea fierbinte de Dumnezeu a Sfinților ucenici şi de marea sinceritate a evlaviei lor. Căci, neavând de la ei putința să ştie pe cel vinovat, dar neîncrezându-se nici în bănuielile gândurilor proprii, se grăbesc să întrebe şi să afle printr-unul de frunte dintre ei. Iar acesta era Petru, care însă n-a pus întrebarea prin sine, ci a lăsat celui apropiat şi iubit, pentru strălucirea nevinovăției lui, să pună întrebarea. Iar acesta era Ioan, cel ce a scris această carte şi care, deoarece a spus că era iubit, şi-a ascuns numele, ținându-l sub tăcere, ca să nu pară iubitor de slavă. Căci mintea sfinților e liberă de iubirea de slavă. Aplecându-se deci liniştit spre Învățătorul, Îi şopteşte în ascuns şi cere să afle pe fiul pierzaniei. Dar Mântuitorul nu-i dă alt semn despre acela, decât cel prevestit odinioară prin cuvântul Psalmistului: „*Cel ce a mâncat pâinea Mea a ridicat călcâiul împotriva Mea*” (Ps. 40, 9). Şi îi dă aceluia bucățica de pâine înmuiată, arătând prin aceasta pe cel ce mănâncă pâinea Sa. Astfel, scapă de teamă pe Sfinții ucenici.[1524] Dar le aduce în amintire altă proorocie, care spune: „*Iar tu, omule, asemenea mie, căpetenia mea şi cunoscutul meu, care împreună cu mine te-ai îndulcit de mâncări, în casa lui Dumnezeu am umblat în acelaşi gând*” (Ps. 54, 14-15). Căci, fiind de un suflet egal şi cunoscut şi comesean şi nelipsindu-i nimic din cele ce-l puteau apropia, a devenit vânzătorul Mântuitorului, deşi era unul ce fusese numărat între ceilalți Sfinți ucenici, care aveau acelaşi scop ca Mântuitorul şi străbăteau țara iudeilor, făcându-se slujitori grabnici ai minunilor şi grăbindu-se să facă toate cele spre cinstea şi slava Lui. Dar cel astfel cunoscut, şi de un suflet egal cu ei, a schimbat harul Celui ce l-a cinstit, prin porniri urâte.

Dar observă iarăşi cât de bine ne ajută preaînțeleptul Evanghelist să vrem să viețuim cât mai cuminte şi să ne deprindem în ascuțimea minții spre a putea pătrunde foarte uşor în înțelesurile dumnezeieşti şi a le exprima în modul cel mai posibil nouă prin cuvintele noastre. El spune că a fost cinstit şi iubit atât de deosebit de Mântuitorul nostru Hristos, încât a putut să şadă aproape, şi dă ca pildă a iubirii mai presus de fire față de el sânul Stăpânului. Deci aproape de Dumnezeu şi în primele locuri lângă El vor fi cei ce au inima curată. Acestora le dă Însuşi Mântuitorul o cunună excepțională,

[1524] Cei unsprezece ucenici, aflând cine e vânzătorul, nu se mai tem că e vreunul dintre ei.

spunând că „*fericiți vor fi cei curați la inimă, că aceia vor vedea pe Dumnezeu*” (Mt. 5, 8). Şi vom aduce ca dovadă că acest cuvânt este adevărat pe însuşi acest preaînţelept Evanghelist. Fiindcă a văzut el însuşi slava lui Hristos, după cuvântul propriu: „*Căci am văzut*, zice, *slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr*” (In l, 14).[1525] Căci nu ar putea vedea cineva cu ochii trupului firea dumnezeiască cu totul nevăzută. Fiindcă nu vede cineva pe Tatăl, după spusa Mântuitorului, decât Cel ce, fiind de la Dumnezeu, adică Fiul, vede pe Tatăl (In 6, 46),[1526] Iar Hristos descoperă slava Lui celor ce au mintea eliberată de întinarea lumească şi de grija deşartă, adică de cele din viața aceasta, printr-o contemplație subțire şi deci mai presus de minte, care arată în ea şi pe cea a Tatălui. De aceea a spus: „*Cel ce Mă vede pe Mine vede şi pe Tatăl*” (In 14, 9).

„*Şi întingând bucățica a luat-o şi a dat-o lui Iuda, fiul lui Simon Iscarioteanul. Şi după îmbucătură a intrat atunci Satana în el*” (In 13, 26-27)

Mântuitorul a arătat ucenicilor semnul cel mai clar al vânzătorului. Căci, întingând bucățica de pâine, a dat-o, făcând vădit prin aceasta pe cel ce a mâncat pâinea Sa şi avea să ridice călcâiul lui. Preaînțeleptul Evanghelist spune că, după aceasta, căpetenia necredinței, a planului de ucidere a lui Hristos şi a pregătirii tuturor relelor a intrat în inima vânzătorului, şi Satana întreg s-a sălăşluit în el, îndată ce i-a dat Hristos bucățica de pâine. Dar să nu socotească cineva că bucățica aceasta de pâine a fost cauza primirii Satanei. Nu vom ajunge la astfel de măsură a prostiei, nici nu ne vom goli atât de mult de judecata cuvenită, încât să cugetăm că prin aceasta s-a dat binecuvântare intrării celui rău. Vom spune totuşi că nu e contrar adevărului să vedem aici o explicație a acestui fapt. Deşi se împlinise toată iubirea față de el şi nu lipsise nici un semn din cele prin care i s-a arătat toată cinstirea şi atenția, a rămas în aceleaşi intenții, neîndreptându-se prin căință de la gândul rău, nestrămutându-şi inima de la sfatul necuvenit, nelăcrimând pentru cele la care îndrăznise să gândească, ci a însetat încă mai rău după finalitatea necredinței. De aceea, învins fiind el de relele îndrăzneli, a intrat în sfârşit diavolul în el, aflând inima lui ca pe o poartă lipsită de veghea celui ce trebuia să o păzească, şi mintea, fără uşă şi fierbinte la cele ce voia să le gândească şi să le facă.

În toată Scriptura îl vom afla pe cel rău stăruind în ispită. La început se apropie, încercând inima închinătorilor lui Dumnezeu şi semănând mai multe gânduri rele în ei, ațâțându-i la râu prin plăcerea pentru tot felul de păcate. Mai ales îi învinge atrăgându-i spre ceea ce îi vede înclinați şi atraşi de mai înainte. Căci primeşte întotdeauna ca împreună-lucrătoare cu perversitățile lui slăbiciunea noastră, care justifică patima. De pildă: tulbură puternic şi trezeşte în unul ca o simțire fierbinte mişcarea murdară a plăcerii carnale. Pe altul îl biruieşte prin pofta unor câştiguri urâte, acela socotind ca lucru foarte bun şi de cinste procurarea de bani necinstiți. Pe fiecare îl face să lupte ca să câştige, servindu-se ca de o armă de patima care îl stăpâneşte şi care luptă în el de mai

[1525] Sfântul Chiril dă aici la singular expresia: „*Am văzut*,” fiindcă i-o atribuie numai Evanghelistului Ioan. Hristos a fost văzut ca „*Unul Născut din Tatăl*” şi, de aceea, ca „*plin de har şi de adevăr*.” E plin de harul pe care-l primeşte ca om şi „*plin de harul*” pe care Şi-l dăruieşte ca Dumnezeu Sieşi ca om. Nimeni n-a fost atât de plin de harul infinit ca El. Dar tocmai de aceea e plin şi de cunoştința întregului adevăr, sau este El însuşi Adevărul, reprezentând toată existența. Ca om are tot adevărul primit, şi ca Dumnezeu are tot adevărul pe care, avându-l, Şi-l dăruieşte Sieşi ca om. Unde e harul, e şi adevărul, sau invers. Izvorul harului e Adevărul. Izvorul harului infinit e Adevărul întreg, sau existența întreagă. Cu cât e mai mult adevăr, sau existență în cineva, cu atât este mai multă bunătate, mai multă generozitate şi frumusețe în el.

[1526] Mintea se întinează cu ispitele lumii, cu plăcerile materiale şi înguste pe care i le oferă ea şi cu grijile deşarte, trecătoare, rămânând prea mult alipită de aspectul material al lumii şi de trupul propriu. Numai depăşindu-le pe acestea vede în mod subtil în Hristos ceea ce e mai presus de minte, slava Fiului, şi în unire cu Fiul, vede pe Tatăl şi slava Tatălui, adică vede că lumea şi relațiile dintre oameni nu pot fi decât opera unei iubiri supreme.

înainte. Prin aceasta unelteşte tot modul pierzaniei noastre. Căci aşa precum cineva dintre cei obişnuiţi să conducă războaiele, împresurând o cetate şi căutând să intre în ea prin părţile mai slabe ale zidurilor, porunceşte să se aducă acolo mijloacele de asalt, ştiind că pe acelea le va putea dărâma, la fel Satana, vrând să asedieze sufletul omului, porneşte spre partea mai slabă a lui, socotind să o surpe cu uşurinţă, mai ales când vede că nu se va ivi nici o şansă aceluia prin voinţa de biruire de către el a acelei patimi, ca, de pildă, mai buna înţelegere, întărirea în bărbăţie, îndemnul la credinţă şi un ajutor tainic. Căci acestea slăbesc veninul de oameni ucigător al diavolului.

Aşadar, vânzătorul n-a fost ruşinat nici de mustrările ce i se făceau încă pe ascuns, dar nici de puterea de nebiruit a iubirii, nici de cinstirea, de slava, de harul şi de binecuvântarea ce-i veneau de la Hristos. Fără judecată şi cu putere neînfrântă stăruia în patima de care fusese biruit, adică în boala iubirii de câştig, de care până la sfârşit a fost copleşit şi în care a căzut cu totul. Nu are pe Satana numai tovarăş de sfat, ci şi-l face şi stăpân al inimii întregi şi domn al minţii sale pe cel pe care la început îl avea numai ca şoptitor. Căci acum intrase în el, după spusa Evanghelistului.

Deci trebuie să ne păzim şi să evităm cu toată puterea pagubele ce ne vin din pofte. Trebuie să ne aducem aminte de cel ce a zis: „*Dacă duhul celui ce stăpâneşte se ridică împotriva ta, să nu-i laşi locul tău, fiindcă leacul va face să înceteze păcate mari*” (Eccl. 10, 4). Căci nevoia ne constrânge să ne păzim gândurile de duhul celui ce stăpâneşte. Şi dacă este în noi puterea de-a împiedica, să ne grăbim îndată a pedepsi ceea ce se ridică în noi şi să nu-i îngăduim să se înrădăcineze, din neglijenţă, în mintea noastră, ci să căutăm să o tăiem ca pe un început al răutăţii şi să facem ca mintea să lucreze neîmpiedicată, sau să cunoască limpede că va birui repede pe Satana care ne linguşeşte, cunoscând îndată ceea ce spune Psalmistul: „*Mai înainte de a fi umilit, am păcătuit*” (Ps. 118, 67). Căci, înainte de a pătimi deplin păcatul, greşim prin aprobarea gândurilor păcătoase, preţuindu-le, primindu-le şi făcând prin aceasta loc de intrare Satanei. Tip şi chip al acestui fapt este patima vânzătorului.

„*Iar Iisus i-a zis: Ceea ce faci, fă mai curând. Dar nimeni din cei care şedeau la masă n-a înţeles pentru ce i-a zis aceasta*” (In 13, 27-28)

S-ar părea că cuvântul acesta e contrar şi cu totul neconform cu cele spuse înainte. Căci pentru ce, ar zice cineva, după ce, nu fără un anumit scop, Domnul a mustrat pe ascuns şi nu l-a descoperit pe faţă pe vânzătorul preocupat de uciderea Sa, acum se arată împingându-l spre aceasta, poruncindu-i să păşească fără întârziere spre această faptă murdară şi necredincioasă? Şi pentru ce era necesar, zice, să aţâţe şi mai mult spre această faptă pe cel ce era bolnav şi pornit prin sine spre ea, şi nu căuta mai degrabă să-l îndemne prin sfaturi spre o faptă mai bună, oprindu-l de la gândul propus? Ar putea socoti cineva că prin acest îndemn Domnul s-a abătut de la gândul cuvenit. Dar, mergând mai adânc în explicarea înţelesului acestui cuvânt, nu vom afla nimic nepotrivit în el, ci că are mai degrabă un înţeles mai ascuţit, pe care, pe cât voi putea, voi încerca să-l spun pe scurt. Cu multă înţelegere, înţeleptul Evanghelist a spus mai sus că însuşi Satana a pătruns mai înainte şi a intrat în inima vânzătorului, ca Domnul Iisus Hristos să Se arate spunându-i mai mult Satanei decât celui care ajunsese stăpânit în mod real şi cu adevărat, prin neatenţie, de acela: „*Ceea ce faci, fă mai curând*!” Era asemenea cu a zice: „Fapta ta, pe care o ştiu numai Eu, şi care-ţi este dragă pururea să o faci, Satano, fă-o mai repede.[1527] Ai ucis Prooroci (căci ai condus pe iudei în necredinţă)

[1527] De la o vreme Satana pune atâta stăpânire pe om, încât nu se mai poate face distincţie între eul omului şi cel al Satanei sau, mai precis, eul Satanei fiind mai tare ca al omului stăpânit de el, lucrează mai degrabă el prin om. De aceea, Hristos Se adresează aici mai degrabă Satanei decât lui Iuda, după ce despre fapta lui Iuda vorbise cu multă acoperire şi cruţare. Vedem şi în relaţiile dintre oameni cât e de greu să desparţi eul unuia de al altuia. Chinul lui Iuda provine mai mult din stăpânirea ce-o are asupra lui

şi ai pregătit să omoare cu pietre pe cei ce propovăduiau cuvântul mântuitor lui Israel, n-ai cruţat pe nimeni din cei trimişi de Dumnezeu. Ai arătat faţă de ei o cruzime mai presus de cuvânt şi un exces al mâniei. Vin acum Eu, după aceia, ajutând celor ce rătăcesc să nu mai rătăcească, mânând pe cei din întuneric la lumină, dăruind celor ce s-au rostogolit în cursă şi sub stăpânirea cruzimii tale să ajungă în afara laţurilor. Vin, având să desfiinţez tirania stăpânirii păcatului, care-ţi aparţine, şi să arăt fiecărui om cine este Dumnezeu după fire.[1528] Dar cunosc nu mai puţin cugetul tău sălbatic. Deci ceea ce ai obiceiul să îndrăzneşti împreună cu cei ce voiesc să facă acestea, fă şi acum. Căci nu încetezi să lucrezi cu asprime şi să-ţi arăţi toată ura până ce nu-Mi va veni patima pe care ai plănuit-o de la început."

Şi socotesc că în aceste explicaţii ale Mântuitorului se cuprinde înţelesul cuvântului dat la începutul acestui paragraf. Dar să căutăm iarăşi să înţelegem pentru ce porunceşte să se grăbească să împlinească cele îndrăznite. Era cât se poate de cumplită îndrăzneala iudeilor lipsiţi de evlavie, care se hotărâseră fără reţinere la această faptă nebunească împotriva Lui. Căci El aştepta torturi, o mulţime de ocări greu de suportat, lovituri, scuipări şi, ca ultimă durere, răstignirea pe cruce, oţetul, fierea şi rănile suliţei. Pentru ce deci, zice, diavolul nu grăbeşte împlinirea fără întârziere a îndrăznelilor pricinuite de patimi? Slujitori şi împlinitori ai relelor s-au făcut iudeii. Dar îi vom atribui totul aceluia care îi călăuzea în fapta uciderii şi era conducătorul relelor de la început. Însă, deşi erau foarte grele faptele neevlavioşilor iudei împotriva Sa şi de nesuportat ocara celor ce-L vor răstigni, ştia şi sfârşitul patimii, şi ce va rezulta din aceasta. Căci prin cinstita cruce avea să cadă definitiv tirania diavolului, să se pună capăt morţii, să dispară stăpânirea stricăciunii şi să scape neamul omenesc de vechiul blestem. Fiindcă se aştepta să înceteze, din iubirea de oameni şi din harul Mântuitorului nostru Hristos, acel: „*pământ eşti şi în pământ te vei întoarce*" (Fac. 3, 19). Avea să-şi astupe toată nelegiuirea gura ei, după glasul Psalmistului (Ps. 106, 42), şi să nu mai fie acuzaţi oamenii de cele făcute sub ea. Aveau să dispară definitiv din toată lumea cei ce nu cunoşteau pe singurul Dumnezeu Cel cu adevărat prin fire. Celor ce se vor îndreptăţi din credinţă, se aştepta să li se deschidă în sfârşit poarta raiului. Aveau să se unească cele de jos cu cele de sus şi să se deschidă cerurile, după cuvântul Mântuitorului, iar cetele Sfinţilor îngeri să urce şi să coboare peste Fiul Omului.[1529] Şi spune-mi cum,

---

răutatea Satanei, decât din răutatea lui. Vina lui e că s-a lăsat treptat cucerit de acela. Ar vrea să scape de el, dar nu mai poate. Vrea şi el ce vrea Satana. Este o mare taină şi complexitate în relaţia între euri, deci şi în cea dintre eul uman şi cel satanic, când cel uman s-a lăsat treptat luat în stăpânire de acela.

[1528] Prin păcat stăpâneşte tiranic Satana, căci în păcat omul nu se mai simte liber, sau stăpân pe sine, cum se simte în comuniunea cu Dumnezeu, care îi produce bucuria iubirii. Căci iubirea e trăită în mod liber, pentru că în ea trăiesc şi iubirea celuilalt. Ea nu mi se impune cu sila, nu mă lasă singur, nu-mi slăbeşte puterile, nu mă simt stăpânit de altul, ameninţat de viclenia lui. În iubire mă dăruiesc liber şi trăiesc dăruirea liberă de sine a altuia. Dumnezeu e Stăpânul cu adevărat iubit şi iubitor, e Stăpânul Tată, e Stăpânul darnic de la Care obţin cu atât mai mult, cu cât Îl iubesc mai mult. Credinţa în Hristos ca Dumnezeu venit aproape ne eliberează de tirania Satanei, care ne amăgeşte cu scurte plăceri egoiste. Hristos ne-a arătat că Dumnezeu este Tată şi Fiu Care Se iubesc, un Dumnezeu Care a trimis la noi pe Fiul Său, făcut om, ca să ne arate că Dumnezeu este iubire dovedită nouă. Prin aceasta ne-a eliberat de tira nia diavolului. Am spus într-o notă anterioară ca nu exista un rău în sine, ci răul este o relaţie negativă, sau lipsită de iubire între o persoana umană şi Dumnezeu Cel în comuniune interpresonală, şi deci şi între persoanele umane. De aceea el se numeşte păcat, deci atitudine contrară lui Dumnezeu.

[1529] Avem un minunat rezumat al urmărilor răstignirii şi învierii lui Hristos. Sunt urmări venite în mod ontologic, nu juridic, ca în teoria lui Anselm de Canterbury; nu sunt răsplăţi ale satisfacerii onoarei lui Dumnezeu, ci comunicare a stării înviate a lui Hristos, Cel mai tare ca moartea, tuturor celor ce cred în El şi, în parte, încetarea morţii şi a coruperii şi pe seama celorlalţi. Moartea biruită de Hristos va fi biruită în toţi. Cele de jos se vor uni cu cele de sus, ca viaţă in Dumnezeu, cerurile se vor deschide, trupul omului - deşi din pământ - nu se va mai întoarce in pământ. Ca urmare, îngerii se vor urca peste Hristos ca Dumnezeu şi vor coborî peste El ca om, arătându-se în aceasta unirea celor de jos cu cele de sus, fapt de care se vor împărtăşi şi oamenii, între creaţie şi Dumnezeu nu va mai fi nici o despărţire. Toată creaţia va fi în Dumnezeu, sau lângă Hristos. Omul credincios va fi schimbat la faţă ca Moise şi Ilie pe Tabor.

aşteptându-se aşa de mari bunătăţi şi împlinindu-se cu noi prin crucea mântuitoare o atât de strălucitoare nădejde, nu va fi necesar ca Cel ce a însetat aşa de mult după mântuirea noastră,[1530] şi pentru aceasta S-a făcut om fără de păcat, să nu Se grăbească să o vadă împlinindu-se în timpul prezent?[1531]

Cum nu trebuia ca Cel ce n-a cunoscut nici un rău să nu dispreţuiască cele pricinuite prin lucrarea vădit vicleană şi să nu Se grăbească să vadă mai repede atât de mult doritul timp al unei atât de strălucitoare sărbători?[1532] Mântuitorul a spus deci Satanei, care nu ştia deloc că El porneşte la biruirea puterii lui, şi că el aleargă spre prăpastie pregătindu-I moartea pe cruce: „*Ceea ce faci, fă mai curând*!" Cuvântul este mai mult al Celui ce ameninţă decât al Celui ce îndeamnă. Precum un tânăr având în sine forţa şi simţind în trup mişcându-se puterea, dacă vede pe cineva venind spre sine cu mare pornire, având în mână securea şi ştiind că acela, atingându-l, va muri, îi spune: „*Ceea ce faci, fă mai curând*," căci vei vedea puterea dreptei mele, şi nu spune acest cuvânt ca unul ce e gata să moară, ci ca unul ce ştie mai dinainte că va birui pe cel ce-i vrea răul, aşa Domnul nostru Iisus Hristos porunceşte Satanei să-şi facă mai repede drumul spre împlinirea faptei ce o îndrăzneşte faţă de El. Căci va arăta pe duşman făcându-se de râs prin cădere, iar lumea, eliberată de cel ce a stăpânit-o odinioară prin puterea sa, pe care a învins-o folosindu-se de amăgire şi de părăsirea credinţei în Dumnezeu. Ucenicii nu cunosc, precum se vede, înţelesul cuvântului, din iconomie. Hristos nu-l descoperă deoarece şi în alte locuri i-a învăţat de mai înainte că se va vinde în mâinile păcătoşilor, că va fi răstignit şi va fi ucis şi va învia a treia zi (Mt. 17, 22-23; Lc. 24, 7), dar le porunceşte să nu spună acestea nimănui. Căci avea ca scop să ţină ascuns de stăpânitorul lumii acesteia adevărul despre cine este El cu adevărat după fire, Care, venind să fie răstignit şi răstignindu-Se, va desfiinţa moartea şi va înfăptui mântuirea celor ce cred în El. Deci ascundea din iconomie înţelesul celor mai multe din cele spuse, căci ca Dumnezeu ştia cele ce sunt spre folos.

„*Căci unii socoteau, deoarece Iuda avea, punga, că lui îi zice Iisus: Cumpără cele de care avem trebuinţă la sărbătoare,*[1533] *sau să dea ceva săracilor*" (In 13, 29)

Ucenicii, neînţelegând sensul cuvântului, recurg cu uşurinţă la presupunerile obişnuite şi socotesc că Mântuitorul îi porunceşte ceva.[1534] Căci, fiind sărbătoarea aproape, aşteptau ca El să poruncească celui ce avea punga să cumpere ceva din cele necesare, cerându-i să procure ceea ce se cuvenea, adică cele ce puteau satisface trebuinţele celor lipsiţi. Căci Domnul este bun şi milostiv, după cum s-a scris (Ioil 2, 13). Şi faptul acesta ne este şi nouă o foarte bună pildă. Căci socotesc că cei ce vor să prăznuiască trebuie să o facă în chip curat şi plăcut lui Dumnezeu, dând satisfacţie nu numai bucuriei lor şi neîngrijindu-se numai de veselia lor, ci să împletească grija de cei

---

[1530] Fiul lui Dumnezeu însuşi a însetat după mântuirea noastră, din iubire pentru noi. Această însetare L-a îndemnat să Se facă om şi, în această calitate, însetarea după mântuirea noastră de moarte şi după vieţuirea noastră în cer şi între îngeri a devenit şi o însetare după mântuirea Lui, ca om.

[1531] Explică pentru ce Hristos cere lui Iuda, mai bine-zis Satanei, să facă mai repede ceea ce vrea să facă. Fă mai repede ceea ce vrei să faci, ca să piară însăşi puterea ta, ca să văd moartea biruită în umanitatea Mea şi a tuturor oamenilor.

[1532] Sărbătoarea e timp luminat de prezenţa lui Dumnezeu din Care se răspândeşte lumina bunătăţii, a sensului, a bucuriei. E timpul prezenţei lui Hristos în care lumina dumnezeiască se face văzută în umanitatea asumată şi mai ales înviată. Sărbătoarea e un fel de prelungire a luminii de pe Tabor, văzută spiritual.

[1533] Se vede şi de aici că Cina cea de Taină, deci prima împărtăşire a ucenicilor, a avut loc înainte de Paştile iudeilor, deci nu au mâncat azimă.

[1534] Cine nu iubeşte şi nu crede, nu înţelege, pentru că nu pătrunde în interiorul spiritual al cuiva. Satana nu putea vedea în Hristos pe Fiul lui Dumnezeu, pentru că nu se putea apropia de El cu iubire şi cu credinţa. El are o inteligenţă rece. Dar acestei inteligenţe îi rămân ascunse cele înalte prin spiritualitatea lor.

ce sunt în nevoi cu grija faţă de ei.[1535] Fiindcă în acest caz, împlinind Legea iubirii întreolaltă, Îi pricinuim cu adevărat o sărbătoare duhovnicească Mântuitorului Hristos. De aceea şi Legea de odinioară poruncea iudeilor în privinţa culegerii manei ca cei ce puteau să facă aceasta să nu culeagă numai pentru ei: „*Fiecare,* zice, *culegeţi împreună cu cei ce locuiesc cu voi*" (Ieş. 16, 16). Dacă cineva dintre cei ce locuiesc împreună e slăbit, cei ce nu suferă de aceasta să folosească puterea lor şi pentru acela, procurând pe măsura proprie şi celorlalţi ceea ce le trebuie, ca, precum s-a scris, celui ce are mult să nu-i prisosească, iar celui ce are puţin să nu-i lipsească (Ieş. 16, 18). Aşa, prin unire, se poate realiza raţiunea egalităţii tuturor. Cel ce nu uneşte grija de sine cu cea de cei lipsiţi nesocoteşte cerinţa cuvenită sfintelor sărbători. Căci sărbătoarea cu adevărat desăvârşită este sărbătoare trăită împreună.[1536]

„*Deci după ce a luat acela bucăţica de pâine,*
a ieşit numaidecât. Şi era noapte." (In 13, 30)

Pleacă repede, potrivit plăcerii diavolului, şi, ca unul înţepat şi împins spre nebunie, iese din casă. Căci nimic nu vede mai bun decât pofta de câştig şi, ceea ce-i mai ciudat, nimic nu află de folos din „binecuvântare" (din Euharistie) , din pricina pornirii nereţinute după bani.[1537] Pentru că, fiind stăpânit de mai înainte de această patimă şi primind în el întreg pe tatăl întregii nelegiuiri, nu se gândeşte nenorocitul unde aleargă. Căci, primind pofta ca pe o noapte şi ca pe o undă de gânduri necredincioase în pieptul său, se năpusteşte în sânul şi în prăpastia iadului şi, după spusa din Proverbe, sare „*ca un cerb rănit de săgeată în ficat, sau ca un câine în laţuri,*" neştiind că aleargă împotriva sufletului. Şi nu degeaba a spus dumnezeiscul Evanghelist: „*După ce a luat bucăţica de pâine, a ieşit numaidecât.*" Căci Satana se grăbeşte să poruncească celor odată prinşi şi ajunşi sub el, să împlinească cele rele şi să-i silească să lucreze fără nici o întârziere şi fără voie ceea ce îi place lui. Având pururea răutatea în minte şi fiind neîndurat în reaua uneltire, se teme ca nu cumva, trecând prin multe şovăiri, căinţa să-l strămute pe om la ceva bun şi să-l determine să lepede ca pe o beţie plăcerea minţii faţă de păcat, căci el vrea să-l prindă în cursă pe cel atras în ea. Din această pricină socotesc că îl face să se grăbească pe cel prins în laţurile lui, ca să lucreze foarte repede ceea ce-i place lui. Şi astfel, îndată după primirea bucăţelei de pâine în mână, îl sileşte pe Iuda să plece la împlinirea faptei lui atât de necredincioase, temându-se pe cât se vede atât de căinţă, cât şi de puterea ce-i putea veni din „binecuvântare," ca nu cumva aceasta să strălucească în inima lui ca o lumină şi să-l facă să aleagă mai vârtos o lucrare bună, sau ca aceea să nască un cuget sincer în cel ce plănuia să-L vândă pe Hristos.

Că şi acesta este un obicei al demonului de-a lucra împotriva noastră, vom cunoaşte şi din alte fapte săvârşite odinioară ca tip. Astfel, Faraon, având pe iudeii aflaţi în Egipt sub puterea lui, i-a făcut să lucreze la lut şi cărămizi şi la alte lucruri silnice, poruncindu-le cu asprime să trăiască în aceste ocupaţii triste, ca să nu le lase nici un timp pentru rugăciuni către Dumnezeu. De fapt zice către supraveghetorii lucrărilor: „*Să fie dar împovăraţi de lucru oamenii aceştia şi să se îndeletnicească cu acestea, iar nu să se îndeletnicească cu vorbe mincinoase*" (Ieş. 5, 9). Iar cuvinte deşarte a numit folosirea libertăţii, deplângerea robiei şi rugăciunea pentru o stare mai bună. Căci nu ignora că, din preocuparea faţă de acestea, iudeii vor avea un mare folos. Trecând de la

[1535] Sărbătoarea e un prilej de adevărată bucurie pentru cineva doar când face şi pe alţii să se bucure cu sine, mai ales pe cei pe care-i ştie întristaţi de lipsuri. Bucuria mea mi-o face altul, dar pentru aceasta trebuie să-i dau şi eu aceluia prilejul de-a se bucura de mine.

[1536] Sărbătoarea fiind timpul celei mai accentuate prezenţe a lui Dumnezeu, Care ne iubeşte şi ne vrea uniţi pe toţi în iubirea de El, este de aceea timpul celei mai depline comuniuni şi deci al celei mai depline bucurii.

[1537] Faptul că Iisus i-a întins lui Iuda pâinea a fost şi un semn al iubirii Lui faţă de el, deci un semn de binecuvântare, deci o încercare de a-1 elibera de intenţia vânzării.

tipuri la cunoaşterea înţelesurilor adevărate, vom afla pe Satana silind pe cei căzuţi în mrejele lui să lucreze cele rele, ţinându-i în slujirea celor plăcute lui.

„Şi când a ieşit el, Iisus a zis: Acum a fost preaslăvit Fiul Omului şi Dumnezeu a fost preaslăvit întru El. Iar dacă Dumnezeu a fost preaslăvit întru El, şi Dumnezeu Îl va preaslăvi întru El şi îndată Îl va preaslăvi” (In 13, 31-32)

Iese deci vânzătorul, având să slujească planurilor diavolului. Iar Hristos îşi începe cuvântul, nespunând în auzul tuturor cele ce se cuveneau să fie spuse numai celor apropiaţi. Căci şi prin acestea îi învaţă ca prin chip. Fiindcă nu se cuvine să se dea cele sfinte câinilor, după spusa Lui (Mt. 7, 6), şi nici mărgăritarele să se lase batjocorite de picioarele porcilor. Precum deci a spus şi înainte, în chip de parabolă, aceasta încearcă să înveţe şi acum, timpul cerând pentru lucrare o explicaţie mai clară.

Astfel, la vreme potrivită, după despărţirea vânzătorului şi plecarea lui din casă, împărtăşeşte ucenicilor sinceri tainele şi zice: „*Acum a fost preaslăvit Fiul Omului.*” Prin aceasta arată semnificaţia mântuitoare a patimii, care se află la uşă şi are să se săvârşească după scurt timp. Şi spune că S-a slăvit Fiul Omului, nevorbind de altcineva decât despre Sine, şi nu în mod despărţit, precum a apărut unora. Căci Hristos este Fiu unic şi înainte de trup şi cu trupul, şi înainte de-a Se face om ca noi şi când S-a făcut om.[1538] Dar cum afirmă că S-a prealăvit, trebuie cercetat.[1539] Căci ar putea spune unii: Oare nu S-a preaslăvit şi înainte, când făcea minuni? De fapt, potolind cu un cuvânt marea înfuriată şi oprind suflarea puternică a vântului, I s-a adus închinare de către cei din corabie şi a auzit: „*Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu eşti*!” Iar după ce, poruncind, a adus iarăşi la viaţă pe Lazăr în Betania, s-a dus atât de mult vestea minunii, încât, suindu-Se la Ierusalim în timpul sărbătorii, a fost întâmpinat de toţi, inclusiv de copii, şi, unindu-şi vocile de laudă, ziceau: „*Binecuvântat este Cel ce vine în numele Domnului*” (Mt. 21, 9). Dar şi când, frângând cinci pâini şi înmulţind doi peşti, a pregătit săturarea mulţimii celor cinci mii de bărbaţi adunaţi în jurul Lui, afară de femei şi de copii, minunea a apărut acelora atât de mare, încât cei uimiţi de ea căutau să-L facă împărat. Aceasta ne-a mărturisit-o Evanghelistul însuşi. Dar nu e greu să extindem cuvântul dspre aceasta şi prin alte exemple, care nu prezintă cu nimic mai mică slava Lui decât prin faptele înşirate. Deci, cum zice Cel ce a fost preaslăvit şi odinioară că S-a preaslăvit acum? Căci S-a preaslăvit şi prin altele şi S-a arătat şi prin altele că are o putere dumnezeiască.

Dar desăvârşirea slavei şi plinătatea strălucirii Sale s-au arătat în faptul că a pătimit pentru viaţa lumii şi că a înnoit, prin învierea Sa, modul de-a fi al tuturor.[1540] Căci aprofundând, pe cât se poate de bine, raţiunea tainei Lui,[1541] vom vedea că n-a

---

[1538] Sfântul Chiril vizează nestorianismul, care vede în Iisus două persoane, pe Fiul lui Dumnezeu şi pe Fiul Omului. Nestorianismul socotea că numai persoana omenească a suportat patima. Dar, în acest caz, crucea Lui nu ne-ar fi mântuit, fiind crucea unui om, şi nici n-ar fi înviat Căci un om nu poate învia. Numai dacă Cel ce s-a răstignit a fost Persoană divină, având ca proprie firea omenească, jertfa Lui are valoarea jertfei mântuitoare pentru toţi, şi Hristos Cel unul ca Persoană în două firi, dumnezeiască şi omenească, a putut învinge moartea în firea umană, care era şi ea a Lui ca Dumnezeu. Grupările neoprotestante, nerecunoscând pe Maica Domnului ca Născătoare de Dumnezeu, nu sunt străine de nestorianismul condamnat de Biserică la Sinodul III ecumenic, în anul 431, prezidat de Sfântul Chiril din Alexandria, sinod care a definit pe Maica Domnului ca Născătoare de Dumnezeu.

[1539] În textul grec este: „S-a slăvit,” în cel românesc: „*S-a preaslăvit.*”

[1540] Slava lui Dumnezeu s-a arătat în Hristos, sau Dumnezeu-Tatăl a fost preaslăvit în gradul cel mai înalt prin faptul că, prin pătimirea şi învierea lui Hristos, s-a văzut în toată creaţia înnoirea adusă ei prin înviere. În primul rând slava lui Dumnezeu s-a arătat în trupul Fiului Său înviat, care e temeiul virtual al înnoirii întregii creaţii, înnoire care se va arăta la sfârşitul lumii, dar care are încă de pe acum o anumită prezenţă a lui Hristos cel înviat, în ea. Iar în Hristos cel înviat creaţia are şi slava Tatălui prin Duhul Sfânt. Şi aceasta face posibilă preaslăvirea, sau lauda mai accentuată a lui Dumnezeu prin Fiul său cel înviat.

[1541] „Raţiunea tainei” lui Hristos; e de remarcat asocierea dintre aceşti doi termeni. Taina lui Dumnezeu

murit din cauza Sa, nici propriu-zis pentru Sine, ci pentru toată omenirea. Pentru aceasta a pătimit şi a făcut activă patima Sa şi după ce a înviat.[1542] Căci Cel ce ne-a răscumpărat pe toţi (Gal. 3, 13) a murit după trup, punând viaţa Sa în cumpănă cu a tuturor şi împlinind în Sine cerinţa acelui blestem vechi. Fiindcă S-a sculat iarăşi din morţi spre o viaţă nestricăcioasă şi fără sfârşit, sculând în Sine toată firea. *„Căci o dată ce a murit, precum s-a scris, nu mai moare. Moartea nu mai are stăpânire asupra Lui. Căci ceea ce a murit, a murit păcatului o dată pentru totdeauna; iar ceea ce trăieşte, trăieşte lui Dumnezeu"* (Rom. 6, 9-10). Prin Hristos aceasta devine adevărat şi pentru noi. Căci nu ne vom scula spre moarte, ci spre viaţa fără sfârşit, deşi e mare deosebirea dintre cei înviaţi, după răsplata primită conform modului de purtare al fiecăruia.

Făcându-Se deci ascultător lui Dumnezeu-Tatăl până la moarte, chiar moarte de cruce, după spusa lui Pavel (Filip. 2, 8), S-a preaînălţat iarăşi, primind nume mai presus de tot numele (Filip. 2, 9). Căci Cel ce era socotit că este om simplu S-a preaslăvit foarte real şi cu adevărat, arătându-Se ca Dumnezeu şi Fiul lui Dumnezeu, nefiind chemat la o demnitate nouă în a fi după fire Dumnezeu, ci urcând cu trupul însuşi la ceea ce era înainte de trup. În înţelesul acesta cugetăm că S-a preaslăvit, deşi a fost totdeauna Domnul slavei. Căci nimic nou nu primeşte Hristos din însuşirile dumnezeieşti, avându-le pe toate în mod natural ca Dumnezeu înainte de aşa-numita deşertare (chenoză), dar şi după ce a luat chipul de rob (Filip. 2, 7), deoarece El S-a înălţat iarăşi la acelea. După ce S-a făcut om, se înţelege că S-a slăvit în ceea ce a luat. Deci, fiind împreună cu Hristos care S-a preaslăvit, S-a preaslăvit şi Dumnezeu-Tatăl. Dar S-a preaslăvit în Fiul, şi nu primind de la Fiul Său vreun adaos la slavă, fiindcă s-a cunoscut al cui Tată este.[1543] Căci firea dumnezeiască şi negrăită nu are nevoie de nimic. Căci precum este o slavă şi o laudă a Fiului să aibă un astfel de Tată, la fel socotesc că este o slavă şi o laudă a Tatălui să aibă din Sine un astfel de Fiu.[1544] De aceea zice: Dacă Dumnezeu (Tatăl) s-a preaslăvit în El (Fiul), şi Dumnezeu (Tatăl) Îl va slăvi pe El (în Sine) (In 13, 32). Căci o dată ce s-a preaslăvit Tatăl pentru Fiul, şi Tatăl L-a preaslăvit îndată pe Fiul. Căci numele slavei trece de la Unul la Celălalt.

Dar ca să coborâm în cele ale noastre înţelesul cuvântului, aducând un folos ascultătorilor, vom adăuga la acestea următoarele. Dacă preaslăvim în noi pe Dumnezeu, să aşteptăm ca şi noi să fim slăviţi de El.[1545] *„Eu preamăresc pe cei ce Mă*

---

are un sens, nu e un întuneric total. El e bunătate infinită şi personală. Dar cine poate epuiza înţelesul întregii Lui bunătăţi şi taina comuniunii Persoanelor supreme, când nu putem epuiza nici taina persoanei umane şi a comuniunii ei cu alte persoane? O înţelegere raţională deplină nu putem avea decât despre materie. Dar se poate explica materia fără o bază spirituală, ca existenţă proprie? Totul e taină şi rămâne taină, dar o taină care solicită înţelegere şi în a cărei înţelegere se poate înainta la nesfârşit, fără a se înţelege deplin. Taina lui Dumnezeu ni s-a făcut mai apropiată, dar tocmai de aceea şi mai mare şi mai accesibilă înţelegerii pentru că Hristos Dumnezeu S-a făcut om şi a primit moartea pentru noi ca să învingă moartea.

[1542] Toate acestea arată taina strânsei legături dintre Dumnezeu şi oameni, o legătură înţeleasă integral de Dumnezeu şi în parte şi de oamenii care se bucură să se folosească de ceea ce a făcut Fiul lui Dumnezeu întrupat, unindu-Se cu ei.

[1543] Fiul, întrupându-Se, Şi-a arătat slava Sa şi în iubirea de oameni, care a mers până la moarte şi la biruirea morţii în oameni. Dar prin aceasta S-a arătat şi Tatăl drept Cel ce a voit ca Fiul Său să facă acestea.

[1544] Dacă nu S-ar fi arătat având un astfel de Fiu, Care, din iubire pentru oameni, Se face om şi moare pentru ei, ca să învingă moartea lor, nu s-ar fi văzut nici cât de iubitor de oameni şi nici cât de mai presus de moarte este Dumnezeu ca Tată. S-ar fi văzut că totul se desfăşoară în mod fatal în această lume supusă morţii, neexistând un Dumnezeu al iubirii şi al puterii, capabil să învingă moartea. Nu s-ar fi văzut că Dumnezeu are un Fiu, Care Se poate face om din iubire de oameni şi poate învinge moartea acestora. Sau nu s-ar mai fi putut crede într-un Dumnezeu deosebit de o lume supusă în mod fatal atâtor mizerii, sau s-ar fi crezut că El n-ar avea nici o putere asupra acestora, fiind supus şi El legilor ei.

[1545] Slăvindu-L pe Dumnezeu prin puterile pe care ni le dă El şi prin faptele bune pe care le săvârşim din puterea Lui, ne va slăvi şi El întru Sine pentru aceasta. Se vede aici iarăşi uniunea intimă dintre persoanele ce se iubesc şi se respectă. Lăudând pe altul, îi urmez exemplul, şi atunci şi el mă va lăuda pe mine.

preaslăvesc pe Mine" (I Rg. 2, 30). Iar Dumnezeu se slăveşte prin noi şi în noi când, curăţind pata păcatului, facem să strălucească viaţa noastră prin toată lucrarea cea bună. Numai astfel vieţuim spre slava Lui.

„*Fiilor, încă puţin timp mai sunt cu voi*" (In 13, 33)

Iisus pune în rândul copilaşilor şi între pruncii de curând născuţi pe ucenici, deşi urcaseră la o măsură a virtuţii şi aveau o înţelegere de puţini dobândită. Prin aceasta a arătat foarte limpede că şi cel socotit desăvârşit între oameni este copil la Dumnezeu, sau mic la minte.[1546] Căci ce este înţelegerea omului faţă de Înţelepciunea care pe toate le-a creat şi le susţine cu măiestrie? De aceea s-a spus într-un Psalm către Dumnezeu: „*Ca o vită şedeam înaintea Ta*" (Ps. 72, 22). Şi, dacă are minte, nu va crede cineva că Psalmistul spune că a fost făcut ca un animal deoarece a fost alipit de Dumnezeu. Căci a spune aceasta cu privire la Dumnezeu ar fi un mare dispreţ pentru firea dumnezeiască şi s-ar socoti ca o mare absurditate.[1547] Deoarece chiar cel alipit de omul înţelept şi făcut să fie lângă el (căci cuvântul psalmului trebuie potrivit cu cele de trebuinţă nouă) nu va deveni niciodată animalic, ci mai degrabă ascuţit la minte, înţelegător la minte, la judecăţi. Iar dacă va afirma cineva contrariul, susţinându-l ca pe ceva foarte adevărat, cum nu s-ar socoti că aiurează cugetând că este animalic şi fără minte cel ce stă lângă cel înţelept, pentru că socoteşte animalic pe cel făcut să stea lângă înţelepciunea lui Dumnezeu? Ce înseamnă când şi cel foarte înţelept între oameni, când e comparat cu Înţelepciunea lui Dumnezeu, este văzut ca fiind animalic şi se socoteşte între cei ce nu au minte? Precum o stea mai mică nu va rivaliza cu razele soarelui, dar nici piatra grea, cu un munte mai înalt decât toţi, aşa nici înţelegerea oamenilor nu s-ar putea compara vreodată cu Înţelepciunea lui Dumnezeu, mai bine-zis, nu e nimic care să se compare cu aceea.

Deci şi cel desăvârşit e copil. Hristos a spus că va fi încă puţin timp cu ucenicii Săi, nu pentru că Se va despărţi cu totul, nici pentru că Se va înstrăina pentru totdeauna şi deplin - căci este cu noi în toate zilele, până la sfârşitul veacului, după cuvântul Lui (Mt. 28, 20) -, ci pentru că nu va mai fi împreună cu ei poimâine ca şi ieri. Căci timpul plecării de aici la Tatăl şi al suirii la cer era la uşă, mai bine-zis, înlăuntrul porţii. Dar socotesc că cei ce cugetă drept şi au o credinţă temeinică trebuie să simtă că, deşi ne lipseşte cu trupul, primind plecarea la Dumnezeu-Tatăl, prin puterea dumnezeiască Se îngrijeşte de toate şi este împreună cu cei ce-L iubesc. De aceea a şi spus: „*unde sunt adunaţi doi sau trei în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor*" (Mt. 18, 20). Căci precum, fiind încă împreună cu oamenii şi fiind pe pământ cu trupul, umplea cerurile şi era împreună cu îngerii, nelipsind din cele de sus, aşa şi acum, fiind cu sfântul trup în ceruri, umple pământul şi este împreună cu cunoscuţii Săi. Dar observă cum, deşi aştepta să Se despartă numai după trup (căci este totdeauna împreună cu noi prin puterea Dumnezeirii), zice că va mai fi puţin timp cu noi, indicându-Se prin parte pe Sine în întregime, ca nu cumva să încerce cineva să taie pe Hristos în doi, ci să înţeleagă şi să primească pe Cuvântul născut din Dumnezeu-Tatăl şi templul Său luat din Sfânta Fecioară ca Unul, nu pentru că ar fi de aceeaşi fiinţă, ci pentru că, după unirea negrăită, tăierea Lui nu este conformă dreptei credinţe. Căci Hristos este Unul din două.[1548]

[1546] Hristos arată o mare tandreţe faţă de ucenici prin cuvântul „*fiilor.*"

[1547] Omul nu e animalic, pentru că e alipit de Dumnezeu şi se află în comuniune cu El. Fără aceasta, ar însemna că omul este animalic, fiind creat aşa de Dumnezeu, ceea ce e o blasfemie.

[1548] Hristos e o Persoană în două firi. Persoana întreagă a lui Hristos e şi Dumnezeu, şi om, atât pe pământ, cât şi în cer. Căci în Persoana cea una a lui Hristos trăiesc toate ale ambelor firi. Eu trăiesc ca persoană întreagă chiar în punctul din picior unde sunt înţepat. Hristos nu mai e cu trupul pe pământ, dar e Persoana care trăieşte şi cele omeneşti de pe pământ, deci e şi în mine, care mă unesc cu El ca Persoană. Deşi eu Îl simt mai puţin, sau deloc, El se simte în mine, sau mă simte pe mine unit cu Persoana Lui.

„*Voi Mă veți căuta, dar, după cum am spus iudeilor - că unde Mă duc Eu, voi nu puteți veni - vă spun vouă acum*” (In 13, 33)

Spune ucenicilor Săi că plecarea Lui nu le va fi cu totul fără pagubă, fiindcă aceasta îi va topi de durere şi le va produce o întristare nu uşor de suportat. E neîndoielnic că ei vor înseta după prezența Lui şi vor dori să viețuiască împreună cu El, aşa cum şi dumnezeiescul Pavel prefera vieții de aici să fie cu Hristos, spunând că e mai bine să moară şi să fie cu Hristos (Filip. l, 23). Prevăzând aceasta Hristos şi neignorând inimile celor ce-L iubeau, le-a spus ucenicilor că înălțarea Lui nu le va fi fără durere. Mai era şi alt motiv care silea pe sfinții ucenici să dorească să fie cu Hristos. Ei aveau să se întâlnească cu nu mici pericole şi vor fi adeseori supuşi unor fapte duşmănoase nestăpânite din partea iudeilor; ba vor cădea şi sub mâinile altora, străbătând tot pământul şi propovăduind celor rătăciți încă, cuvântul Mântuitorului, ei fiind încercați cu închisori, întâmpinați cu ocări şi bătăi şi supuşi şi altor chinuri, pe care nu le suferiseră înainte, cât fuseseră cu Hristos. Veți căuta, zice, să fiți cu Mine atunci când vă vor supăra valurile multor feluri de ispite. Iar aceasta o zicea nu ca să le insufle teamă ucenicilor, sau să-i înfrângă mai înainte de frică, ci mai degrabă să-i întărească şi să-i pregătească să primească cu răbdare cele ce-i aşteaptă. Căci nu vom afla ceva nefolositor, ci mai degrabă mult folos în ceea ce ne spune în Psalmi: „*Pregătit am fost şi nu m-am tulburat*” (Ps. 118, 60), pentru că răul neaşteptat ne tulbură mai tare şi ne loveşte mai puternic. Dar cele aşteptate şi prevăzute slăbesc în mare parte mai înainte frica, şi ea nu mai are atâta putere asupra celor ce le suportă, mintea gândindu-se de mai înainte la ele şi primindu-le mai înainte ca fiind prezente, cu puterea înțelegerii. Precum atunci când năvăleşte vreo fiară sălbatică dinlăuntrul vreunei păduri dese, repezindu-se tare la vreunul dintre cei ce nu o văd, îl tulbură mult pe cel ce nu aşteaptă năvala ei şi îl biruie pe cel nepregătit, dar cel ce o vede de departe şi ştie că se apropie, recurgând la o armă, sau o va birui, sau o va face să-şi simtă neputința şi să fugă, la fel socotesc că se întâmplă şi cu încercările: cea care nu e deloc aşteptată atacă mai tare şi mai sălbatic decât cea aşteptată. Deci în mod folositor, Domnul nostru Iisus Hristos, spunând: „*Mă veți căuta*,” le dă de înțeles ucenicilor Săi cele ce li se vor întâmpla pentru că nu vor mai fi cu El şi tulburările care le vor veni de la cei ce-i vor duşmăni, ajutându-i mai dinainte prin spusa Lui să câştige bărbăție. Mai adaugă la acestea şi că ceva îi împiedică acum pe ei să-L urmeze.

Ceea ce am spus, zice, iudeilor, aceasta v-o spun acum şi vouă: „*Unde Mă duc Eu, voi nu puteți veni.*” Căci nu venise timpul ca Sfinții Apostoli să treacă la locaşurile de sus, o dată ce încă nu slujiseră. Trecerea aceea li se rezerva lor la timpul cuvenit.[1549] E de observat şi că, zicând aceasta şi către iudei, dă de înțeles că: „*Mă veți căuta şi nu Mă veți afla.*” Dar ucenicilor Săi le spune numai: „*Mă veți căuta*,” şi, în mod cuvenit, nu adaugă: „Nu Mă veți afla.” Şi pentru care pricină? Acelora li se potriveşte să nu-L afle, pentru nemăsurata lor necredință şi pentru mărimea lipsei de evlavie față de El.[1550] Dar celor ce au un cuget sincer față de El şi păstrează o iubire neslăbită, nu e potrivit să li se spună: „Nu Mă veți afla.” Căci El era şi va fi cu ei totdeauna.[1551]

[1549] Cineva urcă la trepte duhovniceşti tot mai înalte, tot mai pline de prezența lui Hristos, pe măsură ce-I slujeşte Lui mai mult. Slujind cuiva, din iubire, te apropii spiritual de el.

[1550] A nu crede în cuvintele cuiva şi a nu-l respecta înseamnă a rămâne despărțit şi străin din punct de vedere spiritual de el. Dar a rămâne despărțit de Hristos prin necredința în Dumnezeirea Lui înseamnă a rămâne într-o extremă sărăcie spirituală şi într-o viață lipsită de bucuria adevărată şi veşnică, pentru că în El e Viața.

[1551] A fi în veci înseamnă a iubi sau a fi iubit de cineva în veci. Hristos mă ține în veci în fericire, pentru că mă iubeşte în veci şi sunt susținut de iubirea Lui ca să-L iubesc şi eu în veci. Cu o logică consecventă dă deci porunca din versetul următor, ca cei ce cred în El să se pregătească pentru moştenirea vieții veşnice.

„*Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, aşa şi voi să vă iubiți unul pe altul*” (In 13, 34)

Bine şi adevărat scrie dumnezeiescul Pavel: „*Deci, dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi*” (II Cor. 5, 17). Căci Hristos ne înnoieşte şi ne remodelează spre o viață nouă, netocită, nemaifiind asemenea celor obişnuiți să viețuiască aşa cum place Legii, care nu iese din poruncile lui Moise. Căci Legea nu desăvârşeşte nimic, precum s-a scris (Evr. 7, 19). Iar măsura cea mai deplină a evlaviei față de Dumnezeu o poate vedea cineva în poruncile Mântuitorului nostru. De aceea şi El însuşi spune undeva către noi: „*Căci zic vouă: Că de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi fariseilor, nu veți intra în Împărăția cerurilor*” (Mt. 5, 20). Deci nu vom imita moravurile iudeilor, căci, dacă nu vom întrece foarte mult dreptatea din Lege, socotesc că nu vom intra în Împărăția cerurilor. Dar nu declarăm Legea dată prin Moise cu totul nefolositoare şi netrebuincioasă. Căci ne-a adus binele, deşi nu în mod desăvârşit, fiind ea un pedagog spre învățătura evanghelică şi aducând, prin pilde şi tipuri, un chip al adevăratei drepte credințe, întipărind în mințile noastre umbra învățăturii lui Hristos. De aceea le-a şi zis lor: „*Vă spun vouă că tot cărturarul care învață despre Împărăția cerurilor este asemenea omului bogat, care scoate din vistieria lui noi şi vechi.*” Căci în cuvintele lui Moise se mişcă arvuna bogăției cu adevărat duhovniceşti, şi omul poate aduna din ele în minte o comoară folositoare, dacă primeşte şi frumusețea învățăturii evanghelice, luminându-se astfel în mod îndoit prin cunoaşterea legilor vechi şi noi. Domnul nostru Iisus Hristos, arătând aici că porunca Lui este superioară celei vechi şi că celor ce viețuiau după Lege le era încă neînțeleasă propovăduirea mântuitoare, având să Se suie la cer, le rânduieşte de mai înainte ca pe o temelie a tot binele legea iubirii, nu a iubirii conforme Legii, ci a celei mai presus de Lege. De aceea zice: „*Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul.*” Dar spune-mi, va zice poate cineva, cum a zis că aceasta este o poruncă nouă, o dată ce, prin Moise, Cel care a vorbit celor mai vechi a spus: „*Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot cugetul tău, şi pe aproapele tău ca pe tine însuți*” (Deut. 6, 5; Mt. 22, 37)? Căci iată că a pus înaintea celorlalte, cum se cuvine, iubirea față de Dumnezeu, iar după ea a pus pe cea întreolaltă, unind cu cea față de Dumnezeu pe cea dintre noi, nefiind drept altfel, nici existând iubire reală față de Dumnezeu dacă acesteia nu-i urmează cea datorată aproapelui. Căci toți ne suntem unii altora frați.[1552] Preaînțeleptul Ioan, ştiind aceasta foarte bine, îi învață pe alții: „*Cine iubeşte pe Dumnezeu să iubească şi pe fratele său*” (I In 4, 21). Deci cum e poruncă nouă cea dată prin Hristos, o dată ce a fost dată şi celor vechi? Dar ia seama la temelia acesteia, priveşte la explicație. Căci nu S-a mulțumit să spună: „*Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul*,” ci, arătând noutatea cuvântului şi a poruncii Sale, ca una ce e cu mult mai mare decât vechea iubire a unuia față de altul, a adăugat îndată: „*Precum Eu v-am iubit pe voi, să vă iubiți şi voi unul pe altul.*” Trebuie cercetat deci, pentru a înțelege limpede sensul celor spuse de El, adică pentru a înțelege cum ne-a iubit pe noi Hristos. Numai atunci vom înțelege sensul nou şi schimbat al poruncii date acum. Deci, să ținem seama de spusa: „*Fiind în chip, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, şi la înfățişare aflându-Se ca un om; S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, şi încă moarte de cruce*” (Filip. 2, 6-8). Dar şi bogat fiind, a sărăcit, cum ne-a mărturisit iarăşi Pavel (II Cor. 8, 9). Vezi noutatea iubirii Lui față de noi? Legea îmi poruncea să iubesc pe fratele ca pe mine însumi. Dar Domnul nostru Iisus Hristos ne-a iubit pe noi mai mult decât pe Sine însuşi. Căci, dacă n-ar fi fost în chipul şi în egalitate cu Dumnezeu-Tatăl, nu S-ar fi pogorât la smerenia

[1552] Dacă Dumnezeu iubeşte pe toți oamenii şi vrea să ne simțim uniți în El, ca frați între noi, cel ce iubeşte pe Dumnezeu nu poate să nu iubească şi pe oameni.

noastră, nici n-ar fi suportat pentru noi moartea atât de grea, nici n-ar fi răbdat pălmuiri iudaice, ruşine şi batjocură şi toate celelalte, ca să nu mai înşirăm toate cele ce I s-au făcut, întinzând la nesfârşit cuvântul. Dar nici nu S-ar fi sărăcit, bogat fiind, dacă nu ne-ar fi iubit pe noi cu mult mai mult decât pe Sine. Deci este cu totul nouă măsura iubirii Lui. Aşa ne porunceşte să simţim şi noi,[1553] nepunând nimic înaintea iubirii faţă de fraţi: nici slavă, nici bogăţie, nici şovăială în a coborî, de trebuie, până la moartea cu trupul. E ceea ce au şi făcut fericiţii ucenici ai Mântuitorului nostru şi cei ce au păşit pe urmele lor, punând mai presus de viaţa lor mântuirea altora, suportând orice durere şi osteneală, mergând până la ultimele suferinţe, ca să mântuiască sufletele celor ce se pierdeau. De fapt, Pavel zice o dată: „*În fiecare zi mor*” (I Cor. 15, 31), iar altă dată: „*Cine e slab şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte şi eu să nu ard*?” (II Cor. 11, 29).

Hristos ne-a poruncit deci să punem iubirea mai presus de Lege, ca rădăcină a desăvârşitei evlavii faţă de Dumnezeu, ştiind că în aceasta, şi nu altfel, ne vom proba în faţa lui Dumnezeu, mergând pe urmele iubirii Lui faţă de noi, însuşindu-ne frumuseţea ei în bunătăţi mari şi desăvârşite.

„*Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei,
dacă veţi avea dragoste unul pentru altul*” (In 13, 35)

Semnul sigur şi neîndoielnic, zice, al faptului de-a fi învăţat de la Mine va fi să fie înscrisă în cugetele voastre obişnuinţa de-a vă grăbi să mergeţi, pe cât e cu putinţă firii voastre şi măsurilor umanului, pe urmele vieţuirii Mele, adică de-a avea legătura nedespărţită a iubirii întreolaltă şi de-a vă însuşi, potrivit raţiunii acestei iubiri, frumuseţea neasemănată a mângâierii reciproce. Căci aceasta va întipări în voi în mod exact slava Învăţătorului vostru. Dar socotesc că cineva va întreba, faţă de aceasta: De ce iubirea este un semn al ucenicilor lui Hristos şi modelul tuturor virtuţilor ce s-au arătat în El, nefiind dobândită prin străduinţă, precum nici prin raţiune şi atenţie, ci izvorâtă din firea Lui proprie? Cele ce sunt proprii firii dumnezeieşti, ca cele ce sunt mai presus de orice minune, aparţin în mod propriu şi cu adevărat ei.[1554]

De fapt, vom spune şi noi cu toată dreptatea, continuând cuvântul despre acestea: sunt rod al fiinţei supreme cele ce-i aparţin în mod special şi îi sunt proprii. Dar cel experimentat poate vedea că tot felul de virtuţi aduc o completare a iubirii şi tot ce apare cuiva ca bine dobândit are o legătură cu ea şi tinde spre ea. De aceea, porunca primă şi cea mai înaltă în Lege este a iubi pe Dumnezeu din tot sufletul şi din toată inima şi din tot cugetul. Iar a doua, soră şi vecină cu ea, este iubirea de aproapele, care are în ea toată plinătatea Legii. De fapt, dumnezeiescul Pavel, recapitulând în aceasta

[1553] Hristos nu ne-a iubit numai ca pe Sine, cum cerea Legea lui Moise, ci cu mult mai mult decât pe Sine, pogorând de la slava Sa dumnezeiască la starea noastră infinit de umilită faţă de a Sa. El ne cere deci să-I urmăm pilda, iubind pe ceilalţi mai mult decât pe noi înşine. Dar niciodată nu vom putea coborî atât de mult de la noi la alţii, neaflându-ne la o înălţime ca a Lui faţă de ei. Chiar dacă murim pentru alţii, nu facem mare lucru, căci de fapt tot trebuie să murim. Şi, în fond, ce suntem noi faţă de alţii? Dar ce greu ne e să renunţăm la micile şi înşelătoarele noastre avantaje faţă de alţii, ca să nu li le arătăm, ci, în loc să le păstrăm, să renunţam la ele! Şi de fapt Hristos nu ne poate cere o astfel de pogorâre ca a Lui, dar ne cere măcar să simţim dorinţa unei astfel de pogorâri infinite.

[1554] La baza întrebării stătea ideea că această iubire perfectă nu se poate învăţa de către om de la Hristos, căci ea aparţine prin fire exclusiv lui Dumnezeu. Sfântul Chiril răspunde în cele ce urmează că toate virtuţile, care sunt forme ale iubirii, deşi sunt perfecte în Dumnezeu, le poate învăţa şi omul, ca cel creat după chipul Lui. Dar iubirea şi toate virtuţile care o compun au în om multe grade, căci omul nu are în sine nemărginirea. El trebuie să crească. Dar i se cere să crească prin puterea lui Dumnezeu spre nemărginirea Lui. Omul are nemărginirea ca tensiune, ca dorinţă. Dumnezeu are prin Sine iubirea infinită, pentru că are viaţa infinită, şi e Izvorul ei. El n-are pe cineva superior, de la care să înveţe iubirea. Că oamenii pot învăţa de la Hristos iubirea rezultă şi din faptul că Hristos e Dumnezeu Care S-a făcut om şi ne-a arătat practic, în relaţiile cu oamenii, iubirea supremă pe care o are ca Dumnezeu. Dar adversarii Dumnezeirii lui Hristos deduceau de aici şi faptul că Însuşi Hristos n-a putut avea în mod real însuşirea iubirii desăvârşite.

toată porunca, zice: „*Pentru că poruncile: Să nu desfrânezi, să nu ucizi, să nu furi, să nu juri strâmb... şi orice altă poruncă ar mai fi se cuprind în acest cuvânt: „Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi... iubirea este deci împlinirea legii*” (Rom. 13, 9-10). Iar faptul că tot felul virtuţii se cuprinde în hotarele iubirii, ceea ce o face să cuprindă în braţele ei toate virtuţile, îl mărturiseşte iarăşi preaînţeleptul Pavel, zicând: „*Iubirea nu pizmuieşte, nu se trufeşte, nu se poartă urât, nu caută ale sale,*” şi cele unite cu acestea (I Cor. 13, 4-5). Căci măsura iubirii este mare. În acest fel e propriu celor ce s-au hotărât să iubească să se facă cunoscuţi oriunde şi prin toate că sunt ucenicii lui Hristos: prin împodobirea cu cununa iubirii şi prin purtarea ca pe un semn al acestui fapt al iubirii întreolaltă. Şi aceasta o voi arăta pe scurt. Căci dacă este vreunul dintre noi lucrător în lucruri de aramă, sau în ţesături, nu s-ar socoti, şi încă foarte clar, că a fost ucenic al unui meşter în acestea? Şi cine e meşter în clădiri nu va arăta, oare, prin faptul că poate clădi frumos, că a avut un învăţător în cele ale clădirii? În acelaşi fel, socotesc, cei ce au în ei împlinită puterea iubirii faţă de Dumnezeu, fac cunoscut fără greutate că au fost ucenicii Iubirii, sau ai lui Hristos, Care are în El iubirea supremă. Căci a iubit atât de mult, încât Şi-a dat pentru ea însăşi viaţa Sa (I In 4, 10) şi a răbdat sălbăticia îndrăznelilor iudaice. Şi va mărturisi despre aceasta El însuşi, zicând către ucenicii Săi: „*Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii săi*” (In 15, 13). Căci deoarece, după spusa lui Ioan, Dumnezeu este Iubire (I In 4, 16), S-a arătat şi El ca Iubire, fiind Fiul Iubirii, adică al lui Dumnezeu cel prin fire şi singur şi adevărat. Este Iubire, nu pentru că e deprins să Se numească aşa prin cuvine pompoase, ci pentru că are această însuşire strălucitoare prin fapte şi lucruri, arătându-Se pe Sine ca fiind rodul fiinţei Celui ce L-a născut. Căci nu vom socoti nicidecum că fiinţa supremă nu e capabilă de toate bunătăţile,[1555] nici nu vom spune că a dobândit de undeva forma acestor bunătăţi, ca noi, nici nu e înţeleasă iubirea Lui ca fiind ceva în altceva, cum ar spune cineva despre om că are în sine ştiinţa. Căci omul nu e prin sine ştiinţa, ci, mai degrabă, e primitor de ştiinţă.[1556] Dar despre firea dumnezeiască şi negrăită spunem că este ea însăşi în mod propriu tot binele care se crede că există, fiind izvor a tot felul de virtuţi în ea însăşi. Deci în mod foarte drept spunem că Fiul, fiind rodul iubirii, este şi El Iubire, ca şi Tatăl, din Care este. Şi, ca atare, prin virtuţi Se întipăreşte în sufletele noastre şi ne imprimă semnele familiarităţii noastre cu El. Sau altfel, după spusa lui Pavel, Hristos „*este pacea noastră*” (Efes. 2, 14). Căci în El cele de jos s-au unit cu cele de sus, şi prin El ne-am împăcat cu Dumnezeu-Tatăl. Fiindcă, deşi la început ne-am însuşit o mare despărţire, din lunecarea spre rău, şi ne-am împărţit în două popoare, în neamuri şi Israel, ne-am zidit în El într-un om nou, fiindcă s-a desfiinţat zidul din mijloc al despărţiturii şi a încetat puterea duşmăniei, punându-se capăt Legii prin dogmele evanghelice. Dar cum s-ar fi cunoscut că ne-am făcut ucenici ai păcii dacă n-am fi avut pacea întreolaltă? Căci ce altceva ar fi despărţirea din lipsa iubirii, dacă nu naşterea luptei, desfiinţarea păcii şi ivirea a toată dezbinarea sufletească? Fiindcă, precum în legătura nesfâşiată a iubirii ni se păstrează bunătăţile păcii, în acelaşi fel, socotesc, prin încetarea iubirii pătrunde răul războiului. Şi ce urmează de aici? Apar ocări, certuri crude, mânii, violenţe, bârfiri, defăimări, pizme şi tot felul de răutăţi.

Deci, deoarece toată virtutea se cuprinde şi se impune în chipul şi modul iubirii, să nu cugete cineva dintre noi că, prin post şi prin culcare pe jos, sau prin alte osteneli nevoitoare, face ceva mare dacă nu salvează iubirea faţă de aproapele.[1557] Căci cel ce nu

[1555] Firea dumnezeiască nu e numai capabilă să ajungă sau să primească toate bunătăţile, ci este ea însăşi acestea.

[1556] Deci există o deosebire între Dumnezeu şi om. Dumnezeu este prin Sine ştiinţa şi iubirea, dar nu în sensul că e o ştiinţă şi o iubire impersonale, ci în sensul că nu primeşte de la altcineva superior ştiinţa şi iubirea, ci El însuşi este izvorul suprem al acestora. Omul nu le are de la sine, dar le poate primi de la Dumnezeu. Deci e făcut pentru o legătură cu Dumnezeu, e făcut pentru a le primi de la Dumnezeu.

[1557] Deşi înainte a spus că iubirea se arată în toate felurile de virtuţi, aici arată putinţa de-a practica unele

duce corabia spre țintă, asemenea celor nepricepuți în cârmuirea ei, rătăceşte ca un cârmaci care are cârma corăbiei, dar, din nepricepere, nu ştie să o conducă spre ținta propusă. De aceea, cel ce a îndrăznit să spună: „*De căutați o dovadă a Lui, Care grăieşte în mine*," vorbesc despre dumnezeiescul Pavel, nu se laudă numai pentru îndrumare, ci şi pentru ținta ce o urmărea prin aceasta. Căci cel ce se laudă pentru ostenelile trupeşti cade din bunătățile cele mai de frunte şi mai necesare, adică nu urmăreşte ținta adevărată. Iar el ştia că aceasta este iubirea, care e ca o cunună pusă peste toate virtuțile, cum spune spre învățătură: „*De aş împărți toată avuția şi de aş da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi foloseşte*" (I Cor. 13, 3). Strălucirea iubirii este în noi chipul Mântuitorului Hristos.[1558]

„*Doamne, L-a întrebat Simon-Petru, unde Te duci*?" (In 13, 36)

Din iubire de învățătură Petru întreabă iarăşi şi se interesează de înțelesul cuvântului, neînțelegând încă, precum se vede, ce semnificație are spusa Lui. Dar întreabă şi din râvna fierbinte de-a urma lui Hristos. În privința aceasta e vrednică de admirație ordinea ucenicilor.[1559] N-ar putea spune cineva că, fiind de față şi ceilalți, Petru a întrebat cel dintâi dintre ei, pentru că el singur nu ştia. De fapt, ceilalți îi cedează, ca celui dintâi, cuvântul şi curajul de-a întreba. Dar nu e lipsit de risc a vorbi la urechile învățătorului, pentru cei ce se socotesc că sunt ceva.[1560] Dar nu e mai puțin vrednic de admirat Petru, care nu se ruşinează să pară mai greoi la înțelegere, dorind să priceapă ceva din cele neînțelese, ci se grăbeşte iute spre trebuința de-a cunoaşte şi se gândeşte la folosul ce-i vine din iubirea de învățătură, ca să se facă şi în privința aceasta pildă celorlalți.[1561] Căci, socotesc, nu trebuie să trecem peste cuvintele celor ce ne învață, dacă nu ne sunt cu totul clare, doar ca să dăm impresia că suntem foarte ascuțiți la minte şi pătrunzători la înțelegere, ci trebuie să întrebăm mai degrabă, ca să pătrundem în chip înțelegător ceea ce primim, ca să ne fie spre folos.[1562] Căci e cu mult mai bună cunoaşterea a ceea ce ne este de folos, decât păruta înțelepciune deşartă şi e mai bine să învățăm cu adevărat, decât să socotim că ştim.

„*Răspuns-a Iisus: Unde Mă duc Eu, tu nu poți să urmezi*
Mie acum, dar mai târziu Îmi vei urma" (In 13, 36)

Ştiind că e grea şi de nesuportat tristețea ce-a cuprins pe ucenicii Săi, căci le spusese deschis că Se va urca la ceruri şi-i va lăsa lipsiți de prezența Lui pe pământ, deşi

virtuți care, fiind lipsite de iubire, n-au o prea mare valoare. Acesta e cazul când, în practicarea acelor virtuți, se uită de iubirea semenului nostru. Se arată aici cât de mult ne realizăm unul prin altul, cât de mult, pe măsură ce uit de mine în grija față de altul, mă realizez cu adevărat pe mine.

[1558] Hristos, fiind Iubirea supremă, sau Izvorul personificat al iubirii - căci iubirea nu este fără persoană, ci, unde este ea, este şi persoana, în mod deosebit Persoana lui Hristos -, când avem în noi iubirea, avem pe Hristos sau strălucirea Lui.

[1559] Existând o ordine între ucenici, aceasta arată că după primul există şi al doilea şi al treilea şi aşa mai departe. Deci Petru nu era primul, în sensul că între ucenici ar fi existat, la fel, trepte de putere. Iar aceasta mai arată că cel dintâi nu avea o putere peste ceilalți.

[1560] Nu s-ar fi arătat smerenie dacă ar fi luat cuvântul un ucenic care nu era socotit ca primul. Că aceasta nu era o ordine rigidă o arată faptul că, uneori, ia şi alt ucenic cuvântul.

[1561] Prin întrebarea pusă în numele celorlalți, Petru nu arată că avea un drept special de-a întreba în numele celorlalți. El se arată mai degrabă demn de imitat, atât prin faptul că nu se ruşinează să spună pe față că e mai neştiutor decât ceilalți, cât şi prin faptul că pune dorința de învățătură mai presus de o astfel de ruşine. Prin amândouă nu se arată ca făcând ceva ce numai el ar avea dreptul, ci ca o pildă a ceea ce ar trebui să arate toți. Ce bine ar fi dacă ar putea imita pilda lui Petru şi cel ce se socoteşte urmaşul lui! Ar arăta un primat în smerenie, nu unul în putere. Şi cât ar câştiga ecumenismul de azi dintr-o astfel de înțelegere a primatului urmaşului lui Petru!

[1562] E lucru folositor a primi ceea ce ni se spune de învățătorul nostru. Dar acest folos sporeşte când încercăm să înțelegem ceea ce am primit mai înainte de la el.

va fi totuşi împreună cu ei ca Dumnezeu, Se foloseşte pentru prezent de un cuvânt mai învăluit, lipsindu-i de înțelegerea exactă a acestui lucru. De fapt, văzându-i neştiutori, îi lasă să rămână în această stare. Căci cei înțelepți nu ezită să acopere cele ce obişnuiesc să aducă întristare în umbra unor cuvinte mai grele. Căci, deşi prezentase plecarea Sa la cele de sus şi la ceruri ca pe o dăruire a Sa lui Dumnezeu-Tatăl, ca pârgă a umanității şi ca făcând aceasta pentru folosul tuturor (căci ne-a deschis o cale nouă, pe care înainte nu o ştia firea omenească), sfinților ucenici, care voiau să fie pururea împreună cu El, despărțirea de Hristos le apărea ca insuportabilă, deşi ştiau, pe de altă parte, că El va fi totdeauna cu ei prin puterea şi împreuna-lucrare a Duhului. Deci lasă pe fericitul Petru, care împreună cu ceilalți ucenici nu cunoştea înțelesul celor spuse, să rămână în aceeaşi stare şi, în chip folositor, nu le descoperă exactitatea celor spuse, până ce nu va duce la capăt cuvântul care va putea să-i lumineze. Aceasta Îl vom vedea făcând şi în cele următoare. Căci zice către ei: „*Vă este de folos ca Eu să Mă duc. Căci dacă Eu nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi*” (In 16, 7). Vrea totuşi, ca Dumnezeu, să-i făgăduiască ucenicului, doritor să-i urmeze cu râvnă, că Îi va urma şi va fi curând cu El, neputându-l împiedica nimeni. Deci zice: „*Unde Mă duc Eu, tu nu poți să urmezi Mie acum, dar mai târziu Îmi vei urma.*” Şi cuvântul are un dublu înțeles: unul este foarte apropiat şi familiar, iar celălalt, mai ascuns şi în ghicitură. Îi spune că nu va putea acum să urmeze Celui ce Se suie la cele de sus şi Se întoarce la cer, dar Îi va urma după acestea, statornicind adică pe sfinți prin nădejde în cinste şi slavă, când vor ajunge în cetatea de sus şi vor împărăți împreună cu El. Dar prin aceasta mai indică şi altceva. Şi voi spune ce e aceasta, întrucât încă nu sunt îmbrăcați cu puterea de sus (Lc. 24, 49) şi n-au primit încă pe Cel ce-i întăreşte pe ei şi umple firea omului de bărbăție, adică pe Duhul Sfânt nu vor învinge aşa cum sunt moartea şi nu se vor vindeca de înspăimântătoarele muşcături ale ei. Deoarece numai Mântuitorului Hristos I se cuvenea şi numai Lui Îi era rezervată puterea de a sfărâma stăpânirea morții, era cu neputință altora să fie văzuți făcând aceasta înaintea Lui. Căci a nu se teme de moarte ce poate însemna altceva decât a o disprețui ca pe una ce nu poate aduce nici o vătămare? De aceea, după judecata noastră, şi fericiții prooroci se înfricoşau de apropierea morții, ea nefiind desființată încă prin învierea lui Hristos.[1563] Înțelegând aceasta în chip drept, Pavel a spus că Cuvântul Cel ce este din Dumnezeu şi în Dumnezeu a luat sămânța lui Avraam, ca, prin moartea sfântului Său trup, „*să surpe, prin moartea Sa, pe cel ce are stăpânirea morții, adică pe diavolul, şi să izbăvească pe cei pe care frica morții îi ținea în robie toată viața*” (Evr. 2, 14-15). Căci prima topire a morții a fost patima mântuitoare, şi începutul îndrăznelii Sfinților împotriva ei a fost învierea lui Hristos.[1564] Deci, înainte ca Viața cea după fire să desființeze moartea şi să nimicească frica întreținută de ea în sufletele noastre, ucenicii erau încă slabi în fața primejdiilor. De aceea, Domnul îi spune lui Petru în chip acoperit că va fi şi el răstignit la vremea sa, şi prin aceasta Îi va urma. Dar că acum nu are mintea destul de tare pentru o astfel de luptă, îi arată zicând: „*Unde Mă duc Eu, tu nu poți să urmezi Mie, dar mai târziu Îmi vei urma.*” Dacă prin aceste cuvinte Hristos n-ar fi dat de înțeles moartea lui Petru, pentru care motiv ar fi îndreptat cuvântul numai spre persoana lui Petru, după ce şi ceilalți Sfinți Apostoli primiseră făgăduința că vor fi împreună cu El şi vor urma Lui la vremea învierii, restabilindu-li-se viața nestricăcioasă şi bucurându-se de bunătățile nădăjduite? Dar e vădit că, prevestind lui Petru ceea ce i se va întâmpla într-un timp de mai târziu, o face ca prin ghicitură. De aceea i-a arătat aceasta mai clar prin alte cuvinte, zicând: „*Când erai mai tânăr, te încingeai singur şi umblai unde voiai; dar când vei îmbătrâni,*

[1563] Hristos cel înviat cu trupul va răspândi, la a doua Sa venire, puterea Sa care va învia orice trup şi va face incoruptibilă toată materia. Iar până atunci, cei apropiați de El prin credință nu vor mai merge în iad cu sufletul, ci vor fi aproape de El.

[1564] Învierea lui Hristos a înlăturat în cei ce cred în El frica de moarte şi robia în care îi ținea pe oameni această frică.

vei întinde mâinile tale şi altul te va încinge şi te va duce unde nu voieşti. Iar aceasta a zis-o, arătând cu ce fel de moarte va preaslăvi pe Dumnezeu" (In 21, 18-19). Căci, deşi e un lucru dulce pentru sfinţi a pătimi pentru Hristos, primejdia nu e voită, însă trebuie suportată când e adusă de vreo necesitate. De aceea ne şi porunceşte să ne rugăm ca să nu cădem în ispită.

„*Zis-a Lui Petru: Doamne, de ce nu pot să urmez*
Ţie acum? Sufletul meu îl voi da pentru Tine" (In 13, 37)

Ce-l împiedică pe cel al cărui scop este să moară pentru Învăţător, să-L urmeze, socotind aceasta ca pe un motiv de laudă? Căci sfârşitul oricărui pericol şi extrema poftă a sălbăticiei prigonitorilor se opreşte la trup, şi moartea vine împotriva lui. Iar cel ce e gata pentru ea, prin ce-ar putea fi împiedicat să părăsească voinţa puternică de-a urma (Învăţătorului)? Căci râvna lui Petru e fierbinte, şi măsura voinţei de a-L urma e foarte mare. Nu poate vedea cineva vreo micime în el, şi sfârşitul vieţii lui dovedeşte aceasta. Dar trebuie luat în seamă că Mântuitorul nostru a indicat mai înainte reîntoarcerea Sa la cer şi îi spune lui Petru să nu-I urmeze acum, ci după ce-şi va împlini apostolatul. Hristos cheamă deci capetele sfinţilor în cetatea de sus la timpul cuvenit. De aceea îi cere ucenicului să se facă gata pentru aceasta la vremea potrivită şi le cere tuturor să nu se primejduiască mai înainte, mergând după cum gândesc ei, pe alt drum, şi nu de-a dreptul. Socotesc că Domnul cugetă ca ei să meargă şi în unele localităţi mai puţin cunoscătoare ca cele din Iudeea, sau să treacă şi la alte popoare, având să le comunice cele învăţate de la El şi să sufere de la ele o duşmănie cu mult mai mică decât cea suferită de la farisei. De aceea, le făgăduieşte că-I vor urma neîndoielnic, nu numai murind, dar nu le va fi greu nici să moară. Este în acestea şi o asemănare cu cele spuse înainte şi pe care le voi spune iarăşi. Mai înainte, ferindu-Se de ura de moarte a iudeilor, de mânia lor nestăpânită şi de limba lor furioasă, Hristos S-a dus în satele Galileii, făcându-i pe aceia să se minuneze de minunile Lui. Dar deoarece a murit Lazăr, fratele Mariei şi al Martei, cunoscând-o aceasta ca Dumnezeu, zice ucenicilor Săi: „*Lazăr, prietenul nostru, a adormit. Mă duc să-l trezesc*" (In 11, 11).[1565] La aceasta, îi spun ucenicii, din iubire: „*Acum căutau iudeii să Te ucidă cu pietre, şi iarăşi Te duci acolo*?" (In 11, 8). Răspunzând Hristos şi arătând că trebuie să Se întoarcă în ţinutul iudeilor, Toma, cel numit Geamănul, a spus celorlalţi ucenici: „*Să mergem şi noi şi să murim cu El.*" Socotesc că acesta este şi scopul cuvintelor lui Petru. Căci crede, poate, precum am spus înainte, că Iisus Se întoarce să predice şi să se primejduiască de către iudei. De aceea, fiindcă era stăpânit de iubire, făgăduieşte să-şi arate iubirea sa nebiruită în râvna de-a merge cu El, spunând că nimic nu-l poate împiedica de la aceasta, o dată ce s-a hotărât să o facă, deoarece scopul lui este să moară pentru Învăţător.[1566]

„*Iisus i-a răspuns: Vei pune sufletul tău pentru Mine? Adevărat, adevărat zic ţie*
că nu va cânta cocoşul, până ce nu te vei lepăda de Mine de trei ori!" (In 13, 38)

Petru făgăduieşte mai mult decât poate, arătând în aceasta o râvnă vrednică de admiraţie. Dar Hristos, cunoscând asprimea furtunii, greutatea de nesuportat a ispitei şi

[1565] Nu firea omeneasca a lui Hristos a desfiinţat moartea, ci Fiul lui Dumnezeu, ipostasul Vieţii prin Sine, devenit ipostas şi al firii omeneşti.

[1566] Petru şi Toma, şi toţi ucenicii, iubeau atât de mult pe Iisus, că voiau să meargă împreună cu El la moarte. Dar, cum vedem din cele următoare, când Petru a fost pus în situaţia de a-şi primejdui viaţa pentru Hristos, n-a mai simţit puterea să-şi împlinească hotărârea de-a muri pentru El. Numai după ce s-au umplut de Duhul Sfânt, ucenicii au fost în stare să meargă până la moarte în propovăduirea Lui. Au mers până la marginile puterilor omeneşti în iubirea lor. Dar puterile pur omeneşti sunt slabe. Iubirea lor, care mergea până la marginile puterii lor omeneşti, e cu atât mai de admirat, cu cât simţeau voinţa să meargă până la moarte pentru El, deşi nu erau încă siguri că El va învia şi vor învia şi ei.

mărimea prigoanei, clatină din cap. Desfăşurând în faţa ochilor mărimea întregii pătimiri, gândind la duşmănia mai presus de toate a iudeilor şi văzând cele viitoare şi comparându-le cu cele din acel timp, îi spune cele de mai sus: Viaţa ta o vei pune pentru Mine, Petre? Spui că frica de acestea nu te sperie şi socoteşti că vei fi mai tare decât cele viitoare? Dar nu ştii greutatea ispitei, nici nu ai tărie de a pătimi, căci curajul îţi este foarte mic. De aceea, fără să vrei, Mă vei tăgădui de trei ori, şi aceasta într-o singură noapte. Acestea socotim că vrea să le spună Iisus. Se cuvine iarăşi să ne minunăm şi în aceasta de iubirea Lui de oameni. Căci, după ce a spus mai înainte că puterea sufletului nu e pe măsura râvnei, îi arată că se va frânge şi va ceda atât de mult, încât numai la anunţarea primejdiei nu se va opune cu nimic, pentru că nu se va afla sub puterea lui Dumnezeu. Şi pentru care cauză? Pentru că suferind cele omeneşti, nu-i va putea opune o putere. Şi El cunoştea că firea era încă slăbită, neputând să opună morţii o astfel de putere. Fiindcă moartea, nefiind încă desfiinţată prin învierea lui Hristos, sfida înţelegerea tuturor şi era încă în stare să zdrobească numai prin muşcătura ei chiar şi pe cel mai viguros şi mai tare în îndrăzneală. Căci firea, pătimind moartea, cedează ca unei biruitoare, mai bine-zis, ceda atunci.[1567] Dar rupând Mântuitorul nostru lanţurile morţii, aceasta s-a arătat dulce celor ce iubesc pe Hristos, deşi ea se apropie cu asprime.[1568] Căci prin moartea Lui a apărut viaţa veşnică, care a desfiinţat stăpânirea stricăciunii. Dar să nu socotească cineva că Petru L-a tăgăduit pentru a fi vădit prin aceasta ceea ce prezisese Hristos. Acesta nu dă nici o importanţă tăgăduirii lui Petru. Căci lui Petru nu i se impune aceasta, nici nu e constrâns la pătimirea acestora, ci Hristos le prevede acestea ucenicului, pentru că ştia, ca Dumnezeu, că se vor întâmpla neîndoielnic.[1569] Dar deoarece cele ce s-au întâmplat celor mai vechi s-au scris spre sfătuirea celor de după ei, să spunem, mişcaţi de ele, ce folos trebuie să se tragă din aceasta. Nu socotesc că Dumnezeu sileşte la ceva, nici nu obligă pe cineva să făgăduiască împlinirea a ceea ce e mai presus de fire.[1570] Pe de altă parte, socotesc că nici nu vrea să treacă cu vederea cele ce se vor face, spunând mai dinainte când se va face aceasta sau aceea; căci toate cele pe care va voi cineva să le facă, El trebuie să le ştie, precum a spus preaînţeleptul ucenic: Dacă Domnul le va vrea, le vom trăi.[1571] Mai trebuie ca unele suflete să vrea să dobândească unele virtuţi cu toată puterea.

„*Să nu se tulbure inima voastră*” (In 14, 1)

[1567] Firea pătimeşte moartea înainte de patima lui Hristos. Hristos, biruind moartea, restabileşte firea omenească. Firea umană rămâne şi se restabileşte în ceea ce îi este propriu numai prin Dumnezeu, Viaţa prin fire. Creatura umană nu poate veni la existenţă decât prin Dumnezeu şi nu poate reveni la întregimea ei decât având pe Dumnezeu în ea.

[1568] Moartea lui Hristos s-a arătat dulce, căci El a omorât moartea. Dar moartea s-a apropiat de El cu asprime. Când s-a realizat, a devenit dulce, căci n-a mai dus sufletul pentru suferinţa la iad şi nici trupul la distrugerea definitivă, ci a condus la întemeierea dumnezeiască a vieţii trupului, găsind în Dumnezeu puterea recreării lui. Moartea trupului a trăit-o sufletul ca fiind dulce. Pătruns de dumnezeire, a putut da viaţă celor din iad, morţi înainte de El în nădejdea venirii Lui. Această deplină pătrundere a sufletului de dumnezeire I-a dat putere să învie trupul din mormânt. A încetat să mai fie „în mormânt cu trupul, în iad cu sufletul şi pe scaun împreună cu Tatăl,” sufletul pătrunzându-se de dumnezeire şi ridicând trupul la o viaţă nouă, nemuritoare. Într-un fel, trupul a rămas chiar din momentul morţii legat cu sufletul şi cu dumnezeirea prin ipostasul care le unea pe toate, deşi la vedere erau despărţite. Moartea devine dulce după Hristos şi pentru cei ce se unesc cu El prin credinţă.

[1569] Dumnezeu nici nu impune ca sila cele pe care le vor face oamenii, nici nu-i scapă cu puterea Sa mai presus de fire de cele pe care le vor face ei cu voia. Îi lasă să facă şi le prevede cele pe care le vor face cu voia lor.

[1570] Prin acestea nu se neagă libertatea lui Petru, deci lipsa unui rol al lui în ceea ce va face. Nu e predestinat Petru la acestea.

[1571] Nu vom face cele ale noastre pentru că le vrea Dumnezeu, ci Dumnezeu le vrea pentru că noi le vom face. Dumnezeu ar putea să le oprească dacă nu ar vrea să se întâmple, dar nu vrea să intervină în libertatea omului cu o predeterminare.

Spunând că Petru va coborî la atâta frică, încât Îl va tăgădui de trei ori, şi aceasta o va face într-o singură noapte, a arătat prin frica lui cel mai mare pericol ce-l aşteaptă. De aceea, a fost firesc ca ceilalţi ucenici să se gândească la cât de mare frică va avea Petru din cauza celor ce se vor întâmpla şi, de aceea, la cât de greu îi va fi de învins ispita, încât fruntaşul lor nu va cădea doar o dată, ci de mai multe ori şi în foarte scurt timp. Cine dintre noi va putea ocoli căderea în fapte şi mai rele, sau cum vom rezista altora, o dată ce Petru nu poate sta tare, ci se va supune ca din necesitate greutăţii celor ce se vor întâmpla? În zadar deci ne vom da toată osteneala să urmăm Lui şi vom merge până la lacrimi în voinţa aceasta, socotind că aceasta ne va pricinui viaţa cea de la Dumnezeu. Nu era deloc improbabil să cugete ucenicii în ei înşişi acestea. Dar, deoarece mintea lor era înclinată să se întărească totuşi, Iisus le îmbie, ca un leac necesar acestor gânduri şi ispite, porunca să nu se tulbure, zicând: „*Să nu se tulbure inima voastră.*” Observă cât de umbrit le făgăduieşte iertarea lipsei lor viitoare de curaj! Nu le spune în mod descoperit: „Vă voi ierta dacă veţi scădea în curaj” sau: „Voi fi iarăşi cu voi, chiar după ce Mă veţi tăgădui şi veţi fugi,” ca nu cumva, eliberându-i de frica cea vrednică de râs şi scoţând din ei cu totul sminteala, să-i facă să considere greşeala uşoară şi să nu dea nici o importanţă păcatului tăgăduirii.[1572] Spunându-le că nu trebuie să se tulbure, i-a aşezat la mijloc, între nădejde şi frică, pentru ca, odată slăbiţi şi după ce au pătimit ceea ce-i omenesc, nădejdea în bine să-i ajute să lupte pentru a se ridica din greşeală. Le îngăduie frica pentru a păcătui mai puţin, pentru că încă nu le era propriu să nu poată cădea deloc, fiindcă nu erau încă îmbrăcaţi cu puterea de sus, cu harul Duhului Sfânt. Le porunceşte deci să nu se tulbure, dar îi învaţă pe cei ce vor avea să lupte să fie mai tari ca frica şi să se ridice la ostenelile unei străluciri extreme. Căci e mare în îndrăzneală mintea netulburată. Dar cea întunecată şi nu prea prevăzătoare cade din nădejdea iertării şi lunecă în frică din cauza lipsei de curaj. Căci mintea neîntemeiată în harul de sus e fricoasă şi uşor schimbătoare şi se tulbură uşor. De aceea, preaînţeleptul Pavel, rugându-se, scrie unora: „*Şi pacea lui Hristos care întrece toată mintea să păzească inimile voastre*” (Filip. 4, 7). Căci aceasta înseamnă a nu fi tulburat cu inima.

„*Credeţi în Dumnezeu, credeţi şi în Mine*” (In 14, 1)

Înarmează pe cel adineauri fricos şi-i porunceşte să iasă repede din frică prin credinţa arătată în fapte. Căci aşa ne mântuim, şi nu altfel, după cuvântul din Psalmi: „*Domnul este luminarea mea şi mântuitorul meu. De cine mă voi teme? Domnul este apărătorul vieţii mele. De cine mă voi înfricoşa*?” (Ps. 26, 1). Căci dacă Dumnezeu cel atotputernic luptă pentru noi şi ne apără, cine ne-ar putea face vreun rău? Cine va avea atâta putere ca să-i stăpânească pe cei aleşi şi să-i supună răutăţii sale? Sau cine ar putea să-i supună sabiei sale pe cei ce au toată ocrotirea dumnezeiască? Căci credinţa este o armă de neînfrânt, înlătură frica de pătimire şi face nelucrătoare şi cu totul fără folos săgeţile răutăţii celor ce ispitesc.

Acesta fiind înţelesul credinţei, să cugetăm şi la acesta. A poruncit ca ei să creadă nu numai în Dumnezeu, ci şi în El, nu ca în altcineva diferit de Dumnezeu, ci ca în Cel ce este prin fire Dumnezeu, deci în identitatea fiinţei. Deci, cerând credinţa în Dumnezeu, a conchis prin acest singur cuvânt că Unul este Cel în Care trebuie să se creadă. Căci cugetarea iudaică nu admite să unească şi numele Fiului la credinţa în Dumnezeu, aceasta fiind propriu poruncii evanghelice. Cei ce cugetă drept trebuie să creadă şi în Tatăl, nu doar în Fiul, dar şi în întruparea Acestuia şi în Duhul Sfânt. Pentru

[1572] Hristos îi lasă pe ucenici să-şi trăiască frica naturală şi să meargă până la greşeala fugii de El din frică, pentru ca să nu se laude că n-au păcătuit, că au fost tari prin ei înşişi. Dar le dă totuşi şi speranţa că vor fi iertaţi pentru această greşeală. Nu-i lasă nici să se laude în viitor, nici să rămână în disperarea greşelii în care au căzut. Sunt de remarcat analizele psihologice sublile ale Sfântului Chiril.

că Sfânta şi cea de o fiinţă Treime se deosebeşte şi prin deosebirile de nume, şi prin însuşirile şi proprietăţile şi calităţile Persoanelor. Fiindcă Tatăl este Tată, şi nu Fiu, Fiul este Fiu, şi nu Tată, şi Duhul Sfânt este Duh propriu Dumnezeirii. Ei se cuprind în aceeaşi raţiune a fiinţei, neînfăţişându-ne trei dumnezei. Dar trebuie să prezentăm credinţa deosebind cum se cuvine, nespunând simplu: „Credem în Dumnezeu," ci lărgind mărturisirea şi atribuind fiecărei Persoane aceeaşi raţiune a slavei. Dar în noi nu e nici o deosebire a credinţei în Ei. Fiindcă nu e mai mare în noi credinţa în Tatăl şi mai mică în Fiul sau în Sfântul Duh. Ci una şi aceeaşi este raţiunea şi modul credinţei, trecând prin trei nume de aceeaşi măsură,[1573] ca Sfânta Treime să apară în Aceştia Trei şi slava Ei să strălucească nemicşorat şi să se vadă şi în sufletele noastre credinţa în Tatăl şi în Fiul, Care S-a făcut om, şi în Duhul Sfânt.[1574] Şi n-ar despărţi cineva, dacă ar cugeta sănătos, de Dumnezeu-Cuvântul nici templul luat din Fecioară, înţeleg în ce priveşte calitatea filiaţiei.[1575] „*Căci Unul este Domnul Iisus Hristos*" (I Cor. 8, 6), după spusa lui Pavel. Iar cel ce taie într-o doime de fii pe Cel Unul şi singur, să ştie că neagă credinţa.[1576] De fapt dumnezeiescul Pavel, expunând foarte drept cuvântul despre acestea, nu prezintă credinţei numai pe Unul-Născut, ci şi pe Cel făcut ca noi, adică pe Omul care a murit şi a înviat din morţi. „*Căci ce zice Scriptura? <Aproape este de tine cuvântul în gura ta şi în inima ta>, adică cuvântul credinţei pe care îl propovăduim. Că de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul şi de vei crede în inima ta că Dumnezeu L-a sculat pe El din morţi, te vei mântui. Căci cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturiseşte spre mântuire*" (Rom. 10, 8-10). Iar de credem în Fiul ca înviat, cine a murit, ca să învie? Este evident că se înţelege că a murit după trup, fiindcă a fost închis în moarte trupul Său propriu şi a înviat iarăşi. Căci era trup al Vieţii după fire,[1577] purtând însuşirea întreagă a Celui ce locuia în el - unită în mod negrăit cu El -, adică lucrarea Lui de-viaţă-făcătoare. Când deci cineva Îl desparte şi, punând aparte trupul şi pe Cel ce a locuit trupeşte în el, îndrăzneşte să spună doi fii, să afle că el crede numai în trup.[1578] Dar dumnezeieştile Scripturi ne învaţă să credem în Cel ce a fost răstignit şi a murit şi a înviat din morţi, ca nefiind altul decât Dumnezeu-Cuvântul în trup, dar fără să fie identic în fiinţă cu el. Căci trupul e trup, şi nu e Cuvântul, deşi e trupul Cuvântului Care are calitatea filiaţiei adevărate.[1579] Iar de părem că nu grăim

---

[1573] Când spun: Cred în Tatăl, implic în credinţa în El credinţa în Fiul, căci în Tatăl e implicat sau cuprins Fiul, fără să Se confunde, iar în mărturisirea Lor e implicată mărturisirea Duhului Sfânt. Căci Ei nu sunt fără Duhul, nici Duhul fără Ei. În fiecare dintre Ei sunt cuprinşi şi ceilalţi doi, pentru că fiinţa cea una nu se arată decât în toate cele trei Persoane, şi în fiecare Persoană e cuprinsă toată fiinţa, deci şi celelalte două Persoane. De aceea, numind o Persoană, trec în mod necesar la numirea celorlalte două, fără nici o coborâre sau înălţare în slava şi fiinţa Lor. O analogie: când vorbesc despre un om care are un fiu, nu pot să nu gândesc şi la fiul lui, şi invers. Nu se pot despărţi Persoanele dumnezeieşti în fiinţă şi în slavă, dar nici nu Se confundă, şi nici tatăl şi fiul omenesc. Căci rămân una în fiinţa şi în măsura lor, dar una naşte, iar alta se naşte.

[1574] Aşa cum în realitatea dumnezeiască nu se pot despărţi Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt şi nici fiinţa şi slava Lor, aşa nu-I putem nici noi despărţi în credinţa noastră. Când credem în Tatăl, trebuie să credem că are un Fiu şi un Duh Sfânt nedespărţiţi de El. Numai aşa are Fiecare o slavă adevărată. În Dumnezeu este o iubire desăvârşită, trăită de Fiecare.

[1575] Firea omenească e numai templu al unicei Persoane a Fiului. Deci El rămâne Fiu al Tatălui chiar fiind îmbrăcat în trup, sau în firea omenească. Desigur, e şi în trup o simţire şi o lucrare, dar nu e a lui ca a unui Subiect deosebit, ci e a Fiului lui Dumnezeu. De aceea, rămâne, cu toate cele omeneşti, Fiul unic al Tatălui. Deci şi Tatăl însuşi este Tatăl unui Fiu care lucrează şi cele omeneşti. Şi Duhul e activ şi El în lucrarea Fiului, Care lucrează şi cele omeneşti. De aceea, cel ce crede în Dumnezeu cel în Treime, crede şi în Fiul cel întrupat, sau în Hristos. Şi cine nu crede în El ca în Fiul lui Dumnezeu nu crede în Sfânta Treime. Şi cine nu crede în Sfânta Treime nu crede în Dumnezeul iubirii, nu crede în Dumnezeu.

[1576] Această împărţire în doi fii o făcea nestorianismul.

[1577] Era trupul Vieţii după fire, adică al Celui ce este Viaţa după fire, sau al lui Dumnezeu.

[1578] Cine vede trupul separat crede că trupul a înviat prin el însuşi, deci crede într-o putere a lui mai presus de fire.

[1579] Trupul nu e Dumnezeu-Cuvântul prin fiinţă, dar, fiind al Lui, sau al Fiului lui Dumnezeu, se împărtăşeşte şi el de fiinţa Subiectului lui. Totul din Hristos constituie o Persoană, şi anume Persoana

bine, să se arate că a murit Dumnezeu cel Născut din Dumnezeu, ceea ce e cu neputință, ba chiar numai a gândi aceasta este propriu necredinței.[1580]

„În casa Tatălui Meu multe locaşuri sunt. Iar de nu, v-aş fi spus. Mă duc să vă gătesc loc. Şi dacă Mă voi duce şi vă voi găti loc, iarăşi voi veni şi vă voi lua la Mine, ca şi voi să fiți unde sunt Eu” (In 14, 2-3)

După ce-a spus după trebuință că nu se cuvine să se tulbure şi le-a poruncit să creadă şi în Tatăl şi în Sine, le spune pe față, mângâindu-i ca pe nişte descurajați, că nu vor rămâne în afară de sfânta Lui încăpere, ci se vor sălăşlui în locaşurile de sus, vor viețui veşnic în Biserica celor întâi născuți şi vor fi în bunătățile fără sfârşit. Le spune deci că vor fi multe locaşuri în casa Tatălui, învățându-i că cerul e foarte încăpător şi că zidirea creată de El n-are nevoie deloc de nici un adaos ca să poată primi pe cei ce-L iubesc pe El. E de cugetat că voieşte să indice şi deosebirea de cinste, atunci când vorbeşte de multe locaşuri, întrucât tot cel ce vrea să viețuiască în virtute primeşte un loc potrivit şi slava potrivită faptelor lui.[1581] Fiindcă erau multe locaşuri la Dumnezeu-Tatăl, va şi pleca, spune, mai înainte, ca să pregătească locaşurile sfinților. Deci, ştiind că sunt multe locaşurile destinate mai înainte, care aşteaptă sosirea celor ce-L iubesc pe Dumnezeu, nu merge pentru aceasta, ci ca să pregătească urcuşul spre cele de sus, împodobind pentru fiecare un locaş, sau un loc propriu al fiecăruia, făcându-l un loc plăcut, netezind drumul nedeschis odinioară.[1582] Căci cerul le era cu totul inaccesibil oamenilor şi înainte nu păşise nici un trup în acel loc atotcurat al îngerilor. Urcuşul spre el ni l-a înnoit cel dintâi Hristos. El ne-a dat un mod al urcuşului spre cer cu trupul, oferindu-Se pe Sine, ca o pârgă a celor adormiți şi aflați în țărâna pământului, lui Dumnezeu-Tatăl şi arătându-Se ca primul Om celor din ceruri. De aceea, îngerii aflați în cer, necunoscând taina sfântă şi mare a călătoriei Lui la cer cu trupul, când L-au văzut suind, tulburați de acest fapt minunat şi neobişnuit, zic: „*Cine este Acesta ce vine din Edom*?” (Is. 63, 1), adică de pe pământ. Dar Duhul înțelepciunii prea sfinte a lui Dumnezeu-Tatăl n-a lăsat neînvățată mulțimea de sus, ci a poruncit mai degrabă să se deschidă porțile cereşti Împăratului şi Stăpânului tuturor, strigând: „*Ridicați, căpetenii, porțile voastre şi vă ridicați porțile cele veşnice şi va intra Împăratul slavei*” (Ps. 23, 9). Ne-a înnoit deci nouă Domnul Iisus Hristos cale proaspătă şi vie, cum zice Pavel, neintrând în sfinte făcute de mâini, ci în cerul însuşi, spre a Se arăta feței lui Dumnezeu pentru noi.[1583] Căci nu ca să Se arate pe Sine feței lui Dumnezeu-Tatăl S-a suit Hristos.

Fiului. Deci fiecare componentă se împărtăşeşte de calitatea Lui de Fiu.

[1580] Cei ce despart pe Hristos în doi fii sunt siliți să spună că a înviat trupul prin sine, deci trupul însuşi e Dumnezeu, sau că a murit Însuşi Fiul lui Dumnezeu, ceea ce este un lucru cu totul necredincios. Înțelesul întregului verset este deci: „Să nu se tulbure inima voastră. Căci, dacă credeți în Tatăl Meu, puteți crede şi în Mine, chiar de voi muri. Fiindcă, deşi voi muri cu trupul, voi şi învia. Căci trupul nu e singur, ci este al Meu, care sunt Fiul Tatălui. Şi deci îl voi învia.”

[1581] Cerul, sau casa lui Dumnezeu cu atâtea încăperi sau locaşuri câte persoane iubitoare ale lui Hristos vor fi în el, face şi el parte din creație, dar e plin de lumina lui Hristos. El se vede în toate. Căci ele sunt transparente pentru lumina Lui. Toți se simt lângă El. Toți simt iubirea Lui şi toți sunt uniți în iubirea față de El şi în veşnicia Lui şi această iubire îi face şi pe ei să se iubească, să-şi fie transparenți într-o desăvârşită comuniune. Propriu-zis toată creația e transformată într-un astfel de cer transparent pentru Hristos, într-un cer al comuniunii între ei şi cu Hristos. Dar în lumina aceasta generală, răspândită de Hristos şi de toți cei ce-L iubesc, fiecare răspândeşte o lumină pe măsura bunătății la care a ajuns în cursul vieții pământeşti şi fiecare vede lumina lui Hristos şi lumina generală a tuturor pe măsura luminii înțelegătoare la care s-a ridicat el. Şi, potrivit luminii fiecăruia, e şi strălucirea sau slava lui.

[1582] Exista de mai înainte lângă Dumnezeu locul pentru fiecare. Iisus Se duce mai înainte ca să le înfrumusețeze treptat, pe măsură ce vede pe fiecare urmând Lui în viața pământească.

[1583] A intrat dincolo de locaşurile îngereşti, dincolo de cer, în fața lui Dumnezeu-Tatăl, ca om, pentru a arăta fața omenească lui Dumnezeu-Tatăl, ca față a omului iubită în gradul suprem. Ce s-a spus înainte despre cer, ca creație nouă, trebuie precizat ca cer plin de Dumnezeu, având în el şi ceea ce-i mai presus de creație.

Căci era şi este şi va fi totdeauna în Tatăl şi în ochii Celui ce L-a născut, fiindcă El este Cel de Care Se bucură Tatăl totdeauna.[1584] Dar Cuvântul neînvelit odinioară în umanitate[1585] S-a suit acum pentru a Se arăta în mod neobişnuit şi minunat ca om. Aceasta a făcut-o pentru noi, şi în favoarea noastră, Fiul în putere aflându-Se şi ca om, ca să audă şi cu trupul: „*Şezi de-a dreapta Mea*" (Ps. 109, 1), şi să transmită slava filiaţiei Sale întregului neam omenesc.[1586] Căci este unul dintre noi, întrucât S-a arătat ca om de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl, deşi este mai presus de toată creaţia şi de o fiinţă cu Tatăl Său, ca Cel ce S-a născut Dumnezeu din Dumnezeu şi cu adevărat Lumină din Lumină. Deci S-a arătat ca om pentru noi Tatălui, ca pe noi, cei ce am căzut de la faţa Lui pentru vechea neascultare, să ne aşeze iarăşi în faţa Tatălui. A voit, ca Fiu, ca şi noi să ne numim fii şi copii ai lui Dumnezeu pentru El. De aceea şi Pavel, susţinând că are în sine pe Hristos grăind în el şi învăţându-ne că cele ce s-au făcut în Hristos se fac comune firii omeneşti, zice: „*Şi împreună cu El ne-a sculat şi împreună ne-a aşezat întru ceruri în Hristos Iisus*" (Efes. 2, 6). Căci demnitatea şederii împreună şi slava acestei împreună-şederi e proprie lui Hristos ca Fiului după fire şi vom spune că Lui, şi numai Lui, I se cuvine cu adevărat această împreună-şedere. Dar Cel ce şade împreună fiind ca noi, întrucât S-a făcut om, şi fiind şi Dumnezeu din Dumnezeu, ne transmite şi nouă harul demnităţii Sale. Căci, deşi nu şedem împreună cu El cu Tatăl (căci cum s-ar urca robul la aceeaşi cinste cu Stăpânul?), a făgăduit şi Sfinţilor ucenici şederea pe tron, zicând: „*Când Fiul Omului va şedea pe tronul slavei Sale, şi voi veţi şedea pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminţii ale lui Israel*" (Mt. 19, 28).[1587]

Deci Mă voi urca, zice, nu ca să vă pregătesc locaşuri (căci ele sunt multe de mai înainte), înfăptuind ceva de prisos în creaţie, ci ca să împodobesc de mai înainte locurile, ca cei ce sunt acum pe pământ pentru păcatul ce s-a abătut peste ei să poată fi printre Sfinţii Îngeri. Căci nu s-a ţinut amestecată sfânta mulţime de sus cu cei astfel întinaţi,[1588] înfăptuind deci aceasta, unind cele de sus cu cele de jos, şi dându-vă vouă loc prin urcuşul spre cetatea de sus, voi veni iarăşi în vremea naşterii din nou şi vă voi lua cu Mine, „ca şi voi să fiţi unde sunt Eu." Aceasta înţelegând-o şi Pavel, în Epistolele sale zice: „*Căci aceasta vă spunem, după cuvântul Domnului, că noi cei vii, care vom fi rămas până la venirea Domnului, nu vom lua înainte celor adormiţi, pentru că Însuşi Domnul, întru poruncă, la glasul arhanghelului şi întru trâmbiţa lui Dumnezeu, Se va pogorî din cer, şi cei morţi întru Hristos vor învia întâi. După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiţi, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, şi aşa pururea vom fi cu Domnul*" (I Tes. 4, 15-17).

„*Şi unde Mă duc Eu, voi ştiţi, şi ştiţi şi calea*" (In 14, 4)

Eu Mă duc înainte, zice, spre a vă găti vouă loc prin urcuşul la ceruri. Iar de veţi voi şi vă va plăcea să vă odihniţi în acele locuri, ţinând mult să fiţi în cetatea de sus şi să vieţuiţi cu sfintele duhuri, ştiţi Calea, adică pe Mine. Căci prin Mine, şi nu prin

---

[1584] Fiul este bucuria Tatălui. Oricine se bucură de cel care-l iubeşte. Cum nu S-ar bucura Tatăl de Fiul care-L iubeşte în mod suprem? Bucuria supremă este legată de existenţa supremă, iar existenta adevărată şi bucuria de ea nu există fără comuniune.

[1585] Fiul Se aralā acum Talălui cu o faţă omenească. Se vede calitatea Lui de Fiu şi prin faţa omenească. Urcă şi cu umanul la înălţimea dragostei Lui filiale faţă de Tatăl. Câtă valoare se dă prin aceasta umanului! Tatăl Se bucură de faţa omului ca de faţa Fiului Său.

[1586] Toată faţa omenească este iubită acum de Tatăl ca faţă a Fiului Său. Omul devine fiu prin dragostea ce-o câştigă Fiul pentru umanitatea al cărei ipostas S-a făcut.

[1587] Nici Sfinţii Apostoli nu vor şedea totuşi pe acelaşi tron dumnezeiesc cu Hristos, făcut om, ci numai pe tronuri apropiate de al lui Hristos şi al Tatălui, participând şi ei cu Hristos la judecarea oamenilor.

[1588] Păcatul a adus o îngroşare a trupului. Curăţia aduce o subţiere, o transparenţă a lui, îl face un mediu răspânditor de lumină, îl apropie pe om de îngeri. La această stare ajunge prin înviere.

altcineva veți dobândi harul atât de minunat. Fiindcă nu vă va deschide altcineva cerurile, nici nu va face vreodată altcineva deschis locul cu totul de neintrat şi neobişnuit celor de pe pământ, decât Eu, Cuvântul adevărat.[1589] De aceea şi Proorocul Ieremia a poruncit în Duh să căutăm această cale, zicând: „*Opriți-vă de la căile voastre. Priviți şi întrebați de căile celor de demult, de calea cea bună şi mergeți pe dânsa şi veți afla odihnă sufletelor voastre*” (Ier. 6, 16). Iar căile şi cărările Domnului sunt, după Prooroc, scrierile mântuitoare ale Sfinților Prooroci. Şi de va cunoaşte cineva înțelesul lor, va afla Calea cea bună, adică pe Hristos, prin Care vine şi curăția desăvârşită în sufletele noastre. Căci ne îndreptățim prin credință şi ne arătăm în comunicare cu firea dumnezeiască prin împărtăşirea de Sfântul Duh. Dar şi Proorocul Isaia, grăitorul celor mari, ne-a propovăduit pe Hristos, zicând: „*Va fi acolo cale curată şi cale sfântă se va chema*” (Is. 35, 8). Iar prin „*acolo*” înțelege timpul iconomiei cu trupul a (Mântuitorului) Unului-Născut. Căci ni S-a făcut cale curată şi sfântă, pe care cei ce înaintează vor vedea strălucita şi frumoasa cetate a sfinților, sau Ierusalimul liber, în timpurile rânduite.[1590] De aceea, însuşi dumnezeiescul Psalmist zice către Tatăl: „*Rânduieşte-mi lege, Doamne, pe calea Ta*” (Ps. 26, 17). Căci doreşte să fie călăuzit prin legile lui Hristos, neignorând că cine vrea va înainta spre cetatea de sus prin călăuzirea evanghelică, ajungând de-a dreptul la tot binele. Şi nu e greu a aduce şi alte multe mărturii din prooroci, prin care Iisus e numit calea sfântă, dar socotesc că nimic nu împiedică pe cei ce se poartă cu înțelepciune să lupte şi ei cu folos. Cunoaşteți deci calea prin care înaintați şi voi spre locaşurile de sus. (Căci acum vă arăt aceasta, şi altceva nimic, că sunt foarte multe locaşurile de odihnă pregătite la Dumnezeu-Tatăl). Şi Mă voi duce înainte să vă gătesc loc, ca să înaintați cu curaj spre acele locuri. Dar voi cunoaşteți, zice, că nu ar putea ajunge cineva acolo prin altcineva decât prin Mine. Deci, dacă va cădea cineva, va cădea din iubirea lui Hristos. Acela, prin cugetări murdare şi deşarte, dă atenție celui ce alege să bârfească prin necurăția unor cuvinte urâte, punând firea negrăită şi neînțeleasă între cele robite şi numărând pe Cuvântul liber şi născut din ființa Tatălui între cele create. Sau Îl va supăra în alt oarecare mod. De aceea să ştie că, părăsind calea datoriei, care duce spre cele de sus, şi lăsându-se rătăcit de la Hristos, va cădea sub judecata celor ce rămân la cele de jos. De aceea şi preaînțeleptul Pavel spune că cei ce refuză din prostie să viețuiască în Hristos, şi se întorc la umbrele Legii, s-au înstrăinat de Hristos şi au căzut din har, dorind să se îndreptățească din Lege. Căci, precum cel ce cade din calea umblată şi dreaptă va suferi pagubele rătăcirii, aşa socotesc că şi cei ce părăsesc dreptatea în Hristos şi îndrumarea Evangheliei, căzând în nimicuri, nu vor vedea cetatea de sus, nici nu se vor obişnui cu cele sfinte. Căci Cale spre aceasta este numai Hristos.

[1589] Numai prin umanitatea Fiului lui Dumnezeu cea înviată se poate intra în cer. Cei ce vor învia se vor face şi ei subțiați şi transparenți, copleşiți de lumina bunătății duhovniceşti, ca să intre în „cerul” creației transfigurate. Numai Hristos cel înviat e calea, sau uşa prin care vom intra şi noi în planul creației îndumnezeite.

[1590] Hristos e calea spre care duc cărările proorocilor, sau scrierile lor. Hristos e cale ca Persoană, nu prin cuvinte, ca proorocii. Numai uniți cu El ca Dumnezeu înaintăm tot mai mult spre desăvârşire. El este mereu cale şi mereu țintă. Unele grupări creştine, evitând să se numească creştine, preferă să se numească „evangheliste,” socotind că oamenii se desăvârşesc prin folosirea învățăturii lui Hristos, nu prin unirea cu El ca Dumnezeu, Care ne face asemenea Lui prin unirea cu El. Dar numai în unirea cu El ca Persoană înviem şi ajungem la viața veşnică, fiind El însuşi viață. Aceia se aseamănă cu budiştii, sau cu mahomedanii, care nu văd mântuirea în unirea cu persoana întemeietorului religiei lor, ci în practicarea de către oameni prin propria putere a învățăturii acelora. În creştinism nu învățătura e „calea,” ci Hristos ca Persoană e „calea.” De aceea ne numim creştini, pentru că ne unim cu Hristos, nu „evanghelişti,” sau altfel. Ei nu văd pe Iisus ca Hristos, sau ca Dumnezeu. Hristos e cale vie, nu pasivă. El ne prinde cu puterea şi cu pilda Sa cuceritoare şi ne duce cu El spre Ierusalimul ceresc, sau spre Împărăția dragostei. Hristos e şi model şi forță care ne conduce spre ținta adevărată şi veşnică a vieții desăvârşite. El coboară la treapta în care putem să-L folosim ca model, urcând mereu mai sus pe măsură ce creştem în înțelegere şi putere. El e călăuza spre ținta noastră interioară. Fără El nu ştim unde mergem, sau mergem spre moarte.

„*Toma I-a zis: Doamne, nu ştim unde Te duci; şi cum putem ştiti calea? Iisus i-a zis: Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine*” (In 14, 5-6)

Nevrând încă Hristos să spună deschis ucenicilor Săi că Se duce sus şi merge la Tatăl, ci indicând acest fapt încă prin ghicitură şi prin multe chipuri, ucenicul Toma I-a pus întrebarea despre ele. El îşi leagă întrebarea de nişte gânduri, fiind silit să întrebe unde va pleca şi spre ce ţintă Îl duce calea călătoriei. Căci nu ştim, zice, unde Te duci. Şi apoi, cum putem şti calea? Hristos trece peste curiozitatea ucenicului. De aceea, nu răspunde la ceea ce voia el, ci păstrând aceasta pentru Sine şi lăsând-o pentru timpul potrivit, le descoperă spre folos doar ceea ce le era necesar să afle. Eu sunt, zice, Calea, Eu, Adevărul, Eu, Viaţa. Şi că Domnul e drept spunând acestea despre Sine, socotesc că nimeni dintre cei ce cugetă sănătos nu se va îndoi vreodată. Dar socotesc că trebuie să întrebăm din iubire de învăţătură: Pentru ce, deşi e numit în de-Dumnezeu-insuflatele Scripturi: Lumină, Înţelepciune şi Putere, şi cu alte multe nume, de care se foloseşte ca de unele potrivite şi având în ele mult înţeles, Se numeşte acum: „*Calea, Adevărul şi Viaţa*?” Socotesc că înţelesul cuvântului e adânc şi nu uşor de pătruns. Totuşi, nu trebuie să ne lenevim în încercarea de a-l pătrunde. Voi spune deci ceea ce e cu putinţă înţelegerii mele, lăsând cele mai înalte celor obişnuiţi să înţeleagă ceea ce e mai subtil.

El ne arată că ne apropiem de încăperile dumnezeieşti şi ne urcăm la Biserica celor întâi născuţi prin trei lucruri: prin lucrare, sau prin virtuţi de multe feluri, prin credinţa cea dreaptă şi prin nădejdea în viaţă. Şi oare este altcineva care să ne ajute să putem acestea, sau să ne fie pricinuitorul, cauza sau motivul lor decât Domnul nostru Iisus Hristos?[1591] Desigur că nu. Să nu socoteşti că e altcineva. Căci El ne-a legiuit cele mai presus de Lege.[1592] El ne-a arătat calea pe care, dacă o cunoaştem, trecem bine la virtutea cu lucrul şi câştigăm, prin faptele cele după Hristos, trecerea plină de râvnă la cele de sus. Deci El este Adevărul şi El este Calea, adică temeiul adevărat al credinţei şi norma cunoaşterii nerătăcite a lui Dumnezeu. Căci, crezând în Fiul cu adevărat, adică în Cel ce S-a născut din însăşi fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, nu ne vom îmbrăca într-o laudă falsă şi mincinoasă socotind pe Hristos creatură sau făptură, ci în credinţa adevărată.[1593] Fiindcă cel ce a primit pe Fiul ca Fiu a mărturisit neîndoielnic pe Cel din Care este şi cunoaşte şi primeşte pe Dumnezeu ca Tată. Deci El este Adevărul, El este Viaţa,[1594] şi ne va da nouă viaţa prin nădejde, adică cea nestricăcioasă şi fericită şi întru sfinţenie.[1595]

[1591] Hristos ne este cale pentru faptele bune, sau pentru virtuţi, ne este adevăr pentru credinţă, şi viaţă, prin nădejde, căci ne susţine prin nădejde viaţa de pe pământ şi ne asigură, prin ea, viaţa veşnică. Dacă nu-L avem pe El în aceste trei calităţi, n-am fi în stare de fapte bune, de credinţă dreaptă şi de nădejde, care să ne întărească în viaţa de aici şi în siguranţa celei viitoare. Hristos e Calea care ne duce spre ţinta veşnicei existenţe fericite. Hristos e Adevărul care e mai presus de ceea ce cunoaştem în lumea trecătoare. Şi de El suntem siguri prin credinţă, care depăşeşte ceea ce ştim din lume, ştiinţă care e trecătoare. Dar credinţa aceasta are în ea şi un temei pe care, dacă nu-l admitem, totul este fără sens. Hristos e şi Cel ce ne susţine ca Viaţă adevărată, la care vom ajunge prin nădejde. Fără El n-am avea nici o nădejde într-o viaţă adevărată şi veşnică. De fapt, prin toate Hristos e Adevărul, prin toate e Calea şi prin toate e Viaţa. Dacă n-ar fi Adevărul, n-ar fi Calea şi Viaţa. Dacă n-ar fi Viaţa, n-ar fi Adevărul şi Calea. Dacă n-ar fi Calea, n-ar exista o ţintă adevărată, sau un adevăr în existenţă şi n-ar fi o nădejde. Existenţa noastră nu se poate susţine în veci fără El ca Adevăr absolut, fără Cel ce e Cale sigură şi Viaţa veşnică.

[1592] Legea veche şi legile naturale nu ne descoperă adevărul absolut, calea desăvârşită şi nădejdea sigură. El este acestea, deoarece e mai presus de aceste legi.

[1593] Dacă nu credem în Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu, nu credem nici în Dumnezeu ca Tată, deci într-un Dumnezeu adevărat al iubirii. A socoti pe Hristos creatură înseamnă a nega şi pe Dumnezeu ca Tată, deci ca Dumnezeu adevărat, ca Dumnezeu al iubirii.

[1594] Fiul este Adevărul şi Viaţa pentru că numai dacă este Dumnezeu cu adevărat are un Tată Care este şi El Dumnezeu adevărat. Numai în acest caz Dumnezeu e Viaţa, căci Viaţa este existenţă conştientă şi iubitoare. O existenţă inconştienta şi neiubitoare nu e viaţă. O existenţă care nu ştie de sine nu e viaţă.

[1595] O viaţă coruptibilă, lipsită de fericire şi sfinţenie, care nu pot exista fără să existe conştiinţă, nu e viaţa

Căci El ne învie pe noi, chiar ajunşi morţi din cauza vechiului blestem. Şi ne va aduce iarăşi la ceea ce am fost la început. Deci toate le avem în El; şi prin El s-au arătat şi se vor înfăptui toate cele bune şi înalte foarte.

Deci, observă că în explicarea celor dinainte e multă raţiune. Căci, îndoindu-se încă ucenicul şi zicând: Cum cunoaştem calea?, a arătat pe scurt că, dacă cei ce voiesc să dobândească bunurile de sus Îl ştiu pe El drept cauză, dăruitor al lor şi călăuzitor spre acestea, nu vor mai avea trebuinţă de nimeni spre a cunoaşte calea. Iar deoarece cu aceasta a legat spusa: „*Nimeni nu vine la Tatăl, decât prin Mine*," să spunem ceva şi despre aceasta, arătând mai înainte celor ce ar dori să vorbească despre acest lucru cum poate merge cineva spre Tatăl. Mergem deci în două moduri: Sau făcându-ne sfinţi pe măsura potrivită omenescului, alipindu-ne de Dumnezeu: „*Fiţi sfinţi, zice, fiindcă Eu sunt sfânt*" (Lev. 19, 2), sau înaintând spre cunoştinţa cea prin credinţă şi contemplaţie, ca prin oglindă şi ghicitură, precum s-a scris (I Cor. 13, 12). Dar nu va fi cineva niciodată sfânt şi nu va ajunge la această calitate prin vieţuirea cea întru virtute fără ca Hristos să-l călăuzească în toate, nici nu se va alipi de Dumnezeu-Tatăl, fără să mijlocească Hristos. Căci El este Mijlocitorul între Dumnezeu şi oameni (I Tim. 2, 5), unind prin El însuşi umanul cu Dumnezeu.[1596] Căci, ca Cel ce a răsărit din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, întrucât este Cuvântul, şi strălucirea, şi pecetea Lui (Evr. l, 31), este întreg una cu Tatăl, fiind întreg în Sine însuşi şi avându-L pe Acela (pe Tatăl) întru Sine însuşi (In 14, 11). Iar întrucât S-a făcut om ca noi, S-a unit, afară de păcatul nostru, cu cei de pe pământ şi S-a făcut Mijlocitor, unind în Sine cele ce tind spre unitate şi iubire între ele.[1597]

Deci nimeni nu va veni spre Tatăl, adică nu se va arăta părtaş al firii dumnezeieşti (I Pt. l, 4) decât prin Hristos. Căci dacă n-ar fi mijlocit El, făcându-Se om, cele ale noastre nu ar înainta spre atâta fericire. Dar dacă va înainta cineva spre Tatăl, prin contemplaţia cea din credinţă şi prin evlavia cea din cunoştinţă, va ajunge la El prin Mântuitorul nostru Hristos.[1598] Căci, precum am spus adineauri, voi spune iarăşi, Cuvântul nu e cale altfel. Numai primind cineva pe Fiul ca Fiu cu adevărat, va ajunge la cunoştinţa lui Dumnezeu-Tatăl.[1599] Nici nu va fi înţeles că e Fiu dacă nu se va primi, împreună cu El, Cel ce L-a născut (Tatăl). Cunoştinţa despre Tatăl e împreunată cu cea despre Fiul, iar cea despre Fiul, cu cea despre Tatăl.[1600] Deci rosteşte adevărul Cuvântul

---

adevărată. În ea nu există nici nădejdea, nici conştiinţa existenţei, adică a adevărului. Calea, Adevărul şi Viaţa nu pot fi decât în Persoana conştientă, în Persoana fericită de comuniunea cu alte Persoane, în Sfânta Treime. Deci Hristos, ca Fiu, ni Se face cunoscut ca Adevărul, Calea şi Viaţa.

[1596] La Tatăl se ajunge sau prin sfinţenie, sau prin faptele virtuţii. De fapt aceste două căi se unesc, şi amândouă nu pot fi folosite decât în unirea cu Hristos.

[1597] Dumnezeirea voieşte, şi umanitatea tinde spre unirea şi iubirea dintre ele, fără confundare, căci fiecare vrea să se bucure de cealaltă. Dar Dumnezeu vrea să-Şi apropie umanul, nefiind silit de o trebuinţa, pe când umanul tinde spre unirea cu desăvârşirea dumnezeiască, dintr-o trebuinţă. Totuşi, nu merge spre aceasta decât în libertate. Dumnezeu e fericit şi fără umanitate, deşi Se bucură de iubirea ei. Omul aspiră spre Dumnezeire, nefiind fericit fără ea. Căci a fost creat pentru a se desăvârşi şi a fi fericit în unirea cu existenţa personală desăvârşită. Dar poate trăi şi fără această desăvârşire, fără propria fericire. Pentru a înainta spre împlinirea aspiraţiei sale spre desăvârşirea pe care o poate avea numai în Dumnezeu, are nevoie numaidecât de puterea dumnezeiască. Şi aceasta ni se pune la dispoziţie deplin în Hristos.

[1598] Vedem unită iarăşi contemplaţia cu credinţa, evlavia cu cunoaşterea. Şi ele ne vin prin Hristos ca Fiu al Tatălui. Toate aceste valori există în Persoană, nu în afară de Ea. În Hristos, ca Persoană, avem şi cunoaşterea omului, şi contemplaţia Tatălui de către Fiul lui Dumnezeu; şi evlavia omului, şi cunoaşterea Tatălui de către Fiul Lui.

[1599] Dumnezeu-Cuvântul e cale şi în acest sens: numai cunoscându-L pe El ca Dumnezeu, ajungem la cunoaşterea Tatălui, sau ne punem în legătură cu Dumnezeu ca Tată. Fără a recunoaşte pe Hristos ca Fiu, nu cunoaştem pe Dumnezeu ca Tată, deci ca Dumnezeu iubitor. Şi un Dumnezeu neiubitor nu e Dumnezeu.

[1600] Dacă nu recunoaştem în Dumnezeu un Fiu, nu cunoaştem un Dumnezeu ca Tată. Dacă nu recunoaştem în Dumnezeu un Tată, nu cunoaştem în Dumnezeu un Fiu. Negarea dumnezeirii Unuia aduce şi negarea dumnezeirii Celuilalt.

când spune: „*Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine*,” fiindcă este chipul natural şi fiinţial al Tatălui, nu s-a format prin nişte demnităţi adăugate, ca alţii, ci este una cu Tatăl, după fiinţă.

„*Dacă M-aţi fi cunoscut pe Mine, şi pe Tatăl Meu L-a ţi fi cunoscut*” (In 14, 7)

Ar putea socoti şi spune cineva că Fiul vorbeşte de la Sine. Dar nu este aşa. Căci nu a spus ceva din cele deşarte şi de prisos, deşi uneori repetă în mod foarte folositor din cauza neputinţei unora de a înţelege cele spuse. Căci prin spusa de faţă ne aduce un mare folos, repetând ceea ce a spus înainte. Fiindcă Toma a întrebat, zicând: „*Nu ştim unde Te duci*,” sau: „*Cum putem şti calea*?” neştiind ei unde va merge, El a răspuns: „*Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa*,” şi: „*Nimeni nu vine la Tatăl Meu, decât prin Mine*,” arătând prin aceasta că dacă cineva va voi să ştie calea prin care să meargă spre viaţa veşnică, se va strădui desigur să cunoască pe Hristos. Iar deoarece se întâmpla ca unii să-şi însuşească mai vârtos învăţătura iudaică decât pe cea evanghelică, socotind că le ajunge spre credinţa dreaptă mărturisirea şi cunoaşterea unui Dumnezeu al tuturor şi nu e necesar să se silească să afle învăţătura despre Sfânta şi Cea de o fiinţă Treime, Hristos pare să excludă total de la cunoştinţa adevărată despre Dumnezeu pe cei ce cugetau astfel, până ce vor accepta să-L primească şi pe El.[1601] Căci prin Fiul se poate apropia cineva de Dumnezeu-Tatăl. Fiindcă, pe măsura cunoaşterii Celui Născut, vom ajunge şi la Născătorul. Pentru că este neîndoielnic că, dacă va crede cineva că Fiul subzistă ca Fiu, deci ca Cel din fiinţa Născătorului, va cunoaşte desigur şi pe Tatăl.[1602]

Deci, după o cunoaştere mai simplă şi mai puţin iscoditoare aşa ar trebui să vorbească cineva. Iar dacă va voi să ajungă la această cunoaştere prin gânduri mai subtile, ca să pătrundă mai adânc în realitate, va fi ajutat iarăşi de Fiul. Căci firea dumnezeiască este în Sine cu totul necuprinsă de nici o înţelegere. Şi a îndrăzni să cercetăm ce este după fiinţă Făcătorul tuturor e o dovadă a lipsei de judecată. Dar putem dobândi oarecare cunoştinţă, ca în umbre şi ghicituri, privind cu mintea ca într-o oglindă înşiruirea prerogativelor pe care le are Fiul prin fire. Iar din cunoaşterea a ceea ce este El în Sine, deci şi înainte de înnomenire, şi a celor pe care le-a lucrat odată făcut om, poate urca cineva spre însăşi înţelegerea Celui ce L-a născut.[1603] Priveşte la slava şi la puterea Lui, priveşte la stăpânirea Lui neîmpiedicată peste toate. Spune-mi, ce nu împlineşte dintre cele mai presus de raţiune prin consimţiri neforţate şi înainte de trup, şi cu trupul? Priveşte la Cel ce ni Se arată atât de mare prin faptele înseşi. De aceea zice: „*Eu şi Tatăl una suntem. Cel ce M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl*” (In 14, 9).[1604] Deci trebuie să se treacă, după înţelesul acestui verset, de la chip la arhetip şi de

---

[1601] Cine nu crede în Fiul nu crede nici în Dumnezeul cel Unul al tuturor. Aceasta vrea să spună Hristos în acest verset. Căci un Dumnezeu care nu e Tată iubitor nu e de fapt Dumnezeu. Prin aceasta Domnul Hristos osândea pretenţia iudeilor cum că, nerecunoscând pe Hristos ca Dumnezeu, rămân la adevărata credinţă. De altfel în Vechiul Testament se afirma des, mai ales prin Prooroci, Dumnezeu ca Tată şi ca Fiu şi ca Duh Sfânt.

[1602] Sau admitem pe Tatăl, recunoscând pe Hristos ca Fiu, sau Îl vom cunoaşte pe Tatăl din cele ce ne spune Fiul. Căci nu putem pătrunde altfel fiinţa Dumnezeirii ca să o cunoaştem ca Treime. Nici nu putem cunoaşte ce este după fiinţă Făcătorul. Numai cunoscând pe Fiul că a venit la noi în trup ca Persoană dumnezeiască, cunoaştem pe Dumnezeu ca Treime.

[1603] Fiul lui Dumnezeu, venit prin umanitatea asumată aproape de noi, îşi face prin aceasta cunoscute unele însuşiri superioare creaturii, deci proprii firii Sale dumnezeieşti. Dar întrucât le face cunoscute numai prin manifestări omeneşti, ele ni se fac transparente numai ca printr-o oglindă. Formele omeneşti prin care se arată sunt un fel de imagini ale lor, dar imagini pline de realitatea acelora. Din cele dumnezeieşti împlinite prin umanitate, cunoaştem ca prin oglindă cele făcute înainte de întrupare. Din ele cunoaştem deci şi unitatea Lui de fiinţă cu Tatăl.

[1604] Chiar dacă nu poate să Se arate numai ca Dumnezeu, Se arată totuşi ca atare prin umanitatea asumată. Numai cel ce îşi închide ochii cu voia nu vede, prin toată înfăţişarea omenească a lui Hristos şi prin toate manifestările Lui, dumnezeirea Lui şi deci şi dumnezeirea Tatălui, căci El Se arată încontinuu în relaţie cu Tatăl. El nu Se arată ca fiind unica Persoană dumnezeiască, ci Se arată mereu privind spre Tatăl nevăzut,

la pecete la Acela a Cărui pecete este. Astfel nu spunem, ca unii dintre cei obişnuiţi cu alte credinţe, că Fiul îşi arată relaţia Lui cu Tatăl prin unele însuşiri exterioare adăugate, nici nu zicem, cum li se pare celor rătăciţi, că este chip al lui Dumnezeu-Tatăl, dar are slava, puterea, înţelepciunea unei alte firi. Acestea sunt aiurelile şi flecăreala relelor pretenţii ale acelora, mai bine-zis necredinţa lor, născocită spre răsturnarea şi desfiinţarea deofiinţimii Fiului, potrivit scopului lor neevlavios şi contrar lui Dumnezeu. Dar, ca Fiu cu adevărat născut în mod negrăit şi neînţeles din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, este pecetea şi chipul şi strălucirea Lui, purtând în firea Sa ceea ce e propriu fiinţei Celui ce L-a născut şi frumuseţea prerogativelor dumnezeieşti. Căci nu vom fi ieşiti din minte ca aceia, ca să împingem mintea noastră spre atâta lipsă de înţelepciune, încât să spunem că nu este asemenea lui Dumnezeu după fire, nici născut din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, ci primeşte slava lui Dumnezeu în dar; sau chiar să spunem că poate, ca făcut şi adus la existenţă din nimic, să poarte în mod neschimbat puterea şi înţelepciunea dumnezeiască şi să aibă astfel în acest înţeles firea dumnezeiască şi negrăită a lui Dumnezeu-Tatăl. În ce ar mai consta în acest caz deosebirea dintre Făcător şi făptură?[1605] Căci dacă are peste tot slava şi puterea şi înţelepciunea Lui în mod egal cu Dumnezeu-Tatăl, eu nu văd şi socotesc că nici aceia nu pot să vadă ce e mai mare în Tatăl, sau ce are Tatăl mai mult ca noi, sau decât toată creatura. Deci nu prin demnităţi exterioare ni Se arată Fiul ca fiind în egalitate cu Tatăl, şi nici cum se deosebeşte cineva într-un tablou numai prin felurile culorilor, imitând chipul împăratului şi luând în mod mincinos numele lui, ci este pecetea şi chipul adevărat al Celui ce L-a născut, făcând vădită firea Tatălui în bunătatea proprie şi naturală. De aceea spune că e cu neputinţă a cunoaşte vreunii pe Tatăl dacă nu-L cunosc întâi pe El, adică pe Fiul.

„*Dar de acum Îl cunoaşteţi pe El şi L-aţi şi văzut*” (In 14, 7)

Socotesc că e de admirat şi aici înţelepciunea Cuvântului şi iconomia negrăită. Căci, după ce a spus: „*Dacă M-aţi fi cunoscut pe Mine, şi pe Tatăl Meu L-aţi fi cunoscut*” şi a părut că reproşează ucenicilor necunoaşterea unor lucruri atât de necesare, a completat îndată, zicând: „*De acum Îl cunoaşteţi pe El şi L-aţi şi văzut.*” Învăţătorii Bisericilor de pretutindeni au auzit de la Mântuitorul Însuşi: „*Mergând, învăţaţi toate neamurile*” (Mt. 28, 19). Prin aceasta, cum socotesc, le-a arătat de mai înainte cu folos şi le-a spus tuturor că, dacă va cunoaşte cineva pe Fiul, va cunoaşte sigur şi pe Tatăl şi Dumnezeu din Care este. Şi astfel, le arată cu folos ucenicilor Săi care este cunoaşterea adevărată, nedăruindu-le-o ca pe ceva străin lor. Căci nu le spune ceva din cele neadevărate, ci spune acest adevăr celor ce îl ştiau. Iar în faptul că Domnul este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu şi ei crezuseră, şi nu rămâne nici o îndoială celor cu dreaptă cugetare, din tot locul unde se vorbeşte de Fiul. Vedem aceasta şi când Natanael israelitul, auzind: „*Mai înainte de a te chema Filip, te-am văzut când erai sub smochin*” (In l, 48), îndată şi-a făcut mărturisirea, zicând: „*Invăţătorule, Tu eşti Fiul lui Dumnezeu, Tu eşti regele lui Israel.*” Iar când a potolit în chip minunat şi neobişnuit marea, cei din corabie I s-au închinat, zicând: „*Cu adevărat Tu eşti Fiul lui Dumnezeu*” (Mt. 14, 33). Dar, oare, cel ce spune acest cuvânt nu se află printre cei ce ştiu că El este Dumnezeu şi că S-a născut din Dumnezeu?[1606] Deci, cum se va socoti acesta neştiutor?

iubind pe Altul tot aşa de mare ca El. Nu arată că nu are nici o relaţie cu nimeni egal cu Sine, sau numai cu oamenii, care depind de El. Chiar faptul că umanitatea Lui este a unui ipostas mai presus de om, iar acesta se adresează şi prin manifestările lui omeneşti altei Persoane. Căreia îi spune Tată, arată că, şi ca Subiect al umanităţii Sale, e în relaţie cu un Tată.

[1605] Ereticii arieni, afirmând că Fiul, deşi făcut om, poate purta slava şi puterea lui Dumnezeu-Tatăl, nu se mai deosebeau de panteism, care nu vedea nici o deosebire între Creator şi creatură. Declarând că Fiul e prima creatură, făceau totodată din Fiul o emanaţie necreată, dar mai mică, a Tatălui.

[1606] De câte ori se face în Evanghelii de către ucenici mărturisirea că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, se

Iar în ținutul Cezareii lui Filip, întrebați fiind de Hristos: „*Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul Omului*?” (Mt. 16, 13), nu au arătat ei întâi bănuielile altora? Unii socotesc, au zis ei, că eşti Ilie, alții, Ieremia, sau unul dintre Prooroci. Totuşi, cine cred ei că este, se feresc să spună toți direct, ci o fac printr-unul, care era întâiul. Iar acesta era Petru, prin care au spus fără îndoială:[1607] „*Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu*” (Mt. 16, 16).

Deci când zice Hristos: „*Dacă M-ați fi cunoscut pe Mine, şi pe Tatăl Meu L-ați fi cunoscut*” (In 14, 7), să nu socoteşti că acest cuvânt s-a spus numai ucenicilor, ci se dă ca o normă generală celor de pretutindeni, dar se foloseşte de persoanele Sfinților Apostoli. Căci, observă, aflăm că ei nu erau neştiutori că El este Dumnezeu şi Fiul lui Dumnezeu. Dar, spunând ca Dumnezeu că este Cale, n-au înțeles ceea ce li s-a spus prin ghicitură, şi numai la acestă neştiință se referă reproşul Lui. De aceea, arătându-le pe scurt că nu vor putea înțelege ceea ce li s-a spus indirect, le spune apoi tuturor cuvântul de obşte, învățându-i limpede că cel ce nu cunoaşte pe Fiul se va păgubi şi în cunoaşterea Tatălui. Dar spunând aceasta ucenicilor care îşi mărturisiseră deja credința în El, le recunoaşte cu dreptate cunoaşterea Tatălui, zicând: „*de acum Îl cunoaşteți şi L-ați văzut pe El*.”[1608] Nu le zice cuvântul *acum* ca unora ce L-ar fi cunoscut numai din acel ceas sau din acea zi în care le-a vorbit lor despre aceasta. Zice *acum*, opunând timpul de curând arătat şi nou al venirii Lui, în care s-a făcut mai luminată în toată lumea cunoştința despre Tatăl prin Fiul, timpului vechi şi dintâi. De aceea în Cartea Psalmilor se zice către Dumnezeu-Tatăl: „*Minunată, este ştiința Ta, mai presus de mine*” (Ps. 138, 6). Văzând pe Fiul mărit prin minunile mai presus de cuvânt şi împlinind uşor, cu putere dumnezeiască, ceea ce voieşte, ne-am minunat de cunoaşterea Tatălui, înțelegând că aceasta nu e altfel decât a Fiului, Care a provenit din El. „*Dar de acum Îl cunoaşteți pe El şi L-ați şi văzut*,” căci am cunoscut în Fiul, precum am spus adineauri, cine e Tatăl, şi nu numai că L-am cunoscut, ci L-am şi privit, sau L-am văzut. Căci cunoaşterea înseamnă contemplarea prin înțelesuri, pe care o poate câştiga cineva despre Firea negrăită, Cea peste toate, prin toate şi în toate. Iar a vedea Adevărul înseamnă a-L afla prin fapte minunate. N-am cunoscut numai că Tatăl este Viața prin fire, nici n-am aflat ştirea despre El prin simple înțelesuri, ci, prin Fiul, Care învie morții şi aduce iarăşi la existență pe cei corupți, nu numai că am cunoscut că Dumnezeu-Tatăl are toată zidirea sub picioare şi stăpâneşte împărăteşte peste cele făcute de El, ci şi că toate lucrurile se mişcă şi tremură din pricina Lui, precum s-a scris. L-am cunoscut fiind astfel şi în Fiul, când, certând marea şi vântul, a spus cu multă putere: „*Taci, linişteşte-te*!” Deci, deoarece le spune nu numai că au cunoscut pe Tatăl, ci L-au şi văzut, a socotit că era necesar să pună înainte cuvântul *acum.* Şi pentru care pricină? Legea, prin Moise, spunea fiilor lui Israel: „*Domnul Dumnezeul tău Unul este*” şi nu le spunea celor vechi şi cuvântul despre Fiul, ca să-i cheme de la politeism la închinarea unui singur Dumnezeu. Dar Domnul nostru Iisus Hristos, când S-a făcut om, ne-a făcut văzut prin Sine, prin multe semne şi lucrări, pe Tatăl şi ne-a arătat firea cea una a Dumnezeirii, care e înțeleasă şi subzistentă cu adevărat în Sfânta Treime. Bine adaugă deci aici cuvântul *acum* pentru a arăta nedesăvârşirea în cunoştință a celor ce viețuiau după Lege şi a celor asemenea lor.[1609] Dar e de remarcat că, spunând că El Se face văzut în locul

mărturiseşte credința în două Persoane dumnezeieşti: în Tatăl şi în Fiul. Altfel spus, mărturisindu-se că Hristos e Fiul lui Dumnezeu, se mărturiseşte implicit şi credința în Tatăl Lui.

[1607] Mărturisirea lui Petru nu e numai a lui, ci a tuturor. Toți au grăit prin el.

[1608] Toată expunerea scoate în relief învățătura acestui verset: cine cunoaşte pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu cunoaşte pe Dumnezeu şi ca Tată. Iar cine nu-L cunoaşte pe Hristos ca Fiu nu-L cunoaşte nici pe Dumnezeu ca Tată. Dar voi, zice Hristos către Apostoli, Îl cunoaşteți pe Dumnezeu ca Tată, deci cunoaşteți pe Tatăl, pentru că M-ați cunoscut pe Mine ca Fiu. Numai despre ucenicii viitori spune condiționat: Cine Mă va cunoaşte pe Mine ca Fiu va cunoaşte şi pe Tatăl.

[1609] Dacă nu S-ar fi întrupat Fiul lui Dumnezeu şi n-ar fi făcut minunile pe care nici un om nu le-a făcut, nu s-ar fi cunoscut în mod clar şi sigur că Dumnezeu e Tatăl unui Fiu, deci că Dumnezeu este Treime.

Tatălui, nu neagă că Dumnezeu-Tatăl, Cel din Care este, există cu adevărat ca ipostas distinct. Dar nici nu spune că El însuşi este Tatăl, ca să se cugete că El este arătarea Persoanei Aceluia, ci, deoarece este de o fiinţă cu Tatăl, zice că S-a văzut în El Cel ce L-a născut, precum şi fiul unui om, voind să facă cunoscut în sine firea tatălui, arătându-se pe sine celui ce voieşte să-l cunoască pe acela, spune: priveşte în mine pe tatăl meu. Dar Dumnezeu depăşeşte orice exemplu.

„*Filip I-a zis: Doamne, arată-ne nouă pe Tatăl şi ne este de ajuns*” (In 14, 8).

Filip este iubitor de învăţătură, dar nu foarte ascuţit în înţelegerea care este potrivită vederii lui Dumnezeu, căci altfel n-ar fi socotit că poate vedea cu ochii trupului firea dumnezeiască, de vreme ce Dumnezeu a spus clar: „*Nimeni nu va vedea faţa Mea şi va fi viu*” (Ieş. 33, 20). Deşi s-a arătat odinioară Sfinţilor, cum a spus Scriptura, socotesc că n-ar cugeta cineva că firea dumnezeiască s-a făcut vreodată cunoscută aşa cum este în ea însăşi, ci a luat mai degrabă chipul potrivit timpului.[1610] De fapt, Proorocii L-au văzut pe Dumnezeu în mod diferit şi cuvântul lor despre El este de multe feluri. Isaia grăieşte într-un fel, Iezechiel nu seamănă aceluia în opinie. Trebuie deci să înţelegem că Filip socotea că îi este cu totul cu neputinţă să vadă fiinţa dumnezeiască prin intermediul trupului, şi, având de faţă Chipul şi Pecetea exactă a lui Dumnezeu-Tatăl, căuta să ajungă la Arhetip, ca şi cum Acesta nu era atunci vizibil înaintea lui şi arătat în modul cel mai accesibil. Căci vederea lui Hristos era capabilă să facă vizibilă fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl; Hristos putea arăta bine şi exact frumuseţea vrednică de iubit a fiinţei împărăteşti din care a odrăslit El, căci din rod se cunoaşte pomul, după spusa Mântuitorului însuşi (Mt. 12, 33). Deci, ajungându-i celui înţelept vederea Fiului spre cunoaşterea şi înţelegerea Lui exactă, va cunoaşte şi Cine este după fire Cel ce L-a născut pe Fiul. Întrebarea ucenicului apare poate de prisos, dar, cu toate acestea, se remarcă printre cele demne de laudele cele mai înalte. Socotesc că trebuie să fie admirat când zice: „*Arată-ne nouă pe Tatăl şi ne este de ajuns*,” căci aceasta seamănă cu: „Mărturisesc că am avea toată bucuria şi n-am mai căuta nimic care ne-ar lipsi spre a fi fericiţi dacă ne-am învrednici şi noi de mult dorita vedere a lui Dumnezeu-Tatăl.” Cum nu s-ar mărturisi că e vrednic de toată admiraţia cel ce pune înaintea oricărui bine şi a tot ce pare să contribuie la fericire vederea Tatălui? Deci aşa vom explica, precum socotesc, cele cuprinse în cuvântul de faţă, spre înţelegerea accesibilă şi simplă a celor mulţi.

Iar dacă trebuie să vedem ceva şi mai demn de atenţie şi să spunem şi ceva mai ascuns, vom socoti că Filip exprima şi cugeta totodată şi următoarele...

Întâistătătorii iudeilor erau muşcaţi de minunile Mântuitorului. Pe lângă aceştia, cărturarii şi fariseii, loviţi de nemăsuratele minuni ca de nişte pietre în inimă şi crăpând de ciudă, nu ştiau ce să facă faţă de ele şi nu puteau să împiedice prin nimic pe Cel ce săvârşea minunile. Bârfind cele ce se săvârşiseră în chip minunat şi încercând să micşoreze slava Lui prin cuvinte rătăcite, străbăteau în sus şi în jos ţara iudeilor şi însuşi Ierusalimul, fie spunând că face minunile în Beelzebut, fie, împinşi de o mânie nestăpânită, că are demon şi că nu ştie ce vorbeşte. Căci certau mulţimea, zicând: „*Are*

Numai venind Fiul lui Dumnezeu însuşi între oameni, făcându-li-Se accesibil ca Fiul lui Dumnezeu, s-a putut cunoaşte sigur Dumnezeu ca Treime, ca Dumnezeul iubirii, ca nefiind separat de lume din neputinţă, sau din neiubire. De aceea spune Hristos: „Acum aţi cunoscut pe Tatăl şi L-aţi şi văzut,” căci Fiul nu poate fi despărţit de Tatăl, şi Hristos manifestă mereu conştiinţa că e Fiul lui Dumnezeu-Tatăl.

[1610] Timpul stă în legătură cu treapta de înţelegere şi cu trebuinţele omului. Timpul nu e gol, ci se modelează după om, sau omul se modelează după el. Am nevoie să parcurg un timp pentru a ajunge să înţeleg ceva, şi modul de înţelegere e determinat de timpul pe care l-am parcurs şi la care am ajuns. În acest sens şi Fiul lui Dumnezeu Se face om „*la plinirea vremii*,” sau când omul era pregătit să-L înţeleagă, şi primeşte moartea după ce ucenicii au cunoscut toată învăţătura Lui. Dumnezeu însuşi ţine seama de timp, pentru că El a legat dezvoltarea omului de timp.

demon şi este nebun. De ce să-L ascultaţi?" (In 10, 20).

Vă voi spune deci, în mod necesar, cine era Acesta. Căci căutau să convingă mulţimile, cum am arătat adineauri, să nu asculte cuvântul Mântuitorului nostru, ci să-L părăsească, deoarece învăţa contra Legii, să fugă cât mai departe de El şi să se alipească mai degrabă de cele rânduite prin Moise. Şi pentru care pricină? Spuneau că marele Moise a scos poporul de odinioară în întâmpinarea lui Dumnezeu, după cum s-a scris, şi l-a aşezat în jurul muntelui Sinai. Le-a arătat în munte pe Dumnezeu, i-a pregătit să asculte cuvintele Lui şi i-a asigurat foarte clar că Dumnezeu grăia legile. Iar Acesta (Hristos) n-a arătat nimic din acestea. Iar că acest cuvânt se spunea mereu de către farisei o vei afla din aceasta. Îi vei afla zicând către orbul din naştere, pe care Mântuitorul l-a tămăduit cu putere negrăită: „*Tu eşti ucenic al Aceluia, iar noi suntem ucenici ai lui Moise. Noi ştim că lui Moise i-a grăit Dumnezeu, iar pe Acesta nu-L ştim de unde este*" (In 9, 28). Deci, cei ce susţineau dogmele iudaice socoteau că celor mulţi nu le plăcea să nu se preţuiască Legea lui Moise. Aceasta tulbura şi supăra mulţimea. Cugetând în sine Filip că s-ar înlătura toată opoziţia iudeilor dacă Hristos ar arăta celor ce cred în El pe Tatăl, se apropie zicând: „*Doamne, arată-ne nouă pe Tatăl, şi ne este de ajuns*."[1611] Înţelege-l că zice: Stăpâne, toate vor ajuta credinţei prin puterea Ta, căci oricine ar umili vorbăria nestăpânită a iudeilor prin miile de minuni. Deci aceasta ar ajunge ucenicilor Tăi, ca să poată în sfârşit să se înarmeze împotriva celor ce susţin acele cuvinte. Dând acest înţeles celor spuse, socotesc că n-am greşi faţă de raţiunea cuvenită. Spre acest înţeles ne cheamă şi Filip, zicând: „Ne ajunge să vedem pe Tatăl şi Dumnezeu. Şi, ca şi când numai aceasta le-ar lipsi, Mântuitorul însuşi spune în cele următoare: „*Cuvintele pe care Eu le spun vouă, nu le spun de la Mine, ci Tatăl care este în Mine face lucrările*" (In 14, 10). Iar cum trebuie înţeles şi acest cuvânt, s-a spus atât aici, cât şi într-un loc mai potrivit şi apropiat.

„*Iisus i-a zis: De atâta vreme sunt cu voi şi nu M-ai cunoscut, Filipe? Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl*" (In 14, 9)

Îi arată ucenicului în mod hotărât lipsa de învăţătură. Căci semnificaţiile greu de pătruns, care cer o pătrundere mai subţire prin cercetare, se vor cunoaşte de către cei iubitori de învăţătură şi le vor deveni evidente nu în timp scurt, ci după lungi perioade de timp. Iar cele ce nu sunt încurcate, ci pot fi înţelese direct, pot fi pătrunse cu mare uşurinţă. Spune-mi deci, zice, Filipe, ce te împiedică în înţelegerea Mea exactă? Deşi a trecut timp aşa de mult de când sunt cu voi, timp suficient pentru cunoaşterea celor pe care trebuia să le afli, te îndoieşti încă, mai bine-zis nu Mă cunoşti cine sunt Eu după fire şi de unde sunt, deşi Mă ştii că sunt săvârşitorul unor fapte de care te minunezi foarte mult. Cum nu ai cunoscut, zice, că cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl? Socoteşti că iudeii de odinioară au văzut firea dumnezeiască în muntele Sinai şi au auzit-o vorbind, când a rânduit legile despre cele ce trebuie făcut. Iar tu nu-ţi dai seama că ai văzut pe Tatăl prin Mine şi în Mine, căci „*cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl.*"

Socotesc că ascultătorii nu au nevoie de multe cuvinte ca să afle că Hristos nu ne vorbeşte despre o vedere trupească. Căci n-ar putea spune cineva dintre cei cu minte că firea lui Dumnezeu e supusă vederilor trupeşti, nici că ar vedea cineva cu ochii trupului

[1611] Apostolii erau încă într-o oarecare măsură naivi. Nu înţelegeau încă pe Dumnezeu duhovniceşte. Filip voia să opună afirmaţiei căpeteniilor iudaice, că nu există decât un Dumnezeu monopersonal, dovada că Dumnezeu este un Tată Care are un Fiu, adică voia ca Hristos să-L arate pe Tatăl ca fiind deosebit de Sine. El credea că, într-un oarecare fel, Dumnezeu-Tatăl poate fi arătat de Hristos ca fiind deosebit de El: fie într-un mod văzut, fie într-un mod misterios, dar convingător. Ucenicii nu înţelegeau încă unitatea interioară a Persoanelor dumnezeieşti, ca Tatăl e în Fiul, şi invers, că prezenţa Tatălui se simte de către ascultători în intensitatea cu care Fiul Se arată trăind pe Tatăl. El voia ca Hristos să arate pe Tatăl într-un fel oarecare măcar în săvârşirea minunilor.

ceea ce de abia se poate cunoaşte ca prin oglindă, căci vedem ca în ghicitură (I Cor. 13, 12). Socotesc că şi cei ce se laudă cu o foarte înaltă cunoaştere cugetă lucruri mici despre Dumnezeu.

Dar spunem iarăşi duşmanilor adevărului, care au o limbă lată împotriva noastră, mai bine-zis împotriva fiinţei înseşi a Celui Unuia-Născut: Dacă Fiul nu este din însăşi fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, ci prin naştere este ceea ce este, adică Dumnezeu,[1612] şi nu după fire şi cu adevărat, strălucind numai prin forme externe şi fiind luminat de o slavă adăugată, şi nu de o slavă firească, (deşi apare ca asemănător Tatălui cu adevărat şi ca un chip neschimbat al lui Dumnezeu),[1613] nu este Fiu după fire, dar nici născut cu adevărat, ci făptură ca noi, sau altceva dintre cele de felul acesta. Dacă s-ar primi aceasta şi s-ar crede că este aşa, am spune şi că Tatăl n-ar fi Tată în mod real şi prin fire, ci mai degrabă prin voinţă şi lucrare, precum se numeşte şi Tatăl nostru.[1614] Şi ce va urma de aici? Se va mărturisi totodată şi va răsări din necesitate o treime. Aceasta se va crede în vreun fel oarecare sfântă, căci sunt trei, neexistând unul în altul prin fiinţă, ci fiecare din cele trei nume fiind despărţit prin firea proprie şi tăiat de celelalte cu desăvârşire. Şi înţelesul acestei concepţii ne sileşte să grăim despre ele în mod mai îngroşat. Dar dacă socotim existând acestea cu adevărat, şi vom spune şi vom primi pe Fiul ca fiind cu totul străin de fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, cum nu va minţi El când zice: „*Cel ce M-a văzut pe Mine a văzul pe Tatăl*?” Fiindcă Tatăl, fiind prin fire Dumnezeu, cum ne va fi arătat prin Fiul, care, după spusa acelora, nu e Dumnezeu prin fire? Cum vom vedea pe Cel nefăcut în cel ce a fost făcut, şi cum ar vedea cineva pe Cel ce este dintotdeauna în cel ce n-a fost odată, prin faptul că a fost făcut?[1615] Să nu-mi spună cineva dintre cei ce au grăit aceste lucruri contrare credinţei, sofisticând adevărul, că, deoarece are slava lui Dumnezeu-Tatăl, puterea şi înţelepciunea Lui, bunătatea şi lucrarea Lui atotfăcătoare şi puterea de-a aduce la existenţă cele ce n-au fost odată, este şi Chipul Lui.[1616] Ci să arate mai întâi că este cu adevărat asemenea după fire şi deci neschimbat, ca să nu mai fie nimic care păgubeşte asemănarea deplină a Chipului cu Arhetipul. Şi dacă vor refuza să arate aceasta cu voia, le vom cere să ne spună ce raţiune le va îngădui să afirme că, nefiind Fiul lui Dumnezeu după fire, poate (după necredinţa ce le este proprie), să împlinească de la Sine lucrurile Dumnezeirii. Căci aceasta înseamnă, după ei, că El poartă chipul Tatălui. Fiindcă, dacă Fiul nu are de la Sine puterea deplină pentru acestea, ci Îi sunt dăruite şi procurate de la Tatăl şi înţelepciunea şi tăria, cu care poate să împlinească cele ce spunem că sunt proprii numai firii Tatălui, îi va fi mincinos şi chipul, şi mincinoasă şi asemănarea. Iar dacă refuzăm să admitem că El (având firea pe care abia am descris-o) minte şi acceptăm adevărul spuselor Lui, vom fi vinovaţi de coborârea slavei lui Dumnezeu-Tatăl într-un mod pe care îl voi explica

[1612] Este Dumnezeu în mod născut, nu cum putem fi noi creaturi îndumnezeite. E vizat şi aici arianismul care socotea pe Fiul prima creatură, dar accepta să-L numească Dumnezeu din Dumnezeu.

[1613] Dacă n-ar fi El Fiu, Cel care-L naşte n-ar avea forma de Tată, şi nici El n-ar fi chip al Tatălui. Chipul personal al fiecăruia dintre cei doi e în funcţie de celălalt. Tatăl are chip de Tată pentru că naşte pe Fiul, şi Fiul are chip de Fiu pentru că e născut de Tatăl. Desigur că Tatăl e chipul în calitate de origine, pe când Fiul, în calitate de originat. Numai ca chip, în sens de Cel ce-I este origine, Fiul „dă formă Tatălui.”

[1614] În spiritul celor spuse la nota anterioara, se poate continua, spunându-se că, dacă Fiul n-ar fi Fiu al Tatălui prin fire, nici Tatăl n-ar fi Tată al Fiului prin fire, ci prin voinţă şi lucrare, cum e şi Tată al nostru. Tatăl e Tată prin fire pentru că are un Fiu prin fire. De faptul că are un Fiu născut prin fire depinde să fie Tată prin fire. Prin naşterea Fiului, primeşte calitatea de Tată adevărat.

[1615] Hristos, afirmând: „*Cine Mă vede pe Mine vede pe Tatăl*,” arată deofiinţimea Lui cu Tatăl. Căci, dacă El ar fi creat în timp din nimic, iar Tatăl este necreat şi veşnic, cum s-ar putea vedea Cel necreat în cel creat, şi Cel veşnic în cel temporal? Şi prin această spusă a lui Hristos se respinge arianismul, care nu recunoştea Sfânta Treime, formată din Trei Persoane dumnezeieşti, ci întorcea lumea iarăşi la Dumnezeul monopersonal, ca în Vechiul Testament, sau refuza Dumnezeul iubirii şi al libertăţii, pentru a reveni la un „dumnezeu” supus şi el unor legi.

[1616] Aici se dă învăţătura contradictorie a arianismului, care recunoştea Fiului toate însuşirile Tatălui, dar nu şi fiinţa. E şi în aceasta o trecere de la un pretins Dumnezeu, deosebit de creaţie, la un Subiect sau la subiecte create în sens panteist.

acum. Vom fi obligați să admitem una din două: sau El e chip mincinos al lui Dumnezeu-Tatăl, neavând de la Sine puterea necesară pentru asemenea fapte, ci o primeşte de la altcineva (ceea ce nu se întâmplă cu Arhetipul); sau, dacă este adevărat ceea ce spune, că Tatăl Se vede în El şi nu e nimic care să-I deosebească, este necesar sa admitem că Tatăl însuşi are puterea adăugată de la altul. Căci aşa a voit să ni Se arate în chipul firii şi al slavei Sale.

Deci nu vedeți, va zice cineva către eretici, că teoria voastră, abătându-se de la linia dreaptă, va conduce spre prăpastie pe cei ce cugetă astfel? Dar se poate, vor spune ei, ca Fiul, fiind făcut, să împlinească lucrările firii şi să aducă astfel slavă lui Dumnezeu-Tatăl.[1617] Dar ce poate apărea mai necredincios ca aceasta? Căci, în acest caz, nu mai este nimic mai mare, sau mai mult în Dumnezeu decât în creatură, dacă îi atribuim acesteia slava şi puterea Dumnezeirii.

Să nu socotească cineva, cu multă prostie, că gândeşte şi spune ceva mare şi demn de admirație despre Fiul afirmând că este creatură, dar nu ca una dintre făpturi. Să ştie că, făcând astfel, păgubeşte nu puțin slava Lui, fiindcă nu trebuie cercetat dacă are Fiul vreo fire mai înaltă decât alte creaturi, ci dacă a fost creat în general.[1618] Căci cum ar scăpa de condiția de creatură, chiar dacă este cea mai frumoasă dintre creaturi? Păgubind slava Fiului prin afirmația că a fost creat, pentru ce Îi mai adaugă degeaba ceva, ca un leac, punându-L în cel mai frumos loc dintre toate? Căci disprețuim ființa lui Dumnezeu-Tatăl dacă apreciem că Fiul poate face cele ale lui Dumnezeu, deşi este făcut, după cum cugetă nepricepuții şi neînțelegătorii aceia.[1619] De aceea, nu vom suporta spusa lor, că Fiul împlineşte lucrările Dumnezeirii, fiind creatură după fire, şi că aşa dobândeşte slava lui Dumnezeu-Tatăl. Dacă vor să arate aceasta din dumnezeiască Scriptură, să aducă din ea dovezi şi să ne arate că spusele Proorocilor sunt false. Iar dacă aduc cuvinte născocite de ei şi clădesc pe ele gânduri proprii, le vom spune pe față: „Vai celor ce proorocesc din inimile lor!" Vom spune că Tatăl vrea pururea ceea ce ştie că păstrează neschimbată slava Sa şi păstrează dreptatea dogmelor despre El. Deci, dacă spun că rămân în neînțelegerea lor, vom aduce cuvântul adevărat despre El, crezând astfel că S-a născut cu adevărat din Dumnezeu-Tatăl şi că e Dumnezeu din Dumnezeu după fire. Căci spune adevărul când afirmă că este pecetea şi asemănarea lui Dumnezeu-Tatăl, zicând: „*Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl. Cum zici tu: Arată-ne pe Tatăl*?" Căci îți este cu putință, zice, Filipe, să vezi în Mine firea Tatălui şi să cunoşti din cele ce sunt Eu însumi pe Născător. Fiindcă M-am arătat şi sunt cu adevărat pecetea neschimbată şi chipul exact al ființei Lui, având în Mine firea lui Dumnezeu-Tatăl. Ce alt mod al vederii lui Dumnezeu mai cauți dacă îți este propriu să poți cugeta cele cuvenite? Sau ce vedere mai ceri? Oare socoteşti că s-a dat o vedere mai înaltă şi mai exactă celor vechi, când M-am coborât în chip de foc pe muntele Sinai? Căci este un obicei al iudeilor să se laude mult cu aceasta. Aceasta putem să înțelegem că a spus-o Hristos. Socotesc că trebuie să spunem fără şovăială şi noi acum că, prin minuni, Mântuitorul nostru Hristos ne aduce o cunoaştere a lui Dumnezeu-Tatăl mai mare decât cea din muntele Sinai. Căci acolo Domnul S-a coborât în chip de foc, precum s-a scris, fiind văzut astfel de cei din Israel. Socotesc însă că prin aceasta nu ar putea ajunge cineva la înțelesuri adevărate despre Dumnezeu, adică nu s-ar înălța la înțelegerea

[1617] Dacă Fiul nu e Fiu după fire, ci prin lucrare, dar e totuşi asemenea Tatălui, atunci şi Tatăl e schimbăcios prin fire şi primeşte de la altul asemănarea cu acela. Dacă nu are prin fire puterea ce-L duce la slava Tatălui, cum va ajunge la ea, sau cum va lucra pentru ea? Nu lunecă mai degrabă spre prăpastia răului? Arienii răspundeau că, deşi nu e Fiu prin fire, ci e creat, El poate înainta totuşi spre slava Tatălui, sau poate să o câştige pentru Sine. Se manifesta aici un imanentism categoric, o identitate panteistă între aşa-zisul Dumnezeu şi Fiul Lui.

[1618] Arienii credeau că pun pe Fiul într-o situație deosebită, declarând că este prima dintre creaturi. În fond însă, şi El era socotit creatură, deci temporal şi neavând viața în Sine.

[1619] Dacă Fiul, fiind creat, poate face cele pe care le face Tatăl, coborâm şi ființa Tatălui la nivelul unei creaturi. Nu mai este în acest caz o deosebire între faptele naturale şi cele mai presus de fire.

cuvenită a Dumnezeirii. Căci, cum am putea, prin foc, să ne înălţăm, ca de la un chip oarecare la Arhetip, adică la Tatăl şi Dumnezeu? Căci Dumnezeu este bun prin fire.[1620] Şi, pe lângă aceasta, Creator,[1621] chemând cele ce nu sunt la existenţă, susţinând toate în existenţă şi dându-le viaţă. El însuşi este Înţelepciunea şi Puterea, este bun, blând şi milostiv. Iar despre acestea nu se află nimic din foc. Căci n-ar putea socoti cineva, dacă are minte, că focul e blând şi de oameni iubitor, nici nu va spune cineva, dacă e înţelept, că focul este creator, înţelept, şi de-viaţă-făcător. Apoi, spune-mi, cum s-ar vedea concentrate în foc înţelesurile despre adevărata Dumnezeire? Sau cum ar vedea cineva în foc, ca într-o oglindă şi ca în ghicitură, cele ce-I aparţin prin fire? Deci, care a fost raţiunea sau motivul care a îndemnat pe Dumnezeu să Se arate în formă de foc în muntele Sinai? Vom spune că, în acel timp, începând cei din Israel în mod deosebit să fie introduşi în dreapta evlavie şi având să li se îndrepte viaţa prin Lege ca printr-o normă, trebuia ca Dumnezeu să li Se arate mai ales ca un pedepsitor înfricoşător, ca să ştie despre cuvântul Lui că e ca un foc. De aceea marele Moise le-a grăit celor din Israel, zicând: „*Dumnezeul nostru este foc mistuitor*” (Deut. 4, 24). Dar n-am spune că preaînţeleptul, explicând firea lui Dumnezeu, L-a asemănat cu focul, ci L-a numit astfel pe Dumnezeu pentru marea Lui ură împotriva răului,[1622] neferindu-Se să consume ca un foc şi să piardă pe cei ce-L dispreţuiesc. Dumnezeu nu se cunoaşte prin foc ca ceea ce este după fire, ci a hotărât să Se numească şi să Se arate atunci astfel spre folosul ascultătorilor.

Să trecem în sfârşit la arătarea adevărată şi cea mai potrivită a Tatălui, adică la Fiul.[1623] Căci pe El Îl vedem ca pe chipul Celui ce L-a născut, umplând ochiul înţelegerii noastre de prerogativele aflate în El. Deci Dumnezeu, fiind bun şi Tată prin fire,[1624] aşa Îl vom afla fiind şi pe Fiul. Căci cum n-ar fi bun Cel ce a răbdat pentru noi atâta umilire şi a venit în lume ca să mântuiască pe cei păcătoşi şi Şi-a pus viaţa pentru noi? De asemenea, Dumnezeu, fiind puternic, aşa este şi Fiul. Căci cine ar putea fi mai puternic decât Cel ce a poruncit stihiilor înseşi şi a certat şi marea şi vânturile, readucând firea lucrurilor la ceea ce a voit, şi Care a poruncit leprosului cu putere dumnezeiască să se curăţească, şi orbilor să vadă? Căci Tatăl este Viaţa prin fire. Dar Viaţă prin fire este şi Fiul, făcând vii pe cei stricăcioşi şi nimicind stăpânirea morţii pentru că a înviat pe cei morţi. Pe drept spune deci către Filip: „*Cel ce Mă vede pe Mine vede pe Tatăl.*” Deci putând vedea în Mine şi din Mine pe Cel ce M-a născut, pentru ce mai ceri alt mod al vederii lui Dumnezeu, deşi ai cunoscut un chip mai înalt, sau pe cel mai adevărat, faţă de cel dat celor vechi, adică pe Mine?

„*Nu crezi tu că Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl este întru Mine*?” (In 14, 10)

[1620] „Bun prin fire” este doar Dumnezeu. Nu e ajutat să ajungă bun prin ceea ce I se dă de către altul. Din El nu se poate răspândi decât bunătatea. Dacă unele făpturi suferă, aceasta rezultă din închiderea lor faţă de Dumnezeu.

[1621] „Creator prin fire” nu înseamnă că trebuie să creeze, ci că nu primeşte puterea creatoare de la altcineva, cum primeşte omul o anumită putere de-a modifica ceva în creaţie de la Dumnezeu. Creator prin fire nu înseamnă că e silit să creeze, ci că poate crea prin Sine când voieşte.

[1622] Dumnezeu nu urăşte răul în sensul că Se tulbură văzându-1, ci în sensul că nu Se bucură când făptura se închide prin lipsa de iubire, sau Se „întristează” văzând nenorocirea care-i vine ei din aceasta.

[1623] Fiul este revelaţia Tatălui, arătarea Lui, un fel de concretizare a adâncimii Lui indefinite. Pentru oameni S-a revelat într-un mod şi mai accesibil, luând chipul omului deplin realizat. La Dumnezeu însăşi arătarea ia forma ipostasului, căci şi Cel a Cărui arătare este e ipostas.

[1624] Nu firea dumnezeiască e Tată, căci firea nu e Persoană, dar este în Persoană. Prima Persoană în Care stă firea dumnezeiască este Tatăl. Tatăl este prima formă personală a firii dumnezeieşti. Pe de alta parte, firea conştientă şi înzestrată cu voinţă nu poate exista decât în persoană sau ca persoană. În Dumnezeu firea e Persoană prin ea însăşi, prin însuşi faptul existenţei ei. La om de asemenea firea nu există decât în persoană, dar, precum firea nu există prin sine, nu stă nici în persoană prin sine. Dumnezeu e Tată prin fire, pentru că e bun prin fire. Cel bun se dăruieşte altuia. Tatăl e Izvorul dăruitor, e Izvorul bunătăţii, deci prima formă personală a Dumnezeirii celei bune.

Zice: Eu, Filipe, înfăţişând în Mine firea Celui ce M-a născut, sunt chipul fiinţei Lui,[1625] sunt format adică după El, nu, cum ar socoti cineva, strălucind de slavă exterioară, nici de prerogative străine, sau adăugate, ci purtând în propria fire cele proprii Născătorului şi fiind, cu adevărat, ceea ce este şi Acela, în temeiul identităţii fiinţei.[1626] Tu vei spune faţă de acestea iarăşi: Nu ai mai declarat că „*Eu sunt întru Tatăl, iar Tatăl este întru Mine*?" Dar, chiar fără să vrei, zice, sensul celor spuse te va sili să consimţi cu aceasta. Deci cele pe care le spun Eu sunt numaidecât ale Tatălui, şi cele pe care le lucrez Eu, le lucrează şi Tatăl. Hristos spune acestea nu folosindu-Se de cuvintele altuia, nici împlinind un rol de prooroc şi primind, la măsura lui, spusele de sus, de la Tatăl. Căci aceia nu grăiau cele ale lor, ci ale lui Dumnezeu, Care li le dădea şi-i inspira pe ei. Desigur, atribuie Tatălui Său împlinirea minunilor,[1627] dar nu săvârşeşte minunile printr-o putere adăugată, ca cei ce zic: Nu ne socotiţi pe noi ca pe unii ce am vindecat prin putere, sau evlavie proprie, pe cel bolnav. Căci este obiceiul Sfinţilor să arate că nu săvârşesc minunile prin puterea lor, ci mai degrabă prin cea a lui Dumnezeu, căci sunt slujitori şi lucrători ai cuvintelor şi faptelor lui Dumnezeu. Dar, deoarece Fiul este de o fiinţă cu Tatăl şi nu e despărţit în nici un fel, sau nu e altfel în raport cu El, spune că propriile Sale cuvinte sunt ale Tatălui, întrucât Tatăl nu Se foloseşte de alte cuvinte decât cele de care Se foloseşte Fiul.[1628] Dar şi în mărimea faptelor Fiului să înţelegi mărimea faptelor Tatălui, întrucât Tatălui nu-I este propriu să lucreze decât ceea ce ştie şi lucrează Fiul, Acesta ne spune că faptele Sale sunt ale Tatălui. Înţelege deci în mod mai clar aceasta: Sunt în toate asemenea Celui ce M-a născut şi chip al fiinţei Lui, nu numai în frumuseţea formei, ci având în Mine pe Cel ce M-a născut, datorită identităţii de fiinţă.

„*Cuvintele pe care vi le spun nu le grăiesc de la Mine, ci Tatăl - Care rămâne întru Mine - face lucrările Lui*" (In 14, 10)

Dacă Tatăl, zice, a grăit ceva către voi, nu S-a folosit de alte cuvinte, ci chiar de acestea pe care le grăiesc Eu acum, căci atâta asemănare fiinţială am cu El, încât cuvintele Mele sunt ale Lui, şi cele pe care le fac Eu, să credeţi că sunt faptele Lui. Căci, rămânând întru Mine, pentru nedeosebirea în fiinţă, face lucrările El. Fiindcă Dumnezeirea fiind cugetată una în Tatăl şi în Fiul şi în Duhul, orice cuvânt de la Tatăl este prin Fiul în Duhul. Şi toată fapta, sau minunea, se lucrează de la Tatăl prin Fiul în Duhul. Căci nu e Fiul în afară de fiinţa Tatălui, nici Duhul Sfânt. Iar Fiul Unul-Născut fiind în Tatăl şi având pe Cel ce-L naşte în Sine, spune că Tatăl lucrează. Căci firea Tatălui este lucrătoare, strălucind în Fiul. Dar ar putea vorbi cineva şi de un alt înţeles al acestora, iconomia întrupării oferind Fiului prilejuri pentru el. „*Căci nu grăiesc*, zice, *de la Mine*," înţelegând prin aceasta: nu grăiesc în chip despărţit, sau contrar lui Dumnezeu-Tatăl. Deoarece Fiul S-a arătat în chip omenesc celor ce-L priveau, atribuie cuvintele, dar şi faptele Sale, Persoanei Tatălui ca fiinţei dumnezeieşti. Numai că nu

[1625] Fiul e „chipul fiinţei Tatălui." Nu e chipul unei fiinţe care nu stă într-o Persoană, dar nici al unei Persoane care are o fiinţă deosebită.

[1626] Prerogativele sau măsurile excepţionale ale Fiului nu sunt exterioare, nici străine fiinţei Lui, sau adăugate din afară la fiinţa Lui, ci sunt expresia fiinţei Lui, comună cu a Tatălui.

[1627] Hristos nu vorbeşte despre Dumnezeu ca un prooroc inspirat de Dumnezeu, ca de Cineva deosebit de El, nici nu săvârşeşte faptele Lui minunate cu puterea lui Dumnezeu ca a altuia. El vorbeşte şi lucrează cele dumnezeieşti ca fiind ale Sale. El e unit cu Tatăl în fiinţă. Toate ale Lui sunt ale Tatălui. Apostolii şi contemporanii Lui stau în faţa Lui ca în faţa lui Dumnezeu. Auzindu-L vorbind, Îl aud pe Dumnezeu. Sunt în dialog direct cu Dumnezeu. Şi cei ce vor simt aceasta. Dar, vorbind ca Dumnezeu, arată că vorbeşte unit cu Tatăl, şi ascultătorii sensibili simt aceasta.

[1628] Avem aici o inversare uimitoare. Nu numai Fiul Se foloseşte exclusiv de cuvintele Tatălui, date în forma omenească, ci şi Tatăl Se foloseşte în relaţia cu oamenii de cuvintele în formă omenească ale Fiului. În cuvintele Fiului se simte, adresându-se acestora, iubirea Tatălui.

spune: Să nu se separe acest chip omenesc care Mi se cuvine şi îmi este supus Mie, nici să nu socotiţi cuvintele Mele ca ale unuia dintre voi, ci cu adevărat dumnezeieşti şi potrivite Tatălui, la fel ca Mie, căci Tatăl lucrează rămânând în Mine, fiindcă Eu sunt în El şi El în Mine. Deci, să nu credeţi, zice, că s-a dat celor vechi ca ceva mai mare şi mai presus de fire să vadă pe Dumnezeu în chip de foc şi să audă şi un glas vorbindu-le, deoarece de-abia voi aţi văzut cu adevărat prin Mine şi în Mine pe Tatăl, deşi M-am arătat ca voi. Căci, fiind Dumnezeu după fire, am venit în chip arătat, după spusa Psalmistului (Ps. 49, 3). Deci trebuie ştiut că, auzind cuvintele Mele, le-aţi auzit pe cele ale Tatălui. Dar v-aţi făcut şi văzători ai tăriei şi faptelor Lui. Căci vorbeşte prin Mine ca prin Cuvântul Său, clar şi împlineşte şi lucrează cele minunate prin Mine, Cel ce sunt puterea Sa. Şi nici o raţiune n-ar despărţi vreodată Cuvântul de fiinţa Tatălui, ci oricine va mărturisi neîndoielnic că puterea Lui există în acea fiinţă şi e proprie după fire fiinţei.

CAPITOL UNIC

PENTRU IDENTITATEA FIRII, FIUL ESTE ÎN TATĂL, IAR TATĂL, ÎN FIUL

„*Credeţi Mie că Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine*” (In 14, 11)

Spune deschis, ba chiar porunceşte, că se cuvine să cugetăm că noi nu trebuie să vrem altfel decât vrea Însuşi Cuvântul adevărului.[1629] Căci este de o fiinţă cu Cel ce L-a născut, neavând nimic care să-I separe, sau să-I despartă în firi deosebite pe Unul de Celălalt. Căci sunt una între Ei, în înţelesul că firea Fiului se arată în cea a Născătorului, şi în fiinţa Celui Născut se vede şi se cinsteşte cea a lui Dumnezeu-Tatăl, cum poate vedea cineva şi în cele ale noastre. Căci nu suntem alţii după fire faţă de cei născuţi din noi, nici nu suntem împărţiţi după fire ca unii străini, deşi suntem despărţiţi prin deosebirea trupurilor. De aceea, vede pe fericitul Avraam cine vede pe cel născut din el. Dar la oameni este totuşi o mare deosebire, fiecare fiind adunat şi concentrat în chip divizat în ceea ce are şi se arată în mod propriu, neaflându-se în celălalt trupeşte, deşi se vede în toţi comună raţiunea fiinţei.[1630] Dar în Dumnezeu cel după fire nu e la fel. Tatăl este în special Tată, şi nu Fiu; Fiul e Cel din El, şi nu Tată, şi Duhul este în mod special Duh. Dar Sfânta Treime concentrată şi adunată într-o fire a Dumnezeirii este un Dumnezeu, şi să nu vadă nimeni pe Vreunul din cei indicaţi ca despărţit de Ceilalţi, nici divizat în existenţă. Credem că fiecare este de sine subzistent, fapt numit de noi. Dar Fiul, fiind Cel ce este din Tatăl, adică provenind din fiinţa Lui, sau din El în chip negrăit, înţelegem că rămâne în El. În acelaşi fel înţelegem şi despre Sfântul Duh. Căci şi Acesta este Dumnezeu cu adevărat după fire,[1631] dar nicidecum divizat de fiinţa Tatălui, ci mai degrabă provenind din El şi rămânând în El pururea, fiind dăruit Sfinţilor prin Hristos. Pentru că toate sunt prin Fiul în Duhul Sfânt. Aceasta este dreptatea adevărată a dogmelor cu care ne-a învăţat înţelegerea Sfinţilor Părinţi. Aşa am fost învăţaţi să o cugetăm şi să o grăim şi din Sfintele Scripturi. Şi El însuşi ne îndeamnă să ţinem la această credinţă fără greşeală, zicând: „*Credeţi Mie că Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine.*”

[1629] Cuvântul Tatălui are şi sensul de substantiv propriu (Cuvântul, adică Fiul), şi sensul de mijloc prin care vorbeşte Tatăl. Aceasta arată cât de intim este unit Fiul cu Tatăl. „Vorbesc Eu,” zice Fiul, dar sunt atât de unit cu Tatăl, încât vorbesc ca Unul prin Care vorbeşte Tatăl. Aceasta se întâmplă în oarecare grad chiar şi cu oamenii ce se iubesc.

[1630] Este totuşi şi între oameni ceva comun şi prin trupuri. Un trup se formează din altele şi trupurile se hrănesc în general din aceleaşi alimente. Apoi toate au nevoie de aer şi de apă, care sunt comune tuturor.

[1631] Deci despre Duhul spune, ca şi despre Fiul, că e din Tatăl şi rămâne în El.

„Iar de nu, credeţi-Mă pentru lucrările acestea” (In 14, 11)

În acestea spune limpede că nici n-ar lucra, nici n-ar împlini vreodată cele proprii numai firii dumnezeieşti dacă n-ar fi şi El Dumnezeu după fire. Şi observă cu câtă siguranţă şi dreptate spune acestea. Căci nu cere să fie crezut, mai ales din cele pe care le spune, deşi nu ştie să mintă, ci mai degrabă din cele pe care le face.[1632] Şi voi spune pentru care cauză. Căci nu e nici o greutate pentru un om stăpânit de manie şi păcătos să se folosească de cuvinte şi de ceva din cele ce pot duce la primejdie. Dar ce om s-ar putea folosi de o faptă şi de o putere vrednică de Dumnezeu? Sau ar dărui oare Tatăl slava Sa vreuneia dintre fãpturi? Sau, oare, n-am spune că e o slavă a lui Dumnezeu a putea face toate şi a avea o tărie atoatefăcătoare, neaparţinând aceasta nici uneia din cele numărate între creaturi? Deci, voind Hristos să se probeze cele spuse, ca dovezi necesare şi de necontrazis, porunceşte să fie crezut din faptele înseşi că El este în Tatăl şi că are pe Tatăl în Sine, adică poartă firea Tatălui în ipostasul Său, ca un adevărat Născut, ca rod adevărat, ca Fiu provenit în chip natural din Tatăl.[1633] Deci Biserica lui Hristos, care se laudă foarte cu dreptatea dogmelor, are această cugetare despre Unul-Născut. Dar ereticii, contrari lui Dumnezeu, cugetă altfel, căutând să convingă pe cei ce se apropie de ei şi le dau atenţie, prin cuvintele lor pierzătoare. Căci, manifestându-şi netrebnicii furia prin bârfeli contrare lui Hristos, se sfădesc, aţâţându-se unii pe alţii nu spre sporirea evlaviei, ci ca să se arate unul mai necredincios ca altul şi să spună fiecare ceva mai necuvenit. Fiindcă, bând vinul din Sodoma şi sugând strugurele acru din Gomora (căci nu primesc din Duhul dumnezeiesc vederea Lui, nici din descoperirea Tatălui, ci din capul balaurului), nu cugetă nimic din cele sănătoase, ci spun ceea ce ticăloşeşte sufletele ascultătorilor, ducându-le spre iad şi în prăpastia de jos. Şi, îndrăznind să pună acestea şi în cărţi, şi-au făcut răutatea aflătoare în ei nemuritoare. De aceea, a trebuit ca, spunând despre versetul de faţă multe din cele ce sunt de folos ascultătorilor şi care cuprind în ele învăţătura cea mai dreaptă despre Fiul, n-am făcut nici o amintire despre ele. Dar, deoarece unii nu refuză cuvintele nenorocite ale acelora care nu se feresc de nimic spre a răpi înţelegerea unora din cei simpli, am socotit că e necesar să respingem vătămarile ce se aduc dogmelor adevărului din flecăreala acelora şi să arătăm greşeala bârfirii, prin care ne despart ca printr-un zid de Fiul, mai bine-zis de Sfânta Treime.

Deci, m-am folosit de o carte a celor potrivnici. Apoi, expunând cele din versetul de faţă, am aflat spunându-se în el, printre altele, acestea: Fiul, fiind cuprins fiinţial de către Tatăl, are în Sine pe Tatăl, Care rosteşte cuvintele Sale şi face minunile prin Fiul. Exprimând acestea, Hristos zice: „*Cuvintele pe care vi le spun nu le vorbesc de la Mine, ci Tatăl - Care rămâne întru Mine - face lucrările Lui*.” Dar iată cum suceşte potrivnicul cuvintele: Deoarece trebuie să spunem cele ce nu se spun în acestea şi nu putem respinge sensul lor, spunem aceasta: Fiul spunând că e cuprins fiinţial în Tatăl, ce este aceasta, sau ce arată, nu înţeleg. Dar socotesc că trebuie să spună adevărul. Dar este în aceasta o mare neclaritate, căci se ruşinează şi nu se reţine de la neprecizie, neavând îndrăzneala unei explicări. Aşa precum cel ce face cele rele urăşte lumina şi nu vine la lumină, ca să nu fie dat pe faţă, după spusa Mântuitorului, aşa şi orice cuvânt care exprimă cele rele este folosit de gândirea întunecoasă în aşa fel, încât să nu se dea pe faţă urâţenia răutăţii. Deci, ce înseamnă a fi cuprins Fiul în mod fiinţial de către Tatăl? Voi străbate în tot conţinutul ca să luminez prin cuvinte ceea ce e spus în chip mai

---

[1632] Deşi toată vorbirea lui Iisus e de aşa fel, încât Se face crezut ca Dumnezeu, căci nimeni n-a spus lucruri care să se impună atât de mult şi de definitiv, totuşi Se arată vrednic de crezut ca Dumnezeu mai mult din faptele Lui.

[1633] Fiul Se naşte în mod natural din Tatăl. Aceasta nu înseamnă că natura sau firea naşte pe Fiul, sau că ea e Tatăl, ci ea este în Tatăl ca în ipostasul care naşte. Deci Fiul nu e creat din nimic, sau format din ceva deosebit de fiinţa Tatălui. Nu natura naşte, ci un ipostas purtător al naturii naşte un alt ipostas purtător al aceleiaşi naturi.

nelămurit, ca să nu se arate ca adevărată reaua intenție a celui ce o socotește având un conținut umilit.

Dacă acela vrea să spună prin acestea că Fiul, arătându-Se în ființa Tatălui ca în Cel de o ființă cu El, are și El în sine pe Tatăl strălucind în firea Sa de Născut din El, consimțim și noi la sensul explicării. Căci nu se va nedreptăți numele de Fiu al Celui cuprins în Tatăl. Dar dacă nu spune aceasta (căci nu poate primi pe Fiul cel ce spune o astfel de minciună împotriva Lui, afirmând că firea Fiului se cuprinde ca un trup în cea a Tatălui), cum nu se va dovedi bârfind pe față și fiind plin de necredința dusă la extrem?[1634] Aceștia, numind pe Fiul Dumnezeu, încearcă să-I atribuie în chip nebunesc cele proprii trupurilor. Căci, înconjurând ca și cu o sfoară, într-un cadru și într-o măsură gândită, pe Cel necuprins, ca apărând de la un început și ajungând la un sfârșit, vor admite desigur și existența Lui într-un loc, în cantitate, în formă și în chip. Și cum nu sunt acestea proprii trupurilor? Și cum nu se va înțelege unit cu noi și ca noi Cel ce e mai presus de noi? Sau cum nu e frate cu cealaltă creație, neavând nimic mai mult ca ea, încât să putem spune că și ea există în chip nemărginit? Și fiind astfel, după presupunerea nepricepută a potrivnicilor, pentru ce ne-a mai precizat El, zicând: „*Voi sunteți din cele de jos; Eu sunt din cele de sus*” (In 8, 23), sau: „*Voi sunteți din lumea aceasta; Eu nu sunt din lumea aceasta*” (In 8, 23)? Fiindcă, spunând despre Sine că e de sus, n-a arătat simplu că e din ceruri, căci ce ar avea mai mult decât Sfinții Îngeri, dacă îi vom afla și pe aceia fiind de sus, înțelegând spațial ceea ce se spune? Înseamnă că a răsărit din Ființa de sus care e stăpână peste toate. Cum deci se arată adevărat, dacă are cele proprii trupurilor comune cu cealaltă creație și este cuprins de către Tatăl împreună cu cele aduse la existență din nimic și dacă admitem că nu se află prin nimic în afara lor? Dar dumnezeiescul Psalmist, grăind în Duh tainele adevărate și ascunse, zice că Fiul nu lasă în afară nici un spațiu, mărturisind prin aceasta necorporalitatea și nemărginirea Lui ca Dumnezeu și că nu e înconjurat de nici un loc. „*Unde mă voi duce,* zice, *de la Duhul Tău și de la fața Ta unde voi fugi? De mă voi sui la cer, Tu acolo ești. De mă voi coborî în iad, de față ești. De voi lua aripile mele de dimineață și dacă mă voi așeza la marginile mării, și acolo mâna Ta mă va povățui și mă va ține dreapta Ta*” (Ps. 138, 7-10).

Dar aceștia, opunând cuvintelor Duhului, în chip primejdios, părerea lor, supun pe Unul-Născut mărginirii și circumscrierii, deși ar trebui să rămână la înțelegerea necesară și folositoare. Căci, dacă umple cerurile și pământul până la marginile lui, adică până la iad,[1635] cum nu e cea mai mare nebunie să I se aplice calitatea de mărginit? Aceia necugetând că, dacă fața Lui, adică Duhul (căci Psalmistul numește Duh fața Fiului), umple toate, cum ar fi El înlăuntrul mărginirii, când este în firea lui Dumnezeu-Tatăl?[1636] Dar nu e mai puțin o mare defăimare și circumscrierea Lui trupească, o dată ce netrupescul e necircumscris.[1637] Căci a spune că El este cuprins ființial de către Dumnezeu-Tatăl nu înseamnă altceva decât a socoti mărginite Ființa Lui și cele care credem că se cuprind în El în mod nepericulos și adevărat, asemenea celor pe care le are fiecare dintre cele create de El.[1638] Vom admite că acestea pot fi mărginite, căci sunt trupuri

[1634] Intr-o carte ariană se interpretează cuvântul lui Iisus astfel: El este în Tatăl „într-un sens neprecis.” Aceasta se poate înțelege în sensul că Fiul se cuprinde ființial în Tatăl ca un trup, deci e mărginit ca o creatură. Această eventuală explicare o respinge Sfântul Chiril, arătând că Fiul, spunând că se cuprinde în Tatăl, arată că-L cuprinde și pe Tatăl în El (In 17, 21). Această cuprindere reciprocă are un sens spiritual.

[1635] Iadul reprezintă marginile pământului, sau existența sărăcită la culme. Iar Hristos, ca Dumnezeu, susține și această extremă sărăcire voită de creație, cu puterea Lui.

[1636] Fiul e în „sălașul” Tatălui, nu ca într-o mărginire, ci ca într-o intimitate iubitoare.

[1637] Din toată această expunere se observă că unii eretici din vremea Sfântului Chiril vedeau pe Fiul lui Dumnezeu în trupul simplu al lui Iisus.

[1638] Iisus a spus că e cuprins ființial în Tatăl. Expresia aceasta o foloseau uneori Părinții, pentru a arăta deoființimea Fiului cu Tatăl. Arienii o interpretau în sensul greșit că Hristos e pur și simplu mărginit, nefiind decât un trup mărginit cuprins în Tatăl.

create, chiar dacă nu ca ale noastre.

Deci, urmează să cugetăm şi la aceasta pe lângă celelalte. Căci, dacă spunem că cel cuprins, aflându-se înlăuntrul celui cuprinzător, e sub acela, cum nu urmează neîndoielnic să cugetăm că cel cuprins e mai mic decât cel cuprinzător şi că e mărginit, fiind închis oarecum în cuprinsul celui mai mare?

Deci, ce vei spune iarăşi la aceasta, o, bunule? Căci iată, chipul lui Dumnezeu-Tatăl, înfăţişându-Se pe Sine, zice: „*Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl*” (In 14, 9), adăugând îndată: „*Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl este întru Mine*” (In 14, 11). Dacă aceasta o spune Cel ce, deşi e pecete şi chip al Celui ce L-a născut, este cuprins de El, cum nu va fi tuturor neîndoielnic că vrea ca noi să avem asemenea idee şi despre Tatăl, cum avem şi despre El? Deci trebuie să fie mărginit şi Tatăl, căci este în Fiul. Să caute deci ereticul cine este mai mare ca Tatăl, fiindcă mie nu-mi este îngăduit să spun sau să înţeleg aceasta. Căci Fiul nu va fi în parte chip al Tatălui, iar în parte, nu. Dacă ar avea ceva schimbat şi asemănarea ar fi mijlocie, atunci ar fi o parte chip, nu întreg. Dar unde vei afla Sfânta Scriptură spunând aceasta? Nu vom părăsi corectitudinea sfintelor dogme ascultând de cuvintele lor. Mă mir că nu s-au ruşinat să vorbească despre acestea, spunând că, precum Pavel a avut pe Hristos vorbind şi lucrând în el, la fel şi Fiul are pe Tatăl lucrând şi făcând minunile în El. De aceea, zice: „*Credeţi Mie că Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine, iar de nu, credeţi-Mă pentru lucrările acestea*.” Dar cine va mai numi creştin pe cel ce cugetă şi judecă astfel despre Hristos? Căci e foarte clar că nu-L mai numeşte cu adevărat Hristos,[1639] fiindcă, atribuindu-I în mod primejdios măsura potrivnică, a creaturilor, declară ca Dumnezeu şi ca născut din Dumnezeu pe cineva care e doar purtător de Dumnezeu şi părtaş la Dumnezeu. Scopul acestuia este să-L despartă în tot modul pe Hristos de fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl şi să taie unitatea naturală şi fiinţială pe care o are cu Tatăl Său şi Dumnezeu.[1640] Apoi, ce ar fi mai prostesc ca aceasta? Şi cum nu i-ar plânge, ca pe nişte morţi şi pierduţi, pe cei ce se smintesc cu o necredinţă atât de neînfrânată, spunând: „*Cine va da capului meu apă şi ochilor mei izvoare de lacrimi, ca să plâng pe poporul acesta ziua şi noaptea*?” (Ier. 9, 1). Căci pentru cei ce au ales acestea vor curge nereţinut lacrimile. Iar fiindcă socotesc că trebuie să şi resping bârfelile lor împotriva dogmelor, spre folosul celor mai simpli, să le spunem şi aceea, că Domnul ne-a dat nouă această râvnă.

Căci e bine să ştiţi voi, ce credeţi altfel, că dumnezeiescul Pavel, sau altul dintre Sfinţi, având pe Hristos sălăşluit în inimă prin Duhul, lucra cele plăcute lui Dumnezeu şi se arăta ca un făcător de minuni. Deci, cum nu socoteşti cugetându-te şi pe tine astfel, că erau oameni după fire şi altceva după fiinţă decât Sfântul Duh al lui Hristos, Care locuia în ei? Ei erau temători de Dumnezeu şi strălucitori prin harul dat lor de către Hristos. Şi cum nu vei spune, împreună cu noi, că au fost odată lipsiţi de acest dar, însă au fost chemaţi la el, urmând să aibă slava lui Dumnezeu, Care toate le cârmuieşte bine? De aceea, e cu putinţă ca fericitul Pavel sau altul ca el să poată fi văzut cândva neajutat de harul dat lui şi, ca atare, lucrând ceva necuvenit sau nedrept, care contravine lui Dumnezeu, ca să fie îndreptat iarăşi spre a se întoarce la smerenia la care urcase. Căci

---

[1639] Cine nu recunoaşte pe Iisus ca Hristos, sau ca Dumnezeu, nu mai are drept să se numească creştin. Din acest moliv, membrii grupărilor neoprotestante evită numele de „creştini”, preferând orice alte numiri: baptişti, iehovişti, adventişti. Folosind numele de evanghelişti, evită să spună că se mântuiesc prin Hristos ca Dumnezeu, înţelegând după puterile lor învăţătura Lui, cum cugetă şi budiştii, sau confucianiştii, care cred că se mântuiesc folosind învăţătura întemeietorilor religiilor lor prin puterile proprii, nu din unirea lor cu acele persoane. Dar aceia nu sunt Persoane dumnezeieşti. Sfântul Chiril dezaprobă aici pe cei ce spuneau că Hristos are pe Dumnezeu lucrând în El, în sensul în care spune şi Pavel că are pe Hristos lucrând în sine, sau în sensul în care se spune despre cineva că e părtaş Dumnezeirii, sau teofor (purtător de Dumnezeu). Hristos are pe Dumnezeu în Sine ca Tată Care L-a născut din firea Lui.

[1640] Aici Sfântul Chiril explică ce înseamnă expresia că Fiul Se află fiinţial în Dumnezeu-Tatăl şi viceversa. E unitatea Lor de fiinţă, nu o simplă prezenţă a lui Dumnezeu în om prin lucrarea îndumnezeitoare.

ceea ce este în general din afară şi adăugat se poate părăsi uşor şi e cu putinţă să se piardă ca ceva dat. Deci, o, bunule (fiindcă s-a întors iarăşi spre tine cuvântul), dacă, după nepriceperea şi bănuiala ta prea necredincioasă, precum era Hristos vorbind şi făcând minuni în Pavel, aşa ar trebui să cugete cineva că este Tatăl în Fiul, cum nu e îndoielnic că nu este nicidecum Dumnezeu după fire, ci altceva decât Tatăl Care locuieşte în El şi Care este Dumnezeu cu adevărat? Căci aşa era Hristos în Pavel. Deci Unul-Născut este un fel de organ şi unealtă, alcătuit spre slavă, şi nu se va deosebi deloc de o alăută şi liră, răsunând de ceea ce i se inspiră, sau redând armonia ce i se impune prin coarde? Va fi astfel primit ca unealtă a lucrării minunate a Tatălui, ca un fel de cuţit sau de secure prin care se lucrează în lemn. Dar ce e mai absurd ca aceasta? Fiind de o altfel de fire, cum zic aceia, va fi cu totul străin de Dumnezeu-Tatăl, cum suntem noi de Dumnezeu cel din noi, şi nimic altceva. Iar dacă Fiul e departe de fiinţa Tatălui în faptul de-a fi Dumnezeu prin fire, cum nu spunem adevărul când zicem că din cauza lor Fiul e pus în rând cu creaţia, se numără printre făpturi şi a fost luat ca organ şi slujitor pentru noi, în loc să se arate ca Stăpân şi împreună-şezător cu Dumnezeu-Tatăl? Mai bine-zis, după ei, nici nu este Fiu cu adevărat! Căci nu 1-ar putea cugeta şi primi cineva ca Fiu pe cel folosit în rol de unealtă. Deci Tatăl l-a născut ca unealtă a lucrării sau înţelepciunii şi se arată concepându-1 ca altceva decât este El însuşi. Dar cum se putea întâmpla aceasta? Cum nu e cu totul absurd a cugeta aşa ceva? Căci, socotind pe Fiul ca unealtă slujitoare, nemărturisindu-L ca Născut cu adevărat şi negând naşterea Lui negrăită, adică cea din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, vei micşora însăşi slava Născătorului.[1641] Tatăl n-ar mai fi în acest caz Tată cu adevărat. Căci Cel ce n-a născut din Sine pe cineva, al cui Tată ar fi după fire? Sfânta Treime ar fi un nume cu totul mincinos, nici Tatăl nefiind Tată cu adevărat, nici Fiul, Fiu după fire. Şi în mod asemănător acestei cugetări ar urma şi o defăimare a Duhului. Deci ne-am înşela în credinţă, şi aceasta ar fi mincinoasă!

Ar născoci mituri şi Sfânta Scriptură numind pe Dumnezeu Tată. Şi dacă Fiul nu este Dumnezeu după fire, ca născut din Dumnezeu-Tatăl, ne-am înşela şi noi, şi cetatea de sus s-ar împreuna cu cei de pe pământ, ca şi mulţimea preacurată a îngerilor, care slăveşte pe Dumnezeu cel după fire şi se închină Lui! Cum să slăvească un purtător de Dumnezeu o unealtă şi una dintre creaturi, după urâta gândire a acelora? Iar dacă Tatăl ar voi să iasă din relaţia cu Fiul Său şi din locuirea în El, nu L-ar deosebi pe Acesta prin nimic de cei despărţiţi de începutul propriu, neavând nimic din ceea ce-I este propriu, nepurtând nici în firea Sa pe Născătorul, ci fiind mai degrabă în toate ca noi, întărit numai prin harul dumnezeiesc şi fiind cinstit împreună cu noi cu numele de fiu. Dar atunci, spune-mi, pentru ce nu-şi mărturiseşte şi El firea împreună cu noi?[1642] Pentru ce noi suntem slujitori, iar El este Domn? Căci, deşi suntem numiţi şi noi fii, cunoscând nu mai puţin firea noastră, nu ne atribuim o slavă mincinoasă. Deci, spune-mi, pentru care cauză, dacă este ca noi, şi deloc mai mare ca noi, întrucât nu e Dumnezeu după fire (aceasta o socotesc cei neînvăţaţi), nu mărturiseşte robia Sa împreună cu noi? Pentru ce atribuindu-Şi cinstea şi slava proprii şi aparţinătoare în mod special firii dumnezeieşti, se află spunând Sfinţilor ucenici: „*Voi Mă numiţi pe Mine Domnul şi Învăţătorul, şi bine ziceţi. Căci sunt.*” Acestea le spune Mântuitorul. Tâlcuitorii buni şi corecţi ai dogmelor Îl laudă pentru ceea ce spune şi-L afirmă ca pe Cel ce este numit cu adevărat Domnul, pe când cei ce Îl scot pe El din domnia cea după fire, nevrând să-L mărturisească drept Dumnezeu din Dumnezeu, nu se tem că îi va acuza pentru cele mai urâte manifestări ale

---

[1641] Precum un Dumnezeu care n-ar putea crea o lume din nimic n-ar fi un Dumnezeu atotputernic, deci un Dumnezeu adevărat, aşa şi un Dumnezeu care n-ar putea naşte din veci un Fiu egal cu El ar fi un Dumnezeu steril, lipsit de fecunditate şi iubire. În ce s-ar vedea slava Lui, iubirea Lui? Cât de îngust ar apărea un astfel de Dumnezeu! N-ar avea delicateţea şi profunzimea iubirii paterne, dar nici a unui Fiu model.

[1642] Dacă Fiul e şi El de o fire creată, de ce nu mărturiseşte aceasta?

răutății lor. El nu voieşte să fie aşezat în rândul celor cu rol de robi, nici să fie numărat între cei creați. Privind mai degrabă la libertatea proprie Lui după fire, că S-a făcut în chip de rob, vei înțelege şi din aceasta. Se spune că a sosit în Capernaum, precum citim în Evanghelii. Iar cei ce adunau banii după Lege, apropiindu-se de Petru, l-au întrebat: „*Învățătorul vostru nu plăteşte drahmă*?" Deoarece Hristos a fost întrebat, se cuvine să vedem ce i-a răspuns lui Petru: „*Împărații pământului de la cine iau dare sau dajdie? De la fii sau de la străini*?" Iar Petru, răspunzând cu înțelepciune şi cu dreptate că cel străin de împărat în privința neamului sau rudeniei e supus legilor sau birurilor, Hristos a adăugat îndată, însuşindu-Şi mărturia potrivită cu adevărat lui Dumnezeu: „*Deci fiii sunt liberi*" (Mt. 17, 24, 26). Deci, dacă ar fi fost împreună-rob, şi nu Fiu cu adevărat, născut din ființa Tatălui, nici având familiaritatea naturală față de Născătorul, de ce ar fi supus pe toți ceilalți dării, ca pe unii ce trebuia să plătească dajdie - pentru că se aflau în poziția de străini şi slujitori -, iar libertatea față de ea a mărturisit-o numai pentru Sine?[1643] Pe cele ce aparțin în mod propriu şi cu adevărat numai Dumnezeirii şi se află în El cu adevărat noi le avem numai printr-o întrebuințare abătută de la fire, în aşa fel că, dacă ar cugeta cineva exact la firea celor create, ar vedea în ea numele şi faptul robiei ca un lucru cu totul cuvenit. Iar dacă unii dintre noi au fost cinstiți cu slava libertății, au, prin depăşirea firii, ceea ce se cuvine în mod obligatoriu numai lui Dumnezeu. Dar i-aş întreba bucuros, pe lângă aceasta, şi altceva. Vor numi, oare, pe Pavel purtător de Dumnezeu dacă locuieşte în El Hristos prin Duhul Lui? Sau vor aiuri, negând aceasta? Dacă vor spune că Pavel nu este cu adevărat purtător de Dumnezeu, aceasta va ajunge spre a-i convinge pe toți să se lepede de flecăreala lor şi să-i respingă în totalitate ca pe unii ce nu se feresc să spună mereu cele absurde. Iar dacă, evitând aceasta, se vor întoarce spre trebuința de-a spune adevărul şi vor mărturisi pe Pavel cu adevărat purtător de Dumnezeu, pentru faptul că locuieşte Hristos în el, cum nu vor fi dovediți că spun cu mare necredință că Fiul este străin de ființa lui Dumnezeu?[1644] Căci Pavel nu e purtător de Dumnezeu dacă Fiul nu e Dumnezeu după fire. Dar, ruşinându-se uneori (deşi sunt într-o stare de răutate capabilă de toate prin cuvinte), numesc pe Fiul în chip adevărat Dumnezeu, dar nu născut din Dumnezeu cel după fire. E neîndoielnic că nu-şi dau seama că nici aceasta nu trebuie să afirme. Căci, cum ar fi Dumnezeu cel ce nu e născut din Dumnezeu după fire? Dar le răspundem: Zici că Fiul este Dumnezeu după fire? Cum ar fi deci purtător de Dumnezeu sau participant la Dumnezeu Cel prin fire Dumnezeu? Acela nu va fi nici participant la bine vreodată. Căci pentru ce ar locui Dumnezeu în Dumnezeu ca altul în altul? Căci dacă cel ce primeşte s-ar înțelege că e prin fire Dumnezeu, ce trebuință ar mai avea de participare? Iar dacă S-a sălăşluit Tatăl în Pavel, aşa cum S-a sălăşluit şi în Fiul, cum nu va fi şi purtător de Dumnezeu ca Pavel, nemaifiind Dumnezeu, o dată ce are nevoie să Se sălăşluiască Dumnezeu în El?

Apoi adversarul nostru născoceşte pe lângă acestea şi altele, încercând prin multe argumente să-şi susțină aiureala. Căci netrebnicul socoteşte că prin toate cuvintele trebuie să-şi desfăşoare voința contrară lui Dumnezeu, ca să se vădească limpede că pune pe Unul-Născut între făpturi, întărind necredința în El prin amăgiri artificiale. Mărturisind cu noi că este Dumnezeu, dar scoțându-L din Dumnezeirea adevărată şi după fire, socoteşte că poate înşela pe cei ce văd adevărul. Deci scrie acestea: Precum noi, spunând că suntem în El, ne păstrăm ființa neconfundată cu a Lui, la fel şi Fiul, fiind în Tatăl, are substanța distinctă de a Celui nenăscut. Mare îndrăzneală! Cât de rău şi plin de nebunie, mai bine-zis de neînțelepciune şi prostie, e cuvântul! Au înnebunit cu

[1643] Toți sunt „fii" ai lui Dumnezeu, dar fii care au de plălit dajdie lui Dumnezeu, fiind străini după fire de Dumnezeu. Dar Hristos, nefiind străin de Dumnezeu după fire, nu trebuie să plătească nici un fel de dajdie lui Dumnezeu. El n-are nimic de la Dumnezeu pentru ca să aibă o dependență față de El. Şi cei ce cred în Dumnezeu sunt „fii" ai Lui, dar nu fii de un neam sau de o ființă cu El, ca Hristos. Au şi ei o anumită libertate, dar dăruită, nu de la ei înşişi.

[1644] Dacă vor nega că Pavel este purtător de Dumnezeu, ceea ce este absurd, cum nu vor nega şi că Hristos este Dumnezeu? Admițând primul lucru, trebuie să admită şi pe al doilea.

adevărat spunând că sunt înțelepți şi cugetând astfel despre Unul-Născut. Au tăgăduit pe Stăpânul Care i-a răscumpărat, precum s-a scris (Rom. l, 22). Căci, dacă spun despre Cuvântul lui Dumnezeu că este om şi unul dintre noi, nu-i mai împiedică nimic să spună că El este în Dumnezeu ca şi noi. Iar de cred că este Dumnezeu şi au cunoscut că trebuie să I se închine ca Celui ce este aceasta după fire, de ce nu recunosc că este în Născătorul Lui în mod dumnezeiesc şi că Îl are pe Acesta în Sine? Căci aceasta socotesc că trebuie să cugete şi să spună cei cu adevărat iubitori de Dumnezeu. Iar dacă, arătându-şi neruşinarea, stăruie în cele ce au spus şi declară că Fiul este în Tatăl cum suntem şi fiecare dintre noi, care am fost făcuți prin El din nimic şi din pământ, pentru ce nu îngăduie tuturor să spună fără pericol: „*Cel ce M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl*” şi: „*Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl este întru Mine*?” Socotesc că cel ce ar înțelege astfel această spusă ar fi stăpânit de extrema nebunie. Şi cu toată dreptatea. Căci în dumnezeiasca Scriptură nu vedem o astfel de spusă necuvenită şi ea nu e atribuită nici unuia dintre Sfinți. Ci toți recunosc că e proprie după fire Unuia-Născutului, ca Domnul şi Dumnezeu, superioritatea neasemănată față de toate bunătățile. De aceea au şi strigat, zicând: „*Cine se va asemăna cu Domnul între fiii lui Dumnezeu*?” (Ps. 88, 7).[1645] Cum va mai fi deci ca noi Unul-Născut, dacă nimeni nu este egal şi asemenea Lui, după cuvântul Sfinților (autorilor Sfintei Scripturi)? Iar dacă este în Dumnezeu ca noi, cum nu va fi necesar să spunem că ceata Sfinților născoceşte minciuni şi să nu acordăm nimic mai mult Fiului după fire, prin ceea ce s-ar arăta că nu este egal cu ei prin har? Să te fereşti de aceasta urâciune, omule! Să nu cugetăm aşa! Să nu fie! Ci numai urmând părerilor Sfinților Părinți credem că bine plăcem lui Dumnezeu. Şi ca dovadă a celor pe care le cugetă şi le spun ei, au adus spusa lui Pavel: „*În Dumnezeu viețuim şi ne mişcăm şi suntem*” (Fapte 17, 28). Prin aceasta au arătat că e greşit a socoti că Fiul e unul dintre noi.[1646] De aceea, supunând spusa aceasta cercetării cuvenite, să-i vădim pe cei potrivnici ca pe unii ce vor să dispreţuiască cugetarea Sfinților Apostoli şi strâmbă foarte neînțelept cele grăite drept, după plăcerea lor. De fapt, venind fericitul Pavel la atenieni şi văzându-i înnebuniți foarte mult de rătăcirea politeistă, deşi erau socotiți înțelepți de poporul de acolo, a încercat să-i elibereze de vechea rătăcire, strămutându-i cu înțelepciune la înțelesurile dreptei credințe, ca să cunoască pe Dumnezeul cel Unul şi singur, Care dăruieşte celor creați de El puterea să se mişte, să viețuiască şi să fie. Căci Creatorul tuturor face toate vii, fiind Viața prin fire, sădind în ele în chip negrăit puterea Sa, fiindcă nu era cu putință să se păstreze altfel în existență cele ce au primit facerea din nimic.[1647] Căci s-ar întoarce îndată la firea proprie, înțeleg la non-existență, dacă n-ar birui slăbiciunea facerii prin relația cu Cel ce este. Deci drept şi bine a grăit dumnezeiescul Pavel numind pe Dumnezeu Viața tuturor, întrucât „*în El viețuim şi ne mişcăm şi suntem*” (Fapte 17, 28). Nu a spus deci ceea ce au născocit aceia, alterând corectitudinea Sfintelor Scripturi după scopul lor, ci ceea ce era adevărat şi de cel mai mare folos celor călăuziți spre cunoaşterea lui Dumnezeu. Dacă trebuie să spunem aceasta şi mai clar, Pavel n-a voit să mai spună că, fiind oameni prin fire, ne aflăm în ființa Tatălui şi ne arătăm fiind în El, ci că viețuim şi ne mişcăm şi suntem sau persistăm în Dumnezeu, înțelege că n-a spus simplu şi fără vreo legătură numai că suntem în

---

[1645] Se face o deosebire între fiii lui Dumnezeu prin har şi Domnul, Care nu e dependent de nimic, cum sunt aceştia, ci e Stăpânul tuturor. Prin acest text. Sfântul Chiril respinge interpretarea ariană a cuvântului Mântuitorului: „*Cine M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl*,” interpretare care făcea din Fiul o creatură ca oricare alta, sau care slăbea diferența dintre Dumnezeu cel necreat şi creatură, în sens panteist.

[1646] De ce ar mai fi predicat Pavel în Areopag pe Hristos, Care a înviat fiind deosebit de noi, dacă L-ar fi asimilat cu noi, care suntem de asemenea în Dumnezeu?

[1647] Cele aduse la existență din nimic, prin puterea exclusivă a lui Dumnezeu, nu se puteau ține în existență decât tot numai prin puterea Lui. Căci, fiind din nimic, vor fi nimic dacă rămân singure. Iar puterea aceasta a Lui nu-şi poate avea izvorul decât în Sine, căci El este existența prin Sine şi, ca atare, este izvor nesfârşit de existență sau de viață. Trebuie să existe undeva un astfel de izvor nesfârşit de existență şi de viață în gradele şi formele supreme.

Dumnezeu, ci, din pricina nepriceperii tale, a explicat în mod variat ceea ce voia să spună. Şi, punând înainte „*viețuim*,” a adăugat la aceasta şi „*ne mişcăm*,” iar în al treilea rând, „*suntem*,” dăruind şi prin aceasta înțelegerea celor de mai înainte. Şi socotesc că va umili pe cel opus lui Dumnezeu şi prin orânduirea dreaptă a acestor cuvinte. Spunând „în Dumnezeu,” Îl arată voind să atragă toate în El şi spre ceea ce Îi place Lui, ceea ce este în obiceiul de Dumnezeu insuflatei Scripturi. Fiindcă este obiceiul ei să spună uneori „în Dumnezeu” în loc de „prin Dumnezeu”. Căci, să ne spună acela, de ce s-a strigat şi în Psalmi, zicându-se: „*În Dumnezeu să facem putere*,” sau: „*Cu numele Tău vom nimici pe cei ce se scoală asupra noastră*” (Ps. 43,7)? Şi să nu socotească cineva că Psalmistul spune că în ființa lui Dumnezeu stă puterea făgăduită, căci Psalmistul nu zice că va afla în ea pe vrăjmaşii săi pe care îi va birui, ci spune „în Dumnezeu”, în sensul de cu ajutorul lui Dumnezeu.

Dar ce a spus şi fericitul Pavel, scriind corintenilor: „*Mulțumesc totdeauna Dumnezeului meu pentru voi, pentru harul lui Dumnezeu dat vouă în Hristos Iisus*” (I Cor. l, 4). Şi iarăşi: „*Din El sunteți voi în Hristos Iisus, Care pentru noi S-a făcut înțelepciune de la Dumnezeu şi dreptate şi sfințire şi răscumpărare*” (I Cor. l, 30). Oare va spune cineva, având minte, că purtătorul de Duh a spus că în harul dat de sus corintenilor, s-a dat însăşi ființa lui Hristos, sau va înțelege din aceasta pe cealaltă? Căci, spunând aşa, cum nu s-ar vădi că delirează? Deci, de ce ai obiceiul rău prin care, strâmbând Sfintele Scripturi şi răstălmăcind voința fericitului Pavel, spui că, fiind noi în Dumnezeu, suntem în ființa Tatălui, şi aceasta când îl auzi spunând celor din Atena: „*În El viețuim şi ne mişcăm şi suntem*?”

Dar va zice întâistătătorul dogmelor stricăcioase: Deoarece ție ți se pare că e drept că prin spusa „este în Dumnezeu” trebuie să se înțeleagă „prin Dumnezeu”, pentru ce vorbeşti degeaba? Şi de ce pui între relele defăimări spusa noastră, că Fiul S-a făcut prin Tatăl? Căci iată că El însuşi zice că: „*Eu sunt întru Tatăl*,” în loc de „prin Tatăl”, după cuvântul tău şi după obiceiul Sfintelor Scripturi arătat nouă adineauri.[1648]

Dar față de aceasta, observă că trebuie să se răspundă dezvăluind vătămările relei cugetări a acelora. Căci mă mir cum, auzind că e obiceiul dumnezeieştii Scripturi să spună „în Dumnezeu”, în loc de „prin Dumnezeu”, şi că se spune aceasta numai despre slava Unuia-Născutului, consimt să primească cuvântul, dar apoi aiurează din nou, dovedindu-se că nu cunosc nimic, deşi spun că sunt înțelepți şi înțelegători. Dar dacă adversarii, când doresc, opun numai ființei Unuia-Născutului obiceiul de Dumnezeu insuflatei Scripturi de-a spune „în Dumnezeu,” în loc de „prin Dumnezeu,” şi de aceea afirmă că El s-a făcut de către Tatăl, s-ar putea ca răutatea lor să dea impresia unei rațiuni nu cu totul nebune, când nu văd nici o piedică în voința de-a ne impune nouă nebunia dogmelor lor printr-o şi mai mare absurditate. Dar când faptul că se spune că şi „*Tatăl este în Mine*” se referă şi la Tatăl în mod deschis, se cuvine să fie înțeles în loc de „prin Mine,” şi de aici deduc că şi Tatăl este făcut, cum nu se vor arăta căzuți în gândurile celei mai îndrăznețe nebunii, ajungând la afirmarea celei mai nestăpânite absurdități?[1649] Precum Fiul a zis despre Sine că este în Tatăl, aşa a spus şi de Tatăl că este în Sine. Iar dacă „în Tatăl” poate să fie înțeles „prin Tatăl,” ce ne opreşte de-a zice că şi „în Fiul” se înțelege „prin Fiul”? Dar nu ne vom lăsa să alunecăm cu ei în această nebunie. Căci nu vom spune nici că prin Tatăl s-a făcut Fiul, nici că prin Fiul s-a făcut Cel din care sunt toate, adică Dumnezeu-Tatăl. Dar e obiceiul de Dumnezeu insuflatei Scripturi să ceară ca să înțelegem cuvântul ei potrivit fiecărui timp, persoane şi loc. Cum nu s-ar potrivi lucrurilor făcute din nimic să se spună că sunt în Dumnezeu întrucât sunt prin Dumnezeu? Dar Celui ce este Fiul şi Domnul şi Dumnezeu

---

[1648] Ereticii trăgeau şi din înțelegerea de către Sfântul Chiril a expresiei „în Tatăl,” ca „prin Tatăl,” un folos pentru ei, făcând pe Fiul o creatură realizată „prin Tatăl.”

[1649] Avem aici o alunecare vădită a arienilor spre panteismul care nu cunoaşte nici o deosebire între necreat şi creat.

prin fire şi Creatorul tuturor nu I se potriveşte aceasta în mod propriu şi cu adevărat, căci este prin fire în Tatăl şi-L are pe Tatăl în Sine, deoarece Se arată în identitatea ființei şi nu e nimic la mijloc între Ei care să-I taie într-o alteritate a firii.

Dar, asemenea celor neînvățați, precum mi se pare, adversarul nu va consimți nicidecum cu aceasta, ci va spune iarăşi, desfăşurând deplin rațiunea introdusă la început, că aşa este Fiul în Tatăl precum suntem noi în El. Deci ce urmează? (Vom spune, vădindu-l fără pricepere şi ca pe unul ce cugetă şi afirmă cele inconsistente şi copilăreşti). Spui că Fiul este în Tatăl, precum noi în El? Bine. Dar ce vom spune la aceasta? Nu ne obligă acest lucru să lăudăm cu aceleaşi cuvinte măsura firii noastre, prin care se vede şi Hristos însuşi? Căci El, fiindcă este în Tatăl, are în Sine pe Tatăl, fiind, pentru aceasta, chipul şi pecetea neschimbată a Tatălui, şi de aceea a şi spus: „*Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl*” şi: „*Eu şi Tatăl una suntem.*” Spune-mi, deci, dacă suntem aşa în El şi-L avem pe El în noi, cum este şi El în Tatăl şi Tatăl în El, de ce nu ne întindem grumazul în sus şi fața în înălțime către cei care ne întâmpină când spunem cu îndrăzneală: „Eu sunt în Hristos şi Hristos este în mine?” De ce nu spunem şi noi „cel ce mă vede pe mine vede pe Hristos” şi: „eu şi Hristos suntem una?” Ce ar urma de aici? Socotesc că nu s-ar teme, ci ar îndrăzni să spună aceasta chiar şi despre Tatăl: „Eu şi Tatăl una suntem!”[1650] Căci dacă Tatăl este una cu Fiul, cum nu va fi şi omul egal cu Tatăl, odată ce este făcut chipul neschimbat al chipului neschimbat, adică al Fiului. Şi astfel, cine nu va coborî la atâta nebunie încât să îndrăznească a spune: „Cine mă vede pe mine, vede pe Hristos. Eu şi Hristos una suntem?”[1651] Căci, dacă vezi că Fiul există prin relație în Tatăl, şi nu după fire, şi El are pe Tatăl în Sine, aşa cum şi noi suntem în Hristos şi-L avem pe Hristos în noi, ce piedică ar mai fi să socotim că ne întâlnim direct cu Tatăl şi să spunem că ne aflăm cu El în mod exact, nemaifiind nimic care să ne despartă de El? Căci acesta este sensul spusei de-a fi una cu Cel despre care se vorbeşte. Deci nu vedeți la ce nepricepere şi necredință s-au rostogolit gândurile lor şi câtă tulburare produc prin absurditatea gândurilor lor? Dar care e motivul pentru care spun şi susțin acestea şi de ce se lasă conduşi de astfel de cugetări deşarte voi spune în cele următoare.

Scopul lor este unul: să declare pe Fiul străin şi cu totul neprovenit din ființa Tatălui. Că avem dreptate spunând aceasta, vom afla din cele următoare, legate de calomniile de dinainte. Căci adaugă acestea: precum noi, zice, fiind întru El, avem o substanță neconfundată cu a Lui, aşa şi Fiul, aflându-Se în Tatăl, are ființa distinctă de a lui Dumnezeu cel nenăscut. Ce spui, trăsnitule? Iți dezveleşti aşa de mult ocara față de Fiul? Oare nu va zice cineva că te sileşti să ne îndemni la bârfirea deşartă a Celui ce e deasupra adversarilor lui Dumnezeu? Căci e clar că nu-I dau nimic mai mult decât celor făcute din pământ şi celor aduse la existență prin El. Dar eu, fiindcă socotesc cu totul de nesuportat cele pe care le-au îndrăznit aceşti netrebnici, încerc să arăt, urmând iarăşi dumnezeieştii Scripturi, că, deoarece neagă pe Fiul, vor nega şi pe Tatăl şi sunt până la urmă oameni fără Dumnezeu şi nu au nici o nădejde în lumea aceasta, după cum s-a scris (Efes. 2, 12). Şi că vorbim drept, va da mărturie adevărată iubitorul de Dumnezeu Ioan, care a scris aşa: „*Oricine tăgăduieşte pe Fiul nu are nici pe Tatăl; cine mărturiseşte pe Fiul are şi pe Tatăl*” (I In 2, 23). Foarte drept spune purtătorul de Duh, mărturisind conform argumentului propriu. Căci, deoarece el ştie că Dumnezeu-Tatăl

[1650] Cine afirmă că este una cu Hristos nu se va feri să spună că este una şi cu Tatăl, dacă se identifică pe sine cu Hristos, socotindu-L simplu om. Dar ce ne-ar mai da un Hristos socotit simplu om, şi Dumnezeu-Tatăl, dacă s-ar socoti una cu un Hristos, simplu om? Dacă noi nu putem învinge moartea, o mai poate învinge Hristos, dacă e simplu om? Sau mai există un Tată, Izvor al vieții nesfârşite? Şi într-o existență în care toate sfârşesc în moarte (*Sein zum Tode*), ce sens ar mai fi? Cum s-ar explica existența? Numai Hristos Dumnezeu, făcut om ca să învingă moartea, dă un sens existenței.

[1651] Dacă Hristos e simplu om, fiecare om poate spune că cine îl vede pe el vede pe Hristos. Iar dacă Hristos, fiind simplu om, e chipul neschimbat al Tatălui, cum nu va spune că şi Tatăl este om? Deci nu ar exista un izvor personal al vieții eterne. Totul ar fi dominat în acest caz de moarte, sau de non-sens.

este prin fire ceea ce spune El că este, adică Tată, de aceea spune că Unul este negat când Celălalt este negat. Cunoştinţa şi arătarea Fiului născut din El converg pururea cu Cel ce este şi se înţelege Tată după fire. O dată cu Cel născut cu adevărat se cugetă Persoana Celui ce naşte prin fire. Şi îndată ce cunoaşte cineva pe Tatăl înţelege şi pe Cel născut. Şi, dacă află de Cel născut, înţelege îndată că a odrăslit dintr-un Tată. Deci din Amândoi se naşte în ascultători cunoaşterea Fiecăruia. Tăgăduind cineva că Dumnezeu este Tată cu adevărat, va desfiinţa numaidecât şi naşterea Fiului. Iar nemărturisind că Fiul este născut, va desfiinţa împreună cu El şi cunoştinţa despre Tatăl.[1652]

Când acesta, atacându-ne prin cuvinte necredincioase, susţine că Fiul are fiinţa distinctă de a Tatălui nenăscut, cum nu mărturiseşte deschis că nici nu e Fiu?[1653] Iar nefiind Fiu, nu se va înţelege nici Tatăl cu adevărat ca Tată. Căci al cui Tată ar fi, dacă n-a născut? Spunem şi noi că Fiul se deosebeşte, dar nu de fiinţa, ci de Persoana Tatălui, nefiind străin după fire de El, cum li se pare adversarilor lui Dumnezeu, ci fiind şi cugetându-se ca Persoană în modul existenţei ipostatice. Căci este Fiu, şi nu Tată. Nu spunem nici noi că se deosebeşte după fiinţă, dacă cugetăm drept, dar nu-L confundăm. Căci nici pe fraţi nu-i confundăm, întrucât fiecare este în mod distinct. Fiindcă Petru este Petru, şi nu Pavel, şi Pavel nu e Petru. Dar rămân nedeosebiţi după fire. Căci una este raţiunea fiinţei în amândoi şi posedă la fel cele ce-i leagă în mod neschimbat în unitatea de natură.

Dar pentru ce spunem aceasta? Pentru a arăta că aceia, cugetând în chip necredincios, scot pe Fiul din Dumnezeirea cea după fire, nemaiatribuindu-I, precum am spus înainte, nici o legătură de fire cu Dumnezeu-Tatăl.

Căci pentru care pricină, luându-ne pildă pe noi, spun: „Precum avem ipostasul neconfundat cu al Lui, aflându-ne în El, aşa şi El are fiinţa distinctă de a lui Dumnezeu, chiar dacă se spune că este în El.” Dar nu e vădită tuturor viclenia? Nu va proceda cineva cu dreptate, lepădând cuvântul urât al acelora ca pe unul care ia în bătaie de joc cuvintele mai înainte propovăduite prin Duhul? Căci ce ne scrie Iuda, ucenicul Mântuitorului: „*Voi însă, iubiţilor, aduceţi-vă aminte de cuvintele spuse mai dinainte de către apostolii Domnului nostru Iisus Hristos. Că ei vă spuneau: În vremea de pe urmă vor fi batjocoritori, umblând potrivit cu poftele lor nelegiuite. Aceştia sunt cei ce fac dezbinări, (oameni) fireşti, care nu au Duhul*” (Iuda l, 17-19). Căci nimeni, grăind în Sfântul Duh, nu va spune ceva contrar slavei Mântuitorului. Fiindcă aceasta înseamnă a spune anatema lui Iisus. Iar oamenii netrebnici, având sufletul şi inima goale de Sfântul Duh, despart pe Fiul de Tatăl,[1654] declarând că El este despărţit fiinţial de Tatăl, cum sunt şi cele create, şi cugetând că El este astfel în Tatăl precum suntem noi în El.

Că cei aflaţi în lipsa totală de învăţătură au ajuns la îndrăzneala de-a scrie unele ca acestea, vom putea dovedi iarăşi, pe cât este cu putinţă, silindu-ne să arătăm ascultătorilor din dumnezeiasca Scriptură că altfel suntem noi în Fiul, şi altfel Fiul în Tatăl Său. Căci nu formându-Se prin virtuţi cu voinţă este El chip al ipostasului Tatălui, şi pentru aceasta în El, ci prin identitatea de fire cu El, adică pentru că au o unică fiinţă. Să chemăm ca martor al nostru pentru acestea pe preaînţeleptul Ioan, care zice: „*Iar*

[1652] E o expunere mai pe larg a faptului că cine nu cunoaşte pe Fiul ca Dumnezeu nu-L cunoaşte nici pe Tatăl ca Dumnezeu, dar şi a faptului că cine nu cunoaşte pe Dumnezeu ca Tată nu-L cunoaşte nici pe Dumnezeu ca Fiu. Ei nu pot fi cunoscuţi decât împreună. Unul ca Tată, şi Altul ca Fiu. Dar aceasta e posibil numai dacă sunt împreună de o fire dumnezeiască.

[1653] Arienii se complăceau în această contradicţie: numeau pe Hristos Fiu al lui Dumnezeu, dar nu recunoşteau că e născut din Tatăl, sau de o fiinţă cu El, ci ca prima creatură. Aici e sau un panteism, sau un monopersonalism divin lipsit de iubire şi un refuz al oricărei legături între Dumnezeu şi creaţie, prin întruparea Fiului născut din Dumnezeu.

[1654] Dacă n-avem pe Duhul Sfânt, nu vedem pe Fiul ca fiind de o fiinţă cu Tatăl, sau Îl vedem ca simplu om. Deofiinţimea Fiului cu Tatăl, însemnând unirea şi iubirea desăvârşită a Lor ca Persoane de o fiinţă, implică şi pe Duhul Sfânt, Care Îi uneşte pe Ei desăvârşit. Pe cei ce se iubesc desăvârşit îi uneşte şi iubirea comună faţă de un al treilea.

împărtăşirea noastră, este cu Tatăl şi cu Fiul” (I In l, 3). Cum vor zice ei, sau în ce mod vor afirma că trebuie să avem noi împărtăşirea cu Tatăl şi cu Fiul Lui, Iisus Hristos, dacă gândim la o amestecare a noastră cu firea dumnezeiască, sau cu Tatăl şi cu Fiul, şi nu la o împărtăşire, care înseamnă o asemănare de voinţe? Cum am avea o astfel de asemănare cu Tatăl şi cu Fiul, dacă, după ei, Aceia nu sunt de o fiinţă? Căci sau va fi necesar să spunem şi noi, cugetând cele vrednice de râs, că, tăind propria fire, jumătate am dat Tatălui, iar cealaltă jumătate, Fiului, cugetând că aşa este şi în noi; sau, părăsind nebunia acestei afirmări, vom spune că primim harul împărtăşirii silindu-ne să dobândim în mintea noastră frumuseţea dumnezeiască şi negrăită prin virtutea cultivată cu voinţă. Dar, afirmând primul lucru, vom spune că aşa este şi Fiul în Tatăl, câştigând o împărtăşire cu Tatăl prin relaţie! Dar atunci, cum vrea să fie condusă mintea noastră prin faptele egalităţii şi asemănării spre credinţa sigură că El este în Tatăl, dar, pe de altă parte, că are în Sine pe Tatăl? Căci ne e tuturor foarte clar că, vrând să arate strălucirea Sa prin fapte, Se vădeşte ca egal în putere cu Tatăl Său, ca neavând nici o tăiere prin fiinţă şi nici o alteritate naturală, arătând că El şi Tatăl Se încununează cu aceleaşi fapte. Observă că noi nu câştigăm calitatea de chipuri ale lui Dumnezeu şi nu ne învrednicim de împărtăşirea cu El prin aceleaşi fapte ca ale Lor, ci prin altele.[1655] Căci numai ajutându-ne unii pe alţii, alipindu-ne prin fapte de iubire şi dobândind toată cuviinţa vieţii omeneşti, spunem că suntem în Dumnezeu. Şi martor ne este Ioan, care zice: „*Prin aceasta, cunoaştem că suntem întru El. Cine zice că petrece întru El dator este, precum Acela a umblat, şi el aşa să umble* (I In 2, 6).[1656] Şi iarăşi: „*Deci*, zice, *ceea ce aţi auzit de la început, să rămână în voi; de va rămâne în voi ceea ce aţi auzit de la început, veţi rămâne şi voi în Fiul şi în Tatăl*” (I In 2, 24). Şi ce este ceea ce ni s-a poruncit să rămână în noi (ceea ce este de la început) ca să fim în Dumnezeu, ne lămureşte el însuşi, zicând: „*Aceasta este vestea ce aţi auzit-o de la început, ca să ne iubim unul pe altul*” (I In 3, 11). Auzi cum suntem în Dumnezeu: practicând iubirea unii faţă de alţii şi silindu-ne să mergem pe urmele virtuţii lui Hristos, pe cât ne este cu putinţă. Iar prin virtute înţeleg nu puterea de-a crea cerurile şi de-a face pe îngeri, de-a întemeia pământul, sau de-a întinde marea, nici ceea ce a făcut El printr-o putere negrăită şi fără greutate, potolind vânturile cu cuvântul, înviind morţii, dăruind orbilor vederea, curăţind pe leproşi prin porunca plină de putere, ci ceea ce se potriveşte măsurilor omeneşti.[1657] Şi-L vom afla pe El în spusa lui Petru (I R. 2, 23): ocărât de iudeii neevlavioşi, El nu îi ocărăşte, ci pătimeşte, nu îi ameninţă, ci îi lasă mai degrabă Celui ce judecă drept, Îl vom afla pe El zicând iarăşi: „*Învăţaţi de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi găsi odihnă sufletelor voastre*” (Mt. 11, 29).

Deci, silindu-ne prin atâtea virtuţi să imităm pe Hristos, învăţătorul a toată

[1655] Noi nu suntem în Tatăl, nici Tatăl în noi prin identitatea fiinţei, aşa cum e Fiul în Tatăl şi Tatăl în El, căci noi nu avem cu Ei o identitate de fiinţă, ci dobândim comuniunea cu Ei cu ajutorul Lor şi prin efortul virtuţilor noastre. Şi aşa, devenim în alt fel chipuri ale Fiului, şi nu cum este Fiul chipul Tatălui. Iar calitatea noastră de chipuri ale Fiului nu înseamnă că avem aceleaşi fapte cu Tatăl, cum le are Fiul. Iar dacă am socoti că Tatăl e în noi, şi noi în El, cum e Fiul în Tatăl şi Tatăl în Fiul, ar trebui să gândim sau că suntem de aceeaşi fiinţă cu Ei, sau că, dacă Ei sunt de fiinţe diferite, ar trebui să fim cu o parte a fiinţei noastre după chipul Tatălui, iar cu alta, după chipul Fiului, şi fiecare dintre Ei ar fi în noi cu o altfel de fiinţă.

[1656] Dar Fiul, Cel de o fiinţă cu Tatăl, nu ajunge sa fie în Tatăl numai pentru că este în oameni prin iubire. Oamenii se pot ridica în Dumnezeu dacă se unesc prin iubire unul cu altul, căci aşa i-a creat Dumnezeu, ca să formeze întâi în ei o unitate prin voinţă. Căci Dumnezeu i-a creat pentru a avea o unitate între ei.

[1657] Dumnezeu ne-a dat puterea, dar ne-a şi poruncit, întrucât depinde şi de noi să ne iubim unii pe alţii. Aceasta e o putere a Lui, prin care vrea să dezvoltăm unitatea şi armonia în care a creat lumea. În ea e puterea şi porunca de-a ne iubi. Prin aceasta rămânem şi înaintăm în Dumnezeu. Dar Dumnezeu-Cuvântul nu este în Tatăl şi Tatăl în El prin puterea dată Lui prin actul creaţiei, ci prin unitatea Lor de fiinţă. Din această unitate de fiinţă a Tatălui cu Fiul vine puterea dată creaţiei de a fi în armonie, şi făpturilor conştiente, puterea de-a se iubi. Prin aceasta rămân în legătură cu Dumnezeu, sau în Dumnezeu, şi Dumnezeu în ele.

virtutea, ni se spune că petrecem în Tatăl şi în Fiul, dobândind aceasta ca pe o cunună şi răsplată a bunei cuviinţe în viaţă. Iar Fiul nu vrea să dovedească din acestea strălucirea ce este proprie Lui, ci, prin mărimea minunilor ce imită adâncimea înţelepciunii Lui, le porunceşte să cugete la asemănarea neschimbată pe care o are cu Tatăl Său şi să creadă astfel că, deoarece este de o fiinţă cu El, are în Sine pe Cel ce L-a născut şi Se află şi El în Acela. Cei ce trec la cele opuse să înveţe că El nu are o cunună ca noi, când se afirmă că este în Tatăl, şi nici o simplă răsplată corespunzătoare vieţuirii după legea evanghelică. Dar acelora nu li se pare ca ceva înspăimântător nici aceasta. Căci cei ce nu socotesc nepotrivită nici un fel de flecăreală nu se feresc de nici o cale greşită şi vor spune deci că Fiul este în Tatăl din pricina aceasta şi are în Sine pe Tatăl, deoarece câştigă chipul Lui prin virtuţile ce ne sunt accesibile şi nouă.

Noi vom răspunde: De ce, cinstiţilor, când Filip a zis: „*Doamne, arată-ne nouă pe Tatăl*,” Hristos n-a atribuit tuturor Sfinţilor Apostoli calitatea chipului şi asemănării cu Sine, ci a zis: „De atâta vreme sunt cu voi şi nu cunoşti pe Tatăl?” Căci nu primeşte pe nimeni din ceilalţi împreună cu Sine, ci Se aseamănă doar pe Sine cu Tatăl, şi trece peste ale noastre ca peste cele foarte mici. Neprimind să vadă în ei în mod exact chipul fiinţei dumnezeieşti, Şi-a rezervat numai Sieşi asemănarea extremă, zicând: „*Cine Mă vede pe Mine vede pe Tatăl.*” Apoi adaugă îndată: „*Credeţi că Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl este întru Mine.*” Deci, o dată ce are în mod neschimbat asemănarea în toate, cum n-ar avea în Sine însuşi pe Tatăl şi El n-ar fi în Tatăl? Cugetă la acestea şi le primeşte ca dovadă a celor spuse. Căci dacă ar vorbi de Avraam, sau de fiul altui om, ar întreba de firea celui ce l-a născut şi ar voi să afle cine e cel ce l-a născut şi nu ar spune, mai bine-zis n-ar arăta firea Sa, zicând: „*Cine Mă vede pe Mine vede pe Tatăl*;” „*Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine.*” Apoi, spre a dovedi că spune adevărul, nu ar aduce în mod cuvenit identitatea în faptele omeneşti, sau în însuşirile naturale, zicând: „Pentru faptele acestea credeţi în Mine. Căci am toate şi pot toate cele ce aparţin firii omeneşti.” Dar socotesc că nimeni nu va nega că aceasta dovedeşte şi identitatea Lui în faptele noastre. Pentru ce, deci, cei ce se abat de la cele drepte nu le arată ucenicilor lor calea cea adevărată, ci ascund că umblă pe o cale necredincioasă, făcându-i să creadă că umblă pe calea dreaptă? Dar noi, neumblând pe această cale, umblăm pe cea dreaptă şi ascultăm de Sfintele Scripturi, având încredinţarea că Fiul este de o fiinţă cu Tatăl şi egal în putere cu El şi, fiind chipul Lui, este în Tatăl, şi Tatăl în El.[1658]

[1658] În toată explicaţia de până aici, a acestui capitol, sau a cuvintelor: „*Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine*,” se depăşeşte toată filosofia elină impersonalistă şi toată gândirea panteistă a religiilor păgâne, care nu cunoşteau nici un Dumnezeu deosebit de lume, nici bogăţia relaţiilor dintre Persoanele supreme de aceeaşi fiinţă, adică iubirea ca formă fericită a existenţei. Hristos a adus lumina existenţei conştiente, depăşind îngustarea existenţei la fiinţa impersonală şi la lumea aceasta cu mizeriile ei, care poartă pecetea de neînlăturat a morţii. A arătat planul superior al unei fiinţe perfecte, alcătuită din Persoane conştiente şi fericite aflate în comuniune de iubire, şi deosebită de lumea aceasta cu mizeriile ei. A arătat deosebirea dintre cele două planuri ale fiinţei: una creată, alta necreată, şi existenţa concretă a acestor planuri în persoane (sau ipostasuri), dar şi legătura dintre aceste planuri prin creaţie şi prin lucrarea mântuitoare a lui Dumnezeu asupra lumii create prin Fiul Său, Mântuitorul iubitor, şi prin răspunsul iubitor al lumii, ajutat de iubirea lui Dumnezeu. Dumnezeu e altul decât lumea, dar nu e despărţit de ea. Unitatea de fiinţă a Treimii iubitoare se reflectă în unitatea lumii create şi în lucrarea ei prin care cheamă şi persoanele create la iubirea dintre ele şi faţă de ea. Nu e nici panteism, care menţine totul în mizerie şi moarte, nici separaţie între un Dumnezeu lipsit de iubire şi lumea al cărei rău ar reflecta egoismul nepăsător al unui Dumnezeu monopersonal şi n-ar explica nădejdile, bucuriile lumii, care e făcută pentru iubirea eternă, şi nici durerile ei, când nu răspunde iubirii la care e chemată. Iar această prezenţă lucrătoare a lui Dumnezeu prin iubire în lume e accentuată cel mai deplin de forma ortodoxă, apostolică a credinţei creştine. În ea Hristos nu a satisfăcut odată, în mod juridic, pe Dumnezeu-Tatăl, jignit de păcatul oamenilor, lăsând un locţiitor care să le împartă suprameritele printr-o graţie câştigată, ci e mereu prezent, Se uneşte mereu cu oamenii prin Taine, prin sfinţiri. Formaţiile neoproteslante tind să nu vadă în Iisus pe Fiul lui Dumnezeu venit în lume, ducând până la capăt concepţia catolică de a-L socoti venit în ea numai până la jertfa pe cruce. De aceea nu se accentuează în creştinismul occidental comuniunea dintre Dumnezeu şi oameni - sau nu se ţine seama de voinţa lui Hristos ca toţi să tindă să fie una în El, dar prin voinţă, ca creaturi, aşa cum este El

„Adevărat, adevărat zic vouă: cel ce crede în Mine va face şi el lucrurile pe care le fac Eu şi mai mari decât acestea va face, pentru că Eu Mă duc la Tatăl. Şi orice veţi cere în numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl întru Fiul" (In 14, 12-13)

Înţelesul acestui text, în lărgimea expunerii lui, este bogat şi adânc. Cugetând folosul lui pentru ascultători, socotim că se cuvine să îmbrăţişăm lungimea cuvântului. Căci numai aşa va putea fi înţeleasă explicarea de către cei mulţi. Voind deci să arate că este de o fiinţă cu Născătorul Său şi că este pecetea Lui, fiind chip al arhetipului Tatălui, dar şi având în Sine arhetipul, ca pecete naturală şi fiinţială, şi nu prin vreo alcătuire gândită (căci Dumnezeu e mai presus de formă, fiindcă este necorporal), zice: „*Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl este întru Mine.*" Dar, ca să aflăm egalitatea asemănării şi a chipului neschimbat nu în vreun alt mod, ci din prerogativele proprii prin fire (căci din ele se poate vedea asemănarea fiinţială şi naturală), zice: „*Iar de nu, credeţi-Mă pentru lucrurile acestea*" (In 14, 11). Căci socotea cu deplină dreptate că nu ar săvârşi fapte egale cu Dumnezeu cel ce nu e din Dumnezeu după fire, nici nu ar putea cineva din cei făcuţi să săvârşească minuni în măsură egală cu firea dumnezeiască, fiindcă bunătăţile proprii Celui ce este pururea sunt cu totul inaccesibile celor chemaţi la existenţă din nimic.[1659] Şi că acest cuvânt al Mântuitorului nu e de dispreţuit de cei ce cugetă bine nu e nici o îndoială. Iar că celor ce cred cele opuse ele le sunt prilej de alte învăţături, n-a ignorat Hristos, ca Dumnezeu. Deci, pentru ca cei ce strâmbă cele drepte să nu aibă în acestea un temei de flecăreală nestăpânită, nici să nu spună că Fiul s-a făcut Creator de minuni nu dintr-o tărie şi putere proprie, ci fiindcă avea în Sine pe Tatăl făcând lucrările, cum a spus şi a afirmat El însuşi, Domnul i-a învăţat în mod necesar prin alte cugetări. Căci Se făgăduieşte pe Sine însuşi celor ce voiesc să ceară, fiind prin acestea Dăruitor celor ce cred în El, şi le făgăduieşte că le va da putere pentru acestea, ba, şi mai multă. Căci vor face, zice, mai mari decât cele ce le-a făcut El. Observi deci cum taie cu folos îndrăzneala duşmanilor şi-i supune mustrărilor pe cei ce se opun pietrelor. Căci le va spune cineva acelora: O, voi, cei lipsiţi de minte şi orbi, care n-aţi primit că Fiul poate face totul de la Sine, ci ziceţi că I s-a dăruit de la Tatăl puterea şi stăpânirea în toate cele săvârşite în chip minunat, nu vedeţi cum făgăduieşte celor ce cred în El că le dă să săvârşească lucrări şi mai mari? Cum va săvârşi altul ceea ce n-a făcut El, primind puterea de la El? Observă cum n-a spus că va dărui prin acestea celor ce cred puterea Tatălui, ci: „*Ceea ce veţi cere în numele Meu, voi face.*"[1660] Cum I s-a dăruit de la altul puterea Celui ce dă altora puterea să facă lucrări şi mai mari? Deci sunt o aiureală deplină cele ce spun ei şi născocirea unor flecăreli demonice. Nu va cugeta cineva nicidecum că puterea Fiului e mărginită, nici că îi vine de la ceva din cele create, şi nu ajunge pentru lucrări şi mai mari, ci e o putere care poate face uşor cele ce vrea şi e dăruită celor vrednici, care se pot aşeza în aceleaşi scaune, sau şi mai înalte. Şi să nu creadă cineva că spunem că va dărui cuiva din cei împodobiţi cu credinţa în El puterea să creeze cerurile, soarele şi luna, să creeze îngerii sau pământul şi cele din el, sau că le

una cu Tatăl prin fiinţă -, neaccentuându-se iubirea. Ca urmare, nu se vede taina prezenţei Lui lucrătoare şi îndumnezeitoare în lume. De aceea au renăscut în Occident filosofiile panteiste, care nu cunosc decât o lume lipsită de prezenţa iubitoare a lui Dumnezeu, şi individualismul, care nu poate vorbi decât despre un Dumnezeu nepăsător care rămâne în afara lumii.

[1659] Cel ce e adus la existenţă din nimic n-are puterile pe care le are Cel ce este din veci. Acela le are prin Sine şi în mod inepuizabil, pe când cel adus la existenţă din nimic n-are din sine nimic, şi nici nu poate ajunge să aibă ceea ce are Acela prin sine şi în mod nesfârşit, nemărginit. El e mereu în dependenţă de Creator în ceea ce are.

[1660] Hristos va da celor ce cred cu putere în El să facă lucruri şi mai mari ca El, dar din puterea Lui. El a făcut înainte de înviere atât cât puteau primi ucenicii Lui, care încă nu erau ridicaţi la o capacitate mai mare de înţelegere. După aceea, tot prin puterea Lui ei vor face lucruri mai mari ca El. Apostolii vor cuceri lumea prin învăţătura şi minunile lor, pe când Iisus i-a cucerit numai pe ei. Aceasta se datoreşte şi faptului că, după înviere, le va da Duhul, Care a transfigurat total trupul Lui. Deci, El le dă puterea de-a face lucruri mai mari ca El. De aceea e greşit a spune că Iisus a avut această putere mai mare de la altul.

va arăta ceata luminoasă a stelelor. Căci nu s-a îndreptat spre acestea scopul cuvântului, ci spre ceea ce era potrivit. Şi ele nu vor întrece în slavă strălucirea potrivită oamenilor, adică măsura lor în sfinţenie.[1661] De aceea, precizând în cuvântul Său drumul pe care îl vrea şi opunând părerilor necuvenite numai cele săvârşite de El în chip minunat pe pământ, când S-a făcut om, ca măsură a celor şi mai mari,[1662] zice: „*va face şi el lucrurile pe care le-am făcut Eu şi mai mari decât acestea.*" Prin cele spuse învaţă cu folos că nu Şi-a slăbit puterea numai până la cele săvârşite (iar cele săvârşite au fost cele necesare şi pe care le cerea timpul), fiindcă nu numai până la acelea poate ajunge mărimea puterii ce-I aparţine. Dar ca să respectăm înţelesul cuvintelor spuse, vom prezenta înţelegerii ascultătorilor sensul cuprins în ele prin redarea fidelă a ordinii lor: „*Adevărat, adevărat zic vouă: cel ce crede în Mine va face şi el lucrurile pe care le fac Eu şi mai mari decât acestea va face, pentru că Eu Mă duc la Tatăl.*" Dar ce înseamnă, va spune cineva, că, mergând Fiul la Tatăl, cei ce cred în El vor putea face lucrări şi mai mari decât cele făcute de El? Această spusă aduce un înţeles şi mai tainic. El e acesta: O, slujitori ai cuvintelor Mele şi împlinitori sinceri ai lor, în timp ce petreceam cu voi pe pământ şi vieţuiam ca om, nu v-am arătat puterea Dumnezeirii. Căci v-am grăit şi am lucrat potrivit cu măsura şi cu chipul de rob. Dar, întrucât acelea s-au săvârşit cum se cuvenea şi s-a împlinit cu Mine taina iconomiei cu trupul, şi voi suporta şi moartea şi voi învia, vă făgăduiesc că vi se va dărui puterea să împliniţi încă şi mai mari minuni decât cele săvârşite prin Mine, când va fi timpul pentru ele, şi prin ele veţi câştiga cinstirea. Căci Mă voi duce la Tatăl şi voi şedea şi voi împărăţi împreună cu El, ca Dumnezeu din Dumnezeu, dându-le celor credincioşi, prin puterea şi stăpânirea Mea neacoperită, bunătăţile firii Mele. „*Căci orice veţi cere*, zice, *în numele Meu, aceea voi face*," fiind terminat timpul când trebuia să Mă arăt în chipul smereniei, căci am împlinit ceea ce se cuvenea pentru iconomie. Dar acum vă făgăduiesc că voi lucra în mod neacoperit ca Dumnezeu cele ale lui Dumnezeu,[1663] nelăsând pe Tatăl nearătat în slava ce I se cuvine, ci arătându-L slăvit în Fiul. Căci, fiind preaslăvit Cel Născut, se va preaslăvi numaidecât în El şi Cel ce L-a născut.[1664] Pentru că Fiul, fiind Dumnezeu după fire, Se va arăta şi prin multe altele, cum ar fi faptul că va primi rugăciunile Sfinţilor şi le va dărui cele pe care le vor cere şi le vor voi. Deci, cum nu S-ar preaslăvi Tatăl în El? Căci, precum ar fi pe drept cuvânt blamat Tatăl, Cel ce provine din El nefiind Dumnezeu după fire, aşa este foarte mult lăudat Acesta ca Dumnezeu adevărat, putându-le face pe toate şi dăruind şi altora rodul care provine din El. Iar dacă faptul că Fiul e văzut ca plin de măririle dumnezeieşti contribuie la slava Tatălui, ce ar scăpa de pedeapsă pe ereticul care nu se ruşinează să-L micşoreze în multe feluri prin defăimări neruşinate? Voi mai spune pe lângă acestea şi altceva care ruşinează nu puţin nepriceperea acelora. Dacă ne rugăm Fiului şi cerem de la El cele dorite, şi El promite să le dea, cum nu va fi El Dumnezeu prin fire şi născut din Dumnezeu cel prin fire? Căci dacă nu-L înţeleg aşa pe Acela, ci spun că e făcut, prin ce vom deosebi soarele de cei ce îl numesc aşa, sau cerul, sau altceva din cele create? Căci dacă, nesocotind lipsa de frumuseţe a nebuniei lor, Îl numesc pe El creatură, egal cu celelalte creaturi, dar având o superioritate

---

[1661] Faptele Fiului lui Dumnezeu cel întrupat n-au fost fapte creatoare din nimic, ci mântuitoare. Deci puterea de a face fapte mai mari, pe care le-o va da urmaşilor Săi, nu va săvârşi nici ea fapte creatoare, ci tot mântuitoare, sau sfinţitoare, şi acestea pe măsura potrivită oamenilor. Căci vor fi totuşi faptele unei sfinţenii primite de la Dumnezeu.

[1662] Hristos cere oamenilor să facă nu fapte mai mari decât actele Sale creatoare, ci fapte mai mari numai decât cele pe care le-a făcut El ca om pe pământ. Această putere le-o va da însă tot El. Prin aceasta le dă şi pilda smereniei Sale, dar le arată şi înălţimea Sa de izvor al puterii, potrivit cu calitatea lor de oameni. S-a făcut om, ca să-i facă pe oameni lucrători cu şi mai mare eficienţă decât El ca om.

[1663] Se vor arăta descoperite urmările faptelor Lui mântuitoare, întru smerenie, din vremea vieţuirii cu trupul pe pământ. Se vor arăta prin sfinţi adeseori slava şi faptele minunate dumnezeieşti. Hristos va lucra cu putere dumnezeiască neacoperită prin credincioşii Lui sinceri.

[1664] Atât timp cât Fiul Se arăta smerit pe pământ, Tatăl rămânea acoperit în slava Lui. Dar, după înviere, se va arăta în slava Fiului şi slava Tatălui.

incomparabilă faţă de toate, totuşi ocărăsc nu mai puţin slava Tatălui, adică pe Fiul, spunând că El este numărat între cele făcute. Căci ceea ce se întreabă nu e faptul că e mare sau mic, ci dacă e făcut sau nu Dumnezeu după fire, căci este cu adevărat Dumnezeu.

„*Dacă veţi cere ceva în numele Meu, Eu voi face*" (In 14, 14)

Spune în mod deschis că, fiind Dumnezeu adevărat, va primi cu plăcere rugăciunile alor Săi şi va procura cu toată râvna cele pe care ei vor să le primească, adică darurile duhovniceşti şi vrednice de înalta Sa bunătate. Şi nu spune că face aceasta ca slujitor al iubirii de oameni a altuia, sau ca împlinitor al unei bunătăţi străine, ci ca având în puterea Sa toate şi fiind împreună cu Tatăl, ca Cel prin Care toate merg de la noi la Dumnezeu şi vin de la El la noi. De aceea, şi Pavel doreşte să vină unite celor vrednici darurile bunătăţilor, zicând: „*Har vouă şi pace, de la Dumnezeu, Tatăl nostru, şi de la Domnul Iisus Hristos*" (Filip. l, 2). Deci nu va socoti cineva, dacă are minte, că Tatăl dă vreun har în mod special, şi Fiul aparte, vreun har special. Ci harul este unul şi acelaşi, deşi se spune că vine de la Amândoi. Se dau deci toate bunătăţile celor vrednici deodată de la Tatăl, prin Fiul. Împărţirea darurilor dumnezeieşti nu o face Fiul în calitate de slujitor, precum am spus, ci fiind cu adevărat împreună-Dăruitor al lor, căci una este firea Dumnezeirii şi aşa se crede. Fiindcă, deşi se arată în Tatăl şi în Fiul şi în Duhul Sfânt, nu are nici o despărţire în ceea ce este indicat prin fiecare. Vom zice deci, judecând drept, că din Tatăl şi în Tatăl este în mod natural Fiul, iar din El şi în El este şi Duhul Fiului, adică Cel Sfânt.[1665] Deci Una fiind şi cugetându-se Dumnezeirea cea după fire, va dărui celor vrednici cele dorite de ei, şi cele de la noi se vor înălţa la Dumnezeu, Fiul mijlocind în mod evident.[1666] Căci nimeni nu vine de la Tatăl decât prin El, cum a mărturisit şi El însuşi. Deci Fiul S-a făcut şi este Uşă şi Cale a iubirii şi înaintării spre Dumnezeu-Tatăl şi împreună-Dătător şi împărţitor al darului de la Tatăl, din aceeaşi iubire comună de oameni, căci una este firea Dumnezeirii în Persoana şi ipostasul Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Dar, deoarece celor vechi le era neobişnuit şi fără putinţă să vină la Tatăl prin Fiul, îi învaţă cu folos şi aceasta şi, punând ca fundament al acestei fapte credinţa ucenicilor şi învăţarea lor, ne arată nouă modul rugăciunii şi al nădejdii, căci ne făgăduieşte că ne va da cele cerute, făcând şi din aceasta o dovadă a Dumnezeirii şi puterii Sale împărăteşti.

„*De Mă iubiţi, păziţi poruncile Mele*" (In 14, 15)

Poruncind ca cei ce se roagă să o facă în numele Lui şi făgăduind că celor ce vor cere astfel le va procura cele pe care le vor cere, e atent, din pricina bârfelilor necredincioase ale celor obişnuiţi să cârtească, să nu pară că minte. Căci se poate vedea şi din înseşi Sfintele Scripturi că unii se roagă şi cer în numele Lui, dar nu primesc nicidecum ceea ce se cuvine fiecăruia şi ceea ce e de folos celor care cer, fără cunoştinţa

---

[1665] Tot din Tatăl şi în Tatăl este şi Duhul Sfânt, dar Acesta se numeşte şi Duhul Fiului, ceea ce arată şi mai mult că Fiul nu devine origine, sau un fel de Tată al Duhului. Duhul este din Tatăl şi în Tatăl, ca Duhul iubirii Lui faţă de Fiul, îndreptat spre Fiul, ca să ţină şi în Fiul iubirea vie faţă de Tatăl. În Tatăl e iniţiativa iubirii, şi ea se întoarce şi de la Fiul ca răspuns. Cuvântul e prima formă de revelare a Tatălui. Suflarea, ca Viaţă, e a doua formă. Cele două revelări sunt unite, dar deosebite. Duhul reprezintă comuniunea deplină. Suflarea e sfântă, pentru că e comuniune deplină.

[1666] Fiul e „*Mijlocitorul*" (I Tim. 2, 5) între noi şi Dumnezeu ca Cel ce uneşte în Sine Dumnezeirea şi umanul, şi nu ca Cel ce e intermediar între două părţi despărţite, cum este înţeles papa, ca intermediar care înlocuieşte pe Dumnezeu şi ne ţine despărţiţi de Dumnezeu şi chiar de Hristos. Căci n-ar putea pretinde că are numai El pe Hristos, sau e singur una cu Hristos. Numai pentru că Duhul ţine mereu activă iubirea filială faţă de Tatăl, se poate întâmpla aceasta şi cu noi, care ne unim cu Fiul. Altfel, dacă Duhul Sfânt ar purcede şi de la Fiul, s-ar putea deduce că purcede şi de la noi.

de Dumnezeu. Ca să arate deci Domnul nostru Iisus Hristos clar către cine s-a adresat cuvântul şi cărora li se face darul făgăduinţei cu adevărat, a arătat îndată pe cei iubitori şi a menţionat cu cuvântul pe Dătătorul Legii, arătând că spre aceştia, şi nu spre alţii, este făgăduinţa bunătăţii şi prin El se va primi cererea şi se vor dărui bunătăţile duhovniceşti. Că de multe ori mâna dăruitoare a lui Dumnezeu rămâne strânsă şi închisă celor ce nu vor să ceară drept împlinirea celor nădăjduite, vei înţelege uşor din cele pe care le spune ucenicul, scriind astfel: „*Cereţi şi nu primiţi, pentru că cereţi rău, ca voi să risipiţi în plăceri*” (Iac. 4, 3). De aceea, zice iarăşi despre cei ce obişnuiesc să se îndoiască: „*Să nu gândească omul acela că va lua ceva de la Dumnezeu. Bărbatul îndoielnic este nestatornic în toate căile sale*” (Iac. l, 7-8). Fiindcă Dumnezeu Îşi închide urechea şi nu le dăruieşte nimic celor care cer harul de sus nu spre faptele virtuţii, ci spre satisfacerea plăcerilor trupeşti şi a poftelor lumeşti. Căci cum ar dărui împlinirea lucrurilor pe care le dezaprobă şi le respinge pentru murdăria aflată în ele? Şi cum va răspândi din Sine undă acră Izvorul a toată dulceaţa? Că celor iubitori de daruri duhovniceşti le dăruieşte bunătăţile cu mână bogată şi neîntârziată, o vezi uşor când Îl auzi zicând către ei prin Isaia Proorocul: „*Şi înainte de a Mă chema pe Mine, Eu le voi răspunde, şi, grăind ei încă, Eu îi voi fi ascultat*” (Is. 65, 24) sau prin glasul Psalmistului: „*Ochii Domnului spre cei drepţi şi urechile Lui spre rugăciunea lor*” (Ps. 33, 14). Deci, după ce a precizat şi a spus deschis că pe cei ce-L iubesc se obligă să-i bucure cu darul bunătăţilor de sus, dăruite de Tatăl prin El, descrie îndată şi puterea iubirii şi cum o putem dobândi. Şi învaţă aceasta fără greşeală pentru folosul ce-l aduce. Căci, doar spunând cineva că iubeşte pe Dumnezeu, nu va şi dobândi slava iubirii adevărate, deoarece nu în cuvânt stă puterea virtuţii, nici nu ia chip prin cuvinte goale frumuseţea evlaviei faţă de Dumnezeu, ci aceea se cunoaşte din fapte bune şi dintr-o gândire ascultătoare. Şi cel mai bine arată iubirea faţă de Dumnezeu şi virtutea vie şi adevărată păzirea poruncilor. Această iubire nu e arătată numai ca o umbră, prin cuvintele limbii, ci luminează, precum am spus, prin culorile strălucitoare ale faptelor văzute. Aceasta ne-a arătat-o limpede Domnul nostru Iisus Hristos, când a zis: „*Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în Împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri*” (Mt. 7, 21). Căci nu în linguşirile nelucrătoare ale cuvintelor se arată credinţa, ci ea se probează în calitatea faptelor. De fapt dumnezeiasca Scriptură spune că ea (credinţa) este moartă dacă nu e urmată de fapte (Iac. 2, 20). Fiindcă a şti, zice, că Dumnezeu este Unul, nu e propriu numai minţilor omeneşti, ci şi dracilor necuraţi, care se cutremură fără să vrea de puterea Celui ce i-a făcut.

Iar unirea strălucirii din fapte cu credinţa, aşa cum se cuvine, ca să o facă pe aceasta să lumineze, nu se vede decât în cei ce iubesc cu adevărat pe Dumnezeu. Iar dovada iubirii şi definiţia deplină a credinţei este păzirea învăţăturilor evanghelice şi a poruncilor dumnezeieşti. Şi nu e nici o greutate în a spune că nimic nu e mai înrudit cu acestea ca înţelegerea nevoilor timpului de faţă.[1667] De aceea, trebuie să ne întoarcem iarăşi la cele ce ni se cer prin cuvintele acestui verset: „*De Mă iubiţi*, zice, *păziţi poruncile Mele.*”

Înţelege deci iarăşi şi aminteşte-ţi că de multe ori a spus ucenicilor Săi, ba chiar şi iudeilor: „*Cuvintele pe care Eu le grăiesc nu sunt ale Mele, ci ale Celui ce M-a trimis.*” Şi iarăşi: „*Eu n-am grăit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acesta Mi-a dat poruncă ce să spun şi ce să grăiesc*” (In 12, 49).[1668] Acum iarăşi, deşi a mărturisit mereu despre cuvintele pe care le-a spus către noi că sunt porunci ale lui Dumnezeu-Tatăl, spune că poruncile pe care ni le-a grăit sunt ale Sale. Şi nu va socoti

[1667] Păzirea poruncilor evanghelice prin iubire e unită cu înţelegerea nevoilor timpului de faţă. Credinciosul adevărat nu trăieşte străin de trebuinţele timpului său, cărora trebuie să le facă faţă.

[1668] Fiul lui Dumnezeu e trimis ca om să grăiască cu cuvintele luate din vremea Lui şi să facă vindecările bolnavilor din vremea Lui. Dar ele sunt totodată înţelese şi oamenilor ce vor fi după aceea. Ele răspund nevoilor din timpul Lui, dar din ele se poate lua pildă şi pentru cuvintele şi faptele viitorilor ucenici.

cineva, având înțelegere, că minte - acesta n-ar fi creştin -, ci va recunoaşte că spune adevărul, fiind El însuşi Adevărul. Căci nu ne-a spus cuvântul de la Tatăl, ca unul dintre Prooroci, ca un slujitor şi împlinitor al unei porunci, ci ca având asemănarea cu Tatăl, încât nu există nici o diferență în cuvânt, El vorbind ca şi când ar vorbi Tatăl însuşi.[1669] Căci identitatea ființei Îl îndeamnă pe Fiul să vorbească aceleaşi ca şi Cel ce L-a născut. Iar deoarece este Cuvântul şi Înțelepciunea şi Voința lui Dumnezeu-Tatăl, zice că a primit poruncă ce să spună şi să grăiască. Căci şi noi înşine vedem că mintea noastră explică celor din afară ceea ce este în ea şi porunceşte prin cuvinte. Căci, deşi e mică apropierea între aceasta şi ceea ce se face în Dumnezeu, ea este un chip care ne asigură de ceea ce se petrece în Dumnezeu, dându-ne să înțelegem acestea ca într-o oglindă şi ghicitură.

„Şi Eu voi ruga pe Tatăl şi alt Mângâietor vă va da vouă ca să fie cu voi în veac, Duhul Adevărului, pe Care lumea nu poate să-L primească pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaşte; voi Îl cunoaşteți, că rămâne la voi şi în voi va fi!" (In 14, 16-17)

Amestecă iarăşi dumnezeiescul cu omenescul şi nu trece nici la slava Dumnezeirii, nici nu coboară în întregime la măsurile umanului, ci străbate prin amândouă, în chip minunat şi amestecat, pentru că este totodată Dumnezeu şi om. Era Dumnezeu prin fire, ca un rod din Tatăl şi strălucire a ființei Lui, dar şi om, întrucât S-a făcut om. Grăieşte deci ca Dumnezeu şi totodată ca om. Căci aşa putea păstra bine rațiunile cuvenite prin iconomia cu trupul. Şi o spunem aceasta, cercetând înțelesul versetului de față, în care se spune că şi acum Domnul nostru ne-a adus în amintire pe Dumnezeu-Tatăl, spre zidirea credinței şi spre folosul cât mai mare al ascultătorilor, precum va arăta cuvântul mai departe. Dar, deoarece ne-a poruncit să cerem în numele Lui, şi a rânduit, pe lângă altele, şi un mod de rugăciune neobişnuit celor vechi, şi a făgăduit să ne dea cu toată graba cele pe care voim să le primim, că să nu pară prin acestea că lasă la o parte Persoana lui Dumnezeu-Tatăl, sau că înlătură puterea Celui ce L-a născut din faptele de dărnicie față de Sfinți, ne-a spus că ne va fi împreună-Dăruitor şi ne va da împreună cu Tatăl pe Duhul Sfânt, adăugând şi cuvântul „*voi ruga*," ca om. Prin aceasta atribuie firii dumnezeieşti şi negrăite ceea ce I se cuvine Ei, care se află în Persoana lui Dumnezeu-Tatăl (ca început).[1670] Căci acesta este obiceiul Lui, precum am spus mai înainte, de multe ori. Numeşte pe Duhul ființei lui Dumnezeu-Tatăl, sau şi al Lui, alt Mângâietor. Căci una este rațiunea ființei Amândurora, nepunându-L pe Duhul în afară, şi dă să se înțeleagă că rațiunea deosebirii Acestuia constă numai în faptul că subzistă în ipostas propriu. Pentru că Duhul nu este Fiu, ci Îl vom primi prin credință ca fiind în mod special ceea ce este, căci este Duh al Tatălui şi al Fiului. Dar, ştiind că şi El este Mângâietor cu adevărat şi aşa e numit în Sfintele Scripturi, Îl numeşte pe Duhul „*alt Mângâietor*," nu ca pe unul Care lucrează altceva decât ceea ce lucrează El în Sfinți. Că şi Fiul s-a numit şi este Mângâietor (παράκλητον) mărturiseşte Ioan, zicând în scrierile lui: „Acestea *vi le scriu, ca să nu păcătuiți, şi dacă va păcătui cineva, avem*

[1669] Hristos vorbeşte, şi nu se vede nici o diferență între cuvântul Lui şi al Tatălui, dar nu ca şi când ar fi identic ca Persoană cu Tatăl. Se observă că prin El vorbeşte Tatăl ca prin Fiul, că sunt doi care spun acelaşi cuvânt. Nici nu se confundă Persoanele Sfintei Treimi, nici nu se separă. Până la un grad, se observă aceasta şi între persoanele umane ce se iubesc. Copilul spune cuvântul mamei, însuşindu-şi-l cu bucurie. Mama vorbeşte prin copil, fără ca acesta să se confunde cu ea.

[1670] Toate ne vin de la întreaga Sfântă Treime, sau de la ființa dumnezeiască ce se află în cele trei Persoane, Care au ca izvor începător pe Tatăl. Ca să arate că toate ne vin de la întreaga ființă dumnezeiască, Hristos pomeneşte toate cele trei Persoane, iar ca să arate că în această dărnicie El este împreună-lucrător şi ca om, foloseşte şi cuvântul „*voi ruga*," iar pe Duhul Îl arată ca provenind şi El de la Tatăl. Dar şi El este Cel de la Care vine Duhul. Aceasta o precizează Hristos şi prin aceea că, deşi ca om Îl roagă pe Tatăl pentru Duhul, ca Dumnezeu El nu este un izvor al Duhului, ci numai Tatăl este izvorul Lui. Cum Îl dă Tatăl pe Duhul Fiului pentru a-L confirma în poziția de Fiu, aşa Îl dă împreună cu Fiul şi oamenilor uniți cu Fiul pentru a-i face fii ai Săi după har, deci şi frați ai Fiului.

Mijlocitor (παράκλητον) *către Tatăl pe Iisus Hristos cel drept. El este jertfa de ispăşire pentru păcatele noastre*” (I In 2, 1-2). Deci numeşte pe Duhul „*alt Mângâietor*,” voind să fie înţeles Acesta ca alt ipostas, Care are atâta asemănare cu Fiul, că poate lucra în mod neschimbat cele pe care le lucrează şi El, încât să pară că El este Fiul, şi altceva nimic. Căci este Duhul Lui şi de fapt L-a numit, în versetul din fruntea paragrafului, Duh al Adevărului, după ce a spus despre Sine că este Adevărul (In 14, 6). Deci, va spune cineva celor ce socotesc pe Fiul străin de fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl: Spune-mi, cum dă Tatăl Duhul Adevărului, adică al Fiului, nu ca pe un străin, ci ca fiind propriu, dacă, după voi, are pe Cuvântul ca Fiu despărţit de fiinţa Lui, şi Duhul este al Fiului?[1671] Şi cum, dacă Fiul este de altă fiinţă, dă şi El pe Duhul Tatălui ca pe al Său?[1672] Căci s-a scris că a suflat asupra ucenicilor zicând: „*Luaţi Duh Sfânt*” (In 20, 22). Deci nu va nega cineva, ci mai degrabă va afirma că Fiul fiind Subiect al bunătăţilor naturale ale lui Dumnezeu-Tatăl, în mod fiinţial, în acelaşi mod cum le are şi Tatăl, nu-L are pe Duhul dobândit din afară. Căci e greşit, sau, mai mult, e nebunie a cugeta astfel. Ci, precum fiecare dintre noi are în sine duhul propriu şi-l răspândeşte din cele dinlăuntru în afară, aşa e şi Hristos. De aceea a suflat Hristos trupeşte, arătând că, precum iese din gura omului suflarea trupească, aşa iese şi din fiinţa dumnezeiască Duhul din El. Dacă Duhul lui Dumnezeu-Tatăl este şi al Fiului, cum nu vor avea o unică putere în acelaşi timp, împreună, dar în mod distinct? Căci Tatăl este Tată, şi nu Fiu, şi Fiul este Fiu, şi nu Tată.[1673] Dar Tatăl este în Fiul şi Fiul în Tatăl. Deci Tatăl nu dă pe Mângâietorul, sau pe Duhul Sfânt, în mod deosebit, şi Fiul în mod deosebit, ci Duhul Se dăruieşte Sfinţilor de la Tatăl prin Fiul. Pentru aceasta se spune despre Tatăl că e Cel ce dăruieşte, şi despre Fiul că e Cel prin Care Tatăl dăruieşte toate. Şi spunându-se despre Fiul că e Cel ce dăruieşte, se spune despre Tatăl că e Cel din Care Fiul dăruieşte toate. Iar că Duhul este dumnezeiesc, şi nu de altă fiinţă faţă de Tatăl şi Fiul, e neîndoielnic pentru oricine dintre cei ce cugetă drept Şi despre aceasta ne va convinge raţiunea. Căci dacă nu este din fiinţa lui Dumnezeu, cum ar fi creaţia părtaşă de Dumnezeu primind pe Duhul?[1674] Şi în ce mod ne unim şi suntem temple ale lui Dumnezeu, primind un duh creat şi de alt fel, şi nu mai degrabă pe Cel din Dumnezeu? Şi cum au comuniune cu firea dumnezeiască, după spusa Sfinţilor, cei părtaşi de Duhul, dacă El se numără între cele făcute, iar nu ieşind spre noi din însăşi firea dumnezeiască? Căci El ne slujeşte nouă nu ca cineva străin de Dumnezeu, ci, ca să spun aşa, ca o putere a Dumnezeirii venită în noi, care se sălăşluieşte în Sfinţi şi rămâne totdeauna dacă, curăţindu-ne ochiul minţii noastre cu toată deplinătatea, păstrăm în noi cu toată străduinţa harul spre toată virtutea. Căci nu vine şi nu Se face văzut, zice Hristos, celor din lume, adică celor ce cugetă cele din lume şi aleg să iubească cele pământeşti, ci vine şi Se face văzut în Sfinţi. Pentru care pricină? Cei ce-şi menţin necurăţia nespălată şi şi-au umplut mintea cu ea, ca de nisip, nu văd frumuseţea firii dumnezeieşti, nici nu primesc legea Duhului, fiind tiranizaţi în tot felul de patimile trupului. Iar cei buni şi treji, eliberându-şi inima de cele din lume, fac loc în ea, cu voie, Mângâietorului, şi şi-o izbăvesc şi, primindu-L pe cât e cu putinţă

[1671] Arienii numeau pe Iisus Fiu al Tatălui, dar străin de fiinţa Lui. De aceea întreabă Sfântul Chiril: cum dă atunci Tatăl pe Duhul Fiului, ca Duh propriu al Fiului?

[1672] Din faptul că Duhul e numit de Hristos când al Tatălui, când al Său, ca Fiu, spune că dă pe Duhul Celuilalt ca Duh al Său, Sfântul Chiril scoate un nou argument pentru identitatea de fiinţă dintre Tatăl şi Fiul. Având Tatăl şi Fiul aceeaşi fiinţă şi unit cu Ei pe Duhul în aceeaşi fiinţă, se poate spune şi de Tatăl şi de Fiul că dă Fiecare pe Duhul Celuilalt ca Duh Care este în acelaşi timp al Său.

[1673] Tatăl e Tată şi în relaţia cu Duhul, şi Fiul e Fiu. Fiul nu e şi El Tată în relaţia cu Duhul. Duhul face pe Fiul să se simtă Fiul desăvârşit în relaţie cu Tatăl, şi pe Tatăl, Tată desăvârşit în relaţia cu Fiul prin Duhul.

[1674] Despre Fiul s-a spus mai sus că are în comun (κοινονους) fiinţa dumnezeiască cu Tatăl. Aici se spune despre creaţie că e părtaşă *(metohos)* la Dumnezeu. Adeseori aceşti doi termeni greceşti se traduc în româneşte prin acelaşi termen: părtăşie. Dar în greceşte este o mare deosebire: Cele trei Persoane dumnezeieşti au comuniunea de fiinţă. Creaţia se împărtăşeşte numai de Dumnezeu, adică primeşte putere de la El şi se îndumnezeieşte uneori după har. Totuşi, uneori, cum se spune mai jos, după II Petru l, 3, se foloseşte şi pentru creaţie termenul de comuniune cu fiinţa dumnezeiască.

oamenilor, Îl văd în chip spiritual şi primesc prin aceasta o trăire vrednică de râvnit. Căci îi sfinţeşte şi îi dovedeşte în stare să săvârşească toate bunătăţile, îi eliberează de ruşinea robiei omeneşti şi-i îmbracă în demnitatea filiaţiei. Şi va mărturisi aceasta Pavel, zicând: „*Fiindcă sunteţi fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile voastre, Care strigă: Avva, Părinte*!" (Gal. 4, 6).

„*Nu vă voi lasă orfani: voi veni la voi*" (In 14, 18)

În mod necesar Domnul nostru Iisus Hristos ţese şi acum învăţătura despre Sfânta şi cea de o fiinţă Treime. A arătat mai înainte, aducând cuvinte şi fapte spre asigurarea celor ce-L iubesc pe El, că este Dumnezeu după fire şi S-a născut din Dumnezeu-Tatăl, că este egal în putere şi în voinţă şi cunoaştere cu El. De aceea a şi spus odată: „*Cuvintele pe care vi le spun nu le vorbesc de la Mine*" (In 14, 10), iar altă dată: „*Credeţi Mie că Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine, iar de nu, credeţi pentru lucrările acestea*" (In 14, 11).

Dar, pe lângă acestea, nu era mai puţin necesar să se primească şi credinţa dreaptă şi fără greşeală despre Sfântul Duh. Căci astfel se conducea mintea ascultătorilor spre dreapta credinţă. Ce ne învaţă deci Hristos prin cuvintele din acest verset, voi expune pe scurt. Spunându-ne că ni se va trimite de la Dumnezeu-Tatăl alt Mângâietor, ne lămureşte în chip iconomic învăţătura credinţei. Căci li se părea unora, care nu cugetau drept, că din spusa Lui rezultă că Duhul Sfânt nu este din fiinţa lui Dumnezeu, ci că El este altceva după fire. Căci cei mai neînvăţaţi socoteau că aceasta este cauza pentru care a vorbit despre „altul". Ca să arate deci clar despre cuvântul „altul" că nu vrea să însemne alt mod de-a fi, ci numai că Duhul subzistă în mod deosebit, fiind Duh, şi nu Fiu, precum Fiul e Fiu, şi nu Tată, spune că va trimite pe Duhul şi făgăduieşte că va veni El însuşi, nearătând pe Duhul ca fiind altceva decât ceea ce este El (după fiinţă). Deoarece Duhul este din Tatăl, se înţelege că este şi al Lui şi de aceea S-a numit şi Gândul Lui. De fapt, Pavel aceasta spune, zicând: „*Noi însă avem gândul (Duhul) lui Hristos*" (I Cor. 2, 16). Înţelegând deci în chip drept şi nerătăcit, evitând să ne abatem de la ceea ce se cuvine şi urmând cuvintelor de Dumnezeu insuflatei Scripturi, spunem că Duhul nu e altceva decât Fiul, în ce priveşte identitatea firii, fiind totuşi distinct şi în Sine subzistent. Aceasta înţelegând-o şi dumnezeiescul Pavel, Îi amestecă de multe ori şi Îi prezintă pe Amândoi ca fiind acelaşi, adică Mângâietorul şi Fiul. Fiindcă îl vei afla zicând: „*Iară dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui*" *(Rom.* 8, 9), şi, imediat: „*Iar dacă Hristos este în voi, trupul este mort pentru păcat; iar Duhul, viaţă pentru dreptate*" (Rom. 8, 10). Auzi cum declară direct că au pe Hristos cei ce au primit Duhul Lui?[1675] Căci spune în alt loc: „*Şi*

[1675] Intre Fiul şi Duhul este o legătură specială, pentru că sunt Amândoi din Tatăl. Duhul purcede din Tatăl peste Fiul şi Amândoi împlinesc un rol comun în îndreptarea şi îndumnezeirea omului. Nici Hristos, nici Duhul nu Se află şi nu lucrează Unul fără Altul în om. De aceea se vorbeşte despre Amândoi în mod unit, sau, vorbindu-se despre Unul, se vorbeşte totodată şi despre Celălalt. Aceasta pentru că, în viaţa Treimii, Duhul, provenind din Tatăl, Se sălăşluieşte în Fiul, şi Fiul, având în Sine pe Duhul, priveşte cu iubire la Tatăl. Fiul, fiind chipul Tatălui, gândul ontologic al Tatălui despre Sine, Duhul este suflarea sau simţirea iubitoare a Tatălui, îndreptată spre chipul Său, şi răspunsul simţirii iubitoare a Fiului faţă de Tatăl. Cu această simţire iubitoare a Tatălui faţă de Fiul şi a Fiului faţă de Tatăl, vine Hristos şi în noi. Aceasta ne arată că şi în Dumnezeu viaţa spirituală nu e numai gândire, ci şi simţire. Şi aceasta are loc şi în om. Duhul e Duhul Adevărului ca revelare a Fiinţei, ca chip al ei. Dar în noi, Fiul lui Dumnezeu întrupat nu ne dă numai cunoştinţa că lumea aceasta nu e totul şi că Dumnezeu nu e o Persoană lipsită de iubire, ci vine şi ne dăruieşte şi simţirea Sa ca Adevăr real, ce depăşeşte lumea aceasta nedeplină şi mizeriile ei. Prin Duhul, ca simţire adusă în noi de Fiul, simţim pe Fiul ca Fiu iubitor al Tatălui şi ca Frate iubitor al nostru, ca Cel ce ne dă mulţumiri superioare şi ne asigură de veşnicia noastră. De aceea, Duhul completează mângâierea pe care ne-o aduce Fiul ca izvor al cunoştinţei că vom fi fraţi ai Lui pentru eternitate. Noi simţim prin Duhul iubirea Tatălui şi a Fiului. De aceea e „*alt Mângâietor*," sau împreună-Mângâietor cu Fiul. Ei ne mângâie în necazurile şi insatisfacţiile pe care ni le procură lumea. Ne dau o

socot că şi eu am Duhul lui Dumnezeu" (I Cor. 7, 40). Iar cel ce a spus către noi: „*De vreme ce voi căutaţi dovadă că Hristos grăieşte întru mine*" (II Cor. 13, 3) ne doreşte adeseori şi nouă, celor ce credem, să locuiască în noi Hristos prin credinţă, ca cei care am primit pe Duhul Sfânt. Şi să nu socotească cineva că noi spunem că Pavel desfiinţează deosebirea Persoanelor una faţă de alta, sau că zice că Fiul nu e Fiu, ci Duh, sau că nu ştie de Duhul, ci spune că e Fiul. Căci nu acesta a fost scopul lui, şi nici nu credem astfel. Fiindcă el cunoaşte numărul în Sfânta şi cea de o fiinţă Treime şi învaţă că fiecare dintre cei indicaţi subzistă în mod propriu şi vesteşte clar că Sfânta Treime există într-o identitate neschimbată. Căci, cum ar fi numit altfel Duhul, Dumnezeu? „*Sau nu ştiţi*, zice, *că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt, care este în voi, pe care-L aveţi de la Dumnezeu*...?" (I Cor. 6, 19). Iar dacă, deoarece Duhul locuieşte în noi, ne-am făcut temple ale lui Dumnezeu, cum nu e Duhul din Dumnezeu, adică din fiinţa Lui, aducând prin Sine pe Dumnezeu în noi? Deci arătând Unul-Născut că Duhul nu e străin de firea Lui şi spunând că Mângâietorul e trimis Sfinţilor de către Tatăl, făgăduieşte că El însuşi va veni şi va împlini în ei rolul de Tată,[1676] ca să nu rămână ca nişte orfani lipsiţi de ajutorul Celui ce-i ocroteşte, şi, din această cauză, să fie uşor de prins în cursele diavolului şi de cucerit de smintelile din lume, care sunt multe şi se ivesc din cauza furiei nestăpânite a celor care le aduc. Deci Tatăl a dat ca o armă şi ca o asigurare de nebiruit sufletelor noastre pe Duhul lui Hristos, Care ne umple de harul, de prezenţa şi de puterea Lui. Căci e cu neputinţă sufletului omenesc să săvârşească vreun bine, să-şi stăpânească patimile sau să scape de mărimea şi ascuţimea curselor diavolului, care sunt multe şi care arată duşmănia nestăpânită a celor care le aduc, dacă nu e apărat ca de un zid de harul Sfântului Duh şi nu are în sine, de aceea, pe Hristos însuşi.[1677] De fapt, dumnezeiescul Psalmist, exprimând mulţumirea pentru acestea prin înţelepciunea lui, grăia către Dumnezeu: „*Doamne, cu arma bunăvoirii ne-ai încununat pe noi*," spunând că arma bunăvoirii nu e nimic altceva decât Sfântul Duh, Care ne apără pe noi şi ne susţine cu o tărie mai presus de noi spre ceea ce place lui Dumnezeu. Deci făgăduieşte că va fi de faţă şi va ajuta prin Duhul celor ce cred în El, chiar dacă Se va urca la ceruri după învierea din morţi şi Se va arăta feţei lui Dumnezeu pentru noi, după cuvântul lui Pavel (Evr. 9, 24).

„*Încă puţin timp şi lumea nu Mă va mai vedea; voi însă Mă veţi vedea, pentru că Eu sunt viu şi voi veţi fi vii*" (In 14, 19)

Patima aflându-se la uşă şi urmând Înălţarea, spune că Se va face nevăzut lumii, adică celor ce vor prefera bunătăţilor dumnezeieşti plăcerea de cele trecătoare şi care vor pune cele pământeşti mai presus de cele cereşti. Unind înţelesul acesta cu cele spuse înainte, vom spune cu dreptate că Dumnezeu-Tatăl va da pe Mângâietorul, adică pe Duhul Sfânt, prin Fiul. Căci toate sunt de la Tatăl prin Fiul. Dar n-a venit peste toţi, răi

---

mângâiere superioară, spirituală. Ne ajută să ne ridicăm peste plăcerile trecătoare şi aducătoare de necazuri ale lumii. Ne fac lumea creată de Dumnezeu-Cuvântul transparentă şi mijloc de-a ne manifesta iubirea spirituală faţă de Dumnezeu şi oameni. Ne aduc bucurii duhovniceşti, vederi duhovniceşti, ne fac oameni duhovniceşti. Duhul ne face să vedem şi să iubim Adevărul real, superior lumii, care e doar o umbră a adevărului. Apoi, prin Duhul ne mângâiem, pentru că prin El ne iertăm, deci ne iubim, prin El ne sfinţim, adică luăm puterea să nu ne lipim prin păcat de lumea aceasta.

[1676] Se explică cuvântul Mântuitorului „nu vă voi lăsa orfani; voi veni la voi." Venind Duhul, prin El vine Hristos însuşi ca un Frate, Care nu-i lasă pe credincioşi singuri. El se afundă iarăşi în interioritatea reciprocă dintre Fiul şi Duhul. Unde vine Duhul, vine şi Fiul, şi invers. Fiul vine cu iubirea Tatălui faţă de El şi a Lui faţă de Tatăl, deci şi cu iubirea Duhului şi a Lui ca Frate faţă de noi, insuflându-ne şi nouă aceasta iubire, ca răspuns.

[1677] Având pe Duhul lui Hristos în noi ca Izvor al simţirii iubirii curate a lui Hristos faţă de Tatăl, al adevărului şi al preţuirii adânci a oamenilor şi a lumii, biruim amăgirile şi trecătoarele plăceri trupeşti din lumea văzută numai în reprezentarea ei materială, plăceri spre care ne ispiteşte diavolul, care ne înşală cu gândirea superficială că lumea materială e totul.

şi buni, fără deosebire, ci doar peste cei ce era firesc să vină. Cât priveşte dăruirea harului atotbogat şi îmbelşugat al Celui ce-l dă, nimeni din cei de pe pământ n-a rămas nepărtaş. „*Căci voi vărsa*, zice, *din Duhul Meu peste tot trupul*” (Ioil 2, 18). Dar fiecare se face şi cauzator al dobândirii binelui dat de Dumnezeu, sau al neprimirii lui. Unii, necurăţindu-şi cu toată silinţa mintea proprie, ci petrecând în relele din lume, rămân nepărtaşi de harul dumnezeiesc şi nu vor vedea pe Hristos, având inima pustie de Duhul. Aceştia, punându-se în starea orfanilor, sunt răpiţi, aşa zicând, de tot ce-i poate stăpâni, fie patimă, fie demon, sau altă poftă lumească, sau orice lucru ce-i poate atrage din orice parte spre păcat. Iar celor evlavioşi şi capabili să-L primească cum se cuvine, deoarece nu vor suporta nimic din acestea, le spune: „*Nu vă voi lăsa orfani; voi veni la voi.*” Deci spune că va rămâne nevăzut celor ce cugetă cele din lume, după plecarea de aici, adică după întoarcerea la ceruri.[1678] Dar spune că Sfântul Duh Se va face văzut Sfinţilor, aducând în ochii inimii lor o lumină dumnezeiască şi spirituală şi semănând în ei toată cunoştinţa cea bună. Aşa vom înţelege spusa Lui: „*Încă puţin timp şi lumea nu Mă va mai vedea; voi însă Mă veţi vedea.*” Aplecându-ne spre un alt înţeles, pe care îl uneşte cu cele spuse, zicând: „*Pentru că Eu sunt viu şi voi veţi fi vii*,” vom cugeta la ceva de felul următor: După învierea din morţi, reîntorcând firea noastră la starea în care se afla la început şi arătând pe omul nestricăcios ca într-o pârgă şi ca un templu prim al Lui,[1679] S-a suit la Dumnezeu-Tatăl cel din ceruri. Dar, petrecând astfel puţin timp, Se va pogorî iarăşi, precum credem, şi va reveni la noi întru slava Tatălui Său cu Sfinţii Îngeri şi va aşeza în faţa tuturor, răi şi buni, scaunul înfricoşător al judecăţii, căci toată creatura va veni la judecată. Şi, răsplătind fiecăruia pe măsura celor făcute în viaţă, va zice celor din stânga, adică celor ce-au cugetat odinioară la cele din lume: „*Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui*;” iar celor din dreapta, adică celor credincioşi şi buni: „*Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, moşteniţi Împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii*” (Mt. 25, 41, 34). Căci vor fi şi vor împărăţi împreună cu Hristos şi se vor bucura de bunătăţile cereşti, înălţaţi la chipul învierii Lui şi scăpaţi de lanţurile vechii coruperi, fiind îmbrăcaţi în viaţa bogată şi neînşelătoare, vieţuind la nesfârşit împreună cu Stăpânul Care e pururea viu. Că cei ce s-au nevoit într-o viaţă de Dumnezeu iubitoare şi superioară, vor fi neîncetat cu Hristos, privind adică frumuseţea Lui dumnezeiască şi negrăită,[1680] ne-o spune, lămurind-o, Pavel: „*Pentru că Însuşi Domnul, întru poruncă, la glasul arhanghelului şi întru trâmbiţa lui Dumnezeu, Se va pogorî din cer, şi cei morţi întru Hristos vor învia întâi. După aceea noi, cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiţi, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, şi aşa pururea vom fi cu Domnul*” (I Tes. 4, 16-17). Către cei ce au ales să omoare patimile cele din lume zice: „*Căci voi aţi murit şi viaţa voastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu. Iar când Hristos, Care este viaţa voastră, Se va arăta, atunci şi voi, împreună cu El, vă veţi arăta întru slavă*” (Col. 3, 3-4). Deci (căci voi recapitula înţelesul cuvântului), iubitorii relelor din lume vor coborî în iad şi vor dispărea din faţa lui Hristos. Dar iubitorii virtuţii vor fi împreună cu El şi vor convieţui cu El totdeauna şi, păstrând arvuna Duhului nevătămată, adică convieţuind cu El, vor privi neîncetat frumuseţea Lui dumnezeiască. „*Căci îţi va fi ţie*, zice, *Domnul*

[1678] În cazul celor atraşi prea mult de ceea ce dă lumea trupului, lumea îşi pierde transparenţa pentru Dumnezeu-Tatăl şi pentru Dumnezeu-Cuvântul Care a făcut-o. De aceea, S-a întrupat şi S-a făcut El însuşi transparent prin trup. Lipsind din sufletul lor Duhul, Care le dă o vedere căreia lumea i se face transparentă, rămân orbi faţă de Creatorul şi Mântuitorul lor.

[1679] Expresia „templul prim” s-ar putea înţelege ca primul Adam, înainte de cădere. Dar s-ar putea înţelege că arată pe om ca primul locaş al lui Dumnezeu din toată creaţia văzută, căci în toate locuieşte Dumnezeu. Dar prin excelenţă El locuieşte în om, arătându-Se mai deplin prin el - care vorbeşte, aude, priveşte conştient şi lucrează conştient asupra întregii creaţii inconştiente.

[1680] E o mare bucurie a privi şi a fi privit de cel ce te iubeşte. Iar cel iubit şi iubitor e frumos pentru mine, şi niciodată nu mă satur să fiu cu el. Aceasta se întâmplă însă în gradul suprem între cei ce stau în faţa lui Hristos. El nu e pentru ei numai o viaţă care va sfârşi, ci Izvorul nesfârşit al vieţii.

lumină veşnică şi Dumnezeu, slava ta” (Is. 60, 19).[1681] Aceasta vrea să arate Domnul, când Îl auzim zicând: „*Încă puţin şi lumea nu Mă va mai vedea; voi însă Mă veţi vedea, pentru că Eu sunt viu şi voi veţi fi vii.*”[1682] El nu minte nicidecum spunând că va fi puţin timpul până la descoperirea Sa. Căci pentru Dumnezeu, Care este pururea, timpul, îndelungat pentru noi, e nimic. O spune aceasta Psalmistul: „*O mie de ani înaintea ochilor Tăi sunt ca ziua de ieri, care a trecut, şi ca straja nopţii*” (Ps. 89, 4).

„*În ziua aceea veţi cunoaşte că Eu sunt întru Tatăl*
şi voi în Mine şi Eu în voi” (In 14, 20)

E greu de pătruns înţelesul acestui verset şi anevoioasă cercetarea care trebuie să îndrepte spre ea şi care cere un efort foarte mare raţiunii. Dar credem că Hristos ne călăuzeşte iarăşi spre adevăr. Unii, asemeni ereticilor neevlavioşi, refuză cu răutate să mărturisească pe Fiul ca fiind din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl (şi de aceea este în El), concepând unirea cu Tatăl ca una de relaţie, şi nu de fire. De fapt au şi scris, strigându-şi părerile proprii, nu cele primite de la Sfântul Duh, că, deoarece Fiul este iubit de Tatăl, dar iubeşte şi El pe Tatăl, este în modul acesta în Tatăl. Şi aduc nebunii ca dovadă cele spuse despre noi şi El. Ei spun anume, aducând în sprijinul strâmbelor lor susţineri ca un fel de băţ de trestie, că, precum se spune despre noi că suntem în El, şi Îl avem pe El în noi, dar totuşi nu suntem uniţi cu El prin fiinţă, ci modul unirii constă în faptul că iubim şi suntem iubiţi, la fel şi Fiul nu este în fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, distingându-se deplin şi fiind cu totul altfel prin raţiunea firii şi, deci, se înţelege că este în Tatăl numai pe temeiul iubirii. Scopul lor, după cum am spus adineauri, este să arate că Unul-Născut este o creatură, fiind cinstit numai pentru că e superior faţă de celelalte creaturi, declarând că El este în afara fiinţei lui Dumnezeu-Tatăl.

După ce am expus pe larg învăţătura prin care am arătat, după puterea proprie nouă, că Fiul este după fire în Tatăl şi că are o unire fiinţială cu El, vom înceta să mai lungim acum cuvântul despre aceasta. Dar nu vom lăsa cu totul pe adversari să ne supună prin cuvânt, ci vom arăta prin puţine cuvinte că ei susţin ceva rău şi nepriceput, prin viclenia lor. De aceea vom şi spune: Dacă Fiul este în Tatăl numai prin faptul de-a fi iubit şi de-a iubi, după această teorie rezultând că şi noi suntem în El, şi El în noi şi nu se vede nici o altă legătură care să unească pe Fiul cu Tatăl, nici pe noi cu El sau pe El cu noi, spune-mi, în ce mod zice că în acea zi vom cunoaşte taina despre El? Căci încă n-am cunoscut cum se cuvine că Tatăl iubeşte pe Fiul şi că şi Acesta iubeşte pe Tatăl, dar nu ştim nici că iubeşte cele ale noastre, ci o gândire goală râde de noi, lăsându-ne doar în simpla încredinţare că Fiul ne-a iubit pe noi şi de aceea ne-a câştigat lui Dumnezeu şi L-am iubit şi noi pe El.[1683] Căci, când spune „*În ziua aceea veţi cunoaşte*,” El arată că timpul cunoaşterii nu este încă prezent. Apoi, de ce ne-ar impresiona Domnul în deşert, spunând simplu: „*Tatăl iubeşte pe Fiul*” (In 3, 35)? Căci cine nu va spune că şi El iubeşte pe Tatăl? Apoi, spune-mi, cum a făcut clară dovada că S-a hotărât să pătimească pentru noi?[1684] Căci zice: „*Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sunetul lui să şi-l pună pentru prietenii săi*” (In 15, 13). Şi de ce a cerut în mod clar de la noi o astfel de iubire, care să ne silească să împlinim cele plăcute Lui, „*De Mă*

[1681] Şi între oameni, unul este până la un grad lumină altuia prin conştiinţa lui, prin confirmarea existenţei aceluia şi a celor pe care le vede. Cum n-ar fi atunci Hristos, ca Dumnezeu cel întrupat şi înviat, cu Dumnezeirea transparentă prin trupul Lui, cu fermitatea, adâncimea nesfârşită şi veşnicia vieţii, Lumină omului care este lângă El, în fala Lui?

[1682] Hristos, fiind ca Dumnezeu Viaţa fără de sfârşit şi având trupul înviat susţinut şi copleşit de viaţa Lui nesfârşită, va susţine în plinătatea şi bucuria vieţii şi pe toţi cei în care Se va sălăşlui veşnic şi ale căror trupuri vor fi şi ele copleşite de nemurire.

[1683] Simpla idee că Fiul iubeşte pe Tatăl şi Tatăl Îl iubeşte ne pune şi pe noi în această situaţie, fără să fim de o fiinţă cu Tatăl, dar nu ne dă siguranţa mântuirii.

[1684] Dacă e simplu om, a pătimit pentru el, căci fiecare om de rând pătimeşte prin firea lui.

iubiți, păziți poruncile Mele" (In 14, 15)?[1685] Dar când vom păzi deplin porunca dumnezeiască, nesocotind cele prezente?[1686] Deci dacă ni se cere să credem că Fiul iubeşte pe Tatăl şi ne iubeşte şi pe noi, şi e iubit de noi, cum nu e firesc să cugetăm că Fiul a voit să ne facă să înțelegem şi modul unirii altfel, nemărginindu-Se la legea iubirii, ci înfățişându-ne limpede alt mod, mai ales când zice către noi: „*În ziua aceea veți cunoaşte că Eu sunt întru Tatăl Meu şi voi în Mine şi Eu în voi*?"[1687]

Dar adversarii vor spune poate, față de aceasta, că înainte de patimă Hristos a grăit către noi că El iubeşte pe Tatăl, este iubit de Tatăl, şi ne iubeşte şi pe noi şi noi, pe El. Însă după patimă şi învierea din morți, deoarece L-am văzut că a rupt lanțurile morții, am cunoscut că este în Tatăl, ca Unul care e şi iubit pentru pătimire şi a înviat din morți. Pe acest temei al iubirii este şi El în noi şi noi în El.[1688] Dar noi vă răspundem că împotrivirea voastră este cu totul aiurită, neînțelegătoare şi exprimată prin cuvinte prosteşti. O, vitejilor, gândiți-vă iarăşi că ceea ce am cunoscut cu adevărat înainte de învierea din morți nu era nevoie să aflăm după înviere. Căci dacă am fi crezut că Fiul era iubit nedeplin de Tatăl Său şi că iubea şi El astfel pe Tatăl, trebuia să aşteptăm cu adevărat învierea, ca să avem din ea desăvârşirea cunoştinței. Dar dacă e vrednic de crezare Tatăl când zice şi înainte de înviere: „*Acesta este Fiul Meu Cel iubit*" (Mt. 17, 5), spune şi Mântuitorul adevărul zicând: „*Tatăl iubeşte pe Fiul.*" Iar cuvântul despre iubire se înțelege în mod cuvenit desăvârşirii. Şi atunci, de ce ne pisați cu o vorbărie deşartă? Pentru ce, respingând frumusețea adevărului, născociți urâțenia minciunii, scoțând din ființa Tatălui pe Fiul, cugetând cuvinte foarte mincinoase şi născocind rațio-namente strâmbe şi absurde? Iar că Unul-Născut ne-a iubit pe noi şi că L-am iubit şi noi pe El, va putea şti foarte uşor oricine vrea să vadă firea adevărului: „*Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând*" (Filip. 2, 6-7). Şi, spune-mi, care e motivul acestora? Nu e iubirea față de noi? Şi cum ne-am îndoi? Iar că şi noi voim şi suntem gata să ne dăm şi viața celor ce ne prigonesc pentru Hristos, ca să nu tăgăduim pe Domnul, oare nu este o dovadă clară a iubirii față de El? Dar, sau va spune cineva că aceasta e adevărat, sau va disprețui pe Sfinții Mucenici, ca pe unii ce n-au luptat pentru Hristos şi au acceptat o primejdie atât de mare fără nici o răsplată. Deci, fiind dovedit foarte clar că Tatăl are față de Fiul o iubire desăvârşită, şi că în acelaşi mod iubeşte şi Fiul pe Tatăl, şi că noi Îl iubim, şi El ne iubeşte pe noi, ce sens ar avea să credem că Domnul trebuie să amâne pentru alte timpuri cunoştința despre aceasta, când zice: „*În ziua aceea veți cunoaşte că Eu sunt întru Tatăl Meu şi voi în Mine şi Eu în voi*?" În orice caz trebuie să se nege aiurelile lor şi născocirea gândurilor lor urâtoare de Dumnezeu. Iar noi, încrezându-ne în luminarea Duhului, nu vom zăbovi să spunem cele pe care le socotim necesare pentru explicarea celor de trebuință.

După ce a spus că „*Eu sunt viu şi voi veți fi vii*," îndată a adăugat: „*În ziua aceea veți cunoaşte că Eu sunt întru Tatăl Meu şi voi în Mine şi Eu în voi.*" Şi cui dintre cei ce sunt creați, şi obişnuiesc să cugete drept, nu-i este foarte clar că stabileşte timpul cunoştinței acestui fapt, timp în care şi noi vom urca, cu chipul refăcut, spre viața

[1685] Dacă n-ar fi Dumnezeu, nu ne-ar cere să împlinim din iubire poruncile Lui.

[1686] Numai dacă e Dumnezeu ne poate cere să-I împlinim poruncile, neținând seama de plăcerile pe care ni le oferă trupul.

[1687] Legătura Fiului cu Tatăl nu constă doar în iubirea Lui față de Tatăl, ca şi cea a noastră între noi. Alta este legătura Lui cu Tatăl, care-L face să fie în Tatăl, dar şi în noi, şi noi să fim în El.

[1688] Cei ce nu recunoşteau altă legătură între Hristos şi Tatăl decât a unei simple iubiri, adaugă că, după pătimirea din iubire față de Tatăl şi față de noi, a fost iubit mai mult de Tatăl şi este de aceea mai real în Tatăl, cum este şi în noi mai mult prin iubirea mai mare ce ne-a câştigat-o. Dar, în continuare, Sfântul Chiril răspunde, întrebând cum ar fi ştiut Iisus de această iubire mai mare între El şi Tatăl de după înviere, înainte de-a învia. Şi dă ca dovadă texte din Scriptură despre iubirea desăvârşită dintre Tatăl şi Fiul, pe baza unității de ființă.

veşnică, scăpaţi de blestemul morţii?[1689] Mie mi se pare că ceea ce spune Hristos a explicat Pavel când, descoperindu-ne taina dumnezeiască, scrie către unii: „*Căci aţi murit şi viaţa voastră s-a ascuns împreună cu Hristos întru Dumnezeu. Când deci Hristos Se va arăta, atunci şi voi vă veţi arăta împreună cu El întru slavă*” (Col. 3, 3). Căci va schimba trupul smereniei noastre. Căci acesta, şi nu altul, va fi „*întru asemănarea slavei Lui*” (Filip. 3, 21). Şi va schimba firea omului în ceea ce a fost la început, cu puterea Lui negrăită; toate le va preschimba cu uşurinţă în ceea ce voieşte, neîmpiedicându-L nimic. „*Căci este Dumnezeu adevărat, Cel ce face şi le tocmeşte toate*,” precum s-a scris (Amos 5, 8). Deci în ziua aceea, sau în vremea în care voi veţi fi vii (căci sunt viu Eu, deşi M-am făcut om ca voi şi am îmbrăcat trupul supus stricăciunii prin firea lui), „*veţi cunoaşte*, zice clar, *că Eu sunt întru Tatăl Meu şi voi în Mine şi Eu în voi*,” înţelegem că Domnul spune aceasta către noi nu ca să socotim că El este în Tatăl pe temeiul iubirii, cum li se pare celor ce cugetă în chip contrar, ci prin puterea tainei adânci, pe care e greu să o înţelegem şi nu e uşor să o exprimăm altfel decât aşa cum încercăm să descriem. Căci expunerea ei exactă socotesc că întrece toată mintea celor de pe pământ, căci ne îngăduim să o vedem şi să o exprimăm numai într-o măsură modestă.

Dar să vedem acum scopul întrupării Unuia-Născutului. Să cercetăm cauza pentru care „*Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând*” şi a răbdat crucea fără teamă. Aşa se poate vedea, pe cât e cu putinţă, adâncimea versetului de faţă. Şi vom cunoaşte cum este Fiul întru Tatăl, prin fire, şi nu prin relaţie provenită din a fi iubit şi a iubi, cum născocesc adversarii. Prin relaţie suntem şi noi în El, şi El în noi.

Deci înţeleptul Pavel, explicând cauza unică şi adevărată a înomenirii, a spus: „*ca toate să fie iarăşi unite în Hristos, cele din ceruri şi cele de pe pământ...*” (Efes. l, 10).[1690] Şi fapta unirii arată readucerea făpturilor la scopul spre care au fost create la început şi de la care au căzut. Apoi, voind să ne lămurească în parte modurile recapitulării, a spus odată: „*Pentru că ceea ce era cu neputinţă Legii - fiind slabă prin trup - a săvârşit Dumnezeu, trimiţând pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului şi pentru păcat a osândit păcatul în trup, pentru ca îndreptarea din Lege să se împlinească în noi, care nu umblăm după trup, ci după duh*” (Rom. 8, 3-4), iar altă dată: „*Deci, de vreme ce pruncii s-au făcut părtaşi sângelui şi trupului, în acelaşi fel şi El S-a împărtăşit de acestea, ca să surpe prin moartea Sa pe cel ce avea stăpânirea morţii, adică pe diavolul*[1691] *şi să izbăvească pe cei pe care frica morţii îi ţinea în robie toată viaţa*” (Evr. 2, 14-15). Aceste două moduri ale recapitulării ni le-a explicat Pavel, căci au în ele scopul înomenirii Unuia-Născutului. Pe lângă acestea, înţeleptul Evanghelist

---

[1689] Creşterea în cunoaştere, deci un viitor în dezvoltarea ei, este proprie creaturii. Hristos ştie că are din totdeauna ca Dumnezeu cunoaşterea deplină. Pentru El nu există un viitor al cunoaşterii, dar ştie că creşterea în viitor a făpturii depinde de învierea Lui viitoare, de trimiterea Duhului Său, deci de anumite fapte viitoare ale Sale ca om.

[1690] De aceea Se face Fiul lui Dumnezeu om. Căci omul este făcut să fie în legătură cu toate, să le cuprindă pe toate, dar nu poate cuprinde şi pe Dumnezeu. Dar Dumnezeu le poate cuprinde în mod mai apropiat, mai intim pe toate, le poate trăi pe toate şi ne ajută şi pe noi ca, uniţi cu El, să le înţelegem altfel pe toate. Hristos îi cuprinde pe toţi oamenii şi toţi vin cu toate cele cunoscute de ei în El, sau le pot cunoaşte prin El în adâncimea lor pe toate. Omenirea se readună în Hristos ca în începutul sau căpetenia cea nouă a ei, prin faptul că El este de o fiinţă cu noi, dar şi de o fiinţă cu Tatăl, sau Fiul Tatălui. El este noul Adam Care, nemaipăcătuind şi biruind moartea, ne dă şi nouă această putere, pentru că este de o fiinţă cu noi, dar şi cu Tatăl. Ne recapitulează astfel în Sine nu numai ca în noul om, ci şi ca în Fiul lui Dumnezeu, Care ne face şi pe noi fraţi ai Săi şi fii ai Tatălui. Pe de o parte, ca om, este pentru noi un nou început de o fire cu noi, un Frate prin fire, pe de alta, ne face fraţi ai Săi şi fii ai Tatălui prin har, întrucât El este de o fiinţă cu Tatăl. Face aceasta prin întruparea, jertfa pentru noi şi învierea Sa, iar noi primim puterea Lui de-a ne uni cu El prin pogorârea Duhului Sfânt.

[1691] Diavolul are puterea morţii întrucât rupe pe oameni de legătura cu Dumnezeu, Viaţa fără sfârşit, prin păcat, care este despărţire. Fiul lui Dumnezeu ne-a scăpat de păcatul despărţirii de Dumnezeu şi de moarte pe cei ce primim unirea cu El, făcută posibilă prin crucea şi învierea Lui.

Ioan ne-a arătat un mod care le cuprinde pe celelalte. Căci scrie astfel despre Hristos: *„Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit. Şi celor câţi L-au primit, le-a dat putere să se facă fii ai lui Dumnezeu, care nu din sânge, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut*" (In l, 11-13). Deci e vădit şi limpede tuturor că mai ales din pricina acestora, fiind Dumnezeu şi din Dumnezeu după fire, S-a făcut Unul-Născut om, ca să osândească păcatul în trup şi să omoare moartea prin moartea Sa şi să ne arate pe noi fii ai lui Dumnezeu, născând din nou în Duh la demnitatea mai presus de fire pe cei aflaţi pe pământ, în acest mod trebuia să ne recapituleze şi să urce la starea de la început neamul căzut al oamenilor. Reluând iarăşi fiecare dintre aceste pricini, le vom expune pe rând.

Căci trebuie să se cerceteze cum s-ar cuveni să se înţeleagă că Dumnezeu-Tatăl a osândit păcatul în trup, trimiţând pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului. Fiind Dumnezeu după fire, născându-Se din fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, având în mod firesc neschimbabilă identitatea Sa şi de aceea neputând să alunece în păcat, sau să Se abată spre ceea ce nu e drept, a pogorât de bunăvoie la trupul care a căzut în păcat, ca, făcându-Şi-l trup propriu, să-l strămute la ceea ce-I este propriu şi firesc, adică la faptul nepăcătuirii. Dar cred că nu vom cugeta drept considerând că Unul-Născut S-a făcut om numai pentru a ridica trupul la calitatea de trup al Său. Fiindcă unde s-ar vedea mărimea şi folosul venirii Lui la noi, dacă Şi-ar fi mântuit numai trupul Său? Vom crede mai degrabă că Unul-Născut a adus întregii firi omeneşti bunătăţile prin Sine şi în Sine ca primul, ca pârga omenirii. Căci, precum am urmat nu numai prin moarte, ci şi prin toate patimile trupului, pe primul om, pentru neascultarea aceluia căzut sub blestemul dumnezeiesc venit asupra lui, în acelaşi mod socotesc că vom urma lui Hristos, Care ne-a mântuit şi sfinţit firea trupului în Sine.[1692] De aceea şi Pavel a spus: *„Şi după cum am purtat chipul celui pământesc, să purtăm şi chipul celui ceresc*" (I Cor. 15, 49). Chip al celui pământesc, adică al lui Adam, înseamnă a fi în patimi şi stricăciuni; iar chip al celui ceresc, adică al lui Hristos, înseamnă a fi în nepătimire şi nestricăciune. Deci Cuvântul, fiind Dumnezeu după fire, a osândit păcatul în trupul propriu, poruncind trupului să se oprească de la păcat şi schimbându-i mişcarea spre ceea ce place lui Dumnezeu, şi nu voii proprii.[1693] Astfel, a preschimbat trupul psihic (natural) în trup duhovnicesc (plin de puterea Duhului lui Hristos, n. trad.). Acesta este un mod al recapitulării. Iar ceea ce e şi mai cuvenit şi e implicat în viziunea versetului la care ne referim se va produce după acela. Aceasta se referă la viaţa veşnică şi la omorârea morţii, sau la restaurarea firii omeneşti din stricăciunea neascultării, realizată de Unul-Născut. Deci, deoarece copiii s-au împărtăşit de sânge şi de trup, şi El S-a împărtăşit de ele într-un mod apropiat, ca să învingă moartea. Şi Cel ce a creat toate spre nestricăciune şi *„a zidit toate lucrurile spre viaţă*," precum s-a scris (Înţ. Sol. l, 14), a preschimbat iarăşi chipul lucrurilor în cel de la început. Şi vom expune şi mai pe larg starea noastră de la început, căci cel ce vrea să înţeleagă lucrurile drept nu va obosi să arate starea de păcat intervenită.

A făcut deci fiinţa cuvântătoare pe pământ, adică pe om, de la început după chipul Creatorului, potrivit Scripturilor (Fac. l, 26). Şi înţelesul chipului e variat. Căci chipul nu e după un singur mod, ci după multe. O formă mai vădită a asemănării cu Dumnezeu este nestricăciunea şi nepieirea. Dar nu putea fi astfel fiinţa prin sine, după raţiunea firii ei. Căci cum s-ar fi arătat având podoaba nestricăciunii în firea sa cel făcut

[1692] O dată cu eliberarea trupului Său de păcat şi de moarte, a făcut cu putinţă tuturor trupurilor, de o fire cu al Lui, această eliberare. Depinde doar de voia celor ce le poartă să atragă şi în trupurile lor această putere eliberatoare.

[1693] Nu ne-a mântuit Hristos printr-o satisfacţie juridică adusă Tatălui pentru noi, ci El, ipostasul dumnezeiesc, S-a făcut Subiect al trupului omenesc şi i-a dat puterea de-a nu mai păcătui, ci de-a face numai cele plăcute Tatălui. Puterea aceasta a Lui ne-o transmite şi nouă, care avem unite voia şi trupul nostru cu voia şi trupul Său. Dacă voim, poate şi voia noastră să se oprească de la păcatele cu trupul şi să împlinească voia Tatălui ceresc.

din pământ, dacă n-ar fi fost îmbogăţit cu aceasta de către Dumnezeu cel prin fire incoruptibil şi nepieritor şi pururea existent la fel, după asemănarea cu alte bunătăţi ale Lui? „*Ce ai pe care să nu-l fi primit*?” (I Cor. 4, 7), cum ne spune în mod potrivit şi foarte clar dumnezeiescul Pavel. Deci, pentru ca cel adus la existenţă din ceea ce nu este să nu se întoarcă iarăşi la începutul propriu, căzând în nimic, se mântuieşte pentru vecie (căci acesta era scopul Ziditorului). De aceea Dumnezeu îl face părtaş al propriei firi. „*Căci a suflat în faţa lui suflare de viaţă*” (Fac. 2, 7), adică Duhul Fiului.[1694] Căci El este Viaţa împreună cu Tatăl, susţinând în existenţă toate;[1695] fiindcă în El se mişcă şi vieţuiesc cele ce-au primit viaţa, după cuvântul lui Pavel. Şi să nu ne spună cineva un cuvânt mincinos în privinţa aceasta, afirmând că prin suflarea dumnezeiască s-a făcut sufletul făpturii. Căci nu spunem aceasta fiind călăuziţi de un astfel de gând spre adevărul lucrului. Căci dacă unii cugetă că suflarea dumnezeiască s-a făcut suflet, să ne spună cum şi când s-a preschimbat Dumnezeu din firea proprie şi s-a făcut suflet? Sau a rămas în identitate cu El însuşi?[1696] Căci de vor zice că (dumnezeiescul) s-a schimbat cândva şi a părăsit legea firii proprii, se vor dovedi calomniindu-l. Căci vor spune că firea neschimbătoare şi pururea la fel este schimbătoare. Iar de vor spune că nu s-a schimbat nicidecum, ci a rămas ceea ce era pururea, ieşind ca suflare din Dumnezeu, cum a ieşit spre păcătuire şi l-a făcut Dumnezeu pătimilor şi primitor al unei atât de mari deosebiri? Doar nu vor spune că este în firea dumnezeiască putinţa de-a păcătui. Dar pentru ca nu cumva, folosindu-ne de lungi dovediri, să părăsim conţinutul acestui verset, socotesc că trebuie să reluăm spusa că n-ar trebui ca cineva, cugetând drept, să spună că suflarea provenită din firea dumnezeiască se face suflet făpturii, ci că aceasta, mai degrabă însufleţindu-se şi ajungând astfel prin amândouă, înţeleg prin suflet şi trup, la identitatea firii sale depline, a primit ca pecete în firea sa de la Creatorul pe Duhul Sfânt, adică suflarea de viaţă, prin care a luat chipul frumuseţii Arhetipului şi s-a făcut după chipul Creatorului, fiind întărit prin puterea Duhului sălăşluit în el spre toată forma virtuţii. Dar deoarece, fiind liber şi încredinţându-i-se frânele voilor sale (căci şi aceasta este o parte a chipului, fiindcă Dumnezeu îşi stăpâneşte voile Sale), s-a abătut şi a căzut (iar cum, să ne înveţe dumnezeiasca Scriptură, căci e clar cuvântul ei despre aceasta), Dumnezeu-Tatăl a voit să recapituleze iarăşi firea omenească, cea care era la început, în Hristos. Şi voind aceasta, a şi împlinit-o. Iar când s-a făcut aceasta, urmează să vedem. Nu era cu putinţă să scape omul de moarte, o dată ce era de o fire coruptibilă, decât reprimind harul de la început şi împărtăşindu-se de Dumnezeu, Care pe toate le susţine în existenţă şi le face vii prin Fiul în Duhul. Deci S-a împărtăşit Unul-Născut de sânge şi trup, adică S-a făcut om, fiind Viaţa prin fire şi născut din Viaţa după fire, adică din Dumnezeu-Tatăl, ca, unindu-Se cu trupul coruptibil, după raţiunea firii lui, în mod tainic şi negrăit, şi cum numai El a ştiut, să-l readucă la propria lui viaţă şi să-l arate părtaş, prin Sine, de Dumnezeu-Tatăl. Căci este Mijlocitor între Dumnezeu şi om, după cum s-a scris (I Tim. 2, 5): al lui Dumnezeu-Tatăl în mod natural ca Dumnezeu şi născut din El, al oamenilor, ca om, şi având în Sine pe Tatăl şi fiind El însuşi în Tatăl. Căci este pecete şi strălucire a ipostasului Lui, nedeosebit în fiinţă, a cărei pecete este şi din care provine, ca strălucire, dar fiind El însuşi în ea şi având-o pe ea în Sine însuşi şi avându-ne şi pe noi în Sine, întrucât a luat firea noastră şi trupul nostru, făcându-Se trupul Cuvântului. Căci „*Cuvântul trup S-a făcut*,” după spusa lui Ioan (In l, 14). A purtat firea noastră, ridicând-o la viaţa Sa proprie. Dar este şi El în noi. Căci ne-am făcut părtaşi ai Lui şi-L avem pe El în noi prin Duhul. De aceea am devenit

[1694] A făcut pe om la început cu Duhul Fiului, suflându-i Duhul Fiului Său Unul-Născut, Care are viaţa veşnică.

[1695] Fiul este nu numai Cel prin Care se creează toate, ci şi Cel prin Care se susţin veşnic toate. Căci dacă Tatăl naşte pe Fiul ca să fie veşnic, vrea ca şi cele făcute prin Fiul, după chipul Lui, să fie veşnice.

[1696] Aceasta înseamnă a socoti pe toţi oamenii de fire dumnezeiască în sufletul lor, cum spune teologul rus Serghei Bulgakov, sau a socoti că dumnezeiescul poate deveni omenesc.

şi părtaşi ai firii Lui şi suntem fii, având astfel în noi şi pe Tatăl, prin Fiul, ceea ce va mărturisi şi Pavel: „*Şi pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: Avva, Părinte*” (Gal. 4, 6). Căci Duhul Lui nu e altceva decât Fiul, după rațiunea identității firii. Aşa stând lucrurile, revenind la cuprinsul versetului, să-l înțelegeți potrivit cuvintelor lui.

„*Căci în ziua aceea veți cunoaşte,* zice, *că Eu sunt întru Tatăl şi voi în Mine şi Eu în voi.*” „*Căci sunt viu,*” spusese, fiindcă sunt Viața după fire şi am primit trupul Meu viu. Dar când şi voi, care sunteți de fire stricăcioasă, vă veți vedea vii ca Mine, după asemănarea cu Mine, atunci veți cunoaşte foarte clar că Eu, fiind Viața după fire, v-am unit prin Mine cu Dumnezeu-Tatăl, Care este şi El Viața după fire, făcându-vă părtaşi nestricăciunii Lui. Căci Eu sunt prin fire în Tatăl, fiindcă sunt rod al ființei Lui şi Născut cu adevărat, fiind în El şi arătându-Mă din El, Viață din Viață. Dar voi sunteți în Mine şi Eu în voi, şi, pentru că M-am făcut om, v-am arătat şi pe voi părtaşi ai firii dumnezeieşti, sălăşluind pe Duhul Meu în voi. Căci în voi este Hristos prin Duhul, preschimbând spre nestricăciune ceea ce e stricăcios prin fire şi mutând de la trebuința de-a muri spre ceea ce nu este aşa. De aceea spune şi Pavel: „*Cel ce a înviat pe Hristos Iisus din morți va face vii şi trupurile voastre cele muritoare, prin Duhul Său care locuieşte în voi*” (Rom. 8, 11). Căci, deşi provine din Tatăl şi Duhul Sfânt, El vine prin Fiul şi este propriu Lui.[1697] Căci toate sunt de la Tatăl prin Fiul. Că prin Duhul am fost remodelați pentru veşnicie mărturiseşte şi Psalmistul, zicând către Dumnezeul tuturor: „*Deschizând Tu mâna Ta, toate se vor umple de bunătăți; dar întorcându-Ți Tu fața Ta, se vor tulbura*;[1698] *lua-vei duhul lor şi se vor sfârşi şi în țărână se vor întoarce. Trimite-vei Duhul Tău şi se vor zidi şi vei înnoi fața pământului*” (Ps. 103, 29-31). Auzi cum neascultarea şi respingerea poruncilor lui Dumnezeu prin Adam a tulburat firea omului, şi cum au pregătit acestea întoarcerea lor în pământ? Iar când Dumnezeu a trimis Duhul Său şi ne-a arătat părtaşi de firea Sa, prin El a înnoit fața pământului şi ne-a remodelat spre înnoirea vieții, depărtând din noi stricăciunea cea din păcat şi noi primind iarăşi viața veşnică prin harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care fie slava lui Dumnezeu-Tatăl, împreună cu Duhul Sfânt, în veci. Amin.

[1697] Aici avem precizată învățătura despre relația Duhului Sfânt cu Tatăl şi cu Fiul: purcede din Tatăl, dar ni Se dă prin Fiul, Care S-a făcut în acest scop om.

[1698] Fără Duhul, fără legătura cu Dumnezeu prin Duhul, toate intră în neorânduială egoistă. Dumnezeu a creat pe oameni înzestrându-i cu Duhul Sfânt al Fiului Său spre viața de veci şi îi readuce la această stare tot prin Duhul Fiului, Care S-a făcut om şi a înviat. Dumnezeu n-a făcut pe oameni spre moarte, despărțiți de Sine.

CARTEA A ZECEA

CAPITOLELE ACESTEI CĂRȚI

1. Fiul nu e prin nimic mai mic decât Dumnezeu-Tatăl, ci mai degrabă egal şi asemenea după fire cu El, după cuvântul: „*De M-ați iubi v-ați bucura că Mă duc la Tatăl, pentru că Tatăl este mai mare decât Mine*” (In 14, 28)

2. Fiul este de o ființă cu Tatăl, şi nu de altă fire, nici de alt neam, după spusa: „*Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele*” şi: „*Tatăl Meu este lucrătorul*” (In 15, 5, 1)

„Cel ce are poruncile Mele şi le păzeşte, acela este care Mă iubeşte; iar cel ce Mă iubeşte pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu şi-l voi iubi şi Eu şi Mă voi arăta lui” (In 14, 21)

Spune că descoperirea tainei va fi mai vădită în noi atunci când ne vom arăta viețuind după asemănarea Lui. Aceasta o spune zicând: „*Pentru că Eu sunt viu şi voi veți fi vii*” (In 14, 19). Căci înțelegerea fiecăruia se va lumina atunci nu numai din cele pe care le-a auzit şi le-a crezut, ci mai degrabă din cele pe care le are, primind sfârşitul făgăduinței. Cele spuse au puterea mai mare de a ne convinge şi a ne asigura de aceasta, ca să nu socotim că tuturor le este dat să se bucure de un astfel de dar prețios, ci numai celor ce sunt buni şi luminați de firea dumnezeiască, adăugând îndată la cuvânt pomenirea celor ce-L iubesc pe El. Prin acestea a arătat în mod clar că nu li se va da altora acest har neasemănat, decât celor ce au ales să viețuiască în chipul cel mai bun. Iar aceştia sunt cei ce-L iubesc pe El. Căci, deşi Hristos va scula trupurile tuturor (fiindcă vor învia şi cei răi, şi cei buni), învierea nu va fi pentru toți, fără deosebire, spre slavă şi bucurie. Şi e vădit că cei ce au primit învierea numai spre chinuire vor avea o viață mai crudă decât orice moarte, iar cei ce au trăit ani mulți în bunătate vor trăi cu adevărat viața mult dorită şi sfântă în Hristos. Că cei ce vor primi de la Hristos, la vremea judecății, sentința osândirii vor rămâne nepărtaşi la viața fericită, deşi vor primi în comun cu Sfinții învierea, o arată Hristos, zicând: „*Cel ce crede în Fiul are viață veşnică; iar cel ce nu ascultă de Fiul nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el*” (In 3, 36). Înțelegi deci cum, deşi toți, răi şi buni, aşteaptă învierea, despre cei vinovați de păcatele necredinței spune că nu vor vedea viața, căci viață numeşte, precum cred cu dreptate, nu numai învierea, ci viața în odihnă şi slavă şi bucurie şi toate lucrurile duhovniceşti, şi nu altfel.[1699] Iar forma duhovnicească a bucuriei este cunoştința desăvârşită în Hristos şi descoperirea întocmai a tainelor lui Hristos, nu „*ca prin oglindă, în ghicitură*” (I Cor. 13, 12), cum ne arată acum trăsăturile întunecoase ale celor dorite, ci arătându-ne, luminând şi întipărindu-ne în mod curat cunoştința desăvârşită şi întreagă. „*Atunci ceea ce este în parte se va desființa*,” după spusa lui Pavel (I Cor. 13, 10).[1700] Deci, arătând Domnul nostru Iisus Hristos că celor ce s-au

---

[1699] Spunând „*Eu sunt viu şi voi veți fi vii*” (In 14, 19), Hristos nu Se gândeşte decât la cei ce vor învia întru fericire, nu şi la cei ce vor învia întru osândă. Viața vine din iubire, căci iubirea este fericire şi odihnă celor ce se iubesc unul pe altul.

[1700] Bucuria cea mare a vieții viitoare, una cu viața adevărată, o procură cunoştința desăvârşită a lui Hristos, prin unirea trăită cu El. O persoană o cunoşti cel mai bine când o trăieşti prin unirea cu ea în iubire. Filosofiile nu vorbesc despre această cunoaştere. De aceea, nici nu ne procură o cunoaştere reală a persoanelor umane şi, deci, şi a lui Dumnezeu, Care e Dumnezeul iubirii trinitare. Când iubeşti pe cineva,

hotărât să-L iubească pe El şi celor ce împlinesc propovăduirile dumnezeieşti li se făgăduieşte cea mai reală descoperire, dar nu şi celor ce au cugetat şi făcut cele contrare, adaugă la cele spuse, spre folos: „*Cel ce are poruncile Mele şi le păzeşte, acela este cel ce Mă iubeşte pe Mine.*” Şi are cineva poruncile după ce, primind credinţa şi întipărind prin gândul la ea în mintea sa învăţătura curată şi străvezie a dogmelor evanghelice, le împlineşte efectiv cu fapta şi se sileşte să se distingă prin strălucirea celor săvârşite. Crescut astfel în întregime desăvârşit în evlavie, prin credinţă şi fapte, e lăudat prin amândouă pentru alipirea lui la Hristos, după cum s-a scris: „*din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul*” (Mt. 18, 16; Deut. 19, 15). Iar pe unul ca acesta îl va iubi cu drept cuvânt Dumnezeu-Tatăl, şi-l va iubi nu mai puţin şi Fiul. Căci, fiind El de o fiinţă cu Tatăl, este şi împreună-voitor cu Cel ce L-a născut. Fiindcă o unică fiinţă are o unică voinţă şi acelaşi scop în toate şi nimic nu o desparte sau nu o sfâşie în voinţe diferite. Deci, celor învredniciţi de iubirea dumnezeiască le făgăduieşte cununa strălucirii care-i va împodobi cu daruri mai presus de cuvânt. De aceea zice: „*Mă voi arăta lui.*” Căci în cei curaţi sunt temeiurile curate pentru vederea lui Dumnezeu, şi Hristos va străluci în ei, călăuzindu-i în chip luminat prin Duhul Său spre toate cele cuvenite, descoperindu-Se şi arătându-Se minţii lor prin raze negrăite. Iar cei ce L-au primit odată vor fi fericiţi şi râvnitori. Şi mie mi se pare că este aşa cum spune proorocul David, care zice: „*Auzi-voi ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeu*” (Ps. 84, 8). Şi aceasta ne descrie şi dumnezeiescul Apostol: „*De vreme ce voi căutaţi dovadă că Hristos grăieşte întru Mine*” (II Cor. 13, 3). Căci Hristos grăieşte cele privitoare la Sine în Sfinţi[1701] prin Duhul. Dar descoperă pe lângă aceasta şi alte taine. Căci, înţelegându-le acestea întocmai, Apostolul spune uneori: „*Nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul*” (I Cor. 2, 10), sau alteori: „*Noi însă avem gândul lui Hristos*” (I Cor. 2, 16), înţelegând prin gând Duhul Lui.

„*I-a zis Iuda, nu Iscarioteanul:*
Doamne, ce este că ai să Te arăţi nouă, şi nu lumii?” (In 14, 22)

Dorinţa de cunoaştere a ucenicului se naşte din iubire. Iar din întrebare se vede că nu înţelegea bine cuvântul Mântuitorului. Căci Domnul nostru Iisus Hristos făgăduia Sfinţilor cunoaşterea excepţională, deosebită de a altora. Fiindcă trăsăturile tainelor dumnezeieşti le strălucesc mai puternic şi cu mult mai desluşit oamenilor sfinţi. Iar în cei neajunşi încă la această curăţie a minţii, ca să poată primi prin darul Duhului în chip luminat cunoştinţa celor mai presus de cuvânt, cunoaşterea se înfăţişează în simple cugetări şi poate numai în ştiinţa că Hristos este Dumnezeu şi cu adevărat Fiul lui Dumnezeu după fire. Existând deci o atât de mare deosebire în cunoaştere a Sfinţilor, care întrece atât de mult pe cea a oamenilor simpli, ucenicul, necunoscând această deosebire, se ridică cu întrebarea: pentru ce, în loc să Se descopere tuturor celor din lume, făgăduieşte aceasta numai celor sfinţi? Aceasta pare că vrea să o spună prin cuvântul: „*Ce este*?” Fiindcă scopul venirii Tale la noi, Stăpâne, n-a fost să Te faci cunoscut unora, iar altora nu. Căci am auzit în proorocie că „*tot trupul o va vedea*” (Is. 40, 5). Dar şi Tu ai grăit, zicând: „*Bucură-te şi te veseleşte, fiica Sionului, că iată Eu vin*

pătrunzi cel mai mult în taina lui, dar ţi se descoperă ca taină. La fel, când te iubeşte el, ţi se comunică cel mai mult şi trăieşti în iubirea lui un fel de infinitate a lui. În iubirea reciprocă dintre doi este cea mai sporită comunicare, sau o comuniune reciproca. Şi trebuie să existe un vârf al realităţii, în care este desăvârşita comuniune şi trăirea celei mai reale infinităţi.

[1701] Precum o oglindă curată face să se vadă prin ea chipul cuiva, aşa se aude cuvântul lui Hristos în mintea omului curat de păcate şi îndreptată numai spre Dumnezeu. În mintea aceluia Hristos Se face auzit grăind prin Duhul Lui. În mintea acelui om se aude grăind Duhul; mintea lui a devenit străvezie sau auzitoare a Duhului. Duhul lui Hristos a făcut mai capabilă de auzire mintea aceea, mai străvezie pentru Hristos, Care Se arăta şi grăieşte prin Duhul Lui. Nu se mai poate despărţi între mintea acelui om şi Duhul lui Hristos, Care nu numai ca grăieşte, ci şi face mintea acelui om capabilă să audă.

să locuiesc în mijlocul tău, zice Domnul Şi multe neamuri se vor alipi de Domnul în ziua aceea şi îmi vor fi Mie popor" (Zah. 2, 14-15). Şi, fiind împreună şi trăind împreună, am auzit împreună glasul Tău, când ai zis către noi: „*Când Mă voi înălţa de pe pământ, îi voi trage pe toţi la Mine*" (In 12, 32). Dar şi către iudei ai zis: „*Am şi alte oi, care nu sunt din staulul acesta. Şi pe acelea trebuie să le aduc, şi vor auzi glasul Meu şi va fi o turmă şi un păstor*" (In 10, 16). Deci, aşteptându-se ca harul să vină prin Tine peste toţi şi ca toţi să fie vânaţi spre cunoaşterea lui Dumnezeu, şi o dată ce Tu, Care ne-ai făgăduit clar aceasta, şi glasul Sfinţilor prooroci a mărturisit-o, ce s-a întâmplat, zice, de s-a strămutat, de s-a schimbat scopul făgăduinţei? Pentru ce nu Te arăţi pe Tine tuturor celor din lume, ci numai nouă? Acesta socotesc că e înţelesul cuvintelor ucenicului, şi nu altul. Iar ceea ce l-a abătut pe el de la adevărata înţelegere e bine să fie arătat. Domnul nostru Iisus Hristos spusese: „*Încă puţin timp şi lumea nu Mă va mai vedea; voi însă Mă veţi vedea*" (In 14, 19). Dar era foarte clar că aici numeşte lume nu pe toţi cei ce există în această viaţă, sau care vieţuiesc pe pământ, căci toţi sunt în această lume, răi şi buni. A numit lume mai degrabă pe cei ce trăiesc cu convingere cele pământeşti şi-şi supun cugetarea proprie deşertăciunii lumii.[1702] Aceasta deci neînţelegând-o ucenicul prea bine, i s-a părut că El zice că ochiul tuturor celorlalţi oameni, care locuiesc pe pământ, înţeleg ochiul lăuntric şi ascuns, va fi acoperit şi cu totul nevăzător, şi El nu va fi cunoscut de nici unul dintre ei, decât de ucenicii Săi. Aceasta s-a făcut cauza neştiinţei lui.[1703] Căci dacă ar fi înţeles de la început, n-ar fi venit cu întrebarea: „*Ce este că ai să Te arăţi nouă, şi nu lumii*?" A fost mânat să vină cu această întrebare de faptul că a înţeles numele de lume în sensul comun şi obişnuit celorlalţi. Căci nouă ne este obiceiul să numim lume, după cugetarea de totdeauna şi obişnuită a tuturor, pe cei aflaţi în toată lumea, precum dacă zice cineva oraş, înţelege pe toţi cei ce locuiesc în oraş. Totuşi e vrednic de laudă şi pentru spusa aceasta. Căci ia seama că doreşte să strălucească slava Mântuitorului, asemenea soarelui, peste tot pământul, chiar dacă au primit numai ei făgăduinţa că se vor îndulci de bunătăţile speciale ale Lui şi de cunoaşterea lor, arătându-le o purtare de grijă deosebită. Nu îi ajungea numai bucuria de bunătăţile ce li se vor da lor, ci, deoarece era iubitor de Dumnezeu şi totodată iubitor de fraţi, doreşte să se lărgească slava Mântuitorului şi harul să devină comun fraţilor. Fiindcă ce ar putea fi egal cu a fi chemaţi toţi la cunoştinţa întocmai a lui Dumnezeu?[1704]

„*Iisus a răspuns şi i-a zis: Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu, şi Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face locaş la el*" (In 14, 23)[1705]

Văzând pe ucenic nu prea înţelegător, revine la cele spuse la început şi învaţă clar că nu Se va arăta alor Săi aşa cum crede el, ci într-un mod excepţional, nu în modul în care Se va arăta celorlalţi. Căci cei simpli şi scăpaţi de curând din rătăcirea închinării

[1702] Hristos numeşte aici lume pe cei ce nu vor să ştie ca existenţă decât lumea aceasta. Dar lumea aceasta văzută ca singura realitate e o deşertăciune. Redusă la satisfacţii pe care le poate da ea, n-are nici un sens. Cei ce nu o văd decât pe ea nu admit pe Dumnezeu ca Cel prin Care şi în Care ei pot vieţui veşnic. Deci, nici folosirea lumii pentru pregătirea spre viaţa veşnică nu dobândeşte un sens pentru ei.

[1703] Ucenicul cugeta că Hristos socoteşte că toţi ceilalţi oameni, afară de ucenici, au ochii iremediabil acoperiţi de neputinţa de-a ajunge la cunoaşterea Sa ca Dumnezeu.

[1704] Bucuria ta singulară de ceva sau de cineva nu te mulţumeşte, ci numai când bucuria ta e trăită şi de altul. De bucurie ţine comuniunea cu alţii.

[1705] Nu zice: Dacă Mă iubeşte cineva, păzeşte cuvântul Meu şi îl voi iubi şi Eu pe el, ci „*îl va iubi Tată Meu.*" Căci Tatăl Se bucură când cineva iubeşte pe Fiul Său. Dar şi Fiul le-a vorbit nu despre Sine în izolare, ci despre tot ce are El comun cu Tatăl, prin faptul că e născut de Tatăl. Fiul Îşi arata mărirea arătându-Se ca Fiu al Tatălui, şi Tatăl Se bucură de cinstirea ce se acordă Fiului Său, căci în măreţia Fiului se vede măreţia Lui. Fiecare Îşi arată măreţia unită cu a Celuilalt. Un Dumnezeu fără un Fiu ar fi un Dumnezeu lipsit de iubire. Numai în calitate de Tată şi de Fiu, deci uniţi prin aceasta, e mare Fiecare. Un Dumnezeu nefecund la nivelul Său nu e un Dumnezeu adevărat, sau mare în toate privinţele.

la idoli, chemați la cunoașterea lui Dumnezeu cel după fire,[1706] având credința în gânduri simple și neadâncite, au învățat să cugete numai atât, că nu e nici un idol în lume, ci un unic și singur Dumnezeu după fire.[1707] Iar cei ce și-au luminat mintea prin toată virtutea[1708] și au ajuns în stare să afle tainele dumnezeiești și ascunse, primind lumina Duhului și pe Domnul însuși sălășluit în ei, Îl vor privi cu ochii înțelegerii. Deci cunoașterea Sfinților nu e comună cu a altora, ci este excepțională și deosebită, distingându-se mult de a acelora.

Hristos ne aduce folos deci prin toate mijloacele. Mai întâi, stabilește foarte clar cine e cel ce Îl iubește pe El, arătând, precum mi se pare, că se cuvine să se înțeleagă drept că nu le îngăduie tuturor să primească puterea acestei harisme, ci numai celor în care vede existând podoaba iubirii față de El prin păzirea poruncilor Lui. Apoi spune în ce mod îi va ilumina și cum Se va sălășlui în ei: „*Tatăl Meu îl va iubi*, zice, *pe acela*.” Fiindcă, cinstind prin bună ascultare față de Fiul pe Născătorul din Care este, va avea ca rod al faptei sale iubirea Aceluia. Apoi spune limpede ce-i răsare din aceasta, ce câștig va avea: „*Vom veni*, zice, *la el și vom face locaș la el.*” Căci, sălășluindu-Se în noi Mântuitorul nostru Iisus Hristos prin Sfântul Duh, va fi împreună cu El numaidecât și Cel ce L-a născut pe El.[1709] Căci Duhul lui Hristos este și Duhul Tatălui. De fapt dumnezeiescul Pavel când zice că Duhul e propriu Tatălui, când că e Duhul Fiului, necontrazicându-se în cuvintele sale, ci exprimând adevărul prin amândouă.[1710] Căci așa este Duhul prin fire. Deci zice către unii: „*Cel ce a înviat pe Hristos Iisus din morți va face vii și trupurile voastre cele muritoare, prin Duhul Său care locuiește în voi*” (Rom. 8, 11). Apoi iarăși: „*Și pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: Avva, Părinte*!” (Gal. 4, 6). Vezi cum același Duh este și al Tatălui, și al Fiului? Sălășluindu-Se deci Unul-Născut în inimile noastre, nu este absent Tatăl, căci Fiul are în Sine pe Născătorul Său și, fiind de o ființă cu Acela, este și El în Tatăl prin fire.

Deci aceasta este rațiunea și temeiul credinței noastre. De aceea voi spune cu multă hotărâre că cei ce au ales din neștiință erezia și-au înarmat limba și împotriva slavei Duhului. Dar ce vor spune, când le vom zice: Dacă Duhul este, după voi, creat și străin de ființa lui Dumnezeu, cum va locui în noi Dumnezeu prin El? Și cum e părtaș de Dumnezeu cel ce a primit Duhul? Căci, dacă este cu putință să ne împărtășim de firea dumnezeiască și negrăită prin vreo ființă creată oarecare, ce piedică ar fi să se vadă că, părăsindu-ne Duhul, Dumnezeu Se află în noi și poate să ne sfințească și prin altă creatură? Dar aceasta este cu neputință.[1711] Căci nu se face cineva părtaș la Dumnezeu Cel după fire prin altcineva decât prin Duhul.[1712] Duhul este deci Dumnezeu și din

---

[1706] Dumnezeul după fire nu e identic cu esența lumii, care e plină de atâtea slăbiciuni și mizerii, ci are în toate desăvârșirea. El este și Se menține prin Sine în desăvârșire, spre deosebire de cele ale lumii.

[1707] Nu există nici un zeu identic cu vreo substanță sau putere a lumii, deci vreun idol, ci un singur Dumnezeu mai presus de lume prin fire.

[1708] Virtutea luminează mintea, pentru că o scapă de pasiunile care o îngustează și o alipesc exclusiv de cele trupești și de cele ale lumii acesteia, în general, cunoașterea lui Dumnezeu este rodul iubirii dovedite prin faptele împlinirii poruncilor Lui, care sunt fapte ale binelui. Din iubirea practică vine cunoașterea lui Dumnezeu, căci ea îi aduce omului iubirea lui Dumnezeu și prin aceasta simțirea, sau trăirea Lui.

[1709] Dacă și tatăl creat este totdeauna cu gândul sau cu sufletul său acolo unde este fiul lui, cum n-ar fi Tatăl ceresc, Care e unit prin iubire desăvârșită cu Fiul, acolo unde este Fiul Său?

[1710] Unde e Duhul este atât Fiul, cât și Tatăl. Căci sunt uniți în unda iubirii care se mișcă între Amândoi, pornind din Tatăl spre Fiul și întorcându-se din Fiul spre Tatăl. De aceea și noi trăim în Duhul iubirea Fiului față de Tatăl, iubirea noastră față de Fiul ca Frate al nostru, iubirea Tatălui față de Fiul și iubirea noastră față de Tatăl prin iubirea față de Fiul.

[1711] Aceasta ar confunda pe Dumnezeu cu lumea, în sens panteist. De aceea a condamnat Sinodul II ecumenic pe pnevmatomahi. Dar prezenta Duhului în noi ne ridică peste stările, simțirile și lucrările create.

[1712] A deveni părtaș la Dumnezeu cel prin fire înseamnă a fi ridicați, în simțirile și lucrările noastre, peste natura noastră creată, dar nu a se înlocui aceasta prin natura necreată a lui Dumnezeu. Fiul și Duhul nu

Dumnezeu şi nu se numără între cele făcute, cum a părut unora.

Mai trebuie apoi cugetată şi aceasta: Cel ce e părtaş la cineva, care e superior prin fiinţă şi de altă fire decât este el, e necesar să fie de altă fire decât cel de care se împărtăşeşte. Dacă Duhul este creat şi făcut, de cine se va face creatura părtaşă? Oare nu de sine însăşi? Deci atunci în amândouă se va vedea Creatorul comun. Dar noi, fiind creaţi după fire, ne-am împărtăşit de Duhul ca de Unul ce e altceva după fire decât noi. Deci nu e creat Duhul. Iar dacă acest fapt este adevărat, Duhul este, precum am spus, Dumnezeu şi din Dumnezeu. Căci nimic din cele create nu poate scăpa de faptul de a fi inclus între cele create, cu excepţia lui Dumnezeu cel prin fire, din Care purcede în mod negrăit Duhul Sfânt, Care locuieşte în noi ca Cel din Care este.[1713] Căci Acela e propriu fiinţei Lui şi o condiţie a sfinţeniei Lui.

Acestea fie spuse către aceia. Şi către anomei,[1714] care luptă împotriva Fiului şi suferă de o boală şi de o nebunie vecină cu cele spuse de noi adineauri, voi spune ceva. Fiul a spus: „*Dacă Mă iubeşte cineva va păzi cuvântul Meu, şi Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face locaş la el.*” Ce spuneţi, vitejilor, dacă vrea cineva să vă întrebe şi să afle de la voi: Oare avem doi dumnezei locuind în noi, pe Tatăl şi pe Fiul, sau se înţelege şi este cu adevărat în noi un unic Dumnezeu? Dacă Fiul este cu totul altul după fire şi e înţeles ca având o fire proprie, cum nu e necesar să credem că se află în noi o doime de dumnezei, când le păzim poruncile? Dar dacă suntem temple ale unui singur Dumnezeu, şi nu doi, o dată ce se sălăşluieşte împreună cu Tatăl şi Fiul, ce temei mai avem să concentrăm pe cei doi într-o unitate, neexistând o identitate a fiinţei, după nebunia voastră? Căci, sau e necesar să zicem că Hristos ne-a spus nişte minciuni şi se sălăşluieşte în noi numai Tatăl prin Duhul, sau locuieşte numai El, şi e absent Tatăl. Dar acest lucru este absurd. Căci este în noi un singur Dumnezeu, când îi primim pe Amândoi. Deci, Unul-Născut nu Se arată de altă fiinţă, faţă de Tatăl Său, ci este din El şi în El, precum este în lumină strălucirea cea din ea. Acesta este înţelesul adevărat al tainei, şi nu altul. De fapt, dumnezeiescul Pavel nu ne-a numit temple a doi dumnezei, ci ale Unuia şi Acelaşi: „*Nu ştiţi oare că voi sunteţi templu al lui Dumnezeu şi că Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi*?” (I Cor. 3, 16). Vezi că, adunând în identitatea fiinţei pe Tatăl şi pe Fiul, ne-a arătat pe noi temple nu ale unor dumnezei, ci ale lui Dumnezeu? Deci, pentru ce respingeţi prin idei deşarte înţelesul adevărului şi semănaţi sământa necredinţei voastre în cei ce obişnuiesc să se apropie în mod neraţional de Sfintele şi dumnezeieştile Scripturi?

„*Cel ce nu Mă iubeşte nu păzeşte cuvintele Mele*” (In 14, 24)

După ce a arătat şi a stabilit în mod drept cine sunt cei ce-L iubesc şi de ce bunătăţi se vor împărtăşi ei, îndată trece la ceilalţi, care nu s-au hotărât încă să-L iubească. Aceştia, zice, nu păzesc cuvintele Mele, căci aceasta înseamnă: „*Nu păzeşte cuvintele Mele.*” Fiindcă vorbeşte despre un om, dar afirmaţia are un înţeles mai larg. Zice aceasta ca o urmare a celor spuse înainte. Dacă o dovadă clară a iubirii faţă de El

---

sunt numai părtaşi la Dumnezeu-Tatăl, ci Amândoi sunt de o fire cu El. Duhul are, între Persoanele dumnezeieşti, rolul de-a ne uni intim cu Tatăl prin împărtăşire de El. A fi părtaşi la absolut nu înseamnă a deveni absolutul. Fără a ne împărtăşi de absolut nu putem exista, dar prin faptul că ne împărtăşim de el înseamnă că nu suntem noi înşine absolutul. Oricât înaintăm în această împărtăşire de absolut, niciodată nu devenim absolutul. Niciodată nu încetăm să fim dependenţi de absolut, înaintând spre infinit, niciodată nu ajungem infiniţi. În aspiraţia noastră spre absolut avem dovada existenţei lui şi a deosebirii noastre faţă de el, prin fire. Nu putem exista fără absolut, dar nu suntem una cu el.

[1713] Dumnezeu locuieşte în noi nu prin fire, ca cele ce ţin de firea noastră, ci ca Dumnezeu cel mai presus de fire. Dumnezeu a făcut cele create ca pe cele în care poate locui, le poate învălui în lumina Sa şi întări cu puterea Sa, cum o face soarele creat cu creaturile de pe pământ. Dumnezeu le dă o putere şi o lumină necreată.

[1714] Anomeii erau aripa extremistă a arienilor, care nu vedeau nici o asemănare între Hristos şi Dumnezeu.

este păzirea poruncilor Sale, sau a cuvântului Său, şi contrariul va fi numaidecât adevărat. Căci a nu da nici un preţ poruncii Sale şi a refuza ceea ce porunceşte va fi un semn sigur al hotărârii de a nu-L iubi, ceea ce e propriu celor ce obişnuiesc să aleagă cele nedrepte. Dar dacă păzitorilor legii le făgăduieşte să Se sălăşluiască El însuşi în ei, împreună cu Dumnezeu-Tatăl, în acelaşi mod spune că va sta departe şi cu totul despărţit de cei ce nu sunt astfel. Căci are dreptate Solomon când spune că „*în sufletul viclean nu pătrunde înţelepciunea şi nu sălăşluieşte în trupul supus păcatului*” (Înţ. Sol. l, 4). Vei afla că aşa stau lucrurile şi cu noi. Căci, oare, nu vrea fiecare să fie mai mult cu cei ce cugetă şi se poartă la fel ca el decât cu ceilalţi? „*Căci tot animalul iubeşte pe cel asemenea lui,* după cum s-a scris, *şi tot omul se va alipi de cel asemenea lui*” (Is. Sir. 13, 15). Şi dacă şi la noi se vede voinţa de-a fi cât mai mult cu cei de aceleaşi moravuri, cum nu vom cugeta că este această voinţă şi în Dumnezeu? Căci, fiind bun prin fire şi începutul a toată virtutea, Se sălăşluieşte nu în iubitorii răutăţii, ci în lucrătorii virtuţii, şi respinge pe cel necurat cu foarte multă dreptate. Fiindcă, dacă noi ne străduim să ne curăţim casele de murdărie şi mizerie, de este ceva din acestea în ele, ferindu-ne să locuim în ele, oare, Dumnezeul cel curat şi Preasfânt nu Se va feri cu atât mai mult de sufletul nostru murdar şi Se va depărta de inima acoperită de întinăciunea păcatului? Neîndoielnic că aşa va face. Iar că cel ce nu a păzit porunca (fiindcă este necurat şi iubitor de noroi) se află în acestea, şi nu în altele, te va învăţa înţelesul acestui cuvânt. Căci în nepăzirea poruncii dumnezeieşti se află izvorul păcatului.

Precum lipsa luminii aduce contrariul, adică întunericul, aşa respingerea virtuţii are în sine izvorul răutăţii. Căci nu pot fi înţelese ca fiind împreună cele despărţite prin calitate şi contrarii în înţelesul lor. Răutatea şi virtutea sunt deosebite şi foarte depărtate, fiind de o calitate contrară. N-ar greşi cineva dacă ar spune că se pot vedea amândouă una în alta şi împlinindu-se prin aceeaşi lucrare? Căci cineva este sau rău, sau bun, deşi nu se află încă în culmea răutăţii sau a bunătăţii.[1715] Căci, dacă se întăreşte în noi una, slăbeşte numaidecât cealaltă, adică opusul primei. Dacă în păzirea poruncilor stă modul virtuţii, cum nu e foarte vădit că în nepăzirea lor se află izvorul răutăţii? Precum cel ce le păzeşte are în sine pe Tatăl şi pe Fiul, Care sunt izvorul şi temeiul a toată bucuria şi slava, aşa şi cel ce nu le păzeşte se împărtăşeşte prea puţin de firea dumnezeiască şi negrăită, ceea ce înseamnă neîmpărtăşirea de nici un bine.[1716] Deci, dacă cel ce socoteşte că ceea ce e bun şi excepţional se împărtăşeşte şi de firea dumnezeisacă (II Petru l, 4) şi vrea să aibă locuind în comorile inimii pe Tatăl şi Dumnezeul tuturor prin Fiul în Duhul, trebuie să-şi curăţească sufletul şi să şteargă întinăciunea răutăţii în toate felurile în care poate, mai bine-zis prin toată facerea de bine. Căci atunci se va chema cu adevărat templu al lui Dumnezeu, fiindcă El va locui şi Se va odihni în el, precum s-a scris (I Cor. 3, 16). Nu va fi asemenea acelui cărturar numit în Evanghelie, care, aşteptând harul de la Mântuitorul, se face singur chemat spre urmarea Lui şi, răpindu-şi o atât de mare cinste, zice: „*Învăţătorule, voi urma Ţie, oriunde vei merge*” (Mt. 8, 19). Aceluia Domnul i-a răspuns: „*Vulpile au vizuini şi păsările cerului cuiburi, Fiul Omului însă nu are unde să-Şi plece capul*” (Mt. 8, 20). A numit vulpi şi păsări ale cerului pe dracii vicleni şi necuraţi şi aceste duhuri din lume şi din văzduh, care locuiesc în inimile iubitoare de plăceri şi caută împlinirea voilor proprii, strâmtorând astfel bietele suflete ale celor ce le primesc, în care Dumnezeu nu găseşte nici un loc de odihnă. Căci aceasta

---

[1715] Cineva poate fi într-un moment bun, în altul, rău, cu gândul sau cu fapta sa, ceea ce înseamnă că nu a ajuns la răutatea sau bunătatea neîncetate. Dar nu poate fi în acelaşi gând sau faptă şi bun, şi rău.

[1716] Dumnezeu e binele prin excelenţă, pentru că e Creatorul a toată existenţa. Unde este El, este deci bunătatea. Cel ce se străduieşte să fie bun înaintează în Dumnezeu. Binele e generozitate, şi cine e atât de generos prin fire ca Dumnezeu? De aceea, toate cuvintele lui Hristos exprimă bunătatea Lui şi sunt îndemnuri date oamenilor spre bunătate. El ne întăreşte existenţa şi ne-o înalţă prin cuvintele Lui care exprimă puterea de a întări şi înălţa existenţa. Din puterea bunătăţii arătată în cuvintele lui Hristos întărim şi noi prin cuvintele şi faptele noastre bune existenţa noastră.

înseamnă să-Şi plece capul.[1717] Să curățim deci de toată murdăria inimile noastre, căci în acest caz Se va sălăşlui Dumnezeu în noi şi ne va arăta mai presus de orice ispită diavolească şi ne va face fericiți, râvnitori şi părtaşi ai firii Lui dumnezeieşti şi negrăite.

„*Dar cuvântul pe care îl auziți nu este al Meu,*
ci al Tatălui care M-a trimis" (In 14, 24)

Adaugă ceea ce era necesar şi aduce nişte precizări drepte, prin care ajută mintea să cunoască mai bine adâncimea tainei. Sprijină astfel mintea ascultătorilor, ca nu cumva, atraşi de lipsa de înțelegere a iudeilor şi de duşmănia lor, să cugete la fel ca ei, necinstind sfânta învățătură evanghelică. Iar ceea ce vreau să spun e aceasta: Legea, „*având umbra..., iar nu însuşi chipul*" (Evr. 10, 1) şi fiind folositoare „*până la vremea îndreptării*" (Evr. 9, 10), după cuvântul lui Pavel, ne-a fost călăuză spre Hristos (Gal. 3, 24), adică ne-a dat o învățătură anticipată a dreptei credințe. Deci, cineva spunând că cele ale lui Moise erau o deprindere pregătitoare a slujirii adevărate şi în Duh nu se abate de la ceea ce se cuvine. De aceea, „*Legea n-a desăvârşit nimic*" (Evr. 7, 19). Domnul nostru Iisus Hristos nu ne-a arătat chipurile realităților, ci însuşi adevărul descoperit, neînfățişând în timpuri şi figuri felul virtuții, cum făcea Moise, ci a arătat-o descoperită şi făcând pe om deplin capabil de dreapta credință. Deci învățătura prin cuvintele lui Hristos a fost o strămutare de la tipuri la adevăr. Iar deoarece a luminat cu adevărul, era de prisos să mai stăpânească umbra. De aceea, Hristos n-a mai poruncit ca cei ce au venit la El prin credință să vieţuiască potrivit tipurilor Legii. Aceasta a supărat mult pe iudei, căci socoteau că Hristos a venit ca să desființeze Legea, deşi Îl auzeau zicând clar: „*... n-am venit să stric, ci să împlinesc. Căci adevărat zic vouă... o iotă sau o cirtă din Lege nu va trece, până ce se vor împlini toate*" (Mt. 5, 17-18). Fiindcă virtutea adevărată adusă prin legea lui Hristos e o plinire a umbrei Legii, precum am spus adineauri.[1718] Deoarece iudeii, alunecând printr-o mânie lipsită de judecată în necredință şi în zelul pentru Lege, nu se arătau consimțind cu Legea printr-o adevărată cunoaştere, respingând cele ale lui Hristos, de aceea cu folos, ca să nu pară că stabileşte nişte legi noi şi proprii, împotriva voii lui Dumnezeu-Tatăl, a adăugat în mod necesar: „*Cuvântul pe care îl auziți nu este al Meu, ci al Celui ce M-a trimis.*" Să nu socotească cineva, dintre cei ce vin la Mine prin credință, că am spus vreun cuvânt care e străin lui Dumnezeu-Tatăl, căci propovăduirea evanghelică este a Lui, şi nu a altuia, întrucât nu-I pare rău de vechile rânduiri, nici nu aduce o poruncă mai bună, aflată acum, ci strămută la vremea cuvenită chipul în adevăr. Căci ceea ce a grăit El prin Mine celor vechi grăieşte şi acum către voi. Fiindcă sunt Cuvântul viu, Care tâlcuieşte voința negrăită a lui Dumnezeu-Tatăl.[1719] De aceea am şi fost numit Înger de mare sfat (Is. 9, 5). În acest mod s-a înțeles spusa: „*Cuvântul pe care îl auziți nu este al Meu, ci al Tatălui care M-a trimis.*" Dar îl vom înțelege şi altfel. Spune despre cuvântul Său că este al lui Dumnezeu-Tatăl, pentru ca cei ce îl păzesc să ştie că cinstesc pe Tatăl crezând în cuvintele spuse de El.[1720] Iar cei ce se împotrivesc lor şi nu se feresc să disprețuiască

[1717] Sufletele stăpânite de demoni sunt strâmtorate şi agitate de patimi, mişcându-se în închisoarea lipsită de orizont a lor şi neputând oferi un loc de odihnă lui Dumnezeu cel infinit, Care le-ar da şi lor odihnă de acele patimi. Hristos, luând loc în ele, „îşi pleacă capul," smerindu-Se, dar Se şi poate odihni în starea lor neagitată.

[1718] Virtutea cerută şi realizată de cei ce cred în Hristos are în ea puterea harului dat lor de Dumnezeu prin Fiul Lui, făcut om ca să fie model al nostru şi să Se unească cu noi atunci când voim.

[1719] În cele următoare Hristos arată nu numai că cuvântul Său e în acord cu cele din Lege, ci şi că este cuvântul Tatălui, sau că de fapt Ei sunt atât de uniți încât, în tot ce spune El, spune împreună cu Tatăl; nu e nici un dezacord între Ei. Prin El a grăit Tatăl lui Moise în Legea Veche, dar şi mai direct grăieşte Tatăl prin El acum. Căci El este Cuvântul viu, sau personificat, sau revelator al Tatălui.

[1720] Cei ce cred în cuvintele spuse de Hristos cinstesc pe Tatăl, socotindu-le cuvinte ale Tatălui, şi cei ce

prin neascultare porunca dată de El, păcătuiesc față de însăşi firea împărătească a Ambilor.

Asigură mintea ascultătorilor în două moduri: îi îndeamnă la credința în cuvintele Sale, ca să cinstească pe Dumnezeu-Tatăl, sau să se teamă de a-L jigni nefăcând aceasta, şi în amândouă este un gând folositor. Deci, zicând: „*Nu este cuvântul Meu*,” nu ne desprinde de Persoana Sa, întrucât este Cuvântul şi Dumnezeu. Însă deoarece spune acestea având chipul de rob, apărând şi arătându-Se în înfățişarea omenească şi fiind cu adevărat ca noi, nu vrea să se înțeleagă cuvântul Lui ca fiind omenesc, ci cu adevărat dumnezeiesc şi împărătesc, şi de aceea se referă la Persoana Tatălui, ca nu cumva, despărțindu-Se pe Sine, să fie înțeles ca doi fii, căci unul este Fiul şi înainte de întrupare, şi după întrupare. Căci Unul este Hristos, şi nu doi, cum socotesc unii.[1721] Căci Cuvântul cel din Tatăl, fiind Dumnezeu, S-a făcut trup, după spusa lui Ioan (In l, 14), neprefăcându-Se în trup, ci făcându-Şi trup propriu templul luat din Sfânta Fecioară. Deci, ca să nu socotim că este omenesc cuvântul Lui,[1722] nici să despărțim de firea dumnezeiască învățătura evanghelică, ci să credem că este cuvântul lui Dumnezeu Cel peste toate, dar Care, din iconomie şi bunătate, S-a arătat în chip omenesc, atribuie cuvântul din nou firii dumnezeieşti, aflate şi în Persoana lui Dumnezeu-Tatăl, în Care şi din Care este Cuvântul Lui, ca strălucire şi pecete a Lui.

„*Acestea vi le-am spus fiind cu voi; dar Mângâietorul, Duhul Sfânt,*
pe Care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate
şi vă va aduce aminte despre toate cele ce le-am spus Eu” (In 14, 25-26)

Cuvântul are o formă omenească şi nu e despărțit de măsurile noastre, dacă privim la înțelesul potrivit celor spuse aici. Dar va întreba cineva cu dreptate: Când nu este Hristos la noi prin puterea Dumnezeirii, El, Care umple toate şi nu este absent nimănui, ci pătrunde mai degrabă cu putere negrăită toate, pământul şi cerul, şi nu lipseşte din adâncurile fără fund? Fiindcă unde nu este Dumnezeu? Deci, când zice: „*Acestea vi le-am spus fiind cu voi*,” vom înțelege forma lor omenească. Spune acestea deoarece avea să dispară din ochii noştri, înțeleg din cei trupeşti, anunțând plecarea la cer. Dar descoperirea cea mai exactă şi desăvârşită a misterului zice că va avea loc prin Mângâietorul, adică prin Sfântul Duh, trimis de Tatăl în numele Său, adică al Fiului. Căci, precum este Hristos, aşa este şi Duhul Său în noi. De aceea zice: „*Acela vă va învăța toate*” pe care vi le-am spus Eu vouă, deoarece este Duhul lui Hristos şi mintea Lui, după cum s-a scris, nefiind altceva decât Hristos, prin identitatea firii, deşi e înțeles că există în mod propriu, şi cunoaşte toate cele din Hristos. O va mărturisi aceasta Pavel, zicând: „*Căci cine dintre oameni ştie ale omului, decât duhul omului, care este în el? Aşa şi cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut decât Duhul lui Dumnezeu*” (I Cor. 2, 11). Deci, ca Cel ce ştie cele din voința Unuia-Născutului, toate ni le va vesti nouă, neavând cunoştința lor din învățătură, ca să nu pară că împlineşte rolul unui slujitor şi comunică cuvintele altuia, ci, ca şi duhul omului, precum am spus adineauri, descoperă Sfinților tainele,[1723] precum şi mintea omenească, cunoscând toate cele din

---

nu cred în cuvintele lui Hristos disprețuiesc pe Tatăl însuşi. Nu e numai o smerire a lui Hristos în spusa aceasta, ci şi o afirmare a autorității Lui dumnezeieşti, arătând că Tatăl însuşi spune prin El cuvintele Lui.

[1721] Aşa socoteau nestorienii.

[1722] Cuvântul lui Hristos, deşi rostit prin trup omenesc şi în formă omenească, nu este doar omenesc, ci este şi dumnezeiesc, fiind al Persoanei dumnezeieşti, Care Şi-a asumat firea omenească. El e şi mărginit în formă, dar şi nemărginit în înțelesul comunicat, deschizând orizonturi veşnice şi infinite.

[1723] Duhul Sfânt, fiind ca un fel de minte a lui Hristos, asemenea minții sufletului, va continua să tâlcuiască şi să comunice Apostolilor cele ce Hristos va considera că sunt potrivite de spus oamenilor prin viu grai şi de scris despre El în Evanghelii şi Epistole. Aceasta este inspirația de care se vor bucura aceia. Prin ea avem şi tradiția nescrisă a Apostolilor, lăsată Bisericii. Ea va fi o descoperire întregitoare a lui Hristos şi a voilor Lui mântuitoare. Sfântul Chiril declară că va fi o descoperire chiar mai desăvârşită a

om, comunică în afară, slujindu-se de cuvântul rostit, cele ale sufletului, arătându-se ca altceva decât sufletul prin formulările ei, dar nefiind altceva prin fire, ci parte întregitoare a întregului suflet şi crezându-se că răsare din el. Firea dumnezeiască şi negrăită se află deasupra acestui fapt. Căci toată puterea exemplelor este mică, chiar când este exprimată prin cuvinte subtile. Învăţătura desăvârşită se naşte în Sfinţi prin Duhul. De fapt, dumnezeiescul Pavel scrie: „*Şi eu, auzind de credinţa voastră în Domnul Iisus şi de dragostea cea către toţi sfinţii, nu încetez să mulţumesc pentru voi, pomenindu-vă în rugăciunile mele, ca Dumnezeul Domnului nostru Iisus Hristos, Tatăl slavei, să vă dea vouă duhul înţelepciunii şi al descoperirii, spre deplina Lui cunoaştere, şi să vă lumineze ochii inimii, ca să pricepeţi care este nădejdea la care v-a chemat, care este bogăţia slavei moştenirii Lui, în cei sfinţi, şi cât de covârşitoare este mărimea puterii Lui faţă de noi, după lucrarea puterii tăriei Lui, pentru noi, cei ce credem. Pe aceasta, Dumnezeu a lucrat-o în Hristos, sculându-L din morţi şi aşezându-L de-a dreapta Sa, în ceruri, mai presus decât toată începătoria şi stăpânia şi puterea şi domnia şi decât tot numele ce se numeşte, nu numai în veacul acesta, ci şi în cel viitor*" (Efes. l, 15-21). În descoperirea acestora, lucrată prin Duhul în noi în chip negrăit, vedem adâncimea iconomiei cu trupul şi puterea tainei ascunse. Iar faptul că prezenţa şi puterea lui Hristos ne umplu de Duhul Lui, Care locuieşte în Sfinţi şi învaţă toate câte le-a grăit El,[1724] ni-1 spune nu mai puţin iarăşi Pavel, zicând: „*Pentru aceasta, îmi plec genunchii înaintea Tatălui Domnului nostru Iisus Hristos, din Care îşi trage numele orice neam în cer şi pe pământ, să vă dăruiască, după bogăţia slavei Sale, ca să fiţi puternic întăriţi, prin Duhul Său, în omul dinlăuntru, şi Hristos să Se sălăşluiască, prin credinţă, în inimile voastre, înrădăcinaţi şi întemeiaţi fiind în iubire, ca să puteţi înţelege împreună cu toţi sfinţii care este lărgimea şi lungimea şi înălţimea şi adâncimea, şi să cunoaşteţi iubirea lui Hristos, cea mai presus de cunoştinţă,*[1725] *ca să vă umpleţi de toată plinătatea lui Dumnezeu*" (Efes. 3, 14-19).[1726] Dar spunând că toate se vor descoperi sfinţilor prin Duhul, să nu socoteşti că prin aceasta îi încredinţează pe ei altui învăţător, ci îi prezintă Lui însuşi prin Duhul, dar ca Cel ce nu Se mai arată ochilor trupeşti, ci Se face văzut în mod dumnezeiesc celor înţelegători cu inima.

„*Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoşeze*" (In 14, 27)

Amintindu-le Sfinţilor ucenici de înălţarea Sa la cer şi pregătindu-i să nu înţeleagă că vor rămâne prin aceasta singuri, prin spusa: „*Acestea vi le-am spus, fiind cu voi*," înţelege îndată, ca Unul ce este prin fire Dumnezeu, că acest cuvânt le-a insuflat

---

tainei lui Hristos, făcută însă tot de Hristos prin Duhul Lui. Ea se va manifesta şi în infailibilitatea formulărilor făcute în Biserică cu privire la taina şi lucrarea lui Hristos. Hristos nu va mai vorbi prin cuvinte rostite cu limba Sa omenească, ci va vorbi prin înţelesurile descoperite Sfinţilor Apostoli şi Sinoadelor, care reprezintă Biserica, prin Duhul Său, pe care aceştia şi acestea le vor formula prin cuvintele lor. Dar va vorbi oarecum în toţi membrii Bisericii ce se străduiesc spre sfinţenie, descoperindu-le bogăţia nădejdii ce o au în El în viaţa aceasta şi în cea viitoare.

[1724] După trimiterea Duhului Iisus va lămuri toate cele ce ne-a învăţat prin Duhul Său în noi şi câte le-a grăit cât a fost pe pământ, ajutându-ne să le trăim în mod progresiv şi să ne întărim în nădejdea fericirii noastre veşnice în unirea cu El. Hristos îl învaţă prin Duhul pe fiecare să trăiască potrivit lui şi împrejurărilor vieţii lui pe care le are de la El.

[1725] Cunoaşterea unei persoane prin comuniune cu ea este mai presus de cunoaşterea mărginită la raţiune. Este o cunoaştere a persoanei ca taină, în a cărei cunoaştere se poate înainta la nesfârşit. Persoana lui Hristos este cu atât mai mult cunoscută ca fiind mai presus de cunoaştere, atunci când suntem într-o comunicare cu El.

[1726] Cunoaşterea adecvată, mai presus de cunoaştere, a lui Dumnezeu, trăită prin prezenţa iubitoare a Lui în noi, este una cu simţirea că suntem plini de plinătatea Lui infinită, cunoscută ca o taină în a cărei cunoaştere putem înainta veşnic, fără să ajungem să o cuprindem toată prin cunoaşterea noastră, care rămâne mereu în mişcare spre şi mai multă cunoaştere.

nu mică teamă, i-a tulburat cumplit şi a umplut mintea fiecăruia de o mare întristare. Şi ce supărare putea fi mai greu de suportat ca a lor? Şi ce-i putea împovăra mai mult ca lipsirea de prezența Lui atât de plăcută, ca păgubirea neaşteptată de cele atât de iubite ale acestei prezențe? I-a făcut deci să fie tulburați de mare întristare şi frică, căci era motiv de întristare îndreptățită faptul că-i va părăsi şi Se va duce la Tatăl, întristare care era maica oricărei bănuieli cu privire la ceea ce li se va întâmpla când nu va mai fi cu ei, când nu vor mai vedea trupul care-i putea apăra. Cum le potoleşte teama, sau în ce mod sunt readuşi la bucurie, şi mintea lor e ridicată la seninătatea dumnezeiască? „*Pace vă las*, zice, *vouă, pacea Mea o dau vouă.*" V-am spus, zice, de multe ori că nu vă voi lăsa orfani, nici nu veți rămâne singuri pe pământ, lipsiți şi goliți de Cel ce vă ajută, căci voi fi iarăşi cu voi şi, deşi absent cu trupul, vă voi înconjura cu lucrarea Mea binevoitoare ca Dumnezeu. Vă voi ridica mai presus de orice tulburare şi nimeni nu va birui buna voastră cutezanță. Toată frica va slăbi şi teama se va depărta de la voi. Căci va răsări în voi o putere dumnezeiască, ce va aduce pace minții şi seninătate inimii, ridicându-vă la descoperirea celor mai presus de mintea omenească. Iar acum vă dau vouă pace nu în mod simplu, ci „*pacea Mea.*" Iar aceasta nu era altceva decât a le spune limpede: Vă voi dărui Duhul Meu şi voi fi Eu însumi cu cei ce-L vor primi pe El.

Că pacea lui Hristos este Duhul Lui nu e nevoie de multe cuvinte pentru a explica şi dovedi. Dar socotesc că trebuie să se spună spre dovedire aceasta: Dacă El este pacea în cele cereşti şi pe pământ, cum n-ar fi fiecăruia clar că pacea este neîndoielnic Duhul Lui? De fapt, dumnezeiescul Pavel a spus: „*Şi pacea lui Dumnezeu, care covârşeşte orice minte, să păzească inimile voastre şi cugetele voastre*" (Filip. 4, 7). Şi cine nu va înțelege cu dreptate că nu spune acestea despre pacea înțeleasă în sensul obştesc? Căci deprinderea neiubitoare de luptă şi de război are în pornirile şi voile ei pacea şi o lucrează. Şi nu vom socoti că pacea astfel înțeleasă există ca un ipostas propriu, ci o vom înțelege ca aflându-se în deprinderea celor ce o iubesc. Cum deci va înțelege cineva o astfel de pace ca întrecând toată mintea? Căci ceea ce nu are în nici un fel existență proprie, cum ar putea fi înțeleasă mai bună şi mai înaltă decât oamenii, sau îngerii, sau decât cei înțelepți şi mai presus de ei? Căci spunem că şi acestea sunt minți. Deci pacea mai presus de începătorii, sau Stăpânii, sau Scaune, sau Domnii, şi mai presus de toate, este Duhul lui Hristos, prin Care Fiul a împăcat toate cu Dumnezeu şi Tatăl Său şi vrea ca toate să voiască şi să facă cele ale Lui şi să nu se mişte spre altceva, să nu se abată spre cele rele.[1727] Nimic nu ne împiedică să primim acest gând. Precum Fiul este Viață prin fire şi Înțelepciune şi Putere, aşa şi Duhul Lui este şi se numeşte Duhul Vieții, al Înțelepciunii şi al Puterii. Deoarece El este, şi nu altul, cu adevărat şi în mod propriu Pacea, se poate spune şi înțelege în mod cuvenit şi de Duhul că este pacea Lui. De aceea, atribuind în mod propriu firii Sale sau Duhului Său pacea Sa, zice despre El: „*Pacea Mea o dau vouă.*"[1728] Iar că şi la Sfinții prooroci s-a numit astfel Duhul lui Hristos, vei cunoaşte din cuvântul lui Isaia care zice: „*Doamne, revarsă*

[1727] Fiul S-a făcut omul care nu vrea altceva decât ceea ce voieşte Tatăl Său. El dă şi celorlalți puterea de-a voi împreună cu Sine ceea ce voieşte Tatăl Său. Iar la aceasta îi ajută pe oameni prin Duhul Său, în Care este unit cu Tatăl. Deci în conformarea Sa ca om față de voia Tatălui lucrează atât Fiul, cât şi Duhul Lui. Omul e introdus prin aceasta în iubirea dintre Persoanele Sfintei Treimi.

[1728] Zicând Hristos: „*Pacea Mea o dau vouă*," zice de fapt Duhul Meu vi-L dau vouă, căci prin Duhul dă toate ale Sale oamenilor. Duhul aducea în primul rând o pace interioară împotriva tulburărilor sau întristării care începeau să stăpânească pe ucenici la gândul că vor rămâne fără Învățătorul lor. Dar e şi pacea pe care o dă tuturor credincioşilor, căci prin Duhul este prezent Însuşi Hristos în chip nevăzut. Greutățile din lume nu ne mai tulbură, având în Duhul, sau în prezența nevăzută a lui Hristos, puterea să nu le dăm importanță. Ca atare, Duhul lui Hristos este Mângâietorul. De aceea a vorbit Hristos despre El (In 14, 26), înainte de-a le spune ucenicilor că le dă pacea Lui şi de a-i îndemna să nu se tulbure de plecarea Lui. El este Duhul Său, Duhul Adevărului, Care îi face să simtă pe Hristos ca Adevărul în ei şi, prin aceasta, să simtă adevărata realitate şi să facă față trecătoarelor lucruri care-i tulbură. Duhul îi face să simtă în ei ca adevărat tot ce le-a spus Hristos. Toate acestea ni le spune rugăciunea: „Împărate ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului..."

pacea peste noi, căci toate lucrurile noastre pentru noi le-ai făcut" (Is. 26, 12). Deoarece Legea n-a desăvârşit nimic, nici n-a fost suficientă pentru a duce pe om la dreapta credinţă deplină, cere lui Dumnezeu să dea Duhul dumnezeiesc, prin Care împăcându-ne cu Dumnezeu-Tatăl suntem chemaţi la iubire - ceea ce aveam înainte -, de la care am plecat din cauza păcatului ce-a pus stăpânire peste noi. Dă-ne, deci, zice, nouă pacea, o, Stăpâne! Căci toate ni le-ai dat nouă. Ceea ce vrea sa spună este aceasta: Dă-ne, Stăpâne, pacea, căci atunci vom mărturisi că avem toate şi se va vedea că nu ne mai lipseşte nimic, o dată ce ne-a adus plinătatea Hristos.[1729] Locuirea lui Dumnezeu în noi prin Duhul este plinirea a tot binele (Col. l, 19). Fiindcă Duhul are puterea să potolească toată tulburarea minţii şi să oprească toată frica, făgăduieşte că-L va da ca pe o hrană a bărbăţiei şi a netulburării, zicând: „*Pacea Mea o dau vouă... Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoşeze.*"

„*Aţi auzit că v-am spus: Mă duc şi voi veni la voi*" (In 14, 28)

Nu de la altul, zice, aţi auzit despre plecarea Mea de aici, căci aţi fost voi înşivă cei ce aţi auzit cuvintele Mele. Şi ce v-am făgăduit Eu, Care nu ştiu să mint? „*Mă duc şi voi veni la voi.*" Dacă deci cuvântul Meu v-a ameninţat cu plecarea Mea nemângâietoare, lipsa Mea, care vă va întrista mult, v-a prăbuşit într-o durere de nesuportat. De aceea, spunându-vă nu numai că voi pleca, ci şi că voi reveni la vremea potrivită, pentru ce, zice, lăsaţi loc în minţile voastre numai întristării şi ştergeţi din amintirea voastră bucuria? Ceea ce vindecă să lupte cu ceea ce vă loveşte, şi puterea bucuriei să se opună durerii. Căci v-am spus că Mă voi sui la Dumnezeu-Tatăl, dar v-am şi făgăduit că voi veni iarăşi. Să înceteze deci ceea ce produce în ucenici marea durere. Şi, precum un tată iubitor de copii, silit de vreo necesitate să plece pentru lungă vreme, văzând lacrimile copiilor curgând pe obrazul lor dulce şi iubit, se foloseşte de orice cuvânt ca să le arate binele ce va rezulta din plecarea lui şi biruieşte într-un mod oarecare întristarea lor cu nădejdea bunătăţilor viitoare, aşa şi Domnul nostru Iisus Hristos opreşte întristarea sufletului Sfinţilor. Căci, fiind Dumnezeu adevărat, ştia că le va fi foarte greu de suportat lipsa Lui, deşi va fi mereu cu ei prin Duhul. Iar aceasta este dovada iubirii şi cinstirii supreme. Căci cum n-ar fi proprie Sfinţilor voinţa de-a fi împreună cu Hristos?

De fapt, minunatul Pavel, având în sine acest scop, zice: „*Doresc să mă despart de trup şi să fiu împreună cu Hristos, şi aceasta e cu mult mai bine*" (Filip. 1, 23).

CAPITOLUL ÎNTÂI

FIUL NU E PRIN NIMIC MAI MIC DECÂT DUMNEZEU-TATĂL, CI E MAI DEGRABĂ EGAL ŞI ASEMENEA DUPĂ FIRE CU EL, DUPĂ CUVÂNTUL:

„*De M-aţi iubi v-aţi bucura că Mă duc la Tatăl,*
pentru că Tatăl este mai mare decât Mine" (In 14, 28)

Întoarce prilejul întristării într-un motiv de bucurie şi-i mustră în chip vădit că nu se bucură, mai degrabă decât să se întristeze. Prin aceasta încearcă să-i înveţe că cei ce cultivă dragostea sinceră şi adevărată faţă de alţii trebuie să nu caute numai ceea ce e dulce şi plăcut lor, ci şi ceea ce e de folos celor iubiţi, când vremea o cere. De aceea şi

[1729] Unde e pacea deplină, e totul, avem mulţumirea deplină. Şi aceasta n-o putem avea decât fiind uniţi deplin cu Dumnezeu şi în armonie deplină cu semenii. Acestea nu le putem avea decât în unire cu Hristos, Dumnezeu şi omul. Unde e Duhul lui Hristos, e pace şi linişte, căci El ne dă siguranţa veşnicei vieţi fericite. Nu ne mai pasă de nici un necaz din lume, de nici o lipsă produsă de ea.

Pavel zice într-o Epistolă: „*Dragostea... nu se laudă, nu se trufeşte, nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale*” (I Cor. 13, 4-5). Iar către alţii zice: „*Nimeni să nu caute ale sale, ci fiecare pe ale aproapelui*” (I Cor. 10, 24). Căci e propriu dragostei adevărate să nu se îngrijească numai de bunătăţile noastre, ci să se gândească şi la ceea ce e spre folosul aproapelui.[1730] Aceasta îi îndeamnă Mântuitorul pe ucenicii Săi să cugete prin cuvântul de faţă. Şi vino să zugrăvim iarăşi în noi, ca într-un tablou, prin linii mai subţiri, înţelesul acestui îndemn, şi de aici să urcăm la taina lui Hristos. Căci de multe ori chipul aflat în cele mai mici ne dă puterea să ne ridicăm la realitatea crezută a celor neasemănat mai înalte. Deci era plăcut, ca să spunem aşa, ucenicilor lui Pavel să fie împreună cu el totdeauna. Dar era mai bine lui Pavel să moară şi să fie cu Hristos, cum i-a asigurat el, scriindu-le. Aşadar, era o datorie a celor ce-l iubeau pe el să se silească să-şi arate iubirea faţă de el cu fapta şi să nu ţină numai la ceea ce le era lor plăcut, ci să vadă şi ceea ce era de folos învăţătorului prin plecare, grăbindu-se să fie împreună cu Hristos. Umbra acestui fapt o ai şi în noi.

Deci, vino ca, ştergând culoarea variată a umbrelor, să arătăm clar adevărul referitor la Hristos. Fiind Unul-Născut în chipul lui Dumnezeu-Tatăl şi în egalitatea cea după Duhul, nu răpire a socotit a fi întocmai cu Dumnezeu, ci, din iubirea faţă de noi, S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând (Filip. 2, 6-8), şi a suportat până la pătimire, ca să ne ducă spre toată cunoştinţa virtuţii, dar şi ca, prin lumina neasemănată a minunilor, să ne pregătească să fim văzători ai puterii proprii firii şi slavei dumnezeieşti, adică ai puterii Lui mai presus de fire. Căci aşa îi putea convinge pe cei alunecaţi în cea mai mare lipsă de învăţătură să revină la înţelegere şi să nu se mai închine creaturii în locul Creatorului, ci să cunoască pe Dumnezeu cel cu adevărat Unul şi prin fire.[1731]

Dar Unul-Născut ne-a adus folos şi în alte moduri întrupându-Se. Căci a zdrobit stăpânirea morţii, a luat puterea păcatului, ne-a dat tăria să călcăm peste şerpi şi scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşului. Se potrivea deci foarte mult ca să ne îndemne pe noi sau pe sfinţii Săi ucenici să socotim că e dulce şi plăcut şi vrednic de toată preţuirea să fim totdeauna împreună cu El, Dătătorul atâtor bunătăţi, arătându-Se continuu prezent şi convieţuind cu noi. Dar Lui nu I s-a părut cu totul folositor să rămână timp atât de îndelungat în chipul smereniei, primit cu folos pentru iubirea faţă de noi, precum am spus înainte. Ci trebuia mai degrabă, o dată ce a ajuns la sfârşit iconomia cea pentru noi, ca El să Se întoarcă la slava proprie Lui şi să Se întoarcă cu trupul asumat pentru noi la egalitatea cu Dumnezeu-Tatăl, pe care nu răpire socotind-o (căci o avea ca pe un bine propriu), S-a pogorât la lipsa noastră de slavă. Căci în timp ce era pe pământ, deşi era Dumnezeu adevărat şi Domnul tuturor, a socotit că aceasta nu va fi nici unuia dintre noi de un folos mai mare faţă de cei ce nu ştiau de slava Lui. A fost pălmuit, scuipat şi răstignit şi a suportat batjocura necredinţei iudeilor, care îndrăzneau să spună: „*Dacă eşti Fiul lui Dumnezeu, coboară-Te de pe cruce*!” (Mt. 27, 40). Deci, după ce a împlinit taina cu privire la noi, Sa înălţat iarăşi la Dumnezeu-Tatăl cel din ceruri, odată trecut fiind timpul smereniei şi vremea deşertării de bunăvoie. S-a arătat acum ca Dumnezeu Puterilor de sus, căci nu a ignorat cerul pe Stăpânul tuturor, Care Se urca. Celor ce stăteau la porţile de sus li s-a poruncit să-L primească în calitate de Domn al Puterilor, deşi Se înălţa cu trupul. Porunca aceasta le-o dădea Duhul,[1732] zicând: „*Ridicaţi,*

[1730] În cazul de faţă Hristos le spune credincioşilor: Dacă Mă iubiţi cu adevărat, nu vă gândiţi numai la bucuria voastră ca Eu să rămân cu voi, ci şi la bucuria Mea de-a Mă duce şi ca om la Tatăl.

[1731] În aceasta constau orice rătăcire şi tot întunericul minţii, căzute în alipirea la non-sensul nepotrivit ei: socotirea lumii acesteia, supusă mizeriilor şi morţii, ca ultimă realitate, şi nu ca o existenţă creată de un Creator care e prin fire Dumnezeu lipsit de orice imperfecţiune, în stare să explice toate şi să ne facă parte de toate bunătăţile şi de fericirea veşnică.

[1732] Hristos nu Se întoarce la Tatăl numai ca Dumnezeu, ci şi ca om. Pentru aceasta S-a şi pogorât, făcându-Se om, ca să Se întoarcă şi ca om la Tatăl. De aceea se miră îngerii şi întreabă: Cum poate fi Împăratul slavei îmbrăcat în umanitate? Iar Cel ce le porunceşte să-I deschidă porţile cerului, şi ca om, este Duhul lui Hristos, de o fiinţă cu El ca Dumnezeu, dar Care a făcut umanitatea Lui transparentă prin

căpetenii, porțile voastre și va ridicați porțile cele veșnice, și va intra Împăratul slavei" (Ps. 23, 7). Căci Înțelepciunea de multe feluri a lui Dumnezeu, pe care a arătat-o în Hristos, precum zice Pavel, S-a făcut cunoscută Începătoriilor și Stăpâniilor (Efes. 3, 10).[1733] Căci întorcându-Se la Tatăl, deși Acesta este înțeles mai mare ca El prin aceea că a rămas în cele ce era pururea, iar Fiul a suportat deșertarea deoarece S-a pogorât la chipul de rob, S-a întors iarăși la slava proprie, auzind: „*Șezi de-a dreapta Mea până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale*" (Ps. 109, 1). Deci, ca să nu pară că Își atribuie o cinste mai mare și că Tatăl și Dumnezeu cel din ceruri Îl primește pe Fiul nu de bunăvoie să șadă de-a dreapta Sa, Tatăl însuși e înfățișat zicând: „*Șezi de-a dreapta Mea*," însă nici să nu zică cineva, având minte, că Tatăl a dat o cinste secundară Fiului, punându-L de-a dreapta, ci să cugete mai degrabă aceasta: Trebuia să fie cu adevărat la dreapta și să aibă un loc nebănuit de nici o micșorare, nu Tatăl, ci mai degrabă Fiul, pentru deșertarea și supunerea de bunăvoie, încât să nu fie nesocotit de cei ce nu puteau înțelege taina referitoare la El. De aceea Tatăl nu poate fi socotit de-a dreapta, ca să se păstreze egalitatea Lui cu Fiul.[1734]

Acestea le-am expus cu folos, redând suficient înțelesul cuvântului la care ne referim. Dar, reluând și redând, ca să spun așa, scopul expunerii de la început, voi zice că ne este lucru plăcut și de dorit să fim împreună totdeauna cu Mântuitorul Hristos, deși S-a deșertat pe Sine pentru noi, precum s-a scris, și a luat chipul unui rob și lipsa de slavă a firii omenești. Căci ce este firea omului în comparație cu Dumnezeu? Iar aceasta nu era de trebuință Fiului însuși, ci mai de folos era să Se înalțe ca om la Tatăl și să primească în mod deschis slava, stăpânirea și demnitatea dumnezeiască, și să nu le mai aibă în mod umbrit. S-a așezat la dreapta voind aceasta și Tatăl însuși, căci Îl iubește ca pe Cel născut din El și ca pe rodul ființei Sale. Deci, de aceea zice: „*De M-ați iubi, v-ați bucura că Mă duc la Tatăl, pentru că Tatăl este mai mare decât Mine.*" Cu adevărat era o dovadă a iubirii față de El ca ei să nu se întristeze atât de mult pentru păruta Lui lipsă și necesara Lui plecare, ci să se gândească mai degrabă că Se suie la cuvenita și datorata Lui slavă și la vechea demnitate, adică la cea vizibil dumnezeiască. De aceea, Psalmistul, exprimând tainele prin Duhul, zice: „*Toate neamurile bateți din palme*" (Ps. 46, 1), apoi, explicând cauza sărbătorii, prezintă înălțarea Mântuitorului la ceruri, zicând: „*Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, Domnul în glas de trâmbiță*" (Ps. 46, 5), numind strigare și trâmbiță glasul înalt și răsunător al Duhului, când a poruncit Puterilor de sus să ridice porțile și a numit pe Domnul Puterilor, precum am spus adineauri. Din această cauză vom afla și corul Sfinților ajuns în mare bucurie. De aceea a mai spus: „*Domnul împărățește, să se bucure pământul*" (Ps. 96, 1) și iarăși: „*Domnul a împărățit, îmbrăcatu-S-a întru podoabă, îmbrăcatu-S-a Domnul întru putere și S-a încins*" (Ps. 92, 1). Căci Cel ce era om ca noi înainte de învierea din morți, când S-a suit la Tatăl din ceruri S-a îmbrăcat în propria Sa podoabă și S-a încins cu puterea ce-o avea de la început. Căci S-a așezat să împărățească împreună cu Tatăl. Deci se cuvine în chip drept ca cei ce-L iubesc să se bucure, că a plecat spre Tatăl Său Cel din ceruri, având să-Și reia propria slavă și să împărățească iarăși împreună cu Tatăl, ca la început.[1735] Dar Îl declară pe Tatăl mai mare nu pentru că L-a așezat de-a dreapta, ca Dumnezeu, ci pentru

---

înviere, arătându-Se în mod clar prin ea Fiul ca Dumnezeu.

[1733] În Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu întrupat, s-au adunat toate rațiunile existenței create, îndumnezeite.

[1734] Dacă L-ar fi pus Fiul pe Talăl la dreapta, S-ar fi socotit că e mai mic decât Tatăl, bucurându-Se de atenția Tatălui, întemeiată pe motivul smereniei asumate de El prin întruparea ca om.

[1735] Fiul lui Dumnezeu ne mântuiește nu numai prin cruce, ci și prin starea de slavă la care ridică umanitatea Sa. Căci din această slavă ne comunică și nouă puterea de-a ne ridica la ea, ca să fim mai departe în comuniune cu El și să fim ridicați și noi la slava veșnică împreună cu El, Cel făcut om. Deci Apostolii trebuiau să se bucure de înălțarea lui Hristos la Tatăl, și, după ei, toți credincioșii, și pentru perspectiva slavei la care vor fi ridicați și ei. Prin umanitatea Lui, făcută străvezie prin Duhul și bună comunicantă a Duhului, ne trimite Duhul, prin Care creștinii vin spre și în comuniunea cu El, urmându-I exemplul pământesc aici, pe pământ, și ajungând la slava Lui cerească în viața viitoare.

că Fiul era cu noi, adică în cele ale noastre. Spune acestea având încă chipul de rob şi nefiind încă prezent timpul în care avea să reia cele dumnezeieşti. De fapt, atunci când a răbdat pentru noi cinstita cruce şi a însetat, iudeii aducându-I oțet şi fiere, a zis: „*Săvârşitu-s-a*” (In 19, 30), fiindcă se împlinise timpul smereniei şi se răstignise ca om; căci a biruit stăpânirea morții nu ca om, ci mai de grabă ca Dumnezeu, înțeleg prin lucrarea, prin slava şi puterea biruitoare, nu prin trup. Deci Tatăl e mai mare, Fiul aflându-Se încă rob şi între cei ca noi. De aceea Îl numeşte pe El şi Dumnezeul Său, atribuind această declarație chipului omenesc. Căci dacă noi credem că S-a deşertat şi S-a smerit pe Sine, cum nu va fi clar tuturor că S-a pogorât dintr-o superioritate la o stare micşorată, mai bine-zis din egalitatea cu Tatăl, la o stare care nu mai este aşa? Dar nimic din acestea n-a suportat Tatăl, ci a rămas şi este în cele în care era la început. El era deci mai mare decât Cel ce S-a pogorât cu voia, în chip iconomic, la o stare micşorată şi a fost în ea până ce S-a întors iarăşi la binele propriu firii de la început. Deci, se va înțelege că locul propriu şi prin fire al Acestuia este egalitatea cu Tatăl, pe care o are în mod neîmpiedicat şi pe care, pentru noi, n-a socotit-o răpire.

Dar după ce am lungit mult cuvântul despre egalitatea Fiului cu Dumnezeu-Tatăl şi în cărțile de dinainte, se cuvine să trecem la lămurirea celor următoare, încetând în prezent să mai lungim vorbirea despre acestea. Şi deoarece careva dintre ereticii neînțelgători, care a cunoscut nu puțin Sfintele Scripturi ale iudeilor, încercând să tâlcuiască cuvântul din fruntea acestui paragraf, a scris bârfiri de nesuportat împotriva Unuia-Născutului, am socotit că e un lucru nebărbătesc şi nepotrivit să trec sub tăcere afirmarea atât de urâtă spusă de el. Deci, voi socoti că trebuie să răspund cuvintelor lui şi să arăt clar cât de rău mirositoare, de groaznice şi de total străine de cugetarea cea bună sunt născocirile lui, ca expresii ale unor gânduri deşarte. Voi reproduce deci cuvânt cu cuvânt cele ce a cutezat să compună acesta, explicând cum a socotit el înțelesul cuvântului prezent: „Declarând pe Tatăl în mod clar mai mare ca pe Sine, n-a exprimat numai recunoştința ce I-o datora, ci a respins şi minciuna acelora ce-I socotesc pe Amândoi egali.” Aplaudând prin acestea părerile lui Sabelie,[1736] sare cu dispreț împotriva celor ce cred pe Fiul egal cu Tatăl, zicând iarăşi: „Unii au înaintat până la atâta nebunie, încât n-au suportat să se spună că Tatăl este mai mare în Dumnezeire ca Unul-Născut, ci că e mai presus de acesta numai în comparație cu trupul, nevăzând nici aceea că între cele de alt neam nu se poate face nici o comparație. Căci nimeni n-ar spune vreodată că omul e mai înțelept ca animalul, nici că aleargă mai repede ca broasca, ci că un om e mai învățat ca alt om şi un cal aleargă mai iute ca alt cal. Acceptându-se deci comparația numai între cele de acelaşi neam, trebuie ca aceia să mărturisească faptul că Tatăl este mai mare ca însăşi Dumnezeirea Unuia-Născutului. Cei ce fac dimpotrivă, comparând pe Tatăl cu trupul, desființează demnitatea Tatălui.”

Acestea sunt aiurelile aceluia. Vom arăta că el se luptă cu propriile lui cuvinte, căci laudă pe Fiul ca pe Unul ce-şi arată cuvenita recunoştință când spune: „*Tatăl este mai mare ca Mine.*” Dar mă mir că n-a primit cu adevărat nici acest lucru mintea lui. Căci ce L-ar fi făcut pe Hristos să vorbească despre Dumnezeirea Sa în acest sens negativ, o dată ce nici un om cu mintea sănătoasă n-ar socoti că era timpul potrivit să vorbească atunci astfel? Fiindcă ce trebuință era să le facă ucenicilor întristați o astfel de declarație despre Dumnezeire, o dată ce avea să plece din lume la Dumnezeu-Tatăl?[1737] Ce mângâiere le-ar fi adus aceasta? Pentru ce numai că nu-i mustră, zicând: „*De M-ați iubi v-ați bucura că Mă duc la Tatăl, pentru că Tatăl este mai mare ca Mine*?” Spune-mi, de ce ar fi fost spre bucuria ucenicilor, sau i-ar fi scăpat de întristarea ce le venea din iubirea Lui ca Dumnezeu, spunându-le că Se duce la Tatăl, Care e mai mare? Apoi, ce

---

[1736] Sabelie socotea că Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt nu sunt decât trei roluri pe care le ia pe rând una şi aceeaşi persoană dumnezeiască.

[1737] Ce L-ar fi făcut pe Hristos să spună Ucenicilor, întristați de plecarea Lui iminentă, că Tatăl e mai mare ca El în Dumnezeire? Cum i-ar fi mângâiat prin aceasta?

fel de mângâiere putea vedea cineva în aceasta? Dar când Filip, cerând şi spunând: „*Doamne, arată-ne nouă pe Tatăl şi ne va ajunge nouă*,” ivindu-se timpul potrivit pentru vorbirea despre Dumnezeire, arătând pe Tatăl în Sine şi pe Sine în Tatăl, şi că nu e întru nimic mai mic decât Tatăl, ci e egal în Dumnezeire, Mântuitorul a spus: „*Atâta vreme am fost cu voi şi nu M-ai cunoscut, Filipe? Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl. Nu crezi că Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl este întru Mine? Eu şi Tatăl una suntem*” (In 14, 8-11). Atunci ne-a luminat, dându-ne la timpul potrivit învăţătura despre Sine. Iar acum, cum n-ar fi fost timpul potrivit, sau cum n-ar fi avut motiv să potolească durerea ucenicilor, ca să le dea ca pe un leac învăţătura despre Dumnezeirea Sa, poruncindu-le să se bucure că va pleca la Tatăl? Oare nu este vădit şi celor mai simpli că, deoarece se apropia timpul să Se întoarcă la Tatăl, le-a poruncit celor ce-L iubeau să se bucure, dându-le, pe lângă altele, şi acest fel de mângâiere?

Dar lăsând aceasta şi neocupându-ne prea mult cu aiurelile acestuia, cred că trebuie să revenim mai degrabă la cele dinainte. S-a socotit că e cu totul neraţional să se compare trupul cu Dumnezeirea, când se spune că Fiul S-a deşertat, deoarece S-a făcut om. Dar nu este aşa. Să nu fie! Ci spunem că, coborându-Şi slava dumnezeiască la măsura slujitorului şi la starea de rob, întrucât S-a făcut om, Fiul S-a făcut mai mic decât Tatăl, dar S-a restabilit în egalitatea cu Cel ce L-a născut după plecarea de aici, neîmbrăcându-Se într-o slavă nouă, sau adăugată, sau neobişnuită Lui, ci revenind în aceea în care era la început cu Tatăl. De fapt, dumnezeiescul iniţiator al nostru în tainele dumnezeieşti, adică Pavel, nemaiatribuindu-I, după învierea din morţi şi după înălţarea la ceruri, smerenia proprie oamenilor, zice într-o Epistolă: „*chiar dacă am cunoscut pe Hristos după trup, acum nu-L mai cunoaştem*” (II Cor. 5, 16), iar despre sine zice: „*Pavel, apostol nu de la oameni, nici prin vreun om, ci prin Iisus Hristos*” (Gal. l, 1). Dar de ce, spunând că va veni iarăşi la noi ca să schimbe „*trupul smereniei noastre ca să fie asemenea trupului slavei Sale*” (Filip. 3, 21), zice acum că nu de la oameni, nici prin om, ci prin Iisus Hristos a fost ales Apostol? De ce spune că nu-L mai ştie pe El acum după firea trupului? Spune-mi, oare a desfiinţat Stăpânul trupul pe care l-a răscumpărat? Nu este aşa pentru cei ce cugetă drept. Căci, ajungând la capăt timpul deşertării Unuia-Născutului, sau al smeririi, nu Se mai propovăduieşte şi cunoaşte din cele prin care S-a văzut deşertat, ci mai degrabă din cele ce Îl arată Dumnezeu după fire. Pentru că, fiind cunoscut şi primit ca Cel ce S-a făcut om, trebuia să fie învăţaţi cei ce au crezut, că este şi Dumnezeu după fire. De aceea, El Se foloseşte mai mult de cuvintele potrivite Dumnezeirii decât de celelalte.

Dar mă mir cum nu se ruşinează aceia să spună că, deoarece numai cele de acelaşi neam se compară între ele, trebuie să declare că Tatăl e mai mare decât Dumnezeirea Unuia-Născutului. Nu văd, cum se cuvine, că-şi dezarmează propriul cuvânt?[1738] Să ne răspundă cu folos la această întrebare: Din ce motive ar fi mai cuvenit să se facă comparaţii între cele de acelaşi neam? Putem oare începe cu ce sunt conform definiţiei firii lor, sau cu calităţile pe care le au, sau pe care nu le au fiecare? De pildă (căci voi lua ca pildă ceea ce a dat el însuşi), dacă ar voi cineva să compare pe un om cu un om, privind la înţelesul cel unul şi comun al fiinţei, n-ar vedea nici o deosebire între unul şi altul. Căci nu se deosebeşte omul de om prin faptul că e animal cuvântător, muritor, capabil de înţelegere şi ştiinţă, fiindcă aceasta este definiţia fiinţei lui în toţi. Dar nici calul nu se deosebeşte de cal, prin faptul că fiecare este cal. Dar se deosebeşte omul de om după ştiinţa pe care o are fiecare, de pildă unul pe cea gramaticală, sau prin alte astfel de moduri. Însă acestea nu se referă la fiinţă, ci apar ca având altă cauză. Dar şi un cal este mai iute ca altul, mai mic, sau mai mare după trup, dar nu vom afla superioritatea sau inferioritatea între ei, acestea aflându-se în definiţia fiinţei. Deci nu va

[1738] Dacă spun ereticii arieni că Tatăl este mai mare în Dumnezeire decât Fiul, nu-L mai recunosc pe Fiul ca Dumnezeu. Şi atunci, cum fac această comparaţie între Tatăl şi Fiul, Care nu sunt de aceeaşi fire, dacă, pe de altă parte, declara că nu trebuie să se facă o comparaţie între cele ce nu sunt de aceeaşi fire?

ține de ființă comparația dintre unii sau alții din aceștia. Căci este un om mai mic decât altul sau mai mare întrucât sunt oameni? Deci în aceeași măsură toate cele de un neam (omogene), cele naturale (ale firii) sunt egale, dar în cele care le unesc se arată deosebite și se adaugă din exterior prin rațiunea accidentului.[1739] Deci, deoarece după părerea aceluia (căreia mă opun) numai cele de un neam (omogene, de o fire) primesc în mod propriu o comparație între ele, să mărturisească mai întâi că Fiul este de un neam (omogen), deci de o ființă cu Tatăl,[1740] căci așa trebuie să înțelegi identitatea de neam, omogenitatea. Fiindcă omul trebuie comparat cu omul, dar și calul cu calul. Să învețe cauza pentru care Fiul, comparându-Se cu Tatăl, ca Unul ce e de un neam (omogen) cu El, spune că este mai mic. Dar în ce vom afla că e mai mic, dacă cele de un neam au o unică rațiune a ființei? Căci rațiunea fiecărei ființe nu e perfectă în unele, iar în altele imperfectă, ci se arată una și egală în toate. Dar fiecare dintre accidente (dintre cele contingente) adăugate în orice mod, spunem că are alte cauze. Pentru lămurirea celor spuse, voi folosi iarăși exemplul de la început. Omul nu se deosebește întru nimic de alt om, întrucât sunt oameni. Dar unul este binecredincios, iar altul, rău la minte; unul, slab și vătămat în trup, altul, sănătos și viguros; unul, intrigant, altul, bun.[1741]

Dar când cineva cercetează atent cauzele acestora, nu învinuiește pentru ele ființa, ci atribuie cauzele lor mai degrabă pasiunilor trupești, sau sufletești. Deci una înțelegându-se ființa Tatălui și a Fiului, când se spune că nu cade Fiul din ceea ce-I este propriu, sau Se compară ca fiind de aceeași fire (ca să mă folosesc de cuvintele aceluia), să ne spună nenorociții la ce se gândesc când socotesc că Fiul e mai mic decât Dumnezeu-Tatăl? Oare la boală, sau la lenevie, sau la câte se ivesc (ca accidente) în cele ce au firea creată? Dar cine va cădea nebunește în asemenea aiureli, ca să admită o asemenea blasfemie? Deci deoarece, fiind de aceeași fire cu Dumnezeu, este și Fiul Dumnezeu după fire (și nu e nici o piedică să Se compare cu Tatăl, fiind la fel cu El), cum va fi mai mic?[1742]

[1739] Părinții (aici Sfântul Chiril, mai înainte, Sfântul Vasile cel Mare) au fost aduși, prin credință, la convingerea că Sfânta Treime este o ființă în trei Persoane și că Hristos este o Persoană în două firi, la descoperirea Persoanelor în Care există în mod concret o fire și a unei Persoane a lui Hristos în Care există concret două firi. Ei au dat și unele caracteristici care disting între ele persoanele de aceeași fire. De atunci s-a constatat tot mai mult că firea nu există decât în persoane diferite. Dar nici Părinții, și poate nici gândirea ulterioară, n-au ajuns la explicarea modului cum se împacă unitatea ființei cu varietatea persoanelor, sau cum se face că ființa, cu toată unitatea ei, există concret în persoane diferite. Cum se vede de aici, Sfântul Chiril nu consideră diferențele personale apărute, ca accidente exterioare. În însăși ființa comună există ceva care o face să se realizeze în persoane diferite. Mai putem nota că numai persoanele, prin conținutul spiritual al ființei lor, sunt în stare să arate ca realitate valorile spirituale și să le aprecieze prin comunicarea între ele. Unitățile de natură, care n-au un conținut spiritual, fiind lipsite de conștiință și de libertate, nu pot realiza și aprecia asemenea valori spirituale. De aceea ele nu pot fi numite persoane, ci simple individuațiuni. Părinții n-au atras atenția nici asupra deosebirii dintre individuațiunile nespirituale și persoanele în care se realizează o fire spirituală. Aceasta ne face să recunoaștem importanța persoanelor ca subiecte unice ale valorilor spirituale și să nu reducem persoanele la o esență generală comună cu a individuațiunilor nespirituale. Dar cum realitățile dependente din lume nu pot fi suprema realitate, acea realitate supremă trebuie să fie și ea o esență spirituală realizată în Persoane deosebite.

[1740] Dacă Fiul se compară cu Tatăl, socotindu-L pe Tatăl mai mare, rezultă chiar din afirmarea ereticilor că Fiul e de o ființă cu Tatăl.

[1741] Numind Părinții accidente deosebirile ce apar în persoanele una prin ființă, nu înțeleg prin acestea accidente care ar putea și lipsi, ci deosebiri ce se adaugă în mod necesar la ființa cea una în fiecare persoană. Mai e de observat: că aceste „accidente” nu apar datorită unor împrejurări exterioare, nici numai prin voința deosebită a fiecărui om, ci Creatorul însuși a făcut și face ca ființa umană să se realizeze în persoane diferite, deși sunt una prin ființă.

[1742] Sfântul Chiril nu admite nici o inferioritate a Fiului față de Tatăl, când Fiul se compară cu Tatăl, după ființa dumnezeiască. El înțelege declarația Fiului că Tatăl este mai mare decât El, numai legată de faptul că S-a făcut și om. E mai mic decât Tatăl ca om, dar a primit de bunăvoie, sau din iubire, să fie mai mic în această calitate, ceea ce, pe de alta parte, Îl arată iarăși mare, traducând iubirea Tatălui în forma smeririi Sale. Persoanele dumnezeiești sunt deosebite, dar nu mai mici una ca alta, nici chiar prin accidente, sau prin adaosurile cu voia, cum le vede Sfântul Chiril apărând în persoanele umane. Am menționat însă că varietatea persoanelor umane nu vine numai din niște accidente exterioare, voite, sau datorate unor

Deoarece vrăjmaşii adevărului nu s-au ruşinat să spună că Tatăl este mai mare în Dumnezeire tâlcuind în mod nepriceput şi prosteşte textul amintit (declarația Fiului că Tatăl este mai mare, n. tr.), vino ca, reținându-ne puțin de la cuvântul despre iconomia cu trupul şi neafirmându-l în textul în cauză, din pricina respingerii lui de către aceştia, să comparăm Dumnezeirea Fiului cu cea a Tatălui, potrivit propunerii aceluia, cerând în primul rând celui ce a îndrăznit să afirme aceasta să ne spună dacă socoteşte că Fiul este Dumnezeu după fire, sau altceva decât aceasta, cinstindu-L cu numele de Dumnezeire, în sensul în care se spune: mulți dumnezei (zei) în cer şi mulți pe pământ. De va afirma că Fiul se cinsteşte prin simplul nume al Dumnezeirii, nefiind prin fire şi cu adevărat ceea ce se spune că este, îi vom răspunde, cugetând cele cuvenite şi spunând deschis: O, deşteptule! Dacă nu este Dumnezeu după fire, ne închinăm mai departe creaturii în locul Creatorului, şi nu numai noi, care formăm această ceată pământească, ci şi mulțimea Sfinților Îngeri. Ba vom acuza şi pe tot Sfântul care L-a numit pe El Dumnezeu după fire şi adevărat, iar mai mult decât pe toți vom învinui pe Fericitul care a spus despre El: „*Ştim iarăşi că a venit Fiul lui Dumnezeu şi ne-a dat nouă pricepere ca să cunoaştem pe Dumnezeu cel adevărat; şi noi suntem în Dumnezeul cel adevărat, adică întru Fiul Său Iisus Hristos. Acesta este adevăratul Dumnezeu şi viața de veci*” (I In 5, 20).[1743] Iar dacă, respectând Scriptura de Dumnezeu insuflată, va zice şi va cugeta că El este Dumnezeu adevărat şi, aşa fiind, crede că e mai mic decât Tatăl, oare nu ne-a adus nouă un alt Dumnezeu, tăindu-L în întregime din relația prin fire cu Tatăl şi înțelegându-L în vreun ipostas propriu, dar nefiind în ființa Tatălui? Socotesc că acest lucru e vădit tuturor. Căci dacă nimic nu este mai mare sau mai mic sieşi, ci e înțeles cineva ca mai mare față de altul mai mic, sau mai mic față de altul mai mare, cum nu se înțelege că ar exista doi dumnezei după fire şi adevărați, ca unul să se înțeleagă mai mare, iar altul mai mic ca el? Deci credința Bisericii e părăsită de aceia. Dumnezeu cel peste noi nu mai este Unul, ci doi. Ale cui temple mai suntem numiți, după Scripturi, dacă nu ale Celui ce a făcut pe Duhul Său să locuiască în sufletele noastre? Când aflăm din Sfintele Scripturi că Duhul este numit nu numai al Tatălui, ci şi al Fiului, ce cugetăm?[1744] Şi ce se cuvine să cugetăm? Pe care dintre cei doi îl vom respinge, ca să zicem că celălalt este Dumnezeu? Dacă vom primi doi dumnezei, pe unul mai mic şi pe altul mai mare, şi vom spune că amândoi se sălăşluiesc în sufletele noastre prin duhurile lor, vom fi socotiți că suntem temple ale dumnezeilor, căci vor locui în noi două duhuri, unul mai mare şi altul mai mic, potrivit firii celor ce le-au dat pe ele. Dar cine va suporta asemenea nesăbuință? Cine nu va vedea judecata nepricepută şi vrednică de râs a acelora, cugetând la înțelesul celor spuse de noi adineauri? Dar poate, silit, să mărturisească doi dumnezei după fire. Dacă unul este mai mare, iar altul mai mic, şi se va referi la acela care-i este mai obişnuit şi mai apropiat, adică la Fiul, va spune că are o fire proprie, nesocotindu-l străin cu totul nici de firea creată, nici de cea a lui Dumnezeu-Tatăl.[1745] Căci cei ce nu se feresc să-L socotească direct creatură şi făptură

diferite împrejurări, ci pentru că Dumnezeu, Creatorul însuşi, a făcut ființa umană şi lucrează mereu cu ea, ca să-şi arate bogăția ei în varietatea persoanelor, niciodată uniforme. De aceea putem cugeta că însăşi ființa divină îşi arată bogăția ei în varietatea celor trei Persoane, făcând ca şi persoanele umane să-şi aibă varietatea, sau unicitatea lor, şi să se întregească prin comuniunea lor.

[1743] Numai o persoana trăieşte în mod conştient viața ca valoare cuprinzătoare a tuturor valorilor. Şi numai altă persoană îmi dă şi mie un surplus de viață. Dar trebuie să existe şi o Persoană care are şi dă viața veşnică. Nu obiectele, nu esența care nu există real ca atare, dau viață.

[1744] Avem aici un argument temeinic că Duhul nu este numai al Tatălui, ci şi al Fiului. Altfel s-ar putea socoti că Fiul nu este şi El Dumnezeu. Dar Duhul este al Fiului altfel decât Îl avem noi, prin primire. El îl are împreună cu Tatăl prin faptul că e şi El Dumnezeu prin fire ca Tatăl. Totuşi, Duhul nu şterge diferența dintre Tatăl şi Fiul, ci Îi uneşte chiar prin faptul că Unul este Tată, şi Altul, Fiu. Fiul nu are pe Duhul ca Tatăl, ci ca Fiul, Duhul întărind în El iubirea de Fiu față de Tatăl, şi în Tatăl, iubirea de Tată față de Fiul.

[1745] De fapt aceasta era învățătura arienilor, când spuneau că Fiul este prima creatură, şi în această calitate e totuşi Fiu. Era un fel de panteism emanaționist, văzând emanațiile ca nişte trepte. Era o învățătură influențată de gnostici.

recurg la teatralismul unor astfel de termeni, făcând mai acceptabilă blasfemia lor.[1746] Când deci numesc şi vorbesc despre Fiul astfel, nu spun nici că este Dumnezeu după fire în întregime, nici că se află în întregime între creaturi, ci spun că e ceva la mijloc, întrucât spun că e lipsit de demnitatea lui Dumnezeu-Tatăl, dar că se află mai presus de slava creaturilor. Acestora le vom spune că nici o raţiune nu le permite să afirme cele ce vor să legiuiască. Căci, fie că ne cer să ne depărtăm de Sfintele şi dumnezeieşlile Scripturi, fie că afirmă o judecată nemărturisită nicăieri, să se ruşineze emiţând astfel de opinii. Dar fiindcă şi aceasta se datorează unei gândiri greşite şi lipsite de judecată, voi proceda la expunerea părerii lor şi o voi judeca din nou.

Dacă numai cele de o fire (omogene) ar primi o comparaţie între ele, şi Fiul a voit să Se compare pe Sine cu Dumnezeu-Tatăl, spunând: „*Tatăl este mai mare ca Mine*,” cum nu e necesar să fie înţeles şi Tatăl astfel cum e declarat de voi Fiul? Şi ce urmează de aici? Toată propunerea voastră ajunge la nimic, căci Tatăl e declarat de voi mai mare ca Fiul, iar creaţia e mai mică, şi firea Fiului este, după voi, intermediară. Dar, coborând firea Tatălui la Fiul, cum va fi Acesta intermediar, Tatăl nemaifiind superior şi deasupra? Iar dacă, precum spune acela, Fiul se compară cu Tatăl ca Cel de aceeaşi fire, cum nu va fi fiinţa una pentru Amândoi? Dar, refuzând să mărturisiţi faptul că Fiul este de o fiinţă cu Tatăl, ci Îl socotiţi mai mic, nu coborâţi oare şi slava Tatălui la cea a celui ce e mai mic şi mai prejos, după voi? Prin aceasta nu vedeţi apărând blasfemia ca un mărăcine? Şi, oare, nu se tulbură inima celor ce cugetă astfel ca o rădăcină ce produce roduri amare? Pentru ce, deci, părăsind raţiunea dreaptă a adevărului, recurgeţi la gânduri atât de absurde? Admiteţi deci Fiului Celui de o fire să Se afle în egalitate cu Dumnezeu-Tatăl, ca astfel să fie un Dumnezeu închinat şi slăvit în Treimea cea una şi de o fiinţă, de către noi şi de către Sfinţii Îngeri.

„*Şi acum v-am spus acestea înainte de a se întâmpla,*
ca să credeţi când se vor întâmpla” (In l4, 29)

Prezicerea celor viitoare şi a celor referitoare la ele le dă garanţia sigură că ele vor avea loc. Hristos asigură inima ucenicilor şi îi convinge să cugete cu tărie că Se va sui cu adevărat la Dumnezeu-Tatăl din ceruri, că va împărăţi şi va şedea împreună cu El, ca Dumnezeu şi ca Cel ce S-a născut din El ca Dumnezeu după fire. Dar să nu socotiţi, zice, lipsa Mea cea după trup ca aceea din cauza căreia sufereau Sfinţii Prooroci (căci voi fi cu voi ca Dumnezeu totdeauna). Căci aceia, proveniţi din pământ şi îndatoraţi firii lor, erau supuşi legii cuvenite oamenilor. Dar Eu, fiind Dumnezeu după fire, nu voi fi supus aceleiaşi măsuri, ca să aştept timpul Învierii (de obşte), căci sunt pururea viu, fiind Viaţa prin fire. Şi voi trimite pe Mângâietorul şi vă voi da vouă şi pacea Mea. Şi nu mint, ci, ca cei ce aţi primit făgăduiala şi v-aţi luminat de harul Sfântului Duh, veţi mărturisi adevărul cuvintelor Mele, fiind aduşi, cum am zis, la amintirea lor o dată cu trăirea lor. Ca să credeţi neclintit că sunt şi împărăţesc împreună cu Tatăl, vi le-am propovăduit şi spus acestea mai înainte. Şi voi întări cele spuse prin împlinirea făgăduinţei. Căci dacă n-aş fi Viaţă, zice, şi nu voi şedea împreună cu Dumnezeu-Tatăl, cum v-aş da darurile cele dumnezeieşti şi duhovniceşti? Căci vi le voi împărţi, precum am făgăduit, fiindcă vă voi da şi Duhul. Şi deci cum nu va fi neîndoielnic că sunt Viaţa şi împărăţesc împreună cu Tatăl? Căci nu sunt proprii acestea celui ce nu este şi nu poate prin daruri să lumineze pe cei ce-l iubesc, ci Celui ce este şi împărăţeşte pururea. Fiindcă Hristos a făcut prezicerea celor ce vor fi nu în zadar, ci prin ele i-a învăţat. Căci vă spun, zice, acestea ca să aveţi o credinţă mai sigură în Mine, o dată cu primirea darurilor ajungând la înţelegerea şi amintirea celor pe care vi le-am făgăduit înainte.[1747]

[1746] Arienii, deşi numesc pe Hristos creatură, Îl numesc pe de altă parte, în mod teatral, şi Fiu, ca să-şi acopere blasfemia.

[1747] Hristos leagă şederea Sa de-a dreapta Tatălui şi demnitatea Sa de împărat peste toate, împreună cu El,

„*Nu voi mai vorbi multe cu voi, căci vine stăpânitorul acestei lumi şi el nu are nimic în Mine; dar ca să cunoască lumea că Eu iubesc pe Tatăl şi precum Tatăl Mi-a poruncit, aşa fac*” (In 14, 30-31)

Deoarece necredincioşii iudei aveau să vină cu soldaţii şi cu căpetenia lor, care le-a făgăduit să li-L şi predea, şi aveau să-L prindă şi să-L ducă nu peste mult timp la patima de dinainte de cruce şi de pe cruce, le spune că va sfârşi cuvântul către ei. Căci s-a scurtat, zice, timpul şi va lipsi cu totul, pentru că ura de moarte a iudeilor s-a înverşunat foarte tare faţă de Mine şi ei se află acum înaintea porţilor. De aceea, nu mai este timpul vorbelor către voi, ci a venit cel al patimii, „*căci vine*, zice, *stăpânitorul acestei lumi şi nu are nimic în Mine*,” şi voi muri cu multă mulţumire şi voi răbda moartea pentru viaţa tuturor, din ascultare şi iubire faţă de Tatăl, ca, primind de bunăvoie şi cele ce nu-Mi plac, să plinesc voia Lui. Acest scop al cuvântului de faţă se vede foarte clar. Dar ca să-l facem şi mai clar, vom spune următoarele. Adam, începătorul neamului nostru, a îmbrăcat moartea, din blestem dumnezeiesc, pentru călcarea poruncii date lui. Căci, făcându-se vinovat prin sine şi prin diavolul, se arată pătimind moartea din cauze drepte. Şi nu pe nedrept vor continua să sufere această pedeapsă şi urmaşii lui, care au păcătuit din nepăsare. Dar al doilea Adam, adică Domnul nostru Iisus Hristos, neputând fi învinuit de nimic, căci: „*n-a săvârşit nici un păcat, nici s-a aflat vicleşug în gura Lui*” (I Pt. 2, 22), a suportat pătimirea morţii pentru noi, fiind cu totul nevinovat prin Sine, ci aducându-Se pe Sine Tatălui preţ de răscumpărare pentru viaţa tuturor, fiindcă iubeşte pe Tatăl, Care însetează de mântuirea lumii.[1748] Celui ce iubeşte îi este propriu să facă ceea ce place Tatălui şi să nu socotească împlinirea celor de trebuinţă ca fără importanţă, ci să se grăbească să meargă în împlinirea lor până la capăt. Dar ce e aceasta? Tatăl a voit ca Fiul Său, deşi era de un chip cu El şi Se distingea prin egalitatea cu El în toate, să Se pogoare până la atâta smerenie, încât să Se facă şi om pentru noi şi să nu Se ruşineze să moară pentru viaţa tuturor. Aceasta a făcut-o Fiul, iubind pe Tatăl, despre Care se spune că a poruncit să omoare moartea prin puterea Lui, arătată în patima trupului Fiului Său,[1749] să desfiinţeze stăpânirea stricăciunii, să dea viaţă celor supuşi stricăciunii şi să le reînnoiască slava de

---

de lucrarea ce o va exercita asupra Apostolilor şi a celor ce vor crede în El prin Duhul şi de pacea şi darurile pe care li le va trimite. Deci, deşi spune că va şedea de-a dreapta Tatălui şi va împărăţi cu El ca Dumnezeu - căci dacă n-ar fi Dumnezeu, nu S-ar bucura după moarte de înviere şi de şederea de-a dreapta Tatălui -, arată că va sui la această slavă şi umanitatea Sa, prin care a intrat pentru veci în legătură cu oamenii. Datorită acestei legături le trimite pe Duhul ce-L are în El şi ca om, ca să-i pregătească şi pe ei pentru viaţă veşnică, împreună cu Sine. În afară de aceea, chiar faptul că Apostolii şi cei ce vor crede în El vor avea pe Duhul le va da asigurarea că Hristos e Dumnezeu făcut om şi acum şade de-a dreapta Tatălui şi împărăţeşte împreună cu El. Şi chiar prin faptul că vor avea în trăirea în Duhul lui Hristos împlinirea a ceea ce le-a făgăduit, vor avea asigurarea credinţei în Dumnezeirea Lui, Care I-a făcut trupul plin de Duhul. Că Hristos declară că Se va sui la Tatăl şi ca om, pentru a-i ajuta pe oameni să se înalţe aproape de El, se vede şi din spusa Sfântului Chiril că El, comparându-se cu proorocii, arată că aceia n-au putut urca unde a urcat El, deci pe de o parte El e Dumnezeu, pe de alta e şi om.

[1748] Motivul exprimat în ultimele cuvinte completează în mod potrivit lui Dumnezeu explicarea morţii lui Hristos din voinţa de-a se satisface legea dreptăţii. Nu e o lege care trebuie împlinită pentru rigiditatea ei. Nu pentru a satisface onoarea jignită a lui Dumnezeu-Tatăl moare Hristos, ci pentru că Tatăl însuşi e însetat de mântuirea oamenilor. Mântuirea lor echivalează cu o îndreptare a lor, ei primind putere din umanitatea plină de iubire a lui Hristos, capabilă să meargă până la moarte în împlinirea binelui, moarte voită în mod firesc de Dumnezeu. Omul nu se poate uni cu Dumnezeu dacă nu se face bun şi iubitor până la jertfă. Şi puterea pentru aceasta îi vine din umanitatea asumată de Fiul lui Dumnezeu.

[1749] Hristos învinge moartea atât prin puterea Lui ca Dumnezeu, cât şi prin răbdarea până la capăt, ca om nevinovat şi necârtitor, a pătimirii trupului Său. Nu-Şi caută plăcerea, care slăbeşte rezistenţa în pătimire şi evită moartea deoarece n-o poate birui, ci rabdă pătimirea până la capăt, arătându-Se chiar în aceasta mai tare ca ea, deci mai tare şi ca moartea în care sfârşeşte pătimirea. În răbdarea Lui se arată puterea sufletului întărit de Duhul dumnezeiesc, care e mai puternic decât coruperea trupului.

la început. De aceea zice că este scurt timpul cuvintelor, căci se apropie patima şi s-a înfierbântat îndrăzneala iudeilor împotriva Lui. Va pătimi de bunăvoie, o dată ce a ajuns aici.

Dar „*vine şi stăpânitorul acestei lumi şi el nu are nimic în Mine*,” adică nu voi fi găsit păcătuind şi nici iudeii nu vor avea vreun motiv îndreptăţit al nebuniei lor împotriva Mea. Nu are în Mine diavolul nimic din ale sale,[1750] căci ale lui sunt cele rele şi săvârşirea păcatului îl are pe el ca începător. Iar că este adevărat cuvântul Mântuitorului o poate vedea cineva şi din cele ce urmează. Cum ar fi păcătuit Cel ce nu ştie de păcat, Cel prin fire şi cu adevărat Dumnezeu, Cel cu totul incapabil de vreo aplecare spre cele ce nu sunt drepte? Nu mai puţin vom vedea aceasta şi din cele scrise de Sfinţii Evanghelişti. Căci preaînţeleptul Ioan prezintă pe Pilat zicând: „*Eu nu găsesc în El nici o vină*” (In 18, 38), iar Matei spune că Pilat ajunsese la atâta dezaprobare a urii iudeilor împotriva Lui, încât şi-a spălat şi mâinile de ea şi a zis: „*Nevinovat sunt de sângele Dreptului acestuia*” (Mt. 27, 24). Tot el, arătându-L adus în faţa arhiereilor, zice: „*Iar arhiereii, bătrânii şi tot sinedriul căutau mărturie mincinoasă împotriva lui Iisus ca să-L omoare, şi n-au găsit, deşi veniseră mulţi martori mincinoşi*” (Mt. 26, 59-60). Căci căutau prin oameni mărturii împotriva Lui, dar de ei se folosea diavolul, în răutatea lui, ca de nişte unelte şi slujitori. Căci el era cel ce căuta mai mult ca oricare altul să afle în El păcatul. Deci este adevărat că diavolul nu avea nimic în El. Şi l-a numit stăpânitorul lumii în prezent, nu ca pe cel ce este cu adevărat Stăpân, ci ca pe unul dintre barbarii sălbatici, care stăpâneşte prin legea tiraniei pe cei ce în nici un mod nu vor să-i aparţină, căci şi-a supus pe oameni prin păcat şi îi mână ca pe o turmă care, despărţindu-se de Dumnezeu, este luată în stăpânire de străini. Din această stăpânire a eliberat-o Hristos cu dreptate, căci a fost scos afară acest stăpân şi S-a făcut Împărat peste noi Hristos. De aceea, zice: „*Acum stăpânitorul lumii acesteia va fi aruncat afară. Iar Eu, când Mă voi înălţa de pe pământ, îi voi trage pe toţi la Mine*” (In 12, 31-32).

„*Sculaţi-vă, să mergem de aici*” (In 14, 31)

Semnificaţia comună şi obişnuită celor mulţi a acestui cuvânt dă să se înţeleagă că furia iudeilor numai că nu arată fixată cinstita cruce a Mântuitorului. De aceea se grăbeşte să Se ducă împreună cu ucenicii Săi la acele locuri în care ceata slujitorilor acelora aflându-L, aveau să-L prindă. Acesta e înţelesul probabil. Dar pare că vrea să arate şi un alt înţeles, mai duhovnicesc şi mai tainic. Când zice: „*Sculaţi-vă, să mergem de aici*,” El vrea să arate şi o mutare de la ceva la altceva şi plecarea de la cele mai rele la cele mai bune. De pildă, le putem înţelege ca mutarea prin El de la moarte la viaţă şi de la stricăciune la nestricăciune, precum am spus adineauri. Bine zice deci: „*Sculaţi-vă, să mergem de aici.*” Această spusă poate fi înţeleasă de noi şi în alt mod. Voim să ne mutăm de la iubirea celor din lume la voinţa de-a împlini ceea ce place lui Dumnezeu şi, pe lângă aceasta, de-a ne ridica de la robie la demnitatea înfierii, de la pământ, la cetatea de sus, de la păcat, la dreptatea cea din credinţa în Hristos, de la necurăţia omenească, la sfinţenia prin Duhul, de la necinste, la slavă, de la lipsa de învăţătură, la înţelegere, de la frică şi nebărbăţie, la îndrăzneala în cele bune.

Socotind ca locul de aici păcatele noastre de pe pământ, zice: „*Sculaţi-vă, să mergem de aici.*” Prin forma cuvântului înţelegem că S-a arătat şi pe Sine împreună cu noi. Nimic nu ne împiedică să socotim că a făcut-o aceasta în mod real, o dată ce Îi era obiceiul să facă aceasta totdeauna. De fapt şi în alte locuri se vede zicând către ucenicii Săi: „*Trebuie să fac lucrurile Celui ce M-a trimis, până este ziuă. Căci vine noaptea, când nimeni nu le mai poate face*” (In 9, 4). Auzi cum Se împleteşte pe Sine cu noi în

---

[1750] Neavând - socoteşte Hristos - diavolul nimic privitor la Mine, adică nici un păcat, care să îndreptăţească moartea Mea şi să slăbească puterea Mea de răbdare, ca formă a egoismului (căci în aceasta constă păcatul), voi învinge moartea prin răbdarea ei de bunăvoie.

trebuința de-a lucra, deşi nu e supus trebuinței de-a lucra ca noi? Acest mod de a vorbi ne e obişnuit şi nouă. De fapt, dumnezeiescul Pavel scrie aceasta spre îndreptare corintenilor: „*Acestea, frații mei, le-am zis ca despre mine şi Apollo, ca să învățați din pilda noastră să nu treceți peste ceea ce s-a scris*” (I Cor. 4, 6). Iar că nu pe vreun bătrân, nici pe vreun înger, ci pe Domnul tuturor L-am avut nu împreună supus slăbiciunilor noastre, ci călăuză pe calea tuturor celor bune şi spre întoarcerea de la vechile patimi spre ceea ce e mai bun, nu e nici o îndoială. Căci nu prin noi am fost răscumpărați, şi nici prin altcineva dintre cei creați, ci prin Însuşi Mântuitorul nostru Hristos. Deci când, precizând că Se înalță peste răutatea din lume împreună cu noi, zice: „*Sculați-vă, să mergem de aici*,” nu o spune ca cel împreună-vinovat de ele, sau ca cel supus patimilor omeneşti, ci ca un Conducător şi Învățător al intrării în nestricăciune, în viața întru sfințenie şi în iubirea de Dumnezeu.

CAPITOLUL AL DOILEA

FIUL ESTE DE O FIINȚĂ CU TATĂL, ŞI NU DE ALTĂ FIRE, NICI DE ALT NEAM, CUM SPUN ERETICII, CI DUPĂ SPUSA:

„*Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele*” *şi:* „*Tatăl Meu este lucrătorul*” (In 15, 5; 15, 1)

Voind să arate că se cuvine să fim uniți cu El prin iubire şi cât de mare folos câştigăm din alipirea la El, Se înfățişează ca viță, iar pe cei uniți cu El, articulați în oarecare fel şi întăriți în El, făcuți părtaşi ai firii Lui (II Pt. l, 4) prin împărtăşirea de Sfântul Duh, îi numeşte mlădițe. Căci Cel ce ne uneşte pe noi cu Mântuitorul Hristos este Duhul cel Sfânt al Lui. Alipirea la viță a celor ce vin la ea este voită, iar unirea ei cu noi este prin relație,[1751] fiindcă prin voința noastră cea bună am venit la El prin credință şi ne-am făcut de un neam cu El, primind de la El demnitatea înfierii. De fapt, după Sfântul Pavel: „*cel ce se alipeşte de Domnul este un duh cu El*” (I Cor. 6, 17),[1752] căci precum în alte părți S-a numit, prin glasul Proorocului, fundament şi temelie (fiindcă pe El ne zidim, numindu-ne şi noi pietre vii şi duhovniceşti, spre a fi templu sfânt, locaş al lui Dumnezeu în Duh, neputându-ne zidi în alt mod spre aceasta dacă nu S-a făcut Hristos temelie în noi - I Cor. 3, 16), aşa şi aici, printr-un înțeles asemănător, Se numeşte pe Sine viță a mlădițelor ce răsar din ea, ca maică şi hrănitoare a lor, fiindcă ne-am renăscut din El şi în El în Duhul spre rodirea vieții, nu a celei vechi, ci în înnoirea credinței şi a iubirii în şi față de El. Suntem păstrați în existență, alipiți de El şi păzind sfânta poruncă dată nouă, silindu-ne să păstrăm binele nobleței dobândite, adică să nu supărăm pe Duhul cel Sfânt sălăşluit în noi, prin Care se înțelege că locuieşte în noi Dumnezeu. Iar în ce mod suntem în Hristos şi El în noi, însuşi înțeleptul Ioan ne-a arătat, zicând: „*Din aceasta cunoaştem că rămânem în El şi El întru noi, fiindcă ne-a dat din Duhul Său*” (I In 4, 13), sau: „*Prin aceasta cunoaştem că suntem întru El. Cine zice că petrece întru El dator este, precum Acela a umblat, şi el aşa să umble*” (I In 2, 5-6). Şi ceea ce a spus în mod clar, repetă: „*Cel ce păzeşte poruncile Lui rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu în el*” (I In 3, 24). Căci dacă păzirea poruncilor sporeşte iubirea față de El, iar prin iubire ne alipim de El, cum nu se va arăta în aceasta adevărat ceea ce a spus? Precum rostul viței stă în a face mlădițele să se bucure de calitatea ei naturală, aşa Cuvântul Unul-Născut al lui Dumnezeu-Tatăl procură Sfinților, uniți cu Sine prin

---

[1751] Nici unirea noastră cu Hristos nu se face în afara voii noastre, nici a Lui cu noi nu e prin fire. Aceasta înseamnă că se realizează prin Duhul Sfânt.

[1752] Duhul dumnezeiesc al lui Hristos, primit de noi, a umplut duhul nostru de El, sau a activat puterea de unire a duhului nostru, încât amândouă duhurile trăiesc ca unul, fără să se contopească. Prin Duhul ne simțim uniți cu Hristos.

credinţă şi evlavie, înrudirea cu Sine, dându-le Duhul Său, căci îi hrăneşte spre dreapta credinţă şi lucrează în ei toată virtutea şi priceperea facerii de bine.[1753]

Pentru care motiv Îl numeşte lucrător pe Tatăl? Pentru că Tatăl nu este inactiv, nelucrător față de noi, câtă vreme Fiul ne hrăneşte şi ne susține în existență în Duhul Sfânt. Căci îndreptarea celor alor noastre este o operă a întregii Sfinte şi de o ființă Treimi, şi voirea şi puterea Ei vin prin toată firea dumnezeiască în toți cei în care lucrează ea. De aceea, Sfânta Treime Se vede şi Se slăveşte în întregime de către noi chiar şi într-o Persoană. Căci numim pe Dumnezeu Mântuitor, nevăzând în parte în Tatăl, în parte în Fiul, sau în parte în Sfântul Duh darurile cu care, primindu-le, suntem miluiți, ci declarând că mântuirea noastră este fapta unei unice Dumnezeiri. Căci deşi părem că atribuim fiecărei Persoane ceva din cele ce se fac cu noi, sau din cele lucrate cu creația, nu mai puțin credem că toate sunt de la Tatăl prin Fiul în Duhul. Deci înțelegem cu multă dreptate că Tatăl ne hrăneşte în dreapta credință prin Duhul, sau El lucrează, adică ne priveşte şi ne vede şi ne învredniceşte de grija îndreptării, prin Fiul în Duhul. Socotim că e mai bine să înțelegem aşa decât altfel. Căci, dacă admitem că fiecare dintre cele trei Persoane lucrează în mod separat cele referitoare la noi (ceea ce nu atribuim şi Alteia), cum nu va fi neîndoielnic că, deoarece Fiul S-a numit acum viță, iar Tatăl, lucrător, suntem hrăniți în mod special şi susținuți în buna existență numai de Fiul, iar de la Tatăl nu avem decât îngrijirea? Căci e propriu viței să hrănească mlădițele ei, iar lucrătorului, numai să se îngrijească de ea. Dar, dacă cugetăm drept, vom socoti că nici aceea nu se face fără Tatăl, nici aceasta, fără Fiul şi nimic nu se va înfăptui fără Sfântul Duh. Toate sunt, precum am spus, de la Tatăl prin Fiul în Duhul.

În mod foarte iconomic, Mântuitorul a numit acum pe Tatăl lucrător. Din ce motiv a făcut aceasta, nu e greu să spunem. Ca să nu socotească cineva că numai Unuia-Născutului I s-a dat grija față de noi, a înfățişat pe Dumnezeu-Tatăl oarecum ca împreună-lucrător, numindu-Se pe Sine vița care procură mlădițelor viața şi puterea de-a rodi, iar pe Cel ce L-a născut numindu-L lucrător. Prin aceasta ne-a învățat că se săvârşeşte cu privire la noi şi un altfel de lucrare a ființei dumnezeieşti, adică îngrijirea.[1754] Căci trebuia ca Dumnezeu, înțeles în Sfânta şi de o ființă Treime, să ne facă nu numai părtaşi de firea Sa, ci să ne arate şi grija atentă față de cele ale noastre, înțeleasă foarte bine ca lucrare prezentă. Numind înainte vița şi mlădițele din ea, cum n-ar fi arătat în mod foarte cuvenit şi pe lucrătorul lor, înfățişându-l pe privitorul şi îngrijitorul tuturor, adică pe Dumnezeu? Iar dacă credem că Fiul este prin fire şi cu adevărat în Tatăl Său şi are în firea Sa pe Cel ce L-a născut, toate se vor săvârşi prin Amândoi, ca dintr-o unică Dumnezeire, în Duhul. Astfel, nici Tatăl nu va fi socotit că ne hrăneşte în afara Fiului, nici Fiul nu va fi socotit străin de lucrarea Tatălui în noi. Căci unde se vede unitatea firii în rațiuni identice, nu se împarte nici lucrarea, chiar dacă s-ar înțelege că e variată şi diferită.[1755] Iar ființa, adică Dumnezeirea adevărată şi cea după fire, fiind înțeleasă ca una în trei ipostasuri, în Tatăl şi în Fiul şi în Sfântul Duh, cum nu s-ar spune foarte clar şi neîndoielnic că uneori lucrarea este a Unuia, dar ca rezultat al întregii şi unicei Dumnezeiri, aflându-se în ea aceeaşi putere a firii? De fapt,

---

[1753] Ioan este Apostolul iubirii. Aşa îl vede Sfântul Chiril. Iubirea uneşte persoanele fără să le confunde. Aceasta e unirea în unitatea Duhului. Unirea dintre viță şi mlădiță este dată ca simbol al unirii dintre Hristos şi noi.

[1754] Hristos numindu-Se pe Sine viță, iar pe Tatăl, lucrător, n-a disprețuit pe Tatăl, sau nu S-a prezentat despărțit de Tatăl, atribuindu-Şi puterea de-a da viață, iar Tatălui o simplă îngrijire exterioară, ci Şi-a afirmat doar Dumnezeirea din care dă viața cea nouă mlădițelor, după ce acestea s-au veştejit, nemaifiind aşa cum au fost aduse la existență la început. Dar vița fără lucrător, sau fără îngrijitor, nu poate exista. Lucrările lor se îmbină într-una singură, pornind de la Tatăl şi efectuându-se prin Fiul. În Fiul ne împărtăşim de viața dumnezeiască, dar aceasta se face nu fără grijă, sau voia Tatălui, adică nu într-un mod nevrut de Dumnezeu.

[1755] Tatăl lucrează în alt mod decât Fiul şi Duhul, dar lucrarea Lui nu e despărțită de a Lor, căci porneşte din Tatăl şi se efectuează prin Fiul, sfârşindu-se în Duhul.

Domnul nostru Iisus Hristos, având în toate pe Tatăl ca împreună-lucrător, umblând printre iudeii lipsiți de evlavie, a zis: „*Multe lucruri bune v-am arătat vouă de la Tatăl Meu. Pentru care din ele aruncați cu pietre asupra Mea*?” (In 10, 32), iar despre lucrarea în ziua sâmbetei a zis: „*Tatăl Meu până acum lucrează; şi Eu lucrez*” (In 5, 17). Şi cred ca nu va socoti cineva că El spune că Tatăl lucrează ceva aparte, referitor la creatură, şi Fiul, ceva aparte. Iar deoarece toate le lucrează Tatăl prin Fiul, şi nu lucrează vreodată altfel (căci Fiul este Înțelepciunea şi Puterea Lui), de aceea a numit pe Tatăl lucrătorul faptelor Sale, spunând: „*Cuvintele pe care vi le spun nu le vorbesc de la Mine, ci Tatăl Care este întru Mine face lucrările Lui*” (In 14, 10).

Socotesc deci că nu trebuie să înțelegem aceasta altfel decât că Hristos Se află în calitate de viță, iar noi atârnăm de El ca nişte mlădițe, îngrăşându-ne prin harul şi bând din puterea Lui, prin Duhul, spre rodire duhovnicească. Deoarece pe noi, care ne-am hotărât să umblăm drept, ne loveşte cuvântul contrar al ereticilor şi încearcă să ne convingă că nu cugetăm cele cuvenite, vom arăta ascultătorilor prin puține cuvinte cele ce a exprimat prin multe cuvinte unul dintre aceia. „Drept a spus, zice, Unul-Născut când a respins şi a arătat ca vrednici de râs pe aceia care socotesc că El este de o ființă cu Dumnezeu-Tatăl. Căci iată că S-a numit pe Sine în mod clar viță, iar pe Tatăl, lucrător. Precum deci vița şi lucrătorul nu sunt de aceeaşi ființă (fiindcă aceea este lemn, iar el este om), ci de alt neam, aşa nu e Fiul de o ființă cu Tatăl, ci înțelesul lor e cu totul deosebit şi îi despart multe, dacă unul este lucrător, iar altul, viță. Nu este însă îndoială că unii vor să transfere acestea la iconomia cu trupul. Dar nu spune că trupul Său este vița, ci mai degrabă Dumnezeirea. Căci cui nu-i este clar că nu trupul nostru atârnă de trupul Mântuitorului, ca mladițele de viță, nici rodul Sfinților nu e trupesc, ci duhovnicesc? Deci, lăsând la o parte în prezent trupul, vom vedea înțelesul cuvântului referindu-se la Dumnezeirea Fiului şi vom spune că ea este vița, de care depindem prin credință.”[1756]

Flecărind astfel, acela strâmbă dreptatea dogmelor dumnezeieşti după plăcerea lui şi cu multă viclenie le schimbă după scopul lui. Dar noi, stăruind în adevăr, nu vom cugeta astfel, ci vom rămâne fideli dogmelor adevărului, urmând înțelegerii Sfinților Părinți.

Cum se cuvine să înțelegem deci sensul cuvântului din fruntea acestui paragraf, am cercetat după puterea noastră, nu fără stăruință. Dar trebuie să cugetăm şi cum să ne înarmăm împotriva cuvintelor acelora şi să le respingem. Dacă, trecându-le sub tăcere, nu s-ar vedea rezultând din aceasta nici o pagubă înțelegerii celor mai simpli, nu ne-am opri la respingerea acestor cuvinte deşarte, ci am trece la explicările următoare ale textului. Dar, deoarece nu puțină pagubă ar aduce primirea de către unii a celor astfel spuse, cum nu se cuvine ca, mişcați de o râvnă şi iubire de Dumnezeu consecvente, să luptăm împotriva acestor gânduri şi cuvinte? Căci prin acestea se face cu totul vădită răutatea vrăjmaşului. Deci, întâi vom spune că este cu totul prostesc a traduce în înțelesul de fire sau de ființă reală ceea ce se cugetă aşa numai ca pildă sau ca asemănare a ei. Socotesc că cei ce vor să înțeleagă drept fiecare din cele spuse, trebuie să privească la scopul lor şi să cugete cu multă înțelegere ce vrea să spună autorul cuvintelor. Din aceasta vei vedea şi că noi grăim drept. Nu era scopul Mântuitorului nostru Hristos să învețe pe ucenici că El este după fire ceva, şi Tatăl altceva, nici că pentru aceasta trebuie să numească pe Cel ce L-a născut lucrător, iar pe Sine, viță.[1757]

[1756] Greşeala acestor eretici din rândurile citate constă în faptul că despart trupul de ipostasul Cuvântului. De aceea îl fac pe Acesta mai mic decât Tatăl. Dar însuşi Acesta lucrează şi prin trup. Deci ca atare e şi mai legat decât Tatăl, de noi. Iar împreună cu Sine are pe Tatăl, ca Cel care este de o ființă cu Fiul, dar şi ca deosebit de El, ca alt ipostas.

[1757] E greşit, spune Sfântul Chiril, a socoti că mlădița şi vița despre care vorbeşte Hristos sunt de aceeaşi ființă pentru faptul că mlădița este asemănătoare viței. Din faptul că omul este după chipul lui Hristos, sau se umple de puterea Lui, nu rezultă că e de o ființă cu El ca Dumnezeu. Afirmând această identitate, arienii declarau pe Fiul creatură, sau prima creatură. Se bazau în aceasta şi pe faptul că Hristos numeşte

Căci dacă acesta ar fi fost scopul Lui, de ce nu s-ar fi şi sfârşit cuvântul Lui aici, nemaiadăugând nimic altceva? Scopul gândit de voi l-ar fi arătat dacă S-ar fi indicat numai pe El şi pe Tatăl, dar, numindu-Se întâi pe Sine viță, şi spunând că noi atârnăm de El ca nişte mlădițe, iar Tatălui atribuindu-I capacitatea lucrării, e vădit, socotesc, tuturor că nu Se arată nicidecum ca ceea ce cugetați voi, ci vrea să convingă pe ascultători, prin pilde îngroşate şi supuse ochilor trupului, că toată puterea rodirii noastre duhovniceşti este de la El, aşa cum şi calitatea odraslelor ce se altoiesc într-o rădăcină vine din aceasta. Tot binele pe care-l avem ne este dat. În Dumnezeu însă nu este aşa. Căci El este în Sine însuşi în toate avantajele Lui, în slava şi puterea Lui, începutul I se cuvine numai Lui. De aceea, Hristos este ca o rădăcină şi viță, iar noi, ca nişte mlădițe. Iar dacă a numit pe Tatăl lucrător,[1758] nu vrea să-L socotească de altă ființă, căci nu vrea să-L înțeleagă aşa precum am spus înainte, ci vrea să arate că firea dumnezeiască s-a făcut, prin grija iubitoare, rădăcină a rodirii noastre duhovniceşti din El, dăruită nouă cu rol de înduhovnicire ca să ducă pe cei chemați prin credință la împărtăşirea de ea. Deci nici una dintre pilde nu are vreo rațiune comună cu a ființei. Nici Mântuitorul Hristos nu afirmă acum aceasta, ci învățătura Lui are alt scop. Acest lipsit de minte vrea să afirme un lucru nedrept, din cauza necredinței lui, şi spune că nici o rațiune nu-l va face să se abată de la gândul lui cu privire la semnificația acestui pasaj, care este întruparea lui Hristos. El spune că n-am fost uniți cu Hristos după trup, nici n-au rămas Apostolii ca nişte mlădițe în trupul lui Hristos, nici nu i-a numit pe ei prin acest cuvânt. Acestea îl arată ca nepăşind pe calea dreaptă a Sfintelor Scripturi.

Că prin simțirea noastră, înțeleasă ca iubire desăvârşită, prin credință dreaptă şi prin cugetare iubitoare de virtute şi sinceră, ne unim deplin cu Hristos, nu va tăgădui nicidecum rațiunea dogmelor noastre. Afirmăm că ele spun foarte drept aceasta. Dar vom arăta că îndrăzneala cu care se spune că nu avem nici o rațiune a unirii după trup cu El se abate cu totul de la de Dumnezeu insuflatele Scripturi. Căci, cum s-ar îndoi careva dintre cei ce obişnuiesc să cugete drept că Hristos este în acest sens viță, iar că noi, având chipul unor mlădițe, primim în noi viața din El şi de la El? De aceea Pavel zice: „*Că un trup suntem, o pâine, cei mulți; căci toți ne împărtăşim dintr-o pâine*” (I Cor. 10, 17).[1759] Dar să ne spună cineva cauza şi să ne învețe puterea tainică a împărtăşirii. Fiindcă pentru ce vine în noi? Oare prin împărtăşirea de Sfântul Lui trup nu vine în noi şi trupeşte Hristos? Deci socotesc că vorbeşte drept. Căci scrie Pavel că neamurile „*sunt împreună-moştenitoare (cu iudeii) şi mădulare ale aceluiaşi trup şi împreună-părtaşe ale făgăduinței, în Hristos Iisus*” (Efes. 3, 6). În ce mod s-au arătat ca un trup? Învrednicindu-se să se împărtăşească de binecuvântarea cea tainică (de Sfânta Împărtăşanie), s-au făcut un trup cu El, ca şi fiecare dintre Apostoli. Şi pentru care pricină le-a numit mădulare ale lui Hristos, mai bine-zis mădulare ale tuturor celor ale Sale?[1760] Fiindcă scrie: „*Au nu ştiți că trupurile voastre sunt mădularele lui Hristos? Luând deci mădularele lui Hristos le voi face mădularele unei desfrânate? Nicidecum*!”

---

pe Tatăl lucrătorul viței, arătându-L mai puțin de o ființă cu El, ca mlădițele, sau oamenii.

[1758] Hristos, anunțând şi pe Tatăl ca lucrător prin Sine, precum vița în mlădițe, a voit să arate ca în cei credincioşi nu lucrează o singură Persoană dumnezeiască, sau Fiul, ci întreaga Treime iubitoare, făcând lucrătoare iubirea Ei între noi.

[1759] Precum spunându-se că împărtăşindu-ne toți din Hristos, ca pâine, ne facem şi noi o pâine cu El, dar nu se spune că ne facem de aceeaşi ființă dumnezeiască, aşa nici spunându-se că suntem mlădițe ale Lui ca viță, nu se spune aceasta. Ne facem ca El, sau ne îndumnezeim prin puterea Lui, de care ne umplem, nu prin schimbarea ființei noastre în ființa Lui dumnezeiască. Şi ne îndumnezeieşte trupul prin trupul Său care e de o ființă cu al nostru, pentru că a fost asumat de El, dar şi prin faptul că a rămas totodată şi Dumnezeu. De aceea putem fi şi ca nişte mlădițe în El. Când Hristos spune: „*Eu sunt Calea, Adevărul şi Viața*,” declară că e acestea pentru om. Omul înaintează în El, Care e Adevărul, Viața, Care e Adevărul viu, Care e Viața nesfârşită, umplându-se tot mai mult de El ca Dumnezeu, fără să înceteze să fie om. Cu această aspirație este creat omul.

[1760] Fiind toți mădulare ale lui Hristos prin Sfântul Botez şi Sfânta Împărtăşanie, suntem uniți şi cu alte mădulare, căci facem parte din acelaşi trup.

(I Cor. 6, 15). Dar şi Mântuitorul însuşi zice: „*Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu rămâne întru Mine şi Eu întru el*” (In 6, 56). Din aceasta se poate vedea că Hristos nu spune că va fi în noi numai printr-o relaţie înţeleasă ca o simţire în noi, ci ca o împărtăşire prin fire. Căci aşa precum, dacă cineva ar imprima o ceară în altă ceară şi le-ar face să se topească împreună prin foc, face din amândouă ceva unic, aşa ne unim şi noi cu El, prin împărtăşirea de trupul lui Hristos şi de cinstitul Lui sânge, şi El este în noi, şi noi în El. Căci nu s-ar putea să fie altfel făcuţi vii cei ce obişnuiesc să se corupă, dacă nu s-ar întipări în ei trupeşte trupul Vieţii după fire, adică al Unuia-Născutului. Şi dacă nu se lasă cineva convins de cuvintele mele, să creadă lui Hristos, Care zice: „*Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă în voi. Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi*” (In 6, 53-54).

Auzi cum spune clar că, de nu vom mânca trupul Lui şi nu vom bea sângele Lui, nu vom avea în noi, adică în trupul nostru, viaţa veşnică? Iar prin viaţa veşnică se va înţelege, cu deplină dreptate, trupul Vieţii, adică al Unuia-Născutului. Acesta ne va învia pe noi în ziua de apoi. Şi cum, sau în ce mod, o vei auzi desigur, şi eu nu voi pregeta să ţi-o spun. Deoarece s-a făcut trup al vieţii, adică al Cuvântului Care a răsărit din Dumnezeu-Tatăl, a primit şi el puterea vieţii şi este din cele în care viaţa nu poate fi învinsă de moarte.[1761] Deci, deoarece a venit Viaţa în noi, nu va suporta legăturile morţii, ci va învinge în mod sigur stricăciunea, fiindcă nu va şti să rabde cele ale morţii, căci, după cuvântul lui Pavel: „*stricăciunea nu moşteneşte nestricăciunea*” (I Cor. 15, 50). Dar când Hristos a spus: „*Eu îl voi învia pe el*,” nu a atribuit numai trupului Său puterea de-a învia pe cei adormiţi, ci zice Eu, şi cu mare dreptate, fiindcă Dumnezeu-Cuvântul cel din trupul Său este una cu trupul Său.[1762] Căci nu se taie Hristos într-o doime de fii, nici nu va cugeta cineva că trupul e străin de Unul-Născut, precum nu va zice cineva că trupul nostru este străin de sufletul nostru. Când deci Hristos S-a arătat prin acestea ca viţă, iar pe noi, ca mlădiţe, fiind în comuniune nu numai spirituală, ci şi trupească, pentru ce flecăreşte acesta în zadar împotriva noastră, zicând că nu ne împărtăşim trupeşte de comuniunea cu El şi n-a numit viţă trupul Său, ci Dumnezeirea?[1763]

Dar va spune cineva: Pentru ce, lăsând ceea ce e mai potrivit şi mai propriu spre explicare, te foloseşti mult de ceea ce este deosebit? Dar oare nu vom admite că Iisus este în mod mai potrivit viţă prin comuniunea prin trup, iar pe noi ne numeşte mlădiţe, pentru identitatea firii?[1764] Fiindcă sunt de o fire cu viţa cele din ea. Şi spunem acestea nu încercând să desfiinţăm putinţa de-a ne uni cu Hristos prin dreapta credinţă şi prin iubirea sinceră, ci arătând mai degrabă că şi duhovniceşte şi trupeşte Hristos este viţă, iar noi, mlădiţe. Deci cuvântul adevărului este simplu şi limpede, dar adversarul refuză

[1761] Trupul nu are viaţă spirituală din materia sa, ci din sufletul său. Iar în Hristos trupul primeşte viaţa care învinge moartea, pentru că El este Viaţa prin Sine şi fără sfârşit. De aceea, prin trupul Lui primim şi noi în trupul nostru rădăcina vieţii veşnice.

[1762] Trupul are viaţa sufletului, şi în Hristos trupul are viaţa Dumnezeirii, pentru că sufletul este una cu trupul Său prin unitatea persoanei, sau Dumnezeu-Cuvântul, Care este în trupul Său ca ipostas al Lui, este una cu el. Nu se poate despărţi trupul viu de persoana lui, deci în Hristos nu se poate despărţi trupul de Persoana Lui dumnezeiască. Spunând „Eu”, Hristos include în Eul Său şi trupul Său. Taina persoanei umane constă în faptul că este în acelaşi timp una, dar şi compusă din suflet şi trup, iar taina Persoanei lui Hristos, că este una şi totodată compusă din Dumnezeire şi umanitate, cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul.

[1763] Este aici un nestorianism care e reluat şi de grupările neoprotestante, care afirmă şi ele că nu ne împărtăşim prin Trupul lui Hristos de Dumnezeirea Lui. Deci, dacă Hristos Se numeşte viţă, şi pe noi ne numeşte mlădiţe, Se numeşte aşa numai ca Dumnezeu, de Care noi nu ne putem împărtăşi decât prin relaţie şi simţire. Dar Hristos afirmă că El însuşi, ca Persoană dumnezeiască, ni Se dă prin Trupul Său.

[1764] Când Hristos, numindu-Se viţă, spune ca Tatăl este lucrătorul, nu Se numeşte astfel numai în calitate de om, ci şi de Dumnezeu. Unii întreabă: de ce face aceasta, când ar fi fost mai potrivit să Se numească pe Sine viţa, iar pe noi, mlădiţe, pentru simplul fapt că El are aceeaşi fire umană ca noi?

să mărturisească faptul că Hristos era şi trupeşte viţă, ca Unul ce a dat viaţa Sa şi mlădiţelor, adică nouă. Dar deoarece viţa din pământ dă puterea ei numai mlădiţelor odrăslite din ea, adversarul suceşte şi forţează puterea ei, vorbind numai despre Dumnezeire, şi nu şi despre trup,[1765] în felul acesta poate bârfi, susţinând cu nepricepere următoarele: „Dacă Fiul este viţă, iar Tatăl, lucrătorul, dar totodată Fiul este de altă fire, o dată ce este viţă, nu va fi de o fiinţă cu Tatăl.” Prin aceasta socoteşte că poate pune un zid adânc şi greu dogmelor Bisericii printr-o explicare de neacceptat. Dar el aiurează nu mai puţin prin aceasta. Căci, mai întâi, declarând că Fiul este de alt neam după Fire şi plasându-L în afară de fiinţa Celui ce L-a născut, cum mai poate numi pe Dumnezeu Tată şi pe Fiul peste tot Fiu?[1766] Căci dacă zice că El nu S-a născut, adică n-a provenit din fiinţa Tatălui, precum provin din om cei născuţi din el, cum ar mai fi cu adevărat Fiu? Apoi, s-ar împotrivi fericitului Ioan, care zice: „*Cel ce tăgăduieşte pe Fiul nu are nici pe Tatăl; cine mărturiseşte pe Fiul are şi pe Tatăl*” (I In 2, 23). Şi adevărat este cuvântul, căci în Unul se desfiinţează sau se afirmă şi Celălalt. Nu ar fi Tatăl nefiind Fiul, nici nu s-ar cugeta Fiul dacă nu s-ar cugeta împreună cu El şi Cel ce L-a născut. Dacă se neagă Fiul (când se spune că e de alt neam), se neagă şi Tatăl însuşi. Ce vei zice deci, o, bunule, faţă de acestea? În cine va fi credinţa? Unde ar mai fi slava Treimii? S-a descompus şi a dispărut firea care susţine toate, Sfânta Scriptură nemaiindicând decât nişte simple cuvinte. Nebunia lor ne face să vedem şi prin aceste cuvinte basmele lor mincinoase. Dar poate, ruşinându-se de mărimea bârfirii lor, după ce spun că Fiul e de alt neam, zic că s-a născut din Dumnezeu-Tatăl. Însă noi le vom cere să spună cum afirmă şi mărturisesc că S-a născut? Căci dacă este una dintre creaturi, având o relaţie prin iubire şi voinţă cu Dumnezeu (căci spun că toate sunt din Dumnezeu), vor cădea nu mai puţin în blasfemii. Socotindu-L născut cu adevărat, dar afirmând că este de alt neam, îşi vor arăta necredinţa în Cel ce L-a născut. Căci ceea ce nu se poate întâmpla nici firii create, afirmă că poate suferi Dumnezeu. Cum nu e vădit tuturor că cel ce se naşte cu adevărat din cineva după fire e de o fiinţă cu cel ce-l naşte? Deci, creatura naşte potrivit raţiunii cuvenite ei, nu naşte ceva de alt neam. Vom socoti numai pe Dumnezeu pătimind contrariul, dacă a născut pe cineva de alt neam, şi nu pe Fiul din firea Sa proprie?

Se cuvenea deci ca adversarul să nu mai vrea să răspundă nimic faţă de acestea. Dar, neieşind el din reaua voinţă ce-i este proprie şi socotind că Fiul este de alt neam decât Dumnezeu-Tatăl, nu vom renunţa să susţinem dogmele adevărului. Căci vom arăta că el declară pe Dumnezeu-Tatăl de un neam cu creatura.[1767] Şi cum face aceasta, o poate afla oricine auzind iarăşi cum susţine acela şi spune clar că Unul-Născut nu a numit viţa trupul Său, ci însăşi Dumnezeirea Lui. Să zicem că e aşa. Deci să-i cerem să răspundă: socoteşte, oare, că Fiul este Dumnezeu adevărat sau nu, spunând că această demnitate e falsă şi constă doar în simple cuvinte? Dacă spune că nu e Dumnezeu după fire, să-L primească pe Însuşi Unul-Născut ca martor, Care zice: „*Eu sunt Adevărul*” (In 14, 6). Căci Adevărul nu are în Sine un nume fals şi mincinos. Să asculte pentru aceasta şi pe preaînţeleptul Ioan, care declară şi zice clar: „*Şi noi suntem în Dumnezeul cel*

[1765] Sfântul Chiril nu refuză să vadă calitatea lui Hristos de viţă care ne poate hrăni pe noi ca mlădiţe, fiind de o fire cu noi. Dar n-a insistat asupra acestui fapt, ca să nu fie folosit de eretici pentru a afirma că Hristos vrea să se numească viţă a noastră, ca mlădiţe, numai prin calitatea Lui de Fiu al lui Dumnezeu, şi prin aceasta să arate că dumnezeirea Lui nu e identică cu a lui Dumnezeu-Tatăl. Aceasta se spune în cele următoare.

[1766] Era obiceiul arienilor să numească pe Dumnezeu Tatăl, şi pe Hristos, Fiul Lui, deşi nu recunoşteau că Dumnezeu a născut pe Fiul şi Fiul e născut cu adevărat din El, ci socoteau pe Fiul prima creatură a lui Dumnezeu.

[1767] De fapt arienii, spunând că Fiul este prima creatură, dar e totuşi „născut” din Dumnezeu ca „Fiu al Lui,” exprimau o gândire panteistă, nefăcând o deosebire între Dumnezeu şi creaţie şi nedeosebind între naştere şi facere. Cel ce face ceva naşte din sine, sau poate şi din altele acel ceva. Şi cel ce naşte face ceea ce naşte, căci toate sunt de o fiinţă.

adevărat, adică în Fiul Său Iisus Hristos. Acesta este adevăratul Dumnezeu şi viaţa de veci" (I In 5, 20). Dar şi dacă se va ruşina şi va înceta să susţină aceasta, mărturisind că Fiul e Dumnezeu adevărat, nu vom spune altfel, ci ne vom folosi de cuvintele lui pentru respingerea celor spuse înainte de el: Deci zice că, „precum lucrătorul este de alt neam decât viţa - căci precum el este om, ea este viţă -, aşa viţa se înţelege drept şi adevărat ca fiind de un neam cu mlădiţele. Deci socotesc că nimeni nu va coborî la atâta neînţelegere, ca să îndrăznească să nege ceea ce e atât de vădit. Dacă deci, fiind Dumnezeu adevărat, Fiul este de o fiinţă cu Dumnezeu adevărat după fire, adică cu Tatăl, dar e şi viţă, iar noi, mlădiţe, şi pentru aceasta suntem de o fire cu viţa, cum nu vom fi şi noi dumnezei după fire, părăsind firea noastră?[1768] Dar a cugeta astfel e propriu extremei necredinţe. Căci noi am fost făcuţi, iar Fiul este Dumnezeu după fire. Apoi cum va fi aceasta? Şi cum va fi adevărat ceea ce se spune despre El, dacă mlădiţele sunt de o fire cu viţa? Căci e necesar, în cazul acesta, sau să fim ridicaţi şi noi la firea Dumnezeirii adevărate, sau să fie coborâtă Aceea la noi, căci aşa sunt mlădiţele de o fire cu viţa. Deoarece Fiul Se arată spunând: „*Eu şi Tatăl una suntem,*" vom fi urcaţi şi noi la asemănarea întru totul cu Tatăl, sau Tatăl însuşi va fi atras la asemănarea cu Fiul, Cel de o fire cu noi. Deci vedeţi ce mulţime de blasfemii ne răsar de aici. De aceea, vom urma mai mult gândurilor adevărului în formă de pildă, crezând Fiului, Care zice: „*Eu sunt viţa, voi, mlădiţele,*" iar „*Tatăl Meu este lucrătorul.*"[1769]

„*Toată mlădiţa care nu aduce roadă întru Mine, El o taie; şi orice mlădiţă care aduce roadă, El o curăţeşte, ca mai multă roadă să aducă*" (In 15, 2)

Alipirea noastră de Hristos devine obişnuită când câştigă prin voinţă puterea înţelegerii şi se desăvârşeşte prin iubire şi credinţă. Sălăşluindu-Se El în sufletele noastre, ne face vădită cunoştinţa de Dumnezeu. Modul iubirii cere păzirea poruncilor date nouă de El. Căci aşa l-a socotit pe cel ce-L iubeşte, zicând: „*Cel ce Mă iubeşte, păzeşte poruncile Mele.*" Deci trebuie ştiut că, unindu-ne cu El prin credinţă şi înfăptuind chipul alipirii prin simple mărturisiri, dar încă nestrângând prin faptele bărbăteşti ale iubirii legătura unirii, ne numim mlădiţe, dar moarte şi neroditoare. „*Căci credinţa fără fapte este moartă,*" după cuvântul unui Sfânt (Iac. 2, 20). Dacă deci mlădiţa este în acest mod, atârnând, ca să spun aşa, degeaba de tulpina viţei, va fi expusă cuţitului lucrătorului, căci o va tăia cu siguranţă şi o va da ca gunoi deşert focului. Aceasta e osânda celor neroditori, precum socotesc că spune, în chip de parabolă, stăpânul către lucrător, despre smochin: „*Taie-1; de ce să ocupe locul în zadar*?" (Lc. 13, 7). Aşa socotesc că şi Dumnezeu, Tatăl tuturor, taie mulţimea uscată şi neroditoare a mlădiţelor care atârnă fără folos de viţa spirituală. Căci cred că îngrijitorul de sufletele noastre, adică Dumnezeu, vrea să arate prin parabola de aici ce şi câtă pagubă suportă sufletul tăiat din comuniunea cu El. Căci va fi aruncat spre nimic cel ce nu se va folosi spre nici o facere de bine, predându-se în mod neîndoielnic chinului şi făcându-se hrană focului a-toate-consumator.[1770] Dar şi prin proorocul Iezechiel s-a spus

---

[1768] Aceasta era cugetarea ereticului.

[1769] După ce înainte s-a respins părerea ereticului că Fiul nu este Dumnezeu, acum se respinge părerea lui că Dumnezeu este egal cu creaturile (mlădiţele). În ambele forme, ereticul arian arată că susţine panteismul, care nu face deosebire între Dumnezeu şi creaţie, sau lume. El deduce aceasta din declaraţia lui Hristos că El este viţa, şi noi, mlădiţele. El zice ca prin aceasta suntem de o fiinţă cu Hristos, deci prin aceasta suntem şi noi dumnezei, şi deci nu se poate să nu fim toţi o fiinţă cu Tatăl.

[1770] Cel rău nu va mai fi aruncat spre nimicire totală, căci Dumnezeu nu mai nimiceşte un om creat odată, ci va exista, dar nu va folosi nimănui, neavând nici un rost în ansamblul creaţiei, şi acesta va fi cel mai mare chin pentru el, asemenea unui foc interior. Căci îl va usca de tot, nemaiputând arăta nici un rod folositor altora, de vreme ce nu mai e întreţinut de Duhul de-viaţă-făcător şi de-iubire-dătător al lui Hristos. E uscăciunea care face neputincioasă orice comuniune, întreţinând în om chinul singurătăţii spirituale.

despre aceasta, tâlcuindu-se: „*Fiul Omului, ce întâietate are lemnul de viță de vie față de oricare alt lemn, şi coarda de viță de vie între arborii din pădure? Se ia oare din el vreo bucățică pentru vreun lucru? Se ia oare din el măcar pentru un cui, ca să atârni de el vreun lucru oarecare? Iată, el se dă focului spre ardere; amândouă capetele lui le mistuie focul, şi mijlocul arde şi el*” (Iez. 15, 2-4). Înțelegi deci că ceea ce a fost tăiat şi desprins cu totul e pe de-a-ntregul nefolositor, deci nu poate fi folosit la nimic din cele necesare, ci doar se dă focului. Deci, nu e vădit că, chiar dacă suntem făcuți mlădițe şi suntem eliberați de rătăcirea politeistă, mărturisind doar credința în Hristos, dar rămânând lipsiți de unirea prin fapte, vom suferi cele ale mlădițelor zadarnice? Şi ce va urma? Vom fi tăiați în întregime şi vom fi predați focului, pierzând seva de viață făcătoare pe care o avem de la viță, adică Duhul. Căci ceea ce a spus Hristos despre cel ce îngroapă talantul (Mt. 25, 18), aceasta o va vedea cineva împlinindu-se şi cu cei ce suferă în întregime tăierea. Căci aşa cum se va lua de la acela talantul, aşa socotesc că se va lua şi din mlădiță, ca umezeala sau ca o calitate vie, Duhul. Şi din ce pricină se va lua? Ca nu cumva, împreună cu cei ce vor fi aruncați în foc de către Judecător, să pară că se condamnă şi Duhul stăpânitor. Căci dacă cei ce stăpânesc lucrurile pământeşti, cinstite şi lăudate aici prin atenții împărăteşti, nu vor suferi cu adevărat de pierderea lor înainte de a pierde demnitățile lor, cum nu e necesar ca sufletul osândit la chinuri să lepede înainte, prin hotărârea de sus, harul de sus şi să fie dezbrăcat de el prin trăirea relelor?

Asigurând mlădița neroditoare că va suferi acestea, întăreşte mintea noastră să stăruie în iubirea față de El prin lucrarea virtuții şi prin credință neslăbită. Dar spune totodată că lucrătorul nu e deloc străin de mlădița roditoare. Căci spune că o va curăți spre a putea aduce rod şi mai mult, fiindcă Dumnezeu conlucrează cu cei ce au ales să-şi arate în toate o viață de Dumnezeu iubitoare şi să împlinească binele, folosindu-se ca de un cuțit de lucrarea Duhului şi tăind din ei fie plăcerile care atrag mereu la iubirea de trup şi la patimi trupeşti, fie cele ce se întâmplă sufletelor oamenilor, murdărind mintea prin privirea celor rele. Aceasta spunem că este tăierea împrejur nefăcută de mână şi înțeleasă în Duh, despre care Pavel zice odată: „*Nu cel ce se arată pe dinafară e iudeu, nici cea arătată pe dinafară în trup este tăiere împrejur; ci este iudeu cel întru ascuns, iar tăierea împrejur este aceea a inimii în duh, nu în literă; a cărui laudă nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu*” (Rom. 2, 28-29). Iar altă dată: „*În El ați şi fost tăiați împrejur, cu tăiere împrejur nefăcută de mână*” (Col. 2, 11). Pe lângă acestea, spun unora că, dacă dintre mlădițele viței spirituale ar vrea careva să se curețe, n-ar putea-o face fără osteneală. Căci e bolnav atât cât poate fi bolnav lemnul. În mod asemănător vom spune că se cuvine să cugetăm şi despre suferință, căci Dumnezeu cel de virtute iubitor ne îndreaptă prin osteneală şi necazuri. De fapt, Proorocul Isaia ne spune: „*El spală întinăciunea fiilor şi a fiicelor Sionului şi curățeşte sângele lor cu duhul judecății, cu duhul arderii.*” Şi dumnezeiescul Pavel adaugă la aceasta: „*Răbdați spre înțelepțire, Dumnezeu se poartă cu voi ca față de fii. Căci care este fiul pe care tatăl său nu-l pedepseşte*?” (Evr, 12, 7). Şi de fapt însăşi ceata sfinților nu respinge certarea potrivită Sfinților, ci o primeşte cu smerenie, zicând: „*Pedepseşte-mă, Doamne, dar după dreptate, şi nu întru mânia Ta, ca să nu mă micşorezi*” (Ier. 10, 24). Căci cu mânie va avea loc tăierea deplină a mlădițelor neroditoare, fiindcă le trimite la chinuri. Dar curățirea celor aducătoare de rod are loc mai degrabă cu judecată, adică cu atenție şi măsură, privind la puțina osteneală pentru rodire şi urmărind o sporire a ei. Primind aceasta, unii strigă: „*Doamne, în necaz mic ne este certarea Ta*” (Is. 26, 16). Căci e foarte mic necazul care curățeşte, o dată ce, aducându-ne certare, ne face fericiți.[1771] Şi

[1771] Când omul vede că un necaz îi vine spre curățire şi trage din el această învățătură, necazul i se micşorează şi simte în sine bucuria ajutorului dumnezeiesc, care îi îngăduie acest necaz, dar îi dă şi bucuria puterii de-a se curăți. Cel ce se încăpățânează să rămână în păcatele răutății lui va avea parte de necazuri tot mai mari. Chiar faptul că nu se vor adânci în Persoana izvorâtoare de iubire a Fiului, Care stă

martor pentru aceasta poate fi luat fericitul David, care grăieşte aşa: „*Fericit este omul pe care îl vei certa, Doamne, şi din legea Ta îl vei învăța pe el, că să-l linişteşti pe el în zile rele*” (Ps. 93, 12-13). Căci, zice, cu adevărat zile aspre şi rele vor veni peste cei tăiați cu dreptate, dar celor certați spre îndreptare li se va face Dumnezeu blând. Deci aceia nu vor sfârşi în cele ale judecății şi chinurilor, deoarece n-au devenit mlădițe neroditoare. Strălucirea faptelor să se unească deci cu mărturisirea credinței şi cu cuvintele lui Dumnezeu. Atunci vom fi ai lui Hristos şi vom afla puterea şi fericirea comuniunii cu El, scăpând de primejdia tăierii.

Le-am spus acum acestea, fiindcă am socotit că trebuie să ne apropiem duhovniceşte de înțelesul celor spuse în cuvintele din fruntea acestui paragraf. Dar socotesc că Domnul a voit să ne arate şi altceva prin spusa: „*Toată mlădița care nu aduce roadă întru Mine, El o taie; şi orice mlădiță care aduce roadă, El o curățeşte, ca mai multă roadă să aducă.*” Socotesc că mlădița desprinsă, prin tăierea de către Tatăl, din comuniunea cu Hristos[1772] indică poporul iudeilor, care nu se deschide spre buna rodire. De trei ori fericitul Ioan spune că acestora le va sta la rădăcină securea şi vor fi predați focului ca nişte lemne. Iar mlădițele care nu vor fi supuse unei tăieri depline, ci rămân în viță şi se vor curăți prin grija dumnezeiască, reprezintă pe aceia dintre iudei care au crezut şi pe cei ce s-au întors împreună cu ei dintre neamuri. Ei vor avea parte şi de curățire. Iar aceasta se săvârşeşte întru Duhul Sfânt, după Scripturi. Modul curățirii este altul şi deosebit, căci se vor scoate dintre iudei cei ce vor înceta să vieţuiască după Legea mozaică, iar dintre închinătorii lor idoli, cei ce vor părăsi rătăcirea, sau vor ieşi din gunoiul necurăției celor lipsiți de înțelegere, ca să poată primi certarea dumnezeiască şi evanghelică spre a aduce roadă, cea plăcută şi iubită cu adevărat de Dumnezeu. Iar că ceea ce s-a spus este adevărat, nu ne este greu să o vedem şi noi din înseşi dumnezeieştile Scripturi. Căci scrie dumnezeiescul Pavel celor ce crezuseră dintre iudei, dar slăbiseră în credința în dogmele evanghelice şi priveau iarăşi la cele dinapoi, cinstind umbrele legii: „*Cei ce voiți să vă îndreptați prin Lege v-ați îndepărtat de Hristos, ați căzut din har*” (Gal. 5, 4), sau le spune: „*de vă veți tăia împrejur, Hristos nu vă va folosi la nimic*” (Gal. 5, 2). Iar dacă voința de-a se îndrepta prin Lege îi face străini, cum nu este cu totul neîndoielnic că lepădarea vieţuirii după Lege le dă puterea unirii cu Hristos? Deci se taie împrejur Israel, dar se curățeşte cel ce, slujind odinioară mai degrabă creaturii decât Creatorului, se leapădă de vechea boală. Căci iată ce zice Pavel despre ei: „*Căci dacă, pe când eram vrăjmaşi, ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său, cu mult mai mult, împăcați fiind, ne vom mântui prin viața Lui*” (Rom. 5, 10).[1773] Iar, certându-i, zice în alt loc: „*Acum însă, după ce ați cunoscut pe Dumnezeu, sau mai degrabă după ce ați fost cunoscuți de Dumnezeu, cum vă întoarceți iarăşi la înțelesurile cele slabe şi sărace, cărora iarăşi voiți să le slujiți ca înainte*?”

---

la temelia tuturor persoanelor, ca o viță din care îşi sorb puterea de viață toate persoanele umane, echivalează cu un chin al lor, în locul uscăciunii.

[1772] Nu se spune că Fiul iese din comuniunea cu cel ce nu aduce roadă în El, ci Tatăl, pentru a arăta cât de comună Le este simțirea şi gândirea celor Trei Persoane dumnezeieşti. Tatăl nu Se bucură de cel ce nu urmează porunca şi pilda Fiului, Care cere omului să iubească pe Tatăl împreună cu Sine.

[1773] Moartea Fiului lui Dumnezeu ca om pentru noi ne-a scăpat pe noi de moarte. Prin ea am fost mutați la starea de pace cu Dumnezeu. Iar din viața la care a trecut El, cu umanitatea Lui, vom dobândi şi noi viață hrănită din viața dumnezeiască. Prin moartea lui Hristos am ajuns la sfârşitul vieții păcătoase. Am trecut şi sporim în viața nouă a umanității lui Hristos, înviate şi hrănite din viața Lui dumnezeiască infinită. Cine moare cu Hristos lui Dumnezeu, nu moare pentru totdeauna, ci numai pentru a ajunge la capătul acestei vieți în Dumnezeu, pentru a primi din El viața nouă. Viața în păcat duce la moarte: în afara lui Dumnezeu, fără naştere din nou, când nu se crede în El; şi la moartea în El, urmată de o nouă naştere, când ne unim prin credință cu Hristos, Care a primit moartea fără de păcat pentru noi. A muri fără de păcat înseamnă a te preda cu totul lui Dumnezeu şi a primi o nouă viață din El.

În aceste cuvinte, Mântuitorul spune despre unele mlădițe că vor fi tăiate şi aruncate în foc, iar despre altele, care vor să se îndrepte, că le curățeşte, făcând aceasta prin certări mai puțin aspre.

(Gal. 4, 9).[1774] Când cei ce, voind să slujească stihiilor slabe, se înstrăinează de Hristos, iar cei ce, nevrând să slujească creației în locul Creatorului, se unesc cu El, cum nu se va mărturisi că recurgerea la tot felul de virtuți le este celor dintre neamuri un mod de curățire foarte folositoare prin Duhul de vechea rătăcire? Căci în lepădarea celor rele se arată frumusețea virtuții. Fiindcă unde dispare urâciunea, acolo apare şi se întăreşte buna-cuviință. Dar trebuie notat că împlinirea curăției se face prin Duhul, iar dăruitorul Duhului este Fiul, căci „*din plinătatea Lui noi toți am luat*," după cuvântul lui Ioan (In l, 16), fiindcă El este Cel ce a zis: „*Luați Duh Sfânt*" (In 20, 22). Deci El lucrează în noi curățirea în modul tăierii împrejur înțeleasă în Duh. Totul vine prin Fiul.

S-a golit îndrăzneala urâtă şi neevlavioasă a vrăjmaşilor care nu s-au ruşinat să afirme că, deoarece Fiul S-a declarat pe Sine viță, iar pe Dumnezeu-Tatăl L-a declarat lucrător, El nu este de o fire cu Tatăl, căci nici o rațiune nu va îngădui, zic ei, să se socotească via şi lucrătorul identici după ființă. Când deci Fiul se află în ei, prin tăierea împrejur în duh, să cugete că, deoarece ei sunt conlucrători de acelaşi fel, întrucât sunt oameni, e vădit că Fiul nu este străin de Dumnezeu-Tatăl datorită deoființimii cu El.

„*Acum voi sunteți curați, pentru cuvântul pe care vi l-am spus*" (In 15, 3).

Îi face pe ucenici o dovadă clară şi neîndoielnică a puterii Lui curățitoare. Căci spune că i-a curățit nu făcându-i sau dându-le altceva, ci numai pentru cuvântul grăit lor, adică prin vorbirea dumnezeiască şi evanghelică. Iar cuvântul acesta este de la Hristos.[1775] Căci cine dintre cei ce cugetă drept se va îndoi că Cel prin Care toate sunt, adică Fiul, este ca un fel de cuțit şi mână a Tatălui, îndeplinind lucrarea cea față de noi, care aparține şi Persoanei Tatălui, învățându-ne că toate sunt de la Tatăl, dar prin puterea Fiului? De fapt, cuvântul Mântuitorului ne curățeşte, deşi lucrarea se atribuie lui Dumnezeu-Tatăl ca lucrător.[1776] „*Căci Cuvântul lui Dumnezeu e viu şi lucrător şi mai ascuțit decât orice sabie cu două tăişuri şi pătrunde până la despărțitura sufletului şi duhului, dintre încheieturi şi măduvă, şi destoinic este să judece simțirile şi cugetările inimii*" (Evr. 4, 12). Căci, pătrunzând în adâncurile fiecărui suflet şi având, ca Dumnezeu, descoperit scopul ascuns în fiecare, înfăptuieşte prin lucrarea Duhului tăierea tuturor mişcărilor noastre zadarnice. Aceasta socotesc că trebuie să înțelegem prin curățire. Iar dorirea virtuții, insuflată lor, face să se înmulțească spre rodire, sau să cugete în chip evlavios.

Cum nu se întreprinde de către vrăjmaşii rău-voitori un lucru de prisos, când spun că Fiul este de altă fire decât Dumnezeu-Tatăl, deoarece El S-a numit pe Sine viță, iar pe Tatăl, lucrător? Să se înțeleagă iarăşi şi să se vadă clar că îi declară pe ucenicii Săi curați, nu în mod simplu şi prin ei înşişi, adică fără Unul-Născut, lucrând asupra lor numai Dumnezeu-Tatăl, ci fiindcă au ascultat cuvântul de la El. Căci, precum Tatăl este de Viață-făcător prin Fiul şi în Fiul, în acelaşi mod este şi lucrător sau îngrijitor al sufletelor noastre, înțelegându-se în mod cuvenit, dar numai prin Fiul. Iar dacă cei ce susțin o învățătură contrară nouă socotesc că trebuie să stăruie în cele afirmate cu

[1774] Cel ce a murit odată lui Dumnezeu, părăsind viața alipită de lucrurile trecătoare ale lumii, nu trebuie să se întoarcă iarăşi la viața dinainte, care se pretinde viață, dar în fond e o moarte care nu mai duce la viața adevărată în Hristos, sau la plenitudinea vieții în Dumnezeu. Stihiile lumii, la care se alipeşte el din nou, sunt atât de slabe, că-l vor duce şi la moartea, sau la uscăciunea veşnică.

[1775] Dumnezeu întrupat ca om pune în cuvântul firii Sale omeneşti o putere pe care nu o au cuvintele când sunt rostite de către om. Aceste cuvinte au atâta putere, încât prin ele îi face pe Ucenici curați. Nu se poate afirma aceasta şi despre slujitorii Lui, oamenii. Ei n-au această putere în ei, ci o cer prin rugăciune de la El. De aceea, în Biserică, toate se cer prin rugăciune de la Dumnezeu.

[1776] Tatăl este lucrătorul viței, dar lucrarea pe seama mlădițelor se face prin Fiul. Unirea strânsă între Fiul, ca viță, şi mlădițele unite cu El are loc datorită faptului că El este în acelaşi timp ipostas dumnezeiesc, dar şi purtătorul firii omeneşti, dând posibilitatea oamenilor să se unească cu El prin firea Lui omenească. Prin aceasta El lucrează în ei, iar lucrarea Lui asupra firii omeneşti este totodată şi lucrarea lui Dumnezeu-Tatăl.

nedreptate şi, deoarece Hristos S-a numit pe Sine viță, consideră că sunt siliți să-L declare de altă fire, ce ne împiedică să ne folosim şi noi de aceeaşi îndrăzneală şi să-i silim prin aceeaşi vorbărie să înainteze până la capăt în cugetarea lor prostească? Căci dacă, fiindcă S-a numit viță, socotesc că El e căzut din intimitatea naturală cu Tatăl şi e cu totul de altă ființă, deoarece nu sunt acelaşi lucru sau nu sunt de o identitate după fire vița şi lucrătorul, pentru ce nu le-am răspunde şi noi cu aceeaşi cugetare nepricepută şi neîngrijită, spunând: Oare, numai mlădițele au un folos din îngrijirea din partea unui lucrător mai presus de viță, şi numai mlădițele care atârnă de stâlpii aceleia au trebuință de meşteşugul Aceluia, şi însăşi vița care le hrăneşte şi cu care sunt unite mlădițele, care atârnă de ea în mod firesc, n-are trebuință de îngrijire? Cred că acest fapt n-are nevoie de nici o dovedire. Căci va consimți cu noi îndată însuşi adversarul că, dacă n-ar exista nici un îngrijitor al stâlpilor, n-ar avea nici mlădițele nevoie de el spre buna lor rodire. Deci, deoarece Hristos S-a numit pe Sine vița, are nevoie şi El, ca stâlp al viței, de îngrijirea lucrătorului, căci altfel va avea numaidecât de suferit. Vom cugeta deci că şi Fiul este în poziția noastră, având nevoie împreună cu noi de grija Tatălui, ca să nu cadă şi El în altceva decât ceea ce este, adică să nu cadă din calitatea Sa, adică din ceea ce este. La aceasta conduce gândirea copilărească a celor ce obişnuiesc să lupte împotriva lui Dumnezeu! Dar ajunge expunerea acestei cugetări bolnave din lipsă de înțelepciune. Să întoarcem cuvântul la Sfinții Apostoli.

„*Acum,* zice, *voi sunteți curați, pentru cuvântul pe care vi 1-am spus.*” E ca şi când ar zice: Cu voi cei dintâi s-a înfăptuit de către Tatăl, prin cuvântul Meu, modul curățirii spirituale prin Duhul şi în Duhul. Căci, lepădând tulburarea obişnuințelor deşarte şi a morții lumeşti, sunteți pregătiți spre rodirea plăcută lui Dumnezeu. Deci, v-ați izbăvit de păzirea deşartă a Legii, proprie iudeilor.[1777] V-a curățit Cuvântul Meu. Căci nu mai trăiți în duh iudaic, sau potrivit literei Legii, nici nu căutați sfințenia în mâncăruri şi băuturi, nici în învățături despre spălări, nici prin aduceri de sânge, ci credeți că vă împliniți în credința sigură şi vă străduiți să mulțumiți pe Dumnezeu prin toată facerea de bine. Căci în aceasta vedeți înțelesul slujirii duhovniceşti. Deci toți cei ce se vor sili să se curățească vor fi ca voi. Cei ce au scăpat de curând de cursa diavolului şi s-au eliberat de lanțurile închinării la idoli nu mai vor să viețuiască după legile aceluia, ci, lepădându-se ca de o murdărie de necurăția vechilor obişnuințe, vor dobândi puterea să rodească faptele virtuții de Dumnezeu iubitoare şi, prin primirea harului dumnezeiesc, se vor uni cu Mine ca nişte mlădițe şi, atârnați prin iubire de Mine, îşi vor îngrăşa inima cu apele Duhului, vor viețui adăpându-se cu harul bunătății Mele şi vor înainta în dreapta credință evlavioasă. Iar cei din Israel, când se vor alipi prin credință de Mine ca nişte mlădițe, primind în minte cuvântul Meu curățitor, nu vor mai rămâne alipiți de literă, nici cu inima fixată în tipurile umbrelor, ca acum, ci vor rodi lui Dumnezeu slujirea adevărată şi în Duh. „*Căci Duh este Dumnezeu şi cei ce I se închină, trebuie să I se închine în duh şi în adevăr*” (In 4, 24). Deci le arată ucenicilor Săi totodată în mod clar şi frumusețea viitoare a celor ce se vor curăți, ca ei, dar îi încurajează şi pe ei încă mai mult, spre ridicarea la o virtute şi mai bogată, arătându-le că nu le-a fost deşartă şederea lângă El şi experiența trăită de ei din învățătura Lui, adică din cea evanghelică, prin care ei aveau să-i folosească pe cei din toată lumea, înfățişându-Se pe ei ca pildă celor ce vor crede în Hristos. Căci s-a scris despre Sfinți că se cuvine a privi la sfârşitul viețuirii lor şi a le imita credința (Evr. 13, 7), iar Pavel îndeamnă pe cei ce slujesc lui Dumnezeu să se facă următorii săi (I Cor. 4, 16; 11, 1).

[1777] Mortalitatea lumească sau uscăciunea care-şi reduce existența la plăcerile oferite de lume. Când aceasta e lepădată, omul dobândeşte puterea de a rodi fapte bune, iubitoare, care îi produc o viață fericită. Atunci viața capătă pentru el un sens. Oamenii nu mai rămân la păzirea unei legi pentru a nu fi supuşi unor pedepse, deci lipsiți de iubire.

„*Rămâneți în Mine şi Eu în voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine dacă nu rămâne în viță, tot aşa nici voi, dacă nu rămâneți în Mine*” (In 15, 4)

Prin explicarea întocmai a acestor cuvinte cunoaştem iarăşi că un rezultat al străduinței de Dumnezeu iubitoare este să fii primit de către Hristos prin credința sinceră şi adevărată. Aceasta înseamnă a fi numărat între mlădițele crescute în vița adevărată, adică în Hristos. Socotesc că aceasta e rodul grijii celei de a doua, în nici un fel mai mică decât prima, ba, având prin ea, prin efort mai mare, alipirea la Dumnezeu şi stăruirea în El prin faptele iubirii, care urmăresc împlinirea sfintei şi dumnezeieştii porunci.[1778] Căci aceasta ne face să fim nedespărțiți de El şi să ne sădim în El, după Psalmistul care zice: „*Lipitu-s-a sufletul meu de Tine*” (Ps. 62, 8). Nu ne va fi de ajuns deci spre deplina bucurie şi spre sfințenie, la care ne ridică simțirea lui Hristos Care ne sfințeşte, să fim primiți în rol de mlădițe. Pe lângă aceasta, mai trebuie să şi urmăm Lui în mod sincer, printr-o iubire desăvârşită şi neîncetată. Căci în aceasta constă şi prin ea se păstrează alipirea sau unirea în Duh.[1779] Hristos a spus ucenicilor Săi: „*Acum sunteți curați pentru cuvântul pe care vi 1-am spus.*” Dar ca să nu socotească cineva dintre cei o dată curățiți că are puterea de a nu fi despărțit de El, chiar dacă nu se străduieşte spre existența cea bună, adaugă cu folos că se cuvine să rămână în El. Şi ce este aceasta? Nimic altceva, după cât socotesc, decât ceea ce s-a spus clar prin Pavel: „*Deci cel ce crede că stă, să ia aminte să nu cadă*” (I Cor. 10, 12). Căci le vor veni nenumărate alunecări celor ce au impresia că stau neclintiți, dacă nu se vor strădui prin multă silință să stea bine în cele ce sunt. Deci socotesc că e necesar să ne învrednicim de toată grija şi vegherea față de cele privitoare la noi, chiar dacă i se pare cuiva că stă ferm, ca să întărim starea dobândită în cele bune. Căci ce pagubă aduce înnoirii unității cu Dumnezeu alunecarea, din negrijă, în cele ce nu se cuvin, ne-a arătat El însuşi, adăugând: „*Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viță, tot aşa nici voi, dacă nu rămâneți în Mine.*” Căci dacă mlădița nu are seva de-viață-făcătoare în sine, ci aceasta e procurată ei de viță ca de o maică, cum va odrăsli ciorchinele, sau ce rod va produce şi de unde? Spusa aceasta o poți înțelege în mod asemănător şi despre noi. Căci nu va odrăsli vreodată nici un rod al virtuții în cei ce au căzut din unirea cu Hristos. Iar celor săturați de Cel ce-i poate adăpa şi hrăni în dreapta credință şi evlavie, ca printr-o apă-de-viață-făcătoare, prin dărnicia şi harul Duhului, le aduce şi puterea de a rodi uşor. Aceasta ştiind-o Unul-Născut, a spus în Evanghelii: „*Dacă însetează cineva, să vină la Mine şi să bea*” (In 7, 37). E ceea ce, tâlcuindu-ne foarte bine purtătorul de duh Evanghelist Ioan, a mărturisit, zicând: „*Aceasta a spus-o despre Duhul, pe Care aveau să-L primească cei ce cred în El*” (In 7, 39). Şi însuşi fericitul David se ruga pentru El, zicând către Dumnezeu-Tatăl: „*Că la Tine este izvorul vieții... şi din izvorul desfătării Tale îi vei adăpa pe ei*” (Ps. 35, 9, 8). Căci cine altul ar putea fi înțeles că este izvorul vieții dumnezeieşti şi izvorul duhovnicesc al dulceții decât Fiul, Care îngraşă şi adapă cu harul duhovnicesc şi lin al Duhului sufletele noastre, nişte mlădițe alipite de El prin iubire şi credință?

„*Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne întru Mine şi Eu întru el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic. Dacă cineva nu va rămâne în Mine se aruncă afară ca mlădița şi se usucă; şi le adună şi le aruncă în foc şi ard*” (In 15, 5-6)

[1778] Prima grijă stă în a ne uni cu Hristos, ca mlădițele cu vița, prin Botez. A doua stă în a spori această unire prin iubirea de Hristos şi de oameni, ca să împlinim porunca lui Hristos ca toți să fim una în El.

[1779] Iubirea uneşte persoanele, fără să le confunde. Prin iubire fiecare trăieşte în comunicarea cu altă persoană dulceața spirituală. Eu sunt dulceața aceleia, iubind-o, dar şi fiind iubit de ea. N-o văd decât pe ea, iar ca rezultat ea nu mă vede decât pe mine. Mă silesc să fac tot ce voieşte ea, şi ea împlineşte tot ce îmi face mie bucurie. Iar Hristos mi Se face simțit în mod desăvârşit, ca iubitor şi ca iubit.

În mod deschis Domnul nostru Iisus Hristos S-a numit pe Sine viță numai cu scopul ca noi să înțelegem clar și să vedem și cu ochii trupului, printr-o pildă îngroșată, sensibilă și vizibilă, că cei ce se silesc să se alipească de El și s-au hotărât să rămână așa, se vor bucura de puterea și de capacitatea să zămislească virtutea și să o rodească duhovnicește, primind de la viță, ca de la o maică, puterea de a lucra aceasta. Dar în cei ce se rup de El, sau se taie din relația cu El prin aplecarea spre cele ce nu se cuvin și spre o rațiune străină de Dumnezeu, nu se va vedea nici o tărie a capacității spre virtute și nici puterea de-a se remarca prin roadele facerii de bine, ci se va vedea mai degrabă, ca ceva de neocolit, necesitatea de-a fi aruncați în focul a-toate-consumator. Căci cel nefolositor în dreapta credință și evlavie se arată vrednic de pedeapsă, precum mlădița uscată nu e de folos decât focului.

Dovada neîndoielnică și adevărată a celor spuse nu o vei afla în scrierile Sfinților de odinioară, ci privind la faptele Sfinților Apostoli. Căci ei, neslăbind în nici un fel în iubirea față de Hristos, ci rămânând în El și nesocotind că trebuie să li se poruncească evlavia față de El, s-au făcut vestiți. Și, ca rod al virtuții lor, au arătat aducerea lumii la Hristos, oferindu-i ca pildă viețuirea lor, și au îmbrăcat ca o icoană strălucitoare cununa neveștejită a slavei de la Dumnezeu. Iar cel atras la pieire prin puțini arginți, înțeleg pe Iuda cel ușuratic și ușor de cumpărat, tăiat din vița spirituală, adică de la Hristos, s-a uscat în demnitatea de ucenic, lepădând puterea de-Viață-făcătoare a Duhului și a fost aruncat afară, după cuvântul Mântuitorului. Căci s-a înstrăinat și s-a predat focului chinuitor ca un gunoi. În chip folositor deci, Domnul nostru Iisus Hristos le-a arătat ascultătorilor bucuria pe care o au cei ce se silesc să se alipească Lui și paguba care le vine din despărțirea de El, arătând modul îndoit al mântuirii. Căci ne vom strădui cu întreaga putere a minții să stăruim în unirea cu El fie din dorința de slavă și de viață, fie pentru a fugi de chinul focului. Iar pe Tatăl Îl numește lucrător, atribuind firii dumnezeiești grija față de noi, precum am arătat și mai înainte prin multe cuvinte. Iar El va fi mâna Celui ce lucrează, care nu e înțeleasă altfel decât Acela, fiind de o ființă cu Acela și din Acela și în Acela, precum se poate vedea și în noi. Căci prin Fiul, ca printr-o mână a Tatălui, se fac toate.[1780] Aceasta o poți auzi când spune El însuși despre făpturi: „*Toate acestea Mâna Mea le-a făcut*” (Is. 66, 2), adică toate au fost făcute prin Fiul, după Sfintele Scripturi. Dar e de notat că și dumnezeiescul Pavel înfățișează tăierea aceasta spirituală, zicând așa, deși nu se referă la viță: „*Vezi deci bunătatea și asprimea lui Dumnezeu: asprimea Lui către cei ce au căzut, și bunătatea Lui către tine, dacă vei stărui în această bunătate; altfel și tu vei fi tăiat*” (Rom. 11, 22).

„*Dacă rămâneți întru Mine și cuvintele Mele rămân în voi, cereți ceea ce voiți și se va da vouă* (In 15, 7)

Motivul bunăvoinței supreme față de ei este voința lor de a se alipi în chip nedespărțit de El și de-a păzi în minte, ca pe un depozit dumnezeiesc și duhovnicesc, cea mai curată disciplină evanghelică și învățătura adevărată despre dogmele credinței, întărită de cugetări sincere. În acestea constă cuvântul Mântuitorului, dacă vrem să vedem scopul Evangheliilor. Căci dacă Hristos făgăduiește să le dăruiască fără întârziere bunătățile Sale celor care le vor cere, cum nu vom spune că va și face aceasta? Iar care este, pe lângă acestea, înțelesul exact al cuvântului, socotește că trebuie să cercetăm. El sună așa: „*Dacă rămâneți întru Mine și cuvintele Mele rămân în voi, cereți ceea ce voiți și se va da vouă.*” Cineva ar spune că se poate rămâne în Hristos chiar fără cuvintele Lui, și cei cu cugetare mai serioasă ar putea aproba aceasta. Să-și amintească

[1780] Fiul e mâna conștientă a Tatălui, împlinind cu voia ceea ce gândește Tatăl să facă. Ceva asemănător se află și între oamenii care se iubesc: unul împlinește tot ce simte că dorește celălalt.

ascultătorul că, cercetând modul iubirii către Hristos şi ce este ea, am spus că sunt două căi, adică cea prin lucrarea cu fapta, care se arată ca o iubire sinceră, şi mărturisirea singură a credinţei. Dacă avem încredere în cuvintele Mântuitorului, înseamnă că ei acceptă o explicaţie periculoasă, de netolerat, a relaţiei care se bazează, doar pe cuvinte, dar nu primesc dragostea care însoţeşte faptele mântuitoare. Prin ele, unii mărturisim doar credinţa, în vreme ce la iubirea desăvârşită ajungem prin cele săvârşite. Ei rămân totuşi în Hristos până ce, susţinuţi prin ele, menţin credinţa în El şi nu acceptă o altă credinţă. Dacă nu vor mai avea în ei cuvintele lui Hristos, vor fi pedepsiţi. Deci nu spunem că, îngropând în ei propovăduirea Evangheliei, nu-şi mai amintesc de cuvintele Mântuitorului, ci că nemaidând ei nici un preţ pe vieţuirea în Hristos, permiţând total plăcerilor proprii şi având cugetarea numai la cele de pe pământ, se rup de sfânta viţă spirituală, prin patimile lor, respingând harul unirii cu Hristos. Despre cei ce sunt astfel a spus şi Hristos însuşi: „*Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în Împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri*” (Mt. 7, 21). Că singură credinţa, care nu e însoţită şi de strălucirea cea din fapte,[1781] nu va avea destulă putere să înfăptuiască unirea cu Dumnezeu, o arată şi ucenicul lui Hristos, zicând: „*Tu crezi că unul este Dumnezeu? Bine faci; dar şi demonii cred şi se cutremură*” (Iac. 2, 19). Deci va zice cineva celor ce cred că le ajunge numai credinţa spre a câştiga unirea cea de sus: Oare şi mulţimea dracilor se va putea înălţa spre unirea cu Dumnezeu, fiindcă ştiu că El există şi e Unul? Cum s-ar putea aceasta? Fiindcă e fără folos doar să ştii că Dumnezeu este Făcătorul şi Creatorul tuturor; trebuie să se adauge la credinţă şi podoaba evlaviei faţă de El. Căci numai unul ca acesta rămâne în Hristos şi se va vedea având cuvintele Lui, după spusa din Cartea Psalmilor către Dumnezeu: „*În inima mea am ascuns cuvintele Tale, ca să nu greşesc Ţie*” (Ps. 118, 11). Căci aşa cum, dacă cineva va pune într-un vas de aramă sămânţa focului, se va face şi el părtaş la căldura pusă în vas, aşa şi cel care ţine în suflet şi în inimă cuvântul dumnezeiesc şi ceresc, prin dorinţa spre toată virtutea, se va încălzi prin aceasta.[1782] Căci s-a scris: „*Lămurit cu foc este cuvântul Tău foarte şi robul Tău l-a iubit pe el*” (Ps. 118, 140).

Deci cel ce şi-a făcut, zice, ale sale cuvintele Mele şi s-a înălţat la această stare de laudă, ca să rămână întru Mine şi să aibă în sine cuvintele Mele, să vină fără şovăială şi să ceară cu multă îndrăzneală ceea ce-i place, şi se va da lui fără întârziere, căci voi consimţi la ceea ce cere. Deci, oare, dacă va face cineva ceva din cele rele, va primi şi el îndată ceea ce va cere, şi Iubitorului de virtute îi vor plăcea acestea? Fugi, omule, de acest gând neînţelept! Căci Dumnezeu nu va da nimic necuvenit, sau din cele ce pot fi poartă urâciunii. Ci se cuvine să cugetăm ca drept şi corect că cel ce rămâne în Hristos şi are în sine cuvintele Lui, fiind vădit că e şi bun şi evlavios, nu ştie decât de cele ce sunt cu totul plăcute lui Dumnezeu. Deci, celor ce au în inimă cuvântul dumnezeiesc, Dumnezeu le îngăduie să ceară în mod cuvenit tot ceea ce vor, cunoscând că ei doresc numai împărtăşirea de bunătăţile dumnezeieşti şi duhovniceşti. Mântuitorul nostru Hristos, stabilind deci prin aceasta în ce mod trebuie să se roage cineva şi cum se va învrednici să primească de la Dumnezeu cele ce vrea, să ne conformăm vieţuirea cu aceasta dacă dorim să ne împărtăşim de bunăvoinţa de sus. Dacă nu te ştii devenit astfel, cum ne-a arătat adineauri Hristos, să nu te miri când eşti respins. Iar dacă nu ţi se pare greu să uneşti cu credinţa podoaba facerii de bine (căci aceasta înseamnă a rămâne în Hristos şi a avea în sine cuvintele Lui), vino cu convingere şi vei primi şi tu fără întârziere cele pe care le vei cere de la Dumnezeu.

[1781] Faptele bune prin care se manifestă iubirea reală faţă de Hristos sunt cele datorate credinţei. Ele aduc celui ce crede o strălucire care-l distinge de cei necredincioşi. De fapt, numai bunătatea reală, care se manifestă şi prin fapte, învăluie într-o lumină pe cel ce le săvârşeşte, arătând lucrarea lui Hristos în el prin Duhul Sfânt. Credinţa rămâne moartă dacă nu e activă prin fapte.

[1782] Căldura îmi vine prin cuvântul lui Hristos. Dar trebuie ca eu să-l primesc, ca să mă încălzesc de el. Căldura persoanei umane este produsă şi de relaţia voită cu altă persoană, dar mai ales cu Hristos, Care ne arată tuturor iubirea Sa prin faptul că, fiind Dumnezeul tuturor, S-a făcut şi om iubitor al tuturor.

„*Întru aceasta a fost slăvit Tatăl Meu, ca să aduceți roadă multă şi să vă faceți ucenici ai Mei*” (In 15, 8)

A fost slăvit, zice, Tatăl Său şi Dumnezeu, admirat pentru bunătatea Lui neasemănată şi încununat cu dovada blândeții Lui extreme. „*Căci aşa de mult a iubit lumea*, după cum s-a scris, *că şi pe Fiul Său Unul-Născut L-a dat, ca tot cel ce crede să nu piară, ci să aibă viață veşnică*” (In 3, 16). Deci viața veşnică este rod al bunătății Lui Dumnezeu-Tatăl, această viață fiind adusă prin Hristos. De aceea şi El a spus, grăind către Dumnezeu-Tatăl: „*Eu Te-am preaslăvit pe Tine pe pământ; lucrul pe care Mi 1-ai dat să-l fac, l-am săvârşit*” (In 17, 4). Căci, primind Unul-Născut de la Tatăl încredințarea mântuirii noastre, a tuturor, a înfăptuit-o foarte bine şi nu a socolit-o ca slujitor, ci ca Cel ce este Înțelepciunea şi Puterea Celui ce L-a născut (I Cor. l, 21), fără de Care nu se face nimic.[1783] Căci toate s-au făcut prin El, după Sfântul Evanghelist (In l, 3), şi în mod deosebit cele privitoare la noi.[1784] De fapt, fericitul David, spunând că Tatăl a dat Fiului să împlinească toate lucrurile iconomiei privitoare la noi şi să ne dea viață tuturor, se roagă ca Unuia ce este Puterea şi Înțelepciunea Lui, zicând: „*Porunceşte, Dumnezeule, Puterii Tale, judecata Ta dă-o Împăratului*” (Ps. 71, 1). Căci era propriu numai Celui ce împărățeşte împreună cu Dumnezeu-Tatăl să refacă întreg pământul corupt şi să-l readucă la chipul în care era la început. Deci „S-a proslăvit Tatăl Meu, dând răscumpărare pe Fiul Său pentru viața lumii, binevoind să vadă în cele ale noastre pe Cel mai presus de toată zidirea, nu ca să aducă vreun bine firii Sale (căci este atotdesăvârşit şi n-are nevoie de nimic, având stăpânirea peste toate), ci ca voi să aduceți rod mai mult şi să vă faceți ucenicii Mei.”[1785] Căci, dacă nu S-ar fi făcut om, nici noi nu ne-am fi învrednicit de o unire cu El (de o altoire a firii noastre în firea Lui), sădindu-ne în El ca nişte mlădițe şi primind de la El puterea rodirii, prin împărtăşirea de Duhul, ca să producem rodul viețuirii de Dumnezeu iubitoare, pe care-l numeşte „mult,” declarându-l pe cel din slujirea Legii rămas în urmă şi arătându-l ca fiind între cele mici şi puține. Căci „*Legea n-a desăvârşit nimic*,” după cuvântul lui Pavel (Evr. 7, 18). De aceea a spus (Hristos) către sfinții Săi ucenici, mai bine-zis către noi toți, care am fost chemați prin credință şi prin iubire să ne unim cu El: „*Căci zic vouă: că de nu va prisosi*

[1783] Fără Fiul, ca Înțelepciunea şi Puterea lui Dumnezeu-Tatăl, nu se poate face nimic. Totul s-ar desfăşura în mod fatal, dintr-o esență supusă aceloraşi legi, cum spun toate filosofiile, în general panteiste. Numai un Dumnezeu Care este iubire şi Care Se poate hotărî la fapte de iubire, adică un Dumnezeu personal, şi, ca atare, având din eternitate iubirea în El însuşi, iubirea unei Persoane față de altă Persoană, poate hotărî şi scăparea lumii de moarte, prin sfatul comun al Persoanelor dumnezeieşti, Care Se iubesc şi Care în iubirea Lor se pot hotărî să mântuiască şi pe oameni de moarte. Un Dumnezeu fără un Fiu, fiind un Dumnezeu fără iubire, deci fără libertate, n-ar putea să se hotărască în mod liber la mântuirea oamenilor. Un Dumnezeu care n-ar fi creat pe oameni ca chipuri ale Fiului Său, prin Fiul Său, n-ar avea în Sine putința să-i apropie pe oameni de Sine, făcându-L pe Fiul Său şi om şi ajutând prin El pe oameni să-şi însuşească iubirea Lui de Fiu față de El ca Tată. Toate le face Dumnezeu prin Fiul, pentru că numai în dragostea față de El se arată puterea Lui liberă şi iubitoare. Persoana are puterea sporită numai în comuniunea cu altă persoană. Această rânduială îşi are originea în puterea supremă care rezultă din comuniunea Persoanelor supreme: Una dintre Ele îşi arată suprema tărie în faptul că naşte pe Alta, şi Cea din urmă, în faptul că e născută din Prima.

[1784] Pentru oameni Dumnezeu a făcut lumea prin Fiul Său. Pe oameni i-a făcut Dumnezeu după chipul Fiului Său, şi pentru mântuirea şi înfierea lor L-a trimis pe Fiul Său să Se facă om.

[1785] Tatăl Îl trimite pe Fiul Său ca om ca să moară în locul nostru spre a învinge moartea; deci nu ca să câştige El însuşi ca Dumnezeu prin întrupare, ci ca oamenii uniți cu El să aducă rod mai bogat în calitate de oameni. Omul e făcut să se îmbogățească la nesfârşit prin lucrarea lui Dumnezeu în el, sau prin împreuna lui lucrare cu Dumnezeu. Aceasta s-a petrecut întâi cu umanitatea asumată de El. Cu ce însuşiri a fost creat omul, ca Fiul lui Dumnezeu însuşi să Şi le însuşească şi să sporească prin aceasta puterile lor şi să-i facă să-şi însuşească la infinit bogățiile spirituale ale lui Dumnezeu! Dumnezeu nu e cu totul străin de om, nici omul, cu totul străin de Dumnezeu. Există o înrudire între ei, deşi Dumnezeu este necreat şi existent prin Sine în infinitatea Sa, iar omul, creat şi dependent de Dumnezeu în ceea ce este şi poate deveni.

dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi fariseilor, nu veţi intra în împărăţia cerurilor" (Mt. 5, 20), sau: „*Orice cărturar cu învăţătură despre împărăţia cerurilor este asemenea omului gospodar care scoate din vistieria sa noi şi vechi*" (Mt. 13, 52); scoate ca din vistieria inimii sale învăţăturile mozaice şi amintirea vechilor Scripturi. Dar dacă e ascultător, învăţat şi plin de lumina evanghelică, e îndoit în bogăţie, înţeleg prin Duhul. El scoate (învăţături) noi şi vechi, prefăcând umbra Legii şi înţelesul slujirii Legii în forma vieţuirii evanghelice, căci ceea ce a arătat Legea prin tipuri, aceasta a arătat Hristos în mod descoperit, întru adevăr. De aceea a şi spus: „*N-am venit să stric Legea sau proorocii, ci să o plinesc*" (Mt. 5, 17), şi: „*Căci adevărat zic vouă:... o iotă sau o cirtă din Lege nu va trece, până ce nu se vor face toate*" (Mt. 5, 18). Deci e rod mult în duh şi adevăr, sau în puterea şi înţelesul slujirii evanghelice, deoarece Unul-Născut S-a făcut om spre slava lui Dumnezeu-Tatăl.[1786] Din acest motiv s-au putut face ucenici ai Săi şi cei ce vieţuiau pe pământ. Căci celor vechi de odinioară Dumnezeu le grăia prin Prooroci (Evr. l, 1), iar despre noi s-a spus: „*Şi vor fi toţi învăţaţi de Dumnezeu*" (In 6, 45). Căci ne-a dăruit cuvântul Lui nouă, celor ce am crezut în El, nemijlocind un altul, căci nu s-a făcut vreun altul mijlocitor al voilor Lui către noi, precum Moise celor din Israel în muntele Sinai, sau Proorocii de după Moise celor ca ei, ci Hristos ne-a învăţat pe noi. De aceea, toţi suntem învăţaţi de Dumnezeu.[1787] Dar n-am fi fost făcuţi ucenici ai Lui şi n-am fi adus rodul iubirii de Dumnezeu, şi încă mult rod, dacă Tatăl nu S-ar fi preaslăvit prin bunătate, binevoind faţă de noi aşa de mult, încât Cuvântul provenit din fiinţa Lui să Se facă şi om. Aceasta să înţelegem când auzim dumnezeiasca Scriptură spunând că a dat pe propriul Său Fiu, căci a binevoit cu Cel ce a hotărât să pătimească pentru noi, şi de aceea se şi spune în mod foarte hotărât că L-a dat.

„*Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, aşa v-am iubit şi Eu pe voi; rămâneţi întru iubirea Mea. Dacă păziţi poruncile Mele, veţi rămâne întru iubirea Mea, după cum şi Eu am păzit poruncile Tatălui Meu şi rămân întru iubirea Lui*" (In 15, 9-10)

Tainele acestor cuvinte trebuie pătrunse cu un ochi al minţii, mai ascuţit, căci înţelesul lor este adânc, înfăţişându-ne tot rostul mântuitor al întrupării. Spune că a fost iubit de Dumnezeu-Tatăl şi la rândul Său ne-a iubit şi El pe noi, adică în acelaşi mod în care se înţelege că a fost şi El iubit de Cel ce L-a născut.[1788]

Apoi, ce-a adăugat la acestea? Că se cuvine să rămânem la iubirea Lui. Dar dă

[1786] Faptul că Dumnezeu Se face om, fără a înceta să rămână şi Dumnezeu, e cea mai mare cinstire pentru om. În aceasta se arată cu ce existenţă valoroasă şi plină de inalte capacităţi a fost creat omul. Nu e mare lucru pentru Dumnezeu să facă să se nască firea omenească şi în Persoana proprie, dar e un lucru negrăit de mare pentru această fire să fie născută ca fire a Persoanei Lui, să Se manifeste Dumnezeu însuşi prin ea. E o pogorâre extraordinară a Lui, dar şi o înălţare extraordinară a firii omeneşti. Aceasta nu aduce propriu-zis o slavă nouă Fiului şi Tatălui decât în sensul că arată marea Lor iubire şi faptul că existenţa pe care o creează din nimic primeşte să se bucure de descoperirea acestei iubiri, sau a măreţiei şi iubirii Lor de oameni. Aceasta e măreţia smereniei lui Dumnezeu. Ea rezultă dintr-o iubire ce dă unei existenţe pe care o creează din nimic un preţ nesfârşit, etern şi capacitatea de a-L descoperi.

[1787] A fi învăţaţi toţi de Dumnezeu înseamnă a Se fi făcut Dumnezeu om, ca să le vorbească tuturor în graiul lor. Căci odinioară le vorbea prin Prooroci, pentru că avea nevoie de nişte tălmăcitori ai unei învăţături pe care nu o dădea El însuşi în limba tuturor, ci prin înţelesuri spirituale, care erau insuflate unora spre a fi tălmăcite de ei în limba omenească. În Hristos, Dumnezeu însuşi Se face om ca să le vorbească tuturor în limba lor. E o maximă apropiere de om. Dumnezeu devine asemenea omului, dar rămâne totodată Dumnezeu.

[1788] Este uimitoare această declaraţie. Fiul lui Dumnezeu ne iubeşte pe noi tot atât de mult cât Îl iubeşte Tatăl pe El. Ne ridică la valoarea Lui prin iubirea Sa. Dar prin aceasta răspunde într-un fel nou iubirii Tatălui cu iubirea Sa. Şi de aici se vede că şi Tatăl ne iubeşte pe noi cu iubirea cu care iubeşte pe Fiul Său Unul-Născut şi de aceea vrea ca Fiul să Se facă om, şi să iubească pe oameni, cum Îl iubeşte pe El în calitatea de Unul-Născut. Tatăl însuşi, prin Fiul, i-a făcut pe oameni atât de valoroşi pentru El, atât de vrednici de iubirea Lor şi în stare să răspundă şi ei cu iubirea lor.

ca motiv foarte necesar al iubirii de către Tatăl, cu foarte multă dreptate, faptul că păzeşte poruncile Lui şi de aceea ne porunceşte să rămânem şi noi astfel în iubirea Lui. Prin acestea am arătat în mod concentrat cele cuprinse în aceste cuvinte. Dar fiindcă socotesc că acestea tulbură nu puțin mintea celor mai simpli, să spunem iarăşi în ce mod înțelegem sensul acestor cuvinte. Domnul nostru Iisus Hristos ni Se dă ca un fel de chip şi model al vieţuirii sfinte, ca Unul ce S-a supus legii şi n-a dispreţuit să-Şi însuşească măsura sărăciei noastre, ca, conformându-Se în chip voit obişnuinţelor noastre, să Se arate călăuză şi pildă celor ca El, ca noi să ne însuşim vieţuirea neobişnuită nouă şi cu totul sfântă. Deci trebuie să cercetăm cum şi ce poruncă a Tatălui a păzit, sau în ce mod zice că a fost iubit de El. Să ascultăm pe prea înţeleptul Pavel, care tâlcuieşte această taină, zicând despre El că: „*Dumnezeu fiind în chip... S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, şi la înfăţişare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, şi încă moartea de cruce. Pentru aceea şi Dumnezeu L-a preaînălţat şi I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume*” (Filip. 2, 6-9). Ai auzit cum, deşi era Dumnezeu adevărat, deci de un chip cu Tatăl Care L-a născut, S-a smerit pe Sine făcâdu-Se ascultător până la moarte? Deoarece Dumnezeu-Tatăl voia să mântuiască neamul corupt de pe pământ, dar nu se putea face aceasta prin cineva dintre cei supuşi facerii, fapta aceasta întrecând toată puterea creaţiei,[1789] a acceptat iconomia întrupării Însuşi Cel ce cunoştea voia lui Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu cel Unul-Născut. S-a pogorât astfel la o stare de supunere voită, încât să ajungă până la moarte, şi anume la moartea cea de necinste. Căci cum ar fi un lucru de cinste să fii spânzurat pe cruce? Cum n-ar întrece ea toată lipsa de slavă? Iar deoarece a suportat acestea, Dumnezeu L-a preaînălţat pe El. Deci în ascultarea de bunăvoie[1790] ai împlinirea voilor Tatălui, pe care Fiul le socoteşte şi ca nişte porunci adresate Lui. Căci, înţelegând ca şi Cuvântul gândurile Tatălui şi pătrunzând adâncurile Celui ce L-a născut, mai bine-zis El însuşi fiind Înţelepciunea şi Puterea Tatălui, duce la împlinire fapta ce-I place Aceluia, luând-o, ca să vorbim mai omeneşte, drept poruncă. Dar priveşte şi în aceasta măsura iubirii. Căci L-a preaînălţat pe El Dumnezeu. Îl preaînalţă şi Îl slăveşte pe Cel deja preaslăvit, căci este Dumnezeu după fire şi adevărat, ca Unul ce nu este dintre creaturi, ci are identitatea de fiinţă cu Tatăl, prin care se înţelege şi este cu adevărat mai presus de orice înălţime spirituală, dar şi Domnul slavei, după Sfintele Scripturi. Totuşi se spune că e înălţat şi slăvit. Cum sau când şi în ce mod? Evident, când S-a făcut în chipul robului şi în forma smerită, adică om ca noi. Se suie şi cu trupul, sau e înălţat împreună şi slăvit împreună cu Tatăl, şi cu trup fiind, fiindcă a fost iubit de Tatăl, şi nu prima dată atunci când a împlinit supunerea, cum trebuie să înţelegi. Căci precum fiind pururea înalt, în ceea ce priveşte firea Sa, se zice că S-a preaslăvit şi S-a înălţat, în ceea ce priveşte umanitatea, când S-a făcut om S-a golit de slava cuvenită lui Dumnezeu. Astfel, Cel iubit de la început şi pururea se zice că a fost iubit şi cu trupul.[1791] Căci de aceea S-a arătat ca noi, adică S-a numit şi S-a făcut om, ca

[1789] Nu poate scăpa de corupere cineva care, făcând parte din creaţie, e supus şi el coruperii. Numai Dumnezeu, mai presus de orice proces al coruperii, Care rămâne în infinitatea puterii şi vieţii, poate face creaţia părtaşă la puterea care o scapă de procesul de corupere, ca să nu mai fie supusă morţii. Căci numai Dumnezeu nu cade în trepte inferioare de existenţă.

[1790] A răbda de bunăvoie crucea, patima, moartea înseamnă a nu fi supus acestora fără voie. Dar tocmai aceasta arată în acelaşi timp o putere care le biruieşte. E o putere a răbdării şi a biruirii lor. Le biruieşte prin răbdarea de bunăvoie. Dumnezeu, Care le-a făcut pe toate ca să poată şi răbda fără voie micşorările, le poate răbda şi El de bunăvoie, ca să le biruiască. S-a făcut de bunăvoie şi făptură răbdătoare, şi a dat acesteia puterea să le biruiască prin răbdare.

[1791] Dacă, făcându-Se om, S-a arătat pe pământ deşertat de slavă, lăsându-Se pălmuit şi răstignit de oameni, după înviere a fost înălţat chiar ca om mai presus de toată creaţia. Prin umanitatea Lui, toată creaţia se bucură de slava Lui, de puterea Lui dumnezeiască. Hristos cel înviat nu mai trăieşte nici o slăbiciune, nici măcar cu voia, în trupul Său. Aceasta îi face şi pe oameni să se umple la nesfârşit de puterea şi slava Lui dumnezeiască, dar ei trăiesc dependenţa de El. Slava la care e preaînălţat Hristos ca

pe cel devenit odinioară urât, pentru neascultarea de la început şi pentru păcatul ce s-a introdus, să-l facă iubit de Dumnezeu. De aceea se spune că Hristos S-a făcut uşa, începutul şi calea noastră în toate bunurile. Oare nu îți spune ție că a fost iubit în mod desăvârşit, pentru că au fost păzite de El poruncile Tatălui? Oare nu ți s-a părut aspru înțelesul acestei taine, şi adâncimea tainei iconomiei împlinite pentru noi n-a devenit greu de pătruns de mintea ta? Dar celor înțelegători le sunt netede şi „*toate sunt,* precum s-a scris, *drepte pentru cei ce au aflat ştiința*" (Pilde 8, 9). Rămâneți, deci, zice, în dragostea Mea, adică în toată străduința şi râvna dobândită, şi faceți-vă în stare să vă învredniciți de o astfel de dragoste din partea Mea, pe care o am şi Eu de la Dumnezeu-Tatăl. Căci M-am făcut pe Mine ascultător şi împlinitor al voilor Tatălui şi rămân de aceea statornic iubit de El. Iar de veți fi şi voi păzitori ai poruncilor Mele, veți rămâne în acelaşi mod în iubirea Mea. Lenevirea în aceasta nu are nici o scuză, iar osteneala în acestea nu va rămâne nerăsplătită. Căci vă voi arăta atâta iubire câtă am Eu însumi de la Tatăl, şi pe păzitorul cuvintelor Mele îl voi încununa cu cinstiri egale. Căci Tatăl M-a preaînălțat pe Mine şi Mi-a dăruit nume mai presus de tot numele (Filip. 2, 9). Căci am fost primit ca Dumnezeul tuturor. Dar nu voi fi privit cu pizmă, căci nu voi ține aceste bunătăți numai pentru Mine din ură față de voi. Fiind voi oameni, şi de aceea având o fire roabă, v-am făcut dumnezei şi fii ai lui Dumnezeu, luminându-vă prin har cu măriri mai presus de fire, căci v-am primit părtaşi la Împărăția Mea,[1792] şi v-am arătat de acelaşi chip cu trupul slavei Mele (Filip. 3, 21), cinstindu-vă cu nestricăciunea şi cu viața. Iar acestea le aveți în nădejde şi vi se păstrează pentru veacul viitor. Dar ce aveți în prezent? Oare nu v-am arătat strălucitori şi slăviți? Nu v-am făcut cinstiți de către toți iubitorii de Dumnezeu? Nu certați pe demonii necurați? V-am dat puterea să vindecați toată slăbiciunea şi toată boala. V-am făgăduit acestea, zicând: „*Adevărat, adevărat zic vouă: cel ce crede în Mine va face şi el lucrările pe care le fac Eu şi mai mari decât acestea va face*" (In 14, 12). Acestea socotim că spune El Sfinților ucenici, pătrunzând înțelesul cuvintelor de față. Şi supunându-ne mintea dogmelor adevărului şi săvârşind toate celelalte, explica, pe cât se poate, spre folosul evlaviei ascultătorilor, păzindu-ne de căderea în vreo sminteală. Căci s-a scris în Cartea Psalmilor: „*Pace multă au cei ce iubesc legea Ta şi nu le va fi lor sminteală*" (Ps. 118, 165).

„*Acestea vi le-am spus, ca bucuria Mea să fie în voi*
şi ca bucuria voastră să fie deplină" (In 15, 11)

Vorbind despre viță, apoi despre mlădița despărțită şi tăiată de la ea ca de la o mamă hrănitoare şi arătând că prin aceasta mlădița va fi cu totul fără folos şi va trebui să fie arsă în foc, nu puțină spaimă le-a pricinuit ucenicilor. Căci auzirea celor nedorite, chiar dacă ele nu sunt încă prezente, produce multă tulburare mai cu seamă când nesiguranța celor ce vor fi în viitor arată gândirii că e cu putință venirea lor. Ei se simt ca cel ce ştie că va avea de trecut o mare, de străbătut valurile ei sălbatice, şi anume în vreme de iarnă. Chiar dacă nu le văd în prezent, ei se tem de ele ca şi cum ar fi deja prezente, îngrijorați de felul în care vor putea să treacă peste ele. Văzându-i deci pe aceştia tremurând înfricoşați de auzul relelor ce-i pot aştepta şi tulburați, îi aduce la o

om este una cu iubirea pe care I-o arată Tatăl şi ca om. Este de reflectat asupra identității între slava şi iubirea de care se bucură cineva. De amândouă se bucură nu esența, ci persoana. Fără persoană, dispar toate valorile. Numai persoana le trăieşte, le cunoaşte şi numai în ea se cunosc ele.

[1792] Devenim împărați împreună cu Hristos peste toate, independenți de cele inferioare, deplin liberi şi stăpâni peste toate ale noastre şi în deplină comuniune în această libertate. Un trup nesupus patimilor e luminos, căci arată pe om lipsit de orice egoism, deschis întreg prin iubire celorlalți. Toți se întâlnesc deplin în libertatea lor față de egoismul lor pătimaş. Acestea sunt trupurile pline de slavă. Iubirea, libertatea, slava țin împreună. Dar acestea constituie şi viața care nu se împuținează în veci, căci este iradiere din viața iubitoare a lui Hristos Dumnezeu şi desăvârşit îndumnezeit, şi de aceea nu e supusă coruperii.

cugetare întărită şi, părăsind cuvintele întristătoare, le vorbeşte despre bucuria ce le vine de la Dumnezeu. O, ucenicii Mei, zice, nu v-am spus acest cuvânt ca să vă insuflu o cugetare nebărbătească, ce vine din teama faţă de ceva nesigur, sau ca să vă lăsaţi înfrânţi de un rău, de care nu veţi avea parte, şi să vă arătaţi lipsiţi de curaj în împlinirea celor bune, ci ca să vi se întâmple cele contrare acestora şi să aveţi bucuria Mea, sau bucuria Mea să rămână în voi. Şi ce este aceasta?

Socotesc că trebuie să cercetăm mai adânc ceea ce vrea Hristos să se înţeleagă prin aceasta. Socotesc că acestea trebuie înţelese în două feluri. Cineva poate va spune în mod simplu ceea ce a spus Iisus: Să aveţi bucurie despre Mine, sau bucurie de Mine, căci aşa veţi împlini bucuria voastră, cunoscând răsplata bunătăţilor mai presus de lume, răsplata viitoare a ostenelilor voastre şi mărimea slavei de la Dumnezeu. Sau, privind şi cugetând la altceva, nu vom pregeta să mergem la o tâlcuire mai adâncă. Şi socot că trebuie să vânăm cu evlavie înţelesul fiecăreia. Ce spune deci cuvântul: „*Ca bucuria Mea să fie în voi*,” decât că Unul-Născut S-a făcut ca noi, adică om, lipsit doar de păcat, voind să rabde şi să pătimească toate câte I-a dat blestemata nebunie a iudeilor să încerce. Căci Îl vom afla batjocorit şi prigonit şi supus la osânde grele, scuipat, bătut şi biciuit, şi, la urma tuturor, pironit din cauza noastră şi pentru noi pe cruce. Dar toate aceste grele încercări nu L-au dus la o durere care să-L facă să nu îndure, ci L-au lăsat plin de bucuria şi mulţumirea cuvenită Lui, deoarece a văzut mulţimea celor ce se mântuiesc, împlinind voia lui Dumnezeu-Tatăl. De aceea Şi-a făcut necinstea bucurie şi a socotit durerile o dulceaţă.[1793] Deşi au fost multe şi foarte crude îndrăznelile împotriva Lui, vom afla scris că Iisus Se veselea şi a zis: „*Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului şi al pământului, căci ai ascuns acestea de cei înţelepţi şi pricepuţi şi le-ai descoperit pruncilor. Da, Părinte, căci aşa a fost bunăvoirea înaintea Ta*” (Mt. 11, 25-26). Auzi că, deoarece vedea odinioară înţelepţiţi pe cei ce erau prunci şi fără minte, aduce mulţumire pentru noi Tatălui, Care ne mântuieşte? Dar să ne amintim şi de timpul când străbătea ţinutul samarinenilor şi, obosit de călătorie, şedea lângă fântâna lui Iacov, precum s-a scris (In 4, 6). O femeie I-a împlinit dorinţa de-a scoate apă şi I-a spus cele cuvenite, iar mulţimea samarinenilor ce-L aştepta L-a făcut să uite de mâncarea necesară. Căci ce a spus către ucenicii care Îl îndemnau să se împărtăşească de mâncare: „*Mâncarea Mea este să fac voia Celui ce M-a trimis pe Mine şi să săvârşesc lucrul Lui*” (In 4, 34)? Oare nu se vede şi de aici că îşi făcea o plăcere şi o bucurie din împlinirea voilor părinteşti, adică din readucerea la mântuire a celor alunecaţi în pierzanie?[1794] Nu e nici o îndoială.

Deci toate acestea vi le-am spus, zice, „*ca bucuria Mea să fie în voi*,” adică să vreţi să vă bucuraţi numai de acelea de care Mă bucur şi Eu, ca să vă îmbărbătaţi spre luptă, încingându-vă cu nădejdea pentru cei ce sunt de mântuit. Deci, chiar dacă s-ar întâmpla să pătimiţi pentru aceasta, să nu vă lăsaţi duşi spre lene şi slăbirea inimii, ci mai ales atunci să vă bucuraţi şi mai mult, văzând că se împlineşte şi prin voi voia Celui ce vrea ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină (I Tim. 2,

---

[1793] Cele mai cumplite dureri trupeşti pot fi însoţite de o bucurie sufletească atunci când cel ce le suferă ştie că ele aduc un folos celor iubiţi. Aceasta face suportabile durerile trupeşti, oricât ar fi ele de mari. Aceasta s-a petrecut în mod desăvârşit cu Hristos. Conştiinţa că prin durerile Lui ne poate scăpa de moarte, I le-a făcut suportabile, deşi nu au fost mai mici ca ale oricărui om. De aceea nu a căutat să scape de ele. Căci puterea de a le răbda cu mulţumire venea din conştiinţa că prin ele ne va scăpa de moarte, la care se adăuga iubirea Lui faţă de noi, o iubire cum nimeni nu mai putea avea.

[1794] Bucuria Tatălui este să facă fericiţi pe oameni, împărtăşindu-le bunătăţile Lui, prin jertfa Fiului Său. Dar această bucurie a Tatălui, care consta în a face fericiţi pe oameni, era şi o bucurie a Fiului Lui. Bucuria e străină de egoism. Dar bucuria deplină nu e numai comuniunea între doi, ci şi cu al treilea, deosebit de ei. Fiul face bucurie Tatălui pentru că Se bucură de fericirea oamenilor. Deci Fiul face bucurie Tatălui, făcând fericiţi pe oameni, cum vrea Tatăl, în relaţia celor trei Persoane dumnezeieşti cu oamenii avem prelungită comuniunea dintre Ele. Duhul face bucurie Tatălui. bucurându-Se şi El de Fiul, sau Fiului, iubind şi El pe Tatăl spre a face bucurie Fiului.

4).[1795] Căci şi Eu M-am bucurat de acestea şi am socotit ostenelile foarte dulci. Când deci, zice, veţi vrea să aveţi o atât de mare bucurie, care am socotit că Mi se cuvine, atunci o veţi avea desăvârşită şi întreagă, căci bucuria deplină şi desăvârşită socotim că este cea în Dumnezeu, pentru Dumnezeu şi pentru fapte bune, pentru nădejdea fermă şi neclintită. Când ne vine pentru cele ce se cuvin, o simţim nu numai noi, ci şi Iisus însuşi.[1796] Iar bucuria nedesăvârşită zicem că este cea din lume, pentru uşurătatea ei, pentru lucruri pentru care nu ar trebui să se producă, adică pentru lucruri lumeşti, care zboară ca o umbră, aşa cum zicem că este cu totul urât ceea ce se pare unora că e drept şi corect în unele lucruri pământeşti. Căci zice şi fericitul David despre cei ce se opun slavei lui Dumnezeu: „*Cu ură desăvârşită i-am urât pe ei*” (Ps. 138, 22). Căci iubirea desăvârşită e cea care face pe cei ce o aleg să se predea cu totul lui Dumnezeu, să fie în Dumnezeu şi pentru Dumnezeu, nu cea închinată lucrurilor pământeşti, care nu sunt vrednice de nici un preţ.

„*Aceasta este porunca Mea: să vă iubiţi unul pe altul, precum v-am iubit Eu. Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii săi*” (In 15, 12-13)

Prin acest adaos face mai clar înţelesul celor spuse înainte, adică trebuinţa ucenicilor de-a avea în ei bucuria Lui. El spune deschis: Aceasta poruncesc şi aceasta învăţ să facă şi să cugete cei ce socotesc că trebuie să-Mi urmeze Mie: să se gândească să aibă unul faţă de altul acel fel de iubire, pe care am arătat-o şi împlinit-o Eu. Iar care e măsura iubirii lui Hristos, pe care trebuie să o vadă cineva, a arătat tot El, zicând că nimic nu este mai mare ca această iubire, care cere ca cineva să-şi pună viaţa pentru cei iubiţi. Prin acestea numai că nu porunceşte ucenicilor Săi că se cuvine să nu se teamă de luptele pentru cei ce vor să fie mântuiţi, încât să fie gata fără şovăială să rabde pentru ei şi moartea trupului, căci până la aceasta a mers măsura iubirii Mântuitorului pentru noi. Iar spunând aceasta, nu a făcut altceva decât să îndemne pe ucenicii Săi să atingă o bărbăţie mai presus de fire, excepţională, să-i ridice până la cea mai viguroasă iubire de prieteni, să-i înarmeze cu un cuget atât de puternic şi de iubitor de Dumnezeu, să-i suscite la atâta râvnă nebiruită, încât să se grăbească să împlinească toate cele plăcute Lui. Aşa s-a arătat pe sine Pavel, zicând: „*Căci pentru mine viaţă este Hristos, şi moartea, un câştig*” (Filip. l, 21), sau: „*Căci dragostea lui Hristos ne stăpâneşte pe noi care socotim aceasta, că dacă unul a murit pentru toţi, au murit deci toţi*” (II Cor. 5, 14). Şi, pe lângă acestea, iarăşi: „*Cine ne va despărţi pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foamea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia*?” (Rom. 8, 35). Auzi cum făgăduieşte că nu va fi nimic care să se opună sau să taie puterea iubirii lui faţă de Hristos? Iar dacă a iubi pe Hristos înseamnă a păstori turma şi a paşte mieii lui Hristos, cum nu va fi cu totul vădit că aceasta este mai tare şi decât moartea şi decât prigonirile şi sabia, şi că cel ce propovăduieşte cuvântul mântuitor celor ce nu-L cunosc pe Dumnezeu va dispreţul cu totul orice strâmtorare?[1797] Iar dacă vrem să concentrăm înţelesul cuvântului Mântuitorului, vom spune

[1795] Bucuria adevărată o aduce omului binele pe care-l face. Aceasta e o bucurie a lui Dumnezeu, şi ea s-a arătat în mod accentuat în Hristos, deşi El a suferit pentru a ne câştiga şi pe noi pentru aceasta. De aceea, să luptăm şi noi pentru a face binele, să luptăm cu osteneală împotriva celor ce vor să ne împiedice să-l facem, împotriva patimilor inferioare, să luptăm până la jertfă pentru a face bucurie lui Dumnezeu. Nu e vorba de o bucurie uşuratică, ci de una câştigată prin bărbăţie. Binele pe care voim să-l facem este mântuirea altora. Pentru aceasta, trebuie să ne încingem cu nădejdea că ea se va înfăptui, şi, chiar când suferim pentru aceasta, să ne bucurăm văzând că Hristos vrea să lucreze şi prin jertfa noastră mântuirea altora şi să se împlinească bucuria Lui.

[1796] Când ne bucurăm de cele bune, sau de alţii pentru a căror mântuire am lucrat, Se bucură cu noi şi Hristos însuşi.

[1797] A dovedi celor ce nu cunosc sau nu recunosc pe Dumnezeu, mai precis pe Hristos, existenţa Lui şi că

pe scurt ceea ce vrea El să facă ucenicii Lui, fără şovăială şi fără nici o teamă, mântuindu-şi mintea proprie. El le porunceşte să slujească cuvântul credinţei în El şi să facă cunoscută Evanghelia în toată lumea. Aceasta o spune şi prin cuvântul lui Isaia: *Suie-te pe munte înalt, cel ce binevesteşti Ierusalimului, ridică glasul tău cu putere, cel ce binevesteşti Ierusalimului, înalţă glasul şi nu te teme*" (Is. 40, 9). Vedem şi pe Sfinţii ucenici că cer aceasta de la Dumnezeu prin rugăciune stăruitoare. Şi ca să poată face aceasta, învinuind furia iudeilor, au spus: „*Şi acum, Doamne, caută spre ameninţările lor şi dă robilor Tăi să grăiască cuvântul Tău cu toată îndrăzneala*" (Fapte 4, 29). În mod obişnuit celor ce slujesc Evanghelia li se împotrivesc foarte mulţi şi-i lovesc. Dar, deşi erau mare frica şi cumplite valurile care se ridicau din ameninţări, nu era nici un motiv care să-i facă pe cei cu adevărat ucenici să pătimească, dar au ales să săvârşească prin lucrarea lor opera iubirii. Iar iubirea este astfel cum ne-a arătat-o Mântuitorul: în locul bucuriei, ce I se cuvenea, a răbdat crucea, dispreţuind ruşinea, ca să obţină mântuirea celor ce au păcătuit. Căci, dacă El n-ar fi voit să pătimească, am fi încă morţi şi slujitori ai diavolului, nebuni, orbi, lipsiţi de orice bine, robi ai plăcerii şi ai păcatului, neavând nici o nădejde şi fără de Dumnezeu în această lume (Efes. 2, 12). Dar Mântuitorul Şi-a pus însăşi viaţa din iubire pentru noi şi, arătând o iubire de oameni neasemănată, ne-a făcut râvnitori şi de trei ori fericiţi, nelipsiţi de nici una dintre bunătăţi, înţelesul acestor cuvinte corespunde, în mod potrivit, scopului încredinţat ucenicilor de Dumnezeu, insuflaţi în calitate de căpetenii. Iar în cele următoare spune: „*Aceasta este porunca Mea: să vă iubiţi unul pe altul, precum Eu v-am iubit.*" În aceasta, prin cercetare, aflã un mare folos pentru toţi. Dacă se împlineşte, prin iubirea de fraţi, întreaga poruncă a Mântuitorului nostru despre iubire, cum nu va fi vrednic de admiraţie cel ce se sileşte să o împlinească fără scădere şi fără greşeală, ca unul ce înfăptuieşte căpetenia virtuţilor? Căci dacă iubirea unuia faţă de altul este a doua poruncă după cea faţă de Dumnezeu, în puterea evlaviei se cuprinde ca într-una şi cea de a doua: „*Să iubeşti pe aproapele tău*" (Mt. 5, 43).

„*Voi sunteţi prietenii Mei dacă faceţi ceea ce vă poruncesc. De acum nu vă mai zic slugi, că sluga nu ştie ce face stăpânul său, ci v-am numit pe voi prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute*" (In 15, 14-15)

Prigonirilor care le vor veni din ascultarea şi străduinţa iubitoare de virtute le opune din nou câştigul prieteniei cu El, ca, din bucuria de aceasta şi din dorinţa faţă de ceea ce e mai bun, să dispară povara greutăţilor acelora şi ca ceea ce pare uneori că-i întristează să le apară ca nimic. Căci osteneala li se face dulce iubitorilor de Dumnezeu, când plata e aproape şi bogată. Apoi, cine va socoti că e ceva mai mare şi mai strălucitor decât a fi şi a te numi prieten al lui Hristos? Căci, ia seama că această demnitate e mai presus de înseşi hotarele firii omeneşti, fiindcă toate sunt roabe ale Celui ce le-a făcut, după cuvântul Psalmistului, şi socotesc că nu-i nimic din cele create care să nu fie supus jugului robiei, conform relaţiei dintre Creator şi făptură.[1798] Nu este egal creatul cu

numai El ne asigură viaţa veşnică şi, prin aceasta, dă un sens vieţii noastre şi existenţei peste tot, asigurându-ne astfel mântuirea, este o bucurie care dispreţuieşte orice prigonire şi ameninţare. Ce contează o viaţă care fără Dumnezeu se reduce la cea exclusiv pământească, pentru a ţine la ea atât de mult, încât să renunţăm, din frica de a o pierde, la viaţa veşnică?

[1798] Prietenia cu Hristos ca Dumnezeu, venit în comuniune cu noi ca om, depăşeşte posibilitatea firii omeneşti. Trebuie să intre Dumnezeu însuşi, prin umanitatea Lui, în legătură cu mine, ca să se deschidă trăirii mele ambianţa infinităţii, să simt că am ieşit din închisoarea mărginirii mele, oricât de indefinibilă îmi apare ea, pe de altă parte, în comunicare cu Hristos nu mă mai simt rob, ci trăiesc eliberarea din starea de rob. Dragostea Lui mă face să mă simt în unire cu Eul infinit, şi nu ca rob al Lui, ci iubit de El şi, ca atare, liber. El vrea să-I arăt în mod liber iubirea mea. Chiar în sentimentul dependenţei mele, a celorlalţi şi a lucrurilor faţă de Dumnezeu, trăiesc caracterul lor de creaturi, care presupune un Creator de Care depind. Deci, când trăiesc libertatea prieteniei Lui, mă simt ridicat peste graniţa mea de creatură dependentă.

Creatorul niciodată, ci Dumnezeu Cel care peste toţi stăpâneşte şi conduce operele Sale. Deci, toţi fiind supuşi şi având grumazul supus robiei atârnătoare de Dumnezeu, Domnul îi înalţă pe Sfinţi la slava cea mai presus de fire, dacă arată că vor cele plăcute Lui şi îi aduc supunerea ca pe un dar nesilit.[1799] Atunci ei se bucură de răsplata strălucitoare şi vrednică de râvnit.

Dar trebuie cugetat (şi aceasta este de folos) şi la faptul următor: dacă ajung unii la demnitatea libertăţii şi la starea de a nu mai fi numiţi robi, prin prietenia faţă de Fiul, cum va mai fi El rob, sau făptură, sau făcut, după lipsa de înţelepciune a unora? Căci nu poate dărui altora cinstea libertăţii, dacă firea Sa este lipsită de ea. Socotesc că El trebuie să existe înaintea celorlalţi, ca să se afle astfel.[1800] Numai în acest caz va da în mod cuvenit binele Său celor ce nu-l au. Sfinţii Apostoli, dar şi toţi ceilalţi care se urcă prin credinţă la prietenia cu Domnul nostru Iisus Hristos, au ceea ce li se dă, ca un adaos, sau ca o demnitate primită ca cinstire, neavând-o în mod asemănător cu El. Dacă numai prin asemănarea cu El se poate sui spre slava libertăţii, înseamnă că numai Lui singur Îi este proprie prin fire.[1801] Căci cel ce câştigă libertatea prin efort se face asemănător pururea cu Cel ce este liber prin fire. Este de notat (căci socotesc că orice explicare folositoare trebuie să pornească de la ceva mai vechi) că dreptatea cea după lege are la originea ei credinţa în Hristos. Celor ce cred şi ascultă de Hristos li se descoperă cunoştinţa tainelor dumnezeieşti şi li se explică voia lui Dumnezeu-Tatăl de către Fiul care o cunoaşte. Dar celor ce nu cred încă, nu s-a arătat aceasta din Scriptura de Dumnezeu insuflată. Să ne ocupăm puţin cu ele, în chip folositor.

Deci, s-a scris în cartea lui Moise că a crezut Avraam în Dumnezeu, iar credinţa i s-a socotit lui spre dreptate şi s-a numit prietenul lui Dumnezeu. Dar care era modul credinţei lui şi cum s-a numit el prieten al lui Dumnezeu? Ascultă: „*Ieşi din pământul tău, din neamul tău şi din casa tatălui tău şi vino în pământul pe care ţi-l voi arăta Eu*” (Fac. 12, 1). Dar şi când i s-a poruncit să jertfească pe cel născut, ca tip al lui Hristos, i-a fost descoperit scopul ascuns în Dumnezeu. De aceea Hristos a vorbit despre Sine iudeilor necredincioşi, zicând: „*Avraam, părintele vostru, s-a bucurat să vadă ziua Mea şi a văzut-o şi s-a bucurat*” (In 2, 29). Deci dumnezeiescul Avraam s-a numit prieten al lui Dumnezeu prin credinţă şi jertfă şi şi-a însuşit lauda dreptăţii. Şi nu numai aceasta, ci s-a învrednicit şi de cuvintele dumnezeieşti şi a cunoscut voia lui Dumnezeu, cea care se va înfăptui în zilele de pe urmă. Căci Hristos a murit pentru noi la sfârşitul veacurilor, arătându-Se ca jertfă sfântă şi adevărată, care ridică păcatul lumii. Dar priveşte cum se împlinesc cele deopotrivă şi cu cei ce urcă prin credinţă la prietenia cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Căci au auzit şi ei: „*Ieşi din pământul tău.*” Şi, ca cei ce au făcut aceasta cu toată râvna, auzi-i cum spun: „*Nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie*” (Evr. 13, 14). Căci sunt călători şi trecători pe pământ, vieţuind pentru cele de sus şi, părăsind viaţa prezentă prin cugetarea de Dumnezeu iubitoare, înaintează spre cea de sus.[1802] Aceasta le-a arătat-o Mântuitorul, zicând: „*Mă duc să vă*

[1799] În relaţia cu Hristos, trăiesc eliberarea de dependenţa robului. Iar aceasta o am când mă dăruiesc Lui de bunăvoie, din iubire.

[1800] Dacă Hristos n-ar fi Dumnezeu, ci făptură şi deci dependent, cum ne-ar putea da libertatea, sau cum am trăi în legătură cu El libertatea şi am ajunge prin înviere în mod desăvârşit la ea? Cum am putea câştiga în legătură cu El eliberarea de pasiuni? Fără Hristos-Dumnezeu n-ar exista nimeni, nicăieri, nerobit sau independent. Toate ar fi roabe, dependente, relative. Dar aceasta n-ar putea explica existenţa lor. Şi cum ar putea să ajungă omul la împlinirea deplină a aspiraţiei sale după libertatea sa?

[1801] Libertatea este o slavă pentru că implică o independenţă, dar aceasta numai când nu înseamnă o robie faţă de propriile pasiuni egoiste, ci o dăruire liberă din iubirea faţă Hristos şi de semeni. Faptul că noi nu avem această stare de la noi, ci înaintăm spre ea din pilda şi puterea lui Hristos, arată că noi nu o avem prin fire, ci o câştigăm de la El, că numai El singur o are prin fire.

[1802] Istoria umanităţii e un cadru care poate face umanitatea în stare de progresul lucrării mântiutoare a lui Dumnezeu în ea. Până la Hristos, Dumnezeu o pregăteşte prin tipuri profetice pentru mântuirea în Hristos. După Hristos, ea se foloseşte de puterea ce i-a adus-o Hristos prin lucrarea Sa. Avraam e îndemnat să iasă din ţara sa şi să-şi jertfească copilul, dar e ajutat să aducă un miel în locul lui, descoperindu-i-se în aceasta

gătesc loc... iarăşi voi veni şi vă voi lua cu Mine, ca să fiţi unde sunt Eu" (In 14, 2-3). Li s-a spus să plece dintre ai lor. Vom arăta cum se va întâmpla aceasta, prezentând pe Hristos însuşi, Care zice: „*Cel ce iubeşte pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine*" (Mt. 10, 37). Că s-au cinstit cele ale lui Dumnezeu de către cei ce cred în El mai mult decât rudenia pământească şi trupească şi s-a preţuit iubirea faţă de Hristos mai presus de orice, nu e nici o îndoială. Fericitului Avraam i s-a poruncit să aducă pe fiul său întru miros de bună mireasmă lui Dumnezeu, dar celor ce s-au încins cu dreptatea din credinţă nu li s-a poruncit să aducă pe alţii, ci pe ei înşişi,[1803] „*înfăţişaţi*, zice, *trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească*" (Rom. 12, 1). Dar şi acestea s-au mai spus: „*Iar cei ce sunt ai lui Hristos Iisus şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi cu poftele*" (Gal. 5, 24). Au cunoscut deci şi ei taina lui Hristos. Cunosc puterile veacului viitor[1804] şi cele din vremurile din urmă, pentru că vor primi plata ostenelilor şi vor lua răsplata credincioşiei evlavioase faţă de Hristos. Deci, ne vom numi prietenii lui Hristos, ca Avraam. Vieţuirea evanghelică este mai veche decât cea după Lege, fiindcă este vieţuire prin credinţă şi prin prietenie faţă de Dumnezeu, care s-a arătat întâi lui Avraam, ca început al neamului cel după trup, adică al lui Israel, şi continuă până acum, ca de la tip la adevăr, împlinindu-se în Sfinţii ucenici ca în pârga neamului cel după duh, popor agonisit lui Dumnezeu prin îngrijire deosebită şi care se numeşte şi preoţie împărătească, „*neam sfânt*" (I Pt. 2, 9). De aceea s-a spus către maica iudeilor, adică Sinagoga, prin glasul Psalmistului: „*În locul părinţilor tăi, s-au născut fiii tăi*" (Ps. 43, 17). Căci, deşi sunt fii ai Sinagogii iudeilor, dumnezeieştii ucenici (care prin moravuri erau înscrişi între mozaici) s-au făcut părinţi, luând locul lui Avraam, şi s-au făcut începutul unui neam duhovnicesc.[1805] De aceea s-au hirotonit începători în toată lumea, slujind Evangheliei lui Hristos, precum acela a fost început al lui Isaac, care era chip al lui Hristos. Spunem acestea nu punând pe fericitul Avraam în afara slavei cuvenite lui ca chip al lui Hristos, ci arătând în el chipul celor înfăptuite în iconomia lui Hristos din ultimele timpuri.[1806] Căci în aceste timpuri, demnitatea prieteniei cu Dumnezeu e unită cu libertatea, fapt care s-a arătat atunci în Avraam ca în cel dintâi. Iar acum s-a arătat iarăşi, ca într-o pârgă, în Sfinţii ucenici. Aceasta ne îndeamnă să spunem, cu dumnezeiescul Pavel, iudeilor, nu cu puţină mustrare, că dreptatea din credinţă e mai veche decât cea din Lege. Când a vorbit despre tăierea împrejur după trup, a afirmat că aceasta nu s-a dat începutului neamului, adică lui Avraam, decât ca să fie semn şi pecete credinţei celei din netăierea împrejur. Dar dacă înainte de Lege a fost netăierea împrejur şi împreună cu ea a fost credinţa, iar după Lege, tăierea împrejur care n-a avut lauda credinţei, iar Avraam a crezut în timpul netăierii împrejur, cum nu e mai veche dreptatea

---

ieşirea din lumea muritoare în cea veşnică, a lui Hristos, prin înviere, în urma jertfei aduse de El. După Hristos, cei ce cred în El sunt ajutaţi şi ei să iasă din viaţa supusă morţii definitive, dacă trăiesc o viaţă de jertfă din puterea lui Hristos. Viaţa omenească parcurge un drum de înălţare spre Hristos. Oamenii sunt ridicaţi la prietenia şi frăţia cu Fiul lui Dumnezeu făcut om pentru vecie, ceea ce înseamnă înaintarea lor veşnică în bunătatea dumnezeiască infinită.

[1803] Mare iubire faţă de Dumnezeu a arătat Avraam când s-a hotărât să-I aducă pe însuşi fiul său ca jertfă. Dar e o jertfa şi mai mare aceea când se aduce cineva pe sine însuşi jertfă vie în Hristos. Lui Avraam îi urmează cei ce cred în Hristos, aducându-se pe ei înşişi lui Dumnezeu, renunţând la toate plăcerile trupeşti, iar, când e nevoie, dându-şi şi viaţa pentru Dumnezeu.

[1804] Cei ce-şi aduc trupurile lui Dumnezeu ca jertfă curată, înfrânată de la plăceri, trăiesc prelungită în ei taina lui Hristos, umanitatea Lui în care Dumnezeirea e atât de mult prezentă, încât ea nu mai ştie decât de curăţia susţinulă de Dumnezeire. Au deci lucrătoare în ei de pe acum puterile ce vor stăpâni în trupul lor înviat, puterile veacului viitor.

[1805] În locul lui Avraam şi al patriarhilor care au primit credinţa în Hristos Care va veni, s-au născut în vremea lui Hristos fiii acelora, sau Sfinţii Apostoli. Dar, la rândul lor, aceştia s-au făcut părinţi ai altui neam, ai unui neam al lui Dumnezeu, după duh.

[1806] Arătarea Fiului lui Dumnezeu în trup, răstignirea şi învierea Lui sunt socotite iconomia timpurilor din urmă, pentru că ele inaugurează aceste timpuri, pregătite de timpurile anterioare. Ele deschid în mod clar veşnicia ce le va urma.

cea din credință a celor îndreptați și eliberați prin prietenia cu Dumnezeu, asemenea lui Avraam, decât viețuirea cea după Lege? Căci prin aceasta a fost el, prin făgăduință, părinte al multor neamuri nu după trup.

Le-am spus acum acestea, pentru că a zis Domnul: „*Nu vă mai zic slugi..., ci v-am numit pe voi prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu, vi le-am făcut cunoscute.*”[1807]

„*Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi și v-am rânduit să mergeți și roadă să aduceți, și roada voastră să rămână, ca Tatăl să vă dea orice veți cere în numele Meu*” (In 15, 16)

Nu-i lasă pe Sfinții ucenici nici împovărați de cuvintele foate greu de purtat, neignorând, ca Dumnezeu, aplecarea spre slăbiciune a gândurilor omenești, nici să lunece în bucurii peste măsură (căci și aceasta este o boală grea), ci, îndemnându-i la o stare de mijloc între amândouă, îi îndrumă în chip cuvenit pe cărarea și viețuirea cea mai statornică și îi conduce spre cunoștința ferită de orice greșeală. După ce le-a spus cuvinte mângâietoare și întristătoare, dar le-a dat, dimpotrivă, să se bucure, și după ce i-a îndemnat prin poruncile făptuirii iubitoare la un cuget îndrăzneț, spre a se face capabili prin toată străduința de iubirea nemăsurată a unuia față de altul, le arată că au datoria să câștige și pe necredincioșii rătăciți, prin cuvintele și faptele dreptei credințe, ca și aceia să vrea să se alipească de Dumnezeu. Dându-Se pe Sine însuși chip al acestui lucru și înfățișându-le ceea ce a săvârșit El, îi îndeamnă să imite pe Învățătorul, ca să lumineze pe aceia cu aceleași fapte, zicând: „*Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales*,” și cele următoare. Înțelege-L că zice prin acestea: Încingeți-vă, o, ucenici ai Mei, cu iubirea unuia față de altul. Acestea sunteți datori să le faceți și voi altora cu toată străduința, așa cum am făcut Eu față de voi.[1808] Căci Eu v-am ales pe voi, nu voi, pe Mine. Eu am venit la voi și M-am făcut cunoscut vouă, care nu Mă cunoșteați, pentru iubirea mai presus de fire. Și v-am adus astfel la o credință neclintită, ca să vă fac să tindeți mereu la o treaptă mai înaltă și să puteți să rodiți lui Dumnezeu tot mai mult. În felul acesta veți înainta la o mare îndrăzneală, deoarece veți primi tot ce veți cere în numele Meu. Deci, fiindcă v-ați încins cu cugetarea cuvenită ucenicilor Mei, și veți păși pe urmele cuvintelor și faptelor Mele, e firesc să nu vă așteptați numai la credința proprie și la chemarea voastră la buna și evlavioasa credință. Ci vă veți face pe voi înșivă călăuzitori spre credință celor încă neștiutori și rătăciți, aducându-le celor ce vor să fie învățați propovăduirea mântuitoare și chemându-i cu râvnă la cunoașterea adevăratei cunoștințe de Dumnezeu, chiar dacă mintea unora se va înăspri în neascultare. Aceasta vă va fi și vouă, celor ce ați înaintat și v-ați bucurat de sporiri în cele bune, spre rodire mai multă în Dumnezeu, având ca rod pururea stăruitor și mântuitor rugăciunea atât de primită, încât tot ce voiți să primiți vi se va da dacă cereți în numele Meu. Deci trebuie să exprimăm, pe scurt, scopul acestui cuvânt, să facem clar ascultătorilor că (Hristos) convinge pe ucenici să aibă față de alții atâta iubire și vrea ca

[1807] Hristos îi numește pe Ucenici și pe urmașii acestora „prieteni,” pentru că sunt în stare să împlinească porunca Lui de a-L iubi și de-a se iubi unii pe alții. De aceea le-a și descoperit cea mai înaltă voință a Tatălui: aceea de a-L iubi și de-a se iubi unii pe alții. Dar Tatăl a și dat oamenilor această putere, întrucât L-a făcut pe Fiul Său unul dintre oameni. Fiind Acesta, ca om, în stare să iubească în grad superior pe Dumnezeu, le dă această putere și oamenilor. Arată prin aceasta marea taină a lui Dumnezeu. Dumnezeu îi iubește așa de mult, încât face pe Fiul Său om, capabil să-L iubească în mod culminant și să dea oamenilor puterea să-L iubească și să se iubească și ei astfel. Este cea mai înaltă cinste pentru oameni ca Dumnezeu să-i facă prietenii Săi și să le dea puterea și curajul să-L iubească ca pe Fratele și Prietenul lor.

[1808] Nu ca să se mândrească spune Iisus ucenicilor: „*Nu voi M-ați ales pe Mine*,” ci ca să-i îndemne să facă asemenea Lui și să pornească la lucrarea de mântuire a oamenilor din datoria de a-I imita exemplul. „Nu așteptați să vă cheme alții să le propovăduiți mântuirea, căci nici Eu n-am așteptat să Mă chemați voi.”

ei să aibă atâta râvnă în a nu şovăi să câştige pentru credinţă sufletele celor încă necredincioşi, cât a avut El faţă de noi, sau cât le-a arătat lor. Căci nu e nici o îndoială că El a câştigat pe ucenici şi socotesc că e de prisos a spune cum şi în ce mod l-a chemat pe fiecare. Iar că în sine cuvântul Mântuitorului are acest scop pe care 1-am spus adineauri, ne vor convinge nu mai puţin cele următoare.

„*Aceasta vă poruncesc: să vă iubiţi unul pe altul*” (In 15, 17)

Oare nu vom admite că fapta cea mai înaltă dintre toate a iubirii este să chemi la ascultarea de Dumnezeu pe cei necredincioşi şi rătăciţi?[1809] Acest lucru e neîndoielnic. Grăbindu-se Pavel să facă aceasta, a zis: „*În numele lui Hristos, aşadar, ne înfăţişăm ca mijlocitori, ca şi cum Însuşi Dumnezeu v-ar îndemna prin noi. Vă rugăm, în numele lui Hristos, împăcaţi-vă cu Dumnezeu*!” (II Cor. 5, 20). Şi Petru, vorbind cu curaj mulţimilor iudaice, zice: „*Şi acum, fraţilor, ştiu că din neştiinţă aţi făcut rău, ca şi mai-marii voştri*” (Fapte 3, 17). „*Pocăiţi-vă şi să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos*” (Fapte 2, 38). Ia aminte cum le răspunde şi celor ce încă n-au crezut grabnic şi le aduce cuvântul pe care nu l-au căutat, neaşteptând ca cei ce nu-l cunosc încă să-l cheme ca învăţător, ci făcându-se învăţător şi celor ce nu voiau încă să înveţe ceva din cele necesare. Deoarece între cuvintele Mântuitorului nostru Iisus Hristos este şi acesta: „*Ca voi să mergeţi şi roadă să aduceţi şi roadă voastră să rămână*,” se cuvine să cercetăm ce se arată prin aceasta. Ce se înţelege şi în ce sens se spune că roada ucenicilor rămâne? Socotesc că Mântuitorul numeşte roadă care rămâne pe cea produsă prin învăţătura evanghelică, şi nu pe cea a dreptăţii celei din Lege. Căci aceea s-a învechit, deoarece nu poate împlini nimic, căci „*Legea n-a desăvârşit nimic*,” după cuvântul lui Pavel (Evr. 7, 14). De aceea, a odrăslit şi a răsărit una nouă, care a învechit-o pe prima şi a făcut-o să dispară, aducând roadă care rămâne şi mântuieşte cu adevărat. De aceea şi dumnezeiescul Pavel, grăindu-ne, spune foarte drept că s-a păgubit de dreptatea din Lege, ca să câştige pe Hristos, adică, prin credinţa în El, dreptatea şi rodnicia evanghelică.[1810] O astfel de roadă va rămâne neîncetat, putând face sufletul omului desăvârşit în dreapta credinţă şi evlavie. Căci nu va veni o altă învăţătură după propovăduirile evanghelice ca să o învechească pe prima,[1811] cum s-a întâmplat cu porunca dată prin Moise, ci cuvântul Mântuitorului va sta în veac, cum zice şi El însuşi: „*Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece*” (Mc. 13, 31).

„*Dacă vă urăşte pe voi lumea, să ştiţi că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât*” (In 15, 18)

Socotesc că metoda Mântuitorului, care se aplică oricărei situaţii şi aduce tot ce e de folos ascultătorilor, nu rămâne niciodată mai prejos de experienţa şi de meşteşugul nemaipomenit al doctorilor. Cei din urmă fac faţă, uneori, dezordinii aduse în trupuri de boli prin remediile meşteşugului lor. Mântuitorul opreşte înaintarea relelor prin anumite porunci profilactice. Deci, deoarece ucenicii nu aveau să meargă la un singur neam, nici într-o singură ţară, ci să înveţe tot pământul de sub soare, să vestească cuvântul

[1809] A chema pe oameni la iubirea de Dumnezeu înseamnă a-i chema la fericirea veşnică, pentru că numai în comuniunea cu El stă această fericire. Dar aceasta înseamnă a-i pregăti pentru cel mai mare şi veşnic bine. Şi, oare, a-i ajuta să ajungă la acest bine nu e fapta celei mai mari iubiri?

[1810] O lege împlinită prin puterea noastră nu ne poate face să rodim nici pentru noi, nici pentru alţii. Comuniunea cu Hristos-Dumnezeu, venit cu marea Lui iubire în relaţie cu noi prin întrupare, ne dă şi nouă puterea să iubim, ceea ce ne face şi pe noi, şi pe cei iubiţi să creştem sau să ne înnobilăm spiritual.

[1811] Nu poate veni pentru noi o învăţătură mai înaltă decât cea a lui Hristos. Ea prezintă cea mai nobilă treaptă la care se poate ridica omul. De aceea, niciodată nu vom putea spune că am înfăptuit-o deplin. Dar nici nu există cineva care să ne fie o pildă mai înaltă şi să ne dea o putere mai mare spre a ne înălţa spiritual, decât Hristos, Fiul lui Dumnezeu făcut Omul cel mai desăvârşit posibil.

evanghelic şi dumnezeiesc celor din toată lumea şi să îndemne pe ascultători numai spre ceea ce place lui Dumnezeu, ca să se strămute de la păcat la voința de-a săvârşi cele cuvenite şi să-şi facă normă a vieții lor legea evanghelică, le porunceşte să nu dea nici o importanță faptului de-a fi urâți de lume, adică de cei ce cugetă cele ale lumii şi vor să vieţuiască cu iubire de plăceri şi în chip necredincios. Şi pentru ce spune aceasta? Spune-mi, va zice poate cineva, oare a socotit Hristos că trebuie să poruncească aceasta ucenicilor Săi, arătând că e un lucru folositor să fie urâți fără nici un motiv şi fără să fie cu folos? Aceasta e o prostie. Nu la asta a alunecat cuvântul Lui adresat ucenicilor. Nu le vorbeşte de orice ură, pur şi simplu, ci vorbeşte de aceasta în mod precis şi bine motivat. Când zice „*dacă vă urăşte lumea*,” înțelege: de vă vor urî cei ce prețuiesc cele din lume şi cugetă numai la cele de pe pământ, atunci veți şti că aceasta a pătimit-o mai înainte şi Învăţătorul vostru. Că cei ce înțeleg cele bune vor avea nu puțin folos din porunca Mântuitorului, o poate vedea cineva foarte uşor, cugetând la firea lucrurilor. Dar celor ce iubesc cele urâte, care caută mereu acestea şi umblă după grozava întinăciune a lumii, le este greu de primit cuvântul care înțelepțeşte. Cei ce nu vor să-şi stăpânească plăcerile nu se silesc totdeauna să înțeleagă cele bune din învățături şi nici cele prin care se pot face mai buni ca înainte, ci părăsesc, după puțin timp, cele necesare, deşi au cunoscut semnificația celor ce li s-au spus. Astfel, iudeii, stăruind numai în litera Legii şi a celor săvârşite ca şi chip, îşi țin mintea fermă numai în acestea, nedând nici o însemnătate învățăturii evanghelice, iar despre cei ce propovăduiesc acestea socotesc că le predau lucruri împovărătoare şi cred că trebuie combătuți. Iar cei ce practică cealaltă rătăcire, şi atribuie creației slava negrăită a lui Dumnezeu, adică neamurile (păgânii) , nu primesc cu osebită plăcere cuvântul care-i poate lumina. Căci, împietriți în vechile rele, şi-au făcut foarte iubită nepriceperea şi le-a devenit foarte greu să părăsească boala ce-i însoțeşte.

Aşa stând deci lucrurile, cine se putea îndoi că ucenicii Mântuitorului nu vor fi supărați de iudei, nu vor fi disprețuiți de cei ce bolesc de rătăcirea elinilor, fiind nu plăcuți, ci mai degrabă greu de suportat de către cei obişnuiți cu iubirea de plăceri şi care-şi consumă viața în desfătări? Dar dacă ucenicii Mântuitorului, deşi ştiau că vor avea de purtat povara urii celor amintiți, se vor sili cu şi mai multă râvnă să câştige dragostea celor ce vor boli de acestea, cum nu e vădit tuturor că nu s-ar fi făcut vestiți necomunicând numai cuvântul ce le putea fi acestora de folos, ci, mai degrabă, predând, contrar plăcerii acelora, învățătura folositoare şi mustrându-i cu îndrăzneala cea de la Dumnezeu, nevorbind şi neexplicând ceea ce e plăcut fiecăruia? Era deci necesar îndemnul să nu caute să placă altora şi să nu se sperie, ajutându-se chiar şi de ura unora pentru a-i sfătui spre ceea ce le este de folos. Aşa îl vedem făcând şi pe Pavel şi spunând limpede: „*Căci acum caut bunăvoința oamenilor sau pe a lui Dumnezeu? Sau caut să plac oamenilor? Dacă aş plăcea oamenilor, n-aş fi rob al lui Hristos*” (Gal. l, 10). Şi după ce a certat pe cineva dintre cei din Corint, aflându-l foarte îndurerat, zice: „*Căci dacă eu vă întristez, cine este cel care să mă înveselească, dacă nu cel întristat de mine*?” (II Cor. 2, 2). Căci întristarea după Dumnezeu produce pocăința spre mântuirea sigură. Deci e neîndoielnic că doar cuvântul care linguşeşte lumea nu va folosi ascultătorilor ale căror plăceri le aprobă, cum le foloseşte cuvântul care le cere o cugetare înțeleaptă. Dar cel ce crede cuvintelor Mântuitorului nu va face aceasta vreodată, ci va alege mai degrabă ceea ce Îi place Lui şi va socoti bogăție duhovnicească chiar ura celor ce socotesc că virtutea e vrednică de combătut. Deci, zice, când vi se va părea că a fi urâți de lume e neplăcut numelui vostru bun, să fie biruită şi aruncată această piedică, pentru ca nu cumva să vă îndulciți prea mult de cinstirile celor ce vă iubesc, dacă nu sunt unite cu vreun folos pentru ei. Să nu se socotească nicidecum împovărător lucru a fi urât, de vreme ce Eu însumi am pătimit aceasta mai înainte. Căci sunt Domnul şi Învățătorul. Socotesc că nu e greu de arătat că spre pieirea capului lor L-au urât pe Hristos însuşi cei ce au ales să cugete cele din lume şi care au disprețuit

bunătățile cerești. Căci El însuși a spus în Evanghelii către unii: „*Pe voi lumea nu poate să vă urască, dar pe Mine Mă urăște, pentru că Eu mărturisesc despre ea că lucrurile ei sunt rele*” (In 7, 7). Deci cele ale Lui sunt un model pentru Sfinții Apostoli și de aceea le poruncește să meargă pe urmele Lui, când spune iarăși în alt loc: „*Fericiți veți fi când vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind din pricina Mea. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri. Căci așa au prigonit pe proorocii cei dinainte de voi*” (Mt. 5, 11-12).

„*Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăște*” (In 15, 19)[1812]

Ceea ce este foarte greu de purtat, (Hristos) face, în mod paradoxal, plăcut. Căci a fi urât de unii este împovărător din cauza pagubelor și uneltirilor unite cu aceasta. Dar când ura e suportată pentru Dumnezeu, devine plăcută, și când are loc din pricina dreptei credințe se face o dovadă clară că nu e lumesc cel ce suferă astfel. Iar precum aflăm o înrudire între trupuri, așa aflăm și între moduri de viață. Identitatea moravurilor și asemănarea în orice altceva e capabilă să împlinească apropierea sângelui. Fiindcă, așa cum orice animal iubește pe cel asemenea lui, așa și omul se va lipi de cel asemănător lui. Iar identitatea de moravuri, imitând legea iubirii, va face pe sfânt să conviețuiască cu sfântul; vor fi la fel și vor avea bucuria să cugete unul la altul. La fel va face și cel lipsit de curăție cu cel asemenea lui. Așa făcea și Legea lui Moise o deosebire între sfânt și necurat și niciodată nu le amesteca și nu le confunda întreolaltă, după legea iubirii.

„*Căci întâlnirile rele strică moravurile bune*” (Eccl. 3, 19-20), și cele cu moravuri contrare se războiesc între ele și se învinuiesc unele pe altele, fiecare lăudând ceea ce-i este propriu. Deci e necesar ca iubitorul de virtute să fie urât de cel contrar, văzându-se ca rele cele pentru care ar trebui să fie admirat. Cel ce se laudă cu urâțenia celor rele opune aceluia moravurile sale. Căci, arătându-se binele, în mod necesar răul își afirmă împotrivirea. Din această pricină iubitorilor de virtute li se opun cei ce nu râvnesc la același mod de viață. Deci nu trebuie să se întristeze ucenicii, chiar dacă se văd respinși de lume din cauza iubirii lor de virtute și a dreptei lor credințe, ci trebuie, dimpotrivă, să se bucure, primind din ura dinspre lume încredințarea că vor fi îmbrăcați în lumină de Dumnezeu și făcuți vrednici de toată cinstirea.[1813] Privește cât de greșit ar fi fost să fi ales ucenicii să nu rabde a pătimi, așa cum se cuvenea. A fi urâți de unii nu e un lucru cu totul lipsit de primejdie, dar a refuza aceasta nu e îngăduit de Dumnezeu, ci e un mare câștig a voi cineva să pătimească astfel. Căci dacă cel urât de cei ce cugetă cele ale lumii e socotit ca aflându-se în afara lumii, cel iubit de lume trebuie cugetat ca unul ce s-a legat de relele lumii.

[1812] În paragraful anterior e redat un cuvânt al lui Iisus din In 7, 7, în care spune ucenicilor că pe ei lumea nu-i urăște, dar pe El Îl urăște. Erau încă din lume, de aceea lumea nu-i ura. Acum le spune că lumea îi urăște și pe ei, pentru că s-au unit duhovnicește atât de mult cu El, încât nu mai sunt din lume. Lumea urăște pe Hristos și pentru că afirmă că reprezintă un alt plan al existenței, deci afirmă că e Dumnezeu. Prin urmare, Dumnezeu nu e o unică Persoană, ci o comuniune de Persoane, și totuși, una dintre aceste Persoane iubește lumea atât de mult, că Se face om. Aceasta n-o putea admite lumea. Iudeii socoteau că Dumnezeu nu e decât o unică Persoană, care nu se poate face și om, ci rămâne la distanță de ea, iar păgânii nu admiteau un dumnezeu de altă fire decât forțele lumii. Fiind Dumnezeu făcut om, Hristos ne prezintă omul ridicat la treapta morală supremă și-i face și pe cei ce cred în El să se înalțe. Acesta e un nou motiv pentru care lumea urăște pe Hristos și pe cei ce urmează pilda Lui. A fi cineva Dumnezeu și a se arăta și ca om e un lucru greu de admis pentru oameni. Dar numai aceasta arată cât de iubitor este Dumnezeu și cât de valoros este omul în fața Lui. Numai așa poate fi un Dumnezeu adevărat. Acesta e singurul fapt care dă existenței un sens real și deschide omului perspectiva nobleței supreme.

[1813] Ce pot avea de la lumea în care totul e trecător cei care, din alipirea la ea, urăsc pe cei ce nu fac la fel? Dar din alipirea la Dumnezeu cel veșnic și iubitor, Care nu e posibil să nu existe, nu se poate să nu aibă cineva răspunsul iubirii Lui.

Ce a rânduit deci Hristos prin aceste cuvinte? Ca ei să vorbească cu îndrăzneală, să nu se teamă de cei păcătoşi, sau de cei ce nu ascultă propovăduirea dumnezeiască şi se opun cuvântului care îndeamnă la înțelepciune, şi să nu lase fără folos pe ascultători, ferindu-se de primejdiile ce izvorăsc adesea din ură, ci să se folosească de îndemnul imediat şi nereținut, fără să uite sau să nesocotească nimic din ceea ce place lui Dumnezeu. E ceea ce Pavel, împlinind deplin, scrie: „*Căci acum caut bunăvoirea oamenilor sau a lui Dumnezeu? Sau caut să plac oamenilor? Dacă aş plăcea oamenilor, n-aş fi rob al lui Hristos*" (Gal. l, 10). Nu putem plăcea şi oamenilor, şi lui Dumnezeu. Căci, cum s-ar împlini voia amândurora, când e o mare deosebire între voințele lor? Fiindcă una caută spre virtute, iar cealaltă, spre răutate. Deci cel ce vrea să slujească într-un unic mod lui Dumnezeu şi nu vede nimic mai presus de dreapta credință în El trebuie să lupte cu cei ce iubesc lumea, când vrea să-i îndemne să părăsească întinăciunile ei. Căci le sunt greu de purtat iubitorilor de plăceri sfaturile care îi cheamă spre altceva, aşa cum şi celor ce-şi corup trupul prin aceste patimi le sunt împovărătoare ajutoarele ce folosesc la curățirea aceloraşi.

„*Aduceți-vă aminte de cuvântul pe care vi l-am spus: Nu este sluga mai mare decât stăpânul său. Dacă M-au prigonit pe Mine, şi pe voi vă vor prigoni; dacă au păzit cuvântul Meu, şi pe al vostru îl vor păzi*" (In 15, 20)

După ce a arătat binele ce le vine din a fi urâți, când timpul o cere (căci e foarte uşor de purtat, ba şi de dorit ceea ce ni se întâmplă pentru Dumnezeu, putându-ne ridica prin aceasta mai presus de piedicile ce ne opresc să înaintăm spre El), adaugă cu folos ceea ce ştie ca Dumnezeu, îndemnându-i să se ostenească cu toată tăria voinței spre propovăduirea cuvântului ceresc. Căci cei ce au fost rânduiți spre a învăța, când vor propovădui aceste cuvinte neplăcute celor pe care îi sfătuiesc, vor vedea cum cuvintele lor sunt întâmpinate de multă batjocură şi de mari primejdii, întâmplându-se, pe lângă aceasta, chiar să nu fie primite cuvintele predicate de ei. Totuşi le porunceşte să facă aceasta cu toată hotărârea, priceperea, râvna şi vigoarea. Le prevesteşte cele ce vor fi, pentru a fi întăriți în greutățile viitoare. Aceasta a spus-o şi în alte locuri, zicând: „*Vai lumii, din pricina smintelilor! Căci smintelile trebuie să vină*" (Mt. 18, 7). Pretutindeni Se dă pe Sine ca pildă, în chip folositor, ca nu cumva, dorind cele mai bune, să se arate unii mai răi, ci, mergând pe urmele slavei Lui, să nu creadă că pot să ajungă mai presus de El.[1814] Deci că ei vor fi batjocoriți a indicat-o, zicând: „*Nu este sluga mai mare decât stăpânul său.*" Căci pe Mine, zice, M-au ocărât cu o limbă neînfrânată; nelăsând, netrebnicii, nici un mod de batjocură nefolosit, declarându-Mă demonizat, îmbătat şi rod al desfrânării. Dar n-am cerut îndată pedeapsa lor pentru ocări, ci am transmis ascultătorilor cuvântul mântuitor. Deci să nu se caute de către voi ceva mai mult, până nu este vremea, nici să nu vă țineți deasupra măsurilor Domnului, Care S-a pogorât pe Sine pentru noi la atâta smerenie, spre folosul tuturor. Astfel, prin asprimea cuvintelor şi prin necredința celor ce obişnuiesc să flecărească, îi face mai buni, cum zice şi fericitul Prooroc Ieremia, deprins în aceasta: „*Tăria mea a căzut din cauza celor ce mă blestemă pe mine*" (Ier. 15, 10).[1815] Dar şi dumnezeiescul Pavel a strălucit mai puternic şi a biruit necredința celor ce-l ocărau: „*Ocărâți fiind*, zice, *binecuvântăm. Prigoniți fiind, răbdăm*" (I Cor. 4, 12). A birui cele din acestea e o faptă a înțelegerii adusă de sărăcia cu duhul, după cum s-a scris (Mt. 5, 5), şi e împodobită cu o cugetare modestă. Din aceasta odrăsleşte şi se întăreşte, ca dintr-o bună rădăcină, îndelunga-răbdare şi iertarea.

[1814] Hristos prevesteşte ucenicilor Săi că vor avea greutăți, cum a avut şi El. A primit greutățile cu smerenie şi a suferit din cauza lor, ca să nu ne speriem nici noi de ele, dar nici să nu credem că noi vom fi mai tari față de ele, decât El.

[1815] Cuvintele Sfinților sunt mai tari decât ocările duşmanilor lor, tocmai prin bunătatea lor, ca şi cuvintele smerite ale lui Hristos.

Iar a nu suporta cuvintele supărătoare în orice privință, sau orice fel de ocară, e o dovadă clară a unei gândiri vanitoase şi a iubirii de slava lumească, lipsită de înțelepciune. Căci ce ocară ar putea supăra pe omul iubitor şi neînfierbântat? Ce jignire i-ar putea produce ocară neiubitorului de slavă deşartă? Pe drept cuvânt le porunceşte deci să-şi înalțe mintea deasupra acestei slave deşarte, cinstită de lume, ca ea să plutească pe deasupra lor. Le mai dă de cugetat să se vădească în acestea având o siguranță necesară şi le arată gândul injurios, împingându-i, precum am spus la început, să meargă pe urmele cinstirii Domnului, să primească cu bucurie tot ce li se va cere spre slava lui Dumnezeu şi să nu se predea, din cauza necinstirii, şovăielii nefolositoare, nici, din pricina ocărilor amare, lenevirii la învățătură, dispreţuind poruncile dumnezeieşti. Ci să stăruie în iubirea de frați şi să se grăbească în tot modul să-i ajute pe cei rătăciți.

După ce, deci, îi convinge să dispreţuiască slava lumească trecătoare, îi îndeamnă să lupte pentru ceea ce le este de folos, spunându-le: „*Dacă M-au prigonit pe Mine, şi pe voi vă vor prigoni*” (In 15, 20). Şi această declarație e înrudită cu prima. Aşadar, ne îndeamnă să primim pătimirea şi previne slăbiciunea gândurilor ce aşteptăm să ne vină. Căci era neîndoielnic că ucenicii Mântuitorului, căzând pentru adevăr sub mânia prigonitorilor, vor suferi greu din pricina prigonirii. Dar era foarte drept să se cugete că, propovăduind cuvântul despre slava lui Hristos, se vor împărtăşi de mila Lui bogată. De aceea, nimic nu-i va împiedica să-şi arate râvna lor sfântă, răbdând, arătându-se mai tari decât orice tulburare şi primejdie, răbdând toate fără să-i întristeze nimic, ci bucurându-se mai degrabă de necinstirile de la unii, ca cei ce vestesc cuvântul mântuitor. Şi nu era nepotrivit să aştepte asemenea lucruri şi să caute să ajungă la ele cei ce, străduindu-se spre viața de veci, voiesc să fie pricinuitorii acestor daruri de la Dumnezeu, şi în folosul ascultătorilor. Căci, îndreptându-şi aplecarea spre ceea ce voiesc şi au plăcere, unii se vor dovedi cugetând contrar adevărului, biruiți de plăcerile pentru rău şi de gândul că trebuie să lupte împotriva celor ce-i cheamă să părăsească cele ce le sunt pe plac. Căci nu le e plăcut iubitorilor de desfătări să asculte altfel de învățături. Deci, se puteau aştepta ca unii, care s-au hotărât să lupte împotriva acestei învățături, să prigonească, să ocărască şi să născocească tot felul de încercări împotriva celor ce aveau să o propovăduiască.

Hristos le porunceşte deci să fie cu bărbăție şi față de acest fapt, fără să nege că acesta se va întâmpla. Deci, poruncindu-le să fie cu inima bărbată, le spune că vor fi prigoniți: „*Dacă M-au prigonit pe Mine, şi pe voi vă vor prigoni.*” E ca şi cum ar zice: Eu, Făcătorul tuturor, Căruia Îi sunt supuse toate cele din cer şi de pe pământ, n-am pus vreo frână mâniilor, nici n-am oprit vorbele jignitoare ale ascultătorilor, ci am îngăduit libertatea fiecăruia de a alege ceea ce-i place şi de a face ceea ce voieşte. Şi, prigonit, am răbdat, deşi aveam puterea să-i opresc. Deci şi voi, prigoniți fiind, răbdați refuzul celor ce vă urăsc, şi nu suportați cu greu nemulțumirea celor pe care voiți să îi ajutați. Urmând iconomiei Mele, veți ajunge prin voie la împărtăşirea de aceeaşi slavă. Căci cei ce pătimesc împreună cu Mine vor şi împărăți împreună cu Mine (II Tim. 2, 12).

Şi, adăugând al treilea lucru, zice: „*Dacă au păzit cuvântul Meu, şi pe al vostru îl vor păzi.*” Prin aceasta nu-i lasă să primească învățătura Sa cu descurajare. Şi face şi aceasta foarte bine. Cel chemat spre asta socoteşte că osteneala lui va suferi o mare pagubă dacă unii nu vor asculta de cuvintele lui. Dar să nu simtă ei aceasta niciodată. Spunând aşa, a indicat şi folosul străduințelor lor, dar le-a arătat şi că va face şi prin ei ceea ce a făcut El. Şi aceasta va avea loc în cugetarea ascultătorilor, căci va duce pe fiecare mai uşor la ceea ce vrea cel ce propovăduieşte. Şi nu le e greu celor ce propovăduiesc cele bune şi ştiu să semene cu putere dumnezeiască cuvântul folositor să înțeleagă că vor reuşi să împlinească cele ce nu ne sunt nouă cu putință, prin credință. Aceasta ne va fi spre ştiință din întâmplarea cu talanții împărțiți în chip diferit. Căci unul a primit zece talanți, altul cinci, altul doi, dar a existat şi unul care, refuzând să

folosească talantul, l-a îngropat în pământ. De aceea a auzit: „*Slugă vicleană şi leneşă, trebuia să pui banii mei la zarafi, şi Eu, venind, aş fi luat ceea ce e al Meu cu dobândă*" (Mt. 25, 27). Deci, precum cei deprinşi cu lucrarea pământului şi ocupaţi cu ea, după ce brăzdează pământul cu plugul şi pun apoi în el sămânţa, nu-şi mai atribuie celelalte lucrări, ci le lasă puterii şi harului dumnezeiesc,[1816] anume înrădăcinarea şi producerea rodului a ceea ce s-a semănat, tot aşa socotesc că şi cel ce propovăduieşte cele bune e dator să comunice numai cuvântul, iar celelalte să le lase în seama lui Dumnezeu.

Deci Mântuitorul, şi prin îndemnul acesta, adaugă ucenicilor Săi un leac pentru lipsa lor de curaj, care să le vindece lenevirea. Nu trebuie să şovăiţi, zice, ci să luaţi râvna să învăţaţi, chiar dacă unii dintre cei sfătuiţi nu iau seama la învăţătura dată lor. Aflând neprimite de către mulţi chiar cuvintele Mele, nu vă ridicaţi peste slava Mea, ci, rămânând în urma ei, nu căutaţi să o dispreţuiţi. Această învăţătură le era trebuincioasă Sfinţilor Apostoli, fiindcă aveau să vestească pretutindeni cuvântul dumnezeiesc şi mântuitor. Ca urmare, dumnezeiescul Pavel, ca unul ce a fost hirotonit prin Hristos spre apostolat, ni s-a arătat lucrând astfel, vădind în aceasta toată bărbăţia. Căci e lesne de arătat că nu socotea de trebuinţă a căuta iubirea de slavă, nu lua seama la prigoniri şi nu se mânia, chiar dacă unii nu primeau cuvântul semănat de el. Fiindcă scrie unora: „*Noi suntem nebuni pentru Hristos; voi sunteţi înţelepţi în Hristos. Noi suntem slabi; voi însă sunteţi tari. Voi sunteţi întru slavă, iar noi suntem întru necinste! Până în ceasul de acum flămânzim şi însetăm*" (I Cor. 4, 10-11). Şi iarăşi, aceloraşi: „*Am ajuns ca gunoiul lumii*" (I Cor. 4, 13). Observi că era mai presus de slava lumească, şi pentru slava lui Hristos zicea că era în stare să primească orice: „*Cine ne va despărţi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbăcăminte, sau primejdia, sau sabia*?" (Rom. 8, 35). Dar scrie şi altora: „*Ca să vă scriu aceleaşi lucruri mie nu-mi este anevoie, iar vouă vă este de folos*" (Filip. 3, 1). Iar galatenilor: „*O, copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii, până ce Hristos va lua chip în voi*!" (Gal. 4, 19). Auzi cum nu-i este greu să repete acelaşi cuvânt; întâiul nefiind primit, îl repetă ca pe unul ce lucrează în ei până ce va lua Hristos chip într-înşii. Cuvântul acesta aduce în ei iubirea de Dumnezeu şi conduce pe ascultători la chipul lui Hristos prin credinţă.

„*Iar toate acestea le vor face vouă din cauza numelui Meu,*
fiindcă ei nu cunosc pe Cel ce M-a trimis" (In 15, 21)

Afirmă că aceia ce se vor îndrepta cu duşmănie către Sfinţii Apostoli, nu vor avea altă pricină în afara numelui Lui. Aceasta e vina celor ce nu se închină lui Dumnezeu şi pretextul de a lupta împotriva Lui al celor ce nu cunosc pe Dumnezeu.[1817] Dar e vădit că nu va pătimi cineva pentru Dumnezeu fără să fie răsplătit (căci se va bucura de o cunună strălucitoare pentru aceasta), iar nădejdea răsplăţii îi va întări buna îndrăzneală şi-i va face cugetul răbdător şi în stare să nesocotească suferinţa aşteptată. Le-a arătat suferinţa ca pe un câştig şi ca pe un sfârşit al rugăciunii şi i-a convins pe ucenicii Săi că ceea ce îi poate înspăimânta pe unii, pe ei îi poate izbăvi de orice teamă, deci să o primească cu mult curaj. De aceea, chemaţi fiind odinioară la sinedriul iudeilor

[1816] Darurile sunt de la Dumnezeu. Dar Dumnezeu cere şi omului un efort spre rodire. Dumnezeu dă putere roditoare pământului, dar cere şi omului să facă ceva ca pământul să-şi activeze puterea roditoare dată de Dumnezeu. Dumnezeu 1-a cinstit pe om cu rolul de modest colaborator al Lui. Dumnezeu ne dă minte înţelegătoare, dar avem nevoie şi de un semen al nostru care să ne comunice o învăţătură. Cerând omului o contribuţie la activarea darurilor Sale, Dumnezeu dă prilej omului să crească el însuşi spiritual, în cazul de faţă, cerând omului să „păzească" cuvântul Său, îi cere de fapt să-1 pună în lucrare. Avem, pe de o parte, datoria să primim în continuare învăţătura Lui, dar, pe de alta, şi să o punem în lucrare.

[1817] Necredincioşii urăsc pe cei ce propovăduiesc pe Dumnezeu, pentru că ei socotesc că Dumnezeu este o frână împotriva tuturor poftelor şi patimilor lor. Ei cred că prin aceasta îşi hrănesc plăcerile lor. Dar în scurtă vreme vor vedea cât de mărginiţi sunt în puterea de-a se bucura de asemenea plăceri inferioare.

şi primind torturi în trup pentru Hristos, au ieşit de la sinedriu bucurându-se, după cum s-a scris, pentru că au fost necinstiţi pentru numele Domnului (Fapte 5, 41). Dar şi nouă înşine ni se porunceşte să pătimim pentru aceasta şi să nu ne întristăm nicidecum, chiar dacă ni s-ar întâmpla ceva din cele neplăcute, pentru Hristos: „*Nimeni dintre voi să nu sufere*, zice, *ca ucigaş, sau fur, sau făcător de rele, sau ca un râvnitor de lucruri străine. Iar de suferă ca creştin, să nu se ruşineze, ci să preamărească pe Dumnezeu, pentru numele acesta*" (I Pt. 4, 15-16). Este foarte plăcut deci a pătimi pentru Hristos şi dulce e primejdia, când are ca motiv iubirea de Dumnezeu.

Dar priveşte cum ni S-a arătat una cu Tatăl Său şi în aceasta. Căci spune că iudeii, sau cei ce îi vor prigoni pe cei ce vor vesti numele lui Hristos, nu cunosc nici pe Tatăl, nici pe Fiul. Fiindcă cel ce socoteşte că trebuie să necinstească pe Fiul urăşte pe Tatăl, nepăcătuind împotriva altei firi, ci dispreţuind însăşi mărirea Dumnezeirii după fire.[1818] Căci nu ar putea cineva să ocărască pe Fiul dacă ar respecta firea Tatălui, deoarece, cunoscând ce este prin lucrare Tatăl, cum ar ignora pe Cel născut din El? Sau cine n-ar ocări pomul, batjocorind rodul născut din el? Deci păcatul faţă de Fiul e o dovadă neîndoielnică a necunoaşterii Tatălui.

Iar, deoarece n-a spus acum: „cunosc pe Tatăl Meu," ci „*pe Cel ce M-a trimis pe Mine*," socotesc că vrea să dea de înţeles următorul fapt: Scopul Lui, precum se vede, este să arate atârnând pe capetele celor porniţi să prigonească pe cei alipiţi Lui un fel de îndoită nelegiuire. Căci nu se vor dovedi că ignoră numai pe Cel din care sunt, nici că-şi însuşesc numai opinia despre nedumnezeirea Mea, ci vor dovedi că dispreţuiesc Însăşi Înţelepciunea lui Dumnezeu-Tatăl. Căci dacă a trimis pe Fiul Său ca să ridice pe cel căzut şi să înnoiască pe cel zdrobit, îndreptând viaţa celor din lume, iar aceia lucrează cu necredinţă împotriva celor ce vor să-L propovăduiască pe Cel ce toate le îndreaptă, cum nu dovedesc foarte clar că nu cunosc pe Cel ce M-a trimis şi se împotrivesc Însuşi Celui ce M-a trimis? Căci, vorbind de *trimitere*, ne înfăţişează toată iconomia cu trupul. Iar cel ce ignoră pe Cel trimis necinsteşte şi pe Dumnezeu în El, şi taina apostolatului.

„*De n-aş fi venit şi nu le-aş fi vorbit, păcat nu ar avea;dar acum n-au cuvânt de dezvinovăţire pentru păcatul lor*" (In 15, 22)

Ceea ce se spune are un înţeles îndoit. Dacă ar socoti cineva că acest cuvânt s-a spus către elini şi iudei, am spune că, dacă n-ar fi fost propovăduirea dumnezeiască şi cerească, adică evanghelică, către toţi cei de pe pământ, arătând fiecăruia calea mântuirii şi luminând faptele dreptăţii, ar fi fost justificat refuzul fiecăruia dintre cei slab lucrători ai virtuţii, ca semn al totalei lor necunoaşteri de cele plăcute lui Dumnezeu. Prin aceasta li s-ar fi putut aduce învrednicirea de iertare. Dar, deoarece cuvântul tâlcuitor s-a făcut către toţi, ce ar putea motiva refuzul, sau de ce scuze s-ar putea folosi cineva faţă de Judecătorul, o dată ce e vrednic de cele mai grele pedepse pentru cunoştinţa ce a primit-o?[1819] Iar când Domnul grăia numai despre iudei, învăţând adeseori pe ascultători, ia aminte ce zicea: învăţătura voastră nu o vor suporta, ci vă vor pricinui încercări şi prigoniri, vor născoci tot felul de tulburări şi se vor aprinde de ură nedreaptă din pizmă, neputând să vă găsească nici un păcat, ci învinuindu-vă numai de

[1818] A necinsti pe Fiul înseamnă a necinsti pe Tatăl, Care L-a născut şi Care-L iubeşte ca Tată al Lui, înseamnă a nu considera că ţine de firea dumnezeiască să fie născătoare şi să aibă un Născut, să fie în trei Persoane, înseamnă a o priva de iubire şi de viaţa plină de bogăţii şi de bucurii, înseamnă a o reduce la o realitate simplistă, uscată, monotonă. Firea dumnezeiască nu e lipsită de bogăţie, de viaţă, de posibilităţi variate de existenţă, aşa cum e, până la un grad, cea omenească. Ea e unitară în bogăţia ei. Are o bogăţie care totuşi nu o scoate dintr-o anumită unitate. E o mare bogăţie interpersonală; tocmai în neieşirea Persoanelor din relaţiile dintre ele stă unitatea ei.

[1819] Cuvântul lui Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu, făcând tuturor cunoscut pe Dumnezeu ca Tată şi Fiu şi pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu, nimeni nu mai poate avea scuza că nu-L primeşte pe Dumnezeu ca Tată şi ca Fiu, sau pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu-Tatăl şi, deci, ca trimis de Tatăl însuşi.

iubirea față de Mine. Susținându-şi cruzimea pizmei lor şi stăruind în urâciunea patimii, ei au luat ca temei pe Moise şi cele ale lui Moise, prefăcându-se că apără legile părinteşti. Dacă n-ar fi trecut prin cele bune ale poruncii lui Moise şi nu i-aş fi lămurit prin multe cuvinte că e vremea să părăsească tipurile şi umbrele şi că a venit ceasul când luminează adevărul, dacă nu le-aş fi arătat şi din Lege, spunând clar: „Dacă ați crede lui Moise, ați crede Mie, căci acela despre Mine a scris," dacă n-aş fi arătat că e în acord cuvântul Meu cu mărturiile Proorocilor şi n-ar fi avut în ele prezicerea şi propovăduirea venirii Mele, ar fi justificată duşmănia împotriva Mea şi a voastră. Dar, deoarece nimic n-a lipsit în ele, ci s-a spus totul, cât era necesar să se spună, cuvântul lor care născoceşte acuza împotriva Mea este deşert şi este urmarea unui păcat vădit.

Acest înțeles socotesc că trebuie atribuit acum cuvintelor Mântuitorului. Arătând vinile de neiertat ale celor ce păcătuiesc împotriva Lui şi spunând că cei ce îndrăznesc acestea îşi vor primi cândva pedeapsa, refuză întristarea şi îi fereşte şi pe ucenici de prea multă întristare. Căci supărarea adusă li se face suportabilă celor astfel nedreptățiți, atunci când cred cu tărie că cei ce le-o pricinuiesc vor plăti pentru păcatele lor. Aceasta ştiind-o însuşi Stăpânul tuturor, spune: „*A Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul*" (Rom. 12, 19). Dar şi fericitul Pavel, lovit de unul dintre arhierei, n-a răspuns altfel acestei pătimiri decât aşa: „*Te va bate Dumnezeu, perete văruit*" (Fapte 23, 3). Deci şi acesta este un leac al slăbiciunii omeneşti, anume aşteptarea pedepsei ce le va veni celor ce pricinuiesc suferințe pe nedrept. Domnul e mai presus de slăbiciunea omului, căci „*ocărât fiind, nu răspundea cu ocară; suferind, nu amenința*" (I Pt. 2, 23), după cum s-a scris. Fiind pălmuit, nu zicea nimic, nici nu amenința cu bătaia pe cel ce îndrăznea aceasta împotriva Lui, arătând cea mai mare blândețe şi iertarea deplină. „*Dacă am vorbit rău, dovedeşte că este rău; iar dacă am vorbit bine, de ce Mă bați*?" (In 18, 23). Deci e drept cuvântul Psalmistului: „*Cine va fi asemenea Domnului în nori şi cine se va asemăna cu Domnul între fiii lui Dumnezeu*" (Ps. 88, 7)?

„*Cel Ce Mă urăşte pe Mine urăşte şi pe Tatăl Meu*" (In 15, 23)

Defineşte clar ca o vină a necredinței în Dumnezeu ceea ce fac cei ce se hotărăsc să-L urască pe El dintr-o cugetare necredincioasă şi dintr-o judecată duşmănoasă. Şi lucrul este adevărat. Căci nu sunt străini de păcatul împotriva Tatălui cei ce necinstesc pe Fiul, sau socotesc că trebuie să-L urască. Căci, precum cei cărora li se pare că raza soarelui nu e necesară la nimic bârfesc cauza ei şi extind judecata asupra ei spre soarele din care este aceea şi precum cel ce dispreţuieşte buna mireasmă a florilor extinde împuținarea spre florile din care se răspândeşte aceea, la fel socotesc că se întâmplă şi cu Unul-Născut şi cu Cel care L-a născut. Căci cei ce osândesc ceva apărut din altceva nu pot să laude pe aceea din care este. De aceea a spus Hristos iudeilor: „*Nu poate pomul bun să facă roade rele, nici pomul rău să facă roade bune*" (Mt. 7, 18). Căci ceea ce e adevărat despre una dintre acestea socotesc că se aplică în mod necesar ambelor. Fiind de o singură fire, cum nu le vor fi comune atât cele inferioare, cât şi cele luminoase? Şi ceea ce spune cineva despre ceea ce e din izvor, va spune şi despre izvorul însuşi. De aceea zice Hristos: „*Cel ce Mă urăşte pe Mine, urăşte şi pe Tatăl Meu.*" Referă deci cu dreptate şi la Persoana Tatălui cele pe care le spun unii despre El. Prin aceste cuvinte ne asigură şi pe noi că El nu este altul decât Tatăl după rațiunea identității în toate, iar pe acultătorii care păcătuiesc urându-L îi condamnă, afirmând că cel ce nu voieşte să se închine Lui va fi osândit şi fără ajutor, ca unul ce a greşit nebuneşte şi împotriva Persoanei Tatălui.[1820] Şi Se va

[1820] Nerecunoscând lui Dumnezeu capacitatea de a naşte un Fiu şi iubirea față de Acela, îl socotesc redus din puterea şi capacitatea iubitoare. Naşterea indică o putere a Celui ce naşte. A fi cu totul neroditor este o uscăciune. E greu de înțeles că ar avea în acest caz o putere creatoare, deci o libertate de-a nu rămâne redus la El însuşi. Iar dacă are putere creatoare, cum n-ar avea şi puterea unei rodnicii mai mari, adică

supăra şi Tatăl împreună cu Cel Născut din El.

Cum nu e foarte vădit că i-a făcut şi pe Apostolii Săi să primească cu foarte mare îndrăzneală această credinţă? Iar împreună cu aceasta, socotesc că Hristos a făcut şi un alt lucru foarte necesar şi înţelept. Şi iată acest lucru. Dintr-o nebunie fără asemănare şi dintr-o ură mai presus de fire, unii socoteau că, respingând pe Fiul şi lucrând împotriva cuvintelor Mântuitorului, bucură pe Dumnezeu, Dătătorul Legii, şi că sunt dăruiţi, din cele rânduite prin Moise, cu puterea de-a birui pururea, fiind păzitorii sinceri ai iubirii faţă de Dumnezeu. Deci trebuia să arate fala deşartă a acelora şi să înveţe lumea că, opunându-se aceia legilor Mântuitorului, prin neascultare şi printr-o aşa de mare şi neîntemeiată necredinţă, pe care afirmă că o au nu numai faţă de Persoana Lui, ci şi faţă de cei ce propovăduiesc cuvântul despre El şi pentru El, hulesc în Fiul firea dumnezeiască întreagă. Cel ce lucrează împotriva Sfinţilor Săi Apostoli e luptător împotriva lui Dumnezeu şi hulitor al Lui şi al întregii firi tainice şi negrăite a Lui, fiindcă Sfinţii Apostoli nu se propovăduiesc pe ei înşişi, ci pe Dumnezeu şi Domnul tuturor, adică pe Hristos.

„*De nu aş fi făcut între ei lucruri pe care nimeni altul nu le-a făcut, păcat nu ar avea; dar acum M-au şi văzut şi M-au urât şi pe Mine, şi pe Tatăl Meu*” (In 15, 24)[1821]

Prin acestea Hristos n-a lăsat nici o scuză iudeilor, ca să nu fie pedepsiţi şi să nu cadă în cele de neocolit. De aceea, nu lasă nimic din cele care le puteau fi de folos, vorbindu-le mult despre acelea prin care s-ar îndrepta lesne spre mântuire, amintindu-le şi de minunile Sale, pe care nimeni altcineva nu le-ar fi putut săvârşi. Căci care dintre Sfinţi a întrecut în minuni pe Mântuitorul? Apoi iudeii, fiind atât de departe de a-L admira (pentru faptele Sale), ba chiar preferând să-L urască, dintr-o părere lipsită de evlavie, cum nu vor purta cu greu povara vinii lor? Căci El le era superior în înălţime şi bunătate, încât nu erau în stare nici să asculte cuvintele Lui, nici să vadă caracterul negrăit al minunilor Lui, ei fiind neputincioşi în a recunoaşte cuvântul Lui nemincinos.[1822] Nici n-au auzit ceva din cele trebuincioase, nici n-au văzut ceva din cele ce ajutau credinţei. Deşi nu vorbea despre sus ca unul dintre Sfinţii prooroci, ci Hristos ni Se arată ca trimis de sus, totuşi nu au văzut nici minunile Lui deosebite (căci Hristos a deschis ochii orbului, deşi nimeni nu putuse face vreodată aşa ceva). Deci cine va putea scuza nebunia iudeilor? Sau ce motiv îi va elibera de pedeapsă? Căci, auzindu-L şi văzându-L, au urât şi pe Fiul, şi pe Tatăl. Şi cum L-au urât? Necinstind atât cuvântul (venit) de la Tatăl prin Fiul, cât şi faptele firii dumnezeieşti. Necinstind minunile, au dovedit că nu cred în întreaga fire a lui Dumnezeu, lucrătoare a acestora. Căci, făcând minuni Fiul, Tatăl era împreună cu El,[1823] nu lucrând un Altul prin Altul minunile, ci

---

puterea de-a naşte un egal cu Sine? Un Dumnezeu care nu e astfel n-ar cunoaşte şi n-ar trăi iubirea ca tot ce este mai înalt şi forma celei mai înalte bucurii şi fericiri. Negând Dumnezeirea Fiului, neagă astfel întreaga fire a lui Dumnezeu, care nu poate să nu fie rodnică şi iubitoare, existând concret în Tatăl, în Fiul şi în Sfântul Duh.

[1821] După ce le-a amintit de cuvintele pe care le spusese, ca dovadă a Dumnezeirii Sale, acum Hristos le aminteşte de faptele Sale minunate, care sunt o astfel de dovadă.

[1822] Căpeteniile iudaice erau atât de coborâte duhovniceşte, încât nu se puteau înălţa nici la înţelegerea cuvintelor Lui dumnezeieşti, nici la recunoaşterea caracterului minunat al unora dintre faptele Lui. În cuvintele lui Iisus era o adâncime simplă, smerită, neteatrală, pe care căpeteniile iudaice nu o puteau sesiza, ele fiind obişnuite cu o vorbire de o grandilocvenţă formală.

[1823] Se simte când cineva lucrează izolat, sau îşi are puterea lucrătoare comună cu a altuia. Alţii simt că, în bunătatea ce o pun în lucrarea mea, eu lucrez cele bune cu bucuria că-1 am pe altul în comuniune cu mine. În mod analog, dar cu mult mai clar, simţeau cei ce-şi deschideau ochii spirituali că Fiul lucrează minunile Sale binefăcătoare în bucuria comuniunii cu Tatăl Său. Însăşi puterea cu care lucra era simţită cu totul hotărâtă şi atotputernică. Aşa se simţea Tatăl, vorbind în Fiul şi întărind bucuria Acestuia de-a spune cuvintele iubirii Sale, sau săvârşind faptele Lui cu nemărginită putere tămăduitoare.

Tatăl fiind în Fiul, pentru identitatea firii şi pentru fiinţa Lor neschimbată. Deci, netrebnicii iudei sunt nemulţumitori şi vinovaţi de o mare nerecunoştinţă, fiindcă nu preţuiesc învăţătura neasemănată a Mântuitorului, necinstind din aceasta prin Fiul şi în Fiul firea Tatălui, deşi li s-a arătat săvârşitoare a minunilor mai presus de cuvânt, prin care şi cel mai învârtoşat şi mai greu de frânat putea să fie condus la putinţa de-a cugeta cele cuvenite şi cele prin care trebuia să se cinstească Dumnezeu. Astfel, s-a împlinit cuvântul scris în Psalmi: „*mă urăsc pe mine în zadar*” (Ps. 68, 5). Cuvântul arată clar că acest lucru nu a fost cu totul necunoscut Legii, care l-a vestit de mai înainte. Dar nu zicem că acest cuvânt a fost spus mai înainte de Lege, ca să aprindă mânia iudeilor, pe nedrept, împotriva Fiului şi Tatălui, ci, pentru că aceasta avea să se întâmple prin ei, Dumnezeiasca şi sfânta Lege l-a spus mai înainte ca să arate că Duhul e ştiutor a toate din cele viitoare. Fiindcă s-a scris în Cartea Psalmilor - ca o rostire a lui Hristos - despre ei că sunt acuzaţi, căci: „*Cu ură nedreaptă m-au urât*” (Ps. 24, 20). Căci cum nu L-au urât cu ură nedreaptă? Şi cum nu L-au urât degeaba cei ce s-au înverşunat atât de mult în ură? Dacă ar fi luat în seamă cele făcute lor, ar fi trebuit să se silească mai degrabă să-L iubească mai presus de toate şi să-I urmeze. Căci, să spună cel ce ar vrea să apere necredinţa iudaică, ce pricină ar avea cineva să-L urască? Prin care din faptele săvârşite ar fi vrednic Hristos de ură sau de necredinţă, o dată ce ne-a scăpat de moarte şi de stricăciune, ne-a izbăvit de stăpânirea diavolească, a desfiinţat tirania păcatului şi a trecut pe rob la calitatea de fiu al lui Dumnezeu, o dată ce din iubire de oameni şi iertare i-a declarat drepţi pe cei omorâţi prin păcat şi i-a arătat părtaşi ai Duhului Sfânt şi ai firii dumnezeieşti (II Pt. l, 4), o dată ce ne-a introdus în locaşul Sfinţilor Îngeri şi a arătat oamenilor cerul ca loc de vieţuire? Cum ar fi drept să fie urât Cel ce ne-a procurat acestea şi ne-a călăuzit spre ele şi cum să nu fie mai degrabă lăudat de noi cu glasuri şi proslăviri negrăite şi cu mulţumiri nesfârşite? Dar nimic n-a strămutat pe iudeul învârtoşat la voinţa de-a cugeta cele ce trebuiau cugetate. A urât degeaba pe Cel pe care trebuia mai degrabă să-L iubească cu toată simţirea şi să-L încununeze cu cinstirile bunei ascultări. Dar şi în aceasta Domnul a arătat cu folos că n-a ignorat răutatea iudeilor, ci a prezis şi preştiut mai degrabă cele ce vor fi şi S-a folosit totuşi de blândeţea şi iertarea vrednică de Dumnezeu. Căci a adresat cuvântul prin care îi chema la mântuire şi celor ce au arătat, nesiliţi de nimeni, o astfel de simţire, şi S-a folosit de minuni care le puteau da tăria mărturisirii credinţei în El, dacă ar fi fost buni şi recunoscători, îi foloseşte şi prin aceasta foarte mult pe ucenici, ca şi ei să comunice în duh de iertare cuvântul mântuitor celor ce-i vor batjocori şi să se arate prin aceasta mergând pe urmele virtuţii care a luminat întâi în El. Căci orice bunătate este întâi în Hristos şi, din El, curg toate şi spre noi.

„*Iar când va veni Mângâietorul, pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine. Şi voi mărturisiţi pentru că de la început sunteţi cu Mine*” (In 15, 26-27)

După ce a spus că vor fi urâţi şi El, şi Tatăl de iudeii lipsiţi de înţelegere, degeaba, fără nici un motiv cuvenit, adaugă cu folos că va veni Duhul. O dată cu aceasta, arată hotărât cuvântul de mai înainte având în el plinătatea Sfintei Treimi.[1824] Prin aceasta se osândesc cei ce, văzând minunile Lui, şi-au bătut joc de ele şi au hulit astfel puterea mai presus de fire a fiinţei mai presus de toate, nesocotind că prin ele

[1824] Chiar omul, ca şi chip al lui Dumnezeu cel în Treime, e pregătit şi întărit în cuvântul lui nu numai de altul cu care se află eventual în convorbire, ci şi de aceia la care se gândeşte cel ce vorbeşte, întregirea vieţii omului nu se află numai în relaţia cu un *tu*, ci şi în relaţia cu un *el* sau *ei*. Când omul ştie că va veni şi altul care să întărească cuvântul lui, vorbeşte cu altă siguranţă. Hristos ştie cu certitudine că Duhul va confirma toate cele pe care le spune El, confirmându-L prin aceasta pe El însuşi ca revelator al Adevărului. Aceasta dă siguranţa cea mai fermă cuvintelor Sale.

trebuie să primească pe Hristos. Căci, deşi a făcut aceste minuni în chip neobişnuit, spre asigurarea lor, sau deşi a făcut lucruri care înfricoşează numai prin gândirea la ele, ei totuşi n-au crezut în El. Astfel, s-ar putea spune: Hristos ți S-a făcut ție, o, iudeu fără de minte, făcător de minuni care întrec şi slava lui Moise, şi strălucirea oricărui Sfânt. Acest înțeles ni-l comunică Domnul spunând: „*De nu aş fi făcut între ei lucruri pe care nimeni altul nu le-a făcut.*” Şi totuşi, pe slujitorul şi săvârşitorul celor mai mici, adică pe Moise, îl încununezi cu atâtea cinstiri, iar pe Săvârşitorul mai presus de fire al unor lucruri cu mult mai mari, nu te ruşinezi să-L respingi, deşi Cel vestit odinioară prin proorociile lui Moise a dus la capăt şi a încheiat umbra prin adevăr. Deci, o dată cu aceasta, Domnul nostru Iisus Hristos a amintit pe Duhul împreună cu Sine şi cu Tatăl. Aceasta arată cu adevărat ceea ce am spus mai înainte, că, dacă cineva se hotărăşte să urască pe Hristos, va supăra, împreună cu El, şi pe Tatăl din Care este El. Şi cum, sau în ce mod, observă iarăşi.

Căci vorbind de Duhul Adevărului, adică de Duhul Său, zice că El purcede de la Tatăl. Fiindcă, precum este prin fire al Fiului, existând în El şi prin El, aşa este şi al Tatălui.[1825] Căci Celor cărora Duhul le este comun, cele ale ființei nu le sunt despărțite. Să nu ne conducă unii din cei obişnuiți cu necredința, prin cuvintele lor nepricepute, la cele pe care nu trebuie să le cugetăm, socotind că Fiul împlineşte vreo necesitate de slujire, dăruind creației pe Duhul de la Tatăl.[1826] Unii nu s-au temut să facă această afirmație nepricepută. E mai corect să se creadă că, deoarece Duhul e al Lui ca şi al lui Dumnezeu-Tatăl, Îl trimite Sfinților Săi ucenici ca pe al Său, spre sfințire.[1827] Dacă socotesc că trebuie să cugete şi să spună aceasta cu încăpățânare, cum nu va urma că afirmă că ne este şi nouă slujitor? Nebuni şi orbi, cum, exprimând gânduri prosteşti din nepriceperea aflată în voi, nu Îl lipsiți şi de slava Unuia-Născutului? Căci dacă Fiul, procurând pe Duhul de la Tatăl, e cugetat într-un oarecare rol de slugă, cum n-ar fi necesar să fie mărturisit ca străin cu totul de ființa Tatălui, fiind, prin aceasta, şi Duhul mai mare ca El şi cu mult mai bun?[1828] Dacă Fiul nu se naşte din Tatăl, adică din ființa Lui, cum nu se va cugeta Duhul mai mare decât Fiul? Dar atunci, ce vom zice când vom auzi: „*Acela Mă va slăvi pe Mine, că dintr-al Meu va lua şi va vesti vouă*” (In 16, 14)?

Pe lângă cele spuse, mai rezultă şi următoarele. Dacă socotiți că Fiul îndeplineşte o lucrare de slujitor, procurându-ne ceea ce este de la Dumnezeu-Tatăl ca pe ceva străin, iar Duhul este Sfânt după fire, Fiul nu va fi Sfânt după fire, ci prin împărtăşire, ca şi noi. Aceasta urmează dacă se afirmă de către cei rău credincioşi, cu nepricepere, că Fiul este străin de ființa Tatălui, din Care purcede Duhul, Cel procurat de Fiul. Dar, dacă Duhul nu e propriu Fiului, şi Fiul are sfințenia ca pe ceva adăugat, ca şi creația, este posibil să se afirme că Fiul poate cădea din sfințenia Sa,[1829] pentru că

[1825] Sfântul Chiril spune că Duhul este „în Fiul” şi „provine,” sau iese „prin Fiul,” dar „purcede din Tatăl.” Purcezând din Tatăl, Îşi ia existența din Tatăl şi Se află în Fiul, prin Care ni se dă, sau ne străluceşte. Duhul şi Fiul sunt nedespărțiți, dar Amândoi provin „din Tatăl”. De aceea, Duhul este şi al Fiului, Fiul avându-L de la Tatăl. Tocmai faptul că Fiul are pe Duhul de la Tatăl, din Care El se naşte, şi că Tatăl purcede pe Duhul ca să fie în Fiul, Îl arată pe Fiul şi mai deplin ca fiind de o ființă cu Tatăl. Duhul purcede din Tatăl ca izvor, şi ne vine din Fiul ca Cel în Care este prin unitatea de ființă, nu ca dintr-o ființă diferită de a Duhului.

[1826] Fiul ne comunică pe Duhul, pe Care Îl are în Sine prin unitatea de ființă, fără ca Duhul să purceadă din El. Fiul are în Sine pe Duhul prin faptul că e de o ființă cu Tatăl, de la Care Duhul purcede. E o iubire a Tatălui față de Fiul, ca să fie toți trei într-o unitate în toate, în baza unității de ființă.

[1827] Duhul se numeşte „al Adevărului” pentru că este al Fiului. Dar este şi al Tatălui din Care se naşte Adevărul, sau Fiul, căci Tatăl este izvorul Adevărului. Suprema existență este totodată Conştiința care se cunoaşte ca Adevăr. E o distincție, dar nu o despărțire între Conştiința supremă şi Adevărul suprem. Dar Conştiința supremă, ca izvor al Adevărului suprem, nu poate să nu se refere la Adevăr cu o iubire supremă Care este Duhul. Din Adevărul suprem nu poate să nu iradieze iubirea şi să nu ridice şi conştiințele create spre Adevărul suprem, primind de la El puterea să-L iubească.

[1828] Dacă Fiul îl trimite pe Duhul ca slujitor al Tatălui, şi Duhul va fi mai mare ca Fiul.

[1829] De aceea spune Fiul că Duhul este al Său şi că din ale Sale va lua cele pe care le va spune, ca să arate că El nu are pe Duhul primit asemenea nouă. Căci, în acest caz, ar putea cădea şi El, ca şi noi, din

ceea ce este câştigat ca adaos s-ar putea să se şi piardă. Şi cine nu se va feri de astfel de opinii? Dar socotesc că e mai cuvenit să afirmăm că Adevărul şi dogmele ce rezultă din Adevăr ne sunt de mare preț.[1830]

Nu vom urma acelora, ci, urmând credința Sfinților Părinți, spunem că Mângâietorul, adică Duhul Sfânt, este propriu Fiului şi nu I se adaugă ca un adaos din afară ca în cei care au facerea din cele ce nu sunt şi primesc sfințenia, ci este de o ființă cu Fiul, ca şi cu Tatăl. Astfel, înțelesul dogmelor bisericeşti nu va degenera într-o mitologie politeistă, ci Sfânta Treime rămâne strânsă într-o unică rațiune a Dumnezeirii. Arătând prin aceasta unitatea ființei Sale cu a lui Dumnezeu-Tatăl, dar spunând şi că Mângâietorul este Duhul Adevărului şi că purcede din Tatăl, respinge neîndoielnic şi deplin pe potrivnicul Său, care luptă împotriva lui Dumnezeu.[1831] Cel ce vrea să batjocorească pe Fiul păcătuieşte şi împotriva Celui din Care este Fiul. Când deci va veni, zice, Mângâietorul, Duhul Adevărului, adică al Meu, Care purcede de la Tatăl, Acela va da mărturie despre Mine. Cum va da mărturie? Lucrând în voi şi prin voi lucruri minunate, va fi martor drept şi adevărat al puterii Mele şi al măririi puterii Mele. Căci Duhul Care lucrează în voi (Filip. 2, 13) este al Meu. Iar precum este al Meu, aşa este şi al lui Dumnezeu-Tatăl. Deci trebuie cugetat că, împreună cu Hristos, sunt batjocoriți şi cei care, prin Duhul cel Unul şi bun, săvârşesc fapte minunate spre asigurarea credinței din puterea lui Hristos, în Care locuieşte trupeşte, după Pavel, nu o parte oarecare a Dumnezeirii, ci toată plinătatea Ei (Col. 2, 9). Mărturisind Hristos pe Duhul, veți mărturisi, zice, şi voi, căci v-ați făcut văzători ai celor săvârşite de Hristos, fiind pururea împreună cu El, ca ucenici.

„*Acestea vi le-am spus, ca să nu vă smintiți*” (In 16, 1)

Făcând ucenicilor Săi cât mai vădită furia iudeilor, Mântuitorul avea să adauge la cuvintele despre nenorociții aceştia că vor ajunge la atâta neascultare, îşi vor închide atât de mult auzul şi vor înainta până la atâta ură împotriva lui Dumnezeu, disprețuind atât de mult cuvintele despre adevăr, încât, chiar dacă s-ar arăta doi martori ai slavei Lui, nici aşa nu vor voi să o primească, chiar dacă Legea le-a poruncit deschis că trebuie să creadă şi să primească fără să se îndoiască tot ceea ce se mărturiseşte de glasul a doi sau trei martori (Deut. 17, 6). Dar acum evită, din motive lesne de înțeles, să menționeze aceasta. Afirmația Sa ar fi produs ucenicilor o durere nemărginită şi, zdrobindu-le inimile până la disperare, le-ar fi adus o frică şi țintuire de neînlăturat. Era potrivit ca ei să ştie că mulțimea iudeilor nu se va încrede în nimeni, ba va socoti ca nimic şi pe Mângâietorul, deşi va face minuni mai presus de fire, şi va urî şi după aceasta pe Hristos şi, împreună cu El, pe Tatăl. Şi atunci, nu le va fi osteneala zadarnică? Oare nu-i va sili realitatea însăşi să prefere tăcerea în loc de învățătură, față de cei ce nu aud? Neignorând că ucenicii se gândesc, în mod potrivit, la acestea, Mângâietorul readuce cu meşteşug cele ce nu erau plăcute la auz şi pricinuiau frică şi descurajare prin înfățişarea lor. Față de aceasta, le arată puterea cuvântului şi-i îndeamnă să se pregătească bărbăteşte pentru cele ce le vor veni, la care se pot aştepta din partea acelora. Când ceva vine asupra unora pe neaşteptate, poate să tulbure şi sufletul cel mai tare. Dar când vine ceva care a fost prevăzut, e mai lin în apariție şi aduce o povară mai uşor de purtat, deoarece e cunoscut de mai înainte şi devine, astfel, mai uşor de pătimit. Socotesc că o

---

sfințenia Sa. Afirmându-L pe Duhul ca al Său, Fiul Îşi afirmă dumnezeirea.

1830 Cum ar fi Hristos Adevărul dacă n-ar fi Fiul născut din Tatăl şi de o ființă cu El? Dacă n-ar fi din Tatăl Adevărului şi de o ființă cu El, n-am avea nici o posibilitate să ne unim cu Adevărul prin Duhul.

1831 Atât prin spusa că Duhul este Duhul Adevărului, cât şi prin aceea că El purcede de la Tatăl, Hristos Îl arată pe Duhul comun Lui şi Tatălui, şi pe Sine, ca de o ființă cu Tatăl. Aceasta o arată însă şi când spune că va trimite pe Duhul, nu primit de la vreo creatură, ci direct de la Tatăl, fiind El însuşi una în ființă cu Tatăl. Cine nu înțelege aceste expresii aşa cum se cer înțelese luptă împotriva dumnezeirii lui Hristos şi, prin aceasta, împotriva lui Dumnezeu însuşi, Care nu poate să nu fie un Dumnezeu al iubirii.

astfel de uşurare a voit să le-o dea Hristos. Căci zice: Dacă Eu am săvârşit atâtea minuni şi acestea vă au martori pe voi, şi Mângâietorul va săvârşi minuni prin voi, dar ele nu vor slăbi furia iudeilor, ci ei vor rămâne pe mai departe în ale lor, ba chiar în unele şi mai rele, nu vă smintiți când veți pătimi acestea, ci stăruiți permanent în cuvintele Mele. „*Căci nu este ucenic mai presus de învățătorul său, nici slugă mai presus de stăpânul său*" (Mt. 10, 24).[1832]

„*Vă vor scoate pe voi din sinagogi; dar vine ceasul când tot cel ce vă va ucide să creadă că aduce închinare lui Dumnezeu*" (In 16, 2)

Le-a prezis ucenicilor Săi primejdia cea mai presus de toate, nu ca să le insufle o spaimă nebărbătească, căci nu se potrivea să facă aceasta Cel ce voia să-i îndemne să propovăduiască cu cea mai mare râvnă cuvântul evanghelic, ci ca, lepădând frica extremă, despre care ştiau şi care de aceea era mai uşor de suportat, să biruiască răul mai mare decât toate, nedându-i nici o însemnătate, chiar dacă era socotit ca cel mai greu de răbdat. Căci ce frică le-ar mai pricinui un rău mic celor ce nu se tem de răul cel mai mare, cei ce ştiu să biruiască frica extremă? Prin ce vor mai fi tulburați? Pentru ca mintea lor să fie în stare să suporte de bunăvoie toate şi să se simtă mai tare decât orice rău care le-ar putea veni din partea iudeilor, încât să nu se teamă nici chiar de moartea crudă pe care le-ar pricinui-o, nu le spune că li se vor întâmpla numai cele obişnuite, nici că uneltirea iudeilor va merge numai până la a-i scoate din sinagogi, ci prevesteşte că necredința lor va aluneca până la atâta cruzime, încât vor crede că ura neomenoasă împotriva lor este o dovadă a evlaviei lor față de Dumnezeu. Că cei cuceriți de iubirea lui Hristos au fost scoşi de evrei din sinagogi şi au fost supuşi la această condamnare de la început, vedem clar din spusa Evanghelistului: „*Dintre căpetenii mulți au crezut în El, dar nu mărturiseau din pricina fariseilor, ca să nu fie izgoniți din sinagogă*" (In 12, 42). Cărturarii şi fariseii „*puseseră acum la cale că, dacă cineva va mărturisi că El este Hristos, să fie dat afară din sinagogă*" (In 9, 22). Deşi unii n-au putut suporta această uneltire a iudeilor, să ştiti că ei nu vor rămâne numai la atât în cele împotriva voastră. Dar să nu vă întristați, chiar dacă vi s-ar întâmpla să suferiți aceasta. Îndrăznelile lor vor merge până la atâta răutate, încât vor socoti moartea pricinuită vouă ca pe un mod al iubirii de Dumnezeu. E ceea ce vom şi afla întâmplându-se în cazul Sfântului Ştefan (Fapte 7, 54-60), pârga martirilor, şi al dumnezeiescului Pavel. Atribuind lui Ştefan vina hulirii lui Dumnezeu şi socotind că săvârşesc o faptă plină de râvna iubirii de Dumnezeu, l-au omorât prin aruncarea cu pietre, iar împotriva Sfântului şi preaînțeleptului Pavel atâta s-au întărâtat unii dintre iudei, încât s-au legat pe ei ca nici să nu mănânce, nici să nu bea până nu-l vor ucide (Fapte 23, 21). Aşa aflăm scris în Faptele Sfinților Apostoli. Bună şi folositoare este deci prezicerea, care uşurează ucenicilor teama de relele ce-i aşteaptă, întărindu-i spre pătimirea acelora. Fierbințeala trăită cu anticipare de către cei ce vor pătimi e răcită oarecum şi devine mai slabă teama în fața primejdiei.[1833]

[1832] Chiar dacă veți săvârşi minuni din puterea Mea, le spune Mântuitorul ucenicilor, vă vor batjocori şi prigoni ca şi pe Mine. Dar, aşa cum le-am suportat Eu, aducând chiar prin aceasta mântuirea multora, să le suportați şi voi, căci şi voi veți impresiona, prin puterea răbdării voastre, pe cei mulți, arătând că aveți pe Dumnezeu în voi. Convingerea existenței în Dumnezeu vine din legătura cu El, Care e mai presus de cele materiale, ale căror plăceri şi greutăți sunt trecătoare. El se impune celui credincios cu o siguranță nesfârşit mai mare, ca realitate netrecătoare şi izvorâtoare a adevăratelor şi nesfârşitelor bucurii. Cel ce susține armonia între cele trecătoare ale lumii e veşnic ca armonie, dar nu ca cele ce se află trecător în ea. Cel ce menține bunătatea între cei trecători din lume e veşnic.

[1833] A omorî pe cel ce nu crede ca tine în Dumnezeu e semnul unei anumite falsități în credință. Dumnezeu cel adevărat, Dumnezeul bunătății şi al iubirii, nu te poate îndemna la ură şi la uciderea altora. În general, orice concepție care îndeamnă la ură arata că are în ea un neadevăr, un adevăr aparent, care se vădeşte curând ca neadevăr, e masca de lumină a Satanei. Răul are nevoie de masca luminii, a binelui pentru a câştiga pe alții (exemple: sectele, comunismul, multe filosofii şi religii panteiste sau politeiste, necredința însăşi). Nici o religie nu a dat atâția martiri precum creştinismul, în aceasta arătându-se faptul

„*Şi acestea le vor face, pentru că n-au cunoscut nici pe Tatăl, nici pe Mine*” (In 16, 3)

Arată râvna iudeilor, dar care nu izvora din pricepere, precum zice şi Pavel (Rom. 10, 2), ci era o râvnă prea rătăcită, mergând în afara căii drepte, deşi li se părea, potrivit gândirii lor, că lucrează pentru Dumnezeu. Socoteau că, apărând porunca lui Moise, lucrează pentru bucuria lui Dumnezeu. Luptându-se cu poruncile lui Hristos, socoteau, nenorociții, că se fac bineplăcuți lui Dumnezeu. De aceea se împotriveau şi celor ce propovăduiau cuvântul Evangheliei cu tărie, dar nu ştiau că au căzut din toate şi că, prin necinstirea lui Hristos, păcătuiau față de Însuşi Dumnezeu-Tatăl, mai bine-zis dovedeau că nu cunosc deloc nici ce este Tatăl, nici ce este Fiul, Care S-a arătat din El. Şi era ciudat că se sileau să încununeze cu cele mai înalte cinstiri pe preaînțeleptul Moise, făcut slujitor al Legii celei (descoperite) prin îngeri,[1834] dar pe Domnul nostru Iisus, Hristosul Care descoperă voința negrăită a Tatălui şi Care spune limpede: „*de la Mine însumi nu fac nimic, ci precum M-a învățat Tatăl, aşa vorbesc, El Mi-a dat poruncă ce se spun şi că ce să grăiesc*” (In 8, 28), nu pregetau să-L îmbrace în cele mai de pe urmă necinstiri, deşi Însuşi Dumnezeu-Tatăl săvârşea împreună cu El minunile şi Îl mărturisea prin glas de sus, strigând clar şi zicând: „*Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit*” (Mt. 3, 17). Deci este neîndoielnic că, dacă cineva priveşte cu duşmănie pe cei ce propovăduiesc pe Cuvântul dumnezeiesc, va ignora întreaga Sfânta şi cea de o ființă Treime; cel ce Îl socoteşte pe Cuvântul născut din Tatăl lipsit de slava cuvenită nu cunoaşte pe Tatăl.[1835] Cum să nu accepte, fără îndoială, cei ce pot să se apropie în mod înțelept de firea lucrurilor, că, deoarece este de o ființă cu Tatăl, va grăi numaidecât cele proprii voinței Tatălui, şi că Cel ce are pe Tatăl, Care-I comunică slava, se va supăra El şi Tatăl pe cei ce vor greşi față de Fiul? Deci în acestea Domnul nostru Iisus Hristos Se apără pe Sine şi învinuieşte îndrăznelile iudeilor, rostind o osândă aspră şi nimicitoare împotriva celor ce-L necinstesc pe El prin cruzimea față de Sfinții Săi Apostoli. Căci nu spre aceia se va îndrepta cuvântul lor păcătos, ci spre El însuşi, Care le-a încredințt acelora slujirea apostoliei dumnezeieşti, cum a spus odinioară şi către Samuel despre fiii lui Israel: „*Nu pe tine te-au lepădat, ci M-au lepădat pe Mine*” (I Reg. 8, 7). E deci o foarte mare greşeală a nu acorda Sfinților cinstirea ce li se cuvine, pentru că păcatul față de ei se urcă la Cel ce i-a trimis.[1836]

„*Iar acestea vi le-am spus, ca să vă aduceți aminte de ele,*
când va veni ceasul lor, că Eu vi le-am spus” (In 16, 4)

Afirmă că nu le-a grăit lor despre acestea pentru alt scop, ci ca să cunoască

că creştinismul nu e o interpretare panteistă a naturii, ci este o intervenție a lui Dumnezeu în lume, neconformă legilor naturii, întruparea Fiului lui Dumnezeu şi învierea Lui sunt ceva atât de deosebit de natură, încât numai o mărturisire a istoricității acestor fapte cu prețul vieții le-a putut impune. E uşor să admiți că există un Dumnezeu, sau o esență din care ies toate, dar e greu de admis că Dumnezeu Se face om şi învie ca om pentru a învinge moartea. Faptul că toți cei apropiați lui Hristos au mărturisit adevărul cel mai presus de fire al acestor fapte, cu prețul vieții, dovedeşte adevărul credinței lor.

[1834] În două moduri s-a comunicat Legea veche de către Dumnezeu indirect: ea a fost dată prin Moise, iar lui Moise i-a fost făcută cunoscută prin îngeri. Minunile nu le săvârşea numai Hristos, ci şi Tatăl le săvârşea împreună cu El, căci erau uniți în ființă şi lucrare, deşi distincți ca Persoane. Putem spune că şi cuvintele lui Hristos erau rostite nu numai de El, ca Fiul lui Dumnezeu, în chip omenesc, ci şi de Tatăl Lui. Dumnezeu în Treime a coborât în Hristos la comunicarea directă cu oamenii.

[1835] A nega că Hristos e Fiul lui Dumnezeu, deci că Dumnezeu are un Fiu pe Care L-a trimis din iubire față de oameni să Se facă un om, cum n-a fost şi nu va fi altul, înseamnă a nu recunoaşte lui Dumnezeu din veci calitatea de Tată iubitor, deci a coborî pe Dumnezeu din această supremă noblețe a iubirii, fără de care nu poate exista un Dumnezeu adevărat.

[1836] E un mare păcat a nu acorda credit celor trimişi de Hristos prin hirotonie, prin care li se comunică harul Sfântului Duh şi datoria propovăduirii Lui, căci păcatul urcă spre Hristos însuşi.

neîndoielnic că, dacă vor ajunge în încercări pentru El, prin ele vor dobândi slavă. Fiindcă nu vi le-am spus, zice, ca să slăbesc puterea minții voastre, nici ca să vă cuprindă vreo spaimă pretimpurie din aşteptarea celor ce vor veni, ci v-am dat să cunoaşteți de mai înainte acelea, ca să dobândiți din ele un îndoit folos, întâi, aducându-vă aminte că vi le-am spus mai înainte, vă veți minuna de Cel ce le-a cunoscut înainte, şi însuşi timpul primejdiei vă va fi o dovadă spre întărirea credinței, căci cum nu este Dumnezeu după fire Cel ce cunoaşte cele viitoare? Iar al doilea folos va fi următorul: cel pregătit mai înainte şi mai înainte cunoscător a ceea ce i se va întâmpla va suferi de o teamă mai mică, va birui mai uşor orice rău şi va dobândi o minte neclintită în dureri, pentru că ceea ce vine pe neaşteptate loveşte mai aspru. De fapt, zice Psalmistul: „*Gata am fost, şi nu m-am tulburat*" (Ps. 118, 60). Le porunceşte deci ucenicilor să-şi amintească de Cel ce le-a spus mai înainte în chip folositor cele ce vor veni în viitor. Era neîndoielnic că, fiind Dumnezeu adevărat (Care pe toate le ştie) şi, de aceea, crezând ei în El, vor crede că îi va scăpa uşor şi de cele rele.

„*Şi acestea nu vi le-am spus de la început, fiindcă eram cu voi. Dar acum Mă duc la Cel ce M-a trimis şi nimeni dintre voi nu Mă întreabă: Unde Te duci? Ci, fiindcă v-am spus acestea, întristarea a umplut inima voastră*" (In 16, 4-6)

Hristos a prevăzut de mai înainte că e necesar să le spună şi altceva folositor. Era neîndoielnic că ucenicii chemați de El la ucenicie de la început, care fuseseră împreună cu El şi convieţuiseră cu El, aveau experiența multor minuni şi, cugetând la neasemănata Lui putere şi stăpânire, socoteau că vor învinge orice ispită şi vor birui toate relele. Căci, cum s-ar mai fi îndoit de aceasta şi ar fi fost lipsiți de curaj o dată ce se bucurau de bunăvoința Celui ce putea atâtea? Dar Hristos, prevăzând că vor ajunge, contrar nădejdii, în primejdii, îi încurajează ca să nu se tulbure mult prin aceasta. Căci ei se întrebau, aflând că va pleca: Oare sunt greşite nădejdile noastre de la început şi nu ne vor duce la țintă, şi, socotind că am fost chemați la toate bunătățile, vom ajunge în neaşteptate suferințe? De aceea, Domnul le explică pricina pentru care nu le-a prevestit dintru început aceste greutăți şi zice: „*Nu vi le-am spus acestea de la început, fiindcă eram cu voi.*" Căci ajungea ca să fie împreună cu ei pentru a-i izbăvi cu uşurință, a-i scăpa de orice ispită şi a le da învățătura şi îndrumarea necesare cu privire la toate cele ce se întâmplau. Dar, deoarece le spune că Se duce la Tatăl, le expune în mod folositor cele ce vor veni în chip sigur şi la timpul cuvenit. Dacă şi noi dorim să ne vină cele cuvenite fiecărui timp, cum nu I-ar plăcea cu atât mai mult lui Dumnezeu să ne dea acestea? Deci, la început a fost timpul tăcerii, nefiind încă nevoie să-i învețe. Dar, deoarece pleca la Tatăl, venise timpul să vorbească. Deci, Mântuitorul le spune că va pleca de la ei şi Se va întoarce la Tatăl, dar va continua să fie împreună cu ei prin lucrarea, puterea şi harul Duhului. Cum, sau în ce mod? Mântuitorul nu grăieşte neadevăr zicând: „*Iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârşitul veacului*" (Mt 28, 20), dar, fără îndoială, nu prin prezența cu trupul, căci Mântuitorul ştia că va fi foarte necesară firii omeneşti înălțarea trupului Său la ceruri,[1837] însă nu ignora, ca Dumnezeu, că inima ucenicilor se va umple de amărăciune. Hristos plecând, ei se vor întrista foarte mult, deoarece ar fi voit să fie cu El totdeauna. Dar, ştiind că El a hotărât să facă aceasta, nu îndrăznesc să-L întrebe pentru care pricină Se va duce, sau ce-L mână sau Îl îndeamnă să plece la cele de sus. Din iubire, El cunoaşte împreună cu ei această durere a lor şi că iubirea pentru El nu le îngăduie să-I pună întrebări despre cauza plecării Lui, deşi ar avea mult folos dacă ar cunoaşte-o.[1838]

[1837] Hristos nu putea rămâne pe pământ cu trupul înviat, încadrat în condițiile vieții pământeşti. Era necesară înălțarea trupului Său la cer, în condiții de viață deosebite de cele ale vieții de pe pământ, dar şi ca pârgă a trupurilor noastre ce vor învia la sfârşitul vieții actuale a persoanelor şi lucrurilor.

[1838] Din iubire şi adâncă supunere, Apostolii nu îndrăznesc să-L întrebe pe Iisus pentru ce Se duce de la

„*Dar Eu vă spun adevărul: Vă este de folos ca să Mă duc Eu. Căci dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi*” (In 16, 7)

V-a cuprins, zice, o durere fierbinte şi v-a tulburat o grea întristare. N-aţi gândit că despărţirea Mea de voi nu va fi chinuitoare. Şi aţi cugetat cu totul drept. Veţi cădea în ispitele pe care vi le-am prezis şi veţi avea de suportat sălbăticia necredinţei celor ce vă vor prigoni. Dar, cugetând că trebuie ales pururea în locul celor plăcute ceea ce e de folos, vă spun adevărul: „*Vă este de folos ca să Mă duc Eu.*” Şi vom supune toate gândurile noastre Mântuitorului Hristos Celui mai presus de noi, deşi credem că această spusă va tulbura nu puţin pe unii dintre cei mai simpli. Căci vor cugeta în sine şi vor gândi că, dacă era mai bine să plece Hristos, prezenţa Lui n-ar fi lipsită de păgubire. Căci, dacă plecarea Lui e spre folosul nostru, cum nu va rezulta contrariul din neplecare? Deci, această chestiune poate va tulbura pe unii dintre cei mai simpli. Dar socotesc că cel ce este călăuzit de înţelepciunea dumnezeiască spre cunoaşterea exactă a celor spuse nu se va sminti niciodată, ci va înţelege mai degrabă sensul cuvenit al celor rostite. Înainte de toate trebuie să se cugete şi să se cunoască clar că, potrivit cu ceea ce s-a scris, există un timp pentru orice lucru şi toate sunt bune la vremea lor (Eccl. 3, l, 11). Deci, Domnul a fost prezent cu trupul în lumea aceasta în mod folositor în timpul potrivit, şi tot la timpul potrivit S-a suit la Tatăl, după ce s-a săvârşit în toate iconomia.[1839] Nu se poate spune deloc că nu a folosit ucenicilor şederea un timp împreună cu ei, nici că plecarea ulterioară nu a fost necesară, deci nu se va nega în vreo privinţă folosul plecării Sale din cauza folosului rezultat din prezenţa Lui anterioară. Căci fiecare dintre acestea s-a săvârşit cu folos, la timpul cuvenit.

Ca să expunem pe scurt şi în mod simplu conţinutul acestei învăţături şi să-l facem mai bine înţeles fraţilor, să spunem, repetând şi aprofundând cuvântul, cauza iconomiei cu trupul a Unuia-Născutului şi, după ea, folosul plecării Lui. Astfel, ca să izbăvească pe cel osândit prin vechiul blestem (Gal. 3, 13), Cel ce era Viaţa după fire S-a făcut om, aşezându-Se în firea noastră. Şi aşa s-a biruit stăpânirea morţii şi s-a înlăturat puterea stricăciunii introduse în noi. Deoarece firea dumnezeiască este cu desăvârşire liberă de aplecarea spre păcat, ne-a purtat pe noi în trupul Său. Căci în El eram toţi, întrucât S-a arătat ca om, ca să omoare mădularele de pe pământ, adică patimile trupului, să desfiinţeze legea morţii, care stăpânea mădularele noastre,[1840] şi, pe

---

ei, lăsându-i îndureraţi. Tot din iubire, Iisus le cunoaşte durerea şi într-un fel participă la ea.

[1839] „*De toate este vreme şi tot lucrul sub soare are vremea lui*” (Eccl. 3,1). Timpul nu este un gol abstract, care se desfăşoară în sine, ci există în lucruri şi persoane, care apar, cresc, îmbătrânesc şi pier, după ce împlinesc ceea ce le e cu putinţă, folositor şi necesar în vremea lor. Timpul întreg există pentru că există o creaţie. El este schimbarea lucrurilor create. Fiecare parte a timpului îşi are modul lui în funcţie de ceea ce aduce fiecare persoană ca propriu în relaţiile dintre persoane unice în felul lor, dar şi în funcţie de ce le-a făcut cu putinţă timpul, căruia i-au dat o anumită întrebuinţare persoanele anterioare. Deci de timp ţine şi mărginirea persoanelor, putinţa lor de a alege faptele pe care vor să le realizeze, putinţa de a creşte şi de a muri, ca să vină la existenţă altele. Iar întrucât fiecare persoană e născută şi formată într-un fel de altele, dar şi de caracterul unic pe care i-l dă Dumnezeu, timpul ca istorie, cu momentele sau perioadele lui deosebite, stă atât sub lucrarea lor, cât şi a lui Dumnezeu, Care dă un caracter deosebit fiecărei persoane ce se naşte. În desfăşurarea lui, timpul are momente sau perioade în care se cer să se facă anumite lucruri. Şi aceste momente sunt într-un fel pregătite şi de Dumnezeu pentru a se împlini. Astfel că oamenii sunt supuşi timpului propriu, pregătit anterior prin faptele lor, dar şi unei conduceri a timpului de către Dumnezeu. De aceea şi Fiul lui Dumnezeu S-a supus timpului, „*plinirii vremii*” (Gal. 3, 4), pentru a realiza mântuirea lor. Dar, pe de altă parte, a şi biruit timpul, a biruit moartea, pentru că S-a supus timpului cu voia Sa.

[1840] În toate mădularele trupului nostru stăpânea moartea. Cel ce este viaţa prin Sine, făcându-Şi-le mădulare ale Lui, a desfiinţat moartea din ele, adică din trupul asumat de El. Iar întrucât trupul Lui este într-o legătură prin fire şi cu trupurile noastre, a nimicit şi în ele puterea morţii. Puterea nemuritoare a ipostasului dumnezeiesc se extinde în toate, având să se arate la învierea de obşte, când lumea materială întreagă va fi scăpată de corupere şi moarte.

lângă acestea, să sfințească firea noastră şi să ni Se facă nouă model şi călăuzitor pe calea spre dreapta credință şi spre evlavie şi spre cunoştința curată a adevărului şi a viețuirii nerătăcite. Acestea toate le-a îndeplinit Hristos făcându-Se om. Trebuia ca firea omului să urce la culmea a tot binele, şi nu numai să o izbăvească de păcat şi de moarte, ci să o şi înalțe la ceruri, ca să arate pe om împreună-viețuitor şi în aceeaşi ceată cu îngerii.[1841] Şi, precum prin învierea Sa, a comunicat putința scăpării de stricăciune, aşa a dat posibilitatea celui ce căzuse de la fața Lui, pentru neascultarea lui Adam, să treacă la cele de sus şi să stea în fața Tatălui.[1842] Astfel înțelegând acestea, a spus şi dumnezeiescul Pavel: „*Căci Hristos n-a intrat într-o Sfântă a Sântelor făcută de mâini - închipuirea celei adevărate -, ci chiar în ceruri, ca să Se înfățişeze pentru noi înaintea lui Dumnezeu*" (Evr. 9, 24). Auzi că, fiind totdeauna în văzul şi în firea Tatălui Său, pentru identitatea ființei, acum Se înfățişează Lui nu pentru Sine însuşi, ci pentru noi? Căci ceea ce am spus înainte spun iarăşi: plecând la cer ne aşază pe noi sub vederea Tatălui, fiind pârga umanității.[1843] Precum, fiind Viața după fire, se spune că a murit şi a înviat pentru noi, aşa, văzând pururea pe Tatăl Său şi fiind văzut de către Tatăl Său, se spune că S-a înfățişat Lui acum, adică după ce S-a făcut om, nu pentru Sine însuşi, ci pentru noi, ca om şi ca Cel ce avea de împlinit ceea ce mai lipsea din iconomia pentru noi. Astfel Hristos a urcat pentru noi şi dincolo de ceruri, ca primul dintre noi şi ca pârga noastră,[1844] căci a intrat dincolo de ele pentru noi, ca Înainte-Mergător, cum zice undeva şi dumnezeiescul Pavel (Evr. 6, 20). Ca om se înțelege că este încă Arhiereu, Mângâietor al sufletelor noastre şi jertfă de ispăşire pentru păcatele noastre (I In 2, 1-2), iar ca Dumnezeu şi Domn după fire, este împreună-Şezător cu Tatăl Său, dar slava de la Acesta va trece şi la noi.[1845] De aceea şi Pavel a zis despre Tatăl: „*Şi împreună cu El ne-a sculat şi împreună ne-a aşezat întru ceruri, în Hristos Iisus*" (Efes. 2, 6). Săvârşite fiind deci cele de pe pământ, trebuia să împlinească ceea ce mai lipsea, adică să urce la Tatăl. De aceea, zice: „*Vă este de folos ca să Mă duc Eu. Căci dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi.*"

Dar să mai înțelegem, pe lângă acestea, şi altceva folositor cunoaşterii şi

[1841] Hristos, prin puterea neschimbată a Dumnezeirii Sale, scapă de moarte şi de corupție tot universul creat. Dumnezeirea sfințitoare nu va ridica la sfințenie şi împreună-locuire în cerurile îngereşti decât pe oamenii care se vor uni cu El, prin efortul voinței de a se elibera de păcat, efort sprijinit de Hristos însuşi, Cel înălțat ca om la ceruri.

[1842] A sta ca om în fața Tatălui împreună cu îngerii înseamnă a sta în fața Izvorului nesfârşit al luminii spirituale, al cunoaşterii adevărate şi al iubirii. De la fața acestei lumini a căzut umanitatea prin neascultarea întipărită în ea prin Adam. Fiul lui Dumnezeu, făcut om prin voința de ascultare a Tatălui şi din iubire față de El, Se urcă din nou în fața acestei lumini. În aceasta se vede mistica luminii proprie celor ce se unesc cu Hristos, păstrată în Ortodoxie, cum nu s-a păstrat în Occident.

[1843] Fiul lui Dumnezeu, aşezându-Se în fața Tatălui ca om, după ce S-a jertfit Lui pentru oameni şi S-a curățit în cea mai deplină ascultare, a făcut fața iubită şi curată a Fiului Său, față a omului. El este astfel pârga umanității reînnoite. În toate fețele omeneşti, unite prin credință şi imitare cu Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, Tatăl vede fața Fiului Său.

[1844] Sfântul Chiril pare a spune aici că Fiul lui Dumnezeu, urcând umanitatea asumată de El la înălțimea Sa, deci mai presus de ceruri sau de locaşul îngerilor, a urcat în Sine umanitatea nu numai la ceruri, ci mai presus de ele. De aceea se miră îngerii cum Hristos, ca om, cere să-L lase să treacă mai presus de ele. Aceasta s-a spus şi de către Sf. Chiril prin expresia de mai înainte, că Hristos a ridicat în Sine firea omului la culmea a tot binele. Poate aceasta vrea să spună Sfântul Apostol Pavel prin expresia că Hristos a intrat pentru noi „*dincolo de catapeteasmă*," adică dincolo de toată creația, chiar dincolo de îngeri, în calitate de existențe pur spirituale, şi de ceruri, locuința lor.

[1845] Chiar înălțat dincolo de catapeteasmă, sau mai presus de toată creația (deci şi de îngeri), Hristos nu încetează să fie şi om, şi Dumnezeu. Ca Dumnezeu, se spune că şade împreună cu Tatăl, dar nedespărțit de umanitate. De aceea, în această dublă calitate ne comunică slava Tatălui. Ca om, se spune că rămâne „*în veac*" Arhiereul sau Mijlocitorul nostru la Tatăl. Este Arhiereul suprem, întrucât e singurul Care a intrat şi rămâne dincolo de catapeteasmă, la Tatăl însuşi. Jertfa lui Hristos rămâne veşnic. Ea este actul prin care a mântuit, sfințit şi ridicat umanitatea în fața iubitoare a Tatălui. Fiul nu reneagă acest act, nu încetează să-L prețuiască şi să-L iubească pe Tatăl, ca Fiul făcut şi om, şi împreună cu Tatăl iubeşte pe toți cei uniți cu El.

adevărat. Deci s-au îndeplinit toate cele de pe pământ, precum am afirmat adineauri. Dar Cuvântul trebuia numaidecât să ne ridice la părtăşia, sau la comuniunea cu firea Sa dumnezeiască, sau ca, lăsând viaţa proprie, să ne treacă la alta şi să ne ridice la chipul vieţuirii noi şi de Dumnezeu iubitoare. Dar nu se putea face aceasta decât prin comuniunea şi împărtăşirea cu Sfântul Duh, iar timpul cel mai potrivit pentru trimiterea Duhului şi pentru pogorârea Acestuia la noi era acela care urma după plecarea de aici a Mântuitorului nostru Hristos. Căci, fiind încă împreună cu trupul cu cei ce credeau în El, le dăruieşte tot binele. Deoarece timpul şi necesitatea cereau ca El să Se suie la Tatăl cel din ceruri, cum nu avea să fie mai departe prin Duhul împreună cu noi, cei ce credem în El, şi să locuiască în inimile noastre prin credinţă, ca, avându-L pe El în noi, să strigăm cu îndrăzneală: „*Avva, Părinte*," să înaintăm cu uşurinţă spre toată virtutea şi, pe lângă aceasta, să stăm puternici şi nebiruiţi în faţa uneltirilor diavolului şi a împotrivirilor oamenilor, având pe Duhul, Care toate le poate? Cum nu va arăta cineva cu uşurinţă din Scriptura Veche şi Nouă că Duhul va muta spre altă deprindere pe cei în care vine, locuieşte şi cărora le preface viaţa? Căci dumnezeiescul Samuel când a vorbit lui Saul, i-a zis: „*va veni peste tine Duhul Domnului*" (I Rg. 10, 6), iar fericitul Pavel scrie: „*Iar noi toţi, privind ca în oglindă, cu faţa descoperită, slava Domnului, ne prefacem în acelaşi chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului*" (II Cor. 3,18).[1846] Vezi cum Duhul preface în alt chip pe cei în care sălăşluieşte? Căci îi va strămuta uşor de la voinţa de-a cugeta cele de pe pământ spre privirea numai la cele din ceruri şi, de la frica nebărbătească, la înţelegerea plină de putere. Nu e nici o îndoială că vom afla şi pe ucenici trăind aceasta şi că vor fi înarmaţi prin Duhul nu numai pentru a birui duşmănia celor ce-i prigonesc, ci şi pentru a iubi hotărât pe Hristos. Deci e adevărat cuvântul Mântuitorului, care zice: „*Vă este de folos ca să Mă duc Eu*," căci acela va fi timpul pogorârii Duhului.[1847]

„*Şi El, venind, va vădi lumea de păcat şi de dreptate şi de judecată. De păcat, pentru că nu crede în Mine; de dreptate, pentru că Mă duc la Tatăl Meu şi nu Mă veţi mai vedea; şi de judecată, pentru că stăpânitorul acestei lumi a fost judecat*" (In 16, 8-11)

[1846] Prin înălţarea lui Hristos cu umanitatea Sa dincolo de catapeteasmă aceasta s-a umplut deplin de Duhul Sfânt prin dumnezeirea Lui. Ea s-a copleşit de Duhul Sfânt care se răspândea deplin prin umanitatea Lui. De aceea spune Hristos că El „*va trimite pe Duhul de la Tatăl*". De aceea, umanitatea Lui copleşită de Duhul rămâne ca mediul prin care se comunică Duhul. Ca om, El a avut pe Duhul în Sine din primul moment al formării Sale ca om din Fecioara. El s-a format ca om şi datorită credinţei ei neclintite în Dumnezeu, ceea ce însemna plinirea vremii şi de către ea. Prezenţa şi lucrarea Duhului în umanitatea lui Hristos a devenit tot mai accentuată prin neataşarea Lui la plăcerile lumii şi prin iubirea Lui ca om faţă de Tatăl până la suportarea crucii. Astfel, iubirea sporeşte în umanitatea Lui prezenţa şi răspândirea Duhului. În Evanghelia Sfântului Ioan, Hristos arată această legătură între iubirea Lui ca om faţă de Tatăl, şi faţă de oameni şi înaintarea umanităţii Sale spre capacitatea de a primi Duhul de la Tatăl prin dumnezeirea Lui. De aceea, prin supremul act de iubire a Sa faţă de Tatăl şi faţă de oameni, adică prin răstignire, trece la înviere şi apoi la înălţare, care e suprema umplere a umanităţii Lui de Duhul Tatălui şi comunicarea ei oamenilor.

[1847] Duhul e Cel ce realizează comuniunea mea cu altul. Raţiunea ne desparte, reducând existenţa mea la o înţelegere simplistă, mărginită, despărţită de a altuia. Duhul lui Hristos deschide taina altuia şi, deci, şi a mea. Căci comuniunea îmi deschide taina unirii neconfundate. Iar ceea ce are loc între persoanele umane are loc în cel mai înalt grad între Cele dumnezeieşti, şi are loc şi în unirea mea cu Dumnezeu prin Duhul Lui venit în mine, Care mă deschide lui Dumnezeu, fără să mă confunde cu El, fără ca eu să-L pot nega pe Dumnezeu, existenţa supremă şi plină în mod culminant de taină şi izvorul nesfârşitei taine a existenţei. Explicarea prin raţiunea, care defineşte şi desparte, a tot ce există e produsul simplist al mândriei individualiste. Intelectualul care a citit câteva cărţi se dovedeşte foarte simplist şi grosolan în înţelegerea existenţei, în raport cu ţăranul care trăieşte viaţa într-o cu mult mai mare complexitate şi care are conştiinţa smerită a mărginirii sale. Originea tuturor simplificărilor grosolane e să cugeţi că lumea poate fi perfect înţeleasă fără taina lui Dumnezeu. Duhul lui Dumnezeu, Căruia mă deschid, mă scapă de această reducere la lumea aceasta a tot ce există.

După ce a arătat plecarea Sa la Tatăl, timpul cuvenit pogorârii şi trimiterii Duhului, a potolit îndeajuns întristarea dureroasă a Sfinților ucenici. Pentru aceasta le arată cu folos ce le va aduce Mângâietorul: „*Şi El venind*, zice, *va vădi lumea de păcat şi de dreptate şi de judecată.*" Le arată exact în cel fel va vădi lumea de fiecare din cele spuse. Dar, deoarece unora nu le e uşor să înțeleagă cele spuse, socotesc că trebuie să explic în parte şi să fac mai clar înțelesul celor indicate. Deci, întâi a vorbit de vădirea păcatului. Cum va vădi aşadar lumea de păcat? Când va veni Hristos în cei ce-L iubesc, ca în cei vrednici de El şi care cred în El, atunci va judeca lumea, adică pe cei nepricepuți, încă necredincioşi şi pe cei rămaşi în plăcerile lumii ca vinovați de păcatele lor şi ca pe cei ce vor muri în păcatele lor. Căci Dumnezeu nu va căuta nicidecum la față şi nici nu va dărui Duhul unora dintre cei de pe pământ fără un motiv binecuvântat, iar altora, nu, ci va face pe Mângâietorul să locuiască numai în cei vrednici, adică în cei ce L-au cinstit ca Dumnezeu şi L-au mărturisit ca pe Creatorul şi Domnul tuturor, prin credință sinceră. Ceea ce a spus Mântuitorul iudeilor, zicând: „*Dacă nu credeți că Eu sunt, veți muri în păcatele voastre*" (In 8, 24), când va veni Duhul, va arăta că este adevărat din realitatea însăşi.

„*Va vădi*, zice, *lumea de dreptate... pentru că Eu Mă duc la Tatăl Meu şi nu Mă veți mai vedea*." Va ocroti, cu dreptate, pe cei ce cred în Hristos, după înălțarea Acestuia la ceruri, ca pe cei pe drept cuvânt îndreptățiți, căci L-au primit ca Dumnezeu adevărat pe Cel pe Care nu L-au văzut deloc, crezând că şade împreună cu Tatăl.[1848] Cineva poate afla foarte uşor că Hristos i-a numit fericiți pe cei ce cred astfel, amintindu-şi cele ce a spus şi a făcut Toma. Căci, îndoindu-se de învierea Fiului, acela a zis: „*Dacă nu voi vedea în mâinile Lui semnul cuielor... şi dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede*" (In 20, 25). Iar pentru că a crezut, după ce i-a îngăduit Hristos să facă ceea ce voia, ce cuvinte a auzit? „*Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut şi au crezut*!" (In 20, 29). Cu drept cuvânt au fost îndreptați, şi fără să vadă, cei ce au crezut. Dar lumea a căzut din aceasta, neprimind dreptatea din credință, ci a rămas, de bună voie, în relele ei.[1849] Aşadar, e necesar să se ştie că cele două învinuiri amintite de noi adineauri se vor produce prin Mângâietor nu numai împotriva iudeilor, ci împotriva a tot omului învârtoşat şi necredincios. Numirea de lume indică şi pe cel care se învârteşte la nesfârşit în iubirea de plăceri şi nu iese din răutatea diavolească, indică deci pe cei risipiți şi locuind în toată lumea. Această învinuire îndoită este deci generală şi se întinde împotriva tuturor care sunt astfel. Căci Hristos nu vânează numai Iudeea, ca la început, sau numai sămânța din Israel, ci tot neamul care a căzut prin Adam. Fiindcă harul nu a venit numai peste o parte, ci binele din credință a venit peste toată omenirea.

A treia osândă care va veni prin Duhul, cum zice Mântuitorul, va fi judecata atotdreaptă a stăpânitorului lumii acesteia. Şi cum, sau în ce mod va fi aceasta, voi explica iarăşi. Căci faptul de-a osândi lumea ca rătăcită, ca una ce a părăsit pe Dumnezeu Cel adevărat şi prin fire şi s-a închinat şi a slujit celui ce nu este aceasta prin fire, adică Satanei, va fi o mărturie a slavei lui Hristos şi-L va dovedi pe El ca pe Domnul adevărat al tuturor. Judecata făcută împotriva aceluia ajunge ca să arate că lucrurile stau astfel. Fiindcă n-ar fi fost judecat şi n-ar fi pierdut puterea, nici n-ar fi fost osândit pentru lupta împotriva lui Dumnezeu şi aruncat în focul iadului, dacă ar fi fost Dumnezeu, având o putere şi o slavă neclintite. Dar acum, îl vedem atât de lipsit de puterea de a-şi salva cinstea proprie, încât se află sub picioarele purtătorilor de Duh, sau ale credincioşilor, care mărturisesc că Hristos este Dumnezeu, căci îl calcă şi atunci când el îi ispiteşte şi luptă împotriva lor. Iar când cineva va vedea ceata înfricoşată a dracilor necurați alungată de rugăciunea şi de lucrarea şi

---

[1848] În Duhul primit e văzut Hristos ca om şezând la dreapta Tatălui. Duhul nu este trăit ca o putere subiectivă, ci El îmi face transparent pe Hristos. Văzând pe Duhul, văd pe Hristos, sau văd pe Hristos iradiind din El pe Duhul. Căci mi se confirmă prin Duhul ca sigure toate cele pe care le-a spus Hristos.

[1849] Când lumea vrea să rămână de sine, se face rea. Ea nu poate fi bună şi nu poate persista în existența normală decât din puterea lui Dumnezeu. Când vrea să fie aşa, nu vrea să-şi vadă mărginirea şi nici nu se poate împlini.

puterea Sfântului Duh, cum nu va spune că Satana a fost cu adevărat judecat? Căci a fost judecat, el nemaiputând stăpâni pe cei pecetluiţi întru dreptate şi sfinţenie, prin credinţa în Hristos (Efes. l, 13).[1850] Căci, spune-mi, cum am putea călca altfel toată puterea aceluia, după spusa din Psalmi către tot omul care locuieşte în puterea Celui Preaînalt: „*Peste aspidă şi vasilisc vei păşi şi vei călca peste leu şi peste balaur*” (Ps. 90, 13)? Când deci Mângâietorul din ceruri vine în suflete sfinte şi se vădeşte lor ca trimis, pentru credinţa lor neclintită, atunci arată lumea devenită vinovată pentru păcatele ei şi nepărtaşă la harul de sus, deoarece respinge pe Răscumpărătorul. O osândeşte iarăşi, că acuză de păcat, în mod nedrept, pe cei ce au crezut.[1851] Iar aceştia au fost pe drept cuvânt îndreptaţi, deşi nu L-au văzut pe Hristos, Care, după ce săvârşise minuni, a plecat la Tatăl, cinstindu-L prin credinţă. Socotesc că aceasta a înţeles Pavel, când a spus: „*Cine va ridica pâră împotriva aleşilor lui Dumnezeu? Dumnezeu este Cel ce îndreptează. Cine este cel ce osândeşte*” (Rom. 8, 33-34)? „*Toată fărădelegea îşi va astupa gura ei*,” după cuvântul Psalmistului (Ps. 106, 42), neavând nimic de osândit în cei aleşi prin credinţă şi îmbrăcaţi prin aceasta în lauda dreptăţii. Dar va osândi lumea, ca rătăcită şi având nădejdi atât de vrednice de osândă, deoarece a căzut din toată slava de la început, s-a înrăit şi nu se mai bucură de nici o preţuire din partea celor ce se închină lui Dumnezeu. Iar pe „stăpânitorul lumii acesteia” l-a numit Dumnezeu aşa, nu ca fiind cu adevărat aşa, nu ca având această demnitate în mod real, adică puterea de a stăpâni, ci ca pe cel ce a câştigat această slavă din rătăcire, din voinţa de-a stăpâni, şi ca cel ce stăpânea şi domnea peste cei rătăciţi, pentru reaua voinţă existentă în ei, şi din plăcerea cu care-şi ţineau mintea în rătăcire. Căci aceasta îi face să nu poată scăpa de lanţurile robiei, deşi au în ei puterea să scape prin credinţă, care se poate strămuta la cunoaşterea Celui ce este cu adevărat Dumnezeu. Deci e fals numele de stăpânitor dat Satanei, fiindcă nu-i aparţine în mod natural, ci şi-l păstrează din răutatea celor rătăciţi.

„*Încă multe am a vă spune, dar acum nu puteţi să le purtaţi. Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul; căci nu va vorbi de la Sine, ci câte va auzi va grăi şi cele viitoare vă va vesti*” (In 16, 12-13)

Văzându-i stăpâniţi de dorinţa puternică de a afla cele viitoare şi de teama că nu vor putea suporta cele ce vor veni (căci întristarea umplea, zice, inimile lor) şi socotind că nu trebuie să-i împovăreze cu altele, în chip oportun le îngroapă pe acelea în tăcere. Astfel, îi uimeşte nu puţin, spunându-le că păstrează unele spre cunoaşterea de mai târziu şi li se vor comunica, în mod cuvenit, în viitor, prin descoperirea şi prin luminarea ce va avea loc la timpul potrivit, prin Duhul. Le spune acestea poate văzându-i încă neînstare să înţeleagă cele mai tainice, deoarece nu erau încă luminaţi prin Duhul, nici părtaşi de firea dumnezeiască (II Pt. l, 4). Nu venise încă Duhul Sfânt, după Sfântul Evanghelist, pentru că Hristos încă nu se preamărise (In 7, 39). Deci, vrea să le arate că are încă să le descopere taine foarte adânci pentru mintea omenească, dar nu o face acum deoarece încă nu-i vede în stare să le priceapă. Dar când Duhul Meu vă va preface din ceea ce sunteţi în alţii şi va preschimba mintea voastră ca să voiţi şi să puteţi să depăşiţi tipurile Legii, să alegeţi frumuseţea slujirii în duh şi să preferaţi umbrelor adevărul, atunci veţi înţelege mai uşor cele ale Mele. Căci atunci va fi bine primit şi-şi va găsi loc în voi cuvântul Meu.

Deci socotesc că trebuie să înţelegem că acestea vrea Domnul să le spună ucenicilor Săi. În modul acesta le va ridica înţelegerea la cele spuse acum, ca şi la ceea ce a spus altă dată în chip de parabolă: „*Nimeni nu pune un petic de postav nou la o haină veche... Nici nu pun oamenii vin nou în burdufuri vechi; altminteri burdufurile*

[1850] Se face aluzie la Taina Sfântului Mir când, ungându-se diferitele mădulare ale trupului, ca mijloace de lucrare ale sufletului, se spune: „*Pecetea darului Duhului Sfânt.*” Se imprimă prin aceasta puterea Duhului în funcţiile sufletului.

[1851] Cei ce nu cred îi acuză de obicei pe cei ce cred în Hristos că greşesc, sau păcătuiesc.

crapă; vinul se varsă..." (Mt. 9, 16-17). Astfel, nu li se potrivesc învățăturile noi ale propovăduirii evanghelice celor încă neschimbați prin Duhul la o viață şi cunoştință nouă şi nu pot încă cuprinde tainele despre Sfânta Treime. Deci expunerea învățăturilor mai adânci aparținea în chip folositor vieții reînnoite duhovniceşte prin Duhul, care nu mai stăruie în litera Legii, pe care nu o mai primeşte înțelegerea celor ce cred în Hristos, preschimbată în gânduri înnoite şi în stare să vadă cele în care se află frumusețea adevărului. Iar că înainte de învierea din morți a Mântuitorului nostru Hristos şi de împărtăşirea de Duhul, ucenicii viețuiau încă în mod iudaic şi persistau încă în viețuirea după Lege, deşi taina lui Hristos este mai mare, o poate vedea cineva cu mare uşurință.[1852] Astfel, fericitul Petru, deşi era mai mare între ucenici, când Şi-a vestit Mântuitorul Patima Sa de pe cruce şi a explicat că trebuie să Se supună îndrăznelilor iudaice, I-a răspuns, zicând: „*Fie-Ți milă de Tine, să nu Ți* se *întâmple Ție aceasta*" (Mt. 16, 22), deşi Sfinții Prooroci spuseseră clar nu numai că El va pătimi, ci şi ce va pătimi şi când. Pe lângă acestea, mai trebuie să cugetăm şi la altceva: Precum s-a scris şi citim în Faptele Apostolilor, când Petru era flămând şi voia să mănânce ceva, apoi a văzut coborându-se din cer o pânzătură în patru colțuri, pe care erau toate dobitoacele de pe pământ şi peştii şi păsările, şi un glas de sus i-a zis: „*Sculându-te, Petre, junghie şi mănâncă*," a răspuns, zicând: „*Nicidecum, Doamne, căci niciodată n-am mâncat nimic spurcat şi necurat.*" De aceea, cu dreptate a fost mustrat, auzind iarăşi: „*Cele ce Dumnezeu a curățit, tu să nu le numeşti spurcate*" (Fapte 10, 13-15). Apoi trebuie să ne aducem des aminte de Mântuitorul nostru, Care a zis către iudei: „*Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om*" (Mt. 15, 11). Observi deci că aveau trebuință şi Apostolii de luminarea prin Duhul? Vezi că trebuia să-şi preschimbe iudeii deprinderea în una mai bună şi mai înțeleaptă? Când s-au îmbogățit cu harul de sus şi din cer, şi-au schimbat puterea şi s-au făcut mai buni ca înainte în cunoştință. Atunci i-am auzit spunând cu curaj: „*Noi însă avem gândul lui Hristos*" (I Cor. 2, 16). Şi nu arată altceva prin „*gândul lui Hristos*", decât pe Duhul Sfânt venit la ei, Care le-a descoperit, potrivit rațiunii cuvenite, toate câte trebuia să ştie şi să învețe. „*Când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul.*"[1853]

Dar priveşte cum veghează asupra celor spuse; vezi trezvia cuvântului. Căci, prezicând că va veni la ei Mângâietorul, L-a numit Duhul Adevărului, adică al Său, fiindcă El este Adevărul (In 14, 6).[1854] Şi spune aceasta ca să ştie ucenicii că nu le va veni o putere străină, ci le făgăduieşte să li Se dea pe Sine altfel, prin Duhul Adevărului, adică al Său,[1855] pe Care îl numeşte Mângâietorul. Căci nu este de înțeles Duhul ca străin de ființa Unuia-Născutului, ci El iese în chip natural din ea, nefiind altceva decât Fiul, cât priveşte identitatea firii, deşi se cugetă ca subzistând în mod propriu.[1856] Deci

---

[1852] Învierea lui Hristos cu trupul şi răspândirea Duhului Sfânt prin trupul Lui transfigurat au adus o nouă viziune asupra realității. S-a văzut acum că formele materiale îngroşate ale lucrurilor, ale actelor omeneşti sunt numai chipuri ale planului de viață spirituală, care copleşeşte planul material.

[1853] Duhul nu poate fi decât o Persoană, sau o Persoană în relația dintre alte două Persoane, adică în relația dintre Tatăl şi Fiul. Când ne deschidem Fiului cu iubire şi, prin Fiul, ne deschidem Tatălui, Duhul ne vine dintr-o Persoană care ne iubeşte în modul cel mai înălțător, adică din Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu făcut om şi venit printre noi. El ne asigură de caracterul personal al lui Dumnezeu-Fiul, făcut şi om. El ne arată pe Fiul, sau pe Hristos, ca Adevărul viu şi ne ajută să înaintăm la nesfârşit în cunoaşterea iubitoare a Lui. Numai persoana cunoaşte adevărul şi se bucură de el. Numai persoana e temeiul adevărului, e adevărul însuşi, şi numai prin duhul ei ne poate comunica adevărul în mod viu.

[1854] În comunicare, cuvântul persoanei e viu continuu prin duhul ce-l are. Dacă Fiul este, ca Adevărul, Conştiința totalității sensurilor, Duhul e bucuria comunicării lor, viața Persoanei, prin faptul că Se comunică. Şi cine mângâie mai mult decât Persoana supremă Care Se comunică, sau Duhul prin care Persoana sau Adevărul Se comunică? O lume de obiecte fără o conştiință personală nu poate fi numită adevăr. Căci adevărul este nu numai existență, ci şi conştiința despre existență.

[1855] Hristos, dându-ne Duhul Său, ca Duhul Adevărului, împreună cu El Se dă pe Sine. Duhul e nedespărțit de Fiul, de Adevărul, şi viceversa. Nu poate fi primit Adevărul fără a primi Iubirea Lui. In iubire sunt totdeauna cel puțin doi. Primind iubirea Adevărului, primesc Adevărul, şi viceversa.

[1856] Duhul este în Fiul, dar nu sunt identici ca ipostas, ci sunt identici în ființă. Tot ce-mi comunică Duhul

Duhul Adevărului, zice, ne va călăuzi la toată cunoştinţa Adevărului.[1857] Căci, ştiind deplin Adevărul, al Cărui Duh este, nu-L va descoperi parţial celor ce-L iubesc pe El, ci le va insufla în mod deplin taina Lui. Deşi acum cunoaştem în parte, cum zice Pavel (I Cor. 13, 9), în această cunoştinţă mică ne străluceşte frumuseţea întreagă şi neclintită a Adevărului. Deci, precum nimeni nu cunoaşte ale omului, după cum s-a scris, decât duhul omului, care este din el (I Cor. 2, 11), în acelaşi mod, după cuvântul lui Pavel, nimeni nu cunoaşte cele ale lui Dumnezeu, decât Duhul lui Dumnezeu, Care este în El. Deci, când va veni, zice, nu va grăi, adică nu vă va face să înţelegeţi de la Sine nimic, ci vă va descoperi taina Adevărului, căci nu vă va grăi nimic din cele străine de Mine. Nu vă va da legi proprii, ci, deoarece este Duhul şi oarecum Mintea Mea, va grăi sigur cele ale Mele. Şi Mântuitorul spune aceasta, nu ca să cugetăm pe Duhul Sfânt ca slujitor, după nepriceperea unora. Voind să-i încredinţeze pe ucenicii Săi că Duhul Său nu este altul decât El, prin raţiunea unităţii de fiinţă, le spune că va grăi şi va lucra şi va voi aceleaşi ca El. De aceea a dăugat: „*Şi cele viitoare va grăi vouă*.” Prin aceasta spune de fapt: Acestea vi le spun pentru că Duhul este din fiinţa Mea şi este într-un fel Mintea Mea. De aceea, El vă va spune cele viitoare, ca Mine. Căci vi le-am spus Eu mai înainte, dar n-aţi putut să le cuprindeţi. Şi nu v-ar spune ca Mine cele viitoare dacă n-ar fi în Mine, nu v-ar veni prin Mine şi n-ar fi de aceeaşi fiinţă cu Mine.

---

este al Fiului, şi invers.

[1857] O persoană se cunoaşte prin alta atunci când ele sunt unite desăvârşit prin fiinţă şi iubire. Se cunoaşte atât ca conţinut, cât şi ca subiect deosebit, dar strâns unit prin iubirea cu persoana care vorbeşte.

CARTEA A UNSPREZECEA

CAPITOLELE CĂRȚII A XI-A:

1. Duhul Sfânt este prin fire în Dumnezeu-Tatăl şi în Fiul, adică prin El şi în ființa Lui.
2. Duhul Sfânt este prin fire în Fiul şi în ființa Lui, ca şi în ființa Tatălui.
3. Nu va vedea cineva pe Fiul lipsit de slava dumnezeiască, chiar dacă zice: „*Părinte, preaslăveşte pe Fiul Tău.*”
4. În nici un fel nu se va micşora slava Fiului spunându-se că a primit ceva de la Dumnezeu-Tatăl, dacă se va înțelege în mod evlavios acest cuvânt.
5. Fiul nu e lipsit de calitatea de Dumnezeu adevărat, chiar dacă Îl numeşte pe Dumnezeu-Tatăl singurul Dumnezeu adevărat.
6. Fiul nu era golit de slava dumnezeiască chiar atunci când zicea către Tatăl: „*Şi acum preaslăveşte-Mă... cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea.*”
7. Faptul că se spune că s-a dat ceva Fiului de către Tatăl nu Îl scoate din mărirea dumnezeiască, ci apare ca fiind de-o-ființă şi din Tatăl, chiar dacă se spune că primeşte ceva.
8. Nu se spune despre cineva că e în afară de împărăția lui Hristos, dacă se spune că este în cea a Tatălui. Căci a Lor este stăpânirea peste toate.
9. Mărirea Dumnezeirii este prin fire în Fiul, chiar dacă se spune că o are de la Tatăl din cauza firii Lui omeneşti şi chipului smerit.
10. Hristos nu e Sfânt prin împărtăşirea de altul, nici nu e străină de ființa Lui sfințenia prin Duhul.
11. Fiul este prin fire una cu Dumnezeu, Tatăl Său. El este în Tatăl, şi Tatăl în El prin legătura ființială a unității Lor. La fel şi noi, primind credința în El, suntem una între noi şi cu Dumnezeu, trupeşte şi duhovniceşte.
12. Fiul este una după fire cu Tatăl Său Dumnezeu, chiar dacă spune că a primit ca prin har să fie una cu Tatăl.

CAPITOLUL 1

DUHUL SFÂNT ESTE PRIN FIRE ÎN DUMNEZEU-TATĂL ŞI ÎN FIUL, ADICĂ PRIN EL ŞI ÎN FIINȚA LUI

„*Acela Mă va slăvi, pentru că dintru al Meu va lua şi vă va vesti*”(In 16, 14)

Sfântul Duh avea să descopere taina lui Hristos celor vrednici să se împărtăşească de El, să arate exact cine este Hristos după fire, cât de mari sunt puterea şi stăpânirea Lui şi că împărăţeşte peste toate împreună cu Tatăl. De aceea spune în mod necesar: „*Acela Mă va slăvi.*” Spune aceasta după ce mai sus a oprit mintea noastră de la cugetările iudaice şi nu ne-a lăsat să avem o gândire îngustă, ca să-L socotim om simplu, depăşind foarte puțin măsura proorocilor, sau având chiar o slavă mai mică decât a acelora. Îi vom afla cugetând acestea pe învățătorii iudeilor, care, necunoscând taina dreptei credințe, rosteau des bârfeli împotriva Lui şi opuneau celor spuse de El nebunia lor. Astfel, odată spuneau: „*Avraam a murit, de asemenea şi proorocii, şi Tu zici:*

Dacă cineva va păzi cuvântul Meu, nu va gusta moartea în veac... Cine Te faci Tu a fi?" (In 8, 52-53)[1858] Altă dată, privind la smerenia Lui după trup şi dispreţuind prin aceasta lipsa Lui de importanţă, se întrebau: „*Nu este Acesta Iisus, fiul lui Iosif, şi nu ştim noi pe tatăl Său şi pe mama Sa? Cum spune El acum: M-am pogorât din cer*?" Vezi în acestea mizeria gândurilor iudaice? Considerând mulţi că Domnul nu este cu adevărat Dumnezeu, pentru chipul trecător al trupului,[1859] şi nevrând să părăsească înţelegerea atotcoborâtă despre El, i-a asigurat pe Sfinţi că Duhul le va arăta în modul cel mai vădit slava Lui. Şi nu i-a încredinţat despre aceasta numai prin cuvinte înţelepte, ci a încredinţat mintea fiecăruia prin dovada reală că este Dumnezeu cu adevărat şi rod al fiinţei lui Dumnezeu-Tatăl. Şi care e dovada, sau cum Îl face Duhul slăvit şi recunoscut pe Hristos?[1860] A arătat slava Lui lucrând minunat şi dumnezeieşte în toţi şi sădind ştiinţa exactă a tuturor în Sfinţi. Firii care împărăţeşte peste toate trebuie să i se atribuie cunoaşterea a toate, nimeni neputând învăţa şi vedea toate dezvăluite şi descoperite şi neputând împlini cu uşurinţă ceea ce voieşte, asemeni ei.

Deci Mângâietorul, adică Duhul Lui, Care toate le poate şi toate le ştie, slăveşte pe Fiul. Şi cum Îl slăveşte? Cum nu ar şti şi nu ar putea săvârşi El însuşi cele pe care le ştie şi le poate Duhul Lui? Şi dacă, precum El însuşi spune, Duhul ia din El, deci poate şi împlineşte toate, cum nu ar avea El însuşi puterea pentru toate?[1861] Dar nu trebuie bănuit nici că Mângâietorul, adică Duhul, ar fi lipsit de putere prin fire, sau că n-ar avea îndestulă putere ca să împlinească prin lucrare faptele dumnezeieşti. Cel ce ar socoti ca adevărată vreuna dintre acestea ar arăta că suferă de cea mai mare necredinţă. De aceea zice Hristos: „*Dintru al Meu va lua*," fiindcă este de o fiinţă cu Fiul şi vine în chip dumnezeiesc prin El, având cea mai desăvârşită lucrare şi putere în toate. Credem că Duhul subzistă şi este cu adevărat El însuşi ceea ce este şi se zice: există în fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, provine şi iese din ea, având prin fire toate ale ei în Sine însuşi.[1862] Căci nu este prin împărtăşire, nici prin simpla relaţie, nici ca altul decât fiinţa lui Dumnezeu-Tatăl, deoarece aparţine ei.[1863] Să luăm o pildă. Buna mireasmă, luând din florile binemirositoare lucrarea fiinţială şi naturală a însuşirilor acelora, sau calitatea acelora, aduce celor din afară cunoştinţa lor, pătrunzând în organul trupului care percepe mirosul, şi, deşi pare, cât priveşte raţiunea lor, să fie alta decât firea ce o răspândeşte, nu e gândită ca fiind prin sine, nici de altă fire decât cea a florilor din care şi în care este. Aşa să cugeţi şi despre Dumnezeu şi despre Sfântul Duh, ridicându-te peste raţiunea pildei. Deci spusa că Duhul ia ceva de la Unul-Născut trebuie cugetată în afară de orice

---

[1858] Iisus ştia că va învia şi de aceea arăta că e mai mult decât Avraam şi Proorocii. Această convingere o exprima continuu. Căpeteniile iudeilor, nevăzând încă învierea, nu credeau că Hristos e mai mare ca Avraam şi ca Proorocii. Obişnuiţi cu negarea Dumnezeirii Lui, au făcut aceasta şi după ce a înviat, tăgăduind învierea Lui şi după ce s-a înfăptuit.

[1859] După păcat, trupul nostru a căzut în mortalitate definitivă. Şi Fiul lui Dumnezeu 1-a asumat tocmai pentru ca să-1 scape de mortalitate şi corupţie, întâi în El, şi apoi în toţi cei ce se unesc cu El prin credinţă. Dar căpeteniile iudaice nu vedeau aceasta.

[1860] Ştiind Hristos că oamenii vor avea nevoie, după plecarea Lui dintre ei, de o dovadă a Dumnezeirii Lui, le făgăduieşte că această dovadă le-o va da Duhul Sfânt, prin slăvirea ce I-o va aduce. Hristos spune că aceasta va fi o dovadă a Dumnezeirii Sale, pentru că Duhul nu va lucra aceasta de la Sine, ci de la Hristos, adică din unitatea Lui cu Hristos.

[1861] Dacă Fiul are putere pentru toate, şi Duhul ia tot ce spune şi face de la Fiul, de ce mai are nevoie Fiul de slăvire din partea Duhului? Răspunsul nu poate fi decât acela că se accentuează comuniunea ipostasurilor dumnezeieşti. Unde e desăvârşire, e şi iubire. Şi unde este iubire, orice face o Persoană, face împreună cu Celelalte.

[1862] Fiecare Persoană, deci şi Duhul, are în chip propriu din fiinţa comună ceea ce are şi este. În fiinţa comună sunt date posibilităţile celor trei Persoane deosebite. Nu se poate deci spune că întâi este o fiinţă simplă, şi apoi apar Persoanele cu ceea ce reprezintă fiecare în mod deosebit. Sunt date deodată din veci atât unitatea fiinţei, cât şi deosebirile celor trei Persoane.

[1863] Duhul nu Se împărtăşeşte numai de fiinţa dumnezeiască, ca noi, nici nu este numai într-o simplă relaţie cu Fiul, cum vedea Nestorie legătura între Dumnezeu şi om în Hristos, nici nu este de altă fiinţă decât Fiul.

critică. Căci răspândindu-se Duhul din El, ca al Lui prin fire, împreună cu toate cele pe care le are în mod desăvârşit, se spune că ia pe cele ale Fiului. Iar dacă s-a indicat aceasta prin cuvinte mai îngroşate, să nu ne smintim, învinuind mai degrabă sărăcia limbii noastre, care nu exprimă cele dumnezeieşti în modul în care ar trebui. Căci care cuvânt nu e mai mic decât firea şi slava negrăite? Deci va vesti vouă Mângâietorul, zice, luând dintr-al Meu, adică nu va spune altceva decât ceea ce corespunde scopului Meu. Şi deoarece este Duhul Meu, va spune aceleaşi lucruri şi va vesti vouă ceea ce voiesc Eu.

CAPITOLUL 2

DUHUL SFÂNT ESTE PRIN FIRE ÎN FIUL ŞI ÎN FIINȚA LUI,[1864] CA ŞI ÎN FIINȚA TATĂLUI

„*Toate câte le are Tatăl ale Mele sunt; de aceea am zis că din al Meu ia şi vă vesteşte vouă*” (In 16, 15)

Fiul ni S-a arătat şi în acestea ca pecete reală şi exactă a ipostasului Tatălui şi ne dă să înțelegem prin cele spuse că, fiind rod al ființei Tatălui, le are pe toate ale ei după fire, şi acelea sunt în mod cuvenit ale Lui.[1865] Căci, nefind nimic care taie, desparte sau înstrăinează pe Fiul de Tatăl, în nici o privință, Tatăl e asemenea şi egal cu Fiul, afară numai de faptul că este Tată, ființa luminând în Amândoi în acelaşi mod. De aceea cum n-ar fi toate comune, mai bine-zis aceleaşi, în Amândoi, în aşa fel că în Fiul sunt cele ale Tatălui, iar în Născătorul, cele ale Născutului? De aceea pe temeiul unei înțelegeri desăvârşite, precum socotesc, a spus cuvintele despre Ei. Căci n-a spus că „toate câte le are Tatăl, le am şi Eu,” ca să nu se înțeleagă că ar purta aceleaşi trăsături cu modelul în mod exterior, ca noi, care am fost făcuți după chipul lui Dumnezeu, ci zice: „*Sunt ale Mele*,” arătând unirea extremă pe care o are cu Născătorul şi deoființimea arătată în însuşirile neschimbate ce se află în Amândoi. Aceasta o poți vedea foarte clar şi în alte cuvinte spuse către Tatăl: „*Toate ale Mele sunt ale Tale, şi ale Tale, ale Mele.*” Cum nu le-ar avea pe toate aceleaşi prin fire Cei între care nu este nici o deosebire şi Care au în toate egalitate şi asemănare?

Deci Dumnezeu-Tatăl are în Sine pe Duhul Său, adică pe cel Sfânt, prin Care Se sălăşluieşte în Sfinți şi le descoperă tainele, nefolosindu-L pentru aceasta în chip de slujitor (să nu socoteşti aceasta!), ci Duhul existând în Tatăl ființial şi provenind din Tatăl, fără să se producă vreo diviziune sau distanțare, ci declarând ca proprii cele în care şi din care este. Căci Dumnezeu nu vorbeşte altfel făpturii decât prin Fiul în Duhul, căci Duhul este propriu şi Unuia-Născutului, fiindcă este de o ființă cu Tatăl.[1866] Deoarece arată că este al lui Dumnezeu-Tatăl, Fiul Se descoperă în Duhul celor vrednici şi lucrează prin Duhul cele ce le voieşte. Dar aceasta îmi aparține şi Mie prin fire. Din acest motiv am spus că „*dintr-al Meu ia şi vă vesteşte vouă.*” Dar să nu se tulbure nimeni când aude în acestea cuvântul „*ia*,” ci să se gândească mai ales la aceea: (Duhul) lucrează drept, pentru că toate le spune despre Dumnezeu în felul nostru, dar nu trebuie înțelese astfel, ci mai presus de noi.[1867] Spunem că Duhul ia de la Tatăl şi de la Fiul cele

[1864] Duhul este prin fire în Fiul şi în Tatăl, deci firea dumnezeiască însăşi are în ea posibilitatea de-a exista concret în Tatăl, în Fiul şi în Duhul Sfânt Cele trei Persoane ale Treimii există, pentru că aşa Îi este propriu firii dumnezeieşti să existe în concret.

[1865] Toate ale Tatălui sunt şi ale Fiului, dar se cunosc că sunt primite de la Tatăl. Se cunoaşte că Tatăl este Cel care le dă. El nu poate să nu fie Tatăl, şi Fiul nu poate să nu fie Fiul. Iar acestea țin de ființa cea una.

[1866] Dacă Duhul este al Tatălui, fiind de o ființă cu El şi provenind din El, este şi al Fiului, pentru că şi Fiul este de o ființă cu Tatăl.

[1867] Hristos spune că Duhul va lua de la Fiul şi cele pe care ni le va spune, pentru că le ia de la El, Care a luat forma noastră accesibilă, ca să le spună, dar Care este şi mai presus de noi. În aceasta se arată că sunt

ale Lor nu ca şi cum nu ar avea cunoştinţa şi puterea aflate în Ei, ci le are de abia atunci când se cugeta că le ia. Căci totdeauna Duhul este înţelept şi puternic, sau este Înţelepciunea şi Puterea de Sine nu prin împărtăşire de la cineva, ci prin fire. Căci, precum ar putea spune cineva că buna mireasmă a aromatelor care ne vine de la simţuri este alta decât cele din care vine, dar nu e alta prin faptul că se răspândeşte din ele şi este în ele, aşa să cugeţi despre Dumnezeu şi despre Duhul Sfânt. Căci Duhul este ca o mireasmă vie şi lucrătoare a fiinţei Lui, aducând făpturii cele de la Dumnezeu şi insuflând prin ea împărtăşirea de fiinţa cea mai presus de toate.[1868] Căci dacă buna mireasmă a aromatelor îşi întipăreşte tăria în veşminte şi preface cele în care vine, într-un fel conform ei, cum nu ar putea Duhul Sfânt, o dată ce este din Dumnezeu prin fire, să facă părtaşi de firea dumnezeiască pe cei în care vine? Fiind deci Fiul rod şi pecete ale Ipostasului Celui ce L-a născut, aduce toate ale Lui prin fire. De aceea zice: „*Toate câte le are Tatăl ale Mele sunt. De aceea am zis că din al Meu ia şi vă vesteşte vouă.*” El vorbeşte despre Duhul, Care iese prin El şi este în El, prin Care Se sălăşluieşte El însuşi în Sfinţi. Căci Duhul Lui nu este altfel decât El, deşi există în mod propriu.[1869] Căci Duhul este Duh, şi nu Fiu.

„*Puţin şi nu Mă veţi mai vedea, şi iarăşi puţin şi Mă veţi vedea, pentru că Eu Mă duc la Tatăl*” (In 16, 16)

Precizând că le va descoperi prin Duhul Său toate câte erau necesare şi de mult folos, pomeneşte şi de Patimă, după care va urma curând Înălţarea, călătoria la cele de sus, care va fi urmată de foarte trebuincioasa venire a Duhului. Căci nu va mai fi cu putinţă convieţuirea Sa cu trupul împreună cu Sfinţii Apostoli, odată ajuns la Tatăl. Le spune un cuvânt scurt despre acestea, potolindu-le mărimea durerii. Căci ştia că ucenicii vor fi cuprinşi iarăşi nu de puţină frică. Ştia că vor fi apăsaţi de o mare întristare, aşteptând să le vină rele mari şi de nesuportat când vor fi lăsaţi singuri, prin urcarea Mântuitorului la Tatăl. Din această pricină, socotesc, nu spune în chip deschis că va muri, că furia iudeilor Îl va duce până acolo, ci amestecă în cuvânt multă măiestrie, uneşte pătimirea cu bucuria învierii şi astfel zice: „*Puţin şi nu Mă veţi mai vedea, şi iarăşi puţin şi Mă veţi vedea.*” Căci timpul morţii intrase înăuntrul porţilor şi el va face pe Domnul nevăzut ucenicilor pentru foarte scurtă vreme, până ce, jefuind iadul şi deschizând celor de acolo porţile întunericului, va scula iarăşi templul propriu. Iar aceasta săvârşindu-se, a luminat iarăşi pe ucenicii Săi şi le-a făgăduit că va fi cu ei, precum s-a scris, în toate zilele, până la sfârşitul veacului (Mt. 28, 20). Deşi pleacă cu trupul, înfăţişându-Se Tatălui pentru noi şi aşezându-Se la dreapta Celui ce L-a născut (Col. 3, 1; Evr. 12, 2), Se va sălăşlui în cei vrednici prin Duhul şi va fi împreună cu cei sfinţi totdeauna, căci a făgăduit că nu ne va lăsa orfani (In 14, 18). Deci timpul pătimirii avea să-L despartă de ei foarte puţin: „*Puţin şi nu Mă veţi mai vedea*,” şi, fiindcă voia să arate scurtimea morţii, spune: „*Şi iarăşi puţin şi Mă veţi vedea*,” deoarece a treia zi va învia, după ce a vestit şi duhurilor din închisoare. Iubirea de oameni s-a arătat desăvârşită şi prin aceasta, El mântuind nu numai pe cei ce vieţuiau pe pământ, ci

---

dintr-o origine mai presus de noi.

[1868] Duhul este înţelepciunea şi Puterea dumnezeiască prin Sine, sau prin fire, nu prin împărtăşire. Dăruindu-Se făpturii, o face pe aceasta să se împărtăşească de Puterea şi înţelepciunea dumnezeiască, sau de fiinţa Lui dumnezeiască. Fiul şi Duhul nu se împărtăşesc de cele dumnezeieşti, ci le au prin fire. Dar făpturile, neavând prin fire cele dumnezeieşti, sunt ajutate să se împărtăşească de ele prin Fiul şi Duhul Sfânt, Care le au prin fire.

[1869] Duhul nu e altfel decât Fiul, deşi există în mod propriu. El e una cu Fiul, având aceeaşi fiinţă, dar există în mod propriu ca Duh. E greu de tradus expresia κατ᾽ ἑαυτοῦ. Ea nu poate însemna „de Sine”, sau „prin Sine”, căci nici o Persoană dumnezeiască nu poate exista fără celelalte. Dar, în unire cu celelalte, fiecare are un caracter personal, sau ipostatic propriu. Şi între oameni nu poate exista un fiu fără un tată, deci nu se poate spune că fiul sau tatăl sunt prin sine. Într-un fel, au o existenţă comună.

vestind iertarea şi celor coborâţi şi ţinuţi în întunericul ascunzimilor fără fund,[1870] precum s-a scris (I Pt. 3,19). Ia aminte cum a vorbit despre patimă şi despre înviere: „*Puţin şi nu Mă veţi mai vedea, şi iarăşi puţin şi Mă veţi vedea.*” Adăugând: „*Eu Mă duc la Tatăl*,” trece restul sub tăcere, neamintind cât timp va rămâne acolo şi când va reveni şi pentru care pricină. Fiindcă nu este al nostru să ştim anii sau vremile pe care le-a pus sub stăpânirea Sa, după cuvintele Mântuitorului Însuşi (Fapte l, 7).[1871]

„*Deci unii dintre ucenicii Lui ziceau între ei: Ce este aceasta ce ne spune: Puţin şi nu Mă veţi mai vedea şi iarăşi puţin şi Mă veţi vedea, şi că Mă duc la Tatăl? Deci ziceau: Ce este aceasta ce zice: Puţin? Nu ştim ce zice*” (In 16, 17-18)

Neînţelegând încă ce a spus, dumnezeieştii ucenici se întreabă între ei ce ar vrea să însemne: „*puţin”*, „*iarăşi puţin*” *şi „nu Mă veţi mai vedea*”. La vremea cea mai potrivită Hristos arată celor dornici să afle că El cunoaşte, ca Dumnezeu, inimile şi ceea ce se mişcă în minte şi în adâncul inimii, chiar dacă nu e încă exprimat prin limbă. Căci ce I-ar rămâne ascuns Celui ce toate îi sunt dezvăluite? De aceea şi zice către unul dintre Sfinţi: „*Cine este acesta, care, ascunzând sfatul său şi ţinând cuvintele în inima sa, socoteşte că le ascunde de Mine*?” (Iov 38, 2) Deci prin toate îi foloseşte şi face din orice prilej o hrană a credinţei sigure şi neîndoielnice.

„*Şi a cunoscut Iisus că voiau să-L întrebe şi le-a zis: Despre aceasta vă întrebaţi între voi, că am zis: Puţin şi nu Mă veţi mai vedea şi iarăşi puţin şi Mă veţi vedea? Adevărat, adevărat zic vouă că voi veţi plânge şi vă veţi tângui, iar lumea se va bucura. Voi vă veţi întrista, dar întristarea voastră se va preface în bucurie*” (In 16, 19-20)

Cunoscându-i dornici să afle şi interesaţi de înţelesul celor spuse, le tălmăceşte în chip clar cele despre patimă şi le face cunoscut cu mare folos ceea ce le va veni lor din aceasta. N-a socotit că trebuie să le spună acestea mai înainte, ca să le pricinuiască o tulburare înainte de vreme, ci ca, fiind întăriţi prin cunoştinţă, să se afle mai tari faţă de ispita tulburării. Ceea ce este aşteptat să se întâmple este mai uşor de răbdat decât ceea ce vine pe neaşteptate. Deci când voi, ucenicii Mei sinceri şi îmbrăcaţi în iubirea faţă de Mine, veţi vedea pe Învăţătorul vostru suportând ocările şi batjocurile duşmăniei iudaice şi îndrăznelile născute din mânia lor nebună, veţi plânge şi vă veţi tângui, iar lumea, adică cei ce nu ştiu să cugete cele ce plac lui Dumnezeu, fiind alipiţi de plăcerile lumeşti, se va bucura. Indică iarăşi prin lume mulţimea turmei iudeilor, ceata cărturarilor şi fariseilor, care urau şi huleau pe Dumnezeu şi aveau rolul de învăţători, dar care, râzându-şi de Mântuitorul prin ispitele ce se întorceau asupra lor, rosteau multe împotriva Lui, zicând: „*Dacă eşti Fiul lui Dumnezeu, coboară-Te de pe cruce.*” (Mt. 27, 40), sau: „*Cel ce dărâmi templul şi în trei zile îl zideşti, mântuieşte-Te pe Tine însuţi*!" (Mt. 27, 40). Acestea erau scripturile murdare ale iudeilor.

Cei din lume cugetând, lucrând şi grăind astfel, voi vă veţi întrista. Însă nu veţi rămâne mult timp în pătimirea aceasta. Întristarea vi se va preface în bucurie, căci voi

[1870] Nu puteau fi în lumina feţei Tatălui nici cei buni din Vechiul Testament, până ce Fiul lui Dumnezeu nu va învinge moartea, arătând Tatălui trupul Său jertfit.

[1871] Am spus într-o notă anterioară că timpul nu e un gol, ci e viaţa oamenilor ce trec, potrivit caracterului şi faptelor lor, sau relaţiilor dintre ei. Dar persoanele omeneşti în varietatea lor sunt nu numai de la părinţi, ci şi de la Dumnezeu, şi în cele bune înaintează şi cu ajutorul lui Dumnezeu. Deci timpul are în el şi o pecete de la Dumnezeu, şi Dumnezeu intervine cu încercări pentru a-i ajuta pe oameni să devină mai buni, să facă timpurile mai bune. Dumnezeu însuşi hotărăşte câte încercări şi deci ce timpuri şi cât de lungi le dă oamenilor pentru îndreptarea lor, sau cât îi va suferi în răutatea lor. Dumnezeu a dat la început timpul prin crearea lumii şi El îi va da şi sfârşitul, în general, Dumnezeu contribuie în mare parte la ce fel de timpuri ne dă şi la schimbarea lor.

învia, voi face să dispară cu totul motivul întristării, voi opri lacrima şi vă voi readuce la bucuria neîncetată şi netrecătoare, fiindcă bucuria Sfinților este fără de sfârşit. Hristos e viu pururea, şi prin El s-a desființat moartea tuturor.[1872] Drept urmare, trebuie să se cugete că celor din lume le va veni întristarea neîncetată, căci dacă, murind Hristos după trup, s-au întristat ucenicii Lui, iar lumea s-a bucurat de patima Sa, când va înceta moartea şi stricăciunea Mântuitorului nostru Hristos şi va învia El din morți, întristarea Sfinților se va preface în bucurie, şi bucuria celor din lume se va preschimba în plâns.

„*Femeia, când e să nască, se întristează, fiindcă a sosit ceasul ei; dar după ce a născut copilul, nu-şi mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s-a născut om în lume. Deci şi voi acum sunteți trişti, dar iarăşi vă voi vedea şi se va bucura inima voastră şi bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi*” (In 16, 21-22)

Hristos prelungeşte cuvântul de mângâiere şi le dă din toate părțile, prin temeiuri diferite, puterea să-şi potolească mărimea durerii. Observă cum recurge la o asemănare potrivită ca să-i convingă că e necesar să sufere, dar să nu deznădăjduiască, pentru că durerile şi întristările se vor sfârşi în bucurie. Copilul este un rod al unei grele dureri, şi prin dureri îi vine mamei bucuria de la copil. Dacă s-ar fi gândit de la început la durerile naşterii, n-ar fi voit să conceapă, ocolind nunta cauzatoare a ei, şi n-ar fi devenit niciodată mamă, ocolind, din pricina durerii, această calitate mult dorită. În acelaşi fel, nici vouă nu vă va veni durerea fără o răsplată, pentru că vă veți bucura când veți vedea copilul născut: copil străin de lume, incoruptibil şi nepieritor; evident, aici Se numeşte pe Sine.[1873] Iar bucuria de El zice că nu va putea fi luată (oamenilor) şi nici nu va fi cu putință de pierdut, căci, după cuvântul lui Pavel, sau, mai vârtos, după înțelesul adevărului, „*o dată ce a murit, nu mai moare*” (Rom. 6, 9-10). Bucuria de El e deci stabilă, şi pe drept cuvânt, căci dacă ne-am întristat de moartea Lui, cine ne va lua bucuria, o dată ce ştim că e viu şi rămâne veşnic, ca Dătătorul şi Susținătorul bunătăților noastre duhovniceşti?[1874] Dar s-a luat îndată bucuria de la cei ce L-au pironit pe cruce,[1875] pentru că, încetând pătimirea de care socoteau că se pot bucura, le vine celor ce se bucurau de ea întristarea dintr-o necesitate de neînlăturat.

„*Şi în ziua aceea nu Mă veți întreba nimic. Adevărat, adevărat zic vouă: Orice veți cere de la Tatăl în numele Meu, El vă va da.*[1876] *Până acum n-ați cerut nimic în*

[1872] Hristos, ca Subiect dumnezeiesc al trupului Său, a desființat pentru veci moartea lui, căci El este în veci Izvorul vieții. Unitatea de natură a trupului Său cu al tuturor oamenilor va desființa moartea tuturor.

[1873] O bucurie superficială este urmată în general de durere, ca să nu ne cufundăm total în plăceri, ci să le punem un frâu din ce în ce mai mare. Dar durerea care ne spiritualizează aduce după ea bucurii mai înalte. Această rânduială se observă în legătura dintre bărbat şi femeie, dar şi în alte legături dintre oameni, şi chiar în legătura cu Dumnezeu. Prin dureri se depăşesc bucuriile inferioare, pentru a se ajunge la altele superioare. Aşa s-a întâmplat şi în legătura Ucenicilor cu Hristos. Aşa cum copilul născut e o taină cu totul străină de plăcerea actului conjugal, aşa trupul lui Hristos cel înviat este cu totul deosebit de trupul Lui muritor şi coruptibil. Şi, aşa cum un copil născut rămâne în veci, şi bucuria de el nu poate fi luată mamei în veci, aşa şi bucuria de Hristos cel înviat rămâne pentru vecie, căci El însuşi va rămâne veşnic aşa.

[1874] Te bucuri de persoana dragă cât trăieşte, dar, ştiind că nu va trăi în veac, bucuria aceasta e întreruptă de umbre de întristare. Însă când ştim că Hristos, Care ne iubeşte ca nimeni altul, va fi viu în veci şi ne va da şi nouă viața în veci, cum nu ne-am bucura de învierea Lui cu o bucurie mai mare ca oricare alta?

[1875] Bucuria celor ce L-au răstignit a fost o falsă bucurie, o bucurie a răutății, ea n-a putut dura decât puțin. În general, bucuria de răul ce-l facem cuiva nu durează mult, pentru că Dumnezeu restabileşte cumpăna dreptății.

[1876] Se cere Tatălui în numele Fiului, şi dă Fiul. Unul e nedespărțit de Celălalt Fiul simte, în atenția Tatălui față de cererea cuiva, că această atenție e sporită de faptul că cererea I se face din încrederea ce-o are în iubirea Fiului. Şi aceasta Îl face pe Fiul să-Şi arate îndată El însuşi atenția față de cererea adresată Tatălui. Sfânta Treime ne revelează profunda taină a legăturii dintre Persoanele unite prin iubire, căci în ea e realizat gradul suprem al acestei uniri.

numele Meu; cereți şi veți primi, ca bucuria voastră să fie deplină" (In 16, 23-24)

Spune că Sfinții ucenici vor fi mai înălțați şi mai înțelegători când se vor îmbrăca, după cum s-a scris, cu putere de sus (Lc. 24, 49), şi mintea le va fi luminată de lumina Duhului. Atunci vor putea înțelege toate, chiar dacă, nefiind prezent, nu-L vor mai putea întreba. Şi nu le spune acestea Mântuitorul pentru că nu ar mai avea nevoie de luminarea Lui, ci pentru că, primind Duhul Lui şi avându-L în inimile lor, nu vor avea mintea lipsită de nici un bine, ci va fi plină de cea mai desăvârşită cunoştință. Iar cunoştința desăvârşită zicem că este cea dreaptă şi nestrâmbată, care nu suportă să cugete sau să spună nimic nepotrivit, ci cugetă drept despre Sfânta Treime cea de o ființă.[1877] Deşi vedem acum ca prin oglindă şi în ghicitură şi cunoaştem în parte, după cuvântul lui Pavel (I Cor. 13, 12), dacă nu rătăcim în afara scumpătății dogmelor, ci urmărim ținta Sfintei şi de Dumnezeu insuflatei Scripturi, vom avea o cunoştință care nu este nedesăvârşită, pe care nu o poate dobândi cineva decât dacă îl luminează Sfântul Duh.[1878] De aceea, îndemnând pe ucenici spre cererea darurilor duhovniceşti şi spunându-le totodată să îndrăznească, crezând că, cerându-le, le vor primi, prin adaosul „*Adevărat*" le întăreşte credința, pentru că vor primi de la Tatăl ceea ce vor voi să ceară, întrucât El însuşi le va mijloci şi le va şi dărui împreună cu Tatăl.[1879] Acestea înseamnă „*în numele Meu*". Dar se vor da prin Duhul, căci Duhul, Care vine în ei, nu vine de la Dumnezeu-Tatăl altfel decât prin Fiul. Prin El avem şi „*apropierea către Tatăl, într-un Duh*," după cum s-a scris (Efes. 2, 18).[1880] De aceea şi zice: „*Eu sunt uşa... Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine*" (In 10, 7; 14, 6), fiindcă, întrucât este Fiu şi Dumnezeu, dăruieşte Sfinților, împreună cu Tatăl, bunătățile şi e împreună-Dătător al binecuvântării către noi. De fapt, dumnezeiescul Pavel ne îndeamnă cel mai vădit la credința aceasta, scriind: „*Har vouă şi pace de la Dumnezeu, Tatăl nostru, şi de la Domnul Iisus Hristos*" (Rom. l, 7). Iar întrucât se numeşte Mijlocitor (I Tim. 2, 5), Arhiereu (Evr. 4,14) şi Mângâietor,[1881] aduce Tatălui rugăciunile Lui pentru noi, fiindcă El este toată îndrăzneala noastră către Tatăl.[1882] De aceea, rugăciunile trebuie să fie făcute în numele

[1877] Fără învățătura despre Sfânta Treime cea de o ființă, nu e cu putință nici credința în Hristos ca Fiul lui Dumnezeu făcut om şi în Duhul Sfânt Care ne ridică deasupra cunoaşterii specifice lumii acestea. Aceste învățături sunt strict unite. Fără Sfânta Treime, totul se reduce la lumea această lipsită de sens din cauza mizeriilor şi morții ce o stăpânesc.

[1878] În învățătura despre Sfânta Treime, chiar dacă nu o putem pătrunde în toată bogăția ei nesfârşită, este adevărul fundamental. Numai primind-o pe aceasta rămânem în cadrul Adevărului. Din ea se explică toate cele bune, se explică toate aşa cum trebuie. Când admitem Sfânta Treime, admitem şi pe Duhul, Care nu poate să nu lucreze în noi. Faptul că ne simțim ridicați în cunoaştere şi simțire peste cele ale naturii este o dovadă a unei legături cu un plan personal mai presus de lume, la care nu ne poate ridica decât Persoana Duhului, prin Care se susține comuniunea între alte două Persoane mai presus de lume.

[1879] Hristos îi încurajează pe Ucenici şi pe viitorii credincioşi să ceară de la Tatăl în numele Lui, pentru că şi El va mijloci la Tatăl, ca om care ține la ei, dar şi ca Fiul Tatălui, să le dea cele cerute, dar va dărui şi El împreună cu Tatăl cele cerute, pentru că este de o ființă cu Tatăl şi Fiul Tatălui.

[1880] Toate ne vin de la Tatăl prin Fiul cel întrupat, Care e aproape şi de Tatăl, şi de noi, dar în Duhul, căci Fiul după înviere e plin de Duhul şi ca om, putând să ni-L dăruiască şi nouă. Darurile ne vin de la Tatăl prin Fiul, plin şi ca om de Duhul, pentru că El însuşi, înălțându-Se la Tatăl şi ca om plin de Duhul, a apropiat în Sine de Tatăl toată umanitatea înduhovnicită. Fiind El lângă Tatăl ca om plin de Duhul, ni-L poate da şi nouă.

[1881] Sfântul Apostol Ioan Îl numeşte deci şi pe Iisus Mângâietor, nume pe care Hristos îl dă numai Duhului. Dar Sfântul Ioan Îl numeşte pe Hristos „*Mângâietor la Tatăl*", prezentându-L ca pe Cel ce obține mângâierea noastră de la Tatăl, în toate cele trei calități (Mijlocitor, Arhiereu, Mângâietor), Hristos este Cel ce prezintă, ca om, rugăciunile noastre Tatălui, iar, prin calitatea Lui de Dumnezeu, rugăciunile Lui au şi o deplină eficacitate. Făcut om pentru veşnicie, Fiul lui Dumnezeu nu renunță la smerenia de-a reprezenta pe oameni la Tatăl şi prin rugăciunile Sale. Intervine mereu pentru frații Săi, simțind şi trăind rudenia cu ei.

[1882] Ca om, El Se roagă pentru noi. Dar, fiind şi Fiul Unul Născut al Tatălui, Se apropie şi Se roagă cu altă îndrăzneală decât noi. Are această îndrăzneală şi ca omul fără de păcat. Un arhiereu sau preot se apropie cu teamă de Tatăl în rugăciunile ce le aduce pentru noi, simțindu-se el însuşi întinat de păcat.

Mântuitorului nostru Hristos. Tatăl le va primi astfel mai uşor şi va da celor ce-L roagă bunătăţile cerute, ca, primindu-le, să ne bucurăm, şi, umpluţi de darurile duhovniceşti şi primind dărnicia bogată a înţelepciunii de la El, prin Duhul Sfânt sălăşluit în noi, vom birui foarte uşor urâta şi absurda plăcere.[1883] Astfel, lucrând cele bune şi sporind în dorirea a toată virtutea printr-o râvnă deosebită, ne vom bucura mult şi, lepădând tristeţea relei cunoştinţe, ne vom îngrăşa mintea cu bucuria pentru Hristos. E o simţire de care cei mai vechi nu erau capabili, pentru că nu cunoşteau acest mod de vieţuire, din pricina neştiinţei. Acum, prin Hristos, se cunoaşte în mod cuvenit că a răsărit vremea îndreptării şi că prin El s-a adus desăvârşirea a tot binele. Aşa precum Legea n-a desăvârşit nimic, ci dreptatea cugetată, conformă ei, era nedesăvârşită, aşa era şi modul rugăciunii.[1884]

„*Acestea vi le-am spus în pilde, dar vine ceasul când nu vă voi mai vorbi în pilde, ci pe faţă vă voi vesti despre Tatăl*” (In 16, 25)

Spune că e pildă cuvântul care nu e foarte clar şi e umbrit de neclarităţi, în aşa fel că cei ce-l aud nu-l pot înţelege prea uşor. Cele spuse în pilde sunt îmbrăcate într-o anumită formă. Deci cele pe care vi le-am spus, zice, vi le-am spus în pilde şi în ghicitură, potrivit cu timpul, amânând descoperirea clară. Dar va veni, zice, ceasul, adică timpul când vă voi expune limpede cele despre slava Tatălui şi vă voi insufla înţelegerea cea mai presus de mintea omenească.[1885] Şi care va fi acel timp, nu a spus-o clar. Cred că se referă fie la acela în care ne vom îmbogăţi de cunoştinţă prin Duhul, pe Care ni L-a dăruit Hristos, după învierea Lui din morţi, fie, poate, timpul de după sfârşitul lumii, când vom vedea în mod neacoperit şi clar slava lui Dumnezeu,[1886] aducându-ne cea mai descoperită cunoştinţă despre El. De aceea şi Pavel zice că se va desfiinţa proorocia şi va înceta cunoştinţa, vorbind despre o alta decât aceasta pe care am dobândit-o: „*Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci, faţă către faţă; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaşte pe deplin... când va veni ceea ce e desăvârşit, atunci ceea ce este în parte* se *va desfiinţa*” (I Cor. 13, 12, 10). Şi cum şi în ce mod, voi spune iarăşi, dacă vrei să ştii. Precum, venind noaptea neluminată, apare frumuseţea strălucitoare a stelelor, răspândindu-şi fiecare lumina proprie, şi, când se arată lumina soarelui, dispare strălucirea cea din parte şi e copleşită strălucirea lor mai slabă, lumina lor devenind nefolositoare, la fel, socotesc că, sfârşindu-se acea vreme, în cunoaşterea aflată acum în noi, şi dispărând ceea ce e din parte, va pătrunde strălucirea desăvârşită şi ne va aduce lumina celei mai depline cunoaşteri a lui Dumnezeu. Atunci, Hristos va vesti cele ale Tatălui Său celor ce-L vor putea primi pe faţă. Acum, privind prin umbră şi prin varietatea pildelor, prin chipul lucrurilor şi prin tipurile celor între care ne aflăm, abia suntem călăuziţi spre o cunoaştere oarecum întunecoasă, datorită slăbiciunii minţii care ne e proprie. Dar atunci, nemaifiind nevoie de nici un tip, de nici o ghicitură şi pildă, vom privi frumuseţea lui Dumnezeu-Tatăl cu faţa într-un fel descoperită şi cu înţelegerea neîmpiedicată, văzând slava Celui ce S-a născut din El. „*Îl*

[1883] Având în noi lumina darurilor dumnezeieşti, care ne produce o bucurie superioară, nu vom mai fi uşor ispitiţi de plăcerile trupeşti inferioare.

[1884] Atunci nu aveam rugându-Se, cu noi şi pentru noi, pe Fiul Tatălui făcut om şi plin de puterea iubitoare faţă de El, şi nu venea şi în noi o undă din această rugăciune a lui Hristos pentru noi, sau nu ne încălzea şi pe noi iubirea Lui faţă de Tatăl.

[1885] Ucenicii nu erau încă pregătiţi să înţeleagă toată slava lui Hristos şi nici a Tatălui Lui, căci trebuia să parcurgă un timp de pregătire, prin cuvintele Lui, pentru cunoaşterea ei şi apoi să vadă ca o încoronare răstignirea şi învierea lui Hristos. Trebuia să afle întâi pentru ce se va răstigni şi cum se va arăta la înviere puterea dumnezeiască în El, ca apoi, după ce au văzut acestea, să înţeleagă atât iubirea, cât şi puterea lui Hristos şi a lui Dumnezeu ca Tată adevărat al Lui.

[1886] E vorba de subţierea materială a lumii, când va deveni transparentă pentru Dumnezeu şi pentru planul spiritual. Sfântul Grigorie Palama spune undeva că, dacă acum cunoaştem sufletul prin trup, atunci vom vedea trupul prin suflet.

vom vedea cum este," după cuvântul lui Ioan (I In 3, 2). Acum nu-L vedem în slava întreagă şi dumnezeiască, din pricina omenescului, dar când va trece timpul iconomiei cu trupul[1887] şi va fi fost săvârşită taina cea din pricina noastră şi pentru noi, Se va arăta în slava Lui şi a Tatălui, pentru că, fiind Dumnezeu prin fire şi, de aceea, de o fiinţă cu Cel ce L-a născut, va fi în demnităţi egale şi va străluci în slava proprie şi dumnezeiască.

„*În ziua aceea veţi cere în numele Meu; şi nu vă zic că voi ruga pe Tatăl pentru voi, căci Însuşi Tatăl vă iubeşte pe voi, fiindcă voi M-aţi iubit pe Mine şi aţi crezut că de la Dumnezeu am ieşit*" (In 16, 26-27)[1888]

Nu le îngăduie să ceară nimic prin rugăciune decât în numele Lui. Şi le făgăduieşte că Tatăl le va dărui fără amânare cele cerute în rugăciuni. Şi nu va fi convins la aceasta prin stăruinţele Fiului ca Mângâietor şi Mijlocitor, ci îşi va manifesta de la Sine generozitatea faţă de ei, căutând să reverse asupra celor ce-L iubesc pe Hristos cea mai înaltă bunăvoire, ca şi cum le-ar răsplăti aceasta.[1889] Şi să nu socotească cineva iarăşi, dacă are minte, sau să spună cu nepricepere că ucenicii sau alţi Sfinţi nu vor avea nevoie în nici un fel în cele ale lor de mijlocirea Fiului, căci toate vin prin El de la Tatăl în Duhul, fiindcă este Mângâietor, după cuvântul lui Ioan (I In 2,1), nu numai pentru păcatele noastre, ci şi pentru ale lumii întregi.[1890] Şi spune acestea arătându-ne şi aici în mod folositor că este foarte dorită de Dumnezeu-Tatăl cinstirea şi iubirea faţă de Cel născut din El. Netrebnicele gloate ale iudeilor, nepricepând aceasta, nu se temeau să-L împungă cu ocările lor de nesuportat şi încercau să-L omoare, după cum s-a scris (In 7, 1), pentru că a trecut mintea celor ce au crezut în El de la porunca îngroşată a Legii, la subţirimea vieţuirii evanghelice. Netrebnicii ziceau, neştiind nimic, ascuţindu-şi limba necredincioasă împotriva Lui: „*Acest om nu este de la Dumnezeu, fiindcă nu ţine sâmbăta*" (In 9, 16).

Deci zice că, fără amânare şi neîndoielnic, se va arăta bunăvoirea lui Dumnezeu-Tatăl celor ce au crezut şi au admis că El a ieşit de la Dumnezeu-Tatăl. Deci Tatăl o ia oarecum înaintea cererii Mijlocitorului şi inundă cu binecuvântări duhovniceşti mintea celor ce au o înţelegere dreaptă despre Mine, şi nu cum le place să cugete iubitorilor literei. Iar: „*am ieşit de la Tatăl*" vom socoti că înseamnă: M-am născut şi am strălucit din fiinţa Lui, primind existenţa şi fiind cugetat în mod de Sine subzistent, fără să Mă despart întru nimic de El. Căci Tatăl este în Fiul, şi Fiul, prin fire, în Tatăl. Sau: „*am ieşit*" trebuie înţeles în loc de: „M-am făcut ca voi," adică om, îmbrăcând chipul şi firea voastră. Căci firea proprie e ca un loc al fiecărei existenţe, ieşind din ea spre a se muta

[1887] Încetarea timpului iconomiei cu trupul nu înseamnă lepădarea trupului, ci încetarea faptelor de biruire a urmărilor păcatului din trupul asumat, prin răbdare şi jertfă, pentru ca să fie biruite aceste urmări şi în trupurile înviate ale celor ce vor fi crezut în El şi se vor fi unit cu El prin credinţă. Prin trupul Său înviat, în care au fost învinse urmările nepăcătoase ale păcatului, va străluci iarăşi neîmpiedicată slava Sa dumnezeiască, comună cu a Tatălui.

[1888] Până suntem pe pământ, Hristos Se mai roagă pentru noi, date fiind ispitele ce ne vin şi necesitatea ajutorului dumnezeiesc pentru a le învinge. Dar în viaţa viitoare, când toţi vor vedea pe Hristos în slava Lui dumnezeiască, nu va mai fi necesar să Se roage El pentru oameni. Cei ce vor fi lângă Hristos vor cere mai departe Tatălui să le înmulţească în veci darurile Lui, de care însă e plin şi Fiul Său ca om.

[1889] E o nouă formă a reciprocităţii iubitoare dintre Tatăl şi Fiul. Tatăl nu aşteaptă să intervină El pentru împlinirea rugăciunilor oamenilor, arătându-Şi atenţia faţă de Fiul, fără ca Acesta să I-o ceară cu insistenţă. Însăşi iubirea faţă de Fiul Său făcut om Îl face pe Tatăl să împlinească oamenilor cererile lor. Desigur, în întruparea Fiului ca om şi în jertfa Lui pentru ei ştie cât de mult ţine şi Fiul la oameni şi la împlinirea cererilor lor. Dar Tatăl o ia oarecum înaintea intervenţiei Fiului, împlinind cererile celor ce-L iubesc pe El. E oarecum o „întrecere" între Tatăl şi Fiul în iubirea Lor faţă de oameni, arătându-se în aceasta şi iubirea dintre Ei, dar şi bucuria Unuia că oamenii Îl iubesc pe Celălalt.

[1890] Întristaţi şi îngrijoraţi pentru păcatele noastre, îl avem pe Fiul Mângâietor, căci ştim că El va interveni într-un fel oarecare pentru a fi iertaţi.

în altceva şi făcându-Se ceea ce nu era.[1891] De aceea, nu zicem că, deoarece Unul-Născut S-a arătat ca om şi S-a făcut în mod real om ca noi, a încetat de a mai fi Dumnezeu, căci *„ieri şi azi şi în veci, este acelaşi*” (Evr. 13, 8). Asumând degrabă ceea ce nu era, dar păstrând ceea ce-I este propriu, se cugetă oarecum că a ieşit după modul nostru de înţelegere.

Dar poţi înţelege: „*De la Dumnezeu am ieşit*” şi în alt mod, dacă vrei. Fariseii, care lunecau repede numai spre nepricepere, socoteau, precum am spus, că Domnul a venit numai ca unul dintre proorocii mincinoşi, nefiind trimis de Dumnezeu, şi spunea celor ce veneau la El din părerea Sa cele contrare Legii, cum era obiceiul acelora. De aceea îşi justificau necredinţa, zicând că Legea este plăcută lui Dumnezeu-Tatăl, dar ea este desfiinţată prin învăţăturile Lui. Deci tăgăduiau pe Hristos ca pe unul ce ar fi luptat împotriva lui Dumnezeu şi s-ar fi împotrivit celor rânduite prin Moise, socotindu-L de aceea că e străin de Dumnezeu. Dar fericiţii ucenici nu cugetau aşa. Căci L-au iubit, cugetând cele bune despre El, contrar duşmăniei iudeilor, şi au crezut cu adevărat că a ieşit de la Dumnezeu, în modurile spuse de noi adineauri. Din această pricină au fost iubiţi şi ei de către Tatăl, primind ca răsplată harul corespunzător. Dar, dacă cei ce credeau că Fiul a ieşit de la Dumnezeu erau foarte iubiţi de Dumnezeu-Tatăl şi foarte plăcuţi, ceilalţi erau neplăcuţi Lui şi urâţi cu adevărat de Dumnezeu fiindcă boleau de o părere contrară ucenicilor. Şi dacă Dumnezeu va fi cu totul gata să asculte pe cei ce iubeau pe Fiul, nu va primi rugăciunile celor ce nu sunt aşa. Aceasta este ceea ce s-a spus prin cuvintele lui Isaia către ei: „*Când veţi întinde mâinile spre Mine, voi întoarce ochii Mei de la voi şi, de veţi înmulţi cererile, nu le voi auzi. Căci mâinile voastre sunt pline de sânge*” (Is. l, 15).

„Ieşit-am de la Tatăl şi am venit în lume;
iarăşi las lumea şi Mă duc la Tatăl” (In 16, 28)

Aceasta este o dovadă neîndoielnică şi limpede că Domnul nu este unul dintre proorocii mincinoşi, nici n-a venit la noi ca să ne spună părerile proprii şi nici în viitor nu ne va spune cele ce nu plac Tatălui, după bănuiala nepricepută şi de neacceptat a iudeilor, ci Se reîntoarce la Tatăl şi la stăpânirea din care ştie că a ieşit. Dar, va zice poate cineva, opunându-se nepriceperii iudeilor: să spunem că e drept că nu e Hristosul adevărat, şi n-a adus cu învoirea lui Dumnezeu-Tatăl învăţătura despre vieţuirea evanghelică, arătând că nu e folositoare, spre desăvârşirea în evlavie, porunca Legii. Căci Îl acuzaţi că a desfiinţat sâmbăta şi, dacă a lucrat unele minuni la voi, spuneţi cu necredinţă că obişnuia să facă aceasta cu puterea lui Beelzebut, stăpânitorul demonilor (Mt. 12, 24). Dar atunci, cum S-a înălţat la cer? Cum L-a primit Tatăl ca împreună-şezător pe tron, după ce îngerii şi-au ridicat porţile de sus, pe Cel ce, după voi, a lucrat contrar adevărului Lui şi a dat o învăţătură neaprobată de Împăratul tuturor? Oare, S-a înălţat pe ascuns? Nu era prezentă o mulţime mare,[1892] către care a zis îngerul dumnezeiesc şi ceresc: „*Bărbaţi galileeni, de ce staţi privind la cer? Acest Iisus care S-a înălţat de la voi la cer, astfel va şi veni, precum Laţi văzut mergând la cer*” (Fapte l, 11)?

Deci ce spui, iudee, iarăşi? Oare nu vei cinsti cu credinţă nici cuvântul îngerului? Oare nu vei primi martori, deşi au fost mulţi cei ce au văzut? Oare nu asculţi

---

[1891] Pe de o parte, creaturile nu pot sta în gol, pe de alta, Fiul lui Dumnezeu iese din firea Sa, fără să o părăsească de fapt, ci în sensul că Se face şi Ipostas sau Persoană a firii create. Este deci şi cu firea Sa creată în firea Sa dumnezeiască. Fiindcă nu este altă temelie a existenţei decât firea dumnezeiască.

[1892] Din înălţarea la cer în văzul unei mari mulţimi, Iisus a făcut o altă dovadă a Dumnezeirii Lui, o dovadă că Se întoarce de unde a venit, cum spune în cuvintele de la începutul acestui paragraf. El Îşi dovedise învierea prin arătarea ca înviat de mai multe ori înaintea ucenicilor Săi şi a altor credincioşi. Acum Se înalţă în faţa galileenilor, care credeau în El, nu a iudeilor, care nu credeau şi puteau interpreta în cine ştie ce mod fapta înălţării.

nici de Lege, care zice: „*Orice pricină să se dovedească prin spusa a doi sau trei martori*” (Deut. 19, 15)? Deci, cum s-ar arunca ocara de prooroc mincinos asupra Celui ce S-a întors la stăpânirea ce-o are împreună cu Tatăl în ceruri, şi nu aţi primi, mai degrabă, pe temeiul dovezii clare a faptei, să credeţi neîndoielnic că este Dumnezeu, adică din Tatăl, şi nu e altul decât Cel pe Care şi Legea însăşi, şi Proorocii L-au vestit?

Deci spune că a venit în această lume şi a plecat iarăşi din lume la Tatăl, nici pe Tatăl părăsindu-L când S-a făcut om, nici pe cei de pe pământ, când a plecat cu trupul la Tatăl. Căci este Dumnezeu adevărat, toate umplându-le cu putere negrăită şi nepărăsind nici una dintre cele e sunt.

„*Au zis ucenicii Săi: Iată, acum vorbeşti pe faţă şi nu spui nici o pildă. Acum ştim că Tu ştii toate şi nu ai nevoie ca să Te întrebe cineva. De aceea credem că ai ieşit de la Dumnezeu*” (In 16, 29-30)

Ucenicii se minunează de această dovadă foarte clară, sunt copleşiţi de transparenţa cuvântului, căci le-a vorbit fără nici un ocol. Se bucură primind o dovadă fără de oprelişte şi declară că spusa n-are nici un acoperământ, cuvântul arătând limpede înţelesul lui, neavând în el nici cea mai mică urmă de pildă. Ei mai câştigă din cuvânt şi următorul lucru: Deoarece ai cunoscut, zic, ceea ce se şoptea între noi pe ascuns, şi ai prevenit întrebarea pe care voiam să Ţi-o punem, cerând răspunsul pe care ni l-ai dat acum, credem că ai ieşit de la Dumnezeu. Căci a şti cele secrete şi ascunse e propriu Dumnezeului tuturor, şi nu altuia. Iar deoarece Tu ştii toate, cum nu este neîndoielnic că ai ieşit din Dumnezeu, Care toate le ştie? Deci s-a dat ucenicilor şi această hrană a credinţei neîndoielnice, fiind un semn cu adevărat dumnezeiesc şi minunat, cum se poate spune cu adevărat despre cele asemănătoare: „*Dă învăţătură înţeleptului, şi va fi mai înţelept; fă cunoscută (dreptatea) dreptului, şi va adăuga a o primi*” (Pilde 9, 9). Deci spun ucenicii: „*Acum... credem*,” nu pentru că ar fi început să creadă numai când au auzit aceste cuvinte, sau ar fi înţeles că Domnul ştie toate (când au văzut acest semn), ci pentru că au înrădăcinat atunci mai adânc în sufletele lor credinţa primită la început, convingându-se în chip ferm că El este Dumnezeu şi din Dumnezeu cel după fire şi adevărat. Deci vom înţelege cuvântul „*Acum ... Credem*” nu ca pe un început al credinţei lor, ci ca pe o întărire neclintită, prin convingere personală, în credinţa primită mai înainte.

„*Iisus le-a răspuns: Acum credeţi? Iată vine ceasul, şi a şi venit, ca să vă risipiţi fiecare la ale sale şi pe Mine să Mă lăsaţi singur. Dar nu sunt singur, pentru că Tatăl este cu Mine*” (In 16, 31-32)

Mântuitorul le-a dovedit iarăşi cu măiestrie că timpul dăruirii tuturor bunătăţilor încă n-a venit. Acesta va fi cel ce le va aduce din cer coborârea Sfântului Duh şi, precum s-a scris, puterea de sus (Lc. 24, 49). Căci atunci, scăpând de lipsa lor de curaj, se vor remarca printr-o îndrăzneală de nebiruit: nu numai că vor învinge mânia lipsită de judecată a fariseilor şi nu se vor mai teme de alţii pentru relele ce le vor veni, ci, stăruind pe faţă în propovăduirea dumnezeiască, vor zice: „*Trebuie să ascultăm mai mult pe Dumnezeu decât pe oameni*,” „*căci noi nu putem să nu vorbim cele ce am văzut şi am auzit*” (Fapte 5, 29; 4, 20). Totodată le-a arătat că încă nu s-au statornicit în credinţa desăvârşită, pentru că n-au ajuns încă la împărtăşirea de Duhul, arătându-le ca dovadă robia de care n-au scăpat încă şi prezicându-le ceea ce va avea să se întâmple. Prin ceea ce arată îi foloseşte nu puţin. Căci atunci vor crede mai puternic şi vor fi mai întemeiaţi în credinţa că este Dumnezeu după fire, cunoscând că n-a ignorat nimic din cele viitoare. Iată deci, zice, că nu e departe timpul, ba chiar a intrat înlăuntrul uşilor, când, părăsindu-Mă pe Mine, veţi pleca la ale voastre. Iar aceasta va fi, ca s-o spun pe

scurt, când, stăpâniți de frica nebărbătească, vă veți îngriji numai de viețile voastre, iar iubirea datorată Învățătorului o veți pune mai prejos de grija față de voi. Deci, cum credeți acum, o dată ce nu ați părăsit încă ocara cu privire la curajul vostru, căci n-ați primit încă buna îndrăzneală prin Duhul? Iar faptul că fericiții ucenici s-au întors spre fugă, nesuportând atacul iudeilor, când a venit vânzătorul aducând cu el ceata ostaşilor şi pe slujitorii căpeteniilor, este neîndoielnic. Atunci L-au lăsat pe Hristos singur. Zicem singur, deoarece n-a rămas prezent nimeni din cei obişnuiți să-I urmeze şi să stea lângă El. Căci nu era singur, întrucât era Dumnezeu din Dumnezeu şi în Dumnezeu prin fire şi în mod nedespărțit. Hristos a spus şi aceasta, ca om şi spre folosul nostru, că, dacă va veni vreo încercare, sau prigoană, sau altceva dintre acestea, şi vom fi chemați să înfruntăm uneori vreo primejdie pricinuitoare de slavă (adică în slujba lui Dumnezeu), să nu cădem din nădejdea de-a putea scăpa, chiar dacă unii dintre frații noştri de aceeaşi fire n-ar rămâne cu noi ca să ne ajute pe cât e cu putință, împărtăşind cu acelaşi cuget pericolul ce ne amenință pe noi. Chiar dacă alegem, din cauza fricii, o fugă greu de admis, să rămânem în credința că Dumnezeu nu-Şi va slăbi ajutorul pentru noi din această pricină. Căci Îşi ajunge singur spre a Se putea izbăvi din ceea ce I-a venit. Aşadar, nu suntem numai noi singuri, chiar dacă nu s-ar vedea altcineva prezent, cum am spus adineauri, ci vom avea, ca sprijinul cel mai deplin, pe Dumnezeu Cel ce toate le poate, înconjurându-ne cu ajutoare netemătoare, după cum zice Psalmistul: „*Doamne, cu arma bunăvoirii Tale ne-ai încununat pe noi*” (Ps. 5, 12). Şi spunem acestea acum nu ca să ne justificăm grija față de viața noastră şi față de trup, când ar trebui să luptăm pentru cei ce se primejduiesc pentru Dumnezeu, ci, mai degrabă, ca să credem că, chiar dacă n-ar fi unii care să voiască şi să pornească să facă aceasta împreună cu noi, nu trebuie să deznădăjduim, căci nu vom fi singuri, aflându-Se împreună cu noi şi Dumnezeu.

„*Acestea vi le-am grăit, ca întru Mine pace să aveți. În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea*” (In 16, 33)

În acestea Hristos rezumă, în chip folositor, toată vorbirea Sa către ei. Concentrând înțelesul celor spuse în puține cuvinte, le-a împărtăşit în această formă scurtă cunoştința voii Sale. Am spus acum, zice, îndemnându-vă să aveți pace întru Mine. Să ştiți pe lângă aceasta limpede că vi se vor întâmpla greutăți în lume şi veți avea de răbdat multe necazuri pentru Mine. Dar să nu vă lăsați copleşiți de rele, căci: „*Eu am biruit lumea.*”

Dar ca să fie cât mai clară această spusă, să arătăm întâi ce înseamnă pacea în Hristos. Lumea, sau iubitorii lucrurilor din lume cultivă uneori pacea între ei, dar nu pe cea în Hristos. De pildă, cei ce caută plăcerea trupurilor sunt foarte iubitori ai celor de aceleaşi moravuri. Cel ce pofteşte banii care nu-i sunt de nici un folos şi, de aceea, e lacom, sau mare fur, va fi plăcut celui ce e pornit spre acelaşi rău. „*Căci fiecare animal iubeşte pe cel asemenea lui*, după cum s-a scris, *şi omul se va lipi de cel asemenea lui*” (Eccl. 13, 15). În toate acestea se foloseşte în chip mincinos numele păcii, însă la cei sfinți nu e la fel, căci nu păcatul înfăptuieşte legătura păcii, ci credința, nădejdea, iubirea şi puterea evlaviei față de Dumnezeu. Şi aceasta are loc în Hristos. Deci vârful tuturor bunătăților s-a arătat că este pacea în Hristos, care aduce cu ea, ca pe o soră, iubirea unora față de alții.[1893] Iar Pavel spune că iubirea are în ea plinirea a toată Legea (Rom. 13, 10). Iar că cei ce se iubesc Îl vor iubi şi pe Dumnezeu mai mult decât pe toți nu e

1893 Nu poate fi pace reală între oameni unde nu este iubire între ei. Pacea, ca putere reală, nu poate avea ca izvor decât iubirea. Altfel, poate fi o indiferență care nu produce nici o bucurie. Ea poate fi uşor subminată de vreo patimă care nu va întârzia. Iar puterea iubirii depline şi neîncetate nu ne poate veni decât de la Hristos. El ne aduce iubirea dumnezeiască în formă omenească şi ne întăreşte în ea. Aceasta e pacea în Hristos.

nici o îndoială, căci Ioan spune că, dacă va iubi cineva pe fratele său, va iubi numaidecât şi pe Dumnezeu (I In 4, 20-21).

Dar (Hristos) mai spune şi altceva: *„În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea.”* Dacă ar vrea cineva să spună aceasta mai simplu, ar putea spune aşa: Hristos S-a arătat mai presus şi mai puternic decât tot păcatul şi decât orice necaz din lume. Iar deoarece l-a biruit, va da şi celor încercați din pricina Lui puterea să biruiască. Iar dacă ar voi cineva să arate o învățătură mai subtilă, să spună aceasta: Precum am învins stricăciunea şi moartea, pentru că Hristos a înviat ca om din pricina noastră şi pentru noi, făcând învierea Sa începutul stăpânirii asupra morții; şi precum puterea acestui fapt a trecut şi la noi, deoarece Cel ce a biruit era dintre noi, întrucât S-a arătat ca om; şi precum am biruit păcatul, el fiind omorât în Hristos ca în primul Care ne-a comunicat şi nouă, ca neam al Său, acest bine, la fel trebuie să îndrăznim să credem că şi noi vom birui lumea, fiindcă a biruit-o Hristos, ca om, făcându-Se pentru noi început, uşă şi cale prin firea omenească spre aceasta. Căci cei căzuți şi biruiți odinioară am biruit, deoarece Cel ce era ca noi a biruit pentru noi. Fiindcă, dacă ar fi biruit ca Dumnezeu pentru noi, aceasta nu ar fi fost nimic; dar, fiindcă a biruit ca om, noi am biruit în El. Căci S-a arătat nouă din cer un al doilea Adam, după Scripturi (I Cor. 4, 5).[1894] Precum deci am purtat chipul celui pământesc şi, după asemănarea aceluia, am căzut sub jugul păcatului, aşa vom purta şi chipul Celui ceresc, adică al lui Hristos, biruind tirania păcatului şi necazurile lumeşti, căci le-a biruit Hristos.

CAPITOLUL 3

NU VA VEDEA CINEVA PE FIUL LIPSIT DE SLAVA DUMNEZEIASCĂ, CHIAR DACĂ ZICE: „PĂRINTE, PREASLĂVEŞTE PE FIUL TĂU”

„Acestea a vorbit Iisus şi, ridicând ochii Săi la cer, a zis: Părinte, a venit ceasul! Preaslăveşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul să Te preaslăvească” (In 17, 1)

După ce le-a dăruit ucenicilor din destul merinde spre mântuire şi le-a dat, prin cugetările şi cuvintele cuvenite, înțelegerea mai sigură a dogmelor şi i-a făcut mai tari în lupta cu ispitele, înrădăcinând în fiecare un cuget viguros, mută cu folos cuvântul la modul rugăciunii, nelăsând nici un timp gol între vorbirea către ei şi către Tatăl, dându-ne şi prin aceasta o pildă a vieţuirii mai înalte. Căci socotesc că nu trebuie să ignorăm că scopul celui dăruit evlaviei este sau să vorbească fraților cele de folos şi de trebuință, sau, dacă nu face aceasta, să caute să se slujească de cuvânt pentru rugăciunile către Dumnezeu în aşa fel încât să nu se lase robit de vreo vorbire de prisos. Fiindcă în aceasta se arată buna rânduială în folosirea limbii după rațiunea cuvenită. Căci cui nu-i este vădit că vorbirea deşartă nu e fără de vină? De fapt, un oarecare înțelept a spus: *„Prin multa vorbire nu voi scăpa de păcat; iar cel ce-şi cruță buzele înțelept va fi”* (Pilde 10, 19).

Pe lângă aceasta, te vei minuna şi de altceva, care nu ne este de mic folos. Hristos face începutul rugăciunii pentru slava Sa şi a Tatălui, şi împleteşte cu aceasta şi adaugă îndată şi pe cea pentru noi. Şi pentru care motiv? Îndeamnă iarăşi şi învață pe cel credincios şi iubitor de Dumnezeu să fie cum se cuvine în rugăciune. Căci, aşa precum ne îndeamnă să facem binele şi să lucrăm tot ce e necesar, nu căutând la slava noastră, ci la cea a Tatălui tuturor, adică a lui Dumnezeu, zicând: *„Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, aşa încât să vadă faptele voastre bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri”* (Mt. 5, 16), aşa şi la rugăciune ne îndeamnă

[1894] Al doilea Adam S-a arătat din cer, pentru că Subiectul sau ipostasul firii omeneşti a venit acum din cer. În El eram şi suntem şi noi, care voim aceasta. Având firea noastră, este unit prin ea cu noi, este Subiectul fundamental al ei.

ca, înainte de ale noastre, să cerem în modul cel mai cuvenit cele spre slava lui Dumnezeu, cum face şi Hristos însuşi. Căci zice: „*Voi aşa să vă rugați: Tatăl nostru, Care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău; vie împărăția Ta; facă-se voia Ta, precum în cer, aşa şi pe pământ. Pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi*,” şi celelalte (Mt. 6, 9-11). Ceea ce ne arată aici este pilda de rugăciune dată nouă. Căci trebuia ca Învăţătorul nostru spre tot binele şi spre purtarea noastră, Care ne conduce spre Dumnezeu, să nu fie vreun trimis, nici vreun înger, ci Hristos însuşi. Căci am fost numiți şi suntem cu adevărat, după cuvântul Proorocului, „*învățați de Dumnezeu*” (Is. 54, 13; In 6, 15). Iar ce spune către Tatăl Său e foarte important să vedem. Căci socotesc că trebuie să privim cu toată atenția la înțelesul celor spuse, ca să cunoaştem exact învăţătura dogmelor: „*Părinte*, zice, *a venit ceasul! Preaslăveşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul să Te preaslăvească.*”

Privind cineva la ordinea cuvintelor, ar putea socoti că Cel ce le-a spus are nevoie să fie slăvit. Dar, cunoscând demnitatea Unuia-Născutului, va părăsi cu uşurință astfel de gânduri păcătoase, deoarece este o prostie a socoti pe Fiul având nevoie de slavă şi lipsit de cinstea cuvenită Lui, o dată ce este Domnul slavei, căci aşa Îl numesc de Dumnezeu insuflatele Scripturi. Dar cineva Îl poate vedea şi spunând altfel către Tatăl: „*preaslăveşte-Mă Tu, Părinte, cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de-a fi lumea*” (In 17, 5).[1895] Apoi, cine se va îndoi, cine va fi atât de slab la minte şi duşman a tot adevărul, ca să nu înțeleagă şi să mărturisească faptul că Unul-Născut nu s-a lipsit de slava dumnezeiască, cât priveşte firea Sa?[1896] Fiind în chipul şi în egalitatea în toate cu Dumnezeu-Tatăl, nu răpire a socotit să fie deopotrivă cu Dumnezeu, ci S-a pogorât la smerenia noastră şi S-a deşertat pe Sine, purtând trupul acesta lipsit de slavă, şi a îmbrăcat din iubire asemănarea micimii omeneşti (Filip. 2, 8-11), pentru ca, venind vremea cuvenită, în care trebuia, după împlinirea tainei, să îmbrace iarăşi slava veche şi ființială, mântuind toată lumea, aducând la viață şi la cunoştința de Dumnezeu pe cei din ea, să arate şi în aceasta împreună-voitor pe Tatăl. În acest scop Îi adresează Lui cuvântul, spunând că trebuie să Se înalțe pe Sine la demnitatea firii Sale.[1897] Deci arată că a fost săvârşitorul faptelor dumnezeieşti şi cu trupul, nu ca slujitor al lucrării altuia, ci ca Înțelepciune şi Putere a lui Dumnezeu-Tatăl (I Cor. l, 24), căci Îl vom socoti astfel, şi nu altfel, El împlinind cu stăpânire lucrările Dumnezeirii. Pentru că toate sunt de la Dumnezeu, dar nu fără Fiul. Căci cum ar lucra ceva din cele cuvenite lui Dumnezeu-Tatăl, dacă Acesta nu ar fi împreună cu El şi nu ar săvârşi cele pe care le cugetă mişcarea lucrătoare a Înțelepciunii şi Puterii, înțeleg a Fiului?[1898] De aceea înțeleptul Evanghelist, care a alcătuit scrierea Cărții, spune că „*La început era Cuvântul*” şi că „*toate prin El s-au făcut; şi fără El nimic nu s-a făcut*” (In l, l, 3). După ce ne

[1895] Hristos cere Tatălui să-L slăvească în calitate de om, pentru ca în această slavă a lui Hristos omul, şi în a tuturor celor ce cred în El, să se vadă mărirea Tatălui, sau faptul că Tatăl îi umple pe oameni de slavă. Dar cere să fie slăvit cu slava dumnezeiască, pentru ca şi El să-L slăvească pe Tatăl cu această slavă, deci cu slava supremă. Prin aceasta arată că, făcându-Se om, S-a golit de slavă pentru a Se jertfi pentru oameni, pentru a veni aproape de ei. Dacă n-ar fi Dumnezeu, n-ar fi arătat atâta iubire, coborându-Se pentru ei. Deci cere Tatălui să arate că, fiind Dumnezeu, a primit atâta coborâre, deci atâta iubire, şi de aceea a ridicat umanitatea la atâta slavă. Cere Tatălui să arate că, de fapt, Fiul S-a ridicat ca om la slava dumnezeiască pe care a avut-o la El înainte de-a fi lumea. Căci, chiar prin crearea lumii, prin Dumnezeu-Cuvântul, aceasta a fost pregătită pentru viitoarea coborâre a Sa la nivelul omului, pentru a ridica pe om la nivelul dumnezeiesc.

[1896] Făcându-Se om, Fiul lui Dumnezeu n-a renunțat la firea dumnezeiască, ci S-a coborât numai la unirea ei cu cea omenească, primind să Se arate şi să lucreze prin formele ei smerite, nefăcând transparentă firea Sa dumnezeiască prin manifestări omeneşti înainte de înviere.

[1897] Pe cât a fost de necesar pentru mântuirea oamenilor să Se facă om smerit, umblând printre ei şi primind moartea pentru a o învinge, aşa a fost necesar, tot pentru mântuirea lor, să Se înalțe, să arate omenescul transfigurat şi înălțat la slava dumnezeiască, pentru ca toți cei ce cred în El să se împărtăşească de ea.

[1898] Înțelepciunea şi Puterea are caracter ipostatic în Dumnezeu, precum are şi Cuvântul. Înțelepciunea se manifestă în dialog, şi Puterea se trăieşte în fermitatea şi adâncimea comuniunii.

înfățișează rațiunea deoființimii, ne face să cunoaştem că toate sunt din Tatăl prin Fiul în Duhul. De aceea, după ce a omorât moartea şi stricăciunea şi a desfiinţat tirania diavolului, avea să dea strălucire lumii întregi prin luminarea ei prin Duhul şi, prin aceasta, să arate că este Dumnezeu cu adevărat după fire. De aceea zice în mod necesar: „*Părinte, preaslăveşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul să Te preaslavească.*" Şi nu va spune cineva, având minte, că Fiul cere slavă de la Tatăl, ca un om de la un alt om, şi că promite să I-o întoarcă (o asemenea cugetare despre Dumnezeu ar fi cu totul josnică şi nedreaptă), ci Mântuitorul a spus aceasta arătând că slava Lui este cu totul necesară şi Tatălui, cunoscându-se că e de o ființă cu El.[1899] Căci ar fi pricină de neslavă pentru Dumnezeu-Tatăl dacă El nu ar fi Fiul cel răsărit şi născut din El. Deci, aşa cum este Dumnezeu după fire şi din Dumnezeu, aşa socotesc că-I va da şi El slava şi lauda, ca Cel ce, fiind Fiul propriu, este în acelea în care se cugetă şi se declară că este Tatăl însuşi.[1900] Se slăveşte deci Tatăl prin slava Celui Născut din El, precum am spus adineauri. Căci Fiul Îi acordă slava, arătând din ce Tată a odrăslit ca Unul-Născut, iar Tatăl, reîntorcându-I-o, arată al Cărui Fiu este Tată cu adevărat.[1901] Deci lauda slavei fiinţiale va trece de la Tatăl la Fiul, şi de la Fiul la Tatăl. Iar dacă cineva va spune că, pentru smerenia înomenirii, e mai mic decât Tatăl (în acest înţeles vorbeşte aici Domnul şi-Şi atribuie aceasta), nu va spune ceva contrar raţiunii, ci va expune totul ca atare. Căci, dacă ar cere numai El slava de la Tatăl, nu ar fi nepotrivit, de vreme ce se află în măsurile omeneşti, dar, deoarece făgăduieşte să şi preaslavească la rândul Său pe Tatăl, cum nu apare necesar să rămânem la înţelesul arătat de noi adineauri?

CAPITOLUL 4

ÎN NICI UN FEL NU SE VA MICŞORA SLAVA FIULUI SPUNÂNDU-SE CĂ A PRIMIT CEVA DE LA DUMNEZEU-TATĂL, DACĂ SE VA ÎNȚELEGE ÎN MOD EVLAVIOS ACEST CUVÂNT

„*Precum I-ai dat stăpânire peste tot trupul, ca să dea viaţă veşnică tuturor acelora pe care Tu i-ai dat Lui*" (In 17, 2)

Prin acestea Hristos ne expune iarăşi felul slavei prin care Dumnezeu-Tatăl va arăta vestit şi atotslăvit pe Fiul Său. Va fi slăvit şi El în schimb de către Fiul Său, căci lungeşte cuvântul şi face străveziu înţelesul, spre zidirea şi folosul nostru. Dar ce nevoie ar avea Dumnezeu, Care toate le ştie, să ceară să fie învăţat? Pentru noi cere deci bunăvoirea Tatălui. Deoarece este Arhiereu al sufletelor noastre, întrucât S-a făcut om, deşi este prin fire Dumnezeu împreună cu Tatăl, vorbeşte în mod foarte potrivit pentru noi, îndemnându-ne să credem că este şi acum jertfă de ispăşire pentru păcatele noastre şi Mângâietor drept, după cuvântul lui Ioan (I In 2, 1-2).[1902] De aceea şi Pavel, voind să

[1899] Dacă de la Fiul n-ar trece la Tatăl o slavă dumnezeiască, aşa cum trece şi de la Tatăl la Fiul, aceasta ar arăta că Fiul nu este de-o-fiinţă cu Tatăl. Fiecare dintre Ei s-ar micşora prin aceasta. S-ar arăta că Tatăl nu poate naşte un Fiu egal în fiinţă cu El, ci poate doar crea o lume din nimic, cu totul inferioară. Tatăl are nevoie de slava Fiului numai dacă Fiul e de o fiinţă cu Sine, deci dacă a născut un Fiu egal în fiinţă cu Sine. Faptul că Fiul dă slava Sa Tatălui arată că sunt Amândoi de-o-fiinţă, de fiinţă dumnezeiască.

[1900] Dacă Fiul n-ar întoarce spre Tatăl slava dumnezeiască, ar însemna că nu I-a dat nici Tatăl o astfel de slavă, deci nu L-a născut ca Dumnezeu adevărat. Numai dacă Fiul este Dumnezeu, este şi Tatăl Dumnezeu.

[1901] Numai atunci nu-L slăveşte Fiul pe Tatăl, când nu e de-o-fiinţă cu El, şi nici Tatăl, pe Fiul, când nu e cu adevărat Tată al Lui după fiinţă. Slava Tatălui e de a fi Tată al unui Fiu de-o-fiinţă dumnezeiască cu Sine, şi slava Fiului e de a fi Fiu al unui Tată de-o-fiinţă dumnezeiască cu Sine.

[1902] Avem un Arhiereu care Se prezintă ca jertfă supremă pe Sine însuşi pentru noi. Şi aceasta o face şi acum, noi simţind continuu compătimirea Lui pentru păcatele noastre, şi El intervenind la Tatăl pentru iertarea noastră. Prin aceasta e şi Mângâietorul nostru. Dar e Arhiereul desăvârşit nu numai întrucât Se

cugetăm în acest fel, scrie: „*Că nu avem Arhiereu care să nu poată suferi cu noi în slăbiciunile noastre, ci ispitit întru toate după asemănarea noastră, afară de păcat*” (Evr. 4, 15). Deci, deoarece este Arhiereu, întrucât S-a făcut om, S-a adus totodată pe Sine jertfă fără prihană lui Dumnezeu-Tatăl, drept răscumpărare a vieții tuturor,[1903] ca pârgă a omenirii, ca să fie „*cel dintâi întru toate*,” cum zice Pavel (Col. 1, 18). Şi readuce neamul nostru, care s-a abătut pe pământ, arătându-l curat în sângele Său, remodelându-l spre înnoirea vieții prin Sfântul Duh.[1904] Iar deoarece, precum am spus de multe ori, toate se săvârşesc de către Tatăl prin Fiul în Duhul, cererea bunurilor pentru noi Şi-o însuşeşte (Hristos) ca Mijlocitor şi Arhiereu, deşi este împreună-Dătător cu Tatăl al darurilor duhovniceşti. Căci Duhul împarte după voirea şi stăpânirea Sa cele pe care le voieşte Hristos. Atât despre acestea. Iar ce vrea să arate această formă a cererii o spune iarăşi cuvântul lui Hristos: „*Părinte... preaslăveşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul să Te preaslăvească.*” Deci cum, sau în ce mod se va înțelege ceea ce am spus? „Vreau, zice, ca, precum Mi-ai dat stăpânirea peste tot trupul, aşa şi tot ce Mi-ai dat Mie să aibă viața veşnică.” A preaslăvit Tatăl pe Fiul Său supunând tot ce e sub soare sceptrului Său. De aceea a fost preaslăvit şi Tatăl prin Fiul. Fiul S-a preaslăvit de către Tatăl, fiind crezut de toți că este Născutul şi Rodul Celui ce toate le poate[1905] şi le ține pe toate în chip neobosit sub jugul Împărăției Lui, iar Tatăl S-a preaslăvit de către Cel Născut de El. Deoarece Cel Născut de El a fost cunoscut că poate face cu uşurință toate, harul slavei Lui a trecut la Cel ce L-a născut. Deci precum, zice, ai preaslăvit şi ai fost preaslăvit, dându-Mi, în modul amintit, stăpânirea şi domnia peste toate, aşa vreau ca nimic din cele pe care Mi le-ai dat să nu se piardă. Şi aceasta este o slavă care trece de la Tatăl la Fiul, şi de la Fiul la Tatăl.[1906] Căci trebuia ca cel ce a fost făcut supus şi pus sub stăpânirea lui Dumnezeu-Cuvântul, Care toate le poate, odată mântuit, să rămână în bunătățile nesfârşite, ca să nu mai fie tiranizat de moarte, nici stăpânit de stricăciune şi păcate, sau supus vechilor rele.[1907]

Deoarece cuvântul: „*I-ai dat stăpânire peste tot trupul*” ar putea tulbura pe vreunii, să spunem despre aceasta câteva lucruri care sunt de folos, nepregetând în acest lucru necesar, deşi orice cuvânt de explicare a acestora e slab. Mai ales că o spune aceasta în mod cuvenit şi Domnul în forma asumată, înțeleg în cea a smereniei şi în măsurile omeneşti. Primeşte deci explicația. Căci, dacă ne ruşinăm auzind că S-a făcut rob pentru noi, deşi era Domnul tuturor împreună cu Tatăl, şi că a fost aşezat Împărat peste Sion, muntele cel sfânt al Lui, deşi poate stăpâni peste toate prin firea Lui (Ps. 2,

---

prezintă pe Sine însuşi ca jertfă, ci şi întrucât Se prezintă ca jertfă atotcurată, neprihănită. Căci, dacă ar avea păcat, ar fi murit pentru Sine, nu S-ar fi adus şi nu S-ar fi înfățişat ca jertfă pentru noi. Întrucât aici Se prezintă Tatălui astfel, pentru noi, pe temeiul jertfei aduse de El, rugăciunea aceasta s-a numit prima rugăciune arhierească sau modelul ei, care va continua în cer.

1903 A dat, prin moarte, viața Sa, ca preț pentru viața noastră. Şi a dat-o cu efect deplin. Căci, înviind El, vom învia şi noi. Nu Şi-a dat viața definitiv, ca să nu-L mai avem ca Izvor al vieții izbăvite de moarte. Deci pentru aceasta nu ar fi fost de-ajuns jertfa Sa numai ca om simplu.

1904 A adus în trupul Său neamul nostru, purtând urmele necondamnabile ale păcatului în curăția sângelui Său nepăcătos, ca să dea un chip înnoit de viață acestui neam prin Duhul Sfânt, Căruia S-a deschis întâi El prin nepăcătoşenia şi jertfa Lui, şi apoi şi pe noi, care ne unim cu El.

1905 Dacă n-ar fi fost Hristos Fiul Tatălui, n-ar fi făcut minuni, n-ar fi înviat şi nu S-ar fi înălțat la dreapta Tatălui, de unde stăpâneşte peste toate. Iar acestea I-au adus lui Hristos credința multora că e Dumnezeu, sau slava lor.

1906 Tatăl I-a dat Fiului slava să Se facă Mântuitorul creației prin întruparea, jertfa, învierea şi înălțarea Lui. În mod special această slavă s-a arătat în faptul că Fiul a adus pe toți cei ce vor la bunătățile Lui, la viața eternă şi fără de păcat sub stăpânirea Lui. Dar prin aceasta Fiul i-a adus pe toți şi sub stăpânirea Tatălui Său, făcându-i pe toți să-L slăvească pe Tatăl Fiului întrupat.

1907 S-a dat Fiului de către Tatăl lucrarea de izbăvire a umanității şi a lumii văzute din stricăciune şi moarte şi de readucere a lor sub stăpânirea Lui, în bunătate şi nemurire, pentru că Lui îi erau supuse, de fapt, prin creație. Starea lor în păcat, stricăciune şi moarte era un refuz al stăpânirii Lui. El Şi-a refăcut această stăpânire prin întruparea, jertfa şi învierea Sa. Dar a refăcut-o dând şi omenescului putința să conlucreze la aceasta.

6) şi nu a câştigat această putere, ruşinarea este firească, deşi se zice că a primit-o ca om.

Iar dacă ne minunăm în acelea de supunere, neignorând demnitatea fiinţială, de ce nu ne-am minuna în acelea şi de această demnitate?[1908] Căci, avându-le ca Dumnezeu, le primeşte ca om, căruia nu-i stă în fire a împărăţi, ci aceasta îi este dăruită, „*căci ce ai ce n-ai primit*?” (I Cor. 4, 7). Aceasta e propriu măsurilor celor creaţi. A devenit şi Hristos făcut, întrucât a primit să fie om, deşi e după fire nefăcut, întrucât S-a născut din Dumnezeu. Căci toate bunătăţile se cugetă în Dumnezeu prin fire şi în mod propriu şi sunt cu adevărat, iar în noi sunt făcute şi dăruite prin harul dumnezeiesc. Când se spune că I s-a dat de către Tatăl ca unui om (pus ca un nou început al nostru) stăpânirea peste tot trupul, nu trebuie să ne smintim nicidecum, căci trebuie înţeleasă iconomia. Iar dacă socoteşti că trebuie să înţelegi în mod mai dumnezeiesc cele spuse, cugetă la ceea ce a spus Domnul către iudei: „*Nimeni nu poate să vină la Mine dacă nu-l va trage Tatăl, Care M-a trimis*” (In 6, 44). Căci pe cei pe care vrea Tatăl să-i facă vii, pe aceia îi aduce, ca Puterii Sale de viaţă făcătoare, Celui Născut din El, dar îi şi întăreşte şi înţelepţeşte prin El.[1909] Dar şi dacă vrea să-i aducă sub jugul stăpânirii Sale, nu-i cheamă altfel la aceasta decât prin Puterea vie şi atotlucrătoare prin Care stăpâneşte peste toate, adică prin Cel Născut de El. Căci oamenii, neputând obţine prin ei nimic asupra altora, primesc de la Dumnezeu putere să stăpânească peste alţii. Fiindcă prin El împărăţesc împăraţii, după cum s-a scris, şi stăpânii prin El stăpânesc pământul. Dar neamul omenesc ieşind din iubirea faţă de Dumnezeu şi lepădând jugul Împărăţiei Lui, Dumnezeu, neluând de la altul puterea, supune Sieşi toate, dăruind oarecum Puterii Lui stăpânirea asupra altora şi, prin aceasta, Îşi supune ceea ce voieşte. Dumnezeu-Tatăl supune toate Fiului ca Puterii Sale. Prin El, şi nu altfel îşi supune tot ce este. Căci, precum înţelepţeşte toate şi le dă viaţă prin El, aşa şi stăpâneşte toate prin El. Şi e de notat că nu Şi-a limitat harul iubirii de oameni numai la Israel, ci l-a întins peste tot trupul. Şi, când acesta se supune Mântuitorului, se împărtăşeşte şi de viaţa şi harul Lui.

CAPITOLUL 5

FIUL NU E LIPSIT DE CALITATEA DE DUMNEZEU ADEVĂRAT, CHIAR DACA ÎL NUMEŞTE PE DUMNEZEU-TATĂL SINGURUL DUMNEZEU ADEVĂRAT

„*Şi aceasta este viaţa veşnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis*” (In 17, 3)

A stabilit credinţa ca maică a vieţii veşnice, iar despre cunoaşterea adevărată a lui Dumnezeu a spus că va fi cauza duratei veşnice în nestricăciune şi, deci, în fericire şi sfinţenie.[1910] Căci adevărata cunoştinţă a lui Dumnezeu a scăpat de cele rele, de abaterea spre altceva şi de aplecarea spre cele ce nu se cuvin. Unii s-au închinat făptuirii în locul

[1908] Nu ne ruşinăm să spunem despre Hristos că a luat „chip de rob” (Filip. 2, 7), căci S-a făcut El însuşi rob şi supus, dar nu ignorăm că e şi Dumnezeu. Ne minunăm că poate săvârşi acte de rob, nepărăsind dumnezeirea Sa; dar ne minunăm şi că poate rămâne în acele fapte smerite omeneşti.

[1909] Nu numai El, făcându-Se om, aduce pe oameni Tatălui, ci şi Tatăl îi atrage la Fiul, sau îi aduce la El. De fapt, Tatăl face aceasta. Tatăl îi atrage pe oameni la lucrarea Fiului, ca la Puterea Lui, ca apoi Fiul, ca Putere a Tatălui, să-I aducă Tatălui. E o reciprocitate între Ei şi în lucrarea Lor asupra oamenilor. Şi la oameni e ceva asemănător. Un fiu, când îi îndeamnă pe alţii la bine, simte un îndemn de la tatăl său. Şi în baza acestuia aduce pe acei oameni la o stare care bucură pe tatăl său.

[1910] Se leagă fericirea şi sfinţenia de nestricăciune. Coruperea e lipsită de fericire, şi cel ce nu luptă pentru sfinţenie nu va scăpa de corupere. „Omul corupt” e opusul omului care luptă pentru statornicia în curăţia morală.

Făcătorului (Rom. l, 25) şi au cutezat să spună lemnului: „*Tu eşti tatăl meu*,” şi pietrei: „*Tu m-ai născut*” (Ier. 2, 27), căci nenorociţii au alunecat spre o aşa de mare nepricepere, încât au atribuit materiilor lipsite de simţire numirea de dumnezei şi slava negrăită a fiinţei mai presus de toate. Dar (Hristos) numeşte Dumnezeu adevărat numai pe Tatăl, opunându-L pe Dumnezeul adevărat zeilor numiţi astfel în chip rătăcit. Acesta e scopul cuvântului. Numind pe Tatăl în mod folositor Unul şi singurul, a amintit şi de slava Lui, zicând: „*Şi pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis*.”[1911] Căci n-ar primi altfel cineva cunoştinţa desăvârşită a Tatălui, dacă nu ar uni cu aceasta în mod strâns şi nedespărţit pe cea a Celui Născut, adică a Fiului. Fiindcă îndată ce a cunoscut pe Tatăl, a cunoscut numaidecât şi pe Fiul. Deci, declarând pe Tatăl ca Dumnezeu adevărat nu S-a exclus pe Sine, căci, fiind în Tatăl şi din El după fire, este şi El Dumnezeu adevărat şi Unicul Dumnezeu, cum e Acela. Căci, în afară de El nefiind altul Dumnezeu adevărat, El este singurul. „*Că toţi dumnezeii neamurilor sunt idoli*” (Ps. 95, 5). Iar făptura este o roabă căreia nu ştiu cum i se închină unii, atraşi de o părere neînţeleaptă şi foarte pătimaşă.[1912] Câtă vreme cei socotiţi din rătăcire zei în această lume sunt mulţi, şi eu îi numesc mincinoşi, singurul şi adevăratul Dumnezeu are pe Fiul existent în El şi din El după fire, distinct şi totodată într-o unitate fiinţială cu El.[1913] E distinct, pentru că este cugetat într-o subzistenţă proprie, căci Fiul este Fiu, şi nu Tată. Dar e totodată unit cu Tatăl după fire, pentru că Cel născut din Tatăl e unit după fire cu Cel ce L-a născut. Tatăl este de-o-fiinţă cu Fiul, dacă este şi se numeşte Tată deoarece se cugetă că a născut.

„*Aceasta este, deci*, zice, *viaţa veşnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis.*” Deci va zice cineva dintre cei ce nu trec repede peste dogmele dumnezeieşti, cum cunoaşterea este viaţa veşnică şi ajunge cuiva să cunoască pe Dumnezeu Cel adevărat şi prin fire, ca să aibă toată asigurarea nădejdii, neavând nevoie de nimic din celelalte? Dar atunci, cum „*credinţa fără fapte este moartă*” (Iac. 2, 20)? Dar când zicem credinţă, înţelegem cunoaşterea adevărată despre Dumnezeu, şi nu altceva.[1914] Cunoaşterea este deci prin credinţă. Va mărturisi aceasta Proorocul Isaia: „*Dacă nu veţi crede, nu veţi înţelege*” (Is. 7, 9). Iar că o cunoaştere care constă dintr-o simplă teorie e declarată de scrierile Sfinţilor (de Scripturi) nefolositoare, poţi înţelege şi din următoarele. A spus unul dintre Sfinţii ucenici: „*Tu crezi că unul este Dumnezeu? Bine faci; dar şi demonii cred şi se cutremură*” (Iac. 2, 19). Ce vom zice deci faţă de acestea? Cum va adeveri deci Hristos, spunând că a avea viaţa veşnică înseamnă a cunoaşte pe Unul şi adevăratul Dumnezeu şi, împreună cu El, pe Fiul? Socotesc că trebuie să spunem despre cuvântul Mântuitorului că este cu siguranţă adevărat, căci cunoaşterea e viaţă, fiindcă naşte (în noi) puterea tainei şi aduce împărtăşirea de binecuvântarea tainică, prin care ne unim cu Cuvântul viu şi de-viaţă-făcător.[1915] Socotesc că din această cauză spune şi Pavel că

[1911] Nu poate fi Dumnezeu adevărat Cel care nu e şi Tată, unicul Tată al unui Fiu unic. Numai un astfel de Dumnezeu e Persoană iubitoare şi nu Se confundă cu forţele naturii, care produc în mod constant diferite alte forme ale naturii, sau cu omul, care naşte prin împerechere mulţi fii. El e fecund, căci altfel ar fi uscat, şi e fecund numai prin El, fără a avea nevoie pentru aceasta de alte existente. De aceea, Fiul cel unic al Tatălui unic e numit şi slava Tatălui.

[1912] A socoti cele ale lumii suprema realitate înseamnă a încuraja împătimirea extremă faţă de ceea ce oferă ea.

[1913] Zeii, confundaţi cu forţele naturii, sunt socotiţi mulţi pentru că aceste forţe sunt foarte deosebite între ele şi deci mărginite.

[1914] Nu poate fi credinţă adevărată fără cunoaşterea Dumnezeului adevărat, Care este Persoană iubitoare, deci Tată al unui Fiu. O altfel de cunoaştere nu e credinţă, sau o credinţă fără această cunoaştere nu e credinţă adevărată. Cel ce crede cu adevărat cunoaşte pe Dumnezeu cel adevărat, şi cel ce cunoaşte pe Dumnezeu cel adevărat crede. Un Dumnezeu care nu e crezut nu e cunoscut în realitatea lui vie, şi nici invers. N-am nevoie să cred pentru a admite un aşa-zis dumnezeu ca esenţă a naturii. O cunoaştere care nu realizează o comuniune cu un Dumnezeu personal, mai presus de natură, nu e credinţă.

[1915] Cunoaşterea spirituală vine dintr-o unire cu realitatea spirituală pe care o cunoaştem, în speţă cu

neamurile s-au făcut con-trupeşti şi împreună-părtaşe în Hristos, ca unele ce s-au împărtăşit de Sfântul Trup şi Sânge (Efes. 3, 6). Iar mădularele noastre să fie considerate ca şi mădularele lui Hristos. Dar cunoaşterea aduce şi binecuvântarea prin Duhul, căci Se sălăşluieşte în inimile noastre, modelând spre înfiere pe cei ce-L primesc şi refăcându-i întru nestricăciune şi evlavie prin vieţuirea evanghelică. Ştiind Domnul nostru Iisus Hristos că a-L cunoaşte pe Dumnezeu Cel Unul şi adevărat este pricină şi prevestire a bunătăţilor amintite, declară că aceasta este viaţa veşnică, deoarece e maică şi hrănitoare a vieţii veşnice, născând prin puterea şi firea ei cauzele vieţii şi ţinându-ne în legătură cu El.

Dar socotesc că trebuie să cercetăm cu iubire de învăţătură în ce mod ne-a spus Hristos că împlineşte în noi desăvârşita cunoaştere a singurului şi adevăratului Dumnezeu. Observă cum cunoaşterea nu se îndeplineşte fără privirea la El (Fiul) şi, deci, fără Sfântul Duh;[1916] monada (unitatea) dumnezeiască se cunoaşte şi se crede în Treime, potrivit Scripturilor. Iudeii, călăuziţi de poruncile lui Moise spre despărţirea de mulţii zei mincinoşi, au fost îndemnaţi să se apropie şi să slujească singurului şi adevăratului Dumnezeu: „*Să te temi de Domnul Dumnezeul tău*,” zice Legea, „*şi numai Lui să-I slujeşti*” (Deut. 6, 13). Dar cei ce se închinau şi erau alipiţi singurului Dumnezeu, ca unii ce încă nu aveau cunoaşterea Celui închinat, sunt chemaţi acum prin cuvintele Mântuitorului nostru la El, ca să înveţe că El nu e numai Unul şi adevăratul Creator al tuturor, ci că e şi Tată, şi să afle pe Cine a născut, mai bine-zis să-L şi vadă pe El întocmai în chipul Lui neschimbat, adică în Fiul. Căci prin chip trece cineva foarte uşor la vederea întocmai a arhetipului. Deci, în mod foarte necesar, Domnul nostru Iisus Hristos a spus că cei chemaţi prin credinţă la înfiere şi viaţa veşnică trebuie să înveţe nu numai că Dumnezeu este singur şi adevărat, ci şi că e Tată şi al Cui Tată este, anume al Celui ce pentru noi S-a făcut trup şi a fost trimis spre îndreptarea firii cuvântătoare corupte, adică a umanităţii.

CAPITOLUL 6

FIUL NU ERA GOLIT DE SLAVA DUMNEZEIASCĂ, CHIAR ATUNCI CÂND ZICEA CĂTRE TATĂL: „ŞI ACUM PREASLĂVEŞTE-MĂ... CU *SLAVA PE CARE AM AVUT-O LA TINE, MAI ÎNAINTE DE A FI LUMEA”*

„*Eu Te-am preaslăvit pe Tine pe pământ; lucrul pe care Mi l-ai dat să-l fac, l-am săvârşit. Şi acum preaslăveşte-Mă Tu, Părinte, la Tine însuţi, cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea*” (In 17, 4-5)

Împleteşte iarăşi omenescul cu dumnezeiescul şi îmbină cuvântul, privind la amândouă. Nu ridică la deplina stăpânire şi slavă dumnezeiască Persoana Celui ce vorbeşte, nici nu o lasă să şadă în măsurile umanităţii, ci, înfăptuind o unitate din Amândouă, nu o lasă fără nici una din cele spuse. Căci Domnul nostru Iisus Hristos nu a

---

Dumnezeu. Cunoaştem o altă persoană cu adevărat când am intrat într-o comuniune cu ea. Iar cum orice persoană este în acelaşi timp o taină, prin cunoaşterea ei am intrat în comunicare cu taina Persoanei lui Dumnezeu-Cuvântul. În acea vreme se cugeta că împărtăşirea euharistică de Hristos este şi un fapt de cunoaştere a Lui. E ceea ce trebuie să ne străduim să fie şi pentru noi, cei de azi, Sfânta Împărtăşanie. Dar persoana cunoscută fiind o taină, cunoaşterea ei prin comuniunea cu ea nu poate să nu conţină şi credinţa, căci niciodată nu cunoaştem deplin taina persoanei şi, mai ales, a Persoanei dumnezeieşti, în cunoaşterea ei intră şi credinţa în ce ne spune ea că este şi va face.

[1916] Cunoaştem pe Dumnezeu privind spiritual la Iisus Hristos, la cuvintele, la faptele, la viaţa Lui pilduitoare, care nu are loc fără lucrarea Lui în noi. Numai trăindu-L ca Persoană desăvârşită, arătată ca atare şi în umanitatea Lui, cunoaştem pe Dumnezeu în mod concret şi prin experienţă vie. Cunoaşterea unei realităţi impersonale ne lasă într-o cugetare teoretică, în câteva formulări abstracte.

socotit că trebuie să învețe pe cei ce cred că este numai Dumnezeu Unul-Născut, ci şi că pentru noi S-a făcut om, ca să-i câştige pe toți lui Dumnezeu-Tatăl şi să-i preschimbe spre înnoirea vieții, răscumpărând umanitatea cu sângele Său, şi să suporte moartea pentru toți, El, Care e mai neasemănat decât toată lumea. A preaslăvit deci, zice, pe pământ pe Tatăl, împlinind lucrul pe care I l-a dat.[1917]

Dar, mergând pe o dublă cărare în explicarea acestora, vom spune că El a vorbit astfel atât omeneşte, cât şi dumnezeieşte. Dacă socotim că acestea sunt spuse în chip lumesc, le înțelegem aşa: Hristos ni S-a făcut început şi chip al viețuirii îndumnezeite, arătându-ne clar în ce mod urmează să viețuim noi. Autorii dumnezeieştilor Scripturi ne dau cea mai corectă prezentare a Lui în această privință. Hristos ne învață prin cele pe care le spune aici şi despre slujirea dată Lui, şi anume că numai împlinind şi ducând la sfârşit cele poruncite de Dumnezeu, va preaslăvi El pe Tatăl prin împlinirile Sale, nu adăugându-I ceea ce nu are (căci firea dumnezeiască şi negrăită e plină de slavă), ci făcând ca Tatăl să fie preaslăvit de cei ce le văd şi se folosesc de ele.[1918] De aceea zice Mântuitorul: *„Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, aşa încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din Ceruri*" (Mt. 5, 15). Căci îmbărbătându-ne şi voind să lucrăm binele pentru Dumnezeu, slava ce ne vine de aici nu împodobeşte capetele noastre, ci prin ea facem cunoscută cinstea şi slava Celui ce toate le susține.[1919] Aşa cum, atunci când trăim o viață care se abate de la Dumnezeu şi întinată, tăgăduind slava lui Dumnezeu, suntem cu dreptate învinuiți şi facem sufletul nostru vrednic de osândă şi auzim, prin glasul Proorocului: *„Pentru voi se huleşte totdeauna numele Meu între neamuri*" (Is. 52, 5), la fel, când săvârşim o virtute strălucitoare, facem să se preaslăvească Dumnezeu. Când am împlinit deci lucrul dat nouă de Dumnezeu, urcând la îndrăzneala atotcuvenită celor ce-L iubesc pe El, cerem în schimb slava de la Dumnezeu, Cel ce a fost slăvit de noi.[1920] *„Căci Eu preamăresc pe cei ce Mă preaslăvesc pe Mine, iar cei ce Mă necinstesc vor fi ruşinați*" (I Rg. 2, 30). Deci, ca să dovedească Hristos că atunci vom putea cere în mod cuvenit slava de la Dumnezeu cel unic, adică cea pentru veacul viitor, când Îi vom arăta supunere sinceră neîncetată şi vom fi păzitorii viguroşi ai poruncilor Lui, spune că a preaslăvit El însuşi pe Tatăl, împlinind pe pământ lucrul pe care I l-a dat. De aceea cere să I se întoarcă şi Lui nu o slavă străină şi câştigată, ca noi, ci slava şi cinstirea proprie. Pe aceea trebuia să o cerem noi, nu El. Dar priveşte cum are în El îndrăzneala pentru amândouă şi, prin El, o investeşte şi firii noastre,[1921] căci în El şi prin El ne-am îmbogățit şi am primit puterea de la Dumnezeu spre îndreptarea noastră şi de a cere cu îndrăzneală cinstirea datorată celor ce au făcut cele bune. Fiindcă odinioară, din pricina păcatului ce împărățea peste noi şi pentru apostazia ivită în Adam, nu am dobândit puterea de a

---

[1917] Lucrul principal împlinit de Fiul pe pământ, lucru ce I-a fost dat de Tatăl, a fost să Se aducă jertfă pentru oameni, să Se dea pe Sine, Cel mai valoros, mai valoros decât toți, pentru toți. Prin aceasta L-a preaslăvit pe Tatăl, căci a arătat astfel că Tatăl merită să I se supună până la moarte Cel mai de preț dintre toți oamenii, Care e, în acelaşi timp, Dumnezeu.

[1918] Slăvirea Tatălui de către Hristos se înfăptuieşte deplin când oamenii se folosesc de faptele Lui mântuitoare. Prin aceasta oamenii nu-I dau Tatălui o slavă pe care nu o are, ci văd efectul iubirii Lui, arătată către ei prin Fiul. Cunoaşterea slavei Lui de către oameni e şi ea o preaslăvire.

[1919] Săvârşirea binelui cere bărbăție şi efort. Răul se face din slăbiciune. Dar efortul nostru n-ar fi posibil fără puterea ce ne vine de la Dumnezeu. Deci pe El Îl slăvim când facem binele.

[1920] Mai întâi slăvim pe Dumnezeu prin faptele noastre bune. Iar, ca urmare, avem cutezanța să cerem lui Dumnezeu, ca nişte fii ce-L iubim, să ne slăvească şi El pe noi. Căci şi prin aceasta va arăta oamenilor puterea şi slava Lui.

[1921] Hristos ca Dumnezeu nu cere, pentru faptele Lui mari şi bune, o slavă pe care nu o avea ca Dumnezeu, cum cerem noi. Dar, fiindcă S-a făcut şi om ca noi, cere pentru noi şi o slavă pe care umanitatea nu o avea, ca, săvârşind din puterea Lui faptele bune, să putem cere şi noi slava pe care nu o aveam. Iar prin slava aceasta se înnoieşte firea noastră, arătându-se că slava nu e din fire, ci de la Dumnezeu, înnoieşte prin aceasta şi firii noastre îndrăzneala de a cere să fie slăvită, pe care nu o avea înainte. E o îndrăzneală care e totodată o smerenie. Căci a cere slava de la Tatăl înseamnă a recunoaşte că nu o avem de la noi şi prin noi, ci prin puterea Lui, dată nouă prin Hristos, Fiul Lui făcut om.

săvârşi cele ce contribuie la câştigarea virtuţii şi, ca urmare, eram foarte departe şi de îndrăzneala faţă de Dumnezeu. Dar ridicându-ne la aceasta, Dumnezeu, prin marea Lui bunătate, ne-a mângâiat prin glasul Proorocului, zicând: *„Nu te teme că a fost ruşinat, nici nu te înspăimânta că a fost pedepsit*” (Is. 54, 1). Căci, precum în toate celelalte bunătăţi Domnul nostru Iisus Hristos S-a făcut pârgă şi uşă şi cale, aşa şi aici.

Iar dacă Mântuitorul cere slava proprie şi de dinainte de lume, tragem concluzia că e şi în aceasta chip pentru noi, ca să lucrăm şi noi cu multă râvnă ceea ce e plăcut lui Dumnezeu în aşa fel, încât să putem cere cu îndrăzneală şi slava de sus. Nimeni să nu-şi închipuie că spunem că se potriveşte omului să ceară, prin imitarea lui Hristos, vreo slavă dinainte de lume şi veche, ca cea datorată Lui, ci să înţeleagă că se va da fiecăruia ceea ce i se cuvine şi îi este cu totul potrivit. Căci, dacă în Hristos se cugetă numai umanul, ca în noi, se poate spune că El are cele potrivite celor de pe pământ şi nu iese din măsura umanului. Dar dacă Cuvântul, fiind Dumnezeu, S-a făcut trup, când se spune despre El ceva dumnezeiesc, I se potriveşte numai Lui, nu şi celor ce nu sunt ca El. Deci, gândindu-ne la cele omeneşti ale lui Hristos, vom înţelege cele spuse în sens omenesc, precum am zis adineauri. Dar, cugetând la demnitatea Lui dumnezeiască, vom înţelege în mod cuvenit ceea ce este în El mai înalt decât ceea ce se potriveşte firii omeneşti.

Deci spunem că a preaslăvit pe Tatăl Său şi Dumnezeu, o dată ce a împlinit lucrul pe care l-a primit de la El nu ca slugă, sau în rol de slujitor, sau din necesitate. Aceasta, ca să nu se arate Domnul tuturor în măsura noastră şi a făpturii roabe. Căci e propriu oamenilor şi îngerilor să fie supuşi şi să slujească voilor dumnezeieşti în chip propriu robului. Deci, fiind Puterea şi Înţelepciunea Celui ce L-a născut, a săvârşit îndreptarea noastră încredinţată Lui, cum a spus, explicând această taină în duh, dumnezeiescul Psalmist: *„Porunceşte, Dumnezeule, Puterii Tale; întăreşte, Dumnezeule, această lucrare pe care ai făcut-o nouă*” (Ps. 67, 29). Ca să arate clar că Fiul este Puterea Tatălui nefiind altceva decât El în ceea ce priveşte identitatea în fiinţă sau în fire, după ce a spus mai întâi: *„Porunceşte Puterii Tale*” şi a înfăţişat doimea Persoanelor - înţeleg pe cea a Celui ce porunceşte şi pe cea către care este porunca -, îndată Îi uneşte în unitatea după fire, atribuind în întregime firii dumnezeieşti şi negrăite rezultatul lucrului, spunând prea înţelept: *„Întăreşte, Dumnezeule, această lucrare pe care ai făcut-o nouă.*” Ia deci în lucrare, sau primeşte Fiul de la Tatăl Său lucrul cu privire la noi.[1922] Dar e necesar să vedem şi să spunem în ce mod, sau cum porunceşte Dumnezeu Puterii Sale. Aceasta, ca să explicăm omeneşte, pe cât este cu putinţă, cele mai presus de minte. Să presupunem deci un om ca noi şi să cugetăm că este priceput în meşteşugul aramei; apoi, că el se ocupă cu construirea unei statui, sau cu repararea ei după ce a suferit vreo ciuntire. Cum va lucra deci? Sau cum va realiza ceea ce gândeşte? Evident, poruncind puterii mâinilor sale şi înţelepciunii sale meşteşugăreşti, împlineşte cele ce a hotărât. Dar înţelepciunea şi puterea lui nu apar cugetării sale ca altceva decât el. Căci sunt una cu el prin raţiunea fiinţei. Cugetă ceva asemănător şi la Dumnezeu, chiar dacă nu e cu totul identic conţinutul pildei. Căci El va fi cugetat ca Dumnezeu mai presus de toate şi, deci, mai presus şi de această pildă. Acelaşi înţeles în chip de exemplu poate fi văzut şi în soare şi foc. Căci şi soarele porunceşte oarecum luminii ce se răspândeşte din el să lumineze toate. Şi dă razelor ca lucrare să-şi introducă puterea căldurii în cele ce o primesc. În mod asemănător, porunceşte şi focul proprietăţii firii să împlinească cele proprii ei. Dar nu spunem totuşi că raza şi lumina se află în poziţie de roabe faţă de soare şi nici despre lucrarea arzătoare a focului nu spunem aceasta. Căci fiecare dintre ele lucrează, prin cele ce le sunt proprii, în mod natural. Dar, deşi apar ca nelucrând prin ele însele, totuşi nu sunt altele decât cele din care sunt în mod natural.

[1922] Tatăl şi Fiul sunt afirmaţi aici de Sfântul Chiril ca două Persoane, dar unite atât de intim între Ele, încât fără Fiul Tatăl nu ar avea putere, şi fără Tatăl Fiul n-ar exista ca Putere. Chiar după ce Fiul a adus la existenţă, ca Putere a Tatălui, făpturile, Tatăl conlucrează mai departe cu Fiul în susţinerea şi conducerea lor. Iar acestea sunt altceva decât Persoanele dumnezeieşti cele de-o-fiinţă.

În oarecare mod observăm şi la oameni faptul că unul este susţinut prin altul în lucrarea lui.

Ceva asemănător să cugeți şi despre Dumnezeu-Tatăl şi despre Cuvântul născut din El prin fire, când se spune că I se încredințează ceva, ca nouă. Căci L-a slăvit pe Dumnezeu-Tatăl pe pământ Înțelepciunea şi Puterea Lui, adică Hristos, săvârşind lucrarea pe care I-a dat-o. Iar, deoarece a dus la sfârşit lucrarea, cere slava care I se cuvine şi, la timpul potrivit, redarea măririi celei de la început. Şi ce lucru a împlinit, prin care zice că a preaslăvit pe Tatăl? Fiind Dumnezeu adevărat, prin bunăvoirea şi voința Tatălui S-a făcut om, voind să mântuiască lumea şi să o înnoiască spre viața fără de sfârşit şi spre cunoaşterea adevărată a lui Dumnezeu. E ceea ce s-a şi împlinit prin puterea şi stăpânirea dumnezeiască a lui Hristos, Care a desființat moartea, surpând stăpânirea diavolului, a nimicit păcatul şi Şi-a arătat iubirea neasemănată față de noi, iertându-ne tuturor vinile şi luminând pe cei rătăciți, ca să cunoască pe Dumnezeu Cel Unul şi adevărat. Împlinind deci Hristos acestea prin puterea Sa, Tatăl a fost preaslăvit de toți, cunoscând toți cei din lume Înțelepciunea, Puterea, bunătatea şi iubirea de oameni aflătoare în El. Căci a luminat şi S-a arătat în Fiul ca în chipul şi pecetea firii Lui, sau S-a cunoscut, după cum s-a scris, ca pomul din rod (Mt. 13, 33). Împlinite fiind deci lucrările şi ajungând la capăt iconomia Lui cea pentru noi, Se întoarce la slava proprie şi-Şi reia vechea mărturie. Dar, ca Unul ce este îmbrăcat încă în chipul omului, îşi menține forma cererii şi cere slava ca şi când nu ar avea-o.[1923] Toate se dau omului de la Dumnezeu. Deşi, ca Dumnezeu născut din Dumnezeu-Tatăl, nu era lipsit de slava dumnezeiască, deoarece în vremea iconomiei pentru noi Şi-a redus-o oarecum, luând trupul neslăvit, o cere cu temei, ca lipsindu-i cu adevărat şi spunând aceasta ca om.[1924] Aceasta cugetând-o şi înțeleptul Pavel, scrie despre El: „*Gândul acesta să fie în voi care era şi în Hristos Iisus, Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, şi la înfățişare aflându-Se ca om, S-a smerit pe Sine, ascultător facându-Se până la moarte, şi încă moarte de cruce. Pentru aceea şi Dumnezeu L-a preaînălțat şi I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume; ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti, şi al celor pământeşti, şi al celor de dedesubt. Şi să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-*

[1923] Deşi are toată slava ca Dumnezeu şi o dă ca atare şi firii Sale omeneşti, totuşi Hristos Îşi menține şi chipul celui ce cere slava (ca om) pentru oameni, al căror Frate S-a făcut. Îşi însuşeşte printr-un fel de solidarizare cererea slavei, proprie oamenilor.

[1924] Ca ipostas dumnezeiesc al firii Sale omeneşti, nu era lipsit de slavă. Totuşi, îşi însuşeşte cererea slavei, ca un om ce are nevoie de ea, căci numai prin El ca om putea trece slava Sa la oameni. Mai precis, n-are nevoie de ea pentru Sine, ci are nevoie de ea pentru a o transmite oamenilor. Arată, în acest fel, că are El însuşi nevoie de ea. Îşi însuşeşte rolul de reprezentant al oamenilor, care au nevoie de slavă, deşi pentru Sine nu avea această nevoie, în greceşte se zice: Hristos „se face", sau „se preface" că e vinovat sau că are nevoie să ceară slava, când El de fapt nu e vinovat, nici n-are nevoie de ea. Când cineva „face" pe vinovatul, sau pe păcătosul, fără să fie de fapt aşa, nu e la fel ca atunci când cineva se preface că e bun. Dacă ultimul îl face pe cineva mai rău, primul îl face mai bun. Sunt trei deosebiri între faptul că Hristos „face" pe vinovatul („*pentru noi blestem s-a făcut*;" Gal. 3, 13) şi că unii se fac că sunt buni, fără să fie. Hristos trăieşte de fapt vina noastră, deşi nu e vinovat; suferă păcatul nostru ca şi când El 1-ar fi făcut, fără să îl fi făcut. Îl doare vina noastră ca şi când ar fi a Lui. Simte nevoia de-a cere pentru noi slava, ca şi când ar avea nevoie să o ceară pentru Sine. Acesta e primul lucru. Al doilea lucru este că face aceasta pentru alții. Iar al treilea, că e o necesitate suferința Lui pentru vina noastră, ca noi să fim scăpați, prin suferința Lui, pentru vina noastră, şi ca, prin cererea slavei pentru noi, să primim această slavă. Hristos nu se „preface" numai în acestea că e ca noi, ci Se face real acestea, pentru ca să ne ajute nouă. În sensul acesta se „preface". Faptul că Dumnezeu însuşi merge până la moarte pentru noi fără să aibă păcat, pentru a ne scăpa de moarte şi a ne obține slava, are o influență extraordinară asupra noastră. Dacă suferința unui om păcătos, pentru noi, ne influențează în bine, cu atât mai mult ne influențează suferința Fiului lui Dumnezeu pentru noi, făcut în acest scop om.

În suferința şi rugăciunea exclusivă a lui Hristos pentru noi se arată slujirea Lui arhierească. De aceea s-a socotit această rugăciune a lui Iisus ca rugăciune arhierească. Pe de altă parte, rugăciunea Lui exclusivă pentru noi nu rămâne o rugăciune exterioară, ci simte El însuşi nevoia acestei rugăciuni. Aşa se explică faptul că El simte trebuința să sufere real pentru noi ca pentru Sine şi trebuința să Se roage şi pentru Sine, rugându-Se pentru noi.

Tatăl” (Filip. 2, 5-11). Fiind înalt Fiul, întrucât S-a arătat din Dumnezeu însuşi, deci Domn, e prezentat ca Cel ce înalţă pe om, a cărui fire smerită avea nevoie să fie înălţată. Deci cere reluarea slavei Sale şi cu trupul. Şi, nefiind lipsit de slava Sa, o cere, deşi nu o primeşte ca Dumnezeu (căci este Cuvântul care era de la început Dumnezeu adevărat), ci ca Cel ce, având pururea slava cuvenită Lui, poate ridica şi templul Său, mai bine-zis înalţă trupul Său, care între timp a fost lipsit de slavă. Ca să nu pară unora că cere o slavă neobişnuită şi străină Lui odinioară, declară că ea este de dinainte de lume, de la Tatăl însuşi, fiindcă Fiul n-a ieşit vreodată în afara slavei Tatălui, Ei împărăţind împreună, şi fiind lăudat şi închinat de către noi şi de către îngeri ca Dumnezeu din Dumnezeu şi în Dumnezeu şi cu Dumnezeu. Aceasta socotesc că învaţă şi dumnezeiescul Evanghelist, când spune: „*La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era întru început la Dumnezeu*” (In 1, 1-2).

CAPITOLUL 7

FAPTUL CĂ SE SPUNE CĂ S-A DAT CEVA FIULUI DE CĂTRE TATĂL NU ÎL SCOATE DIN MĂRIREA DUMNEZEIASCĂ, CI APARE CA FIIND DE-O-FIINŢĂ ŞI DIN TATĂL, CHIAR DACĂ SE SPUNE CĂ PRIMEŞTE CEVA

„*Arătat-am numele Tău oamenilor pe care Mi i-ai dat Mie din lume. Ai Tăi erau şi Mie Mi i-ai dat şi cuvântul Tău l-au păzit. Acum au cunoscut că toate câte Mi-ai dat sunt de la Tine; pentru că cuvintele pe care Mi le-ai dat le-am dat lor, iar ei le-au primit şi au cunoscut cu adevărat că de la Tine am ieşit, şi au crezut că Tu M-ai trimis*” (In 17, 6-8)

Am spus adineauri destul de clar, precum mi se pare, că Hristos a vorbit către Tatăl din ceruri omeneşte şi, în acelaşi timp, dumnezeieşte, fiindcă Şi-a îndreptat cuvântul din amândouă, nelăsându-l cu totul nici în grăuntele omenescului, nici vorbind în întregime numai de slava dumnezeiască. De aceea, păstrează şi aici acelaşi caracter. Ca Dumnezeu după fire şi ca pecete a firii negrăite, zice către Tatăl Său: „*Arătat-am numele Tău oamenilor*,” zicând, în loc de slavă, *numele*, căci s-a gândit să vorbească după obiceiul nostru. De fapt, preaînţeleptul Solomon a scris: „*E mai de ales bunul nume, decât multa bogăţie*” (Pilde 22, 1), adică sunt mai bune bunul renume şi slava, decât strălucirea şi lauda ce ţin de bogăţie. Însuşi Dumnezeu spune, prin glasul Proorocului Isaia, celor ce s-au făcut fameni pentru Împărăţia cerurilor: „*Şi famenul să nu zică: „Iată eu sunt un copac uscat*!” *Pentru că aşa zice Domnul către fameni: Celor care păzesc zilele Mele de odihnă şi aleg ceea ce îmi este plăcut Mie şi stăruie în legământul Meu, le voi da în casa Mea şi în lăuntrul zidurilor Mele un nume şi un loc mai de preţ decât fii şi fiice; le voi da nume veşnic şi nepieritor*” (Is. 56, 3-5). Şi să socotească cineva, dacă are minte, că dărnicia lui Dumnezeu nu se va vădi numai în chemarea prin simple nume a celor ce, într-o cugetare bună şi virtuoasă, au lupat împotriva a toată plăcerea din lume, şi-au omorât mădularele de pe pământ şi au cinstit cele ce nu se abat de la legile dumnezeieşti. Ci zice nume bun în loc de slavă, căci vor fi strălucitori şi vor împărăţi, fiind bine văzuţi împreună cu Hristos.

Hristos afirmă că a arătat numele lui Dumnezeu-Tatăl, adică a făcut vădită şi strălucitoare slava Lui în toată lumea. Cum, sau în ce mod? S-a înfăţişat pe Sine însuşi ca dovadă, prin faptele Sale, mai presus de cuvânt. Căci Tatăl s-a preaslăvit în Fiul, ca în chipul Său, căci din pecete se vede frumuseţea arhetipului. Deci Unul-Născut S-a arătat ca Cel ce, fiind Înţelepciunea fiinţială, Viaţa şi Creatorul minunat al tuturor, e mai tare ca moartea, ca stricăciunea, e curat, fără răutate, milostiv, sfânt, bun.[1925] Dar s-a

[1925] În bunătatea şi înţelepciunea unui fiu se arată bunătatea şi înţelepciunea tatălui (nu numai ca cel din

cunoscut ca fiind acestea şi Cel ce L-a născut pe El, căci Fiul nu putea fi altfel după fire decât Cel din Care este prin fire. Tatăl a strălucit, ca în chipul propriu, în slava Celui Născut. Pentru cei vechi, Acesta era ca un fel de cuvânt despre Acela. Acum ni S-a arătat şi prin vederea însăşi.[1926] Pentru credinţă, ceea ce se vede e mai mult decât ceea ce se spune prin cuvinte. Deci socotesc că nu fără un anumit scop ni s-a spus nouă acest cuvânt. Căci trebuie să se meargă în cunoaştere şi pe calea vederii.

Fiul a arătat numele Tatălui, aducându-ne la cunoaşterea şi la vederea sigură că nu e numai Dumnezeu (fiindcă s-a propovăduit aceasta şi înainte de venirea lui Hristos, prin Scriptura de Dumnezeu insuflată), ci că, pe lângă faptul că e Dumnezeu cu adevărat, este şi Tată, nu printr-un nume mincinos, ci având în Sine şi din Sine pe Cel Născut al Său, împreună veşnic cu firea, fiindcă nu L-a născut în timp pe Creatorul veacurilor. De aceea, numele de Tată îi este mai propriu lui Dumnezeu, decât cel de Dumnezeu. Căci numele de Dumnezeu indică demnitatea, pe când cel de Tată, proprietatea fiinţială. Spunând cineva Dumnezeu, arată pe Domnul tuturor, iar numindu-L Tată, exprimă proprietatea: arată că a născut.[1927] Numele de Tată, care e mai propriu şi mai adevărat, I-l acordă lui Dumnezeu şi Fiul însuşi, Care nu zice: Eu şi Dumnezeu, ci „*Eu şi Tatăl Meu una suntem*” (In 10, 30), iar altă dată zice despre Sine: „*Pe El L-a pecetluit Dumnezeu-Tatăl*” (In 6, 27). Dar şi când a poruncit ucenicilor Săi să boteze toate neamurile, nu le-a spus să facă aceasta în numele lui Dumnezeu, ci a legiuit pe faţă să se facă „*în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh*” (Mt. 28, 19). Iar dumnezeiescul Moise, istorisind facerea lumii acesteia, n-a atribuit crearea ei unei singure Persoane, ci a scris: „*Şi a zis Dumnezeu: Să facem om după chipul şi după asemănarea Noastră*” (Fac. l, 26). Spunând: „*Să facem*” şi „*după asemănarea Noastră*,” a indicat Sfânta Treime. Căci Tatăl a creat şi a chemat toate la existenţă prin Fiul în Duhul. Dar acestea nu erau uşor de văzut de către cei vechi, ba, mai degrabă, cuvântul le era întunecos. Căci nu s-a numit în mod special Tatăl şi nu s-a înfăţişat clar nici Persoana Fiului. Dar Domnul nostru Iisus Hristos, fără vreo reţinere, ci cu multă îndrăzneală a numit pe Dumnezeu Tatăl Său, iar pe Sine S-a numit Fiu. Şi, arătându-Se rod adevărat al firii stăpânitoare a tuturor, a făcut cunoscut numele Tatălui şi ne-a adus la deplina cunoaştere. Căci cea mai deplină cunoaştere a lui Dumnezeu şi a stăpânirii Lui peste toate nu constă numai în a şti că Dumnezeu există, ci că e şi Tată şi al cui Tată este, ştiindu-se şi de împreună-existenţa Sfântului Duh. Căci numai a şti că este Dumnezeu nu ne este potrivit nouă, ci celor de sub Lege. Aceasta nu întrece măsura înţelegerii iudaice.[1928] Şi precum Legea n-a desăvârşit nimic, dându-ne o învăţătură pregătitoare şi neputând să ne ducă la evlavia virtuţii, aşa a dat şi o cunoştinţă nedeplină despre Dumnezeu, despărţind numai de iubirea faţă de zeii cu nume necunoscute şi îndemnând la închinarea adusă Dumnezeului Cel Unul şi adevărat „*Să nu ai*, zice, *alţi dumnezei afară de Mine! Să te temi de Domnul Dumnezeul tău şi numai Lui să-I*

---

care s-a născut acela, ci şi ca cel care este mereu model pentru fiu). Fiul iubitor nu se poate despărţi de tatăl, deşi nu se confundă. Modelul perfect al acestei relaţii este în Dumnezeu. Toate valorile spirituale au ca purtătoare persoana şi deci relaţia interpersonală. Hristos a arătat slava Tatălui prin slava ce Şi-a arătat-o El în faţa oamenilor. Făcându-Se cunoscut pe Sine ca Dumnezeu, L-a făcut cunoscut şi pe Tatăl din Care S-a născut Dumnezeu nu e o persoană egoistă.

1926 În revelaţia Vechiului Testament se ştia de un Cuvânt al lui Dumnezeu, prin Care vorbea El. Acum acest Cuvânt S-a arătat în chip văzut, luând trup. S-a văzut şi mai clar caracterul Lui de Persoană deosebită de a Tatălui, deci nedespărţită de Tatăl prin unitatea fiinţei.

1927 Un Dumnezeu care n-ar fi născut un Fiu, care n-ar fi Tată, ar fi un Dumnezeu lipsit de iubire, de comuniune. Iar dacă ar fi silit să facă ceva, n-ar fi atotputernic, n-ar fi liber. Dacă n-ar exista un Tată ceresc, n-ar exista nici taţi pământeşti, care reprezintă tot ce e mai înalt între oameni. Un Dumnezeu care n-ar fi Tată ar fi o esenţă panteistă, n-ar indica proprietatea Lui de Dumnezeu liber şi iubitor, de adevărat Dumnezeu.

1928 A cunoaşte doar în general că există un Dumnezeu e potrivit celor ce cugetă un dumnezeu care ne lasă supuşi unei legi nepăsătoare. Un astfel de dumnezeu n-a putut face lumea decât dintr-o necesitate, ordinea ei reflectând o anumită ordine căreia îi este supus şi el.

slujeşti" (Ieş. 20, 3; Deut. 6, 13).

Dar Domnul nostru Iisus Hristos, adăugând la cele poruncite de Moise lucruri mai bune şi aducând o învăţătură mai luminoasă decât porunca Legii, ne-a dăruit o cunoaştere mai bună şi mai limpede decât cea veche. Căci ne-a arătat nu numai că există un Dumnezeu Făcător şi Domn al tuturor, ci că El este şi Tată. Şi ne-a arătat prin faptă, căci S-a înfăţişat pe Sine ca chip, zicând: „*Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl*", „*Eu şi Tatăl Meu una suntem*" (In 14, 9; 10, 30). Şi aceasta a spus-o în mod cuvenit, ca Unul ce, fiind Dumnezeu din Dumnezeu după fire, vorbeşte către Tatăl Său în mod deschis şi dumnezeieşte. Dar adaugă îndată, zicând mai omeneşte: „Pe cei pe care Mi i-ai dat din lume, care erau ai Tăi, şi Mi i-ai dat Mie." Socotim că Domnul a spus acestea nu ca atribuindu-I ceva în mod special lui Dumnezeu-Tatăl ceea ce nu aparţinea Fiului, despărţind stăpânirea. Căci este Dumnezeu dinainte de veci, după cuvântul Psalmistului (Ps. 73, 13), şi părtaş etern la stăpânirea Tatălui. De fapt, preaînţeleptul Evanghelist Ioan toate le referă la El şi le supune Lui, evident, ca şi Tatălui, Care împărăţeşte împreună cu El, căci zice: „*Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit*" (In l, 11). Numeşte ai Săi şi pe cei ce nu L-au cunoscut şi au scuturat jugul Împărăţiei Lui. Şi le-a spus acestea acum, făcând cunoscut ascultătorilor că erau unii care n-au primit în minte nici pe Dumnezeu cel Unul şi adevărat, ci se închinau creaţiei şi demonilor şi născocirilor diavoleşti. Dar, deşi nu cunoşteau pe Dumnezeu, Creatorul tuturor, rătăcind în afara adevărului, totuşi erau ai lui Dumnezeu, întrucât este Stăpânul tuturor, ca şi Creator al lor,[1929] căci toate sunt ale lui Dumnezeu şi nu e nimic în cele făcute care să nu aibă ca Stăpân pe Cel Unul, chiar dacă cel făcut nu ştie aceasta. Fiindcă nimeni n-ar putea să spună despre Creatorul tuturor că ar putea pierde stăpânirea peste toate din cauza rătăcirii unora, ci, mai degrabă, toate sunt supuse Lui fiindcă au fost făcute şi aduse la existenţă prin El. Acesta fiind adevărul, erau ai lui Dumnezeu celui după fire şi cei ţinuţi în rătăcirile diavolului, şi cei pierduţi în deşertăciunile lumeşti.

Dar se dau acestea Fiului, cum, sau în ce mod? Dumnezeu-Tatăl a binevoit să împărăţească Emanuel peste ei nu ca Unul ce-şi începe acum Împărăţia peste ei (căci este pururea Domn şi Împărat, întrucât e Dumnezeu prin fire), ci, ca Cel ce, făcându-Se om şi primejduindu-Şi viaţa pentru toţi, i-a răscumpărat pe toţi şi, prin El, i-a adus lui Dumnezeu-Tatăl. Deci, Cel ce împărăţea odinioară şi de la început ca Dumnezeu a fost făcut de Cel ce L-a născut Împărat şi ca om. Fiindcă Lui I s-a dat împreună cu altele şi să împărăţească după măsurile firii omeneşti. Căci nu în acelaşi fel este omul împărat, deşi e capabil de minte şi ştiinţă (având acestea între avantajele naturale). Acelea se cuprind în definiţia fiinţei, dar aceasta îi vine şi se adaugă din afară şi nu se arată ţinând în mod nedespărţit de însuşirile naturale. Căci demnitatea împărătească i se adaugă şi i se ia, fără a afecta nimic din raţiunea firii. Deci demnitatea împărăţiei i se dă omului şi i se adaugă de către Dumnezeu din afară. „*Prin Mine*, zice, *împărăţesc împăraţii şi principii rânduiesc dreptatea*" (Pilde 8, 15).

Deci Cel ce împărăţeşte peste toate împreună cu Tatăl a fost, este şi va fi Dumnezeu prin fire, primeşte stăpânirea peste cele din lume, după chipul şi măsura potrivite omului. De aceea zice: „*toate câte Mi-ai dat Mie sunt de la Tine*" (In 17, 7). În mod propriu şi special, toate sunt ale lui Dumnezeu, dar sunt date nouă celor creaţi prin El. A le avea toate şi a stăpâni peste toate este cu totul potrivit firii dumnezeieşti. Iar nouă ne este propriu a le primi. De fapt, celor ce cred neîndoielnic în El, le-a mărturisit adevărul robiei şi dispoziţia spre ascultare.[1930] Căci zice: „*Cuvintele pe care Mi le-ai dat*

[1929] Toţi sunt ai lui Dumnezeu, întrucât El i-a creat şi-i ţine în existenţă pe toţi, chiar dacă rătăcesc în afara adevărului, sau necunoscându-L şi nerecunoscându-L pe El, sau opunându-se în chip voit lui Dumnezeu. Aceştia trăiesc într-o contrazicere cu Dumnezeu, nu primesc toate darurile Lui, trăiesc o viaţă sărăcită, strâmbă, chinuită. Neştiind pe Dumnezeu ca Stăpân al său, subiectul nu I se supune, iar aceasta îl face să nu primească iubirea Lui şi puterea şi bucuria ce-i vin din aceasta.

[1930] Precum primim de la Dumnezeu o existenţă mărginită şi trecătoare, aşa putem primi de la El şi o stăpânire mărginită şi trecătoare. Cei ce cred sunt conştienţi că sunt robi sau dependenţi de Dumnezeu şi

le-am dat lor, iar ei le-au primit şi au cunoscut cu adevărat că de la Tine am ieşit, şi au crezut că Tu M-ai trimis" (In 17, 8). Numeşte în mod deschis cuvintele Sale cuvinte ale lui Dumnezeu-Tatăl pentru identitatea fiinţei şi deoarece este Dumnezeu-Cuvântul, Care anunţă voile Tatălui, aşa cum face şi cuvântul care iese din gurile noastre, acela care, prin rostirea în afară, atinge auzul aproapelui, tâlcuind taina din adâncul inimii noastre. De aceea glasul proorocesc despre El L-a numit „Înger de mare sfat" (Is. 9, 5), căci Cuvântul care este în El şi din El enunţă, în mod real, sfatul mai presus de toate, mai presus de fire şi mare al Celui ce L-a născut, prin rostirea cuvintelor ca om, şi prin cunoştinţă şi călăuzire luminoasă şi duhovnicească după Înălţarea la ceruri, căci descoperă celor vrednici tainele Sale. Aceasta o va mărturisi şi Pavel zicând: „*De vreme ce voi căutaţi dovadă că Hristos grăieşte întru mine...*" (II Cor. 13, 3).

Deci Hristos a mărturisit celor ce-L iubesc că ei şi-au însuşit şi au păzit cuvintele pe care I le-a dat Tatăl. Prin aceasta ei au fost asiguraţi că a ieşit şi a fost trimis de la Tatăl. Dar cei ce au rămas în părerea contrară nu au trăit aceasta.[1931] Căci cei ce nu şi-au însuşit cuvintele Lui şi n-au păzit credinţa în mod liber nu au primit, nici n-au crezut că a ieşit de la Dumnezeu şi că a fost trimis de El. De fapt, iudeii ziceau când: „*De era omul acesta de la Dumnezeu, n-ar fi călcat sâmbăta*" (In 9, 16), când: „*Noi suntem ucenici ai lui Moise. Noi ştim că Dumnezeu a vorbit lui Moise, iar pe Acesta nu-L ştim de unde este*" (In 9, 28-29). Vezi cum tăgăduiau trimiterea, încât declarau cu neruşinare că nici nu ştiu de unde este? Că ei nu primeau nici naşterea Lui negrăită dinainte de veci, înţeleg pe cea din Dumnezeu-Tatăl, bolind de multa nebunie a gândirii şi se ciocneau ca de o piatră chiar de întrupare, poţi afla uşor când auzi pe Evanghelist zicând: „*pentru aceasta căutau iudeii şi mai mult să-L omoare, nu numai pentru că dezlega sâmbăta, ci şi pentru că zicea că Dumnezeu este Tatăl Său, făcându-Se pe Sine deopotrivă cu Dumnezeu*" (In 5, 18). Dar s-a însemnat şi acest cuvânt al iudeilor necredincioşi către El: „*Nu pentru lucru bun aruncăm cu pietre asupra Ta, ci pentru hulă, şi pentru că Tu, om fiind, Te faci pe Tine Dumnezeu*" (In 10, 33). Înţelegi deci că cei ce au fost păzitorii adevăraţi ai cuvintelor Lui L-au mărturisit şi au crezut că a strălucit din Tatăl (căci aceasta cred că înseamnă „*am ieşit*") şi că a fost trimis la noi ca să vestească porunca Domnului, potrivit spusei din Psalmi (Ps. 2, 7). Iar cei ce râdeau de Cuvântul, Care e Dumnezeu şi ieşit din Tatăl, respingeau credinţa şi tăgăduiau cu hotărâre că e Dumnezeu şi din Tatăl şi a venit la noi pentru a noastră mântuire, făcându-Se ca noi, dar fără de păcat. Cu dreptate deci pe cei buni şi sinceri, care şi-au supus Lui urechea sufletului, îi aduce înaintea lui Dumnezeu-Tatăl, iar pe cei care nu sunt astfel i-a uitat cu totul. Iar ceea ce a spus se vede clar, începând din timpurile noastre. Şi ce este aceasta? „*Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi şi Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri. Iar cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor şi Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri*" (Mt. 10, 32-33). Aceasta a făgăduit că va face şi odinioară, zicând prin Proorocul Isaia însuşi Dumnezeu-Tatăl: „*Voi sunteţi martorii Mei, zice Domnul*" (Is. 43, 10). Deci Mântuitorul vorbeşte dumnezeieşte şi omeneşte, căci era totodată Dumnezeu şi om, vorbind în chip nevinovat în amândouă felurile şi spunând după trebuinţele timpurilor în mod iconomic fiecăruia ce i se potrivea.

---

simt trebuinţa ascultării de El.

[1931] Cine primeşte cu încredere cuvintele cuiva, primeşte tot ce spune acela prin ele şi îi deschide aceluia uşa. Astfel, cei ce au primit cuvintele lui Hristos au primit cu încredere afirmaţia Lui că a ieşit, prin naştere, de la Tatăl şi a fost trimis de El în lume. L-au primit ca pe Fiul lui Dumnezeu, precum afirmă că este. Prin cuvinte, persoanele se pot uni fără să se confunde. Aşa s-au unit cu Hristos, fără să se confunde cu El, cei ce au primit cuvintele Lui. Şi s-au unit prin El şi cu Tatăl, de la Care El le spunea cuvintele.

CAPITOLUL 8

NU SE SPUNE DESPRE CINEVA CĂ E ÎN AFARĂ DE ÎMPĂRĂȚIA LUI HRISTOS DACĂ SE SPUNE CĂ ESTE ÎN CEA A TATĂLUI. CĂCI A LOR ESTE STĂPÂNIREA PESTE TOATE

„*Eu pentru aceştia Mă rog; nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care Mi i-ai dat, că ai Tăi sunt. Şi toate ale Mele sunt ale Tale, şi ale Tale sunt ale Mele şi M-am preaslăvit întru ei. Şi Eu nu mai sunt în lume, iar ei în lume sunt şi Eu vin la Tine*" (In 17, 9-11)

Mijloceşte iarăşi, ca om, Cel ce are calitatea de a împăca pe oameni cu Dumnezeu şi de a fi Mijlocitor (I Tim. 2, 5) şi cu adevărat Marele şi Preasfântul Arhiereu (Evr. 3, 1). Îmblânzeşte prin rugăciunile Sale gândul Celui ce L-a născut, aducându-Se pe Sine jertfă pentru noi, căci El este jertfa, şi El preotul,[1932] El e Mijlocitorul, şi El e jertfa preacurată (Evr. 7, 27), El e Mielul adevărat, Care ridică păcatul (In l, 29). Mijlocirea de odinioară a lui Moise era deci un fel de chip şi o umbră străvezie a mijlocirii lui Hristos, arătată în timpurile din urmă. Arhiereul cel după Lege a înfăţişat în chipul lui pe Arhiereul jertfitor, Cel mai presus de Lege. Căci cele ale Legii sunt umbre ale adevărului.[1933] Dumnezeiescul Moise şi, împreună cu el, preacinstitul Aaron se aflau totdeauna la mijloc, între Dumnezeu şi adunare, pe de o parte îmblânzind mânia Lui faţă de păcatele celor din Israel şi chemând bunăvoirea de sus peste cei slabi, pe de alta, rugându-se pentru ei, binecuvântându-i şi aducând jertfele potrivite Legii şi darurile, după rânduielile poruncite, când pentru păcate, când ca mulţumiri pentru binefacerile primite de la Dumnezeu. Hristos, Care S-a arătat în timpurile din urmă Arhiereul şi Mijlocitorul mai presus de chipurile şi formele Legii, Se roagă pentru noi ca om, dar îşi arată şi dărnicia ca Dumnezeu, împreună cu Dumnezeu-Tatăl, Care dăruieşte bunătăţile celor vrednici.[1934] Foarte vădit ne-a arătat aceasta Pavel, zicând: „*Har vouă şi pace de la Dumnezeu, Tatăl nostru, şi de la Domnul Iisus Hristos*" (II Cor. l, 2). Deci, Cel ce Se roagă ca om, în acelaşi timp împarte ca Dumnezeu, căci, fiind Arhiereu curat, fără pată şi fără răutate, nu S-a adus pe Sine pentru slăbiciunea Sa, cum era obiceiul celor ce aduceau jertfe după Lege, ci, pentru mântuirea sufletelor noastre. Şi aceasta făcând-o o dată pentru păcatul nostru, S-a făcut rugător pentru noi şi este El însuşi jertfă de ispăşire pentru păcatele noastre, după cuvântul lui Ioan. Şi „*nu numai pentru ale noastre, ci şi pentru ale lumii întregi*" (I In 2, 1-2).

Dar poate va zice cineva, opunându-se cuvintelor noastre: Ceea ce se spune prin ucenic se opune cuvintelor Mântuitorului, când Domnul nostru Iisus Hristos neagă limpede că trebuie să se roage pentru toată lumea. Dar înţeleptul Ioan a grăit în mod

[1932] E uşor să aducă cineva o jertfă neidentică cu sine. Dar Hristos Se aduce jertfă pe Sine însuşi. Şi Se aduce exclusiv pentru noi, căci El fiind fără de păcat, n-are nevoie să Se jertfească pentru Sine.

[1933] De obicei umbra porneşte din realitate, în Vechiul Testament umbrele porneau din realitatea sau din adevărul încă neapărut, ca să pregătească pe oameni pentru înţelegerea adevărului, atunci când el va apărea. De aceea, dacă n-ar fi apărut Hristos ca Arhiereul şi jertfa cu adevărat eficientă, arhiereii şi jertfele din Vechiul Testament n-ar fi avut nici un rost. Arhiereii şi preoţii din Biserică nu sunt umbre, ca cei din Vechiul Testament. Jertfa din Biserică e prelungirea stării de jertfă reală a lui Hristos, şi preoţii care o fac prezentă sunt uneltele Lui văzute. El însuşi continuă să Se prezinte prin ei ca jertfă.

[1934] Hristos ca om Se roagă şi aduce jertfa pentru noi, cerând cele bune, iar ca Fiul lui Dumnezeu ni le şi dă împreună cu Tatăl. Astfel, este cel mai sigur şi eficient Mijlocitor. Nu numai că duce spre Dumnezeu jertfa şi rugăciunile noastre, ci ne şi aduce de la Dumnezeu răspunsul bunătăţilor. Chiar în trupul Lui, care se aduce jertfă lui Dumnezeu şi ni se dă, sunt bunătăţile dumnezeieşti ale Persoanei Sale. Dar, dacă n-ar fi decât Hristos, nu şi Tatăl, s-ar putea socoti că El îşi aduce jertfa Sieşi, şi răspunsul şi 1-ar da tot El. Dar, fiind Fiul Tatălui, şi calitatea de Persoană deosebită de Tatăl având-o şi ca om, jertfa poate fi văzută ca îndreptată şi spre altă Persoană şi deci răspunsul vine şi de la Aceea, Persoana Sa fiind şi accesibilă nouă, şi unită cu cea a Tatălui.

contrar. Căci nu afirmă că Mântuitorul va fi rugător şi ispăşire numai pentru păcatele noastre, ci şi pentru toată lumea. Dar ce dezlegare se va da acestora, sau cum se arată ucenicul în acord cu cuvintele Stăpânului, nu e greu de spus. Fericitul Ioan, fiind din Iudeea şi dintre iudei, ca să nu socotească unii că Domnul este rugător la Tatăl numai pentru cei din Israel, dar nu şi pentru celelalte neamuri risipite în toată lumea, deşi se vor întoarce la credinţa în El, sau că nu vor fi chemate spre mântuirea prin Hristos, spune că Domnul nu va fi ispăşire numai pentru cei din neamul lui Israel, ci pentru lumea întreagă, adică pentru cei din tot neamul, care vor fi chemaţi prin credinţă la dreptate şi sfinţenie. Dar Domnul nostru Iisus Hristos, deosebind pe cei cu adevărat credincioşi, care ascultă cu iubire cuvintele Lui dumnezeieşti, supunându-şi grumazul inimii şi luându-şi jugul slujirii lui Dumnezeu, de cei care nu au o astfel de cugetare şi care au hotărât să-L defăimeze prin grele neascultări, a spus că Se roagă în mod cuvenit numai pentru ei. Căci, fiindu-le Mijlocitor şi Arhiereu, a socotit că numai lor trebuie să le procure, prin mijlocire, bunătăţile. Cei pe care i-a dat Tatăl, aceia sunt de fapt ai Tatălui, neexistând altă cale spre familiaritatea cu Dumnezeu decât cea prin Fiul. Şi te va învăţa El însuşi, zicând: „*nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine*” (In 14, 6). Observă cum, dând Tatălui pe cei despre care vorbeşte, îi câştigă pentru Sine. Şi aceasta se arată înţelegând-o foarte bine cel mai învăţat dintre autorii Sfintelor Scripturi, zicând: „*Pentru că Dumnezeu era în Hristos, împăcând lumea cu Sine însuşi*” (I Cor. 5, 19).[1935] Căci, mijlocind Hristos şi primind pe cei ce vin la El prin credinţă şi aducându-i prin Sine Tatălui, lumea a fost împăcată. De aceea şi Proorocul Isaia ne-a învăţat de mai înainte să alegem pacea cu Dumnezeu în Hristos, zicând: „*mai bine să caute ocrotirea Mea şi cu Mine să facă pace*” (Is. 27, 5). Căci depărtând din sufletul nostru cele ce ne înstrăinează de iubirea faţă de Hristos, adică lucrarea urâtă şi de plăcere iubitoare a păcatului, pornirea spre plăcerea lumească şi rătăcirea ca maică şi hrănitoare a toată răutatea, ne vom face ai Lui şi prieteni ai lui Hristos, vom înfăptui pacea cu Dumnezeu, alipindu-ne prin Fiul de Tatăl însuşi, şi vom primi în noi pe Cuvântul cel născut din El şi vom striga în Duhul: „*Avva, Părinte*” (Rom. 8, 15).

Deci cei daţi lui Hristos s-au făcut ai Tatălui, şi nu rămân în afara lui Hristos din pricina aceasta, căci Dumnezeu-Tatăl împărăţeşte cu El şi stăpâneşte prin El peste toate.[1936] Împărăţia însăşi este stăpânirea cea una a Sfintei şi celei de-o-fiinţă Treimi şi, făcându-se ea a Fiului, se umple şi Tatăl de slava Fiului. Ceea ce se spune că e supus Tatălui se află şi sub stăpânirea Fiului. De aceea zice: „*Şi toate ale Mele sunt ale Tale, şi ale Tale sunt ale Mele.*” Căci unde străluceşte şi se arată identitatea firii, acolo e şi slava neschimbată a demnităţii ei, nedând ceva din ea în mod împărţit, ci răspândind în mod egal una şi aceeaşi slavă. Moştenitorul fiinţial al măririlor Tatălui arată că are toate cele ale Născătorului, dar arată şi pe Născătorul că are toate ale Lui, pentru că Fiecare se arată prin fire în Celălalt. Fiul străluceşte în Tatăl, şi Tatăl, în Fiul. Aşa ne-au mărturisit de Dumnezeu insuflatele Scripturi. Deci, dacă una din măririle Tatălui este să aibă stăpânirea peste toţi, aceasta aparţine şi Fiului, căci El este pecetea fiinţei Tatălui, nesuportând nici o schimbare şi deosebire în ceva.

A afirmat deci că s-a preaslăvit în cei odată daţi lui, hotărând să ceară răsplata cea mai dreaptă pentru ei.[1937] Care e deci cererea şi pentru care pricină cere bunăvoinţa

---

[1935] Dumnezeu era în Hristos, ca Tată al Lui, împăcând prin jertfa Fiului Său, Care era oarecum şi a Sa, lumea cu Sine. Prin Fiul Său îşi aduce jertfa prin care împacă astfel El însuşi lumea cu Sine. Hristos este punctul central de întâlnire între Dumnezeu şi lume, de împăcare şi unire între Dumnezeu şi lume. Hristos este Mijlocitor nu numai în direcţia de la om spre Dumnezeu, ca jertfă, ci şi în direcţia de la Dumnezeu spre om, în El Dumnezeu (Tatăl unit cu Fiul) răspunzând cu bunătăţile Lui jertfei aduse de Fiul ca om.

[1936] Numai daţi de Tatăl lui Hristos, devenim şi noi fii ai Tatălui în Hristos. Nu putem fi fii ai Tatălui în afara lui Hristos. Nu putem simţi iubirea de fii, faţă de Tatăl, dacă nu avem în noi pe Fiul lui Dumnezeu făcut om, dacă Fiul nu ne dă simţirea Lui de Fiu al Tatălui.

[1937] Fiul cere răsplata preaslăvirii de la Tatăl pentru cei pentru care S-a jertfit. Preaslăvirea aceasta îi vine şi ca o mulţumire de la aceia. Bunătăţile date de Tatăl acelora sunt totodată o bucurie şi o preaslăvire a

Tatălui faţă de cei cunoscuţi că sunt ai Lui? „*Nu sunt în lume*, zice, *iar aceştia sunt în lume, şi Eu vin la Tine.*” Petrecând încă pe pământ şi fiind împreună cu Sfinţii Apostoli cu trupul, mângâierea prezenţei Lui vădite era cu ei, pentru a le da ajutor celor în primejdie; de aceea ucenicii erau susţinuţi în curaj. De fapt, mintea omenească primeşte îndrăzneală şi bucurie mai mult de la cei văzuţi decât de la cei nevăzuţi. Dar, spunând aceasta, nu declarăm că Domnul e slab în puterea de-a mântui pe unii dacă nu e văzut ca prezent. Ar aiuri cineva cugetând astfel, şi pe drept cuvânt. „*Fiindcă Iisus Hristos este ieri şi în veci Acelaşi.*” Ştia că ucenicii Săi se vor descuraja nu puţin când îi va lăsa singuri pe pământ, învăluiţi de valurile sălbatice ale lumii, care obişnuiesc să împresoare cu greutăţi de nesuportat şi cu primejdii extreme pe cei ce propovăduiesc cuvântul lui Dumnezeu celor ce încă nu-L cunosc. Deoarece Eu vin, zice, la Tine (fiindcă Mă voi înălţa pentru a şedea pe tron împreună cu Dumnezeu-Tatăl şi pentru a împărăţi împreună cu El), iar aceştia rămân deocamdată în lume, Mă rog pentru ei, căci sunt ai Tăi, deşi Mi i-ai dat Mie. Mă îngrijesc de ei ca de ai Tăi şi ai Mei, şi M-am proslăvit în ei, pentru că toate câte Mi le-ai dat sunt ale Tale, şi ale Mele sunt ale Tale. Şi cuvântul e adevărat. Cei din lume, care au fost daţi lui Hristos şi prin aceasta s-au făcut ai Tatălui, nu au încetat să Îl slăvească pe Cel prin Care s-au unit cu Dumnezeu-Tatăl, ci, aduşi prin El Tatălui, rămân nu mai puţin ai Lui. Căci toate sunt comune Lui şi Tatălui în Dumnezeirea şi puterea după fire. Unul este Dumnezeu în noi, închinat în Sfânta şi cea de-o-fiinţă Treime. Şi suntem ai lui Dumnezeu, Cel adevărat, supuşi Sfintei şi de-o-fiinţă Treimi după modul robiei.

CAPITOLUL 9

MĂRIREA DUMNEZEIRII ESTE PRIN FIRE ÎN FIUL, CHIAR DACĂ SE SPUNE CĂ O ARE DE LA TATĂL DIN CAUZA FIRII LUI OMENEŞTI ŞI CHIPULUI SMERIT

„*Părinte Sfinte, păzeşte-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat, ca să fie una precum suntem şi Noi*” (In 17, 11)

Ia aminte pretutindeni la împletirea celor două realităţi într-una, adică a celei omeneşti, înţeleg a micimii noastre, şi a celei dumnezeieşti, căreia îi aparţine slava mai presus de toate. Căci cuvântul le-a îmbinat pe amândouă, şi, precum am spus mai sus, nu urcă exclusiv nici la înălţimea dumnezeiască, nici nu se desparte cu totul de măsurile omeneşti. Căci este Dumnezeu făcut om, deţinând, printr-o întâlnire tainică şi negrăită, un oarecare loc de mijloc, încât nu iese nici din hotarele Dumnezeirii şi nu părăseşte în întregime nici pe cele ale omenităţii.[1938] Căci naşterea negrăită din Tatăl, întrucât este Cuvântul şi Unul-Născut, Îl înalţă la fiinţa dumnezeiască şi la slava cuvenită Lui. Dar chenoza (deşertarea, golirea) Îl coboară oarecum la ceea ce suntem noi, deşi nu a fost silit Cel ce este împreună cu Tatăl, Împăratul tuturor, căci n-a fost silit vreodată Unul-Născut împotriva voii,[1939] ci mai degrabă prin voia Sa a primit deşertarea din iubire faţă de noi. Fiindcă S-a smerit pe Sine, cu voia, şi nu din vreo necesitate.[1940] Căci s-ar

Fiului, Care a obţinut pentru ei acele bunătăţi.

1938 Hotarele Dumnezeirii nu desemnează o mărginire a Dumnezeirii, ci tocmai nemărginirea ei. Deci Hristos rămâne şi în nemărginirea puterii dumnezeieşti, dar nu părăseşte nici mărginirea omenească. Îşi manifestă în mărginirea omenească nemărginirea dumnezeiască. Este în El o blândeţe nebiruită, o smerenie care se impune irezistibil. În sunetul mărginit al cuvintelor Sale, cei ce nu li se opun sesizează înţelesuri şi puteri nemărginite. Cu atingerea degetului omenesc vindecă, şi învie morţii cu cuvântul.

1939 Nu flămânzea de silă Hristos, nu pătimea fără voia Lui. Toate cele omeneşti, mărginirile, le suporta cu voia. Dar şi în aceasta se manifesta puterea Lui dumnezeiască. Suporta cele omeneşti, afară de păcat.

1940 Dacă fără voie ar fi devenit om şi ar fi trebuit să suporte cele omeneşti, n-ar fi fost Dumnezeu

dovedi că S-a întrupat împotriva voii Sale dacă ar fi cineva care-L poate stăpâni şi I-ar porunci să meargă fără voie spre aceasta. Deci S-a smerit pe Sine de bunăvoie pentru noi. Fiindcă altfel nu vom fi niciodată fii după har şi dumnezei, dacă Unul-Născut nu Şi-ar fi însuşit pentru noi şi din pricina noastră smerenia, al cărei chip luându-l şi noi, prin împărtăşirea de Duhul, devenim fii ai lui Dumnezeu şi dumnezei.[1941] Deci, când spunem că a unit în oarecare mod omenescul cu Dumnezeirea, să nu te sminteşti, părăsind, cu neînţelegere, minunarea cuvenită măiestriei neasemănate pusă în cuvintele Lui, care păstrează pentru noi caracterul lor dublu, aşa încât să vedem în acelaşi timp pe Dumnezeu şi Omul, Care grăieşte, împletind cu slava firii negrăite smerenia omenităţii, păstrând unirea armonioasă dintre cele două.

Acestea le spunem fără să afirmăm că firea Cuvântului a fost trasă spre o treaptă mai mică decât cea în care a fost la început. A cugeta astfel înseamnă a fi lipsit de învăţătură, o dată ce Dumnezeirea a rămas cu totul nepătimitoare, neprimind nici o abatere, ci păstrându-şi permanent starea ei. Dar modul chenozei de bunăvoie, îmbrăcarea chipului smereniei[1942] pentru umanitate, Îl face pe Unul-Născut Dumnezeu, Care răsare din Tatăl, este egal cu El, de un chip cu El şi întru El, să Se arate în manifestări mai mici decât cele în care se menţine Tatăl. Şi să nu te miri dacă Fiul pare să fie mai mic decât măreţia Tatălui din pricina omenescului, când, din pricina aceasta, Pavel afirmă că a fost pus mai prejos şi decât îngerii, scriind astfel: „*Pe Cel micşorat cu puţin faţă de îngeri, pe Iisus Îl vedem încununat cu slavă şi cu cinste din pricina morţii pe care a suferit-o*” (Evr. 2, 9), poruncindu-se şi sfinţilor îngeri să I se închine.[1943] Căci, „*când aduce în lume pe Cel întâi născut, El zice: Şi să se închine Lui toţi îngerii lui Dumnezeu*” (Evr. l, 6). Dar s-a arătat Proorocilor că şi sfinţii Serafimi stau în cerc în jurul Lui când şade pe tronul înalt şi ridicat peste toate. Deci, când se vorbeşte despre naşterea Lui adevărată din Tatăl, nu I se atribuie Fiului umanitatea. Dar e propriu Lui, întrucât S-a făcut om, dar a rămas şi ceea ce a fost, este şi va fi pururea, să se spună că a şezut pentru noi unde nu era.[1944] De aceea zice: „*Părinte Sfinte, păzeşte-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat, ca să fie una precum suntem şi Noi.*” El voieşte ca ucenicii Lui să fie păziţi în puterea şi stăpânirea firii Lui negrăite, atribuind în mod potrivit lui Dumnezeu cel adevărat şi după fire puterea de-a mântui pe cei pe care voieşte să-i mântuiască. Prin aceştia slăveşte nu altceva, ci firea Sa, dar în Persoana Tatălui, din Care S-a născut ca Dumnezeu.[1945]

Deci în: „*Părinte Sfinte, păzeşte-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat*,” se înţelege că este numele dumnezeiesc.[1946] Nu I s-a dat numele Dumnezeirii ca Celui ce

---

atotputernic, ci ar fi fost supus, prin cine ştie ce evoluţie, legii trecerii de la cele puternice la cele slabe. Aceasta e concepţia panteistă, care nu vede o deosebire de fiinţă între Dumnezeu şi lume. Nu se poate să nu fie undeva o libertate unită cu atotputernicia. Fără ea, nimic nu s-ar explica.

[1941] Smerenia de bună voie a lui Hristos Îl arată ca Dumnezeu adevărat. Căci, dacă ar avea pe cineva superior Lui, s-ar smeri din voia sau rânduiala aceluia. Dar numai prin smerenia Sa de bunăvoie ne-a dat şi nouă posibilitatea să fim asemenea Lui, adică fii ai lui Dumnezeu după har. Însuşi Fiul lui Dumnezeu S-a făcut ca noi, pentru ca noi să ne putem uni cu El de bunăvoie şi să ne înălţăm la demnitatea Lui.

[1942] Fiul lui Dumnezeu nu e silit să Se smerească. Aceasta ar însemna că există cineva, sau ceva (vreo lege) mai presus de El, care-L sileşte la aceasta. Dar Se smereşte de bunăvoie, din iubire, pentru a mântui umanitatea, făcându-Se ipostasul sau Persoana ei.

[1943] Fiul lui Dumnezeu cel întrupat S-a pogorât mai prejos de îngeri, mai ales prin moarte, căci îngerii, neavând trup, nu mor. Dar, după aceea, I s-au închinat şi ca om îngerii, căci Subiectul umanităţii este Dumnezeu.

[1944] Fiul lui Dumnezeu nu S-a pogorât de la înălţimea Sa de Dumnezeu făcându-Se om. Dar tocmai de aceea S-a putut înălţa şi ca om la înălţimea Lui dumnezeiască, după ce a primit pentru o vreme smerenia noastră acoperindu-Şi slava.

[1945] Prin cei care se mântuiesc e slăvită firea Sa dumnezeiască, iar aceasta nu e numai în El, ci şi în Tatăl, sau în primul rând în Tatăl, de la Care a primit şi El, prin naştere, firea Sa dumnezeiască; Tatăl îi mântuieşte prin Fiul.

[1946] Hristos cere Tatălui să-i păzească pe cei câştigaţi de El în numele Lui, care este totodată şi numele Tatălui, în acest nume dumnezeiesc e toată puterea vieţii veşnice.

nu este Dumnezeu după fire, fiind chemat la o demnitate dumnezeiască dobândită. În acest caz, ar fi dumnezeu prin har, ca şi noi, având o slavă nu de la El, ci primită, şi firea furată, ceea ce nu e îngăduit să cugetăm. Căci prin aceasta n-ar mai fi Dumnezeu, nici Fiu după fire. Deci, deoarece, precum propovăduiesc dumnezeieştile Scripturi, „*Cuvântul S-a făcut trup*,” adică om, a primit cele pe care le avea ca Dumnezeu,[1947] căci nu aparţin omului prin fire numele şi realitatea slavei dumnezeieşti. Să cugetăm iarăşi cum S-a arătat pe Sine Puterea vie şi ipostaziată a lui Dumnezeu-Tatăl, prin Care Tatăl lucrează toate. Căci, rostind: „*păzeşte-i*” pe aceştia, nu S-a oprit la acestea, ci S-a înfăţişat ca lucrând pentru păzirea lor şi fiind, pentru aceasta, puterea lucrătoare a Tatălui Său. Căci zice: „*Păzeşte-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat.*” Ia aminte la precizia cuvântului, acordând şi atribuind numai Dumnezeirii lucrarea şi iconomia privitoare la noi. Căci îndată afirmă că I s-a dat slava Dumnezeirii pentru chipul omenesc (asumat), spunând că a dat Lui ceea ce aparţine firii dumnezeieşti, adică numele mai presus de orice nume. De aceea spunem că slava aparţine Fiului prin fire, ca Celui din Tatăl, dar şi că primeşte omeneşte, prin dăruire, cele pe care le primeşte ca om, deoarece este om, căci omul nu este Dumnezeu prin fire, dar Hristos este Dumnezeu prin fire, chiar dacă e conceput ca om pentru că S-a aflat printre noi.

Dar voieşte să fie păziţi şi ucenicii în unitatea aceleiaşi gândiri şi voinţe, oarecum uniţi în cuget şi duh şi în legea iubirii frăţeşti, ca să se strângă în legătura indisolubilă a iubirii, ca unitatea lor să fie atât de desăvârşită, încât să semene unităţii fiinţiale care există între Tatăl şi Fiul. Rămânând neclintiţi şi de neînvins, nu vor fi zdruncinaţi de nici unul dintre lucrurile din lume, sau de plăcerile trupului, ci vor păzi mai degrabă puterea nemicşorată a iubirii în unitatea dreptei credinţe şi a sfinţeniei. E ceea ce s-a şi întâmplat cu ei. Căci, precum citim în Faptele Apostolilor, „*Inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut erau una*” (Fapte 4, 32), adică în unirea Duhului. Aceasta o spune şi Pavel: „*Este un trup şi un Duh*” (Efes. 4, 4), pentru că cei mulţi sunt un trup în Hristos, fiindcă toţi ne împărtăşim dintr-o pâine,[1948] şi toţi am fost unşi într-un singur Duh, cel al lui Hristos.[1949] Deci vrea ca ucenicii Săi să fie păziţi în unitatea duhului şi într-o unitate nedespărţită de cuget, ca cei ce vor deveni cotrupeşti, prin împărtăşirea de acelaşi trup (I Cor. 10, 17). Iar dacă cineva ar cugeta că ucenicii se unesc şi în modul în care sunt uniţi Tatăl şi Fiul, nu numai după fiinţă, ci şi după voinţă (căci una este voinţa în Sfânta fire), să se cugete şi aşa. Şi în voinţă poate vedea cineva pe creştinii adevăraţi, deşi deofiinţimea nu e în aceeaşi formă în noi ca în Tatăl şi în Dumnezeu-Cuvântul, Cel din El.

„*Când eram cu ei în lume, Eu îi păzeam în numele Tău pe cei ce Mi i-ai dat; şi i-am păzit şi n-a pierit nici unul dintre ei, decât fiul pierzării, ca să se împlinească Scriptura. Iar acum, vin la Tine*” (In 17, 12-13)

Cuvântul Mântuitorului trece la o înfăţişare mai vădită a ceea ce vrea să spună. După ce la început a vorbit mai umbrit, acum Se vesteşte şi Se descoperă, aşa cum se trece de la furtună la vreme bună. Fericiţii ucenici socoteau că absenţa Mântuitorului nostru (se înţelege cea cu trupul - căci nu era nici o piedică să-L înţeleagă ca Dumnezeu cei ce voiau) le va fi spre mare pagubă, fiindcă nu aşteptau să-i salveze nimeni, odată înălţat Hristos la ceruri. Căci nimeni nu va ridica o mână puternică împotriva celor ce le vor pricinui

[1947] Pe de o parte, Hristos, unit cu Tatăl în fiinţă, Şi-a dat cele dumnezeieşti, deci şi numele dumnezeiesc, pe de alta, le-a primit ca om.

[1948] Ne împărtăşim toţi din acelaşi trup al lui Hristos, prezent sub chipul aceleiaşi pâini. Ne împărtăşim din aceeaşi „*pâine vie care s-a pogorât din cer*” (In 6, 51) şi Şi-a format trupul ca ipostas dumnezeiesc. Primind acelaşi trup al Lui, devenim şi noi un trup al Lui (I Cor. 12, 13). Aşa împlinim porunca lui Hristos ca să fim una în El. Cei ce se unesc între ei prin împărtăşire de acelaşi trup sunt ucenicii Lui (In 13, 35).

[1949] Vorbeşte de ungerea din acelaşi Sfânt Mir după Botez.

necazuri, ci aceia care vor voi vor putea face, neîmpiedicat, toate împotriva lor şi-i vor expune la orice primejdie.

Dar despre ei, care s-au făcut înţelepţi părinţi şi luminători ai lumii, nu ne e greu să spunem că puteau să privească nu numai la prezenţa în trup a Mântuitorului nostru Hristos, ci, să ştie că, deşi Se va depărta cu trupul de la ei şi nu-L vor mai vedea cu ochii trupului, trebuia să-L cugete ca mereu prezent şi împreună-existent pentru totdeauna prin puterea Dumnezeirii Sale. Când va pierde Dumnezeu însuşirile Sale, sau ce se va împotrivi firii stăpânitoare a tuturor şi o va împiedica de la lucrarea celor ale ei? Căci e o lucrare şi putere dumnezeiască de a fi pretutindeni, de a umple în mod negrăit cerul şi pământul şi de a încăpea în toate, dar a nu fi încăput de nimic. Dumnezeu nu e cuprins de vreun loc, sau mărginit în spaţii, nici nu e circumscris de ceva, pentru că firea lipsită de cantitate, de mărime şi netrupească nu suportă să pătimească ceva de felul acesta. Deci, deoarece Hristos era deodată şi Dumnezeu şi om, ucenicii trebuia să ştie că, deşi va avea să lipsească trupeşte, nu va fi deloc absent, ci va fi împreună cu ei după raţiunea negrăită a puterii Lui dumnezeieşti. De aceea şi Mântuitorul însuşi a spus în cele dinainte: „*Părinte Sfinte, păzeşte-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat*.” Iar acum spune iarăşi: „*Când eram cu ei în lume, îi păzeam în numele Tău, pe cei ce Mi i-ai dat*,” arătând prin aceasta ucenicilor Săi că puterea de-a izbăvi şi ajuta aparţine lucrării Dumnezeirii, şi nu prezenţei cu trupul. Trupul însuşi nu se sfinţea prin el însuşi, ci prin Cuvântul unit cu el, Care l-a strămutat, într-un anume mod, la puterea Lui cea după fire. Numai aşa Se face cauza mântuirii şi sfinţeniei celor ce se împărtăşesc de El. Deci tot ce aparţine lucrării dumnezeieşti nu vom atribui trupului, ci, cugetând mai potrivit, vom atribui puterii dumnezeieşti a Cuvântului lucrătoare prin trup. Căci, oare, nu aceasta înseamnă, şi nimic altceva, a fi păziţi ucenicii în numele Tatălui? Căci prin slava lui Dumnezeu au fost păziţi. Eliberând deci mintea ucenicilor de teama că le va lipsi şi întărindu-le, prin aceleaşi cuvinte spuse de multe ori, asigurarea viitoare, nu spune că ea le va veni din convieţuirea trupească cu Învăţătorul, ci din faptul că El este Dumnezeu după fire. Căci, fiind vădit că are stăpânirea şi puterea nesfârşită peste toate (fiindcă nu Se va schimba şi nu va primi vreo trecere spre ceea ce nu era, fiind pururea la fel), îi va ajuta fără îndoială şi în viitor şi-i va scoate din tot răul ce va veni asupra lor. Deci înţelege iarăşi că purtarea de grijă este ascunsă în cuvânt spre folosul şi zidirea noastră. Cerând oarecum de la Dumnezeu-Tatăl păzirea - înţeleg pe cea a Sfinţilor Săi ucenici -, declară că El însuşi a făcut aceasta, arătându-Se egal în putere şi deopotrivă lucrător cu Cel ce L-a născut, mai bine-zis, ca fiind Puterea ipostatică a Celui ce L-a născut. Căci Cel căruia Îi este propriu să poată acestea, sau Care este şi Se mărturiseşte Dumnezeu după fire, cum nu s-ar înţelege că e egal în putere şi având identitatea după fire cu El? Şi cum ar fi străin de Dumnezeu sau de altă fire Cel ce i-a păstrat, ca Dumnezeu, în numele Lui, şi i-a încununat cu slava izvorâtă din faptele bune? Nu se arată astfel aşa cum este, adică Dumnezeu? Căci n-ar putea împlini vreuna dintre făpturi lucrările lui Dumnezeu dacă n-ar fi fiinţial ceea ce socotim că este Dumnezeu.

În prezentarea Sa afirmă iarăşi învăţătura despre dualitatea Sa determinată de iconomia cu trupul. Neagă firii Sale create puterea de a menţine şi păzi cele care sunt vrednice de aceasta datorită evlaviei faţă de Dumnezeu, atribuind numai firii dumnezeieşti cele proprii Dumnezeirii. De aceea, iarăşi, deşi spune că a păzit pe ucenici, n-a atribuit măsurilor omeneşti această faptă, ci spune că ea s-a îndeplinit mai degrabă în numele lui Dumnezeu. Situându-Se în afara acestei fapte, întrucât era trup, îşi atribuie păzirea şi puterea lucrării celor dumnezeieşti întrucât este Dumnezeu din Dumnezeu, Puterea atotlucrătoare a Tatălui, forţa care vădeşte prin atributele ei fiinţa din care este. Iar dacă I s-a dat, cum zice, şi în această privinţă, numele Dumnezeirii, deşi e Dumnezeu după fire, întrupat S-a arătat ca Unul-Născut din Dumnezeu, aceasta nu-L micşorează întru nimic, nici nu-L scoate din cinstea şi slava cuvenită Lui. Nici pe departe nu are loc aceasta. Acest lucru trebuie înţeles că a devenit propriu umanităţii, şi

ei trebuie să i se atribuie, pentru că ea nu are nimic de la ea însăşi.

Deci spune că a păzit pe ucenicii Săi şi a avut grijă de ei, şi nu s-a pierdut decât unul, pe care l-a numit fiul pierzării, fiind dus la pieire de voia sa, mai bine-zis de ticăloşia şi lipsa lui de credinţă. Nu vom socoti niciodată că vânzătorul dintre ucenici a căzut în cursa celui ce vânează pe oameni şi în laţurile diavoleşti potrivit vreunei judecăţi dumnezeieşti de neocolit, sau că, nefiind vinovat, a cedat hotărârii de sus. Căci cine s-ar putea împotrivi judecăţii lui Dumnezeu? Şi cum e vrednic de osândă şi de ocară, dacă nu s-a născut în cele bune? Pentru care pricină? Netrebnicul e osândit din pricina voii sale, şi nu dintr-o necesitate impusă de cineva.[1950] Iar cel ce a iubit o aşa de cumplită pieire se numeşte cu dreptate fiul pierzării, căci a meritat pieirea şi stricăciunea, aşteptându-se la un astfel de sfârşit dureros deoarece pornise pe o astfel de cale.

Iar deoarece a adăugat cuvintelor despre aceasta: „*ca să se împlinească Scriptura*,” vom zice din nou cititorilor în chip folositor: Nu fiindcă a spus Scriptura s-a pierdut vânzătorul şi a recurs la o astfel de răutate, încât să pună mai presus puţinii arginţi decât cinstitul Sânge al lui Hristos, ci, deoarece avea să se piardă singur, vânzând din perversitatea lui pe Domnul, a vorbit despre aceasta mai înainte Scriptura, care nu putea minţi,[1951] deoarece este cuvântul lui Dumnezeu, Care toate le ştie şi poartă în cugetarea Sa modul şi viaţa fiecăruia şi purtarea de la început până la sfârşit. De aceea, Psalmistul, atribuindu-I cunoştinţa tuturor celor ce au fost şi se aşteaptă să fie, zice către El: „*Tu ai cunoscut şederea mea şi scularea mea. Cărarea mea şi firul vieţii mele Tu le-ai cercetat şi toate căile mele mai dinainte le-ai văzut*” (Ps. 138, 2-3). Deci, preştiind toate şi privind la cele viitoare ca şi cum ar fi prezente, pe lângă toate celelalte pe care le-a spus despre Hristos, cuvântul dumnezeiesc a prevestit de mai înainte şi că se va pierde cel pus între ucenici. În orice caz, preştiinţa nu a fost o voinţă şi o poruncă a lui Dumnezeu; nici prezicerea n-a avut în ea necesitatea lucrării răului, care fusese prevăzută, şi a uneltirii împotriva Mântuitorului, ci a fost mai degrabă un îndemn de abţinere de la ea. Pentru cel ce o ştia, dacă voia, era mai degrabă un îndemn ca să se păzească de a o pătimi, având putinţa pornirii spre ceea ce voia.[1952] Dar poate vei zice: Cum îi mai păzeşte Hristos, dacă, urmând pornirile şi mişcările libere ale propriilor voiri, unii se află în afara plasei diavoleşti, iar dintre toţi a rătăcit singur netrebnicul Iuda? Ce folos a avut el din aşa-zisa pază? Dar, o, viteazule, îţi vom spune iarăşi că sunt bune şi foarte folositoare trezvia, tăria minţii, voinţa neclintită, facerea de bine şi dobândirea virtuţii. În felul acesta lucrăm mântuirea noastră. Dar nu ajunge numai aceasta sufletului omului, deoarece are nevoie şi de conlucrarea cu harul de sus, care uşurează sufletului cele greu de împlinit şi face lesne de străbătut calea obositoare şi aspră a dreptăţii. Iar că cele numai de la noi nu sunt nimic, dacă nu se adaugă cele ale harului dumnezeiesc, ascultă-1 spunând pe Psalmist: „*De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzeşte*” (Ps. 126, 1). Deci trebuie să aducem de la noi înfrânarea, deprinzându-ne în iubirea de Dumnezeu, ca să ne arătăm tari în dorinţa noastră de mântuire, şi aşa să cerem cele de la Dumnezeu şi ajutorul de sus, dorind să se întărească bărbăţia prin

---

[1950] Iuda nu L-a vândut pe Hristos pentru că era o necesitate să se facă aceasta. Dacă ar fi fost aşa, Jertfa lui Hristos şi-ar pierde din valoare. Totul ar fi decurs dintr-o evoluţie necesară a lucrurilor. Dacă n-ar fi o libertate supremă undeva, nici faptele oamenilor nu ar fi libere. Cum s-ar mai face în acest caz deosebire între cei buni şi cei răi, sau între bine şi rău?

[1951] Dumnezeu doar a prevestit în Scriptură, prin preştiinţă, ce va face Iuda, dar nu 1-a predestinat la aceasta.

[1952] Iisus, mustrând pe iudei, le-a spus că, dacă ar fi ascultat cuvintele Lui, nu ar mai veni asupra lor toate nenorocirile pe care El le prevedea. Dumnezeu, prevăzând, nu sileşte să se facă cele prevăzute de El, ci lasă libertăţii umane putinţa de a evita relele prevăzute. Ameninţarea prevederii e mai mult un avertisment. E o mare taină în a împăca prevederea lui Dumnezeu cu putinţa lăsată oamenilor de a evita răul prevăzut.

înarmarea neînfrânată în toate. O dată ce ne-a dăruit harul Său şi ne-a întărit spre aceasta Dumnezeu, putem combate puterea ce luptă împotriva noastră şi putem birui mâna diavolului, dacă nu voim să ascultăm de cel ce ne cheamă spre plăceri, sau la vreun alt mod de păcate. Dacă îi predăm voinţa şi ne lăsăm prinşi în cursa lui spre răutate, cum vom învinovăţi pe altul pentru aceasta şi nu vom atribui mai degrabă lipsei noastre de voinţă pătimirea acestora? Oare, nu aceasta este ceea ce a spus Solomon: „*Nebunia omului dărâmă calea lui şi inima lui se mânie împotriva lui Dumnezeu*” (Pilde 19, 3)? Acest fapt e neîndoielnic. Dacă vânzătorul nu s-ar fi bucurat de ajutorul lui Dumnezeu în mod egal cu ceilalţi ucenici, să ni se arate, şi ne vom socoţ.i biruiţi. Iar dacă, având acelaşi ajutor al harului dumnezeiesc, s-a rostogolit din pricina propriilor gânduri în prăpastia pierzaniei, cum se poate spune că nu l-a păzit Hristos, având cele ale bunătăţii Sale, încât orice om s-ar fi putut salva, dacă acesta n-ar fi ales să păţească ceea ce i s-a întâmplat din propria voinţă? Alţii s-au supus harului, încât acesta a salvat voia lor, făcându-i conlucrători. Căci în acest fel se realizează mântuirea fiecăruia dintre noi.

„*Şi acestea le grăiesc în lume, ca să fie deplină bucuria Mea în ei*” (In 17, 13)

Adu-ţi aminte iarăşi de cele pe care le-am spus adineauri şi vei înţelege foarte bine tâlcul acestor cuvinte. El ne-a înfăţişat în toate, cele două trăsături ale Persoanei Sale, arătând în sine atât demnitatea dumnezeiască, cuvenită Lui, cât şi măsura cuvenită umanităţii din pricina iconomiei întrupării. Ar fi fost absurd ca El să voiască să nege ceea ce a asumat de bunăvoie pentru noi, deoarece, neavând nevoie de nimic, ci fiind desăvârşit în toate din Tatăl desăvârşit, S-a deşertat pe Sine, nedobândind ceva din cele folositoare Sieşi, ci pricinuindu-ne nouă binele prin deşertare.[1953] Arătându-li-Se deodată ca Dumnezeu şi ca om, face pe ucenicii Săi să înţeleagă că El va lucra şi când va fi absent cu trupul, aşa cum lucrează acum, când e prezent, cele ce contribuie la mântuirea lor cea în Dumnezeu. Şi precum i-a păzit încă fiind împreună cu ei pe pământ, aşa îi va păzi şi când nu va mai fi prezent cu trupul, în mod dumnezeiesc, prin puterea mai presus de toate a fiinţei Sale. Deşi Dumnezeu nu e vizibil în spaţiu, nu lipseşte nici uneia dintre făpturi, fiindcă umple toate şi vine prin toate, fiind în afară de toate şi în toate. Iar adresându-Se Tatălui Său şi zicând: „*Părinte Sfinte, păzeşte-i*,” îndată a înfăţişat ca prezentă şi puterea Tatălui, lucrătoare în toate. Totodată arată că nu este în afara firii Tatălui, ci, fiind în ea şi din ea, are o unitate nesfârşită cu El, deşi se cugetă într-o existenţă (concretă, ipostatică) de Sine, căci zice: „*Păzeşte-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat*.”[1954] Deci e necesar să se cugete că, dacă i-a păzit El în numele dat Lui de Tatăl, adică în slava Dumnezeirii (fiindcă I-a dăruit Lui nume „*mai presus de orice nume*” - Filip. 2, 9), vrea să-i păzească şi Tatăl în numele dat Lui, deci El nu este exclus din lucrarea aceasta. Pentru că Tatăl va păzi pe cei care sunt sinceri în credinţa faţă de El ca prin puterea proprie Născutului Său. Fiindcă (Tatăl) nu va fi lucrător în ceva referitor la făpturi decât prin Fiul. Deci, dacă i-a păzit Fiul (când era în trup) prin puterea şi slava Dumnezeirii, în ce mod îi va lipsi pe ucenici de a se învrednici de grija cuvenită? Cum li s-ar putea întâmpla să cadă din siguranţa în El, o dată ce puterea

---

[1953] Nimic nu Şi-a adăugat Fiul lui Dumnezeu coborând prin întruparea Sa, ca om, şi prin arătarea Sa către noi, ca lipsit de slavă. Nu L-am fi putut primi în plinătatea slavei Sale, ar fi rămas prea înalt faţă de noi. El S-a coborât la noi, asumând omenitatea ca mijloc de comunicare cu noi. A fost un om-model pentru noi, capabil să-Şi dovedească iubirea faţă de noi prin moartea pe cruce. Noi suntem cei ce am câştigat din pogorârea Lui.

[1954] Păzeşte-i, zice Hristos, în puterea ce Mi-ai dat-o Mie. Puterea Tatălui este şi a Fiului. Fiul întrupat cere deci Tatălui să-i păzească în puterea Lui, care este însă şi puterea Sa. Păzeşte-i deci în Mine, sau împreună cu Mine. E ceea ce se petrece într-un anumit grad şi cu oamenii ce se iubesc. Fiul poate spune tatălui: tată, ajută-mă să fac lucrurile pentru care mi-ai dat putere, ca să le fac şi eu. Dar şi tatăl face lucrurile sale, gândindu-se să sporească astfel numele bun al fiului, din puterea ce-i vine din gândul la aceasta.

dumnezeiască a Unuia-Născutului persistă pururea şi e fixată în identitatea tăriei celei după fire aflate în El? Căci Dumnezeirii îi este neobişnuită abaterea şi strămutarea spre altceva, aşa cum e obişnuită celor cu o viață nedreaptă. Ea luminează pururea prin însuşirile ei stăpânitoare.

Deci le-am grăit, zice, acestea în lume, ca ucenicii Mei să aibă în ei bucuria Mea împlinită. Dar cum, sau în ce mod, vom întreba iarăşi, neobosind să înlăturăm neclaritățile cuvintelor? Fericiții ucenici socoteau că, dacă Hristos Se află şi convieţuieşte cu ei, se înțelege cu trupul, se vor izbăvi de orice necaz şi vor scăpa uşor de primejdiile din partea iudeilor, rămânând nepăgubiți de cei ce voiesc să le facă rău. Dar, dacă El îi va părăsi şi va pleca la cele de sus, vor cădea în orice primejdie şi vor avea de suportat chiar primejdia din urmă, nemaifiind nimeni care să-i apere în mod durabil şi să oprească apropierea ispitelor. Din această pricină, Domnul nostru Iisus Hristos, netăgăduind nici umanitatea odată asumată, nici arătându-Se lipsit de puterea dumnezeiască, afirmând prin cuvinte pe amândouă, spune că I s-a dat ca unui om numele Dumnezeirii şi în El şi prin El se împlineşte, cu cei ce cred în El, cruțarea şi păzirea de către Tatăl. Ce li se pregătea deci în mod înțelept prin acestea? Ca să învețe fericiții ucenici şi să înțeleagă - pricepând înțelesul subtil al celor spuse - că, şi fiind împreună cu ei cu trupul, nu le lucra prin trup cele spre mântuire, ci prin slava Dumnezeirii şi prin puterea Atotfăcătorului. Deci nimic nu-i va păgubi pe ucenici nemaifiind El prezent cu trupul, puterea dumnezeiască a Unuia-Născutului putându-i mântui cu uşurință, chiar dacă trupul nu va fi prezent. Şi acestea le spunem nu ca să nu dăm nici o valoare sfântului trup al lui Hristos (să nu fie!), ci pentru că lucrarea celor săvârşite se cuvine să o atribuie mai degrabă slavei dumnezeieşti. Trupul Domnului s-a sfințit prin puterea Cuvântului unit cu el, fiind făcut astfel împreună-lucrător în binecuvântarea noastră tainică, în aşa fel că poate să ne sădească şi nouă sfințenia lui.[1955] Însuşi Domnul şi Mântuitorul vorbind cândva iudeilor şi spunând multe despre trupul Său, l-a numit pâine adevărată de-viață-făcătoare: „*pâinea,* zice, *pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu*” (In 6, 51). Şi aceia uimindu-se foarte şi nedumerindu-se nu puțin cum firea trupului pământesc le-ar putea fi pricină de viață veşnică, răspunzând, El le-a zis: „*Duhul este cel ce dă viață; trupul nu foloseşte la nimic. Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh şi viață*” (In 6, 63). Aici spune iarăşi că trupul nu poate fi de nici un folos celor ce-L primesc, pentru sfințire şi dăruirea vieții (cât priveşte firea trupului în sine), dar când e înțeles şi crezut ca templu al Cuvântului, atunci va fi desigur pricinuitor al sfințirii şi vieții, desigur nu pentru el însuşi, ci pentru Dumnezeu cel unit cu el, Care este Sfânt şi Viață.

Deci, atribuind totul lucrării dumnezeieşti, spune ucenicilor Săi că nu le va fi spre pagubă, în ce priveşte păzirea în viață, plecarea Lui cu trupul. Căci Mântuitorul, deşi Se va acoperi față de oameni, nu Se va despărți de cei ce-L iubesc, ci va fi iarăşi împreună cu ei prin puterea dumnezeiască. „*Acestea le grăiesc în lume, ca să fie deplină bucuria Mea în ei.*” Care e bucuria deplină şi desăvârşită? Să ştie şi să creadă că Hristos nu e numai om ca noi, fără de păcat, ci şi că e Dumnezeu cu adevărat. Deci e vădit şi neîndoielnic că Îi aparține puterea să mântuiască pe cei ce cred în El, chiar dacă nu va mai fi prezent cu trupul. Iar prin aceasta se afirmă că şi noi putem avea harul desăvârşit aproape de noi, având împreună cu noi pe Cel ce ne poate ridica peste orice rău.

„Eu le-am dat lor cuvântul Tău, şi lumea i-a urât, pentru că

[1955] Nu de la trupul lui Hristos le-a venit oamenilor mântuirea, ci de la dumnezeire. Dar puterea dumnezeirii s-a arătat prin trup. Prin puterea ei a putut răbda Hristos în trup jertfa pentru oameni. Prin deget sau prin cuvântul rostit a vindecat. Prin trup se arată oamenilor slava Lui dumnezeiască de după înălțare. Prin trupul copleşit de lumina dumnezeiască, sau de Duhul Sfânt, le vine oamenilor puterea mântuirii. Trupul lui Hristos este atât de sfințit prin unirea Cuvântului dumnezeiesc cu el, încât ne poate sfinți şi pe noi prin împărtăşirea de el.

nu sunt din lume,[1956] *precum Eu nu sunt din lume. Nu Mă rog ca să-i iei din lume, ci să-i păzeşti pe ei de cel viclean*" (In 17, 14-15)

Declară că darul bunăvoinţei Tatălui ne este foarte trebuincios. Spune că acesta le este folositor, ca o dreaptă şi preacuvenită răsplată de la El, celor ce se primejduiesc pentru El. Lumea urăşte pe cei ce se alipesc de Dumnezeu, şi se supun legilor stabilite de El, şi nu pun nici un fel de preţ pe plăcerea din lume, care se bucură de conlucrarea cu harul Lui şi de stăruinţa în bine. Cei ce tind în oarecare mod spre El, îndrăznesc în El, poartă lupta pentru El şi nu se tem se întâmpine primejdii mai presus de puterea lor, cum n-ar primi la sfârşit o răsplată potrivită cu scopul urmărit? De aceea zice Mântuitorul: „*Eu le-am dat lor cuvântul Tău, şi lumea i-a urât, pentru că nu sunt din lume, precum Eu nu sunt din lume.*" Pentru că au primit, zice, foarte cuviincios cuvântul Tău, o, Părinte, dat lor prin Mine, adică propovăduirea evanghelică, care îi scoate în afara vieţii lumeşti şi din cugetarea pământească pe cei ce îl primesc. De aceea au fost şi urâţi de lume, adică de cei ce au ales cele din lumea aceasta şi care iubesc această viaţă urâtă şi iubitoare de plăceri, căci celor din lume nu le sunt plăcute cuvintele Sfinţilor, care ocărăsc pururea relele din această viaţă, declară demnă de dispreţ scurta viaţă din lume, condamnă păcatul din ea, înţeapă cu certări aspre pe cei ce se arată păcătuind cu dulceaţă şi rostogolindu-se în relele pământeşti, şi care luptă împotriva a toată lăcomia, dispreţuind iubirea de slavă şi învăţând pe oameni să renunţe la iubirea de arginţi, maica tuturor relelor, şi să se depărteze cât mai mult de ea, ba poruncesc celor ameninţaţi de laţurile diavoleşti să fugă de rătăcirea de la început şi să se apropie de Dumnezeul tuturor.

Au fost urâţi pentru acestea, zice, o, Părinte! Şi nu fiindcă au fost dispreţuiţi pentru unele fapte urâte sau necredincioase, s-au făcut de nesuportat în lume, ci fiindcă le-am dat cuvântul de la Tine şi prin el au ieşit din lume, ca şi Mine. Căci vieţuirea în Hristos, pe care ne-o însuşim după putinţă şi noi, care urmăm după ei, scoate cu totul din cuget ceea ce e pământesc şi lumesc, chiar dacă şi aceia, ca şi noi, au fost văzuţi în lume. De aceea, dumnezeiescul Pavel ne-a poruncit să mergem pe urmele Lui. Îi vom urma mai ales atunci când vom iubi cugetarea numai la cele mai presus de lume şi, ridicându-ne mintea deasupra cugetului trupesc, vom vedea cele din ceruri. Hristos Se aşază iarăşi în rândul ucenicilor datorită umanităţii. Imitându-L, urcăm spre tot felul de virtuţi, precum am spus adineauri, şi, părăsind tot păcatul din lume, ne arătăm străini şi noi de relele din lume. E ceea ce scrie şi dumnezeiescul Pavel despre sine şi despre Hristos: „*Prin care lumea este răstignită pentru mine, şi eu pentru lume*" (Gal. 6, 14). Dar şi în alt loc porunceşte, zicând: „*vă rog să-mi fiţi mie următori, precum şi eu lui Hristos*" (I Cor. 4, 16). Iar Pavel nu imita desigur pe Domnul nostru Iisus Hristos ca şi Creator al lumii. Căci nu ne-a arătat vreodată alte ceruri, dar nici alte mări şi alt pământ. Cum L-a imitat el oare? Cu siguranţă a făcut aceasta amestecând în caracterul şi purtarea sa modelul vieţii exemplare a lui Hristos atât cât i-a stat în putinţă. Căci cine poate să egaleze pe Hristos?[1957]

[1956] Deşi lumea e constituită după chipurile raţiunilor cuvintelor lui Dumnezeu, lumea totuşi nu vrea să trăiască conform acestor cuvinte, ci, conform unor paradigme, raţiuni sau cuvinte mincinoase, închipuite. De câte ori nu ne folosim de acestea nu pentru a arăta cum trebuie să se trăiască, ci pentru a pleda prin ele pentru cele rele? Există deci posibilitatea de a prezenta ca raţiuni adevărate ale lucrurilor raţiuni mincinoase, de a folosi cuvintele nu pentru a comunica ceea ce trăim cu adevărat, ci pentru a acoperi, sau pentru a prezenta ca bune pornirile rele. Există posibilitatea să folosim cuvintele nu pentru a ne uni prin iubire cu Dumnezeu, ci pentru a ne despărţi de El. Cei ce folosesc cuvintele pentru promovarea dezordinii, şi nu pentru unitatea noastră cu Dumnezeu, urăsc pe cei care le folosesc cu rostul lor normal, de promovare a unităţii, deci a adevărului.

[1957] Hristos a ridicat viaţa umanităţii Sale la desăvârşire, o înălţime la care noi nu putem ajunge niciodată. El a realizat în umanitatea asumată moduri de simţire şi purtări desăvârşite, pentru că Subiectul care le realiza şi le trăia era totodată Fiul lui Dumnezeu. Noi nu putem ajunge niciodată la aceste moduri perfecte

Punându-Se pe acelaşi plan cu noi, pentru umanitatea Sa, mai bine-zis - ca să spunem adevărul - arătând că ne conduce până la ridicarea din lume printr-o viață mai presus de lume (căci viețuirea şi îndrumarea evanghelică sunt deasupra lumii), zice că El nu mai este din lume şi că şi noi ne împărtăşim de aceasta deoarece cuvântul Lui dumnezeiesc s-a sălăşluit în sufletele noastre.[1958] Dar, precum lumea Mă urăşte, zice, pe Mine, aşa îi va urî şi pe ei. Lumea urăşte pe Hristos întrucât luptă împotriva cuvintelor Lui şi nu primeşte îndemnul lor, predându-şi cugetarea întreagă pornirilor spre răutate. Pentru imitarea Mântuitorului nostru Hristos a urât şi pe ucenicii Lui, fiindcă propovăduiesc cuvântul Lui. E ceea ce făcea şi Pavel, zicând: „*În numele lui Hristos, aşadar, ne înfăţişăm ca mijlocitori, ca şi cum Însuşi Dumnezeu v-ar îndemna prin noi. Vă rugăm, în numele lui Hristos, împăcaţi-vă cu Dumnezeu*!" (II Cor. 5, 20).

Ce cere deci (Hristos), după ce a arătat că ucenicii vor fi urâți de cei alipiți de relele lumeşti? „*Nu Mă rog*, zice, *ca să-i iei din lume, ci să-i păzeşti pe ei de cel viclean.*" Hristos nu voia să-i izbăvească pe Sfinți de trebuințele omeneşti, nici de viața în trup, până ce nu vor împlini apostolia lor şi nu se vor remarca în virtuțile evlaviei, ca, viețuind cu cei din lume şi călăuzindu-i pe cei din ea la o viețuire bineplăcută lui Dumnezeu, să fie duşi cu faptele lor strălucite la cetatea de sus şi să locuiască cu cetele Sfinților îngeri. Vom afla pe oarecare dintre Sfinți apropiindu-se de iubitorul de virtute Dumnezeu şi psalmodiind: „*Nu mă lua la jumătatea zilelor mele*" (Ps. 101, 25). Căci nu e nepăgubitor pentru sufletele iubitoare de Dumnezeu să iasă din viață cu trupul înainte de împlinirea unei viețuiri excepționale. De aceea şi Legea lui Moise, învățând pe oameni să se teamă de moartea venită peste cei păcătoşi din mânie şi pedeapsă înainte de timpul cuvenit, a spus de multe ori: „*Nu fi nelegiuit până la sfârşit şi nu fi nici nebun; de ce să mori înainte de timpul tău*?" (Eccl. 7, 17). Pe lângă aceea, a voi ca Sfinții să plece din greutățile noastre, nu puțină păgubire ar aduce celor slabi în credință; mai mult chiar, aceia n-ar mai înainta spre evlavie, nemaiavând pe cei ce îi pot ajuta în aceasta. Iar aceasta ştiind-o, Pavel zice: „*doresc să mă despart de trup şi să fiu împreună cu Hristos, şi aceasta e cu mult mai bine; dar este de folos pentru voi să zăbovesc în trup*" (Filip. l, 24-25). Gândindu-Se deci Domnul la mântuirea celor neinițiați şi nevrând să-i lase fără luminători pe cei din lume, se roagă să fie păziți Sfinții, dar să rămână mereu în afara perversității celui viclean şi feriți de asaltul ispitelor prin puterea Tatălui, Care toate le poate. Mai e de însemnat că despre cuvântul venit de la El, adică cel evanghelic, zice că e de la Dumnezeu-Tatăl, arătând că El însuşi nu e altul decât Tatăl din pricina deoființimii. Vom afla în Scripturile evanghelice că mulțimile iudaice erau uimite de El, fiindcă le învăța ca Unul ce are putere, şi nu precum cărturarii lor. Căci aceia, căutând în sus şi în jos ceea ce place Legii, învățau poporul potrivit ei. Dar Domnul nostru Iisus Hristos, neurmând chipurilor umbrite ale literei, ci luminând cu putere dumnezeiască cuvântul Său, spune: „*Ați auzit că s-a zis celor de demult „Să nu săvârşeşti adulter.*" *Eu însă vă spun vouă că oricine se uită la femeie, poftind-o, a şi săvârşit adulter cu ea în inima lui*" (Mt. 5, 27-28). Deşi Legea poruncea despre cuvintele dumnezeieşti că nu este îngăduit nici să se adauge ceva la ele, nici să se înlăture din ele ceva, Hristos a înlăturat şi a adăugat, strămutând chipurile în

ale umanității Sale, care ne rămâne în veci model. În El, ca model omenesc, se traduce deplin voia dumnezeiască referitoare la manifestarea omenescului. De aceea, în El s-a arătat deplin dumnezeiescul în formă omenească.

[1958] Prin Hristos, omul poate trece peste granițele viețuirii lumeşti, putând trăi din puterile dumnezeieşti. El se îndumnezeieşte la nesfârşit prin har. Prin Hristos, Dumnezeu nu mai lasă lumea în granițele creatului. Nici omul, nici lumea nu pierd caracterul creat al ființei lor, dar, prin har, omul poate deveni subiectul energiilor necreate, cărora totuşi nu li se face el însuşi izvor. Prin Hristos şi prin omul trăitor în Hristos aceste energii pot face ca şi puterile create ale lumii să fie copleşite de energiile necreate. Aceasta s-a întâmplat întâi cu umanitatea lui Hristos. Ea a avut în Subiectul ei, Care e Fiul lui Dumnezeu însuşi, izvorul acestor energii necreate. Dar lumea aceasta îndumnezeită, fiind mai presus de granițele ei, nu mai poate fi numită lume.

adevăr. Deci nu se va socoti sub Lege, adică între făpturi, căci numai cel ce se află prin fire între robi trebuie să se supună şi Legii.[1959] Hristos Şi-a însuşit cuvântul Tatălui, căci El este Cuvântul aflat în Tatăl şi ieşit din Tatăl, vestitor al voilor Dumnezeirii.[1960] Iar prin Dumnezeire înțeleg pe Cea unică, pe Cea singură şi adevărată, Cea în Tatăl şi în Fiul şi în Sfântul Duh.

„*Ei nu sunt din lume, precum nici Eu nu sunt din lume. Sfințeşte-i pe ei întru adevărul Tău; cuvântul Tău este adevărul*” (In 17, 16-17)[1961]

A arătat iarăşi pe cei pentru care Se îngrijeşte. Se roagă lui Dumnezeu-Tatăl pentru cei ce se cuvine în modul cel mai potrivit, odată ce se cugetă, după Sfânta Scriptură, că e Mijlocitor, Arhiereu şi Rugător. Atunci când se întâmplă să greşim şi să ne abatem de la gândul şi fapta cuvenite, sau să fim încercați de ispite neaşteptate, sau tulburați de răutăți diavoleşti, El intervine pentru noi, în modul potrivit mijlocirii, procurând, împreună cu Cel ce L-a născut, celor vrednici, cele bune. Căci I se potriveşte şi aceasta, fiind Dumnezeu după fire. Cei ce au primit prin Mine cuvântul Tău, o, Părinte, au în ei chipul Meu strălucind.[1962] Şi s-au făcut chipuri ale Fiului Tău adevărat, trecând, prin imitarea Lui, peste vânturile răutății lumeşti şi arătându-se străini de iubirea de plăceri şi de toată urâciunea din lumea aceasta. De aceea cere: „*sfințeşte-i pe ei întru adevărul Tău.*” În Hristos curăția e naturală şi mai presus de cuvânt, fiindcă este Dumnezeu adevărat, neştiind sau nerăbdând să cadă în păcat, ci fiind mai degrabă izvorul a toată virtutea şi strălucirii ce se află în sfințenie.[1963] Firea dumnezeiască şi stăpânitoare a tuturor nu face nimic altceva decât ceea ce I se cuvine cu adevărat şi se cugetă ca aparținându-I.[1964] Iar în Sfinții ucenici, sau în toți cei ce cred în El, nu există curăția altfel, sau nu se fereşte de tăvălirea în relele lumeşti decât prin iertarea şi harul de sus, care alungă murdăria păcatelor de mai înainte şi vinile vieții trecute, dăruindu-le strălucirea unei vieți întru sfințenie, dar neavând stăruirea sigură în aceasta. Foarte înțelept ni se pare că spune Pavel: „*cel căruia i se pare că stă neclintit, să ia seama să nu cadă*” (I Cor. 10, 12), căci pururea sunt în clătinare şi se agită cele ale noastre, cel viclean ispitindu-ne neîncetat, şezând mereu lângă noi şi vrând să murdărească, prin născocirile greu de sesizat ale răutății lui, pe cei curățiți, că: „*mâncărurile lui sunt mai sățioase*,” după cuvântul Proorocului (Avac. l, 16). Asigurând deci pe ucenicii Săi de viața din afară de lume şi de faptul că se vor face, prin imitare, de un chip cu El, roagă şi pe Tatăl să-i păzească, spunând: O, Prea Sfinte Părinte, dacă erau în lume, adică dacă trăiau o viață prețuită în această lume, dacă şi-ar fi risipit mintea în plăcerile pământeşti şi trecătoare, şi-ar fi întipărit în ei chipul foarte urât al celui viclean. Nu i-ar fi ispitit

[1959] Hristos ca Dumnezeu e mai presus de Lege. Legii îi sunt supuşi numai robii, sau cei creați. Aceştia se supun numai până se ridică la puterea iubirii, care are ca izvor pe Dumnezeu. Fericitul Augustin a spus: „Ama et fac quod vis.” Prin pedepsele pe care le rânduieşte, Legea e dată ca oprelişte spre rău, nu ca putere spre iubire. Numai venirea Fiului lui Dumnezeu ca om putea aduce oamenilor această putere.

[1960] Dumnezeu-Cuvântul e Subiectul revelator al cuvintelor Tatălui. E Cuvântul cuvântător suprem. E Subiectul tuturor sensurilor.

[1961] Adevărul este Dumnezeu-Cuvântul. Cuvântul revelează pe Tatăl, în El se cunoaşte Adevărul, căci Tatăl este Adevărul. În Cuvântul se cuprind sensurile tuturor celor pe care Dumnezeu se hotărăşte să le creeze. Toate rămân într-un anumit mod în Dumnezeu-Cuvântul, după ale Cărui rațiuni s-au făcut toate. Dar mulți oameni nu vor să rămână cu voia în Dumnezeu-Cuvântul. De aceea, viața e strâmbată şi chinuită pentru ei, fiindcă sunt şi dezbinați între ei. Numai în Dumnezeu-Cuvântul pot fi toți una.

[1962] A primi cuvintele cuiva înseamnă a primi într-un fel pe acela însuşi, sau pecetea lui, fără să se confunde cu cel ce îi transmite cuvintele, căci se sileşte să trăiască şi să lucreze ca acela. Cu atât mai mult se întâmplă aceasta cu cei ce primesc cuvintele Cuvântului prin excelență, ale Cuvântului suprem, Subiect şi Izvor al cuvintelor.

[1963] Sfințenia e luminoasă, pentru că e bunătate, aşa cum răutatea e întunecoasă, pentru că e una cu închiderea celui rău în îngustimea lui şi față de toată realitatea.

[1964] Dumnezeu nu poate decât dărui, pentru că e existența infinită. De aceea este bună, sau sfântă prin excelență.

deci acela, nici nu s-ar fi înarmat împotriva fiilor Tăi, având în ei înşişi imitaţia răutăţii lui. Dar, de vreme ce aceştia, urmând Mie, râzând de amăgirea acestei lumi, au ajuns afară din lume şi şi-au întipărit în purtările lor chipul sfinţeniei Mele neasemănate, sunt atacaţi de Satana care îi asaltează şi îi războieşte pe Sfinţi neîncetat, vreau în mod necesar ca ei să fie păziţi.[1965] Să fie păziţi însă nu în afara Adevărului Tău, adică în afara Mea. Căci Eu sunt Adevărul Tău după fire, o, Tată, Cuvântul fiinţial şi viu şi enipostaziat.[1966]

Aceasta să presupunem că socoteşte El că trebuie să spună. Priveşte cum, prin toate cuvintele Sale, ca să zicem aşa, pătrunzând Persoana Sa cu lucrarea Tatălui, spre orice ar fi îndreptată,[1967] arată ca adevărată spusa: „*Toate s-au făcut prin El şi fără de El nimic nu s-a făcut*.” În cele dinainte Se ruga să fie ţinuţi ucenicii, în numele Lui, de Cel ce L-a născut, Care I-a dăruit Lui. În acestea voieşte ca cererea pentru ei să fie împlinită în Adevărul Tatălui. Ce înseamnă aceasta, sau în ce constă diferenţa cuvintelor? Oare nu ca să arate că este una lucrarea Tatălui cu a Sa în păzirea Sfinţilor, săvârşită prin El? Zicând mai înainte că ucenicii trebuie păziţi în numele Tatălui, a spus că stă în slava şi puterea Dumnezeirii ca ei să fie ţinuţi în afara răului. El arată într-un mod tainic acel ajutor care să-i ocrotească pe Sfinţi în orice li s-ar întâmpla, sprijin pe care Hristos l-a descoperit la un moment dat ucenicilor Săi, atunci când a zis: „*Simone, Simone, iată Satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu. Iar Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credinţa ta*” (Lc. 22, 31-32). Căci multe se iconomisesc pentru noi în mod ascuns, Hristos având în grijă şi apărând viaţa fiecăruia.[1968] Iar aici, zicând: „*Păzeşte-i întru adevărul Tău*,” arată clar că au fost conduşi prin lumina Adevărului la cunoaşterea Adevărului.[1969] Căci fără luminarea prin Duhul, nu ar ajunge cineva la cunoaşterea Adevărului,[1970] nici nu s-ar dărui înţelegerea exactă a dumnezeieştilor dogme, pe cât e cu putinţă oamenilor. Căci tainele din Scriptura de Dumnezeu insuflată sunt mai presus de mintea noastră. Dar nu e fără strălucire acest dar, chiar dacă se arată într-o cunoştinţă modestă despre Hristos. De fapt, fericitul Petru, după ce a mărturisit că Domnul este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu Celui Viu, a auzit în chip cuvenit: „*Fericit eşti, Simone, fiul lui Iona, că nu trup şi sânge ţi-au descoperit ţie aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din ceruri*” (Mt. 16, 17). Căci (Tatăl) descoperă Sfinţilor pe Fiul Său, Care este Adevărul, nelăsând pe Satana să abată spre o cunoaştere strâmbă mintea credincioşilor, cum s-a întâmplat cu Imeneu şi cu Alexandru care, ascultând la timpul lor de el, au rătăcit în privinţa

---

[1965] Nu mai e nevoie să fie ispitiţi de Satana cei obişnuiţi să facă răul. Ei fac deja răul. Lupta cea mare a Satanei se dă împotriva celor ce vor să sporească în bine.

[1966] Nu poate fi adevăr fără conştiinţă. Conştiinţa ţine de adevăr. Iar a şti de mine înseamnă a realiza un fel de dualitate între mine (cel ce ştiu) şi mine, cel ştiut. Iar conştiinţa cea mai sigură şi mai ascuţită este cea a celui ce ştie şi de altul. O conştiinţă strict individuală se scufundă în întuneric. Sunt conştient, pentru că ştiu multe despre altul din iubire, sau puţine, din duşmănie. Conştiinţa prin iubire e conştiinţa fericită. Tatăl ştie de Sine ca Adevăr şi că are împreună cu Sine pe Fiul.

[1967] Sfântul Chiril foloseşte de mai multe ori pentru Fiul termenul Persoană. Fiul e Persoana revelatoare prin cuvinte, sau e Cuvântul total. El se manifestă şi se face simţit în fiecare cuvânt al Său, de către cei care Îl ascultă, cum se face şi omul. Se poate spune şi despre om că e cuvânt, sau întreg în cuvânt. Dar Dumnezeu-Cuvântul e unit cu lucrarea, care nu e numai a Sa, ci şi a Tatălui. Chiar când vorbeşte o persoană omenească, se resimte de legătura cu alta, deci are în ea şi lucrarea aceleia. În mod special are loc aceasta în relaţia dintre Dumnezeu-Cuvântul şi Tatăl Său.

[1968] Toate ale noastre se rezolvă cum se cuvine, spre binele nostru, când ne punem nădejdea în Dumnezeu, dar ne dăm şi noi silinţa. De multe ori, abia după rezolvări în bine ale unor probleme, prin împrejurări care n-au atârnat de noi, ne dăm seama că Dumnezeu a potrivit lucrurile astfel, ca acele probleme să se rezolve cum ne era de folos.

[1969] Adevărul suprem şi atotcuprinzător este în Hristos, Fiul lui Dumnezeu făcut om. Cei ce cred în El sunt conduşi, prin toate rezolvările ce se dau problemelor lor, la întărirea credinţei lor că Hristos este Adevărul, la întărirea vieţii lor în El.

[1970] Duhul lui Hristos, Care e Adevărul, ne luminează ca să cunoaştem mai adânc, prin experienţă, pe Hristos, Care, ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, cuprinde în Sine tot Adevărul spre a-L revela. Se afirmă în aceasta iarăşi Sfânta Treime.

credinţei, părăsind calea dreaptă a adevărului (I Tim. l, 20). Deci mare lucru este a rămâne în gândurile şi faptele drepte, păziţi întru numele lui Dumnezeu şi întru Adevăr de către Tatăl, ca să nu greşim nici prin fapte, nici să cădem departe de adevăr prin abaterea spre necunoaşterea dogmelor evlaviei faţă de Dumnezeu. Iar acest lucru ne va fi uşor şi nouă, când ne vom arăta ieşiţi din lume, fără să negăm că am fost făcuţi în lume (căci toţi am fost alcătuiţi din lut şi pământ, după cum s-a scris - Fac. 3, 12), dar prin calitatea faptelor ne-am deosebit de viaţa celor din lume. Căci, umblând pe pământ, cei ce vor să se facă de un chip cu Hristos vieţuiesc în cer. Mai e de notat că în acestea numeşte cu folos Sfânt pe Tatăl, amintindu-I că, fiind Sfânt, Se bucură de cei sfinţi. Iar sfânt e tot ce se arată eliberat de întinăciunea din lume. E sfânt ceea ce se află prin fire în Hristos prin asemănarea cu Tatăl, dar în Sfinţii ucenici e de adăugat: prin har şi prin strălucirea şi curăţia vieţii. Prin aceasta se face cineva după chipul dumnezeiesc şi mai presus de lume.[1971]

CAPITOLUL 10
HRISTOS NU E SFÂNT PRIN ÎMPĂRTĂŞIREA DE ALTUL, NICI NU E STRĂINĂ SFINŢENIA PRIN DUHUL DE FIINŢA LUI

„*Precum M-ai trimis pe Mine în lume, şi Eu i-am trimis pe ei în lume. Pentru ei Eu Mă sfinţesc pe Mine Însumi, ca să fie şi ei sfinţiţi întru adevăr*” (In 17, 18-19)[1972]

După ce a numit adineauri pe Tatăl Sfânt, rugându-L să-i păzească pe ucenici întru Adevăr, adică în Duhul Său (căci Duhul este Adevărul, după cuvântul lui Ioan - I In 5, 6), deoarece este Duhul Adevărului, adică al Unuia-Născutului,[1973] spune că i-a trimis în lume, imitând propria Sa trimitere. Căci Iisus S-a făcut „*Apostolul şi Arhiereul mărturisirii noastre*,” după cuvântul lui Pavel (Evr. 3, 1), în forma potrivită umanităţii, prin golire de slavă.[1974] Odată ce au fost rânduiţi ucenicii Lui spre aceasta, zice că au nevoie să fie sfinţiţi de către Tatăl cel Sfânt, Care sălăşluieşte în ei, prin Fiul, pe Duhul cel Sfânt. De fapt n-ar fi putut ajunge vreodată ucenicii Mântuitorului la această strălucire, ca să fie luminătorii întregii lumi, nici n-ar fi rezistat atacurilor înspăimântătoare ale ispititorului, adică ale diavolului, dacă n-ar fi avut mintea în stare să se apere prin împărtăşirea de Duhul şi n-ar fi fost întăriţi prin El în împlinirea unor porunci neobişnuite şi supraomeneşti şi călăuziţi fără sudoare, prin luminarea Duhului, spre cunoaşterea neciuntită a Scripturii de Dumnezeu insuflate şi a sfintelor dogme ale Bisericii. Fiindcă Mântuitorul, întâlnindu-Se cu ei, precum s-a scris, după învierea din

---

[1971] Sfântul Chiril stăruie în a vedea în sfinţenia vieţii o strălucire, iar în păcate, o murdărie întunecoasă. Cel rău caută să-şi ascundă răutatea, sau nu se comunică cu adevărat. Cel bun se deschide, se comunică, face bucurie altora şi-i uneşte cu sine. Lumina bunătăţii lui se arată oarecum chiar vizibil pe faţa lui. De aceea, Sfinţii sunt prezentaţi cu feţele luminate, înconjurate de o aureolă a luminii şi sfinţeniei.

[1972] Numai în Adevăr, adică în Hristos, poate fi sfinţit un om. Căci numai în unire cu Cel care e curăţia desăvârşită poate fi curat şi omul, imitând pe cât poate viaţa Lui. Căci sfinţenia, ca bunătate, e şi unirea cu alţii. Şi cine vrea să fie unit cu toţi, dacă nu Hristos, Care are în Sine raţiunile tuturor şi vrea să-i adune pe toţi în Sine? Răul se arată în tendinţa separatistă, în afirmarea egoistă de sine. Hristos a venit în lume ca să adune pe toţi în Sine, ca om, Care e şi Fiul lui Dumnezeu, prin Care s-au creat şi se susţin toate şi se desăvârşesc toţi cei ce vor.

[1973] Duhul e numit şi El Adevăr de Sfântul Evanghelist Ioan, căci, dacă e Duhul Adevărului, e şi El Adevărul. Duhul ne face să simţim pe Fiul ca Adevărul, sau ne deschide pe noi Fiului întrupat, adică lui Hristos. El ne face sensibilă prezenţa Fiului, produce în noi condiţia subiectivă pentru a-L simţi pe Fiul. Dar n-ar putea face aceasta dacă nu ar fi fost trimis de Hristos.

[1974] Hristos a fost „trimis," sau făcut Apostol de Tatăl. Şi El îi trimite sau îi face Apostoli pe ucenicii Săi. Trimiterea Lui o face Dumnezeu-Tatăl, Cel neîntrupat. Trimiterea lor o face Fiul lui Dumnezeu cel întrupat. El e Fiul lui Dumnezeu trimis să Se facă om. Ei sunt numai oameni. De aceea, numai aducându-i la El îşi împlinesc ei misiunea lor.

morți (In 21, 14), și poruncindu-le să propovăduiască harul prin credința celor din toată lumea (Mt. 28, 18-20), le-a cerut să nu se despartă de Ierusalim, ci să aştepte făgăduința Tatălui (Fapte l, 4), pe care ei au auzit-o vestită şi prin glasul Sfinților prooroci: „*Căci va fi în zilele acelea*, zice Domnul, *că voi vărsa din Duhul Meu peste tot trupul*” (Ioil 3, 1). Şi Însuşi Mântuitorul a făgăduit că va veni revărsarea Duhului peste ei, zicând: „*Încă multe am a vă spune, dar acum nu puteți să le purtați. Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul*” (In 16, 12-13). Şi iarăşi: „*Şi Eu voi ruga pe Tatăl şi alt Mângâietor vă va da vouă.*” Căci Duhul este al lui Dumnezeu-Tatăl, dar este şi al Fiului, nu ca şi cum ar fi împărțit între cei Doi. Deoarece Fiul este din Tatăl şi în Tatăl după fire, fiind rodul adevărat al ființei Lui, I se adaugă şi Lui Duhul Tatălui după fire, Care se revarsă din Tatăl şi, prin Fiul, se dăruieşte fâpturii. Şi nu face aceasta Fiul ca un slujitor, ci, cum am spus adineauri, răsărind Duhul din ființa lui Dumnezeu-Tatăl, îngăduie celor vrednici să-L primească prin Cuvântul cel de-o-ființă şi se arată din El în mod nemijlocit şi împărțit. Dar, Fiul rămânând în mod real pururea,[1975] spunem de Fiul că este de-Sine-stătător (în ipostas propriu) şi că are în Sine pe Cel ce L-a născut. Iar că Duhul Tatălui se arată al Fiului şi al Tatălui (al Tatălui, Care Îl trimite sau făgăduieşte să-L împartă Sfinților, dar Îl dă şi Fiului pentru identitatea ființei, pe care o are cu Tatăl) şi că în toate este lucrător Tatăl prin Fiul, a spus iarăşi foarte clar Fiul, zicând: „*Vă este de folos ca să Mă duc Eu. Căci dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi, iar dacă Mă voi duce, Îl voi trimite la voi*” (In 16, 7). După ce cu alte prilejuri a spus: „*Şi Eu voi ruga pe Tatăl şi alt Mângâietor vă va da vouă*” (In 14, 16), aici făgăduieşte deschis că El însuşi ne va trimite pe Mângâietorul. Deci, deoarece ucenicii, care au primit cuvintele Mele, au fost de mai înainte rânduiți, zice, pentru trimiterea în lume, după asemănarea Mea, „*sfințeşte-i pe ei întru adevărul Tău*,” adică întru Cuvântul Tău, prin Care vine Duhul Sfințitor.

Şi care a fost scopul Mântuitorului când a spus acestea? A cerut pentru noi de la Tatăl sfințenia în Duhul şi prin Duhul. Vrea ca în noi să se învioreze din nou şi să se încălzească în noi ceea ce era în noi din primele timpuri şi la începuturile facerii de către Dumnezeu. Acestea le spunem pentru că Unul-Născut este Mijlocitorul pentru noi şi Avocatul nostru în fața Tatălui, Care este în ceruri. Dar ca să înlăturăm orice neclaritate a cuvântului despre aceasta şi să facem mai bine văzut ascultătorilor înțelesul celor afirmate, să spunem ceva pe scurt despre întâiul om creat. A zis deci dumnezeiescul Moise despre el că, luând Dumnezeu țărână din pământ, a plăsmuit pe om (Fac. 2, 7). Apoi, aducând ființa la forma desăvârşită, ne învață cum şi în ce mod a fost însuflețit: „*A suflat*, zice, *în fața lui suflare de viață*” (Fac. 2, 7), arătând că s-a dat omului sufletul nu fără sfințenia prin Duhul, deci nu a lăsat sufletul gol sau lipsit cu totul de firea dumnezeiască.[1976] Căci nu ar mai fi fost considerat ca chip al Celui Preaînalt, dacă ar fi avut o facere atât de neînsemnată, dacă n-ar fi primit formarea prin Duhul, împărtăşindu-se şi împlinindu-se cu o față frumoasă prin voința lui Dumnezeu.[1977] Iar întrucât chipul exact al ființei Unuia-Născutului este Duhul Lui, după cum s-a scris prin Pavel („*Pe cei pe care i-a cunoscut mai înainte, mai înainte i-a şi hotărât să fie asemenea chipului Fiului Său*” - Rom. 8, 29), cei care sunt asemenea chipului sunt

---

[1975] Duhul se dă oamenilor prin lucrări deosebite, dar în Fiul rămâne pururea întreg ca Persoană deosebită.

[1976] În actul „suflării” lui Dumnezeu în fața omului se arată că sufletul dat omului avea şi sfințenia prin Duhul, care vine din Dumnezeu prin suflare, deci a dat omului şi ceva din firea dumnezeiască, fără să-i dea însăşi această fire, ci o energie necreată, pornită din această fire. Prin păcat, omul pierde sfințenia, dar nu rămâne rupt cu totul de energia dumnezeiască. Toata creația continuă să aibă la bază o energie dumnezeiască, iar omul are o energie care îl face conştient şi capabil de libertate.

[1977] Chipul lui Dumnezeu dat omului, având ceva din Dumnezeu, iar după păcat rămânând totuşi cu ceva înrudit cu Dumnezeu, se arată şi în fața dată omului (prin sufletul conştient şi liber, primit prin suflarea lui Dumnezeu). În fața dată omului se vede gândirea lui, atenția lui, chiar voința lui. Nu degeaba se spune, de aceea, că Dumnezeu a suflat „suflare de viață” conştientă „în fața” omului, în ea se vede putința atenției la Dumnezeu, a legăturii cu El.

făcuți în chipul Tatălui, adică şi în al Fiului. Astfel, toate sunt readuse la Tatăl, din Care este El, de Fiul prin Duhul. Deci roagă (pe Tatăl) să se înnoiască firea omului şi să se refacă chipul dintâi prin împărtăşirea de Duhul, ca, îmbrăcând acel har dintâi şi redobândind chipul asemenea Lui (Fiului), să devenim mai buni şi mai puternici decât păcatul ce împărăteşte în această lume şi să stăruim numai în iubirea față de Dumnezeu, plini de dorința spre tot binele şi având înțelegerea mai tare decât iubirea de trup, păstrând neschimbată frumusețea chipului sădit în noi. Aceasta e viața duhovnicească, acesta e înțelesul slujirii în Duh.

Iar dacă trebuie să scurtăm lungimea cuvântului, arătând pe scurt darul de la început al umanității, adică sfințenia prin Duhul, Hristos a cerut şi împărtăşirea de firea dumnezeiască pentru ucenicii Lui, care sunt pârga celor ce-L vor primi, asemenea agricultorului ce se osteneşte să se împărtăşească primul de roade. Dar pentru ca şi în aceasta să Se arate El întâiul (Col. l, 18), fiind întâiul născut între mulți frați (Rom. 8, 19), cugetat astfel între cei ca noi (pentru asemănarea cu noi), trebuia să se vadă ca începutul a tot binele, şi uşă, şi cale.[1978] De aceea a adăugat în mod necesar declarația următoare: „*Pentru ei Eu Mă sfințesc pe Mine Însumi*" (In 17, 19).[1979] Această spusă e greu de explicat şi greu de înțeles. Dar Cuvântul, Care toate le luminează şi descoperă adâncurile din întuneric, ne lămureşte şi această taină. Se spune deci că Se sfințeşte după rânduiala Legii, aducându-Se ca dar lui Dumnezeu. Se aducea ca atare tot întâiul-născut care deschidea pântecele maicii între fiii lui Israel. „Sfințeşte-Mi Mie tot întâiul născut care deschide pântecele," a spus către iubitul Moise (Ieş. 22, 29), adică predă-Mi, adu-Mi-l şi socoteşte-l ca aducere sfințită.[1980] Şi nu spunem sau socotim că altul a făcut-o. Dumnezeu însuşi a poruncit lui Moise să dea unora sfințenia prin Duhul. Căci nu putea ajunge firea creată la măsura care să poată împlini ceva de felul acesta, ci aceasta aparține numai lui Dumnezeu. De fapt, când a voit să-i înfățişeze Lui pe presbiteri împreună cu Moise, nu i-a poruncit lui să întipărească sfințenia în cei aleşi, ci a luat El din Duhul ce se afla în Moise şi a dat fiecăruia dintre cei aleşi (Num. 11, 16-17). Căci puterea de-a sfinți prin împărtăşirea de Duhul aparține numai firii Celui care stăpâneşte toate. Iar puterea sfințirii obişnuite în Lege ne-o va arăta deplin Solomon, zicând: „*Cursă este omului să afierosească Domnului ceva în grabă şi, după ce a făgăduit, să-i pară rău*" (Pilde 20, 25).

Deci, înțelegându-se de obicei sfințirea ca predare şi dăruire, spunem că Fiul S-a sfințit pe Sine pentru noi. Căci S-a adus pe Sine ca jertfă sfântă lui Dumnezeu-Tatăl, împăcând lumea cu El şi adunând în prietenie pe cel căzut, adică neamul omenesc.[1981]

[1978] Hristos e uşă şi cale spre îndumnezeire pentru noi, pentru că e şi Dumnezeu, şi om. Dacă ar fi numai Dumnezeu, n-ar putea fi acestea, fiindcă ar fi separat de noi. Dacă ar fi numai om, n-ar fi iarăşi acestea, pentru că nu ne-ar deschide calea şi n-am putea înainta prin El dincolo de El. El e uşa şi calea de la imanență la transcendență. Umanul nu mai e condamnat să rămână închis în mărginirea şi temporalitatea lui, care sfârşeşte definitiv în moarte. Hristos e „*primul născut între mulți frați*," care se pot ridica din existența aceasta în veşnicia fericită, adică în viața în Dumnezeu.

[1979] Hristos Se sfințeşte, ca om, primul, pentru ca să ne treacă şi nouă sfințenia Sa. Şi Se poate sfinți El însuşi ca Dumnezeu pe Sine ca om, pentru că e şi Subiectul purtător al dumnezeirii din veci, care e Izvor al sfințeniei şi creatoare a umanității care trebuie sfințită. Nici o făptură nu se poate sfinți pe sine însăşi, ci primeşte sfințenia de la Hristos prin Duhul Sfânt.

[1980] În Vechiul Testament, Dumnezeu a rânduit să I se închine, deci într-un fel să se sfințească, tot întâiul-născut, pentru ca să cugetăm la marea taină şi marele dar pe care El ni-l face, dând putința oamenilor şi celorlalte viețuitoare, ba chiar plantelor, să se înmulțească rând după rând prin puterea seminței pusă în firea lor. Prin întâii-născuți toate se socotesc reîntoarse ca daruri lui Dumnezeu, o dată ce ni s-au dat ca daruri. Toate se arată că sunt daruri ale lui Dumnezeu, deci destinate sfințirii, fiind toate de la El.

[1981] Jertfa de sine reprezentând totala renunțare, pentru alții, la afirmarea egoistă de sine şi dăruirea deplină lui Dumnezeu, Care ne-a dăruit existența, implică în ea suprema cinstire a lui Dumnezeu şi prețuirea celorlalți, sau iubirea față de ei. De aceea, jertfa desăvârşită a lui Hristos adusă lui Dumnezeu pentru oameni comunică din ea oamenilor puterea de a se dărui şi ei lui Dumnezeu şi de a se iubi unii pe alții. Ascetul Varsanufie a spus că Dumnezeu va întreba pe fiecare când se va duce la judecată: „Tu vii singur? Nu mai aduci pe nimeni cu tine?" Am putea preciza că prin aceasta se poate înțelege că

„*Căci El este pacea noastră*,” după cum s-a scris (Efes. 2, 14). Dar readunarea noastră în Dumnezeu nu poate fi cugetată că s-a săvârşit altfel, prin Hristos Care ne-a mântuit, decât prin comuniunea şi sfinţirea în Duhul. Căci Duhul este Cel ce ne adună şi ne uneşte în Dumnezeu-Tatăl. Pe Acesta primindu-L, ne arătăm părtaşi ai firii dumnezeieşti şi în comuniune cu ea. Pe Duhul Îl primim prin Fiul, şi în Fiul Îl primim pe Tatăl. Fiindcă scrie înţeleptul Ioan despre El: „*Din aceasta cunoaştem că rămânem în El şi El întru noi, fiindcă ne-a dat din Duhul Său*” (I In 4, 13). Dar, pe lângă aceasta, spune şi Pavel: „*Şi pentru că sunteţi fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile voastre, care strigă: Avva, Părinte*!” (Gal. 4, 6).[1982] De aceea, dacă s-ar fi întâmplat să nu fim părtaşi de Duhul, nu s-ar fi cunoscut că în noi Se află Dumnezeu şi, dacă nu ne-am fi îmbogăţit cu Duhul, Care ne face fii, n-am fi nicidecum fii ai lui Dumnezeu. Care ar fi deci primirea noastră, sau cum ne-am mai arăta noi părtaşi firii dumnezeieşti, dacă n-ar fi nici Dumnezeu în noi şi n-am fi primiţi nici noi în Dumnezeu prin chemarea noastră la împărtăşirea de Duhul? Dar acum suntem şi părtaşi, şi în comuniune cu fiinţa cea mai presus de toate şi temple ale lui Dumnezeu (I Cor. 3, 16). Căci S-a sfinţit Unul-Născut pentru noi, adică S-a predat şi S-a adus ca jertfă sfântă, întru miros de bună mireasmă lui Dumnezeu-Tatăl (Efes. 5, 2). Aceasta pentru ca, fiind înlăturat ceea ce se afla la mijloc şi despărţea ca un perete firea omului de Dumnezeu, adică păcatul (Efes. 2, 14), să nu se mai vadă nimic care să împiedice puterea noastră de a fi aproape de Dumnezeu şi de a ne ridica la comuniunea cu El, prin împărtăşirea de Sfântul Duh, Care ne reface spre dreptate, spre sfinţenie şi spre chipul de la început. Căci dacă păcatul desparte şi depărtează pe om de Dumnezeu, dreptatea uneşte şi, nemaifiind nimic la mijloc între om şi Dumnezeu, ne aduce în faţa lui Dumnezeu. Iar noi am fost îndreptaţi prin credinţa în Hristos (Rom. 5, 1), Care S-a dat pentru păcatele noastre, după cum s-a scris, şi a înviat pentru îndreptarea noastră (Rom. 5, 18). Astfel, întreaga fire a omului s-a refăcut în El spre înnoirea vieţii ca într-o pârgă a neamului şi, înălţându-se la începutul ei, s-a replăsmuit întru sfinţenie. „*Sfinţeşte-i pe ei*, zice, *întru Adevărul Tău*,” adică în Mine. Căci Adevărul este Cuvântul Tău, adică Eu: „*Pentru ei Eu Mă sfinţesc pe Mine însumi*,” adică M-am predat şi M-am adus, murind Unul pentru toţi, ca să le refac chipul spre înnoirea vieţii şi să fie sfinţiţi întru Adevăr, adică întru Mine.[1983]

Lămurită fiind spusa şi primită în înţelesul prezentat de noi adineauri, nu vom pregeta să păşim la explicarea ei şi prin alte cugetări. Căci silinţa de-a scoate la iveală cât mai multe înţelesuri, care nu sunt uşoare, e preţuită de cei ce vor aceasta şi de ascultătorii iubitori de mai multă învăţătură. Domnul nostru Iisus Hristos a spus că voieşte să Se sfinţească pe Sine pentru noi, ca noi să fim sfinţiţi întru adevăr. Deci să vedem, pe cât se poate, cum Se sfinţeşte pe Sine, deşi e Sfânt după fire. Vom căuta să explicăm aceasta ţinând seama de dogmele Bisericii şi neabătându-ne de la dreapta regulă a credinţei.

Deci spunem că Unul-Născut, fiind Dumnezeu după fire şi în chipul şi egalitatea lui Dumnezeu-Tatăl, S-a deşertat pe Sine, după Scripturi (Filip. 2, 8), S-a făcut om din femeie (Gal. 4, 4), primind toate cele potrivite omului, afară numai de păcat, şi S-a unit de bunăvoie pe Sine cu firea noastră. Aceasta pentru ca, readucând-o întâi în Sine şi prin

---

Dumnezeu va întreba pe fiecare: „Pe cine ai iubit tu în viaţă? Pe nimeni?” Căci prin iubire arătăm că am crescut, că ne-am deschis lui Dumnezeu.

[1982] Ne-a făcut Dumnezeu fii nu numai pentru că L-a făcut pe Fiul Său om între noi, ci şi pentru că Duhul Sfânt, purces spre Fiul, Îl face pe Fiul să trăiască şi prin El pe Tatăl ca Tată şi să Se trăiască pe Sine ca Fiu. Dând oamenilor Duhul, prin Care Îşi trăieşte cu desăvârşita intensitate filiaţia, ne face şi pe noi să trăim împreună cu El filiaţia faţă de Tatăl.

[1983] Sfinţenia supremă nu e o valoare supremă care stă de sine şi în care înaintez eu însumi în mod treptat. Ca toate valorile, ea este însuşirea unei Persoane supreme şi o primesc de la Aceea în măsura în care dezvolt comuniunea cu Ea. Sfinţenia este în Dumnezeu, deci şi în Fiul Lui, ea fiind nedespărţită de Adevăr. Unde apare cugetarea greşită, apare şi contrariul sfinţeniei, ca un contrar al armoniei cu toate. Dumnezeu-Cuvântul comunică sfinţenia şi umanităţii Sale, ca aceasta să primească să se predea lui Dumnezeu până la jertfa desăvârşită, ca moarte pe cruce.

Sine la frumusețea aceea, adică la cea de la început, să ni Se facă nouă al doilea Adam, adică om ceresc (I Cor. 15, 47),[1984] întâiul şi pârga tuturor celor recreați spre înnoirea vieții, adică întru nestricăciunea, dreptatea şi sfințenia cea înțeleasă prin Duhul, transmițând prin Sine bunătățile întregului neam. De aceea, deşi era Viața după fire, S-a dus între morți, ca, desființând în noi moartea noastră, să ne replăsmuiască în viața Sa. Şi, fiind El dreptatea lui Dumnezeu-Tatăl (I Cor. l, 30), S-a făcut pentru noi păcat (II Cor. 5, 21).[1985] Căci, după cuvântul Proorocului: „*El a luat asupră-Şi durerile noastre şi cu suferințele noastre S-a împovărat*" (Is. 53, 4), ca să ne facă drepți pentru Sine, rupând zapisul ce era împotriva noastră şi pironindu-l pe cruce, precum s-a scris (Col. l, 14). Şi fiind şi Sfânt prin fire, ca Dumnezeu, şi dând întregii creații Duhul spre împărtăşire, spre dăinuire şi sfințire, Se sfințeşte pentru noi în Sfântul Duh, nesfințindu-L pe El altcineva, ci lucrând mai degrabă El însuşi prin Sine spre sfințirea trupului Său.[1986] Căci primeşte Duhul, Care e al Său, şi Îl ia întrucât este om. De fapt şi-L dă pe Acesta, ca Dumnezeu. Făcea aceasta pentru noi, nu pentru Sine, ci pentru ca, primind în Sine, ca în primul, începutul sfințirii, să treacă harul sfințirii la tot neamul. Căci, precum prin călcarea şi neascultarea lui Adam, ca prin pârga neamului, firea a fost osândită la moarte, auzind prin el: „*Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce*" (Fac. 3, 19), la fel socotesc că, prin ascultarea şi dreptatea lui Hristos, întrucât S-a aşezat sub Lege, deşi era Dătătorul Legii, ca Dumnezeu, trece la întreaga fire binecuvântarea şi readucerea la viață prin Duhul. Pentru că Duhul reface spre nestricăciune chipul stricat prin păcat şi îl replăsmuieşte spre viața reînnoită, după ce s-a învechit şi din nepăsare a pornit spre dispariție.[1987]

Dar poate vei zice: Cum s-a sfințit Cel sfânt prin fire, şi aceasta prin împărtăşire? Şi în ce mod îşi dăruieşte Duhul Cel ce a dat Duhul tuturor celor în stare să-L primească, celor de sus şi celor de pe pământ? Sunt greu de înțeles şi nu uşor de explicat acestea, când cugeți pe Cuvântul născut din Dumnezeu ca neîntrupat şi despărțit de umanitatea sfințită. Dar când te minunezi de unirea mai presus de înțelegere şi de întâlnirea în trup cu Dumnezeu cel prin fire, Care, făcându-Se om, Se supune minții noastre, nu te vei mai mira, ci, înlăturând toată tulburarea înțelegerii tale şi arătând vederii (credincioase) că Dumnezeu este deodată Dumnezeu şi om, nu vei mai socoti demne de respins cele cuvenite umanității, chiar dacă se referă la Persoana Fiului Cel-Unul după fire, înțeleg a lui Hristos.[1988] Căci, oare, nu vom socoti cu totul străin de Cuvântul, Care dă viață tuturor, să moară? Dar vei admite că a pătimit aceasta după trup. Căci a suferit moartea în trupul Său, deoarece trupul e muritor, şi trupul Său a murit. Astfel, dai o foarte bună explicație, căci vorbeşti drept.

De fapt, într-adevăr, lăsând din iconomie propriul Său trup să moară,[1989] i-a sădit

---

[1984] Hristos e om ceresc, sau din cer, pentru că Persoana firii Lui omeneşti este din cer, sau Dumnezeu-Cuvântul.

[1985] „Dreptatea" în graiul biblic înseamnă lipsa de păcat, cel care e strâmbătate spirituală. Ea e opusă oricărui păcat. Hristos S-a făcut păcat, nu făcându-Se păcătos, ci însuşindu-Şi vina pentru păcatul nostru, dându-Se ca păcătos, Care primeşte pedeapsa morții pentru noi, pentru a o învinge, întrucât nu era El însuşi păcătos.

[1986] Hristos lucrează, ca Dumnezeu, cu Sine, ca om, sfințirea Sa. Dar în lucrarea Sa e şi lucrarea Sfântului Duh. Şi prin El se sfințesc toate spre existență fericită în comuniune cu celelalte.

[1987] Viața învechită e viața care nu mai poate da din ea nimic nou, e viața care merge spre moarte, îmbătrânind mereu. Viața înnoită e viața care găseşte, în legătura cu Dumnezeu cel iubitor şi infinit, alte puteri şi inspirații înnoitoare. Viața învechită e viața care, din lipsa de iubire, rămâne stearpă, fiind închisă egoist în sinea proprie. Viața nu creşte decât în comuniunea cu alții şi, îndeosebi, cu Dumnezeu. Căci iubirea e modul comunicării de putere şi deci de viață între persoane.

[1988] Cel ce întreba cum se sfințeşte Cel Sfânt prin fire, nu ținea seama de faptul că Hristos, făcându-Se om, nu e numai om, ci şi Dumnezeu. Fiul lui Dumnezeu S-a supus prin aceasta rânduielii noastre. Căci ştim că omul are nevoie să fie sfințit. Dar în Hristos şi cele ale omului, şi cele ale lui Dumnezeu sunt ale aceleiaşi Persoane, deci Hristos e Cel ce, pe de o parte, sfințeşte ca Dumnezeu, pe de alta, e sfințit ca om.

[1989] Hristos „Şi-a lăsat trupul să moară". Acesta n-a murit din necesitate, ca la oamenii obişnuiți. L-a lăsat să moară din iconomie, adică pentru a birui moartea, în Sine şi prin Sine, şi în noi, cei cu care S-a făcut de

trupului iarăşi viața proprie, nesupunându-Se pe Sine însuşi lanțurilor morții, întrucât se înțelege ca Dumnezeu. Căci a venit printre noi şi S-a făcut om nu pentru Sine,[1990] ci a pregătit calea prin Sine şi în Sine, pentru ca firea omenească să scape de moarte şi să se întoarcă la nestricăciunea cea de la început.

Să trecem deci, printr-o cugetare asemănătoare a celor spuse, la modul sfințirii. Aşadar: Vom spune că trupul Său e sfânt prin rațiunea firii Sale, chiar dacă n-ar primi sfințenia de la Dumnezeu cel Sfânt după fire? Dar cum ar fi aceasta? Ce deosebire s-ar mai cugeta între trupul din pământ şi ființa Sfântă şi simțitoare prin fire? Iar dacă trebuie spus adevărul, că toată făptura rațională (cuvântătoare) şi tot ceea ce e chemat la existență prin facere şi aflat între cele create nu are ca rod al firii sale sfințenia, ci primeşte în dar harul acesta de la Cel prin fire Sfânt, cum n-ar fi cu totul absurd să cugetăm că trupul nu are nevoie de Dumnezeu, Care poate sfinți toate? Deoarece deci trupul în sine nu e sfânt, a fost sfințit şi în Hristos de Cuvântul care a locuit în el. Şi a sfințit propriul templu prin Sfântul Duh şi l-a preschimbat prin lucrarea firii Sale (dumnezeieşti).[1991] De aceea, trupul lui Hristos e înțeles Sfânt şi sfințitor, ca unul ce a fost făcut, precum am spus adineauri, templu al Cuvântului unit cu el trupeşte, cum spune Pavel (Col. 2, 9).[1992] De aceea Se pogoară peste el din cer Duhul Sfânt în chip de porumb (Mt. 3, 16-17). Şi va mărturisi aceasta înțeleptul Ioan, ca să cunoaştem că Duhul S-a pogorât întâi în Hristos, ca în pârga firii înnoite, întrucât omul s-a arătat capabil de a fi primitor al sfințirii. Dar nu spunem că atunci a devenit Sfânt Hristos după trup, când a văzut Ioan Botezătorul Duhul pogorând. Căci era Sfânt în embrion şi în pântece. Fiindcă s-a spus către fericita Fecioară: „*Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri*” (Lc. l, 35). Însă s-a dat Botezătorului vederea ca semn. Socotim că trupul Lui a fost sfințit prin Duhul, Cuvântul cel Sfânt după fire şi existent din Tatăl ungând în Sine propriul templu. Aceasta ştiind-o Psalmistul, a spus de mai înainte, privind Persoana Duhului în umanitatea Unuia-Născutului: „*Pentru aceasta Te-a uns pe Tine Dumnezeul Tău cu untdelemnul bucuriei, mai mult decât pe părtaşii Tăi*” (Ps. 44, 9). Ungând Fiul templul Său, se spune că Tatăl a făcut aceasta, fiindcă Tatăl nu lucrează altfel decât prin Fiul. Dar tot ce face Fiul se referă şi la Tatăl din Care este. Căci Tatăl este ca o rădăcină şi izvor al propriului Născut. Deci nu e de mirare dacă se spune că S-a şi sfințit pe Sine, deşi e Sfânt după fire, când Scripturile numesc pe Tatăl Dumnezeul Lui, deşi e şi El Dumnezeu după fire. Dar socotesc că e drept şi bine să se refere aceasta la trebuințele omeneşti şi la chipul potrivit nouă, neabătându-se de la ceea ce se cuvine. Deci, precum a murit după trup pentru noi, ca om, deşi era Dumnezeu după fire, şi precum, aşezat fiind între cei creați şi sub jug pentru umanitate, deşi era Domnul tuturor, numeşte pe Tatăl Său Dumnezeu, aşa afirmă că Se sfințeşte pe Sine pentru noi, ca să treacă faptul acesta la noi, pentru ca, fiind înnoită firea noastră în El ca în pârgă, să fim şi noi sfințiți în El în Adevăr, adică în Sfântul Duh. „*Căci Duhul este Adevărul*,” după cuvântul lui Ioan (I In 5, 10). Fiindcă Duhul Lui nu e altul decât Fiul, potrivit rațiunii ființei, ca Cel ce este în El şi prin El iese. Şi spune (Fiul) că a fost trimis în lume, deşi era în ea şi înainte de înomenire, fiindcă era în lume, deşi lumea nu-L cunoaştea, după cum s-a scris (In l, 10), arătând că modul trimiterii nu s-a făcut decât prin ungerea prin Sfântul Duh, întrucât S-a făcut om şi S-a arătat înger de mare sfat (Is. 9, 6), prin asemănarea cu

---

o fire ca om.

[1990] Dacă Fiul lui Dumnezeu S-ar fi făcut om pentru Sine, înseamnă că ar fi avut nevoie să Se facă om, El nefiind deplin fără umanitate. Această idee ar fi proprie panteismului, care nu cunoaşte decât esența ce evoluează spre alte forme existente virtual în ea.

[1991] Trupul e organ al mişcării sufletului, mai precis al multor feluri de lucrări. S-ar putea spune că totul e mişcare, sau lucrare în slujba sufletului. În Hristos, în el lucrează Dumnezeu-Cuvântul prin suflet, deci fără înlăturarea sufletului.

[1992] Trupul lui Hristos e un templu activ, sau templu care redă în mod activ lucrarea lui Dumnezeu-Cuvântul în el. Şi omul poate deveni, păstrând proporțiile, un templu activ al lui Hristos.

slujirea prooroocească.[1993] Iar prin imitarea Lui, spune că s-au ales (hirotonit) şi ucenicii Lui şi au fost trimişi de El să vestească lumii propovăduirea evanghelică şi cerească. Prin aceasta arată că au trebuit în mod necesar să fie sfinţiţi întru Adevăr, ca să parcurgă bine şi cu tărie drumul apostoliei.[1994]

CAPITOLUL 11

FIUL ESTE PRIN FIRE UNA CU DUMNEZEU TATĂL SĂU. EL ESTE ÎN TATĂL ŞI TATĂL ÎN EL, PRIN LEGĂTURA FIINŢIALĂ A UNITĂŢII. LA FEL ŞI NOI, PRIMIND CREDINŢA ÎN EL, SUNTEM UNA *ÎNTRE NOI ŞI CU DUMNEZEU, TRUPEŞTE ŞI DUHOVNICEŞTE*

„*Dar nu numai pentru aceştia Mă rog, ci şi pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor, ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis*” (In 17, 20-21)

Hristos S-a arătat ca pârga celor rezidiţi întru înnoirea vieţii şi ca întâiul om ceresc. Căci, după cuvântul lui Pavel: „*Omul cel de al doilea este din cer*” (I Cor. 15, 47). De aceea a şi spus: „*Şi nimeni nu s-a suit la cer, decât Cel ce S-a coborât din cer, Fiul Omului, Care este în cer*” (In 3, 13). Apropiaţi de El, Pârga, mai mult decât alţii, cei aleşi spre ucenicie şi care au primit demnitatea urmării Lui au fost şi văzători ai slavei Lui, şezând şi convieţuind neîncetat lângă El şi adunând în sufletele lor mult folos. Deci au fost şi sunt, după El, - Care este, mai presus de toţi, „*capul trupului, al Bisericii*” (Col. l, 18) -, cele mai cinstite şi mai preţuite mădulare ale trupului Bisericii. De aceea Se roagă Hristos să se trimită de către Tatăl asupra lor, prin Duhul, binecuvântarea şi sfinţenia, desigur prin Fiul. Căci nu se putea altfel, deoarece El este înţelepciunea vie şi adevărată, a-toate-lucrătoare şi activă, şi Puterea Celui ce L-a născut. Dar ca nu cumva unii dintre cei mai puţin în stare de a înţelege în mod cuvenit Scriptura de Dumnezeu insuflată să socotească, din uşurătate, că numai peste ucenici s-a chemat pogorârea dumnezeiescului Duh, nu şi peste cei de după aceia care s-au aflat în primele timpuri, Mijlocitorul între Dumnezeu şi oameni, Rugătorul şi Arhiereul sufletelor noastre, clătinând de mai înainte bănuielile neînţelegătoare ale unora ca aceştia, a adăugat la cele spuse cuvântul de faţă, zicând: „*Nu numai pentru aceştia Mă rog, ci şi pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor.*” De fapt, ar fi fost absurd ca prin cel de la început să treacă la toţi osânda şi aceia să poarte chipul lipsit de slavă al celui pământesc, chiar dacă n-au păcătuit în acea vreme în care protopărintele a căzut din porunca dată lui, şi venind Hristos, Care S-a arătat ca om ceresc, să nu întipărească în cei chemaţi prin El la dreptate chipul Lui, desigur prin credinţă. Deci spunem că, precum chipul deloc frumos al celui pământesc se vede prin tipuri, împreună cu înfăţişarea lui, care are pata păcatului, slăbiciunea morţii şi a stricăciunii, iubirea de

[1993] Fiul S-a făcut om, sau Şi-a făcut proprie firea omenească, dar aceasta nu s-a săvârşit fără ungerea Sa ca om prin Duhul. Căci nu venea Duhul asupra umanităţii Lui din altă parte, sau de la Dumnezeu, ca şi cum ar fi fost deosebit de El. În acest caz, n-ar fi fost unit însuşi Fiul cu umanitatea Lui, făcut Persoană a ei. Ungându-se umanitatea Fiului cu Duhul, prin El însuşi, ea n-a rămas exterioară Lui. Fiul însuşi Şi-a dat prin aceasta o slujire profetică, iar această slujire nu I-a venit din afară, ca la Prooroci. El a devenit Proorocul Său, dar în unire cu Tatăl, căci era unit în fiinţă cu Tatăl. S-a făcut El însuşi pe Sine Înger, sau Vestitor al Marelui Sfat dintre El şi Tatăl.

[1994] Apostolia sau trimiterea la propovăduire a lui Hristos e strâns unită cu sfinţirea prin Duhul şi în Duhul, sau în Adevărul lui Hristos. Această legătură se arată până azi în Biserică. Arhiereii şi preoţii trimişi la propovăduire se sfinţesc. Sfinţirea e o aşezare a lor în Adevărul, Care este Hristos, sau în Duhul, Care este Adevărul viu al lui Hristos. Adevărul face pe om sfânt şi-i dă entuziasm în propovăduirea Lui. Dimpotrivă, minciuna îl lipseşte de curăţie, de bunătate, îl arată stăpânit de egoism. Cu Hristos începe sfinţirea firii omeneşti prin El însuşi ca om.

plăceri trupeşti şi necurăția cugetului pământesc, aşa se remarcă şi chipul Celui ceresc, adică al lui Hristos, prin curăție şi sinceritate, prin nestricăciunea în toate, prin viața întru sfințenie. Dar ar fi cu neputință să fim readuşi la frumusețea de la început, noi, cei ce am căzut odată din ea în întâiul om, pentru neascultare, dacă nu ne împărtăşim de comuniunea negrăită şi de unirea cu Dumnezeu. Căci aşa s-a împodobit şi la început firea celor de pe pământ. Iar unirea cu Dumnezeu nu am putea-o avea decât prin împărtăşirea de Sfântul Duh, Care ne insuflă sfințenia identității Lui şi rezideşte în viața proprie firea căzută în stricăciune. Aşa se readuce în Dumnezeu şi la chipul Lui firea lipsită de slavă a omului. Icoana aidoma a Tatălui este Fiul, iar asemănarea naturală a Fiului este Duhul Lui. De aceea, preschimbă potrivit Sieşi sufletele oamenilor, le întipăreşte forma dumnezeiască şi le sădeşte chipul ființei mai presus de toate.

Deci Domnul nostru Iisus Hristos Se roagă nu numai pentru cei doisprezece ucenici, ci şi pentru toți care vor asculta în toate timpurile cuvintele lor, spre primirea sfințeniei prin credință şi spre curățirea lucrată prin împărtăşirea de Duhul. Iar cele cerute a socotit că nu trebuie să ni le lase nelămurite, ca prin aceasta să învățăm cum trebuie să arătăm şi pe ce cărare a dreptății avem să umblăm spre împlinirea celor ce plac Lui. Deci care este modul cererii? „*Ca toți să fie*, zice, *una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una...*” Cere deci legătura iubirii, unității şi a păcii în cuget, legătură care adună în unitate duhovnicească pe cei ce cred, ca să imite trăsăturile unirii prin fire existente între Tatăl şi Fiul, prin consimțirea în toate şi prin conlucrarea în unitatea sufletelor nedespărțite. Dar nu va pretinde ca această legătură a iubirii dintre noi şi puterea unității de cuget să fie întocmai cum sunt între Tatăl şi Fiul, în identitatea ființei. Căci aceea se înțelege prin fire (şi e adevărată rațiunea existenței), iar aceasta imită forma unității adevărate. Cum ar fi copiile întru totul identice arhetipurilor? Căci chipul adevărului nu se înțelege ca fiind identic cu adevărul, ci ele se văd în aceleaşi forme, dar le deosebeşte totuşi o diferență care nu e întâmplătoare. Când cineva dintre eretici socoteşte că poate răsturna identitatea ființială, deci unitatea cu Dumnezeu-Tatăl a Fiului, aducând ca dovadă şi întărire a proastei lui cugetări cele ale noastre, zicând: precum noi nu suntem una nici prin identitatea trupurilor şi nici prin contopirea sufletelor noastre, ci printr-o relație şi dispoziție iubitoare, voind la fel şi consimțind cu voința lui Dumnezeu, aşa este una şi Fiul cu Tatăl -, îl respingem ca fiind cu totul lipsit de învățătură şi neînțelegător. Şi pentru care cauză? Pentru că cele ale noastre nu vor urma cele mai presus de noi. Şi nici Cel netrupesc nu e supus necesităților trupurilor, deoarece cele ale lui Dumnezeu nu se vor supune celor omeneşti. Dacă nu e nici o deosebire care să ne distingă pe noi de Dumnezeu, ar trebui să aplicăm analogia celor ale noastre lucrurilor care primesc pe Dumnezeu. Iar dacă e de necugetat ceva care nu le uneşte, cel ce pune scăderile noastre ca o regulă lui Dumnezeu şi supune neputințelor şi necesităților noastre firea mai presus de toate trebuințele s-ar arăta făcând lucrul cel mai absurd şi mai nerațional. Procedând astfel, construiesc realitatea din umbre, şi adevărul, din ceea ce se conformează propriei imagini, conferind cinstire mai mică celor ce merită cea mai mare cinstire şi deducând concepția lor despre cele ce au întâietate din cele de importanță secundară.

Dar pentru ca nu cumva să rămânem prea mult la aceste explicații şi să pară că am părăsit cuvintele din fruntea acestui capitol, vom spune iarăşi că Hristos, folosind unitatea ființială ce o are cu Tatăl ca model şi tip al nedespărțitei prietenii şi al aceleiaşi cugetări şi al unității, văzută în comuniunea sufletească, vrea să ne unească în oarecare fel şi pe noi între noi prin puterea Sfintei şi Celei de-o-ființă Treimi, ca să se înțeleagă ca unul trupul Bisericii, prin întâlnirea şi convergența celor două popoare formând poporul cel desăvârşit în Hristos.[1995] Căci, precum spune Pavel: „*El este pacea noastră,*

[1995] Adeseori suntem înclinați să vedem în unitatea noastră naturală o unitate asemănătoare unității de ființă a Persoanelor Sfintei Treimi. Dar ceea ce e creat nu poate avea aceeaşi unitate ca Dumnezeu cel necreat. Chiar în mărginirea ei este implicată unitatea mai redusă. Numai Dumnezeu, Care e izvorul a

El care a făcut pe cele două - una, surpând peretele din mijloc al despărțiturii, desființând vrăjmășia în trupul Său, legea poruncilor și învățăturile ei, ca, întru Sine, pe cei doi să-i zidească într-un singur om nou, și să întemeieze pacea, și să-i împace cu Dumnezeu pe amândoi, uniți într-un trup, prin cruce, omorând prin ea vrăjmășia" (Efes. 2, 14-16). Aceasta s-a săvârșit, cei ce au crezut dobândind același suflet și primind oarecum o inimă, prin asemănarea în evlavie, în credință și în cugetarea iubitoare de virtute. Și acestea nu le socotesc că sunt contrare scopului, ci, mai degrabă, potrivite lui. Dar conținutul acestora ne silește să mergem mai adânc cu explicația.

Deci, întrucât Mântuitorul a spus: „*Precum Tu, Părinte, ești în Mine și Eu în Tine, ca și ei să fie una în Noi*," trebuie să vedem în ce mod se cuvine să vorbim și noi despre acestea. În cele dinainte spusesem, nu fără tâlc, că trebuie ca unitatea de cuget și de suflet să imite felul unității și identității Sfintei Treimi și relațiile din Ea. În acestea ne străduim să arătăm și unitatea naturală, prin care suntem legați între noi și cu Dumnezeu, nelipsindu-ne nici unitatea după trup între noi, deși suntem despărțiți prin deosebirea trupurilor, fiecare dintre noi fiind circumscris și subzistând de sine. Căci nu se poate spune că Pavel e Petru, sau că Petru e Pavel, chiar dacă, prin modul unirii în Hristos, se înțelege că amândoi sunt una. Deci, mărturisită fiind unitatea naturală dintre Tatăl și Fiul, dar și între Ei și Sfântul Duh (căci una Se crede și Se slăvește Dumnezeirea în Sfânta Treime), să cercetăm în ce mod și noi suntem una - trupește și duhovnicește - între noi, dar și cu Dumnezeu.

Deci, luminându-ne Unul-Născut din însăși ființa lui Dumnezeu-Tatăl și având întreg în firea Sa pe Cel ce L-a născut S-a făcut trup după Scripturi (In l, 14), unindu-Se pe Sine cu firea noastră prin unirea cu acest trup din pământ. Și astfel, Dumnezeu cel prin fire S-a făcut cu adevărat om ceresc, nu purtător de Dumnezeu, cum zic unii care nu înțeleg exact adâncimea tainei, ci Același fiind Dumnezeu și om, ca pe cele despărțite după fire și ieșite din comuniunea dintre ele în firile lor să le unească cu Sine și să arate pe om în comuniune și părtaș al firii dumnezeiești (II Pt. l, 4). Căci a trecut și la noi comuniunea și prezența durabilă a Duhului, Care S-a manifestat prin Hristos și în Hristos mai întâi, Care e înțeles ca noi, adică om, primind ungere și fiind sfințit deși El este Dumnezeu prin fire căci a răsărit din Tatăl, sfințindu-Și El însuși, prin Duhul Său, templul propriu și toată zidirea creată prin El, căreia i se cuvine să fie sfințită. Deci taina lui Hristos s-a făcut început și cale, ca și noi să ne împărtășim de Duhul Sfânt și de unirea cu Dumnezeu, căci toți ne sfințim în El, în modul arătat înainte.[1996]

Iar ca să ne adunăm și noi împreună și să fim cuprinși în unitatea cu Dumnezeu și între noi, deși, prin deosebirea proprie fiecăruia, avem o identitate proprie a sufletului și a trupului, Unul-Născut, prin înțelepciunea Sa și sfatul Tatălui, a găsit o cale prin care să Se descopere. Căci, binecuvântând într-un unic trup, adică al Său, pe cei ce cred în El, prin împărtășirea tainică îi face co-trupești cu Sine și între ei. Căci cine ar despărți și ar desprinde din unirea într-o fire pe cei legați din nou între ei, prin al Său unic trup

---

toată existența, e unitatea perfectă. Dumnezeu vrea să contribuim, și prin libertatea noastră, la întărirea unității dintre noi și a aceleia dintre noi și El, dar noi putem folosi această libertate și spre slăbirea acestei unități. Și o unitate ce poate fi slăbită nu poate fi ca aceea care nu poate fi slăbită. Totuși, o anumită unitate rămâne în firea omenească, chiar când ea e slăbită prin libertatea persoanelor. Cel mândru și lacom nu poate să renunțe la lauda de la alții și la folosirea puterii și bogăției lui spre a se impune altora. Chiar în iad suferința, venind din singurătate, are o cauză și în necesitatea neîmplinită a comuniunii. Unitatea firii noastre, fără să fie ca cea a firii dumnezeiești, se arată și în faptul că ea e făcută de Dumnezeu pentru a înainta la nesfârșit prin Hristos în unitatea ei. Din unitatea Aceleia sporește unitatea noastră în veci, făcându-ne tot mai fericiți. Despărțirea creștinilor în tot felul de grupări contravine poruncii lui Hristos de a fi una în El și în Sfânta Treime din puterea unității Lui cu Tatăl în Duhul Sfânt.

[1996] Scopul întrupării Cuvântului este să re-adune creația zidită de El, dar dezbinată, în El și în ea însăși, pentru a se bucura de unirea cu El, și, prin El, cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. Unirea aceasta echivalează cu mântuirea și cu fericirea, dar și cu sfințenia. Cel ce se afirmă egoist pe sine nu poate fi fericit. Unitatea Persoanelor Sfintei Treimi ne este model și putere care atrage spre o unire tot mai mare a creaturilor între ele și cu Sfânta Treime.

Sfânt, în unitatea cea întru Hristos? Căci, dacă toți ne împărtăşim dintr-o pâine, toți realizăm un unic trup. Pentru că Hristos nu poate fi împărțit. De aceea, Biserica este şi se numeşte trupul lui Hristos, iar noi suntem mădulare deosebite după înțelegerea lui Pavel (I Cor. 10, 17). Căci toți suntem uniți în Hristos cel Unul prin Sfântul Duh, ca cei ce am primit pe Cel Unul şi neîmpărțit în trupurile noastre, şi facem mădularele noastre mai mult ale lui Hristos decât ale noastre.[1997] Că Mântuitorul făcându-Se cap, Biserica se numeşte trup, armonizat din mădulare păstrate distincte,[1998] ne-o arată Pavel, zicând: „*Ca să nu mai am copii duşi de valuri, purtați încoace şi încolo de orice vânt al învățăturii, prin înşelăciunea oamenilor, prin vicleşugul lor, spre uneltirea rătăcirii, ci, ținând adevărul, în iubire, să creştem întru toate pentru El, Care este capul -Hristos. Din El tot trupul bine alcătuit şi bine încheiat, prin toate legăturile care îi dau tărie, îşi săvârşeşte creşterea, potrivit lucrării măsurate fiecăruia din mădulare, şi se zideşte întru dragoste*" (Efes. 4, 14-16). Iar că dobândim şi unirea înțeleasă după trup, vorbesc de cea în Hristos, cei ce ne împărtăşim de sfântul Lui trup, o va mărturisi iarăşi Pavel, zicând despre binecredincioşia promovată de taină: „*Care, în alte veacuri, nu s-a făcut cunoscută fiilor oamenilor, cum s-a descoperit acum sfinților Săi apostoli şi prooroci, prin Duhul: anume că neamurile sunt împreună-moştenitoare (cu iudeii) şi mădulare ale aceluiaşi trup şi împreună-părtaşi ai făgăduinței, în Hristos Iisus*" (Efes. 3, 5-6). Iar dacă suntem toți co-trupeşti între noi, dar şi cu El, Care a venit în noi prin trupul Său, cum nu e limpede că toți suntem una între noi şi în Hristos? Căci Hristos este legătura noastră, Acelaşi fiind şi Dumnezeu şi om. Iar despre unirea în Duhul, păşind pe aceeaşi cărare a explicațiilor, vom spune iarăşi că, primind toți unul şi acelaşi Duh, înțeleg pe Cel Sfânt, ne unim în oarecare mod şi între noi, şi cu Dumnezeu. Căci, deşi suntem mulți şi deosebiți şi în fiecare face Hristos să se sălăşluiască Duhul Tatălui şi al Său, Acesta este Unul şi neîmpărțit, adunând şi ținând în unitate duhurile noastre distincte, aceasta făcându-ne pe toți să ne arătăm în El ca una. Fiindcă, precum puterea sfântului trup face co-trupeşti pe cei în care vine, în acelaşi mod, socotesc, Duhul lui Dumnezeu, locuind în toți ca în Cel neîmpărțit, îi adună pe toți în unitatea duhovnicească. De aceea, dumnezeiescul Pavel ne-a spus: „*îngăduindu-vă unii pe alții în iubire, silindu-vă să păziți unitatea Duhului, întru legătura păcii. Este un trup şi un Duh, precum şi chemați ați fost la o singură nădejde a chemării voastre; este un Domn, o credință, un botez, un Dumnezeu şi Tatăl tuturor, Care este peste toate şi prin toate şi întru toți*" (Efes. 4, 2-5). Căci locuieşte în noi un singur Duh şi Unul este Dumnezeu-Tatăl tuturor prin Fiul, ținând în unitate între ei şi cu Sine pe cei părtaşi de Duhul. Iar că ne unim cu Duhul prin împărtăşire, e vădit şi din aceasta: Dacă, părăsind viețuirea naturală, am trecut la păzirea legilor duhovniceşti, cum nu va fi neîndoielnic că, negând oarecum viața noastră şi întipărindu-se în noi Sfântul Duh, primim chipul mai presus de lume, strămutându-ne ca

---

[1997] Pentru unitatea în care oamenii au fost creați la început în condiția curăției, sau a sfințeniei, chiar prin trupuri, Hristos a luat trupul nostru şi 1-a dus la supremul grad de sfințenie, contrar plăcerilor şi egoismului, ca, unind trupurile noastre cu El, să putem fi ridicați la acea sfântă unitate prin trupuri de la început. Astfel, putem depăşi şi în privința aceasta mai puțina unitate pe care o avem față de Dumnezeu prin trupurile noastre. În mod tainic devenim „co-trupeşti" în Hristos, într-un fel de comuniune a iubirii chiar prin trupuri. O pildă şi o fărâmă a acestei unități co-trupeşti o avem în iubirea şi respectul ce şi-1 acordă oamenii, dându-şi mâna unul altuia, sau cel mai tare ajutându-1 pe cel mai slab în anumite acte, sau în mângâierile pe care le dă mama pruncului ei. Dar unitatea între trupuri se manifestă în chip pervers în poftele şi actele păcătoase ale unuia față de altul. Chiar numai sfințiți fiind în trupurile noastre prin Duhul Sfânt, putem realiza o unire nepăcătoasă şi durabilă între ele. Astfel, Duhul ne uneşte cu adevărat într-o comuniune durabilă, pentru că tot El ne sfințeşte. Dar Duhul comuniunii şi al sfințirii prin trupuri ni se dă din Hristos, prin împărtăşirea de trupul Lui. E o punere în relief a acestui nou sens al împărtăşirii comune de trupul cel sfânt şi unificator al lui Hristos.

[1998] Avem aici soluția adevărată a relației dintre oameni. Persoanele se unesc, dar respectându-se în specificul lor, se păstrează astfel. Nici separația individualistă a lor, nici dictatura unora asupra altora nu le face fericite şi nu le promovează. Sfântul Chiril pune în evidență legătura dintre Sfânta Treime şi armonioasa organizare a societății omeneşti prin iubire, care vine din Sfânta Treime prin Hristos.

la o altă fire, şi aşa nu mai suntem numai oameni, ci şi fiii lui Dumnezeu (I In 3, 1), arătându-ne părtaşi ai firii dumnezeieşti (II Pt. l, 4)?[1999] Deci toţi suntem una în Tatăl şi în Fiul şi în Sfântul Duh. Suntem una şi prin identitatea în deprindere (căci trebuie să ne amintim de cele de la început), şi în chipul evlaviei şi al împărtăşirii de trupul sfânt al lui Hristos şi de Duhul Sfânt cel Unul, precum s-a scris înainte.

CAPITOLUL 12

FIUL ESTE UNA DUPĂ FIRE CU TATĂL SAU DUMNEZEU, CHIAR DACĂ SPUNE CĂ A PRIMIT PRIN HAR SĂ FIE UNA CU TATĂL[2000]

„Şi slava pe care Tu Mi-ai dat-o le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem: Eu întru ei şi Tu întru Mine, ca ei să fie desăvârşiţi întru unime, şi să cunoască lumea că Tu M-ai trimis şi că i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine” (In 17, 22-23)[2001]

Cugetând bine, spunem că Unul-Născut are unirea fiinţială şi naturală cu Tatăl Său întrucât S-a născut în modul adevărat al naşterii şi se înţelege că este din El şi în El, arătându-Se ca distinct printr-o altă subzistenţă proprie, dar fiind înţeles, în cea mai deplină identitate a fiinţei, şi că este una cu Tatăl. Dar, de vreme ce din pricina iconomiei celei pentru noi, pentru mântuirea vieţii noastre, a părăsit aşa-zicând locul de la început, adică egalitatea cu Dumnezeu-Tatăl, şi pare să fi fost scos din el ca şi cum ar fi părăsit slava Sa cea nevăzută, „*S-a deşertat pe Sine*” (Filip. 2, 9), căci acesta este înţelesul. Cel ce domnea la început împreună cu Tatăl primeşte aceasta (stare) cu trupul ca pe un dar (îmbrăcămintea pământească şi trecătoare în formă omenească), ceea ce Îi aparţinea prin fire, cerând ca pe un dar ceea ce era al Său prin fire,[2002] căci era şi este în chipul şi egalitatea Tatălui. Deci, trupul sau templul luat în întregime din femeie nu este de-o-fiinţă cu Dumnezeu-Tatăl, deci nici în aceeaşi fire, dar, fiind primit ca trup al Cuvântului, s-a socotit ca una cu El. Căci Unul este Hristos şi Unul, Fiul, chiar când S-a făcut om. Se înţelege că a înfăptuit unirea, integrând în ea şi trupul, care nu are de la sine calitatea să fie una cu Dumnezeu.[2003] Şi, dacă

[1999] Prin Duhul Sfânt nu mai suntem numai oameni, ci şi fii ai lui Dumnezeu, şi părtaşi la firea dumnezeiască. Nu încetăm totuşi să fim şi oameni, dar trăim cele dumnezeieşti prin mădularele noastre trupeşti şi prin simţirile şi cugetările noastre, care, din „sufleteşti" (psihice), au devenit duhovniceşti, nemaitrăind doar cele lumeşti, ci şi cele mai presus de ele. Devenim asemenea lui Hristos, oameni şi dumnezei, dar dumnezei nu prin fire, ci prin har. Manifestăm prin cele omeneşti cele dumnezeieşti. Suntem în relaţie cu oamenii, dar facem parte şi dintr-un plan superior.

[2000] Hristos este una cu Tatăl nu numai prin dumnezeirea Sa, ci şi prin umanitatea Sa, care nu este născută din Tatăl, deci nu este dumnezeiască prin fire. Dar umanitatea Lui nu primeşte harul dumnezeiesc ca de la altcineva, ci de la El însuşi. El însuşi dă harul ca Dumnezeu şi-L primeşte ca om. Primitorul harului este şi Dătătorul lui. În acest sens se poate spune şi că El, ca Persoană, nu e îndumnezeit prin har, ci prin Sine. El e dincolo de noi şi ca om, întrucât ipostasul umanităţii Lui este Dumnezeu-Cuvântul.

[2001] Tatăl a trimis pe Fiul Său să Se facă om, deci Frate cu oamenii, pentru că îi iubeşte ca şi pe Fiul Său, vrând să vadă în faţa Fiului Său feţele oamenilor. Este uluitor până unde merge iubirea Tatălui faţă de oamenii creaţi din nimic. Vrea să-i iubească la fel ca pe Fiul Său, şi ei să-L iubească la fel ca Fiul Său. Taina acestei iubiri ne devine oarecum înţeleasă numai ţinând seama de faptul că Dumnezeu vrea să dea existenţelor pe care le creează o preţuire tot atât de mare ca şi Fiului Său. Desigur, Fiul Său are această valoare în Sine, pe când creaturile conştiente o primesc exclusiv prin voinţa lui Dumnezeu, sau prin har.

[2002] Acest text foarte subtil, ca atâtea altele, pare să spună că nu numai Dumnezeu vrea ca Fiul Său să-Şi asume omenescul pentru a-1 înălţa la viaţa Sa, ci şi omenescul cere să primească prin har viaţa dumnezeiască pe care Fiul lui Dumnezeu o are prin fire.

[2003] Aşa cum omul este una, chiar dacă e format din suflet şi trup, aşa e şi Hristos una, chiar dacă e alcătuit din dumnezeire şi umanitate. Căci Eul este unul, chiar dacă este Eu al mai multor componente, cum este persoana omului una, cu toate că e şi suflet, şi trup şi are în trup multe organe. Eul personal cel unul trăieşte şi conduce toate simţirile şi actele componentelor sale. Eul simte înţepătura din deget, şi el

trebuie să spunem aceasta mai pe scurt şi mai clar, Unul-Născut spune că ceea ce Şi-a dat Sieşi a dat trupului Său (i s-a dat de la Tatăl prin El în Duhul), fiindcă modul unirii cu Dumnezeu nu are altă cale, chiar când are loc în Hristos, întrucât S-a arătat ca om şi a fost om, dar a fost sfinţit trupul prin unirea cu Duhul, în modul negrăit al convergenţei. Şi aşa, trupul s-a înălţat la unirea cu Dumnezeu-Cuvântul fără contopire şi, prin El, cu Tatăl, se înţelege prin relaţie, şi nu prin fire.[2004] Acest har şi această slavă, date Mie, o, Părinte, zice, de Tine, adică faptul de a fi una cu Tine,[2005] le-am dat lor, ca să fie una, cum suntem şi Noi una. Căci noi ne unim între noi potrivit modurilor descrise înainte, dar ne unim şi cu Dumnezeu. Şi cum, ne-a explicat foarte clar Domnul, făcându-ne vădit folosul învăţăturii Lui: „*Eu, zice, întru ei şi Tu întru Mine, ca ei să fie desăvârşiţi întru unime.*" Fiul vine în noi trupeşte, ca om, unindu-Se cu noi prin binecuvântare tainică, şi duhovniceşte, ca Dumnezeu, prin lucrarea şi harul Duhului Său, Care recreează duhul din noi spre înnoirea vieţii şi ne face părtaşi firii Sale dumnezeieşti. Deci Hristos se arată ca veriga de unire a noastră cu Dumnezeu-Tatăl, unindu-ne cu El, Care e om, dar şi prin fire Dumnezeu din Dumnezeu, Născătorul Său. Căci firea supusă stricăciunii nu putea trece altfel la nestricăciune dacă nu pogora la ea firea mai presus de orice schimbare, ridicând spre binele propriu pe cel ce cade prin stricăciune, pururea, şi, prin împărtăşirea şi unirea cu ea, o ridică din hotarele proprii firii create, replăsmuind potrivit Sieşi pe cel ce nu este astfel în sine. Deci ne-am desăvârşit din unitatea cu Dumnezeu-Tatăl, prin mijlocirea lui Hristos. Căci am fost slăviţi, primind, cum am spus adineauri, în noi, trupeşte şi duhovniceşte, pe Fiul adevărat şi prin fire, Care este unit fiinţial cu Tatăl; ne-am făcut părtaşi şi am intrat în comuniune cu firea mai presus de toate.

Când Hristos voieşte să fim primiţi în unirea cu Dumnezeu-Tatăl, cheamă asupra firii noastre binecuvântarea de la Tatăl şi declară că puterea pe care o aduce harul va fi o mustrare a celor ce socotesc că El nu este de la Dumnezeu.[2006] Ce rost mai are această falsă acuzaţie, dacă El prin Sine duce spre Tatăl pe cei pe care i-a adus la Sine prin credinţa şi iubirea lor sinceră? Când deci, o, Părinte, vor dobândi prin Mine unirea cu Tine, atunci lumea va cunoaşte că Tu M-ai trimis, adică prin bunăvoirea Ta am venit să ajut pământului şi să aduc mântuirea celor rătăciţi de pe pământ. Pe lângă aceasta, zice, cei ce s-au împărtăşit de un astfel de har mult dorit vor cunoaşte că i-ai iubit cum M-ai iubit pe Mine. Căci Cel ce a primit în unire cu Sine pe Cel ca noi, Care e om, adică pe Hristos, şi L-a învrednicit de o aşa de mare iubire (şi ne este cuvântul despre El ca om), şi ne-a dat putinţa să ne împărtăşim de El, cum nu ne-ar învrednici de o iubire de măsură egală?[2007] Dar să nu se tulbure de aceasta nimeni dintre cei cuminţi, fiindcă este un lucru neîndoielnic că sluga nu poate în nici un fel să se ia la întrecere cu stăpânul ei, şi

îşi dirijează gândirea cum voieşte. De aceea şi Hristos este acelaşi Eu sau ipostas care dă puterea sfinţitoare trupului, dar o şi primeşte în trup. Dar ceea ce dă El ca Dumnezeu umanităţii Sale dă şi Tatăl şi Duhul, sau dă Tatăl prin El în Duhul Sfânt. Întreaga Treime este unită astfel cu umanitatea Lui.

[2004] În Hristos are loc o unire a trupului cu Sfânta Treime, care porneşte de la lucrarea Tatălui şi se înfăptuieşte prin El, ca Fiul, în Duhul Sfânt, ca şi în cei ce cred în Hristos. Dar în ceilalţi oameni unirea are în lucrare şi subiectul uman. Omul primeşte să treacă lucrarea dumnezeiască sfinţitoare a Treimii asupra sa, fără ca firea sa să aibă pe Fiul ca Subiect al lucrării dumnezeieşti. Lucrarea porneşte din Tatăl, trece prin Fiul şi se desăvârşeşte în Duhul. De fapt, subiectul uman primeşte lucrarea sfinţitoare de la Dumnezeu. Pe de altă parte, nici în Hristos firea omenească, unită cu cea dumnezeiască, nu devine fire dumnezeiască, ci cele două rămân într-o relaţie. Dar această relaţie e realizată şi trăită de un Subiect unic, Care este şi Dumnezeu, şi om. Omul nu se sfinţeşte el însuşi pe sine, cum Se sfinţeşte Hristos, ca Dumnezeu, pe Sine ca om, ci se sfinţeşte prin Hristos. De aceea sfinţirea umanităţii lui Hristos se ridică până la nivelul sfinţeniei Lui dumnezeieşti, cum nu se ridică cea a omului.

[2005] Hristos zice că a dat celor ce cred în El harul şi slava de a fi una cu El, ca Dumnezeu întrupat.

[2006] Numai dacă este una în fiinţă cu Tatăl, dar are şi firea noastră, Hristos ne poate uni cu Dumnezeu-Tatăl. Cei ce nu-L socotesc de-o-fiinţă cu Tatăl, ci doar o creatură, se păgubesc pe ei înşişi, în unirea cu El rămânând închişi în graniţele creatului, care este supus coruperii şi morţii. Dacă numai veşnicia personală dă un sens vieţii, iar aceasta n-o putem primi decât prin unirea cu Dumnezeu, şi numai Hristos, Dumnezeu făcut om, ne asigură această veşnicie, înseamnă că numai Hristos dă un sens existenţei omeneşti şi deci lumii în general.

[2007] Dacă Tatăl iubeşte atât de mult pe Fiul Său ca om, cum nu ne-ar iubi şi pe noi la fel prin har?

Dumnezeu-Tatăl nu va iubi făpturile în măsura în care iubeşte pe Fiul. Dar trebuie ca noi să considerăm că ne referim la Cel iubit din veci,[2008] ca şi cum ar fi început să fie iubit când S-a făcut om. Deci, ceea ce a primit, nu a primit pentru Sine, ci pentru noi. Precum, desfiinţând prin înviere stăpânirea morţii, nu Şi-a procurat învierea Sieşi, întrucât este Cuvântul şi Dumnezeu, ci ne-a dat această binecuvântare nouă, prin Sine şi în Sine (căci toată firea omului era în Hristos, strânsă de legăturile morţii), aşa nu se va înţelege că a primit pentru Sine iubirea de la Tatăl; nu pentru Sine, căci era pururea iubit de la început. Primeşte iubirea de la El, când Se face om, ca să ne aducă nouă iubirea de la Tatăl. Precum, făcuţi potrivit învierii şi slavei Sale, suntem deja în Hristos, Pârga dintâi a neamului, aşa am primit şi calitatea de împreună-chipuri cu El în iubire, lăsând Unuia-Născutului să biruiască în toate. Minunându-ne de bunătatea firii dumnezeieşti pentru noi, vedem cu drept cuvânt în aceasta dăruirea şi comunicarea celor ale ei, creaturilor, se înţelege a celor ce se cuvin numai ei.[2009]

„*Părinte, voiesc ca, unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine şi aceia pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care Mi-ai dat-o, pentru că M-ai iubit pe Mine înainte de întemeierea Lumii*” (In 17, 24)

Rugându-Se pentru ucenicii Săi, mai bine-zis pentru toţi cei ce vor veni la El prin credinţă, şi cerând de la Tatăl ca ei să primească unirea, iubirea şi sfinţenia, adaugă îndată şi acestea, arătând că nu doreşte altora să fie împreună cu El şi să se învrednicească să vadă slava Lui, ci doar celor uniţi prin El cu Tatăl. Căci am fost iubiţi ca fii, după asemănarea Fiului adevărat şi prin fire. Chiar dacă această iubire poate nu este în aceeaşi măsură, seamănă deplin cu iubirea Tatălui faţă de Fiul şi arată slava Fiului. Vreau, deci, o, Părinte, zice, ca cei ce, prin apropierea prin credinţă şi prin călăuzirea de către Tine, s-au făcut ai Mei, să fie cu Mine şi să vadă slava Mea. Dar ce cuvânt ne va descoperi care este binele ce-l vom avea când vom fi împreună cu Hristos? Vom fi în bucurii negrăite, pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi mintea nu le-a gândit (I Cor. 2, 9). Pe acestea le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc. Şi de ce vor mai avea nevoie (ca bucuria să fie deplină) cei ce vor fi împreună cu Hristos, Stăpânul tuturor? Cele petrecute cu Pavel arată că el s-a învrednicit de această stare minunată, fiindcă spune: „*Doresc să mă despart de trup şi să fiu împreună cu Hristos*” (Filip. l, 23). Iar cel ce a preferat vieţii de aici acea bucurie mare şi minunată, cum nu va fi martor adevărat că Cel ce dă tuturor toate cu belşug va da, celor ce sunt sinceri ai Lui, marele dar al convieţuirii cu El? Dar ceea ce a spus către noi, cere totuşi o cercetare. Având în el vorbind pe Hristos şi descoperind înţelesurile veacului viitor, Pavel a spus că: „*cei morţi întru Hristos vor învia*” (I Tes. 4, 16), dar şi că: „*noi, cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiţi împreună cu ei în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, şi aşa pururea vom fi cu Domnul*” (I Tes. 4, 17). Dar şi Domnul nostru Iisus Hristos a făgăduit clar că ne va dărui aceasta, zicând: „*Mă voi duce şi vă voi găti loc, iarăşi voi veni şi vă voi lua la Mine, ca să fiţi şi voi unde sunt Eu*” (In 14, 3).

Cugetând foarte adânc, vom socoti că prin aceasta sunt indicate locaşurile de sus, sau, folosind alte înţelesuri, vom admite că se va dărui oamenilor, prin imitare, acelaşi loc ca lui Hristos, adică cinstiri asemănătoare, datorită asemănării noastre cu El. Vom purta chipul slavei Lui şi vom împărăţi împreună cu El, după Sfintele Scripturi (Evr. 3, 14; II Tim. 2, 12), şi ne făgăduieşte, în felul în care ştie El, că vom merge în

[2008] Faptul că omul e iubit de Dumnezeu ca şi Fiul Său, făcut om, să nu-l facă pe om să se ia la întrecere cu Fiul, sau să se socotească egal cu El. Omul trebuie să rămână în smerenia lui. Numai pentru că iubeşte pe Fiul Său din veci Tatăl vrea să aibă şi alţi fii pe care să-i iubească la fel, prin har. De aceea a voit ca Fiul Său să Se facă om.

[2009] Toate ale firii dumnezeieşti le aduce în noi Fiul lui Dumnezeu făcut om, dacă vrem să le primim. Ne aduce învierea şi slava ei, dar aceasta pentru că ne aduce bunătatea ei, prin faptul că ne aduce iubirea Lui faţă de Tatăl şi, prin aceasta, iubirea Tatălui faţă de noi. Iubirea e semnul şi puterea unităţii fără confundare între cei ce se iubesc.

Împărăția cerurilor.[2010]

Nu vom căuta să arătăm acum mai pe larg că vom fi împreună cu Hristos şi ne vom împărtăşi de slava Lui şi vom fi părtaşi ai Împărăției Lui, deoarece nu e nicidecum îndoielnic, ci vom trece la altceva, şi anume la făgăduința: „*ca să vadă slava Mea.*" Nu vor avea parte de aceasta cei întinați şi păcătoşi, dar nici cei ce vor necinsti legea dumnezeiască nu vor ajunge să vadă slava lui Hristos, ci numai cei evlavioşi şi buni. Şi pe aceasta o ştim, deoarece Proorocul spune: „*Să se plece necredinciosul ca să nu vadă slava Domnului*" (Is. 26, 10). Iar în învățăturile evanghelice ale Mântuitorului Hristos se spune: „*Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu*" (Mt. 5, 8). Dar cine ar fi cei curați cu inima, dacă nu aceia care, în unirea cu Dumnezeu prin Fiul în Duhul, despărțiți de toată iubirea de trup, depărtați de toată plăcerea lumească şi predați numai voinței Duhului, viețuiesc curat şi în întregime pentru Hristos? Aşa a fost şi Pavel, care, din multa curăție aflată în el, nu s-a temut să spună: „*M-am răstignit împreună cu Hristos; şi nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine*" (Gal. 2, 20). Dar aud şi alt Sfânt cântând şi zicând: „*Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh drept înnoieşte întru cele dinlăuntru ale mele. Nu mă lepăda de la fața Ta şi Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine. Dă-mi mie bucuria mântuirii Tale şi cu duh stăpânitor mă întăreşte*" (Ps. 50, 11-13). Numeşte pe Duhul bucurie a mântuirii întrucât este pricinuitor de bucurie nesfârşită şi dătător al stăpânirii peste patimile din lume. E Duh al mântuirii adevărate, adică al lui Hristos. Numindu-L în multe feluri, i-a spus şi inimă curată, şi duh drept, deoarece nu este al celor ce n-au inima dreaptă, ci, mai degrabă, îndărătnică şi strâmbă, cum zice Psalmistul (Ps. 100, 4), nu este al celor încă neuniți cu Dumnezeu şi care nu s-au făcut părtaşi de binecuvântarea lui Hristos prin Duhul. Ca să spunem pe scurt, Mântuitorul a voit să dea celor cunoscuți ai Săi harul deosebit de a fi împreună cu El şi de a vedea slava Lui. Şi a fost iubit, zice, şi dinainte de întemeierea lumii, arătând prin aceasta puterea tainei Lui şi că a fost cunoscută, de mai înainte, de Dumnezeu-Tatăl calea mântuirii noastre, săvârşită prin mijlocirea lui Hristos.[2011] Dar nu s-a dat celor de pe pământ cunoştința de la început, ci s-a dat mai înainte Legea, ca pedagog spre viețuirea dumnezeiască, dându-se o cunoştință întunecoasă, în chipuri, Dumnezeu-Tatăl păstrând pentru timpul potrivit harul ce-l va da prin Hristos. Dar ni se arată foarte folositoare şi cunoştința despre acestea, spre desființarea disprețului iudaic şi a mândriei celor din Israel, care s-au hotărât să apere Legea chiar când a venit adevărul care trebuia să înlăture chipurile. Dar foarte folositoare este această vestire şi pentru răsturnarea altora, care nu văd că noul Sfat al Tatălui a adus puterea tainei. De aceea şi Pavel, desființând bănuiala celor ce cugetau astfel, a spus despre Hristos că a fost cunoscut mai înainte de întemeierea lumii, dar S-a arătat în timpurile din urmă ale veacului (Col. l, 26; I Pt. l, 20). E de notat că I s-au dat de către Tatăl ucenicii, slava dumnezeiască şi stăpânirea peste toate, nu întrucât este Dumnezeu prin fire, adică Domnul slavei şi Cel ce are în mod ființial demnitatea împărătească, ci deoarece S-a arătat ca om, căruia toate îi sunt date de la Dumnezeu şi nu le are din firea sa. Căci toate le are creația de la Dumnezeu şi nimic nu are în ea însăşi, chiar de pare că are ceva din cele bune.

[2010] În Împărăția cerurilor nu va fi un Împărat şi supuşi, ci toți vor împărăți împreună cu Împăratul Hristos. Căci toți vor fi stăpâni peste ei înşişi, sau liberi. Dar a fi stăpâni peste ei înşişi şi liberi înseamnă a fi liberi de egoism, adică a fi în iubire unii cu alții şi, în primul rând, în iubirea lui Hristos. Aceasta e Împărăția cea mai armonioasă pentru că e împărăția comuniunii. Totuşi Hristos e Împărat în mod deosebit, pentru că puterea tuturor vine din El. Hristos întemeiază această Împărăție a oamenilor ce cred în El, intrând primul în ea ca om. În Împărăția Sa intră întâi protopărinții, Patriarhii şi Proorocii pe care i-a scos din iad.

[2011] Prin aceasta Sfântul Chiril spune că Fiul lui Dumnezeu a fost iubit înainte de întemeierea lumii ca Cel ce Se va întrupa ca om. Astfel, ştia de atunci că oamenii vor cădea din legătura cu El şi vor avea nevoie de mântuire, că le va arăta iubirea trimițând pe Fiul Său să Se facă om.

„Părinte drepte, lumea pe Tine nu Te-a cunoscut, dar Eu Te-am cunoscut, şi aceştia au cunoscut că Tu M-ai trimis" (In 17, 25)

Numeşte în acestea pe Tatăl drept, deşi putea să-L numească altfel. De fapt, El este curat, Sfânt, nepătat, Creator şi Făcător, precum se cuvine firii care împărăţeşte peste toate. Care e deci cauza pentru care se numeşte drept, deşi era cu putinţă să fie numit şi altfel de către Hristos? Dar să nu lăsăm nefolosite datele Scripturii de Dumnezeu insuflate, care ne sunt de mult ajutor. Când Hristos a voit să fim sfinţiţi după bunăvoirea Tatălui, împlinind ceea ce trebuia ca Persoană rugătoare şi ca Mijlocitor, a intervenit pentru noi toţi, zicând: „*Sfinţeşte-i pe ei întru adevărul Tău*," spunând că nu e altul Adevărul decât Duhul Său, prin Care asigură sufletele noastre, pecetluindu-le în asemănarea cu El însuşi şi întărindu-le printr-o putere negrăită spre buna îndrăzneală nebiruită, deci, în mod vădit, şi spre râvna neînfrânată spre fapte bune, căci nimic nu le poate sta împotrivă şi le poate chema pe calea neabătută spre ceea ce place lui Dumnezeu, ca să nu dea nici un preţ pe feluritele uneltiri diavoleşti şi pe iubirea plăcerilor din lume. Fiindcă cei ce au fost odată pecetluiţi prin Sfântul Duh şi au arvuna harului în minte, au inima întărită ca o cetate, ca unii ce s-au îmbrăcat cu putere de sus (Lc. 24, 29). Deci, pentru ca să ne bucurăm de astfel de bunătăţi vrednice de iubit, Hristos a chemat peste noi sfinţirea de la Tatăl. Iar acum, precum socotesc, se arată cugetând iarăşi la aceasta. Căci, pe lângă cele prin care a vorbit despre trebuinţa de-a fi sfinţiţi de către Tatăl, adaugă şi acestea despre noi: „*Şi slava pe care Tu Mi-ai dat-o le-am dat-o lor, ca să ne una, precum Noi una suntem... că i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine*" (In 17, 22-23). Şi iarăşi: „*Părinte, voiesc ca, unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine şi aceia pe care Mi i-ai dat*" (In 17, 24).

După ce a spus aceasta, îndată a chemat în mod foarte cuvenit pe Tatăl, după a Cărui bunăvoire şi voinţă S-a făcut Fiul om, ca să Se facă pricinuitor al sfinţirii prin Duhul, al unirii cu Dumnezeu şi al sălăşluirii în lăcaşurile de sus, al împreună-petrecerii şi împărăţirii cu El a firii omeneşti, creată spre lucruri bune. Căci la început Dumnezeu n-a creat pe om spre răutate, dar acesta s-a abătut spre răutate prin uneltirile necredincioase ale diavolului şi a ieşit din vechea purtare de grijă a lui Dumnezeu, ca dintr-o temelie zidită. Era cu adevărat potrivit Tatălui cel drept să înalţe iarăşi firea umană care se prăbuşise din răutatea diavolului, ca să o repună în starea de la început şi să o izbăvească din adâncul păcatului şi să strămute la chipul dintâi pe cel făcut astfel la început,[2012] iar pe cel care a îndrăznit să-l zdrobească şi să-l strice fără respect, adică pe Satana, să-l supună pedepselor ce i se cuvin, deşi socotesc că e mică orice fel de pedeapsă dată celui ce a arătat atâta răzvrătire împotriva lui Dumnezeu.[2013]

Deci El spune: „*Părinte drepte*," căci eşti drept şi bun, fiindcă e dreaptă judecata Ta, prin care M-ai trimis lumii, spre ajutor şi înnoire, pe Mine, Fiul Tău adevărat şi iubitor. Dar despre cât de oarbă e lumea, zice: Pe Tine, Care eşti astfel, lumea nu Te-a cunoscut. Căci, dacă ar fi înţeles hotărârea aceasta de oameni iubitoare şi această faptă a bunătăţii Tale, ar fi alergat îndată la Mântuitorul ei şi I-ar fi adus slujirea de bună voie.[2014]

Acestea le-a spus deci Hristos Tatălui, aducându-I mulţumire pentru noi şi

---

[2012] Poporul român numeşte şi el pe omul rău om „urât", iar pe cel bun, „om frumos" (formosus, adică format, păstrător al chipului, al formei normale, date de Dumnezeu).

[2013] Aici se face aluzie la chinurile iadului. Dar în raport cu răutatea celor ce le suferă, sunt mici. Dumnezeu nu urmăreşte să pedepsească, cu orice preţ, pe măsura răutăţii lor, pe cei ce lucrează împotriva Lui. Chinul le vine mai degrabă din faptul că s-au închis iubirii lui Dumnezeu şi a oamenilor, care le poate da bucurie.

[2014] A nu primi pe Fiul Tatălui trimis în lume înseamnă a nu crede în bunătatea Tatălui, a nu crede că Dumnezeu e bun, ci a-L socoti o existenţă căreia nu-i place decât o stăpânire nepăsătoare, sau o esenţă supusă unei legi, înseamnă a nega că în existenţă e implicată iubirea, libertatea şi un sens, înseamnă a admite că totul e lipsit de sens.

pentru binele nostru, deoarece El fiind drept, S-a aplecat spre mântuirea celor ce pătimeau din cauza răutății diavolului şi a osândit pe diavolul la pieire. Însă lumea, adică cei ce s-au împotrivit mesajului dumnezeiesc al Evangheliei cugetând cele lumeşti, nu a admis că Tatăl este drept, deoarece „*Dumnezeul veacului acestuia a orbit gândurile necredincioşilor, ca să nu le lumineze lumina Evangheliei slavei lui Hristos*," cum zice Pavel (II Cor. 4, 4).[2015] Dar S-a mărturisit ucenicilor Săi, ca unora ce L-au ştiut şi L-au înțeles şi, prin aceasta, i-a îmbrăcat din nou în slava strălucitoare şi demnă de râvnit. Căci arată că sunt ridicați deasupra oricărei umilințe şi micimi lumeşti, prin cunoaşterea Tatălui şi, evident, prin mărturisirea lor că Hristos este Fiul.[2016] Dacă lumea e învinuită că nu ştie pe Tatăl, adică pe Dumnezeu adevărat şi prin fire,[2017] iar ucenicii sunt mărturisiți că Îl ştiu astfel, cum nu este neîndoielnic fiecăruia că ei nu sunt din lume, ci s-au făcut ai lui Hristos, Care e mai presus de lume, precum s-a spus de către Pavel: „*prin care lumea este răstignită pentru mine şi eu pentru lume*" (Gal. 6, 14). Iar despre ucenici spunem că sunt în afara lumii nu prin poziția spațială şi trupească - căci se arată în lume ca luminători, comunicând Cuvântul Vieții -, ci pentru că, deşi umblă pe pământ, viețuiesc în cer. După ce au lepădat poftele trupului, mai bine-zis şi-au ridicat mintea mai presus de orice poftă lumească, s-au ridicat la virtutea cea mai înaltă, după spusa Psalmistului: „*Căci cei puternici ai lui Dumnezeu s-au ridicat foarte*" (Ps. 46, 9). Fiindcă cei ce au dovedit bărbăție pentru Dumnezeu, părăsind cugetarea pământească, au trecut la cugetarea celor de sus. Aceasta socotesc că înseamnă „*s-au ridicat.*" Deci Te-au ignorat, zice, pe Tine, că eşti drept. Iar Eu Te cunosc (căci sunt Sfatul şi Înțelepciunea). Nu am căutat la slava şi demnitatea dumnezeiască, pe care le am prin fire, ci M-am deşertat pe Mine şi M-am pogorât la sărăcia omenească (Filip. 2, 7; II Cor. 8, 9), ca să mântuiesc prin bunăvoirea Ta neamul căzut din intimitatea cu Noi. Lumea necunoscând aceasta, ucenicii s-au îmbogățit în cunoştință, înțelegând cu adevărat că Tu M-ai trimis, adică am venit să le arăt scopul de la început al voinței Tale de a mântui lumea primejduită.

„*Şi le-am făcut lor cunoscut numele Tău şi-l voi face cunoscut,*
ca iubirea cu care M-ai iubit Tu să fie în ei şi Eu în ei" (In 17, 26)

Spune că a cunoscut pe Dumnezeu-Tatăl El însuşi şi ucenicii care au stăruit lângă El. Dar ca să nu fie cineva dus din rătăcire la o presupunere absurdă şi să cugete că în Hristos şi în ucenici este acelaşi mod de cunoaştere, distinge îndată şi indică deosebirea cea foarte clară, arătând că El le-a descoperit pe Dumnezeu, iar aceia au primit cunoaşterea prin El. Căci Domnul nostru Iisus Hristos, deoarece este Cuvântul şi Sfatul şi Înțelepciunea Tatălui, cunoaşte fără să fi învățat cele din El şi descoperă adâncurile lui Dumnezeu,

[2015] Evanghelia, redând cuvintele şi faptele minunate şi mântuitoare ale lui Hristos, redă slava Lui, care este adevărata lumină, fiindcă ne arată că nu murim definitiv, deoarece există un Dumnezeu care ne iubeşte şi face pe Fiul Său om pentru noi pentru veci, comunicându-ne toate bunătățile Lui. Dar de aceste bunătăți nu se vor împărtăşi cei ce n-au voit să creadă că Hristos este Fiul lui Dumnezeu şi că pot avea prin El toate bunătățile dumnezeieşti. Şi nevrând ei să-L creadă pe Hristos Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu i-a lăsat în orbirea sau în întunericul lor, în care nu se vede nici un sens al existenței.

[2016] A şti pe Dumnezeu ca Tată înseamnă a-L şti ca pe un Dumnezeu al iubirii. Iar această iubire trebuie să şi-o arate şi față de lumea aceasta, care nu poate fi decât de la El, dar nu prin naştere, (fiindcă) sunt prea multe mizerii în ea. Înseamnă a şti pe Dumnezeu ca Tată, Care are un Fiu din veci şi Care Îl trimite pe Însuşi Fiul Său, din iubire pentru oameni, să Se facă om, să primească moartea pentru ei, pentru a o desființa. Deci numai cunoscând pe Dumnezeu ca Tată, toată existența capătă un sens. Numai aceasta ridică pe oameni deasupra mizeriilor lumii, într-o viață veşnică, în comuniune cu Dumnezeu cel în veci iubitor. A cunoaşte pe Dumnezeu ca Tată al lui Hristos înseamnă a cunoaşte pe Hristos plin de slava Fiului şi, întrucât Acesta S-a făcut om, cu Care oamenii se pot uni, înseamnă a şti că şi ei sunt destinați împărtăşirii de slava Lui veşnică. Fără Hristos, ca Fiu întrupat al Tatălui, oamenii sunt destinați să se piardă în mizeria din lume şi în moartea adusă de ea. Fără Hristos, ca Fiu al Tatălui, totul e fără sens.

[2017] Un Dumnezeu care nu e Tată nu e Dumnezeu adevărat şi prin fire, căci e un Dumnezeu lipsit de iubire. Şi un Dumnezeu lipsit de iubire prin fire nu poate fi Dumnezeu adevărat.

precum şi mintea omenească descoperă cele din noi, şi nimic din ceea ce purtăm în inimi nu poate fi ascuns înțelegerii omeneşti. Pe de altă parte, dumnezeieştii ucenici nu au puterea de a înțelege ceva despre Dumnezeu, ca un rod al cunoştinţei lor, ci pătrund prin Duhul în tainele[2018] Fiului şi astfel pot înțelege pe Tatăl. Deci cu folos şi foarte potrivit a adăugat Hristos: „*Şi le-am făcut lor cunoscut numele Tău şi-l voi face cunoscut.*"[2019]

Observă cum Amândoi, adică Tatăl şi Fiul, lucrează împreună pentru ca omul să-L înțeleagă pe Dumnezeu.[2020] În actul înțelepciunii Sale, Tatăl descoperă pe Fiul Său; dar nu mai puțin, prin actul înțelepciunii Sale, Fiul descoperă pe Tatăl.[2021] De fapt, spune lui Petru în părțile Cezareei lui Filip: „*Fericit eşti, Simone, fiul lui Iona, că nu trup şi sânge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din ceruri*" (Mt. 16, 17). Căci ucenicul a mărturisit şi a afirmat credința că El este Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu. Acum însă El spune despre Sine: „*Le-am făcut lor cunoscut numele Tău şi-l voi face cunoscut.*" Căci n-a terminat Unul-Născut să ne descopere înțelesul tainei Sale, descoperindu-L la început celor ce Lau urmat întâi,[2022] ci săvârşeşte aceasta pururea, semănând în fiecare luminarea prin Duhul şi călăuzind spre cunoaşterea celor mai presus de minte şi cuvânt pe cei ce-L iubesc pe El.[2023] Dar ce scop are şi în ce mod ne va folosi pe noi, afirmând că, după ce a descoperit ucenicilor pe Tatăl, va face cunoscut celor de după aceea pe Tatăl, ne-a arătat iarăşi El însuşi, zicând: „*ca iubirea ce care M-ai iubit Tu să fie în ei şi Eu in ei.*" Cei ce prin înțelegere adevărată au putut cunoaşte pe Dumnezeu-Tatăl şi cei ce au fost învățați să cunoască cu adevărat înțelesul tainei vor avea în mod sigur şi neîndoielnic iubirea Lui, putând să fie iubiți în mod desăvârşit de către Tatăl, după asemănarea Fiului Său.[2024] Căci Tatăl iubeşte pe Fiul în modul cel mai desăvârşit. Dar se sălăşluieşte şi Hristos în El, prin Duhul, unind într-o intimitate duhovnicească, prin Sine, cu Dumnezeu-Tatăl pe cel care-l cunoaşte pe El, având în Sine nemicşorată puterea cunoaşterii lui Dumnezeu.[2025] Şi ne-a făcut nouă

[2018] Hristos Îşi descoperă El însuşi ca Dumnezeu Sieşi tainele Dumnezeirii Sale. Ca om, primeşte cunoştința Dumnezeirii prin Sine ca Dumnezeu. Noi însă primim această cunoştință de la El, ca de la altul decât noi. Hristos simte ca om Eul Său însuşi, înălțându-L în Dumnezeirea Lui. Noi simțim pe Hristos că ne dă ca un Eu străin cunoştința Dumnezeirii. Deci trebuie să facem efortul de-a ne înălța spre Hristos ca spre altul pentru primirea cunoştinței Dumnezeirii. Hristos Se ridică în Sine, noi ne ridicăm spre El ca spre altul.

[2019] Făcând cunoscut Hristos ucenicilor numele Tatălui, îl face cunoscut în semnificația acestui nume, adică de Dumnezeu-Tată, Care Îl are pe El ca Fiu. Aceasta înseamnă că Hristos însuşi Se face pe Sine cunoscut ca Fiu al Tatălui, făcându-i să cunoască adânca Lui simțire de Fiu iubitor al Tatălui. Era o cunoaştere experimentată, a comunicării directe a simțirii filiale a Tatălui de către Hristos.

[2020] Precum actul cel mai important al înțelegerii mele descoperă pe semenul meu, aşa şi actul cel mai important al cugetării lui înțelepte mă descoperă pe mine. Aceasta are loc cu atât mai mult la Dumnezeu. Tatăl, prin actul veşnic al înțelepciunii Sale, naşte pe Fiul, şi Fiul Se simte născut de Tatăl.

[2021] În simțirea filială a Tatălui, Fiul trăieşte pe Tatăl ca Fiu, sau trăieşte simțirea de Fiu al Tatălui. Ele nu pot fi despărțite una de alta. Sunt una în alta. Sunt îmbinate într-una, ca o singură lucrare. Şi această unică lucrare îmbinată o trăiesc ucenicii.

[2022] Hristos va continua în veci să ne descopere taina Sa, ca Cel născut din Tatăl. Teologia, sau învățătura despre Dumnezeu, poate progresa astfel în veci. Ea va putea aduce veşnic ceva nou, dar rămânând aceeaşi, întrucât taina naşterii Fiului din Tatăl, taina iubirii Tatălui față de Fiul şi a Fiului față de Tatăl, deci şi a cunoaşterii de către noi a Tatălui şi a Fiului, nu se epuizează niciodată. Aşa-zisa „modernizare" a credinței creştine nu constă în părăsirea învățăturii despre deoființimea Tatălui şi a Fiului, ci în adâncirea ei. O părăsire a acestei învățături, cum fac sectele neoprotestante, nu e o înaintare continuă în înțelegerea ei, ci o părăsire a misterului care face posibilă o înaintare veşnică în cunoaştere.

[2023] Numai cei ce iubesc pe Fiul şi pe Tatăl, ca pe Cei ce-i iubesc pe ei, Îi pot cunoaşte în calitatea Lor adevărată, ca Tată şi Fiu: pe Tatăl, iubind pe Fiul şi, în El, pe oameni, şi pe Fiul, ca Cel ce Îl iubeşte pe Tatăl, fiind şi El iubit de Tatăl, pentru ca să se întâmple aceasta prin El şi cu oamenii.

[2024] Cu cât cunoaşte sau înțelege cineva mai bine pe Tatăl, experiind dragostea Fiului față de El, va fi şi el mai iubit de Tatăl, până la a fi iubit ca Fiul. Simțind dragostea Fiului fața de Tatăl, se umple şi el de aceeaşi dragoste. În dragostea lui față de Tatăl, una cu a Fiului, trăieşte dragostea Tatălui față de Fiul. Aceasta se întâmplă şi între oameni. Cu cât cunoşti pe cineva mai mult ca persoană care iubeşte pe altul, cu atât îl iubeşti mai mult în această cunoaştere.

[2025] În dragostea Fiului față de Tatăl ni se comunică cel mai adânc temei al iubirii şi cea mai înaltă

cunoscut numele Tatălui, arătându-Se pe Sine nouă ca Fiul.[2026] Căci merge mână în mână cunoaşterea despre Cel Născut cu cea despre Născătorul Lui şi viceversa. Iar dacă spusa este adevărată şi trebuie primită în mod neîndoielnic, că împreună cu Tatăl se înţelege şi Fiul şi că în cunoaşterea Unuia e implicată şi cunoaşterea Celuilalt, cum mai este Fiul făptură, după cum spun unii dintre cei lipsiţi de credinţă? Căci dacă cineva vorbeşte despre Fiul, va comunica celor care ascultă ideea despre Tatăl, iar dacă Îl numeşte făptură, îi conduce la ideea unui creator. Dar deoarece Fiul numeşte pe Dumnezeu Tată, şi nu Făcător sau Creator, e conştient că este cu adevărat Fiu.[2027] De aceea Fiul se înţelege şi este Fiu, şi nu făptură, cum zic aceia, căci ar însemna că Cel ce L-a creat este Făcător, şi nu Tatăl Său. Dar faptul că se foloseşte şi pentru noi de cuvântul naştere, adică de numele de fii, nu desfiinţează înţelesul cuvântului. Căci cele ce aparţin în principal şi în special Fiului prin fire ni s-au aplicat şi nouă. Sfânta Scriptură le-a aplicat şi pentru cei deveniţi fii prin voinţă, deşi ne împărtăşim de numirea de născuţi din iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Care voieşte să ne cinstească, întrucât a numit dumnezei pe cei ce se cunosc ca fiind din pământ.

„*Zicând acestea, Iisus a ieşit împreună cu ucenicii Lui dincolo de pârâul Cedrilor, unde era o grădină, în care au intrat El şi ucenicii Săi. Iar Iuda, vânzătorul, cunoştea acest loc, pentru că adesea Iisus şi ucenicii Săi se adunau acolo*” (In 18, 1-2)

După ce a luminat pe ucenicii Săi şi S-a folosit de cuvintele ce le erau de ajutor spre virtute, le-a poruncit să aleagă cea mai frumoasă şi de Dumnezeu iubitoare vieţuire, şi, pe lângă acestea, le-a făgăduit că-i va umple de darurile duhovniceşti şi, spunând că le va trimite binecuvântările de sus, de la Tatăl, iese cu hotărâre, neocolind timpul patimii, nici temându-se să moară pentru toţi. Căci cum ar fi putut să facă aceasta Cel ce trebuia să pătimească, căci prin patima Sa trebuia să răscumpere nepătimirea tuturor, reuşind numai prin aceasta să recâştige tot pământul lui Dumnezeu-Tatăl cu sângele Său?[2028] De multe ori, hotărând iudeii să pornească împotriva Lui, încercau să-L omoare cu pietre. Dar El scăpa în chip dumnezeiesc, făcându-Se nevăzut, ferindu-Se cu mare uşurinţă de mâna celor ce căutau să facă aceasta. Căci nu voia să pătimească nefiind încă timpul cuvenit. Dar, deoarece acum sosise timpul, lăsând casa în care învăţase cele tainice pe ucenicii Săi, vine la locul în care obişnuiau şi ucenicii Lui să petreacă împreună cu El. Făcea aceasta pentru a uşura vânzătorului aflarea Lui. Locul era o grădină, care simboliza Raiul dintru început. Căci în acest loc, ca să zic aşa, era punctul de întâlnire şi de adunare a tuturor spre starea de la început. Căci în Rai s-a petrecut începutul tuturor celor ce ne-au întristat, şi în grădină este începutul patimii lui Hristos, care a adus îndreptarea tuturor celor ce ni s-au întâmplat odinioară.[2029]

înţelegere a iubirii, identică cu cunoaşterea supremei existenţe, în Hristos suntem ridicaţi la iubirea faţă de Dumnezeu, a Fiului cel după fire al lui Dumnezeu; dar şi Dumnezeu ni se arată prin El iubindu-ne ca pe Fiul Său Cel Unul-Născut.

[2026] Nu ne-a arătat numele de Tatăl al lui Dumnezeu prin afirmare sau argumentare teoretică, ci prezentându-Se pe Sine ca Fiu şi făcând şi pe ucenici să simtă în El dragostea Lui faţă de Dumnezeu ca dragostea Fiului faţă de Tatăl. Numele de Tată dat lui Dumnezeu Îl arată ca Tată al Său, deci Hristos Se indică, prin numele de Tată dat lui Dumnezeu, şi pe Sine însuşi.

[2027] Hristos, chiar numai numind Tată al Său pe Dumnezeu, Se prezintă nu ca făptură, ci ca Fiu al lui Dumnezeu.

[2028] Hristos a răscumpărat cu patima Lui eliberarea oamenilor de pătimirea morţii definitive, dar le-a dat şi putere să câştige o nepătimire sau o libertate de pasiuni nepăcătoase. Prin sângele Său a recâştigat, pentru dragostea faţă de Tatăl Său, pe oameni, văzând ei cât de mult îi iubeşte Dumnezeu, Care a lăsat ca Însuşi Fiul Său să meargă până la moarte din iubirea faţă de ei.

[2029] Hristos Se aduna cu ucenicii în grădina aceea - şi, prin ei, cu toţi cei ce vor crede în El - spre starea sau în starea legăturii de la început cu Dumnezeu. Dar grădina aceea era şi în alt fel un chip al grădinii raiului. Precum acolo începuseră tristeţile mizeriilor şi morţii de pe pământ, unite cu amăgitoarele plăceri, aşa în grădina aceasta se primeşte ultima concluzie a acelor tristeţi, sau patima morţii, dar neamestecată

„*Deci Iuda, luând oaste şi slujitori, de la arhierei şi de la farisei, a venit acolo cu felinare şi cu făclii şi cu arme*” (In 18, 3)

Dumnezeiescul Evanghelist spune într-adins că Iisus Se afla în grădină neînsoţit de mulţime de oameni, de norod, care ar fi putut să-L apere, ci numai de ucenicii Săi, ca să facă vădită marea nebunie a gândurilor sălăşluite în inima vânzătorului. Căci în fiecare dintre noi conştiinţa poate naşte temeri grele şi ne poate teroriza cu frici chinuitoare dacă întreprindem ceva necuvenit. Ceva de felul acesta pătimind vânzătorul, aduce o oaste bine înarmată şi pe slujitorii iudeilor, ca şi cum ar fi avut de prins un răufăcător periculos. El ştia, probabil, că nu-L va putea prinde decât dacă El va alege să pătimească, mergând spre moarte din proprie voinţă. Dar, având mintea stricată prin răutatea celor plănuite şi îmbătat oarecum de îndrăzneala mai presus de cuvânt, nu vede spre ce e purtat şi nu simte că întreprinde ceva ce se află dincolo de puterile sale. Socotea că prin mulţimea celor ce-l urmau şi prin mâna omenească va putea să biruiască puterea dumnezeiască a lui Hristos. Şi să nu te miri că netrebnicul boleşte de o aşa nebunie şi cugetă la fapte vrednice de râs. Căci a predat cârma sufletului său altuia şi, vânzând diavolului stăpânirea voilor sale, s-a supus nebuniei aceluia, care a pătruns şi s-a sălăşluit în el ca un şarpe otrăvitor. Dar se va mira cineva, şi pe drept cuvânt, de căderea vânzătorului şi va spune că e vrednică de lacrimi nesfârşite. Căci cel ce adineauri a cinat cu Hristos şi a mâncat cu El, fiind părtaş la sfânta Lui masă, şi s-a bucurat împreună cu ceilalţi de cuvintele dreptei şi evlavioasei credinţe, auzind clar pe Cel ce zicea: „*Unul dintre voi Mă va vinde*,” sare dintre comeseni, din jilţul său, şi, părăsind odihna, pleacă spre a se face mercenar al iudeilor, nemaivrând să cugete la cuvintele dreptei credinţe, nemaidorind slava viitoare, nemaicugetând la demnitatea ce i s-a dat. Pe scurt, a preferat puţinul şi modestul argint tuturor bunătăţilor veşnice, facându-se cursă şi mreajă diavolească pentru Hristos şi întâistătător şi împreună-lucrător al necredinţei iudeilor.

Îmi vine, pe lângă acestea, să râd nu puţin şi de faptul următor: Mulţimea ce urma vânzătorului cugeta să-şi facă drum împotriva lui Hristos, purtând lămpaşe şi făclii. Se fereau, socotesc, să săvârşească păcatele întunericului şi să cadă fără voie în gropile lui,[2030] căci de obicei se doreşte ca acestea să se facă în întuneric. Dar ce nebunie! Netrebnicii, din pricina lipsei de învăţătură, nu văd că se lovesc de piatra despre care Dumnezeu-Tatăl zice: „*Iată pun în Sion piatră de poticnire şi piatră de sminteală*” (Is. 28, 16; Rom. 9, 33). Şi ei, care se înfricoşează de o groapă, nu simt că se avântă peste abis şi în cele mai de jos părţi ale pământului; ei, care se feresc de ceaţa de seară, nu se tem de noaptea nesfârşită. Căci, uneltind în chip necredincios împotriva Luminii dumnezeieşti, adică a lui Hristos, aveau să umble în întuneric şi noapte, după cuvântul Proorocului. Şi nu numai aceasta, ci vor fi alungaţi şi în întunericul cel mai din afară, dând acolo socoteală de necredinţa în Hristos, fiind predaţi osândei amarnice şi nesfârşite.

„*Iar Iisus, ştiind toate cele ce erau să vină asupra Lui, a ieşit şi le-a zis: Pe cine căutaţi? Răspuns-au Lui: Pe Iisus Nazarineanul. El le-a zis: Eu sunt. Iar Iuda, vânzătorul, era şi el cu ei. Atunci când le-a spus: Eu sunt, ei s-au dat înapoi şi au căzut la pământ*” (In 18, 4-6)

Vânzătorul a venit noaptea, aducând cu sine pe slujitorii iudeilor, împreună cu oastea. Căci, precum am spus adineauri, socotea că Îl vor prinde fără voia Lui, încrezându-se în mulţimea celor ce-l urmau. Socotea că Îl va afla retras în locurile

---

cu plăceri, ci plină de dorinţa refacerii legăturii cu Dumnezeu.

[2030] Se fereau de păcatele întunericului. Voiau să afirme că fac ceva luminos, nepăcătos.

obişnuite, căci nu venise încă ziua plecării în altă parte, acea noapte aducând pieirea Domnului. Hristos, ca să arate că Iuda cugetă astfel, considerându-L simplu om, şi că planurile lui sunt deşarte, iese în întâmpinarea mulţimii, arătând prin aceasta că nu ignoră îndrăzneala lor şi că, fiindu-i uşor, ca Celui ce preştia ce avea să vină, să se ascundă şi să scape, merge de la Sine spre patimă, necăzând din pricina puterii omeneşti în primejdie. Aceasta, ca să nu râdă înțelepții elinilor, făcând din cruce o sminteală şi o dovadă a uşurelniciei lor, şi nici iudeul, omorâtorul Domnului său, să nu-şi înalțe sprânceana împotriva lui Hristos, socotind că L-a biruit fără voia Lui.[2031] Hristos întreabă pe cei ce vin să-L prindă, pe cine caută? Aceasta nu pentru că nu ştia (căci cum ar fi cu putință aceasta?), ci pentru ca să le dovedească, celor ce veniseră şi-L vedeau, că nici măcar nu-L puteau cunoaşte pe Cel pe Care-l căutau, iar pe noi să ne întărească în dreapta cugetare că El n-ar fi fost prins dacă n-ar fi venit El însuşi de bunăvoie în întâmpinarea celor ce-L căutau.[2032] Căci, priveşte cum, întrebând direct: „*Pe cine căutați*?" aceia n-au răspuns: „Am venit să Te prindem pe Tine, Cel ce grăieşti," ci vorbesc ca de cineva care nu ar fi fost de față, nici în fața ochilor lor: „*Pe Iisus Nazarineanul.*"

Dar s-ar putea ca unii să spună, față de aceasta: Poate că ostaşul roman nu-L ştia şi nu-L cunoşteau nici slujitorii iudeilor. Noi răspundem că nu are dreptate cel ce spune aceasta: Cum nu L-ar fi recunoscut cei chemați la preoție pe Cel ce învăța în fiecare zi în Templu, după cuvântul Mântuitorului însuşi? Dar, ca nu cumva unii încrezându-se în asemenea cuvinte, să vină la o astfel de cugetare necuvenită, dumnezeiescul Evanghelist prevăzând aceasta, a adăugat în mod necesar că, împreună cu ostaşii şi cu slujitorii, se afla şi Iuda, cel ce L-a vândut pe El. Dar cum nu L-ar fi recunoscut vânzătorul pe Domnul? Vei spune poate că era noapte şi întuneric şi nu era uşor să vadă pe Cel căutat. Dar cum n-ar fi de admirat autorul cărții, care nu lasă neprevăzut nici acest amănunt? Căci a spus că au venit în grădină purtând felinare şi făclii. Deci, desființată fiind şi această vorbărie, se arată demnitatea dumnezeiască a lui Hristos, Care Se înfăţişează celor ce-L căutau, deşi ei nu-L recunoşteau. Pentru a le dovedi că erau atât de orbi încât nu-L puteau recunoaşte, El zice direct: „*Eu sunt.*" Pe lângă aceasta, ca să arate şi lipsa de putere a mulțimii şi că toată puterea oricărui om nu e nimic față de tăria dumnezeiască negrăită, grăind cu cuvânt blând şi liniştit, răstoarnă la pământ mulțimea celor ce-L căutau, ca să aflăm că firii celor făcute îi este greu de purtat chiar şi un singur cuvânt al lui Dumnezeu, măcar că acesta este de oameni iubitor, după spusa din Psalmi: „*Tu eşti înfricoşător şi cine va putea sta împotriva mâniei Tale*?" (Ps. 75, 7). Iar ca semn al căderii de obşte a neamului omenesc arată, în parte, fapta celor ce vin să-L prindă. De fapt, Proorocul Ieremia îi plânge pe toți iudeii, zicând: „*Casa lui Israel a căzut, nu este cine să o ridice din nou pe ea*" (Amos 5, 2). Fapta întâmplată ne arată un chip al acestui adevăr, căci ne învață că va cădea tot cel ce va unelti răul împotriva lui Hristos.

„Şi iarăşi i-a întrebat: Pe cine căutați? Iar ei au zis: Pe Iisus Nazarineanul.
Răspuns-a Iisus: V-am spus că Eu sunt. Deci, dacă Mă căutați pe Mine,
lăsați pe aceştia să se ducă; ca să se împlinească cuvântul pe care l-a spus:
Dintre cei pe care Mi i-ai dat, n-am pierdut pe nici unul" (In 18, 7-9)

Întreabă a doua oară în chip iconomic, ca să arate mărimea orbirii aflate în

[2031] Dacă Iisus n-ar fi ieşit de bună voie în fața celor ce L-au dus la cruce, ar fi dat prilej de sminteală atât slujitorilor iudeilor, care ar fi socotit că nu putea să fie Dumnezeu o dată ce a fost prins fără voia Lui, cât şi Apostolilor.

[2032] Iisus ştia pe cine caută slujitorii şi ostaşii. Totuşi îi întreabă, ca să aibă ocazia să le spună că El este Cel pe care Îl caută. El ar fi putut scăpa de ei dacă nu le-ar fi dat putința să-L cunoască prin autoprezentarea Sa. Iar prin aceasta ne lasă şi celor ce am urmat dovada că S-a predat morții de bunăvoie.

mintea lor. Căci ei pierduseră subțirimea minții și, împietriți de necredință, nu cunoșteau că vorbesc cu Cel căutat de ei. Dar că ceea ce spunea Hristos e adevărat, ne arată El, căci zice: „*Eu sunt Păstorul cel bun. Păstorul cel bun își pune sufletul pentru oile sale*" (In 10, 11). Deci Domnul asigura de mai înainte izbăvirea Apostolilor și, primejduindu-Se anticipat, Se îndreaptă spre cei care veniseră să-L ducă la patimă, trimiși de arhierei și farisei. Răspunzând ei la întrebarea: pe cine sunt trimiși să prindă și să lege în lanțurile morții, că pe Iisus Nazarineanul, a arătat către Sine și, învinovățindu-Se în mod fals,[2033] a poruncit să-i lase pe ceilalți să plece. Căci trebuia să moară Unul pentru toți, a Cărui viață plătea pentru viața tuturor, „*ca să stăpânească și peste morți, și peste vii*" (Rom. 14, 9).

E cu totul nepotrivit ceea ce se cugetă de către unii, că și moartea Sfinților Apostoli s-a săvârșit pentru desființarea morții și stricăciunii, deoarece și ei se socotesc între cei eliberați de moarte și stricăciune, având o fire cu noi, peste care a stăpânit moartea. A trebuit ca singur și primul dintre toți, Fiul ce este din Tatăl Cel viu, să-Și dea trupul morții preț de răscumpărare pentru viața tuturor ca, prin puterea vieții Cuvântului unit cu el, să poată dărui și firii trupurilor puterea să biruiască lanțurile morții.[2034] Pentru că Domnul este pârga celor adormiți și Întâiul-Născut dintre cei morți, făcându-le ușoară celor de după El urcarea spre nestricăciune prin învierea Sa. Deci eliberează pe ucenici de pericolul imediat, știind că numai Lui I se cuvenea atunci lupta biruitoare, arătând că nu era fapta altuia îndreptarea noastră, ci numai a Firii Care împărățește peste toate.[2035]

Deci înțeleptul Evanghelist întoarce ceea ce s-a făcut atunci în parte și special, cu cei ce erau cu El, spre dovada clară a mântuirii viitoare generale a tuturor celor ce vor veni la El prin credință. Căci, prin cererea ca ucenicii să fie lăsați să plece, a dat, zice Evanghelistul, garanția că se va împlini cuvântul, pe care l-a spus, că: „*Dintre cei pe care Mi i-ai dat, n-am pierdut pe nici unul.*"[2036] Cum s-ar îndoi cineva că va mântui și pe cei de după aceștia? Căci ceea ce nu se nesocotește în puțini, cum s-ar nesocoti în mulți?[2037] Și Cel ce a avut atâta grijă pentru cei puțini la număr, cum ar nesocoti pe cei mai presus de firea numărului? Căci cei ce au crezut sunt foarte mulți. Primește deci particularul ca pe un tip al generalului; vei înțelege ușor, prin refuzul de a primejdui pe ucenici, cât de mare va fi mânia Sa împotriva celor ce-L omoară. Căci cum n-ar urî pe

---

[2033] Știa că va fi dus la moarte fără să fie vinovat. Acceptând să fie dat morții fără vină, primește să fie socotit vinovat fără să fie de fapt. Aceasta echivalează cu a primi să poarte o vină falsă. Cerând să-i lase pe Apostoli să plece, deși ei purtau vina păcatului general omenesc, care a adus moartea, cere să fie scăpați toți oamenii de moarte, murind El în locul tuturor. Oamenii, deși continuă să moară, nu mai mor pentru păcat, o dată ce a murit El pentru ei. Ei mor doar pentru a lepăda acest trup pământesc și coruptibil, pentru a-l primi la înviere pe cel ceresc și incoruptibil.

[2034] Trupul lui Hristos s-a dat prin moarte preț de răscumpărare pentru viața noastră nu în sens juridic, ci în sensul că trupul Lui, biruind moartea și umplându-se de viața veșnică, comunică viața Lui cea dumnezeiască și trupurilor noastre. Trupul Lui s-a dat morții ca preț pentru viața noastră, întrucât prin moartea Lui a învins în trupul Său moartea și, ca urmare, a învins-o și în trupurile noastre, comunicându-ne viața trupului Său înviat.

[2035] Hristos cere slujitorilor veniți să-L prindă să dea drumul ucenicilor, știind că nu ei vor scăpa, prin moartea lor, pe oameni de moarte, ci numai El, și că ucenicii și urmașii lor vor birui moartea numai primind de la El, Care va birui moartea, puterea să o biruiască și ei. Hristos este primul biruitor al morții, pentru că El singur este biruitor al morții prin El însuși, întrucât este și Dumnezeu.

[2036] Prin ucenicii pe care cere slujitorilor să-i lase să plece, Hristos vrea să aducă la credința în El și deci la mântuire pe toți pe care I-a dat Tatăl să-i mântuiască în toate timpurile, ca nici unul dintre ei să nu se piardă. Iar Tatăl I-a dat Fiului Său, Care Se va întrupa, să-i mântuiască pe cei despre care preștia că se vor alipi Lui prin credință. Se afirmă aici că cei ce nu sunt ridicați prin Hristos în comuniunea veșnică și în progresiune spirituală veșnică, prin această comuniune, se pierd. De fapt, cei ce rămân numai la ceea ce le dă lumea aceasta nu au în ce se înălța spiritual la infinit, pentru că lumea e închisă într-o monotonie mărginită, și răul din cei ce rămân în ea e și el o dezordine și coborâre spirituală. Numai în Hristos i se deschid umanului înălțimile unui nesfârșit progres spiritual.

[2037] În fiecare om este o valoare unică. Dacă nu se nesocotește ea în puțini oameni, cum s-ar nesocoti în mulți, lăsându-se aceștia să se piardă, sau să nu se dezvolte prin legătura cu Hristos?

cei ce se opun voii Sale? Şi cum ar fi îndoielnic că pe lucrătorii celor urâte de El să-i aştepte o judecată aspră şi nesfârşită?[2038]

„*Dar Simon-Petru având sabie, a scos-o şi a lovit pe sluga arhiereului şi i-a tăiat urechea dreaptă; iar numele slugii era Malhus*” (In 18, 10)

Dar de ce era necesar, va zice cineva, ca dumnezeiescul Evanghelist să amintească şi acestea, arătând că ucenicul s-a folosit, contrar obiceiului, de sabie împotriva celor ce au venit pentru prinderea lui Hristos, purtat de o simţire mai fierbinte şi mai neîmblânzită, pentru care a şi fost mustrat de Hristos? Expunerea acestora va părea unora de prisos, dar nu este aşa. Căci ni s-a dat această pildă spre învăţătură, ca din acest fapt să cunoaştem până unde poate merge în chip nevinovat zelul credinţei în Hristos şi ce trebuie să alegem să facem în asemenea lupte, ca să nu cădem în cele de care se supără Dumnezeu. Chipul acestei fapte nu ne lasă să întindem sabia sau să ridicăm piatra împotriva vreunora, sau să lovim cu un băţ pe cei potrivnici, cu care suntem în conflict ca urmare a credinţei în Hristos. Căci armele noastre nu sunt trupeşti, după cuvântul lui Pavel (II Cor. 10, 4), ci trebuie să ne purtăm mai degrabă cu bunătate chiar şi faţă de cei ce vor să ne omoare, când timpul nu ne îngăduie să fugim şi să ne depărtăm de ei. Căci e mult mai bine ca, pentru nedreptăţile pe care ni le fac, să fie judecaţi de către Cel ce judecă drept, decât să cerem noi înşine socoteală cu preţul sângelui, dând ca motiv dreapta noastră credinţă şi evlavia.

Dar ar mai putea spune cineva şi că ar fi foarte absurd să se cinstească, prin moartea prigonitorilor noştri, moartea Celui ce a eliberat pe oameni din moarte şi a pătimit moartea de bunăvoie. Era necesar să urmăm şi în această privinţă lui Hristos. Căci, dacă ar fi fost dus la moarte din necesitate şi silă, ca şi cum nu ar fi putut să răstoarne prin propria putere uneltirea mulţimii slujitorilor iudeilor, n-ar fi fost nepotrivit ca cei ce s-au hotărât să-L iubească, să-L apere cu toată puterea şi să se folosească de orice îndrăzneală ca să salveze pe Cel primejduit fără voie de necredinţa unora. Dar, de vreme ce fiind Dumnezeu adevărat, putea să-i piardă pe cei ce se apropiau de El şi i-a făcut să afle de la începutul luptei puterea Lui în aşa măsură, încât i-a culcat la pământ printr-un singur şi blând cuvânt (căci toţi au căzut înapoi), cum ar fi fost necesar ca altcineva să se pornească în grabă, cu o mânie neînfrânată şi nereţinută, spre acelea pe care El nu le făcea, deşi le putea face foarte uşor?[2039] Avem ceva de felul acesta scris şi în altă parte de către Sfinţii Evanghelişti. Astfel, odată a venit Domnul într-un sat de la graniţa cu Iudeea. Era un sat de samarineni. Iar aceia, apropiindu-Se El, L-au respins cu asprime. Şi ucenicii, supăraţi de aceasta, s-au apropiat de El şi au zis: „*Doamne, voieşti să zicem să se coboare foc din cer şi să-i mistuie*” (Lc. 9, 54)? Mântuitorul le-a zis (ca şi copiilor): Lăsaţi-i. Sau vi se pare „*că nu pot să rog pe Tatăl Meu şi să-Mi trimită acum mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri*” (Mt. 26, 53)? Căci n-a venit ca să Se folosească de propria Sa putere împotriva celor ce-L duşmăneau, ci ca să se facă Învăţătorul iertării şi modelul nemânierii mai presus de toate. De aceea a şi zis: „*Învăţaţi de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima*” (Mt. 11, 29).

Scopul lui Petru, care şi-a întins sabia către duşmani, nu e contrar poruncii Legii. Căci ea poruncea să se răspundă celor ce fac nedreptate cu ochi pentru ochi, mână pentru mână, rană pentru rană şi cu lovitură pentru lovitură. Şi ce au venit să facă cei înarmaţi cu săbii şi cu ciomege şi cu arme, adunaţi într-o mulţime, decât acelea prin care puteau primejdui pe ucenici? Iar că au adus şi ciomege şi săbii, ne-a arătat-o clar Mântuitorul, zicând în alt loc către ei: „*Ca la un tâlhar aţi ieşit cu săbii şi cu ciomege ca*

[2038] E vorba de moartea pe care primind-o cu voia, scapă pe cei supuşi ei de moartea veşnică. Altfel, s-ar fi arătat că omenirea e nesupusă păcatului.

[2039] Numai dacă Hristos n-ar fi putut să-i răpună pe duşmanii Săi cu propria putere, adică dacă n-ar fi voit să primească moartea cu voia, s-ar fi potrivit să sară alţii în ajutorul Lui. Hristos, oprindu-L pe Petru să facă aceasta, îi dovedea lui şi tuturor celor ce voiau să înţeleagă că El n-are nevoie de o asemenea intervenţie de apărare, că e deci infinit mai presus de cei ce veniseră să-L prindă.

să Mă prindeți. În fiecare zi şedeam în templu şi învățam şi n-ați pus mâna pe Mine" (Mt. 26, 55). Deci, fapta lui Petru era conformă Legii şi nu se abătea de la vechile rânduieli. Dar Domnul nostru Iisus Hristos, deoarece venise ca să ne aducă cele mai presus de Lege şi să ne preschimbe pe noi potrivit bunătății Lui, mustră faptele conforme Legii ca neavând în ele îndreptarea desăvârşită după binele adevărat. Căci binele desăvârşit nu constă în a răspunde prin aceleaşi, ci se arată, mai degrabă, în iertarea desăvârşită.

Poate se va îndoi cineva, şi după acestea, şi va zice întru sine: Dar de unde avea Petru sabia? Vom spune că trebuința de-a respinge, potrivit Legii, pe cei ce s-au hotărât să facă nedreptate a pricinuit purtarea săbiei. Căci ce este dacă, voind cineva să lovească pe cei ce n-au făcut nici o nedreptate, recurge la o faptă asemenea? Dar e probabil că, ieşind din casă şi având să umble Sfinții Apostoli, în mijlocul nopții, printre arbori şi în grădini, se aşteptau să fie atacați de năvala vreunor animale sălbatice. Căci acestea se aflau în Iudeea din belşug. Iar de răspunzi la aceasta: Dar ce trebuință aveau ucenicii de sabie? Oare nu le ajungea Hristos în caz de pericol, ca să alunge fiarele şi să-i scape prin aceasta de frica lor? Da, spunem şi noi că nu greşeşti, căci Hristos toate le poate. Dar vom spune că, deşi Hristos putea face şi acestea, ucenicii trăiau totuşi cele ce ne sunt obişnuite nouă să le trăim. Căci oare nu vom admite că Hristos putea să facă pâini din pietre şi să scoată din nimic cele care să le fie lor spre cheltuială? Dar ei aduceau totuşi pâini şi purtau pungă, adunând de la cei ce-i ajutau. Iar Hristos voind să treacă marea, se urcau în corabie cu El, deşi puteau călca şi pe ape dacă voia aceasta Hristos. Deci degeaba învinuieşte cineva rânduielile omeneşti, când vede pe ucenici folosindu-se de ele.

Petru taie urechea dreaptă a slugii, şi fapta aceasta arată, prin chip, că-i lasă pe iudei lipsiți de auz. Căci nu voiau să priceapă cuvintele lui Hristos. Dar ei cinsteau doar urechea stângă, căci se supuneau numai propriilor nebunii, „*rătăcind pe alții şi rătăciți fiind ei înşişi*," după cum s-a scris (II Tim. 3, 13), deoarece, călcând Legea veche, s-au abătut spre învățături şi porunci ale oamenilor.

„*Deci a zis Iisus lui Petru: Pune sabia în teacă. Nu voi bea, oare, paharul pe care Mi l-a dat Tatăl*" (In 18, 11)?

Porunca pune începutul vieţuirii evanghelice şi spiritul ei, nu a celei din Legea lui Moise către cei vechi, ci a celei rânduite prin Hristos, care ne opreşte să ne folosim de sabie, ba şi de trebuința de a ne apăra, încât, chiar dacă ar voi cineva să ne pălmuiască pe un obraz, să-i întoarcem şi pe celălalt dacă o cere (Mt. 5, 39), şi scoate din rădăcină slăbiciunea inimilor noastre. Deşi nu s-a rânduit încă de Mine legea iertării, mintea ta, Petre, s-a abătut de la ceea ce se cuvine şi a întreprins ceva foarte contrar firii lucrurilor. Căci, stabilit fiind şi plăcându-I lui Dumnezeu-Tatăl să beau acest pahar, adică să rabd adâncul somn al morții, spre desființarea morții şi stricăciunii, cum l-aş refuza, o dată ce, bându-l, se încredințează neamului omenesc atâtea bunătăți? Acesta e înțelesul celor spuse în acest cuvânt. Dar egal cu el este şi cel următor: Domnul nostru Iisus Hristos, voind să-i facă mai întăriți în credință pe ucenicii Săi şi să înlăture de mai înainte sminteala cinstitei Sale Cruci,[2040] a spus odată vorbindu-le numai lor: „*Iată, ne suim la Ierusalim şi se vor împlini toate cele scrise prin prooroci despre Fiul Omului. Căci va fi dat păgânilor şi va fi batjocorit şi va fi ocărât şi scuipat. Şi, după ce Îl vor biciui, Îl vor ucide; dar a treia zi va învia*" (Lc. 18, 31-33). Dar dumnezeiescul Petru, privind numai la lipsa de slavă a pătimirii, zice: „*Fie-Ți milă de Tine, să nu Ți* se *întâmple Ție aceasta*" (Mt. 16, 22). Dar Iisus îi spune: „*Mergi înapoia mea, satano! Sminteală îmi eşti; că nu cugeți cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor*" (Mt. 16, 23).[2041] Căci fapta şi scopul celui ce cugetă cele ce plac lui Dumnezeu constă în a nu da

[2040] De crucea lui Hristos se smintesc şi acum grupările neoprotestante, netinând seama nici de cuvântul Sfântului Apostol Pavel (I Cor. l, 18, 23).

[2041] A nu recunoaşte valoarea şi puterea mântuitoare a crucii lui Hristos, cum fac grupările neoprotestante, înseamnă, după spusa lui Hristos însuşi, a fi stăpânit de Satana. Satana nu ştie de smerenie şi de suferința pentru alții a Celui ce Se jertfeşte, ci numai de orgoliul şi bunul trai egoist. Hristos afirmă, şi prin aceasta,

nici o valoare cinstirilor din lume şi a nu da nici o importanţă păgubiţii de onoarea venită de la oameni, ba a socoti că pătimirea acesteia aduce un folos şi altora.[2042] Pentru că „*dragostea*, zice, *nu caută ale sale*” (I Cor. 13, 5). Dar nu face aşa cel ce caută numai la cele omeneşti, care socoteşte pierderea slăvirilor omeneşti de nesuportat şi caută numai la binele său, iar de relele altuia nu-l doare.

În acel pasaj, Hristos numeşte pe Petru sminteală adusă Lui - deşi acesta nu voia să smintească, căci vorbea din iubire -, care nu putea să fie fără vină, deoarece privea numai la moartea pe cruce, şi nu la bunătăţile care ar fi provenit din ea. Petru încerca să înlăture, pe cât putea, ceea ce se hotărâse şi se stabilise să se facă pentru viaţa tuturor. Aşa şi aici, îl vedem făcând la fel prin râvnă şi sabie, dintr-o pornire foarte fierbinte.[2043] Dar el e mustrat iarăşi, nu numai prin cuvintele: „*Pune sabia în teacă*,” ci, după cum spune un alt Evanghelist, Hristos adaugă: „*Că toţi cei ce scot sabia, de sabie vor pieri*” (Mt. 26, 52). Deci vom repeta ceea ce am spus înainte, că patima nu I-a venit fără voie, nici adusă de puterea iudeilor. Atunci, cum putea să fie apărat şi să se îngăduie să fie respinsă îndrăzneala celor veniţi împotriva Lui? Vorbind despre uneltirile iudeilor necredincioşi, El spune că Dumnezeu-Tatăl I-a dat paharul, adică moartea, deşi I-a fost pregătită prin ura neînfrânată a iudeilor. Căci nu s-ar fi întâmplat aceasta dacă El nu ar fi voit să sufere pentru noi. De aceea a spus Hristos şi către Pilat, care îi vorbea cu fală: „*Nu ai avea nici o putere asupra Mea, dacă nu ţi-ar fi fost dat ţie de sus*” (In 19, 11). Când spune că puterea i-a fost dată lui Pilat de sus, Hristos Se referă la voinţa Sa de a pătimi şi la consimţirea Tatălui la ea.[2044]

„*Deci ostaşii şi comandantul şi cu slujitorii iudeilor au prins pe Iisus şi L-au legat. L-au dus întâi la Anna, căci era socrul lui Caiafa, care era arhiereu în anul acela. Şi Caiafa era cel ce sfătuise pe iudei că este de folos să moară un om pentru popor*”(In 18, 12-14)

Înlăturate fiind piedicile, mâna lui Petru lepădând sabia şi Hristos dându-Se, aşa-zicând, mâinilor iudeilor, deşi putea să nu pătimească şi Îi era uşor să scape, ostaşii, împreună cu comandantul lor şi slujitorii aflaţi cu ei sunt purtaţi de o mânie neîmblânzită şi se aprind de o îndrăzneală neînfrânată. Luându-L pe Domnul, Care S-a supus în toate lor, Îl prind în legături, deşi venise la noi ca să ne scoată din legăturile diavoleşti şi să ne elibereze de lanţurile păcatului. Şi e dus la Anna, care era socrul lui Caiafa, cel ce născuse cu dibăcie uneltirea necredincioasă împotriva lui Hristos şi plătise vânzătorului să predea mulţimii pe Hristos. Deci întâi Îl aduc lui. Căci iudeii erau înclinaţi să ne dovedească şi nouă că sunt adevărate cele pe care Proorcul le pusese în gura lor: „Să legăm pe Cel drept, fiindcă nu ne este de nici un folos” (Înţ. Sol. 2, 12). Hristos nu le era de nici un folos iudeilor, nu fiindcă era El însuşi astfel, ci fiindcă ei erau deprinşi cu iubirea de păcate şi de plăceri şi li se părea că El nu le aduce nimic bun,

---

că pătimeşte nu fără voie, ci cu voia. Pătimirea pentru alţii este un pahar care I se dă de Dumnezeu, şi El nu voieşte să-l refuze, ci să-l bea, pentru că prin aceasta aduce mântuirea oamenilor cu care S-a înfrăţit. Paharul morţii îl beau de silă toţi oamenii în urma păcatului strămoşesc. Hristos îl bea de bună-voie, ca să biruie băutura Lui pentru Sine şi pentru toţi.

[2042] Necăutarea slavei de la oameni e de folos nu numai celor ce fac aceasta, ci şi altor oameni, mai ales când cineva primeşte această lipsă de slavă, slujind pe alţii.

[2043] Remarcă asemănarea cugetării lui Petru, în cele două intervenţii ale sale împotriva voinţei lui Hristos de a pătimi moartea pentru oameni: când îi cere în Cezareea lui Filip să nu meargă spre cruce (Mt. 16, 22-23) şi când vrea să-L apere cu sabia pentru a nu fi prins şi dus la moarte. O făcea din iubire pentru Iisus, dar nu dintr-o deplină înţelegere a Dumnezeirii Lui şi a trebuinţei de a pătimi pentru mântuirea oamenilor.

[2044] Puterea reprezentanţilor statului se bazează pe legile implacabile ale naturii şi ale vieţii omeneşti. Hristos, ca Dumnezeu întrupat, nu era supus decât prin voia Lui acestor legi, deci şi puterii reprezentanţilor Statului. În oamenii sfinţi şi în cei cu putere în rugăciune, deci în Biserica în care lucrează Hristos prin Duhul Său, aceste legi sunt adeseori biruite prin puterea „mai presus de fire” a lui Hristos. Această biruire a legilor naturii nu se face împotriva oamenilor, ci spre binele lor.

introducând dreptatea cea mai presus de Lege şi oferind spre cunoaştere, fără nici o micşorare, ceea ce place cu adevărat Iubitorului de virtute Dumnezeu, câtă vreme Legea nu arăta o astfel de cale, ci indica pe ocolite şi mai mult prin umbră şi ghicitură ceea ce putea fi de folos ascultătorilor. Precum celor cu vederea bolnavă lumina soarelui nu le este de vreun bine, neaducându-le nici un folos, boala împiedicându-i în aceasta, iar celor cu stomacul bolnav mâncărurile sănătoase par să le fie mai mult nefolositoare, deşi pot să le aducă sănătatea dorită, aşa şi iudeilor Domnul le părea ca nefiind de nici un folos, deşi era Călăuzitorul spre mântuire. Dar ei refuzau mântuirea.

Deci L-au dus pe El legat la Caiafa. Iar Caiafa era cel ce îi sfătuise pe iudei că e de folos să moară un om pentru popor. A fost vânată sfânta victimă, adică Hristos, prin răutatea lui Anna şi prin slujirea celor plătiţi pentru aceasta. Iar odată pus în mreajă, e dus la nedreptul pricinuitor al junghierii, sau la căpetenie (iar acesta era Caiafa), care era încununat cu darul arhieriei.[2045] El se vădeşte şi prin cuvânt ca uneltitor al uciderii, dar se arată şi prin faptă ca începător al acestei îndrăzneli. Deci Îl primeşte legat pe Iisus şi-L face, netrebnicul, un rod al sfatului dat iudeilor şi al gândurilor lui neevlavioase şi un obiect al dramei produse de cea mai mare dintre răutăţi. Căci ce poate fi mai greu de suportat decât pornirea necredincioasă împotriva lui Hristos?

„*Şi Simon-Petru şi un alt ucenic mergeau după Iisus*” (In 18, 15)

Înspăimântaţi, precum se vede, ceilalţi ucenici au fugit, căutând să scape în grabă de mâna ucigaşilor. Dar Petru e ţinut de iubirea faţă de Hristos şi, ascultând de pornirile inimii, Îl urmează, cu toată primejdia, gândindu-se la sfârşitul celor ce se vor întâmpla. Iar lui i se alătură, printr-o egală îndrăzneală şi dintr-o simţire asemănătoare, celălalt ucenic.[2046] Iar acesta era Ioan, autorul de Dumnezeu iubitor al acestei dumnezeieşti Evanghelii. Căci despre sine spune că era celălalt ucenic, dar nu se numeşte în mod deschis, ferindu-se de bănuiala iubirii de slavă şi de a fi socotit mai bun ca ceilalţi. Căci cei ce se disting în virtuţi nu arată aceasta lumii prin propriul glas. Fiindcă e un lucru cu totul urât ca unii să nu fie lăudaţi de glasul altora, ci de gura proprie. Şi, de fapt, autorul Proverbelor zice: „*Să te laude aproapele, şi nu gura ta; străinul, şi nu buzele tale*” (Pilde 27, 2).

„*Iar ucenicul acela era cunoscut arhiereului şi
a intrat cu Iisus în curtea arhiereului*” (In 18, 15)

Apostolul îşi aminteşte cu mare grijă toate acestea şi nu se fereşte să le spună amănunţit spre folosul tuturor. Căci, deoarece avea de gând să pună în scrierile sale şi cele săvârşite şi spuse în curtea arhiereului, în mod necesar ne-a explicat şi faptul că a putut intra cu Învăţătorul. „Era cunoscut, zice, *arhiereului.*” Îl ajuta deci cunoaşterea de către arhiereu (căci n-a îndrăznit să spună prietenia), la intrarea neîmpiedicată în lăuntru. Spune aceasta ca să fie crezut în expunerea celor săvârşite în curte, deoarece nu le-a aflat de la alţii, ci le-a văzut şi auzit el însuşi, făcându-ne şi nouă folositoare declaraţia despre amintita cunoştinţă.

„*Iar Petru a stat la poartă, afară. Deci a ieşit celălalt ucenic, care era cunoscut arhiereului, şi a vorbit cu portăreasa şi a băgat pe Petru înlăuntru*” (In 18, 16)[2047]

[2045] Hristos, Arhiereul suprem, este dus spre condamnare la moarte la arhiereul depăşit al Legii, ca, tocmai prin jertfa care Îi va pricinui moartea, să intre în lucrare spre folos ca noul Arhiereu.

[2046] E vorba de Ioan, ucenicul „*pe care îl iubea Domnul*” (In 19, 26) şi care iubea şi el pe Domnul în chip deosebit. Sfântul Chiril, spunând că iubea pe Domnul în mod egal cu Petru, nu lasă să se înţeleagă că Petru a fost, în baza iubirii sale, lăsat într-o poziţie de conducător faţă de ceilalţi Apostoli şi, astfel, şi urmaşul lui, faţă de urmaşii acelora.

[2047] Oare nu avem în aceasta o dovadă a faptului că Ioan şi urmaşii lui, mai mult apropiaţi de Hristos,

Nu ar fi întârziat Petru, cât priveşte râvna sufletului său, să intre deodată (cu Ioan), dacă paza slujnicei de la poartă n-ar fi făcut mai grea intrarea celor pe care ea nu-i cunoştea. Nu ar fi fost greu pentru un bărbat să dea de o parte o femeie, dar această faptă nu era ferită de dezordinea la care ar fi putut duce. Deci ucenicul, cu toată frământarea lui, e obligat să aştepte până când celălalt, văzând aceasta, îl va lua cu sine, vorbind celei ce păzea poarta şi cerându-i să îngăduie celui împreună-râvnitor să intre.

„*Deci slujnica portărească i-a zis lui Petru: Nu cumva eşti şi tu dintre ucenicii Omului acestuia? Acela a zis: Nu sunt*” (In 18, 17)

Deoarece Mântuitorul nostru Hristos prevestise lui Petru viitoarea lepădare întreită şi că, înainte de cântarea cocoşului, îi va slăbi credinţa, dumnezeiescul Evanghelist descrie pe rând unde şi când s-a întâmplat aceasta. Femeia aşezată la poartă întreabă dacă nu e vreunul dintre cei aflaţi între ucenicii Celui ce suportă judecata nedreaptă. Petru neagă şi depărtează de la sine această învinuire, zicând: „*nu sunt*,” nu fiindcă se temea să fie prins, nici fiindcă se ferea de mărturisirea adevărului, ci fiindcă socotea răbdarea faţă de cele nevrute ca fiind un lucru secundar şi mai puţin important decât a fi împreună cu Hristos. Deci greşeala lui e din iubire, şi tăgăduirea are ca rădăcină iubirea de Dumnezeu. Nu provine dintr-un gând viclean, ci demonstrează dorinţa lui fierbinte de a fi împreună cu Hristos.[2048]

„*Iar slugile şi slujitorii făcuseră foc, şi stăteau şi se încălzeau, că era frig, şi era cu ei şi Petru, stând şi încălzindu-se*” (In 18, 18)

Petru fiind lăsat înlăuntru şi fiind înconjurat de cei de acolo, se preface că face cele asemenea acelora (deşi e apăsat de durere şi are în inimă o tristeţe greu de suportat), ca să nu fie descoperit, prin tristeţea feţei, suferind împreună cu Cel judecat şi să fie alungat de la urmarea celor dorite. Căci e cu totul cu neputinţă a socoti pe ucenic atât de iubitor de cele trupeşti, încât să caute să se apere de frig, în timp ce era atât de împovărat de durere. Dar n-ar fi căutat să se bucure nici de foloase mai mari, câtă vreme Hristos era în atâta suferinţă. Ci se preface în mod iconomic că trăieşte nepăsarea slujitorilor, şi dă însemnătate neplăcerii produse de frig, ca să fie crezut ca unul dintre cunoscuţii casei şi aşa să evite să fie întrebat iarăşi despre Hristos şi să-L nege din nou. Dar nu putea fi mincinos cuvântul Mântuitorului. Căci El a prevestit ucenicului ceea ce va face, cunoscând, ca Dumnezeu, ceea ce se va întâmpla în viitor.[2049]

„*Deci arhiereul L-a întrebat pe Iisus despre ucenicii Lui şi despre învăţătura Lui*” (In 18, 19)

Învăţătorul poporului, învăţatul în ale Legii, căruia cuvântul dumnezeiesc îi porunceşte: „*Judecaţi judecată dreaptă*” (Deut. l, 10), după ce a luat pe Domnul ca pe unul din faimoşii tâlhari, prin ostaşii înarmaţi şi prin mulţimea de slujitori lipsiţi de evlavie, întreabă despre învăţătură şi despre ucenici, arătând prin aceasta că e în căutare de vini împotriva Lui. Căci ştia că Cel judecat nu săvârşise vreun păcat, întreabă despre

---

introduc pe Petru şi pe urmaşii lor într-o înţelegere mai spirituală a tainelor lui Hristos?

2048 E o explicare pozitivă a lepădării lui Petru. E ca şi când ar zice: Fac orice ca să fiu cu Hristos. Dar oare Îi place aceasta cu adevărat lui Hristos? Poate că aceasta se potrivea pentru situaţia deosebită a lui Petru, câtă vreme Hristos putea fi văzut de el în trupul pământesc. Dar nu credem că se potriveşte şi pentru cei care nu mai pot vedea pe Hristos în trup. De aceea martirii nu L-au tăgăduit pe Hristos, ca să poată afirma în alte ocazii credinţa în El.

2049 Sfântul Chiril ne arată şi din explicarea acestui fapt că în Evanghelii nu s-a dat nici un amănunt fără folos spiritual.

învățătura Lui, dacă se opune legilor lui Moise, sau dacă consimte cu cele rânduite; ce scop au cei învățați de El, dacă vor să fie îndrumați de vechile obiceiuri sau practică o slujire străină şi nouă. Şi o făcea aceasta cu viclenie. Căci socotea că Hristos va combate în mod hotărât Legea, declarând că respinge cele date prin Moise şi, prin aceasta, va stârni El însuşi împotriva Sa îndrăzneala iudeilor, ca să apară astfel că plăteşte pe drept, cu osândirea Sa, lupta împotriva lui Dumnezeu. Căci împotrivirea față de legile dumnezeieşti era una cu lupta împotriva lui Dumnezeu, dacă vreun om ar fi fost surprins spunând sau făcând aşa ceva. Ei Îl tratează pe Hristos ca pe un simplu om şi socotesc că-L pot învinovăți, cu dreptate, de călcarea Legii pe Domnul Legii, neamintindu-şi de cel ce zice: „*Este lipsit de respect cel ce zice împăratului: Calci Legea.*"

„*Iisus i-a răspuns: Eu am vorbit pe față lumii; Eu am învățat întotdeauna în sinagogă şi în templu, unde se adună toți iudeii, şi nimic nu am vorbit în ascuns*" (In 18, 20)

Tuturor, zice, le este cunoscut că a căuta ceva ascuns în învățătura Mea e o oboseală zadarnică şi cum ar fi de bănuit că se ține ascuns ceea ce se cunoaşte? Aceasta ni se pare că spune Hristos pentru a Se despovăra de vinile născocite şi uneltite în mod neîntemeiat prin viclenia conducătorilor poporului.

Dar socotesc că El spune şi altceva prin acestea. „*Eu*, zice, *am vorbit lumii pe față.*" Prin aceasta spune: Cele ce vi s-au dat prin Moise au venit prin chipuri şi umbre şi nu învață deschis ceea ce place lui Dumnezeu, ci dau putința să se închipuie prin ele mai mult o presupunere a adevărului şi, îmbrăcate fiind în grosimea literei, nu înfățişează, descoperită, cunoştința celor necesare. Iar „*Eu am vorbit lumii pe față.*" Căci am arătat împlinirea celor bune pe față, fără ghicituri şi umbre, şi am înfățişat calea dreaptă a vieții evlavioase spre Dumnezeu, ferită de orice ocol. Şi Eu am vorbit, zice, lumii, nu unui neam, adică celor din Israel. Căci, deşi n-au fost răspândite cele ale Mele celor din toată lumea, ele vor fi în veacurile ce vin. „*Eu am învățat întotdeauna în sinagogă.*" Prin aceasta îi cheamă pe întâi-stătătorii iudeilor să-şi aducă aminte, chiar fără voie, de o proorocie despre El. Căci ce ne-a spus dumnezeiescul Isaia, ca din partea lui Hristos? „*Nu în ascuns am grăit, nici în loc întunecos*" (Is. 45, 19). Şi iarăşi: „*Toată ziua am întins mâinile Mele către poporul cel neascultător şi împotrivă grăitor*" (Is. 65, 2). Ce este altceva a nu vorbi în ascuns, nici în loc întunecos, decât a vorbi pe față, a vorbi în locuri unde nu sunt ascultători puțini? Şi foarte bine şi necesar readuce în amintire cuvântul Proorocului, ca să aflăm că ei judecă fără evlavie pe Cel ce se obligase să le împlinească nădejdile. Căci făgăduința fusese dată iudeilor, după cuvântul lui Pavel (Rom. 9, 4).

„*De ce Mă întrebi pe Mine? Întreabă pe cei ce au auzit ce le-am vorbit. Iată aceştia ştiu ce am spus Eu*" (In 18, 21)

Îi ceartă pe învățații Legii ca pe unii ce calcă şi Legea cu care se fălesc. Căci, osândind prematur pe Cel încă nedovedit că a călcat-o, în zadar mai caută să afle greşelile Lui. De ce Mă întrebi, zice, şi mai ceri să Se apere Cel pe Care L-ați şi condamnat, dându-I pedeapsa înainte de a-L dovedi vinovat?[2050]

Dar poți înțelege şi altfel cele spuse. Orice aş spune despre Mine, cei ce M-au urât, zice, şi M-au încărcat cu atâtea necinstiri nu ar întârzia să spună şi alte minciuni împotriva Mea. Deci, învățați din cuvintele altora. Nu e deloc grea aflarea martorilor. Căci au fost atâția care au auzit cuvintele Mele. Poate va zice cineva că El, ştiind inima

[2050] Chiar faptul că-L întreabă pe Hristos despre învățătura Lui, după ce L-au adus la judecată, arată că arhiereii şi fariseii Îl osândeau fără să ştie de vreo greşeală a Lui, deci călcau Legea, care nu permitea aceasta. Toate cele pe care le spuneau împotriva Lui se vădea că sunt minciuni, o dată ce n-aveau nici o dovadă despre vinile pe care I le atribuiau.

şi rărunchii (Ps. 7, 9), a indicat pe vreunii dintre cei de faţă că L-ar fi auzi din întâmplare. Dar nu este aşa. El S-a referit la unii dintre slujitorii care s-au minunat odinioară de învăţătura Lui. Cum şi când, e iarăşi necesar să o spunem pentru lămurirea celor grăite, însuşi dumnezeiescul Evanghelist ne-a spus ceva de felul acesta, anume că, explicând odată Mântuitorul nostru Hristos şi spunând iudeilor care alergau la El cuvântul despre Împărăţia cerurilor, căpeteniile iudaice s-au aprins şi, umplându-se de pizmă împotriva Lui, se sileau să-L alunge. Căci zice Evanghelistul: „*Şi au trimis arhiereii şi fariseii slujitori ca să-L prindă*” (In 7, 32). Dar, lungindu-se mult cuvântul Mântuitorului nostru, cei trimişi de iudei îl ascultau împreună cu toţi ceilalţi şi s-au minunat mai mult decât oricare altul din mulţime. Şi spune iarăşi Evanghelistul: „*Deci slugile au venit la arhierei şi la farisei, şi le-au zis aceia: De ce nu L-aţi adus? Slugile au răspuns: Niciodată n-a vorbit un om aşa cum vorbeşte Acest Om. Şi le-au răspuns deci fariseii: Nu cumva aţi fost şi voi amăgiţi*” (In 7, 45-47)? Auzi cum, văzând pe slujitori convinşi şi minunându-se, se luptau fariseii cu ei? Deci, ştiind-o aceasta Mântuitorul, zice: „*Întreabă pe cei ce au auzit ce le-am vorbit. Iată aceştia ştiu ce am spus Eu.*” Privindu-i pe cei ce fuseseră atunci de faţă, spune: „*aceştia ştiu*,” dând de înţeles că şi ei se minunează de frumuseţea învăţăturii Sale, deşi fuseseră slujitorii lipsei de credinţă a fariseilor.

„*Şi zicând El acestea, unul din slujitorii care erau de faţă*
I-a dat lui Iisus o palmă, zicând: Aşa răspunzi Tu arhiereului?” (In 18, 22)

S-a prevestit prin cuvântul unui Prooroc că se va întâmpla cu Hristos şi aceasta, căci a zis: „*Spatele Meu 1-am dat spre biciuire şi obrazul Meu spre pălmuire*” (Is. 50, 6). Se arată că acest cuvânt prevestit odinioară s-a înfăptuit spre osândirea mândriei iudeilor, dar şi spre desfiinţarea şi nimicirea necinstei pe care noi am suferit-o, fiindcă am păcătuit în întâiul Adam, călcând porunca dumnezeiască.[2051] Căci I se aduce necinste pentru noi, deoarece El ridică păcatul nostru, după cuvântul Proorocului, şi pentru noi suferă dureri (Is. 53, 4). Căci, precum a pricinuit desfiinţarea morţii, predând trupul Său morţii, socotesc că la fel pălmuirea, prin care se împlineşte necinstirea lui Hristos, desfiinţează necinstirea venită asupra noastră pentru neascultarea şi păcatul răutăţii de la început. Căci Cel de o valoare egală cu a tuturor Se lasă necinstit pentru toţi. Dar socotesc că s-ar cutremura toată creaţia dacă ar fi chemată la simţirea unei astfel de îndrăzneli.[2052] Căci Domnul slavei a fost pălmuit de mâna lipsită de respectul evlaviei.

Dar nu ar fi lipsit, socotesc, de iubirea de învăţătură cel ce ar voi să afle pentru ce acest atotcutezător şi neevlavios slujitor pălmuieşte pe Iisus, Care n-a răspuns aspru şi mânios, ci în modul cel mai blând la toate acuzaţiile ce I se aduceau împotrivă. Se observă că nici căpetenia iudeilor nu-i porunceşte să-L lovească pe Iisus şi să recurgă la o atât de nebunească faptă de necredinţă. Vor fi unii care vor spune, poate, că era un obicei, practicat de slujitorii care aduceau la căpetenii pe cei vinovaţi pentru călcarea

---

[2051] Prin biciuirea şi pălmuirea lui Hristos se osândeşte mândria iudeilor, dar necinstirea suportată de El fără vreo vină ne scapă pe noi de necinstea pe care ne-am atras-o prin păcatul nostru. E biciuit şi pălmuit în Hristos păcatul nostru, căci El nu avea păcat, ca să merite pentru Sine această pălmuire. E bine când şi noi, urmând lui Hristos, primim torturi de la cei necredincioşi pentru alipirea noastră la El, Cel lovit pentru noi, mai ales că noi nu suntem cu totul fără de păcat. Dacă Hristos a mers până la adâncul de dincolo de păcat al solidarităţii şi unităţii cu noi, bine este să mergem şi noi spre solidaritatea Lui deplină cu noi.

[2052] Dacă am trăi în mod real solidaritatea noastră cu Hristos, precum o trăieşte El cu noi, ne-am cutremura de trăirea de către El a necinstirii noastre şi de pedeapsa ei, cum se cutremura El. E implicată în această cutremurare simţirea grozăviei păcatului nostru. Mărimea nemărginită a iubirii Lui faţă de noi se arată în suportarea pedepsei pentru păcatul nostru, cu toată lipsa Lui de păcat. Simţind această solidaritate cu Hristos, simţim totodată grozăvia nesimţirii făpturii necredincioase care refuză să vadă în obrazul Lui pe Însuşi Dumnezeu.

Legii, să-i silească să vorbească mai blând când spuneau ceva mai aspru, nedând cinstea cuvenită căpeteniilor. Dar socotesc că nu aceasta a fost cauza furiei arătate lui Hristos. Însă, bazându-ne pe înțelesul celor spuse, vom afla motivul îndrăznelii. Am spus adineauri că unii dintre slujitori s-au ciocnit cu căpeteniile, care porunciseră să fie prins Iisus, şi au ajuns, aflând învățătura Lui şi minunându-se de El, până la a spune: „*Niciodată n-a vorbit un om aşa.*" Supărându-se de aceasta foarte tare, fariseii au răspuns: „*Nu cumva ați fost şi voi amăgiți? Nu cumva a crezut în El careva dintre farisei sau dintre căpetenii? Dar mulțimea aceasta, care nu cunoaşte Legea, este blestemată*" (In 7, 47-49). Deci, deoarece cuvântul Mântuitorului le amintea căpeteniilor cum se supăraseră împotriva slujitorilor (aducându-i martori ai învățăturii Lui, prin spusa: „*Iată aceştia ştiu ce am spus Eu*"), respingând bănuiala de bunăvoință față de Hristos şi abătând oarecum mintea căpeteniilor spre alte gânduri, slujitorul mustrat de căpetenii pentru admirarea lui Hristos Îl opreşte prin pălmuire să spună mai multe lucruri care ar fi pus în primejdie ceata slujitorilor.

„*Iisus i-a răspuns: Dacă am vorbit rău, dovedeşte că este rău, iar dacă am vorbit bine, de ce Mă bați*?" (In 18, 23)

Mustră pe slujitorul care a săvârşit o mare nedreptate, chiar dacă Cel judecat nu era cunoscut printre cei foarte vestiți. Căci loveşte cu neînțelegere pe Cel pe care nu ar fi trebuit să-L lovească, nefiind mânat la aceasta de vreo poruncă, sau având alt motiv al îndrăznelii, ci mânat la sălbăticie numai de propria nebunie. Învinuieşte-Mă, zice, dacă poți, şi respinge cuvintele Mele ca nefiind drepte. Iar dacă nu poți face aceasta, pentru ce loveşti pe Cel ce a grăit în chip nevinovat?

Această explicație a pasajului este foarte obişnuită şi, de aceea, uşoară. Dar socotesc că are o altă explicație. Căci mustră, poate, pe slujitor pentru o nedreptate şi mai mare, anume nu numai pentru că L-a lovit, ci pentru că, admirând mai înainte învățătura Sa, acum rabdă ca El să fie ocărât şi condamnat, deşi nu a fost găsit pentru nimic vinovat. Căci, dacă n-ai fi fost, zice, cucerit înainte de cuvintele Mele, dacă nu ți-am părut că dau cele mai bune învățături şi n-am fost crezut ca un Tâlcuitor aparte al Sfintelor Scripturi, dacă nu tu ai fost cel ce a strigat: „*Niciodată n-a vorbit un om aşa*," poate ar fi fost vreun motiv să fii iertat şi să nu fii scuzat de vina pentru acestea. Dar, deoarece ai cunoscut şi te-ai minunat de învățătura Mea şi n-ai dat mărturie împotriva cuvintelor Mele, şi Eu vorbind acum, ți-ai adus aminte de cuvântul tău de atunci, cum nu ai un păcat de neiertat? Aşa să înțelegi aceste cuvinte. Şi trebuie văzut că în ele Mântuitorul înfățişează un model neasemănat şi mai presus de fire al iertării şi chipul celei mai înalte, şi mai presus de fire bunătăți, arătând, în blândețea Sa, chipul cel mai strălucitor al celor ale Sale. Căci Cel ce putea să piardă printr-un singur cuvânt pe toți iudeii îndură să fie pălmuit ca o slugă. Şi nu face nimic şi nu răspunde cu vreo pedeapsă nici unuia dintre cei ce-I fac grabnic atâta nedreptate, fiindcă nu e slab ca noi, nici stăpânit de mâniile sau de supărările noastre, sau biruit de povara slăbiciunii noastre,[2053] ci smereşte cu blândețe pe cel ce I se opune, spunându-i că nu trebuie să lovească pe Cel ce a vorbit cu respect şi, chiar supus chinurilor celor mai cumplite, nu renunță la virtuțile pe care le-a practicat. Cu rațiunea cuvenită sfătuieşte pe slujitori să părăsească răutatea pătimaşă a iudeilor, primind El însuşi cele rele pentru cele bune, după cum s-a scris (Ps. 34, 11), şi dând celor ce Îl necinstesc cele bune în locul celor rele.

Domnul nostru Iisus Hristos, chiar pălmuit, nu se răzbună, deşi e Dumnezeu şi Domnul cerului şi al pământului. Iar noi, netrebnicii, care suntem pământ şi cenuşă şi

[2053] Nerăspunzând la lovituri cu pedepse, Hristos nu arată o slăbiciune, ci, dimpotrivă, nu Se arată slab ca noi, nici supus patimilor noastre, cum sunt mânia, supărarea... Tocmai prin aceasta arată că nu e biruit de slăbiciunea noastră în aşa măsură, încât să fie dus cu sila la încercarea de a Se elibera de ea. Toate le suferă nu fără voie, ci cu voia. Şi, prin aceasta, e mai tare ca ele, deşi suferințele acceptate sunt extreme.

asemenea ierbii, „*omul ca iarba, zilele lui ca floarea, câmpului; aşa va înflori*" (Ps. 102, 15), când se întâmplă ca un frate să ne greşească în cuvânt şi ne supără puțin cu vorba, socotim că trebuie să ne năpustim asupra lui ca un balaur şi nu ne saturăm să-i răspundem la un cuvânt cu mii de cuvinte, nedând iertare micimilor sufletului omenesc, neînțelegând slăbiciunea comună a firii, nepotolind prin iubire frățească patimile care ar apărea, neprivind la „*începătorul şi plinitorul credinței*" noastre, Iisus (Evr. 12, 2), ci silindu-ne să ne răzbunăm cât mai aspru,[2954] deşi dumnezeiasca Scriptură zice odată: „*Căile celor ce țin minte răul sunt spre moarte*" (Rom. 11, 19), altădată: „*Nici unul să nu țineți minte în inimile voastre răutatea fratelui*" (Zah. 7, 11). Dar să ne fie pildă a bunătății şi a iertării mai presus de rațiune Însuşi Hristos, Stăpânul tuturor, Care şi din cauza aceasta zice către noi: „*Nu este ucenicul mai presus de învățător, nici robul mai presus de stăpânul său.*"

[2954] Nu iertăm, ci ne răzbunăm, fiindcă ne vedem primejduită existența de cel ce ne face rău şi vrem să-i primejduim şi noi existența lui din teama să nu ne-o primejduiască el mai departe. Aceasta, deoarece nu credem că unirea cu Dumnezeu, izvorul puterii, ne va menține şi spori în existență. Bunătatea vine din simțirea adâncimii şi bogăției existenței. Putem ajuta şi pe alții să crească în această existență, urmând exemplul lui Hristos.

CARTEA A DOUĂSPREZECEA

Că Fiul este prin fire Dumnezeu, deşi Îl vedem numindu-L pe Tatăl Dumnezeul Său: la cuvintele: *„Mă sui la Tatăl Meu şi Tatăl vostru şi la Dumnezeul Meu şi Dumnezeul vostru.*" *„Deci Anna L-a trimis legat la Caiafa arhiereul. Iar Simon-Petru stătea şi se încălzea. Deci i-au zis: Nu eşti şi tu dintre ucenicii Lui? El s-a lepădat şi a zis: Nu sunt. Una dintre slugile arhiereului, care era rudă cu cel căruia Petru îi tăiase urechea, a zis: Nu te-am văzut eu pe tine, în grădină, cu El? Şi iarăşi s-a lepădat Petru şi îndată a cântat cocoşul*" (In 18, 24-27)

Dumnezeiescul Evanghelist opreşte cu folos expunerea, ca pe un cal care aleargă şi îl întoarce înapoi. Pentru care pricină? Fiindcă trebuia să arate mai înainte întreita lepădare a lui Petru, aceasta ţinând de ordinea povestirii. Deci, în chip iconomic, reia cele de la început şi spune că Iisus a fost trimis de la Anna la Caiafa şi arată pe Petru întrebat de slugile ce se încălzeau şi de unul din neamul celui lovit de el. Iar prin aceasta se împlineşte întreita lepădare. Apoi s-a amintit de glasul cocoşului, arătându-se că n-a rămas neîmplinit nici unul dintre cuvintele Mântuitorului Hristos, Care a ştiut de mai înainte şi a prevestit slăbiciunea ucenicului, pricinuită de tulburare. Poate că n-ar fi amintit de aceasta cel ce a alcătuit această scriere şi era învăţat de Dumnezeu, dacă nu s-ar fi gândit la bârfelile şi flecărelile urâtorilor de Dumnezeu. Căci ar fi zis îndată unii din cei predispuşi să respingă slava Mântuitorului: Arătaţi-ne lepădarea lui Petru, cum şi unde s-a împlinit ceea ce s-a prevestit de Hristos, Care, după voi, nu ştia să mintă? Căci spuneţi că este Adevărul şi că luminează din Tatăl Cel adevărat. Deci, dumnezeiescul Evanghelist ne-a expus acestea, arătând că Domnul a spus întotdeauna adevărul.[2055]

Dar poate unii dintre oponenţi, abţinându-se să ne atace astfel, vor învinui cu tărie pe Petru şi vor acuza pe ucenicul sincer de o laşitate neasemănată, spunând că era atât de înclinat să nege pe Domnul său, încât a alunecat de trei ori în lepădare, neînvăţând nimic din experienţa acestor rele, ci ajungând până la porţile primejdiei. Acestea se potrivesc celor neiniţiaţi încă în credinţă. Dar eu, aflându-mă foarte departe de acestea şi fiind întărit împotriva acestor minciuni, voi încerca să apăr ceea ce s-a întâmplat Apostolului, aducând ca dovadă argumentul meu spre folosul celor obişnuiţi să înţeleagă tainele ce aparţin iconomiei divine. Preaînţeleptul Evanghelist trebuia să amintească şi de aceste lucruri, ca ascultătorii să înţeleagă cum erau învăţătorii iconomiei înainte de învierea lui Hristos şi înainte de pogorârea Sfântului Duh peste ei, şi cum au fost după aceea, după ce am primit harul prin Duhul, har pe care Hristos l-a numit putere de sus. Erau înainte de acestea plini de râvnă în a-şi însuşi virtutea şi foarte hotărâţi în voinţa de a urma lui Hristos, de a înfrunta orice primejdie. Dar, până ce Hristos n-a desfiinţat puterea morţii, era încă foarte tare şi cu neputinţă de învins frica de ea, iar cei ce nu primiseră încă Duhul, şi încă nu erau înarmaţi prin harul de sus, arătând că mintea lor nu era deplin eliberată de frică, erau cutremuraţi încă de frica morţii. Căci, precum fierul, deşi este dur prin fire, nu rămâne nevătămat fiind lovit de

[2055] Sfântul Evanghelist Ioan arată şi în descrierea lepădărilor lui Petru Dumnezeirea lui Hristos, Care ştie dinainte cele ce se vor întâmpla. Dacă e mai uşor să se prevadă fenomenele naturii (meteorologice), nu e uşor să se cunoască stările sufleteşti viitoare ale omului şi manifestările lor precise. Numai Dumnezeu poate şti dinainte acestea. Căci ele nu se ivesc în baza vreunei legi implacabile. Domnul Hrisos preştie că Petru se va lepăda de El de trei ori, precum preştie şi că Iuda o să-L vândă. Ca Dumnezeu, e „contemporan" din veci cu toate gândurile şi faptele viitoare ale oamenilor. Sau pentru El nu există perioade de timp diferite, în sensul de înşiruire a gândurilor şi faptelor omeneşti în momente care se succed pe o linie ce înaintează mereu într-un viitor neştiut de oameni înainte de împlinirea lor.

pietre şi mai dure, de nu va fi călit în forjă, aşa şi sufletul omului, oricât se întăreşte prin dorirea neabătută a binelui, nu va birui asprimea luptelor pentru bine dacă nu se va întări mai întâi prin harul Duhului dumnezeiesc. Deci la început şi ucenicii erau mai slabi, dar, primind Duhul lui Dumnezeu cel mai presus de toate, au părăsit slăbiciunea şi, prin comuniunea cu El, s-au ridicat la o îndrăzneală mai presus de fire.

Deci s-a scris cu folos despre slăbiciunea Sfinţilor spre lauda slavei lui Dumnezeu, Care a strămutat slăbiciunea spre putere şi a înălţat ca pe un turn de nebiruit duhurile lor, care erau uşor de surpat chiar de micile primejdii sau numai de bănuiala viitoarei pătimiri. Să ne fie deci spre pildă şi mângâiere ceea ce s-a întâmplat unui sfânt, sau unora dintre cei sfinţi. Căci învăţăm de aici ca nu cumva, privind la slăbiciunile noastre, să şovăim în chip neînţelept să slujim pe Dumnezeu, ci să ne încredem în Cel ce poate întări pe toţi şi dăruieşte puterea de a fi slăvit cu izbânzi mai presus de fire, dincolo de orice nădejde.

„*Deci L-au dus pe Iisus de la Caiafa la pretoriu; şi era dimineaţă. Şi ei n-au intrat în pretoriu, ca să nu se spurce, ci să mănânce Paştele*” (In 18, 28)

„*Judecaţi judecată dreaptă*” (Deut. l, 16) şi „*pe cel nevinovat şi drept să nu-l ucizi*,” aşa spune limpede şi porunca dumnezeiască (Ieş. 23, 7), ca să se ruşineze fără voie netrebnicii din lipsa de pricini. Deci, negăsind nici un temei pentru furia lor împotriva lui Hristos, dar fiind opriţi de la uciderea Lui şi pentru curăţirea ce li se cerea (fiindcă trebuia să jertfească paştele, potrivit Legii, care de altfel n-avea nici o putere la ei[2056]), Îl aduc lui Pilat. Făceau aceasta din multa lor viclenie, gândindu-se că nu vor fi condamnaţi pentru ucidere nedreaptă, în lipsa vreunor vini, dacă nu vor face ei înşişi aceasta, ci vor convinge pe altul să o facă, chiar dacă simţeau că se abat de la Legea lui Moise.

Dar vor dovedi că, pe lângă aceasta, mai săvârşeau şi următorul lucru demn cu totul de râs: porniţi împotriva Celui ce n-a săvârşit nici un păcat şi revărsând asupra capetelor lor vina celei mai înfricoşătoare lipse de evlavie, se feresc de pretoriu, care socoteau că le va fi pricină de spurcare, deşi nu se fereau să se amestece cu oamenii lipsiţi de curăţie.[2057] Căci credeau, socotesc, că se poate spurca sufletul omului prin atingerea de pietre şi de trupurile oamenilor, dar nu considerau că cea mai urâtă dintre

[2056] În trei sensuri spune Sfântul Chiril că Legea nu avea putere pentru iudei: a) iudeii nu s-au simţit obligaţi de ea să nu ducă la moarte pe Hristos cel nevinovat; dar nu fac ei aceasta, ci i-o cer lui Pilat, ca să nu se spurce, pentru că în acea zi tăiau mielul pascal; b) mielul lor pascal nu mai avea nici măcar rostul preînchipuirii viitoarei jertfiri a Mielului adevărat, sau a lui Hristos; c) Legea se arată pentru iudei nemaiavând nici o ţintă, o dată ce se reducea la simple forme exterioare şi nu mai era înţeleasă ca cea care i-a pregătit pentru primirea lui Hristos.

În actul predării lui Hristos lui Pilat pentru a-L condamna la moarte se cuprinde o cumplită viclenie a căpeteniilor iudaice. Cerând condamnarea din partea lui Pilat pentru subminarea de către Iisus a stăpânirii romane asupra Iudeii, săvârşesc o nelegiuire. Pe lângă aceasta, mai e de remarcat că Hristos, Mielul adevărat, e adus jertfă pentru iertarea reală a păcatelor omeneşti exact în ziua în care se jertfea de către iudei mielul simbolic, arătându-se prin aceasta că mielul Legii vechi nu mai avea nici un rost să fie jertfit, împlinindu-se ceea ce se închipuia prin el, acum jertfindu-Se Mielul adevărat. În acest caz, de ce ar mai fi încercat să-L judece acele căpetenii şi de ce ar mai fi agitat atât de mult poporul împotriva Lui? Dar ei nu voiau să-L condamne pentru călcarea Legii, pentru că de fapt n-au putut dovedi aceasta, deşi Îl socoteau vinovat de aceasta. Ei pretextau că nu-L pot condamna ei înşişi la moarte, pentru că legea romană nu le permitea. Dar pe câţi nu omorau iudeii cu pietre pentru diferite vini şi de câte ori n-au încercat să facă aceasta şi cu Iisus? Dar îşi dădeau seama că nu pot îndemna direct poporul să-L ucidă, pentru că nu-L puteau dovedi vinovat de călcarea Legii şi se temeau să nu fie traşi la socoteală pentru aceasta. O altă viclenie cuprinsă în fapta lor: se feresc să se spurce, dar cer omorârea de Paşti a Celui cu totul nevinovat, pledând pe lângă Pilat să o facă.

[2057] Căpeteniile iudaice vin la pretoriu, dar nu intră în el ca să nu se spurce, însă stabilesc o relaţie cu Pilat şi cu ostaşii lui, care nu se preocupau de curăţire la începutul Paştilor iudaice.

toate relele, vărsarea de sânge nevinovat, le poate aduce vreo pagubă.[2058] Şi ceea ce-i de mirare, mai bine-zis faptul cel mai nesănătos şi mai neraţional e că socoteau că se curăţesc pentru junghierea mielului născut de o oaie, care nu e nimic altceva decât un chip şi o umbră a tainei lui Hristos, deci cinsteau chipul, dar dispreţuiau realitatea însăşi.[2059] Căci, în timp ce se curăţeau pentru miel, s-au spurcat prin uciderea lui Hristos.[2060] Bine i-a numit Hristos când le-a spus „*morminte văruite*” (Mt. 23, 27), înfrumuseţaţi pe dinafară cu haine frumoase, dar înlăuntru fiind plini de o necurăţie greu de suportat; sau când le spune că strecoară ţânţarul şi înghit cămila (Mt. 23, 24). Căci, deşi vorbeau adeseori cu exactitate despre cele mai mici şi mai neînsemnate lucruri, sau fără nici un preţ (căci ce e ţânţarul?), nu dădeau nici o însemnătate celor mai mari păcate şi spălau paharul şi blidul pe dinafară, dar nu dădeau nici o atenţie necurăţiei dinlăuntru. Căci, deşi Proorocul Ieremia zicea limpede: „*Spală de răutate inima ta, Ierusalime, ca să te mântuieşti*” (Ier. 4, 14), ei socoteau că lipsa de evlavie lăuntrică nu înseamnă nimic. Aducând pe Hristos lui Pilat, se fereau de locuri considerate necurate şi de trupurile bărbaţilor netăiaţi împrejur şi să facă cu propriile mâini ceea ce era contrar Legii, dar îşi fac slujitor al cruzimii lor pe Pilat, socotind, din prostie, că vor rămâne astfel în afara oricărei vini. Dar se va mira cineva aflând că nici această lipsă de evlavie nu a fost ignorată de Sfinţii Prooroci. Căci zice undeva despre ei fericitul Isaia: „*Vai celui fără de lege. Căci cele rele îi vor veni după lucrurile mâinilor lui*” (Is. 3, 11). Iar Avdie zice: „*Precum ai făcut, aşa îţi va fi. Se va răsplăti capului tău ceea ce ai dat*” (Avdie 15). Dar şi dumnezeiescul Psalmist zice: „*Dă-le lor după faptele lor; după faptele mâinilor lor dă-le lor*” (Ps. 27, 6). Şi, de fapt, după cum L-au adus pe Hristos, Mântuitorul tuturor, ostaşilor romani, aşa au suferit şi ei să fie predaţi stăpânirii romanilor şi au fost supuşi puterii lor. Căci un aşa război s-a pornit împotriva lor şi s-au împărtăşit de atât de grele nenorociri, încât unii, retrăgându-se în munţi şi printre stânci, au voit mai bine să moară acolo decât să vadă războiul. Prevestind că le vor prefera pe aceasta, Domnul a zis: „*Iar când veţi vedea Ierusalimul înconjurat de oşti*,” „*atunci vor începe să spună munţilor: cădeţi peste noi; şi dealurilor: acoperiţi-ne*” (Lc. 21, 20; şi 23, 30).

„*Deci Pilat a ieşit la ei, afară, şi le-a zis:*
Ce învinuire aduceţi Omului Acestuia?” (In 18, 29)

Se fereau, socoteau ei, de spurcarea prin pietre şi ziduri. De aceea Pilat iese afară şi-i întreabă de cauza aducerii Lui la el şi le cere să-i spună acuzaţiile împotriva Celui adus, condamnând prin aceasta pe conducătorii iudeilor. Căci, deşi era de un alt neam, respecta totuşi Legea lor şi ţinea seama cu grijă de obiceiul lor. Deci iese în mod neobişnuit din pretoriu, arătând iudeilor cu fapta că vrea să le păzească Legea. Iar aceia, cugetând cele contrare poruncilor şi îngrijindu-se foarte puţin de cele rânduite prin Moise, erau gata să verse sânge nevinovat. Cel din afara Legii lor se interesează de vinile Lui şi îi întreabă de acuzaţiile pe care I le aduc, arătând că este nebunie să fie pedepsit sau să fie supus vreunei osânde Cel ce n-a săvârşit nici o greşală. Iar aceia, neavând nimic de spus împotriva Lui, i L-au adus lui Pilat ca pe un tâlhar sălbatic. Cu multă dreptate s-a spus deci către Sinagoga iudeilor: „*Sodoma, sora ta, n-a făcut... ce ai făcut tu*” (Iez. 16, 48). Şi Însuşi Hristos spune undeva, învinuind nebuniile celor din Israrel: „*Dar nici după dreptăţile neamurilor n-ai făcut Mie*” (Iez. 5, 7). Şi cuvântul e

[2058] Socoteau că păşirea pe pietrele pretoriului şi legătura trupească cu propria soţie le pricinuieşte o spurcare, dar pledoaria pentru uciderea unui om nevinovat gândeau că nu le aduce nici o spurcare.
[2059] Hristos e Adevărul închipuit de umbrele din Vechiul Testament. Toate făpturile îşi au raţiunile, sau sensurile şi ţintele în El. De aceea El e şi Adevărul în Sine însuşi. Căci tot ce este şi ce poate fi nu poate exista decât avându-şi temeiul, puterea şi forma existenţei în El, ca fiind Cuvânt al lui Dumnezeu.
[2060] Le este frică să se apropie de miel întinaţi de ceva rău, dar nu le e frică să arate toată duşmănia Mielului adevărat.

adevărat. Dacă elinii aduceau pietrelor şi pomilor, socotiți zei, jertfele obişnuite nu cu mâinile murdare şi nespălate, nici nu omorau pe cineva dacă nu era vinovat de răutățile extreme, aceştia însă, deşi trebuia să jertfească lui Dumnezeu cel prin fire mielul pascal, îşi fac sufletul vinovat de sângele nevinovat şi râvnesc să ucidă în mod nedrept pe Cel străin de orice păcat.

„*Ei au răspuns şi i-au zis: Dacă Acesta nu ar fi fost răufăcător, nu ți L-am fi dat ție*” (In 18, 30)

Nu au o pricină binecuvântată, căci ascund urâțenia lipsei lor de credință. De aceea spun cu viclenie şi în mod mincinos că nu L-ar fi adus pe Iisus la judecată dacă n-ar fi făcut vreun lucru rău. Se mai prefac că păzesc şi Legea care porunceşte să se facă o judecată dreaptă în toate şi, ceea ce e de mirare, se înarmează şi cu respectul Legii, şi cer să fie crezuți că sunt păzitorii Legii, deşi nu obosesc să facă cele potrivnice Legii. Căci Îl declară rău pe Cel care a venit să desființeze răutatea. Aceasta, ca să se arate adevărul cuvintelor lui Hristos, puse în gura Proorocului Osea: „*Voi spune lor că s-au abătut de la Mine. Ticăloşi sunt! Că au părăsit evlavia față de Mine. Eu i-am răscumpărat, iar ei au grăit împotriva Mea minciuni*” (Osea 7, 13).

„*Deci le-a zis Pilat: Luați-L voi şi judecați-L după Legea voastră*” (In 18, 31)[2061]

Nevăzându-L vinovat de nici un rău, ci fiind adus de voi ca să-l supun pedepselor Legii, mie nu-mi este îngăduit să fac aceasta, ci judecați-L mai bine voi după Legea voastră, dacă ea porunceşte să fie pedepsit cineva dintre cei nevinovați. Era cu adevărat o faptă vrednică de râs, dacă nu mai degrabă de plâns, că legile neamurilor Îl găseau pe Domnul nevinovat, încât Pilat însuşi ezita să-L pedepsească pe Cel adus pentru o vină aşa de lipsită de importanță, iar ei spun că trebuie osândit la moarte, deşi se laudă că sunt învățați de Legea dumnezeiască.[2062]

„*Iudeii însă i-au răspuns: Nouă nu ne este îngăduit să omorâm pe nimeni; ca să se împlinească cuvântul lui Iisus, pe care îl spusese, însemnând cu ce moarte avea să moară*” (In 18, 31-32)

Ei răspund că vărsarea sângelui Său nevinovat le este piedică în calea curățirii ce este impusă de junghierea mielului pascal (dacă mai e posibilă vreo purificare pentru aşa criminali). Erau dispuşi să săvârşească această crimă şi nu aveau nevoie de consimțământul altuia. Căci mintea iudeilor era foarte pornită spre săvârşirea oricărui rău şi nu se fereau de nici o nebunie şi nu se ruşinau să facă ceva din cele ce nu plac lui Dumnezeu. Cer deci lui Pilat să le dăruiască propria cruzime, să imite mânia iudaică şi să-i slujească, participând la nebunia lor. Dar şi în aceasta s-a arătat că Hristos grăieşte adevărul prevestind Sfinților Săi Ucenici cum sau în ce mod va muri. Căci ce le-a spus lor? „*Iată ne suim la Ierusalim şi Fiul Omului va fi dat pe mâna arhiereilor şi a cărturarilor şi-L vor osândi la moarte; şi Îl vor da pe mâna păgânilor ca să-L batjocorească şi să-L biciuiască şi să-L răstignească, dar a treia zi va învia*” (Mt. 20, 18-19). E necesar să amintim şi acestea. Era necesar să se ştie mai dinainte că trebuia să

[2061] Pilat a văzut că Iisus, adus la el să-L judece, nu e un răufăcător, cum afirmă ei, ca să-L poată osândi ca o autoritate de stat, ci ei au împotriva Lui ceva în legătură cu Legea lor. De aceea vrea să-L dea lor ca să-L judece după Legea lor, deşi vedea că nici pe temeiul ei nu poate fi condamnat. Căci a văzut că până şi căpeteniile iudaice se fereau să-L acuze pe Iisus direct de călcarea Legii. Neavând nici o acuzație împotriva Lui, se mişcau în mod viclean într-o nesiguranță.

[2062] Pilat, conducându-se după legile păgâne, socotite naturale, sau formulate de oameni, nu-L vede pe Iisus vinovat de moarte, pe când căpeteniile iudaice cer în numele lui Dumnezeu cel prea bun ca El să fie osândit la moarte.

pătimească, ca să nu socotească cineva că a suferit fără voie Cel căruia „*toate sunt goale şi descoperite*” (Evr. 4, 13), ci să se creadă mai degrabă că a suportat crucea pentru noi şi din pricina noastră.[2063]

„*Deci Pilat a intrat iarăşi în pretoriu şi a chemat pe Iisus şi I-a zis: Tu eşti regele iudeilor*?” (In 18, 33)

Neavând nimic cu ce să-L acuze şi neaflându-se nici o crimă ce ar fi putut să-I aducă o pedeapsă dreaptă de la cei în măsură să o facă, Pilat le cere să-i spună pricina aducerii lui Iisus la el ca vinovat. Ei afirmă că Iisus s-a răzvrătit împotriva Cezarului, năzuind la puterea ce-o avea acela asupra iudeilor şi mutând spre Sine slava împărăției.[2064] S-a uneltit cu viclenie o îndreptare în altă direcție a vinii şi s-a schimbat felul acuzației. Ştiau că Pilat se va îngriji de siguranța lui şi va lua măsuri împotriva Celui acuzat de acestea. Deoarece cei ce locuiau în Iudeea erau atraşi mereu spre tulburări şi răscoale, ofițerii Cezarului se arătau mai aspri şi mai hotărâți în apărarea ordinii şi, astfel, dădeau pedepse mai grăbite împotriva celor acuzați, uneori degeaba, de asemenea fapte. Deci iudeii Îl acuză pe Hristos că vrea să împărățească peste Israel. Pe drept cuvânt erau ei alungați, iar neamurile, chemate în împărăția lui Hristos. Căci s-a zis: „*Cere de la Mine şi-Ți voi da neamurile moştenirea Ta şi stăpânirea Ta, marginile pământului*” (Ps. 2, 8). Căci răsculându-se un neam împotriva Lui, anume cel al lui Israel, toate neamurile se vor preda lui Hristos şi, în loc de o țară, adică Iudeea, toate marginile lumii.[2065] Căci, precum zice Pavel: „*greşeala lor este bogăție lumii şi micşorarea lor, bogăție neamurilor*” (Rom. 11, 12). Deci Pilat auzind pe iudei murmurând acestea, spune clar şi porunceşte Domnului să declare dacă El este cu adevărat împăratul iudeilor. Căci temându-se şi socotind primejduită stăpânirea Cezarului, este foarte doritor să afle adevărul, ca să păzească neclintită stăpânirea încredințată lui de către romani.[2066]

„*Răspuns-a Iisus: De la tine însuți zici aceasta, sau alții ți-au spus-o despre Mine*?” (In 18, 34)

Deoarece nimeni n-a spus aceasta în mod deschis despre Mine, de unde ți-a venit, zice, cuvântul despre aceasta? Dar e neîndoielnic că această născocire urâtă vine din reaua cugetare a iudeilor, ca o groaznică viclenie inventată de ei. Căci nu poți fi judecător drept dacă eşti şi acuzator. Hristos a spus aceasta, dorind să-l aducă pe Pilat la conştiința că Lui nu-I este nimic ascuns şi că nimic din cele spuse cu vicleşug, în secret, nu-I poate scăpa, ca Pilat să vadă că El este mai presus de om, şi astfel să arate mai multă şovăială în slujirea cruzimii celor ce L-au adus. Îl învață totodată că va greşi mult supunându-se îndemnului

[2063] A suportat crucea din pricina noastră, pentru că din pricina păcatului nostru s-a introdus moartea în lume. Şi a suportat-o pentru noi, adică pentru a ne scăpa de ea, prin biruirea ei în El. Apoi, chiar faptul că preştia moartea Sa arată că a primit-o de bunăvoie, căci, preştiind exact împrejurările în care o va suporta, ar fi putut face ceva să o evite. Dar de ce ar fi făcut-o, când ştia că prin moartea Sa va învinge moartea? El putea şi s-o învingă, şi putea şi să n-o primească. Dar a primit-o pentru a învinge moartea oamenilor.

[2064] Pilat auzise de la iudei că Iisus îi îndeamnă la răscoală împotriva împăratului de la Roma. De aici i-a venit gândul că poate vrea să se facă El împăratul iudeilor. Voia să se încredințeze dacă Iisus are de fapt această dorință. Aceasta i-ar fi dat un temei să-L condamne pe Iisus. Dar Iisus îi va răspunde: Nici tu să nu te temi şi nici aceia să nu gândească la astfel de lucruri, pentru că Împărăția Mea nu e din lumea aceasta, deci nu răpesc puterea împărăției aceluia. Eu voiesc să fiu împărat peste păcate. Voi stăpâni asupra morții şi voi da şi oamenilor această stăpânire.

[2065] Atenția lărgită a lui Hristos spre mântuirea tuturor popoarelor, şi nu numai a lui Israel, era interpretată de către căpeteniile iudaice în sens lumesc, ca o voință a Lui de stăpânire peste toată lumea, deci de înlocuire a împăratului roman.

[2066] Pilat socotea eliberarea iudeilor de sub împărăția romană ca o pierdere a slujbei sale de guvernator roman peste Israel. Cu viclenie, căpeteniile iudaice îi sugerau lui Pilat că Hristos este o primejdie pentru el însuşi.

acelora şi lăsându-se silit să condamne pe Cel nevinovat de nici una dintre acestea.

„*Pilat a răspuns: Nu cumva sunt iudeu eu? Poporul Tău şi arhiereii Te-au predat mie. Ce ai făcut*?” (In 18, 35)

El descoperă secretul tâlhăresc al iudeilor şi Îi înfăţişează mulţimea acuzatorilor. E ceva asemănător cu a zice: „Nu-mi este propriu să cunosc ale Tale, căci nu sunt iudeu. E proprie aceasta mai ales celor de un neam cu Tine şi rudeniilor Tale care, deşi Te cunosc, Te aduc spre moarte.” Apoi îi acuză. Căci întrebând: „*Ce ai făcut*?” nu spune altceva decât aceasta.[2067] Sfântul Evanghelist a pus multă râvnă în a istorisi în amănunt judecata lui Hristos, arătând şi că Pilat L-a întrebat: „*Ce ai făcut*?” Prin aceasta se poate cunoaşte lipsa unor vini reale şi că, neindicându-se nici o vină reală a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, condamnarea la moarte a fost o faptă necredincioasă şi cu totul nedreaptă.

„*Iisus a răspuns: Împărăţia Mea nu este din lumea aceasta. Dacă Împărăţia Mea ar fi din lumea aceasta, slujitorii Mei s-ar fi luptat ca să nu fiu predat iudeilor. Dar acum Împărăţia Mea nu este de aici*” (In 18, 36)

L-a eliberat pe Pilat de teama pe care o simţea în calitatea lui de păzitor al împărăţiei Cezarului, încredinţată lui, căci el socotea că Hristos se gândea la o răscoală împotriva stăpânitorilor, aşa cum flecăreau iudeii. Căci făceau aluzie la aceasta, când spuneau: „*Dacă Acesta nu era un răufăcător, nu ţi L-am fi dat ţie*,” numind răscoală răul pe care El l-ar fi făcut. Se prefăceau astfel că sunt binevoitori romanilor, nesuportând nici măcar o revoltă prin cuvinte. Au spus că L-au adus din această pricină şi că voiau să fie judecat pentru ea. Răspunzând la acestea, Hristos n-a negat că este Împărat (căci trebuia să spună adevărul), dar a dovedit clar că nu Se războieşte cu împărăţia Cezarului, aceasta însemnând că stăpânirea Lui nu e pământească, ci El stăpâneşte peste cer şi peste pământ şi peste cele şi mai înalte, în mod potrivit lui Dumnezeu.

Cum a dovedit că nu e împăratul iudeilor şi cum a înlăturat bănuiala cu privire la acestea? Prin faptul că nu S-a folosit niciodată de purtători de lance şi de soldaţi şi că nicicând nu a avut cu El apărători care să prevină pierderea Împărăţiei sau să-L scape de primejdia de neînlăturat pusă la cale de mâna iudeilor, căci aceasta nu pornise din partea celui ce stăpânea asupra iudeilor, adică a Cezarului. Înlăturată fiind deci acuza aceasta printr-o dovadă atât de clară, Pilat îşi dă seama că îndrăzneala lui împotriva lui Hristos nu mai are nici o scuză. Nemaisilindu-l nimeni, sau fiind atras în consecinţă spre fapta cerută, dăruieşte iudeilor pierderea sufletului său şi împarte cu ei crima uciderii lui Hristos.[2068] Spunând Hristos că Împărăţia Lui este mai presus de lume, nu numai că l-a eliberat pe Pilat de frică şi de bănuiala răzvrătirii Lui, ci l-a şi îndemnat să cugete ceva mai înalt despre Sine, şi prin răspunsul dat începe să-l înveţe, într-un fel.[2069]

[2067] Pilat Îi spune lui Hristos: Nu ştiu eu de vina Ta. O ştiu ai Tăi. Deci trebuie că ai făcut ceva, dacă Te-au adus să Te judec. Spune-mi ce ai făcut. Pilat socoteşte că au ei un motiv, dacă îi cer să-L condamne. Trebuie să aibă o vină. Dar, totodată, arată că n-a crezut acuza lor, că Hristos vrea să fie împărat. Deci nu află nici o vină reală la El. Arată şi că nu el ar trebui să-L condamne, ci ei, pentru că faţă de ei va fi greşit cu ceva.

[2068] În loc ca Pilat să tragă, din asigurarea lui Hristos că nu urmăreşte să înlăture împărăţia Cezarului cu a Lui, concluzia că n-are motiv să-L judece şi să-L osândească, înţelege invers: ca să scape de teama că Iisus sau aderenţii Lui ar putea provoca o răscoală căreia să-i cadă victimă şi el, capătă curaj să se alăture iudeilor în condamnarea lui Hristos, pentru a le câştiga simpatia.

[2069] Pilat nu trage concluzia că Hristos, nefiind împărat din lumea aceasta, nu trebuie să fie judecat, ci concluzia contrară. Acest fapt poate întemeia deci condamnarea Lui. Iudeii şi Pilat convin asupra condamnării lui Iisus potrivit interpretării mincinoase a împărăţiei Lui, deci pe baza unei minciuni admise.

„*Deci i-a zis Pilat: Aşadar eşti Tu împărat*?" (In 18, 37)

Preface adevărul spus de Hristos într-o crimă. Căci, auzindu-L spunând: „*Împărăţia Mea nu este de aici*," se izbăveşte de frica de o răscoală a Lui, dar primeşte mărturisirea acestui fapt şi foloseşte declaraţia că are o împărăţie, ca pe o dovadă a vinii, deşi El afirmă că nu e pământească. Îl ia ca martor pentru aceasta pe Iisus: Ai mărturisit, zice, că ai o împărăţie.

„*Răspuns-a Iisus: Tu zici că Eu sunt împărat. Eu spre aceasta M-am născut şi pentru aceasta am venit în lume, ca să dau mărturie pentru adevăr; oricine este din adevăr ascultă glasul Meu. Pilat I-a zis: Ce este adevărul*?" (In 18, 37-38)

Nu neagă slava Împărăţiei Sale, nici nu acordă numai cuvintelor lui Pilat putere în această privinţă, căci, ca Dumnezeu, este Împărat, indiferent de voinţa omului. A arătat iarăşi puterea adevărului, care-l convinge pe Pilat, deşi era şovăitor, să recunoască slava Celui judecat. Căci zice: „*Tu zici că Eu sunt Împărat*."[2070] Căci spune că pentru aceasta S-a născut şi a venit în lume, când S-a făcut om, ca, scoţând minciuna din lume şi pe demonul care tiraniza prin amăgire, să arate adevărul care împărăţeşte peste toate, adică firea cu adevărat împărătească, adică singura fire[2071] care poate să stăpânească şi să ţină cerul şi pământul şi tot ce e făcut. Căci nu a primit aceasta din afară, ci există în ea fiinţial şi prin fire.[2072] Şi ca să arate iarăşi că nu ignoră greutatea lui Pilat de a cugeta şi înţelege drept, adaugă cu folos: „*oricine este din adevăr ascultă cuvântul Meu.*" Căci e uşor de primit cuvântul adevărului de către cei ce au învăţat despre el şi îl iubesc, dar nu şi celor ce nu sunt încă astfel. De fapt, Proorocul Isaia zicea către unii: „*De nu veţi crede, nici nu veţi înţelege*" (Is. 7, 9).[2073] Acest lucru arătându-l Pilat ca fiind adevărat, a zis: „*Ce este Adevărul*?"[2074]

[2070] Pilat a vrut să-L facă pe Iisus vinovat că vrea să fie împărat, în general. Dar prin cuvintele: „*Tu ai spus că Eu sunt împărat*" se vădeşte faptul că Iisus este Împărat în sensul suprem al cuvântului. Ca Dumnezeu, Hristos i-a impus lui Pilat această recunoaştere. Pilat recunoaşte astfel slava Lui. Era puterea Adevărului care i se impunea lui Pilat.

[2071] Fiul lui Dumnezeu a venit în lume ca să Se arate pe Sine ca Adevărul care stăpâneşte peste toate, înlăturând pe diavolul care tiraniza prin minciuni amăgitoare. Numai Adevărul împărăţeşte prin fire. Împărăţia minciunii e simţită ca o împărăţie chinuitoare, nefirească. Cel ce stăpâneşte prin minciună îşi dă seama că tot ce spune el este neadevărat, şi stăpânirea lui este trecătoare şi simţită ca falsă. Dar adevărul îşi are temeiul şi răspândirea dintr-o Persoană iubitoare supremă, nu e o teorie abstractă, impersonală. De aceea şi minciuna e susţinută de persoane duşmane ale Adevărului ca Persoană.

[2072] Firea dumnezeiască, sau Hristos, ipostas al ei, împărăţeşte peste toate prin fire, căci toate cele deosebite de ea sunt aduse la existenţă şi susţinute, deci şi stăpânite de ea. E o putere pe care o are din Sine, nu căpătată din afară.

[2073] Se exprimă raportul dintre credinţă şi înţelegere. Nu din înţelegere vine credinţa, ci invers. Credinţa deschide orizonturile de taină ale existenţei superioare, din care se explică cele inferioare. Din credinţă sporeşte cultura, altfel aceasta rămâne închisă într-o monotonie mărginită. Dacă nu cred în infinit şi absolut - care nu pot fi înţelese perfect - nu înţeleg cele mărginite şi relative, nu înţeleg că ele pot fi depăşite, aşa cum o cere de fapt mintea noastră.

[2074] Prin această întrebare, Pilat mărturisea că este închis în monotonia lumii acesteia mărginite, deci în necunoaşterea Adevărului, Care este Persoana creatoare a tuturor. Această închidere în monotonia de neînţeles a lumii explica caracterul sceptic al întrebării lui Pilat. Vedea că lumea aceasta mărginită în monotonia ei nu poate oferi adevărul, iar în alt plan ei nu erau pregătiţi să creadă. Că numai o Persoană supremă poate fi un izvor nesfârşit de înţelesuri pe care le comunică, şi nu înţelesurile din afara Persoanei, se arată şi din faptul că persoana umană însăşi e într-un fel un izvor mereu nou de gânduri. Ţinând seama de acestea, putem înţelege cuvântul lui Iisus: „*Eu sunt Adevărul.*" „Eu, ca Persoană dumnezeiască, sunt Adevărul." Iar Persoana Lui dumnezeiască întrupată cere credinţa. Dacă un Dumnezeu neîntrupat poate fi cunoscut greu fără credinţă, pentru că e dincolo de simţuri, Dumnezeu făcut om în Hristos e de asemenea greu de cunoscut. Aceasta a ales să facă şi Fiul lui Dumnezeu făcându-Se om pentru a Se face cunoscut lor. El săvârşeşte şi fapte minunate, dar nu poate face aceasta continuu, pentru că în acest caz omul n-ar mai fi în stare să se afle într-o relaţie suportabilă cu El. De aceea unii pot gândi şi spune: A fost ceva minunat, dar nu e continuu. Poate fapta Lui minunată de atunci îşi are vreo explicaţie neînţeleasă de noi.

Căci, precum cei cu văzul trupului bolnav şi căzuţi din simţirea ochilor nu sesizează nimic din frumuseţea culorilor, fie că li s-ar prezenta o bucată de aur, fie că li s-ar arăta o piatră strălucitoare şi mult preţioasă, nici măcar lumina strălucirii solare nu-i poate minuna, realitatea ei netrezindu-le nici o simţire sau neputând să o primească, la fel celor cu mintea învârtoşată adevărul li se pare lipsit de frumuseţe şi fără formă, deşi el aduce în sufletele celor ce-l văd o strălucire spirituală şi dumnezeiască.

„*Şi zicând aceasta, a ieşit iarăşi la iudei şi le-a zis: Eu nu găsesc în El nici o vină. Dar este la voi obiceiul ca la Paşti să vă eliberez pe unul. Voiţi deci să vă eliberez pe regele iudeilor*?" (In 18, 38-39)

Spre osândirea neiubirii de Dumnezeu şi a cruzimii iudeilor, Pilat îi întrece în cunoaşterea a ceea ce e drept şi cuvenit, deşi nu se putea lăuda cu învăţăturile dumnezeieşti, ci era doar păzitor al rânduielilor omeneşti, având puterea să se arate darnic în acestea şi respectuos faţă de ele. Dacă s-ar fi hotărât să facă şi să cugete aceasta şi căpeteniile iudeilor, ar fi scăpat în mod cuvenit din cursa diavolului şi n-ar fi ales răul cel mai urât, adică uciderea lui Hristos. Deci Pilat se fereşte să condamne pe Hristos, neaflându-L vinovat de nici o crimă, şi spune că nu trebuie să-L supună nici unei osânde pe Cel străin de orice vină. Afirmând că s-ar depărta cu totul de legile romane dacă ar face aceasta, pune astfel în evidenţă înfricoşătoarea pornire a iudeilor împotriva Legii dumnezeieşti. El socotea că oamenii care promit să respecte dreapta judecată pot fi convinşi îndată să ţină seama de ceea ce e drept şi cuvenit. Dar deoarece ştie, precum se vede, că pornirea iudeilor nu va fi uşor convinsă să dezlege de orice vină pe Cel adus la el, ca să nu-i facă să fie şi mai îndărătnici şi să se sfădească cu el în chip absurd, cugetă la o cale mai diplomatică zicând: „*Este la voi obiceiul ca la Paşti să vă elibereze pe unul. Voiţi deci* să *vă eliberez pe regele iudeilor*?" Numindu-L pe Iisus împăratul iudeilor, încearcă să abată prin ridiculizare furia mulţimii, arătându-i în acelaşi timp că ei Îi aduc degeaba această acuză. Căci un ofiţer roman n-ar învrednici vreodată de iertare pe cel cu adevărat vinovat de dorinţa de stăpânire şi de răzvrătire împotriva Romei, îndemnând deci la învoirea de a-L elibera, a mărturisit totala Lui lipsă de vină.[2075]

Acesta socotesc că e scopul acestui cuvânt. Dar se pune întrebarea: de unde a venit la iudei obiceiul de a cere iertarea cuiva (poate chiar a unui tâlhar sau ucigaş), încât să nu se mai facă toate după Legea dumnezeiască, ci, folosindu-se mai degrabă de obiceiurile lor, se abat spre o mai puţin riguroasă aplicare a ei şi nu întru totul conformă cu iertarea dată prin Moise? Căci cercetând dumnezeiasca Scriptură şi dorind să aflu pricina acestui obicei, mi-a venit în gând bănuiala: oare nu cumva iudeii, cu toate că erau foarte greu de călăuzit, împlineau ceva din cele ale Legii, când cereau iertarea unui răufăcător? S-a scris spre sfârşitul cărţii numite „Numerii" legea cu privire la cel ce ucide fără voie sau cu voie. După ce s-a stabilit clar pedeapsa pentru ucigaşul cu voia, cuvântul trece îndată la cele despre ucigaşul fără voie, spunând următoarele: „*Dacă însă cineva izbeşte pe altul din nebăgare de seamă, fără duşmănie, sau aruncă ceva asupra*

Dar cine ar putea face declaraţii ca aceea a lui Iisus: „*Eu sunt Adevărul*" (In 12, 6), dacă n-ar trăi acest fapt în mod real? În asemenea declaraţii se redă taina nesfârşită, trăită, a Persoanei Lui. Spune că El e totul când zice: „*Eu sunt Viaţa*," sau: „*Eu sunt Calea*," căci e unicul Om prin Care se ajunge la Dumnezeu.

[2075] Pilat nu apare într-o lumină respectabilă în expunerea evanghelică. Pe de o parte râdea de acuza adusă lui Hristos de iudei, că se voia împărat al iudeilor, pe de alta, în loc să tragă concluzia firească şi să nu-L condamne, Îl condamnă din frica de a nu fi socotit că nu apără pe împăratul Romei. Iar căpeteniile iudaice ştiu să scape cu o minciună şi cu vicleşug de vina de a-L fi condamnat ei înşişi pentru o greşeală faţă de Legea lor. Se vede şi de aici naivitatea simplistă şi fricoasă a neamurilor, şi viclenia căpeteniilor iudaice. S-au jucat cu Pilat cum le-a plăcut, deşi acela îşi dădea seama de aceasta. Astfel îl fac să-L condamne pe Iisus contra convingerilor lui.

lui fără gând rău, sau vreo piatră a rostogolit asupra lui fără să-l vadă, şi acela moare, iar el nu i-a fost duşman şi nici nu i-a dorit răul, atunci obştea trebuie să judece între ucigaş şi răzbunătorul sângelui vărsat, după aceste rânduieli. Şi obştea trebuie să izbăvească pe ucigaş de mâinile răzbunătorului sângelui vărsat, şi să-l întoarcă obştea în cetatea lui de scăpare, unde a fugit el" (Num. 35, 22-25). Astfel fiind porunca scrisă, când unii cădeau în astfel de vină, mulțimea iudeilor nu putea să dispreţuiască cu totul astfel de rânduieli şi cerea eliberarea unuia dintre aceştia. Căci Legea poruncea aceasta ca o faptă a întregii adunări. Fiindu-le îngăduit de Lege să elibereze un vinovat, cer lui Pilat să facă aceasta. Căci, o dată ce primiseră stăpânirea romanilor, lăsau ca cele mai multe ale lor să fie supuse legilor acelora. Dar cum era legal să fie ucis cel vinovat de fapte grele, au adus lui Pilat pe Iisus ca pe un criminal, zicând: „*Nouă nu ne este îngăduit să omoram pe nimeni.*" Căci deşi se prefăceau că se îngrijesc de curățirea cu prilejul Paştilor, totuşi, linguşind pe romani, îngăduie legilor romane să săvârşească ceea ce le poruncea lor de sus Legea dumnezeiască.[2076]

„*Deci au strigat iarăşi, zicând: Nu pe Acesta,*
ci pe Baraba. Iar Baraba era tâlhar" (In 18, 40)

Iudeii sunt dovediți iarăşi că nesocotesc Legea şi urmăresc mai degrabă plăcerile lor, decât să cinstească cele rânduite odinioară. Căci Legea lui Moise poruncea să fie eliberat ucigaşul fără voie, şi nu un om ca Baraba. Ei preferă să ceară eliberarea unui tâlhar vestit. Cel amintit era un criminal crud şi sălbatic şi vinovat de vărsare de sânge. Cuvintele dumnezeiescului Petru către mulțimile iudaice ne vor clarifica situația: „*Dar voi v-ați lepădat de Cel sfânt şi drept şi ați cerut să vă dăruiască un bărbat ucigaş*" (Fapte 3, 14). Căci au preferat un ucigaş Celui ce a renunțat la egalitatea cu Dumnezeu-Tatăl şi a îmbrăcat sărăcia noastră, ca să ne scape de ucigaşul adevărat, adică de Satana. Cei ce fuseseră împodobiți cu preoția după Lege, înălțându-se din acest motiv, n-au dat nici un preț poruncii: „*Judecați judecată dreaptă*" (Deut. l, 10), au îndreptățit pe ucigaş şi au osândit pe Hristos, spunând toți cu un glas: „*Nu pe Acesta, ci pe Baraba*."[2077] Iudeii vor plăti cu pedeapsa cuvenită pentru această lipsă de evlavie. Dar trebuie să ne minunăm că Scriptura de Dumnezeu insuflată rosteşte ca din partea lui Hristos acest strigăt îndurerat, căci zice Proorocul Ieremia: „*Părăsit-am casa Mea şi moştenirea Mea am lăsat-o; dat-am pe iubita sufletului Meu în mâinile vrăjmaşilor ei. Făcutu-s-a moştenirea Mea pentru Mine ca un leu din pădure, ridicându-şi glasul ei împotriva Mea*" (Ier. 12, 7-8). Şi se cuvine să întrebăm: ce face leul în pădure? Spun unii că, atunci când această mare şi înfricoşătoare fiară vrea să atace vreun animal, merge pe un vârf înalt, scoate un răget mare şi produce în acelea o spaimă atât de mare, încât, neputând suporta sunetul amenințării, cade îndată, fie omul, fie animalul, pradă fiarei. Cuvântul acesta îl confirmă Dumnezeu şi prin Proorocul, zicând: „*Răcni-va leul şi cine nu se va înfricoşa*?" (Amos 3, 8). Sinagoga iudeilor s-a făcut Mântuitorului Hristos ca un leu în pădure, prin grăirea ei bolnavă. Dar firea dumnezeiască nu simte teamă sau spaimă. Cu strigătele lor L-au trimis la moarte,[2078] deşi Pilat le-a propus să aleagă iertarea, şi astfel cei ce n-au cunoscut Legea dumnezeiască se arată mai buni decât cei

[2076] Noi nu putem condamna la moarte pe cineva în preajma Paştilor, ziceau iudeii, dar ne putem învoi să facă aceasta autoritățile romane în baza legilor Statului roman, care au înlocuit unele porunci ale Legii noastre dumnezeieşti.

[2077] A fost rânduit de Dumnezeu acest prilej, pentru ca iudeii să arate că preferă pe un tâlhar ucigaş lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu Care s-a făcut modelul curăției şi al iubirii de oameni.

[2078] Cu strigătele lor L-au trimis pe Hristos la moarte, pentru că El însuşi a acceptat aceasta, ca să biruiască moartea pentru oameni. Oamenii L-au trimis la moarte pe Dumnezeu făcut om, ca să le ofere în formă accesibilă lor maxima iubire, deşi ei arătau că n-au nevoie de iubirea Lui, deci de venirea Lui ca om între ei.

educați prin Lege.[2079]

„Deci atunci Pilat a luat pe Iisus şi L-a biciuit. Şi ostaşii, împletind cunună din spini, I-au pus-o pe cap şi L-au îmbrăcat cu o mantie purpurie. Şi veneau către El şi ziceau: Bucură-Te, regele iudeilor! Şi-I dădeau palme” (In 19, 1-3)

Îl biciuieşte pe nedrept şi porunceşte cetei de ostaşi să-şi bată joc de El, să-I pună pe cap cunună de spini, să-L îmbrace cu o mantie purpurie, să-I dea palme şi să-I aducă şi alte necinstiri. Căci socotea că s-ar fi ruşinat mulțimea iudeilor, dacă L-ar fi văzut pe Cel străin de orice vină pătimind cu prisosință această pedeapsă. A fost biciuit cu nedreptate, ca să ne scape pe noi de pedeapsa dreaptă. A fost supus batjocurii şi a fost pălmuit, ca noi să scăpăm de păcatul ce s-a sădit în noi.[2080] Căci cugetând drept, vom crede că toate pătimirile lui Hristos au fost pentru noi, având puterea să ne scape în chip binecuvântat de cele ce ni se întâmplă pentru despărțirea noastră de Dumnezeu. Căci precum Cel ce nu ştia de moarte a ajuns să desființeze moartea tuturor (fiindcă Unul a murit pentru toți), aşa e drept să înțelegem că Domnul a pătimit acestea toate pentru noi, ca să ne scape pe toți şi de biciuiri, şi de necinstire. Fiindcă în oarecare mod *„prin rănile Lui noi toți ne-am vindecat,*” după cum s-a scris (Is. 53, 5). Căci toți eram rătăciți, fiecare pe calea lui, cum zice Proorocul Isaia (Is. 53, 6), şi Domnul S-a jertfit pentru păcatele noastre şi *„a fost pedepsit pentru mântuirea noastră*” (Is. 53, 5). Şi-a dat spatele Său spre biciuiri şi fața Sa spre pălmuiți, precum zice acelaşi (Is. 50, 6). Deci ostaşii, luându-L pe Iisus ca pe un pretendent la tron, îşi bat joc de El în chip ostăşesc. De aceea I s-a pus pe cap o cunună de spini, care e semn al împărăției pământeşti. Iar cu mantia de purpură L-au îmbrăcat ca semn al porfirei regale, dar şi ca pricină de batjocură, căci veneau către El, zicând: *„Bucură-Te, regele iudeilor.*”

Am aflat că unora le place să spună despre cununa de spini că înseamnă şi mulțimea închinătorilor la idoli care va fi ridicată de Hristos ca într-o diademă, prin credință în El. Aceasta reprezintă neamurile care poartă încă spini, arătându-se că nu poartă roadele credinței, ci se fac mai degrabă hrană a focului atotconsumator, cum se întâmplă şi cu grămada de buruieni din câmpuri şi cu spinii care cresc fără să fie cultivați. Iar mantia de purpură spun că arată Împărăția lui Hristos, care se va întinde peste întreaga lume. Vom admite orice interpretare care nu se abate de la adevăr şi care nu va fi considerată ca nefolositoare. Deci nu trebuie respins nici acest mod de înțelegere, care are în sine o semnificație adâncă.[2081]

„Şi Pilat a ieşit iarăşi şi le-a zis: Iată vi-L aduc pe El afară, ca să ştiți că nu găsesc în El nici o vină” (In 19, 4)

[2079] Prin faptul că Pilat, cel ce n-a fost educat în Legea lui Moise, le propune să-L ierte pe Hristos, iar iudeii educați în ale Legii preferă să ierte un tâlhar vestit, se arată că cel ce ascultă de legea naturală a conştiinței, chiar după căderea în păcat, este mai bun decât cei educați în Legea dată prin Moise. Iudeii s-au dovedit astfel căzuți chiar sub legea naturală a conştiinței.

[2080] Prin răbdarea unor pedese nedrepte a întărit firea noastră în Sine. Această întărire ni s-a transmis şi nouă ca, ocolind păcatul, noi să scăpăm de pedepse. A suferit batjocuri de la oameni păcătoşi ca, întărindu-ne prin comunicarea răbdării Lui, să râdem noi de Satana, care nu reuşeşte să ne determine să păcătuim.

E biciuit şi batjocorit Ipostasul sau Persoana Fiului lui Dumnezeu în firea omenească. Deci le simte acestea Fiul lui Dumnezeu ca om, desigur cu voia Sa, pentru ca să ne arate că le biruieşte prin răbdare omenească.

[2081] Cununa de spini şi hlamida purpurie au multe înțelesuri. Ele nu sunt numai un chin şi o batjocură primite de Hristos pentru noi, ci şi ceea ce Îi pricinuim noi Lui. Spinii sunt păcatele noastre care Îl înțeapă. Şi-L înțeapă şi Îl îndurerează şi batjocura căreia suntem supuşi noi, căci aceasta trece asupra Lui. Iar El, suferindu-le, Se face cu adevărat Împărat asupra păcatelor noastre şi asupra noastră, de credem în El. Iar hlamida de purpură falsă închipuie împărăția noastră iluzorie, noi închipuindu-ne că suntem stăpâni peste noi înşine, sau chiar peste alții. Pe noi ne face de râs, dar primită de El, Îl arată ca Împărat peste noi.

Pilat își mărturisește greșeala fără să se rușineze. Căci spune că L-a biciuit fără motiv, cu gândul de a le domoli mânia neîmblânzită, impresionându-i printr-o imagine care să le trezească mila.[2082] Numai că nu-i învinuiește că, cerându-i să-L omoare pe nedrept, îl silesc cu îndrăzneală și pe față să calce Legea, pe el, căruia îi este păgubitoare călcarea legilor proprii. Se împlinește astfel cu Hristos și se arată ca adevărată spusa că: „*Vine și stăpânitorul acestei lumi și el nu are în Mine nimic*” (In 14, 30). Căci privește cum Satana, scormonind toate în sus și în jos, nu află în El nimic din cele respinse de Dumnezeu și aflate între păcate, care, dacă s-ar fi putut pune în seama Mântuitorului Hristos, L-ar fi făcut să fie judecat pe drept și vinovat de acuzele lor. Așa cum în Adam s-a unit întreaga fire a omului, arătându-se supusă păcatului, așa și aici a fost biruit (Satana) de ea. Căci El, deși era Dumnezeu prin fire, era și Om Care n-are păcat. Și precum, pentru păcatul neascultării, osânda celui osândit se extinde printr-unul (primul Adam) la toți, așa dreptatea lui Iisus se extinde la toți printr-Unul (al doilea Adam). Și martor al acestui fapt este Pavel, care zice: „*Precum prin greșeala unuia a venit osânda pentru toți oamenii, așa prin îndreptarea adusă de Unul a venit, pentru toți oamenii, îndrepatrea care dă viață*” (Rom. 5,18). Deci, prin Adam cel dintâi ne-am îmbolnăvit de neascultare și de blestemul lui, iar prin ascultarea Celui de al doilea ne-am îmbogățit cu binecuvântarea ei.[2083] Căci Domnul Legii, ca Dumnezeu, a venit printre noi și S-a făcut păzitorul Legii, ca Om.[2084] De fapt Îl aflăm zicând către noi: „*Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui*” (In 14, 23; 15, 10). Privește cum ne-a poruncit nouă, ca Dătător al Legii și Dumnezeu, să păzim poruncile Lui. Iar ca Om, păzitor al Legii împreună cu noi, afirmă că a păzit și El porunca Tatălui Său.[2085]

„*Deci a ieșit Iisus afară, purtând cununa de spini și mantia purpurie. Și le-a zis Pilat: Iată Omul*![2086] *Când L-au văzut deci arhiereii și slujitorii*[2087] *au strigat, zicând: Răstignește-L! Răstignește-L*!” (In 19, 5-6)

L-a arătat pe Domnul tuturor pălmuit și disprețuit, în mod de nesuportat, prin bătaia de joc a ostașilor, crezând că simpla vedere a acestei extreme necinstiri va abate și va pune capăt mâniei nestăpânite a iudeilor. Iar aceștia erau departe de a arăta vreo milă în cuvânt sau faptă față de El și de a se apropia de niscai bune intenții, pentru a părăsi cruzimea fiarelor, ci se grăbeau spre un rău mai mare, strigând și mai furioși,

[2082] Pilat, după ce a încercat să-i câștige pe iudei pentru eliberarea lui Iisus, prin obiceiul lor de a cere eliberarea unui condamnat la moarte cu ocazia Paștilor, încearcă acum să-i înduioșeze, arătându-L pe Iisus batjocorit și bătut de ostași, deși era nevinovat. Numai la una n-a recurs el: la hotărârea de a nu-L osândi la moarte, cu toate că era convins de nevinovăția Sa. Îi era frică ca nu cumva împăratul de la Roma să se lase convins de iudei că Iisus urmărește să elibereze țara lor de stăpânirea romană.

[2083] Nu am fost supuși blestemului lui Adam în chip exterior, ci prin faptul că ne-am însușit neascultarea lui, sau am moștenit de la Adam pornirea spre neascultare, sau o fire bolnavă. De la Hristos, prin comunicare, ne-a venit bogăția ascultării și a darurilor dumnezeiești care izvorăsc din legătura cu Dumnezeu.

[2084] De la Adam ni s-a transmis călcarea Legii, sau neputința de a o păzi, de la Hristos ca om am primit păzirea Legii, sau puterea de a o păzi. Și El a avut puterea de a păzi legea, pentru că era, ca Dumnezeu, și Dătătorul Legii, și Stăpânul ei, având în firea Lui legea.

[2085] În aceeași propoziție Hristos Se afirmă ca Dumnezeu ce dă porunci și ca om care le păzește ca porunci ale Tatălui (In 15, 10).

[2086] „*Iată Omul.*” Fără să-și dea seama, Pilat spune căpeteniilor iudaice: Iată, nu-I decât un om, deci nu e împărat. Și în același timp: Acesta e Omul prin excelență, deci nu e numai om.

[2087] În fond, cei mai porniți împotriva lui Hristos erau arhiereii și slujitorii lor, între care se numărau și cei cu oarecare funcții în învățătura Legii: cărturarii și fariseii. Și probabil că erau destul de mulți adunați din toate orașele și satele țării, în Ierusalim, cu ocazia Paștilor. Dar vedem, ceva mai departe, că Evanghelistul Ioan îi prezintă pe aceștia numai ca pe cei ce au cerut primii răstignirea lui Iisus (moartea cea mai cumplită). Deci erau și alții pe lângă ei.

osândindu-L la moartea cea mai nemiloasă şi silindu-L să pătimească cele mai grele suferințe. Căci ce chin poate fi mai mare decât moartea pe cruce? Numai căpeteniilor iudeilor le-a atribuit preaînțeleptul Evanghelist originea acestei fapte atât de necredincioase. Căci priveşte cum zice, în baza unei observații ascuțite: „*Când L-au văzut deci arhiereii şi slujitorii au strigat, zicând: Răstigneşte-L! Răstigneşte-L.*” Căci turma ruşinată la vederea suferințelor lui Hristos şi sfiindu-se să ceară rele atât de mari împotriva lui (fiindcă îşi amintea poate de minunile săvârşite de El), conducătorii au fost primii care au început să strige şi au aprins spre o sălbăticie nebună mânia mulțimii conduse de ei. Deci e adevărat cuvântul spus de Dumnezeu în Prooroci: „*păstorii şi-au ieşit din minte şi n-au căutat pe Domnul şi de aceea s-au şi purtat ei nebuneşte şi toată turma s-a risipit*” (Ier. 10, 21). Şi cuvântul este adevărat. Căci, deoarece cei păstoriți, adică mulțimea, nu s-au putut folosi de conducerea căpeteniilor spre cunoaşterea lui Hristos, au pierit şi au alunecat în neînțelegerea pierzătoare de Hristos. Căci oricine iubeşte adevărul va găsi originea necredinței şi o va atribui căpeteniilor. Fiindcă de la ei a început gândirea necredincioasă, ei l-au convins pe vânzător să cadă la învoială cu ei şi să-L vândă, cumpărându-l prin bani sfințiți. Ei au însoțit ostaşii la ofițeri şi le-au cerut să Îl aducă legat ca pe unul dintre cei mai dispreţuiți tâlhari şi L-au adus la Pilat. Acum, văzându-L biciuit şi aproape amețit de batjocurile tuturor, îndreaptă spre El mânia lor nemăsurată. Căci îşi propuseseră să omoare pe Domnul vieții, şi astfel stăpânirea lor va fi neprimejduită şi, după ce Hristos va fi omorât, vor stăpâni ei şi se vor bucura de cinstirile tuturor. Dar, cum zice Psalmistul: „*Cel ce locuieşte în ceruri va râde de dânşii şi Domnul îi va batjocori pe ei*!” (Ps. 2, 4). Căci nimic din cele gândite de ei nu s-a împlinit, ci, dimpotrivă, firea lucrurilor s-a îndreptat spre o făptuire contrară.

„*Zis-a lor Pilat: Luați-L voi şi răstigniți-L,*
căci eu nu-I găsesc nici o vină” (In 19, 6)[2088]

Se miră Pilat cum se coboară la atâta îndrăzneală poporul iudeilor şi mulțimea neomenoasă a arhiereilor, încât nu se fereşte să ceară o moarte atât de înfricoşătoare pentru Hristos, deşi nu se putuse afla nici o vină care să îndreptățească aceasta. De aceea, spune chiar cu o anumită indignare pentru insulta pe care i-o aduc: „Nu mă faceți autorul unei ucideri nedrepte? Împotriva tuturor legilor romanilor, voi fi eu ucigaşul Celui nevinovat şi, convins de glasurile voastre, îmi voi nesocoti propriile gânduri şi, slujind în mod primejdios cererilor voastre, nu-mi voi atrage pedeapsa? Dacă nu socotiți că faceți o faptă necuvenită, dacă voi credeți că nu e nici o dificultate, dacă, cunoscând Legea, o tratați cu mândrie, fixați crucea, îndrăzniți să-L ucideți, săvârşiți această faptă neevlavioasă voi înşivă, aducând asupra capetelor voastre vina uneia atât de mari necredințe. Această îndrăzneală să fie iudaică, şi răul uciderii să se întoarcă asupra voastră. Dacă este la voi o lege care impune unor pedepse atât de cumplite pe Cel ce n-a săvârşit nici un păcat, care trimite la chinuri pe Cel nevinovat, faceți aceasta cu propriile mâini. Eu nu suport să mă fac părtaş la aceasta.”

Acestea ar putea socoti cineva că le-a spus Pilat, căci cuvântul lui are acest înțeles. Dar ne vom mira şi acum de neruşinarea iudeilor, deoarece nu se sfiesc nici de dreapta judecată a unui bărbat de alt neam, deşi Legea dumnezeiască zice despre ei: „*buzele preotului vor păzi ştiința şi din gura lui se va cere învățătura*” (Mal. 2, 7).

„*Iudeii i-au răspuns: Noi avem lege şi după legea noastră El*
trebuie să moară, că S-a făcut pe Sine Fiu al lui Dumnezeu” (In 19, 7)

[2088] Este o ultimă încercare a lui Pilat să ocolească uciderea lui Hristos, de a Cărui nevinovăție era convins. Le lua căpeteniilor iudaice şi scuza că nu pot face ei aceasta, fiindcă nu le-ar permite-o autoritatea statului roman. Dar nici de astă dată nu ezită să împlinească ceea ce nu voiau aceia să împlinească ei. Era prea fricos ca să poată scăpa de sila pe care i-o impuneau ei cu mare viclenie.

Acuza falsă adusă de ei mai înainte se dovedise zadarnică şi se văzuse că nu e adevărată nici răscoala împotriva Cezarului, ce i se atribuise la început, căci Domnul înlăturase aceste vini zicând: „*Împărăţia Mea nu este din lumea aceasta. Dacă Împărăţia Mea ar fi din lumea aceasta, slujitorii Mei s-ar fi luptat ca să nu fiu predat iudeilor*” (In 18, 36). Când Pilat, în mod drept şi nevrând să-L judece strâmb, spusese deschis că nu I-a găsit nici o vină în privinţa aceasta, iudeii şi-au schimbat cu totul tactica şi au spus că au o lege care osândeşte pe Mântuitorul la moarte.[2089] Şi care e acea lege? Aceea care pedepseşte pe cei ce hulesc (pe Dumnezeu). În cartea numită Levitic s-a scris că erau nişte iudei care se sfădeau în tabără, şi unul dintre ei, pomenind numele dumnezeiesc, în loc de a-l binecuvânta, îl blestema şi hulea şi, de aceea, s-a poruncit să fie ucis, ca să plătească cu pedeapsă aspră cuvântul gurii neevlavioase, Dumnezeu zicând clar: „*Omul care va huli pe Dumnezeu îşi va agonisi păcat. Hulitorul numelui Domnului să fie omorât neapărat; toata obştea să-l ucidă cu pietre. Sau străinul, sau băştinaşul, de va huli numele Domnului, să fie omorât*” (Lev. 24, 15-16).

Dar poate va întreba cineva: Ce vrea să spună Legea prin aceasta? Căci a omorî pe cel vinovat de hulirea lui Dumnezeu nu e ceva necuvenit, ci acela va avea de suferit cu toată dreptatea aceasta. Dar dacă cineva va huli pe unul dintre zeii mincinoşi, nu e străin de păcat? Căci în Lege s-a spus: De va huli pe Dumnezeu, păcat va avea. Ce vom zice faţă de aceasta? Dătătorul Legii vorbeşte clar. Dar a huli pe cei ce nu sunt dumnezei după fire e ca un fel de pregătire care ne poate duce la vorbirea urâtă împotriva lui Dumnezeu cel după fire. De aceea interzice şi aceasta prin alte cuvinte: „*Pe zei să nu-i vorbeşti de rău*” (Ieş. 22, 28). Căci se socotea că numele Dumnezeirii, chiar dacă se dă în mod mincinos unora, trebuia cinstit cu slava cuvenită lui. Deci Legea nu poruncea ca noi să dăm vreo cinstire zeilor rătăciţi, dar ne învăţa să socotim demn de venerare numele Dumnezeirii, chiar dacă ar fi fost folosit de unii în mod necuvenit.

Dacă Legea poruncea să fie pedepsit cu moartea cel ce cade în păcatul hulirii, iudeii socoteau că supun cu dreptate pe Domnul judecăţii: „*Căci S-a făcut*, zic, *pe Sine Fiul al lui Dumnezeu.*” Dar trebuie să ne gândim unde şi când s-a spus aceasta de către Hristos. La scăldătoarea numită Vitezda, a vindecat pe un slăbănog de o boală îndelungată şi greu de suportat, în ziua sâmbetei. Iar aceia, în loc să se minuneze de Făcătorul minunii, s-au smintit iarăşi, criticând călcarea Legii, doar pentru lucrarea de sâmbăta. Atunci Hristos S-a apărat, zicând: „*Tatăl Meu până acum lucrează; şi Eu lucrez*” (In 5, 17). La acestea Evanghelistul adaugă: „*Pentru aceasta căutau şi mai mult iudeii să-L omoare, nu numai pentru că dezlega sâmbăta, ci şi pentru că zicea că Dumnezeu este Tatăl Său, făcându-Se pe Sine deopotrivă cu Dumnezeu*” (In 5, 18). Deci s-au smintit iudeii, pentru că Hristos L-a numit Tată pe Domnul tuturor. Apoi le-a răspuns cu blândeţe, zicând: „*Nu e scris în Legea voastră că „Eu am zis: dumnezei sunteţi*?” *Dacă i-a numit dumnezei pe aceia către care a fost cuvântul lui Dumnezeu - şi Scriptura nu poate să fie desfiinţată - despre Cel pe care Tatăl L-a sfinţit şi L-a trimis în lume, voi ziceţi: Tu huleşti, căci am spus: Fiul lui Dumnezeu sunt*” (In 10, 34-36)?[2090]

[2089] Văzând că nu-l pot convinge pe Pilat de vina lui Hristos, că vrea să fie împărat, deci de o răscoală împotriva Romei, căpeteniile iudeilor revin la acuza că Se face pe Sine Dumnezeu, deci calcă Legea lor, şi-i cer lui Pilat să-L răstignească în baza Legii lor, neţinând seama că Pilat le-a spus că pot face ei aceasta: „*Luaţi-L voi şi răstigniţi-L.*” Aici îi cer lui Pilat să-L răstignească conform Legii lor, după ce Pilat le-a spus să facă ei aceasta. Voiau să nu fie învinovăţiţi în viitor de uciderea lui Hristos, ca nevinovat, ci să fie acuzat Pilat, pe care îl sileau la aceasta, ameninţându-l că, dacă nu o face, Cezarul va afla că Hristos Se face pe Sine Împărat. Treceau de la o vină a lui Hristos la alta; de la una împotriva Legii lor, la una împotriva legii Statului roman, înfricoşându-l pe Pilat, pentru a-L răstigni pe Hristos.

[2090] Sfântul Chiril dovedeşte atât cu o lege din Vechiul Testament, cât şi cu declaraţii ale lui Hristos că, numindu-Se Fiul lui Dumnezeu, nu e supus pedepsei cu moartea. În Vechiul Testament trebuia cinstit numele Dumnezeirii, căci numele acesta trebuie cinstit prin Sine însuşi. De aceea era omorât cu pietre cel ce hulea acest nume, sau dacă îl atribuia celor ce nu li se cuvenea. Din cuvintele lui Hristos deduce că nu necinsteşte pe Dumnezeu numindu-Se Fiul Lui, o dată ce Dumnezeu chiar şi pe oameni i-a numit dumnezei şi fii ai Săi.

Dar ne-amintindu-şi mulţimea iudeilor de nimic din acestea, face din adevăr o vină împotriva Adevărului,[2091] şi deoarece Hristos a spus ceea ce este adevărul, afirmă că El trebuie să moară. Dar mă voi folosi aici de cuvântul Proorocului: „*Cum puteţi voi să ziceţi: „Suntem înţelepţi şi Legea lui Dumnezeu este cu noi*" (Ier. 8, 8)? Căci oare nu trebuia mai întâi să se folosească de o cercetare exactă pentru a cunoaşte cine şi de unde este Hristos? Şi dacă ar fi fost aflat că minte, să-L fi învinuit cu toată dreptatea, iar dacă spunea adevărul, să I se închine. Pentru ce, părăsind cercetarea Sfintelor Scripturi, coborâţi numai la contrazicere şi aţi făcut din adevăr un pretext pentru a acuza? Căci trebuia ca, spunând lui Pilat că S-a făcut Fiul lui Dumnezeu, să-l acuzaţi şi de lucrurile Dumnezeirii şi să condamnaţi şi marile şi minunatele Lui fapte.[2092] Mai trebuia să spuneţi că un mort de patru zile a fost readus la viaţă numai prin cuvântul Mântuitorului (In 11, 1 ş.u.). Trebuia să amintiţi şi de unicul fiu al văduvei şi de copila căpeteniei Sinagogii. Trebuia să amintiţi şi de acel cuvânt foarte potrivit Dumnezeirii spus către fiul văduvei: „*Tinere, ţie îţi zic, scoală*!" (Lc. 7, 14), iar către copilă: „*Copilă, scoală-te*!" (Lc. 8, 54). Trebuia să-i spuneţi lui Pilat că a dăruit orbilor vederea şi leproşilor curăţirea, şi, pe lângă acestea, că, printr-un singur cuvânt de certare, a potolit sălbatica mişcare a mării şi vânturile furioase, şi toate celelalte pe care le-a făcut Hristos. Dar pe acestea toate le acoperă în chip nemulţumitor cu tăcerea şi, trecând cu viclenie peste cele prin care putea fi văzut ca Dumnezeu, se folosesc numai de unele declaraţii mincinoase. Netrebnicii strigă către un om de alt neam, care nu cunoştea dumnezeiasca Scriptură şi vedea pe Iisus ca Om: „*S-a făcut pe Sine Fiul lui Dumnezeu.*" Deşi de Dumnezeu insuflata Scriptură vestea odinioară că Dumnezeu va veni în lume în chip de om: „*Iată, Fecioara va lua în pântece şi va naşte Fiu şi vor chema numele lui Emanuel, care se tâlcuieşte: Cu noi este Dumnezeu*" (Is. 7, 14). Iar Cel născut din Fecioară ce putea fi altceva decât om ca noi, în ce priveşte forma şi firea trupului? Dar, pe lângă faptul că era Om, era şi Dumnezeu cu adevărat.[2093]

„*Deci, când a auzit Pilat acest cuvânt, mai mult s-a temut şi a intrat iarăşi în pretoriu şi I-a zis lui Iisus: De unde eşti Tu? Iar Iisus nu i-a dat nici un răspuns*" (In 19, 8-9)

Urâta faptă a iudeilor se întoarce spre ceea ce n-au sperat. Ei doriseră să agraveze motivul învinuirii, afirmând că greşeala lui Hristos se îndreaptă împotriva lui Dumnezeu însuşi. Greutatea acuzaţiei îl face pe Pilat să fie mai bănuitor şi e ameninţat de o frică şi mai mare ca înainte. De aceea doreşte să afle mai amănunţit cine este şi de unde este El, nerămânând străin, după cât mi se pare, de credinţa că, deşi e Om, poate fi şi Fiu al lui Dumnezeu. Primeşte deci gândul şi credinţa, dar nu din Sfintele Scripturi, ci din rătăcirea elinilor.[2094] Căci miturile elinilor numeau mulţi oameni semizei şi fii ai zeilor. Iar romanii,

---

[2091] Aduc Adevărului vina că afirmă adevărul, sau că este în mod real Fiul lui Dumnezeu, sau Adevărul. Dacă El nu este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu nu este un Tată iubitor, şi lumea nu e creată prin Fiul şi Cuvântul Lui, Care descoperă în ea raţiunile Dumnezeirii Tatălui şi Fiului, ţinând-o prin Duhul în legătură cu Dumnezeirea şi, deci, în normalitate şi în înaintarea ei în viaţa dumnezeiască infinită.

[2092] Dacă Hristos a minţit că e Fiul lui Dumnezeu şi L-a necinstit pe Dumnezeu, atunci şi faptele Lui minunate sunt mincinoase şi necinstesc pe Dumnezeu. Nu se poate afirma o contradicţie între persoană şi faptele ei.

[2093] Cei ce contestau că Iisus S-a născut din Fecioară, nu credeau că e Dumnezeu, Care şi-a luat firea omenească fără de păcat din ea, ci un om conceput prin actul plăcerii, deci cu păcat în acest caz, El a murit pe cruce pentru păcatul Său, nu pentru ale noastre. De aceea, grupările neoprotestante, refuzând să creadă că a fost născut din Fecioară, nu recunosc nici importanţa crucii. Toată mântuirea noastră depinde de naşterea lui Iisus din Fecioară.

[2094] Pilat, văzând pe Hristos acuzat şi auzindu-L declarând că este Fiul lui Dumnezeu, socotea că poate fi admis că e aceasta, în baza miturilor eline despre zeii care nasc alţi zei, ca fii ai lor. Crezând că Iisus este, poate, un fiu al unui astfel de zeu, începe să se teamă de El şi vrea să afle fiul cărui zeu este. Dacă până acum îi era frică, deoarece iudeii Îl socoteau împărat, că va fi pedepsit de Cezarul, dacă nu-L va omorî, acum se adaugă o altă frică: de e fiu de zeu, omorându-1, va fi pedepsit de tatăl Acestuia. Prima frică îl îndeamnă să-L condamne, deşi era convins că acuza că e împărat nu e adevărată, şi aceasta îi produce

fiind înclinați și mai mult spre superstiții, dăruiau numele de zeu propriilor împărați, și le zideau multe altare, și le ridicau multe temple, și le ridicau statui. Deci Pilat se interesează cu o curiozitate mai mare și cu mai multă ascuțime, ca la început, cine și de unde este Hristos. Dar Acesta nu i-a răspuns, amintindu-i de cuvintele pe care i le spusese: „*Oricine este din adevăr ascultă glasul Meu*” (In 18, 37). Iar Pilat, fiind închinător la idoli, cum ar fi ascultat glasul Mântuitorului, care spune că El este Adevărul și Fiul Adevărului? Sau cum ar fi primit și cinstit numele Adevărului pe care îl respinsese la început zicând: „*Ce este Adevărul*?” cât timp se închina încă zeilor mincinoși și era scufundat în întunericul rătăcirii?[2095]

„*Deci Pilat I-a zis: Mie nu-mi vorbești? Nu știi că am putere să Te eliberez și putere am să Te răstignesc*?” (In 19, 10)

Pilat socotea că tăcerea era din neîncredere, sau din mândrie. De aceea Îl amenință cu puterea lui stăpânitoare, ca și cu un fel de toiag, și crede că Îl poate îndemna, prin frică, împotriva voinței Sale, să dea un răspuns. Căci zice că nimic nu-l poate împiedica să se hotărască spre ceea ce dorește: fie să-L pedepsească, fie să se miluiască de El. Nefiind silit de nimic spre o judecată nedorită, numai de el depindea hotărârea în privința Celui acuzat. Îl învinuiește ca și cum s-ar fi simțit insultat de tăcerea Lui, care putea duce la sporirea indignării împotriva Sa. Aceasta, fiindcă nu înțelegea taina tăcerii Lui.[2096] Poți vedea și în aceasta împlinindu-se ceea ce s-a vestit prin glasul Proorocului: „*ca un miel spre junghiere s-a adus, și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce-o tund, așa nu Și-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat*” (Is. 53, 7-8). Aceasta ne-a spus-o fericitul Isaia, iar Psalmistul, vorbind în numele lui Hristos, a zis în Duhul: „*Pus-am gurii Mele pază, când a stat păcătosul înaintea Mea. Amuțit-am și M-am smerit și nici de bine n-am grăit*” (Ps. 38, 2-3). În loc de „bine” să înțelegi răutate.[2097] Căci e obiceiul dumnezeieștii Scripturi să grăiască așa, când e vorba de Persoana dumnezeiască.[2098]

„*Iisus a răspuns: N-ai avea nici o putere asupra Mea, dacă nu ți-ar fi fost dat ție de sus. De aceea cel ce M-a predat ție mai mare păcat are*” (In 19, 11)[2099]

Cine și de unde este și din ce Tată S-a născut nu spune mai clar Unul-Născut. Căci cuvântul revelației nu putea să vină la urechi străine. De aceea zice: „*Nu dați cele*

---

ezitări. A doua, întemeiată pe oarecare credință că e fiu de zeu, îi producea o și mai mare ezitare. Frica dintâi îl îndeamnă să-L condamne, deși Îl socotea nevinovat, a doua, îl oprea să-L ucidă. Din presiunea ambelor frici iese prin uciderea lui Iisus, dar declarându-se nevinovat prin spălarea mâinilor. Dar, oare, ucigându-L cu conștiința că e nevinovat, acest lucru îl poate face de fapt nevinovat?

[2095] La întrebarea: de unde este, Hristos ar fi trebuit să-i răspundă că este din Tatăl, Care e Dumnezeu mai presus de lume. Dar știa că Pilat n-ar fi putut admite aceasta, o dată ce nu credea decât în zeii păgâni și în fiii lor. La ce să-i mai răspundă, deci?

[2096] Pilat crede că tăcerea lui Iisus era un semn al mândriei și I-a adus învinuirea din cauza furiei iudeilor. El nu înțelegea taina tăcerii Lui. Nu înțelegea că ar fi spus zadarnic acelora și lui Pilat însuși că e Fiul lui Dumnezeu făcut om din iubire față de oameni. Aceasta nu puteau ei înțelege. Era o mare taină; tocmai afirmarea acestei calități a Lui în cursul judecății, i-ar fi înfuriat și mai mult.

[2097] Hristos tace din pricina bunătății Sale, sau a răutății celor ce-L judecau.

[2098] Nu din mândrie tace Hristos în fața celor necredincioși, ci din smerenie, ca să nu pară că Se mândrește. Iar credincioșii văd, chiar în smerenia Lui, alternată cu fapte supraomenești, mărirea Lui.

[2099] S-a dat anume lui Pilat puterea de a-L trimite la moarte pe Fiul lui Dumnezeu ca om. Dumnezeu rânduiește fiecare lucru în mod special, nu pe toate în general. Dumnezeu a avut motivul Lui să-i dea lui Pilat această putere împotriva Fiului Său. Tocmai de aceea e mai mare păcatul celor ce L-au predat lui Pilat pe Însuși Fiul lui Dumnezeu făcut om, nu pe un om de rând. Dacă ar fi avut o cât de mică intuiție spirituală, ajutată de bunăvoință, ar fi văzut cine e Iisus, și nu L-ar fi predat. Dumnezeu-Tatăl și, împreună cu El, Dumnezeu-Fiul, a supus pătimirii și morții, printr-un act de voință specială, trupul asumat și, prin aceasta, unor legi ale naturii create de El însuși, dar aplicate firii Lui omenești printr-un act de voință specială. Dumnezeu a rânduit ca această aplicare a legilor naturii căzute să fie înfăptuită prin Pilat și ostașii lui.

sfinte câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele înaintea porcilor" (Mt. 7, 6). Înfăţişându-I Pilat puterea stăpânirii sale şi declarând că o va putea aplica, în privința Lui, după bunul său plac, Hristos îi opune propria putere şi stăpânire şi pune stavilă (mândriei), fiindcă Pilat socotea că s-ar putea împotrivi printr-un act deşert şi fără înțeles, chiar slavei dumnezeieşti.[2100] Căci nu mică pagubă aduce unora socotința că pot târî la suferință pe Hristos împotriva voinței Sale, şi că răutatea iudeilor L-ar putea învinge pe El, Care este Dumnezeu prin fire şi propovăduit ca Împărat al tuturor de către Sfânta şi de Dumnezeu insuflata Scriptură. Deci înlătură prilejul de sminteală şi scoate din rădăcină o asemenea rătăcire, zicând: „*dacă nu ți-ar fi fost dat ție de sus*." Când spune că puterea s-a dat de sus lui Pilat, nu vrea să spună că Dumnezeu-Tatăl a impus Celui Născut al Său, fără voie, patima de pe cruce, ci că Însuşi Unul-Născut S-a dat pe Sine spre pătimire pentru noi şi că Tatăl a îngăduit să se împlinească taina privitoare la El. Prin puterea dată de Tatăl aici se înțelege în mod clar consimțământul şi aprobarea date de Tatăl şi învoirea Fiului.[2101] Că mulțimea n-a silit puterea Mântuitorului, nu e nici o îndoială. Dar e uşor de văzut aceasta din numeroasele atacuri împotriva Lui, şi anume că nu au reuşit prin ele nimic, ci doar, din simpla respingere şi acuzare a Lui, au fost osândiți ca nişte hulitori.[2102] Au vrut adeseori să-L prindă ca să-L omoare, cum zice Evanghelistul, dar ieşea dintre ei, trecând nevăzut prin mijlocul lor şi aşa le scăpa (Lc. 4, 29-30; In 8, 59). Nu făcea aceasta din slăbiciune, sau de frică, nu recurgând la vicleşugurile celor ce vor să scape, ci liniştit şi liber de orice tulburare. Căci Se ascundea prin puterea Lui dumnezeiască negrăită, făcându-Se nevăzut ochilor celor ce voiau să-L omoare. Căci nu voia încă să pătimească, dar nici să lase mâniei prigonitorilor puterea să aleagă, fără voia Lui, ceasul pătimirii. Deci spune că prin consimțirea Lui şi bunăvoirea lui Dumnezeu-Tatăl s-a dat lui Pilat puterea de a fi săvârşit împotriva Lui ceea ce a îndrăznit.[2103] Căci firea dumnezeiască şi supremă e cu totul nesupusă şi nu poate fi stăpânită de nimic din cele ce există, în ea există în mod firesc puterea susținerii tuturor.

Păcatul cel mai mare îl atribuie, se înțelege cel față de Sine, celui ce L-a adus la Pilat şi foarte pe drept. Căci acela s-a făcut început al crimei şi uşă prin care aceasta a trecut. Iar judecătorul a fost slujitor al crimei altora şi s-a arătat părtaş la necredința iudeilor, dintr-o laşitate necuvenită. Deci, cine este cel ce L-a predat sau cine e primul autor al acestei fapte? Gândesc că socoteşte pe ucenicul prea uşor de cumpărat mai binezis vânzător şi pierzător al sufletului propriu, şi, după el, mulțimea căpeteniilor şi însuşi poporul iudeilor. Deşi acestora le atribuie mare parte a păcatului necredinței, El nu-l dezleagă cu totul pe Pilat pentru complicitate.

[2100] Pilat, declarând că poate face cu Hristos ceea ce voieşte, afirmă cu mândrie că se poate opune chiar puterii, hotărârii şi slavei lui Dumnezeu, care are putința de a se manifesta în ceea ce va voi El şi Fiul Său să se facă cu firea omenească a Fiului. Iisus îi atrage atenția că nu va face cu El, după voia lui, ceea ce va face. Pilat socotea că, aşa cum poate dirija cum vrea actele sale asupra naturii şi a celorlalți oameni, poate face la fel şi cu Hristos. Acesta îi atrage atenția că, în cazul Lui, nu poate face decât ceea ce s-a rânduit de către Dumnezeu.

[2101] Se spune că Fiul voieşte să pătimească pentru oameni, iar Tatăl consimte, ca să nu pară că Fiul nu Se supune voinței Tatălui. De fapt Amândoi voiesc, şi la pătimirea Fiului participă oarecum şi Tatăl, compătimind cu durerea Lui ca om, cum compătimeşte mama cu copilul bolnav.

[2102] De multe ori au vrut iudeii să-L omoare pe Hristos cu pietre. Dar n-au reuşit, pentru că Iisus socotea că nu venise timpul în care va fi de folos să primească moartea. Se arată prin acestea că moartea nu I-a fost impusă fără voie. Dar ei sunt totuşi osândiți pentru respingerea, hulirea şi acuzarea Lui.

[2103] Faptul că Dumnezeu a dat putere lui Pilat să-L predea morții pe Hristos nu înseamnă că Pilat a făcut aceasta silit de Dumnezeu, deci fără voia lui. Aceasta nu s-a întâmplat nici cu vânzarea lui Iuda. Chiar în împlinirea unor fapte rele se îmbină, în mod tainic, voia omului cu îngăduința şi cu puterea lui Dumnezeu. Această putere nu-l sileşte şi nici nu-l îndeamnă pe om să împlinească o faptă necuvenită, dar poate contribui la producerea împrejurărilor potrivite pentru împlinirea ei, atunci când, din împlinirea ei, se poate scoate un folos pentru cel ce suferă şi pentru alții.

„Pentru aceasta, Pilat căuta să-L elibereze; iar iudeii strigau zicând: Dacă Îl eliberezi pe Acesta, nu eşti prieten al Cezarului. Oricine se face pe sine împărat este împotriva Cezarului” (In 19, 12)

Strigătul iudeilor sporeşte frica lui Pilat, dar face şi mai adânc respectul lui, sporindu-i şovăiala de a ucide pe Iisus. Căci strigau că Se făcea pe Sine Fiul lui Dumnezeu, ceea ce îl îndemna pe Pilat să-L scape de orice primejdie şi să-L socotească străin de orice calomnie, fapt care susţinea în sufletul lui frica.[2104] Israeliţii, simţind aceasta, se întorc la povestea mincinoasă de la început, spunând că Iisus înşela poporul, îl răscula împotriva autorităţii Cezarului şi îl îndemna să pornească lupta înarmată împotriva împărăţiei romanilor, căci S-a făcut, ziceau, pe Sine împărat. Bagă de seamă cât de greu de biruit şi aprigă era străduinţa celor porniţi spre calomnie! Întâi, netrebnicii au susţinut strigând cu toţii, că S-a pornit cu îndrăzneală împotriva autorităţii Cezarului. Dar cum nu reuşeau mare lucru prin aceasta, Hristos spunând înaintea lui Pilat care prezida un tribunal roman, că Împărăţia Lui nu e pământească, L-au acuzat de păcatul împotriva lui Dumnezeu însuşi, zicând: „*S-a făcut pe Sine Fiul lui Dumnezeu.*” Netrebnicii credeau că vor aţâţa prin aceasta pe Pilat spre o mânie nereţinută, dându-i cea mai mare îndrăzneală să hotărască moartea Mântuitorului, mişcându-l la aceasta cu motivul necredinţei lui Iisus faţă de Dumnezeu.[2105] Dar, deoarece s-a arătat nefolositor acest vicleşug, revin iarăşi la îndrăzneala de la început, spunând că Iisus S-a ridicat împotriva autorităţii Cezarului şi S-a înarmat împotriva slavei lui. Deci strigau fără ruşine către judecător că va avea de suferit dacă nu va răzbuna pe Cezarul şi nu va supune cuvenitei pedepse pe Cel ce se împotriveşte aceluia luându-Şi numirea de Împărat, deşi Cezarul nu pretindea puterea cerească, căreia îi era Stăpân Hristos, ci pe cea de jos, de pe pământ, care depindea şi ea de stăpânirea lui Hristos.[2106] Căci prin El domnesc împăraţii, după cum s-a scris, şi domnitorii prin El stăpânesc pământul. Cei mai neevlavioşi dintre oameni Îl acuză prosteşte şi defăimează slava Mântuitorului în marea lor duşmănie faţă de Dumnezeu. Pe ei îi ceartă cu dreptate fericitul Prooroc Isaia, zicând: „*Dar voi, feciori de vrăjitoare, neam de stricaţi, sămânţă de preacurvari şi desfrânaţi, apropiaţi-vă. De cine vă bateţi joc? La cine vă strâmbaţi şi scoateţi limba? Nu sunteţi voi copii păcătoşi, neam de mincinoşi*?” (Is. 57, 3-4). Căci nu împotriva unui om obişnuit a fost strigarea lor şi limba lor neînfrânată, recurgând la tot felul de defăimări, ci împotriva însuşi Stăpânului, Care ţine toate împreună cu Tatăl. De aceea, pe drept cuvânt sunt „*copii păcătoşi, neam de mincinoşi.*”

„Deci Pilat, auzind cuvintele acestea, L-a adus afară pe Iisus şi a şezut pe scaunul de judecată, în locul numit pardosit cu pietre, iar pe evreieşte Gabbata. Şi era Vinerea Paştilor, ca la al şaselea ceas, şi a zis Pilat iudeilor: Iată Împăratul vostru” (In 19, 13-14)

[2104] Cu cât iudeii strigau mai tare că Iisus Se declară Fiul lui Dumnezeu, cu atât creştea în Pilat spaima de a-L ucide, gândind că poate este fiul unui zeu.

[2105] Căpeteniile iudaice, văzând pe Pilat convins oarecum de Iisus că nu urmăreşte o răscoală politică, deoarece spune că Împărăţia Lui nu e din lumea aceasta, recurg iarăşi la acuzaţia că Se face Fiul lui Dumnezeu, socotind că Pilat, ca păgân, se va supăra pe Hristos, Care susţinea credinţa în Dumnezeu, în Care el nu credea. Am văzut însă că nici prin această acuză nu l-au putut convinge pe Pilat să trimită la moarte pe Iisus, deoarece aceasta a născut în el ideea că e fiul vreunui zeu şi, deci, e bine să nu-şi atragă mânia aceluia omorând pe Iisus.

[2106] Căpeteniile iudaice aduceau ca argument că Hristos vrea să se ridice deasupra Cezarului faptul de a se numi Împărat. Chiar de spune că Împărăţia Lui nu e din lumea aceasta, ci e cerească, peste care nu vrea să stăpânească Cezarul, totuşi, întrucât împărăţia pământească e mai prejos de cea cerească, Iisus (afirmându-Se Împărat ceresc) îl socoteşte pe Cezarul supus Sieşi. Prin aceasta ei ambiţionau autoritatea de stat să nu admită nici o dependenţă de Dumnezeu şi astfel o încurajau să lupte împotriva lui Dumnezeu şi a lui Hristos.

Spunând Evanghelistul acestea, pune pe capul iudeilor toată vina uciderii lui Hristos. Căci numai că nu spune deschis că Pilat a fost biruit fără voie de stăruințele lor şi, părăsind cauza dreptății, a avut prea puțină grijă de urmări. De aceea a fost răpit spre ceea ce plăcea ucigătorilor, deşi la spusese de atâtea ori că nu-L găseşte pe Iisus vinovat de nimic, şi Îl va supune celei mai grele pedepse. Căci, după ce a opus învinuirii iudeilor cinstea Celui acuzat şi a dăruit furiei lor pe Cel nedovedit ca vinovat de nici una dintre acuzații, se va face vinovat de impietate. Căci se suie pe scaunul obişnuit de judecată, ca cel ce va rosti sentința la moarte a lui Hristos.

Iar dumnezeiescul Evanghelist notează cu folos ceasul şi ziua, pentru înviere şi pentru cele trei zile petrecute printre morți, ca să se arate iarăşi adevărul celor spuse de Domnul către iudei: „*Că precum a fost Iona în pântecele chitului trei zile şi trei nopți, aşa va fi şi Fiul Omului în inima pământului trei zile şi trei nopți*" (Mt. 12, 40).

Iar de pe scaunul de judecată căpetenia romanilor, arătând spre Iisus, zice: „*Iată Împăratul vostru.*" Şi ce înseamnă aceasta? Fie îşi bate joc de mulțimi şi dăruieşte râzând sângele nevinovat celor însetați de el, în chip nedrept, fie osândeşte cruzimea iudeilor, care suportă să vadă supus unei răutăți atât de mari pe Cel pe Care Îl declaraseră şi Îl numiseră Împăratul lui Israel.[2107]

„*Deci au strigat aceia: Ia-L! Răstigneşte-L! Pilat le-a zis: Să-L răstignesc pe Împăratul vostru*?" (In 19, 15)[2108]

Ei strigă la fel ca la început, nereținându-se de la cererea uciderii Lui, nelăsându-se îmblânziți de batjocurile pe care le îndurase,[2109] nici conduşi de la acuzele deşarte aduse Lui spre o oarecare blândețe, ci, înfuriindu-se şi mai mult, cer să fie răstignit Cel ce înviase morți în mijlocul lor şi Se arătase ca lucrător al atâtor minuni. Aceasta îl întristează foarte pe Pilat, văzând cum Cel ce câştigase între ei un renume atât de mare, încât era socotit Fiul lui Dumnezeu şi Împărat, nu numai că trebuia să fie predat morții, ci merita să fie ucis într-un chip atât de crud, căci crucificarea era cea mai cumplită moarte. Deci judecătorul face din strigătul lor un motiv de mustrare şi de osândire împotriva lor, fiindcă vor să fie răstignit Cel ce câştigase atâta admirație pentru fapte care au o atât de mare înălțime, încât depăşesc tot ce e pământesc. Căci ce este egal, sau ce nu e mai mic decât ceea ce săvârşeşte Fiul lui Dumnezeu şi Împăratul?

„*Arhiereii au răspuns: Nu avem împărat decât pe Cezarul*" (In 19, 15)

Israel cel iubit L-a respins prin aceasta pe Dumnezeul său şi a refuzat deschis iubirea lui Dumnezeu şi, după cuvântul lui Moise: „a *părăsit pe Dumnezeu care I-a născut şi nu şi-a adus aminte de Domnul, ajutorul lui*" (Deut. 32, 18). Priveşte cum şi-a arătat iubirea față de o desfrânată, după cum s-a scris, şi-a pierdut ruşinea față de toți, şi-a lepădat slava şi L-a tăgăduit pe Stăpânul său. Pentru acestea i-a certat pe ei Dumnezeu, zicând şi odinioară prin glasul lui Ieremia: „*Mergeți în insulele Chitim şi să*

[2107] Pe drept cuvânt râdea Pilat de căpeteniile iudaice şi-i osândea, pentru că cereau moartea Celui pe care-L învinuiau că ar vrea să-i elibereze de împărăția străină. Chiar dacă Îi aduceau această vină necrezând în ea, totuşi vor fi socotiți ca unii ce nu țineau la independența poporului lor.

Iisus este Împăratul spiritual al lumii, pornit ca Om dintre iudei. Deci s-ar fi cuvenit ca ei să fie cei dintâi care să-L slăvească în această calitate. Pilat afirmă acest adevăr, chiar dacă, poate, nu înțelegea deplin ceea ce făcea. Mai ales iudeii ar fi trebuit să-L primească pe Hristos ca pe Împăratul lor de sus. Dar preferau lui Hristos pe Cezarul, când puteau primi şi pe Cezarul ca împărat pământesc, şi pe Hristos ca Împărat ceresc şi veşnic.

[2108] Pilat stăruie să le spună că Iisus e Împăratul lor, cugetând că doar-doar îi va face să se gândească la ce ruşine se expun cerând uciderea Lui.

[2109] Pilat, punând pe ostaşi să-L batjocorească în calitate de Împărat al iudeilor, urmărea să-i facă pe aceştia să se gândească la ruşinea ce se răsfrângea asupra lor. Dar fără efect. Ei nu credeau în această vină ce I-o aduceau, deşi viclenia lor se întorcea într-un fel şi asupră-le.

vedeți; trimiteți în Chedar şi cercetați cu de-amănuntul şi aflați... Schimbatu-şi-a oare vreun popor dumnezeii săi, deşi aceia nu sunt dumnezei? Poporul Meu însă şi-a schimbat slava" (Ier. 2,10-11). Şi iarăşi: „*Spăimântatu-s-a cerul de aceasta şi s-a cutremurat mult*, zice Domnul, *că două rele a făcut poporul Meu: M-au părăsit pe Mine, izvorul apei celei vii, şi şi-au săpat lor fântâni surpate, care nu pot ține apa*" (Ier. 2, 12-13). Celelalte neamuri, risipite în toată lumea, ținând strâns la rătăcirea lor şi iubind cu tărie pe cei pe care-i socoteau dumnezei, nu erau uşor de strămutat spre despărțirea de aceştia, nici nu se mutau uşor la alte forme de credință, pe când Israel, sărind îndată, s-a predat autorității Cezarului şi s-a desprins de legea lui Dumnezeu. De aceea s-a şi dat în mâinile Cezarului, a cărui stăpânire primind-o de la început, s-a pierdut în chip rău şi a suferit alungarea din țară, pătimirile provocate de război şi nenorocirile legate de el.

Observă iarăşi în acestea preciziunea scriitorului. Fiindcă nu a spus că poporul a început să strige în mod necredincios, ci aceia care îl conduceau. Căci au strigat, zice, arhiereii, arătând mereu că poporul ascultător, urmând căpeteniilor, a fost condus la împietrire şi s-a rostogolit în prăpastia pierzaniei. Sunt învinuiți arhiereii, ca cei ce îşi pierd nu numai sufletele lor, ci s-au făcut şi călăuze poporului spre uciderea pierzătoare, precum i-a învinuit pe ei Proorocul, care spune: „*ați fost un laț la Mițpe şi o cursă întinsă pe Tabor. Şi la Sitim au săpat o groapă adâncă*" (Os. 5, 1-2). Proorocul vorbeşte aici de cursa pusă spre pieirea celor supuşi conducătorilor, aşezată spre a privi la viețuirea acelora ca să o conformeze pe a lor, aceleia. De aceea cei aşezați în fruntea poporului s-au numit, de către Sfintele Scripturi, paznici, turnuri de pază. Deci arhiereii înşişi s-au făcut curse şi mreje, ca unii ce au început tăgăduirea şi i-au convins pe toți ceilalți să zică: „*Nu avem împărat decât pe Cezarul.*" Şi netrebnicii îndrăznesc să spună aceasta, deşi Dumnezeu-Tatăl le prevestise venirea Mântuitorului prin glasul Proorocului, grăind: „*Bucură-te foarte, fiica Sionului, veseleşte-te, fiica Ierusalimului, căci iată Împăratul tău vine drept la tine drept şi biruitor; smerit şi călare pe asin, pe mânzul asinei*" (Zah. 9, 9). Iar aceia, deşi L-au primit pe Iisus în Ierusalim şezând pe un mânz tânăr, şi L-au împodobit cu laude ca Dumnezeu, căci ziceau: „*Binecuvântat este Cel ce vine în numele Domnului*!" (Mt. 21, 9), acum strigă, lăudând numai stăpânirea romană şi lepădând de pe grumazul lor jugul Împărăției lui Dumnezeu. Căci aceasta spuneau clar, zicând: „*nu avem împărat decât pe Cezarul.*" Dar vom spune iarăşi că poporul, ca şi atunci, L-ar fi lăudat pe Mântuitorul Hristos, dar reaua voință a arhiereilor a întors lauda spre îndrăzneala acestui strigăt.

„*Atunci L-a predat lor ca să fie răstignit*" (In 19, 16)

Pilat îngăduie, în sfârşit, mâniei nestăpânite a iudeilor să facă tot ce este în afara legilor, şi, renunțând la puterea cuvenită judecătorilor, lasă furiei lor nemărginite să facă tot ce vrea cu Cel străin de vreo vină, permițându-le să-L răstignească pe Cel ce nu era vinovat de nici un rău, osândit nebuneşte numai pentru că a spus că e Fiul lui Dumnezeu. Oricine poate atribui iudeilor întreaga îndrăzneală şi i-ar acuza în mod cuvenit, cred, că au fost începătorii duşmăniei împotriva lui Hristos. Dar nici pe Pilat nu-l putem absolvi de complicitatea la această faptă nedreaptă, ci este împreună vinovat cu cei ce au săvârşit-o, şi, deşi putea să-L scoată şi să-L scape de furia ucigaşilor, nu numai că nu L-a scos, ci L-a şi predat ca să-L răstignească.[2110]

„*Şi ei au luat pe Iisus şi L-au dus ca să fie răstignit. Şi ducându-Şi*

[2110] Pilat putea, ca judecător căruia i se recunoştea toată puterea, să scape pe Hristos. Dar nu numai că n-a făcut aceasta, cu toată convingerea că era nevinovat, ci a şi colaborat cu ei la răstignirea Lui. Căci nu numai că li L-a predat, ci L-a predat aşa cum cereau ei, spre răstignire. Ba, mai mult, le-a dat şi pe ostaşi ca unelte ale răstignirii Lui.

crucea, a ieşit la locul ce se cheamă al Căpăţânii, care evreieşte se zice Golgota, unde L-au răstignit, şi împreună cu El pe alţi doi, de o parte şi de alta, iar în mijloc pe Iisus" (In 19, 16-18)

Duc la moarte pe Dătătorul vieţii. Şi s-a făcut aceasta pentru noi, prin puterea şi iconomia dumnezeiască mai presus de minte, pătimirea şi sfârşitul Lui risipind într-un mod neaşteptat planul iudeilor. Căci patima lui Hristos s-a prefăcut într-un mijloc de biruire a morţii,[2111] şi moartea Domnului s-a făcut începutul înnoirii omenirii spre nestricăciune şi viaţă nouă. Purtând pe umeri lemnul pe care avea să fie răstignit,[2112] înaintează, fiind osândit de mai înainte la moarte şi purtând această hotărâre asupra Lui numai pentru noi. Căci a luat asupra Sa osânda ce atârna cu dreptate asupra celor păcătoşi, în baza Legii. Pentru că S-a făcut pentru noi blestem, căci „*Blestemat este tot cel spânzurat pe lemn*," după cum s-a scris (Gal. 3, 13). Iar blestemaţi suntem noi toţi, care nu voim să împlinim Legea dumnezeiască. Căci în multe păcătuim toţi (Iac. 3, 2), firea omenească fiind foarte lunecoasă spre aceasta. Fiindcă a zis Legea dumnezeiască: „*Blestemat este oricine nu stăruie întru toate cele scrise în cartea Legii, ca să le facă*" (Deut. 27, 26). Deci blestemul se referă la noi, şi nu la altceva. Căci cei vinovaţi de călcarea Legii şi duşi cu repeziciune la lunecarea din ceea ce s-a rânduit se cuvine să fie pedepsiţi. Cel ce n-a ştiut de păcat S-a făcut blestemat pentru noi, ca să ne elibereze pe noi de vechiul blestem. Fiindcă a fost de ajuns să pătimească pentru toţi Dumnezeu Cel mai presus de toţi, ca, prin moartea trupului Său, să obţină răscumpărarea tuturor.[2113]

Deci Hristos nu poartă crucea cuvenit Lui, ci pe cea care atârnă peste noi şi pe care eram datori să o purtăm noi, dacă ne gândim la osânda ce ni se da prin Lege. Căci, precum a fost între morţi nu pentru Sine, ci pentru noi, ca să Se facă începătorul vieţii noastre, desfiinţând în Sine stăpânirea morţii (Evr. 2, 14), aşa a luat asupra Sa şi crucea cuvenită nouă, osândind în Sine pedeapsa provenită din Lege,[2114] ca toată fărădelegea să-şi astupe gura ei, după cuvântul din Psalmi (Ps. 106, 42), o dată ce Acela care nu avea păcat a fost osândit pentru păcatul tuturor. Iar ceea ce s-a săvârşit în Hristos va folosi foarte mult sufletelor noastre, întrucât ni S-a făcut model de bărbăţie.[2115] Socotesc

---

[2111] Pătimirea de bunăvoie, deci fără de păcat, a morţii, a întărit prin răbdarea ei, puterea sufletului lui Hristos, ajutat fiind în aceasta şi de puterea Dumnezeirii care sălăşluia în aceeaşi Persoană. Iar această tărie ajunsă la maximum, la sfârşitul răbdării, a putut să învie trupul lui Hristos.

[2112] E un simbol şi în purtarea crucii de către Hristos în vederea morţii. O purta pentru a scăpa noi de această purtare. Căci, cât suntem păcătoşi, înaintăm spre moarte purtând cele ce ne duc spre ea. După ce ne-am unit cu Hristos, greutăţile şi bolile prin care înaintăm spre sfârşitul vieţii pământeşti nu ne mai duc la moartea spirituală, veşnică, ci spre o viaţa fericită a sufletului, şi apoi şi spre învierea cu trupul. Înainte, moartea, şi în mod accentuat cea de pe cruce, era un blestem pentru păcat. Acum acest blestem e înlăturat de Hristos (scăpându-ne de el), întrucât nu l-a purtat ca un vinovat, ci ca un nevinovat. Atârnând pe nedrept asupra Lui acest blestem, el însuşi s-a făcut nedrept atât asupra Lui, cât şi asupra tuturor celor ce se unesc cu El spiritual, prin credinţă.

[2113] Hristos pătimea pentru noi în trup, dar Cel ce pătimea prin trupul acesta era Dumnezeu. De aceea pătimirea morţii a răscumpărat pe toţi oamenii de sub datoria pătimirii, pentru că, uniţi cu El, puterea învingerii morţii le venea de la Cel ce era biruitorul morţii, Acesta fiind nu numai Om nevinovat, ci şi Dumnezeu. Omul scăpat de moarte în Hristos avea valoarea şi puterea lui Dumnezeu, căci acelaşi ipostas era şi om, şi Dumnezeu.

[2114] Dacă ar fi fost numai om, Cel osândit ar fi plătit numai pentru sine şi deci ar fi scăpat numai El. Dar, fiind şi Dumnezeu, ca Om nevinovat a primit şi a biruit osânda pentru toţi. A scăpat nu numai firea Sa de stricăciune şi de moarte, ci, prin puterea dumnezeiască, a comunicat prin firea Sa - biruitoare asupra osândei, ca nevinovată - această biruinţă tuturor oamenilor care se unesc cu El ca Dumnezeu, prin umanitatea lor comună cu a Sa, ca Fiu al lui Dumnezeu.

[2115] Rezultatul eliberării de stricăciune şi de moarte a firii omeneşti a lui Hristos nu ni se comunică fără efortul nostru, ci, aşa cum nu fără efortul firii Lui omeneşti a arătat şi menţinut lipsa de păcat şi a răbdat patima şi moartea, aşa nici noi nu ne putem însuşi scăparea de stricăciune şi de moarte fără a urma pilda Lui ca Om. Nu numai că ne arată pilda Sa, ci ne şi comunică puterea ei, întărită de puterea dumnezeiască, spre a putea stărui în efortul de biruire a păcatului.

că nu vom putea în nici un alt mod să ajungem la bunătățile desăvârşirii şi la unirea deplină cu Dumnezeu, dacă nu vom pune iubirea față de El mai presus de cea față de viața pământească şi nu vom voi să ne primejduim, cu toată râvna, pentru adevăr, dacă nu se va cere aceasta. Fiindcă zice Domnul nostru Iisus Hristos: „*Cel ce nu-şi ia crucea şi nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine*” (Mt. 10, 38). Iar a-şi lua crucea cred că nu înseamnă nimic altceva decât a se lepăda de lume pentru Dumnezeu şi a socoti viața cu trupul ca al doilea bine între cele nădăjduite. Domnul nostru Iisus Hristos nu Se ruşinează să poarte crucea şi să pătimească din iubire pentru noi. Noi însă, nenorociții, deşi avem ca mamă acest pământ nesimțitor şi am fost chemați la existență din nimic, nu îndrăznim uneori nici măcar să ne atingem de faptele evlaviei şi, dacă ni s-ar întâmpla să pătimim ceva pentru Hristos, am socoti aceasta o ruşine de nesuportat - şi ne-am feri de batjocura celor obişnuiți să râdă de noi - că săvârşim un lucru pierzător lepădând ceea ce place Dumnezeului tuturor pentru puțina şi trecătoarea iubire de slavă, bolind de mândrie, care este maica tuturor relelor şi căzând, de aceea, în păcatele ce vin din ea. Cugetăm şi lucrăm ca nişte slugi care se cred mai presus de Stăpânul şi ca nişte ucenici, mai presus de învățători.[2116] E o slăbiciune cumplită, care pune mintea la picioare, coborând-o de la cinstea ce i se cuvine.

Să amintim cum dumnezeiescul Petru a socotit de nesuportat prezicerea patimilor de pe cruce, făcută de către Domnul nostru Iisus Hristos, căci a spus: „*Iată ne suim la Ierusalim şi se vor împlini toate cele scrise prin prooroci despre Fiul Omului, căci va fi dat păgânilor... şi, după ce Îl vor biciui, Îl vor ucide şi-L vor omorî*” (Lc. 18, 31-32). Iar ucenicul neînțelegând încă taina, ca unul ce era iubitor al Învățătorului, mişcat de evlavie, a zis: „*Ai milă de Tine, Doamne, să nu Ți se întâmple Ție aceasta.*” Şi ce răspunde la aceasta Hristos? „*Mergi înapoia Mea, satano! Sminteală îmi eşti; că nu cugeți cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor*” (Mt. 16, 23). Din acestea putem culege mult folos, căci vom şti, atunci când vom fi chemați în slujba lui Hristos, că trebuie să ne arătăm bărbăția cea după Dumnezeu şi să pătimim luptele pentru virtute; dar şi, dacă cei ce ne cinstesc şi ne iubesc mult ne împiedică să facem ceva pentru dobândirea virtuții, ferindu-ne, chipurile, de lipsa de slavă între oameni, să nu primim nicidecum îndemnul lor. Căci nu se deosebesc în nici un fel de Satana, căruia îi este plăcut şi obişnuit să ne îndemne la fapte de sminteală, sau să ne atragă în rătăciri şi în vorbe moleşitoare, spre a împiedica pe cel ce vrea să stăruie în cugetarea iubitoare de Dumnezeu, reținându-l de la săvârşirea a ceea ce-i este de folos. Şi mie mi se pare că ceva de felul acesta voieşte să arate Hristos când zice: „*dacă ochiul tău cel drept te sminteşte, scoate-l şi aruncă-l de la tine*” (Mt. 5, 29). Căci ceea ce ne păgubeşte nu mai este al nostru, chiar dacă prin legea iubirii ne atrage într-o unitate, chiar dacă firea îl face să pară că e al nostru.[2117]

Iar cei doi tâlhari au fost răstigniți împreună cu Hristos, viclenia iudeilor uneltind şi aceasta. Căci osândesc pe cei nedrepți împreună cu Cel drept, ca să arate, şi prin aceasta, cât mai necinstită moartea Mântuitorului.[2118] Aceşti osândiți la răstignire împreună cu Mântuitorul sunt un simbol al celor două popoare, adică Israel şi neamurile, un semn că şi ele vor scăpa de stricăciune împreună cu El. Pentru ce sunt aceia chipul celor două popoare? Pe iudei Legea îi arăta osândiți, căci erau vinovați de călcarea ei. Pe păgâni îi arată astfel rătăcirea, căci „*s-au închinat făpturii în locul*

[2116] A pune iubirea celor pământeşti mai presus de iubirea lui Dumnezeu, sau pe cei ce ne critică pentru iubirea lui Dumnezeu, mai presus de Dumnezeu, sau mândria noastră, mai presus de toate, înseamnă a pune pe sclavi mai presus de stăpân. Nu trebuie deci să punem râsul celor ce batjocoresc eforturile noastre pentru virtutea ce place lui Dumnezeu mai presus de această plăcere a lui Dumnezeu.

[2117] Să depărtăm de la noi rudenia care ne îndeamnă la rău.

[2118] Pe tâlharul Baraba l-au socotit mai puțin vinovat ca pe Hristos. Pe de altă parte, răstignesc pe Hristos între doi tâlhari, ca să arate că e deopotrivă cu ei, sau chiar mai de necinste decât tâlharii. Dar Dumnezeu a rânduit să se răstignească cei doi tâlhari alături de Hristos, ca să se arate că cei dintre iudei şi neamuri care se răstignesc cu El vor învia împreună cu Hristos întru fericire, sau, în general, toți oamenii vor învia.

Făcătorului" (Rom. l, 25).

Dar şi în alt mod cei răstigniţi împreună cu Hristos sunt alipiţi Lui, căci, suportând moartea pentru vechea abatere, sunt schimbaţi spre viaţă nouă şi evanghelică. De fapt, Pavel a spus că cei ce sunt ai lui Hristos „*şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi poftele*" (Gal. 5, 24), şi iarăşi vorbeşte despre sine, ca despre toţi: „*căci eu, prin Lege, am murit faţă de Lege, ca să trăiesc lui Dumnezeu. M-am răstignit împreună cu Hristos; şi nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine*" (Gal. 2, 19-20). Iar altora le scrie: „*Dacă deci aţi murit lumii, pentru ce sunteţi ca cei ce vieţuiesc în lume*" (Col. 2, 20)? Căci moartea vechii vieţuiri lumeşti ne aduce viaţa în Hristos. Deci răstignirea celor doi tâlhari împreună cu Hristos înseamnă pentru noi înfăţişarea celor două popoare care vor muri împreună cu Mântuitorul Hristos, prin lepădarea plăcerilor lumeşti şi refuzul vieţuirii trupeşti, alegând să trăiască împreună cu Stăpânul lor, ca unii ce, trăind Lui, îşi predau Lui viaţa lor. Nu se opune întru nimic acestui simbol faptul că cei spânzuraţi împreună sunt răufăcători. Căci înainte de credinţa în Hristos eram, prin fire, fii ai mâniei şi toţi osândiţi la moarte, precum am spus la început.

„*Iar Pilat a scris şi titlu şi l-a pus deasupra Crucii. Şi era scris: Iisus Nazarineanul, Împăratul iudeilor*" (In 19, 19)

Acesta este zapisul împotriva noastră, pe care, spune dumnezeiescul Pavel, Domnul l-a pironit pe crucea Sa, ca în ea să biruiască asupra începătoriilor şi stăpâniilor, ca acestea să fie supuse puterii Sale (Col. 2, 14-15).[2119] Căci, deşi n-a pironit Mântuitorul titlul, ci complicele şi slujitorul iudeilor, I s-a atribuit Lui aceasta, întrucât a lăsat-o să se săvârşească. Dar a biruit începătoriile (răului) pe cruce. Şi s-a dat celor ce vor, spre învăţare, indicând pe Cel ce a pătimit pentru noi şi Şi-a dat viaţa preţ de răscumpărare pentru viaţa tuturor. Căci toţi cei ce eram pe pământ căzuserăm în păcat („*Toţi s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut*," după cum s-a scris, Ps. 52, 4), supunându-ne învinuirilor diavolului, şi trăiam o viaţă tristă şi fără bucurii. Şi avea ca zapis împotriva noastră blestemul ce atârna din Legea dumnezeiască peste cei păcătoşi, pronunţat împotriva lui Adam, ce a nesocotit acea poruncă de la început, şi care, după asemănarea aceluia, a trecut la tot neamul, întrucât de toţi a fost nesocotită voia lui Dumnezeu. Căci mânia lui Dumnezeu nu s-a oprit la Adam singur, ci a fost provocată şi de cei de după acela, care au dispreţuit voinţa Creatorului. Legea rostită asupra unuia s-a extins asupra tuturor celor ce au păcătuit. Deci eram blestemaţi şi osândiţi de hotărârea dumnezeiască pentru călcarea lui Adam şi pentru călcarea Legii rânduite după acela. Mântuitorul a desfiinţat acest zapis pironind titlul vinei pe crucea Sa, pe care a asumat-o pentru mântuirea celor osândiţi.[2120] Fiindcă pentru noi a suportat pedeapsa ca urmare a păcatelor noastre. Căci, deşi era Unul care pătimea, era mai presus de toată creaţia ca Dumnezeu şi mai valoros decât viaţa tuturor. De aceea, precum zice şi Psalmistul: „*Fărădelegea îşi va astupa gura ei*" (Ps. 106, 42), şi limba păcatului a fost oprită în oarecare mod, nemaiputând acuza pe cei ce păcătuiesc.[2121] Căci am fost îndreptaţi, El plătind pentru noi cele datorate, căci „*prin rănile Lui noi toţi ne-am vindecat*," după cum s-a scris (Is. 53, 5). Fiindcă, precum prin lemn ni s-a pricinuit răul căderii, tot prin lemn s-a petrecut întoarcerea la ceea ce eram la început şi redobândirea bunătăţilor cereşti, Hristos făcând în Sine, pentru noi, începutul vindecării bolii noastre.

[2119] Începătoriile şi stăpâniile învinse de Hristos pe cruce sunt demonii, dar şi moartea şi stricăciunea, care sunt astfel supuse puterii Sale. Puterile demonice, atrăgând făptura omenească din legătura cu Dumnezeu, o închid vieţii ce-i vine din Izvorul Vieţii, supunând-o corupţiei şi morţii trupeşti. Răul moral este urmat de răul sau minusul ontologic.

[2120] Pironind pe cruce titlul vinii noastre, a desfiinţat-o şi deci a desfiinţat moartea pe care ne-o aducea vina. A suferit El, Cel nevinovat, ca Om şi Dumnezeu, ca Persoană nemuritoare, moartea noastră indicată prin acel titlu.

[2121] Păcatul şi-a pierdut puterea acuzatoare, căci ne-am unit în Botez cu Hristos Cel atotcurat şi Dumnezeu, Care a şters păcatul strămoşesc din noi şi ne-a dat putere să ne opunem păcatelor personale, iar când săvârşim păcate, negându-le prin pocăinţă, nu mai putem fi acuzaţi.

„*Deci mulți dintre iudei au citit acest titlu, căci locul unde a fost răstignit Iisus era aproape de cetate. Şi era scris: evreieşte, latineşte şi greceşte*” (In 19, 20)

Am putea spune că acest titlu a fost foarte potrivit şi s-a pus dintr-o negrăită iconomie dumnezeiască în trei limbi: evreieşte, latineşte şi greceşte. Căci se mărturisea clar Împărăția universală a Mântuitorului nostru prin cele trei limbi mai cunoscute, şi prin Cel Răstignit se arată, ca printr-o pârgă, împlinirea proorociei grăite despre El. Căci a spus preaînțeleptul Daniel: „*Lui I s-a dat stăpânirea, slava şi Împărăția şi toate popoarele, neamurile şi limbile Îi slujeau Lui*” (Dan. 7, 14). Dar şi Sfântul Pavel scrie, zicând: „*Tot genunchiul să* se *plece, al celor cereşti şi al celor pământeşti şi al celor de dedesubt. Şi să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl*” (Filip- 2, 10-11). Deci titlul care-L proclama împărat era ca un început al mărturisirii limbilor.[2122] Dar era, pe de altă parte, şi o învinuire a necredinței iudeilor, spunând clar celor ce-l citeau că au răstignit pe Împăratul şi Domnul lor, depărtându-se cu totul de iubirea Lui şi căzând în cea mai de pe urmă nesimțire.

„*Deci arhiereii iudeilor au zis lui Pilat: Nu scrie: Împăratul iudeilor, ci că Acela a zis: Eu sunt Împăratul iudeilor. Pilat a răspuns: Ce am scris, am scris*” (In 19, 21-22)

Conducătorii iudeilor nu pot suporta titlul şi sunt cuprinşi de pizmă. Tăgăduiesc iarăşi Împărăția lui Hristos şi spun că El nu a stăpânit cu adevărat peste ei, nici n-a fost primit vreodată de ei ca Împărat, ci că El a folosit acest titlu, neştiind că a minți este contrar firii adevărului, şi Adevărul este Hristos.[2123] Deci nu recunosc că este împărat al iudeilor, o dată ce a fost învinuit că El S-a numit aşa, precum susțin prin cuvântul lor. Dar Pilat refuză să schimbe inscripția, cum cer ei, neîngăduind să se înlăture cu totul slava Mântuitorului nostru, desigur prin voia negrăită a lui Dumnezeu. Căci Împărăția lui Hristos e neclintită şi de neînlăturat, chiar dacă iudeii nu o voiesc, încercând să dis-prețuiască slava Lui.

„*După ce au răstignit pe Iisus, ostaşii au luat hainele Lui şi le-au făcut patru părți, fiecărui ostaş câte o parte, şi cămaşa. Dar cămaşa era fără cusătură, de sus țesută în întregime. Deci au zis unii către alții: „Să n-o sfâşiem, ci să aruncăm sorții pentru ea, a cui să fie; ca să se împlinească Scriptura care zice: „Impărțit-au hainele Mele loruşi, şi pentru cămaşa Mea au aruncat sorții.” Aşadar ostaşii acestea au făcut*” (In 19, 23-24)

Deci au împărțit ostaşii hainele Mântuitorului, acesta fiind un semn al sălbăticiei lor animalice şi al neomeniei lor. Căci le este propriu chinuitorilor să-i doară prea puțin nenorocirea celor osândiți, să ducă la îndeplinire ordinele cu o deosebită cruzime uneori, să considere că li se cuvine, în mod legal, să-şi însuşească, prin sorți, hainele lor. Deci, împărțind în patru cele răpite, păstrează întreagă şi neruptă cămaşa cea una, căci socotesc că ruptă nu e de nici un folos. De aceea au hotărât să arunce sorții. Căci nu putea minți Hristos, Care a spus prin cuvântul Psalmistului: „*Împărțit-au hainele Mele loruşi şi pentru cămaşa Mea au aruncat sorți*” (Ps. 21, 20). Acestea toate au fost spuse mai înainte cu folos, ca să ştim, văzând împlinirea lor, că El este Cel făgăduit să vină în

[2122] Fără să-şi dea seama, Pilat vesteşte lumii, în limbile cele mai cunoscute, pe Hristos ca Împărat, Care câştigă stăpânirea spirituală asupra popoarelor prin jertfa în care se manifestă iubirea în modul cel mai evident, iubirea lui Dumnezeu față de lume.

[2123] Refuzul lui Pilat de a schimba, potrivit cererii iudeilor, titlul „Iisus... Împăratul iudeilor”, în: „Iisus care s-a pretins împăratul iudeilor”, arată că firea nu poate nega ceea ce este cu adevărat Hristos, adică Împăratul real. Căci Hristos este Adevărul, şi Adevărului Îi este proprie puterea împărătească.

chipul nostru, pentru noi, şi Care este aşteptat să moară pentru mântuirea tuturor. Căci nici un om cu minte nu va considera că Mântuitorul, asemenea evreilor nebuni, va strecura ţânţarul, adică va vesti de mai înainte cele mărunte dintre patimi, cum e şi împărţirea hainelor, dar va înghiţi cămila, adică nu va învrednici de cuvânt faptele cele mari şi mai presus de fire. A proorocit şi pe acelea, şi pe acestea. Întâi, ca să cunoaştem că, fiind Dumnezeu după fire, n-a nesocotit din cele viitoare nimic; apoi, ca noi să credem că El este cu adevărat Cel mai înainte prevestit, fiind conduşi, prin cele câte s-au săvârşit cu El, spre cunoaşterea adevărului.[2124]

Iar dacă trebuie să spunem şi despre împărţirea hainelor ceva ce nu va aduce nici o pagubă, ci va folosi pe cititori, vom spune şi altceva. Împărţind ostaşii în patru părţi hainele Mântuitorului, păstrează neîmpărţită pe una - chipul înţelepciunii negrăite a Unuia-Născutului, prin care avea să mântuiască cele patru părţi ale lumii. Căci cele patru părţi ale lumii au împărţit sfânta îmbrăcăminte a Cuvântului, adică trupul Lui,[2125] care a rămas neîmpărţit Căci Unul-Născut, împărţit în părţi mici, va sfinţi, prin câte una, sufletul fiecărui om împreună cu trupul, prin Trupul Său. Căci El este în întregime şi neîmpărţit Unul pretutindeni. Fiindcă nu S-a împărţit nicidecum, după cuvântul lui Pavel (I Cor. l, 13). Un astfel de înţeles al tainei Lui ne prezintă şi umbra Legii. Căci cerea să se ia mielul la timpul cuvenit, dar nu unul de fiecare persoană, ci unul de fiecare casă, după numărul celor din casă. Căci fiecare trebuia (dacă erau puţini cei din familie) să se asocieze cu vecinul lui: „*Va lua*, zice, *fiecare pe vecin şi pe aproapele lui*." Şi a poruncit astfel să se împartă mielul la mulţi (Ieş. 12, 4). Dar ca nu cumva, împărţindu-se carnea din casă în casă, să se cugete că prin aceasta mielul se împarte, Legea porunceşte, zicând: „*Se va mânca în aceeaşi casă, nu se va scoate din carnea lui afară*" (Ieş. 12, 46). Deci priveşte cum, precum am spus adineauri, Legea a cerut ca cei mulţi dintr-o casă să se împărtăşească dintr-un miel, dar şi foarte înţelept, iarăşi, să nu se cugete că se împarte, ci că este în întregime unul în toţi care se împărtăşesc, fiind şi împărţit, şi neîmpărţit.[2126] Ca pe ceva asemănător să înţelegi şi cele despre hainele Lui. Ele s-au împărţit în patru părţi, dat cămaşa a rămas nesfâşiată. Şi nu se va greşi cu nimic, adăugându-se că, dacă cineva a luat cămaşa ţesută de sus ca un întreg nesfâşiat, în înţelesul ei mai înalt se indică Sfântul Trup al lui Hristos, pentru alcătuirea lui unitară, fără unirea şi contribuţia bărbatului şi femeii, fiind ţesut în forma cuvenită prin lucrarea şi puterea de sus a Duhului.[2127] Aceste explicaţii nu aduc nici o pagubă credinţei, ci descoperă înţelesul cel de folos, care nu trebuie respins, ci mai degrabă primit ca fiind cea mai bună descoperire a minţii.

„*Şi stăteau, lângă crucea lui Iisus, mama Lui şi sora mamei Lui, Maria lui Cleopa, şi Maria Magdalena*" (In 19, 25)

Dumnezeiescul Evanghelist a amintit şi aceasta, arătând astfel că nici unul dintre

---

[2124] Dumnezeu-Cuvântul a prezis înainte de întrupare faptele minunate cu privire la Sine de după întrupare, ca, atunci când se vor împlini, să ştim că El este cu adevărat Dumnezeu şi, deci, ne-a mântuit cu adevărat.

[2125] Fiul lui Dumnezeu a luat trupul omenesc ca un fel de îmbrăcăminte a Lui, făcându-se văzut şi lucrând prin el. Fiind împărţită între mai mulţi ostaşi aceeaşi îmbrăcăminte, fiecare avea prin ea pe Acelaşi Unul Hristos. Casa cea una reprezintă Biserica. Toţi cei din Biserică pimesc pe Hristos cel Unul, fără ca El să se multiplice, rămânând prin El în unitatea Bisericii.

[2126] Casa cea una cu mulţi membri în ea, care mănâncă carnea aceluiaşi Miel, reprezintă Biserica. Toţi cei din Biserică primesc pe Hristos cel Unul, fără ca El să se multiplice. Hristos însuşi trăieşte ca Unul în toţi. O pildă e şi modul în care un învăţător, vorbind multor elevi, fiecare dintre aceştia îl trăiesc ca pe unul şi acelaşi, precum şi el se simte ascultat de toţi ca unul şi acelaşi. Când un etev mărturiseşte învăţătorului cum îl simte, ascultându-l, toţi simt mărturisirea aceluia ca pe e mărturisire comună.

[2127] E o remarcabilă înţelegere a cămăşii necusute din părţi a lui Hristos, ci ţesută ca un întreg, de sus, ca o reprezentare a trupului Său, care nu s-a urzit din contribuţia bărbatului şi femeii, ci a ieşit ca om întreg, de sus, prin lucrarea Sfântului Duh.

cuvintele Sfintei Scripturi nu e întâmplător. De ce spunem aceasta? Voi arăta în cele următoare. Arată prezente lângă cruce pe Maica Lui şi, împreună cu ea, pe celelalte, se înțelege plângând. Căci femeile sunt aplecate spre plâns şi pornite spre lacrimi, mai ales când au prilejuri serioase de vărsare a lacrimilor. Dar ce-l îndeamnă pe fericitul Evanghelist să vorbească de acest amănunt, amintind de stăruirea femeilor lângă cruce? Scopul lui a fost să arate că Maicii Domnului i-a pricinuit, precum era firesc, sminteală pătimirea pe Cruce, făcând-o să-şi iasă din înțelegerea cuvenită. Pe lângă aceasta, simțea şi bătaia de joc a iudeilor şi a ostaşilor care şedeau aproape de cruce şi care râdeau de Cel răstignit şi îndrăzneau, chiar în văzul ei, să-I împartă hainele. Şi să nu te îndoieşti că avea în minte gânduri ca acestea: Eu L-am născut pe Cel de pe cruce, de Care ei râd. Poate că a greşit declarându-Se pe Sine Fiul adevărat al lui Dumnezeu, Care toate le stăpâneşte. Căci zicând; „*Eu sunt Viața*,” cum de a fost răstignit? În ce mod a fost prins în cursa ucigaşilor? Cum n-a biruit uneltirea ucigaşilor? Cum nu coboară de pe cruce, deşi a poruncit lui Lazăr să se întoarcă la viață, uimind toată Iudeea prin această minune? E firesc ca, necunoscând taina, să fi lunecat în astfel de gânduri. Căci trebuie să înțelegem, cugetând drept, că cele întâmplate (cu Hristos) erau în stare să slăbească şi cugetarea cea mai trează. De aceea, nu e de mirare că a alunecat şi în acestea, căci însuşi Petru, fruntaşul sfinților ucenici, s-a simțit odinioară descumpănit când Hristos a învățat clar că va fi predat în mâinile păcătoşilor şi va suporta crucea şi moartea, încât I-a spus în grabă: „*Ai milă de Tine, Doamne, ca să nu-Ți fie Ție aceasta*” (Mt. 16, 22). De ce să ne mirăm dacă mintea delicată a femeii a fost răpită spre cugetări mai slabe?[2128] Şi o spunem aceasta nu speculând în deşert, cum ar crede unii, ci suntem conduşi să presupunem aceasta de către cele scrise despre Maica Domnului. Să ne amintim că Dreptul Simeon când a primit pe Domnul ca Prunc în brațe, mulțumind, a spus, după cum s-a scris: „*Acum, slobozeşte pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace, că ochii mei văzură mântuirea Ta*” (Lc. 2, 29-30), iar către Sfânta Fecioară a zis: „*Iată, Acesta este pus spre căderea şi spre ridicarea multora din Israel şi ca un semn care va stârni împotriviri, şi prin sunetul tău va trece sabie, ca să se descopere gândurile din multe inimi*” (Lc. 2, 34-35). Prin sabie a numit durerea ascuțită care va conduce mintea ei spre gânduri nepotrivite. Căci ispitele încearcă inimile celor ce suferă şi descoperă gândurile lor lăuntrice.

„*Deci Iisus, văzând pe mama Sa şi pe ucenicul pe care îl iubea stând alături, a zis mamei Sale: Femeie, iată fiul tău! Apoi a zis ucenicului: Iată mama ta! Şi din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine*” (In 19, 26-27)

S-a îngrijit şi de Maica Sa, biruind culmea pătimirii, căci chiar în pătimire era nepătimitor.[2129] O predă ucenicului iubit (iar acesta era Ioan, scriitorul acestei cărți), poruncindu-i să o ducă în casa lui şi să o socotească mamă, iar mamei îi cere să socotească pe ucenicul iubit ca fiindu-i fiu cu adevărat, care va înfăptui şi imita, prin ocrotirea şi iubirea lui, ceea ce a făcut El, Care era Fiu după fire.

Dar oare zice acestea Hristos ca şi cum S-ar îngriji de cele trupeşti, cum spun unii dintre cei neînțelegători? Să ne ferim de această afirmare necredincioasă! Numai celor cu mintea bolnavă li se potriveşte căderea în această nebunie. Deci ce faptă folositoare a săvârşit Hristos prin aceasta? Întâi, a voit să întărească învățătura cinstită

[2128] Orice mamă plânge când îşi vede copilul suferind, chiar dacă ştie că se va face bine. Durerea mamei care îşi vede fiul într-o extremă suferință s-a manifestat cu toată puterea şi în cazul Maicii Domnului. Ea îşi aducea aminte că Fiul ei i-a spus adeseori că va avea să suporte crucea pentru mântuirea oamenilor, dar durerea nu putea să nu se manifeste când Îl vedea chinuit pe cruce, deşi credea că prin aceste chinuri va trece spre înviere şi va birui moartea tuturor. Aceea se va întâmpla în viitor, dar acum Îl vedea suferind şi nu putea să nu sufere pentru aceasta, uitând în acele clipe cele ce vor fi în viitor. O simțire asemănătoare a durerii prezente, care Îl face să nu Se gândească la efectul ei mântuitor, o avea chiar Iisus când a spus: „*Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit*?” (Mt. 27, 46), sau: „*Părintele Meu, de cu putință, treacă de la Mine paharul acesta*” (Mt. 26, 39).

[2129] Chiar în culmea durerilor trupeşti, grija de cei iubiți ne face să uităm acea clipă de durere. Cu atât mai mult a putut face aceasta Hristos. El şi pătimea, dar Se afla şi într-o stare mai presus de pătimire.

de Lege. Căci ce spunea Legea dată prin Moise? „*Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta, ca să-ţi fie ţie bine*” (Ieş. 20, 12). Şi nu ne-a dat această poruncă numai ca îndemn, ci a ameninţat şi cu pedeapsa pe cei ce nu voiau să o împlinească, punând în aceeaşi poruncă păcatul împotriva lui Dumnezeu şi păcatul faţă de cei ce ne-au născut după trup. Căci Legea a poruncit să fie osândit la moarte cel ce grăieşte de rău: „*Hulitorul numelui Domnului să fie omorât neapărat*” (Lev. 24, 16). Iar pe cel ce nu-şi înfrânează limba faţă de părinţi, l-a supus aceloraşi pedepse: „*Cel ce va grăi de rău pe tatăl sau pe mama sa, acela să fie omorât*” (Ieş. 21, 17). Deci, dacă Dătătorul Legii a poruncit să dăm atâta cinste celor ce ne-au născut, cum să nu se întărească ea şi prin porunca Mântuitorului? Căci, deoarece orice bine şi orice virtute a venit în lume prin El mai întâi, de ce nu s-ar face la fel şi cu aceasta? Căci e o mare virtute cinstea dată părinţilor. Iar că nu trebuie să socotim trecătoare iubirea faţă de ei, chiar dacă ne înconjoară unele necazuri de nesuportat, spune-mi, de unde putem afla, dacă nu de la Hristos mai întâi? Cel ce îşi aminteşte cel mai bine de sfintele porunci şi nu e străin de împlinirea lor nu e acela care ţine la acestea în seninătatea vieţii, ci în vreme de furtună.

Pe lângă cele spuse, mai spun şi aceasta: Maica Sa fiind cuprinsă de această durere şi de tulburarea gândurilor, cum n-ar fi trebuit Domnul să Se îngrijească de ea? Căci, fiind Dumnezeu adevărat, văzând mişcările inimii şi cunoscând cele din adânc, cum ar fi nesocotit gândurile care o tulburau în acel timp lângă cinstita cruce? Cunoscând deci gândurile ei, a predat-o ucenicului care o putea întări, amintindu-i de adâncul tainei.[2130] Căci era cu adevărat înţelept şi cunoscător al tainelor lui Dumnezeu cel ce o primeşte şi o ajută cu bucurie, împlinind toată voinţa Mântuitorului cu privire la ea.

„*După aceea, ştiind Iisus că toate s-au săvârşit acum, ca să se împlinească Scriptura, a zis: Mi-e sete. Şi era acolo un vas plin cu oţet; iar cei care Îl loviseră, punând în vârful unei trestii de isop un burete înmuiat în oţet, l-au dus la gura Lui*” (In 19, 28-29)

Împlinită fiind toată lipsa de evlavie a iudeilor împotriva lui Hristos şi nemailipsind nimic ca să se arate cruzimea lor mai presus de cuvânt, trupul Lui pătimeşte cele de pe urmă şi I se face sete, fiind sleit de multele feluri de chinuri. Căci chinurile aduc în mod necesar setea, consumând printr-o fierbinţeală negrăită umezeala dinlăuntru şi arzând prin dogoarea focului măruntaiele celui ce pătimeşte. Nu-i era greu lui Dumnezeu-Cuvântul, Care toate le poate, să depărteze şi această stare din trupul Său; dar, precum l-a lăsat să sufere şi celelalte, pătimeşte şi aceasta de bunăvoie. Deci a cerut ceva de băut. Dar aceia erau aşa de nemiloşi şi străini de iubirea de Dumnezeu, că, în loc de băutură în stare să-I potolească setea, Îi dau pe cea care să-i sporească şi mai mult chinul şi fac dintr-o faptă a iubirii, un act de necredinţă.[2131] Căci a da ceva Celui care cere cum n-ar apărea ca un act al iubirii? Dar n-ar fi fost cu putinţă să mintă odinioară Scriptura, care zice despre aceia, ca din partea Mântuitorului nostru: „*Şi Mi-au dat spre mâncare fiere şi în setea Mea M-au adăpat cu oţet*” (Ps. 68, 25).

Fericitul Evanghelist Ioan spune că I-au dat buretele cu oţet în vârful unei trestii de isop. Luca nu aminteşte de aceasta nimic, ci afirmă numai că I-au dat oţet. Iar Matei şi Marcu spun numai că au pus buretele într-o trestie. Oare vor crede unii că sfintii Evanghelişti se contrazic? Socotesc că nimeni din cei cu dreaptă cugetare nu vor afirma aceasta. Ar trebui să încercăm să vedem, prin orice mijloc, în ce fel a fost săvârşită această

[2130] Ucenicul, nefiind mamă, putea menţine în inimă mai prezent gândul că Iisus suferă temporar, pentru ca să învie şi să mântuiască pe oameni, nefiind atât de copleşit de durere ca Maica Lui. De aceea o putea mângâia şi pe Maica lui Hristos, aducându-i mereu în minte că pătimirea Lui e trecătoare. Îi putea aduce mereu în minte adâncul tainei patimii lui Hristos.

[2131] Acreala oţetului Îi sporea lui Hristos şi mai mult chinul. În loc să-I dea puţină apă, care să-I uşureze chinul, Îi dau oţet care I-l sporeşte. Cei ce-L chinuiau îşi arată în aceasta totala lipsă de milă, cea mai mare cruzime. Îşi arată şi ei toată acreala împotriva lui Hristos.

faptă lipsită de credinţă. Dumnezeiescul Luca, nedând nici o însemnătate modului făptuirii, spune simplu că I s-a dat oţet când I-a fost sete. Nu e îndoială că Evangheliştii nu s-au contrazis între ei cu privire la detalii atât de mici şi fără nici o însemnătate, o dată ce sunt de acord cu privire la cele mai importante. Deci, cum se explică deosebirea dintre ei? Nu e nici o îndoială că erau mulţi slujitorii necredinţei în Hristos, înţeleg ostaşii care L-au pironit pe cruce, dar foarte mulţi şi iudeii care erau părtaşi cruzimii, unii punând buretele pe o trestie, alţii punându-l în trestia numită isop (isopul este un fel de arbust) pentru a-l da lui Iisus ca să bea. Netrebnicii făceau aceasta spre propria condamnare. Căci, neştiind că trebuie să aibă milă, au lepădat orice fel de blândeţe şi iubire de oameni, întrecându-se nebuneşte în îndrăznelile necredinţei lor. De aceea, Dumnezeu a spus, prin Proorocul Iezechiel, către maica iudeilor, adică Ierusalimului: „*Precum ai făcut, aşa îţi va fi. Răsplata ta va veni peste capul tău*" (Iez. 9, 10). Iar prin glasul lui Isaia, zice către Israel cel atotnelegiuit „*Vai, celui fărădelege, că îi vor veni rele după lucrurile mâinilor lui*" (Is. 3, 11). Fapta aceasta a depăşit toate îndrăznelile săvârşite împotriva lui Hristos. Dar şi aici vom afla o pildă folositoare. Căci şi aşa vom şti că nesfârşit va fi războiul celor răi împotriva celor deprinşi cu iubirea de Dumnezeu şi întăriţi în iubirea lui Hristos. Aceia nu vor părăsi ura împotriva lor până la ultima suflare, uneltind tot felul de ispite grele şi silindu-se să născocească tot felul de rele împotrivă-le. Dar, precum nu vor sfârşi încercările ce li se vor aduce, aşa nu se va sfârşi nici curajul lor şi, precum nu vor înceta greutăţile şi necazurile provenite din încercări, aşa nu vor înceta bunătăţile sfinţilor, şi bucuria de pe urma încercărilor va rămâne veşnic.[2132]

„*Deci după ce a luat oţetul, Iisus a zis: Săvârşitu-s-a.*
Şi plecându-Şi capul, Şi-a dat duhul" (In 19, 30)[2133]

După ce s-a adăugat şi acest chin la celelalte, Mântuitorul zice: „Săvârşitu-s-a," adică măsura necredinţei iudeilor şi mărimea excesivă a urii împotriva Lui.[2134] Căci ce lăsaseră iudeii neîncercat? Ce n-a fost gândit din cele ce au înaintat până la capătul neomeniei? Ce mod de lovituri a rămas nefolosit, ce ultimă ocară n-au folosit? Deci cu dreptate zice: „*Săvârşitu-s-a*" căci venise ceasul să meargă spre a propovădui duhurilor din iad.[2135] Căci a venit „*ca să stăpânească şi peste morţi şi peste vii*" (Rom. 14, 9), să primească moartea pentru noi (Evr. 2, 9), să suporte această pătimire comună firii noastre, se înţelege cu trupul, deşi era Viaţă, ca Dumnezeu, să jefuiască iadul şi să dea firii omeneşti putinţa întoarcerii la viaţă, făcându-Se pârga celor adormiţi (I Cor. 15, 20) şi întâiul născut din morţi, după Scripturi (Col. l, 18).[2136]

Apoi Şi-a plecat capul, căci de obicei aşa fac cei ce mor, deoarece o dată cu duhul, cu sufletul care-l susţine şi întăreşte, au pierdut puterile trupului, ca să ne folosim

---

[2132] Răbdarea încercărilor până la moarte (până mai are cineva conştiinţa şi putinţa libertăţii) îi întăreşte sufletul, sau voia pentru a rămâne alipit binelui în aşa măsură, încât binele nu va mai putea fi despărţit de el. Dacă rămân până la capătul vieţii mele în iubirea de Dumnezeu şi de oameni, mă voi dovedi definitiv alipit ei. Subiectul care le-a rezistat va rămâne şi după moartea trupului, în veci, în bucuria de bine, care i-a dat şi puterea răbdării.

[2133] Manifestarea urii iudeilor nu putea merge mai departe împotriva lui Hristos, după ce El le-a răbdat pe toate până la moartea cu trupul.

[2134] Mai mult decât a duce pe Cel urât la moartea cea mai dureroasă şi de a-L batjocori şi chinui în cele mai extreme feluri, chiar în timpul pătimirii morţii, nu poate face cineva. Şi-a epuizat toate formele şi gradele urii. Iar Acela, răbdându-le pe toate, S-a arătat mai tare ca toate.

[2135] S-a dus şi în iad, după ce a murit, arătând că, biruind moartea, nici iadul nu-L va putea ţine în veci în el. Răbdând până la moarte, fără să fie atras de frică în slăbiciune, şi stăruind în iubirea de Dumnezeu şi de oameni, Se duce cu lumina şi cu forţa binelui şi în iad, arătând că El nu poate fi ţinut acolo, ci poate scoate pe cei ce au fost duşi acolo, aflându-se în aşteptarea Lui. Prin alipirea la El, deci primind binele din El, toţi cei ce au crezut în El au fost readuşi la viaţă. Căci viaţa deplină este una cu binele, şi binele este una cu Dumnezeu.

[2136] Nu numai prin înviere vom ajunge cu Hristos lângă Tatăl, ci şi când vom muri cu trupul, dacă am crezut în Hristos.

de cuvintele Evanghelistului. Iar spunând că „*Şi-a dat duhul*,” nu se depărtează de obiceiul nostru, pentru că mulți spun *s-a stins, sau a murit*. Dar era de folos ca Sfântul Evanghelist să nu spună simplu a murit, ci „*Şi-a dat duhul*,” se înțelege în mâinile lui Dumnezeu-Tatăl, precum El însuşi a spus: „*Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu*” (Lc. 23, 46), înțelesul cuvântului punând un început şi o temelie a nădejdii noastre celei bune. Căci socotesc că trebuie admis în modul cel mai cuvenit că sufletele Sfinților, când pleacă, se predau, prin bunătatea şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, în mâinile unui Tată preaiubitor, şi nu intră în morminte aşteptând pământul aruncat peste ele, cum au gândit unii, şi nici nu sunt duse ca cele ale păcătoşilor în locul chinurilor nemăsurate, adică în iad, ci trec mai degrabă în mâinile Tatălui tuturor, pe calea cea nouă pe care ne-a deschis-o Mântuitorul nostru Hristos. Căci El Şi-a predat sufletul în mâinile Celui ce L-a născut, ca şi noi, luându-ne început în El şi prin El fiind înrădăcinați în credința neclintită în El, când vom suporta moartea trupului să ajungem în mâinile lui Dumnezeu şi într-o stare cu mult mai bună decât cea în care eram când ne aflam în trup. De aceea şi preaînțeleptul Pavel ne scrie că e mai bine să se despartă de trup şi să fie cu Hristos (Filip. l, 23).[2137]

„*Iar când Şi-a dat duhul, s-a rupt catapeteasma prin mijloc de sus şi până jos*” (Mt. 27, 51)

Catapeteasma din templu era o pânză atârnată în partea cea mai din mijloc a templului, acoperind cele dinlăuntru, lăsând numai arhiereului intrarea în Sfânta Sfintelor. Căci nu se lăsa celor ce intrau cu picioarele nespălate putința să vadă Sfânta Sfintelor. Arătându-ne cât era de necesară ruperea catapetesmei, Pavel spune în Epistola către evrei: „*căci s-a pregătit cortul mărturiei. În el se aflau, mai întâi, sfeşnicul şi masa şi pâinile punerii înainte; partea aceasta se numeşte Sfânta. Apoi, după catapeteasma a doua, era cortul numit Sfânta Sfintelor, având altarul tămâierii de aur şi chivotul Aşezământului ferecat peste tot cu aur, în care era năstrapa de aur, care avea mana, era toiagul lui Aaron ce odrăslise şi tablele Legii... în cortul cel dintâi intrau preoții săvârşind slujbele dumnezeieşti; în cel de-al doilea însă, numai arhiereul, o dată pe an, şi nu fără de sânge, pe care îl aducea pentru sine însuşi şi pentru greşelile poporului. Prin aceasta, Duhul Sfânt ne lămureşte că drumul către Sfânta Sfintelor nu era să fie arătat, câtă vreme cortul întâi mai sta în picioare*” (Evr. 9, 2-4 şi 6-8). Căci era neîndoielnic că peste primele uşi atârna o catapeteasmă. De aceea, prima încăpere era socotită primul cort şi se numea Sfânta, fiindcă nimeni nu poate spune că ar fi fost vreun loc în templu care să nu fie sfânt. Dacă ar spune aceasta, ar minți, deoarece întreg era sfânt. Dar după întâiul cort, venea catapeteasma care oprea intrarea în al doilea, sau în partea cea mai dinlăuntru, în Sfânta Sfintelor. Dar, precum a zis fericitul Pavel, Duhul ne-a indicat prin chipuri că încă nu se arătase calea mai potrivită pe care să umble Sfinții, mulțimile fiind oprite şi cortul dintâi rămânând în picioare. Căci încă nu se arătase modul viețuirii adus de Hristos celor chemați prin Duhul la sfințenie, deoarece nu se arătase încă taina Lui, aflându-se încă în vigoare porunca Legii. De aceea Legea oprea încă pe iudei la primul cort. Fiindcă învățătura şi viețuirea după Lege era ca un fel de introducere şi anticameră a celei evanghelice. Căci aceea nu era decât un chip, iar aceasta este însuşi adevărul. Primul cort e sfânt, căci e sfântă Legea, şi porunca e dreaptă şi bună. Dar partea cea mai dinlăuntru a templului e Sfânta Sfintelor, fiindcă cei

[2137] Dreptatea prin Lege e cea câştigată de om prin împlinirea unor porunci. Dreptatea prin credință e cea primită din puterea lui Hristos ca Dumnezeu făcut Om, în comuniune cu cei ce se deschid Lui prin credință. Dreptatea câştigată de om prin împlinirea poruncilor Legii, ca dreptate proprie, e foarte slabă față de cea care ni se comunică de către Hristos prin unirea cu El prin credință. Din Hristos dobândim starea Lui de dreptate (starea virtuților) adevărată. Căci având-o El în mod real, ca Om care e şi Dumnezeu, ne-o comunică şi nouă.

ce se împărtăşeau de dreptatea Legii erau sfinţi. Însă s-au făcut mai sfinţi cei ce au primit credinţa în Hristos şi au fost unşi în Duhul Sfânt. Deci dreptatea prin credinţă e mai mare decât dreptatea prin Lege,[2138] şi e cu mult mai bogată sfinţenia primită prin aceasta. De aceea şi preaînţeleptul Pavel spune foarte adevărat că s-a păgubit de dreptatea din Lege ca să câştige pe Hristos şi ca să se afle având în el nu dreptatea lui, cea din Lege, „*ci pe aceea prin credinţa în Hristos*" (Filip. 3, 8-9). Dar lunecând unii îndărăt (după ce au mers bine o vreme), bârfeau; şi aceştia erau unii galateni (Gal. 5, 7 şi 3, 1), care, după dreptatea din credinţă, s-au întors la cea a Legii şi la vieţuirea în chipuri şi literă. Acestora foarte drept le-a spus Pavel: „*Că de vă veţi tăia împrejur, Hristos nu vă va folosi la nimic... Cei ce voiţi să vă îndreptaţi prin Lege v-aţi îndepărtat de Hristos, aţi căzut din har*" (Gal. 5, 4).

Dar, ca să pătrundem cu tot folosul şi aşa cum trebuie cuvântul de faţă, vom repeta: catapeteasma templului se rupe de sus până jos, ceea ce înseamnă că Dumnezeu a descoperit Sfânta Sfintelor şi a deschis calea spre cortul interior celor ce cred în Hristos. Ni se descoperă acum cunoaşterea celor dumnezeieşti, căci nu mai sunt învăluite în grosimea literei ca într-o perdea,[2139] nici fiind acoperită, nici apărată de ochii înţelegerii noastre prin tipuri, ci comunicându-ni-se în simplitatea credinţei şi în foarte puţine cuvinte.[2140] „*Aproape de tine este cuvântul, în gura ta şi în inima ta,*" - *adică cuvântul credinţei pe care-l propovăduim. Căci de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul şi vei crede în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe El din morţi, te vei mântui. Căci cu inima se crede, iar cu gura se mărturiseşte spre mântuire*" (Rom. 10, 8-10).[2141] Aici se vede întreaga taină a evlaviei faţă de Dumnezeu. Dar până ce Hristos n-a suportat moartea cu trupul, luptând pentru viaţa noastră, catapeteasma era încă întinsă, fiindcă încă stăpânea puterea poruncii din Lege. Dar, după ce s-au săvârşit toate îndrăznelile iudeilor împotriva lui Hristos şi El Şi-a dat duhul pentru noi şi s-au împlinit

---

[2138] Hristos intră acum în mod real la Dumnezeu-Tatăl ca Om în Persoana lui Hristos. Iar prin El putem intra şi noi în comuniune reală cu Tatăl. Nu mai intră arhiereul cu sânge de animal, ci Arhiereul, sau Mijlocitorul real cu sângele Său, ca să fie sfinţit acesta însuşi. Dăruindu-Se, astfel sfinţit, şi nouă, intrăm şi noi la Tatăl cu sângele sfinţit, cu sângele nostru sau cu existenţa noastră vie unită cu a Fiului lui Dumnezeu făcut Om. Arhiereul Legii intra o dată pe an, simbolizând o dată în întregul timp de dinainte de Hristos. Hristos intră o dată pentru toată istoria, obţinând mântuirea pentru omenirea din toate timpurile. Căci El nu mai coboară de acolo, ci El ridică pe oameni acolo treptat. Arhiereul Legii intra cu sângele unui viţel şi al unui ţap, ca jertfe de împăcare, iar cărnurile şi pielea lor le ardea cu foc, afară de tabără (Lev. 9, 10-11), pentru că nu erau curate. Hristos e jertfit întreg, afară de cetatea omenească, pentru că, pe de o parte, poartă păcatul tuturor, pe de alta, nu are păcate personale. El intră cu sângele Său la Tatăl, iar cei ce cred în El se îndumnezeiesc deplin prin intrarea Sa la Tatăl, se sfinţesc real (Evr. 9, 12-14). De aceea în bisericile ortodoxe s-a păstrat catapeteasma între cerul unde Se aduce Hristos Tatălui într-o prelungire a actului de pe Golgota şi credincioşii care privesc în unitate spre El. Prin uşile acestei catapetesme iese adeseori preotul, ca reprezentant al lui Hristos, şi credincioşii se împărtăşesc prin uşile deschise ale altarului, pentru a arăta că Hristos coboară la ei fără să părăsească cerul, ci deschizându-le lor comunicarea cu cerul.

[2139] Cunoaşterea lui Dumnezeu cel nevăzut nu ni se mai comunică în Hristos prin chipuri şi descrieri, care o acoperă, ci prin experienţa directă şi simplă a credinţei, care n-are nevoie de multe cuvinte, căci e mai presus de ele.

[2140] Atâta trebuie să facem: să credem cu inima şi să spunem cu gura „Domnul Iisus". Căci, zicând aceasta, Îl mărturisim pe Iisus ca Stăpânul nostru, sau ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat şi înviat din morţi. Printr-un singur cuvânt se mărturiseşte o credinţă plină de un conţinut nesfârşit de bogat, care e temeiul mântuirii noastre. Sfântul Ieronim a spus că se poate exprima credinţa creştină fie într-o propoziţie extrem de scurtă, fie în expuneri nesfârşite.

[2141] De abia când s-au epuizat toate formele de răutate ale iudeilor împotriva lui Hristos, sfârşind cu moartea, şi El le-a învins pe toate printr-o răbdare neslăbită prin revoltă, actualizând suprema tărie a sufletului ajutat şi de puterea lui Dumnezeu, El a intrat ca Om la Tatăl, rupându-se catapeteasma care despărţea pe oameni de Dumnezeu. Iar prin Hristos li s-a dezvăluit tuturor celor ce cred în Hristos şi se sfinţesc după asemănarea şi după puterea Lui misterul Sfintei Treimi. S-a dezvăluit experienţei credinţei noastre Adevărul prin Hristos cel întrupat ca Revelatorul Adevărului, având în Sine Adevărul, descoperindu-Se ca Persoană iubitoare a Tatălui şi descoperind în Sine pe Tatăl, aceasta făcând-o prin Duhul Sfânt, în Care Ei sunt uniţi şi prin Care Ei Se unesc cu noi.

pătimirile lui Emanuel, a venit timpul să se rupă acea veche catapeteasmă,[2142] adică netransparența literei Legii, şi să se dezvăluie celor sfințiți prin credința în Hristos frumusețea adevărului. Catapeteasma se sfâşie întreagă. Căci cuvintele: „*de sus până jos*,” ce ar putea însemna altceva? Şi pentru care motiv? Propovăduirea mesajului mântuirii nu cuprinde o descoperire parțială, ci ne umple de cea mai desăvârşită luminare a tainelor dumnezeieşti. De aceea şi Psalmistul a zis către Dumnezeu, ca din partea noului Său popor: „*Cele nearătate şi cele ascunse ale înțelepciunii Tale mi-ai arătat mie*” (Ps. 50, 7). Dar şi dumnezeiescul Pavel scrie celor ce cred în Hristos: „*Mulțumesc totdeauna Dumnezeului meu pentru voi, pentru harul dat vouă în Hristos Iisus, căci întru El v-ați îmbogățit deplin întru toate, în tot cuvântul şi în toată înțelepciunea şi în toată cunoştința*” (I Cor. l, 4-5). Căci închinătorii lui Hristos vor avea să se îmbogățească în toată înțelepciunea, întru toată cunoştința şi în tot cuvântul, primind cunoştința tainei Lui netulburată şi liberă de orice umbră. Aceasta a arătat-o catapeteasma care nu s-a sfâşiat parțial, ci pe de-a-ntregul, căci asta înseamnă: „*de sus până jos*.” Foarte potrivit pentru descoperirea tainelor dumnezeieşti s-a indicat şi timpul în care Mântuitorul Şi-a dat viața pentru noi, căci Israel a respins harul şi a părăsit cu totul iubirea față de Dumnezeu prin cele mai condamnabile îndrăzneli. Căci se poate vedea că nimic n-a lipsit din faptele lor necredincioase, ca să-L ducă până la moarte pe Dătătorul vieții.

Socotesc că despre acestea am vorbit destul, arătând scopul urmărit prin asta de voia lui Dumnezeu. Iar când dumnezeiescul Evanghelist spune cu precizie: „*Iar când Şi-a dat duhul, s-a rupt catapeteasma*,” numai că nu ne arată chipul acestui fapt. Pe lângă cele spuse adineauri, în mod discret, să arătăm ce mai socotim că se cuprinde în cuvintele amintite, şi aceasta având o însemnătate nu mică. Căci se va vedea că nu s-a spus fără folos. Stăpânea un obicei în poporul iudeu şi între căpeteniile lui: dacă observau că se întâmplă ceva care părea să supere pe Dătătorul Legii, să le aducă unele nenorociri, sau să audă cuvinte greu de suportat sau hulitoare, îşi rupeau haina şi luau înfățişarea celor ce plâng, apărând într-un fel pe Dumnezeu; şi, prin lipsa de îngăduință arătată unor asemenea greşeli, îşi luau o pedeapsă pentru păcate, ieşind, prin căință, de sub orice vină pentru ele. Dar şi ucenicii Mântuitorului, Barnaba şi Pavel, când unii dintre cei ce nu credeau încă în Hristos îi socoteau că sunt zei (fiindcă numeau pe Barnaba Zeus, iar pe Pavel, Hermes), aducându-le împreună cu preoții lor jertfe şi cununi şi căutând să-i cinstească prin jertfe, au părăsit locul de propovăduire pentru că vedeau că slava dumnezeiască era disprețuită, şi-au rupt veşmintele lor, precum s-a scris, şi au respins fapta neînțeleaptă a cinstitorilor idolilor, prin cuvinte hotărâte (Fapte 14, 11-14). Iar când era judecat Mântuitorul nostru Hristos de căpeteniile iudeilor şi a fost întrebat cine şi de unde este, El le-a spus: „*De acum veți vedea pe Fiul Omului şezând de-a dreapta Puterii şi venind pe norii cerului*” (Mt. 26, 64). Caiafa a sărit de pe scaunul său, şi-a rupt hainele, zicând: „*A hulit*!” Acestui obicei, ce stăpânea la iudei, s-a supus şi templul lui Dumnezeu, rupându-şi catapeteasma ca pe o haină, şi a condamnat astfel necredința față de El. Căci şi aceasta s-a împlinit prin lucrarea lui Dumnezeu, ca să ne arate că însuşi templul plânge greşeala Israelului.

„*Deci iudeii, fiindcă era vineri, ca să nu rămână trupurile sâmbăta pe cruce, căci era mare ziua sâmbetei aceleia, au rugat pe Pilat să le zdrobească fluierele picioarelor şi să-i ridice*” (In 19, 31)[2143]

[2142] Templul este şi el ca o îmbrăcăminte a lui Dumnezeu, dar mai ales catapeteasma, care acoperă locul cel mai tainic în care Se află Dumnezeu. Dumnezeu sau Hristos însuşi fac să se rupă catapeteasma. Prin aceasta va arăta nu numai voința de a Se descoperi mai mult, ci şi durerea pentru duşmănia lor față de Sine. Într-un fel tot pământul este ca un fel de îmbrăcăminte a Fiului lui Dumnezeu făcut Om. De aceea şi „*pământul s-a cutremurat şi pietrele s-au despicat*” (Mt. 27, 51). Era efectul împuținării puterii în trupul Lui şi a retragerii puterii dumnezeieşti.

[2143] Sub pretextul unui act de evlavie, adică al respectării sâmbetei Paştilor, căpeteniile evreilor cer să li se

Fericitul Evanghelist nu spune acestea ca să mărturisească evlavia pentru zilele sfinte a sălbaticilor şi neîmblânziţilor iudei obişnuiţi să omoare printr-o cruzime deosebită, ci ca să arate iarăşi pe cei ce preferau,- cum spusese Hristos - cu neînţelegere şi nepricepere, să strecoare ţânţarul şi să înghită cămila (Mt. 23, 24). Căci arată că nu dau nici o atenţie celor mai mari şi mai cumplite fapte ale necredinţei, dar se interesează în amănunt de cele mai mici abateri, vădindu-se nepricepuţi în amândouă privinţele. Şi dovada este la îndemână. Căci iată-i omorând pe Hristos, dar dând cea mai mare atenţie respectării sâmbetei. Dispreţuiesc prin îndrăzneli mai presus de cuvânt pe Dătătorul Legii, dar se prefac că respectă Legea. Cei ce vor să distrugă pe Domnul zilei celei mari par că respectă sâmbăta aceea, care era o zi mare, şi cer o favoare care se potrivea cruzimii lor: cer lui Pilat să zdrobească fluierele picioarelor, provocându-le o durere şi mai mare ca mijloc spre moarte, printr-un act de nesuportat, celor atât de slăbiţi prin chinurile de mai înainte.

„Deci au venii ostaşii şi au zdrobit fluierele celui dintâi şi ale celuilalt, care era răstignit împreună cu el. Dar venind la Iisus, dacă au văzut că deja murise, nu I-au zdrobit fluierele, ci unul dintre ostaşi cu suliţa I-a împuns coasta şi îndată a ieşit sânge şi apă. Şi cel ce a văzut a mărturisit, şi mărturia lui e adevărată; şi acela ştie că spune adevărul, ca şi voi să credeţi. Căci s-au făcut acestea ca să se împlinească Scriptura: „Nu I se va zdrobi nici un os.” Şi iarăşi altă Scriptură zice: „Vor privi la Acela pe care L-au împuns” (Zah. 12, 10) (In 19, 32-37)[2144]

Împlinind cererea iudeilor, ce boleau de o nebunie soră cu cruzimea, - înţeleg pe ostaşii lui Pilat -, zdrobesc fluierele picioarelor celor doi tâlhari, care erau încă vii, producându-le un chin mai ascuţit şi foarte greu, împingându-i spre moarte printr-o faptă silnică şi de nesuportat. Dar, pe Iisus văzându-L cu capul plecat şi înţelegând că Şi-a dat duhul, cred că ar fi zadarnic să-I zdrobească fluierele picioarelor. Iar necrezând deplin că a murit, Îi străpung coasta cu suliţa, şi din ea iese sânge amestecat cu apă. Dumnezeu ne-a rânduit acest fapt ca pe un chip şi început al Tainei Împărtăşaniei şi al Sfântului Botez. Căci Sfântul Botez a fost instituit de Hristos, şi puterea Tainei Împărtăşaniei a pornit din Sfântul Lui Trup.

Preaînţeleptul Evanghelist încredinţează, prin cele întâmplate, pe ascultători că însuşi Hristos este Cel ce a fost prevestit mai înainte prin Sfânta Scriptură.[2145] Căci lucrurile s-au săvârşit potrivit celor scrise despre El. Pentru că nici un os al Lui nu s-a zdrobit, şi a fost împuns cu suliţa ostaşilor, după Scripturi. Şi ucenicul, mărturisind despre acestea, spune că a fost el însuşi martor al acestora şi ştie că mărturia lui este adevărată, iar ucenicul la care face aluzie nu este altul decât el însuşi. Dar a evitat să spună deschis, ferindu-se de bănuiala iubirii de slavă ca de un lucru neevlavios şi cu totul nesănătos.

Despre cererea trupului Domnului

„După acestea, Iosif din Arimateea, fiind ucenic al lui Iisus, dar într-ascuns, de frica iudeilor, a rugat pe Pilat ca să ridice trupul lui Iisus. Şi Pilat i-a dat voie. Deci a venit şi a ridicat trupul Lui” (In 19, 38)

---

dea favoarea de a produce celor apropiaţi de moarte o şi mai mare şi mai crudă durere. Cer să-şi împlinească pofta celei mai mari cruzimi, ca un motiv de pietate.

2144 Pentru două motive a rânduit Dumnezeu ca ostaşii să străpungă coasta lui Hristos: a) ca să se vadă în aceasta împlinirea unor proorocii despre Hristos, deci că El este cu adevărat Hristos, şi b) ca să se vadă că Taina Botezului şi a Sfintei Împărtăşanii conţin apa şi sângele ce curg în mod nevăzut mai departe din Sfântul trup al lui Hristos, deci că prin ele facem apa şi sângele nostru purtătoare ale apei şi sângelui trupului Său jertfit, ca şi noi să înviem asemenea Lui. Trupul Lui mort se afla la capătul suferinţei pământeşti şi în trecere spre înviere, prin sufletul Lui întărit de dumnezeirea Lui. Deci şi apa şi sângele ce curgeau din El parcurg acest drum.

2145 Primul din aceste citate se referă la mielul pascal, care era chipul lui Hristos, Mielul adevărat.

Cuvântul acesta condamnă, nu puțin, lipsa de evlavie a iudeilor, arătând că socoteau un lucru greşit şi primejdios a fi cineva ucenic al lui Hristos. De aceea îl prezintă pe blândul şi tânărul Iosif, în mod clar, ca silindu-se să ascundă iudeilor că e convins de învățătura lui Hristos, deşi o primea cu alipire adevărată, ca fiind înaltă şi mai plăcută iubitorului de virtute Dumnezeu decât porunca Legii, dându-ne o dovadă necesară, ca una care ne-a dat încredințarea credinței noastre. Căci e necesar să credem că Hristos Şi-a pus viața pentru noi. Fiindcă, voind să-L înmormânteze, cum nu s-ar fi crezut, în mod necesar şi neclintit, că a suportat şi moartea pentru noi? Şi nu poate săvârşi nimeni înmormântarea fără să nu condamne ultima sălbăticie a îngâmfării şi a cugetării nemiloase şi neiubitoare a iudeilor, care nu acordă lui Hristos nici măcar respectul datorat morților, văzându-L fără răsuflare şi mort, deşi cunoşteau că El este Hristos, uimindu-se adeseori şi de minunile pe care le făcea, deşi, ca urmare a pizmei, nu trăgeau nici un folos din faptele Lui minunate. Deci vine ucenicul din Arimateea, spre osânda neomeniei iudeilor, şi cinsteşte cu slujirea cuvenită trupul Celui pe care încă nu L-a cinstit printr-o credință deschisă, deşi credea, într-ascuns, de frica iudeilor, cum spune fericitul Evanghelist.

„*Şi a venit şi Nicodim, cel care venise la El mai înainte noaptea, aducând ca la o sută de litre de amestec de smirnă şi aloe*” (In 19, 39)

Spune că nu un singur ucenic a voit să vină în chip înțelept şi cu foarte mare râvnă să pregătească de îngropare Sfântul trup. Se uneşte cu întâiul, şi al doilea. Acesta era Nicodim, dând faptei mărturia prețuită de Lege, care zice: „*În gura a doi sau trei martori va sta tot adevărul*” (Deut. 19, 15).[2146] Deci doi sunt cei ce Îl înmormântează pe Iisus, Iosif şi Nicodim, care aveau credința în inimă, dar erau înspăimântați neînțelepțeşte şi nu preferau slava de la Dumnezeu cinstei şi slavei pământeşti. Căci, dacă ar fi lepădat frica de iudei şi s-ar fi gândit prea puțin la amenințarea din partea lor, ar fi dat credinței toată libertatea şi s-ar fi arătat sfinți şi păzitori evlavioşi ai poruncilor Mântuitorului nostru.

„*Au luat deci trupul lui Iisus şi l-au înfăşurat în giulgiu cu miresme, precum este obiceiul de înmormântare la iudei. Iar în locul unde a fost răstignit era o grădină, şi în grădină un mormânt nou, în care nu mai fusese nimeni îngropat*” (In 19, 40-41)[2147]

S-a socotit între morți Cel care, pentru noi, era între morți după trup, înțelegându-se însă şi fiind cu adevărat Viața prin Sine şi prin Cel ce L-a născut. Iar, ca să se împlinească toată dreptatea, înțeleg cea cuvenită chipului omenesc, Şi-a supus de bunăvoie templul trupului Său nu numai morții, ci şi celor de după aceea, adică îngropării şi aşezării în mormânt. Scriitorul Evangheliei spune că acesta era într-o grădină nouă, faptul acesta arătând în chip că moartea lui Hristos s-a făcut pentru noi pricinuitoare şi început al intrării noastre în Rai. Căci El a intrat acolo ca un Înainte-Mergător pentru noi. Căci ce altceva ar însemna aducerea trupului lui Hristos în grădină? Iar faptul că mormântul era nou înseamnă trecerea neobişnuită şi nouă de la moarte la viață şi înnoirea sufletelor noastre, pe care Hristos ne-a adus-o, prin care învingem stricăciunea. Căci moartea noastră s-a transformat, prin moartea lui Hristos,

[2146] Dumnezeu a rânduit ca trupul lui Hristos să fie aşezat în mormânt de două persoane, ca să nu se dea crezare argumentului necredincioşilor că mormântul a fost găsit gol pentru că, de fapt, trupul lui Hristos n-a fost înmormântat. Şi tot Dumnezeu a rânduit ca Hristos să aibă doi ucenici neştiuți de iudei, dintre căpetenii, ca să nu fie împiedicați de ei să-L înmormânteze.

[2147] Era şi la iudei obiceiul de a cinsti trupul celui mort, fapt manifestat prin miresmele care se aplicau giulgiului în care era înfăşurat. Trupul nu era nici pentru ei numai o materie destinată descompunerii.

strămutându-se într-un fel de somn, spre o putere şi împlinire a unei trebuinţe superioare. Căci trăim ca unii ce vom fi vii pentru Dumnezeu, după Scripturi (Rom. 6, 11).[2148] De aceea şi fericitul Pavel numeşte adormiţi pe cei ce au murit în Hristos. Căci odinioară puterea morţii pusese stăpânire pe firea noastră. Fiindcă „a *împărăţit moartea de la Adam până la Moise şi peste cei ce nu păcătuiseră, după asemănarea greşelii lui Adam*" (Rom. 5, 14) şi: „*după cum am purtat chipul celui pământesc, să purtăm şi chipul celui ceresc*" (I Cor. 15, 49), suportând moartea din blestemul dumnezeiesc (Gal. 3, 13).[2149] Dar, deoarece ne-a lumiant al doilea Adam, Omul dumnezeiesc din cer, şi, luptând pentru viaţa tuturor, a răscumpărat prin moartea Sa viaţa tuturor şi, desfiinţând stăpânirea stricăciunii, a înviat, ne-am replăsmuit după Chipul Lui, răbdând o alt fel de moarte, care nu ne mai desface într-o stricăciune nesfârşită, ci ne aduce somnul plin de nădejdea cea bună, după asemănarea Celui ce ne-a făcut această cale nouă, Care este Hristos.[2150]

Iar dacă ar voi cineva să afirme, spunând că mormântul este nou, că n-a fost nimeni în el mai înainte, este bine şi aşa. Căci, ca să nu se creadă că a înviat altul în afară de Iisus, zice că mormântul e nou, deoarece n-a fost pus în el nimeni altcineva.[2151]

„*Deci, din pricina vinerii iudeilor, acolo L-au pus pe Iisus, pentru că mormântul era aproape*" (In 19, 42)

Nu spune numai că trupul lui Hristos a fost pregătit de înmormântare şi că era o grădină aproape de cruce şi în ea un mormânt nou, ci arată şi că El a fost pus acolo. Căci este foarte necesară pentru taina credinţei noastre mărturisirea şi cunoştinţa despre moartea Lui. De aceea şi preaînţeleptul Pavel, dându-ne dreptarul credinţei, zice: „*Aproape este de tine cuvântul, în gura ta şi în inima ta*" *-, adică cuvântul credinţei pe care-l propovăduim. Că de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul şi vei crede în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe El din morţi, te vei mântui. Căci cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturiseşte spre mântuire*" (Rom. 10, 8-10). Dar şi în alt loc zice iarăşi: „*Căci v-am dat vouă, întâi de toate, ceea ce şi eu am primit, că Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi, şi că a fost îngropat şi că a înviat în a treia zi, după Scripturi*" (I Cor. 15, 3-4). Deci foarte potrivit scriitorul Evangheliei ne face o expunere foarte necesară şi despre acestea. Căci trebuia să credem că a murit şi a fost îngropat. Fiindcă va urma din acestea adevărata credinţă, că, rupând legăturile morţii, El S-a întors la viaţa care era a Sa ca Dumnezeu. Fiindcă nu era cu putinţă ca El să fie stăpânit de moarte, căci, fiind Viaţa prin fire, cum ar fi putut suporta stricăciunea? Iar Cel în Care „*trăim şi ne mişcăm şi suntem*" (Fapte 17, 28), cum ar fi putut fi supus

---

[2148] Moartea lui Hristos a transformat moartea omenească într-o moarte nouă, întâi în El şi apoi în toţi cei ce cred în El. Ea a devenit un somn scurt, o trecere la viaţa nouă a umanităţii în Dumnezeu, la viaţa plină de bucurie în Dumnezeu. E o viaţă cu adevărat nouă, care nu se învecheşte niciodată, căci nu se corupe, nu slăbeşte, ci sporeşte continuu în putere şi bucurie din comuniunea cu Dumnezeu.

[2149] „Blestemul" lui Dumnezeu care a adus moartea peste urmaşii lui Adam nu e un act prin care Dumnezeu i-a supus morţii, ci o închidere a oamenilor faţă de iubirea Lui, o închidere faţă de voinţa lui Dumnezeu de a li se comunica puterea Lui prin iubire. Urmaşii lui Adam au moştenit slăbiciunea lui în a se deschide deplin lui Dumnezeu.

[2150] Cei ce credem în Hristos prin moartea trupului trecem într-un somn asemenea celui al lui Hristos din cele trei zile dinainte de învierea cu trupul. E un somn care ne menţine într-o viaţă a sufletului, nedeplină, dar totuşi cu o anumită conştiinţă plină de nădejdea cea bună a învierii. E ca un fel de somn, pentru că ne amintim de toate cele trăite în trup ca într-un vis, dar n-avem puterea să săvârşim faptele reale, aşa cum le săvârşeam când eram în trup.

[2151] Dacă ar fi fost un mormânt vechi, ar mai fi fost în el şi alţi morţi. În acest caz, mormântul n-ar fi rămas gol după învierea lui Hristos. Sau ar fi înviat şi cei aşezaţi în el înainte de Hristos. Cu înţelepciune a rânduit Dumnezeu deci aşezarea lui Hristos într-un mormânt nou. Cum ar fi ştiut Evanghelistul să inventeze toate aceste amănunte bine orânduite în vederea învierii lui Hristos, dacă nu s-ar fi petrecut ele de fapt aşa prin lucrarea lui Dumnezeu?

legilor firii nostre şi n-ar fi dat mai degrabă viaţă, ca Dumnezeu, firii care are nevoie de viaţă?

„Iar în ziua întâi a săptămânii (duminica), Maria Magdalena a venit la mormânt dis-de-dimineaţă, fiind încă întuneric, şi a văzut piatra ridicată de pe mormânt. Deci a alergat şi a venit la Simon-Petru şi la celălalt ucenic pe care îl iubea Iisus, şi le-a zis: Au luat pe Domnul din mormânt şi nu ştim unde L-au pus. Deci a ieşit Petru şi celălalt ucenic şi veneau la mormânt. Şi cei doi alergau împreună, dar celălalt ucenic, alergând înainte, mai repede decât Petru, a sosit cel dintâi la mormânt. Şi, aplecându-se, a văzut giulgiurile puse jos, dar n-a intrat. A sosit şi Simon-Petru, urmând după el, şi a intrat în mormânt şi a văzut giulgiurile puse jos, iar mahrama, care fusese pe capul Lui, nu era pusă împreună cu giulgiurile, ci înfăşurată, la o parte, într-un loc. Atunci a intrat şi celălalt ucenic care sosise întâi la mormânt, şi a văzut şi a crezut. Căci încă nu ştiau Scriptura, că Iisus trebuia să învieze din morţi" (In 20, 1-9)

N-ar fi răbdat să stea acasă această femeie atotrâvnitoare şi înţeleaptă şi n-ar fi părăsit mormântul, dacă teama de legea sâmbetei şi de condamnarea ce ameninţa pe cei ce o călcau nu i-ar fi scăzut râvna, şi dacă respectul faţă de vechile obiceiuri n-ar fi oprit-o de la ceea ce dorea foarte mult. Dar trecând sâmbăta şi răsărind ziua de după ea, porneşte grăbită spre mormânt şi, văzând piatra rostogolită de pe mormânt furată de bănuieli îndreptăţite, socoteşte că Iisus a fost strămutat, atribuind şi această faptă de necredinţă, împreună cu altele, duşmăniei furioase a iudeilor.[2152] Dar, deoarece era femeie, aceasta o face să se întoarcă la cei ce iubeau pe Domnul, vrând să ceară ajutorul celor mai sinceri ucenici, în căutarea Lui. Avea o credinţă atât de puternic întemeiată şi neclintită, încât n-a fost descurajată de moartea Lui de pe cruce, ci Îl numeşte Domn, chiar mort fiind, arătând cu adevărat dragoste de Dumnezeu. Când aceia (adică Petru şi Ioan, scriitorul Cărţii, căci el dă numele său şi al celuilalt ucenic) află de la femeie vestea, pornesc cu grabă şi ajung repede la mormânt, unde văd minunea cu ochii lor, fiind pregătiţi să dea spre mărturie acest fapt, căci erau doi, cum cere Legea. Ei nu se întâlnesc cu Hristos cel sculat din morţi, dar vădesc Învierea din giulgiurile înfăşurate şi cred că a rupt şi legăturile morţii, fapt prevestit de Sfânta Scriptură. Deci, privind cele întâmplate în lumina profeţiilor, care se dovedesc împlinite, primesc cea mai neclintită credinţă.

Observăm că fericitul Evanghelist Ioan ne vesteşte şi timpul învierii, zicând: „*În ziua întâi a săptămânii (duminica), Maria-Magdalena a venit la mormânt dis-de-dimineaţă, fiind încă întuneric.*" Matei amintindu-ne acelaşi fapt, a spus că învierea a

[2152] Iudeii n-ar fi avut nici un motiv să fure trupul lui Hristos. De aceea ei au învăţat pe ostaşii de pază să spună că ucenicii L-au furat când ei dormeau. Dar, dacă L-ar fi furat ei sau ostaşii, de ce nu L-ar fi luat cu giulgiuri cu tot? Părăsirea giulgiurilor în mormânt e şi ea o dovadă că Iisus a înviat. Cel înviat nu mai putea purta giulgiuri de mort. Evangheliile, prezentând pe ucenici venind la mormânt şi văzând mormântul gol, arată că nu poate fi vorba nici de furarea trupului lui Iisus de către ei, nici de o plecare a lui Iisus, Care n-ar fi suferit decât o moarte aparentă. Cum ar fi văzut ei giulgiurile în mod foarte real, sau cum le-ar fi lăsat El în mormânt, plecând cu un trup pământesc gol, în cazul că ar fi plecat singur? Mai trebuie notat că Dumnezeu a rânduit ca învierea să aibă loc în prima zi după sâmbătă, nu numai ca să se arate şi prin învierea de a treia zi că moartea lui Iisus a fost reală, ci şi pentru ca să poată veni unii din ai Săi să vadă mormântul gol, neputând face aceasta sâmbăta, şi mai ales în sâmbăta Paştilor iudaice. S-a rânduit aşa ca să se vadă că în prima zi după sâmbăta în care s-a serbat odihna lui Dumnezeu pentru lumea căzută în păcat are loc înnoirea lumii prin învierea lui Hristos. Precum lumea căzută în păcat a început în prima zi, aşa începe lumea înnoită în a opta zi, Sărbătoarea Mielului adevărat, Care ne-a mântuit prin înviere. Aceasta nu putea coincide cu sărbătoarea mielului Legii Vechi, sau a Paştilor evreieşti, care nu ne mântuia, ci era numai un chip al Mielului adevărat şi mântuitor Ce avea să vină după aceea. Grupările neoprotestante sâmbetiste nu cunosc înnoirea lumii prin Hristos, ci rămân la lumea veche a lui Iehova şi a mielului.

avut loc după ce s-a făcut seară adâncă.[2153] Dar socotesc că, nefiind nici un dezacord între purtătorii de Duh, nu prezintă nici timpul învierii în mod diferit. Căci, dacă ar voi cineva să înţeleagă sensul celor spuse de ei, va vedea că au acelaşi sens cuvintele lor. Dimineaţa adâncă şi seara adâncă se reduc, cum socotesc eu, la acelaşi înţeles şi se întâlnesc la punctul cel din mijloc al nopţii. Deci nu e nici un dezacord între ei. Unul, începând de la sfârşitul nopţii, iar celălalt, de la începutul ei, se întâlnesc la mijloc, adică, precum am spus adineauri, la sfârşitul nopţii.

„*Şi s-au dus ucenicii iarăşi la ai lor. Iar Maria stătea afară lângă mormânt plângând*" (In 20, 10-11)

Culegând înţelepţii ucenici o dovadă îndestulătoare despre Învierea Mântuitorului şi născându-se în ei o credinţă întemeiată şi neclintită despre ea, din faptele întâmplate şi din profeţiile Sfintelor Scripturi, se întorc acasă şi se grăbesc la cei împreună-slujitori, ca să le vestească minunea şi să cugete împreună la cele ce au de făcut după aceasta. Căci ar fi putut cugeta şi altfel la ceea ce aveau de făcut. Fiindcă mânia iudeilor era la culme, şi căpeteniile lor erau gata să omoare pe orice om care admira învăţătura Mântuitorului şi primea puterea şi slava Lui negrăită şi atotputernică, mai ales pe Sfinţii ucenici. De aceea ei, ferindu-se să cadă în mâinile acelora, nu se duc înainte de sfârşitul zilei la mormânt, deoarece nu se putea aceasta fără pericol, căci ar fi fost văzuţi în cursul zilei, lumina zilei descoperindu-i ochilor tuturor. Şi nu spunem că pricina acestei binecugetate feriri era laşitatea nebărbătească, ci cunoştinţa a ceea ce le era de folos, insuflată sufletelor Sfinţilor de Hristos, Care nu îngăduia ca cei ce vor fi luminătorii lumii să se primejduiască înainte de vreme.[2154] Căci trebuia să se arate adevărat cuvântul spus de EL, despre ei, către Tatăl Cel din ceruri: „*Părinte Sfinte, păzeşte-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat, ca să fie una, precum suntem şi Noi. Când eram cu ei în lume, Eu îi păzeam, în numele Tău, pe cei pe care Mi i-ai dat; şi i-am păzit şi nici unul dintre ei n-a pierit, decât fiul pierzării*" (In 17, 11-12). Deci se feresc ucenicii, socotind că trebuie să aştepte timpul când vor putea vorbi pe faţă. Şi făceau aceasta ascultând de cuvântul Mântuitorului, care le poruncise „*să nu se depărteze de Ierusalim, ci să aştepte făgăduinţa Tatălui*," pe care o auziseră de la El, „*că Ioan a botezat cu apă*," iar ei se vor boteza întru Duhul Sfânt, „*nu mult după aceste zile*" (Fapte l, 4-5). Aceasta vedem că se împlineşte în ziua Sfintei Cincizecimi, când li s-au arătat, împărţite, limbi ca de foc, şezând câte una peste fiecare (Fapte 2, 3). Căci atunci au fost dăruiţi ei cu duhul celui mai mare curaj şi a celei mai mari răbdări, şi au fost ridicaţi peste slăbiciunea omenească, fiind înarmaţi împotriva mâniei iudeilor, ale căror uneltiri nu mai erau pricină de teamă. Deci înţelepţii ucenici s-au ascuns cu folos, cum am spus adineauri. Dar iubitoarea de Hristos Maria, liberă de orice frică şi negândindu-se la mânia iudeilor, a rămas cu şi mai mult curaj lângă mormânt şi şi-a sporit plânsul, potrivit simţirii femeilor, dând ochilor lacrimi pe săturate, jelind nu numai că murise Domnul, ci şi fiindcă socotea că au strămutat pe Domnul.

„*Şi pe când plângea, s-a aplecat spre mormânt. Şi a văzut doi îngeri în veşminte albe şezând, unul către cap şi altul către picioare, unde zăcuse trupul lui Iisus. Şi aceia i-au zis: Femeie, de ce plângi*?" (In 20, 11-13)

Ia aminte că nu degeaba se varsă lacrimi pentru Hristos şi nici nu e departe rodul

[2153] Textul grec exact: „*Sâmbătă târziu, când se lumina de ziuă, spre întâia zi a săptămânii*" (Mt. 28, 1).

[2154] Avem aici şi o explicaţie a faptului că Hristos a înviat noaptea, şi nu ziua. Nici un ucenic n-ar fi putut avea încredinţarea învierii prin vederea mormântului gol, căci nu putea veni la mormânt ziua. Iar aceasta o arată şi faptul că o femeie a văzut mai întâi mormântul gol. Ea nu putea fi acuzată de iudei că e ucenic al lui Hristos.

iubirii față de El, căci harul Său și răsplata urmează durerii. Și topindu-i-se inima de dorul iubirii de Dumnezeu și cugetând neîncetat la Stăpânul,, Mântuitorul, prin glasul Sfinților Îngeri, i-a dăruit cunoștința tainei despre El. Fiindcă a văzut îngeri în veșminte strălucitoare, ele semnificând frumusețea desăvârșită a curăției îngerești, care i-au oprit plânsul și i-au spus: „*Femeie, de ce plângi*?” Nu cer să afle pricina vărsării de lacrimi, căci ar fi știut-o, chiar dacă nu le-ar fi spus femeia, fiindcă ea se vădea din situația însăși. Ei o îndeamnă, mai degrabă, să-și oprească plânsul, ca nemaifiind potrivit, ea făcând, dintr-un prilej de bucurie, unul de tristețe. Fiind desființată moartea și pierind stricăciunea, fiindcă Mântuitorul nostru Hristos a înviat și astfel s-a deschis morților o cale nouă spre nestricăciune și viață, pentru ce, femeie, nemaifiind timpul potrivit, rămâi tristă și atât de amărâtă, când cele întâmplate te îndeamnă la bucurie?[2155] Acum trebuie să te bucuri și să te veselești. Pentru ce deci plângi și te opui cinstei datorate sărbătorii în care am intrat?

Îngerii apar șezând la cap și la picioare, unde se aflase trupul lui Iisus. Aceasta numai că nu arată femeii, care cugeta că Domnul a fost strămutat, că nu s-ar fi putut produce vreun rău sfântului trup, o dată ce îngerii au păzit, și puterile sfinte au înconjurat templul dumnezeiesc,[2156] căci cunoșteau pe Stăpânul lor.

Dar ar putea întreba cineva, și în mod cuvenit, pentru care pricină fericiții îngeri nu le-au spus nimic Sfinților Ucenici, ba nici nu li s-au arătat, dar s-au arătat și au vorbit femeii? Vom răspunde că era scopul Mântuitorului Hristos să semene în sufletele celor ce-L iubeau cunoașterea desăvârșită a tainei Lui, dar modul informării lor s-a împlinit în chip diferit, potrivit cu deprinderea celor ce erau informați. Sfinților Ucenici le-a ajuns spre credință neîndoielnică împlinirea faptelor, potrivit nădejdii propovăduite de dumnezeiasca Scriptură. Căci s-au întors acasă încrezându-se Sfintelor Scripturi și, de aceea, ar fi fost de prisos ca cei ce aveau o credință așa de sigură să fie învățați-prin glasul îngerilor. Dar lucrul acesta era foarte necesar pentru femeie, care nu cunoștea Sfânta și dumnezeiasca Scriptură și nu înțelegea nici în alt mod adânca taină a Învierii.

„*Ea le-a zis: Că au luat pe Domnul meu și nu știu unde L-au pus. Zicând acestea, ea s-a întors cu fața și a văzut pe Iisus stând, dar nu știa că este Iisus*” (In 20, 13-14)

E zăbavnică la înțelegere femeia, mai bine-zis tot neamul femeiesc. Căci nu înțelege semnificația ascunsă a ceea ce vede,[2157] ci le spune motivul plânsului ei. Dar nu încetează să numească pe Hristos Domnul, arătând prin aceasta iubirea ei față de El, și de aceea se bucură de însăși vederea celor dorite. Căci vede pe Iisus, deși nu-L gândește pe El ca prezent. Și pentru care pricină? Fie pentru că Mântuitorul nostru Se ascunde oarecum, printr-o putere potrivită Dumnezeirii, și nu Se lasă recunoscut, fie pentru că, fiind încă foarte de dimineață, femeia nu putea încă distinge cu ușurință ceea ce vedea, noaptea neîngăduindu-i aceasta, ci lăsând-o să vadă abia forma Celui venit aproape. De aceea, Însuși Domnul nostru Iisus Hristos pomenește în Cântarea Cântărilor de preumblarea din această noapte și de roua dimineții, zicând: „*Capul îmi este plin de rouă și părul ud de picăturile nopfii*” (Cânt. Cânt. 5, 2).

[2155] Timpul, sau desfășurarea vieții creaturii, nu mai înseamnă înaintarea spre moartea care e starea de corupție nevindecabilă și veșnică, ci e înaintare spre viața în veci incoruptibilă în Dumnezeu. Această putere a dat-o vieții noastre, sau timpului ei, Hristos, Care a desființat moartea și corupția firii omenești întâi în Sine, și din ea, în toți cei ce se unesc prin credință cu El. Nu există un timp în sine, ci creatura înaintează fie spre moarte, fie spre viața în veci fericită cu Dumnezeu, iar viața în fericire reală strălucește. De aceea, îngerii apar în veșminte strălucitoare, și Sfinții au fețele luminoase, ca și veșmintele liturgice. Aceasta e mistica luminii, proprie creștinismului răsăritean, contrar misticii întunericului, proprie gândirii occidentale. Lângă taina lui Dumnezeu e bucurie, și bucuria se arată ca lumină, nu ca întuneric.

[2156] Trupul Domnului e templul lui Dumnezeu-Cuvântul. Îngerii îl cinstesc, chiar stând în jurul locului unde s-a aflat el. Deci dușmanii lui Hristos nu puteau să necinstească trupul Domnului, făcând cu el ceea ce le-ar fi dictat ura.

[2157] Chiar vederea îngerilor ar fi trebuit să o asigure pe Maria Magdalena că trupul lui Hristos n-a putut fi luat de iudei. Dar ea n-a priceput aceasta.

„Zis-a ei Iisus: Femeie, de ce plângi? Pe cine cauți? Ea, crezând că e grădinarul, I-a zis: Doamne, dacă Tu L-ai luat, spune-mi unde L-ai pus și eu Îl voi ridica” (In 20, 15)

Fiind încă întuneric, şi noaptea nefiind cu totul trecută, ea vede pe Iisus venit aproape, însă nu ştie că este El, neputând distinge forma trupului şi trăsăturile feței, dar Îl aude zicând: „*Femeie, de ce plângi*?” Cuvintele Mântuitorului, deşi sunt foarte blânde, totuşi îi trezesc bănuiala că ar fi cele ale îngrijitorului grădinii. E firesc să credem că Domnul n-a spus acestea ca să afle pricina plânsului, nici ca să afle pe cine cânta, ci, mai degrabă, pentru a-i opri plânsul, aşa cum făcuseră şi cei doi îngeri, căci El însuşi era Cel ce grăia în ei. Deci, zicând: „*Femeie, de ce plângi? Pe cine cauți*?” e tot una cu a spune: Opreşte-ți lacrimile, căci ai aflat pe Cel căutat. Eu sunt motivul plânsului tău, căci am murit, am pătimit cele greu de suportat şi am fost scos din mormânt. Dar, deoarece sunt viu şi sunt de față, lasă tristețea şi treci la veselie. Deci, a întrebat ca să-i oprească plânsul. Căci Domnul trebuia să fie restauratorul, şi în acest sens. Din pricina neascultării lui Adam, ca prima pârgă a neamului, i s-a spus întregii firi a omului: „*Pământ eşti şi în pământ vei merge*” (Fac. 3, 19); iar către femeie, în special: „*În dureri vei naşte ni*” (Fac. 3, 16). A fi bogată în tristețe era soarta femeii, din cauza pedepsei. Era deci necesar ca prin cuvântul Celui ce rânduise osânda să se ridice povara blestemului, adică Mântuitorul nostru Hristos să oprească în Maria lacrimile femeii, mai bine-zis ale întregului neam femeiesc, ca un început. Căci ea este prima dintre femei care, întristându-se pentru patima Mântuitorului şi îndurerându-se pentru El, s-a învrednicit de cuvântul care îi oprea plânsul, puterea cuvântului trecând la tot neamul femeiesc, dacă se îndurerează de îndrăznelile împotriva lui Hristos şi cinsteşte credința în El, potrivit cuvântului din Psalmi: „*Oare nu pe cei ce Te urăsc pe Tine, Doamne, am urât şi asupra vrăjmaşilor Tăi m-am mâhnit*?” (Ps. 138, 21).

Deci Domnul nostru Iisus Hristos zice acestea, izbăvind-o pe ea de plâns. Iar ea, socotind că Cel ce-i grăieşte este un grădinar, făgăduia să mute cu toată râvna rămăşițele Mântuitorului în alte locuri, dacă i-ar fi spus numai unde l-a depus. Căci, neînțelegând încă marea taină a Învierii, era cuprinsă de astfel de bănuieli. Fiindcă mințile femeilor sunt mai puțin subtile şi nu pot înțelege uşor nici lucrurile nu prea grele, cu atât mai puțin înțeleg; minunile mai presus de cuvânt.[2158]

„Iisus i-a zis: Maria! Întorcându-se, aceea I-a zis evreieşte: Rabuni!(adică, Învățătorule)” (In 20, 16)

Cheamă spre o cunoaştere mai clară mintea femeii şi îi îngăduie să-L privească direct (căci ea Îl iubea), dar o şi mustră, deoarece întârziase atâta în a cunoaşte că El este Hristos. O face aceasta chemând-o pe nume. Iar ea Îl cunoaşte îndată, părăsind bănuielile de la început, numai prin vederea Lui,[2159] şi Îi aduce cinstirea obişnuită,

---

[2158] Femeia trăieşte mai mult prin simțire decât prin speculație abstractă. Trăieşte puternic şi bucuria, dar şi durerile naşterii. Dar tot aşa de puternic trăieşte şi bucuria credinței, şi durerea când aude pe necredincioşi disprețuind pe Dumnezeu. Aceasta s-a întâmplat şi cu Maria Magdalena, în cazul lui Hristos. Era încă greu de potolit durerea din pricina uciderii Lui, dar n-o părăsea nici iubirea față de El. Aceste puternice simțiri i-au fost o piedică în înțelegerea faptului că El n-a putut muri definitiv, că El a înviat. Îi era mereu teamă că duşmanii I-au furat trupul. Şi s-ar fi bucurat şi numai să-L afle şi să stea lângă El. Femeile merg neîncetat la mormântul scumpilor lor adormiți. Pentru ele, ei n-au pierit de tot.

[2159] A chema pe cineva pe nume înseamnă a-1 cunoaşte de mai înainte şi a fi fost în oarecare familiaritate cu el. Cel chemat astfel pe nume cunoaşte îndată şi el pe cel ce-1 cheamă, şi chiar vocea aceluia trezeşte în el multe amintiri din legăturile trecute. Maria a simțit în vocea ce-i rostea numele vocea lui Iisus şi i s-au trezit toate amintirile. Chemarea cuiva pe nume, mai ales după o întrerupere a întâlnirilor, actualizează prezența unică a două conştiințe una în alta şi toată vechea legătură dintre ele. Întreruperea legăturilor pentru o vreme şi teama de a nu le mai putea reînoda fac şi mai caldă bucuria reîntâlnirii. Cunoaşterea lui Iisus de către Maria prin auzirea numelui ei rostit de El arată că, cu toată îndumnezeirea firii Lui omeneşti

numindu-L: „*Rabuni!* (adică, Învăţătorule)". Şi, umplându-şi mintea de cea mai înaltă bucurie, aleargă cu căldură să-I atingă Sfântul trup, ca să dobândească binecuvântarea de la El.

„*Iisus i-a zis: Nu te atinge de Mine, căci încă nu M-am suit la Tatăl Meu*" (In 20, 17)

Sensul acestui cuvânt nu e uşor de înţeles de către cei mulţi, căci în el este ascunsă o taină. Deci e de folos să fie cercetat, fiindcă Domnul ne va dărui cunoaşterea cuvintelor Lui.

Opreşte deci pe femeie să se atingă de El şi nu o lasă să-I cuprindă picioarele, aşa cum doreşte. Iar, lămurindu-ne pricina acestui fapt, zice: „*Încă nu M-am suit la Tatăl Meu.*" Dar să căutăm ce se arată prin aceasta. Ce înseamnă că nu poate fi atins, dacă nu S-a suit încă la Tatăl? Cum ar fi acesta un motiv îndestulător, ca cei ce-L iubesc să nu se atingă de Sfântul lui Trup? Oare nu va socoti cineva, în mod greşit, că Domnul se fereşte de întinarea atingerii, arătând că trebuie să fie curat când Se va înălţa la Tatăl în ceruri? Dar cum nu ar fi acela lipsit de înţelegere sau de minte? Căci firea dumnezeiască nu poate fi întinată niciodată. Fiindcă, precum raza soarelui, atingând noroiul sau alte necuraţii, nu suferă nici o pagubă, ci rămâne ceea ce este, adică neîntinată şi nepărtaşă deloc la mirosul urât al celor atinse, aşa şi dumnezeiasca şi atotsfânta fire a lui Dumnezeu nu poate fi întinată. Deci, din ce pricină este împiedicată Maria să se apropie de El şi să se atingă cu bucurie de Sfântul Lui trup? Şi ce voieşte să spună Domnul, zicând: „*Încă nu M-am suit la Tatăl Meu*?" Trebuie să căutăm să înţelegem aceasta pe cât ne este cu putinţă. Vom spune ca motivele venirii Mântuitorului nostru au fost multe şi diferite, dar unul dintre ele, cel mai important, este acesta: „*N-am venit să chem pe cei drepţi, ci pe cei păcătoşi la pocăinţă*" (Mt. 9, 13).

Deci, înainte de crucea mântuitoare şi de Învierea din morti, iconomia cea pentru noi nefiind încă la sfârşitul cuvenit, Se amestecă cu cei drepţi şi cu cei păcătoşi, mănâncă şi cu păcătoşii şi vameşii, îngăduind celor ce voiau să se atingă liber de Sfântul Lui Trup, ca pe toţi să-i sfinţească şi să-i cheme la cunoştinţa adevărului şi să aducă pe cei bolnavi la sănătate, şi pe cei slăbiţi de bolile păcatelor la deprinderea sănătoasă. De aceea le-a şi spus acestora: „*n-au trebuinţă de doctor cei sănătoşi, ci cei bolnavi*" (Lc. 5, 31). De aceea, înainte de Învierea din morţi, Se amesteca cu cei drepţi şi cu cei păcătoşi şi nu respingea pe nici unul dintre cei ce se apropiau de El. Mai mult, fiind chemat odată în casa unui fariseu, o femeie a venit la El plângând; era o femeie păcătoasă din cetate, precum s-a scris, care, despletindu-şi părul, părăsind vechile ei păcate, Îi ştergea cu el picioarele, iar El nu o împiedica (Lc. 7, 37-38). Când mergea să învie pe fiica mai-marelui sinagogii, apropiindu-se o femeie ce suferea de curgerea sângelui şi atingându-se de marginea hainei Lui, nu-L vedem supărându-Se deloc, ci mai degrabă folosind-o cu un cuvânt mângâietor: „*Îndrăzneşte, fiică, credinţa ta te-a mântuit. Mergi în pace*" (Lc. 8, 48). Deci atunci îngăduia, spre mântuire, şi celor încă necuraţi la trup şi la minte să se atingă de Sfântul Său Trup şi să se bucure de toată binecuvântarea de la El. Dar, după ce a împlinit toată iconomia, a răbdat crucea şi moartea pe cruce, şi a înviat, şi a arătat că firea Sa e mai tare ca moartea, împiedică pe cei ce vin la El să se atingă de însuşi Sfântul Lui Trup, făcând din aceasta un chip al lucrării şi Taina Împărtăşirii de El.[2160] Aceasta a arătat-o şi Legea dată

---

după înviere, a păstrat ca posibile modurile omeneşti de manifestare, prin glas şi ca vizibilitate, ba chiar caracterul lor personal propriu. Numai Înălţarea, ca supremă treaptă de îndumnezeire a umanului, a făcut pe Iisus să nu Se mai manifeste decât în mod excepţional prin formă umană. Dar le-a păstrat în realitate şi după înălţare. Dovada a dat-o Iisus spunând cum va vorbi oamenilor la judecată sau cum va veni pe norii cerului. Şi-a ridicat umanitatea în veşnicie, şezând de-a dreapta Tatălui. Aceasta se vede însă şi din faptul că ni Se dăruieşte cu Trupul şi cu Sângele în Sfânta Împărtăşanie. Modul existenţei umanului în Hristos duţă înviere e o mare taină.

[2160] După Înviere, şi mai ales după Înălţare, trupul învăluit în taina dumnezeirii nu ne mai este accesibil decât în Sfânta Împărtăşanie, prin Duhul Sfânt invocat de Sfânta Biserică. Aceasta, ca să se arate că cel ce vrea să se împărtăşească de Trupul Domnului trebuie să se pregătească întâi, pregătire de care ţine şi

prin preaînțeleptul Moise, când a poruncit să se junghie mielul ca chip al lui Hristos, căci zice: „*tot cel netăiat împrejur să nu mănânce din el*” (Ieş. 12, 48), numind netăiat împrejur pe cel necurat, iar după firea ei trebuie cugetată în mod cuvenit umanitatea. Căci ce este firea omului față de curăția ce aparține lui Dumnezeu? Deci, dacă suntem încă netăiați împrejur, adică necurați, nu trebuie să ne atingem de Sfântul Trup, ci numai după ce am devenit curați prin adevărata tăiere împrejur, în Duh. Căci: „*tăierea împrejur este aceea a inimii, în duh*,” după cuvântul lui Pavel (Rom. 2, 29). Dar nu se produce în noi tăierea împrejur duhovnicească dacă nu Se sălăşluieşte în noi Sfântul Duh, prin credință şi prin Sfântul Botez.[2161] Deci cum nu s-ar fi oprit deocamdată Maria de la atingerea Trupului Său, de vreme ce umanitatea nu primise încă Duhul Sfânt. Fiindcă, deşi Hristos Se sculase din morți, Duhul nu fusese încă dat omenirii de către Tatăl prin El (prin Fiul). Căci abia după înălțarea Lui la Dumnezeu-Tatăl, L-a trimis pe Duhul.[2162] De aceea a şi zis: „*Vă este de folos ca să Mă duc. Căci dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi, iar dacă Mă voi duce, Îl voi trimite la voi*” (In 16, 7). Deci, nefiind încă trimis la noi Sfântul Duh, fiindcă nu Se înălțase la Tatăl, El opreşte pe Maria să-L atingă, deoarece ea nu primise încă pe Duhul, spunând: „*Nu te atinge de Mine, căci încă nu M-am suit la Tatăl Meu*,” adică, nu L-am trimis încă pe Sfântul Duh la voi. Acest model poate fi aplicat Bisericii. De aceea, oprim de la Sfânta masă pe cei ce sunt încă în stare de catehumeni, care cred în Dumnezeire, dar nu s-au îmbogățit cu Sfântul Duh. Căci Acesta nu Se sălăşluieşte în cei încă nebotezați. Dar, după ce devin părtaşi ai Sfântului Duh, nu mai este nici o piedică de a se atinge de Domnul nostru Iisus Hristos. De aceea, şi slujitorii Tainelor dumnezeieşti strigă către cei ce vor să se împărtăşească cu Taina Sfintei Împărtăşanii: „*Sfintele, Sfinților*,” arătând că numai celor sfințiți în Duh li se cuvine să se împărtăşească de cele sfinte.

CAPITOLUL 1

FIUL ESTE DUMNEZEU DUPĂ FIRE, CHIAR DACĂ, FIIND ASEMENEA NOUĂ, NUMEŞTE TATĂ PE DUMNEZEU

„*Mergi la frații Mei şi le spune: Mă sui la Tatăl Meu şi Tatăl vostru şi la Dumnezeul Meu şi Dumnezeul vostru*” (In 20, 17)

Pentru pricinile pe care le-am spus înainte, nu o lasă pe Maria să atingă trupul Său, deşi, din iubire de Dumnezeu, era însetată de aceasta. Dar o răsplăteşte pentru iubirea ei şi dă o îndoită răsplată credinței atât de puternice şi iubirii ei, arătând că nu lasă fără rod pe cei ce stăruie în evlavia față de El. Şi, ceea ce a fost mai important, în ea, în Maria - ca în prima, s-a încununat, aşa zicând, tot neamul femeiesc cu o îndoită cinste şi s-a dăruit

---

credința, şi intrarea în comunitatea celor credincioşi, sau în Biserică. Față de Maria, Hristos a arătat că deja trupul Lui intră într-o stare intangibilă material de către om, dar, după Înălțare, sau după o mai totală copleşire de spiritualitate în unirea cu Tatăl şi cu Duhul, Se va face mediu iradiant al Duhului şi, în calitatea aceasta, ne va umple şi pe noi de Duhul şi Îl vom putea primi în Sfânta Împărtăşanie. Cu Toma însă şi cu Apostolii, în câteva rânduri, şi la mâncarea peştilor, a făcut o excepție, a ieşit din această intangibilitate pentru a-i convinge pe viitorii propovăduitori ai Învierii Lui de realitatea acesteia.

[2161] Se produce în noi o tăiere împrejur spirituală, sau se depărtează spiritual de la om aplecarea spre poftele trupeşti şi spre egoism. Prin aceasta se dă sufletului pornirea spre comuniunea iubitoare cu Dumnezeu şi cu semenii. Cu această simțire omul se va apropia de Trupul Domnului în Sfânta Împărtăşanie, ca să se întărească şi mai mult. Dar această tăiere împrejur spirituală nu se produce fără Sfântul Duh, Care e Duhul comuniunii noastre cu Dumnezeu, şi Duhul comuniunii între Fiul şi Tatăl, deci şi între Fiul devenit Om şi Tatăl. Prin alipirea la Hristos prin credință primim şi noi Duhul comuniunii iubitoare a lui Hristos, ca Om, cu Tatăl.

[2162] Înălțarea la cer a Fiului, ca Om, la Tatăl a însemnat deplina spiritualizare sau îndumnezeire a umanității Lui, deci deplina umplere de Duhul, umanitatea făcându-se cu totul străvezie sau bună comunicantă a Duhului, fără să înceteze de a fi fire omenească, a fost înălțată la suprema treaptă de mediu a Dumnezeirii sau a lucrării Duhului Sfânt.

eliberarea de vechile neajunsuri. Căci, deşi la început a plâns şi a avut, ca motiv al lacrimilor, pe Hristos, a schimbat plânsul în bucurie, auzind de la Cel ce a condamnat odinioară femeia şi a declarat-o supusă durerilor, că nu mai trebuie să plângă. Căci s-a spus femeii odinioară de către Dumnezeu: *„În dureri vei naşte fii”* (Fac. 3, 16). Dar, precum odinioară în rai a supus-o durerilor pe cea care ascultase de glasul şarpelui şi slujise vicleniei diavolului, aşa îi porunceşte, tot în grădină, să nu mai plângă.[2163] Eliberând-o de blestemul prin care era supusă durerii, totodată îi porunceşte să se facă întâiul vestitor al marilor bunătăţi şi să binevestească ucenicilor că şi ei au calea deschisă spre cele de sus.[2164] Precum prima femeie, maica întregii umanităţi, a fost osândită pentru că a dat ascultare cuvintelor diavolului şi, prin ea, tot neamul femeiesc a fost osândit, aşa şi aceasta, slujind cuvintelor Mântuitorului şi vestind cele ale vieţii veşnice, izbăveşte tot neamul femeiesc de vină. Domnul dăruieşte deci Mariei scăparea de lacrimi şi eliberarea de îndurerarea inimii, dar şi de a avea picioare *„frumoase.”* Căci, după cuvântul Proorocului: *„Cât de frumoase sunt picioarele celor ce binevestesc cele bune”* (Is. 52, 7). Fiindcă cea dintâi femeie nu avea picioarele *„frumoase,”* căci nu binevestea vreun bine sfătuind pe protopărintele să calce porunca dumnezeiască. Iar că Maria e demnă de admiraţie vei cunoaşte şi din faptul că s-a învrednicit să fie pomenită în profeţie. Căci ce a spus Proorocul despre ea şi despre femeile care, împreună cu ea, au binevestit Sfinţilor ucenici Învierea Mântuitorului?: *„Femei, care veniţi de la vedere, apropiaţi-vă! Acesta este un popor fără de minte”* (Is. 27, 11). Cuvântul dumnezeiesc porunceşte acestor femei, adevărate iubitoare de Hristos, să pornească iute la drum, ca să vestească şi altora cele pe care le-au văzut şi osândeşte neînţelegerea iudeilor, care râd şi de cuvântul despre Învierea lui Hristos.

Deşi au fost şi alte femei acolo (căci aceasta spun şi ceilalţi Evanghelişti), înţeleptul Ioan o aminteşte numai pe Maria. Nu vom socoti ca fiind vreo nepotrivire între cuvintele acestor Sfinţi. S-ar părea că Ioan a amintit numai de Maria Magdalena, ca una ce avea o simţire mai caldă a iubirii faţă de Hristos şi care a alergat înaintea celorlalte ca să vadă mormântul, să ajungă în grădină şi să cerceteze tot locul din apropierea mormântului pentru a afla Trupul Lui. Căci socotea că Domnul a fost strămutat cu adevărat. Căci se atribuie totdeauna, mai ales căpeteniilor, hotărârea din urmă şi împlinirea lucrurilor, deşi şi alţii au cugetat împreună şi au conlucrat la împlinirea lor.

Deci, spre cinstea, slava şi lauda ei veşnică, Mântuitorul i-a dăruit Mariei slujirea de a binevesti fraţilor mesajul cuvintelor Lui: *„Mă sui la Tatăl Meu şi Tatăl vostru şi la Dumnezeul Meu şi Dumnezeul vostru.”* Iar tu primeşte această adâncă şi mare taină, nelăsând inima ta să se abată de la înţelegerea dogmelor dumnezeieşti. Ia aminte cum Cuvântul Unul-Născut al lui Dumnezeu a venit printre noi, ca şi noi să ne facem asemenea Lui, pe cât e cu putinţă firii noastre, şi să dobândim înnoirea prin har. Căci S-a smerit pe Sine ca să ducă la înălţime ceea ce este smerit prin fire şi a purtat chip de rob (Filip. 2, 6-7), deşi era Domn şi Fiu al lui Dumnezeu prin fire, ca să ridice pe robul, prin fire, la slava înfierii după asemănarea Lui (Gal. 4, 4-5). Deci Se face ca noi, adică Om, ca şi noi să ne facem ca El, adică dumnezei şi fii (In 10, 31). Îşi însuşeşte cele proprii nouă şi ne dă în schimb cele ale Lui. Dar vei vrea, cu drept cuvânt, să se spună cum şi în ce mod. Voi explica după putere, întâi, numeşte fraţi ai Săi pe cei aflaţi în poziţia şi firea de slugi (căci făpturile sunt roabe ale Făcătorului), iar pe Dumnezeu Îl

---

[2163] Dumnezeu îi grăieşte femeii în grădină, şi când o supune pedepselor neascultării de El, şi acum, când se alipeşte Lui prin iubire statornică. Căci, unde este El, natura este o grădină. Dar atunci, în grădină, arătarea pedepsitoare a lui Dumnezeu a adus transformarea naturii din grădină într-o natură aspră, istovitoare, iar acum natura, devenită grădină prin iubirea femeii se permanentizează ca grădină, ajutând-o să vadă, dincolo de asprimea naturii, lumina lui Dumnezeu care o înfrumuseţează. Încetarea plânsului femeii, după ce cunoaşte că Hristos a înviat, nu e propriu-zis o încetare a durerilor naşterii. Dar durerea naşterii e unită cu bucuria copleşitoare că naşte nu un om fără un sens al existenţei, ci un om care se va împărtăşi de bucuria veşnicei fericiri prin unirea cu Hristos.

[2164] Primul rod al iubirii primei femei - şi, după ea, al tuturor femeilor credincioase - este că naşterea nu va mai fi însoţită numai de plâns, ci şi de mare bucurie. Iar al doilea, că, precum Maria Magdalena se face primul vestitor al constatării sigure că Hristos a înviat, aşa se fac toate femeile credincioase, care nasc, primele vestitoare către pruncii lor ale credinţei în Hristos cel înviat.

numeşte Tată al Său şi al nostru. Însuşindu-Şi cele omeneşti pentru a fi asemenea nouă, numeşte pe Dumnezeul nostru Dumnezeul Său, deşi El este Fiu după fire, ca, precum noi urcăm prin asemănarea cu El la demnitatea mai presus de fire (căci nefiind fii după fire, am fost numiţi fii ai lui Dumnezeu, fiindcă strigă în noi prin Duhul Său: „*Avva, Părinte*"), aşa şi El, fiindcă a primit chipul nostru (căci S-a făcut om, după Scripturi - Rom. 8, 15), are pe Dumnezeu ca Dumnezeu, deşi e Dumnezeu adevărat după fire.[2165] Deci să nu te sminteşti, chiar dacă Îl auzi numind pe Dumnezeu Dumnezeul Său, ci înţelege ca un iubitor de învăţătură şi cugetă cu înţelepciune la tâlcul cuvântului. Căci zice că Dumnezeu este Tatăl Său şi Dumnezeul nostru, spunând un lucru adevărat în amândouă privinţele. Căci Dumnezeul tuturor este prin fire şi cu adevărat Tatăl lui Hristos, dar nouă nu ne este Tată prin fire, ci mai degrabă Dumnezeu, ca Domn şi Făcător. Dar Fiul unindu-Se cu noi, demnitatea ce-I este proprie şi anume o dăruieşte şi firii noastre, numind pe Născătorul Său Tată comun.[2166] Primeşte în Sine ceea ce e natural firii noastre, adică asemănarea cu noi. Căci numeşte pe Tatăl Dumnezeul Său, nevrând să dispreţuiască asemănarea cu noi pe care Şi-a asumat-o datorită iubirii de oameni şi bunătăţii aflate în El.[2167] Deci, dacă din nepricepere vrei să critici acest cuvânt şi ţi se pare de nesuportat că Domnul numeşte pe Tatăl Dumnezeul Său, critici fără minte iconomia săvârşită pentru tine şi, în loc să-I mulţumeşti, necinsteşti pe Binefăcătorul tău şi bârfeşti cu neînţelegere modul iubirii arătate de El nouă. Căci, dacă S-a smerit pe Sine, a dispreţuit ruşinea (Evr. 12, 2) şi, făcându-Se om pentru tine, a luat micimea smereniei tale (Filip. 2, 8), mare fiind cinstea Celui ce a primit-o.[2168] Şi mă mir că, auzind că S-a deşertat (fiindcă S-a deşertat pentru noi - Filip. 2, 7), nu te gândeşti la plinătate, ci, privind numai la smerenie, nu înţelegi înălţimea. Căci, cum S-ar fi deşertat, dacă n-ar fi fost desăvârşit ca Dumnezeu? Şi în ce mod S-ar fi deşertat, dacă nu cugeţi la înălţimile firii Lui negrăite?[2169] De aceea, fiind deplin şi atotdesăvârşit, ca Dumnezeu, S-a deşertat pentru tine, pogorându-Se la asemănarea cu tine; şi, fiind înalt, ca Fiu al lui

---

[2165] Hristos îi numeşte şi după învierea Sa pe ucenici „fraţi", ca să se ştie că nici în această stare nu a părăsit firea omenească şi că-i va ridica şi pe ei, şi pe toţi cei ce vor crede în El, la înălţimea umanităţii Sale înviate, şi alături de Sine, Care va sta lângă Tatăl. Ca Om înviat în mod deplin, urcă la Dumnezeu-Tatăl, făcându-i şi pe ucenicii Lui (prezenţi şi viitori) să-L aibă pe Dumnezeu apropiat ca Tată. Faptul că i-a făcut „fraţi" ai Săi în mod conştient se va arăta în aceea că El însuşi va spune în ei, unind glasul lor cu al Său, prin Duhul Său, către Dumnezeu: „*Avva, Părinte*," cum spune din veci prin Duhul. Pe de altă parte, El S-a făcut şi rămâne atât de mult Om, chiar de-L are pe Dumnezeu şi în această calitate ca Tată, încât Îl trăieşte pe Dumnezeu ca Dumnezeu, împreună cu oamenii. Îl are pe Dumnezeu şi ca Tată, şi ca Dumnezeu, făcându-i pe cei ce se unesc cu El să-L trăiască pe Dumnezeu şi ca Tată şi ca Dumnezeu. Prin Hristos se realizează o deplină unire între Dumnezeu şi oameni, dar fără să înceteze deosebirea după fire dintre Dumnezeu şi oameni. Dumnezeu a adus la fiinţă şi o altă formă de exis tentă, dar nu o ţine separată de El, ci o uneşte deplin cu El în Hristos, Fiul Lui făcut Om, şi prin Duhul de Fiu al Fiului Său. Chiar înălţarea Fiului Său întrupat la cer uneşte deplin creaţia cu Dumnezeu, urcând-o la cer, unde El este din veşnicie, adică dinainte de întrupare.

[2166] Persoana Celui născut din Tatăl, făcându-Se şi Persoană a firii noastre, numeşte pe Tatăl din Care S-a născut Tată al Său şi ca Om, iar în unire cu El, Îl avem şi noi ca Tată pe Cel ce L-a născut.

[2167] Dar tot pentru că Fiul lui Dumnezeu a făcut ale Sale cele omeneşti, trăieşte pe Tatăl Său şi ca Dumnezeu, cum Îl trăim noi, căci nu dispreţuieşte umanitatea pe care a luat-o. Fiul lui Dumnezeu Îşi însuşeşte, o dată cu simţirea de Fiu Născut de Tatăl, şi simţirea de făptură, sau trăieşte faţă de Tatăl iubirea în ambele forme, cum o trăiesc în alt fel şi oamenii.

[2168] În sine, micimea este un lucru de dispreţuit. Dar când o ia cineva mărit, din iubire pentru cel mic, fapta acestei smeriri din iubire pentru cel mic devine o dovadă a înălţimii celui ce o săvârşeşte, iar când o face chiar Dumnezeu e o adevărată minune.

[2169] Când ni se spune că Fiul lui Dumnezeu „*S-a deşertat*" făcându-Se om, nu trebuie să uităm de plenitudinea în care a rămas. Şi când vedem smerenia acceptată, nu trebuie să uităm înălţimea pe care a păstrat-o. Căci şi golirea Celui ce are plenitudinea e tot un semn al plenitudinii, precum şi smerirea Celui înalt e o dovadă a înălţimii Lui. Numai Cel înalt se poate smeri cu adevărat, arătând chiar în smerenie cât de înalt este. Şi numai Cel ce are plenitudinea are de unde să Se deşerte, fără să o piardă. Acela aduce plenitudinea şi înălţimea Lui într-o formă accesibilă şi cuceritoare la cel spre care Se deşartă şi spre care Se smereşte.

Dumnezeu şi din însăşi fiinţa Tatălui, S-a smerit pe Sine Cel ce S-a coborât din înălţimile slavei dumnezeieşti atât de mult, încât a cunoscut firea (noastră).[2170] Fiindcă Acelaşi este Dumnezeu şi Om, înalt datorită Celui ce L-a născut (fiindcă este Dumnezeu din Dumnezeu şi Fiu din Tatăl cu adevărat), şi S-a smerit pentru noi (căci S-a făcut Om pentru noi), nu te tulbura când spune: *„Mă sui la Tatăl Meu şi Tatăl vostru şi la Dumnezeul Meu şi al vostru.”* Căci I se cuvine, ca Dumnezeu prin fire şi Fiu al lui Dumnezeu, să numească Tată după fire, în mod cu totul potrivit, pe Cel ce L-a născut, iar ca Om, ca noi, să-L numească pe Dumnezeu Dumnezeu al Său.

„Şi a venit Maria Magdalena vestind ucenicilor că a văzut pe Domnul şi acestea i-a spus ei” (In 20, 18)

Neamul supus slăbiciunii se tămăduieşte - adică femeile - prin iubirea de oameni a Mântuitorului nostru, Care, într-un anumit fel, a pus începutul vindecării bolilor noastre, îndreptându-l spre o stare mai bună. Căci Maria vesteşte că a văzut pe Domnul, Care a scăpat de legăturile morţii, şi că I-a auzit glasul, aducând ucenicilor cuvintele vieţii şi începuturile dumnezeieştilor Evanghelii.

„Şi fiind seară, în ziua aceea, întâia a săptămânii (duminica), şi uşile fiind încuiate, unde erau adunaţi ucenicii de frica iudeilor, a venit Iisus şi a stat în mijloc şi le-a zis: Pace vouă! Şi zicând acestea, le-a arătat mâinile şi coasta Sa” (In 20, 19-20)

În aceeaşi zi, în care S-a arătat şi a vorbit Mariei, S-a arătat şi Sfinţilor Ucenici care, temându-se de uneltirile necredincioşilor iudei, se aflau adunaţi într-o casă oarecare. Căci nu puteau fi lipsiţi de cugetarea potrivită cei atât de îndrumaţi spre graba de a scăpa de mânia ucigaşilor. Deci Hristos li Se arată lor în chip minunat. Căci chiar uşile fiind închise, precum spune Apostolul, Hristos a stat în mijlocul lor pe neaşteptate, puterea Lui dumnezeiască negrăită arătându-se deasupra legilor lucrurilor, prin cele săvârşite arătându-Se mai presus de înţelegerea şi forma obişnuită. Deci să nu spună cineva: Cum a putut Domnul, al Cărui trup era real, să intre neîmpiedicat deşi uşile erau încuiate? Mai degrabă să cugete, că dumnezeiescul Evanghelist nu spune aceasta despre unul ca noi, ci despre Acela care stă pe tron împreună cu Dumnezeu-Tatăl şi face lesne toate câte voieşte. Căci, fiind Dumnezeu după fire şi adevărat, nu trebuia să se supună ordinii lucrurilor, asemenea celor create de El, ci mai degrabă stăpâneşte asupra necesităţii. Fiindcă, în ce mod s-a supus marea picioarelor Lui, şi El a călcat peste valuri ca pe uscat, câtă vreme trupurilor noastre nu li se supun apele ca un drum aşternut? Sau cum a săvârşit celelalte fapte minunate printr-o putere dumnezeiască?[2171] Dar acelea, vei

[2170] Fiul lui Dumnezeu S-a pogorât atât de mult din înălţimea Sa de Dumnezeu, fără a înceta să fie Dumnezeu, încât a putut fi într-un fel simţit şi „văzut,” prin trupul asumat, ca Dumnezeu de către cei ce purtau firea omenească. Desigur că au putut să-L vadă ca Dumnezeu pentru că le-a dat puterea Sa dumnezeiască. Dar şi aceasta este, pe de o parte, o coborâre la capacitatea oamenilor de a folosi puterea Lui, pe de alta, o înălţare a oamenilor. În general, omul nu e făcut pentru a trăi despărţit de Dumnezeu. Numai primind puterile dumnezeieşti se realizează ca om deplin. Dar Dumnezeu L-a făcut pe om aşa. Numai prin Dumnezeu sunt create şi susţinute toate şi numai prin El, sau în unire cu El, se desăvârşesc toate, în toate se arată puterea lui Dumnezeu. Şi numai pentru că are un Fiu Unul-Născut Dumnezeu poate să-Şi arate puterea dumnezeiască, creând lumea şi desăvârşind-o prin El. Altfel, sau n-ar putea ieşi din „închisoarea” dumnezeirii Sale, sau S-ar naşte din El o lume prin emanaţie, sau prin evoluţie, fără voia Lui. În acest caz, nefiind nicăieri o libertate, n-ar fi niciunde o putere reală. Totul s-ar desfăşura automat, ca o putere fără putere.

[2171] Legile lucrurilor sunt supuse lui Dumnezeu, căci El le-a rânduit. Dar ele sunt rânduite pentru a le ţine pe toate într-o armonie. Însă, când ele pot fi călcate şi de om, producând dezordine între lucruri, fără ca dezordinea aceasta să devină generală şi permanentă, de ce nu le-ar putea Dumnezeu şi depăşi în cazuri particulare pentru scopuri bune, fără ca să producă deplasarea generală a lucrurilor potrivite lor, sau depăşirea unei legi într-un caz dat să fie urmată de reintrarea acelei legi în funcţia ei? Dumnezeu nu poate

zice, sunt mai presus de cuvânt. Deci pune-o şi pe aceasta (intrarea prin uşile închise) împreună cu acelea şi nu cugeta, ca cei răpiţi de uşurătatea proprie spre cugetarea celor ce nu trebuie, că Domnul n-a înviat cu trupul acesta, ci fără trup şi lipsit cu totul de templul asumat. Căci, dacă nu poţi înţelege lucrarea firii necreate, pentru ce nu recunoşti slăbiciunea celei omeneşti?[2172] Căci acest lucru îmi pare mai înţelept. Deci, acoperă cu tăcerea măsura rânduită ţie de către Creatorul. Căci altfel, lepădând cugetarea înţeleaptă, vei dispreţui marea taină a Învierii, prin care avem toată nădejdea.[2173] Să ne aducem aminte de cuvântul lui Pavel: „*Căci dacă morţii nu înviază, nici Hristos n-a înviat. Iar dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credinţa voastră, şi sunteţi încă în păcatele voastre*” (I Cor. 15, 16-17). Şi iarăşi: „*Ne aflăm încă şi martori mincinoşi ai lui Dumnezeu, pentru că am mărturisit împotriva lui Dumnezeu că a înviat pe Hristos, pe Care nu La înviat, dacă deci morţii nu înviază*” (I Cor. D, 15). Şi ce este cel sculat, dacă nu cel căzut, sau ce este cel înviat, dacă nu cel prăbuşit în moarte? Şi cum vom aştepta noi învierea, dacă Hristos n-a înviat templul Său, făcându-Se pe Sine începătură a celor adormiţi (I Cor. 15, 20) şi întâi-născut din morţi pentru noi? Sau cum va îmbrăca acest trup stricăcios nestricăciunea, dacă, precum socotesc unii, va coborî în totală pierzanie? Şi cum nu i se va întâmpla aceasta, dacă nu va avea nici o nădejde a învierii? Deci, păzeşte-te să nu cazi din credinţa cea dreaptă pentru că nu pricepi minunea, ci fii înţelept şi adaugă aceasta la celelalte minuni.[2174]

Priveşte cum, prin intrarea minunată prin uşile încuiate, Hristos a arătat iarăşi că e Dumnezeu după fire, şi nu altcineva decât Cel care a convieţuit odinioară cu ei. Prin dezvelirea coastei trupului şi prin arătarea urmelor cuielor, ne-a dovedit desăvârşit că a ridicat templul trupului Său care atârnase pe cruce şi a restaurat viaţa trupului pe care îl purtase, desfiinţând moartea specifică trupului, deoarece este Viaţă şi Dumnezeu după fire. Fiindcă ce trebuinţă era să-Şi arate mâinile şi coasta, dacă după nesăbuinţa unora, nu ar fi înviat cu trupul Său? Căci, dacă ar fi voit ca ucenicii să cugete altceva despre El, de ce nu S-ar fi arătat în altă formă şi, dispreţuind chipul trupului, nu i-ar fi chemat spre alte cugetări? Dar, de fapt, arată că este foarte important ca ei să creadă în Învierea Lui cu trupul, încât, când timpul o va cere, va preface trupul Său într-o slavă negrăită şi mai presus de fire. A acceptat să Se arate cum fusese înainte, ca să nu se creadă că poartă altă formă decât aceea în care a pătimit moartea pe cruce. Că slava Sfântului trup n-ar fi putut fi suportată de ochii noştri, dacă Hristos ar fi voit să o arate şi înainte de suirea la Tatăl, vei înţelege uşor aducându-ţi aminte de arătarea transfigurată, pe munte, înaintea Sfinţilor ucenici. Căci fericitul Evanghelist Matei scrie că, luând odată pe Petru, pe Iacob şi pe Ioan, S-a suit în munte şi S-a schimbat la faţă înaintea lor, şi faţa Lui strălucea ca soarele, iar hainele Lui erau albe ca lumina (Mt. 17, 1-2), iar aceia, neputând suporta vederea, au căzut la pământ.[2175] Deci, cu mare folos, Domnul nostru

---

da unui trup bolnav o putere excepţională la un moment spre a se face sănătos, iar după aceea trupul lui să revină sub puterea legilor obişnuite? În sfârşit, sunt puteri superioare care pot da lucrurilor materiale sau trupurilor puteri care să depăşească puterile care le ţin supuse legilor obişnuite.

[2172] Firea omenească, fiind slabă, nu se poate sustrage din ordinea care stăpâneşte natura. Dar firea dumnezeiască îi poate da această putere, de a o face să se strecoare prin uşile încuiate.

[2173] Dacă nu admitem că Dumnezeu poate depăşi ordinea legilor obişnuite ale naturii, nu admitem nici Învierea Lui. Iar fără Învierea lui Hristos nu avem nici o nădejde că mai urmează ceva după moarte. Şi acest lucru e cel mai absurd. Iată cum, socotind că legile naturii sunt totul, recunoaştem că totul este absurd.

[2174] Nu te îndoi de Învierea Domnului, pentru că a trecut prin uşile încuiate. Această minune se adaugă la celelalte minuni săvârşite de El.

[2175] Bunătatea sau generozitatea şi bogăţia spirituală se reflectă ca lumină pe faţa celui care le are. Lumina spirituală devine lumină văzută. E o taină cum ea produce în materia feţei o lumină, care se vede că nu e pur materială. Şi această lumină are diferite grade. Pe faţa lui Iisus strălucea orbitor. Dar ea proiecta şi pe hainele Lui o lumină albă ca zăpada, deci mai puţin strălucitoare. Dar şi deasupra lui Iisus era un nor luminos. Se întâmplă uneori ca o lumină spirituală puternică să facă şi mediul din jur luminos. De aceea, se poate cugeta că lumina lui Hristos va umple de lumină tot universul creat.

Iisus Hristos, neschimbându-Şi templul trupului Său în slava cuvenită lui, S-a arătat în chipul Său dinainte, nevrând să strămute credința în înviere spre un alt chip şi trup decât cel pe care îl luase din Sfânta Fecioară, în care a şi murit răstignit, după Scripturi, puterea morții exercitându-se numai împotriva trupului, din care a şi fost scoasă. Căci, dacă trupul Lui mort n-ar fi înviat, ce moarte ar fi fost biruită?[2176] Căci nu ar fi încetat stăpânirea stricăciunii prin moartea unei singure făpturi raționale, sau suflet, sau înger, sau însuşi Dumnezeu-Cuvântul.[2177] Deoarece stăpânirea morții se impune numai din cauza stricăciunii, din cauza ei vine şi învierea, ca să se desființeze puterea morții şi să fie doborâtă puterea stăpânitorului acestei lumi. Intrarea Domnului prin uşile încuiate trebuie socotită de cei înțelepți ca una dintre celelalte minuni pe care El le-a săvârşit. El salută pe Sfinții ucenici cu cuvintele „*Pace vouă*!" însemnând că El însuşi este pacea.[2178] Cei cărora le este prezent Hristos sunt păziți numaidecât netulburați. Aceasta s-a rugat şi Pavel, să le vină de la Dumnezeu celor ce cred în El, zicând: „*Pacea lui Dumnezeu, care covârşeşte orice minte, să păzească inimile voastre şi cugetele voastre, întru Hristos Iisus*" (Filip. 4, 7). El spune că pacea lui Hristos mai presus de minte nu e alta decât Duhul Lui, de Care, dacă se împărtăşeşte cineva, se umple de tot binele.[2179]

„*Deci s-au bucurat ucenicii văzând pe Domnul*" (In 20, 20)

Fericitul Evanghelist întăreşte adevărul cuvintelor Mântuitorului, când spune că ucenicii s-au umplut de pace şi bucurie, pentru că au văzut pe Iisus. Căci ne aducem aminte de cuvintele spuse lor, în chip de ghicitură, cu privire la cinstita cruce[2180] şi despre învierea din morți: „*Puțin şi nu Mă veți mai vedea, şi iarăşi puțin şi Mă veți vedea... şi bucuria voastră nimeni nu o va lua de la* voi"(In 16, 16 şi 22). Iudeii, având mintea plină de nebunie, se bucurau văzând pe Iisus pironit pe cruce, în timp ce inima Sfinților ucenici era apăsată de o nestăpânită şi insuportabilă durere. Dar, deoarece este Viața după fire, El a desființat stăpânirea morții, a înviat, şi s-a stins bucuria iudeilor, iar

---

Însă chiar în lumina orbitoare în care a apărut pe Tabor, Apostolii au cunoscut Persoana Lui, precum au cunoscut şi persoanele lui Moise şi Ilie. Dar, precum o persoană sfântă poate proiecta pe fața ei o lumină de diferite grade, cu atât mai mult putem cugeta că lumina lui Hristos se poate arăta în diferite grade. Poate că şi faptul de a nu fi văzut este şi el o acoperire supremă de lumină. Evanghelistul Ioan menționează însă şi amănuntul că, venind Iisus la ucenici, le-a arătat mâinile purtătoare de urme ale cuielor şi coasta cu urmele suliței. Trupul înviat, chiar făcut uneori vizibil, este atât de schimbat, încât trebuie să convingă pe ucenici despre identitatea Lui, prin urmele patimilor.

De obicei, trupul Lui rămâne în lumină după Înviere şi va fi permanent copleşit de lumină după Înălțare. Aceasta are ca urmare că, deşi trupul rămâne în structura lui definită, totuşi în lumina lui sau în lumina extinsă prin trup la infinit, Hristos Se poate arăta cu trupul Lui definit şi poate fi prezent. Poate comunica prin el, şi poate lucra prin el oriunde voieşte, fără ca trupul Lui să fie extins oriunde sau în ubiquitate, sau în infinit. Trupul Lui este totodată nedefinit şi posibil de a fi văzut.

2176 Dacă Hristos nu ar fi arătat că a rămas în trup după Înviere, în ce ar fi constat Învierea Lui sau biruirea morții? Căci moartea nu se referă decât la trup.

2177 Numai trupul omenesc era supus corupției. Numai în el şi prin puterea superioară arătată în el putea fi ea desființată. Hristos trebuia să arate în trupul Lui de după înviere că stricăciunea a fost desființată.

2178 Iubirea, pacea, toate cugetările şi simțirile au ca subiect persoana. Acestea nu pot fi înțelese stând în ele înseşi. Pacea deplină, iubirea deplină sunt ale Persoanei supreme, ale lui Dumnezeu. De aceea, ea era implicată, ca pace afirmată, în iubirea simțită, în cuvântul rostit. Dar o persoană e pace, iubire, cuvânt nu numai pentru sine, ci şi în relație cu altă persoană, dar mai ales cu Hristos Fiul lui Dumnezeu, Care S-a făcut om pentru oameni, spre a fi acestea pentru ei, spre a fi dătător de pace, de iubire, de cuvânt. Toate aceste valori realizează comuniunea între persoane.

2179 Duhul Sfânt este Duhul comuniunii. Căci El trebuie cugetat ca Cel ce Se mişcă între Tatăl şi Fiul, întreținând iubirea între Ei. În Duhul Se întâlnesc, Se trăiesc Unul pe Altul. De la Tatăl Duhul purcede ca să Se odihnească peste Fiul, ca bucurie a Tatălui, şi să umple pe Fiul de bucuria ce o arată Tatălui. De aceea Duhul de Fiu, plin de bucuria de Tatăl, ni Se dă şi nouă de Fiul făcut Om. Iar unde este bucuria unuia de altul, este cea mai adâncă pace.

2180 Remarcăm caracterizarea crucii de către Sfinții Părinți ca fiind „cinstită," contrar grupărilor neoprotestante care nu vor să o cinstească.

durerea Sfinților ucenici s-a schimbat în bucurie, odrăslind o veselie cu totul nepieritoare. Căci Hristos nu va mai muri, o dată ce a înviat spre desființarea păcatului, precum s-a scris (Evr. 9, 26). Căci e viu pururea, şi cu siguranță că va păzi în bucurie nesfârşită pe cei ce nădăjduiesc în El.[2181] Li Se adresează iarăşi, repetând încredințarea: „*Pace vouă*,” stabilind aceasta ca o lege fiilor Bisericii. De aceea şi în slujbele dumnezeieşti, ne spunem şi noi unii altora aceasta chiar la începutul Tainei Euharistiei. Căci a fi în pace între noi şi cu Dumnezeu este ca un izvor şi ca un început a tot binele. De aceea şi Pavel, dorindu-le celor chemați să aibă cele mai mari binecuvântări, zice: „*Har vouă şi pace de la Dumnezeu, Tatăl nostru, şi de la Domnul nostru Iisus Hristos*” (Rom. l, 7). Iar, îndemnând la pacea cu Dumnezeu pe cei ce nu au crezut încă, zice: „*În numele lui Hristos, aşadar, ne înfățişăm ca mijlocitori, ca şi cum Însuşi Dumnezeu v-ar îndemna prin noi. Vă rugăm, în numele lui Hristos, împăcați-vă cu Dumnezeu*!” (II Cor. 5, 20). Ne îndeamnă nu mai puțin şi Proorocul Isaia, zicând: „*Să facem pace cu El, să facem pace cei ce venim*” (Is. 27, 5). Deci Cel ce a făcut să biruiască pacea, mai bine-zis Cel ce este Pacea tuturor, le doreşte pacea, adică Hristos. „*Căci El este pacea noastră*,” după Scripturi (Efes. 2, 14).

„*Şi Iisus le-a zis iarăşi: Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit şi Eu pe voi*” (In 20, 21)[2182]

Prin acestea Domnul nostru Iisus Hristos i-a hirotonit ca învățători ai lumii şi ca iconomi ai Tainelor Lui dumnezeieşti, şi le-a poruncit să lumineze ca nişte luminători şi să strălucească nu numai în țara iudeilor, potrivit poruncii Legii care se aplica de la Dan până la Beer-Şeba, după cum s-a scris (II Rg. 3, 10), ci în tot pământul de sub soare, şi celor ce sunt răspândiți şi locuiesc pretutindeni. Deci, adevărat zice Pavel că: „*nimeni nu-şi ia singur cinstea aceasta, ci dacă este chemat de Dumnezeu*” (Evr. 5, 4). Căci Domnul nostru Iisus Hristos a chemat la cea mai strălucitoare apostolie pe ucenicii Săi, înaintea tuturor, şi a făcut referire la întreg pământul, care căzuse arătând, ca Dumnezeu, stâlpii care îl puteau susține. De aceea a şi spus prin glasul Psalmistului despre pământ şi despre Apostoli: „*Eu am întărit stâlpii lui*” (Ps. 74, 3), căci fericiții ucenici s-au făcut ca nişte stâlpi şi temelie a adevărului (I Tim. 3, 15),[2183] pe care spune că i-a trimis, precum L-a trimis pe El Tatăl, arătând

[2181] Cât cel ce te iubeşte e în viață, e o bucurie pentru tine; Hristos, Cel ce trăieşte în veci, îi ține de-a pururi în bucurie pe cei ce cred în iubirea Lui.

[2182] Hristos le dă ucenicilor porunca propovăduirii, sau a apostolatului, numai îndată ce îi convinge prin arătarea mâinilor şi a coastei care poartă urmele morții, că a învins moartea înviind. El îşi încheie trimiterea de la Tatăl cu Învierea Sa. După dovedirea împlinirii Învierii îi trimite pe ucenici. Prin aceasta, Apostolii continuă trimiterea lui Hristos de către Tatăl. Hristos a fost trimis ca Dumnezeu-Fiul de către Dumnezeu-Tatăl. Ca Fiu al Tatălui, El nu avea nevoie să fie convins de existența Tatălui pentru a-Şi asuma trimiterea dată. Apostolii trebuie convinşi că El este Dumnezeu, ca să-şi asume această trimitere, pentru că El li Se arătase şi li Se arăta ca Om. Deci, trebuia prin Înviere ca acest Om să le demonstreze că e şi Dumnezeu. Şi în aceasta Hristos Se arată ca Mijlocitor. Învierea lui Hristos, care va fi baza convingerii lor pentru a propovădui că El este Dumnezeu, aduce însă şi noutatea cu adevărat reală şi esențială în viața omenirii. Ea dă existenței oamenilor un sens. Ei ştiu, în baza Învierii lui Hristos, că oamenii nu există spre moarte, ci spre viața de veci. Cât de greu a fost să se primească de către oameni faptul învierii lui Hristos arată şi Maria Magdalena care, cu toată iubirea ei uriaşă față de El, nu poate crede că a înviat până El nu îi vorbeşte. Mereu credea că a fost furat de iudei. Şi Maria şi Apostolii au avut o judecată critică. Nu o halucinație i-a făcut să propovăduiască cu prețul vieții Învierea lui Hristos, ci dovezile reale ale acesteia.

[2183] Înainte de răspândirea credinței în Hristos, lumea, căzută din credința într-un unic Dumnezeu mai presus de natură, se clătina în nesiguranța unor conştiințe care nu ştiau de un sens al existenței şi într-o mulțime de închipuiri despre tot felul de zei, ca forțe ale naturii. Prin creştinism, lumea cunoscută în vremea Apostolilor a căpătat o siguranță şi o unitate. E unitatea culturii creştine. Clătinarea din aceasta a început mai târziu, prin gândirea filosofilor necredincioşi, care nu cunosc un sens al existenței. Clătinarea celor necredincioşi se arată şi în neputința lor de a se pune de acord. Fiecare susține altceva. Clătinarea lor e însoțită de haosul lipsei de unitate.

demnitatea apostoliei şi slava neasemănată a puterii date lor şi indicând calea vieţuirii pe care Apostolii trebuie să o urmeze. Dacă Hristos a socotit că trebuie să trimită pe ucenicii Săi, aşa cum L-a trimis pe El Tatăl, cum nu e necesar ca cei ce vor avea să-L imite să ştie cele pentru care L-a trimis Tatăl pe Fiul?

Deci, explicându-ne în mod felurit modul trimiterii Sale, a zis odată: „*N-am venit să chem pe cei drepţi, ci pe cei păcătoşi la pocăinţă*” (Mt. 9, 13); şi iarăşi: „*Nu cei sănătoşi au nevoie de doctor, ci cei bolnavi*” (Mc. 2, 17). Iar, pe lângă acestea, în alt loc: „*M-am pogorât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis*” (In 6, 38). Iar altă dată: „*N-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască prin El lumea*” (In 3, 17). Deci, concentrând în puţine cuvinte motivele apostoliei lor, zice că îi trimite El pe ei, precum L-a trimis pe El Tatăl, ca să ştie din aceasta că sunt datori să cheme pe cei păcătoşi la pocăinţă, să vindece pe cei bolnavi trupeşte şi duhovniceşte, ca, în toate lucrările lor, să nu caute voia lor, ci pe a Celui ce i-a trimis, şi să mântuiască, pe cât se poate, prin învăţătură, lumea. Cu adevărat vom afla pe Sfinţii ucenici silindu-se să împlinească toate acestea în lucrarea lor deosebită, cum vedem din Faptele Apostolilor şi din cuvintele lui Pavel.[2184]

„*Şi zicând acesta, a suflat asupra lor şi le-a zis: Luaţi Duh Sfânt; cărora veţi iertа păcatele, le vor fi iertate, şi cărora le veţi ţine vor fi ţinute*” (In 20, 22-23)

După ce i-a făcut strălucitori prin marea demnitate a apostoliei şi, precum am spus adineauri, i-a arătat iconomi şi slujitori ai Sfintelor Altare, îi sfinţeşte îndată, dându-le Duhul Său printr-o suflare văzută, ca să credem şi noi cu tărie că Sfântul Duh nu e străin de Fiul, ci e de o fiinţă cu El şi purcede din Tatăl prin El.[2185] A arătat că celor chemaţi prin El să fie Apostoli ai lui Dumnezeu li se dă în mod necesar Duhul. Şi pentru care pricină? N-ar putea lucra ceva din cele ce plac lui Dumnezeu, nici n-ar putea scăpa din lanţurile păcatului, neîmbrăcându-se mai înainte cu putere de sus (Lc. 24, 49) şi nepreschimbându-se în altceva decât ceea ce fuseseră înainte. De aceea s-a şi spus către careva dintre cei vechi: „*Atunci Duhul Domnului se va coborî peste tine şi vei prooroci şi tu cu ei şi te vei face alt om*” (I Rg. 10, 6). Dar şi Proorocul Isaia ne-a vestit că cei ce vor primi pe Dumnezeu îşi vor înnoi puterea. Iar preaînţeleptul Pavel, spunând că s-a ostenit mai mult decât alţii în lucrarea apostolică, a adăugat îndată: „*Dar nu eu, ci harul lui Hristos care este cu mine*” (I Cor. 15, 10). Pe lângă aceasta, mai spunem şi că ucenicii n-ar fi înţeles deloc taina despre Hristos, nici nu s-ar fi făcut învăţători adevăraţi, dacă n-ar fi fost călăuziţi de lumina Duhului spre descoperirea celor mai pre-

---

Totuşi, clătinarea de acum e numai a unora, în general, popoarele europene şi americane şi, în parte, africane şi australiene sunt creştine.

E de remarcat că Hristos trimite pe Apostoli la propovăduirea credinţei în El după ce învie. Aceasta e dovada cea mai sigură a dumnezeirii Lui şi a sensului dat existenţei. Hristos Se arată înviat pentru a-i face pe Apostoli martori şi mărturisitori siguri ai acestei învieri şi ai dumnezeirii Sale.

[2184] Când Hristos le spune ucenicilor: „*Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, aşa va trimit şi Eu pe voi*,” spune nu numai că vor sluji aceleiaşi cauze căreia i-a slujit El, ci şi că îi trimite cu autoritatea şi cu puterea cu care L-a trimis pe El Tatăl. Deci trebuie să-i ascultăm ca pe Hristos, ei împlinind aceeaşi misiune importantă, voită de Dumnezeu. Şi nu numai pe ei, ci şi pe urmaşii lor.

Pe de altă parte, e de remarcat ca Hristos Se afirmă numai pe Sine ca trimis de Tatăl, şi aceasta în chip nevăzut (deşi a fost şi o trimitere confirmată de botezul Lui de la Ioan), deoarece este Fiul lui Dumnezeu. E trimis să Se facă Om între oameni şi pentru oameni. De aceea, ucenicii sunt trimişi de El şi numai de El, în chip văzut Sunt trimişi de El, Care e şi Dumnezeu, dar e şi Om. Hristos este Mijlocitor între Dumnezeu şi om, Mijlocitor care uneşte în Sine pe amândoi. El are două avantaje: e singur trimis de Tatăl şi singur trimite pe ucenici.

[2185] Hristos nu-i trimite pe Apostoli numai cu cuvântul, ci întăreşte această trimitere şi prin suflarea Sfântului Duh. Le dă şi lor Duhul pe Care L-a primit ca Om de la Tatăl, trimiţându-i în lume pentru mântuirea oamenilor. Vor lucra şi ei prin Duhul, cum a lucrat Hristos. Le dă pe Duhul prin suflare văzută, ca fiecare să se convingă de aceasta văzând suflarea lui Hristos asupra celorlalţi şi asupra sa. Şi Ioan descrie aceasta în Sfânta Evanghelie, spre a şti toţi cei ce o vor citi.

sus de minte şi cuvânt, spre a învăţa, astfel, cele la care trebuie să se urce.[2186] Căci se zice: „*Nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus*,” după cuvântul lui Pavel, „*decât în Duhul Sfânt*” (I Cor. 12, 3).[2187] Deci, deoarece aveau să spună că Iisus este Domn, adică să-L propovăduiască pe El ca Dumnezeu şi Domn, era necesar să primească, unit cu demnitatea apostoliei, harul Duhului, dăruindu-L Hristos pe El, nevenind din dărnicia altcuiva, ci dăruind pe Duhul din Sine. Căci Duhul nu străbate la noi altfel de la Tatăl decât prin Fiul.[2188] Deci Legea veche, având umbrele adevărului (Evr. 10, 1), poruncea ca ungerea preoţilor să se facă într-un mod mai vizibil, ca să fie mai lămurită. Astfel, fericitul Moise, cerând aceasta Dumnezeu, a poruncit ca Aaron şi leviţii să se spele cu apă (Ieş. 29, 4). Apoi, junghiind berbecul pentru sfinţire şi luând din sângele lui, a uns vârful urechii drepte a lui Aaron, precum s-a scris (Lev. 8, 23), dar a pus din el şi pe degetul mare al mâinii lui drepte şi pe degetul mare al piciorului drept, desemnând ca într-un chip taina lui Hristos. Dacă se folosea apă şi sânge, prin care se făcea sfinţirea, cum ar fi îndoielnic că prin ele s-a indicat, în chipuri, frumuseţea nevăzută a adevărului? Iar Domnul nostru Iisus Hristos, strămutând chipul Legii în puterea adevărului, desăvârşeşte prin Sine Însuşi pe slujitorii dumnezeieştilor Altare.[2189] Căci El este adevăratul Miel al sfinţirii şi desăvârşeşte, prin sfinţire, pe cei ce se împărtăşesc cu adevărat de firea Sa, făcându-i părtaşi de Duhul şi întărind în oarecare fel firea omului într-o putere şi mărire mai presus de om.[2190]

Nu e nici o îndoială că explicaţia noastră despre acestea nu e contrară adevărului. Dar, probabil, unii, dorind şi căutând să se informeze cât mai bine, vor spune: Unde şi când au primit ucenicii Mântuitorului nostru harul Duhului? Când Mântuitorul li S-a arătat în casa în care se aflau, îndată după Înviere, şi a suflat asupra lor, zicând: „*Luaţi Duh Sfânt*?” La Cincizecime, când erau din nou adunaţi la un loc şi „*S-a făcut un vuiet, ca de* suflare *de vânt ce vine repede... şi li s-au arătat, împărţite, limbi ca de foc şi au şezut pe fiecare dintre ei... Şi au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi*” (Fapte, 2, 2-4)? Fie vom socoti că li s-a dat un har îndoit, fie nu vom cunoaşte timpul în care s-au făcut părtaşi cu adevărat de Sfântul Duh, dacă spusa Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi ceea ce s-a scris în Faptele Aspotolilor e adevărat. Deci e un fapt îndoielnic, mai ales că şi Hristos însuşi a zis: „*Vă este de folos ca să Mă duc Eu. Căci dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi, iar dacă Mă voi duce, Îl voi trimite la voi*” (In 16, 7). Dar va zice cineva, cercetând acestea: Adevărul Care e Hristos nu poate născoci minciuni. Deci, o dată ce a spus clar că nu va veni la ucenici Mângâietorul până ce El nu Se va înălţa la Tatăl, ci Îl va trimite în mod sigur atunci când va fi sus la El, cum se poate spune că a dat harul Duhului, de vreme ce încă nu săvârşise plecarea de aici? Dar, deşi cercetarea este foarte obscură şi poate tulbura, îşi are dezlegarea cea mai potrivită în credinţa că Hristos nu este unul dintre

---

2186 Duhul Sfânt, venind de la Dumnezeu, de dincolo de creaţie, ne dă simţirea că suntem ridicaţi şi noi la înţelegerea şi trăirea celor mai presus de cele pe care le putem simţi, cunoaşte şi face în planul creaţiei.

2187 A spune lui Iisus „Doamne” sau „Domnul” înseamnă a crede cu toată convingerea că e Dumnezeu.

2188 Duhul Sfânt nu ne poate veni decât prin Fiul făcut Om. Numai umanitatea Fiului ne face accesibil pe Duhul, ni-L face apropiat. Aceasta pentru că Fiul însuşi ne este apropiat ca Om, dar şi pentru că prin El, ca Fiu, suntem creaţi, şi Fiul Îl are pe Duhul ca Fiu. Putem să-L avem şi noi pe Duhul, ca fraţi, prin har cu Fiul.

2189 Aaron se sfinţea prin spălare cu apă şi prin sângele berbecului pentru slujirea Sa în Sfânta Sfintelor. Pe preoţii Noului Testament Hristos îi sfinţeşte prin apa şi sângele propriu, căci S-a jertfit El însuşi, prin aceasta sfinţind umanitatea Sa şi înălţând-o la maxima apropiere de Dumnezeu-Tatăl. Această lucrare a Duhului în om reface însăşi firea lui, ridicând-o la o înţelegere, la o putere şi la o slavă mai presus de cele ale omului rămas în cadrul naturii sale.

2190 Nu numai Fiul *creează* lumea şi o mântuieşte, ci şi Tatăl o creează, prin Cuvântul Său, Care e Persoană unită strâns cu Tatăl, şi o desăvârşeşte dăruindu-i pe Duhul prin Cuvântul. Lumea creată e opera comuniunii treimice. Orice faptă mare şi dătătoare de bucurie e faptă a comuniunii. Nimic nu se face de unul singur. Fiul simte îndemnul şi bucuria Tatălui în tot ce face, El comunică omului creat Duhul Său de Fiu, Care Îi vine din Tatăl.

noi, ci Dumnezeu din Dumnezeu, şi-Şi stăpâneşte cuvintele Sale pentru iconomia potrivită ţelului Său.

Căci a făgăduit că va trimite din cer pe Mângâietorul când va fi sus la Dumnezeu-Tatăl, ceea ce a şi făcut plecând la Tatăl, şi a asigurat că va revărsa Duhul cu îmbelşugare peste cei ce vor să-L primească. Căci orice om poate să-L primească prin credinţă, se înţelege în El, şi prin Sfântul Botez. Atunci s-a împlinit ceea ce s-a spus prin glasul Proorocului: „*Vărsa-voi din Duhul Meu peste tot trupul*" (Ioil 3, 1). Dar trebuia ca Fiul să apară împreună-Dătător al Duhului cu Tatăl, ca cei ce cred în El să înţeleagă că El este Puterea Tatălui (I Cor. l, 24), Care a creat acest univers şi a adus pe om la existenţă din nimic. Căci, la început, Dumnezeu-Tatăl, prin Cuvântul Său, luând lut din pământ, precum s-a scris, a alcătuit fiinţa, înţeleg pe om, însufleţindu-l după voia Sa şi luminându-l prin participarea la Duhul Său.[2191] Căci „a *suflat în faţa lui suflare de viaţă*," precum s-a scris (Fac. 2, 7). Dar, când omul s-a întâmplat să cadă, prin neascultare, în moarte şi s-a prăbuşit din cinstea veche, Dumnezeu-Tatăl l-a rezidit şi l-a readus la viaţă prin Fiul, ca la un început. Şi cum la restaurat Fiul? Fiul l-a refăcut omorând moartea prin moartea propriului Său trup şi readucând neamul omenesc la nestricăciune.[2192] Căci Hristos a înviat pentru noi. Deci ca să înţelegem că El a fost Cel ce a creat la început firea noastră şi ne-a pecetluit prin Sfântul Duh, Mântuitorul dăruieşte iarăşi Duhul Sfinţilor ucenici prin suflare văzută, ei fiind pârga firii noastre înnoite. Căci Moise scrie despre crearea noastră de la început că Dumnezeu a suflat în faţa omului suflare de viaţă. Precum omul s-a plăsmuit şi a venit la fiinţă la început, aşa se înnoieşte acum, şi, precum a fost format atunci după chipul Ziditorului, aşa şi acum, prin împărtăşirea de Duhul, se preschimbă, spre asemănarea cu Făcătorul Său. Cum n-ar fi neîndoielnic că Duhul întipăreşte chipul Mântuitorului în sufletele celor ce-L primesc, odată ce Pavel îi ceartă pe cei ce au căzut, din slăbiciune, într-o observare formală a Legii, prin cuvintele: „*Copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii, până ce Hristos va lua chip în voi*" (Gal. 4, 19)? Dar zice că Hristos nu va lua altfel chip în ei decât prin împărtăşirea de Sfântul Duh şi prin vieţuirea după legea evanghelică. Deci Hristos face să locuiască iarăşi Duhul Său în ucenicii Săi ca în pârga creaţiei înnoite spre nestricăciune şi slavă, după chipul dumnezeiesc.[2193] Fiindcă trebuia ca noi să înţelegem adevărul, că Hristos este Dăruitorul Duhului. De aceea a zis Hristos: „*Toate câte le are Tatăl ale Mele sunt*" (In 16, 15). Tatăl are din Sine şi în Sine pe Duhul Său, la fel şi Fiul are pe Duhul în Sine, deoarece Duhul este de o fiinţă cu Tatăl şi purcede din El,[2194] având în Sine prin fire toate cele proprii Tatălui.

Din aceasta vom arăta că, deşi a făgăduit de multe ori să facă multe la timpul potrivit, în parte le-a făcut chiar şi mai înainte de timpul stabilit, spre asigurarea noastră

[2191] Omul era şi la început făcut pentru a fi nemuritor şi incoruptibil, dar nu prin puterile firii sale create, ci prin duhul care i-a fost insuflat. La această înaintare spre nemurire şi nestricăciune este readus întâi în Hristos şi apoi în cei ce se unesc cu El, prin dăruirea din nou a Duhului, Care a înălţat întâi firea omenească a lui Hristos.

[2192] Propriu-zis chipul lui Dumnezeu întipărit în oameni este chipul Treimii. Pentru că Treimea îl creează şi Treimea îl reface. De aceea, Cel ce împlineşte acest chip este Duhul Sfânt Care e suflat la creaţie şi la restaurare de Tatăl, prin Fiul. De aceea, omul este o fiinţă comunitară şi se realizează ca om deplin în normalitatea şi bucuria comuniunii cu semenii şi cu Sfânta Treime, sau din puterea Sfintei Treimi, Care îl desăvârşeşte ca om prin Duhul Sfânt. Totuşi, se poate numi în mod special chipul Mântuitorului, întrucât în Fiul şi în Fiul întrupat Se întâlneşte Tatăl cu Duhul. Omul unit cu Hristos e făcut fiu al Tatălui împreună cu El, Care are în Sine Duhul Fiului. Dacă nu s-ar simţi fiu al Tatălui, omul n-ar fi după chipul Fiului. Nu s-ar simţi fiu al Tatălui dacă nu ar avea în el pe Duhul Fiului sau pe Duhul simţit ca Duh al Fiului.

[2193] În cei ce primesc Duhul lui Hristos prin credinţa în El se revine la nestricăciunea virtuală de la început şi la chipul lui Hristos. Căci cel în care se sălăşluieşte Duhul lui Hristos trebuie să fie asemenea lui Hristos, Care-L are ca Duh de Fiu din veci.

[2194] Este de remarcat că Sfântul Chiril spune despre Tatăl că are pe Duhul provenind sau purcezând din Sine, pe când despre Fiul, numai că Îl are *în Sine*, deci nu purcede de la El. Dar Fiecare are pe Duhul în Sine, deci Îl au Amândoi, trăind în Duhul, în alt fel, unitatea Lor.

că în mod sigur toate cele spuse de El se vor împlini.[2195] A făgăduit că va învia pe morți și va aduce la viață pe cei ce zac în pământ și în țărână: „*Vine ceasul și acum este, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu... și vor ieși cei ce au făcut cele bune spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii*"(In 5, 25 și 29).[2196] Dorind să ne asigure că va putea împlini aceasta, ne-a învățat, zicând: „*Eu sunt Învierea și Viața*" (In 11, 25). Dar, deoarece mărimea minunii de a învia o făcea de necrezut, spre folosul nostru anticipează timpul Învierii și ne dă un semn prin învierea lui Lazăr, a fiului văduvei și a fiicei lui Iair. Și ce mai face pe lângă acestea? Prezice că învierea Sfinților va fi atotslăvită, căci zice: „*Atunci drepții vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor*" (Mt. 13, 43). Iar ca să se creadă că spune adevărul, a dăruit dinainte ucenicilor Săi o vedere a ei. Căci luând pe Petru, pe Iacob și pe Ioan, S-a suit în munte și S-a schimbat la față înaintea lor și fața Lui strălucea ca soarele, iar hainele Lui erau albe ca zăpada (Mt. 17, 2 ș.u.).[2197] Deși făgăduise că va face acestea la timpurile cuvenite, le face, în parte, și înainte de timpul cuvenit, ca arvună a ceea ce se aștepta, pentru ca întreaga lume să creadă în mod neîndoielnic. La fel, spunând că va trimite la noi pe Mângâietorul, când va pleca la Tatăl, și stabilind timpul când va dărui peste toți și toate harul Lui, a dat ucenicilor prima dovadă a făgăduinței, din multe prilejuri pe care le-am arătat mai înainte.

Ucenicii primesc împărtășirea Sfântului Duh când a suflat asupra lor, zicând: „*Luați Duh Sfânt*!" căci Hristos nu putea spune: „*Luați*," dacă n-ar fi dat. Iar în zilele Cincizecimii, făcând Dumnezeu mai vădită anunțarea harului și arătarea Sfântului Duh sălășluit în ei, s-au arătat limbi ca de foc deasupra lor, care nu înfățișau începutul harului, în inimile lor, ci, mai degrabă, arătând timpul când au fost înzestrați cu darul limbilor. De fapt s-a scris că au început să vorbească în alte limbi, cum le-a arătat Duhul să grăiască. E de subliniat că au început să grăiască și că darul diferitelor limbi a coborât peste ei. Duhul era în ei și lucra prin ei. Căci, precum Tatăl a grăit din cer, mărturisind despre Fiul Său, zicând: „*Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit*" (Mt. 3, 17), și a săvârșit aceasta spre informarea și asigurarea ascultătorilor, făcând să se audă un sunet care pătrunde în urechi, așa și acum a făcut vădită manifestarea harului dat Sfinților Apostoli, trimițând asupra lor limbi în chip de foc și făcând pogorârea Duhului să imite bătaia unui vânt puternic. Că și aceasta s-a dat ca un semn iudeilor poți cunoaște ușor când auzi pe Dumnezeu, Stăpânul tuturor, zicând prin glasul Proorocului: „*În limbile altora se va grăi poporului acestuia*" (Is. 28, 11), și nu vor crede. Deci, ca să credem că fericiții ucenici sunt părtași ai Sfântului Duh, încununați cu harul de sus, de la Hristos, capabili de propovăduirea adevărului, și că slava apostoliei lor e vrednică de admirat, fiind mărturisiți prin darul de sus, s-a pogorât peste ei focul în chip de limbi.

Cred că prin acestea am spus destul pentru a explica exact înțelesul cuvintelor din fruntea acestei expuneri. Dar, deoarece se cuvine să avem toată grija în ceea ce spunem, ca să nu se ivească iar vreo sminteală între frați, din bârfirea unora, să adăugăm

---

[2195] Aici vrea să spună că Hristos nu S-a mulțumit numai să anunțe anumite fapte pe care le va face în viitor, de pildă trimiterea Duhului la Cincizecime, ci face acest lucru într-o oarecare măsură și înainte, ca să arate că îl va face și în viitor. De aceea dă ucenicilor, înainte de Cincizecime, pe Duhul prin suflare asupra lor. Sau învie pe Lazăr ca să dea asigurarea că va învia și El. Prin aceasta face și mai ușor de crezut săvârșirea spre mântuirea generală a ceea ce va face în viitor. Hristos, înviind pe Lazăr, a făcut mai ușor de crezut învierea proprie. Dar învierea lui Lazăr face să se creadă mai ușor și fără dubii că va învia și pe oameni.

[2196] Numai cei uniți cu Hristos vor ieși spre viața adevărată. Ceilalți vor ieși spre o viață mai mult moartă, seacă, goală de bucurie, chinuită.

[2197] Așa cum fața lui Hristos a strălucit ca soarele pe muntele Taborului, așa vor străluci drepții în Împărăția Tatălui. Lumina vieții dumnezeiești plenare, inclusiv a bunătății, va face pe toți drepții să strălucească asemenea soarelui în Împărăția cerurilor. Lumina bucuriei și a bunătății fețelor umane se va răspândi peste universul întreg. Dar în lumina generală fiecare va fi cunoscut neconfundat. Tot ce făgăduia Hristos că va face în chip minunat în viitor, sau în viața viitoare, dovedea anticipat prin unele fapte. Minunile pe care le făcea aveau și acest rost.

la cele spuse şi aceasta, ca să respingem cele ce ar putea să apară. Vom afla scris în cele următoare că Toma, zis Geamănul, nu era cu ucenicii când a venit Iisus. Va întreba cineva cu multă dreptate: dacă lipsea, cum s-a arătat părtaş de Sfântul Duh dăruit celorlalţi când Mântuitorul, arătându-Se ucenicilor, a suflat asupra lor, zicând: „*Luaţi Duh Sfânt*?” Răspundem că puterea Duhului a venit în fiecare dintre cei care au primit harul şi a împlinit scopul Celui ce L-a dat. Dar Hristos nu L-a dat numai unora, ci tuturor ucenicilor. Deci Îl primesc şi cei ce nu erau de faţă, dărnicia Dăruitorului nerăsfrângându-se numai asupra celor prezenţi, ci urcând la întreaga ceată a Sfinţilor Apostoli. Iar că prin acestea nu cugetăm nimic forţat şi acest cuvânt al nostru nu este exagerat, vom adeveri din înseşi Sfintele Scripturi, aducând spre dovadă cele cuprinse în cărţile lui Moise. Domnul Dumnezeu a poruncit odinioară preaînţeleptului Moise să aleagă bărbaţi bătrâni, în număr de şaptezeci, din adunarea iudeilor, făgăduind deschis: „*Voi lua din duhul care este peste tine şi voi pune peste ei*” (Num. 11, 17).[2198] Şi i-a ales Moise şi a împlinit porunca dumnezeiască. Dar doi din cei şaptezeci de bătrâni rânduiţi au lipsit şi au rămas în tabără Eldad şi Medad. Apoi Dumnezeu, punând în toţi Duhul Său, după făgăduiala dată, cei adunaţi de Moise, luând harul, au început îndată să proorocească. Dar prooroceau şi cei doi rămaşi în tabără, venind şi în ei harul de sus (Num. 11, 25-26). De aceea Iosua, numit al lui Navi, care şedea mereu lângă Moise, nepricepând îndată înţelesul tainei, ci socotind că aceia, imitând pe Datan şi Abiron, proorocesc contrar celor adunaţi lângă Moise, a zis către el: „*Eldad şi Medad proorocesc în tabără... Domnul meu Moise, opreşte-i.*” Şi ce zice la acestea acel bărbat cu adevărat înţelept şi mare, înţelegând, ca un înţelept, lucrarea harului dată lor şi puterea Duhului? „*Oare râvneşti starea mea? O, de ar fi toţi prooroci în poporul Domnului şi de ar trimite Domnul duhul Său peste ei*” (Num. 11, 29). Vezi cum mustră cuvintele lui Iosua, care nu pricepea ceea ce se săvârşeşte? El ar fi dorit ca Dumnezeu să fi dat Duhul poporului întreg. Dar aceasta se va întâmpla la timpul său, când Însuşi Stăpânul tuturor, adică Hristos, va dărui Duhul Său, suflând asupra Apostolilor, ca dintr-o pârgă, celor ce trebuie să-L primească, zicând: „*Luaţi Duh Sfânt*!” Deci, chiar dacă Toma a lipsit, nu a fost înlăturat de la primirea Duhului, căci Duhul Se mişcă spre fiecare dintre cei ce trebuie să-L primească şi care se află în numărul cinstiţilor Săi Apostoli.

Iar Hristos, dând Duhul, zice: „*Cărora veţi ierta păcatele, iertate vor fi, iar cărora le veţi ţine, ţinute vor fi*,” deşi numai Dumnezeu poate să dezlege de păcate pe cei ce au păcătuit. Căci cui s-ar cuveni să dăruiască iertarea celor ce au păcătuit împotriva Legii dumnezeieşti, dacă nu Celui ce a stabilit Legea? Dreptatea cuvântului se vede din înseşi cele ce se petrec cu noi. Cine îndrăzneşte să dispună după propria putere de legile împărăteşti şi să calce cele rânduite prin hotărârea şi gândirea stăpânitorilor, decât cel investit cu cinstea şi mărirea împărătească? De aceea cu înţelepciune s-a zis: „*Fără respect este cel ce zice împăratului: Calci Legea*” (Iov 34, 18). Deci, în ce mod şi pe ce temei a îmbrăcat Mântuitorul pe ucenicii Săi cu demnitatea cuvenită firii dumnezeieşti? Cuvântul lui Dumnezeu a făcut aceasta cu toată dreptatea, neputând greşi faţă de ceea ce se cuvine lui Dumnezeu.[2199] Căci a socotit că cei ce au în ei pe Duhul au

---

[2198] Aceşti presbiteri nu erau bătrâni ca vârstă, căci bătrânii ca vârstă se numesc în limba greacă gherontes. Ei erau oameni mai dotaţi spiritual. Şi ei primesc prin Moise din Duhul dumnezeiesc, dat întâi lui Moise ca unui fel de ierarh, ca într-o hirotonie de preoţi, la porunca lui Dumnezeu. Moise, care era chipul lui Hristos, a primit direct de la Dumnezeu calitatea sa de arhiereu. Deci n-au dreptate grupările neoprotestante când refuză să recunoască presbiterilor Noului Testament un har special. Că „bătrânii” care au primit harul de la Moise nu erau bătrâni ca vârstă se vede şi din faptul că între ei era şi Iosua Navi, care a luat conducerea poporului după ce mulţi ani îl condusese Moise, conducând şi el cu vigoare poporul.

[2199] Se vede şi de aici că Hristos vorbeşte cu conştiinţa că e Dumnezeu. Numai El poate dispune de iertarea călcării oricărei legi. În această putere dată ucenicilor arată că e una în gândire şi voinţă cu Tatăl. Căci n-ar putea dispune de ceva care se cuvine numai lui Dumnezeu, dacă n-ar fi Fiul Lui şi de o fiinţă cu

şi puterea de a ierta păcatele unora şi de a le ține pe ale altora, odată ce locuieşte în ei Duhul, Care le iartă şi le ține după voia Lui, chiar dacă face lucrul acesta prin oameni.

Purtătorii de Duh iartă păcatele sau le țin, după înțelegerea mea, în două moduri. Căci sau cheamă la Botez pe cei ce sunt vrednici de acesta prin curăția vieții şi prin proba credinței, sau îi împiedică şi îi opresc pe alții de la harul dumnezeiesc dacă încă nu s-au făcut vrednici. Sau, iartă şi țin păcatele, mustrând pe fiii Bisericii care păcătuiesc, iar pe cei ce se pocăiesc îi iartă, precum Pavel l-a izgonit pe cel desfrânat din Corint „*spre pieirea trupului, ca duhul să se mântuiască*” (I Cor. 5, 5), dar l-a reprimit în obşte, ca nu cumva să se piardă din pricina unei dureri prea mari, precum spune în Epistolă. Deci, când Duhul lui Hristos, sălăşluindu-Se în noi, împlineşte numai cele cuvenite lui Dumnezeu, cu siguranță este Dumnezeu Cel viu, învestit prin fire cu strălucita mărire a firii dumnezeieşti şi cu stăpânire asupra legilor sfinte.

„*Iar Toma, unul din cei doisprezece, cel numit Geamănul, nu era cu ei când a venit Iisus. Deci au zis ceilalți ucenici: Am văzut pe Domnul! Dar el le-a zis: Dacă nu voi vedea, în mâinile Lui, semnul cuielor, şi dacă nu voi pune degetul meu în semnul cuielor, şi dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede*” (In 20, 24-25)

Minunile mai presus de fire sunt privite totdeauna cu necredință, şi orice întrece rațiunea obişnuită nu e uşor de primit de către cei ce aud despre ele. De abia vederea îi face să înlăture bănuielile, atrăgând în mod silit spre consimțire. Aşa ceva a pătimit şi preaînțeleptul Toma, care nu a primit uşor mărturia adevărată a celorlalți ucenici despre Învierea Mântuitorului nostru, deşi Legea lui Moise spune că tot cuvântul se va întemeia pe spusa a doi sau trei martori (Deut. 17, 6). Dar socotesc că ucenicul nu a refuzat atât de mult să creadă în cele spuse, ci că a fost determinat de durerea de a nu se învrednici şi el de vederea Mântuitorului nostru. Căci socotea poate că nu va avea parte de vederea Lui.[2200] Ştia că Domnul este Viața prin fire şi are putere de a scăpa de moarte şi de a desființa stăpânirea stricăciunii. Căci Cel ce a scăpat pe alții de moarte putea să o depărteze de propriul trup. În foarte marea sa bucurie Toma ajunge aproape de necredință. Era însetat de dorința de a-L vedea şi de a se încredința deplin că a înviat, după cum făgăduise.[2201] Căci Mântuitorul spusese: „*puțin şi nu Mă veți mai vedea, şi iarăşi puțin şi Mă veți vedea... şi se va bucura inima voastră*” (In 16, 16 şi 22). Socotesc că dorința ucenicului de a se încredința a fost binevenită pentru ca, prin asigurarea lui, să credem şi noi, cei de după el, în chip neîndoielnic, că trupul care a atârnat pe cruce şi a pătimit moartea a fost făcut viu de Tatăl prin Fiul. De aceea şi Pavel zice: „*De vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul şi vei*

El. Dându-le Apostolilor şi urmaşilor lor această putere, numai după ce a suflat peste ei Duhul Sfânt, arată că Duhul iartă sau ține păcatele prin ei, ca Unul ce e de o ființă cu Tatăl. Deci nu prin puterea lor iartă sau țin păcatele urmaşii Apostolilor, ci prin puterea dată lor de Duhul Sfânt şi prin luminarea venită de la El. Duhul le luminează conştiința spre a face ceea ce e de folos celor ce se spovedesc.

2200 A fost rânduiala lui Dumnezeu absența lui Toma de la prima arătare a lui Hristos ucenicilor, ca, prin pipăirea urmelor cuielor din trupul Lui şi a coastei Lui, să se dea o dovadă şi mai hotărâtă despre învierea Lui reală. Hristos li S-a dezvăluit Mariei numai prin rostirea numelui ei, lui Luca şi Cleopa li S-a dezvăluit pe drumul spre Emaus prin tâlcuirea Scripturilor cu privire la El şi prin frângerea pâinii, prin care L-au cunoscut (Lc. 24, 13-24). Celor unsprezece ucenici Hristos S-a dezvăluit în seara zilei învierii prin arătarea mâinilor şi a coastei rănite. Lui Toma îi va dovedi că a înviat cu trupul prin îngăduința de a pipăi în trupul Lui urmele cuielor şi ale suliței. A ieşit cu trupul din lumina ce-i copleşea în grade diferite, după cum a fost necesar. Însă faptul că Hristos nu stă mereu între ucenicii Săi după înviere, ci apare din când în când, arată că trupul Lui înviat nu mai era ca cel dinainte de înviere. Modul Lui obişnuit era de a fi copleşit de lumină, pe care însă oamenii nu-1 pot vedea aşa cum îl vor vedea în viața viitoare. Li Se arată numai atât cât era necesar ca să-i convingă că a înviat în mod real.

2201 Sfântul Chiril nu exclude supoziția că Toma credea deplin în învierea lui Hristos, dar socotea că El Se află într-un trup care nu mai poate fi văzut. Când el spune: „*dacă nu voi pune degetul în semnul cuielor nu voi crede...*” el spune de fapt: „Nu voi crede că El mai poate fi văzut, de nu voi pune degetul meu în urma cuielor.” Dar tocmai această mare bucurie produsă în el de învierea lui Hristos, vecină cu necredința că poate fi văzut, 1-a făcut să dorească puternic să-L vadă şi să se convingă prin pipăirea urmelor cuielor.

crede în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe El din morți, te vei mântui” (Rom. 10, 9). Căci, deoarece nu firea trupului s-a făcut pricină a vieții, ci faptul s-a săvârşit mai degrabă prin lucrarea firii dumnezeieşti negrăite, căreia îi aparține prin fire puterea de a face toate vii, Tatăl prin Fiul S-a făcut lucrător asupra templului trupului lui Hristos nu fiindcă nu ar fi putut Cuvântul să-Şi învie trupul Său, ci pentru că ceea ce lucrează Tatăl lucrează prin Fiul (fiindcă El este Puterea Lui), şi ceea ce săvârşeşte Fiul este desigur de la Tatăl.[2202] Deci suntem învățați, prin puținătatea credinței fericitului Toma, că taina Învierii s-a lucrat asupra trupului nostru pământesc şi în Hristos ca într-o pârgă a omenirii. El nu a fost, cum zic unii, o nălucire sau o umbră, care a luat chip omenesc, imitând trăsăturile înfățişării noastre, nici, cum au socotit unii cu neînțelegere, n-a fost un trup spiritual format dintr-o substanță subțire şi eterică, adică altceva decât trupul. Căci aşa cred unii că trebuie să înțeleagă expresia „trup spiritual”. Deoarece temeiul nădejdii noastre şi puterea credinței neclintite se concentrează în taina cu privire la trup, după mărturia Sfintei şi Celei de o ființă Treimi, fericitul Evanghelist a alăturat foarte folositor cuvintele lui Toma de cele ce le înfățişase mai înainte. Căci, priveşte cum Toma nu doreşte numai să vadă pe Domnul, ci să şi cerceteze urmele cuielor, adică rănile produse în trup. Fiindcă afirmă că aşa va crede sigur şi va fi în acord cu ceilalți că Hristos a înviat cu adevărat şi că a înviat în trup. Căci se poate spune că ceea ce a fost mort s-a întors la viață şi că Învierea s-a produs în ceea ce fusese supus morții.

„*Şi după opt zile, ucenicii Lui erau iarăşi înăuntru, şi Toma, împreună cu ei. Şi a venit Iisus, uşile fiind încuiate, şi a stat în mijloc şi a zis: Pace vouă! Apoi a zis lui Toma: Adu degetul tău încoace şi vezi mâinile Mele şi adu mâna ta şi o pune în coapsa Mea şi să nu fii necredincios, ci credincios*” (In 20, 26-27)

S-a arătat Hristos iarăşi luminos ucenicilor Săi în chip minunat ca Dumnezeu.[2203] Căci n-a cerut, ca noi, să I se deschidă uşile spre a păşi înlăuntru, ci, disprețuind cursul firesc al lucrurilor, a trecut prin uşi şi a apărut pe neaşteptate în mijlocul încăperii, dăruind şi fericitului Toma vederea minunii pe care o săvârşise altă dată. Căci avea nevoie de acest leac cel care suferea mai mult şi avea mai puțină credință. Se foloseşte iarăşi de urarea pe care o avea pe buze în mod obişnuit şi le dă binecuvântarea păcii, ca o pildă pentru noi, precum am spus înainte. Cineva se va mira cu dreptate de cele spuse întocmai. Căci autorul cărții a observat exact ceea ce s-a întâmplat, şi nu spune doar că Hristos S-a arătat ucenicilor, ci vădeşte că a făcut aceasta după opt zile şi că ei erau adunați împreună. Şi ce însemna că sunt adunați toți în casă, dacă nu că le era rânduit în chip tainic aceasta?[2204] Spunem aceasta pentru a sublinia că Hristos a rânduit în mod clar timpul adunărilor (slujbelor) şi întâlnirilor cu El (al Liturghiilor). Căci vine şi, întrun fel, sălăşluieşte în aceeaşi casă cu cei adunați în numele Lui, mai ales în ziua a opta, adică duminica. Dar să ne amintim şi aceasta: o dată S-a arătat celorlalți ucenici, iar altă dată iarăşi li Se arată, când Toma era de față. Căci s-a scris mai înainte: „*Fiind seara, în ziua aceea, întâi a săptămânii (duminica), şi uşile fiind încuiate... a stat în mijloc.*” Ia aminte că era în prima zi a săptămânii, adică duminica, când li S-a arătat ucenicilor adunați, şi că în a opta zi următoare li Se arată din nou. Căci, spunând Evanghelistul „în a opta zi,” să nu credem că a indicat ziua a noua, ci spune aceasta cuprinzând în număr şi ziua a opta în care Se arătase.

Cu dreptate deci facem sfintele întâlniri în biserici în ziua a opta. Şi, dacă trebuie

---

[2202] În nici o lucrare nu e Tatăl fără Fiul sau Fiul fără Tatăl. Deci şi învierea trupului lui Iisus Hristos e opera Ambilor. Iubirea culminantă se arată în această nedespărțire a lucrării Unuia de a Celuilalt. Cel ce mă iubeşte mă întăreşte în lucrarea mea.

[2203] Sfântul Chiril zice despre orice arătare a lui Hristos ucenicilor după înviere că a „luminat”. E de remarcat apoi că, deşi Hristos nu fusese de față cu trupul, când Toma a spus că nu va crede de nu va pune degetul şi mâna sa în urmele cuielor şi în coasta Lui, arătându-Se după opt zile, îi repetă lui Toma exact cuvintele lui.

[2204] Ucenicii au simțit că Hristos li Se va arăta iarăşi după opt zile. Aşa s-a stabilit ca sărbătoare regulată a întâlnirii cu Hristos, în Liturghie, duminica, aceasta fiind ziua întâi a creației înnoite.

să spunem ceva în chip acoperit, pentru cele cuprinse aici, închidem uşile, pentru că Hristos vine şi ni Se arată tuturor, în mod nevăzut şi văzut; nevăzut, ca Dumnezeu, şi văzut, în trup. Fiindcă ne îngăduie să ne atingem de Sfântul Lui trup.[2205] Prin harul lui Dumnezeu ne bucurăm de împărtăşirea de Sfânta Euharistie, primind în mâini pe Hristos, ca să credem cu tărie că El a înviat cu adevărat templul trupului Său,[2206] căci împărtăşirea de Taina Euharistiei este o mărturie a Învierii lui Hristos. Ea este vădită prin cuvintele pe care le-a spus când a săvârşit chipul Tainei. Căci, frângând, precum s-a scris, pâinea, le-a dat-o zicând: „*Acesta este Trupul Meu, care se dă pentru voi; aceasta să faceți spre pomenirea Mea*" (Lc. 22, 19). Deci împărtăşirea de Sfintele Taine este o mărturisire adevărată şi o pomenire că Domnul a murit şi a înviat din pricina noastră şi pentru noi.[2207] Să părăsim, ca pe un lucru pierzător, necredinţa şi, după ce ne-am atins de Trupul lui Hristos, să devenim foarte credincioşi, având cea mai sigură cugetare.

Iubitorul de învăţătură să-şi aducă aminte că Domnul a oprit-o pe Maria Magdalena să-L atingă, zicând: „*Nu te atinge de Mine, căci încă nu M-am suit la Tatăl Meu.*" Dar lui Toma îi îngăduie să-I pipăie coasta şi să cerceteze cu degetul urmele cuielor. Am arătat deja de ce a făcut Domnul astfel, dar vom reaminti, reluând ceea ce am spus. Nu venise timpul ca Maria să-L atingă, deoarce încă nu fusese sfinţită prin harul Duhului Sfânt. Căci fiind încă Hristos cu noi şi nefiind încă înălţat la Tatăl din ceruri, era cu neputinţă vederea pogorârii Mângâietorului la oameni. Dar lui Toma îi îngăduie să-L atingă, pentru că el se îmbogăţise cu Duhul împreună cu ceilalţi. Căci, precum am spus înainte, nu a fost văduvit de Duhul pentru că nu se afla cu ceilalţi. Fiindcă dărnicia Dătătorului se revărsa şi asupra lui, darul acordându-se tuturor Sfinţilor ucenici.

Socotesc că, pe lângă acestea, mai trebuie explicat şi faptul următor: Toma a pipăit coasta Mântuitorului şi rănile produse de suliţa ostaşului şi a văzut şi urmele cuielor. Dar va zice poate cineva: Cum se vedeau semnele stricăciunii în trupul nestricăcios? Căci urmele găurilor făcute în mâini şi în coastă, ca şi urmele rănilor şi înţepăturilor produse prin fier sunt o dovadă a stricăciunii trupeşti, deşi faptul că trupul lui Hristos a fost replăsmuit întru nestricăciune ne obligă să-l vedem dezbrăcat de urmele stricăciunii şi de stricăciunea însăşi. Căci, oare de şchioapătă cineva, va şchiopăta şi după înviere? Iar dacă cineva şi-a pierdut un ochi în viaţa aceasta, va învia lipsit de vedere? Căci cum, va zice acela, am lepădat stricăciunea, dacă urmările ei se păstrează şi stăpânesc mai departe mădularele noastre? Cred că problema aceasta nu trebuie lăsată necercetată. La îndoielile acestea răspundem, pe cât se poate, că în starea înviată nu va mai rămâne în noi nici o rămăşiţă de stricăciune,[2208] ci, precum a spus înţeleptul Pavel despre trupul acesta: „*Se seamănă întru necinste, înviază întru slavă, se seamănă întru slăbiciune, înviază întru putere*" (I Cor. 15, 43). Dar ce poate fi învierea trupului acesta întru putere şi slavă, dacă nu lepădarea a toată slăbiciunea şi necinstea, din stricăciune şi patimi, şi întoarcerea la starea de la început? Căci trupul omenesc s-a făcut pentru moarte şi stricăciune. Iar, deoarece Toma a cerut şi această dovadă spre a se

---

[2205] În Sfânta Liturghie ne atingem sau primim Sfântul Lui trup, dar în chip nevăzut. El e prezent în mod real, dar nu-L vedem. Îl sesizăm cu sensibilitatea spirituală a credinţei, dar nu cu simţurile trupului.

[2206] Ne împărtăşim de trupul Lui înviat. De aceea nu-L vedem, cum nu-L vedeau permanent nici ucenicii. Dar în faptul că ni se dă spre împărtăşire avem dovada învierii Lui. În faptul că se afla mai mult în mod nevăzut aproape de Apostoli avem dovada că ni se poate da şi nouă în chip nevăzut. Hristos uneşte în Sine nevăzutul, care ni se împărtăşeşte prin trupul Lui, cu văzutul. Ni se împărtăşeşte real, dar nevăzut. Nevăzutul nu e lipsa văzutului în El, ci copleşirea văzutului de lumina ce se naşte din străbaterea trupului de spiritualitatea bunătăţii, fiind un fenomen de mare şi neînţeleasă taină.

[2207] Dacă n-ar fi murit şi înviat cu trupul, nu ne-ar putea da în mod nevăzut, dar real, spre împărtăşire trupul Său în Euharistie. Trupul neînviat, care nu a murit anterior, nu ni s-ar putea dărui spre împărtăşire. Deci două rezultate au avut moartea şi învierea Lui: au desfiinţat moartea şi, drept urmare, Hristos ne poate dărui trupul Său înviat în Euharistie.

[2208] Este vorba despre corupţia adusă prin păcat, care a despărţit firea noastră de unirea cu Dumnezeu, care o menţine în viaţa normală.

încredința, în mod necesar Domnul nostru Iisus Hristos, nelăsând nici un motiv puținătății în credință, I se arată așa cum a cerut să-L vadă. Chiar când S-a înălțat la ceruri şi a făcut cunoscut înțelesul tainei Sale Puterilor, Începătoriilor şi Stăpâniilor de sus şi căpeteniilor cetelor îngereşti, li S-a arătat în acelaşi fel, ca ele să creadă că Însuşi Cuvântul ce era din Tatăl şi în Tatăl S-a făcut cu adevărat Om pentru noi şi să ştie că atâta grijă are de făpturile Sale, încât a şi murit pentru mântuirea lor.[2209]

Pentru a face şi mai clar ascultătorilor înțelesul cuvântului, voi arăta cele spuse prin glasul lui Isaia despre acestea. El zice: „*Cine este Acesta care vine din Edom, cu roşeala hainelor Lui din Bosra*?" (Is. 63, 1). Cei ce strigă acestea, adică: „*Cine este Acesta care vine din Edom*?" adică de pe pământ, sunt Îngerii şi Puterile spirituale, căci se minunează de Domnul Care Se înalță la ceruri. Şi, văzându-L înroşit de sângele propriu, zic către El, încă neînțelegând taina: „*Pentru ce ai îmbrăcămintea roşie şi veşmântul Tău este roşu ca al celui ce calcă în teasc*" (Is. 63, 2)? Căci ei aseamănă culoarea sângelui cu vinul cel nou din strugurii de curând călcați. Şi ce zice către ei Hristos? Întâi, ca să fie cunoscut că este Dumnezeu după fire, spune: „*Eu grăiesc*, zice, *dreptatea*" (Is. 63, 1), spunând „*grăiesc*," în loc de „învăț". Iar Cel ce învață dreptatea trebuie să fie Dătătorul Legii, deci Dumnezeu. Apoi îngerii zic către El, când Hristos le arată urmele cuielor: „*De unde ai rănile acestea la mâini*" (Zah. 13, 6)? iar Domnul le răspunde: „*Am fost lovit în casa prietenilor Mei*" (Zah. 13, 6). Căci casa iubită era Israel, care a rănit pe Domnul cu cuie şi cu suliță. Pentru că îndrăznelile ostaşilor trebuie, cu dreptate, puse pe seama iudeilor, căci ei L-au adus pe Domnul la moarte. Deci, când a dorit să-i convingă pe Sfinții Îngeri că S-a făcut Om cu adevărat, că a răbdat moartea pentru noi şi a înviat din morți, Hristos nu S-a folosit numai de cuvinte, ci le-a arătat şi semnele pătimirii. Ce e de mirare în faptul că, voind să elibereze de necredință pe fericitul Toma, i-a arătat semnele cuielor, ca să fie văzute de el spre folosul tuturor, pentru ca noi să credem cu adevărat că taina Învierii s-a împlinit, nefiind înviat alt trup, ci cel care suferise moartea?[2210]

„*Toma a răspuns şi I-a zis: Domnul meu şi Dumnezeul meu*!" (In 20, 28)

Cel ce cu puțin înainte era zăbavnic în a crede în Hristos s-a vindecat în scurt timp cu desăvârşire. Au trecut numai opt zile, şi piedicile necredinței au fost desființarea de Hristos, Care i-a arătat urmele cuielor şi coasta. Dar poate va spune cineva față de aceasta: Pentru ce mintea Sfinților ucenici are nevoie de o atât de precisă cercetare? Nu ajungea, spre dovada învierii adevărate din morți şi spre cunoaşterea Domnului, vederea trupului Său, a trăsăturilor feței şi măsura staturii Sale? Ce vom răspunde la aceasta? Dumnezeieștii ucenici nu erau eliberați de îndoieli, deşi Îl văzuseră pe Domnul. Ei credeau că nu este cu adevărat Cel care fusese înainte cu ei şi conviețuise împreună cu ei şi fusese răstignit pe cruce, ci era mai degrabă un duh care luase chipul Mântuitorului şi imita forma figurii pe

---

[2209] Hristos, după ce S-a arătat celor din iad, scoțându-i de acolo, prin moartea pentru ei, care au aflat despre venirea Lui şi au crezut în ea, Se înalță şi Se arată şi Puterilor îngereşti printre care trece, ca să vadă şi ele cât de mult iubeşte El făpturile Sale umane căzute, încât S-a făcut Om şi a murit pentru ele. De aceea a păstrat urmele pătimirii pentru făpturile Lui ca semne ale unei alte forme a slavei Lui. Dacă n-ar fi voit să le arate oamenilor dragostea până la jertfa pentru ei, ar fi şters urmele cuielor. Puterile îngereşti vor cunoaşte şi mai mult valoarea pe care o dă Dumnezeu făpturilor umane, sporind apropierea între oameni şi acestea sau făcându-le şi mai conştiente de solidaritatea pe care o voieşte între toate făpturile.

[2210] Dacă Domnul a voit să le arate îngerilor că a mers în iubirea față de oameni până la moarte, de ce nu ar fi voit să ne dovedească aceasta şi nouă în veci, arătând lui Toma că păstrează urmele cuielor în trupul înviat? De unde s-ar fi ştiut că trupul înviat era al lui Hristos? Sau am socoti că lui Hristos nu I-a plăcut să-Şi amintească şi să ne amintească faptul că ne-a iubit până a suferi crucea pentru noi. De aceea şi noi ne facem semnul crucii, amintindu-ne de această iubire a Lui, de care nu vrea să uite nici El, lucru pe care nu vor să-1 facă grupările neoprotestante, declarând că lui Hristos nu-1 place să-Şi amintească şi să I se amintească de crucea suportată pentru noi.

care o ştiau. Ei căzuseră în această amăgire nu fără motiv, deoarece El pătrunsese în chip minunat prin uşile încuiate, deşi trupul pământesc ar fi avut nevoie de un spaţiu liber pentru a intra sau de o deschidere a uşilor, potrivită mărimii trupului. Domnul nostru Iisus Hristos i-a arătat lui Toma coasta Sa şi rănile din trup spre folosul nostru, prin acela încredinţându-i pe toţi. Este redat numai cuvântul lui Toma, care exprimă îndoiala tuturor: „*Dacă nu voi pune degetul meu în semnul cuielor şi dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede.*" Vom înţelege că mintea celorlalţi ucenici nu era străină de tulburare, deşi spuseseră Sfântului Toma: „*Am văzut pe Domnul*!" Că ceea ce spunem nu se abate de la adevăr nu e greu de aflat, prin cele spuse de dumnezeiescul Luca: „*Şi pe când vorbeau ei acestea, El a stat în mijlocul lor* - înţeleg Hristos - *şi le-a zis: Pace vouă. Iar ei, înspăimântându-se şi înfricoşându-se, credeau că văd duh. Şi Iisus le-a zis: De ce sunteţi tulburaţi şi pentru ce se ridică astfel de gânduri în inima voastră? Vedeţi mâinile Mele şi picioarele Mele, că Eu însumi sunt; pipăiţi-Mă şi vedeţi, că duhul nu are carne şi oase, precum Mă vedeţi pe Mine că am. Şi zicând acestea, le-a arătat mâinile şi picioarele Sale, iar ei încă necrezând de bucurie şi minunându-se, El le-a zis: Aveţi aici ceva de mâncare? Iar ei I-au dat o bucată de peşte fript şi dintr-un fagure de miere. Şi luând, a mâncat înaintea lor*" (Lc. 24, 36-43).[2211] Observă că gândul necredinţei nu se ascunde numai în fericitul Toma, ci de patima aceasta suferă şi mintea celorlalţi ucenici. Căci iată, văzându-i puţin credincioşi chiar după vederea rănilor de pe cruce, El a socotit că trebuie să-i convingă şi prin altă faptă, nu de ordin spiritual, ci potrivită trupurilor pământeşti şi firii cărnii. A mâncat peştele ce I-a fost adus, sau o bucată din el. Când nici o urmă a stricăciunii nu mai rămăsese după Înviere în Sfântul trup, deoarece a înviat spre nestricăciune, şi când părea de necrezut că trupul Lui ar fi avut nevoie de hrană, ca înainte, le-a arătat totuşi urmele cuielor şi n-a refuzat hrana, spre a dovedi marea taină a Învierii şi spre a sădi în sufletele tuturor credinţa în ea. El săvârşeşte lucruri cu totul străine firii duhurilor. Căci, cum ar fi proprii urmele cuielor, urmele rănilor şi împărtăşirea de hrană trupească duhului neunit cu trupul, căruia îi sunt potrivite toate aceste lucruri, după legea propriei firi şi în acord cu propriile condiţii de existenţă? Ca să nu socotească unii că Domnul a înviat ca duh, nici ca trup de nepipăit, ca o umbră, sau ca ceva aerian, stare pe care unii obişnuiesc să o numească spirituală, ci ca să se creadă că acel trup care s-a semănat întru stricăciune, după cuvântul lui Pavel (I Cor. 15, 42), a înviat, El săvârşeşte cele cuvenite trupului pipăibil.

Nu ne vom depărta de raţiunea de care am ţinut seamă, când am spus înainte că fericitul ucenic nu a fost atât de necredincios din slăbiciunea judecăţii, cât s-a bucurat de faptul de a pătimi din pricina aceasta.[2212] Fiindcă am auzit pe fericitul Luca spunând despre toţi ceilalţi: „*Iar ei încă necrezând de bucurie şi minunându-se*" (Lc. 24, 41). Deci minunarea i-a făcut pe ucenici mai zăbavnici în credinţă.[2213] Dar, deoarece necredinţa celor ce L-au văzut nu mai avea un astfel de motiv, fericitul Toma a dat mărturia cea mai dreaptă despre El, zicând: „*Domnul meu şi Dumnezeul meu.*"[2214] Căci

---

[2211] Evanghelistul Luca se referă la alte întâlniri, pe când Evanghelistul Ioan vorbeşte despre două: în prima duminică şi cea de la Marea Tiberiadei. Aşa se explică declaraţia lui cum că ucenicii, pe de o parte, nu credeau, pe de alta, se bucurau. Sunt stări sufleteşti prin care au trecut de la o întâlnire la alta. Dar aceste stări le aveau şi în fiecare întâlnire, desigur îndoiala micşorându-se mereu şi sporind credinţa. Sfântul Chiril descrie starea celor unsprezece după prima întâlnire, arătându-i, pe de o parte, nedeplin credincioşi, pe de alta, spunând lui Toma: „*Am văzut pe Domnul.*" Apostolii n-au ajuns la credinţa în Învierea Domnului ca nişte naivi lipsiţi de spirit critic sau ca nişte spirite înclinate cu uşurinţă spre închipuiri şi suferind de vreo slăbiciune care să le dea halucinaţii. Le-au trebuit dovezi concrete, reale, spre a se convinge de fapta minunată şi nu uşor de admis a Învierii lui Hristos.

[2212] Toma n-a fost atât de necredincios cu privire la învierea Domnului. Nedeplina lui credinţă i-a adus de la Hristos o dovadă nouă a Învierii, nu atât pentru el, cât pentru toţi cei ce ar putea greşi în viitor.

[2213] Minunarea determină pe ucenici să aştepte mai multe dovezi despre taina pe care nu o pot înţelege şi accepta uşor. În minune e şi o trăire a tainei, dar şi dorinţa de a şti mai multe despre ea.

[2214] Ceilalţi ucenici văzuseră urmele cuielor şi coasta lui Iisus. Deci n-aveau motiv să mai spună cuvinte ca ale lui Toma, măcar că nici ei nu ajunseseră la credinţa neclintită.

Titlul de „Domnul" în mod articulat se dă în Noul Testament şi, după aceea, în primele secole creştine, numai lui Hristos. El înseamnă Stăpânul suprem, calitatea de Dumnezeu unic. Văzându-L înviat cu adevărat, Toma Îl recunoaşte ca Dumnezeu unic. Domnul, în mod articulat, este Cel ce stăpâneşte

Domnului după fire şi Celui ce are stăpânirea peste toate Îi este propriu să fie Dumnezeu, precum în Cel după fire Dumnezeu se vede în mod desăvârşit şi calitatea de a stăpâni peste toate şi de a avea slava domniei peste ele.

Bagă de seamă că spune, la singular şi în mod articulat, „*Domnul meu şi Dumnezeul meu.*" N-a zis simplu „Domn al meu şi Dumnezeu al meu" (nearticulat), ca să nu socotească cineva că Îl numeşte Domn şi Dumnezeu după asemănarea noastră sau a Sfinţilor îngeri. Căci sunt mulţi domni şi dumnezei (zei) în cer şi pe pământ, cum ne-a arătat înţeleptul Pavel (I Cor. 8, 5), dar Unul este Domnul şi Dumnezeu, ca Cel născut din Tatăl, Care este Domn şi Dumnezeu după fire. În acest înţeles a spus: „*Domnul meu şi Dumnezeul meu.*" Mai important pentru dovedirea acestui adevăr este că Mântuitorul l-a auzit pe ucenicul Său zicând aceasta, l-a văzut statornic în credinţa că El este Domn şi Dumnezeu şi a socotit că nu trebuie să-l mustre,[2215] ci îl laudă, cu toată dreptatea, pentru că a spus aceasta. Şi poţi vedea că ceea ce spune e adevărat. La sfârşitul Evangheliei le spune celor ce cred aşa: „*Mergând, învăţaţi toate neamurile*" (Mt. 28, 19). Iar dacă porunceşte celui ce cugetă astfel să înveţe toate neamurile şi l-a arătat învăţător al lumii întregi, arată că doreşte să avem o astfel de credinţă. Căci El este cu adevărat Domn şi Dumnezeu după fire, chiar şi după ce S-a făcut Om. Observă că ucenicul, când I-a pipăit mâinile şi picioarele şi coasta, I-a adus mărturie, nedespărţind pe Emanuel în doi Fii, ci recunoscându-L ca Unul şi Acelaşi în trup, căci Unul este Domnul Iisus Hristos, după Scripturi.

„*Iisus i-a zis: Pentru că M-ai văzut, ai crezut.*
Fericiţi cei ce n-au văzut şi au crezut" (In 20, 29)

Acest cuvânt al Mântuitorului e de cel mai mare folos. Căci aici a arătat multă grijă pentru sufletele noastre, deoarece El este bun şi voieşte ca „*toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină*," după cum s-a scris (I Tim. 2, 4). Ceea ce se spune aici nu este de mirare: Era necesar să sufere şi aceasta după voia Sa, din partea lui Toma şi a celorlalţi ucenici, care socoteau că este duh sau nălucire, şi să le arate fără şovăială, urmele cuielor şi coasta străpunsă, şi, contrar trebuinţei, să primească hrana, ca să nu le rămână nici un prilej pentru necredinţă celor ce căutau să se folosească de binefacerile morţii Sale. Dar era important să Se îngrijească şi de asigurarea credinţei noastre. Era necesar ca cei ce vor trăi la sfârşitul veacurilor să nu fie atraşi uşor la necredinţă. Căci era probabil că se vor abate unii de la calea dreaptă şi, din nepricepere, vor practica o falsă evlavie şi vor refuza învierea din morţi, spunând ca acel ucenic necredincios: „*Dacă nu voi vedea, în mâinile Lui, semnul cuielor... şi dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede.*" Ce asigurare îndestulătoare li se va mai putea da, când Hristos nu va mai fi pe pământ, ci va fi înălţat la ceruri? Cum nu vor crede că sunt îndreptăţiţi să vorbească astfel, părând că imită pe ucenicul Mântuitorului şi considerând că e un lucru de seamă a nu crede cu uşurinţă, pretinzând să se dea vederii, spre încredinţare, cele ce s-au arătat Sfinţilor ucenici? Deci Hristos prevede

peste toate şi nu e stăpânit de nimic. Acesta este Dumnezeul unic. Numai ca Stăpân al tuturor, deci şi ca Dumnezeul tuturor, Hristos n-a putut fi stăpânit de moarte. Dar zicând „*Domnul meu şi Dumnezeul meu*," Toma exprimă şi relaţia afectivă, de iubire: „Eşti al meu, Doamne!" Toma găseşte fundamentul suprem al existenţei sale. În general, orice om e în căutarea absolutului, al fundamentului care e independent de toate. Nu ne mulţumim cu relaţia cu cele dependente, care nu ne pot da din ele viaţa fără sfârşit, nu ne pot da totul. Trebuie să fie Cineva care poate da un sens persoanelor umane şi lucrurilor din lume legate de om, socotindu-le în legătură cu El, ca factor absolut independent.

În Hristos ni s-a arătat acest fundament, ni s-a făcut accesibil. Spunând „*Domnul meu şi Dumnezeul meu*," Toma declară că a găsit pentru sine absolutul, fundamentul suprem al vieţii sale. Hristos ne-a arătat prin înviere că poate da viaţă şi materiei slabe, şi, prin trupul Său, Dumnezeu e unit cu toţi oamenii. El a unit trupul cu Viaţa în Sine.

[2215] Toma, numindu-L pe Hristos Domnul şi Dumnezeul suprem şi unic, în mod articulat, Hristos nu L-a dezaprobat. Deci şi El S-a socotit fiind Domnul şi Dumnezeul cel unic.

această viitoare pretenţie a unora şi le opreşte căderea. Căci ştia, fiind Dumnezeu adevărat, gândul viclean al diavolului şi lucrarea lui de amăgire. De aceea, El declară fericiţi pe cei ce vor crede fără să vadă, căci vor fi cu adevărat vrednici de admiraţie. Şi pentru care pricină? Credinţa neîndoielnică se datorează celor pe care le vedem, căci atunci nimic nu ne îndeamnă la îndoială. Dar dacă cineva primeşte ceea ce n-a văzut şi crede ca adevărate cuvintele aduse la urechi de cel ce îi comunică cele tainice, atunci cinsteşte prin credinţa cea mai vrednică de preţuire pe Cel propovăduit. De aceea, e declarat fericit tot cel ce va crede prin glasul Sfinţilor Apostoli, care au fost ei înşişi văzători ai faptelor lui Hristos şi *„slujitori ai Cuvântului,”* cum zice Luca (Lc. l, 2). Lor e necesar să le dăm atenţie, dacă suntem iubitori ai vieţii veşnice şi râvnim cu adevărat să ne sălăşluim în lăcaşurile cele de sus.[2216]

„Deci şi alte multe minuni a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi, care nu sunt scrise în cartea aceasta. Iar acestea s-au scris, ca să credeţi că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, şi, crezând, să aveţi viaţă în numele Lui” (In 20, 30-31)

Ioan rezumă într-un fel scrierea sa, arătând ascultătorilor scopul propovăduirii evanghelice.[2217] S-au scris acestea, zice el, ca să credeţi şi, crezând, să aveţi viaţa veşnică. Multe sunt, zice, semnele şi faptele Mântuitorului nostru şi nu le restrânge numai la cele cunoscute şi relatate de el, ci lasă şi altor ucenici putinţa, de a înfăţişa ceea ce s-a păstrat în memoria lor. Căci nu s-au scris, zice, toate în Cartea aceasta, ci s-au scris numai cele crezute de mine ca fiind cele mai bune pentru a convinge pe ascultători că *„Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu.*”

Acestea le spune dumnezeiescul Evanghelist. Iar eu cred că este de folos să facem următoarea apreciere: Dacă tot conţinutul Scripturilor este destinat să dea naştere în noi acestei credinţe şi să ne convingă că Cel născut din Sfânta Fecioară, Care S-a numit Iisus prin cuvântul îngerului (Lc. 2, 2), este Însuşi Hristosul a Cărui venire a fost propovăduită de Sfânta Scriptură, şi dacă Acesta este Hristosul, şi nu altul - nu un fiu oarecare, ci Fiul lui Dumnezeu, Cel unic şi propriu, ce vor face şi ce vor zice şi ce osândă vor primi în vremea zilei celei mari cei care, din ignoranţă, sunt şovăielnici în credinţă şi încearcă să înveţe pe alţii să creadă că sunt doi hristoşi?[2218] Căci aceştia Îl despart pe Hristos într-un om deosebit şi în Dumnezeu, aparte, chiar şi după negrăita şi

---

[2216] Toma era îndreptăţit să ceară, ca o condiţie a deplinei credinţe, să vadă urmele cuielor în trupul Mântuitorului. Iisus i-a împlinit, lui şi celorlalţi Apostoli, această cerere, pentru că ei aveau misiunea să vestească lumii Învierea Lui, ei fiind cei ce au constatat-o. Ei cunoşteau că Cel ce le arată urmele cuielor era Însuşi Hristos, Cel pe Care-L cunoscuseră deplin înainte. Dacă Hristos ar fi arătat aceste urme unora care nu L-au cunoscut bine cât a fost pe pământ, de unde ar fi ştiut că e chiar El Cel ce li Se arată, şi nu e o nălucire?

[2217] Toată Evanghelia Sfântului Ioan prezintă pe Iisus afirmând, mai ales împotriva căpeteniilor iudaice, că El este Hrislosul, Fiul lui Dumnezeu. Acest scop este afirmat şi aici de Sfântul Evanghelist Ioan. Căpeteniile iudaice refuzau să admită că El e Hristosul, căci ştiau că Hristosul este Dumnezeu însuşi. Prin afirmarea că e Hristosul, sau Fiul lui Dumnezeu, Iisus urmărea, dincolo de respingerea contestaţiei adversarilor de atunci, să convingă pe toţi oamenii despre această identitate a Lui. Căci numai crezând că El este Hristosul, adică Fiul lui Dumnezeu, vor avea ei viaţă veşnică. Pentru că, numai dacă Însuşi Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Om pentru vecie, vor avea viaţa de veci cei ce se vor uni cu El prin credinţă. Grupările neoprotestante, refuzând să numească pe Iisus, Hristos, neagă şi ele, urmând căpeteniilor iudaice, Dumnezeirea Lui, socotindu-L doar un fel de prooroc. De aceea, nici nu-L numesc Mântuitorul şi nu dau importanţă mântuitoare crucii Lui. Această contestare a dumnezeirii Lui şi a mântuirii prin cruce se observă şi în faptul că Îl văd născut din unirea dintre femeie şi bărbat pe cale obişnuită, ceea ce face din moartea Lui o moarte pentru păcatul Lui, nu pentru păcatele noastre. Atât aceasta, cât şi negarea Sfintei Treimi explică refuzul lor de a-şi face semnul crucii. Prin toate acestea ei arată că nu cred în acest verset al Evangheliei Sfântului Ioan, deşi se laudă cu recunoaşterea adevăratei Evanghelii.

[2218] Sunt vizaţi aici Nestorie şi aderenţii lui. Se vede că Sfântul Chiril a scris acest comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan de prin anul când a început să se răspândească erezia lui Nestorie.

cu totul neînțeleasa unire a Cuvântului cu omul prin întrupare. Dar ei sunt rătăciți și s-au depărtat de adevăr, tăgăduind pe „*Stăpânul Care i-a răscumpărat*” (II Pt. 2, 1). Căci ținem seama de rațiunea firii, când cugetăm despre Hristos că e altul trupul decât Dumnezeu-Cuvântul, Care este în Tatăl și din Tatăl. Cugetând la înțelesul întrupării și cercetând după putință această taină excepțională și mai presus de minte, gândim pe Cuvântul ca fiind una cu trupul Lui, dar neprefăcut în trup (căci nu o spunem aceasta, pentru că firea Cuvântului e neprefăcută și neschimbată și nu admite nici umbră de schimbare). Ci credem, după Sfânta și de Dumnezeu insuflata Scriptură, că Unul este Iisus și Hristos și Fiul, înțeles din templul dumnezeiesc, rămas întreg în hotarul umanității, și din Cuvântul cel viu. Acest lucru îl poți vedea existând ca adevărat în firea noastră, ca oameni. Căci suntem un singur om alcătuit din suflet și trup, trupul și sufletul fiind aparte, potrivit rațiunii fiecăruia, dar concurgând la formarea unei singure ființe, nesuportând să fie despărțite după unirea dintre ele.[2219]

„*După acestea, Iisus S-a arătat iarăși ucenicilor la Marea Tiberiadei, și S-a arătat așa: Erau împreună Simon-Petru și Toma, cel numit Geamănul, și Natanael, cel din Cana Galileii, și fiii lui Zevedeu și alți doi din ucenicii Lui. Simon-Petru le-a zis: Mă duc să pescuiesc. Și i-au zis ei: Mergem și noi cu tine. Și au ieșit și s-au suit în corabie, și în noaptea aceea n-au prins nimic. Iar făcându-se dimineață, Iisus a stat la țărm; dar ucenicii n-au știut că este Iisus. Deci le-a zis Iisus: Fiilor, nu cumva aveți ceva de mâncare? Ei I-au răspuns: Nu. Iar El le-a zis: Aruncați mreaja în partea dreaptă a corăbiei și veți afla. (Iar ei au zis: Toată noaptea ne-am ostenit și nimic n-am prins. Dar le vom arunca în numele Tău). Deci au aruncat-o și nu mai puteau s-o tragă de mulțimea peștilor*” (In 21, 1-6)

Domnul nostru Iisus Hristos le hărăzește iarăși ucenicilor bucuria vederii Sale multdorite și le dăruiește a treia vedere a Sa, după celelalte două, ca să le dea o cunoștință sigură pentru întemeierea credinței neclintite în El. Căci aceia, văzându-L nu o dată, ci de trei ori, cum nu și-ar fi izbăvit numele lor de puținătatea credinței și n-ar fi devenit învățătorii siguri ai dogmelor tainice ale dreptei credințe, pentru toți? Iese deci Petru să pescuiască împreună cu alții. I se alătură ceilalți și în aceasta, Mântuitorul Hristos rânduind, și prin aceasta, un lucru folositor. Căci a spus cândva către ei, când le-a pus ucenicilor jugul învățăturii și i-a chemat la slujba apostoliei: „*Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni*” (Mt. 4, 19). Ca să-i asigure într-un chip neacoperit că ceea ce a spus se va întâmpla și făgăduința se va împlini, îi convinge prin ceea ce le stătea la îndemână. Căci fericiții ucenici, folosindu-se de meșteșugul lor (fiind pescari), nu prinseseră nimic, deși se osteniseră toată noaptea. Făcându-se dimineață, zorii începând să se reverse și razele soarelui să apară, Iisus a stat pe țărm. Iar ei nu știau că este El. Și întrebând El de nu au în mreajă vreun pește pentru masă, ei îi răspund că nu au prins nimic. Apoi le poruncește să arunce mreaja în partea dreaptă a corăbiei. Iar aceia, deși s-au ostenit noaptea degeaba și fără folos, spun: „O vom arunca după cuvântul Tău.” Și făcându-se aceasta, greutatea peștilor prinși a fost mai tare ca puterea celor ce trăgeau mreaja.

Așa ne relatează dumnezeiescul Evanghelist. Cum am văzut, Mântuitorul i-a asigurat pe Apostoli printr-o minune foarte clară că vor fi, după cuvântul Lui, pescari de oameni. Vino să convertim, pe cât ne stă în putere, în adevăr ceea ce s-a împlinit în chip simbolic, să mărturisim adevărul cuvintelor Mântuitorului și, deslușind pe cât ne e cu putință semnificația celor întâmplate, să dăm cititorilor nu puține prilejuri de înțelegere spirituală a lor. Căci „*dă*, zice, *sfat înțeleptului, și va fi mai înțelept; învață pe cel drept,*

[2219] Alți Părinți de după aceea au precizat că este o deosebire între unirea sufletului cu trupul în om și unirea dumnezeirii cu firea omenească în Hristos. Prima se conformează unei legi generale a speciei umane, a doua s-a săvârșit numai în Persoana lui Hristos, prin voia lui Dumnezeu-Cuvântul.

şi el îşi va spori ştiinţa" (Pilde 9, 9). Socotesc deci că faptul de a fi pescuit ucenicii toată noaptea, dar de a nu fi prins nimic, ci de a se fi ostenit degeaba înseamnă că nimeni sau foarte puţini vor fi câştigaţi de propovăduirile celor vechi şi vor cădea în mreaja lor, nefăcându-se plăcuţi lui Dumnezeu întru toate. Multă osteneală nu a adus nimic. Prea puţin înţelege omul din ceea ce se cuvine pentru toată lumea. Deci ce piedică a făcut ca osteneala celor vechi să fie zadarnică? Ce le-a făcut neroditoare învăţătura? Faptul că era încă noapte şi întuneric şi ceaţă spirituală, rătăcirea diavolească stăpânind ochii înţelegerii şi nesuferind ca oamenii să vadă lumina adevărată a lui Dumnezeu. Căci „*nu este cel ce face bunătate, nu era până la unul... toţi s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut*," după cuvântul Psalmistului (Ps. 13, 1-3). Deşi israeliţii fuseseră într-un fel prinşi în mreajă, prin Moise, erau totuşi deopotrivă cu cei neprinşi, căci practicau slujirea în umbre şi chipuri şi nu învăţaseră de la Lege nimic care să-i desăvârşească. Că slujirea în chipuri era groaznică şi neplăcută lui Dumnezeu se poate uşor vedea din faptul că El respinge jertfele de sânge şi orice fel de ofrandă pământească şi trupească. „*La ce îmi este bună tămâia care vine din Şeba şi scorţişoara din ţară depărtată? Arderile de tot ale voastre nu le voiesc şi jertfele voastre îmi sunt neplăcute*" (Ier. 6, 20).[2220]

Spunem aceasta fără a dori să dispreţuim prima poruncă dată odinioară, nici nu vrem să acuzăm Legea, ci vrem să arătăm mai degrabă ascultătorilor că Dumnezeu, Stăpânul tuturor, a căutat numai la frumuseţea vieţuirii evanghelice, iar cei vânaţi prin Lege rămâneau încă la slujirea în umbre şi chipuri şi erau deopotrivă cu cei încă nevânaţi, până ce va lumina timpul îndreptării. Căci Hristos a spus clar când S-a făcut Om: „*Eu sunt Adevărul*" (In 14, 6).[2221] Iar dacă ar fi necesar să se mai adauge la aceasta şi altceva, nu vom pregeta să o facem, dacă va fi spre folos. Cei chemaţi de Moise să înveţe Legea au dispreţuit Legea dată lor şi au râs de sfânta poruncă, şi au făcut lege poruncile oamenilor (Mt. 15, 9), şi s-au prăbuşit în atâta învârtoşare a inimii, încât au dispreţuit şi cuvântul Proorocilor. De aceea au strigat ei: „*Doamne, cine va crede ceea ce noi am auzit*?" (Is. 53, 1). Iar Ieremia zice: „*Vai de mine, mamă,* că *m-ai născut să nu om de ceartă şi de pricină pentru toată ţara! Nimănui nu am folosit, nici nu mi-a folosit nimeni. Tăria mea a lipsit faţă de cei ce mă blestemă*" (Ier. 15, 10-11). Oricine va fi silit să admită că neascultătorul şi învârtoşatul Israel trebuie pus între cei ce n-au fost pescuiţi, o dată ce a călcat şi Legea rânduită prin Moise. Că mulţimea neamurilor n-a fost încă pescuită, rămânând în afara învăţăturilor dumnezeieşti, nu e nevoie de nici o dovedire. În inimile lor era întuneric şi noapte demonică, alungând lumina adevăratei cunoaşteri a lui Dumnezeu. De aceea, ca să spunem aşa, s-au ostenit toată noaptea, dar mreaja spirituală a celor de dinainte de venirea lui Hristos a rămas goală de peşti. Dar a venit dimineaţa, adică s-a risipit ceaţa diavolească, şi a răsărit Lumina adevărată, adică Hristos. Când Hristos a întrebat pe cei ce se osteniseră de nu au cumva ceva în mreajă, care să fie hrană pentru Dumnezeu, Cel ce flămânzeşte de mântuirea noastră a tuturor

---

[2220] Până ce n-a venit Fiul lui Dumnezeu ca Om, stăpânea peste omenire întunericul, cu toate ostenelile ei de a „vâna" adevărul. În întuneric erau ţinuţi şi cei ce aduceau jertfe de sânge „Dumnezeului personal ale Vechiului Testament, căci ei nu le vedeau ca pe nişte chipuri ale Fiului lui Dumnezeu, Care, asumând trup omenesc, Îşi va vărsa sângele, murind ca sa învingă moartea. Numai venirea în trup a Fiului lui Dumnezeu ne-a arătat că Dumnezeu este Iubire şi numai El poate învinge moartea care acoperea de întuneric sensul existenţei. Cu dreptate cântă Biserica la slujba Învierii: „Acum toate s-au umplut de lumină." Până atunci toate eforturile oamenilor de a afla sensul existenţei au fost zadarnice. Dumnezeul iubirii (Sfânta Treime) şi veşnicia omului (Învierea lui Hristos) sunt cele două lumini unite între ele, care au alungat noaptea din lume.

[2221] Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu făcut Om, a adus adevărul, pentru că El este Adevărul. El este Viaţa, este Iubirea şi amândouă Îl arată unit cu Tatăl. În Fiul e prezent Tatăl, fiind împreună Iubire, Dumnezeul Cel adevărat, Care arată care este originea şi scopul existenţei noastre, fapt ce a devenit eficient pentru noi prin întruparea Fiului lui Dumnezeu. Un Dumnezeu impersonal şi o viaţă omenească supusă morţii definitive nu sunt decât întuneric. În felul acesta adevărul este una cu lumina. Hristos e Lumina lumii, pentru că este Adevărul.

(căci Scriptura a numit mâncare a Lui mântuirea samarinenilor - In 4, 34), cei întrebați au mărturisit deschis că n-au nimic la ei. Atunci El le-a poruncit să arunce iarăşi mreaja la dreapta corăbiei. De fapt, a aruncat şi fericitul Moise mreaja învățăturii prin litera Legii, dar a fost pescuirea lui pe partea stângă, porunca Mântuitorului nostru fiind la dreapta. Căci învățătura lui Hristos e neasemănat mai bună, şi cu mult mai în cinste şi în slavă decât poruncile Legii, deoarece realitatea întrece chipul, Stăpânul e mai presus de slujitor, şi harul Duhului, care îndreaptă, decât Legea care osândeşte. De aceea, învățătura lui Hristos stă la dreapta, ceea ce e la dreapta înseninând superioritatea față de Lege şi de Prooroci.

Dumnezeieştii ucenici, ascultând de porunca Mântuitorului, aruncă îndată mreaja. Iar aceasta înseamnă că nu au luat ei înşişi harul apostoliei, ci au pornit la pescuitul duhovnicesc urmând poruncilor Lui. Căci zice: „*Mergând, învățați toate neamurile*” (Mt. 28, 19). Ei înşişi spun că aruncă mreaja urmând cuvintelor lui Hristos, căci pescuiesc numai urmând cuvintelor Mântuitorului nostru şi poruncilor evanghelice. Iar peştii ajunşi înlăuntrul mrejei erau atât de mulți, încât ucenicii n-au putut să o ridice uşor. Căci cei ce au fost pescuiți şi au crezut sunt nenumărați, şi minunea aceasta e mai mare ca puterea Sfinților Apostoli şi o întrece cu adevărat. Fiindcă lucrarea este a lui Hristos, Care adună cu puterea Lui mulțimea celor mântuiți, în mreaja apostolică, adică în Biserica de pe pământ.

„*Şi a zis lui Petru ucenicul acela pe care-l iubea Iisus: Domnul este! Deci Simon-Petru, auzind că este Domnul, şi-a încins haina, căci era dezbrăcat, şi s-a aruncat în apă. Şi ceilalți ucenici au venit cu corabia, căci nu erau departe de țărm, ci la două sute de coți, trăgând mreaja cu peşti. Deci, când au ieşit la țărm, au văzut iar pus jos şi peşte pus deasupra şi pâine. Iisus le-a zis: Aduceți din peştii pe care i-ați prins acum. Simon-Petru s-a suit în corabie şi a tras mreaja la țărm, plină de peşti mari: o sută cincizeci şi trei, şi, deşi erau atâția, nu s-a rupt mreaja. Iisus le-a zis: Veniți de prânziți. Şi nici unul din ucenici nu îndrăznea să-L întrebe: Cine eşti Tu? ştiind că este Domnul. Deci a venit Iisus şi a luat pâinea şi le-a dat lor, şi de asemenea, şi peştele. Aceasta este acum a treia oară când Iisus S-a arătat ucenicilor, după ce S-a sculat din morți*” (In 21, 7-14)

Cel ce a scris această carte se numeşte din nou ucenicul iubit şi se pare că era iubit datorită marii limpeziri şi curății a înțelegerii, pentru ascuțimea ochilor minții, fiind în stare să înțeleagă repede adevărul. Deci a simțit înaintea tuturor minunea, a cunoscut că Hristos este de față şi le-a vestit celorlalți, neîndoindu-se deloc, ci strigând mai degrabă cu mare curaj: „*Domnul este*!” Dumnezeiescul Petru sare înaintea celorlalți, ştiind că sosirea cu corabia va fi mai târzie căci avea totdeauna o râvnă fierbinte, care-l mişca spre buna îndrăznire şi iubire față de Hristos. Îl urmează apoi şi ceilalți, aducând, odată cu corabia, şi mreaja. Şi văd jarul aflat jos, în chip minunat şi focul aprins de Hristos, şi peştele pus de El pe jar, pescuit prin puterea Lui negrăită, cu o anumită iconomie. Căci nu mâna Sfinților Apostoli sau propovăduirea acestor pescari a început pescuitul duhovnicesc, ci puterea Mântuitorului. Căci El e primul care a pescuit un peşte, ca pârga celor ce vor veni (nu înțelegem unul, ci prin unul se arată nu foarte mulți). După aceea ucenicii pescuiesc mulțimea prin consimțirea Lui dumnezeiască. Iar mreaja o ridică Petru, ceea ce înseamnă că osteneala Sfinților Apostoli nu va fi lipsită de roade. Ei au adus, la Cel ce le-a poruncit să pescuiască, mulțimea de peşti, care e indicată de numărul de o sută cincizeci şi trei. Numărul o sută înseamnă, după cum mi se pare, plinătatea neamurilor. Căci numărul o sută este deplin, fiind compus din zece decade. De aceea Însuşi Iisus Hristos zice odată, într-o pildă, că are o sută de oi (Mt. 18, 12), arătând prin aceasta numărul complet al făpturilor cuvântătoare, iar în alt loc afirmă că pământul cel bun va aduce un rod însutit (Mt. 13, 8), indicând prin aceasta rodul

desăvârşit al sufletului evlavios. Numărul cincizeci adăugat arată rămăşiţa aleasă prin har a celor din Israel. Căci cincizeci este jumătate dintr-o sută şi e lipsit de desăvârşire. Iar prin trei se face referire la Sfânta şi Cea de o fiinţă Treime, căci slavei şi laudei nesfârşite a Sfintei Treimi i se închină viaţa celor pescuiţi prin credinţă. Căci Dumnezeu este în toţi cei ce cred în El, ţinându-i aproape, prin sfinţire, pe cei câştigaţi prin propovăduirea evanghelică.

După ce a fost trasă mreaja, Domnul nostru a zis iarăşi Sfinţilor Săi ucenici: „*Veniţi de prânziţi*,” învăţând prin aceasta că, după osteneli şi sudori pentru cei chemaţi şi mântuiţi, ei se vor odihni, vor şedea iarăşi cu El, după însuşi cuvântul Mântuitorului, şi vor fi cu El pururea bucurându-se de dulceaţa negrăită, duhovnicească, pentru că e dumnezeiască şi mai presus de mintea noastră. Mântuitorul vrea să arate că se va împlini ceea ce s-a spus în Psalmi: „*Vei mânca rodul ostenelilor tale*” (Ps. 127, 2). Nu-şi iau ei singuri cele spre mâncare, ci le împarte Hristos, ca să învăţăm, prin chip, că Hristos însuşi ca Domn ne va da darurile Sale dumnezeieşti şi acele lucruri care ne sunt de folos.[2222]

„*Deci după ce au prânzit, a zis Iisus lui Simon-Petru: Simone, al lui Iona, Mă iubeşti tu mai mult decât aceştia? El I-a răspuns: Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc. Zis-a lui: Paşte mieluşeii Mei. Iisus i-a zis iarăşi, a doua oară: Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti? El I-a zis: Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc. Zis-a Iisus lui: Păstoreşte oile Mele. Iisus i-a zis a treia oară: Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti? Petru s-a întristat, că i-a zis a treia oară: Mă iubeşti? şi I-a zis: Doamne, Tu ştii toate. Tu ştii că Te iubesc. Iisus i-a zis: Paşte oile Mele*” (In 21, 15-17)

Petru a luat-o înaintea celorlalţi, nevrând să vină cu corabia de teamă să nu întârzie, iubirea faţă de Hristos fiind neasemănat de caldă şi vrednică de pomenit. De aceea şi ajunge primul şi trage mreaja. Căci era mereu un om grăbit, gata să vorbească şi să lucreze cu mare râvnă. De aceea a şi fost primul care a mărturisit credinţa, când Mântuitorul i-a întrebat în părţile Cezareei lui Filip: „*Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul Omului*?” (Mt. 16, 13). Iar dintre ceilalţi răspund: „*unii Ilie, alţii Ieremia, sau unul dintre Prooroci.*” Întrebând Hristos iarăşi: „*Dar voi cine credeţi că sunt*?” Petru sare iarăşi înaintea celorlalţi, cel aflat în fruntea lor, şi zice: „*Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Cel viu*” (Mt. 16, 16). Când ceata ostaşilor, împreună cu slujitorii iudeilor au venit să ia pe Iisus la căpetenii, toţi ceilalţi, părăsindu-L, au fugit, după cum s-a scris (Mt. 26, 56), dar Petru i-a tăiat urechea lui Malhus. Căci socotea că trebuie să apere în orice chip pe Învăţător, chiar dacă încercarea lui nu a plăcut Mântuitorului. Sosit şi acum mai repede decât ceilalţi, Hristos îl întreabă de-L iubeşte mai mult decât aceia, şi o repetă de trei ori. Petru răspunde afirmativ şi mărturiseşte că-L iubeşte, declarând că Hristos Însuşi ştie aceasta. După fiecare mărturisire, aude pe Hristos spunându-i în chip diferit să aibă grijă de oile Sale, căci aşa numeşte oamenii, în pildă.

Eu socotesc (căci spun că trebuie să cercetăm înţelesul ascuns al acestora) că nu degeaba s-au scris acestea, şi cuvântul scoate la iveală înţelesul ascuns al celor de faţă. Va întreba cineva: pentru care pricină Mântuitorul întreabă numai pe Simon, deşi erau prezenţi şi ceilalţi ucenici? Şi ce vrea să spună, zicând: „*Paşte mieluşeii Mei*” şi celelalte? Răspundem că dumnezeiescul Petru fusese deja chemat, împreună cu ceilalţi ucenici, să fie Apostol al lui Dumnezeu (căci Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos i-a

[2222] Toata istorisirea redă în chip trimiterea ucenicilor la apostolat, săvârşită de Hristos în seara primei întâlniri cu ei. Îi trimite la pescuit şi au un folos mai presus de puterea lor. Apoi toţi sunt chemaţi să se ospăteze cu El, sau să se bucure de osteneala lor în veci. E participarea la ospăţul nunţii Fiului de împărat, căsătorit cu umanitatea. Se hrănesc oarecum spiritual cu peştii prinşi, realizând o unire spirituală cu ei. Cel pe care 1-ai făcut fericit îţi produce ţie însuţi o fericire văzându-1 fericit, sau mulţumindu-ţi pentru fericirea pe care i-ai prilejuit-o. Cei ce se iubesc se hrănesc spiritual prin comunicare, unul din altul. Elevii se hrănesc din învăţător, şi învăţătorul din elevi.

numit pe ei Apostoli, după cum s-a scris Lc. 6, 13). Dar deoarece, când s-au săvârşit cele uneltite de iudei împotriva Lui, s-a întâmplat căderea lui Petru (căci dumnezeiescul Petru, cuprins de o frică nestăpânită, s-a lepădat de trei ori de Domnul), Hristos vindecă ceea ce a pătimit Petru şi îi cere de trei ori, în mod diferit, mărturisirea, opunând-o acelora şi aducând o îndreptare a greşelilor. Astfel, ceea ce a greşit prin cuvânt şi i-a adus vina prin simple vorbe primeşte dezlegarea în acelaşi fel. Îi cere deci să-I spună de-L iubeşte mai mult decât ceilalţi. Şi, într-adevăr, ca unul ce s-a bucurat de o mai mare iertare şi a primit printr-o mână mai bogată iertarea păcatelor, simte pe drept cuvânt în el o mai mare iubire decât ceilalţi răsplătindu-L pe Binefăcător cu o iubire la culme.[2223] Deşi toţi ucenicii au fugit de duşmănia iudeilor, care le-a produs o frică de nesuportat, şi de sălbăticia ostaşilor, care-i ameninţase cu o moarte crudă când au venit să prindă pe Iisus, singur Petru a păcătuit în mod deosebit prin tăgăduirea de trei ori a lui Iisus.

Deci, ca celui ce a primit o mai mare iertare decât ceilalţi, i se cere să spună de-L iubeşte mai mult, căci, după cuvântul Mântuitorului, cel căruia i se iartă mult va şi iubi mult (Lc. 7, 47). Dar aceasta este şi o pildă dată Bisericilor, că trebuie să se ceară o întreită mărturisire a lui Hristos de la cei ce s-au hotărât să-L iubească venind la El prin Sfântul Botez. Iar de aici învăţătorii cunosc că nu vor putea mulţumi pe Arhipăstorul tuturor, adică pe Hristos, de nu se vor îngriji de întărirea oilor cuvântătoare şi de stăruirea lor în bine. Aşa a făcut dumnezeiescul Pavel, simţindu-se slab cu cei slabi, iar pe cei ce au crezut prin el şi care se hotărâseră să câştige slava prin strălucirea faptelor i-a numit lauda, bucuria şi cununa apostoliei sale. Căci ştia că acesta este rodul vădit al desăvârşitei iubiri faţă de Hristos. Şi aceasta va înţelege cel ce cugetă frumos şi bine. Căci dacă El a murit pentru noi, cum nu S-ar îngriji de mântuirea şi viaţa noastră a tuturor? Cei ce păcătuiesc faţă de fraţi şi lovesc conştiinţa lor slabă, cu adevărat păcătuiesc faţă de Hristos. Cei ce călăuzesc minţile celor ce cred şi ale celor ce aşteaptă să fie chemaţi la credinţă şi se silesc să-i întărească în siguranţa credinţei Îl slujesc pe Domnul însuşi. Deci, prin întreita mărturisire a fericitului Petru, s-a desfiinţat păcatul săvârşit prin întreita tăgăduire. Iar prin cuvântul Domnului: „*Paşte oile Mele*,” înţelegem înnoirea apostolatului dat lui, înlăturându-se osânda greşelilor adăugate şi depărtând lipsa lui de curaj, pricinuită de slăbiciunea omenească.

„*Adevărat, adevărat zic ţie: Când erai mai tânăr, te încingeai singur şi umblai unde voiai; dar când vei îmbătrâni, vei întinde mâinile tale şi altul te va încinge şi te va duce unde nu voieşti. Iar aceasta a zis-o, însemnând cu ce fel de moarte va preaslăvi pe Dumnezeu. Şi spunând aceasta, i-a zis: Urmează Mie*” (In 21, 18-19)

Cu multă bucurie şi gingăşie, Domnul nostru Iisus Hristos i-a mărturisit ucenicului Său iubirea Sa şi a lăudat evlavia şi răbdarea lui, care se vor înălţa la culme. Căci îi spune clar în ce mod îşi va sfârşi apostolatul şi ce sfârşit va avea viaţa lui. Căci îi prevesteşte că va fi dus unde nu va voi, adică îi prevesteşte crucea pe care îl vor răstigni prigonitorii lui, cei ce îi vor aplica o pedeapsă până la sânge. Spune că nu este dorită crucea de Petru, căci nici unul dintre Sfinţi nu pătimeşte de bunăvoie. Dar, deşi moartea dureroasă le vine pe nevrute, sunt dornici de slavă de la Dumnezeu şi dispreţuiesc viaţa pământească. Deci Hristos prevesteşte că fericitul Petru va fi dus la locul neplăcut şi urât al morţii. Dar n-ar fi sfârşit în această slavă, nici n-ar fi fost răstignit pentru Hristos dacă n-ar fi fost învinovăţit de grija pentru oile cuvântătoare şi dacă, având înrădăcinată puterea iubirii lui Hristos, n-ar fi chemat la ascultare pe cei pescuiţi de la rătăcirea adusă de amăgirile diavoleşti. Fiindcă cei ce au îndrăznit să omoare pe fericitul Petru nu au

[2223] Cine primeşte iertarea pentru un păcat săvârşit simte că primeşte un dar mai mare, de la cel ce-l iartă, decât cel care n-a păcătuit. Iar dărnicia mai mare a aceluia îl face pe cel iertat să simtă o mai mare iubire faţă de acela. Avem şi aici o subtilă înţelegere a diferitelor stări sufleteşti.

avut altă pricină de care să-l învinuiască, ci l-au învinuit numai de evlavia faţă de Hristos. Se poate vedea şi din acestea că a prevestit Domnul nostru Iisus Hristos, în mod folositor, sfârşitul lui Petru, ca, prin cele pe care avea să le pătimească, să pecetluiască în oarecare fel şi să arate ca adevărate cele pe care I le-a spus: „*Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc.*" Cum nu ar fi o dovadă clară şi neîndoielnică a iubirii aceluia moartea pentru propovăduire? Lui Petru nu-i lipsea nimic din iubirea desăvârşită faţă de Hristos. Iar Iisus adaugă la cele spuse lui Petru: „*Urmează. Mie*," arătând, după înţelesul obişnuit, că urmarea înseamnă învăţare, iar prin ghicitură neînsemnând altceva decât: vino pe urma primejdiilor Mele şi păşeşte pe aceeaşi cale, aducând folos cu lucrul şi cu cuvântul sufletelor celor chemaţi. Şi nu pregeta să înaintezi spre însăşi moartea pe cruce, despre care spune că va avea loc când va ajunge la bătrâneţe, nelăsându-l să-i fie frică de ea înainte de vreme, ci prelungind încă mulţi ani timpul de dinainte de frica de ea.

„*Dar întorcându-se, Petru văzu venind după el pe ucenicul pe care-l iubea Iisus, acela care la Cină s-a rezemat de pieptul Lui şi I-a zis: Doamne, cine este cel ce Te va vinde? Pe acesta deci văzându-l, Petru a zis lui Iisus: Doamne, dar cu acesta ce se va întâmpla? Zis-a Iisus lui: Dacă voiesc ca acesta să rămână până voi veni, ce ai tu? Tu urmează Mie. De aceea a ieşit cuvântul acesta între fraţi, că ucenicul acela nu va muri; dar Iisus nu i-a spus că nu va muri, ci: dacă voiesc ca acesta să rămână până voi veni, ce ai tu*" (In 21, 20-21)?

Dumnezeiescul Evanghelist vorbeşte iarăşi despre sine, deşi nu în mod deschis. Căci el este cel iubit şi care s-a plecat pe pieptul lui Hristos în vremea Cinei, şi a întrebat cine Îl va vinde. Pe acesta văzându-l Petru, a încercat şi a cerut să afle cu ce primejdii se va întâlni el după acestea, sau la ce sfârşit va ajunge viaţa lui. Dar întrebarea se arată necuvenită şi mai mult o faptă a curiozităţii decât a dorinţei unei bune cunoaşteri; căci, luând cunoştinţă de cele ce vor fi cu el, întreabă despre altele. De aceea, socotesc că Domnul a răspuns, dar nu direct, la cele întrebate, şi, îndreptând spre altele privirea celui ce a întrebat, îi spune că Ioan nu va fi nemuritor. Dar, dacă aş voi ca el să trăiască până voi veni, ce te interesează? Adică (spune): Ai auzit, Petre, cele ce te privesc. Ce te interesează cele cu privire la alţii? De ce cauţi să cunoşti judecăţile dumnezeieşti înainte de vreme? Chiar dacă acesta n-ar muri deloc, ce uşurare ar aduce aceasta grijii tale? Omul înţelept şi cuminte va rămâne la fel, fie că unul va pătimi ceva, fie că altul se va mântui sau nu. Pe el îl interesează cele ce va pătimi el, nevenindu-i nimic din nenorocirea sau din bucuria altuia. Acesta e înţelesul celor spuse. Petru, căutând să afle dacă Ioan se va primejdui la fel sau altfel, socoteşte că, aflându-le, va avea o mângâiere în cele ce i se vor întâmpla lui. Să nu te miri de aceasta, ci, mai degrabă, încearcă să înţelegi. Căci şi acest lucru este comun la noi, deşi cu totul nefolositor: ne place să fim văzuţi nu numai noi pătimind, sau suportând cele nedorite, ci să auzim şi de alţii că au pătimit, sau că aşteaptă să pătimească.

„*Acesta este ucenicul care mărturiseşte despre acestea şi care a scris acestea, şi ştim că mărturia lui e adevărată*" (In 21, 24)

Socotesc că nici un om cu minte nu se va îndoi că Domnul nu l-ar fi iubit pe Ioan dacă n-ar fi fost excepţional şi strălucit în virtute şi în stare de orice bine. Căci Dumnezeu nu Se va lăsa chemat de porniri neraţionale spre cei care nu sunt vrednici de iubirea Lui, acestea fiind mai degrabă patimi plăcute omului. Dar Cel cu totul neispitit de asaltul patimilor, ci în mişcare puternică spre tot felul de virtute, fiind El însuşi Virtutea de orice fel, cum n-ar lucra cu judecată şi în aceasta şi n-ar face cu totul neîntinată orice pornire care trebuie să-l învrednicească de iubire pe cel ce se foloseşte

de ea?[2224] După ce ucenicul s-a înfăţişat pe sine şi a arătat, fără laudă de sine şi fără slavă deşartă, că este iubit, spune că a mărturisit despre acestea în chip cuvenit, cerând ascultătorilor să se pună de acord cu cele scrise şi mărturisite de el. Căci propovăduitorul adevărului nu poate să mintă. De aceea şi spune: *„ştim că mărturia lui e adevărată.*” Căci e greşit şi cu adevărat foarte rău să minţi, căci omul nu ştie să-şi stăpânească limba.[2225] Iar Adevărul nu poate să iubească pe cel ce păcătuieşte împotriva adevărului.[2226]

„Dar sunt şi alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus şi care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred ca nici lumea aceasta n-ar cuprinde cărţile ce s-ar fi scris. Amin” (In 21, 25)

E foarte mare, zice Apostolul, mulţimea minunilor dumnezeieşti, şi şirul faptelor Lui este nenumărat. Acestea au fost luate dintre zecile de mii, ca să fie spre folos deplin ascultătorilor. De aceea, cel iubitor să asculte şi să înveţe cele bune şi să nu învinuiască pe scriitorul cărţii, chiar dacă n-a amintit şi de celelalte. Căci, dacă s-ar fi scris cele săvârşite cu de-amănuntul, neomiţându-se nici una, mulţimea cărţilor n-ar fi putut încăpea în lumea întreagă. Dar considerăm că şi aşa Cuvântul a fost făcut cunoscut din plin. Oricine poate să constate că puterea Mântuitorului nostru a săvârşit mii de minuni. Dar scriitorii Evangheliilor au consemnat pe cele mai strălucitoare dintre cele săvârşite pentru ca, prin ele, ascultătorii să fie asiguraţi în credinţa neslăbită şi să primească învăţătura morală şi dogmatica, pentru ca, strălucind prin credinţa dreaptă şi prin faptele evlaviei, să ajungă în cetatea de sus şi, uniţi cu Biserica celor întâi-născuţi, să intre în Împărăţia cerurilor, în Hristos, prin Care şi în Care şi cu Care să fie slava lui Dumnezeu-Tatăl, împreună cu Sfântul Duh în vecii vecilor. Amin.

[2224] Dumnezeu e Virtutea prin excelenţă, adică pornirea personificată spre orice bine. Dumnezeu e una cu binele activ. Şi binele nu poate decât să dea putere în lucrarea lui. Numai răul aduce slăbirea puterilor. Dumnezeu întăreşte în pornirile spre bine pe omul care vrea, venindu-i în întâmpinare şi unindu-Se cu el în înfăptuirea binelui.

Pasajul acesta al Sfântului Chiril este un fel de explicaţie a cuvântului lui Iisus că Ioan va rămâne până ce va veni El. Cât va trăi Ioan, Hristos va veni la el prin iubirea pe care Ioan o are faţă de Hristos şi Hristos, faţă de El. În iubire se întâlnesc persoanele. Dar cea mai deplină întâlnire este cea între omul care iubeşte pe Hristos şi Hristos, Care-l iubeşte. Între Tatăl şi Iisus Hristos e o iubire culminantă. Petru a fost întrebat de Hristos despre iubirea faţă de El. Deşi Petru simţea o mare iubire faţă de Hristos, îşi dădea seama că şi între Hristos şi Ioan este o mare iubire. De aceea întreabă despre această legătură a lui Hristos cu Ioan. Şi atât Hristos, cât şi Ioan au înfăţişat în mod discret şi delicat această iubire dintre ei. Iubirea l-a făcut pe Ioan să rămână (singurul dintre Apostoli) lângă Hristos cel răstignit, cu Maica Lui. El nu L-a tăgăduit niciodată, nici n-a fugit de El. Dar poate cuvântul lui Iisus: *„dacă voiesc să rămână până voi veni*,” vrea să spună: „Va rămâne până voi veni la El ca să-l inspir în scrierea Evangheliei, ajutându-l să-şi aducă aminte de cuvintele Mele şi să le explice cât mai bine.” De fapt Ioan a fost ţinut de Hristos în viaţă până la bătrâneţe, ca să scrie Evanghelia sa ca o completare a celorlalte. De aceea l-a apărat Hristos de moartea mai timpurie, de martir, de care a murit Petru.

[2225] Omul trebuie să vorbească. Dar aceasta înseamnă că trebuie să mărturisească adevărul. Căci altfel, ar minţi necontenit, ar nega adevărul, şi s-ar nega deci şi pe sine. Aceasta face evidentă minciuna.

[2226] Ioan, declarându-se ucenicul iubit, asigură că spune adevărul. Căci altfel nu l-ar fi iubit Adevărul.

CUPRINS